BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
27 D
44

8
C-b
24

8. C. b. 24

8.-h.g.8.

Fig. Ambr. de Comit. ... [illegible]

SVMMA DE EXEMPLIS, ET RERVM SIMILITVDINIBVS LOCVPLETISSIMA

VERBI DEI CONCIONATORIBVS CVNCTISQVE LITERARVM STVDIOSIS MAXIMO VSVI FVTVRA:

Fratre Joanne à S. Geminiano ordinis Prædicatorum Auctore.

Nunc demum poſt omnes alias editiones diligenti cura à Magiſtro Aegidio Grauatio Rocchenſi Eremitano ab innumeris pene erroribus caſtigata & aucta.

Adiectus eſt primum Index certiſſimus optimam quamque ac de[illegible] materiam ordine Alphabetico oſtentans.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

VIRTVTI SIC

CEDIT INVIDIA

VENETIIS, M D LXXVII.

Ex Officina Damiani Zenari.

Bibliothecæ S. Honuphrij. 162[illegible]

ILLVSTRISSIMO
AC REVERENDISSIMO
D. D. HIERONYMO RVSTICVTIO
SANCTÆ ROMANÆ ECCLESIÆ

Cardinali Amplisſimo, & Eccleſiæ Senogalienſi perpetuo adminiſtratori & Comiti, Ægidius Grauatius Auguſtinianus. S. D. P.

BIBLIOTECA ROMA

QVVM præteritis annis, Illuſtriſſime, ac Reuerendiſſime Præſul, ſumma hæc de rerum exemplis iam multis abhinc luſtris Venetiis excuſam, & à me ſæpè ac diu in quamplurimis Bibliothecis ſedulò requiſitam, tandem ad meas perueniſſet manus; ſummo ſtudio eam perlegere cœpi. Et quùm præcipuam eius vtilitatem animaduertiſſem, in eaq; quamplurima obſcura & manca comperiſſem: Ad illam dilucidandam corrigendam, nec non augendam (publicæ vtilitatis gratia) plurimum conſumpſi temporis & laboris. At ne diutius tantum opus à me ſic elucubratum obſoleſceret, neq; mihi vni immo omnibus virtute præditis opem ferret, abintegrò ſub tua clariſſima luce proprio nitori reſtituendum, tuoq; nomine inuulgãdum curaui. Id quidem iure optimo homines à me geſtum eſſe iudicabunt. Quùm enim ipſe omnium exemplar virtutum exiſtas, meritò tibi integerrimo viro humanis, diuiniſq; dotibus vndequaq; ornato, liber de exemplis & rerum ſimilitudinibus eſt aſcribendus: Vt qui librum

hunc legere nequeunt, ſeu nolunt, ſaltim in te ipſo, veluti in ſpeculo, intuentes, quid boni ſequendum, quidve mali fugiendum ſit animaduertant, tuaq; veſtigia nouiter imitentur. Et ſi quando animum tuum à grauioribus negociis diſiūxeris, referesq; ad ſacrarum literarum ſtudia (quæ te ſemper à prima vſque ætate delectarunt, quibus etiam haud immeritò ad ſublime hoc Cardinalatus faſtigium aſcendiſti) eo vti non indignaberis: Quem vbi per te ipſum cognoueris, profectò non indignum tuo patrocinio, tuoq; hoſpitio iudicabis. Quid autem in hac recenti editione præſtiterim, lectio faciet cunctis fidem, non mea vel ambitioſa, vel elaborata commendatio. Tantum dicam, me omnium tum librorum, tum capitulorum Epitomen adiunxiſſe. Indicemq; nunc primum excogitatum, & quidem refertiſſimum omnium eorum, quæ in toto opere ſcitu digna habentur (ad ſtudioſorum commodum) appoſuiſſe. Accipe igitur hilari animo, ac læto ſuſcipe vultu, quod omni humilitate Illuſtriſſime, & Ampliſſime Dominationi tuæ offero: ſitq; tibi ac reliquis argumentum, perpetuumq; mei erga te grati animi monimentum: Exiguum equidē ſi tuæ conferre vellem Amplitudini, per magnum verò ſi meum æſtimas animum, vel rerum quas hic liber cōtinet dignitatē. Nam ſi tibi (vt ſpero) per iucundū eſſe ſenſero, ad maiora forſitan capeſſenda, tuoq; nomini dicanda, tuto me dirigam animo. Vale & me Auguſtinianamq; familiam benignè complectere.

Datum Venetiis Calen. Iulii. M D LXXVI.

TOTIVS OPERIS ALPHABETICVS
Index, prior numerus paginam, poſterior verò paginæ columnam deſignat.

A

ABdicatio temporalium purationi Arborum cõparatur 111. 3
Abiecti a Mundo recipiuntur, & proteguntur à Deo. 112. 1
Abiecti, & deſpecti a mundo ſuſcipiuntur, & nutriuntur à Deo. 156. 3
Abiectos à Mundo Chriſtus plerunque ſuſcipit. 370. 2
Abietis virtutes tres. 139. 1
Ablatio temporalium etiã Innocenti Diuino iudicio facta Semper eſt iuſta. 370. 3
Abrahæ quatuor ꝓmiſſiones. 279. 1
Abſtinentia ciborum diſcreta quantum proſit humano corpori, & Animæ. 2. 4
Abſtinẽtia aſſimilatur Arbori, quę dicitur Agnus caſtus. 112. 2
Abſtinentiæ duplex modus. 119. 4
Abſtinentia diſcreta liberat hominem à libidine. 157. 1
Abſtinẽtia in pluribus hominibus interdum impatientiã generat 183. 1
Abſtinẽtia deuota Demonẽ facillimè fugar. 183. 1
Abſynthij virtutes. 139. 3
Abſynthij virtutes tres. 142. 4
Abſynthium occidit pulices. 205. 3
Abundantia diuitiarum ſentire prohibet uulneramentis. 157. 1
Accidia Saturno aſſimilatur. 4. 3
Accidiæ damna quamplurima. 4. 3
Accidia pruinæ comparatur. 5. 3
Accidia Igni, & Aeri ſimilis eſſe aſſeritur. 5. 2
Accidię uitiũ Animę maximopere nocet. 157. 2
Accidiæ tentatio ſimilis eſt morſui Canis rabidi. 183. 2
Accidiæ pigritiæq; grauitas. 183. 2
Accidioſi ſunt impatientes. 241. 3
Accidia aſſimilatur Melancoliæ. 220. 1
Accidia quid in corde operetur. 265 1
Accipitris natura. 158. 3
Accipiter eſt Auis regia. 168. 4
Accipitris natura circa pullos ſuos. 170 2
Accipiter quomodo renouetur. 176. 4
Achates gẽma triplici eſt genere variata. 107. 1
Actiua vita lunæ propter quatuor cõparatur. 5. 4
Actiua vita colli aſſimilatur. 6 2
Actiua vita miſericordiæ intendit operibus. 6. 3
Actiuæ contemplatiuæq; vitæ dignitas. 84. 1
Actiuæ contemplatiuæq; vitæ vtilitates. 120. 2
Actiuæ vitæ ꝑfectio, & dignitas. 141. 3
Actiua vita ſocietatem cõtemplatiua vero ſolitudinem diligit. 157. 2
Actiuæ cõtemplatiuæque vitæ excellentia. 158. 1
Actiuę cõtemplatiuæque vitæ ſignificatio. 170. 3
Actiuæ ac contemplatiuæ vitę neceſſitas. 192. 2
Actiui ac contemplatiui mandibulis comparantur. 220. 3
Actiua cõtemplatiuaque vita ſepulchro aſſimilãtur. 338. 4
Actiua vita ſimilis ẽ Agriculturæ. 339. 1
Adamantis qualitas claritas, & duritas. 103. 2
Aduerſitas magis quàm proſperitas ſupbis hominibus prodeſt ad ſalutem. 183. 3
Aduerſarij hominis ſpirituales, qui ſint, & quibus comparẽtur. 310. 4
Aduerſitas mundi plerunque hominem ad ſe ipſum reducit. 112. 3
Adulatores belluis quibuſdam marinis aſſimilantur. 158. 2
Adulationis dãna. 158. 2
Adulator duplici eſt pęna puniendus. 311. 1
Adulatores ſimiles ſunt proditoribus. 370. 4
Adulterium quantum ſit fugiendum animantia irrationabilia nos docent. 38. 3
Aegypti ſignificatio. 32. 1
Aegypti terra non irrigatur pluuia. 39. 1
Aequinoctium vnde ortum habuerit. 201. 4
Aeris natura, & ꝓtus. 3. 2
Aeris mobilitas. 5. 2
Aer tripliciter eſt variabilis. 13. 1
Aeris frigiditas atque caliditas vnde cauſẽt. 13. 1
Aeris ꝓprietates tres. 36. 2
Aeris naturales effectus quinque. 35. 2
Aeris effectus varij. 48. 2
Aeris qualitates naturales. 84. 1

Aeris regiones tres, & qualitates variæ. 83. 3
Aeris natura effectus, generatio, & comparatio. 94. 3
Aetates ſex ante Chriſti aduentum. 255. 3
Aeſtatis qualitates. 70. 2
Aeternitas qd ſit. 228. 3
Africæ Aſiæ, & Europę ſitus primiq; earum habitatores. 76. 2
Afflicti quomodo ſubleuēt ſeipſos. 188. 2
Agni caſti arboris virtus. 112. 2
Agnorū naturales ꝓprietates quinque. 209. 3
Agricultura quopacto recte exerceatur. 339. 1
Agrorū effectus tres naturales. 58. 2
Agro principaliter tria nocent. 340. 2
Alabaſtri ꝓfectiōes. 96. 4
Alabādina prouocat ſanguinem. 101. 2
Albeſton eſt lapis ferrei coloris. 98. 1
Alæ quid ſignificēt. 216. 3
Alec piſcis ſola aqua uiuit. 38. 4
Allectorius lapis quomodo inueniatur. 97. 4
Allectorij virtus. 175. 2
Allij vitia, & virtutes ſeptem. 153. 4
Aloes ſucci virtus. 129. 1
Aloes perfectio quot bona nobis cōferat. 142. 3
Amare quid principaliter debemus. 229. 3
Amatores Dei lapidibus comparantur. 89. 3
Amatores mundi, vel carnis interdum per diuinam gratiam conuertuntur. 340. 1
Ambra quomodo generetur. 167. 1
Amethiſti ſpecies plures eiusq, coloris uariatio & virtus. 108. 4
Ambitionis peruerſitas. 224. 3
Amiathon lapis qualis. 95. 4
Amicitia vera, q̄ ſit. 94. 1
Amicus fraudulētus Vulpi aſſimilatur. 184. 1
Amicitiæ ficta qualis eiuſque defectus. 158. 3
Amici vtiles aſſimilantur Muribus. 184. 1
Amicus fictus q ſit 371. 1
Amigdali multiplex virtus. 124. 1
Amigdali flores maximę ſunt virtutis. 124. 3
Amomum quid & eius uirtus. 149. 4
Amor multiplex. 6. 4
Amor ſpiritualis Veneri comparatur. 6. 4
Amoris ſpiritualis effectus plures. 7 4
Amor Carnalis iure Veneri comparatur. 8. 4
Amor radio aſsimilatur. 8. 3
Amor quid ſit. 9. 1
Amor quomo exceſſum, odium, & languorem cauſet. 9. 2
Amor diuinus quomodo fuit figuratus. 8. 2
Amor diuinus quopacto conſeruetur. 112. 4
Amoris diuini feruor quomodo augeatur. 123. 4
Amor triplex in homine. 146. 3
Amor ſpiritualis ad ſuperna, carnalis ad terrena trahit. 184. 2
Amor Dei, & proximi ſunt duæ Alæ Animæ. 170. 1
Amor charitatis aſsimilatur pedi. 221. 4
Amor ſui inordinatus Hydropiſi cōparat. 222. 2
Amor Chriſti qualis fuit. 225. 3
Amor Dei quandiu eſt operatur. 311. 2
Amor ſui ipſius inordinatus iudicium peruertit. 311. 2
Amor Dei quopacto conſeruetur. 339. 4
Amoris Dei effect⁹. 340. 1
Amor ſui ipſius inordinatus valde eſt reprehenſibilis. 370. 4
Amphora à Zacharia præviſa qd ſignificet. 278. 1
Anethi uirtus. 128. 1
Anhelitus effectus plures naturales. 246. 1
Angeli aſsimilantur cœlo cryſtallino propter tria. 9. 3
Angeli in ſe triplicem lumen ſapientiæ retinent. 9. 3
Angeli dicuntur mobiles ſemper, & quomodo moueantur. 9. 4
Angeli igni aſsimilantur. 10. 1
Angeli, vt nobis appareant aſſumunt corpus. 10. 2
Angelorū ſublimitas. 10. 3
Angeli quales ad nos mittantur. 10. 4
Angelorum cognitio duplex. 11. 3
Angelus vnus non poteſt eſſe in pluribus locis ſimul. 12. 2
Angeli obliuionem non ſuſcipiunt. 13. 3
Angelorū diſtinctio. 75.
Angeli cur in figura humani corporis appareant. 223. 1
Angeli quomodo miniſtrent nobis. 228. 2
Angeli quędam reuelant quędamq; nobis occultant. 274. 4
Angeli firmamento, & Cryſtallo cōparant. 274. 4
Angelorom duplex pulchritudo. 275. 1
Angelorum beatorumq; ordines. 292. 2
Anima tribus cauſis, indiget corpore. 11. 1
Anima humana trinitatē repreſentat. 75. 1
Anima variatur ad modum Aeris. 13. 1
Anima humana aſsimilatur vitro. 90. 1
Anima peccatrix deſerto com-

comparatur. 54. 4
Anima quomodo cognoſcat. 90. 2
Anima peccatrix qnopacto ad granam reuocetur. 103. 3.
Animæ pulchritudo pulchritudini Arboris comparatur. 14⁽. 2
Anima graria non reficitur cœleſti quandiu eſt in peccatis. 166. 2
Anima ſpiritualiter ſicut Aquila renouaſ. 176. 4
Anima quanto eſt humilior tanto præſtantior redditur. 184. 3
Animæ inferiores vires per ſuperiores diſponuntur. 184. 4
Anima peccatrix quopacto reparetur. 189. 1
Anima cur corpori coniungatur 218. 4
Animæ ſanctorum ſimiles ſunt puellis. 223. 3
Anima peccatrix mulieri pregnanti comparatur. 224. 1
Anima pluribus ſimul nō poteſt eſſe intēta. 227. 1
Anima quādo dicatur vidua. 311. 4
Anima qnopacto ſpiritualiter ornetur. 327. 2
Anima iuſti aſsimilatur Horto uoluptatis. 340. 3
Anima iuſti aſsimilatur a ceruo tritici. 341. 1
Anima admodum Agri eſt diligenter colenda. 340. 2
Animæ Alæ duæ, quæ ſint. 343. 4
Anima in bene operando quomodo perficiatur. 358. 4
Animantia irrationabilia puris elementis viuentia. 58. 4
Animalia nonnulla nunc in terris nunc in Aquis verſantur. 168. 3
Animalia varia in lege Moyſi prohibita. 181. 1
Animaliū formatio quomodo fiat. 184. 2
Animalium armatura naturalis varia. 184. 4
Animalia bona ad veſcēdum quomodo cognoſcantur. 185. 4
Animalium varia habitatio. 188. 3
Animalia varia cur creata ſint à Deo. 191. 4
Aīanliū genera iiii.195. 2
Animalium nonnullorū terreſtrium ſignificatio. 195. 2
Animalia in lege veteri ad eſum concesſa, & prohibita. 200. 3
Animalia in veteri lege quomodo offerebantur. 201. 1
Animalia nonnulla mōſtruoſa in India. 203. 4
Animalium nonnullorum naturalis prudentia. 209. 1
Animalium ruminantiū naturalis vſus. 212. 4
Animalia, quæ in lege Moyſi imolabantur, & quid ſignificent. 216. 2
Anisi virtus multiplex. 147. 2
Annus lunaris ac ſolaris. 43. 1
Anni diſtinctio. 79. 3
Antichriſtum ſequentes ſimiles erunt locuſtis. 275. 3
Antrum; quid & eius quoq; proprietates. 34. 3
Apes docent nos otium fugere. 167. 4
Apes, quando ſint ad mellificandum inutiles. 168. 3
Apes non potant niſi aquam claram. 177. 2
Apes ſibi regem conſtituunt eique naturaliter obtemperant. 178. 3
Apes nullo commiſcentur concubitu. 181. 1
Apetitus tum corporalis tum ſpiritualis quo pacto deſtruatur. 224. 2
Apetitus mundanæ felicitatis comparatur dolori capitis. 225. 2
Apes quopacto conſeruentur, & quæ eis noceant. 342. 1
Apij naturales virtutes. 122. 2
Apoplexia quid ipſiusq; mali effectus. 215. 1
Apoſtoli aſsimilent̄ fontibus. 23. 2
Apoſtolorum perfectio, & eorum qui os ſecuti ſunt. 225. 3
Apoſtoli Apoſtolicique viri equis aſsimilantur. 276. 1
Aptitudines virturum vitiorum, & artium in ſunt nobis a natura. 14:2
Apri naturalis vſus. 198. 2
Apri quo pacto ſe muniant contra venatores. 214. 3
Apum virtus triplex, & prudentia admirabilis. 159. 2.
Apum generatio; & fructificatio. 165. 3
Apum naturalis obedientia. 168. 1
Apum munditia. 170. 1
Apum concordia, & naturalis perſeuerantiam. 174. 4
Aqua maris cur ſit amara 13. 3
Aqua quomodo ſit inueſtiganda. 360. 1
Aquæ proprietates. 3. 2
Aquę perfectio, & variatio quomodo cauſetur. 16 4
Aqua cocta eſt melior quam cruda. 17. 2
Aquæ Macedoniæ virtus admirabilis. 23. 1
Aquæ pluuialis ỽtus. 23. 2
Aquę effectus plures naturales 31. 4
Aqua putealis quomodo perficiatur. 32. 4
Aquæ proprietates ſeptē naturales. 38. 3
Aqua maris cur ſit Amara.

ra. 45. 1
Aquarum tribulationum tranſitus quõ fiat. 47. 4
Aqua maris quomodo poſſit dulcis fieri 56. 4
Aquæ proprietates plures & earum ſignificationes. 54. 2
Aquæ naturales effectus ſeptem. 65. 1
Aquæ dulcis, & amaræ diſcrimen. 74. 3
Aquę fluuijs proprietates ſeptem. 82. 1
Aquarũ variatio in ſapore prouenit ex quatuor. 83. 2
Aquę ſignificant tribulationes. 286. 3
Aquilæ naturalis cura circa pullos ſuos. 155. 3
Aquilæ liberalitas 164 3
Aqlæ oculi ſunt ad vidẽdũ pſpicaciſſimi. 167. 2
Aquilæ quomodo prouocet ad volandum pullos ſuos. 170. 1
Aquila vt pariat duos in nido põit lapides. 170. 4
Aquilarum genus rapaciſſimum. 171. 2
Aqle naturalis vſus. 179. 1
Aquila in ſenectute quomodo renouetur. 176. 4
Aqla ad plᵘ tria oua facit & tertiũ proijcit. 181. 3
Aqlonaris vẽtᵘ qualis 66. 1
Aranea ẽ corpore pua, & mirabiliter opoſa. 184. 3
Araneæ virtus nãlis. 185. 2
Araneæ morſus quomodo ſanetur. 183. 4
Araneæ prudentia naturalis. 189. 1
Araneæ magnæ, & paruæ diſcrimen. 196. 1
Aranearum telæ debilitas. 199. 1
Araneorum vſus naturalis. 209. 2
Araneæ exemplum. 211. 4
Arborum putatio quid afferat vtilitatis. 111. 4
Arboris bonæ vel malæ natura. 113. 2
Arbor mala quomodo bona fiat. 114. 1
Arbores quomodo adinuicẽ diſtiguant. 114. 3
Arbores vt fructificent q̃bus indigeant. 116. 2
Arborum frondoſitas qd efficiat 123. 2
Arborum plantatio quomodo effici dẽat 138 1
Arboris generatio multiplex. 141. 1
Arbor animali comparatur. 144. 1
Arbores Hortenſes a ſylueſtribus quomodo differant. 147. 4
Arbor magna a Nabuchodonoſoruiſa quid ſignificet. 306. 1
Arca fœderis Chriſtum figurabat. 369. 3
Arcæ teſtamenti deſcriptio, & ſignificatio. 292
Arcæ Noę conſtitutio parriumque ſituatio. 345. 4
Arcus cęleſtis colores. 9. 1
Arcturus quid ſit 44 2
Arcᵘ cęleſtis pfectio. 63. 1
Arctuti perſectio. 79. 1
Ardeæ proprietates naturales quatuor. 174 2
Arenæ effectus naturales quatuor. 56 4
Arenæ proprietates ſeptem. 54. 3
Argilla quid ſit & quæ ex ea formentur. 18 4
Argentum prędicatorum denorat doctrinã. 89 2
Argentum viuum vnde generetur, 94. 3
Argarites eſt gemma ſimilis argento. 103. 1
Argenti virtutes naturales. 103. 4
Argenti viui effectus naturalis. 107. 4
Arietis proprietates. 207. 2
Aromatici arboris virtus. 140. 4
Articulorum fidei connumeratio. 24. 3
Arma corporalia pariter, & ſpiritualia ſunt plura. 341. 2
Arma ſpiritualia electi Dei quæ ſint 184 4
Artes liberales ſeptem, & quæ ſint. 336. 2
Artificũ opera tripliciter diſtinguntur. 338. 3
Arundinis proprietates quinque. 128. 3
Aſinorũ timiditas. 215. 2
Aſcenſus omnis difficilis deſcenſus facilis. 310. 2
Aſpidum variatio, & proprietates eorum. 204. 3
Aſterites gemma eſt maximam in ſe continens lucem. 110. 1
Aſtrion eſt gemma cryſtallo propinqua. 103. 4
Aſſumptio Virginis quomodo deſcribatur, & figuretur. 276. 4
Aſſumptio Mariæ Matris Dei quomodo fuit facta. 293 2
Actus propriæ innituntur voluntati. 369. 1
Athlas Mons altiſſimus in qua parte ſit ſituatus. 22. 4
Auaritia aſſimilatur umbræ propter ſeptẽ. 14. 3
Auaritia eſt veluti ignis. 51. 4
Auaritia aſſimilatur onycino. 90 4
Auaritiæ damna. 90. 4
Auaritia aſſimilatur Cœpæ. 113. 3
Auaritię nocumenta quã plurima. 121. 2
Auaritiæ defectus plures. 158. 4
Auari aſſimilantur Gryphibus. 158 4
Auaritia aſſimilatur ſanguiſugæ. 185. 3
Auarus, eſt ſicut canis, & ſerpens. 185. 1.
Auarus ſimilis eſt Araneæ. 185. 1
Auarus aſſimilatur ſimiæ & formicæ. 185. 2
Auaritia ad interitum animam conducit 189. 3
Auaritia multa parit mala. 216. 3
Auaritiæ, ſeu cupiditatis vitium

vitium valde deteſtabile. 222.4
Auaritia quid ſit. 224.4
Auaritia aſſimilatur lepræ. 225.4
Auaritiæ mala quam plurima. 226.1
Auaritia ſenilis eſt monſtruoſa. 236.4
Auaritia nunquam laſſat. 250.1
Auaritiæ ꝓprietates. 252.3
Auari Auaritiæque proteruitas. 278.1
Auarorum hominum implicationes variæ. 303.1
Auaritiæ damna. 341.4
Auctoris intentio, & ordo in toto opere ſeruandus. 1.3
Auellanæ virtus. 151.1
Audire debet homo libẽtius quam loqui. 371.2
Auditus interior exteriori aſſimilatur dẽi. 226.3
Auditor verbi Dei quid attẽdere debeat. 371.2
Auditor obliuioſus cribro aſſimilatur. 371.3
Aues quæ morantur in Aquis. 157.4
Aues rapaces quam naturam habeant. 158.4
Aues circa terram volantes citius capiuntur. 160.4
Aues quinque modis nos erudiunt circa coniugium. 161.1
Auiculæ, nonnulle ex arboribus generari perhibetur. 58.4
Aues nonnullæ quæ ſunt exemplum pietatis erga parentes. 165.1
Aues aquaticę, quę ſint. 175.1
Aues in uolando nõ habent determinatas, uias. 179.4
Auium rex decipit Cocodrillum. 203.2
Auium plurium natura varia. 157.3
Aureolæ ſanctorum aſſimilantur coronis luminarium. 14.4
Aureola quid ſit. 14.4
Aureolæ tantum in cęlo dantur. 15.2
Aures hominum cur nõ moueantur. 205.3
Auroræ proprietates quatuor. 45.1
Aurora, quid ſignificet. 74.1
Aurum denotat martyrũ patientiam. 89.2
Auri excellentia, & virtus. 101.3
Auri pigmenti virtus naturalis. 102.4
Auri naturales effectus quatuor. 106.3
Auri aliorumque metallorum generatio. 106.3
Aurium natura, & compoſitio. 227.1
Auri Argenti, ferrique ſignificatio. 305.1
Aures duas vnusquiſque os cur nobis natura dederit. 371.2
Auſtralis, & Aquilonaris uenti ſignificatio. 7.1
Auſtralis venti effectus. 66.2
Autumni qualitates. 70.3
Axis quid ſit. 44.2

B

Babel Turris cur, quando vbi, & quomodo fuerit ædificata. 361.4
Babilon Ciuitas fortiſſima. 39.2
Balena quando ſeneſcit quid efficiat. 167.1
Balenę Cetique differentia. 176.2
Balauſtiæ floris virtus. 112.1
Balſami pfectiones. 149.1
Balſami origo. 148.2
Baptiſmus tonitruo aſſimilatur. 15.2
Barbę proprietates naturales quinque. 238.3
Baſiliſco aſſimilatur peccatum. 264.2
Bdellij color, & uigor. 127.2
Beatitudines octo uentis aſſimilantur. 15.4
Beatitudo vera & perfecta in quo conſiſtat. 3.1
Beatorum qui ſunt in cęlo refectio. 227.4
Beneficientię obſequijs definitur teritas mentis. 185.3
Beneficia per Chriſtum nobis exhibita quomodo fuerunt figurata. 371.3
Berilli lapidis proprietates ſeptem. 109.1
Betæ virtus. 143.1
Bituminis effectus naturales plures. 91.4
Blanditores ſcorpionibus aſſimilantur. 185.3
Blaſphemantes Deum, vel ſanctos, ſimiles ſunt cornicibus. 159.1
Bõbicis proprietas. 188.3
Bombicis vſus naturalis. 189.3
Bonitas, & malitia vnde proueniant. 16.4
Boni à malis, & ad ſe inuicem quomodo differant. 114.4
Bona in charitate facta in alium trãsferri poſſunt abſq; meriti amiſſione. 312.2
Bonitas, hominumque malitia unde ortum habeat. 185.4
Bonum ex admixtione, mali corrũpitur. 372.1
Bonum triplex. 29.4
Boracis natura. 194.2
Boreas uentus unde ortum habeat. 13.2
Bouis caſtratio ei prodeſt valde. 187.1
Bouis ſylueſtris naturalis uſus. 189.2
Boues ad laborem apti qui ſint. 190.1
Brachiorum partes varijque effectus. 257.1
Bubali ferocitas Boraciſque natura. 213.4

Bubo-

Bubonis naturales proprietates. 175. 4

C

Cadere retro, & aſi qd ſignificent. 299 1
Caim primus Adę filius ualde aſtutus. 347. 1
Caladrij natura. 166 3
Calamenti herbæ virtus. 117. 4
Calcedonij generatio, & perfectio. 100. 1
Calcis natura, q̄ ſit. 94. 1
Calix domini eſt tribulatio. 365. 3
Campi in culti imperfectiones. 40. 1
Cameli natura. 187. 3
Camelus unde dicatur, & eius natura. 201. 1
Cameli proprietas naturalis. 194. 1
Camelo pardalus, quod animal ſit. 277. 3
Camæleonis forma variabilis. 115. 2
Caniculæ ſtellæ effectus. 37. 2
Cancri natura. 166. 1
Canicula ſtella duplex. 60. 3
Canis Cęleſtis duplex, & eius poteſtas. 16. 4
Canis marini natura. 171. 4
Canis terreſtris natura. 183 1
Canis rapidi morſus quid efficiat. 183. 2
Canis terreſtris naturalis vſus. 187. 4
Cãis rabidi potẽtia. 193. 4
Canis plures proprietates naturales. 206. 3
Canis amor magnus erga dominum ſuum. 206. 4
Capillorum proprietates naturales. 231. 2
Capilli longi mulierum quid denorent. 275. 4
Capilli qd ſignificẽt. 223. 1
Capitis dolor vnde oriatur, & quomodo ſanetur. 234. 2
Capitis proprietates ſeptem naturalis. 259. 2
Capparis uirtus multiplex. 138. 3
Caprificus naturalis virtus. 120. 2
Capreoli virtus naturalis. 187. 1
Capreoli naturalis vſus. 188. 2
Capræ ſilueſtris natura. 195. 4
Capræ proprietas naturalis. 203. 2
Capræ ſylueſtris quinque proprietates. 212. 2
Carbonis accenſi virtutes. 20. 3
Carnis pugna inquietudinẽ generat cordis. 19. 1
Carabonis piſcis vis magna. 175. 2
Carnis delectatio animã occidit. 19. 2
Cardui ỽtus triplex 121. 1
Carica quid, & ipſius perfectio. 117. 4
Cardamomi proprietates. 122. 4
Caro humana fęno, & ſaxo aſsimilatur. 118. 3
Carbunculi natura, & variatio. 95. 2
Carnales homines ſunt Vulneribus ſimiles. 160. 3
Carnis indiſcreta afflictio plus animæ obeſt, quam proſit. 153. 4
Carnis laſciuia aſsimulatur hyrundini. 160. 4
Carnis concupiſcẽtia aſsimilatur Syrenæ, & ſcorpioni. 186. 4
Caro pinguis animalium quid efficiat. 195. 1
Carnis uoluptas aſsimilatur Amphibenę ſerpenti. 217. 1
Carnis ſpẽs triplex. 234. 3
Carnales homines aſſimilantur equis. 278. 2
Caro humana quomodo ſit nutrienda. 343. 4
Caro ab Anima quid ſuſcipiat. 368. 3
Caro quando ſit domanda. 372. 1
Cartilaginis effect⁹. 263. 2
Caſei formatio. 358. 3
Caſiæ generatio; & locus. 130. 2
Caſiæ fiſtulæ virtus. 117. 2
Caſtitas multiplex. 29. 2
Caſtaneæ virt⁹ varia. 174. 3
Caſtitas quopacto conſeruetur. 118. 4
Caſtitas duplex. 170. 3
Caſtitas hominis aſsimilatur caſtrationi bouis. 187. 1
Caſtitas cõtinẽtiæ aſsimilat cinnamomo. 118. 4
Caſtoris naturalis vſus. 186. 2
Caſtoris proprietates naturales. 187. 1
Caſtores quomodo habitacula parent, & conſeruent. 192. 3
Catti natura. 184. 2
Catti quomodo muribus inſidientur. 191. 4
Catti naturalis vſus 202. 1
Cauernæ ꝓprietates. 61. 2
Caucaſi montis proprietates. 138. 1
Caulis virtus varia. 143. 2
Cedri uirtutes quatuor. 152. 4
Cellæ vinariæ conditiones. 339. 3
Celidoniæ vnica virtus. 152. 1
Centauræ herbæ amaritudo. 143. 4
Cępæ effectus naturales. 113. 2
Cæpæ virtes naturales ſeptem. 125. 4
Cæpæ marini uirtus naturalis. 155. 4
Ceruorum naturalis vſus. 166. 2
Ceruiætas. 184. 2
Ceruorum naturalis Amor. 186. 2
Cerui ſylueſtris natura. 189. 4
Ceruis quamdiu creſcant cornua. 208. 1
Ceruæ natura in parturiendo. 112. 4
Ceti naturalis generatio. 157. 1
Cete naturalis ỽtus. 175. 3

Cha-

Chalybis natura. 93.3
Charitas Caliditati terrenæ aſsimilatur. 6.4
Chameleontis natura. 157.2
Charitas aſsimilatur ſoli. 17.3
Charitas igni aſsimilatur pluribus de cauſis. 17.4
Charitas aſsimilatur argillæ. 18.4
Charitas Gemini ſigno comparatur. 28.2
Charitas multiplex. 29.1
Charitas aſsimilatur Bitumini. 91.4
Charitas aſsimilatur lapidi Sardio. 92.1
Charitatis perfectio, & ordo. 94.2
Charitas auro comparatur. 110.2
Charitas aſsimilatur zinziberi. 112.4
Charitas aſsimilatur radici. 116.3
Charitas eiusq; excellentia. 117.4
Charitatis potẽtia. 145.4
Charitatis Dei, & proximi perfectio. 221.4
Charitas aſsimilatur dorſo 228.4
Charitatis gradus vtilitas, & perfectio. 343.1
Charitatis vnitas quantum proſit. 368.3
Cherubin duo ſuper arcam. 352.4
Choleræ rubeę effectus. 221.3
Chryſoliti virtutes naturales. 111.1
Christus aſsimilatur ſoli. 85.3
Chriſtus monti olimpo comparatur. 87.3
Chriſtiani Iudęi, & Saraceni quo pacto differant. 87.4
Chriſtus quomodo ſit quęrendus. 105.1
Chriſtus quomodo aſsimiletur petræ. 110.4
Chriſtus tres habuit ſubſtantias. 130.2
Chriſtus aſſimilatur Draconteæ. 155.1
Chriſtus flori ꝯparatꝰ. 155.2
Chriſtus quomodo fuit in lege Moyſi figuratus 181.4
Chriſtus aſſimilatur Gallinæ. 182.2
Chriſtus fuit figuratus in Vaccaruſa. 218.1
Chriſti quinque principalia opera. 130.3
Chriſtus cur binos Apoſtolos ad prædicãdum miſerit. 258.2
Chriſtus ſe habet ad eccleſiam ſicut vir ad uxorem. 172.4
Chriſti paſſio oẽs aliorũ paſſiones excedit. 293.4
Chriſti ſeptem myſteria principalia. 309.1
Chriſtus ſtateræ comparatur. 369.2
Chriſtus tria præcipua nobis dedit valde uirtuoſa. 327.4
Cibus ſpiritualis doctrinæ quid requirat 231.1
Cibi decoctio ubi fiat. 233.2
Cibus ſpiritualis doctrinæ qualiter ſit recipiendus. 127.3
Cibo corporali octo principalites ſunt neceſſaria. 236.4
Cicadæ natura. 159.1
Cyclopes, an reperiantur. 252.3
Ciconiæ quinque proprietates naturales. 173.2
Cygni naturalis virtus. 165.4
Cygni ꝓprietas. 168.2
Cynogrilli naturalis vſus. 215.4
Cygni vſus prope mortem. 172.1
Ciliorum, ſeu palpebrarum officiũ, & proprietates. 254.1
Cimini virtus multiplex. 143.2
Ciceris ꝓprietates, tres. 48.1
Cinnamomi effectus naturales varij. 118.4
Cinnamomi virtus 136.2
Cynomię natura. 172.1
Cypreſsi forma, & virtus. 117.1
Cypreſſus eſt ualde medicinalis. 130.2
Cithara crucem Chriſti ſignificat. 259.1
Clauſtralis vita aſsimilatꝰ tortugæ. 187.3
Clericorũ ꝑfectio. 344.2
Clericorum dignitas in tõſura oſtenditur. 372.2
Cocleę naturalis usꝰ. 42.2
Cocodrilli pugna contra Cetum. 176.1
Cocodrilli natura. 192.4
Cocodrilli ꝓprietas. 197.4
Cocodrillus quomodo decipiatur. 203.2
Cocodrilli ꝓprietas. 215.4
Cœcus a natiuitate quid nobis repſentet. 271.2
Cœli cryſtallini perfectio. 9.3
Cœlum ſupremum quale ſit. 10.3
Cęli empirei dignitas diuinięq; eius effectus. 30.1
Cœlorum numerus, & ordo. 62.4
Cœli, ſigna duodecim principalia. 68.2
Cęli tres tantum cur ab Apoſtolo computentur. 75.4
Cęlidonij lapidis virtus, & variatio. 97.4
Cęnæ ſolemnis conditiones decem. 377.4
Cogitationes aſsimilantur capillis. 231.2
Cogitatio peccati interior ſine operis conſenſu non tollit gratiam. 313.2
Cogitationes malæ locum parant Diabolo. 372.4
Cognitio humana quomodo percipiatur. 2.2
Cognitio ſui eſt valde vtilis. 195.4
Colli ſituatio compoſitio, & perfectio. 260.1
Collis naturalis proprietas.

138. 6.2
Colloqntidæ virtus. 133.1
Colubri nālis vſus. 190. 3
Colurus ſolſtitialis, & æquinoctialis. 34. 1
Coluri duo. 68.2
Columbæ interdum ſunt doloſæ. 169. 2
Columbæ naturales proprietates. 177.1
Columbæ perfectiones plures. 178. 1
Columbarum natura circa fœtum. 361.2
Compaſſio eſt habenda peccatori. 188. 2
Cometa quid, & eius natura, & ſignificatio 70 4
Compelluntur peccatores per flagella ad regnum æternum. 387. 3
Cōpūctiones ſanctæ principaliter ſūt à Deo. 19. 4
Compūctionis feruor flāmæ ignis cōparaī. 27. 1
Compunctionis genera quatuor. 242. 2
Compūctionis humilitas tentationum repellit ſagittas. 188. 2
Concepti fœtus indicium. 235. 2
Concupiſcentia carnis nebulæ comparatur. 19.2
Cōceptiōis formatio quo ſpatio dierū fiat. 255 1
Concupiſcentiæ carnalis potentia. 157.2
Confeſſio, & peccatorum examinatio quomodo ſit agenda. 313.3
Confesſionis neceſſitas. 345.1
Cōfeſſionis pfectio. 363 3
Cōfeſſio ante mortem eſt agenda. 372. 4
Confeſſionis frequētatio q̄tū boni conferat. 319.1
Confiteri peccata debemus, & quomodo. 55.2
Confiteri peccata illico debemus. 187. 4
Confidētia ſanctorum eſt in interiori ſpiritu. 181 1
Coniugij honeſtatē ſeruare docēt nos Aues. 161.1
Coniugalis pudicitia quātum ſit ſeruanda. 195 3
Conſcientia quomodo ſit ædificanda. 188. 3
Conſcientiæ grauamē nō eſt ſuſtinendum. 313.4
Cōſolationis modus qualis. 345.3
Conſolationes diuinæ humilibus dantur non ſuperbis. 373.2
Conſuetudo quid ſit. 319.1
Conſuetudinis prās. 345.4
Continentia triplex. 29 3
Continentes aſſimilantur margaritis. 93. 1
Continentes aſſimilantur caſtori. 187.1
Continētia quo pacto ſeruetur. 373.4
Contemplatio ſaphyro cōparatur. 92 2
Contemplatiua vita Nuci muſcatæ aſſimilaī. 120.1
Contemplatiua vita in q̄bus deſignatur. 161.2
Contemplatiuæ vitæ fructus. 279.3
Cōtēplanti quatuor ſunt neceſſaria 280 2
Contemplatiua vita ſimilis ē celliæ vinariæ. 339.3
Contemplatiui viri dormientibus comparantur. 373 3
Contemplatiuæ & actiuæ vitæ perfectio. 232.1
Contritionis lachrymoſæ perfectio. 39.2
Contritionis humilis virtus. 188.4
Contumacia quid ſit 319 1
Conuerſio peccatoris corporum conuerſionibus aſſimilatur. 26.2
Conuerſiones quinque diuerſorum inanimatorū corporum. 20. 2
Conuerſio ad Deum non eſt differenda. 162. 4
Conuerſi nouiter ad Deū quomodo ſint gubernandi. 233. 3
Conuerſio ſera eſt valde periculoſa. 323. 2
Conuerſio debet eſſe ſubita. 316. 2
Conuerſatio noſtra qualis debeat eſſe. 345. 4
Conuitium quid & vnde dicatur. 320.2
Cos lapis qualis. 93.4
Corporum ſenſibilium diſtinctio. 2. 3
Corporis humani infelicitas repræſentatur in puluere. 20.4
Corpora quo pacto a putrefactione præſeruentur. 57. 2
Corporum humanorū cōditio & partes. 234.2
Corporis membra quomodo ſint vnita eorumq; officia. 272 1
Corpus Chriſti ſub ſacramento libro comparatur. 280.1
Coralli naturalis virtus. 104. 3
Cordis purificatio corallo comparatur. 104.3
Cor hominis ſpiritualis radici aſſimilari dēt. 120.4
Cor eſt membrum radicale animalis. 194.3
Cor ſerui Dei debet eſſe ſicut ſemē Roſæ. 120.4
Coriandri quinque proprietates. 126. 3
Coriandri virtus. 366 1
Cor hominis quomodo ſit innouandum. 163 1
Cordis vitiū Diabolus ſuper omnia diligit. 189.1
Cordis deſideria bona q̄ñ habeant efficaciā 190.1
Cor durū quale ſit. 192. 4
Cor q̄ñ generetur. 265.1
Cordis compunctio vino, & aceto cōparatur. 345.2
Cor mundum quomodo ſit cuſtodiēdum. 345.4
Cor Auarorum 343.1
Corneoli lapidis vt°. 107.1
Cordis caſtium quomodo ſit cuſtodiēdum. 356.4
Cor noſtrū totū in Deo eſt collocandum. 374.1
Cornua quid miſtice ſignificent. 207. 4
Corui q̄ño in principio na-

Naſcantur. 36. 1
Coruus valde odit Aſinum. 196. 1
Corruſcationis effectus. 55. 4
Correptio debet eſſe ſimilis lapidi, qui dicitur eos. 93. 4
Correptio qualis eſſe debeat. 174. 3
Correptio paſtoris qualis eſſe debeat. 235. 2
Correptio ſeuera aſſimilatur Carduo. 121. 1
Correptio a quo, & quomodo fieri dēat. 148. 1
Correctio vitii prudentis quomō eſſe dēat. 154. 3
Correctio quomodo, & à quibus ſit agēda. 313. 4
Correctio fraterna quomodo ſit agenda, & ſuſcipienda. 347. 1
Correptio proximi quopacto dēat fieri. 388. 1
Corniels natura. 159. 1
Corniculę n̄lis usꝰ. 164 4
Cogulcis proprietates naturales. 177. 3
Coturnicis natura. 173. 1
Cryſtalli natura. 102. 3
Cryſtalli p'fectio. 275. 1
Cryſolimi lapidis color, & uirtus. 98. 3
Cryſopaſsi lapidis effectus. 101. 4
Croci naturales virtutes quinque. 114. 2
Crux Chriſti aſſimilatur moro. 138. 2
Crux Chriſti diabolum ligauit. 183. 2
Crux Chriſti eſt ſicut virga Moyſi. 374. 2
Crudeles homines ſæpe moriunt̄ famelici 163. 1
Crudeles homines ſunt ſimiles canibus. 159. 2
Culicis natura. 163. 2
Cucumeris virtus multiplex. 125. 1
Cucurbitæ virtus. 143. 3
Cupidi de terrenis ſimiles ſunt uallibus. 21. 1
Cupiditas aſſimilatur radici. 121. 2
Curioſi culicibus aſsimilantur. 163. 2
Curioſitas nouitatū eſt in ſtrumētū Diaboli. 183. 4
Curioſitas mentis dolorís vētris aſſiſat. 235. 3
Cuſtodia ſui mala eſt cauſa mortis aīæ. 374. 2

D

Damnati gloriā Beatorū vidēt cōfusē. 232. 4
Dānati ſuffragia recipere nullo mō poſſunt. 314 2
Damnt dati culpa interdum eſt excuſabilis. 314. 2
Damnati nequaquā culpam in Deum conferre debent. 325. 3
Dānū alicui illarum quō poſsit remitti. 333. 3
Damnati quō de inferno ad tēpus exeant 313. 3
Delectationes præſentis vitę ſūt fugiēdę. 374 3
Delphini natura. 167. 4
Delphini proprietas naturalis. 169. 1
Demones ſolitarils frequēter inſidiant. 212. 3
Dæmones aſſimilātur locuſtis. 281. 2
Demones quomō nos tētēt, & repellant 347 3
Deo cur humana mēbra attribuantur. 235. 4
Deuoti homines quomodo in bonitate proficiant. 150. 1
Deuotio pinguedini comparatur. 235. 3
Dentium dolor. 241. 1
Dentium nouem perfectiones eorumque numerus. 263. 3
Dentium dolor, ſeu putrefactio vnde. 241. 4
Deſerti effectꝰ plures 54. 4
Deus quō diligatur. 50. 1
Deus quomodo a viatoribus contempletur, et videatur. 389. 4
Deus quid ſit ſecundum trimegiſtum. 76. 4
Deſerti proprietates ſeptem. 41. 4
Detractores aſſimilāt ſerpenti. 190. 4
Diaboli quomodo homines decipiant. 66. 3
Diabolus aſſimilatur non nullis aſinibus. 165. 3
Diabolus Draconi cōparatur. 190. 2
Diaboli fraꝰ magna. 191. 3
Diabolus quomodo eijciatur ab homine. 169. 4
Diaboli nomen, & poteſtas. 276. 2
Diaboli rapacitas. 278. 2
Diaboli igneni incendentes excludi debent à ſanctorum conſortio. 315 1
Diabolus quopacto hominem in peccatis capiat. 374. 4
Digeſtio cibi quomodo fiat. 250. 2
Digitorum numerus, ac ſignificatio eorumque nomina. 245. 2
Dignitatis ſtatus quanto altior tanto moleſtiis plenior. 121. 4
Dilectio ſit quatuor modis. 17, 4
Dilectio proximi aſſimilatur tartaro. 94. 2
Dilectio aſſimilatur mento 336. 1
Diligitur Deus ab hominibus diuerſimodè. 7. 3
Diligentes Deum paſſeribus cōparantur. 164. 1
Diligunt Deum ſancti tripliciter. 358. 1
Dioniuslapis. 107. 2
Diplois quid ſit. 356. 1
Diptami mirabilis virtus. 126. 2
Diſcordia aſſimilatur g[illegible]dini. 21. 2
Diſcordiæ cauſa. 50. 4
Diuitiæ mūdanæ mōtibꝰ Hypboreis cōparant̄. 22. 1
Diuitiæ difficillimè acquiruntur. 22. 2
Diuitiæ ſpinis comparantur. 122. 1
Diuitū hoīum proſperitas buboni cōparat. 37 4

I tui

Diuitiæ aſſimilantur pilis. 236. 3
Diuitiarum dāna. 374. 4
Doctores eccleſiæ ſtellis comparantur, 22. 2
Doctores eccleſiæ aſſimilantur montibus. 22. 4
Doctoris publici, ſeu priuati partes. 192. 1
Doctores veri renibus aſſimilantur. 238. 2
Doctor eccleſiaſticus octo habere debet conditiones. 285. 1
Doctrina Chr̄i mētes credentiū purificat 23. 1
Doloſus homo Mygali comparatur. 192 1
Doloſus aſſimilatur Vulpi. 192 2
Dn̄ari laudabiliter ſubditis edocemur. 238. 3
Domus Dei multis capitur modis. 192 3
Dona ſpiritus ſancti eorumq; effectus. 285. 4
Dormire in ſacra ſcriptura eſt in peccato iacere. 177. 1
Dorſi quatuor proprietates. 228. 4
Dorſi ſignificatio. 238. 2
Dorſi dolor unde veniat. 241 3
Dotes corporis glorificati. 277. 1
Draconis proprietates, quamplurimæ. 190 3
Draconis naturalis vſus. 197. 3
Draconteæ virtus. 200. 3
Draconis proprietates tres, 213. 3
Diomedatij, quatuor naturales, proprietates. 209. 3

E

EBal mons quid ſignificet. 6. 3
Ebrietatis turpitudo. 126 3
Eccleſia Chriſti quando initium habuit. 23. 4
Eccleſia Chriſti firmamēto comparatur. 23 4
Eccleſia Dei monti Syon aſſimilatur. 25. 1
Eccleſiæ fidelium unitas, qualis eſſe dēat. 272. 1
Eccleſia carens ep̄o multis priuat bonis. 311. 4
Eccleſiæ cura quando, & quibus caſibus poſſit renūciari. 314. 3
Eccleſiæ uni, alligatus eſt ad alias ineligibilis. 316. 1
Eccl'iæ miniſtris quatuor ſunt neceſſaria. 344. 3
Eccleſia Dei multā, quo fuit figurata. 348. 3
Eclipſis ſolis Terræ motum inducit. 56. 2
Eclipſis ſolis quomodo cauſetur. 41. 2
Echini piſcis nā. 164. 4
Electi Dei ſtellis comparantur. 25. 2
Electi aſſimilantur ouibus. 193 1
Electio per inſpirationē non eſt in forma iuris. 320. 2
Electionis p viā ſeruitutij auctoritas. 323. 1
Electi Dei aſſimilantur ſeruis. 375. 2
Electri genera tria. 99. 1
Eleemoſynarius filius eſt montis oliueti. 25 3
Eleemoſyna Cardamomo aſſimilatur. 122. 4
Eleemoſyna quō quā, & q bus ſit agēda. 348. 3
Eleemoſyna aſſimilatur ſemini. 123 1
Eleemoſynas ſaltim de ſuperfluis tacere debemus. 164 3
Eleemoſyna propinquiori digniori, & indigentiori conferenda. 316. 1
Elementa quomodo ſint in mixto? 12. 1
Elementorum numerus, & natura. 27. 4
Elementorum figura, & motus. 65. 2
Elementorum variatio, & natura. 76. 1
Elephātiū exēpla. 195. 3
Elephantium naturalis, vſus. 201. 3
Elephātis benignitas naturalis erga hoiē. 206. 3
Elephantis proprietas naturalis. 210. 3
Eltropij ſeu ſolſequij virtus 127. 3
Eloquentia aſſimilatur, auri, 94. 3
Eloquentia triplex. 94. 4
Eloquentia mūdana aſſimilatur frōdoſitati Arborum. 123 2
Ephimeræ ortus, & finis tepentinus. 171. 3
Epatis natura. 230 3
Epilētiæ infirmitas 241. 2
Epilētię uitia tria 250. 4
Equorum natura. 193. 3
Equi, & Cameli naturalis honeſtas. 196. 3
Equi proprietas naturalis. 207. 2
Equorū proprietates naturales. 210 2
Equorū vſus ī pliū. 275. 4
Eremi qualitates. 65. 4
Erubeſcētes bn̄facere qd agere debeant. 375. 3
Erucæ proprietates naturales quatuor. 197. 4
Eſchites lapis in nidis inuenitur Aquilarū. 95. 2
Eſchites lapis eſt precioſus. 170. 4
Euangeliſtæ Equi Chriſti fuerunt. 193. 2
Euangeliſtæ quatuor quō fuerūt figurati. 286 3
Euangeliū triplici lingua eui ſuit deſcriptū 276. 2
Euchariſtiæ ſacramētum aſſimilatur lapidi Diadeli. 95 1
Euchariſtię dignitas. 375. 4
Exaltat Diabolus hominē ut eū frangat. 164. 4
Excęcatus aſſimilatur morſui Canis rabidi. 193 4
Excommunicatus aſſimilatur Adæ. 316. 4
Exemplar in actibus virtutum duplex. 1. 1
Exercitij corporalis modus, & vtilitas. 242. 3
Exhortatio ad benefaciendum quomodo fieri debeat.

beat. 123. 3

F

Fabæ ỽtus naturalis. 146. 1
Fabæ proprietates naturales. 154. 1
Fabæ ỽt⁹ naturalis. 150. 4
Falcōis naturalis us⁹. 175. 4
Falconis proprietates ſeptem. 177. 3
Falſitas quot modis committatur. 317. 2
Falſus teſtis tribus eſt obnoxius perſonis. 323. 1
Fatuus non debet ſapienti ſociari. 194. 1
Fauillæ proprietates. 81. 1
Fautor mali quis dicatur. 318. 1
Febris quid ſit, & ipſius ſpecies. 249. 3
Fellis effectus ſeptē. 221. 1
Fœni naturalis ỽt⁹. 118. 3
Fœni proprietas. 121. 4
Fœni virtutes naturales. 125. 1
Fœniculi virtutes quam plurimę. 151. 4
Ferri naturales utilitates. 98. 4
Feruor deuotæ mentis multum prodeſt. 165. 2
Feruor ſpiritus conſumit laſciuiam carnis. 194. 1
Feruor ſpiritus, quid in ſanctis viris operet. 349. 1
Feſta Iudæorum, & modus celebrandi inſtitutionisq́; cauſa. 371. 4
Ficus quomodo fœcundetur. 120. 4
Ficus ſterilis medicina & quomodo ſterileſcat. 123. 4
Ficus proprietates naturales. 126. 4
Ficus p̄cipuè Ægyptiacæ uirtus. 151. 2
Fides riuo cōparatẽ. 27. 2
Fidei effectus varij. 33. 2
Fides Chriſti aſsimilatur lapidi carbūculo. 95. 2
Fides ſanctorū aſsimilatẽ lapidi Amiathon. 95. 4
Fides Chriſti eſt primum ſalutis, fundamentum. 96. 2
Fides Argento uiuo comparatur. 110. 2
Fides aſsimilatur Amigdalo. 124. 1
Fides quomodo ſit ſubſtantia. 124. 1
Fides aſsimilatur caſtaneæ. 124. 3
Fides aſsimilatur iunapi. 124. 4
Fides ad inuiſibilia quærēda nos trahit. 194. 2
Fides eccleſiæ cuti ſeu pelli comparatur. 239. 1
Fidei ſignificata, & quod quis fidelis multis poteſt dici modis. 318. 2
Figurarū diſtinctio. 76. 3
Fidelium Chriſti ſtatus quomodo fuit figuratus. 349. 2
Fidē Diabolus principl'r conatur auferre. 376. 3
Filij Dei æterna generatio. 86. 2
Filius Dei verus eſt deus, & homo. 87. 2
Filius imitari non debet ueſtigia mali pr̄is. 125. 1
Filios tote pios erga parē tes Aues docent. 165. 2
Filiorum obligatio erga parentes. 194. 2
Filij quō ſint a parētibus educandi. 209. 2
Filij tenentur parentibus auxiliari. 272. 4
Filius Dei adoptiuus qs multis dicitur modis. 318. 3
Filiorum quāta ſit obligatio erga parētes. 327. 3
Filij in tenera ætate ſunt inſtruendi. 348. 4
Fimi genus triplex. 348. 1
Firmamenti materia, & creatio. 23. 4
Firmamēti potētia. 31. 2
Firmamenti, pulchritudo. 275. 1
Flagella diuinæ iuſtitiæ ſagittis cōparatẽ 349. 3
Flagella Dei ſunt nuntii Dei. 387. 2
Flammæ Ignis proprietates. 27. 1
Florum natura varia. 112. 3
Florū uirtutes uariæ. 148. 4
Florum tres naturales proprietates. 154. 4
Florum varieta s eorumque virtutes naturales. 155. 2
Fontis proprietates, & perfectiones. 15. 4
Fontium nonnullorum proprietates admirabiles. 32. 3
Fomes peccati quō poſſit mitigari. 3118. 4
Formicæ natura. 196. 1
Formicæ prudentia naturalis. 208 3
Fortitudo aſsimilatur ferro. 110. 3
Fortitudo virorum ſpiritualium Barbæ comparatur. 239. 2
Fortuna aſsimilatur fœno. 125. 1
Fructus ſpiritus duodecim ſignis cœli comparantur. 27. 3
Fructus in arbore quomodo generētur. 134. 1
Fructuum bonorum proprietates plures. 135. 2
Fructus quomodo perficiantur, & maturentur. 136. 2
Fraudulentus homo cancro comparatur. 166. 1
Fraxini naturalis virtus. 127. 1
Frontis proprietates quatuor. 262. 3
Frumentum quo pacto conſeruetur. 125. 4
Fumi effectus naturales ſeptem. 60. 4
Fummus terræ, herba quantas habeat uirtutes. 150. 3

G

Galaxiæ circulus. 33. 3
Galaxia qd ei⁹q; quatuor proprietates. 78. 3
Galli natura, & proprietas. 164. 1
Galli ſignificatio. 166. 2
Galli naturalis vs⁹. 169. 4
Gallus precioſum lapidem

dem portat inuentricu lo. 175. 1
Garyophyli, perfectiones. 149. 1
Garizim montis locus, & uirtus. 6. 3
Garrulus, & guloſus hō Graculo aſſimilaī. 166. 1
Gaudiū multiplex. 29. 4
Gelboe mentes cur ſint ſteriles. 37. 4
Gēmarū varia origo. 105. 4
Genuū proprietates quatuor naturales. 240. 4
Germen quid ſit. 133. 4
Ginestę virtus. 139. 4
Gith gen⁹ leguinis. 144. 4
Glebæ terræ effect⁹ 54. 3
Gliris naturalis vs⁹. 188. 3
Gliris proprietates. 194 2
Gloria æternę beatitudinis vbi ſit. 30. 1
Graculi proprietates naturales. 166. 1
Grandinis quinque proprietates. 21 2
Granū frumenti quomodo augeatur. 343. 4
Gryphium montes custodientiū ferocitas. 158. 4
Gr̄a gratū faciēs firmamēto aſſimilatur, 30. 4
Gratia Dei Rori comparatur. 31. 2
Gratia Dei aſſimilaī fluuio egredienti de paradiſo. 32. 1
Gratia Dei aſsimilatur iaſpidi. 96. 2
Gr̄a Dei quopacto in corde cōſeruatur. 95. 4
Gratia Dei oleo comparatur. 125. 2
Gratia Dei quomodo in anima cōſeruet̄. 125. 4
Gr̄æ diuinæ effect⁹. 166. 2
Gratia ſpūalis aſsimilatur mebra radi ali. 194. 3
Gratia Dei aſſimilatur medullæ. 239. 4
Gr̄a Dei p̄ vnū actū peccati mortalis tollit 319. 3
Gr̄a Dei nō infundit uiſi rectè diſpoſito. 376. 3
Gratos eē bn̄factorib⁹ pāntheræ nos docēt. 194. 3
Gruis, & Anſeris naturalis vſus. 176. 2
Gregorij Nazāzeni la⁹. 1. 2
Gruis natura. 186, 2
Gulæ vitium quid efficiat. 126. 1
Gulæ delitias nō natura, ſed uoluptatis, culpa introduxit. 126. 3
Guloſus est ad contēplādum ineptus. 166. 4
Guloſi aſsimilantur Miluis. 166. 4
Guloſus Vrſo aſsimilatur. 194. 4
Gulæ uitiū quomodo curetur. 194 4
Gulæ, & luxuriæ vitium prçcipuè eſt in magnis uiris. 199 4
Guloſitas, & voracitas gutturi cōparaī. 240. 1
Gulæ vitiū quantum ſit animæ nociuū. 240. 3
Guſtus Perfectiōes quinque. 265. 2
Gutturis p̄prietates. 240. 2

H

Hædere uirtus triplex. 141. 4
Hædere proprieras. 144. 1
Hædere virtutes naturales. 145. 3
Hædi naturalis vs⁹. 198. 4
Hædi pellis virtus. 214. 4
Hānibalis interitus. 215. 2
Hebeni virtus. 150. 2
Hellebori virtus multiplex. 141. 4
Hæreticorum, ſeu hypocritarum fraus. 165. 4
Hæreticus, & hypocrita Pātheræ cōparāt. 197. 4
Hæretici, & ſchiſmatici filijs viperæ comparantur. 212. 1
Hęretici aſsimilantur lupis. 212. 2
Hæreticorum malignitas. 288. 1
Hr̄ticorū prauitas. 295. 3
Hæretici ſacram ſcripturam de prauantes quā pœnā mereāī. 319. 3
Hepatis effectus tres naturales. 212. 1
Hericij naturalis prudentia. 208. 4
Hericij natura. 198. 3
Hiænæ natura. 196. 2
Hyades ſtellæ ſeptem. 32. 2
Hyemis qualitates. 69. 3
Hyacinti naturales effectus varij. 104. 1
Hydropiſis effectus varij, & diſtinctio. 222. 2
Hydropiſis quid. 242. 2
Hydropiſis ſeptem effectus naturales. 248. 3
Hypocrita aſſimilatur auricalco. 98. 2
Hypocrita umbrę nucis comparatur. 128. 4
Hypocrita aſsimilaī Arūdini. 128. 3
Hypocritarū natura. 129. 3
Hypocritę, & hęretici ſeipſos, ac alios decipiunt. 167. 1
Hypocrita aſſimilaī ſtructioni. 168. 2
Hypocritarum malitia, & fraus. 192. 2
Hypocritarum vſus malus. 197. 4
Hypocriſis ſpecies quatuor. 288. 3
Hypocritarum malignitas. 296. 2
Hypocritæ libris falſis cōparantur. 350. 1
Hyppocritarum falſitas 377. 4
Hypocētauri natura. 212. 1
Hyſſoppi virtus naturalis. 127. 4
Hyrundinis natura 160. 4
Hyrundinis naturales p̄prietates. 180. 2
Homines varijs in locis ad diuerſa adaptantur. 40. 3
Hominis ſtatus in vita ſpirituali. 69 3
Hominis vita fauillæ aſſimilatur. 81. 1.
Homo ex quatuor quomodo compoſitus ſit elementis. 82. 2
Homo cur ſit ſtaturæ recte. 82. 1

Homo bonus aſsimilatur arbori bonæ. 113. 3
Homo bonus erucо aſsimilatur. 114. 2
Homo inconſtans aſsimilatur ſycomoro. 128. 1
Hoies mali cõparant zizanijs. 129. 3
Homo perfectus aſsimilatur Ardeæ. 174. 2
Homo cur ſtatura recta ſit formatus. 184. 2
Homo quo pacto brutis comparetur. 186. 1
Hõ quo potentiã Diaboli effugere poſsit. 191. 3
Homo aſsimilatur leopardo. 196. 4
Homo quid ſit. 218. 3.
Hominis miſeria. 259. 3
Homo triplici modo ſit ſeruus peccati. 252. 1
Homo cur à Deo creatus ſit. 273. 1
Homo impatiens ſemper quærulus. 350. 4
Homo quomodo fiat ſimilis Deo. 360. 4
Hominẽ tria reddunt ſolicitum. 361. 2
Humanæ vitæ corporalis fragilitas. 81. 1
Hũanæ vitæ breuitas. 81. 3
Humana uita vento comparatur. 81. 2
Humilitatis pfectio. 97. 3
Humanæ productionis, principia tria. 100. 1
Humerorũ officiũ. 15. 3
Humilitatis virtus quantum hoĩ proſit. 127. 1
Humilitas aſsimilať Bdellio. 127. 2
Humilitas aſsimilat hyſſopo. 127. 4
Humilitas aſsimilať Anetho. 128. 1
Humilitatis pfectio. 195. 4
Humilitas aſſimilatur genibus. 240. 3
Humilitatis meritũ. 350. 1
Humilitas mẽtis ſterqlinio cõparatur. 370. 4

I

IAcob ſcala quid ſignificet. 279. 1
Iaſpidis ſpecies proprietates, & virtutes. 95. 4
Iaſpidis vis. 104. 1
Iaſpidis, & ſardinis proprietates. 290. 3
Ieiunij virtus. 4. 1
Ignis proprietates. 3. 3
Ignis ſubſtantia, & natura. 10. 1
Ignis ſphera nobis eſt inuiſibilis. 10. 3
Ignis, quomodo in hæc inferiora deſcẽdat 10. 4
Ignis ĩ ꝓprio loco nõ indiget aliena materia. 11. 1
Ignis plures effectus 17. 4
Ignis ꝓprietates tres. 51. 3
Ignis perfectiones naturales. 56. 3
Ignis iferni ꝑpetuitas. 16. 2
Ignorantia inducit peccatum. 36. 2
Ignorantia aſſimilatur tenebræ. 36. 3
Illeis virtutes quatuor. 138. 4
Impœnitentiæ finalis grauitas. 166. 3
Impatiens aſſimilatur Verſo. 197. 1
Imperſeuerantes aſſimilantur ſatyris. 197. 1
Immundi quales reputabantur in lege. 241. 2
Infantes quomodo ſint gubernanda. 233. 3
Inferni ignis orribilitas. 51. 3
Inferni ignis, quomodo ſit inextinguibilis. 98. 1
Infernus cui comparetur. 350. 3
Inferni pœnæ meditatio. 377. 4
Inferni pœna non oĩbus eſt æqualis. 381. 4
Infirmitatis mortalis ſigna ſeptem. 363. 1
Innimoꝛũ cõſideratiõ. 377. 1
Ingratitudinis grauitas. 167. 3
Ingratitudo quid ſit. 80. 1
Incenſi, ſeu thuris virtus. 137. 2
Inconſtans homo aſſimilatur Mercurio. 36. 1
Inconſtantis hominis natura. 167. 3
Inceſti peccati grauitas. 196. 2
Inconſtas homo aſſimilatur lunæ. 196. 3
Incorrigibiles ſunt, cadaueri. 241. 3
Incontinentia coniugalis euitanda. 196. 3
Infirmitatis remediũ eſt principaliter a Deo petendum. 156. 4
Ingenium interdum plus quã vires ualet. 169. 4
Incubi ꝓprietates 268. 1
Iniuria quot modis infertur. 120. 5
Innocentia qualis ſit vera. 191. 4
Inobedientia grauis eſt culpa. 320. 1
Inſtabilis homo chameleonti aſſimilať. 197. 1
Intentio aſſimilatur radici. 128. 2
Intentio bona non liberat à pœna ſi opus ſit illicitum. 321. 3
Intentio bona ad operandum requiritur. 135. 3
Intelligentia tria ſunt. 42. 2
Inuidia quid ipſiusq; malignitas. 168. 2
Inuidiæ inuidioſorumq; peruerſitas. 197. 2
Inuidia aſſimilatur dolori dentium. 241. 4
Inuidia unde dicatur, & inuidi natura q̃ ſit. 351. 1
Iouis conditiones quatuor. 58. 4
Iracundi hominis peruerſitas. 59. 4
Iordanis flumen figura fuit baptiſmi. 15. 3
Ira pro zelo iuſtitiæ eſt bona. 68. 2
Iræ damna iratorumque praua natura. 70. 2
Iræ gradus tres. 25. 1
Iracundi hominis mens qualis ſit. 351. 2
Iracundi natura, & uariatio. 378.
Ira Dei quo ſerior, eo grauior exiſtit. 381. 4

Iræ deteſtatio. 11. 3
Ira Dei aſſimilatur Iridi. 36. 4
Ira quomodo in Deo exiſtat. 37. 1
Ira humana duplex. 37. 2
Iridis tres proprietates, & nomina varia. 36 4
Iridis generatio. 63. 4
Iridis figura, & ſignificatio. 64. 1
Iridis lapidis perfectio. 101. 1
Iridis calores principales. 290. 3
Iſboſeth exemplū. 374. 2
Iudæorum mos, & abuſus. 87. 4
Iudicandus no eſt homo ſecundum apparentiā carnis. 168. 3
Iudicare non debemus ſecundū exteriora. 198. 4
Iudici duo ſunt neceſſaria. 234. 4
Iudicium extremum quomodo fiat. 321. 4
Iudicium temerarium eſt uitandum. 322. 1
Iudicis pfectio. 322. 3
Iudidicij dies aſſimilatur portæ. 351. 3
Iudicium temerarium vnde proueniat. 351. 4
Iudicij extremi effectus. 378. 2
Iudicans aliorum vitia ipſe inimunis a uitiis eſſe debet. 378. 2
Iudices omnes munera reijcere debent. 379. 4
Iudici, & rectori, quæ ſint neceſſaria. 91. 1
Iuniperi virtus naturalis. 111. 4
Iuramētum quando poſſit violari. 322. 4
Iuſquiami naturalis virtus. 113. 3
Iuſtitiæ diſtinctio, & perfectio. 60 1
Iuſtus aſſimilatur palmæ. 128. 4
Iuſtitiæ punitiuæ effectus. 180. 2
Iuſtitiæ diſtinctio, & perfectio. 210. 3
Iuſtiæ excellentia. 245. 3

L

Labiorum ſex naturales effectus. 242. 4
Lac quid ſit. 235. 1
Lacertæ naturalis vſus. 187. 2
Lachrymarum compunctio aſſimilatur pluuiæ. 19. 4
Lachrymarū cōpunctio aquæ aſſimilatur. 18. 3
Lachrymarum vtilitas, & perfectio. 127. 2
Lachrymarum compunctionis vis. 168. 4
Lachrymraum potentia. 199. 1
Lachrymarum compunctio quātū proſit. 351. 4
Lactis ſubſtantia. 193. 2
Lactucæ perfectio. 128 2
Lactucæ virtus. 152. 1
Lactucę caprinęuis. 139. 4
Lacus proprietates ſeptem. 52. 4
Lapidum octo proprietates. 86. 3
Lateris tres proprietates. 225. 3
Laſciui homines campo aſſimilantur. 40. 1
Lauri virtus dignitas, & ſecuritas. 145. 2
Leges humanæ telis Aranearū aſſimilant. 199. 1
Legum neceſsitas nominiſque ipſius explanatio. 310. 1
Lentis virtutes. 139. 2
Leones quopacto capiantur. 187. 4
Leopardi uſus nālis. 189. 3
Leo omni anno quartanam patitur. 196. 4
Leo coitum leenæ cum pardo cognoſcit. 205. 1
Leo victorioſus, fuit Chriſtus. 308. 3
Leōtophōi potētia. 205. 3
Leones quomodo naſcantur. 206. 1
Leonis vſus nālis. 207. 3
Leonū quatuor proprietates. 210. 3
Leporum proprietates, nāles quatuor. 211. 2
Lepræ ſpecies, & damna. 225. 4
Lepræ immunditia, quid ſignificet. 241. 2
Leproſi quomodo olim mundabantur. 253. 2
Lethargiæ tria damna. 253. 2
Lex Diuina quomodo a lege differat humana. 323. 2
Liberum hominis arbitrium nullo modo cogi poteſt. 2. 1
Liguri lapidis proprietates. 101. 2
Libani montis altitudo. 50. 2
Limacis natura. 217. 2
Lilij nālis pfectio. 153. 3
Lyncis naturalis virtus. 197. 1
Lingua maledica eſt cā diuiſionis amicitię. 40. 2
Lingua cur ſic formata ſit in homine. 219. 1
Linguæ ꝓprietates. 265. 4
Linguæ bonæ, & malæ qualitates. 270. 1
Lingua eſt ſemper refrenanda. 362. 3
Lingua contumelioſa flagello comparat. 378. 2
Linum quanto perficiatur labore. 357. 2
Locuſtarum natura inſatiabilis. 166. 4
Locus non ſanctificat hominem, ſed homo locum. 324. 1
Loqui qualiter dēamus labia nos docēt. 242. 4
Loqui irreprehenſibiliter volens quid agere debeat. 378 3
Ludi chorearumque ſaltus inordinati p̄ſagiū ſunt mali exitus. 169. 1
Lucis proprietates ſeptem. 44 2
Lucis quatuor proprietates. 64. 1
Lucis varij effectus. 86. 2

Lucerna ſemper ardens. 196. 2
Lunæ proprietates, & defectus. 2. 4
Lunæ natura, & ſitus. 5. 4
Lunæ dominium in iſtis inferioribus. 6. 1
Lunæ varia nomina. 6. 2
Lunæ quamplurimi effectus. 42. 1
Lunæ proprietates plures. 53. 2
Lunæ defectus. 277. 2
Lunæ mutatio. 291. 4
Lupi naturalis vſus. 215. 3
Lupi effectus naturales plures. 190. 4
Lupinorũ virtus. 229. 2
Luniniæ natura. 166. 2
Luxuria aſſimilatur igni. 41. 1
Luxuria eſt ignis conſummens. 51. 3
Luxuria aſſimilatur ſulphuri. 99. 3
Luxuriæ damna. 99. 4
Luxuria quid ſit, & quãtũ mali afferat. 162. 3
Luxurioſus aſſimilat Porco. 199. 5
Luxuriæ mediatrices graue committunt peccatum. 324. 1
Luxuria quomodo accendatur. 378. 3

M

MAgneus, quatuor proprietates naturales. 97. 2
Magnetis effectus naturales tres. 108. 1
Mali interdum Columbis comparantur. 169. 2
Mali cur bonorum fugiãt ſocietatem. 384. 2
Mali arboris proprietates. 145. 2
Mali cur interdum exaltẽtur. 349. 1
Malo granata arbor. 140. 4
Maluæ ſuccus quantum proſit. 130. 1
Mammillæ mulieris nãles proprietates. 234. 4
Mandata Dei, quomodo ſint obſeruanda. 378. 4
Mandibulæ effectus tres. 220. 5
Mandibularum ſignificatio. 236. 1
Mandragoræ natura. 129. 1
Mannæ deſerti proprietates. 359. 4
Mannæ deguſtatio quid agebat. 356. 4
Manus ac pedes, quid ſignificent. 216. 3
Manusproprietates. 229. 3
Manuum officia naturalia. 245. 1
Mãſuetudinis bona. 352. 2
Mahometica lex quid boni contineat. 88. 1
Margaritarũ generatio, & proprietates 93. 1
Maria Virgo aſſimilatur Soli. 41. 2
Mariæ Virginis dignitas, & excellentia. 41. 2
Mariæ Virginis ætas 43. 2
Maria Virgo cur dicatur ſtella maris. 43. 4
Maria Virgo luci comparatur. 44. 2
Maria Virgo aſſimilatur Auroræ. 45. 1
Maria Virgo aſſimilatur terræ. 46. 3
Maria Virgo Calcedonio, & ſmaragdo comparatur. 100. 1
Maria virgo vera eſt ſtella maris. 110. 4
Maria virgo quomodo in vtero matris fuit ſanctificata. 113. 4
Maria Virgo aſſimilatur Cedro. 130. 2
Maria virgo cypreſſo comparatur. 130. 2
Maria virgo quo uocetur mulier. 277. 1
Maria virgo Soli comparatur. 250. 2
Mariæ Virginis figuræ quã plurimæ. 290. 4
Maria Virgo multis modis fuit illuminata. 291. 3
Maria Virgo aſſimilatur Arcæ teſtamẽti. 291. 3
Maris Rubri ꝓprietas. 39. 3
Mare tribus modis moraliter accipitur. 42. 4
Maris proprietates ſeptem. 40. 1
Maris pericula varia. 48. 2
Mare eſt lunæ imitatiuum. 48. 4
Maris proprietates plures. 52. 1
Maris proprietates nõnullæ. 56. 2
Maris vtilitas. 74. 5
Marmoris proprietas, & varietas. 91. 1
Martis planetæ natura. 54. 1
Mars planeta ad quid natum inclinet. 70. 4
Martires aſſimilantur palmis. 32. 2
Maſculus fœminam in quatuor excedit. 250. 4
Mãſuetudinis bona. 352. 2
Matrimoniũ ſpũale carnali comparatur. 324. 2
Mr̃imonij diſtĩctio. 324. 3
Mechanicæ artes, quæ ſint. 337. 1
Medici quid obſeruare debeant circa infirmos. 43. 4
Medullę quinq; naturales effectus. 239. 4
Melãcoliæ vis, & effectus varij. 220. 5
Melancoliæ, damna. 269. 3
Memoria aſſimilatur ventri. 242. 2
Memoriæ quatuor modis auxiliari poſſumus. 243. 2
Mendacij variæ ſpecies. 317. 3
Mendacij grauitas. 352. 2
Menſis lunaris acceptio. 4. 4
Menſis, unde dicatur. 43. 1
Mens hominis aſſimilatur pectori. 243. 5
Mentum quomodo fuit neceſſarium. 236. 1
Mercennariorum vſus. 383. 3
Mercurij, proprietates, tres.

tres. 93.3
Meridianus circulus 65. 1
Merguli natura. 168 4
Merguli proprietas naturalis 174. 4
Megalis natura. 192. 1
Milij ſemina quantu proſint. 135 4
Milui immunditia & gulositas. 166. 4
Milui natura in principio & in fine vitæ. 167.3
Milui naturalis vſus in uolatu. 171. 1
Miracula facultatem naturæ excedunt. 34 1
Miracula omnia principaliter ſunt a Deo. 325. 2
Myrrhe arboris naturalis virtus. 142. 1
Miſericordia aſſimilatur lapidi iridi. 101. 1
Miſericordia aſſimilatur oleo. 152. 3
Mitiras quid ſit. 16. 1
Modeſtia morum qualis eſſe debeat. 244. 1
Miſſæ myſteria quam plurima declarantur 376.4
Monachi & ſolitarij piſcibus aſſimilantur. 169.3
Monſtra humana varia. 252. 3.
Montes quopacto in terra cauſentur. 19.4
Montium ſynaiæ pretioſitas, & aſperitas. 22. 1
Montium octo proprietates. 22 4
Montis ſynai octo perfectiones. 47. 1
Montium proprietates nõnullę. 59. 1
Montiu natura varia. 72.4
Mortis memoria in cinere repreſentatur. 48. 1
Mortis hora cur incerta. 82. 4
Mors hominia colloquintidæ comparatur. 133.1
Mortuus mundo tribulationes non timet 133.1
Mori fructus quantum proſint. 138. 2
Mortis, & iudicij memoria valde prodeſt. 169.4
Mors aſsimilatur Hienæ. 200. 2
Mortis memoria valde eſt vtilis. 200. 3
Mors cur fortis dicatur. 239 3
Mors ſanctorum ſomno comparatur. 244. 2
Mortis nuncij. 250 3
Mortis vtilitates, & effectus plures. 255. 4
Mors triplex deſignãs tres paſſionis effectus. 256.1
Mors citius in vadit aliquando iuuenes quã ſenes. 379. 1
Mortuus mundo quis dicatur. 379. 2
Mortui hominis effectus. 383. 1
Mugilis piſcis natura. 172.4
Mulieres quædam vetulæ ſunt cornicibus ſimiles. 179. 3
Mulierum ornatus cui cõparetur. 200.4
Muli naturalis proprietas. 202 1
Mulierũ proprietates duodecim. 223.3
Mulieris ornatus eſt ſicut rete Diaboli. 354.4
Mulierum conſortium eſt valde fugiendum. 376.4
Mulier prima quomodo à Diabolo fuit tentata. 378. 3
Mulieres nimis ornatæ ſunt incendiariç Diaboli. 380. 3
Mundus eſt locus periculis plenus. 48. 2
Mundus aſſimilatur mari. 48. 2
Mundus aſſimilatur deſerto. 48. 4
Mundus aſſimilatur ſpeluncæ. 49. 2
Mundus mari vitreo aſſimilatur 293.3
Mundi vniuerſitas cui cõparetur. 352. 3
Mundi amator qualis fiat. 370. 1
Munera placant animum iudicis, & corrumpunt. 300. 4
Murenulæ ſerpentis quæ natura. 171. 3
Muriũ naturalis vſus 184 1
Muſicæ partes tres. 77. 1
Muſicæ primus inuentor. 347. 1
Muſcardus paruulas capit Aues. 175.4
Muſcatum virtus. 188. 4
Mus potu moritur. 189.4
Muſci origo. 193. 4
Muſtum quo pacto in ſuo dulcore cõſeruet. 139.4
Muſtum quomodo cognoſcatur an ſit purũ 365. 1
Mutatio hominis multiplex. 49. 2

N

NArdi naturalis virtus. 130. 1
Naſi effectus & proprietates quinque. 266. 2
Naſſs quid ſit. 350. 3
Nauis eſt anima humana. 15. 4.
Nauis partes quid ſignificent. 301. 2
Nauigantium conſuetudo. 357. 3
Nazareorum conſuetudo. 382 3
Nebulæ ſeptem proprietates. 19. 2
Nebulæ tres proprietates. 20.4
Nemorũ effectus ſex. 263.1
Nicticoracis natura. 163.4
Nilus fluuius gignit æquos. 171. 3
Nitri proprietas. 95.4
Nitri naturales virtutes. 102. 4.
Niuis ſeptem effectus naturales. 56. 1
Niuis effectus naturales plures. 373. 1
Noe plantauit vineã. 348.1
Nubis effectus naturales ſeptem. 45 3
Nubis ꝓprietates ſex. 52 1
Nubium variatio. 63. 3
Nubis effectus tres. 67.3
Nucis vmbra eſt valde nociua.

noctua. 221.4
Nucis muſcatæ perfectio. 220. 3
Nucis virt⁹ naturalis 142.1
Nucis muſcatæ perfectiones plures. 144. 4
Nuticis perfectiones tredecim. 462. 3

O

OBediendum eſt ſuperiorum mandato celeriter. 50 1
Obedientes debent cruribus comparari 244 3
Obedientiæ tria ſunt neceſſaria. 245. 4
Obedientia nō reſpicit præcipientis ſanctitatē ſed auctoritatem 326.2
Obediēti Deo omnia obediunt. 380 1
Obliuio quid ſit. 251. 2
Ocij deteſtatio. 5. 3
Ocij damna. 16 4
Ocium ſemper eſt fugiendum. 151. 2
Ociū vitare debemus omni tempore. 170. 4
Ocium fugere debemus. 246. 4
Ocium viris ſpiritualibus quantum obſit. 256 2
Ocij quinque mali effectus. 271. 3
Ocium multum animæ nocet. 310. 2
Ocioſus homo locum facit Diabolo. 310. 4
Oculi animæ q ſint. 252.4
Oculorum natura. 254 2
Oculorum proprietates naturales ſeptem. 251.1
Odoratus quinque perfectiones. 262. 1
Officia diuina quomodo ſint a religioſis dicenda. 201.4
Oleaſter quid ſit. 151.2
Olei perfectiones. 121. 3
Olei triplex virtus. 132 4
Olympi montis altitudo maxima. 3. 2
Olympi montis altitudo & deſcriptio. 27.3
Olíueti montis perfectio ȧ 25.3
Oliueti montis ſignificatio. 5. 3
Oliueti mōtis effectus.41.1
Oliuarum virtus. 120. 1
Oliuæ virtus varia. 130. 3
Oliuæ quomodo matureſcant. 141.1
Onagri natura. 191. 1
Onagri proprietas naturalis. 201.4
Onychini lapidis color, & virtus. 90. 4
Onychini ꝓprietas. 95 1
Operis ioti⁹ diſtinctio.2 3
Opera pœnitentium aſſimilantur fructibus arborum. 131.2
Opera mala malis fructibus aſſimilantur. 137. 3
Opera bona in peccato facta, quid proſint. 211. 1
Opera humana aſſimilantur manibus. 245.1
Opus bonum eſt occultandum. 201.3
Orationum effectus. 63.2
Orationis perfectio. 120.2
Oratio aſſimilatur guttæ. 116.3
Oratio aſſimilatur Rutæ & incenſo. 137.1
Orationis vtilitas, & locus. 188. 4
Oratio cum ieiunio debet copulari. 246 2
Orationes ſanctorum quales. 299. 2
Orationis effectus, & quid ſit. 354 4
Orationis confesſionisque efficacia. 381 1.
Ordo fratrum prædicatorum aſſimilatur monti lybani. 50.2
Ordei naturalis virt⁹.153.1
Ordo facet anteqū conuertatur quid ſit agēdum. 113 3
Oris officia naturalia quatuor. 257. 4
Oris variæ ſimilitudines. 362. 3
Orizontis circulus 34. 1
Ornatus corporis eſt ſignū meretricij, & luxuriæ ȧ 380. 3
Oſſis proprietates naturales. 271.3
Oſſium proprietates, & vtilitates naturales. 193.1

P

PAcis bona. 69. 1
Palati effectus, & ſignificatio. 254. 2
Paleæ leuitas. 349.1
Paliuri virtus naturalis. 140 1
Palmæ virt⁹ duplex 129.1
Palmæ naturales virtutes quinque 131.1
Palmæ excellentia. 132. 2
Palmitum ꝓprietates quinque. 149.2
Palpebrarum proprietates. 254.1
Panis vtilitas. 156.4
Pantheræ proprietas.187.2
Pantheræ natura. 191.4
Pantheræ vſus naturalis. 197 4
Pantheræ gratitudo naturalis. 174 1
Papa alterius poteſt ſubdi iudicio. 322 3
Papæ auctoritas. 325 3
Papa poteſtatem tum corporalem tum ſpiritualē haber. 331 4
Papa cur petri baculo nō vtatur. 345. 1
Papilionis natura. 197 4
Paradiſi terræſtris flumina. 32.2
Paradiſi terræſtris locus & perfectio. 340.4
Paralelius circulus. 33. 3
Paralyſiæ effectus tres. 211. 3
Pardi naturalis vſus. 191 4
Pasſio Chriſti aſſimilatur monti Moriam 51.1
Pasſionis Chriſti meditatio quantum boni afferat. 138.1
Pasſio Chriſti valde ad amorem cor noſtrum inflammat. 380. 4
Paſſeris naturalis vſ⁹ 164.2

Paſſeris ſignificatio. 171. 4
Paſtoralis cura aſſimilatur mammillæ. 234. 4
Patientia vera qualis ſit. 29. 3
Patientia aſſimilatur Auro. 101. 3
Patientiæ bona quam pluſima quæ cappari comparatur. 138. 3
Patientiæ Chriſti exemplú valde nobis pdeſt. 164. 4
Patienter ſunt tollerandæ pœnæ in hoc mundo. 199. 2
Patientia aſſimilatur Roſæ. 355. 2
Patientia in tribulatione cognoſcitur. 381. 1
Patientia facit hominum victorem. 202. 3
Patris amor erga filiũ ciuſque obligatio. 272. 3
Pauonis pulchritudo. 163. 4
Pauonis ſimus valde eſt medicinalis. 168. 1
Pauper ſpiritu Abieti comparatur. 139. 1
Pauperum varia fortuna in hoc mũdo, & in alio 171. 1
Paupertatis bonum & diuitiarum damnũ. 374. 4
Pax multiplex. 28. 4
Peccatum igni comparatur. 51. 3
Peccatum aſſimilatur tonitruo & mari. 52. 3
Peccatum igni comparatur. 95. 3
Peccatorum capitaliu declaratio & gratitias 102. 1
Peccati vetuſtas quomodo eijciatur. 114 2
Peccata capitalia deſcribũtur. 129. 4
Peccatorum capitalium ſimilitudo varia. 137. 3
Peccatorum opera fructibus corruptis aſſimilantur. 138. 1
Peccator eſt per naturam bonus per culpã malus. 139. 2
Peccator aſſimilat Abſyntho. 139. 3
Peccatum aſſimilatur porro. 140. 1
Peccatum quanta mala gignat. 140. 1
Peccatorum capitalium comparatio. 154. 4
Peccatum in ſpiritum ſanctum quale ſit. 166. 3
Peccatum aſſimilatur piſci ephimeræ. 171. 2
Peccati grauitas, & quomodo fiat mortale. 171.
Peccatorum ſimilitudines plures. 171. 4
Peccatorum omnium grauitas. 202. 4
Peccator cani comparatur. 202. 4
Peccator aſſimilatur talpæ. 203. 3
Peccatum ſenio aſſimilatur. 247. 3
Peccatorum plures ſimilitudines. 248. 1
Peccatum aſſimilatur Paraliſiæ. 250. 2
Peccator ſeruo malo comparatur. 251. 3
Peccatorum multorum cõparatio. 252. 3
Peccati damna. 269. 1
Peccatorum effectus mali quam plurimi. 294. 1
Peccati malignitas & grauitas. 327. 4
Peccator aſſimilatur cœco. 356. 2
Peccatorum recidiuatio quantum noceat. 359. 2
Peccatum quantum ſit ab homine fugiendum. 388. 2
Peccator aſſimilatur cœco & defuncto. 381. 3
Pectoris proprietates naturalẽs quatuor. 243. 1
Pedis quinque perfectiones naturales. 221 4
Pellicani proprietas admirabilis. 167. 3
Pœnitentia aſſimilatur tonitruo. 55. 1
Pœnitentiæ perfectio variique effectus. 55. 1
Pœnitentia terræ aſſimilatur. 56. 1
Pœnitentia eſt omnium vitiorum expulſiua. 102. 1
Pœnitentia aſſimilatur Nitro & & Auripigmento. 102. 4.
Pœnitẽtiæ perfectio. 102. 3
Pœnitentiæ vtilitates plures. 115. 2
Pœnitentiæ ſimilitudines plures. 140. 4
Pœnitentiæ gradus. 142. 1
Pœnitentia aſſimilatur arbori Aloes. 142. 3
Pœnitentia aſſimilatur Abſynthio. 142. 4
Pœnitentia quid ſit. 171. 3
Pœnitentię fructus quam plurimi. 172. 3
Pœnitentia lachrymoſa facit Deũ ſimulare peccatum. 205. 2
Pœnitẽtię vtilitatẽs. 205. 3
Pęnitentiæ perfectio. 221. 3
Pęnitentia aſſimilatur Pulmoni. 253. 4
Pœnitentia duplex. 254. 2
Pœnitentiæ veræ fructus. 294. 3
Pęnitentiæ vtilitas quanta ſit. 331. 1
Pœnitentiæ diſtinctio, & quæ ſit perfectior. 357. 2
Pœnitẽna debet eſſe parturienti ſimilis. 381. 4
Perdicis fraudulẽtia. 165. 4
Perdicis proprietas. 163 2
Peregrini ſunt pia charitate adiuuandi. 174. 2
Perſonæ diuinæ quomodo diſtinguantur. 75 1
Perſeuerantiæ neceſſitas. 58. 3
Perſeuerantia lauro comparatur. 145. 2
Perſecutores innocentiũ crudeliores ſunt beſtiis 165. 4
Perſeuerãtia in bono opere eſt habenda. 174. 3
Perſeuerãtiæ virtus. 202. 3
Perſeuerantia quantum ſit homini neceſſaria. 357. 3
Perſeuerãtia in bono opere eſt neceſſaria. 380. 2

Perſeue-

Perſeuerantiæ neceſſitas. 582.2
Petræ proprietates. 310.4
Peſtis remedium. 345.3
Petroſellini virtus. 113.1
Phœnicis longitudo vitæ. 172.3
Phlegmatis effectus tres. 243.4
Piger homo cui comparetur. 382.3
Pili quomodo radicitus euellantur. 203.
Pigritia ſuperfluo ſomno comparatur. 256.2
Pilorum proprietates quatuor. 226.3
Pili quomodo naſcantur. 254.2
Pinguedinis effectus quatuor. 235.3
Pini arboris naturalis vſus. 180.4
Pini proprietas. 125.1
Pini virtus naturalis. 129.3
Pini proprietas. 133.2
Pineæ perfectiones 146.4
Piperis virtus. 138.1
Piperis grani perfectio quanta ſit. 145.1
Pyri arboris naturalis virtus. 112.4
Pyri maturi perfectio. 148.1
Pyra ſoluentia quopacto cum ſcammonea fiant. 356.3
Piſcina, vt ſit perfecta tria requirit. 23.5
Piſces quomodo natent. 157.3
Piſces maris a fluuialibus quomodo differãt. 160.3
Piſces quopacto aquam ad ſe attrahant. 168.4
Piſces optimi q̃ ſint 174.2
Planetę omnes quanto tẽpore curſum compleãt. 4.4
Planetarum varij in nobis effectus. 13.4
Planetarum vis in humanis corporibus. 23.5
Planetarum ſignificatio, & in quibus reſideant ſignis. 26.1
Planetarum ordo eſt obedientiæ exemplum. 50.1
Plantarum ordo, & ſignificatio. 79.3
Planetarum natura. 87.4
Planta diuerſis partibus integratur. 144.1
Planta quomodo creſcat. 145.4
Plantarum differentia quadruplex. 154.2
Platani virtus varia. 131.2
Plumbi varij naturales effectus. 103.3
Pluuiæ proprietates naturales quatuor. 20.1
Pluuiæ proprietates quinque. 59.2
Poma de arbore cadentia quomodo corroborentur. 350.2
Porci naturalis vſus. 199.3
Poli duo qui ſint, & quid ſignificent. 24.2
Porri ſuccus quid homini proſit. 129.3
Porri multum interdum nocent. 140.1
Porri virtus naturalis. 148.1
poteſtas humana aſſimilatur brachijs. 357.1
Pratorum pulchritudo varia. 63.4
Prædicatoris partes. 33.1
Prędicationis fruct'. 77.3
Prædicatoris munus. 95.1
Prædicator debet eſſe ſimilis Argento. 103.4
Prædicatorum bona doctrina quid efficiat. 164.1
Prædicatores quales eſſe debeant. 175.1
Prædicator aſſimilatur cani. 206.3
Prædicatoris boni officium. 207.3
Prædicatorum doctrina qualis eſſe debeat. 237.1
Prædicator verbi Dei ori comparatur. 257.4
Prædicatori ſeptem ſunt neceſſaria. 258.1
Prædicatores veri quas partes habere debeant. 296.4
Prædicator ſeminatori cõparatur. 357.4
Prædones qui ſint, & eorum mores. 320.4
Prælatus perfectus Ioui comparari debet. 58.4
Prælati aſſimilantur montibus. 59.1
Pręlatus debet eſſe ſimilis Malo arbori. 145.2
Pręlatorum regimẽ. 157.2
Pręlatorum mala exempla inficiunt mores ſubditorum. 165.1
Prælati cura erga ſubditos qualis. 175.3
Prælati ſeu rectores quomodo ſint eligendi. 178.3
Pręlati exemplum malum quid cauſet mali. 194.1
Pręlatus debet eſſe ſimilis Arieti. 207.2
Prælatus aſſimilatur capiti. 259.2
Prælatus aſſimilatur collo. 261.1
Prælati Soli comparantur. 288.3
Prælatorum regimen in duo conſiſtit. 332.1
Prælati quomodo ſeipſos aliosque gubernare debeant. 348.1
Præſumptio ſecundum iuriſtas multis capitur modis. 375.2
Principi iuſto quinq; ſunt neceſſaria. 60.1
Principes humeris aſſimilantur. 256.3
Principum regimen fronti debet comparari. 262.3
Principum carnalium vitia. 278.3
Propago quid ſit. 147.2
Prophetia quid ſit. 274.2
Proſperitas temporalium eſt futuræ calamitatis indicium 61.1
Proſperitas temporalis fabæ aſſimilatur. 145.1
Proſperitas temporalium

 rerum

rerum malum eſt ſignū. 358. 4
Proſperantes in peccatis tandem ſunt infelices. 382. 4
Prouidentia Dei præcipuè eſt ð ſuis fidelib⁹. 324. 5
Prudentia quid ſit ipſiusque neceſſitas. 79. 3
Prudentiæ partes. 91. 3
Prudentia aſſimilatur ſtanno. 110. 3
Prudentia quid ſit. 144. 2
Prudens homo quid efficiat. 176. 1
Prudentiam habere docet nos Hericius, & formica. 208. 2
Prudentiam ſeruare docēt nos ſerpentes 2.8. 4
Prudentiæ partes. 245. 3
Prudentia odoratui comparatur. 262 2
Prudentia quid & quotuplex 262. 2
Pruinæ proprietates 5. 3
Pruni naturalis perfectio. 144. 2
Pſyllij perfectio naturalis. 128. 1
Ptolomęus quo tempore fuit. 24 4
Puerorū perfectiones vndecim. 254. 1
Puellarum proprietates quinque. 223. 2
Pulueris tres effectus 20 4
Pulchritudo corporalis varia. 358 4
Pulmonis octo effectus naturales. 253. 4
Pulmo quid ſit, & eius officium. 271. 1
Pulices formicæ & cyniles quomodo repellantur. 347. 3
Pulſus effectus tres naturales. 245. 4
Pupilla oculorū quid operetur. 258. 3
Purgatorij pœna. 370. 1
Purgatorij pœna excommunicationi comparatur. 333. 1
Purgant interdum animæ in hac vita. 333 1

Q

QVadrigę quatuor quid ſignificent. 396. 4
Quadrupedia quid denotent. 307. 4
Quercus ſignificatio. 132. 3
Quercus naturalis virtus. 126. 3
Quies terræ. 58. 2
Quies corporis qualis eſſe debeat. 246. 3

R

RAdicis naturales effectus plures. 116. 3
Radicis virtus varia. 130. 4
Radicis tres virtutes naturales. 121. 2
Radicis virtus. 152. 2
Radiorū proprietates. 77. 4
Radius triplex. 8 4
Rhamni virtus. 140. 1
Rhamni perfectio. 152 2
Ranæ natura. 203. 3
Rationis virtus excedit omnes alias animi virtutes. 333. 2
Ratio cogitationes hominum regere debet. 383. 1
Recreatio quieta & modeſta cuilibet conuenit. 333. 3
Rectores, & prælati debēt eſſe ſimiles neruis. 263. 1
Religio aſſimilatur cauernæ. 61 2
Religio aſſimilatur Pineę. 146. 4
Religioſus debet aſſimilari Aniſo. 147 2
Religioſi gruibus aſſimilātur. 176. 2
Religioſi Dromedarijs sūt ſimiles. 209. 1
Religioſi dentibus comparantur 243. 1
Religioſi debent eſſe ſimiles Pueris. 264. 1
Religioſi cur habeant tonſuram admodum coronæ. 272. 2
Religioſi mortuis comparantur. 383. 1
Renum quinque naturales effectus. 381. 2
Reſpublica cordi comparatur. 257. 2
Reſten lapis qualis. 106. 2
Reſtitutio tria præſupponit. 333. 4
Reſurrectio corporum exēplis ſuadetur. 359. 2
Reuelationes quo tempore, & quibus olim ne… bant. 273. 1
Riui aquarū effectus 27. 2
Roris effectus & generatio. 51. 2
Roris proprietates quinque. 35. 4
Roris generatio quomodo fiat. 42. 2
Ros quomodo infundatur. 4. 2
Roſæ ſemen quid agat boni. 120. 4
Roſa domeſtica quomodo differat à ſylueſtri. 147. 2
Roſæ odor ſuauitas, & virtus. 153. 2
Roſarum ſignificatio, & conſeruatio. 350. 1
Rotæ ac figuræ circularis declaratio 300 1
Rubeta quid ſit. 186 4
Rutæ virtus multiplex. 140. 1
Rutæ perfectiones quatuor. 153. 2

S

SAcerdotum indumenta quid ſignificent. 344 3
Sacerdotes nouæ legis quomodo ſeſe debeant mūdare. 372. 3
Sacerdotis veteris ac nouę legis pfectiones. 383. 2
Sacramenti corporis Chriſti ſeptē admiranda declarantur. 281 1
Sacramenta nouæ legis à Chriſto fuerunt inſtituta. 334. 1
Sacra ſcriptura aſſimilatur Aquæ. 65. 1
Sacra ſcriptura Apio comparatur. 122. 2

Sacra ſcriptura quãdo habuit principium. 150. 1
Sacra ſcriptura aſsimilatur Niui. 151. 1
Sacræ ſcripturæ ſtudijs, quomodo ſit uacandum. 212. 4
Sacra ſcriptura eſt origo omnium ſcientiarum. 259. 3
Sacra ſcriptura aſſimilatur libro. 299. 3
Sacræ ſcripturæ origo, & comparatio. 302 1
Sacræ ſcripturæ intelligentia quomodo habeatur. 384. 1
Sagittæ ortus. 71. 4
Saladini exemplũ. 388. 4
Salamandræ genus admirandum. 184. 1
Salamãdræ natura. 196 2
Salamandræ figura, & proprietas. 197. 3
Salamandræ aſſimilatur peccatum. 204 1
Saluię proprietates naturales quatuor. 26. 1
Salis virtus naturalis 97. 1
Salomonis templũ quid repræſentet. 366. 4
Sambuci uirtus. 141. 1
Sancti viri cœlis comparantur. 61 2
Sanctorum virorum varia comparatio. 62. 4
Sanctorum Sapientia luci comparatur. 64. 3
Sancti viri aſſimilãtur gẽmis. 105. 4
Sancti uiri aſsimilantur floribus. 148. 4
Sancti viri Agnis aſsimilantur. 209. 3
Sanctorum virorum plures ſimilitudines. 210. 3
Sanctorum virorum perfectio repręſentatur in Corde. 264. 3
Sancti viri mercenarijs aſsimilantur. 383. 3
Sancti uiri conantur imitari Chriſtum in quatuor. 292. 2
Sanguinis fluxus quomodo reſtenetur. 13. 4
Sanguis Chriſti aſſimilatur opobalſamo. 148. 2
Sanguiſugæ proprietates. 185. 2
Sanguiſugę natura. 205 2
Sanguinis principium, & ſedes. 233. 2
Sanguis quomodo depuretur. 238. 3
Sapiẽtia quomodo acquiratur. 3. 1
Saphyri virtutes ſeptẽ naturales. 96. 2
Saphyri proprietates 102. 1
Sapientia Auro comparatur. 106 3
Sapiẽtia aſsimilatur Amomo. 142. 4
Sapientia aſsimilatur Radici. 150 2
Sapiens homo aſsimilatur Araneæ. 211. 4
Sapientia aſsimilatur guſtui. 265. 2
Sapientia aſsimilatur ſaliuæ. 266 1
Sapientia vera quomodo acquiratur. 379. 3
Saracenorũ fides, & dogmata nonnulla. 88. 1
Sardii color, & ſitus 91 2
Sardonicis lapidis virtus. 101. 1
Satyri, ſeu fauni forma. 157. 1
Saturni proprietates. 4. 3
Saturni effectus in iſtis inferioribus. 83. 1
Satisfactionis mod⁹. 334. 3
Satisfactio pœnitentiæ debet eſſe ſecundum menſuram culpæ. 359 3
Scarus eſt piſcis ruminans. 175. 2
Scintillæ proprietates naturales. 78. 1
Scientia ſuperborũ aquæ montanæ comparatur. 71 3
Scientia aſſimilatur lapidi Achatus. 107. 1
Scientiarum humanarum finis. 359. 4
Scientia humana aſſimilatur naſo. 266. 2
Scorpionis naturalis proprietas, & venenum. 185. 3
Scorpio quomodo incidat & noceat. 200. 3
Scorpionis natura. 216. 3
Scriptura ſacra aſsimilatur ſpeculo. 359. 4
Secularia negotia quamplurima inferunt mala. 49. 4
Seminum varia natura. 114. 4
Seminis proprietates ſex. 152. 3
Seminator quatuor conſiderare debet. 157. 4
Senis oſtinatio. 250. 4
Senex multis ſubditur miſerijs. 247. 3
Senſus tactus conditiones quinque. 229. 1
Senſus interiores, & exteriores qui ſint 259. 3
Senſus corporis qui ſint, & quid ſignificet. 258. 2
Sẽſus exteriores ſunt ſemper cuſtodendi. 359. 3
Septentrio cur ſic dicatur. 83. 3
Sepulchri conditiones tres. 338. 4
Serpentis proprietates. 155. 2
Serpentis uſus naturalis. 183. 1
Serpentis proprietates tres. 190. 1
Serpens quomodo naſcatur. 200. 1
Serpentium prudentia. Serui mali decem, & octo proprietates. 391. 3
Seruorum genus Triplex. 252. 1
Seruorũ Dei mentes deñt eẽ ſimiles venis 267. 1
Serui boni proprietates tres. 375. 2
Silentium quando eſt obſeruandum, & quando non. 362. 1
Symbolum Apoſtolorum cur, & quando in eccleſia dicatur. 24. 3
Silentij vilitas. 384. 1
Synocha febris vnde procedat.

ueniat. 69.4
Sinapis uirtus multiplex. 12.4
Simiæ naturalis vſ°. 185.2
Syon mōtis dignitas. 25.1
Simplicitas, an excuſet peccatum. 315.1
Simplicitas innocentiæ qualis. 361.1
Simoniacus leoni aſſimilatur 384.1
Syrenę nālis vſus. 126.4
Situs, quid ſit. 39.2
Sobrietas, potus aſsimilatur lapidi Dionio 6.4
Smaragdi naturalis virtus. 200.2
Solis variatio. 17.4
Sol diſtinguit anni tempora. 26.1
Solis equi ſecundum poetas. 17.4
Solis perfectiones, & effectus. 41.2
Solicitudo aſſimilatur vigiliæ. 267.1
Solicitudo huius ſeculi aſſimilatur molæ. 361.2
Solis effectus ſeptē. 291.3
Solſtitiū æſtiuū, & hiemale quale, & vbi fit. 33.1
Solitaria vita eremo comparatur. 65.4
Solitarij, & cōtemplatiui quales eē dēant. 212.2
Somni effectus quatuor. 248.1
Somnus ſuperfluus, & intemperatus, quid mali faciat. 256.2
Somni proprietates ſeptem. 232.1
Somnia cur in homine fiant. 274.1
Sonitiorum nonnullorum explanatio. 303.4
Sphærarū numerus & earū mot° naturalis. 30.1
Speculum quomō ignem accendat. 41.3
Spes ę̄t comparaт. 110.2
Spes multa affert bona. 301.2
Spes Ancoræ, & baculo aſſimilatur. 361.3
Spes, quopacto nutra[illegible] 384.4
Sp[illegible]rum proprietates, naturales. 121.1
Spinæ uirtus nālis 140.3
Spiritus Sancti dona aſſimilantur planetis. 23.3
Spiritus Sanctus igni nubi, & vento comparatur. 67.3
Spiritus Sancti dona, quę ſint. 259.1
Spiritus ſanctus tria in anima operatur. 367.4
Splenis naturales ꝓprietates tres. 247.1
Sponſæ Chriſti perfectiones. 268.2
Stamni proprietates naturales. 108.2
Statuę Nabuchodonoſor ſignificatio & explanatio. 304.4
Stellæ pleiades, quæ & quales ſint. 25.2
Stellarum proprietates. 61.4
Stellarum perfectiones, tres. 80.2
Stellarum virtus in iſtis inferioribus. 84.3
Stellę duodecim in capite mulieris, quid ſignificent. 277.3
Stillionis quatuor ꝓprietates. 205.4
Stomachi dolor eſt interdum ſignum mortiferum. 268.3
Stomachi proprietates. 230.1
Stomachus Rempublicā repręſentat. 241.1
Stomachi doloris diuerſitas 269.4
Struthionis proprietas. 168.2
Struthionis naturalis uſus. 170.4
Stuppæ ꝓprietates 368.1
Subditi qualiter ſe hēant, ad prælatum. 178.3
Subditi valde peccant reprehendendo facta malorum. 361.3
Suis naturalis vſus. 189.1
Sulphuris ꝓprietates. 97.3
Superbi ſimiles ſunt planetis. 25.4
Superbia aſſimilatur argento uiuo. 107.1
Superbia eſt ſicut ignis. 51.4
Superbi locuſtis comparantur. 178.4
Superbiæ effectus, & ſimilitudines varię. 71.4
Superbus aſſimilat Tauro. 213.2
Superborum plures ſimilitudines. 213.3
Superbię damna. 223.1
Superbiæ gradus duodecim. 253.1
Superbię grauitas. 278.2
Superbia ſecularis potentię aſſimilatur Turri Babel. 361.4
Superbiæ origo. 362.2
Superbire de gr̄a à Deo data monſtruoſum eſt. 384.4
Supiorū, & inferiorū obligatio ad ſe inuicē. 272.1
Superiorum diſpenſatio excuſat inferiorum delicta. 312.1
Suſpitio mala tribus ex cauſis prouenit. 315.4

T

Tabernaculi Moyſi deſcriptio. 352.3
Tabernaculum Moyſi pluta continebat. 369.3
Tabor montis dignitas. 59.2
Talpę ubi generentur. 49.4
Talpę naturales quatuor proprietates. 203.3
Tartari utilitates naturales. 94.2
Tauri proprietates quatuor. 213.2
Taxi arboris naturalis uirtus. 118.3
Taxi proprietas. 123.4
Taxi effectus naturales 211.4
Telę Aranearum formatio. 164.3

Tem-

Temperantia aſſimilatur Mercurio. 73.5
Temperantiæ bona. 80.2
Temperantia aſſimilatur ſtanno. 108.2
Temperantia aſſimilatur plumbo. 110.5
Temperantia eſt homini valde neceſſaria. 224.4
Temperātiæ partes. 245.3
Temporis inſtabilitas, & breuitas. 10.2
Tenebræ naturales effectus quinque. 36.3
Tentatur fortius pœnitēs quam peccator. 73.4
Tentationes per pœnitentiam extinguuntur. 305.3
Tentatio Diaboli aſſimilatur incubo. 358.3
Tentatio triplex. 302.4
Tentatus fuit Chriſtus a Diabolo multis modis. 303.2
Tentatio Diaboli in quo præcipuæ fiat. 363.3
Tentationis delectatio valde nocet. 385.1
Tētari rationabiliter deus permittit fideles. 385.2
Tepiditas iram Dei prouocat. 385.4
Teſtudinis varietas, & virtus. 187.3
Teredinis natura. 202.3
Ternarius numerus omnibus rebus naturalibus competit. 75.3
Terræ proprietates, & perfectiones. 3.1
Terra vna cur ſit alia calidior. 6.4
Terra tenet ignem incluſum. 7.2
Terræ voragines, & hiatus 19.4
Terræmotus effectus, & quomodo cauſet. 31.4
Terræ perfectiones tres. 38.1
Terræ motus quō ſit cauſa ſciſſionis terræ. 40.2
Terra quid ſit ipſiuſque tredecim proprietates. 46.3
Terræ ſtabilitas. 56.2
Terræmotus cauſa. 52.4
Terræmotus tempus, & locus. 57.1
Terra cur ſic dicatur. 58.2
Terræ effectus plures. 74.1
Terræ diuiſio. 76.2
Thini proprietates tres. 149.3
Tygridis velocitas. 205.4
Timens Deum aſſimilatur Berillo. 109.1
Timor mūdanorum qualis. 74.2
Timor quomodo expellatur. 96.4
Timor Domini aſſimilatur fœniculo. 151.4
Timor domini quid in nobis operetur. 265.3
Timoris dñi vtilitas. 363.2
Timor eſt veluti animæ oſtiarius. 386.1
Tineæ natura. 200.1
Tineæ proprietas naturalis. 216.1
Tyranni aſſimilantur Aquilis & Miluis. 179.1
Tyrannus ſimilis eſt Vnicorni. 215.1
Tyrannorum ſimilitudo varia. 215.1
Tyrannicum dominium quatuor vitia faciunt. 238.4
Tyrannorum crudelitas contra ſanctos. 295.2
Tyrannorum quadruplex ſolicitudo. 362.1
Tonitrui quatuor naturales effectus. 52.2
Tonitrui effectus naturales ſeptem. 55.1
Tonitrui effectus varij. 71.3
Topation quomodo quæratur & inueniatur. 165.4
Torrentis Aquæ natura. 37.4
Tribulationes aſſimilantur Aquis. 37.3
Tribulationes amicos Dei non diſſoluit. 74.3
Tribulatio aſſimilatur plūbo. 109.3
Tribulationum effectus. 116.3
Tribulationes ſunt materia patientis. 138.4
Tribulationum vtilitas.
Tribulationum impetus conſeruat iuſtos 179.2
Tribulationum fructus. 347.3
Tribulatio diuina quid in nobis boni cauſet. 269.2
Tribulationes ſunt nuncii Dei. 335.3
Tribulationum effectus. 342.4
Tribulationes cur a Deo mittantur. 363.2
Tribulationes ceſſabunt in alia vita. 383.4
Tribulationū flagella Virgis comparantur. 376.3
Tribulationū fructus plures. 386.2
Trinitas perſonarum diuinarum apparet in omnibus creaturis. 74.4
Turturis & columbæ ſignificatio. 170.2
Turturis natura. 179.3
Turdi quando naturaliter ad nos redeant. 174.4

V

Vaccæ naturalis vſus. 186.3
Vaccæ rufæ vſus in ueteri lege. 218.2
Vallis quatuor naturales proprietates. 21.1
Vallis quinque proprietates. 35.3
Vanagloria aſſimilatur Tineæ. 216.1
Vanagloria cui comparetur, & eius filiæ ſeptem. 365.5
Vaporum ignitio quomodo fiat. 71.2
Vapor diuerſa ſortitur nomina. 64.3
Vaporis quatuor naturales effectus. 85.4
Venatum naturales effectus. 367.1
Venenū vnde dicatur eiuſque proprietates. 204.1
Venenum vnum medicina

cina eſt alterius. 317 1
Veneris proprietates, & nomina. 6.4
Vẽti ꝓprietates plures. 15 4
Venti quando ſint fortiores eorũq; ſignificationes. 26. 3
Ventorũ ſignificatio. 48 3
Ventorum ortus, & operationes naturales. 67. 3
Ventorum numerus, & nomina. 68. 1
Venti proprietates plures. 72. 3
Ventris tres naturales effectus. 243. 2
Verbi Dei doctrina aſſimilatur pluuiæ. 23. 1
Verbum Dei quomodo à patre naſcatur. 75. 2
Verbum Dei aſſimilatur lumini. 77. 1
Verbi Dei comparatio varia, & vtilitas. 78. 3
Verbi Dei incarnatio quomodo ſit facta. 86 3
Verbum Dei eſt bonum ſemen. 115. 2
Verbum Dei ſemini iurè comparatur. 152. 3
Verbo Dei anima nutritur. 179. 2
Verbum Dei quomodo ſit prædicandum. 237. 3
Verba bonorum eſſe debẽt ſikes linguæ. 270. 1
Verbum Dei quomodo ſit ſeminandum. 357. 4
Verba Dei ſagittis, & gladio comparant. 365 4
Verba Dei quomodo ſint audienda. 371 3
Verbi Dei carentia, fami comparatur. 386. 4
Veris qualitates. 69. 4
Verticis dolor. 235. 3
Vigilia inordinata quot damna afferat. 267. 3
Veſpertilionis naturalis vſus. 172. 3
Vidualis continentia qualiter ſit ſeruanda. 179. 3
Vini deteſtatio apud Romanos. 119. 4
Vinũ quomodo ab aqua ſeparetur. 339. 4
Vinum debilitatum quomodo reſtauretur 364. 3
Vinum in qua parte dolci ſit melius. 366 4
Violarum virtus. 153 3
Virginum ſanctarum dignitas Galaxiæ comparatur. 78. 3
Virginitatis ſtatus, & perfectio. 93. 2
Virginis Mariæ excellentia. 100 3
Virginitas aſſimilatur lapidi Alterites. 110. 1
Virgæ natura, & vſus varius. 131. 2
Virginitas aſſimilatur Cedro, & ordeo. 152 4
Virginitas aſſimilatur Roſa, & lilio. 153. 2
Virgines aſſimilantur fæmoribus. 271 1
Virginum præmiũ. 277 4
Virginitas lampadi comparatur. 366 3
Vir quid agere debeat erga vxorem. 272. 4
Viri ſpirituales aſſimilantur rotis. 301 3
Viri perfecti aſſimilantur oliuæ. 144. 4
Viri boni Apibus comparantur. 159. 1
Viri perfecti optimis piſcibus cõparant. 174 2
Virtutum perfectio ſimilis Arcturo. 79. 1
Virtutes ſeptem principales Planetis aſſimilantur. 79. 3
Virtuoſi ſtellis comparantur. 80 2
Virtutum perfectio unde proueniat. 106 1
Virtutes ſeptem aſſimilantur ſeptem metalli ſpeciebus 110. 2
Virtutes aſſimilaſitur Allijs. 153. 4
Virtuoſi quomodo à Vitioſis differant. 154. 2
Virtus quid ſit. 171. 4
Virtutes oſſibus aſſimilantur. 271. 3
Virtutes cardinales quomodo figurentur. 340. 4
Virtutes ſanctorum Vnguento comparantur. 366. 3
Viſcerum effectus plures. 253 1
Viſio triplex. 273. 3
Vita hominis naturalis umbræ comparat. 80. 1
Vitæ præſentis defectus, & miſeria. 74. 1
Vita humana aſſimilatur flori. 154. 4
Vita ſpiritualis quomodo perficiatur. 180 3
Vitæ præſentis, & futuræ figuratio. 366 4
Vitia capitalia ſeptem planetis comparant. 94. 2
Vitia omnia allijs aſſimilantur. 154. 3
Vitium contra naturam quantum ſit deteſtabile. 161. 3
Vitia aſſimilantur ſcorpionibus. 216. 3
Vitiorum capitalium loca in Anima. 286. 1
Vitis virtus varia. 133. 4
Vitium quanto diuturnius tanto periculoſius. 335. 2
Vita hominis corporalis aſſimulat telæ. 366. 4
Vita hominis ſpiritualis aſſimilat militię. 367 1
Vitæ hoĩs breuitas 385. 4
Vita ęterna debetur nobis iure hæreditario. 386. 4
Vitrum ſuſcipit omnes colores. 90 1
Vmbræ effect⁹ varii. 34. 3
Vmbrę effectus naturales quatuor. 80. 1
Vmbilici effectus tres naturales. 244. 3
Vnctio varia. 125. 3
Vnicornis uſus naturalis. 199. 4
Vnicornis forma, & ferocitas. 215 2
Vnicornis proprietas naturalis. 217. 3
Vnguiũ ſignificatio. 345. 4
Vnitas multiplex 368. 2
Vocat Deus hominẽ multis modis. 387. 1

Vocis

Vocis varietas, & perfectio. 237.3
Volatilia cur ſint à Deo creata. 156.1
Voluntas bona diuerſimo de eſt in hoie. 387.3
Voluptuoſus homo ſimilis eſt Saturno. 85.1
Voluptatis ac voluptuoſi damna. 217.1
Vpupæ vſus naturalis. 165.3
Vrſi natura in comedendo. 1.4 4
Vrſus quomodo à venatoribus capiatur. 189.4
Vrſus eſt animal impatiens. 197.1
Vrticæ virtus. 151.3
Vſurariorum feſtinata ſubſtantia cito deficit. 22.1
Vſura aſſimilatur plumæ Aquilæ. 181.4
Vſurarij Pigmeis aſsimilantur. 217.1
Vſurarijs comparatio, & eius peccati grauitas. 335.4
Vſurarij quando alienum detinent ipſi à Diabolo detinentur. 369.2
Vulpis naturales proprietates. 171.3
Vulturis proprietates naturales. 160.2
Vultures ſæpe dant ſignũ futuri belli. 163.1
Vulturis naturalis vſus. 176.1
Vxor quomodo ſit quærenda. 161.1
Vxores plures cur patribus olim permittebantur. 110.2

Z

Zelantes Dei honorem magnum accipient præmium. 328.2
Zelus Dei Aeri aſſimilatur. 58.3
Zelus carnalis qualis ſit. 155.3
Zelus carnalis quot afferat damna. 218.2
Zignites lapis eſt vitrei coloris. 93.4
Zimeth lapidis uirtus varia. 92.4
Zingiberis virtus varia. 112.4
Zizaniæ ſeu lolij effectus quadruplex. 119.3
Zodiaci ſigna quid ſignificent. 24.2
Zodiacus unde dicatur. 33.1

TABVLAE FINIS.

Errata nonnulla quæ in hac noua editione euenerunt, ſic ſunt a legentibus corrigenda.

Pagina 23. columna 4. Montibus, lege, motibus. Pag. 24. col. 1. Mulieris. Lege, multis ſtellis. pag. 36. col. 4. Lunæ. lege, ac lunæ. pag. 97. col. 2. Allcconiæ. lege, Allectoriæ. pag. 119. col. 1. excrcptis. lege, excerptis. pag. 101. col. 2. quæ boni. lege, boni. pag. 106. 3. cto. lege tertio. pag. 122. col. 1. declarabit. lege declaratur. pag. 122. col. 4. Cardadomi, lege, cardamomi. pag. 148. col. 2. quouſq; lege, quæq; pag. 168. col. 3. Aucim, lege, Apum, pag. 769. col. 1. quam, lege quando. pag. 171. col. 3. peccatum, lege peccantium. pag. 185. col. 1. per ſanguiſugæ. lege, ſanguiſugæ, pag. 200. col. 3. ac eum lege, ad eſum. pag. 207. col. 2. proſit. lege, præſit. pag. 223. col. 2. mulie re. lege, mulieribus. pag. 235. col. 3. veritas, lege, varietas. pag. 253. col. 4. deblarantur. lege, declaratur. pag. 278. col. 2. principa. lege, principum. pag. 313. col. 4. in lege. ſint. pag. 342. col. 1. argentem. lege, argenteis. pag. 347. col. 3. varijs. lege, vijs. pag. 355. col. 3. peccatum. lege, peccato. pag. 356. col. 3. ſanctimoniæ. lege, ſcammoneæ. pag. 358. col. 4. vanam. lege, vanam eſſe. pag. 370. col. 1. Dæmonibus. lege, de moribus. pag. 370. col. 3. oblatio. lege ablatio. pag. 375. col. 4. principia. lege, principalia. pag. 381. col. 4. corplis, lege, exemplis. pag. 382. col. 4. caſtrorum. lege, caſtro. pag. 383. col. 2. ipſius immunitas, lege, ipſorum immunitates, pag. 384. col. 4. adiutor. lege, adiungitur.

SVMMA FRATRIS IOANNIS DE S. GEMINIANO ORDINIS PRAEDICATORVM ſacrę Theologię doctoris clariſsimi,

Quæ de exemplis ac ſimilitudinibus rerum inſcribitur.

BIBLIOTECA ... ROMA

PROLOGVS

OMNIA facito ſecundùm exemplar
quod tibi monſtratum eſt (inquit Apo
Heb. 8. ſtolus.) In omnibus operibus artiū
videmus, quòd eorum opifices diriguntur & regulantur duplici exemplari, Nam qui ſunt in
arte periti, interius habent exemplar,
ſcilicet formam artis, ſecundùm quam
operantur: Qui verò artem addiſcunt
nōdum eruditi in ipſa, aſpiciunt ad exēplar exterius per aliquē artificem factū,
ſicut pueri qui ſcribere diſcunt, tenēt præ
Exemplar duplex. oculis exemplar magiſtri. Sed quēadmodum in operibus artium, ſic etiam in moribus & actibus virtutū duplex habemus
exemplum. Nam primo quidem per fidem
habemus intus Chriſtum, ſecūdùm illud
Eph. 3. Apoſtoli: Habitare Chriſtum per fidem
in cordibus veſtris. Et hoc eſt exemplar
præcipuum perfectæ vitæ. Vnde & ipſe
Ioā. 13. ait. Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci ita & vos faciatis. Et
de hoc exemplari principaliter intelligi
debet verbum præallegatum. Omnia facito ſecundùm exemplar, ſcilicet Chriſti, quod tibi monſtratum eſt, ſcilicet per
fidem. Hoc eſt igitur exemplar intrinſecum exiſtens in corde per fidem, ſcilicet
Chriſti vita. Quod exemplar Apoſtolus
ſequēns, & ei conformatus totaliter dicebat: Viuo ego, iam non ego, viuit verò in Gal. 2.
me Chriſtus. Sed eſt aliud exemplar extrinſecum, ſcilicet natura creata rerum
quæ ſunt extra animam, quo dirigitur humana induſtria non tantùm in operibus
artiū, in quibus (vt dicit Ariſto.) Ars imitatur naturam inquantum poteſt: ſed ēt Ariſt. 2. phiſ.
in moribus & actibus virtutum; ita vt
etiam de hoc exemplari poſsit dici verbum propoſitum, Omnia facito ſecundùm exemplar quod tibi monſtratū eſt,
ſcilicet in rerum natura. Nam ex ipſis
naturæ operibus, ſumuntur ſimilitudines
& plurima exempla vtilia noſtris compecentia moribus. Et hinc eſt ꝙ venerabilis doctor Gregorius Nazianzenus, cuius Grego. Naz. in Apolo.
(teſtāte Hieronymo) tāta auctoritas fuit,
vt nullus vnquam eius dictis calumniam
inferre præſumpſerit: Immo inſuper (vt
teſtatur Rufinus) tanta fuit eius aucto- Rufin.
ritas apud eccleſias Chriſti, vt eſſe putaretur hæreticus qui illi fuiſſet auſus in
aliquo contraire. Hic itaque tam præcipuus doctor, hanc ſibi conſuetudinem fe-

cerat, vt quicquid eius occurreret oculis
de rebus exterioribus, interioribus ani-
mæ moribus adaptaret. Sic enim refert
ipſe de ſe in ſuo apologetico, dicēs: Mos
mihi eſt ad meipſum ſingula quæq; reuo
care, præcipuè ſi quies mihi ſit & ſilen-
tium, ſit vacet animi moribus adaptare
quod videtur in oculis: Vnde & oculorū
viſio eſt mihi mentis eruditio. Huius igi
tur exemplum laudabile ſequi oportet, ſi
abundare volunt copia exemplorū. Quæ
copia illis ſi affuerit, præcipuè de rebus
extrinſecis quæ nobis ſunt in aperto: &
etiam de mirandis operibus quę conti-
nuè natura producit vel adinuenit humā
na induſtria: non eos tantum apud cu-
rioſos auditores faciet gratioſos quos mi
ra naturæ opera vel humanæ inuētionis
ſtudia narrata & patefacta delectant: ſed
etiam apud vulgus & ſimplices fructuo-
ſos & acceptos conſtituet, dum per exem
pla ad ſenſum ſpiritualia & ſubtilia de-
clarabunt. Prædicantium igitur commo-
do, curioſo deſiderio ſimplicium audito
rū profectui deſiderās inſeruire, ego in-
ter Fratres Ordinis Prædicatorū mini-
mus nomine Heluuicus, natione Theuto
nicus de multarum rerum exemplis quæ
diuerſis hominum moribus & actibus
adaptantur, præſens opuſculum edidi, &
librum De exemplis & ſimilitudinib. re
rum, ipſum intitulaui: exemplum ſequi
deſiderans patris noſtri beati Dominici
de quo inter alia legitur, q vbicunq; cō
uerſabatur ędificatorijs affluebat ſermo
nibus & abundabat exemplis, quibus
ad amorem Chriſti, ſeculive contemptū
audientium animi flecterentur. Non au-
tē viſum eſt mihi de exemplis hiſtoria-
libus aliquid in hoc opere ponere: ex
eo q tam de hiſtoria Bibliorum quàm
etiam de vitis Sāctorum, & inſuper de
factis gentilium, diuerſa per diuerſos o-
pera facta ſunt ſatis ſufficienter. Inten-
do autem in opere iſto ſequi præcipuè
rerum ordinem de quibus adducentur
exempla; nihilominus tamen materias
quibus aptabūtur exempla, reducam vt
melius potero in ſingulis rerum generi
bus in ordine alphabeti. Quod quidem
qualiter fiat, ſubſequentibus verbis de-
clarabitur.

Auctoris intentio.

Quoniam vero curioſis lectoribus va
rietas tollit faſtidium: in ponendis vel
exponendis exemplis, non ſemper eundē
ordinē ſeruabo vel modum. Nam quandoque
generaliter tantùm materiæ, de qua age-
tur, exēplum adaptabitur: quandoque ve
ro diſtinctè proprietates plures addu-
ctæ ſimilitudinis exponentur. Huius etiā
eiuſdemque rei exemplum aliquando
vni tantùm materiæ, quandoque vero
pluribus, prout eiuſdem rei exigerit di-
uerſarum proprietatum cōgruitas, ada-
ptabo. Sicut Saturno tantum aſſimila-
tur homo voluptuoſus. Lunæ vero aſſi-
milabitur non tantum beata Maria, ſed
etiam vita actiua. & ſimilē modum in-
uenies in alijs exemplis. Ad hæc etiam
in adaptationibus ipſis plerunque ex ſa
cra ſcriptura & nonnunquam ex dictis
Sāctorum auctoritatum probationes ap
ponam: quandoque etiam (ca quia proli-
xitatis vitanda) adaptationes ipſas tan
tummodo, prætermiſſis auctoritatibus,
ſcribam. intendo etiam pleraque exem-
pla per ſingulas ſuas partes exponere, &
quædam ſolum ex parte materiæ appli-
care: quia multa ad declarationem exē-
pla quandoque ſunt neceſſaria quæ ta-
men ad adaptationem nihil ferunt. Et
quia plura eidem materiæ exempla con-
ueniunt, inter eundem quæ in diuerſis rerum
generibus continentur, oportebit vt de
eiſdem materijs (ſed non ſub eiſdem exē
plis, in diuerſis tractetur locis. Sicut de
gratia agetur in primo libro ſub ſimi-
litudine primi mobilis. In ſecundo ve-
ro ſub ſimilitudine ſaphiri. In tertio ſub
ſimilitudine frumenti: & ſic de alijs. Por
ro ſi qua in exemplis ponentur præci-
puè de virtutibus lapidum vel herbarū
ſiue etiam de interpretationibus aliqui
bus ſomniorum, vel alijs quibuſcunque
quæ forſitan ea legentibus minus credi-
bilia videantur; ſciant me ex meo inge-
nio ea non confinxiſſe, ſed ex magnorū
ſcriptis deprompta, non vt fidem de ta-
libus facerem, ſed vt veram inſtructionē
& vtilem elicerem ex eiſdem: quibus qui
dem modo doctores ſacri & etiam ma-
gni philoſophi in ſuis doctrinis morali
bus incredibilibus vſi ſunt exemplis fa-
bularum: quæ licèt in ſe vera non eſſent,
ad veram tamen diſciplinam moralem
vtiliter inflexerunt. Bene etiam diuina
ſcriptura (de lignis expetentibus regem
recitādo in libro Iudicum) fabulam in Iud. 9.
troducit, quæ à nonnullis expoſitori-
bus moribus adaptatur. Nō ergo reſpuē
da ſunt exempla naturalia, quę ſi non
ſemp, vel ex toto ſunt vera, ex parte ta

Ordo dicendorum.

men (vt in pluribus) vera reperiuntur. Nec debet reſpuere ſapiens ea quæ ſcripta reperit, ex eo quòd ipſemet talia nõ probauit: ſed potius æſtimare de talib⁹, ꝙ multa quæ ipſe non vidit, alij ſunt experti. Si quæ vero de cœleſtium corporũ effectibus inducentur, quę ſe ad humanos actus extendere videantur, ea prudens lector aduertat, potius referẽdo eſſe, quàm aſſerendo dicta: nec ea ſic intelligat tã quam ex cœleſtium dominio corporum vlla humanis actibus, (prout ex libero ꝓcedunt arbitrio) neceſſitas imponatur. Non enim cœleſtia corpora in liberum arbitrium hominis aut voluntatem vel intellectum, quæ vires incorporeæ ſunt, directè poſſunt imprimere. Sed quoniam complexio corporis quam anima in pluribus ſequitur, & organa corporea ſenſuum qui intellectuali cognitioni deſeruiunt, cęteraque corporis membra per quæ interior anima actus exteriores exequitur, ipſorum diſpoſitioni cęleſtium corporum directè ſupponuntur. Hinc eſt ꝙ actus humani (præcipuè qui per corpus explentur) ex varijs impreſſionibus ſiderum variè diſponuntur: ac etiam ex conſtellationum virtutibus (quæ hominum corporali conceptui vel ortui dominantur) ipſi homines ad diuerſa officia & mores inclinãtur. Et quia homines nõ coactè ſed ſponte, huiuſmodi frequẽtius inclinationes ſequuntur, inde eſt ꝙ de voluntarijs actibus & moribus eorundem, nonnunquam à peritis aſtrologis & mira & veridica iudicia proferuntur: quanquam non ſit laudabile, neque tutũ talibus inniti iudicijs vel ea in ſuis temporibus omnibus obſeruare. Bene in ſacra ſcriptura dicitur: A ſignis cæli nolite metuere. (Hiere. 10.) Multa ergo de proprietatib. rerum (quas in hoc libro pro exemplo ponemus) ex libris ſacri canonis ſunt aſſumpta. Et nonnulla collecta ſunt ex rerum experientia: ſed & ex magnorum ſapientum ſcriptis plurima ſunt excerpta. Nõ autem aliquis miretur de ſtili deformitate, quę licèt concedi ſoleat in opere tam prolixo, ex hoc tamen ſpecialiter accidet: quia plura ex ſcriptis quorundam in hoc opere ponẽtur exempla, in quibus, niſi fortè truncando, vt breuiora ſint, nec ſenſum nec verba mutuabo, ne ex mutatione verborum mihi aſcribere videar, quæ iam bene ſunt per alios conſcripta vel inuenta. Non ſolum etiã in hoc opere, de principalibus mũdi corporibus introducentur exempla: ſed etiam de his quæ ſm aliquem ordinem in ea reducuntur, puta de motu, tempore, & lumine, & alijs conſimilibus quę reducuntur in cœlum. Similiter de impreſſionibus, aeris, grandine, pruina, niue, & alijs quibuſcunque ſimilibus, quæ ſpecialiter pertinere videtur ad aliquod elementũ. Et conſimilis modus ſeruabitur etiam in illis quæ pertinent ad aliqua corpora mixta: quia ſimul (vbi ponentur plantarum ſimilitudines) de frõdibus, floribus & fructibus & ſeminibus introducentur exempla. Et ſic etiam fiet de alijs corporibus quibuſcunque.

Notitia autem rerum in homine triplici virtute perficitur (vt dicit philoſophus) ſ. ſenſu, imaginatione, & ratione. Nam ab ipſis exterioribus rebus primò fit motus in ſenſu. (Ari. 1. poſt.) propter quod philoſophus dicit, quòd omnis noſtra ſcientia oritur à ſenſu. Ab ipſo autem ſenſu in actu te. vndo fit motus in fantaſia ſiue imaginatione. (Ariſt. 3. de ani.) Vnde idem philoſophus dicit, quòd fantaſia eſt motus factus à ſenſu ſecundùm actum. (Auicenna.) Et licèt Auicenna diſtinguat inter imaginationẽ & fantaſiam, dicens eas diuerſas potentias realiter diſtinctas, quia fantaſia ſecundùm eum habet vltra imaginationẽ quòd componit & diuidit formas imaginatas, vt patet cum ex forma imaginata auri & forma imaginata montis cõponimus formã mõtis aurei, quã nunquã vidimus: Tũ quia iſta cõpoſitio non apparet in alijs ab hoĩe, quo ad hęc ſufficit virtus imaginatiua, cui & hac actionẽ attribuit Auerrois: Ideo (ut alij dicunt) eadẽ potentia realiter eſt imaginatio & fantaſia. (Auerro. de ſenſu & ſenſi.) Ab ipſa autem fantaſia ſiue fantaſmatibus, per virtutem intellectus agentis perficitur intellectus poſſibilis ad actum intelligendi. Bene philoſophus dicit, ꝙ nõ eſt intelligere ſine fantaſmate. (Ariſt. 3. de ani) Ipſe aũt intellectus ab vno in aliud diſcurrens (ſiue ex principijs concluſiones eliciens, ſiue cõcluſiones in principia reſoluẽs) rõ vocatur, ad quã ſciẽtia ꝑtinet, ſicut philoſophus dicit, quòd oĩs ſciẽtia in ratione eſt. (Ariſt. 2. poſt.) Vt igitur (in exemplis ponendis) ſecundum præfatum humanæ cognitionis ordinem procedamus, primò ponenda ſunt exempla de ſenſibilibus, Secundò de imaginabilibus, Tertio de rationabilibus, Sed de exemplis ſenſibi-

lium corporum, adhuc eſt diſtinguendū: quia quędā ſenſibilia corpora ſunt ſimplicia, q̄ non cōponūtur ex alijs corporibus, ſicut elemēta & corpora cœleſtia, quāuis in ſe habeant alias cōpoſitiones, vt materiæ & formæ, accidentis & ſubſtantiæ, & huiuſmodi: q̄dam verò ſenſibilium corporum ſunt compoſita ex ipſis elementis. Et iſta adhuc diſtinguuntur, quia quædā ſunt inanimata, vt mineralia vt ferrū, & æs, & alia huiuſmodi, & lapides: quædā verò ſunt animata: quæ adhuc diſtinguuntur, quia quędā ſunt animata tm̄ anima vegetabili, vt plantę: quędam vlterius anima ſenſibili, vt animalia bruta q̄ diſtinguuntur in natalitia, quę ſunt in aqua, & greſſibilia ſiue reptilia quæ ſunt in terra; & volatilia q̄ in aere volant. Quædā vlterius animata ſunt anima rationali, vt homines. Circa imaginabilia quoq; eſt attendendū: quia quarundā rerū imagines ſeu fantaſmata intuemur dormientes ſiue ſomniātes: quædā verò mira percipimus vigilātes, quēadmodū prophetæ etiā vigilando habuerūt imaginarias viſiones. Rationabilia autē vocari poſſunt, ſiue illa q̄ ex rōne ſtatuuntur, ſicut ſunt leges & iura; ſiue ea q̄ à ratione ꝑducunt̄, ſicut ſunt artificialia.

Ariſt. Ethic. Phil. 6. Eſt.n. ars recta rō factibiliū (vt Philoſophus dicit.) ſiue etiā illa q̄ à ratione regulantur, vt mores & humana opera. Quia igitur de oibus ꝑdictis exēpla ſunt inducenda, totū hoc ꝑſens opus in decē

Voluminis hui⁹ diſtictio. diſtinguitur libellos. In quorū primo ponent̄ exēpla de corporibus ſimplicib. .ſ. de elemētis & corporibus cæleſtibus, & etiā de aliquibus alijs q̄ aliquo ſpeciali ordine in ea reducuntur, in ſecūdo ponentur exēpla de corporibus mineralibus. ſ. de metallis, & ēt de lapidibus. In tertio ponentur exēpla de vegetabilib. i. de arboribus & plantis. In quarto ponētur exēpla de natatilibus & volatilibus, .i. de piſcibus & auibus. In quinto ponitur exēpla de animalibus terreſtribus. i. quæ gradiuntur vel reptant ſuper terrā. In ſexto libro ponentur exēpla de hominibus. In ſeptimo de imaginibus ſomniorū & viſionū. In octauo verò libro ponentur exēpla de legibus. In nono ponent̄ exēpla de artificialibus. In decimo ſiue vltimo libro ponentur exēpla & introducent̄ de humanis actibus & morib. In ſingulis aūt ꝑdictis decē libellis, non intēdo particulariter ſequi ordinē exēplorū: ſed ſolū illas materias quibus adaptant̄ exēpla locare ſeu ponere ſub ordine alphabeti verbi gratia, In primo libro (vbi ponūt̄ exēpla de corporibus ſimplicibus) nō ſequar in eis ordinē ipſorū ſimpliciū corporū: vt. ſ. primo ponā exēpla de cęleſtib⁹, poſtea de elemētis; & inter elemēta primò de vno, poſtea d̄ alio: ſed mixtim ponent̄ oia, nūc de vno, nūc de alio ſm̄ ꝙ reb⁹ diuerſis quas ponā ſub alphabeti ordine, variè adaptāt̄. Et idē ēt ordo ſeruabit̄ in cæteris libellis. Si qua igit̄ i hoc ope ex mea īperitia indebitè eēt poſita vel ineptè, relinquo atq; ſūmitto bñuolētię Frm̄, ac ſtudio corrigēda. De his āt q̄ bñdicta & adaptata ꝯgruè vidēbūt̄, Regi imortali, iuiſibili, ſoli Deo honor relinquet̄ & glīa i ſcl̄a ſæculorū.

In ſingulis elementorum, corporumq; celeſtium, oſtenſatur naturis, ac pluribus rationibus & auctoritatibus, quantum ſit hominibus diſcreta ciborum abſtinentia neceſſaria, enucleatur.

Cap. I.

ABſtinentia diſcreta ciborum q̄tū ſit hoibus vtilis, in ſingulis ſimpliciū corporū ꝑtē oñdi naturis. Sīplicia nāq; corpa duarū ſūt naturarū. ſ. naturæ cæleſtis, & elementaris. Primum exemplū notabile de fructu ipſius abſtinentiæ, quo ad natu: ā cęleſtē oſtenditur in corpore Lunæ. Eſt. n. natura cęleſtis tanto magis lumini peruia, quāto minus in ſua ſubſtācia habet de groſſā & corpulēta mā. hinc igit̄ eſt, ꝙ apparet in Luna q̄dā nigredinis macula, q̄a Luna (ꝑut tradit Philo.) ſicut ē in ſitu locali magis vicina terræ, ita ē (vt ita dicā) magis terreſtris naç, i. cuiuſdā ſubę groſſę & corpulētæ q̄ cęli ꝑp quā lumē Solis nō recipit ꝑfundè ſicut alię ſtellę, ſed tm̄ i ſuꝑficie. Et idcirco i ipſa tātūmō reſultat macula vmbrę. Eſt igr̄ nā hois luminari corpi ſimilis, cui⁹. ſ. mēs iterior ad lumē ſapiētię tāto eſt min⁹ diſpoſita, quāto vēter corpulētior fit ciborū affluentia. Nā multa repletio vētris obtuſitatē generat mētis. Vnde Pſal. dicit. Repleti ſunt qui obſcurati ſunt. Et hoc eſt obſcuritas Lunæ. i. vitæ delicioſæ, q̄. ſ. nō replet̄ ſplendore ſapiētiæ. Sap. Luna nō ſplēdebit in lumine ſuo. Oportet ergo ad hoc vt aīa fiat lumini ſapiētiæ peruia, ꝙ non vtat̄ ſuꝑfluè ciborum alimonia, ꝑp q̄d Apoſtolus dicit

Ariſt. 2.

Pſal. 73

Sap. 23.

Rom. 13. cit: Induamur arma lucis, ſic vt in die honeſtè ambulemus non in comeſſationibus & ebrietatibus. Eſt.n. armatura lucis, ſapiētia cęleſtis, quę mētem de veritate illuſtrat & ab erroribus defendit: hęc honeſtè velut in die nos ambulare facit: q̃a lumen nobis porrigit veritatis ſequēdę. Sed q̃ à ſe ꝯmeſſationib⁹ vel ab ebrietate nō abſtinet, hanc armaturā lucis induere poteſt. Vnde Hiero. dicit: Si quis æſtimat ſe abundantia ciborum potionumq; perfrui, & poſſe vacare ſapientiæ, hûc in delitiis verſari, & delitiarum vitijs non teneri, ſeipſum ſeducit. Et in eodem loco dicit: Sapiētiæ operā dare nō poſſumus, ſi menſæ abundanriā q̃ labore nimio indiget & cura, cogitemus. Secundum exēplum abſtinentiæ quo ad elemētarē nāni, oſtēdit elementum terræ. Terra .n. primo nobis oſtēdit, q̃ abſtinentia & attenuatio carnis impetratiua eſt gratiæ cęleſtis. Nam quia terra de ſui natura totaliter eſt ſicca & arida, prouidit Deus auctor naturę, q̃ ad hoc vt fructus producere poſſit, infundatur cęleſti pluuia, & ita ad fructus vberes producēdos efficitur fœcunda. Sic noſtri cordis terra ſi ab humore luxurię noxio ꝑ abſtinētiam cibi & potus efficiatur arida, ſuꝑfundet taliter cęleſtis gratiæ pluuia, q̃ ad ꝓducēdos fructus ſpiritualium operū erit fertile & fœcūda. Vnde dicit. Terra enim ſępè venientem ſuper ſe bibens imbrem & generās herbā opportunam illis a quibus colitur, accipit benedictionē a Deo. Caro enim noſtra dicitur terra, quando fit ꝑ abſtinentiam ab humore concupiſcentiæ vacua. Scriptum eſt enim Gen. q̃ vocauit Deus aridā, terram: hoc imbrem cęleſtem bibit, quia cęleſtis grā cōfortatiōe pingueſcit. Iſa. Deſcendit imber & nix de cęlo, & inebriauit terrā. S3 tūc herbā opportunā ꝓducit, cū i meritorio opere ſpūs ſubleuat: ex quo a Deo bñdictionē accipit, q̃a retributionē ęterni pmij ſiē cū ipſo ſpū finaliter hēbit. Ergo nři cordis terra tūc ē pfecte diſpoſita, cū areſcit ex abſtinētia, humeſcit cęleſti gratia, fructeſcit ꝑ bona opa. Ex primo vocat arida eo.ſ. q̃ ab aqua ſiccitate ꝓpria fit diſtīcta, q̃ eſt q̃ſi caro ipſa ab aquis delitiarū ſeparatur & abſtinentię tenuitate ſiccat. Sed ex ſecundo vocatur hum⁹ a mari hūido cui terra coniūgit, q̃ eſt ſine q̃ corpus noſtrū cęleſtis grē, particeps efficitur, ſiue cū lachrymis

Hiero. contra Iouin.

Apoſt. Heb. 6.

Gen. 1.

Iſa. 55.

irrigatur. Ex tertio vocatur tellus, quia tollimus fruct⁹ eius. Et hoc q̃ſi corpus laborat in bonis opib. Itē patet exēplo terræ, q̃ abſtinētia a cibis tollit tētationes carnis, quia quando prę ſiccitate nimia terra efficitur ſicut puluis, tunc temporis ventus non ſurgit, eo q̃ vapor tunc non habeat cōtinuans humidū, & ſine continuatione eleuari non poteſt. Sed quando ꝑ abſtinētia valida terra ſiccat corporis (humore deficiente cōcupiſcentię) carnalis, fit puluis, i. mortificatio humilitatis, & ceſſat ventus. i. impulſus libidinoſę tētationis. Tertium exemplum abſtinentię apparet in elemēto aquę. Nam legitur q̃ cocodrillus qui in aqua oculos hebetes habet, extra aquā acutè videt. Ex quo exemplo accipitur q̃ aqua delitiarum, hebetāt oculos mentium. Sed extractum ab aquis. i. abſtinentia a delitijs, ad contemplādū ſpiritualia acuit viſum mētis. Vnde dr̄ Eccl. Cogitaui a vino abſtrahere carnē meam, vt animā meam transferrem ad ſapientiam. Item aqua tanto magis eſt limpida, quanto magis eſt ſubtilis & vacua. Si verò ſit aqua groſſa & ꝑtibus terreſtribus plena, non eſt ſpeculabilis vel limpida, ſed eſt immunda vel turbida. Sic caro noſtra q̃ fluxibilis eſt vt aqua, & ſemper ad mare tēdit. i. amaritudinē mortis, ſm̄ illud Reg. Oēs morimur, & quaſi aqua dilabimur &c. Hęc inquam, aqua noſtra, ideſt caro, ſi a cibis per abſtinentiam teneatur ſubtilis & vacua, vt non repleatur ſuperfluè eorum abundantia, manebit per continentiam clariſsima & munda. Sed ſi venter cibis terreſtribus frequēter repleatur, efficitur ſicut aqua turbida & immūda videlicet per incontinentię vitium, quod comitatē gula. Iere. Quid tibi vis, in via Aegypti, vt bibas aquam turbidam? Quartum exēplum abſtinentię oſtenditur in aere quī quāto magis eſt vaporibus & nubibus plenus, tanto magis eſt obſcurus: quātoque eſt magis vacuus, tanto eſt magis ſerenus. Et ideo in monte Olympo eſt aer ſereniſsimus, qui tantum in altum leuat, vt ipſos vapores nubium excedere dicat, ſecūdùm illud: Nubes exceſsit Olympus. Et q̃a ibi ſēper eſt aer ſereniſsimus, aſcēdebant illuc philoſophi, vt viderent ſtellarum curſus. Sed ibi viuere non potuiſſent, niſi ſpongias aqua plenas ſecū portaſſent, vt ſic per aquæ attractionē, aerē groſsiorem hauſiſſent. Sicut autē obſcu-

Eccl. 2.

3. Reg. 14.

Iere. 2.

Lucanus. 2.

ratur ſerenitas & claritas aeris ex repletione vaporis, ſic obſcuratur et ſenſus hominis ex nimia repletiõe ciborũ. (Hier. 5.) Vñ Græcorũ fuit pverbiũ (ſicut Hiero. refert) φ venter pinguis non gignit ſenſum tenuem. Et iõ abſtinẽtia cibi, facit ſerenitatẽ animi. Quintũ exẽplũ abſtinẽtię accipitur ab igne. Nã abſtinẽtia à cibis i multis ẽ igni ſilis. Quod declarari põt ex ſeptẽ pprietatib⁹ ignis. Prima accipitur ex ignis officio, Secunda ex ipſius auxilio, Tertia ex myſterio, Quarta ex eius ſuffragio, Quinta ex domin o, Sexta ex prodigio, Septima ex eius ſtudio. Primo igitur manifeſtat dictã ſimilitudinẽ ignis & abſtinentiæ, ipſius ignis officiũ, quod eſt triplex. Nã vtimur igne ad illuminandũ abſcondita ſiue tenebroſa, ſicut patet in lucernis accenſis ſiue candelis: quorum igneo & flammeo lumine utimur in nocte ſiue per uiam ambulando. Iſa. Ambulate in lumine ignis veſtri &c. ſiue etiam in domo ſtando. (Iſa. 50.) Iſa. Ardebit quaſi ignis combuſtio, & erit lumen iſrael in igne. (Iſa. 10.) Hæc autem illuminatio ignis virtuti abſtinentiæ congruit, inquantum per eam aſſequimur contra tenebras ignorantiæ lumen diuinæ ſapientiæ. Quod euidenter apparet in trium puerorum exemplo, de quibus dicitur Dani. quod Malaſar tollebat cibaria & vinum potus eorum, dabatque eis legumina. (Dan. 1.) & ſequitur, Deus dedit pueris his ſcientiam & diſciplinam in omni libro & ſapientia. Et ita merito abſtinentię acceperunt lumen ſcientiæ, merito etiam abſtinentię infunditur lumen reuelationis propheticæ: ſic legitur Dani. ubi dicitur ex perſona Danielis. (Dan. 10.) Ego daniel lugebam trium hebdomadarum diebus: panem deſiderabilem non comedi, caro & uinum nõ introierunt in os meũ, ſed nec unguento uſus trium hebdomadarum diebus. Poſtea ſubditur, φ apparuit ei angelus & dixit ei: Ex primo quæ poſuiſti ut affligeres te in conſpectu dei tui, exaudita ſunt uerba tua, & ego ueni pp ſermones tuos, Veni autem, ut docerẽ te quæ uentura ſunt populo tuo in nouiſſimis diebus. Adhuc etiam per abſtinentiam carnis, conſeruatur refrigerium & lumen caſtitatis. vnde in pſal. (Pſ. 104.) Expandit nubem in protectionem eorum, & ignem ut luceret eis per noctem. Abſtinẽtia etenim eſt nubes, protectionem & refrigerium præſtans contra æſtũ concupiſcẽtiæ carnalis: & ignis etiam eſt lumen in no-bis accedens uirtutem caſtitatis. Et ideo Aug. dicit, φ abſtinentia ieiunij, libidinis ardorẽ extinguit, & caſtitatis lumen accendit. Secundo vtimur igne ad coquẽdum. (Aug. in ſer. de ie.) Gene. Coquamus eos igni. (Gen. 11.) abſtinentia autem ſeruit non modicum interiori decoctioni ciborum etiam corporali: quia cibus temperatè aſſumptus, a calore naturali qui eſt in ſtomacho, faciliter coquitur & optime digeritur. Econtra autem ex nimio cibo vel potu calor ipſe naturalis debilitatur vel extinguitur, ſicut virtus vini ex nimia appoſitione aquæ. Debilitato autem calore nõ fit decoctio vel digeſtio cibi ſed putreſcit cibus, & generantur humores corrupti, & febres putridæ, vel podagræ & huiuſmodi. Et pp hoc temperantia conſeruat bonam valetudinem, & abſtinentia perducit ad ipſam. Vnde Eccle. dicitur, quòd qui abſtinens eſt, adijciet vitam. (Eccl. 17.) Tertio vtimur igne ad fabricandum. Iſa. Ego creaui fabrum ſufflantẽ in igne prunas & proferentem vas in opus ſuum. (Iſa. 54.) Sic et per abſtinentiam a voluptatibus carnis, non ſolum gulæ, ſed etiam luxurię fabricatur & præparatur vas dei: quia per hanc hõ efficitur vt vas ſanctificatum, & diuinæ gratię receptiuũ. vnde Teſſa. Abſtineatis vos a fornicatione, vt ſciat vnuſquiſque veſtrum vas ſuum poſſidere in ſanctificatione & honore. (1. Theſſal. 4.) Secũdo dictam ſimilitudinem declarat ignis auxilium. Auxiliatur enim ignis hominibus interdum ad defenſionem ab hoſtibus, ſicut legitur de Alexandro, quòd dũ eſſet in deſertis in die iuxta ſtagnum ubi beſtiæ conueniebant ad potum & timerent ipſe & ſui nocte de inſultu leonum & aliarum beſtiarum ferocium; fecit in circuitu exercitus copioſos ignes accendi, ut eſſet eis ignis quaſi pro muro in circuitu ipſorũ. Vñ et Zacha. dr, Ego ero eis murus ignis i circuitu. (Zach. 2.) Per ipſum et ignẽ arma ęrea & ferrea fabricantur, quibus communiter homines ad corporum defenſionem vel offenſionem vtuntur. Vnde homines ſedentes in equis, habentes loricas igneas, Iohannes ſe vidiſſe teſtatur. Et ſic tela ignea nominat Apo. (Apoc. 9.) Et Naũ. dicitur, Clypeus fortiũ ęreus igniti. (Naũ. 2.) Et hæc oia abſtinẽtiæ cõpetunt, quę tanquam murus vel clypeus ab aſperitatũ hoſtium nos defendit inſultibus: & hęc eſt armatura sãctorũ cõtra tẽtationes illorũ, pp quã iter arma iuſtitiæ, Apoſtolus ieiunia nomi-

noſat Et Xp̄s ad pugnā itur⁹,hāc armatu
1. Cor. rā induit.ſ.abſtinētiā. Vn̄de Mat. Doctus
6: eſt Ieſus in deſertū a ſpū, vt tentaretur a
Matt.4. diabolo.Et cū ieiunaſſet xl.diebus & xl.
noctib⁹:poſtea eſurijt,& accedēs tētator
&c.Eſt.n.ieiuniū quaſi igneū telū,quo p
cuſſus inimicus repellit.vn̄ Mat Hoc ge
nus dęmoniorū,nō eiicit̄ niſi ī orōne &
ieiunio.Tertio declarat hāc ſimitudinem
ignis myſteriū qđ eſt ad purgationē. Nā
igne purgant̄ metalla,imo ēt pctā,ſ.i pur
gatorij igne.vn̄ Nū. Qđ pōt trāſire p flā
Nū. 31. mas ignis,purgabit̄. Sed ſicut ignis pur-
Aug. in gat metalla, ſic abſtinētia pctā.vn̄.Au.di
ſer. de cit q ieiuniū purgat mētē,ſubleuat aium,
ieiu. carnē ſpūi ſubiicit, & cor ɔtritū & humi
liatū facit.Quę oia manifeſta ſunt ſatis
exēplo Niniuitarū. Eſt ēt myſteriū ad vī
dictā malefactorū nō ſolū in mūdo iſto,
Iona. 3. ſed ēt in inferno Eccl.Humilia valde ſpi
Eccl. 7. rieū tuū:qm̄ vindicta carnis impij,ignis.
Qđ ēt abſtinentiæ cōpetit, per quā & ſpi
pſ. 34. ritus humiliatur ſecūdum illud Pſal.Hu
miliabam in ieiunio aiam meam.Et car
nalis delectatio impii vindicatur, quia
pęnitētia abſtinētiæ vindicat delectatio
nē gulæ & luxuriæ.Vn̄ & ieiuniū ponitur
pars ſatisfactionis, qa hō p abſtinentiā,
libidinē pcti pteriti, p ſubtractionē dele
ctationis recōpēſat:afflictionē ēt addēs
& futura peccata impedit,concupiſcētiā
debilitās.Et hoc ad rōnē ptinet ſatisfa-
Aug. in ctionis,qa (ſicut dicit̄ Aug.)Satisfactio
ſolilo. eſt pctōrū cās excidere,& eorū ſuggeſtio
nib⁹ cōsēsū nō pbere.Quarto manifeſtat
dictā ſimilitudinē, ignis ſuffragiū.Suffra
gabatur.n.ignis antiquitus & ante legē
& in lege Moſayca, ad impetrādū quod
petebat a Deo, ſiue ex eo q ſacrificia de
um deprecantia igne conſumebantur,ſe-
Leui. 6. cūdum illud Leui. Omne ſacrificiū ſacer
dotū igne conſumetur.ſiue ex eo q in ſi
gnū exauditionis diuinæ, ignis ſuper ſa-
crificia deū rogātiū,de cęlo mittebatur,
ſecundū illud Para. Edificauit altare do
1. Para. mino,& obtulit holocauſta, & pacifica,
21. & inuocauit deū, & exaudiuit eū in igne
de cælo ſuper altare holocauſti.Et ſimi-
3. Reg. le habetur Reg.Vbi Helias dixit ad pro
18. phetas Baal:Inuocate noīa deorū veſtro
rū: & ego inuocabo nomē Dei mei:& de
us qui exaudierit per ignē, ipſe ſit deus.
Similiter ergo abſtinētia carnis multum
To. 12. ſuffragatur orōnib. nr̄is, vt a deo exau-
1. Eſdr. diātur:propter quod dixit Angelus To-
8. biæ, q bona eſt orō cū ieiunio. Et Eſdr.

dr̄, Ieiunauimus & rogauimus deū nr̄m,
& euenit nobis proſperē.Quintum quod
adhuc manifeſtat hanc eādē ſimilitudi-
nē, eſt ipſius ignis dn̄iū. Interdū.n.diui-
na uirtute ſic igni pdominatur aquæ q
eā immediate attingat,nec tn̄ attingatur
ab ea:ſed potius illā extinguat: quod eſt
ɔ̄ naturā & ſupra uirtutē ignis, cū dicat̄
Eccl q ignē ardētē extinguit,aqua:quod
tn̄ diuino miraculo legitur accidiſſe, ſe Eccl. 3.
cūdū illud Sap Qđ, īquit, mirabile erat: Sap. 16.
aqua quæ oia extinguit, plus ignis uale-
bat.& infra eodē capi. dr̄ Quodā tpe in
aqua ſupra virtutē ignis ardebat. Sic er-
go ignis diuina uirtute conſumebat hu
morē aquæ:ita & nūc abſtinētia (diuina
faciente gratia) cōſumit & reſtringit flu
xū cōcupiſcentiæ.Eccl. Vapor ignis urit eccl. 39.
carnes,i.carnales cōcupiſcētias annihi-
lat & cōſumit.Septimo manifeſtat ſimili
ter dictā ſimilitudinē,ipſius ignis prodi
giū. Sicut.n.eſſet prodigiū q frigida a-
qua exureret,ſic ēt miraculū eſt q ignis
ardens refrigeret : quod certe factū legi
mus in illis tribus pueris qui miſſi ſunt
in fornacē ignis a rege Babylonis.quia
dr̄ Dan q angel⁹ dn̄i deſcēdit cū Azaria Dan. 3.
& ſociis eius in fornacē,& excuſſit flam
mā ignis de fornace,& fecit mediū for-
nacis quaſi uentum roris flantē,& non te
tigit eos omnino ignis,neq; cōtriſtauit,
neq; quicquam moleſtiæ intulit. Vbi no
ta, q peccatores ſi aliqn̄ ieiunare cogun
tur,uel ex inflāmatione colerę efficiuntur
ipatiētes, & ſic incīdunt ira vel ſpū acci
diæ;efficiunt̄ triſtes,& ſic ɔſumunt̄ melan
colia,uel ex prādii dilatiōe efficiunt̄ eſu
riētes,& ſic famis affligunt̄ moleſtia.Sed
ſancti uiri qui ex charitate ieiunant, in
ſua abſtinentia ad modū iſtorum puero
rum recipiunt rorē diuinum,i.refrigeriū
gratiæ,& nec igne impatientiæ tangun-
tur,nec accidiæ ſpū contriſtantur,nec e-
tiā famis eſurie moleſtantur. Septimum
in quo ultimò declaratur prædicta ſimi
litudo,eſt ignis ipſius ſtudium, i. quod
circa ignem per homines adhibetur. Nā
ignis ab hominibus oleo interdum ſuc
ceditur, lignis nutritur, & ſub cinere re
ſeruatur. Oleum itaque cum ſit inflam-
mabile,ignem ſuccendit & nutrit: unde
dicitur Exo.Quiſquis ueſtrū eſt ſapiens, Exo. 35.
veniat & faciat quod dominus impera
uit, Candelabrum ad luminaria ſuſten
tanda,uaſa illius & lucernas & oleum ad
nutrimenta ignium. Sic ut aūt ipſe ignis

olei liquore fouet:ita quoq; & abſtinē-
tia oleo pietatis īpinguaẗ, Mat. Tu cùm
Mat. 6. ieiunas,vnge caput tuū,ſ.oleo pietatis,e-
leemoſinas faciēdo. Greg.Illud ieiuniū
Grego. Deus approbat , quod ante eius oculos
manus eleemoſynarū leuat. Item ſunt li-
gna ignis proprium nutrimentum . vnde
Leui.6. Leui. Ignis in altari meo ſemper arde-
bit,quem nutriet ſacerdos. Subijciens:Li
gna hæc,ligna ſunt bona opera ſine qui
Ioel. 1. bus eēt ieiuniū oīno iperfectū.Ioel.Sācti
ficate ieiuniū.Vbi Grego. Ieiuniū ſanctifi
care,eſt,adiūctis bonis opib⁹ dignā Deo
carnis abſtinentiā exibere.Itē uidemus ꝙ
Iob.42. ignis ēt modic⁹,ſub cinere cōſeruaẗ.Iob.
Agā pœnitentiā in fauilla & cinere. Et fa
cit mentionem de fauilla , quia etiam
fauilla ignis in cinere conſeruatur,& ſic
conſeruatur meritum ieiunii , in abſcon
Mat. 6. ſione & detētione humilitatis.vnde Mat.
Ne uidearis hominibus ieiunans, ſed pa-
tri tuo qui eſt in abſcondito. Vnde & in
principio quadrageſimalis ieiunii , cinis
ſuper capita ponitur,ut ſ.cum abſtinen-
tia carnis,tenere ſtudeamus intus humi-
litatem mentis.

Accidia Saturno, igni,aeri,pruinæque , ſecundum diuerſos effectus,comparatur , quantumque deteſtabile vitium exiſtat declaratur : ac de curſu omnium Planetarum ſigillatim pertractatur.

Cap. II.

ACcidia aſſimilaẗ Saturno . Nā
Saturnus qui eſt inter ſeptem
planetas ſupremus, eſt iferio-
rū infrigidatiuus, tardè inceſ
ſiuus,& fœtuum mortificati-
uus.Eſt ergo primo Saturnus frigidiſſi-
Auer.2. mus planeta,quod quidē Auerrois per ac
cœ. cidens dicit eſſe,ſ.quia tardè mouetur,&
ideo calorē non excitat. Sed Auicēna &
alii cōiter dicunt , ꝙ ſaturnus ex natura
ſua habet infrigidare,ſicut & Mars cale-
facere.Similiter ergo maximè accidia i-
frigidat corda . Nam reddit hoiem tar-
dū ad motū boni operis,ꝑ quē excitatur
& cōſeruatur calor amoris:q̄a ſi operari
deſiuerit,iā amor nō eſt,ſicut Grego. di-
cit. Hēt ēt hoc accidia,ſ.ꝙ īfrigidat cor
ex ipſa natura ſua, ex eo ꝙ ſm rōnē pro-
priam,opponitur charitati q̄ eſt calor a-
nimæ,uitalis.Et hæc oppō manifeſta eſt,
ipſius charitatis effectu . Nā ꝓprius eſſe
ctus charitatis ē gaudiū de Deo. Accidia
aūt eſt triſtitia de bono ſpūali, in quan-
tū eſt bonū diuinū.Vnde patet ꝙ accidia
(ex propria rōne) charitati cōtrariatur .
Sicut ergo ipſa charitas aīam de Deo ī-
flāmat,ſic ecōtrario accidia aiam de deo
infrigidat . Vnde accidia ab acedine dr̄ ,
q̄a ea q̄ acida ſunt, ēt frigida ſunt . Item
Saturnus eſt tardiſſimè inceſſiuus , ita ꝙ
nullus planeta eſt ita tardi motus.ſ.ꝓꝑ
magnitudinē circuli ſui, cuius rotatus ſi
ue reuolutio ꝓꝑ magnitudinē tardius ꝑ-
ficitur: qđ patet ſpecificando in ſingulis.
Nā luna q̄ eſt infima,moraẗ in quolibet
ſigno duobus diebus & ſex horis & biſſe,
& cōplet curſum ſuum a puncto uſque ad
punctum.i.27.diebus & octo horis : Alii
tñ dicunt ꝙ ipſa luna curſum ſuū in to-
to Zodiaco quouſq; ſolē attingat, ꝑficit
in 28.diebus cū dimidio.In quolibet.n.ſi
gno moratur per duos dies,& dimidium,
minus uiginti minutis . Mercurius vero
moratur in quolibet ſigno ꝑ 28.dies , &
6.horas,& cōplet circulū Zodiaci ī 339.
diebus. Venus autē moratur in ſigno per
29.dies. In Zodiaco vero per 348. dies .
Sol moratur in ſigno 30.diebus,& 10.ho
ris & ſemiſſe horæ,in Zodiaco vero 365.
diebus & quadrante,ideſt ſex horis.Mars
moratur in ſigno,per 60.dies & 21.ho-
ris,in Zodiaco vero per duos annos,Iup
piter in ſigno per annum,in Zodiaco per
12.annos. Alfraganus aut differētia de- Alfrag.
cimaſexta, dicit,ꝙ luna in circulo ſigno
rū perficit curſum in 39.diebus & 11.ho-
ris & dimidia , & quartali vnius horæ
ferè.Mercurius vero & Venus & ſol. 365.
diebus & quartali vnius diei ferè.Mars
autem in anno perfecto & decem menſi-
bus & 16. diebus & dimidia ferè. Iupiter
autem in vndecim annis, & quatuor men
ſibus & 14 diebus.Saturnus autem in vi-
gintinouem annis, & quinque menſibus,
& ſex diebus.Et patet ex prædictis ꝙ mē
ſis lunaris duob.modis accipiẗ : vno mō
ꝓ ſpatio tp̄is quo luna circuit Zodiacū
ab vno puncto exiens & rediens ad eun-
dē:qđ(ſicut dictum eſt)fit per 27.dies &
octo horas.Alio modo cōiori accipitur
menſis lunaris ꝓ ſpatio quo luna ſemel
accenſa fuerit & reddit ad eundem locū
ſuæ accenſionis:ſed cum ſolem non inue-
niat quia ſol iam proceſſit per vnum ſi-
gnum,ipſa luna attingit ſolē ſpacio duo
rum dierum & quatuor horarum, & ſm
hoc menſis lunaris continet 29. dies &
duo-

duodecim horas exceptis fractionibus ſu
pradictis. Ex dictis manifeſtè patet, ꝙ Sa-
turnus inter oēs planetas tardius circulū
vel curſum cōplet. Sic accidia inter om-
nia vitia mentem reddit pigram in ope-
re diuino & ſpūali, ſiue non inchoando
quod cognoſcit: ſicut à quibuſdam di-
citur, ꝙ accidia eſt torpor mentis bona
negligentis: proponit.n. diabolus ante
Eccl. 6. mentem accidioſi difficultatem operis,
ut deſperans de labore, nullo modo au-
deat illud inchoare: ſicut patet præcipuè
de operibus pęnitentię. Vnde contra hoc
ſacra ſcriptura exhortatur dicens: Subii-
ce humerum tuum & porta illam & non
accidieris in uinculis illius. Siue etiā bo
na inchoata non perſequendo. Vnde quā-
doq; diabolus facit hominē aliqua ſupra
2.cor.2 poſſe, aſſumere, ut poſtea ex nimietate
ponderis accidioſus effectus, ea totaliter
cogatur relinquere. unde Apoſtolus non
uult ꝙ pęnitens maiori abſorbeatur tri
ſtitia de peccato, ne ſic eum aggrauet ni-
mietas triſtitiæ, ut eum retrahat a pœni-
tentiæ opere. Hinc eſt ēt ꝙ diabolus illo
præcipuè tempore abſtinentem de acci-
dia tentat, quo eum fames ieiunii magis
grauat, ſ. circa meridiem quando iam in-
cipiunt ſentire ieiunantes defectum cibi
& urgere ab æſtibus ſolis. Vnde dicit Caſ
Caſſ. de ſianus: Maxime circa horam ſextam mo-
inſtit. nachū inquietat, ut q̄dam febris: inſtruēs
monia tempore præſtituto ardentiſſimos æſtus
li.10. accēſionum ſuarum ſolitis ac ſtatutis ho
ris animæ inferens ægrotanti. Hoc igi-
tur facit diabolus ut uel famis grauedi-
ne ieiunium dimittant, uel ut ex accidia
& impatientia meritum ieiunii perdant.
Item Saturnus eſt mortificatiuus fœtuū
qui ſub eius naſcuntur dominio. Hinc
eſt enim (ut dicunt aſtrologi) quòd
pueri nati octauo menſe, non uiuunt ſed
citius moriuntur: propterea quòd octa-
uo menſe dominatur eis Saturnus qui
utraque qualitate ſua frigida & ſicca fę-
tum mortificat & extinguit. In præ-
cedentibus enim ſex menſibus quilibet
planeta per ordinem dominatur fœtui
ſuo menſe, ſcilicet primo menſe Satur-
nus ſecundo Iupiter, tertio Mars, quar-
to Sol, quinto Venus, ſexto Mercurius,
ſeptimo luna, octauo autem menſe Sa-
turni dominium redit a capite & nono
dominium Iouis, & ſic deinceps.

Vnde naſcens nono menſe uiuit pro-
pter dominium Iouis, qui fœtum ſuum
temperato, calore refouetur & cuſto-
dit. Similiter ſi naſcatur in principio
decimi menſis poteſt eſſe natiuitas ſalu-
bris & uitalis propter dominium Mar-
tis, cuius calore & ſiccitate membra
roborantur naſcentis, unde fœtus calo-
ris & ſiccitatis beneficio egreditur tam
robuſtus. Sicut ergo Saturnus extin-
guit & mortificat fœtum, ſic accidia
mortificat ſpiritum & tollit boni ope-
ris meritum. Vnde Apoſtolus dicit, quòd
tristitia ſæculi mortem operatur, quæ 2.cor.7
non eſt niſi accidia. Cuius motus ſi ad
rationem pertingat: ita ut in fugam &
horrorem & deteſtationem boni quòd
eſt ſecundùm Deum conſentiat, carne
contra ſpiritum præualente; omnino
ipſum ſpiritum ſuffocat, & eſt pecca-
tum mortale. Sed quando eſt motus ac-
cidiæ, propter repugnantiam carnis ad
ſpiritum in ſola ſenſualitate, non ha-
bens rationis conſenſum, tunc non ex-
tinguit ſpiritum, ſed eſt ueniale pec-
catū. Vnde etiam in uiris perfectis huius
accidiæ tedium aliquando inuenitur.

Secundo accidia aſſimilatur igni.
Nam uidemus, quòd aduſtio ignis rem
dulcem in amaram conuertit, ſicut ci-
bi dulces & ſapidi igne aduſti nimium
efficiuntur amari. Vnde etiam in cor-
pore animalis colera eſt amara, quia
eſt quædam ſuperfluitas cibalis aduſta,
& ideo deriuatur ad fel, & recipitur
in eius ciſtula. Aqua etiam colata per
cineres efficitur amara, ex eo quòd ci-
nis immixtus alicuius rei ſcilicet ligni
reliquia eſt aduſta. Patet igitur quòd
uſtio ignis dulce in amarum conuertit.
Hoc igitur accidiæ competit, quæ dum
quadam triſtitiæ febre palatum animæ
inficit ſpiritualium delitiarum dulce-
dinem in amaritudinem conuertit, un-
de ſecundum Iſidorum. Ex ipſa triſti- Iſi. de
tia accidiæ naſcitur rancor & amaritu- ſum.bo.
do animæ. vnde Iſa. Væ qui dicitis bonū Iſa. 5.
malum &c.

Tertiò accidia aſſimilatur aeri. Aer
enim eſt tam mobilis quòd omni im-
pellenti & ſubintranti, ſtatim aperi-
tur, & cedit. Vnde aer a uaporibus
terreis, ideſt a uentis impellitur, vapo-
ribus aqueis, ideſt nubibus repletur,
& flammeis ignitionibus nonnunquam
in ſummo ſuccenditur. Quæ ſatis etiam
accidiæ congruunt. Nam accidia (ſicut
dicit Iſidorus) ocioſitatē & ſomnolētiā
gene-

generat: dum autem anima ſomnolenta
& ocioſa pigreſcit, omni prorſus tenta-
tionū impulſiui facillimè aperitur & ce
dit. Nam omnium cogitationum mala-
rum & tentationum inutilium ſentina
receptiua eſt ocium. Et hinc eſt, quòd
accidioſus & piger velut quidam mo-
bilis aer impellitur à vento ſuperbiæ,
repletur aquis luxuriç, ſuccenditur igne
auaritię. Quarto accidia aſſimilat̄ prui-
næ propter quatuor. Primo ratione cō
gelabilitatis: quia pruina eſt vapor cō-
gelatus i medio interſtitio aeris pręfri
giditate loci & temporis, in quibus nō
Ariſt. 1. Mete. eſt aliqua pars caloris, vt Ariſt. dicit Sic
ēt per accidiæ vitium dum calor chari
tatis extinguitur, quodammodo ipſa a-
nima frigeſcit & congelatur. Vnde (ſup
pſ. 115. illud Pſ. percuſſit muros eorum in prui
na) dicit gl. q̄ pruina eſt vitiū quo cha
ritas proximi ſtultitiæ tenebris quaſi
nocturno tp̄e frigore cōgelaſcit. Secū-
dò rōne frigiditatis. Eſt.n. pruina dura
& p̄p magnā frigiditatē ēt rigiditatē i
ducit. Nā frigus aggregat p̄tes vaporis
& cōtrahit, & pruinę ſubſtantiā duram
reddit. Ex nimia autem frigiditate cane
ſcit vel albeſcit, & rigiditatem in ea re
quæ ab ea tāgitur, inducit. Sic accidio-
ſus per frigus accidiæ efficitur durus &
rigidus, vt non moueatur, neque flecta-
Exo. 15 tur ad bene operandum. Exo. Obrigue-
runt omnes habitatores Chanaam. & ſe
quitur: Fiant immobiles quaſi lapis. Pſ.
pſ. 118 Factus ſum ſicut vter in pruina. quia (ſi-
cut dicit gloſa) nulli liquori aptus eſt, &
ſic accidioſus nulli operi. Tertio rōne
marciditatis: quia herbas & flores ſup
quos pruina cadit, marcidos reddit &
adurit. Sic ēt accidia omnes virtutes a-
nimæ & membra corporis per ociū & pi
gritiam quodāmodo marceſcere facit.
Et quia etiam triſticiam ſpiritus acci-
dia inducit, humorē de venis in animæ
exurit, ſicut exiccatur & conſumitur hu
mor aduſtæ rei. Nā ſpiritus triſtis exic-
Pro. 17. cat oſſa. Et ſic patet q̄ accidioſus & pi-
ger, dum paruum laborem vel incommo
dum refugit, maximū dānū incurrit ſm̄
Iob. 6. illud Iob: Qui timent pruinā, irruet ſup
eos nix. Quarto ratione roriditatis, q̄a
pruina radij Solis tacta, ſubito euane-
ſcit & in rorē reddit: pruina.n. nihil a-
Beda. liud ē q̄ ros cōgelatus, vt dicit Beda. Nā
pruina eſt ex vapore rorido, qui conge-
latur antequam ex ipſo reſoluatur aqua.

Sic interdum anima rorida, ideſt gratia
ſpirituali perfuſa, accidiæ gelu inuadi-
tur, & torpeſcit: ſed rurſum calore So-
lis, ideſt feruore Spiritus ſancti tacta,
in rorem gratiæ reddit, & in humorem
deuotionis liqueſcit. Nam dum anima
ſe in accidiā cecidiſſe cōſiderat, ſemet-
ipſam per humilitatem minuit, & vili-
ficat, & quaſi dolore tundens, & percu-
tiens ſollicitat: ita vt ſicut nunc fuit
frigus pruinæ, ideſt accidiæ, ita creſcat
& abundet in ipſa feruor gratiæ. vnde
Exodi dicitur de rore, quòd mane ros Exo. 16.
iacuit per circuitum caſtrorum: & ſubdi
tur, quòd apparuit minutum quaſi pilo
tuſum in ſimilitudinem pruinæ.

Lunæ proprietates, variaq́ nomina, colliſq́ ac montium Garizim et Ebal effectus recenſentur, quæ actiuæ vitæ iure aſſimulantur. Cap. III.

ACtiua vita aſſimilatur Lu-
næ propter quatuor. Pri-
mo propter officium. Nam
lunæ officium eſt inferio-
ra diſponere, ſcilicet terre
ſtria. Et hoc competit ei ex tribus. Pri-
mo ex vicinitate, quia ea quæ non mul-
tum diſtant, efficacius mouēt: luna au-
tem propinquior eſt iſtis inferioribus
quàm aliquod aliud cæleſte corpus, &
ideo efficacius agit in ea. Secundo ex
virtuoſitate: quia cum ſit infima, con-
gregatæ, ſunt in ea omnes virtutes mo-
uentium ſuperiorum. Vnde ex ſua virtu
te mouet omnia humida, & ex lumine
a Sole mutuato quaſi quidam ſecundus
Sol breuiter agit & explicat in iſtis in
ferioribus operationes Solis. Et dico
breuiter, quia quod Sol facit in anno (ſe
cundum variationem humoris & calo-
ris) luna facit in menſe. Tertia cauſa
eſt ex materialitate: quia ut tactum eſt
ſupra cap. 1. Luna (vt dicit Ariſto.) eſt Ariſt. 2. cęli. &
quaſi terreſtris naturæ, ideſt corpulentæ 2. cęl.
& materialis. Vnde propter conformi- 32.
tatem, terreſtria magis variat quàm ali
quod cęleſtium corporum. Sic etiam vi
ta actiuorum eſt circa terrena & tempo
ralia ordinanda & diſponenda. Et ſicut
ex dictis colligitur, luna reſpectu terre-
ſtrium habet vicinitatem, virtuoſitatē,
celeritatem, & materialitatem, quæ om
nia competunt actiuis, quia ſcilicet pri-
mò dicuntur eſſe indigentibus vicini.
fine

Luc. 10. ſiue proximi per compaſſionem. Luc.
Quis tibi videtur proximus fuiſſe illi
qui incidit in latrones? At ille ait: Qui
fecit miſericordiam in illum. Secundo
debent eſſe ſuperiorum virtutibus pleni
per imitationem: quia ſequi debent ve-
ſtigia Sanctorum, pręcipuè in laboran-
Jac. 5. do, & patienter tolerando. Iac. Exem-
plum accipite fratres exitus mali & lon
ganimitatis, laboris & patientię per
prophetas &c. Tertio debent eſſe feſti-
Pro. 3. ni per ſubleuationis celeritatem. Pro.
Ne dicas amico tuo, Vade & reuertere,
cras dabo tibi, cum ſtatim poſſis dare.
Eccl. 4. Et Eccl. Ne protrahas datum anguſtiā-
ti &c. Quarto, illi debent actiuę vitę
pręcipuis miniſteriis deputari qui ſunt
magis materiales & groſſi & ad contē-
Eph. 6. plationem minus idonei Eph. Secularia
iudicia ſi habueritis, contēptibiles qui ſunt
in eccleſia illos cōſtituite ad iudicādū.
Secundò actiua vita aſſimilatur lunę
propter dominium. Nam luna ſpeciali-
ter macula habita humidis dominatur,
& significat ſuper ea, ut ſuper pluuiam
& aquarum inundationes. Dicit enim
Beda Beda, quòd quando luna apparens, in
ſummo corniculo ſuo maculis quibuſ-
dam nigreſcit, pluuioſum menſis pręten
Meſa. dit exordium. Item dicit Meſallat, quod ſi
eccelipſis lunę fuerit in ſignis aquaticis
quę ſunt tria ſcilicet ſcorpio, cancer, &
piſcis, nimiam ſignificat abundantiam
pluuiarum. Item propter humiditatis
dominium, ſignificat ſpecialiter luna ſu
per cerebrum ſicut ſol ſuper cor. Ita acti
uus bonus compaſſione plenus affluit
abundantia humorum & pluuiarum i.
abundantia lachrymarum, implens il-
Eccl. 8 lud Eccl. Ne deſis plorantibus in conſo
latione, & cum lugentibus ambula. Sic
Iob. 30. enim faciebat Iob qui dicebat: flebam
quondam ſuper eo qui afflictus erat, &
compatiebatur anima mea pauperi. Ter
tio actiua vita aſſimilatur lunę propter
aſpectum, quia ſcilicet luna creſcens vel
decreſcens in lumine, quandoque aſpi-
cientibus apparet arcualis, quandoque
circularis. ſic bonus actiuus ad vtrunq;
Phil. 4. ſtatum debet ſe habere. Phil. Scio abun-
dare. ecce luna creſcens: & penuriam pa
Tob. 4 ti: ecce luna decreſcens. Tobię. Si mul-
tum tibi fuerit, abundanter tribue: ecce
augmentum. ſi exiguum tibi fuerit, libē
ter illud exiguum impertiri ſtude: ecce
lunę decrementum. Sed tunc actiuus eſt
arcualis, quando ſe proximo per miſeri
cordiam flectit, ſiue parcendo, ſiue com-
patiēdo. Tunc autem eſt circularis, quā-
do poſtquam ad exteriora exiuit, ſe ad
ſemetipſum interius ſollicite reducit.
Talis enim eſt circulatio ab eodem in
idem. Eze. Animalia ibāt & reuertebān Eze-
tur Quarto aſſimilatur actiua vita lunę chiel. 1
propter multiplicitatem nominum: ha-
bet enim luna tria nomina, ſecundum
poetas. Nam vocabatur Proſerpina, eò
quod ſeminibus quę iaciuntur in terrā, di-
citur eſſe dea. Vnde dicitur quod quan
do luna primo incenditur, optimum eſt
ſemina iacere: quia tunc virtutes plane-
tarum colligit, quas inferioribus in-
fluit. In hoc autem exemplo colligitur,
quod actiuę vitę congruit eleemoſynarum
ſemina iacere, ex quibus ſi abundanter
ſpargantur, copioſius fructus colligitur
cęleſtium pręmiorum: & econtrario, ſi
iaciantur auarè ſecundùm illud: Qui 2. cor. 9
parcè ſeminat, parcè & metet. Vel hoc,
quòd luna ſemina fouet, oſtendit quòd
illi qui actiuę vitę deſeruiunt, pręci-
puè debent aſſiſtere ſeminantibus ver-
bum Dei. Nam a quibus recipiuntur ſpi
ritualia, debent repetendi temporalia.
Vnde Apo. Si ſpiritualia vobis ſeminaui- 1. Cor. 9
uimus, non eſt magnum ſi carnalia ve-
ſtra metamus. Item luna vocabatur Dia
na, id eſt dea ſyluarum & nemorum: quia
feris de nocte paſcua quęrentib. in nemo-
ribus, luminis beneficiū adminiſtrat. Et
ideo gentiles vocauerunt lunam deam
venatorum: quia venatio fit in ſyluis,
propter quod Dianā cum arcu depin-
gebant, eo, quòd venatores arcubus vte
bantur. Et ex hoc accipitur, quòd qui
vitę actiuę deſeruiunt, pręcipue ſubue-
nire debent ſolitariam vitam ducenti-
bus, vt non oporteat eos propter victū
quęrendum vagari & a ſua ſolitudine
exire. In cuius rei exemplum Chriſtus
populum in ſolitudine pauit. Item luna
vocabāt Lucina, vñ per ſincopā dr luna, Matt. 9.
de qua Virg. Caſta lucina &c. Nam anti Vir. in
quitus colebatur a virginibus & ſeruan polli.
tibus caſtitatem. Ex quo etiam colligi-
tur, quòd pręcipuè meritorum eſt per
actiuam vitam ſeruire & ſubuenire ſa-
cris virginibus & monialibus caſtè vi-
uentibus, ne propter victum cogantur
exire & a ſuis clauſtris diſcurrere.
Item actiua vita aſſimilatur colli, pri
mò propter ordinē prioritatis. Eſt n. coll
per

pes montis. Nam per collem aſcendimus ad montem, quia .ſ. per vitã actiuã ad cõtemplatiuam venimus. Iacob. n. poſt Liæ connubium (per quam actiua vita ſignatur) ad Rachel perueni amplexum, per quam contemplatiuæ uitæ formoſitas figuratur. Secundo propter fructuum ſuauitatem: abundant. n. in collibus ſani & ſapidi fructus: propter hoc ꝙ colles plus q̃ ualles ſolaribus radiis patent: et cœleſti imbre & rore abundantius madent. Sic abundant actiui hoies fructibus meritorũ. Magna. n. (ſicut Grego. dicit) ſunt actiuæ vitæ merita, quæ ſunt vt fructus ſani propter intentionis ſinceritatẽ. Nõ ſunt .n. fructus corrupti, vt opera hypocritarum. Item ſunt fructus ſapidi per charitatis ſuauitatem. Ipſi. n. ſunt qui radiis ſol. .i. doctrinis & exẽplis Chriſti illuſtrãtur & qui rore cœleſtis gratiæ, abundantius perfunduntur.

Tertio pp graminum ſalubritatem, Sunt. n. (ſicut Conſtantinus dicit) in collibus ſalubria gramina ſiue herbę, propter aeris ſubtilitatem & puritatem. Hæc gramina uirentia, ſunt uirtutum multarum exempla, q̃ in actiuis uiris conſpicimus ualde ad imitandum ſalubria: habent. n. puritatem aeris. i. mũditiam cordis, & ẽt ſubtilitatem, ſ. diſcretionis.

Item actiua uita (quæ miſericordiæ incendit operibus) aſſimilari põt monti Garizim. Nã Garizim (ut dicit Hiero.) mõs eſt iuxta Hierico, cui ex aduerſo eſt mõs Ebal. In his duob⁹ mõtibus maledõnes & bñdõnes pp̃lo intrãti terrã ꝓmiſſionis ꝓmulgatæ ſunt: ut per benedictiones ꝓmouerentur ad bonum, & per maledictiones retraherẽtur a malo. Vnde ſex tribus in Garizim promulgabant benedictiones, & ſex aliæ in Ebal maledictiões. mõs ergo Garizim ex quo benedictiones promulgantur, meritum eſt operum miſericordiæ, quæ ad uitam actiuam pertinẽt.
Mat. 25 Vnde in die iudicij benedicti prõũciabũtur a Chriſto, ſm illud: Venite benedicti &c. Et congruẽ ſex tribus erant, quæ bñdictiones pronunciabant: quia miſericordiæ opera ſex ibidem a Xp̃o cõputãtur, pp q̃ electi Dei paternã bñdictionem
Mat. 25 merentur. Eſuriui, inquit, & dediſtis mihi manducare: ſitiui & dediſtis mihi bibere: hoſpes erã & collegiſtis me: nudus & cooperuiſtis me, infirmus & uiſitaſtis me: in carcere erã &ueniſtis ad me. Et ꝯ ãt mõs Ebal, ex quo pronunciatæ ſunt maledictiones, ſignat auaritiã & crudelitatẽ impiorum qui opera miſericordiæ ſubtraxerunt, quibus. ſ. iudex dicit. Ire maledicti in ignem æternum.

De multiplici Amore, eiusque proprietatibus ac differentijs: & cui uerus amor ſpiritualis verique amatores aſſimilantur enodatur, atque de quamplurimis ſolis, radij, terræq; effectibus (ipſi applicatis amori) ſedulò inquiritur. Cap. IIII.

AMor eſt multiplex, ſ. ſpiritualis, carnalis, temporalis, & communis. Amor aũt ſpiritualis, ſ. charitas, aſſimilatur Veneri, quę eſt planeta cœleſtis. Vnde & a paganis Dea dicebatur amoris, ex eo ꝙ incitat ad amandum. Dicit aũt Ptolomęus ꝙ ſub Venere continetur uia, amor, amicitia, & peregrinus: & ſignificat lucrum & gaudium: quæ omnia conueniunt amori charitatis. Nam ipſa charitas uia eſt, qua ad cœleſtia gradimur: amor quo Deo cõnectimur: amicitia qua ſimul coniungimur. Item ipſa eſt baculus peregrinantium: lucrum negociantium & gaudium Deo fruentium. Item amor ſpiritualis aſſimilatur caliditati terræ. Abundat enim ſic amor diuinus in anima, ſicut calor in terra, ſcilicet ex tribus ſecundùm ꝙ ex tribus contingit, ꝙ una terra ſit calidior altera. Primò quidem ex radiorum ſolis multiplicatione. Sol .n. plus omnibus corporibus cœleſtibus emittit fortes radios propter ſuam magnitudinem corporis, & ſpiſſitudinem, magis fortem materiam habentem, & lumen magis calidum. Et quia ipſe naturaliter mouet ſphæram ignis, ſicut ſphæra ſtellarum mouet terram, & ſphæra lunæ mouet aquam: & ſphæra aliorũ quinque planetarum mouet aerem. Et ideo radii ſolis maximè calefaciunt ubi multiplicantur uel reflectuntur. Quaſi autem radij ſolis ſunt exempla Saluatoris, quæ ſcilicet nos illuminant per inſtructionem: quia omnis Chriſti actio, noſtra eſt inſtructio (ut dicit Apo.) ideſt inflammant per imitationem. Vnde Ambulate in dilectione, ſicut & Chriſtus Eph. 5 dilexit nos. Sicut ergo abundat calor in terra ex radiorũ ſolis (alibi dicebat) multiplicatione, Ita; & feruor amoris in anima ex exemplorum Chriſti inſpectione & imitatione.

Secundo

Secundo vna regio ſiue terra calidior
eſt altera ex venti inflatione. Nam quia
ventus auſtrale calidus eſt, aquilonaris
vero frigidus: ideo locus auſtrali uen-
to expoſitus, calidior eſt quàm aquilo-
nari aptus. Quaſi autem auſter calefaciēs
& perturbās aerem, eſt Spiritusſanctus de
Abac. 3. quo dicitur. Deus ab auſtro ueniet: qui
animam fortiter commouens & calefa-
cit per dilectionem, & perturbat ad com
Iob. 38. punctionem. Iob. Nonne ueſtimenta tua
calida ſunt, cū pflata fuerit terra auſtro?
Tertio quoque una terra uel locus cali-
dior eſt quàm alius, ex loci ſituatione.
Nam terra q̄ eſt uicinior mari meridio-
nali, eſt calidior quàm terra quæ eſt ui-
cina aquilonari. Similiter ille qui fami
liarior & propinquior eſt homini ſan-
cto, feruentior fit & melior quàm ille
qui cum peccatore conuerſatur. Nam uita
ſanctorum eſt ut mare meridianum. Ma
re quidem eſt, cum amaricantur mœrore.
Ezec. 3. Ezec. Abii amarus in indignatione ſpi-
ritus mei. Sed meridianum eſt cum adu-
Eccl. 43 runtur amore. Ecclesi. In meridiano exu
runt terram. Peccator autem eſt ut ma-
re aquilonare. Mare quidem propter in
Iſa. 57. quietudinem cordis. Iſa. Impii quaſi ma
re feruens quod quieſcere non poteſt:
ſed aquilonare eſt propter ſubiectionem
demonis. Eſt enim peccator ſubiectus
Iſa. 14. diabolo, & obedit ei: qui dixit, Iſa. Se
debo in monte teſtamenti in lateribus a-
quilonis, aſcendam ſuper altitudinem nu
Pſ. 106. bium, & ero ſimilis Altiſſimo, pſalm. Ab
aquilone & mari &c.

Sed eſt notandum, quòd aſtrologi po-
nunt tres alias cauſas quare quaſdam re-
giones & terras dicunt calidiſſimas eſſe.
Vna eſt ex ſolis appropinquatione quæ
eſt ex breuitate diametri. Vnde propter
immenſitatem caloris terra illa eſt inha
bitabilis ultra æquinoctialem: quod dicunt
propter ecentricitatem ſpheræ ſolis. Et
hoc pertinet ad Chriſti incarnationem,
quando ſcilicet ipſe ſol iuſtitiæ nobis
maxime appropinquauerat diametro, no
ſtræ naturæ ſe induens. Vnde ibi erat bre
uiata maxima diſtantia quæ erat inter
nos & Deum, & ibi apparuit breuitas
diametri, quia fuit uerbum abbreuia-
tum in carne. Et hæc propinquitas ſo-
lis, Ideſt Chriſti, multum debet nos
Ro. 13. ad eius amorem inflammare. Apo. Nunc
propior eſt noſtra ſalus, quàm cum cre-
didimus.

Secunda cauſa eſt ex ſolis manſione,
ut in principio capricorni & in princi-
pio cācri, ubi propter recuruationem Zo
diaci ſol uidetur ſtare in eodem loco.
Tunc enim Zodiacus gyrans minimam
partem uariat de circulo æquinoctiali,
quòd ſol quaſi uidetur ſtare, propter
quod calor confortatur in locis ſuppo-
ſitis illis gradibus. Et hęc cauſa refer-
tur ad Chriſti paſſionem: tunc enim ue-
rus ſol ſtetit immobile, cruci ſcilicet af
fixus. Et hæc Chriſti manſio fuit in duo-
bus ſolſticiis, quia ſcilicet eius affixio
dupliciter facta fuit, ſcilicet ex parte
ſuperiori in manibus: & ex parte infe-
riori in pedibus. Vnde hæc affixio &
manſio Chriſti in cruce, ſuper omnia de
bet in nobis calorem amoris accendere:
ita ut anima noſtra liqueſcat in lachry
mis. Exo. Cum incaluiſſet ſol, liquefiebat
manna, ideſt mens dulcedine deuotionis Exo. 16.
plena.

Tertia cauſa ex ſolis oppoſitione, ſcili
cet quando eſt oppoſitio ſolis ad Zenit
capitum: ut ſub cancro, ubi ſol non de-
clinat a capitibus. Et hoc refertur ad
Chriſti reſurrectionem uel aſcenſionem,
ubi ſol Chriſtus ſuperpoſitus, apparuit
omnibus capitibus per poteſtatem & au mat. 28
ctoritatem. Vnde dixit: Data eſt mihi
omnis poteſtas in cœlo & in terra. Item
fuit ſuperpoſitus omnium capitibus etiā
loco in aſcenſionē, cum aſcendit ſuper
omnes choros cęlorum, ubi etiā nunquā
amplius declinare pōt p mortē: & ideo
amplius a capitibus. i. apoſtolis, qui fue-
rūt capita fideliū, i. principes non decli-
nabit ulterius, ſicut ipſe dixit Mar. Ec- Mar. 28
ce ego uobiſcū ſum omnibus diebus, uſ-
que ad conſummationē ſeculi, q̄ oia dñt
nos in amore Xp̄i accendere. ſ. & incarna
tionis, propinquitas, & affixionis acerbi
tas, & exaltationis dignitas.

Itē amatores aſſimilant̄ terræ, q̄ quan
uis ſit frigida ſm naturā ſuā, tamen intra
ſe ignē tenet incluſum. Sic amatores Dei
q̄uis ſint frigidi circa tp̄alia, i. negligen
tes & contēnentes ea, intus tn̄ circa *Deū*
& ſpūalia ſunt ignei & feruētes. Pſ. Ignē
comburentem in terra ipſorum. Hic eſt pſ. 104.
ignis ſpiritualis comburens & conſumēs
peccata: de quo Luc. Ignem ueni mittere Luc. 12.
in terram &c. Item amor ſpiritualis ſi-
milis eſt ignitioni uaporis, quæ ſæpius
apparet in aere. Sunt. n. decem modi talis
ignitionis, repreſentantes decem effectus

diuini & ſpiritualis amoris. Prima enim impreſſionum talium vocatur, columna, ſiue ignis perpẽdicularis. Hæc.n. eſt quidam ignis qui interdum apparet in ſuperiori regione aeris ad modum columnæ piramidalis, habens latitudinem inferius, & ſuperius tendens in acumen. Et ratio eſt, quia generatur ex vapore multum ſicco & calido. Vnde tranſit per duas regiones aeris, ſcilicet infimam & mediam quia frigus eàrum nõ poteſt conuertere ipſum, & ideo tranſit ad regionem ſupremam & quia talis vapor eſt inæqualis habens inferius multas partes terreſtres dilatabiles; ideo inferius in baſi de neceſſitate dilatatur. Et quia terreſtre abundans repugnat eleuationi & æqualitati aliarum partium: & calidum iterum dirigens dilatat in reficiendo plus calidum, continuè plus & plus tendit in acutum. Vnde efficitur (ſicut dictum eſt) vt columna piramidalis, & propter longitudinem videtur de ſuperiori demiſſum ſicut perpendiculum, quod inferius habet maſſam, & continue vſque in ſublime conum. In hoc igitur, ꝙ talis columna ſuperius eſt acuta, cùm acuti ſit penetrare, patet quòd repręſentat proprium effectum amoris, qui eſt penetrare ad intima. Penetrat enim amans vſque ad interiora amati, & ideo de Spiritu ſancto qui eſt diuinꝰ amor dicit Apo. quòd ſcrutatur profunda Dei. Item in hoc, quòd talis vapor primam & ſecundã regionem aeris tranſcendit, & in tertiã ſe figit, repreſentat ſublimitatem amoris ſpiritualis. Sunt enim quaſi tres regiones, mundus, infernus, & cœlum. Quidam igitur homines ſunt qui videntur Deum diligere ſolum propter temporalia bona, & iſti ſunt in regionę infima. Quidam vero diligunt Deum, vt euadant ęterna ſupplicia, & & iſti ſunt in regione media. Quidam diligũt Deũ ꝑꝑ cęleſtia pmia, ſiue ꝑꝑ ſeipſum, qa ipſe erit merces noſtra: & iſti ſunt in regione ſuprema. Vnde iſti habẽt ignẽ ſublimem, idest amorẽ excellentẽ. Itẽ in eo, ꝙ talis pyramis ſuperius ſe reſtringit, repręſentat amorẽ ꝑfectũ. Nã licèt amor ſanctorũ inferius erga proximos dilatetur, ſuperius tamẽ in Deũ ſe totũ reſtringit & vnit: quia quicquid hoc inferius amant, ſolũ ꝑꝑ Deũ amant. Itẽ in eo ꝙ talis columna non eſt breuis, ſed longitudinem habet

Cor. 2

ſignat diuturnitatem amoris per continuitatem. Nam omni tempore diligit qui amicus eſt, vt dicitur. Eccl.

Secũda impreſſio ignea vocatur lãcea: q̃ eſt quidã ignis lõgus ſubtilis, in altũ erectus. Eſt enim ex vapore multũ ſicco & calido & inęqualiter calido & ſubtili, ſed ſubter non habens multa terreſtria quæ dilatari poſſint. Vnde propter longum ſubtile quod prætendit figuræ, vocatur lancea: & ſtat erecta, acumen habens ſupra ſe, ſicut ignis perpendicularis. Huic ergo competit alius affectus amoris qui eſt vulnerare: lancea. enim homines ad vulnerandum vtuntur, Dan. Erant ambo vulnerati amore eius. Hoc vulnus amoris, eſt fortis penetratio cordis. Hæc igitur fuit lancea, quæ cor Chriſti vulnerauit: ſiquidem ipſe vulneratus eſt propter iniquitates noſtras: quod totum fecit amor. Vide ergo ꝙ Chriſtus ex charitate vulneratur. Vide etiam quod & nos a Deo ex charitate vulneramur, & flagellis plerunq; percutimur: ipſe enim vulnerat & medetur: quia ſcilicet eius vulnera non ſunt ad occidendum, ſed potius ad ſanãdum. Et ideo meliora ſunt vulnera diligentis, ſcilicet Chriſti, quàm fraudulenta oſcula, ideſt blandimenta odientis, ſcilicet diaboli, vel mundi.

Eccl. 17

Dan. 12

Iſa. 53

pro. 27.

Tertia impreſſio vocatur candela ardens. Hæc eſt enim flãma quędã, quæ qñ apparet in aere, videtur quaſi rotunda & ſphęrica. Fit enim ex vapore multũ calido & ſicco qui eſt æqualiter ſubtilis & bene tenuis: ęqualiter aſcendit in omnibus partibus, & eſt æqualiter diſgregabilis calore in omnem partem dimenſionis, & ſic efficit latum quaſi rotundum natans in ſuperficie aeris. Vnde licèt ſit latum in ſuperficie, tamen videtur rotundum & ſphęricum propter longinquitatem noſtri viſus. Hic eſt tertius effectus amoris, ſcilicet inflãmare & ardere. Cant. Fortis eſt vt mors, dilectio: dura vt ignis, emulatio: lampades eius, lampades ignis atque flammarum. Talem ardorem habebat Ioannes Baptiſta, de quo Dominus dixit: Ille erat lucerna ardens & lucens. Talis ardor amoris eleuat animam ad culmen perfectionis. Vnde & figuram prætendit circularem & ſphęricam, quæ ſecundum philoſophum, eſt perfectiſſima figurarũ. Et ideo charitas ab Apſo dicitur

Cant. 7

Ioa. 5.

Ari. 1. cœli.

Col. 3.

citur vinculum perfectionis.

Quarta impſsio ſiue ignitio, vocať. Aſub aſcēdēs, fit.n.ex vapore alcēſo ęqualiter ſubtile. ſed cum extēditur ad partē vnam cōtrahitur in aliā. Aliqñ autū eſt vapor æqualiter ſubtilis, ſed non bene continuus, nec adherens ſibi, ſed vna pars eius aliquātulum eſt diſtans ab alia: & tunc videtur aſub aſcendens poſt aſub, ſicut ſi eleuarentur ſcintillæ de fornace. Hic eſt quartus effect⁹ amoris, ſ. eleuare. Facit enim aſcendere animam per profectum virtutum, ſed iſte motus ſiue ꝓfectus in feruētioribus eſt continuus, in tepidioribus eſt diſcontinuus & quaſi ꝑ tempora frequēnter interruptus. Pſalm. Ibunt de virtute in virtutem.

pſ. 83.

Quinta ignitio vocať ignis diuiſus. Hęc.n. gñatur ex vapore nō vehemēter calido & ſicco, & ideo non pōt tranſire mediam regionem aeris, quia frigidiſſima. & hic vapor eſt diſgregatus & propter calorem quem habet, quando occurrit in aere inferiori frigida nubes fugiendo, confricat partem ad partem, & ex confricatione inflammatur: & quia diſgregatæ ſunt partes, videt diuiſus ignis: & quia fugit nubem frigidam tangentē ſe, ideo videtur diſgregatim egredi, velut ſi ſtuppa exſuffletur ex cima. Hic aūt eſt alius effectus amoris. ſ. ſeparare. Illi .n. qui ſunt in amore non multū feruentes nec multum eleuari in ſpiritu, debent ſe ſeparare a vitijs, fugiendo quantum poſsint occaſiones peccatorum: & tales ſunt multi ſeculares boni, quos amor dei facit fugere nubem frigidam, ideſt maliciam carnis vel peccati. In eis autē licēt ſit ignis, amoris eſt tñ quoddāmodo diuiſus pp multarum rerum curas & ſollicitudines quas illos hr̃e oportet.

Sexta impreſſio vocatur candela deſcendens. Hæc enim eſt ex vapore ſimiliter non multum calido & ſicco, nec penetrare ualente mediam regionem. Eſt tamen talis uapor bene continuus & expulſus ex frigida nube tangente, & eſt modicus, ſed bene compactus, nec multus, ſed continue cadit, ſed non diuiditur: & propter continuum caſum uidetur quaſi ſtella cadens. Hic eſt alius effectus amoris. ſ. humiliare. Nam licēt in ſanctis Dei ſit amor Dei cōtinuus, tamē qñ tangunť a tentatione carnis, uel mundi, uel diaboli, timentes ſe non eſſe compactos bene, i. firmos bene: & reputantes ſe modicos, i. non multæ uirtutis, humiliantur & deprimunt ſeipſos. Nihilominus tamen ſemper continuant quę bene inceperunt. Aliquando tamen propter continuos impulſus tribulationum vel tentationum, ipſis quaſi videntur timendo & dubitādo, ꝙ quaſi a Deo cecíderūt: quod totum pertinet ad eorū humilitati, ad quā amor dei eos inclinat.

Septima ignitio uocatur lumen præcedens. Hæc eſt ex uapore continuo calido & ſicco & bene continuo: in quo eſt multa materia conglobata & fortis, cui nihil in aere obuiaut: ſed accenditur ex confricatione ſui, & ſtat qñque in aere: & hoc eſt quod uocant hi qui diſcurrunt de nocte, lumen præcedens. Hic eſt alius charitatis effectus, ſ. deducendo illuminare quod eſt nobis neceſſarium in uia tenebroſa huius mundi. Vnde diuinus amor figuratus eſt in illa columna ignis quæ populum dei pręcedebat de nocte: & de quo etiā in Pſal. dicitur: Expādit nubem in protectionem eorum: ignem, vt luceret eis per noctē. Et in eodem, Eduxit eos in nube diei & tota nocte illuminatione ignis. pſ. 104.

Octaua ignitio vocatur vulgo ſtella cadēs: ſed à philoſophis aſub deſcēdēs. hęc.n. aſub deſcēdēs ē ex vapore cōſimili ſicut lumē ꝓcedens, cui tñ occurrit aliquid deſuper expellens ipſum inferius: & ideo videtur cadens, ſiue deſcendens. Hic eſt alius effectus amoris ſcilicet inclinare per miniſterium vitę actiuę. Vnde neceſsitas proximorum occurres, expellit ſiue retrahit amicos dei ab arce contemplationis, inclinans illos ad miniſterium infimę, actionis ſcilicet ad obſequendum proximis.

Nona ipreſſio vocatur draco volās, & hæc eſt in nube calida ad latus vnū & frigida ad aliud. Vnde tūc pp cōueniētiā ad calidum attrahitur ad illud, & ibi incenditur: poſt primam autem partem fumat antequam incēditur, & dilatatur in medio, & incuruatur propter incenſionem partis vnius & extinctionē alterius verſus humidum & frigidū. Vnde efficitur velut draco volās: q a anterior pars incenſa videtur velut ſpiramen draconis. Media autē incuruata per hoc ꝙ attrahitur a prima parte, curuat ſe vt ſerpens, & volat ſemper ad illud latus vbi corruſcat ipſum latus calidum, eo ꝙ ſimile attrahit ſimile, & contrarium expellit

pellit contrarium. Hic eſt alius effectus
amoris, qui facit quaſi volando ad Deũ
feſtinare. Nam ſicut hoc draco aereus ha
bet vnum latus, ſ. anterius calidum, po-
ſterius verò frigidum, ſic amatores Dei
habent quidem feruorem ſpiritus, ſed cũ
frigore, i. fragilitate carnis: propter quod
Dominus dixit, quod ſpiritus promptus eſt,
Matth. 26. caro autẽ infirma. Feruor igitur ſpiritus
inflammat vehemẽter & ſuſpiria ad Deũ
facit: ſed frigus. i. infirmitas carnis incur
nat & trahit ad infima. Sed tamen ex iſta
pugna volare cogitur anima, quia ex car
nis anguſtia ſpiritus magis incenditur,
& carnem poſt ſe violenter attrahens, in
Deum velocius tendit.

Decima ignitio vocatur aſub, quãdo-
que apparens, quandoque non: & hec eſt ex
vapore ſicco & inflãmabili medio mo-
do pertingente ad regionem mediam &
non penetrante ipſam, quia ex frigore
loci expellitur, & quia ſub ipſo non ſunt
multæ nubes, ideo incendens nubem oc-
cultatur & penetrans nubem apparet ite-
rum: & ille eſt aſub tertius. Hic eſt alius
effectus amoris. ſ. vtranque vitam alter-
nando, aliquando vacando actiuæ, ali-
quando contemplatiuæ, quandoq; late-
re ad contemplandum, quandoq; apparere ad
obſequendum: hoc enim oportet fieri, &
illa non omittere.

Item nota, quod amor ſpirituale creſcit
& minuitur, ſicut cupiditas mundi cre-
ſcit & decreſcit. Cuius exemplũ eſt, quia
decreſcente vmbra, creſcit calor, & cre-
ſcente minuitur: & ſic decreſcente amo-
re temporalium, creſcit feruor charita-
tis, & econuerſo eo creſcente minuitur.
Hiere. 5 Hiere. Væ vobis quia declinauit dies &
prolixiores factæ ſunt vmbræ veſperi, &
Matth. 24. hoc eſt, quia abundauit iniquitas, & re-
friguit charitas. Amor carnalis aſsimi-
Ptolo. latur Veneri. Nam Venus (vt dicit Pto-
lo.) ex parte corporis diſponit ad pul-
chritudinẽ, & ad voluptates tactus, olfa-
tus, guſtus, & auditus inclinat & impel-
lit, veſtium muliebrium inciſores efficit:
Domus eius ſunt libra & taurus: regnat
in piſcibus, ſed in virgine regnũ eius de-
ficit & abſcedit. Sic etiam amor carnale
ad pulchritudinẽ corporis aſpicit, ſen-
ſuum voluptates exquirit, ſiue tactuũ, ſiue
odorum, ſiue ciborum, ſiue cantionum;
ornamenta & mulieres appetit. Aliquan-
do etiam iuſtos viros qui deſignantur in
libra propter æqualitatem iuſtitiæ, quia
in libra exiſtens Sol facit æquinoctia &
viros fortes, qui deſignantur in tauro
aggreditur & inficit. Regnat autem ma-
ximè in piſcibus, ideſt in hominibus ſub
aquis delitiarum viuentibus: ſed in vir-
ginibus. i. in continentibus deficit vigor
eius. Amor tẽporalis proſperitatis im-
pedit dulcedinẽ contẽplationis & pri-
uat fructu boni operis. Cuius exemplũ
apparet in rore. Cadit. n. aliquãdo ros fluens
& viſcoſus ad modum mellis ſuper herbas
& folia arborũ. Sole autẽ agente in ip-
ſum, euaporat humidũ, & terreſtre ſiccũ
cõburitur & efficitur quaſi farina ſpar-
ſaque à ſua ſiccitate ſiccat herbas & in-
ducit ſterilitatem. Quaſi. n. dulcedo roris
eſt delectatio contẽplationis: quã calor
ſolis. i. amor tẽporalis proſperitatis hu-
midum deuotionis educens, & terreſtrẽ
affectum accendens, & mentem ad vana
ſpargens, tollit, & à fructu boni operis
animam ſterilem reddit.

Item amor communis prout. ſ. & ſpi-
ritualem & ſenſibilem amorem includit,
aſsimilatur radio. Primo quia radius ha
bet penetrare. Vnde in perſpectiua diſtin
guitur triplex radius. ſ. rectus confractus
& reflexus. Rectus ſiue perpendicularis
eſt, quia corpore radioſo emiſſus recto
& lineari motu ſine obliquitate aliqua
petit centrum. Et huic aſsimilatur ſpiri-
tuale homo qui totus eſt rectus. Vnde
Cant. Recti diligunt te. Et iſte petit cen- Cant. 1.
trum. i. cor Deut. diliges dominum Deũ Deut. 6.
tuum ex toto corde tuo, &c.

Confractus radius ſiue collaterale eſt,
qui a corpore luminoſo egrediens & ali
quod diaphanum inueniens non perfectè
obediens non rectè incedit: ſed ad aliquã
partem diuertit. Et tale obliquatio dici-
tur radij confractio, & huic radio con-
fracto aſsimilatur amor ſociale ſiue ci-
uile, qui non eſt amor totaliter rectus,
quia frequenter non eſt propter Deum,
ſiue ſecundùm Deum, ſed vt plurimum
habet reſpectum ad aliquod mundanum.
Reflexus autem radius eſt qui dum à ſuo
principio rectè vel obliquè progreditur,
dum corpus denſum incurrit repercuti-
tur & repellitur, nec tranſitus ei datur.
Vnde cum nõ poteſt ſe diffundere in an-
teriora, poſterius neceſſe eſt vt redeat, &
ſe ibi multiplicet. Et talis repercuſsio
dicitur radij reflexio. Huic autem radio
reflexo aſsimilatur amor vtilis, qui ſci-
licet reflectitur ad ſeipſum. Vnde ſi pro-
ximum

animum vel aliquid diligit, non ex hoc proficit interius, ſcilicet in Deum tendendo, ſed potius retrocedendo in ſeipſum redeundo. Eſt etiam talis amor carnalis, qui ſolũ ad corpus proximi procedit, & interius ad animam non tranſit, ſed potius retrocedit dum alium corporaliter ad delectamentum ſui vel proprium commodum diligit aut amat.

Sextò amor aſsimilatur radio: quia radius habet colorare. Nam radius ſolaris dum in nube rorida Soli oppoſita includitur, diuerſos colores in ipſa nube & aere operatur, ſicut patet in arcu cæleſti. Ita ſimiliter & amor qui dum in anima tenera & molli intenditur, diuerſas ibidem paſsiones & affectiones operatur quibus videlicet paſsionibus ipſa anima velut quibuſdam coloribus tingitur. Vnde ſicut ipſe arcus cœleſtis habet colorem rubeum, iacinthinum, ceruleum & viridem. (Iſti enim colores in eo principaliter nobis apparent.) Ita ſimiliter etiam ex amore cauſantur in anima paſſiones plures, ſed præcipuè quatuor ſcilicet zelus, exceſſus, odium, & morbus.

Primo. n. amor habet cauſare zelum. Vnde beatus Diony. dicit, ꝙ D. us appellatur zelotes propter multum amorẽ, quẽ habet ad entia: zelus ergo quocunq; modo ſinnatur, ex intenſione amoris cauſatur. Manifeſtum eſt. n. ꝙ quanto aliqua virtus tendit in aliquod, tanto fortius repellit omne contrarium vel repugnãs. Cum ergo amor ſit quidam motus in amatum (vt Augu. dicit) intenſus, amor quærit excludere omne quod ſibi repugnat. Vnde in amore concupiſcentiæ qui intensè aliquid concupiſcit, mouetur cõtra omne illud, quod repugnat conſecutioni vel quietæ fruitioni eius qđ amat. Et hoc modo viri dicuntur zelare vxores, ne propter conſortium aliorum impediatur ſingularitas quã in vxore quærunt. Similiter etiam qui quærunt excellentiam, mouentur cõtra omnes qui excellere videntur, quaſi impedientes eorũ excellentiam. Et huiuſmodi eſt zelus inuidiæ, de quo dicit̃ in Pſal. Noli æmulari in malignantibus, neq; zelaueris facientes iniquitatẽ. Amor autẽ amicitiæ quærit bonum amici, & ſm hoc aliquis dicitur zelare pro amico qñ ea quę dicuntur vel fiunt contra bonum amici homo repellere ſtudet. Et per hunc ẽt modum aliquis dicitur zelare pro Deo, quando ea

Diony. ca. 4 de diu. no.

Aug. 83 quæſt.

Pſ. 36.

q̃ ſunt contra honorẽ vel voluntatẽ Dei repellere pro poſſe conat̃, ſm illud Reg. Zelo zelatus ſum pro Dño Deo exercituũ. Et ſuper illud, Zelus domus tuæ comedit me, dicit gloſa ꝙ bono zelo comeditur, qui quęlibet praua q̃ viderit, corrigere ſatagit: ſi nequit, tolerat & gemit.

3. Reg. 19.

Ioan. 2.

Secundò amor cauſat exceſſum. Vnde Dion. dicit, ꝙ amor diuinus extaſim facit: & ꝙ ipſe Deus propter amorem, eſt extaſim paſſus Dicitur autem extaſim pati cum extra ſe ponitur. Quia. n. (vt dicit Augu.) aia verius eſt vbi amat, quàm vbi animat, quando aliquis intenſo deſiderio vel amore fert̃ in aliquod' extra ſe quodammodo rapitur: & ſi illud ſit ſupra ſe, quodammodo ſupra ſe rapitur, ita ꝙ ſeipſam tranſcendit & excedit.

Dio. de diu. no. cap. 4.

Aug. de qualit. ani.

Tertiò amor cauſat odium. Nã amor conſiſtit in quadã conuenientia amantis ad amatũ: Odiũ verò conſiſtit in quadam repugnantia vel diſſonantia. prius autẽ conſiderat̃ quod conuenit rei q̃ qđ ei repugnat, quia per hoc aliquod eſt repugnãs, qđ impedit vel corrũpit, qđ ẽ cõueniẽs. Vnde neceſſe eſt, ꝙ amor ſit prior odio, & cauſa eius. Nã nihil odio hr̃, niſi per hoc quod repugnat ei quod amatur.

Quartò amor cauſat morbum ſiue languorẽ. Cant. Fulcite me floribus, ſtipate me malis, quia amore langueo. Nã amor peccati languidam facit animam ex eo, ꝙ facit ipſam deterius ſe habere: quia coarctat ipſam ad rem ſibi inconuenientẽ, vnde læditur & deteriorat̃, ſm illud Oſeæ: Facti ſunt abominabiles ſicut ea, quæ dilexerat. Qñq; autẽ ſi ſit vehemens, lædit etiã corpus propter exceſſum immutationis corporalis. Dicitur etiam amor cauſare languorẽ, quia cauſat triſtitiam de abſtinentia amati. Vnde Tullius triſtitiam ægritudinem nominat.

Cant. 2.

Oſe. 9.

Cic. li. 3 Tuſc.

Tertiò amor aſsimilatur radio, quia radius habet inflãmare. Nã ex ſubito & cõtinuo motu radiorũ contingit aerem circunfuſum igniri, maximè cum concurrunt radii in loco fractionis. Nam radii ibi multiplicati & coägulati dũ mutuo conculcantur, calor ibi in tantũ aliqñ generatur, ꝙ aer circũfuſus ſæpius inflãmatur, vt patet in cryſtallo, ex cuius oppoſitione contra radios Solis ſtuppa inceditur vel ignitur. Ita ſimiliter ex recordatione continua vel viſione rei dilectæ, feruor inflammatur amoris. Et iſte ardor ab amicis Dei deriuatur,

etiam ad circunſtantes, quia ſibi appropinquantes, ad amorem diuinum ſæpius accendunt. Pſ. Ignis à facie eius exarſit, Pſ.17. carbones ſuccẽſi ſunt ab eo. Præcipuè autem hęc inflammatio competit charitati, Cant.8. de qua dicitur. Fortis eſt, ut mors, dilectio: dura, ut ignis ęmulatio. Lampades eius, ignis lampades atque flammarum: aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem.

Angelorum varia natura, ac excellentia ex varijs cryſtallini cœli atque ignis effectibus & proprietatibus deprompta deſcribitur, exaltiq́ dignoſcitur.

Cap. V.

ANgeli aſsimilantur cœlo aqueo ſiue cryſtallino. Vnde ipſi intelliguntur per aquas quæ ſuper cœlos ſunt. Aſsimilantur ergo illi cœlo propter tria.

Primò ratione inuiſibilitatis. Nam illud uocatur propriè cœlum, quia ſcilicet eſt nobis inuiſibile & occultatum. Eſt enim nona ſphæra, quã non uidemus. Et hoc competit angelis quorum natura incorporea & intellectualis licèt in ſe maximè ſit cognoſcibilis, tamen nobis quorum cognitio oritur à ſenſu, eſt inuiſibilis & occulta. Nam ita ſe habet intellectus noſter ad manifeſtiſsima naturæ, cuiuſmodi ſunt naturę angelorum, ſicut oculus nicticoracis ad lumẽ ſolis. Ariſt. 2. met. vt dicit philoſophus. & Sap. Quæ in cœlis ſunt, quis inueſtigabit? Sap. 9.

Secũdò ratione perſpicuitatis ſiue luminoſitatis, propter quam quandoque uocatur cœlum cryſtallinũ, quia eſt vniformiter ad modum cryſtalli perſpicuũ & luminoſum. Angeli autem perſpicui ſunt per munditiam. Vnde beatus Dio. Dio. de cęl. hierar. vocat angelum præclariſsimum ſine macula. Item ſunt luminoſi per ſapientiam, & eſt in eis lumen triplicis ſapientiæ. Sapientiæ innatæ, quia per ſpecies innatas ſiue concretas omnia cognoſcunt quæ ſunt à Deo producta (ut dicit Aug.) Itẽ Aug. in Enchi. ſapientiæ inſpiratæ. Suſcipiunt enim angeli diuinas inſpirationes & illuminationes, quas beatus Auguſt. uocat Theophanias. Item lumen ſapientiæ beatæ, quæ uocatur in eis cognitio matutina ab Auguſtino, ſecũdùm quòd cognoſcũt res in Verbo. cognitionem aũt rerum in propria natura uocat ipſe Augu. cognitionem veſpertinam.

Tertio ratione mobilitatis: uocant. n. illud aqueum propter mobilitatem. Mobilitas autem etiam angelo attribuitur, quia ſicut dicit Damaſce. angelus eſt ſubſtantia intellectualis ſemper mobilis. Et dicitur angelus ſemper mobilis ratione naturæ intellectiuæ & uoluntatis. Nam quippe cum ſit creatura, habet eſſe mutabile, in quantum omne creatum eſt uertibile in nihil, niſi manu Omnipotẽtis teneretur. Reſpectu etiam intellectus dicitur ſemper mobilis, accipiendo motum æquiuocè prout intelligere motus dicitur, quoniam angelus ſemper eſt actu intelligens, non quandoque actu quandoque potentia, ſicut nos. Et licèt angeli quantum ad cognitionem qua cognoſcunt res in Verbo, omnia, ſimul intelligant, ſicut etiam de nobis dicit Augu. ꝙ Augu. lib. 15. de Tri. in patria nõ erunt volùbiles cogitationes noſtræ ab alijs in alia euntes atque redeuntes, ſed omnem ſcientiam noſtrã vno ſimul conſpectu videbimus: tamen ea cognitione qua cognoſcunt res in ꝓpria natura, non omnia ſimul intelligũt. Vnde ibi eſt viciſsitudo intelligentiæ. Et Augu. ideo Aug. dicit quòd omne ens creatum habens intellectum, intelligit vnum poſt aliud; & talis ſucceſſus eſt vt motus quidam. Beatus Diony. ponit triplicem motum, Dio. 3. cap. de diu. no. ſcilicet circularem, rectum, & obliquum. Circularis eſt ab eodem in idem centrum immobile. Et hunc motum habent, in quantum recipiunt illuminationes a Deo & per illas reuertũtur in Deũ. Motu autem recto tunc mouentur, quando ꝓcedunt ad prouidẽtiam ſubiectorũ recte omnia tranſeuntes & non reuertuntur ab eodem in idem, ſed de vno in aliud. Motus autem obliquus eſt in angelis cum per cognitionem inferiorũ quibus prouident, reflectuntur in Deũ principium & finem pulchri & boni. Item in voluntate mobilis eſt angelus, quia non omnia ſimul vult, ſed modò vnum, modò aliud. Dicitur autem angelus localiter moueri æquiuocè ſicut & eſſe in loco ſ. per contactum virtutis. Non quidem quia ipſe vel contactus iſte ſiue motus loco commenſuretur, ſicut accidit corpori: ſed dicitur moueri localiter i quãtum ſucceſsiuè virtus eius applicatur ad diuerſa loca. Vnde iſte motus poteſt eſſe continuus & diſcontinuus: ſecundùm. n. quòd

quòd locum diuiſibilem ad quem applicatur non poteſt ſimul totum dimittere, ſed ſucceſsiuè, ſic dicitur motus diſcontinuus. vel totum ſimul dimittere & alteri loco ſe applicare, ſic dicitur continuus. Vnde ad hos cœlorum. i. angelorum motus poteſt referri illud Ioelis. Moti ſunt cœli &c.

Ioel. 2.

Pſ. 103.

Item angeli aſsimilantur igni. ps Qui facis angelos tuos ſpiritus, & miniſtros tuos ignem vrentem. Et iſta ſimilitudo quadrupliciter poteſt accipi. Primo ſi conſideremus ignis ſubſtantiam. Secundo ſi conſideremus eius eminentiam, ſcilicet quo ad ſitum. Tertio ſi conſideremus eius potentiam. Quarto ſi conſideremus eius refulgentiam.

Primo enim ignis inter omnia elementa habet ſubſtantiam ſubtiliorem. Vnde ſubſtantia ignis propter ſuam ſubtilitatem repreſentat nobis tria de angelis. Primo eorum immaterialitatem, propterea quia ignis eſt maximè inter elementa formalis. Nam minimum habet de materia & plurimum de forma. Angelus autem (licèt ſecundum Dio.) nihil de mâ habeat, vt ipſe dicit ꝙ intellectuales ſubſtantiæ. i. angeli vitam habent indeficientem, ab vniuerſa corruptione, materia & generatione mundæ exiſtentes: habent tamen aliquid loco materiæ, ſcilicet potentialitatem, cum non ſint actus purus vt Deus. Vnde angelus dicitur eſſe compoſitus ex potentia & actu, ſiue ex quo eſt & quod eſt. Sicut igitur ignis inter cætera elementa minimum habet de materia, & plurimum de forma, ita angelus (inter omnes creaturas itellectuales) minus habet de potētia & plus de actualitate. Vnde angeli quidem dicuntur ſubſtantiæ ſiue formæ ſeparatæ, ſcilicet à materia.

Dio. de diu. no.

Secundo ignis repreſentat angelorū incorporeitatem, Nā propter ſuam ſubtilitatem ignis quaſi non videtur habere corpulentiā. Vnde additus alteri corpori non videtur ipſum augere ut apparet in ferro vel lapide ignito, quod tamen non uidetur eſſe maius quam non ignitum, cum tamen omne quantum additum quanto, faciat ipſum maius, & omne corpus naturale ſit quantum; Nec etiā videtur ignis qui eſt in ferro alium locum quam ipſum ferrum per ſe occupare, uel maiorem locum ſimul cum ipſo corpore quam ferrum ſolum, quæ omnia cuidam incorporeitati immo (vt verius dicam) ſubtilitati ipſius ignis atteſtantur.

Item propter ſuam ſubtilitatem ignis eſt incluſibilis, quia (ſicut dicit Dio.) Ignis non poteſt teneri, quia propter ſuā ſubtilitatem & mobilitatem penetrat omne corpus. Hoc igitur competit angelis, ex eo ꝙ de ſui natura non ſolum ſunt incorporei. Propter quod dicit idē Dio. ꝙ angeli ſicut immateriales ſic incorporales intelliguntur, ſed etiam non ſunt corporibus alligati, vt ſcilicet in corporibus incluſi uelut animæ humanæ teneantur. Vnde angeli in ſcriptura, ſpiritus nominantur ſecundùm illud: Omnes ſunt adminiſtratores ſpiritus &c. Spiritus autem carnem & oſſa nō habet, vt dicitur Luc. Et ideo ſubſtantia angeli nō ſolum non eſt corpus, ſed nec etiam alicui corpori vnita eſt vt forma, quod eſſet naturaliter in corpore detineri. Aſſumunt tamen ad tempus (vt ex ſacra ſcriptura patet) interdū angeli corpora hominibus apparentes, ſicut Augu. teſtatur dicēs ꝙ angeli in aſſumptis corporibus apparuerunt Abrahæ, quæ non ſunt eis naturaliter vnita; in quacunque figura appareant, ſed formane ſibi illa cum volunt ex aere. Et aſſumunt ſibi huiuſmodi corpora cum nobis apparent angeli nō propter ſe, ſed propter nos, ſcilicet vt familiariter cum hominibus cōuerſando demonſtrent intelligibilem ſocietatem quam homines expectant cum eis habendam in futura vita. Item hoc ipſum ꝙ angeli corpora aſſumpſerūt in ueteri teſtamēto, fuit quoddam figurale indiciū ꝙ Verbum Dei aſſumpturum eſſet corpus humanum. Omnes enim apparitiones veteris teſtamenti ad illam apparitionem ordinabantur, qua ipſe filius Dei apparuit in carne. Eſt etiam notandum ꝙ ſicut in ſacra ſcriptura proprietates rerū intelligibilium ſub ſimilitudine rerum ſenſibilium deſcribuntur: ita corpora ſenſibilia quæ angeli aſſumunt diuina virtute ſic formantur ab eis, vt congruunt ad repreſentandum angeli proprietates: & hoc eſt corpus aſſumere. Habemus ergo tres rationes quare angeli cū incorporei ſunt, in corporibus tñ nobis apparent. Tum ad oſtendendum futurā nobis ſocietatem, tum ad figurandum Chriſti incarnationem, tum ad tradendum nobis per ſenſibilia de ſeipſis cognitionē.

Dio. 15 ca. cœl. hier.

Dio. 4. ca. cœl. hierar.

Heb. 1.

Luc. 24

Aug. 16 de ciui. Dei.

Tertiò ignis in ſua ſphæra propter ſui
Dio. 15. ſubtilitatē, eſt nobis inuiſibilis: vnde Dio.
cap. hie. dicit, ꝙ ignis eſt incontēplabilis oculis
carnalibus, i. inuiſibilis propter ſuā ſubtilitatem. Nam lucidum non vr̄ à ſeipſo niſi ſit in materia ſpiſſa. Vnde dicit̄ inuiſibilis, prout eſt in materia tenui. Et in hoc ignis repręſentat angelorum inuiſibilitatem, quia ſicut de ſe ſunt incorporales, ita etiā ſunt inuiſibiles: apparēt nobis viſibiles, vt dictū eſt de igne, prout eſt in materia ſpiſſa. Quod quidem ſic verū eſt, quia tunc angeli ſumunt corpora in quibus viſibiliter conſpectibus noſtris apparent. Formant igitur talia corpora ex ipſa virtute diuina quantum neceſſariū eſt ad corporis aſſumendi formationem. Nam licèt aer (in ſua varietate manens) figurā non retineat vel colorem, tā qn̄ condenſatur figurari & colorari pōt, ſicut apparet in nubibus. Ad oſtendendā igitur propterea inuiſibilitatem, quam angelus ex ſe habet, dixit angelus
To. 12. Raphael Tobiæ: Videbar quidē vobiſcū
manducare & bibere, ſed ego cibo inui-
Ariſt. 2. ſibili & potu qui ab hominibus videri
de ani. non poteſt vtor. Quia enim ex eiſdē nu-
trimur ex quibus ſumus (ſicut in ſecundo de anima Philoſophus dicit:) ſicut angelus eſt ex natura inuiſibili, ita etiam inuiſibili vtitur nutrimento.

Item ignis inter omnia elementa hēt eminentiam altiorem. ſ. quo ad ſitum: vn
Dio. de de Dion. dicit ꝙ ignis eſt altus. ſ. quo ad
cęl. hie locū propriū, qui eſt ſuper omnia elemē
rar. ta. ſ. immediatè ſub orbe lunæ. Et hæc al-
titudo ſitus cōpetit igni rōne leuitatis, quia locus leuiū eſt ſurſum, ſicut grauiū deorſum. Ex hac āt altitudine ignis, oſtēdit angelorū ſublimitas quo ad ſex. Primo quo ad ſitum localē, qa ſicut ſphęra ignis eſt locata ſup oēs ſphęras elemētorū, ita angelica natura creata & locata eſt ſup oēs ſphęras cœlorū. ſ. in cęlo empyreo; quod ſtatim factū (vt dicit Strabus) angelis ē repletū. Cęlū āt empyreū, ſupremum cęlū eſt, propterea ſuper illud Deuteronomij, Domini Dei tui eſt cęlū
Deut. 15 cęli dicit, Iſido. ꝙ ſupremum cœlum eſt
hier. cœlū angelorum. Nam quia ex creaturis
corporalibus & ſpiritualibus vnum vniuerſum eſt conſtitutum, ſic creatæ ſunt creaturæ ſpirituales, ꝙ ad creaturam corporalem aliquem ordinem habent & toti creaturæ corporali præſident: vnde cōueniens fuit, quòd angeli in ſupremo corpore crearentur tanquā toti naturæ corporeæ præſidentes. Attēdendū eſt autem ꝙ ignis licèt ſit in ſummo locatus, tamē virtute Solis mouet̄ & deſcendit ad mixtionem aliorum inferiorum. Quodlibet enim elementum habet in cœlo aliquod mouens ipſum, ſicut terra mouetur ab orbe ſtellarum fixarum: & ideo diuerſæ rerum ſpecies in ipſā generantur. vnde diuerſæ figuræ terreſtrium reſpondent diuerſis imaginibus ſtellarum. Aqua verò, ab orbe Lunæ, ſicut patet in fluxu & refluxu maris.

Ignis verò ab orbe Solis. Aer verò ꝓpter multitudinem motuum in ipſo, ab alijs quinque planetis, qui ſunt multorum motuum. Sicut ergo ignis quanquā ſit altus, tamen virtute Solis deſcendit ad mixtionem inferiorum: ſic etiā angelorū plurimi quanquā fuerint in cœlo creati vel locati, iuſſu tā & ordinatione Dei deſcendunt & veniunt in mundum ad rerum temporalium adminiſtrationem, &
humanę ſalutis ꝓcurationē. vnde Apoſt. Hebr. 1.
dicit, quòd omnes ſunt in miniſteriū miſſi propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis. Ex hoc tamē qđ Apoſt. dicit, Omnes, non accipiendum eſt ꝙ omnes vniuerſaliter angeli mittantur in miniſteriū,
quia ſecundùm Diony. quatuor ſuperio- Diony.
res ordines, Cherubin Seraphin, Troni & de cœl.
Dominationes, nunquàm ad exterius mi hierar.
niſterium mittuntur, ſed ſolum quinque inferiores, ſ. Virtutes, Poteſtates, Principatus Archāgeli, Angeli. Nihilominus tā ſolum primi tres ordines dicuntur aſſiſtentes, reliqui verò ſex ordines dicuntur miniſtrātes. Vnde Dominationū ordo inter miniſtrantes computat̄, non tanquam exequens miniſteriū, ſed ſicut diſponens & mandans quid per alios fieri debeat: ſicut Architectores in ædificijs, nihil manu operantur, ſed ſolùm diſponunt & ꝓcipiunt quid alij debent operari. Dicit ergo Apoſtolus, omnes mitti, non quia ſuperiores, vt dictum eſt, ad executionem miniſteriorum mittuntur: ſed quia inferiores qui mittuntur ab eis myſterijs illuminatur. Vel intelligitur, quòd ſpiritus illi qui ſunt ad miniſteria deputati, omnes propter eandem cauſam ſunt adminiſtratorij. i. in miniſterium miſſi, ſcilicet propter eos qui hęreditatem capiunt ſalutis, quāuis vniuerſaliter omnes angeli ſint tales ... licèt angeli venientes in mūdū ... à cęlo empyreo, in nullo tamē

derogatur

derogatur ex hoc eorum dignitati, quia
licèt ſit eis cęlum empyreum ex quadam
congruentia deputatum, nihil tamē pro-
pter hoc dignitatis recipinnt ab eo : &
ideo quando actu non ſunt in cęlo empy
reo nihil eorum dignitati ſubtrabitur, ſi-
cut nec regi quando non actu ſedet in ſo
lio regali.

Item ex angelorum occupatione ex-
teriori contemplationis internæ puritas
nullatenus impeditur: quia duarum ope-
rationum, quarum vna eſt regula & ratio
alterius, vna non impedit, ſed iuuat aliā.
Vnde cum angelus per ſolam intellectua
lem actionem regulat ſuas actiones ex-
teriores: ſequitur ꝙ interior actio ex ipſis
exterioribus actibus impedimentum non
habeat, ſed potius iuuamentum. Et ideo
Greg. 2. moral. Greg. dicit, ꝙ angeli ſic foras non exeunt
ꝙ internæ conſolationis gaudijs priuen-
tur. Secundò ex altitudine ignis, oſtendit
angelorum ſublimitas quo ad ſufficien-
tiam ſubſtantialem. Nam ita ſufficiēs eſt
ſibi ignis ſubſtātia, ꝙ ab.q; alicuius nutri
Dio. de cęl. hie. menti vel materiæ ex aneæ ſubſidio per
ſe ſubſiſtere & cōſeruari poteſt: vnde Dio
ny. dicit, ꝙ ignis eſt altero non indigens.
Hoc autem non competit igni niſi prout
eſt in loco proprio & altitudine ſphęræ
ſuæ. Nam extra locum ſuum indiget alie
na materia ad ſui multiplicatione & con
ſeruationem. Similiter igitur angeli ſunt
formę per ſe exiſtentes & ſubſiſtētes, cor
poralis materiæ adiunctione non indigē
tes, ſicut indiget humana anima corpore
quo ad tria: Primo quantum ad ſpeciei
conſtitutionem, quia licet anima poſsit
ſubſiſtere per ſe ſine corpore, ſicut patet
de animabus ſeparatis, non tamen habet
completam rationem vel eſſētiā ſpeciei
humanę, cum ipſa ſit pars humanæ ſpe-
ciei: vnde homo dicitur quod compoſi-
tum eſt ex anima, & corpore. Et ideo Au-
Aug. c 9 de ciu. Dei. gu. commēdat Varronem qui hominem
nec ſolam animam nec ſolum corpus, ſed
animam & corpus arbitrabatur. Sed ange
lus habet etiā ſine aliquo corpore per ſe
cōpletū eſſe in ſpecie. Et ideo cōiter te-
netur ꝙ intelligentia. i. angelus nulli cor
pori vnit, vt forma, ſed tantum ſicut mo-
tor, & hoc modo vnitur corpori cęleſti.

Item animę humanę indigēt corpori-
bus ad ſui multiplicationem ſiue indiui-
Auic. duationē. Nam (ſicut dicit Aui) impoſsi-
bile eſt eſſe multiplicationem indiuiduo
rū ſub vna ſpecie niſi ex diuerſitate ma-
teriæ: quia ex diuerſitate principiorū for
maliū, ſequitur diuerſitas ſpeciei. Cū igit
animę non habeāt materiam ex qua ſunt,
oportet, quòd in eis ſit multiplicatio ſe-
cundum diuiſionem materiæ, in qua ſunt
ſcilicet ſecundum diſtinctionem corpo-
rum. Angeli autem quia, nec materiam ha
bent ex qua ſunt, nec etiam materiam cu
ius ſint, formę, non multiplicantur ſecun
dum diuiſionē alicuius materię vnde eſt
in eis multiplicatio ſolùm ſecundùm di-
uiſionem formalem, ad quam ſequitur &
diuerſitas ſpeciei. vnde perfectio naturę
angelicę, requirit quidem multiplicatio-
nem ſpecierum, ſed non indiuiduorū ſub
eadem ſpecie, & ideo patet, ꝙ nō indigēt
angeli corporibus ad ſui multiplicatio-
nem ſicut animæ humanę.

Tertiò indigent animę humanæ corpo
ribus ad intellectualem perfectionē, pro-
pter hoc ꝙ anima humana imperfecta eſt
de ſe & in potentia exiſtens, infima in ge
nere intelligibilium ſubſtantiarum, non
habēs in natura ſua plenitudinem ſcien-
tię, & ideo indiget vniri corpori, vt a re-
bus ſenſibilibus ꝑ ipſius corporis ſenſus
ſcientiā acquirat. Sed angeli ſunt ꝑfecti ī
natura intellectuali ita, ꝙ non indigēt co
gnitionem accipere à rebus ſenſibilibus:
vnde non intelligunt ꝑ ſpecies à rebus ac
ceptas, ſed per ſpecies connaturales. ſ. ſibi
a Deo in ſua creatione infuſas. vnde Dio. Dio. de di. no. cap. 7.
dicit, ꝙ angeli non congregant diuinam
cognitionē à rebus diuiſibilibus aut ſen-
ſibilibus. Et ideo patet, ꝙ propter intelle
ctualem perfectionem ſeu cognitionem,
non indigent vniri corporibus.

Tertiò oſtenditur angelorum ſublimi
tàs ex altitudine ignis quo ad impaſsibi-
litatem corporalem. Nam ignis, vt in al-
titudine loci ſui non eſt noxiarum, uel
turpium paſsionum receptiuus, ſicut eſt
terra, aqua, & aer, quę frequenter inficiun
tur, & fœdantur ſordibus & immundicijs
& fętoribus aliorum corporum: vnde
Dion. dicit, quòd ignis non eſt recipiens Dio. de cęl. hie.
pedeſtrē, ideſt ignominioſam ſubiectio-
nem, quia cum ſit in ſupremo loco, non
pedibus conculcatur, ſeu teritur, ſicut ter
ra, quæ eſt in infimo: nec fiunt ſuper ip-
ſum immunditiæ, ſicut ſuper terram, vel
aquam. Et nota, quòd quanto corpus eſt
in loco eminentiori tanto eſt nobilibus
ſecundum naturā: quia habet plus de ſpe
cie, ſpēs. n. eſt i terminis, ut dicit philoſo
ph°, & ideo ignis ſm altitudinē loci ſui

nõ recipit contumeliam minorationis. Similiter angeli cum ſint immateriales & incorporei,naturam habent impaſſibilem, vnde corporeis,ac ſenſibilib⁹ paſſionibus non ſubduntur neque minorantur. Et ideo Chriſtus propter naturam quam ſuſcepit paſſibilem, dicitur fuiſſe ab angelo paululũ minoratus ſecundùm illud Pſalmi. Minuiſti eum paulo minus ab angelis. *Pſal. 8.*

Quarto oſtendit ignis, ſublimitatem angelorum quo ad notitiam intellectualem. Nam ignis(vt Dio.dicit) eſt ſurſum latus. Hoc autem competit igni,in quantum eſt extra locum ſuum,quia naturaliter ad locum ſuum qui eſt ſurſum redire conatur. Sic angeli ſecundùm intellectũ mouentur ſurſum in Deum,accipiendo motum non ſecundùm ꝙ eſt actus perfecti.i.exiſtentis in potentia:ſed ſecundum ꝙ eſt actus perfecti idest inexiſtentis in actu. Dicit.n.ſic Dio. ꝙ mentes angelicæ intelligendo mouentur:& ſic angeli ſurſum feruntur,quia quæcunque intelligendo cognoſcunt,in Deum referunt. Diſtinguit.n.in eis Augu. duplicem cognitionem rerum,ſcilicet matutinam prout ſcilicet cognoſcunt primordiale eſſe rerum & hoc prout res ſunt in Verbo, & per talem cognitionem manifeſtum eſt quòd ſurſum feruntur. Item veſpertinam,prout ſcilicet cognoſcunt eſſe rerum creatarum ſecundum ꝙ in propria natura conſiſtunt. Nam eſſe rerum creatarum fluit a Verbo ſicut a quodam primordiali principio. Et hic effluxus terminatur ad eſſe rerum quod in propria natura habent,& in hac etiam cognitione angeli beati referũtur in Deum, quia cognoſcẽtes creaturam non in ea figuntur,ſed, hoc ipſum referunt ad laudem Dei, in quo ſicut in principio omnia cognoſcunt. Et hinc eſt ꝙ Geneſi in creatione rerum poſt veſperam non nominatur nox,ſed mane,quia mane ſit finis præcedentis diei & initiũ ſequentis,cum dicitur factum eſt veſpere & mane dies vnus:& ad ſignum ꝙ ipſi angeli cognitionem præcedentis operis ad laudem Dei referunt. *Dio. de cœl.hierarch.* *Dio. de diui.no. cap.4.* *Aug. ſuper Ge. 4.& 11. de ciui. Dei.* *Gen. 1.*

Quinto oſtendit ignis, angelorũ eminentiam quantum ad obedientiam miniſterialem. Nam ignis(vt dicit Dio.)eſt ſemper mobilis. alia autem trãſlatio dicit ſemper motus. Semper autem moueri non competit igni ſecundum proprium motum, ſed ſecundum quod eſt ſurſum in propria ſphæra & mouetur motu cœli,quia non ſolum eſt verum in orbibus ꝙ inferior mouetur motu ſuperioris. ſed etiam in omnibus corporibus attingit inferius motus ſuperioris quantum poteſt. Vnde quodlibet elemẽtorum mouetur ab aliquo orbiũ. Ignis autem a Sole & Marte,vt dicit Rabbi Moyſes. Et motus talis non eſt rectus ſed circularis, & ſic põt eſſe ſemper non a virtute intrinſeca ſemper mouẽte,ſed a virtute extrinſeca. & iſte eſt motus inaturalis igni ſm ꝙ eſt in ſpecie ſua:ſed nãlis ſm ꝙ eſt elementum, quia aliter non poſſet venire ad mixtionem niſi ex qualibet parte deferretur ꝑ radios ſolis. Sicut ergo ignis eſt ſemper mobilis ſiue motus ſecundùm Dio. ſic etiam angelus dicitur eſſe ſubſtantia ſemper mobilis ſecundùm Damaſce. quod quidem qualiter intelligendum eſt,expoſitum eſt ſupra in principio huius capituli. *Diony. cap. 5. de cœl. hierar.* *Rabbi Moyſes* *Damaſc.*

Item ſicut ignis in ſphæra ſua mouetur motu cœli. Sic etiam angelus ad peragenda miniſteria, mouetur motu volũtatis Dei. vnde pſal. Benedicite domino omnes virtutes eius miniſtri eius qui facitis voluntatem eius. Et quantũ ad hãc obediẽtiam miniſteriorum inueniuntur angeli, & ſi non ex natura ſua,tamen ex Dei prouidentia ſemper mouẽtes & ſemper moti. Mouent enim orbes angeli (ſecundùm philoſophos)motu ſempiterno & ſic ſunt ſemper mouẽtes: ſed quia hoc faciunt diuinæ voluntatis imperio quæ ſemper exequuntur, ideo ſunt quodammodo ſemper moti eo modo quo ille cuius imperio aliquid fit,dicitur eſſe mouens ad illud. *Pſ. 102.*

Sexto oſtendit ignis, excellentiam angelorum quo ad diſparentiam viſualem. Dicit enim Dionyſius,ꝙ ignis eſt reſiliẽs quod poteſt intelligi tripliciter, Vno modo reſiliens a loco infimo. Videmus enim ꝙ flamma ignis in candela ſi aliquis inclinet eam deorſum,ſtatim reſilit & flectitur ſurſum ſcilicet verſus locum ſuum naturalẽ qui eſt ſurſum. Sic etiam angeli licèt quandoque miniſtrando deſcendunt & viſibiliter interdum apparent,completis autẽ miniſteriis diſparent,& ad ſumma reſilire ſiue redire dicuntur. Vnde angelus Raphael expleto miniſterio dixit Tobiæ & filio ſuo, Tẽpus eſt,vt reuertar ad eum qui me miſit, Vos autem benedicite dominum &c. Et *Diony. de cœl. hierar. cap. 5.* *Tob. 12*

cum

cum hoc dixiſſet, ablatus eſt a conſpectu
eorum. Alio modo poteſt intelligi ꝙ
ignis reſilit à corpore mixto. Elementa
enim ſunt in corpore mixto ſecundùm
eſſe primum. i. ſm ſuas formas ſubſtan-
tiales, ſed non ſecundùm eſſe ſecundum
ſcilicet ſuarum qualitatum intenſarum,
quia reductæ ſunt ad medium. Sed etiam
neceſſe eſt quãdoque ipſum mixtum diſ-
ſolui & reſolui in elementa, & tunc vnũ
quodque elementum redit in ſuam natu
ram & locum: & ſic ignis dicitur reſilire
ſcilicet a corpore mixto vt quidam ex-
poſitores volunt. Alii tamen non con-
ſentiunt ꝙ elementa ſint in mixto actu,
ſ. ſecundum formas ſubſtantiales, ſed vir
tute tantum: & tunc eſt tertia expoſitio
ꝙ ignis reſilit ſcilicet a combuſtibili ap
prehenſo. Nam materia quam apprehen-
dit, vſque ad eius conſumptionem non
deſerit, nec apprehenditur dum apprehẽ
dit, ſed conſumpto eo in quod agit, in ſe
reſilit, & ita dicitur reſiliens. Sicut ergo
ignis ſecundum primam expoſitionem
reſilit a corpore mixto completo ſuæ
durationis periodo, ita etiam angelus
reſilit vel recedit a corpore aſſumpto,
completo ſuo officio, & tunc ipſum cor
pus redit in ſuum principium, ſic etiam
ipſum mixtum redit in elementa. Non
autem hanc ſimilitudinem ſic aſſigno,
vt dicere velim ſic intelligendo ꝙ an-
gelus miſceatur corpori aſſumpto ſicut
ignis cõmiſcet elemẽtis aliis ĩ mixtione,
neq; ꝙ reſolutio corporis aſſumpti fiat
in angelum, ſicut reſolutio mixti in ignẽ
& in alia elemẽta, ſed ꝙ ipſe angelus re-
manet per ſe dimiſſo corpore aſſumpto,
ſicut ſi ignis per ſe remaneret terminata
reſolutione mixti. Sed ſecundum aliam
expoſitionem, ignis reſilit a combuſtibi
li non quia comprehenditur, ſed potius
comprehendit ipſum: & ſic etiam ange-
lus dicitur reſilire a loco in quo eſt vel
vbi operatur, non quia continetur vel
includitur a loco, ſed potius ipſe conti-
net locum. Nam cõtineri & includi a lo
co competit corpori locato, prout eſt
quantum quantitate dimenſiua, quæ an-
gelo non congruit cum ſit incorporeus,
ſed eſt in eo quãtitas virtualis, cuius ap
plicatione ad aliquem locum, dicitur eſ
ſe in eo. Sed tamen ſubſtantia incorpo-
rea ſua virtute contingens rem corpo-
ream, continet ipſam & non continetur
ab ea. Anima enim eſt in corpore ut cõ-
tinens, non vt cõtenta. Et ſimiliter an-
gelus dicitur eſſe in loco corporeo non
vt contentus, ſed vt continẽs aliquo mo
do. Item ignis inter omnia elementa ha
bet potẽtiam ſeu virtutem ampliorem:
& hoc propter exceſſiuam caliditatem.
Et ideo ſecundum ſuam virtutem eſt in- Diony.
uiſibilis, impalpabilis, inalterabilis, & de cœl.
inuincibilis. Immẽſurabilis eſt ignis, di- hierar.
cit Diony. quia ſcilicet uirtus eius non cap. 15.
determinatur ad unum terminum ut cõ
menſurata illi. Videmus enim ꝙ in com
burendo non extendit ſe virtus eius tan
tum ad unum, immo quaſi ad infinita ſi
infinita combuſtibilia inueniret. Et ſi-
militer in eodem combuſtibili non ha-
bet certum terminum, vt. ſ. comburat
tantam partem ipſius, & non plus. Vnde
ſi eſſet aliquod combuſtibile infinitum,
ſine fine comburendo procederet. Habet
etiam ignis multos alios effectus facere,
Vnde licèt ſit finitæ eſſentiæ, tamen vir-
tus eius non coarctatur ad vnum effectũ;
ſed in omnia generata poteſt, propter
quod virtus eius dicitur non eſſe com-
menſurabilis alicui eorum. Hoc autem
competit angelis, qui licèt eſſentiã ha-
beant finitam & limitatam virtutem,
tamen habent reſpectu inferiorum non
limitatam vel coarctatam, ſed quodam-
modo infinitam, inquãtum ſcilicet vir-
tus angeli non eſt ex ſe limitata ad vnũ
effectum tantùm, vel circa rem vnam tã-
tùm, ita ꝙ non poſſit circa aliam ope-
rari. Virtus etiam angeli non commen-
ſuratur inferiori rei, cui applicatur, qa
quilibet angelus etiam minimus, habet
altiorem & vniuerſaliorem virtutem,
quàm aliquod genus corporaliũ: & ideo
virtus angeli non eſt commenſurabilis
alicui eorum. vnde ꝙ angeli diuerſi, di-
uerſis rebus præponantur, eſt non quia
virtus angeli magis extendatur ad hoc
corpus quàm ad illud, ſecundùm ſuam
naturam: ſed ex ordine diuinæ ſapientiæ Aug. li.
quæ ſcilicet diuerſis rebus, diuerſos re- 83. qſt.
ctores præpoſuit. Dicit enim Aug. quòd
vnaqueq; res viſibilis in hoc mundo ha-
bet angelicam poteſtatem ſibi præpo-
ſitam. Quia tamen virtus angeli ſimpli-
citer eſt finita & terminata, oportet, ꝙ
quando applicatur ad vnum, tunc non
applicetur ad aliud. Et hinc eſt, ꝙ quia
angelus per applicationem virtutis dici
tur eſſe in loco, ꝙ non poteſt eſſe ange-
lus in pluribus locis ſimul, ſed tantum in

vno determinatè, maiori tamen vel minori ſecũdùm ꝙ volũtariè applicat virtutem ſuam ad corpus maius vel minus.

Item ignis (vt dicit Diony.) eſt incomprehenſibiliter impalpabilis, ideſt non comprehenditur tactu, quia propter vehementiam & improportionem caloris ſoluit proportionẽ ſenſus. Angelus alia ratione non eſt palpabiles, ſcilicet propter naturam ſpiritualem, & incorporeã quæ non ſubijcitur ſenſibus aut qualitatibus ſenſibilibus, vt tangi, vel palpari poſsit. Item ignis eſt inalterabilis à ſua caliditate: quia non poteſt ignis, manẽs ignis, infrigidari, ſicut aqua manens aqua poteſt calefieri. Sic angeli beati nõ recipiunt transſmutationem de bonitate in malitiã, quamuis hoc non habuerunt primitus ex natura ſed ex gratia, cũ fuerint creati in libertate arbitrij: & econtrario dęmones de malitia in bonitatẽ nequeunt tranſmutari. Vel ẽt angeli de ſcia in obliuionem vel ignorantiã minimè tranſmutantur. Poſſunt tamen decipi dęmones & errare nõ quidẽ quantum ad ea quę naturaliter rei conueniũt vel remouentur ab ea, ſed quantũ ad ea tñ quæ à ſupernaturali Dei ordinatione dependẽt: ſicut ſi cõſiderãs Lazarũ mortuũ, iudicaſſet eũ nõ reſurrecturũ. Item ignis eſt inuiſibilis. vnde Dio. dicit, ꝙ eſt per ſe potẽs oĩum: Nam per ſuã virtutẽ actiuã videmus, ꝙ ignis põt ſuper oĩa iſta generabilia & corruptibilia, nec vincitur ab eis: vnde & oĩa trãſmutat, ſ. ẽt ferrũ & lapides & quæcunque fortia. Sic angeli hñt dñium & poteſtatẽ ſupra totam na-

Aug. 3. de Tri. turam corporalem, pp quod Aug. dicit, ꝙ omnia corpora reguntur per ſpiritũ

Greg. 3. Dial. vitæ rationabilem. Et Grego. dicit, ꝙ in hoc mundo viſibili nihil niſi per creaturam inuiſibilem diſponi põt, vnde natura corporalis ad nutum obedit angelis quantum ad motum localem, licèt non quantũ ad alias tranſmutationes formales, niſi mediante motu locali alicuius corporis moti, vt tradit Aug. ibidem. Itẽ ignis inter elementa habet reſplendentiam clariorum, nam ignis eſt ex ſe lucidus nobis occultus, & aliorũ illuminatiuus: pp primum dicit Aug. ꝙ ignis eſt omnino ſplendens exiſtens. Vbi dicit expoſitor ꝙ tam igneum elementi q̃ igneũ cęli lucidum eſt in ſe, licèt non ſemper viſibus nřis ſubijciatur pp materiam in qua eſt, vt ſtatim declarabitur. Similiter etiã angeli in ſe quidẽ habent naturã lucidã & maximè manifeſtã cũ ſint formæ

ſeparatę & actu ĩtelligibiles: vñ Philoſo Ariſt. 2. met.

phus, vocat eos manifeſtiſsima naturæ.

Secundo ignis eſt nobis occultus ideſt inuiſibilis ſcilicet in propria ſphęra vt dicit Alexander vñ Dio. dicit ꝙ non obſtante ꝙ ſit in ſe lucidus, tñ nobis eſt occultus non adhibita materia in qua ſuã operationẽ manifeſtat, q̃ eſt lucere. Nam pp ſui ſubtilitatem & tenuitatẽ, nõ ſubiacet viſibus nřis tũ eſſet in materia tenui ſed ſolũ ſm quòd eſt in materia cuius partes cõſtant & adunantur. vñ dicit

Auic. ꝙ ex cõgregatione diaphani ſit lu Auic.

cidũ, vt patet ĩ criſtallo: & pp hoc ignis vt dictũ eſt, in materia ſua non lucet. Et ſi obijciat̃ ꝙ ẽt prout eſt in ꝓpria ſphęra manifeſtatur lumen eius in galaxia. Dicendum eſt ꝙ galaxia nõ eſt ex ſplendore ignis, qm̃ ſic ſp eſſet in eadẽ parte cęli. cõpertum eſt aũt, ꝙ mouetur in centũ annis gradu vno. Sed cauſa ẽt eſt multitudo ſtellarũ minutarũ in illa parte cęli, quarũ lumẽ vr̃ cõtinuũ. Similiter ẽt angeli nõ obſtãte ꝙ ĩ ſe ſint maximè intelligibiles, tñ quo ad nos ſunt occulti & ignoti, niſi in quantũ manifeſtãt ſe nobis in ſuis effectib⁹ quos agũt in iſtis ſenſibilibus, & hoc eſt pp in proportionem intellectus nři, q̃ dũ cõiunctus eſt ſic ſenſibus vel fantaſmatibus vt dictũ eſt, ſe habet ad eos ſicut oculus nicticoracis ad lucẽ Solis. Intellectus. n. cõiũctus ſenſib⁹ nõ põt intelligere niſi ad cõuerſionẽ ad fantaſmata & ſine cõtinuo & tpe, Sed angelorũ nõ sũt fantaſmata, nec tpi nec ꝯtinuitati ſubdunt̃: quare eos ꝓut sũt ĩ ſe & ſm ſuas q̃dditates, itelligere nõ valem⁹.

Tertio ignis eſt aliorũ illuminatiuus

dicit ãt Dio. ꝙ ignis eſt circumuelatis il Dio. de

luminationibus illuminatiuus: ſic. n. hẽt cęl. hie.

antiqua trãſlatio & intelligitur circũue cap. 15.

latis. i. circũpoſitis ſubſtãtiæ eius. i. a lumine cãtis, q̃a. ſ. ignis propriè ex ſe non habet illuminare, ſed ab exteriori ſm ꝙ cõicat cęleſti corpi, vt dicit Philoſoph. Hęc ãt illuminatio ꝯpetit angelis & q̃tũ ad ſeipſos ſm ꝙ ſuperiores de his quæ a Deo percipiũt, illuminant inferiores: vñ

Dio. dicit. ꝙ vnaqueque cęleſtis eſſentia. Dio. capit. 15.

intelligẽtiã ſibi à ſupiori datã inferiori cęl. hie.

cõicat. Et poſſet ẽt ꝓ tãto dici ꝙ ſupior illuminat inferiorẽ circũuelatis illuminationib⁹, q̃a ea de q̃bus illuminãt, non ita excellẽter & clarè recipiunt ab infe-

rioribus

riorib[9] ſicut ſunt in ſuperiorib[9], & ideo
ſupior angelus veritatẽ quã accipit quo
dãmodo, vt ita dicã, ingroſſat vt ab infe
Dio. ca- riori capi poſsit. Et ideo Dio. dicit in ꝓ
pitu. ſo dicto capitulo ꝙ vnaqueqne ſubſtãtia i.
cęl. hie. tellectualis datã ſibi à ſuperiori intelli-
gẽtiã ꝓuida virtute diuidit & multiplĩ
cat ad inferiores ſurſum ductrice analo-
gia. Homines ãt ab angelis circũuelatis
illuminationibus illuminant: quia intel
lectus humanus ipſam intelligibilẽ ueri
tatẽ nudã capere nõ pôt, cũ naturale ſit
ei intelligere per cõuerſionem ad phãtaſ
mata: vñ angeli intelligibilẽ veritatẽ ꝓ
ponũt hominibus ſub ſimilitudinib[9] ſen
ſibiliũ. Et iõ Dio. dicit ꝙ impoſsibile ẽ
nobis aliter lucere diuinũ radiũ niſi va
rietate, ſacrorum velaminũ circũuelatũ.

*De anima humana variabili natura, quæ tri-
plici aeris variationi ſimilis eſſe perhibe-
tur. ac de multiformibus ſeptem planetarum
in nobis effectibus per Zodiaci ſignorum
coniunctionem ex Aſtronomorum ſen-
tentia.* Cap. VI.

ANima variatur ad modum aeris. Nã
aer in ſuis qualitatibus habet va
riationem tripliciter.

Primo ex diſtantia cęli, quia quanto
aer eſt à cęlo remotior & terræ vicinior
tãto frigidior & groſsior & terrenę qua
litati ſimilior, licẽt aer terræ vicinus ex
reflexione radiis aliquando incaleſcit.
Sic quanto eſt à Deo anima per peccatũ
longinquior, tanto eſt per maliciã frigi
dior & ad ſpũalia intelligenda groſsior
& ad tẽporalia per affectum terreſtrior.
Cauſatur & immutatio aeris per ſolis
approximationem vel elongationẽ: q̃a
approximatio eſt cã caloris, ſed elõga-
tio eſt cã frigoris. Appropinquat aũt aię
Sol iuſtitiæ, Chriſtus, ꝑ grãm, qñ. ſ. ipſa
Iac. 4. anima appropinquat ſibi per pñiam Iac.
Appropinquate Deo, & appropinquabit
vobis. & tunc cauſatur in anima calor &
feruor amoris. elongatio autem Solis. i.
Chriſti ab anima nunquam fit niſi ex cul
pſ. 118. pa. pſalm. Longe a peccatoribus ſalus.
Et tunc fit in anima frigus, quia extin-
guitur affectus & feruor circa ſpũalia.

Item ſol ſi cum Saturno frigido ſide
re in frigido ſigno conuenerit in aere
frigus intenditur. Si verò cum Marte &
calido planeta concurrerit, fit in aere ex
ceſſus caloris. Eſt autem in anima quaſi
ſol naturalis ſplendor & lumen proprie
rationis, qui ſi cum Saturno, ideſt corpo
re pigro & frigido conuenerit, ideſt cõ-
cordauerit in ſigno frigido, ideſt in ſuo
carnali appetitu, vel deſiderio; intendi-
tur & creſcit in anima frigus illud, ideſt
peccati malitia: frigus enim eſt quali-
tas mortificatiua: quia ſi ſecundum car- Rom. 8
nem vixeritis moriemini, dicit Apo. Sed
tunc ſol rationis conuenit cum Marte,
quando concordat rationis deliberatio
ſiue meditatio cum bona & feruenti vo-
luntate. Et tunc creſcit deſiderii feruor
vel affectus amoris. pſal. Conculcãuit pſ. 31.
cor meum intra me, & in meditatione
mea exardeſcit ignis.

Secundò variatur ãer ex qualitate ven
ti. Nam aer in montibus frigidior eſt, in
vallibus calidior. Et ratio eſt ſecundum
Conſtantinum, quia boreas ventus frigi Conſt.
dus habet ortum ab eminenti zona, vn-
de libere expetit loca alta, & mouetur
ibi & ſubtiliat aerẽ, & ſic frigoris eſt cã.
Omne. n. ſubtile dũmodo exalationem
habeat, per motum infrigidatur. Econ-
tra ãt in vallibus aer eſt quietus quẽ nõ
impellit de facili ventus frigidus, & ſic
eſt calidus. Macrobius autem aliam cau Macro.
ſam huius aſsignat dicens ꝙ hoc eſt ex
aggregatione radiorum qui multiplicã
tur in vallibus magis quàm in monti-
bus, immo ſi ad montes veniunt non ibi
ſubſiſtunt, ſed ad valles deſcendunt: vbi
cum vltra procedere nequeunt, ibi mul-
tiplicantur & conculcantur & ſic calo-
rem maximum generant. Vnde niues in
vallibus liqueſcunt citius quàm in mon
tibus. Et huic ſententiæ concordat Phi- Ariſ. 14.
loſophus. Aer ergo montium eſt vita ma methe.
gnorum, quæ vento agitatæ ſuperbiæ, a-
bundat in frigore malitiæ. Aer autẽ quie
tus vallium, eſt vita tranquilla humiliũ,
ad quam ventus inquietudinis & ſuper-
biæ non ingreditur. Ibi etiam radij id-
eſt cęleſtes illuminationes & conſola-
tiones multiplicantur, ex quibus amoris
& deuotionis feruor plurimum aug-
mentatur.

Tertio aer immutatur ex ſitu loci, q̃a
in terra vicina mari ſeptentrionali aer
frigidus eſt ex vapore frigido a mari re
ſoluto, vnde ibi calor eſt debilis: ꝓp qđ
illud mare parum ſalſeſcit, & ideo pon-
tiũ mare eſt quaſi dulce. In mari autem
auſtrali eſt contrarium ex contraria cã.
Mare aũt ſeptẽtrionale vitã peccatorum
ſignat,

ſignat,quæ mare propter inquietudinem
dicitur : Septentrionale autem à ſeptem
ſtellis frigidis arcturi quæ ibi præſunt,
ideſt à ſeptem vitijs capitalibus quæ in
peccatoribus dominantur , ibi eſt aer ,
ideſt anima frigida frigore peccati &
malitiæ : vbi etiam deficit aqua ſalſa ſi-
ue amara præſentiæ,& abundat aqua dul
cis carnalis concupiſcentiæ. Econtra au-
tem in auſtrali,ideſt in conuerſione pęni
Pſalm. tentiæ, de qua in Pſalmus dicitur,.Con-
125. uertere domine captiuitatem noſtram
ſicut torrens in auſtro:conſurgit vapor
contritionis calidus per feruorem hu-
milem per lachrymarum compunctio-
nem, ex quo fit aer calidus, ideſt anima
feruens etiam in amore . Item anima in
vita iſta tanto plus ſentit de mũdi ama-
ritudine , quanto plus habet de terrena
affectione: & econtra, tanto plus perci-
pit de cæleſti dulcedine,quanto plus eſt
purgata à terreno amore , & magis aſsi-
dua in contemplatione . Cuius exemplũ
eſt, ꝙ aqua marina, quæ mixta eſt groſ-
ſo terreo combuſto,amara eſt, ſiue ſalſa.
Sed aqua dulcis eſt mixta aereo & pur-
gata à puluere terreno. Quaſi autem ter-
renm groſſum & combuſtum eſt amor
terrenorum , qui animam reddit terre-
nam per aſsimilationem,quia anima (vt
Hugo. dicit Hugo de ſancto Victore) in illius
rei quam diligit, ſimilitudinem tranſ-
formatur. Item reddit animam groſſam
quo ad contemplationem ſpiritualem;
& combuſtam, quo ad affectionem tem-
poralium , vt temporalia nimis arden-
ter diligat . Hoc ergo amore dum ani-
ma reſpergitur afflictione multiplici fre
quenter amaricatur . Sed ſi fuerit anima
aerea , ideſt ſpirituali amore coniuncta,
& à terreni amoris puluere purgata,tunc
cæleſti & ſpirituali dulcedine,quàm plu
ries erit plena . Item anima habet aſpe-
ctus & affectiones ſimiles aſpectibus ſi-
gnorum & domorum cęli . Diſtinguunt
enim Aſtrologi quinq; planetarũ aſpe-
ctus,ſcilicet coiunctum, oppoſitum,ſex-
tilem, tertium,& quartum . Coniunctus
aſpectus eſt , quando vnus planeta irra-
diat ſuper alium in eodem ſigno citra
quindecimum gradum,ſecundum Azae-
lem. Et (vt idem tradit) fortiſsimus &
peſsimus dicitur, & præcipuè quãdo duo
planetæ maliuoli (vt ſunt Saturnus &
Mars) coniunguntur in ſigno eiuſdem
complexionis puta in Ariete vel Tauro.

Et hic aſpectus ſignat amicitiam & con-
cordiam malorum hominum ad inuicē
conuenientium in aliquo facto : & hæc
vnitas peſsima eſt , quia ſicut periculo-
ſum eſt , ſi vnitas deſit bonis,ita pericu-
loſum eſt ſi adſit malis, prout Greg. di- Grego.
cit. Alij tamen Aſtrologi dicunt , quòd
hoc aſpectus non eſt ſemper malus, ſicut
ſi Iuppiter & Venus coniungantur in li-
bra vel in Geminis ; & ſic iſte aſpectus
do eſt inter beniuolos planetas, non eſt
malus, quia bonorum concordia & con-
uenientia nõ eſt noxia,ſed bona . Oppo-
ſitus autem aſpectus eſt quando duo pla
netæ ſunt in oppoſitis ſignis : qui dici-
tur peſsimus propter contrarietatem ſi-
gnorum,& præcipuè quando planetæ ha
bent contrarias qualitates,puta ſi Venus
ſit in Ariete & Saturnus in Libra. Et hoc
aſpectus deſignat inimicitiam & diſcor-
diam ſuperborum & tyrannorum ad in-
uicem quæ peſsima eſt: quia cauſat for-
tiſsima & periculoſiſsima bella. Sextilis
autem aſpectus dicitur , quando inter
duos planetas ſunt duo ſigna integra ,
vt quando aliquis planeta (in aliquo
ſigno aſcendente) aſpicit tertium ante
ſe,& tertium poſt ſe , & hoc eſt à tertio
in vndecimum, verbi gratia . Si aliquis
planeta fuerit in initio arietis, aſpicit
illum, qui eſt in capite geminorum an-
te ſe vel illum, qui eſt in initio Aquarij
poſt ſe,quod eſt ſignum vndecimum . Et
hoc aſpectus vocatur ſextilis , eo quòd
teneat ſextam partem cęli.ſ. quadragin-
ta gradus. Et taliter aſpectus eſt laudabi-
lis bonus,& fortunatus. Eſt enim ſignum
domus dilectionis ſecundùm Aſtrulo-
gos,ſcilicet propter concordiam ſigno-
rum in vna qualitate. Talis ergo eſt aſpe
ctus dilectionis ſpiritualis proficientis,
ſcilicet charitatis , in qua homo profi-
ciens & aſcendens aſpicit tertium ante
ſe, ſcilicet Spiritumſanctum qui eſt ter-
tia in Trinitate pſona , a quo videlicet
cauſatur ipſe amor charitatis,ſecundùm
illud Apo. Charitas Dei diffuſa eſt ĩ cor- Rom. 5.
dibus noſtris per Spiritumſanctum, qui
datus eſt nobis, & tertium poſt ſe, ſcili-
cet proximum . Nam homo in ſe habet
duo quæ primo debet ex charitate di-
ligere , ſcilicet animam ſuam & corpus
ſuum : poſtea debet diligere proximum
ſuum,ſicut ſe ipſum . Alius aſpectus qui
dicitur tertius eſt , quando duo planetæ
ſunt in ſignis ſimilibus . Et fit à quinto

ſigno

ſigno & nono. Verbi gratia, ſi planeta
qui fuerit in initio Arietis, aſpicit eum
qui fuerit in Leone ante ſe, & eum, qui
in Sagittario poſt ſe, quod eſt ſignum
nonum. Et dicitur tertius, quia conti-
net tertiam partem cęli. ſ. 120. gradus.
Et hoc aſpectus eſt optimus, quia eſt in
ſigno per fidem amicitiæ, vt dicit Mi-
Miſa. ſael, quia ibi non eſt cōtrarietas in qua-
litatibus ſignorum præcipuè ſi fuerint
planetæ in qualitatibus concordantes,
vt Iuppiter & Venus. Hic reprę ſentat
aſpectum charitatis iam perfectæ, qui
dicitur tertius: quia tria ſunt quæ debet
homo perfecta charitate diligere, ſcili-
cet Deum, ſeipſum, & proximum.

Quartus aſpectus eſt à quarto ſigno &
decimo. Verbi gratia, ſi planeta qui fue-
rit in initio Arietis aſpicit illum, qui
eſt in capite Tauri ante ſe, & eum qui eſt
in capite Capricorni poſt ſe, quod eſt
decimum ſignū. Vnde eſt aſpectus quar-
tus, quando ſunt inter planetas tria ſi-
gna integra. Et hic aſpectus dicit quar-
tus, quia continet quartam partem cæli
ſcilicet 90. gradus. Et hoc aſpectus dici-
tur eſſe malus: quia in illo ſigno ſunt irę
inimicitiæ, & inuidiæ, vt dicunt Aſtro-
logi, ſcilicet propter contrarietatem ſi-
gnorum: puta ſi Sol fuerit in Ariete, &
Saturnus in Cancro. Poſſumus autem
dicere, ꝙ hic aſpectus malus repręſentat
aſpectum quatuor malarum affectionū,
quæ ſemper aſpectum faciunt eſſe ma-
lum, ſcilicet inuidia, ira, odium, & luxu-
ria. Malus enim eſt aſpectus inuidorū,
Eccl. 14 Eccl. Nequam eſt oculus liuidi, ideſt in-
uidi. Item iracundorum: vnde de Saule
1. Reg. irato contra Dauid dicitur, quòd iam
18. nō rectis oculis reſpiciebat Saul Dauid.
Item odientium ſiue inimicorū, quorū
eſt aſpectus inſidioſus & fraudulentus.
Eccl. 12 Eccl. In oculis tuis lachrymabitur inimi
cus, & ſi inuenerit tpſ, non ſatiabitur ſan
guine. Item luxurioſorum, quorum eſt
2. Pet 2 aſpectus infectus & corruptus. Pet. Ocu-
los habentes plenos adulterijs.

Hominum in vitijs ſeu virtutibus ac artibus naturales proclinatas, ex anima, vi corporiſq́ complexione ob planatarum variabilem influxum & in corpore dominium, ortum habere declaratur. Cap. VII.

APtitudines virtutum, vitiorum &
artium inſunt hominibus ex natu-
ra non tantùm ex parte animæ, ſed etiā
ex parte corporis & complexionis quā
anima vt plurimum ſequitur. Nam di-
uerſi homines ſunt apti & diſpoſiti na-
turaliter ad diuerſas artes. Et hoc eſt
propter vires & dominium diuerſorum
planetarum. Verbi gratia quantum ad
virtutes vel opera virtutum, Saturnus (vt
dicit Ptolomæus) diſponit homines ad
doctrinam. Iuppiter ad honeſtatē: Mars
ad magnanimitatem, Venus ad amici-
tiam. Mercurius ad eloquentiam & ſa-
pientiam. vnde (ſecundùm Ptolo.) Mer-
curius dat eſſe ſtudioſos, & ſcientiæ nu-
merorum amatores. Sol ad virtuoſum
ſpiritum & animam: Luna ad pudicitiā.
Similiter quantum ad vitia Saturnus (vt
dicit Ptolo.) diſponit ad pigritiam, Iup Ptolo.
piter ad vanam gloriam & pompam di
uitiarum & honorum & veſtimentorū.
vnde dicit Ptolo. ꝙ ſub Ioue ſunt ho-
nor & diuitiæ & optimum indumentū.
Mars ad iram, vnde (ſecundùm Ptolo.)
ſub Marte continetur prælium, carcer &
inimicitiæ. præeſt enim Mars coleræ &
igni & colericæ complexioni. vnde di-
ſponit ad audacitatem & animoſitatem
& appetitum vindictæ, & ideo Mars ab
antiquis Deus vocabatur bellorum. Ve-
nus diſponit ad luxuriam & volupta-
tes: Sol ad auaritiam. vnde dicit Ptolo.
ꝙ ſub Sole continetur ſpes lucri, fortu-
na & hæres. Mercurius ad furtum & mer
cationum fraudes. vnde Ptolo. dicit, ꝙ
ſub Mercurio continetur fortunium, ne-
gociatio, & furtum. Luna autem (ſecun-
dùm Ptolo. & Albumaſar) exiſtens in ſe- Album.
cundo ſigno poſt aſcendens, efficit &
oſtēdit mœrorem & triſtitiam. In quar-
to verò & quinto & octauo efficit & de-
ſignat rixam, anxietatem, fugam & mu-
tabilitatem. Similiter quantum ad artes.
Saturnus diſponit homines, vt ſint ter-
rarum cultores, & grauium ponderum
portitores, trapezetæ, ideſt campſores ar
genti tractatores, & ſcriptores. Mars ve-
rò diſponit ad artes & opationes igneas
vt furnarios & ferrarios. Venus verò vt
ſint cantores, muſicorum amatores ſpe-
cierum confectores, artifices & & veſtiū
muliebrium inciſores. Mercurius verò
diſponit ad ſcientiam & vſum calculi &
computationis, & ideo dicitur fuiſſe
Deus mercatorum. Sol verò habilitat
hominem ad omnia opera auri ſi fuerit
in exaltatione ſua. Si verò in cantus, ad

omnia opera æris habilitat & diſponit. Luna vero diſponit ad artes nauticas & aquaticas.

De vmbra effectibus ſeptem, qui Auaritiæ vitio deteſtabili pluribus de cauſis optimis ſimilitudinibus aſcribuntur. Cap. VIII.

AVaritia aſsimilatur vmbræ propter ſeptem. Primo quia vmbra eſt lumi nis impeditiua, ſic & cupiditas auaritiæ impedit animæ lumen gratiæ. Nam ſicut vmbra terræ cauſat æclipſim lunæ, ſcilicet quando terra interponitur inter lunam & ſolem, ita terrenorum cupiditas cauſat æclipſim animæ, quando interponitur inter eam & Deum. ps. Repleti ſunt qui obſcurati ſunt terræ domibus iniqui tatum. Grego. Tenebra animæ eſt diuitiarum cupido. Secundo, quia vmbra eſt caloris repreſsiua, vel totaliter extinctiua: & ſic cupiditas ſiue auaritia calorem charitatis minuit vel extinguit. Minuit quidem quia tãto minus diligitur Deus, quanto magis diligitur mundus. Si ergo amor cupiditatis ſit inordinatus, non ta men in tantum ꝙ præferat diuitiarũ affectum amori diuino, ſcilicet vt propter diuitias non velit aliquid contra Deum vel proximumq́; diminuit quidem charitatem, ſed non extinguit, quia tunc eſt peccatum veniale. vnde Aug. dicit, ꝙ venenum charitatis eſt cupiditas rerum temporalium: augmentum eius, cupiditatis diminutio, vnde in perfectis nulla cupiditas. Si autem auaritia in tantum excreſcit, ꝙ præferatur charitati, ſcilicet vt propter diuitiarum affectum non vereatur facere contra amorem Dei & pro ximi, ſic auaritia eſt peccatum mortale & totaliter charitatis amorẽ extinguit. Io. Si quis diligit mundum, non eſt charitas patris in eo. Tertio, quia vmbra eſt ſterilitatis inductiua, quia nihil quaſi creſcit vbi eſt continua vmbra. Sic ſemi na diuinorum verborum non poſſunt creſcere & fructus producere, vbi eſt aua ritia & diuitiarum cura ſolicita. Math. Solicitudo ſeculi iſtius & fallacia diuitiarum ſuffocat verbum. Quarto, quia vmbra eſt ſerpentium amica & colubrorum nutritiua: vnde dicitur coluber, quaſi colens vmbram. Ita auaritia maximè eſt ſerpentibus infernalibus i. dæmonibus accepta, quia maxime per eam animas illaqueant, vnde Apoſt. dicit quòd qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum diaboli. Quinto quia vmbra eſt maturitatis fructuum retardatiua. Ita tenacitas auaritiæ, fructus pœnitentiæ & ſi non omnino aliquando impediat, tamen retardat: quia nullum pœnitentiæ opus homines ſic difficulter vel negligenter faciunt, ſicut malæ ablatorum reſtitutiones. Suggerit enim diabolus illud verbum Pſal. Beatus qui tenebit &c.

Pſa. 73. | Greg. | Aug. li. 83. q. | 1. Io. 2. | Mat. 13 | 1. Thi. 6.

Sexto, quia vmbra eſt timoris excuſſiua, & hoc quia tenebroſa eſt. Ita ſimili modo auarus ſemper timet ne perdat quod acquiſiuit, vel ne deficiat ſibi quod habebat. Et ideo non liberè nec propriè vtitur eo. Propter quod dicit Hieronymus, Auaro tam quod habet, quàm quod non habet deeſſe fatemur.

Septimo, quia vmbra eſt ſomni prouocatiua, & hoc propter frigiditatem. Iob. Sub vmbra dormit in ſecreto thalami. Ita ſimiliter auaritia inducit ſomnum, id eſt, profunditatem & immobilitatem peccati. Radix enim omnium malorum eſt cupiditas.

Pſ. 136. | Hier. ad Pauli. | Iob. 40. | 1. Ti. 6.

Aureola quæ Martyribus, virginibus, ac doctoribus, ſeu ſacra ſcriptura prædicatoribus debentur, luminarium coronis pluribus rationibus comparantur: quæve de cauſa ſic vocentur, quidque ſint, & vbi ſiant explanatur. Cap. IX.

AVreolæ ſanctorum aſsimilantur coronis luminarium. Apparet enim circa ſolem & lunam & ſtellas notabilis corona quædam alba quæ, Græcè dicitur halon. Et ita quidam ſancti notabiles, ſcilicet martyres, virgines, & doctores præter communem coronam gloriæ quæ aurea vocatur, adhuc dicuntur habere aureolas. Et deſignat aureola quoddam accidentale præmium ſiue gaudium de operibus a ſe factis, quod habent ratione victoriæ excellentis, quod quidem eſt aliud gaudium ab eo quo de coniunctione ad Deum gaudent, quod gaudium dicitur aurea, vnde Exod. Facies ſuper auream alteram coronam aureolam. Significantur ergo aureolæ in huiuſmodi coronis. Primo ratione ordinis, quia ſcilicet ſit in eis circulus poſt circulum. Nam ſicut lapis proiectus in aquam quietam, facit circulum poſt circulum qui paulatim euaneſcit,

Exo. 25

Ita cùm vapor quieto tempore eſt in ae-
re rarus,nondum contractus in nubem,
ſi radius ſolis,vel lunæ , vel ſtellæ cadat
directè in centrum illius vaporis , diſ-
funditur humidum circa radium , ex
hoc fit circulus poſt circulum : impul-
ſum enim ſequitur formam impellen-
tis . Omne autem lumen naturaliter eſt
rotundum , & ideo ille vapor rotunda-
tur , & ita videtur iuxta luminare cum
ſit propè terram.Ordo ergo circuli poſt
circulum, id eſt coronæ in ſanctis illu-
minatis , repræſentat ordinem aureolæ
poſt auream, vel vnius aureolæ poſt aliã
in aliquibus beatis . Sicut quidam bea-
ti in cœlo habent tantùm auream quæ
eſt omnibus communis , ſcilicet perfe-
ctum gaudium quod habent omnes bea-
ti de perfecta coniunctione ad Deum .
Et vocatur aurea ſiue corona , tum quia
cum quadam pugna acquiritur,quia re-
Mat. 11 gnum cœlorum vim patitur &c. tum
quia per hoc ſancti efficiuntur partici-
pes regiæ dignitatis . Vnde hanc au-
ream habet Beata Maria Magdalena .
Sed vlterius quidam alij ſuper hoc ha-
bent aureolam , id eſt , quoddam acci-
dentale gaudium de aliqua excellenti
virtute puta de virginitate : ſic etiam
Beata Martha quæ etiam fuit virgo . Et
quidam ſuper aureolam virginitatis ad
huc habent aliam , ſcilicet prædicatio-
nis & doctrinæ, ſicut beatus Dominicus
qui fuit virgo & doctor . Et quidam
poſt hunc circulum adhuc habent a-
lium , ſcilicet martyrij,ſicut beatus Pe-
trus Martyr de Ordine Fratrũ Prædica
torum, qui fuit virgo, doctor , & mar-
tyr, & ideo aſcendit aureola triplici do
tatus .

Secundo ratione temporis quia fiunt
huiuſmodi coronæ tempore temperati
frigoris . Nam magnus calor vaporem
diſſipat, & frigus intemperatum nimis
condenſat . Eſt autem in mundo intem-
peratum frigus malitiæ , & ideo non
dantur ibi aureolæ , nec in inferno vbi
intemperatus calor gehennæ : ſed tan-
tum in cœlo , vbi eſt refrigerij tempe-
ramentum .

Tertio ratione ſignificationis , quia
hic circulus ſi circa periferiam ſpiſſa-
tur & nigreſcit, vel virideſcit,ſignificat
humidas impreſsiones caſuras. Si autem
attenuatur & ſic deficit,aut hoc eſt æqua
liter , & tunc ſignificat quietem & ſere-
nitatem aeris aut in vna parte , & tunc
ex illis oritur ventus . Si vero rumpitur
& laceratur in pluribus locis , ſignifica-
tur tempeſtas,ſecundum Senec.Ergo pri- Senec.
ma ſignificatio ſcilicet humectatio per
pluuiam doctrinæ , refertur ad prædica-
tores. Secunda, ſcilicet ſerenatio,refer-
tur ad virgines,in quibus ſerenatur mës
ad victoriam carnis . Sed tertia, ſcilicet
ventus vel tempeſtas refertur ad amato-
res diuinæ paſsionis . Et in iſtis tribus
tantum dantur aureolæ in cœlo .

Fonti fluuioq́ Iordanis Baptiſmatis ſacramen tum ob uarias eorum proprietates quæ , hic exprimuntur , iure aſsimilatur . Cap. X.

BAptiſmus aſsimilatur fonti propter
ſeptem .

Primo, quia fons eſt ſui communica-
tiuus . Nulli enim ſe fons occultat , ſed
æquè pauperi & diuiti ſe communicat .
Ita ſimiliter etiam baptiſmus commu-
nis eſt,& nulli negatur,nec puero, nec ſe
ni,nec pauperi,nec diuiti.Zac. Erit fons Zac. 14
patens domui Dauid, in ablutionem pec
catorum .

Secundo, quia fons eſt ſordium ablu-
tiuus, & baptiſmus omnes abluit ſordes
peccatorum, ſcilicet originalis & actua-
lis & venialis.Iudith. Exibat in vallem Iud. 15.
Bethuliæ & Baptizabat, id eſt , lauabat
ſe in fonte .

Tertio, quia fons eſt locorum adiacẽ
tium ſibi fœcundatiuus. Et ita etiam ſi-
mili modo baptiſmus ſe ſuſcipientes di-
citur fœcundare,in quantum fructus gra
tiæ,id eſt,virtutes confert non habenti ,
& auget habentibus . Vnde ſuper illud
Pſal. Super aquam refectionis &c. dicit Pſal. 22
gloſa,quòd anima peccatorum aridita-
te ſterilis fœcundatur per baptiſmum.
Prou.veniet vt fons meſsis tua . Prou. 6.

Quarto, quia fons eſt aquæ multipli-
catiuus.Nam quamuis in ortu ſuo ſit par
uus, tamen propter indeficientem fluxũ
magnorum fluuiorum eſt cauſatiuus .
Nullus enim eſt fluuius ita magnus quin
occultè,vel manifeſtè à fonte aliquo na
ſcatur . Ita ſimiliter baptiſmus auget &
multiplicat in adultis gratiam & virtu Heſt. 10
tes. Heſter. Fons paruus creuit in flu-
uium , & in aquas plurimas redunda-
uit .

Quinto,quia fons limpidus eſt rerum
omnium in eo exiſtentium oſtenſiuus .

Quia ſcilicet vſque ad fundum videntur, quæ ſunt in eo. Ita baptiſmus dirigit in viſionem ſpiritualem interiorem & exteriorem, interiorē quidem in quantum baptiſmus dicitur fidei ſacramentum quæ oculos mentis idoneos facit ad viſionem diuinorum. Exteriorem vero, quia baptizatis conceditur inſpicere ſacramentum euchariſtiæ, & non alijs Diony. vt Dio. dicit, vnde baptiſmus (ſecundùm Damaſ. & Diony.) dicitur habere virtu- Hiere 9 tem illuminatiuam Hiere. Quis dabit oculis meis fontem.

Sexto quia fons eſt caloris refrigeratiuus: quia baptiſmus eſt ardoris & cōcupiſcentiæ, & fomitis mitigatiuus, inquantum in baptiſmo confertur gratia, per quam adhibetur remedium ne fo- Pro. 17 mes vel cōcupiſcentia dominetur. Prouer. Fons vitæ, vt declinet à ruina mortis. Ruina enim mortis eſt concupiſcentia, quia ſi ſecundum carnem vixeritis, Rom 8. moriemini, dicitur Rom.

Septimo quia fons eſt in altum aſcenſiuus, Nam quanto primo deſcēdit aqua fontalis, tanto poſtea aſcendit. Vnde qa baptiſmalis gratia de cęlo venit, in cuius rei ſignū cęli aperti ſunt ſuper Chriſtum baptizatum, ideo ipſa facit vſque Luc. 3. in cœlum aſcendere baptizatos: & ideo dicitur baptiſmus aperire ianuam cęli. Ioan.4. Ioan. Fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam.

Item baptiſmus eſt figuratus in fluuio Iordanis.

Primò, quia Iordanis lepram Naaman Syri mundauit: & ſimiliter aqua baptiſmi mundat lepram, id eſt infectionem peccati.

Secundò, quia Iordanis regionem Iudæorum fidelium à regione infidelium diuidit: & ſimiliter ſacramētum baptiſmi diſtinguit religionem fidelium, id eſt Chriſtianorum, ab omnium infidelium Iob. 28. populis. Iob. Diuidit torrens a populo peregrinanti.

Tertiò, quia Iordanis coram filijs Iſrael ſe aperuit, & ad terram promiſſionis ſiccum iter exhibuit: in quo ſignificatur, ꝙ baptiſmus ianuam gratiæ nobis aperit, & ad terram promiſſionis, i. ad vitam æternam viam nobis facit. Io- Ioan. 3. annes: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.

Quartò quoque, quia Iordanis ex cōtactu mundiſſimæ carnis Chriſti, ſanctificari meruit: vnde eo mediante Chriſtus vim regeneratiuam contulit aquis. Et ipſum ſacramentum humanæ ſalutis, id eſt baptiſmum, in aqua fieri inſtituit. Ephe. Mundans lauacro aquæ. Ephe. 5.

Quintò, quia in Iordane Ioannes Baptiſta cęlos apertos vidit, vocem Dei patris audiuit, filium in carne lauit, Spiritumſanctum in columbæ ſpecie ſuper ipſum deſcendere vidit: in quibus ſignificatur, quòd baptiſmus ianuam cœli aperit, & ad ſanctę Trinitatis notitiam & viſionem apertam, in qua conſiſtit vita æterna, fœliciter introducit.

Octo beatitudines particulatim enucleantur quibus venti varij effectus pluribus rationibus conferuntur. Cap. XI.

Beatitudines quæ enumerantur in ſermone Domini in mōte, poſſunt aſſimilari ventis. Nam primò ventus eſt Matt. 5. nauigantium deductiuus & promotiuus: fortiſſimè enim in mari curritur ſi bono & forti vento nauicula impellatur. Hoc autē propriè competit primæ beatitudini quæ eſt paupertas ſpiritus. Nam pauperes ſpiritu ſunt, qui per mare huius ſæculi ad portum & quietem regni cœleſtis expeditè & ſine impedimento perueniunt. Vnde Dominus dicit: Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorū eſt regnum cęlorum. Vbi nota, quòd in mari huius ſæculi tria impedimenta occurrunt, quæ nauem animæ frequenter ſubmergunt. Vnum impedimentum eſt ex vndis ſiue fluctibus tumeſcentibus: & illud deſignat elationes & tumores honorum mundanorum. Hoc autem impedimentum tollit paupertas ſpiritus. Nam (ſicut dicit gloſa) Pauperes ſpiritu ſunt humiles Deum timentes, & tales profecto non ambiunt, ſed fugiunt honores. vnde vnda tumeſcentis ſuperbiæ minimè hos inuoluit.

Secundum impedimentum eſt ex ſcopulis occurrentibus, in quos quandoq; nauis impingit. Et iſti ſcopuli ſunt curæ ſæculi & cupiditates diuitiarum, à quibus etiam liberat paupertas ſpiritus. Vnde dicit alia gloſa, ꝙ pauperes ſpiritu ſunt, qui nihil habent & omnia poſſident: quorum ſcilicet gloria eſt nihil in terra poſſidere, & ſine ſolicitudine viuere.

Tertium impedimentum eſt ex ſyrtibus abſorbentibus. Sunt enim in mari ſyrtes, ideſt loca ſabuloſa interciſè aquoſa profunda nimis. Hæc autem profunditas aquarum eſt voluptas illecebrarũ carnis, à quo etiam impedimento paupertas ſpiritus liberat. vnde dicit gloſa ſuper Lucam, ꝙ pauperes ſpiritu ſunt, qui non quærunt illecebroſa. Talibus ergo pauperibus promittitur regnum cęlorũ, in quo ſcilicet aſſequuntur & excellentiam bonorum & voluptatem ſpiritualium delectationum: de qua in Pſal.
Pſal. 35 Torrente voluptatis tuæ potabis eos.

Secundò ventus eſt ardoris & æſtus refrigeratiuus, ſicut patet de aura & de vẽto frigido Aquilonari. Et huic aſsimilatur ſecunda beatitudo quę eſt mititas, cuius eſt refrenare paſsiones iraſcibiles, & præcipuè ardorem iræ, & furorem. Et de hac dicit Dominus, Beati mites quoniam ipſi poſsidebunt terram. Mititas & manſuetudo idem ſunt realiter, tamen poſſet dici, quòd differant, quia manſuetudo dicitur quantum ad effectum.
Caſsio. vnde Caſsiodorus dicit ſuper Pſalm. ꝙ manſueti dicuntur quaſi manu aſſueti, hoc eſt tolerantes iniurias. Sed mititas dicitur quantum ad affectum, vnde ille dicitur mitis quem non afficit rancor & ira. Tales ſunt beati, quoniam poſsidebunt terram. Et in hoc quod dicit Poſsidebunt, notatur ſecuritas. in hoc verò ꝙ dicit Terram, notatur ſtabilitas. Vel
Aug. ſu. 5 Mat. ſecundùm Aug. poſſeſsio terræ ſignificat affectum bonum animæ quieſcentis ſternè, quæ per terram ſignificatur.

Tertio ventus eſt imbrium & aquarum cauſatiuus, ſicut patet de vento auſtrali, qui cũ ſit calidus & humidus aerem condenſat, & turbulentiam generat. vnde dicitur auſter ab hauriendo aquas. Huic aſsimilatur tertia beatitudo, ſcilicet luctus, in quo imber lachrymarum effunditur. Et de hac Dominus dicit, Beati qui lugent, ſcilicet peccata ſua, vel ẽt
Chryſ. In Mat. aliena. Chryſoſt. Beatus qui peccata ſua luget, beatior qui luget aliena, q enim aliena luget certum eſt, ꝙ ſua non habet quæ lugeat.

Sequitur præmium, quoniam ipſi conſolabuntur, & hoc quadrupliciter.
Iſa. 10. Primo de peccatorũ remiſsione. Iſa. Cõuerſus eſt furor tuus, & conſolatus eſt
Apoc. 6 me. Secundo de pœnarum euaſione, Apo. Abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis ſanctorum, & iam non erit, neque luctus neque dolor. Tertiò de gratiæ & gloriæ adeptione. Iſa. Gaudete gaudio vniuerſi, qui lugebatis ſuper ea. Quartò Iſa. 66.
de vltione malorum. Pſalmus. Lætabitur Pſ. 57.
iuſtus, cùm viderit vindictam.

Quarto ventus eſt ignis accenſiuus, vnde fabri habent conflatoria per flatum ſiue ventum ignem accendẽtia. Hoc autem competit quartæ beatitudini, quę eſt eſuries iuſtitiæ. hæc enim eſuries nihil aliud eſt, quàm ſuccenſum & ardens deſiderium iuſtitiæ. Nam eſurire, eſt cum deſiderio velle: vnde eſurire debemus iuſtitiam, vt intelligamus nos ſemper indigere: Et ideo de hac dicit Dominus. Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur. Et dicit qui eſuriunt iuſtitiam, non pecuniam. Pſal. Pſ. 33.
Diuites eguerunt, & eſurierunt. Item dicit iuſtitiam, non ſapientiam: quia de ſapientibus ſeculi & curioſis dicit Pſal.
Eſurientes & ſitientes anima eorum in Pſ. 106.
ipſis defecit. Item dicit iuſtitiam, non potentiam. Prou. Leo rugiens & Vrſus Pro. 28.
impatiens princeps impius ſuper populum pauperem. Item dicit iuſtitiam, non laſciuiam, Luc. Quanti mercenarij Luc. 15.
in domo patris mei abundant panibus, ego autẽ hic fame pereo. Sequitur præmium, quoniam ipſi ſaturabuntur, ſcilicet cum viderint vindictam. Iſa. Egredientur & videbunt cadauera eorum qui Iſa. 65.
præuaricati ſunt in me. Poſtea ſequitur, Et erunt ad ſacietatem viſionis omnis carnis. Item ſatiabimur cum apparuerit gloria domini, Pſalm. Satiabor cum Pſal. 16.
apparuerit gloria tua.

Quinto ventus eſt ſeminum productiuus, nutritiuus & augmentatiuus, ſicut patet de vento auſtrali qui calorem cauſat, pluuiam & rorem adminiſtrat, poros terræ aperit, gramina & ſemina producit, nutrit & auget. Et hoc competit quintæ beatitudini ſcilicet miſericordiæ, quæ ſemina eleemoſynarum. (De 2. Cor. 9
quibus Apoſtolus loquitur dicens, Qui parcè ſeminat parcè & metet) producit exhibendo, nutrit compatiendo, auget continuando. De his ſeminibus fructus æternus colligitur dicente Apoſtolo, Qui ſeminat in benedictione de benedictione metet vitam æternam. Hic eſt igitur miſericordiæ ventus, qui calorẽ amoris pluuiam & rorem gratiæ acquirit, poros terræ, i. viſcera terreni hominis

nis aperit & ſemina eleemoſynarum pro
ducit. De hac igitur miſericordia dicit
Dominus, Beati miſericordes, quoniam
Aug. 9. ipſi miſericordiam conſequentur, Augu.
de ciui. Miſericordia eſt, quædam alienæ miſeriæ
Dei. compaſsio. Hylarius, Miſericordes ſunt
Hilar. qui in quibuſlibet ſubueniunt miſeris,
quorum beniuolo affectu ad omnes tan-
tum delectatur Deus, vt eis miſericordiã
ſuam præſtiturus ſit. Et nota, quòd miſe-
ricordia initiatur reſpectu curæ ſuæ pro
Eccl. 30 priæ. Eccle. Miſerere animæ tuæ placens
Deo: augmentatur reſpectu neceſsitatis
Iob 31. alienæ, Iob. Si comedi buccellam meam
ſolus. conſummatur reſpectu iniuriæ illatę
quando homo orat pro perſequentibus.

Sextò, ventus eſt aeris ſerenatiuus, ſicut
patet de vento boreali qui cum frigidus
& ſiccus, eſt aeris depuratiuus, pluuiarum
& imbrium fugatiuus, & ſerenitatis in-
ductiuus. Hoc igitur competit ſextæ bea
titudini, quæ eſt mundicia cordis, in qua
eſt conſcientię tranquillitas & ſerenitas.
Mat. 5. De hac dicit Dominus, Beati mundo cor
de, quoniam ipſi Deum videbunt. Dicun-
tur autem mundo corde illi, qui ſunt mũ
di à vitiis quos non arguit conſcientia
peccatorum: qui dicuntur beati, quoniã
ipſi & non alij Deum videbunt, in præ-
ſenti per cõtemplationem, in futuro per
Aug. fruitionem, Augu. Deus quem non niſi
mundi cernere poſſunt. Idem Deus quàm
clari quàm felices quàm beati oculi qui
Ber. te cõtemplantur. Ber. Delectabilis eſt ad
videndum, ſuauis ad habendum, dulcis
ad perfruendum.

Septimo ventus eſt corporum conſer-
uatiuus & augmentatiuus: ſicut patet de
ventis borealibus, qui corpora conſeruãt
ex eo quod aerem peſtilentem ſanant, &
digeſtiuam adiuuant & retentiuam con
fortant. Item augmentant vim regenera
Ariſt. 2. tiuam: vnde Ariſto. dicit, quòd ſub hoc
meteo. vento generantur maſculi, & ideo Iacob
ſub hoc vento dicitur poſuiſſe virgas va
rias ante oculos ouium, vt generarent, ſ.
ſub Aquilone. Hoc autem competit ſe-
ptimæ beatitudini, ſcilicet paci, per quã
peſtilentiæ bellorum remouentur, virtu
tes confortantur: & bona tam ſpiritua-
lia quàm temporalia augmentantur. Nã
in pace interiori conſcientiæ, conſeruan
tur & augentur bona ſpiritualia. In pace
verò temporali, conſeruantur & augen-
tur bona temporalia: quia (ſicut dicit
Saluſt.) Cõcordia paruæ res creſcunt: ma

ximè verò diſcordia dilabuntur. De hac
ergo dicit Dominus, Beati pacifici quo-
niam filii dei vocabuntur. Et dicuntur pa
cifici, pacem habentes ad ſeipſos. Cor. Pa 2. Cor.
cem habete, & Deus pacis & dilectionis 13.
erit vobiſcum. Item dicuntur pacifici pa
cem facientes inter proximos: vnde Ber.
Nõ dicit beati pacidici ſed pacifici: quia Ber.
non tantum pax eſt dicenda, ſed facien-
da. Et ſequitur prēmium quoniam filij
Dei vocabuntur: tum quia ipſe eſt Deus
pacis, tum quia eius proprium eſt recon
ciliare. Item quia ipſe fecit nobis pacẽ.

Quomodo humana vita inſtar terra, & aqua perficitur ac vitiatur. *Cap. XII.*

BOnitas & malitia humanæ vitæ, mul
tum prouenit ex exercitio, & otio
perſonæ. Eſt enim humana vita velut ter
ra, quæ quanto plus foditur & uertitur,
tanto inſita ei virtus cum ſingulis parti-
bus amplius permiſcetur & ſemper aptior
redditur, vt ex ea fructus multiplex ge-
neretur. Quando verò nimis ſtat otioſa,
ad productionem fructuum redditur mi
nus apta. Sic etiam vita hominis quan-
to bonis laboribus amplius exercetur, tã
to fructus glorioſior finaliter ex ea col
ligitur. Sap. Bonorum laborum glorio- Sap. 3.
ſus eſt fructus, vnde conſulitur Pro. Dili Pro. 24
genter exerce agrum tuum &c. Sed econ
uerſo, cum vita humana ſine labore ope
ris & pęnitentiæ, cultura pigreſcit: non
fructus vtiles, ſed noxias herbas gignit,
cum ſecundùm illud Prouer. Per agrum Pro. 24
pigri hominis tranſiui, & vineam viri
ſtulti: & ecce totum repleuerunt vrticæ,
Ager hominis pigri eſt vita hominis
otioſi, quam replent vrticæ, id eſt vitio-
rum incendia. Eccle. Multam malitiam Eccl. 33
docuit otioſitas.

Item bonitas & malitia humanæ vitæ
variatur ad modum aquæ: variatur enim
aqua in bonitate & malitia ſecundum
Auicẽnam. & ſunt regulæ ſumptæ à mul
tis. Prima a motu, quia currentes aquæ
ſunt meliores ſtantibus. Item currentes
ad Orientem ſunt meliores currentibus
ad Septentrionem. Currentes vero ad me
ridiem peiores currentibus ad Occiden
tem. Similiter inter homines currentes
per velocitatem, & continuitatem bene
operandi, vel per viam mandatorũ Dei
remunerantur tanquam boni, Matth. Vo Mat. 20
ca operarios, & redde illis mercedem
ſuam,

ſuam. Ocioſi verò ſtantes obiurgantur tanquàm mali, Ibidem. Quid hic ſtatis tota die ocioſi? Vel currentes ſunt feruē-
i.Cor.9 ter amantes. Apoſtolus: Sic currite, vt cōprehendatis: ſed quaſi ſtantes ſunt, qui motu amoris carēt. Et hoc ſtare, cadere
i.Cor.9 eſt, Apoſtolus. Qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat. Sed qui currunt ad orien-
Zach.6. tem, id eſt, ad Chriſtum, (de quo Zacha. Ecce vir oriens nomen eius) iſti ſunt boni: Qui verò ad ſeptentrionem, id eſt, ad ſtatum peccati, vbi abundat frigus malitiæ, Vnde ſignificatur ipſum per ſeptētrionem, id eſt, per vrſum ſiue per arctu-rum, qui cōtinet ſeptem ſtellas gelidas, id eſt, ſeptem capitalia vitia quibus in anima extinguitur calor charitatis: iſti inquam ſunt malæ aquæ.i. malè diſpoſiti. Item iſti qui currunt ad meridiē vbi eſt feruor ſolis, id eſt, ad fauorem mūdanæ conſolationis. ſ. vt velit in hoc mundo ſuas conſolationes habere, peiores ſunt currentibus ad occidentem, i. ad caſum aduerſitatis, vnde Abrahā dixit di-
Luc.16. uiti epuloni: Recordare quia recepiſti bona in vita tua. Ecce iſte cucurrit ad meridiem, & Lazarus ſimiliter mala, & iſte ad occidentem. Sequitur, Nunc vero hic conſolatur: tu vero cruciatis. Melius eſt ergo hoc ire ad domum luctus,
Eccl.7. quàm ad domum conuiuij.

Secūda regula ſumitur a quiete aquæ. Nam ſtantium aquarum ſunt gradus. In prio enim, & maiori gradu malitiæ ſunt aquæ ſtantes, quæ habent viſcoſam pellem in ſuperficie: ſecundo paludales: tertio lacuales: quarto puteales, quinto fontales. Intelliguntur ergo per puteales, q̄ ſunt profundæ, peccata cordis: per fontales, quæ extra prodeunt peccata oris: per lacuales, quæ ſe latius, & patēter extendunt peccata operis: per paludales autem, quæ fumoſitates generāt, & ſunt cā corruptionis pernicioſa exempla præcipuè prælatorum. Sed per aquas viſcoſam pellem habentes, inhærentiam cōſuetudinis prauæ intellige, quæ eſt viſcus tenaciter inhærens. Oēs ergo hæ aquæ, ſunt malæ, licèt plus, & minus, vt patet per ſe.

Tertia regula ſumitur a fundo aquæ. Nam quæ habent fundum lutoſum ſine corruptione ſunt bonæ: quæ arenoſum ſunt minus bonæ, quæ plumbeū ſunt malæ. Fundus aquæ eſt cor, quod eſt fundamentum vitæ: hoc ſi eſſet lutoſum, id eſt immundum cum corruptione peccati: tunc non faceret aquam bonam.i. bonā vitam: ſed ſi ſit lutoſum.i. humile, vt ſcilicet homo conſideret, & cognoſcat ſe eſſe, vt vas luteum, & fragile, ſicut dicit Apoſtolus. Habemus theſaurum iſtū in 2.cor.4
vaſis fictilibus: tunc quia tale lutū ſiue fundum eſt ſine corruptione peccati, facit bonam aquam.i. inducit ad bonam vitam. Sed ſi ſit fundum arenoſum.i. cor mundum: ſed tamen aliquantulum graue, i. tardum & tepidū ad ſpiritualia opera, eſt aqua.i. vita minus laudabilis. Sed ſi ſit plumbeum.i. iniquitate grauatum, quia iniquitas grauat ad modum plumbi. Iſa. Grauabit eum iniquitas ſua: tunc Iſa.:4.
eſt aqua.i. vita mala.

Quarta regula ſumitur a vi mineralium per quam tranſeunt. Nam quæ per aurū trāſeunt, minus nocent, quàmq́ per ferrū licèt confortent interiora: ſed quæ per cuprum ſunt peſſimæ, & minus validæ. Per tranſitum auri accipitur cupiditas auarorum, quæ eſt mala; per tranſitum ferri truculentia tyrānorum, quæ eſt peior: per tranſitū aūt cupri, impuritas hæreticorū, quæ eſt peſſima; plus. n. nocuerunt eccleſiæ hæretici animas corrumpentes, quàm tyranni corpora perdentes.

Quinta regula ſumitur à grauitate, & leuitate: nam aquæ leuiores ſunt meliores; vnde aqua cocta leuior, & penetrabilior eſt, quàm cruda. Non. n. verū eſt dictū quorūdā rudiū, ſ. q̄ cum aqua coquitur ſubtile euaporet, & groſſum remaneat; & ideo ſit groſſior q̄ cruda; quia ſolum corpus mixtū, & compoſitū inſpiſſatur decoctione; ſimplex aūt fit rarius: quia per calidū, qđ hēt congregare homogenea, ſeparantur partes aquæ a terreſtrib. quæ prius oēs mixtæ erant. Alia etiam cā eſt; q̄a aqua cum coquitur ſubtiliat, & iō partes terreſtres magis penetrāt p ipſam & deſcendendo reſidet in fundo. Vn̄ oportet q̄ aqua cocta maiorē faciat reſidentiā, q̄ non cocta; ergo melior eſt aqua leuis, q̄ grauis, & cocta q̄ cruda. Et ſic ēt mēs tunc eſt bona, qn̄ eſt ab onere peccati leuigata, & a terreſtri amore ſeparata Sed tūc ecōtrario mala, qn̄ ē peccatō grauata & terreſtritate in terreno amore reſperſa. Sed tūc ē mēs pfecta; qn̄ ē igne diuini amoris decocta, vel igne tribulationis purgata, & pbata; q̄a patiētia opꝰ pfctū hēt; ſed ſi ſit cruda igne amoris, ſ. calefacta nec igne alicuiꝰ aduerſitatis purgata, tūc nec laudabilꝭ ē nec ſana.

C Chari

Charitati, quæ omniũ virtutum forma ac perfectio exiſtat, ſolis, ignis, caloris, argilleque proprietates attribuuntur. Cap. XIII.

CHaritas aſsimilatur Soli ꝓpter ſex.
Primo, quia ſol eſt uirtutis uniti
uæ. Planetas enim vnit & conciliat in ef
fectibus ſuis. Conciliat etiam contraria
elementa inuicem. ſic etiam charitatis
Col. 3. effectus eſt vnire ſpiritualiter: vnde Apo
ſtolus vocat eam vinculũ perfectionis,
quia ſcilicet perfectè vnit & ligat ani-
mam Deo, & corda fidelium inuicem in
Deo. Propter quòd de primis fidelibus
eccleſię in quibus charitas abundabat,
Acto 4. dicitur, quòd multitudinis credentium
pſ. 103. erat cor vnum & anima vna. pſal. Ortus
eſt ſol & congregati ſunt, ſcilicet fide-
les in vnum.

Secundò, quia ſol eſt virtutis viuifica
tiuæ, quia nihil viuit vbi ſol non attin-
git Vnde planetę per abſentiam ſolis ui
dentur in hyeme mortuę: approximante
ſole in vere, iterum fiunt viuæ. Ita cha-
ritatis dilectio de morte transfert ad vi
Ioa. 3. tam, ſecundum illud: Nos ſcimus, quòd
tranſlati ſumus de morte ad uitam: quo
Eccl. 9. niam diligimus. Eccl. Perfruere vita cũ
vxore quam diligis cunctis diebus vitæ
inſtabilitatis tuę, qui dati ſunt tibi ſub
ſole. Quaſi enim vir eſt ſpiritus, & quaſi
vxor caro. Tunc enim ſpiritus cum vxo
re ſua vita perfruitur, quando ſimul cũ
ipſa carne charitatis operibus exercet,
& ipſorũ dulcedine quaſi fructibus qui-
buſdam reficitur: & hoc cunctis diebus
vitę pręſentis quæ eſt inſtabilis: quia nũ
Iob. quam homo in eodem ſtatu permanet,
& ſub ſole, ideſt ſub charitatis feruore.

Tertiò, quia ſol eſt virtutis eleuatiuæ
ſiue attractiuę, quia vi caloris vapores
à terra & mari deducit: & eductos ſur-
ſum attrahit & condẽſat in nubes, & ſic
condẽſatos inuicem in niues, grandines
vel aquas reſoluit. Ita charitas corda ca
lefaciens vapores affectionum, vel ora-
tionum, vel compunctionum ab eis edu
cit, & ſurſum ad Deum attrahit & can-
dem in lachrymas reſoluit.

Quartò, quia ſol eſt virtutis perfecti-
uę: quia calor elementaris incipit agere
generationem corporum: ſolaris autem
calor perficit & producit ad debitũ cõ
plementum, vt dicit Alexander. Ita vitã
ſpiritualem timor inchoat: ſed charita-
tis amor promouet & conſumat: vnde per-
Ioa. 4. fecta charitas foras mittit timorem.

Quintò, quia ſol eſt virtutis formati
uæ, quia ſcilicet per eius elongationem
& approximationem facies hominum,
Iſi. & corporalium diſponuntur: vt dicit Iſi
do. ſicut patet in Ethiopibus & alijs con
Ambr. trarijs regionibus. Ita charitas forma
eſt omnium virtutum, ſicut dicit Am-
bro. & hoc apparet quadrupliciter. Pri-
mo, quia mouet omnes virtutes ad ope-
ra per quæ percipiuntur virtutes & me-
rent augeri. Secũdo, quia oẽs uirtutes mo
uentur ad finem charitatis, ſcilicet ad
bonum. Charitas enim habet bonũ pro
fine tantùm. Tertio quia charitas aug-
mentat virtutum delectationem, & tol
lit faſtidium, & alleuiat onera propter
ipſius boni deſiderium. Quarto, quia cõ
plet animam & perficit non quidem in
eſſe naturę, ſed gratuito.

Sextò, quia ſol eſt virtutis immutati
uæ. Immutat enim ipſos dies, quia ſe-
cundum diuerſam ſolis diſpoſitionem,
immutationem recipit dies. Nam primo
rubet in mane, lucet in tertia, feruet in
meridie, pallet in ueſpere. Vnde & qua-
tuor æquos fingitur in fabulis habuiſ-
ſe, primus erithreus, ideſt rubens ſecun-
dus athericeus, ideſt ſplendens: tertius
lampas, ideſt ardens, quartus philogeus
ideſt amans terram. Ita charitas quoſ-
dam facit rubentes in martyrij paſsio-
ne: quoſdam lucentes in doctrinę inſtru-
ctione, quoſdam feruentes in Dei affe-
ctione: quoſdam pallentes in carnis ma
ceratione.

Item charitas aſsimilatur igni quo
ad quatuor. Primo quo ad formalitatẽ
quia (vt dictum eſt ſupra capitulo 5.
ignis inter cętera elementa eſt maximè
formalis, Multũ enim habet de forma
parum de materia. Sic amor charitatis
quos replet, facit habere modicum de
affectu materialium ſiue temporalium
rerum, & plurimum de appetitu forma
Ber. ſup. lium, ideſt ſpiritualium bonorum, vt iã
Cant. non carnalia carnaliter, ſed ſpiritualia
ſpiritualiter diligat. Diſtinguit enim
Bernardus quatuor modos diligendi,
ſcilicet diligere carnem carnaliter, ſpi-
ritum carnaliter, carnem ſpiritualiter:
& ſpiritum ſpiritualiter. Secundo quo
ad mobilitatem, quia ignis ſemper eſt
in motu. Sic & amor charitatis eos in
quibus eſt ſemper facit eſſe in motu bo
ni operis. Vnde Gregorius dicit, quòd
non-

nunquam eſt amor Dei ocioſus: opera-
tur enim magna,ſi eſt: ſi autem operari
deſinit, iam amor non eſt. Tertio quo
ad virtuoſitatem: Nam ignis habet vir-
Dio. de cęl.hie. tutem inclinandi alta, & eleuandi infi-
ma,congregandi ſparſa. Sic amor (ſecun
dum Dionyſium) habet vim inclinatiuã
quia inclinat ſuperiora inferioribus.
Item habet virtutem eleuatiuam, quia
eleuat inferiora ſuperioribus: & coadu-
natiuam,quia coadunat æqualia ęquali-
Dio. in libr. de cęl.hie. ca.ulti. bus.Quarto quo ad proprietatem:habet
enim ignis multiplicem propietatem,
vt ponit beatus Dyo.quarum aliquæ,cõ
petunt charitati: videlicet quòd eſt ſui
cõicatiuus.Nam (ſicut dicitur ibi) ignis
omnib⁹ ſibi quoquomodo approximã-
tibus non ſecundùm locum tantùm:ſed
ſecundum congruentiam materiæ, vni-
uocè cõmunicatiuus eſt. Et propter hoc
licet ignis in ſphæra ſua tangat orbem
lunæ, non tamen imprimit in ipſum cũ
eorum non ſit materia vna.Sic charitas
facit bona eſſe cõmunia & maximè in-
ter proximos, & domeſticos: quia ſi
1. Thi: 5. quis ſuorum & maximè domeſticorum
curam non habens,fidem negauerit, eſt
infideli deterior,vt dicit Apoſtolus.Te
netur etiam homo ex neceſsitate chari
tatis ſubuenire non omnibus indigenti
bus,quia hoc eſſet impoſsibile vnicui-
que,ſed tenetur ſubuenire ſibi approxi-
mantibus,ideſt de proximo occurrenti
bus. Et non ſolum charitas cogit homi
nem communicare bona ſua per ſubuẽ
2. Cor. 12. tionem,ſed etiam ſe ipſum in obſequiũ
vel ſaltem per compaſsionem ſecũdum
illud Corinth.Libenter impendã & ſu-
per impendar ego ipſe. Item ignis eſt
maxime actiuus, vnde inter elementa
Ariſt.2. meth. appropriatur ei eſſe actiuum, ſcilicet ꝓ
pter calidum cuius ignis eſt principiũ
vt dicit philoſophus.Vnde calidũ pri-
mo & per ſe competit igni.ſolum autẽ
calidum eſt ſimpliciter actiuum inter
qualitates elementares quia humidũ,
& ſiccum ſunt qualitates paſsiuæ: frigi
dum autem non eſt ſimpliciter actiuum
vel motiuum,ſed mouet priuando mo-
tum:vnde etiam mouet ad centrum vbi
ſit congregatio & immobilitatio & nõ
diffuſio.Vnde licèt alia elemẽta aliquo
modo ſint actiua, ignis tamen eſt ma-
gis principaliter actiuus.Et ſic eſt cha-
Gal. 5. ritas reſpectu virtutum. Vnde omnis
virtutis actio perfecta, quodãmodo at-
tribuitur charitati,& ipſa dicitur eſſe
forma omniũ virtutum. Et propterea
Apoſtolus dicit, ꝙ fides per charitatem
operatur.Nam quia per charitatẽ ordi
natur actus fidei,& etiam cuiuſlibet al-
terius virtutis ad vltimum finem,ideo
ipſa dat formam actibus omnium vir-
tutum. Vnde nulla virtus ſine ea pfectò
riè vel meritoriè operaẽ.Et ideo Greg. Grego. in Home.
dicit,ꝙ nihil hẽt viriditatis ramus bo
ni opis,niſi mãſerit i radice charitatis.
Item ignis (vt dicit Dio.) adeſt inuiſi-
biliter omnibus,ſ.mixtis, licet nõ actu Dio. de cęl.hie.
ſed virtute & ideo inuiſibiliter, Vnde
videmus ꝙ ex omni fere corpore ignis
per colliſionem excutitur, & propterea
Dio.dicit,ꝙ eſt præſens omnibus inui-
ſibiliter.Et poſſet hoc generaliter intel
ligi non tantum de corporibus mixtis:
ſed etiam aliquo modo de ſingulis ac
omnibus corporibus inuiſibiliter.Poſ-
ſet.n.dici,ꝙ ignis ſit primo,quidẽ i cor
poribus ſuperiorib⁹.ſ.cęleſtibus ꝑ prin
cipium ſui: quia cum omnis alteratio
reducatur in cęlum,ſicut in primum al
terans non alteratum neque diſpoſitũ
per qualitates alterabiles,oportet in cę
lo eſſe principium omnium qualitatũ
actiuarum & paſsiuarũ; ſicut Mars prin
cipium eſt calidi & ſicci intemperati &
ſol temperati,vel etiam vlterius in ali
quam ſtellarum fixarum & ſimiliter in
aliis.Eſt etiam, ignis in corporibus in-
ferioribus per mixtionem:& eſt in mix
tis non actu,ſed virtute (vt dicit Philo Ariſ.li. de Ge.
ſophus) in ſe autem eſt actu.Sic etiam ꝑ
charitatem homo omnibus adeſt, ſcili
cet per affectionem.Nam cum teneatur
omnes diligere: & anima verius ſit vbi
amat q̃ vbi animat (vt dicit Aug.) Quia Aug.
per cognitionem cognitum eſt in co-
gnoſcente,ſed per amorem econtrario
eſt amans in amato;oportet, ꝙ ꝑ ipſam
dilectionem omnibus quodammodo
quos diligit præſens ſit; vnde Apoſto-
ſtolus dicebat, Et ſi corpore abſens,ſpũ
tamen ſuum præſens. Col. 2.
Itẽ ignis nũc eſt occultus, nũc mani
feſtus:vñ & Dio.dicit.Cũ neglectus eſt.
.i.ſub cineribus occultatus, vr̃ quaſi nõ Dio. de cęl.hie.
eſſe:ſed remotis cineribus ſubito elucet
quaſi prouocatus naturaliter ad quãdã
vindictã ſuæ deſpectionis.ſic licèt chari
tas ex occupationibus exterioribus ſeu
neceſsitatibus quãdoq; videaẽ tepeſcere
tñ ſubito & cito reaccẽdit & ex idigna-

tione torporis primi amplius inflãmať. Pſal. Nunquid qui dormit, non adijciet vt reſurgat? Mach. Refulſit ſol, qui prius erat in nubilo, & accenſus eſt ignis magnus; vnde amor diuinus aliqñ facit latere ad contemplandum; aliquando apparere ad agendum.

Pſal.40
2.Mac.1

Itē ignis ſine ſui diminutione eſt ſui diſtributiuus, & diuiſiuus; vnde ad ignē vnius candelę innumerabiles poſſunt accendi. Sic amor charitatis nõ minuitur; ſed augetur ex eo, ꝙ ad plures diuidať.

Item adhuc habet ignis plures alias conditiones, quæ charitati conueniunt, q̃a ex ſe eſt lucidus, calidus, leuis & ſubtilis, quia charitas facit nos lucidos in diſcretione agendorum, calidos in beneuolentia proximorum, leues & mobiles in obedientia mandatorum, ſubtiles ſiue tenues in contemptu terrenorũ, vel in abſtinentia ciborum.

Item charitas aſsimilatur calori. Primo quidem quia calor eſt generationis omniũ principaliter effectiuus, ſicut patet de calore cęleſti. Et ſic charitas eſt qua virtutũ omniũ opera generantur & ad perfectũ finē perducuntur. Secundo quia calor eſt inferiorũ ad ſuperiora reductiuus, q̃a diſſoluit terreſtria in aquoſa; & aquoſa in aerea; & aerea in ignea; & ſic inferiora per media reducit ad ſuprema. Sic charitas facit incipientē proficientem, & perficientem, & mediatē ēt proximo reducit nos in Deum.

Tertio, quia eſt durorũ remollitiuus, ſicut patet in metallis, quæ diſſoluit, & liquefacit etiam niues, & grandines: glacieſque, & ſic charitas dura corda dum apprehendit ad pietatem emollit.

Quarto, quia eſt liquidorum induratiuus ſicut patet in ouis in igne poſitis, in quibus ſubtilioribus partibus reſolutis remanentibus terreſtribus res dureſcit; & ſimile facit calor ſolaris. Sic charitas Dei mollia, & nutantia corda conſolidat, & corroborat.

Quinto, quia eſt groſſorum & denſorum ſubtiliatiuus. Nã rem in quam agit diſſoluit, & ſuæ actioni idoneã facit, vñ cũ rem ad ſimplicitatē ducere laborat, eã ſubtiliat; vt patet in glacie, quæ dum diſſoluiť ſubtiliatur. Sic charitas diuites groſsiores metallis, ſubtiliat dum eos facit omnia dare in eleemoſynas.

Sexto, quia eſt metallorum depuratiuus, & totius eorum rubiginis cõſumptiuus; & ſic charitatis feruor ois peccati rubiginem ab anima tollit.

Septimo, q̃a eſt grauium alleuiatiuus: quia dum humiditatem, q̃ grauitatis eſt cã in rebus conſumit, pondus rei diminuit. Calidum.n. facit humidum euaporare, quia vapor depuratus, & in ſubſtantiam aereã, vel leuē mutatus, rem leuiorē reddit. Corpora aũt aialium dñr eſſe leuiora poſt prandiũ pp caloris confortationē, & ſpirituũ generationē, quibus corpus leuiatur: & mortua corpora ſunt grauiora viuis. Sic amor charitatis oia leuia reddit; vnde Augu. dicit, ꝙ omnia ſæua, & immania, tollerabilia, & propè nulla efficit amor.

Aug. de ver. do.

Octauo, quia ſimiliũ cõgregatiuus, & diſsimiliũ diſgregatiuus. Vnde ſi aurum, plumbũ, ferrũ, & lapides fiãt vna maſſa & proijciant in fortē ignē, calor vnumquodq; cõiungit cũ ſuo ſimili, vt aurum cum auro, & ſic de ſingulis ſi frigus omnia ſimul congregaret. Sic charitatis amor eſt, qui iuſtos inuicem vnit, & eos ab iniquis diſtinguit.

Itē charitas aſsimilať argillæ pp tria. Primo, quia ex argilla vaſa fabricãtur. Nã argilla eſt terra glutinoſa, & nemoroſa ad varia opera figulorũ apta, & eſt ab Argis ſic vocata, apud quos primo ex tali mã vaſa ſunt facta fictilia. Sic p charitatē efficitur cor hois vas diuinum, i. Dei ctitutiuum; quia qui manet in charitate in Deo manet, & Deus in eo

Ioan.4.

Scđo, q̃a ex argilla formant lapides, & lateres generanť. Nã talis terra (vt dicit Iſid.) p actionē caloris liquidiores partes cõſumentis, & terreſtriores cõſolidãtis, facile in laterē cõmutať. Sępè ēt terra frigiditate humidi tandē mutať in lapidem. Nã ſicut dř a philoſopho: Vnctuoſum tali tranſmutationi eſt valde aptũ; vnde vnctuoſum eſt mediũ inter viſcoſum, & euaporatiuũ. Nã gratia euaporatiui, hēt a calore coagulari; gr̃a vero viſcoſi nõ põt ex toto educi, ſed hēt amplius cõprimi, & cõſolidari, & ſic in lapidē tranſmutari. Sic p charitatē efficiuntur hoies, vt lateres ſolidi, & vt lapides viui, apti.ſ. collocari in ędificio ſupnæ Hieruſalē. Vnde dř. Ipſi tanq̃ lapides viui ædificamini domos ſpirituales.

Iſid.
Ariſt.4. Methe.
1.Pet.2.

Tertio, q̃a cũ argilla fluxus ſanguinis refrenať. Nã argilla frigiditate ſua eſt ſanguinis conſtrictiua, vt aie Conſtantinus; vnde ſi cum forti aceto fuerit diſtempe-

Conſt.

ſtemperata;& tēporibus & fronti appo-
ſita prohibet de naribus ſanguinē fluere,
Sic acetum compunctionis cum argilla
dilectionis cohibet fluxum peccati.

Vbi, & quomodo caro ſpiritui viciſſimq́ ſpiritus carni interdum ſubijciatur, exprimitur. Cap. XIIII.

CAro in mundo vſ, vt in pluribus ſpi
ritui præualere, & eſſe fortior eo,
ſed in cęlo econuerſo totaliter ſpūs do
minabit ipſi carni; & caro erit per om-
nia ſpiritui ſubiecta. Videmus.n.ꝙ quili
bet planeta cęleſtis, fortior eſt in pro-
pria, q̃ in aliena domo exiſtat,& fortius
eſſe inde imprimit,& agit. Domus.n.pla
netarū dn̄r ſigna cœli, i quibus quilibet
planeta dr̄ hr̄e domū ſuam. Nam domus
Album. Saturni (vt dicit Albumaſar, prima &
ꝓpria eſt Capricornus:& ſir̄r Aquarius:
domus Iouis Piſcis,& Sagittarius:dom⁹
Martis Aries, & Scorpio.dom⁹ Veneris
Libra & Thaurus: domus Mercurij Vir-
go & Gemini: domus Solis Leo, Lunæ
Cancer. Et paret,ꝙ Sol in Leone, qui eſt
domus eius ꝓpria, fortior eſt, q̃ in alio
ſigno;& ſir̄r eſt de alijs. Sic q̄a in mūdo
iſto eſt ipſa caro naliter velut in domo
ꝓpria, ſpūs tanq̄ in aliena, frequēter cō
tingit ꝙ caro ꝓualet & dn̄atur ſpiritui.
In cęlo vero vbi econuerſo erit ſpūs, vt
in ꝓpria domo,& quaſi in aliena patria
erit quodāmō ipſa caro; ideo erit ſpiri-
tui tanq̄ potentiori totaliter ſubiecta.
Vñ vocabit (ſm Apoſt.) Corpus ſpūale.
1.cor.15 Carnis & ſpūs pugna inquietudinem
generat cordis, & aufert tranquillitatē
mentis. Nā qñ in ſublimi apparent duo
venti fortes cōtra ſe inuicē pugnantes,
ſignificat tempeſtas maris,& tūc ꝓcella
maris non libere tranſit ad partē vnam;
ſed vna obniat alteri ex ipſa pugna vēto
rū: tñ qui ſuperior eſt ex ipſis vētis, vin-
cit, eo, ꝙ minus eſt admixtus humori, &
iō minus ſedabilis. Quaſi aūt duo venti
contrarij ſibi in aere, ſunt duo appetitus
aduerſantes ſibi in hoie, ſ. ſpūs & carnis:
de q̄bus dicit Apoſt. Caro cōcupiſcit ad
2.cor.4 uerſus ſpm̄,& ſpiritus aduerſus carnem.
Ex eorum ergo pugna ſequit̄ tempeſtas
maris, i. inquietudo cordis; quia cor nō
pōt ſe libere ad partem vna transferre, ſ.
ſpūs, carne repugnante eidem. Vnde Apo
Rom.7. ſtolus: Video, inquit, aliam legem in mē
bris meis repugnantem legi mētis meę:
nec etiam ad partem carnis ſpiritu re-
trahente. vnus ergo obniat alteri, quia
ſibi inuicē aduerſantur. Sed pars q̄ eſt in
ordine nali ſuperior, ſ. ſpiritus, tunc car
nem vincit, qñ humori aqueo. i. carnali
amori admixtus nō exiſtit. ſ. qñ ſe tenet
in ſua puritate, tūc.n. ipſe ſpūs quaſi car
nē,& oſſa non hēt, vnde Apoſt. Si ſpiritu Rom.8.
facta carnis mortificaueritis, viuetis. Car
nis delectatio licet ſit ſenſui dulcis, in-
tus tñ animam occidit. Cuius exemplū
eſt, quia aliqñ cadit ſuper herbas, & fo-
lia arborum ros fluēs,& viſcoſus ad mo
dum mellis,& quia mel non coctum la-
xat, ideo aues comedētes herbas illa mo
riuntur de diſſenteria, & inueniūtur in-
tus croceæ ꝓp colerā, quæ generatur ex
melle. Sicut ergo dulcedo roris in her-
bis, eſt delectatio carnis in operibus vo
luptatis, quæ dulcedo in ventre colerā
gignit,& auē extinguit; quia delectatio
ipſa carnis in mēte amaritudinē & cō-
ſcientiæ remorſum relinquit, q̄ eſt ama-
ræ colerę ſimilis. Hæc ēt aīæ innocentiā
ſpiritualiter occidit, vnde Apoſt. Si ſm Rom.8.
carnem vixeritis, moriemini.

Atra nebula vitia ſeptem enumerantur: quorum ſimilitudinibus carnis concupiſcentia vitia cognoſcuntur. Cap. XV.

COncupiſcētia carnis aſſimilatur ne
bulæ propter ſeptem.
Primo, q̄a nebula eſt ex corruptis va-
poribus reſoluta. Nebula enim eſt im-
preſſio ex reſolutione nublum generata
& in pluuiam reſoluta; vapores enim re-
ſoluti,& per ſingulas aeris partes diſper
ſi, nebulam faciunt. Qñ igitur tales vapo
res ſunt corrupti, tunc generant peſſimā
nebulam, aliqñ fœtidam qua aer inficit.
Ita ex corruptis, & impudicis colloq̄s,
vel aſpectibus generatur concupiſcen-
tia inordinata,& inflammata, qua cor-
pus incenditur,& inflammatur.
Scd̄o, q̄a nebula eſt florū germinū, &
vinearū corruptiua. Ita mala cōcupiſcē
tia corrumpit flores bonarū cogitatio-
num, gramina affectionum,& fructus vi
nearum. i. opera pœnitentium. Iob: Ignis Iob.31
eſt vſque ad conſummationem deuorās
& omnia eradicans genimina.
Tertio, quia nebula eſt multarū ægri-
tudinum inductiua; quia ex inordinata
luxuriæ concupiſcentia multa oriuntur
vitia. Nam (ſecundum Gre.) Filiæ luxu Greg.
riæ, ſunt cæcitas mentis, quia (ſm Aug.) Aug.

ratio abſorbetur. Item inconſideratio ſcilicet mortis & inferni: inconſtantia ad cogitandum nunc illud nunc aliud. Amor ſui quo ſcilicet deſiderat longã vt expleat voluptatẽ ſuã, viã præcipitatio qua ſcilicet aliquis præcipitat ſe ad peccandum, exponens ſe etiam quandoque periculo vt luxuriam expleat. Odiũ Dei quod fit quia Deus abſtrahit ſe ab eis & punit eos qui ſequuntur carnis delitias, ad quas inclinat luxuria. Item affectus præſentis ſeculi, ſcilicet appetitus honoris, diuitiarum, ſanitatis, fortitudinis, & huiuſmodi, quibus luxurioſus conſequitur finem intentum. Item deſperatio futuri ſeculi, quæ eſt diffidẽtia veniæ, & gloriæ conſequendæ.

Quarto, quia nebula ex eo, ꝙ vias occultat eſt latronibus amica. Et ſic concupiſcentia luxuriæ, eſt dæmonibus valde grata. vnde Iob. dicit de Vehemoth. (Iob.40.) per quem intelligitur diabolus, quòd dormit in locis humentibus, id eſt, quieſcit in luxurioſis.

Quinto, quia nebula eſt itinerantium tardatiua. Tentationes enim concupiſcentiæ homines ad æternam patriam feſtinantes, aut totaliter impediunt ſi eis conſentitur: aut ſaltem tardiores reddunt, dum eis reſiſtitur: quia ſine peccato ſaltem veniali vix aut nunquàm habentur, quo, ſcilicet veniali peccato feruor charitatis remittitur, & via retardatur.

Sexto, quia nebula eſt radiorum ſolarium interceptiua, & aeris obſcuratiua. Sic etiam concupiſcentiæ nebula lumen gratiæ, vel rationis intercipit & animam tenebroſam reddit: vnde Aug. (Aug. li. conf.) Exhalabant nebulæ de limoſa concupiſcentia carnis & ſcatebra pubertatis, & offuſcabant cor meum. Et philoſophus dicit. Concupiſcentia corrumpit æſtimationem prudentię. (Ariſt. in Eth.)

Septimo, quia nebula eſt a calore ſolis paſſiua: vnde quando eſt ſurſum a ſole attracta reddit in nobis materiam: & tunc futuræ pluuiæ eſt ſignificatiua: quia ſi concupiſcentiæ motus ſurſum ad rationem trahantur & per ipſam rationẽ refrenentur: tunc tranſeunt in materiã virtutis: & tunc non culpam generant ſed potius pluuiam diuinæ gratiæ in anima augmentantur. Quando vero a ſolis radijs nebula repercuſſa deorſum cadit, in ſuam originem reddit, & tunc pœnitus euaneſcit. Vnde dum inferius reddit futuræ ſerenitatis ſignum exiſtit, quia ſcilicet ſi concupiſcentiæ motibus per ſolem rationis in principio reſiſtatur: tunc ipſa concupiſcentiæ caligo deorſum pulſa, penitus annullatur: vnde & poſt hæc anima ſerenior reperitur.

Cordis noſtri compunctiones à Deo & à voluntate noſtra per terræ pluuiæq́ ſimilitudinem exoriri declaratur.

Cap. XVI.

COmpunctiones & inſpirationes ſanctæ licèt inſint nobis principaliter a Deo: tamen cooperante libero arbitrio. Cuius exemplum apparet in terra. Nam itinera aquarum & hiatus, & vaſtæ voragines, quę ſunt in corpore terræ: ſicut in corpore noſtro ſunt venæ quæ ſunt vaſa ſanguinis, & arteriæ, quæ ſunt vaſa ſpiritus; non ſunt in ipſa terra ex natura eius cum qualitates terræ, ſcilicet frigidum & ſiccum faciãt eam totam ſolidam: ſed ſunt ibi ex calore ſolis & ſtellarum conſumente humidũ terræ, & per conſequens relinquente fiſſuras magnas ſicut fiunt fiſſuræ magnæ in paludibus, quæ vehementer areſcunt: ad quod etiam cooperatur incluſus: qui vapor quidem exhalare non valens ſumma violentia eleuat terram in vno loco, & addit in alio loco. Et ita fiunt ſpecus magnæ, & montes, & receptacula aquarum maxima & obſcuriſſima, & hiatus ingentes. Similiter etiam in intimis cordis noſtri ſunt itinera aquarum, id eſt, compunctiones lachrymoſæ, & hiatus, id eſt, ſuſpirationes affectuoſæ, & ſpecus magnæ, id eſt, humiliationes profundæ quas tamen anima a ſeipſa non habet: ſed ex virtute & actione ſolis, & ſtellarum, id eſt, Dei & ſanctorum angelorum: cooperatur tamen ad hæc vapor incluſus, id eſt, interior motus liberi arbitrij, vt ſcilicet fiant in nobis ſpecus magnæ, id eſt, profundæ meditationes, & montes, id eſt, altæ conſiderationes, receptacula aquarum, id eſt, receptationes gratiarum, vel compunctiones lachrymarum, & hiatus ingentes, id eſt, affectus feruentes. Item compunctio lachrymarum aſſimilatur pluuiæ, propter quatuor.

Primo,

Primo, quia pluuia calore ſolis diſ-
ſoluitur: eſt enim naturale, quòd quan-
to plus eſt in nube de materia pluuiæ,
tanto fit radiorum ſolarium fortior im
preſsio ſuper nubem propter aquæ ad
calorem ſolis contrarietatem. In tali
igitur nube dum calor fortiſsimus ge-
neratur, nubes in pluuiam diſſoluitur.
Ita quoque in anima quanto plus eſt
lachrymarum, intimarum, tanto diuini
caloris fit fortior impreſsio ſuper eam
donec tota reſoluatur in lachrymis ſiue
compunctionem totaliter lachrymo-
ſam. Vnde poſt acutiſsimum ſolis calo
rem videmus in aere ſequi pluuiam ve-
hementem: quia cum cor diuino amo-
re caleſcit, amaris, & deuotis lachrymis
Beda. ingemiſcit: vnde Beda dicit, quod quando
fit caloris generatio circa huiuſmodi
nubem, ex adustione vaporis fit nubes
rubea quaſi ſanguis, ita, vt ſanguis ali-
quando pluere videatur. Et ſic anima
deuota dum diuino calore incenditur,
tota in amoris rubedinem transfor-
matur.

Secundo, quia pluuia ad terram ali-
quando quidem planè, quandoque ve-
ro impetuosè vehitur. Nam quanto nu-
bes ex qua generatur pluuia, eſt à terra
remotior & cœlo vicinior, tanto ſua-
uius terram petit & guttis graciliori-
bus ad ima deſcendit. Et quanto econ-
tra eſt à cœlo remotior, & terrę proxi-
mior, tanto cum grauioribus ſtillis, &
magis impetuosè terram petere conſue-
uit. Et hoc quia tanto anima eſt perfe-
ctior, & Deo proximior: tanto ſecretio
res, & ſuauiores lachrymas emittit; quã
to verò ſe fuiſſe per peccatum à Deo
remotiorem, & terræ, per affectum con-
iunctiorem anima conſpicit, tanto gra
uiores, & vberiores lachrymas effundit.

Tertio, quia ex pluuia aer ſerenatur:
& ſic ſerenatur conſcientia ex compun
Tob. 3. ctione lachrymoſa Tob. Poſt lachry-
mationem, & fletum, exultationem in-
fundis: hæc exultatio, eſt ex ſerenatio-
ne conſcientiæ.

Quarto, quia ex pluuia terra fęcunda
tur, præcipuè ex illa, quæ cum tonitruo
cadit eo, quòd tonitruum ſuo motu va
porem diſcutit: & ſic aquam ſubtilian
do puriorem reddit. Ita lachrymæ im-
pinguant, & fœcundant animam, & red
dunt eam aptam ad fructum bono-
rum operum, & maximè ſi fiat cum to-
nitruo, id eſt, cum timore diuini iu-
dicij: hoc enim eſt tonitruum quod
maximè animam concutit terrore ſui,
& maximè eam ſubtiliat ad diſcuſsio- Iob.15.
nem peccati, Iob. Quis poterit toni-
truum magnitudinis eius intueri?

*Nonnullorum corporum conuerſionibus, car-
bonibusq́ accenſis, ob varios eorum effe-
ctus peccatoris conuerſio compa-
ratur.* Cap. XVII.

Conuerſio peccatoris aſsimilatur
quinque conuerſionibus corporum
quæ, metaphoricè in ſcriptura tra-
duntur.

Prima eſt conuerſio ſolis in tene-
bras. Iohel. Sol conuertetur in tenebras: Ioel.2.
hæc fit per verecundiam, & confuſio-
nem, quando homo lucens in mundo
erubeſcit de peccatis, & confunditur.
Pſal. Confundantur iniqua agentes ſu- Pſal.24.
peruacuè.

Secunda eſt lunæ in ſanguinem. Ioel. Ioel. 2.
Conuertetur luna in ſanguinem. Et hoc
fit in peccatore per diſplicentiam pec-
cati, & indignationem: luna enim eſt
peccator qui eſt in continua mutatio-
ne. Eccl. Stultus vt luna mutatur: qui Eccl.17
conuertitur in ſanguinem, quando con
uertitur zelo odij, & indignationis cõ
tra peccata, Pſal. Iniquitatem odio ha- Pſal.18.
bui & abominatus ſum.

Tertia, eſt petræ in ſtagna aquarum:
hoc fit in homine per dolorem peccati
& compunctionem. Pſal. Qui conuertit Pſa.113
petram in ſtagna aquarum, id eſt, cor
durum in abundantiam lachrymarum,
quæ debent prouenire ex dolore & com
punctione peccati. Pſal. Exitus aquarũ Pſ.118.
deduxerunt oculi mei: quia non cuſto-
dierunt legem tuam.

Quarta, eſt lapidis in æs: hoc fit per
confeſsionem quando tactus diuino ca
lore duritiam ſuam frangit, & ſonat
vox confeſsionis. Iob. Lapis calore ſo- Iob.28.
lutus in æs conuertitur.

Quinta, eſt maris in aridam, quod fit
per ſatisfactionem. Tunc enim amari-
tudo peccati in ariditatem pęnalitatis
& ſatisfactionis conuertitur. Iob. Cutis Iob.7.
mea aruit, & contracta eſt.

Item conuerſi ad Deum feruenter, aſsi
milantur carbonibus accenſis.

Primò, ratione ruboris. Nam carbo
extinctus habet nigredinem: ſed dum

ignitur vertitur in rubedinem. Sic peccator tanquam carbo extinctus habet ni
Tren. 4 gredinem peccati. Tren. Denigrata eſt
ſuper carbones facies eorũ: ſed dum in
contritione accenditur in ruborem peccati totus conuertitur. Et quãto magis
de peccato rubeſcit: tanto magis reuireſcit: vel dum ad pœnitẽtiam inflammatur, nigredo peccati vertitur in ru-
Cant 5 bedinem amoris diuini. Amor.n.diuinus dealbat & rubricat, ſecundum illud
Cant. Dilectus meus candidus & rubicundus.

Secundo, ratione vigoris; habet n. vigorem in ſcintillatione, in operatione
& conſeruatione. In ſcintillatione quidem, quia carbo accenſus cum ſecundũ
ſuam ſubſtantiam non poſſit aſcendere
ſurſum ex eo quod partibus groſſioribus &
terreſtribus admixtus violenter in inferioribus detinetur: tamen crepitando &
ſcintillãdo conatur tendere ſurſum. Sic
conuerſus ad Deum feruenter, quia corpore detentus non poteſt ire ad deum:
tamen crepitando .i. vehementer dolendo & gemendo, ſcintillas feruentium
Eze. 1. deſideriorum vel orationum vel lachrymarum ad deum mittit. Eze. Et ſcintil-
lę quaſi aſpectus ęris cãdentis: & ibidẽ.
Aſpectus eorum quaſi carbonum ignis
ardentium.

Item habent carbones virtutẽ in operando, quia carbo incenſus acutiſſimũ
habet ignem & valde actiuum & penetratiuum: ita quod remollit ipſum ferrum:
ſic etiam duriſſimũ cor peccatoris quandoque
Eccl. 31 emollitur viſo exemplo alicuius feruenter pœnitentis. Eccle. Ignis probat
ferrum durum.

Item habet vigorem in cõſeruando,
Augu. Dicit.n. Auguſtinus. Hoc eſt imitãdum
in carbone, quod eſt tantæ fortitudinis vt
ſi quis eum in aqua ponat, ſ. extinctum
omni tempore in ea imputribilis perſeuerat. Sic in aqua lachrymarum vel tri-
Sap. 16 bulationum nutritur vita pęnitentis,
ac pręſeruatur a peccati putredine. Sap.
In aqua q̃ omnia extinguit, plus ignis
valebit.

Tertio, ratione fractionis vel extinctionis: quia deficiente humiditatis glutino quo partes ſibi inuicem cohærent,
faciliter frangitur; & adhuc facilius extinguitur, niſi bene cuſtodiatur. Et ſic
pœnitentes perdito glutino charitatis,
facile a tentationib. frangitur: facilius
et in eo ſpiritus feruor extinguitur, niſi
in timore Dñi iugiter teneatur, ſecũdũ
illud Eccl. Si non in timore Dñi tenueris te inſtanter, cito ſubuertetur domus Eccl. 27
tua. dicit n. Gre. quod carbo cinere inuo- Greg.
lutus ignem acceptum cuſtodit: ſed detectus & aeris frigiditati expoſitus, ſubito euaneſcit.

Sic ſub cinere humilitatis vel memoria mortis, quę timorem inducit, conſeruatur gratia pœnitentis, ſine qua ſi frigus malitię vel accidię, ipſum inuadit,
ſtatim extinguitur & perit. Et ideo dicebat Iob. Ago pœnitentiam in fauilla & Iob. 42.
cinere.

Nebula ac pulueris quedam proprietates hic ponuntur, quæ corpori humano metaphoricè conuenire videntur.

Cap. XVIII.

Corpus humanum aſſimilatur nebulę propter tria. Primo quia nebula Hier. 10
la a terra eleuatur. Hiere. Eleuans nebulas ab extremitatib. terrę: & ſic corpus
humanum de terra aſſumptum eſt. Gene. Gen. 1.
Fecit Deus hominem de limo terrę, i.
quantum ad corpus: vnde & finaliter in
terram reſoluetur.

Secundo, quia nebula citò diſſipatur:
& ſic vita corporis humani cito finitur
Sap. Tranſit vita noſtra tanq̃ veſtigium Sap. 2.
pedis: & ſicut nebula diſſoluetur quę
fugata eſt a radijs ſolis & a calore illius aggrauata.

Tertio, quia nebula turbinibus agitatur: & ſic humanum corpus paſſionibus 2. Pe. 2.
inquietatur. Pet. Hi ſunt nebulę a criminibus agitatę.

Item corporis humani infelicitas repreſentatur in puluere. Primo ratione
varietatis. Nam puluis a vento percutitur, mouetur, leuatur. & diſpergitur. Sic
vigor humani corporis modò vẽto aduerſitatis percutitur, modo vento tentationis mouetur: modò uento proſperitatis erigitur, modò vento mortis diſpergitur. ps. Fiant tanquam puluis an- Pſ. 34.
te faciem venti.

Secundo, ratione obſcuritatis, quia
puluis ſępe aerem obtenebrat: ſolẽ obnubilat, & oculos ſauciat. Ita corporis
concupiſcentia aerem. i. ſenſualitatem
obtenebrat; ſolem. i. rationem obnubilat, & oculos mentis, ſ. intellectũ & voluntatem ſauciat, ſcilicet per immũdas
cogitationes

cogitationes & per immundas affectio,
Exo. 9. nes. Exo. Sit puluis ſuper omnem terrã Aegypti. Aegyptus.n. interpretatur, tenebroſa.

Tertio, ratione fœditatis, quia ex con iunctione pulueris & humoris generatur lutum immundum, ita dum corpori noſtro iungitur humor nutrimẽtalis, gi
Iob. 7. gnitur lutum immundum luxuriæ. Iob. Induta eſt caro mea putredine & ſordibus pulueris, cutis mea aruit. Hoc pul
Iſa. 65. uere paſcitur ſerpens infernalis. Iſa. Serpenti puluis panis eius.

Obſcuris vallibus atque terremotui qui aerem obnubilat, terrenorum cupidi ſimiles eſſe exprimuntur. Cap. XIX.

CVpidi de terrenis ſimiles ſunt vallibus.

Primo, quia valles quandoq; ſunt ſordidæ; nam ad valles confluunt ſordes & ibi diutius conſeruantur. Ita in cupidis ſunt ſordes omnis malitiæ & peccati,
Iohel. 3 quia radix omnium malorum eſt cupiditas. Iohel. Multiplicata eſt malitia populi in valle conciſionis.

Secundo, quia valles ſunt obſcuræ. Nam cito fumoſis vaporibus obnubilantur & denſis tenebris obſcurantur. Ita in cupidis eſt obſcuritas propter va
2. Mac. 1. pores fumoſos. i. propter deſideria terrena. Mach. Acceptum ignem de altari abſconderunt in valle. Ignis altaris, eſt lumen ſapientiæ cœleſtis quæ illuminat & inflammat; quæ tñ occultatur menti in valle cupiditatis.

Tertio, quia valles ſunt a cœlo remo
Hier. 99 tæ. Ita cupidi a cœleſti deſiderio. Hiere. Quid gloriaris in vallibus i. in terrenis cupiditatibus? defluxit vallis tua. i. tua mens cupida, de ſummis ad ima, & de cœleſtibus ad terrena, filia delicata quæ con fidebas in cameris tuis &c.

Quarto, quia valles ſunt infructuoſæ; quia ſalices & infructuoſæ arbores maximè in vallib. creſcere comprobantur. Item in cupidis creſcunt arbuſta. i. ope
1. Para. 18. ra infructuoſa. Et hinc eſt ꝙ Par. Edõ (qui interpretatur terrenus & ſignificat cupidum) percuſſus eſt in valle ſaliuarũ, vbi non erat fertilitas propter ſalſuginem. Item cupiditas terrenorum mentẽ obſcurat & animam venenat, & ideo aſſimilatur terremotui qui aerem obſcurat & interdum animalia habentia ora iuxta terram venenat & necat. Et horũ ratio eſt: quia cum terremotus fit ex vapore terreſtri groſſo & fuliginoſo & nigerrimo, quando eleuatur a ſolo oppo nitur ſoli ſicut nubes magna: & ita inducit aeris obſcuritatem; & ſi etiam terra illa fuerit ante terremotum ſicca, eleuatur ex ſuperficie eius puluis qui reddit aerem ſpiſſum & nigrum. Et ſol & lunæ, & ſtellæ, apparent ex huiuſmodi puluere quaſi ſanguis ad nigredinem vergens. Et ſic etiam hoc modo inducitur obſcuritas aeris. hoc etiam vapor cum ſit venenoſus occidit animalia quæ hauriunt eum habentia ora iuxta terram, vt oues. Vnde dicit Seneca, ꝙ tempore Ne Sene.
ronis fuit terremotus, i quo perijt grex ſexcentarum ouium. Ita ex terrenorum cupiditate tanquam ex terreſtri vapore vel puluere anima obſcuratur. Apo. Ter Apo. 6.
remotus magnus factus eſt, & ſol factus eſt niger tanquam ſaccus cilicinus, & luna tota facta eſt ſicut ſanguis. Terremotus magnus eſt inordinatus terrenorum affectus, qui ſolem. i. rationem, & lunam .i. voluntatem, quæ mutabilis eſt, maculat & fœdat. Hic eſt terremotus qui vapore venenoſo & peſtilẽtiali. i. opere vel lucro doloſo & iniuſto animas æterna morte facit interire. Luc. Terremotꝰ ma Luc. 21.
gni per loca erunt, & peſtilentiæ, & fames, terroresq;. Vbi nota, ꝙ terrenæ cupiditates homines reddunt inquietos & ideo vocantur terremotus. Item doloſos & fraudulentos, & ideo vocantur peſtilentiæ. Item faciũt eos inſatiabiles & famelicos; & ideo vocantur fames. Itẽ raptores, & tyrannos, & ideo vocantur terrores.

Quomodo cauſetur grando, & quinque proprietates ei a natura inſitæ, patiſſimum que quibuſdam de cauſis, bello hominumq; controuerſiæ aſſimilantur. Cap. XX.

DIſcordia ſiue bellum aſſimilatur grandini propter quinque.

Primo, quia grando eſt frigidiſſima quo ad tactum. Nam grando eſt ſtilla pluuiæ frigoris & venti rigore in aere congelata (vt dicit Ariſto.) fit enim ex Ariſto. meth.
vapore frigido & humido ad interiora nubis fugato per dominium caloris circumſtantis; quia vapor in nube recipitur

pitur & a frigiditate condenſatur. Nā
quando vapor eleuatur ita altè virtute
caloris, ꝙ non cōſumitur, ſit nubes ca-
lidiſſima eo quòd multum de calore re
manet in vapore. Ideo ex calore circun
fuſo in aere confortatur frigus & co-
artatur in vnum locum, & ex calore ip-
ſius nubis aperiente frigus repente in-
trat, congelat, & fit grando. Ita ex ca-
lore iracundiæ dominante & ex vapo-
re ſuperbiæ cor ſubintrante: & ex frigo
re alicuius iniuriæ vel aduerſitatis, ge-
nerantur diſcordiæ & bella, quæ corda
hominum frigida faciunt expulſo cha-
pſ.148. ritatis calore ṗs. Ignis, grando, nix, gla-
cies, ſpiritus procellarum &c. Per ignē
intellige iram: per niuem & glaciem
aliquam aduerſitatem vel iniuriam cor
ſtringentem: per ſpiritum intellige pe-
ſtem ſuperbiæ, & ex his ſequuntur pro-
cellæ bellorum.

Secundo, quia grādo eſt dura ad ictū.
Nam grando fortiter percutit, ex eo ꝙ
dura exiſtit. Vnde & grana eius in ſcri-
Eccl 43 ptura, lapides appellantur. Eccl. Con-
fracti ſunt lapides grandinum. Proue-
nit autem duritia grādinis, ex eo quòd
frigus (vt dictum eſt) fugiens calorem
aeris ad interiora nubis ſe recipit, & ex
ſua aggregatione virtus eius inualeſcit.
Vnde vaporem quem in nube inuenit,
ſua virtute cōſtringit & in duram ſub-
ſtantiam cōuertit, & ideo magis quàm
in hyeme fiunt grādines in æſtate, quia
virtus frigoris quæ eſt in æſtate, vni-
tur & in vna parte aeris adunatur. In
hyeme per aerem totum diſpergitur,
quare debilior redditur nec ad conge-
landum vaporem ſufficiens inuenitur.
Ita bella & diſcordiæ ex calore iracun
diæ, ſcilicet ex frigore malitiæ genera-
tæ, corda hominum ſic indurant, quòd
vnus erga alium qui aduerſatur ſemper
ſæuiat: & nulla pietate ſeu benignitate
molleſcat. Vnde bellum ſi diu durat,
Sap.5. corda lapidea generat. Sap. A petroſa
ira plenę mittentur grandines.

Tertio quia grādo eſt ſubita ſiue im
petuoſa quo ad deſcenſum, Nam cū de
ſe ſit grauis, vento etiam impellente cū
impetu deſcendit. Et ita etiam ſimiliter
cum impetu iræ & violentiæ bella ge-
runtur. Cum tamen Iacobus moneat, ꝙ
Iac.1. omnis homo ſit tardus ad iram. Nam
Iſa 38. ira non habet miſericordiā, neq; erum-
pens furor. Iſa. Sicut impetus grandi-
nis turbo confringens.

Quarto, quia grando non eſt totali-
ter rotunda quo ad aſpectum. Nam ha-
bet figuram quaſi dētis, vel mochi. Cu-
ius cauſam quidam aſſignant: quia cum
vapor unde generatur, eſſet expanſus in
latus, frigus contrahens, magis traxit
de materia a lateribus quàm a ſuperio-
ri parte: & cum latus eſſet magnū con-
gelauit partem antequam alia flueret
ad eam: & adheſit ei ſicut cōgelata gut-
ta: & ſi aliquando inueniatur rotun-
da, dicunt ꝙ eſt per accidens. Quia de-
ſcendēdo per inferiorem partem aeris,
qui per reflexionem radiorum eſt tem-
peratè calida, liqueſcit & minuitur &
rotundatur. Quia ergo figura rotunda
perfectionem (ſecundum Philoſophum)
importat, deficit in grandine rotūditas
figuræ: quia communiter bella & lites
contingūt ex defectu charitatis vel im-
perfectione. Charitas.n. eſt uinculū pa-
cis. Nam cui charitas perfectè adeſſet, Col.3.
etiam iniuſtè ledenti minime repugna-
ret, dicente Domino: Qui te percuſſerit Mat.5.
in vnam maxillam, præbe ei & aliam.
Et Apo. Non voſmetipſos defendentes Ro.12.
cariſſimi, ſed date locum iræ. Sap. Fru- Sap.16.
ctus inimicorum exiſtimabat ignis ar-
dens in grandine. Ignis quidem ardens
in grandine eſt charitas feruens in per-
ſecutione. Et hæc frequenter inimicos
exterminat, dum eos ad beneuolentiam
mutat, vnde Apoſto. Si eſurierit inimi- Ro.12.
cus tuus, ciba illum: ſi ſitit, potum da il
li, hoc.n. faciens carbones ignis conge-
res ſuper caput eius.

Quinto, quia grando eſt noxia quo
ad effectum. Nam cum impetu terrā pe-
tit, ſegetes, fructus & flores plurimum
lædit: vnde in ṗs. Percutit in grandinē Pſ.101.
vineas eorum. Interdum etiam ex gran
dine animalia occiduntur, ſecundum il
lud ṗs. Occidit in grandine iumenta eo
rum: præcipuè quando grando eſt mul- Pſ.77.
tum groſſa, quia tunc grauior exiſtit
& impetuoſius ruit. Et nota ꝙ deſcen-
dit grando maior vel minor ſecundum
ꝙ altiori loco vel terræ viciniori ca-
dit, quia ex maiori motu in aere calido
minoratur & retardatur; ideo maior
cadit a viciniori loco. Apocalip. Gran- Apo.16.
do magna ſicut talentum deſcendit de
cœlo in homines. multo autem magis
per bella quàm per grandines arbores
vaſtantur & ſegetes, etiam occiduntur
homines,

homines, animalia rapiuntur: & bona
innumerabilia diſſipant & diſpergunt.

De hyperboreis montibus in ſeptentrionali parte ſituatis, ac de eorum tribus præcipuis proprietatibus ſit ſermo, quibus mortales diuitiæ comparantur. Cap. XXI.

DIuitiæ huius mundi aſſimilantur
mōtib. hyperboreis propter tria.
Primo, propter precioſitatē gemma
rum. Sunt .n. montes Sithiæ multum lo-
cupletes, auro abundantes & gemmis.
In eis .n. ſunt ſmaragdi optimi, & cri-
ſtalli puriſſimi. Et talia præcipuè ſunt
mūdanarum diuiciarū materia, quibus
accumulandis & poſſidendis cupiditas
humana inſiſtit, ſ. aurū & gēmæ & alia
cōſimilia. Quæ tñ, quia amitti poſſunt,
veræ diuitiæ non ſunt. vnde Dñs dixit:
Mat. 6. Nolite theſaurizare vobis theſauros in
terra, vbi erugo & tinea demolitur, &
vbi fures effodiunt & furantur. vbi oē
diuitiarum genus oſtenditur amiſſibile
eſſe. Nam ſi de pannis vel pallijs ſericis
vel aureis ſuas quis diuitias fecerit, cor
ruptibiles diuitiæ ſunt, quia poſſunt va
ſtari a tineis. Si vero de metallorum pe
cunijs, adhuc patet deſtructibiles eſſe,
quas erugo poteſt conſumere. Si autem
gemmæ, ſint vel alia quæcunq;, quæ nō
poſſunt conſumi erugine uel tinea de-
moliri, ſaltem a furantis manibus non
poſſunt eſſe ſecurę: ergo vt ibidem con
ſulitur, theſaurizate vobis theſauros in
cœlo, vbi nec erugo nec tinea demoli-
tur, nec fures effodiunt nec furantur.
Secundo, propter aſperitatē ſyluarū.
Nam circa illos montes ubi tales diui
tiæ ſunt, aſperrimæ q̄dā ſiluæ per quaſi
ad dictas diuitias difficile eſt acceſſus,
reperiuntur. In quo intelligitur ꝙ licet
diuitiæ ſint ad appetendum faciles, dif
ficiles tñ ſunt ad lucrandum & poſſiden
dum, & ideo hoīes ut eas lucrentur, ma
ximos labores aſſumunt. Eccl. Labora-
Eccl. 31. uit diues in cōgregatione ſubſtāciæ. Et
idcirco inexcuſabiles ſunt qui pp cœ
leſtes & perennes diuitias negligunt la
borare. Et propter hoc dicit Greg. ꝙ ſi
qui uiam laborioſam exiſtimant, ſuæ
Gre. in hom. deſidiæ eſt accuſatio. Si .n. tempeſtas pe
lagi nautis, plagæ & uulnera militibus,
glacies & frigora agricultoribus, leuia
& portabilia ſunt propter ſpem præmij
tēpalis; multomagis cui cœlum placet
nullū debet ſentire periculū. maxime .n.
labores mitigat in finē bonum uenire.
Ne aſpicias ergo ꝙ uia iſta aſpera eſt,
ſed quò ducit. Nec aliam ꝙ lata eſt, ſed
ubi deſinit.
In hoc etiam ꝙ difficilis eſt acceſſus
ad montes diuitiarum oſtēditur ꝙ dif-
ficulter qui diues eſt, intrabit regnū cœ
lorū, ut dicitur Mat. Mat. 19
Tertio, propter multiplicitatem fera
rum. Sunt .n. in illis ſyluis .i. circa illos
montes diuerſa ferarū genera quæ ho-
mines uehementer impediunt, ne ad lo-
ca diuitiarū accedant. Nā ibi ſunt Gri-
fones, immanes, ibi Pardi, Tigrides &
Pantheræ. Ibi eſſe dñr (percipue in Alba
nia & Hircania qui ſunt Sithiæ regio-
nes) tantæ magnitudinis & feritatis ca
nes, ut tauros premant, & leones occi-
dant. In grifonibus qui equis & hoibus
ſunt infeſti ſignificatur uiolentia rapto
rum. In pardis aūt uarijs & maculoſis,
uariæ intelliguntur fraudulentiæ mer-
catorum. In tigribus uelociſſimis ſigni
ficatur feſtinata & uelox ſubſtantia uſu
rariorum, quia uſura in paruo tpe mul-
tum multiplicatur & creſcit. unde dici-
tur Prouer. Subſtantia feſtinata minui-
tur, quia diuitiæ uſurariæ ſicut feſtinan Pro. 13.
tur creſcunt, ita cōiter cito deficiunt.
Sed in pātheris qui odore alias beſtias
ad ſe attrahunt & attractas eas rapiūt
& cōmedunt, intelligitur malitia quo-
rundam hypocritarū qui ſub quadam
ſanctitatis ſpecie lucra ſæculi quærūt,
unde ab illis rapiunt quos odore bonæ
famæ & ſanctitatis traxerunt. per canes
intelligitur maliuolentia inuidorū qui
præcipuè in illis abundat qui eadem lu
cra q̄runt videlicet inter illos qui ſunt
eiuſdē artis & inter medicos & iudices,
ex eo ꝙ unus putatur impedire lucrum
alterius, ſicut philoſophus dicit. Omnes Ariſt.
has feras .i. uitia diuitiæ mūdi gignūt Rhet.
propter cupiditatem, de qua dicit Pſal. Pſ. 103.
In ipſa pertrāſibūt oēs beſtiæ .i. oia uitia.

De ſeptem Tauri ſtellis, quas Græci Hyadas vocitare conſueuerunt, ac de eorū quatuor proprietatibus, pariterq. muneū quib. Eccleſiæ doctores aſſimilantur. Capi. XXII.

DOctores ſancti Eccleſiæ ſunt ſimi-
les ſtellis quę dñr hyades. De qui-
bus fit mētio Iob. ubi dicitur: Qui facit Iob. 9.
arcturū & orionas & hyades & interio-
ra

ræ auſtri. Intelligũtur ergo doctores in eis propter quatuor. Primo propter earum ortum. Nam hyades quæ oriuntur in vere, sũt ſtellę pluuiales i quarũ ortu inũdãt pluuiæ propter hoc, ꝙ tũc tpis vapores a mari & a terra per caloris ſolaris violẽtiã fortius ad ſuperiora trahuntur qui motu hyadũ in pluuiam reſoluũtur. Hyades ergo a quib. eſt inundãtia pluuiæ, doctores eccleſiæ, ſũt a quibus ſuper arentes aias effunditur imber

Deut. 32 doctrinæ. Deut. Cõcreſcat vt pluuia do

Greg. ctrina mea: & ideo dicit Greg. Doctores

in paſt. ſancti hyadũ nuncupatione ſignantur Græco quippe eloquio hyados vocatur pluuia & hyades nomen a pluuijs acceperunt quia ortę proculdubio imbres ferunt. Bene igitur hyadũ appellatione expreſſi ſunt qui ad ſtatũ vniuerſalis eccleſiæ, quaſi in cœli faciẽ deducti ſuper arentẽ terram humani pectoris ſanctæ prædicationis imbres fuderet.

Secundo, propter earũ ſitum: quia iſte ſtellæ hyades ſitũ ſuum hñt in fronte

Mart. tauri vt dicit Martia. Et in 16. gradu

Miſa. tauri vt dicit Miſael. Ex corpore hois dñantur collo & gutturi. Conſtat autẽ ꝙ in collo & gutture vox prædicationis formatur: vnde quaſi hyades ſunt in Tauro, dũ ſancti prędicatores prædicationis vocẽ formantes, dñium & auctoritatẽ hñt in prædicãdo: ſed ſicut dicit

Gre. in beatus Gre. loquendi auctoritas perdit

paſto. qñ vox prædicationis ab opere nõ iuuatur. Vnde neceſſe eſt ſicut idem beatus Greg. dicit, ꝙ prædicator quiſque plus actib. q̃ vocib. intonet & bene viuendo veſtigia ſequentib. imprimat quàm loquendo & prædicando quò gradiantur, oſtendat.

Tertio, propter effectum. Nam quando oriuntur hyades, creſcunt dies, & ſol incipit eſſe feruẽtior: fruges ẽt vberius creſcunt, quia tunc a pluuijs irrigãtur. Sic ẽt per doctrinam & prædicationes ſanctorũ doctorũ creſcunt in audientibus dies. i. claritas cognitionis, & feruor dilectionis, & fructus operationis.

Quarto, propter aſpectũ, quia. i. conſtellatio hyadum habet ſtellas plures & clariſſimas aſpectui noſtro, & ẽt ordinatas per gyrũ: quia. ſ. ſancti doctores fuerunt vt ſtellæ incorrupti per vitã.

Dan.12. Dan. Qui ad iuſtitiã erudiunt plurimos, erũt quaſi ſtellę in perpetuas æternitates.

Gen. 16 Itẽ multiplicati per gratiam. Gene In-ſpice cœlum & numera ſtellas ſi potes.

Itẽ clariſſimi per doctrinã. Baruch. ſtellæ dederunt lumen in cuſtodijs ſuis. Itẽ Bar. 3.

ordinati per gyrũ quaſi vallantes & defendentes eccleſiã. Iud. Stellæ manentes in ordine & curſu ſuo aduerſum Siſarã Iud. 5.

pugnauerũt. Itẽ doctores ſancti aſſimilantur montib. propter decẽ proprietates quas beatus Iſidorus tangit. Quarũ Iſi. lib.

prima eſt, ꝙ montes ſunt a terra eleuati. ethim.

Sicut ẽt ſancti doctores eleuati eſſe dñr

per cõtemptũ terrenorũ: vnde Iſa. Super Iſa. 40.

montẽ excelſum aſcende tu qui euangelizas Sion. vbi Greg. dicit, Qui cœleſti Grego.

prædicatione vtitur, terrenorũ operum in paſt.

infimã deſerens, in rerum culmine ſtare videatur, quo tãto facilius ſubditos ad meliora pertrahat: quanto per vitæ meritum de ſuperuis clamat.

Secundo, montes ſunt ſolidi & cõpacti. Et tales ſunt doctores ſancti per patientiã aduerſorum. Prouer. doctrina viri per patientiã noſcitur. Nec dum mon Pro. 19

tes graui mole conſtiterant. Nã docto- Pro. 8.

res ſancti ẽt graui mole tribulationis preſſi, tamen conſiſtunt ſolidi & alti.

Tertio montes ſunt a terra verſus cęlum erecti, & in terræ radicitus coniuncti. Et ſimiliter ſacri doctores ſunt verſus cœlũ erecti per deſideriũ & contemplationẽ æternorũ. Apo. Conuerſatio noſtra in cœlis eſt. Iſti tñ montes ſunt ter- Phi. 3.

ręi. i. corpori coniuncti radice. i. radicali & ineuitabili neceſſitate corporaliũ paſſionum. Deut. Acceſſiſtis ad radices montis, qui ardebat vſq; ad cœlũ. Hic Deut. 4.

mons eſt eminentia ſanctorũ doctorum. quorũ radix inferior, ſ. neceſſitas carnis terræ coniuncta eſt: mens tñ & deſideriũ vſq; ad cęlũ ardet. Pſal. Montes excelſi

ceruis. i. doctorib. ſanctis. Pſ. 103.

Quarto ſunt montes aquarũ attracti uiſeo ꝙ terra alta, eſt ſpongioſior ad attrahendũ. Ita doctores ſancti attrahunt aquas gratiarum per vacuitatem ſiue poroſitatem humilium affecti onum ſiue orationum. Pſal. Super montes ſta-

bunt aquæ. Pſ. 103.

Quinto, ſunt montes aquarum emiſſiui, fontium & fluminum cauſatiui. Nã voragines quæ ſunt principium indeficientium fluminum & matrices, magis ſunt in altis locis vel ſub eis. Ideo maxima flumina a montibus oriuntur. Sicut de maximo tn meridie monte qui dicitur Athlas, patet & de alio mon-

te maximo in aquilone verſus oriētem.
Huius.n.tāta eſt altitudo ꝙ habitantes
ſub ipſo,vident in eius cacumine radios
ſolis in mane p quatuor horas vltimas
noctis & ſic in ſero per.4. primas horas
noctis.Et in eiuſdē pede ſive fundamēto
habitāt gētes diuerſarū linguarū,a quo
mōte oriūtur diuerſa & magna flumina.
Ita ēt ſancti doctores ſunt aquarū.i.do-
ctrinarū emiſſiui per exercitiū prædica-
tionū,fontiū & fluminū effuſiui per ſcri
ptuas librorū & prædicationū. Sunt.n.
interius pleni ꝓfundis voraginib.i pro-
fundis cōſiderationib9.Ex quib.cauſant
Pſ.103. doctrinarū profluuij.ꝑs.Rigās mōtes de
Iſa.41. ſuperiorib.Iſa.Aperiā in ſupremis colli-
bus flumina, & in medio cāporū fontes.

Sexto,q̃a montes ſunt metallorū no-
biliū cōtentiui.Et ſic ſunt doctores con
tentiuē habituum nobilium virtutum &
donorum.Zach.Montes ærei.

Zach.6. Septimo, ſunt diuerſorū fructuum &
herbarū medicinaliū productiui, q̃a.n.
purioris ſunt aeris q̃ valles: fructus fa-
ciūt puriores,ſapidiores & ſaniores:q̃uis
faciāt pauciores.Ita ſancti doctores pro
ducūt herbas & fructus, ſ.bona opera &
meritoria. Pſ.Qui producit in mōtib.fœ
Pſ.146. nū & herbā. Et eorū fructus i.opera hñt
puritatē intētionis:ſaporē deuotionis:&
ſanitatem diſcretionis.

Octauo,mōtes sūt radiorū ſolariū ſu-
ſceptiui & diutius retētiui.Sic ſancti do
ctores sūt ſuſceptiui & retentiui radiorū
ſolariū.i.diuinarū reuelationum.Mach.
Reſplenduerunt montes.

1.Mach. 6.

De nonnullis doctrinæ Christi ſimilitudinibus ex varijs aquarum effectibus depromptis.
Cap. XXIII.

DOctrina Chriſti vera mentes cre-
dētiū purificat. Vnde aſſimilaē illi
aquæ q̃ eſt Macedonię,q̃ ab ouib.bibita,
facit eas albas. Et ſic doctrina Chriſti re
cepta in mētib.credētiū, reddit eas mun
Eze.36. das.Eze.Effundā ſuper vos aquā mundā,
& mūdabimini. Ecōtrario aūt praua hæ
reticorū doctrina, q̃a eſt terrena & car-
nalis,corda recipientiū ſordidat & deni
grat:ſicut aqua calida & terreſtris mul-
tū denigrat pelles aīaliū.Nā calor aquæ
a durēdo pellē priuat eā perſpicuitate &
per cōſequēs lanam:quia oē aīal præter
hoiem variat pilū ſecundū varietatem
pellis.Vnde tales ſunt aquæ hereticorū:
q̃ falſitatib.& mēdacijs aīas denigrāt.i.
obſcurāt.Hier.Facta eſt mihi quaſi men- Hier.15
daciū aquarū infideliū.Itē doctrina Xp̄i
aſſimilatur fonti.Prouer. Aqua ꝓfunda Pro.18.
verba ex ore viri & torrēs redūdēs fons Eccl.1.
ſapientiæ, Eccl. Fons ſapientiæ verbum
dei in excelſis. Et hoc fons tres hēt con
ditiones:prima q̃a erudit. Prouer. Fons Pro.16.
vitæ eruditio poſſidentis.Secūda q̃a vi-
tā adducit. Prouer.Lex ſapientis fons vi Pro.17.
tæ,vt declinet a ruina mortis.Tertio,q̃a
aquas cōſolationis tribuit, Iſa. Haurie- Iſa.12.
tis aquas in gaudio de fontib.Saluato-
ris.Hi fontes ſunt Apoſtoli q̃ nobis tri-
buerūt aquam perfectionis euangelicæ.
Exo.Venerunt in Helim vbi erāt duode- Exo.15.
cim fontes. Itē doctrina verbi dei aſſi
milatur pluuiæ,ſecundū illud Deu.Con- Deu.32
creſcat vt pluuia doctrina mea, & hoc
propter quatuor, Primo q̃a pluuia eſt
aeris purificatiua & lætificatiua. Et ſic
doctrina verbi dei cor mundat, Io.Vos Io.15.
.n.mūdi eſtis propter ſermonē quē locu
tus ſum vobis. Mundando aūt lætificat,
Pſ. Lętabor ego ſuper eloquia tua. Se- Pſ.118.
cūdo,q̃a eſt oris ſaporatiua.Nā ſecūdum
Conſtantinū,aqua pluuialis ſapidior eſt
alijs aquis. Eſt.n.(vt ipſe dicit)ex ſe luci
da, clara, ſubtilis, leuis,ſapida,& oibus
impuritatib impermixta. Quæ oia cōpe
tunt ſacræ doctrinæ q̃a.ſ.eſt lucida ad
dirigendū.Apoc.Oſtendit mihi fluuium
aquæ viuæ ſplēdidum tanq̃ criſtallum, Apo.22

Itē eſt clara ad intelligendū, Pſ. De- Pſ.118.
claratio ſermonum tuorū, illuminat &
intellectū dat paruulis.Subtilis ad expo
nendū,Sap.Eſt in illa ſpiritus intelligen Sap.7.
tię,multiplex vnitu ſubtilis.Itē leuis ad
obiectuandū,Io.Mandata eius grauia nō 1.Io.5.
ſunt.Item ſapida ad meditandū,ꝑs.Quā Pſ.118.
dulcia faucibus meis eloquia tua ſuper
mel ori meo,Eccl.Sapientia doctrinæ,ſe
cundū nomen eius:nomen eius eſt ſapia Eccl.6.
a ſapore dicta. Itē eſt oibus impuritati-
bus.i.falſitatib. impermixta ad creden-
dū, Matth. Viam dei in veritate doces. Mat.22.
Tertio,q̃a eſt caloris mitigatiua,Ita do
ctrina ſapientiæ mitigat ardorē carnis,
Hiero. Ama ſcientiam ſcripturarum, & Hier. ſuper na.
carnis vitia non amabis,Eccl.Ignem ar Eccl.3.
dentem extingue aqua, ſcilicet ſapien-
tiæ ignem luxuriæ.

Quarto, quia piſcium eſt nutritiua.
Quaſi enim piſces aquatici ſunt homi-
nes tribulati, quos aqua doctrinæ ſalu-
taris nutrit, conſolatur & confortat,

Pſal.

Pſ. 118. Pſalm. Hæc me conſolata eſt in humilitate mea : quia eloquium tuum viuificabit me. Et hinc eſt, quòd doctrina ſpiritualis aſsimilatur etiam piſcinę: quia piſcina ſiue piſcaria propriè dicitur ad nutriendum piſces collecta : quia ſcilicet, ſpiritualis doctrina eſt piſcium, id eſt, ſpiritualium virorum nutritiua.

Sed nota, quòd ad bonitatem piſcinę requiruntur tria, ſcilicet fundi ſoliditas: aquę influxibilitatis puritas, & influentis continuitas. Ita vt doctrina ſpiritualis nutriat animam, requiritur primo recipientis ſoliditas, ſcilicet vt non ſit vas confractum non retinens, Eccl. 21. ſecundum illud Eccle. Cor fatui quaſi vas confractum omnem ſapientiã non tenebit. Item doctrinę puritas, ſcilicet, vt doctrina pura ſit, & catholica non heretica, vel infectiua. Item doctrinę continuitas, quia cum ipſa ſit cibus mentis, oportet quòd quotidie ipſa reficiatur.

De ſeptem planetarum naturalibus in humanis corporibus effectibus quibus ſeptem chariſmatum dona coparantur. Cap. XXIIII.

Dona ſeptem Spirituſancti aſsimilantur ſeptem planetis. Quia ſicut ſeptem planetarum viribus formatur & perficitur hominis corpus, Ita ſeptem donorum gradibus formatur, & perficitur ſpiritus. Nam (ſecundum Aſtrologos & Medicos) Saturnus materiam cõceptam in matrice mollem & fluidam frigiditate, & ſiccitate ſua coagulat & condenſat. Et hoc ſpiritualiter competit dono timoris, qui pronitatem, & fluxibilitatem hominis ad peccandum cohibet, & reſtringit. Nam (vt dicitur Pro. 17. Prouer.) Per timorem Domini declinat omnis à malo.

Iupiter autem ſecundo menſe ſpiritũ & membra tribuit, in quibus, & ex quibus eſt poſtea robur operandi. Et hoc competit dono fortitudinis quo & ſpiritus, & membra roborantur ad bene Prou. 31 operandum Prouer. Accinxit fortitudinem lumbos ſuos, & roborauit brachium ſuum.

Mars tertio menſe ſubtiliat ſanguinem & humorem condenſat, & ordinat & componit. Et hoc competit dono cõſilij quo ſcilicet mens ſubtiliatur ad bene diſponendum, & ordinãdum actus & motus ſuos.

Sol quarto menſe vitalem calorem, & ſpiritum epati & cordi tribuit. Hoc enim competit dono ſapientiæ, qua anima viuificatur inflammatur, & Spiritusſancti habitaculum efficitur.

Venus, quinto menſe organa ſenſibilia, & officialia membra aures, & naſum, & huiuſmodi perficit & diſponit. Hoc competit dono ſcientiæ, quo organa ſenſibilia, & temporalia ordinãtur, & regulantur.

Mercurius, ſexto menſe omnia corporis foramina, & potoſã, & linguam, & nares componit. Hoc competit dono intellectus quo foramina, id eſt, ſenſus corporis componuntur: nares etiam, id eſt, vis diſcretionis tribuitur: & lingua ad rethoticè loquendum dirigitur.

Luna mẽſe ſeptimo ſuis limitibus mẽbra diuidit, & diſtinguit. Quod pertinet ad donum pietatis, quo diuiduntur & diſtribuuntur eleemoſynæ ſecundum exigentiam vniuſcuiuſque: ſecundum illud Pſalm. Diſperſit dedit pauperibus. Pſ. 111.

De varijs Montis Sion ac firmamenti proprietatibus, & montibus, Zodiaciq́ ſignis, quibus Eccleſia Chriſti atque fidei articuli aſsimilantur. Cap. XXV.

Eccleſia Chriſti aſsimilatur firmamento propter ſeptem, primo quia firmamentum ſecunda die factum recitatur Gen. Sed notandum, ꝙ ſuppoſito, Gen. 1. quòd cœlum non ſit de natura quatuor elementorum, ſed de natura quintę eſſentiæ: vt ponit Ariſto. tunc non poteſt intelligi factũ ſecunda die quantũ Ariſt. i. cę. ad productionem ſubſtantię ſiue formę ſuę ſubſtantialis, quia ſi materia corporalium præceſsit tempore formationem ſuam (vt communiter Sancti ponunt) tunc ſequeretur, quòd ſi firmamentum fuit ſecunda die productum quantum ad ſuam formam ſubſtantialem, ꝙ materia fuit primo ſub alia forma ſubſtantiali, quod eſſe non potuit, quia natura cœleſtis cũ ſit incorruptibilis, habet materiam, quę non alteri formæ poteſt ſubeſſe: vnde impoſsibile eſt ꝙ ſit formatum ex materia prius tẽpore exiſtente. Et ideo productio ſubſtantię, firma-

firmamenti ad tempus creationis perti-
net, ſed aliqua formatio, eius pertinet
Dio. de ad opus ſecundæ diei ſicut etiā Dio. di-
di. uno. cit, ꝙ lumen ſolis fuit informe in pri-
mo triduo, & poſtea fuit in quarto die
formatum. Et ſic poteſt dici, quòd
firmamentum fuit à principio creatum
ſecundum ſuam ſubſtantiam: ſed ſecun-
da die ampliori formatione decoratū
& ornatum. Ita etiam eccleſia fidelium
fuit ab initio mundi inchoata, ſcilicet
in primis parentibus, vel ſecundum ali
quos in Abel primo iuſto, ſed perfectè
formata, & decorata fuit ſecunda die,
id eſt, in tempore plenitudinis gratię
quando Chriſtus venit in mundum.

Prima enim dies, id eſt, totum tem-
pus pręcedens fuerat nubiloſa, id eſt,
ſub caligine culpę, vel figurarum vm-
bra: quia ſcilicet patres noſtri omnes
1. Cor. ſub nube fuerunt. Sed ſecunda die fuit
10. luminoſa per plenitudinem gratię, &
per pręſentiam Chriſti qui ait: quandiu
Io. 9. ſum in mundo lux ſum mundi. Et ideo
prima die Chriſtus fuit quaſi informis
ſub obſcuritate figurarum. Sed in ſecun
da quaſi formatus in pręſentia, & veri-
Heb. 13 tate, Heb. Ieſus Chriſtus heri & hodie.

Secundo, quia firmamentum octaua
ſphęra vocatur, Nam ſub eo ſunt ſeptē
ſphęrę planetarum, & ipſum ponitur
octaua ſphęra. Hoc autem eccleſię Chri
ſti competit, quę octauam reſurrectio-
nis expectat, & octauam diem. ſ. domini
cam celebrat, & de octauis etiam ſan-
ctorum feſtiuat. Septenarius autem nu-
merus orbium ſeptem planetarum ſub
firmamento ad vetus teſtamentum re-
fertur, vbi ſeptima celebratur dies, ſcili
Eccl. 11 cet ſabbatum, vnde dicitur Eccl. da par
tes ſeptem nec non, & octo.

Tertio, quia firmamentum mulieris
Gene. 1. ſtelle decoratur, vnde dicitur Gene. ꝙ
Deus fecit ſtellas, & poſuit eas in firma
mento. Sicut ergo firmamentum habet
quaſi innumerabiles ſtellas ita eccleſia
Gen. 15 quaſi innumerabiles ſanctos. Gen. Inſpi-
ce cęlum, & numera ſtellas, ſi potes. No-
tandum eſt, quòd ſtellarum ſiue cęli ſtel
lati à nobis ſolum medietas videtur,
quæ medietas ſphęrę cęleſtis hæmiſpe-
rium vocatur. Et hęc medietas a nobis
totaliter videtur: ſed propter defectum
viſus noſtri terrę, coniungi putatur. Vn
de circulus vbi finitur orizō, id eſt, vi-
ſus terminatio vocatur. Sic etiam eccle
ſię, ſiue ſanctorum eius pars eſt a nobis
viſibilis, ſcilicet hi qui ſunt in terra, &
pars a nobis inuiſibilis, ſcilicet illi qui
ſunt in gloria.

Quarto, quia firmamētum inter duos
polos rotatur: quorum ſcilicet ſeptem-
trionalis nunquam nobis occidit, qui
dicitur polus articus. Alter ſcilicet au-
ſtralis qui antarticus dicitur, nunquam
à nobis videtur. Sunt autem hi duo po-
li inter quos firmamētum vertitur, quo-
rum vnus viſibilis eſt, & alter inuiſibi-
lis, duo teſtamenta, quibus Eccleſia in
ſua fide innititur, quorum vnum ſcili-
cet teſtamentum vetus bona viſibilia,
& pręſentia promittebat: aliud verò, ſ.
nouum futura, & inuiſibilia prędicat:
Vel hi poli ſunt duæ naturę in Chriſto.
ſcilicet diuina, & humana, circa quas eſt
tota fides eccleſię. Et vna eſt viſibilis. ſ.
humana, & altera inuiſibilis. ſ. diuina.
Vel duo poli immobiles quibus cęlum
in ſuo motu innititur, ſunt duo charitā
tis pręcepta, quibus immobiliter initi
debet vita fidelium eccleſię: quorum v-
num eſt de dilectione Dei, qui non vide
tur: alterum de dilectione proximi, qui
videtur, dicente Ioāne. Qui non diligit 1. Io. 4.
proximum ſuum quem videt; Deum
quem non videt, quomodo poteſt dili-
gere.

Quinto, quia firmamentum in xij. ſi-
gna diſtinguitur, ſecūdum circulum Zo-
diacū qui i xij. partes diſtinguitur ęquā
les, quę ſunt xij. ſigna quę nobis ſignant
in qua parte cœli, & ſol, & planetę im-
morantur. Et ſunt iſta xij. ſigna xij. ſpa-
tia ęqualiter diſtincta ſtellis notabili-
bus ab aſtrologis denotata. Et vnum-
quodq; ſignum per xxx. diuiditur gra-
dus, & gradus per lx. minuta, & minutū
per lx. ſecunda ita, ꝙ lx. ſecunda minutū
vnum, lx. minuta gradū vnum, xxx. gra-
dus ſignum vnum faciunt. Sunt etiam
ſigna hęc animalium ſpecialium nomi
nibus nūcupata, quorū primum vocatur
Aries, ſecundum Taurus, tertium Gemi-
ni, quartum Cancer, quintum Leo, ſextū
Virgo, ſeptimum Libra, octauum Scor-
pio, nonum Sagittarius, decimum Ca-
pricornus, vndecimum Aquarius, duo-
decimum Piſces. Sicut ergo circulus Zo
diaci ſiue firmamenti diſtinguitur. xij.
ſignis, Ita fides eccleſię diſtinguit. xij.
articulis, quorum ſex pertinent ad diui
nitatem, & ſex ad humanitatem.

Nam

Nam primus articulus eſt, vt credamus diuinæ eſſentię vnitatem, id eſt, ꝙ Deus vnus eſt.

Secundus eſt, vt credamus in vna eſſentia eſſe perſonarum trinitatem, ſcilicet patris, & filij, & Spiritusſancti.

Tertius, vt credamus rerum creationem, id eſt, omnia tam viſibilia, quàm inuiſibilia eſſe a Deo creata.

Quartus, pertinet ad effectus gratiæ, per quam viuificamur à Deo, ſcilicet credere in vnam ſanctam eccleſiam catholicam, & omnia eccleſiæ ſacramenta, & remiſsionem peccatorum fieri per ea.

Quintus eſt credere corporum reſurrectionem, ſcilicet quòd omnes homines reſurgent cum corporibus ſuis.

Sextus eſt credere reſurrectionem bonorum in vitam æternam: & punitionē malorum, ſcilicet in inferno.

Septimus eſt credere Chriſti conceptionem, ſcilicet quòd Chriſtus conceptus eſt de ſancto ſpiritu, & eius natiuitatem ex Maria Virgine.

Octauus eſt credere eius paſsionem, & mortem, ſcilicet quòd crucifixus eſt ſub Pilato, & quòd verè fuit mortuus, & ſepultus.

Nonus eſt credere eius reſurrectionē, ſcilicet, quòd tertia die reſurrexit a mortuis.

Decimus eſt credere, quòd deſcendit ad inferos.

Vndecimus eſt, quòd aſcendit ad cœlos, & ꝙ ſedet ad dexteram Dei patris.

Duodecimus eſt de aduentu ad iudicium die nouiſsima. Et ſicut omnia.xij. ſigna continentur in Zodiaco, qui dicitur circulus ſignorum: Ita omnes iſti articuli continentur in ſymbolo, qui dicitur Apoſtolorum, ſcilicet, Credo in Deum &c. Qui dicitur in eccleſia ſecretè, ex eo quòd fuit editus fide Chriſti nondum propalata. Et dicitur omni die in prima, & completorio, id eſt in principio diei, & in principio noctis ad oſtendendum, quòd a fide debent omnia opera noſtra incipere, & quòd ipſa fide munimur in proſperis, & aduerſis.

Duodecim Zodiaci vero animalia a quibus ſigna denominantur, repreſentāt duodecim Apoſtolos, qui ſymbolum ediderunt, Nam in ariete quod eſt nomen primi ſigni repreſentatur Beatus Petrus, qui fuit dux Apoſtolorum. Aries enim conſueuit eſſe dux gregum, vnde Beatus Petrus ſymbolum incepit, dicēs, Credo in Deum patrem omnipotētem, creatorem cœli, & terræ. Iohannes autem ſecundum quoſdam ſub vnxit, Et in Ieſum Chriſtum filium eius vnicum Dominum noſtrum. Iacobus autem Zebedei addidit, Qui conceptus eſt de Spiritu Sancto natus ex Maria Virgine Andreas autem appoſuit, Paſſus ſub Pontio Pilato, crucifixus mortuus, & ſepultus. Philippus autem adiunxit, Deſcendit ad inferos. Thomas autem dixit, Tertia die reſurrexit à mortuis. Bartolomæus vero protulit, Aſcendit ad cœlos ſedet ad dexteram Dei patris omnipotentis. Matthæus quoque intulit, Inde venturus eſt iudicare viuos & mortuos. Iacobus autem Alphæi confeſſus eſt, dicens, Credo in Spiritumſanctum. Simon autem adiungens ait, Sanctam eccleſiam catholicam, ſanctorum communionem. Iudas vero Iacobi, qui & Thadeus addidit, Remiſsionem peccatorū. Vltimo Matthias, vel ſecundum quoſdam iterum Thomas concludit dicens, Carnis reſurrectionem, & vitam æternam amen. Aliqui tamen aliter prædictos articulos attribuunt apoſtolis, ſed non eſt magna vis

Sexto, quo ad motum. Quia firmamētum triplici motu mouetur. Nam ſecundum aſtrologos primus motus eius eſt diurnus, qui eſt ab Oriente in Occidentem ſuper polos mundi, & completur in 24. horis diurnis, & nocturnis.

Alter motus firmamenti eſt ſtellarū fixarum, ſiue ſignorum è contrario ab Occidente in Orientem, qui completur totus in 36. milibus annis, & ſic in omnibus annis per vnum gradum, quamuis hunc motum ſtellarum ignoraſſe videtur Ariſtoteles, qui ſupponit in ſecundo de cœlo, cœlum ſydereum eſſe vltimam ſphæram, cui attribuit vnicum tantùm motum, & vniformem, & in eo eſſe ſtellas fixas, & immobiles aſſeruit ſicut clauos in rota. Vnde prædictus ſtellarum motus adhuc non clarè patebat aſtrologis contemporaneis Ariſtotelis. Primi enim qui hunc perceperunt, & tradiderunt poſteris, fuerunt Abrachis & Felix. (vt Ptolomæus refert) a quibus & ipſe habuit: Et hi fuerunt poſt Alexandrum magnum. Dictus vero Ptolomæus fuit poſt tempora Chriſti circa tempus Adriani Imperatoris, quem ipſe

Ptolo

Ptolomæus in ſuo libro Almageſti ſæpius nominat.

Tertius motus firmamenti, ſiue cœli ſtellati, eſt motus acceſsionis, & receſsionis, qui fit in lxxx. annis per vnum gradum. Et ita etiam ſimiliter fideles eccleſiæ hoc triplici motu mouentur. Primus motus, eſt motus naturæ: & iſte eſt ab Oriente in Occidentem, id eſt à natiuitate ad mortem: & iſte eſt curſus naturalis, quia omnes morimur. Apoſto-
1.Cor.9 lus: Omnes quidem currunt: Secundus eſt pœnitentiæ, ab Occidente in Orientem, id eſt ab occaſu peccati ad ortum gratiæ per quam efficiuntur ſtellæ fixæ,
Deu. 1. & fulgidæ, Deuterono. Eſtis hodie ſicut ſtellæ cœli. Tertius eſt gloriæ, & iſte eſt acceſsionis, & receſsionis quo recedimus a miſeria mundi, & accedimus ad fœlicitatem paradiſi. Item recedimus à corporis mortalitate, & accedi-
Dan. 12 mus ad vitæ æternitatem. Dani. Qui docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti: & qui ad iuſtitiam erudiunt multos, erunt ſicut ſtellæ in perpetuas æternitates.

Septimo, quia firmamentum, id eſt, cœlum ſtellatum ſpecialiter elemento terræ dominatur. Vnde in terra diuerſæ res generantur, & diuerſæ imagines in eis figurantur, ſecundum diuerſitatem ſtellarum, & conſtellationum. Similiter eccleſia dominium, & auctoritatem habet ſuper terram ſuper eos, id eſt, qui viuunt in terra non ſolùm ſpiritualem
Mat. 16 de qua Dominus dixit Matth. Quodcunque ligaueritis ſuper terram erit ligatum, & in cœlis: Sed inſuper (vt quidam dicunt) habet poteſtatem temporalem, cum temporale ordinetur ad ſpirituale.

Item eccleſia aſsimilatur Mõti Syon.

Primo quidem, quia mons ille fuit magnæ ſublimitatis: & ſic eccleſia magnæ ſublimitatis eſt quantum ad temporalem, & ſpiritualem auctoritatem,
Iſa. 2. Iſa. Erit mons domus Domini, id eſt, eccleſiæ auctoritas, & dominium in vertice montium.

Secundo, quia mons eſt magnæ fortitudinis, & firmitatis: & ſic eccleſia magnam fortitudinem, & firmitatem habuit contra perſequentium ſeueritatem,
Iſa. 27. Iſaia. Vrbis fortitudinis noſtræ Syon &c.

Tertio, quia fuit mons magnæ vbertatis: & ſic eccleſia propter meritorum Chriſti, & ſanctorum fœcunditatem.
Pſal. Lauda Deum tuum Syon, quoniam Pſ.147.
confortauit ſeras portarum tuarum, benedixit filijs tuis in te.

Quarto, quia fuit mons magnæ amœnitatis. Et ſic eccleſia habet magnam amœnitatatem in varietate diuerſorum ſtatuum, & ſanctorum: Apoca- Apo.14
lyp. Agnus ſtabat ſupra montem Syon, & cum eo centum quadraginta quatuor millia.

Quinto, quia fuit mons magnæ ſecuritatis. & ſic eccleſia ſecura, & intrepida eſt propter Dei, & angelorum cuſtodiam, & poteſtatem. Et ideo dicitur Iſa. 10.
Iſaia. Noli timere popule meus habitator Syon. &c.

Sexto, quia fuit mons magnæ ſanctitatis: quod eccleſiæ etiam competit propter ſacramentorum efficaciam, & virtutem. & ideo dicitur ibi eſſe ſaluatio
propter ſacramenta ſalutis. Iſa. dabo in Iſa. 46.
Syon ſalutem. Et Abd. In monte Syon Abd. 1.
erit ſaluatio.

Septimo, fuit mons perfectæ eruditionis, Et hoc magis eccleſiæ cõpetit pro-
pter euangelicæ legis perfectionem. Iſa. Iſa. 2.
De Syon exibit lex.

Vergiliæ ſtellæ ſeptem ante genua Tauri, nauigationis tempus oſtendentes terram ortu, quatuor cauſis electi Dei comparantur, in quibus ſeptem principales ſoluunt virtutes.

Cap. XXVI.

ELecti Dei repræſentantur in conſtellatione illarum ſtellarum, quæ vocantur Pleiades, propter quatuor.

Primo, propter numerum. Nam (ſecundùm Gregorium) Pleiades a pluralitate dictæ ſunt. Sunt enim ſeptem ſtellæ, quæ inter genua Tauri ſitæ, & vicinæ ſibi ſunt, & diuiſæ a ſe inuicem. Vnde per eas omnium electorum vniuerſitas inſinuatur, qui inter vitæ præſentis tenebras ſpiritus ſeptiformis gratiæ lumine nos illuſtrant, qui a mundi origine vſque ad eius terminum diuerſis temporibus miſsi quaſi diſtincti ſunt, & coniuncti per intentionem mentis. Vnde Iob, Nun-
quid coniungere valebis, micantes Iob. 38.
ſtellas Pleiades. Vel ſeptem ſtel-

lis decoratur conſtellatio Pleiadum, quia ſeptem virtutibus fulget vniuerſitas electorum, ſcilicet quatuor Cardinalibus, quæ ſunt iuſtitia, temperantia, fortitudo, & prudentia, Et tribus theologicis, ſcilicet fide, ſpe, & charitate. Quę quidem virtutes, & ſi ſint inter ſe diſtinctæ, adeo tamen ſunt cōfœderatæ, & coniunctæ in anima, vt nunquam poſſint haberi ſeparatæ: Vnde (ſecundum doctrinam Stoicorum quam in hac parte approbat doctrina ſanctorum) virtutes ſic connexę ſunt ad inuicem, vt qui vnam habet, omnes pariter habeat; & qui vna caret, oībus carete neceſſe eſt.

Secundo propter eorum ortum. Vernali enim tempore Pleiades oriuntur; & quanto aer ſerenior eſt, & frigidior, tanto ab alijs ſtellis melius diſcernuntur, quia electi Dei maximè per tribulationis frigus ad virtutes conſurgunt, & in eis virtutes oriuntur: meliuſque, quàm virtuoſi ſint cognoſcuntur quando tribulationum frigoribus conſtringuntur.

Tertio propter aſpectum, quia ſcilicet vna ex illis ſtellis latere videtur, ita quòd nec ex toto ſe occultat: nec ex toto ſe manifeſtat. Hęc eſt electorum humilitas qua bona ſua occultare deſiderant, ne illa ventus vanitatis diſpergat. Nec tamen ex toto occultant, ſed vt tam ſibi per humilitatis cuſtodiam, quàm alijs per diuinorum operū exempla proficiant, ſic opera in publico faciunt, vt eorum ſemper intentio maneat in occulto.

Quarto propter effectum, quia cum Sol per pleiades iter facit, aeris caliditas vernalibus pluuijs temperatur, & terra tunc temporis florum pulchritudine adornatur: quia ſcilicet electi, & virtuoſi viri, ſunt diuino amore calidi, & deuotis lachrymis madidi, ſemper tamen ſobrij, & bonorum exemplorū odoriferis floribus redimiti, & ornati.

Eleemoſyna vtilitates ac perfectiones, Montiſque Oliueti proprietates, quibus eleemoſinarius, & miſericors ſimilis efficitur, hic deſcribuntur. Cap. XXVII.

Eleemoſynarius, & miſericors ſimilis eſt Monti Oliueti. Nam Mons Oliueti (ſecundum Auguſt.) fuit mons chriſmatis, & vnctionis, pinguedinis, & refectionis, medicaminis, & curationis. Et hoc propter abundantiam olei ibi creſcentis, quia oleum eſt vnctuoſum virtuoſum, & delicioſum.

Primo enim eleemoſyna ſanctificat tribuentem: & hoc ſignificatur in vnctione chriſmatis, de qua dicitur Exod. Omnia vnctionis oleo cōſecrabis. Hoc enim eſt oleum miſericordiæ, & pietatis, quo omnia conſecrantur, quia (ſicut dicit Apoſtolus) Pietas ad omnia valet. Exo. 40 1. Th. 4

Item eleemoſyna reficit eſurientem; & hoc ſignificatur in olei impinguatione. De qua dicitur in Pſalmo, Impinguaſti in oleo caput meum. Et nota, erat oleum quo inungebatur tabernaculum: & hoc eſt oleum, id eſt, pietas eleemoſynæ corporales, qua refouetur tabernaculum ventris ſiue corporis, de quo dicitur Exod. Aſſumpto vnctionis oleo vnges tabernaculum. Aliud verò oleum erat quo inungebatur caput: & hoc eſt eleemoſyna ſpiritualis, per quā inungitur caput mentis de quo ibidem præmittitur, Oleum vnctionis fundes ſuper caput eius. Et de hoc oleo etiam habetur Heſter. quòd oportebat, quòd puellæ, quæ ſeruabantur regi, ſex menſibus oleo vngerentur &c. Illæ puellæ ſunt animę deuotæ quæ Chriſto regi ſeruantur, quæ oleo inunguntur ſex mēſibus, quando ſolicitè inſiſtunt ſex eleemoſynarum ſpiritualium operibus quę in hoc verſiculo continentur. Pſal. 22 Exo. 40 Heſt. 2.

Conſule, caſtiga, ſolare, remitte, fer, ora.

Tertio eleemoſyna curat ęgrotantem, ſcilicet peccatorem, & hoc deſignatur in vnctionis medicamine de quo Matth. Vngebant oleo multos infirmos, & ſanabantur. Sic oleo miſericordiæ, & eleemoſynarum ſanantur, & curantur vulnera peccatorum, Tob. Eleemoſyna ab omni peccato, & a morte liberat facit inuenire vitam æternam. Matt. 6.

Planetarum ſtatus, curſus, variique eorum effectus ac proprietates hic recenſentur quibus elati aſſimulantur. Cap. XXVIII.

Exaltationem ſuperborum ſemper ſequitur deiectio, ſecundùm illud Prouerb. Ante ruinam exaltatur cor. Vnde ſuperbi ſimiles ſunt planetis: quia ſicut Pro. 16

ſicut planeta habet in auge ſua aſcenſum, & exaltationem, ſic in oppoſito augis deſcenſum, & depreſsionem: vnde
Plin. (ſicut dicit Plinius) A cętro terrę, abſides altiſsimę ſunt, Saturno in Scorpione, Ioui in Virgine, Marti in Leone, Soli in Geminis, Veneri in Sagittario, Mercurio in Capricorno medijs partibus: & econtra ad terrę centrum humillimę atque proximę, Alij etiam dicunt quòd quilibet planeta ſicut in aliquo vno ſigno habet regnum, & gloriam ſuam, ſic in aliquo alio abiectionem, & triſtitiam, verbi gratia. Nam (ſicut dictum) ſol habet gloriam ſuam in xix. gradu arietis, & caſum in eodem gradu libræ. Per Solem ergo intellige mundana ſapientia refulgentes, qui extolluntur in arietem aliorum ducatu, quòd ſuas opiniones, & conſilia multi ſequantur. Aries enim apud paſtores conſueuit eſſe dux gregis. Sed iſta gloria annihilatur in libra, id eſt, in diuina ſapientia omnia recto pondere librante,
1.Cor. 3 & ponderante, vnde Apoſt. dicit, quòd ſapientia huius mundi ſtultitia eſt apud Deum.

Item Venus gloriam ſuam habet in piſcibus. xxviij. gradibus & caſum ſuum ſiue triſtitiam ſuam in conſimili gradu ſigni oppoſiti, ſcilicet Virginis, Intellige ergo per Venerẽ eos, qui carnali pulchritudine ſunt venuſti, qui in piſcibus id eſt, in delitijs corporis gloriantur volentes, ſcilicet molliter viuere in aquis delitiarum. Sed gloria eorum in Virgine deficit, quia caſtitas ſiue virgi-
Bern. nitas in ipſis delitijs perit. Bernardus, Perit humilitas in diuitijs, caſtitas in
1.Thi. 5 delitijs. Apoſt. Vidua quę in delitijs eſt, viuens mortua eſt.

Item Mercurius in Virgine quindecim gradibus gloriatur, & cadit in Piſcibus totidem gradibus. Mercurius qui gloriatur in Virgine, ſignificat hominem honeſtum, qui ſuperbit, & extollitur de carnis caſtitate. quem quandoque Deus in piſcibus aquarum, id eſt, in tentationibus concupiſcentiarum cadere permittit, vt humilietur: vnde Phi-
Phil. 3. lipp. Gloriamini in Christo non in carne.

Item Luna erigitur in Tauro tribus gradibus, & totidem cadit in Scorpione. Per Lunam intellige terrenam poteſtatem, quæ præcipuè Luna terreſtribus dominans, in Tauro erigitur, dum per ſuperbiam in tyrannidem conuertitur. Sed in Scorpione deijcitur, quia omnis tyrannus in fine male deprimitur. Scorpio enim cauda idest fine percutit.

Item Saturnus in Libra regnat, cadit in Ariete. per Saturnum intellige abundantiam temporalem, (Nam Saturnus, a ſaturando eſt dictus.) Cuius vxor a paganis fingitur fuiſſe vocata Opis ab opulentia, ſcilicet, quia hanc tribuit mortalibus. hæc regnat in libra, idest in menſura, vel temperantia, quia ſine temperantia, & menſura etiam ſi abundet, non durat temporalis ſubſtantia. Sed, in Ariete, id eſt in morte penitus annullatur, Pſal. Dormierunt ſomnum ſuum; Pſal. 75
& nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum. Eſt autem mors velut aries duobus cornibus, id eſt modis percutiens, quia eſt mors naturalis, & violenta.

Item Mars erigitur in Capricorno vigintiſeptem gradibus, & cadit totidem in Cancro. Per Martem intellige humanam fortitudinem, quæ in Capricorno erigitur, id eſt in ſtrenuitate bellorum fulget, & aſcendit. Sed in Cancro, ideſt in tempore pacis occultatur, & marceſcit. Nam Cancer non eſt animal belligerum, ſed in cauernulis ſe abſcondit. Vel fortitudo humani corporis in Capricorno, ideſt in iuuentute aſcendit, & claret, eſt enim caper animal ſuperiora petens. Sed in Cancro, ideſt in ſenectute retrocedit, & deficit. Eſt enim Cancer animal retrogradiens.

Item Iuppiter (ſecundum quoſdam) regnat in Cancro, & in Capricorno facit deſcenſum. Alij vero dicunt, quòd Iuppiter erigitur & caput draconis in Geminis tribus gradibus, & cadit in Sagittario totidem. Per Iouem intellige gloriam humanam, quæ erigitur in Geminis, quia in diuitijs, & honoribus creſcit. Sed in Sagittario, ideſt in perſecutione, vel deiectione cadit, vbi etiã caput Draconis, id eſt ſuperbia quę eſt caput peccati deijcitur.

Item cauda Draconis erigitur in Sagittario tribus gradibus, & cadit in geminis totidem. Per caudam Draconis intellige fraudulentiam, & aſtutiam hominis. Hæc eſt enim cauda Draconis, id eſt quędam imitatio demonis, quia homines inuidi atque fraudulenti poſt diabolum vadunt. Hæc in Sagitta-

Hier.9. rio, id eſt in lingua:de qua Hieremi. Sagitta vulnerans lingua eorum. aſcendit tribus gradibus. Primus eſt mentien-
Iſa 9. tium, Iſaiæ: Propheta docens mendacium, ipſe eſt cauda. Secundus eſt in
Apoc.9 detrahentibus. Apocalypſis: Caudæ eorum ſimiles ſerpentibus. Serpenti enim propriè detractor aſsimilatur, ſecun-
Eccl.10 dum illud Eccleſiaſtici: Sicut ſi mordeat ſerpens in ſilentio. Ita nihil minus eo habet, qui occultè detrahit. Ter-
Apoc.9 tius gradus eſt in blandientibus. Apocalypſis. Habebant caudas ſimiles Scor-
Gre. in hom. pionum, Gregorius. Scorpiones ſunt omnes blandi, & malitioſi qui bonis quidem in facie non reſiſtunt, ſed poſt dorſum portant, vnde venena fundunt. Hæc cauda in Geminis cadit, quia mala & fraudulenta lingua dupliciter omnoteſcit. Vno modo quando non auditur: Alio modo, quando aſpere re-
Eccl.28 uellitur, vel repellitur, Eccleſiaſtici: Sepe aures tuas ſpinis, & noli audire linguam nequam. Ille ſpinis aures ſepit, qui malè loquenti aperis, & increpatorijs verbis reſiſtit. Sed ille non audit qui autem ab ipſo abducit.

Diaboli tentatio quomodo per fidelium pœnitentiam compunctionisque feruorem augeatur, per ſimilitudinem aſtiuorum ventorum facile exprimuntur. Cap. XXIX.

FEruor pœnitentiæ, vel fidei ſuſcitat furorem, & fortem perſecutionem diaboli. Nam diabolus quanto videt hominem exurgere, vel agere feruentius, tanto eum perſequitur acrius. Dicunt enim naturales, quòd in magno æſtu fiunt fortiſsimi venti, ſicut in diebus canicularibus: venti enim, qui tunc fiunt, licèt raro tali tempore fiant, tamen fortiſsimi ſunt eradicantes arbores, & ædificia ſubuertentes. Et eſt ratio, quia tunc non eleuatur niſi vapor groſſus, & quia calor fortis, qui tunc eſt, expellit a ſe frigus vndique ad vnum locum, ideo illud frigus impetuosè pellit vaporem. & ſic tempus illud eſt cauſa fortium ventorum. Quod ergo in magno æſtu fiunt fortiſsimi venti, repræſentat, quòd in magno mentis feruore, exurgunt contra eam perſecutiones ve-
Iob. 38 hementiſsimæ, Iob. Diuiditur æſtus ſuper terram, qui dedit vehementiſsimo imbri curſum, vehemens enim imber cum forti vento eſſe conſueuit. Poſt æſtum ergo ſequitur vehementia imbris: quia poſt feruorem mentis ſequitur procella tentationis. Sed eſt notandum, quòd eſt duplex canis cœleſtis, ſcilicet canis, qui lucet ad pedem Orionis, & alius canis eſt, qui lucet ad pedes Geminorum verſus Cancrum ad meridiem: Et de vtroque verum eſt, quòd in diebus canicularibus fiunt venti. Sunt autem illi dies calidiſsimi, cum illi canes oriuntur cum ſole quando ſunt ſub radijs ſolis, quia tunc eſt quadruplex cauſa caloris. Vna, quia Sol eſt in domo propria, ſcilicet in Leone. Alia cauſa eſt directa oppoſitio Solis ad habitabilem noſtram. Tertia eſt ex reflexione circuli: quia diu radij morantur circa eundem locum circuli ſignorum. Quarta eſt ex coniunctione duarum ſtellarum calidarum. Alio autem tempore dicti canes oriuntur hælicè ſub radijs Solis quando Sol præcedit eos, ita quòd mane in aurora videri poſſunt: hoc autem eſt ſole exiſtente in principio Virginis: tunc enim ſunt venti naturaliter propter qualitates temporis connaturales vento, quæ ſunt frigiditas, & ſiccitas, non ſic impetuoſi. In occaſu quoque illorum canum etiam fiunt venti, ſed aliter, Nam canis occidit coſmicè in hyeme, ſole exiſtente in principio Capricorni: & quia tunc frigus ſtringit terram magis de nocte, quàm de die, non fiunt venti niſi de die quando ſol aperit terram, & eleuat vapores. Occaſus autem canum helycus eſt, quando in æſtate occultantur ſub radijs ſolis a viſibus hominum, & tunc ſunt dies caniculares. Sic ergo patet, quòd tam in ortu, quàm in occaſu canum ſiue coſmico ſiue hælyco fiunt venti, & tanto fortiores quanto canes dicti ſunt calidiores. In duplici ergo cane accipitur duplex feruor, ſcilicet fidei, qui fuit a principio naſcentis eccleſiæ ſub radijs ſolis, ideſt ſub Apoſtolis, & diſcipulis Chriſti: & tunc flauerunt maximi venti, ideſt fortiſsimæ perſecutiones fuerunt. Iterum poſt ſolis occaſum, id eſt, poſt Chriſti tempora, & Apoſtolorum, adhuc fuerunt venti perſecutionum in alijs fidelibus, & martyribus. Vnde dicitur de eccleſia ſub ſimilitudine domus, Matth. Fla-
uerunt venti, & irruerunt ad domum Matt.7.
illam

illam & non cecidit: fundata enim erat ſupra firmam petram, id eſt Chriſtum. Alius verò feruor eſt pœnitentium, & tunc etiam ſole Chriſto aperiente terram, ideſt animam & eleuante vapores compunctionum, & orationum, ſequuntur venti magnarum tentationum. vn-
Pro. 49 de dicitur Prouerb. Qui conturbat domum ſuam, poſsidet ventos. & eſt ſenſus: qui conturbat domum ſuam, ideſt conſcientiam ſuam per compunctionem peccatorum, poſsidet ventos, id eſt, impulſus tentationum. Sed præcipuè ſolitarijs, qui occultati a viſibus hominum feruent amore cœleſtium, fiunt venti calidi tentationum, & tribulationum quas diabolus incitat eis:
Iob. 1. vnde Iob Ventus vehemens irruit a regione deſerti. Regio enim deſerti, eſt feruens vita ſolitarij, & ibi eſt vehemẽs ventus, id eſt, impetus tentationis diaboli.

Item feruor compunctionis aſsimilatur flammæ ignis. Primo quidem, quia flamma ex violentia ſui motus partes materiæ, in quam agit, alliden-do ad inuicem concutit, & ideo aliquando quendam ſonitum facit. Similiter homo compunctus dum dolenter meminit, quod per oculos, quod per os, quod per cætera membra ſua deliquit, quaſi partes ſuæ materiæ adinuicem collidit, & aliquando ſonum vocis, &
Ioel. 2. doloroſi elulatus emittit, Ioel. Exilient ſicut ſonitus flammæ ignis.

Secundo, quia flamma tenebroſa pandit, & abdita prodit. Ita homo compunctus peccata ſua abſcondita in confeſsione reuelat. Vnde de peccatore, qui peccata ſua non cognoſcit nec de eis compungitur, nec confite-
Iob. 18. tur, dicitur Iob: Nonne lux impij extinguetur, ſcilicet, vt peccata ſua non videat? Et ſequitur, Nec ſplendebit flamma ignis eius, quia nec habet ignem feruentis compunctionis, nec etiam flammam lucentem reuelatæ confeſsionis.

Tertio, quòd flamma ſemper in motu exiſtit. Ita etiam homo compunctus per motum boni operis continuè ſatisfacere ſatagit. Et hæc eſt flamma, quæ purgat rubiginem peccati, ſcilicet
Num. 31 ſatisfactio feruens. Num. Omne quod poteſt tranſire per flammas igne purgabitur.

Quarto, quia flamma viam cum offendiculis ſuis oſtendit, & homo de peccatis compunctus, ne amplius offendat, vias ſuas diligenter attendit: vnde Iſa. Iſa. 50.
Ambulate in lumine ignis veſtri, & in flammis quas ſuccendiſtis.

Quinto, quia flamma materiam cui ſe coniungitur, ab infimis ad ſuperiora trahere non deſiſtit, Et ſic compunctio feruida animas a terrenis affectibus abſtrahit, & ad cœleſtia deſideria erigit. Et tunc anima ad pugnandum contra tentationes valentior exiſtit. Vnde dicitur: Cum cernerent flammas in ſubli- Iud. 20.
me ferri; qui prius fugam ſimulauerunt, verſa facie fortius reſiſtebant.

Sexto, quia quandoque flammam vehemens ventus extinguit, & diſsipat: quia nonnunquam compunctionem tollit vehemens impetus tentationis: & ideo neceſſaria eſt magna cuſtodia ſenſuum, & cautela, ſicut clauduntur, & cuſtodiuntur lampades accenſæ ne extinguantur. Can. Lampades eius, lampades Can. 8.
ignis atque flammarum.

Septimo, quia flamma ex omni parte rei accenſæ in acutum, & in conum tendit. Ita verus pœnitens a ſuperfluis, & illicitis, immo etiam a licitis vndique quantum poteſt magis ac magis iugiter ſe reſtringit, Eccle. Conſummatio illo- Eccl. 21
rum flamma ignis.

Riuulo à fonte, ſeu flumine ducto, ob varios eius effectus, Chriſti fides comparatur.
Cap. XXX.

Fides aſsimilatur riuo, quia fluit à fonte, ideſt à Domino per influxum reuelationis. vnde Apoſtolus dicit ad Ephe. 2.
Ephe. quòd fides donum Dei eſt. Sed nota, quòd riuus eſt immunditiarum purgatiuus. Quia ſcilicet fides purgat immunditias errorum, vel terrenarum Act. 15.
affectionum. vnde dicitur Act. fide purificans corda eorum.

Item riuus eſt terræ fœcundatiuus: quia fides fœcundat animam meritorijs Heb. 11
operibus. Hebr. ſancti per fidem operati ſunt iuſtitiam, & adepti ſunt repromiſſiones.

Item riuus eſt potius animalibus administratiuus: quia fides potum veræ ſa- Eccl. 15
pientiæ adminiſtrat animabus. Eccle. Aqua ſapientiæ ſalutaris potauit eum,

Ezec. 34 Ezec. Paſcã eos in môtibus & riuis. &c.

Item riuus eſt viroris & pulchritudinis in plantis conſeruatiuus: quia fides conſeruat in ſanctis virorem carnis, i. virginitatem & pulchritudinem ſanctæ conuerſationis, ſicut patet in ſanctis virginibus quæ fidei virtute armatæ corrumpi non poterant, ſicut roſæ ſuper ri-
Eccl. 39 uos plantatæ nõ marceſcunt. Eccl. Quaſi roſæ plantatæ ſuper riuos aquarum.

Item riuus eſt lapillorum & arenarũ congregatiuus, quia fides eſt humilium (qui in paruis lapillis ſignantur) & tribulatorum ſiue patientium (qui ſignantur in arenis quæ ſtant ſub aquis tribulationum) cõgregatiua, ſcilicet per vni-
Pſ. 31. tatem dilectionis & pacis. Pſal. Cõgregãs ſicut in vtre aquas maris. Aquæ maris ſunt animæ, in amaritudine & tribulatione poſitæ, quę tamen in vtre fidei congregatæ ab vnitate dilectionis & pacis minimè ſeparantur.

Item riuus eſt geniminum multiplicatiuus. Quia ſcilicet fides eſt multipli-
Pſ. 64. catiua fidelium & credentium. Pſal. Riuos eius inebrians, multiplicans genimina eius.

Item quia riuus eſt penetrans & tranſitiuus, quia ſcilicet fides etiã dura corda
Iob. 28. penetrat & irrigat. Iob. In petris riuos excidit.

Quæ & quot ſint Spiritus ſancti fructus exprimuntur, qui elementis ac cœli duodecim ſignis (ex nominum ſignificationibus variisq́; eorum proprietatibus) aſſimilantur.
Cap. XXXI.

FRuctus ſpiritus aſſimilari poſſunt
Hier. 10 ſignis cœli. De quibus dicitur: A ſignis cœli nolite timere. Et hæc ſimilitudo declarari poteſt tripliciter. Primo quidem per numerum ſignorũ. Sũt enim ſigna cœli ſiue zodiaci circuli,
Gal. 5. duodecim numero. Et ſimiliter Apoſt. enumerat duodecim fructus ſpiritus dicens. Fructus autem ſpiritus eſt charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, manſuetudo, fides, modeſtia, continentia, caſtitas.

Sed notandum, quòd horum duodecim ſignorum tria dicuntur eſſe ignea, ſcilicet aries, leo, & ſagittarius. Tria vero dicuntur eſſe terrea, ſcilicet taurus, virgo, & capricornus. Tria vero aerea, ſcilicet gemini, libra, & aquarius. Tria aquea, ſcilicet ſcorpio, cancer, & piſcis, & ſic in 4. cœli partib. ordinantur, quia ignea ſunt in oriente, aerea in occidente, in auſtro terrea, in ſeptẽtrione aquea. Ita etiam ſimili modo in duodecim fructibus tres ſunt ignei ſecũdum tria quæ ſunt in igne. Nam ignis habet illuminare, inflammare, & conſolidare. Sunt ergo hęc tria ignea, fides illuminans, charitas inflammans, & patientia conſolidans. Nam fides illuminat intellectum, charitas incendit affectum, patientia verò conſolidat per aduerſorũ contactum, ſicut ſolidatur incus per malleorum percuſſionem. Tres etiam alij fructus ſunt aerei, ſecundum tres aereis effectus. Nam aer lætificat, modificat, & inflammat. Ex aere enim illuminato lætificatur affectus. vnde Tob. Quale mi- Tob. 5
hi gaudium erit qui in tenebris ſedeo & lumen cœli non video? Item ex temperato modificatur corpus, quia corpus animalis modificatur ſecundum temperiem aeris. Si enim aer eſt temperatus, & corpus bene ſe habet, & ſi intemperatus, corpus ſe habet male. Item ex aere inflammato ferueſcit humor colericus, vt patet in æſtate. Sic ergo in iſta ſeria ſunt aerea, gaudium, modeſtia, & benignitas. Nam ex præſentia Spiritusſancti oritur gaudium in interioribus, ſequitur modeſtia in exterioribus, & etiam benignitas ad ſubueniendum indigentibus. Benigni enim dicuntur quos bonus ignis feruere facit ad benefaciendum proximis. Tres autem alij fructus ſunt aquei, ſcilicet manſuetudo, continentia, & caſtitas. Nam aqua habet frigiditatem lubricitatem & coagubilitatem. ſed eius frigiditas ignem extinguit, & hoc competit mãſuetudini quę iracundiæ ardorem cohibet & extinguit. Nam manſuetudinis eſt, iram vincere & indignationes cohibere. vt dicit Ambroſius. Item lubricitas aquæ coarctatur & reſtringitur terminis alienis, Ambro.
ſicut fluxus maris coarctatur littoribus, & fluxus venarum in puteis & fontibus. Eſt enim humidum bene terminabile termino alieno, vt dicit Philoſophus, Ariſto.
Et hæc coarctatio competit continen- gener.
tiæ, quæ fluxum carnis reſtringit. Nam & cor.
continens patitur, ſed non deducitur, vt philoſophus dicit. Coagulatur etiã
aqua & ſic immobilis, ſicut patet in gla- Ariſto,
cie. Et hoc competit caſtitati, quia ca- et h.

ſtus

ctus eſt qui neque patitur neque deducitur. Tres alij fructus poſſunt dici terrei, ſcilicet pax, longanimitas, & bonitas. Nam terra habet tranquillitatem, quia non agitatur vel commouetur: neque ab exteriori, ſicut aer qui vento agi-
Pſ. 92. tatur, neque ab interiori ſicut aqua fluctuans, vnde Pſalm. Etenim firmauit orbem terræ, qui non commouebitur. Et hoc competit paci, quæ ſcilicet facit, vt nec ab exterioribus perturbemur, neque interioribus deſiderijs an-
Luc. 2. guſtiemur. vnde Angeli dixerunt: In terra pax hominibus bonæ voluntatis.
Eccl. 1. Item terra habet perpetuitatem. Eccleſiaſt: Terra autem in æternum ſtat, & hoc competit longanimitate. Item terra habet bonorum fructuum vbertatem vel communicationem: & hoc competit bonitati qua proximis communicamus in bonis: vnde bonum eſt diffuſiuum ſuiipſius. Apoſt. In omni bono
Col. 1. opere fructificantes.

Secundo declaratur dicta ſimilitudo, ſcilicet ſignorum & fructuum per proprietatem nominum. Habet enim quodlibet ſignum ſuum nomen proprium competens alicui fructuum. Nã primum ſignum vocatur Aries, quia ſicut aries animal iacendo ſuper latus vnum, æqualiter mutat vices, quia tanto tempore iacet ſuper latus dextrum quanto ſuper ſiniſtrum. (Tota enim æſtate dormit in latere vno, & tota hyeme in altero.) Sic ſol exiſtens in illa parte circuli zodiaci, quæ dicitur Aries, facit æquinoctium & æquales facit dies artificiales & noctes. Hoc autem adaptatur fidei, per quam æquanimiter ſe habet homo ad diem proſperitatis & ad noctem aduerſitatis. Nam vera fides nec proſperitatem temporalem ambit, nec aduerſitatem metuit, ſicut patet de Moyſe. Fide (inquit Apoſt.) Moyſes grandis factus, negauit ſe eſſe
Heb. 11 filium Pharaonis filiæ: Ecce quòd proſperitatem non appetijt, & ſequitur magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalem habere iocunditatem. Ecce quòd aduerſitatem non timuit.

Secundum ſignum vocatur Taurus: quia taurus terram ſulcando fœcundat & locupletat: & tunc quando ſol eſt in ſigno Tauri, terra eſt arabilis & congrua agriculturæ. Et hoc competit paci. Nam pacis tempore terræ coluntur & eſt abundantia frugum: ſic etiam dicitur Iaco. Quòd fructus iuſtitiæ in pace ſeminatur. Iac. 3.

Tertium ſignum vocatur Gemini, quia ſole exiſtente in illo ſigno, virtus ad fœcundandum inferiora geminatur, vel quia in æſtate cum noctes ſunt breuiſſimæ, quando vna pars illius conſtellationis occidit, alia pars anterior oritur & aſcendit. Et ideo dicunt poetæ quòd illorum geminorum fratrum quos fabulæ vocant Caſtorem & Pollucem, vnus cęlos alius inferos poſſidet. Hæc autem competunt charitati quæ in nobis Spiritu ſancto præcedente ad fœcundandum vitam noſtram geminatur, ſcilicet in dilectione Dei & proximi. Vnde pars anterior aſcendit ſuperius, ſcilicet amor Dei, alia poſterior eſt inferius, ſcilicet amor proximi, vnde nec deus ſine proximo nec etiã vere proximus diligitur ſine deo. Ioan. Hoc mandatum habemus a deo, vt qui diligit deum, diligat & fratrem 1. Io. 4.
ſuum.

Quartum ſignum vocatur cancer. Cancer enim eſt animal retrogradum & ſol peragrans illam partem zodiaci facit retrogradationem in octauo gradu cancri, & hoc competit modeſtiæ, ſcilicet vt in exterioribus motibus & ornatu debitum modum non tranſeat, ſed potius ſe in ipſis in menſuram debitam retrahat. Apoſt. Modeſtia veſtra Phil. 4.
nota ſit omnibus hominibus.

Quintum ſignum vocatur leo, quia ſecundum Iſido. Leo eſt fortiſſimum Iſid.
animal & maxime caliditatis, præcipue in parte anteriori, ſcilicet pectoris. ſic ſol intrãs illud ſignum acrius igniferos radios emittit quàm faciat in fine quãdo inde exit. Et hoc competit benignitati, id eſt bonæ ignitati amoris, qua ad benefaciendum alijs inflammamur quæ intus in corde incipiens plus facit hominem velle facere quàm poſſit finaliter opere implere. Apoſto. Eſtote inuicem benigni. Ephe. 4

Sextum ſignum vocatur virgo, & hoc propter ſterilitatem, quia ſol illud intrans, ſuo calore humores conſumit & a ſuo fructu terra efficitur ſterilis: & hoc competit caſtitati, & præcipue virginali, quæ calori diuini amoris adiuta humores lubricos ſic in-

carne conſumit, vt ſterilis permaneat a generatione carnali & vberior & fertilior fiat in fructu ſpirituali. Iſaiæ. Lætate ſterilis, quæ non paris.

Iſa. 40.

Septimum ſignum vocatur Libra ſecundum Iſidorum ab iſto inſtrumento ponderandi: quia ſol in illo ſigno exiſtens, dies adæquat noctibus: ſicut res æquatur pondere in lance. Vnde ibi fit æquinoctium autumnale. Hoc autẽ manſuetudini competit, quæ dum iras comprimit mala illata a proximo æquo animo ferre facit. Ephe. In manſuetudine cum patientia ſupportantes. Vel dies nocti æquatur, quia iuxta documentum illatum penſatur manſuetudinis meritum.

Eph. 8.

Octauum ſignum vocatur Scorpio, quia ſcorpio retro ferit & caudę aculeo pungit. Sol enim exiſtens in illo ſigno eſt cauſa læſionis & punctionis corporis humani, quia tunc declinans minus caleſcit. Vnde aer diſtemperatus in frigiditate cito lædit & pungit, vt dicit Iſidorus. Hoc autem continentiæ competit, quę ex diſtemperantia carnis tentationis aculeo quandoque acciter pungitur: & licet aliquando ex tentatione lædatur, non tamen ſi non conſentit occiditur. Apoſto. Si ſpiritus facta carnis mortificaueritis viuetis.

Iſid.

Rom. 8

Nonum ſignum vocatur Sagittarius, quia ſicut ſagittarius emittit ſagittas, ſic ſol in hoc ſigno exiſtens ad nos mittit grandines, pluuias & niues. Hoc autem competit patientiæ quæ grandines perſecutionum, pluuias tribulationum, & niues afflictionum ſuſcipit atque portat.

Decimum ſignum vocatur Capricornus, quia ſcilicet caper eſt animal cornibus petens ſuperiora. Nam ibi ſol facit ſolſtitium vernale & tunc aſcendere incipit verſus ſuperiorem arietem & verſus cancrum. Hoc autem competit gaudio. Nam nemo habet verum gaudium, niſi qui ſuperiora petit: verum enim gaudium eſt, quod non de creatura ſed de creatore concipitur, vnde Apoſtolus. Gaudete in domino ſemper.

Phil. 4.

Vndecimum ſignum dicitur Aquarius, qui ſecundum fabulas dicitur fuiſſe pincerna deorum, manibus eorum aquam fundens: & ideo tenet vrnam. Sed ſecundum veritatem dicitur aquarius: quia qñ ſol eſt ibi, aer condenſatur in aquas multas & fiũt pluuiæ pluſquam alio tempore, ſicut dicit. Iſidorus. Hoc autem competit bonitati, ſcilicet gratiam & miſericordiam abundanter effundere & præſtare, quia bonum eſt diffuſiuum ſuiipſius.

Duodecimum dicitur Piſcis, quia illo tempore fit generatio piſcium & confricatio, quia calore ſolis aſcendente & humores diſſoluente, ſolent tunc piſces effundere ſemen ſuum. Hoc autem competit longanimitati, per quam homo ad modum piſcis etiam in aqua tribulationis non deficit, ſed viuit.

Dio. de cęl. hie.

Tertio, declaratur dicta ſimilitudo per diſtinctionem graduum, ſiue faciorum. Nam quodlibet dictorum ſignorum dicitur habere facies, id eſt partes. Cum enim quodlibet ſignum diuidatur per xxx. gradus initium primæ faciei eſt a primo gradu, & durat vſque ad x. gradum, ſecunda vſque ad xx. gradum, tertia facies vſque ad xxx. Et quęlibet facies ſigni datur alicui planetæ: verbi gratia, prima facies Arietis, datur Marti, ſecunda Soli, tertia Veneri, & ſic de alijs. Sicut ergo quodlibet genus ſignorũ cõtinet tres facies, ita quęlibet 12. virtutũ habet tres modos ſiue tres effectus. Nam primo fides quæ aſſimilatur Arieti, cuius prima facies eſt Martis, ſecunda ſolis, tertia Veneris, eſt principium fortitudinis, & hęc eſt facies martis. Vnde fidei aſcribitur victoria. Hebrę. Sancti per fidem vicerunt regna. Et ibidem, Fortes facti ſunt in bello. Item eſt principium luminis ſpiritualis, & hoc eſt facies ſolis. Io. Credite in lucem, vt filij lucis ſitis. Item eſt principium charitatis ſicut cognitio eſt principium amoris, vt hæc eſt facies Veneris, cuius eſt ad amorem incitare.

Heb. 11

Io. 12.

Secundo pax quæ aſſimilatur Tauro, cuius prima facies eſt Mercurij, ſecunda lunæ, tertia Saturni eſt etiam triplex. Eſt itaque prima pax pectoris, id eſt conſcientię, & hęc eſt facies Mercurij qui ſemper comitatur ſolem: quia tunc eſt conſcientia pacata, quando ſequitur Chriſtum, & ei adhæret. Secunda eſt pax temporis, & hęc eſt facies Saturni, quia Saturnus dicitur

dicitur a ſaturitate & abundantia, quã tribuit pax temporis. Tertia eſt pax ęternitatis, & hęc eſt facies lunę ſecundum illud Pſalmi: Luna perfecta in æ-
Pſ. 88. ternum.

Tertio charitas quę aſſimilatur Gemini, cuius prima facies eſt Iouis, ſecunda Mercurij, tertia lunæ. Eſt etiã triplex, ſcilicet incipientium, & hęc eſt Iouis, quia ex parte ſuperiori primus planeta beniuolus & calidus. Item eſt proficientium, & hęc eſt facies Mercurij, qui dicitur fuiſſe Deus mercatorum propter hoc quòd natum vel conceptum ſub eo diſponit ad vſum computationis & ratiocinij (vt dictum fuit ſupra capitu. ſeptimo.) Mercatorum enim eſt ſemper in lucro proficere. Item eſt charitas perfectorum. Et hęc eſt facies lunę, quia luna dominatur aquis & charitas perfecta dominatur
Cant. 8. tribulationibus. Cantic. Aquę multę, non potuerunt extinguere charitatem.

Quarto, modeſtia quę aſſimilatur Cancro. Cuius prima facies eſt Veneris, ſecunda Martis, tertia Lunę: eſt triplex. Prima eſt circa veſtium apparatum, & hęc eſt facies Veneris. Nam venus (vt dictum eſt ſupra in eodem capitulo ſeptimo) dicitur diſponere natos vt ſint veſtium muliebrium inciſores,
Ptho. vt dicit Ptholomeus. Secunda ſpecies modeſtię eſt circa exteriores corporis motus. Et hęc eſt facies Martis, quia Mars (ſecundum Ptholo.) diſponit ad mobilitatem & leuitatem. Tertia eſt circa ludum, & hęc eſt facies Lunę: quia luna (vt idem Ptholom. dicit) exiſtens in ſecundo ſigno pòſt aſcendens, oſtendit mœrorem & triſtitiam per quam ſcilicet temperantur ludi.

Quinto benignitas, quæ aſſimilatur leoni, cuius prima facies eſt Saturni, ſecunda Iouis, tertia Martis: eſt triplex. prima ſcilicet in ſupportando, & hęc eſt facies Saturni qui in motu ſuo eſt tardiſſimus, quia homo qui benignus eſt, tardiſſimè mouetur ad iram contra alium, vnde ſcit ſupportare. Item etiam debet eſſe benignitas in cõmunicando, & hęc eſt facies Iouis qui omnibus dicitur prodeſſe & nulli nocere. Item in conuerſando: & hęc eſt facies Martis. Nam Mars dominatur colerę. Et ille qui vult benignè conuerſari, oportet, quòd dominetur irę. Nam licet Mars ſit de ſe incenſiuus, tamen coniunctus veneri temperatur. Et ſic homo coniunctus proximo, vt bene conuiuat ei (etiam ſi de natura ſua eſſet agreſtis & aſper) debet tamen ſeipſum per benignitatem temperare.

Sexto caſtitas quę aſſimilatur Virgini, cuius prima facies eſt Solis, ſecunda Veneris, tertia Mercurij: eſt triplex. prima eſt caſtitas virginalis: & illa eſt facies ſolis, quia eſt pręclariſſima. Sap. 4.
Sapien. O quàm pulchra eſt & caſta generatio cum claritate. ſecunda autem eſt caſtitas coniugalis: & illa eſt facies Veneris. Quia licet venus incitet ad amorem: tamen eſt temperata in qualitatibus. Et taliter amor carnalis coniugum ſi ſit temperatus & honeſtus, caſtitas vocatur. Tertia vidualis & hęc eſt facies Mercurij. Nam mercurius cum ſole graditur & non longe a ſole recedit, nunquam plus triginta gradibus diſtans ab eo: & dicitur pręeſſe ſeminibus. vnde ſignificat vitam vidualem quæ ſemper debet vacare Deo, ſicut legitur de Sancta Anna. Quòd ieiunijs & obſecrationibus erat ſeruiens domino die ac nocte. Luc. 2.

Item debet vacare eleemoſynis, quę ſunt ſemina quibus recolligitur fructus ęternus. De quo ſemine dicit Apoſtolus: Qui parcè ſeminát, parce metet. 2. Cor. 9.

Septimo manſuetudo quę aſſimilatur librę. Cuius prima facies eſt lunę, ſecunda Saturni, tertia Iouis, debet eſſe triplex, ſcilicet in appetitu, vt ad vindictam non excandeſcat. Eccleſiaſt. Eccl. 10.
Filij in manſuetudine animam tuam ſerua. Et hęc eſt facies lunę quę temperat calorem ſolis in iſtis inferioribus: & ſic manſuetudo temperat feruorem irę.

Manſuetudo enim eſt temperantia iratum, vt dicit Philoſophus. Item debet eſſe manſuetudo in motu ſiue actu, ſcilicet vt non impetuoſè vel rapidè, ſed planè & modeſtè opera ſua perficiat. Et hęc eſt facies Saturni, cuius motus non eſt impetuoſus vel rapidus, ſed planus & moroſus. Eccleſiaſti. Ariſt. 4. Ethi. Eccl. 3.
Fili in manſuetudine opera tua perfice.

Tertio

Tertio debet haberi manſuetudo in
auditu, ſcilicet vt ex ira veritati non
Eccl. 5. contradicat, Eccl. Eſto manſuetus ad au
diendum verbum. Et hæc eſt facies Io-
uis: quia Iuppiter (vt dicũt Aſtrologi)
inuenitur veridicus in ſuis ſignificatio-
nibus, & ſignificat ſapientiam, & ratio-
nem. Sapientia enim & ratio veritati
non contradicunt.

Octauo continentia, quæ aſsimilatur
Scorpioni. (Cuius prima facies eſt mar-
tis, ſecunda ſolis, tertia veneris) eſt tri-
plex, Vna eſt a conceſſo, & licito, vt cũ
quis continet ſimpliciter ab omni actu
venereo, etiam à matrimonio, & talis
continens oportet, ꝙ habeat cõtinuum
bellum cum carne, quia caro concupi-
ſcit aduerſus ſpiritum. Et hæc eſt facies
Martis, qui diſponit, & incitat ad bella.
ſecunda eſt a turpi, & illicito, ſicut con-
tinere à fornicatione, & adulterio, & ſtu
pro, & huiuſmodi. Et iſta eſt facies ſo-
lis, cuius radius non coinquinatur im-
mundicijs. Tertio eſt ab immoderato, &
ſuperfluo vſu cibi, vel matrimonij. Et
Gal. 5. hæc eſt facies Veneris, quæ temperat ma
litiam, malitiã inquam, i. inordinatam
cõcupiſcentiam cibi, vel actus venerei.

Nono patientia, quæ aſsimilatur Sa-
gittario. (Cuius prima facies eſt Mer-
curij, ſecunda Lunæ, tertia Saturni,) eſt
tripliciter commendabilis. Primo quan
do quis patitur vtiliter, puta quando
patitur propter iuſtitiam, quia talis pa
tientia acquirit meritum æternæ beati-
Matt. 5. tudinis ſecundum illud: Beati qui perſe
cutionem patiuntur propter iuſtitiam.
Talis eſt qui ſequitur Chriſtum qui paſ
ſus eſt propter iuſtificationem noſtram.
Hæc eſt facies Mercurij, qui (vt dictum
eſt) ſequitur motu ſuo ſolem. Chriſtus
enim eſt Sol iuſtitiæ. Secundo quando
quis patitur libenter, id eſt, voluntariè
1. Pet. 4 Pet. Nemo veſtrũm patiatur quaſi homi
cida, & fur, qui ſcilicet inuitè patiũtor,
2. Cor. Apo. Libenter gloriabor in infirmitati-
12. bus meis: Et hæc eſt facies Lunæ quæ ſuo
motu æclipſatur. Talis eſt qui ſua vo-
luntate patitur. Tertio quando quis pa-
titur firmiter ſiue longanimiter, vt ſci-
licet nõ deficiat propter paſsionis diu-
Ephe. 3. turnitatem, Apo. obſecro vos, ne deficia
tis in tribulationibus. Et hæc eſt facies
Saturni, qui habet motum longum, &
diuturnum. & complet curſum ſuũ in 30. an.

Decimo gaudium ſanctorum, quod
aſsimilatur Capricorno (cuius prima
facies eſt Iouis, ſecũda Martis tertia So
lis,) eſt triplex. Primo, ꝙ quis gaudeat
de proſperitate proximi, ſicut membrũ
de commoditate commembri ſui. Cor. 1. Cor.
Si gloriatur vnum membrum congau- 12.
dent omnia membra, & hæc eſt facies
Iouis de quo dicunt aſtrologi, quòd ha
bet exaltationem, & gaudium ſuum in
geminis, tribus gradibus. Nam dum quis
gaudet de bono proximi, gaudium ge-
minatur, & hæc debet habere tres gra-
dus, quia debet gaudere de bono proxi-
mi ſpirituali, corporali, temporali.
Secundum eſt gaudere de aduerſitati-
bus mundi, per hoc enim homo conſo-
ciatur Chriſto. Pet. Cõmunicantes Chri
ſti paſsionibus gaudete. Et hæc eſt facies 1. Pet. 3
Martis, quia mars erigitur, & exaltatur
in Capricorno, & ibi eſt gloria ſua ſi-
ue gaudium, (vt dictum eſt ſupra ca.
xxviij.) Quaſi enim Capricornus eſt mũ
dus, cornibus, id eſt, aduerſitatibus ſuis
nos impetens, & percutiens in quo vir
ſanctus non conturbatur, ſed gaudet.
Iacob. Omne gaudium exiſtimate fra- Iaco. 1.
tres chariſsimi, cum in tentationes va-
rias incideritis. Tertium eſt gaudere de
nixu ſiue exercitio interioris habitus
virtuoſi, Prouer. gaudium eſt iuſto face Pro. 21.
re iudicium: & hæc eſt facies ſolis, qui
gloriam luminis ſui quod valde eſt gau
dioſum, non habet ab extrinſeco, ſed a
ſeipſo. Pſa. Omnis gloria eius ab intus. Pſal. 44

Vndecimo bonitas, quæ aſsimilatur
Aquario, Cuius prima facies eſt Vene-
ris, ſecunda Mercurij, tertia Lunæ, eſt
triplex ſcilicet delectabilitatis, hone-
ſtatis, & vtilitatis, vnde Ambr. diuidit Ambr.
bonum in tria, ſcilicet delectabile quod li. de of
ſolum ratione delectationis eſt appeti- fic.
bile, vnde tale quandoque poteſt eſſe &
noxium & proficuum; honeſtum & in-
honeſtum, ſicut patet in amore coniu-
gali, & in vſu matrimoniali: & hæc eſt
facies Veneris. Item in bonum hone-
ſtum, quod ex ſeipſo habet rationem
appetibilis ſicut ſapientia, & hæc eſt fa
cies Mercurij, qui dicitur diſponere ad
ſapientiam. Item in bonum vtile, quod
ſcilicet eſt appetibile in ordine ad a-
liud, & hæc eſt facies Lunæ, quæ mul-
tum confert iſtis inferioribus, Quia (ſi-
cut dicit Baſilius.) Ipſa eſt decor no- Baſ.
ctis, mater roris, miniſtra humoris, &
dominatrix maris.

Duode-

Duodecimo lõganimitas, id eſt, perſeuerantia in bonis, quæ aſsimilatur Piſci, (cuius prima facies eſt Saturni, ſecunda Iouis, tertia Martis,) cauſatur ex tribus. Primo ex abundantia virtutis, quia quanto aliquis plus habet de virtute tanto plus toleiat difficile, & hæc eſt facies Saturni qui, (vt dictum eſt) dicitur a Saturitate, id eſt, abundantia. Secundo ex temperantia operis, quia quanto quis moderatius agit, tanto diutius durat, & hæc eſt facies Iouis, qui eſt planeta temperatus in ſuis qualitatibus. Tertio ex magnanimitate cordis, & hæc eſt facies Martis, qui diſponit ad animoſitatem. Et ſic patet, quomodo fructus Spiritusſancti aſsimilantur ſignis cœli, quibus ſcilicet fructibus per ipſum ſpiritum virtutes cœlorum, id eſt cœleſtium mentium perficiuntur, & firmantur in bono. vnde Pſalm. Pſal. 32 Verbo domini cœli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis virtus eorum.

Quid, & vbi ſit beatitudo æterna, electorumq́ gloria, per ſeptem cœli empyrei proprietates declaratur. Cap. XXXII.

GLoriam æternæ beatitudinis repręſentat cœlum empyreum. Oportet enim locum, & locatum inuicem continuari, vnde cum cœlum empyreum ſit locus gloriæ beatorum, oportet, ꝙ eorũ ſtatus conformetur. Et iſta conformitas attenditur quantum ad ſeptem. Nam primo cœlum empyreum dicitur proprium Dei habitaculum. de hoc enim Iſa. 66. ipſe Deus dixit, Cœlum ſedes mea, & terra ſcabellum pedum meorum. Hæc enim duo corpora in mundo maximè repræſentat Dei æternitatem, & immutabilitatem, ſcilicet corpus ſupremum quod vocamus empyreum, quia illud ſolum inter ſphæras cœleſtes ponimus immobile, & ideo aſsimilatur ſedi in qua ſedens quieſcit. Et corpus infimum, ſcilicet terra quod a ſuo ſitu nunquam mouetur. Et ideo aſsimilatur ſcabello, qđ etiam oportet eſſe quietum, & firmum, Eccl. 1. Eccl. In æternum ſtat, quia in cœlo empyreo maximè refulget diuinæ virtutis operatio. Ideo ſpecialiter dicitur ibi eſſe ſedes Dei, & habitatio Dei, Pſal. 10 Pſal. Dominus in cœlo ſedes eius. Et hinc eſt, ꝙ homines orare volentes, manus ad cœlum leuãt tanquam ad Dominum eius.

Hoc autem competit bene gloriæ beatorum, in quibus Deus immobiliter habitat ita, vt nunquam ab eis ſeparetur, & ideo replet eos lętitia ęterna, & gloria, ſecundum illud Pſalm. In æternum Pſal. 5. exultabunt, habitabis in eis, & gloriabuntur in te.

Secundo cœlum empyreum eſt claritate lucidum, vnde empyreum dicitur cœlum igneum nõ ab ardore, ſed à ſplẽdore. Conueniens enim eſt (ſecundum Baſilium,) vt ſicut damnati habent ex- Baſi. li. Hexã. tremas tenebras, ita beati habeant extremam lucem. Et hoc etiam competit beatis quorum mens per lumen infuſum gloriæ confortata, & eleuata, ineffabile & increatum lumen attingit, ſecundum illud Pſal. In lumine tuo videbimus lu- Pſal. 35 men. Repræſentat etiam illud ſplendidiſsimum, cœlum claritatem glorioſam, quam corpora glorioſa poſt reſurrectionem habebunt. Sapien. Fulge- Sap. 3. bunt iuſti ſicut Sol in Regno patris eorum.

Tertio cœlum empyreum eſt capacitate maximum. Nam infra ſe includit omnia corporalia. Et hoc etiam competit beatorum Felicitati, quæ ſcilicet includit, & continet omnia deſiderabilia, vnde Boetius dicit, quòd beatitudo Boe. de conſi. eſt ſtatus omnium bonorum aggregatione perfectus, & ideo ibi ſatiabitur ſolum humanus appetitus, ſecundum illud Pſal. Satiabor cum apparuerit glo- Pſal. 16 ria tua.

Quarto eſt figura ſphæricum. Figura autem ſphærica cum careat initio & fine, repręſentat æternitatem Dei, quam Beati participant: ipſum Deum per eſſentiam videndo, ſecundum illud Ioan. Ioã. 17. Hæc eſt vita ęterna, vt cognoſcant te ſolum Deum verum. Et ideo beati dicuntur eſſe in vita æterna, id eſt, in vita interminabili, & perfecta. Nam æternitas eſt interminabilis vitæ tota ſimul & perfecta poſſeſsio, vt Boetius dicit. Vnde quia beati habent vitam interminabilem, & intranſmutabilem non ſolum ſecundum eſſe, ſed etiam vlterius ſecundum operationem: quia quantum ad illam operationem qua Verbum vident, non ſunt in ſanctis volubiles cogitationes: (vt Aug. dicit.) Et ideo dici- Aug. 15 de trin. tur Dan. quod erunt quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. Dan. 12

Quinto eſt ab omni motu quietum. Nam

Nam ſi eſſet motũ, motus eius deprehen-
deretur per aliquod corpus apparens
ſicut deprehenditur motus aliarũ ſphæ-
rarum: quod minime apparet, & ideo cę-
lum emphyreum eſt omnino quietum.
Baſi. 2. Hexa. vnde Baſilius dicit, quod remuneratio;
quæ pro dignis operationibus reſtaura-
tur in ea luce, quæ eſt extra mundum,
quietis domicilium ſortietur. Sic etiam
ſtatus beatorum vltimo fini inhæren-
tium eſt ſtatus omnimodę quietis & pa
Pſ. 147 cis ſecundum illud: Poſuit fines tuos, pa
cem.

Habent enim quietem ab omni labo
Apo. 14 re, ſecundum illud Apocalip. Amodo
iam dicit ſpiritus, vt requieſcant a labo
Pſal. 4. ribus ſuis. Item ab omni moleſtia vel
inquietatione. Pſalm In pace in idipſum
dormiam & requieſcam.

Sed nota, quòd quamuis cœlum em-
pyreum ſit immotum, habet tamen (ſe-
cundum aliquos) influentiam ſuper alia
corpora quæ mouentur, ſicut etiam ſu-
premi angeli qui aſſiſtunt, habent in-
fluentiam ſuper medios & vltimos qui
mittuntur, quamuis ipſi non mittantur.
Influit autem cœlum empyreum in pri-
mum mobile non ad tranſiens & adue-
niens per motum, ſed ad fixum & ſtabi-
le puta virtutem continendi & cauſan-
di, vel aliud huiuſmodi ad dignitatem
pertinens. Similiter beati qui ſunt in
patria, influunt nobis qui ſumus in via
ſuffragia & beneficia multa, & præci-
puè ſpiritualia quæ ſunt fixa & ſtabilia
Iob. 5. bona. vnde Iob hortatur hominem via-
torem, dicens: Voca, ſi eſt qui tibi re-
ſpondeat & ad aliquem ſanctorum con-
uertere.

Sexto eſt a difformitate remotum Eſt
enim totaliter vniforme non habens
partium difformitatem, ſicut cœlũ ſtel-
latum. Quod etiam competit beatitu-
dini ſanctorum, non quidem ex parte
beatorum cum beatitudo vnius ſit ma-
ior, quàm beatitudo alterius (ſecundum
illud Corinth.) Stella differt a ſtella in
1. Cor. 15. claritate, & ſic ex parte beatorum eſt
ibi quædam difformitas graduum. pro-
Io. 14. pter quod dicit Chriſtus: In domo pa-
tris mei manſiones multæ ſunt. ſed ex
parte Dei beatificantis qui eſt beatitudi
Augu. conf. nis obiectum, ex cuius cognitione ſal-
uus aliquis efficitur & beatus (ſecundũ
lib. 3. illud Augu.) Beatus qui te nouit etiam
ſi alia ignoret; ipſa beatitudo ſanctorũ
eſt ſimplex & vniformis. Quia licet di-
cantur eſſe ibi congregata omnia bona,
tamen illa congregatio bonorum eſt in
Deo. nõ per modum compoſitionis, ſed
per modum ſimplicitatis: quia quæ in
creaturis multiplicia ſunt in Deo præ-
exiſtunt ſimpliciter & vnitè. Et hinc eſt
quòd diuina beatitudo vna & ſimplex
exiſtens, & nihilominus omnem beati-
tudinem complectitur. Quia quicquid
eſt deſiderabile in quacunque beatitu-
dine vel vera vel falſa, totum eminen-
tius in diuina beatitudine præexiſtit.
De contemplatiua enim felicitate ha-
bet certiſſimam & continuam contem-
plationem ſui & aliorum omnium. De
actiua vero gubernationem totius vni-
uerſi. De terrena autem fœlicitate quæ
conſiſtit in voluptate, diuitijs, poteſta-
te, dignitate, & fama (ſecundum Boe.) Boe. 3. conſo.
habet gaudiũ de ſe & de omnibus alijs
pro delectatione, pro diuitijs omnimo-
dam ſufficientiam quam diuitiæ pro-
mittunt, pro poteſtate omnipotentiam,
pro dignitate omne regimen, pro fama
admirationem totius creaturæ.

Septimo cœlum empyreum eſt ſitu ſu-
premum, quia a centro maxime remo-
tum. Iſaiæ. Sicut exaltantur cœli a ter- Iſa. 55.
ra &c. Ita etiam beatitudo ſanctorum
eſt ſummum omnia bona tranſcendens.
Nam quantum ad obiectum, eſt ſummũ
bonum ſimpliciter: ſed quantum ad actũ
in creaturis beatis eſt ſummum bonum
non ſimpliciter ſed in genere bonorum
participabilium a creatura. Et tanta eſt
excellẽtia illius beatitudinis, quam de-
ſignat cœli empyrei excellentia localis,
quod (vt dicit Apo.) Nec oculus vidit, 1. Cor. 2
nec auris audiuit.

De varijs gratiæ gratumfacientis effectibus, quæ primo mobili, rori, aquæ, nonnullisque mirabilibus fontibus aſſimilatur, ac etiam flumini de Paradiſo egredienti in quatuor diuiſo capita, quorum nomina eorumque effectus hic exprimuntur, atque ipſi gratiæ perfectiſſimè comparantur. Cap. XXXIII.

Gratia gratum faciens aſſimilatur
primo mobili propter quatuor. Cap. 33
Primo, quia illud cœlum eſt empy-
reo cœlo immediatum. Cœlum enim
empyreum deputatum gloriæ beatorum
idipſum repræſentat. Sicut ergo illud
cœlum immediatè ſe habet ad empy-
reum.

reum. Ita gratia immediate ſe habet ad gloriam, ſicut motus ad terminum, vel ſicut imperfectum ad perfectum. Rom.
Iom. 6.
Gratia Dei vita æterna.

Secundo, quia illud cœlum eſt in ordine cœlorum mobilium decimum. Nã (ſecundum Prolo. Meſallach. & ſecundum Alphetragium in Aſtrologia noſtra) ſupra firmamentum, ideſt cœlum ſtellatum, quod eſt octaua ſphera, oportet ponere aliam ſpheram nonam quã vocamus cœlum criſtallinum, in quod reducitur motus orbis ſignorum qui eſt ab occidente in orientem. Et ſimiliter ſupra hanc oportet ponere ſphæram decimam: in quam reducitur motus diurnus qui eſt ab oriente in occidentem, & hęc decima ſphæra (vt dicunt) eſt primum cœlum mobile. Hic igitur ordo ſiue numerus huius ſphęræ (quæ ſcilicet eſt decima) competit etiam gratiæ ſine qua decem præcepta decalogi non implentur. Ipſa enim eſt lucerna cum qua decima dragma perdita per peccatum, ideſt humana natura recuperatur, ideſt iuſtificatur. Vnde Apo. Iuſtificati ergo gratia Chriſti, hæredes ſumus, ſecundum ſpem vitæ æternæ.
Meſa. li. de ſphera mota.
Luc. 15.
Titũ. 3.

Tertio, quia hæc ſphæra decima, inter oẽs ſphęras mobiles obtinet principatum. Eſt enim primum mobile, & ideo non habet niſi vnicum motum, ſcilicet diurnum. Oportet enim multitudinem ab vnitate cauſari. Et natura (ſicut dicit Philoſophus,) non tranſit de extremo ad extremum, niſi per mediũ, & ideo non eſt ſaltus naturæ ab eo, qđ habet vnicum motum, ad aliud quod habet tres, niſi per medium, quod habet duos. Cum ergo in ſphęra ſtellarum fixarum deprehenſus ſit ab Aſtrologis triplex motus (vt dictum eſt ſupra capitulo. 30.) ſcilicet diurnus ab oriente in occidentem ſupra polos mundi: & alter ſtellarum fixarum econtrario ab occidente in orientem; tertius acceſſionis & receſſionis: patet ſecundum prædicta, quòd ſphęra ſtellarum fixarum non poteſt eſſe primum mobile, ſed oportet ante eam eſſe alias duas ſphęras, ſcilicet vnam quæ habet tantum duos motus, ſcilicet diurnum ab oriente in occidentem; & decliuum, qui eſt econtrario ab occidente in orientem, & iſta eſt ſphæra nona, & aliam decimam ante iſtam quæ habeat tantum vnicum motum, ſcilicet diurnum. Illud enim quod eſt primum in genere corporum mobilium, non poteſt eſſe multiforme & varium in motibus, quia ab vno motore primo & ſimplici in eo, quod mouetur, ab ipſo non poteſt eſſe niſi vnus motus. Quia ergo diuina gratia eſt id quo anima primò mouetur ad iuſtitiam, rectè in cœli primo motu deſignatur. Eſt etiam motus gratiæ vniformis in quantum non inclinat niſi ad bonum. Malum enim, quia multifarie contingit (vt dicit Dionyſius) habet motus multiformes. Ipſa etiam gratia eſt, qua Deo vnimur, & eſt motus eius diurnus, id eſt lucidus & velox. Neſcit enim tarda molimina Spiritus ſancti gratia.
Ariſto. de Animal.
Dio. de di. no.
Hiero.

Quarto, firmamentum ſiue cœlum ſtellatum eſt omnium motuum cauſantium & menſurantium. Nam illud quod eſt primum in aliquo genere, eſt cauſa & menſura aliorum: quare cum motus localis ſit primus motus, vt Philoſophus probat, & inter motus morales gratia eſt primus motus omnium virtutum & motuum, qui ſunt in nobis ad actus virtuoſos & interiores. Omnes enim virtutes gratuitæ cauſantur a gratia. ſicut omnes potentiæ animæ ab eſſentia animæ. Vnde gratia eſt in ipſa eſſentia animæ: virtutes autem ſunt in potentijs tanquam in ſubiecto.
Ariſt. de cœli. & mũdo.

Item gratia illuminat animam ad cognoſcendum defectus ſuos, quos peccati tenebra occultat. Nam ſicut adueniente lumine ſolis fugatur tenebra noctis & pulchritudo vniuerſi apparet. Ita cum gratia illuminat animam videt defectus ſuos quos primo non videbat, ſicut atomi in radijs ſolis apparent & in vmbra nõ. Ita minima peccata in conſcientia illuminata. Ps. Accedite ad eum, & illuminamini. Sed nota ꝙ ſicut ſol non illuminat cecos quamuis oriatur ſuper bonos & malos: Ita nec gratia peccatores, quia peccatores ſunt in contraria diſpoſitione, ſcilicet per obſtaculum peccati Io. Tenebræ eũ non comprehenderunt, ſcilicet lucem gratiæ, ideo dicitur Ephe. Exurge qui dormis.
Pſ. 33.
Io. 1.
Eph. 5.

Item gratia aſſimilatur rori.

Primo, quia ros ex alto manat: generatur, enim ros in alto flante vento calido. i. auſtro, quia gratia deſcendit nobis

bis infundente Spiritusſancto. Non eſt
enim ros (teſte Philoſo.) niſi pluuia pau
Ariſt. ca Auſter aut rorem gignit, quem aqui-
pro. 12. lo ſua frigiditate diſpergit, quia gra-
tia quam deus hominibus infundit, dia
bolus, ſi poteſt, eam corrumpit, dum cul
pam contrariam gratiæ introducit. Di
cit tamen Baſilius, ꝙ luna eſt mater ro-
Baſ. ris, quia ſcilicet domina noſtra in luna
ſignificata, totius gratiæ impetratrix
exiſtit. Et ideo quicquid ros gratiæ in
nobis facit totum poteſt dici opus vir-
ginis.

Secundo, quia ros ſerenitatem & tem
periem amat. Nam ros non generatur
niſi in ſereno & tempore temperato, quia
ſi non ſit ſerenum impeditur appropin
quatio ſolis vaporem eleuantis, qui eſt
materia roris. Si autem eſt æſtus conſu
mitur ipſe vapor ſubtilis: vapor enim
roridus ſubtilior eſt inter vapores hu-
midos, & ideo eleuatur ad ſupremum
interſticium aeris excluſiue, quia ille lo
cus temperatus eſt eo, ꝙ medium eſt in-
ter calidiſſimum & frigidiſſimum, ideo
ibi æqualiter agit calor congelationē
impediens, & frigus comprimens. Vnde
ille locus ſtrictus ab Ariſto. dicitur, quia
clauſus eſt inter duo extrema. Ros ergo
eſt diuina gratia, quæ nullo modo inue
nitur in anima niſi ſerena ſit & a pec-
cato pura. Non n ſol lumen gratiæ in-
fluens, appropinquare poteſt, vbi men-
tis ſerenitas deeſt. Item æſtus concupi-
ſcētiæ deſtruit vaporem gratiæ, & ideo
oportet ꝙ reprimatur remedio tempe-
rantiæ, ſiue abſtinentiæ.

Tertio, quia ros terras inebriat, ſcili
cet quia diuina gratia mentes a terre-
nis delitijs alienat.

Quarto, quia ros in ſeminibus me-
dullam ampliat. Ita diuina gratia in
nobis omnia bona multiplicat.

Quinto, quia ros oſtreas & piſces
maris impinguat, quia gratia mentes
humanas per amorē charitatis dilatat.

Sexto, quia margaritam in conchilia
generat, quia per diuinam gratiam fi-
lius Dei in vtero virginali eſt generat⁹.

Septimo, quia pullos coruinos ſuſten
tat antequam nigreſcant: quia gratia
animam non deſerit quam ſpiritualiter
paſcit, niſi poſtquam per culpam nigre
ſcere incipit. Eſt enim gratia cibus ſpi-
ritualis animæ ſicut panis eſt cibus ma
terialis corporis.

Octauo, quia ros cauſat dulcedinem.
Nam quamuis videatur inſipidus, eſt
tamen poteſtate dulciſſimus & mellis
in herbis & floribus cauſatiuus. Nihil
enim ſapientes mel aliud eſſe dicunt ꝙ
rorem, calore digeſtum in aere. Ita ſimi
liter gratia diuina quæ eſt in pœniten-
tia modò nō ſentitur ſic ſapida, quam-
uis ſit prædulciſſima ſicut apparebit in
patria.

Item gratia diuina aſſimilatur aquæ.

Primo, quia aqua eſt æſtus refrigera-
tiua: eſt enim aqua frigida ex natura,
quare in calore æſtatis homines bal-
neant ſe aquis, anętes & anſeres ſunt ob
hanc cauſam continuè in aquis commo
rantes. Et ita etiam ſimili modo diuina
gratia animæ refrigerium tribuit, dum
calorem concupiſcentiæ inflammantis
extinguit.

Secundo, ratione coniunctionis, quia
eſt ſeparatarum partium coniunctiua.
Nam terra præ ſiccitate in puluerem ca
deret, niſi eius partes aqua connecteret.
Vnde caſeus caprinus, quia parum ha-
bet de humiditate tot⁹ eſt interius ocu
latus & diſcontinuatus: non ſic pecori-
nus, quia magis humore eſt plenus.
Ita ſimiliter gratia diuerſorum cordiū
eſt vnitiua, vt ſit in diuerſis voluntas
vna.

Tertio, quia eſt viriditatis conſerua
tiua, quòd appareat in omnibus herbis
& plantis, quarum virores pendent ex
aquis. Areſcit enim in breui quęcunq;
planta, ſi non in virore ſuo per aquam
fuerit conſeruata. Et ita gratia Dei eſt
in bono conſeruatiua, dum in peccata
cadere non permittit.

Quarto, quia eſt reſiſtentium ſubuer
ſiua. Nam omnia reſiſtentia ſibi vaſtat
& alta in planum humiliat. Quando. n.
aqua terram vel aliquod aliud intrat,
terram excauat & a fundamētis omnia
ſubleuat, & ſic omnia complanat. Ita
gratia omnia ſibi reſiſtentia in regno
animæ, deſtruit, dum altiſſima corda
conuertit, & ſuo dominio ſubijcit.

Quinto, quia eſt vacui repletiua. Nā
replet omnes foſſas ſibi obuias, vt nihil
eſſe vacuum permittat in loco quem
inhabitat. Et ſic gratia eſt beatorum
hominum repletiua, dum nihil in ani-
ma vacuum derelinquit, eo quòd om-
nes virtutes ibi gignit, quibus omnem
patientiam perficiunt, & ad ſuum com-
plementum

plementum addunt.

Sexto, ratione caloris. quia ab alto
cadens, eſt caloris cauſatiua. Nam in
alueo fluens non caleſcit, quia tardè
mouetur; ſed aqua cadens ab alto, ci-
tius mouetur & deſcendit velocius. Mo
tus enim niſi ſit velox, calorem non in-
ducit. Quaſi autem aqua fluida eſt gra-
tia humana. Hæc enim cito labitur, quã
faciliter amittitur: & hoc non calefa-
cit, quia diuinum amorem non inducit,
immo frequenter oppoſitum. Vnde
Gal. 1. Apo. dicit. Si adhuc hominibus place-
rem, Chriſti ſeruus non eſſem &c. Sed
aqua cadens ab alto, eſt gratia veniens
a Deo. Et hęc eſt aqua quæ velociter de
ſcẽdit, quia neſcit tarda molimina Spi
Act. 2. ritusſancti gratia, ſicut dicit gloſa Hie
ronymi ſuper illud Actuum; Et factus
eſt de cœlo repẽte ſonus &c. Vnde hæc
etiam eſt aqua, quæ charitatis igne ani
mam calefacit.

Item ipſa gratia diuina ſuperabun-
dans facit in quocunque homine ceſſa
re tentationes diaboli, ſicut in multa
pluuia ceſſant vẽti, eo quòd vapor ſic-
cus qui eſt materia venti, impeditur, &
nõ eleuatur amplius vẽtus, & hoc abun
dante ſuo contrario, cum contrarium
magis forte, impedit contrarum minus
forte. Quaſi ergo multa pluuia in ter-
ra, eſt abundantia gratiæ in anima, in
qua ceſſant venti malarum tentationũ.
Eo quòd vapor, ideſt appetitus peccati
non eleuatur in corde ſuo contrario,
ſcilicet Dei gratia ibidem abundante.

Item gratia Dei aſſimilatur fluuio
de Paradiſo egredienti, qui diuiditur
Gen. 2. in quatuor capita, ideſt in quatuor flu
mina. Hæc enim in diuerſis quatuor
habet modos. Eſt enim in pœnitentibꝰ
turbida. Et hęc gratia aſſimilatur Geõ,
ideſt Nilo, q eſt fluuius Meſopotamię
ſemper turbidus & circuit terram Ae-
thiopię, i. mentes hominum denigrato-
rum. Ethiopes enim nigri ſunt. & de-
ſcendit per Aegyptum, ideſt per corda
ſuperborum quę ſunt tenebroſa, lumine
vero ſapientiæ carentia. Aegyptus. n.
interpretatur tenebra, cuius planiciem
ideſt humilem cognitionem, Nilus, id-
eſt gratia pœnitentię irrigat: cumulis
arenarum, ideſt memorijs peccatorum
claudentibus oſtia eius. Nam peccato-
rum memoria ſuperbam mentem hu-
miliat, & ipſa humilitas gratiam reti-
net, ne defluuat. Hic fluuius habet coco
drillos, ideſt demones infeſtantes. Sed
beſtiola quędam quæ dicitur endros, lu
to ſe inuoluens, intrat per os in ventrẽ
eius, & rapit omnia interiora eius, eũq;
occidit. Hęc beſtiola humilitatẽ Chri-
ſti ſignificat, quę luto carnis noſtræ ſe
veſtiens diabolicum ventrem, ideſt uir-
tutem dirupit: & quos ſibi incorpora-
uerat extraxit, eiuſque virtutẽ extinxit.

Secũdo, gratia Chriſti eſt in obedien-
tibus plurima, & hęc aſſimilatur Phy-
ſon, qui circuit terram Euilath, ideſt
Indiam. Nam India in ſcriptura inter-
pretatur nutus vel dilucidus, quia ſcili
licet vir obediens nutu alterius, ſcili-
cet ſuperioris, ſibi dilucidato, ideſt oſtẽ
ſo, mouetur. Et dicitur Phyſon Gręcè,
decem Latinè, eo quòd decem in ſe reci
pit flumina, ideſt obſeruantiam & im-
pletionem decem pręceptorum legis.
Hic fluuius abundat arenulis aureis &
gemmis pręcioſis, & in eius etiam li-
tore creſcunt aromaticæ & medicina-
les herbę. Arenulę aureę ſunt exempla
ſpecioſa, gemmę pręcioſæ ſunt merita
copioſa, medicinales herbę ſunt vitio-
rũ remedia virtuoſa: quę omnia abun-
danter inueniuntur in vere obediẽtibꝰ.

Tertio, gratia Chriſti in patientibus
eſt ſubita ſiue feſtina. Vnde aſſimilatur
fluuio Tigris, qui ad inſtar Tigris ani-
malis velociſſimè currit ad modum ſa-
gittę, (vt dicit Ioſephus,) quia ſcilicet
paſſiones & tribulationes pręſentes fa
ciunt nos ad Deum currere velociter. Pſ. 15.
Pſal. Multiplicatę ſunt infirmitates eo-
rum, poſtea accelerauerunt: ſicut equus
calcaribus percuſſus velocius currit.
Hic pergit cõtra Aſſirios, qui interpre
tantur Deprimẽtes, quia ſcilicet patien
tia contra perſecutiones & depreſſio-
nes, hominem inuictũ reddit. Item poſt
multos circuitus intrat mare rubrum:
quia quandoque poſt multas paſſiones
perducit ad martyrium quod propter
rubedinem effuſi ſanguinis per mare ru
brum deſignatur.

Quarto, Chriſti gratia eſt fructifera
in diligẽtibus. Et hęc aſſimilatur Eufra
ti qui interpretatur frugifer: nullus. n.
eſt fructus operis ſine gratia dilectio-
nis. Hic eſt fluuius Meſopotamię quę
interpretatur altitudo cuiuſdam voca
tionis, quia ſcilicet altitudo chriſtianę
vocationis conſiſtit in dilectione cha-
ritatis.

ritatis. Hic eſt copioſus in gemmis: quia charitas abundat in operibus virtuoſis, & meritorijs.

Item gratia Dei aſsimilatur, quibuſdam fontibus mirabilibus, qui inueniũtur in quibuſdam prouincijs ſecundùm v. differentias, quæ ſunt in effectibus gratiæ. Refert enim Auguſt. & etiam Iſido. [Aug. de ci. Dei.] quòd ſunt duo fontes in Boetia, e quorum vnus memoriam, & alter obliuionẽ inducit. Et hęc eſt prima contrarietas in effectibus gratiæ: quia gratia facit obliuionem temporalium, & memoriam ſpiritualium. Et hęc fuit in Apoſtolo di- [Phil. 3.] cente: Quæ retro ſunt, obliuiſcens, ſcilicet temporalia: ad ea vero, quę ſunt priora, extendens me, ſcilicet ad ſpiritualia.

Secundo refert Auguſt. quòd eſt quidã fons in Aegypto, in quo faces extinguantur accenſæ, & accendantur extinctæ. Et hęc eſt ſecunda contrarietas gratiæ. quia extinguit vitia, & accendit vir- [Ro. 13.] tutes, Rom. abijciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis.

Tertio dicitur quidam eſſe fons apud Garamantes, qui fons eſt tam algens de die, vt non bibatur: tam calidus de nocte, ut non tangatur. Et hęc eſt tertia differentia gratię. Quia gratia in die proſperitatis facit algidum, ideſt humilem ita, vt non bibatur ſiue abſorbeatur a ſuperbia: Et in nocte aduerſitatis facit calidum, ideſt feruentem, & deuotum ita, vt non tangatur ab impatientia.

Quarto, leguntur duo fontes fuiſſe in Sicilia, quorũ vnus ſterilitatẽ faciebat, alter vero fœcunditatem inducebat. Et hęc eſt quarta differentia gratię: quia facit aliquos ſteriles in carnalibus, ſcilicet per continentiam; & fœcundos in ſpiritualibus, ſcilicet per doctrinam, & bona opera.

Quinto, legitur fuiſſe quidam fons in Idumęa, q. legit tribus menſibus anni eſt turbidus, tribus ſanguineus, tribus viridis, & tribus limpidus. Et hęc eſt vera differentia gratię, quę in quibuſdam eſt turbulenta, vt in tribulatis, ſiue actiuis, qui frequenter turbantur, (ſicut Dominus dixit Marthæ, Turbaris erga pluri- [Luc. 10.] ma,) in quibuſdam verò limpida, ſicut in contemplatiuis. In quibuſdam verò ſanguinea ſicut in martyribus. Et in quibuſdam viridis, ſicut in virginibus.

Item gratia Spiritusſancti aſsimilatur aquę putealis

Primo ratione ſaporis, quia à terra circunſtante ſaporem attrahit. Vnde nunc ſalſam, nunc dulcem ſe oſtendit. Ita gratia Spiritusſancti quandiu anima terreno corpori circundatur, non vniformiter, ſed variè in anima ſentitur. Nam nunc eſt ſalſa in anima pœnitentis: nunc dulcis in aĩa contemplantis.

Secundo ratione laboris: ad hoc. n. vt aqua putealis melioretur, oportet, vt ſępius vacuetur, vel hauriatur. Vnde quanto frequentius in extrahendo eam de puteo laboratur, tanto melior ex motu efficitur. Hauritur enim aqua ex puteo profundę bonitatis diuinę, orationis aſsiduitate. Et ideo quanto crebrius oratur, tanto magis gratia impetratur, per quam anima proficiens melioratur.

Tertio ratione dulcoris, quia tanto aqua putealis eſt dulcior, quanto eſt terrę viuę vicinior. Terra autem uiuentiũ dicitur vita beata. Pſal. Portio mea &c. [Pſ. 118] Huic terrę quanto magis anima propinquat per contemplationem, vel affectionem, tanto gratiam percipit dulciorem, & etiam carnis, vel mundi intrinſecus refrigerationem.

Quarto, ratione caloris; quia puteus nunquam de leui in hyeme congelatur, eo quòd calor a ſuo contrario ad interiora putei repellitur. Vnde nõ ſolum non congelatur, id eſt non coarctatur a frigore, immo magis tunc ferueſcit, & inflammatur. Et ita etiam ſimili modo eſt de anima, quę per gratiam in hyeme tribulationis magis in amore Dei caleſcit & accenditur.

Gratia gratis data varij effectus recenſentur, qui cœleſtis ſphæra circulis aſsimilantur, quorum hic nomina deſcribuntur perfectioneſque, ac proprietates patefiunt.

Cap. XXXIIII.

GRatiæ gratis datę, aſsimilantur circulis cœleſtis ſphęrę, de quibus meminit. Salomon: Luſtrans vniuerſa, in [Eccl. 1.] circuitu pergit ſpiritus, & in circulos ſuos reuertitur. Nam gratię gratis datę ſunt illę, quas enumerat Apoſt. Alij da- [1. Cor. 12] tur per ſpiritum ſermo ſapientiæ: alij autem ſapientię ſecundùm eundem ſpiritum, alij gratia ſanitatis in vno ſpiritu, alij operatio virtutum, alij prophetia, alij diſcretio ſpirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio ſermonum

monum. Prima igitur eſt ſermo ſapientię. Et hæc aſsimilatur cęleſti circulo, qui dicitur ſolſticialis ęſtiualis. Sermo enim ſapienter loquentis ad tria tendit, quæ nobis ille circulus reprę ſentat.

Primò ad inſtruendum intellectũ ſpecialiter de diuinis, & ſpiritualibus, circa quę propriè eſt ſapientia. Tunc autē intellectus inſtruitur dũ aliquis ſic clarè loquitur, quod doceat. Et hoc reprę ſentat circulus ille ſolſticialis, qui ideo ſolſticialis æſtiualis dicitur, quia ſole ibi exiſtente fit ſolſtitium ęſtiuale. vbi autem exiſtit ſol pręſens, omnia clarè & lucidè videntur. ſic qui loquendo inſtruere deſiderat, neceſſe eſt, vt ea quę loquitur, clarè & lucidè oſtendat. Et talibus dicitur ex perſona Sapientiæ:
Eccl.14. Qui elucidant me, vitam æternam habebunt.

Secundo, qui ſapienter loquitur, intendit ad mouendum affectum, vt ſcilicet libenter audiant verbum Dei: ſed ille qui vult delectare, oportet, quòd loquatur temperatè, id eſt, non nimis prolixè, quia prolixa locutio non delectat, ſed attediat. Et ſi vult mouere affectum, oportet, quòd loquatur feruenter. verba enim inflammare nequeunt, quæ frigido corde proferuntur, vt dicit Greg.
Gre. in hom. Et hoc ſignificat circulus ſolſticialis ęſtiualis, quia eſt quaſi coniunctiuus noſtræ habitabilis, & torridæ zonę. In noſtra habitabili eſt temperies aeris, in torrida vero exceſſus feruoris. Vnde in ſermone prędicantis debent hęc duo cõiungi, ſcilicet temperamentum locutionis, ſcilicet a prolixitate: & feruor pronunciationis, vt ſcilicet per primum placeat, per ſecundum moueat.

Tertio, ſermo ſapienter prædicantis tendit ad flectendum ad actum. i. ad hoc vt auditor amet ea quę ipſe prædicans dicit, & ipſa implere velit: quod fit dum ſic aliquis loquitur, quòd auditorē flectit. Ad quod quidē Spiritusſanctus vtitur lingua hominis quaſi quodam inſtrumento. Ipſe autē eſt qui perficit operationem interius. Vnde Grego. dicit,
Grego. in hom. penth. Niſi corda audientium ſpiritus ſanctus repleat ad ardorem amoris, vox dicentium in caſſum ſonat. Et hoc etiã oſtendit circulus ſolſticialis ęſtiualis, ex eo ꝙ iſte circulus tangit zodiacum in Cancro. Nam zodiacus dicitur a zoda quod eſt vita: quia viuificatiuus eſt Spiritusſanctus, quia ſpiritus eſt, qui viuificat, vt dicit Saluator. Vnde tunc ęſtiuali coniungitur zodiacus quando ipſius prædicatoris ſermoni adiungitur Spiritusſancti virtus. Quę coniunctio fit in Cãcro, vbi ſol reflectitur, & retrocedit. Nam in viij. gradu Cancri ſol retrogadatio nem facit, quia Sol in tantum extollitur verſus tumorem ſphęrę, ſcilicet noſtram habitalem, & ſitum in terra, ꝙ nõ poteſt plus extolli, & tunc retrogradi tur deſcendendo per ſigna inferiora. Tunc ergo zodiacum ſolſticialis in Cãcro tangit, quando ſermo prędicatoris virtute Spiritusſancti adiuncta, ſuperbũ cor peccatoris ad humilitatem pęnitētię flectit & reducit.

Secunda gratia gratis data, eſt ſermo ſcientię, ideſt gratia loquendi efficaciter de inferioribus, & ſpecialiter de humanis. Et hęc aſsimilatur alteri circulo ſolſticiali hyemali. Nam ille qui vult docere hominem ſcientiam non vanam ſed ſaluciferam, debet intendere ad tria. Primò ad inſtruendum, ſcilicet vt minuatur tenebra ignorantiæ, & creſcat lumen ſcientię. Et hoc ſignificat ſolſticialis hyemalis, quia ſcilicet ſole in eo exiſtente fit ſolſticium hyemale, poſtquàm incipiunt creſcere dies, & noctes decreſcere. Rom. Abijciamus opera tenebrarum, & induámur arma lucis ſicut in Rom.13
die &c. Secundò debet intendere ad afficiendum. ſ. timore ſupplicij, & amore pręmij Et hoc ſignificat ſolſticialis hyemalis, quia eſt ex parte torridę, & alterius habitabilis. Nam in torrida vbi eſt exceſſus ardoris, intellige ſupplicĩũ inferni. In alia habitabili vbi temperies, & amenitas eſt aeris, intellige ſuauitatē cęli. Quorum primum eſt timendum, reliquum appetendum. Tertiò debet intēdere ad promouendũ. ſ. vt homo per ſciētiam humanorum etiam practicè proficiat aſcendendo de virtute in virtutē. Quod iterum oſtēdit circulus ſolſticialis hyemalis: quia tangit zodiacum in Capricorno. Caper. n. eſt animal cornibus ſuperiora petens. Vnde dicitur Capricornus, quia Sol ibi exiſtēs poſt ſolſtitium hyemale incipit aſcendere per ſigna verſus ſuperiorem arietem, & verſus Cancrum, vnde aſcenſum ſignificat hominis per profectum virtutum.

Tertia gratia gratis data dicit fides. Et hęc aſsimilatur circulo galaxiæ ꝓ-

Act.15. pter quatuor. Primo ꝓp puritatẽ, quia Galaxia dr̄ via lactea, in qua ſignificat nitor puritatis quam fides facit, ſecundum illud dictum Petri: Fide purificãs corda eorum. Secundo propter firmitatem, quia galaxia ſemper ſtat in eodem loco cęli, (vt dicit Philoſophus.) Quod intelligitur quantum ad apparentiam propter tardiſſimum motũ, quia in rei veritate expertum eſt, quòd galaxia mouetur in centum annis gradu vno Fides autem prout gratia gratis data, accipitur pro aliqua fidei excellentia, ſicut ꝓ conſtantia fidei, vt dicit gloſa Vnde fides dicitur ſubſtantia propter firmita-
Heb. 2. tem. Tertio propter claritatem. Nam galaxię circulus tunc eſt clarior quando aura nocturna fuerit frigidior & ſerenior: quia ſcilicet conſtantia fidei tanto amplius clareſcit, quanto aura perſecutionis vel frigus mũdi tenebroſi magis contra eam excreſcit. Quarto propter vtilitatem. Nam galaxia propter ſuam claritatem & ſerenitatem dirigit nauigantes & itinerantes de nocte. Similiter fides vera & conſtans, dirigit nauigantes per mare mundi. Vnde dicitur de filijs Iſrael. Quòd fide tranſierũt ma
Heb. 11. re Rubrum tanquam per aridam terrã. Et etiam eſt fides viatorum directio, ne in tenebris ignorantiæ vel infidelitatis
Heb. 10 exhorbitando pereant. Vnde dicitur. Initiauit nobis viam nouam, & poſt eũ aſceudamus cum vero corde in plenitudine fidei.

Quarta gratia gratis data eſt gratia ſanitatum. Et hæc aſſimilatur circulo pararello ſeptentrionali qui eſt diuiſio noſtræ habitabilis & frigidæ. Dicitur enim paralellus, id eſt æquæ diſtans, a para, quod eſt iuxtà, & lele quod eſt diſtãs. æqualiter enim diſtat ab alio auſtrali ſiue antartico paralello. hoc autem competit gratiæ ſanitatum, quia omnis infirmitatis eſt æqualiter & indifferẽter curatiua, & non videlicet minus vnius quàm alterius: quia innititur diuinæ virtuti cui nihil eſt impoſſibile vel difficile. Non ſic autẽ de virtute medicinæ, creatæ, quæ aliquas infirmitates curare poteſt, & aliquas non. Et rurſus curabilium infirmitatum quaſdam tardius, & quaſdam citius curat.

Item iſte paralellus dicitur ſeptentrionalis, Septentrio denominatur de ſtellis arcturi, quæ circa polum articũ vertuntur. Vnde iſte circulus vij. ſtellarum, ſignificat ſeptem modos quibus gratia ſanitatis corporalis in euangelio legitur eſſe conceſſa: in quibus etiã ſignificantur vij. mõi quibus infirmitates ſpirituales curantur. Primo enim legitur fuiſſe conceſſa gratia corporalis ſanitatis diſcipulorum oratione, ſicut habetur de ſocru Petri febricitante, ꝙ diſcipuli rogauerãt illum pro ea, & ſequitur, ꝙ ſtans ſuper illam imperauit febri &c Et ſimiliter ab infirmitate peccati curatur homo per orationes iuſto- Luc. 4.
rũ. Iac. Oratio fidei ſaluabit infirmũ & alleuabit eum Dominus & ſi in peccatis Ia. 5.
ſit, dimittetur ei. Secũdo poteſtatis conceſſione, ſicut Luc. Dominus mittens diſcipulos ad prædicandum, dedit eis poteſtatem, vt languores curarent, ſignificans ꝙ verbo prædicationis curatur infirmitas peccatoris. Sap. Sermo tuus domine ſanat oĩa. Tertio præcepti expreſſione, ſicut dixit Centurio. Mat. Dic tũ verbo. ſ. præcipiendo, & ſanabitur puer meus: in quo ſignificatũ eſt ꝙ obedientia ſanat morbos ſpirituales ſpecialiter ſuperbiæ, & negligentiæ ſicut infirmus obediens medico curatur. Luc. 10. Sap. 16. Mat. 8.

Quarto appropinquatione, quia qui ſic appropinquabant Chriſto, vt eũ tangerent, ſanabantur. Mat. Quotquot tangebãt eum, ſalui fiebant. Iſte tactus pertinet ad actiuos vel ad imitatores operũ Chriſti, qui & ſanantur ſpiritualiter. Matt. 6.

Quinto manuum impoſitione. Luc. At ille ſingulis manus imponens, curabat eos. Iſta manuum impoſitio eſt per pœnitentiæ abſolutionem. Vel tactus manuum Chriſti eſt flagellatio Dei quę etiam expellit infirmitatem peccati. Luc. 4.

Sexto aquæ lotione ſiue ſit infirmitas cęcitatis, ſicut Dominus miſit cęcũ a natiuitate vel, lauaretur ad natatoria Siloe, & abijt & lauit & vidit: ſignãs ꝙ cæcitas ignorantiæ tollitur per aquã ſapientiæ. Siue ſit infirmitas leprę, ſicut Dominus introduxit de Naaman lepro ſo curato in lotione aquæ Iordanis. Nam lepra Naaman principis militię, Syrię, eſt corruptio in prælato, quæ curatur in deſcenſu humilitatis. Iordanis .n. interpretatur deſcenſus. Siue ſit quęcunque alia infirmitas, ſicut ſanabatur vnus qui primo deſcendebat in piſcinã. Et iſta eſt lotio baptiſmi vel pœnitentiæ, quę omne peccatum purgat. Io. 9. Luc. 4. Io. 5.

Septimo

Septimo vulnerum alligatione, ſicut patet de Samaritano, qui curauit vulneratum, vulnera eius alligando, vinum & oleum infundendo. Hæc alligatio, eſt iuſtitiæ adhibitio per correptionem, in qua debet eſſe vinum mordens & oleũ liniens: quia miſcenda eſt lenitas cum ſeueritate, & miſericordia cum iuſtitia, vt dicit Gregorius. Item circulus ille paralellus diuidit noſtram habitabilẽ a frigida. Habitabilis autem ſiue habitatio animæ eſt in corpore. Frigus autẽ eſt qualitas mortificatiua. Vnde per gratiam ſanitatum habitabilis noſtra, id. eſt corporis noſtri natura diuiditur a frigida, i. ſeparatur & liberatur etiam a morte: quia. ſ. habentes hanc gratiam mortuos ſuſcitant. Luc. 10

Quinta gratia gratis data eſt operatio virtutum. i. ſignorum vel miraculorum. Vnde hęc aſſimilatur zodiaco circulo, qui dicitur eſſe circulus ſignorũ. Nam miracula quæ facultatem naturæ excedunt vocantur virtutes. Quia vero ſunt ad manifeſtãdũ aliquod ſupernaturale, vocantur ſigna: propter excellentiam autem dicuntur portenta vel prodigia quaſi procul aliquid oſtendentia.

Sexta gratia gratis data eſt prophetia: Et hæc aſſimilatur illi circulo cœleſtis ſphęrę qui dicitur Colurus ſolſtitialis, qui incipit a polo ſeptentrionali, & per Cancrum & Capricornum circulariter procedẽs, iterum redit ad ſuũ principium. Nam prophetia (vt dicit Greg.) quandoq; incipit a pręteritis, ſicut de prophetia Moyſi patet, qui prophetauerat de principio creationis rerum. quandoq; verò eſt de præſenti occulto: quandoq; de futuro; & quandoq; a futuris redit ad præterita, ſicut expreſsè patet in libris prophetarum. Dicitur autem colurus a colon vri, id eſt membrum, ſilueſtris bouis. Colon. n. eſt membrum, vrus vero bos ſilueſtris dicitur. i. cauſa. ſ. bouis ſilueſtris qui erigẽs caudam circulum facit imperfectum. Vnde colurus quaſi circulus imperfectus. Nam (ſicut dicit Apoſtolus.) Ex parte cognoſcimus & ex parte prophetamus. Vnde prophetia imperfectionem habet. Gre. in hom. 1. Cor. 13.

Septima gratia gratis data eſt diſcretio ſpirituum. & hæc aſſimilatur circulo orizontis qui. ſ. diuidit duo hemiſpe ria: hæc autem hemiſperia, ſ. inferius & ſuperius, ſunt duo ſpiritus, ſ. creator & creatus. Qui autem habent hanc gratiã diuidunt & diſcernunt., quãdo id quod ſuggeritur vel inſpiratur eſt a ſpiritu creatore, i. a Spirituſancto: vel a creato. i. a ſpiritu proprio vel maligno. vidit etiam ea quæ dicuntur, quo ſpiritu dicantur. Vnde dicitur: Probate ſpiritus ſi ex deo ſint. Et ibidem. Nolite omni ſpiritui credere. 1. Io. 4.

Octaua eſt gratia linguarum. Et hoc aſſimilatur alteri circulo paralello. ſ. auſtrali, Nam paralellus (vt dictum eſt) dicitur ęquè diſtans: quia. ſ. habentes donum linguarum, omnes linguas quantuncunq; diſtãtes ſiue differentes ęqualiter loquebantur, ſicut patet de Apoſtolis. Sed hoc qđ dixi, ęqualiter, ĩtelligendum eſt quantum ad ea quæ pertinebant ad fidei doctrinam: in quibus diuina gratia nulla linguarum diſtãtia fuit Apoſtolis ignota: ſed quantũ ad ea quę ſupra adduntur humana arte ad ornatũ & eloquentiã locutionis, quilibet Apoſtolus inſtructus erat in ſua lingua, nõ autem aliena. Vnde Apoſtolus maiori facũdia vſus eſt in epiſtola ad Hebręos quam ſcripſit in propria lingua, quàm in alijs quas Gręco ſermone cõpoſuit. Sicut etiam in ſapientia & ſcientia fuerunt ſufficienter inſtructi quam requirebant in doctrina fidei, non autem quantum ad omnia quæ per ſcientiam acquiſitam cognoſcuntur, puta de concluſionibus arithmeticę vel geometriæ &c. Act. 2.

Nona gratia eſt interpretatio ſermonum. Et iſta aſſimilatur alteri coluro. ſ. æquinoctiali, qui per libram in arietẽ procedens, iterum redit ad ſuum punctum. Aſſimilatur autem interpretatio ſermonum coluro, quia imperfectionẽ habet ſicut & prophetia. Nam qui ſcit interpretari vnum, neſcit quandoq; interpretari aliud. Sicut Daniel interpretatus eſt viſionem ſiue ſomnium Nabuchodonoſor, & tunc in alia viſione quam ipſemet habuit, dixit, Ego audiui & non intellexi. Et ideo interpretatio ſermonum reducitur ad prophetiam, in quantum, ſcilicet mens illuminatur ad intelligẽdum & exponendum quæ ſunt in ſermonibus obſcura, ſiue propter difficultatem rerum ſignificatarum, ſiue etiam propter ipſas voces ignotas quæ pręferuntur, ſiue propter ſimili- Dan. 12

tudines rerum adhibitas, ſecũdum illud
Dan. 5. Dan. Audiui de te, ꝙ poſsis obſcura interpretari,& ligata ſoluere.

Hæreticorum proteruitas ac doctrinarum falſitas, Antro, alluuioniſque pluribus eorum effectibus comparatur. Cap. XXXV.

HAeretirorum vita aſsimilatur antris terrę propter quinque.

Primo, quia antrum eſt latibulum tenebroſitatis Vnde dicitur antrũ ab atro eo, ꝙ atris tenebris ſit infuſum. Sic hęreticorum vita cum ſit animalis, & tenebroſa, latet tamen ſub ſpecie pietatis.
Matt. 7. vnde Matth. Attendite a falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis
1. Reg. ouium. & Reg. Abſconderunt ſe in ſpe-
13. luncis,& in abditis, in petris quoque,& in antris,& ciſternis. Hęc enim diuerſa loca, diuerſi modi ſunt quibus hæretici ſe occultant ſub ſpecie pietatis.

Secundo, quia antrum habet intuitum capacitatis. Vnde antrum dicitur ſpecus ad ſpeculandum, quia in ſuas prę
Iſid. in das animalia ſpeculantur, vt dicit Iſid.
li. Ethi. Sic hęretici in ſcripturis malic oſas & ſophiſticas ſubtilitates ſpeculãtur, quibus ſimplicium animas rapere, & per-
Iob. 39. uertere poſsint. Iob. Quando cubant in antris,& in ſpecubus inſidiantur.

Tertio, quia antrum habet intemperamentum contrarietatis Nam antrum eſt in ęſtate valde frigidum, & in hyeme valde calidum. ſic hęretici in operibus charitatis ſunt valde frigidi: ſed in operibus iniquitatis ſunt valde calidi, id eſt, feruentes & ſolliciti. Vnde in
Mat. 24 eis impletur illud Matth. Quoniam ſuperabundabit iniquitas tua, refrigeſcet
Iob. 27. charitas multorum. Iob. Ingredietur beſtia latibulum ſuum, & in antro ſuo morabitur, ab anterioribus egredietur tempeſtas,& ab arcturo frigus.

Quarto, quia habet nutrimentum vilitatis. Nam antrum eſt fętibus beſtiarum nutriendis aptum. Sic hęretici nutriunt filios beſtiales & carnales, concedendo eis libertatem operum carnis, dicentes fornicationem non eſſe peccatũ,
Iudit. 6 & multa alia ſimilia: Iudith. Fecerunt ſibi antra,& ſpeluncas in montibus, id eſt, opiniones corruptas & carnales, in moribus, id eſt, in exemplis & doctrinis ſuorum maiorum.

Quinto, quia eſt habitaculum infirmitatis, Nam antrum ex vaporibus, & ſudoribus animalium ſępe eſt fętidũ, & corruptum,& ideo in eo habitare volentibus eſt infirmum. Sic verbis & exẽplis peſtiferis,& corruptis ipſorum hęreticorum cohabitantes, & cohærentes eis inficiuntur, & infirmantur in fide & bonis moribus. Pſal. Corrupti ſunt, & Pſal. 13
abominabiles facti ſunt Timo. Errantes & in errorem mittentes. 2. Ti. 3.

Item hęreticorum doctrina aſsimilatur alluuioni.

Primo ratione inundationis quia alluuio dicitur latens, ... inundatio aquarum. Doctrina autem hęretica ſub ſpecie pietatis, & colorare veritatis, quaſi ꝑ omnes partes orbis hactenus inundauit,& ſe dilatauit.

Secundo ratione conſumptionis. dicitur enim alluuio, ab abluendo, quia terram per quam tranſit, abluit,& abluẽdo conſumit. Sic hęreticorum doctrina, licèt videatur exterius munditiam quandam pręrendere, tamen finaliter conſumit, dum animę omnem bonam diſpoſitionem tollit. Iob. Alluuione Iob. 14.
paulatim terra conſumitur. Paulatim enim hęretici decipiunt, incipiendo a bonis,& trahendo ad mala.

Tertio ratione diſſolutionis: nam quanto per abſconditas riparum concauitates maiori ſe fluxu alluuio diffundit, tanto periculoſius littoris ſoliditatem diſſoluit. Sic hęreticorum doctrina quanto ocultius mentibus ſimplicium infunditur, tanto periculoſius vitę vel fidei in eis ſoliditatem diſſoluit.

Quarto ratione deceptionis. Quia ripę ſuperficies exterius ſolida videtur, ſed conſumptio interius occultatur. Et ideo pes calcantis ripam facile labitur, quia interiori ſoliditate conſumpta latens vacuitas non videtur, vt dicit Gre Grego.
gorius. Sic etiam faciliter ſimplices ab in hom.
hęreticis ſeducuntur, & in hęreſim eorum labuntur, quia falſitas eorum & prauitas ſub quadam veritatis ſpecie,& verborum dulcedine occultatur Timo. 2. Ti. 3.
Habentes quidem ſpeciem pietatis, virtutem autem eius abnegantes.

Tres humilitatis gradus deſcribuntur, qui circulis planetarum ſimiles eſſe videntur. humiliumq́ natura per aeris, terra, ac valliũ quamplurimas proprietates oſtentantur. Cap. XXXVI.

Homi-

Humilitatis gradus aſsimilari poſſunt circulis planetarum. Nam (vt Ptholo. Ptolomæus dicit) planetis aſsignantur tres circuli ſcilicet deferens, æquãs & epicyclus. Deferens eſt circulus planetæ, per cuius circunferentiam ſemper mouetur epicyclus ipſius planetæ, dictus ideo deferens: quia defert circulum epicycli. Huic aſsimilatur primus humilitatis gradus, qui eſt ſubdere ſe maiori, non ſolum quia maiori deferendum eſt, ſed etiam, quia ſecundum eius imperium, & obedientiam ſubditus moueri, & incendere debet in omnibus, vt ſic ſecundum circunferentiam huius circuli, id eſt ſecundum diſpoſitionem prælati deferatur circulus epicycli, id eſt, vita & voluntas ſubditi, exemplo ſcilicet Chriſti, qui dicit Io. Io.6. Deſcendi de cœlo non vt faciam voluntatem meam, ſed voluntatem eius, qui miſit me.

Secundus circulus vocatur æquans, ſcilicet ſuper cuius centrum mouetur deferens, quia in illo tenet vniformiter planeta curſum ſuum. Et huic aſsimilatur ſecundus humilitatis gradus, qui eſt non præferre ſe æquali: & ille eſt æquans, quia ſcilicet equalitatem ſuæ menſuræ homo non excedit. Eccl. 31 Eccleſiaſt. Noli extolli: ſed eſto in eis quaſi vnus ex illis.

Tertius autem, qui vocatur epicyclus, eſt quidam paruus circulus quem deſcribit planeta motu corporis ſui per cuius circunferentiam mouetur corpus planetæ. Vnde in ſuperiori parte ſui epicycli mouetur ab Occidente in Oriente. In inferiori vero parte mouetur ab Oriente in Occidente, & huic aſſimilatur tertius gradus humilitatis, qui eſt minorem non ſpernere, ſed ei ſe conformare & ille eſt vt circulus minor epicycli, cum homo ſe paruificat obſequendo, vel condeſcendendo minori ſicut Chriſtus, qui dixit Apoſtolis: Luc.22. Quis maior eſt, qui recumbit, an qui miniſtrat? & poſtea ſubdit: Ego autem in medio veſtrum ſum quaſi qui miniſtrat. Hunc circulum, & gradum humilitatis deſcribit nobis motus corporis noſtri, qui ſcilicet docet, vt nos ſuperbire in nullo debeamus. Et hic motus eſt duplex vnus in morte, & hic eſt ab Occidente in Orientem inquantum corpus per mortem redigitur in priſtinam ſuam originem. Gene. Donec reuertaris in terram de qua ſumptus es. Gen. 3. Secundus eſt in vita, qui continuò tendit ab Oriente in Occidentem, id eſt, a natiuitate ad mortem. Eccleſiaſtic. Eccl. 1. Oritur Sol, & occidit, id eſt, homo primo naſcitur, poſtea moritur. Sapientiæ. Sap. 5. Nos nati continuò deſinimus eſſe, & poſtea erimus quaſi non fuerimus.

Item aſsimilatur aeri propter quinq;.

Primo, quia aer ex ſui natura eſt perſpicuus: ſic humilis eſt perſpicuus per ſapientiæ ſuſceptibilitatem. quæ eſt lux ſpiritualis. Prouerb. Vbi humilitas, ibi ſapientia. Pro.18.

Secundo, quia eſt ſui in omnem partem extenſiuus: ſic humilis per ſui ad omnem ſtatum coactionem. Nam ſicut dictũ eſt, humilis homo maioribus obedit, æqualibus ſeruit, minoribus condeſcendit, & ſic ad omnem partem humilitas ſe extendit. Gloſa tamen dicit ſuper illo verbo, Decet nos implere omnem iuſtitiam, quòd humilitas habet tres gradus. Matt. 3. Primus eſt ſubdere ſe maiori, & non præferre ſe æqualibus, & hæc eſt humilitas ſufficiens. Secundus eſt ſubdere ſe æquali, & non præferre ſe minori, & hęc eſt humilitas proficiens. Tertius eſt ſubdere ſe minori, & hæc eſt perficiens: quia in hac humilitate tertia eſt perfecta iuſtitia.

Tertio, quia aer eſt celeſtis influentię receptiuus: quia humilis eſt ad diuinam gratiam recipiendam diſpoſitus, Iac. Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Iac.4.

Quarto, quia aer eſt virtutis reſpirandi adminiſtratiuus, per quam reſpiratione conſeruatur vita corporalis. Vnde & aer per reſpirationem attractus, ſpiritus vocatur, ſecundum illud Pſalm. Os meum aperui, & attraxi ſpiritum. Pſ.118. Sic etiam per humilitatem attrahitur Spiritus ſanctus, per quem eſt, & conſeruatur in anima ſpiritualis vita. Vnde Iſa. (ſm aliam tranſlationem.) Super quẽ requieſcit ſpiritus meus, niſi ſuper humilem, & quietum, trementem ſermones meos? Iſa. 46.

Quinto, quia aer eſt volatiliũ locus: locus autem eſt locati conſeruatiuus, quia humilitas eſt hominum ſpiritualium, & contemplatiuorum conſeruatiua. Vnde ſicut aues in aere volant, ſic viri virtutum in humilitate ambulant.

Nam qui cæteras virtutes ſine humilitate congregat, quaſi puluerem in ventum portat, ſicut dicit Gregorius. Item humilis aſsimilatur terræ, quia quàmuis ſit infima, tamen cœleſtis influentiæ eſt maximè receptiua. Cum enim ſit cœli centrum in omni ſui parte, ab ipſo influentiæ ſuæ capit effectum. Et ideo inter omnia mundi corpora eſt fœcundiſsima, & rerum multarum in eſſe productiua. Similiter & anima humilis maximè receptiua eſt influxus gratiæ cœleſtis: & quia confluit aqua gratię ad concauitatem terræ, id eſt humilitatem animæ, ad cuius ſcilicet abundantiam ſequitur fœcunditas vitæ per opera meritoria virtutum, ſicut in plantis ad abundantiam humorum ſequitur fœ-
Pſal. 1. cunditas fructuum. Pſal. Erit tanquàm lignum quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum da-
Pſal. 84 bit in tempore ſuo. Et iterum Pſal. Terra noſtra, id eſt, humilis anima, dabit fructum ſuum.

Item humiles aſsimilantur vallibus.

Primo quidem, quia valles ſunt aquoſę. Cum enim vallis ſit terra decliuis, & depreſſa inter medium montium collocata, oportet, quòd aquarum deſuper fluentium ſit receptiua. Et talis eſt anima humilis, quæ dum ſe voluntariè inclinat, & deprimit, inter duos montes, id eſt, modos ſuperbiæ, quorum vnus eſt extolli de ſpiritualibus, alius extolli de temporalibus, ab vtroque declinans quaſi media tranſit, & idcirco ſupernarum gratiarum influxum copioſiſsimè
Pſ. 103. recipit. Pſal. Inter medium montium pertranſibunt aquæ. Abundat etiam in vallibus, id eſt in humilibus aqua la-
Pſal. 83 chrymarum. Pſal. Aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit in valle lachrymarum.

Secundo, quia valles ſunt fructuoſæ, Nam propter humoris copiam, in herbis, & floribus, & fructibus fœcundantur, frondium & florum decore citius adornantur. Ita in humilibus abundant herbæ virtutum, fruges operum, fron-
Pſal. 64 des verborum, flores affectionum. Pſal. Valles abundabunt frumento, id eſt, humiles vitæ merito.

Tertio, quia valles ſunt vmbroſæ, quia ſcilicet a montibus, & collibus obumbrantur, & ſic in humilibus, ſunt
Zach. 14 vmbræ montiũ. i. exẽpla ſanctorũ, Zach. Fugietis ad vallem montium meorum.

Quarto, quia ſunt æſtuoſæ, quia ſcilicet fit in eis maior ſolarium radiorum concurſus. Quia dum ibi multiplicantur, & detinentur, nec vltra eis dilatari conceditur, maior ibi quàm in montibus calor generatur. Vnde in eis niues citius diſſoluuntur ex quarum reſolutione loca circumadiacentia humectantur. Similiter in humilibus diuinæ conſolationes, & inſpirationes, & gratiæ quaſi radij in vallibus multiplicantur, quibus mentes eorum ad amorem ſupernæ patriæ inflammantur: vnde omne frigus accidiæ, vel peccati, citius quaſi nix reſoluta repellit. Macha. Acceptum 2. Mac. 1
ignem de altari abſconderunt in valle. ignis altaris eſt amor ſpiritualis, qui abſconditur, & ſeruatur in valle. i. in humilitate mentis.

Quinto, quia valles ſunt quietæ. Nã ædificia in vallibus conſtituta minus ventorum impulſionibus agitantur, quàm quæ in montibus collocantur. Nã montium obiectu a procellarum, inundantium impetu valles defenduntur, & terræmotibus incolę vallium rarius moleſtantur, eo, ꝙ partes terræ in vallibus magis inter ſe comprimuntur, quia venti illas partes difficulter ſubintrant, quia ergo minimæ ſunt poroſæ a ventis modicum agitantur, ſicut dicit Philoſophus. Similiter etiam humiles, ſunt magis quieti, & tuti, & a ventis perſecutionum, & a montibus tentationum. Vnde ſicut dicitur Iudicum. Iudas, qui Iud. 1.
habitatores montium obtinuit, habitatores vallis delere non potuit.

Cur Dei filius incarnatus ſit, exprimitur, eiuſque incarnatio quinque de cauſis rori comparatur. Cap. XXXVII.

INcarnatio filij Dei aſsimilatur rori Iſa. 11.
ſiue rorationi ſecundùm illud Iſaiæ: Rorate cœli deſuper, & nubes pluant iuſtum. hęc autem ſimilitudo attenditur quo ad quinque. Nam filius Dei incarnatus eſt, vt mundum malignitate inflammatum refrigeraret. Ros enim calorem temperat, & refrigeria præſtat. Ita ille ros temperauit æſtum concupiſcentiæ. Eccleſiaſtic. Ros obuians ardo- Eccl. 43
ri venienti, humilem efficiet eum, & adducet refrigerium gratiæ. Daniel. Fecit Dan. 3.
medium fornacis quaſi ventum roris flantem.

Secundo incarnatus eſt, vt mundum aridum impinguaret. Ros enim quoſdā piſces maris impinguat. Et in aliquibus regionibus oues rore paſcuntur, & impinguantur. ſic ille ros mundum aridum impinguauit. Gene. In pinguedine terræ & rore cœli deſuper erit benedictio tua. Impinguamur enim in Chriſto ex conſideratione ſuæ humanitatis: & hæc eſt pinguedo terræ. & etiam ex contemplatione ſuæ diuinitatis: & hæc eſt pinguedo roris. Gen.27

Tertio, vt mundum ſterilem fœcundaret. locus enim vbi ros non deſcendit, ſterilis exiſtit. Sic mundus erat ſterilis a bona operatione: ſed deſcendit ros ille in ipſum, & germinare fecit. Oſee: Ego quaſi ros, & Iſrael germinauit quaſi lilium. Oſee.14

Quarto, vt mundum famelicum paſceret. Num. Cumque deſcenderet nocte ſuper caſtra ros, deſcendebat pariter & manna. Iſto tamen rore non paſcuntur homines communi, id eſt per peccatum denigrati: ſed paruuli, id eſt homines manſueti per puritatem albi. Nam pulli coruorum, quàm diu habent pilos albos, a parentibus relinquuntur: & tunc eleuantes capita, & aperientes roſtra, cœleſti rore paſcuntur. Vnde in Pſalm. Qui dat iumentis eſcam ipſorum, & pullis coruorum inuocantibus eum. Quando autem nigreſcere incipiunt, a parentibus ſuis nutriuntur. Num.11 Pſ.146.

Quinto, vt poteſtatem dæmonū coerceret. Ros enim nocturno tempore cadens venenoſa animalia arcet, & ideo venenum eorum non tantum nocet de nocte quantum de die ſecundum philoſophum. Raro etiam pungunt ſerpentes quandiu ſtant inter herbas roridas. Sic ille ros cœleſtis ad nos veniens, malitiā dęmonis refrenauit. Iſa. Ros lucis ros tuus, & terram gigantum, id eſt ſuperborum dæmonum, detrahes in ruinam. Ari. de animal. Iſa. 26.

Inſtabilis hominis natura qualis exiſtat, ex proprietatibus Mercurij atque aeris exactè dignoſcitur. Cap. XXXVIII.

INconſtans homo aſsimilatur Mercurio, quia quamuis ſit de ſe temperatę naturæ, & diurnus, tamen frequentius variatur, quia modò maſculinus, modò fœmineus inuenitur. Cito enim ſe vertit ad naturam illius planetæ cui coniungitur, vt cum bonis bonus, & cum malis malus, cum mediocribus mediocris, vel malitioſus ſtatim efficiatur. Et talis eſt incontinens, ſiue inconſtans homo, ſecundum prophetam dicentem: Cum ſancto ſanctus eris, & cum viro innocente innocens eris, & cum electo electus eris, & cum peruerſo peruerteris. Pſal.17

Item inconſtans homo aſsimilatur aeri in tribus.

Primo, quia aer eſt ſubſtantialiter leuis: & ſic homo inconſtans eſt leuis in credendo. Eccleſiaſtic. Qui cito credit, leuis eſt corde. Ioan. Nolite omni ſpiritui credere. Bernardus, Vtrumque vitiū eſt, & omnibus credere, & nulli. Eccl.19 1. Io.4. Bern. in cant.

Secundo, quia aer eſt faciliter mobilis Sic homo inconſtans eſt mobilis in operando, quia ſcilicet non perdurat in opere incœpto, ſed faciliter dimittit vnum, & incipit aliud. Iac. Vir duplex animo, inconſtans eſt in omnibus vijs ſuis. Iac.1.

Tertio, quia aer eſt multipliciter alterabilis, & variabilis etiam in oppoſitas qualitates. Vnde ex fœtidis cito corrumpitur, dum ei uapor peſtifer admiſcetur: & ex odoriferis ſanus, & redolens inuenitur. ſic inconſtans homo alteratur in conuiuendo ex bonis exemplis aliorum, vel ex malis, & ex peſtifera ſocietate inficitur, & ex bona familiaritate dirigitur. Vnde congruè aſsimilatur aeri, qui ad omnem ventum, vel nubium vaporem alteratur. Iob: Subito aer congregatur in nubes, & ventus tranſiens fugabit eas. Iob.37.

Rationis ignorantia per ſimilitudinem eclipſationis Solis, vmbraque effectus variabilis, errorē, atque peccatum in animam inducit. Cap. XXXIX.

IGnorantia, vel error rationis inducit peccatum, ſicut Eclipſis Solis inducit terræmotum. Eſt enim Eclipſis Solis cauſa & ſignum terręmotus eo, quòd in terra ad quam conuertitur vmbra Eclipſis, intenditur frigiditas, poros terræ conſtringens, & reflectens vaporem in ſe ipſum. Et verius ſignum in cauda, quàm in capite draconis; & tanto verius, quanto maior fuerit, & vbi ſpiſsior fuerit vmbra. Similiter quanto maior, & craſsior eſt error, & ignorantia mentem obſcurans, tanto magis mouetur

anima inordinatè ad peccandum. Et præ
cipuè ſi eſt Eclypſis in cauda draconis,
id eſt, ſi eſt error, vel etiam ignorantia fi
nis, qui prior eſt in intentione. Vnde
Matt.6. tunc opus ſequens eſt inordinatũ. Matt.
Si oculus tuus, id eſt, intentio nequam
fuerit, totũ corpus, id eſt, proceſſus ope-
ris, tenebroſum erit. Nam qualis eſt in-
tentio, quæ præcedit, tale eſt omne opus
quod ſequitur, vt dicit Gregorius. &
Greg. intelligitur de intentione finis.

Item ignorãtia aſsimilatur tenebræ.
Primo, quia tenebra eſt viſus impedi
tiua, vnde dicitur tenebra a tenendo,
quia ligantur, & tenentur oculi ne lumẽ
videant. Sic ignorantia tenet oculos,
mentis, ne videant lumen veritatis,
Tob. 5. Tob. In tenebris ſedeo, & lumen cœli
non video.

Secundo, quia eſt greſſus prohibiti-
ua. Non enim tutum eſt in tenebris am-
Io.12. bulare. Io. Qui ambulat in tenebris, ne-
ſcit quo vadit.

Tertio, quia eſt caſus inductiua. Nam
qui ambulat in tenebris, faciliter, & fre
quenter cadit, præcipuè vbi lubricum
eſſet. Sic etiam ignorantia boni indu-
Prou.4. cit caſum peccati. Prouerb. Via impio-
rum tenebroſa; neſciunt vbi corruant.
Frequentior autem eſt caſus vbi eſt tene
bra ignorantiæ, cum lubrico concupi-
Pſal.34 ſcentiæ. Pſal. Fiant viæ eorum tenebræ,
& lubricum. Et frequenter vnus igno-
Mat.15 rans facit errare alium. Matth. Si cæcus
cæco ducatum præſtet, ambo in foueam
cadunt.

Quarto, quia eſt timoris incuſsiua, ti-
Pſal.54 met enim homo in tenebris. Pſal. Timor
& tremor venerunt ſuper me, & conte-
xerunt me tenebræ. Similiter ignoran-
tia timorem inducit. Sicut enim igno-
rantes artem bellandi, timent frequen-
ter, quæ non ſunt timenda, vt fragorem
armorum, & ſimilia: Similiter ignoran-
tes viam Dei, timent frequenter, quæ nõ
Pſal.13. ſunt timenda. Pſal. Illic trepidarunt ti-
more, vbi non erat timor.

Quinto, quia eſt verecundiæ diminu-
tiua. Vnde qui volunt turpia facere, te-
nebras quærunt, vt verecundiam fugiãt.
Eccl.23 Eccleſiaſtic. Omnis homo, qui tranſgre
ditur lectum ſuum, contemnens in ani-
mam ſuam, & dicens quis me videt? te-
nebræ circundant me, & parietes coope-
riunt me, & nemo circunſpicit me: quid
vereor? Sic etiam ignorantia culpæ mi-
nuit, vel tollit ruborem pœnitentiæ.
Item. Confuſione non ſunt confuſi, & Eccl. 6.
erubeſcere neſcierunt.

Dei ira quanta ſit ſuper peccatores futura per Solis Iridisq. Lunæ nonnullas ſimilitudines, in die nouiſsimo clariſsimè pateſiet. Cap. XL.

IRa Dei quanta ſuper peccatores in
fine apparebit. Nam feruor Solis ſub
nube tegitur: ſed quando diſco operitur,
quanti ſit ardoris oſtenditur. Sic Chri-
ſtus, qui nunc eſt quaſi ſub nube miſeri-
cordiæ, quantæ ſit iuſtitiæ & potentiæ
manifeſtabit in fine. Pſal. Cognoſcetur Pſal. 9.
Dominus iudicia faciens. Item ira Dei
aſsimilatur iridi ſiue arcui lunæ.

Primo, ratione ſignificationis: differt
enim ſignificatio iridis Solis, & Lunæ,
quia arcus Solis, vt ſacra ſcriptura tra- Gen. 9.
dit Gene. apparet in ſignum diuinæ cle-
mentiæ. Vnde etiam apud Græcos dice-
batur arcus deymonis, id eſt, ſapientiæ.
Quia Iſiodiſtæ (qui omnia naturalia at-
tribuebant dijs) dicebant, quòd arcus
ille eſt ſignum clementiæ, quia calor
mixtus ex aqua & igne, ſignum eſt, quod
neque per aquam neque per ignem eue-
niet periculum, deymone, id eſt, ſapien-
tia prouidente. Vnde ante tempus iudi-
cij, quando nos igne conflagrandi finẽ
mundi expectamus venturum, dicũt qui-
dam doctores catholici, quòd per xl. an
nos arcus non apparebit, vt oſtendat di
uinam clementiam a mũdo amotam, di-
uini iudicij ira appropinquante. Arcus
autem Lunæ (ſecundum philoſophos)
tempeſtatem longam, & auram inſtabi-
lem. Et magis diuina ira aſsimilatur et
quàm clementia. Pſal. Ignis exardeſcet Pſal.49
in conſpectu eius, & in circuitu eius tem
peſtas valida.

Secundò ratione colorationis, quia
(vt dicit Ariſt.) color lunaris iridis eſt Ariſt. 3.
albus, eo, quod lumen in nocte videtur albũ: mete.
quod eſt, quia frigus noctis condẽſans
nubem, non ſinit radium Lunæ, cũ ſit de-
bilis, penetrare in profundum eius, ideo
tantum in ſuperficie illuſtratur nubes, &
ideo per conſequens non generatur niſi
albedo, quæ in ſola ſuperficie habet fie-
ri. Nam rubedo conſtituitur ex immuta
tione lucis in profundum humidi fumo
ſi, & viriditas ex lumine penetrante in
humidum aqueum. Albedo ergo iridis

Lunæ

Lunæ ſignificat claritatem,& tranquilli tatem iræ diuinæ.Nō.n.eo modo ira eſt in Deo ſicut in homine.ſ. vt ſit ex eo paſsio perturbans,& offuſcans, ſiue obſcurans iudicium rationis. Eſt ergo ira Dei alba.ſ.clara, & tranquilla, in nullo mentē eius offuſcans. Pſal.Deus iudex iuſtus & fortis, & patiens,nunquid iraſcetur per ſingulos dies?Et ideo (vt dicunt doctores) non eſt in Deo ira,quæ eſt paſsio afficiēs, ſed ſolū ira efficiens, vt ſcilicet ipſa pœna illata a Deo puniēte,ira Dei vocetur.

Pſal.7.

Tertiò ratione appacitionis, quia cū arcus Solis frequenter appareat,arcus tamen Lunæ rariſsimè apparet. Nam (vt dicit Ariſt.) in quinquaginta annis non videtur niſi bis. Et ideo hoc poteſt eſſe, quia arcus talis non apparet, niſi Luna decimaquarta,& cum fuerit in ortu,vel occaſu ſuo. Luna ergo exiſtens in ſignis Aquilonaribus,nec in aquilonē nec ad meridiem habet illam oppoſitionem q̄ requiritur ad iridem.Si aūt eſt in ſignis meridionalibus,& eſt plena, ſequitur ꝙ Sol eſt ī Aquilonaribus, & ideo tūc vix ſunt nubes in Aquilone, quæ ſint ſemen iridis. Si autem Luna decimaquarta ſit in ortu,vel occaſu.ſ.ſero,vel mane, patet, quòd Sol eſt ei oppoſitus,ideo licèt oppoſitio rectā ſit,quæ requiritur, tāta ſit diſgregatio aeris,quòd vix ibi poteſt eſſe nubes in tanta denſitate & cōtinuitate quantam requirit, niſi hoc faciat aliqua ſpecialis ſtella,quæ fortè non eſt in tali diſpoſitione in quinquaginta an nis niſi bis.Et ideo fortè hoc dicit Philoſophus,licèt quidam dicant eum hoc dixiſſe tm̄ referendo,non aſſerendo.Q.ſ ergo arcus Solis (qui eſt ſignū clementiæ) frequentius apparet,arcus vero Lunę (qui eſt tempeſtatis præſagiū) apparet rariſsimè ſignificat,ꝙ Deus pronior eſt ad miſericordiā,quām ad irā,& præſtabilior ad parcendū,quām ad puniendū.Eze. Non eſt voluntatis meę mors impij.Et Ioel.Conuertimini ad dominū Deum veſtrum, quoniam miſericors eſt, & præſtabilis ſuper malitia ...

Ariſt. 3. mete.

Eze.18.

Ioel. 2.

De duplici ira humana hic pertractatur, quarum altera rationem a rectitudine trahit, qua canicula ſtella, pluuia impetuoſæ atq; aqua torrentis aſsimulatur: altera verò ſecundum rationem eſt, eamque non eſſe contemnendam declaratur. Cap. XLI.

Ira humana duplex eſt. Vna quæ rationem a rectitudine cōtrahit,& hęc eſt ira per vitium. Alia qua appetitus ſeu ſitiuus contra vitia, & mala mouetur ſecundum ordinem rationis. Et hæc eſt ira per zelum,prout Grego.diſtinguit.

Gre. li. 5. mor.

Prima ira ſimilis eſt ſtellæ, quæ canicula nuncupatur.Et hoc oſtendunt tria.

Primò caniculæ effectus:eſt enim illa ſtella in effectu feruentiſsima,quod cōpetit iræ inordinatę. De qua philoſophus dicit,ꝙ eſt accenſio ſanguinis circa cor:vnde qui ad iram alios prouocāt dicūtur eſſe incendiarij diaboli,de quibus in Pſal. Incenderunt igni ſanctuarium tuum, id eſt, cor quod debet eſſe deo dicatum.

Pſal.73.

Secundò hoc oſtendit caniculæ ortus.Nam (ſecundum Albumaſar) canicula oritur in xix.gradu Cancri, in cuius ortu ſit magna turbatio in aere. Ita etiam dum ira exurgit,& excandeſcit,ſit magna turbatio in homine.Et hæc perturbatio primò ſit interius in corde,q̄a (ſicut dicit Greg.(cum tranquillitatem mentis ira diuerberat, dilaniatam quodammodo ſciſſamq; perturbat. Vnde ꝑ iram ſapientia perditur, vt quid quoue ordine agendum ſit,omnino neſciatur, ſicut ſcriptum eſt: Ira in ſinu ſtulti requieſcit, quia nimirum intelligentiæ lucem ſurripit cūm mentē commouendo confundit.Itē ſit perturbatio in opere ſicut ſcriptū eſt:Ira perdit etiam prudentes. quia.ſ.confuſus animus nequaquam explere ēt ſi quod intelligit,prudenter valet.Item ſit per irā turbatio in corpore, quia (ſicut dicit ibidē Greg.) Dum iræ ſuæ ſtimulis accenſum cor palpitat,corpus tremit,lingua ſe ꝓpedit,facies igneſcit,exaſperantur oculi,& nequaquā recognoſcuntur noti.notus quidē ore clamorem format,ſed ſenſus quid loquitur ignorat. In quo itaq; iſte ab arreptitijs longè eſt, qui actionis ſuæ conſcius non eſt? Item ſit per iram turbatio in conuerſatione, quia per eam (ſicut Grego. dicit,) Gratia viræ ſocialis amittitur. ſicut ſcriptum eſt: Noli eſſe aſsiduus cū homine iracundo,ne diſcas ſemitas eius & ſumas ſcādalum animæ tuæ.Quia qui ſe ex humana ratione non temperat,neceſſe eſt,vt beſtialis ſolus viuat. Item ſit per iram turbatio in congregatione,q̄a (ſicut dicit Gregor.) per irā cōcordia rumpitur,

Gre. in mora.

Gre. in mora. 5

Pro.22.

rumpitur, ſicut ſcriptum eſt: Vir animoſus parat rixas, & vir iracundus effun-
Pro. 29. dit peccata. Peccata quippe effundit, quia etiam malos quos ad diſcordiam prouocat, peiores facit.

Tertio declarat dictam ſimilitudinẽ caniculæ tempus. Ab hac enim ſtella dicuntur dies caniculares, in quibus ſanguinem minuere, vel medicinam accipere eſt valde periculoſum propter exceſſum diſtemperantię aeris in calore, vn-
Hip. in Amph. de Hipocras dicit, quòd ante canem, & poſt canem, & ſub cane moleſtæ ſunt purgationes, & pharmatię. Et ibi dicitur in commento, quòd ante ortum, & in ortu, ꝙ poſt ortum illius ſtatim dare potionem laxatiuam periculoſum eſt: quia tunc aer eſt calidus, & ſiccus, ſcilicet a calido ſigno, & a calida ſtella, ſcilicet Sole, & Leone cum canicula exiſtẽte. Vnde ex modica medicina ſumpta corpus fieret nimis calidum, & ſiccum, & febris forſitan ſequeretur. Medicina etiam iſto modo ſumpta euaporaret, & nimis etiam operaretur, cum corporis pori tunc ex calore aeris ſint aperti.
Gal. in amph. Dicit enim ibidem Galenus, quòd calor extraneus vires extrahit medicinæ, vnde aqua calida repugnat ſolutioni: ſed calor aeris tunc eſt fortis propterea virtus interior tunc eſt debilior, & per potionem, vel minutionem plus debilitatur. Sicut ergo ſub feruore caniculæ exhibenda non eſt potio medicinę: Sic etiam in feruore irę exhibenda non eſt correptio diſciplinæ: quia nec a furioſo correptore modeſtè, vel ordinatè corrigitur, nec ab irato peccatore patiẽter, vel vtiliter ſumitur: propter quod
Iſa. 1. & ira viri iuſtitiam Dei non operatur, Nam dum perturbata mens iudicium ſuæ rationis exaſperat, omne quod furor ſuggerit, rectum putat, ſicut dicit
Gre. li. mor. 5. Gregor.

Item impetus iræ diſsipat animam ſicut pluuia impetuoſa deſtruit plantã: frigiditas enim, quæ tunc maior eſt in pluuia, eſt qualitas mortificatiua. Quando vero pluuia eſt ſuauis cum humido aereo, & terreſtri ſicco fœcundatur terra. Ita etiam ira impetuoſa, rationis iudicium lædit, & ad refrenandum ſeipſum lentum, & frigidum reddit. Sed ſuauitas manſuetudinis gratiam Dei recipit, qua noſtræ animæ terra fœcunda fit
Pro. 3 & pinguescit, ſecundum illud Prouerb. Manſuetis dabit gratiam.

Item ira aſsimilatur aquæ torrentis. Primo, quia talis aqua eſt impetuoſa: torrens enim eſt aqua cum impetu veniens, & recedens. vnde dicitur torrens, quia impetu creſcit, ſed ſiccitate torreſcit & areſcit. Talis eſt ira eorum, qui ſubito, & multum accenduntur, & cito reuertuntur. Vnde tales vocantur impetuoſi. Iſa. Conuertentur torrentes eius in Iſa. 34
picem, ſcilicet propter ſubitam inflammationem iræ.

Secundo, quia talis aqua eſt damnoſa. Nam vias deſtruit, terram corrodit, & vicina loca ſubmergit. Sic ira nimia deſtruit vias rationis, corrodit vires corporis, & interdum ſibi propinquos iratus inuadit, & lædit: vnde de huiuſmodi furioſo poſſet etiam illud dici Iſa. Spiritus eius velut torrens inundãs Iſa. 30
vſque ad medium collis ad perdendas gentes in nihilum.

Tertio, quia talis aqua eſt periculoſa: Nam quia cum impetu venit, omnia ſibi obuiantia diluit, quæ cum impetu ſequuntur. Hæc etiam lapillos & paleas coaceruans poſt ſe veſtigia derelinquit, & ſic in mare deſcendit vbi omnis fluuius nomen, & dulcedinem perdit. Sic etiam ira cum impetu creſcit, ſibi obuiantes, id eſt, reſiſtentes, ſi poteſt, proſternit, & cum impetu alios ſibi vnitos ſecum ad periculum attrahit: lapillos, & paleas, id eſt paruas, & leues iniurias ante oculos mentis coaceruando, id eſt, reminiſcendo reducit, poſt ſe veſtigia rationis, & manſuetudinis per obliuionem dimittit. Et hæc ira eſt torreus iniquitatis, quæ animam per odium turbat. Pſal. Torrentes iniquitatis contur- Pſal. 17
bauerunt me.

Secunda eſt ira, & indignatio ſanctorum contra mala, quæ eſt ſecundùm rationem, & quæ dicitur ira per zelum, non eſt contemnenda, ſed valde timenda, vtpotè cuius verba & maledictiones effectum inueniuntur habentia. Et hoc apparet per exemplum in mõtibus Gelboe, quos iratus Dauid de cæde populi in ipſis facta, maledixiſſe legitur. Reg. 2. Reg. 1
Gelboe enim, (vt dicit Hieron.) erant Hiero.
montes alienigenarum, in quibus Saul cum filijs ſuis cormit: propter quod indignatus Dauid eis maledixit, & maledicendo eos in ſterilitatem perpetuam commutauit. Et ideo (vt gloſa ibidem dicit.)

dicit.) Hi montes ante maledictionem vberes fuerunt, quos maledictioni poſtea ſubiacere teſtatur, eo quòd nunquàm ibi pluere, vel rorem deſcendere reperiatur.

Quid ſit iuſtitia, eiuſq; forma ac perfectio explanatur, & terra tribus rationibus comparatur. Cap. XLII.

IVſtitiæ æqualitatem ſeruare docet nos terra, quæ (ſecundum Philoſophum) eſt æquè librata in medio proprijs ponderibus. Quælibet enim ſuarū partium ſuo pondere nititur ad mundi medium, & in declinatione ſuarum partium ſingularum tota æquè librata ſuſpenditur circa centrum, propter quod æqualiter in medio immobilis retinetur. Ex quibus patet, quòd in terra eſt de ſui natura partium æqualitas, loci medietas, & quietis ſtabilitas. Eſt enim in ſuis partibus æquè librata, in medio mundi locata, & in eodem ſitu perpetuo ſtabilita Hæc autem tria virtus iuſtitiæ requirere videtur. Nam primo virtus iuſtitiæ requirit æqualitatem, quod ipſum nomen demonſtrat. Dicuntur enim ea, quæ adæquantur, iuſtificari, vnde Conſtantinus iuriſconſultus dicit, quòd ius eſt ars boni, & æqui. Ius autem eſt, quo cognoſcitur quid ſit iuſtum.

Ariſt. 2. cœl.

Conſt.

Secundo pertinet ad iuſtitiam medium tenere, vnde Philoſophus aſsignat medium iuſtitiæ, ſecundum proportionabilitatem arithmeticam quod eſt medium rei. Alijs enim virtutibus moralibus aſsignatur medium rationis tā tum, ſed iuſtitiæ medium rei. Nam aliæ virtutes morales conſiſtunt principaliter circa paſsiones, quarum rectificatio non attenditur niſi ſecundum comparationē ad ipſum hominem cuius ſunt paſsiones, ſecundùm quod iraſcitur, & concupiſcit prout debet ſecundum diuerſas circunſtantias; & ideo medium talium virtutum non accipitur ſecundum proportionem vnius rei ad alteram, ſed ſolum ſecundum comparationem ad ipſum hominem virtuoſum: & propter hoc in ipſis eſt medium ſolum ſecundum rationem quo ad nos Sed materia iuſtitiæ eſt exterior operatio, ſecundum quòd ipſa, vel res, cuius etiam vſus debitam proportionem habet ad aliam perſonam. Et ideo medium iuſtitiæ conſiſtit in quadam proportionē æqualitate rei exterioris ad perſonam exteriorem. Aequale autem eſt realiter medium inter maius, & minus, vt dicit Philoſophus: & ideo iuſtitia habet medium rei. Sed hoc medium rei eſt etiam medium rationis, & ideo in iuſtitia ſaluatur etiam ratio virtutis moralis.

Ariſt. 5. Ethi.

Ari. 10. meth.

Tertio iuſtitia requirit ſtabilitatem, & firmitatem. Et ideo diffinitur a viris peritis, quòd iuſtitia eſt conſtans, & perpetua voluntas ius ſuum vnicuique tribuens. Ex qua diffinitione habetur, quòd ille iuſtus eſt, qui eſt in operando voluntarius, firmus, diuturnus, & rectus. Vnde in hac diffinitione ponitur primò voluntas ad oſtendendum, quòd actus iuſtitiæ debet eſſe voluntarius, Pſalm. Exultent & lętentur, qui volunt iuſtitiam meam. Secundo additur Conſtans, ad deſignandum firmitatem propoſiti, ſcilicet vt in propoſito faciendi iuſtitiam firmiter perſeueret. Iob: Tenebit iuſtus viam ſuam, & mundis manibus addet fortitudinem. Tertio additur, Perpetua, ad oſtendendum perſeuerantiam, ſiue diuturnitatem. Vbi nota, quòd voluntas poteſt dici perpetua dupliciter. Vno modo ex parte ipſius actus iuſti, qui perpetuo durat: & ſic ſolus Dei voluntas eſt perpetua. Alio modo ex parte obiecti, quia ſcilicet aliquis vult perpetuo facere aliquid, & hoc requiritur ad rationem iuſtitiæ, quia nō ſufficit ad rationem iuſtitiæ, vt aliquis velit ad horam in aliquo negocio ſeruare iuſtitiam, quia vix inuenitur aliquis, qui velit iniuſtè in omnibus agere. Sed præcipuè requiritur, quòd homo habeat voluntatem perpetuò & in omnibus iuſtitiam ſeruandi. Pſal. Beati qui cuſtodiunt iudicium, & faciunt iuſtitiā in omni tempore. Quod autem vltimò ſubditur, Ius ſuum vnicuique tribuens, ponitur ibi actus iuſtitiæ pro habitu qui per actum ſpecificatur. Item habitus reducitur ad actū. Vnde ſi quis vellet hanc deſcriptionem ad debitam formam diffinitionis reducere, diceret ſic, Iuſtitia eſt habitus ſecundum quem aliquis conſtanti, & perpetua voluntate ius ſuum vnicuique tribuit. & quaſi eſt eadem diffinitio cum ea quā Philoſophus ponit in Eth. dicens, quòd iuſtitia eſt habitus ſecundum quem aliquis di-

Iob. 17.

Pſ. 105.

Ariſt. 5. Ethi.

citur operatiuus iuſti. Nota etiam, quòd vnicuiq; reddere ius ſuum non ſolũ pertinet ad iudicem, vel ad principem, ſicut ad dirigentẽm, vel operantem quod iuſtum eſt, quia iu lex eſt iuſtum animatum, & princeps eſt cuſtos iuſti: Sed etiã ad ſubditos, ſicut ad exequentes. Hac eſt igitur forma iuſtitiæ quam repræſentat nobis, (vt dictum eſt) ipſum elementum terræ. Hierem. Faciet iuſtitiam in terra. Eſa.23.

Aqua pluuia, Maris Rubri, ac denique nonnullorum animantium variæ proprietates explanantur quibus lachrymarum compunctio cor noſtrum clarificans aſsimilatur.
Cap. XLIII.

Lachrymarum compunctio aſsimilatur aquæ propter ſeptem.

Primo quidem, quia aqua eſt ſordiũ lauatiua. Nam videmus, quod ea quæ ſordidantur, per lotionem aquæ mundantur. vnde pãnus lineus videtur eſſe ſordidus dum eſt a tela ſuccisſus, aquis ſæpe lotus efficitur valde albus. Oues etiam antequàm tondeantur, prius in aqua lauantur. Ita aqua lachrymarum eſt omnium peccatorum abſterſiua, mundificatiua, & dealbatiua. Iob. Si lotus fuero aquis niuis, & fulſerint velut mundiſsimæ manus meæ. Nam quaſi aquæ fluentes ex reſolutione niuium, ſunt aquæ fluentes ex recordatione peccatorum, & hę ſunt maximè ablutiuæ. Et hanc aquarum virtutem cognoſcunt etiã animalia, & huiuſmodi lotionis manifeſta nobis prębent exempla. Nam leęna dum adulterium committit cum pardo, tanquàm malefecerit, viruumque offenderit, ad ipſum nullatenus redit niſi prius lota fuerit aquis. Similiter ciconia dum cum alio maſculo concubit, niſi prius ſe lauerit, ad comparem non redit. Cygnus alba eſt auis, non ſolùm adulterium refugit, ſed etſi cum coniuge coierit, tanquam rem turpem & fœtidam fecerit, niſi prius ſe lauerit, nunquàm cibum ſumit. Et tamen multi miſeri multis adulterijs, & ſceleribus fœdati, ſine lotione pœnitentię ad Corpus Chriſti accedere non verentur. Elephas cum multo rubore ad vxorem accedit, latebras quærit, videri refugit tanquam turpe, & deteſtandum quid fecerit: niſi prius ſe aquis lauerit ad ſocios nunquàm redit. Et habent elephantes hoc proprium, quod ſemper in Luna noua turmatim ad aquas accedunt, & ab omnibus ſordibus in aqua ſe abluunt, & filios quos ante ſe ire faciunt, ſemper ſimilia facere inſtruunt. Sed multi miſeri relicta aqua munda pęnitentiæ, ad modum porcorum quærũt aquam luto ſcẽm luxuriæ. Ezech. Non eſt præciſus vmbilicus tuus, & aqua non es lota in ſalutẽ. Eze.16.

Iob.9.

Secundo, quia aqua eſt viuificatiua. Vnde arbores, quæ videntur in hyeme mortuę ex defectu humiditatis, aq̃ aſcendente humore iterum fiunt viuæ. Ita anima in peccatis mortua viuificatur pœnitentiæ lachrymis. Et ſicut etiam piſcis abſque aqua non viuit, ſed remotus ab aquis, moritur & putreſcit: Ita etiam peccator ſine lachrymis viuere ſpiritualiter nequit. Iſa. Computreſcant piſces ſine aqua, id eſt, pœnitentes ſine lachryma, & morientur in ſiti. Nam & piſcis quidam, qui allec dicitur, ex ſola aqua viuere perhibetur, ſicut talpa ex terra, Camaleon ex aere, & Salamandra ex igne viuere referuntur: quamuis ſapientiores dicant, quòd nullum animal nutriatur, vel viuat ex puro aliquo elemẽto. Dicitur enim eſſe vnum genus plantæ, quod quantumcunque aridum fuerit in aqua miſſum protinus reuiuiſcit. Vnde etiam anima mortua ſi in lachrymarum aquis fuerit balneata, ex mortua fit viua. Et quędam auiculæ, quæ miro modo ex quibuſdam arboribus generantur & loco fructuum in eis naſcuntur; quandiu tamen ad arborem ſuſpenduntur nunquàm viuificantur. Sed quando ruptis tenaculis in aquam cadunt, animam cum vita recipiunt. Et eſt notandum, quòd hæ auiculæ modicum valde habẽt de carne, & minus de ſanguine, quare ad eſum non ſunt aptæ. Sed quę eſt arbor producens has aues, niſi mundus producens homines? & quid eſt non viuificari in arbore ſed in aqua, niſi quia nõ ſpũaliter viuimus quandiu mundo, vel peccato inhęremus? Sed dũ a mundo recedimus, & aquas deuotionis attingimus, tũc Deo viuere incipimus. Tales enim qui mundo adhęrẽt, ſunt carne multa, & ſanguine pleni. Sed qui aquis pœnitentialibus ſunt attriti, ſunt carne, & ſanguine quaſi nulli, quia non ſequuntur, quę carnis ſunt, ſed quę Dei. Apoſt. Caro & ſanguis regnum Dei non poſsidebunt. 1. Cor. 15.

Iſa. 50.

Tertio, quia aqua eſt impinguatiua, & Fœcun-

fœcundatiua Dixerunt.n.philoſophi, ꝙ ſi terra fuerit nimium indurata, nec aquis balneata, ſemen non recipit, & receptũ non permittit erumpere, & germinare: ſed vomere ſæpe contracta, ſemina nutrit, & per aquam pluuiæ remollita quandam in ſe pinguedinem colligit, quam receptam, & in ſe decoctam radicibus ad productionẽ ſeminis fundit. Sic per omnia corda dura nulli ſunt fructui apta, ſed vomere pœnitentiæ commollita, & perfuſa deuotionis aquis, ſiũt pinguia & fructifera: propter quod eſt quidam lapis præcioſus, qui dicitur enidros, qui ad noſtrum exemplum de ſe perpetuas ſtillat guttas. Videmus etiam, ꝙ nulla eſt terra adeo bona de ſe, cui ſi ſubtrahitur aqua non fiat infœcunda, & vana, nec alicui vſui apta, quin potius reſoluta in puluerem vertitur. Et econtra terra conuenientibus temporibus recipiens in ſe aquam, fit mollis, arabilis, ad ferendum apta, & valdè fœcunda. Hoc patet in terra Aegypti, quæ non irrigatur pluuia, ſed creſcente Nili fluminis aqua, terram irrigat, & creſcente riparum ſuarum flumine irrigat vniuerſa. fitque ibi ſterilitas magna, & rerum penuria, quando ex aliqua cauſa non aſcenderit ipſa aqua, Tempore etiam Heliæ quando non fuerunt pluuiæ perierunt præ ſiccitate omnia. Sed cum oraret, vt deſcẽderet aqua, rediit rerum abundantia. Quę etiam eſt arbor tam fertilis, & amata quę nõ protinus ſterileſcat, & ex viridi ſicca fiat, ſi humor aqueus ei deficiat? Ita etiam ſine
Iob.12. lachrymarum irrigatione nullus eſſe poteſt fructus pœnitentiæ. Iob. Si continuerit aquas, omnia ſiccabuntur.

Quarto, quia aqua eſt laſſorum confortatiua. Nam & oues, & omnia animalia dum calore æſtuant in æſtate, ſi aquã coactè, vel ſpontè tranſeunt mox ſe excutiunt, & reſumptis viribus auidius cibum ſumũt, & fortiora ad opera redeunt. Cerui etiam quantumcunq; laſſi, a canibus fatigati, ſi poſſunt aquas intrare, & flumina tranſnatare, mox priſtinas vires ſumunt, & ſpretis canibus ſiluas petunt. Ita etiam lachrymæ mirabili modo laſſos & laborantes confortant, & vires perditas reparant. Vnde anima quantumcunque demiſſa, vel debilitata, miro modo confortatur his aquis balneata.

Quinto, quia aqua eſt durorũ emollitiua. Nam panis bis coctus, qui eſt natura duriſſimus, in aqua poſitus mollis efficitur. Ita lachryma compuncti deuotè orantis, Dei ſeueritatem emollit, & ad parcendum & miſerandum flectit Io. Mouebatur aqua, & ſanabatur vnus. Io. 5.

Sexto, quia eſt ſitis ſedatiua. Nam ſitis eſt appetitus frigidi, & humidi. vnde cum aqua de natura ſua frigida ſit, & humida, rectè ſitis eſt extinctiua. Ita lachrymæ pœnitentiæ extingunt ardorem culpæ. Eccl. Ignem ardentem extinguit Eccl. 5. aqua, id eſt, ardorem culpę compunctionis lachryma.

Septimo, quia aqua eſt caſtrorum fortificatiua: Nam Babylonia fortiſsima dicitur fuiſſe, non tantum, quia murus altiſsimus & fortiſsimus, ſed quia inſuper vndique fluuijs vallaretur. Nullus enim locus poteſt eſſe fortis. vbi aqua deficit, ſicut patet de Bethulia in Iudith. Ita lachrymæ pœnitentium mirabiliter protegunt contra impetus tentationũ, & perſecutionum. Exo Erat aqua quaſi murus Exo. 14 a dextra eorum & leua. In tali enim aqua Aegyptij.i. hoſtes perſequentes, ſumerguntur, & capita draconum.i. dęmonũ tentantiũ vires confringuntur. Pſal. Pſal. 73 Tu cõtribulaſti capita draconũ ĩ aquis.

Item lachrymarum compunctio aſsimilatur pluuię propter quinque.

Primo quidem, quia pluuia calore ſolis diſſoluitur. Eſt enim naturale, ꝙ quãto in nube plus eſt de materia pluuię, tãto ſit radiorum ſolariũ fortior impreſſio ſuper nubem propter aquę ad ſolem contrarietatem. In tali igitur nube dum calor fortiſsimus generatur, nubes in pluuiam fortè diſſoluitur. Ita ergo ſimiliter in anima, quanto plus eſt de lachrymarum materia, tanto diuini caloris fit fortior impreſsio ſuper eam, donec tota reſoluatur in lachrymas ſiue cõpunctionem totaliter lachrymoſam. Iudic. Iudic. 5 Nubes ſtillauerunt aquas, id eſt, pęnitentes lachrymas. vnde poſt acutiſsimum ſolis calorem videmus ſequi in aere pluuiam vehementẽ, quia dum cor diuino amore caleſcit, amaris & deuotis lachrymis ingemiſcit. Vñ Beda dicit, ꝙ qñ fit Bed. caloris exaggeratio circa huiuſmodi nubẽ, ex adultione vaporis fit nubes rubea quaſi ſanguis ita, vt ſanguis pluere videatur. Et ſic anima deuota dum diuino calore ſuccenditur, tota in amoris rubedinem transformatur.

Secundo

Secundo, quia pluuia terræ aliquando quidem planè, aliquando vero impetuoſè infunditur. Nam quanto nubes ex qua generatur pluuia, eſt a terra remotior, & cœlo vicinior tanto ſuauius terrã petit, & guttis gracilioribus ad ima deſcendit: & quanto econtra eſt a cœlo remotior, & terię proximior, tanto cũ grauioribus ſtillis, & magis impetuoſis terram petere conſueuit. Et hoc eſt, quia quãto anima eſt perfectior, & Deo proximior, tanto ſuauiores, & ſecretiores lachrymas emittit. Quanto vero fuiſſe per peccatum a Deo ſe remotiorem, & terræ per affectum cõiunctiorem anima reſpicit, tanto grauiores, & vberiores lachrymas effundit.

Tertio, quia ex pluuia aer ſerenatur. Ita ſerenatur conſcientia ex compun-
Iob. 3. ctione lachrymoſa. Iob: Poſt tempeſtatem tranquillum facis, & poſt lachrymationem & fletum, exultationem infundis. Hęc enim exultatio, eſt ex ſerenatione conſcientiæ.

Quarto, quia ex pluuia terra impinguatur, pręcipuè ex iſta, quę cum tonitruo cadit, eo quòd tonitruum ſuo motu vaporem diſcutit, & ſic aquam ſubtiliando puriorem reddit. Ita lachrymę impinguant, & fœcundant animam, & reddunt eam aptam ad fructus bonorũ operum, & maximè ſi ſint cum tonitruo id eſt, cum timore diuini iudicij. Hoc enim eſt tonitruum quod animam maxime concutit terrore ſui, & maximè eam ſubtiliat ad diſcuſsionem peccati. Vnde hoc eſt tonitruum in quo fiunt fulgura, id eſt, conſiderationes minantes, & terrentes, ex quibus ſequuntur pluuiæ.i. lachrymę animam fęcundantes.
Pſ. 134. Pſal. Fulgura in pluuiam fecit.

Quinto, quia ex pluuia ventus quietatur. Solet enim dici, quòd ad paruam pluuiam accidit magnus ventus. Et ita modica lachryma magnam tentationẽ extinguit. Flammam enim ſuggeſtionũ citò extinguit vnda lachrymarum.

Item compunctio lachrymarum aſsimilatur mari rubro, quod aliquando habuit magnam abundantiam aquarum, & aliquando habuit aquam non multã, ſed paucam. Vnde primò propter aquarum abundantiam, vocatum eſt mare viride. Inuenitur enim quòd aliquando tota Aegyptus fuit cop[er]ta mari, & priuſquàm cooperiretur habebat aliud nomen, quàm nunc. Tunc ergo illud mare viride vocabatur, ſcilicet propter reſiſtentiam reſiſtentis caloris ſolis adurẽtis, ſicut folia plantarum ſunt viridia quamdiu ex humiditate reſiſtunt calori. Poſtmodũ autem propter paucitatẽ diminutæ aquæ vocatũ eſt mare rubrũ, quia propter paucitatem aquę aduritur fundus eius, & arena fit rubea, vnde modo fortè propter paucitatem aquæ poſſunt fieri foſſata in mari in quibus eſſet nauigatio tutior, quæ voluerunt quidã reges facere: ſed geometricè probatum eſt eis, quòd ibi erat in tantum altior terra, quòd omnia flumina fuiſſent facta ſalſa propter mare, quod omnia flumina viciſſet. Sicut ergo illud mare aliquando habuit abundantiam aquarum, aliquando paucitatem: Ita quoque ſancti viri aliquando habent copiam, aliqñ penuriam lachrymarum propter quod debent dari lachrymæ ad menſuram ſe- Pſal. 79
cundum illud Pſal. Potum dabis nobis in lachrymis in menſura. Item lachrymæ feruidæ compunctionis proueniũt ex intimo cordis deſiderio patriæ cœleſtis. Cuius exemplum apparet in eleuatione aquæ ad oſtia fluminum, & fontium: quia vapor ex motu & calore corporum cœleſtium generatus, & in terra incluſus, non valens exalare calet, & ſua caliditate attrahit aquas ad concauitates terrę. & ibi retentus aperit terram actione ſua, & eleuat aquam. Et ideo aqua ſcaturit ſaltando, & bulliendo, ſicut olla: ſicut patet in oſtijs fluminum, vel fontium. & exiret actu calida, niſi frigus expulſum a calido interiori ad cruſtam terræ exteriorem infrigidaret eam ſtatim. Ita deſiderium vel affectus generatus in cordibus ſanctorum ex amore & cõtemplatione cęleſtium, dum fortiter interius incaleſcit, aquas lachrymarum ad concauitates oculorũ attrahit & velut olla bulliens eas exte-
rius effundit: vnde Pſal. dicit: Sitiuit ani Pſal. 41
ma mea ad deum fontem viuum, quando veniam & apparebo ante faciem dei mei.

Item lachrymarum compunctio purificat, & fortificat, & clarificat cor noſtrum. Cuius eſt exemplum, quando in fundo fluminum inuenitur gallum album: quia ibi terra vincit aquam in commixtione, & illic lapis leuiter fit calx, & induratur fortiter propter ſuam

aduſtio-

aduſtionẽ, & de ſe emittit ſplẽdorẽ quaſi criſtallus, eo quòd in eo miſcetur terræſtre cum aqua: ergo in aqua fluminum inuenitur gallium album durum, & lucidum. Quia in aqua lachrymarum cor pęnitentis efficitur album, id eſt, mundum ad operandum, durum ad tolerandum, & lucidum, & contemplandum. Sed notandum, quòd compunctionis lachrymas æqualiter ſancti viri non habent, ſed aliquando quidem habent, aliquando vero carent, quibuſdam fontibus ſimiles, qui quandoque aqua ſunt pleni, quandoque totaliter vacui, ſicut

Sene. de natural. quæſt.

narrat Seneca, quòd ſunt quidam fontes alicubi, qui ſenis horis ſunt pleni, & ſenis horis vacoi. Cuius cauſa eſt proportio vaporis aquas eleuantis, & ipſius aquæ quæ eleuatur, quia ſi vapor, qui eleuat fuerit fortior vincens aquam, tunc cito eleuat aquam iam congregatam. Sed ad hoc, vt iterum eleuet oportet intercidere tẽpus aliquod quo aqua iterum congregetur, & ſic interrumpitur fluxus. Si autem vapor eleuans fuerit debilior, eleuabit aliquam partem aquæ ſuæ virtuti proportionatam, & tunc deficiet donec ipſe vapor reperietur, & confortetur ex radijs cœleſtium corporum. Similiter ſecundum quantitatem interioris affectionis, & ſecundũ abundantiam lachrymabilis humoris eſt, vel non eſt in homine fletus corpo-

Hier. 9.

ralis. Hierem. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum?

Campi natura explanatio, cui laſciuus homo, per ſacra ſcriptura verba, ſimilis eſſe deſcribitur. Cap. LXIIII.

LAſciuus homo ſimilis eſt campo. Eſt enim campus planus, & incultus nec vomere ſulcatus: nec fimo impinguatus, ſed deambulationi, & luſiuus iuxta ciuitatum habitacula deputatus. Sic quoque laſciuus homo vomere pę-

Deu. 31.

nitentię non ſulcatur. Deuter. Tollent vitulam de armento, quę non traxit iugum, nec terram ſcindit vomere, & ducent eam ad vallem aſperam atque ſaxoſam, quæ nunquam arata eſt, nec ſementem recepit, & cędent in ea ceruices vitulę. Hæc vitula eſt anima vana, & laſciua quam nec iugum obedientię domat nec aratrum pęnitentiæ fatigat. Hanc ergo finaliter dęmones dę armento trahunt, & ad aſperam, & ſaxoſam vallem ducunt, quando eam de corpore vel mundo educentes ad pœnam æternam deferunt, quæ dicitur vallis ratione profunditatis: aſpera ratione acerbitatis, & ſaxoſa ratione æternitatis: quia ſaxa valde durabilia ſunt: & ideo ibi eius ceruices, id eſt, laſciuæ ceruoſitates pœnitus deponuntur. Item laſciuus homo ad modum campi fimo, id eſt, recognitione proprię vilitatis non reſpergitur: & ideo ad fructum pœnitentiæ non impinguatur. Sed ecõtra homo prudens dicit de conſcientia ſua ſecundum illud Lucæ: Fodiam circa illam, & mit- Luc. 13.

tam ſtercora Ille terram conſcientię fodit, qui eam diſcutiendo reuoluit: ſed ille ſtercora mittit, qui ſuorum peccatorum vilitate attendit, & recognoſcit, & per hoc anima diuinæ miſericordiæ ſuſceptione impinguatur, & ad fructum pœnitentiæ diſponitur, & adaptatur. Item laſciuus homo velut campus diſcurſibus circa publica loca iugiter immoratur, Vnde de muliere laſciua dici- Prou. 7.

tur. Prouerb. Garrula, & vaga quietis impatiens, nec valens in domo conſiſtere pedibus ſuis nunc foris, nunc in plateis.

De bene maleque dicentis lingua varijs effectibus per terræmotus, aerisque ſimilitudinem pertractatur. Cap. XLV.

LIngua maledica eſt cauſa diuiſionis amicitiæ ſicut terręmotus eſt cauſa ſciſsionis terrę: ſępe enim fit terramotus per diuiſionẽ terræ a terra, ſicut nar-

Sene. de natura. quæſt.

rat Seneca, quòd Sicilia quandoque adhæſit Apuliæ, & per terræmotum diuiſa eſt, & mare fluxit in medium. Simili modo Hiſpania adhæſit Africæ. Ita lingua maledica commouet corda, & inducit inter amicos, & coniunctos aliquando diſcordiam, & ponit inter eos mare, id eſt, amaritudinem rancoris, & odij. Vnde hoc eſt vnum de ſeptem, quod Deus plus deteſtari dicitur. Prouerb. Prou. 6.

Virum, qui ſeminat inter fratres diſcordias Talis etiam eſt lingua tertia de qua Eccl. 28

Eccleſiaſtici. Lingua tertia multos commouit, & diſpertit illos de gente in gentem. Sed econtra lingua dulcis, & mollis frangit iram, & duritiam cordis: ſicut aer quamuis ſit mollis, & tenuis, ta-

men

men in tonitruo ſcindit ligna, & lapides,& multo magis hoc facit vapor qui eſt groſsior aere. Hoc autem non eſt a fortitudine corporis,& motus. Sicut ergo mollis aer, vel vapor ſcindit lignū & frangit, petram ita mollis & dulcis reſponſio,ſiue lingua, placat & frangit iram: Sermo durus ſuſcitat furorem.
Eccl.25 Eccleſiaſtici. Lingua mollis confringit duritiam.

Per diuerſarum coniunctionum Planetarum exempla,in varijs Zodiaci ſignis,ex quibus diuerſi effectus cauſantur, ad varias quoq; actiones ſpirituales homines ex diuerſitate locorum adaptari declaratur.

Cap. XLVI.

Loca diuerſa adaptant homines ad diuerſas operationes. Cuius exemplum,vel ſimilitudo apparet in planetis, ex quorum coniunctione ſequuntur diuerſi effectus ſecundum diuerſitatem locorum,id eſt, ſignorum in quibus coniunguntur: verbi gratia ſi plures coniuncti fuerint in ſignis aquaticis, ſcilicet in Scorpione,Cancro,vel Piſce, in reuolutione anni ſequitur multitudo pluuiarum. Si verò fuerint coniuncti in ſignis igneis,ſcilicet Ariete,Leone,vel Sagittario,ſignat ſubtilitatem, & igneum exceſſum caloris,& ſiccitatis. Si autem in ſignis aereis,ſcilicet Geminis,Libra, vel Aquario, ſignat multitudinem ventorum: ſed ſi in frigidis ſiue terreis ſignis, ſcilicet Tauro,Virgine, & Capricorno,ſignat grauitatem frigoris & tēperamentum caloris. Ita quātum ad ſpiritualia opera videmus,quòd etiam loca multum adaptant homines, & quodammodo diſponunt ad illa ſicut ſolitudo ad contemplandum, eccleſia ad orandum,cella ad ſtudendum &c.Poſſemus etiam moraliter dicere,quòd in ſignis aquaticis conueniunt incipientes, id eſt, pœnitentes, qui viuunt in aquis lachrymarum. Et hęc lachrymarū compunctio vel eſt in Scorpione, qui cauda pungit,id eſt,in conſideratione mortis, vel ſupplicij in quibus eſt cauda, id eſt,
Rom.6. finis peccati: quia ſtipendium peccati eſt mors. Vel in Cancro, qui retrograditur,id eſt,in conſideratione vitę pręteritę,vel in Piſce,id eſt, in anguſtia imminentis tribulationis: quia piſcis moratur in aqua, per aquam intelligitur tribulatio. Vnde omnes hi producunt abūdantiam lachrymarum. In ſignis vero aereis conueniunt proficientes,quorum profectus eſt in Geminis,id eſt,in geminata dilectione Dei,& proximi,& in geminata vita,ſcilicet actiua, & contemplatiua: vel in gemino ſtudio, ſcilicet ſcientię,& virtutis. Item in Libra, id eſt in pondere iuſtitię, vel in pondere lin-
guę,de quo Eccleſiaſtici. Verba ſapien- Eccl.21
tis ſtatera ponderabuntur. Item in Aquario,id eſt,in lachrymis deuotionis, vel
doctrina ſapientię.de quo Eccl. Aqua ſa- Eccl.15
pientię ſalutaris potauit eum.

Iſti tamen ſic proficientes patiuntur tempeſtatem ventorum, id eſt,perſecutionem dęmonum: qui quanto homine magis proficere conſpiciunt,tanto fortius contra ipſum inſurgunt.

In ſignis vero igneis conueniunt perfecti in charitate feruentes. De quo nu-
mero fuit Helias.Eccle. Surrexit Helias Eccl.48
quaſi ignis.Vnde quidam talium ſunt in Ariete,qui eſt dux gregis,id eſt,in ſtatu pręlationis,ſicut Petrus Apoſtolus. Quidam vero in Leone,id eſt,in vigore,vel actu maximę fortitudinis, ſcilicet in martyrio pro defenſione fidei,ſiue veri-
tatis,ſicut fuit Iohannes Baptiſta, qui Io.5.
fuit lucerna ardens,& lucens. Quidam vero in Sagittario,id eſt, in officio prędicationis. Nam prędicatores ex arcu ſcripturę emittunt ſagittas acutas verborum penetrantium corda auditorum. Omnes etiam iſti debēt eſſe ſubtiles in contemplatione, & ignei in dilectione, & ſicci per abſtinentiam in carnis afflictione.

In ſignis autem frigidis & terreis ſunt deficientes, id eſt, peccatores,terręni per auaritiam, & frigidi per malitiam: & iſti vel ſunt in Tauro, qui terrā vertit,& arat,id eſt, in cupiditate auaritię: vel in Virgine,id eſt, in ſterilitate luxurię: vbi luxuria deſignatur in Virgine non ratione incorruptibilitatis, ſed ratione ſterilitatis. Nam dum Sol eſt in ſigno Virginis, terra efficitur ſterilis: quia tunc fructus non producit. Sic dum luxuria viget in carne,fit ſpiritualium fructuum,id eſt,operum ſterilitas in homine: quia (ſicut dicit Iob de luxuria) ignis eſt vſque ad conſumptio-
nem deuorans, & omnia eradicans ge- Iob.31.
nimina. Vel ſunt peccatores in Capricorno, id eſt, in aſcenſu ſuperbię.

Et om-

& omnes iſti habent grauitatem frigoris, id eſt, exceſſum iniquitatis, & carentiam caloris, id eſt, defectum charitatis. Mat. 23 Matth. Quoniam abundauit iniquitas, refrigeſcet charitas multorum.

De quibuſdam luxuriæ mortiferis effectibus, qui ex varijs ignis ac foueæ, nonnullarumq; aliarum rerum ſimilitudinibus eliciuntur.
Cap. XLVII.

LVxuria aſsimilatur igni. Nam ignis ferrum durum & frigidum immutat, & quaſi ignem efficit. Sic mentes ferreas libido domat. Hiero. Hiero. Flammigero igne percutit mulier conſcientiam.

Item ex duobus lapidibus ſi inuicem colliduntur, exit ignis. Et quid mirum ſi ex contactu impudico viri & mulieris, exit ignis cõcupiſcentiæ, & luxuriæ?

Item ſi murus non comburatur a candela appoſita: tamen denigratur. Hiero. Hiero. Si cum viris fœminæ habitant, viſcariũ diaboli non deerit.

Item nix, licet frigida, tamen iuxta ignem liqueſcit. Sic virginitas familiaritate, & colloquijs mulierum deperit.

Item luxuria aſsimilatur foueæ.

Primo propter principium: fouea enim à fodiendo eſt dicta, eo, quòd fit in terra fodientium manu profundata: ſic vitium luxuriæ eſt profundatum, & radicatum in terra, id eſt, in carne humana: & præcipuè ex corrupto, & peſſimo ingenio hominum adinuenientiũ diuerſos modos delectationis, & corruptionis huiuſmodi vitij, de quibus dicitur, Pſal. 80 Ibunt in adinuentionibus ſuis. Pro. 23. Prouerb. Fouea profunda eſt meretrix.

Secundo propter augmentum, quia in fodiendo quanto plus terra in ſua ſuperficie cumulatim erigitur, tanto amplius interius profundatur. ſic luxurioſus quanto magis viſum, & intentionẽ dirigit, & erigit ad ſuperficiem terræ, i. ad pellem, & pulchritudinem carnis, tãto magis interius in appetitu profundatur, & creſcit ardor libidinis: & ideo Iob. 31. Iob dicebat, Pepigi fœdus cum oculis meis, vt nec cogitarem quidem de virgine. Patet autem quod dictum eſt in Holoferne, & Dauid.

Tertio propter periculum, quia quanto fouea fit profundior, tanto eius trãſitus eſt periculoſior: & ideo a principio eſt repellenda. Iſido. Vnde Iſido. dicit. Calca ſerpentis caput. Calca prauæ cogitationis initium, ſcilicet antequàm fiat fouea profunda vſque ad conſenſum. Hieren. Foderunt foueam animæ meæ. Hie. 18.

Quarto quantum ad exitum: Nam (ſicut Grego. dicit.) Foueam homo cadendo facilè ingreditur, ſed poſt caſum non facilè egreditur. Greg. Et licet ſic ſit de omni peccato, tamen ſpecialiter ſic eſt de ipſo peccato luxuriæ tum propter corruptionem fomitis, & concupiſcentiæ carnis quam homo fert ſecum ſemper: tum propter fomentorum præparationem: quia tota die cõcurrunt præ oculis luxuriæ fomenta: ſicut aſpectus mulierum, & colloquium, & repletio ventris, & huiuſmodi.

De quamplurimis ſanctiſsimæ Virginis perfectionibus, & excellentijs, quæ hic per varias ſimilitudines, ac Solis, Lunæ, Stellæ, Lucis, Auroræ, nubis, Maris, terræ, & denique Montis Sinai proprietates, quam diligentiſsimè exprimuntur.
Cap. XLVIII.

MAria mater Domini aſsimilatur Soli.

Primo, quia Sol habet nobilitatem in ortu. Oritur enim ex alto, & cũ ſplendore multo. Sic Beatiſsima Virgo Maria orta eſt ex alta progenie, quia ſcilicet ex regali ſtirpe, & nata cum ſanctitatis ſplendore. Non enim nata eſt infecta originali peccato ſicut alij communiter naſcuntur. Hic eſt, quòd eccleſia feſtũ de eius natiuitate agit. Eccleſ. Eccl. 27 Sicut Sol oriens mundo in altiſsimis Dei, ſic mulieris bonæ ſpecies, &c.

Secundo, quia Sol habet ſublimitatẽ in ſitu. Quia videlicet Sol eſt poſitus in medio planetarum habens tres ſupra ſe, & tres infra ſe. Sic Beata Maria exaltata, & ſublimata eſt in gloria in ſua aſſumptione, ſcilicet, vt ſupra ſe habeat tres perſonas diuinas, infra ſe ſiue ſub ſe tres angelorum hierarchias, & per cõſequens totam eſſentiam hominum beatorum: quia homines in cœlo non facient ordinem per ſe (vt dicit Augu.) Aug. ſed aſſumendi ſunt ad ordines angelorum, Pſal. Pſal. 88 Thronus eius ſicut Sol in conſpectu meo.

Tertio, quia ſol habet velocitatem in motu: vnde & ſatis cito perficit ſuum

circulum quã tamen eſt valde magnum,
continue enim ſol mouetur velocius
quàm ſagitta, licet in aſpectu noſtro
quaſi non moueri videatur, Præ nimia
enim claritatis intenſione ſicut & eius
quantitas ſic & eius velocitas ſubter-
fugit viſum noſtrum, Similiter bea-
ta virgo Maria velocitatem habuit
in motu obedientiæ, quia diuinæ uo-
luntati per angelum ſibi expoſitæ cito
Luc. 1. cõſenſit dicẽs, Ecce ancilla domini &c.
Itẽ in motu beneuolentiæ, quia ſtatim
aſcendit in montana cũ feſtinatione &
ſalutauit Eliſabet. In quo dedit exem-
plũ conſcendendi ad ſuperiora per per-
fectionẽ virtutũ ſine negligentiæ tardi
tate. Itẽ in motu pęnitẽtiæ: quia dolẽter
& ſolicitè filium ſuum requiſiuit quem
ex aliqua forte ſui negligentia ſe per-
didiſſe timuit, Luc. Ecce pater tuus
Luc. 2. & ego dolentes quærebamus te. Quar-
to, quia ſol habet pulchritudinem in
aſpectu, & propter hoc eſt oculis val-
de delectabile ad videndum ſecundum
Eccl. 11. illud Eccleſi. Delectabile eſt oculis
uidere ſolem. Nam ſol ſicut dicit
Amb. in exi. Ambroſius, eſt oculus mundi, iocun-
ditas diei, pulchritudo cœli, menſura
temporum, virtus, & vigor omnium
omnium naſcentium: dominus planeta-
rum, decor & perfectio omnium ſtella-
rum. Et ideo in fabula cum pennatis ve
ſtigijs ſol depingit & facie puerili, pp
quod etiã phebus. i. pulcher dictus eſt:
Cant. 4. ſic & beata virgo Maria plena pulchri-
tudine fuit: vnde Canti. Tota pulchra
es amica mea & macula nõ eſt in te. Et
dicit tota. ſ. intus & extra, ad differẽtiã
hypocritarum qui habent ſolum extra
in apparentia pulchritudinem ſanctita
tis: ſed ipſa pulchra fuit itus per purita
tẽ, extra per uirginitatem. Et ideo etiã
ſignificatur per arcam quæ itus & extra
erat deaurata.

Quinto, quia ſol habet efficatiam in
effectu: habet. n. virtutẽ calefactiuam &
inflammatiuam Nam ex motu radiorũ
& eorum cõfractione & multiplicatio-
ne calor generatur in obiecti corporis
ſuperficie, & maxime ſi corpus obiectũ
fuerit ſpeculare ſicut dicitur in perſpe-
ctiua: quare ſi circa ſpeculum concauum
ſtuppa ponatur, a calore generato incẽ
ditur. Sic quoque beata virgo mẽtes pu
ras & ſibi deuotas quæ ſunt vt ſpecula
munda, inflammat ad Dei dilectionem
unde ipſa dicit mater pulchræ dilectio
nis, Eccl. Et hoc eſt inflammatio amo- Eccl. 24
ris quæ areſecit fęnum concupiſcentiæ
carnalis. Ia. Exortus eſt ſol cum ardore Ia. 1.
& areſecit fęnum. Item ſol habet uirtu-
tem fœcundatiuam. Omnia. n. hic infe-
riora fœcundat: & generatiuam eorum
potenciam excitat, adiuuat & confor-
tat; vnde videmus ad ſenſum quibil fru
ctificat neque creſcit; vbi ſolaris radius
non attingit. Illud autem quod facit a-
nimam bonis operibus fœcundam, eſt
timor Dei; vnde dicitur Eccl. Qui timet Eccl. 15
Deum, faciet bona. Sed beata virgo Ma
ria etiam dicitur eſſe mater timoris. Ec Eccl. 12
cl. Quia. ſ. ſibi deuotos ad Deum timen
dum inducit, & eis ſuis meritis donum
timoris acquirit, ex quo eos in bonis
operibus fœcundos efficit; ſed opor-
tet eam pręuenire per deuotionem ſi qs
uult impetrare ſuę gratię benedictionẽ.
Sap. Oportet præuenire ſolem ad bene- Sap. 16.
dictionem tuam, & ad ortum lucis te
adorare.

Item ſol habet uirtutẽ diſcretiuam:
diſcretiuam quia per eius lucem omnia
detegentem nunc colores oẽs diſcerni
mus; & nigrum de albo diſtinguimus.
Similiter ipſa eſt quæ mentibus ſibi de
uotis acquirit lumen diſcretionis & ue
ram cognitionem uitiorum atque virtu
tũ; unde dicitur mater agnitionis. Hoc
lumine carent illi miſeri qui reuerẽtiã
non habent ad eam, ſed potius contra Sap. 5.
eam infœlices ſuas linguas relaxãt bla-
ſphemantes; qui uere poſſunt dicere, Iu-
ſtitiæ lumen non luxit nobis, & ſol iu-
ſtitiæ non eſt ortus nobis, ſic illud Eccl. Eccl. 6.
Non uidit ſolem, nec cognouit diſtan-
tiam boni & mali. Itẽ ſol habet uirtutẽ
fortificatiuam. Vnde uidemus ꝙ in eius
aſcenſu ſuper noſtrum orizontem uirtu
tes animalium roborãtur & fortiores
efficiuntur & uſque ad diem mediam
augmentantur; & quando ſol tendit
ad occaſum, debilitantur; & ideo in
ſomnum animalia reſoluuntur. Vnde
etiam flores in ortu ſolis aperiuntur
qui in occaſu clauduntur. Ita beata
uirgo Maria ſibi deuotos confortat &
roborat dum eis ſubueniendo ad ſpem
& fiduciam ſui mentes eorum ſubleuat.
Vnde ipſa dicitur eſſe mater ſpei ſan-
ctæ, Eccl. Propter omnes ergo dictas Eccl. 24
proprietates dicitur eſſe electa ut ſol; Cant. 4.
Et mulier amicta ſole, Apoca.

Item

Apoca. 12. Baſ. in hexa.

Item beata uirgo Maria aſsimilatur lunæ propter ſeptem. Nam luna (ſecundũ Baſiliũ) eſt decor noctis, mater roris, miniſtra humoris, dominatrix maris, menſura temporis, emulatrix ſolis, immutatrix aeris. Quæ omnia bene competunt ſanctiſsimæ matri Chriſti.

Primo ergo luna eſt decor noctis; non ſolum quia noctem illuminat, ſed etiam quia in nocte decor ipſius apparet, præcipuè tunc cum eſt plena. Ita beata uirgo Maria in nocte.i.in obſcuritate præſentis vitæ exiſtens, fuit plena luce, ſiue luce gratiæ diuinæ (ſicut angelus dixit, Aue gratia plena &c.) ſiue luce diuinæ præſentiæ, propter quod ſubdidit, dominus tecum. dominus ſcilicet pater te deſponſans; dominus filius te impregnans, dominus ſpiritus ſanctus te ſanctificans. Vnde ipſa fuit totius Trinitatis nobile triclinium; ſiue luce uirginalis munditiæ, quæ candor eſt lucis æternæ & ſpeculum ſine macula ut dicitur Sapien. (Sapi. 7.) Propter quam lucẽ addidit angelus: Benedicta tu in mulieribus. Si quidem ante eam mulieres in uirginitate permanentes propter ſterilitatem erant maledictioni legis obnoxiæ. Sed iſta in mulieribus etiam uirginibus benedicta ex eo ꝙ quanquam uirgo, non tamen ſterilis, ſed diuinitus fęcunda, & ideo mater intacta. & ſic patet ꝙ beatiſsima uirgo maria quaſi luna plena in diebus ſuis lucet. (Eccl. 50) Sed eſt notandum ꝙ luna plena non tantum habet pulchritudinem lucis, ſed etiam perfectionem figuræ circularis. quia tunc tota eſt rotũda & ideo magis pulchra; qđ etiam beatæ Virgini congruit. Et ideo in pſ. uocatur luna perfecta in æternũ. (Pſ. 88.) Hęc eſt perfectio ſuę charitatis per quã ad modum figuræ rotundę fuit mobiliſſima.i.promptiſsima ad bene operandum, capaciſsima & ampliſsima ad omnes ſuſcipiendum, Eccl. (Eccl. 24) Tranſite ad me omnes qui concupiſcitis me &c. Item fine carens.i.indeficientiſsima ad perſeuerandum. vnde ibidem, Vſque ad futurum ſeculum non deſinam. & ideo ẽt dicitur perfecta in ęternum. Luna enim quando plena eſt lucet per totam noctem; ſed quando non eſt plena quandoque lucet in principio noctis. Et ſignificat bene incipientes & cito deficientes. quandoque in fine noctis & ſignificat bene finientes. Sed beata Maria uelut luna plena fulſit in ſuo principio, quia in utero ſanctificata: in medio, quia filio Dei illuſtrata & ſanctè & innocentèr conuerſata: in ſuo ultimo, quia anima & corpore glorificata: per noctem etiam ſignificatur tribulatio & tentatio. Quidam ergo ſancti adiuuant in principio; quidam in medio, quidam in fine. ipſa autem adiuuat ſemper. Et in principio, dando audatiã: & in medio, conferendo perſeuerantiã: & in fine, dando coronam. Hęc eſt etiã luna quæ noctem.i.peccatorum tenebroſitatem lumine ſuę gratię ſiue miſericordiæ non deſinit illuſtrare. Vnde & ipſa ſicut luna vocatur regina cęli, q̃a de nocte abſente ſole inter ſidera primatum tenet, & tanquam abſente rege; ideſt ſole, ut regina regnum gubernat. Similiter quando rex Chriſtus ex aliqua cauſa faciem ſuam alicui abſcondit, tunc Maria maximè miſericordiam ſuam oſtendit & fulget ei luce miſericordię quę prius erat in tenebris culpæ. Et ſic patet quomodo virgo beata non ſolum eſt electa vt ſol: ſed etiam pulchra vt luna. (Can. 4.)

Secundò beata virgo aſsimilatur lunæ, quia luna eſt mater roris. Nam vim ſuę humiditatis aeri imprimit, & aerem ſubtiliter alterans & immutans, in ipſius ſuperficie rorem gignit: vnde manifeſtè videmus, quòd æſtiuali tempore quanto luna eſt ſerenior tanto abundantior ros ſuper gramina ſe oſtendit. Rori autem aſsimilatur filius Dei incarnatus propter ipſius roris generationem. Nam ros generatur in interſtitio medio aeris & temperatè calido & temperatè frigido. Tria autẽ interſtitia ſunt, cœlum, mundus, infernus, Hæc ergo irroratio, ideſt filii Dei incarnatio non eſt facta in ſupremo interſtitio ideſt in cœlo: quia naturam angelicam non aſſumpſit, nec infimo ſcilicet in inferno, quia dæmones non redemit; ſed in medio ideſt in mundo, quia naturæ humanæ ſe vniuit, Oſe. Ero quaſi ros. (Oſe. 14.) Huius roris mater fuit beata maria quia inter eius uirginea uiſcera ros iſte cœleſtis deſcendens noſtræ ſe carni vniuit. Eſt enim quoddam genus piſcis qui cochlea vocatur: qui tempore roris ad littus procedens & ibi ſe aperiẽs, rorẽ cœleſte intra viſcera ſuſcipit & ſe claudens

margaritam gignit. Iſta coclea eſt Beata Virgo Maria, quæ rore cęleſti perfuſa generauit de ſuis viſceribus margaritam precioſam, de qua Matth. (Mat. 13) Inuenta autem vna precioſa margarita, abijt & vendidit: hæc margarita Chriſtus eſt propter quem debemus omnia vendere, quæ habemus, ſcilicet terrenam ſubſtantiam, voluntatem propriam, & conuerſationem mundanam, & eam emere. Iſtum rorem Deus totum poſuit in vterum Virginis, & inde procedens (Ber. ſuper cō.) totum mundum irrigauit. Bern. Rigaturus aerem Deus cœleſti rore, totum vellus prius infudit. Redempturus etiam genus humanum, precium contulit in Mariam.

Tertio, quia Luna eſt miniſtra humoris, nam in augmento Lunæ, humores creſcunt in corpore: creſcunt enim, & humeſcunt in capitibus cerebella in oſsibus medullæ, & breuiter in corporibus omnis humoralis ſubſtantia. Et ſimiliter in eius diminutione omnia diminuuntur. Ob hanc cauſam melius eſt minuere in Lunæ augmento, quàm in eius decremento. Sed ligna pro ædificijs incidere, & arbores inſerere, vel plãtare eſt melius in decremento, quàm in augmento. Cuius ratio eſt, quia cum augmento creſcunt humores: ſi tunc arborem inſereres, vel plantares, humor nimius, qui in planta abundaret, quia a natura bene regi non poſſet, fructus faceret vermiculoſos: ligna etiam tunc inciſa ædificijs non ſunt apta. Quia ꝓpter humiditatem incluſam ad putredinem ſunt parata, à vermibus nihilominus faciliter corrodenda, & deturpanda. Beata autem Virgo humoris miniſtra fuit: quia ſcilicet ſuis filijs triplicem humorem infudit, ſcilicet conceptionis, nutritionis, & deuotionis. Conceptionis adminiſtrauit Spiritui ſancto, nutritionis adminiſtrauit Chriſto: humorem autem gratiæ, & deuotionis cuilibet ſuo filio adoptiuo. Siquidem in conceptione Chriſti Beata Virgo Maria ex puriſsimo humore ſanguinis ſui materiam miniſtrauit in conceptione corporis Chriſti. Sed ſanctus ſpiritus ipſum corpus organizauit, & formauit: Vnde Beata Virgo vera mater Chriſti fuit; quia hoc ſolum (ſecundum Philoſophum) pertinet ad rationem matris, vt materiam det conceptui. Vnde Matth. Cum eſſet deſponſata mater Ieſu Maria. (Matt. 1.) Item dedit filio humorem nutrimentalem, ſcilicet quando eum lactauit vbere de cœlo pleno: propter quod dicitur, Beatus venter, qui te portauit, (Luc. 12.) & ubera, quæ ſuxiſti. Sunt etiam duo vbera quibus lactat beata Virgo filios ſuos adoptiuos, ſcilicet ex vno infundens humorem gratiæ iuſtis, ex alio humorem miſericordiæ peccatoribus. Et ideo ab eccleſia vocatur Maria mater gratiæ, mater miſericordiæ.

Quarto, quia Luna eſt dominatrix maris. Nam ſicut adamas trahit ferrum poſt ſe: ſic Luna mouit, & trahit poſt ſe Occeanum. Vnde in ſuo ortu intumeſcit mare, & creſcit ex parte orientali: & decreſcit ex parte occidentali: & econtra quando eſt in occaſu: ſecundùm autem quòd Luna plus, vel minus proficit in lumine: ita plus, vel minus ſe extendit, vel retrahit ipſum mare. Et ſicut dicit Maurus. Occeanus incremento lunæ retinet modum iſtum. (Maurus in Cic. lib.) Primo enim die creſcentis Lunæ fit copioſior ſolito, & abundat in ſummo: ſed ſecundo minuitur: & ſic creſcit vſque ad diem ſeptimum. Deinde iterum creſcit per ſeptem dies. Ita quòd in decimaquarta die iterum eſt plenus in ſummo. Vñ in nouilunio mare eſt ſumme plenum, & in plenilunio. Mare autem moraliter accipitur tribus modis. Nam vno modo dicitur mare, huius vitæ amaritudo: & ſuper illud mare Beata Virgo habet virtutem, ſcilicet, quia eius pietas oſtenditur ſuper illos, qui ſunt in tribulationis amaritudine poſiti. Nam venti, & mare obediunt ei. (Matt. 8.) Venti ſunt aduerſitates exteriores: mare ſunt interiores amaritudines, vel venti ſunt violentię tentationum: mare perturbatio tribulationum.

Secundo modo, mare vocatur peccatorum inquietudo. Iſa. Impij quaſi mare feruens, quòd quieſcere non poteſt: (Iſa. 57.) ſed quando iſta luna oritur peccatoribus, eos luce ſuæ miſericordię illuſtrãdo: tunc creſcit ex parte Orientis, & decreſcit ex parte Occidentis: quia ſcilicet eius auxilio oritur, & creſcit in ipſis peccatoribus lux gratiæ, & aqua miſericordiæ: & deficit caſus culpæ. Sed econtra, ſi iſta luna occideret peccatoribus, ſcilicet vt eis per ſuam gratiam nõ adeſſet, tunc creſceret ex parte occidentis, &

tis, & deficeret ex parte Orientis, id eſt, deficeret lux gratię, & creſceret caſus culpę.

Tertio vocatur mare, mundi viciſsitudo, ſiue mutabilitas. Sicut autē oſtenſum eſt, mare virtute lunę habet quadruplicem mutabilitatem. Vna eſt repletionis, & illa eſt in nouiiunio. Secunda diminutionis, & illa eſt vſque ad ſeptimum Lunæ. Tertia augmentationis per alios ſeptem dies, ſiue ſex. Quarta iteratæ repletionis: & hæc in plenilunio. Similiter virtute, & auxilio beatæ Virginis peccatores in mundo exiſtentes replentur aqua pœnitentiæ, & decreſcit in eis mare culpæ; & augetur profectus gratiæ, & tandem peruenitur ad plenitudinem gloriæ.

Quinto, quia Luna eſt menſura temporis: quia ſecundùm motum Lunę accipiuntur anni lunares, qui apud Iu-

Ecc. 43. dęos obſeruabantur. vnde Eccleſiaſtic. Luna in omnibus in tempore ſuo, oſtenſio temporis, & ſignum æui. Et continet annus lunaris ccclij. dies: vnde patet, quòd annus ſolaris ſuperat lunarem in xj. diebus: vnde Hebrei, & Arabes annum ſeruant minorem, quàm ſit noſter xj. diebus præter quadrantem vnius diei.

Item ſecundùm lunam diſtinguuntur menſes lunares; vnde menſis dicitur a menſe, quod eſt luna, eo, quòd Hebræi ex curſu lunæ menſes vocabant. Et accipitur menſis lunaris apud Iudęos, & Arabes ſecundum curſum lunæ in toto Zodiaco, donec ſolem attingat: quod facit in xxix. diebus cum dimidio, vt Aſtrologi dicunt. Dies autem lunares ſecundum Arabes incipiunt de ſero ab occaſu Solis, eo, quòd ortus Lunæ fit tēpore occaſus Solis: & ſic (ſecundū eos) nox præcedit diem. Sed Græci, & Romani, & aliæ gentes, quæ non vtuntur in menſibus ſuis viſione nouę lunę, computant diem ab ortu Solis cum nocte vſque ad ortum ſequentis diei: & ſic (ſecundum eos) dies præcedit noctem

Alfrag. differ. 1 vt dicit Alfraganus. Patet ergo, quòd Luna habet dies, menſes, & annos: ſed tamen mēſes, & annos habet breuiores. Quia ſcilicet Beata Virgo habet plenitudinem gratiarum, & virtutum, & donorum, ſicut & Chriſtus, qui Soli aſsimi-

Eccl. 33 latur: tamen in minori gradu, licet excellerit omnes alios Sanctos. Eccleſiaſt. Quare dies diem ſuperat, & annus annum.

Sexto, Beata Virgo aſsimilatur Lunæ: quia Luna eſt æmulatrix Solis. Nam aliquando ipſi Soli eſt ante: aliquando ſuper, aliquando ſubter. Vnde luna aut eſt cum Sole in coniunctione quando aſcendit a ſua a latere, vt quando a ſole recedit, vel quando ad Solem reuertitur: aut in plena oppoſitione, quando ſcilicet totaliter ſoli opponitur. Sic beata virgo ante Chriſtum, qui etiam eſt Sol iuſtitiæ, fuit quantum ad ætatem carnis, ſicut mater ante filium: & hoc quantum ad humanitatem; quia quantum ad diuinitatem Chriſtus fuit ante Io. 1.
eam, ſecundùm illud, Poſt me venturus eſt, qui ante me factus eſt.

Item fuit poſt Chriſtum quantum ad mortem: quia Chriſtus ante eam mortuus fuit. Nam (vt quidam dicunt) ſuperuixit filio vndecim annis. Erat enim vt dicunt quando Chriſtum concepit decem, & quatuor annorum; & manſit cum eo annis xxxiij. & poſt mortem Chriſti ſuperuixit vndecim annis, & ſecundum hoc quando obijt erat annorum quinquaginta octo.

Item ipſa fuit ſuper Chriſtū materna auctoritate, cui Chriſtus in pueritia humiliter ſe ſubiecit, & reuerenter obediuit, (ſecundum illud Luc.) Deſcendit Luc. 2.
cum eis, & venit Nazareth, ſcilicet cum Virgine, & Ioſeph: & erat ſubditus illis.

Item ipſa fuit ſub Chriſto non ſolum dignitate: ſed etiam ſitus localitate cū eſſet in cruce ſuſpenſus. Tunc enim ipſa ſtetit inferius ſub eo iuxta crucem. Ioan. Sed notandum, quòd quando Lu- Ioā. 19.
na eſt ſub Sole ita, quòd recta diametro inter nos, & Solem ſit interpoſita, ſolet eſſe Eclipſis, id eſt, defectus ſolis cōcauſatiuè. Et hoc fuit in paſsione Chriſti, quia Beata Mater ſub ipſo mœrens ſtetit: & tunc ipſa Eclipſis ſolis, id eſt, mortis Chriſti pro tanto cauſatiua fuit, inquantum naturam qua pati, & mori poſſet, ex ipſa Chriſtus aſſumpſit. Sed notandum, quòd Eclypſis Solis accidere non poteſt ſecundum naturam, niſi in coniunctione Solis, & Lunę, quando de nouo accenditur: & dum ipſa coniunctio in linea Eclyptica celebratur; & hoc eſt ſemper quando Sol eſt in capite Draconis, & Luna in cauda, vel econ-

Albu. lib. de mo.pla. uerſo. Vnde dicit Albumaſar. Si luna inter nos & ſolem obuiat, defectum radiorum nobis facit in capite uel cauda draconis. Quid autem ſit caput & cauda draconis, dicetur in capitulo lxij. Et ſimiliter beata virgo dupliciter ipſum ſolem Chriſtum quodammodo obſcurauit. Primo quando ipſum concepit, & carne ueſtiuit: tunc enim minoratus eſt paulo minus ab angelis: quia exinaniuit ſeipſum, formam ſerui acci-

Phil. 2. piẽs. Vnde hoc fuit quaſi in capite draconis, ideſt in muliere uel humana carne, quæ fuit caput ideſt principium peccati.

Item in cauda, ideſt in morte Chriſti vbi fuit quodãmodo finis peccati, vbi draco infernalis ſuum dominium perdidit & terminauit.

Nota etiam, ꝙ quando luna eſt ſub ſole, quamuis lumẽ perdat ex parte terræ, non tamen perdit ex parte cœli: vnde quãdo luna ipſi ſoli coniungitur, nihil omnino luminis ad terram dirigitur. Sed tamen ex parte cœli in plena illuminatione permanet & inſiſtit. Et ita ſimiliter beata uirgo, quamuis in paſsione uideretur ex parte corporis eclypſata & obſcurata per triſtitiæ immenſitatem: tamen ex parte animæ ſemper fulgorem tenuit per fidei firmitatem. Vnde licet alia luminaria mũdi. ſ. Apoſtoli fuerunt eclypſata tunc fidem perdendo, ipſa tamen ſemper luxit, fidei lumen ſeruando.

Item iſta noſtra luna tũc fuit in coniunctione cum ſole, quando innixa ſuper dilectũ ſuum ad cœlũ aſſumpta fuit.

Itẽ Chriſti ſolis a latere ſtetit: quia in cœlo iuxta thronum filii locatus eſt thronus matris ſicut legitur in figura

3. Reg. 2. de matre Salomonis. Fuit autem oppoſita ſoli in annunciatione, quia tũc quãto ſol. i. Deus uel angelus annuncians

Luc. 1. plus ipſam commendabat & magnificabat dicens, Aue gratia plena, tanto ipſa econuerſo ſe humiliauit dicens, Ecce ancilla. Vnde quia humilitatem Deus ancillę ſuæ reſpexit: ideo eam ſuo lumine repleuit, ſicut luna impletur lumine, quando eſt ſoli oppoſita.

Septimo, beata uirgo aſsimilatur lunæ, quia luna eſt immutatrix aeris & me-

Hippo. in prv- lu. it. diante aere maxime immutat corpora humana. unde Hipp. de luna loquẽs ait. Eſt quoddam cœleſte ſidus in quo oportet medicum prouidere, cuius prouidentia eſt mirabilis & ſtupenda. & Galenus dicit, Rem certam quę non fallit in-

Galen. in com. de die. cret. tendat medicus, quam docuerunt aſtrologi Aegyptiorum quòd per cõiunctionem corporis lunaris cum ſtellis fortuitis fiunt ægritudines terminabiles ad bonum. Cum contrarijs verò contrariæ, ſcilicet ad malum. & ideo cautus & perfectus medicus (ſecundùm doctrinam Hippocratis) aſpicere debet primam lunam & quando eſt plena luminis: quia tunc creſcunt humores in omnibus, vt dictum eſt. Quando ergo in febres aliquis cadit, multum neceſſe eſt videre vtrum luna tunc exeat de coniunctione. Tunc enim creſcit infirmitas quouſque veniat ad oppoſitionis gradum, ſcilicet in plenilunio, & tunc ſi fuerit cum malo planeta aut in malo ſigno, & aſpexerit dominum domus mortis, quæ eſt ſignum occultum, ſcilicet ſcorpionis, vel ſi aſpexerit mortem quæ dr̃ domus ſigni ſcorpionis, tunc de morte timendũ eſt. Si verò fuerit cũ bono planeta & ĩ bona domo ſiue ſigno & aſpexerit dominum domus vitæ, ſ. Mercurium & Venerem quæ eſt domus Arietis ſiue primi ſigni, tunc de vita ſperandum eſt; & ſic de aliis vt patet in libro Hippocratis quem dicitur compoſuiſſe de vitijs infirmitatis ſecũdùm lunam. Sicut ergo luna habet dominiũ ſuper infirmitates corporales; ſic etiam domina noſtra habet dominium ſuper morbos tam corporales, quàm ſpirituales; vt faciat eos eſſe ad vitam vel ad mortem ſecundùm hominum merita & deuotionem ad ipſam. Nam eam reuerentes, vitali aſpectu aſpicit & curat. Ipſam verò blaſphemantes vel cõtemnentes (niſi per pœnitentiam recedant) mortali aſpectu aſpicit & necat.

Item beata virgo vocatur ab eccleſia ſtella maris, ex eo, quòd illa cœleſtis quæ dicitur ſtella maris eſt primo quo ad ſitum altiſsima. Similiter virgo beata altiſsima eſt per gloriæ dignitatem, ſcilicet ſuper omnes choros ſanctorum & angelorum iuxta filium in gloria ſublimata. Eccleſ. Ego in altiſsimis habito. Eccl. 24

Item illa ſtella eſt quo ad motum velociſsima. Licet enim ſtella maris quæ vulgo dicitur Tramontana, à loco ſuo moueri non videatur; tamen in ſphærę

ſuæ

ſuæ circulo circulariter circumuolui-
tur;ſed quia circulum habet breuiſſimũ
quaſi non moueri videtur.Sic beata vir-
go Maria quãuis in ſtatu gratiæ immo-
biliter permanſerit & ab ipſo per motũ
alicuius criminis nunquam receſſerit:
motu tamen dilectionis diuinæ velociſ-
Ber. ſimè cucurrit. Dicit.n.Bernardus,ꝙ qui
amatur vehementius, currit velocius &
peruenit citius. Ipſa præ omnibus ſan-
ctis plenius & feruentius dilexit. Vnde
ipſa dicitur mater pulchræ dilectionis.
Fuit autẽ amor ſuus per modum circu-
lationis: quia motus circularis eſt ab
eodẽ in idem: quia ipſa Deũ ſic dilige-
bat,ꝙ omnia alia nõ niſi propter ipſum
amabat:& ſic fuit amor eius a Deo inci-
Eccl.24 piebat;& in Deũ redibat:Ecc.Girum cę-
li.i.cęleſtis amoris circuiui ſola. Et di-
cit ſola,q̃a nullius ſancti amor fuit ita
in Deũ totaliter directus ſicut beatæ vir-
ginis.Vnde & breuiſſimũ circulũ hebe-
bat,quia poſt contemplationẽ,oĩa,q̃ quæ
occurrebant ſtatim referebat in Deum.
Aug. In Ideo dicit Aug.de ipſa.Vnũ ſcimus pro
quo.l.- certo,ꝙ omnis Mariæ vita & actio intẽ-
dã ſcr. ta fuit ſemp in dño.. Itẽ huiuſmodi ſtel
la quo ad aſpectũ noſtrum eſt minima
quamuis in ſe ſit valde magna.Similiter
beata virgo exterius exhibuit ſe mini-
mã p humilitatẽ,quãuis eſſet valde ma
Luc. 1. gna p ſanctitatẽ: vnde dixit,Quia reſpe
xit humilitatem ancillæ ſuæ, ecce.n.ex
hoc beatã me dicent omnes generatio-
nes.Itẽ ſtella illa eſt quo ad effectũ vti-
liſſime,propterea ꝙ ipſa eſt nauigantiũ
directiua, & ideo uocatur ſtella maris.
Nã pp ſitus ſui immobilitatẽ homines
ad ipſam aſpicientes maximè certificat;
ſic beata Virgo nauigãtes per mare mũ
di dirigit: quibus.ſ lucẽ ſuæ miſericor-
diæ nunquam ſubtrahit vel abſcondit:
vnde illa ſtella vocatur polus,quia ſem
p nobis pollet, & nũquã occidit: ſed sẽ
per ſuper nos exiſtit:vnde polus a pol-
lendo eſt dictus, quia continuè mundo
pollet.

Item. iſta ſtella eſt ratione ſui ſitus
medij totius cœli oſtenſiua. Medium
autem cœli eſt filius Dei,qui mediator
eſt Dei & hominum: hunc nobis iſta
ſtella oſtendit, quia eum nobis uiſibi-
lem genuit. Ad hanc etiam ſtellam
aſtrologi potiſſimè recurrunt,quia per
eius ſitum diſcernuntur termini & ſitus
aliorum ſyderum & cœleſtium circu-
lorum. Sic ſancti qui ſunt veri aſtrolo-
gi, cœleſtia contemplantes, potiſsimè
ad eam recurrunt & attendunt: quia ſi-
tus ſyderum,ideſt manſiones beatorum
quas habent in cœlo, & termini cœle-
ſtium circulorum, ideſt perfectiones an-
gelorum per ipſam diſcernuntur tan-
quam per ipſorum omnium dominam
& reginam,& per ipſam etiã tanquam
per cęli portam omnes qui ſaluantur,il-
luc introducuntur.

Item illa ſtella per gyrum arcturi ſi-
bi ꝓpinqui ab aliis ſtellis eſt diſtincta:
a cuius vicinitate polus articus eſt vo-
catũ(vt dicit Beda) Arcturus enim eſt ſe-
ptem ſtellarum curſus quæ iſtam ſtellã
circueunt facientes ei quaſi circulum &
coronam, Quia.ſ.beata virgo omnium
ſanctorũ coronis qui ad ſeptem gradus
pertinent,coronatur & decoratur. Nam
primus gradus eſt angelorum,ſecundus
eſt patriarcharum,tertius eſt propheta-
rum, quartus apoſtolorum,quintus mar-
tyrum, ſextus cõfeſſorum,ſeptimus vir-
ginum. Notandum etiam quòd iſta ſtel
la ſiue polus eſt axis cœli ex vna parte
receptiua ſiue terminatiua: Axis.n.voca-
tur linea quædam imaginata quæ ab il-
lo polo antartico vſque ad iſtum polũ
articum recto diametro ſicut linea a pũ
cto vſque ad punctum eſſet tracta. Axis
ergo iſte fuit dolor paſſionis Chriſti:
qui ab vno polo, ſcilicet a filio cruci
affixo vſque ad alium,ſcilicet vſque ad
cor ipſius matris immobile a fide & gra
tia, pertranſijt ſicut ei Simeon prædixe-
rat, Luc. Tuam ipſius animam per-
tranſibit gladius, ideſt. dolor paſſio-
nis Chriſti. Luc.2.

Itẽ beata Maria aſsimilatur luci pro
pter vij.

Primò quia lux tenebras pellit, Ioa. Io.2.
Lux in tenebris lucet,ſ.tenebras expel
lendo,Damaſc. Aufer lucem, & omnia
in tenebris,omnia incognita remane- Dama.
bunt. Sic beata virgo dum verum lu-
men mundo effudit, cecitatis & infide-
litatis tenebras effugauit. Vnde Ma-
ria interpretatur illuminatrix,Ipſa etiã
eſt illa lux de qua dicitur. Lux auroræ
oriente Sole mane abſque nubibus ru-
tilat. Ipſa namque peccatores purgat a
tenebris peccatorum lumine [illegible] luç. 2. Reg.
Et ideo dicitur lux [illegible] auroræ, quia ex- 23.
pellit tene[illegible] ...ocas culpæ, & introducit
lucem gratiæ. Ipſa frigidos accen-

dit calore charitatis ſuæ; & ideo aſſi-
milatur luci Solis Orientis, quia lux So
lis calefacit. Item ipſa æſtum concupi-
ſcentiæ refrigerat, & a nubibus carna-
lium paſsionũ animas ſerenat. Et ideo
aſsimilatur luci matutinæ, quæ eſt cum
refrigetio, & luci etiam ſerenæ, ſcilicet
quæ eſt abſque nubibus.

Secundo lux mœrores diſſoluit. Et
hoc eſt inquantum habet aſpectum læ-
tificatiuum: dulce enim eſt lumen, &
delectabile oculis videre ſolem, vt dici
Eccl.11 tur Eccleſiaſt. Hoc autem competit Bea
tæ Virgini, quæ ſcilicet eſt mœrentium
conſolatrix. Nam ſpirituales conſola-
tiones, & gaudia deuotis ſibi mentibus
Heſt. 8. frequenter infundit: Heſter. Noua lux
oriri viſa eſt, gaudium, & honor, & tri-
pudium. Eſt enim gaudioſa incipienti-
bus, quibus ſpirituales cõſolationes im-
pendit: honorabilis proficientibus, quos
ab omnibus impugnationibus prote-
git: tripudioſa eſt peruenientibus, quos
in cęleſte gaudium introducit.

Tertio, quia lux inſidias prodit. Nã
latebras illuſtrat, & patefacit in quibus
inſidiæ abſconduntur. Sic Beata Virgo
inſidias diaboli deuotis ſuis patefacit
ne ab ipſis decipiantur. Et ideo diabo-
Ioan. 3. lus illam lucem multum timet, Ioann.
Non venit ad lucem, vt non arguantur
opera eius.

Quarto, quia lux ſecuritatem parit;
vnde homines, qui de nocte paueſcunt,
in die ſecuri vadunt; & hoc eſt, quia
Ioan.11 non timent offendiculum: Ioan. Qui am
bulat in die, non offendit: quia lucem
huius mundi videt. Non enim timent,
qui in die vadunt, aut pedis offendicu-
lum aut hoſtis latentis incurſum, vel
fantaſmatis terrentis aſpectum. Sic qui
Beatam Mariam ſequuntur, & ei per de
uotionem adhęrent, illuminantur, &
proteguntur ab ea, vt neque peccando
cadant, nec eos dæmones fallant, nec ip
Rom.13 ſos fantaſmata terreant. Roma. Indua-
mur arma lucis ſic, vt in die honeſte am
bulemus. Arma lucis, ſunt exempla bea-
tę Virginis, quæ quicunque indutus fue
rit, eam ſcilicet ſequendo, tutus erit ab
omnibus prædictis.

Quinto, quia lux viſum paſcit, & hoc
propter ſuam pulchritudinem, in cuius
aſpectu anima delectatur. Prouerb. Lux
Pro.15. oculorum lætificat animam; ſic ſpiri-
tualis pulchritudo Beatę Virginis con
ſiderata viſum animæ lætificat, & pa-
ſcit, Eccleſiaſt. Pulchritudine enim de- Eccl.43
coris eius admirabitur oculus. Siqui-
dem candor eius admirabilis fuit tam
in interiori puritate, quàm in exteriori
virginitate. Sap. Candor eſt lucis æter- Sap.7.
næ, ſcilicet quantum ad puritatem men-
tis: & ſpeculum ſine macula, quantum
ad honeſtatem carnis. In hoc ſpeculo
quilibet poterat ſecurè reſpicere: quia
tanta erat lux honeſtatis, quæ emicabat
in facie Virginis, quòd (vt dicit Hie-
ronimus) quicunque reſpiciebat in fa- Hier.
ciem Virginis huius, omnis turpis ten-
tatio extinguebatur in eo. Iob. Lux vul Iob.29.
tus mei non cadebat in terram.

Sexto, quia lux cęleſtium corporum
virtutes ad nos vehit, vnde (ſecundùm
Auicennam) lux eſt vehiculum virtu- Auic.
tum cęleſtium, quia ſcilicet cęleſtia lu-
minaria mediante luce agunt, & mouẽt
iſta inferiora. Sed ſciendum ſecundùm
quoſdam, quòd lux habet cauſare effe-
ctus naturales, inquãtum motus ſibi ad-
iungitur; non quòd in motu ſit virtus
cauſatiua principaliter effectuum natu
ralium, ſicut eſt in luce; ſed quia per mo
tum determinatur virtus Solis, inquan-
tum corpus agit in corpus per conta-
ctum, & concretionem aeris moti. Et
ideo ceſſante motu, quod erit in fine
mundi, lux non cauſabit effectus natu-
rales; ſed ſolum intentionales dando eſ
ſe coloribus, & ſe diffundendo in me-
dio abſque eo, quòd cauſet aliquem ef-
fectum naturalem. Habet enim corpus
cęleſte inquantum corpus, quod agat p
motum: hoc enim eſt proprium corpo-
ris, vt motum moueat. Et ex hac parte
habet, vt moueat ad tranſmutationem
naturæ. Sed hoc per lucem habet vlte-
rius, quòd ſolum cauſet eſſe ſpirituale
inquantum attingit ad ordinem ſub-
ſtantiarum ſeparatarum, & participat
aliquid de modo ipſarum: vnde ſi mo-
tus auferatur, lux habebit ſolum ſe mul
tiplicare in medio, & cauſare effectus
ſpirituales in corporibus, & ex parte
hac habet lux aliquam ſimilitudinem
cum forma intentionali; maximè cum
fiat in medio, & tollatur ad præſentiam
& abſentiam luminaris, propter quod
non habet eſſe fixum, & ratum ſicut
forma naturalis; vnde ratione debilis
eſſe quod lux habet in medio, & ratio-
ne effectus intentionalis quem ſolùm

cauſabit

cauſabit motu ceſſante; poſſet forte aliquo modo tolerari dictum eorũ, qui dicũt, quòd lux habet in medio eſſe intencionale. Sicut ergo mediante lucę deuenit ad inferiora virtus cęli, ita mediante Virgine deuenit ad nos virtus Dei, ideſt filius Dei, de quo dixit angelus Virgini: Virtus Altiſsimi obumbrabit tibi: ſed hoc factum non eſt niſi addito motu fidei, ſcilicet per Virginis conſenſum dicentis, Ecce ancilla Domini &c. Mediante etiam iſta luce cœleſtis gratia nobis infunditur, & deueniunt ad nos diuinę miſerationes. Vnde Eccle. Miſerere noſtri Deus omniũ, & oſtende nobis lucem miſerationum tuarum.

[margin: ...1.26]

Septimo, quia lux diuerſas res gignit. Dicit enim Dyoniſius, quòd lux omnibus corporibus generationẽ confert. Sic Beata Virgo genuit illum, quĩ multos filios adduxit ſecum in gloriã, quos non contemnit vocare fratres, vt dicit Apoſtolus Hebr. 2. Omnes autem, qui Chriſti fratres ſunt, poſſunt dici filij ſpirituales Beatę Virginis, quæ mater Chriſti eſt naturalis. Vnde ipſa dicit, A generationibus meis implemini. Et ideo omnes Chriſtiani ſunt filij huius lucis, Ioan. Credite in lucem, vt filij lucis ſit.

[margin: Dio. 4. c. de di. no.] [margin: Heb. 2.] [margin: Eccl. 24] [margin: Ioan. 12]

Item Maria Mater Domini aſsimilatur auroræ, propter quatuor.

Primo, quia eſt noctis ac diei mediatrix; eſt enim terminus noctis, & initiũ diei. & ideo aliquid habet de obſcuritate, & aliquid de claritate. Et talis fuit Beata Virgo in vtero matris: quia enim in ipſa terminari debebat nox culpę, & initiari dies gratiæ, ſecundùm illud Rom. Nox præceſsit, dies autem appropinquabit. Ideo ipſa tanquàm vera aurora in ipſo ſuo principio aliquid tenuit de nocte culpę: quia fuit in originali peccato concepta. & aliquid de die gratiæ: quia fuit in vtero ſanctificata, & per gratiam ſanctificationis ab ipſo peccato purgata Vnde Iob. dicitur de die originalis peccati, qui incepit quando aperti ſunt oculi Adam & Euę: Obtenebrentur ſtellæ caligine eius, expectet lucem, & non videat, nec ortum ſurgentis aurorę. Stellæ enim. i. ſancti illo die ſunt obtenebrati, quia fuerunt cum originali peccato concepti, & cum originali nati. Sed iſta dies culpæ non vidit lucem, id eſt, Chriſtum; quia nec in ſuo conceptu, nec in ortu originale habuit peccatum: ideo dicit expectet lucem, & non videat. Auroram autem, id eſt, Beatam Virginem non vidit, ſcilicet quantum ad ortum, quia non eſt nata cum originali, licet viderit quantum ad conceptum. Et ideo ſignanter dixit nec ortum ſurgentis aurorę.

[margin: Ro. 13.] [margin: Iob. 3.]

Secundo, quia aurora eſt latronũ expulſiua. Nam latrones, qui de nocte in tenebris exeunt, aurora, id eſt, adueniente die fugiunt, & ſe abſcondunt, Iob. Si ſubito apparuerit aurora arbitrantur vmbram mortis. Ita dęmones tãquàm inſani, & exterriti fugiunt, cùm noſtram auroram, id eſt, Virginem glorioſam in corde alicuius per deuotionem fulgere cognoſcunt.

[margin: Iob. 24]

Tertio, quia aurora eſt roris infuſiua: vnde dicitur aurora quaſi aura rorans. Ita Beata Virgo Maria diuinę gratię rorem nobis abundanter infundit. Quod ſignificatum eſt in lucta Iacob cum angelo. Nam cum ei dixiſſet angelus Dimitte me, quia aurora eſt: Reſpõdit, Non te dimittam, niſi benedixeris mihi. & poſtea ſequitur: quia benedixit ei in eodem loco. Hæc enim eſt benedictio de qua dicitur: In rore cœli deſuper erit benedictio tua. Et hic eſt ros ſupernæ gratiæ, quem nobis hæc aurora infundit. Et iſtę ros aurorę eſt decoratiuus, & refrigeratiuus, & dulcoratiuus. Decoratiuus, quia dicitur, quòd conchæ marinę (vt ſupra tactum eſt) in aurora ſe aperiunt, & rorem ſuſcipientes Margaritas concipiunt, quę ſcilicet in ornamentis ponuntur. Et ſic animę deuotæ, dum ſe iſti auroræ, ideſt Beatæ Virgini per affectum deuotionis aperiunt, rorem gratię ſupernæ ſuſcipiunt, per quam Margaritas candidas; ideſt, affectiones puriſsimas concipiunt, quæ ſunt animę ornamenta. Et ideo iſti auroræ dicitur: Ros lucis ros tuus, ideſt affectiones tu generas lucidas, & mũdas.

[margin: Gen. 32] [margin: Gen. 26]

Item iſte ros auroræ eſt dulcoratiuus. Exod. dicitur, quòd in aurora colligebatur manna: manna quidem eſt internæ dulcedinis gratia, quam his, qui tribulato ſunt corde, infundit hęc aurora.

[margin: Exo. 16.]

Item iſte ros eſt refrigeratiuus ſcilicet ardoris feruentis concupiſcentię, ſecundùm illud Eccleſiaſt. Ros obuians

[margin: Eccl. 43]

ardori venienti humilem efficit eum:
& ideo aurora eſt caloris tempera-
tiua.

Quarto, quia aurora eſt lucis à ſole
2. Reg. impetratiua. Vnde dicitur: Lux auro-
23. ræ oriente ſole mane abſque nubibus
rutilat. Sic iſta aurora ſcilicet virgo
beata impetrat lumen diuinę cognitio-
nis & inſpirationis. Nota quòd iſta
lux auroræ quæ eſt mane oriente ſole,
multa bona operatur. Eſt enim infir-
morum confortatiua: auium lætifica-
tiua, florum de nocte clauſorum aper-
tiua, herbarum de nocte depreſſarum
erectiua. Quæ omnia hæc iam præ-
dicta facit in nobis beata virgo Ma-
ria. Eſt enim ipſa aurora quæ debi-
les confortat: ii quidem infirmi con-
fortantur in aurora, ex eo quòd ſan-
guis in aurora dominatur & ideo ſom-
nus dulcior eſt in aurora.

Item quia tunc virtutes anima-
les corroborantur. Vnde ſecundum
medicos, melius ſe habent infirmi: &
ideo dicitur aurora quaſi aurea hora,
ideſt optima. Ita ſimiliter per bea-
tam virginem infirmi ſpiritualiter re-
cipiunt ſanitatem: vires animæ reci-
piunt vigorem, ſanguis dulcedinis & de-
uotionis recipit augmentationem.

Item in aurora aues lętificantur: &
ideo ad cantandum excitantur: vnde
dicitur aurora quaſi auium hora, quia
ſcilicet beata virgo eſt quæ deuotos
excitat ad Dei laudem. Ipſa enim eſt
quæ flores clauſos, ideſt mentes humi-
lium aperit ad bene operandum, vt odo
rem boni exempli vndique circun-
fundant. Ipſa etiam eſt quæ depreſ-
ſos per mœrorem erigit per ſpem & con
ſolationem.

Item beata Maria aſsimilatur nubi
propter ſeptem.

Primo, quia nubes eſt omnium im-
preſsionum cæleſtium de facili ſuſce-
ptiua. Quia ſcilicet domina noſtra
receptaculum fuit omnium cæleſtium
Hiero. gratiarum. Nam cęteris ſanctis per
partes; Mariæ autem totam ſe infudit
gratię plenitudo, ſicut Hieronimus di-
cit: vnde angelus dicit ei: Aue gratia
Lu. 1. plena: & ideo præceteris ſanctis extitit
Exo. 16 glorioſa. Exodi. Gloria domini ap-
paruit in nube.

Secundo, quia nubes eſt ſua leuitate
ſursum aſcenſiua: quia ſcilicet virgo
beata contemnens terrena, ſemper erat
ad cęleſtia eleuata. Iſa. Aſcendet do- Iſa. 19.
minus ſuper nubem leuem, ideſt virgi-
nem à terreno amore alleuiatam & cęle
ſti calore ſubtiliatã: & igredietur Aegy
ptum ideſt mundum.

Tertio, quia nubes eſt ſolaris radij
incorporatiua. ſed tamen radius qui
in ipſa nube incorporatur ipſam pe-
netrans non eam ſcindit, nec ipſa nu-
bes diuiditur. Ita ipſa domina no-
ſtra filium Dei in ſe recepit & carne ve-
ſtiuit & ſine ſui corruptione etiam Ezech.
mundo peperit. Ezech. Solem nube te- 32.
gam. Act. Nubes ſuſcepit eum. Acto. 1.

Quarto, quia eſt caloris mitigatiua
& vmbratiua, quia ſcilicet virgo Ma-
ria eſt omnium malorum noſtrorum
mitigatiua. Pſal. Expandit nubem in
protectionem eorum. Mat. Nubes luci- Pſ. 104.
da obumbrauit eos. mat. 17.

Quinto, quia nubes eſt laborantium
recreatiua, & ſiti ęſtuantium refrigera-
tiua, quia ſcilicet domina noſtra eſt om
nis noſtri laboris conſolatiua & refri-
geratiua Eccleſi. Specioſa miſericor- Eccl. 35
dia domini in tempore tribulationis
quaſi nubes pluuiæ in tempore ſicci-
tatis; ipſa enim eſt regina miſeri-
cordię.

Sexto, quia nubes reſoluta in pluuiã
eſt terræ fęcundatiua ac ſeminum nu-
tritiua, impinguatiua, augmentatiua,
& multiplicatiua, quia ſcilicet domi-
na noſtra per impetrationem gratię ter
ram animę noſtrę fecundat, bonas affe-
ctiones in nobis nutrit & impinguat,
& opera noſtra augmentat & multipli-
cat. Yſa. Nubes roris in die meſsis. Nam
ipſa in fundendo diuinę gratię rorem,
facit nos multiplicare bonorum ope-
rum meſſem.

Septimo, quia nubes eſt amaritudinis
in dulcedinem mutatiua. Nam ex ma-
rinis aquis generata in altum tamen
ſublimata & contra ſolem ſuſpenſam
ſolis beneficio amaritudine depoſita fit
in dulcedinem tota conuerſa. ita etiam
domina noſtra licèt amara (vt di-
ctum eſt) fuerit in originali peccato
generata; tamen à Spirituſancto ſancti-
ficata, & à ſole iuſtitiæ grauidata, facta
eſt prædulciſsima & mater pia. Reg. Ec-
ce nubecula parua quaſi veſtigium ho- 3. Reg.
minis aſcendebat de mari &c. Et dici- 18.
tur beata virgo nubecula parua, quan

titat.

titate humilitatis, lenitate ſanctita-
tis, quia ſcilicet ab omni peccato im-
munis, & ſubtilitate paupertatis.
Item beata Maria aſsimilatur mari.
Primo quia mare continet amaritudi-
nis poculum, id eſt, aquam amaram,
cuius amaritudinis cauſa eſt (ſecundum
Ariſto. Philoſophum) Quia in mari ſunt duo
2. met. vapores ſcilicet humidus & ſiccus, ſiue
ſubtilis & groſſus: per calorem ergo ſo
lis & motum à mari reſoluitur pars ſub
tilior & remanet groſsior, quæ nimi-
rum calefacta fit ſalſa & aduſta effici-
tur amara. Et ita in beata Maria fue-
runt duo vapores, id eſt amores, ſcili-
cet ad filium: vnus naturalis ad illius
humanitatem qui erat vt vapor groſ-
ſior: alius ſpiritualis ad illius diuini-
tatem. Et ſecundum hoc habebat de ip-
ſo duas conſolationes. Vnam ſecundum
ſenſualitatem quę erat vt pars groſsior.
Aliam ſecundum rationem quæ erat vt
pars ſubtilior. In paſsione autē filij ſui
propter calorem ſolis id eſt propter fer-
uorem pœnarum & dolorum Chriſti &
motum mortis eius, exhalauit pars ſubti
lior, id eſt remiſſa eſt in ea conſolatio ra
tionis: & abūdauit vapor groſsior, id eſt
affectio naturalis, pp quā intantū calefa
cta & aduſta eſt dolore, ꝙ tota facta eſt
amara. Vnde Maria interpretatur ama-
Iob. 40 rū mare, Iob. Feruēſcere faciet ſicut ol-
lam profundum maris, i. cor Virginis,
quòd quātum feruebat amore, vrebatur
dolore. Et ideo ipſa ad modū ollę bul-
lientis extra effundit aquam lachryma
Ruth. 1 rū, Ruth. Vocate me Mariā, hoc eſt ama
ram: quia amaritudine repleuit me
Omnipotens.
Secundo, mare eſt fluminū hoſpitiū:
nā oīa flumina intrant mare, vt dicitur
Eccle. 1. Eccle., Et ita omnia dona ſpiritualia &
omnium gratiarum chariſmata influ-
Eccl. 24 xerunt in beatam Mariam Eccl. In me
gratia omnis vitę &c.
Tertio, quia mare eſt omniū aquarū
principium. Nam mare eſt ſui diffuſiuū,
vnde tam fluminibus quàm fontibus
(ſecundum Hiero.) eſt aquę miniſtrati-
Sen. lib. uum. Hoc etiam probat Seneca ſcilicet
9. natu. ꝙ mare eſt principiū omni fluminū, &
quæſt. fontiū. Sed Ariſt. & Auic. & Algazel &
cōiter peripatetici volūt ꝙ fontiū & flu
minū, pluuia ſit cauſa. Et huic ſententię
videtur atteſtari ꝙ creſcente pluuia vt
in hyeme creſcunt flumina: & econtra
rio in æſtate contingit. Sed poſitio pri-
ma magis videtur conuenire Scripturæ.
Eccl. Ad locum vnde exeunt flumina Eccle. 1
reuertuntur. Poteſt tamen dici quòd
quantum ad continuationem attractio-
nis aquæ ad aliquam vaſtam voraginem
quæ eſt principiū fluminis, verius vide
tur dictum Senecæ, ſcilicet, ꝙ mare ſit
principium: eo quòd pluuia non videtur
ſufficere poſſe ad indeficientem exitum
fluminis alicuius. ſed quantum ad facili
tatē attractionis & cōgregationis aquę
verius eſt ſecundum: eo ꝙ terra ſpongio
ſior eſt in loco deſcenſus pluuiæ quā ali
bi in profundo, & ideo magis attractiua
eſt: & aqua pluuialis ſubtilior eſt ab alto
cadens, ideo penetrat cū inuenit poros
terræ, ad hoc aptos: & ita vtraque ſen-
tentia de facili ſuſtinetur. Sed licet ter-
ra attrahat ab vtroque: ſcilicet, à plu-
uia & à mari: quia ex omni parte attra-
hit: tamen inde videtur copioſius attra-
here: vnde continuè attrahit, ſcilicet à
mari precipue, cum aqua pluuialis eo ꝙ
pauca ſit & raro cadēs nec tota nec ſem
per permeat ad locum vnde flumen ori-
tur. Et huiuſmodi congregatio aquę
non ſit ſolum ex attractione ad vnum
locum, ſed ex concurſu plurium vena-
rum ſiue per naturam ſiue per artē quo-
modo aggregantur venę artificialiter
cum putei fodiunt. Et ſic patet, ꝙ aqua
fluminum & fontium & eſt à nubibus
per pluuiam & eſt à mari per attractio-
nem cōtinuam, ſcilicet magis continuè
& abunde à mari. Vnde etiam Ariſto. di-
cit quòd mare Oceanum eſt continuū Ariſto.
principium omnium fluminum. Ita ſimi met.
liter quamuis à nubibus quę ſunt in ae-
re, id eſt à ſanctis qui ſunt in cęlo, & flu
minibus & fontibus qui ſunt in terra. i.
viris & mulieribus eos orantibus in ec-
cleſia infundat id eſt impetretur à Deo
frequenter gratię pluuia tamen à ma-
ri pleniſsimo, id eſt à beata virgine ma-
gis continuè, & abunde attrahitur a-
qua gratię. Ipſa enim (vt dicit Ber- Ber.
nard.) ſinum pietatis ſuę omnibus a-
perit vt de plenitudine eius accipiant
vniuerſi; vnde gratię aliorum ſancto-
rum minimè ſunt reſpectu gratiarum
eius. Eccleſiaſtic. Quaſi guttę a- Eccl. 18
quę maris deputati ſunt. Quarto quia
mare eſt in neceſsitatibus refugium.
Ita beata virgo eſt refugium miſero-
rum in tribulatione poſitorum, vnde
ipſa

ipſa eſt ſpes omnium miſerorum in ter-
Pſal.64 ra habitantium. Pſal. ſpes omnium fi-
nium terræ, & in mari.
Quinto, quia mare eſt itineris com-
pendium. Ita ſimiliter ſiue ad ſtatum
gratiæ, ſiue ad portum gloriæ, Beatæ
Pſal.76 Virginis auxilio citius peruenitur. Pſa.
In mari via tua.
Sexto, quia mare eſt laboris lucrum.
Vnde negociatores ipſum maximè fre
quentant. Ita qui volunt cęleſtis gratię
theſauris ditari, ad Beatam Virginem
ſæpius ire debent, ſiue ad contemplan-
dum eius exempla, ſiue ad ſalutan-
dum, & commendandum eius præco-
nia, ſiue ad impetrandum & obtinen-
dum eius ſuffragia. In cuius figuram di
Ioan.6. citur Ioan. quòd perrexerunt diſcipuli
eius ad mare.
Septimo, quia mare eſt vndarum pro
pulſiuum, & æqualitatis, & tranquilli-
tatis reductiuum: vnde mare vocatur pe-
lagus, quia pellit vndam. Et vocatur
etiam æquor ab æqualitate: quia, & ſi
fluctus eius velut montes exigantur: ſe-
datis tamen tempeſtatibus adęquatur,
Iſid. vt dicit Iſid. Ita Beata Maria ſibi de-
uotis & amicis vndas tentationum re-
pellit, & fluctus, id eſt, furores perſequen-
tium, & tempeſtates, id eſt, impetus ad-
uerſantium ad æqualitatem pacis, & trã
quillitatem reducit. Quod figuratum
eſt Ionæ, vbi dicitur, quòd tulerunt Io-
Ion.1. nam, & miſerunt in mari, & ſtetit mare
à feruore ſuo per Ionam intellige ora-
tionem puram, & deuotam, quæ tunc in
mare mittitur, quando Beatæ virgini
porrigitur: & tunc mare, id eſt, mun-
dus ſeuiens ceſſat à feruore ſuo, id eſt,
perſecutionis furore.
Item Beata Maria aſsimilatur terræ
propter xiij. Nam terra (ſecundum Ba-
Baſi. ſilium) eſt corpus infimum, orbis me-
dium, cęli centrum, elementum maxi-
mè corpulentum; mundi fundamentũ;
naturaliter frigidum & ſiccum, quan-
titate minimum, qualitate obſcurum, fi-
gura ſphęricum aquę glutino manſi-
uum ſecundum ſe totum quietum; licet
in partibus ſuſcipiat ſæpe motum, om-
nium viuentium receptaculum; & pe-
dum Dei ſcabellum. Primo igitur Bea-
ta virgo aſsimilatur terræ; quia terra
eſt corpus infimum, ſcilicet inter qua-
tuor elementa ſecundùm ordinem na-
turalem elementorum; ſicut cęlum eſt

ſupremum in ordine corporum. Prou. Pro.25
Cęlum ſurſum, & terra deorſum. Ita bea-
ta virgo fuit infima omnium ſanctorũ
per ſui reputationem. Vnde, & appella-
uit ſe viliſsimo & infimo nomine fęmi
narum, ſcilicet ancillam. Ecce, inquit,
ancilla, &c. Luc.1.
Secundo, quia terra eſt orbis mediũ;
quia ſcilicet Beata virgo eſt media, id
eſt mediatrix noſtra per reconciliatio-
nem. Pſal. Operatus eſt ſalutem in me- Pſal.73
dio terræ.
Tertio, quia terrę eſt cęli centrum.
Tale autem centrum cęli habet ſtabili-
tatem, & fixionem. Et ſic Beata virgo ex
dono Dei habuit ſtabilitatem, & fixio-
nem in gratia & fide. Pſal. Firmauit or- Pſal.92
bem terræ, qui non &c.
Quarto, quia terra eſt elementum ma
ximè corpulentum. Ita Beata virgo fuit
corpulentiſsima per priuilegiationem:
quia corpus virgineum poſſedit in mũ-
do, corpus diuinum portauit in vtero; &
corpus glorioſum poſsidet in cęlo. Pa- 1.Par.4
ral. Inuenerunt terram latiſsimam, quie
tam, & fertilem. Corpus enim Beatę Vir
ginis fuit terra quieta a paſsionibus;
fertilis per prolis fęcunditatem, latiſsi
ma per gloriæ immortalitatem.
Quinto, quia terra eſt mundi funda-
mentum, ſcilicet propter immobilita-
tem: quia quaſi omnia corpora mouen-
tur circa eam, ſcilicet cęlum, ignis, aer,
& aqua, ſed ipſa ſtat ſicut fundamẽtum
immobile. Eccleſiaſt. Terra autem in Eccl.1.
æternum ſtat. Ita Beata Maria tanquam
fidei fundamentum fuit ſemper ſtabilis
in ea, apoſtolis ab illa recedentibus tẽ-
pore paſsionis. Item ipſa ſtat pro mun-
do. i. peccatoribus ſemper aſsiſtẽs, & nũ
quàm eis deficiens. Eccleſiaſt. Vſque ad Eccl.24
futurum ſeculum non deſinam, id eſt,
vſque poſt diem iudicij peccatoribus
aſsiſtere non ceſſabo.
Sexto, quia terra eſt elementum na-
turaliter frigidum, & ſiccum. Et ita Bea
ta Maria fuit frigida & ſicca per car-
nis incorruptionem, quia caruit humo
re luxuriæ, & ardore concupiſcentię.
Iud. Terram arentem dediſti mihi, Et Iud.1.
Deu. Terram quam calcas ferrea eſt; fer Deu.28
rum enim eſt frigidum, & ſiccum.
Septimo, quia terra eſt quantitate mi
nima. Et ita Beata virgo fuit per pau-
pertatis extenuationem minimum ha-
bens de mundo. Gene. Creſcere me fecit Gen.41
Deus

Hier.4. Deus in terra-ò aupertatiſ meę.Hierem.
Aſpexi terram:& ecce vacua erat.
Octauo, quia terra eſt qualitate ob-
ſcura. Ita Beata Virgo obſcurata, & tur
Iſa.60. bata eſt in filij ſui paſsione. Iſa. Ecce te
nebrę; ſcilicet afflictionis, & doloris
operient terram, id eſt, beatam Virgi
Iſa. 33. nem. Et in eodem; Luxit & elanguit
terra.

Nono, terra eſt figura ſphęrica. Et
Beata Virgo fuit figurę ſphęricę in-
quantum habuit plenitudinem gra-
tię. Nam ſicut figura ſphęrica pro-
batur a philoſopho eſſe perfectiſsima
figurarum; & ipſa fuit perfectiſsima fę
minarum. Illud autem quod philoſo-
phi vocant ſphęram terrę, ſacra ſcriptu
ra vocat orbem terrę. Vnde eadem eſt
figura ſphęrica, & orbicularis. De qua
Pſal.88 in Pſal. dicitur, orbem terrę, & plenitu-
dinem eius tu fundaſti.

Decimo, quia terra eſt aquę glutino
manſiua, Quia ſcilicet propter humidi-
tatem aquę tenent ſe adinuicem partes
terrę. Et ſic Beata Virgo aquę glutino,
id eſt, diuinę gratię dono conſtans, &
firma fuit. Vnde ipſa fuit terra rore cę-
Iudic.6. leſtis gratię madens, vt habetur Iudic.

Vndecimo, quia terra ſecundum ſe to
ta eſt quieta. Et ita etiam ſimiliter tota
quieta fuit Beata Virgo Maria per men
tis abſtractionem, & a diſcurſibus vaca-
tionem. Vnde & ei attribuitur ſabba-
Leu.25. tum, quod eſt dies quietis, Leui. Sabba-
tum erit terrę.

Duodecimo, quia terra eſt omnium
viuentium receptaculum. Ita & Beata
Maria omnes recipit ad ſe confugien-
tes; immo ipſa inuitat, dicens, Tranſite
ad me omnes, qui concupiſcitis me &c.
Eccl.14. Et hoc eſt, quia ipſa eſt plena miſeri-
Pſal.32. cordię; ſecundum illud Pſal. Miſeri-
cordia domini plena eſt terra. & ideo
Pſ.113. ipſa data eſt in refugium. Pſal. Terram
autem dedit filijs hominum.

Decimotertio, quia terra dicitur pe-
dum Dei ſcabellũ. Et ſic fuit Beata Vir-
go per filij Dei ſuſceptionem; quaſi .ſ.
pedes Dei quibus mediantibus ſtetit in
eius vtero, fuerũt corpus, & aĩa Chriſti.
Iſa. 66. Vnde Iſa. terra ſcabellum pedũ meorũ.

Item beata Virgo Maria aſsimilatur
monti Synai propter octo. Primo, quia
mons ille fuit mons miſericordię, &
promiſsionis. Eſt enim mons Synai in
prouincia Madian, cuius pars eſt Oreb,
vbi apparuit Dominus Moyſi in rubo
cõpatiens afflictionẽ populi ſui, & pro-
miſit liberare eum a ſeruitute Aegyptio
rum per manum eius, vt habetur Exod. Exo. 3.
Ita Beata virgo Maria tanquam miſeri
cordię regina, fuit promiſſa, & pręfigu
rata in illo eodem rubo in quo Domi-
nus Moyſi apparuit, ſicut eccleſia dicit,
Rubum quem viderat Moyſes, &c. Et in
alijs prophetijs multis, & expreſsis. Et
in ea impletę ſunt promiſsiones factę
de liberatione humani generis a ſerui-
tute diaboli. Nam in ea deſcendit filius
Dei, & carnem noſtram aſſumpſit pro
noſtra liberatione. Exo. Deſcẽdit Domi Exo.19
nus ſuper Montem Synai &c. Secundo,
quia mons ille fuit mons angelicę fre-
quentationis. Ibi enim frequenter an-
gelus ex perſona Domini apparuit, &
locutus eſt Moyſi. Vnde dicitur Act. Act. 7.
apparuit ei in deſerto montis Syna in
igne flammę rubi &c. Et dicitur etiam,
de Moyſe, Hic eſt qui fuit in eccleſia in Ibid.
ſolitudine cum angelo, qui loquebatur
in Monte Syna, & cum patribus noſtris,
qui accepit uerba dare nobis. Ita ſimili
ter Beata Maria fuit ab Angelo viſitata
& ſalutata, & de verbo vitę edocta, ſicut
patet Luc. Luc. 1.

Tertio, quia Syna fuit luminis
mons, & inflammationis, vt cum appa-
ruit ibi dominus in flamma rubi, Exo. Exo. 3.
Et iterum ibid. dicitur, quod mons Synai Exo.19.
fumigabat eo; quod deſcendiſſet Dominus
ſuper eum in igne, & aſcenderet fumus
ex eo, quaſi de fornace. Et hoc factũ eſt
de Beata Virgine; quã .ſ. Spiritusſanctus
in eam ſuperuenit, qui eſt ignis .i. amor
diuinus, & eam æſtuanti deſiderio fumi
gare fecit, & mentem totam ipſius illu-
minauit, & inflammauit Luc. Spiritus- Lucę.1.
ſanctus ſuperueniet in te &c.

Quarto, quia fuit mons pluuię, & ro
ris: & ſic fuit Virgo Maria in filij Dei
conceptione. Pſ. Deſcendet ſicut pluuia Pſal. 71
in vellus &c. Hanc pluuiam ſiue rorẽ cę
leſtem meruit Beata Virgo ſuſcipere;
quia humillima fuit. Nam a ſuperbis &
elatis fugit. Reg. Mõtes gelboe, nec ros 2.Re.1.
nec pluuia veniat ſuper vos.

Quinto, quia Syna fuit mons diuinę
habitationis. Nam ſecundum Ioſephũ,
erat opinio hominũ habitare ibi Deũ,
propter quod non paſcebant ibi oues,
nec paſtores cõiter approximare aude
bant. Ita ſimiliter Beata Virgo fuit ha-
bitaculum

Pſal.73 bitaculū Dei Pſal. Mons in quo benepla
citum eſt Deo habitare in eo. Et ite-
Pſ.110. rum. Dominus in eis in Syna &c. Sexto
quia fuit mons ſapientiæ, & eruditio-
nis. Ibi enim data eſt populo lex per
Leu.26. manū Moyſi. Leui. Hæc ſunt præcepta
atque iudicia & leges quas dedit do-
minus inter ſe & filios Iſrael in monte
Synai per manum Moyſi. Ita ſimiliter
beata virgo illum mundo peperit qui
eſt verbum & ſapientia patris, qui eſt
dux & legifer noſter, per quem reges
regnant & legum conditores iuſta de-
cernunt.

Septimo, quia eſt mōs iuſtitiæ & cō
minationis. Nam beatiſsima virgo
maria ſicut ſibi deuotis & eam reueren
tibus eſt ſalutis refugium, ita & con-
temnentibus & blaſphemantibus erit
ad mortis & perditionis iudicium. Vn-
Exo.19. de Exo.. dixit Moyſes de monte Synai.
Cauete ne aſcendatis in montem, nec
tangatis fines illius. Omnis qui tetige-
rit montem, morte morietur.

Octauo, quia erat mons paſcuę & re-
Ioſeph de bel. iu. fectionis. Vnde dicit Ioſephus quòd
eſt mons excelſus ad paſcua ægregius:
quamuis in aliqua parte eius, vt dictum
eſt, paſtores ante Moyſem propter reue-
rentiam non auderent paſcere oues. Sed
Moyſes dum approximauit, rubum arde
re ſine combuſtione vidit, & Deum ſibi
loquentem, ideſt angelum ſibi loquen
tem præſentialiter ex perſona Dei au-
Exo. 3. diuit, vt habetur Exo. Vnde dicitur ibi
quòd cum minaſſet gregem ad interio-
ra deſerti, venit ad montem Oreb, ap-
paruitque ei dominus in flamma de
medio rubi. Ita beata virgo in aſſum-
ptione fuit, quando peruenit ad paſcua
æternę beatitudinis: ad quæ etiam gre-
gem fidelium ad eam confugientium
exemplo & auxilio iugiter introducit.

*Per nonnullas aquarum proprietates, quomo-
do vitæ præſentis tribulationes a Dei electis
æquo animo ſufferantur, riteè edocetur.*
Cap. XLVIX.

MIſeriæ, & tribulationes pſētis vi
tæ aſsimilantur aquis, de quibus
Pſal.68 in pſ. Saluum me fac Deus, quoniam in
trauerunt aquæ vſque ad animam meā,
Iſtę aquæ ſunt tranſeundæ auxilio. ſ. di-
Iſa. 43. uinæ gratiæ, ipſe enim Deus dixit, Cum
tranſieris per aquas, tecum ero. Sed iſte
tranſitus poteſt fieri multipliciter. Pri
mo calcando per fidem; ſicut de beato
Petro legitur. Item tranſeundo per for mat. 14
titudinem, quemadmodum legitur
Reg. vbi dicitur Semei cum mille viris 3. Reg. 19.
de Beniamin irrumpētes Iordanem qđ
fuit per fortitudinem ante regem, ideſt
Chriſtum tranſierunt vada miſeriarum
præſentium. Item natando, quod fit per
prudentiā. Quicunque enim natare vult
neceſſe eſt quòd habeat natandi pruden
tiam, & hoc ſignificatum eſt Act. vbi mat. 28
dicitur quòd centurio iuſsit eos qui poſ
ſent natare, mittere ſe in mare. Item na
uigando, quod fit per pęnitentiam: na-
uis enim pęnitētia eſt. Exo. Tranſeuntes Exo. 14
mare per ratem liberati ſunt. Itē aquas
diuidendo, quod fit per virgam diuinæ
iuſtitiæ. Exo. Eleua virgam tuam & ex Exo. 14
tende manum ſuper mare, & diuide il-
lud. Item ſaltando in baculo diuini ad
iutorii per contemplationem quod ſi-
gnificatur Gen. vbi dixit Iacob, in bacu Gen. 3.
lo tranſiui iſtum: Iacob contemplati-
uus eſt qui Iordanem miſeriarum præ-
ſentium debet trāſire apodiando ſe ba-
culo diuini adiutorii. Item miſeria &
tribulationes licèt de ſe non ſint homi
ni gratę vel placitæ; poſſunt tamen ef
fici faciles & quaſi dulces ad ſuſtinen-
dum. Quod patet exemplo aquarum.
Nā de ſe nullum habet aqua ſaporem,
acquirit tamen ſaporem vel per cola-
tionem quam habet in poris terræ, vel
per calorem ſolis qui dulcedinem fa-
cit in aqua eleuando ſubtilius eius, &
permiſcēdo humidū aereum quod pin
gueſcit & dulcorat: & ſalſedinem indu
cit comburendo terreſtre quod rema-
net. Ex his colliguntur tres modi qui-
bus aquæ tribulationis efficitur animæ
ſapida; vnus eſt per paſsionis Chriſti
inſpectionem. Hæc enim eſt colatio
aquæ in poris terræ. Fuit enim corpus
Chriſti carneum & terreſtre ſicut cor-
pora noſtra: & ideo per poros terræ
vulnera corporis Chriſti poſſumus ac-
cipere in quibus tunc aquam noſtram
tribulationum colamus: quando nihil
eſſe quod patimur reſpectu doloris eius
quem ipſe pro nobis pertulit iudica-
mus. Et ſic dulce & leue nobis fit ſi pro
illo parua qui pro nobis maxima per-
tulit patiamur, Hebr. Recogitate eum Heb. 12
qui talem ſuſtinuit aduerſus ſemetip-
ſum a peccatoribus cōtradictionem, vt

non

non fatigamini animis veſtris deficiē
Gre. in tes. Gregorius. Si paſsio Chriſti ad me-
quadā moriam reuocetur, nihil eſt adeò durū
epi. quod non æquo animo toleretur.
Secundus modus eſt per contempla-
tionis eleuationem. Et hæc eſt caloris
ſolaris in ſublime ſubleuatio & impin
guatio. Nam calor ſolis ideſt feruor di
uini amoris id quod ſubtilius eſt homi
nis, ſcilicet mentem eleuat ad contem-
plandum cœleſtia, & tunc anima pin-
gueſcit aereo humore, ſcilicet ſpiritua-
li deuotione quæ ei omnem tribulatio
Exo. 16. nem dulcorat. Vnde habetur Exo. quòd
dum incaleſceret ſol liquefaciebat mā
na, eſt enim vt calor ſolis feruor diui-
ni amoris qui mannam liquefacit dum
mentem afflictam in deuotionis dulce
dinem reſoluit. Tertius modus eſt per
vrentem contritionem, & hæc eſt terre
ſtris vaporis aduſtio, quia. ſ. feruens cō
tritio adurit & conſumit omnem ter
renū affectum & aqua tribulationis quę
erat peccati inſipida, fit homini com-
punctio ſapida: non quidem ſapore dul
ci ſed ſalſo. Eſt enim tribulatio homi-
ni compūcto ex vna parte ſapida. i. gra
ta, ſ. vt a peccato purgetur; ſed eſt ei ſal
ſa ratione cauſæ, quia ſcilicet diſplicet
ei commiſiſſe vnde patiatur. Vnde hoc
eſt mare deſerti. i. pęnitentiæ, quod eſt
Io. 12. mare ſalſiſsimum, vt dicitur Ioſue.

*Tres cineris ſimilitudines nos mortis memo-
riam frequenter retinere hic oſtendunt.*
Cap. L.

MOrtis memoria repræſentatur in
cinere triplici ratione. Primo qa
Gre. in cinis terrā fęcundat. Ita memoria mor-
hom. tis ad bene operandum ſolicitat. Greg.
Valde ſe ſolicitat in bono opere qui co
gitat de extremo vitæ.
Secundo, quia ignis per cinerem con
ſeruatur & maximè ſi cinis eſt calidus;
quia ſi frigidus, ignem extinguit. Ita
memoria mortis feruēter impreſſa gra
tiam ſpiritusſancti conſeruat; ſunt ta-
men qui frigidam memoriā habent, vt
illi qui aīam cum corpore morituram
credūt. talis memoria potius extinguit
gratiam quàm conſeruet.
Tertio, quia cinis maculas lauat, & ſi
militer memoria mortis abluit omniū
Eccl. 8. peccatorum maculas, Eccl. Memorare
nouiſsimā tua & in æternum non pec-
cabis. Lauat enim maculas luxuriæ, ſi
quis conſideret quale futurum eſt quod
diligit. Greg. Nihil ſic ad domandum Greg. li
carnis deſideria valet, quàm q vnuſquiſ mor.
que hoc quod diligit quale ſit mortuū
penſet. Item lauat peccatum ſuperbiæ ſi
conſideret q ipſe eſt moriturus qui ſe
eleuat, Eccl. Quid ſuperbis terra & ci- Ecc. 10.
nis? lauat peccatum auaritiæ, ſi conſide
ret quid finaliter de mūdo portat, Iob. Iob. 18
Saccum meum conſui ſuper cutē meam,
& operui cinere carnem meam.

*Mundus deſerto mariq comparatur & in-
ſtar aeris obſcurati declaratur.*
Cap. LI.

MVndus eſt locus obſcurus, quia ob
ſcuratur ad modum aeris fumo ua
nitatis, puluere cupiditatis; & nebula
carnalitatis. Io. Omne quod eſt in mun 1. Io. 2.
do, cōcupiſcentia carnis eſt, & concupi
ſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ. Itē Iſid. li.
aer (ut dicit Iſido) vehementius conci- eth.
tatus uentos, tonitrua & corruſcationes
efficit; cōtractus nubila gignit, conſpiſ
ſatus pluuias facit, congelatus niues &
grādines introducit. Sed rarefactus ſere
nitatem adducit. Mundus autē aliquan-
do concitatur per ſuperbiam, & tunc
generat ventos perſecutionū, tonitrua
comminationum, & corruſcationes ſiue
fulgura percuſsionum. Aliquando ve-
ro contrahitur per auaritiam, & tunc
obnubilatur & obſcuratur; quia (ſicut di
cit Gre.) Tenebra animę, eſt diuitia- Greg.
rum cupido. Aliquando vero com-
ſpiſſatur & impinguatur per gulam: &
tunc pluuias facit, ideſt fluxum luxurię:
proxima enim ſibi ſunt (vt dicit Greg.)
venter & genitalia. Aliquando vero
congelatur per accidiam; & tunc ſi fa-
ciat opera quę videantur alba, ideſt pu-
ra vel bona, ſunt tamen frigida & cito
deſtructibilia. Quandoque vero rare-
ſcit ideſt ſubtiliatur per pęnitentiam,
& tunc ſerenatur per gratiam.
Item mundus aſsimilatur mari. Pri-
mo, quia mare eſt multorum periculo-
rum contētiuū: Eſt enim mare periculo-
ſum. Primo propter motum. Mat. Motus
magnus factus eſt in mari, propter quē Mat. 8.
motū mare eſt tempeſtuoſum, procello-
ſum & tumultuoſum. Et ita mare mūdi
eſt tēpeſtuoſum ex cōtrouerſia, procello
ſū ex iſortuniis, tumultuoſū ex iniquita
tibus

2. Cor. 11. tibus & vitijs. Cor. Periculis in maris ſecundo propter ventum eſt in mari impulſio contrariorum ventorum. Dan. 4. Dan. quatuor venti pugnabant in mari: nam vt vetus auſter eſt præſens proſperitas, vt aquilo aduerſitas: orientalis inſpiratio gratię: occidentalis ſuggeſtio malicię. Tertio eſt periculoſum propter defectum tam ſcilicet nauis quàm nautę, ideſt gubernantis. Nauis enim ſiue lignum cum quo habemus tranſire hoc mare, eſt hoc corpus quod eſt vas fragile propter paſsibilitatem: graue propter peccati oneroſitatem, & multis foraminib⁹ penetrabile propter ſenſuum ſuſceptibilitatem. Sunt enim ſenſus vt foramina quędam per quę multa mala ingrediuntur. Item eſt frequenter defectus naurę periti, ideſt rationis prudenter regentis. Omnia hęc pericula ſentiunt homines periti in mari huius mūdi: Eccl. 44. Eccl. Qui nauigant mare, narrant pericula eius.

Secundò, mare eſt animātium & multiplicium monſtrorum productiuum. Rab. Vnde (ſecundum Rabanum) plura mōſtra producit mare quàm terra. Pſal. 103. Pſalm. Hoc mare magnum eſt, ſpacioſum manibus: illic reptilia quorum non eſt numerus. Ita in mari mundi ſunt animantia diuerſa & monſtruoſa multa, non tātum corporaliter, ſed & ſpiritualiter. Sunt enim mūdo in homines animales, ideſt ſenſuales ad modum piſcium, ſecūdum illud. Eccl. 1. Facies hominis ſicut piſces maris: & dicuntur animales ideſt ſenſuales, non ſapiētes illa quę Dei ſunt: quia animalis homo nō percipit ea quę ſunt 1. Cor. 2. ſpiritus Dei. Item ſunt monſtruoſi velut illę beluę de quibus habetur Dan. quę Dan. 4. ſurgebant de mari. Nam prima quę erat ſimilis leoni, ſignat ſuperbiam vitę. Secunda quę erat ſimilis vrſo, ſignat voluptatem carnalis concupiſcentię. Tertia quę erat ſimilis pardo, ſignat cupiditatem auaritię. Quarta quę habebat dentes ferreos terribiles, ſignat crudelitatem malitię.

Tertio, quia mare eſt nubium & nebulę & ventorum generatiuum. Et ſimiliter etiam mundus generat nebulas errorum, nubes vitiorum, ventos perſecutionum ſiue tentationum propter quas pręcipitātur & ſuffocantur multi. Mat. 8. Mat. Grex pręcipitatus eſt in mare, & fuit grex porcorum, ideſt hominum carnaliter viuentium.

Quarto, quia mare eſt lunę imitatiuum. Dicit enim philoſophus, quòd mare imitatur naturam lunę. Nam ſicut Ariſtot. de pro. ele. adamantem ſequitur ferrū, ſic mare ſequit Lunę curſum, vnde ſemper eſt mare in ſummo augmento & vigore, quando luna eſt plena lumine, ſiue verſus cęlum vt in nouilunio, ſiue verſus terram, vt in plenilunio. Et ſicut luna in ſuo lumine plus proficit, vel deficit, ſic mare creſcit amplius vel decreſcit, vt ſupra dictum eſt capitulo. 48. Sed ſicut mare ipſum imitatur lunam, ita mundus ſequitur fortunam. Vnde ſicut creſcit, vel minuitur fortuna alicuius, ita multum vel parum eum appreciat mundus. vnde metricè dicitur. Cum fueris fœlix, multos numerabis amicos. Tempora ſi fuerint nubila, ſolus eris.

Item mundus aſsimilatur deſerto.

Primo, quia deſertum eſt locus infructuoſus, non enim colitur nec ſeritur. Sic mundus, ideſt mundani homines, nō ſcinduntur aratro pœnitentię, nec recipiunt ſemina doctrinę, ita vt eis applicetur, nec ſemen diuinę gratię, & ideo nec fructus operum producunt meritorios ęternę glorię. Hie. 17. Hiere. Erit quaſi miricæ in deſerto, quę ſcilicet ſunt infructuoſę.

Secundò, quia deſertum eſt locus ſpinoſus ideſt ſpinis & vepribus plenus. Et ſic etiam in mūdo abundant ſpinę ideſt ſolicitudines temporalium, quę mentē inquietant, vel ſpinę ideſt punctiones tribulationum, quę cor vel corpus cruciant, vel ſpinæ ideſt inordinationes peccatorum, quę conſcientiam pungūt Iud. 8. & lacerant. Iud. Cōteram carnes veſtras cum ſpinis tribuliſque deſerti.

Tertiò, quia deſertum eſt locus periculoſus. Eſt enim venenoſorum animalium domicilium, ferarum latibulum, & latronum habitaculum. Sic in deſerto mundi ſunt animalia venenoſa per luxuriam. Mala. 1. Malach. Poſui hęreditatem eius in dracones deſerti. Item ſunt ferę, ideſt feri per ſuperbiam: vnde ſuperbo Dan. 4. Regi Nabuchodonoſor dictum eſt, Eijciam te ab hominibus, & cum beſtijs feriſque erit habitatio tua. Item ſunt in deſerto mundi latrones per auaritiam. Qui enim pauperes vſuris & exactionibus & alijs tributis ſpoliant, mundi la- 2. Cor. 11. trones vocantur. Periculis latronum.

Quartò,

Quarto, quia deſertum eſt locus deſe
ctuoſus, q. eſt locus ſitis & ariditatis,
Pſ. 62. ſ. aqua carens. pſ. In terra deſerta inuia,
& in aquoſa: ita in hominibus munda-
nis eſt ariditas & ſitis inordinati appe
titus & inſatiabilis circa peccata & tē-
pſ. 106. poralia. pſ. Eſurientes & ſitiētes, anima
eorum in ipſis defecit. Et hoc eſt, quia
Io. 4. deficit eis aqua, ſcilicet gratiæ quæ hāc
ſitim inordinatam extinguit. Io. Si qs
biberit ex aqua quam ego dabo ei, non
ſitiet in æternum. Vbi ergo hæc aqua de
pſ. 142. ficit, eſt ſitis inſatiabilis. pſ. Anima mea
ſicut terra ſine aqua tibi.

Quinto, quia deſertū eſt locus æſtuo-
ſus, ſ. ardoribus Solis expoſitus. Habent
enim mundani continuum ardorem ſo
lis, ſ. inordinatum amorem proſperita-
tis, Ioel. Ignis comedit ſpecioſa de
Ioel. 1. ſerti. Et vocat ignem ardentiſsimum
ardorem ſolis, qui eſt inordinatus af-
fectus cupiditatis. De quo in pſal. Per
pſal. 20 diem ſol non vret te, neque luna per
noctem.

Sexto, quia deſertū eſt locus meticu-
loſus, q. eſt locus horroris & vaſtæ ſo
litudinis. Eſt. n. mūdus illa ſolitudo de
Deut. 8 ſerti, de qua dr̄: Ductor tuus fuit in ſoli
tudine magna atq; terribili, in qua erat
ſerpens flatu adurens, & ſcorpio & dip-
ſas. Serpēs flatu adurēs eſt ipſe mūdus,
qui flatu ſuæ cupiditatis inficit. Scorpio
in facie blandiens, & retro pungens;
eſt caro ſiue voluptas corporis. Dipſas
autem latenter interficiens, eſt diabo-
lus: & hæc timorem debent incutere
& horrorem.

Septimo, quia deſertum eſt locus
deuius: locus enim eſt deſertum de-
pſ. 106. uij, & erroris. Vnde pſal. Errraue-
runt in ſolitudine, in inaquoſo viam
ciuitatis & habitaculi non inuenerunt.
Sunt enim in deſerto viæ deuię, fructi-
cibus plenæ, arenoſæ, lapidoſę, pulue-
rulētæ, fęrulentæ, & aliis incōmodis o-
neroſę. Similiter in mundo ſunt viæ de
uiæ iracundorū, quia præcipuè ira facit
a rōne deuiare: ſed frutib⁹ & vepribus
plenæ ſunt vię pigrorū, ſecundum illud
pro. 4. Per agrum pigri hominis tranſiui, & p
vineam viri ſtulti: & ecce totum reple-
uerant vrticæ, operuerant ſuperficiem
eius ſpinæ. Oſe. Sepiam viam tuam ſpi-
Oſe. 7. nis. Vię autem arenoſę, ſunt viæ auaro-
rum, qui aurum quærūt. Omne enim au
rum tanquam arena eſt exigua. Sed la-
pidoſæ & ſcandaloſę ſunt vię ſuperbo-
rum. Eccleſiaſtici: Via peccantium com Sap. 7.
plantata lapidibus. Sed vię pulueruleu- eccl. 21
tę, ſunt viæ guloſorum, qui nutriunt
puluerem, id eſt corpus in puluerem re-
uerſurum. Eccleſiaſtici: Reuertatur pul- eccl. 12
uis in terram ſuam. Fœtulentæ autem
ſunt vię luxurioſorum, qui fœtent per
carnis corruptionem. Omnis quippe ca
ro corruperat viam ſuam. Gen. De cada Gen. 6.
ueribus eorum aſcendet fœtor. Iſa. Vię Iſa. 34.
autem oneroſæ & difficiles, ſunt vię in
uidorum, qui ex multis torquentur,
Sap. Laſſati ſumus in via iniquitatis, & Sap. 5.
perditionis: ambulauimus vias diffici-
les. Omnis ergo peccatorum via eſt ſi-
cut via deſerti, de qua dicitur: Abierunt 3. reg. 4
per viam deſerti tota nocte.

Item mundus eſt ſimilis ſpeluncæ: eſt
enim ſpelunca fouea ſubterranea, a ſpe-
culando dicta: habet enim ex parte lu-
cis introitum latum, ſed terminum ha-
bet acutum, vnde locus eſt lucidus ī in-
greſſu, obſcurus in progreſſu, ſed arctus
& inſipidus in egreſſu, ſi tamen inuenia
tur egreſſus, vt dicit Damaſcen. Sic ho- Dama.
mo mundum ingrediens habet initi-
tum lucidum, dum in vitam naſcitur,
quia vita erat lux hominum: ſed habet
progreſſum obſcurū, quia. ſ. in mundo
viuendo, multis tenebris ignorantię, &
peccatorum inuoluitur. Sed hēt egreſ-
ſum arctum, & inſipidū, dum moritur.
Nihilominus tamen mundus eſt locus
ad ſpeculandum. Apoſt. Videmus nunc 1. Cor.
per ſpeculum in enigmate. 13.

Quomodo ſpiritualis homo varie permutetur, per ſex corporis ſpecies mutationum, quæ hic ſingillatim recenſentur, exprimitur.
Cap. LII.

MVtatur homo ſex modis ſpiritua-
liter, ſecundum quòd ſex modis
mutantur res corporaliter. Sex enim
ſunt (ſecundum philoſophum) ſpe- Ariſt. 5
cies mutationis, quę competunt viię phy.
ſpirituali, ſcilicet corruptio, & gene-
ratio: augmentum, diminutio, alte-
ratio, & loci mutatio. Corruptio fit
ſaluoriter in homine pœnitente per pec
cati deſtructionem. Apoſtolus: De- Rom. 6
ſtruatur corpus peccati, vt vltra non
ſeruiamus peccato, Gene. Mun- Gen. 35
damini ac mutate veſtimenta veſtra,
ipſa enim peccati deſtructio, eſt mu-

tis mundatio. Generatio vero fit in pę-
nitente per gratię reuocationē, qua ſci
licet confertur homini nouum eſſe gra
1.pet.2. tuitum. Pet. Quaſi modò geniti infan-
tes rationabiles ſine dolo lac concupi-
ſcite. Sed q̄ a talis gratia pendet ex Deo
pſ. 101. gratiam infundēte, dicitur in pſ. Muta-
bis eos, & mutabuntur. Augmentum fit
in proficiente per virtutum extenſionē,
pro.4. Prouer. Iuſtorū ſemita quaſi lux ſplen-
dens procedit & creſcit vſque ad perfe-
ctū diem. Et quia talis profectus eſt per
gradus.vij.virtutū, vel ſeptem donorū,
Dan. 4. dicitur Danie. Septem tempora mutabū
tur ſuper te.

Diminutio fit in prudente per humi-
1.cor.15 litatis reputationē, ſecundū illud Apo.
Ego ſum minimus apoſtolorū, qui non
ſum dignus vocari apoſtolus.

Alteratio verò debet fieri in præſidē
te per morū mutationem: Nam pręcipue
ad pręlationē aſſumptus mutare & cor
rigere debet mores iordinatos, ſicut di
1.re.10. ctum fuit Sauli: Mutaberis in virum alte
rum. Loci mutatio fit in ſapiente per di
uerſorum contemplationem. Eſt enim
triplex motus localis, rectus, circularis,
& obliquus. Hunc enim triplicem motū
beatus Dionyſius attribuit animę, ſic,
Dio. de Nam quia motus circularis eſt ſecundū
diu.no. quem mouetur aliquid vniformiter cir
ca idem centrum, ideo operatio intelli
gibilis quę ſimpliciter habet vniformi
tatem, dicitur eſſe circularis: & hoc eſt
quando anima relictis exterioribus ad
ſeipſam regreſſa, ceſſante diſcurſu, figit
intuitum ſuum in contemplationem v-
nius ſimplicis veritatis, & tandem pręę-
termiſsis omnibus in ſola Dei contem
platione perſiſtit. Talis enim animę mo
tus dicitur vniformis, quia remouetur
triplici difformitate.

Primò a difformitate rerum exterio-
rum, per hoc quòd illis relictis anima
redit ad ſeipſam. Et iſte erat motus ſiue
circulus ſanctorum animalium Ezech.
Eze.1. Animalia (inquit) ibant ad exteriora cō
ſideranda, & reuertebantur ad interiora
contemplanda.

Secūdo a difformitate diſcurſuum in
teriorum; ſ. ex hoc, q̄ relicto diſcurſu ra
tionis; figit intuitum ſuum in contēpla
tiōe vnius ſimplicis veritatis. Vnde hęc
eſt vniformitas de qua Dominus dixit:
Porrò vnum eſt neceſſarium,
Luc.12. Tertiò remouetur difformitas intelle-
ctus, cum prętermiſsis omnibus in ſola
Dei contemplatione perſiſtit. Et hanc
vniformitatem appetebat Philippus di- Io. 14.
cens: Domine oſtende nobis patrem, &
ſufficit nobis. Motui autem recto aſsi-
gnat beatus Diony. illam operationem
intelligibilem, qua proceditur de vno
in aliud, ſicut quādo anima procedit ab
exterioribus ſenſibilibus ad intelligibi
lem cognitionem. Motui autē obliquo,
qui compoſitus eſt ex recto & circulari,
aſsimilatur illa operatio intellectus, q̄
habet aliquid vniformitatis ſimul cum
proceſſu ad diuerſa, prout. ſ. anima illu
minationibus diuinis rōcinādo vtitur.

Tria pręcipua mala (ex Diui Pauli doctrina) ſecularia negocia quæ ipſis aquarum receptaculis comparātur, nobis inferre videtur.
Cap. LIII.

NEgocia ſecularia aſsimilantur rece
ptaculis aquarum, & hiatibus in-
gētibus, quę ſunt in corpore terrę, in q̄
bus (vt dicit Theophraſtus, & Seneca re
fert) generantur animalia informia &
tardi motus & cęca, vt plurimum, ſicut
ſunt talpę, piſces etiam pinguiſsimi, ge
nerantur in illis fluminibus: de quibus
quidam comederunt & mortui ſunt. Sic
qui negociis ſecularibus implicātur, ef
ficiūtur animales per concupiſcētiam.
Iuda: Hi ſunt qui ſegregant ſemetipſos, Iudæ.2.
animales ſpiritum non habentes. Item
informes per malitiam: contra quos
dicit Apoſtolus, Nolite cōformari huic
ſeculo, ſed reformamini. Tardi motus Ro. 12.
per negligentiam. Prouer. Dicit piger,
Leo eſt in via. Item cęci per ignorātiā. pro.20.
Mat. Sinite illos, cęci ſunt. Item come- mat. 15.
dentes de talibus eos imitando vel eis
ſe conformando, ſpiritualiter moriun-
tur. & propterea dicitur, quòd nemo mi 2. Thi-
litans Deo, implicat ſe negociis ſecula- mo. 2.
ribus, vt ei placeat cui ſe probauit, vbi
oſtendit Apoſtolus, q̄ negocia ſecularia
tria mala faciunt homini.

Primum eſt, quòd impediunt Dei mi
litiam, Vnde dicit. Nemo militās Deo.
& figuratum eſt in Dauid, qui indutus 1.Regu.
armis Saulis non poterat ire ad pugnā 17.
cōtra Philiſthæum quouſque exuit illa.
Saulis enim arma, ſunt ſeculi negocia,
q̄ bus impeditur miles Dei ne pugnare
valeat contra diabolum: vnde talia ar-
ma impediunt, non defendunt: quia ar
am

ma militię noſtrę non carnalia, ſed ſpi
ritualia ſunt, vt dicit Hiero.

Hier. i epi. ad Pau. Secundum malum, quia Implicāt hu
manam vitam. Vnde ſubdit implicat ſe
neg>ciis ſecularibus. Negocia enim ſecu
li, hominem implicant, & inuoluunt, &
inuoluendo detinent, vt non poſſit ab
eis, cū vult, exire. Faciliter enim tales
2.pet.2. a mundo ſuperantur. Pet. His rurſus im
plicati ſuperantur. Item negocia ſecula
ria implicant, & inuoluunt hominē, ita
vt faciant eum in multa peccata cadere.
eccl.34 Et propter hoc dicitur Eccl. Qui impli
catus eſt, abundabit malitia.

Tertium malum eſt, quia impediunt
diuinam gratiam, per quam homo Deo
eſt acceptus: & ideo ſubdit, Vt ei pla-
ceat, cui ſe probauit. quaſi dicat, ſi ſe im
plicaret, non ei placeret. Et ratio eſt, q̄a
ſubtrahunt hominē a ſpiritualibus. He-
Heb.10 bre. Si ſubſtraxerit ſe, non placebit ani-
mæ meę.

Superioribus ſedulò parendum, planetarum exemplis, qui firmamento naturaliter obſequuntur, declaratur.
Cap. LIIII.

OBedire ſuperioris mandato, & con
ſentire prudentioris conſilio de-
bet homo celeriter: ſed proprio ſen-
ſui credere, vel proprium appetitum
implere tardius eum oportet. Cuius
exemplum apparet in motibus plane-
tarum, qui motu ſuperioris orbis ſcili
cet firmamenti qui eſt ab oriente in oc
cidentem, mouētur velocius ſcilicet in
vna die. Nam raptu firmamentis ſingu-
lis diebus ab ortu ad occaſum rapiun-
tur: motu autem ſuo quo mouentur ecō
uerſo ab occidente in orientem, tardio
ri tempore perficiunt curſum ſuum. Nā
ſecundum computationem aſtrologo-
rum vnuſquiſque tanto mouetur tar-
dius, quanto magis diſtans eſt à centro.
vnde ſecundum eos motui lunæ depu-
tatur tempus vnius menſis: Soli, Mercu-
rio, & Veneri deputatur tēpus vnius an
ni, Marti autem dantur duo anni, Ioui.
xij. Saturno. xxx. Stellis autē fixis. xxxvj
milia annorū. Et ſic patet, q̄ planeta ſeu
ſtella quanto altior, tanto in ſuo motu
tardior: quia quanto aliquis eſt maior
vel ſapientior, tanto debet eſſe in ſenſu
ſuo humilior, & in facto ſuo maturior,
& conſultior. Non enim tardè fit, quod
bene fit. ſicut Octauianus imperator le-
gitur dixiſſe, ſcilicet ſub alijs verbis. Sa
tis, iquit, cito fit, quicquid bene fit. Pro. Pro.19.
Qui feſtinus eſt pedibus offenditur.

Montis Libani perfectiones recenſentur, quibus Prædicatorum ordo comparatur.
Cap. LV.

ORdo Fratrum Prædicatorum ſimi-
lis eſt monti Libani. vnde in ho-
norem patroni eius ſcilicet beati Do-
minici legitur. Euāgelium Matthęi, vbi
dicitur: Non poteſt ciuitas abſcon- Mat. 5.
di ſupra montem poſita. Nam ciuitas
iſtum montem protegens, & decorans
eſt ipſe: ergo ordo eius congrue monti
Libani aſsimilatur.

Primò propter culmen eminentiæ.
Eſt enim Libanus mons Fœnicis altiſſi
mus, qui omnes montes illius regionis
excedit. Et ſic ordo Fratrum Prædicato
rum omnes alios videtur excedere quō
dammodo ordines ex ipſa ſua origine,
& nomine, ex eo quòd maxime aſsimila
tur religioni Chriſti, & Apoſtolorum:
ipſe enim Chriſtus apoſtolos ſuos prin-
cipaliter elegit, & religionem eorum
inſtituit ad officium prædicandi. vnde
ait *Io.* Ego elegi vos vt eatis, & fructū Io. 15.
afferatis, ſcilicet animarum &c. Nulla
autem eſt hodie alia religio quę à ſuo
principio fuit inſtituta ad hoc officiū,
niſi ordo Fratrum Prædicatorū. Vnde
fundatori ipſius ordinis ſcilicet bea-
to Dominico dictum eſt per viſionem
ab apoſtolis, Petro & Paulo, quorum
vnus ſibi baculum & alter librum ob-
tulit, Vade, & prędica: quoniam à Deo
ad hoc miniſterium es electus. quod &
ipſum nomen declarat: quia ordo prę-
dicatorum vocatur. Et ideo meritò de
hoc monte, ideſt ordine, intelligi po-
teſt illud Iſaię: Erit mons domus Do- Iſa. 2.
mini in vertice montium &c.

Secundò propter libamen obedien-
tię vel reuerētię. Dicitur enim Libanus
à thure quod ibi naſcitur ex eo quòd
thus Deo libatur, & cultui eius offertur.
Similiter in ordine Fratrum Prędicato
rum pręcipuè reperitur libamē obediē
tię per quā ſeipſos Deo offerunt in odo
rē ſuauitatis, eo modo quo dicebat Apo
ſtolus. Ego enim iam delibor. Can. Va- 2.Th.4
dam ad montem myrrhę, & ad col- Cant.4
lem thuris.

Tertio, propter cādorem cōtinentię.
Nā Libanus, cādidus interpretatur, quia
perpetuis niuibus decoratur. Hic can-
dor eſt in ordine Prædicatorū propter
obſeruantiam perpetuæ caſtitatis, quæ
Hier. 17 eſt vt quidam candor carnis? Hiere. Nū
quid de petra agri deficiet nix Libani?
Pſa. 67. quaſi dicat, nō deficiet pſ. Niue dealba
buntur in Selmō, mōs Dei mōs pinguis.
Quarto, propter emanationem ſapiē
tię. Eſt n. Libanus mons aquæ indeficien
tis: vnde ibi erant putei viuentiū aqua-
rum, quæ impetu fluebāt de Libano, vt
Can. 4. dicitur Can. Itē eſt Libanus fons & ori
go fluuiorum, ex cuius radice oriun-
tur duo fontes ſcilicet Ior, & Dan, qui
ſimul iuncti Iordanis nomen efficiunt,
Hiero. vt Hierony. dicit. Ita in ordine Prædi-
catorum eſt puteus aquę viuentis, & in-
deficientis, id eſt profundimas ſapientię
ſalutaris. Vnde emanant flumina doctri
nę ſpiritualis. ſed duo eius præcipui
fontes fuerunt, duo eius eximij docto-
res, ſcilicet Frater Albertus, & Frater
Thomas, qui ſimul iuncti non ſolum tē
pore ſed etiam opinionum concordia,
mirabilē fluuium ſapientiæ profuderūt
regioni Iſraelitarum. i. Eccleſię fideliū
prout in eorū libris, qui ſunt quaſi in-
numerabiles, euidentius claret. Plures
etiam alij putei viuentis aquæ. i. docto-
res profundiſsimi pleni aquis ſalutaris
ſciētiæ in hoc Ordine fuerunt, & ſunt,
in quib⁹ aqua ſapiētiæ huius Ordinis i
deficiēs perſeuerat. Ioſu. Steterunt aquę
Ioſ. 4. in loco vno, & ad inſtar montis.
Quinto, propter ſuauitatē redolētiæ.
Eſt. n. mons Libanus, mōs redolentia, &
aromaticitatis, propter qđ dicitur Ecc.
Eccl. 39 Quaſi Libanus odorem ſuauitatis habē
te &c. Ibi enim ſunt arbores thuriferę,
& herbæ odoriferę plurimę creſcūt ibi.
Et ita etiā ſimili modo i ordine Prædi
catorū ſunt arbores thuriferę. i. plurimi
Fratres magnę deuotiōis, & multę orō
nis. Nā thura ſiue incēſa ſignāt oratio-
Apoc. 8 nes ſanctorum, vt habetur Apoc. Item
ſunt ibi herbę odoriferę. i. qui plurimi
Fratres magnę opionis, odorē bonę fa-
Eccl. 24 mæ vndiq; diffundētes, Eccle. Quaſi Li-
banus nō inciſus, odor meus vnde inter
mōtes aromaticos Iſrael inter religio-
nes ſanctorū ſeu ordines ordo ille beati
Dominici præcipuum locū tenet. Et de
Cant. 8. his aromaticis montibus dicitur Can.
Fuge dilecte mi aſsimilare capreę hinnu-
loq; ceruorum ſuper montes aromatū.
Sexto, propter fertilitatē gratię. Nā
propter roris abundantiam, & pluuiarū
frequentiam, herbis abundāt præcipuis,
paſcuis vberrimis, & fructibus optimis.
Sic in ordine Prædicatorum abundat
ros diuinę gratiæ, pluuia ſpiritualis do
ctrinę. Et ideo ſunt ibi herbę virtutum,
paſcua ſcripturarum, & optimi fructus
animarum. Oſe. Erumpet radix eius vt Oſe. 14.
Libani, ibunt rami eius, & erit quaſi oli
ua gloria eius, & odor eius vt libani.
Conuertentes ſedentes in vmbra eius vi
uēt tritico, & germinabunt quaſi vinea
memoriale eius quaſi vinū Libani. Vn-
de iſte inter montes fructiferos ſiue her
biferos, id eſt ordines ſalutiferos de qui
bus dicitur in pſ. Qui producit in mon Pſ. 134
tibus fœnum, & herbam &c. pinguiſsi-
mus & fertiliſsimus exiſtit: & ideo eſt
mōs eius pinguis, vt ſupra allegatū eſt.
Septimo, propter quietem confiden-
tiæ. Nam eſt mons confidentiæ, & ſecu-
ritatis. qa qui illuc deueniunt, a veneno
ſis omnibus tuti ſunt, quę aromaticita-
te ſua fugere coguntur. Ita in hoc vene-
rabili Ordine confidenter requieſcit ec
cleſia tuta ſcilicet ab omnibus veneno-
ſis. i. vniuerſis hereticis, quos præcipue
iſte ordo fugauit ſua ſapiētia & virtute:
vnde iſte eſt mōs firmiſsimus, & ſecurus
de quo dicitur Exo. Introduces eos, & Ex. 15.
plātabis in mōte hæreditatis tuæ firmiſ
ſimo habitaculo tuo, qđ operatus es dñe.
Octauo propter pulchritudinem, &
amœnitatē apparentię, ſcilicet propter
virentiam arborum. Et ſic ordo Prædi-
catorum etiam in apparentia exterio-
ris habitus, pulchritudinem, & decentiā
habet. Et hæc repræſentat pulchritudinē
ſpiritualem quę debet eſſe in eis qui ta-
lē habitum portant, ſcilicet, & albedo
munditiæ, & nigredo pœnitentię. Iſa. Iſa. 25.
Gloria libani data eſt ei, decor carme
li. Iſa. Quàm pulchri ſunt montes &c. Iſa. 52.
Nono propter medicamē prudentię.
Sunt. n. in hoc monte ſpecies, & herbæ
aromaticę contra diuerſa genera mor-
borum. Can. Nardus, & crocus, & fiſtula, Can. 4.
& cinamomum cū vniuerſis lignis Liba
ni. ſic in ordine Prędicatorum ſunt pru
dētiſsimi cōfeſſores, & cōſiliatores, ſcie
tes cōtra oēs animarum morbos debi-
ta conſilia, & remedia adhibere. propter
quod de iſto mōte dicitur Gen. In mon Ge. 5.
te te ſaluum fac, ne & tu ſimul per eas.

De monte Morian, in quo Abraham filium ſuum ſacrificare voluit, Iacobq; obdormiuit, & ſcalam cacumine cœlū tangentem conſpexit, omnibus omnibus Chriſti paſſio diā noſtra ſalutaris aſsimulatur. Cap.LV I.

PAſsio Chriſti aſsimilatur monti Morian.

Primo, ratione immolationis. Nam
hic fuit ille mons, in quo Abraam Iſa-
ac filium ſuum ſuper arā poſuit, ad im-
molandum. Et ſimiliter Chriſtus in paſ-
Gen.22 ſione fuit poſitus in ara crucis, vt im-
molaretur pro nobis. Vnde dicitur:
Cum collegiſſet Iſaac filium ſuum, po-
ſuit eum in altari ſuper ſtruem ligno-
rum: extenditque manum, & arripuit gla
dium vt immolaret filium ſuum. Si qui-
dem Iſaac, Chriſtum Dei præfigurauit,
qui fuit pro nobis ligatus à Patre, etiā
pro nobis paſsioni expoſitus in altari,
ideſt in alto aere ſuper lignum crucis af
fixus, & vehementiſsimi doloris & paſ-
ſionis gladio confoſſus, & pro noſtris
peccatis Deo patri immolatus. Et totū
hoc fuit in monte prædicto, ideſt in al-
titudine diuinę diſpoſitionis præordi-
Gen.22 natum. Gene. Tolle filium tuum vnige-
nitum quem diligis, atque in holocau-
ſtum offer eum ſuper vnum montium
quem monſtrauero tibi.

Secundo, ratione mortis. Nam fuit il
le mōs, in quo Iacob dormiuit, & ſcalā
porrectam vſque ad cęlum conſpexit.
Gen.28 Gen. Dormitio autem Iacob in monte,
fuit mors Chriſti in cruce. & ꝙ vidit
ſcalam ad cęlum, oſtendit quòd per
humilitatem mortis in cruce meruit
gloriam aſcenſionis in cœlum ſecun
Luc.24 dum illud. Nonne oportuit pati
Chriſtum &c.

Item per hoc idē oſtendit, quòd per
paſsionem crucis aperta eſt ianua re-
gni cęleſtis.

Tertio ratione redemptionis. Nā hic
eſt mons gratię, quem monente Ange-
lo dū populus cęderetur, David ab Or
nan Iebuſeo iuſto pręcio emit, vbi alta-
re inſtituit, & hoſtias immolauit, ſic-
que placato Deo; populi plaga ceſſa-
1.par. uit. In quo pręfigurata eſt & humani
21. generis iuſto precio ſanguinis Chriſti
redemptio, & ipſa Chriſti immolatio,
Dei placatio ſiue reconciliatio, & ele-
ctorum liberatio.

Quarto, ratione orationis. Nam ibi 3.Re.6.
Salomon domum orationis, ideſt tem-
plum ædificauit: Ita ędificauit Chriſtus
multiplicium orationum genera in paſ-
ſione vel cruce, ſiue pro calicis transla-
tione, ſiue pro inimicorum compūctio- Luc. 22
ne, ſiue pro ſpiritus ſui ſuſceptione. In Luc 23
omnibus exauditus eſt pro ſua reueren- Heb. 5
tia. Ita paſsionis Chriſti frequens me-
ditatio eleuat animam à terręnis. Nam
teſta oui plena rore bene clauſa, in ca-
lore forti, poſita iuxta haſtam, aſcēdit
à terra per haſtam. Oui teſta eſt mens
deuota, quę rore plena eſt, quando eſt
ad lachrymas per compunctionem pa-
rata: ſed tunc eſt bene clauſa, quando
ſtat ſub humilitatis cuſtodia. Tunc au-
tem iuxta haſtam ponitur, quādo iuxta
crucem locatur, & ſi ſit in forti calore,
ideſt feruenti paſsionis Chriſti medita
tione, vel feruenti Chriſti amore, ſcili-
cet vt bene contempletur, & ſentiat,
quàm vehementem, & ineffabilem amo
rem in cruce nobis Chriſtus oſtendit;
tunc mirabiliter eleuabitur & rapietur
à terręnis. Vnde Chriſtus dixit: Ego ſi Ioa. 12.
exaltatus fuero à terra, omnia traham
ad me ipſum. Nam ſi calor ſolis attra-
hit vaporem; multo fortius amor, & vir
tus Chriſti, attrahit mentem.

Terra ſtabilitas, ipſius ſumma paſsibilitas graua æquo animo ſufferre nos edocet. Cap.L V II.

PAtienter ſuſtinere grauia, & non perturbari ex eis, docet nos terra.
Quę (ſecundum Iſido.) ideo vocatur
ſolum, quia eſt elementum ſolidum,
cuiuslibet ponderoſi corporis ſuſti-
nens totam molem: propter quod
quęlibet grauia ſurſum mota, quouſ-
que ſtabilem tangant terram, manent
penitus inquieta, & continuant mo-
tum ſuum quo inceperunt moueri, ſed
quietantur, cum peruenerint ad eam. Si-
militer fortis & patiens, ſolidum ha-
bet animum ad quęlibet oneroſa, &
grauia æquanimiter toleranda, nec
generat grauis res aliqua perturba-
tionem vel inquietudinem in eo,
qui etiā inter inquietudines ſolus quie
tus manet, & firmus. Sed iſtam ſolidita- 1 Corin.
tem, & firmitatem charitas operatur in 13.
aīa: quia charitas patiēs eſt, & oīa ſuf-
fert. Nec vera ſufferētia eſt, quę ſine cha

ſitate eſt: quia vera patientia eſt, quæ ip ſum amat, quem portat. Nam tolerare & odiſſe, non eſt virtus manſuetudinis, ſed Greg. in mor. velamen furoris, ſicut Greg. dicit. Sed notandum eſt, quod terra licèt ſit ſummè ſtabilis quo ad ſitũ, eſt tamẽ ſummè paſſibilis per affectum. Et ſimiliter homo patiens, licèt de propria non irritetur iniuria, nec tribulatione turbetur, tamen alienæ miſeriç valde, & ex corde cõ patitur. Vnde Apoſtolus (qui de ſua infirmitate commotus non fuit) aiebat: 2. Cor. 11. Quis infirmatur, & ego non infirmor?

Septem vitia capitalia conſcribuntur, quæ igni, nubi, tonitruo, mari, lacui, & denique ipſi fonti diuerſimode comparantur.

Cap. LVIII.

Peccatum aſſimilatur igni triplici ratione.

Primo, ratione ardoris: eſt enim aliquis ignis qui maximè excedit in ardore, ſcilicet infernalis. aliquis excedit in fœtore, ſcilicet ſulphuris. aliquis verò in terrore, vt ignis fulguris.

Ezec. 8. Primus ignis infernalis eſt ignis luxuriæ. Ezech. Ab aſpectu lumborum eius deorſum igni. A lumbis enim deorſum ſunt inſtrumenta luxuriæ: hic autẽ ignis eſt denigratiuus. Vnde infernales nigri pinguntur propter obſcuritatem Ioel. 3. culpæ, & pœnæ. Ignis autem luxuriæ denigrat per fumum infamiæ. Ioel. Dabo prodigia in terra deorſum, ſanguinem ignẽ, & vaporem fumi. Terra deorſum, eſt caro de terra ſumpta, quę eſt pars hominis infima, ex cuius videlicet luxuria plurimum ſequitur ſanguis, i. ſanguinis effuſio, & ignis. i. cõcupiſcentiæ inflammatio, & etiam vapor fumi. i. famæ de- Iob. 31. nigratio. Item iſte eſt ignis conſumptiuus, Iob. Ignis eſt vſque ad conſumptionem deuorans. Deuorat enim luxuria vſque ad conſumptionem animæ per gratiæ expulſionem: vſque ad conſumptionem vitæ per humoris reſolutionem, & Luc. 15 vſq; ad cõſumptionem temporalis ſubſtantiæ per diuitiarum effuſionem. Luc. Diſſipauit ſubſtantiam ſuam viuendo luxurioſè. Item iſte ignis eſt detentiuus: non enim ex igne inferni poteſt Io. 11. aliquis erui niſi diuino miraculo, ſicut æruus dicitur Lazarus reſuſcitatus à Chriſto. Vnde dicitur quòd poſtea nunquam riſit ex horrore illarum pœnarũ inferni, quem conceperat. Sic etiam ex igne luxuriæ non poteſt aliquis liberari niſi diuino miraculo, & gratię ipſius Sap. 8. ſuffragio. Sapi. Non poſſum eſſe continens niſi Deus det. Vnde neceſſaria eſt ſanctorum oratio ad talem gratiam im Nu. 11. petrandam, Nume. Orauit Moyſes, & abſorptus eſt ignis. Item iſte ignis luxuriæ eſt fomentorum ſuſceptiuus: Siquidem hunc ignem luxurię, nutriunt & Pſ. 77. fouent iuuenum laſciuiæ. Pſal. Iuuenes Pſ. 117. eorum comedit ignis, ſcilicet luxuriæ. Item diuitiarum copiæ, Pſal. Exarſerũt ſicut ignis in ſpinis. Spinæ enim dicuntur diuitiæ propter punctionem ſolicitudinum quæ multũ tamen luxuriæ præbent opportunitatem. Item deliciarum Iob. 29. affluentiæ, Iob. Terra de qua oriebatur panis, ſcilicet deliciarum in loco ſuo, igne ſubuerſa eſt. Item ornamentorum Iſa. 11. pompę quæ homines alliciunt & appetitum accendunt. Iſa. Gloria eius ſuccenſa dabit ignem, & vermes: ignem id eſt ardorem concupiſcentiæ; & vermes, ideſt corruptionem luxuriæ. vel vermes, ideſt remorſus conſcientię.

Secundus ignis, ſcilicet ignis ſulphureus, eſt ignis auaritiæ, qui videlicet eſt inſatiabilis. Prouer. Ignis nunquam di- Pro. 30 cit Sufficit. Eccleſiaſti. Auarus non im Eccle. 5 plebitur pecunia. Item eſt inextinguibi Iſa. 66. lis, Iſa. Ignis eorum non extinguetur. & propterea aſſimilatur igni ſulphureo. Dicitur enim, quòd quædam cauernæ ſunt i mõte Aethnæ, quæ ſemper ardẽt, & hoc propter abundantiam ſulphuris, cuius proprietatem tenet auaritia, quæ ſemper ardet. pſ. Pluit ſuper peccatores Pſal. 10. laqueos ignis, ſulphur &c. Et dicit laqueos ignis, quia per auaritiam multi 1. Tim. 6 illaqueantur a diabolo. Thimo. Qui volunt diuites fieri, incidunt in tẽtationẽ & in laqueum diaboli. Item iſte ignis ſemper eſt augmentabilis; quia creſcente pecunia creſcit etiam amor nummi. Sic etiã augmẽtatis lignis, creſcit ignis.

Tertius ignis, ſcilicet fulguris, eſt ſuperbiæ, Eze. De igne fulgur egrediens. Ezech. 1 hic eſt ignis deſcendens ſiue ruens per deiectionem. Nam licèt ſuperbus primo aſcendat per eleuationem, tamẽ po ſtea ruit per deiectionem. Iob. Ignis ce Iob. 1. cidit de cęlo, hic ignis de cęlo cadens, fuit ſuperbia angelorum qui de cęlo ceciderunt per ſuperbiam. Sicut enim vapor fulguris primò aſcendit nube inclu-

ſus.

ſus, ſed poſtea cum impetu deſcendit a
ſuo contrario expulſus. Ita accidit pri-
mo angelo ſuperbienti. Vnde dominus
Luc. 10. dixit, Videbam ſathanam ſicut fulgur
cadentem. Item hic ignis eſt ardens per
pſ. 105. ambitionem. pſal. Exarſit ignis in ſyna-
goga eorum. Item hic ignis eſt fume-
Exo. 19. ſcens per oſtentationem. Exo. Mons Sy-
nai fumigabat. Mons Synai, altitudo
ſuperbiæ. Item eſt nocens oculis per of
Apo. 9 fuſcationem. Apoc. dicitur quòd de fu-
mo egrediente de puteo obſcuratus eſt
aer, & Sol.

Item peccatum aſsimilatur nubi pro
pter ſex.

Primò, nubes admodum ſpongiæ to-
ta eſt cauernoſa, vana & vacua, nulla ſta
bilitate ſuffulta, ſed a vẽtis hincinde de
ducta. Quia homo qui in peccato exiſtit,
omni bono eſt vacuus, totus in operibus
eſt inanis, in nullo bono proprio, ſitu
firmus, ſed magis a vento, ideſt a tenta-
tione diaboli vel vanitate mũdi ad om
nia mala deductus. Vnde in epiſtola Iu
Iudæ. dæ, Hi ſunt nubes ſine aqua, quæ a ven-
tis circunferuntur.

Secundo, quia nubes eſt ex groſsis, &
terræſtribus vaporibus generata, qđ cõ
petit ſpecialiter auaritię, q́ eſt ex terre
nis, & metallicis deſideriis cauſata. Hie
Hier. 51 re. Qui leuat nubes ab extremo terræ.

Tertio, quia nubes aliquando eſt ob-
ſcura, & ideo ſolarium radiorum occul
tatiua: quia peccatum dum animam ob-
tenebrat, & obſcurat, videre non ſinit ir
radiationes diuinas. Exo. Erat nubes te
Exo. 14 nebroſa.

Quarto, quia nubes ſicut reſoluta in
pluuiam, eſt valde proficua, ſic reſoluta
in ventum eſt valde nociua. Quia tempe
ſtatis eſt in mari & in terra generatiua,
& ex colliſione ſua aeris inflammatiua,
& corruptionis, & tonitrui cauſatiua, &
maximè illa quę ex vaporibus fętidis,
& putridis generata valde eſt infectiua
& corruptiua. Hæc aũt præcipuè cõpe-
tunt vitio ſuperbię quę oia perturbat,
rixas generat, corda ad mala inflammat
& conturbat, & tonitrua timoris & mo
rũ corruptionẽ cauſat. Reg. Cęli obte-
3. re. 18. nebrati ſunt, & nubes, & ventus. & Eze.
Aſcendens quaſi tempeſtas venies & qua
Eze. 38. ſi nubes, & operies terrã. & in pſ. Nubes
trãſierunt, grando, & carbones ignis. Et
pſ. 17. iterũ in pſal. Vocẽ dederunt nubes, ſ. to-
pſ. 76. nitrui, ſecundum illud. Vox tonitrui tui
in rota. Exo. Cęperunt audiri tonitrua, Exo. 19
& micare fulgura, & nubes denſiſsima
operuit montem.

Quinto, quia nubes eſt hominũ dece-
ptiua: quia cũ fuerit nubes ex ſiccis va-
poribus generata, prætendit aquã eſſe
futuram, ſed in fine cauſatiua venti, &
turbinis eſt perſolutiua. Ita peccatum
mortale oẽs homines decipit, quia dum
ſuauia & ſaporoſa promittit, in fine ni-
hil aliud quàm pęnã inferni perſoluit.
Pro. Nubes & ventus & pluuia non ſe- pro. 25
quens, vir glorioſus, & promiſſa non
complens.

Sexto, quia ſi nubes vna ſit alteri cõ-
traria, tempeſtatis eſt cauſatiua: quia ho
minis ad hominem diſcordia eſt om-
nium malorum inductiua, Ezech. Dies
nubis tempus gentium erit & veniet gla eze. 30.
dius in Aegyptum.

Item peccatum aſsimilatur tonitruo
propter quatuor.

Primo, quia tonitruũ oia conquaſſat.
Eccl. Subſtantiæ iniuſtorũ ſicut fluuius eccl. 40
ſiccabuntur, & ſicut tonitruũ magnum,
in pluuia perſonabunt.

Secundo, quia tonitruũ cerebrũ per-
turbat, quia. ſ. peccatũ rõnẽ offuſcat. pſ. pſal. 17.
Fulgura multiplicauit, & conturbauit
eos, fulgura cũ tonitruis prodeũt. Apoc. Apoc. 4
Procedebãt fulgura, & voces, & tõitrua.

Tertio, quia tonitruũ timorẽ gñat. pſ. pſ. 103
A voce tonitrui tui formidabunt. Et ſi- pro. 10
militer peccatũ pauorẽ cauſat. Prouer.
Pauor his qui operantur malum.

Quarto, quia tonitruũ vinũ in doliis
mutat. Ita peccatũ mutat vinũ charita-
tis i vinũ corruptũ iniquitatis. Vnde ſit
p peccatũ peſsima mutatio animę de ſta
tu gratiæ ad ſtatum culpæ, & a ſpe glo-
rię ad reatũ gehennæ, Iſa. Viſitabuntur Iſa. 29.
in tonitruo & commotione terræ.

Item peccatum aſsimilatur mari.

Primo, quia eſt timoris incuſsiuũ, &
hoc ptinet ad peccatũ auaritię: quia aua
rus ſi nõ hẽt, ſemper eſt in ſolicitudine
lucrandi: ſed ſi hẽt, ſemper eſt in timore
perdendi. Oſe. Formidabunt filii maris. Oſe. 11.

Secũdo, q̃a mare eſt amaritudine ſua
dulcedinũ fluminũ & fontium abſorpti
uũ, ita luxuria amaritudine ſua abſorbet
dulcedinẽ pręcedentiũ delectationum. pro. 5.
Pro. Nouiſsima illius amara quaſi abſyn apoc. 8.
thiũ. Apoc. Multi hoies mortui ſunt de Boe de
aquis, q̃a amaræ factæ ſunt. Boet. Volu- conſ.
ptates triſtes habere exitus quiſquis li-

bidinũ ſuarũ recordari volet intelliget.

Tertio, quia mare eſt appetitus cibi & potus ablatiuũ. Hoc facit ſacietas, & delicioſitas gulæ, quia viuentes in delitiis perdunt appetitum corporalẽ & ſpiritualẽ. Vnde & ſapiẽtia q̃ a ſapore dr̃, quia facit ſuperna ſapere, ſecundũ illud

Col. 3. Apoſtoli, Quæ furſum ſunt, ſapite. dr̃ nõ eſſe cũ mari neq; inter delicioſos reperiri

Iob. 28. Iob Sapiẽtia vbi inuenitur? & quis eſt locus intelligẽtiæ? Neſcit homo precium eius, nec inuenitur in terra ſuauiter viuentiũ. Abiſſus dicit, Non eſt in me: & mare loquitur, Non eſt mecum.

Quarto, quia mare cũ nebulas & nubes gñat, eſt caliginis & obſcuritatis in aere īductiuũ. Hoc cõpetit ſuperbię, q̃a pp ambitiones honorũ & dignitatũ offuſcat itellectũ, & rõnẽ, vt. ſ. ppriã menſurã hõ nõ videat nec attẽdat. Et iõ ſupbis aſſimilat dormiẽti, qui hẽt ſenſus vapore sõni ligatos, & offuſcatos. Pro.

pro. 23. Eris ſicut dormiens in medio mari.

Quinto, quia mare eſt radiorũ Solis interceptiuũ. Et hoc cõpetit inuidię, quę radios. i. gratias datas à Deo, impedire & intercipere conatur. Et ideo inuidi q̃ aliorũ grãm offuſcare conãtur, & aliq̃n hic confunduntur, & tãdẽ ad ęternas tenebras pducũtur. Vnde dr̃ in epiſt. Iudæ,

Iuda. Hi ſunt fluctus feri maris, deſpumantes ſuas cõfuſiones: ſidera errãtia. q̃bus procella tenebrarũ cõſeruata eſt in æternũ.

Sexto, quia mare eſt ſui coloris immutatiuũ. Et hoc cõpetit iræ, quia dũ homo iraſcitur, mutat faciẽ & colorẽ. Eze

Ezec. 1. chi. Apparuit rota vna iuxta aïalia habẽs quatuor facies, & aſpectus rotarũ & opus earũ, quaſi viſio maris. Talis rota ẽ homo iratus, qui ſtridẽdo & clamando vadit & mouetur, & p impetũ irę ſequitur aïalia bruta, quia efficitur ſimilis feris crudelibus & impetuoſis. Et habet quatuor facies, & gradus: vnã prout ira eſt in corde, aliã prout effunditur ore, ſ. in verbis clamoroſis & cõtumelioſis, tertiã prout proditur per aliquod aliud ſignũ ſiue oris ſiue digitorũ, ſicut Italici intercludũt pollicẽ inter duos digitos collaterales, qđ vocãt facere ficũ, ſiue ſilbectũ, vt grãmatici dicũt, vel alio ſigno cõſimili. quarta cũ opere perficitur pcutiẽdo, vel occidẽdo: & aſpectus vultus variatur, & mutatur ſicut mare.

2. Macha. Mach. Facies & color immutarus, declarabat internum animi dolorem.

Septimo; q̃a mare eſt caloris ſolaris repreſſiuũ. Et hoc cõpetit accidiæ, quæ ſua frigiditate reprimit calorẽ ſolarẽ, i. amoris ſpiritualis feruorẽ: & aliq̃n accidia ipſum ſpiritualẽ & vitalẽ calorẽ, i. amorẽ totaliter in aïa extinguit, & mortẽ ſpiritualẽ inducit. Apoca Omnis anima viuens, mortua eſt in mari. apo. 16.

Item peccatum aſſimilatur lacui.

Primo, rõne retentionis, quia (ſecundũ Iſid.) lacus dr̃ quaſi locus aquæ, q̃ ſtat & nõ fluit. Nã aquas recipit, aliis nõ effundit. Et ideo pp quietẽ eſt aquis cæteris groſſior, & ad potandũ peior. Et hoc cõpetit peccato auaritiæ: quia auarus bona q̃ recipit, & cõgregat, ſibi ſoli retinere conatur, & aliis nõ iſundit vel cõicat largiẽdo, vñ vult ſemp recipere, & nũquã tribuere. Hæc. ſ. auaritia vel cupiditas eſt quodãmodo cęteris aqs deterior: quia (ſicut Apo. dicit) Radix oium malorũ eſt cupiditas. Auari ergo & cupidi, quia intẽdũt ſolũ ad cõgregandũ, & cumulãdum diuitias mũdi, cõgregabũtur ipſi & colligabũtur ſimul in lacu, i. penis inferni: vt ſicut profundati ſunt in lacum auaritiæ, ita profundentur in lacum miſeriæ. Iſa. Cõgregabũtur congregatione vnius faſcis in lacũ, & claudentur ibi in carcere. Et tangit duplicẽ pęnã q̃ rñdebit duplici culpæ. Nã quia fuerũt auidi ad cõgregandũ, ideo congregabuntur cõgregatione vnius faſcis i lacu: q̃a vero manũ habuerũt ad largiẽdũ clauſã, ideo claudẽtur ibi in carcere. Iſido. 1. Thi. 6 Iſa. 24

Secundo rõne indurationis. Nam in Reatinis paludibus & lacu, dicũtur iumẽtorũ vngulæ indurari: Quaſi autẽ vngulæ iumẽtorũ ſunt mẽtes peccatorũ, q̃ maximè p ſupbiã indurantur. Dan. Miſerũt eũ in lacũ leonũ. Quaſi. ſ. lacus Leonũ, eſt malitia & crudelitas ſupborũ: & talis crudelitas & feritas īdurat cor ſupbi. Iob Cor eius īdurabit quaſi lapis. dan. 6. Iob. 40.

Tertio, rõne ſummerſionis. Nã in Iſrle eſt lacus in quo nihil natat, ſed oïa ſummerguntur: & hoc ptinet ad vitium gulæ, qđ primos patẽtes nr̃os cũ tota poſteritate ſummerſit. Et multi ſummerguntur hodie in aquis deliciarũ. Vñ guloſus filius eſt Dauid, q̃ deſiderauit aquã de lacu, i. ſuauitatẽ & delicioſitatẽ gulę.

Quarto; rõne ebrietatis. Nã in Italia dr̃ eſſe lac⁹, q̃ bibẽtib⁹ tediũ facit. Hoc ptinet ad irã, q̃ q̃n excreſcit nimis, quaſi vinũ inebriat, & rõnẽ abſorbet, & ideo 2. Reg. 23.

homo

homo iracundus eſt & ſociis, & amicis in tediū & grauamē. Quia.n. homo iratus quaſi cęcus in hoies impingit, ex eo ꝙ rōnis, & veritatis conſiliū ſeu iudiciū
Iſa. 38. nō expectat. Non expectabūt qui deſcendunt in lacum, veritatem tuam.

Quinto, rōne ꝓfundationis. Nā ī quodā lacu Iudeæ ſeu Paleſtinæ nihil viuū vel habens aiam, pōt mergi vel profundari. Et hoc ptinet ad vitiū accidię quo nō abſorbetur, vel mergit qui hēt aiam viuētē p charitatē: qa charitas quā aia ſpūaliter viuificat, nūquā eſt ocioſa ſeu accidioſa. Vñ qñ ꝑeminet ī aia, nō ſinit aiam cadere in lacū accidiæ. Et ſi aliqs labitur in vitiū accidiæ, ſicut creſcit accidia, ita labit & pdit ipſa ſpūalis vita. Tren. Lapſa eſt in lacum vita mea.

Tren. 4 Sexto, rōne variationis, qa ī Traconitide eſt lacus ter in die dulcis, & totiēs amarꝰ, vt di. in Iſid. Hoc aūt cōpetit inuidiæ, q̄ quotiēs ex vna parte dulcorat, & delectat, totiēs ex altera ꝯtraria amaricat, & ꝯtriſtat. Lętat n. inuidus, & exultat de dāno ꝓximi tripliciter. ſ. de dāno ꝑſonæ, de dāno ſubſtātiæ, & de dāno famæ, ſiue honoris & gloriæ. Sed ècōtrario tripliciter amaricat. ſ. de ꝓſperitate ꝑſonæ, de augmētatione ſubſtātię, & de exaltatione famę & glorię, Et ex tali varietate & triſtitię. inuidia ē q̄ lā miſeria: verè. n. miſer ē q de aliqua miſeria lęſꝰ eſt. Sed adhuc miſerabilior cēſet q de alterius fęlicitate torquet. Vñ de lacu huius miſeriæ ſe eductum à Deo lætabatur Propheta dicēs: Exaudiuit preces meas, & eduxit me de lacu miſeriæ.

pſal. 39 Septimo, rōne gñationis, qa lacus Sodomorū, dr̄ mare mortuū. Mare pp ſuā magnitudinē; mortuū, qa nihil gñat viuū. vñ nec piſces hēt nec volucres: & iō illud refertur ad vitiū luxuriæ, ꝑcipuè ſodomiticū, cuius actꝰ nō ordinatur ad gñationē, ſed ſolū ad delectationem. Et ideo vocatur vitiū cōtra naturā, ex eo ꝙ natura actū carnis ordinauit ad gñationē ꝓlis. Et ideo eſt vitiū magnū ꝓuo
apo. 14. cans iram Dei, Apoc. Miſit in lacum iræ Dei magnum, & calcatus eſt lacus.

Itē peccatū aſsimilat fonti pp tria.

Primo pp occupationem auaritiæ, quæ circa terrena intendit. Gen. Fons aſcendebat de terra, irrigans &c.

Gen. 2. Secundo pp ardorem luxuriæ, Eccle. Sicut viator ſitiens, ad fontē hi os aperit. & loquitur de muliere luxurioſa.

Tertio pp corruptionē ſocietatis puræ q̄ rūpitur p malū exēplū. Prou. Fons eccl. 26
turbatus, & vena corrupta. Itē peccatū ī pro. 25
cōſcia clausū, eſt cauſa timoris & periculi, ſicut vapor ſiccus, ſiue vētus incluſus in viſceribus terræ, & coarctatus aliquo cū ſimili ſuꝑueniēte & cōprimente ipſum, & nō valēs expirare pp ꝓfunditatē terræ, & ſoliditatē, cōcutit terrā ſibi obuiantē & obſtātē, & ſic cauſat terremotū, & facit terrā tremere: & aliqñ eſt cauſa magnorū periculorū. qa qñque facit diluuia & effuſiones aquarum & hiatuū: & qñque ſcindit terram, & euertit eam & ſuperius fit inferius. Ita ſimiliter peccatū in cōſcia clauſum, & retētū, eſt cauſa terręmotus i. timoris,
Matth. Viſo terræmotu & his q̄ fiebant, mat. 27
timuerūt valde. Sene. Nihil timidū fa- Sen.
cit aium, niſi reprehēſibilis vitæ cōſcia. Eſt ēt piculoſum, tū qa peccatū quod p pniam nō delet, mox ſuo pōdere ad
aliud trahit: & ſic ē cā cādēdi, ſicut ter- apo. 11.
remotus facit cadere domos. Apo. Terremotus factus eſt magnus, & quarta ps ciuitatis cecidit: tū ēt qa dū homo diutius in peccato manet, Deus eū ſubito ꝑcutit & ſubuertit. ſicut qñq; terræmotus ſubito fit, q cōmonet & ſubuertit.
Act. ſubito terræmotus factus eſt, ma- acto. 16
gnus ita vt mouerentur fundamēta &c. eccl. 5.
Et iō bñ cōſulitur Eccl. Ne tardes conuerti ad Dominū, & ne differas de die in diem: ſubito enim veniet ira illius, & in tempore vindictę diſperdet te.

Peccatores qui & finis terra vocantur, varys rationibus, & proprietatibus Luna, Marti aqua, terra & poſtremo ipſi deſerto aſsimilantur. Cap. LIX.

PEccator aſsimilat Lūę pp quatuor.

Primo, quia luna eſt ſolis eclipſatiua ſiue obſcuratiua inter nos & ſolem interpoſita, quando concurrunt ſimul in eadem linea ecliptica, & de hoc dictum eſt ſupra cap. xlviij. Ita ſimiliter peccatum eclipſat & obſcurat in anima lumen rationis, vel quia interponit ſe peccatum inter nos & Deū, tollit animæ lumen gratiæ: propter quod viæ peccatorū vocantur tenebroſæ, ſecūdū illud Prou. Via impiorū tenebro- Pro. 4.
ſa, & Apo. dicit, Obſuratū eſt inſipiens Rom. 1
cor eorum. Ioel. Sol conuertetur in te- Ioel. 2
nebras, & luna in ſanguinem.

Secundo,

Ioel. 2. Secundo,quia luna eſt oculorum vi-
ciatiua. Nam (ſecundum Pto.) luna ef-
ficit hominem male diſpoſitum in ocu-
lis & inordinatum. Efficit enim in ho-
mine vnum oculum maiorem altero,aut
ſtrabonem ſiue orbum ĩ vno oculorum.
Et ſubdit: Homo autẽ in cuius comple
xione lunæ conſtellario dominium ha-
buerit, vitio in oculo non carebit. Ita
ſimiliter peccatores in oculis mentis
prauè ſunt diſpoſiti,quia oculum ad ter
rena habent magnum, ſed ad ſpiritua-
lia paruum. Et ſimiliter hypocritæ qui
Mat. 7. vident feſtucam in oculo fratris ſui,tra
bem autem in oculo ſuo non vident:ha-
bent oculum ad videndum ſe,paruum;&
ad videndum alios, magnum. Speciali-
ter inuidię vicium vel iræ,videtur fa-
cere hominem in oculis prauè diſpoſi-
1. Re- tum.Vnde de Saule hoſte Dauid dicitur
gu. 18. quòd iam non rectis oculis reſpiciebat
Saul.Dauid. Sed talem aſpectum inuidiæ
auferunt iuſticia & pax.Nam pax remo
uet odium,iuſtitia rectificat aſpectum &
pſal.71. actum. Vnde in Pſalmo. Orietur in die-
bus eius iuſtitia & abundantia pacis,do-
nec auferatur luna.

Tertio,quia luna eſt temporalium euẽ
Eccl.43 tuum indicatiua. Eccl. Luna in omni-
bus in tempore ſuo oſtenſio temporis &
ſignum æui.Luna enim (vt dicit Beda)
ſi in principio rubeat vt aurum, ventos
oſtẽdit. Si in ſummo eius corniculo ma
culis quibuſdam nigreſcit, pluuioſum
menſis prętendit exordium. Si vero ni-
greſcit in medio plenilunium, ſerenum.
Cum vero in doctrina nauigationis ſcin
tillat ad remos, in breui tempeſtas fu-
tura erit. Quæ omnia peccatoribus cõ-
petunt, quorum quidam ſunt rubentes
per ignita deſideria,quidam nigreſcen-
tes per turpia opera,& aliqui ſcintillan-
tes per praua eloquia. Item quidam ſunt
ventoſi per ſuperbiam, quidam pluuio
ſi ſiue aquoſi per luxuriam:quidam vero
ſereni videri volunt per vanamgloriã,
quidam tempeſtuoſi,& inquieti ſũt per
cupiditatem,& auaritiam.

Quarto,quia luna eſt ſui ſtatus muta-
tiua,nec vnquam in eodem ſtatu permã-
ſiua,& eſt luna non ſolum in ſe mutabi-
lis, ſed etiam in effectu. Nam (vt dicit
Pto.In Pto) luna efficit hominem inſtabilem
almag. & mutabilem de loco ad locum diſcur-
rẽdo Eſt etiã in hominibus quadruplex
mutatio, quæ adhuc deſignatur in luna.

Prima eſt naturæ ſecundùm quod ho
mo variatur per quatuor ætates; Prima
eſt augmentatiua,ſcilicet in iuuentute.
Secunda eſt ſtatiua, quę ſcilicet dicitur
virilis. Tertia dicitur diminutiua,ſcili-
cet virtutis. Et hæc eſt ſenectus. Quarta
eſt decrepita ſiue ſeniũ,quæ minuit ſub
ſtantiam & virtutem. hæc mutatio æta
tum (ſecundum Pto.) accipitur ſecun- Pto. in
dum circulum lunę quę quapruplicirer almag.
variatur Nam primo luna creſcens quo
vſque efficiatur dimidia, eſt in effectu
ſuo calida & humida: & talis eſt prima
ętas: deinde luna vſque ad plenilunium
eſt calida,& ſicca,& talis eſt ſecũda ætas,
in qua hominis complexio calido pau-
latim humidum conſumente efficitur
calida,& ſicca:tertio luna cadens a ple-
nilunio quouſque redeat ad medietatẽ
eſt frigida & ſicca,& talis eſt ætas ter-
tia,in qua complexio,quia cum humido
egrediente deficit calidum,efficitur fri-
gida & ſicca:quarto luna à medio vſque
ad defectum eſt frigida,& humida, & ta
lis eſt ętas quarta, in qua cõplexio,quia
frigiditate inualeſcente inducitur hu-
midum extraneum nõ nutriẽs nec augens
ſed humectans extrinſecus, quod eſt hu-
midum phlegmaticum,efficitur frigida
per ſe,& humida per accidens.

Secunda mutatio eſt fortunæ, prout
homo variatur ſecundum diuerſos euen
tus bonos & malos, quos etiam luna ſi-
gnat. Nam luna (vt dicunt Pto. & Al-
bumaſar) aliquando ſignificat & efficit
euentus malos, aliquando vero bonos.
Nam in ſecundo ſigno exiſtens poſt aſcẽ
dens,mærorem deſignat & triſtitiam, &
ablationem ſubſtantiæ per fures. Et etiã
in quarto,quinto,& octauo rixam,fugã,
& mutabilitatem. In ipſo etiam ſignat,
quòd qui tunc incipit regnare,cito de-
ponetur. In xij.autem impedimẽtum, ri
xam,duritiam,& carcerem ex parte ami
corum. In omnibus alijs domibus ſiue
ſignis bonum efficit,& prætendit.

Tertia mutatio eſt culpæ,quã etiã ſa-
cra ſcriptura mutabilitati lunę aſsignat.
Eccl.Stultus autẽ vt luna mutatur. Nam Ecc.27.
luna apparet parua & corniculata,& tũc
dicitur monoides: quandoque vero ap-
paret quaſi per mediũ ſecta,ſcilicet quã-
do eſt octaua, vnde dicitur dicotho-
mos: quandoque vero non apparet om-
nino plena,ſcilicet quando eſt xj.vnde
dicitur amphitracos,quaſi de ſua plena
rotunditate

rotunditate dubia:quandoque vero apparet tota plena, ſcilicet quando eſt xiiij.vnde dicitur græce panſilenos. Ita peccatum paruum eſt quando in cogitatu concipitur,medium cum cõſenſu ſtatuitur, integrum cum opere agitur, ſed totaliter plenum cum in conſuetudinem ducitur.

Quarta, eſt mutatio miſeriç ſecundũ
Iob. 14. corporis defectũ,de qua Iob. Homo natus de muliere breui viuens tempore, repletur multis miſerijs, qui quaſi flos egreditur & conteritur, & fugit velut vmbra,& nũquam in eodem ſtatu permanet.Et hanc etiam luna oſtẽdit dum minuitur cadens a plenilunio in defectum,
eccl.43. Eccle. A luna ſignum diei feſti luminare quod minuitur in conſummatione. Vnde ſignificat vitam humanam quç incipit a feſto,ideſt a gaudio, quia læte ſuſcipitur. homo cum naſcitur ſecundũ
Io. 16. illud Io.iam nõ meminit preſſurç propter gaudiũ,quia natus eſt Homo in mũdum.ſed tandem vita humana continue diminuta conſumitur. Sed hçc mutatio & diminutio ceſſabit in futuro poſt re-
Iſa. 40. ſurrectionem. Iſa. Luna tua non minuetur, quia Dominus erit tibi in lucem ſempiternam, & complebuntur dies luctus tui.

Item peccator aſſimilatur Marti. Nã Mars eſt planeta in effectu calidus & ſiccus,maſculinus & nocturnus. Ita peccator eſt calidus quãdo feruefcit per iracũ
eccl.23 diam, Eccle. Anima calida quaſi ignis ardens,non extinguitur donec aliquid glutiat. Et homo nequam in ore carnis ſuæ non deſinet donec incendat ignem ſcilicet irç in alijs vel in ſe. Item peccator eſt ſiccus dum marceſcit per inuidiam. Nam (ſicut dicit poeta.) Inuidus alterius rebus marceſcit opimis.
Ariſto. Inuidia(ſicut dicit philoſophus) eſt tri-
2. me. ſtitia in alienis bonis. Et ſicut dicitur
Pro.4. Prouer. Spiritus triſtis exiccat oſſa. Item eſt maſculus,cum reſoluitur per luxuriam, & præcipuè per vicium contra naturam.Apo.Maſculi relicto naturali
Rom.1. vſu fœminæ, exarſerunt in deſiderijs ſuis, inuicem maſculi in maſculos turpedinem operantes. Item eſt nocturnus per auaritiam, quæ animam præcipuè obtenebrat. Item quia fures,quos facit cupiditas,præcipuè de nocte & in
Theſ. 5. tenebris furantur.Theſſ.Sicut fur ita in nocte veniet.

Item peccatorum vita aſſimilatur aquç.

Primo,quia eſt turpida per affectum
cupiditatis. Ier. Quid tibi in via Aegypti vt bibas aquam turbidam?Via Aegypti,via ſolicitudinis:Aqua turbida,anxietas temporalium. Iere.2.

Secundo,quia eſt immunda quantum
ad laſciuiam carnis.Exo. Ad percuſſionem virgç Moyſi, verſa eſt aqua in ſan- Exo.4.
guinem,Vnde Pſal. Conuertit aquas eorum in ſanguinẽ.Moyſes Chriſtus cuius Pſ. 10.
virga diabulus, de qua Iſa. Vç aſſur,virga furoris mei,qui cum tentat percutit: Iſa.10.
ſed aqua conuertitur in ſanguinem cũ
anima cõſentit ad carnis laſciuiã. Exo. Exo.28.
Vidi te conculcari in ſanguine tuo.

Tertio,quia eſt ſterilis per accidiam.
Reg habet de aquis hiericho,quòd ſteriles erant. Et ideo vitam peccatoris ſignificant accidioſi,qui ſterilis eſt à fructu bonæ operationis. 4. reg. 20.

Quarto,quia eſt frigida per inuidiæ malitiam,ardoris charitatis extinctiuã.
Iere. ſicut ciſterna frigidam facit aquam ſuam, ſic frigidam facit malitiam ſuam. Ier.6.

Quinto, quia infidelis per præſum- Iere.15
ptionem.Iere. Plaga mea deſperabilis renuit curari:facta eſt mihi in mendatiũ aquarum infidelium ſcilicet foueas, & herbas occultantium.

Sexto, quia eſt congelata per obſti-
nationem,Eccl.Ventus aquilo flauit, & Eccl.24
gelauit criſtallus ab aqua. Ventus aquilo,eſt diabolica ſuggeſtio. Criſtallus eſt aqua ſumme congelata, & ſignificat animam obſtinatam, & induratam.

Septimo,quia eſt amara per irã,Apo- Apoc.8
ca. Stella ardens cecidit in tertiã partẽ fluminũ & in fontes aquarum & multi homines mortui ſunt de aquis, qa amarç factæ ſunt. Aqua amara anima peccatrix, ſtella ardens ira quæ cum cadit in aquam, amaritudinem generat, ideſt, rancorem.

Octauo quia eſt maledicta per deſpe-
rationem. Num Ingrediantur aquæ ma- num. 5
ledictç in ventrem tuum, & vtero tuo tumeſcente putreſcat fæmur. Vter conſcientia eſt;aquæ maledictæ, fluxibilitates peccatorum animam deſperare faciẽtes. & ex hoc ſequitur diruptio, vteri quæ ſignat vehementium doloris vermis interioris conſcientiam corrodẽtis, &

putredo

putredo fœmoris:i qua ſignificatur pri
uatio ſpei,eo quòd in fęmore eſt vis ge
neratiua.

Nono,quia mortur eſt per pœnæ ip-
Ioſu. 3. ſius illationem.Ioſue.Aquę inferiores,
ideſt peccatores ad infima peccatorum
deſcendentes,deſcenderũt in mare mor
tuum,ideſt in amaritudiné mortis ęter
næ.Sed nota,quòd hæ aquæ, ideſt pecca
torum fluxibilitates, ſunt quadiuplici-
ter diuidendæ.

Primo per donum fortitudinis:quod
Gen. 1. ſignatur Ge.vbi dicitur: Fiat firmamen
tum in medio aquarũ, & diuidat aquas
ab aquis.Firmamentum eſt donum for
titudinis, per quam diuiduntur aquæ
culpæ ab aquis gratię.

Secundo,per virgã pœnitentiæ,qđ ſi
Exo.13 gnatur Exo.Vbi per virgam Moyſi di-
uiſæ ſunt aquæ maris.Et erat aqua quaſi
murus à dextris, & à ſiniſtris.Virga eſt
pœnitẽtia;& aqua à ſiniſtris,vita pecca
torum,qui ſiniſtra quærunt,ideſt tempo
ralia:aqua à dextris,vita ſanctorũ, qui
quærunt æterna.

Tertio,per arcam gratię.Ioſue.vbi di
Ioſ. 13. citur,ꝙ cum portaretur arca per fluuiũ,
Iordanis aquæ diuiſæ ſunt,quia inferio
res decurrebant in mare mortuum, &
aquæ ſuperiores creſcebãt.Arca eſt gra
tia,aquę inferiores peccatores ad ima
peccatorum defluẽtes quo vſque veniãt
ad mare mortuum, ideſt amaritudinem
mortis ęternę.Aquę vero ſuperiores,sũt
viri ſancti,qui ſemper ĩ merito creſcũt.

Quarto per palliũ charitatis ſicut ha
1.reg. 2 betur Re.quod diuiſæ ſunt aquæ per
pallium Heliæ.

Item peccatoris cor aſsimilatur gle-
bę terræ:quia gleba ſi nimium fuerit in
durata,ſemen non recipit,& receptũ in
germé prorũpere nõ permittit.Sed vo-
mere ſępe confracta,ſemen tegit,& nu-
trit.& per pluuiam remollita, quãdam
in ſe pinguedinem colligit quam ad ſe-
minis productioné radicibus circunfun
Greg. dit,vt dicit Greg.Sic quoque cor homi
nis, ſi fuerit per peccati conſuetudinem
induratum, ſemen ſpiritualis doctrinæ
vel inſpirationis pœnitẽtiæ aut non reci
pit,aut ſi recipit, fructũ ſiue germé ope
ris nõ producit.Sed ſi vomere pœniten
tiæ ſeu linguæ cõfitẽtis peccatum ſæpe
fuerit cõfractum, tunc ſemé huiuſmodi
Io. 10. in eo recipitur,& nutritur.Iob. Cõfrin
git glebas vallium poſt te Glebę valliũ
ſunt corda humiliter pœnitentiũm,quę
dum confringuntur aratro pœnitẽtiæ,
ſuſcipiunt ſemen ſpiritualis doctrinæ,
ita ꝙ auxilio pluuię,ideſt diuinę gratię
circunfuſa,radices affectionum mittũt.
Hiere.Ad humorem mittit radices. Itẽ Hiere. 17.
in germen operis quam rumpit,Ezech.
Plantabo illam,& erumpet in germen, Eze.17.
& dignum fructum pœnitentię pariet,
Iſa.Iſte eſt omnis fructus, vt auferatur
peccatum.Aſsimilantur etiam peccato- Iſa. 28.
res finibus terræ, ſecundum illud Pro- Pſ.17.
uer.Oculi ſtultorum in finibus terræ.
Reſpiciunt enim homines ſtulti magis
ad fines terrę, quàm ad medium, ideſt
magis ad extrema vitiorum quàm ad
medium virtutum. Vnde magis eis pla-
cent opera peccatorum quàm exempla
iuſtorum.Vocantur ergo peccatores,fi-
nes terræ,primo, quia terræ fines ſunt
à medio remoti. Et ita etiam ſimiliter
peccatores à medio ſalutis: de quo in
Pſal.Operatus eſt ſalutem in medio ter- Pſ.67.
rę.Item quia ſunt mari coniuncti,quia
ſcilicet peccatores ſunt amaritudini
æternæ dãnationis vicini. Itẽ quia fines
ſunt vltimi.i.viles,& deſpecti.Itẽ pecca
toris anima aſsimilat deſerto,quia de-
ſertum eſt locus ineptus habitationi hu
manæ,ſecundũ illud Iob.Abſque homi- Iob.38.
ne in deſerto,vbi nullus mortaliũ com
moratur.Ita anima peccatoris eſt iepta
habitationi ſapientiæ diuinę.i.filij Dei.
Sapi.In maliuolam animam non intra- Sapt. 1
bit ſapiã,nec habitabit in corpore ſub-
dito peccatis.Sapi.Iter fecerũt per de-
ſerta quæ nõ inhabitãtur.Hęc aũt inne Cap. 11
ptitudo habitãdi accidit in deſerto,pri
mo propter terræ vilitaté.Ita anima ef
ficitur vilis propter peccati abhomina
tioné.Ezech.Proijciam te in deſertum, Eze.19.
&c.Et dicit proijciam, tamquam rem
vilem,& abhominabilé. maximè aũt vi
lificat animã peccati reiteratio, Hiere. Hier. 2.
Quà vilis facta es nimis,iterãs vias tuas.

Secundo propter loci ſterilitaté,quia
ſterilitas accidit aię per meritorũ eua-
cuationé.ſunt.n.peccatorũ opera à fru
ctu meriti vacua.Hie. Erit quaſi myricę
in deſerto.myricæ.n. infructuoſę ſunt.

Tertio propter aeris intemperié,quæ
intemperies accidit animę propter con Ioe.c.
cupiſcentiæ inflammationem.Ioe.Ignis
ſcilicet concupiſcentiæ comedit ſpecio
ſa deſerti. Et Eccl.Exurget deſertum,&
extinguet viride ſicut ignem.

Quarto

Quarto propter aquarum defecti-
bilitatem, quia ſcilicet in peccato-
ribus deficit tam aqua gratiæ, quàm
Ier. 29. aqua ſapientię. Iere. Areſacta ſunt ar-
ua deſerti.

Quinto propter hoſtium vaſtitatem,
quia patiuntur peccatores demonum
Thre. 4 eos vaſtantium frequentem intorſio-
I. Corin. nem. Thren. In deſerto inſidiati ſunt ſci
10. licet dæmones in peccato. Corin. Pro-
ſtrati ſunt in deſerto.

Pœnitentia perfectio declaratur, quæ tonitruo, imbri, mari, arcui ac terræ motui comparatur, & tandem loca ipſi terræ motui apta patefiunt. Cap. LX.

PŒnitentia aſsimilatur tonitruo
propter ſeptem, quæ ſunt in gene-
ratione ipſius tonitrui.

Ariſto. Primo, eſt vaporis incluſio, Eſt enim
de cę. & materia tonitrui (ſecundũ philoſophũ)
muca. vapor ſiccus, & calidus, icluſus in nube
aquoſa, & concaua. Talis enim vapor
de facili totus incenditur, & in forti
calore ambo ſimul vapores eleuantur,
ſcilicet vapor humidus nubis, & va-
por ſiccus tonitrui. & quia vapor terrę-
ſtris nõ eſt adeo dilatabilis, vt aqueus,
conſtringitur in medio eius, & vapor
humidus expanditur ſicut corium circa
ipſum. Huic itaque eleuationis vapo-
ris aſsimilatur compunctio cordis.
Nam tunc vapor terręſtris ſurſum ele-
uatur, quando peccatum commiſſum
ad memoriam reuocatur: ſed tunc clau
ditur in nube aquoſa, quando pec-
Eccl. 35 cati memoriam ſequitur compunctio la
chrymoſa. Eccl. Sicut, nubes pluuiæ in
tempore ſiccitatis.

Secundum eſt incluſi vaporis inflãma
tio. Nã, q̃a cõtrariũ cõtrariũ fugit, inte
rior vapor ſiccus fugit exteriorem hu-
midum in profundum nubis exterioris:
exterior etiam vapor nubis, loci frigi-
ditate contrahitur, & amplius interio
rem exagitat, & interior exagitatus con
fricat partem ad partem ad latera exte
rioris: & ex ipſo motu, & confricatio-
ne contingit ipſum igniri. Talis autem
vaporis inflammatio eſt feruens pecca-
ti deteſtatio, & ad ipſum deſtruendum,
acceuſio. Nam dum peccata ſua homo
conſiderat, & peccatorum delectamenta
quę iam tranſierũt comparat ad maxima
damna quæ reliquerunt quaſi quædã cõ
fricatio fit vnius ad aliud, ex quo mens Eccl. 38
exagitata icenditur, & ad peccati reatũ
tollendum vehementius ignitur. Eccl.
Vapor ignis vrit carnis, id eſt feruor cõ
tritionis conſumit peccata carnes. Sed
attendendum eſt, quòd quandoque va-
por incluſus deficit, & de nube egre-
ditur ita quòd tonitruum non facit.
Et iſta egreſsio quandoque eſt ante in-
flammmationem, quandoque poſt in-
flammationem. Ante inflammationem
quidem, quandoque incipit comprimi
in profundum acumen ſui, eo quòd ſic-
cus eſt, & penetrat nubem, & egredietur
ad aerẽ, & ipſum cõmouet fortiter vel
debiliter ſecundum diuerſitatẽ ſuæ vir-
tutis. Et inde eſt q̃ ante tonitrua venti
ſunt validi, & fortes. Sic quando memo
ria peccati eſt ſicca ſine lachrymarum
compunctione, & non inflammata pec-
cati dolore, egreditur cito de nube, id-
eſt corde ita quòd non generat toni-
truum, id eſt confeſsionis ſonũ, ſed po-
tius tentationis ventum. In inflamma
tione autem accidit egreſsio vaporis,
quando vterque vapor rarus eſt, & debi
lis: & tunc quia non inuenit reſiſtens,
egreditur ſine ſono vel vẽto qui ad no
ſtrum auditum perueniat: ſicut in æſta-
te in ſerotinis paruis coruſcationibus.
Sic quando tam peccati recordatio
quàm ipſa cordis compunctio debilis
eſt, & rara, & non feruens, ſed quaſi te-
pida, etiam multotiens deficit, & pe-
rit ipſa contritio, ita vt non ſequatur
tonitruum, id eſt debita peccati con-
feſsio. poſt inflammationem autem fit,
eo quòd vapor paruus exiſtens pul-
ſando latera parum facit ſoni. Sed an-
tequam pertranſeat extinguitur, & tunc
auditur ſonus ſine coruſcatione. Sic
ſimiliter eſt quando aliquis paruam
contritionem habẽs, confitetur, quia bo
na voluntas etiam extinguitur, & non
pertranſit ad ſatisfactionem.

Tertium, eſt nubis aquoſę ſciſsio.
Poſtquam enim ignitus eſt vapor in nu
be, expellitur à contrario frigido nu-
bis aquoſę, & tunc vis ignis ſcindit nu
bem aquoſam. Sciſsio autem nu-
bis aquoſæ, eſt apertio mentis com-
punctæ per actum confeſsionis. Sed
hæc ſciſsio primò debet eſſe inte-
rius per propoſitum confitendi: &
tunc ſi aliquo impedimento legiti-
mo interueniente non poſſet quis ſacer-
doti

doti alicui confiteri, puta mortem præ-
uentus, vel alias omnino impeditus, ſuffi
ceret contritio cum ipſo confitendi pro
poſito ad peccati remiſsionem ſecundũ
Pſal. 31. illud. Pſ. Dixi ſcilicet in propoſito cor
dis, confitebor aduerſum me iniuſticiam
meam domino: & tu remiſiſti impietatẽ
peccati mei.

Quartũ eſt ſciſſæ nubis ſonatio, quæ
quidem ſonatio tanta eſt quòd vſque ad
nos terribiliter venit. nec mirandum cũ
pennus violenter ſcitius ſic ſtrideat, &
veſica vento plena quamuis ſit parua,
tamen fortiter ſtricta, & confracta, maxi
mum ſonitum faciat. Hic ſonus eſt con-
feſsio oris facta ſacerdoti, in qua nubes
aquoſa, ideſt mens compuncta de pecca-
to, ſalubriter aperitur, & peſtifer vapor
peccati exterius expellitur. Sed nota ꝙ
ſonus tonitrui habet tripliciter fieri. Nã
quandoque fit violenta expulſio vnius
vaporis ab alio, & tũc propter nubis ſciſ
ſuram fit in eadem nube fortiſsimus ſo-
nus tonitrui. Et ſic quando vapor compũ
ctionis expellit vaporem criminis fit ſo
nus cõfeſsionis, & ſic violẽtia cõpũctio-
Iob. 38. nis ꝓducit ſonũ confeſsionis, Iob. Quis
dedit vehemẽtiſsimo ibri curſũ & viã ſo
nãtis tonitrui? Qñq; vero fit iſte ſonus ex
colliſione alicuius nubis alterius, quia
vapor paulatim ſcindens nubem ſuam
in qua eſt, euolans inuenit aliam nubem
ſiccam conſtrictam, & ſpiſſam, & impin-
git in illam, & ex colliſione facit ſonũ.
Et hic ſonus fit cum coruſcatione, in-
terdum quandoque ſine coruſcatione,
Pſal. 76. Pſal. Vocem dederunt nubes. Sic etiam
ſunt quidam qui dum confitentur, inci-
piunt quidem tepide dicere facta ſua, ſed
occurrente materia interſerunt aliena &
ibi colliduntur & ſonũ faciũt, quia plus
aliena & extranea facta quã propria con
fitentur peccata. Vnde nõ deberet dicere
ſacerdos: Abſoluo te, ſed abſoluo eos.
Quandoque vero egreditur vapor par-
uus, tarus, & inflammatus ex nube tenui
& non multum aquoſa, & tunc videtur
ille ignis ſicut alba flamma per mul-
tum fumum, & non facit ſonum in pro-
pria nube, ſed obuiat ei alia nubes valde
aquoſa & ſpiſſa: & quia debilis eſt flam
ma, extinguitur in illa aquoſa nube po-
tius ſuſurrando quàm ſonando, ſicut ſu-
ſurrat ferrum ignitum candens in aqua.
Talis eſt ſuſurronum confeſsio maligna.
qui non vadunt ad cofeſsionem vt dicãt
peccata propria, ſed potius vt reuelẽt
peccata aliena, & vt malam opinionem
generent in confeſſore, vel prælato de
aliena perſona, vel propter aliquam aliã
violentiam. & talis confeſsio potius eſt
excuſatio:

Quintum eſt vaporis egredientis co-
ruſcatio. Nam dum vapor ignitus, & in-
flãmatus egreditur de nube apparet co-
ruſcatio, & fiunt tunc ſimul tempore co-
ruſcatum & ſonus: ſed non ſimul depre-
henduntur, quia viſus velocior eſt quam
auditus. Vnde licet nubes prius ſcinda-
tur quam emittitur ignis, & ideo toni-
truum prius fit naturaliter quàm fit co
ruſcatio, tamen coruſcatio prius attingit
ſẽſum viſus, eo quòd viſibile ſpiritualius
eſt in aere, ſcilicet per eſſe magis ſpiri-
tuale, & intentionale, & ideo ſtatim fit
in aere. Audibile autem in aere eſt vt in
propria materia, quia materia cauſæ ſo-
ni non eſt niſi in aere, licet intentio ſo-
ni, & non eſſe recipit in aere, & ideo ſo
nus non fit in aere ſubito ſed ſucceſsiue,
ſicut cum mulier lauat pannos, eminus
homo prius videt percuſsionem quam
audiat ſonum, & ita eſt in tonitruo, &
coruſcatione, Ecc. Accelerat coruſcatio- Eccl. 43
nes emittere. Debet igitur eſſe in pęniten
te non tantũ ſonus confeſsionis, ſed etiã
coruſcatio bonæ conuerſationis, de qua
dominus dixit. Sic luceat lux veſtra corã mat. 5.
hominibus, vt videant opera veſtra bo
na. Debet etiam pœnitens euidenter vitã
ſuam in melius mutare. Et hæc eſt coru-
ſcatio quæ quanto eſt rubicũdior, & ma
gis ignea, ideſt charitate feruidior, tan-
to eſt potior, & efficacior. Sunt enim
tres colores coruſcationis, ſcilicet ru-
beus clarus, & albus flammeus, & rufus
quaſi vinoſus. Primus eſt ex vapore non
multum ſicco, humidum enim dat ei co
lorem rubeum ſicut eſt flamma viridiũ
lignorum: & eſt timendus color ille,
quia humidum continet materiam ita
quòd non ſpargitur, & ideo facilius, &
fortius incendit: flamma autem albi co-
loris eſt vaporis valde ſicci ſicut eſt flã-
ma ſiccorum lignorum, & ideo ſpargi-
tur & non lędit niſi facile cremabilia,
vt ſtuppam & huiuſmodi. Rufus autem
çolor penetrabilior eſt, eo quòd ille eſt
vaporis conglutinatiui valde terreſtris
& multum frequenter ſimul incendit, &
ſcindit. Ex his igitur colligitur ꝙ vbi
plus abundat humor compunctionis, &

rubor

rubor,ideſt feruor amoris,ibi eſt efſica
tior coruſcatio boni operis.

Sextum eſt in tonitruo, fulminis per
cuſsio. Fulmen autem tronitrui extin-
guit venenum animalis percuſsi. Nam
percutiens ſerpentem vel aliquod aliud
venenoſum, extinguit in eo humidum
naturale quod eſt in eo venenum, licet
non ei. Vnde huiuſmodi cadauer fulmi
nati vermiculat, quod non heret ſi eſ-
ſet venenum,quia venenum inde prohi-
beret naſci vermes & ex eo cibari. Simi
liter penitentiæ virtus extinguit in pec
catoribus nequitiam, & venenũ peccati
& producit vermes ideſt,remorſus con
ſcientiæ magnos,quia multum remor-
detur & dolet de peccatis præteritis cõ
ſcientia confitentis,ſed tamé plures ver
mes non eam fœdant,ſed purgant.

Septimum eſt nubis aquoſæ in pluuiã
reſolutio,quia ſcilicet poſt tonitruum
nubes in pluuiam reſoluitur,terram fæ-
cundantem,& plantas nutrientem. Et
hæc eſt ſatisfactio per eleemoſynas per
quas pauperes nutriuntur.

Item in pluendo aer reddit terræ per
nubium reſolutionem quod acceperat
per euaporationem;in quo reſtitutio de
ſignatur male ablatorum,quę etiam eſt
pars ſatisfactionis. Non enim remitti-
tur peccatum,niſi reſtituatur ablatum,
vt dicit Augu. Et hęc duo bene ſimul
conueniunt, ſ. fulgur & coruſcatio
bonę conuerſationis & pluuia ſatisfa-
ctionis,vt ſcilicet ipſa pœnitentis ope-
ra & ſint corruſcantia ad ædificationẽ
proximorum, & pluentia ad ablutio
Pſ. 134 nem peccatorum. Pſal. Fulgura in plu
uiam fecit.

Item pœnitentia aſsimilatur niui pro
pter ſeptem.

Primum eſt quòd nix, eſt malarum
herbarum mortificatiua. Et ſic per pœ-
nitentiam mala vitiorum incentiua ex-
tinguuntur, quę ex terra noſtrę carnis
Pro. 26. oriuntur. Pro. Nix in ęſtate & pluuia in
meſſe: ſicut enim frigus niuis in ęſtate
temperat incendium ęſtus: ita pœni-
tentia ſi eſt in pectore, temperat incen-
dium culpę.

Secundo quia nix eſt terrę impingua
tiua. Nam dum ſuper terram moratur,
poros terræ claudit ſua frigiditate, &
calore reuocato interius fit humorum
attractio ad radices,vnde terra caleſcit
Iſa. 55. & per conſequens impingueſcit. Iſa. De-
ſcendit nix de cælo,& inebriat terram,
& infundit eam. Et ita etiam ſimiliter
pœnitentia quamuis corpus attenuat,
animam tamen impinguat; quia dum
poros terræ i. carnis appetitus reſtrin-
git,calor amoris,& humor gratię in ra-
dice, ideſt in corde interius vberius
excreſcit.

Tertio,quia nix eſt fœtidorum loco-
rum coopertiua ſiue occultatiua. Et ita
multi q̃ primo per peccatorũ infamiã
fętebant,per pœnitentiam quam poſtea
faciunt,infamiam ſuam cooperiunt, &
famam recuperãt: ſicut patet de Magda-
lena. Tegit & pœnitentia peccata quę-
cunque fętida: vt ſcilicet ea non videat Pſal. 31.
Deus ad puniendum. pſ. Beati quorum
remiſſę ſunt iniquitates,& quorum te-
cta ſunt peccata.

Quarto,nix ſui ipſius diffuſiua eſt, &
ſuper terram non cum ſtrepitu,ſed pla-
ne applicatiua, quia ſcilicet pœniten-
tiam ſuam homo: vociferare non debet
vel inaniter iactare ſeu publicare ad Mat. 5.
oſtentationem, Math. Attendite ne iuſti
tiam veſtram faciatis coram homini-
bus,vt videamini ab eis

Quinto,quia nix propter ſui pulchri
tudinem eſt oculorum attractiua. Sic
pœnitentia aſpicientes ędificat & attra
hit p̃ exemplũ ad imitationem. Interdũ
tamen nix oculos aſpicientium diſgre-
gat, & ſimiliter etiam quandoque ali-
quos male diſpoſitos quorundam pœ-
nitentia ſcandalizat. Vnde clamant eos
hypocritas. ſicut Chriſtus dixit iudęis Tract.
de Iohãne: Venit Iohannes neque mandu 11.
cans neque bibens, & dicũt dæmonium
habet

Sexto rõne proficuitatis,quia nix ca-
lore ſoluta, eſt terræ valde proficua,
quia. ſ. eam remollit, & inebriat quam
prius frigiditate ſua forti indurabat,vt
dicit Gre. Sic ſi aliquando pœnitẽtiæ ri Gre.
gor fraternæ charitatis amore non gu-
la vel corporis delectatione ſoluatur
vel recreetur diſcrete,non obeſt,immo
prodeſt. Nam nimia rigiditas quãdoque
cor indurat,ſed ipſum charitatiua & di-
ſcreta remiſsio ſiue recreatio remollit
Vnde dominus cum publicanis, & pec
catoribus manducauit & bibit. Luc. 17.

Septimo quia nix eſt alpium ſiue mõ
tium dealbatiua, pſ. Niue dealbabun
tur in Selmon mons Dei.

Sicut magni peccatores, denigrati Pſ. 67.
per

per culpam purgātur, & dealbantur per vetam pęnitentiam. pſal. Lauabis me, & ſuper niuē dealbabor, Iſa. Si peccata veſtra fuerint vt coccinum, quaſi nix dealbabuntur. Pſal. 6. Iſa. 1.

Item pœnitentia aſsimilatur mari: primo quidem quia mare eſt nauſeæ & vomitus ciborum prouocatiuum. Et ita ſimiliter pœnitētia generat peccati abominationem. Nam quod primo peccatori videbatur pręcioſum, & delectabile, videtur pęnitenti ignominioſum & abominabile. Vnde Abac. Vomitus ignorantiæ ſuper gloriam tuam. Ezec. Turbabūtur inſulę in mari, ideſt mentes pęnitentium per peccati deteſtationem & abominationem. Abac. Eze. 26.

Secundo, quia mare eſt doloris capitis inductiuum: ſic pœnitentia facit conſcientiæ remorſionem. Nam dolor capitis eſt triſtitia mentis ex peccati recordatione proueniens. Pſal. Conuertetur dolor eius in caput eius: ex tali enim dolore mens pœnitentis amaricata vehementer ſibi ipſi indignatur. Abac. In mari indignatio tua. Abac. 3.

Tertio, quia mare eſt ſordium reiectiuum, & ſui purgatiuum, quia nihil retinet immundum: & hoc fit per pęnitentis confeſsionem, per quam peccata mortalia extra conſcientiam abijciuntur, ſicut mare proiicit mortuorum cadauera. Apoc. Dedit mare mortuos ſuos, qui in eo erant. Apo. 20.

Quarto, quia mare eſt duriſsimorum, & precioſorum generatiuū. Nam quamuis mare ſit liquidum, generat tamen duriſsima, vt patet in piſcibus, qui ſunt durę teſtę: & in gemmis, & lapidibus, quos producit. Et hoc eſt, quia pœnitēs licèt ſit mollis & liquidus in lachrimarū cōpunctione, tamen duriſsima tolerat in ſatisfactione, vt ieiunando, & ſeſe affligendo. Vnde etiam producit gemmas & lapides precioſos, ideſt opera ſalutifera & Deo grata, quę ſunt quędam diuitiæ ipſius pęnitentis. Nau. Aquę in circuitu eius cuius diuitię mare, aquæ muri eius. Nau. 3.

Quinto, quia mare non eſt vltra ſua littora progreſsiuum: quia licèt ſit liquidum, quod per ſe non bene terminatur & ſiſtitur, tamen benè terminatur per aliud. Sic pęnitens facit quando nō trāſgreditur præcepta diuinę legis vel limites a diſcreto confeſſore ſibi impoſitos, vel etiam ſuæ propriæ rationis, Iob. Circundedi mare terminis meis, & poſui vectem & oſtia, & dixi Hucuſq; venies, & non procedes amplius, & hic cōfringes tumentes fluctus tuos. Iob. 38

Sexto, quia mare eſt piſciū nutritiuū & conſeruatiuum, quia. ſ. pœnitentia nō ſolum peccatores purgat, ſed etiam deuotos & ſpirituales nutrit & conſeruat: quia licet habeant amaritudinem exterius, habent tamen dulcedinem interius. Vnde etiam homines de aqua maris ſuſcipiūt dulces cibos piſcium ſiue auium quibus reficiuntur. Sap. Poſtulauerunt eſcas epulationis, & in allocutione deſiderij aſcendit illis de mari ortigometra. Sap. 19.

Septimo, quia eſt de amaritudine ſiue ſalſedine in dulcedinem conuerſiuum. Dicit enim Philoſophus, quod ab aqua maris poteſt remoueri ſalſedo, quia ſi quis accipiat vas terreum nouum & crudum, & clauſerit bene eius orificium, & ipſum in mare eiecerit vacuum, & dimiſerit ipſum per vnum diem naturalem, aquā dulcem inueniet intra ipſum. Hoc ergo vas eſt cor pœnitentis quod ſi fuerit terreū per humilitatem, nouū per puritatem, crudum, ideſt non coctum per libidinum igneitatem, & benè clauſum per cuſtodiæ ſedulitatem, & vacuum a peccati fœditate, quantumcunque circundetur exterius quantācunque amaritudine, implebitur tamen interius ineffabili dulcedine: quia. ſ. illuminabitur anima in contemplatione diuinorum operum, quæ contemplatio ipſam totam dulcorat. pſal. Qui deſcendunt mare in nauibus, facientes operationem in aquis multis, ipſi viderunt opera Dei & mirabilia eius in profundo. Ari. me the. pſ. 106.

Item pœnitentiæ onus aſsimilatur arenæ, propter quatuor.

Primo, quia arena habet virtutem reſtrictiuam. Nam arenarum multitudine maris impetus ſiſtitur, & ad eius cumulos ſe cōſtringens, ne vltra aſsignatos a Deo terminos effluat, impeditur, vt dicit Hiero. Similiter pœnitentia coercet & reſtrīgit impetū & tentationem & fluxum peccati ne tranſgrediatur homo mandata Dei, pſ. Terminum poſuiſti, quem non tranſgredientur, neque cōuertentur operire terram. Hiero. ſuper Hier. 5

Secundo, quia arena habet virtutem purificatiuam: purificatur enim aqua p arenam colata: & pœnitentia animam pſ. 103.

puri-

ficat,& mundat. Et ad hanc purificatio-
Iac. 4. nem hortatur Iacobus dicens: Emundate manus peccatores, & purificate corda.

Tertio, quia arena habet virtutem dulcoratiuam. Nã aqua etiam ſalſa per arenam colata non ſolum efficitur purior, ſed etiam dulcior. Quod etiam pœnitentię cõgruit: quia amaritudo, & triſtitia pœnitentium, finaliter conuertetur in dulcedinem, & gaudium. Matth.
mat. 5. Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur. Vnde populo in deſerto pœni-
Exo. 15 tentię aquæ amaræ dulcoratę ſunt, Exo.
Iud. 5. Iudith. Egreſsis mare rubrum deſerta Synai montis occurrerunt, & poſt illic fontes amari obdulcorati ſunt eis.

Quarto, quia aliqua arena habet virtutem tumoris expulſiuam. Dicit enim
Conſt. Conſtantinus medicus, quòd arena ex fabrili lapide reſoluta, eſt metallorũ purgatiua, & etiam repercuſsiua, deopilatiua, & tumoris expulſiua. Quæ omnia pœnitentiæ competunt, quæ purgat culpã deopilat, ideſt ad confeſsionem aperit conſcientiam, repercutit præſumptionis audaciam, & repellit tumentem ſuperbiam. Primum patet per exẽplum in Magdalena, in qua feruens pœnitentia multa purgauit facinora, ſecundum il-
Luc. 7. lud: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Secundum patet in Dauid: cuius cor dum penitentia teri-
2. Reg. 12. gis protinus ſe peccaſſe confeſſus fuit, dicens: Peccaui domino. Tertium quoque patuit per exemplum in publicano qui penitentia humiliatus non audebat oculos leuare ad cęlum, ſed percutiebat
Luc. 8. pectus ſuum. Quartum patet in Paulo. cuius cor ſuperbia prius tumidũ, & contra Chriſti diſcipulos ſęuitia plenũ, expulſo tumore ſuperbię, per humilitatẽ pęnitentia paratum ſe Chriſto obtulit, dicens: Domine quid me vis facere, mutata eſt ſæuitia lupi in mititatem, & mã-
Act. 9. ſuetudinem agni.

Item pœnitentia aſsimilatur terræmotui, & hanc ſimilitudinem declarant modus, tempus, & locus tærremotus.
Ariſtot. methe. Modi enim terræmotus (ſecundum Ariſtot.) duo ſunt, quia aliquis terręmotus eſt ſicut tremor, & hoc eſt quando ventus ſiue vapor incluſus eſt modicus. Quidam vero terręmotus eſt ſicut ſonus corporum confricantium ſe, & hoc ſemper eſt cum ruptura occulta vel manifeſta. Poſsidonius autem dicit, quòd Poſsid.
terræmotus eſt quandoque tantum ſurſum & deorſum: quandoque vero eſt inclinatio ad alteram partem, in modum nauis. Et iſte motus eſt periculoſus, quia ſignum eſt, quòd cauerna latet in qua terra declinat. Ideo ſi terræmotus tales ſunt, in aliqua ciuitate, tutius eſt habitationem dimittere: pręcipuè ſi aqua eſt ibi prope quę alluuione aliqua cauernã augeat: quia tunc diſpoſitus eſt locus ad voraginem. Concomitatur autem terræmotum ſępius ſonus, qui quandoque non quieſcit donec terra ſit ſciſſa. Vnde iuxta Corinthum in quadã inſula fuit terræmotus eleuans locum in altitudinem collis: & cum ventus ſubterraneus non ceſſaret, ſed ſemper multiplicaretur, collis fuit ruptus, & exiuit inde ventus fortis, qui tantum cineris exufflauit de colle ſuper ciuitatem illam, quòd deſtruxit eam & oppreſsit. Et ante terræmotum audiebatur ſonus ex colliſione ventorum in cauernis terræ ad ſolida corpora. Cinis autem fuit ex hoc, quòd calor frigiditate maris concluſus, & confortatus, incinerauit loca circa cauernas; & ſi fuiſſet ibi ſulphur, & huiuſmodi, feciſſet incendium. Illi autem ſoni ſunt diuerſi in principio, in medio, & in fine: licèt nõ omnes ſint in quolibet terræmotu. Patet ergo ex omnibus prædictis, quod in terręmotibus contingunt ſex, ſcilicet tremor, ſciſsio, ſonus, motus, ventus, & cinis. Sic pœnitens debet tremere ti-
more. pſal. Timor & tremor venerunt pſal. 54
ſuper me.

Item debet ſcindi dolore. Ioel. Scin- Ioel. 2
dite corda veſtra &c.

Item debet ſonare in confeſsione, pſ. pſal. 54
In voce exultationis & confeſsionis ſonus epulantis.

Item debet moueri in bona operatione ſiue ſurſum in conſideratione cœleſtis pręmii, ſiue deorſum ex conſideratione infernalis ſupplicij, ſiue in partem alteram, ideſt in oppoſitum vitij. Nam baculus curuus nõ dirigitur niſi in partem contrariam flectatur, & om-
nis cura fit per oppoſitum. Apo. Sicut Rom. 6
exhibuiſtis membra veſtra ſeruire immundicię & iniquitati ad iniquitatem: Ita nunc exhibete membra veſtra ſeruire iuſtitię, in ſanctificationem.

H oportet

oportet enim pœnitentem ſuſtinere
Ecc. 2. ventum tentationis. Vnde Eccle. Fili,
accedẽs ad ſeruitutẽ Dei;ſta in iuſtitia
& timore, & præpara animam tuã ad
tentationem. Sed tamen propter hunc
Ecc. 11 ventum nõ debet homo dimittere bo-
num: quia (vt dicitur Eccle.) Qui ob-
ſeruat ventum, non ſeminat. Debet etiã
pœnitens incinerari, i. humiliari ex
Eccl. 9. mortis memoria. Eccle. Quid ſuperbis
terra & cinis?

Secundò, aſsimilatur pœnitentia ter
ræmotui quo ad tempus. Nam tempo-
ra apta terræmotui ſunt illa in qui-
bus vincit humiditas ſine frigiditate,
ſicut eſt ver: vel in quibus vincit ſicci-
tas ſine caliditate, vt eſt autũnus, quãdo
ſiccitas multiplicat materiam vaporis
ſicci, humiditas vero non permittit e-
xire. In æſtate autem calor fortis & do
minans conſumit vaporem: in hyeme
vero frigus dominans, euaporationẽ
prohibet. Si tamen iſta tempora, ſcili-
cet hyemale & æſtiuum, ex aliquo ac-
cidente ſint vt vernalia vel autumna-
lia; nihil prohibet in iis fieri terręmo-
tum: imo ſi tunc contingat erit, ma-
gnus & diuturnus. Similiter homines
ſunt ad pęnitentiam apti in quibus abũ
dat humiditas, ideſt lachrymæ: ita ta-
men ꝙ ſint ſine frigiditate accidiæ. Et
talis fuit Magdalena. Similiter in qui-
bus viget ſiccitas abſtinentiæ ſine calo-
re concupiſcentiæ. Vbi autem vincit ca
lor æſtatis. i. feruor concupiſcentiæ car
nalis, vel frigus hyemis. i. accidiæ tor-
por; ibi terræmotus non fit, quia in ta-
libus pœnitentia perit. Niſi forte con-
tingat, ꝙ tales ex Dei virtute tangan-
tur, & ad temperantiam debitam redu-
cantur.

Item nota, ꝙ terræmotus magis fit in
nocte quàm in die, quia in die Sol euo
cat calorem terræ exterius, & ideo non
eleuat vaporẽ. In nocte vero clauditur,
& vaporem intus multiplicat, qui mul-
tiplicatus comprimit alium ante ſe ele
uatum: & fit motus terræ. Similiter in
nocte, ideſt tempore aduerſitatis, magis
conuertuntur homines ad pœnitẽtiam
quàm in die proſperitatis. Nam mala
quæ nos hic premunt, ad Deum nos ire
compellunt. Reuocat enim aduerſitas
hominem interius ad ſeipſum: multi-
plicat in eo vapores, ideſt compun-
ctiones.

Tertio, pęnitentia aſsimilatur terrę-
motui quo ad locum. Nam loca terræ-
motui apta, ſunt loca cauernoſa; quia
in cauernoſis vapor congregatur & ex
alio ſuperueniente coarctatur. Vnde in
locis montuoſis ſæpius fit: quia ſub mõ
tibus ſunt cauernæ, & loca mõtuoſa vni
uerſaliter ſunt poroſa.

Item ſunt apta terræmotui loca inun
dationibus alicuius aquæ propinqua:
quia ipſa aqua vndis percutiens eſt in
talibus locis cauſa congregationis va-
poris & coarctationis. Vnde loca ma-
ri propinqua etiam ſi non ſunt cauerno
ſa, non tamen ſunt a terręmotibus libe
ra, vt dicit Caleſtenes: quia licet ex rari
tate loci, vapor liberum exitum habeat: Cale.
tamen ex percuſsione vndarum vnus va
por impellens alium, replet locum: &
ideo etiam in plano loco ſi tãgitur ma-
ri vel montibus, fiunt terræmotus, vt in
Lombardia, in cuius multis ciuitatibus
fuit quandoque terræmotus magnus &
diuturnus. Et ſimiliter in Piſtoria, quæ
eſt ciuitas Tuſciæ. Et tempore etiã Boni
facii Papæ Octaui fuerunt terræmotus
magni in ciuitate beatæ Mariæ, qui plu-
ribus diebus durauerunt, exiſtente cu-
ria Romana ibidem: quæ tamen ciui-
tas in plano ſita eſt, aquis plena, & lacui
vicina, & montibus propinqua.

Item ſunt apta terræmotui loca quæ
habent mollia latera: quia mollities op
pilat poros & coarctat eos. Patet ergo
ex his ꝙ loca terræmotuum, ſunt loca
cauernoſa, & loca vndis aquarum per-
cuſſa & loca quæ habent mollia latera.
Per loca ergo cauernoſa & concaua, in-
tellige humilium corda, quæ ſæpe pœ-
nitentiæ tremoribus commouentur. Per
loca ab vndis percuſſa, intellige homi-
nes in aduerſitatibus poſitos: quos dum
impetus tribulationum percutiunt, cõ-
mouent ad compunctionẽ, & ad pœnitẽ
tiam feſtinare compellunt. Per loca au-
tem quæ habent mollia latera, intelli-
ge homines pios, & proximis qui circa
eos ſunt, cõpaſsiuos, quos pietatis mol
lities, etiam ſi potentes ſint, ad pœniten
tiæ commotionem & vitæ mutationem
diſponit & perducit, Sicut patet Corne Act. 5.
lii centurionis exemplo, quem pietas &
eleemoſynæ ſuæ ad fidem, & ad baptiſ-
mum perduxerunt. Et nota, quòd ſunt
quædam loca, in quibus raro, vel nun-
quam fit terræmotus, vt Aegyptus, quæ
nun-

nunquam vel modicum tremuit. Quod
Pind. eſt, ſecundum Pindarum, quia Aegyptus
quandoque tota cooperta fuit aquis, ſi-
Ari. me cut etiam Ariſtoteles dicit: ideo limus
teo. paulatim aggregatus ē, & ita creuit ter
ra quaſi tota limoſa, & mollis & bene
continuata in partibus: ideo vapor nō
habet vbi coarctetur. In quo ſignifica-
tur, quòd illi qui ſunt cooperti aquis,
ideſt qui molles ſunt & aſſueti deliciis,
difficulter & raro ad pœnitentiam com
mouentur. Nam pęnitentia non inueni-
tur, in terra ſuauiter viuentium. Vnde
mat. 11. Matth. Quid exiſtis in deſertum vide-
re hominem mollibus veſtitum? Ecce
qui mollibus veſtiuntur, in domi-
bus regum ſunt, & non in deſerto pę-
nitentię.

Item pœnitentia hypocritæ hominis
eſt exterius in corpore, non autem in to
to: quia non interius in mente: & ideo
aſsimilatur etiam terræmotui, qui nun
quam commouet totam terram, ſed ſo-
Senec. lum partem. Nam (ſecundum Senecam)
non occupat ſimul locum vltra centum
paſſus: quod eſt, quia vapor expellit ab
vno loco ad alium: ideo non poteſt ter-
ra ſimul tremere. Sed contra talem pœ
Ioel. 2. nitentiam dicitur: Conuertimini ad me
in toto corde &c.

Pœnitentis purgatio, quæ purgationi Maris ſimilis efficitur, Planetis, terræ, agris, & Mōti Oliueti aſsimilatur. Cap. LXI.

POEnitentes aſsimilantur planetis.
Nam planetæ in ſuis circulis ali-
quando videntur retrogradi, quandoq;
ſtationarii, quandoque vero directi. di-
rectus dicitur planeta, quando directè
mouetur a principio ſigni verſus finē.
Retrogradus vero quando è conuerſo.
tendere videtur a fine ſigni verſus prin-
cipium. Stationarius autem quando
ſtare videtur quaſi in medio, ita quòd
neque ad principium videtur accedere
neque ad finem. Fit autem directio pla-
netæ ſemper in parte epicycli ſuperiori
Retrogradatio ſemper in parte inferio
ri, Statio fit in medio. Similiter in pœ-
nitentia ſunt quaſi retrogradi ad pec-
catorum vilitatem redeuntes: de qui-
2. pet. 2 bus dicitur, Melius erat eis non cogno
ſcere viam iuſtitiæ, quàm poſt cogni-
tionem retro conuerti ab eo quod il-
lis traditum eſt, ſancto mandato. Con-
tingit enim eis illud Prouer. Canis re pro. 6.
uerſus eſt ad ſuum vomitum, & ſus lo-
ta in volutabro luti. Et Luc. Nemo mit Luc. 6.
tens manum ſuam ad aratrum, & aſpi-
ciens retro, aptus eſt regno Dei. Sta- phil. 4.
tionarii vero ſunt in pœnitentia per-
ſeuerantes, Apo. State in Domino cha-
riſsimi. Hæc ſtatio magnam caute- 1. Cor.
lam & circunſpectionem requirit. Vn- 10.
de Apoc. Qui ſe exiſtimat ſtare, videat
ne cadat. Sed quaſi directi in curſu ſunt
feruenter proficientes, ſecundum illud phil. 4.
Apoca. Quæ retro ſunt obliuiſcens, ad
ea quæ ſunt priora, extendēs meipſum,
ad deſtinatum perſequor ad brauium ſu
pernę vocationes.

Item adhuc pœnitentis purgatio eſt
vt purgatio maris. Mare eni ſe purgat,
quia vapor eleuatur de fundo eius vir-
tute Lunę qui facit effluere aquam ſu-
per litus. Hæc violentia proiicit cada
uera & ſordes ad litus. Sic etiam vapor
contritionis, exurgēs de fundo cordis,
virtute Lunæ, ideſt diuinę gratię, fa-
cit effluere aquam lachrymoſæ compū-
ctionis, & cadauera, ideſt maculas pec-
catorum carnalium, & ſordes peccato-
rum ſpiritualium proiicit extra ad litus
confeſsionis, & ita conſcientia remanet
munda interius. Iac. Abiicientes omnem Iac. 1.
immunditiam & abundantiam malitiæ:

Item pœnitens aſsimilatur terræ. pſ. pſ. 146.
Humilians autem peccatores vſque ad
terram, ideſt vſque ad humilitatem pœ
nitentię. Nam pœnitentes ad modum
terrę primo teruntur anguſtiis. Dici-
tur enim terra eo ꝙ teratur.

Item humectātur lachrymis. Vnde ter
ra vocatur humus, a mari humido, cui
coniungitur.

Item abundant fructibus, ideſt operi-
bus bonis. Vnde terra vocatur tellus, q̄a
tollimus fructus eius.

Item extenuantur ieiuniis. Vnde ter-
ra vocatur arida: ex eo quòd ab aqua ſit
propria ſiccitate diſtincta: quia ſcili-
cet caro pœnitentis ab aquis delitia-
rum ſeparatur, & abſtinentię tenuitate
ſiccatur.

Item penitens aſsimilatur agris pro-
pter tria.

Primo, propter laborioſitatem. Nam
ager cum labore excolitur, quia vome-
re aperitur, ligone foditur, & euerti-
tur: ſemine ſeritur, raſtro retegitur, im
bre perfunditur, ſępibus cingitur. Si-

militer cor pœnitentis aperitur vomere contritionis : foditur & euertitur ligone confeſsionis, ideſt lingua contitentis : ſeritur ſemine, ideſt eleemoſynis; retegitur raſtro aſpero, ideſt abſtinentia & ieiuniis; perfunditur imbre, id eſt fletu & lachrymis.

Item debet vallari ſepe, ideſt diligenti cuſtodia ſenſuum : ſecundum il-
Ecc.28. lud : Sepi aures tuas ſpinis. Hæc eſt er-
pro.34. go agricultura, quæ perſuadetur Prouer. Præpara foris opus tuum, & diligẽter exerce agrum tuũ, & poſtea ædifices domum tuam.

Secundò propter varietatem. Nam ager gelu hyemali cõſtringitur, vernali tempore veſtitur, calore æſtiuali aduritur. Similiter anima pœnitentis quandoque tangitur frigore accidiæ, quandoque anguſtiatur feruore concupiſcentiæ, quandoque decoratur virore diui-
Luc.12. næ gratiæ. Luca : Fœnum quod hodie in agro eſt, cras in clibanum mittitur. Sic enim variatur pœnitens : quia nunc viret humore deuotionis, nũc vritur feruore tentationis.

Tertiò, propter continuitatem viciſſitudinis. Nam ager in autumno collectis frugibus iterato præſcinditur : & ſic alternatis laboribus continuè laceſſitur. Sic homo pœnitens quam diu viuit, debet continuare & eſſe in labore pœnitentiæ, & non ceſſare a bonis operibus. Eccleſiaſtici : Mane ſemina ſe-
Ecc.11. men tuum, & veſpere non ceſſet manus tua.

Item pœnitens aſsimilatur monti Oliueti, quia debet in eo plantari Oliuetum pœnitentiæ : Cuius oleum (ſicut dicit Hieronymus) ex radice amaritudinis ſurgit in pabulum luminis, in medicamen vulneris, & in refectionem eſurientis. Nam pœnitentia ab amaritudine contritionis incipit, lumen diuinæ gratiæ in anima nutrit, peccati vulnus ſanat, & obſtruit, & animã pane lachrymarum, & pauperem eleemoſynarum reficit & nutrit. Vnde meritò in hoc monte pinguedinis debent firmari pedes, ideſt affe-
Zac.14. ctus pœnitentis. Zach. ſtabunt pedes eius ſuper montẽ Oliuarum.

Duabus ſtellis, firmamenti motum ſequentibus, in bono haud perſeuerantes ſimiles eſſe nonnullis de cauſis ſignificatur.
Cap. LXII.

PErſeuerantiam in bono incepto non tenentes aſsimilantur duabus ſtellis, quæ dicuntur caput & cauda Draconis, quæ ſcilicet mouentur cum firmamento, & conſequuntur curſum ſuum. Vnde a Leone tranſeunt in Cancrum, & a Cãcro in Geminos: & ſic deinceps. Et ſi caput Draconis eſt in aliquo ſigno, ſemper in oppoſito eſt cauda, & venter i quarto, vt ſi caput fuerit in Cãcro, vẽter erit in Ariete, & cauda in Capricorno, & ſic de aliis. Et ſic propter aſpectũ oppoſitum cauda eſt totaliter venenoſa. Similiter illi qui bene incœperũt, & poſtea retrocedũt, tranſeũt a Leone in Cancrum. Nam Leonis animalis a quo illud ſignum denominatur, virtus & fortitudo eſt in anterioribꝰ vt in pectore, collo, & pedibus anterioribus: & ideo ſignat fortiter inchoantes: ſed Cãcer eſt animal retrogradum, & ideo ſignat retrocedentes. Vnde, quaſi a Leone in Cãcrum tranſeunt qui fortiter incepta relinquunt. Sed inde tranſeunt in Geminos, qui retrocedentes & recidiuãtes efficiũtur duplo peiores quàm primò fuiſſent, dicẽte Chriſto: Fiũt nouiſsima ho-
minis illius peiora prioribus. Tales er- mat.12.
go homines habent caudam oppoſitam capiti, ſ. principium bonum, & finem malũ. Et tales erant illi, quibus dicit Apo. Cum ſpiritu cœpetitis, nunc carne conſummamini. Gal.3.

Prælatorum officium per Iouis ac montium præcipueq; montis Tabor ſimilitudines perſoliſsime declaratur. Cap. LXIII.

PRælatus perfectus debet habere conditiones Iouis quo ad quatuor.

Primo, quo ad effectum. Nam Iupiter eſt in effectu ſuo beniuolus, calidus, humidus, diurnus, & in ſuis qualitatibus tẽperatus. Similiter prælatus debet eſſe beneuolus in affectione, calidus in dilectione, humidus in compaſsione, diurnus in conuerſatione, ſecundum illud
Roma. Sicut in die honeſtè ambulemus. Ro.13.
& iterum temperatus in omni recreatione vel in omni correptione.

Secundò

Secundò, quo ad aſpectum. Nam Iupiter in colore eſt argenteus: ſic pręlatus debet eſſe argēteus, ideſt ſonans per eloquentiam, candidus per munditiam, clarus per famam.

Tertiò, quo ad ſitū: quia Iupiter quādo in ſuperiori parte circuli ſui, circulo Saturni coniungitur, bonitate ſua temperat malitiam Saturni. Sic Prælatus habet reſiſtere & reprimere malitias luporum, gregem corrumpentium, vel diſſipantium, vt hæreticorum, vel tyrannorum, vel aliorum hominum.

Quartò, quo ad iudicium: quia in iudiciis (ſecundum aſtrologos) ſignat ſapientiam, & rationem, & eſt veridicus. Expedit enim Prælato ſapienter agere, rationabiliter viuere, veraciter loqui, & docere. Item Iupiter quando apparet in aſcendente, ſignat (ſecundum aſtrologos) reuerentiam, & honeſtatem, fidem ac diſciplinam: quæ etiam Prælatum exornant, ſcilicet reuerentia ſubditorum, honeſtas morum, & diſciplina correptionum.

Item pręlati debent eſſe ſimiles montibus.

Primò, quia montes ſunt ad ſpeculādum apti, ſ. propter altitudinem: quia ſcilicet prælati debent eſſe eleuati per contemplationem, & ſpeculatiui per cō-
pſ. 103. ſiderationem. pſ. Aſcendunt montes. i. contemplatiui, & deſcendunt campi, i. actiui. Illi enim aſcendunt ad conſiderationem æternorum, iſti vero deſcendunt ad ſubuentionem proximorum.

Secundo, quia montes ſunt ad defendendum tuti. Vnde quia ſunt fortes, & ſolidi, ſunt apti caſtrorum ædificationi. nam propter ſuam duritiem non de facili poſſunt ſuffodi, & propter altitudinem non facile poſſunt adiri. Et prælati debent eſſe conſtantes, & firmi ad
Iudit. defendendum. Iudith: Filii Iſrael non in lancea, nec in ſagitta confidunt, ſed montes defendunt illos.

Tertio, quia montes ſunt ad paſcendum fœcundi. Sunt enim in montibus gramina puriora, & nutrimenta animalium meliora, quamuis in vallibus ſunt generaliter pinguiora. Humor.n. quo gramina nutriuntur, ſubtilior eſt in mōtibus, & purior q̄ qui continetur in vallibus, pp hoc q calor cœleſtis illū humorem facilius digerit & in ſubſtantiā graminum commutat perfectius & cōuertit, tum pp illius ſubtilitatem, tum propter aeris ibidem puritatem. Sic ēt prælati debēt ſubditos ſollicite paſcere puris exēplis, ſpiritualibus verbis &
pias & largis eleemoſynis, Iob. Circunſcripſit montes paſcuæ ſuę. Iob. 39

Quarto, quia montes ſunt priuſquam valles cœleſtium imbrium ſuſceptiui. Vnde aquę a montibus deriuantur ad valles, & non econtrario. Sic prælati debent cœleſti doctrina inferiores ſubditos irrigare, Iob. Quos imbres mon- Iob. 37
tium irrigant &c.

Item qualis debeat eſſe vita prælatorum, oſtenditur per exemplum montis Tabor, in quo Dominus quatuor fecit, per quæ deſignantur quatuor opera, ſiue officia pręlatorum. Nam in hoc monte ſpiritualiter docuit, in hoc mōte orationis gratia pernoctauit, in hoc monte aliquando turbas pauit; in huius etiam ſupercilio montis ſe transfigurauit coram diſcipulis ſuis, & futuram gloriam ſuam reuelauit. In quibus ſcilicet inſtruuntur prælati, quòd eorū officium eſt ſpiritualiter docere, inſtanter orare, indigentibus prouidere, & futuram gloriam, nō præſentem, quęrere.

Quo pacto anima a peccatorum putredine præſeruatur, quàm plurimis rationibus, & exēplis elucidatur. Cap. LXIIII.

PReſeruatur anima a peccati corruptione, ſicut corpora præſeruantur a putrefactione. Sunt enim quatuor accidentia putrefactionem prohibentia, ſ. caliditas, frigiditas, mobilitas, & continuitas.

Primum ergo eſt caliditas pręcipuè intēſa. Res.n. multum calidæ nō putreſcūt, pcipuè cū ſiccātur: vt piper, galanga; Zinziber aūt putreſcit pp ſuū humidū. Similiter aqua inquantū feruet, nō putreſcit, quia calor ignis in ea maior eſt q̄ calor aeris: ideo non vincitur ſed vincit. Sic̄ pſeruat aia a corruptione peccati & a tentatione p feruētē orōnem. Vnde dn̄s hortabatur diſcipulos:
Orate ne intretis in tentationem. Luc. 22

Secundum eſt frigiditas ſi ſit ab extrinſeco. Nā ſi eſt frigus extrinſecū pcipuè eſt ipediēs, q̄a p ſe repugnat calidō alieno & extrinſeco. Vñ i hyeme & vē̄r in aere frigido cōſeruantur corp⁹ a putredine, q̄a calidū extrinſecū eſt paucū

& frigus ſibi contrarium eſt multum :
nec in talibus apparet motus putrefa-
ctionis, niſi recedente frigore. Si autem
eſt frigus intrinſecum, ſic impedit pu-
trefactionem, quia coagulat humidum
nec permittit illud exhalare, ſicut eſt in
omnibus metallis & aliis frigido coa-
gulatis, in quibus frigus claudit poros,
& vincit calidum extrinſecum ne de hu
mido aliquid exhauriat niſi parum, vt
quando generatur rubigo: ideo in auro
non eſt rubigo, & maior eſt in eo dura-
tio, quia eius humidum naturale magis
conſtat. Tanquam ergo frigus extrinſe-
cum eſt tribulatio mundi, ſiue afflictio
carnis, quæ calorem extraneum, ideſt
ardorem concupiſcentię, ſiue luxurię,
per quem extraneam carnem concupi-
ſcit, mitigat & extinguit. Nam malitia
unius horę, obliuionē facit luxurię, ſi
Ecc. 11. cut dicitur Eccle. Sed tanquam intrin-
ſecum refrigerium eſt contemplatio cę
leſtium. Hęc enim eſt quę poros .i. cor-
poris ſenſus claudit: Hęc eſt quę deuo-
tionis humorē coagulat, nec exhalare
permittit: hęc inſuper eſt, quę extraneū
Grego. calorem, ideſt amorem mundi ſuperat
& vincit. Quia anima, ſicut dicit Greg.
quanto maiori ſtudio exercetur ad ſum
ma, tanto maiori faſtidio frigeſcit ad
infima.

Tertium eſt mobilitas. Nam aqua vel
vinum quod mouetur, impeditur putre
fieri eo quòd calor naturalis exſiccatur
a motu, & non præualet ei calor extrin
ſecus. Vnde vinum potens efficitur me-
lius ex motu quia calor naturalis ma-
gis digerit ſubtile humidum, ex quo
etiam ſapor melioratur: & pendulum
vinum & motum, etiam ſi ſit corruptū,
quandoque reuertitur & reparatur. Et e
contra, vinum non motum, & præcipuè
ſoli expoſitum, corrumpitur & conuer-
titur in acetū: quia dum calor exterior
exhaurit calidum interius, & humidum
ſubtile exhalat cū ipſo, & perit vinum.
Similiter mobilitas obedientię vel mo
tus frequens operum bonorum, pręſer
Ecc. 33. uat a peccati putredine ad quam pigri-
tia & ocium inducit. Eccle. Mitte illum
in operationem, ne vacet: multam enim
malitiam docuit ocioſitas.

Quartum putrefactionem impediens
eſt continuitas. Nam mare totum non
putreſcit, ſed diuiſum per partes paluda
les putreſcit: in naturalibus .n. multipli-
cato ſubiecto, multiplicatur qualitas &
virtus: & ideo totum ſimul plus poteſt
continere quàm calor aeris poteſt diſ-
ſoluere: ſi tamen ipſę partes ſint in toto
continuè, aliàs non. Quia videmus ꝙ
grana multa vel gramina vel germina
ſimul adunata citius putreſcunt, quàm
pauca: propter hoc ꝙ illa grana nō ſunt
cōtinua: & cum ſint parua egreditur na
turale calidum ab unoquoque eorum, &
trahit ſecum humidum, & calidū exiens
fit alienum, & cum exeat a multis con-
fortatur & corrumpit. Similiter conti-
nuitas & perſeuerantia boni operis præ
ſeruat a corruptione peccati. Vnde po-
test colligere ex prædictis, quòd præſer-
uat animam a putrefactione peccati ca-
liditas charitatis, quæ excludit putredi
nem inuidiæ; de qua putredine dicitur pro. 4.
Prouer. Putredo oſsium, inuidia. hanc
enim putredinem charitas excludit, q̄a
charitas non æmulatur. Item frigiditas 1. Cor. 13.
caſtitatis quę excludit putredinem lu-
xurię: de qua dicitur Ioel: Computrue- Ioel. 1.
runt iumenta in ſtercore ſuo .i. homines
carnales & beſtiales in fœtore luxurię.
Sed hanc putredinem excludit caſtitas
a concupiſcētiæ ardoribus, velut quod-
dam frigus reſiſtens. Vnde de ꝑdicta ca
liditate charitatis, & hac frigiditate ca
ſtitatis dicitur: Vtinam frigidus eſſes, apoc. 3.
aut calidus.

Item mobilitas obedientię excludit
putredinē ſuperbię, de qua dicitur Ioel
Aſcēdit putredo eius: q̄a ſuperbię egit. Ioel. 2.
Item continuitas perſeuerantię, ex-
cludit peccatum accidię de qua Iob. Iob. 41.
Quaſi lignum putridum eſt: lignū enim
putridum nullum producit fructum: ta
lis eſt accidioſus & qui non perſeuerat;
quia nō peruenit ad fructum operis ſui:
eſt enim fructus vltimum quod expecta
tur ex arbore: & ideo ſignat meritū ſiue
premiū operis, qđ accidioſus & imper
ſeuerans amittit. Eſt enim continuitas
gratiæ per quam membra Chriſti adin-
uicem colliguntur, & continuantur, &
excludunt putredinem omnis peccati.

*Ex varijs ſimilitudinibus Orioniſque exem-
plis, Principis proprietates ac perfectio-
nes, accuratè deſcribuntur.*
Cap. LXV.

PRincipatus ſecularis dn̄ij ſimilis dēt
eſſe Orioni quo ad 5. in q̄bꝰ ſignan
tur

tur.v.virtutes,vel conditiones quę de-
bent eſſe in bono principe. Et primum
eſt patientia aduerſorum , & hanc deſi-
gnat Orionis ortus. Nā Orion eſt aſtrū
tempore hyemali exortum,aquarum,&
tempeſtatum excitatiuum.Hyems enim
quod eſt tempus acuti frigoris eſt ſta-
tus vitę ſecularis,in quo frigus malitię
abūdat.Cui videlicet maliti æ dum erra
tus princeps ad obuiandum vel reſi-
ſtendum, ſe per iuſtitiam pręparat,ſibi
met tēpeſtates & impetus,ideſt perſecu
tiones & ſcandala ſuſcitat,quia ſcilicet
ſuperborum nequitia dum tangitur ir-
ritatur,& quaſi modo ignis, dum flatū
iuſtitię ſentit , per impatientiam excan
deſcit: Vnde iuſtus princeps neceſſe eſt
vt ſe primo per patientiam muniat vt
propter inſurgentium malorum im-
petus a iuſtitię rectitudine non cadat.
Scriptum eſt , Beati qui perſecutionem
Mat. 5. patiuntur propter iuſtitiam. Vnde no-
tabile eſt,quod Orion in ortu ſuo tem-
peſtatem ſignificat; ſed poſt ſerenitatē,
quia nimirū iuſto principi poſt tēpeſta
tē aduerſitatis, ſequitur ſerenitas pacis.
Secundum quod eſt neceſſarium iuſto
principi eſt potentia armorum , qua ſci
licet poſsit contueri ſubditos , & expu
gnare aduerſarios.& hāc deſignat Orio
Iſido. nis aſpectus. Nam(ſicut Iſidorus dicit)
Gladiati militis, & accinti ,etiam ſtel-
larum ordine faciem pretendit: Vnde
modo armati militis pedes . & brachia
extendentis diſponitur : & ideo etiam
in ſigno Tauri , quod ī terra eſt animal
ferox & cornibus armatum, Oriō maxi
me fulget. Eſt ergo neceſſarium princi
pi,vt iniquitates quas benignitate repel
lere nequit , violētia,& coactione dirū
Eccl.7. pat. Vnde dicitur Eccl . Noli quærere
fieri iudex,niſi valeas virtute dirumpe-
re iniquitates.

Tertium neceſſarium principi eſt iu-
ſtitia reſpectu ſubditorū, ideſt quod in
ſuis ſubiectis iuſtitiā bene ſeruet,& hoc
deſignat Orionis ſitus. nā Oriō ab Arie
te vſque ad Geminos ſe extēdit,& tota
illorū triū ſignorū ſuperficit.ſ.Arietis,
Tauri, & Geminorū,fulgoris ſui pleni
tudine clariorē reddit . Hic ergo ful-
gor Orionis,eſt iuſtitia principis.Et ſi
Cic. de off. cut dicit Tulli. In iuſtitia ſplēdor ē ma
ximus,ex qua boni viri nominātur.Sed
ſplēdor Orionis p tria ſigna extēdit,
quia. ſ. virtus iuſtitię per tria diuidi-
tur.Nam eſt iuſtitia iudicatiua in puni
tionibus: & debet eſſe ī Ariete, ideſt in
ęqualitate, ſcilicet vt ſecundum modū
delicti ſit & plagarū modus.Aries enim
eſt ſignum ęqualitatis,in quo ęquino-
ctium fit . Item eſt iuſtitia diſtributiua
in diſpenſationibus,quę vnicuique qđ
ſuum eſt,diſtribuit:& hoc eſt in ſigno
Tauri,quia dum ſol eſt in Tauro, terrę
ſulcantur,vt videlicet vnicuique cultu
rę debitum ſemen mittatur . Item eſt
iuſtitia cōmutatiua in mercationibus,
ſcilicet in emptionibus, & venditioni-
bꝰ: & hec deſignatur in Geminis,ex eo
qđ cōmutatio talis fit inter duas ptes.

Quartum neceſſarium principi eſt
prudentia agēdorum: & hanc deſignat
Orionis virtus.Nā exiſtēte ſole ī ſigno
Orionis,ſ.in Tauro,& Geminis,omnia
oriuntur,& germinā̄t, quę nutrimētum
recipiunt ex aquis, & aere (vt Marcus Marc.
Celius dicit)& operatur etiam ad ter- cel.
rę fęcunditatem . Tunc autē ſol exiſtit
in ſignis Orionis,quādo inuenitur pru
dētia in operibus principis,& ſub tali
principe omnia bona germinant, om-
nia neceſſaria abundant . Et eſt notabi-
le , quòd ſplendor Orionis (vt idem
Marcus dicit)eſt ſignum futurę ſereni-
tatis:Et econtrario eius obſcuritas,fu-
turę eſt præſagium tempeſtatis : Quia
ſcilicet prudentia principis , eſt cauſa
& ſignū ſerenitatis pacis.Et ecōtrario,
eius obſcuritas, ideſt ſtultitia, ſignum
& cauſa eſt ſciſſuræ,& tempeſtatis,ſicut
pater de Salomone , & Roboam filio
ſuo,de quibus dicitur Eccleſiaſtico:Sa-
lomō regnauit in diebus pacis , cui ſub Eccl.47
iecit Deus omnes hoſtes , vt conderet
domū in nomine eius, quemadmodum
eruditus eſt in iuuentute ſua,& inpletus
ēſt quaſi phyſon ſapientia : & ita finem
habuit Salomon cum patribus ſuis , &
dereliquit poſt ſe de ſemine ſuo gentis
ſtultitiā , & imminutum prudentia Ro
boam,quia auertit gentem conſilio ſuo
&c.Eſt etiam ſatis notabile quod ſole
exiſtente in Tauro, Orion ſub eius ra-
dijs quaſi ſe abſcōdit : nec tunc ſuā ma-
nifeſtat inferioribus claritatem. Quia
ſcilicet prudens princeps , quando cla-
riora & fortiora exterius opera facit,
tunc ſe ante Dei conſpectum intus per
humilitatem abſcondit,& in ipſa ſolis
pr ſentia ſuam claritatem ab inferiori
bus retrahit : quia in conſpectu diui-

riç apud homines obtinet, paruipendit. Omnem ſuam iuſtitiam quandam tenebram reputat, dum ſubtilitatem diuini judicij trepida mente penſat. Vnde Dauid qui (teſte ſcriptura) princeps ſapientiſsimus fuit, ſub huius ſolis radijs offuſcatus dicebat: Non intres in iudicium cũ ſeruo tuo dñe, quia nõ iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens.

Quintum neceſſarium principi eſt diligentia vel cautela contra inuidos. Et hoc deſignat Orionis çmulus. Quia ſcilicet cõſtellationem Orionis ſequitur quædam ſtella, quæ Canicula dicitur, quç, ſ. ab aſtrologis maliuola & nociua eſſe iudicatur. Sed non eſt illa canicula, quç oritur in Leone, de qua denominantur dies caniculares, ſed eſt alia ſtella de complexione Martis. Hæc ergo canicula eſt inuidorum maliuolentia, qui principum claritati, & gloriæ inuidentes, eus multis modis & vijs ſubuertere moliuntur. Vnde neceſſaria valde eſt principibus contra tales magna diligẽtia, & cautela.

Item princeps etiam dulcis, & benignus quandoque à malo cõſiliatio, & ſuggeſtore ſibi coniuncto ad iram inflammatur, & peſtilens & periculoſus efficitur. Cuius exemplum appatet in Ioue, qui de ſe eſt planeta beneuolus, ſed Marti coniunctus efficitur peſtilẽs & maliuolus. Antiqui enim Poetç Ioui attribuunt tonare, quia illius ſtellæ eſt eleuare vaporem terreſtrẽ, prçcipuè cũ iungitur Marti in ſignis aquilonaribus in æſtate. tunc enim certiſsimè poteſt dici, quòd erunt multæ ſcintillationes tonitrui & peſtilentes, quia Iupiter cum Sole vapores eleuant. Mars vero incendit eos, & ſic efficitur aer peſtilentialis, & ita Martis inordinata caliditas, Iouis tẽperiem ad malitiã & peſtilentiam trahit. Ita ſimiliter malignus conſultor mentem benigni principis aliquando ad furorem accendit, & ad nequitiam operis, & nocendi peſtilentiam trahit: ſicut patet de Aman

Heſt.16 & Aſſuero. Vñ dicitur Heſter: Multi aures principum ſimplices, ex ſui natura alios extimantes, callida fraude decipiũt. Quæ res & ex veteribus probatur hiſtorijs, & his quæ geruntur quotidie, quòd ex malis quorundam ſuggeſtionibus regum ſtudia deprauentur.

Fumi proprietates multiplices numerantur, quibus mundi proprietates fallaces comparantur. Cap. LXVI.

PRoſperitas mũdi aſsimilatur fumo. Primo quidem, quia fumus eſt domorum denigratiuus: Et ſimiliter proſperitas mundi multis peccatis animas
deformat & denigrat. Iſa. Domus im- Iſa. 6.
pleta eſt fumo. Et dixi, Vç mihi, qa vir pollutus labijs ego ſum. Nam quando domus eccleſiæ cœpit repleri fumo mũdanæ proſperitatis, tunc cçpit magis abundare væ, & pollutio iniquitatis.

Secundo, quia fumus non eſt diu duratiuus. Subito. n. aſcẽdit, ſed cito deficit. & talis eſt ꝓſperitas peccatorũ. pſ.
Mox vt honorificati fuerit & exaltati, Pſa. 36.
deficiẽtes quẽadmodũ fumus deficiẽt.

Tertio, quia eſt oculorum lçſiuus.
Prouer. Acetũ dentibus, & fumus ocu Pro.10.
lis, &c. Nam fumus ex materiç ſuæ groſſitie amaritudinem cõtrahit, ex cuius acumine oculos lædit. Similiter proſperitas nimia cçcat oculos mentis, vt nõ
cõſideret neq; videat qd ſequatur, Luc. Luc.19.
Nũc quidẽ in hac die tua q̃ ad pacẽ tibi; ſed abſcondita ſunt ab oculis tuis.

Quarto, quia fumus eſt cerebri ſiue capitis grauatiuus. Nam fumus cerebrum penetrat, & ſpiritum animalem grauat. Similiter temporalis proſperitas caput rationis grauat, & deprimit
ad infima per auaritiã. Amos: Auaritia Amos
in caput omnium. Apo. Impletum eſt 9.
templum Dei fumo. Tẽplum Dei, eſt Apo.15
mens humana, quæ tũc repletur fumo, quando repletur terrena proſperitate.

Quinto, fumus candelæ extinctæ eſt mulierum prægnantium abortiuus, vt
dicit philoſophus. Quaſi enim mulie- Ariſto.
res prægnantes ſunt ipſç animç, bonũ de ani-
propoſitũ concipientes: quod tamẽ cõ mal.
ceptum mũdi proſperitas deſtruit antequam veniat ad complemẽtũ operis. Vnde ſicut talis fumus extinguit cõceptos fœtus, ita etiam proſperitas mundi extinguit bonos affectus. Iudi. Factũ
eſt, vt fumo & igne necarentur viri pa- Iud.9.
riter & mulieres, i. fortiores, & debilio
res affectus. propter quod Grego. dicit, Greg.
ꝙ ſicut impoſsibile eſt, imò difficile ficulneam iuxta viam poſitam vſq; ad maturitatem producere groſſos ſuos: ita hominem in ſeculo remanentem vſque ad finem boni peruenire.

Sextò,

Sexto, quia fumus eſt angulorum petitiuus. Sic proſperitas mundi detrahit ad angulos, ideſt ad ſordes luxuriæ. In angelis enim, vt dicit Ber. Sordes congreguntur. Vnde eſt proſperitas mundi quaſi quidam fumus incēdij, quo ſcilicet incenditur in anima primò ignis cōcupiſcentiæ, & tandem ignis gehennæ. Apo. Flebunt, & plangent ſe ſuper illā reges terrę, qui cum illa fornicati ſunt & in delicijs vixerint, cum viderint fumum incendij eius.

Ber.

Apo. 18

Septimo, quia fumus eſt fętorum delatiuus, ſicut quando res fętida, & corrupta fumat. Et ſimiliter proſperitas mundi, dum vitam corrūpit, fętorē infamiæ inducit. Vnde iſto fœtenti fumo obſcurat claritas ſolis, & aeris, i. claritas rationis, & gloria hoīs. Apo. Obſcuratus eſt ſol & aer, de fumo putei.

Apoc. 9

Item proſperitas temporalis in homine peccatore ſignum eſt futurę calamitatis. Cuius exemplum eſt, quia trāquillitas aeris eo tempore, & loco, quando & vbi deberet cauſari ventus, ſignum eſt futuri terræmotus. Quod eſt quia tunc vapor ingreditur in cauernā, & non expirat extra. Sic quando homo peccator, qui eſſet dignus vento ad verſitatis, & pœnę, male agendo habet tranquillitatem proſperitatis, ſignum eſt venturę calamitatis. Vnde Boetius dicit, quòd fortuna, eſt quoddā futurę calamitatis indicium.

Boet. de conſ.

Prudentia partes quæ ſint, ac quātū homini hæc nobiliſſima virtus expediat per exempla montis Oliueti enucleatur. Cap. LVIII.

PRudens homo aſsimilatur monti Oliueti, qui mons erat ad partem orientalem templi, & ideo manè ſole oriente illuminabatur, veſpere vero, & nocte ex lumine tēpli illuſtrabatur, propter quod mons trium luminum dicebatur, tū quia ſol ipſum illuminabat, tū quia lux templi ipſum de nocte illuſtrabat, tum quia materiam luminis, ideſt oleū miniſtrabat. Similiter homo prudens debet hoc triplici lumine illuſtrari, ſcilicet lumine veſpertino p memoriam præteritorum. Lumē enim veſpertinum ſequitur poſt diem præteritum.

Item lumine matutino ſolis: & hoc eſt per prouidentiam futurorum, quia lumen ſolis matutinum, futurum diem inchoat, & reſpicit. Debet etiam eſſe lucidus prudens homo in diſpoſitione præſentium. Et hæc eſt prudentia, quę à Tullio vocatur intelligentia. Et hæc deſignatur in oleo, quod eſt materia luminis: quia præſentia quæ ſenſibus ſubiacent, materia, & origo ſunt intellectualis cognitionis. Vnde de hoc triplici lumine prudētis loquitur. Seneca dicens, Si prudens eſt animus tuus, tribus temporibus diſpēſetur, præſentia ordina, futura prouide, p̄terita recordare. Eſt ergo prudenti neceſſarium habere præteritorum memoriam, ex eo q̄ prudentia eſt circa contingentia agibilia, in quibus oportet dirigi ex his, quę vt in pluribus contingunt. Hæc autem per multā experientiā accipi oportet: experimētū autē ex pluribus memorijs bñ habetur ſecūdū philoſophū. Vñ maximè prudentia regitur præteritorū memoria. Deut. Memento dierum antiquorum, cogita generationes ſingulas.

Seneca de quatuor vir tu.

Ariſto. 1. meth.

Deu. 32

Itē neceſſaria eſt ei præſentium intelligētia. Cognitio n præſentium ſiue neceſſariorū, ſiue contingentium, dicitur intelligētia, ſiue intellectus Et a capitur pro recta æſtimatione, & acceptione finis. Omnis n. deductio rationis, ab aliquo intellectu procedit. Prudētia autem eſt recta ratio agibilium, ſicut philoſophus eam diffinit. & eſt tertiò ſibi neceſſaria prouidētia futurorum. ſ. vt ordinet aliqd ad commo ium, & expediens ad finem. Importat enim prouidētia reſpectū quendam alicuius diſtātis, ad quod ea quæ in præſenti ſunt, ordināda cōcurrunt. Prudētiā autē propriè eſt circa contingentia agibilia; cuiuſmodi ſunt propriè futura: quia præſentia, & præterita neceſsitatē quādam habent Et ideo præcipue ad prudētiam pertinet prouiſio futurorum. Deu. Vtinam ſaperent, & intelligerent, ac nouiſſima prouideret.

Ariſt. 6. Eth.

deut. 32

Religionis perfectio quæ cauernæ aſsimilatur, & qualis Religioſorū ſtatus exiſtat, varijs exēplis exprimitur. Cap. LXIX.

REligio aſsimilatur cauernæ, immo diuerſe cauernæ diuerſę ſunt religiones. Primo, q̄a cauernæ ſūt pauperū tium præſidium. Nam ad cauernas arborum, vel petrarum, fugiūt volucres, ſcilicet columbæ, vel turtures, quando aquilam vel accipitrem timent Can. Columba mea in foraminibus petræ,

Can. 2.

petræ,& in cauerna materię. Similiter erinacij, cuniculi, lepores, fugiunt ad cauernoſos lapides, quando ſentiunt
Pſ.103. canum voces. Pſal. Petra refugium eri
Pro.10. nacijs. Prouer. Lepuſculus, plebs inualida, qui collocat in petra cubile ſuū. Ita ſimiliter homines qui volunt eſſe tuti ab aquila regina auium, ideſt à ſuperbia regina vitiorum; vel accipitre, .i. ab auaritia quę rapit, & accipit aliena; vel à cane, ideſt à canis immūdicia quæ eſt luxuria, ſeculum relinquunt, & & ad religionem (tanquam ad tutiſsi-
Iſa.2. mas cauernas confugiunt. Iſa. In die illa proijciet homo idola argenti ſui quæ fecerat ſibi, vt adoraret talpas, & veſpertiliones, & ingredietur ſciſſuras petrarū, & cauernas ſaxorum. Per idola argenti auarorum diuitiæ ſignātur, quia auaritia eſt idolorum ſerui-
Epi. 5. tus, ſecundum Apo. Per talpas quæ ceci tatem oculorum habere dicuntur, intelliguntur carnis illecebrę, quæ cæcitatem mentis inducunt. Sed per veſpertiliones quæ in tenebris in alto volāt, intelliguntur dignitates, & gloriæ ſuperborum, qui in tenebris huius vitæ volunt ambulare in magnis. Sed iſta omnia proiicere iubetur, qui cauernam religionis ingreditur.

Secundo, quia cauernę ſunt fructificantium hoſpicium. Nam in cauernis arborum vel petrarum mellificāt apes
Iſa.7. & nidificant aues. Iſa. Sibilabat dominus api, quę eſt i terra Aſſur, & veniēt, & requieſcēt omnes in torrentibus vallium, & cauernis petrarum, & in frutetis, & in vniuerſis foraminibus. Sic in religione fructificant actiui, qui ſunt apes breues per humilitatem, ſoliciti per operoſitatē, mellifici per benignitatem, ingenioſi per diſcretionis ſagacitatem. Item proficiunt ibi contemplatiui, qui ſunt vt aues leues per paupertatem, pennatæ per virtutum multiplicitatem, veloces per charitatem, altè volantes per contemplationis ſublimitatem, qui tamen poſt contemplationis volatum ad cauernas ſeu feneſtras ſuas redeant, ad regulares obſer-
Iſa.60. uantias humiliter ſe reducūt. Vnde Iſa. Qui ſunt iſti, qui vt nubes volant, & quaſi columbæ ad feneſtras ſuas? Iere.
Iere.48 Eſtote vt columba nidificās in ſummo ore foraminis. Summum enim os foraminis, eſt ſummum votum religionis, ſcilicet obedientię, in qua potiſsimè nidificat, & fructificat columba, ideſt ſpiritualis, & pura perſona.

Tertio, quia cauernę ſunt nocentiū animalium latibulum. Nam ſæpe in ca-
uernis latitant mures. Iudit. Egreſsi mu Iud.14
res de cauernis ſuis, anſi ſunt pronocare nos ad prælium.

Item vermes, & ſerpentes, Iſa. In ca- Iſa.11.
uerna reguli, qui ablactatus fuerit, manum ſuam mittet.

Item in cauernis quādoq; ſubintrāt venti, & includuntur vapores, & faciūt terræmotum. Vnde terra cauernoſa ſæpe patitur terræmotum. Sic ſunt quædam religiones diſsipatæ, & diſſolutę, in quibus habitant ſub habitu religionis mures, ideſt detractores alios corrodentes; & vermes, ideſt carnales, alios corrumpentes; & ſerpentes inſidioſi, & inuidi latenter lędentes; & interdum terræmotus, ideſt ambicioſi vel tyranni collegium vel ordinem periculoſe commouentes, & plurimum perturbantes. Iob. In deſertis habitant torrē-
tium vel in cauernis terrę. Iob.19.

Cælorum numerus & ordo, ſtellarūq; perfectio ac natura deſcribitur, nubiumq; ac pratorum: & tandem iridis arcus proprietates apponuntur, quibus omnibus viri ſancti aſſimilantur. Cap. LXIX.

SAncti viri aſsimilantur cœlis quo ad quinque.

Primo quo ad ſubſtantiam. Nam cœlum habet in ſubſtantia ſimplicitatem, quia non eſt ex contrarijs. Vnde nullam habet contrarietatem, licèt enim ponatur cōmuniter ex materia & forma compoſitum, tamen materia talis tota eſt ſuæ formę ſubiecta, & ab ea totaliter cōprehenſa. Et ideo in cœlo nō eſt diſcordia (ſicut Empedocles dixit) ſed ſolum concordia. Similiter ſancti viri in ſe contrarietatem non habent. Quia licet ſit in eis materia & forma, ideſt caro & ſpiritus, tamen ipſam carnem ſubijciunt ſpiritui, ſecundum il-
lud Apo. Caſtigo corpus meum, & in- 1.Cor.9
ſeruitutem redigo. Non etiam ipſi habent cum alijs diſcordiam, ſed omnimodam, quantum poſſunt, tam in ſe quàm cum alijs (diuina fauente gratia) concordiam habere nituntur. Iob.
Facit concordiam in ſublimibus ſuis. Iob.25.

Luc.

Luc.19. Luc. Pax in cœlo, ideſt in homine cœle
ſti, & ſancto; & gloria in excelſis, ſcili
cet in beatis.
Itē hēt cœlū in ſubſtātia immutabili
tatē: q̄a i cęlo nō eſt generatio nec cor
ruptio, nec in toto nec in parte. Et hoc
cōpetit ſpūaliter virginib⁹, & illis ſan
ctis qui continenter viuunt, qui nec
carne per luxuriam, nec ſpiritu per ali
quam mortalem culpam corrumpun-
tur: nec eſt in eis generatio carnaliū
filiorum. Sed licet cœlum non ſit in ſe
generabile aut corruptibile, in inferio
ribus tamen eſt generationis eorum
principium effectiuum, & regulatiuū.
Quod quibuſdam ſanctis aliqualiter
competit: qui licet ipſi per ſe genera-
tioni filiorum carnalium vel matrimo
nio nō intendant, tamē circa hoc alios
fideles mouent, & ordinant. Sicut pa-
tet de apoſtolo Paulo: q̄ licet ipſe in
1.Cor.7 ſe eſſet virgo, tamen alijs dicebat, Vxo
ri vir debitum reddat, ſimiliter & vxor
viro. Et iterum, Volo autem iuniores
nubere, & filios procreare. Non enim
1.Thi.5 ſancti viri, etiam continentes, matri-
monium damnant in alijs, ſed appro-
bant, & commendant, licet virginita-
tis munditiam nuptijs, & matrimonio
pręferant.
Item in cęlo non eſt augumentum
vel diminutio. Et ſancti ad hoc ſummè
ſtudent, vt non eueniat in eis vel aug-
mentum culpę vel diminutio gratiæ.
Secundo, ſancti viri aſsimilantur cœ
li circularitati. Nam figura ſphærica
eſt capaciſsima, quia vndique æquali-
ter concaua, & ideo valde compe-
tit cœlo, quod eſt omnium corporum
Heſt.13 contentiuum. Vnde dicitur Heſter. Tu
enim feciſti cęlum, & terram, & quic-
quid cœli ambitu continetur. Ita ſimi
liter ſancti viri per humilitatem ſunt
vndique cōcaui, & omnino diuinę gra
tiæ capaciſsimi.
Item figura ſphærica eſt deitati cō
formis, & ſimillima, quę & principio,
& fine caret: & ideo competit cœlo q̄d
eſt nobiliſsimum corporum, vt ſit ſui
opificis perfectioni conforme, & eius
pſal.18. ęternitatem gloriæ repræſentet. pſal.
Cęli enarrant gloriam Dei. Ita ſimili-
ter ſancti viri etiam in hoc mundo di
uinam perfectionem imitari, conantur
& quantum poſſunt, ſimilari, & con-
1.cor.15 formari; propter quod dicitur. Qualis
cęleſtis, tales & cœleſtes.
Item figura ſphærica eſt ad motum
habiliſsima, & aptiſsima, quia non ha-
bet angulum impedientem ſe, & detinē
tem. Et ideo bene competit cęlo, cuius
motus eſt circularis, & continuus, &
maximè neceſſarius, quia eſt vt vita
quędam natura exiſtentibus omnibus,
ſicut philoſophus dicit. Ita ſimiliter Ariſt. 8. phy.
ſancti viri ad motum bonæ operatio-
nis, & ad exitum præſentis peregrina-
tionis ſtudent quantum poſſunt eſſe
habiles, & expediti. Vnde ab impedien
tibus quantum poſſunt ſe abſtinent, &
reſtringunt, ſecundum illud, Pet. Obſe- 1.pet.2.
cro vos tanquam aduenas, & peregri-
nos abſtinere vos à carnalibus deſide-
rijs, quę militant aduerſus animam.
Tertio ſancti viri aſsimilantur cœ-
lo quo ad ſitum. habet. n. cœlū altitudi
nē ſitus, quia ſicut nobilitate, ita & lo-
calitate præeminet omnib⁹ corporib⁹.
Eccl. Altitudinem cœli, & latitudinem Eccl.1
terrę, & profundum abyſsi quis dimē
ſus eſt? Hanc altitudinem habēt ſancti
viri in conuerſatione ſecundum illud,
Noſtra conuerſatio in cęlis eſt. Item in Phil.3
contemplatione ſiue in oratione, ſecū
dū illud Thre. Leuemus corda noſtra Thre.3.
cum manibus in cœlum. Item in inten
tione, ſecundum illud Matth. Theſau
rizate vobis theſauros in cœlo. Nam mat.6.
(vt ibidem ſubditur.) Vbi eſt the-
ſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum, ideſt
intentio.
Quarto, ſancti viri aſsimilantur cœ-
lo quo ad motum: quia motus cœli eſt
naturalis, circularis, & inceſſabilis: li-
cèt enim motus cęli fiant effectiuè à
motore ſeparato, ideſt ab intelligentia
ſpirituali quæ non inhæret cœlo vt
forma, ſed ſolum vt motor, & mouet
ipſum imperio voluntatis: quia (ſicut
dicit Aug.) materia corporalis quan-
tum ad motum localem, obedit ange- Aug. 3 Tri.
lis ad nutum: Sicut etiam in nobis ap-
paret, in quibus ſtatim ad imperiū vo-
luntatis & imaginationis ſequitur mo
tus corporalium membrorum. Et ad-
huc in motu cœli (vt dicunt aliqui)
ſupra voluntatis imperiū additur etiā
influxio virtutis illius: Tamen motus
cœli dicitur naturalis quantum ad hoc
quòd habet naturalem aptitudinem, vt
tali motu, & non alio moueatur. Vnde
ſic ex ſe non habet aliquid impediens

talem motum, & ideo etiam eſt figuræ
Ari. 12. circularis. Dicit et philoſophus, quod
met. primum mouẽs mouet cęlum ſicut con
cupitum, & deſideratum: qđ quidẽ in-
telligi poſſet nõ ſicut concupitũ & de
ſideratũ a cęlo, ſed ab intelligẽtia mo
uente cęlum: quæ ideo mouet cœlũ, vt
aſsimiletur in cauſando, Deo. Et ſic
primo colligitur, ꝙ in motu cœli, eſt
obediẽtia mouẽtis intelligẽtiæ, cuius
ſ. imperio cęlum obedit. Itẽ aliqua in-
fluẽtia virtutis motiuæ: Et tertio deſide
riũ aſsimilationis primę cauſę; & quar
to ex parte cęli aptitudo naturæ pro-
prię. Et ſimiliter iſta ſunt quibus ſancti
ad bene operandum mouẽtur inceſſanter,
ſ. influentia cęleſtis gratię: & charitatis
& obediẽtia diuinæ voluntati, quæ. ſ. ma
nifeſtatur in obſeruãtia pręceptorum,
& impletione diuinæ legis, quibus di
uina voluntas nobis innoteſcit. Item
eſt in eis deſiderium, & amor ęternæ
6. Io. 3. fęlicitatis, in qua cum ipſe Deus appa-
ruerit, ſimiles ei erimus. Eſt etiã in eis
aptitudo proprię voluntatis, & liberi
arbitrij electio ad diuinam volunta-
pſ. 142. tem implendam, ſecundum illud Pſal.
Vt faciam voluntatẽ tuam Deus meus
&c. Vnde in oratione dominica pete-
re docemur. Fiat voluntas tua ſicut in
cœlo, & in terra: ideſt vt impletur in
homine cœleſti atque ſancto, ſic etiam
impleatur in peccatore terreno.

Item motus cœli eſt circularis. Cir-
cularis enim motus eſt ab eodẽ in idẽ.
Et hunc motum habent ſancti quia
ſpiritum quem à Deo habent per crea-
tionem, ſtudent in ipſum reducere per
finalem inhęſionem, ſecundum illud Ec
Ecc. 12. cle. Reuertatur puluis in terram ſuam,
vnde erat, & ſpiritus redeat ad domi-
num qui dedit illum Eccle. Girum cœ-
Ecc. 24. li circuiui &c.

Item motus cœli eſt inceſſabilis &
infatigabilis, propter hoc, quòd ſubſtã
tia mouens ipſum, eſt infinitę virtutis.
Quęlibet enim virtus ſuperioris ordi-
nis licèt ſit finita in ſe, & reſpectu
ſuperioris ſui, eſt tamen infinita reſpe
ctu inferiorum ſuorum, ſicut etiam
virtus ſolis eſt infinita ad reſpectum
omnium inferiorum generabilium, &
corruptibilium, per quorum produ-
ctionẽ etiã ſi infinita eſſent, nõ minora
retur: & ſimiliter virtus intellectus eſt
infinita reſpectu formarũ ſenſibilium.

Ita & virtus ſubſtantię ſpiritualis qua
mouetur cœlum, infinita eſt reſpectu
motus corporalis, vnde non ſequitur
fatigatio. Similiter ſancti viri ſunt in
motu bene viuendi, & bene operandi
inceſſabilis, & infatigabilis, ſecundũ il Gala. 6.
lud Apo. Bonum facientes non deficia- Heb. 12
mus. & ad Hebreo. Nõ fatigemini, ani
mis veſtris deficientes. Et hoc habent
ſancti viri ex virtute Dei confortan-
tis & impellentis, cuius virtus omnipo
tens & indeficiens eſt. Vnde Apoſt. Om phy. 4.
nia poſſum in eo qui me confortat.

Quinto ſancti viri aſsimilantur cęlis
quo ad numerum. Sunt enim decem cœ
li ſiue ſphærę mobiles, ſm modernos
aſtrologos, Quarum prima, eſt incipiẽ
do ab inferiori, orbis Lunę, Secunda or
bis Mercurij. Tertia orbis Veneris, Quar
ta Solis, Quinta Martis, Sexta Iouis, Se-
ptima Saturni. Octaua cœlum ſtella-
tum, Nona cœlum criſtallinum, ſiue
aqueum. Decima eſt primum mobile, ſe
cundum poſitionem quorundam. Hic
autem denarius numerus competit ſan
ctis viris per obſeruationem decem prę
ceptorum decalogi, quibus inceſſanter
mouentur curſu ſuo in Deum, ſecundũ
illud pſal. Viam mandatorum tuorum
cucurri. Sed ſicut ſuper has ſphęras ſi- pſ. 119.
ue cœlos prædictos (ſecundum Theo-
logos) eſt cęlum empyreum ſiue igneũ,
ideſt, ſplendidiſsimum, quod eſt om-
nium contentiuum: ita ſuper omnia iſta
præcepta eſt præceptum charitatis, om
nia alia pręcepta continens, & inclu-
dens, vt paret per Apo. Cor. 13

Iſti ergo ſunt cęli ad quos nos pec-
catores currere debemus, vt eorum be
neficio diuinam miſericordiam impe-
tremus. Quia ipſe Deus dicit: Exau- Oſe. 2.
diam cœlos, & ipſi exaudient terram.

Item ſancti viri aſsimilantur ſtellis,
ſicut ſtellę ornant cœlum, ita ipſi or-
nant eccleſiam. Eccl. Species cœli, glo-
ria ſtellarum. Nam primo ſtellę ſunt Ecc. 43.
natura puriſsimę. Licet enim dicatur
Iob. quòd ſtellæ non ſint mundę in cõ- Iob. 25.
ſpectu eius, tamen hoc dicitur per reſpe
ctum ad puritatem diuinam, reſpectu
cuius omnis creatura eſt permixta, &
impura. Vnde ſignanter dixit in con-
ſpectu eius, ideſt in comparatione eius
qui eſt actus purus: ſed tamen in ſe ſtel-
lę vel in comparationem ad alia corpo-
ra, mundiſsimę ſunt naturę. Ita ſimili-

ter viri ſancti ſunt puri, nulla peccati
fœditate turbati. Vnde de eis dicitur
mat. 5 Mat. Beati mundo corde.

Secundò, ſtellę ſunt ſimpliciſsimæ,
non ex contrarijs compoſitæ.

Ita ſimiliter viri ſancti ſunt ſimplices
pro. 10. per intétioné, & nõ duplici corde. Pro
uer. Simplicitas iuſtorũ diriget eos.

Tertiò, ſtellę ſunt icorrupię. Et ſimi
ter sãcti p virginitaté, vel métis, & cor
2. cor. 7 poris itegritaté. Talib9 dicebat Apo. In
õib9 exhibuiſtis vos incontaminatos.

Iſa. 12. Quartò, ſtellæ ſunt luminoſæ; & ra-
dioſæ. Iſa. Stellæ cœli, & ſplendor ea-
rum expandent lumen ſuum. Et ſimili-
ter ſancti ſpiritualiter illuminãt alios
per radios doctrinæ, & per fulgores,
Mat. 5 ideſt exempla bonæ vitę. Math. Sic lu-
ceat lux veſtra coram hominibus.

Quintò, ſtellę ſunt figuię ſphæricæ.
Et ſimiliter ſancti per paupertatem, &
contemptum temporalium: quia admo
dum ſphærę non attingunt terram ni-
ſi in puncto, ideſt per ſolam vitę ſuſten
1. Ti. 6. tationem. Apo. Habentes alimenta, &
quibus tegamur, his contenti ſumus.

Sextò, ſunt ſtellę quo ad ſubſtantiã,
ſolidæ, non poroſæ: ſic & ſancti viri
ſunt clauſi nullis vanis aperti per ali-
quam vanitatem vel curioſitatem, ſed
habent mentis ſtabilitatem verã. Iudi.
Iud. 5. Stellę manentes in òrdine, & curſu ſuo.

Septimò, ſtellæ ſunt quo ad ſuperfi-
ciem planæ, non anguloſę; non aſperæ.
Similiter ſancti viri ſunt plani per mé
tis tranquillitatem & pacem, non an-
guloſi per ſingularitatem, nec aſperi
per inordinatam rigiditatem, ſed mi-
tes, & dulces per lenitatem.

Octauo ſtellæ ſunt ſitu altiſsimę, à
corruptione eleuatæ. Similiter ſancti
ſunt eleuati per animi magnitudinem
vel conuerſationem cęleſtem.

Nono ſtellæ ſunt motu velociſsimę.
Sic etiam ſancti velociſsimi, & prom-
ptiſsimi, per obediendi velocitatem,
Baru. 4. Baruch. Stellę vocatę, ſunt, & dixerũt,
Adſumus. & luxerunt ei cũ iocũditate.

Decimo ſtellę ſunt aſpectu paruæ,
quamuis in veritate ſint maximæ, ſed
paruitas apparet ratione diſtantiæ. Si-
militer ſancti apparent parui per hu-
militatem, & ſunt altiſsimi per ſancti-
Ecc. 44. tatem ſiue gratiæ ſublimitatem, Eccl.
Dedit illi ſicut ſtellas exaltare ſemen
eius, ſcilicet Chriſti, ex cuius ſemine, id
eſt doctrinæ, ſiue gratia, ſancti regenera
ti ſunt, ſecũdum illud Pet. Renati non 1. pet 1.
ex ſemine corruptibili.

Vndecimò, ſtellę ſunt nobis innume
rę, ſoli Deo notæ, qui numerat multitu
dinem ſtellarum, & eis nomina vocat.
Sic etiam ſoli Deo cognitus eſt nume-
rus electorũ in ſuperna fęlicitate locãd9.

Duodecimò, ſtellæ ſunt poteſtate
maximæ, & hoc patet ex multis effecti-
bus. Nã ſunt ſtellæ, inferiorum genera-
tiuæ. Quod competit ſanctis coniuga-
tis, vel prædicatorib9 q generãt filios
ſpirituales Dẽo, ſecũdũ illud Apo. Chri 1. cor. 4.
ſto. n. Ieſu per euãgeliũ ego vos genui.

Item ſunt tẽporum immutatiuę. Sic
ſancti eorũ orationibus quandoq; tẽ-
pora mutãt: ſicut patet in Ioſue, qui So-
lem ſtare fecit, & diem ad bellandum
prolongauit. Et in Ezechia, qui dies vi Ioſu. 10
tę orãdo, & flẽdo augmẽtauit, & in He Iſa. 38.
lia, qui tempus ſiccitatis ſua oratione 3. re. 18
in pluuiam mutauit. Vnde Iac. Helias Iaco. 5.
homo erat ſimilis nobis, paſsibilis, &
oratione orauit &c.

Itẽ ſunt conſeruatiuæ. Quod cõpetit
ſpecialiter ſanctis prçlatis, quorum ſpe
cialiter eſt gregem ſubditorum cuſto-
dire, & cõſeruare in bono. Baruch. Stel
læ dederunt lucem in cuſtodijs ſuis. Baruc. 4

Item ſunt radiorum emiſsiuæ, & hoc
cõpetit ſanctis doctoribus, qui emittũt
radios doctrinæ. Dan. Qui ad iuſtitiam
erudiunt multos, erunt ſicut ſtellæ. Dan. 12.

Itẽ ſunt noctis illuminatiuę: quia ſan
ctis ſuis exemplis illuminant in nocte
peccati exiſtentes. Sapien. Fuit illis in
lucem ſtellarum per noctem. Sap. 10.

Item ſunt ſui luminis occultatiuæ.
Et hoc cõpetit ſanctis cum per humili- Ioel. 2.
tatem occultant vitã ſuam. Ioel. Stellę
retraxerunt ſplendorem ſuum.

Itẽ ſunt aeris purgatiuę. Et hoc cõpe
tit non ſolum doctoribus, qui purgãt
eccleſiam ab erroribus, ſed etiam ſa-
cerdotibus qui per ſacramẽtũ baptiſmi
vel pœnitentiæ purgant animas.

Itẽ ſunt ſerenitatis cauſatiuæ. Et ita
etiam ſimiliter ſancti turbationes, &
ſcandala remouendo, & ad ſerenitatem
pacis, & concordiæ reducendo.

Item ſunt nauigãtiũ directiuæ, quia
ſcilicet ſancti ſuis conſilijs dirigunt
fluctuantes, & dubitantes.

Itẽ ſũt ſui luminis cõicatiuę: q a l p pie
taté, & charitatẽ cõicãt ſe, & ſua Item

& ſtellæ ſunt in ſuis circulis ordinatæ progreſsiuæ. Quia quilibet ſanctus in ſuo gradu vel ſtatu ordinatè viuere ſtu
Hie. 21 det, Hier. Dat ordinem ſtellarum in lu mine noctis.

Item ſancti viri aſsimilantur nubibus. Nam nubium quędam ſunt albæ: & hoc eſt quando vapor nubis eſt ſubtilis, ita quòd non ſpiſſatur. tunc enim recipit lumen ſuperiorum in profundo, & ſic fit nubes alba; quę ſi reprimitur ad terram ex aliquo frigore, fit inde nebula alba. Talibus ergo nubibus albis aſsimilantur innocentes, qui &
lumen gratiæ interius, & candorem cō
Apo. 14 tinentiæ exterius conſeruant. Apoc. Vidi nubem candidam, & ſuper nubem ſedētem ſimilem Filio hominis. Hæc.n. nubes candida eſt innocentium vita, qui cum Chriſto pręſident, & ei in
Pſal. 24. hærent. Pſal. Innocentes, & recti adhæſerunt mihi.

Aliquādo vero ſunt nubes nigrę, & hoc eſt quando calor circunſtans expellit frigus ad interiora nubis, & per conſequens inſpiſſat, & aufert perſpicuitatem luminis receptam, & fit nubes nigra. Et his nubibus nigris aſsimilantur pœnitentes, qui calore contritionis caleſcentes, frigidus malitiæ ſuæ introrſus ad mentis conſiderationem trahunt; & dum ſe per humilitatem diuinæ gratię lumine indignos aſpiciunt, ſe ipſos etiam exterius deſpiciendo in
Exo. 14 oculis aliorum nigreſcunt. Exo. Erat nubes tenebroſa illuminans. Nam pœnitentium humilitas licèt videatur obſcura & deſpecta exterius, illuminat interius. Aliquando vero ſunt nubes rubeæ vel purpureæ. Et hoc eſt quando vapor humidum nubis ſubtile eſt admixtum aduſto terreſtri. Tunc enim recipiendo lumen ſuperius, fit rubea. Sed ſi tūc vapor humidus ſit inferius iam præparatus, & ductus à ſole in mane vel ſero, erit nubes purpurea, & figurat pluuiā eodem die. Et talibus nubibus aſsimilā tur patientes, & pręcipuè martyres, qui
Iſa. 63. fuerunt rubenti ſanguine cruentati, Iſa. Quare rubrum eſt indumentum tuum? Sed tanquam nubes purpureæ ſunt amici Dei feruentes amore, qui & nitēt pu
Can. 5. ritate, & rubēt charitate. Can. Dilectus meus candidus & rubicundus. & Pro.
Pro. 31. Byſſus, & purpura indumentum eius. in byſſo candor puritatis, in purpura feruor charitatis accipitur. Quandoque autem ſunt nubes virides: quod eſt ſi nubes ſit iam rorans, & conuertens ſe in pluuiam propter frigus conuertens eam in aquam; quia ſi tunc recipit lumen à ſuperiori, fit viridis. Et talibus nubibus aſsimilantur virgines ſiue cōtinentes. eſt enim virginitas in carne, velut viriditas in aqua ſiue aquoſa nu Eccl. 40
be. Ecc. Super omnem aquam uiriditas. Hoc enim erit in reſurrectione, quia in omni carne glorificata in corruptio erit caſtitatis.

Item ſancti viri aſsimilantur pratis. Nam prata aquis creſcentibus irrigantur, herbis, & floribus diuerſi generis decorantur, vnde & ridere dicuntur. Prata ſuo uirore delectant viſum, ſuo odore afficiunt olfactum, graminum ſapore delectant guſtum. Ita ſimiliter ſancti viri irrigantur aquis gratiarum, decorantur herbis, & floribus, ideſt habitibus, & actibus virtutum diuerſarum; delectant viſum pulchritudine morum, afficiunt olfactum odore exē plorum, guſtum animę, ſapore, & dul Pro. 27
cedine verborum, Prouer. Aperta ſunt prata, & apparuerunt herbę virentes.

Item ſanctorum vita aſsimilantur arcui cœleſti, qui dicitur iris, propter quinque.

Primo propter eius generationem: quia ſcilicet arcus cœleſtis generatur de reflexione radij ſolaris in nubē cōcauam lucidam, & aquoſam ſiue roridam, ſicut nos videmus, quòd radius fulgens in aqua, relucet ad parietem. & ſecundum hunc modum fit in animabus ſanctorū infuſio gratię. Quia ſunt vt nubes concauę per humilitatem, lucidæ per conſciētiæ puritatē, & aquoſæ ſiue roridæ per lachrymarum irriguitatem: ideo ſunt ſusceptiuę radij diuinę gratiæ, & ita efficiuntur arcus
Dei. Eccl. Vide arcum, & benedic qui Eccl. 43
fecit illum.

Secundo propter colorationem. Nā arcus ille (vt Beda dicit) ex quatuor elementis contrahit quatuor colores: quia ex igne contrahit rubeum in ſummo, ex terra viride in infimo, ex aere iacinctinum, ex aqua ceruleum. Secū dum autem Ariſto. primus color, ſcili Ariſto.
cet rubeus vel vinoſus, ex radio fit tā me th.
gente ſuperficiem rotunditatis nubis, hūc ſequit color mixtus ſcilicet glau cus

cus vel ceruleus ſecundum qualitatem dominantem in medio nubis. Tandem apparet color viridis, vbi vapor magis eſt terreſtris, & inter iſtos colores ſenſim diſtiguere eſt impoſsibile: quia ſcilicet per nullam lineam poteſt diſtingui vnus ab alio, & ideo nullus pictor (vt ipſe Ariſto. dicit) poteſt colores arcus depingere, quia ſemper picta per linea diſtinguuntur. Redeundo autem ad quatuor dictos colores quos Beda accipit diſtinguendo medium in duos, prout contingit ipſum medium variari ſecundum duas diſtinctiones: Dicendum eſt, quòd ſancti viri habent admodum arcus ruborem ex inflammatione charitatis, nitorem ex munditicatione ſanctitatis, virorem ex conſeruatione caſtitatis, ſiue virginitatis. Habent etiam, & colorem ceruleum ex cōpaſsione pietatis, ſecundum illud Pſal. Factum eſt cor meum tanquam cera liqueſcens in medio ventris mei. Ex iſtis ergo virtutibus refulgent ſancti ad modum cęleſtis arcus, ſecundum illud Eccl. Quaſi arcus refulgens inter nebulas gloriæ.

Lib.me te.

Pſal.21.

Eccl.45

Tertio propter figurationem. Habet enim iris figuram ſemicirculi, ideſt arcualem. Quamuis etiam Sol, cuius imago eſt iris, ſit rotundus, quia tamē longe eſt altior nubibus, ſuperiorem partem nubis tangens, imprimit ei figuram arcualem. Vnde quanto Sol eſt ortui vel occaſui propinquior, tanto in parte oppoſita apparet arcus maior. Apparent ergo quatuor in huiuſmodi arcus: figura quæ habet ſanctorum vita: nam habet medium conuexum, & eleuatum ſuperius. habet extrema, ideſt cornua inclinata inferius. Nec eſt etiam extenſus; quia non apparet cum corda, nec etiam eſt ſagittarius, quia nulla ibi eſt ſagitta. Similiter ſancti viri habent medium, ideſt cor eleuatum ſemper ſuperius ad Deum, extrema ſiue cornua inclinata inferius ad proximum. Quaſi enim duo cornua ſunt duo ſtudia eorum. quibus inſeruiunt proximis; vnum circa ſalutem animarum, quod inclinatur ad proximum per elemoſynas ſpirituales, quæ ſunt docere, pro eis orare, conſulere, & huiuſmodi: Aliud circa ſalutem corporis, & hoc inclinatur proximo per elemoſynas corporales, quæ ſunt paſcere famelicos, veſtire nudos, & huiuſmodi. Sunt etiam non extenſi, ideſt ſine tenſione; & corda nimię rigiditatis, & crudelitatis, neque ſuis ſagittis percutiunt tyrannicę prauitatis. Sunt enim benigni ac mites plus erga alios, quàm etiam erga ſeipſos. Hæc eſt ergo figura arcus quæ apparet in nubibus cœli, ideſt in ſanctis, & cœleſtibus viris. Gen. Arcum meum ponam in nubibus cœli.

Gen. 9.

Quarto propter ſignificationē, ſecundū illud pſ. Dediſti metuētibus te ſignificationem, vt fugiant à facie arcus. Nam arcus iſte cœleſtis quandoque ſignificat pluuię inundationem, & hoc eſt quando apparet in meridie. quandoq; vero nubiū conationē; & hoc eſt quando apparet circa occaſum, quia tunc ſignificat quod tonabit, & leuiter pluet. Aliquando vero ſignificat aeris ſerenationem, hoc eſt quando apparet in Oriente vel circa. Sic etiam viri ſancti quando apparent, ſequitur pluuia, ideſt abundantia doctrinę, & tonitruū ideſt terror diuinæ iuſtitiæ, & ſerenitas animę per purgationem conſcientiæ, ſcilicet pœnitentiam. hæc ſtudent ſancti viri peccatoribus aſsiduè impendere.

Pſ.115.

Quinto, propter operationem, quia ſcilicet arcus cœleſtis ſua īterpoſitione Solis calorem temperat. Quia ſancti viri ſe interponendo, inter Deum, & peccatores, iram eius mitigant, ſecū dum illud Pſal. Dixit vt diſperderet eos ſi non Moyſes electus eius ſteriſſet in confractione in conſpectu eius, vt auerteret iram eius.

Pſ.120.

Item arcus per ſui reſolutionem in pluuias, inferiora fęcundat. Et ſimiliter ſancti pro alijs orando, & ſe in lachrymis reſoluendo, gratiam eius impetrant, qua anima fęcundatur ad fructus bonorum operum producendos.

Itē arcus per ſuam ſpeciem ſuperiora pulchrificat. Vnde Eccle dicitur de ipſo quòd valde ſpecioſus eſt ſplendore ſuo, Et ſimiliter ſancti ſplendent non ſolum mūdo, ideſt hominibus, ſed etiam cœlo, ideſt Deo, & angelis. ipſi etiam ſunt ſuperior, ſpecioſior, & illuſtrior portio gregis Chriſti.

Eccl.43.

Item arcus aerem inhumidat. vnde (ſecundum Bedam) per xl. annos ante iudicium non apparebit arcus, quod erit

Beda.

erit ſignum deſiccationis elementorum Similiter ſancti viri aerem ſuis lachrymis molliunt, quia frequenter & vberrimè plorant, ſiue pro reatu culpe, ſiue pro incolatu miſeriç, ſiue pro timore iuſtitiç, ſiue pro dilectione patriç.

Itē arcus pacem inter Deum & mūdū denunciat. Et ſimiliter ſancti viri dum mūdum & peccatores Deo reconciliāt.
Eccl.44 Eccl. In tempore iracundiæ, factus eſt reconciliatio.

Item ſanctus homo aſſimiliatur materiæ vaporali: quia idē corpus dē vapor, æther, & fumus. Nam ſecundum quod habet continuās, dicitur vapor: ſecundum vero quòd habet ſubtile aereum inflammabile dicitur æther: ſecūdū vero quòd hēt in ſe calidū adurēs partes, dicitur fumus, & ideo eſt niger. Similiter ſanctus vir primò eſt aqueus in lachrymali compunctione, ſecundo ſubtilis & aereus in ſpiritualium contemplatione, tertio calidus, & fumans in feruenti dilectione.
Sap. 7. Sapientiç: Vapor eſt enim virtus Dei.

Quamplurimæ lucis, aquæ, ac ignis proprietates enumerantur, quibus ſanctorum beatorumq; ſapientia comparatur. Cap. LXX.

Cap.70. Sapientia ſanctorum aſſimiliatur luci propter quatuor.

Primo propter munditiam vitæ. Lux enim puriſſima eſt & incoinquinabilis. Vnde per ſordes tranſiens, non inquinatur. Hoc bene cōpetit cœleſti ſapientiç qua ſancti illuminatur. De qua dicitur
Sap.11. Sapientiç, quòd nihil inquinatum in illam incurrit. Candor enim eſt lucis æternç & ſpeculum ſine macula. & ideo cœleſtis ſapientia munditiam præſupponit.
Sap.1. Vnde dicitur Sap. quod in maliuolam animam non intrabit ſapientia, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis. Et
Gre.na. idē dicit Gregorius Naziāzenus, quòd prima ſapientia, eſt vita laudabilis, & apud Deum mens pura, per quam puri puro iunguntur, & ſancti ſancto ſociantur.

Secūdo propter excreſcentiā notitiæ Habet enim lux in medio ſe ipſam multiplicare, & augmentare, ſecundum il-
Pro 3. lud Prouer. Lux ſplendens procedit, & creſcit vſque ad perfectum diem. Similiter ſapientia ſanctorū in vita iſta ſemper augmentabilis eſt quouſque perueniat ad perfectum diem, id eſt ad perfectam & clarā Dei viſionē: propter quod dicitur Eccle. Vſque ad canos inuenies ſapientiam Et ideo dicebat. Gregorius Eccl.6.
Nazianzenus. Dicta & facta, quæ ad proprietatem pertinent ſemper diſcere potius ignorans malo q̄ docere. Optabile enim mihi eſt & peccatum vſque ad vltimam diſcere ſenectutem, quoniam nulla ætas ad diſcendum ſufficere poteſt.

Tertio propter euidentiā iuſtitiç Videmus enim, quòd lux eſt radiorum emiſſiua, & diffuſiua, ſicut patet de luce ſolis. Sic ēt quando eſt lux vere ſapiētiæ interius, emittit, & producit radios non ſolum verborum bonorum, ſed ēt bonorum exemplorum exterius, ſecundum illud Mat. Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera bona mat. 5.
veſtra. Vnde dicitur Iac. quod ſapientia Iac. 3.
quæ de ſurſum eſt, eſt plena miſericordia, & fructibus bonis Et ideo etiā dicit Gregorius ſupradictus: Ille, inquit, ſapiens mihi videtur, qui de virtutibus animę, pauca quidem commonet, & pro loquitur, plura autem in ſuis factis & moribus oſtendit, & fidem verbi operum ſuorum a ſtipulatione confirmat. Clara enim ſapientia eſt illa, non quę verbis volat, ſed quæ in virtutibus conſtat.

Quarto propter efficaciā doctrinæ: Nā ſicut lucis eſt alijs ſplendere, ita ſapientis eſt alios docere, & ſapientes efficere. Vnde dicitur de ſapiente Thobia Luce Tho.13
ſplendida fulgebis. Hic eſt ſplendor doctrinæ procedens a luce ſapientiç. Eccl.
Sapientia doctrinç ſecundum nomē eſt Eccl. 6.
eius. Habet autem doctrina ſapientiæ multos effectus lucis. Nam lux eſt contrariorum conciliatiua. ſic ſapientes, & ſancti viri ſtudent diſcordes pacificare & fœdere pacis eos tam Deo quàm inter ſeipſos vnire. Iſa. Dedi te in fędus populi, & in lucem gentium. Iſa. 42.

Item lux eſt debilium confortatiua, vnde multum cōfortantur infirmi dum audiūt diem fieri. Sic & ſapientiæ proprium eſt confortare. Vnde Eccl. Sapiē- Eccl. 7.
tia confortauit ſapientem ſuper decem principes ciuitatis. & ideo ſapientibus dicitur illud Iſa. Confortate manus diſſolutas & genua debilia roborate. Iſa. 35.

Item lux eſt groſſorum ſubtiliatiua: ſubtiliat enim lux aerem non ſolum de die, ſed etiā de nocte. vnde Hipppocras Hippo.
dixit, quòd niſi ſtillaret lux de nocte, & ſubti

ſubtiliaret aeris denſitatem, deſtrueret omne corpus animatum. Similiter ſubtiliat ſapientia mentes hominum ſimplicium ad omnia recte diiudicandum Sap. 7. Sapientiæ: Omnium artifex docuit me ſapientia. Eſt enim in illa ſpiritus intelligentiæ, ſanctus, ſimplex, vnicus, ſubtilis.

Item lux eſt durorum liquefactiua, ſicut patet in cera & aqua congelata quę liquefcunt ad calorem lucis ſolaris. Vnde Exo. 17. de Exo. Cum incaluiſſet ſol, liquefacie bat manna. Sic verba ſapientiæ liquefaciunt corda dura. Pſ. pſal. Emittet verbum ſuum & liquefaciet ea. Iudith. 16. Iudith. Petræ ſicut cera liqueſcent. Item lux eſt abſconditorum manifeſtatiua. Sic per doctrinam ſapientium manifeſtatur nobis abſcondita ſcripturarum, ſecundum Iob. 33. illud Iob. Profunda fluuiorum ſcrutatus eſt, & abſcondita produxit in lucem.

Item eſt corporalis vitæ regitiua. Sic per ſapientiam præſidentium, regi- 2. Par. c. 1. tur vita plebium. Vnde Para. Salomon orauit Deum, dicens: Feciſti me regem ſuper populum tuum multum, qui tam innumerabilis eſt quaſi puluis terrę. Da mihi ſapientiam, & intelligentiam, ut ingrediar, & egrediar coram populo tuo.

Item lux eſt dormientiũ excitatiua, & ſolicitatiua. Nam qui de nocte dormiunt, aduenientc diei luce excitantur, Pſ. 62. & ſurgunt. pſal. Ad te de luce uigilo. Sic ſapientia ſolicitat dormientes in peccatis, excitans eos ſtimulo timoris Pſ. 110. ut è lecto peccati ſurgant Vnde pſal. Initium ſapientię timor domini. Timor enim domini expellit peccatum. Eccl. 1. Item ſapientia ſacræ ſcripturæ aſsimilatur aquę propter ſeptem.

Apoc. 27. Primo, quia ipſa eſt facierum repræſentatiua. Apoca. Oſtendit mihi dominus fluuium aquę uiuę ſplendidum tanquam criſtallum. In aqua enim uiua, & ſplendida facies intuentium tan Pro. 27 quam in ſpeculo oſtenduntur. Prouer. In aquis reſplendent uultus proſpicientium, & talis eſt ſacra ſcriptura. Gre. 2. mor. Grego. Scriptura ſacra mentis oculis quaſi quoddam ſpeculum opponitur, ut ibi interna facies noſtra uideatur. Ibi enim fœda, ibi pulchra noſtra conſpicimus: Ibi ſentimus quantum proficimus quãtũ à profectu longe diſtamus.

Secundo, quia eſt ſordium mundificatiua. Eze. Effundam ſuper uos aquam Ezech. 26. mundam, & mundabimini. Io. Iam uos mundi eſtis propter ſermonem quem Iob. 15 locutus ſum uobis.

Tertio, quia eſt ſterilium fœcundatiua. Iſa. Effundam aquas ſuper ſitientem, Iſa. 54. & fluenta ſuper aridam, ſupple, ut fœcundetur. per aridam intellige animam in ſuis naturalibus conſideratam. Nume. Nume. 11. Anima noſtra arida eſt. Sed per ſitientes intellige phyſicas doctrinas quę ſine aqua iſtius ſapientię non proficeret.

Quarto, quia eſt frigidorum calefactiua. Gen. Anna inuenit aquas calidas in Gen. 36 ſolitudine. Hæ aquæ calidę, ſunt ſacræ ſcripturę, verba ſiue documenta ignita. pſ. Ignitum eloquium tuum ve- Pſ. 118. hementer.

Quinto, quia eſt promiſſorum impletiua. Iſa. Panis ei datus eſt, aquæ eius Iſa. 33. fideles. Panis enim reficiens animam, eſt doctrina ſacra: cuius aquę, id eſt promiſsiones, ſunt fideles ſine fraude, & deceptione. Dicuntur enim aquæ fideles, vbi non ſunt ſouex uel herbæ latentes, per quas fraudes & deceptiones uerborum ſignantur, à quibus ſacræ ſcripturæ doctrina penitus eſt munda.

Sexto, quia ab amaritudine dulcoratiua. Nam ipſa continet lignum, quod fuit poſitũ in aquas Marath. Exo. Oſtẽ Exo. 15 dit eis lignum; quod cum miſiſſet in aqua, in dulcedinem uerſę ſunt. hoc eſt lignum crucis. pſal. Quàm dulcia fauci- Pſ. 118. bus meis eloquia tua.

Septimo, quia eſt inferiorum eleuatiua. Ioh Aqua quam ego dabo ei, fiet Ioa. 17 in eo fons aquæ ſalientis in uitam æternam. Item ſapientia humana in iſta uira, ſiue naturalis ſiue fidei, eſt imperfecta. Et ideo aſsimilatur aquæ ratione imperfectę figurę: quia aqua non habet ſphęram completam: non enim aqua ſphera undique circundat terram, quia ſcilicet terra eſt in parte diſco operta. Et dicunt philoſophi, illud naturaliter eſſe, quia aqua cum non ſit corp⁹ ita naturale, ſicut ignis, & aer, ſed ſit ualde materialis, minus habet de loco, & de figura ſphęrica quàm aer, & ignis: & ideo non poteſt implere concauũ alicui⁹ ſphęrę, ſi humidũ ei⁹ fluat in ſeipſum, & in partes cõtrahant: ideo

I non

non habet figuram ſphæricam, ſcilicet
circularē quaſi ſemicircularē. Vñ dicit
Alpetragius, ꝙ ignis velociter, & vni-
formiter imitatur circularem motū cœ
li & per conſeqnens locū. Aer vero imi
tatur, ſed non vniformiter. Aqua vero
nec vniformiter nec complerè, ſed ſemi
circulariter. Terra vero in nullo imita-
tur, ſed ſphæricam figuram complet nō
imitando cœlum, ſed recedendo a cœlo
per hoc quod partes ſua grauitate cō-
primuntur ad centrum. Locus ergo na-
turalis, aquæ non eſt tota ſuperficies ter
ræ, ſed ſuperficies aeris, ſcilicet illa quę
magis abundat in qualitatibus conſimi
libus aquæ ſcilicet in frigido & in hu-
mido, & ſuperficies terræ ſibi ſimilis.
Hæc autem eſt tantum in aquilone, vbi
eſt puriſsimus locus aquæ quo ad gene
rationem: in meridie autem non eſt a-
qua, niſi q a illuc fluit ab aquilone. Nec
eſt contra theologos dicentes quòd ter
ra non apparebat in principio: quia tūc
aqua erat in circuitu terræ vaporaliter,
quia nōdum habebat proprium locum
& diſtinctionē. Sicut ergo terra eſt tan-
tum ex parte cooperta aqua, ita nos in
vita iſta ſiue notitia naturali ſiue fide,
tantum ex parte cognoſcimus. Ex parte
1. Cor. 13. enim cognoſcimus & ex parte prophe-
tamus. Vnde ſcientia noſtra eſt imperfe
Iſa. 11. cta ſicut & aquæ figura. Iſa. Repleta eſt
terra ſcientia diuina, & quaſi aquæ ma-
ris operientes, ſcilicet non ex toto, ſed
ex parte. ſed ſcientia beatorū aſsimila-
Iſa. 10. tur igni. Iſa. Erit lumen Iſrael in igne.
Iſrael interpretatur videns Deum, & ſi-
gnificat beatos qui Dei viſione fruun-
tur quorum lumen, i. ſcientia igni aſsi-
milatur, quia eſt velox & vniformis. Ve
lox enim eſt, quia ſine diſcurſu. Non. n.
Aug. (vt dicit Aug.) erunt in patria volubi-
les cogitationes noſtræ ab alijs in alia
euntes atque redeuntes, ſed totam ſcien
tiam noſtram vno ſimul conſpectu vi-
debimus: & ſic non ſolum velox, ſed ėt
vniformis. quia vnico reali medio ſiue
forma omnia cognoſcunt beati quę ad
eorum beatitudinem faciūt, ſcilicet di
uina eſſentia. Scientia autem angelica
naturalis, licet ſit completa, quia om-
nium creaturarū habent plenam noti-
tiam, non tamen vniformis, quia non
per vnam ſpeciem ſiue formam, ſed per
multas cognoſcunt. Vnde dicitur in li-
bro de cauſis, quòd intelligentia eſt ple
na formis, & ideo ſimilis aeri quæ non
vniformiter imitatur cœlum, & ita
nec ipſi ſapientiam habent diuinā, quia
quæ Deus cognoſcit vniformiter ipſi
(vt ita dicam) cognoſcunt multiformi-
ter. Sed ſcientia hominis viatoris eſt vt
dixi, ſimilis aquæ: quia nec perfecta nec
vniformis, ſed varia & multiformis. Il-
li vero qui cœleſtem ſapientiam fugiūt
qua dicunt Deo, Recede a nobis, ſcien-
tiam viarum tuarum nolumus; ſimiles
ſunt terræ, quæ recedendo a cœlo com-
pletā facit ſphærā, quia recedendo a cœ
leſti ſapientia cōpletā quādā accipiunt
nequitiæ figuram, quæ potius eſt tene-
bra quam lumen. Iſa. Ecce tenebrę ope Iſa. 60.
rient terram. Nam ſapientia huius mun 1. Cor. 3
di, ſtultitia eſt apud Deum.

Vita ſolitaria perfectiones per varia Eremi exēpla breuiter conſcribuntur. Cap. LXXI.

SOlitaria & eremitica vita aſsimila-
tur eremo ſiue ſolitudini. Nam ha-
bet quatuor ſpiritualiter quæ habet ere
mus corporaliter.

Primo libertatē, quia ibi feræ ſilue-
ſtres liberius euagantur. Sic etiam ani-
ma a curis & tumultibus ſeculi ſepara-
ta, eſt liberior ad cōtemplandū. Thren.
Sedebit ſolitarius & tacebit, & leuabit Thre, 3.
ſe ſupra ſe. Vnde ibi liberius percipit di
uinas reuelationes, Oſe. Ducā eam in ſo Oſe. 2.
litudinē, & loquar ad cor eius. Ibi ergo
petra Chriſtus animæ oranti, & ſitienti
ſe aperit, & aquam ſapientiæ ſalutaris
vberius infundit. pſ. Interrumpit petrā pſal. 77
in eremo, & adaquauit eos velut in abyſ
ſo multa.

Secundo, quia habet dubietatem vel
deceptibilitatem. Nam propter ſilue-
ſtres feras quę in eremo commorātur,
loca talia a venatoribus frequentātur,
& laquei ibi & retia occultantur. Et ſic
etiam ſolitarii maximè moleſtantur &
tentantur a dęmonibus, qui ſunt vena-
tores animarum diuerſas deceptiones
inuenientes. Et hinc eſt quod diabolus
Chriſtum in deſerto tentauit. Vnde mul
to magis tentat & venatur ibi ſimplices
homines. Eccleſiaſtici: Venatio Leonis
Onagri in eremo. Leo enim eſt diabo-
lus. Onagri vero ſimplices eremitæ.

Tertio habet difficultatem ſiue aſpe
ritatem. Nam talium locorum habita-
tores pluribus laboribus exponuntur,

& nunc

& nunc gelu, nũc frigore cõſtringũtur, nunc æſtu exuritur, nunc rore, nũc prui-
na, nunc niuibus perfunduntur. Sic etiã ſpiritualiter ſolitarii, diuerſorum vitiorum moleſtiis fatigantur: quia quandoque rigeſcunt gelu accidiæ, quandoque ferueſcunt æſtu concupiſcentię. Sed ſi viriliter reſiſtunt, perfundũtur rore gratiæ ſiue conſolationis diuinæ. Vnde Deus quandoque ad horam videtur eis iratus, ſcilicet quando tot vitiorum tẽtationibus commouentur: ſed ſtatim videtur placatus, quia ſcilicet poſt tentationũ victoriam, magnæ dulcedinis cõ-
Sap. 18. ſolationibus perfunduntur, Vnde dicitur. Tetigit autẽ & iuſtos tentatio mortis, & cõmotio facta eſt multitudinis: ſed non diu permanſit ira tua.

Quarto habet tranquillitatem. Nam quamuis talis locus multum habeat afflictionis, multum tamen habet quietis, quia ibi habitantes raro niſi a latronibus moleſtantur. Similiter ſolitarii homines habent ſolum pugnam latronum, ideſt dæmonum. Sunt enim (vt dicit Antonius) a tribus bellis erepti viſus, auditus & locutionis: ſed remanet eis pugna cordis propter dęmones infeſtantes. Et ſic licet hęc vita ex vna parte videatur aſpera, & terribilis, tamen ex partibus multis eſt ſecura & pertranſi-
Deut. 1 ſibilis. Deute. Tranſiuimus per eremum terribilem & ſolitudinem magnam.

Aquilonaris & Auſtralis venti effectus, quorum alteri ſpiritus malus, alteri vero bonus comparatur. Cap. LXXII.

SPiritus malignus aſsimilatur ventus aquilonari.

Primo, quia aquilo eſt ventus frigidus; & hoc habet ex loco ſui exitus. Et ſimiliter ſpiritus malignus eſt frigidus,
Eccl. 43 feruorem mentis extinguẽdo. Eccl. Frigidus ventus aquilo flauit, & gelauit criſtallus ab aqua.

Secundo, quia eſt ventus ſiccus, & hoc ſimiliter habet ex loco exitus ſui: Similiter ſpiritus malignus ſiccus eſt,
Pro. 25 .i. deſiccatiuus, humore deuotionis cõſumendo. Vnde Prouer. Ventus aquilo diſsipat pluuias, ideſt deuotionem la-
Eccl. 43 chrymarum. & Eccleſiaſtici. dicitur, quod ventus aquilo flauit &c. Et poſtea ſequitur quod deuorauit montes & exuret deſertum, & extinguet viride ſicut ignem, ſcilicet deſiccando deuotionis humorem.

Tertio, quia eſt ventus ſubtilis, & hoc habet quia aquilo propter nimiam congelationem minime vaporatur, & ideo non ingroſſatur ex vaporibus humidis. Similiter malignus ſpiritus ſubtilis, ideſt aſtutus eſt in fraudulenter de-
Iſa. 14. cipiendo: & ideo tentatio eius propter ſubtilitatem, & obſcuritatem aſsimilatur fumo, ſecundum illud Iſa. Ab aquilone fumus veniet, & non eſt qui effugiat.

Quarto, quia aquilo eſt ventus vehemens: & hoc quia exit a locis frigidiſſimis, & montibus ſub quibus continetur multus vapor terreus. Eccleſiaſtici:
Eccl. 43 Tempeſtas aquilonis, & congregatio ſpiritus; &c. Similiter malignus ſpiritus, eſt vehemens & violentus crudeliter perſequendo. Iob. Ventus vehemens
Iob. 1. venit a regione deſerti & cõcuſsit qua-
Ezech. 1 tuor angulos domus. Ezec. Ventus turbinis veniebat ab aquilone.

Notandum, quòd ſpiritus malignus & Spiritusſanctus contrario modo operantur. Ille quidem in hominibus peccatoribus, & hic in iuſtis: ſicut accidit de vento aquilonari & auſtrali. Nam auſter congregat & inſpiſſat vapores in nubes & rorem, eo quòd aperit propter caliditatem ſuam, & etiam congregat propter ſuam tortuoſitatem. Sed aquilo econtrario diſsipat & diſpergit omne vaporem. In Corintho tamen contingit oppoſitum ſcilicet quòd aquilo inducit ibi vapores, & auſter diſsipat: quod eſt, quia illa ciuitas habet ad auſtrum terram arenoſam, & deſertam, cuius ſiccitate minimus vapor reſoluitur, econtra habet ad aquilonem paludes & Maria ex quibus ventus aquilo ingroſſatur, & accipit tortuoſitatem, & generat ibi pluuias & alios vapores. Similiter in mentibus Sãctorum, auſter ideſt Spi-
Abac. 3. ritusſanctus, de quo dicitur Abac. Deus ab auſtro veniet: inducit ſiue congregat nubes & vapores, ideſt ſanctas cogitationes & affectiones quas aquilo ideſt malignus ſpiritus diſsipare, & diſpergere conatur. Sed in peccatoribus econtra diabolus tanquam aquilo in Corintho inducit & congregat vapores, ideſt malas & terrenas vel carnales affectiones: Sed auſter, ideſt Spiritusſanctus eas diſsipat, & diſpergit, dum ad

paritatem reducendo malas affectiones ab eis repellit. Et propterea aquilonem odiens, & auſtrum, diligens ſponſa in canticis dicit: Surge aquilo, & veni auſter, perflaortum meum, & flueut aromata illius.

Cant. 4 Item malignus ſpiritus quandoque vt deuotos, & ſpirituales viros decipiat, transfigurat ſe in angelum lucis: & tunc eius ſimulatio eſt ſimilis ſpeluncæ, quia ſpelunca ex parte lucis habet introitum latum, ſed terminum arctum. Vnde locus lucidus eſt in ingreſſu, obſcurus in progreſſu, ſed arctus & hiſpidus in egreſſu, ſi tamen inueniatur
Dam. egreſſus, vt dicit Damaſce. Sic etiam quandoque diabolus apparens in forma boni angeli (vt dicit Beda) in principio dat ſplendorem, & ſtuporẽ; in progreſſu dat timorem, ſed in exitu dimit-
Pſal. 9. tit errorẽ. Et propterea dicit pſalmus, quòd inſidiatur quaſi leo in ſpelunca ſua.

Quamplurimi ignis ac nubis, omniumq́ ventorum effectus & ortus, quibus pulcherrimis ſimilitudinibus, Dei ſpiritus comparatur. Cap. LXXIII.

Act. 2. Spirituſſanctus aſsimilatur igni. Act. Apparuerunt illis diſpartitæ linguæ tanquam ignis, ſeditque ſupra ſingulos eorum Spirituſſanctus.

Primo, propter gratiam, ſcilicet donorum: habet enim ignis vij. virtutes deſignantes ſeptiformem gratiam ſeptem donorum Spirituſſancti. Nam Spirituſſanctus ad modum ignis alta humiliat per donum timoris, emollit dura per donum pietatis, illuminat obſcura per ſcientiam, reſtringit fluida per conſilium, conſolidat mollia per fortitudinem, clarificat metalla tollendo rubiginem, per donum intellectus ſurſum tendit, per donum ſapientiæ altiſsima comprehendit.

Secundo aſsimilatur Spirituſſanctus igni propter excellentiam. Ignis enim excedit omnia elementa in tribus, ſcilicet in ſpecie, in ordine, & virtute. In ſpecie quidem, ideſt in pulchritudine ratione lucis in aſpectu. In ordine ratione ſublimitatis in ſitu. In virtute ratione vigoris in actu. Similiter Spirituſſanctus in his omnia excedit. Pri-
Iob. 27 mo in pulchritudine lucis. Iob. Spiritus eius ornauit cœlos. Ornamentum enim cœlorum, eſt pulchritudo lucis.
pſal. Expandit ignem vt luceret eis Pſal. 41
per noctem. Item in altitudine origi- Thre. 1.
nis. Thren. De excelſo miſit ignem in oſſibus meis, & erudiuit me. Item in multi-
tudine virtutis. pſ. Spiritu oris eius om- Pſal. 32
nis virtus eorũ. Heb. Deus noſter ignis Heb. 12
conſumens eſt.

Tertio, propter violentiam. Nam ignis ex violentia ſua habet alta inclinare: grauia eleuare, & fluida coadunare. Et hæc tria facit Spirituſſanctus, quia inclinat excelſos ad humilitatem, eleuat infimos per ſupernorum auiditatem, coadunat inuicem diuiſos per morum vniformitatem.

Quarto, propter munificentiam. Eſt enim munificus, & vt ita dicam, liberalis, communicando ſe & ſua. Nam communicat ſuam formam, ideſt igneitatem: & ſic Spirituſſanctus per gratiam quodammodo communicat ſuam deitatem. Nam qui ſpiritu Dei aguntur? hi filii Dei ſunt. ſicut dicitur Ro- Ro. 8.
man. Item communicat ſuam potentiam, ideſt caliditatem quæ eſt eius virtus actiua. Et ſic Spirituſſanctus ſuam charitatem, per quam operatur
magna. Apoſtolus: Charitas Dei dif- Rom. 5
fuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritumſanctum qui datus eſt nobis. Item communicat ſuam efficaciam, ideſt operationem quæ multiplex eſt. Et ſic Spirituſſanctus communicat ſuas operationes quæ multæ ſunt ſecundum diuerſas gratias gratis datas. Nam alii datur per ſpiritum ſermo ſapien-
tiæ &c. vt dicitur Corinth. Et poſteà 1. Cor.
ſubditur, quòd hæc omnia operatur v- 12.
nus atque idem ſpiritus. Et Spirituſſancti operationes aſsimilantur operationibus ignis. Nam ignis habet alterare, ſcilicet calefaciendo, deſiccando & denigrando, & multis aliis modis tranſmutando per ſuam virtutem actiuam. Et ſimiliter Spirituſſanctus in diuerſas qualitates ſiue virtutes eos in quos venit, alterat & tranſmutat. vnde dictum
fuit Sauli: Inſiliet in te ſpiritus Domi- 1. Reg.
ni, & prophetabis, mutaberiſque in vi- 10.
rum alterum.

Secundo, ignis habet renouare. Eſt Dio. de
enim ignis (vt dicit Dio.) ſui renoua- cœl. hie
tiuus in materia, ſcilicet aliena ſe generando

nerando, vt per nouas generationes ſeipſum extra ſphæram ſuam conſeruet. Nam extra ſphæram ſuam ignis ſe renouando, melius cuſtodit & conſeruat naturam ſuam in materia aliena quàm faceret ibi in materia propria, quia materia groſſa tardius euellitur per actionem contrarii. Sic Spiritusſanctus quàmuis in ſphæra ſua; ideſt in natura ſua propria non remouetur vel immutetur, tamen in nobis exiſtens quodammodo renouatur per nouos effectus gratiæ quos efficit in quibus operatur. Vnde propheta petebat dicens: Spiritum

Pſ. 50.
rectum innoua in viſceribus meis. &

Eze. 36.
Ezec. Ecce dabo vobis cor nouum &c.

Pſ. 103.
Ipſe ergo renouari dicitur, dū nos per ipſius gratiam innouamur. pſal. Emitte ſpiritum tuum & creabuntur, & renouabis faciem terræ.

Tertio, ignis habet augmentari. Di-

Dio.
cit enim Dionyſius, quòd ignis eſt latenter augmentatiuus ſui ipſius. & alia translatio dicit, creſcens a ſeipſo, ideſt a propria virtute actiua; non quòd in ipſo ſit materia ſui crementi, & ideo non creſcit niſi addito combuſtibili. Et ſimiliter Spiritusſanctus, quamquam ex ſe naturam non habeat vt creſcat vel minuatur, tamen in nobis creſcere dicitur, quia creſcere nos

Luc. 1.
facit in gratia. Vnde dicitur de Ioanne Baptiſta, quòd puer creſcebat & confortabatur ſpiritu. Sic etiam multiplicari dicitur: quia in nobis ſua do-

Sap. 7.
na multiplicat. Vnde Sap. dicitur ſpiritus multiplex. Et Helias duplicem ſpiritum, ideſt duplex donum, ſiue duplicem gratiam dicitur habuiſſe, ſcilicet ad prophetandum, & miracula faciendum.

4. Reg. 10.
Quarto, ignis habet ſegregare. Vnde Dionyſius dicit, quòd ignis eſt diſcretiuus. Segregat enim ignis & diſcernit in metallis purum ab impuro & groſſum a ſubtili, vt plumbum ab argento. Aſſumit enim ſubtilia ſimilia ſibi, & reiicit groſſiora propter quod dicitur congregare homogenia ſibi. Vnde patet, quòd ignis habet congregare, & ſegregare. Habet enim congregare ſimilia, & diſſimilia diſgregare. Vtraque autem operatio attribuitur Spirituiſancto: ſegregat enim ab aliis illos quos ſibi elegit ad aliquod

Act. 13.
ſpeciale. Vnde dixit Spiritusſanctus: Segregate mihi Paulum, & Barnabam in opus miniſterii ad quod aſſumpſi eos. Item ei attribuitur bonorum con-

Eccl. 43.
gregatio. Eccleſiaſtici: Tempeſtas aquilonis & congregatio ſpiritus. Tempeſtas enim aquilonis, eſt congregatio ſuperborum: quia eſt congregatio il-

Iſa. 14.
lius, de quo dixit Iſa. Sedebam in monte teſtamenti in lateribus aquilonis, ſcilicet diaboli: ſed congregatio ſpiritus, eſt congregatio humilium.

Quinto, ignis habet penetrare. Vnde Dionyſius dicit, quòd ignis eſt acutè pergens. Illud enim quod eſt acutum, pergit penetrando. Ipſe enim Spiritusſanctus amor eſt. Amor autem facit penetrare amantem ad intima amati, & eius ſecreta perſcrutari. Vnde Apoſto-

1. Cor. 2.
lus dicit, quòd Spiritusſanctus omnia ſcrutatur etiam profunda Dei. Et ideo etiam mentes diligentium Deum perducit ad ſecretorum Dei contemplationem. Notandum etiam, quòd ignis acute pergit in quantum eſt in materia aliena, quam ſucceſſiue conuertit, & ideo conuertendo quamlibet partem

Ariſto. 3. cœl.
poſt partem ſemper in acutum vadit. Si enim ſimul conuerteret, moueretur in rotundum, vel in latum. Vnde philoſophus negat ignem eſſe acutorum angulorum, ſicut quidam poſuerunt: quia non dant elementis ſecundum naturam aliquam figuram, niſi forte rotundam: quod intelligitur de elementis ſecundum quod ſtatuuntur in propriis ſphæris ſuis, & intelligit etiam quòd ignis non habet angulos permanentes: quod quidem verum eſt, quia ſemper variantur. Sicque Spiritusſanctus mentem hominis non ſtatim totaliter perficit, ſed paulatim

Greg.
proficere facit. Vnde Gregor. dicit, quod nemo repente fit ſummus, ſcilicet in bona conuerſatione a minimis quis inchoat, vt ad maiora perueniat. Ideo quanto plus homo per ſpiritum proficit, tanto ab exterioribus amplius ſe reſtringit ſicut accidit de cælo quòd acutæ figuræ exiſtit, quia ſemper verſus cuſpidem ſtrictius fit.

Sexto ignis habet ſe aliis incorporare, ſiue alia ſibi vnire, quaſi, vt ita dicā, ſicut materia vnitur formæ, ſicut patet in ferro ignito, & carbone inflammato: in quibus ignis ſecundum omnes partes ſuas ſic partibus carbonis ſiue

ferri coniungitur, quod inter vnius,&
alterius ſubſtantiam ſenſibilis diferen-
tia non habetur. Vnde & corpora talia
Atiſto. dicūtur eſſe ignis materia, vt idē dicit
met. 4. Phil. Quia Spirituſſanctus quos per ſuā
gratiam ad ſe trahit, ſecum quodam-
modo vnum facit. Vnde dicitur quod
qui adhæret Deo, vnus ſpiritus eſt
1.Cor.6 cum eo.

Septimo ignis habet eleuare. Vnde
Dionyſius dicit, quod ignis eſt ſurſum
ferens, ſcilicet alia: & hoc in quātum co
Dio. de git alia in quibus habet victoriā, ſequi
cęl.hie. motum ſuum, quia ſicut participant de
forma eius, ita & de motu. Sic etiam
Spirituſſanctus quibus formam ſuę gra
tiæ tribuit, leuat & poſt ſe trahit, Eze.
Eze. 1. Quocunque ibat ſpiritus, illuc eunte ſpi
ritu, & rotę pariter leuabantur ſequen-
tes. Spiritus enim vitę erat in rotis cum
euntibus ibant, & cum ſtantibus ſtabāt,
& cum eleuatis a terra pariter eleuabā
tur, & rotę ſequentes eum, quia ſcilicet
ſpiritus vitæ erat in rotis. Vbi attende
quod Spirituſſanctus facit ire proficiē
do, ſtare perſeuerando. & eleuari a ter-
ra, cęleſtia contemplando, vel terrena
contemnendo.

Itē Spirituſſanct⁹ aſsimilat nubi. Pri
mo, quia nubes a terra vel mari eleuan
3. Reg. tur. Reg. Ecce nubecula parua aſcēdebat
18. de mari. Quia ſcilicet ſpirituſſanctus
quos replet, eleuat a terrenis per ipſo-
rum terrenorum contemptum. Ezec.
Eze.8. Eleuauit me ſpiritus inter cœlum, &
terram.

Secundo, quia ex nube refrigerium
pręſtatur: quia ſcilicet Spirituſſanctus
refrigerat etiam incentiua vitiorum.
Vnde angelus dixit virginis Marię: Spi
Luc. 1. rituſſanctus ſuperueniet in te & virtus Al
tiſsimi obumbrabit tibi, ideſt te ab om
Mat. 27 ni ęſtu vitiorum refrigerabit. Mathe.
Nubes lucida obumbrat eos.

Tertio, quia ex nube pluuia genera-
Eccl. 35 tur. Eccl. Quaſi nubes pluuię in tempo-
re ſiccitatis. Quia ſcilicet Spirituſſanct⁹
reſoluit animam in abūdātiam lachry
marum ſiue in compūctione ſiue in ora
Rom.8. tione. Vnde dicit Apoſto. quod ſpiri-
tus poſtulat pro nobis, ideſt poſtu-
lare nos facit gemitibus inenarra-
bilibus.

Item Spirituſſanctus aſsimilatur vē-
to Primo quia vētus habet originē oc
Io. 3. cultā: Et iſta ſimilitudo tāgitur Io. vbi
dominus dixit Nicodemo: Spiritus vbi
vult ſpirat, & vocem eius audis, ſed nō
ſcis vnde veniat, aut quo vadat. Sic eſt
omnis qui natus eſt ex ſpū. Quod Chry
ſoſtomus exponit de vēto, q etiam in
Pſal. dicitur ſpiritus procellarum. Et pſal. 10.
tangit dominus primo eius poteſtatē,
quia vbi vult ſpirat. ideſt ventus quo
vult flat. Et ſi dicas ventus non habet
voluntatem: Dicendum eſt, quòd vo-
luntas ſumitur pro appetitu naturali, q
nihil aliud eſt quàm inclinatio natu-
ralis. de qua dicitur Iob. Qui creauit Iob. 38.
pondus ventis.

Secundo tāgitur venti indiciū: quia
vocem eius audis, ideſt ſonitum eius
ex percuſsione ad aliquod corpus. Sic pſal. 76
enim dicitur in pſal. Vox tonitrui
tui in rota.

Tertio ponit vēti originem quæ oc-
culta eſt: quia nō ſcis vnde veniat, aut
quo vadat. Sed diceret aliquis, vtique
ſcitur vnde veniat aut quo vadat. Nam
auſter venit a meridie, & vadit ad aqui
lonem, Boreas vero ventus venit a cō-
trario ab aquilone, & vadit ad meri-
diem. Reſponderi poteſt, quod princi-
pium venti poteſt ſciri dupliciter. Vno
modo in generali, eo modo ſcitur quod
auſter venit a meridie, & vadit ad aqui
lonem. Alio modo in ſpeciali, & hoc
modo ne ſcitur vnde veniat, ideſt a qua
plaga determinate incipiat, & quo va-
dat, ideſt ad quam plagam determinate
terminetur. Sic eſt omnis qui natus eſt
ex ſpiritu. Quaſi dicat, ſi ventus qui
eſt corporeus habet ſic occultam origi
nem, & proceſſum vt ſciri non poſsit,
vnde veniat aut quo vadat: multo ma-
gis eſt occulta origo, & proceſſus rege-
nerationis ſpiritualis, & adhuc multo
amplius origo & proceſſus ipſius Spiri
tuſſanctus.

Secūdo, quia ventus habet impulſio
nem inquietam, eſt enim ventus mobi-
lis, & totus inquietus. Quod quidem ſpi
rituiſancto competit per effectū in quā
tum mouet ad bonum, & non permit- Iſa. 7.
tit nos quieſcere per ocium. Iſa. Com-
motum eſt cor eius, & populi eius ſicut
ligna ſiluarum ante faciem venti. Gre. Greg.
Mentem quam Spirituſſanctus replet in
amaritudinem temporalium, & de-
lectationem ęternorum commouet.
Et notandum, quòd ad modum venti
Spirituſſanctus multipliciter commo-
uet.

uet. Nam ad modum venti, mare ideſt
cor peccatoris perturbat ad pœniten-
tiam delictorum : aerem condenſat
ideſt peccatorem ad ſe reſtringit & re-
ſoluit in pluuiam ideſt in abundanciam
lachrimarum: ignē ideſt amantem inflā
mat per deſideriū ęternorū Mōtes ideſt
ſuperbos concutit, & aperit per deie-
ctionem,& humiliationē ipſorū.poros
corporis aperit exterius calorem euapo
rādo educit quia oculos mētis aperit,&
calorē ideſt amorem charitatis extra-
hit ideſt extra propalari facit ad obſe-
quium proximorum. Et nota quod Sa-
Sap.7. pientię ſpiritus eſſe dicitur mobilis, &
ſtabilis. Quia videlicet ſpiritusſanctus
cōmouet ad benè operandum, & etiam
ſtabilitat ad perſeuerādū:vel facit mo-
bilem ad bonū, & ſtabilem contra ma
lum.

Tertio, quia ventus habet operatio
nē fructuoſam:Sunt enim diuerſi venti
ſcilicet in vniuerſo xij. Quorum qui-
libet habet aliquid vtilitatis facere
in mūdo propter quod de theſauris di
uinæ prouidentiæ exire vel produci di
cuntur;ſecundum illud pſ. Qui produ-
pſ.134. cit ventos de theſauris ſuis. Vnde poſ-
ſunt.xij.vētis fructus ſpiritusſancti quos
eſſe facit in nobis, congruè adaptari.
Nam licet ſpiritusſanctus vnus ſit in ſe,
eſt tamen multiplex in effectu. Vn-
de & Sapient. dicitur Spiritus multi-
Sap.7. plex. Adaptantur ergo fructus ſpiri-
tus ventis.

Aristo. mete. Primo in generali quo ad numerum.
Sunt enim venti in numero .xij.ſecūdū
Philoſophorū doctrinā. Licet enim ſa-
cra ſcriptura quatuor tantū vētos cęli
nominet & ponat. In quatuor vētis cęli
Zach.4. diſperſi vos dicit dominus Et iterū Da
niel & Zach.& Apoc.quatuor vēti tātū
Da 4.8. ſimpliciter nominantur qui ſcilicet ſūt
Zach. 6 principales a quatuor mūdi partibus ve
Apoc.8 niētes,quę ſūt Oriēs,Occidēs,Meridies
& Septētrio.Et ſumūtur prout tradunt
Philoſophi ſecundum coniungationē
quatuor qualitatum : Tamen quilibet
quatuor ventorum principalium duos
alios habet ventos, hincinde collatera
les. Nam ſubſolanus qui eſt principalis
veniens ab Oriēte habet a dextris vētū
q dicitur vulturnus, & a ſiniſtris eurū.
Auſter vero qui eſt principalis a meri-
die habet a dextris africū & a ſiniſtris
notū Aquilo vero qui eſt principalis a
Septētrione habet a dextris corū,& a ſi
niſtris boreā:Fauonius vero ab occidēte
habet zephirū a dextris,& a ſiniſtris cir
ciū:& ſic ſunt vēti in vniuerſo.xij.quo-
rum numerū quidā ſecundū numerū ſi-
gnorum cœli ſiue domorū.xij.accipiūt
Dicit enim Ariſto. quod aſtronomia altera Arist.2.
pars eſt phyſicæ & Pto.dicit quod oportet phi.
in huiuſmodi cōſideratione cęli phyſi- Pto.
cum eſſe. Domus autē cęli.xij.hoc mo-
do ſumūtur,quia planeta dicitur ſignū
aſcendens ſeu emergens ab oriēte ſuper
orizontem. Inter quod & quartū quod
eſt in angulo,ſub medio terrę,oppoſitū
medio cœli,ſunt duo ſcilicet ſecundum
& tertium. Similiter inter illud quartū
& ſignum occidens quod opponitur a-
ſcēdenti ſunt duo, ſcilicet quintū & ſex
tū. Eodem modo inter ſeptimū & illud
quod eſt in medio cęli ſuper terrā quod
eſt ab aſcendente ſunt duo, ſcilicet vn
decimū & duodecimum. Hæc.n. ſigna
ſecundum Ptholomeum cauſalitatem
habeant ſuper omnia quæ oriuntur in
mundo, tamen præcipuè cauſant ven-
tos, & in nullo ita cito depræhenditur
motus cœli,ſicut in ventis. Et ita patet
quòd hæc ſigna vel domus ita ſunt di
ſpoſitę ſicut venti. Aliqui tamen ſunt
qui numerum vētorū accipiunt ſecun-
dum diuerſos ortus, & occaſus ſolis.
Fit enim ortus æquinoctialis, vt cum
Sol,eſt in ariete,& libra: quod hic facit in
vere ſubſolanum. Item contra hūc ſunt
duo,ortus ſcilicet,duo ſolſticiales, &
ſic ſunt ab Oriente(vt dictum eſt)tres,
Oppoſita ratione ſunt ab occidēte alij
tres. A ſeptentrione vero ſunt tres ſe-
cundum,medium,& extrema,quia aqui
lo eſt medius,collaterales vero boreas
& circius: vel ſe. undū alios medius eſt
ſeptētrio, collaterales vero aquilo, quod
circius ſimiliter eſt à meridie. Sed Se-
Sen. neca,& Varro ſumunt.xij.ventos ſecun
dum xij.circulos quibus reſpondent to
tidem diſcrimina in aere. Nam duo co
luri ęquinoctiales cū duobus tropicis
cum ſint quinque, interſecantur ab ori
zonte,& ſic intercepti faciunt decem
partes ſcilicet quinq; ab occidente. Me
ridianus vero circulus duas partes
adijcit dum ſimiliter in duo ſecatur,&
ita ſunt.xij. Et ſimiliter ipſi venti. Et
licet in hac deſcriptione. Seneca,& Var
ro conueniant,differunt tamen in mo-
do ponēdi circulos, & ſectiones eorū.

Sed quicquid ſit de eis, omnes tamen communiter aſſerunt xij. eſſe ventos, & in eodem etiam numero ſcilicet duodenario. Apoſt. fructus ſpiritus commemorat dicens: Fructus autem ſpiritus eſt charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, benignitas, bonitas, manſuetudo, fides, modeſtia, continẽtia, caſtitas. (Gal.)

Secundo, magis in ſpirituali poſſunt prędicti venti fructibus ſpiritus adaptari ſecundum proprietates aliquas ſingulorũ. Nam ſubſolanus qui eſt principalis, ab Oriente veniens, & ſubſolanus nominatur, quia naſcitur ſub radijs ſolis, competit primo fructui ſpiritusſancti, ſcilicet charitati. Quaſi enim radius qui à Sole, & eius luce emittitur, ſpiritus eſt qui ex patre filioque procedit, ſub quo, & à quo charitas in nobis exoritur. Ro. Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, per ſpiritumſanctum qui datus eſt nobis. (Rom. 5.) Hic tamen ſubſolanus ventus, quamuis à calidiſſima venit regione, temperatus tamen ad nos pertingit. Ita ſimiliter quamuis charitas à ſpiritusſancto procedit, q. eſt amor increatus, & immẽſus, tamẽ ipſa quę nobis infunditur qualitas quædã eſt creata, & limitata, licèt quamdiu ſumus in via, ſemp poſſit augeri charitas itẽſiue.

Secundus autem ventus à dextris ſubſolani, qui dicitur vulturnus eo q al te tonat. Vnde Lucretius poeta: Altitonans vulturnus, & auſter fulmine pollens. (Lucre.) competit caſtitati quæ ardua eſt ad ſeruandum, quia in carne pręter carnem viuere angelicum eſt, non humanum. Hic ventus habet deſiccare aeris humorem: quia caſtitas conſtringit humorem, ideſt lubricitatem carnalis concupiſcentię.

Tertius ventus à ſiniſtris ſubſolani, qui dicitur eurus, quaſi ab eo. ruens, ſcilicet ab Oriente, competit fidei quæ à Chriſto introducta eſt, qui viſitauit nos oriens ex alto. De quo dicitur Zacha. Ecce vir, oriens nomen eius. (Zac. 6.) Iſte etiam ventus generat nubes quę lumen ſolis obumbrant: quia per ipſam fidem non omnino claram, & apertam, ſed vmbraticam, & obſcuram de Deo cognitionẽ habemus.

Quartus ventus ſcilicet principalis veniens ab Occidente, dicitur fauonius eo quod faueat eis, quæ naſcuntur in terra, & foueat ea: & hoc competit continentię; qua caro noſtra de terra ſumpta fouetur, & conſeruatur in mundiciam, & ſanctitatem. Hic etiam ventus facit nubila; ſed in India ſerena. Similiter continentia quamuis carnem mortalem, quæ per mortem occidit, reſtringendo vel refrenando quaſi pertubet; tamen animæ ſerenitatem tribuit.

Quintus ventus à dextris fauonij verſus meridiẽ, qui dicitur Zephyrus; quia ſcilicet flores, & germina, eius flatu viuificantur. Zei enim idem eſt quod vita, & Zoe viuere: competit gaudio quod vitam conſeruat, & prolongat, ſicut ecõtrario à triſtitia feſtinat mors. Item iſte ventus producit flores, quia ſcilicet animus gaudens, ætatem floridam facit, vt dicitur Prouer. (Pro. 17.)

Sextus ventus qui eſt à ſiniſtris fauonij verſus aquilonem dicitur circius, eo q corò ſit coniunctus. Hoc competit patientię, per quam homo in regno cœlorum choro angelorum iungetur. Math. (Mat. 5.) Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Vnde dixit Abbas Effrem: (Abb.) Patiẽs homo conſortium merebitur angelorum. Sub hoc vento fiunt pluuiæ, & fulgura, & tonitrua. Vnde iſte vẽtus purgat pluẽdo, illuſtra fulgurando; terret, excitat tonãdo: quę omnia tribulatio facit animæ ſi ſit patienter portata, quia videlicet eam purgat, & illuminat, & excitat ad terrorem.

Septimus ventus principalis à meridie veniens, dicitur auſter: quia ſcilicet aquas haurit. Et hoc competit bonitati, quæ ſcilicet aquas gratiarum, quas à Deo hauſit, alijs abundanter communicat, & effundit. Nam bonum (ſecundũ Diony.) eſt diffuſiuum ſui. (Dio. de ſum. bo.) Vnde auſter gignit flumina, & pbet pluuias largas.

Octauus ventus qui eſt à dextris verſus Orientem, dicitur aphricus, ſcilicet eo quod frequẽter in Aphrica initium accipit flandi. Hoc competit benignitati. Nam hic vẽtus eſt calidus, & eſt à dextris auſtri. In calore igitur deſignatur amor. in dextris vero amoris rectitudo figuratur. Vnde ſignat aphricus rectum amorem erga proximum: & talis amor eſt, qui benignum facit. Dicitur.n. benignus, qui eſt bene ignitus, ſcilicet bono igne amoris ad bene faciẽdũ proximo.

Nonus ventus qui procedit à ſiniſtris auſtri verſus Occidẽtẽ, dicitur nothus,

qui

qui licèt ſit temperans, tamen aliquan-
do peſtilentias inducit. Et hoc compe-
tit manſuetudini, cuius ſcilicet, eſt iras
temperare refrenare, & cohibere. Nihi-
lominus tamen aliquando manſuetus
prælatus zelo iuſtitię coactus percuſ-
ſiones, & correptiones exercet cum di-
gna ſeueritate. vnde Moyſes, qui erat
mitiſsimus, propter peccatum populi,
qui vitulum adorauerat zelo iuſtitiæ ac
cenſus occidit vna die xxiij. millia de
Ex. 32. populo.

Decimus ventus, qui eſt principalis
veniens à ſeptentrione, vocatur aquilo,
quia ſcilicet ligat aquas, & ſtringit. Et
hoc competit lõganimitati, ideſt perſe
uerãtiæ, quę ligata, & cõfirmatas tenet
aquas gratiarum, & virtutũ in anima.

Vndecimus ventus, qui eſt à dextris
aquilonis, dicitur corus, qui circulum
ventorum quaſi claudit, & ad ſe trahit.
Hoc ergo competit paci, quæ omnes
per appetitum ſui trahit ad ſe, quia om-
Aug. 19. de ci. nia pacem exoptant. Vt dicit Auguſt.
Et Dionyſius. Hæc etiam velut finis
Dio. 9. de di. no. claudit circulum omnium virtutum, &
affectionum animæ. Vnde pſal. Poſuit
fines tuos pacem. Hic etiam ventus in-
Pſal. frigidat: quia pax iracũdiæ accenſiones
reprimit, & ita cordi refrigeriũ tribuit.

Duodecimus ventus, qui procedit à
ſiniſtris aquilonis, dicitur boreas, quia
procedit ab hyperboreis montibus. Et
hoc competit modeſtiæ: hic enim ge-
nerat niuem quę candorem pulchritu-
dinis habet, ſecundum illud Eccl. Pul-
Eccl. 43 chritudine decoris eius admirabitur
oculus, per modeſtiam exteriorum
motuum hominum, conuerſatio reddi-
tur pulchra, & grata oculis intuen-
tium, ſcilicet quando aliquis exterio-
res mores ſuos ſine motu ordinat, &
moderatur ſecundum congruentiam
ſuam, & negociorum, & locorum, & alia
Amb. 1. de off. rum perſonarum. Vnde Ambroſius, di-
cit: Hæc eſt pulchritudo viuendi, bene
congruentia vnicuique ſexui, & perſo-
nę reddere, hic ordo geſtorum opti-
mus, hic ornatus ad omnem actionem
accomodatus. Sunt tamen quidam phi-
loſophi qui ordinem iſtorum vento-
rum aliter aſsignant. Dicunt enim, quòd
fauonius qui eſt principalis ad Occidẽ
tem, habet à dextris Zephyrum, qui ſe-
cundum eos eſt idem quod aphricus: à
ſiniſtris vero habet corum. Item auſter
qui eſt principalis à meridie, & ſecundũ
eos idem eſt quod nothus, habet à dex-
tris euro auſtrum, & à ſiniſtris auſtrum
aphricum, qui ſic dicitur eo, quòd con-
iunctus ſit auſtro & aphrico.

Item à ſeptentrione eſt ventus princi
palis qui vocatur ſeptentrionalis, ha-
bens à dextris aquilonem, & a ſiniſtris
circium, qui etiam dicitur boreas. In
ventis autem qui veniunt ab Oriẽte, nõ
differunt à primis. Sed hęc differentia
parum vel nihil refert quantum ad mo
ralem doctrinam ſiue ſimilitudinem
quam ex eis principaliter quęrimus, &
generaliter intendimus de omnibus in
hoc libro. Quia vero in ſacra ſcriptura
ſæpius ſpiritusſanctus (ſecundum expo
ſitionem doctorum) aſsimilatur auſtra
li vento quàm alijs ventis prædictis; ſi
cut econtrario malignus ſpiritus prin
cipaliter aquiloni, vt patuit in præce-
denti capitulo: Eſt notandum, quod iſta
ſimilitudo eſt congrua propter tres qua
litates quas habet ventus auſtralis.

Prima eſt, quia ventus eſt calidus: &
hoc non habet ex natura ſua, cum om-
nis ventus ſit ex vapore terreo, & frigi-
do, ſed habet caliditatem ex loco exi-
tus ſui, quia procedit de locis calidis.
Et hoc competit ſpiritui ſancto in quan
tum mentem accendit ad amorem cœle
ſtis premij. Vnde Iob. Nũquid veſtimen Iob. 37.
ta tua calida ſunt cum perflata fuerit
terra auſtro. Veſtimẽta .n. calida animę,
ſunt eis affectiones feruentes ab auſtro,
ideſt ſpiritu ſancto inflammante.

Secunda, quia eſt ventus turbidus,
quia ſcilicet aerem facit turbidum, &
nubiloſum. Et hoc competit ſpiritui-
ſancto in quantum mentẽ perturbat in
cognitione defectus proprii ſiue pecca-
ti ſui. Zach. Dominus Deus in tuba ca- Zach. 9.
net, & vadet in turbine auſtri. Tunc ſpi-
ritusſanctus canit tuba in corde homi-
nis, quando immittit ei timorem iudicij:
quia dominus in iuſſu, & in voce archa-
geli, & in tuba Dei deſcendet de cęlo,
.ſ. veniẽs ad iudicium, ut dicit Apoſt. 1. Theſ
Sed tũc in turbine vadit, quando mẽtẽ 4.
ipſam timore cõcuſſam, perturbat ad pę
nitẽtiã, & ad cõſideratiõnẽ peccati ſui.

Tertia eſt, quia eſt nubiloſus ſiue plu
uioſus, licet .n. vapor hui9 vẽti in locis
calidis vñ orit, nõ ſit multũ humid9 cũ
ibi ꝓpter ſiccitatẽ nimiã ſit humiditas
modica, poſtea tamen paulatim appro-
pinquan-

pinquando ad aquilonem fit humidus, eo quòd ſuo calore aperiendo humidū inuentum ſibi attrahit, & ideo etiā ſemper creſcit & fit nubiloſus & diluuioſus. Et hoc competit Spirituiſancto in quantum facit flere & lachrymari ex conſideratione præſentis exilii. Pſal. Conuerte pſ. 125. domine captiuitatem noſtram ſicut torrens in auſtro, Gloſa. quando flat calidus ventus auſtri, ſoluuntur glacies, & fluunt torrentes. Similiter aſpirante Spirituſancto ſoluuntur mentes frigidæ & implentur oculi aquis, & fluxibus lachrymarum.

Anni partibus in quibus hominis vita corporalis variabilis efficitur pluribus exēplis hominis ſtatus in ſpirituali vita aſſimilatur. Cap. LXXIIII.

STatus hominis in vita ſpirituali diſtinguitur ad modum anni: Annus enim principaliter diſtinguitur p quatuor tempora. Habet enim hyemem in quo eſt frigoris aſperitas, & ver in quo eſt pullulationis arborum nouitas, æſtatem in qua ſolis caliditas, Autumnum in quo fructuum maturitas. Igitur per hyemem accipitur aſperitas tribulationis, per ver nouitas conuerſionis, per æſtatem feruor dilectionis, per autumnū maturitas perfectionis.

Primo igitur per hyemem repræſentatur ſtatus tribulationis, per quam incipit homo a malis reſipiſcere & ad bona diſponi. Et iſta ſimilitudo patet quadrupliciter.

Primo, quia in hyeme fit in homine augmētatio, phlegmatici humoris. Humor autem phlegmaticus eſt frigidus, & humidus: quia videlicet in tribulatione refrigeſcit ardor carnalium deſideriorum, & abundat fletus, & humor lachrymarum.

Secundo, quia tempore hyemis varia eſt habitudo humanæ complexionis, q̄a ſcilicet in hoc tempore melius ſe habēt colerici, peius phlegmatici, melius iuuenes, peius decrepiti. Vnde in tali tēpore proxima eſt infirmitas quæ fit ex phlegmate, vt febris quotidiana, minus autē illa quæ ex colera vt tertiana. Iuuenes & colerici calidi ſunt & ſicci, phlegmatici & decrepiti frigidi ſūt & humidi. Qui autē adhuc peccata ſua deflent nec tamen adhuc vllo amore cęleſti feruent, iſti ſunt vt phlegmatici: qui tempore hyemis, ideſt tribulationis ſiue tētationis corruptioni mentis faciliter ſubiacent. Sed illi qui ſpiritu feruent & carnis humore carent, iſti tempore tribulationis vel tentationis ſimiles iuuenibus, & colericis melius ſe habent. proxima autem eſt infirmitas, quæ prouenit ex phlegmate, i. ex propria mentis corruptione. Ex propria enim mentis corruptione prouenit continuus ardor carnis quaſi ex corruptione phlegmatis quotidiana febris.

Tertio, quia in hoc tempore neceſſaria eſt diſcretio cibationis, quia in hyeme vtendum eſt calidis & ſiccis, vt ſcilicet amore æternorum tempore tribulationis ſint opera ſancti ſpiritus ardore ſuccenſa, & ab humore deſideriorum carnalium pœnitus arefacta.

Quarto, quia in hoc tempore eſt intēſio frigoris, quod accidit ex ſolis nimia remotione: tunc enim Capricornū ſol intrat, quod dicitur eſſe inferius ſignum. Notemus ergo animal, vnde ſignum hoc nomen accepit, quia Capra ſimilitudinem delinquentium tenet, q̄a ex conſuetudine peccandi peccator, vt capra fœtet quę tamen in altis rupibus paſcitur, dum peccator verbis, & exemplis ſublimium virorum delectatur. In hoc ergo tempore ſol Capricornum intrat, dum ſcilicet ſol iuſtitiæ peccatorē ſancti ſpiritus radiis illuſtrat, poſt Capricornum vero intrat Aquariū, vt fœtorem carnis abluat lachrymis. Aſcendit etiam vſque ad Piſcem quod eſt tertium ſignum, & obtinet finem hyemis, vt quaſi piſcis ſub aquis, ſic peccator viuat in lachrymis.

Secundus ſtatus animæ in nouitate conuerſionis, & ille ſignificatur in vere in quo eſt renouatio arborum & plantarū. Nam primo in hoc tempore fit augmentatio ſanguinis, quia cū aliquis de nouo conuertitur, ſpirituali dulcedine multiplicius delectatur. Item in hoc tēpore mala eſt infirmitas, quæ fit ex melancolia, & quartana, peſsima, quæ fit ex ſanguine vt ſinocha. Ita in initio cōuerſionis dum delectatur animus contemplantis, ſcilicet ex abundantia boni operis quaſi ex inūdatione ſanguinis naſcitur tumor elationis, tunc quaſi ex corruptione ſanguinis naſcitur ſynocha febris, & contingit vt ſanguis qui

eſt

eſt amicus naturæ, fiat inimicus vitæ.
Dicũt enim phyſici ſynochos eſſe mor-
tis amicos. Item in hoc tempore melius
ſe habent ſenes, peius iuuenes melius de
crepiti, peius pueri: quia ex natura con-
ſimilis temporis augmentatur materia
infirmitatis, ſicut in contrario tempo-
re cum infirmitas contraria tempori na
ſcitur, dolor contrariæ infirmitatis le-
uiatur, quia contraria contrarijs duran
tur. Similiter etiam conuerſionis tem-
pore maiori tentationis feruore im-
pugnãtur, quia ſenes & pueri moleſtius
ferunt ieiunia & labores. Item in vere
vtendum eſt frigidis, & ſiccis. Ne enim
per deſiderium vanæ gloriæ feruor ſan
guinis ebulliat, neceſſe eſt vt animus fri
gus tentationis, & ſterilitatem ſiccita-
tis ad memoriam reducat. Vtatur er-
go huiuſmodi beneficio diætæ, vt ſa-
nior ſit in vere, ne in initio conuerſio-
nis appetatur amor laudis. Nota etiam
quòd in vere ex calore & humore tem-
poris aperiuntur pori terræ: procrean-
tur diuerſi coloris herbarum, & arborũ
flores: & ſic in anima pœnitentis con-
uerſi ad Deum diuerſi generis virtutes
oriuntur, & fit quaſi nouum ver inte-
pſal.73. rius in mente. Vnde in pſal. Ver & æſta-
tem tu plaſmaſti ea: in vere intellige no
uiter conuerſos manſuetudine tempera
tos, in æſtate prouectiores igne charita
tis feruentes. In hoc etiam tempore ſol
aſcendens tria ſigna dicitur obtinere:
Arietem in initio, Cancrum in medio,
Geminos in fine. Attende ergo in Arie-
te ducatũ, in Thauro iugum, in Gemi-
nis conſortium, Ducatum prælationis,
iugum ſubiectionis, conſortium cohita
tionis, vt ſcias præeſſe, ſubeſſe & coeſſe,
Solet etiam hoc tempus inconſtans eſ-
ſe, modo pluuioſum ex vicinitate hye-
mis, modo ſiccum ex vicinitate ęſtatis,
modo eadem ratione frigidum, modo
calidum: & ideo homines citius infir-
mãtur in martio, quia cum corpora hu
mana aperta ſint ex calore ſtatim cor-
rumpuntur ex ſubito frigore. Sic noui-
ter ſiquidem conuerſi, inconſtantiæ mo
tu ſolent agitari: & licet corda eorum
ſint apta calore dilectionis, tamen cor
rumpuntur quandoque ſubito frigore
improuiſæ ſuggeſtionis. Et modo inun
datione præcedentium delictorum qua
ſi pluuiis humectantur, modo vero deſi-
derio cœleſtium quaſi ſol radio deſiccã
tur. Prouidendum eſt autem ne infirmi-
tas quæ in frigore hyemis orta fuerat,
in martio, ideſt in initio conuerſionis
redeat & occidat.

Tertius ſtatus hominis eſt ſub feruo
re dilectionis: & iſtum ſtatum mentis ſi
gnat tempus æſtatis.

Primo enim in hoc tempore fit aug
mentatio caloris, per quam ſcilicet de-
ſignatur ira contra peccatum. Nã quan
to plus abundat charitas tanto plus o-
dio habetur iniquitas. Item in hoc tẽ
pore melius ſe habent phlegmatici, pe-
ius colerici, melius decrepiti, peius iu-
uenes. Senes enim & phlegmatici frigi-
di ſunt & humidi ideo iſti melius ſe ha
bent ſi infirmantur in ęſtate, ideſt in
contrario tempore: citius enim poſſunt
curari, quia contraria contrarijs curan
tur. Sed iuuenes & colerici qui ſunt ca
lidi & ſicci ex conſimili tẽpore peius ſe
habent, videlicet ſi nimis alta ſapiant ſi
nimis prælationis deſiderio ſuccenſi ca
lent. Vnde in hoc tempore peſſima eſt
infirmitas, quæ venit ex colera, minus
mala quæ ex phlegmate: quia augmen
tatur materia infirmitatis ex conſimili
natura temporis. In hoc igitur tempo-
re vtile eſt vti frigidis, & humidis. Vta
tur ergo frigidis, ideſt conſiderationi-
bus tumorem inducentibus ad reprimẽ
dum nimium calorem, ideſt nimiã præ-
ſumptionem indiſcreti feruoris. Vten-
dum etiam eſt humidis, ideſt conſidera
tionibus ad fletum inducentibus con-
tra ariditatem ſuperbiæ, quæ ſcilicet
quandoque prouenit ex nimia confidẽ
tia ſui. Vnde ad hoc valet conſiderare
caſus & lapſus ſanctorum virorum, &
etiam humilitatem & lachrymas eorũ,
vt Dauid, & Petri Apoſtoli, & aliorum
ſimilium. Item in hoc tempore aſcen-
dit ſol vſque ad Cancrum, & fit ibi æſti
uale ſolſtitium. Solſtitium autem ſolis
eſt in via charitatis ſummus gradus a-
moris, ſcilicet vt nihil vltra Deum ſiue
ſupra diligatur. Vocatur etiam Cancer
tropicum ſignum, ideſt conuerſiuum, vt
ab amore Dei conuertaris ad amorem
proximi. Hic eſt enim regreſſus à Can-
cro ad virginem, à feruenti amore Dei
vſque ad caſtum amorem proximi. Sol
autem in eadem æſtate tria ſigna dici-
tur obtinere, in principio Cancrum, in
medio Leonem, in fine Virginem, vt ha
beatur charitas in Cancro ad proximũ

in conuerſione cōpaſsionis, in leone vi gilantia circūſpectionis, in virgine in puritate dilectionis. Cancer vero retro graditur. Leo dormiens apertos oculos habet. Virgo eſt quę carnalem commix tionē adhuc ignorat. Huius etiā tempo ris proprium eſt radices herbarū, & arbo rū ſiccare. Sicca.n. eſt ſpecies huius mun di, & ſiccantur herbarū, & arborū radi ces, dū nullo terrenę dilectationis hu more nutriuntur fideles.

Quartus ſtatus animæ, eſt ſub maturi tate diſcretionis ſiue perfectionis, quā deſignat tēpus autumni. Nam primo in autumno creſcit melācolia, per quā ſigni ficatur triſtitia de peccatis: quia quato plus accedis ad maturitatē ſenſus, & æ tatis, tanto magis debet creſcere īmmē ſitas doloris de delictibus, & peccatis. vnde Eccl. Qui addit ſcientiā, addit do lorē. Itē in hoc tempore melius habēt ſanguinei, peius melācolici, peius ſenes, melius pueri. Habuiſti per ſanguinē dul cedinē charitatis, habes nūc per coletā magnā triſtitiā de peccatis. In vere vi tę nouitatē, in autumno maturitatē, vt tēperetur maturitas vitæ nouitate, vitæ nouitas conſilii maturitate, vt nouiter cōuerſus peruenire deſideret ad maturi tatē perfectionis. ſenex recogitet quàm feruens fuerit in initio conuerſionis. Si ergo ſic in vere, & autūno ætates humo res alternando cōſidetas in contrarijs tēporibus, vtrorūq; naturas incolumes ſeruas. Itē oportet in hoc tempore vti calidis, & humidis. Nō.n. ſufficit ad con ſeruandū animę ſanitatē, ſiccari ab hu more voluptatū, refrigerari ab æſtu vi tiorū; niſi et infundaris ſupernæ cōtē plationis rore, & ſanctiſpiritus ſimul accendaris amore. Itē ſolet in autumno ſol tria ſigna obtinere. librā videlicet in principio, Scorpionē in medio, ſagit tariū in fine. Libra, in qua ſol exiſtens æquinoctiū facit, ęquali lance ponderat dies, & noctes, & tu æquali lance pon deres bonas, & malas operationes. ſcor pio vero cauda minatur, aculeo pungit. aculeus in cauda, dolor eſt in fine. Cum autē ad maturitatē ętatis perueneris, ti me periculū mortis ſagittarius autem ex duab⁹ naturis cōſtat, ferina ſcilicet, & humana: ſuperior vero homini, infē rior vero aſsimilatur animali. Qui uero rationabiliter viuūt, digni ſunt cœlo: qui uero beſtialiter, digni ſunt inferno.

arcū tenet. i. ſagittā iacit. Eſt āt iuſtorū arcus, ſpūalis intelligētia, corda doctri na, ſagitta verba doctrinæ, pharetra ve ro memoria. Hoc arcū tetēdit dñs & pa rauit illū. Arcū.n. nobis parat dñs, cū no bis ſacræ ſcripturæ intelligētiam expla nat. Ex hoc arcu mittūt ſagittæ poten tis acutæ, q̄ ſic vulnerāt vt corda tranſfi gāt. Nouit.n. dñs (vt dicit beatus Aug.) ſagittare ad amorē. Hac ſagitta vulne rat cor hominis deuoti, vt dicat: Vulne raſti cor meum. Vtinam percuſſus per hæc iacula, morerer mundo.

Superbia multiplicis effectus deſcribuntur qui ex varijs Martis, cometa tonitruiq; ac vē ti exēplis peracute elicitur. Cap. LXXV. Can. 4.

SVperbia eſt ſimilis Marti, Mars (ſm Pto.) diſponit natū ad mobilitatē & animi leuitatē, irā & animoſitatē: quæ ōia cōpetūt ſuperbiæ. Nā facit hominem mobilē. i. inconſtātē. Eſt n. (ſm Augu.) ſuperbia peruerſæ celſitudinis appetitus, & ideo eſt ſicut quędā vet⁹ q̄ excelſas ſum mitates arborum. i. elatas mētes hoium cōmouet, & eas firmas & quietas nūquam eſſe permittit. Itē facit aium leuē. Nā ſi cut ligna deſiccata ab humore aquæ ef ficiuntur leuia. Ita per ſuperbiā cōſum pto humore gratiæ, efficitur mēs leuiſſi ma. & eſt ſuperbus aius, velut vter vento plenus. Iob. Leuis erit ſuper faciē aquę. Itē facit hoiem iratū & aioſum, ſ. vt ni mis audeat, & nihil ſufferat: ppquod dr Pro. q̄ inter ſupbos ſemper ſunt iurgia. Item ſuperbia aſsimilatur cometæ propter quatuor.

Ang. de ci. Dei.

Iob. 24.

Pro. 14

Primo pp aſcēſū, q̄a cometa ſiue cō metes nihil eſt aliud q̄ vapor terreus & groſſus, cuius partes ſibi multū cōiacēt quia. ſ. eſt bñ comixtus & viſcoſus aſcē dēs paulatim ab iferiori parte aeris ad ſuperiorē. ſ. vltra mediū frigidę regio nis aeris ad illā partē. i. vbi aer cōcaui tatē ignis cōtingit q̄ dr regio æſtus, & ibi talis vapor diffunditur & inflāma tur & in medio remanet ſuperſpiſſus, & ibi et cōtinuè nutritur de theſauro ſuo qui ſub eo eſt. ſ. de ipſo fumo paulatim aſcendente, & ideo eſt in medio flāma alba valde & ſpiſſa Illud āt quod diſtat a medio diffuſum eſt ad latus alterū, & eſt tenue, & ideo hēt flāmā tenuē ad mo dū nubis albæ, & hæc vocatur coma. Et hoc Conſtantiuus dicit concordans. ſ.

cum

Cōſt.in methe. cū Aui.& Algazel. Ex his aūt hr̄, ꝙ Cometa eſt ex vapore terreſtri multū exaltato, igne inflāmato continuè eleuato, & comato ſiue caudato. Et talis eſt ſuperbia hominis, quæ in altū ſe erigit, vehemēter incēditur, cōtinuè aſcenſum petit, & caudā poſt ſe trahit. Primū eſt cōtra naturā, quia homo eſt naturæ terreſtris tā origine q̄ reſolutione, quia de terra eſt & in terrā redit: terrę aūt cum ſit grauis, nō eſt aſcendere ſed deſcendere. Ex quo patet, ꝙ non eſt hominis ſupbire, ſed potius ſe deiiciēdo humiliare,

Eccl.10 Et ideo Eccl. exprobando dr̄ ei. Quid ſuperbis terra & cinis? Secūdū aūt .ſ. igniri, quia homo ſuperbus frequenter & faciliter pro modico indignatur, & excādeſcit in irā. Hoc, inquā, ineſt ei præter naturā. Nō.n. ex natura propria vapor hēt caliditatē, ſed potius frigiditatē, cū terra ſit elemētū naturaliter frigidum: ineſt ergo illi incenſio ex loco ad quē eleuatur. Sic homini eſt prēter naturā ꝙ ferueſcat in irā nimiā, cū homo ſit aial manſuetū natura. Ineſt ergo inflāmatio iracundiæ ex ipſa elatione ſuperbiæ. Eccl. Nō eſt creata a Deo homi

Eccl.10 nibus ſuperbia, nec iracūdia nationi mulierū. Eſt & ſupbiæ propriū expetere in hōibus continuū incremētū, & ideo nūquā quieſcit, qa ſemper petit aſcēſum,

pſal.73 ſecūdū illud pſ. Superbia eorū qui te oderunt, aſcendit ſemper. Patet ēt ꝙ ſuperbia dū ſemper vult præire, aliorū ſequelā expetit tanquā caudam vel comā habere. Nullū.n. vult ſe præcedere, ſed oēs retro uenire. Et ideo dr̄ Apoc. ꝙ cauda draconis trahebat tertiam partem ſtellarum cœli.

Apo.12 Secūdo, ſuperbia aſsimilatur cometę pp aſpectū, qa cometes de die nō apparet ſed ſolū de nocte cōſpicitur: quia.ſ. homo ſuperbus dū lucē gratiæ amittit, tenebras ignorātiæ neceſſario incurrit.

Iob.37. Iob. Immanibus abſcondit lucē.i. ſuperbis. Vnde gloſa dicit ibi, ꝙ imanes ſunt qui ſe elatis cogitationibus extollunt quibus lux abſconditur, quia veritatis eis cognitio denegatur.

Tertio pp motū, quia cometę rotantur ad modū ſtellarū, & ſequuntur eas quouſq; abſcondantur, Et p hoc Alpe-

Alpetr. tragius in aſtrologia ſua noua probat ignē moueri circulariter, quia.ſ. iſte vapor incēſus ei adherēs in circuitu rota-

Pto. tur. Vnde & Pto. in centiloquio propoſitione tertia, vocat cometas ſecundas ſtellas, ſecūdū expoſitionē Hali & Abraā & Bugafari. Sic ēt ſupborū eſt propriū inuolutiones & circuitus quærere, ſecū- pſal.11

dū illud Pſal. In circuitu impij ambulant, quia dū interiora nō appetunt, in exteriore labore fatigantur.

Quarto pp ſignū, quia cometæ ſignāt mortē magnorū, deſtructionē regnorū, & concitationē bellorum. Vnde recitat Sen. de

Sen. ꝙ poſt mortem Demetrij regis, pa nat que

rum ante bellū Achaycū, cometa fulſit lib.3.

non minor ſole ſecundum appretiam. Similiter ante aduētū Caroli Comitis Prouinciæ, & fratris Regis Franciæ, qui erat per Papā Vrbanū factus Rex Siciliæ, & vocatus ab eo vt veniret in regnū, quod.ſ. fuit anno Mcclxiiij. ſequēti anno dn̄i Mcclxiiij. apparuit cometa maximus in menſe Auguſti iuxta ſignū Cancri, paulatim procedēs verſus meridie, donec ad ſtellationē Oriētis appropinquauit, & nunc ad vnā partē, nūc ad aliam dirigebat comā, durauitque per plures menſes cuius coma ſe extendebat in longitudinem per quartam partem noſtri hemiſpærij. Et ſequenti anno.ſ. anno domini Mcclv debellatus eſt Manfredus cum exercitu ſuo per dictum Regem Carolum apud Beneuentum, vbi ipſe Manfredus occubuit cum magna ſtrage gentis ſuæ. Ratio autem predictę ſignificationis cometę eſt, quia cometæ ſunt de complexione Martis & ſunt ab ipſo vt a primo efficiente licet cōiunctio eius cum Ioue augeat hoc. Dominium autem Martis ſignat mortē uiolentā qua magis moriuntur magni quàm parui. Et quia Mars eſt inclinans ad iram, cōcitat calorem regentium populos, cuius cōmotio fortior eſt in magnis quàm in paruis. Hęc omnia ſignata per cometas ſuperbiā ſequuntur, ſcilicet, occiſio magnorum, dū unus contra aliū inſurgit ex ſuperbia. Et ideo dr̄

Iſa. De Rege Caldeorum ſuperbo: Tu Iſa.14.

vulneratus es ſicut nos, & noſtri ſimilis effectus es, detracta eſt ad inferos ſuperbia tua, concidit cadauer tuum. Itē deſtructio regnorum, quia ſcilicet per ſuperbiam diuiduntur gentes, & regna, & omne regnum in ſe diuiſum deſolabitur. Itē concitatio bellorum. Vnde Luc,11

Prouer. Arma, & gladius in manu Pro.22

ſuperbi.

Item ſuperbia aſsimilatur tonitruo.

Primo

Primo, quia tonitruum oua auium
pullificantium lędit. Et ſimiliter ſu-
perbia opera ſpiritualium virorum de-
Aug. in ſtruit, Aug. Superbia bonis operibus in
Reg. ſidiatur, vt pereant. Et ideo Grego. di-
Grego. cit, quòd perit omne quod agitur ſi nõ
mor. in humilitate ſollicitè cuſtoditur. pſal.
pſ. 143. Fulgura coruſcationes, & diſsipabis
eos. Fulgur enim & coruſcatio fit in to
nitruo, ſecundum illud Pſal. Vox to-
pſal. 79 nitrui tui in rota illuxerũt coruſcatio-
nes &c. Superbi enim ſpiritualiter diſsi
pantur, quia tonant ſeipſos magnifican
do, fulgurant alios deſpiciendo, coru-
ſcant opera ſua oſtendendo. Et nota ꝙ
vox tonitrui. i. ſuperbi dicitur eſſe in
rota: quia quicquid etiã de alijs dicit,
in laudem propriam reflectit.

Secundo, quia tonitruum pręgnan-
tes abortire facit. Et ſimiliter ſuperbia
bona propoſita in corde præconcepta
ne pariantur, ideſt ne opere complean-
tur efficit. vnde monetur homo Eccle.
Eccl. 32 Age conceptiones tuas non in delictis
& verbo ſuperbo.

Tertio, quia tonitruum turres altas
concutit, & aliquando deijcit. Quia ſci
licet ſuperbia perfectiſsimos viros in-
uadit, & aliquando etiam eos vincit. Ip
ſa etiam deiecit angelos de cœlo & ho
minem de paradiſo. Sapi. Ab initio cũ
Sap. 14. perirent ſuperbi gigãtes &c. Sunt enim
gigantes omnes viri virtutibus eminen
tes, quos dum elatio ſuperbię vincit ꝓ-
tinus perire facit. Vnde Apoca. Dicitur
Apo. 16 quòd facta ſunt tonitrua. Et poſtea ſub
ditur quòd ciuitates gẽtium ceciderũt.
Quaſi. n. quædam tonitrua ſunt hominũ
ſuperbientium corda: quæ tamen ciuita
tes deijciunt, quia ipſa munimenta vir-
tutum annihilant & deſtruunt.

Quarto, quia tonitruũ arbores euel-
lit. Quia ſcilicet ſuperbiæ vitium etiam
hominès actiuos & fructuoſos ſubuer-
Eccl. 10 tit. Eccle. Radices gentium ſuperborũ
areſecit Deus. Nam ſicut perit fructus
arboris areſcente radice, ita perit vir-
tus boni operis ſuperbiente corde.

Quinto, quia tonitruum magis in al
tis locis quàm in infimis lędere conſue
uit: quia videlicet elationis tentatio
magis eos qui ſunt in ſublimi quàm eos
qui ſunt in humili inuadere conſueuit,
Iſa. 28. Iſa. Vę coronę ſuperbiæ ſiue accipias
de corona clericorum ſeu prælatorum
ſiue de corona dominorum & regũm.

Sexto, quia tonitruum diuerſimodè
lędit & percutit. Et ponuntur pręcipuè
quinque modi percuſsionis & fulmina-
tionis tonitrui, qui ſatis congruè ſu-
perbis, & tyrannis hominibus ada-
ptantur.

Primus eſt, quia ex tonitruo quando
que egreditur ſagitta quæ dicitur tela
tonitrui. & de huiuſmodi ſagittis dici-
tur in Pſal. Etenim ſagittæ tuæ trãſeũt,
vox tonitrui tui &c. Hęc autem ſagitta Pſal. 79
ſcindit & incendit quicquid inuenit.
Generatur. n. talis ſagitta in nube uiri
di profunda ex vapore ſicco ibi inflam
mato hoc modo, quia vaporalis com-
mixtio terreſtris vaporis incenditur, &
cum tangit viridem nubem in qua eſt
incluſus, quæ eſt iam in conuerſione ad
aquam, cõglutinatur vt farina in paſta.
fortiſsima autem incenſio obuiat, ita ꝙ
humore nubis non extinguitur, & ſic
conglutinatus vapor fit humidus, &
ideo in inferiori parte acuitur, vbi pri-
mo incipit diſtillare, & eſt groſſius in
parte & ſic poſtea induratur in lapidẽ:
qui ſcilicet eſt rubeus, & ad modum ſa-
gittę inflammatus egrediens ſcindit &
incendit quicquid inuenit. Quaſi ergo
ſagitta lapidea in reſolubili nube eſt
cor tyrannicum & ſuperbum in morta-
li carne. Hæc ſagitta eſt lapidea, ignea,
acuta & noxia, & talia ſunt ſuperborum
& tyrannorum corda & opera: ſcilicet
lapidea per duritiã crudelitatis, ignea
per ambitionem dignitatis, acuta per
aſtutiam malignitatis, & noxia per vio
lentiam poteſtatis, & ideo non immeri
to tonitruum ſuperbię formidatur, ta-
les ſagittas emittens. Vnde in pſal. A
voce tonitrui formidabunt. pſ. 103.

Secundus modus percuſsionis toni-
trui eſt quãdo talis vapor terreſtris eſt
minus conglutinatus & in nube minus
aquoſa: tunc enim non continuatur, ſed
incenſus ibi egreditur cum impetu, &
ſcindit iterum & incendit: ſed non ſcin
dit niſi ligna, & non lapides niſi raro.
ſcindit autem ex impulſu & incendit ex
inflammatione. Et huic aſsimilatur il-
lorum ſuperbia qui impulſi faſtu glo-
rię vel malorum ſuggeſtione & inflam
mati impetu iræ, non lapides duros. i.
non ſibi reſiſtere valẽtes, ſed ligna mol
lia. i. impotentiores & ſibi reſiſtere nõ
valentes inuadunt, Pſal. Dum ſuperbit
Impius incenditur pauper. Pſal. 9.

Tertius

Tertius modus eſt qui ſcindit corpora ſolida, ſed non rara, & hic eſt vapor rubeus clarus qui nunquam facit lapidem, & ſua flamma nunquam ſeparatur a vapore, & hic nunquam ſcindit niſi ſine valde compacta corpora quæ ſunt magnę quantitatis, quia hæc reſiſtunt & hic interficit homines & apparet in eis odor combuſtionis, & non videtur vulnus. Quia cum vapor ſit ſubtilis intrat ſine vulnere, & ſi inuenit aurum, in burſa comminuit aurum, & non lędit burſam: quia burſa, vt rarum corpus dans locum, pertranſitur de facili. Aurum autem vt compactum reſiſtit, & ideo, quandoque minuitur in partes, quandoque in puluerem. Vnde aliquando accidit quòd perforauit gladium & non lęſit vaginam Huic autem aſsimilatur ſuperbia eorum qui ſolum magnis & potentibus ſe opponunt, ſubiectis autem & impotentibus ſe opponere dedignatur, ſicut dicitur de Leone quòd fortia animalia inuadit, ſed vilibus ſubiectis ignoſcit. Talis (ſicut dicit Augu.) fuit antiquitus ſuperbia populi Romani, qui ſcilicet ſibi voluit per poetam in laudem ſuam aſcribi quod noſtra ſcriptura ſacra attribuit ſoli Deo, ſcilicet ſibi proprium eſſe parcere ſubiectis & debellare ſupbos, quod attribuitur ipſi Deo qui ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat

Iac. 4. gratiam.

Eſt etiam eiuſdem vaporis alius quidem modus, cum ex minus aquea nube egreditur, quia ſubintrat, & non lædit diuidendo vel apte incedendo, ſed eſt coruſcatio rubea valde nociua, et illa nocet vineis ſicut dicunt vinitores, & pręcipue botris illis qui ſunt multis foliis cooperti, cum per aliquod foramen proiicit coruſcatio illuc vaporem cum radio ſuo, eo quòd illę vuæ læſe euaporare non poſſunt. Et hæc coruſcatio non adeo eſt nociua corporibus cum directe cadit, ſed ſuus radius ei quem attingit, eſt nociuus, quia corrumpit ipſum eo quòd hoc ſit de natura illius vaporis. Vnde hac de cauſa quidam aſpicientes inflati ſunt in facie, & quidam excecati in oculis.

Huic ergo aſsimilatur ſuperbia, & malitia quorundam proditorum, qui minus habent de nube aquea. i. de humanitate & pietate, & habent coruſcationem rubeam id eſt aſtutiam malignam, & idcirco non manifeſtè ſed occultè & proditoriè lędunt, & bonorum opera quæ per fructus vineæ ſignificantur per aliquod feramen id eſt per aliquem malitioſum modum calumniare impedire, & diſsipare conantur, & non ſolum ſuos aduerſarios directè ſibi oppoſitos tales lędunt etiam ſibi adhærentes frequenter lędunt & decipiunt fraudulenter: quod eſt quaſi eos excecare. Nam latenter alium fraudare eſt lumen ei agnitionis ſubtrahere. Quartus modus eſt vaporis albi qui egreditur in flamma ſicca non coadunata & ideo ſpargitur aere, ſed tamen egreditur magno impetu propter nubem profundam in qua eſt, quæ eſt aquoſa multum, & ideo ſcindit, & ſcindendo extinguitur, ita quòd ea quæ ſcindit videntur alba, & non apparent in eis ſigna combuſtionis: & quandoque interficit quando eſt benè fortis impulſus, & quandoque propter ſuam diſgregationem percutit in loco vno & non lędit ſocium iuxta eum ſtantem, ſed percutit eum qui ſtat remotè: quandoque etiam reflexus a pariete vno progreditur ad alium & percutit illum. Et huic aſsimilatur ſuperbia eorum qui quanquam videntur albi id eſt manſueti & pacifici, tamen habent ſpiritum in naribus latentem, & ideo quandocunque reputant ſe inhonoratos ſubito accenduntur, & cum magno valde impetu proſiliunt ad nocendum, & quandoque ad occidendum cum fortiori ira impelluntur: & quia ira tollit eis diſcretionem, quandoque non diſcernentes quod faciunt modo proſiliunt ad lędendum vnum, modo alium, & quandoque talem qui eſt ab offendente remotus, & ſine culpa. Sed quandoque talium ira cito poſt factum extinguitur, dolent de eo quod fecerunt. Sed notandum eſt quòd aliquando talis vapor fulminis tam debilis eſt quòd pertingens ad hominem conſumit veſtem vel aliquod huiuſmodi & extinguitur & ceſſat eius violentia & non lædit. Sicut ego vidi quendam in terra originis meę. ſ. in Caſtro Sancti Genuniani, quod eſt in partibus Tuſcię propè ciuitatem Florentiæ ad viginti miliaria, qui de ſeipſo referebat, quòd a fulmine tonitrui ſubito percuſſus in terram corruit ſtupidus, & cum poſt longam moram ad ſeipſum rediſſet lumbare brachiarum ſuarum quod ſcilicet de

con-

corio fuerat totaliter conſumptum ſi-
ue exuſtum reperit, carne vero ſua vel
corpore nullam lęſionem inuenit. Cuius
ego rationem vel cauſam exiſtimo exti-
tiſſe, quia vapor ille fulmineus propter
debilitatem ſuæ aduſtionis alterauit qui
dem ſiccum quod ſibi prius occurrit, ſ.
ipſum corium; humidum autem poſt ip-
ſum inuentum, vt erat caro vel ſanguis,
non fuit ſufficiens vel potens alterare,
niſi forte quod pilos circunſtantes inſen
ſibiliter incendit, quia pili ſunt valde in
flammabiles. Huic ergo vapori debili aſ-
ſimilatur eorum ſuperbia, qui ſicut cito
indignantur, ita cito reuocantur: & ideo
ex eorum indignatione vel elatione par
ua vel nulla damna ſequuntur. Sic Dauid
prouocatus contra Nabal Carmeli cum
cogitaſſet eum extinguere & non dere-
linquere ex eius familia vſque ad min-
gētē ad parietem, per vxorem eius Abi-
gail ſubito eſt placatus, ita quod nullum
1. Reg. 25. damnū eidem poſtea fecit. Quintus mo-
dus eſt eiuſdem vaporis ex nube debili-
tata, & ille nihil nocet, quia ſtatim ad
tactum aeris extinguitur, & retunditur,
ita quod ceſſat incendium eius, & violē
tia impulſus: & huic aſſimilatur ſuper-
bia eorum qui libenter nocerent ſi poſ-
ſent, ſed debilitati paupertate vel ali-
quo timore quieſcunt, & dimittunt, nul
lum nocumentum inferentes.

Itē ſuperbia aſsimilatur vento. Primo
quia ventus eſt aeris concitatiuus, turba
tiuus, & obſcuratiuus ſiue inſpiſſatiuus.
Nam ſuperbia intelligētias mētis obſcu
rat, corda ad malum incitat, & hominū
Eze. 1. pacem perturbat. Ezechie. Ventus turbi-
nis veniebat ab aquilone, idest ſuperbia
perturbās venit, & orta eſt a demone. Se-
cundo quia uentus eſt in mari tempeſta
tis generatiuus, undarum eleuatiuus, &
per conſequens maris inflatiuus, & in
partes contrarias extenſiuus, & ideo na
uigantium ſumerſiuus. Quia ſuperbia
in mundo bella, & rixas concitat: vn-
das, idest affectiones humanas extol-
lendo eleuat: mare etiam cordis inflat,
& in partes contrarias ſeparat, douec
nauigantes in naui pœnitentię omni-
no ſummergat. Ioan. Mare vento ma-
1.6. gis flante exurgebat. Mat. Nauicula in
21.14 medio mari iactabatur fluctibus, erat
enim ventus contrarius.

Tertio, quia ventus, eſt mōtium con-
cuſsiuus, & diruptiuus domorum ſub-
uerſiuus, & arborum impulſiuus, & era
dicatiuus. Videlicet, quia ſuperbia etiā
viros eminentes ſpiritu pulſat tentādo,
& ſubuertit aſſentiendo. Reg. Spiritus 3. Reg.
grandis, & fortis ſubuertens montes, 19.
domos diruit, & collegia diuidendo,
Mat. Flauerunt venti, & irruerunt in do
mum illam, & facta eſt ruina eius ma- Mat. 7.
gna. Pro. Domus ſuperborum demolie- Pro. 5.
tur dominus. Arbores idest homines
fructuoſos, & multis gratiis ditatos
aliquando eradicat deſtruendo, deijciē
do. Sap. Si in ramis in tempore germi- Sap. 4.
nauerint infirmiter poſita à vento com
mouebuntur, & à nimietate ventorum
eradicabuntur, confringentur rami
inconſummati, & fructus illorum inu-
tiles, & acerbi ad manducandum, & ad
nihilum apti, Eccl. Subſtantiam ſuper- Eccl. 21
bi eradicabitur.

Quarto, ventus eſt ſpumę in aqua ge
neratiuus, veſicę inflatiuus, & extēſiuus,
palearum, & puluerum leuatiuus. Quia
ſuperbia quem aduerſitate non deijcit
in ſpumam vanitatis ſi poteſt adducit,
& per uanam gloriam inflando, & ele-
uando ſummergit. Sapi. Spes impij Sap. 5.
quaſi lanugo eſt quę à uento tollitur,
& tanquam ſpuma gracilis quæ à pro-
cella diſpergitur. Apo. Timeo ne in- 2. Cor.
flationes, & ſeditiones ſint inter uos. 12.
Deute. Tumentes ſuperbia aſcendi- Deut. 1.
ſtis &c. Iob. Erunt ſicut paleę ante fa- Iob. 21.
ciem uenti.

Quinto, quia ventus eſt in aqua diſsi-
militudinis, & inęqualitatis inductiu9,
& multarum ęgritudinum cauſatiuus,
quando ſcilicet in corpore generatur
vel ibi includitur, ſcilicet, quia ſuper-
bia diſsimitudines voluntatum, & in
ęqualitates rerum procurat. Vnde mul-
tas ęgritudines in animo generat, Ecc. Eccl. 3.
ſynagogæ ſuperborum non erit ſani-
tas. Eccle. Mirabilis prorſus infirmi- Eccl. 5
tas, quomodo venit ſic reuertetur.
Quid ergo prodeſt ei, quòd laborauit
in ventum?

Superborum natura ex pluribus montium, collium, fluctuumq. proprietatibus ac exemplis facillime pernoſcitur. Cap. LXXVI.

SVperbi aſsimillantur montibus.
Primo quidem, quia ſunt tumidi.
Mons enim, ſecundum Iſido. eſt tumor
terrę. Superbi enim terrenis diuitijs Iſi.
pręci-

Deu. 1. precipue intumeſcunt. Deute. Tumen-
tes ſuperbia aſcendiſtis in montem.
Secundo, quia ſunt elati. Nam mon-
tes ſe in altum erigunt: vnde ſecundum
Iſido. dicuntur montes, quaſi eminen-
tes. Superbi enim per elationem mentis
Iob. 11. erigunt ſe in altum. Iob. Vir vanus in ſu
Pſ. 103. perbiā erigitur. & Pſal. Aſcendunt mon
tes. ſ. per ſuperbiam ſe extollendo.
Tertio quia ſunt terreni i. de terrenis
cupidi. mons enim pede ſolum terram
tangit, quia ſuperbi affectum ſuum ſo-
lum in terrenis ponunt: ſunt enim ve-
Pſa. 35. lut animę pedes, ipſius affectiones. Pſa.
Hier. 3. Non veniat mihi pes ſuperbiæ Hier. No
lite eleuari, quia dominus locutus eſt.
Date domino Deo veſtro gloriam ante-
quàm offendant pedes veſtri ad mõtes
caliginoſos: expectabitis lucē, & ponet
eam in vmbram mortis & caliginem.
quod ſi hoc nō audieritis, in abſcondi-
to plorabit anima mea a facie ſuperbię.
Quarto, quia montes ſunt nubiū ge-
neratiui, & per conſequens aeris obſcu
Exo. 24 ratiui. Exo. Operuit nubes montem.
Quaſi enim nubes in montibus, ſunt
terrena deſideria vel appetitus domi-
nandi in ſuperborum cordibus; & ex
his aer obſcuratur. i. mens & ratio errat
Exo. 14 & offuſcat. Exo. Erat nubes tenebroſa.
Quintò, quia ſunt turbinum & ven-
torum & fluminum plus quàm valles
paſſiui. Quia ſcilicet ſuperbi turbatio-
nes, percuſſiones, violentias & deiectio
nes frequentius patiuntur, & ideo con-
tritionibus & doloribus impleutur.
Abac. 3 Abac. Contriti ſunt montes ſeculi. Et
Exo. 19 in eodem, Doluerunt mõtes: Exo. Cœ-
perunt audiri tonitrua ac micare fulgu-
ra, & nubes denſiſſima operuit montē.
Sexto, quia montes ſunt niuium diu-
tius ſeruatiui. Quia ſcilicet ſuperbi ſunt
niuis. i. frigoris malitiæ & peccati diu-
tius retentiui. vnde in hoc frigore mali-
tiæ diabolus hominem ſuperbū ad ęter
num interitum trahit. Quod figuratum
1. Para. 10. eſt Paral. Vbi Banaias interfecit leonem
tempore niuis. Leo ſignificat ſuperbū
quem in tempore niui, id eſt in frigore
malitiæ diabolus extinguit. Vnde in his
montibus frigidis ſuperbiæ, multi per-
2. Reg. 1. eūt æterna morte. Regum. Inclyti Iſrael
ſuper montes tuos interfecti ſunt.
Item ſuperbientes de pulchritudine
ſiue fortitudine corporis, aſſimilantur
collibus. Nā collis eſt tumor terræ bre-
uis: vnde & dicitur tumulus quaſi tu-
mens tellus. Nam ſuperbi tales de vani
tate intumeſcunt, quia de terra ideſt de
corpore, & cito vaſtantur, quia breues
dies hominis ſunt. & ideo mors ſequens
hanc ſuperbiam collium in puluerē re-
digit. Iſa. Colles quaſi puluerem pones. Iſa. 41.
& ideo talis ſuperbia multum decipit
& fallit gloriantes & confidentes in ea.
Hiere. Verè mendaces colles fuerunt. Hier. 9
Fallax enim gratia. & vana eſt pulchri-
tudo. & ſimile eſt de fortitudine. Vnde Pro. 31.
Hiere. Non glorietur fortis in fortitu- Hier. 9.
dine ſua.
Item ſuperbi aſſimilantur fluctibus
maris.
Primò, qa fluctus ſe mutuò collidūt
& ſimiliter ſuperbi mutuo ſe inuadunt
& lędūt. & hoc eſt de diuina ſententia
vt ſuperbi ſe inuicem deijciant & expel
lant. Ecc. Commouit illos quaſi fluctus Ecc. 29.
maris, viros potentes, gigantes migrare
fecit, & vagati ſunt in gentibus alienis.
Secundo, quia fluctus nunc ſurſum
nunc deorſum mutuò ſe impellūt. Simi
liter ſuperbi nunc extolluntur, nūc deij
ciuntur. Vnde aliquando ſuperbi ſunt
in exaltatiōe. Pſal. Exaltati ſunt fluctus Pſ. 106.
eius. quandoq; vero in fractione ſiue
deiectione. Iob. Confringes tumentes Iob. 38.
fluctus tuos. Quaſi enim mare tumētes
fluctus ſuos confringit cū mundus ip
ſe ſeulēs, potētes & ſuperbos opprimit.
Tertio quia fluctus ſpumam & ventū
gignunt. Similiter ſuperbia gignit ſpu-
mam iniquitatis & ventum vanitatis.
Vnde dicitur in epiſtola Iudæ, Hi ſunt Iudæ.
fluctus feri maris, deſpumantes ſuas cō
fuſiones. Iaco. Similis eſt fluctui maris, Iac. 1.
qui à vento ſcilicet vanitatis, mouetur
& circunfertur.
Quarto, quia fluctus arenulas inuol-
uunt, & ſuperius ſecum ferunt. ſic ſu-
perbi inuoluunt alios minores ſecum
id eſt ad conſenſum ſuæ ſuperbiæ tra-
hunt: ſicut Lucifer traxit alios angelos.
Exo. Inuoluit eos dominus, id eſt inuolui permiſit, in medijs fluctibus. Exo. 14
Quinto, quia fluctus piſces alliduntꝫ
quia ſuperbi alios quos inueniunt mol
les & impotentes perſequuntur & op-
primunt. Vnde Iob. In perſona ſic op- Iob. 30
preſſi conqueritur dicens, Pedes meos
ſubuerterunt, & oppreſſerunt quaſi flu-
ctibus ſemitis ſuis diſſipauerunt itinera
mea. inſidiati ſunt mihi, & præualuerūtꝫ

& non fuit qui feret auxilium.

Sexto, quia fluctus maris naues in periculo ponunt. Per naues intelliguntur eccleſiæ quas ſuperbi perſequuntur.
Mat. 4. Matth. Venti & fluctus in naui. Venti, tentationes demonum, & fluctus id eſt perſecutiones ſuperborum, in naui. i. in eccleſia Chriſtianorum.

Septimo, quia fluctus ſemper in motu ſunt, & quieſcere non poſſunt, ſed vel omnino deficiunt, vel ſe agitant & propelliũt ſimiliter ſuperbi ſemper ſunt inquieti in ſe, & etiam in alijs quouſq; vel ipſi deficiant, vel alios vnde; volunt
Iſa. 57. propellant. Iſa. Impij quaſi mare feruẽs quod quieſcere non poteſt: redundant fluctus eius in conculcationem & lutũ, & non eſt pax, dicit dñs Deus impijs.

Item ſuperborum ſcientia ſicut inflat eos in corde, ita reddit eos tumidos in locutione & ideo aſſimilatur aquæ mõtanæ. Aqua enim montana quæ extra ebullit cum diu bibitur, facit gulas ſtrumoſas, & propter nimiam frigiditatem multiplicat phlegma groſſum in gutture. Aqua enim montium eſt ſcientia ſuperborum, quæ ſtrumoſitatem facit in gutture. i. tumorem in voce ſiue locutione. Nam facit eos verba fatuoſa & am-
Hor. pulloſa proferre, ſecundum illud Hora. Proijcit ampullas & ſexquipedalia verba. & ideo ſuperborum fatuoſæ locutiones ſunt aquis ſonantibus ſimiles, quia magnum ſonitum faciunt, & nihil diſtinctum ſeu rationabile proferunt,
Pſa. 45. Pſal. Sonuerunt & turbatæ ſunt aquæ
Iob. 34. eorum. Iob. Verba illius non ſonant diſciplinam.

Ex Mercurij tribus proprietatibus, temperantia perfectiones eliciuntur. Cap. LXXVII.

TEmperantia aſſimilatur Mercurio propter tria.

Primo propter dominium, quia mercurius dicitur aquis dominari. Vnde Lu-
Lucanus canus loquens de mercurio ait, Quem deus aquarum percuſſit. Similiter temperantia aquis cõcupiſcentiæ dominatur, & fluxum carnis i. luxuriæ ſubiicitatem reſtringit. Vnde ſine temperamento virtutis huius, murus cõtinentiç ruit.
Ezech. 14. Eze. Dic ad eos qui liniunt abſque temperatura, quod caſurus ſit. Illi enim abſque temperatura liniunt, qui carnem ſuam innumeris delitijs nutriunt, & quia non eis adeſt temperantiç modus, cadit protinus continentiæ murus.

Secundo, propter effectum quia ſcilicet Mercurius conceptum vel natum ſub dominio ſuo, diſponit ad ſapientiã. Vnde a ſapientibus deus eloquentiæ dictus eſt, Et ideo gentiles vocauerunt Act. 14.
Paulum Mercuriũ, quia ipſe erat dux verbi. Similiter temperantia tam ciborum quam venereorum, diſponit ad ſapientiam. Quod ſigno naturæ oſtenditur ſeu creationis Nam Deus corpus hominis qui præ ceteris animalibus ſapientia pollet, in maximo temperamento conſtituit, & ad ęqualitatem complexionis inter omnia corpora maxime reduxit. Co- 1. Cor. 12
rin. Deus temperauit corpus &c. Et hic circo nos ipſum a ſuperfluis & inhoneſtis temperare debemus. Dicitur etiam Mercurius fuiſſe Deus paleſtræ (ſm Iſido.) eo quod cum ſole luctatur volens eum ſuperare, ſemper enim iuxta ſolem graditur, nunquam plus diſtans ab eo, quã per tres gradus. Vnde raro videtur, quia fere ſemper ſub radijs ſolaribus occultatur. Hæc luctatio cum ſole, eſt pugna carnis cum ratione volentis eam ſuperare. hanc luctam caro excitat, ſed tẽperantia ſedat ipſam carnem, rationi ſubijciens, vt eam ſequatur, & iuxta eam vadat, ſicut Mercurius iuxta ſolem.

Tertio propter principatum. Nam (ſecundum Piolo) ſub Mercurio ſunt Gemini, regnat in virgine, in piſcibus regnũ eius abſcedit. Sic temperantiæ ſubſunt gemini. i. ſenſus corporis, qui ſunt geminati, vtpote quia duæ ſunt aures, duo oculi, duç nares. i. duo foramina narium, & ſic de alijs. Habet enim tẽperantia ſenſus corporis refrenare, & caſtificare. regnat in Virgine quia potiſſima tẽperantiæ ſpecies eſt virginitas: ſed deficit in piſcibus, id eſt in his qui viuunt in aquis delitiarum. Perit enim caſtitas in delitijs, ſicut Ber. dicit. Ber. in epi.

Nonnullis venti temporiſque ſimilitudinibus, fortius atque crebrius pœnitentes quam peccatores tentari declaratur. Cap. LXXVIII.

TEntatur fortius & frequentius pęnitens quam peccatores. Et hoc apparet per ſimilitudinem venti. Nam (ſicut Seneca dicit) circa auroram fit ventus, quia tunc vapor ventum faciẽs, eſt Sen. de na. quæ li. 4.
collectus, & radius ſolis appropinquans

percutit

petemit gelidum aerem. Sed in prima parte noctis raro fit ventus, quia ille vapor non est copiosè collectus. Per auroram ergo intellige pœnitentis conuerſionem, per quam nox peccati expellit, & dies gratiæ illuceſcit: & tunc diabolus maximè tentationis ventem ſuſcitare conatur. Seu exiſtente homine in tenebris, ſeu nocte peccati, raro fit ventus: quia parum tentat diabolus. Et ideo ſuper illud Eccl. Fili accedens ad ſeruitutē dei, ſta in iuſtitia & timore: & præpara animam tuam ad tentationem: notat Gre. dicens. Non ait ad requiem: ſed ad tentationem: quia hoſtis noſter nos adhuc in hac vita poſitos quanto magis ſibi rebellare conſpicit, tanto amplius expugnare contendit. Illos enim pulſare negligit, quos quieto iure poſſidere ſe ſentit. Cōtra nos vero vehementius incitatur, cum ex corde noſtro quaſi ex iure propriæ habitationis expellitur. Item deficiente æſtu tentationis, abundant lachrymæ compunctionis. Nam in autumno præcipue circa finem, abundant pluuiæ, eo quod calor æſtatis qui conſumebat vapores remiſſus eſt, & plus eleuat quàm conſumit. Eſt enim quaſi calor æſtatis, feruor tentationis, quo deficiente & tempeſtate ſubſequente, ſequuntur pluuiæ .i. abundantes cōpunctionis lachrymę. Hiere. Finita eſt æſtas, & ita ſubditur, Quis dabit capiti meo aquā, & oculis meis fontem lachrymarum?

Eccl. 2.

Greg.

Hier. 8.

Tribus de cauſis timorem in ſanctis viris perſiſtere debere, quibuſdam ſimilitudinibus exprimitur. Cap. LXXIX.

TImere debent ſancti viri quandiu ſunt in carne, quantuncunque videantur ſpiritu feruentes.

Primo propter ipſius carnis fragilitatem. Sunt enim ſimiles terræ, quæ licèt per naturam ſit ſolida, igneis tamen partibus cum aereis eſt permixta. Sic etiam ſancti viri, licèt habeāt ex parte ſpiritus ſoliditatem ſanctitatis, & igneitatem i. feruiditatem charitatis, tamen immixtā & coniunctam aeri ideſt fragili & paſſibili carni. Vnde dicitur Math. Spiritus promptus eſt, caro autē infirma. Vnde Apo. Habemus theſaurum in vaſis fictilibus.

Mat. 26

2. Cor. 4

Secundo timent Sancti propter ſuorū defectuum multiplicitatem: terra enim interius eſt cauernoſa & ſpongioſa. Sancti n. cum ſe introrſus ad ſemetipſos reducunt, vident eis vita ſua multis defectibus plena, non ſolum paruis, ſed etiā magnis. Sunt enim defectus vitæ velut concauitates terræ. Cauernæ autē ſunt concauitates magnæ, ſignificantes defectus maiores: ſed velut ſpongioſitates paruæ, ſunt culpæ & defectus leuiores. Dum ergo ſancti in cōſpectu diuini iudicij vitam ſuam intrinſecus reuoluunt, velut terram concauitatibus, ſic vitam ſuam defectibus plenam eſſe recognoſcunt, de quibus apud iudicem vehementer iudicari metuunt. Vnde Proph. dicebat, Non intres in iudiciū cū ſeruo tuo domine. Similiter Hiere. ſub terræ ſimilitudine defectus humanæ vitæ conſiderans, dicebat: Aſpexi terram, & ecce vacua erat.

Pſalm. 142.

Hier. 4.

Tertio timent Sancti ſuarum cogitationum & affectionum impuritatem & tentationum impetuoſitatem. Nam ſicut terra in ſuis concauitatibus eſt diuerſorum vaporum ſuſceptiua & etiam ventorum, quorum violentia aliquando concutitur, rumpitur & terræ motus maximi interdum generantur. Sic etiā ſancti viri quandoque ex ſuis defectibus vapores malarum cogitationum vel immūdarum affectionum ſentiunt, & ventos ſubintrantes: i. tentationes vehementes, per quas concutiuntur, & interdum per conſenſum rumpuntur, & ita fit terræ motus i. animæ motus in peccatum. Heſt. Apparuerunt terræ motus & turbatio ſuper terram.

Heſt. 11

Timor mundanorū aſſimilatur terræmotui qui ſemper fit ad latus, & per modum tremoris, non ſurſum neque deorſum. Sic enim vapor ille mouetur, qui terræmotum facit. Surſum enim dicitur Deus eſſe, deorſum infernus: ſed quaſi ad latus eſt nobis mundus. mouetur ergo ſurſum, qui timet dominum, deorſum qui timet infernum: ſed quaſi ad latus mouent & tremunt, qui timent mūdum & tranſitorias pœnas. Sed frequēter peccatores timentes & fugientes pœnas tranſitorias incurrunt pœnas æternas. Pſal. Cadent a latere tuo &c.

Pſa. 90.

Tribulationes Dei amicis eſſe apprimè vtiles in terra, marisque ſimilitudinibus comprobatur. Cap. LXXX.

TRibulationes & amaritudines & quæcunque concuſſiones, amicos Dei non diſſoluunt, ſed fortiores faciūt.

Bed. Vnde ſunt ſimiles terræ, quæ (vt dicit Beda) vndique mari cingitur, vndique quatitur. & tamen nõ diſſoluitur, ſed potius ſolidatur; quia dum eius ſiccitas maris beneficio humectatur, partes terræ coadunantur, quæ alias in puluerem verterentur. Sic ex tribulationum & amaritudinum circundatione ſtillatur mẽtibus electorum humor conſolationis internæ, qua anima roboratur, conſolidatur, & ſic in ſeipſam tota coadunatur, vt per iram vel impatientiam minime diſpergatur. Pſal. Firmauit orbem terræ, qui non commouebitur. (Pſa. 92.) Item tribulationis amaritudo tutiores reddit ſanctos viros quàm conſolationis dulcedo. Sicut nauis tutior fertur & natat in amara ſiue ſalſa, q̃ in dulci aqua, ex eo quòd aqua amara ſiue ſalſa groſſior & grauior eſt dulci. Vnde in ea natat ouum recens, & in mari Paleſtinæ mortuo nihil viuum immergitur. Ideo nauis (vt dictum eſt) tutius fertur & natat in amara aqua quàm dulci. Sic anima ſi habet amaram aquam tribulationis: tuta eſſe poteſt, quia aut eſt ei ad purgationem, aut ad augmentum meriti: Sed in aqua dulci conſolationum dubitat, ne per eas aut reſoluatur, aut forte in eis principaliter præmietur, ſi quid feciſſet boni. Vnde Pſal. Renuit conſolari anima mea. (Pſ. 76.) Et iterum Sapi. Tranſeuntes mare per ratem ſcilicet patientiæ, liberati ſunt. (Sap. 14.)

Item tribulatio aſſimilatur mari.

Primo, quia licèt mare non ſit potabile vel dulce quo ad guſtum, eſt tamẽ quo ad multa vtile, & proficuum. Nam multarum infirmitatum eſt curatiuum. Sanat enim hydropicos, vlceroſos, & ſcabioſos. Ita etiam tribulatio licèt non ſit delectabilis, ſed pœnale carni in ſenſualitate, eſt tamẽ vtilis & proficua ſpiritui, videlicet quia ſanat infirmitates mentis. Curat. n. hydropicos. i. auaros; vlceroſos, ideſt ſuperbos, ſcabioſos, ideſt luxurioſos qui habent pruritum carnis, quia tribulatio caſtigat. Vnde Mich. Proijciet in profundũ maris omnia peccata. (Miche. 7.)

Secundò, quia mare quamuis ex ſe ſit ſalſum & amarum, pro dulcedine tamẽ venarum per quas facit trãſitum, eſt ſui ſaporis variatiuum. Similiter tribulatio licèt videatur amara vt in præſenti, tamẽ propter dulcedinem & patientiam eorũ qui eam temporaliter & tranſitorie ſuſtinent, mutabitur in æterni præmij dulcorem. Iudith. Fõtes amari obdulcati ſunt eis ad bibendum. (Iudit. 5.)

Tertiò, quia mare licèt ſit inquietum, eſt tamen propter continuum ſuæ ſubſtantiæ, a ſua corruptione conſeruatiuũ. Sic tribulatio licet inquietet mentẽ vel carnem, tamen conſeruat eam a corruptione luxuriæ. Eccle. Malitia vnius horæ obliuionem facit luxuriæ. (Eccl. 11.) Iob. Recedunt aquæ de mari, & fluuius vacuefactus areſcat. (Iob. 14.) Aquæ enim. i. concupiſcentiæ carnis, recedunt de mari i. de amaritudine tribulationum, & tunc vacuefactus ſit fluuius. i. luxuriæ fluxus.

Item tribulatio feruentem ſpiritũ compunctionis gignit, & ventum vanitatis excludit. Cuius exemplum eſt, quod tempore æſtatis in parte ſeptentrionali generatur ſpiritus multus, & vapor coarctat, qui facit terram tremere. Ibi. n. iuxta mare quaſi quotidie terra tremit, & tam fortis eſt ibi motus equi vel hominis ita q̃ vaſa plena liquoribus effunduntur. Vnde quidam perforauit terram ſeptentrionalem lancea longa, & exiuit ventus tantus quod ferè diruit magnam domum. Per terram ſeptentrionis intelligitur anima peccatoris frigida a calore charitatis. Eſt. n. ſubiacens ſeptem capitalibus vitijs quæ tamen æſtate charitatis caleſcente concipit ſpiritum multum contritionis, vaporem compunctionis, & tremorem humilitationis, ita quod vas cordis plenum liquore peccati: euacuetur effuſione confeſſionis & interdum dum terra. i. corpus perforatur lancea longa protractione diuturnæ macerationis & afflictionis, excluditur & exit ab homine ventus omnis peccati & vanitatis.

In ſingulis creaturis tum corporeis, tũ etiam incorporeis, ſupra cœleſtibus & ſublunaribus, ſanctiſſimæ trinitatis repræſentari veſtigia, pulcherrimis ſimilitudinibus oſtenditur. Cap. LXXXI.

TRinitas diuinarum perſonarum in vnitate eſſentiæ repræſentatur generaliter in omnibus creaturis. Et hæc repræſentatio in creaturis irrationalibus, veſtigiũ appellatur. Quælibet enim creatura ſubſiſtit in ſuo eſſe, & habet formã per quam determinatur ad ſpeciem, & habet ordinem ad aliquod aliud. Per primum repræſentat Patrem, per ſecũdum filium, per tertium Spiritumſanctum.

Item

Item in magnitudine creaturarum cognoſcitur potentia patris; in diſpoſitione, filij ſapientia; in ornatu, bonitas ſpiritusſancti.

Item in quolibet indiuiduo inuenies vnitatem, ſpeciem, & vtilitatem, quorum primum conuenit patri, ſecundum filio, tertium ſpirituiſancto.

Item ſcriptura dicit, quòd omnia conſtituit deus in numero, pondere, & men-
Sap. 11. ſura. In omni enim creatura eſt vnitas, veritas; & bonitas, ſiue modus, ſpecies & ordo vt ſic in omni creatura quo vna oſtenderetur principij vnitas, & quo trina personarum trinitas.

Itē inuenitur in omni creatura quod eſt, quod diſcernit, & quod cōgruit. Sed omnes iſtę diſtinctiones ſiue aſſignationes veſtigij, ad perſonarum trinitatem reducuntur, vt per ſe eſt manifeſtum.

Item apparet repræſentatio Trinitatis in omnibus ſubſtantijs. Nam in omni
Dio. de diuin. nom. ſubſtantia creata (ſecundum Diony.) inuenitur eſſentia, virtus, & operatio, quorum primū conuenit patri, ſm filio, tertium ſpirituiſancto. Specialiter autem reperit ſanctæ Trinitatis repręſentatio in ſubſtantijs incorporeis & immaterialibus, ſcilicet in animabus, & in angelis. Generaliter autem in tres diuiditur ſpecies, quæ ſunt vegetabilis quæ eſt in plātis, ſenſibilis quæ eſt in brutis, & rationalis quæ eſt in hominibus. Sed omnibus tribus competit vna ratio animæ communis: Et in vna communi animæ ratione repręſentatur vnitas eſſentiæ; ſed in triplici animæ diſtinctione repręſentatur perſonarum diſtinctio. Sed excellentior adhuc repreſentatio Trinitatis eſt in anima rationali, ſcilicet propter modū imaginis, propter quā dicitur, ꝙ homo ad imaginē dei factus eſt. Nā ſicut ſunt in vnitate eſſentiæ diuinæ tres perſonæ, ita in vna eſſentia rationalis animæ tres potentiæ ſunt, ſ. memoria, intelligentia & voluntas. imago enim Trinitatis diuinæ, non inuenitur in homine niſi ſecundum mentem: In alijs vero partibus oſtēditur ibi repræſentatio ſolùm per modū veſtigij. Sed adhuc Trinitatis imago attēditur in mente, & magis ſecūdum actus dictarum potentiarum, quàm ſecundum potentias ipſas. Propterea quia perſonæ diuinæ diſtinguūtur ſecundum proceſſionem verbi a dicente, & proceſſionē amoris vtrunq; cōnectentis. Verbum autem in anima ſine actuali cognitione nō poteſt eſſe, Aug. dicit. Vñ principaliter attēditur imago trinitatis in mente ſecundum actus, prout ſcilicet ex notitia rei quam habemus cogitando interius verbum concipimus, & ex hoc in amorem prorumpimus. Sed quia principia actuū ſunt habitus & potentiæ, vnumquodque autem eſt virtualiter in ſuo principio, ſecundario & quaſi ex conſequenti imago Trinitatis poteſt attendi in anima ſecundum potentias & habitus prout in eis actus virtute exiſtunt. Sed adhuc attende, quod imago non attenditur in notitia, vel amore ſui vel alterius rei, ſed per reſpectū ad hoc quod eſt Deus: quia ſcilicet mens poteſt meminiſſe, intelligere & amare deum, a quo facta eſt, vt dicit Aug. Quia (vt dictum eſt) diuinæ perſonæ diſtinguūtur ſecundum proceſſionē verbi a dicente, & proceſſionem amoris. Verbum autem dei naſcitur de deo ſecū dum notitiam ſui ipſius, & amor procedit ſecundum quod ſe ipſum amat. & manifeſtum eſt, quod diuerſitas obiectorum diuerſificat ſpeciem verbi & amoris: quia non eſt idem verbum de lapide & equo conceptum. Vnde attenditur diuina imago ſecundum verbum conceptum de dei notitia, & ſecundum amorem exinde deriuatum. Ipſa enim rationalis anima tribus theologicis virtutibus perficitur, ſcilicet fide ſpe, & charitate, in via. Ipſa autē in patria tribus dotibus dotabitur, quæ ſunt viſio ſuccedens fidei, inhæſio ſuccedens ſpei, & fruitio correſpondens charitati. Vnde patet ꝙ in anima rationali eſt ſanctiſſimæ repræſentatio Trinitatis & ſecundum eſſe naturæ & ſecundum perfectionē gratiæ & ſecundum ſtatum gloriæ. Adhuc autem expreſſior & nobilior repræſentatio Trinitatis eſt, quæ in angelis reperitur. Vnde ſecundum Grego. Angelus dicitur ſi- Gre.
gnaculum ſimilitudinis, quia in eo ſimilitudo diuinæ imaginis illuminatur expreſſa: & hæc ſimilitudo inuenitur in quolibet angelo. Repræſentant etiā angeli ſanctiſſimam Trinitatem in cōmuni, quia diſtinguūtur omnes per tres hierarchias, & quælibet hierarchia adhuc tres ordines continet. Vnde deus eſt in Thronis vt maieſtas, in cherubin vt veritas in ſeraphin vt caritas per q̃ notatur trinitas perſonarum: & ſimiliter inuenitur in alijs hierarchijs. Item apparet repręſentatio

ſentatio Trinitatis in ſubſtantiis corporeis & materialibus. Nam in omni corpore (ſecundum Philoſophos) tres dimenſiones exiſtũt, ſcilicet longitudo in linea latitudo in ſuperficie: ſpiſſitudo ſiue profunditas dicitur eſſe in corpore, quia eſt eius dimenſio proprie propria. linea eſt tantum producens, & ideo competit patri qui eſt principium non de principio. Linea enim (ſecundum Philoſophum) dicitur eſſe producens, quia eſt principiũ

Ari. 2. cœl. a quo ſuperficies fluit: ſed dicitur eſſe nõ producta, quia licet dicatur fluere a puncto vſq; ad punctum, quod nõ eſt in continuo niſi lineam ducere tamen non poteſt habere a puncto aliquam quantitatem, cum punctum ſit indiuiſibile. Vnde linea prout continua, non diuiditur in puncta, ſed in partes continuas. Et ideo phyſicus non conſiderat puncta, cũ iſtæ dimẽſiones non fluant a pũcto, ſed a materia. Corpus vero eſt tantum productũ, quia profundum quod eſt proprium corpori, fluit a ſuperficie. Alioquin idẽ produceretur a ſeipſo, ſi in plano eſſent plures ſuperficies. ſed tamen dicitur corpus non eſſe producens, quia non intelligibilis vltra corpus alia ſpecies magnitudinis differens ab iſtis. Vnde profunditas ſiue corpus congruit Spiritui ſancto, quia ab aliquo procedit principio. ſ. patre & filio, ſed nulla alia diuina perſona procedit ab ipſo. De quo etiam dicit Apo. ſcru-

i. Cor. 2 tatur profunda dei. Superficies autem producens & producta eſt: producitur enim a linea, & ipſa ſimul cum linea producit ipſum corpus ſiue profunditatem; & ideo competit filio. qui naſcitur ex Patre, & ab eo ſimul & Patre Spiritusſanctus procedit.

Item beata Trinitas repræſentatur in naturis. Competit enim ternarius numerus omnibus rebus naturalibus. Et quia

Pithag. ſecundum Pithagoram eſſe completum in natura habet principium, medium, & finem: ideo Pithagoras docuit deum naturæ proprietatibus eminentem colere ter in die. Quia ipſa cognitio quę de poſſibili eſt, peruenitur tribus, ſcilicet ſenſu quo manuducimur, imaginatione qua indagamus verum ex his quæ nos manuducunt; & intellectu quo conſpicimus inuentum. Ideo etiam honoramus deũ ter, ſecundum Termegiſtum ſecundum tria puncta hæmiſperij, id eſt mane medio die & veſpere: vnde lex Pithagoricorum & Chriſtianorum adorat ad Orientem. Lex Termegiſti & Machometi ad meridiem: lex Moyſi ad Occidentem.

Itẽ poſita ſunt a philoſophis magnis in cultu Dei tria, ſcilicet adoratio propter reuerentiam, thus propter diſtributionem ſuauiſſimę cognitionis diuinæ, & virtutum cœleſtium, terreſtriumq; hymnus, ſecũdum Pithagoram, propter concentum cœli.

Item eſt repręſentatio Trinitatis in cœlis. i. in corporibus cœleſtibus. Computantur enim ab Apoſtolo tres cœli, quia dicit ſe raptum ad tertium cœlum, propterea quia in ſphæris cœlorum triplex eſt differentia. Quia eſt aliquod cœlum mobile & ſtellatum, ſicut firmamẽtum, cum quo etiam computantur ſeptem planetarum orbes, qui ſunt ſub eo. Aliquod vero eſt mobile, ſed non ſtellatum ſicut criſtallinũ, vel ſi quod aliud ſupra ipſum quod ſit primum mobile, ſecundum aſtrologos. Tertium autem quod nec eſt mobile nec ſtellatum, ſicut empyreum, quod eſt beatorum locuſ. In cęlo etiam relato ad terram inuenitur triplex dimenſio: ſunt enim tres viæ continuæ, ſcilicet longitudo a ſurſum in deorſum vel econuerſo: latitudo a dextro ad ſiniſtrum: Altitudo ab ante ad retro. Igitur in cœlo ad terrã relato, relatio circumferẽtiæ ad centrum cauſat longitudinẽ aſcẽdendo & deſcendendo. Ordo vero ſignorum in circulo obliquo facit altitudinẽ, quia ab Occidente in Orientẽ facit ante, ſed retro eſt ab Oriente in Occidentem. Alius vero motus facit latitudinem. i. dextrum ad ſiniſtrum.

Item repræſentatio ſanctæ Trinitatis in planetis eſt. Aſſignatur enim eis triplex circulus, ſcilicet deferens, æquans & epicyclus.

Item in eorum curſu dicitur eſſe triplex gradus. Quia quandoq; planeta eſt retrogradus, quandoq; directus, quandoq; ſtationarius. Nam quaſi ſtationarius pater a nullo eſt procedens: ſed quaſi retrogradus eſt filius, carnem aſſumẽs: tunc enim ſol retrocedit vſq; ad decimã lineam, vt figuratum eſt Iſa. luceſt vſq; ad Iſa. 38. humanam naturam, quæ quaſi decima eſt poſt nouem ordines angelorum & in decima dragma figurata Luc. Sed Luc. 15. quaſi directus eſt Spiritusſanctus, qui miſſus eſt ad directionẽ fidelium. Vnde Pſal. Spiritus tuus bonus deducet me in Pſ. 142. terram

terram rectam. Sed præcipuè ſancta Trinitas repræſentatur in ſole, qui eſt maximus planetarum. In eodem ſole ſecundum Aug. tria hæc conſideram. ſ. quod eſt, quod lucet, quòd calet. Primum competit Pri a quo filius habet eſſe & ſpiritusſanctus; Secundũ filio, Tertium ſpirituiſſancto.

Item eſt repræſentatio Trinitatis in locis. Eſt. n. triplex locus deputatus creaturæ rationali, ſcilicet locus ſummus idest cœlum, vbi ſola lætitia; & eſt infimus, ſ. infernus, vbi ſola triſtitia; & eſt medius hoc eſt mũdus, in quo ſunt ſumma ſperanda, & infima timenda. Vnde Phil. In
Phil. 2. nomine Ieſu omne genu flectatur, cœleſtium, terreſtrium & infernorum. In no-
Ambr. mine Ieſu (vt dicit Ambr.) tota Trinitas repræſentatur: quia Ieſus interpretatur vnctus, in quo intelligitur vngens, & vnctio, & ipſe vnctus. Vngẽs pater, vnctus filius, & vnctio ſpiritusſanctus. Et ideo in nomine Ieſu olim in apoſtolorum tẽporibus credentes baptizabantur in nomine Trinitatis.

Item repræſentatur trinitas in elemẽtis quæ diſtinguuntur (ſecundum Philoſophum) tripliciter; quia ſunt ſimpliciter, leuia: vt eſt ignis: vel ſimpliciter grauia vt eſt terra: vel media grauia & leuia, ſicut aer, qui eſt grauis reſpectu ignis, leuis autem reſpectu aquæ: & aqua quæ eſt leuis reſpectu terræ, grauis autem reſpectu aeris. Item in elementis inuenitur quædam alia trinitas reſpectu loci: quia ſolum tria elementa ſe contingunt in loco generationis, ſcilicet, aer, aqua terra. Aer enim non plus habet de natura grauis quàm aqua de natura leuis. Specialiter autem ignis repræſentat ſanctam trinitatem, quia ignis apparet tripliciter, in flamma luce, & carbone. Item quia ignis habet triplex eſſe. eſt enim ignis purus in propria ſphæra, ignis coniunctus rei combuſtibili, ſcilicet in aliena materia, & eſt ignis mixtus, ſ. in re elementata, in qua (ſecundum quoſdam) ignis & etiam alia elementa ſunt actu. non quo ad eſſe primum, ſcilicet formarum ſubſtantialium, ſed quo ad eſſe ſecundum, ſcilicet qualitatum ſuarum, quæ ſunt reductæ ad medium: & ideo ſunt ibi ſicut extrema in medijs, & ſecundum aliquos nullo modo ſunt ibi actu, ſed ſunt ibi virtute. Repræſentatur etiã trinitas beata in aere, qui diſtinguitur per tria interſtitia, ſupremum quod dicitur æthereũ, & mediũ, ac infimũ quod dicitur aereũ. In ſupremo eſt calor & lux propter ignis et ſolis propinquitatẽ. Simili. et in infimo per repercuſſionem radiorum a terra. In medio autem ad quod non poteſt pertingere reflexio radiorum, eſt frigiditas & obſcuritas. Aqua etiam repræſentat perſonas trinitatis, quia inuenitur aqua triplex, ſcilicet condenſata vt in nube, vel congelata vt in glacie. vel liquida vt in fonte vel flumine. Eſt enim aqua vnũ ex illis tribus quæ teſtimonium dant in terra ipſi Trinitati beatiſſimæ. Ioan. Tres Io. 5.
ſunt qui teſtimonium dant in terra, ſpiritus, aqua & ſanguis: ſpiritus inquã ſanctificationis, aqua ablutionis ſanguis redemptionis. Terra quoq; repræſentat beatam trinitatẽ. Dicitur enim Iſa. Quis Iſa. 40.
appendit tribus digitis molem terræ? per quos tres digitos intelligi poſſunt tres, perſonæ diuinæ in orbe terræ repræſentatæ. Vnde & terra quæ inhabitatur tripartie a ſapientibus eſt diuiſa. Vna dicitur, Aſia, altera Europa, tertia Aphrica eſt. Et eſt Aſia mundi totius pars media a meridie per orientem vſq; ad aquilonem protenſa, a quadam muliere ſic vocata, quæ apud antiquos regnum tenuit Orientis, vt dicit Iſido. Europa vero a ſeptemtrio- Iſid.
ne vſq; ad occidentem eſt extenſa, quæ Eth 14.
ſic vocata eſt ab Europa filia regis Libiæ quam Iuppiter rapiens ab Aphrica duxit in Cretam, hanc tertiam partem orbis vocauit Europã. Et ſic in Europa liiij. gentes ſunt. vt dicit Chryſoſtomus. Aphrica vero ab occidente vſq; ad meridiem eſt protenſa ſiue porrecta, & ſecundũ quoſdam dicta Aphrica quaſi aprica eo quod ſoli omnino ſit aperta & nulli quaſi frigori ſit ſubiecta, vt dicit Iſido. Aliqui autem dicũt ab Afer filio Abraam ex certa cauſa eſſe dictam, qui verſus Lybiam dicitur duxiſſe exercitum, & ibi victis hoſtibus cõſediſſe. & Aphrica cum Europa eſt totius orbis medietas. Quidam veró dicũt quod has tres partes mundi tres filij Noe diuiſerunt poſtquam egreſſi ſunt de arca, ita vt Sem cum ſua poſteritate futura occuparet Aſiã, Iaphet Europam, & Chã poſſideret Aphricam, ſicut dicit gloſſa Gen. x. & idem dicunt Chryſoſto. & Iſido. Plinius & alij plures concordãt cum eis.

Item beata Trinitas repræſentatur in motibus. Eſt enim motus ſecundum lo-

eum triformis, rectus, circularis, & obliquus. Item diſtinguitur motus ſecundũ aliquos in naturalem, cuius principium eſt natura; & violentum, cuius principiũ eſt ab extra; & animalem, cuius principium ab intra. quia ab anima quæ mouet multipliciter.

Item in numeris eſt repræſentatio Trinitatis. Nam primũ impar eſt ternarius numerus, in quo perfectio primi repræſentatur, i. Dei, qui trinus eſt & vnus. Iõ omnis res, quæ habet iſta tria, ſcilicet principium, medium & finẽ, dicitur eſſe perfecta, vtpote quia in trinario numero finis conformatur principio, & ideo ſic dicit philoſophus ſecundũ trãſ-

Ariſt. 1. cœl. lationem Arabicam. Per hunc numerum ſcilicet ternarium, adhibuimus noſmetipſos magnificare vnum Deum eminentem proprietatibus eorum quæ ſunt creata. Vnde & Hermes trimegiſtus ponit mundum perfici in tribus ymammene, quod eſt impulſio vel implexio cauſarum; neceſſitate quæ eſt exæquatio cauſatam per motum ad eſſe; & ordine qui eſt diſtributio cuiuſlibet producti in locum & officium ſuum.

Item numerus diuiditur in tria, quia

Iſid. numerorum (ſm Iſido.) alius linealis, alius ſuperficialis, alius vero ſolidus. Linealis eſt qui ab vnitate incipiens ordinatè procedit vt vnus duo tres, & ſic in infinitum. Superficialis vero numerus eſt ductus in ſe vel in aliũ ſemel vt bis duo, bis tria. Solidus autem eſt qui ducitur in ſe, vel in alium ſemel, & poſtea ſemel ducitur in totum, vt cum dicitur, Bis duo bis, ter tria ter; & ſic de alijs. Vel alia diſtinctio numeri per tria eſt, quia numerorum alius digitus, alius articulus & alius cõpoſitus. Digitus enim continet numeros ſimplices ab vnitate vſque ad decem. Articulus continet decem, & alios denarios, vt viginti, triginta, quadraginta, & ſic de ſingulis. Compoſitus vero vtrunque complectitur, vt vndecim, duodecim, tredecim &c.

Itẽ repręſentatur Trinitas in figuris. Nã prima figura dicitur rectilinea. Hæc eſt triangulus habens tres angulos æquales duobus rectis. Cui comparatur anima vegetabilis, quæ habet tres vites nutritiuam, augmentatiuam, & generatiuam. Eſt ergo triangulus tribus lineis incluſus, in tribus angulis extẽſus, & per tres ſpecies diuiſus, qui ſunt, ſm Philoſophum, æquilaterus, qui habet omnia latera æqualia: Iſocheles qui habet duo latera tantum æqualia: & gradaium qui habet latera inæqualia. Figura circularis repræſentat Trinitatẽ: quia Deus eſt circulo ſimilis. Dicit enim Hermes ſupradictus, ꝙ monas gignit monadem, & in ſe ſuum reflectit amorem. Quod quo ad noſtrum intellectum trahẽtes, dicimus ꝙ pater vnus vnicum generat & genuit filium ab æterno, cum quo etiam ſimul ab æterno ſpirat Spiritumſanctum, qui eſt nexus & amor amborum. Nam Deus pater ab æterno ſe perfecte intelligit. & intelligendo ſe diligit, quam dilectionẽ extra ſe ad alium non extendit, ſed in ſe reflectit quia ad intelligentem & intellectum, ad patrem & filium, a quibus procedit ipſa dilectio ad modum circuli in ſeipſum reflectit. Vnde omnino Deus in eſſentia vnus patet intelligens, & intelligendo filium gignens, & amor ab vtroque procedens, vt in vtrumque ſe referens & reflectens. Propter quod Trimegiſtus fuit iterrogatus qd eſſet Deus, reſpõdit: Deus eſt ſphæra intelligibilis, cuius centrum eſt vbique, circunferentia vero nuſquam. Nam quia Deus corpus non eſt, nec etiam eſſe poteſt, eo ꝙ ſummè ſimplex eſt, qa omne perfectiſſimum oportet eſſe ſimpliciſſimum, eo ꝙ poſterius componentibus ſit omne cõpoſitum: ideo ad differentiam ſphæræ corporali dicit, ꝙ eſt ſphæra intelligibilis. Vnde in centro, quod eſt quid minimum & ſimpliciſſimum circunferentiæ comparatum, diuinam ſimplicitatem intelli e: ſed per circunferentiam quæ eſt maxima, immẽſitatem diuinam accipe. Eſt ergo ſenſus deſcriptionis prædictæ: Deus eſt ſphæra, i. principio carens & fine: multo magis quàm circulus, ſiue ſphæra, vt ſic eius notetur æternitas: Intelligibilis, vt notetur eius immaterialitas. Cuius centrum, i. deſt indiuiſibilis & ſimplex eſſentia, vbique tota eſt: ſed eius circunferentia eius, ideſt eius immenſitas, nuſquam eſt quia a loco comprehendi non poteſt. ſic etiam circunferentia primi cœli dicitur minime loco con inens: quia ſi primum cœlum eſſet in loco, eũ locus ſit terminus corporis continentis

(vt Philoſophus dicit) extra cœlũ aliud corpus eſſet, quod cœlum includeret, & ſic ſequeret, quæſtio de illo alio corpore, & ſic de alijs, & ita procederetur in infi- Ariſto. Phyſi.

infinitum quod eſt inconueniens. Vnde ſm Alexandrum, vltima ſphæra nullo modo eſt in loco: ſed Auerroys dicit ꝙ licet vltimum cœlum non ſit in loco per ſe, ideſt ſm circunferentiam, eſt tamen in loco per accidens ratione centri circa quod mouetur: quia ipſum centrum habet fixionem in loco. Sed rationabilius videtur dictum Themiſtij, ſcilicet ꝙ vltima ſphæra ẽt ſm circunferentiam dicitur eſſe in loco ratione partiũ, quia partes mutant locum ſubſtantia & ratione, licèt non actu, ſed potentia tantùm, cum non ſit pars actu diuiſa. Si enim eſſet pars cœli actu diuiſa, tunc eſſet actu in toto ſicut in loco. Vnde quia aliquid dicitur de toto ratione partium, in quantum partes vltimæ ſphæræ ſunt in loco in potentia, tota vltima ſphæra eſt in loco per accidens ratione partium: quod ſufficit ad motum circularẽ. Quicquid autem ſit de ſphæra corporali, de Deo tamen qui eſt ſine quantitate immenſus & omnino indiuiſibilis, hoc eſt verum, ꝙ nullo apprehẽdatur loco. Sic ergo Deus dicitur ſphæra propter ſuã æternitatem, intelligibilis propter ſuam immaterialitatem, & dicitur habere centrum propter ſuam ſimplicitatem, vbique totus propter ſuam indiuiſibilitatẽ, & dicitur eſſe nuſquam, ideſt a nullo loco cõprehẽſus propter ſuã immẽſitatẽ.

(Marginalia: Alex. — Auer. — Them.)

Item repræſentatur Trinitas in cõſonantijs muſicis. Sunt enim muſicæ tres partes, ſcilicet harmonica, rithmica & metrica. Itẽ harmonica fit tripliciter. Nã (ſm Iſid.) omnis ſonus harmonicus aut voce editur ſcilicet per fauces, aut flatu ſcilicet per fiſtulas, aut pulſu ſicut per timpana, pſalterium & citharam, & huiuſmodi. Pulſus importat potentiam patris, vox refertur ad ſapientiam filij, flatus ad bonitatẽ viuificatiuam ſpiritusſancti. Sic patet qua beatiſſima Trinitas in omnibus, licèt vario modo, repræſentatur ſuis effectibus, ꝙ Deus omniũ auctor eſt nõ ſolum vt vnus, ſed etiam vt trinus, ex quo omnia, per quẽ omnia, in quo omnia, cui ſemper ſit honor & gloria, & erit in ſecula.

Varia verbi Dei ſimilitudines, ac vtilitate, quæ ex lumine, ſolis radijs, ſcintillis, guttis, & ſtillis roris & pluuiæ eliciuntur. Ca. LXXXII.

VErbum Dei aſſimulatur lumini, iuxta illud Pſalm. Lucerna pedibus meis, verbum tuum, & lumen ſemitis meis. & hæc ſimilitudo attenditur quãtum ad ſeptem.

(Marginalia: Pſal.)

Primò, quia lumẽ eſt diuerſorum corporum diuerſimodè penetratiuum. Vnde auctor perſpectiuæ dicit, ꝙ lumen eſt triplex, ſcilicet reflexum, fractum, & directum. Reflexum ſicut a ſpeculo. & alijs politis corporibus, quæ lumen a ſe receptum reijciunt. Et tales ſunt qui verbũ Dei audiunt, ſed ipſum auditum reijciũt vel contradicendo, vel contrafaciẽdo, ſm illud Iob: Ipſi fuerunt rebelles lumini. vel reijciunt illud obliuiſcendo, ſm illud Iac. Comparabitur viro cõſideranti vultum natiuitatis ſuæ in ſpeculo. Pſ. Proiecisti ſermones meos retrorſum. ſed Luc. dicitur: Beati qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud. Aliud eſt lumẽ fractum, ſicut quando lumen venit ad corpus aliquantulum denſum, vel durũ. Tale enim corpus lumẽ in ſe recipit, ſed propter materiam quæ omnino nõ obedit, vt tranſire lumen poſſit, lumen non rectè incedit, ſed ab inceſſu recto diuertit; & talis inceſſus dicitur fractio radij. Sic frangitur verbum Dei in his qui audiendo ipſum ſuſcipiunt, ſed non obediunt faciendo. Vnde nec rectè ipſum ſuſcipiunt. & ideo dicitur Iac. Eſtote factores verbi, & non auditores tãtũ, fallentes voſmetipſos Matth. Vide, ne lumẽ quod in te eſt, tenebræ ſit. Nam res, quã radius non penetrat, licet ex vna parte vbi lumen recipit, ſit illuminata ex alia, tamen ad quam non tranſit, remanet tenebroſa. Vnde tales licèt illuminentur in eo, quod audiunt, tamen tenebroſi ſunt in eo quod non faciunt. Tertium lumen dicitur directum, quando non repellitur nec materiam inobedientem reperit, ſed libere tranſit, & operationes perfectas facit. Sic ſimili modo etiam verbum Dei eſt cum diligenter & perfectè auditur ac deuote, quia tunc memoriter retinet, & obedienter ac ſolicitè impletur. Vnde tunc perfectam operationem facit, quia ad æternam beatitudinẽ perducit: ſm illud Iac. Si quis perſpexerit in lege perfectæ libertatis, non auditor obliuioſus factus, ſed factor operis, vel verbi, hic beatus i facto ſuo erit. Pſal. Deducet quaſi lumẽ iuſtitiam tuã. Nam lumen huiuſmodi, tranſeundo deducit a principio ad medium, & de medio ad extremum. Sic verbum Dei quãdo auditur aure, retinetur corde, perficiẽ opere,

(Marginalia: Iob. 34. — Ia. 1. — Pſ. 49. — Luc. 1 — Ia. 1. — Matt. 6. — Ia. 1. — Pſal.)

opere, tūc iuſtificat hominem & dignū
reddit æternæ beatitudinis.
Secundo, quia lumen eſt formatum
vel figurarum declaratiuum & manife-
ſtatiuum: ſic verbum Dei manifeſtat no
bis formas & figuras vitiorum & virtu-
Eph. 5. tum. Ephe. Omne quod manifeſtatur lu
men eſt.
Tertio, quia lumen eſt oculorum læ-
Eccl. 11 tificatiuum. Eccl. Dulce lumen, & dele-
ctabile eſt oculis videre ſolem. Sic ver-
ba Dei interiores oculos animæ illumi-
nant, ipſamque lætificant & delectant.
Pro. 15. Prouer. Lux oculorum lætificat animā.
Quarto, quia lumen eſt ægris oculis
odioſum, & moleſtiæ illatiuum. Simili-
ter verba Dei in hominibus praue di-
Io. 3. ſpoſitis ſunt moleſta Io. Dilexerunt ho
mines magis tenebras quàm lucē: erant
enim eorum opera mala.
Quinto, quia eſt pigritiæ excitatiuū.
Nam lumen Dei adueniens, excitat men
tem ad ſurgendum a lecto peccati, & et
Iſa. 60. ad bene operandum. Iſa. Surge illumina
re Hieruſalem &c. ſunt enim verba bo-
Eccl. 12 na quaſi ſtimuli. Eccl. Verba ſapientum
quaſi ſtimuli.
Sexto, quia lumen eſt formarū & ſpe-
cierum in ſuperficie ſpeculi vel alterius
corporis politi impreſſiuum. Nam lumē
politæ materiæ ſuperficiem pertingens,
in angulis æqualibus ſe reflectit, & om-
niū ſubiectorum formas imprimit. Vn-
de quod eſt extra ſubſtantiam, in ſuper
ficie collocat ſpeculi per imaginem & fi
guram. Sic etiam per verba Dei impri-
muntur mentibus hominum diuerſæ co
gitationes & affectiones quaſi diuerſæ
imagines. Nam quādoque verbum Dei
auditum mentes audientium eleuat in
contemplationem & amorem cœleſtiū,
quandoque etiam imprimit timorē ſup
pliciorum infernalium quandoque etiā
contemptum & deſpectum omniū mū-
danorum, quandoque fugam & odium
omnium vitiorum.
Et hæc præcipue facit verbum Dei in
mentibus politis, & a peccatorum rubi-
gine terſis. Vnde hoc eſt lumen ſapien-
tiæ quod mētes multipliciter informat.
Sap. 6. Sap. Diligite lumen ſapientiæ.
Septimo, quia lumen ſm̄ diſpoſitio-
ne materiæ quam ſubintrat, eſt variatio
nis ſuſceptiuum. Nam eius claritas in-
tenditur in materia perſpicua & pura,
& remittitur in materia fœculenta. Sic
verbum Dei in mente pura & terſa a vi-
tiis, lumen ſapientiæ plurimum inducit.
Sed in mente impura & fœculenta pec-
catis, lumen ſapientiæ vel gratiæ non im
mittit. Item in diaphana materia, quia
obſtaculum non inuenit, ideo per eam
irradians proprios fulgores exprimit &
oſtendit, vt Diony dicit & quanto perfe- Dio de
ctius in illa profundatur, tanto latius ex cœl. hie
ea refuſa ad alia deriuatur. Dum autem rar.
lumen materiæ groſſæ infunditur, im-
perfecte ab ea recipitur. vnde ſolum ſe
diffundit extrinſecus. Sic verbum Dei in
mente petuia non habente opacitatem,
vel groſſitiem materialis amoris, fulget
vel ſplendet, ſm̄ illud Tob. Luce ſplen- Tob.
dida fulgebis i. non ſolum in te ſplendi 13.
da eris ſed etiam aliis per doctrinā vel
bonorum operum exempla fulgebis, ſm̄
illud Math. Sic luceat lux veſtra coram Mat. 5
hominibus, vt videant opera veſtra &c.
Vnde de talibus dicitur Baruch. Stellæ Baruc.
dederunt lumen in cuſtodiis ſuis. Stellæ 4.
enim ſunt mundiſſimæ ſubſtātiæ, & lu-
men a ſole percipiunt, quod aliis refun-
dunt. Sed in mente vbi eſt denſitas amo
ris materialis & temporalis, lumen diui-
ni verbi ſolum exterius in ſuis peruenit
piſur: & ſi aliquo modo ad cor tran-
ſeat, non ibi figitur vel aliquid operatur
ſed citius a contrario facti ſiue affectus
repellitur. Sic lumen a groſſis vel compa
ctis corporibus repulſam patitur, nec ad
interiora admittitur, etiam in ſuperficie
eſſe videtur.
Item verbum Dei aſſimilatur ipſi ra-
dio ſolari, ex cuius reflexione genera-
tur flamma ignis, vt dicitur Mach. 2. Sol 2. Mac.
refulſit, qui prius erat in nubilo, & accē 1.
ſus eſt ignis magnus. Ita frequenter di-
uinum verbum generat in mente homi
nis mirabilem flammam amoris. Pſal. Pſ. 104.
Eloquium domini inflammauit eum. Et
nota ꝙ radius inflammatione cauſans,
oportet ꝙ ſit a corpore terminato, ſoli-
do & firmo. i. permanente. Vnde radius
ſolis in aqua fluente, inflammationem
vel ignitionem cauſare non poteſt, ex
eo ꝙ huiuſmodi aqua nō eſt ſolida, nec
permanens nec etiam terminata, & ideo
nullam formam retinens: poſſet tamen
fieri in aqua contenta in aliquo vaſe val
de rotundo & ſolido & terminante, &
quieſcente, puta in ampulla, vel huiuſ-
modi. Et ita ſimiliter etiam ad hoc vt ex
verbis diuinis cor hominis inflāmetur,
oportet

oportet, quod ſit terminatum per inquirendi ſobrietatem, ſcilicet vt non plus velit ſapere, quàm oportet, ſed ſapere ad ſobrietatem.

Ro. 12. Item oportet quod ſit ſolidum, i. non contractum ſiue obliuioſum, vt ſcilicet quod ex vna parte recipit, ex alia parte Eccl. 21 effundit. Vnde dr Eccl. Cor fatui quaſi vas confractum, omnem ſapientiam nõ tenebit. Vel debet eſſe ſolidū i. non molle: quia quodcunque molle eſt, ſicut faciliter impreſſionem recipit, ita faciliter amittit. Et talis etiam ſicut faciliter ad verbum Dei accenditur, ita faciliter extinguitur.

Item oportet, quod ſit permanẽs, vt non ad tempus credat, & in tempore tẽ Io. 5. tationis recedat, ſecundū illud Ioannis: Si manſeritis in ſermone meo, verè diſcipuli mei eritis. Ergo quod habet ſtabilitatem & ſoliditatem, vehementer inflammatur & incenditur per diuini eloquij ideſt ſacræ ſcripturæ radium, Luc. 24 Luc. Cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur nobis in via.

Item verba Dei frequenter prædicata aſſimilantur ſcintillis.

Primo, quia ſcintillæ habent igneitatem. Nam ſcintilla eſt modica ignis particula ex materia ignita, caloris impetu reſoluta. Quia ſcilicet ex mente cœleſtis deſiderij, vel ſuperni zeli igne accenſa, verbum deuote prędicãtis egreditur, cum impetu feruoris, quo mentes audientium ſuccenduntur & inflammantur. Ezec. 1. iux. illud. Ezec. Scintillæ quaſi aſpe-Grego. ctus æris candentis, vt dicit Grego. vita prædicãtium ſonat & ardet ex quo ſcintillæ prodeunt, ideſt verba ignita.

Secundo, verba Dei frequenter audita aſſimilantur ſcintillis ratione mobilitatis, quia habẽt mobilitatem: quia ſcintilla mox vt reſoluitur, ſurſum mouetur ſed dum ex partibus terreſtribus grauatur, ad centrum iterum reclinatur, & tõ ſcintillæ diſcurrunt nunc aſcendendo Sap. 3. nunc deſcendendo, Sap. Tanquam ſcintillæ in arundineto diſcurrent. Sic ſancti prædicatores nituntur per ſuum verbum corda audientium ad cœleſtia eleuare, & tunc eorum verba ſunt vt ſcintillæ aſcendẽtes: ſed interdum propter auditorum imbecillitatem coguntur ipſa verba, quę prædicant, temperare, & ea potius auditorum fragilitati quã ſuæ auiditati concordare: & tũc eorum verba ſunt quaſi ſcintillæ deſcendentes: ſic faciebat Apoſtolus Humanum dico propter infirmitatem carnis veſtræ, Inter- Ro. 8. dum etiam ea temperant propter infirmitatem propriam, ſm illud Corin. Parco autem, ne quis exiſtimet aliquid eſſe Cor. 12 ſupra id quod videt in me, aut audit ex me.

Tertio, quia ſcintillæ habent luminoſitatem. ſic ſanctorum prædicatorũ verba illuminant audientium corda ad cõſiderandum Dei opera. Eccl. Deſiderabi- Eccl. 42 lia omnia opera eius, & tanquam ſcintilla quæ eſt conſiderate.

Quarto, quia ſcintillę habent virtuoſitatem. Ex modica enim ſcintilla fit ſępe maximus ignis. Ita ſimiliter ex breui prædicatione, immo aliquando ex breui ſermone ſequitur magnus fructus. Eccl. Eccl 11 Ab ſcintilla vna augetur ignis. Vnde Act. dicitur, ꝙ prędicante Petro, cecidit Act. 10. Spiritusſanctus ſuper omnes qui audiebant verbum Dei. Sap. Sermo ſcintillę Sap. 2. ad commouendum cor noſtrum.

Item verba Dei aſſimilantur guttis & ſtillis roris & pluuię. Vnde Deut. Concreſcat vt pluuia doctrina mea, fluat vt Deut. 32 ros eloquium meum, quaſi imber ſuper herbam, & quaſi ſtillę ſuper gramina. Eccl. Guttas pluuię, ideſt verba doctrinę Eccl 1. cœleſtis quis dinumerauit? Nam ſicut ſapientię eius non eſt numerus, ita nec verborum eius. Guttę etiam ſiue ſtillę terram humectant, radices ingroſſant, ſemina fœcundant, plantas & arbores vegetãt, piſces in mari recreant, oſtreas impinguant, ac in eis margaritas generant, inſuper etiam lapides cauant. Ita ſimiliter etiam verba diuina audita deuote vel lecta, animam humectant deuotione; radices cordis, ideſt cogitationes & affectiones ingroſſant augmentatione ſemina, ideſt bona propoſita fęcũdant operatione; plantas & arbores, ideſt nouiter conuerſos & pœnitentes qui debent fructus dignos pœnitẽtię facere, vegetant, ideſt contortõs ſpiritualiter refectione, piſces in mari i. poſitos in amaritudine & tribulatione, recreant interiori conſolatione, oſtreas, ideſt clauſtrales & incluſos impinguant religionis obſeruatione, ac in eis margaritas puritatis generant ſolicita caſtificatione & emendatione. item lapides. i. lapidea & dura ſecularium corda & peccatorum emolliũt & cauãt, ideſt ad compunctio-

punctionem & pœnitentiam diſponũt
frequẽti auditione, ſicut Gutta cauat la
pidem non bis, ſed ſępe cadendo.

Virginum virginitatiſque decor ac perfectio, qualis quantuſque exiſtat, ex pluribus Galaxiæ ſimilitudinibus. Cap. LXXXIII.

Virginum ſanctarum perfectio aſſi-
milat circulo Galaxię propter qua-
tuor.

Primò, propter decorem & pulchritu-
dinem. Nam galaxia eſt circulus cęleſtis
cęteris circulis pulchrior. Et ſimiliter de
Cipri. virginitate dicit Ciprianus, ꝙ eſt flos ec
cleſiaſtici germinis, decus atq; ornamẽ
tum gratię ſpiritualis, & illuſtrior portio
Ambr. gregis Chriſti. Et Ambroſius de ipſa di-
libr. de cit, Pulchritudinem quis poteſt ęſtimare
virgi. maiorem decore virginitatis? Quę ama-
tur a rege, probatur a iudice, dedicatur
a domino, conſecratur a Deo, ſemper
ſpõſa, ſemper innupta. Vnde nec amor
fraternus habet, nec damnum pudor.

Secundo propter honorem. Eſt enim
virginitas tãto honorabilior, quãto ſub
limior. Eius autem ſublimitatem oſten-
dit galaxię ſitus, quę medium tenet in-
ter duas partes cœli ęquales. virgini-
tas ſimiliter medium cœli tenet. Namq;
angelis debet, & hominibus, inter quos
quaſi media eſt virginitas habens cum
hominibus communem carnis fragilita
tem. Sed cum angelis habet communẽ
& quaſi ſupra homines incorruptionis
Hiero. integritatem. Propter quod dicit Hiero.
quod in carne pręter carnem viuere, an
Dam. gelicum eſt, non humanum. Damaſce-
nus dicit, ꝙ abſtinentia a nuptijs, eſt an
Pto. li. gelorum imitatio. Dicit. n. Ptolo. quod
s. circulus galaxię duplex eſt. Vnus quaſi
Alma. intra alium, & ille qui eſt intra, cõtinuus
2. videtur incipiẽs a pedibus Geminorum
& regirans in Geminos per principium
Sagittarij. Et alter eſt ſupra illum non
vbique coniunctus ei, ſed in aliquibus
partibus coniunctus ei, & in aliquibus
diſtinctus ab eo: & iterum ille exterior
circulus non videtur omnino cõtinuus
ab aliquo puncto in punctum idem, ſed
in multis locis videtur interſectus. Simi
liter etiam duplex eſt perfectio ſiue in-
corruptio virginalis. Vna interior in pro
poſito mentis, & hęc continua & perpe
tua debet eſſe. Alia eſt extra, virginitas
ſcilicet carnis, & hęc interrũpit ſeu cor-
rumpitur per violentiam abſque cõſen-
ſu mentis: & tunc non amittitur meri-
tum virginitatis. ſicut dixit ſancta Lucia
Si me inuitam feceris violari, caſtitas mi
chi duplicabitur ad coronam. Hę autem
duę integritates in quibuſdam inueniũ
tur coniunctę, quia vtranque habent:
in quibuſdam diſiunctę, id eſt integritas
carnis ſine integritate mentis, vel econ-
uerſo.

Tertiò, virginitas aſſimilatur galaxię
propter candorem. Nam galaxia quen-
dam candorem habet, & ideo vocatur
via lactea, ſiue circulus lacteus: & iſte cã
dor competit virginitati, quę eſt candor
lucis ęternę, vt dicitur Sapi. Quędã ſunt Sap. 7.
quę habent lucem & incorruptibilita-
tem ęternam, id eſt interminabilẽ, vt Sol
& ſtellę. & ſic habebunt corpora Sancto
rum poſt reſurrectionem, quę erunt ſi-
cut ſtellę in perpetuas ęternitates, vt di
citur Daniel. Huius autem ęternę lucis Dani.
& incorruptibilitatis eſt quidam cãdor 12.
virginitas carnis in qua nihil coinqui-
natũ incurrit, vt habetur Sap. Eſt enim Sap. 7.
in carne corruptibili perpetuę incorru-
ptionis meditatio, vt dicit Aug. Eccl. Pul Eccle.
chritudinem decoris eius admirabitur 43.
oculus.

Quartò, propter ſplendorem. Nam ga
laxia inter omnes circulos cœleſtes me
liorem habet claritatem. In locis enim
illis, vbi videtur galaxia, ſunt ſtellę mul
tę paruę quaſi contiguę, in quibus dif-
funditur lumen ſolis, omnino luminio-
ſę, & magis refulget fulgor ille. & ibi ma
terialis eſt pars orbis id eſt ſpiſſior, &
ideo aptior ad tenendum lumen, & ter-
minandum viſum: & ideo apparet lo-
cus iſte magis radioſus. Similiter virgi-
nes in cęlo habent ſingularem ſplendo
rem glorię: Nam virginitati debetur
aureola. Vnde corpus virgineum eſt in
cœlo ſicut circulus ſplendidiſſimarum
ſtellarum. Iſa. Stellę cœli, ſplendor ea- Iſa. 13.
rum. Ariſ. li.

Quinto, propter fixionem. Nam gala- 1. Me-
xia, vt dicit philoſophus, non recedit ab theo.
vno loco orbis: quod intelligitur quan
tum ad apparẽtiam propter motum tar
diſſimum, quia in rei veritate comper-
tũ eſt, quòd galaxia mouetur motu ſtel-
larum fixarum ſcilicet in centum annis
vno gradu. Et hęc immobilitas compe-
tit virginibus ſacris, quę ita inhęſerunt
Chriſto, quod nunquam ab eo potue-
runt

Rom. 8 runt ſeparari, vt ait Apo. Rom. Quis nos ſeparabit a charitate Chriſti?

De Arcturi proprietatibus, eiuſque ſtellarum numero, ac de ſeptẽ planetis, quibus ſimilitudinibus multis, virtutum perfectio comparatur Cap. LXXXIIII.

VIrtutum perfectio dicitur ſimilis
Iob. 9. arcturo, de quo Iob: Qui facit arctu rum, & Orionas. Nam arcturus a ſeptem ſtellis in axe fixis & in ſe reuolutis con-
Iſid. ſtituitur, vt dicit Iſido. Hoc ergo ſignum ſeptẽ ſtellarum, ſignificat in anima perfectionem ſeptem virtutum propter quinque.

Primò, propter numerum; quia vt ſeptem ſunt ſtelle, illud ſignum decorantes, ita ſunt ſeptem virtutes animã perficientes, ſcilicet ſecundum ſeptem quę in nobis regenda ſunt, tria ex parte animę, & quatuor ex parte corporis. Anima enim cõſtat ex tribus potentijs, corpus vero ex quatuor elementis. Nam ex parte animę prima eſt vis rationalis, quę illuſtratur fide ad cognoſcendum verũ. Secunda eſt vis iraſcibilis, quæ erigitur ſpe ad malum declinandum. Tertia eſt vis concupiſcibilis, quæ incenditur charitate ad diligendum bonum. Sed quo ad quatuor elementa ex quibus conſtituitur corpus.

Primo in igne fulgente accipe iuſtitiã de qua dicit philoſophus, quod eſt præ-
Ariſt. 2. Eth. clariſſima virtutum. Et ſicut ignis purgat fęces metallorum, ita iuſtitia purgat vitia malefactorum. In aere vero illuſtrãte, & viam qua eundum eſt oſtendente, accipe prudentiam dirigentem. In aqua ardorem refrigerante, & terram ne diſſoluatur in puluerem ſuo humore continente, accipe temperantiam, ardorem cõcupiſcentiæ reſtinguentem, & carnis continentiam conſeruantem. In terra percuſſa vndique aquis & tamen immobiliter permanẽte, accipe fortitudinem in periculis roborantem. Iſte ergo girus arcturi eſt, quem nulla hominum poteſt violentia diſſipare. Iob. Nunquid gi-
Iob. 38. rum arcturi poteris diſſipare?

Secundò, repræſentatur harum virtutum perfectio propter ſitum. Nam ſecundum Grego. inter omnes circulos ſuperiores, altior eſt circulus arcturi, & polo ſtellis altiſſimis ſtellæ eius ſunt vicinæ: & nos per altitudinem dictarum virtutum maximè approximamus Deo & angelis beatis, qui ſunt in cœlis.

Tertiò, propter aſpectum. Apparent enim ſtellæ illæ radioſæ & rutilantis formæ: Quarum quatuor anteriores in modum quadranguli alternis lateribus ordinantur. Tres verò ſequentes ſtellæ in modum ſemicirculi ordinantur & diſponuntur. Similiter & hæ virtutes, quando in homine, ſunt euidentium operum radijs ſe oſtendunt. Sed primæ quatuor quadrãgulares, ſunt quatuor cardinales virtutes, quibus humana vita ex quatuor lateribus ordinatur & roboratur. Nam prudentia dirigitur in eligendis, temperantia diſponitur in vtendis, fortitudine roboratur in ſuſtinendis, iuſtitia verò in diſtribuendis. Aliæ vero tres quæ quaſi ſemicirculum faciunt, ſunt tres virtutes Theologicæ, quæ nos in præſenti vita reſpectu perfectionis patriæ non ex toto, ſed ex parte perficiunt, & ideo non totum circulum ſed quaſi ſemicirculum faciunt. Nam ex parte fide cognoſcimus, ſpe imperfecte tenemus, charitate diminutè diligimus.

Quartò, propter motum. Nam illę ſtellæ ſub polo circa axem locatæ, ſemper (ſicut dicit Grego.) vertuntur circa axẽ, ſicut vrſa circa ſtipitẽ. Et hinc eſt quod Macro. ille circulus vocat vrſa maior, ſicut Macrobius dicit. Item ſicut dixit Grego. ille Grego. circulus ſemper vertitur, & nũquam ad ima dimergitur. Et quando tres ſtellas eleuat, quatuor ad ima declinat. Et econuerſo, cum quatuor ſurſum erigit, tres alias ad ima ſubmittit: quia videlicet hę virtutes ſemper circa rectũ ſe vertũt, & nunquam ab eo recedere vel ad ima ſeu obliqua vitiorum ruere permittunt. Et quia tres ad contemplationem, ſcilicet theologicæ, quatuor vero cardinales ad actiuam vitam pertinent, cum illæ dimittuntur, iſtæ leuantur, & econuerſo. quia quanto magis contemplatiuæ inſiſtimus, tanto magis remittimur in actiua. propter quod dicit Beda quòd con- Beda. tẽplatiua eſt ab omni actione quieſcẽs.

Quintò, virtutes aſſimilant arcturo ꝑ effectum. Nam arcturus dicitur ab arctãdo: quia ſuo frigore arctat & conſtringit terram. Vnde dicitur Iob: Ab interio- Iob. 37.
ribus

tibus egreditur tempeſta, & ab arcturo frigus. Ipſa enim parte ſurgit frigus propter elongantiam a calore ſolis: frigore vero poli terræ arctatur. Similiter etiam qui in his virtutibus eſt perfectus, totaliter refrigeſcit contra terrena: & coarctat quantum poteſt poros terræ. i. neceſſitates corporis, ſecundum illud Apo. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſumus. 1. Thi. 6

Item ſeptem virtutes aſſimilantur ſeptem planetis. Nam in Luna, quæ eſt primus planeta versus terram, & partim vmbroſa, noctis tamen illuminatiua & roris generatiua, repræſentatur fides, quæ eſt omnium virtutum prima. Et licet ſit ænigmatica, eſt tamen intellectus ab erroris tenebris purgatiua, & roris. i. doctrinæ cœleſtis adminiſtratiua: vel roris. i. diuinæ gratiæ impetratiua.

Veneri autem, quæ præcedit ſolem & etiam diem, & ex diei approximatione habet ægros erigere, aſſimilatur ſpes: quæ nunc præcedit verum ſolem & æternum diem, & confortat animum deficientem quouſque perueniamus ad patriam.

Soli autem inflammanti, & omnia decoranti aſſimilatur charitas, quia corda inflammantur, & opera Deo deuota & accepta efficiuntur.

Mercurio, cuius dicitur eſſe animam diſponere ad ſapientiam & eloquentiam, aſſimilatur prudentia.

Marti, cuius dicitur eſſe ad animoſitatē diſponere, & ſic animum deiectam erigere & ad bella præparare, aſſimilatur fortitudo: cuius eſt tentationes conſtanter & viriliter ferre.

Ioui cuius eſt omnibus prouidere, aſſimilatur iuſtitia quæ omnibus prodeſt, dum bonos defendit, & malos corrigit, & refrenat a noxiis.

Saturno autem qui eſt planeta frigidiſſimus, & cuius eſt calorē firmamenti vel ſolis in iſtis inferioribus temperare, aſſimilatur temperantia, quæ habet æſtuantes paſſiones & complexiones in corpore humano temperare.

Item de quatuor virtutibus cardinalibus, ſiue de vſu ipſarum, inſtruit nos tēpus. Nam primo quidem inſtruit nos tēpus de vſu prudentiæ. Eſt enim homini prudentia tripliciter neceſſaria. Ariſt. 6. Ethi.

Primo: in agendo. quia (ſicut dicit philoſophus) prudentia eſt recta ratio agibilium. Pertinet igitur ad prudentiā ea quæ agit menſurare ſecundū menſurā debitā rationis. & de hoc nos inſtruit tēpus, ſicut dicit Alchindus de quinque eſſen. quia eſt menſura rerum mutabilium. Vnde quia omnis actio hominis eſt cum tēpore & menſura, debet prudens in actionibus ſuis ſe tempori conformare: vt ſ. omnia faciat cum debita menſura. Alchi.

Item docet nos tempus ordinate operari vnum poſt aliud: quia tempus (ſicut dicit philoſophus) eſt numerus motus ſecundum prius & poſterius. & hoc ad prudentiam pertinet, ſ. non omnia ſimul velle agere, ſed ordinatè vnum poſt aliud. Vnde Eccel. Fili, ne in multis ſint actus tui. Et ideo metrice dicitur pluribus intentus, minor eſt ad ſingula ſenſus. Ariſt. 4. Phy. Eccl. 11

Secundò, neceſſaria eſt prudentia in diſponēdo. Et hanc docent nos habere tres partes temporis, quibus tres partes prudentiæ adaptantur. Diuiditur enim tempus in præſens, præteritum & futurum. Et ſecundum hoc aſſignat Tullius tres partes prudentiæ, ſ. memoriam in recordatione præteritorum, intelligentiam in ordinatione præſentium, & prouidentiam in prouiſione futurorum. De quibus Deut. Vtinam ſaperent ſ. præterita & intelligerent præſentia, ac nouiſſima prouiderent. i. futura. Cic. Deut. 32.

Tertio, neceſſaria eſt prudentia in cauendo ſ. futura pericula: & ad hoc ſolicitat nos temporis alterabilitas. Nam tēpore nihil alterabilius, & ideo corpori nihil eſt periculoſius. Quia dicit Hippocrates: Mutationes temporum maxime generant morbos. Subita enim mutatio caliditatis in frigiditatem, corpora alterat, & mutat: ideo quia natura non patitur repentinas mutationes: ſubita mutatio temporis eſt cauſa infirmitatis. Sunt enim præcipuè quatuor temporis qualitates, quarum diſtemperantia cauſa eſt ſuo modo tam corporalis quàm ſpiritualis infirmitatis: a quibus, quia moderna tempora præcipue abundare videntur, ſummè debet cauere homo ſapiens, videlicet calidum, frigidum, humidum, ſiccum. Quæ quia his modernis temporibus, exemplariter loquendo omnia ſimul inordinate abundant. Videntur adeſſe tempora, de quibus prædixit Apo. Inſtabunt tempora periculoſa. Æſtuat enim tempus, nūc ardore inordinato. i. deſiderio peccamiſa. Hippo. 2. Thi. 3

Iſa. 9. Iſa. Succenſa eſt quaſi ignis impietas.
Item abundat frigiditas malitiæ & ini-
quitatis ex defectu caloris vitalis & ordi
Mat.24 nati, ſ. charitatis Math. Abundabit ini-
quitas, refrigeſcet charitas multorum.
2. Thi. Thim. Erunt homines ſeipſos amantes,
3. vix hodie amatur aliquid propter Deum
ſed propter proprium commodum. Vn-
de omnis amor eſt reciprocus in ſeip-
ſum: & ideo oportet, vt remittatur in pro
ximum & in Deum.

Item eſt ſuper habundantia ſiccitatis
quæ fit per ingratitudinem quæ deſic-
cat humorem vitalem in mundo. Vnde
Ber. ſecundum Ber. Ingratitudo eſt ventus
vrens rorem gratiæ, fluēta miſericordię,
2. Thi. venas pietatis exiccans. Thi. Erunt ho-
3. mines ingrati ſceleſti, ſine affectione &
ideo mundus eſt hodie in pede ſtatuę
Dan.2. vbi coniungebatur ferrum teſtæ. Dan.
Quia. ſ. circa finem mundi, erunt homi-
nes ſine fœdere, & ſicci ab humore
gratię.

Item eſt intemperantia noxij humo-
ris voluptatum carnalium, in quibus ho-
2. Thi. mines pro poſſe abundant Thi. Erunt
3. homines magis amatores voluptatum,
quàm Dei.

Secundò. tempus inducit nos ad iuſti
tiam, cuius eſt communitatem ſeruare ſi
ne perſonarum acceptione: Hanc com-
munitatem iuſtitię tempus pręcipue ſer
uat: quia nihil eſt eo communius, &
omnibus ęqualiter eſt commune. Vnde
nequiſſimi ſunt vſurarij, q eo quod Deus
fecit commune, vſuris vſurarie, dum tē
pus alijs vendunt. Sunt autem qui nil il
commune eſſe vellent, vt cupierit. Alij ve
ro, qui & ſi quandoq; communia diſtri-
buant, tamē amore pecunię vel perſonę
diſtributionis & iuſtitię ęqualitatem nō
ſeruant: quos omnes redarguit tempo-
ris communitas & ęqualitas.

Tertio, tempus inducit nos ad fortitu-
dinem. Pertinet enim ad virum fortem
non otio vel ignauia torpeſcere, nec pro
pter difficultatem aliquam ab opere vir-
tutis deſiſtere. Sed ſi aliquando remitti
contingat continuo reuiuiſcereq́ue oīa tē-
pus docet. Nam tempus nunquam quie
ſcit. & viciſſim curſum peragit. In quo ſci
licet docet nos pigritiam & ocioſitatem
vitare. Ad quod inſuper ſollicitat nos ip-
ſius temporis precioſitas. Nam ſicut di-
Auguſ. cit Augu.) nihil eſt tempore precioſius.
Quia de omni poſſeſſione ſimul duo ha
beri poſſunt, ſed duo momenta ſimul ha
beri non poſſunt. Vnde tempus recupe-
rationem non recipit: & ideo perdi a no
bis per otium nō debet. Solicitat enim
nos temporis breuitas. Quia licèt tēpus
ſit longum, nobis tamen eſt curtū. Quia
perexiguum & cum tedio eſt tempus vi-
tę noſtrę: & ideo ſolicitè & non pigrè
operandum eſt. Ad hoc quoq; ſolicitat
nos temporis incertitudo & imperceptibi-
bilitas: quia (vt dicit Iſido.) tempus per
ſe non dinoſcitur, ſed ſolum per actus
humanos. Item vbi deficit, ibi incipit: qa
Nūc, quod eſt finis preteriti, eſt initium
futuri: vt homo dicat ſemper illud, Ego Pſal.76
dixi nunc cępi.

Item tempus ſi in hyeme ſeneſcit, in
vere reuiuiſcit: vt ſi homo quandoq́ue
remittitur, continuo renouetur.

Quartò, inducit nos tempus ad tem-
perantiam, quę maximè neceſſaria eſt
ad conſeruationem ſanitatis &, gratię
ſpiritualis. Quod etiam tempus indicat:
quia moderato tempore in ſuis qualita-
tibus temperato, corpori nihil ſalubrius.
Vnde dicit Hippocrates: Si tempora tem- Hip. 10
poraliter ſe habuerint, boni erunt ſtatus Aphor.
& maxime bonę enunciationis ſui ęgri
tudines: & hoc temporaliter & ſpiritualiter
ter accidit de medio & temperamento
delectationum: quia confert temperan-
tia ſalutem corporis & animę.

*Virtuoſorū perfectiones quæ ſint, ex multis ſtel-
larum perfectis ſimis ſimilitudinibus extrahun-
tur. Cap. LXXXVI.*

VIrtuoſi aſſimilantur ſtellis quo ad
tria.

Primò, quo ad ſtellarum eſſentiam Nā
ſtellę ſecūdum ſuam eſſentiam ſunt pu-
rę, ſunt altę, ſunt ſphericę: Quia virtuoſi
viri ſunt puri per continentiam, alti per
patientiam & ſunt ſpherici per obedien-
tiam.

Secundò quo ad ſtellarum permanen
tiam Quia ſtellæ ſunt incorruptibiles in
fatigabiles & ineclypſabiles. Sic virtuoſi
viri ſunt incorruptibiles per tolerantiā
infatigabiles per conſtantiam, Ineclypſa
biles per perſeuerantiam.

Tertio quo ad apparentiam: quia ſtel-
læ ſunt paruæ ſunt pulchrę, ſunt proxi-
mę. Et virtuoſi viri ſunt parui per humi
litatem pulchri per honeſtatem, proximi
per amoris vnitatem ſiue charitatem.

Quarto,

Quartò, quo ad influentiam: quia ſtellæ ſunt vertuoſæ, operoſæ; & luminoſæ. Similiter viri virtutum ſunt virtuoſi per
Eccle. 54. gratiam. Eccl. Homines diuites in virtute, pulchritudinis ſtudium habentes.
Hebre. 11. Item operoſi per iuſtitiam. Hebr. Sancti per fidem vicerũt regna operati ſunt iuſtitiam.

Item ſunt luminoſi per doctrinam,
Mat. 5. Mat. Vos eſtis lux mundi. &c.

Hominis corporalis vita breuitas & inſtabilitas ex quamplurimis fauilla, vaporis, fluuij que ac venti ſimilitudinibus perfectiſſimè declaratur. Cap. LXXXVI.

VIta homini. naturalis, ſeu corporalis, aſſimilatur vmbræ.
Grego. Primo propter cauſam. Quia vmbra (ſicut dicit Grego.) ex lumine formatur & corpore. Eſt enim obiectio corporis opaci ad luminoſum. Sic vita humana cauſatur ex coniunctione animæ intellectiuæ, & corporis humani. Anima autẽ
Ari. 3. De ani. intellectiua prout intellectualis eſt, lumini comparatur. Vnde & philoſophus. Intellectum agentem qui eſt in anima,
Pſal. 4. dicit eſſe vt lumen. & de hoc etiam dicitur in Pſal. In lumine tuo videbimus lumen. Item ſignatum eſt ſuper nos lumen vultus tui domine. Et ideo vita humana ex vna parte habet nobilitatem, ſcilicet ex parte luminis. i. animæ intelle
Iob. 1. ctiuæ, a qua oritur. Io. Vita erat lux hominum. Ex alia vero vilitatem, ſcilicet ex parte corporis, quod viuificatur: de cu
Gen. 2. ius origine dicitur Gen. Formauit Deus hominem de limo terræ. Et hæc duo tan
Pſ. 143. git Pſal. quaſi admirans tam diſparium coniunctionem. Domine (inquit) quid eſt homo, quia innotuiſti ei: aut filius hominis: quia reputas eum? ſcilicet quantũ ad animam. Nam quantum ad corpus ibi ſubditur, Homo vanitati ſimilis factus eſt: dies eius ſicut vmbra prætereũt.

Secundo humana vita aſſimilatur vmbræ propter figuram. Quãq; enim vmbra hẽt figuram latam, quãq; rotundã, quãq; acutam. Nam ſi corpus luminoſum minus ſit quàm corpus obiectum, tunc facit vmbram tendentem in latum, ad modum calathi. Et tali vmbræ aſſimilatur vita peccantium quæ eſt vita vitioſa.
Mat. 7. Hæc eſt lata porta & ſpacioſa via quæ ducit ad perditionem, vt dicitur Math. Et hoc accidit: quia luminare eſt minus quam corpus obiectum: quia. ſ. minus poteſt in talibus anima quàm corpus. Vnde caro in eis dominatur. Si vero corpus luminoſum corpi obiecto eſt æquale, facit vmbram æqualem & rotundam. Talis vita eſt perfectorum, quæ eſt vita vertuoſa & perfecta. Vnde aſſimilatur vmbræ rotundę propter perfectionem figuræ rotundæ, ſiue figuræ circularis, quę (ſecundum philoſophum) eſt perfectiſſima figurarum. Talis vita eſt eorum in quibus luminare parificatur corpori obiecto. i. in quibus caro ſpiritui conformatur, vt ambo pariterq; ſeruiant iuſtitiæ & virtuti. Si vero luminare ſit maius corpore obiecto, tunc facit vmbram tendentẽ in acutum. Vnde cum ſol maior ſit terra, facit vmbram pyramidalem. Et huic vmbræ quæ incipit a lato & tendit in ſtrictum, aſſimilatur vita hominum imperfectorum q̃ adhuc ſunt in pugna; & licet aliquid ſentiant de latitudine vitiorum, tamen pugnæ non ſuccumbunt: quia. ſ. ſe coarctant per pœnitẽtiam, ſcientes ꝙ arcta via eſt quæ ducit ad vitam. Mat. Mat. 7.

Tertio aſſimilatur vmbræ propter fugam ſecundum illud Iob: Fugit velut vm Iob. 12.
bra, & nunquam in eodem ſtatu permanet. Nam vmbra ad motum corporis mutatur: ſimiliter & ipſa vita. Nam non eſt eadem ſanitas corporis mane & veſpere & hoc propter varietatem humorum, in quorum adequatione ſanitas conſiſtit. Eſt autem ſciẽdum, quòd vmbra eſt corporum inſequentium fugitiua, fugientiũ inſecutiua. Quia plurimi qui plus vitam ſuam diligunt, citius eam perdunt. Et de talibus erat qui dicebat: Præciſa eſt velut a texente vita mea, &c. Iſa. E conuerſo Iſa. 38.
etiam plurimum accidit: quòd qui plus cupiũt mori, illi diutius viuunt. Et de talibus erat qui dicebat: Heu mihi quia incolatus meus prolongatus eſt. &c. Pſal. Pſ. 119.

Quarto, aſſimilatur vmbræ propter menſuram: Quia quanto dies eſt maior, tanto vmbra eſt minor. Quod fit: quia tunc ſol eſt in cœlo altior, & capitibus noſtris proximior. Vnde corpus minus lumini opponit, & ita fit vmbra minor. Et ideo ſi ſol directe ſuper nos eſſet, nulla ſuper nos vmbra appareret. E contra, quanto dies eſt minor, tanto vmbra fit maior: quod eſt, quia tunc ſol a nobis eſt remotior ſicut quando eſt in Occidente, vel Oriente. Sic etiam accidit in hominibus.

minibus. Quia quanto dies proſperita-
tis eſt altior tanto vitæ vmbra fit bre-
Eccl.10 uior: ſm illud Eccl. Omnis potentatus,
breuis vita. Quod accidit vel ex inuidia,
quia plures inuident magnis, quàm par
uis; & idcirco frequentius occiduntur
ab emulis. Vel quia immoderatiùs deli-
cijs viuuntur, & ideo quantò citius infir-
mantur, & moriuntur. Vel hoc etiam
prouenit ex diuina prouidentia, vt oſtē-
dat diuitias, & potentias humanas eſſe
Pet.Ra ne. contemnendas. Sicut Petrus Rhauennen
ſis dixit, de vita ſummorum Pontificum,
reddens rationem, quare parum viuunt
communiter cum ſummo gradu digni-
tatis. Econtrario autem, quibus deficit
temporalis proſperitas, prolixior vita vi-
detur: & talis erat ille qui dicebat. Tędet
Iob.10. animam meam vitæ meæ. Iob.

Item vita hominis aſſimilatur fauillæ
propter tria. Primo propter principium.
Iſid.li. Eth. Nam fauilla (vt dicit Iſido) eſt cinis mo
dicus ex extinctione ſcintillaris materię
derelictus. Tanquam enim ſcintillæ ful
gentes fuerunt primi parentes: ex quo-
rum materia propagata ſunt noſtra ci-
nerea corpora. Sed ex eorum extinctio-
ne, ſcilicet peccati tranſgreſſione, relicta
eſt nobis fauilla modica. i. breuis vita:
Quia per vnum hominem intrauit pec-
catum in mundum, & per peccatum
Rom.5 mors, vt dicit Apo. Iob: Aſſimilatus ſum
Iob.34. fauillæ, & cineri.

Secundo, propter effectum. Nam fa-
uilla inhærens carboni ignito, fulgorem
eius occultat. Tanquam autem carbo
igneus, eſt ſpiritus purus: qui ex fauilla,
& cinere, i. ex corporeæ vitæ neceſſitate
Sap.9. minoratur primo in conceptione. Sapi.
Homo infirmus, & exigui temporis mi
norat intellectum.
Matt.2. Item in operatione, quia ſpiritus prō-
Iſa. ptus eſt: caro autem infirma. Iſa. Erit for
titudo noſtra, vt fauilla ſtuppæ & opus
noſtrum, quaſi ſcintilla

Tertio, propter motum. Repræſentat
enim ſcintilla triplicem motum. Primò
Grego. motũ naturæ: quia fauilla, vt dicit Greg.
ad modicum ventum diſpergitur: qua di
ſperſa, puluis nunquam colligitur.

Ita humana vita a modico contrario
deſtruitur, & in puluerem mortis diſper
gitur, ſed tamen mortuus homò vix ad
vitam reducitur. Iob. Erunt ſicut paleæ
Iob.21 ante faciem venti, & ſicut fauilla, quam
turbo diſpergit.

Secundo. motum culpæ: quia fauilla
de facili inflãmatur, ſed ſubito propter
defectum nutrimenti extinguitur. Sic
homo viuens in carne luxuriæ, vel auari
tiæ igne, vel cuiuſcunque peccati ardo-
re, ac fauilli inflammatur: ſed cito laben-
te materia cum vitis vita finitur. Iſa. Erit Iſa.2.
ſicut fauilla pertranſiens, multitudo eo-
rum.

Tertiò, motum gratiæ: quia fauilla, dũ
eſt ignita: venti raptu ſurſum tendit, Sed
de relicta, proprio pōdere tendit ad ima.
Sic anima hominis in hac vita poſita, ca
lore charitatis inflammata, vel flatu Spi
ritusſancti eleuata, ſurſum ad cœleſtia
tendit: Sed ſibi relicta, proprio pronita-
tis pōdere, & corruptibilis corporis mo-
le aggrauata, ſemper ad ima deſcendit.
Vel quandoque anima ſurſum aſcendit
per orationem feruentem: & quandoq;
ad ima deſcendit per pęnitentiam hu-
milem. Iob: Me reprehendo, & ago pœ- Iob.12.
nitentiam in fauilla, & cinere.

Item vita humana aſſimilatur vapori
propter quatuor.

Primò, ratione eleuationis. Sicut enim
probat in lib. de crepuſculis: vapores in
aere non aſcendunt longius tribus mi-
liaribus. Vel ſaltem diſtinguuntur tres
regiones aeris, In quas eleuantur vapo-
res. Quarum vna eſt calidiſſima, ſ. ſuprę-
ma propter ignis vicinitatem. Alia frigi-
diſſima, ſcilicet media. Tertia tempera-
ta, ſ. infima. Tales etiam ſunt tres æta-
tes. quibus humana vita deducitur.

Primò, eſt augmentatiua, quæ ſcilicet
durat vſque ad viginti vnum annum ſe
cundum augmentum longitudinis, vel
vſque ad xxv. & hæc (ſecundum quoſ-
dam) eſt ætas calidiſſima.

Secunda aũt ętas ſtatiua: & hec eſt ab
anno. 21. vel 25. vſque ad 40. ſi ſit homo
bonæ complexionis Et hic, ſecundum
aliquos, eſt magis tēperata ætas, quàm
prima: quanquam alij contrarium di-
cunt.

Tertia defectiua eſt: & hęc eſt vſq; ad
finem, & hæc ætas eſt frigida. Sed ſicut
quidam vapores reſoluuntur aliquando
in principio ſuæ eleuationis, ſ. in primo
aeris interſtitio. ſicut patet in nebulis,
& alijs vaporibus humidis. quandoque
in medio, ſicut patet in nubibus. quan-
doque vero in ſupremo, ſicut patet de
vaporibus ſiccis. Ita etiam de homini-
bus accidit: quia quidam moriuntur in
L adole-

adoleſcentia, ſiue iuuentute: quidam in media ætate: quidam in ſenectute. Vnde mors ætati nõ parcit. Et ideo Beatus
Ambr. Ambroſius dicit, ꝙ mors eſt ſenibus in ianuis, & iuuenibus in inſidijs. Et ideo ſtultus eſt, qui perpetuitatem de vita confidit.

Secundo, aſſimilatur vapori, ratione diſtinctionis. Diſtinguitur enim triplex vapor, ſ. ſiccus ſiue terreus, & humidus, ſiue aqueus, & tertius ex vtroque mixtus. Solum enim aqua, & terra, ſunt vaporabilia elementa. In his ergo tribus vaporibus tres modos accipere poſſumus hominum male viuentium. Quorũ videlicet quidã ſunt terrei per auaritiam, quidam vero aquei per luxuriã, & quidam ex vtroque mixti per ſuperbiã. Nam multi ſunt ſuperbi, qui ideirco ſtatus alios, & dignitates quærunt, & vt terrena poſſideant, & vt voluptatibus
Ioã. 2. affluant. Ioan. Omne quod eſt in mundo, aut eſt concupiſcentia carnis, aut concupiſcentia oculorum, aut ſuperbia vitæ.

Tertio, aſſimilatur humana vita vapori, ratione durationis: quia vapores durant parum in aere, & cito reſoluuntur. Sic
Iaco. 4. hoĩes paruo tpe viuunt in corpore, & cito moriuntur. Iac. Quæ eſt vita noſtra? vapor eſt ad modicum parens. Dr enim decurtatus humanæ vitæ decurſus ſm augmẽtũ peccati. Nã a principio mundi qñ non erat peccatum adhuc multiplicatũ, hoĩes viuebãt diutius, ſicut patet de prima ætate, q̃ fuit añ diluuium, in qua hoĩes diuiſſime viuebant, vel vigerunt. Nam Adam vixit nongentis, 30. annis. Seth eius filius nongentis, 12. annis, cuius filius Enos nongẽtis q̃nq; annis. & Cayn eius filius vixit nongẽtis annis. & x. & ſic de alijs.
Gen. 5. Poſtmodũ vero multiplicato vehementer peccato tpe Noe idux it deus diluuiũ, & abbreuiari voluit deus deinceps tps humanæ vitæ, dicens ad Noe: Non permanebit ſpũs meus in hoie in æternũ, quia caro eſt. Eruntq; dies illius cẽtũ 20. annorum. Quamuis Auguſtinus hoc verbum exponit: quia tũ tempus fuit abinde, q̃ hæc Deus dixit Noe, vſque ad diluuiũ, cũ erũt dies illius, ſcilicet ad pœnitentiã indulti, ſi quis redire voluerit cẽtũ & viginti annorũ, ſ. ãtequã induceret diluuiũ. Primus tñ ſenſus adhuc ſatis poteſt tolerari: quia certũ eſt, ꝙ poſt diluuium hoĩes minus vixerunt. Adhuc autem vlterius, quia à tempore diluuij ſemper inualeſcente peccato amplius decurtata eſt. In ſtatum, vt Dauid dicat: Dies annorum noſtrorũ in ipſis 70. anni. Si autem in potentatibus 80. anni, amplius Pſa. 89.
eorum labor, & dolor.

Quarto, ratione reſolutionis, quia ſcilicet diuerſi vapores diuerſo modo reſoluuntur: & ſic diuerſi homines à diuerſis vitiis abſorbentur. Nam quidam vapores ſunt qui reſoluuntur, ſiue cõuertunt in ignem, ſicut illi qui aſcẽdunt ſurſum ad ſupremam aeris regionem, quæ dicit regio æſtus, qui incẽdunt, & in ignẽ conuertuntur. Et tales ſunt multi ad ſtatum dignitatis eleuati, qui uel incenduntur igne iracundiæ, & ſæuitiæ, ſicut Nero q fuit crudeliſſimus & iracundus; uel auaritiæ, ſicut de rege Antigono Seneca dicit, quod fuit rex auariſſimus: vel igne Senec.
concupiſcentiæ, & luxuriæ, ſicut de Sardana pallo refert Oroſius, qui fuit rex Aſſyriorum luxurioſiſſimus. Quidam vero vapores ſunt qui reſoluunt in aerem, ſiue ventum, & iſte ventus quandoque eleuatur in altum, & generat in aere, vel in mari tempeſtatem: & talis eſt vita quorundam inquietorum, qui ſemper in iurgiis, litigiis, & ſeditionibus delectantur, & pacem videntur odio habere. Sicut dicitur, quod Alexander cuidam quærenti, quare mundum ita infeſtaret, & in pace ſtare non poſſet? reſpondit, quoniam pax ei eſſet bellum, ſi adeſſet. Quandoque vero ventus per cauernas, & foramina terræ ingreſſus facit terræ motus, qui faciunt terram tremere. Et ſic quorundam vita, ita tyrannica eſt, & terribilis, q̃ faciunt alios tremere, & in hoc quaſi ponunt beatitudinem ſuam, vt potentes reputentur, Sen. li.
nec non terribil habeantur, Sicut dicit de beneſi.
Seneca de Alexandro ꝙ ducebat ſummum bonum terrori eſſe: ignorans, ꝙ ignaua quæque animalia timentur ob virus malum, ſicut ſcorpiones, & ſerpentes, & huiuſmodi.

Alij autem ſunt vapores, qui in altum eleuati efficiuntur nubes. Et talibus aſſimilatur vita iuſtorum, qui à terrenis per affectum eleuati ſunt, & ſegregati: & ideo ad velociter eundem ad dominum parati, & expediti. Et enim Iſa. 6.
ideo dicitur Iſa. Qui ſunt iſti qui vt nubes volant? Vnde ſicut ex nubibus ſunt

pluuiæ

pluuiæ, fulgura, ſiue ſagittæ, & tonitrua: ita ex talibus ſunt doctrinæ, correctiones aſperæ, & quandoque manifeſta miracula. Tales nubes habent intus igneũ vaporem, i. feruorem ſpiritus, ex quo proueniunt talia. Et eſt ſciendum, quod tales vapores nubium quandoque eleuantur, & trahunt aliquando ſecum paleas, pilos, ligna, vel lapides, propter qđ poſtea quandoque talia pluunt: & non eſt hoc, quia talia fuerunt in nubibus generata, ſed cum eis eleuata. Et ſic ſunt cupidi, qui volunt omnia rapere, & ſecũ trahere. Sed ſicut nubibus reſolutis omnia talia cadunt. Sic quando huiuſmodi homines per mortem reſoluuntur, neceſſe eſt hæc omnia deſcendere, & hic remanere. Iob: Diues cum dormierit, nihil ſecum affert.
Iob.22.

Item vita humana aſſimilatur aquæ fluuij propter ſeptem.

Primo, quia fluuius habet continuitatem in fluxu. Vnde a fluendo dictus eſt. Non eſt enim (vt dicit Iſidorus) aliud fluuius, quàm perennis, & continuus aquæ fluxus. Et nos ad modum fluuialis aquæ fluendo continue labimur, ad mortem tendentes. Iuxta illud Ouidij: Prætereũt anni more fluentis aquæ. Reg. Omnes morimur, & quaſi aquæ dilabimur in terram.
Iſid.
Ouid.
2. Reg. 14.

Secundò habet amaritudinem in ortu, & in exitu: quia a mari omnes fluuij oriuntur, & ad mare reuertuntur. Sic et humana vita, & a planctu incipit, & in luctu finitur. Plorando enim omnes naſcuntur, & plorando moriuntur. Eccl. Ad locum vnde exeunt flumina, reuertuntur.
Eccl. 1.

Tertio, habet volubilitatem perpetuã in rotatu, & velocitatẽ in curſu, vel motu. Et quid eſt aliud omnis vita noſtra, quàm quidam fluxus in rota, in qua ſemper rotata, & nunquam ad modicum manens ſi a vita continuo diminuta, & ſemper de ea aliquo ſubtracto, ad mortem currimus curſu velociori, quàm fluuius abſque mora. Ioel. Fluuius circundedit me. Inter omnes enim motus, motus vtique cœli eſt velociſſimus, ex quo cauſatur omnis alius motus. Vnde fluuij rotatus illi motui cõparatus, eſt quaſi nullus. Sed vita noſtra in fluxu motum cœli ſequitur. Vnde omni die de vita noſtra minuitur: ergo multo fortius, q̃ fluuius ad mare vita nſa currit ad mortem.
Ioel. 2.

Quartò ratione profunditatis, & pulchritudinis: habet enim aqua profunditatem in ſitu, & pulchritudinem in aſpectu. Quia vita noſtra, & ſi nunc appareat pulchra, & aſpectu venuſta, tanquam tamen in imo, ſiue profundo ſtatus vaniſſimi conſtituta, vana tota eſt, ſicut ſpuma, & ſicut via nauis in aqua, & auis pœ ra, cuius poſt tranſitũ nulla eſt apparentia.

Quinto, habet dulcedinem in tranſitu ex progreſſu, quia ſ. vita hominis in medio ſuo eſſe videtur dulcis, dum homo eſt ſanus, & iuuenis. Sed quia media non concordat cum extremis, ideo nec recta conſiſtit. Rectum enim (vt dicit philoſophus) eſt cuius medium non exit ab extremis. Quare ſi vita noſtra eſſet recta, qualis eſt in ortu, & exitu, talis deberet eſſe in trãſitu, ſcilicet luctuoſa.

Sexto, ratione circulationis. Flumen enim habet circularitatem in motu, dũ a mari exit multa circuit, & ad mare vltimo redit. Sic ſimili modo etiam vita a doloribus incipit, dolores decurrit, & doloribus deſinit.

Septimo, habet virtuoſitatem in impetu: quia fortiter in omne reſiſtens impingit, omnia frangit, nihil ei reſiſtit: ſed dũ ad mare redit, penitus nomen perdit. Sic, & homo omnia in mundo diſponit omnia voluit, oĩa rumpit, & frangit, nullum interdum reſiſtens inuenit: ſed ad mortem dũ venit, omne ſuperbiæ nomẽ amittit. Iſa. Quaſi fluuius violentus, quem ſpiritus domini cogit. Iſa.59.

Item vita humana aſſimilatur vento propter quatuor.

Primo ꝓp infimũ ortum, quia oritur materialiter ex vapore terreſtri, ſcilicet ſicco: & huius ſignum eſt, ꝙ vẽti fortes ꝓcipue ſunt in autumno Sole exiſtente circa æquinoctiũ hyemale: quia tũc Sol comburendo exiccauit elementa, & ideo vapor tunc eleuatus magis eſt ſiccus, & terreus. propter qđ ĩ autũno dominatur complexio terræ, ſ. frigida, & ſicca. Sicut igit eſt vẽt' materialr ex fumo terræ, ſic et eſt hõ materialr ex terræ limo. Gen. Fecit Deus hoĩem de limo terræ. Nec obſtat, ꝙ corpus humanũ dr̃ eſſe cõpoſitũ ex quatuor elementis; qa fit denoĩatio a ꝓdominãte elemẽto. Vñ dr̃ hõ, quaſi ab humo. i. terra. Apparet ergo ſimilitudo aq̃ in humorib', virt' ignis in calore naturali, connaturalitas aeris ĩ reſpiratione, ſoliditas & grauitas terræ ĩ carnib', & oſſibus. Gen. 1.

 Ex quo

Ex quo patet, quòd in compoſitione humani corporis, multum poſuit Deus de terra, parum de alijs elementis. Parum quidem de igne poſuit: vt homo parum haberet de ardore concupiſcentiæ, & de incenſione iræ, & de rubedine auaritiæ. Parũ de aere, vt homo parũ haberet de eleuatione ſuperbiæ. Parum de aqua vt parum haberet de mobilitate inconſtantiæ: Multum autem poſuit illi de terra, quæ habet frigiditatem contra æſtum auaritiæ, infirmitatem contra eleuationem ſuperbiæ, & ſtabilitatem cõtra motum inconſtantiæ.

Notandum eſt autem, quòd vapor ſiccus non poteſt ventum cauſare, niſi eleuetur a Sole. Nam calor Solis eleuans vaporem ſiccum terreſtrem, & non conſumens ipſum, eſt etiam cauſa venti. Calor igitur Solis, eſt vigor animæ rationalis, quæ ipſum humanum corpus quanq̃ graue & terreſtre viuificat, & erigit ſurſum. Vnde ſolus homo eſt rectę ſtaturę, caput habens ſurſum. Vnde Auguſt. de hoc loquens, ait: Beluas proſtratas in faciem Deus fecit, paſtum quærentes de terra: te autem in duos pedes erexit de terra, faciem tuam ſurſum habere voluit: non ergo diſcrepet cor tuum a facie tua. vt facies tua ſit ſurſum, & cor tuum ſit deo ſurſum. — Aug.

Secundò, humana vita aſſimilatur vento propter obliquum motum. Non enim talis eſt vapor venti, qui habet motum rectum, ſed obliquum, & tortuoſum, nunc ſcilicet deſcendendo, nunc aſcendendo. Cuius ratio eſt. Quia talis vapor terræſtris, & ſiccus eleuatur a calore Solis ad mediam aeris regionem, quæ ſcilicet eſt maximi frigoris. Vnde cum talis vapor ſit per naturam frigidus, & grauis, obuians ei frigus loci, quod etiam ipſum inſpiſſat, & grauat, facit ipſum deſcendere aliquantulum: ſed calor Solis, qui eſt in ipſo, cum non ſit ab ipſo facile ſeparabilis, quia magis conſeruat in ſicco terræſtri, quàm in vapore humido, iterum eleuat ipſum, & inde fit inuoluta impulſio aeris, quæ ventus vocatur. Nam ſuperior pars vaporis cum ſit grauis de ſe, & inſpiſſata ex frigiditate loci, deprimitur valde vehementer: & cum ſit latiſſimus vapor, & inſpiſſatus a frigore, multum agitat aerem, & dat flatum donec deſcendat conuerſio ſuperioris extremitatis ipſius ſuper inferiorem ſeſe. deinde reſurgit calor ex radio. Et interim calido radio ſicco iterum eleuante iterum ipſum, & subminiſtrante materiam ex eleuatione pluris vaporis in ipſum: & ideò confortando iterum dat aſcendendo alium flatũ fortiorem. Fortior autem eſt flatus deſcenſionis venti, quàm aſcenſionis propter hoc, quod ſuperior extremitas inſpiſſata à frigore loci, deſcendit, & ſpiſſum fortius impellit aerem, quàm rarum. Patet ergo, quòd motus venti non eſt rectus, ſed tortuoſus, ſcilicet per medium deſcenſus. Nã vna flatio deſcendit, & alia aſcendit: & quia non eſt motus continuus, ſed interruptus. Nam in omni motu reflexo, oportet intercidere quietem: vt probat philoſophus. — Ariſto. phyſi. i

Item patet, quòd vna flatio debilior eſt altera, ſcilicet aſcendens; quàm deſcendens. Et hæc omnia competunt humanæ vitæ. Nam homo in corpore viuens, nunc aſcendit per augmentum ſcilicet in iuuentute: nunc deſcendit per decrementum naturæ, & virtutis, ſcilicet in ſenectute, & plixius eſt tp̃s ſenectutis, q̃ iuuentutis, & io maior eſt deſcẽſus, q̃ aſcenſus. nec vnũ tp̃s cõtinuat alteri, qa ætas ſtatiua. i. virilis, ẽ intermedia.

Item hõ in corpore viuẽs, nũc aſcendit p pſperitatẽ, nunc deſcẽdit p aduerſitatẽ: nũc aſcendit p ſuperbiã & gloriã, nũc deſcendit p cõfuſionẽ, & ignominiã.

Item, nunc aſcendit viuens, nunc deſcendit moriens.

Tertio aſſimilatur vento pp incertũ terminũ. Nã ventus parũ durat, nec ſcit hõ, qñ flat, vbi, vel qñ qeſcere dẽat, ſm illud Io. Spiritus vbi vult ſpirat, & neſcis vñ veniat, aut quo vadat. Hoc enim ſm Chryſ. Chriſtus dixit de vento, cuius initium, & finis, nobis occulta ſunt. Silr vita hois parũ durat. Iob. Memento mei dñe, qa ventus eſt vita mea. Neſcit enim homo vbi, vel qñ finiatur, ſm illud Eccl. Nam nihil eſt certius morte, & nihil incertius hora mortis. Vult enim Deus, ſicut dicit Grego. q̃ hora mortis ſit nobis incerta, & ſemper ſit nobis ſuſpecta, ſecundum illud Mat. Vigilate, quia neſcitis diem, neque horam. — Io.4. Chryſ. Iob.7. Eccl.9. Greg. Mat.25

Notandum tamen, q̃ ſunt tres cauſæ abſciſſionis, quæ etiã ſuo modo abſcindunt vitam humanam.

Prima eſt intenſum frigus, quod terram vehementer conſtringẽs, vaporem

venti

venti eleuari non ſinit.
Secunda eſt intenſus calor, qui vapo
rem eleuatum conſumit.
Tertia eſt magna pluuia, quæ aerem
infrigidans, vaporem grauat, & intantū
deſcendere facit, quod non poteſt ſubi-
to a calido eleuari.
Item terram, & vaporem ſuperficiei
conſtringit, vt non poſſit alius vapor ele
uari ad augendum materiam venti. &
omnis vapor cito deficit, niſi continuè
aliquid generetur. In iſtis etiam ſignan-
tur tres cauſæ motus humanæ. Quia in
intenſo frigore intelligitur malitia trāſ-
greſſionis: quia frigus ſignat malitiā pec
cati: malitia enim animam frigeſcere fa
cit, dū calorē charitatis extinguit. Vnde
Hier.6. dr̄ Hiere. Sicut ciſterna frigidam facit
aquam, ita frigidam facit malitiā ſuam,
Hoc ergo frigus eſt, ſcilicet peccatum,
quod mortem introduxit, ſecundū illud
Roma. Apo. Per vnum hominem intrauit pec-
5. catum in mundum, & per peccatum
mors. Intenſo vero calore accipitur di-
ſtemperantia complexionis, quæ eſt na
turalis cā humanæ infirmitatis, & mor-
tis, vt patet præcipue in febribus. Sed p
pluuiam ſupercadentem intelligitur iu-
ſtitia diuinæ ordinationis per quam (ſi-
Heb.9. cut dicit Apoſtolus) Statutum eſt homi
nibus ſemel mori. Vel per pluuiam ſu-
peruenientem, intellige occiſionem ho-
minis violentam, dum vnus per alium
percutitur & occiditur.
Quarto, aſſimilatur humana vita ven
to, propter flationis ſonitum. Eſt enim
ſonitus vēti per modum vndarum con-
fringentium ſeſe, eo, ꝙ vna inundatio
vincit aliam, & extendit ſe ſuper eam,
Ventus ergo dum perflat fortiter, ſo-
nat, ſed ſonando tranſit, & nullum ſui
poſt ſonitum veſtigium derelinquit.
Sic quantumcunque homines in mun
do viuentes magnum ſonitum faciunt,
ſiue magnas dignitates adipiſcendo,
ſiue bellorū victorias aſſequendo, ſiue
magnas diuitias cumulādo, ſiue magnę
ſapiētiæ nomē habēdo: oīa tū cito præ-
tereūt ſicut, & ſonitꝰ vēti. Et poſt hęc ita
ſunt ac ſi quaſi nunq̄ fuiſſent. Vñ dicit
Pſal.9. Prophe. Periit memoria eorū cū ſonitu.

*Humana moralis vita nimalbs ſimilitudini-
bus ad inſtar aquæ varietatis variare cōpro
batur. cap. LXXXVII.*

Vita hominis moralis, ſiue bonæ, ſi-
ue malę diſpoſitionis ſit, ſicut aqua,
ſit boni, & mali ſaporis. Variatur enim
ſapor aquarum ſecundum Sene. ex qua Sen. li.
tuor. ſ. ex principio, ex loco, ex cōſortio, de nat.
& ex ſpiritu. i. aere in aquam transfor- q.
mato. Variatur enim aqua ex originali
principio. i. ex re, a qua oritur, vt aqua
roſacea ex roſis, & ſic de ſimilibus. Et
ſic etiam homo ex origine (ſecundum
philoſophum) contrahit diſpoſitiones
quaſdam ad quaſdam paſſiones, & vi-
tia. Vnde narrat in Ethi. ꝙ ex patre ira- Ariſto.
cundo naſcitur etiam interdum filius Ethi.7.
iracundus. Et ſimiliter ſecundum fidem
catholicam nos omnes ex primo paren
te, peccatum originale contraximus. pro
pter quod Apoſtolus dicit, ꝙ eramus fi- Eph.2.
lii iræ natura.
Secundo, variatur ex loco, ſcilicet vn-
de ipſa aqua tranſit, vt patet in aquis
ſulphureis, & in Cicilia inuenitur aqua
habens ſaporem aceti, qua vtunt incolę
pro aceto. Similiter etiam ſecundum lo-
ca, & regiones varias, in quibus homi-
nes habitant, videmus variari etiā mo-
res eorum. Vnde etiam in ſacra ſcriptu-
ra viri iuſti a locis malorum hominum,
infectarum regionum recedere iubent.
Sicut iuſſus eſt Abraham de Vr Caldeo
rum exire, & de regione Sodomorum
Lot deſcēdere. Ne ites (inquit angelus) Gene.
in omni circa regione. Et loca quædam 19.
ſolitaria, ad diuinas reuelationes diſpo-
nere, vel adaptare videntur, ſecundum il
lud Oſe. Ducam eam in ſolitudinē, &c. Oſ.1.
Tertio, variatur ex vitioſo conſortio.
i. ex vitio, & natura, quā acquirit ex re vi
cina, vel ex mala vicina, etiam ſi non co
miſceatur ſibi, vt aqua poſita iuxta am-
phoram ſapit de amphora, licet non te
tigerit eam. Similiter familiaritate, & cō
ſortio bono, vel malo efficiuntur multi
mali, vel boni. Mores enim (ſecundum Pro ue.
Tullium) formantur ex conuictu. Pro. 13.
Qui cum ſapientibus graditur, ſapiens
erit: amicus autem ſtultorum efficietur
ſimilis illis. Pſalmus. Cum electo, electus Pſ.17.
eris: & cum peruerſo, peruerteris.
Quarto, variatur (ſicut ibidem Seneca
dicit) ex ſpiritu in aquam transforma-
to, i. ex diuerſitate aeris immutantis. Vn
de dicit, quod ſunt aquæ quædam ita ve
nenoſæ ex ſpumali materia mineralii, &
ideo magis actiuæ, ꝙ ſtatim bibitæ in-
terficiunt. Et in Macedonia ſunt aquæ,
quæ ab auibus bibitę, faciunt eas albas.
Iſte ſpiritus ſiue aer, eſt doctrina mora-
 lis.

ſis, ſiue ſpiritualis, qua aliquis informatur: quæ ſi bona eſt, bonum facit recipientem: ſi vero praua, generat prauos motus. Vnde doctrina hæreticorum venenoſa ſtatim animam credentis occidit. Apo. Sermo eorum vt can-
1. Thi. 2. cer ſerpit.

De vita tum actiua, tum contemplatiua hominis ſpiritualis, quæ ventis proprietatibus, & aeris comparatur. Cap. LXXXVIII.

Vita hominis ſpiritualis aſſimilatur vento. Primo, ratione augmentabilitatis: Nam omnis ventus eſt a principio debilis, ſed poſtea fortificatur ſecundum quod materia eius creſcit, & ſecundum quod tortior frigido repercutitur. Similiter in vita ſpirituali primo homo eſt debilis, & imperfectus: poſtea
1. Cor. 15. efficitur fortis, & perfectus. Primum quod animale, poſtea quod ſpirituale. Creſcit autem homo in ſpiritu ſecundum augmentum materiæ. l. bonorum operum. Et iterum repercuſſio frigoris. i. tribulationis, & aduerſitatis eſt etiam ſanctis viris cauſa creſcendi, &
2. Cor. 12. proficiendi: quia virtus in infirmitate perficitur.

Secundo, ratione obliquitatis: Quia ſicut omnis ventus mouetur obliquè, ſiue tortuoſe; ita omnis homo viuit defectuoſe. Tunc enim homo habet tortuoſum motum, quando declinat ad
Pſa. 13. peccatum. Pſalmus. Omnes declinauerunt, ſimul inutiles facti ſunt. Eſt autem triplex ratio, quare omnis ventus mouetur tortuoſe.

Prima eſt, quia ventus imitatur corpora cœleſtia, ſicut effectus cauſam. Iuppiter enim ſpecialiter mouet ventos Aquilonares, Sol Orientales, Luna Occidentales, Mars Auſtrales. Ideo etiam Aries, Leo, Sagittarius dicuntur triplicitas ignea, quia mouent ventos orientales, & illa ſigna ſunt calida, & ſicca: Taurus vero, Virgo, & Capricornus frigida, & ſicca, quæ mouent Auſtrales: Alia vero calida, & humida dicuntur triplicitas aerea, quæ mouet Occidentales: Alia frigida, & humida, quæ mouet Aquilonares. Sicut ergo cœleſtis virtus cauſat in ventis motum tortuoſum, ita cœleſtis ſpiritus. i. diabolus, qui de cœlo cecidit, cauſat in homine peccatum. Propter quod Sap. dicitur, quòd inuidia dia- Sap. 2.
boli mors introiuit in orbem terrarum. Ipſe eſt, qui ſuis tentationibus mouet hominem ad peccandum, ſiue inflammando ad auaritiam, ſiue iram, vel ad luxuriam, quæ eſt triplicitas ignea, vel aerea, ſiue infrigidando, per inuidiam accidiam, & puſillanimitatem, quæ eſt triplicitas terrea, vel aquea, & ſic de alijs.

Secunda cauſa, ſiue ratio obliquitatis venti, eſt ex loco ſuæ generationis. Nam ventus inferius habet calorem, qui expellit ab eo frigus; ſimiliter ſuperius eſt æſtus, idem faciens. Vnde cum ventus agitetur à frigore, oportet quod agitetur a loco frigoris circulariter, vt ſupra, & intra claudatur, vt dicunt quidam. Similiter homines à loco ſuæ generationis. i. a mundo tentantur, & alliciuntur ad peccandum, vel ad peccatum, vt ſcilicet non rectè ambulent, neque viuant. Nam mundus ſuperius proſperitatibus, inferius vero aduerſitatibus nos obſidet, & includit.

Tertia cauſa eſt, quia ipſe vapor terrenus, qui eſt materia venti inferius impellitur a calore eleuante: ſuperius verò à frigore inſpiſſante. Iſte igitur vapor terrenus ſignat carnem, quæ aut calore concupiſcentiæ, aut frigore, ſiue torpore accidiæ & triſtitiæ hominem ad peccatum impellit. Ergo iſtæ ſunt tres cauſæ, quare homines non recte ambulant. ſ. diabolus, caro, & mundus: quæ ſuis tentationibus homines ad vniuerſa vitia impellunt.

Tertio, aſſimilatur vento vita ſpiritualis ratione diſcontinuitatis: quia ventus non eſt continuus, vel continui flatus, ſed vna exufflatio eſt poſt aliam; quia frigus non continue repellit, ſed cum ſemel deprimitur, tunc confortatur calore loci inferioris, & aſſumptione pluris materiæ, & eleuatur iterum, & iterum ſecundo repercutitur. & ſic alterando vices aſcendendo, & reflectendo, paulatim deficit. Similiter vita ſpiritualis non eſt ſemper vniformiter continua, ſed aliquando ſancti viri eleuantur ad contemplationem, aliquando deprimuntur ad actionem: & ſic vices alternando continuant, donec moriendo deficiant.

Quarto, ratione inæqualitatis, quia ven-

ventus non eſt æqualis ſufflationis, cum rigiditas repercutiens ſit maior, & minor, & vapor inæqualiter ſpiſſus, & rarus. Inter duos etiam flatus fortes ſunt multi debiles. Similiter ſancti viri ſunt diuerſis temporibus magis, & minus deuoti quantum ad deuotionem actualem: fortius, & debilius operantes quantum ad vitam actiuam: vel aliquando debiliores, aliquando fortiores ad toleranda aduerſa.

Item aliquando frequentius, aliquando rarius aliqua operantur.

Item vita hominis ſpiritualis diuiditur per actiuam, & contemplatiuam. Et vtraque repræſentatur in aere: quia aer habet partem ſui (ſicut dicit Beda) quæ

Beda. communicat cum natura cœleſti. Eſt enim pura, quieta, & clara: & ideo repræſentat vitam contemplatiuam. Eſt enim aer ſuperior purus, quia nullis terrenis exalationibus eſt infectus. Similiter vir contemplatiuus ad cœleſtia eleuatus, terrenis affectionibus non inficitur: ſecundu illud, Quæ ſurſum ſunt ſa-

Col 3. pite, non quæ ſuper terram. Et Grego.

Greg. ſ. Ezec. dicit, quod vita contemplatiua ad quandam mentis libertatem tranſit, temporalia bona non cogitans, ſed æterna.

Item ille aer eſt quietus, à nullo vento commotus. Sic vir contemplatiuus ventis, i. commotionibus curarum ſecularium non impellitur. Vnde Chriſtus de Ioan. Baptiſta dixit, quod non erat

Mat. 12 arundo vento agitata. Et idem Grego. dicit ibidem, quod vita contemplatiua, calcatis curis omnibus, ad videndum faciem Creatoris ſui inardeſcit. Pſalmus. Vacate & videte: vacate, ſ. à cu-

Pſa. 45. ris, & actionibus exterioribus ceſſando: videte ſ. contemplando. Nam, ſicut dicit Auguſt. Otium ſanctum quærit

Aug. de ci. Dei. charitas veritatis.

Item ille aer eſt clarus, quia cœleſti lumine perfuſus. Sic & vir contemplatiuus cœleſtis inſpirationis lumine frequenter perfunditur. Vnde dicit: Contemplatiua vita ſam Rich. v. ſ. de ſul cedo eſt, quæ ſuper ſemetipſam animam trahit, cœleſtia aperit, & ſpiritualia mentis oculis patefacit. Alia vero (vt Beda dicit) eſt pars aeris inferior, quæ propinquat ad naturam terreſtrem: & ideo eſt groſſa, turbulenta, & terrenis vaporibus plena, multarum tamen rerum generatiua, vt pluuiæ, grandinis, & huiuſmodi. Et huic aſſimilatur vita actiua. Vita enim actiua eſt groſſa: quia mentem ingroſſat, & hebetat circa intelligibilia. Vnde Gregor. dicit, quod Lya, quæ actiuam vitam deſignat, lippa eſt, & fœcunda,

Grego ſup Ezec. quia dum occupatur in opere minus videt.

Item actiua vita eſt turbulenta: quia ſ. perturbatur circa agibilia. Vnde Martha, quæ vitam actiuam deſignat, dixit Dominus. Luc. Solicita es, & turbaris erga plurima.

Lu. 10.

Item actiua vita eſt terrenis vaporibus i. ſolicitudinibus plena: quia occupat animam circa terrena miniſteria. Et ideo dicitur Luc. quod Martha, quæ ſcilicet vitam actiuam elegerat, ſatagebat circa frequens miniſterium.

Lu. 10.

Item eſt vita multorum meritorum generatiua, ſiue acquiſitiua. Et ideo, vt dictum eſt, deſignata eſt per Lyam, quæ multos filios peperit. Vnde etiam Gregor. dicit in eod. in loco, quod magna ſunt vitæ actiuæ merita.

Septem capitalia vitia, prauique eorum defectus recenſentur, quibus ſeptem planetarum extremæ proprietates metaphoricè aſcribuntur.
Cap. LXXXIX.

Vitia capitalia, quæ ſunt ſeptem, aſſimilantur ſeptem planetis. Nam primo, in Sole præcæteris glorioſius incedente, nota ſuperbiam, quæ ſemper appetit glorioſa: Pſalmus: Per

Pſ. 120. diem, ſcilicet proſperitatis. Sol ſcilicet ſuperbiæ, non vret te.

Secundo, in Mercurio, qui eſt colore argenteus, & ſemper iuxta Solem incedit, accipe auaritiam, quæ argentum quærit, & ſemper ſuperbiam ſequitur: Quia enim ſuperbus appetit glorioſe, non poteſt aſſequi, niſi habundet metallina materia, aurea, vel argentea. & ideo ſe totum dat ad acquirendam pecuniam. Similiter & auari diuitijs pleni ſemper, vt in pluribus, ſunt ſuperbi, & quærunt ab alijs honorari. Vnde Apoſto. Diuitibus huius ſeculi præcipio non

1. Thi. 6. ſublime ſapere. Auguſtinus: Ver-

mis diuitum ſuperbia.

Tertio, in Luna inſpiſſante aerem, & quandam ſemper vmbram, ſiue obſcuritatem in ſe habente, intellige accidiã, quæ menti ingerit quandam nigredinẽ per quam inſpiſſat, & conturbat animę rationem. Hæc præcipuè cauenda eſt in

Pſ. 120. nocte aduerſitatis. Pſalmus: Neque luna per noctem. i. accidia per tempus aduerſitatis, vret te. ſupple.

Quarto per Martem ſanguinem circa cor accendentem, accipe iram, quæ eſt

Ariſ. 2. accenſio ſanguinis circa cor, vt dicit philoſophus.

Quinto, in Ioue qui quãtum in ſe eſt, prodeſt, cum ſit planeta beneuolus, accipe gulã, quæ de ſe, neceſſaria eſt omnibus ratione vitæ, nec vlli inuenitur obeſſe, ſi eam ſciuerit debite cohibere. Sed ſicut Iuppiter ex coniunctione cum alio efficitur noxius: ſic etiam quando neceſſitati voluptas coniungitur, vitium gulę incurritur, quod obeſt.

Sexto quidem in Venere, quæ ad luxuriã diſponit, peccatũ carnis intellige.

Septimo, in Saturno, qui ẽ ſtella colore plumbeo, ſiue liuido, accipe inuidiã, q eſt quidam liuor de bono proximi plumbeam, & grauem faciens animam.

Item vitia aſſimilantur arenę propter ſeptem.

Primo, propter ariditatem. Nam arena ab ariditate eſt dicta & hoc pertinet ad ſupbia Supbi n. cũ pluuiã, ſeu rorẽ diuinæ gratiæ impedit, quia deus ſuperbis reſiſtit, animæ ariditatem inducit. Hanc ariditatem patiebantur qui dicebant,

Nu. 11. Anima noſtra arida eſt. Et ſicut arenã ſi manu preſſa fuerit, præ nimia ſiccitate, vel ariditate ſtridorem facit: Similiter ſuperbus qualitercunque preſſus, vel tactus, ſtridorem quendam impatientiæ ſtatim producit. Eccleſiaſtici. Aſcenſus

Eccleſ. 25. arenoſus in pedibus. i. affectibus veterani. i. Adam, quãdo audiuit Euam, vt dis.

Secundo, propter ponderoſitatem. Nam arena eſt podere grauiſſima: & hęc poderoſitas refertur ad iram, per quam homo efficitur aliis importabilis. Pro-

Proue. 27. uer. Graue eſt ſaxum & oneroſa eſt arena, ſed ira ſtulti vtroque grauior.

Tertio, propter aquę vicinitatem, quę refertur ad incontinentiam. Inuenitur. n. arena ſub aquis, ſicut in fluuiis; aut iuxta aquas, ſicut in littorib. maris. Sic ſunt incontinentes, quorum quidã ſub aquis voluptatum, & fluxu peccatorum carnaliũ viuunt, & immorantur, vt fornicarij, adulteri, & huiuſmodi. Quidam verò ad modum arenæ, quæ eſt in littore maris, & ſi aqua non inundantur, tamen ea aliquando fluctuante infundun tur. et tales ſunt coniugati: qui licet matrimonio licitè poſſunt vti, tamen inundante in eis concupiſcentia in ipſo carnali opere, quandoque ſordidantur.

Quarto propter partium diſcontinuitatem. Non. n. arena habet partes, quæ poſſunt conglutinari, & continuari. Et hinc eſt q ex arena non fit lapis. Nam arena i aquis maris ab omni lutea viſcoſitate abſoluitur. Vnde vincens in ea ſiccitas, in lapidem coagulari non patitur, vt dicit Ari. Et ſicut dicit in li. Metheo. Ari de proprietatibus elementorum.

Terra pura non fit lapis: quia ſiccitas vincens, non facit partium terræ continuationem: ſedpotius diſſolutionem, propter quod non vertitur in lapidem. Et multo fortius hoc eſt in arena: cum ſit terra naturaliter & ſubſtantialiter ſiccior, & durior. Hęc autem diuiſio, & diſcontinuatio arenarum partium ad inuidiam pertinet, quæ glutinum charitatis excludes, tenet homines adinuicem diuiſos, vt etiam lapidi ſingulari Chriſto incorporari non poſſint.

Quinto, propter ſterilitatẽ. Eſt enim arena ſterilis, & infęcunda, tum propter defectum caloris, & humoris, tum propter dominium ſiccitatis & frigoris. Vnde imbre ſuperueniente non diffunditur, nec diſſoluitur: ſed magis comprimitur, & induratur. Hæc ſterilitas pertinet ad accidiam, quæ calorem charitatis, & humorem deuotionis excludens, ariditatem mentis, & frigiditatem inducens, animam ſterilem, & infęcundam reddit, vt fructum bonorum operum non producat.

Sexto, propter mineralitatem. Habet n. arena virtutem mineralem, vel ſaltem ei ſimilem. Vnde inter arenas fluuiales, & marinas inueniuntur arenæ aureæ, & lapides poliri. & gẽmæ precioſæ. Hoc autem pertinet ad auaritiam, quæ circa metalla aurum, ſcilicet, & argentum, & huiuſmodi inſudat. Sap. Omne aurum tanquam arena eſt exigua. Sap. 7.

Septimo, propter obſtantiam. Obſtãt enim arenæ quandoque fluminibus, ne intrent mare. Nam cumulatæ arenæ, & in maris hoſtijs ſiue fluuij adunatæ, quã

iis

uis ſint paruæ, quia tamen ſunt multæ, flumen impediunt, & retardant, ne intret mare: & ideo faciunt flumen interdum retro redire, & per campos ſpargere. ſicut patet de Nilo qui hoc mõ irrigã totã terrã Ægypti, ſicut dicit Hiero. Hoc
Hiero. ſuper Amos. 5. autem pertinet ad vitium gulæ. Nam gula, flumen plenum aquis. i. peccatorem mollem, & aſſuetum delitijs detinet, & retardat, ne intret mare pœnitentiæ, & religionis. Et aliquando etiã ſi ingreditur, ipſum retroire. i. quam citò facit exire, & redire ad ſeculum. Iſid. tamen dicit ꝙ nilus Aquilonis flatibus repercuſſus, aquis retro luctãtibus intumeſcit. & inundationem facit Ægypti, ſ. a medio Augusti, vſq; ad medium Septembris. Hãc vero dicunt inundationem fieri virtute ſtellarum. Sicut etiam virtute ſtellarum fit, vt in Ægypto nunquam
Pla. thi. pluat, ſicut dicit Plato. Et ſicut videmus etiam, ꝙ virtute ſtellarum certis temporibus vbique tempeſtantes fiunt in mari, vt circa feſtum omnium Sanctorum. Vnde nautæ tunc maxime portum quærunt. Aliqui vero attribuunt diuinæ virtuti, ex quo talis diſpoſitio data eſt ſpecialiter illi regioni, ſicut etiam impetum maris. Ambro. n. attribuit diuinæ virtuti ſic diſponenti in prima creatione.

Voluptas, quæ eſt diaboli laqueus ſeu vir voluptuoſus, diuerſimode ipſi Saturno aſsimilatur. Cap. XC.

VOluptuoſus homo ſimilis eſt Saturno. Nam Saturnus a ſaturando eſt
Iſid. dictus, vt dicit Iſid. Cuius vxor ops dicta eſt, ab opulentia, quam tribuit mortalibus. In Saturno. n. delectatio gutturis, in vxore delectatio ſignificatur carnis, in quibus delectationibus corporis voluptas conſiſtit. Sed adhuc oſtendunt voluptuoſum hominem eſſe Saturno ſimilem, voluptatum exitus, effectus, tempus, & affectus Exitus quidem, quia Saturnus pingebatur olim meſtiſſimꝰ. Cuius cauſam aſsignãt fabulæ. quia filio ſuo Ioue fingitur fuiſſe caſtratus: quod propterea forte dicitur, quia planeta Iupiter impedit, & temperat malitiam Sa-
Prol. li. de iud. aſtrot. turni. Sed verior cauſa triſtitiæ eſt, quia (vt dicit Ptolomeus) Saturnus dat hominem ſub eius dominio natum vel cõceptum eſſe triſtem raro hilarem, vel ridentem. Vnde etiam in iudicijs mœrorẽ, & triſtitiã deſignat. Hæc aũt triſtitia coperit fini voluptatis, quia (vt dicit Boe. Boet.
Voluptas triſtes habet exitus: ſecũdum illud Prou. Nouiſſima illius amara quaſi abſinthium. Pro. 5.

Secundò, ſi conſideretur effectus. Nã Saturnus eſt effectu frigidus, & ſiccus, & ponderoſus: & ſic etiã in fabulis pingitur. Quæ omnia congruunt voluptati, quæ infrigidat, ſpiritualis affectionis calorem extinguendo: deſiccat, humorẽ deuotionis conſumendo. & grauat, mẽtem ad inferiora deprimendo.

Tertio, quantum ad tempus. Nam Saturnus dicitur planeta nocturnus, quia voluptas carnis quærit tenebras noctis. Iob. Oculus adulteri obſeruat caliginem Iob. 24.

Quarto, tenet ſimilitudinem, ſi conſideret voluptuoſi affectus. Nã ſicut dicit Ptolo. Nati ſub Saturno, turpia, & immũda non abhorrent veſtimenta, & alia etiam diligunt fœtida. Quod totum moraliter competit luxurioſis, qui non abhorrent notam infamiæ exteriorem. Inſuper diligunt opera fœtida, & immunda.

Item voluptas generat tẽtationes carnis, ſicut pluuia ſuauis generat vermes. Nam quando pluuia eſt ſuauis, miſcetur cum humido aereo, & terreſtri ſicco, ex quo formatur corpus aquaticũ, cui ſtatim virtute ſtellarum datur anima. Humidum enim bene commixtum cum terreſtri ex ipſo aere fit viſcoſum. Et ut ſicut pellis, in qua continue pullans calidum, facit ſpiritum. cui tanquam proprio ſubiecto dat anima ſenſibilis. Qualis autem ſuauitas pluuiæ eſt voluptas delicioſæ vitæ, quæ vermes in terra generat, quia in carne tentationes ſuſcitat.

Item voluptas, & abundantia diuitiarum, & deliciarum eſt pedica, & laqueus diaboli, qua hominem quem perſequitur capit. Vnde Labam perſequens Iacob in monte Gala ad eum comprehendit. Mons enim Gala adeo fertiliſſimus, & delicioſiſſimus eſſe dicitur in paſcuis, frugibus, & fontibus. Gene 31.
In monte ergo Galaad, a Labam Iacob capitur. Quia in fertilitate, & abũdantia deliciarum, homo a diabolo tentatur, & illaqueatur.

Præclaris ſimilitudinibus ac exemplis, Chriſto, dei filio, Solis, Lucis, Montiſque Olympi proprietates, quàm doctiſsimè conferuntur. Cap. X C I.

Alphr. diff. 21. CHriſtus aſſimilatur Soli, quia Sol excedit omnia luminaria cœleſtia, corporea in quatuor. Primo in quantitate. Nam (ſecundum traditionem Alphragani) Sol dicitur maior omnibus corporibus. poſt illum xv. ſtellæ, quæ in prima magnitudine inter ſtellas fixas ponuntur ab Iſlo, tertio Iuppiter, quarto Saturnus, quinto omnes ſtellæ fixæ ſuis ordinibus poſitæ, quas Pto. & Alphraganus differentia, in ſex gradus magnitudinis diuidunt: ſexto loco Mars, ſeptimo Terra, octauo Venus, nono Luna, decimo Mercurius. Sicut autem Pto. dicit in his, quæ non mole ſunt magna, idem eſt magnum eſſe, quod bonum, & idem maius, quod melius. Vnde ſicut Sol excedit omnia alia corpora in magnitudine quantitatis: ita Chriſtus excesſit omnes ſanctos in magnitudine bonitatis, non inquantum Deus, ſed etiam inquantum homo: quia ipſe habuit plenitudinem gratiæ præomnibus ſanctis. Vnde dicitur habuiſſe ſpiritum non ad menſuram, ideſt totaliter, non particulariter: quantum ad omnes gratias eſſe... Vel non ad menſuram, ſuper omnem proportionem reſpectu aliorum hominum.

Pto. 7. diff. Al.

Ariſt. de propri. eleme. Secundo Sol excedit in claritate: quia in aliis eſt luminis principium, vt dicit Ariſt. & cum eo concordat Auicenna & Pto. & Meſalach. Dicunt enim, quod ſicut omnium calidorum eſt vna prima cauſa, ſcilicet ignis; ita oportet, quod omnium luminoſorum ſit vnum principium. Et hoc non eſt, niſi Sol, & ideo circo vocatur Sol. i. Solus lucens. Sic etiam in homine, qui eſt vt minor mundus, vnum membrum influit omnibus, ſcilicet cor. Oportet ergo, quod Sol cum ſit principium luminis, plus habeat de lumine, quam aliquod aliud corpus. ſicut ignis plus habet de calore, & cor de vitali virtute. Similiter ergo Chriſtus, qui eſt principium vitæ ſpiritualis, vel luminis ſapientiæ, de quo Iohan. Erat lux vera, &c. Et Eccleſiaſtici: Fons ſapientiæ, Verbum Dei: oportuit, vt præ omnibus aliis ſapientiæ ſplendore fulgeret. Eccleſiaſtici: Quid lucidius Sole? ideſt, quid ſapientius Chriſto? de quo dicit Apoſto. quod in ipſo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ abſconditi. Io. 1. Eccl. 1. Ecc. 17. Col. 2.

Tertio, Sol excedit in dignitate. Vnde Sol dicitur eſſe vas admirabile ſecundum illud Eccl. Sol in aſpectu annuncians in exitu, vas admirabile, opus Excelſi: in meridiano exurit terram, & in conſpectu ardoris eius quis poterit ſuſtinere? Similiter & Chriſtus excedit etiam in dignitate: quia inquantum Deus, eſt æqualis patri, in dignitate naturæ: inquantum homo, excedit omnes ſanctos in dignitate Gloriæ. Iohannes. Vidimus gloriam eius, &c. Et ad Hebr. Sedet ad dexteram maieſtatis in excelſis, tanto melior angelis, &c. Ecc. 43. Io. 1. Hebr. 1

Quarto, Sol excedit in poteſtate. Nam maioris virtutis eſt, & plus influit in inferiora: immo Sol habet quandam poteſtatem & virtutem ſuper omnia corpora, dum omnia illuminat, & ſuperiora, & inferiora. Vnde omnia reſpicere dicitur; Eccl. Sol illuminans per omnia reſpexit. Similiter Chriſtus dixit. Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra. Specialiter autem Sol habet virtutem illuminatiuam. Et ipſe Chriſtus dixit: Ego ſum lux mundi. Item virtutem inflammatiuam. Eccleſiaſtici. Tripliciter Sol exurens montes radios igneos exufflans. Et de Chriſto dictum eſt, Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis, &c. Ecc. 42 Mat. 28 Io. 8. Ecc. 43 Lu. 24.

Item renouatiuam: quia dum poros terræ aperit, virtutem latentem in radicibus ad actum producit, & quod mortuum videbatur reuiuiſcit; & renouatur, quod vetuſtate tabuit. Et ita ſimiliter per Chriſtum renouamur, & regeneramur in nouam vitam ſecundum illud Ephe. Renouamini ſpiritu mentis veſtræ, & induite nouum hominem, &c. Hic enim nouus homo, Chriſtus eſt. Eph. 4.

Item virtutem purgatiuam. Nam tenebras fugat, & fœtores conſumendo purgat. Sic Chriſtus purgat tenebras ignorantiæ, & fœditates peccatorum. Hebr. Purgationem peccatorum faciens. Hebr. 1

Item

Item virtutem nutritiuam. Quia dum ſuo calore, terræ humiditatem reſoluit: vi ſua attractiua, quod radicibus eſt ſimile, de illa attrahit, & in terræ naſcentium nutrimentum conuertit. Sic Chriſtus nutritor fidelium dixit, Ego ſum paſtor bonus. Qui calore amoris reſolutus in mortem, corpus ſuum nobis ſimiliter tradidit in cibum, & ſanguinem in potum. Et ideo ipſe dicit, Caro mea vere eſt
Io.6. cibus &c.

Item Sol habet virtutem conciliatiuam, unde virtute ſua conciliat in corporibus animalium quatuor elementa. Sic Chriſtus reconciliauit nos
Ro.5. Deo per mortem ſuam, ſecundum illud: Reconciliati ſumus Deo per mortem filij ſui.

Itẽ Sol habet virtutem immutatiuam Nam ſecundum quod aſcendit, & deſcẽdit per Zodiaci ſigna, ſic variat, & immutat tempora. Nam exiſtens in noſtro hemiſphærio, diem facit, exiſtens in alio, noctem inducit. Similiter Chriſtus exiſtẽs per gratiam in anima, illum facit eam, & diem ibi facit: Sed recedens ab ea per culpam, tenebroſam & nocturnam diminuit.

Item Sol habet uirtutem diſtinctiuã. Quia ſecundum 4. verſiones diſtinguit 4. tẽpora anni. Quia exiſtens in Ariete, ver facit: aſcendens ad Cancrum æſtatẽ efficit: ad Librã autũnũ conſtituit ſed dũ
Eccl.1. ad Scorpionem hyemem introducit. Vn
Hug. de Eccl. Oritur Sol & occidit. &c. Quod (ſecundum Hugonem de Sancto Victore, ſic exponitur. Oritur, quando ſcilicet per vernale æquinoctium ingrediens ad noſtrum polum, conſurgit. Occidit, quãdo per autumnale ex his ad inferiora, deſcendit. Girat per meridiem, quando in hyemalibus ſignis commoratur. Flectit ad Aquilonem, quando in æſtiuis ſignis, quæ polo boreali viciniora ſunt, circun-
Ps.103. fertur. Similiter Sol ſpiritualis Chriſtus ortus eſt per incarnationem: Pſalmus. Ortus eſt Sol, & congregati ſunt. Occidit per paſſionem: Vnde Pſalmus: Sol cognouit occaſum ſuum. Ad locum te-
Abac.3 nebroſum per aſcenſionem. Vnde Abacuc: Sol, & Luna. i. Chriſtus, & triumphans eccleſia, ſteterunt in tabernaculo ſuo, ſcilicet in cœlo. Flectitur ad aquilo-
Iere.1. nem per ſuam ad iudicandum reuerſionem. Iere. Ab aquilone pandetur omne malum ſuper omnes habitatores terræ, quantum ad peccatores. In iudicio ſtabit Chriſtus ſicut Sol in medio cœli. Ioſ. Stetit Sol in medio cœli. & Ioſ.10.
dicit Sed ibi quia non plus flectetur, nec prece nec precio.

Item Chriſtus aſſimilatur luci. Quia lux eſt altiſſima in ortu, velociſſima in motu, ſpecioſiſſima in aſpectu, & efficaciſſima in effectu.

Primo, dico, quod lux eſt altiſſima in ortu: quia cauſatur, & oritur de cœlo, ſcilicet à Sole, & ſtellis, quæ ſunt altiſſima Ecc.24.
corpora ſitu, & dignitate. Eccleſiaſtici: Ego feci in cœlis, vt oriretur lumen indeficiens. Nam ſicut calor eſt qualitas actiua conſequens formam ſubſtantialem ignis. Ita lux eſt qualitas actiua conſequens formam ſubſtantialem Solis, vel cuiuſcunque alterius corporis à ſe lucentis, ſi aliquod tale eſt, Cuius ſignum eſt: Quia radij diuerſarum ſtellarum habent diuerſos effectus, ſecundum diuerſas naturas corporum. Sed ſicut lux oritur de ſubſtantia Solis, vel corporis à ſe lucentis: ſic Chriſtus filius Dei genitus eſt de ſubſtantia Altiſſimi, ſcilicet Dei patris. Eccleſiaſtici: Ego ex Eccl.24
ore Altiſſimi prodij, idest de ſubſtantia patris. Nam ſicut verbum ſapientiæ noſtræ ſpiritualiter, ſiue inuiſibiliter procedit ab ore, ita filius à patre. Vnde ſicut lux eſt coæterna, & coæua Soli: quia quam cito fuit Sol, fuit lux ſua, ita, quod ſi Sol fuiſſet ab æterno, fuiſſet etiam lux ab æterno: ita filius eſt coæternus patri, vt dicit Auguſtinus. Aug.li. de Tri.
Nec obſtat, quod Geneſis dicitur fuiſſe Gen.1.
producta lux, poſtea Sol quarto die: quia (ſecundum Beatum Dionyſium:) Dio. c.
illa lux primo die creata fuit lux Solis, 4. de di
ſed informis, quantum ad hoc, quod ui. no.
iam erat ſubſtantia ſolis, & habebat illuminatiuã virtutem in communi: ſed poſtmodum data eſt ei ſpecialis, & determinata virtus ad particulares effectus.

Secundo, filius Dei aſſimulatur luci: quia lux eſt velociſſima in motu, Vnde enim, quòd Sole apparente in puncto Orientis, fit illuminatio totius hemiſphærij noſtri, vſque ad punctum oppoſitum. Ex quo patet, quod lux non eſt corpus: quia ſi lux eſſet corpus, illuminatio eſſet motus localis. Nullus autem motus localis corporis alicuius poteſt eſſe

eſſe in inſtanti: quia omne quod moue-
tur localiter, neceſſe eſt vt prius veniat
ad medium magnitudinis, quàm ad ex-
tremum. Illuminatio autem fit in inſtā-
ti: quia quando ſubiectum alicuius for-
mæ ſuſceptiuum, eſt in vltima diſpoſi-
tione, tunc forma introducitur in inſtā-
ti: ſi autem ſubiectum eſſet indiſpoſitũ,
tunc quidem requireretur tempus, non
quidem ex parte formæ intro ducendę,
ſed ex parte ſubiecti ſuſceptiui: ſed
aer inquantum diaphanus, eſt in vltima
diſpoſitione ad lumen: & ideo illumina
tio fit in inſtanti.

Item, quia illuminatio non eſt tãtùm
motus, ſed terminus. Terminus autem
motus localis, & cuiuſcũq; motus, ſem
per eſt in inſtanti: ſicut generatio, quæ
eſt terminus alterationis, fit in inſtanti.
Hoc autem competit filio Dei, per quem
omnia creata ſunt. Circa eo enim eſt
productio inſtantanea. Vndę ſicut à lu-
ce in inſtanti fit aeris illuminatio, ita à
Ioan. 1. filio Dei eſt inſtanti facta rei creatæ pro
ductio. Ioan. Erat lux vera, quæ illumi-
nat, &c. Vel per ſubitam incorporatio-
nem, vel receptionem luminis in aere,
poſſumus intelligere ipſam incarnatio-
nem Verbi, quæ, quantum ad hoc, fuit
in inſtanti: quia ipſum corpus Chriſti
fuit in ipſo ſuę conceptionis exordio in
inſtanti formatum, & organizatum. No
enim erat conueniens, quod filius Dei
corpus aſſumeret, niſi formatum. Si
autem ante perfectam formationem tẽ
pus aliquod conceptionis præceſſiſſet,
non poſſet tota conceptio attribui filio
Dei, quæ non attribuitur ei, niſi ratio-
ne aſſumptionis, & per hoc filius Dei
conceptus dicitur: quod aliter dici non
poſſet. Et ideo ipſa diſtinctio mem-
brorum, & formatio, in inſtanti facta
Grego. eſt propter infinitam virtutem agentis,
ſup Io. & formantis. Vnde Grego. dicit, quod
angelo nunciante, & Spirituſancto ſu
perueniente. mox Verbum in vtero,
mox intra vterum Verbum caro. Lo-
calis tamen motus ſanguinis ad locum
generationis, qui conceptionem præ-
cedit, non fuit in inſtanti: nec etiam
augmentum, corporis ſe continuans,
quod ſequitur conceptionem. Quia
hoc eſt contra rationem motus localis,
& augmenti, quod etiam non fit ſine
motu locali. ſ. quod fiat in inſtanti. No
ta igitur, quod filius Dei aliquando

vocatur lux, ſecundum illud Ioan. Ego Ioan. 8.
ſum lux mundi: aliquando vero ſplen-
dor: Hebr. Qui cum ſit ſplendor gloriæ. Heb. 7.
Aliquando lumen, ſecundum illud Ioā.
Non erat ille lux, ſed vt teſtimonium Ioan. 1.
perhiberet de lumine. Lux autem pro-
prie dicitur, prout eſt in Sole, lumen pro
ut recipitur in aere: ſed ſplendor prout
reſultat ex polito & terſo corpore, ſe-
cundum illud Machab. refulſit Sol in Macch.
clypeos aureos, & reſplenduerunt mō- 6.
tes ab eis. Similiter filius Dei proprie
dicitur lux, prout eſt in patre. Thim. Lu 1. Thi.
cem habitat, &c. Sed lumen prout eſt in 6.
carne. Iſa. Surge illuminare Hieruſa-
lem, quia venit lumen tuum: ſed ſplen Iſa. 40.
dor appellatur, prout exiuit de Vir i-
ne. Iſa. Donec egrediatur, ut ſplen- Iſa. 42.
dor, iuſtus eius. Scriptura tamen va-
rie, & diuerſimodè his interdum vti-
tur nominibus.

Tertio, filius Dei aſſimilatur luci: quia
eſt ſpecioſiſſima in aſpectu, immo etiam
ſine luce, nil apparet plenum. Vñ Am- Ambr.
bro. dicit, quod lux eſt plenitudo omnis
creaturæ viſibilis. Cuius eſt maxima
gratia, quod in ſuo conſpectu omnia
mundi corpora laudibus facit digna. Sic
etiam filius Dei, de quo dicitur Sapien. Sap. 7.
Specioſior eſt Sole, & ſuper omnem
ſtellarum diſpoſitionem eſt pulchritu-
do, & ornamentum omnis creaturæ,
non tantùm viſibilis, ſed etiam inuiſi-
bilis. Et ideo nota, quod ſecundum
Dio. filius, qui & verbum Dei dicitur, ha Dio. c.
bet pulchritudinem ſubſtantiuam, cau- 4 de di
ſatiuam, & exceſſiuam. Primo filius ui no-
Dei non habet pulchritudinem acci- minib.
dentalem, ſed ſubſtantiuam, & eſſen
tialem. Nam pulchritudo eius non eſt
ab alia re cauſata, vel participata. Et
ideo dicimus ipſum non tantùm pul-
chrum: ſed ex pulchritudinem. In crea-
turis enim differunt pulchritudo, & pul
chrum, ſicut cauſa, & cauſatum, & ſi-
cut participans, & participatum: quia
pulchrum dicitur, quod participat pul-
chritudinem. pulchritudo enim crea-
turæ, eſt quędam participatio cauſæ om
nia pulchrificantis: & ideo creatura dici
tur pulchra, ſed non pulchritudo. ſed
Deus qui eſt eſſentialiter pulcher, & nō
per participationem alicuius, alterius, di
citur pulchritudo.

Secundo, habet pulchritudinē exceſſi
uā. Dicitur enim verbum Dei pulchrũ,
ſicut

ſicut pulcherrimum, & ſuperpulchrum (vt dicit Dion.) quia pulchritudo ſua excedit in pluribus omnem pulchritudinem.

Primo, in veritate: quia non eſt pulchritudo eius ficta, vel artificiata, ſed naturalis, & vera. Item in perpetuitate: quia nunquam deſtruitur, nec ipſe Deus aliquādo ſua pulchritudine deſtituitur.

Item in vniformitate, quia pulcritudo ſua non augetur, nec diminuitur.

Item in totalitate, ſiue vniuerſalitate. quia nō vno reſpectu pulcher, & alio turpis: neque hic pulcher, & illic nō, neque aliquibus pulcher & quibuſdam nō pulcher: ſed ſicut ipſe ſecūdum ſeipſum, cū ſeipſo ſemper exiſtens vniformiter pulcher: & ſicut præſens in ſemetipſo, excedens formam, & pulchritudinem omnis pulchri.

Tertio pulchritudo ſua eſt pulchritudo cauſatiua omnis pulchritudinis triplicíter.

Primo, efficienter: quia ſ. pulchrificat omnia exiſtentia ſm ipſorum propriam proportionem: & cauſat vniuerſalem armoniam, & claritatem, iuxta ſignificationem ſolaris luminis cūm fulgorē emittit, & vniuerſitatem rerum pulchritatis diſtributione ſui fontani radii. Vñ iſtud pulchrum eſt, ſicut principium effectiuū omnis pulchritudinis.

Secundo, exemplariter. Omnis enim pulchritudo, & omne pulchrum vniformiter, & cauſaliter præexiſtit in ſimplici & ſupernaturali natura omniū pulchrorum, & ipſa eſt cauſa exemplaris omniū in Verbo, quia ſecundum ipſum omnia

Boe. de conſ. 3. denominantur. propter quod Boe. Mundum mente gerens ſimulque potentia formans pulchrum pulcherrimus ipſe.

Item tertio. Quia ſ. finis eſt omnium pulchrorū: omnia enim ſunt, cauſa pulchri, & propter hoc pulchrum: idē eſt qđ bonum: quia omnia deſiderant pulchrū & bonum.

Quarto, Chriſtus aſſimilatē luci ex eo, quòd lux eſt efficaciſſima in effectu. Vn-

Dio. de di. no. de Dion. dicit, quòd lux omnibus corporibus cognitionem confert, & vitam, & motum. Et quicquid in iſtis inferioribus cauſatur, mediante luce producitur. Et hoc etiam dicit Auicenna. Ex quo etiam concluditur, & arguitur; quòd lux non habet in aere tantum eſſe intentionale, ſed etiam reale, ex eo, ꝙ intentiones nō cauſant tranſmutationes naturales. Nec obſtat, quòd nimia albedo, vt in niue, oculum tranſmutat: & ita videtur, quod intentio ſi fortis ſit poſſit tranſmutari realiter. Dicendum, quod albedo quantumcunque magna, non habet oculum realiter tranſmutare, ratione qua color, vel ratione, qua intentionem ſuam multiplicat in medio; ſed ea ratione, qua aerem facit lucidiorem, ſiue lucem adauget, propter quod reddit viſui obiectum improportionatū ratione nimiæ claritatis, & aer ſic fortiter illuminatus oculum contingit realiter, & ita ipſum tranſmutare poteſt ratione excellentis lucidi, & non ratione intentionis coloratæ. Poſſumus ergo effectus lucis filio Dei adaptare: cuius exiſtere in carne humana non fuit intentionale, & fantaſticū, vel imaginarium, ſed verum, & reale, ſicut & lucis eſſe eſt reale in aere. Fuit enim verus Deus, & verus homo. Et ideo ipſe eſt ſimilis luci.

Primo, quia lux eſt rerum generatiua, quod quidem habet lux inquantum inſtrumentaliter agit in virtute corporum cœleſtium ad producendas formas ſubſtantiales.

Ita etiam ſimiliter per ipſum Verbū, i. per filiū Dei, omnia producta ſunt, ſecundum illud Iohan. Omnia per ipſum Io. 1.
facta ſunt. i. creata; & ſine ipſo factum eſt nihil. Sed intelligendum per ipſum non ſicut per inſtrumentum. Vnde in hoc non eſt ſimile de Luce, ſed intelligēdum eſt omnia eſſe facta per Verbū, ſicut artificiata dicuntur eſſe facta per artificem. i. per rationem artis præconceptam. Nunquam enim aliquis faceret aliquid, niſi præexiſteret actualis præconceptio ſuæ ſapientiæ, quæ eſt forma & ratio rei factæ: ſicut forma arcæ in mente artificis præconcepta eſt ratio arcæ faciēdæ. Et ſimiliter Deus pater nihil operatur, niſi per conceptum ſui intellectus, qui eſt ſapientia ab æterno concepta, ſ. Dei Verbum, & Dei filius: & ideo impoſſibile eſt, quod aliquid faciat, niſi per filiū. Et ideo Auguſtinus dicit, quod Ver- Auguſ.
bum eſt ars plena rationum viuentium. Dicit etiam patrem per filium omnia feciſſe, inquantum filius ab ipſo patre habet, quod ſit cauſa omnium factorum: & ideo non ſequitur, quòd ſit, vt inſtrumentum, vel miniſter patris: quia eandē numero, & æqualem virtutem, quā pa-

ter

ter habet, & filius ab ipſo habet per quã
operatur.

Secundò, quia lux eſt ſui luminis omnibus communicatiua. Ita Christus quan
tum in ſe eſt, lumen gratiæ, vel miſeri-
Ioã. 1. cordiæ ſuæ communicat vniuerſis. Ioã.
Illuminat omnem hominem venientem
Chriſ. in hunc mundum. Chryſo. dicit, quod illu-
ſup Io. minat quantum de ſe eſt omnem homi
nem, quia ex parte ſua nulli deeſt, im-
mo vult omnes homines ſaluos fieri, &
1. Thi. ad agnitionem veritatis venire. Vnde ſi
quis non illuminatur, non eſt ex parte
Dei, ſed ex parte hominis auertentis ſe
à lumine illuminante. Sicut etiam ho-
mo non illuminatur a Sole, vel quando
in domo tenebroſa ſe includit, vel
quando oculos claudit, vel quando ob-
ſtaculum interponit. Sic etiam ſpiritua
liter non illuminatur à Chriſto, vel qui
in tenebris ignorantiæ voluntariè ſe clau
Iob. 24. dit. Iob. Ipſi fuerunt rebelles lumini. vel
qui oculos animæ, intellectum ſcilicet
& voluntatem Deo non aperit. Danie.
Dan. 13 Declinauerunt oculos ſuos, vt non vide
rent cœlum, neque recordarentur iudi
ciorum iuſtorum. Vel qui peccati morta
Pſa. 57. lis obſtaculum interponit: Pſalmus.
Supercecidit ignis, & non viderunt
Solem.

Tertio, quia lux eſt errantium, ſiue de
uiantium directiua. & Chriſtus eſt dux
Ioã. 8. & director, quem ſequentes errare non
poſſunt. Ioan. Ego ſum lux mundi: qui
ſequitur me, nõ ambulat in tenebris, ſci
licet deuij, vel erroris. Non enim ſequẽs
Chriſtum ambulat in tenebris ignoran
tiæ, quia ipſe eſt veritas: neque in tene-
bris culpæ, quia ipſe eſt via: neque in te
nebris damnationis æternæ, quia ipſe
eſt vita.

Quartò, quia lux eſt occultorum mani
feſtatiua. Hoc autem Chriſtus faciet in
vltimo iudicio, quando illuminabit ab-
ſcondita tenebrarum, & manifeſtabit
1. Cor. 4. conſilia cordium.

Itẽ Chriſtus ſimilis fuit mõti Olym-
po, qui eſt mons Macedoniæ ita excel-
ſus, vt nubes ſub eo eſſe dicantur. Tan-
tæ enim altitudinis eſt, quod omnes ae
ris turbines, & impreſſiones excedit:
quem philoſophi aſcendentes, vt cur-
ſus ſtellarum inſpicerent ibi viuere non
poterant, niſi ſpongias plenas aqua por
tarent, vt ſic, per aquæ attractionem ae
rem groſſiorem haurirent, vt dicitur in
hiſtoria. Hæc autem omnia Chriſto com
petunt, qui omnes nubes, ideſt ſanctos
exceſſit altitudine vitæ, omnes turbines
paſſionum, vel tribulationum altitudi-
ne patientiæ; omnes philoſophos alti-
dine ſapientiæ: nec altitudinem ſuæ di-
uinitatis philoſophi contingere potue-
runt, niſi cum ſpongiis, ideſt creaturis
plenis aqua ipſius cœleſtis ſapientiæ,
Omnes enim creaturæ (vt prius dictum
eſt) diuinam ſapientiam repræſentãt. Eccl 1.
Dominus enim illam erudit ſuper om-
nia opera ſua. Et ipſi philoſophi non co Ro. 1.
gnouerunt Deum, niſi ex creaturis. Ro.
Inuiſibilia Dei a creatura mundi per ea,
quæ facta ſunt, intellecta conſpiciun
tur, ſempiterna quoque virtus eius,
& diuinitas.

Quomodo Chriſtiani, Iudæi, Sarraceniq́ue in Religionem a ſe inuicem diſſentiant, exemplis planetarum quibuſdã aperitur: lexq́ Mahometica aliquantiſper commendatur.

Cap. XCII.

CHriſtiani Iudæi, & Sarraceni diffe-
runt ad modum planetarum. Nam 2. Cor.
planetæ aliqui ſunt boni, qui nulli no- 6.
cent, ſed tam ſuos quorum natiuitati
dominantur, quàm non ſuos adiuuare Luc. 6.
dicuntur. Tales ergo dicuntur Chriſtia
ni, quibus Apoſt. dicit: Nemini dantes
vllam offenſionem. Vnde tam ſuis,
quàm non ſuis benefacere iubent. Luc.
Diligite inimicos veſtros: benefacite
his, qui oderunt vos. Quidam vero
planetæ ſunt mali, vt Mars, & Saturnus,
qui non ſuis obſunt, ſuis, tamen pro-
ſunt. Tales hodie Iudæi qui licet ſuis
non fœnerentur, tamen fœnerantur non
ſuis, vt Chriſtianis, & aliis nationibus.
Item dicunt ſe ſecundum legem ſuam
ad diligendum amicos teneri, & ad Mat. 5.
odiendum inimicos. Vnde ad illud præ
ceptum: Diliges amicum, vel proxi-
mum tuum: adiiderunt in ſuis traditio
nibus, Et odio habebis inimicum. quam
additionem correxit dominus Matth.
Quidam planetæ vero mediocres ſunt,
vt Sol, Luna, Mercurius. Nam ſuis bona,
ingerunt: non ſuis modo bona, modo
mala. Tales autem videntur eſſe Sar-
raceni,

racenis: quia non ſolum inter ſe ſunt miſericordes, ſed etiam interdum Chriſtianis miſericordiam impendunt, licèt eos tamen frequenter impugnent. In hoc tamen ſunt minus mali Sarraceni, quàm Iudæi: quia Chriſtum reuerentur, quem Iudæi blaſphemant. Confitentur enim Sarraceni Chriſtum ex Maria virgine ſine viri ſemine natum. Hoc eſt certum: & ego qui inter eos fui frequenter hoc audiui ab eis & à ſuis Sacharijs, qui religioſi ſunt eorum, apud eos, & Muſchetis, id eſt, qui eorum eccleſias officiunt. Vnde in libro qui dicitur Alcoran, id eſt lex, quam condidit Machomet, proponitur quæſtio vna ſic. Quæ fœmina de maſculo tantum, & quis maſculus de fœmina tantum. Et reſpondet: Eua ex Adam, Chriſtus ex Maria Virgine.

Item quærit: Qui ſunt tres, quæ ſine ſeminis commixtione culta uiuunt? Reſpondet: Adam, aries Abrahe, & Chriſtus.

Item confitentur Sarraceni Beatam Mariam fuiſſe per Angelos commendatam, & de Chriſto naſcituro fuiſſe edoctam, & certificatam. Et in eodem libro primo ſic dicitur: Angeli Mariam alloquentes inquiunt: O Maria omnibus viris, & mulieribus ſplendidior, mundior atque lætior: ſoli Deo perſeueranter ſtudens, ipſum cum humilibus genibus Deo ſe flectentibus adorans, & nequaquam in terrenas ſordes proijcientibus, & curam agentibus, quis Mariæ cuſtos efficeretur? Hæc arcana ſecretiſſima comitio Angelis dicentibus. O Maria, cui ſummi nuncij gaudium cum Verbo Dei, cuius nomen eſt Ieſus Chriſtus filius Mariæ, qui eſt facies omnium gentium in hoc ſeculo, & futuro, ſenes & infantulos cunabula ſeruantes conueniens, præſes ſapiens; vir optimus ab vniuerſitatis creaturæ, mittitur? Reſpondet illa: O Deus, cum virum non tetigerim, quomodo concipiam? Reſpondent angeli: Deo nihil occurrit impoſſibile, omnia prout vult operanti. Cuius mandatum: omne ſuum placere perficit, ipſeque filium ſuum cum diuina virtute venientem, librum legiferum, omniſque magiſterij peritiam, & teſtimonium ac euangelium mundatumque filijs Iſrael, educebit. Ille namque formis volatilium luteis, ac compoſitis inſufflans, volare faciet. Cæcos, & mutos curabit, morpheaticos, & leproſos mundabit, mortuos creatore cooperante viuificabit: quicquid conſectaris, quidue diſputatione deuitatum ſit, propalabit, ſimiliter cuncta, quæ in Deum credentibus mirabilia cenſentur.

Item confitetur eadem lex Sarracenorum Chriſtum fuiſſe ſummum omniũ prophetarum apud Deum. Vnde in eodem libro Mahumet introducit Deum loquentem, & dicentem: Omnium prophetarum alio ſuper alium per me ſublimato, & eorum quibuſdam cum Deo locutis; Chriſto Mariæ filio, animam noſtram propriè conferentes, vim, atque virtutem præcæteris præbuimus.

Item confitentur Chriſtum eſſe Verbum, & virtutem Dei: & ideo ibidem dicitur, quod quando Deus iudicabit mũdum, clamabunt homines ad eum, & dicent: Ieſu Chriſte ſpiritus, & Verbũ Dei, & virtus Dei, moueat te pietas tua, intercede pro nobis. Et tunc dicet eis: Eſuriui &c ſicut eſt in Euangelio per omnia.

Item commendat idem liber legem, & Euangelium Chriſti, & dicit tres leges eſſe à Deo, in quibus rectæ vitæ traduntur, ſcilicet legem Moyſi, & Euangelium, & ſuum Alcoranum. Et ideo dicitur in primo libro: Deus pius, & miſericors viuus, & altiſſimus, qui primus teſtamentum, deinde Euangelium rectam vitam hominibus tradidit: poſtremum librum veraciſſimum Alcorani deſuper præbuit.

Item in eodem introducit Deum ſibi loquentem, & dicentem ſibi præcepta legum, & mores, ſicut Noe, & Abrahe, & Moyſi, & Chriſto tradidimus.

Item confitetur eadem lex, quòd in reſurrectione generali omnes perfecti in forma Chriſti reſurgent. Vnde dicit: perfecti omnes in ſtatu Adæ, & forma Chriſti reſurgent, nunquam incrementum, aut decrementum patientes.

Item eadem lex vſurarios deteſtatur. Vnde ibidem dicitur. Boni viri, Deum timete, & fœnerari prætermittite. De fœnore enim homines viuentes non, niſi quaſi demoniaci reſurgent.

Hæc omnia

ula magnifica de Chriſto, Euangelio, & Virgine ſcripta ſunt in Alcorā, i. in lege Sarracenorum, quam eis Machometh dedit. Quæ licet multa talia contineat, & immunda, tamen etiam multa teſtimonia perhibet noſtræ fidei veritati, vt ſupra patuit. Quæ oia introduxi ad exaggerandum infidelitatem Iudæorum, Chriſtum blaſphemantium, cum tamen ſcripturæ eorum teſtimonia perhibuerunt

Io. 5. Chriſto, ſicut dixit eis: Scrutamini ſcripturas, quia illę teſtimonium perhibent de me. & tamen cæci negant quem Sarraceni ignorantes ſcripturas, venerātur, & adorant.

Dei Zelus quid ſit, & qualis eſſe debeat, ex tribus aeris regionibus, earumq́ varijs ſimilitudinibus exprimitur. Cap. XCIII.

Zelus Dei aſſimilatur aeri, qui habet tres regiones, quarum ſuprema, quæ igni coniuncta eſt, rara eſt, & vehementer calida propter vicinitatem ignis, & propter radios ſtellarum, & lumen, quæ ſibi ſunt viciniora. & illa pars eſt locus inflammationis per ſe, & dicitur regio æſtus. Huic ſimiles ſunt, qui magno zeli

Pſal. 68 ardore feruеſcunt. Pſalmus: Zelus domus tuę comedit me. Gloſa: Zel9, eſt bonus feruor animi, quo mens pro defenſione accenditur; eo, quod quælibet praua, quæ videt, corrigere ſatagit, ſi nequit, tolerat, & gemit. iſte zelus cauſatur in Sanctis ex inflammatione ignis Spiritusſancti, vel charitatis diuinæ; & ex radijs ſtellarum, i. exemplis Sanctorum patrum, ſicut Phinees, Heliæ, & aliorum qui multum zelauerūt pro Deo, & lege eius.

Mach. Macha. Phinees, pater noſter zelando ze-

li 2. lum Dei, accepit teſtamentum ſacerdo-

3. Re. tij æterni. Helias dixit: Zelo zelatus ſum

19. pro Domino.

Secunda regio aeris, ſiue media zona, eſt locus frigoris, quia illa non habet calore ex vicino igne, ſicut regio ſuperior; nec ex reflexione radiorum, ſicut regio inferior, eo, quod radij non reflectuntur ad tranſparens ſiue peruium, aut ad multū diaphanum, ſed tantùm ad ſolidum planum; & plus, ſi fuerit terſum, vt eſt aquæ ſuperficies, vel ſpeculi, vel alio modo politum, vel planū. Huic aeri ſimiles ſunt qui ſunt totaliter frigidi: ita, vt nec zelo Dei tangātur: quia nec igne diuini amoris incenduntur, nec radijs, i. exemplis Sanctorum tanguntur: & ideo aufert ab eis diabolus zelum bonum. Tales ſunt prælati mali, qui de gregis ſui diſſipatione non curant Iſa. Auferetur zelus Ef- Iſa. 11.

fraim. Effraim interpretatur augmentū, vel fertilitas; & ſignat prælatos, qui cogitant de temporalium augmentatione, & nihil de animarum perditione.

Tertia regio aeris eſt tepida, vel temperata, ſuſcipiens aliquod de ſuperiori, & aliquod ab inferiori: eſt tamen intemperate calida ſm quod vincitur ab inferioribus quibuſdam temporibus; & intemperate frigida ſm quod vincitur a ſuperioribus quibuſdam temporibus alijs. Huic ſimiles ſunt qui zelum Dei habent vel inordinatum. Nam aliquando vincūtur ab inferioribus paſſionibus, ira, vel odio: & tunc nimis inſcandeſcunt. quandoque vero ſuperiorum, vel potentiorū timore perterriti, omnino a zelo tepeſcunt, & frigeſcunt: Tales habēt zelum, ſed non ſm ſcientiam i. diſcretionem.

Patet ergo, quod zelus frigidus cum ſit, nul- Ro. 10.

lus eſt damnabilis; tepidus reprehenſibilis; feruidus, & charitatiuus, laudabilis, qui

meretur cœleſte præmium. Machabe. 1. Mac.

Helias dum zelat zelum legis, receptus 2.

eſt in cœlum. Ad quod nos perducat Chriſtus, qui eſt benedictus. Amen.

Explicit Liber Primus.

PROLOGVS LIBRI SECVNDI,

In quo de metallis, atque lapidibus variis, varia dicenda proponuntur.

HABET argen-
tum venarū ſua-
rum principia, &
auro locus eſt in
quo coflatur. fer-
rum de terra tol-
litur, & lapis ca
lore ſolutus in es
cōuertitur, ngt Iob.
Iob.27. Diuinæ prudentiæ largitas, a qua quæ
cunque creata ſunt, connexionis mira
bilis ordine gubernātur, rōnali creatu
ræ, i. homini ſic corpora inferiora ſub-
iecit, vt ei in ſubſidium adeſſent in
firmitatis, & documentum inſup por-
rigerent veritatis, & in exemplum illi
fierent etiam bonitatis. Nam ex vſu
vario ſenſibilium corporum, humani
corporis labilitati ſuccurritur, quod ex
eiſdem ex quibus conſtat corporibus,
enutritur, ex eorundē quoque corpo-
rum ſpeciebus informantur ſenſus, &
rō eruditur, vt ſic humana conditio à
ſenſu ſumat initium, & non per ſe res
ſenſibiles, i. per ſuas ſubſtantias, &
eſſentias, ſed tantùm per ſuas ſpecies
animæ illabuntur, ex quibus humana
ratio dum hinc inde inueſtigando di-
ſcurrit, rationes format quāplurimas,
ex quibus intelligibiles eliciit varieta-
tes, non ſolùm de rebus infimis, ſed
etiam de ſupremis. Sic enim inuiſibi-
Rom 1. lia Dei à creatura mundi per ea, quę fa
cta ſunt, intellecta conſpiciuntur. Quia
vero opus naturæ, eſt opus intelligen-
tiæ, ex eo, quod corporalia mediāti-
bus angelis à Deo gubernantur, etiam
ex ipſis corporibus humana dirigitur
ratio, ex motibus eorum & ordine
exempla ſumens, & regulas ſuarum
actionum non tantùm artificialium
in quibus ars imitatur naturam, ſed ēt
moralium operum directiua. Et quo
niam inter cætera talia potiſſime mi-
neralia corpora, vt ſunt ferrum, vel ar
gentum, vel aurum, & alia quæcunq;
metalla, & cum eis etiam lapides hu
manæ neceſſitati deſeruiunt, ſcriptura
ſacra diuinitus inſpirata, in qua (teſtante
Apo.) Quæcunque ſcripta ſunt ad no
ſtram doctrinam ſcripta ſunt, de eis fre- Ro. 15.
quentius legitur, ut non tantùm ad com
modum corporis illa conceſſa putē-
mus, ſed etiam ad morum exemplum
inſpicere ſtudeamus. Quapropter Iob
diuerſas metallorum origines in verbis
præmiſſis declarat, ſiue deſcribit. Ex qui
bus beatus Gregor perutiles moralita- Gre. li.
tes aſſumit. Ait enim beatus Iob: Habet mor.
argentum venarum ſuarum &c. In qui-
bus verbis penſandum eſt, quòd nequa Iob.27.
quā, tā ſanctiſſim' vir, aut de minera ar
genti, aut ď loco cōflatiōis auri, aut de fer
ri origine, aut de ſolutione lapidis, & de
æris formatione, tam ſeriose tractaſſet.
ſi talia ad noſtram doctrinam proficere Gre. li.
non nouiſſet. Et ideo beatus Grego- mor.
rius dicit, per argentum ſignificari præ-
dicatorum doctrinam, cuius venarum
principium eſt ſacræ ſcripturæ pagina.
Nam qui ad veræ prædicationis verba
ſe præparant, neceſſe eſt, vt inſ.iunt a ſa
cræ ſcripturæ pagina ſumant. In auro
uero ſignificatur Martyrum patientia, eu
ius conflationis. i. probationis locus, ca-
tholica eſt eccleſia: quia non niſi in
catholica eccleſia veri martyres ſunt, ex
eo, quod ſine fide, ſpe, & charitate,
quibus membra iunguntur eccleſiæ, nō
habet paſſio meritum, ſicut in hæreticis 1. Cor.
patet. Vnde Apo dicit: Si tradidero cor 13.
pus meum, ita vt ardeam, charitatem
autem non habeam, nihil mihi prodeſt.
In ferro autem accipitur bonum operan
di potentia, ſeu fortitudo Sanctorum,
quod ferrum de terra tollitur, quia
fortiores viri à terrena, quam prius
tenuerant, actione ſeparantur, & pu-
gnatores ipſius eccleſiæ ac pugiles de-
putantur. In lapide vero ſignificatur in
terior cordis duritia: & in ære, charitatis
conſtantia. Vnde tunc lapis calore ſol-
uitur, quando cor durum, & à diuini
amoris igne frigidum, feruore ſpiritus

tangitur, & ad amorem mollit, & tunc in æs conuertitur, quando charitate ſolidatum ad bona opera roboratur: vt ſicut prius durus fuerat in amore ſeculi, ita ſe poſtmodum fortem exhibeat in amorem Dei. Et, quia de alijs huiuſmodi talibus metallis, ſeu lapidibus, de quibus in ſcriptura legitur, frequenter, & in pluribus locis eſt idem æſtimãdum, videlicet q̃ ad noſtram conferant diſciplinam. Eſt noſtræ intentionis propoſitum poſt exẽpla ſimpliciũ corporum, q̃ iam ſunt in primo libro adducta, in hoc ſecundo libro de metallis atque lapidibus, tam precioſis, quam communibus, & de alijs mineralibus exempla introducere varia, & moribus adaptare, eundẽ ſeruãdo ordinem, quem ſcilicet in principio tenuimus, tã in capitulorum materijs, quàm in exemplis.

Lapidum proprietates octo, quibus electi Dei ſuis perfectionibus charitate plenis aſsimilantur. Cap. I.

AMatores Dei aſſimilantur lapidibus propter octo.

Primo quidem, quia lapides ſunt naturaliter frigidi, & ſicci, eo, quod ex partibus terræ ſolidis, & compactis lapidis ſubſtantia generatur. Verum eſt tamen
Ariſ. 4. Methe. (vt dicit Ariſto.) ex ſola terra non fit lapis, quia vincens in ea ſiccitas nõ permittit, vt in lapide coagulari poſſit. Sed ex commixtione terræ, & aquæ fit lutũ quod inter terram, & petram eſt mediũ, quod dum per partium ſuarum fortiter coagulationem conſtringitur, in lapidẽ mutatur. Vnde tali tranſmutationi lutũ vnctuoſum eſt aptius. Habet ergo lapis ex terra ſiccitatem, & ex aqua ſimul, & terra frigiditatem. Vnde eſt naturaliter, ſicut dictũ eſt, frigidus, & ſiccus. Et iſta competunt ſpiritualiter amicis Dei quos charitas facit frigidos ab inſatiabili auaritia. Charitas enim non quærit, quæ ſua
1. Cor. 13. ſunt ſicut dr̃, Corin. Item facit eos ſiccos à fluxu concupiſcentiæ: quia virtus diuini amoris reſtringit lubricũ carnis, ſicut patet in Magdalena. Et tales ſunt lapides ſancti, qui ſunt affectione carnis, & mundi.
Zach. 9 Zach. Lapides ſancti eleuantur ſuper terram eius.

Secundo, lapides ſunt ſubſtantialiter compacti. Quia ſancti ſunt in ſeipſis coagulati vinculo, ſiue coagulo dilectionis, & gratiæ. Vnde charitas dicitur eſſe vinculum perfectionis.

Tertio, quoque lapides ſunt mirabiliter duri: & amici Dei ſunt duri per ſoliditatem patientiæ, quia charitas patiens eſt. Vñ ſicut lapis à ſua duritia ex aquæ infuſione non ſoluitur. Sic amicus Dei ex tribulationis concuſſione à ſua patiẽtia non mouetur. Iob. Cor eius indura- Iob. 41.
bitur quaſi lapis.

Item ſancti ſibiipſis duri ſunt per auſteritatem pœnitentiæ. Itẽ quoque duri ſunt alijs per correctionem, & ſeueritatem iuſtitiæ, qua tanquam virga ferrea alios regunt. Deute. Cuius lapides ferrum ſunt. Deut. 8

Quarto, quia lapides ſunt grauiter ponderoſi. Sic amici Dei ſunt graues, & ponderoſi per grauitatem morum, & deliberationem prudentiæ, ſiue in factis, ſiue Eccleſ.
in dictis, ſecundum illud Eccl. Verba ſa 21.
pientũ ſtatera ponderabunt. & taliũ opera, vel verba ſunt magis grata bonis. Pſ. Pſ. 101.
Placuerũt ſeruis tuis lapides eius.

Quinto, quia lapides ſunt virtualiter ignei: quamuis enim lapis ex ſe ſit frigidus, ignem tamen emittit ſi fortiter ſit percuſſus. Nam ex forti, & violenta aeris colliſione in ſuperficie ferri, & lapidis, ſubito aer alliſus ignitur, & ſcintillando de lapide egreditur. Sic & amatores Dei quãquam ſint frigidi ab æſtu amoris mundani, cũ tñ ab ipſo mundo fortiter alliduntur, tunc diuino amore fortius igniunt. Vñ præcipue in tribulationibus, & perſecutionib' poſiti ignitis, ſcintillis, vel operũ emicãt, vel verborum: & alium opera ſunt ſacrificia Deo accepta. Macha. De ignitis lapidibus igne cõ 2. Mac.
cepto ſacrificium obtulerunt. 10.

Sexto, quia lapides ſunt infimi loci petitiui. Quia amici Dei infima petunt per humilitatem. Luc. Recumbe in no- Lu. 14.
uiſſimo loco. Co. in. Miniſtratio mortis 1. Cor.
deformata in lapidibus fuit in gloria. 3.
Hæc miniſtratio lapidum, eſt humilium abiectio, cuius eſt miniſtrare obſequiã, mortificare vitia, deformare eorũ corpora, quia humiles nec corpora eorũ ornãt, nec colũt. Vñ apparet in corpore deſpecti; & ideo ſignantur per lapides impolitos. Ioſ. Edificant altare. i. multitudinẽ ec- Ioſ. 13.
cleſiæ de lapidibus impolitis. i. de hominibus deſpectis, & incultis. Item eius eſt glorificare. Prouer. Humilem ſpiritu Prouc.
ſuſcipiet gloria. 29.

Septimo,

Septimò, quia lapides ſũt terræ compreſſi ui: quia ſcilicet amici Dei terrã corpis ſui cõprimũt, & domãt ꝑ labore pnīæ, & ab
1. Cor. ſtinẽtiam iuxta illud. Cor. Caſtigo corpus
9. meum, & in ſeruitutem redigo. Eccl. La
Eccleſ. pides grãdes deſup irruẽtes. Sunt enim
14. amatores Dei lapides grandes quo ad ſpiritũ, deſup irruẽtes per corpis dñium quia ſpiritus in eis carnem ſibi ſubiugat potenter, & violenter.

Octauo, quia lapides ſunt diuerſarum partium terræ ne ruabamur vnitiui. Vñ
Ambr. Ambr. dicit, ꝙ lapides ſunt oſſa terræ, quia hoc in terra ꝓbant facere, quod faciũt oſſa in corpe. Siſt amici Dei, dum hoies terrenos adinuicẽ diſcordes ad cõcordiã & pacẽ reducũt, quaſi quidã lapides medij diuerſas ptes terræ adinuicẽ cõiũgũt. Immo ẽt ſicut in muro mediãte calce lapides connectunt, ita eciã
1. Mac. amatores Dei mediãte charitate inuicẽ
10. cõiũgunt. Mach. Ionathas dixit facientibus, Extruite muros i mõte Syon, & i circuitu de lapidib' quadratis. Illi lapides quadrati ſunt amici Dei, q Deũ quadrupliciter diligũt, ſcilicet ex toto corde, ex tota aia, & ex tota mẽte, & ex oib' viri
Lu. 10. b' ſicut dr. Luc. Et eſt intelligẽdũ ex toto corde .i. ex tota intẽtione, vt ſcilicet tota nr̃a itẽtio ferat in Deum, ex tota mẽte, i. itellectu, ſcilicet vt intellect' ei totaliter ſubdat, ex tota aia. i. voluntate, ſcilicet vt appetitus ſm ipſam reguletur: ex oibus viribus, ſcilicet ꝙ ois actus nr̃ interior ei obediat, & pp ipſum fiat.

Anima rationalis perfectiones, quæ & quales eẽ debeãt, ex vitri ſeptẽ proprietatibus nonnullis ſimilitudinibus declaratur. Cap. II.

Anima dẽt aſſimilari vitro. Primò, quia vitrũ eſt ſumme ꝑſpicuum. Nã in alijs vaſis metallicis quod intus ponit, viſui occultatur. In vitro aũt quilibet
Iſi. li. 7. liquor poſitus, qualis eſt intus talis exterius oculis repræſentat, vt dicit Iſido. Hæc perſpicuitas fit in aia pœnitentis
Mat. 8. qñ quicquid eſt intus in cõſcientia ex
Prouc. tota cõfeſſione proditur iudicio ſacer
23. dotis. Math. Vade, & oſtende te ſacerdoti. Proue. Splẽdet in vitro color eius, ſcilicet vini, & ſimiliter cuiuslibet alterius liquoris immiſſi.

Sedo, quia vitrũ eſt totaliter lumini puium. Nam maſſa vitrea, q̃ nunc ſit ex cineribus arborũ, & herbarũ ꝑ fortiſſimã ignis cõflagrationẽ, ex quibus cineribus fit vitrũ. ſicut cũ nũc vtrunq; admiſceri, cũ in fornace fuerit liquefacta, & perfectè depurata, contrahit ſubſtãtiç puritatem, & ꝑſpicuitatẽ, ꝓpter quã totaliter à lumine penetrat. Similiter aia per munditiã puritatis, & perſpicuitatẽ ſimplicitatis, efficit lucis diuinæ gra- Apo. 25
tiæ pleniſſime ſuſceptiua. Apoc. Plateæ ciuitatis aurum mundum, & tanquam vitrum perlucidum.

Tertio, quia vitrum eſt imaginum, & vmbrarum repræſentatiuũ. nulla enim alia materia eſt ſic ſpecularis, vt iſta. Vnde de vitro pcipue efficiunt ſpecula. Hæc aũt repræſentatio aiæ conuenit tripliciter. vno mõ ſm naturã: quia ſcilicet inter oẽs naturas, ſiue formas materiæ vnitas, magis repræſentat ipſa aia in ſe imaginẽ trinitatis licet hæc repręſen
tatio ſit ſm partẽ intellectualẽ, qui non Gen. 2.
eſt actus materiæ alicuius in quantum hm.i. Vñ Dr Gen. Faciamus hoiem ad imaginẽ, & ſimilitudinẽ noſtram. Sed adhuc aia ſm naturã eſt repræſentatiua alicui' vmbrę, quia (vt dicũt philoſophi) creata eſt in vmbra intelligentiæ) Alio mõ compeiit hæc repræſentatio aiæ ſm notitiã, quia aia cognoſcit res exteriores, non quidẽ ꝙ ipſę res ſint in aia: ſed per ipſarum rerũ imagines, ſiue ſimilitudines quas ipſa aia recipit ab eis primo quidẽ in ſenſu, poſtea in intellectu per
abſtractionem intellectus agentis à fan Ari. 3. d
taſmatibus. Vnde philoſophus dicit, ꝙ anima.
lapis nõ eſt i intellectu, ſed eius ſpecies. Vnde quaſi ad modum ſpeculi vitrei eſt imaginum, ſiue ſpecierum ſuo mõ receptiua licet aliter ſit & aliter in intellectu & ꝑ cõſequẽs eſt ipſarum rerũ repræſentatiua, & cognoſcitiua eſt etiam repręſentatiua vmbrarum ideſt naturarum ſpiritualium quas non niſi per naturas ſenſibiles, & fantaſmata capit quodammodo inumbratas.

Tertio hæc repræſentatio imaginum compeiit animæ ſecundum gratiam. Quia ſcilicet anima per memoriam debet ſibi ſępe repręſentare imaginem ideſt exempla virtutum, & vmbras vitiorum, & propriorum defectuum ad deſerendum, ſiue alienorum ad compatiendum, vel corrigendum, vel vitandum.

Quarto, quia vitrum eſt ſumme

 ductile,

ductile, ſicut liquidum. Tantā enim recipit ductibilitatem, ꝙ facile ad flatum artificis in formas varias, & figuras contrarias ſubito transformatur. Aliquādo etiā corio tegitur, aliquando argenti more ſculpitur, ſicut Iſido. dicit. Sic anima debet eſſe ductibilis per obedientiam, vt per flatum .i. ad inſtinctū; vel per mādatum Dei, vel ſuperioris ſui moueatur, & transmutetur, & velociter obſequatur. etſi diuerſa, & varia iniungantur, & alterius voluntate potius, q̄ propria, tanquàm corio circunducatur, & argēti more quālibet ſculpturā ſibi impreſſam .i. quodlibet iuxta normam ſibi traditam iuſſum ſuſcipiat, & firmiter teneat.

Quinto, quia vitrum ſumme frangibile eſt, cū eſt frigidum. Sic anima per peccatū calore charitatis extincto frigeſcit, & a quibuſlibet tentationibus faciliter frangitur.

Sexto, quia vitrum non eſt reparabile. niſi fuerit iterū liquefactū, q̄uis antiquitus dicatur aliquem ſciuiſſe vitrū fractū reparare per malleationem. Vnde fialā tali de vitro factā Tyberio Cęſari ipſe artifex in terrā proiecit, quā non ruptā, ſed malleo plicatā emendauit, quē Cęſar decollari fecit: Conſiderās ꝙ ſi tale ſic reparabile fabricet, aurū pro luto haberetur & id preciū aliorū metallorū omnino perderet: & hoc eſt coe dictū. Quidam tū Alchimiſtæ dicunt, ꝙ poteſt et hodie fieri vitrū malleabile, & flexibile ſi cū puluere baſiliſci aſpergat ſup ipſum, qñ liqueſcat in fornace: quod vtru verū ſit, ignoro. Sed ſm primum dictū, quod eſt magis commune, dicimus, ꝙ ſicut hodie vitrum fractum non eſt reparabile, niſi iterum liqueſcat: ita anima per peccatum fracta non eſt reparabilis ad gratiam, niſi liqueſcat per pœnitentiam.

Septimo, quia vitrum eſt omnium colorum ſuſceptiuum. Omni enim colore tingitur, vt iacincthino, vel ſmaragdino & omnes lapides imitatur, ſcilicet in colore, licet non in valore. Et ideo dicit

Aui.

Auicenna, quòd vitrum eſt inter lapides ſicut ſtultus inter homines. Declinat enim ad omnem tincturam. Sic anima ad omnem fortunam, vel ſtatum quem Deus vult dare, debet ſe humiliter inclinare, & Sanctorum colores .i. virtutes imitari, nec curare ſi hoc ad ſtultitiam reputatur: quia quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus deridetur enim iuſti ſimplicitas ab hominibus, ſed non deridetur a Deo.

Quæ & quot vitia ex auaritia oriantur per varias lapidis onychini ſimilitudines aperte monſtratur. Cap. III.

Onycino.

AVaritia aſſimilatur. Primo propter aſpectum. Nam onycinus Indicus habet aſpectum, & ſimilitudinem vnguis. Et ideo vocatur onyx, ſiue onycinus: quia Gręci vnguem onycē dicunt, ſicut dicit Iſido. Habet enim colorem permixtum ad ſimilitudinem humani vnguis. In hoc ergo ꝙ onycinus habet ſimilitudinē vnguis, deſignatur auarorum rapacitas, quia aues vngue prædam rapiunt; & ideo, quæ ſunt rapaces habēt nigros vngues. Sed onycinus Arabicus eſt nigri coloris cum candidis zonis: quod competit diuitum auaritiæ: quia diuites auari, licet tingantur exterius zonis albis, ideſt honoribus, & proſperitatibus mundi; interius tamen habent nigredinē, & deformitatem peccati: propter quod dominus dixit eis, Væ vobis diuitibus, qui habetis conſolationem veſtram in hoc mundo.

Iſi. lib. eth.

Luc. 6.

Secundo propter effectum. Nā ſecundum Dioſcori. Onycini zona collo vel manu portata, triſtitiam excitat, timores multiplicat, animos commouet ad lites, & rixas. Sic etiam proſperitas mūdi quā appetunt auari, ſi in collo geſtetur, hoc eſt ad pectus pendens, ſiue manu ideſt ſiue habeatur in effectu cordis, quia cor intra pectus concluditur, ſiue in effectu operis, quod eſt geſtare manu; vtroq̄ue modo excitat triſtitiam. Et ideo Gen. dicitur, ꝙ lapis onycinus inuenitur in terra Euilath, quod interpretatur dolens. Nam mundi ſubſtantia no habita, ſicut in cupidis, generat triſtitiam, ſi acquiri non poſſit, ſcilicet iræ, quia ipſe non aſſequitur. Ita & triſtitiam inuidiæ, qua triſtatur tamen ſi aliquis aſſequatur. Si autem actu habeatur, vt eſt in diuitibus auaris, adhuc excitat triſtitiam iræ ſi perdatur, vel minuatur; & inuidiæ, ſi ab alio ſuperetur, vel participetur. In vtriſque multiplicat timores, quia cupidi timēt ne eis lucrum impediatur. Auari timent, ne eis id, quod habent auferatur. Item animos commouet ad lites. Quia cupidus litigat, vt accipiat; auarus autem, vt teneat. Vnde auaritia, ſiue

Dioſ.

Ge. 13.

cupiditas mater eſt litium, & cauſarum & quæſtionum. Item rixæ, & bella ex cupiditate,& auaritia, vt plurimum oriuntur: Sen. propter hoc Sene. dicit, quod quietiſſime viuerent homines ſi hæc duo pronomina, ſcilicet Meum, & Tuum, de medio tollerétur. Meum enim,& Tuum omnes quęſtiones,& lites generant auarorum.

Tertio, propter remedium. Nam onycinus in præſentia Sardij nocere non poteſt. Nam Sardius qui mentem acuit cum flammei, ſiue rubei eſt coloris, deſignat amorem Chriſti, qui mentem acuit ad ęterna conſideranda,& etiam inflammat ad ea deſideranda,& ideo facit vileſcere omnia temporalia. Nam (ſicut Greg. i hom. Greg dicit) vileſcunt temporalia, cum deſiderantur æterna. Quod ergo onicynus non nocet in præſentia Sardij, eſt, quia illum auaritia non inficit, in quo eſt amor Dei, quia vbi eſt amor Dei, non habet locum amor mundi: & econuerſo, 1. Io. 2. Io. Siquis diligit mundum, non eſt charitas Dei in eo.

Diuerſorum marmorum proprietates deſcribuntur, ex quibus bonorum virorum perfectiones prudentiæq; partes, pluribus ſimilitudinibus pateſiunt. Cap. IIII.

BOni viri aſſimilantur marmoribus, quia marmor aliis lapidibus eſt ſolidius, compactius, vilius,& pulchrius. Boni enim viri ſunt ſolidi per patientiam, ſiue fortitudinem; benè compacti per temperantiam, pulchri per prudentiam, & vtiles per iuſtitiam. Vnde ipſi ſunt columnæ marmoreæ .i. virtuoſæ perſonæ, quibus tentoria per curiam regis i. eccleſiæ Chriſti, fulciuntur. Aſſi- Heſt. 1. milantur ergo primo boni,& virtuoſi viri marmoribus ratione ſolíditatis. Marmor enim ſolidum eſt: nam propter ſui ſoliditatem difficilè rumpitur. Similiter boni viri ſunt ſolidi .i. fortes, & conſtantes, ita, vt aduerſitatibus non cedant; & ſculpturas, ideſt impreſſiones violentas, & iniurioſas, quæ ſunt, odiū, ira, triſtitia, & huiuſmodi non facilliter ſuſcipiunt. Notandum eſt de ſoliditate marmoris, quòd mirabiliſſimum accidit: quòd marmorei lapides, nec chalybe, nec ferro, vel ſera, vel maleo per violentiam edomantur, ſed per laminam plumbeam aſſeribus mollibus interſertam. Plumbo enim, & non ferro lapides marmorei diuiduntur, & ſecantur inter aſſeres,& æquantur. Similiter fortitudo quorundam nec chalybe fortis inuaſionis, nec ferro duræ percuſſionis, nec ſerra dentata dentibus detractionis, nec malleo violentæ percuſſionis, nec violentia cuiuſcunque tribulationis frangitur, nec vincitur. Et tamen plūbum .i. vita voluptuoſa, quæ in aquis concupiſcentiæ ſummergitur, ſecūdum illud Exo. Summerſi ſunt quaſi plum- Exo. 15 bum in aquis vehementibus, inter aſſeres molliſſimos carnis, omnem duritiā marmoris frangit, ideſt omnem mentis fortitudinem eneruat, & deſtruit. Vnde probiſſimi viri, & fortiſſimi bellatores, qui nunquā vinci potuerūt belli aſperitate victi, tamen & debilitati ſunt luxuriæ voluptate, ſicut patet de Samſone, Dauid,& de multis alijs.

Secundo, boni viri aſſimilantur marmori ratione compactionis. Sunt enim marmora valde compacta corpora, quorum partes ſunt ad inuicem colligatæ, vel conglutinatæ, vel conſtrictæ. Et hāc compactionem facit eſſe in bono viro virtus temperantiæ. Hæc enim eſt, quæ efficit, vt caro ſpiritui, & ſenſualitas rationi concordet,& confœderetur, qua .ſ. temperantia remota, valde ſibi inuicem aduerſarentur, & mutuo diuiderentur. Vnde temperantia eſt, quæ tenet has partes hominis adinuicem concordes, & conformes, quæ ſcilicet concordia & conformitas eſt, vt quædam ſalubris cōpactio, quæ eſt in bonis viris.

Tertio, boni viri aſſimilantur marmori ratione ſpecioſitatis, ſiue pulchritudinis. Inueniuntur enim marmora pulcherrima diuerſorum colorum,& generum, ſicut dicitur Paralipo. Diuerſorum 1. par. 29 colorum omnem lapidem precioſum & marmor parauì abundantiſſimè Hæc autem pulchritudo, & varietas competit prudentiæ: quia omnium prudentiū opera, grata videntur,& pulchra Diuerſa aut genera,& colores marmorū, ſunt diuerſæ partes prudentiæ, & diuerſi modi prudentiæ. Inueniuntur enim marmora cōiter octo colorū. Quia inuenitur marmor album, nigrum,& rubeum, & varium, ſiue ſerpentinum & hæc quinque modorum, quoddam molle candidum, & nigrum, quoddam durum, quod dicitur purpureies, eo quòd, vt purpura

 rubeum

rubeum eſt, candidis tamen inetuenic tibus punctis, & hoc eſt ex Aegypto. Eſt aliud corallicum in Aſia repertum non habens vltra duos cubitos in dimenſione, & menſura: & tale marmor eſt cādidum, ſicut ebur, tamen habet quaſdā maculas, quadam proportione diuerſas, & nigras. Eſt & aliud genus Thebaicum, aureis guttis tinctum: eſt & Cariſteum viride optimum, quod valde gratum habent, qui gemmas ſculpunt, eo ꝙ eius viriditas oculos reficiat. Et etiam ſimiliter aſſignantur a doctoribus octo partes integrales prudentiæ, quaru quędam ad prudentiam pertinet, ſecundū ꝙ eſt cognoſcitiua agibilium; & quędā ſecundum, ꝙ eſt operatiua, ſecundum enim ꝙ cognoſcitiua eſt, ſi cōſideratur ipſa cognitio, aut eſt præteritorum, & ſic eſt a Tullio vna pars prudetiæ preteritorū memoria: aut eſt cognitio pñtiū, ſiue neceſſariorum ſiue contingentium & hæc eſt alia pars prudentiæ, q̄ ab eodem intellectus vocat, ſiue Intelligentia. Si vero cōſiderat cognitionis acquiſitio, aut ht p diſciplinā, & ſic eſt tertia pars prudentiæ, q̄ a Macrobio ſup ſenrētias Platonis Plotini vocatur docilitas. aut ht p inuētionē, & ſic eſt quarta pars, quā Ariſt. vocat euſtochiā i. bonā coniecturationem, cuius pars (vt dr̄ in eodē) eſt ſolertia, q̄ eſt poſt vera cōiecturatio medij, vt dr̄ ibid. Si vero ꝯſiderat cognitionis vſus, ſm ſcilicet ꝙ ex cognitione aliquis procedit ad alia cognoſcenda, vel iudicanda: ſic pertinet ad aliā partem prudentiæ, q̄ vocatur ratio per Macrobium. Secundum vero, ꝙ prudentia eſt operatiua, ſiue operis præceptiua:

Macr.

Ari. 7. ethi.

Primo neceſſariū eſt, vt ordinetur ad commodum, vt ad finē: & hoc pertinet ad aliam partem prudentiæ, quam Tullius prouidentiam vocat.

Secundo, vt attendat circūſtantias negotij: quod pertinet ad aliā parte prudentiæ, quā Macrobiꝰ vocat circūſpectionē.

Tertio, ꝙ vitet impedimenta: qđ pertinet ad octauam partē prudentiæ, quā vocat Macrobius cautionem. Sunt ergo octo partes prudentiæ dictæ, ſcilicet memoria, intelligētia, docilitas, ſolertia, ro, prouidentia, circumſpectio, & cautio.

Quarto, boni viri aſſimilantur marmori ratione vtilitatis. Nā marmor propter ſuam frigiditatem, & vnguentorum aromaticoru conſeruatione, vtiliſſimū inue-nitur. Et hanc vtilitatem boni viri faciūt per iuſtitiam. Nam quaſi vnguenta fouētia, & recreantia ſunt bona opera, in quibus vnus homo alteri communicat ad quæ recte facienda, & conſeruāda ordinatur homo per virtutē iuſtitię, cui inter alias virtutes propium eſt, vt ordinet hominem in his, quæ ſunt ad alterū. Importat. n. iuſtitia æqualitatē, quandam, vt ipſum nomen demonſtrat. Dicuntur enim vulgariter ea, quæ adęquātur, iuſtari. æqualitas autem ad alterum eſt. Aliæ autem morales virtutes pficiūt hominem in his, quæ ſunt ſm ſeipſum. Et hoc ergo ſunt illa marmora, ſcilicet ſancti viri, quibus paumētū templi. i. inferior eccleſia, ſcilicet militans, ſternitur, in libro Para. manifeſtatur. Para. 3.

Charitatis excellentia & perfectio quanta ſit, ex bituminis, Sardij lapidis, Iaſpid ſq; ſimilitudinibus demonſtratur. Cap. V.

CHaritas aſſimilatur bitumini. Primo ratione tenacitatis, quia bitumē, eſt (ſecundum Iſid.) quædam terra glutinoſa iuxta lacum mortuum, cuius natura eſt ardens, & ignita. Sic charitas eſt quædam virtus conglutinatiua, & vnitiua, cuius quaſi locus eſt proprius cor mortuum, & mortificatum peccato & mundo. quia ſiquis diligit mundum, nō eſt charitas Patris in eo, vt dicitur Ioan. i. Io. 2. Hæc etiam virtus ſpiritualiter ardens ab igne ſanctiſpiritus eſt deriuata, ſecundū illud Cant. Lampades eius, lampades ignis, atq; flammarum. Lampades enim Dei ſunt mentes honunum, & puræ ſanctiſpiritus contemplatione & flammis charitatis ſuccenſæ. Gen. Vallis Syluestris habebat multos puteos bituminis. Vallis, eſt mens humilis, quæ ſi eſt Syluestris, & a tumultu mundi, & affectu remota, habet multos puteos bituminis, ideſt multos & profundos, ſiue altos affectus charitatis.

Iſid.

Cāt. 8.

Gē. 14.

Secundo, ratione tenacitatis. Nam bitumen eſt tātæ tenacitatis, vt nec aqua, nec ferro diſſolui poſſit, ſed ſanguine menſtruali. Sic charitatis glutinum tam tenax eſt, vt nec aqua tribulationis, nec gladio percuſſionis ſoluatur. Cār. Aquæ multæ nō potuerūt extinguere charitatē. Et ideo Arca Noe, vt eſſet tótis contra aquas diluuij, bitumine liniri eam Deus præcepit. Gen. Bitumine linies intrinſecus, Cāt. 8. Gē. 6.

cus, & extrinſecus, Arca enim Noe, ideſt mens iuſti, debet contra aquas diluuij, ſcilicet contra tribulationes mundi bitumine, ideſt charitate liniri intrinſecus quo ad Deum, extrinſecus quo ad proximum. Ferrum, ſiue gladius perſecutionis charitatis bitumen ſeparare non poteſt, ſecundum illud Apoſt. (Ro. 8.) Quis nos ſeparabit a charitate Chriſti? an anguſtia? an nuditas? an tribulatio? an fames? an gladius? Soluitur tamen, & tollitur bitumẽ charitatis ſanguine menſtruali, ideſt peccato mortali, quod ab intimo fluit ad modum ſanguinis, & ad modum menſtrui, & abominabile & infectiuum exiſtit.

Tertiò, ratione vtilitatis. Eſt enim bitumen vtile ad multa, quia multiplicem habet effectum. Nam habet virtutem compaginandi lapides. Vnde lapides viui, id eſt iuſti, hoc glutino compaginantur ad inuicem in fabricam Eccleſiæ, & etiam lateres, id eſt peccatores ad Deum conuerſi, & igne doloris, ſeu contritionis excocti, (Gẽ. 11.) hoc glutino coniunguntur. Gen. Faciamus lateres, & coquamus eos igni. habuerunt lateres pro ſaxis, & bitumen pro cemento. Similiter ligna, & tabulæ nauium alicubi bitumine compaginantur: per quas naues aliorum onera portantes intelliguntur prælati, quibus ne diſſoluantur aquis concupiſcentiarum, & vndis tribulationum, neceſſarium eſt glutinum, & iuuamen charitatis.

Itẽ habet bitumen virtutem attrahendi, conſumendi, & conſolidandi, ſi puluerizetur, & ſuper vulnus ponatur. ſi etiam fumus naribus attrahatur multũ reuma in capite conſumitur, vt dicit Plato. Ita charitas ad Deum attrahit, ſecundum illud Eze. (Eze. 11.) In funiculis Adam trahã te, in vinculis charitatis. Item malos humores, id eſt malas affectiones. Et reuma capitis, ideſt fluxum mentis, ſcilicet malarũ cogitationum conſumit. Item ipſam mentis mollitiem conſolidat, cum timorem ſeruilem foras mittit. Nam perfecta charitas foris timorem mittit. (1. Io. 4.)

(Iſido.) Item charitas aſſimilatur lapidi ſardio, q (ſicut dicit Iſid.) vocatus Sardius: qa in Sardis fuit primo inuentus. quia hæc ſimilitudo eſt competens.

Primo, ratione coloris, qa ſcilicet Sardius eſt rubei coloris. Rubeus autem color eſt, ſicut igneus color, & prætendit dominium calidi in permiſto, & attribuitur amori, & præcipue charitatis, quę eſt, vt quidam ignis diuinus, mentem feruere faciens, & rubere, Can. Dilectus meus candidus, & rubicundus, (Can. 5.) Candidus propter puritatem carnis, rubicundus propter inflammationem mẽtis. Apo. Qui ſedebat, ſimilis erat aſpectui lapidis iaſpidis, & ſardinis. (Apoc. 4) In iaſpide viridis intellige virginitatem carnis. eſt enim lapis viridis coloris. ſed in rubore ſardinis, intellige amorem charitatis, quo mens ignita rubet.

Secundò, ratione virtuoſæ operationis. quia (vt dicit Dioſco.) hic lapis gaudium accendit, timorem pellit, audacem facit, & mentem acuit, & ſe geſtantem ab incantationibus & maleficijs tutum reddit: quæ omnia ſuo modo cõpetunt charitati. (Dioſc.) Hæc enim eſt, quæ de præſentia amati, ſcilicet Dei, in anima gaudium generat. Gal. Fructus ſpiritus ſunt gaudium, & cætera. (Gal. 5.) Quia ſicut charitas eſt a ſpirituſancto, ita gaudium a charitate deriuatur. Item hæc eſt, quæ timorem pellit: & per conſequens fortem, & audacem facit Io. Timor non eſt in charitate. (1. Io. 4.) Item hæc eſt, quæ mentem acuit ad cęleſtia contemplanda: & ideo eſt ſimilis igni, qui habet figuram pyramidis ſuperius acutam. Vnde mens hoc igne flammeſcens, ingreditur in ipſum. Io. (1. Io. 4.) Qui manet in charitate, in Deo manet & cætera. Hæc eſt etiam, quæ dęmonum incantationibus, ideſt blandis tentationibus, & maleficijs eorũ reſiſtit. qa fortis eſt, vt mors dilectio.

Tertio ratione reſiſtẽtiæ, & vigoris: qa tãti vigoris eſt hic lapis, q onyx eo pñte lædere non poteſt. Per onycem. n. qui dr triſtitiã excitare, pot intelligi quodcunque aduerſum. Onyx ergo ſardio pſente non obeſt: quia vbi charitas adeſt, nulla aduerſitas nocet. Nã diligentibus Deum, oĩa cooperan. in bona, ſicut dicit Apoſt. (Cant. 8) (Ro. 8.)

Ex saphiri Zimethiq; naturalibus effectibus, vitæ contemplatiuæ ſtatus, virginitatiſq; perfectio exploratur Cap. VI.

Contemplatio aſſimilatur ſaphyro. Primo propter aſpectum coloris. Eſt enim ſaphyrus gemma cærulea, cœlo ſereno in colore ſimillima. Similiter contemplatiui uiri habent colorem, ideſt conuerſationem ſerenã,

Phil.4. & cœleſtem, ſecundũ illud Phil. Nſa cõuerſatio in cœlis eſt. Ezec. Supra firmamentum, quod erat imminens capiti eorum, quaſi aſpectus lapidis ſaphyri.

Ezec.1.

Secundo, propter exceſſum valoris: quia ſaphyrus inter gemmas eſt ſummè precioſa, & regum digitis magis apta, & inter omnes melior eſt, maximè Indica, quæ habet quoſdam pulueres aureos intermixtos. Similiter & inter uitas vita contemplatiua eſt precioſiſſima. Eſt enim maioris meriti, dulcioris exercitij, quietioris animi. Vnde Maria optimam partem dicitur elegiſſe. Hoc maxime cõpetit regibus. i. prælatis, & rectoribus, vt ſicut alijs præeminent honoris dignitate, ita & alijs pẽmineãt mentis ſublimitate. Eſt autem contemplatio optima, quæ ſic mentem eleuat ad cœleſtium eminentiam, quod tamen ei non tollat propriæ fragilitatis memoriam, vt ſcilicet contemplatiui animus & ſit per contemplationem ſublimis, & per ſui cognitionem ſemper remaneat humilis. Et talis eſt ſaphyrus, qui habet pulueres aureos intermixtos. Eſt enim propriæ fragilitatis, vel mortis intuitus, velut quidã puluis aureus, puluis per humilitatem, aureus per vtilitatem, quia ſeruat animam ne à peccato corrumpatur, ſicut aurum dicitur conſeruare a lepræ corruptione, ſi eius puluis, vel limatura ſumatur in cibo, vel potu, vel medicina, vt dicit Plato. Iob: Locus ſaphyri lapides eius, & glebæ illius, &c. Eccle. Memorare nouiſſima, &c.

Lu. 10.

Iob.28.

Eccl. 8.

Iſido.

Tertio, propter defectum fulgoris. Eſt enim ſaphyrus depreſſus non perlucidus, vt dicit Iſido. Sic contemplatio præſentis vitæ, non eſt lucida, ſed obſcura: quia videmus nunc per ſpeculum, & in ænigmate. Ezec. Vidi, & ecce in firmamento quod erat ſuper caput cherubin, quaſi lapis ſaphyrus per firmamentum intelligitur firmitas & ſtabilitas gloriæ cœleſtis: quæ dicitur ſuper caput cherubin, quia ſcilicet omnem mentem, & ſcientiam tranſcendit: & eſt quaſi lapis ſaphyrus, quia ſcilicet contemplationis eius intuitus in hac præſenti vita, quantuncunque ſit nobis delectabilis, & gratus nobis, tamen non eſt purus, & clarus, ſicut ſaphyrus eſt aſpectui quidem gratus, ſed tamen condenſus non lucidus. Et ideo philoſophus dicit, q; de diuinis in uita iſta

Cor.13.

Eze. 10.

Ari.

parum poſſumus in contemplando proficere. Tamen illud modicum non eſt negligendum: quia delectabilius eſt ad hoc, quàm aliqua alia omnia, quę apud nos ſunt.

propri. anima.

Item contemplatio cœleſtium aſſimilatur zimeth. i. venæ terræ, de qua fit lazurium.

Primo, ratione coloris. Quia lapis hic eſt tanto melior, quanto colori cœleſti ſimilior. Et habet quædam corpuſcula, quaſi aurea interſerta: ita contemplatiui viri, tanto ſunt meliores, quanto cœleſtibus ciuibus ſunt in contemplatione, & conuerſatione ſimiliores. Vnde virginitas coniugio præfertur, quia incorruptioni vitæ cœleſtis ſimilius conformatur. Lucę: In reſurrectione, neque nubent, neque nubentur, ſed erunt ſicut angeli Dei in cœlo. Lu. 20.

Secundo, ratione communionis. Nam hic lapis ſine terra valet contra ſyncopim: ſed nunquam patienti datur, niſi ſubtiliſſimè conteratur, & multoties abluatur: & eſt ſignum perfectæ ablutionis, quando aqua in qua abluitur, parũ, aut nihil coloratur: nec debet dari cum decoctione, quia deſcenderet ad fundum; ſed ante, vel poſt detur, & hoc cũ ſero, vt dicitur in lapidario. Nota, quod ſerum eſt liquor, qui fluit de recenti caſeo cum premitur, vt dicit catholicon. In quibus ſignificatur, quod ea, quæ ſancti viri per altitudinem contemplationis percipiunt, hæc, vt inferioribus proſint, debent eis communicare lucidè. Vnde oportet, quod ſubtiliſſimè conterantur. i. diligenter exponantur. Item diſcretè; unde non cum decoctione. i. non cum illo feruore cum quo ab eis recipiuntur, ſed ſecũdum conuenientiam inferioris auditoris. Item mundè ſine adminiſtratione fantaſiarum, ſiue errorum: & ideo oportet, vt frequẽter abluatur. Item ſic dari debent, vt poſſit qui accipit, faciliter capere: & ideo cum ſe ro quod eſt lacteum, & facile ad deglutiendum. Apoſt. Tãquam paruulis in Chriſto lac vobis dedi. 1. Cor. 3

Tertio, ratione curatiõis. Valet enim miro modo talis puluis, ſiue potio ad ſoluendum, & curandum quartanam: quia ea, quæ ſancti viri ex cœleſtium contemplatione percipiunt, alijs (vt dictum eſt) debito modo data, id eſt communicata ſoluunt ab eis quartanam.

nam,ideſt accidiam. Nam quartana ex putredine humoris frigidi,& melancolici prouenit, quæ etiam ad accidiam diſponit:ſed verba cœleſtia audita mentem frigidam accedunt, & ſic accidiæ frigus repellunt. Hæc requies, & dulcedo contemplationis habetur poſt certamina laborum,& ſubiugationem paſſionum. Vnde vita contemplatiua aſſimilatur terraneo,qui eſt lapis cryſtallo ſimilis,ceruleo colore infectus,vel refertus, & hic apud Germaniam eſt. Alius eſt Hiſpanicus rutilans,ſicut flamma. Vnde per primum qui eſt cryſtallo ſimilis, deſignatur cordis puritas, per ſecundum quidem flammeum deſignatur charitas. Et hęc duo maximè ad contemplationem diſponunt. Sed notandum, quòd vtriuſque virtus dicitur eſſe ad prælia & cauſas vincēdas,& valent etiam ad dulces ſomnos, ſicut in lapide dicitur. In quo ſignificatur,quod poſt prælia ſuperate laborum,& tentationum,poſt cauſas deuictas etiam paſſionum in quibus caro ſub iudicio rationis aduerſus ſpiritum contendit,ſequitur dulcis ſomnus ideſt requies contemplationis.

Margaritæ atq; chalybis naturales proprietates,quibus continentes et virgines comparantur,Chriſtumq; ac Beatam Virginem veram eſſe margaritā declaratur. Cap. VII.

Continētes,& præcipue virgines aſſimilantur margaritis.

Primò,ratione geniturę, ſiue generationis:quia margarita generatur ex cœleſti rore,quem certo tempore anni conchæ hauriunt. Et dicitur margarita,quia in conchis maris inuenitur. Et dicitur in lapidario,quod quando margarita generatur ex rore, quanto rorantis aeris hauſtum plus fuerit, tanto rorante maiorem generat margaritam. Et dicitur, quòd cum margarita incipit generari,ſi coruſcatio,vel tonitruum ſuperueniat,& concha claudatur, quod ſic aborſum patitur. Quod ergo margarita ex cœleſti rore generatur,ſignificat,quòd continentia carnis ex dono cœleſtis gratiæ poſſi

Sap. 8. detur. Vnde dicitur Sap. Non poſſum eſſe

Aug li. continens, niſi Deus det. Et ideo di-

confeſ. cebat Aug Da quod iubes,& iube quod vis,imperans nobis continentiam. Et ideo quanto plus hauritur de gratia,tanto maior & purior eſt continentia, ſic quanto plus hauritur de rore tanto maior gñatur margarita. Quod autem in conchis maris inuenitur ſignificat, quòd continentia non in delitiis reperitur, ſecundum illud Iob, Non inuenitur in ter-

Iob. 28 ra ſuauiter viuentium,Bern. Humilitas pe-

Ber. rit in diuitijs,& caſtitas in delitiis: ſed in conchis reperitur i.in duris & amaris potius conſeruatur. Quod autem tonitruo,& coruſcationi ſe claudens abortit.ſignat,quòd continens,niſi diuinæ magnitudinis timori,ſeu inſpirationi,quę in tonitruo deſignatur,ſe per humilitatem aperiat,interior margarita,id eſt interior puritas non integra ſeruatur, ſed perditur. Vnde Eccle. Niſi timore Dei tenueris te inſtanter,cito ſubuertetur

Eccl.16. domus tua.

Secundo,ratione excellentiæ.quia quędam Margaritæ ſunt alijs excellentiores. Quædam.n.vniones vocantur,eo, quod tantum vna, & non plures ſimul reperiantur, & in his deſignatur prærogatiua continētiæ.ſiue virginitatis Chriſti,& matris ſuæ: Quia Chriſtus tātùm vnus inter homines, & mater eius tantùm vna inter mulieres, eſt vera, & perfectiſſima margarita propter ſingularē & perfectiſſimam continentiæ puritatem. Vnde Matth. Inuenta vna precioſa

Mat. 13. margarita,&c. Communiter autem inter margaritas ſunt meliores candidæ, quàm quæ aliquo modo ſunt flauæ. Nā iuuentus,aut matutini roris conceptio facit claras, has vero ſenectus, vel ros veſpertinus reddit obſcuras, vt dicit

Iſidor. Iſido. Margaritæ ergo candidæ ſunt virgines,quaſi autem flauæ,ſunt viduę continētes:ſed melior, & clarior eſt continentia virginalis,quæ ab ipſa inuentute, quaſi matutino rore i. tempeſtiua gratia decorata,virginitatis decorem retinuit,quam quæ in ſeneciute,quę quaſi veſpertino rore.i. tarda gratia ſuperfuſa continentiam incepit. Inueniūtur quædam naturaliter perforatæ, & illę adhuc meliores ſunt alijs & tales ſunt virgines fideles,quæ ſcilicet verbo fidei perforatum habēt auditum. Nam fides eſt ex auditu, & auditus per verbum Dei, quod penetrabilius eſt omni gladio ancipiti. Sunt ergo illæ margaritæ præ alijs eli endæ,quæ ſunt albæ,claræ ſpeculares, & rotundæ. Quia illę continentes ſunt aliis meliores,quæ ſunt albæ per carnis virginitatē, claræ p mentis

tis puritatem, ſpeculares per conuerſationis ſinceritatem, & rotundæ. i. mobiles per operoſitatem; quia corpus rotundum motui eſt aptū. Non enim oportet virgines manere ocioſas. Prouer. Panem ocioſa non comedit. Pro. 31.

Tertio, ratione apparentiæ: videntur enim, & ſunt margaritæ paruæ in quantitate, vt nec vltra ſeminucem creſcere vnq̃ putentur, ſed tamen ſunt magnæ in valore. Sic virgines, & continentes decet eſſe paruas per apparentiam humilitatis, exemplo illo ſummæ Virginis, quæ dixit: Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ. ſed tamen debent eſſe magnæ, per exiſtentiam, & valorem virtutis. Luc. 1.

Quarto, ratione efficaciæ, quia habent virtutem malorum humorum abſterſiuam; fluxus ventris, & ſanguinis reſtrictiuam, & etiam cordis confortatiuam, vnde valent contra cardiacam, & ſincopim. Sic virgines, & continentes debent in ſeipſis malos humores, id eſt malas affectiones, ſiue immundas cogitationes expellere; fluxum carnis, & ſanguinis, id eſt peccati per abſtinentiam, & honeſtatem reſtringere; & ſpiritualibus, & pijs operibus, ſcilicet orationibus, & eleemoſynis ſui cordis debilitatē confortare, ne puſillanimitate deficiant ex aliqua tribulatione, vel tentatione.

Item continens aſſimilatur chalybi.

Primo, quia chalybs eſt ſubſtantia purior ferro, quia ferrum eſt magis terrenum in ſubſtantia, & habet terreſtre lutulentum, & non parum. Et econtrario chalybs habet minus de terreno, nec ita lutulentum eſt, ſed magis purum. Tanquàm ferrum ergo impurum homo incontinens eſt, habens lutulentiam carnalis immunditiæ, ſed tanq̃ chalybs eſt homo continens, habens parum de terreſtri, i. de concupiſcentia carnis, & ſine lutulentia, i. carnali immunditia.

Secūdo, quia chalybs eſt ferro compactior, & ideo etiam ſolidior. Similiter et continens eſt bene compactus i. bene compoſitus in moribus, & ſolidior i. ſtabilior. Sed econtra incontinens incompactus eſt i. incompoſitus, ſed mollis magis ad cedendum tentationibus, ſicut ferrū facilius mollificatur ab igne.

Tertio, quia eſt durabilior, q̃ ferrum propter impuritatē citius rubiginē contrahit, q̃ ipſum conſumit. Sic homo incontinens citius ſenectutē incurrit, quæ ipſum corporaliter debilitat, & conſumit, ſed homo continens diutius viuit, quia non cito ſeneſcit.

Quarto, quia ignis citius adurit ferrū, quia minus compactum citius penetrat. tanq̃ ergo ignis adurens eſt mulieris pulchræ conſortium, vel contactus. quæ cor hominis incontinentis cito penetrat, & inflammat, Hiero. Flammigero igne percutit mulier, ſcilicet tactu, & inflammat. Sed continens eſt, ſicut chalybs, in quem ardor carnalis amoris non faciliter intrat. Hiero.

Zigiti lapidi correptor, cotic; correptio quibuſdam exemplis aſsimilatur, verisq; correptoris munus exprimitur Cap. VIII.

Correptio delinquentis debet eſſe ſimilis lapidi, qui dicitur Cos. Dicitur enim ſic, eo q̃ ad incidendum ferrū acuat. Cos enim Græcè, inciſio Latinè dicitur. Quia ſcilicet correptio debito modo facta, cū mentem ferream, & duram, non tantum vitia amputat, & incidit, ſed ad bona eam aptat, & acuit. Sed quædā cos eſt, vt dicit Iſido. quæ ad acuendum indiget oleo, quædam aqua. Quia videlicet diſcreta correptio quandoq; indiget oleo lenitatis, ſecūdum illud. Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis corripite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis. Et iterum quandoq; indiget aqua auſteritatis. Nam (ſicut idem Iſido. dicit) Oleū cotē reddit acumen lenem, aqua vero acrem, ſi ferri aciem reddit. Hoc autem agendo cos proprium habet, q̃ dum acuendo alteri ſeruit, ſe paulatim conſumit, vt Greg. dicit. Et talis eſt prælatus malus, vel prædicator, qui dū alijs prædicando, vel corrigendo prodeſt, ſeipſum male viuendo, vel ſe non emendando amplius condemnat, & deſtruit. Debet ergo eſſe, vt cos, iuſtitia, vel zelus rectoris, qui dum linguam vel manum mouet ad corrigendum vitia delinquentis, quaſi ferrum acuit ad inciſionem vlceris. Corrigere volens delicta, debet intendere ad extirpandum vitiorum radices, id eſt illa præcipalia vitia cohibere, ex quibus quaſi omnia delicta præcipuè oriuntur, ſicut ſunt ſuperbia, auaritia, luxuria. Et ideo correctur vitiorum debet eſſe ſimilis lapidi zigniti. Zignites enim dicitur lapis quaſi vitrei coloris, Gal. 6. Iſid. Greg.

eſſe, qui geſtatus ad collum (ſicut dicit Dioſc.) ſanguinem ſtringit, mentis alienationem expellit: & applicatus ligno ardenti, flammam eius extinguit. Fluxus ſanguinis refertur ad luxuriam, proxima enim ſibi ſunt ſecundum naturam ſanguis, & ſemen: mentis alienatio refertur ad ſuperbiam, qua quis a vera ſui cognitione alienatus, æſtimat de ſe, quod non eſt. Sed flamma ligni deſignat cupiditatem, & ardentem auaritiam animi. Vnde cum iſta refrenantur, omnia vitia cum eis cohibentur.

Dioſc.

Veræ dilectionis, amicitiæq́; effectus, ex varys calcis tartariq́; proprietatibus ſimilitudine quadam depromptis exprimuntur. Cap. VIIII.

Isido. Dilectio veræ amicitiæ aſſimilatur calci. Primo ratione igneitatis. Nã ſecundum Iſido. propter hoc calx viua dicitur, quia quamuis actu ſit frigida, occultum tamen in ſe continet ignem. Vnde ſi aqua perfuſa fuerit mox ignescit. Et quoddam valde mirabile accidit, vt

Augu. de ciu. Dei. Aug. dicit, quia calx ex aqua incenditur ex qua omnis ignis extinguitur; oleo vero extinguitur quo omnis ignis nutritur. Similiter vera amicitia, & ſi aliquando quantum ad exteriores actus videatur frigida, itaq; quod non aperitur, vel oſtenditur exteriori ſigno, ſiue propter occupationis alicuius impedimentum, ſiue quia non ſit opportunum, tamen ſemper ignem viui amoris ſeruat in intimis cordis. Et propter hoc dicitur Prouer. Omni tempore diligit qui verus amicus eſt. Sed ſuperueniens aqua alicuius tribulationis, ſeu anguſtiæ, vel neceſſitatis, tunc ſtatim ille ignis interior, id eſt amor, erumpit, & exterius in opere ſe oſtendit. & ideo Salomon ibidem ſubdit, quod frater in anguſtia comprobatur. Vnde ignis veræ dilectionis in aqua tribulationis, & aduerſitate magis accenditur: propter quod dicit Valerius Maximus, quod ſinceræ fidei amici præcipue in aduerſis cognoſcuntur. Sed ex oleo conſolationis, & proſperitatis calx dilectionis, quaſi extingui videtur ſiue quia proſperitas mundi quandoq; extinguit, & tollit dilectionem Dei, ſiue quia homini in proſperitate poſito non eſt neceſſarium magna ſigna vel obſequia dilectionis oſtendere. Quia (ſicut dicit idem Valerius) proſpera fortuna cum diuina largitione foueatur, humana minus indiget. Non decet enim hominem amico in proſperitate poſito magna ſigna dilectionis, vel obſequia oſtendere, ne forte æſtimetur, quod propter illius proſperitatem, & propriam vtilitatem eum diligat. Vnde philoſophus dicit, quod ad amicum in aduerſitate poſitum, eundum eſt cito, & ſæpe: ſed ad amicum poſitum in proſperitate, raro, & tarde.

Pro. 17.

Valer. Ma.

Aris. eth.

Secundo, dilectio veræ amicitiæ aſſimilatur calci ratione vnitatis, quia lapis lapidi non bene coniungitur, niſi ei calce media vniatur. Nã ex calce cũ admixtione arenæ, & aquæ, fit cementum, quo lapides ad inuicem ſtrictius vniunt. Ita homo homini non vere ſociatur, niſi ei dilectione animi immediate vniatur, quæ ſcilicet dilectio ſi cum arena patientiæ, quæ ſub ijs tribulationum moratur, ſiue ſit arena quæ abſtrahatur a flumio, vel ſiliẽ pedibus teratur, ſiue ſit quæ fodiatur a terra, quorum vtrunq; patientia toleratur, & iterũ cum aqua ſapientiæ miſceatur, cæmentũ, id eſt glutinum faciet perfectæ vnitatis. Nã inter quos charitatis dilectio cum patientia & ſapientia viget, ibi perfecta vnio & iocunda ſocietas adeſt, de qua dicitur in pſ. Ecce quã bonũ, & quã iocundum habitare fratres in vnum. Pſ. 132.

Tertio, ratione vtilitatis, & bonitatis, quia ſicut dicit Iſid. illa calx eſt melior, & vtilior, quæ ex lapide albo, & duro generatur. Et ſic illa inuenitur vera, & vtilis amicitia, quæ ex animo puro, & vero generatur. Vñ philoſophus probat, quod prauorum amicitia, quæ non ſe puro animo diligunt, non eſt amicitia vera. Et enim Aug. Amicitia, quæ deſeri potuit, nunquam amicitia vera fuit. vñ vera amicitia debet eſſe pura, & firma.

Iſido.

Ari. in c. hi.

Aug.

Itẽ dilectio proximi aſſimilatur tartaro.

Primo ratione terreſtreitatis: nam tartarum eſt vini fæculentia, & terreſtreitas, quæ ad modũ terræ, vel mollis lapidis circa partes dolii induratur & vulgariter apud Tuſchos dicitur Grumma. Vino autem aſſimilatur charitas, cuius pars ſubtilior, & purior, dilectio Dei eſt; ſed fæculentior pars, & terreſtrior, eſt dilectio proximi, quæ tamen in dolio cordis debet circumquaq; diffundi, & firmari, ſecundum illud: Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris. Ro. 5.

Secundo, ratione qualitatis: quia talis vini cruſta calida eſt, & ſicca in tertio gradu; quia ſic dilectio proximi calefacit cor per compaſſionem,

2. Cor. 12. paſſionem, ſecundum illud Corin. Quis ſcandalizatur, & ego non vror? Et delectat omnem inordinatum humorem, ideſt omne prauam affectionem erga proximum. Eſt etiam in tertio gradu, quia primus gradus eſt dilectio Dei, ſecundus dilectio ſui, tertius dilectio proximi: propter quod dicitur Math. Diliges proximum tuum ſicut teipſum. Mat. 22

Tertio, ratione vtilitatis: quia tartarũ ſicut dicitur in Platone, extenuat, & mũdificat, & conſumit: & ideo valet contra ſcabiem, & ſerpiginem, & pruriginẽ, & contra capitis immundicias. Similiter dilectio proximi extenuat ſubſtantiam, ſiue diuitias hominis, qñ facit largiri ſuperflua, ſm illud Lu. Quod ſupereſt, datæ eleemoſinam. Sed tunc magis conſumit, qñ facit largiri neceſſaria. Iob. Si comedi bucellam meam ſolus. Et tũc mundat immundicias capitis, hoc eſt impuritates mentis huiuſmodi, eleemoſynas largiendo, ſecundum illud Lu. Datæ eleemoſynam, & ecce omnia vobis munda ſunt. Plato. Luc. 11 Iob. 31. Lu. 11.

Aeris natura atq; diſtinctio cui varijs ſimilitudinibus triplex eloquẽtia comparatur. Cap. X.

Eloquentia aſſimilatur æri. Primo ratione generationis: quia ęs, ſiue cuprum, generatur, ſicut cætera metalla, ex ſulphure, & argento viuo: ſed hoc accidit, quando plus eſt de ſulphure, quàm de argẽto viuo, & ſulphur eſt terreum non pure rubeum habens calorem adurentem. Argentum vero viuum eſt mediocre, nec nimis groſſum, nec nimis ſubtile. Ex tali enim commixtione ęs generatur. Similiter eloquentia cõponitur ex duobus, ſcilicet ex meditatione interiori, quæ ſulphuri aſſimilatur, quia in inferioribus venis generatur terræ; item ex pronunciatione exteriori, quæ propter labiorum, & linguæ motum, argento viuo aſſimilatur, quod ſcilicet multum eſt mobile, & propter motum, (vt dicit Plinius) viuum appellatur. Sed debet hoc eſſe medioere, ſcilicet inter groſſum, & ſubtile: quia nec nimis rudia verba, nec etiam nimis ſubtilia ideſt difficilia, ſed aperta, & mediocria audientibus cõuenientia, ſunt accepta in elocutione, vel pronunciatione vulgati. Et de tali eloquentia dicitur Hiere. Cor meum ad Moab quaſi tibia ęris ſonabit. & nominat primo cor, quia in locutione debet præcedere meditatio, & deliberatio cordis. pſ. Os iuſti meditabitur ſapientiam, ideſt meditatam ſapientiam loquetur: ſecundo nominat tibiam ęris, in qua attenditur armonia, ſiue proportio, & mediocritas quædam ſoni, quæ pertinet ad eloquentiam, & pronunciationis ſuauitatem. Plin. Hiere. 48. Pſ. 36.

Secundo, ratione diſtinctionis (ſicut enim Iſido. dicit) ęs ſi mixtũ fuerit alijs metallis, colorem, & virtutem cõmutat. Vnde quoddam eſt album ad modũ argenti, quoddam fuluum ad modum auri eſt. Et aliud eſt genus ęris, quod ex ductibili ęre attenuatum in laminas & felle tauri vnctum, ſpeciem auri prætendit & poni conſueuerat in hiſtrionum coronis, propter quod coronarium eſt vocatum. Similiter eſt triplex eloquentia, quædam ſpiritualis ſicut prædicatorum, & hæc præcipue intendit ad animarum purgationem, & dealbationem, vñ aſſimilatur ęri, quod eſt album ad modũ argẽti, pſal. Eloquia domini, eloquia caſta, argentum igne examinatum. Prouer. Argentum electum lingua iuſti. Alia vero eſt eloquentia ſecularis, ſicut rhetorum, & aliorum proloeutorum ſecularium, quæ vt plurimum ordinatur ad lucrum auri, vel commodum alicuius temporalis rei, auro appreciabilis: vnde non incongruè aſſimilatur illi ęri, quod fuluũ eſt ad modum auri. Pſ. 11. Pro. 10.

Tertia vero eſt eloquẽtia iocularis, q̃ eſt ad delectandum, & ſolatiandum, ſicut & poetæ, hactenus faciebant: & hæc aſſimilatur illi ęri quod ponitur in hiſtrionum coronis. Quocunq; ergo modo ſit eloquens, habet aſpectum, ſiue ſimilitudinem ęris, ſecundum illud Eze. Cuius erat ſpecies quaſi ſpecies ęris. Eze. 40

Tertio rõne corruptionis, quia ęs cito rubiginatur, niſi oleo perfundatur: Vaſa enim ęrea fiunt rubiginoſa, niſi confricentur arena. Ex quo accipitur, ꝙ omnis eloquens, & linguoſus cõtrahit, & tenet peccati rubiginem Iob: Eſt quaſi lignum putridum ęs, niſi præſeruetur gratiæ, ſiue charitatis vnctione: propter quod dicebat Apoſt. Si linguis hominũ loquar. & angelorum, charitatem autem non habeam; factus ſum velut ęs, & cætera. vel niſi ab hac rubigine purgetur aſperitate pœnitentiæ. Et iccirco (vt Hiero. dicit) melius eſt habere ruſticitatem ſanctam, Iob. 40. 1. Cor. 13. Hiero.

ſanctam, quam eloquentiam peccatricem.
Quarto ratione ſonationis: quia æs maxime conuenit officio campanarum, & tubarũ propter ſonoritatem. Quaſi autem campanæ optime ſonantes, & a remotis partibus audibiles fuerunt Sancti Apoſtoli: quia in omnem terram exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terræ ver
Pſ. 18. ba eorum, vt dr in pſ. Sed quaſi tubæ ereæ ſunt doctores, & prædicatores alij.
Iſa. 58. Prædicatori enim dicitur Iſa. Clama, ne ceſſes. & quaſi tuba exalta vocem tuam.
Hiere. 46. Hiere. Vox eius quaſi æris ſonabit.
Quinto ratione curationis. quia æs cõtra infirmitates multas virtutem habet
Plin. Nã (ſicut dicit Plinius & et Diaſc.) æs exuſtum, & puluerizatum habet virtutẽ diſſoluendi, & conſumendi, extenuandi & purgandi noxios humores, vulnera ſanat, caliginem oculorum purgat, ſuperfluas carnes corrodit, & vltra creſcere non permittit. Sic eloquentia, & lingua prædicatoris ſi fuerit aduſta. i. igne Spiritusſancti ignita, & inflammata, & puluerizata. i. humilitate fundata, vel puluerizata. i. diligenter, & ſubtiliter declarata: quia quaſi æs durum conteritur, dũ verbum difficile, vel obſcurum diligẽter exponitur. talis inquam eloquentia habet virtutem diſſoluendi duritiam cordis, & conſumendi humorem carnis. i. luxuriã, extenuandi plenitudinem diuitum, dũ eos mouet ad diuitiarum largitionem & mundi contemptum: Item purgandi noxios humores i. noxios affectus hominum peccatorum: ſanat etiam plurimum vulnera. i. vitia tentationum, purgat caliginem errorum, corrodit ſuperfluas carnes. i. ingluuuiem guloſorũ, & etiam eas retinet ne creſcant, per abſtinentiæ, & temperantiæ remedium. Omnia enim hæc ſancti prædicatores operantur frequenter in conuerſione peccatorum. Et ideo ipſi ſunt inſtrumẽta curationis, & ablutionis peccatoris.
Exo. 40. Exo. Præcepit dominus fieri labrum æneum ad lauandum: per quod labrum eloquentia ſignatur, ſeu doctrina prædicatorum, quæ ablutiua, & mũditica iua eſt vitiorũ, & ſordiũ hominũ peccatorũ.

Euchariſtia ſimilitudines quadam quæ ex varys diacletis, eſchytiſque lapidis proprietatibus excipiuntur: Cap. XI.

EVchariſtiæ ſacramentum aſſimilatur lapidi, qui dicitur diacletes, qui eſt pallidus, luceus, vt berillus: qui (vt dicitur in lapidario) ſi mortuo applicetur ſtatim ſolitas perdit vires. Sanctus enim hic lapis eſt, & quem mors ſternit abhorret: ſic euchariſtiæ ſacramentum abhorret eum qui eſt in peccato mortali, a quo ſi aſſumatur, non ei prodeſt, ſed obeſt. Non enim iſte cibus eſt cibus mortuorum, ſed viuorum Io. Io. 6.
Qui manducat me, & ipſe viuet.
Item Chriſtus ſub cibo ſacramentali contentus ſimilis eſt illi lapidi, qui dicitur eſchites, qui inuenitur in nidis Aquilarum, de quo dicitur, quod ſi de veneni fraude aliquis ſuſpectus fuerit, ſi reus fuerit, & hic lapis ſub cibo poſitus, quærit cibum, eum deglutire non ſinit: ſed ſi ſubtractus fuerit lapis; mox eum deglutiet. Sic Chriſtus, qui inuenitur in nidis Aquilarum i. in cordibus contemplatiuorum virorum poſitus. i. contentus ſub cibo ſacramentali, reum veneni ideſt peccati mortalis, glutire non ſinit. vel reum fraudis: ideſt hypocritam, vel fictum, ipſum cibum deglutire non ſinit, ſcilicet ſpiritualiter. Nam licet fictus, vel in peccato mortali exiſtens manducet ipſum ſacramentaliter, non tamen ſpiritualiter, vt ſacramenti ipſius percipiat effectum. Vnde ſpiritualiter quo ad animam ipſum non deglutit. Et ideo ſicut Apoſto- 1. Cor.
lus dicit Probet ſe homo vnuſquiſ- 11.
que, & ſic de pane illo edat & de calice bibat.

Chriſtianæ fidei perfectio atque dignitas, ex perfectione naturaliq; carbunculi virtute, pluribus ſimilitudinibus aperte monſtratur. Cap. XII.

FIdes Chriſtiana aſſimilatur lapidi carbunculo. Primo ratione fulgoris. dicitur enim carbunculus, quia videtur quaſi carbo ignitus non ardore, ſed ſplendore; cuius fulgor eſt tantus, quod nec nocte vincitur: lucet enim in tenebris, adeo vt flammas ad oculos vibret. Sic fulgor fidei Chriſtianæ tantus eſt, quod nocte ideſt tenebroſitate hæreticorum, vel obſcuritate perſecutionum, vel caligine peccatorum, vinci, vel extingui non poteſt. Nam in omnibus huiuſmodi tenebris ſic fides catholica fulget, vt flammas interdum excecantes, interdum vero illuminãtes,

ad oculos interiorum mentiũ vibret. Nã de lumine fidei aliqui excæcantur, ſcilicet non recte credentes; vel quod credunt, non tamen facientes. Quidam vero illum nanciſcuntur, vt veri & viui fideles, qui habent fidem per dilectionem operantem. Eccl. Gemmula carbunculi in ornamento auri, &c. Nam per ornamentũ aureum intelligit charitas; per gemmã vero carbunculi, fides. Vnde carbunculus ponitur in auro, cum fides catholica charitate operatur; & hæc eſt, quæ verè illuminat, & ad ſalutem operatur. Ecclеſ. 32.

Secundo, ratione diſtinctionis. Sunt enim. 12. genera carbunculi fulgentis, & radios ad modum ignis emittentis, & candida zona præcincti, vt dicit Iſido. in quibus 12. ſignificantur articuli, quibus ipſa fides diſtinguitur: de quorũ diſtinctione dictum eſt ſupra in primo libro capitulo. 25. Qui articuli omnes. 12. mirabilibus radijs veræ cognitionis eorum, quæ ad nrãm ſalutẽ pertinẽt, nos illuminãt. Sed quaſi zona alba, eſt ſimplex fidei veritas, qua intellectus credentis aſtringitur, vt vnicuiq; articulo firmiter inhæreat, etiam ſi rationem non videat. Iſidor.

Tertio, ratione variationis, quia carbunculi proprium eſt, quod proiectus in ignem velut inter mortuos carbones extinguitur, ſed aqua perfuſus exardeſcit. Sic fides quaſi in ignem proijcitur, quñ fidelis quiſq; in peccatum mortale prolabitur: quia peccatũ perpetratum appetitũ peccãdi nõ extinguit, ſed amplius accẽdit, ſicut lignũ appoſitũ igni. Et ꝓpter hoc peccatũ aſſimilatur igni, quod dũ opa fidei ceſſare facit, ipsã fidẽ mortificat, & extinguit, quia fides ſine operibus mortua eſt. Sed tunc carbũculus aqua perfundit & quaſi reuiuiſcit, quñ fideli mẽs ad pœnitẽtiã reuertitur, & lachrimarũ aqua perfundit. Tũc. n. redeũte diuina grã, & reparata charitate amiſſa, reſtituitur et fidei vitã, ideſt vigor operandi: quia fides per dilectionem operatur. Iac. 2. Gal. 5.

Quarto, ratione valoris, vel comparationis: quia eſt quædã ſpecies carbũculi, in qua inter lucidos ignes apparet quædam guttæ aureæ; & hæc gemma reſpectu aliarũ eſt quaſi precij incomparabilis. Quaſi aũt gutta carbũculi aurea in lucido igne, eſt patiẽcia fidelis hoĩs in tribulatione ſua, & perſecutione quã patitur, precij tãẽ ꝓ ipſa fide: & hæc vocatur ꝓbatio fidei, quæ eſt quaſi incõparabilis precij ſcdm illud Pet. Vt ꝓbatio fidei veſtræ multo precioſior ſit auro. 1. Pe. 1

Quinto, ratione vigoris, quia carbũculus ſculptilibus, & ſimulacris reſiſtit, ſiue idolorum, quia fides idolatriã horret: ſiue auarorũ, quia auaritia eſt idolorum ſeruitus. Gal.

Itẽ fides ſanctorũ aſſimilatur lapidi, qui dĩr amianthon, a quo, vt dicit Iſido. ſi veſtis tacta fuerit, cõtra ignẽ reſiſtit; & ſi ſupra ignẽ poſuerĩs, nõ ardebit, ſed ſplẽdore accepto nitidior erit. hic oĩb' maleficijs magorũ reſiſtit. Nã fides ſanctorũ eſt, quæ igni, ac perſecutionis feruori, ſiue perſequentium furori a principio eccleſiæ reſiſtit, & finaliter ipſum ſuperãs vicit, ſcdm illud. Hebr. Sancti per fidẽ vicerũt regna, & ita extinxerũt impetũ ignis. Et hæc eſt ẽt, quæ ſplendorem miraculoſum accepit, & quæ per proceſſum temporis nitidior & purior apparuit: & hæc inſuper eſt, quæ oĩa magorũ preſtigia & maleficia repulit, & damnauit, quibus totus mũdus erat ferè plenus. Heb. 11.

De gratiæ perfectione, quæ ex varijs Iaſpidis, Saphyri, onychini, & aliorumq; ſimilitudinibus eliciuntur, quemadmodum in corde conſeruentur, exprimuntur. Cap. XIII.

GRatia Dei aſſimilatur iaſpidi. Primò, ratione gratioſitatis, quia iaſpis eſt lapis viridis, ſmaragdo ſimilis, ſed eſt groſſioris coloris. Color autem viridis ſuper omnes colores eſt gratior oculis. Vnde dicitur Eccleſiaſtic. Gratiam, & ſpeciem deſiderabit oculus: ſed ſuper hæc omnia viridem. Et ſimiliter gratia Dei ſuper omnia facit animam magis gratam, & placidam, & perlucidam, coram oculis Dei: & ideo vocatur gratia, quaſi gratum faciens. Vnde ſicut iaſpidis aſpectus eſt gratus oculo humano, ſic aſpectus hominis, in quo eſt gratia, gratus eſt oculo diuino. Apo. Qui ſedebat, ſimilis erat aſpectui lapidis iaſpidis. Eccleſ. 40. Apo. 4.

Secundo, ratione diuerſitatis: habet enim iaſpis diuerſitatem ſpecierum: quia ſicut dicit Iſidor, ſunt. 27. ſpecies iaſpidis.

Item habet diuerſitatem colorum. quia quamuis præcipuus color eius ſit viridis, multos tamen habet alios colores intermixtos. ſic gratia Dei habet multos modos, & varios in hominibus facit affectus. Petr. Sicut boni diſpenſatores multiformis gratiæ Dei. Et Apoſto. 1. Pe. 4.

1 Cor. 12. ſto. Diuiſiones gratiarum ſunt,&c.

Tertio, ratione vtilitatis: quia valet ad multa. Nam primo iaſpis febrem refrenat. Et ſimiliter gratia Dei reprimit morbum febrilem.i. inordinatum cupiditatis ardorem, qui eſt vt febris animę dans ei ſitim inſatiabilem, quam tamen diuina gratia reprimit,& extinguit.

Item iaſpis hydropiſim iuuat, quando deferi a patientibus caſte. Similiter gratia Dei valet contra ſuperbiam, quæ eſt hydropiſis quædam i. inflatio animi, præbens contra eam medicinam humilitatis, quæ præcipue eſt neceſſaria virginibus,& continenter viuentibus, ne per

Grego. ſuperbiam virginitatis perdant eminentiam. Nam quandoq; (ſicut dicit Greg.) Deus punit occultam mentis ſuperbiã per manifeſtam carnis ruinam.

Item iaſpis inter pericula facit hominem tutum, iuuat etiam parientem: quæ etiam competunt gratiæ contra vitium accediæ: quia frequenter accidioſus, & piger bona refugit, timens difficultatem, & periculum. vbi non oporPro.20. tet, Prou. dicit piger, Leo eſt in vita &c. Sed hunc timorem gratia Dei expellit, & ideo facit hominem tutum, & ſolicitum. Quandoque etiam homo piger, & accidioſus, licet bonum opus concipiat.i. facere proponat, tamen ipſum nimis tardat; & ideo ſimilis eſt mulieri, quæ concipit quidem, ſed tempore debito non parit. Cōtra quod gratia Dei modo iaſpidis iuuat ad pariẽdum, i. deſt ad bonum propoſitum operæ complendum.

Item iaſpis interiorem ardorem refrigerat: quia gratia Dei mitigat iram, q̃ interius accendit,& vrit.

Item iaſpis luxuriam coarctat; & multo magis hoc agit gratia, a qua conSap. 8. tinentia omnium manat, ſecundum illud Sapien. Non poſſum eſſe continens,&c.

Item iaſpis puluerizatus, & cum lacte datus, vlcera inueterata ſanat. Vlcera autem inueterata, ſunt gulæ vitia, ſiue damna, quæ in ipſo mundi exordio in noſtris primis parentibus incœperunt, & nunquam plene ſanari potuerunt. Hoc etiam gulæ vitium, ſiue vulcus cum quolibet homine ab infantia naſcitur, & ſemper cum eo creſcit, & nutritur. Vnde nec hoc vlcus ſic inueteratum ſanatur, niſi per gratiam Dei.

Item iaſpis ſordes oculorum purgat. Oculorum autem ſordes pertinent ad inuidiam, quia nequam eſt oculus inuidi: vt dicitur Eccleſiaſt. Etiam inuidẽti, & murmuranti de gratia alijs facta, dictum eſt a patrefamilias, An oculus Ecc.14. tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum? Hanc ergo nequitiam, & impuritatem Ma.20. oculorum purgat diuina gratia, quia inuidiam expellit, dum qui non æmulatur charitatem, infundit. Et ſic pater ꝙ murus virtutum protegens ab inſultu omnium viciorum ex gratia Dei conſtituitur: & ideò cõgruè, vt dictum eſt, iaſpidi aſſimilatur. de quo dicitur Apoca. Apo.21 Structura muri eius, ſcilicet ciuitatis, aĩe ex lapide iaſpidẽ. Vnde in ea oportet principaliter animam eſſe fundatam, ſi vult euadere vitiorum ruinam, Apocalyp. Fundamentum primum iaſ- Apo.21 pis.

Item gratia Dei aſſimilatur ſaphyro, quia generat in nobis ſeptem virtutes ſecundum. 7. conditiones ſaphyri.

Primò, quia ſaphyrus hẽt ſcintillam relucentem, per cuius relucentiam iudicatur virtus eius. Similiter aĩa exiſtẽs in gratia Dei, habet veram relucentiam fidei; quia in peccatoribus gratia Dei carentibus. fides eſt non verum lum ,ſed mortuum, vel extinctum: vnde fides talis eſt ſine operibus meritoriis,& gratiã ius:& fides ſine operibus mortua eſt. Iac. 2.

Secundo, dr̃ ſaphyrus habere virtutẽ firmandi animum in bonis. Et hoc compotit grã, quæ in nobis cauſat ſpem tutu tutæ vitæ, quam Apoſtolus aſſimilat an- Heb.6. choræ, quia animam firmam tenet in mari pnĩæ, & propter hanc firmitatem dr̃ fundamentum Apoca. Secundum fun- Apo.21 damentum ſaphyrus. & dr̃ ſpes ſecundum fundamentum, reſpectu fidei, quæ eſt primum,

Tertio, dr̃ habere virtutẽ timorem expellẽdi: quod competit & grã, inquantum in nobis gñat,& pficit charitatem. cui beatus Ioãnes attribuit expellere timorem. vnde in hac anima firmatur, 1.Io. 3. & ſolidatur contra mundanum timorẽ. Ideo dr̃ Eze. Ecce, in firmamẽto. quod Eze.10 erat ſuper caput cherubin, quaſi lapis ſaphyrus. In firmamẽto, hoc eſt in Deo, in quo oĩa ſtabilita ſunt, & firmata ſunt. quod caput cherubin.i.oĩm ſciæ ſubtilitatem

tilitatem tranſcendit, eſt quaſi ſaphyrus lapis, quia ſcilicet in ipſo Deo nos collocat, & firmat gratia charitatis, & quaſi eſ ſimiles per firmitatem, & forti-1.Io. 4. tudinem facit. Ioan. Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Et ideo in tam tuto loco poſitus, nihil timere poteſt, ſeu debet.

Quartò, ſaphyrus habet vim vulnerum ſanatiuam, ſi puluerizatus, & lacti admixtus ſuperponatur. Quod etiã competit gratiæ propter zelũ correctionis iuſtitiæ, qua vulnera vitiorum, dum puniuntur, purgantur, & curantur. Sed etiam debet rigor iuſtitiæ lactis ſuauitati miſceri, i. miſericordiæ, ſeu lenitatis Iac. 3. dulcedini. quia miſericordia ſuperexaltat iudicium: vt dicitur Iac.

Quinto, q̃a ſaphyrus vegetat, & integra membra præſeruat. Quod etiam competit gratiæ, inquantum in nobis generat temperantiam, per quam non ſolũ anima, ed corpus vegetatur, & in ſani-Can. 5. tatis omnium membrorum integritate ſeruatur, Can. Venter tuus eburneus diſtinctus ſaphyris. Sunt. n. quaſi diſtincti ſaphyri in ventre, diuerſæ partes temperantiæ in carne, vt ſobrietas, abſtinentia, & caſtitas, &c.

Sexto, ſaphyrus audacem, & victorẽ facit: quod etiam facit gratia, inquantum in nobis fortitudinem generat, q̃ contra pericula facit audere, & ſaltem animo vincere.

Septimo, quia quandoque ſaphyrus inuenitur in venis minerarum, in quibus inuenitur lazurium. In quibus etiã venis, quaſi in medio, ſicut in quodam ventre, quædam ſpecies carbunculi inuenitur: vnde a multis ſaphyrus mater carbunculi creditur, eo quòd in eius venis generetur. Sic gratia in nobis generat carbunculum fulgentẽ, i. prudẽtiã nos in agibilibus dirigente, & illuminãtem. Hæ aũt p̃dictæ virtutes, q̃ ſaphyri conditionibus cognoſcuntur,
Iſa. 54. ſunt velut fundamẽtũ in quibus fabricæ mentis erigitur. Iſa. Fundabo te in ſaphyris. Item ipſæ eædem ſunt lapides,
Iob 28. ex quibus domus Dei conſtruitur. Iob Locus ſaphyri, lapides eius, Tob. Portæ Hieruſalem ex ſaphyro.
To. 13. Item gratia Dei aſſimilatur onychino. Primo rõe coloris. Onychinus. n. Arabicus eſt nigri coloris cũ candidis zonis, quia gratia Dei, licèt denigret per aſperitatẽ humilitatis, tñ circumcingit zonis puritatis. Nã vna zona alba eſt cõtinentia carnis, alia puritas mẽtis. Can. Noli Can. 1. te me conſiderare, q̃ fuſca ſim, q̃a decolorauit me Sol. & in eodem. Nigra ſum, ſed formoſa: nigra p̃ humilitate, formoſa per puritatem.

Scdo, rõne virtutis, q̃a onychinus Arabicus, ſ̃m Dioſc. triſtitiam excitat, timores multiplicat, animos cõmouet ad lites & ad rixas. Similiter diuina gratia excitat triſtitiam pœnitentiæ in ho. e, multiplicat timores mortis iudicij, & gehennæ, animos cõmouet ad lites, & rixas in ſtitię. Ex diuina enim eſt grã, cũ homo pctũ. s cũ ſeipſo rixat, & litigat, vt de ſe ipſo iuſtitiã faciat Apoſtolus: Si noſmetipſos dijudicaremus nõ vtiq; à dño 1. Cor. 11. iudicaremur. Et hinc eſt, q̃ in ronali poſiti ſunt lapides onychini: q̃a dum rõis mẽs ronalis diuinæ grẽ radijs perfunditur, ad ſe ipſum iudicãdũ, vel puniendum protinus excitatur. Exo. Accipere Exo. 25 debetis lapides onychinos ad ornandũ ephod, & rationale. Tã enim ex grã p̃ueniẽte, q̃ ex ſubſeq̃ete ronale hominis. i. mens hominis, ſeu anima rationalis ornatur.

Itẽ grã Dei cõſeruatur in corde, ſicut vnguẽtu in alabaſtro. Nam ex alabaſtro ſunt vnguentaria vaſa, eo, q̃ ſeruet vnguenta oĩ tp̃e incorrupta; vnde Matth. Mat. 26. dr̃, q̃ acceſſit ad Ieſum mulier habens alabaſtrũ vnguẽti p̃cioſi. Eſt enim alabaſtrum ſolidũ, frigidũ, candidũ, & varij coloribus tinctũ. Et tale dẽt eẽ cor hoĩs, vt in grẽ diuinæ cõſeruatiuũ, ſcilicet cãdidũ p̃ mũditiã, ſolidũ p̃ patiẽtiã, frigidũ, p̃ cõtinẽtiã, & varijs coloribus tinctum per bonarũ cogitationum, ſiue affectionum copiam.

Item gratia Dei aſſimilatur nitro, de quo Salomon loquitur, dicens: Acetum Prouer. nitro, &c. Nam nitrum ſecundũ Pli. & in 25. Dioſ. mundificat ſaniem ſtomachi, & Plini. inteſtinorum ex apoſtemate procedentem ſaniem etiam capitis detergit, ſpuma eius. corroſionibus & inflammationibus ſubuenit. Vnde etiam hydropicis prodeſt, & cum melle mixtum caliginem oculorum detergit, venenũ repellit, & paralyſim linguæ potenter diſſoluit. Similiter diuina gratia mundificat ſaniem ſtomachi, & inteſtinorum. i. vitium gulæ. Item tergit ſaniem capitis. i. ſuperbiam mentis expellit. Item nitru

nitri ſpuma.i.gratia Dei feruor corroſionibus,& inflammationibus iræ ſubuenit hydropicis i. his in quibus exuberat fluxus inordinatus humoris aquoſi. i.lubricum luxuriæ, proiicit: ſeu mixta cum melle.i. cum amoris dulcedine, caliginem oculorum abſtergit,i.cęcitatem mentis, quam inducit inuidia,ſcilicet bona opera uideri, mala, & venenum charitatis.i.cupiditatis repellit.
Auguſ. Dicit enim Auguſt.quod venenum charitatis,eſt cupiditas. Item paralyſim linguæ.i. impedimentum confeſſionis tollit.

Item gratia Dei aſſimilatur ſali, propter multas virtutes ſalis, quas Auicenna ponit.
Aui.

Primo, quia ſal habet virtutem diſſoluendi:quia ſcilicet diuina gratia plerumque diſſoluit duritiam hominum auarorum.& ad pietatem & compaſſionem emollit corda eorum.

Secundo, quia habet virtutē mundandi, quia ſcilicet gratia purificat immundiciam luxurioſorum Habet enim ſal virtutem putridas, carnes corrodēdi,maxime quando eſt exuſtum. & hoc eſt,quia gratia remouet putredinem luxuriæ.

Tertiò, quia habet virtutem ventoſitatem extenuandi,& diuidendi, maxime ſi puluerizatum, & coctum, & calidum ſuper ſtomachi orificium ſacelletur. Aqua etiam ſalinaria tumores, & inflationes, & hydropicas paſſiones ſoluit Quia diuina gratia vanas glorioſorum ventoſitates extenuat, eos humiliando, & tumiditates, & inflationes etiam ſuperborum ſoluit aqua ſalinata.i.tribulatione morte etiam aſpera, eos implendo.

Quarto,quia habet virtutē humores putridos & corruptos conſumendi,quia ſcilicet diuina gratia putridos, & corruptos affectus conſumit inuidorum. Dī
Pro.14 enim Prouerb. quòd putredo oſſium, inuidia.

Quintò,quia habet virtutem humiditatem naturalem coadunandi,& ſeruandi,& innaturalem reſoluendi.& abſtergendi. Quaſi autem virtus naturalis, eſt virtus manſuetudinis,quia homo eſt animal manſuetum natura·econtra autem innaturalis eſt huiuſmodi iracundia, quæ manſuetudini opponitur:vnde diuina gratia,quæ eſt naturæ completiua, manſuetudinem hominis coadunat, vt eam diuerſa perturbantia non diſpergant.& conſeruat eam ne ſuperetur ab ira. Econtra autem inordinatam iram, quæ humanæ naturæ non congruit,reſoluit,cor humiliando, & abſtergit per patientiam,& triſtitiam,& impetum irę refrenando:vel reſoluit,Ideſt annihilat iram in corde; & abſtergit ne creſcat, vel impleatur in opere.

Sexto, quia habet virtutem ventrem remolliendi, & ſuperfluitatem educendi.& maximè ſalgemma, quod clarum eſt ſicut gemma Hoc autem competit diuinæ gratiæ,inquantum remouet vitium gulæ,à qua eſt vitium,& ſuperfluitas ventris.

Septimo,quia ſal habet virtutem venenoſo humori reſiſtendi. Vnde ſal cū melle & cum pane,ſanat antracem, vt Auicen.dicit.Quaſi ergo venenoſus humor ſua frigiditate calorē cordis extinguens,eſt vitium accidiæ,quod ſua frigiditate.i.puſillanimitate vigorem, & calorem cordis, qui eſt ex charitatē,extinguit.Sed hoc accidiæ venenum,ſal, ideſt diuina gratia,cum melle, Ideſt cū dulcedine contemplationis,& cum pane doctrinæ ſpiritualis, ſiue cum pane lachrymoſæ compunctionis, penitus expellit. propter omnia prædicta. dicitur Lucæ. Bonum eſt ſal, &c. Col. Lu.14.
Sermo veſter gratiæ ſit ſemper ſale Coll.4
conditus:

Vera humilitatis exempla,quæ ex magnetis,& allectiua lapidis effectibus, varijs accipiuntur,pateſiunt. Cap. XIIII.

HVmilitas aſſimilatur magneti.

Primo, quia magnes habet virtutem attractiuam. Nam adeo attrahit ferrum(ſecundum Auguſt.)vt catenam faciat amoueri. Et vt idem dicit; tanta eſt eius vis, ꝙ ſi quis eundem magnetem ſub aureo, vel ęneo vaſe tenuerit, ferrumq; deſuper poſuerint admodum deſubter lapidis ferrum, deſuper mouebitur. Sic etiam eſt tanta humilitatis virtus,vt etiam mentes ferreas, & diuiſas aliquando moueat,& placet,& attrahat ad dulcedinem,& unitatem. Sic etiam humilitas, & benignitas Dei ſuſtinentis,cor peccatoris etiam durum deberet mouere,& ad pęnitētiam attrahere,Ro-

 ma.

Ro.2. ma.2. An ignoras, ꝙ benignitas Dei te ad pœnitentiam adducit? Etſi vas aureum, idest cor ſapiens, vel vas æneum. i. os eloquens, ſe medium interponat; tunc maxime magnes.i. humilitas viſa mouebit mentem duram. Vnde humilis vita prædicantis adiuncta ei ſapientia cordis, & eloquẽtia oris, quaſi omne ferrum, idest omne cor durum mouebit. Sed notandum, quod in Æthiopia eſt alia ſpecies magnetis, quæ ferrum non attrahit, ſed fugit, & reſpuit, ſicut & apud nos videmus, quod aliquando idem magnes in vno angulo ferrum attrahit, & in alio à ſe pellit. Ex quibus accipitur, ꝙ homines ſuperbos expedit quandoque humiliter & dulciter attrahere, quandoque vero expedit eos ſagaciter fugere, & declinare, quandoque expedit eos violenter expellere, & fugare.

Dioſc. Secundò, quia magnes habet virtutẽ reconciliatiuam. Quia ſecundũ Dioſc. reconciliat maritos vxoribus: quod ſiue verum ſit, ſiue non de magnete, de humilitate plerumque veriſſimum eſſe contingit: quia per humiles reſponſiones, vel blanda verba mulier maritum ſuum durum vel iratum frequentiùs emollit, & placat. Sic anima peccatrix ſponſum ſuum Chriſtum pro peccatis oneroſum per humiles lachrymas placat, & etiam aduerſa ſpiritui per humiles abſtinentias ipſum ſibi humiliter conciliat.

Tertiò, quia magnes habet virtutem gratificatiuam: auget enim (vt dicunt) gratiam, & pulchritudinem in ſermone: quod quidem de humilitate veriſſimũ eſſe conſtat, quia humilitas prædicantis auget ei gratiam ſermonis. Nam Deus

Iac.4. ſuperbis reſiſtit, &c.

Quarto, quia magnes habet virtutem curatiuam. Nam cum mulſa valet ad curandum hydropiſim, ſplenem, & alopeciam. Sic humilitas curat hydropiſim i. inflationem ſuperbiæ, & ſplenem .i. diſſolutionem ineptæ lætitiæ: quia dr, ꝙ ſplene ridemus, ſicut felle iraſcimur, & alopeciam, quæ capillos cadere facit, ſiue fluere ex capite i. cafum, ſiue fluxum ſpiritualium virtutum ex mente: quia humilitas virtutes conſeruat in mẽte, propter quod dicit Greg. quòd qui

Grego. virtutes cæteras ſine humilitate congregat, quaſi puluerem in ventum portat. Item prælatorum humilitas aſſimilatur cuidam gemmæ, quæ dr alectoria. Eſt enim lapis, qui inuenitur in ventriculis gallinacijs, cuius magnitudo eſt ad fabæ quantitatem. Hic, vt Dioſc. dicit, venenum excitat, gratum facit, & conſtantem, victorem, diſcretum, & oratorem, amicos reformat, & ſitim mitigat. Hæc autem de illo lapide, ſiue vera ſint, ſiue non, tamen humilitati veriſſime competunt. Hæc enim, ſcilicet humilitas inuenitur in ventriculis gallinacijs. i. in cordibus prælatorum, & imitantium Chriſtum, qui ſe gallinæ comparauit, vt dicitur Matth. Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, &c. Hic, inquam, licet paruæ ſit quantitatis per reputationem, tamẽ eſt curatiuæ virtutis, quæ licet venenum excitet dæmonum, vel etiam inuidorum; tamen facit prælatum gratum in cõuerſatione, conſtantem in perſecutione, victorem in tentatione, diſcretum in correptione, oratorem. i. facundum, & gratioſum in exhortatione, amicabilem in reconciliatione: & mitigat etiam ſitim, idest appetitum ambitioſum dominandi. Hæc omnia facit humilitas vera in bono prælato. Ma.24.

Lapidis cœlidonij variatio origo virtus, cui viri humiles ſuis perfectionibus aſſimulantur. Cap. XV.

HVmiles homines aſſimilantur cœlidonijs. Nam humiles plerumque quanto in apparentia videntur minores, tanto ſunt in virtutibus excellentiores, & in operibus efficaciores. Sic enim accidit de cœlidonijs, qui ſunt lapilli de ventre hirundinis extracti, quorum vnus eſt niger, & alter rufus: qui licet ſint parui, & deformes, in virtutibus tamen multis alijs ſunt maiores. Nam rufus valet contra lunaticam paſſionem, contra inſaniam, & contra antiquum languorem, & facit hominem facundum, placentem, & gratum. Niger vero valet contra noxios humores, fixas, & febres, & lotus aqua ſanat oculos, vt dr in lapidario. Vnde in illis duobus lapillis duplex humilitas repræſentatur.

Primo, ſapientium: quia ſicut dicitur Prouer. vbi humilitas, ibi ſapientia. Vnde Pro dixit, quod inter ſapientes ſapientior Pro.16

pientior eſt, qui humilior exiſtit. Hæc eſt ergo, quæ valet contra lunaticam paſſionem.i.mutabilitatem ſtultitiæ:q̃a ſicut ſtultitia facit mentem inſtabilem, & variabilem ad modum lunæ, ita ſapientia facit hominem ſtabilem ad modum Solis, qui ſemper eſt in ſe uniformiter lucidus. Et ideo dicitur Eccle-
Ecc.26. ſiaſt. quod homo ſanctus in ſapientia ſua manet, ſicut Sol: ſtultus vero ſicut luna mutatur. Item valet contra inſaniam: ideſt contra furorem iracundiæ: quia homo dum ſapienter reſpondet, & humiliat ſe furenti, & humiliter cedit ei, frangit furorem iræ eius, vel ſaltem euadit. Item valet humilitas contra antiquum languorem: ideſt contra inueteratum odium; quia frequenter ſapientes humili & dulci lingua, vel opere, antiqua etiam odia conciliant. Hæc etiam eſt, ſcilicet ſapientis humilitas, qui ſicut facit verbum facundum, ſic etiam & gratum.

Secundò aũt cœlidonius, qui eſt niger, repræſentat humilitatem pœnitentium. Hæc eſt enim, quæ noxios humores.i.nociuas affectiones purgat, iras frenat, & febres.i.carnis calores refrigerat, & etiam oculos mentis a cecitate ſuperbiæ ſanat.

Inferni ignis, quomodo inextinguibilis ſemper maneat, rationibus, exemplisq; naturalibus approbatur. Cap. XVI.

IGnem gehennæ inextinguibilem, & ſemper durabilem eſſe, non eſt incredibile, & præcipue per diuinam potentiam, cum legatur, ſecundùm naturam, albeſton, qui eſt lapis Archadiæ ferrei coloris, & ab igne ſic dictus, quia ſemel accenſus, nunquam extingui poteſt. Vnde in quodam tẽplo Dianæ erat lucerna ex huiuſmodi lapide ſemper ardens, ita, vt nulla tempeſtate nullo imbre extingui poſſet, ſi-
Iſidor, cut Iſidor. refert. Vnde pagani maximum ſuæ Dianæ miraculum eſſe arbitrabantur. Ergo ſi hoc fieri poteſt virtute naturæ in materia lapidea, ita vt nõ amplius ignis ſuccendatur, nec vnquam extinguatur; quanto magis fieri hoc poteſt virtute Dei in alia quacunque materia, vt ſcilicet ignis inextinguibilis perpetuò conſeruetur? Vnde Gregorius dicit exponens illud Grego. mor.
Iob. Deuorabit eum igni. Ignis corporeus, qui nunc ſuccenditur, vt Iob.20. vltra corporeis indigeat fomentis, nec valet, niſi ſuccenſus eſſe, & niſi refotus ſubſiſtere: ac contra gehennæ ignis cum ſit corporeus, & in ſemetipſo reprobos corporaliter exurat, nec ſtudio humano ſuccenditur, nec lignis nutritur, ſed datus ſemel, durat inextinguibilis, & ſuccenſione non indiget, & ardore non caret. Ratio huius diuerſitatis eſt: quia ignis iſte, qui apud nos eſt qui lignis nutritur, & ab homine ſuccenditur eſt artificialiter, & per violentiam in alienam materiam introductus; ſed ignis ille lignis, non indiget, quibus foueatur, vel quia eſt in materiam propria exiſtens, vel in materia aliena non per violentiam, ſed per naturam à principio intrinſeco, ſicut etiam accidit in ſulphure. unde non eſt accenſus ab homine, ſed à Deo, qui illam naturam inſtituit & hoc eſt, quod dicitur. Iſa. Fla- Iſa.30. tus domini, ſicut torrens ſulphuris accendens eam.

Hypocritarum iniquitas qualis exiſtat; ex auricalchi lapidiſque criſoleny natura explanatur. Cap XIX.

HYpocrita aſſimilatur auricalcho. Primo, quia auricalcum eſt alieni coloris oſtentatiuum: habet enim auro ſimilem colorem, ſed eius non habet valorem. Similiter homo hypocrita habet quidem exterius apparentiam ſanctitatis, ſed tamen non habet interius exiſtentiam veritatis. vnde dicitur hypocrita ab hypos, quod eſt ſub, & criſis, quod eſt aurum; quaſi aliquid habens ſub auro.ideſt, ſub apparentia auri, ſcilicet ſub apparentia ſanctitatis malitiam iniquitatis Matth. Vos qui- Mat.23 dem à foris apparetis hominibus iuſti. interius autem pleni eſtis hypocriſi & iniquitate Tales abundabunt in fine mundi, in eccleſia, quando multi etiam deſcendẽt, & declinabunt, à vera ſanctitate ad fictam religionem Vnde legitur Reg. quod vaſa, quæ fe- 3.Re.7. cit Iram, de auricalcho erãt. Iram enim interpretatur ciuitas deſcendens. & ſi-

gnat ſtatum eccleſiæ in fine deſcenden
tis,& declinantis a cæleſtibus ad terre-
na;cuius vaſa erunt de auricalco,ſ. cleri
ci,& religioſi hypocritæ,ficti.
Secundo, quia auricalcum interiorũ
eſt infectiuũ.Nam cibaria nimis diu in-
uaſis de auricalco ſeruata, vitio eorũ ſa-
porem horribilem contrahunt, & odorẽ.
Et ſic deſideria & verba iniqua,quæ diu
hypocritæ in cordibus abſcondita retinue-
runt,quando ea producere,& opere exe
qui poſſunt,inueniunt horribilia,& hoc
eſt, ꝙ hypocritis interiores affectus cor-
Apoc.1 rumpit.Apoca.Pedes eius.i.affectus, ſi-
miles auricalco:quia ſcilicet ſunt per hy
pocriſim infecti,& ſimulati.
Tertio, quia auricalcum eſt ſuæ vtili-
tatis paulatim defectiuum. Nam vaſa ex
auricalco facta in ſui nouitate ſunt tam
pulchra, vt videãtur aurea,ſed paulatim
a fulgore primo hebetantur, & quaſi ru
biginãtur, & ſic ſemper, quaſi in peius,
tam odore, q̃ colore cupream ſuam ori-
ginem proteſtantur. Auricalcũ.n. fit ex
cupro,ſed ex cõmixtione æris, & ſtagni,
& auripigmẽti,& quibuſdam alijs medicã-
tibus producitur in igne ad colorẽ auri,
vt dicit Iſido. Sic hypocrita,cum ſit vere
malus,in quibuſdam actionibus,& cona-
tibus prætendit quãdam exterius ſpẽm
ſanctitatis: ita, vt primo, qñ ab aliquo
nouiter vĩ,vel de nouo incipit inter ali-
quos cõuerſari,videatur eis ſanctiſſimus
ſed,quia nihil fictum eſt durabile,ſi diu
ibidem permaneat,paulatim ex contrarijs
operibus ſeipſum manifeſtat. Et id dñs
Mat.7. dixit:A fructibus eorũ cognoſcetis eos
Quidam tamen ita cooperti ſunt, vt vix
vel nunq̃ cognoſci poſſint; & tales cum
ſint auricalcum, frequenter recipiuntur
pro auro:econtra autem illi qui ſunt, vt
verum aurum, ab ipſis reputantur vt au
ricalcum, q dicunt eos eſſe hypocritas.
Eccleſiaſtici. Collegiſti, quaſi auricalcũ,
aurum.
Item hõ hypocrita aſſimilatur lapidi
criſolenio,q eſt ſpecies quædam lapidis
criſolitii Hic.ſ. criſolenius eſt colore au-
reus, ſed de mane eſt pulchrioris aſpe-
ctus.poſtea hebetatur, & eſt ignis capa-
ciſſimus. Vnde ſi igni approximatur,ci-
Iſid. li. ethi. tius inflammatur, vt dicit Iſido Simili-
ter hypocrita colore eſt aureus, quia ſan
ctitatem prætendit;& de mane apparet
pulchrior,quia feruenter incipit:ſed po-
ſtea hebetatur,quia proſequẽdo deficit.
ignis eſt capaciſſimus,q inflãmationes
tentationũ facillime,& delectãter recipit.

Iuſtitia perfectio atq; neceſſitas ex quamplurimis ferri ſimilitudinibus, abſolute deſcribitur. Cap XVIII.

IVſtitia bene regentium aſſimilatur fer-
ro.Primo propter duritiam. Ferrum
enim(vt dicit Iſid.) dictum eſt a ferien- Iſid. li.
do, quia ſcilicet duritia ſua feriendo do eth.
mat omnia genera metallorum.Et iuſti-
tia regentis domare,& ferire debet om-
nia genera rebellium.& ſuperborum,&
reipublicæ pacem turbantium pſ.Reges Pſ.2.
eos in virga ferrea,& tanquam vas, &c.
Prou.Rex qui ſedet in ſolio iudicij, diſſi Pro. 20
pat omne malum intuitu ſuo. Secundo
propter temperiem: nam ferramenta
mos eſt cum oleo temperare,ne frigidi-
tate aquæ, nimium indurentur, vt dicit
Iſid.Sic & plerumq; temperanda eſt ſe-
ueritas iuſtitiæ cum oleo miſericordiæ,
vnde Samaritanus ſauciati vulneribus Luc.10
oleum infudit,& vinum. Vinum autem
mordens ſignificat ſeueritatem iuſtitiæ,
ſed oleum leniens ſuauitatem miſericor
diæ.Et in arca Moyſi,quæ gerit typum re
giminis, non tantum fuit virga percu-
tiens,ſed & manna dulceſcens:vt p vir-
gam rigor iuſtitiæ, per manna vero dul-
Eccl.39 cedo miſericordiæ ſignificaretur. Eccle-
ſiaſtici.Initium neceſſariæ rei vitæ homi
num,aqua,ignis,ferrum, & lac.In aqua
accipe mollitiem miſericordiæ, in igne
feruorem iuſtitiæ, in ferro correptionis
aſperitatem, in lacte remiſſionis ſuauita
tem:quæ omnia neceſſaria ſunt regenti
bus,vt ſubditorum vita pacifice guber-
netur.
Tertio propter rubiginẽ rubigo enim
(vt dicit Iſid.)eſt vitium rodens ferrum: Iſid. li.
& hoc accidit ſibi ex ſuæ ſubſtantiæ im- eth.
puritate,ſiue ex terræ contactu,& vicini
tate,ſiue ex ſanguinis,vel cuiuſlibet in-
fecti vaporis qualitate Et addit ad hæc
Iſido.quod a ferro ſe humanus ſanguis
vlciſcitur, quia nullius alterius rubigi-
ne ſic ferrum conſumitur, ſicut quando
humano ſanguine maculatur. Simili
quoque modo iuſtitia præſidentis rubi-
ginatur, ideſt corrumpitur & macula-
tur, quandoque quidem ex malitia, &
impuritate regentis,quia non habet pu-
ram intentionem in [illegible], ſcilicet non
intendens ad bonum reipublicæ, ſed
potius

potius ad aliquid proprium: quandoque vero ex contactu terræ, idest acceptione, vel ſpe alicuius muneris terreni, & lucri temporalis: quandoque vero ex infectione ſanguinis, vel alicuius vaporis, ideſt ex ira, vel odio, vel alia inordinata paſſione, ſiue affectione. ſed nulla deterior eſt, vel maior corruptio, q̃ ſi peruerſo iuſtitiæ iudicis iudicio ſanguis fundatur innoxius. Num. Si quis percuſſerit ferro, & mortuus fuerit; qui percuſſor eſt, reus erit homicidij, & ipſe morietur. Nu. 35.

Quarto propter vtilitatem multiplicem. Nam vſus ferri magis eſt vtilis, & magis neceſſarius, quam vſus auri, licet aurum amplius ab auaris diligatur. Nã ſine ferro reſpublica tute non agitur, non acquiritur, nec ſecure ſeruatur, nec ſine ferro ab hoſte defenditur: ferro regitur communis potentia, defenditur innocentia, tuta ſunt regna, & reprimitẽ malorum ſuperbia. Item ſine ferro nullum mechanicum opus quaſi perficitur, nullum quaſi opus, vel ædificium erigitur, agricultura non exercetur, veſtis nõ inciditur, panis non editur, & breuiter quaſi in humanis rebus ſine ferro nihil ad perfectionem adducitur. Omnia autem hæc magis competunt iuſtitiæ, q̃ ferro: quia horum non poteſt eſſe perfectio, vbi iuſtitia non ſeruatur. Nam neq; reipublicæ, neque communi potentiæ, neq; bonorum innocentiæ, neq; regno ſeu patriæ, ibi poteſt eſſe tutela, vbi non viget iuſtitia. Neque enim ſine iuſtitia aut malorum proteruiæ reprimuntur, aut artes mechanicæ liberè exercentur, aut ab agricolis terræ vtiliter excoluntur: quia vbi non ſeruatur iuſtitia, ibi omnia bona pereunt, & omnia vigent mala.

Iuſtorum genera tria, qui & tribus electri generibus varijs rationibus comparantur. Cap. XIX.

IVſtorum vita aſſimilatur electro Primo ratione diſtinctionis ſunt enim tria genera electri: vnum, quod de piro fluit arbore, quod dicitur ſuccum. Nam primo quando fluit de arbore eſt gummi liquidum, poſtea induratur calore ac frigore in duritiam lapidis perſpicui, vt cryſtalli. Nam prius minuitur humidum operatione calidi: quia cum humiditas indigeſta expellitur ab arbore, tunc calor continue reſoluit humidum ſubtile, & ita viſcoſa efficitur, & poſtea humidum paucum remanens extra premitur frigido, & ſic coagulatio eius completur rigore. Huic ergo aſſimilantur iuſti incipientes, ſicut pœnitentes qui a principio, quando de arbore, ideſt de mundo, uel peccato exeunt, ſunt molles & teneri timore: ſed poſtea paulatim calore charitatis creſcente, mollicies timoris excluditur, & refrigerio ab æſtu carnis ſuperueniente ſolidantur in fortitudine ſpiritus mirabiliter velut lapis, & efficiuntur perſpicui in conſcientiæ munditia, & vitæ ſinceritate. Ezec. Deorſum ignis a lumbis eius, & ſurſum quaſi aſpectus ſplendoris, & viſio electri in quo oſtenditur, quòd viri ſancti & iuſti, inferius ardent, vt ignis in dilectione proximi; ſuperius ſplendent, vt electrum in contemplatione Dei. Ezec. 1

Secundum genus electri metallum dicitur quod in precio melius inuenitur, & habetur, & hoc cum ſit magis ſerenoſum, q̃ àiu primam, competit proficientibus & in ſoliditate, & in gratia doctrinæ.

Tertium autem fit de tribus partibus auri, & vna argenti. Et huic aſſimilantur perfecti. In auro enim ſignificatur anima in qua eſt Sanctæ Trinitatis imago, vnde tres partes auri in electro ponuntur; ſed minima pars, quæ eſt argenti, corpus repræſentat, quod licet ſit vilius, tamen auro iungitur, ideſt animæ rationali. Quod ergo in electro multum de auro ponitur, & parum de argento, ſignificat, quod perfectè iuſti multum de anima curant, de corpore vero parum. Secundo ratione oſtenſionis. Electrum enim (vt dicit Iſido.) in conuiuio clarius cunctis metallis fulget, & venenum prodit, Iſido. ſi adſit, ſtridorem facit, & in colores varios ad modum cœleſtis arcus mutare ſe ſubito conſueuit. Sic anima iuſti eſt fulgida per gratiam: & ſi aliquando venenum peccati adeſt, ſiue in pugna tentationis, ſiue in lapſu operationis, ſtatim ſtridore luctus & confeſſionis prodit ipſum; & in varios colores, ſcilicet confuſionis ruborem, timoris pallorem ſe mutat. Vel varij colores ad modum arcus

ſunt variæ compunctiones, quæ ſunt quatuor, quaſi quatuor iridis, ideſt arcus cœleſtis colores. Primus, de perpetratione culpæ, vel protractione. Secundus: de incurſione miſeriæ. Tertius, de reatu pœnæ: Quartus, de amiſſione gloriæ.

Tertio, ratione commixtionis: Dicit enim Grego. quod in electro aurum cũ argento miſcetur: argentum quidem ad auri claritatem excreſcit, aurum vero cum claritate argenti temperatur, ſuam virtutem non perdit, ſed a decore ex admixtione argenti aliquantulum expalleſcit: Ita ſimiliter in viro iuſto ſenſualitas rationi coniuncta velut argentum auro in electro ad claritatem auri excreſcit, quia ſcilicet per participationem efficitur rationalis, vt dicit Philoſophus. Et dicitur ſenſualitas rationalis quia eius paſſiones, & motus regulantur, & modificantur: & tunc ipſa ratio velut aurum ex tali commixtione ſenſualitatis in ſua contemplatione remitti videtur. non tamen ſuæ virtutis detrimentum patitur, quia per ipſas virtutes morales modificatas ad contemplandum amplius adaptatur. Quarto, ratione attractionis, quia electrum verum, ſi manu teneatur, vt a digitis calorem recipiat, rapit ad ſe omnia folia, & paleas, & veſtimentorum fimbrias (vt dicit Iſido.) Sic vir iuſtus per bona opera deſiderio proficiendi calefactus, quicquid videt, vel audit, ad ſuum profectum aſſumit, ſiue folia ideſt verba, ſiue paleas, ideſt etiam leuia bona exempla, dũmodo ipſum inflammare poſſint; ſiue ſunt fimbriæ veſtimentorum .i. extrema opera virtutum. Eze. Et de medio eius quaſi ſpecies electri.

Greg. I Eze. — Arist. 1. Eth. — Iſido. — Ezec. 1

Luxuriæ obſcœnitas, ex nonnullis ſulphuris proprietatibus ac effectibus hic deſcriptis, aperte declaratur. Cap. X X.

LVxuria aſſimilatur ſulphuri: Primo, ratione ardoris. Nam ſulphur eſt vena terræ aereitatis, & igneitatis multum habens in compoſitione. vnde ſulphur dicitur, quaſi ſolum vrens, vt dicit Iſido. vrere enim ignis dicitur: Vnde ſulphur ſecundum Auicennam eſt calidũ, & ſiccum, in quarto gradu, & eſt terra partibus aqueis, & terreſtribus ĩ igneas tranſeuntibus in naturã ſulphuris trãſmutata. Eius autem ignea virtus ab aquis feruẽtibus ſentit. Sicut autẽ ſulphur eſt vena terræ, ita luxuria eſt carnis terreſtris vitium, & corruptela, quæ quidem multum habet igneitatis quia multum corpus calefacit, & appetitum delectationis incendit, ita, vt tam partes aquæ, ſcilicet humores corporis, q̃ etiam terreſtres partes, ſcilicet caro, & membra, videantur tranſire in ignẽa .i. vehementer accendi. & eſt in quarto gradu caloris, quia luxuria eſt quartum vitium, cui ardor, & calor appropriatur. Nã primus gradus, eſt ardor auaritiæ, quæ mundi appetitum inſatiabiliter incendit. Vnde ipſa eſt ignis qui nunquam dicit. Sufficit. Boetius: Sed ſæuior ignibus Aethnæ Feruens amor ardet habendi. Pro. 30. Boc. de cõ. li 5.

Secundus eſt ardor iræ, quæ ſecundũ philoſophum, eſt accenſio ſanguinis circa cor. Tertius eſt gulæ, cui attribuitur ardor, tum quia delectatio cibi, & potus appetitum accendit, & auiditas in cuius delectationis inordinata concupiſcentia vitium gulæ conſiſtit; tum, quia gulæ ſacietas libidinem inflammat. vnde Hiero. dicit, ꝙ ſine Cerere friget venus. i. per abſtinentiam cibi, & potus, refrigeſcit luxuria. Quartus gradus ardoris, & caloris, eſt ignis conſumptionis omniũ virtutum. pſ. ignis, ſulphur &c. ignis, ſcilicet auaritiæ, ſulphur luxuriæ, & ſpiritus ſuperbiæ. Arist. 1. Rhet. — Hiero. — Pſ. 10.

Secundo, ratione fętoris. Nam aquæ per venas ſulphureas tranſeuntes, ex vi ignea ſulphuris contrahunt calorem, ſaporem, efficaciam, & fętorem. Aquæ autem ſulphureæ, ideſt perſonæ luxurioſæ, contrahunt calorem in cogitatione, ſaporem in delectatione, efficaciam .i. affectum in operatione, fętorem plerunq; infamiæ in publicatione. Ideo de luxurioſis dicitur Iſa. De cadaueribus eorum aſcendet fętor. Iſa. 34.

Tertio, ratione coloris: Nam ſulphur aliquando eſt album, purum, clarum, & cum hoc ſubtile. Aliquando vero eſt feculentum, groſſum, & craſſum quandoque vero mediocre. Opus enim carnale cum intra limites matrimonij & rationis continetur, tunc eſt album, quia famam non denigrat, purum, quia mentem non fędat; clarum, quia rationem non offuſcat; & ſubtile, quia ratio carnem regulat, vt non ſequatur appetitum delectatiuum, ſed ſinceritate intentionis.

tentionis Sed ſi fiat extra matrimoniū, tunc eſt fęculentum per inmundam operationem;craſſum, per inordinatam delectationem; groſſum, ſiue ſpiſſum, per nimiam frequentationem,vel mentis hebetationem. Quando vero fit inter coniuges, ſed non cum debito modo,vel debita moderatione,tunc, quaſi mediocre participat de vtroq;. Nam in quantum intra matrimonium fit,ſic eſt excuſabile,tamen magis,vel minus ſecū dum, ꝙ plus,vel minus receditur ab ordine rationis.

Deiparæ Virginis excellentia atq; perfectiones, ex quamplurimis calcedonij ſmaragdi, lapidiſq; ſardonycis virtutibus & ſimilitudinibus excerptis deſcribuntur. Cap. X XI.

MAria mater Domini aſſimilatᵣ calcedonio Primo ratione generationis:quia calcedonius(vt dicit Iſido.) diuturno imbre generatur. Sic Beata Virgo
Iſido.
fuit generata imbre, ideſt gratiæ diuinæ operatione, ſcilicet per miraculum ex parentibus ſterilibus, ſicut legitur de eius natiuitate Apoc. Fundamentum
Apo.21
tertium calcedonius: Tria enim ſunt humanæ productionis principia, ſeu fundamentā. Primum eſt gratia, ſicut in his,qui producti ſunt immediate a Deo, vt Adam per creationem,& Eua per miraculum de coſta;quod fuit de gratia liberali. Secundum principium, ſiue fundamentum eſt natura,ſicut in his, quæ producuntur per viam generationis abſque miraculo, ſicut Seth & Caim & ſequentes. Tertium eſt mixtum ex gratia & natura,ſicut hi qui producuntur ex viro, & muliere,tamen ſterilibus, & ideo partim per naturam, & partim per miraculi gratiam,ſterilitatem remouentem, ſicut fuit concepta beata virgo Maria:& ideo ipſa fuit calcedonius:habens tertium fundamentum.

Secundo,ratione inuentionis:quia calcedonius (vt idem Iſido dicit) ad repercuſſum Lunæ plenæ inuenitur. Quaſi enim plenitudo Lunæ, eſt plenitudo temporis gratiæ, in quo beata Virgo eſt nata, & mater Saluatoris inuenta,propter quod dicit Apoſto. quod quando
Gal. 4.
venit plenitudo temporis,miſit Deus filium ſuum,factum de muliere.

Tertio,ratione colorationis,quia calcedonius pallido colore eſt coloratus. Pallor autem conuenit timenti : quia timentes palleſcunt, & etiam multum conuenit abſtinenti: propter quod dicit Iſaac,quod decor monachi,eſt pal- Iſaac,
lor,& macies Quod dicit, quia mona- Abbas
chus debet eſſe abſtinens:& macies, & li.devi.
pallor ex abſtinentia cauſatur. vtrun- ſol.
que pallorem, ideſt palloris cauſam habuit beata Maria, ſcilicet timorem domini: Eccleſiaſtici. Ego mater pulchræ Ecc.24
dilectionis,& agnitionis,& timoris, &c. & etiam abſtinentiæ, quia ipſa non vacauit delitijs.

Quarto,ratione vigoris:quia hic lapis ſculpturæ reſiſtit. Nam tantæ ſoliditatis eſt,vt non ſit inciſionis, & extraneæ impreſſionis ſuſceptiuus. Similiter beata virgo Maria nullius carnalis impreſſionis, ſeu corruptionis ſuſceptiua fuit, quia ſcilicet virgo ante partum, & poſt
partum. Item dicit Dioſco. quod hic la- Dioſc.
pis tanti vigoris eſt,& efficaciæ,quod portatus ad collum ligatus, facit vincere cauſam, & contra illuſiones demonum adiuuat, & virtutem conſeruat. Hæc autem,ſiue vera ſint, ſiue non de calcedonij virtute, veriſimile tamen competunt beatæ Mariæ, quia ipſa eſt aduocata noſtra,& ideo apud ſummum Iudicem pro cauſis noſtris aſſiſtit;ipſa eſt noſtra protectrix, & ideo ab illuſionibus dæmonum nos frequenter defendit. Ipſa etiam eſt mater noſtra, & ideo pie filios ſuos virtute & bonitate cuſtodit.

Item beata Maria aſſimilatur ſmaragdo.

Primo, ratione coloris:nam ſmaragdus(vt dicit Iſido) Gemmarum omnium viridium obtinet principatum. Iſid. li.
Nulla enim gemmæ, vel herbæ ma- eth.
ior ineſt viriditas, quam ſmaragdo, vnde viriditate ſua virides herbas ſuperat. Quaſi autem gemmæ, vel herbæ virides ſunt ſacratiſſimæ virgines, quæ carnis vigorem ſemper conſeruant inter quas beatiſſimas Beata Virgo Ma
ria obtinet principatum.vnde pſ. Ad- Pſ. 44.
ducentur regi virgines poſt eam. dicit non tantum de ordine, ſed etiam de dignitate, quia ſcilicet virginitati eius nullus vnquàm potuit coæquari. decebat nimirum Reginam virginum, vt tanta puritate niteret, qua maior ſub cœlo nequit inueniri, vt di-

cit Anſelmus: vnde eius virginitas, & humilitas, ita Deo gratæ extiterūt, q̄ fuerunt quaſi duæ portæ per quas Chriſtus in eā introiuit. ſ. virginitas ſumma in carne, humilitas profunda in mente, &
To. 17. io dr̄ Tob. Portę Hieruſalē ex ſaphyro, & ſmaragdo ædificabū̄t. Nam per ſaphyrū q̄ habet tumorē ſedare, intelligi eius humilitas, q̄a virtus humilitatis ſoluit tumorē ęlationis: ſed per ſmaragdum viridis coloris, virginitatē intellige carnis.

Secundo ratione nitoris, q̄a tantus eſt nitor ſmaragdi, q̄ nec à Sole aliquo mō obumbratur. Et ſimiliter tantus fuit nitor virginitatis, & nitor puritatis virginis Mariæ, q̄ Solem Iuſtitiæ, Chriſtū gignendo, vel pariendo, in nullo eius integritas, vel virginitas, ſiue virginitatis nitiditas fuit diminuta.

Tertio, rōne gñationis, q̄a ſcilicet corpus ſmaragdi ſi exterſum fuerit, & politum, ad modū ſpeculi imagines reddit. Item ſmaragdus ex ſe generat radium q̄ ſuo nitore tingit aerem circunfuſum. Beata autē Virgo primo habuit corpus ſuum ab originali peccato politum, ſcilicet in vtero matris in ſua ſanctificatione. Secūdo habuit ipſum politum a Spirituſancto, ſcilicet in filij conceptione quia tunc Spiritusſanctus ſuperuenit, &
Luc. 1. virtus Altiſſimi obumbrauit ei, vt Angelus Dei prædixerat: Et ideo ad modū ſpeculi imaginem reddidit diuinam, & humanam: quia Verbū incarnatū genuit, quod, inquam, Verbum eſt imago patris, & figura ſpiritus eius, & ſecundū carnem, ſiue humanitatem eſt (vt ita dicā)
Phili. 2. imago matris, ſcilicet homo ex homine in ſimilitudinem hominū factus, & habitu inuētus, vt homo. Vel beata virgo, quæ ſpeculum politum, & terſum p̄ ſua maximam puritatem repræſentat nobis imagines omnium virtutum, vt eas imitemur. Item genuit ex ſe radium, ſ. Dei filium: quia ſicut ſydus radium protulit, virgo filium pari forma: quia neq; ſydus radio, neque mater filio fuit corrupta, quo filio ſua viriditate ideſt ſua virginali carne qua ipſum veſtiuit, non tātum circunſtantes, & proximos cū Iudęos, ſed etiam totum mundum tinxit tinctura baptiſmali. Nā Chriſtus tactu ſuæ mundiſſimæ carnis, quā ſcilicet de Virgine traxit, vim regeneratiuam cōtulit aquis, quibus. ſ. fideles tinguntur, id eſt baptizantur.

Quarto ratione virtuoſę operationis. Nam ſmaragdus (vt dicit Dioſco.) opes Dioſc.
augmentat. Sic beata Virgo ſpirituales opes, ſiue diuitias nobis augmentat, dū gratias multiplices impetrat, vel cū nos ad benè operandum, & merita cumulāndum iuuat.

Item ſmaragdus collo ſuſpēſus morbum caducum ſanat. Hoc beata Virgo nobis facit, non tantum per auxilium, ſed etiam per exemplum, ſcilicet ſuę virginitatis, & honeſtatis.

Item ſmaragdus valet contra illuſiones, & fantaſmata dęmonum: quod de beata Virgine magis eſt certum.

Item ſmaragdus memoriam perditā reparat. Sic beata Virgo, quæ conſeruabat facta ſancta, & verba pueritiæ Chriſti, conferens vniuerſa in corde ſuo: & poſtea dicitur ſanctis Euangeliſtis (& præcipue beato Lucæ) plurima enarraſſe, quæ ipſi de Chriſto ſcripſerunt, videlicet de eius deſponſatione, annunciatione, purificatione, Chriſti natiuitate, & Magorū adoratione, & multis alijs, quibus, nec ipſi Euāgeliſtæ per ſe interfuerant, nec etiam per hyſtoriarū ſcripturas, vel forte per aliam perſonam, q̄ per beatam Mariam virginem ſcire tūc temporis poterant.

Item ſmaragdus viſum confortat. Similiter beata Virgo ſpiritualem viſum noſtrum confortauit, producendo verā lucem, Chriſtum, qui illuminat totum mundum, vel omnem hominem venientem in hunc mundum.

Item ſmaragdus tempeſtatibus reſiſtit. Et ſic ipſa contra mundi tempeſtates, ſeu aduerſitates benignè auxilium impendit. Vnde etiam ab Eccleſia vocatur ſtella maris: quia nos in huius maris mundi, ſcilicet tempeſtatibus, ſeu fluctibus dirigit, & defendit.

Item dicitur Maria, id eſt dominatrix maris: quia velut pia domina in omni caſu amaritudinis nobis inuocantibus eā deuotē impetrat remediū iocūdæ cōſolationis. Vñ dr̄ Eccleſiaſtici: Sicut in Ecc. 32
fabricatione auri ſignum eſt ſmaragdi, ſic numerus muſicorum in iucundo, & moderato conuiuio. Quaſi enim in auro ſignum ſmaragdi eſt beata Virgo Maria refulgens, vt gemma in gloria cęleſti. De quo et ſigno dicitur Apoc. Signum ma- Apoc.
gnū apparuit in cœlo mulier amicta So- 12.
le, &c. Ex quo, videlicet ſigno, prodiit q̄

nobis

nobis in amaritudinibus poſitis iniunditur aliquando muſicalis iucunditas modulationis. Et hoc eſt, quando per vocem, ſeu per ſonum alicuius exhortationis ea procurante infunditur nobis dulcedo alicuius conſolationis. Aliquando vero propinatur nobis iucũditas per eam internæ refectionis, puta quando ea impetrante infunditur cordi noſtro gratia internæ inſpirationis, ſeu alicuius dulcedinis animam conſolantis, & reficientis: & hoc eſt conuiuium iucũdũ quidẽ, ſed tamen moderatum.

Item beata Maria aſſimilatur lapidi ſardonyco: Primo ratione colorationis.
Iſi.lib. Nam ſardonyx (vt dicit Iſid.) ex Sardio,
e.hi. & onyce nomen ſuſcepit. Conſtat enim ex tribus coloribus: nã niger eſt in imo, candidus in medio, & rubeus quaſi vinũ in ſupremo. Sic beata virgo Maria fuit nigra in imo per humilitatem, ſecundũ
Can.1. illud Cant. Nigra ſum, ſed formoſa, &c. Sed candida in medio per puritatem
Eec.27 tis, & virginitatem carnis. Eccleſiaſtici: Pulchritudinem candoris eius admirabitur oculus. Item rubea in ſupremo per
Pro.35 feruentem charitatem. Prouer. Purpura indumentum eius: purpura enim rubeũ habet colorem.

Secundo ratione ſigillationis, quia hæc ſola gemma in ſigillatione, de ſubſtantia ceræ nihil euellit: & ſic ſola beata Maria generando, de corruptione carnis, vel peccati nihil accepit.

Tertio ratione virtuoſæ actionis, propter quam iſte præcioſiſſimus appellatur.
Iob.28 Iob. Nec lapidi ſardonyco, &c. Nam hic lapis luxuriam repellere dicitur, humilem efficit, & pudicum. Sic domina noſtra, deuotos ſuos docet eſſe caſtos in corporibus, humiles in cordibus, & etiam pudicos in moribus.

Quæ nobis bona miſericordiæ opera conferãt, ex lapidis iridis natura pulcherrimè perſpicitur. Cap. XXII.

Miſericordia aſſimilatur illi lapidi, qui vocatur iris: Primo ratione figuræ, quia hic lapis eſt ex ſex angulis (vt
Iſido. dicit Iſido.) Qui ſex anguli competunt ſex operibus miſericordiæ, quæ Chriſtus
Mat.25 enumerat. Mat. Eſuriui, & dediſtis mihi manducare, &c.

Secundo ratione tincturæ, ſiue reſplendentiæ: propterea enim dicitur Iris, quia ſub tecto poſitus, & Sole percuſſus, colores iridis, id eſt cœleſtis arcus in pro imo pariete repræſentat. Similiter homo miſericors, ſub tecto, id eſt ſub tegumento humilitatis poſitus, & ſole, id eſt lucæ diuinæ gratiæ perfuſus, colores arcus cœleſtis id eſt affectus, ſiue effectus Chriſti in proximos ſibi paupere repræſentat.

Tertio ratione efficaciæ, quia hoc lapis cooperatur parienti, vt citius pariat, vel vt ſaltem dolores partus facilius ferat, & non tantum de periculo timeat. Conſimili modo miſericordia, ſiue miſericordiæ operatio cooperatur pœnitẽti, vt citius ſatiſfaciat, vel ſaltem vt anguſtiam, & laborem pœnitentiæ facilius ferat, & de tentationum periculo minus timeat. propter primum, dicitur Danieli: Dan.4.
Peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordijs pauperum. propter ſecundum dicitur in pſ. Beatus Pſ. 40.
qui intelligit ſuper egenum, & pauperem. & poſtea: Dominus opem ferat illi ſuper lectum doloris eius. propter tertium, dicitur Eccleſiaſtici: Conclude eleemoſynam in ſinu pauperis, & hæc pro Ecc.29
te orabit ab omni malo. Et poſtea: Super ſcutum potentes, & ſuper lanceam aduerſus inimicum pugnabit.

Gemma Alabandina virtus, quæ boni operis perfectionem ſimilitudinem quandam demonſtrat. Cap. XXIII.

Opus bonum aſſimilatur illi lapidi, qui dicitur alabandina. De quo dicit Dioſco. quod eſt gemma clara, & Dioſc.
ſubrufa, vt ſardis, cuius eſt virtus ſanguinem augmentare, & prouocare. Similiter opus bonum debet eſſe clarum, id eſt factum cum claritate, hoc eſt cum mundicia conſcientiæ, & intentionis puritate. Prouer. Qui mun- Pro 21.
dus eſt, rectum eſt opus eius. Grego. In caſſum exterius opus agitur, ſi non Greg.
pro eo interius innocentiæ victima in ara cordis immolatur. Vnde econtrario, opera cum immunda conſcientia, vel non recta intentione facta, erunt opera tenebroſa: de quibus dicitur: Abijciamus opera tenebrarum. Item debet Ro.13.
eſſe ſubrufum, & hoc per feruorem dilectionis. Eccleſiaſtici: Bibe cum gau Eccl.9
dio vinum tuum, quia Deo placent opera tua, vbi innuit, quod tunc Deo grata

grata ſunt opera noſtra, quando cum vi no charitatis, & gaudio deuotionis nūt.
1.Cor.3 Corin. Cuiuſcunque opus, quale ſit, ignis probabit. Tunc eſt enim opus probatum, quando eſt igne charitatis inflammatum. Sed ad litteram exponatur de igne purgatorij. Item debet eſſe ſanguinis prouocatiuum, & augmentatiuum, id eſt deuotionis. Sanguinis humor, eſt calidus, & humidus; quia ſcilicet deuotio boni operis, in mente auget caliditatem, ideſt ſpiritualem feruorem, ſicut nutrimo olei auget ignem; & auget etiam humorem, ideſt lachrymarum compunctionem, ſicut operationis vehementia producit ſudorem.

Auri, chryſopaſſiq; naturales effectus deſcribuntur, quibus patientiæ perfectiones aſsimilantur. Cap. XXIIII.

Patientia aſſimilatur auro. Primò, ratione ſoliditatis: quia auro quo ad ſubſtantiam nihil ſolidius, aut compactius. Vnde in igne poſitum, nec euaporat, nec in pondere minuitur, neque conſumitur; ſed quando vi caloris diſſoluitur, ſi quid habet impuritatis admixtum deputatur, & tunc fulgidius inuenitur. Similiter vere patiens tantam habet mentis ſoliditatem, quod in igne tribulationis poſitus neque euaporat per iram, neque in pondere virtutis minuitur per diffidentiam, neque conſumitur per accidiam, ſed potius depuratur per pœnæ tolerantiam, & fulget per virtutis euidentiam.
Ecc. 1. Eccleſiaſtici. Quaſi vas auri ſolidum. Pet. Modicum nunc
1.Pet.1 ſi oportet contriſtari in variis tribulationibus, vt fides veſtra multo præcioſior ſit auro, quod per ignem tranſit.

Secundo, ratione ductibilitatis, quia auro nihil ductibilius. Nam, iam ductibile eſt, quod inter incudem & malleum ſine diuiſione, ſine interruptione partium in tenuiſſimas laminas dilatatur. Eodem modo perfecte patiens, perſecutioni non reſiſtit: ſed ſe duci, & malleari permittit, ita vt non rumpatur per inconſtantiam, nec diu datur etiam a perſequente per maliuolentiam: & ideo dilatatur in charitate per patientiam. Vnde de tali auro fiūt
Exo. 25 vaſa Domini, de quibus Exo. Vniuerſa ductibilia, de auro puriſſimo facies.

Tale enim fuit aurum candelabri, ideſt patientia Chriſti, vnde in eodem dicitur: Facies candelabrum ductibile, de auro puriſſimo, ſcilicet Chriſtum, qui tanquam ouis ad occiſionem ductus eſt.

Tertio, ratione tranquillitatis: nam auro inter metalla nihil quietius, quia percuſſum non reſonat, ſicut facit æs, vel argentum. Et conſimili modo homo patiens non reſonat, nec murmurando, nec maledicendo, detrahendo vel contra contumaciem linguam rixando, ſicut de Chriſto legitur. Qui cum 1.P.2.
maledicerétur, non maledicebat, cum pateretur, non comminabatur, &c. Talis etiam fuit martyrum patientia, q percuſſi & mortificati tota die, per patientiam non reſonabant, aut reſiſtebant: Vnde ipſi erant, quaſi mortariola templi, de quibus Paral. Facta ſunt morta- 1.Par.2
tiola, a mortificatione tunſionum, ideſt paſſionum. pſ. Propter te mortificamur Pſ. 43.
tota die.

Item patientia aſſimilatur lapidi cryſopaſſo, qui eſt lapis Æthiopicus, quem lux celat, & obſcuritas manifeſtat: de nocte enim igneus, de die vero apparet aureus, vt dicit Iſido. In die enim (vt Iſido.
ipſe dicit) eſt euaneſcens, & ſplendorem amittens, velut aurum expalleſcit. Similiter patientia cordis in luce proſperitatis abſconditur. Vnde Greg. di- Greg.
ci., quod improuidus miles eſt qui ſe fortem in pace glonatur: quia ſcilicet fortitudo vera non oſtenditur, tempore pacis, nec etiam tempore proſperitatis patientia. Et ideo patientia in tenebris aduerſitatis agnoſcitur. quia qualis quiſque apud ſe lateat, illata contumelia probat, vt ibidem Grego. dicit. pſ. Nox ſcilicet ad- Pſ. 138.
uerſitatis, illuminatio mea nam ibi illuminatur anima, vt cognoſcat qualis ſit.

Item ſi eſt vera patientia in nocte aduerſitatis efficitur ignea, ideſt in amore diuino magis feruida, & lucida: ſed in die proſperitatis palleſcit, ideſt efficitur timida. Nam viri perfecti in aduerſitate per patientiam feruent, de proſperitate timent. pſ. Ab altitudine Pſ. 55.
diei timebo, ideſt proſperitatis.

Ex ſa-

Ex ſaphyri, ligurij, cryſtalli, nitri, auripigmenti, tandemq; margaritæ gēmæ multiplicibus virtutibus, ac naturalibus perfectionibus, quibus ad modum vera pœnitentia omnium ſit expultrix vitiorum explanatur. Cap. XXV.

Pœnitentia eſt omnium vitiorum capitalium, quæ ſunt ſeptem, expulſiua. Et ideo aſſimilantur ſaphyro eius virtutes. Nam primo ſaphyrus (vt dicit Dioſco.) habet virtutem ſudoris & ſanguinis reſtrictiuam. Et hoc conuenit pœnitentiæ, inquantum reſtringit vitium gulę, ex qua prouenit ſuperfluitas ſanguinis, & ſudoris. Dioſc.

Secundo, habet virtutē caſtitatis amatiuam. Nam omnes auctores conſentiunt, quod hæc gemma amatrix eſt caſtitatis: & ideo ne eius virtus per immūdiciam portantis impediatur, oportet eam portantem caſte viuere. Hoc etiam competit pœnitentiæ, inquantum tollit vitium luxuriæ, & caſtitatem ſeu continentiam diligit, & requirit, quamuis aliam in coniugatis, aliam in viduis, aliā in virginibus.

Tertio, habet virtutem tumoris & inflaturæ ſedatiuam. Vnde & apoſtemata reprimit, ſi in principio noxiæ collectionis cito appoſitus fuerit. Et hoc competit pœnitentiæ, inquantum expellit tumorem, & inflaturam ſuperbiæ, & maxime ſi in principio antequam ſuperbia inueteraſcat, ad humilitatem pœnitentiæ omnino conuertatur.

Quarto, habet virtutem caloris febrilis repreſſiuam, ſi iuxta venas cordis pulſatiles ſuſpendatur. Eſt autem auaritia inordinatus ardor, velut quidam febrilis calor, qui quietem omnium tollit, & ſitim inextinguibilem gignit. Hunc calorem pœnitentia mirabiliter extinguit, vt patet de Euangeliſta Mattheo, quem fecit relinquere propria, qui rapere ſolebat aliena, vt dicit Beda. Beda I Mat.

Quinto, habet virtutē veneuoſitatis, & antracis expulſiuam, & ideo veneno contrariam habet virtutem, & virtutis eius peritus extinctiuam. Vnde ſi araneam in pixidem poſueris, & verum ſaphyrum ſuper eius orificium aliquantulum tenueris, eius virtute aranea ſubito morietur, vt dicit Dioſco. Similiter pœnitentia expellit, & extinguit venenum inuidiæ, quæ facit hominem venenoſum, & calorem charitatis extinguit.

Sexto, dicit Dioſco. quod habet virtutem diſcordium reconciliatiuam. Nā plurimum dicitur valere eius præſentia ad pacem inter aliquos reformandam. Quod quidem competit pœnitentiæ, non ſolum inquantum animam reconciliat Deo, ſed inquantum de cordibus pœnitentium, iram, & odium fugat, & ad remittendum offenſas receptas, & per conſequens ad pacem inclinat. Vnde etiam dicitur ad literam, quod ſaphyrus ſe portantem, reddit benignum & mitem. quod de pœnitentia magis certum eſt, quam de ſaphyro. Hæc enim fuit, quæ lupum ſæuiſſimum, id eſt Paulum, contra Chriſtianos ferociſſimum, mutauit in mānſuetiſſimum agnum.

Septimo, ſaphyrus habet virtutē cordis lętificatiuam, & confortatiuam. Vnde valet contra cardiacam, & melancolicam paſſionem. Et iſtud pœnitentiæ competit, inquantum expellit acidiam, quæ animam reddit triſtem, & grauem. Vnde ea expulſa anima lætificatur.

Item pœnitentia aſſimilatur ligurio. Primo, ratione generationis. Notandum eſt enim, quod plerunque mala naſcuntur ex bonis: ſicut de proſperitate naſcit inuidia, & de virtute naſcitur ſuperbia. Quandoque econuerſo, de malis naſcuntur bona, ſicut de tribulatione patientia, & de peccato pœnitentia: & hoc eſt, quod repreſentat generatio ligurij, ſcilicet originem pœnitentiæ ex corruptione culpæ. Nam ligurius (ſicut dicit Iſido.) Iſid. li. eth. Qui in colore eſt electro ſimilis, ſic vocatus eſt a lince beſtia, quia ſcilicet ex eius vrina inter arenulas generatur. Sicut ergo ligurius, quamuis ſit gemma precioſiſſima, generatur tamen ex viliſſima materia, ſcilicet ex animalis vrina: Ita pœnitentia quamuis ſit precioſiſſima, tamen oritur, & cauſatur ex corrupta materia, ſcilicet ex hominis culpa. Nam niſi præceſſiſſet culpa, non ſequeretur pœnitentia.

Secundo, ratione virtutis: quia ligurius (vt dicit Dioſ.) paleas attrahit, ſedat dolor. ſlu

xum

xum ventris reſtringit, perditum colorē reſtituit. Sic ad pœnitentiam attrahuntur paleæ. i. pauperes, qui exonerati à diuitiarum mundi ſarcina, leuiores ſunt ad modum conuerſionis. Diuites enim ad pœnitentiam rarius, & difficilius conuertuntur, Luc. Quàm difficile, qui pecuniam habent, in regnū Dei intrabunt. Lu.18.

Item pœnitentia dolorem ventris. i. remorſum conſcientiæ, qui eſt ex recordatione peccati, ſedat, dum ipſum peccatum tollit, & purgat.

Item pœnitentia fluxum. i. pronitatē, & labilitatem peccandi reſtringit: quia facit præterita peccata plangere, & plangenda non committere. Colorem. i. gratiam, & meritum, in quibus conſiſtit animæ pulchritudo, perdita per peccatum reſtituit.

Item pęnitentia aſſimilatur cryſtallo. Primo, per aſpectum. Nam cryſtallus eſt clarus, & ita perſpicuus, ꝙ literarum omnium, ꝗ ſub eo ſunt eſt manifeſtatiuus. Hæc ergo claritas fit in pęnitēte ꝑ confeſſionis mūdiciā nā dū pnīa, ꝗ in conſcientia latebāt peccata, manifeſtat ipſam miro modo purificat, & clarificat.

Itē cryſtallus eſt luminis ſuſceptiuus: qa aīa ꝑ pniam lumīs grę fit ſuſceptiua.

Itē eſt colore aqueus, ſic pęnitens eſt ploratiuus, & lachrymoſus. Apoc. Oñdit mihi flumen aquæ viuæ, ſplendidum, tā quàm cryſtallum. Apo.22

Secd̄o, ꝑꝑ gñationis modū. Gñatur. n. cryſtallus ex aqua, ꝗ ꝑ multa annorum ſpacia in cryſtalli duritiā vertit. vñ vt Greg. dicit, habet ex aqua fluxibilitatē, ſed ꝑ frigoris virtutē in cryſtalli vertitur firmitatem. Eccl. Gelauit cryſtallus ab aqua. Nō tñ (vt dicit Dioſc.) ſola vi frigoris, ſed et tōne terreæ ſiccitatis. Sic pęnitētes, licet ſint a principio molles, & fluxibiles, & proni ad relabendum, ꝑpter quod oportet, ꝙ ſemper ſint pauidi; tamen poſtea per perfectam perſeuerantiam in pœnitentia efficiuntur fortes & ſolidi. Vnde dicit Grego. ꝙ in via Dei à timore incipitur, vt ad fortitudinem perueniatur. Cor: Prius quod aīale eſt, deinde quod ſpūale. Hæc enim ſoliditas ꝑcipue fit vi frigiditatis, id eſt continētię, quæ refrigerat ardorem libidinis & reſtringit fluxibilitatē carnis. Item fit virtute terreæ ſiccitatis, id eſt abſtinentiæ corporalis, quæ deſiccat humorem ventris.

Ecc.4. Grego. 1. Cor. 15.

Tertiò, propter virtutis effectum. Nā cryſtallus habet virtutem inflammatiuā, repletiuam, ſitis extinctiuam, & dolorū viſcerum expulſiuam. Inflammatiuam quidem, quia ſi exponatur radijs Solis; adeo flammam rapit, vt fungus aridus ſiue ſtipula ibi poſita incendatur, vt dicit Iſido. Sic & cor pœnitentis radiis ſolis, id eſt Chriſti exemplis, vel verbis, vel inſpirationibus ſic aliquando incenditur, vt aliquos ſibi per exemplum proximos ſibi incendat. Repletiuam virtutē habet, quia ſi tritus bibatur, vbera lacte replet, vt dicit Dioſc. Similiter vbera mētis, ſcilicet intellectum, & affectū pęnitentis gratia pęnitentię adimplet lacte dulcedinis & conſolationis. Vnde de Auguſt. ad pœnitentiam conuerſo legitur, ꝙ non ſaciabatur illis diebus prę dulcedine mirabili conſiderare altitudinem conſilij ſuper ſalutem generis humani. Item habet etiam cryſtallus ſitim ſedare, vt dicit Diaſco. Sic pœnitentia ſitim extinguit inordinati appetitus vitiorum. Item cryſtallus valet etiam portatus contra colicam, & viſcerum paſſionem, ſi non adſit cōſtipatio. Similiter pœnitentia remorſum, & amaritudinem interiorem conſcientiæ expellit, poſtquā ipſum peccatum purgauit. niſi adſit conſtipatio. i. duritia, & dilatio ſatiſfactionis. Iſidor.

Item pœnitentia aſſimilatur nitro. Nitrum enim (ſecundum Dioſc.) eſt quaſi lapis ſubalbidus, & perſpicuus, cuius virtus eſt diſſolutiua & attractiua, ac abſterſiua, & humoris ſuperflui eorum purgatiua. Et ſimiliter pœnitentia duritiam peccati diſſoluit, gratiam Dei attrahit, ſordes cōſciæ abſtergit, & ſuperfluos humores in abſtinentia conſumit. Item ſecundum Plinium nitrum eſt vena terræ, & eſt calidum. & ſiccū leue, rubeū, & album, vel citrinum. Quæ etiam omnia pœnitentiæ competunt per effectū; quia pœnitentia mentem inflammat, & ideo calida: corpus extenuat, & ideo ſicca conſcientiam exonerat, & ideo leuis, verecundiam cauſat: & ideo rubea, cōſcientiam inundat & ideo alba. vultum deformat, & aliquando etiam ad literā citrinat ꝑ ieiunium. qa ieiunare in æſtate ſm medicos inter alia, quæ facit, eſt ꝙ vultum citrinat & ideo citrina. Dioſc. Plini.

Itē pęnitētia aſſimilat auri pigmento. Primo, qa auripigmētum habet virtutem

rutem dealbatiuam. Habet enim, vt dicit Dioſc. fulguris naturam, ſcilicet calefactiuam, & deſiccatiuam. Vnde ſi aliquod metallum apponatur, ipſum ſua virtute in album tranſmutat. Similiter pœnitentia, dum cor calefacit p offen-
Pſa.38. ſæ meditationem, ſecundum illud Pſal. Concaluit cor meũ intra me, & in meditatione exardeſcet ignis Et deſiccat per triſtitiæ conſumptionem: quia ſpiritus
Pro.17. triſtis exſiccat oſſa, vt dr̃ Prouerb. Dealbat cõſcientiam per culpæ purgationẽ.
Iſa.1. Iſa.1. Si fuerint peccata veſtra, vt coccinum, velut lana alba erunt.

Secundo, quia habet virtutem curati-
Plini. uam: nam auripigmentum (vt dicit Plinius) conuenit medicinæ. Habet enim virtutem diſſoluendi, attrahendi & mundificandi: Vnde valet malum anhelitum habentibus, ſi fumus eius capite inclinato accipiatur. Sic etiam pœnitentia curat peccatorum infirmitates, diſſoluit corda dura, & attrahit ea ad bona opera, mundificat animæ intima. Etſi quis inclinato capite, ideſt mente humili, & deuota, fumum eius, ideſt pœnam ſatisfactoriam iniunctam ſibi recipit, anhelitum malum, ideſt malam vitam, vel malum peccandi vſum corrigit, & reſtinçat.

Tertio, quia habet virtutẽ depilatiuam. Nam ex auri pigmento fit vnguentum depilatorium quando cum calce, & vino decoquitur. Similiter pœnitẽtia cum calce. i. cum feruore, & puritate. qa calx eſt alba, & feruorem ignis in ſe cõ-
Iſa.59. tinet. Et cum vino cõpunctionis lachrymoſæ, de quo in Pſ. Potaſti nos vino cõpunctionis. aufert pilos i. deſideria carnis extinguit. Pili enim ex carne procedentes deſignant appetitus carnales.

Quarto, quia vim habet vnguium renouatiuã. Habet enim auripigmentum naturã inciſiuã, & corroſiuã. Vnde & vngues facit cadere dformes, vt creſcãt meliores. Quaſi autem vngues deformes ſunt inueterati mores, qui ex vſu quaſi inſeparabiliter inhærent peccatori, ſicut vngues tenaciter inhærent carni. Sed tanta eſt veræ pœnitentiæ virtus, quòd vngues veteres. i. priſtinos mores deformes facit derelinquere, & in me-
Ro.6. liores immutare, ſecundum illud: In nouitate vitæ ambulemus.

Item pœnitentia aſſimilatur illi gemmæ, quæ dr̃ argirites, quæ eſt argento ſimilis. Habet. n. ſtigmata aurea: cuius forma quadrangulata eſt. & habet fortitudinem adamantis: & putat vulgus tale nomen ſibi impoſitum, eo, ꝙ frenet iras, & impetus animorum. Sic homo pœnitens debet eſſe argenteus per conſcientiæ claritatem: ſed ſtigmata tribulationum habere aurea per patientiæ pcioſitatem, formam quadrangulatã, per operationum pluralitatem. Habet enim pœnitẽtia quatuor angulos. i. quatuor opera exteriora. ſ. conteri, ieiunare, orare, & elemoſynas dare.

Item debet fortitudinem habere. i. conſtantiæ firmitatem. Et talis pœnitentia eſt, quæ frenat, & placat iram Dei, & impetum furoris. ſ. iudicij ſui.

Pœnitens qualis eſſe debeat, adamanti, lapidi abſinto quibuſdamq; metallis comparatus, oſtenditur. Cap. XXVI.

POenitens debet aſſimilari adamanti. Primo ratione paruitatis: quia eſt lapis paruus, & modicus Nunquã enim in magnitudine nuclei auellanæ inuenitur. Sic pœnitens debet eſſe paruus per humilitatem, ſcilicet reputatione ſui ſe paruificando Matth. Niſi conuerſi fueri- Ma.18.
tis, & efficiamini, ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum.

Secundo, ratione claritatis. Nam adamas, licet habeat colorem ferrugineũ. tñ habet ſplendorẽ chryſtallinum. Sic homo pœnitens, licet ſit deſpectus in colore. i. i apparẽtia exteriori, hẽt tñ mũdiciæ interioris, & gratiæ ſplendorem

Tertio, rõne ſoliditatis. Nam tãtę ſoliditatis eſt, ꝙ nulli violentiæ cedit: qa nec ferro frãgitur, nec igne ſoluitur, immo, nec vnquam caleſcit. Et cum ſit inuictus ignis ferriq; contemptor, rumpitur ſanguine hirci calido. & recenti. Sic pœnitens debet eſſe ita conſtãs, vt nec ferro i. violentia frangatur aduerſitatis; nec igne. i. calore proſperitatis ſoluatur tamen ſanguis hirci i. Chriſti pro peccato mundi immolati Etenim hircus in lege pro peccato immolabatur: dum recenter, & feruenter ad memoriam reducitur, debet cor pœnitentis calefacere, & in lachrymas deuotionis, ſeu cõpaſſionis diſſoluere vel hoc ſignat, ꝙ virtute ſanguinis Chriſti ſoluitur duritia peccati in peccatore pœnitente.

Quarto, ratione contrarietatis. Habet.

bet.n iſte lapis contrarietatem, quandam ad magnetem: quia politu. iuxta ferrum, non patitur attrahi à magnete, immo iam attractum. quadam. violentia retrahit. Sic pœnitens retrahit aiam ne attrahatur à peccato, & iam attractā adhuc habet virtutem retrahendi, & reducendi ad gratiam.

Quinto, ratione vtilitatis: quia adamas (vt dicit Iſido.) dicitur venena reprimere, metus expellere, magicis artibus
Iſidor. reſiſtere, & ſecundum Dioſc. habet etiā ſeparata connectere. Eſt enim gemma, vt ipſe dicit Dioſc. reconciliationis, & amoris. Et ideo eicit, quod ſi vxor fuerit viro odioſa, vel ab eo ſaparata, p virtutem adamantis in ejus gratiam faciliter reuocatur. Sic pœnitentia venenum peccati deprehendit, & abijcit timorem etiam humanum, quo quis timet aſpera peccati expellit, quia volūtarie homo pœnitens aſpera aſſumit.

Item anima per peccatum à Chriſto ſponſo ſuo ſeparata virtute pœnitētiæ, ad eius amorem, & gratiam reuocatur. Hēc ēt magicis artibus. i. diabolicis tentationibus, quas diabolus quadam fallaci arte ingerit, reſiſtere, & obuiare.

Itē pœnitēs dēt eē ſimilis lapidi abſintes, qui eſt gēma nigra, ponderoſa. venis rubentibus diſtincta, quę igne calefacta ſeptem diebus calorem ſeruat: vt dicit
Iſidor. Iſid. Sic aia pœnitentis debet eſſe nigra per pœnitentiam, ponderoſa per prudētiam, venis rubeis diſtincta p amoris, & charitatis flammam, & ſeptē diebus calorem amoris ignitum ſeruare p perſeuerantiam: per ſeptem enim dies ſeptimanæ, totum tempus vitæ præſentis deuoluitur: vnde vitæ præſentis, ſeptem diebus calorē ſeruat, qui ſ. in Dei amore omni tempore perſeuerat.

Itē pœnitens aſſimilatur quibuſdam metallis, quorū q̄dā ſunt, quæ nūquam fundunt ſicut lapides, quod eſt propter dominium terrei, & defectum humidi aquei. Et his aſſimilant hoīes obſtinati,
Iob.41. q nunq̄ p pœnitētiā emolleſcunt. Iob. Cor eius indurabit, quaſi lapis. Quædā vero totaliter funduntur, vt metalla, & his aſſimulantur veri pœnitentes; qui toto corde ad Deum conuertuntur ſm illud
Ioel. 2. Ioel. Conuertimini ad me in toto corde veſtro. Quædam vero partim funduntur, & partim non, vt almacraſia, quæ eſt lapis qui calore ſolutus in ęs conuertitur, quia habet in ſe venas minerales. Huic aſſimilantur hi qui partim pœnitent, & partim non, ſ. qui de vno peccato pœnitent, & de alio non; vel qui plāgunt præteritū, & non vitant futurum. Ferrum autem molleſcit ad ignem, ſed non funditur. niſi per aliquod ſibi adiunctum, vt arſenicum. Et huic aſſimilantur qui per tribulationem immutantur, ſed non tamen vt peccata dimittant, ſicut faciebat Farao qui imminente plaga populum dimittere promittebat; ſed ea ceſſante retinebat. Sed ſi arſenicum i. virtus diuinæ gratiæ infunditur, tunc omnino cordis duritia ſoluitur, & mundatur.

Argēti, ac gēmæ, quæq; aſtrios nūcupatur, multiplices perfectiones, quibus Dei concionatores aſſimilantur. Cap. XXVII.

PRædicator debet eſſe ſimilis argento. Nam argentum eſt purum, clarum, durum, ſonorum, igne liquefactibile. Sic prædicator verbi Dei dēt eē purus quoad cōſcientiā. Mal. Sedebit conflās, Mala.3
& emundans argentum: debet enim p̄dicator cōflare alijs ex verbis ſacræ ſcripturæ ſalutifera documenta, & emundare conſcientiam, propria abijciendo peccata. Apo. Attende tibi, & doctrinæ. 1. Thi. 4.

Item debet eſſe durus per patientiam, Iſa. Pro ferro afferam argentum. per duritiam ferri, fortitudo ſecularium; per ſoliditatem argenti, conſtantia prędicantium intelligi poteſt. Iſa.6.

Item debet eſſe clarus per ſapiētiam, præcipue per ſapiētiam diuinorum eloquiorum; de quibus. Eloquia domini, Pſal.11.
eloquia caſta, argentum igne examinatum, probatum terræ, purgatum ſeptuplum.

Item debet eſſe ſonorus per doctrinam. Prouerb. Argentum electum lingua iuſti. Pro.10.

Item debet eſſe liquefactibilis per compaſſionem & miſericordiam. Za. 13. Noſtrum æs ſicut argentum vritur. Argētum enim dum vritur, liquatur. Sicut vrebatur, & liquebatur ille prædicator Zac.13
Paulus cum dicebat. Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non vror? Cor.2.

Item debet eſſe ductibilis per obediētiam. Numeri. Fac tibi duas tubas argenteas ductiles: Tubas, per ſonum doctrinæ; argenteas, per munditiam uitæ; Nu.10.
ductiles,

ductiles,per motum obedientiæ.

Itē argentu eſt balſami conſeruatiuū, & virtutis in iaſpide cuſtoditiuū. Vñ maiorem virtutem habet iaſpis in annulo argenteo,quàm aureo. In quo ſignatur ꝑcipue, ꝙ ꝑdicator debet intendere ad conſeruandum odorem bonæ,famæ, & honeſtatem vitæ. Nam virtus iaſpidis eſt honeſtas hoīs,vel continentia carnis;& odor balſami,ſuauitas boni exempli, & nominis.

Item argentum ex tactu terræ rubiginē cōtrahit,ſed ex cōfricatione ſalis, & arenę,priſtinū colorē reſumit. Similiter ꝑdicator qñq; cogitādo,vel tractādo terrena,cōtrahit rubiginem alicuius cupiditatis. Sed ex confricatione ſalis.i.contēplatione,ſiue ſtudio ſapientiæ,q̄ æternorū nobis ſaporē repræſentat, cuiuscomparatione tpalia vileſcunt: & ēt ex confricatione arenæ.i.ex innundatione pœnitentiæ,quæ ratione grauedinis,arenæ aſſimilatur ad præſtinam reſtituitur puritatem affectionis.

Item qui digne vult exequi officiū prędicandi,debet effici ſimilis cuidam gēmæ,quæ dr̄ aſtrion,q̄ eſt chriſtallo propinqua,& in cētro lucet, vt ſtella fulgore plenæ lunæ. Vnde ſic eſt dicta ab aſtris,eo,ꝙ fulgore eorum in ſe rapit,vt

Iſid. li. Ethi. dicit Iſid. Sic prædicator criſtallo debet eſſe ſimilis per conſcientię puritatem lucere in cētro.i.in corde per ſapientiæ claritatem,aſtrorum.i.ſanctorum,& perfectorum fulgorem i.doctrinæ,vel vitæ in ſe rapere per ſtudium,& viuendi coformitatem.

Dan.12 Dan. Qui ad iuſtitiam erudiunt plurimos,erunt uelut ſtellæ.

Lapidis hyacinthi varij naturales effectus,quib. prudentia virtus varijs ſimilitudinibus comparatur. Cap. XXVIII.

PRudentia aſſimulantur hyacinto.

Primò,propter fulgoris mediocritatem. Nam hyacintus, qui eſt ſaphirei coloris,ille eſt optimus,ſicut ille, qui in Æthiopia inuenit,nec nimis eſt clarus, nec nimis obſcurus,ſed mediocriter fulgidus. Similiter prudentia hoīs requirit menſuram quandam mediocritatis.

Pro.23. Prouer. Prudentiæ tuæ pone modum.ſ.vt neque plus ſapientias,quam oportet, nec plus ignores, quàm quod ſcire non debes. Quamuis alij dicant, ꝙ hic Salomonis dictū nō eſt ſic intelligēdum ꝙ ipſa prudētia ſit in ſe moderanda, Sed, quia ſm prudentiā eſt alijs modus imponendus Opus.n prudētis ſic mediū tenet rectę rōnis,vt neque excedat, qđ eſt nimis ſape,vel fulgere;vel deficiat,qđ eſt quaſi ignorare,vel obſcurum eſſe. Can. Manus Can.5. illius tornatiles aureæ.plenæ hyacintis. Hæ manus ſunt opera prudentiæ,q̄ ſunt plena hyacintis.i.moderationibus debitæ rationis.

Secūdo, ꝑꝑ ſculpturæ ſuſceptibilitatē; Quia licet hyacintus ſit ad ſculpendum duriſſimus, non tñ eſt inuictus, quia ab adamante ſculpitū,& ſignat. Similiter homo prudens,licet nō ſit faciliter ad credēdū oī verbo & omni dicenti inducendus, ſed ad multa credenda ſit durus.i. ita vt nō à quolibet informet,tñ veraciter,& rōnabiliter loquēti,ſiue corripiēti ēt ſi dura dicat,nihilomin⁹ credit,& eius impreſſiones humiliter ſuſcipit. Et talis impreſſio eſt ſicut adamātis. Nā adamas eſt lapis duriſſimus,qui nullo metallo cedit. Talis debet eſſe facies ꝑdicantis,ſeu corripientis. Eze. Vt adamantem, & ſili- Eze.4. com dedi faciem tuam.

Tertio,ꝑꝑ aeris cōformitatē. Nā(ſicut dr̄ Dioſ.)hyacintus aeri ſe maxime cōfor- Dioſc. mat,vt ſit in nubilo nubiloſus, & in ſereno ſerenus. Similiter homo prudens cōformet ſe decenter ſtatui aliorū,cū quibus habet conuenire,ſ.vt ſciat gaudere prudenter cum gaudentibus, & flere cū flētibus. Hoc.n.dicebat Apo. Oībus om- 2. Cor. 9. nia factus ſum.ſed ſicut dicit quædam gloſſa,prudens,& diuinus Apoſtolus,ita oībus ceſſit,ꝙ formam veræ honeſtatis nunquam exceſſit.

Quarto, ꝑꝑ effectus vtilitatē. Eſt.n. hyacintus efficax,& vtilis ad multa. Nā hyacint⁹(vt dicit Dioſ.)hēt lętificare.qđ cō- Dioſc. uenit prudēti.iquātū vitat īuidiā,q̄ ē triſtitia ī bōis alienis,vt dr̄ philoſoph⁹. Sed prudēs de alienis bonis ecōtrario lętat. Item hyacintus habet melancolicā qualitatē fugare: & hoc cōpetit prudenti, in quantum vitiat accidiam, quæ ad modum melācolici humoris infrigida charitatis feruorē,& deſiccat deuotionis humorem Mellācōlla enim eſt frigida, & ſicca. Sed ecōtra hō verè prudens conatur eſſe feruens,& deuotus.

Itē dr̄, ꝙ hyacintus facit ſuſpitiones vitare,& hoc cōpetit prudēti inquātū vitat ſupbiā. Supbus.n.ſuſpicioſus eſt.qa: cu pax eſt,& ſecuritas ille ſuper inſidias ſuſpicatur. Item hyacintus habet di-

uerſis

uerſis peſtilentijs aeris obuiare. & hæc competit prudenti, inquantu vitat irã, quæ facit hoiem multipliciter peſtilentem.
Ite hiacintus habet membra vigorare, & neruos vegetare. Et hoc competit prudenti, inquantum vitat vitiũ gulæ, & intemperantiæ, quæ membra faciunt ecõtrario debilitari, atque infirmari
Item quantum etiam vitat vini ebrietatem, quæ neruos ſpecialiter lædit, & etiam ipſos eneruat.
Item hiacintus hẽt dulcẽ, & ſalutiferum ſaporem dare: & hoc competit prudenti, inquantum vitat luxuriam, quæ licet videatur dare ſaporem i. delectationem, tñ ille ſapor, ſiue delectatio nõ eſt ſalutiferus, ſed damnabilis, & finaliter
Pro. 5. ſentitur nõ dulcis, ſed amarus, ſm illud Prouer. Nouiſſima illius amara, quaſi abſinthium.
Ite hiacintus, qui eſt bñ ſimilis ſaphyro, habet venenũ expurgare. Et hoc competit prudenti inquantum vitat cupiditatem, & auaritiam. Nam (ſicut dicit Au
Aug. gu.) venenum charitatis eſt, cupiditas.

Coralli proprietates pateſiunt, quibus cordis purgatio aſſimilatur, quod velut ferrum apte cæterũ rubigine expurgatur. Cap. XXIX.

PVrificatio cordis aſſimilaẽ corallo. Primo, rõne gñationis, quia corallus naſcitur, & generatur in mari, maxime in rubro. Similiter purgatio peccati, maxime in mari rubro. i. in amaritudine contritionis, & rubore cõfeſſionis reperit.
Secũdo, ratione tranſmutationis: qa corallus quandiu tegitur ſub aquis, lignum eſt, ſiue herba habens ramos candidos, & molles; & ſtatim dum abſtrahitur de aquis, & aere tangitur, in lapidem induratur. Vnde tunc rami eius rubeſcunt, & dureſcunt. Ita pęnitens, quã diu manet ſub aquis pœnitentiæ, vel tribulationum eſt, vt lignum ramiferum per operoſitatem, & candidum per cordis, & operis puritatem: & molle per flexibilitatem. i. ad bonum flexibile. Si aũt ab huiuſmodi aquis extrahatur, ſtatim tegitur rubedine peccati, & infectione.
Iſa. 1. Vnde dr̃ Iſa. Si fuerint peccata veſtra quaſi vermiculus rubra, &c.
Item induratur per peccati obſtinationem.
Tertio, ratione diſtinctionis, quia corallus duplex eſt, rubeus, & albus, poſſumus. n. coralli rubedinẽ inflectere in bonã partẽ, ut ſcilicet corallus albus repræſentet puritatẽ innocẽtiæ, rubeus vero ruborẽ pœnitẽtiæ ſiue cõfeſſionis. Pœnitẽtia n. q̃to magis eſt verecunda, tãto valitior: qa erubeſcẽtia cũ ſit pęna, magna ps eſt ſatiſfactionis, ſm Aug. Vtrunq; aũt corallũ dr̃ magis valere cõtra fulmen, eiq; reſiſtere. Quia. ſ. vtrunq; dicto. ũ. i. puritas innocentiæ, & purgatio pœnitentiæ, valet cõtra fulmẽ. i. contra imperum iræ dei, ſiue peſtilentiæ. Nã de puritate innocẽtiæ, patet in Sodomitis: quia Dominus ait Abraæ, quia ſi inuenirent
inter eos decẽ tantũ, innocentes inuẽti Gen.
pepciſſet oĩbus illis. De purgatione pœnitentię, patet i Niniuitis, quibus Deus pepercit pœnitentia a plaga, quam per
Ionam prophetãm prædixerat, quia Ione. 3.
pœnitentiam egerunt ad prædicationem illius.
Quarto, ratione virtuoſæ operationis. Nam corallus & maxime rufus valet contra omnem fluxum ſanguinis, cõtra epilẽſiam, contra diabolica monſtra, fructus multiplicat, fines & principia negotiorum abbreuiat. Quæ ſiue vera de corallo ſint, ſiue non, purgationi tñ pœnitentiæ competunt veriſſime, qa ipſa reſtringit fluxum ſanguinis, i. refrenat odia, & rixas, quę ſunt cauſa effuſionis ſanguinis. Ipſa valet contra epilenſiam, ſiue morbum caducum, quia a caſu peccati præſeruat: ipſa diabolica monſtra. i. diabolicas illuſiones, ſiue deceptiones fugat: fructus ipſa meritorum multiplicat. Ipſa principium vitæ ſpiritualis, & finem, quæ eſt gloria æterna, abbreuiat: quia. ſ. breuis pœnitentia & innocentiam reſtituit, & gloriam æternam acquirit.
Item purgaẽ hõ a petõ, ſicut ferrũ à rubigine. ſ. p ignis decoctionem, vel per limæ corroſionem, vel p lapidis duri & aſperſionis arenæ cõfricationem. Ignis
decoquens, eſt dilectio feruida, Luc. Re Luc. 7.
mittunt ei pcã multa, qm̃ &c. Greg. Tãto amplius peti rubigo cõſumit, quanto pectoris cor magno charitatis igne crecremaẽ. Lima corrodens, correptio aſpe
ra Proue. Liuor vulneris abſtergit mala
criminis. Lapis autem eſt tribulatio du- Pro. 20.
ra. Bern. Qd̃ facit fornax auro, hoc facit Ber.
tribulatio iuſto. ſ. purgat: ſed grauis arena eſt pnia. Act. Pœnitemini & cõuer-
temini, vt deleantur peccata veſtra. Act. 3.

Tepa-

Topazij natura, pulchritudo, & perfectio, eiusq́; quamplurimi vtiles exprimuntur effectus; ex quibus ſingulis, quemadmodum Chriſtus a fidelibus quæri debeat explanatur.
Cap. XXX.

QVærendus eſt Chriſtus ſicut topazius, ſiue topazion. Nam traditur, ꝙ in Tracontide, dum incolę loci famę maxime laborarent, & radices herbarũ euellerent, gemmã effoderũt, quã in lingua ſua topazion vocauerunt, qđ ſonat idem, ꝙ quærere, quia eam multi quærunt ex eo, ꝙ eſt omnium gẽmarũ maxime præclariſſima, licet in effectu variabiliſſima, & eſt etiam vtiliſſima, propter q̃ omnia quærendus eſt Chriſtus.

Primo ergo quærendus eſt Chriſtus multo amplius, quam topazius propter ſuam maieſtatem. Dicit. n. Plinius hanc gẽmã. ſ. topazion tantę magnitudinis fuiſſe repertam, vt ex ea Philadelph faceret ſtatuam quatuor cubitorum. Hæc autem magnitudo competit et Chriſto homini, q omnium hominum maximus fuit. i. ſanctitate, & poteſtate, dignitate, & felicitate. Vnde Chriſtiani merito de ipſo faciunt ſtatuã, & eius adorant imaginem crucifixi: qa per Crucem maxime oſtẽſa eſt virtus eius. Et hæc eſt ſtatua quatuor cubitorũ, immo potius fuit quatuor lignorũ, ex eo, ꝙ virtus eius per mũdi quatuor partes ſe diffundit, ſcilicet ꝗ oriẽtem occidentẽ meridiem, & ſeptemtrionem.

Secundo, quærendus eſt Xps propter ſuã claritatẽ. Nã topazius eſt gemma p̃clariſſima, eo, ꝙ ex virentis generis, omnique colore eſt reſplendens vñ ſic lucet, qñ tangitur radijs ſolis, vt oium gẽmarũ aliarũ ſuperet claritatẽ. Hanc ſi polis, eam obſcuriorem facis: ſed ſi ſuæ naturæ relinqs clariorẽ. Similiter aũt & Chriſtus, ex genere virenti. i. ex carne virginali eſt progenitus, & omni colore. i. omni grã, ſiue virtute ſplenduit. Et tactu ſolaris radij. i. ex vnione ad Verbum tanta claritate, & ſplendore grã & ſapientię, plenus fuit, vt omnium gẽmarũ. i. omnium electorũ claritatẽ excellerit ſiue in miraculis ſiue in virtutibus, ſiue in meritis, ſiue in doctrinis. Hic paſſionibus pœnarum expoſitus ſcilicet in morte, in cordibus apoſtolorum, & oculis iudæorum obſcurior factus eſt. In cuius ſignum tunc obſcuratus eſt ſol: ſed ſuæ naturæ diuinæ relictus per reſurrectionem clarior eſt effectus.

Tertio, quęrendus eſt Chriſtus quẽadmodum topazius propter præcioſitatẽ: eſt enim topazius gẽma p̃cioſiſſima, qa nihil ea in theſauris regũ p̃cioſius inuenit, eo aũt p̃cioſior quo rarior. Et habet duos colores, ſcilicet ex auro, & ex aerea claritate, & tantę eſt ꝑſpicuitatis, ꝙ gemmarũ ſibi obiectarum in ſe recipit claritatem. Sic Chriſto in theſauris regum in ſpiritualibus diuitijs. i. hominum bene ſeipſos in hoc mundo regentium, ſiue p̃mijs in cœlo iam regnantium nihil p̃cioſius, nihil clarius poſſidetur Vnde ſancti vt iſtum tanti lucri faciãt, omnia alia, vt ſtercora reputant. Et merito, quia in ipſo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ Dei abſconditi: vnde iſte eſt theſaurus, de quo dicitur Matth. Simile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito in agro quem q inuenit homo; abſcondit. Mat. 13.
Hic eſt etiam theſaurus rarus, immo ſingularis, & ſolus, cui ſimilis nullus alius inuenitur, Pſ. Singulariter ſum ego &c.
Eccl. Virum de mille vnum repperi. i. Pſ. 140.
Chriſtum, qui fuit vnus. i. ſingularis in Eccl. 4.
perfectione, quã millenarius ſignat numerus. Hic etiam habet duos colores. ſ. aureũ deitatis, & aereum mundiſsimę hũanitatis hic aliarũ gẽmarũ claritatem in ſe recipit, qa q̃ alijs ſuis membris ſiue Math.
fidelibus fiunt ſibi, ipſi adſcribit. Math. 25.
Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Vel in ſe eorum claritatem recepit, quia ſcilicet eorum meritis ſeipſum in p̃mium tribuit. Gen. Ego merces tua Gen. 15
magna nimis.

Notandũ eſt aũt, ꝙ licet topazius ſit gẽma p̃cioſiſſima: ẽ tñ a luna paſſiua: ſentit enim motu lunæ, & curſum vnde dicitur valere contra lunaticã paſſionẽ. Sed maiorẽ dr̃ hr̃e effectum, ẽm, ꝙ luna recipit incrementum. Per lunæ motum ſiue curſum, accipe hũanæ naturæ paſſibilitatem, & motum quem Chriſtus in ſe ſentit, cum noſtram mortalitatem, & pęnales paſſiones aſſumpſit. Aſſumpſit enim paſſiones pęnæ, & abſtulit paſſiones culpæ. Et iſto modo topazius valet contra paſſiones lunaticas. i. contra peccatum ipſum ſcilicet a nobis tollendo, ſecundũ illud Io. Ecce qui tollit peccata mundi. Io. 1.
Sed virtus eius ſecundum augmentum gratiæ, dicitur dupliciter. vno modo, qa Chriſtus natura mutabili aſſumpta, q̃ per lunam deſignatur, ſecũdũ incremẽ-

ta ætatis plus, & plus alijs de ſua virtute
Luc. 2. oſtendit, ſecundum illud Luc. Ieſus autem proficiebat ſapientia, & ætate, & gratia. Ætate etiam creſcebat ſecundum veritatem, ſed ſapientia, & gratia ſecũdum oſtenſionem, licet etiã in veritate profecerit in ſapientia experimentali. Alio modo ſecundum augmentũ lunæ, virt' eius creuit, vt per lunæ mobilitatẽ, eius paſſibilitas exprimatur: quia quanto paſſus fuit, tanto plus nobis meruit, & tanto
Phil. 2. plus exaltatus fuit. Phil. Chriſtus factus eſt pro nobis obediẽs vſq; ad mortem: mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltauit illum.

Quartò, quærendus eſt Chriſtus quẽadmodum topazius propter vtilitatem. Nam topazius eſt gemma vtiliſſima. Hęc eſt enim (vt dicitur in lapidario) quæ feruentes vndas cõpeſcit ebullire. Sic Chriſtus feruentes perſecutiones cõtra ſuos fideles extinxit, & eas contra eos præualere non permiſit. In cuius ſignum dicit
Mat. 7. Matth. Imperauit ventis & mari & facta eſt tranquillitas. Hic eſt, qui fluxum ſanguinis, id eſt lapſum peccati reſtringit, dicens: Vade, & amplius noli peccare, Ioã.
Ioan. 7. Et non ſolum hoc facit per documẽtũ, ſed etiam per auxilium, dando cõtra peccata, & peccandi pronitatem remedia opportuna. Hæc eſt etiam gemma, quæ ſecundum Dioſc. iram ſedat. Sed quis ſic
Mat. 10 iram ſedat, vt Chriſtus, qui ait, Matt. Ego autem dico vobis, quia omnis, qui iraſcitur fratri ſuo reus erit. &c.

Item hæc eſt gemma, quæ triſtitiã fu-
Matt. 6. gat, quia & Chriſtus ait: Nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes.

Item eſt, quæ noxios motus ſedat: quia Chriſtus non tantum actus peccatorũ exteriores, ſed etiam motus interiores condemnat, dicens: Omnis, qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt.
Matt. 5. Item hæc eſt, quę freneſim curat, quia Chriſtus ſtultam, & inutilem locutionẽ, ſicut eſt freneticorum, vel inſipientium ſolet reprimere dum etiam de ocioſo ſermone i. inutili iudicandos eſſe homines
Mat. 12 dicit, De omni verbo ocioſo, quod fuerint locuti hões reddent de eo in die iudicij rationẽ. Hæc ẽ: (vt dicitur) mortem ſubitaneã vitat: quod etiam ſi quis non eſſe verũ, vel poſſibile de lapide hoc crederet: tamen de Chriſto verũ eſſe patet, quia nos ad vigilandum, & mortẽ præueniendum ſollicitat, dicens: Vigilate, quia neſcitis diem, neq; horam. Et hoc dicit, Mat. 25
ne ſit noſtra mors ſubitanea, & improuiſa. Patet ergo, ꝙ Chriſtus eſt quærendus ſicut topazius, res maxima, res pulcherrima, res precioſiſſima, res vtiliſſima. Ideo ait Pſ. Dilexi mandata tua ſuper aurũ, & Pſa. 118.
topazion. Sed ſi certe ſua mandata, multo magis mãdantem diligere debemus, id eſt, Chriſtum, qui dicit: Mandatũ nouum do vobis, vt diligatis vos inuicem. Ioã. 12.

Gemmarum varietas, ortus, & perfectio, quibus ſancti viri plurium virtutum reſpectu, varijs exemplis comparantur. Cap. XXXI.

SAncti viri aſſimilantur gemmis, Primo, ratione nominis, quia vocantur gemmæ pretioſæ, ſiue lapides pretioſi. Dicũtur enim pretioſæ, quia raræ. Quod enim rarum eſt, dr̃ pretioſum, ſicut dicit
Reg. Sermo domini erat pretioſus, id eſt 1. Re. 4.
rarus. Vnde ſancti, & electi ſunt pretioſi, quia ſancti, & electi pauci ſunt, & rari. Nam arcta via eſt, quæ ducit nos ad vitam, & pauci ſunt, qui ambulant in ea,
vt dicitur Matt. Via enim iſta ſancta eſt, Matt. 7.
& vir pollutus non tranſibit per eam, vt
dicitur Iſa: Sequitur, ꝙ ſancti pauci ſunt Iſai. 38.
& rari. Dicitur etiã gemmæ pretioſæ, id eſt virtuoſæ, vt in lapidario dicitur. Vnde
Iſid. dicit, nulli eſſe debet dubium, quin Iſido.
ſit ſua virtus diuinitus inſita gemmis. Et in lapidario dicitur: Ingens eſt herbis virtus, & maxima gemmis, quæ virtutibus abundant gratuitis, & diuinitus ſibi collatis. Nam virtus (vt dicit Auguſt.) eſt bona qualitas mentis, qua recte viuitur, qua nemo male vtitur, quam in nobis dominus operatur. Talibus virtutibus ſancti homines abundant, & diuites fiunt, ſecundum illud Eccleſiaſtici. Ecc. 43.
Homines virtutis in virtute ſtudium habentes.

Secundò, ratione originis. Nam gemmarum pretioſarum quædam tantũ ex venis terræ cum metallis effodiuntur, quædam vero ex profundo maris ad littora proijciuntur: quædam vero ex corporibus animalium reptilium extrahuntur. Et in his tribus oſtenditur triplex origo virtutum, quæ in diuerſis ſanctis reperiuntur, ſcilicet hominibus: prima eſt, ex naturæ aptitudine, ſecunda ex gratiæ plenitudine, tertia ex perfectorum ſimilitudine. Sunt enim variæ aptitudines
ad

ad virtutes, ſicut venæ terræ ad precio-
ſos lapides. Vnde ſicut diuerſæ mineræ,
ſiue venæ terrarum, ſunt diuerſæ cōple-
xiones corporum. Et ideo ſicut diuerſæ
venæ generant diuerſas gemmas, & pre
tioſos lapides, ita diuerſæ complexiones
bonæ, quæ diuerſas conſtellationes ſe-
quuntur, adaptāt, ſiue diſponunt ad vir-
tutes diuerſas, ſicut econtrario diuer-
ſæ complexiones malę inclinant ad di-
uerſa vitia. Et ſignanter dico, ꝙ comple
xio naturæ bonę ad virtutes aptat, non
autem ꝙ per ſe virtuoſum efficiat: quia
Ari. 2. Ethi. ſicut probat philoſophus, virtutes nec
totaliter a natura in nobis ſunt, nec præ
ter naturam eſt enim in nobis quædam
naturalis aptitudo & diſpoſitio ad ſuſci
piendum, & acquirendum virtutes: ea rū
autem perfectio, fit completa ex conſue
tudine. & loquitur de virtutibus morali
bus. hæc tamen aptitudo de qua loquit,
nō tantum pendet ex anima, ſed etiam
ex corpore: tamen, quia anima ſequit in
pluribus complexionem corporis, tum
quia opera virtutum ſcilicet, ex quibus
talium habitus generatur in nobis, com
muniter per corpus explentur.

Quarto, origo virtutum eſt ex gratiæ
plenitudine, quæ manifeſtior apparet
in conuerſione pœnitentium, per quā
plurimum videmus ſceleratiſſimos pec
catores effici virtuoſiſſimos homines;
vnde ipſi ſunt velut lapides, qui de pro
fundo maris, ideſt de profundo vitio-
rum virtute lunæ, i. cœleſtis gratiæ mo-
uentis, & aperientis eruuntur, & ad
littora pœnitentiæ ſolitudinis, vel ſolidi
tatis deducuntur, ſcilicet vitæ, & inter p-
tioſiſſimos lapides colliguntur.

Tertio, origo virtutum ſiue virtuoſo-
rum eſt ex perfectorum ſimilitudine. Nā
ſæpe per exempla, vel verba ſanctorum,
& perfectorum virorum, quæ, vt quædā
imagines, & repræſentationes ſunt in-
ternæ perfectionis eorum, alii ad virtu-
tes accenduntur, & virtuoſi, & ſancti ſi-
militer efficiuntur. Et illi ſunt lapides p-
tioſi, qui de animalium corporibus, ſcili
cet reptilium, & volatilium extrahūtur,
ſiue quātum ad vitam actiuam, quæ eſt
reptilium, vel animalium greſſibiliu ſup
terrā, quia, ſ. actiui terrenis rebus diſpen
ſandis intēdunt, ſiue quantū ad contem
platiuam, quæ pertinet ad volucres cœ-
li, ideſt ad homines meditātes cœleſtia.

Tertio, ſancti viri aſſimilantur gem-
mis ratione incertitudinis. Quia (ſicut di
cit Iſido.) in quibuſdam gemmarum ſi-
militudinibus, aut generibus veras a fal-
ſis diſcernere eſt magna difficultas. Eo,
ꝙ ſæpe pęrū falſæ ſunt, & ſophiſticæ, veris
videntur ſimiles. Quia (vt ipſe dicit) qui
dam pro ſmaragdo vitrum arte inficiunt,
& oculos videntium fallunt. Fallit enim
ſæpe mortales ſimilitudo rerum. Quia
enim inter ſanctos viros, qui habent ve
ras virtutes ſæpe ſunt admixti hypocri-
tæ, qui habent ſolas virtutum imagines,
valde difficile eſt per ſimilitudinem mo
rum exteriorum inter vtroſque cogno-
ſcere, eo, ꝙ frequenter hypocritæ ſimilia
vel meliora ſigna exteriora ſanctitatis, &
deuotionis ſanctis viris oſtendunt: pro-
pter quod frequenter fallitur hominū
iudicium, & præcipue ſimplicium circa
tales. Et ideo dominus dixit, Attēdite à Mat. 7.
falſis prophetis, qui veniunt ad vos in
veſtimentis ouium, intrinſecus aut ſunt
lupi rapaces. Sicut igitur de lapidibus
huiuſmodi non eſt ad oculum iudican-
dum: q. ia plus virtutis eſt ſæpe in par-
uo adamante rerupinco, & obſcuro, ꝙ
vitro lucidiſſimo; & in parua margarita,
quàm berillo. Sic etiam de hominibus
non eſt iudicandum. ſicut dominus di- Ioā 7.
xit: Nolite iudicare ſcdm apparentiam ex
teriorē, ſed iuſtum iudicium iudicate.

Item viri ſancti aſſimulantur lapidi ce
ſten, qui ſecundum Auicen. eſt lapis in- Auic.
uentus in capite cancri. Et hæc ſimilitu-
do attenditur primo ratione coloris: quia
aliquando albus, & aliquando flauus.
Similiter ſancti viri aliquando ſunt albi
per innocentiam interius, exterius autē
flaui per temperantiam. Nam ſecundū
Auice. color flauus generatur in materia Auic.
temperata, ſcilicet reſpectu coloris viri-
dis, vnde folia arborum, quæ primo quā
do multum abundat humiditas, ſunt vi-
ridia, in autumno diminuta, & temperata
ta humiditate. ſcilicet a calore eleuatæ,
ſed non totaliter aſſumpta, efficiuntur
glauca, ſiue flaua. Et ita humor, & vigor
carnis per temperantiam quidem minui
tur, ſed non funditus extinguitur, quo
diminuto caro manſueſcit ſpiritui, & ei
humiliatur.

Secundo ratione humoris, quia hic
lapis ceſten eſt frigidus, & humidus. Et
ſimiliter viri ſancti ſunt frigidi a mundi
amore, & humidi in lachrymarum deuo
tione.

tio ratione vigoris, quia dicitur valere
hic lapis contra morſum ſcorpionum &
muſtelæ, ſi contritus more emplaſtri ſu
perponatur, & etiam contra morſum ca
nis rabidi, ſi puluis eius bibatur. Per ſcor
piones qui retro pungunt, intellige oc-
culte detrahentes. Per muſtelam aper-
tè maledicentes: ſed per canes rabidos,
tyrannice perſequentes. Contra quos
omnes valet vti emplaſtris, ideſt Sancto
rum exemplis, & puluere, ideſt eorū hu-
militate qua contra detractores vſi ſunt
linguæ placabilitate. contra maledicen-
tes, loquelæ taciturnitate, contra tyran-
no, veræ patientiæ firmitate.

Auri generatio, virtus, & perfectio, cui: lapidiq; corneolo, multis ſimilitudinibus, vera ſapientia ſimilis eſſe declaratur. Cap. XXXII.

SApientia aſſimilatur auro quadru-
plici ratione.
Primo ratione claritatis. Habet. n. au-
rum inter alia metalla maiorem clarita-
tem, & ſplendorem. Vnde aurum dici-
tur obrizum, eo, quod ſplendore radiet
& fulgore. Similiter ſapientia præclaros
homines & præfulgidos reddit nō ſolū
apud ſeipſos, ſed apud alios. Vnde dici-
tur de ſapientia. Habebo propter hāc cla
ritatem ad turbas, in multitudine vide-
bor bonus. De hoc auro dicitur Dan. Ec
Sap. 8. ce vir vnus veſtitus lineis, & renes eius
Dan. 10 accincti ſunt auro obrizo, & corpuſcius
quaſi chryſolitus. Et nota ꝙ aurum am-
plius fulget luce alia repercuſſum: & hoc
1. Ma- naturale eſt omnibus metallis. Machab.
cha. 6. Refulſit ſol in clypeos aureos, & reſplē-
duerunt montes. Similiter homo ſapiēs
ſapientior efficitur. Aliquando ſapientes
Pro. 1. audiendo, ſecundum illud, Audiens ſa-
piens ſapientior erit &c. Et tunc ſapiens
aliena luce repercutitur, quando con-
tra dicta ſua ſubtiliter obijcitur. & tunc
lucem ſuæ ſapientiæ magis oſtēdere co-
Pro. 9. gitur. Prouer. Da occaſionem ſapienti,
& addetur ei ſapientia.
Secūdo, ſapientia aſſimilatur auro, &
hoc ratione ponderoſitatis. Eſt n. aurū
ponderoſius argento. Et huius ratio eſt,
Ariſto. quia ſicut dicit philoſophus, Aurum ſi-
Meth. cut alia metalla procreatur materialiter
vlt. ex ſulphure ſubtili & rubeo, & ex viuo
argento ſubtili & albo. Plus tamen con
currit ad eius compoſitionem de ſolidi-
tate ſulphuris, quam de aereo aquoſo

vıui argenti, & ideo aurum eſt ſolidius,
& ponderoſius, quàm argentum, quia in
auro plus eſt de ſulphure, quàm de argē
to viuo. In argento econtrario eſt. Sicut
ergo aurum multam habet ponderoſita
tem, ſic homo ſapiens habet pondus gra
uitatis, & maturitatis. Non enim ſine
pondere loquitur, nec ſine pondere gra
ditur, nec ſine pondere debito aliquid
operatur.
Tertio, ratione vtilitatis: nā inter me-
talla nihil efficacius eſt auro. Habet. n.
aurum (vt dicit Plinius) virtutem cōfor- Plin.
tatiuam: vnde ēt aurum comeſtum con
fortat omnia membra, ꝗuis non nutriat
illa. Hoc enim facit ſua aſperitate ea pur
gando, & a ſuperfluis abſtergendo, vn-
de etiam habet virtutem ſuperfluitatū
corporū coroſiuam, ſiue extерſiuam, &
ideo valere dicitur plurimum contra
lepram
Item aurum calefactum poſitum ſu-
pra membrum, pilos ab eo tollit, & vltra
creſcere non permittit. Et ſimiliter ſapiē
tia habet virtutem confortatiuam. Vnde
dicitur Eccleſiaſtici. Sapientia confortat Ecc. 2.
ſapientē ſuper decē Principes ciuitatis.
Item eſt ſuperfluitatum remotiua, pro
pter quod dr̄, ꝙ ſapientia ſobrietatem Sap. 7.
docet.
Itē eſt lepræ i. infectionis peccati im-
peditiua; quia ſicut dr̄ Prouer. Sapiens ti Pro. 13.
met & declinat a malo. Ipſa etiam remo
uet pilos. i. opera carnis, quia pili in car-
ne, & ex carne naſcuntur. Vnde dicitur
Prouer. Dic ſapiētiæ Soror mea es. & pru Pro. 7.
dentiam voca amicam tuam, vt cuſto-
diat te a muliere extranea. Ex quibus pa
tet, & ſapientia vtilior eſt auro, quia qđ
aurum facit corporaliter, vtilius ſapien-
tia facit ſpiritualiter. Et ideo dicitur Pro Pro. 16.
uer. Poſſide ſapientiam, quæ auro me-
lior eſt.
Quarto, rōne Incorporabilitatis: nā au
rum quanq̄ melius, & nobilius, tamē eſt
ſociabile, & incorporabile argento. Sic
ſapiens cum ſit humilis, non dedignat
condeſcendere paruulis, & ſimplicibus,
& quandoq; ſociare ſe eis. Sed notandū
ꝙ argentum per malleationem no po-
teſt incorporari auro, niſi præcaueatur a
tribus, ſcilicet a puluere, vento, & humo
re. Nam quodcunque ſe interponat
non poteſt fieri vnio. ex quo accipitur,
quod ſimplex non poteſt fieri ſapiens,
nec poteſt quis ſapienti vera amicitia,
vel

vel conformitate vniri, niſi remoueatur puluis auaritiæ, ventus ſuperbiæ, & humor luxuriæ: vnde amicitia, quæ eſt inter auaros, vel ſuperbos, vel luxurioſos non eſt ſapientium amicitia, nec amicitia vera.

Item ſapientia aſſimilatur lapidi corneolo. De quo in lapidario dr̄, ꝙ collo ſuſpenſus, vel in digito portatus, in diſputando, proficit ſurgentes mitigat iras, & ſanguinis fluxum ex quolibet membro ſiſti, maxime in mulieribus. Quæ quidem ſiue vera ſint, ſiue non de corneolo, tamē de ſapientia veriſſima ſunt. Nam ſapientia ad omnem veritatis diſputationem proficit. Quia ſapientis eſt ſcire omnia, & difficilia per certitudinē, & cauſas, vt philoſophus dicit. Et iō qui talis eſt, ſcit de omni veritate differere.

Ari. 1. Mat.

Item ſapientia iras comprimit. Secundum enim Stoicos, nulla iræ perturbatio cadit in ſapientem. Sed ſecundū Ariſto. cadit quidem ira in ſapientem, ſed non inordinata. Vnde dicit, ꝙ non iraſci quando oportet, & ſicut oportet, inſipientis eſſe videtur. Ex quo patet, ꝙ ſapientia iras totaliter non euellit, ſed ſub rationis moderamine cohibet, & reſtringit: & hoc pertinet ad virturem manſuetudinis.

Ari. in Ethi.

Item ſapientia fluxum ſanguinis. i. peccandi voluntatem, ſiue pronitatem ſiſtit, & impedit. Eccleſiaſtici. Sapiens cor & intelligibile, abſtinebit ſe a peccatis, & in operibus iuſtitiæ ſucceſſus habebit.

Eccl. 3.

Achatis gemmæ triplex variatio, & diuerſitas, cui humana ſapientia comparatur. Cap. XXXIII.

SApientia, vel ſcientia humana aſſimilatur lapidi ſiue gemmæ, quę dicitur achates. Quia hæc gemma ſecundū Dioſco. triplicis generis reperitur. Nam quædam eſt, quæ eſt nigra, habens venas albas, & hęc creditur valere magicis artibus, quia cum ipſa torrentes conuertūt, & ſiſtunt, vt dicitur. & ſecundum Dioſc. valet etiam ad regum formas, & ſimulacra monſtranda ſomniorum. Talis ergo repręſentat ſuperſtitioſam ſcientiam Negromanticorum, quæ ad modum huius lapidibus nigra eſt deformitate, & obſcuritate peccati, ex eo ꝙ ſemper eſt cū aliqua dęmonum reuerentia expreſſa, vel occulta, vt dicit Augu. Habet tamen venas albas, quia in quibuſdam necromanticis actibus ad decipiēdū homines quædam obſeruantiæ fiunt vel ieiuniorū, vel orationū, & huiuſmodi. q̄ videnť p̄tendere quandam albedinem. i. quandam puritatem illius artis, & ſic quandam ſpeciem Sanctitatis, ſicut fit in arte notoria, & multis alijs necromanticis operibus, ſiue ſint circa quædam aquarum, & fluuiorum, & aliorum corporū, quæ mirabiles apparent, ſiue circa diuinationes p̄ ſomnia, vel alios modos varios, q̄ pertinent ad diuinos. Secundū genus achatis eſt cū venis carneis. Et hoc genus ſm̄ Dioſc. vitat pericula, & placētem, & perſuaſorem, & facundū facit, & vires confert. Et hæc gemma ſignat ſciētiā fructuoſam eorū, q venas quidē carneas habent. i. neceſſitates, ſiue infirmitates corporales, ſed tn̄ ſm̄ carnem non militant, qn ſciant pericula vitiorum in ſerenitate & tranquillitate conſcientiæ p̄ pœnitentiā, vel cautelam vitare, Deo p̄ oia placere, alios facundè & viriliter dirigere, & bona quæq; opera conſtanter, & viriliter agere.

Diosc.

Aug.

Tertium genus achatis eſt cum guttis ſanguineis varium, quod viſum fouet, contra ſitim prodeit, & accenſio eius odorifera eſt. Et talis eſt quorundam ſcientia delicioſa, quam Beatus Auguſtinus vocat miſerandam, ſiue miſerabilē. Diſtinguit. n. ibi triplicem ſcientiam, ſcilicet ſuperſtitioſam, & vtilem, & miſerabilē. Et hæc vltima eſt, quæ mirabili ſagacitate diſcernit cibos odore. Vnde ſcientia, ſiue peritia hæc illos cibos & potus approbat, & commendat, qui viſum renouent colore, & ſitim, ſeu famem mulcent ſapore; & cerebrum, ſiue olfatum recreant odore; & talem ſcientiam Apo. vocat prudentiam carnis, dicens: Prudentia carnis; mors eſt, ſcilicet animę,

Aug. d quant. an.

Ebrietatis turpitudo, vniuſq; ſobrietatis perfectio deſcribitur, quæ lapidi Dionio aſſimilatur. Cap. XXXIIII.

SObrietas potus aſſimilatur lapidi, q dicitur Dionius, quod (vt dicit Iſido.) eſt niger, ſiue rufus, rubeis venis aſperſus, qui aquæ mixtus, vt vinum fragrat: tamen quod mirum eſt, ebrietati reſiſtit. Et ſic patet, quod iſte lapis admixtionem aquę requirit, odorem

reddit, & ebrietati reſiſtit. Quod etiã competit ſobrietati. Hæc enim in vino potenti aquæ temperamentum exigit, maxime in eo, qui habet debile cerebrum, & etiã in viro religioſo, in quo etiã deformior eſt nota ebrietatis. Et ideo ipſi præcipue debent vti temperamento vini, & in quali-
Ben. tate, & quantitate. Vnde dicit Benedictus in regula ſua: Legimus vinum non eſſe monachorum: ſed quia monachis noſtri temporis hoc perſuaderi non poteſt, ſaltẽ ſic in hoc conſentiamus, vt nõ vſq; ad ſaturitatem bibant.

Item ſobrietas odorem, ideſt honorẽ non impedit. Eſt enim ſobrietas honorabilis, ſicut ebrietas vituperabilis. Et iõ ſobrietas, & abſtinentia vini inducitur his, qui in gradu honoris, & dignitatis
1. Thi. 3 exiſtunt, ſcilicet epiſcopali. Thi. Oportet epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, vnius vxoris virum, ſobrium, prudentem &c.
Pro. 31. Item regibus. Prouer. Nolite regibus dare vinum.

Item ſobrietas ebrietatem impedit, q̃a ei contrariatur, vt patet ab eis nominibus. Etenim ebrietas dicitur ab e, quod eſt extra, & bria, quod eſt menſura, ſcilicet, quia ebrius bibit extra menſurã debitam: ſed ſobrietas dicitur, quaſi briam
Eph. 5. ideſt menſuram ſeruans. Vnde Epheſ. Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria.

Quantũ ſit ſuperbiæ vitium deteſtabile, ex quãplurimis vini argenti, magnetiſq; ſimilitudinibus explanatur. Cap. XXXV.

SVperbia aſſimilatur argento viuo. Primo, quia argentum viuum non eſt adhæſibile. Eſt enim argentum viuum ex ſubſtantia aquea ſubtili terreo mixta mixtione forti, & indiſſolubili, & hoc habet ex magna ſiccitate terrea, nec adhæret tangenti, ſicut illud, quod eſt liquidum. Similiter homo ſuperbus ex magna ſiccitate, ideſt ex magna inconſideratione ſuæ vilitatis, non conſiderãs ſe eſſe terram, & cinerem, non liqueſcit in ſuperficie plana, id eſt non vult ſe cõiungere, vel conformare, ſcilicet viliori, vel minori perſonæ; nec inhæret tangenti, ideſt non conſociabilis conuiui, vel cohabitanti tali. Cum enim præferat ſe cæteris, eos ſocios habere contemnit.

Secundò, quia argentum viuum non eſt coagulabile, hoc.n. proprium eſt ei, q̃ nõ coagulatur per ſe, niſi cum ſulphure, & plumbi ſubſtantia coaguletur: propter quod argentum viuum cũ ſulphure, eſt materia omnium metallorum, ſicut dicit philoſophus. Similiter homo ſuperbus
non eſt per ſe coagulabilis coagulo vni- Ari. Me
tatis. Non enim diligit vnitatis pacem, tho.
ſed potius diſcordiã, & diuiſionem: ſicut patet de ſuperbientibus angelis, qui ſe ab angelorum ſocietatem diuiſerunt: pro-
pter quod Prouer. dicitur, q̃ inter ſuper- Pro. 13.
bos ſemper ſunt iurgia. Si tamen ſuperbiæ ſqualor cũ ſulphure. i. charitatis amore (quia ſulphur eſt inflammabile, quod competit charitati) & cum plumbo. i. humilitate, (quia plumbũ eſt coloris cinerei, & competit humilitati, qua quis ſe in plumbum. i. in cinerem, & in puluerem redigẽdum cognoſcit) coaguletur, tunc eſt homo coagulabilis. i. ad vnitatem reducibilis.

Tertio, quia argentum viuum non eſt admiſcibile. Nam eſt tanta cohærentia eius, & fortitudo, q̃ nulli rei poteſt admiſceri, niſi primitus extinguatur: extinguitur aut cum ſaliua, qñ cum ea fricatur, & maxime cum cinis ſaliuæ additur, & præcipue qñ cinis oſſis perſpiciæ prædictis aſſociatur. Similiter non eſt ſuperbus cõmiſcibilis alijs. i. aptus ad coniungendum alijs, niſi eius primo ſuperbia extinguatur, ad quam extinguendam valet contricatio ſaliuæ, i. redargutio ſapientiæ, ſcilicet q̃ homo ſuperbus ſapienter redarguatur, & ad ſui notitiam reducatur, & p̃cipue, ſi addat cinis, i. memoria mortis, vel propriæ vilitatis, ſicut dicit Eccleſia. Memento, q̃ cinis es, & in cinerem reuerteris. & præcipue ad hoc valet cinis oſſis perſpiciæ, ideſt diuiſio, vel conſideratio mortis alicuius potentis, vel alicuius notabilis viri.

Quartò, quia argentum viuum eſt cito euaporabile cuius fumus multum nocet aſſiſtentibus, eo, q̃ paralyſim & tremorem inducit relaxando neruos, & remolliendo. Similiter homo ſuperbus citó vaporat per iram, & impatientiã cũ aliquid fit, vel dicitur in eius diſplicentiam. Vn-
de Pſ. Tange montes, & fumigabunt. i. Pſ. 143.
ſuperbos, & eorũ ira quandoque terret aſtantes faciens eos tremere, & ſtupere.

Quinto, argentum viuum ſemper eſt mobile, immo quaſi nunquam quieſcit, & propterea vocatur viuum (ſicut Plini. dicit)

dicit) quia a ſeipſo, & circulariter mouetur, ex eo, ꝙ humidum nititur aſcendere ſuper terreum ſtabile, quod retinet ipſum. Similiter homo ſuperbus, leuis, & tneonſtans eſt, & inquietus ſemper: quia appetitus dominandi, ſemper impellit ipſum ad aſcenſum, & contra repugnantes ſibi commouetur, & inquietatur.

Sexto, quia argentum viuum eſt ad penetrandum ſubtile. Eſt enim argentum viuum calidum, & humidum in quarto gradu, quamuis aliqui contrarium dicāt non recte. Quia quod ſit calidum, probatur per eius effectum, eo, ꝙ penetrat, diſſoluit, & incidit. Et maxime in vitreis ſeruatur vaſis, quia alias materias penetrat & incidit. Sicut ergo argentum viuū penetrat corpora, ita ſuperbiæ vitium ſubtiliter intrat corda, ſicut inſidiator maliAugu. Reg. gnus. Nam bonis ſpiritualibus inſidiatur, vt pereant, ſicut dicit Augu.

Quinto, quia argentum viuum nō eſt ſubſtabile, nec etiā rei ponderoſæ Tantæ eſt enim virtutis, ꝙ ſi ſuper ſextarium argenti viui centum ſaxa ſuperponas, ſtatim reſilit. Sic ſuperbus tantæ eſt ſuperbiæ, vt nihil ſibi graue ſuſtinere velit. Et ideo ſtatim reſilit, & ſe grauanti reſiſtere nititur, vel ſaltem eum effugere.

Item ſuperbia aſſimilatur magneti ꝓpter tria.

Primo, quia magnes eleuat grauia. Nā ſi magnes quantitatis æqualis ſurſum teneatur, eleuabit attrahendo ferrū, quod erit inferius. Vnde dicit Augu. ꝙ in quodam templo ſimulacrum erat de ferro ita ſtans per ſeipſum ſuſpenſum, vt in aere pendere videretur: & hoc propter teſtudinem de magnete, quæ ipſum circunſtabat. Ferrea nanq; ſimulacra, ſunt auarorum corda. Nam auaritia (ſecundū Apoſtolum) eſt ſimulacrorum ſeruitus. Ferrea enim ſunt, quia grauia, & dura: grauia quidem eſſe oſtenduntur, dum ima petunt per affectum cupiditatis: ſed dura, dum non molleſcunt per aliquam pœnitentiam, vel per affectum pietatis. Hæc ergo ſimulacra ferrea, licèt auaritiæ grauitas deorſum premat, ſuperbiæ tamen vanitas ſurſum leuat.

Secundo, quia magnes inuoluit cerebrum: quia ſi arſura pulueris eius per quatuor angulos domus aſpergatur ſuper carbones, exiſtentibus in domo, videtur ſubito domus ruere ex cerebri vertigine, & commotione. Quaſi ergo arſura magnetis, quæ eſt reliquia ignis, eſt cogitatio, & æſtimatio, quæ relinquitur ex operib⁹ ſuperbiæ. Hæc enim reliquiæ per quatuor angulos, id eſt per quatuor modos, ſuper carbones, id eſt ſuper ardentes appetitus & ambitiones quæ in eis ſunt, aſperguntur. Nam ſicut, dicit Grego. quatuor ſunt ſpecies, quibus arrogantibus omnis tumor ſuperbiæ demonſtratur. Cum bonum a ſemetipſis habere exiſtimant. Aut ſi hoc datum deſuper credunt, pro ſuis ſe meritis accepiſſe putant. Aut certè cum iactant ſe habere, quod non habent. Aut cæteris deſpectis ſingulariter videri appetunt habere, quod habent. Sic ergo per hos quatuor angulos aſperſos in domo mentis ſuperbia ſenſum peruertit, & decipit: vt videatur id eſſe, quod non eſt, & timeat ne videatur eſſe, quod eſt, & timeat, quòd non eſt timendum.

Tertio, quia magnes diſſoluit nauigia. Nam ex hoc lapide montes in mari ſunt, qui naues ad ſe trahunt, & diſſoluunt, & à ſe amplius ſeparari non ſinunt. Sic in mari pœnitentiæ quandoque ſunt montes magnetum, id eſt tumores, & eleuationes ſuperbiæ, qui naues, id eſt pœnitentium opera, quibus ad portum gratiæ, vel gloriæ tendant, ad ſe trahunt, ſcilicet, vt non ſtant ad delectionem culpæ, ſed ad denuntiationem ſuperbiæ, & lucrum laudis humanæ, eo, quod ad modum nauis diſſipantur, & vanitati ac iactantiæ inſeparabiliter ſociātur, ſcilicet, vt nihil tale fiat niſi ad vanitatem, & iactantiam.

Stanni compoſitio, amethiſtiq; variatio recenſetur quarum proprietates multis ſimilitudinibus temperantia attribuntur.
Cap. XXXVI.

TEmperantia aſſimilatur ſtanno.

Primo, ratione compoſitionis. Nam ſtannum (ſecundum Ariſto.) componitur ex argento viuo bono, & ſulphure malo. Et hæc duo non ſunt bene mixta, ſed tanquam perprauè compoſita: propter quod ſecūdum colorem imitatur argentum, ſed non eius ſoliditatē. Similiter temperātia componit ex argento viuo bono, i. ex moderatiōe, & vigore

rationis regulantis, & ſulphure malo.i. delectatione, & voluntate carnis. Vnde Cic. recto. Tullius dicit, ꝙ temperantia, eſt rōnis in libidinem atq; in alios non rectos impetus firma, & moderata cohibitio. Nā tēperantia principaliter pertinet ad impetus animi in delectationem luxuriæ, & gulæ, quæ dicūtur delectationes tactus, vt ratione regulentur: ſecundario etiam aliarum concupiſcentiarum ſcilicet impetus ſiue motus habet moderare. Sed, quia rationis, & ſenſualitatis non fit perfecta commixtio, quin ſemper ſit ibi aliqua diſſenſio: ideo licet temperātia participationem habeat rationis ſic ſtannū colorem argenti, ad perfectam tamē puritatem rationis non pertingit, ſicut nec ſtannum ad ſoliditatem & puritatem argenti. Hæc enim reſeruatur homini in reſurrectione beata, vbi ſtannum efficiet: argentum.i. corpus animale reſurget ſpirituale, quia erit totaliter ſubiectum ſpiritui, & erit ſenſualitas totaliter rationi conformis.

Her. li. 6 Alch. Secundò, ratione fractionis. Vnde dicit Hermes, ꝙ ſtannum omnia metalla, & corpora frāgit quibus admixtum fuerit, Et hoc propter nimiam ſiccitatē, quę ductibilem naturam in eis deſtruit. Sic temperantia, & abſtinentia continuata frangit ſuperbiam, & rebelliones omnes corporis. Vnde Eccleſia dicit in hymno: Carnis terat ſuperbiam potus cibiq; parcitas.

Tertio, ratione temperiei perfectionis & confectionis. Nā ex ſtanno ſpecula tēperantur, & ceruſa ſicut ex plumbo, ex eo conficitur, vt dicit Iſid. Ex quibus ſignatur, ꝙ tēperantia corporis valet & adiuuat ad ſpeculationem ſapientiæ.i. contēplationem mentis, & ꝙ etiam in contemplatione, & ſpeculatione ſapientiæ oportet habere quandam ſobrietatem tēperantiæ, ſm̄ illud Apo. Non plus ſapere, q̄ oportet. ſed ſapere ad ſobrietatem. Ro. 12.

Item, quia valet ad conſeruationē innocentiæ, & puritatis, quod in ceruſa alba ſignificatur.

Quarto, ratione corruptionis, quia ſi quis argentum viuum cum ſtanno miſcuerit, ſtridorem eius tollit. & albeſcit: ſed poſt modum ad nigredinem ducit. & corrumpit. Poteſt autem in hoc loco aſſimilari hypocriſi, quæ licet ex apparentia ſanctitatis videatur argentea.i. præ clara & pura: tamen in veritate adhuc viuit in peccato immundo. Vnde eſt hypocriſita argentum ratione apparentiæ, ſed viuum i. nō mortificatum ratione culpæ. Hoc igitur quod eſt hypocriſis ſi miſceatur ſtanno ſcilicet temperantiæ, ſiue abſtinentiæ, vt ſcilicet ex hypocriſi aliquis ſe temperet, & ieiunet, finaliter tamē denigrat, & corrumpit ipſum ieiunium.i. tollit ieiunij ſanctitatem, & meritu. Vnde dicitur Matth. Cum ieiunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes. de quibus poſtea ſubdit. Amen dico vobis, receperūt mercedem ſuam.i. perdiderunt. Mat. 6.

Item temperantia aſſimilatur amethiſto, quod patet ex colore, & ex diſtinctione, & valore. eſt enim bonus amethiſtus duplicis coloris mixtione ornatus, quia eſt colore purpureo, & violaceo permixtus quaſi roſa nitens, & leuiter fundens quaſcunq; flammas & emittens, vt dicit Iſido. Et ſic etiam ſimili mō temperantia ad hoc, vt ſit hominibus proficua, oportet ꝙ ſit duobus coloribus.i. duabus virtutibus ornata, ſcilicet charitate, quæ deſignat in colore purpureo, & humilitate, quæ deſignatur in colore violaceo. Nam hæc virtus temperantiæ, ſiue abſtinentiæ, ſine charitate, & humilitate modicum valet, quia corporalis exercitatio ad modicum vtilis eſt ſicut Apo. dicit Sed charitas eſt, quæ facit, vt quod homo ſibi per temperantiam ſubtrahit, alteri largiatur; & humilitas, ne de ſua abſtinentia, vel continentia in ſuperbiam eleuetur. 1. Thi. 4

Secundò, patet hæc ſimilitudo ex diſtinctione, quia Iſidorus dicit, ꝙ quinq; ſunt ſpecies amethiſti, quibus.ſ. deſignātur quinq; partes temperantiæ principales. Quarum prima eſt circa cibum.i. cibi moderationem, ſcilicet abſtinentia: ſecunda eſt circa potum, ſcilicet ſobrietas: tertia circa actum verecundiæ. principaliter circa coitum vt caſtitas: quarta circa delectationes circunſtantes, quia quę fiunt ī obſcuris tactibus, & amplexibus, & huiuſmodi, vt pudicitia: quinta autē circa alios motus, & corporales actus moderationem facit, & vocat modeſtia.

Tertio, ex efficacia & valore, quia virtus amethiſti ſcilicet purpurei, quæ eſt omnibus nobilior eſt efficax ad quinq;, vt Dioſco. dicit, Primo, contra ebrietatem: & hoc competit ſobrietati, quæ eſt temperantia ſpiritualiter contra potum non quemcunque, ſed cum qui ſua

fumoſi-

fumoſitate natum eſt caput perturbare, ſicut vinum, & omne, quod inebriat, vel inebriare poteſt, cuius .ſ. vſus moderatus multum confert, & modicus exceſſus multum lędit, quia impedit vſum rationis, & etiam exceſſus cibi. Vnde dr̃ Ecce.3. Eccle. Sanitas eſt animæ, & corporis, cibus ſobrius, & potus.

Secunda virtus amethiſti eſt, quia dr̃ facere vigilem, & hoc comperit abſtinentiæ, quæ dum cibos ſubtrahit, fumoſitates capitis, & per conſequens ſomnum minuit, & vigilantiam creſcere facit.

Tertio, dr̃ amethiſtus malam imaginationem, ſeu cogitationem tollere: quod ſiue verum ſit, ſiue non, competit tamē temperantiæ veræ, quæ dum impudicos fugit tactus, & aſpectus, malas per cōſ imaginationes, & cogitationes auertit, ſe Iob.31. cundum illud Iob. Pepigi fędus cū oculis meis, vt nec cogitarem quidem de virgine.

Quartò, dr̃ habere diſpoſitionē amethiſtus ad bonum intellectum. Et hoc cō petit ſpiritualiter ſanctitati caſtitatis, ex eo, ꝙ actus venereus, & eius dilectio vehemens in tantum rationem abſorbet, ꝙ impoſſibile eſt aliquid intelligere in Ariſ.7. ipſo, vt Phi. dicit, & Hiero. etiam dicit ꝙ Ethi in illo actu etiam matrimonialiter facto Hiero. ſanctus ſpiritus non tangebat corda prophetarum. Ex quo argui poteſt, ꝙ caſtitas multum confert econtrario.

Quinto, dr̃ amethiſtus mollis ad ſculpendum. Et hoc competit modeſtię, quę reddit hominem mollem .i. facilem, & accommodum ad omnem pulchrā ſcul Ambr. pturam .i. ad omnem bonam informa lib.de tionem, & compoſitionem, ſeu actionē. offi. Vnde Ambroſius dicit, quod in modeſtia conſiſtit pulchritudo viuendi, & ornatus ad omnem actionem accomodus.

Timoris diuerſitas virięq́, Deum timentis perfectio, & berilli ſimilitudinibus oſtentatur. Cap. XXXVII.

TImens Deum aſſimilatur berillo.

Primò, ratione coloris, quia licet berillus lapis viridis in viriditate ſua ſmaragdo ſit ſimilis: tamen decē ſunt Dioſc. genera eius, vt dicit Dioſc. & ꝙ inter berillos qui magis pallet, melior eſt. Et, quia homines timore ſubito percuſſi palleſcere conſueuerunt: ideo ſignificatur, ꝙ ſicut inter berillos ille eſt melior qui magis pallet, ſic inter bonos homines ille eſt melior, qui magis timet Deū .i. timore filiali, qui eſt timor reuerentiæ.

Secundo, ratione vigoris, quia virtus berilli eſt, vt dicit Dioſcor. ꝙ contra pericula hoſtium inuictum reddit hominem, & eum facit mitem. Sic timor dñi erga bonos homines reddit hominem mitem. ſed contra ſpirituales hoſtes facit eum inuictum, & terribilem. Timor enim, ſecundum Greg. ſecundum viam Grego. ſeculi facit hominem debilem; ſed ſecundum viam Dei, facit hominē fortem.

Tertio, ratione agnitionis, quia berillus facit bonum ingenium, quod competit timori domini, qui dicitur eſſe initium ſapientię, Pſal. Initium ſapientiæ Pſ. uo. eſt timor domini.

Quartò, ratione humoris, quia berillus ſanat oculos humidos. Humor enim oculos cecans eſt peccatum, ſiue peccādi affectus, quem timor domini expellit, Eccle. Eccleſiaſtic. Timor domini expellit peccatum.

Quinto, ratione caloris, quia berillus manum geſtantis exurit, ſi radio ſolis opponatur. Sic timor domini cum radio ſolis .i. cum amore Chriſti, incaleſcit. Vnde ſi ſit timor domini cum amore, manum geſtantis exurit, ſic ꝙ faciet cum feruentiſſime operari: ita vt nihil negligat. Ec- Eccl.7. cleſiaſtic. Qui timet Deum, nihil negligit.

Sextò, ratione honoris, quia berillus, vt dr̃, hominem magnificat. Quod de timore domini verius puto quam de be- Ecc.45. rillo: quia qui timet Deum, alia timent eum. Eccleſiaſt. Magnificauit eum in timore inimicorum.

Septimo, ratione amoris. Maxime. n. berillus diligere, & fouere dicitur copulam coniugalem, quia timor dñi neceſ- Pro.31. ſarius eſt coniugatis. Prouer. Mulier ti- To.6. mens Deum, ipſa laudabitur. Tob. Accipies virginem timore Dei, & amore filiorum magis, quam libidinis ductus.

Plumbi generatio, virtus, & perfectio deſcribitur, cum tribulatio, & vera patientia multis exēplis comparantur. Cap. XXXVIII.

TRibulatio aſſimilatur plumbo.

Primo ratione geniturę, quia aliquando plumbum, ſiue materia eius gignitur, & inuenitur cum auro, quādoqꝫ cum argento, quandoque per ſe ſolum

in ſuo

in ſuo loco ꝓprio.i.vena. Nã i aurifodi-
nis cũ materia auri quidam lapilli nigri
inueniuntur, qui ab auro per ſe ſeparatim conflantur, & in plumbum totaliter
per ſe reſoluuntur. Et inde eſt (ſecũdum
Iſido.) q̄ tanta eſt ponderoſitas auri, vt
plumbi: plumbum vero qđ eſt nigrũ, aut
ex ſola vena funditur, aut cum argento
naſcitur, mixtimque conflatur. Et in illa
conflatione primo procedit ſtãnum, deinde argentum, tertio vero quod remanet per conflationem, eſt plumbum nigrum. Tunc autem ſpiritualiter inuenitur plumbum cum auro, quando grauis
eſt tribulatio, & portatur cum quodam
gaudio. Hoc enim facit ſola charitas, q̄
auro aſſimilatur: cuius proprium eſt lętificare cor. Et huius ſignum eſt, cum ex
iniuria, quam patitur, contra inferentem
nõ irritatur, nec eum diligere deſerit. Et
hoc duo ſimul iuncta, ſcilicet iniuriæ paſſio, & iniuriãtis dilectio, quæ ſunt in cõ
iunctione auri & plumbi, perfectam patientiam faciunt. Vnde perfecta patientia eſt, quæ & ipſum amat quem portat.
Nam tolerare, & odire, non eſt virtus mã
ſuetudinis, ſed velamentum furoris. Vn
1. Cor. de charitas (ſecundum Apoſtolum) nõ
13. ſolum patiẽs eſt, ſed etiam benigna. Sed
plumbum inuenitur cum argento, quãdo ipſa tribulatio portatur ſapienter. Nã
argentum claritate ſapientiam ſignat, de
qua dicitur, quod clara eſt, quæ nũquã
Sap. 6. marceſcit ſapientia. Sapientis enim eſt
conſtanter ferre aduerſa, & non deiicere animo in eis. Tunc aut inuenitur plũ
bum per ſe ſolum, & in vena ſua, quando ipſa totaliter grauis eſt in peccatore,
qui deſtitutus eſt omni honore, vel virtute: & tunc ipſa tribulatio portatur inſipienter, & eſt in vena ſua: quia vena, &
Ro. 2. cauſa tribulationum, communiter eſt
peccatum. Ro. Tribulatio, & anguſtia in
omnem animam operantis malum. Prima ergo tribulatio ſanctorum, quæ ſcilicet portatur lætanter. Secunda fuit philoſophorum, quorum quidam tribulationes portauerunt valde ſapienter. Tertia
eſt peccatorũ, quæ portatur inſipiẽter.i.
impatienter.

Secundo, ratione tincturæ, quoniam
plumbum aliquando albeſcit, quandoq;
rubeſcit, quandoque nigreſcit. Albeſcit
Fer. ll. quidẽ, quia, ſicut dicit Hermes, ſi plum
6 Al h. bum ſuper acetum effundas, condenſat
ipſum. Nam acetum eius penetrabit ſubſtantiam, & in puluerem conuertet, &
in colorem album ipſum ceruſæ commutabit: ſed ſi ſuper ipſum plumbum
acetum fuderis, albeſcit: & tunc acetum deſtruitur. Tunc autem ſuper acetum plumbum effunditur, quando grauis tribulatio, quam quis patitur ab ipſo patienter pro pœnitentia peccati ſui
ſuſcipitur, & portatur, ſcilicet, vt reputet
& acceptet ſe pro peccato ſuo pati. Nã
ſicut per plumbum grauis tribulatio, ſic
per acetum fortis & compunctiua pœnitentia deſignatur. Et talis pœnitentia, q̄
tribulationem amplectitur, plumbũ cõuertit in puluerem i. ipſam tribulationẽ
in animæ humilitatem, & in albedinem
ceruſæ.i. in purificationem, & claritatẽ
conſcientiæ, vel animæ claritatem. Sed
tunc econtrario ſuper plumbum effunditur acetum, quando ipſa pœnitentia
pro tribulatione reputatur, ſicut eſt in accidioſis, quibus pœnitentiæ onus graue
eſt, & pęnoſum. Vnde pœnitentia videtur eis magna tribulatio, & tedium. Et
ideo tunc virtus aceti deſtruitur, quia talis pœnitentia in angaria portata inutilis efficitur. Tunc autem plumbum bene rubeſcit, quando igne incenditur.
Nam plumbum aduſtum colorẽ vermileum, & obſcurum generat. Tũc autem
plumbum aduritur, quando patiẽtis cor
diuino amore incenditur: & tunc ipſum
plumbum generat colorem vermileum,
& feruorem igneum. quia feruentior &
inflãmatior ex ipſa tribulatione efficit:
quamuis iſte feruor propter ſenſualitatis pœnam ſemper aliquid obſcuritatis
habeat admixtum. Tunc autem nigreſcit plumbum, quando in ſua vena generatur. Nam ſecundum Ariſto. plumbum
generatur ex ſulphure groſſo non depurato, ſed fęculento, & argento viuo non Ariſ.
puro. Vnde ex immunditia ſulphuris cõ Meth
trahit nigredinem, & quandam humiditatem: ex cuius contactu manus tangẽtis inficitur. Et hæc immunditia ad horam per abſterſionem aliquantulum à
plumbo remoueri poteſt: ſed ex toto remoueri non poteſt. Quia quantumcunq;
plumbum abſtergatur, vt etiam argentũ
eſſe videatur: naturam tamen eius, quod
eſt plumbum, non immutat. Plumbum
autem in ſua vena eſt, quando peccator tribulatur ꝓpter ſua peccata. Et hoc
eſt ex ſulphure fęculento.i. ex immunditia peccatorum ſuorũ carnalium, & argento

gento viuo .i. ſuorum peccatorum ſpiritualium: vt ſuperbia, inuidia, & vanagloria, & huiuſmodi, in quibus ipſe peccator tribulatus perſiſtit, tunc plumbũ ipſum denigrat, & inficit: quia tribulatio quem omnino ad pœnitentiam nõ mutat, amplius corrumpit, & tędat: quia dato, ꝙ pęna occupatus ab actu peccari deſiſtat, tamen tentatione, & euaſione pęnæ habita, ſtatim redit ad priſtina, & adhuc ad deteriora.

Tertio, ratione efficaciæ. Nam plumbum habet primo virtutẽ diſſolutiuam. Dicit enim Hermes, ꝙ plubum in ſua ebullitione omnium corporum ſolidorum duritiam ſoluit etiam adamãtis. Sic tribulatio feruens frequenter dura corda emollit etiam magnorum peccatorũ. Item habet virtutem refrigeratiuam. Vnde ſecundum Auguſt. Contra vſtionem ignis, & apoſtem. calidum miro modo valet. Quaſi autem vſtura ignis incenſa, eſt concupiſcentia carnali., & quaſi apoſtema calidum, eſt feruens delectatio carnis, cõtra quæ tribulatio grauis miro modo eſt efficax, & vtilis. Nam malitia vnius horæ obliuionem facit lu-
Eccl. 2. xuriæ maxime, vt dicitur Eccleſiaſt.

Item plumbum habet virtutem cõſeruatiuam, & purificatiuam: quia (ſicut dicit Hermes) plumbum quibus miſcetur partes homogenias congregat, & æthe-rogenias ſeparat, & mundificat. Et ideo cum argento ponitur in fornace, vt argentum facilius mundificetur. Partes enim argenteas à conſumptione præſeruat, & ſua conſumptione argentum
Hier. 5. purgat. Hoc idem dicit Hieron. ſuper illud Hiere. Conſumptum eſt plumbum, &c. Similiter tribulatio patienter portata animam ad ſeipſam colligit, & cõgregat, mala deſideria ab ea ſeparat, ipſamque à malo purgat, & in bono cõſeruat.

Virginitatis quiditas, & perfectio, quæ lapidi qui Aſterites nuncupatur, aſſimilatur. Cap. X X X I X.

Virginitas aſſimilatur lapidi illi, qui vocatur aſterites. Hæc gemma inclusam in ſe continens lucem, ſicut ſtellam intus ambulantem, reddit radios candidantes. Similiter virginitas exterius eſt candida per carnis incorruptionem, lucida per gratiæ ſplendorem Vnde intus in mente eſt, vt ſtella, quæ habet inco ruptibilitatem, & luminoſitatem. & mobilitatem. Similiter mens interior virginum, debet eſſe incorruptibili, per virginitati. amorem. I quia virginitas eſt in carne corruptibili perpetuæ incorruptionis meditatio, & fulgens per Dei agnitionem, & mobilis per orationis frequentationẽ. Mouetur enim mẽs, & aſcendit per orationem in Deum ſe-
cundum Damaſcenum. Item radios .i. cõ- Damaſ.
ſiderationes, & contemplationes rationis debet facere candidos i. mundos, Virginitas enim multum confert ad contemplationis puritatem. Vel virgo etiã nõ debet habere interius lumen diuinę gratiæ in mente, quod reddat eam, vt ſtellam in ſe incorruptam per caſtitatem ſulgidam alijs per morum honeſtatem, & mobilem ad operandum, ad bonorum operum ſtudioſitatem, ſcilicet, vt ocio nõ reſoluatur.

Omnium metallorum perbreuis deſcriptio, quibus ſeptem principaliores virtutes ſimilitudinibus varijs aſſimilantur. Cap. X L.

Virtutes ſeptem aſſimilantur ſeptem ſpeciebus metallicis. Primo enim argento viuo, quod eſt elementum (ſecundum philoſophum) ſiue materia omnium metallorum, aſſimilatur fides, quia ſecundum Apoſt. fides eſt ſubſtantia .i.
fundamentum omnium virtutum. quę Heb. 11.
tunc eſt, vt viuum argentum. quãdo bo-
norum operum habet continuum mo- Iac. 2.
tum. Fides. n. ſine operibus, mortua eſt.

Secundo æri aſſimilatur ſpes ratione duritiæ, ſiue ſolidi atis. Eſt n. pp ſuã duritiam, & ſoliditatem maximę durabile. Lapis. n. qui per decoctionem educitur, maximę duritiæ eſſe probatur. Sed æs interdum p decoctionem maximi caloris
producitur. Nam lapis ſolutus calore in
æs conuertitur, vt dicitur Iob quã vis ęs Iob. 27
e. liter frigido coagularetur, nec æs de facili frangitur. Hanc ſoliditatem facit eſſe in hoĩe ſpes cęleſtium pmiorum, vt tri-
bulationibus; & perſecutionibus nimme
frãgat: pp quod dicitur Iob ꝙ cœli. q. cœ- Iob 37.
leſtium pmiorũ ſpe certi habẽtes, quaſi ære ſolidiſſimo diffuſi ſunt.

Tertia, charitas aſſimilatur auro, quia præeminet alijs virtutibus, ſicut aurum cæteris metallis. Nam inter metal-
la

la nihil eſt pulchrius, & p̄cioſius, vel in virtute efficacius auro: ſic etiam charitatem præfert Apo. cæteris virtutibus, di- 1. Cor. 13.
cens. Nũc autem manẽt fides, ſpes, charitas, tria hæc, maior autem horum eſt charitas. Etſi præeminet virtutibus theologicis, multo magis alijs.

Quarto argento ſolido aſſimilatur iuſtitia ratione claritatis, quia argentum album eſt, & clarum: eſt enim poſt aurũ omnium metallorum clarius. Quod bene iuſtitię competit, de qua philoſophus
Ari. Ethi. 5. dicit in Ethi ꝙ eſt præclariſſima virtutũ quod neque Lucifer, neq; hæſperus eſt ita clarus.

Item argẽtum quamuis ſit durum, eſt tamen liquabile, & ductibile. Sic eſt homo iuſtus, qui quamuis ſit rigidus, tamẽ per correctionem eſt flexibilis, & ductibilis per compaſſionem. Nam ſecundũ
Greg. Gregorium vera iuſtitia compaſſionem habet, falſa vero dedignationem.

Quinto ſtanno aſſimilatur prudentia, quia ſtannũ eſt inter metalla ſeparatiuum, & diſcretiuum. Ab auro enim, & argento æs diuidit, & plumbum diſcernit. Sic enim prudenter habet diſtinguere, vel diſcernere, quæ ſunt magis, vel minus bona, aut conferentia aut vtilia.

Item prudentiæ diſcretio omnes virtutes alias dirigit, & cuſtodit quia omnis virtus ſine diſcretione periret, ſicut etiam ſtannum alia metalla ab igne defendit. Vnde cũ natura æris, & ferri ſit duriſſima, ſi tamen abſq; ſtanno igni apponantur, vruntur, & cremant. Vnde ſi ſtanno vaſa ærea ſuperſtannantur, malitia eorum compeſcitur, & cibus in eis gratioſior efficitur. Sic omnia opera efficiuntur grata, cum ſunt prudenter & diſcrete facta.

Sexto ferro aſſimilatur fortitudo. Nã ferrum a feriendo dr̃: quia ſua fortitudine & duritia feriẽdo domat omnia metalla. Sic vir fortis, vbi expedit, ſuo vigore aggreditur, & vincit omnia genera periculorum.

Septimo temperantia aſſimilatur plũbo. Nam plumbum ſecundum Conſtan-
Con tinum cum ſit humidũ, & frigidum in ſecundo gradu venerem ꝓhibet ſi plumbi lamina duobus lumbis apponatur Et iã frater Ambro. de Senis de ordine Prædicatorum ſingulari gratia præditus apud omnes, & ad cuius ſanctitatem, & merita declaranda multa poſt mortem eius Dñs miracula oſtendit: inuẽtus fuit portaſſe in morte lumbare de plũbo: omnĩ enim ingenio vſus eſt ad ſuam virginitatem dño conſeruandam. Nec ſuo fraudatus eſt voto: quia prout eius confeſſores teſtati ſunt, integram, & illibatam cordis virginitatem ac virginitatem carnis ſuæ omni tp̄e cuſtodiuit. Quia igit̃ ad tẽperantiã pertinet libidinem, & venerem prohibere: vnde caſtitas eſt pars tẽperãtiæ patet, quod non incongrue temperãtia plumbo aſsimilatur.

Item ſm eundem Conſtantinũ ictus ſcorpionum, & draconum mitigat. Et ſic temperantia carnis etiam dęmonis tentationes mitigat, & eas ſuperare facit.

Quamplurimæ ipſius Chriſti perfectiones, quæ ſimilitudine quadam ex lapidis chryſolitiq́ naturalibus proprietatibus & vtilitatibus eliciuntur. Cap. XLI.

CHriſtus aſsimillatur petræ, ſm illud Apo Petra autem erat Chriſtus. Nã 1. Cor.
in petris conſideratur ſubſtantiæ ſoliditas, materiæ, puritas, figuræ diuerſitas, 10.
virtutis ſpecioſitas, & multiplex vtilitas. Quæ omnia competunt Chriſto, qa ipſe fuit ſolidus per patientiã, purus per innocentiam, virtuoſus per efficaciam, p̄cipue miraculorum, ſpecioſus per apparentiam, diuerſas figuras habuit, diuinã, & humanam Hebre. Cum ſit ſplendor Heb. 1.
gloriæ, & figura ſubſtantiæ eius.

Item multipliciter vtilis per vitam, & doctrinam. Sunt enim petrę vtiles in ędificijs conſtruendis, in plateis ſternẽdis, in pontibus faciendis in hoſtibus expugnandis in lupis, & canibus effugandis pro infirmitatibus varijs ſanandis, pro turribus regis ampliandis, pro caſtris & ciuitatibus muniendis pro hoſtibus feriendis, & ſe defendendis. Quæ omnia Chriſtus fecit. Ipſe enim in mundum veniens ſpiritualis eccleſiæ ædificium conſtruxit, cuius ipſemet angularis lapis, & fundamentũ fuit. Ipſe etiam plateas, i. latitudines populorum, vel humiles, & planas mentes fidelium diuerſis lapidibus ideſt donis, uel uirtutibus ſtrauit: Ipſe quoque pontem pœnitentiæ ad flumen peccati pertranſeundum fecit. Ipſe hoſtes ſpirituales pro nobis expugnauit. Ipſe lupos ideſt hæreticos, & canes ideſt perſecutores effugauit. Ipſe autem infirmitates varias tam carnales, quam

ſpiritua-

ſpiritu ales ſanauit. Ipſe turres regis idest potentias bene regentium ampliauit. Ipſe etiam ciuitates, & caſtra idest fideliũ habitacula, Angelorum ſcilicet cuſtodia muniuit. Ipſe etiam a demonibus, & quibuslibet tentationibus nos protegit, & defendit.

Chriſtus etiam aſsimilatur chryſolito qui eſt lapis Ægyptiacus, vt aurũ lucẽs, ſicut ignis ſcintillans, & mari ſimilis ad viorem declinans. Ita dominus noſter Ieſus Chriſtus fuit ſicut aurum lucens per ſapientiæ ſplendorem, ſcintillans per doctrinę feruorem, maris ſimilis per paſſionis dolorem, ad viorem incorruptionis tendens per carnis reſurrectionem.
Dioſ. Item dicit Dioſco. quod chryſolitus in auro poſitus, & in ſiniſtro lacerto portatus, terrere, & fugare demones dicitur, & contra timores nocturnos iuuat, & melancoliam euacuat. Quæ ſiue vera ſint ſiue non, tamen per ſimilitudinem veriſsime Chriſto competunt. Qui tunc ponitur in auro, quando præ cunctis diligitur, quia ſicut aurum præcedit omnia metalla, ita amor Chriſti debet excedere omnes alios amores. Sed tunc in ſiniſtro lacerto portat, qñ aduerſitas & tribulatio pro eo patienter ſuſtinetur. Vel qñ in tribulatione eius exemplum præ oculis habetur, vel ipſius auxilium inuocatur. Ipſe enim deuote inuocatus fugat demones, idest tentationes manifeſtas, & timores nocturnos, idest tentationes occultas, q̃ magis ſunt timendę, & euacuat melancoliã, idest triſtitias, & accidias. ſ. cõſolationes infundendo.

Ipſe enim electos ſuos hic refouit per gratiæ conſolationem, ſed in futuro replebit eos perfecta conſolatione æternę gloriæ, In qua ipſe cum patre, & ſancto Spiritu viuit, & regnat Deus, & nunc, & ſemper in ſecula ſeculorum Amen.

FINIS SECVNDI LIBRI.

PROLOGVS LIBRI TERTII, In quo de uegetabilium, & plantarum metaphoris pertractare proponit.

VIdete ficulneam, & omnes arbores cum producũt iã ex ſe fructum, ſcitis, quoniam propè eſt æſtas: ita & vos cum videbitis hæc fieri ſcitote qm̃ propè eſt re-
Luc.21. gnum Dei Luc. verbum ęterni patris, & Dei vnigenitus filius, noſtræ perditioni compatiens, & prouidens ſaluti, ſicut nobis ſimilis fieri voluit in natura, quia. ſ. exinaniuit ſemetipſum formã ſerui accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inuentus, vt homo, ita etiam nobis ſe conformauit in doctrina. Nam ſicut Verbum caro factum eſt, & verus homo eſt, ſic hominum doctor effectus eſt, & modo humano nos docuit. Naturalis namque modus eſt hominum, quorum intellectiua cognitio a ſenſu ſumit initiu, ex ſenſibus intelligibilia capere, & per uiſibilium ſimilitudines corporum, etiam in inuiſibilium, & ſpiritualium notitiam deuenire. Quemadmodum factor hominum, vt homines inſtrueret, tenens, cum nos de ſpiritualibus docere voluit, frequentiſsime de corporalibus rebus tam naturalibus quam politicis metaphoras introduxit ſicut in Euangelijs patet. Has autem ſimilitudines rerum Chriſtus tanto moderamine tradidit, vt in eis non tantum rudes facillime informaret, ſed & quorumcunq; excelſa ingenia ſublimiter exerceret. Quapropter in verbis propoſitis plantarum ſeu arborum exemplum introduxit ad regni Dei tempora deſignanda. Videte (inquit) ficulneam, & omnes arbores &c. Vbi non ocioſè Dominus inter omnes generaliter arbores de ficulnea ſolum curauit facere mentionem, vipotè de cuius ſingulariter folus leguntur primi noſtri parentes poſt tranſgreſſionem præcepti, nuditatis ſuæ ignominiam

niam contexiſſe. Nam dicitur: Aperti ſunt oculi amborum ſcilicet Adæ, & Euæ. Cumque cognouiſſent ſe eſſe nudos, conſuerunt folia ficus, & fecerunt ſibi perizomata. Vult ergo non incongrue dominus, quod ſicut ficulnea in mūdi principio humanæ tranſgreſſionis primu extitit tegumentum, ita quoque in mundi termino hæc vicinæ humanæ reformationis indicium. Cum producunt (inquit) ex ſe fructum, ſcitis, quoniam ꝓpe eſt æſtas. Vbi nota, quod non incongruè dominus per fructificationem communiter arborum, quæ tempore fit æſtatis, Regni Dei, & iudicij vltimi præſentiam deſignauit. Quia cum illud iudicium venerit, bonitas Dei apparebit in ſanctis. Nam virtus radicum in hyeme non videtur, quia ramos vacuos foliis, & fructibus dimittit: quæ tamen in æſtate apparens, eaſdem, videlicet arbores fructibus, & frondibus replet. Similiter in communi iudicio bonitas virtutis Dei in ſanctis apparebit, qui eos omni infirmitate & penuria depoſita, decorabit. Ita (inquit) cum vos videritis hæc fieri, ſcitote, quoniam prope eſt regnum cœlorum. Regnum vtique, de quo dicet, Venite benedicti patris mei, percipite regnum. Hoc quippe regnum in quo conformabit ſaluator corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ, ita, vt regnum Dei etiam intra nos ſit. Sed, quia nos generaliter dominus ad omnes arbores conſiderandas inducit. Videte (inquit) non ſolum ficulneam, ſed & omnes arbores, &c. vt hanc ipſius doctrinam melius nos implere poſſimus in hoc tertio huius operis libro expletis mineralibus, de plantis, & arboribus, ac de ipſarum partibus, & variis proprietatibus earundem introducemus exempla, quibus non de vltimis temporibus tantùm, vt introducit in verbis præfatis dominus instruamur, ſed in noſtris magis actibus, & moribus dirigamur.

Ma.25.

Virum ſpiritualem temporalia abdicantē in dies magis proficere poſſe, ex ſimilitudinibus putationis arborum, exacte cognoſcitur.

Cap. I.

ABdicatio temporalium aſſimilatur putationi arborum.

Primo, quia putatio arboris facit arborem magis creſcere. Videmus enim, quod arbor amputatis inferioribus ramis circunſtantibus, magis creſcit in directum ſuperius, quia humor qui tendebat ad ramorum nutrimentum, totus conuertitur in arboris augmentum. Sic etiam ſimili modo amputatis temporalibus curis, per aſſumptionem videlicet voluntariæ paupertatis, dum totus animus ad ſpiritualia trahitur, miro modo in ſpirituali gratia proficit, & augetur. Vnde Gene. dicitur. Creſcere me fecit Deus in terra paupertatis meæ. Gen 41

Secundo, putatio arboris facit eam magis vireſcere. Videmus enim, quod arbores interdū, dum multum veteraſcūt, efficiuntur aridæ, & ſuam viriditatem amittunt, ex eo, quod poſtquam planta ſenuit, decreſcit. cortex eius, & ex frigiditate clauduntur pori radicis eius, ita, ꝙ humorem, qui plantam nutrit, ingredi prohibent, & ſic ipſa arbor areſcit. ſed ſi tunc præſcinduntur, & putantur rami areſacti ſuperius, & ſcindatur radix interius, multo firmius trahit ſuccum per lignum radicis, & non per corticem, & ſic incepit emittere ſurculos, & ramos virentes. Sic etiam ſimili modo ſollicitudo, & occupatio temporalium velut quoddam animæ ſenium corticem arboris, ideſt exercitium extrinſecum viri ſpiritualis facit decreſcere: quia tanto minus exercitatur qs ī ſpiritualibus, quanto plus occupatur in tēporalibus. Item radicem cordis infrigidat, & poros eius, ideſt affectus claudit. Quia quāto plus curæ temporalium creſcunt, tanto ſpirituales affectiones in mente frigeſcunt, & deficiunt. Eſt ergo neceſſaria (vt arbor reuiuiſcat) amputatio ramorum, ideſt abdicatio temporalium occupationum. Et poſtquam radix cordis cultello compunctionis ſe Deo multis ſciſſuris, ideſt conſiderationibus, & affectionibus deuotis aperuerit; fiet nouæ pullulatio gratiæ, & apparebit noua viriditas, ī noua conuerſatio plantæ, hoc eſt ſpiritualis perſonæ. Et de hac renouatione viriditatis loquitur Apoſto. Renouamini ſpiritu mentis veſtræ, & induite nouum hominem, &c. Eph.4.

Tertio, quia putatio arboris facit eam magis fructeſcere, ex eo, quod per putationem purgatur a ſuperfluo humore aquoſo, qui impedit humorem vnctuoſum, ex quo fructus producuntur. Nam

humor

humor vnctuoſus eſt materia fructuum ex qua producuntur fructus, ſicut humor Io. 15. aquoſus eſt materia foliorum. Vnde Io. Omnem palmitem, qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat. Ita etiam ſimiliter amputatis & abdicatis temporalibus curis, humor aquoſus deficit, ideſt mundanus amor, qui eſt materia foliorum, ideſt vanitatum, & leuitatũ; & humor vnctuoſus, ideſt amor gratuitus, & ſpiritualis proficit, qui fructus bonorum operum facit abundare, Col. 1. Col. Ambuletis digne Deo, per omnia placentes, & omni opere bono fructificantes, & creſcentes in ſcientia Dei.

Exemplo balanſtia malipunici floris, abiectos a mundoq; deſpectos, à Deo benignè recolligi declaratur. Cap. II.

ABiecti à mundo, recolligũtur à Deo. Cuius exemplum apparet in balauſtia, quæ eſt flos malogranatæ, quæ dum cadit ab arbore, ſiue ramo, recolligit à medico. Eſt enim hic flos frigidus & ſiccus, & habet virtutem reſtringendi, & deſiccandi humorẽ. Vnde valet cõtra diſſenteriam, & ſanguineum fluxum ventris: vomitum etiam colericum ſtringit, ſi coctus in aceto ſuper furculam pectoris apponatur. Illi autem quaſi de arbore cadunt, qui a mundo deſpiciuntur, & abiiciuntur, ſicut pauperes, qui ſunt frigidi ab æſtu auaritiæ, & continentes qui ſiunt ſicci ab humore & fluxu luxuriç, & mites qui reſtringunt vomitum colerç i. impetum iræ. Nam pauperes deſpiciuntur ab auaris, tanquam homines inutiles, continentes deſpiciuntur à carnalibus, tanquam homines ſteriles, & agreſtes: Mites vero deſpiciuntur à ſuperbis, tanquam homines puſillanimes. Sed licet tales eijciantur ab arbore, ideſt à mundo, tanquam inutiles, tamen recolliguntur à medico, ideſt à Chriſto, tanquam precioſiſſimi flores. 1.Co.1 Vnde Apoſtolus dicit: Quæ ſtulta ſunt mundi, elegit Deus, vt confundat ſapientes: & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia: & ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea, quæ non ſunt, vt ea, quæ ſunt, deſtrueret: vt non glorietur omnis caro in conſpectu eius. Vnde patet, quod hæc abiectio mundi bona eſt: propter quod dicebat Pſalmus. Elegi abiectus eſſe in domo Dei mei, quam habitare in tabernaculis peccatorum. Pſa. 83.

Abſtinentiæ perfectiones, & vtilitates, ex ſimilitudinibus arboris Agni caſti, & Pini eluciũtur. Cap. III.

ABſtinentia aſſimilatur arbori, quæ dicitur agnus caſtus. Quæ ſcilicet eſt arbor calida & ſicca, vnde flos eius, ſiue ſemen poros corporis aperiendo, ſpiritus euaporando humiditatem naturalem conſumendo, caſtitatem inducit. Et ideo flos eius maxime agnus caſtus dicitur, quia ſuo odore & vſu (vt dicit Dioſcor.) homines caſtos reddit. Similiter etiam abſtinentia, & afflictio carnis, certum eſt, quòd caſtitatem inducit, & etiam cuſtodit, tum quia vigorem carnis minuit, tum quia materiam luxuriæ, ſcilicet humorem ſeminalem, qui ex cibo cauſatur, ſubtrahit. Nota ergo, quod agnus caſtus tria facit, ſine quibus abſtinentia parum valet.

Primum eſt, quod poros aperit, quaſi autem pori animæ ſunt ſenſus corporis: qui ad ſpiritualia, & vtilia debent aperiri, ſcilicet oculi ad vidẽdum vtilia, ad plorandum peccata, & ad legendum ſpiritualia documenta. item nares ad attrahendum odores, ideſt bonorum exẽpla: & os ad confitendum peccata, & ad inſtruendum proximum ad laudandum Deum ad percipiendum cibum ſacramentalem.

Secundum eſt, quia agnus caſtus ſpiritus euaporando educit. Sic ſimiliter ab anima ieiunantis euaporare ſpiritus debent, hoc eſt progredi ſpirituales meditationes, ſpirituales affectiones, & ſpirituales orationes.

Tertio, ratione minutionis; quia agnus caſtus humorem nutrimentalem minuit, ſiue conſumit. Hic eſt humor cibalis, ex quo luxuriæ materia fit, quem dum abſtinens ſubtrahendo minuit, luxuriæ fluxum conſumit: propter quod dicit Hieronymus Hiero. quod ſine Cerere, & Baccho, ideſt ſine cibo, & potu, friget Venus. Et redditur homo vita per abſtinentiam corpore caſtus, & ſpiritu manſuetus, vt recto agnus caſtus dicatur. Item abſtinentia

abſtinentia a delicijs corporalibus præſeruat ſpiritũ a vitiorũ paſſionibus. Cuius exemplum apparet in pino. Nam pinus diu durat, ſi a ſuis corticibus fuerit ſpoliata, eo ꝙ inter lignum & corticem vermes fiunt, qui lignũ corrodũt. Quaſi enim exteriores cortices arboris, ſunt exteriores delitiæ carnis, ex quibus inter carnem, & ſpiritum. ſ. in ſenſualitate vermes, id eſt carnalium deſideriorũ paſſiones generantur, quibus ſpiritus vehemẽter corroditur id eſt moleſtatur, & diſſipatur. Sed corticibus id eſt delitijs amotis huiuſmodi, vermes id eſt carnis paſſiones pereunt, & ceſſant: & tunc ſpiritus quaſi liber a carnis corruptela, incorruptibilis cõſeruatur. Apoſtolus: Expoliãtes [Coloſ. 3.] vos veterem hominem cũ actibus ſuis.

Nonnullis florum, pirique exemplis, aduerſitates plurimum prodeſſe, & proſperitatem obeſſe, ac Dei gratiam fideles nutrire declarat. Cap. IIII.

ADuerſitas mundi plerunq; hominem ad ſeipſum reducit, ſicut proſperitas econuerſo educit hominem a ſeipſo. Cuius exemplum apparet in floribus, qui rigore noctis contrahuntur, & calore diei foras euocantur. Quaſi enim frigus noctis, eſt rigor aduerſitatis: hic florem contrahit, dum hominem cogit, ad ſeipſum redire, ſeq; recognoſcere cogit. Sed quaſi diei calor eſt proſperitas fauoris, qua dum homo inaniter extollitur, extra ſeipſum vagatur. Item aduerſitas ſeculi ſicut homini habenti gratiam Dei prodeſt, ſic non eam habenti nocet. Cuius exemplum apparet in piro, quia pirum poſt cibum comeſtu prodeſt, ex eo, ꝙ laxatiuum eſt. Nam comprimit cibaria ad locum decoctionis, & neruos orificij ſtomachi confortat. Sed ante prandium ſumptum conſtipat. Et ſi quis multa & ſępe ex eis comedat, vermes in ventre generant, & colicam paſſionem duram, & incurabilem prouocant. Cibus autem & nutrimentum animæ, eſt gratia Dei. Nam ſicut dicit philoſophus, ex eiſdem nutrimur, ex quibus [Ariſto.] ſumus. Sumus enim ſpiritualiter per gratiam Dei, ſecundum illud Apoſtoli Gra- [1. Cor. 15.] tia Dei ſum id quod ſum. ergo ex gratia Dei nutrimur. Si quis ergo ex hoc cibo, ſiue nutrimento refectus ſit, ſcilicet quod gratiam Dei habeat in ſe, vtiliter pirum ſumit, quia non obeſt, ſed prodeſt, ſi tribulationem incurrit. Quia licet tribulatio grauis ſit ad portandum, tamen laxat, id eſt purgat peccatum, & confortat etiam animam ac roborat in bonum. Nam virtus in infirmitate perficitur, ſicut Apoſtolus dicit. Sed ſi quis eſ- [2. Cor. 12.] ſet ab hoc nutrimento vacuus, & ieiunus, ſcilicet gratiam non habens, tunc ei tribulatio nocet, ex eo, quod generat ei plerunque aut conſtipationem id eſt duritiam mentis, & deſperationem, aut vermem, id eſt impatientiæ inquietationẽ, aut colicam id eſt implacabilem iracundiæ paſſionem.

Ex iuniperi, piri, Zingiberis, petroſelinique varijs proprietatibus ac ſimilitudinibus, Dei amoris feruorem in carnis aſperitate, mentiſq; humilitate conſeruari explanatur. Cap. V.

AMoris diuini ignis conſeruatur in aſperitate carnis, & in humilitate mentis: cuius exemplum apparet in iunipero. quæ eſt arbor aſpera, & aculeata habens folia, ſignans aſperitatem pœnitentiæ. Iuniperus etiam ignem conſeruat; quia ſi accenditur, vix extinguitur, in tantum, vt ſi prunæ eius ſub cineribus operiantur, vſque ad annum minime extinguantur, vt dicit Iſido. In aſpe- [Iſido.] ritate ergo Iuniperi, accipe aſperitatem carnis, in cineribus vero eiuſdem, intellige humilitatem mentis: in quibus diutius perſeuerat diuini feruor amoris. Itẽ amor charitatis etiam mala conuertit in bona. Nam ſicut dicit Apoſtolus. Diligentibus Deum, omnia cooperantur in [Rom. 8] bonum. Huius exemplum apparet in piro, quia pira immatura, quæ ſunt pontica, & dura, & groſſa, & ad eſum mala, per decoctionem ignis efficiuntur bona. Sic per decoctionem, & vigorem ignis charitatis, etiam magnæ, & groſſæ aduerſitates cedunt homini in bonum ſaltem animæ per patientiam quam charitas generat. Nam patiens eſt charitas, ſicut dicit Apoſtolus. [1. Cor. 12.]

Item amor charitatis aſſimilatur zingiberi, quod radix eſt herbæ calidum, & humiduum, & valet contra frigidas cauſas pectoris, & pulmonis; ſtomachi dolorem, & inteſtinorum mitigat, ventoſitates extenuat. Quanto autem eſt albius, & recentius, tanto acutius, & melius

lius. Sicut zingiber igitur radix eſt herbæ, ſic charitas eſt radix iuſtitiæ, & ſa-
Eph. 3. nitatis animæ. Epiſt. In charitate radicati, & fundati. Ipſa etiam cum ſit ignis ſpiritualis, eſt calida, quia facit mentem feruere; & nihilominus eſt humi-
Pſa. 65. da, faciens lachrymas fundere. Pſalm. Tranſiuimus per ignem, & aquam & eduxiſti in refrigerium Ignis, eſt charitatis feruor; aqua lachrymarũ humor. Ex quibus duobus in anima refrigerium magnum relinquitur. Hæc eſt quæ repellit frigus accidiæ cauſantis in pectore, ideſt, in intellectu frigidas cogitationes; & in pulmone, ideſt, in voluntate frigida, affectiones. Hæc eſt etiam, quæ mitigat dolores interiores impatientiæ, vel iræ, & extenuat ventoſitates, & inflationes vanæ gloriæ, &
1. Co. 8. & ſuperbiæ, Corinth. Scientia inflat. charitas ædificat. Similiter amor Dei etiam tanto melior, & acutior, quanto albior ideſt, mundior, & recentior ideſt feruentior, ne ſcilicet vetuſtate tepeſcat.

Item charitatis amor aſſimilatur petroſelino.

Primo, propter originem, quia maxime in petris, & in locis petroſis oritur, & propterea dicitur petroſelinum. Lo-
1. Cor. 10. ca autem petroſa, ſunt corda martyrum Chriſti. De quo dicit Apoſtolus, quod petra erat Chriſtus. Et in talibus inuenitur verus charitatis amor. Vnde ipſe dixit. Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis inuicem, ſicut dilexi vos.

Io. 15. Secundò, propter odorem. Nam petroſelinum eſt odoriferum, quia ſcilicet amatores Dei etiam proximos per bonorum operum recreant odorem, ſicut Apoſtolus dicit: Chriſti bonus odor
2. Co. 2 ſumus.

Tertiò, propter calorem, quia petroſelinum eſt herba calida, & ſicca, diuretica, & aperitiua, diuiſiua, & conſumptiua, ſtomachi confortatiua, & appetitus excitatiua. Similiter charitatis amor mentem calefaciendo, & inflammando habet virtutem aperitiuam, quia cor Deo aperit: & diuiſiuam quia à mundo per contemptum diuidit. Item conſumptiuam, quia humorem, ideſt amorem peccati conſumit. Item confortatiuam, quia confortat ad bene operandum, & appetitus excitatiuam, quia ſcilicet mentem excitat ad cœleſtia appetendum.

Auaritiam valde deteſtabilem eſſe, ex cepe ius quinquinque exemplis comprobatur. Cap. VI.

AVaritia aſſimilatur cepe.

Primo, propter complexionis frigiditatem, quia cepe (ſecundum Dioſ.) eſt frigidæ, & viſcoſæ naturæ, maximè, quod eſt oblongum, & illud quod eſt rufum, & illud quod eſt crudum. Similiter auaritia, & inordinatus amor temporalium, animam infrigidat, calorem charitatis excludendo. Item inuiſcat eã fortiter capiendo, & tenendo, & præcipue ſi ſit oblonga, ideſt diuturna, ſcilicet in homine inueterata, quia tunc ſemper creſcit. Item ſi rufa, ideſt inflammata ex paupertatis neceſſitate. Item ſi cruda, ideſt non cocta tribulationis igne; quæ aliquando purgat animam, vel ſaltem minuit amorem mundi.

Secundo, propter nutrimenti modicitatem, quia cepe crudum, modicum, imo nullum quaſi nutrimentum corpori tribuit, vt dicit Dioſc. Similiter accumulatio auri, modicum nutrimentum frequenter confert etiam eius auari corpori, quia multi propter auaritiam ſecũdum corpus miſerè, & tenuiter viuunt, ſed animæ penitus nullum, quia vtiliter pro anima ſua auarus ſua bona non tribuit.

Tertio, propter nocumenti multiplicitatem. Nam cepe crudum, & comeſtum colericos offendit, quia videlicet auaritia iram ad quam colera inclinat incendit. Item huiuſmodi cepe inflationem gignit, quia diuitiarum abundantia, quam auaritia colligit, inflationem ſuperbiæ inducit. Item acumine ſuo caput percutit, & nimis comeſtum inſaniam facit, & terribilia ſomnia oſtendit. Sic nimia proſperitas diuitiarum, quam auari habent, facit eos infatuari. Item ad litteram habent quandoque auari ſomnia terribilia, ſomniantes latrones, & prædones: vel quia poſt ſomnum mortis faciliter eorum diuitiæ tanquam vana ſomnia euaneſcunt.
Iob. Diues cum dormierit, nihil ſecum Iob. 27
affert: aperiet oculos ſuos & nihil inueniet. Item ſuo odore facit lachrymari. Quia frequenter auaritia eſt cauſa

P fletus,

fletus, & doloris, quia quando auarus perdit, quæ diligit, cruciatu ſuo, & dolore cogitur lachrymari.

Item auaritia aſſimilatur iuſquiamo, quæ eſt herba venenoſa, & mortifera: propter quod dicitur inſania. Et hæc (vt dicit Dioſc.) habet virtutem conſtringendi, & ſomnum prouocandi. Similiter auaritia veneno cupiditatis extinguit vitalem calorem charitatis, & ita

1. Io. 2. eſt cauſa mortis ſpiritualis. Ioan. Si quis diligit mundum, non eſt charitas patris in eo. Item conſtringit cor auari ad non ſubueniendum pauperi, & burſam ad non reſtituendum. Hæc etiam eſt, quæ cauſat circa ſpiritualia pigritiæ & negli-

Pſa 75. gentiæ ſomnum, Pſal. Dormierunt ſomnium ſuum &c.

Bona arboris boni effectus varij, & eius impedimenta, crecię perfectiones deſcribuntur: quibus multis ſimilitudinibus boni viri comparantur.

Cap. VII.

Bonus homo aſſimilatur arbori bonæ. Bona enim arbor illa iudicatur in qua eſt fructuum maturitas fructuũ

Matt. 6 pluralitas, & fructuum ſuauitas. Et hæc tria tanguntur Mat. Bona arbor fructus bonos facit. In eo, quòd dicit, Facit fructus tangitur fructuum maturos. Sed in eo, quòd dicit fructus in plurali, tangitur fructuum copioſitas. In eo, quod dicit Bonos intelligitur fructuum ſuauitas. Quædam ergo arbores ſunt, ex quibus nullus naſcitur fructus, propter defectum humoris. & ſunt homines otioſi & inertes, qui propter defectum amoris, nihil boni operantur. Vnde arbores huiuſmodi, ne ocioſe terram occupent exciduntur, & in ignem mittentur. Quædam vero faciunt fructum, ſed paucum quod eſt propter paucitatem humoris, & caloris. Et tales ſunt, in quibus eſt modicus humor compunctionis, & modicus calor dilectionis inuenitur ſine frequentia bonæ operationis. Sunt etiã quatuor cauſæ aliæ, quare ſcilicet arbores aliquæ ſunt fructum modicum facientes.

Prima eſt, quando ſunt nimis frondoſæ, quia humor, qui deberet tranſire ad fructus, cõuertitur ad folia. Et tales ſunt qui delectantur tantum in folijs verborum. Vnde aſſimilantur ficulneę, cui dominus maledixit.

Secũda cauſa eſt, quando nimis ſunt procerę. Humor enim a radice aſcendẽs per arboris altitudinem, & latitudinem latè ſe diffundit, & ad ramos tranſiens paulatim euaneſcit. Magni enim viri, & prælati aliquando ſunt infructuoſi, quia ea quæ deberent dare pauperibus, expẽdunt in ſuis vanitatibus. Ambro. dicit. Auis ſe ſociat auibus, & pecus pecoribus, piſces piſcibus: ſolus tu homo conſortem excludis, feras includis; parietẽ veſtis auro, & pauperem nudas veſtimẽto; panem petit pauper, & non accipit æquus tuus aurum ſub dentibus mandit. — Mat. 18 / Amb.

Tertia cauſa eſt, quando ſunt nimis vetuſtæ, quia tunc (vt dictum eſt ſupra capitulo primo) radix induratur, & frigiditate conſtringuntur port radicis, ita, quòd humor ingredi non poteſt, quo planta nutriatur, & fructificet. Sed ſi perforetur radix, aut ſcindatur, & illi ſciſſuræ immitatur lapis, tunc trahitur ſuccus per lignum radicis, & purificatur & fertilior efficitur, ſicut dicit philoſophus de amigdalo antiqua ſi perforetur radix eius. Quando igitur aliquis eſt vetulus in peccato, tria foramina ſiue ſciſſuras in corde ſuo oportet facere, primum per dolorem contritionis, ſecundum per pudorem confeſſionis, tertium per laborem ſatisfactionis. — Ariſ. de veg. & plan.

Quarta cauſa eſt, quando arbor non amputatur, quia tunc humor, qui conuerteretur in fructum, conuertitur in ramuſculos ſuperfluos, & inutiles. Vnde arbor melius fructificat, ſi homo ab eo ſuperflua remoueat, eo, quod humor, qui tranſit in nutrimentum ſuperfluorum, illis remotis tranſit in fructum. Ioan. Omnem qui facit fructum purgabit eum, vt fructum plus afferat. Et ideo purgationi plãtarũ in vere eſt inſiſtendum. Similiter ſi homo reſecat a ſe ſuperfluitates cibi potus, & ſomni, & aliorum huiuſmodi, efficitur aptus ad magis abundandum in ſpiritualibus fructibus, & pœnitentiæ operibus. Et nota, ꝙ rami arborum quanto plus ſunt onuſti fructibus tãto, magis inclinãtur: quia ſancti viri quanto plus abundant bonis operibus tanto magis humiliant. — Io. 15.

Quædam autem arbores ſunt, quæ licet fructus multos habeant, non tamen

faciunt

Mat. 7. faciunt eos malos. Matth. Mala arbor fructus bonos facit. Quandoque tamen cõtingit, quod arbor mala a ſua malitia transmutatur in arborem bonam, & quod bonos fructus producens efficitur. Sed ad hanc transmutationem arboris ſunt quatuor neceſſaria.

Ariſ. de veg. pl. Primo labor. Nam, ſicut Ariſtoteles dicit, arbores ſilueſtres per debitam culturam efficiuntur ortenſes: & ponit exẽplum de amigdalo, quæ ſi eſt amara, per culturam efficitur dulcis. Sic homo debet cor ſuum colere, & purgare, & tunc bonos fructus faciet.

Secundo neceſſarius eſt locus. Dicit enim philoſophus, quod quædam plãtæ in vno loco faciunt fructum pernicioſum, quæ tranſplantatę faciunt fructũ bonum. Et ponit exemplum de iuſquiamo, quia quod in Perſia eſt natum tranſlatum in Ægyptum eſt pernicioſum, ſed in Hieruſalem tranſlatum fit comeſtibile, & bonum. Similiter animus hominis per translationem pœnitentiæ de malo ſtatu in bonum conuertitur. Vnde in Ægypto, id eſt in tenebris peccati poſitus, eſt pernicioſus. & in illus: ſed in Hieruſalem, id eſt in pace iuſtitiæ, & conſcientiæ per pœnitentiam tranſplantatus, efficitur bonus, & ſalutiferus. Nota tamen, quod peccatori nõ prodeſt trãſmutatio loci ſine mutatione animi. Nam ſicut dicit Ber. Nec lucifero profuit locus cœli, nec Adæ locus paradiſi, nec Loth locus montis excelſi, nec filijs Iſrael locus deſerti. Vnde interrogatus Socrates a quodam, cur locorum mutatio nihil prodeſſet ad mutationem viciorum; reſpondit: Non eſt mirum, ſi mutando locum non mutas vitium, quia circumfers ſemper teipſum.

Ariſ. de Veg. & plan. Tertio neceſſarium eſt tempus. Dicit enim phi. quod plures plantæ plantantur in vere, in autumno paucæ, pauciores in hyeme paucisſimæ in æſtate. Plantatio ergo ſpiritualis conuenientius fit in vere, id eſt in tempore iuuentutis, quam in autumno maturæ ætatis, vel in hyeme ſenectutis, vel in æſtate, id eſt in feruore malæ conſuetudinis, vbi totus humor deuotionis & gratiæ deſiccatur.

Quarto neceſſarius eſt ſurculus, qui trunco inſertus totam eius virtutem trahit ad ſuam qualitatem. Et ſignificat verbum Dei, quod animam ſic immutat, quod quæ primo faciebat fructus amaros, & noxios, poſtea facit fructus dulces, & ſalutiferos. Iac. In manſuetudine ſuſcipite inſitum verbum, quod poteſt ſaluare animas veſtras. Iac. 1.

Item nota, quòd bonus homo malo aſſociatus nonnunquam eius malitiam impedit, aut tollit. Cuius exemplum apparet in pulis, quia hoc habent pira propriũ maxime ſylueſtria, quod cum fungis malis accepta omnem ab eis auferunt læſionem, puluis etiam piri ſilueſtris bibitus valet ſimiliter contra fungos. Quid autem per ſylueſtre pirum, niſi hominem intelligimus bonum a malorum hominum quidem conſortio, & contagio ſemotum, & orationum ſolitudini deditum, vel in ſepe pœnitentiæ poſitum: illius tamen ſocietas, & pœnitentia fungi malini, id eſt hominis mali nequitiam ſuis plerunq;, aut exemplis aut monitis, vel meritis impedit, vel tollit. eius etiam puluis, id eſt humilitas viſa, vel puluis, id eſt mors, eius corpus incinerans, & animam, glorificans etiam quandoque malitiam peccatorum eliminat. Nam etiam poſt mortem ſancti nonnunquam peccatores conuertunt, & euellunt.

Item nota, quòd bonus homo aſſimilatur croco. In quo primo poſſumus notare bonitatis indicium. Quia crocum, eſt optimum, quod eſt recens, odoris boni, longum, purum, album, integrum, in ſpiramine bonum, & cum tangitur tingit manum, & leniter eſt acutum. Similiter ille eſt inter bonos & ſanctos viros optimus, qui eſt recens, & feruens in opere; odoriferus; id eſt redolens in hominum opinione. Item longus, id eſt perſeuerans in bona conuerſatione; albus id eſt, purus in intentione; integer, id eſt caſtus ſine carnis corruptione; & bonus in ſpiramine, id eſt in conuerſatione, ſiue exhortatione, coloratiuus manus tangentis, id eſt impreſſiuus ſuę virtutis in ſui adhæſione. Ille enim manum tangentis ſe ſuo colore tingit, qui ſibi adhærentem ad imitationem ſuorum operum, vel ſuarum virtutum trahit: vel ille manum tangentis ſe ſuo colore tingit, qui ſe lædenti beneficium porrigit: quod pertinet ad viros perfectos.

Item qui eſt acutus leniter in aliorum correctione, ſiue increpatione. Debet

 enim

enim eſſe acutus in pungendo, ſed lenis in percutiendo. Eſt enim neceſſariū in correptione delinquentis acumen ſeueritatis cum dulcore lenitatis. Secundò, notamus in croco natiuitatis locum. Dioſc. Nam ſicut dicit Dioſcor. orientalis melior eſt, quàm occidentalis, quia ſcilicet contemplatiuus melior eſt quàm actiuus, ex eo, quod contemplatiuus melior eſt, calore ſolis i. amore Chriſti magis calefactus, & ſplendore. i. ſapientia eius magis illuſtratus, ſicut pars orientalis excedit in calore, & ſplendore.

Tertio, notamus in croco floritatis aſpectum: producit enim crocum florē caput habentem ad violę modum, & in medio tres ramulos. Quaſi autem flos croci, eſt conuerſatio viri boni, quæ debet eſſe purpurea per charitatem, violacea per humilitatē, & triplicata ꝑ fructificationem, ſcilicet vt fructificet Deo, ſibi, & proximo. Vel ſicut dicit Bernar. vt viuat humiliter Deo, ordinatè ſibi, & ſocialiter proximo
Berna.

Quarto, notamus in croco complexionis temperamentum: eſt enim calidum & ſiccum in primo gradu, in ſuis qualitatibus temperatum. Sic etiam bonus homo. & prudens, & in caliditate. i. ſpiritualis feruore, & in ſiccitate. i. in abſtinentiæ extenuatione temperatus eſt, ſecundum debitum gradum. i. diſcretionis modum.

Quinto, notamus in croco vtilitatis effectum Nam crocum multum eſt confortatiuum, & valet contra debilitatem ſtomachi, & contra cordis defectū: qa boni multum alios confortant, debiles, i. trepidos, & corde deficientes. i. puſilla nimes vigorando ſuis conſilijs, exhortationibus, & exemplis.

Quemadmodum quo ad ſemen, flores, frondes, fructusq́, ac ratione loci plantæ inter ſe naturaliter differre videntur: ſic quadam ſimilitudine boni viri à malis moraliter diſtinguuntur. Cap. VIII.

Boni a malis. vel etiam inter ſe inuicem diſtin moraliter ſicut differunt inter ſe plantæ naturaliter. Differunt enim plantæ, vel arbores à ſe inuicem primo in ſeminibus: quia quædam earum ex ſemine bono generātur, quædā vero ex malo. Et dicit Albumas. ꝙ ex malo ſemine non prouenlunt de facili bonæ plantæ, nec ex bono de facili malę: quamuis in animalibus, & potiſſime in hominibus ſæpe videatur contrariū. Cuius ratio eſt, vt idem dicit, quia planta eſt terræ affixa, propter quod vniforme à terra recipit nutrimentum: animalia vero non ſic, tum propter varietatē complexionis, tum propter volubilitatē voluntatis. Similiter ergo inter homines illi homines ex malo ſemine naſcuntur, qui malorum exempla imitantur. Sed ꝙ bonorum imitantur veſtigia, illi ex bono ſemine oriuntur Malum enim ſemen, eſt ſemen vitiorum. quod ſeminauit diabolus Nam ſuperbiā ſeminauit in Adā, inuidiā in Cain, incontinentiam in Lamec, gulā in Eſau, auaritiam in Balaā, irā in Saul, accidiam in Achitophel. Vnde qui in huiuſmodi vitijs illos imitanē, hi ſunt, qui ex malo ſemine naſcunt. Vnde dicitur in epiſtola Iudæ: De illis, qui in viam Cain abierunt, & errore Balaam seducti ſunt. Iuda. Bonum autem ſemen eſt quod ſeminauit Chriſtus, ſcilicet humilitatem in matre, fidem in Centurione, abſtinentiam in Iohanne Baptiſta, continentiā virginitatis in Ioanne Euāgeliſta. & ſic de alijs virtutibus, in quibus qui eos imitantur, ex optimo ſemine naſcuntur. Nota tamen ꝙ arbor ſiue planta ex malo ſemine nata, bona effici poteſt auxilio culturæ Vnde dicit Ariſt. Ari. de veg. plan. ꝙ ſi ſcindatur radix arboris, & illi ſciſſuræ immittatur lapis. fœcunda fiet, ſi erat ſterilis. Cuius ratio eſt, ſecundum Albumaſar, quia per ſciſſuram fit groſſi & noxij humoris euaporatio, & caloris aeris circumſtantis attractio, cuius virtute fit illius mali humoris conſumptio, & quædam plantæ innouatio. Ipſe etiam Philoſophus dicit malogranata ſtercore porcino fimata, & aqua dulci rigata, melioreſcunt. Sicut ergo de malitia mutatur in bonitatem auxilio culturæ, ita malus homo efficitur bonus auxilio pœnitentiæ. Sed debet fieri ſciſſio, ideſt apertio radicis. i. cordis per contritionem, & oris per confeſſionem, & immitti lapis, ideſt perſeuerantiæ firmitas, vel conſtantię ſolidītas apponi, & fimus humilitatis cum aqua compunctionis, vel doctrinæ ſpiritualis, quæ dulcis eſt: vel aqua hæc apponenda, eſt eleemoſina. quia ignem ardentem extinguit aqua, & eleemoſina reſiſtit peccatis.

Secun-

Secundò, differunt plantæ, ſiue arbores quo ad locum, ſiue ſitum, ſecũdum quod inueniuntur in eis triplex differẽtia. Vna eſt quo ad abundantiam humoris, quia quædam plantæ naſcuntur in terra, quædam in aqua, quædam in petra, non tamen omnino ſine terra, quædam vero in arena. Sed, quæ in petra, parum creſcunt, quia humor eſt paucus, & cito areſcunt, niſi per appoſitionem humoris, & reſtæ ab hominibus adiuuentur. Sic quidam homines ſpirituales ſunt plantati in terra. i. humilitate fundati. Terra enim eſt elementum infimum, & ſtabile, & ideo deſignat humiles, & bene proficiunt: quia omnis, qui ſe humiliat, exal- Luc. 14. tabitur. Quidam vero plantati ſunt in aqua gratiæ, vel pœnitentiæ, vel ſapientiæ: & iſti etiam creſcũt vel proficiunt. Pſ. Pſal. 1. Erit tanquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum.

Quidam vero in petra. i. in corde duro & parum deuoto. & iſti cito deficiũt. Nã petra eſt dura, & parum humoroſa. Lu- Luc. 7. cæ. Aliud cecidit ſupra petram, & exortum aruit, quia non habebat humorem. Quidam ſunt plantati in arena: in quibus ſcilicet nullus eſt humor gratiæ diuinę, Nam arena dr̃ ab ariditate. Iſti ſunt peccatores quorum fructus vani, & inu- Ariſ. de veg. tiles ſunt. Nota ergo, ſicut dicit Ariſto. ꝙ plantæ, q̃ naſcuntur in locis aridis, ſunt paruæ quantitatis propter paucitate humoris: Quæ vero in locis humidis fluuialibus, & maritimis, ſunt maioris quantitatis propter abundantiam humoris. Illæ tamen, quæ creſcunt iuxta ripas marium ſalſorum, non multum creſcunt propter arenarum multitudinem, & attracti humoris ſiccitate. Sed ſicut idem philoſophus dicit, iuxta mare rubrum hoc tali, vbi arbores magnæ fiũt propter abũdantiam humoris, & caloris: Ex quibus patet ꝙ in hominibus ſicut in arboribus tanto magis fit augmentum (in arboribus quidem corporale, in hominibus vero ſpirituale) quanto magis abundat calor, & humor, ſcilicet in hominibus calor dilectionis, & humor deuotionis. Sed cauendum eſt, ne ſit humor ſalſus i. deuotio triſtis & ſicca, ſicut hypocritarum, de quibus dominus dixit: Nolite fieri ſi- Mat. 6. cut hypocrytæ triſtes· ſed debet eſſe deuotio læta, & dulcis, niſi eſſet forſitan triſtitia proueniens vel ex pœnitentia, hoc eſt peccati recordatione, vel ex paſſionis Chriſti compaſſione; quæ quidem ambo per mare rubrum deſignantur. Quia vtraque compunctio, ſeu deuotio licet ſalſa vel amara ſit, tamẽ animam impinguat, & auget.

Secunda differentia localis attenditur in plantis reſpectu caloris ſolaris: Nam plantæ, quæ ſitæ ſunt verſus Orientẽ, citius conualeſcunt propter aſpectum ſolis, & ſufficientiam caloris. Sed verſus occidentem econtrario ſe habent, propter defectum caloris ſolis, vt dicit Ariſto. Ex quo habetur, quod anima citius conualeſcit in ſpiritu, ſi ſit in ea aſpectus ſolis, id eſt diſcretio rationis, ſufficientia caloris. i. debita menſura dilectionis. De qua dr̃. Diliges dominum Deum ex toto corde tuo, &c. Ma. 22.

Tertia differentia localis attenditur in plantis ſecũdum temperiem aeris. Nam ſicut dicit Albumaſar. ſi aer vbi naſcitur planta, fuerit nimis calidus, poris apertis calor naturalis euaporabit, & ita planta ſiccabitur. Si veró frigidus nimis, plãtam ſuffocabit· ſed temperies eius nutriet, & conſeruabit. Sic plantationem pœnitentiæ in homine ardor luxuriæ, vel gulę euacuat, frigus accidiæ diſſipat: Sed temperata abſtinentia nutrit, & conſeruat. Nota ergo, quod ſecundum Ariſt. planta quatuor indiget, ſcilicet ſemine terminato, & in ſua ſpecie pfecto, maturo, & à putredine ſeruato, Item loco plantæ congruo.

Tertio, humore moderato: & dico moderato, quia ex humoris temperie magis ſeruatur plantæ nutrimentum. Quia ſi humiditas fuerit nimia pororum, oppilatio fit, per quos nutrimentum tranſit, ad incrementum arboris. Et eodem modo ſiccitas ſi ſuperabundauerit, pororũ & viarum conſtrictio erit, & ſic vtroq; modo impeditur nutritio arboris. Sed ſi contemperatio fuerit caloris, & humoris, erit proceſſus plantæ ordinatus, & vtilis.

Quartò, indiget plãta, vt dictũ eſt, aere mediocriter temperato. Eodem modo anima pœnitentis indiget ſemine ſpiritualis doctrinę. De quo Luc. Semen, eſt Luc. 8. verbum dei. & iſtud ſemen debet eẽ terminatum & menſuratum, ſecundum capacitatem audientium, & ſecundum regulas fidei catholicæ. Item ſemine eleemoſynæ. de quo Apoſtolus: Qui ſeminat 2. Cor. 9. in benedictionibus, &c. Et hoc ſemen

debet eſſe in ſua ſpecie perfectum p charitatem ſcilicet, vt eleemoſyna in charitate fiat: dico in ſua ſpecie, quia plures ſunt eleemoſynarum ſpecies, & modi ſiue corporalium ſiue ſpiritualium. Item indiget ſemine operationis bonæ. De
Ecc.11. quo Eccle. Mane ſemina ſemen tuum, & veſpere ne ceſſet manus tua, i. bona opera operari ne deſinas, & in mane iuuentutis, & in veſpere ſenectutis. Hoc ſemē debet eſſe maturum ad diſcretionē, vt ſcilicet cum debita maturitate, & diſcretione bonum opus fiat. Item ſemine diuinæ gratiæ ſine quo alia nihil valerent. Et de hoc ſemine dicitur, Io. Semē
1. Io.3. eius, i. gratia in eo, manet: hoc ſemen debet conſeruari a putredine peccati, cū qua eſſe non poteſt.

Secundò, indiget plātatio pœnitentiæ, loco ſibi congruo. Nam alius locus competit ploranti, vel oranti, ſcilicet ſecretus, alius eleemoſynam facienti, q̃a publicus, vbi ſint, vel conueniant pauperes, ſed non publicus ad oſtentationem. & ſimiliter alia loca competunt actiuis, & alia contemplatiuis.

Tertiò indiget humore, ſ. nutrimento, & cibo temperato, vt ſit quædam abſtinentia, ſed tamen diſcreta.

Quarto indiget aere mediocriter temperato. In aere enim, qui multarum varietatum eſt ſuceptiuus, pœnitens intelligitur ſpiritus, qui temperatus eſſe mediocriter debet: quia nec nimis calidus, vt aliquid ſibi ſupra vires aſſumat tanquam præſumptuoſus, nec nimis frigidus, vt ſ. ſpiritualia & ſibi congruentia negligat tanquā ſit accidioſus: ſed debet eſſe per diſcretionem ordinate temperatus.

Tertiò differunt arbores in partibus, ſcilicet partium ſuarum multitudine, & paucitate, magnitudine, & paruitate, fortitudine, & debilitate. Cuius diuerſitatis cauſa eſt diuerſitas humoris, qui in aliquibus eſt lacteus, vt in ficubus, & talis in latum, & in longum eſt ad ſe extendendum idoneus. In quibuſdam vero eſt viſcoſus, vnde nec ad extenſionem aptus. In quibuſdā vero eſt acutus, qui ex ſua fortitudine ad multam extenſionem eſt aptus. Et raritas arboris accidit propter inſufficientiam humoris: ſpiſſitudo vero propter ſufficientiā caloris ad condenſationē humoris. Quaſi aūt humor lacteus quo paruuli. i. incipientes nutriunt, eſt deuotio actiuorum. Sed quaſi humor acutus, & ſubtilior, eſt contemplatiuorū in quibus etiam eſt caloris charitatis abundantia. Et ideo tales habent partes ideſt ramos operum plures, per frequentiam maiores, id eſt longiores propter perſeuerantiam, & fortiores propter conſtantiam in fine patientiam. Sed quaſi humor viſcoſus, eſt amor proprius auarorum, qui ab eis non ſeparatur, nec faciliter ad alios extenditur. Vnde deficit in eis calor, & charitas: quia charitas non quærit, quæ ſua ſunt. & ideo eorum partes, & rami ideſt opera ſiue dona, ſunt pauciora, minora, & debiliora.

Quarto differūt arbores in frōdibus. Et primo in frondium variatione. quia quædam arbores ſiue plantæ habent folia aſpera propter dominium terreſtreitatis, & ſiccitatis. Quædam vero habent folia lenia propter æqualitatē aquæ humectantis, & proportionem debitā caliditatis. Sic ſuperbi, in quibus dominatur amor terreſtris, & ſiccitas: quia carent humore pietatis, habent folia, ideſt verba aſpera, hoc eſt contumelioſa, & alios aſperantia. Sed illi, qui humectantur aqua diuinæ ſapientiæ, in quibus exiſtit debita caliditas charitatis & beneuolentiæ, hi habent folia, id eſt verba lenia, & dulcia.

Item differunt arbores in foliorū duratione: quia quibuſdam arboribus folia cito cadunt propter humorem rarū, non vnctuoſum, & cito ſiccabilem. In quibuſdam vero permanent diu propter cauſam contrariam. Similiter in illis quibus deeſt vnctuoſus humor gratiæ, & deuotionis, cito cadunt folia, quia cito deſerunt promiſſa. Nam ſicut faciliter verbis promittunt, ita faciliter, & cito a promiſſis deficiūt. Sed illi, in quibus econtrario eſt gratia, & deuotio, firmi ſunt in promiſſis: & iſti ſunt ſicut arbores, ex quibus folia non cadunt. Pſ. Et folium eius Pſal. 1.
non defluet. Vnde tunc folium defluit, quando facit cōtrarium eius, quod aliis dicit.

Item folia arborum differunt in figuratione. Quia quarundā arborum ſunt folia ſtricta, quarundam lata, quarundā acuta, quarundam rotunda, quarundam ſciſſa, quarundam ſolida: quæ omnia variantur ſecundum varietatem humoris magis, vel minus terreſtris, vel viſcoſi, & propter calorem æqualiter, vel inæqualiter humorem extendentem.

In

In hoc autem ſignificatur, ꝙ verba ſiue corrigentium, ſiue docentium, ſiue cõſulentium non ſemper debent eſſe vniformia, ſed diuerſificari debet non ſolũ in ſubſtantia, ſed etiam in modo proferendi, ſecundum exigentiam perſonarum, negocio rum, locorũ. & tẽporũ.

Quinto differunt arbores in floribus. Quia quædam arbores florent: quod eſt propter puri & ſubtilis humoris exiſtentiam in medulla. Quædã vero ſunt quæ non florent propter nimiam viſcoſitatem humoris, eo, quòd ſubtiliari non poſſit, nec propter ſuam vnctuoſitatem in ſubtilem florum ſubſtantiam dilatari, vt patet in ficu. Quædam etiam non habent flores propter liquiditatem, quæ non poteſt in florum ſubſtantiam coagulari, vt patet in palma, & ſimilibus, de quibus exemplificat philoſophus. Per flores ergo, qui ex ſubtili, & puro generantur liquore, intelliguntur ſubtiles meditationes, & puræ, & conſiderationes contemplantium, quæ requirunt puritatem affectus, & ſubtilitatem intellectus. Vnde non in omnibus arboribus, ideſt in omnibus hominibus etiam bonis hæc inueniuntur: ex eo, ꝙ in quibuſdam licet ſit humor vnctuoſus deuotionis, & gratiæ, tamen eſt groſſus. Quia licet quidam habeant mentem deuotam, tamen habent eam ſimplicem, & groſſam, & ideo non aptam ad ſubtiliora contemplanda: & licet nõ habeant flores, tamen poſſunt habere dulces fructus, ideſt opera, ſicut habent iſtæ arbores ficus, & palma.

Illi autem in quibus abundat liquidus, & fluidus humor carnis, ideſt amor carnalis, multo minus apti ſunt ad flores cõtemplationis habendos. Sexta differentia, eſt in fructibus. Quia quædam arbores ſunt infructuoſæ, quæ fructus non producunt, ſed folia tantum emittunt. Et talibus aſſimilantur mali Chriſtiani, verba confeſſionis fidei habent, ſed opera fidei non habent. Apoſtolus. Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem
Thl. 1. negant.

Item mali doctores, & prælati, qui ſolum habent verba doctrinæ, ſed non opera vitæ. Matth. Dicunt enim, & non
Mat. 23 faciunt,

Item illi, qui verbis promittunt, vel vouent, ſed facto promiſſa, vel vota non implent. De quibus dicitur Eccleſiaſtici:
Melius eſt non vouere, quàm poſt promiſſa votata nõ reddere. Diſplicet enim deo infidelis & ſtulta promiſſio. Eccl. 5

Quædam vero arbores ſunt fructuoſæ. Circa quod notandum, quòd arbor ad fructificandum indiget triplici exteriori fomento, ſcilicet humore terræ nutriente. Nam ſecundum philoſophum, terra eſt mater plantarum, eo, ꝙ ſuo humore plantam more matris nutriat, ex quo etiam nutrimento, & humore fructus producitur. Indiget etiam Sole humorem ſitum in medulla digerente, & præparãte: quia humor nutrimẽtalis nõ poteſt in planta trãſire ad materiã fructuũ, niſi prius calore ipſius plantæ adiuncto calore ſolis decoquatur, & digeratur, & ad locum emiſſionis fructus, attrahatur. Et hinc eſt, ꝙ in vere, quando calor ſolis incipit augeri, plantæ folia & fructus incipiunt emittere, quia ſol ſuo calore partes plantæ, & humores ſtrictos a frigore precedente reſoluit, & digerit, & ad loca debita attrahit, & deducit. Et hinc eſt etiam, ꝙ in locis multum a ſole remotis, plantæ paucæ ſunt, & nõ fructificãt: vt dicit Ariſtoteles. Cuius ratio eſt ſecundum Albumaſar, quia illi, qui ſunt directe ſub ſeptentrione, diem habent per dimidium annum continue, & per aliũ dimidium annum habent noctem. In æſtate igitur non poteſt ibi creſcere planta, propter nimium calorem, nec in hyeme propter maximam frigoris cõtinuationem: propter, quod ſicut dicit Ari. planta ibi generata non habet vires ad fructus producendos, deficiente cauſa. Nam calor, qui eſt cauſa plantarum, & fructuum, in vna parte anni omnino modum excedit, in alia vero parte omnino deficit.

Tertio indiget planta tempore. Indiget enim hyeme ad humoris ſeminalis aggregationem, & vere ad humoris emiſſionem. tunc enim non eſt frigus vehemens humorem comprimens: nec calor vehementer adurens, vel humorem conſumens. Indiget etiam æſtate ad fructuum maturationem, & autumno ad fructuum repletionem, & collectionem. Sicut ergo planta his tribus indiget ad fructificandum, ſic etiam homo ad bene operandũ, & præcipue ĩ operibus actiuæ vitæ, ſ. calore charitatis cum humore pietatis, & diſcretione ſiue opportunitate temporis. Omni enim operi ſiue rei

 tempus

Ecc. 8. tempus eſt, vt dicit Eccleſiaſtici. Vel ad fructificandum per opera pœnitentiæ, indiget homo his tribus, ſcilicet humore compunctionis, qui ſcilicet eſt plantę idest animæ plangentis quoddam nutrimentum, ſcilicet humor lachrymarum ſecundum illud pſ. Fuerunt mihi lachrymę meæ panes die ac nocte.

Item feruore dilectionis, per quem mens, quæ primo fuerat peccato coſtricta, reſoluitur, humor deuotionis attrahitur, & decoquitur dum ferues efficit, ad bonorum operum productionē perducitur. Sed attende, ꝙ feruor pœnitentis, vt bene fructificet, debet eſſe temperatus ideſt diſcretus, vt etiam dictum eſt ſuperius, ita, vt neq; deficiat per accidia frigus, neq; excedat per indiſcretionem. Indiget enim hyeme, ideſt tempore ſuo quo ſe ab exterioribus ad interiora recolligat; & vere, ideſt tempore quo abūdanter humorem pietatis per opera miſericordiæ emittat. Item æſtate, in qua ꝑ contemplationis meditationem, vel orationem ſeipſum ad feruorem accendat vt ſic fructus maturos, ideſt opera perfecta exhibeat quouſq; finaliter ſequatur autumnus ideſt mortis tempus, quo ſuæ vitæ, & totius temporis fructus ideſt prę mia colligat.

Charitatis excellentia, perfectiones atq; vtilitates, ex radicis cypreſſi caſſiefiſtula, calamenti, carica, & deniq; mente quamplurimis ſimilitudinibus aperte intelliguntur. Cap. IX.

CHaritas aſſimilatur radici. Primo ratione originis. Quia ex humore de terra accommodato, & caloris cœleſtis beneficio radix generatur, & a calore cęleſti tota penetratur, nutritur, & conſeruatur. Similiter ex humore deuotionis attracto per feruorem orationis, & beneficio cœleſtis caloris .i. ſuperni & increati amoris, qui eſt Spiritusſanctus generatur id eſt diffunditur radix charitatis, & ab ipſo calore cœleſti ideſt Spiritusſancto nutritur, & conſeruatur. Vnde Apoſtoli in oratione vnanimiter perſeuerantes, & cum deuotione expectantes, Spiritumſanctum acceperunt, per quem charitas diffuſa eſt cordibus eorū

Hier. 17 & nutrita, & conſeruata. Hiere Ad hu-

Luc. 7[5] morem mittit radices.

Secundo ratione firmitatis, ſiue profunditatis: quia quanto matrici terræ profundius ſe infigit, tanto fortius arboris ſolidius, & firmius fundamentum exiſtit: ſic quanto charitatis amor ineſt cordi profundius, & infixius, tāto ſpiritualis homo firmius eſt, & ſolidius fundatus. Vnde Apoſt. In charitate radicati, Ephe. 4

& fundati.

Tertio rōne virtutis, quia quamuis radix ſit in ſubſtantia mollis, tamen fortiſſimos lapides vi caloris penetrat, & effodit. Sic charitatis amor, quamuis per patientiā ſit mollis Nam mollis non reſiſtit tangenti, & ſic perfectus non reſiſtit lędenti, ſcilicet iniuriam pro iniuria reddendo, ſed potius ei parcit. Itē quis ſit per manſuetudinem dulcis, quia charitas patiens eſt, & benigna eſt, tamen fortiſſimos lapides .i. immaniſſimas perſecutiones, ſeu cruciatus virtute Spiritu ſancti ſuperat, & vincit, immo radices diuini amoris in petris duris magis condēſantur. Quia ſcilicet charitatis affectus, & effectus in duris & aſperis paſſionibus magis multiplicantur. Iob. Super a- Iob. 8.

ceruum petrarum radices eius densabuntur.

Quarto, ratione actualitatis quia charitas omni tempore agit, & creſcit. Nam radix tempore hyemali calorem, & humorem in ſe colligit, quem vernali tēpore foras effundit. Sic charitas tēpore aduerſitatis in ſemetipſa pingueſcit. Sed proſperitatis tempore alijs ſe effundit, & per vigorem operis proximis reuiuiſcit. Oſe. Erumpet radix eius, vt Libani. Oſe.

Aug. Radix omnium bonorum eſt chari Augu.

tas, radix omnium malorum eſt cupiditas.

Quinto, ratione viroris, quia ſcilicet ſicut ex radice eſt viror arboris, ita ex charitate meritum operis. Vnde Grego. Grego.

dicit, quod ſicut multi arboris rami ex vna radice prodeunt, ſic virtutes multæ ex vna charitate generantur. Nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, ſi non manet in radice charitatis. Hiere. Hier. 12

Plantaſti eos, & radicem miſerunt; proficiunt, & faciunt fructum. Grego. Quiſquis in charitatis radicem ſe inſerit, nec a viriditate deficit, nec a fructu inaneſcit.

Item charitas aſſimilatur Cypreſſo.

Primo, ratione ſubſtantiæ. Eſt enim ſubſtantia ſimilis Cedro, quia ſua ſubſtantia eſt imputribilis, & ſemper ſua permanet firmitate. Videmus autem, ꝙ

ligna

ligna putrefiũt ex humore aqueo ſuperabundante. Sed hoc modo charitas putrefieri, vel corrumpi non poteſt: quia aquoſitas i. vehementia tribulationis nõ
Can. 8. præualet contra eam. Can. Aquæ multę non poterunt extinguere charitatem.

Secundo charitas aſſimilatur cypreſſo, & hoc ratione figurę: quia cypreſſus in rotundum eius ſe erigit. unde etiam eius fructus figuram imitatur, et ideo cypreſſi coniferi appellantur. Rotunditas autem figuræ, perfectionem charitatis ſignificat. Quia figura rotunda ſiue
Ari. de cæl. circularis (ſecundum philoſophum) eſt perfectiſſima figurarum. Vnde rotunditas cypreſſi, eſt perfectio charitatis. Et idẽ ſecundum Apoſtolum, Charitas eſt vin-
Coll. culum perfectionis. hæc enim virtus eſt quæ mentem Deo ligat, & iungit, & coniungendo perficit. Quod autem figura cypreſſi ſurſum tendit, ſignat, ꝙ charitas
Ecc. 50 ſurſum trahit Eccleſiaſtici. Quaſi cypreſſus in altitudinem ſe tollens. Quod autem figura cypreſſi in conum ſe ſtringit & acuit, ſignificat ꝙ diligentes Deũ quãto plus in charitate proficiunt, ſemp magis ſe reſtringunt, ſcilicet ab illicitis, a ſuperfluis & etiã a neceſſarijs. Sic ergo ex figura cypreſſi oſtenditur, ꝙ charitas hominem perficit, perficiendo erigit, & erigendo ſtringit, & vnit.

Tertio ratione redolentiæ. Eſt enim
Iſido. cypreſſi lignum, ſecundum Iſid. ſuauiſſimum in odore, vnde folia habet licet amara, tamen odore violenta, vt dicit
Plin. Plinius. Similiter odor charitatis tã ſuauis eſt Deo, vt ſine ipſo nihil redoleat. Nã nec; eloquentia, neq; eleemoſyna, nec; ſcientia, neq; fides, neq; prophetia, neq; quodcunq; opus, ſiue donum, habet charitate deficiẽte meritum apud Deum, ſicut expreſsè explicando per ſin-
1. Cor. 13. gula Apoſtolus oſtendit dicens. Si linguis hominum loquar, & Angelorũ, charitatem autem non habeam, factus ſum
Augu. velut ęs ſonans &c. Augu. Charitas eſt ſine qua nihil valent omnia, & quæ vbicũque fuerit, ad ſe trahit omnia. Charitas ergo tota eſt odorifera, ita, vt eius folia id eſt verba, licet amara, & aſpera videantur interdum eſſe in delinquentium correptione, tamen odorifera ſunt in corripientis intentione, & medicinalia ſunt in correpti emendatione. Et ideo
Pro. 27. Pro. dicitur, quod meliora ſunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oſcula odientis. Nam diligens non vulnerat, niſi vt medicus, qui ſolummodo, vt ſanet ęgrotum, ſecat, & percutit vlcus. Vel quod cypreſſus habet folia amara; ſed odorifera, ſignificat quod ille qui ex charitate diligit, debet delinquentem amaricare, ad pœnitentiam inducendo; & puſillanime odore recreare, benigne conſolando.

Quarto ratione vmbræ, quia cypreſſus (vt dicit Plinius) habet vmbram multum gratioſam hæc vmbra gratioſa ad quieſcendum eſt gratioſa mors, & requies Deum diligentium, de qua dicit Pſal. Cũ Pſ. 126. dederit dilectis ſuis ſomnum &c. Vel hæc vmbra cypreſſi, eſt refrigerium animæ, in quo per charitatem extincto vitiorum, & paſſionum ęſtu, dulciter quieſcit anima in ſua dilecti fiducia. Cant. Sub vmbra illius quem deſiderabam, Can. 2. ſedi. Vel vmbra charitatis, eſt protectio diuina quam dilectio Dei, & proximi, q̃ ſunt quaſi alæ charitatis acquirunt. Pſal. Pſ. 16. Sub vmbra alarum tuarum protege me.

Item charitas aſſimilatur caſſiæfiſtulæ. Primo ratione productionis: quia ſcilicet fructus eſt ex arbore productus. Arbor igitur eſt Spiritusſanctus. Ipſe enim eſt arbor vitæ in medio paradiſi, id eſt media in Trinitate perſon. cuius eſt p gratiam viuificare animam ſecundum illud: Spiritus eſt qui viuificat. Huius ar- Io. 6. boris fructus eſt charitas. Gala. Fructus Gal. 6. autẽ ſpiritus, eſt charitas, gaudium &c.

Secundo ratione augmentationis: quia ſcilicet caſſiafiſtula producit longa ſemina, quæ ingroſſantur in actione caloris, exterius condenſantur, medulla interius exiſtente nigra, dulci, & humida, & ad mouendum ſunt meliis interius ex iſtincta. Sic quoque etiam charitas producit longa ſemina, id eſt diuturna & vſque in finem continuata opera. Quæ etiam ingroſſantur, per augmentum deuotionis, & condenſantur dum feruenter frequentantur; ſicut ingroſſantur membra, cum per pinguedinem augentur interius, & illa dicuntur eſſe condenſa, vbi ſunt multa, & frequentia, ſicut dicitur condenſa ſylua vbi ſunt multa, & frequentia ligna. Sed medulla interior, id eſt intentio, & mens, ex charitate operantis debet eſſe nigra per humilitatem. Nam nigrum eſt, quod parum participat de claritate. Quia bona

mea ſi-

intentio operantis non debet eſſe ad ſui oſtentationem, etiam ſi opus ſit publicum: ſicut nigrum etiam ad lucem deductum, non prætendit claritatem, ſed
Grego. obſcuritatem. Vnde, vt dicit Gregorius, ſic opus ſit in publico, vt intentio ſemper maneat in occulto. Item debet eſſe dulcis per benignitatem: quia charitas
Cor.13. eſt benigna, vt dicit Apoſtolus. Item debet eſſe humida per pietatem, ſcilicet vt ſit interius compaſſibilis, & exterius faciliter effuſibilis ad ſubueniendum. Quia humidum eſt paſſibile, & ad exteriora faciliter fluxibile. Item charitas debet eſſe diſtincta, & ordinata præcipue in elee-
Can.2. moſynis dandis? Can. Ordinauit in me charitatem.

Tertiò, ratione electionis: quia illa caſſiaſiſtula eſt eligenda, quæ eſt groſſa, q ſignat multam humiditatem ſibi ineſſe. Vnde leuis & ſonora reiicitur, quia vana eſſe dicitur. Eodem modo vera eſt, & probata charitas, quæ eſt groſſa per patientiam. Nam id, quod eſt groſſum, non reſonat, ſed ſubtile. groſſum eſt metallum, & ferrum. Et ſic charitatem habens, licet patiatur, non tamen reſonat alicuius impatientiæ ſonum, vel vocem reddendo. Item, quæ eſt ponderoſa, idest firma per conſtantiam. Nam vera charitas eſt patiens, & conſtans.

Quartò, ratione operationis, quia caſſiaſiſtula multa operatur. Nã habet virtutem mollificandi: & hoc competit charitati, quæ inquam emollit dura, & crudelia ſuperborum corda. Vnde aſſimilatur etiam igni, cuius carbones ſunt beneficia eius, inimico duro & ſuperbo
Ro.12. impenſa. ſecundum illud Roma. Si eſurierit inimicus tuus, ciba illũ; ſi ſitit, potũ da illi: hæc enim faciens, carbones ignis congeres ſuper caput eius: idest hæc erunt ſuper caput eius, hoc eſt mentem eius durã, tanquam carbones ignis ad mollificandum eius duritiam. Item caſſiafiſtula habet virtutem mundificandi: quia charitas cor emundat à rubigine peccati, & præcipue auaritiæ. Grego-
Grego. rius. Tanto amplius peccati rubigo cõſumitur, quanto peccatoris mens magno charitatis igne crematur. Item habet virtutem feruorem ſanguinis mitigandi: quia charitas iram mitigat, quę eſt feruor ſanguinis circa cor, ſecundum philoſophum. Nam charitas non irritatur. Item habet virtutem coleram etiam purgandi: quia charitas luxuriam purgat, quam calor coleræ incitat, & inflammat. Item habet virtutem gulæ apoſtemata diſſoluendi: quia charitas gulæ delectamentum diſſoluit, & abijcit. Item habet virtutem ſanguinis purificandi. quaſi enim impurus ſanguis, eſt ſanguis inuidorum, qui ſemper contra proximum maliuoli, & turbulenti ſunt. Vnde per hoc ſignificatur, quod charitas inuidiam purgat. Nam charitas non æmulatur. Vel, quia ſanguis impurus, & grauis, & turbulentus, eſt ſanguis melancolicus. Per hoc, quod purgat ſanguinẽ impurũ, ſignificatur ꝙ purgat accidiam, & triſtitiam, & grauedinem ſpiritus, & facit eum leuem, & ſolicitum. Item charitas aſſimilatur calamento, quod eſt quædam herba ſimilis mentæ, & hanc ſimilitudinem declarat, primo eius gradus, quia eſt calamentum calidum, & ſiccum in tertio gradu. Et ſic ſimili modo etiam à ſacris doctoribus charitatis gradus tres eſſe ponuntur. Quia eſt charitas incipientium, & proficientium, & perfectorum, & in quolibet gradu, licet non vniformiter, tamen aliquo modo eſt calida, & ſicca in effectu, quia calefacit mentẽ, & deſiccat carnem, id eſt carnales fluxus.

Secundo, declarat illam eius virtus, quia calamentum habet virtutem diſſoluendi, & conſumendi: Similiter & charitas diſſoluit mentis duritiam ad bonum ſuſcipiendum, conſumit humoris mollitiem, idest fluxibilitatem ad malum. Vnde per charitatem efficitur mens humana mollis, & facilis ad bona & dura, & difficilis ad mala.

Tertio, hoc oſtendit eius effectus. Nam calamentum ſuperfluitates humidas in corpore deſiccat, & hoc competit charitati in quantum excludit vitium gulæ.

Item calamentum libidinem frenat: quod multo magis competit charitati, quæ caſtitatem diligit, & libidinem odit.

Item inteſtinorum, & ſtomachi dolorem ſanat: quod competit charitati, in quantum ſedat vitium iræ, quod eſt ekim interiori dolore. Item morſus reptilium curat: quod competit charitati, in quantum reſiſtit morſibus inuidorum, & detractorum. Item contra reumaticas, & frigidas cauſas iuuat: quod

quod competit charitati, in quantum expellit ab anima humana frigus accidiæ. Item contra lepram iuuat: hæc lepra eſt auaritia, quæ fere omnia membra eccleſiæ inficit. Nam à minori vſque ad maiorem omnes auaritiæ ſtudent: & hoc eſt ex defectu charitatis. quia qui diligit mundum, non eſt charitas
1 Io. 2. Patris in eo. Item calamentum venenum ad exteriora euocat: quod competit charitati, quæ venenum nociuum ſuperbiæ de corde extrahit, & abijcit. Item charitas aſſimilatur caricæ, quæ eſt ficus ſicca à copia ſic vocata.

Primo, quia carica confert ſenibus. Nam caricæ à ſenibus in cibum ſumptæ, dicuntur eos defendere, ne rugetur eorum cutis. Ratio huius eſt, quia rugoſitas accidit in ſenibus, quia membra, à naturali humido deſiccata intrinſecus, contrahuntur, & obrigeſcunt, & pellis corrugatur frigore, & induratur. Sed carica humida eſt, & calida, & propter humiditatem non permittit membra contrahi; & propter caliditatem non permittit à frigore conſtringente corrugari. Per ſenes autem intelliguntur illi, qui diu peccata continuant: in his deſtituti ab humore deuotionis, & abundante in eis frigore iniquitatis, ſcilicet propter defectum caloris charitatis, non ſolum interius contrahuntur membra per retractionem à bonis, ſed etiam pellis, id eſt conuerſatio exterior corrugatur, deformatur, & immutatur. Sed charitas repellendo frigus malitiæ, & replendo animam deuotionis pinguedine, prohibet contractum membrorum, id eſt retractionem à bonis; & rugoſitatem pellis, id eſt deformitatem exterioris conuerſationis.

Secundo, quia carica confert debilibus: habet enim debiles confortare, & ratione ſaporis, quia eſt inter fructus dulcior, & ratione complexionis bonæ, quia calida & humida. Sic charitas inter omnes virtutes plus debilitatem animæ roborat, & confortat.
Gal. Et ipſa etiam enumeratur ab Apoſtolo inter 12. fructus ſpiritus. Inter omnes illos dulcior reperitur. Ipſa etiam eſt calida per inflammationem, & humida per compaſſionem, vel lachrymarum deuotionem.

Tertiò, quia carica confert tenuibus, id eſt macilentis: quia ficus ſiccæ multum ſanguinem groſſum generant, & multum impinguant. Similiter charitas multum ſanguinem, id eſt multum meritum generat, id eſt adijcit animæ, Vnde & multum impinguat eam. Quia diligentibus Deum, omnia Rom. 8
cooperantur in bonum. Quarto confert vocibus: quia carica pectus mundificat, tuſſim ſedat, & vocem clarificat. Similiter charitas pectus, id eſt cor mundificat, & tuſſim ſpiritualem ſedat, & vocem clarificat, ſiue in confeſſione peccati, ſiue in laude Dei, ſiue in exhortatione proximi. Item charitas aſſimilatur mentæ, quæ licet frigida ſit & ſicca, tamen habet virtutem diſſoluendi, confortandi, & appetitum promouendi. Similiter charitas frigida eſt inquantum extinguit ardorem auaritiæ, & ſicca inquantum deſiccat humorem luxuriæ. Vnde habet virtutem diſſoluendi, ſcilicet amoris mundi vincula, & confortandi corda debilia, & promouendi deſideria ſancta. Item menta cocta in aceto, fœtores minuit, purgat gingiuas putridas, matricem mundificat & confortat. Item decocta in vino, dolorem viſcerum, & renum placat. Dicit enim Iſaac, quòd abominationem amputat, & ſingultum ſedat. Quæ etiam omnia congruunt charitati: quæ tollit fœtorem oris, id eſt vitium gulæ; & mundat matricem, id eſt vitium luxuriæ; & placat dolorem viſcerum, id eſt vitium iræ; & amputat abominationem, i. vitium accidiæ, quæ ſpirituales delicias abominatur, & faſtidit. Item ſedat ſingultum, id eſt vitium inuidiæ. Nam ille cui aliquis inuidet, dicitur eſſe in ſingultum, id eſt in diſplicentiam, & in ſcandalum.

Pſalmus: Pax multa diligentibus legem tuam, & non eſt illis ſcandalum. Pſ. 118.

Huma-

Humana carnis fragilitas ex fœno, eiuſq; vitia ta natura proteruitas ex arbore Taxo, quibuſdam ſimilitudinibus aperiuntur.
Cap. X.

Iſa. 40. CAro humana aſſimilatur fœno, ſecundum illud Iſa. Omnis caro fœnum, &c. Dicit ibidem gloſa, quod fœnum naſcēdo hēt virorē, creſcēdo hēt decorē, & hēt vltimo florem: ſed tandem ſiccatum Solis ardore, redigitur in puluerem.

Item præciſum & ſiccum, nutrimento eſt aliquando deputatum. Similiter humana caro naſcēdo habet virorem vitę, creſcendo decorem formæ, & poſt augmentum quandoque florem fortunæ & tēporalis gloriæ. Sed Solis ardore .i. grauis tribulationis, vel infirmitatis feruore ſiccata, ideſt exhauſta, redigitur in puluerem, vel mortis, vel infimæ deiectionis.

Item hoc fœnum, ideſt corpus per mortem preciſum, & per totalem priuationem vitæ præſentis ſiccatum, ſicut quādo eſt in ſepulchro clauſum, vel humatum, ipſum efficitur nutrimentum animalium. i. eſca vermium. Eccleſiaſtici: Ecc. 10 Cum morietur homo, hæreditabit ſerpentes, beſtias, & vermes. Vnde dicitur: Poſt hominem vermis, poſt vermem fœtor, & horror. Sic in non hominem vertitur omnis homo. Bernar. Cur carnem Ber. ſuper cāt. precioſis rebus impinguas, & adornas, quam poſt paucos dies vermes deuorabunt in ſepulchro, & animam tuam bonis operibus non adornas, quæ etiam Deo, & Angelis præſentanda eſt in iudicio? Cur animam tuam vilipendis, & ei carnem præponis? dominam ancillari, & ancillam dominari, magna eſt abuſio.

Item caro aſſimilatur taxo, quæ taxus eſt arbor venenata, ex cuius ſucco fiunt venena, & cuius vmbra dormientibus ſub ea, eſt mortifera. Dicit enim Dioſc. Dioſc. quod lignum hoc ſi ignem arripiat, inextinguibilem ignem ſeruat. Habet. n. taxus principaliter hæc tria, ſcilicet venenoſum ſuccum, mortiferū vmbraculū, inflammabilem lignum. Succus taxi, eſt carnis delectatio, quæ animam venenat: ſed vmbra taxi, eſt carnalis vita ſiue conuerſatio, quæ animam necat Rom. 8 ſecundum illud Roma. Si ſecundum carnem vixeritis, moriemini. Sed ignitio taxi, eſt concupiſcentiæ, vel fomitis inflammatio, quæ in perpetuum durat. Poteſt enim in hac vita fomes peccati mitigari, ſed non extingui, dum ſcilicet homo eſt in carne corruptibili. Licet in Beata Virgine ex priuilegio gratiæ primo quidem in ſua ſanctificatione, ſcilicet in vtero matris ſuæ fomes dicatur fuiſſe non ſecundum eſſentiam extinctus, ſed manſiſſe ligatus: Deinde in conceptione filij credendum ſit, quòd totaliter fuit extinctus. In alijs tamen hominibus communiter ſemper viget: propter quod ſemper eſt in eis aliqua repugnantia carnis ad ſpiritum. Et ideo dicebat Apo. Inuenio aliam legem in membris Rom. 7 meis repugnantem legi mentis meæ. Hier. Nos geſtamus laqueum nobiſcū, Hiero. in epi. circumferimus inimicum, carnem noſtram loquor, de peccato nutritam, corruptam nimis ipſa origine, ſed multo amplius praua conſuetudine vitiatam. Hinc eſt, quòd tam acriter aduerſus ſpiritum concupiſcit, quòd aſſiduè murmurat, & impatiens eſt diſciplinæ, quòd illicita ſuggerit, quòd nec rationi obtemperat, nec vllo timore inhibetur.

Caſtitatis, virginitatis, viduitatiſq; perfectio explanatur, quæ ex varijs cinnamomi, Balſamiq; naturalibus perfectionibus pulcherrimis exemplis optimè colligitur. Cap. XI.

CAſtitas continentiæ aſſimilatur cinamomo.

Primo propter genituram. Nam cinamomum verum inter arbores, & tribulorum vepres, & rupes denſas gignitur, & ideo cum magna difficultate colligitur. In quo ſignificatur, quod continentia carnis non in mollicie delitioſæ vitæ gignitur, vel ſeruatur, ſed in aſperitate pœnitentiæ, & in auſteritate abſtinentiæ, Vnde dicebat Apo. Caſtigo corpus 1. Cor. 9 meum, & in ſeruitutem redigo. Iſido. Iſi. 2. de ſu. bo. Sex ſunt, quæ incorruptam ſeruant caſtitatem, ſcilicet ſobrietas, operatio, aſperitas cultus, cohibitio ſenſuum cauta, ſermonis honeſtas, euitatio opportunitatis. Vnde patet quod cum magna difficultate continentia conſeruatur, vel hr. Nam ſicut dicit Aug. Inter om- Augu.

pugna,

nia certamina Chriſtianorum, duriora ſunt ꝑlia caſtitatis. Nam ibi cõtinua pugna,& rara victoria. Vñ dñs Math. cũ diſcipuli dixiſſent ei, Si ita eſt omini cũ vxore, non expedit nubere: Non omnes capiunt verbũ iſtud, ſed quibus datum eſt. In quo arduitatem continentiæ dominus oſtendit, quia ab eius conſecutione deficit hominum virtus communis.

Aug.

Mathe. 29.

Secundò, pp ſtaturam, quia cinamomum eſt virgultum in India vel Aethiopia tantummodo duorum cubitorum. Subtiles enim, & replicatos habet culmos crocei, vel nigri coloris. Duo ergo cubiti cinamomi, ſignant duos gradus continentiæ: vnus eſt continere ſe ab illicito coitu, qui omnibus competit etiã incoiugatis. Alius eſt abſtinere a licito, ſcilicet etiam a coniugio, vel coniugali vſu: & iſta continentia non eſt omniũ, ſed paucorum, vt patet ex verbo Dñi ſu pradicto, Quia nõ omnes capiunt verbũ iſtud. Culmi autẽ cinnamomi ſubtiles, & replicati, qui ſunt crocei, vel nigri, & terminatio arboris, & ramorum, ſunt ꝑfectiones continentium. Conſiſtunt er go perfectiones continentium in ſubtilitate contemplationis, in replicatione dilectionis, vt ſcilicet habeant dilectionem Dei, & proximi, ita vt amor proximi inde reflectatur in Deum: quod eſt cum ipſe proximus propter Deum diligitur; & iterum amor Dei in proximum rependatur, ſcilicet, vt qui diligit Deum, diligat & fratrem ſuũ. Item nigredine humilitatis, quia ſcilicet niger color virtutem habet viſum congregandi: quod reſpectu aliarum virtutum cõpetit humilitati. Quia qui cæteras virtutes ſine humilitate con gregat, quaſi puluerem in ventum portat, vt dicit Grego. Sed præcipue humilitas debet caſtitati adeſſe, quia ſicut Grego. dicit. Nulla eſt caſtitas carnis, quam non commendat humilitas. In croceitate feruor deuotionis ſignificatur, ex eo, ꝙ color croceus intentionem caloris demonſtrat. Vnde aues, quæ calidiſſimę cõplexionis ſunt, extrema habet crocea, vt pedes atq; roſtra, quod accidit ex abundantia humoris ſicci & calidi, quem natura eijcit ad extrema, & pp hoc ſic colorantur. Et ſic color croceus intenſius ſignat intenſionem caloris ex diſtẽperantia ſanguinis in epate. Ergo moraliter illi habent colorem croceum, qui hñt feruorem intenſum, ſcilicet ad Deum, & ad proximum: & hic eſt charitatis color, ſine quo nihil caſtitas valet. Nam ſicut di cit Bernar. caſtitas ſine charitate eſt lampas ſine oleo: ſubtrahe oleũ, lampas non lucet: tolle charitatem, caſtitas non placet. Ex omnibus ergo colligitur, ꝙ illorũ continentia eſt perfecta, qui ſunt caſti in carne, ſubtiles in contemplatione, replicati in dilectione, nigri & deſpecti in ſui humiliatione, & feruidi in deuotione. Ber.

Tertiò, propter fracturam, quia quan do cinnamomũ frangitur, quoddam de eo ſpiramen ad modum nebulæ emittit. Vnde culmi eius fracti, reddunt viſibile ſpiramentum. Fractio autem cinnamomi caſtitatis, eſt peccatum luxuriæ, in quo eſt ſpiramentum ſenſibile: quia. ſ. in actu luxuriæ euaporat ſenſibiliter de corpore multum de ſpiritu, & naturali calore, & ideo coitus debilitat corpus, vt phyſici dicunt. Sed multo magis ab anima, dum per peccatum luxuriæ caſtitas frangitur euaporat ab anima, & perditur ſpiritualis gratia, & calor charitatis. Et ideo poſt peccatum anima remanet debilis, ita vt tentationibus carnis poſtea ſuperuenientibus reſiſtere non poſſit.

Quarto, propter ſiccaturam, quia ſcilicet cinnamomum non redolet niſi ſiccum. Vnde oportet, ꝙ areſcat ad hoc vt odorem reddat, vt dicit Plinius. Sic nisi caro areſcat per abſtinentiam ab humore luxuriæ, non reddit Deo odorem continentiæ. De hoc odore dr̃ Eccl. Sicut cinnamomum, & balſamũ aromatizans odorem dedi. Balſamum enim coniungitur cinnamomo, quia ſicut p cinnamomum continentia, ita per balſamum abſtinentia ſignatur. Nam balſamum corpora mortua incorrupta ſeruat, quia quantum diſſoluit, tantum conſumit: & ideo abſtinentiam rectè ſignat, quæ a multiplici corruptione tam infirmitatum, ꝙ ſuperfluitatum corpora mortalia conſeruat, & quantum reſoluit de humore pinguedinis tantum conſumit de humore, & vigore libidinis. Vnde cinnamomo balſamum ſubiungitur, quia caſtitati abſtinentia obſequitur. Eccl. 24

Quinto propter collecturam, quia cinnamomum cum magna difficultate colligitur. Ante enim Solis ortum vel poſt Solis occaſum, nulla licentia colligendi

abſtinentia a delicijs corporalibus præſeruat ſpiritū a vitiorū paſſionibus. Cuius exemplum apparet in pino. Nam pinus diu durat, ſi a ſuis corticibus fuerit ſpoliata, eo quod inter lignum & corticem vermes fiunt, qui lignū corrodūt. Quaſi enim exteriores cortices arboris, ſunt exteriores deliciæ carnis, ex quibus inter carnem, & ſpiritum. ſ. in ſenſualitate vermes, idest carnalium deſideriorū paſſiones generantur, quibus ſpiritus vehementer corroditur idest moleſtatur, & diſſipatur. Sed corticibus idest delitijs amotis huiuſmodi, vermes idest carnis paſſiones pereunt, & ceſſant: & tunc ſpiritus quaſi liber a carnis corruptela, incorruptibilis cōſeruatur. Apoſtolus: Expoliātes vos veterem hominem cū actibus ſuis. Coloſ. 3.

Nonnullis florum, piriq; exemplis, aduerſitates plurimum prodeſſe, & proſperitatem obeſſe, ac Dei gratiam fideles nutrire declarat. Cap. IIII.

ADuerſitas mundi plerunq; hominem ad ſeipſum reducit, ſicut proſperitas econuerſo educit hominem a ſeipſo. Cuius exemplum apparet in floribus, qui frigore noctis contrahuntur, & calore diei foras euocantur. Quaſi enim frigus noctis, eſt rigor aduerſitatis: hic florem contrahit, dum hominem rigit, ad ſeipſum redire, ſeq; recognoſcere cogit. Sed quaſi diei calor eſt proſperitas fauoris, qua dum homo inaniter extollitur, extra ſeipſum vagatur. Item aduerſitas ſeculi ſicut homini habenti gratiam Dei prodeſt, ſic non eam habenti nocet. Cuius exemplum apparet in piro, quia pirum poſt cibum comeſtu prodeſt, ex eo, quod laxatiuum eſt. Nam comprimit cibaria ad locum decoctionis, & neruos orificij ſtomachi confortat. Sed ante prandium ſumptum conſtipat. Et ſi quis multa & ſæpe ex eis comedat, vermes in ventre generant, & colicam paſſionem duram, & incurabilem prouocant. Cibus autem & nutrimentum animæ, eſt gratia Dei. Nam ſicut dicit philoſophus, ex eiſdem nutrimur, ex quibus ſumus. Sumus enim ſpiritualiter per gratiam Dei, ſecundum illud Apoſtoli Gratia Dei ſum id quod ſum. ergo ex gratia Dei nutrimur. Si quis ergo ex hoc cibo, ſiue nutrimento refectus ſit, ſcilicet quod gratiam Dei habeat in ſe, vtiliter pirum ſumit, quia non obeſt, ſed prodeſt, ſi tribulationem incurrit. Quia licet tribulatio grauis ſit ad portandum, tamen laxat, id eſt purgat peccatum, & confortat etiam animum ac roborat in bonum. Nam virtus in infirmitate perficitur, ſicut Apoſtolus dicit. Sed ſi quis eſſet ab hoc nutrimento vacuus, & ieiunus, ſcilicet gratiam non habens, tunc ei tribulatio nocet, ex eo, quod generat ei plerunque aut conſtipationem idest duritiam mentis, & deſperationem, aut vermem, idest impatientia inquietatiuā, aut colicam idest implacabilem iracundiæ paſſionem.

Ariſto. 1. Cor. 15. 2. Cor. 12.

Ex iuniperi, piri, Zingiberis, petroſelini, & varijs proprietatibus ac ſimilitudinibus, Dei amoris feruorem in carnis aſperitate, mentiſq; humilitate conſeruari explanatur. Cap. V.

AMoris diuini ignis conſeruatur in aſperitate carnis, & in humilitate mentis: cuius exemplum apparet in iunipero. quæ eſt arbor aſpera, & aculeata habens folia, ſignans aſperitatem pœnitentiæ. Iuniperus etiam ignem conſeruat: quia ſi accenditur, vt extinguitur, in tantum, vt ſi prunæ eius ſub cineribus operiantur, vſque ad annum minime extinguantur, vt dicit Iſido. In aſperitate ergo iuniperi, accipe aſperitatem carnis, in cineribus vero eiuſdem, intellige humilitatem mentis: in quibus diutiu. perſeuerat diuini feruor amoris. Itē amor charitatis etiam mala conuertit in bona. Nam ſicut dicit Apoſtolus. Diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum. Huius exemplum apparet in piro, quia pira immatura, quæ ſunt pontica, & dura, & groſſa, & ad eſum mala, per decoctionem ignis efficiuntur bona. Sic per decoctionem, & vigorem ignis charitatis, etiam magnæ, & groſſæ aduerſitates cedunt homini in bonum ſaltem animæ per patientiam quam charitas generat. Nam patiens eſt charitas, ſicut dicit Apoſtolus.

Iſido. Rom. 8 1. Cor. 12.

Item amor charitatis aſſimilatur zingiberi, quod radix eſt herbæ calidum, & humidum, & valet contra frigidas cauſas pectoris, & pulmonis; ſtomachi dolorem, & inteſtinorum mitigat, ventoſitates extenuat. Quanto autem eſt albius, & recentius, tanto acutius, & melius

lius. Sicut zingiber igitur radix eſt herbæ, ſic charitas eſt radix iuſtitiæ, & ſa-
Eph 3. nitatis animæ. Ephe. In charitate radicati, & fundati. Ipſa etiam cum ſit ignis ſpiritualis, eſt calida, quia facit mentem feruere; & nihilominus eſt humi-
Pſa. 65. da, faciens lachrymas fundere. Pſalm. Tranſiuimus per ignem, & aquam & eduxiſti in refrigerium. Ignis, eſt charitatis feruor; aqua lachrymarũ humor. Ex quibus duobus in anima refrigerium magnum relinquitur. Hæc eſt quæ repellit frigus accidiæ cauſantis in pectore, id eſt, in intellectu frigidas cogitationes; & in pulmone, id eſt, in voluntate frigida, affectiones. Hæc eſt etiam, quæ mitigat dolores interiores impatientiæ, vel iræ, & extenuat ventoſitates, & inflationes vanæ gloriæ, &
1. Co. 8. & ſuperbiæ, Corinth. Scientia inflat, charitas ædificat. Similiter amor Dei etiam tanto melior, & acutior, quanto albior id eſt, mundior, & recentior id eſt feruentior, ne ſcilicet vetuſtate tepeſcat.

Item charitatis amor aſſimilatur petroſelino.

Primo, propter originem, quia maxime in petris, & in locis petroſis oritur, & propterea dicitur petroſelinum. Lo-
1. Cor. 10. ca autem petroſa, ſunt corda amatorum Chriſti. De quo dicit Apoſtolus, quod petra erat Chriſtus. Et in talibus inuenitur verus charitatis amor. Vnde ipſe dixit. Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis inuicem, ſicut dilexi vos.

Io. 15. Secundò, propter odorem. Nam petroſelinum eſt odoriferum, quia ſcilicet amatores Dei etiam proximos per bonorum operum recreant odorem, ſicut Apoſtolus dicit: Chriſti bonus odor
2. Co. 2 ſumus.

Tertiò, propter calorem, quia petroſelinum eſt herba calida, & ſicca, diuretica, & apertiua, diuiſiua, & conſumptiua, ſtomachi confortatiua, & appetitus excitatiua. Similiter charitatis amor mentem calefaciendo, & inflammando habet virtutem apertiuam, quia cor Deo aperit: & diuiſiuam quia à mundo per contemptum diuidit. Item conſumptiuam, quia humorem, id eſt amorem peccati conſumit. Item confortatiuam, quia confortat ad bene operandum, & appetitus excitatiuam, quia ſcilicet mentem excitat ad cœleſtia appetendum.

Auaritiam valde deteſtabilem eſſe, ex cepe ius quinque exemplis comprobatur. Cap. VI.

AVaritia aſſimilatur cepe.

Primo, propter complexionis frigiditatem, quia cepe (ſecundum Dioſ.) eſt frigidæ, & viſcoſæ naturæ, maximè, quod eſt oblongum, & illud quod eſt rufum, & illud quod eſt crudum. Similiter auaritia, & inordinatus amor temporalium, animam infrigidat, calorem charitatis excludendo. Item inuiſcat eã fortiter capiendo, & tenendo, & præcipue ſi ſit oblonga, id eſt diuturna, ſcilicet in homine inueterata, quia tunc ſemper creſcit. Item ſi rufa, id eſt inflammata ex paupertatis neceſſitate. Item ſi cruda, id eſt non cocta tribulationis igne; quæ aliquando purgat animam, vel ſaltem minuit amorem mundi.

Secundo, propter nutrimenti modicitatem, quia cepe crudum, modicum, imo nullum quaſi nutrimentum corpori tribuit, vt dicit Dioſc. Similiter accumulatio auri, modicum nutrimentum frequenter confert etiam eius auari corpori, quia multi propter auaritiam ſecũdum corpus miſerè, & tenuiter viuunt, ſed animæ penitus nullum, quia vtiliter pro anima ſua auarus ſua bona non tribuit.

Tertiò, propter nocumenti multiplicitatem. Nam cepe crudum, & comeſtum colericos offendit, quia videlicet auaritia iram ad quam colera inclinat incendit. Item huiuſmodi cepe inflationem gignit, quia diuitiarum abundantia, quam auaritia colligit, inflationem ſuperbiæ inducit. Item acumine ſuo caput percutit, & nimis comeſtum inſaniam facit, & terribilia ſomnia oſtendit. Sic nimia proſperitas diuitiarum, quam auari habent, facit eos infatuari. Item ad litteram habent quandoque auari ſomnia terribilia, ſomniantes latrones, & prædones: vel quia poſt ſomnum mortis faciliter eorum diuitiæ tanquam vana ſomnia euaneſcunt.
Iob. Diues cum dormierit, nihil ſecum afferet: aperiet oculos ſuos & nihil inueniet. Item ſuo odore facit lachrymari. Quia frequenter auaritia eſt cauſa Iob. 27

fletus, & doloris, quia quando auarus
perdit, quæ diligit, cruciatu ſuo, & dolo-
re cogitur lachrymari.

Item auaritia aſſimilatur inſquiamo,
quæ eſt herba venenoſa, & mortifera:
propter quod dicitur inſania. Et hæc (vt
dicit Dioſc.) habet virtutem conſtrin-
gendi, & ſomnum prouocandi. Simili-
ter auaritia veneno cupiditatis extin-
guit vitalem calorem charitatis, & ita
1. Io. 2. eſt cauſa mortis ſpirituali. Ioan. Si quis
diligit mundum, non eſt charitas patris
in eo. Item conſtringit cor auari ad non
ſubueniendum pauperi, & burſam ad
non reſtituendum. Hæc etiam eſt, quæ
cauſat circa ſpiritualia pigritiæ & negli-
Pſa 75. gentiæ ſomnum, Pſal. Dormierunt ſom
nium ſuum &c.

*Bonæ arboris boni effectus varij, & eius impe
dimenta, crocią, perfectiones deſcri-
buntur: quibus multis ſimi-
litudinibus boni viri
comparantur.*
Cap. VII.

BOnus homo aſſimilatur arbori bo-
næ. Bona enim arbor illa iudicatur
in qua eſt fructuum maturitas fructuū
pluralitas, & fructuum ſuauitas. Et hæc
Matt. 6 tria tanguntur Mat. Bona arbor fructus
bonos facit. In eo, quòd dicit, Facit fru-
ctus tangitur fructuum maturos. Sed in
eo, quod dicit fructus in plurali, tangi-
tur fructuum copioſitas. In eo, quod di
cit Bonos intelligitur fructuum ſuaui-
tas. Quædam ergo arbores ſunt, ex qui
bus nullus naſcitur fructus, propter de-
fectum humoris. & ſunt homines otio-
ſi & inertes, qui propter defectum amo
ris, nihil boni operantur. Vnde arbores
huiuſmodi, ne otioſè terram occupent
excidentur, & in ignem mittentur. Quæ
dam vero faciunt fructum, ſed paucum
quod eſt propter paucitatem humoris,
& caloris. Et tales ſunt, in quibus eſt
modicus humor compunctionis, & mo
dicus calor dilectionis inuenitur ſine
frequentia bonæ operationis. Sunt etiā
quatuor cauſæ aliæ, quare ſcilicet arbo-
res aliquæ ſunt fructum modicum fa-
cientes.

Prima eſt, quando ſunt nimis frondo
ſæ, quia humor, qui deberet tranſire ad
fructus, cōuertitur ad folia. Et tales ſunt
qui delectantur tantum in folijs verbo-
rum. Vnde aſſimilantur ficulneę, cui do
minus maledixit.

Secūda cauſa eſt, quando nimis ſunt Mat. 18
procerę. Humor enim a radice aſcendēs
per arboris altitudinem, & latitudinem
latè ſe diffundit, & ad ramos tranſiens
paulatim euaneſcit. Magni enim viri, &
prçlati aliquando ſunt infructuoſi, quia
ea quæ deberent dare pauperibus, expē
dunt in ſuis vanitatibus. Ambro. dicit. Amb.
Auis ſe ſociat auibus, & pecus pecori-
bus, piſcis piſcibus: ſolus tu homo con-
ſortem excludis, feras includis; parietē
veſtis auro, & pauperem nudas veſtimē
ro; panem petit pauper, & non accipit
æquus tuus aurum ſub dentibus man-
dit.

Tertia cauſa eſt, quando ſunt nimis
vetuſtæ, quia tunc (vt dictum eſt ſupra
capitulo primo) radix induratur, & frigi
ditate conſtringuntur pori radicis, ita,
quòd humor ingredi non poteſt, quo
planta nutriatur, & fructificet. Sed ſi
perforetur radix, aut ſcindatur, & illi
ſciſſuræ immittatur lapis, tunc trahitur
ſuccus per lignum radicis, & purificatur
& fertilior efficitur, ſicut dicit philoſo- Ariſ. de
phus de amigdalo antiqua ſi perforetur veg. &
radix eius. Quando igitur aliquis eſt ve- plan.
tulus in peccato, tria foramina ſiue ſciſ-
ſuras in corde ſuo oportet facere, pri-
mum per dolorem contritionis, ſecun-
dum per pudorem confeſſionis, tertium
per laborem ſatisfactionis.

Quarta cauſa eſt, quando arbor non
amputatur, quia tunc humor, qui con-
uerteretur in fructum, conuertitur in ra
muſculos ſuperfluos, & inutiles. Vnde
arbor melius fructificat, ſi homo ab eo
ſuperflua remoueat, eo, quod humor,
qui tranſit in nutrimentum ſuperfluo-
rum, illis remotis tranſit in fructum. Ioā. 15.
Ioan. Omnem qui facit fructum purga-
bit eum, vt fructum plus afferat. Et
ideo purgationi piſtarū in vere eſt inſi-
ſtendum. Similiter ſi homo reſecat a ſe
ſuperfluitates cibi potus, & ſomni, &
aliorum huiuſmodi, efficitur aptus ad
magis abundandum in ſpiritualibus
fructibus, & pœnitentiæ operibus. Et
nota, ꝙ rami arborum quanto plus ſunt
onuſti fructibus tāto, magis inclinātur:
quia ſancti viri quanto plus abundant
bonis operibus tanto magis humiliant.

Quædam autem arbores ſunt, quæ li-
cet fructus multos habeant, non tamen
faciunt

Mat. 7. faciunt eos malos. Matth. Mala arbor fu ctus bonos facit. Quandoque tamen cõtingit, ꝙ arbor mala a ſua malitia tranſmutatur in arborem bonam, & quod bonos fructus producens efficitur. Sed ad hanc tranſmutationem arboris ſunt quatuor neceſſaria.

Ariſ.de veg.pl. Primo labor. Nam, ſicut Ariſtoteles dicit, arbores ſilueſtres per debitam culturam efficiuntur ortenſes: & ponit exẽplum de amigdalo, quæ ſi eſt amara, per culturam efficitur dulcis. Sic homo debet cor ſuum colere, & purgare, & tunc bonos fructus faciet.

Secundo neceſſarius eſt locus. Dicit enim philoſophus, quod quædam plãtæ in vno loco faciunt fructum pernicioſum, quæ transplantatæ faciunt fructũ bonum. Et ponit exemplum de iuſquiamo, quia quod in Perſia eſt natu tranſlatum in Aegyptum eſt pernicioſum, ſed in Hieruſalem tranſlatum ut comeſtibile, & bonum. Similiter animus hominis per tranſlationem pœnitentiæ de malo ſtatu in bonum conuertitur. Vnde in Aegypto, idest in tenebris peccati poſitus, eſt pernicioſus, & malus: ſed in Hieruſalem, idest in pace iuſtitiæ, & conſcientiæ per pœnitentiam tranſplantatus, eſt eius bonus, & ſalutiferus. Nota tamen, ꝙ peccatori, nõ prodeſt trãſmutatio loci ſine mutatione animi. Nam ſicut dicit Ber. Nec lucifero profuit locus cœli, nec Adæ locus paradiſi, nec Loth locus montis excelſi, nec filijs Iſrael locus deſerti. Vnde interrogatus Socrates a quodam, cur locorum mutatio nihil prodeſſet ad mutationem vitiorum; reſpondit: Non eſt mirum, ſi mutando locum non mutas vitium, quia circumfers ſemper teipſum.

Ariſ.de Veg. & plan. Tertio neceſſarium eſt tempus. Dicit enim phi. ꝙ plures plantæ plantantur in vere, in autumno pauciores, pauciores in hyeme, pauciſſimæ in æſtate. Plantatio ergo ſpiritualis conuenientius fit in vere, idest in tempore iuuentutis, in autumno maturæ ætatis, vel in hyeme ſenectutis, vel in æſtate, idest in feruore malæ conſuetudinis, vbi totus humor deuotionis & gratiæ deſiccatur.

Quarto neceſſarius eſt ſurculus, qui trunco inſertus totam eius virtutem trahit ad ſuam qualitatem. Et ſignificat verbum Dei, quod animam ſic immutat, ꝙ quæ primo faciebat fructus amaros, & noxios, poſtea facit fructus dulces, & ſalutiferos. Iac. In manſuetudine ſuſcipite Iac.1. inſitum verbum, quod poteſt ſaluare animas veſtras.

Item nota, quòd bonus homo malo aſſociatus nonnunquam eius malitiam impedit, aut tollit. Cuius exemplum apparet in pitis, quia hoc habent, ſ ira proprio maxime ſylueſtris, quod cum fungis malis accepta omnem ab eis auferunt læſionem, puluis etiam piri ſilueſtris bibitus valet ſimiliter contra fungos. Quid autem per ſylueſtre pirum, niſi hominem intelligimus bonum a malorum hominum quidem conſortio, & contagio ſemotum, & orationum ſollicitudini deditum, vel in ſepe pœnitentiæ poſitum? huius tamen ſocietas, & pœnitentia fungi malii m, idest hominis mali nequitiam ſuis plerunq; aut exemplis aut monitis, vel meritis impedit, vel tollit. eius etiam puluis, idest humilitas viſa, vel puluis, idest mors, eius corpus incinerans, & animam glorificans etiam quandoque malitiam peccatorum imminuit. Nam etiam poſt mortem ſancti nonnunquam peccatores conuertunt, & euellunt.

Item nota, quòd bonus homo aſſimilatur croco. In quo primo ponimus notare bonitatis indicium Quia crocum, eſt optimum, quod eſt recens, odoris boni, longum, plenum, album, integrum, in ſpuamine bonum, & cum tangitur tingit manum, & leniter eſt acutum. Similiter ille eſt inter bonos & ſanctos viros optimus, qui eſt recens & feruens in opere; odoriferus; idest redolens in hominum opinione. Item longus, idest perſeuerans in bona conuerſatione; albus id eſt, purus in intentione; integer, idest caſtus ſine carnis corruptione; & bonus in ſpiramine, idest in conuerſatione, ſiue exhortatione, coloratiuus manus tangentis, idest impreſſiuus ſuę virtutis in ſui adhæſione. Ille enim manum tangentis ſe ſuo colore tingit, qui ſibi adhærentem ad imitationem ſuorum operum, vel ſuarum virtutum trahit: vel ille manum tangentis ſe ſuo colore tingit, qui ſe lædenti beneficium porrigit: quod pertinet ad viros perfectos.

Item qui eſt acutus leniter in aliorum correctione, ſiue increpatione. Debet

 enim

enim eſſe acutus in pungendo, ſed lenis in percutiendo. Eſt enim neceſſariũ in correptione delinquentis acumen ſeueritatis cum dulcore lenitatis. Secundò, notamus in croco natiuitatis locum.

Dioſc. Nam ſicut dicit Dioſcor. orientalis melior eſt, quàm occidentalis, quia ſcilicet contemplatiuus melior eſt quàm actiuus, ex eo, quod contemplatiuus melior eſt, calore ſolis i. amore Chriſti magis calefactus, & ſplendore. i. ſapientia eius magis illuſtratus, ſicut pars orien alis excedit in calore, & ſplendore.

Tertio, notamus in croco floritatis aſpectum: producit enim crocum florẽ caput habentem ad violę modum, & in medio tres ramulos. Quaſi autem flos croci, eſt conuerſatio viri boni, quæ debet eſſe purpurea per charitatem, violacea per humilitatẽ, & triplicata ꝑ fructificationem, ſcilicet vt fructificet Deo, ſibi, & proximo. Vel ſicut dicit Bernar. vt viuat humiliter Deo, ordinatè ſibi, & ſocialiter proximo

Berna. Quarto, notamus in croco complexionis temperamentum: eſt enim calidum & ſiccum in primo gradu, in ſuis qualitatibus temperatum. Sic enim bonus homo. & prudens, & in caliditate. i. ſpirituali feruore, & in ſiccitate. i. in abſtinentiæ extenuatione temperatus eſt, ſecundum debitum gradum. i. diſcretionis modum.

Quinto, notamus in croco vtilitatis effectum Nam crocum multum eſt confortatiuum, & valet contra debilitatem ſtomachi, & contra cordis defectũ: q͂a boni multum alios confortant, debiles, i. trepidos, & corde deficientes. i. puſillanimes vigorando ſuis conſilijs, exhortationibus, & exemplis.

Quemadmodum quo ad ſemen, flores, frondes, fructusq̃, ac ratione loci plantæ inter ſe naturaliter differre videntur: ſic quadam ſimilitudine boni viri a malis moraliter diſtinguuntur. Cap. VIII.

BOni a malis. vel etiam inter ſe inuicem, ut ſerunt moraliter ſicut differunt inter ſe plantæ naturaliter. Differunt enim plantæ. vel arbores à ſe inuicem primo in ſeminibus: quia quædam earum ex ſemine bono generãtur, quædã vero ex malo. Et dicit Albumas. ꝙ ex malo ſemine non proueniunt de facili bonæ plantæ, nec ex bono de facili malę: quamuis in animalibus, & potiſſime in hominibus ſæpe videatur contrariũ. Cuius ratio eſt, vt idem dicit, quia planta eſt terræ affixa, propter quod vniforme à terra recipit nutrimentum: animalia vero non ſic, tum propter varietatẽ complexionis, tum propter volubilitatẽ voluntatis. Similiter ergo inter homines illi homines ex malo ſemine naſcuntur, qui malorum exempla imitantur. Sed q̃ bonorum imitantur veſtigia, illi ex bono ſemine oriuntur Malum enim ſemen, eſt ſemen vitioſum. quod ſeminauit diabolus Nam ſuperbiã ſeminauit in Adã, inuidiã in Cain, Incontinentiam in Lamec, gulã in Eſau, auaritiam in Balaã, irã in Saul, accidiam in Achitophel. Vnde qui in huiuſmodi vitijs illos imitantẽ, hi ſunt, qui ex malo ſemine naſcunt. Vnde dicitur in epiſtola Iudæ: Væ illis, qui Iuda. in viam Cain abierunt, & errore Balaam ſeducti ſunt. Bonum autem ſemen eſt quod ſeminauit Chriſtus, ſcilicet humilitatem in matre, fidem in Centurione, abſtinentiam in Iohanne Baptiſta, continentiã virginitatis in Ioanne Euãgeliſta. & ſic de alijs virtutibus, in quibus qui eos imitantur, ex optimo ſemine naſcuntur. Nota tamen ꝙ arbor ſiue planta ex malo ſemine nata, bona effici poteſt auxilio culturæ Vnde dicit Ariſt. Ari. de ꝙ ſi ſcindatur radix arboris, & illi ſciſſure immittatur lapis. fœcunda fiet, ſi erat veg. ſterilis. Cuius ratio eſt, ſecundum Albu plan. maſar, quia per ſciſſuram fit groſſi & noxij humoris euaporatio, & caloris aeris circumſtantis attractio, cuius virtute fit illius mali humoris conſumptio, & quædam plantæ innouatio. Ipſe etiam Philoſophus dicit malogranata ſtercore porcino fimata, & aqua dulci rigata, melioreſcunt. Sicut ergo de malitia mutatur in bonitatem auxilio culturæ, ita malus homo efficitur bonus auxilio pœnitentiæ. Sed debet fieri ſciſſio, idest apertio radicis. i. cordis per contritionem, & oris per confeſſionem, & immitti lapis, idest perſeuerantiæ firmitas, vel conſtantię ſoliditas apponi, & fimus humilitatis cum aqua compunctionis, vel doctrinæ ſpiritualis, quæ dulcis eſt: vel aqua hæc apponenda, eſt eleemoſina. quia ignem ardentem extinguit aqua, & eleemoſina reſiſtit peccatis.

Secun-

Secundò, differunt plantæ, ſiue arbo-
res quo ad locum, ſiue ſitum, ſecũdum
quod inuenitur in eis triplex differẽtia.
Vna eſt quo ad abundantiam humoris,
quia quædam plantæ naſcuntur in terra,
quædam in aqua, quædam in petra, non
tamen omnino ſine terra, quædam ve-
ro in arena. Sed, quæ in petra, parum
creſcunt, quia humor eſt paucus, & cito
areſcunt, niſi per appoſitionem humo-
ris, & terræ ab hominibus adiuuent. Sic
quidam homines ſpirituales ſunt plan-
tati in terra. i. humilitate fundati. Terra
enim eſt elementum infimum, & ſtabi-
le, & ideo deſignat humiles, & bene ꝓ-
ficiunt: quia omnis, qui ſe humiliat, exal-
Luc. 14. tabitur. Quidam vero plantati ſunt in
aqua gratiæ, vel pœnitentiæ, vel ſapien-
tiæ: & iſti etiam creſcũt vel ꝓficiunt. Pſ.
Pſal. 1. Erit tanquam lignum, quod plantatum
eſt ſecus decurſus aquarum.

Quidam vero in petra. i. in corde duro
& parum deuoto. & iſti cito deficiũt. Nã
petra eſt dura, & parum humoroſa. Lu-
Luc. 7. cæ. Aliud cecidit ſupra petram, & exor-
tum aruit, quia non habebat humorem.
Quidam ſunt plantati in arena: in qui-
bus ſcilicet nullus eſt humor gratiæ diui
næ, Nam arena dr̃ ab ariditate. Iſti ſunt
peccatores quorum fructus vani, & inu-
Ariſ. de tiles ſunt. Nota ergo, ſicut dicit Ariſto. ꝙ
veg. plantæ, q̃ naſcuntur in locis aridis, ſunt
paruæ quantitatis propter paucitate hu
moris: Quæ vero in locis humidis fluuia
libus, & maritimis, ſunt maioris quanti-
tatis propter abundantiam humoris. Il-
læ tamen, quæ creſcunt iuxta ripas ma-
rium ſalſorum, non multum creſcunt ꝓ
pter arenarum multitudinem, & attracti
humoris ſiccitate. Sed ſicut idem philo-
ſophus dicit, iuxta mare rubrum hoc tal
lit, vbi arbores magnæ ſũt propter abũ
dantiam humoris, & caloris: Ex quibus
patet ꝙ in hominibus ſicut in arboribus
tanto magis fit augmentum (in arbori-
bus quidem corporale, in hominibus
vero ſpirituale) quanto magis abundat
calor, & humor, ſcilicet in hominibus ca
lor dilectionis, & humor deuotionis. Sed
cauendum eſt, ne ſit humor ſalſus à de-
notio triſtis & ſicca, ſicut hypocritarum,
de quibus dominus dixit: Nolite fieri ſi
Mat. 6. cut hypocrytæ triſtes: ſed debet eſſe de-
uotio læta, & dulcis, niſi eſſet forſitan tri
ſtitia proueniens vel ex pœnitentia, hoc
eſt peccati recordatione, vel ex paſſionis
Chriſti compaſſione; quæ quidem am-
bo per mare rubrum deſignantur. Quia
vtraque compunctio, ſeu deuotio licet
ſalſa vel amara ſit, tamẽ animam impin
guat, & auget.

Secunda differentia localis attendit
in plantis reſpectu caloris ſolaris: Nam
plantæ, quæ ſitæ ſunt verſus Orientẽ, ci
tius conualeſcunt propter aſpectum ſo
lis, & ſufficientiam caloris. Sed verſus oc
cidentem econtrario ſe habent, propter
defectum caloris ſolis, vt dicit Ariſto. Ex
quo habetur, quòd anima citius conua-
leſcit in ſpiritu, ſi ſit in ea aſpectus ſolis,
idest diſcretio rationis, ſufficientia calo
ris. i. debita menſura dilectionis. De qua
dr̃. Diliges dominum Deum ex toto cor Ma. 22.
de tuo, &c.

Tertia differentia localis attenditur in
plantis ſecũdum temperiem aeris. Nam
ſicut dicit Albumaſar. ſi aer vbi naſcitur
planta, fuerit nimis calidus, poris apertis
calor naturalis euaporabit, & ita planta
ſiccabitur. Si verò frigidus nimis, plãtam
ſuffocabit: ſed temperies eius nutriet, &
conſeruabit. Sic plantationem pœniten
tiæ in homine ardor luxuriæ, vel gulę
euacuat, frigus accidiæ diſſipat: Sed tem
perata abſtinentia nutrit, & conſeruat.
Nota ergo, quòd ſecundum Ariſt. planta
quatuor indiget, ſcilicet ſemine termi-
nato, & in ſua ſpecie pfecto, maturo, &
à putredine ſeruato. Item loco plantæ
congruo.

Tertio, humore moderato: & dico mo
derato, quia ex humoris temperie ma-
gis ſeruatur plantæ nutrimentum. Quia
ſi humiditas fuerit nimia pororum, op-
pilatio fit, per quos nutrimentum tranſit
ad incrementum arboris. Et eodem mo-
do ſiccitas ſi ſuperabundauerit, pororũ
& viarum conſtrictio erit, & ſic vtroq;
modo impeditur nutritio arboris. Sed
ſi contemperatio fuerit caloris, & humo
ris, erit proceſſus plantæ ordinatus, &
vtilis.

Quartò, indiget plãta, vt dictũ eſt, ae
re mediocriter temperato. Eodem modo
anima pœnitentis indiget ſemine ſpiri
tualis doctrinę. De quo Luc. Semen, eſt Luc. 6.
verbum dei. & iſtud ſemen debet eẽ ter-
minatum & menſuratum, ſecundum ca
pacitatem audientium, & ſecundum re-
gulas fidei catholicæ. Item ſemine elee- 1. Cor.
moſynæ. de quo Apoſtolus: Qui ſeminat
in benedictionibus, &c. Et hoc ſemen 12.

 debet

debet eſſe in ſua ſpecie perfectum per charitatem ſcilicet, vt eleemoſyna in charitate fiat: dico in ſua ſpecie, quia plures ſunt eleemoſynarum ſpecies, & modi ſiue corporalium ſiue ſpiritualium. Item indiget ſemine operationis bonæ. De
Ecc.11. quo Eccle. Mane ſemina ſemen tuum, & veſpere ne ceſſet manus tua, i. bona opera operari ne deſinas, & in mane iuuentutis, & in veſpere ſenectutis. Hoc ſemen debet eſſe maturum ad diſcretionem, vt ſcilicet cum debita maturitate, & diſcretione bonum opus fiat. Item ſemine diuinæ gratiæ ſine quo alia nihil valerent. Et de hoc ſemine dicitur, Io. Semen
1. Io.3. eius, i. gratia in eo, manet: hoc ſemen debet conſeruari a putredine peccati, cum qua eſſe non poteſt.

Secundo, indiget plantatio pœnitentis, loco ſibi congruo. Nam alius locus competit ploranti, vel oranti, ſcilicet ſecretus, alius eleemoſynam facienti, qui publicus, vbi ſunt, vel conueniunt pauperes: ſed non publicus ad oſtentationem, & ſimiliter alia loca competunt actiuis, & alia contemplatiuis.

Tertio indiget humore, ſ. nutrimenti, & cibo temperato, vt ſit quædam abſtinentia, ſed tamen diſcreta.

Quarto indiget aere mediocriter temperato. In aere enim, qui multarum varietatum eſt ſuceptiuus, pœnitens intelligitur ſpiritus, qui temperatus eſſe mediocriter debet: quia nec nimis calidus, vt aliquid ſibi ſupra vires aſſumat tanquam præſumptuoſus, nec nimis frigidus, vt ſpiritualia & ſibi congruentia negligat tanquam ſit accidioſus: ſed debet eſſe per diſcretionem ordinate temperatus.

Tertio differunt arbores in partibus, ſcilicet partium ſuarum multitudine, & paucitate, magnitudine, & paruitate, fortitudine, & debilitate. Cuius diuerſitatis cauſa eſt diuerſitas humoris, qui in aliquibus eſt lacteus, vt in ficubus, & talis in latum, & in longum eſt ad ſe extendendum idoneus. In quibuſdam vero eſt viſcoſus, vnde nec ad extenſionem aptus. In quibuſdam vero eſt acutus, qui ex ſua fortitudine ad multam extenſionem eſt aptus. Et raritas arboris accidit propter inſufficientiam humoris: ſpiſſitudo vero propter ſufficientiam caloris ad condenſationem humoris. Quaſi aut humor lacteus quo paruuli, i. incipientes nutriuntur, eſt deuotio actiuorum. Sed quaſi humor acutus, & ſubtilior, eſt contemplatiuorum in quibus etiam eſt caloris charitatis abundantia. Et ideo tales habent partes idest ramos operum plures, per frequentiam maiores, id eſt longiores propter perſeuerantiam, & fortiores propter conſtantiam ſine patientiam. Sed quaſi humor viſcoſus, eſt amor proprius auarorum, qui ab eis non ſeparatur, nec faciliter ad alios extenditur. Vnde deficit in eis calor, & charitas: quia charitas non quærit, quæ ſua ſunt. Et ideo eorum partes, & rami idest opera ſiue dona, ſunt pauciora, minora, & debiliora.

Quarto differunt arbores in frondibus. Et primo in frondium variatione. quia quædam arbores ſiue plantæ habent folia aſpera propter dominium terreſtreitatis, & ſiccitatis. Quædam vero habent folia lenia propter æqualitatem aquæ humectantis, & proportionem debitæ caliditatis. Sic ſuperbi, in quibus dominatur amor terreſtris, & ſiccitas: quia carent humore pietatis, habent folia, i. deſt verba aſpera, hoc eſt contumelioſa, & alios aſperantia. Sed illi, qui humectantur aqua diuinæ ſapientiæ, in quibus exiſtit debita caliditas charitatis & beneuolentiæ, hi habent folia, id eſt verba lenia, & dulcia.

Item differunt arbores in foliorum duratione: quia quibuſdam arboribus folia cito cadunt propter humorem rarum, non vnctuoſum, & cito ſiccabilem. In quibuſdam vero permanent diu propter cauſam contrariam. Similiter in illis quibus deeſt vnctuoſus humor gratiæ, & deuotionis, cito cadunt folia, quia cito deferunt promiſſa. Nam ſicut faciliter verbis promittunt, ita faciliter, & cito a promiſſis declinant. Sed illi, in quibus econtrario eſt gratia, & deuotio, firmi ſunt in promiſſis: & iſti ſunt ſicut arbores, ex quibus folia non cadunt. Pſ. Et folium eius Pſal. 1.
non defluet. Vnde tunc folium defluit, quando facit contrarium eius, quod aliis dicit.

Item folia arborum differunt in figuratione. Quia quarundam arborum ſunt folia ſtricta, quarundam lata, quarundam acuta, quarundam rotunda, quarundam ſerrata, quarundam ſolida: quæ omnia variantur ſecundum varietatem humoris magis, vel minus terreſtris, vel viſcoſi, & propter calorem æqualiter, vel inæqualiter humorem extendentem.

In

In hoc autem ſignificatur, quod verba ſiue corrigentium, ſiue docentium, ſiue conſulentium non ſemper debent eſſe vniformia, ſed diuerſificari debet non ſolum in ſubſtantia, ſed etiam in modo proferendi, ſecundum exigentiam perſonarum, negocio[r]um, locorum, & temporum.

Quinto differunt arbores in floribus. Quia quædam arbores florent: quod eſt propter puri & ſubtilis humoris exiſtentiam in medulla. Quædam vero ſunt quæ non florent propter nimiam viſcoſitatem humoris, eo, quod ſubtiliari non poſſit, nec propter ſuam vnctuoſitatem in ſubtilem florum ſubſtantiam dilatari, vt patet in ficu. Quædam etiam non habent flores propter liquiditatem, quæ non poteſt in florum ſubſtantiam coagulari, vt patet in palma, & ſimilibus, de quibus exemplificat philoſophus. Per flores ergo, qui ex ſubtili, & puro generantur liquore, intelliguntur ſubtiles meditationes, & puræ, & conſiderationes contemplantium, quæ requirunt puritatem affectus, & ſubtilitatem intellectus. Vnde non in omnibus arboribus, id eſt in omnibus hominibus etiam bonis hæc inueniuntur: ex eo, quod in quibuſdam licet ſit humor vnctuoſus deuotionis, & gratiæ, tamen eſt groſſus. Quia licet quidam habeant mentem deuotam, tamen habent eam ſimplicem, & groſſam, & ideo non aptam ad ſubtiliora contemplanda: & licet non habeant flores, tamen poſſunt habere dulces fructus, id eſt opera, ſicut habent iſtæ arbores ficus, & palma.

Illi autem in quibus abundat liquidus, & fluidus humor carnis, id eſt amor carnalis, multo minus apti ſunt ad flores contemplationis habendos. Sexta differentia, eſt in fructibus. Quia quædam arbores ſunt infructuoſæ, quæ fructus non producunt, ſed folia tantum emittunt. Et talibus aſſimilantur mali Chriſtiani, verba confeſſionis fidei habent, ſed opera fidei non habent. Apoſtolus. Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem
Thi. 1. negant.

Item mali doctores, & prælati, qui ſolum habent verba doctrinæ, ſed non opera vitæ. Matth. Dicunt enim, & non
Mat. 23 faciunt.

Item illi, qui verbis promittunt, vel vouent, ſed facto promiſſa, vel vota non implent. De quibus dicitur Eccleſiaſtici: Melius eſt non vouere, quàm poſt votum promiſſa votata non reddere. Diſplicet enim deo infidelis & ſtulta promiſſio. Eccl. 5

Quædam vero arbores ſunt fructuoſæ. Circa quod notandum, quòd arbor ad fructificandum indiget triplici exteriori fomento, ſcilicet humore terræ nutriente. Nam ſecundum philoſophum, terra eſt mater plantarum, eo, quod ſuo humore plantam more matris nutriat, ex quo etiam nutrimento, & humore fructus producitur. Indiget etiam Sole humorem ſitum in medulla digerente, & præparante: quia humor nutrimentalis non poteſt in planta tranſire ad materiam fructuum, niſi prius calori ipſius plantæ adiuncto calore ſolis decoquatur, & digeratur, & ad locum emiſſionis fructus, attrahatur. Et hinc eſt, quod in vere, quando calor ſolis incipit augeri, plantæ folia & fructus incipiunt emittere, quia ſol ſuo calore partes plantæ, & humores ſtrictos a frigore procedente reſoluit, & digerit, & ad loca debita attrahit, & deducit. Et hinc eſt etiam, quod in locis multum a ſole remotis, plantæ paucæ ſunt, & non fructificant: vt dicit Ariſtoteles. Cuius ratio eſt ſecundum Albumaſar, quia illi, qui ſunt directe ſub ſeptentrione, diem habent per dimidium annum continue, & per aliud dimidium annum habent noctem. In æſtate igitur non poteſt ibi creſcere planta, propter nimium calorem, nec in hyeme propter maximam frigoris continuationem: quod, quod ſicut dicit Ari. planta ibi generata non habet vires ad fructus producendos, deficiente cauſa. Nam calor, qui eſt cauſa plantarum, & fructuum, in vna parte anni omnino modum excedit, in alia vero parte omnino deficit.

Tertio indiget planta tempore. Indiget enim hyeme ad humoris ſeminalis aggregationem, & vere ad humoris emiſſionem. tunc enim non eſt frigus vehemens humorem comprimens: nec calor vehementer adurens, vel humorem conſumens. Indiget etiam æſtate ad fructuum maturationem, & autumno ad fructuum repletionem, & collectionem. Sicut ergo planta his tribus indiget ad fructificandum, ſic etiam homo ad bene operandum, & præcipue in operibus actiuæ vitæ, ſ. calore charitatis cum humore pietatis, & diſcretione ſiue opportunitate temporis. Omni enim operi ſiue rei

Ecc. 3. tempus eſt, vt dicit Eccleſiaſtici. Vel ad fructificandum per opera pœnitentiæ, indiget homo his tribus, ſcilicet humore compunctionis, qui ſcilicet eſt plantę idest animæ plangentis quoddam nutrimentum, ſcilicet humor lachrymarum ſecundum illud pſ.: Fuerunt mihi lachrymę meæ panes die ac nocte.

Item feruore dilectionis, per quem mens, quæ primo fuerat peccato coſtricta, reſoluitur, humor deuotionis attrahitur, & decoquitur dum feruēs efficit, ad bonorum operum productionē perducitur. Sed attende, q̄ feruor pœnitentis, vt bene fructificet, debet eſſe temperatus idest diſcretus, vt etiam dictum eſt ſuperius, ita, vt neq; deficiat per accidia frigus, neq; excedat per indiſcretionem. Indiget enim hyeme, idest tempore ſuo quo ſe ab exterioribus ad interiora recolligat; & vere, idest tempore quo abūdanter humorem pietatis per opera miſericordiæ emittat. Item æſtate, in qua p contemplationis meditationem, vel orationem ſeipſum ad feruorem accendat vt ſic fructus maturos, idest opera perfecta exhibeat quouſq; naliter ſequatur autumnus idest mortis tempus, quo ſuæ vitæ, & totius temporis fructus idest prę mia colligat.

Charitatis excellentia, perfectiones atq; vtilitates, ex radicis cypreſsi, caſiefiſtula, calamenti, caricæ, & denique mente quamplurimis ſimilitudinibus aperte intelliguntur. Cap. IX.

CHaritas aſſimilatur radici. Primo ratione originis. Quia ex humore de terra accommodato, & caloris cœleſtis beneficio radix generatur, & a calore cœleſti tota penetratur, nutritur, & conſeruatur. Similiter ex humore deuotionis attracto per feruorem orationis, & beneficio cœleſtis caloris .i. ſuperni & increati amoris, qui eſt Spiritusſanctus generatur id eſt diffunditur radix charitatis, & ab ipſo calore cœleſti idest Spiritusſancto nutritur, & conſeruatur. Vnde Apoſtoli in oratione vnanimiter perſeuerantes, & cum deuotione expectantes, Spiritumſanctum acceperunt, per quem charitas diffuſa eſt cordibus eorū

Hier. 17 Luc. 75 & nutrita, & conſeruata. Hiere. Ad humorem mitti radices.

Secundo ratione firmitatis, ſiue profunditatis: quia quanto matrici terræ profundius ſe infigit, tanto fortius arboris ſolidius, & firmius fundamentum exiſtit: ſic quanto charitatis amor ineſt cordi profundius, & infixius, tāto ſpiritualis homo firmius eſt, & ſolidius fundatus. Vnde Apoſt. In charitate radicati, & fundati. Ephe. 4

Tertio rōne virtutis, quia quamuis radix ſit in ſubſtantia mollis, tamen fortiſſimos lapides vi caloris penetrat, & effodit. Sic charitatis amor, quamuis per patientiā ſit mollis Nam molle non reſiſtit tangenti, & ſic perfectus non reſiſtit lędenti, ſcilicet iniuriam pro iniuria reddendo, ſed potius ei parcit. Itē q̄uis ſit per manſuetudinem dulcis, quia charitas patiens eſt, & benigna eſt, tamen fortiſſimos lapides .i. immaniſſimas perſecutiones, ſeu crucia tus virtute Spiritus ſancti ſuperat, & vincit, immo radices diuini amoris in petris duris magis condēſantur. Quia ſcilicet charitatis affectus, & effectus in duris & aſperis paſſionibus magis multiplicantur. Iob. Super aceruum petrarum radices eius denſabuntur. Iob. 8.

Quarto, ratione actualitatis: quia charitas omni tempore agit, & creſcit. Nam radix tempore hyemali calorem, & humorem in ſe colligit, quem vernali tēpore foras effundit. Sic charitas tēpore aduerſitatis in ſemetipſa pingueſcit. Sed proſperitatis tempore alijs ſe effundit, & per vigorem operis proximis reuiuiſcit. Oſe. Erumpet radix eius, vt Libani. Oſe. Aug. Radix omnium bonorum eſt charitas, radix omnium malorum eſt cupiditas. Augu.

Quinto, ratione viroris, quia ſcilicet ſicut ex radice eſt viror arboris, ita ex charitate meritum operis. Vnde Grego. Grego. dicit, quod ſicut multi arboris rami ex vna radice prodeunt, ſic virtutes multæ ex vna charitate generantur. Nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, ſi non manet in radice charitatis. Hiere. Hier. 12 Plantaſti eos, & radicem miſerunt; proficiunt, & faciunt fructum Grego. Quiſquis in charitatis radicem ſe infert, nec a viriditate deficit, nec a fructu inaneſcit.

Item charitas aſſimilatur Cypreſſo.

Primo, ratione ſubſtantiæ. Eſt enim ſubſtantia, ſimilis Cedro, quia ſua ſubſtantia eſt imputribilis, & ſemper ſua permanet firmitate. Videmus autem, q̄ ligna

ligna putreſcũt ex humore aqueo ſuper-
abundante. Sed hoc modo charitas pu-
trefieri, vel corrumpi non poteſt: quia
aquoſitas i. vehementia tribulationis nõ
Can.8. præualet contra eam. Can. Aquæ multę
non potuerunt extinguere charitatem.

Secundo charitas aſſimilatur cypreſ-
ſo, & hoc ratione figurę: quia cypreſſus
in rotundum etus ſe erigit. unde etiam
eius fructus figuram imitatur, et ideo
cypreſſi coniferi appellantur. Rotundi-
tas autem figuræ, perfectionem charita-
tis ſignificat. Quia figura rotunda ſiue
Ari. de circularis (ſecundum philoſophum) eſt
cæl. perfectiſſima figurarum. Vnde rotundi-
tas cypreſſi, eſt perfectio charitatis. Et iõ
ſecundum Apoſtolum, Charitas eſt vin-
Coll. culum perfectionis. hæc enim virtus eſt
quæ mentem Deo ligat, & iungit, & con
iungendo perficit. Quod autem figura cy
preſſi ſurſum tendit, ſignat, quod charitas
Ecc. 50 ſurſum trahit Eccleſiaſtici. Quaſi cypreſ-
ſus in altitudinem ſe tollens. Quod au-
tem figura cypreſſi in conum ſe ſtringit
& acuit, ſignificat quod diligentes Deũ quã-
to plus in charitate proficiunt, ſemp ma
gis ſe reſtringunt, ſcilicet ab illicitis, a ſu
perfluis & etiã a neceſſarijs. Sic ergo ex
figura cypreſſi oſtenditur, quod charitas ho
minem perficit, perficiendo exigit, & exi
gendo ſtringit, & vnit.

Tertio ratione redolentiæ. Eſt enim
Iſido. cypreſſi lignum, ſecundum Iſid. ſuauiſſi-
mum in odore, vnde folia habet licet
amara, tamen odore vinolenta, vt dicit
Plin. Plinius. Similiter odor charitatis tã ſua-
uis eſt Deo, vt ſine ipſo nihil redoleat.
Nã nec eloquentia, neq; eleemoſyna,
nec ſcientia, neq; fides, neq; prophe-
tia, neq; quodcunq; opus, ſiue donum,
habet charitate deficiente meritum apud
Deum, ſicut expreſſe explicando per ſin
1. Cor. gula Apoſtolus oſtendit dicens. Si lin-
13. guis hominum loquar, & Angelorum, cha
ritatem autem non habeam, factus ſum
Augu. velut ęs ſonans &c. Augu. Charitas eſt
ſine qua nihil valent omnia, & quæ vbi-
cũque fuerit, ad ſe trahit omnia. Chari-
tas ergo tota eſt odorifera, ita, vt eius fo
lia ideſt verba, licet amara, & aſpera vi-
deantur interdum eſſe in delinquentiũ
correptione, tamen odorifera ſunt in
corripientis intentione, & medicinalia
ſunt in correpti emendatione. Et ideo
Pro.27. Pro. dicitur, quod meliora ſunt vulnera
diligentis, quam fraudulenta oſcula
odientis. Nam diligens non vulnerat,
niſi vt medicus, qui ſolummodo, vt ſa-
net ęgrotum, incidit, & percutit vlcus.
Vel quod cypreſſus habet folia amara,
ſed odorifera, ſignificat quod ille qui ex
charitate diligit, debet delinquentem
amaricare, ad pœnitentiam inducendo;
& puſillanimem odore recreare, benigne
conſolando.

Quarto ratione vmbræ, quia cypreſ-
ſus (vt dicit Plinius) habet vmbram mul
tum gratioſam hæc vmbra gratioſa ad
quieſcendum eſt gratioſa mors, & requies
Deum diligentium, de qua dicit Pſal. Cũ Pſ. 126.
dederit dilectis ſuis ſomnum &c. Vel
hæc vmbra cypreſſi, eſt refrigerium ani-
mæ, in quo per charitatem extincto vi-
tiorum & paſſionum ęſtu, dulciter quie-
ſcit anima in ſui dilecti fiducia. Cant.
Sub vmbra illius quem deſiderabam, Can. 2.
ſedi. Vel vmbra charitatis, eſt protectio
diuina quam dilectio Dei, & proximi, quæ
ſunt quaſi alæ charitatis acquirunt. Pſal. Pſ. 16.
Sub vmbra alarum tuarum protege
me.

Item charitas aſſimilatur caſſiefiſtulæ.
Primo ratione productionis: quia ſci-
licet fructus eſt ex arbore productus. Ar
bor igitur eſt Spiritusſanctus. Ipſe enim
eſt arbor vitæ in medio paradiſi, ideſt
media in Trinitate perſon. cuius eſt p
gratiam viuificare animam ſecundum
illud: Spiritus eſt qui viuificat. Huius ar- Io. 6.
boris fructus eſt charitas. Gala. Fructus Gal. 6.
autẽ ſpiritus, eſt charitas, gaudium &c.

Secundo ratione augmentationis &
quia ſcilicet caſſiafiſtula producit lon-
ga ſemina, quæ ingroſſantur in actio-
ne caloris, exterius condenſantur, me-
dulla interius exiſtente nigra, dulci, &
humida, & ad modum mellis inte-
rius diſtincta. Sic quoque etiam chari-
tas producit longa ſemina, ideſt diutur
na & vſque in finem continuata ope-
ra. Quæ etiam ingroſſantur, per aug-
mentum deuotionis, & condenſantur
dum frequenter frequentantur; ſicut in-
groſſantur membra, cum per pinguedi-
nem augentur interius, & illa dicun-
tur eſſe condenſa, vbi ſunt multa, & fre
quentia, ſicut dicitur condenſa ſylua vbi
ſunt multæ, & frequentia ligna. Sed me-
dulla interior, ideſt intentio, & mens, ex
charitate operantis debet eſſe nigra per
humilitatem. Nam nigrum eſt, quod
parum participat de claritate. Quia bona
inte-

intentio operantis non debet eſſe ad ſui oſtentationem, etiam ſi opus ſit publicum: ſicut nigrum etiam ad lucem deductum, non prætendit claritatem, ſed (Grego.) obſcuritatem. Vnde, vt dicit Gregorius, ſic opus ſit in publico, vt intentio ſemper maneat in occulto. Item debet eſſe dulcis per benignitatem: quia charitas (Cor. 13.) eſt benigna, vt dicit Apoſtolus. Item debet eſſe humida per pietatem, ſcilicet vt ſit interius compaſſibilis, & exterius faciliter effuſibilis ad ſubueniendum. Quia humidum eſt paſſibile, & ad exteriora faciliter fluxibile. Item charitas debet eſſe diſtincta, & ordinata præcipue in eleemoſynis dandis? (Can. 2.) Can. Ordinauit in me charitatem.

Tertio, ratione electionis: quia illa caſiaſiſtula eſt eligenda, quæ eſt groſſa, quæ ſignat multam humiditatem ſibi ineſſe. Vnde leuis & ſonora reÿcitur, quia vana eſſe dicitur. Eodem modo vera eſt, & probata charitas, quæ eſt groſſa per patientiam. Nam id, quod eſt groſſum, non reſonat, ſed ſubtile: groſſum eſt metallum, & ferrum. Et ſic charitatem habens, licet patiatur, non tamen reſonat alicuius impatientiæ ſonum, vel vocem reddendo. Item, quæ eſt ponderoſa, id eſt firma per conſtantiam. Nam vera charitas eſt patiens, & conſtans.

Quartò, ratione operationis, quia caſiaſiſtula multa operatur. Nã habet virtutem mollificandi: & hoc competit charitati, quæ inquam emollit dura, & crudelia ſuperborum corda. Vnde aſſimilatur etiam igni, cuius carbones ſunt beneficia eius, inimico duro & ſuperbo (Ro. 12.) impenſa. ſecundum illud Roma. Si eſurierit inimicus tuus, ciba illũ; ſi ſitit, potũ da illi: hæc enim faciens, carbones ignis congeres ſuper caput eius: id eſt hæc erunt ſuper caput eius, hoc eſt mentem eius duram, tanquam carbones ignis ad mollificandum eius duritiam. Item caſiaſiſtula habet virtutem mundificandi: quia charitas cor emundat à rubigine peccati, & præcipue auaritiæ. Grego- (Grego.) rius. Tanto amplius peccati rubigo cõſumitur, quanto peccatoris mens magno charitatis igne crematur. Item habet virtutem feruorem ſanguinis mitigandi: quia charitas iram mitigat, quę eſt feruor ſanguinis circa cor, ſecundum philoſophum. Nam charitas non irritatur. Item habet virtutem coleram etiam purgandi: quia charitas luxuriam purgat, quam calor coleræ incitat, & inflammat. Item habet virtutem gulæ apoſtemata diſſoluendi: quia charitas gulæ delectamentum diſſoluit, & abijcit. Item habet virtutem ſanguinis purificandi. quaſi enim impurus ſanguis, eſt ſanguis inuidorum, qui ſemper contra proximum maliuoli, & turbulenti ſunt. Vnde per hoc ſignificatur, quod charitas inuidiam purgat. Nam charitas non emulatur. Vel, quia ſanguis impurus, & grauis, & turbulentus, eſt ſanguis melancolicus. Per hoc, quod purgat ſanguinẽ impurũ, ſignificatur ꝙ purgat accidiam, & triſtitiam, & grauedinem ſpiritus, & facit eum leuem, & ſolicitum. Item charitas aſſimilatur calamento, quod eſt quadam herba ſimilis mentæ, & hanc ſimilitudinem declarat, primo eius gradus, quia eſt calamentum calidum, & ſiccum in tertio gradu. Et ſic ſimili modo etiam à ſacris doctoribus charitatis gradus tres eſſe ponuntur. Quia eſt charitas incipientium, & proficientium, & perfectorum, & in quolibet gradu, licet non vniformiter, tamen aliquo modo eſt calida, & ſicca in effectu, quia calefacit mentẽ, & deſiccat carnem, id eſt carnales fluxus.

Secundo, declarat illam eius virtus, quia calamentum habet virtutem diſſoluendi, & conſumendi: Similiter & charitas diſſoluit mentis duritiam ad bonum ſuſcipiendum, conſumit humoris mollitiem, id eſt fluxibilitatem ad malum. Vnde per charitatem efficitur mens humana mollis, & facilis ad bona & dura, & difficilis ad mala.

Tertio, hoc oſtendit eius effectus. Nam calamentum ſuperfluitates humidas in corpore deſiccat, & hoc competit charitati in quantum excludit vitium gulæ.

Item calamentum libidinem frenat: quod multo magis competit. charitati, quæ caſtitatem diligit, & libidinem odit.

Item inteſtinorum, & ſtomachi dolorem ſanat: quod competit charitati, in quantum ſedat vitium iræ, quod eſt cum interiori dolore. Item morſus reptilium curat: quod competit charitati, in quantum reſiſtit morſibus inuidorum, & detractorum. Item contra reumaticas, & frigidas cauſas iuuat: quod

quod competit charitati, in quantum expellit ab anima humana frigus accidiæ. Item contra lepram iuuat: hæc lepra eſt auaritia, quæ fere omnia membra eccleſiæ inficit. Nam à minori vſque ad maiorem omnes auaritiæ ſtudent: & hoc eſt ex defectu charitatis. quia qui diligit mundum, non eſt charitas
1. Io.2. Patris in eo. Item calamentum venenum ad exteriora euocat: quod competit charitati, quæ venenum nociuum ſuperbiæ de corde extrahit, & abijcit. Item charitas aſſimilatur caricæ, quæ eſt ficus ſicca à copia ſic vocata.

Primo, quia carica confert ſenibus. Nam caricæ à ſenibus in cibum ſumptæ, dicuntur eos defendere, ne rugetur eorum cutis. Ratio huius eſt, quia rugoſitas accidit in ſenibus, quia membra, à naturali humido deſiccata intrinſecus, contrahuntur, & obrigeſcunt, & pellis corrugatur frigore, & induratur. Sed carica humida eſt, & calida, & propter humiditatem non permittit membra contrahi; & propter caliditatem non permittit à frigore conſtringente corrugari. Per ſenes autem intelliguntur illi, qui diu peccata continuant: in his deſtituti ab humore deuotionis, & abundante in eis frigore iniquitatis, ſcilicet propter defectum caloris charitatis, non ſolum interius contrahuntur membra per retractionem à bonis, ſed etiam pellis, id eſt conuerſatio exterior corrugatur, deformatur, & immutatur. Sed charitas repellendo frigus malitiæ, & replendo animam deuotionis pinguedine, prohibet contractum membrorum, id eſt retractionem à bonis; & rugoſitatem pellis, id eſt deformitatem exterioris conuerſationis.

Secundo, quia carica confert debilibus: habet enim debiles confortare, & ratione ſaporis, quia eſt inter fructus dulcior, & ratione complexionis bonæ, quia calida & humida. Sic charitas inter omnes virtutes plus debilitatem animæ roborat, & confortat.
Gal. Et ipſa etiam enumeratur ab Apoſtolo inter 12. fructus ſpiritus. Inter omnes illos dulcior reperitur. Ipſa etiam eſt calida per inflammationem, & humida per compaſſionem, vel lachrymarum deuotionem.

Tertiò, quia carica confert tenuibus. id eſt macilentis: quia ficus ſiccæ multum ſanguinem groſſum generant, & multum impinguant. Similiter charitas multum ſanguinem. id eſt multum meritum generat. id eſt adijcit animæ, Vnde & multum impinguat eam. Quia diligentibus Deum, omnia Rom.8
cooperantur in bonum. Quarto confert vocibus: quia carica pectus mundificat, tuſſim ſedat, & vocem clarificat. Similiter charitas pectus, id eſt cor mundificat, & tuſſim ſpiritualem ſedat, & vocem clarificat, ſiue in confeſſione peccati, ſiue in laude Dei, ſiue in exhortatione proximi. Item charitas aſſimilatur mentæ, quæ licet frigida ſit & ſicca, tamen habet virtutem diſſoluendi, confortandi, & appetitum promouendi. Similiter charitas frigida eſt inquantum extinguit ardorem auaritię, & ſicca inquantum deſiccat humorem luxuriæ. Vnde habet virtutem diſſoluendi, ſcilicet amoris mundi vincula, & confortandi corda debilia, & promouendi deſideria ſancta. Item menta cocta in aceto, fœtores minuit, purgat gingiuas putridas, matricem mundificat & confortat. Item decocta in vino, dolorem viſcerum, & renum placat. Dicit enim Iſaac, quòd abominationem amputat, & ſingultum ſedat. Quæ etiam omnia congruunt charitati: quæ tollit fœtorem oris, id eſt vitium gulæ; & mundat matricem, id eſt vitium luxuriæ; & placat dolorem viſcerum, id eſt vitium iræ; & amputat abominationem. i. vitium acediæ, quæ ſpirituales delicias abominatur, & faſtidit. Item ſedat ſingultum, id eſt vitium inuidiæ. Nam ille cui aliquis inuidet, dicitur eſſe in ſingultum, id eſt in diſplicentiam, & in ſcandalum.
Pſalmus: Pax multa diligentibus legem tuam, & non eſt illis ſcandalum. Pſ. 118.

Huma-

Humana carnis fragilitas ex fœno, eiusq; vitiata natura proteruitas ex arbore Taxo, quibuſdam ſimilitudinibus aperiuntur.
Cap. X.

Iſa. 40. CAro humana aſſimilatur fœno, ſecundum illud Iſa. Omnis caro fœnum, &c. Dicit ibidem gloſa, quod fœnum naſcēdo hēt virorē, creſcēdo hēt decorē, & hēt vltimo florem: ſed tandem ſiccatum Solis ardore, redigitur in puluerem.

Item præciſum & ſiccum, nutrimento eſt aliquando deputatum. Similiter humana caro naſcēdo habet virorem vitę, creſcendo decorem formæ, & poſt augmentum quandoque florem fortunæ & tēporalis gloriæ. Sed Solis ardore.i. grauis tribulationis, vel humilitatis feruore ſiccata, ideſt exhauſta, redigitur in puluerem, vel mortis, vel infimæ deiectionis.

Item hoc fœnum, ideſt corpus per mortem præciſum, & per totalem priuationem vitæ præſentis ſiccatum, ſicut quādo eſt in ſepulchro clauſum, vel humatum, ipſum efficitur nutrimentum animalium. i. eſca vermium. Eccleſiaſtici:
Ecc. 10 Cum morietur homo, hæreditabit ſerpentes, beſtias, & vermes. Vnde dicitur: Poſt hominem vermis, poſt vermem fœtor, & horror. Sic in non hominem vertitur omnis homo. Bernar. Cur carnem
Ber. ſuper cāt. precioſis rebus impinguas, & adornas, quam poſt paucos dies vermes deuorabunt in ſepulchro, & animam tuam bonis operibus non adornas, quæ etiam Deo, & Angelis præſentanda eſt in iudicio? Cur animam tuam vilipendis, & ei carnem præponis? dominam ancillari, & ancillam dominari, magna eſt abuſio.

Item caro aſſimilatur taxo, quæ taxus eſt arbor venenata, ex cuius ſucco fiunt venena, & cuius vmbra dormientibus ſub ea, eſt mortifera. Dicit enim Dioſc.
Dioſc. quod lignum hoc ſi ignem arripiat, inextinguibilem ignem ſeruat. Habet.n. taxus principaliter hæc tria, ſcilicet venenoſum ſuccum, mortiferū vmbraculū, inflammabilem lignum. Succus taxi, eſt carnis delectatio, quæ animam venenat: ſed vmbra taxi, eſt carnalis vita ſiue conuerſatio, quæ animam necat
Rom. 8 ſecundum illud Roma. Si ſecundum carnem vixeritis, moriemini. Sed ignitio taxi, eſt concupiſcentiæ, vel fomitis inflammatio, quæ in perpetuum durat. Poteſt enim in hac vita fomes peccati mitigari, ſed non extingui, dum ſcilicet homo eſt in carne corruptibili. Licet in Beata Virgine ex priuilegio grā primo quidem in ſua ſanctificatione, ſcilicet in vtero matris ſuæ fomes dicatur fuiſſe non ſecundum eſſentiam extinctus, ſed manſiſſe ligatus: Deinde in conceptione filij credendum ſit, quod totaliter fuit extinctus. In alijs tamen hominibus communiter ſemper viget: propter quod ſemper eſt in eis aliqua repugnantia carnis ad ſpiritum. Et ideo dicebat Apo. Inuenio aliam legem in membris Rom. 7
meis repugnantem legi mentis meæ. Hier. Nos geſtamus laqueum nobiſcū, Hiero. in epi.
circumferimus inimicum, carnem noſtram loquor, de peccato nutritam, corruptam nimis ipſa origine, ſed multo amplius praua conſuetudine vitiatam. Hinc eſt, quod iam acriter aduerſus ſpiritum concupiſcit, quod aſſiduè murmurat, & impatiens eſt diſciplinæ, quod illicita ſuggerit, quod nec rationi obtemperat, nec vllo timore inhibetur.

Caſtitatis, virginitatis, viduitatiſq; perfectio explanatur, quæ ex varijs cinnamomi, Balſamiq; naturalibus perfectionibus pulcherrimis exemplis optime colligitur. Cap. X I.

CAſtitas continentiæ aſſimilatur cinnamomo.

Primo propter genituram. Nam cinnamomum verum inter arbores, & tribulorum vepres, & rupes denſas gignitur, & ideo cum magna difficultate colligitur. In quo ſignificatur, quod continentia carnis non in mollicie delitioſæ vitæ gignitur, vel ſeruatur, ſed in aſperitate pœnitentiæ, & in auſteritate abſtinentiæ, Vnde dicebat Apo. Caſtigo corpus 1. Cor. 9
meum, & in ſeruitutem redigo. Iſido. Iſi. 2. de
Sex ſunt, quæ incorruptam ſeruant ca ſu. bo.
ſtitatem, ſcilicet ſobrietas, operatio, aſperitas cultus, cohibitio ſenſuum cauta, ſermonis honeſtas, euitatio opportunitatis. Vnde patet quod cum magna difficultate continentia conſeruatur, vel hr̄. Nam ſicut dicit Aug. Inter om- Augu.

pugna,

nia certamina Chriſtianorum, duriora
ſunt p̄lia caſtitatis. Nam ibi continua
pugna,& rara victoria. Vñ dñs Math.cũ
Aug. diſcipuli dixiſſent ei, Si ita eſt hominis cũ
vxore, non expedit nubere: Non omnes
capiunt verbũ iſtud, ſed quibus datum
Mathe. eſt. In quo arduitatem continentiæ
29. dominus oſtendit, quia ab eius conſe-
cutione deficit hominum virtus com-
munis.

Secundò, pp ſtaturam, quia cinamo-
mum eſt virgultum in India vel Aethio-
pia tantummodo duorum cubitorum.
Subtiles enim, & replicatos habet cul-
mos crocei, vel nigri coloris. Duo ergo
cubiti cinamomi, ſignant duos gradus
continentiæ: vnus eſt continere ſe ab il-
licito coitu, qui omnibus competit etiã
incoiugatis. Alius eſt abſtinere a licito,
ſcilicet etiam a coniugio, vel coniugali
vſu: & iſta continentia non eſt omniũ,
ſed paucorum, vt patet ex verbo Dñi ſu
pradicto, Quia nõ omnes capiunt verbũ
iſtud. Culmi autẽ cinnamomi ſubtiles,
& replicati, qui ſunt crocei, vel nigri, &
terminatio arboris, & ramorum, ſunt p-
fectiones continentium. Conſiſtunt er
go perfectiones continentium in ſubti-
litate contemplationis, in replicatio-
ne dilectionis, vt ſcilicet habeant di-
lectionem Dei, & proximi, ita vt a-
mor proximi inde reflectatur in Deum:
quod eſt cum ipſe proximus propter
Deum diligitur; & iterum amor Dei
in proximum rependatur, ſcilicet, vt
qui diligit Deum, diligat & fratrem ſuũ.
Item nigredine humilitatis, quia ſci-
licet niger color virtutem habet vi-
ſum congregandi: quod reſpectu alia-
rum virtutum cõpetit humilitati. Quia
qui cæteras virtutes ſine humilitate con
gregat, quaſi puluerem in ventum por-
tat, vt dicit Grego. Sed præcipue humili
tas debet caſtitati adeſſe, quia ſicut Gre-
go. dicit. Nulla eſt caſtitas carnis, quam
non commendat humilitas In croceita
te feruor deuotionis ſignificatur, ex eo,
ꝙ color croceus intentionem caloris de
monſtrat Vnde aues, quæ calidiſſimę cõ
plexionis ſunt, extrema habet crocea, vt
pedes atq; roſtra, quod accidit ex abun-
dantia humoris ſicci & calidi, quem na-
tura eijcit ad extrema, & pp hoc ſic colo
rantur. Et ſic color croceus interius ſi-
gnat intenſionem caloris ex diſtẽperan-
tia ſanguinis in epate. Ergo moraliter il-
li habent colorem croceum, qui hñt fer-
uorem intenſum, ſcilicet ad Deum, & ad
proximum: & hic eſt charitatis color, ſi-
ne quo nihil caſtitas valet. Nam ſicut di
cit Bernar. caſtitas ſine charitate eſt lam
pas ſine oleo: ſubtrahe oleũ, lampas non Ber.
lucet: tolle charitatem, caſtitas non pla-
cet. Ex omnibus ergo colligitur, ꝙ illorũ
continentia eſt perfecta, qui ſunt ca-
ſti in carne, ſubtiles in contemplatio-
ne, replicati in dilectione, nigri & de-
ſpecti in ſui humiliatione, & feruidi in
deuotione.

Tertio, propter fracturam, quia quan
do cinnamomũ frangitur, quoddam de
eo ſpiramen ad modum nebulæ emittit.
Vnde culmi eius fracti, reddunt viſibile
ſpiramẽtum. Fractio autem cinnamomi
i caſtitatis, eſt peccatum luxuria, in quo
eſt ſpiramẽtum ſenſibile: quia. ſ. in actu
luxuriæ euaporat ſenſibiliter de corpo-
re multum de ſpiritu, & naturali calore,
& ideo coitus debilitat corpus, vt phyſici
dicunt. Sed multo magis ab anima, dum
per peccatum luxuriæ caſtitas frangitur
euaporat ab anima, & perditur ſpiritua-
lis gratia, & calor charitatis. Et ideo poſt
peccatum anima remanet debilis, ita vt
tentationibus carnis poſtea ſuperuenie
tibus reſiſtere non poſſit.

Quarto, propter ſiccaturam, quia ſcili
cet cinnamomum non redolet niſi ſic-
cum. Vnde oportet, ꝙ areſcat ad hoc
vt odorem reddat, vt dicit Plinius. Sic
niſi caro areſcat per abſtinentiam ab hu
more luxuriæ, non reddit Deo odorem
continentiæ. De hoc odore dr̃ Eccl. Sicut Eccl.24
cinnamomum, & balſamũ aromatizans
odorem dedi. Balſamum enim coniungi
tur cinnamomo, quia ſicut p cinnamo-
mum continentia, ita per balſamum ab-
ſtinentia ſignatur Nam balſamum cor-
pora mortua incorrupta ſeruat, quia quan
tum diſſoluit, tantum conſumit: & ideo
abſtinentiam recte ſignat, quæ a multi-
plici corruptione tam infirmitatum, q̃
ſuperfluitatum corpora mortalia con-
ſeruat, & quantum reſoluit de humo-
re pinguedinis tantum conſumit de
humore, & vigore libidinis. Vnde cinna
momo balſamum ſubiungitur, quia ca
ſtitati abſtinentia obſequitur.

Quinto propter collecturam, quia ci-
namomum cum magna difficultate col
ligitur. Ante enim Solis ortum vel poſt
Solis occaſum, nulla licentia colligen-
da

di admittitur, nec datur. Vnde non col-
ligitur in nocte, ſed ſolum in die. Colle-
ctam autem cum fuerit, ſacerdos metam
diuidit, & partem Deo deponit, reliquam
mercator emit. Quod aut cinamomum
non de nocte, ſed tantum de die colligi-
tur, ſignificat, quod continentiam dili-
gens non amat latibula tenebroſitatis,
Iob.24. quia hæc luxuria quærit. Iob: Oculus
adulteri obſeruat caliginem. Nam ſicut
habet caliginoſum animum, ita quærit
tenebroſum locum. Sed continens dili-
git diem honeſtatis, ſecundum illud Ro
Ro.13. ma. Abijciamus opera tenebrarum, &
induamur arma lucis, vt ſicut in die ho-
neſte ambulemus.

Sextò, propter menſuram. Attenditur
enim in cinnamomo duplex mēſura, ſci-
licet quantitatis, & qualitatis. Quantita-
tis quidem, quia ſumma bonitas eſt in
ſummitate virgultorum ad longitudinē
vnius palmi: quod autem duorum eſt
modicum valet, quia modicum habet
corticis, in quo bonitas eius conſiſtit. Si
militer ſumma bonitas & perfectio con-
tinentiæ, eſt in ſummitate virgultorum:
i. in virginum puritate. quia virginitas
tenet in carne ſummitatem, id eſt extre
mitatem. Eſt enim quaſi radix coniugiū
medium viduitas, ſed extremum &
ſummum virginitas. Vnde hæc extremi-
tas eſt tantum vnius palmi ad differen-
tiam coniugij, quod eſt quaſi duorum
palmorum. quod ſcilicet in vtroq; con-
iuge menſuram exigit debitæ honeſta-
tis. Item viduitas eſt duorum palmo-
rum. quaſi enim vnum palmum habuit
dum in coniugio fuit, alium vero opor-
tet, quod habuerit cum vidua remanſit.
Nam in vtroque ſtatu debita quædam
menſura requiritur habendæ honeſtatis
quamquam aliter, & aliter. Sed virgini-
tas vnum ſolum habet, quia videlicet ho
neſtatis menſuram in ſummo ſemper vni
formiter tenet. Alia eſt cinamomi men-
ſura in qualitate duplici, quam habet,
quia cinamomum (vt dicit Plato) eſt ca-
lidum in tertio gradu, & ſiccum in ſecū
do. Similiter in continentibus, vt ſe
conſeruare poſſint, oportet eſſe triplicem
gradum caliditatis, id eſt triplicem amo-
rem. Nam tres latrones theſaurum, quem
habemus in vaſis fictilibus, id eſt in fra-
gilibus corporibus, tollere moliuntur,
ſcilicet mundus, qui perſequitur, caro,
id eſt carnis appetitus, qui blanditur; &
diabolus, qui latenter decipere, & inui-
ſcare nititur. Sed contra hæc omnia de-
fendit amor Dei: ſi tamen (vt dicit Ber-
nardus) ſit amor fortis, vt ſcilicet non
frangatur a mundo perſequente.

Item amor dulcis, vt non attrahatur à
carne blandiente.

Item amor ſapiens, vt non decipiatur
à diabolo inſidiante. Et eſt triplex gra-
dus caliditatis cinamomi, ſed adhuc
neceſſarius eſt triplex gradus ſiccitatis.
id eſt duplex modus abſtinentiæ corpus
deſiccantis. vnus qui deſiccet carnis
humorem, ſubtrahendo ei cibum, ſcili-
cet ieiunium: alius ſubtrahendo, ſiue
temperando potum, & hic eſt ſobrie-
tas. Nam luxurioſa res eſt vinum, & ideo
ſubtrahendum, ſicut dicit Valerius Ma-
ximus, quod vini vſus Romanis feminis Valer.
olim incognitus fuit, ne ſcilicet in ali- Max.
quid deterius prolaberentur. Proximus
enim intemperantiæ gradus a Libero pa
tre ad inconceſſam venerem eſſe conſue
uit, vel ſaltem eſt temperandus, ſecundū
illud Apoſt. Modico vino vtere propter 1.Thi.5
ſtomachum.

Septimo, propter electuram. Nam il-
lud cinamomum eſt eligendū, qđ eſt ſub
tile, & acutum, habens ſaporem dulcedi
nis internæ mixtum cum multa aromatici-
tate, & colore ſubrufum. In quibus ſi-
gnificatur, quod electorum continentia
eſt cum ſubtilitate abſtinentiæ, cum a-
cumine prudentiæ, cum ſapore, & dul-
cedine deuotionis internę, cum aroma-
ticitate, & odore munditiæ, & cum rube
dine charitatis inflammante.

Item, quia caſtitas amat tenuitatem
cibi, & ſobrietatem potus, aſſimilatur lē
ti, quæ amat terram tenuem magis, quā
pinguē, & aerē ſiccū magis q̄ humidū. Si
militer. n. caſtitas magis diligit victus te
nuitatē, q̄ deliciarum pinguedinem: ergo pe-
rit caſtitas in delicijs, ſicut Bernardus
dicit.

Item potius ſobrietatem potus, quā
extimiam vini humiditatem, vt di-
ctum eſt ſupra. Et ideo Na-
zaræi Domino conſecra-
ti, non ſolum men-
te, ſed carne
vinum ne-
quaquā
bibe-
bāt.

Ani-

Animam in contemplatione, atq; oratione perſeuerantem ſimilitudinibus multis oliua, mandragora, ficcus, nuceisq; muſcata ſummopere perfici demonſtratur. Cap. X I I.

Contemplationis,& orationis continuatio animam in melius ꝓuehit,
& a caſu peccati protegit. Cuius exemplum apparet in oliuis, de quibus dicit
Plin. Plinius,ꝙ quandiu ſunt in arbore, non
pereunt,ſed quãto diutius,ibi ſunt tanto meliores ſũt.Semꝑ enim nouas vires
reſumũt,& difficilius inde cadũt: Quaſi
autem oliua ſuſpenſa in arbore eſt anima leuata in contemplatione,vel oratione,quæ quanto diutius ibi poteſt perſiſtere, tanto manifeſtius eſt eam magis in Deo,proficere,quantoq; ibi melior fit,tanto difficilius cadit in peccatũ:
uel quanto aliquis continuat quietem
contemplationis, tanto difficilius inde
cadit.i. tanto moleſtius recedit.

Item contemplatio aſſimilat mãdragoræ. Primo propter ſuauitatem odoris.
Mandragora enim ſic eſt dicta,eo,ꝙ mala,i.poma habeat miræ redolentiæ,Can
Can.7. tico. Mandragoræ dederunt odorẽ ſuũ
in portis noſtris.Hanc herbam quidam
fingunt habere radicem humanæ perſonæ ſimilem, ſed contrarium dicitur in
Platone.Quaſi autem poma mandragoræ,ſunt ſtudia contemplatiuæ uitæ, quę
Ge.30. multum redolent Deo . Et ideo Rachel
quæ contemplatiuam vitam ſignat,mãdragoras a Lia accepit,& ſibi viri thorũ,
& filiorum partum conceſſit.Quia ſcilicet vita actiua,quæ per Liam ſignatur viro ſuo,ideſt Deo in laboribus,& doloribus præſentis vitæ fructificat,qui ꝑ partum filiorum ſignificantur, pro quibus
Rachel mandragoras obtinet, quia ſcilicet contemplatiua vita ſuaui a Deo,&
grata valde ſtudia poſſidet:Et ideo dicit
Proſp. Proſp. Actiua uita habet ſolicitum curſum,contemplatiua gaudium ſempiter-
de vita num. In hac acquiritur regnum, in iſta
cont. percipitur, hæc facit pulſare bonorum
operum, velut quibuſdam manibus ianuam,ita uocat conſummandos in patriam.In hac contemnitur mundus, in
illa videbitur Deus.

Secundo, propter inſenſibilitatem ſaporis,quia huius herbæ cortex vino immixtus,& potatus, hominem inſenſibilem facit.Vnde illis,quorum corpus incidendum eſt,datur, ne dolor ſentiatur.
Nam ſicut dicit Dioſcor. iſta potata (ut
dictum eſt)ita dormire facit, quod omnes dolores compeſcit, ita, vt nec ferri,
nec temporis ſentire dolorem quis poſſit.Sic continuę contemplationis intuitus cum vino etiam diuini amoris, atq;
ęternę conſolationis admixtus, abſtrahit animam,quandoq; a ſenſibilibus ſicut ſecundum Aug fuit abſtractus Pau- 1. Cor.
lus in raptu. Et ideo ipſe dixit, Siue in 12.
corpore,ſiue extra corpus,neſcio, Deus
ſcit. Vnde ipſa contemplatio eſt, quę
ſanctos martyres dum ſecarentur,& vrerentur, & mortibus afficerentur variis,
ita inſenſibiles fecit,vt nihil de illis pœnis curarent,tanquam ſi eas nullatenus
ſentirent. Aſpiciebant enim per cotemplationem Deum remuneratorem.

Tertio, contemplatiua vita aſſimilatur mandragoræ propter fœcunditatem
prolis,quia(ſecundum Conſtantinum,
& Plinium)mandragora dicitur prębere
fœminis virtutem ad concipiendum.&
hoc ſi ex nimia calore matrix ſit impedita,quia cum hæc herba frigida ſit, &
ſicca,matricem ad conuenientiam reducit,& ſic ad conceptũ diſponit, ꝓpter,
quod mulieres frigidas non iuuaret,ſed
potius impediret.Sic contemplatio cœleſtis præmij,dum bene operandum ſollicitat, ipſam animam fructibus meritorum fœcundat, ſi tamen non ſit in
contemplando anima per accidiam,
vel negligentiam frigida. Item contemplatiua uita, actiuæ addita,fœcundiorem ea facit,ſcilicet operibus bonis,
& facit etiam eam perfectius operari.Cuius exemplum eſt in ficu, quia ficus,ſicut Iſidorus dicit, remedio cuiuſdam arboris, quæ uocatur caprificus
dicitur fœcundari. Eſt enim caprificus
ficus nunquam matureſcens, ſed quod
in ſe non habet, alijs tribuit. Nam ſi
caprifici ſurculus cortici ficus infixus
fuerit, eam fœcundam efficit,& citius,
matureſcere facit. Caprificus ergo ſiue ficus ſylueſtris, eſt contemplatiua
vita, quæ ſyluas, & ſolitudines diligit. Sed uelut ficus domeſtica,quæ ad
manus hominum exiſtit, & nutrimentum fructus tribuit, homo actiuus eſt,
qui per miſericordiæ opera tribuit pauperibus vitæ nutrimenta, & in frequentia & multitudine hominum eſt
eius habitatio,& vita.Sed ſi radici eius,

ideſt

idest cordi ſurculus caprifici, idest contemplationis affectus, & ſanctæ orationis ſtudium inſeratur ad fructus bonorum operum producendos, fœcundior & maturior efficitur, idest perfectior, quia plura, & magis completa operatur. Nam fructus eſt completus, quando eſt maturus. Sed adhuc notandum eſt, quod contemplatiui cuſtodiendi ſunt maxime ab accidię frigore. Et in hoc iterum aſſimilantur arbori fici: quia ficus eſt arbor tenera, & delicata, & ideo facile a frigiditate læditur, præcipue quando incipit germinare, propter quod uerſus aquilonem raro, vel minus proficiunt, & citius areſcunt, timentes aquilonaria frigora. Sic quia contemplatiua vita facit cor tenerum per affectionem amoris, & delicatum ex nutrimento cœleſtis conſolationis, facile læditur a frigore aquilonis, i. ab accidia, quam malignus ſpiritus immittit, qui dixit. Sedebo in monte teſtamenti in lateribus aquilonis. Hęc enim ubi cor ſubintrauerit, rigidum, & frigidum facit. Rigidum quidem, idest inflexibile ad compaſſionem, & frigidum ad operationem.

Item contemplatiua uita aſſimilatur nuci muſcatę.

Primò propter confluentiam. Quia eſt circũdata quadam pellicula tenuiſſima, infra quam eius continetur ſubſtantia: Sic ſimili modo etiam vita ac mens contemplatiua oportet, quod captiuetur, & includatur in fide idest notitia, quę tamẽ tenuiſſime attingit ad diuina, & ſuperna & ideo eſt tenuiſſima pellicula, idest tenuiſſima notitia diuinorum, ſed nihilominus eſt ſufficiens ad ſaluandu nucis medullam. i. ad ſaluandum animam. Secundo propter excellentiam: quia nux muſcata tanto eſt melior, quanto eſt põderoſior, & in odore ſuauior, & ſapore acutior. Sic contemplatiuus homo tãto eſt melior, quanto eſt ponderoſior per mentis ſtabilitatem, quia grauia, & ponderoſa difficulter mouentur, & firmilius ſtabiliuntur, & quanto odore ſuauior per conuerſationis ſanctitatem, & quanto ſapore acutior per ſapientiæ ſubtilitatẽ.

Tertio, propter efficaciam, quia nux muſcata habet uirtutem calefaciendi, & ſtomachum confortandi, ventoſitates extenuandi, dolorem capitis auferendi. Similiter contemplatio inflammat amãtem, confortat operantem, expellit ventum. i. vanitatẽ, & aufert dolorẽ exteriorem, infundendo interiorem conſolationem. Iuxta illud Pſ. Secundum multitudinem dolorum in corde meo conſolationes tuæ lætificauerunt animã meam. Pſ. 93.

Viri ſpiritualis cor quale eſſe debeat, ex radicis ſeminisq; Roſæ perfectionibus eorum ſimilitudinibus varijs enucleatur. Cap. XIII.

COr hominis ſpũalis, debet aſſimilari radici. Nam radix, vt arborẽ nutriat, debet eſſe viua, fixa, ſolida, & humida. Similiter cor hominis, vt ipſum ſpiritualiter nutriat, debet eſſe viuum per fidem, quia iuſtus ex fide viuit. Hebr. Vnde dicitur Prouerb. Omni cuſtodia cuſtodi cor Hebre. 10.
tuum, quoniam ex ipſo vita procedit. Se- Pro. 4.
cundò debet eſſe fixum per ſpem Pſ. Pa- Pſ. 107.
ratum eſt cor eius ſperare in dño, &c. Item debet eſſe ſolidum per charitatem, Apoſ. Eph in charitate radicati, & fun- Eph. 3.
dati. Stulti autem peccatores extra charitatem exiſtentes, habent cor contractũ. Eccl. Cor fatui quaſi vas contractu, &c. Ecc. 21.
ſed charitas exigit integrum, & ſolidum. Luc. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex Luc. 10.
omnibus viribus tuis. Item vt ſit humidum per deuotionem, vel pietatis compaſſionem. Hie. Ad humorem mittit radices ſuas Iſaiæ. Omne cor virens, &c. Hie 17.

Item cor ſerui Dei debet eſſe ſicut ſe- Iſa. 1.
men roſæ. Nam in medio roſæ, eſt ſemẽ minutum, croceum, & valde odoriferũ. Hoc ſemen in medio roſæ, eſt gratia Dei in corde, quod eſt minutum per humilitatem, Mat. Diſcite a me, quia mitis ſum Mat. 11.
& humilis corde Grego. Semper cõſciẽ- Grego.
tia ſm Deum humilis, & timis debet eſſe, vt ſcilicet per humilitatem non ſuperbiat, & per vtilem męrorem cor ad laſciuiam non diſſoluat. Item debet eſſe croceum per charitatem. Deut. Circuncidet Deute.
dominus cor tuum, & cor ſeminis tui, 30.
ut diligas cum toto corde tuo.

Item debet eſſe valde odoriferum per orationis, & deuotionis ſuauitatẽ Apo- Apo. 5.
ca. Habentes phialas plenas odoramentorum; quæ ſunt orationes Sanctorum. Iſido. Oratio cordis eſt, non labiorũ tantum. Iſte fumus ſiue odor orationis procedens ex feruore cordis, mirabiliter vir- Tob. 6.
tutem demonis cõſtringit. Thob. Cordis eius particulã ſi ſuper carbones poſueris, fumus eius extricat oẽ gen' demoniorũ.

Quem-

Quemadmodum fraterna effici debeat correctio, cardui ſimilitudinibus pateſit. Cap. XIIII.

COrrectio ſeuera peccati, aſſimulatur carduo.

Primo ratione figuræ; quia carduus herba eſt aculeatas habens haſtas, & in ſummo capitella habens ſpinoſa. Per haſtas aculeatas intellige correctionẽ grauiorem flagellorum, & huiuſmodi. Sed per capitella ſpinoſa intellige correctionem aſperorum verborum, ſ. pungitiuorum, quæ ſcilicet mentem delinquẽtis excitando ad proprium ſenſum redu-
Ec. 12. cit. Eccleſiaſtici. Qui pungit cor, profert
Ec. 12. ſenſum. Item Eccleſiaſtices. Verba ſapiẽtum ſicut ſtimuli, & quaſi claui in altum
Greg. 1 defixi. Greg. Clauis atque ſtimulis verba
regi. ſapientum comparantur, quia culpas delinquentium neſciunt palpare, ſed pungere.

Secundò ratione efficaciæ, quia ſuccus cardui capillorum fluxum curat. Similiter ſeuera correctio capillos capitis, idest virtutes mentis conſeruat, & confirmat. Nam dum vnius vitium ſeuere corrigitur alter ne defluat timore ſeruatur. Idemq; qui flagellatur dum de vno
Iob 10. vitio corrigitur, ab alio præſeruatur Iob. Viſitatio tua cuſtodiuit ſpiritum.

Tertio ratione medicinæ. Etenim cardui ſunt matrici perutiles: quia, ſcilicet correctio aſpera ad pœnitentiæ gratiam reuocat, quę ſcilicet eſt, vt matrix in qua peccator pœnitens iterato concipit, & formatur in eſſe ſpirituali. Item carduus mulieres plurimum iuuat, & ad litteram correctio aſpera neceſſaria eſt omnino mulieribus infrunitis. Et adhuc talis correctio neceſſaria eſt mulieribus, ideſt mentibus, quæ nimis molles & fragiles ſunt ad peccandum. Nam ſicut dicit
Caſ. ſu Caſſio. iniquitas mortalium ſine fine va
per pſ. garetur, ſi eam medicinalis increpatio
31. minime reſecaret. Et ideo ſicut idem Caſſio. Occurrendum eſt, ne tractu temporis intemperata malitia conualeſcat, & vires iniquitati diſſimulatio, vel indulgentior gratia ſubminiſtret. Sed clarius audita correctio doceat imperitiam, & compeſcat audaciam.

Cupiditatem omnium malorum radic eſſe radicis aſſeritur. Cap. XV.

CVpiditas aſſimilatur radici. Primò, quia per radicem arbor terræ inhæret, & ab ea humorem accipit quo nutritur. Vnde ſecundum Philoſophum, radix habet oris officium, quia per eam planta ſuſcipit nutrimentum, ſicut animal per os. Similiter per cupiditatem anima inhæret terrenis. Et ſicut planta mediante radice nutritur terræ humido, ſic cor hominis mediante cupiditate paſcitur terreno lucro. Vnde cupiditas eſt
os cordis inſatiabile. Prouerb. Tria Pro. 30
ſunt inſatiabilia. Infernus, & os vul-
uæ &c. Sene. Vidiſti aliquando canem Sen. e-
fruſta panis aperto ore captantem, pi. 25.
quicquid acceperit protinus integrum deuorat, & ſemper ad ſpem futuri hiat. Idem euenit nobis, quicquid expectantibus fortuna proiecit, id ſine vlla voluptate dimittimus, ſtatim ad rapinam alterius erecti, & attoniti in epicureorũ iſtud chaos incidimus, quod inane, & ſine termino eſt.

Secundò, quia radix ſequitur complexionem terræ, in qua naſcitur; & ſic cupiditas ſequitur conditionem hominis, in cuius corde cõcipitur. Vnde diuerſa eſt in diuerſis. Nam auarus eſt cupidus de diuitiis, ſuperbus cupidus, de dominijs, curioſus de rebus vanis, & ſic de alijs. Nam in omni peccatore eſt cupiditas immoderata, alicuius rei. & iſto modo conſiderando cupiditatem, ſiue malitiam eſt quoddam vitium generale, quod inclu-
ditur in omnibus vitijs. Et ideo dicit Au Aug. de
guſtinus, quod auaritia, quæ græcè phi- lib. ar.
largitia dicitur, non ſolum in argento, vel nummis, ſed in omnibus rebus, quæ immoderate appetuntur, intelligẽda eſt.
Et Gregorius dicit, quod auaritia non Greho.
ſolum pecuniæ, ſed etiam ſcientiæ, & al Mcho.
titudinis eſt, cum ſupra modum ſublimitas ambitur.

Tertio, quia radix eſt cauſa diuerſarũ pullulationum. Nam virtute radicis pullulant ſtipes, rami, frondes, flores, & fructus. Nil enim eſt in arbore, quod prius non fuerit in radice. Eodem modo multa ſunt mala, quæ pullulant ex radice cu-
piditatis. Apoſto Radix omnium malo- 1. Thi. 6
rum eſt cupiditas. Super quo verbo dicit
Baſilius, quod cupiditas eſt trangreſſio- Baſ. in
nis mater, magiſtra nocendi, primipila- ho.

ria iniquitatis; auriga malitiæ. ſicaria virtutum, ſeditionis origo, fouea ſcandalorum. Dicitur ergo cupiditas pecuniarum, & diuitiarum, de qua ꝓpriè Apoſto. loquitur, ſicut patet ex eo, quod præmiſerat: Qui volunt diuites fieri, &c.
1. Thi. 6. Iccirco dicitur eſſe radix omnium malorum, non quia omnia mala ex cupiditate ſemper oriantur, ſed quia nullum malum eſt, quod non interdum ex auaritia, ſiue cupiditate naſcatur. Nam ſicut
Innoc. dicit Innocentius; hæc eſt, quæ ſacrilegia committit, & furta & rapinas exercet, & prædas & bella gerit, & homicidia, ſimoniace vendit, & emit, inique petit, & recipit; iniuſtè negotiatur, & fœneratur; inſtat dolis, imminet fraudibus, diſſoluit pactum, & violat iuramentum, corrumpit teſtimonium, & peruertit iudicium.

Deuotionis fructus, ex pluribus olei proprietatibus, exemplis clariſſimis declaratur.
Cap. XVI.

DEuotio aſſimilatur oleo. Primò, quia oleum habet virtutem illuminatiuam, & ideo infunditur in luminaribus: & propter hoc ſignificat deuotionem, in puritate & claritate conſcientiæ. Et hoc eſt oleum, quod præcipitur offerri,
Exo. 25 Exo. ad luminaria concinnanda, quia deuotio puritatis, & claritatis conſcientiæ nutrit in nobis reuelationes diuinas.

Secundò, quia oleum habet virtutem alleuiatiuam, & ideo medetur doloribus. Vnde oleum deſignat deuotionem in tolerantiam præſentes miſeriæ. Deuotio etiam paſſionis Chriſti, conſideratione
Can. 1. alleuiat nobis, paſſis tribulationes, Cant. Oleum effuſum nomen tuum, adoleſcentulæ dilexerunt te nimis, ideſt feruenter vt exponit Ber.

Tertiò, habet oleum virtutem enatatiuam, & ideo ſuperfertur liquoribus: propterea ſignat deuotionem ex prægustatione cœleſtis gloriæ. Pſalm. Dilexiſti iuſti-
Pſa. 44. tiã, & odiſti iniquitatẽ, ꝓpterea vnxit te Deus De⁹ tu⁹ oleo lætitiæ præ cõſortibus tuis: Et eſt notandum, quod oleum ideo cæteris liquoribus ſuperfertur, videlicet, quia modicum habet terreſtreitatis, multum aereitatis, ideſt aereæ leuitatis. Et ſic deuotio interna, tanto magis animã eleuat ad cœleſtia deguſtanda, quanto minus habet de terrena cupiditate, & plus abundat in aerea leuitate, ideſt diuina charitate. Nam charitas amor eſt, qui animam alleuiat, & ſurſum leuat. Vnde dicit Auguſt. Non putreſcit cor, ſi leuetur ad Deum. Frumentum tuum ſi haberes in inferioribus, ne putreſceret, leuares illud ad ſuperiora. Frumento tuo immutare quæris locum, & cor permittis in terra putreſcere: frumentum leuares ad ſuperiora, cor leua in cœlum. Et vnde, inquis, poſſum? qui funes, quæ machinæ, quæ ſcalæ opus ſunt? Gradus affectus eſt, iter tuũ voluntas tua eſt, amãdo aſcendis, negligendo deſcendis: ſtans in terra, in cœlo es, ſi diligis Deum. Aug. ſuper pſ. 38.

Quantum ambire dignitates in illiſq; perſiſtere periculum ſit, arborum ſimilitudinibus haud dubie patebit. Cap. XVII.

DIgnitatis ſtatus quanto altior, tanto aduerſitatibus & moleſtiis plenior. Vnde in dignitatibus poſiti aſſimilantur arbori. Flagella enim (vt dicit Iſido.) dicuntur virium, & arborum ſummitates, eo, q ſæpe ventis, & turbinibus flagellantur. Sunt autem quaſi ſummitates arborum, altitudines dignitatum, in quibus qui ſublimati ſunt, multarum aduerſitatum ventis, frequentium anxietatum turbinibus flagellantur. Et ideo nõ incongrue de ſtatu dignitatis poſſet ſuggeri illud prouerbium. Macha. Si quẽ habes hoſtem, &c. mitte illuc, & recipies flagellatum. Tullius, Quo celſior es, eo magis te ſolicitum, & anxium eſſe oportet. Vnde Pſalmus, Ab altitudine diei timebo, ideſt ab altitudine temporalis dignitatis. Item ad dignitatis gradum ambitioſus homo quandoque paulatim exaltatur, ſed ſubito deiicitur: ſicut arbor cum difficultate eleuatur, ſed ſubito, vi ventorum deiicitur. Vnde dicit Grego. Paulatim aſcendiſti, ſed non paulatim deſcendes, ſed tanquàm fulgur, & ſicut Sathan. Item dignitatis altitudo quanto minus eſt in humilitate fundata, tanto minus creſcit, & minus durat. Cuius exemplum patet in fœno, de quo dicitur in pſalmo. Fiãt ſicut fœnum tectorum, quod priuſquã euellatur exaruit. vbi dicunt Gloſſæ, q quanto fœnum altius ſtat, & minus profunde radices eius inferius deprimit,

Iſido.
2. Mac. 3.
Cic.
Pſa. 55.
Grego.
Pſ. 128.

mit; tanto minus creſcit, & citius areſcit. Sic homo quanto eſt in altiori ſtatu, ſi radices cordis non profundantur in humilitate, ideſt ſui humili cognitione, & cuſtodiæ ſedulitate; parum proficit, & cito deficit.
Pſ.36. Pſalmus. Vidi impium, ideſt ſuperbum ſuperexaltatum, & eleuatum, ſicut cedros libani; & tranſiui, & ecce non erat.

In diuitijs cor apponendum non eſſe, quæ ſpinis comparantur, varijs auctoritatibus, ac exemplis declarabit. *Cap. XVIII.*

Diuitiæ aſſimilantur ſpinis. Primò quidem, quia ſpinæ etiam ſub flore ſunt ſe carpentium pungitiuæ: & similiter diuitiæ etiam in flore mũdanæ gloriæ ſe aſſequentes pungunt punctione laboris in acquirendo, timoris in poſſidendo, & doloris in perdendo. Vnde
Pe Ra. Petrus Rauenen. dicit in quodam ſermone, Auri cuſtos, ſeruator argenti ſecuritatem non habet, neſcit quietem, & cui deeſt ſecuritas, quies perit: pœna diues eſt ille, non cenſu. Innocentius
Innoc. dicit: In ſuperfluitate reſoluitur, iactantia effrenatur, currit ad libidinem, & corruit ad illicitum: & fiunt ei inſtrumẽta pœnarum, quæ fuerunt oblectamenta culparum: labor in acquirendo, timor in poſſidendo, dolor in amittendo, mentem eius ſemper fatigat, ſollicitat, & affligit.

Secundò, quia ſpinæ ſunt veſtium laceratiuæ. Sic diuitiæ lacerant interiores
Greg. Ho.20. veſtes virtutum. Vnde Greg. dicit: Diuitiæ, ſpinæ ſunt, quia cogitationum ſuarum punctionibus mentem humanam lacerant, & cum vſque ad peccatum pertrahunt, quaſi inflicto vulnere cruentant. Tertiò, quia ſunt ſerpentum communicatiuæ, ſcilicet occultatiuæ: propter quod
Ec 10. Eccl. dicitur: Qui diſſipat ſepem, mordebit eum coluber, ſcilicet, qui latitat inter ſpinas. Sic diuitiæ latibulum ſunt ſerpẽtium infernalium,
1. Thi. 6. Thim. Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & in deſideria multa & inutilia, quæ mergunt hominem in interitum. Quarto, quia ſpinæ ſunt ſibi inuicem complexiuæ. Sic enim ſe mutuo complectũtur, quod facilius faſciculus ſpinarum excutitur, quàm partes ſeparentur. Sic diuitiæ habitæ, difficulter bene diſpenſantur, & ideo conſultius eſt totum ſimul onus deponere, ſecundum illud Matth. Vende omnia, quæ habes, & da pauperibus.

Quinto, quia ſpinæ ſunt ignis incenſiuæ. Diuitiæ enim ſunt materia ignis
cupiditatis in præſenti. Pſalmu. Exarſerunt, ſicut ignis in ſpinis. & ignis infer- Pſ.117.
nalis in futuro. Iſa. Sapientiæ congregatæ igni comburentur. Iſa.34.

Sexto, quia ſpinæ ſunt ſeminum ſuffocatiuæ. Nam propter ſuam denſitatem radios Solis intercipiunt, & rorifluas cœli guttas ad ea, quæ ſub eis ſunt, deſcendere non permittunt: & ideo quæ iuxta ſpinas, vel intra ſeminantur, non
de facili coaleſcunt. Vnde Luc. Aliud ſe- Luc.8.
men cecidit inter ſpinas, & ſimul exortæ ſpinæ ſuffocauerunt illud. Similiter diuitiæ ſuffocant ſua ſollicitudine fructum ſeminis verbi Dei. Et ideo: dicitur ibidem: Quod autem in ſpinis
cecidit, hi ſunt, qui audierunt, & à Luc.8.
ſollicitudinibus, diuitiis, & voluptatibus vitæ ſuffocantur, & non referunt fructum.

Item diuites, quando abundant diuitiis viſitantur, & frequentantur: quando vero ſunt pauperes, contemnuntur, & abiiciuntur: ſicut arbor, quæ diligenter ſeruatur, & cuſtoditur, quando fructus eſt in ea: ſed ablato fructu negligitur, & exponitur: vt patet in vineis, quæ clauduntur & cuſtodiuntur tempore fructus, ſed poſtea exponuntur.
Prouer. Diuitiæ addunt amicos pluri- Pro. 9.
mos: à paupere autem, & hi quos habuit, ſeparantur.

Sacrarum Scripturarum doctrina quantum expediat Apij ſimilitudinibus cognoſcitur, quibuſve armis diaboli tentationibus reſiſtendũ ſit optimè edocetur. *Cap. XIX.*

Doctrina ſacræ Scripturæ aſſimilatur Apio.

Primò, quia Apium eſt herba, quæ ſplenis, & epatis, opilationes idest vias opilatas aperit. Per epar autem, & ſplenẽ, quæ ſunt duo membra inteſtina, & multũ vtilia corpori, intelligimus duas intimas, & vtiliſſimas potentias animæ, ſ. intellectum, & affectum. Et ſicut ſplen attrahit nutrimentum ab epate, & humorem quo nutritur, ſic voluntas ab intel-

lectu trahit præſens obiectū, a quo mo-
uetur. Nam bonum appræhenſum in in
tellectu, eſt voluntatis obiectum, & mo
uens ipſam: vtriuſq; autem potentiæ
vias aperit doctrina ſacræ ſcripturæ: quia
intellectui aperit viam ad Deum cogno
ſcendum, & voluptati ad Deum diligen-
Pro. 4 dum. De quibus vijs dr̄. Prou. Viæ eius,
viæ pulchræ &c.

Secundo, quia apij vis, ſemen, & ra-
dix morſibus venenatis ſuccurrit, vt di-
cit Dioſcor. Morſus venenoſi ſunt ten-
tationes diaboli, quibus verba ſacræ do
ctrinæ optimè docent hominem obuia
Mat. 4 re. Vnde dominus a diabolo in deſerto
tentatus, ſacræ ſcripturæ verba in quali-
bet tentatione oppoſuit. Induxit etiam
contra eum tria teſtimonia de lege, qui-
bus ipſum vicit, & repulit, ſicut figura-
1. Re. 18 tum fuerat, in Dauid, qui Goliam pro-
ſtrauit tribus lapidibus de torrente: &
ſic Chriſtus diabolū ſuperauit tribus te-
ſtimonijs, de lege, vt dicitur in glo. Quo
exemplo etiam nos docemur, ſacræ ſcri
pturæ verbis repellere tentatorem. Nā ſi
Eccl. 9 tentat te de ſuperbia, & appetitu hono
Eccl. 7 rum, reſponde ei: Scriptum eſt, Quid ſu
perbis terra, & cinis? & iterum, Noli quę
rere ab homine ducatum, neque a Rege
cathedram honoris, Si tentat de appeti-
tu diuitiarum, reſponde: Scriptum eſt,
Nihil intulimus in hunc mundum haud
1. Thi. 6 dubiū, quia nec auferre quid poſſumus.
Et iterum: Qui volunt diuites fieri, inci-
dunt in tentationem diaboli. Item ſi tē-
tat de appetitu deliciarum carnalium:
reſponde ei: Caro, & ſanguis, regnum
1. Co. 15 Dei non poſſidebunt: Glo. Per carnem,
& ſanguinem, venter, & libido i. peccata
carnalia deſignantur.

Tertio, quia apium triſtitiam expellit,
& lætitiam inducit. Nam eſt quoddam
genus apij, quod dicitur apium riſus,
eo, ꝙ humoris melancolici ſit purgati-
uum, triſtitiæ expulſiuum, & lætitiæ in-
ductiuum: imo dicitur, ꝙ ſi quis ipſum
in magna quantitate reciperet, ridendo
eum occideret. Sic doctrina ſacræ ſcri-
pturæ melancoliam, id eſt tedium expel-
Sap. 8 lit. Vnde Sap. Non habet amaritudinem
conuerſatio illius, nec tedium conui-
ctus ipſius. Item triſtitiam interdicit,
Mat. 6 Matth. Nolite fieri triſtes. Item ad læti-
Pſal. 99 tiam inducit pſal. Seruite domino in læ
titia. Vnde libri ſacræ ſcripturæ magnū
ſolatium præbent contra huius miſeriæ

incolatum. Macha. Habentes ſolatio li- 1. Mac. 14
bros ſanctos.

Quo pacto eleemoſina ſit pauperibus eroganda, qualemq́, fructum fidelibus afferat, ſimilitudine cardamomi, & ſeminis exemplo deſcribitur. Cap. XX.

ELeemoſyna aſſimilatur cardamomo.
Primo, ratione originis: quia car
damomum eſt ſemen arboris, quæ quaſ
dam tumoroſitates facit, in quibus ſemē
continetur. Arbor ergo eſt pœnitentia,
q̄ in intimis cordis radicata in terra, i. in
corpore noſtro proficere, & fructificare
debet: Vel in terra hæc arbor fructificare
debet, quia ſupra terram. i. in cœlo, vel
etiam ſub terra, i. in Inferno pœnitentia
locum non habet. Nam in cœlo non eſt
locus pœnitudinis, vbi nullū angit con
ſcientia criminis: In Inferno vero non
habet pœnitentia fructum, vbi non po-
teſt expiari delictum. Ex hac ergo pœni
tentiæ arbore producitur ſemen eleemo
ſynæ. Eſt. n. eleemoſyna opus ſatisfactio
nis, quod quidem ad pœnitentiam per-
tinet. Sed ideo ſemen vocatur, quia in alie
na terra, ſcilicet indigentis proximi car-
ne ſeminata mirabiles fructus affert.
Hoc autem ſemen eleemoſynæ ab arbo
re, id eſt à pœnitentia, in quibuſdam tu-
moroſitatibus i. cordis cōpaſſionibus ꝓ
ducit: quia tota virtus eleemoſynæ eſt
ex cordis compaſſione. Augu. In affectu
cordis penſanda eſt eleemoſyna tribuen
tis. Et idcirco Gre. dicit, Ille perfectè tri- Greg. mor.
buit, qui cum eo, quod afflicto tribuit af
flictus quoq; animū in ſe ſumit vt prius
in ſe dolentis paſſionem transferat, &
tunc contra dolorem ipſius per miniſte
ria concurrat.

Secūdo, ratione coloris: quia illud car
damomi ſemen eſt melius, quod ſubru-
ſum eſt aliquantulum. Rubedo etiam e-
leemoſyna eſt ex dilectionis feruore: nec
dubium, quin tanto melior ſit eleemoſy
na, quanto plus rubet ex charitatis flam
ma. Vnde ſine charitate eleemoſyna eſt
omnino infructuoſa Apoſtolo dicente:
Si diſtribuero in cibos pauperū omnes
facultates meas, charitatem autem non 1. Cor. 13
habeam, nihil mihi prodeſt. Tertiò, rōne
ſaporis: quia illud etiā eſt melius, quod
eſt acutum, & dulcedini intermixtum.
Debet enim dari eleemoſyna cum acu-
mine, i. cum ſubtilitate diſcretionis, &
cum

cum dulcedine allocutionis: quia inter
dum verbum eſt melius, quàm datum.
Aug. in epiſt. Augu. Caue præuidens diſcretionē elee
moſynę, ita, vt vtriuſq;, dantis, & accipiē
tis, ſit ſolatium. Quarto ratione virtutis,
quia habet virtutem confortandi cor, ce
rebrum, & ſtomachum in corde: quidē
eſt dilectio, in cerebro ſenſificatio, in
ſtomacho vero nutritio. quia ſcilicet ex
eleemoſyna prouocatur recipientis dile
ctio: in ea etiam demonſtratur largientis
ſenſus, & diſcretio; ex ea etiam proue-
nit vtriuſque partis nutritio: quia dātis
quidem per meritum eleemoſynæ, refo-
uetur ſpiritus; ſed recipientis per oportu
num auxilium refocillatur corpus.

Item eleemoſyna aſſimilatur ſemini:
quia bonitas ſeminis (ſecundum Pliniū)
conſideratur ex tribus. Primo ex tempo
re, quia illud ſemen eſt bonum ad ſemi
nandū, quod eſt bimum, vel trimū. Quæ
dam eſt eleemoſyna, quæ diſponit homi
nem ad vnū, ſ. ad hoc, vt liberet a culpa,
Dan. 4. ſicut eleemoſyna peccatoris. Dan. Pecca
to tua eleemoſynis redime. Et iſta eſt
quaſi ſemen anniculum i. vnius anni tm̄.
Quædā vero eleemoſyna valet ad duo, ſ.
ad ſatisfactionē culpæ, & redemptionē
To. 4. pœnæ, vt eleemoſyna pœnitentis. Tob.
Eleemoſyna liberat a morte, ſ. culpæ. &
non patitur animam ire in tenebras, ſ.
pœnæ. & iſta eſt, vt ſemen bimū. Quædā
autem valet ad tria, ſ. ad præſeruandum
a culpa, ad euadendum ſupplicia, & ad
intrandum præmia, ſicut eleemoſyna iu
ſti: & eſt quaſi ſemen trimum.

Secundo conſideratur bonitas ſemi-
nis ex pondere, qa illud eſt optimum, qđ
eſt grauiſſimum. pondus aūt eleemoſy-
nę, & cuiuslibet boni operis, eſt ex chari
tatis affectu. qa tāto eleemoſyna plus va
let dāti, quāto cū maiori charitate dat.

Tertio cōſideratur ex colore, qa illud
ſemē melius eſt, qđ magis albū interius
eſt. Sed quaſi medulla alba, eſt intentio
pura. Vnde illa eleemoſyna eſt bona, q̄
Matt. 5 datur cum intentione pura. Matt. Te au
tem faciente eleemoſynam, neſciat ſini
ſtra tua, quid facit dextra tua:

Vera maximeq́; eloquētia varietas ac exitus qualis existat, quamplurimis auctoritatibus arborūq́; frondoſitatis ſimilitudinibus explanatur.
Cap. XXI.

ELoquentia ſapientum aſſimilatur
frondoſitati arborum.

Primo, ratione gratioſitatis: quia viri-
ditas, & copioſitas foliorum, reddit arbo
rem gratioſam aſpicientibus. Similiter
efficacia, & affluentia verborum, reddit
ſapientem gratioſum audientibus. Pſal. Pſa. 44
Diffuſa eſt gratia in labijs tuis.

Sed nota hic, ꝙ ad gratioſam eloquē
tiā plura requiruntur. Nam ſecundū Vale-
rium Maximum, doctrinæ, & eloquētiæ
ornamēta, & pnūciatione apta, & cōue-
nienti corporis geſtu conſiſtunt. Quibus
qui ſe inſtruxerit, tribus modis homines
aggredit, aures penetrando, oculos de-
mulcendo, & animos inuadendo, ſicut
etiam Sene. dicit. De apta autem pronū- ſen. ep.
ciatione verborum loquitur Caſſio. Elo Caſſio.
quens eſt ille, qui ſcit parua ſummiſsè, i Pſ. 73.
media temperatè, magna granditer dice
re: qui ſcit inuenire pclarè, enunciare ma
gnificè, diſponere aptè, figurare variè.
Idem etiā dicit, ꝙ bonus doctor proœ-
miat apte, narrat aperte, arguit acriter,
colligit fortiter, ornat excelſe, docet, de-
lectat, & afficit.

Secundo, ratione vtilitatis: quia folia
tenellos fructus a ventis, pluuijs, & cau-
matibus muniunt, & pro eis tanquā ſcu
ta ictus recipiunt. Sic ſapientum verba
tenellos hoies, i. ſpū debiles, ſiue puſilla
nimes, a ventis perſecutionū, & a pluuis
i. impetu inundantium tribulationū, &
à caumatibus internarū tentationū, con
fortando, inſtruendo, minādo, muniūt
& defendunt. Et interdum etiam ſapien
tes, & eloquentes viri pro patria, ſeu ciui
bus ſuis, ſiue aduerſantibus cōtradicen
do, ſiue ſalubriter conſulēdo, ſiue verſu
tias & nequitias detegendo, inuidētiū,
vel hoſtiū ictibus. i. odijs, & perſecutio-
nibus ſe exponunt. Iſa. Poſuit os meum Iſa. 49.
dñs quaſi gladium acutum. Vnde cōtra
eos, qui hoc non faciunt. dr̄ Ezec. Nō op Ezec. 13
poſuiſtis vos murum pro domo Iſrael.
Tull. Qui ita ſe armat eloquentia, nō vt
oppugnet cōmoda patriæ, ſed vt & pro Cice.
his pugnare poſſit, is mihi vī, & ſuis, & Rheto.
publicis reb⁹ vtiliſſim⁹, atq; amātiſſim⁹.

Tertio, ratione firmitatis: quia folia ci
to à vento mouent, & hincinde quaſſan
tur, ſed pp abundantiā humoris, non fa
cilè ab arbore diuidunt. Sic & gratioſi in
verbis, licèt a vento vanæ laudis, & fauo
ris hominū plerunq; agitentur: tamen ſi
habent abundantiā humoris, i. diuini a-
moris, ſiue internę deuotionis, non faci
liter ab arbore Chriſto, vel ab arbore vir

tuoſæ vitæ per elationem, vel vanã glo-
Pſal. 1. riam ſeparant. Pſal. Folia eius non de-
fluet; & omnia quæcunq; faciet, proſpera-
buntur. Vel tunc folia propter ventũ ab
arboribus cadunt, quando viri eloquen
tes, propter metum obmuteſcunt. Sed
hoc amicis Dei non accidit, quia eos in-
timi amoris virtus ab omni timore de-
Act. 4. fendit Actuũ 4. Petrus, & Iohannes hoc
humore.i. amore ſpũs corroborati, principi
bus ſacerdotũ ꝓhibẽtibus, ne docerent
in nõie Ieſu: rñderũt, Non poſſumus, q̃
audiuimus, & vidimus, non loqui. Quar
to rõne fructuoſitatis, quia fructus ſub
folijs ſunt primo virentes, tandẽ matu-
reſcunt, & calore Solis dulces fiunt, qui
prius amari fuerũt. Sic ſapientes viri ſub
folijs verborum producunt fructus ope-
rũ: q fructus apparent virides.i. gratioſi
aſpicientibus, & maturi.i. diſcreti diſcu-
tientibus, & dulces.i. ſapidi ſuſcipiẽtib⁹.
Faciunt.n. viri ſapiẽtes opa gratioſa, di-
ſcreta, & fructuoſa. vel eorum fructus.i.
actus ſunt, virides p fidẽ, maturi per ſpẽ,
dulces per charitatem. Et hic eſt calor
Solis,i. amor Chriſti, q omnia facit dul-
ceſcere, ẽt amara quæq;. Cant. Fructus
eius dulcis gutturi meo. Et attende, ꝙ
ſicut modici precij eſt in arbore frõdoſi
tas ſine fructibus, ita modici valoris ver
boſitas ſine operibus: propter quod di-
Grego. cit Greg. ꝙ ille bene loquendi facundiã
6. mor. percipit, qui ſinum cordis per recte viuẽ
di ſtudia extendit, nec loquentem con-
ſcĩa præpedit, cũ linguã vita antecedit.

Quinto ratione mutabilitatis, qa qua-
rundã arborũ folia in æſtate viridia &
decora ſunt, in autumno palleſcunt, ſed
in hyeme cadũt, & in terra putreſcunt.
Sic eloquẽtia ſapientũ ſeculi, in æſtate,
ideſt in tpe fauoris vireſcit per vigorẽ,
ſed in autumno Sole decreſcẽte .i. defi-
ciente humano fauore palleſcit.i. debili
tatur per timorẽ: In hyeme aut.i. perſe-
cutionis tpe cadit .i. penitus deficit per
obmutionẽ: & aliqñ in terra putreſcit p
mali cõmendationem, & approbationẽ,
ſiue fauorationem. Et tunc dicẽdum eſt
Iſa. 40. eis illud Iſa. Væ vobis, qui dicitis bonũ
malum, & malum bonum.

*Ad beneagendum, malumq; dimittendũ exhorta
tio qua ratione ſit ſalubriter pagẽda, ex ficus
ſterilitatis medicina demoſtratur. Cap. xxv.*

EXhortatio ad bene faciendum, vel
ad malum dimittendum diuerſimo
de fieri debet, ſecundum diuerſam quali
tatem eorum, quos hortari oportet. Cu
ius exemplum apparet in ficu. Nã ficus
ſterileſcit aliquando ob defectũ humo-
ris, aliquando vero propter nimiam abũ
dantiam humoris: ſed ſi accidit ob defe-
ctum humoris, ſubueniunt ei per conuẽ
nientẽ fimum, & aquam dulcem: ſed ſi
ſuperabundat humor, arborem clauis p
forant, & ſic humorem euacuant. Illi au
tem homines ſterileſcunt,i. a fructu bo
norum operum deficiunt: & hoc eſt ꝓ-
pter defectum humoris,i. propter defe-
ctum vigoris, qui vitio ſubiecti ſunt pu-
ſillanimitatis, & timoris: & illi iuuandi
ſunt cum fimo, qui plantam calefacit,i.
cum doctrina, vel exhortatione inflam-
mante, & accẽdente ad bonum, & cum
aqua dulci i. cum dulcedine doctrinæ,
& verborum, vt attrahantur ex ipſa dul-
cedine exhortationis ad humorem bo-
nitatis. Nam ſi contra tales puſillanimes
quis vteretur aſperitate verborum, poti⁹
deſperarent, quam proficerent: & ideo,
qui talis eſt (ſicut dicit Proſper) leniter
Proſ. 2. caſtigatus reuerentiam exhibet caſtigã-
de vita ti: Aſperitate autẽ nimiæ increpatio-
contẽ. nis offenſus, nec correctionem recipit,
nec ſalutem. Patet ergo, ꝙ in exhortatio
ne talium ſi appareat calor amoris im-
pellẽns, & dulcedo verborum demulcẽs
ſequitur bonorum operum fœcunditas
creſcens. Illi autem admodum ficus ſte-
rileſcunt propter humiditatis exceſſum,
q bona opera ex ſuperbia dimittunt, vel
ex nimia abundantia temporalium, quæ
inducit ad ſuperbiam, & contemptum
ſpiritualium. & tales perforandi ſunt cla
uis, ideſt terribilibus, & aſperis verbis.
Ecc. 12. Eccl. Verba ſapientum, ſicut ſtimuli, &
quaſi claui in altum defixi.

*Exemplo pini, quomodo diuini amoris feruor in
nobis augeſcat, aperte explanatur.
Cap. XXIII.*

FEruor diuini amoris augetur in affli-
ctione carnis, & abundantia deuotio
nis: cuius exemplum apparet in pino.
Nam pinus, quæ exterius habet durum
& groſſum corticem, ſed interius mul-
tum humorem pinguẽ, de facili & mul-
tum inflãmatur, ſi igni aliquo caſu appli-
catur. Ille ergo exterius habet durũ cor-
ticem & aſperum, qui carnem ſuam per
duram abſtinentiam, vel aſperos labo-
res

res affligit. Illc interius habet multum
pinguedinis, qui multam habet deuotio
nem mentis, & hic per diuinum amorẽ
faciliter & fortius inflammatur, dum aii
cui igniiæ, i. affectuoſæ rei applicatur, ſi-
Pſ. 104. ue affectuoſa verba audiendo. pſal. Elo-
quium domini inflammauit eum. Siue
Luc. vl deuotas ſcripturas intelligendo. Luc.
timo. Non ne cor noſtrum ardens erat in no-
bis, dum loquetur in via, & aperiret no-
bis ſcripturas? Siue de paſſiõe Ieſu Chri-
ſti meditando: quia ibi oſtenſus eſt ſin-
gularis amor Saluatoris, ſcilicet in ope-
re noſtræ redemptionis; & ideo maxime
debet in nobis accendere ignem amo-
Ber ſu- ris. Vnde Ber. dicit, Dilexit nos Deus dul
per cãt. citer, ſapienter, & fortiter. Dulciter nem
ſer. 10. pe dixerim, ꝙ carnem induit; ſapienter,
ꝙ culpam vitauit; fortiter, ꝙ mortem ſu
ſtinuit: ſed ſuper omnia reddit te mihi
amabilem bone Ieſu, calix, quem bibi-
ſti opus noſtræ redemptionis. Hoc enim
omnino amorem noſtrum vendicat ſi-
bi, hoc inquàm noſtram deuotionẽ blã
dius allicit, iuſtius erigit, artius ſtringit,
& vehementius afficit.

Fidei excellentia atque perfectio, ex quàm plurimis Amigdali, caſtaneæ, ſinapiſq; ſimilitudinibus rectè fit perſpicua.
Cap. XXIIII.

Fides aſſimilatur amigdalo: qa amig-
dalus eſt ante omnes arbores florini
na, omnibus enim arboribus prior ſe flo
ribus veſtit, & ad fructum ante cæteras
arbores ſe diſponit. Similiter virtus fidei
debet in corde hominis ante omnes vir
tutes florere. Nam fides eſt ſicut diſpoſi
tio mentis ad charitatem, & ad alias vir-
tutes. Vnde ſicut flos eſt diſpoſitio ad
fructum, ita actus fidei, qui eſt credere,
eſt diſpoſitio ad actus charitatis, & cæte
rarum virtutum. Ex qua re patet, ꝙ dum
fides credendo præuenit, ante omnes
virtutes floreſcit, & ad fructus virtutum,
ideſt opera ſe ante ipſas diſponit. Vnde
Heb. 2. Apoſt. Fides, inquit, eſt ſperandarũ ſub-
ſtantia rerum, &c. Nam ſicut ſubſtan-
tia natura antecedit, & accidentia con-
ſequuntur quodam ordine ſubſtantiã,
ita fides antecedit ſpem, & cæteras vir-
tutes. Et ideo ipſa fides a ſanctis funda
mentum vocatur virtutum tam infuſa-
rum, quàm acquiſitarum, ſuper quod cõ
ſtruitur totum ædificium ſpiritualium
virtutum. Et etiam aſſimilatur radici, ex
qua tota arbor exurgit. Et ideo Auguſt. Aug. ſu
Sicut in radice arboris nulla prorſus ap per Io.
paret pulchritudinis ſpẽs, tamen quic-
quid eſt in arbore pulchritudinis, vel de
coris, ex illa procedit: Sic ex fidei humili
tate, quicquid meriti, quicquid beatitudi
nis anima ſuſceptiua eſt, ex fidei funda-
mento procedit.

Secundo, quia amigdalus eſt culturæ
expoſcitiua. Nam, vt dicit Ariſto. hæc ar-
bor cultura indiget maxime, cum anti-
qua eſt, & plus fructificat antiqua, quàm
nouella, præcipue, ſi ſit bene culta. Vn-
de, vt poſſit magis eſſe fructifera, clauis
eſt in radice perforanda. Similiter fides
indiget cultu, & cuſtodia boni operis,
alioquin eſt infructuoſa, & vt arbor
mortua, vt patet Iſa. 2. Fides autẽ quaſi Iſa. 2.
nouella fuit in patribus antiquis, qui
fuerunt ante Chriſti aduentum, & ideo
minus fructifera. Sed nunc in nobis, q
ſumus in quos fines ſeculorum deuene
runt, eſt quaſi antiqua, & tamen noſtra
fides poſt Chriſtum, ſi ſtudioſis operi-
bus fuerit culta, eſt meritorum fructi-
bus magis copioſa: ſed eſt in radice cor-
dis clauis timoris, & amoris perforan-
da, vt timore excitetur, & amore operet;
quia fides per dilectionem operatur, vt
dicitur Galat. Aug. Cũ dilectione fides Gal. 5.
Chriſtiani, ſine dilectione fides dæmo-
nis. Qui autẽ non credunt, peiores ſunt
quàm dæmones; & tardiores.

Tertio, quia amigdalus eſt morborũ
curatiua. Dicit enim Dioſco. quod tota Dioſc.
arbor amigdalorum eſt medicinalis. Ha
bet enim medicinale ſolidũm, i. radicẽ:
quia radix eius elixata & trita, maculas
vultus purgat: Sic fides elixata charitatis
calore, & trita tribulationum perpeſſio-
ne, purgat maculas faciei, ideſt conſcien
tiæ. Act. Fide purificans corda eorum. Act. 15.

Item habet medicinalem comam, i.
corticem, & frondes: quia cortex eius, &
folia ſunt etiam mundificatiua, & ſanati
ua. Cortex autem, & folia fidei ſunt ver-
ba confeſſionis fidei, quibus interior fi-
des exterius oſtenditur: & hæc etiam
ſunt ſanatiua, quia ſicut dicit Apo. Cor- Ro. 10.
de creditur ad iuſtitiam, ore autem con
feſſio fit ad ſalutem.

Itẽ habet amigdalus medicinale oleũ:
qa oleũ de amigdalis contra multas va-
let infirmitates. Nã vermes & lumbri-
cos in corpore necat, menſtrua purgat,

contra ſurditatem efficaciter iuuat, & aurium ſaniem mundat, ſi auri tepidũ inſtilletur. Flores etiã eius decocti i oleo, caducos, & læthargicos curant; cũ melle triti, morſibus obuiant; & vlcera ſanãt. Oleum autem fidei, eſt oleum ſacramẽtale. ſ. vnctionis extremæ, quod etiam in virtute fidei valet contra infirmitates
Iac. 5. corporales, & ſpirituales. Vnde dicitũ Ia. Infirmatur, qs ex vobis, inducat presbyteros eccleſiæ, & orent ſuper eum, vngẽtes eum oleo in nomine domini, & oratio fidei ſaluabit infirmum, & alleuabit eum dominus, & ſi in peccatis ſit, remittentur ei.

Item habet medicinalem fructũ. Nam fructus amigdali homini proficit, quia de dulci amigdalo dicit Dioſco. ꝙ ſi recens cum ſuo folio comedatur, ſtomachum confortat, & ebrietati reſiſtit. Et tamen dicit, ꝙ ſi vulpes amigdala comederit, moritur. Quia ſæpe, quod eſt medicina homini, eſt venenum alteri animali, & econuerſo. Similiter fructus, id eſt opera fidei oſtenſa, & folia, i. verba fidei audita, ſtomachum, i. appetitum hominis, ſcilicet fideliter, & deuote recipiẽtis, confortant, & accendunt ad bonũ, & ebrietati .i. ſtultitiæ, & deuotioni hæreticæ prauitatis reſiſtunt: vulpes. i. fraudulẽtus hæreticus, inde moritur. Quia dũ ex verbis fidei, vel exemplis occaſionem, & fomentum erroris aſſumit, vnde fidelis vitam accipit, ipſe mortem incurrit.

Item fides aſſimilatur caſtaneæ.

Primò, ratione ædificationis, quia ex hac arbore ſumuntur ligna ſolida, & fortia ad domos conſtruendas. Hæc ligna fuerunt Apoſtoli, & eorum diſcipuli ſolidi per vitam, fortes per patientiam, vel ſolidi in ſuſtinendo, fortes in operãdo, ex quibus domus Dei .i. eccleſiæ primitus conſtructæ fuerunt.

Secundò, ratione pullulationis, qa hæc arbor (vt dicit Iſidorus) vt exciſa fuerit, tanquam ſylua pullulare conſueuit. Sic accidit beatis martyribus, quia quanto magis opprimebant eos hoſtes, tanto magis creſcebant.

Tertiò, ratione caſtrationis. Dicitur. n. caſtanea a caſtrando, eo, ꝙ fructus eius, dum aſſantur caſtrari eſt neceſſariũ. In fide autem Chriſti multi ſunt, qui vt diuino amore magis inflammentur, & vt ad regnum cœlorum introducantur ſemet ipſos caſtrant, non ferri violentia, ſed voluntaria continentia, ſicut Chriſtus dixit: Sunt & eunuchi, qui ſemetipſos Mat. 19.
caſtrauerunt propter regnum cœlorum.

Quartò, fides aſſimilatur caſtaneæ, ratione adminiſtrationis. Quia caſtanea adminiſtrat nobis primo ex ſuo ligno carbones ardentes, quibus fabri vtuntur ad emolliendum ferrum. Iſti carbones ſunt fidei exempla feruentia, quibus ẽt peccatorum corda dura & ferrea inflammantur, & emolliuntur ad bonum. Item ex ſuo fructu dat nobis alitus dulces. Et ita ſunt doctorum ſanctorum fidei dulcia verba, quæ mentes audientium delectabiliter nutriunt.

Item ex ſuo cortice, ſiue folijs habemus medicinales virtutes. Nam cum ſale trita, & cum melle temperata, morſus canis rabidi ſanat. Hæc ſunt fidei ſacramenta, quibus morſus canis rabidi, id eſt mors peccati, quam diabolus ex inuidia in hominem impreſſit, curatur. Itẽ fides aſſimilatur ſinapi ſecundum illud, Luc. Luc. 17
Si habueritis fidem, ſicut granum ſinapis, &c.

Et primò, ratione complexionis, quia eſt calida, & ſicca in quarto gradu. Quia ſ. fides debet quadrupliciter caleſcere, & feruere: primo in corde aſſentiendo, Ro Ro. 10.
ma. Corde creditur ad iuſtitiam. Item in ore prædicando Romano. Ore autẽ con Ro. 10.
feſſio fit ad ſalutem. Item in opere ſe ma
nifeſtando. Iac. Oſtendam tibi ex operi- Iac. 2.
bus fidem meam. Item oratione no hæ-
ſitando, Iac. Poſtulet autem in fide, nihil Iac. 1.
hæſitans.

Secundò, ratione purgationis, qa comeſta ad cerebrum fumat, & ipſum mi-
rabiliter purgat. Vnde Augu. Mentis hu- Auguſ.
manæ acies inualida in tam excellenti de ui.
luce non figitur, niſi per iuſtitiam fidei emundetur.

Tertio, ratione curationis, quia dicitur valere contra multas infirmitates. Valet enim hydropicis, epilenticis, lethargicis, & paralyticis. Nam poros aperit, & humores neruos oppilantes diſſoluit. Sed fides multo magis valet ad omnem infirmitatem, tam corporalem, quã
ſpiritualem ſanandam. Matth. Fides tua Mat. 9.
te ſaluum fecit.

Quarto, rõne multiplicationis, qa ex minimo grano ſinapis multa grana producunt, q̃ fronde, flore, & ſemine in immenſum dilatant. Et ita etiam hæc her-

ba ſe

ba ſe multiplicat, vt vbi ſemel ſeminatur vix locus inde vlterius liberatur. Similiter fides Chriſti, quamuis fuerit principio parua per humilitatem, & in paucis ſeminata; tamen poſtea eſt in immenſum augmentata, & dilatata in fidelibus, & in prædicationibus, & in virtutibus.

Vbi quomodove filij patres debeant imitari, exẽplo roſa oſtenditur. Cap. X X V.

FIlius licet ſit a patre, ſecundum naturam, non tamen debet imitari eius malitiam: cuius exemplum apparet in roſis, quæ ex ſpina orta oriuntur, ſed naturam ſpinarum non ſequuntur. Nam ſpina non eſt odorifera, nec pulchra, nec eſt mollis, ſed aſpera, nec etiam ad medicinam reperitur valida. Sed econtrario roſa ſuo odore olfatum afficit, ſuo decore viſum paſcit, ſuauitatis mollitie tactũ lenit. Seu virtute ſua multis languoribus roſa ſuccurrit. Sic filius ſi habuit patrem per infamiam fœtentem, debet ipſe ſtudere, vt habeat famam redolentem. Et ſi habuit patrem moribus diſplicentem, debet ipſe ſtudere, vt habeat morum pulchritudinem complacentem. Item ſi habuit patrem aſperum, & peſtilentem, debet ipſe conari, vt habeat conuerſationem mitem, & lenem. Item ſi habuit patrem lingua vulnerantem, debet ipſe conari, vt habeat linguam medicantem. Vnde patet, quod parentes in eo, quod mali ſunt, à filijs ſequendi non ſunt, nec etiam diligendi, quia in quantum mali ſunt, ſummo patri contrarij ſunt. Et ſicut dicit Auguſt. Amandus eſt generator, ſed præponendus eſt creator, & Apo. Patres carnis habuimus eruditores, & reuerebamur eos. Non multo magis obtemperabimus patri ſpirituum, & viuemus?

Anguſ.

Heb. 12.

Fortuna inſtabilitas quæ vaſit ex fœni varietate faciliime perſpici poteſt. Cap. X X V I.

FOrtuna aſſimilatur fœno. Fœnum enim, quàm diu viret, & frondet montes, & prata veſtit, & ornat, & ſua venuſtate intuentium oculos reficit, & delectat. Sed feruente Sole humiditas eius conſumitur, & herba, quæ florendo ridere videbatur, a ſua gloria totaliter ſpoliatur, & pabulum ignis efficitur. Similiter fortuna hominis viret, quando eſt cum corporis incolumitate, vel venuſtate frondet, quando eſt cum vbertate diuitiarum, vel quando eſt cum conſanguineorum, ſeu amicorum circunſtantium pluralitate. Sed tunc montes veſtit, quando eſt cum honore, & dignitatum ſublimitate. Tunc enim veſtit prata, quando eſt cum famę dilatatione, & claritate. Talem autem fortunæ venuſtatem vniuerſorum oculi cum admiratione intuẽtur, in eius intuitu amici reficiuntur, & delectantur. Sed feruente Sole, ideſt forti perſecutione deijciente, vel aduerſitate deprimente, vel vehementi infirmitate conſumente, humiditas eius, ideſt naturæ, vel fortunæ conſumitur vigor, & a ſua gloria per priuationem honoris, vel per ruinam mortis totaliter ſpoliatur, & pabulum ignis, ideſt furoris perſequentis, vel gehennæ alumnus infernalis efficitur, Iac. Exortus eſt Sol cum ardore, & areſecit fœnum, & flos eius decidit, & decor vultus eius deperiit. Sene. Hanc imaginem animo tuo propone ludos facere fortunam, & etiam hãc mortalium curam, honores, diuitias, gratiam excutere, quorum alia inter ſapientium manus ſciſſa ſunt, alia inſidia ſocietate diuiſa, alia magno detrimento eorum, in quos deuenerunt, protenſa.

Iac. 1.

Sẽ. ep.

Quemadmodum Dei gratia in nobis conſeruetur eiuſq́ perfectio qualis exiſtat, ac vaſtis multiplex oleiq́ natura exprimitur cui diuina gratia comparatur quo ne pacto hæc ipſa in nobis conſeruetur, & varij ipſius effectus per ſimilitudines frumenti, cepa, pini, cucumeris, & deniq́ dipt amni pateſiunt. Cap. X X V I I.

GRatia Dei aſſimilatur oleo, Primo ratione conſeruationis, quia diuiniuæ, & penetratiuæ eſt virtutis, & ideo in vaſis vitreis, vel vitreatis melius, quàm in ligneis conſeruatur. Vaſa namque lignea poroſa ſunt & difficilius mundantur à ſordibus, quàm vitrea, quæ ſunt omnino ſolida. Sic gratia Dei in vaſis vitreis, ideſt in cordibus mundis, & ſolidis eſſe habet. Requirit enim animam mundam per innocentiam, vel ſaltem per pœnitentiam, & ſolidam per ſapientiam: quia cor fatui, quaſi vas contractum, vt dicitur In Eccleſiaſtico.

Ecc. 21.

Secundo, ratione effuſionis. Nam ſi in aqua ſe quis miſerit, & oleum in ore poſuerit, ipſumq; in aquas effuderit: aquas adeo claras facit, vt ea, quæ ſunt in fundo

do videri poſſint: Sic homini in aqua tribulationis poſito, oleum diuinæ gratiæ ipſam aquam.i.tribulationem ei claram facit, vt ſcilicet ex ea illuminetur ad ſui cognitionem, vel Dei contemplationẽ. Poſſet etiam hoc referri ad gratiam doctrinæ, quæ eſt in ſanctis prædicatoribus, qui oleo ex ore effuſo.i.gratia, & dulcedine ſermonis, ſiue doctrinæ, aquam ſapiẽtiæ ſalutaris ignorantibus, vel errantibus dilucidant, & declarant. Vnde talibus ipſa ſapientia præmium promittit, dicens,
Ecc.34 Eccl. Qui elucidant me, vitam æternam habebunt.

Tertio, ratione vnctionis. Eſt enim multiplex vnctio olei diuerſos effectus, vel modos gratiæ repræſentans. Eſt enim quædam vnctio dignitatis, ſicut eſt vnctio regum, de qua dicitur Reg. Aſſum-
3.Reg.1. pſit Sadoch Sacerdos cornu olei de tabernaculo, & vnxit Salomonem, & cecinerunt buccina. & dixit omnis populus, Viuat rex Salomon. Hæc eſt ergo vnctio
Eſa.32. gratiæ, quæ ad illos pertinet, qui ſe, vel alios per iuſtitiam bene regunt. Eſa. Ecce in iuſtitia regnabit rex. Item eſt quædam vnctio ſagacitatis, ſicut erat olim vnctio pugilum, quæ fiebat ad cautelam: ad quã referri poſſet vnctio, quæ habetur primo
1.Reg.16. Regum. Qua Samuel unxit Dauid in medio fratrum, & directus eſt ſpiritus Dei in eo die illa. Hæc eſt illa vnctio gratiæ, quæ pertinet ad omnes, qui per uirtutem pugnam vincunt alios.

Item eſt quædam vnctio iocunditatis: & hæc vnctio eſt mulierum, quæ ſe ad iocunditatem, & pulchritudinem vngunt,
Dan.16 Dan. Dixit Suſanna, Afferte mihi oleum, & ſmigmata, &c. Et hæc eſt vnctio ſpiritualis letitiæ, quæ pertinet ad nitorem, & decorem conſcientiæ.

Exo.37 Item eſt vnctio ſanctitatis, ſicut Sacerdotum: De qua dicitur, Exo. Compoſuit, & oleum ad ſanctificationis vnguentum, &c. Et hæc eſt vnctio deuotæ orationis, quæ competit non tantùm ſacerdotibus, ſed omnibus deuote orantibus.

Item eſt vnctio credulitatis, ideſt fidei, ſicut vnctio baptizatorum, quæ eſt ad fidei ſuſceptionem: de qua vnctione di-
Rab. cit Rabanus: In vnctione baptiſmi deſcendit Spiritusſanctus ad habitationem Deo conſecratam Hoc igitur pertinet ad omnes illos, qui fidem ſuſceptam bene conſeruant.

Item eſt vnctio firmitatis, ſicut vnctio confirmatorum: vt dicit Epiſcopus: Conſigno te ſigno crucis, confirmo te chriſmate ſalutis. Hęc pertinet ad omnes, qui ſunt confirmati, & ſolidati per charitatem.

Item eſt vnctio ſanitatis, ſicut eſt extrema vnctio infirmorum. De qua Iaco. Iac.5.
Vngentes eum oleo ſancto, &c. Hęc pertinet ad omnes, qui ſe infimos per humilitatem reputant.

Item gratia Dei conſeruatur in aſperitate, & in humilitate. Vnde aſſimilatur frumento. Cuius proprium eſt includi, & conſeruari in thecis aſperis habentibus in ſummitate ſpicas pungentes cõtra incurſum auium munientes: Vnde ab illis ſpiculis ſpicam defendentibus, ſpica dr: quibuſdam quoque folijs, ſeu varijs culmis ambitur, & fulcitur, ne fructus pondere incuruetur. Quaſi enim ſpicę aſperæ, vel quaſi ſpinæ pungentes, ſunt aduerſitates, & tribulationes præſentes, in quibus per patientiam gratia conſeruatur, ne ab auiculis, ideſt tentationibus diabolicis auferatur. vel ſpicæ, & ariſtæ aſperæ, ſunt opera pœnalia pœnitentiæ, in quibus etiam gratia conſeruatur. Vagina autem includens, & tenens granum ſeminis, ne cadat, eſt humilitas cordis, ſine qua gratiæ ſemen minime ſeruatur.

Item gratia Dei aſſimilatur cepæ.

Primo, quia cepe comeſtum ſecũdum Dioſco. venenum educit: & hoc competit diuinæ gratiæ, in quantum de corde hominis extrahit venenum cupiditatis. Nam cupiditas rerum temporalium, ſecundum Auguſtinus, eſt venenum charitatis.

Secundo, quia ſuccus eius caliginem oculorum detegit. Hæc caligo eſt cæcitas, ſiue obſcuritas ſuperborum, qui euaneſcunt in cogitationibus, & obſcuratur inſipiens cor eorum. Sed hanc caliginem, cepæ ſuccus, ideſt diuinæ gratiæ virtus, ſiue lux detegit, & expellit.

Tertio, quia cepe comeſtum, faſtidiũ tollit. Quod competit diuinæ gratiæ, in quantum excludit accidiam, quæ faſtidium ſpiritualium delitiarum inducit.

Quartò, quia cepe comeſtum præcipue coctum, oris fœtorem minuit, ventrem mollit, & cibos condit. Quæ omnia competunt gratiæ, inquantum refrenat

nat vitium gulæ; quia guloſitas facit os fœtidum propter cibi ſuperflui in ſtomacho corruptionem. Item quandoque facit ventrem durum propter ſuperflui cibi indigeſtionem. Item cibum facit inſipidum propter nimiam ſaturationem: quia anima ſaturata calcabit fauum, vt dici-
Pro.22. tur Prouer. Vnde gratia iſta remouet, & inducit contrarium, dum gulam excludit: quia per cibum parcum, & temperatum, nec os fœtet, nec venter induratur, nec cibus deſipit, ſed ſapit, & maxime condimento famis, quod abſtinentia immittit.

Quintò, quia cepe comeſtum viſcoſos humores incidit. Quaſi enim viſcoſi humores ſunt luxurioſi amores, quos diuina gratia præcidit, & tollit.

Sexto, quia ſuccus cepę auribus inſtillatus cum lacte mulieris, eius dolorem minuit. Quia ſcilicet diuina gratia mitigat dolorem iræ, quæ præcipue generatur in auribus, id eſt in auditu verborum diſplicentium. ſed ad hoc etiã adiuuat lac mulieris, id eſt dulcedo linguæ excuſantis ſatisfacientis, auribus inſtillata irati.

Septimò, quia morſum canis rabidi extinguit, & curat. Morſus enim canis rabidi, eſt detractio hominis inuidi, quem gratia diuina extinguit, inuidiam expellẽdo, vel ſaltem contemnendo.

Item gratiæ diuinæ abundantia eleuat ad contemplandum, & corroborat ad patiendum, confortincat ad perferendum. Cuius exemplum apparet in pino, quæ eſt arbor valde abundans in pinguedine humoris, creſcit tamen in locis montuoſis, valde aridis, & lapidoſis. Et item nullo calore, vel frigore tacta deponit virorem, vel folia. Iſte autem abundat in pinguedine, in quo eſt abundantia gratiæ,
Pſ.62. ſicut patefecit Pſ. ad Deum dicens. Sicut adipe & pinguedine repleatur aia mea. Et talis in monte, id eſt in altitudine contemplationis creſcit, & loca aſpera, & lapidoſa diligit, id eſt aduerſa non refugit, & virorem virtutum, nec calore proſperitatis, nec frigore aduerſitatis deponit.

Item gratia Dei aſſimilatur cucumeri.

Primò, quia cucumer habet virtutem refrigeratiuã. Eſt enim humoroſus, & frigidus natura. Vnde datur febricitãtibus. Sic gratia Dei refrigerat animã ab inordinato ardore vitiorum, ſiue auaritię, ſiue iræ, ſiue cuiuſcunque inordinati appetitus.

Secundò, quia habet virtutem purgatiuam ex eo, quod ſoluit ventrem, & per conſequens purgat. Sic gratia Dei ſoluit mentem peccatoris, & purgat per fluxum compunctionis, id eſt per lachrimas pœnitentiæ.

Tertio, quia habet virtutem ſanatiuã. Nam folia cucumeris, ſi fricentur: medentur vulneribus, quæ impreſſit caninus morſus. Caninus enim morſus, tentatio prima fuit diaboli inuidentis, qui nobis in primis parentibus impreſſit (vt Beda Beda.
dicit) quatuor vulnera, ſcilicet ignorantiam, concupiſcentiam, infirmitatem, & malitiam. Sed hæc vulnera folia cucumeris, id eſt ſacramenta gratię remouent, atque curant. Nam contra ignorantiam, eſt ſacramentum Ordinis, cuius vna clauis, eſt ſcientia diſcernendi. Contra concupiſcentiam eſt ſacramentum coniugij. contra infirmitatem valet Confirmatio. Contra malitiam vero, valet Euchariſtia, quæ eſt ſacramentum charitatis, quæ per ſe opponitur malitiæ. Valent. n. hæc folia gratiæ ad ſanandum generaliter omnium peccatorum vulnera: quia ab originali ſanat baptiſmus, ab actuali mortali pęnitentia, à veniali extrema vnctio. Apoc. folia ligni ad ſanitatem.

Quarto, quia cucumer habet virtutem Apo.22
confortandi; quibus animus deficit, odore ſuccurrit. Sic gratia deficientibus in tentatione, vel tribulatione ſuccurrit. Hæc enim eſt, quæ tribus pueris in camino ardenti poſitis, fecit medium fornacis, quaſi ventum roris, qui ipſius flammæ calorem repreſſit, vt hr Dan. Vnde Apo. Dan.4.
Fidelis eſt Deus, qui non patietur vos tentari ſupra id, quod poteſtis: ſed faciet etiam cum tentatione prouentum, 1 Cor.
vt poſſitis ſuſtinere. 10.

Item gratia Dei aſſimilatur diptanno, quę eſt herba eijciens partũ cõſumẽs venenũ, & excutiens ferrum. Nã primo quidem diptannus hẽt virtutem diſſoluendi, atthrahendi, & conſumendi venenum.

Item hanc herbam primo ceruæ oſtẽderunt. Nam eam manducant, vt facilius pariant: & ſi ſagitta fuerint percuſſæ, quærunt diptannum quo ferrum in
vulnere infictum excutiãt. ſicut Baſi. & Baſil.
Ambr. dicunt. Similiter gratia Dei conſu- Amb.
mit venenum auaritiæ. hoc enim eſt venenũ (vt ſupra dictũ eſt) quod ſua frigidita-

te

te calorem cordis i. charitatẽ extinguit.

Item educit partu, idest expellit luxuriæ peccatum, quia partus concipitur ex opere luxuriæ.

Itẽ excutit ferrum. i. duritiã ſuperbiæ.

Per quercus, coriandriq́ ſimilitudines, variè gulæ vitiũ, non natura, ſed voluptatis culpa introductum declaratur. Cap. XXVIII.

GVlæ delitias non introduxit natura, ſed voluptatis culpa. Cuius exemplum apparet in quercu: quia quercus dicitur a quærendo, eo, quod antiqui ad eſum glandes quercus quærebant. Et ſic ieiunium non carnibus, aut delitijs, ſed ſola glande ſoluebant, vt dicit Boetius. (Boe. de conſo.) Vnde humanum genus in tota prima ætate fuit ſine carnibus, & delitijs varijs ciborum: & ideo mirandum eſt, quomodo voluptas tantum creuit, quæ a tanta parcitate inchoauit. (Ecc. 29) Eccleſiaſt. Initium vitæ hominis panis, & aquæ. & tamen hodie, ſicut Innocentius dicit de vilitate conditionis humanæ, guloſis non ſufficit fructus arborum, non grana leguminum, non etiam radices herbarũ, non piſces maris, non beſtiæ terræ, non aues cœli: ſed quæruntur pigmenta, parantur aromata, & nutriuntur altilia, capiuntur obeſa, quæ ſtudioſe parantur ante cocos, quæ laute præparantur officio miniſtrorum. alius tundit, & colat, alius confundit, & conficit, ſubſtantiam conuertit in accidens, naturã mutat in tamen vt ſaturitas tranſeat in eſuriem, reuocat appetitum ad irritandum gulam, non ad ſuſtẽtãdũ naturã, nõ ad neceſſitatẽ ſupplendam, ſed ad auiditatem expiendã.

Item gulæ vitium aſſimilatur coriandro propter quinque. Primo, quia eius ſemen, quod eſt minutum, & cãdidum, in vino dulci datum, homines ad luxuriam promiores facit. Similiter gula per ſplendidum cibum, & dulcem potũ, inclinat ad luxuriæ actum. (Hiero.) Hieronymus in quodam ſermone. Semper ſaturitati iuncta laſciuia eſt: vicina ſunt ſibi venter, & genitalia: pro membrorum ordine ordo vitiorum.

Secundo, quia ſi quis ex coriandro nimis accipit, amentiam, & freneſim incurrit. Similiter per ſuperfluitatem gulæ, & præcipue quantum ad potum maximo per ebrietatem efficitur velut amens, & freneticus. Nam ſicut dicit Petrus Rauen. (Petr. Rau.) vbi regnat ebrietas, ratio exulat, intellectus obtunditur, conſilia deuiant, iudicia ſubuertuntur.

Tertio, quia hæc herba cum ſuo ſemine canibus venenoſa exiſtit. Canes. n. contra lupos latrantes, & linguam medicinalem habentes, prædicatores ſunt, quibus gulæ vitium præcipue eſt nociuum. Vnde dicebat Apoſtol. Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo: ne forte cum alijs prædicauero, ipſe reprobus efficiar. (1. Cor. 9.)

Quartò, quia coriandrum in cibo ſumptum calefacit, & ſomnum inducit. Similiter gulæ vitium inducit ſomnũ corporis, & ſomnolentiam. i. pigritiam mentis. Re. Comedit, & bibit, rurſum obdormiuit. (3. Reg. 19.)

Quintò, quia hæc herba, licet integra ſit, & odorifera, tamen fricata manibus fœtida fit. Sic etiam gulæ materia, ſcilicet cibus, quamuis primo odoriferus, & optime ſit paratus; poſtea tamen efficitur fœtidus in exitu de ventre: Et ideo ſicut dicit Algazel, Cuiuſcunque cura, vel ſollicitudo verſatur, circa id, quod ventre ingreditur, eius valoris eſt, quod inde egreditur.

Humilitatis perfectio, qua elatus homo ac immanis ſedatur præcipuè tribulationibus agnoſcitur, eiusq; vis quanta exiſtat, ſimilitudinibus fraxini, bdelij, caſiæ, hyſopi, & aneti aperte monſtratur. Cap. XXIX.

HVmilis homo, & dulcis ferocitatem mitigat hominis ſuperbi, & crudelis. Cuius exemplum apparet in ficu: quia ſi tauri ferociſſimi ad arborem fici ligentur, protinus, ac repente manſueſcere comprobantur. Per ficum enim quæ habet interius lacteum humorem & vnctuoſum, & exterius producit dulcem fructum, intellige hominem, qui intus habet mentem humilem, extra vero conuerſationem mitem, ſicut Chriſtus dixit Matthæ. Diſcite a me, quoniam mitis ſum, & humilis corde. (Mat. 11.) Nam lacteitas interioris humoris deſignat humilitatem mentis, ex eo, quod lac eſſe conſueuit cibus paruulorum, qui gerunt typum humilium: ſed dulcedo, & mitiitas fructus exterioris mãſuetudinẽ ſignat operis, & conuerſationis. Et hæc duo bene inuicem conueniunt: quia ſicut dicit Hugo. de Sancto Victore

Coniu-

Hug.li. 3. de cl. ani. Coniungi oportet mel humilitatis cum dulcedine manſuetudinis: quia ſicut mel concordat in confectionibus medicinæ cum omnibus diuerſitatibus ſpecierum ſic, & humilitatis dulcedine condiuntur omnia genera virtutum. Sed vnctuoſitas humoris ſignat affectionem pietatis. Et ita patet, quod ficus repreſentat hominem paruum reputatione, piũ in affectione, mitem & dulcem in cõuerſatione. Sed per taurum accipe hominẽ Eccl. 6. elatum, & ferocem, cui dicitur. Non te extollas in cogitatione animæ tuæ, velut taurus, &c. Quod ergo mãſueſcit taurus ferox ad arborem fici ligatus, ſignat quod ſuperbus humili aſſociatus mitigatur. Nam eius humilitas vincit illius ceruicoſitatem, eius pietas confundit illius crudelitatem, ſed eius mitiras lenificat illius aſperitatem. Vnde Caſſiodorus Caſ. ſuper. Pſ. 118. dicit ſuper illud Pſal. Humiliatus ſum vſquequaq;. Per humilitatem mẽbra Chriſti ſciunt diaboli viciſſe ſuperbiam. Per hanc fideles ſupra regna proficiunt: per hanc ſuperbi tyrannici ſuperantur: per hanc deiecti, & infimi exaltantur: per hanc in æternum martyres coronantur. nec poteſt dici perfectus, qui hac virtute eſt priuatus.

Item humilitas in aſperitatibus & tribulationibus magis excreſcit, & demonibus maxime inimica exiſtit. Vnde aſſimilatur fraxino, quæ eſt arbor alta, & rotonda, vt pinea in locis altis & montanis creſcens: cuius arboris tanta eſt vis, vt ſerpentes eius vmbram matutinam, vel veſpertinam attingere non audeant. Vnde ſi inter ignem, & folia fraxini ponantur, prius ad ignem, quàm ad folia fugere comprobatur. Tanquam igitur loca montana & aſpera, ſunt aduerſitatum, & tribulationum contingentium diſcrimina, in quibus creſcit fraxinus, ideſt humilitatis virtus: quia tribulationes magis mentem humiliant. & ideo tribulatio, & deiectio humiliatio vocatur. Vnde Bernardus: tribulatio via eſt Ber. in Epiſt. ad humilitatem, ſicut patientia ad manſuetudinem, ſicut lectio ad ſcientiam. Si lucem appetis humilitatis, viam non refugias humiliationis. Vmbra autem fraxini matutina eſt humilitas pœnitentis in iuuenili ætate: ſed quaſi veſpertina eſt humilitas pœnitentis tardiori ætate: & vtramq; infernales ſerpentes, ideſt dæmones oderunt, & deteſtantur. Vmbra etiam matutina poteſt dici humilitas in proſperitate: ſed vmbra in veſpere eſt humilitas in aduerſitate. Quamlibet autem humilitatem ſerpens, ideſt diabolus, tantum odit, qↄ ipſe pro ſe potius vult æterno igne gehennæ cruciari, quàm ipſe elegerit pœnitendo humiliari. Vnde ipſe dixit Beato Machario, quod in re nulla alia ſuperabat eum, niſi in humilitate, quam nullo modo poterat habere.

Item humilitas aſſimilatur Bdellio.

Primo, ratione coloris: quia ſecũdum Plinium, Bdellium eſt arbor nobiliſſima, nigra in folijs, & ligno oliuæ ſimillima. Plin. Similiter humilitas pœnitentis profert folia. i. verba, de ſe quidem nigra, ideſt ſui deſpectiua, & accuſatiua Nã iuſtus, i. humilis, prior eſt accuſator ſui. Nomine Pro. 19 enim iuſti, ſiue iuſtitiæ, quandoque ſignificatur humilitas, ſecundum illud Matth. Ma. 30. Decet nos implere omnem iuſtitiam. i. omnem humilitatem.

Secundo, ratione humoris, quia Bdellij lachryma, ſiue gutta eſt tranſlucida, guſtu amara, bene odorifera, ſed maxime aromatica, quando eſt vino infuſa. Sic lachryma humiliter pœnitentis eſt amara, quia mentem perturbat: eſt etiam lucidiſſima, quia mentem ſerenat, eſt odorifera, quia Deum delectat: eſt aromatica, & medicinalis: quia morbos vitiorum ſanat.

Tertio, ratione vigoris. Vigent enim in tali gummi Bdellij mirabiles virtutes. Nam valet contra apoſtemata, tam etiã interiora, quàm exteriora ſi fuerint ex eo peruncta. Habet etiam ſubſtantiam glutinoſam conſtrictiuam, & attractiuam, & ideo multum ſtringit diſenteriam ex acuta materia factam, & etiam fluxum ex tortiſſima ſtomacia, morſibus etiã reptilium occurrit. Sic humilitas pœnitentis apoſtemata interiora. i. peccata cordis, & exteriora, ideſt peccata carni curat; & purgat fluxum diſenteriæ, & ſtomaciæ, ideſt pronitatem peccandi, ſiue ſit ex ꝓpria inclinatione, ſiue ex exteriore timore terreat.

Item morſus reptilium, ideſt detractorum verba curat.

Item humilitas aſſimilatur caſiæ.

Primo, propter locum generationis: quia naſcitur caſia in locis aquoſis, vbi multum creſcit: & bonum odorem reddit. Sic humilitas naſcitur in cordibus eorum, in quibus eſt aqua veræ ſapientiæ.

Pro.16. tiæ. Dicitur enim Prouerb. Vbi humi-
litas, ibi ſapientia. vel quia naſcitur
humilitas in aqua tribulationis, & cre-
ſcit in aqua compunctionis, & red-
dit etiam Deo bonum odorem. Vnde
Can.1. multum eſt Deo grata Can. Nardus
mea dedit odorem ſuum. Nardus enim,
quæ eſt herba breuis adhuc humilitatẽ
Hiero. ſignat, Hyeron. Nihil eſt, quod nos. ita
hominibus gratos, & Deo facit, quàm ſi
vitæ merito magni, humilitate vero infi-
mi ſimus. Gloſſa tñ ſuper Pſalmos dicit,
ꝙ caſia, quę creſcit in aquis, eſt fides,
quæ creſcit in baptizatis.

Secundo, deſignatur humilitas in ca-
ſia propter ſucceſſum varii caloris. Di-
Plin. cit enim Plinius, quod caſia primò ca-
neſcit, ſecundo rubeſcit, tertio ni-
greſcit. Sic humilis caneſcit, per pru-
dentiam, quia ſenes, & cani propter ex-
perientiam longi temporis conſueue-
runt eſſe prudentes.

Item rubeſcit per pœnitentiam, &
nigreſcit per compaſſionis triſtitiam, q̄
eſt quædam mentis nigredo & obum-
bratio.

Tertio, propter modum probationis:
quia bona caſia probatur per odorem,
per colorem, & per vigorem. Nam ca-
ſia nobilis eſt ſubdulcis, & acuti ſa-
poris, & iocundi odoris, & ſubnigri
coloris, & ponderis grauioris, & ma-
xime laudatur, quæ de facili non fran-
gitur, ſed primò flectitur. Similiter, qui
vere humilis eſt, habet dulcedinẽ in cõ-
uerſatione, odorem iocundum in fa-
ma & opinione, & ſubnigrum colo-
rem in ſua deſpectione, quia clarita-
tem ſuam non oſtendit, ſed abſcon-
dit. Nec frangitur tribulatione quacun
que, ſed flectitur compaſſione, & di-
ſcretione.

Quarto, per effectum curationis:
quia caſia reuma purgat, cerebrumque
capitis confortat, & fœtorem oris am-
putat. Sic humilitas pœnitentiæ, reu-
ma, idest peccati fluxum purgat, cere-
brum, idest ſenſum confortat: quia humi-
litas reddit hominem magis ſenſatum,
ideſt ſapientem.

Item fœtorem oris, ideſt iactantiam
ſermonis amputat, quam homo diſcre
tus odit, ſicut nari fœtorem, eo quod
laus in proprio ore ſordeſcit: & ideo
odor famæ perditur per iactantiam com
mendationis propriæ, ſicut narrat Vale-
rius Maximus de Mario, ꝙ cum multa Val.Ma
feciſſet vna ſui iactatione gloriſam famæ xi.
perdidit: & quia ſibi præſumpſit aſcribe-
re, quòd ex ore alieno debuerat captare
publicæ commendationis vota de-
meruit.

Item humilitatis clauſura debet ſe ho
mo munire, poſtquam diuinas conſo-
lationes recepit. Cuius exemplum eſt in
elitropio, quæ ſcilicet eſt herba, quæ in
Solſticio æſtiuali florem incipit. Vnde
ſolſequiũ vocata eſt à Latinis eo, quòd
Sole oriente flores ſuos apperit: ſed ip-
ſo occidente iterùm ſe recludit. Tunc
enim Sol Chriſtus quaſi alicui oritur, qñ
ſcilicet ei conſolationis ſuæ lumen in-
fundit: & tunc debet homo quantum
poteſt flores ſuos. i. deſt affectus Deo ape
re. Tunc autem Sol ei occidit, quan-
do ipſa conſolatio tranſit. & tunc debet
ſe homo ſub cuſtodia humilitatis clau-
dere, ne latro, ideſt vana gloria ſubin- Ma.17.
tret. Vnde dominus poſt transfiguratio
nem deſcendens de monte mandauit di
ſcipulis, dicens: Nemini dixeritis vi-
ſionem.

Item humilitas, ſicut dicit Caſſiodo- Caſſio.
rus, aſſimilatur hyſſopo.

Primo, ratione ſtaturæ, quia eſt herba
breuis, & modica, quia videlicet humi- Grego.
lis eſt modicus in ſui reputatione. Vnde
Greg dicit, quòd humilitas vera eſt, qua
quis de ſe parua æſtimat, & bona al-
terius, ſine inuidia, & liuore com-
mendat.

Item homo humilis eſt breuis in locu
tione. Vnde ſm beatum Benedictũ. in
regula ſua, Vnus de duodecim gradibus
humilitatis, eſt pauca, & rationabilia ver
ba loqui, & non in clamoſa voce.

Secundò, ratione inhærentiæ: quia
hyſopus in terra petroſa creſcit in radi
cibus petræ ſolidæ ſe infigens. Similiter
humilitas creſcit in terra petroſa, ideſt
in anima amore Chriſti ſolidata. Vnde
humilis homo mediante charitatis radi
ce, ſolidæ petræ, ideſt Chriſto inhæret. 2.Reg.
Regum. Dominus petra mea, & robur 22.
meum.

Tertio, ratione efficaciæ, quia pulmo-
nem, & omnes vias pectoris ex cauſa
frigida, purgat, ſi. ſcilicet cum ficubus ſic
cis in vino coquatur. In pulmone, ſicut
dicit Caſſiodorus, ſunt inflationes ſuper
biæ, quam purgat humilitas: & purgat
pectus, quia cohibet inflammationes

iræ, præcipue ſociata cum vino charitatis, & ficu dulci, ſcilicet manſuetudinis.
Pſ.50. Pſ. Aſpges me dñe hyſopo. & mūdabor.

Item humilitas aſſimilatur anetho. Primò, quo ad partium pluralitatẽ. Nã anhetum eſt herba habens radicẽ, ſemẽ, & herbã. In quibus triplex humilitas deſignaẽ. Nã radix eſt humilitas cordis, herba humilitas oris, ſemẽ humilitas opis.

Secundò, quo ad virtutis multiplicitatem. Habet enim radix anethi viridis virtutem apertiuam ventoſitatis, & inflationis extenuatiuam, & torſionis ventris mitigatiuam. Simili etiam modo humilitas cordis, quæ eſt, vt radix Dec, vi mentem aperit, & ad eius gratiæ ſuſceptionem præparat, & diſponit, ventoſitatem vanæ gloriæ, & inflationem ſuperbię expellit, & torſionem ventris, ideſt turbationem, & indignationem mentis excludit. Tertiò, quo ad valoris varietatẽ: quia radix anethi viridis alicuius eſt valoris, eo, ꝙ compacta diuidit, calculum frangit, & ſingultum ex plenitudine abſcindit. Sed poſtquam fuerit radix anethi ſiccata, nullius eſt ponderis. Tunc autem radix anheti i. humilitas cordis eſt viridis, quando nutritur. & fouetur humore diuini amoris: & tunc timor Dei mentem humilians, cor frigore peccati compactum per compunctionem diuidit, calculum, i. duritiam peccati frangit, & ſingultum i. indignationem ſuperbã, & turbationem repellit. Sed remota viriditate diuini timoris, tunc ſiccatur. i. euacuatur humilitas mentis, ita, vt nullius ſit valoris, vel virtutis.

Itẽ humilitas cõtinet gratiã, ne defluat ſicut pſyllium dr̃ cõtinere vinum. Nã ſi pſyllium miſceatur vno, calor vini pellit frigiditatẽ pſyllij ad ſuperficiem, & viſcoſitas eius pellit viſcoſitatẽ eius in circuitu, & nõ exhibit vinũ ẽt ſine vaſe. Similiter humilitas reddit hoĩem circũſpectum, vt non effundatur gratia eius per aliquã fatuitatem: ꝓpter, qđ dicit Greg. Qui cęteras virtutes ſine humilitate cõgregat, quaſi puluerem in ventũ portat.

Inconstantes in cœptis haud perſeuerantes, ſycomoro, lactucæ, variſq; ſimilitudinibus comparantur.
Cap. X X X.

INcõſtãs hõ aſſimilaẽ ſycomoro. Sycomorus. n. eſt fatua ficus, in folijs moro ſimilis. Et dr̃ à ſicos, quod eſt ficus, & moros, quod eſt fatuus quaſi fatua ficus. De qua dicit Dioſcorides, quod fructus facit ſubdulces, ſed nũquã ad maturitatem venientes. Quaſi autem fatua ficus eſt hominis inſtabilis animus. Vnde Eccl. d Stultus autem, vt luna mutatur. Hic licèt aliquos fructus. i. bona opera facere incipiat, in eis tamen vſque ad maturitatem. i. vſque ad finem debitum non perſeuerat. Dioſc. Ecc.27.

Item inconſtantes, & imperſeuerantes, qui bona incœpta non continuant, aſſimilatur lactucæ. Nam lactuca, qñ eſt tenera, & iuuenis habet multas, & magnas virtutes: qa cum ſit frigida, & humida, temperatæ & ſubtilis ſubſtantiæ, & facile digeſtibilis ſtomachi calorem ſedat, ſanguinem bulientem refrigerat, in ſomniciatem placat capitis dolorem ex fumo colerico ſanat: in maſculis veneris motum refrenat, lac in mulieribus multiplicat, & ſanguinẽ augmentat, & in qualitate perfecta bonum ſanguinẽ generat. Sed quando antiquaẽ, & induratur, humiditas nimium amaricaẽ. Qua te ex eius vſu ſanguis peſſimus generatur. & virtus ex ea viſiua debilitatur. Nã ex ſua ponticitate ſenium aĩalem mortificat, & naturalem ſpũm ſuffocat. Vnde talis lactuca generare volentibus plurimum eſt nociua. Hæc oĩa dicit Iſaac in dictis particularibus Eodem modo, q. dam à principio ſuæ conuerſationis, vel in iuuentute ſunt optimi, & videnẽ magnas virtutes habere, & multas; q poſtea in proceſſu in ſenectute efficiuntur peſſimi, & indurantur in malis, vt efficiantur pleni multis & magnis vitiis. Apoſtolus. Cum ſpiritu cępetitis, nunc. carne conſummamini. Gal.4.

Intentio opus, veluti radix fructus, corrumpit & perficit. Cap. X X X I.

INtentio aſſimilatur radici. Primò, qa radix eſt totius herbæ, vel arboris principium. Et ſic intentio eſt principium totius verbi, vel operis. Intentio enim eſt ipſius finis. Finis enim licèt ſit vltimum in opere, eſt tamen principium in intentione: quia finis mouet agentem, vt dicit philoſophus. Vnde finis, ſecundum eum, dicitur cauſa cauſarum Ariſ.12. Meth.

Secundò, qa radix expetit latibulum, Nã radix, quãdiu ſub terra latuerit, nutritur,

tritur,& proficit.Sed ſi euulſa fuerit,moritur,& areſcit.Ita intentio ſi cum humilitate latuerit,opus bonum nutrit,& creſcit.Sed ſi per oſtentationem euulſa fuerit,ab humilitate extinguitur, & deficit.
Greg. Vnde Gregorius dicit,Sic opus ſit in publico, vt ſemper intentio maneat in occulto.

Tertio,ratione effectus:quia radix eſt initium bonitatis, & malitiæ arboris cauſatiuum.Nam bonitas, & malitia radicis ad ramos aſcendit,& ſæpe apparet in fructu & flore qualis eſt humor in radice: quia non poteſt alium humorem ramus infundere, quam in ſe habet. Sic etiam bonitas, & malitia operis ex intentione
Ro 11. procedit Apoſt.Si radix ſancta, & rami
Lu 11. ſancti. Luc. dicitur.Si oculus tuus, ideſt intentio,fuerit ſimplex; totum corpus tuū,ideſt opus, lucidum erit: & ſi oculus tuus nequam fuerit,etiam corpus tuum
Ambr. tenebroſum erit. Ambro. Intentio tua
Gre. 1. operi tuo nomen imponit.Gregor. Si ſe-
mor. mel cor intentione corrumpitur,ſequentis actionis medietas, & terminus ab hoſte callido ſecure poſſidetur, quoniam totam arborem ſibi fructus ferre conſpicit, quam veneno dente in radice vitiauit.

Hypocritarum fraus,& caliditas multis Arundinis proprietatibus vmbraq; nucis effectibus perfecte declaratur.
Cap. XXXII.

HYpocrita aſſimilatur arundini Primo,quia arūdo in arena radicatur: quia ſcilicet hypocrita radicem amoris habet in terrenis. Illud enim, quod in arena plantatum eſt, vel fundatum tria timet, ſcilicet ventum,pluuiam, & flu-
Mat. 6. men, vt habetur Matth Per ventum,qui ab aere procedit, & venit intelligitur tentatio dæmonis,qui in aere commoratur; per pluuiam, quæ de cœlo deſcendit, intelligitur aduerſitas, quæ a Deo venit: per flumen quoque, quod per terram fluit, intelligitur perſecutio,quam tyrannus infligit. Ex quo patet,quod ille eſt, vt aruuco in arena fundata, qui vel vento tentationi frangitur, in pluuia aduerſitatis per impatientiam corrūpitur:vel flumine mundanæ perſecutionis eradicatur: quæ omnia contingunt hypocritis.

Secundo,quia arundo à vento agitatur,Matth Sed quid exiſtis videre?arundi- Mat.11.
nem vento agitatam? Sed hypocrita eſt inconſtans,quia modo vento aduerſitatis inclinatur ad iracundiam,modò vento proſperitatis erigitur in ſuperbiam.
Iſa Vir duplex animo,inconſtans eſt in Iſa.1.
omnibus vijs.

Tertio, quia arundo medullæ plenitudine non ſolidatur. Vnde eſt exterius pulchra, & interius vacua.Sic hypocrita non habet ſoliditatem,& plenitudinem interiori gratiæ, ſed ſolum pulchritudinem exterioris apparentiæ.Vnde domi- Mat.2.
nus dixit,Matth.Væ vobis ſcribę,& phariſei hypocritæ & poſt.Vos quidem a foris apparetis hominibus iuſti.Greg Quid Greg.
eſt vita hypocritæ,niſi quædam viſio fan mor.
taſmatis, quæ hoc oſtendit in imagine, quod non habet in veritate?

Quarto, quia arundinis viriditas breui tempore terminatur.Nam cito creſcit, & cito areſcit. Nam arundo ab aridıtate nomen accepit.Sic hypocritæ gloria parum durat, Cito enim creſcit, & cito decreſcit. Iob. Gaudium hypocritæ ad in- Iob 20
ſtar puncti.

Quinto,quia arundini manus innitentis perforatur,quia ſcilicet hypocrita decipit,& lędit adhærentem ſibi. Iſa. Ecce Iſa. 35.
confidis ſuper baculū arundineum confractum,&c.

Item hypocritarum pœnitentia aſſimilatur vmbræ nucis. Nux enim facit vmbram in apparentia gratam,ſed in exitētia,& effectu nociuam. Vnde nux a nocē do eſt dicta, quia rebus nocet eius vmbra.Vnde ipſa eſt dormientibus ſub ea nociua,& multarum infirmitatum generatiua. Similiter hypocritarum pœnitentia,licet in apparentia exteriori videatur pulchra,tamē intrinſecus eſt mala,& multorum vitiorum in homine generatiua.
Mat. Veniunt ad vos in veſtimētis ouiū, Mat. 7.
intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.Vnde hypocritis eſt vmbra mortifera, de Luc.1.
qua Luc.In vmbra mortis ſedent.

Varijs palma arboris effectibus perpulchrè iuſte perfectiones oſtenduntur.
Cap. XXXIII.

IVſtus aſſimilatur palmæ.
Primo, quidem, quia palma in radice inferius het aſperitatē, & ſimiliter iuſti

2. Cor. 11. iuſti habent aſperitatem laboris, Apoſt. In laboribus plurimis, &c.

Secundo, quia ſuperius in coma habet venuſtatem, ſcilicet, quia iuſti ſuperius in cœlo habent venuſtatem, & pulchritudinem gloriæ immortalis. Pſal. Iuſtus, vt palma florebit in domo domini. (Pſa. 91.)

Tertio, quia palma in fructu habet tarditatem. Nam cum difficultate, & tarditate peruenitur ad eius fructum. Non enim ante centum annos fructum facit, & tunc primo perfecte vires accipit, vt fructificare poſſit. Vnde quanto palma eſt antiquior, tanto eius fructus eſt melior. Hoc autem ſignificat, quia iuſti viri poſt diuturnitatem laboris perueniunt ad fructum conſolationis. Iac. 5. Ecce agricola expectat pretioſum fructum, &c. & quanto diutius expectant, tanto copioſiorem recipiunt fructum mercedis. (Iaco. 5.)

Lacrymarum vis quanta in vere pœnitentibus exiſtat, ex multis aloes, lupinorum pini, porriq; exemplis monſtratur, ac eas vinum Angelorum eſſe, atque effectum dilectionis, & patientiam in tribulationibus cauſare comprobatur. Cap. XXXIIII.

LAchryma pœnitentis aſſimilatur ſucco aloes.

Primo ratione materiæ. Dicitur enim aloes ſuccus, qui ex quadam herba exprimitur, ad ignem decoquitur, & poſtmodum ad Solem deponitur, vt ſiccetur. Hic ſuccus eſt lacryma pœnitentis, quæ ex amara herba, id eſt compunctione exprimitur, & ad ignem interioris doloris decoquitur: ſed Solis calore, id eſt charitatis ardore ſiccatur; quia cum timor eſt in amorem Chriſti conuerſus, iam lacrymæ timoris, & doloris ſiccantur, i. ceſſant, & reſtringuntur, quia in quadam ſecuritatis fiducia anima ſolidatur. Et huiuſmodi lacrymas ſignificauit aqua in vinum conuerſa. Vnde Ber. Illas lacrymas vere in vinum mutari dixerim, quæ fraternæ compaſſionis affectu in feruorem prodeunt charitatis: pro qua etiam ad horam tui ipſius immemor ſobria quadam ebrietate videris. Vnde patet, quod aqua in vinum conuertitur, quando ſiue timor de ſeipſo, ſiue dolor & luctus de proximo perdit in charitatis affectum. (Ioã. 2. Ber. in Can.)

Secundo ratione excellentiæ: quia tanto de ſui natura pœnitentis lacryma debet eſſe amarior, quanto plus habet de fœtore peccati. Et ideo ſimpliciter loquendo lacryma pœnitentis, tanto dulcior & melior eſt, quanto minus amara, & fœtida, id eſt quanto minus habet de amaritudinis materia, ſiue cauſa, id eſt de fœtore peccati.

Tertio ratione efficaciæ. Nam lacryma pœnitentis omne peccatum abluit: quod ſignificat efficacia aloæ: quia aloes, licet ſit amarum, tamen eſt multipliciter ſalutiferum.

Primo, quia viſum clarificat: quod competit lacrymis pœnitentiæ inquantum purgant vitium auaritiæ, quæ mentis viſum obſcurat, ſicut puluis terræ oculos corporis. Pſ. Repleti ſunt, qui obſcurati ſunt terræ domibus, i. ex affectu terrenorum. Pſa. 73.

Item aloes ab hydropiſi præſeruat, & in principio curat: quod competit lacrymis pœnitentiæ, inquantum mentem humiliant, & tumorem ſiue inflationem ſuperbiæ curant.

Item aloes melancoliam mundificat: quod competit lacrymis pœnitentiæ inquantum purgant vitium accidiæ.

Item aloes caput a dolore releuat: quod competit lacrymis pœnitentiæ, inquantum expellunt vitium inuidiæ: quæ cauſat capitis dolorem, id eſt mentis triſtitiam: quia inuidia eſt triſtitia in alienis bonis, vt dicit philoſophus.

Item aloes coleram purgat: & hoc competit pœnitentiæ, inquantum mitigat vitium iræ, ad quod valde colera inclinat.

Item aloes membrorum genitalium vlcera ſanat, ſi eius puluis cum melle ſumatur: quod lacrymæ pœnitentis præſtant, dum vitium luxuriæ curant.

Item idem puluis aloe cum melle, vermes ventris necat. Et ſimiliter lacryma humilis pœnitentis cum dulcedine deuotionis, necat vermes ventris: dum gulæ inordinatus motus, ſiue appetitus reſtringit. Omnia namq; illa apparent in pœnitente poſtquam bene ablutus eſt lacrimis pniæ. & ideo Caſſio. dicit in illud pſal. Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die, ac nocte, dum dicitur mihi per ſingulos dies, vbi &c. quod fletus eſt cibus animarum, corroboratio ſenſuum, abſolutio peccatorum, refectio mentium lauacrum culparum. (Caſ. In pſa. 41.)

Item lacrymæ pœnitentis amaritudinem conſcientiæ conuertunt in dulcedinem gratiæ: cuius exemplum eſt in lupinis, quæ cum ſint legumina amara, per

midefactionem in aqua efficiuntur dul
Iſaac. cia, ſicut dicit Iſaac. Similiter aqua lacry
marum amaritudinem peccati conuer-
Pſ. 125 tit in dulcedinem gaudij. Pſalm. Euntes
ibant, & flebant, mittentes ſemina ſua:
venientes autem venient, cum exulta-
Ber. ſu- tione, &c. Ber. Lachrymæ pœnitentiũ, vi
per cãt. num ſunt angelorum, quia in illis odor
vitæ, ſapor gratiæ, & guſtus indulgẽtiæ,
ſanitas redeuntis innocentiæ, reconci-
liationis iucunditas, & ſerenatæ cõſcien
tiæ ſuauitas.

Item lacryma compunctionis, cauſat
affectum dilectionis, & patientiam tribu
lationis: cuius exemplum apparet in pi-
no. Nam arbor pini eſt per ſudorem, ſi-
ue lacrymam, picis generatiua. Et iterũ
de pino in Germania gignitur lacryma,
quæ dum fluit, calore, vel frigore indure
ſcit, & gemmã facit: quam eſſe electrũ,
Iſid. dicit. Sic lacryma compunctionis,
dum mentem, & affectum accendit, ge-
nerat picem, i. glutinum dilectionis: &
dũ amor lacrymam emittit, ipſa aĩa am-
plius inflammat calore amoris diuini, &
frigeſcit ab amore mundi: & ſic ſolidat,
& firmatur, & vertitur lacryma amoris,
in gemmam patientiæ, & fortitudinis.

Item lacryma veri pœnitentis animã
a malis operibus refrenat, & in bonis
operibus fœcundat. Cuius exemplum
apparet in porro, cuius ſuccus, vt (dicit
Dioſc. ipſe Dioſcorides, & etiam Macer) valet
contra vomitum ſanguinis. Vnde hunc
ſolum Hippocras dediſſe dicitur cuidam
ſanguinem vomenti. Valet etiam con-
tra ſterilitatem, ſi a puellis ſæpius come-
datur. quaſi ergo porri ſuccus, eſt pœni-
tentis fletus: qui ſanguinis vomitũ.i. pec
cati fluxum reſtringit, & ſæpius a pœni-
tente fuſus animã a bonis operibus ſte-
rilem ad eorum fœcunditatem reducit.

Omnia capitalia crimina, quibus mediantibus hypocritæ, cæteriq; mali homines cognoſcuntur pluribus zizania exemplis exprimuntur. Cap. XXXV.

MAli homines aſſimilant zizanijs.
Primo per aſpectũ deceptiuũ: qa
zizania. i. loliũ, q̃ eſt fœminini generis,
in ſingulari, ſed neutri, in plurali (vt di-
cit Iſidorus) inter triticum naſcitur: nec
quãdiu in herba eſt, a tritico plene diſcer
nitur. Et ideo decipit aſpicientes, vt pu-
tetur eſſe triticum, cum ſit loliũ. Vnde
ei aſſimilantur hypocritæ, qui inter bo-
nos conuerſantes, & bonitatis & ſancti
tatis ſpeciẽ extrinſecus oſtẽdentes, cre-
duntur eſſe boni, cum ſint mali. Vnde
quãdiu ſic viuunt, zizania in herba ſi-
milis tritico ſe oſtendunt.

Secundo propter conſortium infecti-
num: qa zizania tritico mixta, aliquando
ipſum ſuffocat, niſi ab eo cautius ſepare
tur. Et ſimiliter plerunq; hypocritæ, in
bonorum collegio incogniti commoran-
tes, inficiunt quoſdam ſimplices, & ad
ſuas nequitias, occulte ſeducendo, per-
trahentes, ſpiritualiter eos ſuffocant.

Tertio, propter iudicij dilationẽ: qa
enim propter ſimilitudinem, quã habe-
re zizania cũ tritico videtur, ſæpe, dum
zizania euelli credit, triticũ pro ea euelli
tur. eſt ſeparatio prorogãda quamdiu
ſunt ita ſimilia, vt cognoſci no poſſint,
& tempore meſſis zizania colliguntur,
per faſciculos componunt, & igni tra-
duntur: triticũ aũt in horreum recondit,
vt hr̃ Matth. Ex quo habet, ꝙ mali tole- Mat. 13
rantur q̃diu ſunt occulti, vel quamdiu
extirpari nõ poſſunt ſine periculo tritici,
ideſt ſine ſcandalo bonorum, & dãno.
Sed adueniente meſſe diuini iudicij, tũc
fiet vniuerſalis ſeparatio malorum a bo
nis: & ad modum zizaniorum mali alli-
gabuntur faſciculis ad comburendum
igni, quia ſcilicet in igne gehennæ ſimi-
les aſſociabuntur ſimilibus, vt eadem
eos retineat pœna, quos ſimilis tenuit
culpa. Sed triticum, ideſt bonorum colle
gium recondetur in horreo cœli.

Quarto propter effectum nociuũ. Nã
zizania habet vim acutã, quodammodo
venenoſam, inflatiuam, & ventoſam.
vnde ebrietatem inducit, mentem per-
cutit, & caput lædit; panem, cui admiſce-
tur, inficit. De quo, ſi qs comedat in ma-
gna quantitate, no ſolum eum grauiter
lædit, ſed etiam occidit. Inquantũ
habet vim acutã, repræſentat vitiũ auari-
tiæ, quia auari ſunt valde acuti ad deci-
piendum. Vnde Pſ. Sicut nouacula acuta Pſ. 51.
feciſti dolum. Inquantum vero habet
vim venenoſam, ſignificat luxuriã, quæ
eſt venenum aſpidum inſanabile, vt di-
citur Deut. Inquantum vero habet vim Deu. 32
ventoſam, & inflatiuam, ſignificat vanã
gloriam, ſiue ſuperbiã. Pro. Qui innititur Pro. 10.
mendacijs, hic paſcit ventos. Inquantũ
vero ebrietatem inducit, ſignificat vitiũ
gulæ. Cõtra quod dicitur ad Eph. Nolite
inebriari

inebriari vino,&c. Sed inquantum mentem lædit, & caput percutit, ſignificat iram, quæ caput rationis perturbat,& claritatem mentis offuſcat. Inquantum autem panem inficit, ſignificat accidiã, quæ guſtum animæ lædit,& ſpiritualem panem verbi,inſipidum reddit. Sed inquantum grauiter lædit,& occidit, ſignificat inuidiam, quæ inuidentem corpo-
Iob. 5. raliter & ſpiritualiter occidit,Iob. Paruulum occidit inuidia.

Mitis homo quo pacto in iniurijs ſibi illatis agnoſcatur, ſimilitudinibus varijs explanatur. Iracundus ligno ſpinoſo aſſimulatur.
Cap. XXXVI.

MAnſuetus non probatur,cui nulla iniuria dicti,vel facti irrogat. Arbor enim,quæ nullo vento flante agitatur, non propterea immobilis reputat. Sicut nec lignum,quod non arderet abſente igne,diceretur incombuſtile. Eodem modo, non debet homo manſue-
Ber. tus appellari, dum nulla iniuria fit ei. Vnde Ber.dicit, Sunt quidam mites, dũ nihil fit eis, vel dicitur, niſi pro eorum arbitrio. Patebit autem,quia longe ſunt a manſuetudine,ſi leuis oriatur occaſio.

Item mitis homo, & deuotus,linguas maledicorum pungentium non formidat. Cuius exemplum eſt: quia maluæ ſuccus oleo admixtus,tantæ virtutis eſſe dicitur, vt ſiquis eo perunctus fuerit, à puncturis apum, & aranearum, & ſcorpionum, tutus ſit, ſicut dicit Plinius. Malua enim,quæ eſt herba mollis,manſuetudinem ſignat. Vnde maluę ſuccus, eſt manſuetudinis virtus: cui ſi admixtũ fuerit deuotionis oleum, ita cor hominis liniendo corroborat, vt neq; apum, ideſt pungitiuorum, qui aculeos figunt, neq; aranearum,i.impoſtorum, quæ tela texunt,& venenũ ferunt,neque ſcorpionum,ideſt detractorum, qui retro p-
Gre.ſuper Ezech. curiunt puncturas linguarum formidet. Vnde Grego.dicit. Cum linguæ detrahẽtium,vel opprobria irrogantium compeſci nequeunt,æquanimiter per omnia tolerandæ,nec obtrectationis ſermo timendus eſt;ne dum peruerſorum lingua metuitur,recti operis via deſeratur.

Iracundus autem homo ſimilis eſt ligno ſpinoſo, quod pungit amplectentem ſe. Nam licet homo amet omnes arbores, quæ ſunt in horto ſuo,ſpinoſas tamen declinat,& fugit,ne lacerent eum. Sic licet omnes homines ſunt amandi, familiaritas tamen iracundorum declinanda eſt. Prouer. Noli eſſe amicus ho- Pro.22.
mini iracundo.

Deiparæ Virginis mirũ in modum corporis,animiq; dotes ac excellentia deſcribuntur,quæ quàm plurimis naturalibus cedri,cypreſſi, cinamomi,nardi,oliuæ palmæ,platani, virgæ, vitis. & denique balſami exemplis patefiunt.
Cap. XXXVII.

MAria,Mater Domini,aſſimilatur cedro.Eccleſiaſtici: Quaſi cedrus exal Ecc. 24
tata ſum in Libano. Sunt enim duo genera cedrorum: quia ſunt cedri, quæ naſcuntur in Libano,quæ ſunt valde proceræ,& odoriferæ, quarum odor fugat ſerpentes, & interficit vermes. Libanus autem, vbi naſcuntur, candidatio interpretatur. Aliæ ſunt cedri maritimę, quæ ſunt paruæ,ſed fructuoſæ, quarum poma ceurina triplicem habent ſubſtantiam.

Prima eſt calida,media temperata,vltima frigida. Per vtranque cedrũ Beata Maria ſignificatur. Ipſa enim inſtar primæ cedri fugat ſerpentes, ideſt dæmones;extinguit vermes, ideſt prauas cogitationes; & reddit candidas mẽtes. Similiter inſtar ſecundæ cedri fructũm protulit benedictum, ſcilicet Chriſtum, in quo fuerunt tres ſubſtantiæ, ſcilicet deitas,anima,& caro.

Prima.ſ deitas, eſt valdè calida: quia omnium vitiorum conſumptiua,& omnium ſanctorum cordium inflammatiuá.
Hebr. Deus noſter ignis conſumens eſt. Heb.12
Media,ſcilicet anima,fuit valde temperata, quia omnes virtutes in ea ſuum medium tenuerunt, & illa nunquam declinauit ad aliquod extremum. Vltima, ſcilicet caro,fuit frigida: quia fuit ab omni concupiſcentia penitus aliena.

Item aſſimilatur cypreſſo. Eccleſiaſti- Ecc.24.
ci. Quaſi cypreſſus in monte Sion. Nam cypreſſus dicitur eſſe arbor tota medicinalis, ſcilicet in cortice,follijs,& fructu. Quia quicquid in Virgine extitit, totũ virtuoſum,& medicinale fuit: & cortex,i.exterior conuerſatio ſancta;& folia,i.verba ſuauia;& fructus.i.deſt opera vtilia.

Itẽ aſſimilatur cinamomo Eccle. Sicut Ecc. 24

cinnamomum aromatizās odorē dedi. Nam hæc planta eſt ſicca,calida, & aromatica.Ipſa enim Beata Virgo fuit ſicca in carne per temperantiam,& parcitatē; calida in anima per feruorem, & charitatē;& aromatizans in vtroq; per mundiciam, & puritatem.

Can.1. Item aſſimilatur nardo.Cant.Nardus mea dedi: odorem ſuum:quod dicit Eccleſia de Beata Virgine.Quia nardus eſt herba modica,& calida, odorifera,& ſpicoſa.Similiter Maria fuit modica per humilitatem,cum dixit: Ecce ancilla domini &c.calida per charitatem, odorifera per puritatē, & ſpicoſa per fœcunditatem. Nam ſpica,quam produxit iſta nardus, fuit dominus Ieſus Chriſtus.Spica enim nardi, vt dicit Dioſcorid. habet virtutem confortandi cerebrum,ſcilicet naribus applicata. Luc. 1.

Item confortandi ſtomachum, qa valet contra ſtomachi debilitatem

Item confortat cor, quia valet contra cordis defectum. In cerebro eſt ſenſus, in ſtomacho appetitus,ſed i corde amoris affectus. Chriſt⁹ ergo quaſi ſpica nardi,ſenſum noſtrum confortauit per fidem, appetitū excitauit per ſpē, affectū inflammauit per charitatē: docuit enim nos cognoſcere diuina,appetere ſuperna, diligere æterna:vel quia docuit nos in Deum credere, de Deo confidere, & Deum diligere.

Itē nota,q̄ nardus,ſiue ſpica eius,maſticata,humorem linguæ deſiccat.

Item ſurditatē aurium ſedat: & qa eſt inciſiua,& diuiſiua,vſq; ad intima penetrat. vnde & lapidē frangit Et hoc cōpetit beatæ Mariæ, quæ ſuo exemplo nos docuit linguā continere, aures Deo aperire, & gladio doloris animā penetrare. Siquidē ipſa pauca, & tōnabilia verba dixit,aures Angelo diligēter aperuit,& tēpore paſſionis filij ſui eius animam gladius doloris pertranſijt.In primo docuit nos humorē linguæ deſiccare.i.lubricitatē loquacitatis refrenare. In ſecundo circa Dei verba aurium cordis ſurditatē

Pſ.134. fugare,ne forte dicatur nobis,Aures hñt & non audient.Sed in tertio docuit nos gladio verbi Dei,vel dolore cōtritionis animam perforare,ita, vt lapis.l. vt cordis duritia frangatur.

Ecc.14 Item aſſimilar oliuæ,ſecūdū illud Eccle.Quaſi oliua ſpecioſa in campis.

Primo,quia oliua in arbore, ſiue ligno habet ſoliditatē. Nam lignum oliuę eſt compactæ ſoliditatis, imputribilis puritatis, & in medulla multæ humoroſitatis. NamBeata Virgo fuit compacta & ſolida in fide, imputribilis,& puriſſima in carne,& plena humore gratiæ in mēte:ſecundum illud Luc. Aue gratia plena, &c. Luc. 1.

Secundò, quia oliua habet in fronde viriditatem. Nam folia oliuæ ſemper vireut:Sic folia Mariæ ſemper fuerunt viridia,i.virtuoſa. In omni enim verbo ſuo vigor virtutis apparuit, ſiue virtutis prudentiæ in inquirendo. ſicut quando dixit angelo,Quomodo fiet iſtud,&c.ſiue humilitatis in conſentiendo, vt cum dixit, Ecce ancilla domini &c. ſiue deuotionis in laudando, vt cum dixit, Magnificat anima mea dominum &c.ſiue aſſectionis in conquerendo, vt cum dixit, Filij? quid feciſti nobis ſic ſiue pietatis in compaciendo,vt cū dixit, Vinum nō habent &c. Luc. 1. Luc. 2.

Tertio,quia oliua habet in flore ſuauitatem. Nam eius flores ſuauiter redolēt. Flores Mariæ,fuerunt eius mores,q odore honeſtatis plurimum redolebant. Nā tanta pollebat beata Maria morum honeſtate, vt ſolum in eius aſpectu omnis ab aſpiciente tentatio,ſicut teſtatur Hieronymus,fugaretur. Hieto.

Quarto,quia oliua habet in fructu vnctuoſitatem. Et nota, q̄ oliuæ q̄to ſunt nigriores exterius, tanto & ipſę ſunt maturiores interius, & ad exprimēdum ab eis oleum ſunt aptiores.Similiter fruct⁹, i operationes Mariæ,quāuis eſſent exterius nigræ,i per apparentiam humiles: tamen interius vnctione deuotionis, & gratiæ erant plenæ.Vnde Mariæ virginis opera fuerunt nigra per humilitatem vnctuoſa per pietatem.

Quinto, quia oliua in liquore habet vtilitatem. Nam liquor oliuæ eſt oleum, cuius vſus eſt multū vtilis mortalibus. Nam oleum (vt dicit Iſidorus) eſt in pabulum luminis,in medelam vulneris,& in refectionem eſurientis.Nam in lucerna ponitur ad ignem nutriendum,languidis membris apponitur ad medelam, & cibis additur ad comedendum. Oleu ergo oliuæ,eſt miſericordia,& pietas Mariæ. Nam ipſa illuminat tenebroſos homines in Dei agnitiōe.Vnde mater agnitionis vocatur. Ipſa languidos curat ſolidando in Dei timore.Nam timor domi Iſido. Ecc. 24

ni expellit peccatum, quod eſt languor animæ. Vnde etiam ipſa dicitur mater timoris.

Item ipſa etiam cibat, & nutrit ſibi deuotos multiplici conſolatione. Vnde ipſa inuitat eos, dicens: Tranſite ad me om-
Ecc.14. nes, qui concupiſcitis me, & a generationibus meis implemini.

Item Beata Maria aſſimilatur palmæ.
Can,7. Canti. Statura tua aſſimilata eſt palmæ. Primo, quia palma habet radicis profunditatem. Habet enim palma radicem in terra multum defixam. Sic beata Maria habuit radicis profunditatem i. cordis
Luc. 1. profundam humilitatem. Luc. Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ.

Secundo, quia habet ſtipitis firmitatẽ. Eſt enim truncus eius miræ & imputribilis firmitatis. Sic trũcus Virginis, idest corpus Virginis habuit imputribilem firmitatem, ideſt incorruptibilem virginitatem: quia virgo ante partum, virgo in partu, & virgo poſt partum.

Tertiò, quia palma habet viroris perpetuitatem. Nam diuturnis veſtitur folijs ſine vlla ſucceſſione ea conſeruans tempore hyemis, & æſtatis. Similiter beata Maria virorem fidei ſemper retinuit, & eam nunquàm amiſit: non ſolum tempore æſtatis, i. proſperitatis: ſed etiã tempore hyemis, i. aduerſitatis. ſcilicet paſſionis, quando diſcipuli, & alij fideles eam perdiderunt.

Quartò, quia palma habet culminis ſublimitatem, quia eſt arbor magnæ proceritatis, & altitudinis: ſed cedri altitudinem non pertingit: quia Beata Virgo licet magnam habuerit altitudinem meri-
Ecc.14. torum, & etiam præmiorum. Vnde Eccleſiaſt. Ego in altiſſimis habitaui. non tamen ſicut Chriſtus: & ideo non peruenit ad altitudinem cedri, ideſt Chriſti:
Ecc. 14 Eccle. Quaſi palma exaltata ſum in Cades.

Quintò, quia palma habet fructus ſuauitatem, ſcilicet dactili. Cuius fructus tãto dulcior, & ſapidior eſſe probatur, quãto immediatius Solis radijs exponitur.
Can.7. Canti. Aſcendam in palmam, & apprehendam fructus eius. Suauiſſimus autẽ fructus Mariæ virginis ille eſt, de quo
Luc. 1. Eliſabeth ei dixit. Benedictus fructus vẽtris tui. Iſte fructus fuit dulciſſimus, & ſapidiſſimus: quia radijs Solis, ideſt diuinis ſplendoribus immediate cõiunctus, immo ipſe eſt ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ diuinæ.

Item beata Maria aſſimilatur platano, ſecundum illud Eccleſiaſtici: Quaſi Ec. 24.
platanus exaltata ſum iuxta aquas.

Primo, ratione dilatationis. Eſt enim arbor latitudine foliorum ſic dicta, eo, quod patula, & ampla, & plana Nam Platos Græci vocant planum, vt dicit Iſidorus. Folia autem Mariæ, fuerunt eius virtutes, quibus ornata fuit eius vita. Et hæc folia fuerunt patula per exemplum, & ampla per meritum. Et tamen plana, ideſt humilia per deſpectum: quia quantumcunque eſſet gratia & virtutibus plena: tamen ſemper ſe humiliabat, & deſpiciebat, ancillã Dei ſe vocans.

Secundo, ratione complexionis: quia platanus eſt arbor frigida, & ſicca. Quia beata Maria fuit ab omni feruore auaritiæ frigida, & ab humore concupiſcentiæ ſicca; quia terrena toto corde deſpexit, & nihil in ſe concupiſcentiæ habuit.

Tertiò, ratione curationis. Nam folia platani ad curandum cauſas calidas, & humiditas infirmitatum ſunt valde vtilia, quia humorem deſiccant, & calorem temperant: reuma reſtringunt, & contra tumorem calidum oculorum iuuant. Nam folia Mariæ fuerunt non tantum eius exempla, ſed etiam verba, quę quandoque ardorem auaritiæ temperant, ſicut quando dicit in ſuo
cantico: Eſurientes impleuit, &c. quan- Luc. 1.
doque vero humorem luxuriæ deſiccant
ſicut quando dixit Angelo: Quoniam vi- Luc. 1.
rum non cognoſco. quandoque vero fluxus reumarum, ideſt cogitationum coarctant: nam velut reuma capitis ad inferiora fluens, eſt cogitatio mentis ad inferiora tendens, quam Beata Virgo ſuo verbo, & exemplo ad ſuperiora reuocat, & reſtringit, dicens: Magnificat ani-
ma mea dominum. Et exultauit ſpiri- Luc. 1.
tus meus in Deo ſalutari meo. in Deo, non in mundo.

Item contra tumorem, ideſt ſuperbiã adiuuat, cum dicit: Fecit potentiam in brachio ſuo, &c.

Item beata Maria aſſimilatur virgæ.

Primo ratione nominis: quia virga dicitur a virtute. Nam virtus, quæ latet in radice, ſe prodit in vigore virgæ. Vnde Beata Virgo rectè virgæ aſſimilatur, in qua omnis virtutis perfectio reperitur,

Ecc.14. Eccle. In me omnis ſpes vitæ, & virtutis.
In eius etiam vigore, ac fructu refulſit
omnis virtus radicis. Radix. n. ex qua hęc
virga eſt producta, fuerunt Patriarchæ, in
quibus quicquid gratiæ, & virtutis fuit, to-
tum in Beata Virgine eminentius appar
uit. Vnde in eius natiuitate cantat Eccle
Matt. 1. ſia Euāgeſium Beati Mathæi, in quo ſeri
buntur genealogiæ Patriarcharū. Nota ēt
ꝙ in virga inuenitur triplex virtus, ſecun
dum, ꝙ virga componitur ex triplici ſub
ſtantia, ſcilicet cortice, ligno, & medulla.
Mediante ergo medulla nutritur, median
te ligno ſurſum erigitur, & mediante cor
tice contra omnes exteriores iniurias de-
fenſatur. In beata igitur Virgine tanquā
medulla nutriens fuit eius interior gratia,
Luc. 1. de qua Angelus dixit ei. Luc. Aue gratia
plena. Sed lignum erigens, contemplatio
Can. 3. aſsidua. Cant. Quæ eſt iſta, quę aſcendit,
quaſi virgula &c. Et nota, ꝙ virgula ex
quo aſcendit, ſemper ſurſum tendit, &
ſuam ſummitatem verſus cœlum dirigit:
& quanto a terra recedit, & ſurſum ten-
dit, tanto ſemper ſubtilior fit. Similiter
Beata Virgo ſurſum tēdebat intentione,
& affectione. Vnde Odilio cluni in quo-
dam ſermone: Vnum quippe ſcimus pro
certo, ꝙ omnis Mariæ vita & actio ſem-
per fuit in Domino.

Item ſummitatem. i. mentem ad cœlū
dirigebat, ſcilicet in oratione, & contem-
platione: & quanto a terra per deſpectio-
nem recedebat, tanto ſubtilior in con-
templando erat. Tanquam cortex defen
ſans exterius, fuit i Beata Virgine dilig ns
Can. 4. ſui cuſtodia: propter quam Can. Vocatur
ortus concluſus. Igitur ipſa fuit, vt virga
Pſ. 109. virtuoſa. de qua Pſal. Virgam virtutis tuæ
emittet Dominus ex Sion.

Secundo, aſsimilatur virgæ ratione ger
minis. Naſcitur enim ſiue germinatur ex
virga flos; & flos ipſe de virga egrediens,
virgam non violat, ſed fœcundat. Virga
enim non accipit fœcunditati gratiam,
nec germinandi potentiam ex aliqua ſe-
minis commixtione, ſed ſolum a calore
Solis, & cœleſti rore. Similiter ex virga no
ſtra. i. Virgine Beata egreſſus eſt flos, Chri
ſtus, incarnando, & naſcendo ſine vlteri
eius aliqua violatione. Vnde ſic eſt fœcū
data, ꝙ tamen non violata. Nam & ante
partum virgo extitit, & poſt partum virgo
permanſit. Neq; enim ex materiali ſemi-
ne habuit generandi potentiam: ſed ex ro
re cęleſtis gratiæ, & ex Solis calore. i. Spi-
ritusſancti opere. Luc. Spiritusſanctus ſu- Luc. 1.
perueniet in te, & virtus Altiſsimi obum
brabit tibi. Iſa. Egredietur virga de radice Iſa. 11.
Ieſſe, & flos de radice eius aſcendet, & re
quieſcet ſuper eum Spiritus Domini.

Tertio, aſsimilatur virgæ ratione culmi
nis. Vtuntur enim virga præcipue, qui
ſunt poſiti in culmine dignitatis, vel ali-
cuius officij. ſicut reges, & domini. Vn-
de nota, quod vſus virgæ eſt ad quatuor.

Primo ad dominij oſtenſionē: & ſic vir
ga vtuntur reges, & principes. Et hoc mo
do beata Maria dicitur virga, quia data eſt
nobis, tanquam domina, & regina. Et
ideo Maria interpretatur dominatrix. Pſ. Pſ. 44.
Virga directionis, virga regni tui.

Secundo ad defenſionem, ſiue percuſ
ſionem, & ſic vtuntur virga bellatores.
Et hoc modo beata Virgo data eſt nobis
ad percutiendum, & repellendum hoſtes
ſpirituales, ſcilicet dæmones. Num. Con- Nu. 24.
ſurget virga de Iſrael, & percutiet Duces
Moab.

Tertio ad regimen, & directionem, ſi-
cut vtuntur paſtores, Sic deus per Beatā
Virginem nos dirigit, & ad paſcua vitæ
perducit, Mich. Paſce populum tuum in Mic. 5.
virga tua. vt ſit verbum patris ad filium,
in virga tua, ideſt in Virgine.

Quarto, ad ſuſtentationem, ſicut vtun
tur virga, ſiue baculo. infirmi, & debiles.
Sic ſimiliter etiam Beata Virgo data eſt
ad fulcimentum. Pſ. Virga tua, & bacu- Pſ. 22.
lus tuus ipſa me cōſolata ſunt. Ipſa enim
eſt, vt virga ad expellendum dęmones.
Ipſa quoq; eſt, vt baculus ad ſuſtentan-
dum mæſtos, & debiles.

Item aſsimilatur viti.

Primo, in radice Nam vitis, vt fructifi
cet bonum liquorem, debet eſſe plantata
& radicata in loco vbi ſit calor Solis, pu-
ritas aeris, & dulcedo humoris. Calor
enim Solis, viti neceſſarius eſt: quia quan
to directius, & diuturnius reſpicit Solem,
tanto exhibet fructum dulciorem.

Item vitis dicitur diligere aërem pu-
rum, & clarum, & odire nebuloſum.

Item dulcem, & non amaram diligit
terram. Vnde in collibus bene altis So-
li expoſitis, ratione dulcis humoris, &
fortis caloris vineis locus aptus exiſtit. In
cuiuſmodi loco hæc noſtra vitis i Beata
Virgo Maria habuit radicem cordis ſui in
feruore charitatis, in nitore puritatis, & in
dulcore benignitatis. Ipſa enim habuit
feruorem charitatis in mente, nitorem
pu-

puritatis in carne, & dulcorem benigni-
tatis in conuerſatione.
Secundo fuit ſimilis viti in ſtipite. Sti-
pes enim, ſiue lignum vitis, inter arbo-
res creſcit multum. Vnde ſuper domos,
& arbores, & circa villas circunduci po-
teſt. Sic Beata Virgo ſuper omnes San-
ctos, & Sanctas magis creuit in merito,
Pro:31. & gratiæ cumulo. Prou. Multæ filiæ con-
gregauerunt diuitias, tu autem ſupergreſ-
ſa es vniuerſas.
Tertio fuit ſimilis viti in palmite. Pal-
mes enim vitis, eſt natura flexibilis. Et
illud, quod apprehendit, quibuſdam ca-
preolis, quaſi quibuſdam brachijs con-
ſtringit, quorum adminiculo in alta ſe
erigit, & a ventis, & a pluuijs tutus con-
ſiſtit. Sic animus etiam Beatæ Virginis
Luc. 1. fuit per fidem ad conſentiendum flexi-
bilis, cum dixit Angelo, Ecce ancilla do-
mini, &c.
Item Chriſtum filium ſuum non ſolũ
brachijs carnis dulciter ſtrinxit, & te-
nuit, ſed etiam brachijs animæ, ſcilicet
intellectu per fidem, & affectu per chari-
tatem, ita ꝙ Chriſtum nunquã dimiſit.
Cãt. 3. Can. Tenui illum, nec dimittam. Vnde,
nec vento perſecutionis, nec pluuia ten-
tationis ab eius fide, & dilectione re-
ceſſit.
Quarto eſt ſimilis viti in fronde. Fron-
des enim, ſiue folia vitis vulnera mun-
dant, & ipſa mundata ſanant. Sunt igit,
ſicut folia vitis, verba Beatæ Virginis, q̃
vulnera vitiorum mundant, & ſanant.
Nam, vt iam ſupra tactum eſt, mundare
Luc. 1. volens vulnus ſuperbiæ, dixit: Depoſuit
potentes de ſede, & exaltauit humiles.
Sed vulnus auaritiæ volens curare, ait di-
cens: Eſurientes impleuit bonis, & diui-
tes dimiſit.
Item, vt mundaret vulnus luxuriæ, di-
xit. Qm̃ virũ nõ cognoſco. & ſic de alijs.
Quinto, fuit ſimilis viti ĩ flore. In ẽſta-
te enim vitis flos, & odor florentis vitis,
omne venenoſum expellit. Vnde fugiũt
ſerpentes, dum vinea floret. Tanquam
igitur flores vitis, fuerunt mores Beatæ
Mariæ, qui tanti odoris i. tantæ honeſta-
tis fuerunt, ꝙ oẽs ſerpentes. i. veneno-
ſas tentationes a cordibus aſpiciẽtium
effugabant. Dicitur enim ꝙ eius facies
tanta pudicitia & ſanctitate pollebat,
vt quiſquis eam tentatus aſpiceret, mox
Ecc. 24 omnis ab ipſo tentatio fugaretur. Eccle-
ſiaſtici: Ego quaſi vitis fructificaui ſua-
uitatem odoris; & flores mei, fructus ho-
noris, & honeſtatis.
Sexto, aſſimilatur viti in liquore. Habe-
tur enim ex vite primo liquor aquæ, q̃ a
vite putata, & abſciſa, exit ad modum la-
chrymæ. Nam cum vitis vulneratur tem-
pore veris, lachrymam de ſe emittit. Fuit
aũt Beata Virgo in paſſione filij vulnera-
ta, qñ ſuã ipſius animã gladius pertranſi-
uit, & tunc lacrymas emiſit; quæ tantæ
fuerunt, ꝙ ad cõpaſſionẽ filium ſuũ in-
clinauerunt. Vnde eam ex cõpaſſione di-
ſcipulo commendauit, dicens in cruce: Ioã. 19.
Fili ecce mater tua.
Item ex vite hr̃. liquor vini: qui cũ ſo-
brietate ſumptus, plus corpora omni li-
quore confortat, cor lætificat, morbos
euacuat, & nutrimentum corpori pſtat.
Quæ omnia Beata Maria ſuis facit deuo-
tis, quia confortat deficientes, lætificat
mœrentes, curat languentes, & nutrit de-
uotos & feruentes.
Item Beata Virgo Maria aſſimilatur
balſamo. Eccle Sicut cinamomu, & bal- Ecc. 24
ſamum. &c. ſicut dicit gloſa ſuper illud
Cãt Botr' Cypri, dilectus me' mihi, &c.
Olim balſamum in Engadi naſcebatur, Cãt. 1.
& inſtar vineæ colebatur, ſcilicet in duo-
bus regijs ortis, quorum maior viginti
iugerum erat. Sed ſicut legitur in quadã
hiſtoria, Cleopatra Regina illas vites in
Ægyptum tranſtulit, & in quodã cam-
po, iuxta ſeptem fontes illas plantauit.
In quorum fontium vno Virgo, dum in
Ægyptum fugeret, dicitur puerum bal-
neaſſe. Vnde dicuntur illæ vites non fer-
re fructum, niſi à Chriſtianis ſolummo-
do excolantur. Sicut dicit gloſſa ſuper
verbo præallegato, etiam omnia, quæ in
balſamo ſunt, virtuoſa ſunt. Per lignum
nanq; intelligitur eius corpus virgineũ,
per corticem eius conuerſatio exterior,
per ſemen eius anima benedicta in ter-
ra munda, Ideſt in carne virginea ſemi-
nata: per liquorem vero, q dicitur opo-
balſamum, intelligitur eius filius præcio-
ſus; quæ omnia plena fuerunt cœleſti
virtute, & odore. Eccle. Quaſi balſamũ Ecc. 24
non mixtum odor meus.

*Martyrum excellentia, qualis martirij perfe-
ctio, in viris ac mulieribus Palma exemplis
poſſe reperiri aſſeritur. Cap. XXXVIII.*

MArtyres aſſimilantur Palmis Pri-
mo propter ſignũ: quia palma eſt

ſignum victoriæ. Eſt enim arbor victorialis ſic dicta: quia manus victorum ſe palmis ornabant: vel quia ſimilis eſt in folijs palmæ manus. Vnde recte pertinent ad Martires; qui fuerunt glorioſiſſimi

Apo. 1. victores. Apoc. Palmæ in manibus eorum. Palmas etiam manuum ſuarum frequentiſsime & largiſſime ad pauperes extenderũt, ſicut patet de beato Lau

Pro. 31. rentio, & multis alijs. Prouer. Manum ſuam aperuit inopi, & palmas ſuas extēdit ad pauperem. Secundo propter fructum: refert enim palma ſuauiſsimos fructus, quos appellant dactylos, ſic dictos, quaſi ad ſimilitudinem digitorum manus hominis, qui ſunt ſaporis dulciſſimi, & puriſsimi. Vnde ſignificant merita Martyrum, ex pugna variorum tormento

Pſa 17. rum acquiſita, de quibus in pſal. Qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum. Manus eccleſiæ pugnātis fuerunt ſancti Martires. In quibus fuerunt diuerſi digiti. i. diuerſorum ſuppliciorum modi, quibus diuerſas victorias; & glorioſas conſecuti ſunt coronas.

Tertio propter ſexum: ſunt enim palmæ & mares, & fœminæ. de quibus di

Ari. de plan. cit Ariſto. quod femina non fructificat ſine maſculo, niſi ſit ita propinqua, vt mediante vento ſaltem odore maſculi perfundatur. Quandoq; vero ex coniunctis ſimul ſeminibus eorum maſculus ſimul & fœmina generantur, qui tandē ſibi mutuo cohærentes, quaſi ad modum reſtium miro naturæ artificio ſe con nectunt. In hoc autem ſignificatur, ꝙ ad martyrij palmam & gloriam, non tantum viri, ſed etiam fœminæ peruenerunt. Sed tamen ipſæ fœminæ ad tantam fortitudinem, & conſtantiam minime perueniſſent, niſi fragilitati fœminæ virilem, & maſculinum animum coniunxiſ

2. Mac. 7. ſent, & ſicut dicitur Machabæorū, quod repleta ſapientia, & fœmineæ cogitationi maſculinum inſerens animum, dixit ad eos: Neſcio qualiter in vtero meo &c.

Miſericordia vis, eiusq; opera qualia eſſe debeant ex naturis olei varietatibus lucide digeſſitur. Cap. XXXIX.

Miſericordia aſſimilatur oleo tripliciter. nam primo aſſimilatur olei expreſſioni. Primo quidem, quia quanto oleum de torculari egreditur, & exprimitur citius, tanto iudicatur melius.

Item tanto nobilius, quanto recentius, quia per vetuſtatem vitiatur, vt dicit Plin. In quibus duobus ſignificatur, ꝙ opus miſericordiæ ſcilicet eleemoſynæ, requirit celeritatem dationis. Tempore enim indigentiæ tanto eleemoſyna melior efficitur, quanto indigenti citius porrigitur. & quaſi recēs oleum, eſt acceleratum donum; ſed quaſi antiquum oleū, eſt diu detentum datum: vel illud quod datur frequentius poſtulatum, quod non ita iudicatur gratum, & acceptum.

Item ſecundo, vt idem Plini. dicit, melius in torcularibus oleum eliquatur ſi oliua prius aqua calida perfundatur. Ex quo accipitur, quod in opere miſericordiæ, ſcilicet in eleemoſina, debet præcedere affectuoſitas compaſſionis: quia quaſi aqua calida eſt cordis compaſſio feruida: quæ tunc oliuæ. i. eleemoſinæ cū magna compaſſione datur. Pli.

Item tertio, oleum tanto pinguius, & ſuauius eſt, quanto cum terreſtritate admiſcetur minus. Ex quo accipitur, quod in miſericordiæ opere, ſiue eleemoſyna, requiritur puritas intentionis, vt non ad miſceatur intentio terrena, ſcilicet; vt non detur eleemoſyna intuitu alicuius terrenæ retributiōis. Vnde eleemoſyna, tanto eſt pinguior. i. cœleſti merito plenior, & Deo ſuauior, quanto eſt a terrena intentione remotior. Mat. Te autem Mat. 5. faciente eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextra tua. Nam per dextram cœleſtis intentio, per ſiniſtram vero terrena ſignificatur intentio.

Secundo aſſimilatur eleemoſyna olei effuſioni, quia cum oleum effunditur, quiete, & non cum ſonitu cadit, ſicut aqua, vel vinum, & hoc ratione aereæ leuitatis propter quam etiam omni liquori ſuperfertur, & ſubeſſe alijs dedignatur. In hoc autem inſtruimur, quod opera miſericordiæ, ſcilicet eleemoſynæ fieri debent non cum ſonitu vanæ oſtenſionis, ſed cum ſilentio humilis intentionis. Vnde Mat. Cum fa- Mat. 5.
cis eleemoſynam, noli tuba canere ante te. Quod autem oleum ſuperfertur omnibus liquoribus, oſtendit, quod ſicut dicit Apoſto. pietas ad omnia vtilis 1. Thi.
eſt, promiſsionem habens vitæ, quæ 4.
nunc eſt, & futuræ: quaſi pietas, ſeu mi

ſeri-

ſericordia quandam poteſtatem, & excellentiam habeat in omnibus bonis, ſcilicet præſentibus,& futuris. Vel refertur hoc ad miſericordias dei: quia miſera-
Pſ.144. tiones eius ſuper omnia opera eius.

Tertio, miſericordia aſsimilatur olei operationi: habet enim oleum multiplicem operationem. Nam oleum contractos relaxat. Quaſi contracti ſe iuuare non valentes ſunt exiſtentes in purgatorio: ſed opera miſericordiæ per eis hic facta, eos relaxant, & liberant a pœna.

Item oleum apoſtemata dura mollificat. Quaſi enim dura apoſtemata corda ſunt in peccato indurata: quæ tamen aſsiduitate eleemoſinarum emolliuntur, & ad pœnitentiam diſponuntur.

Item oleum corpora laſſa confortat: quia eleemoſyna confortat corpus recipientis,& animam dantis, & etiam impugnantis diaboli vires prohibet.

Item oleum purum ferrum politum a rubedine ſeruat. & ſi fuerit corruptum,& aquoſum cum fece mixtum ipſum corrumpit, vt Plinius dicit. Similiter eleemoſyna cum pura intentione facta, animæ munditiam conſeruat. Vnde do-
Luc. 2. minus dixit iudæis, Date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis. Sed ſi fiat eleemoſyna cum intentione corrupta, vel cum fece peccati: puta de rapina, vel ſimonia, vel huiuſmodi: tunc am-
Aug. de ver. domi. plius fœdat, & corrumpit. Augu. De iuſtis laboribus facite eleemoſinas. Non enim corrupturi eſtis iudicem Chriſtum vt non vos audiat cum pauperibus, quibus tollitis. Nolite velle eleemoſynas facere de fœnore,& vſuris.

Varij mortis morientiſque effectus, per ſimilitudines colloquintidæ ſcitiſsimè deſcribuntur. Cap XL.

Mors hominis aſsimilatur colloquintidæ, quæ eſt agreſtis cucurbita.

Primo ratione amaritudinis. Eſt enim hæc herba amara, immo quaſi amarior omni herba, & ſimpliciter amariſsima. Similiter mors eſt per ſui memoriã ama-
Ecc.41. ra diuiti & auaro. Eccleſię O mors, quàm amara eſt memoria tua, huiuſmodi diuiti.

Item eſt amarior per ſui experientiam
Eccl.7. huiuſmodi luxurioſo, Eccleſias. Inueni amariorem morte mulierem. Hæc mulier eſt voluptas carnis, quæ mortẽ amariorẽ reddit. Et ſi ducit hominem ad mortem gehennæ, eſt amarior morte naturæ.

Item mors eſt amariſsima propter cõſequentiam homini ſuperbo, & impio, eui. ſ. erit durius iudiciũ, & terribilior occurſus dæmonum, & profundior vorago penarum. Deut. Deuorabunt eos aues Deu. 32
morſu amariſsimo. Hic morſus, eſt mors, quæ partem tollit. ſ. animam, & partem in terram dimittit. ſ. cadauer, ſicut mordet pomum. Ratione ergo amaritudinis maxime mors aſsimilatur colloquintidę. Vnde Reg. Filij prophetarum propter 4. Reg.
colloquintidas miſſas in ollam, cum guſtaſſent, & cibum amariſsimum inueniſſent clamauerunt ad Eliſeum, Mors in olla vir dei. 4.

Secundo ratione latitudinis: quia colloquintida, quaſi ad modum vitis, iuxta terram ramos expandit. Vnde Reg. dici- 4. Reg.
tur, quod egreſſus eſt vnus in agrum, vt 4.
colligeret herbas agreſtes, inuenitque vitem agreſtem, & collegit ex ea colloquintidas. Rami colloquintidæ, ſunt vires mortis, ſiue modi moriendi, quos ita ſuper terram expandit, vt nullus eam effugere poſsit. Omnes enim morimur, & 2. Reg.
quaſi aqua in terram, &c. 14.

Tertio, ratione ſolitudinis quia ſicut dicit Dioſ. ſi herba hæc inuenitur ſola venenoſa eſt, & mortifera, ſicut cepę marinæ, ſed cum multis inuenta, non ita per omnia eſt nociua, eius autem medulla in medicina eſt optima. Manifeſtum eſt autem, ꝙ ſi homo moriens ſolus ſine ſocio eſſet, ꝙ corporaliter male moreretur: & multo magis male moritur, cuius mortem debita conſortia non comitantur. Si enim mors ſit ſola, vt non comitetur eam vel pura conſcientia, vel vera pœnitentia, & alia etiam debita Eccleſiæ ſacramenta mors vertitur homini in deterius, quàm venenum, ſcilicet in æternum ſupplicium. Sed ſi hæc morienti aſsiſtant, mortis malitiam mitigant, vt animam ſaltem non perdat. Colloquintidæ autẽ medulla, eſt ipſius mortis memoria, ſeu meditatio intima, quæ viuenti homini plurimum eſt proficua. Eccleſiæ. Memo- Eccl. 7.
rare nouiſsima tua, & in æternum non peccabis.

Quarto mors hominis aſsimilatur colloquintidæ, ratione bonitatis: quia illa colloquintida eſt bona, & laudabilis, quę eſt alba, & cui ſunt ſemina ſecundum

Ma-

4. Macrū, bene inſerta. Sed parum eſt attē-
denda, q̄ cū concutitur, multum ſonat.
Similiter mors eſt melior & laudabilior
quæ eſt albior, ideſt mundior & clarior.
i. in qua ipſe moriens purior, & mūdior
recedit, & cui ſemina bonorum operū
Apo.14 ſunt magis inſerta. Apoc. Opera enim
illorum ſequuntur illos. Illorum autem
mors, in quorum obitu, vel ſepultura
multæ campanæ, vel voces reſonant, pa
rum eſt attendenda: q̄a perijt memoria
eorum cum ſonitu.

Quinto, ratione valetudinis, & virtu-
tis: quia colloquintida valet ad multa.
Nam ab amaritudine habet virtutē diſ-
ſoluendi, & conſumendi; & ſubtilitate
ſubſtantiæ, diuidendi, & multas alias ha-
bet virtutes. Similiter ipſa mors diſſol-
uit naturalem colligationē, ſcilicet aīæ
& corporis, & conſumit corporalem per
fectionem, ſiue fortitudinis, ſiue pulchri
tudinis, ſiue valetudinis.

Item diuidit, ideſt ſeparat ab homine
temporalem poſſeſſionem, ſiue poſſi-
deat honores, ſiue amicos, ſiue diuitias,
ſiue delitias: omnia ab eo in morte diui-
Pſa.48. duntur, & ſeparantur. Pſa. Homo cum
interierit, non ſumet omnia, neq; deſcē
det cum eo gloria eius.

*Mundo mortuos, & in humilitate fundatos, tri-
bulationes minime formidare, Pini exemplo
aſſeritur. Cap. X L I.*

MOrtuus mūdo, & in humilitate fun-
datus, tribulationes, & aduerſita-
tes non metuit, quia ei non nocent: cu-
ius exemplum apparet in pino. Nam pi-
nus ſub terra profunde coopertus, etiā
ſi aqua ſit merſus, in duritiem conuerti-
tur, & immunis à corruptione ſerua-
tur. Sed ſi ſuper terram ponitur, & plu
uiæ exponitur, cito corrumpitur. Ille er-
go eſt ſub terra profundatus, qui eſt om
nino mundo mortuus, quia mortui ſub
Coll.3. terra abſcōduntur. Apoſt. Mortui enim
eſtis, & vita veſtra abſcondita, &c. Ta-
lis eſt, qui corde, & profunde humilis, vt
non curet eſſe abiectus. Talis, inquam,
in quandam duritiam verſus, aquam tri-
bulationis non timet quantumcunq; ſit
in ipſa immerſus, ſed ab omni corruptio
ne peccati manet penitus illæſus. Sed
ille, qui ſuper terram exaltari quærit, à
pluuia tribulationis ſuperueniente faci
liter corrumpitur, & deficit. Ergo Iſa.
conſulit, dicens: Ingredere petram, ideſt Iſa.2.
Chriſtum, & abſcondere in foſſa humo.
i. profunda humilitate, mundo morere.

*Quemadmodum bona opera ſint agenda, vt me-
ritum pariantur, ex quamplurimis tum ſemi-
nis, tum etiam germinis, bonorumq́; fructuū
exemplis, & perfectionibus, ſubtiliter edoce-
tur. Cap. X L I I.*

OPera bona non ſunt oſtendenda,
ſed potius occultanda. Nam ſemi-
na, quæ non ſunt operta humo, tollunt
aues, & commedunt. Sic diabolus tol-
lit bona opera. Luc. Aues cœli come-
derunt illud, ſcilicet ſemen, quod ceci Luc. 8.
dit in uia. Gregor. Deprędari deſiderat,
qui theſaurum publice in via portat.
Iſidor. Occulta, quod agis, inquantum
vales: quod ex toto non vales, ſit in Iſid.de
animo occultandi voluntas, & non ſit cōſl.vi.
de oſtentatione vlla temeritas. Notan-
dum etiam, quod opera humilia tunc
præcipue efficiuntur vtilia, quando ſunt
feruenter & affectuoſe facta. Quod
apparet in ſeminibus milij. Nam milij
ſemina, licèt ſint valde minuta, & de ſe
parum nutritiua, quia frigida ſunt & ſic
ca, aſſata tamen, & igne calefacta, torſio
nem ventris ſedant. Quaſi ergo mi-
lium aſſatum, & igne calefactum, eſt
opus humile cum feruore & deuotione
factum: quod fugat torſionem ventris,
quia expellit triſtitiam, ſiue accidiam no
ſtræ mentis.

Item ſunt hominum bona opera, ve-
lut quædam plantarum germina. Primo
ratione continentiæ, quia germen plan-
tæ multum calorem & humorem con-
tinet in ſe. Vnde ſecundum Iſido. ger-
men eſt prægnans ſurculus à gignēdo,
vel à gerendo dictus. Continet enim
germen in ſe tria inuicem coniuncta:
quia eſt in eo humor nutrimentalis, &
humor ſeminalis, & viget in eo calor
naturalis. Quaſi enim humor nutri-
mentalis, eſt deuotio fidei: quia iu-
ſtus ex fide viuit. ſicut planta, vel Heb.10
germen viuit ex nutrimento humoris.
Sed quaſi humor ſeminalis, eſt motus
ſpei, quia ille, qui ſeminat, ſeminat
in ſpe fructus, & alias ſemen non proij
ceret. Sed quaſi calor naturalis, eſt cha
ritas. Vbi ergo ſunt iſta tria, ſ. fidei vi-
gor, ſpes præmij, feruor amoris, ſe-
quitur germinatio fœcunda boni ope-
ris. Vel nota, quod humor nutrimenta-

lis,

lis, eſt lacryma pœnitentis, ſecundum illud Pſalmi: Fuerunt mihi lacrymę meę panes die ac nocte. Humor autem ſeminalis, eſt gratia, de qua Io. Semen ipſius in eo manet .i. gratia, vt exponit gloſſa ſed quaſi calor naturalis, eſt charitas. Et vbi concurrunt iſta tria, ſcilicet diuina gratia, compunctio lacrymoſa, & charitas feruida copioſa, ſequuntur & ſecunda pœnitentiæ germina.

Pſa.41.
1.Io.3.

Secundo, opera bona ſunt velut plantarum germina ratione conſequentiæ. Sunt enim in germinantibus plura, ſed ſucceſſiue conſequentia. Prima enim eſt radix, ex qua erumpit ipſum germen; ex germine ſtipes, ex ſtipite flos, ex flore fructus. Radix ergo gratia: germē eſt virtus præcipuè charitatis, ſtipes eſt intentio recta, flos actus, fructus meritum operis. Igitur ex radice gratiæ procedūt germina virtutum, & ex germine charitatis procedit ſtipes rectæ intentionis, & ex rectitudine intentionis procedit flos, id eſt puritas, & ſuauitas operis, & ex opere puro inuenit mercedis pulchritudo Eccl. Operamini opus vſm ante tempus, & dabit vobis mercedem veſtram in tempore ſuo.

Ecc.51.

Tertio, ratione perſeuerantiæ, & continuitatis, & profectus bene operandi, q eſt ex gratia Dei. Nam calor cœleſtis penetrans ad medullam radicis, partes liquidiores, & vnctuoſiores, & puriores, ſuperius ad ſe trahit, eaſq; coagulat, & coniungit, & coagulatas per terræ poros inducit, & in ſubſtantiam germinum eas conuertere non deſiſtit. Similiter gratia cœleſtis penetrans ad medullam cordis, cogitationes, & affectiones liquidiores, id eſt magis compunctas ad flendum, & vnctuoſiores, id eſt magis deuotas ad inflammandum, & puriores ad exequendum, trahit ſuperius ad Deum, & coagulat, & coniungit eas coagulo & vinculo charitatis, ſcilicet dum diſponit homo ſuas bonas cogitationes, ſiue affectiones implere propter amorē Dei, & vtilitatē proximi; & ſic eas per poros terræ, id eſt per ſenſus, vel membra corporis inducit, & in ſubſtantiam germinum non deſiſtit conuertere, dum eas opere perficere perſeueranter non deſinit. Nam, quia non ceſſat attractionis humoris continuatio in radice nō ceſſat augmentum in germine, quouſque ad debitum perueniat, id eſt ad perfectam quietem beatitudinis æternæ.

Quarto, ratione redundantiæ. Nā confortato calore in medulla incluſo, radicis humorem attrahit neceſſarium ſibi radix ex virtute ipſius caloris. Quod autem de humore neceſſarium non exiſtit, a ſe exterius repellit: quod autem ex calore incluſo ſurſum leuatur, in materiam germinis tranſmittitur. Sic ex calore charitatis incluſo in corde, homo de bonis, quæ habet humorem .i. nutrimentum corporis ſibi neceſſarium ſumit: quod vero neceſſarium non eſt, ſed ſuperfluum, ad nutritiones exteriorū germinū .i. pauperum per pias eleemoſynas nutrit: quod pertinet ad redundantiā pietatis, & charitatis. De qua dr̄ Luc. Quod ſupereſt, date eleemoſynam. Luc.11

Quinto, rōne cuſtodiæ: qa germen primo emittit frondes mutuo ſe nectentes, qd̄ natura facit innati caloris ad contutionē germinis. Nam cum tenera ſit eius ſubſtātia, ab aere frigido facile lędit, niſi tutela frondium muniretur. Aliter autē nō ſolū à frigore, ſed a grandine, & a vēto, & à noxio rore ſiccaretur faciliter. Sic germen boni operis vaſtaret faciliter, ſiue a frigore accidię, ſiue à grādine ſupbię, ſiue a vento vanægloriæ, ſiue à noxio rore fraudis, & deceptionis diabolicæ, niſi debitis circūſtātijs vndiq; veſtiretur, & cautelis & cuſtodijs vndique muniretur.

Sexto, rōne efficacię. nā quāuis germē ſit modicæ quātitatis, eſt tñ maximę virtutis: nā virtus radicis trāſit in ſubſtantiā germinis: & ideo herbæ quandiu ſunt in germine, & viget in eis humor transfuſus a radice: maximē conueniūt medicinæ. Similiter quamuis opera, quæ ſancti viri faciunt, videant̄ eis modica propter humilitatem, tamen maximę virtutis ſunt apud alios per exemplum, & apud Deum per meritum: nam virtus radicis, id eſt charitatis de qua dicit Apoſto. In charitate radicati, & fundati; tranſit in ſubſtantiam germinis, id eſt in ſoliditatem, & bonitatē operis. Et propter hoc huiuſmodi opera, quādiu manet in ipſis humor deuotionis & affectionis, transfuſus ſcilicet à radice charitatis, medicinalia ſunt non ſolum ipſi operanti, quem perungunt, ſed etiam peccatori intuenti, quem ad iuſtitiam prouocant.

Eph.3.

Itē opa bona aſſimilant̄ fructib⁹ bonis.

Primo, rōne gnātionis: gnāt. n. fructus ex humore arboris, & calore Solis: & gnāt

fructus

fructus bonus ex nobiliore humore, qui fit in arbore. Similiter opera bona ex timore, & amore generantur: nam timor
Ecc.15. ad bene operandum ſollicitat Eccl. Qui timet Deum, faciet bona. Et præcipue timor reuerentiæ, ſiue filialis, quia iſte eſt nobilior timor, qui poſſit eſſe in homine. Amor vero ad bene operandum fructificat, ita vt nunquam ſit ocioſus, ſicut Grego. dicit.

Secundo, ratione defenſionis; quia fructus generatus cooperculo foliorum defenditur. Hoc coopercuIum eſt humilitas, quæ bonor..m o[illegible]erum fructa interdum abſcondendo c[illegible]ſeruat. propter qd
Mat. 5. dñs dixit. Atten[illegible] ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis. Nota etiam, φ fructus omnes generaliter in loco ſicco melius conſeruantur, & in humido citius corrumpũtur. Similiter in humido i. in mollitie delitiarum bona ope.a corrumpuntur, dum homines in deli[illegible] reſoluuntur, & carnales efficiuntur: in ſi.co vero abſtinentiæ melius conſeruantur.

Tertio, ratione maturationis. maturatio enim fructus à calore eſt, nã calore exteriore interiorem confortante, & humorem terreũ diſſoluẽte, & dirigẽte fructus crudi fiunt maturi. Sic calor amoris, interior aiæ confortatus ab exteriori calore, vel alicuius verbi auditi, vel alicuius exẽpli viſi, vel alicuius huiuſmodi tali[illegible] diſſoluto, ſiue expulſo timore, vel amore terreno, ꝑducit fructus operũ ad maturitatem. i. ad complementu. Et nota, φ illi fructus citius matureſcũt, qui altius in ramorum ſummitatibus creſcunt, eo, quod radijs Solis directius ſe opponũt. Sũmitates. n. ramorũ, ſunt affectiones cõtẽplatiuorũ, q quãtò ſolis calore. i. Chriſti amore directius acc[illegible]dunt, tanto bona opera ſolicitius & ꝑſectius operant. Itẽ nota, φ ſignũ maturitatis fructuũ eſt mutatio coloris viridis in pallidũ, vel rubeũ, & mutatio ſaporis inſipidi, vel amari in dulcẽ, & guſtui ſuauẽ. Ipſe etiam tactus diſcernit aliqñ inter fructus, & illum iudicat maturũ, quẽ digitis cõpreſſum cedere inuenit,
Iſaac. & q molle ſe eſſe oſtẽdit, vt dicit Iſaac in dictis particularibus. Ex quibus colligit, φ illi fructus maturi ſunt. i. opera cõpleta. & perfecta, q ſunt pallida. i. cũ timore
Iob. 9. facta. Iob. Verebar oĩa opera mea. Item, q ſunt rubea. i. cum amoris feruore. Item, q ſunt ſapida. & dulcia. i. cũ deuotione, & delectatione, non cum accidia, & aggrauatione. Item, quæ ſunt mitia, ſiue mollia. i. cum manſuetudine facta Eccl. In manſuetudine opera tua ꝑfice. Et nota (prout dicit Iſaac ibidem) quòd fructus dulces ſunt in quatuor qualitatibus alios excedentes. Sunt enim temperatiores, calidiores, ſuauiores, & nutribiliores. Ex quibus collige, φ opera nr̃a tanto ſunt Deo dulciora, quanto ſunt magis temperata per diſcretionem, calida per dilectionem, ſuauia per deuotionem, & nutribilia per confortationem. Eccl. 3.

Quartò, opera bona aſſimilantur fructibus ratione multiplicationis: nã quędam plantæ paucos, quædam vero multos fructus faciunt. Et iſta etiam multitudo diuerſificatur: quia quædam fructificant tãtum ſemel in anno, quædam vero pluries, ſed nõ maturantur fructus vltimi, ſed remanent crudi, eo, φ viciſitate frigoris hyemalis calor ad digerendũ nõ ſufficit. Vnde ſemel fructificare perfecte magis vtile eſt, & conſonũ plus naturæ.

Itẽ quædam arbores ſunt fertiles omni anno per multa tempora, propter abũdantiam caloris, & vnctuoſi humoris, ſicut ficus. Et quædam fructificant vno, & quieſcũt alio, vt oliuæ. Cuius rõ eſt, φ a ĩ anno quietis priſtinũ humorem perditũ reparant, quem in anno fructificationis perdiderunt, & ſic ad fructificandum ſe renouant, vt tempore quietis, & ſuæ refectionis multos producant ramos, & folia, licet modicum fructum. Quod ergo quædam plantæ paucos, quædam multos fructus faciunt; ſignat, quod quidam homines multa bona opera faciunt, & multa merita acquirunt: quidam vero pauca. quod vero quædam pluries in anno, ſed imperfectiores, quædam vero ſemel in anno tantum, ſed perfectiores fructus producunt; ſignat, quod melius eſt facere opera pauciora, ſed perfectiora, quàm plura, & defectiua, præcipue ſi defectus ſit in fine operis, ſicut eſt in fructibus vltimis, qui non maturant. Quod autem quædam aliquo tempore fructificant, & aliquo tempore quieſcunt à fructificatione; ſignat, quod quies, & intermiſſio laboris continui, nec non recreatio moderata ab operibus præcipue exterioribus. eſt vtilis & neceſſaria. ſed quod plantæ etiam tempore quo quieſcunt à fructu, non ſunt propterea omnino ocioſæ, quia producunt ramos, & folia; ſignificat,

cat, quòd requies ſanctorum virorum ab exterioribus & corporalibus operibus non eſt propter hoc ocioſa à ſpiritualibus operibus. Vacat igitur in eorum operibus corpus, ſed non eſt animus ocioſus. Vnde Sen. dicit, Non ſemper in actu ſis, ſed interdum animo tuo requiem dato. ſed ipſa requies plena ſit ſapientia, & bonis cogitationibus.

Sen.

Item quædam arbores ſunt in iuuentute fœcundiores, eo, ꝙ plus abundant in caliditate, & ſiccitate. Quædam vero ſunt magis fœcundæ in ſenectute, quàm in iuuentute: quia dum in iuuentute nimis abundant in humiditate calor naturalis non poteſt eam digerere, ſed in ſenectute minorata humiditate ſunt bene digeſtibilis per calorem. & hoc in amygdalis, & piris patet, ſicut exemplificat Ariſt. Sic & quidam homines ad litteram in iuuenili ætate meliores ſunt, & bona opera plura faciunt, quàm in ſenectute: quidam vero econuerſo. Vel in iuuentute, ideſt in principio conuerſionis, quidã feruentiores, & in bonis operibus ſolicitiores ſunt, quàm in ſenectute, ideſt in progeſſu, & conſummatione. quidam autem econuerſo, quia in principio debiliores, in fine vero fortiores ſunt. Item nota, ꝙ vna planta iuuat aliam ad fructificandu ſi ſit ei vicina, ſicut ſyluestres, vt dicit Ariſto. iuuat ortenſes, ſi eis ex oppoſito complantentur. Similiter malogranatæ oliuis conferunt, ſi plantentur cum eis, eo quod abundant in calore, naturæ oliuarum conueniente. Ex hoc autem instruimur, quod vnus homo debet iuuare alium ſibi proximum in bene operando, quod vtile eſt conſociare, & vicinare ſe bonis, ſiue viris ſpiritualibus, & contemplatiuis, qui deſignãtur ꝑ arbores ſylueſtres, ſiue actiuis q deſignant in malogranatis. Item dicit Ariſto. ꝙ arbores, quæ fructificant omni anno, fiunt cito ſenes, & quæ nimium faciunt fructum cito deſiccantur, eo quod humor, qui debeset nutrire plantam, tranſit in fructum, In quo oſtenditur, quod nimia exercitatio & laſſitudo in exterioribus laboribus, eſt aliquando cauſa debilitatis, non tantum corporis, ſed ſpiritus, & quandoque inducit accidiam, quę deſiccat humiditatem deuotionis æternæ,

Ari. de veg.

Quantum pœnitentiæ opera ritè confecta proficiant, per arborũ fructuum, præcipueq́, oliuarum ſimilitudines perſpicuè declaratur.

Cap. XLIII.

OPera pœnitentium aſſimilantur fructibus arborum. Primo, quo ad fructuum productionem Producunt enim, & naſcuntur fructus ex arboribus quibuſdam retinaculis alligati, & huiuſmodi retinaculo mediante fructus natus arbori adhæret, ſicut fœtus per vmbilicum cum matrice ſe tenet: & hoc retinaculum primo eſt debile, & laxum, vñ tunc de facili fructus excutitur, ſi fortiores vẽti impulſu feriatur: ſed paulatim calore humorem deſiccãte, retinaculum primò debile induratur. Vnde tunc fructus de facili non vincitur. Hoc retinaculũ, quo mediante fructus. i. meritum boni operis, ab arbore. i. a pœnitente retinetur, eſt amor charitatis, ſine quo nec meritoriũ opus agitur, nec etiam facti operis meritũ retinetur: Vnde charitate perdita omnia cum ea perduntur præteritorũ operum merita. Hoc ergo amoris retinaculũ in principio pœnitentiæ adhuc eſt laxũ, & debile, quia ſcilicet imperfectum: quia timorem ſeruilem habet admixtum, & idõ a vẽto fortioris tẽtationis nouitij pęnitẽtię, & religionis faciliter frãguntur. Et idõ e. ſanguineis, vel occaſionib' peccatorũ, ſeu tẽtationũ nõ ſunt faciliter exponẽdi, ſed diligẽter cuſtodiẽdi. poſtmodũ aũt calore charitatis ꝑfectæ, & humorẽ i. timoris mollitiẽ deſiccãte. i. depellente, (etenim perfecta charitas foras mittit timorem) fortificantur, & ſolidantur.

Scđo, quo ad fructuum colorationem, Sunt. n. fructus diuerſorũ colorũ, ſcilicet qdã albi, qdã nigri, qdã rubei. Nã ſm Ariſto. ex humore frigido terreſtri & melancolico nigreſcũt, ex humido & frigido albeſcũt, ex calido rubeſcũt, vt dicit Albumaſar. Talia dent eſſe opa pęnitẽtiũ, ſcilicet nigra per triſtitiæ obſcuritatẽ, alba per conſcientiæ puritatem, rubea per charitatis feruiditatem. Vel fructus albi ſunt opera innocẽtium, nigra vero opera peccantium, rubea opera pęnitentiũ, qui de culpa perpetrata erubeſcunt.

Ari. de veg.

Tertio, quo ad fructuũ nutritionem: licet enim generaliter dicat Galenus, ꝙ herbæ, & fructus parum nutriunt. tamen ſpecialiter quidam ſunt fructus qui minus nutriunt, quàm alij. Nam quemadmodum

Galen.

modum experientia docet, & auctores tradunt. plantæ aromaticæ, ſiue medicinales, ad veſcendum ſunt minus delectabiles, & ad digerendũ fructibus alijs duriores: & hoc propter vehementẽ coagulationẽ per calorem agentẽ in humiditatẽ. Vñ enĩ Ariſt. fructus tales nõ ſunt multum nutribiles. Vñ et dicit Albumaſar, ꝙ planta quãto magis eſt medicinalis, tanto minus nutrit. Plantæ igitur medicinales, ſunt pœnitentiæ partes, ſcilicet cõtritio, cõfeſſio, & ſatisfactio, quibus aĩarũ nrãrũ morbi curãtur. horũ fructus .i. opera, & præcipue ſatisfactionis, non ſunt delectabilia, neq; facilia, ſed dura & difficilia ad faciẽdũ. Vñ plus ordinantur in peccatore ad tollendũ morbi effectũ .i. peccati reatũ .i. ad ſatiſfactionẽ debiti, q̃ nutrimẽtũ, vel augmentũ meriti.

Quarto, quo ad ſaporis mutationem. Nã aliquã fructus primo ſunt pontici, vel amari, & poſtea efficiuntur dulces, qđ eſt ꝑꝑ humoris primo attracti groſſitiem, & terreſtreitatẽ; quaſi ꝑꝑ indigeſtionẽ non poſſũt hr̃e dulcedinẽ. Sed tpe̾ ꝓcedente, confortato calore, & augmẽtato humore, digerit, & in dulcedinẽ conuertit. Vnde, & iterũ Ariſtoteles dicit, ꝙ amarum & acerbũ miſſum i ignẽ, dulceſcit, ſicut patet in pirũs acerbis in aqua elixatis. Aliqũ vero fructus primo ſunt dulces, & poſtea efficiuntur amari, vel põtici ꝑꝑ nimiã aduſtionẽ ſuperuenientẽ, ſicut ſunt mirabolani. Cuius cã eſt (vt Philoſophus dicit) magna raritas fructus. Vñ hora digeſtionis cũ meatus ſint magni, ſubintrat calor ſufficiẽs, & humorẽ digerit, & dulcẽ efficit, ſed poſt calor humorẽ cõſumit, & ſiccitatẽ ĩducit, & ſic poros cõſtringit, vt calor, vel humor ad fructũ puenire nõ poſſit, & ſic iterũ fructũ in põticitatẽ cõuertit ꝑꝑ dñiũ ſiccitatis. Sed iãdẽ calor in natus vigoratẽ, & ad locũ fruct⁹ eleuatur à calore Solis auctus, vnde frigiditatem vincit, & immenſam caliditatem & ſiccitatem inducit, & ſic fructus in amaritudinem vertit.

Primis igitur fructibus, q̃ primò ſunt amari, poſtea dulces aſſimulantẽ opa pœnitentiæ, quæ incipiunt ab amaritudine luctus, & terminantur in dulcedinẽ gaudij, ſm illud Matth. Beati qui lugent quoniam ipſi cõſolabuntẽ. Itẽ tales ſunt dolores, vel labores patientium, qui primò habent amaritudinem pœnæ, ſed pa iũt vltimo præmium gloriæ. Iohan. Triſtitia veſtra vertetur in gaudium. & hoc totum eſt ex virtute caloris .i. diuini amoris. Illis autem fructibus, qui primò ſunt dulces, & poſtea amari, aſſimilantur opera peccantium, quæ in actu, dum fiunt, habent dulcedinem miſeræ delectationis: ſed poſt factum inducunt amaritudinem cõſcientiæ, vel ſequẽtis punitionis.

Mat. 5.

Io. 16.

Itẽ aſſimilantur talibus fructibus conſolationes gaudentium, & proſperantiũ in mundo: quæ licèt nunc dulces ſint, poſtea tamen ad infernalem amaritudinẽ ꝑducunt. ſicut patet. Luc. de diuite epulone. Et hoc totum contingit, vel propter cõſtrictionem auaritiæ, vel propter nimiam inflationem cõcupiſcentiæ. Luc. 16.

Item pœnitentiæ opa, ſi debito modo fiãt, ſunt valde proficua. Cuius exemplum apparet in oliuis. Nam ſicut dicit Iſaac, oliuæ cum ſint rubeæ, non bñ maturæ, ſi etiam aceto, vel aqua ſalſa fuerint præparatæ, ſunt comeſtæ valde confortatiuæ, conſtrictiuæ & appetitus excitatiuæ, licet ad digerendum duræ. Similiter pœnitentiũ opera, ſi ſint rubea per charitatis feruorem, nondum matura .i. non diu dilata, vel tardata, & fuerint præparata cum aceto compunctionis, & lacrymarum ſalſedine, quæ ſunt vt aqua ſalſa, etiam ſi talia opera videantur ad faciendum dura .i. difficilia, ſunt tñ valde vtilia, q̃a confortant ad faciẽdũ bona, & cõſtringunt, vt non fiant mala, & excitant appetitum ad habendum cœleſtia.

De varijs fructuum figuris, præcipueq; piramidali, cui proficientium opera multis exemplis comparantur. Cap. XLIIII.

Opera proficientium in vita ſpirituali aſſimilantur fructibus habentibus pyramidalem figuram. Inueniunt enim fructus diuerſarum figurarum. Nam quidam fructus ſunt pyramidati, quidam rotundati, quidam angulati. Piramidales fructus duorum ſunt modorum: quidam pyramidati ex vna parte tantum, ſcilicet ex parte inferiori, quidam ex vtraque parte habent conum, & in medio dilatantur. Nam ſi pori plantæ in principio humoris, ampli & rari fuerint, ſed poſtea frigiditate, aut ſiccitate conſtringuntur, fructus & folia ingroſſabuntur ſuperius, & inferius gracilabuntur, & pyramidabuntur: ſi vero virtute caloris, & raritate humo-

humoris ſuperio particula leuitur, & ex parte inferiori caliditate exiſtente, humor in medio diffunditur, fructus & folia in medio dilatantur, & propter dominium caloris in vtraq; extremitate in conum ducuntur, & ſubtiliantur, & ſic in pyramidem transformantur.

Primis ergo fructibus, qui ex parte inferiori tantum pyramidantur, & ſuperius dilatantur, aſsimilantur opera gradatim proficientium, quæ quidem in principio ſunt gracilia.i.debiliter incępta, ſed poſtea vſque in finem creſcunt, & dilatantur proficiendo. Grego. Nemo repente fit ſummus, ſed in bona conuerſatione a minimis quis inchoat, vt ad maiora perueniat.

Secundis autem fructibus, qui ex vtraque parte pyramidantur, & in medio tantummodo dilatantur, aſsimilantur opera quorundam, quæ tam in principio, quàm in fine ſunt gracilia, & parua, licet aliquando in medio viſa ſint dilatari, & proſperari.

Quidam vero fructus ſunt, qui rotundam habent figuram propter æqualem materiam humoris, & æqualem actionem virtutis & caloris, per quam mediæ partes extenduntur æqualiter, & a medio vſque ad circumferentiam vniformiter protenduntur. Hæc igitur figura propter æqualitatem, & vniformitatem extenſionis vndique, competit operibus iuſtitiæ quæ exigit, vt omnibus ſine perſonarum acceptione æqualiter, & vniformiter reddatur, quod ſuum eſt vnicuique. Et dicò æqualiter non ſecundum æqualitatem quantitatis, ſed proportionis. Alij autem fructus ſunt, qui angulares ſunt ex contraria cauſa.i.propter inæqualem extenſionem materiæ. Et ideo ſignificant opera iniuſtitiæ, quæ ſ. inæqualiter fiunt, & cum perſonarum acceptione. Et hæc opera hominem non proficere, ſed potius deficere faciunt. Vnde Dauid petebat, & dicebat: No dominetur mei omnis iuſtitia.

Ps. 118.

Contemplantium in contemplationeq; perſeuerantium perfectiones & dona ex varijs fructuum maturorum effectibus claris ſimilitudinibus cognoſcuntur. Cap. XLV.

Opera contemplantium, & perſeuerantium aſsimilantur fructibus maturis. Dicit enim Ariſtoteles, q in terra montuoſa, quia dulcis eſt, & humorem continet humorem, fructus citius maturantur, & ſapidiores & ſalubriores inueniuntur. Hæc ergo terra montuoſa, eſt vita contemplatiua, quæ montuoſa dicitur, propter aſcendendi difficultatem, & propter cæleſtium veritatem, & propter quietis ſecuritatem. ibi quoque reperitur humor dulcis internæ conſolationis. Vnde & fructus.i.opera contemplantium, citius matureſcunt; i.citius complentur, propter charitatis calorem, quæ facit opus accelerare, & conſummare.

Arist. de veg.

Item magis ſapiunt: quia ſupernis conſolationibus admiſcentur. Sunt etiam huiuſmodi fructus,i.opera ſaniora: quia magis a vitijs remota. Et nota, q maturationem fructuum habet principaliter planta a calore igneo naturali & interiori, & etiam ab aere cooperãte exterius. Nam ſicut dicit Philoſophus, planta habet tres vires, quia a terra habet fixionem, ab aqua coadunationem, ab igne conſolidationem, & partium terminationem. fructuum completionem, & maturationem, & hoc propter aeris cooperationẽ. Sic ſimili etiam modo, anima habet fixionem, i.firmitatem in Deo a terra i.a fidei quia ſicut terra eſt immobilis, & alijs quietem & ſtabilitatem tribuit. & concedit, ſic etiam veritas fidei & in ſe manet immobilis, & animam ſtabilem reddit. Vnde Dionyſius dicit, q fides eſt perfecta credentium ſtabilitas, quæ eos ſtabilit in veritate. Sed coadunationem habet ab aqua.i.a ſpe: quia ſicut omnis aqua recolligitur, & coadunatur in mari, ita diuina ſpes dei recolligit, & collocat in deo. Ps. Spetate in domino omnis congregatio populi. Sed ſoliditatem patientiæ habet ab igne, & aere,i.ab amore dei, & proximi: quia charitas patiens eſt. Nam quaſi calor ignis interior eſt amor dei.i.diuinus ſed vt calor aeris exterior, eſt dilectio & amor proximi. Similiter a charitate, tam dei, quam proximi, eſt perſeuerantia boni operis, ſcilicet vſque ad impletionem maturitatis.i.vſq; ad complementum finis.

Arif. de veg.

Dio. de di. no.

Psa. 61.

1. Cor. 13.

Ex fructuum ſituationibus, ſimilitudini buſq; diuerſiſam, varia docentium operamagis minuſq; perfecta exiſtant, cognoſcitur. Cap. XLVI.

Opera docentium aſsimilantur ſituationibus fructuum in arbore, fructus enim diuerſis arboribus, hãc diuerſam ſituationem, ſiue poſitionem, ga vt dicit Ariſt. quæ dã arbores ſunt, q̃ pducũt fructus ſup ſolia, &

Arist. de plant.

dit, & hoc accidit per fortitudinem fru-
ctus, & indigentiã ſolaris caloris, humo
ris digerẽtis. Quædã vero habent fructus
ſub folijs, & hoc propter debilitatẽ fru-
ctus ne calore nimio, vel frigore corrum
pant. Quædã vero aliæ ſunt, q̃ habẽt fru
ctus ad ſtipitẽ ſuſpẽſos, qđ accidit pp in
ſufficientiã humoris, & caloris, ipſum ad
extremitates expellere nõ valẽtis. Illi er-
go hñt fructus ſup folia, q plus curant fa
ctis oſtẽdere, quã verbis docere. Vñ ſu-
perat in eis cura faciẽdi, ſtudiũ loquẽdi;
Grego. Naz. & hæc eſt ſapiẽtis doctoris ꝓprietas. Vñ
Grego Nazan dicit. Ille vẽ mihi ſapiens,
q de virtutibus aiæ pauca qdẽ cõmonet,
& ꝓloquit. plura autem in ſuis factis, at-
que operibus operatur, & oſtendit, & fi-
dẽ verbi in operum ſuorũ a ſtipulatione
cõfirmat. Clara eſt illa ſapiẽtia, non quæ
in verbis volat, ſed in virtutibus conſtat.
Illi vero habent fructus ſub folijs, quorũ
verba ſuperant facta. Si quidem in folijs
Ber. verba, in fructibus opa deſignantur. De
talibus aũt dicit Berna, quod monſtruo-
ſa res eſt, lingua magniloqua, & manus
ocioſa. Illi autem habent fructus in ſtipi
te ſine folijs, qui habent opera ſine ver-
bis, ſcilicet qui faciunt, & non dicũt. Vel
nota, q illi ſunt ſpũ fortes, qui nõ in-
digent propter timorem vanagloriæ ab-
ſcondere opera ſua, & iſti ſunt fructus,
qui non ſunt ſub folijs, vel inter ramos
abſcõditi, ſed ſuper folia .i. in manifeſto.
Illi vero, qui ſunt debilioris virtutis, & ti
ment ne eorum opera vel frigore perſe-
cutionis inuidorum, vel fauoris, & gloriæ
propriæ calore corrumpantur, abſcon-
dunt ea: & iſti ſunt fructus ſub folijs,
vel ad ſtipitem abſconditi.

*Orandi modus, orationisq́ perfectio ex quamplu
rimis gutta, Ruta, ac plurib. ſimilitudinibus
breuiſſime explanatur. Cap. XLVII.*

ORatio aſſimilatur guttæ.

Primo, ratione natiuitatis. Eſt enim
gutta lachryma cuiuſdam arboris, ſiue
herbæ, cuius ramuſculi diebus æſtiuis
ab incolis inciduntur, & lacrymantur: quæ
egreditur, gutta, ſiue armoniacum appel
latur. Iſta ergo gutta arboris eſt lacryma
orationis, ſiue oratio lachrymantis, quæ
produci debet æſtiuo tpe, ideſt in cordis
feruore. Et iuſte vocatur armoniacum:
quia in oratione vocali debet eſſe quædã
armonia, ideſt quędam conſonantia, &
concordia, ſcilicet cordis & vocis, per at

tentionem, prout dicit Augu. Hymnis, & Augu. Reg.
pſalmis cum oratis ad Deum, hoc verſe-
tur in corde, quod profertur in ore.

Item conſonantia vocis, & manus, per
operationem ſcilicet vt cum aliqs orat
Deum voce, ſtudeat ipſum etiam mune-
re placare, ideſt eleemoſynæ largitione,
vel bono opere. Et hinc eſt, quod oran-
tes manus etiam leuant ad cœlum. Sic
ergo in eo, quod gutta eſt lacryma arbo-
ris, ſignat, quod oratio debet eẽ lacrymo Aug. ad Dioſc.
ſa. Vnde Augu. Plerumq; hoc negotium,
ſ. orationis, plus gemitibus, quàm ſermo
nibus agitur, plus fletu, quam affatu.

Item in eo, q gutta egreditur in calido
tempore æſtatis, ſignat q debet eſſe affe
ctuoſa, & feruida. Nam feruidus affectus
orantis, eſt quaſi thus redolens in die-
bus æſtatis. Sed ratione nominis, quia vo Ecc. 50.
catur armoniacum, ſignificat, quod de-
bet eſſe attenta, & operoſa. Et ideo Caſ-
ſiodo. Ipſa eſt ſuauiſſima virtus armoniæ, Caſ. in Pſ. 100.
quando vox cognoſcitur operibus colo-
nare. Nam ſi hæres diſcrepabili ſibi varie
tate diſſentiant, nequaquam poſſunt
pſalmodiæ efficere cantilenam: nec ad
aures domini veniet, quod ſe mutua con
trarietate confundit.

Secundo, ratione puritatis: quia il-
la gutta eſt nobilior, quæ eſt purior, &
fæculentiæ impermixtior, & quæ in pin
guedine & candore thuri eſt ſimilior.
Sed Dioſc. & Plinius dicunt, quod illa eſt
melior, quæ habet odorem caſtorio ſimi
lem, & ſubamarum ſaporem. Similiter
oratio tanto melior eſt, quanto purior,
& fæculentiæ peccati impermixtior. Vn
de Auguſtinus: Orationis puræ magna Aug in Pſ.
eſt virtus, & velut fidelis nuncius man-
datum pagit, & penetrat, quo caro non per-
uenit. Et in vitis patrum eſt, q oratio ſi
munda & caſta fuerit, cœlos penetrans,
vacua non redibit.

Item illa eſt melior, quæ pinguior eſt,
ideſt deuotior, & quæ candidior, ideſt
cum mundiori intentione. Debet enim
eſſe non tantum puritas, in orantis affe-
ctione, ſed etiam candor munditiæ in
eius intentione. Vel puritas debet eſſe
in affectu, & candor, ideſt claritas fidei
in intellectu. Iaco. Poſtulet in fide, nihil Iac. 1.
hæſitans.

Item illa eſt melior, quæ odore caſto-
rij, & amarę cõpunctionis eſt plenior. Nã
cõpunctio, licet oranti videatur amara,
tñ Deo eſt odorifera. Vñ Beatus Gregor.
dicit,

dicit, quòd veraciter orare eſt amaros in compunctione gemitus, & non compoſita verba reſonare. Et ita patet, quod in oratione perfecta debet eſſe puritas actionis, pinguedo deuotionis, candor, i. claritas intentionis, & odor, idest amaritudo compunctionis.

Tertio ratione vtilitatis, quia gutta habet virtutem diſſoluendi, necnon relaxandi, vt dicitur in Platone, & inflationes ſoluendi. Similiter lachrymoſa, & deuota oratio diſſoluit peccati vincula, relaxat delicta, & ſedat tumida, quia expellit tumorem ſuperbiæ. Vnde & gloſa dicit ſup illud, Myrrha, & gutta, &c. quòd gutta eſt humilitas, quæ ad modum guttæ expellit omnes inflationes ſuperbiæ: quod maxime facit humilitas in oratione, quia

Hugo. ſicut dicit Hugo de Sancto Victore. Oratio eſt piæ mentis, & humilis conuerſio, fide, ſpe, & charitate ſubnixa.

Item oratio aſſimilatur rutæ.

Primo ratione complexionis. Eſt enim ruta naturæ feruentiſſimæ, & plus agreſtis, quàm domeſtica. Vnde dicit Plin. quod habet virtutem muſcatæ, calidam, & ſiccam. Sic oratio, oportet quod ſit feruida per deuotionem, vt mentem calefaciat, & inflammet ad dilectionem, & deſiccet humorem, idest fluxum cogitationum.

Secundo, ratione nutritionis, quia ruta gaudet ſiccitate, & vult nutriri cinere, vt erucis poſſit carere. Amicitia magna eſt ſibi cum ficu, vnde nunquam ſic conualeſcit, ſicut ſub ficu, & iuxta ficu facit. Similiter gaudet oratio abſtinentiæ ſiccitate, & nutritur humilitatis cinere. pro-

Gre. ſu p Mat. pter primum dicit Beatus Greg. quod antiqui patres quoties orare voluerant, ieiunium cum oratione iunxerunt. Vnde

To. 12. Tob. Bona eſt oratio cum ieiunio. Pro-

Ecc 35 pter ſecundum dicitur Eccleſ. quòd oratio humiliantis, nubes penetrat, &c. Diligit etiam ſocietatem fici.i. eleemoſynæ: quia ficus eſt fructus mitis, & dulcis, & ideo ſignificat eleemoſynam, quæ dari debet cum manſuetudine, & dulcedine pieta-

Gre. in Mat. tis. Gregor. Infirma eſt oratio, quæ eleemoſynarum largitate non eſt munita.

Tertio ratione munitionis, quia ruta munit, & defendit contra animalia venenoſa. Vnde ſicut dicit Iſid. Rutã contra illata venenis muſtela primo docuit. Nam quando bellatura eſt cum ſerpente, primo rutam comedit, & eius odore, & virtute contra venenum ſe munit, & ſic ad bellum ſecura procedit; imo, vt dicunt Dioſc. Plin. & Conſtan. tanta eſt vis rutæ, quod poſt eius eſum muſtela etiã baſiliſcum ſecura inuadit, & eum occidit. Muſtela, quæ pugnat cum ſerpente, eſt anima tentata a dæmone, quæ ſi vult ſe cute euadere, munit ſe feruenti oratio-

ne. Matth. Orate, vt non intretis in tentationem. Eſt enim oratio deuota, quaſi flagellum quo tentator percutitur. Vnde Mat. 26

Aug. dicit in quodam ſermone, quod oratio eſt orantis ſubſidium, Deo ſacrificiũ, dæmonibus flagellum. Baſiliſcus autem, qui viſu interficit, eſt luxuria, quam etiã extinguit oratio deuota. Vnde ſicut dici-

tur Matt. Hoc genus dæmoniorum, ſcilicet de luxuria tentantium, non eijcitur, Mat. 17

niſi in oratione, & ieiunio. Hiero. Ieiunio peſtes corporis, oratione vero peſtes Hiero. I

ſanãdæ ſunt mentis. Et generaliter valet oratio cõtra omnem tentationem, ſicut dicit Epi.

ruta valere contra omnẽ punctionem. Dicit enim Plin. quod ſucco rutæ inuncti à ſcorpionibus, araneis, veſpis, & apibus non punguntur. Quaſi enim punctio ſcorpionis, qui non ante, ſed retro pungit, dici poteſt tentatio carnis, quæ primo delectat, ſed poſtea cruciat. Sed punctiões aranearum, quæ muſcas inſidioſe capiũt ſunt tentationes dæmonum, qui inſidioſe capiunt animas. Punctura vero veſparum, & apum, ſunt impugnationes mũdi, ſiue per aduerſitates, quas deſignant veſpæ, ſiue per proſperitates quas ſignãt apes, quæ mel faciunt & aculeo ingũt, a quibus omnibus defenditur anima deuota per ſtudium aſſiduæ orationis. Vn-

de Hiero. hortatur, Egredientes de hoſpitio armet oratio, regredientibus de platea, occurrat antequam ſeſſio, nec prius corpuſculum requieſcat, quàm animam oratio paſcat. Hiero. I Epi.

Item oratio aſſimilatur incenſo, ſiue thuri. Pſal. Dirigatur oratio mea, ſicut in Pſ. 140.

cenſum in conſpectu tuo. Incenſum n. ſiue thus bonum probatur candore, & carbone. Candore, quia illud incenſum, ſiue thus eſt optimum, quod eſt album, & mundum. Carbone vero probat, ſi ſtatim ardeat, & flammas emittat. Similiter oratio illa eſt valida, quæ fit cum candore puritatis. Ambro. Sit oratio tua Amb. I

pura, & ſimplex, dilucida, atque manifeſta, plena grauitatis, & ponderis, off.

non affectata elegantia, ſed non inter-

miſſa gratia. Dicitur enim, ꝙ Arabes vbi
thus naſcitur, nolunt huiuſmodi recolli
gi, niſi à perſonis religioſis & mundis,
ideſt mulieribus non pollutis. vnde, &
ſi munditiam requirit collectio thuris,
multo magis deuotio orationis. Et ideo
etiam de cantu, & oratione vocali cleri-
Auguſ. corum immundorum, dicit Augu. quod
plus placet Deo latratus canum, mugi-
tus boum, grunitus porcorum, quam
cantus clericorum luxuriantium.

Item valida oratio eſt, quæ cum ardo-
re, ideſt feruore fit charitatis. Hæc enim
eſt ignis, qui fumum thuris, ideſt affectũ
Eccl.5. orationis dirigit ad Deum. Eccleſiaſtici:
Quaſi ignis effulgens, & quaſi thus ar-
dens in igne.

Omnium delictorum capitalium praui effectus multiplices deſcribuntur, qui ex obnoxijs fructibus, eorumque ſimilitudinibus eliciuntur. Cap. XLVII.

OPera mala aſſimilantur malis & il-
laudabilibus fructibus. Sunt enim
pleriq; fructus inſipidi, vel amari, vel
pontici, indigeſti, vel frigidi, crudi, & du
ri, & quidam etiam corrupti, vel putridi.
Vnde tales fructus moraliter ad diuerſa
vitia referũtur. Nam fructus inſipidi mi-
nus cunctis valent, quia ſtomachũ non
confortant: quia in eis dominatur humi
ditas aquoſa, & ideo abominationẽ ge-
nerant. Vnde inſipidi fructus ad luxurio
ſos referuntur, in quibus aquoſitas, ideſt
carnalitas abundat, & quibus ſpiritua-
lia inſipida, & abhominabilia ſunt. vn-
2. Cor. de Apoſtolus dicit, quod animalis, ideſt
2. carnalis homo, non percipit ea, q̃ ſunt
Pſ. 106. ſpiritus Dei. Et Pſal. Omnem eſcam ab-
hominata eſt anima eorum. Et ideo fru
ctus carnalium hominum, ideſt opera
eorum, ſunt inſipida per affectum: quia
faciunt ſpirituales delitias, tanquàm in-
ſipidas, & abhominabiles eos faſtidire.

Secundò fructibus amaris aſſimilan-
tur opera inuidorum. quia inuidi habẽt
Iac.3. zelum amarum; de quo Iac. Quod ſi ze-
lum amarum, habetis inter vos In cuius
ſignum Iudæi, qui per inuidiam Chriſtũ
tradiderunt, fellis amaritudine eum po-
Pſa.68. tauerunt. Pſalmus. Dederunt in eſcam
meam, fel, &c.

Tertiò, fructus pontici referuntur ad
iracundos. quia ira cor pungit, & alios
frequenter pungere facit, ſicut pontica
& acetoſa pungunt.

Item fructus pontici ſunt duri, ſtiptici,
& conſtrictiui, ſed ſtomachi confortatiui,
& appetitus excitatiui. Similiter ira-
cundorum, quidam ſunt ſtiptici, qui fe-
cem de ventre non emittunt, ideſt iniu-
riam de memoria, vel corde non expel-
lunt. Vnde ſtiptici ſunt, qui ſunt diffici-
les ad iniurias obliuiſcendum. Qui-
dam vero, ſunt duri ad dimittendum, &
conſtrictiui ad vindicandum, nunquam
relaxantes offenſas. Sunt etiam omnes
motus iræ excitatiui appetitus ad vindi-
candum. Sed nota, ꝙ ſi fuerint fructus
acetoſi modico terreſtri compoſiti, acu-
men choleræ extinguunt: quia ſi fue-
rint in homine offenſo aquoſum pieta-
tis, & terreſtre humilitatis, extingui acu
men iræ, & cito ad tranquillitatem debi-
tam reducitur talis homo.

Quartò, fructus indigeſti referuntur
ad guloſos: quia frequenter indigeſtio
prouenit ex gulæ ſuperfluitate. Item ci-
bus indigeſtus eſt impurus, quia per di-
geſtionem cibus purus ab impuro ſepa-
ratur Et ſic gula immunditiam, & im-
puritatem generat corporis, & animæ.

Quinto, fructus frigidi referuntur ad
accidiam, quæ animam reddit frigidam
in Dei dilectione, & pigrã in bona ope-
ratione. Prouer. Propter frigus piger ara Pro.20.
re noluit.

Sexto, fructus crudi referuntur ad aua
ros, quæ ſunt crudi, i. crudeles, & fero-
ces, & incompaſſibiles, erga pauperes.
Et nota, ꝙ fructus crudi ſunt malorum
humorum nutritiui. Similiter auaritiæ
opera malos humores, ideſt malas affe-
ctiones interiores, ſiue deſideria nutriũt
quia ſicut dicit Apoſt. Qui volunt diui- 1. Thi.
tes fieri, incidunt in tentationem, & in 6.
laqueum diaboli, & in deſideria mala &
inutilia.

Item motus auaritiæ corrumpunt gu
ſtum animæ, vt non ſapiant auaris ſpiri-
tualia. Vnde humor temporalium exclu
dit amorem ſpiritualium. Item debili-
bus, & imperfectis maxime nocent oc-
cupationes temporalium, quas auaritia
multiplicat.

Septimo, fructus duri referuntur ad
ſuperbos, quorum, corda, propter defe-
ctum pluuiæ, & roris, ideſt propter defe
ctum pietatis, & gratiæ, arida ſunt, & du-
ra. Superbis enim ſub typo montium di-

citur

2.Re.1 cit Montes Gelboe, nec ros, nec pluuia
veniat ſuper vos.
Item peccatorum opera aſſimilantur
fructibus corruptis. Quidam enim fru-
ctus nō conſeruantur, ſed quandoq; an
tequam compleantur, corrumpuntur, &
efficiuntur vermiculoſi: & hoc aliquan-
do accidit ex vitio plantationis arboris,
quia ſcilicet, non fuit congruo tempo-
re plantata, Nam in plantatione arbo-
ris, multum obſeruanda eſt ætas lunæ,
quia illæ plantæ, quæ in recto plenilu-
nio inſeruntur, ſiue plantantur, non co-
ualeſcunt, & ſi conualuerint vermiculo-
ſum faciunt fructum. & tales fructus ci-
tius computreſcunt, propter humorem
nimium, qui ad lunæ præſentiā in om-
nibus augmentatur. Vnde etiam arbo-
res, quæ tali tempore præciduntur, mi-
nus durabiles eſſe probantur, & citius, a
Conſt. vermibus corroduntur, vt dicit Conſtā.
Per lunam autem, quæ eſt ſemper muta-
bilis & variabilis, mens intelligitur pec-
catoris, qui per peccati inquietudinē in-
ſtabilis, & variabilis fit, ſecundum illud
Tre. 1. Tren. Peccatum peccauit Hieruſalem, p-
pterea inſtabilis facta eſt. Plenilunium
ergo ſignificat plenitudinem peccati, q̄
eſt in cōſenſu, vbi ratio peccati mortalis
impletur, & perficitur. Si ergo planta, i.
voluntas, & propoſitum alicuius boni
operis faciendi, in plenilunio plantetur,
idest dum ipſa mens eſt in peccato mor
tali, vel in conſenſu, & in voluntate pec
candi, tunc talis planta inficitur, & fru-
ctus, idest opus corruptum, & vermicu-
loſum, i. vitioſum producitur, ita vt ſit à
merito vacuū. Vnde in peccatorum ope
ribus vel inuenitur vermis auaritiæ, vel
luxuriæ, vel ſuperbiæ, vel inuidiæ, vel
alicuius alterius vitij, ſeu defectus, qui
fructus medullam corrodit, & corrum
pit, i. qui boni operis ſubſtantiale meri-
tum tollit.

*Quantum Christi paſſionis meditatio nobis affe
rat vtilitatis ex nonnullis Piperis, moris exē
plis fit perſpicuum. Cap. XLIX.*

PAſſionis Chriſti meditatio feruida
remouet diuini amoris impedimen
ta. Cuius exemplum apparet in pipere.
Nam ſyluas, quæ dicuntur eſſe Caucaſi
montis, ſerpentes ibidem cuſtodiunt.
Sed incolæ, cum ſyluæ matureſcunt, eas
incendunt, & ſic ſerpentes interimunt,
vel expellunt, & ex hac combuſtione
piperis grana, quæ ſunt naturaliter alba,
efficiuntur nigra. Sic ergo patet, quod
combuſtio ignis expellit ſerpentes, vel
extinguit, qui impediunt, ne colliga-
tur fructus piperis. Piper autem, quod
eſt calidum & ſiccum in quarto gradu,
ſignificat charitatem, quæ quatuor gra-
dus requirit in diligendo Deum, ſcili-
cet, vt diligatur ex toto corde, & ex to-
ta mente, & ex tota anima, & ex tota
fortitudine. Sed hoc piper, ne a nobis ha
beatur, ſerpentes, idest dæmones nos im
pediunt, vel peccata quantum poſſunt.
Sed cōbuſtio ignis, idest paſſionis Chri-
ſti feruens meditatio, de qua dicit Pſal. Pſa. 38.
In meditatione mea exardeſcet ignis, ip
ſos ſerpentes, idest dæmones, & eorum
tentationes fugat, & ad amandum Chri
ſtum vehementer mentem inflammat.
Auguſt. Fratres, vt a peccato ſanemur, Aug. ſu
Chriſtum intueamur, quoniam qui in- per Io.
tuebantur ſerpentem æneum in deſerto,
non peribant morſibus ſerpentum: Sic
qui intuentur fide Chriſti mortem, ſa-
nantur a morſibus peccatorum.
Item crux Chriſti aſſimilatur moro.
Primo ratione fructuum. Fructus e-
nim mori fuit corpus Chriſti cruci af-
fixum. Quia fructus mori (vt dicit Am-
bro.) primo albet, deinde viret, tertio ru Ambr.
bet, vltimo nigreſcit, & lucet. Sic corpus
Chriſti fuit album, i. purum, & candidū,
in conceptione, quia de Spirituſancto
conceptum: poſt viride, idest virtuoſum
in conuerſatione, vſque ad paſſionem:
poſtea rubrum, idest ſanguine rubrica-
tum in paſſione: poſtea nigrum in mor-
te, lucidum autem in reſurrectione. Et
nota, quod ex fructu mori (vt dicit Ra- Raba-
banus) fit potus nobilis, quem elephan- nus.
tes potantes fiunt animoſiores ad bel-
lum. Vnde dicit 1. Mach. quod oſten- 1. Mac.
derunt elephantis ſanguinem vuæ, & 6.
mori, ad acuendum eos in prælium.
Iſte potus eſt ſanguis Chriſti, qui p mo-
dum potus in ſacramento ſumitur ad ip
ſam paſſionem rememorandum. Vnde
iſte ſanguis, ſiue rememoratio dēt mul-
tum accendere cor noſtrum, & animare
ad bellandum contra vitia, & ad tolerā-
dum quæcunq; pericula.
Secundo ratione ſeminum, quia ſecū
dum Dioſc. ſeminum mori ſunt tres vir-
tutes, ſolutiua, ſ. & purgatiua, & fœcun-
datiua. Semina mori, i. paſſionis Chriſti
nobis relicta, ſunt eccleſiæ ſacra: quia

ſicut virtus mori remanet, & ſeruatur in ſeminibus: ita virtus paſſionis Chriſti remanſit, & ſeruatur in ſacramentis; vnde ſacramenta omnia operantur in virtute paſſionis Chriſti. Et iſta ſunt ſemina, ex quibus plantæ ſpirituales, id eſt filij Dei regenerantur, ſicut præcipue patet, in ſanctis. Omniaq; hæc ſemina, i. ſacramenta habent virtutem purgatiuã mentis, quia omnia conferunt gratiam, & gratia ſanctificat animam. Sed aliqđ ſacramentum ſpecialiter purgat, ab originali, vt baptiſmus: aliquod ab actuali mortali, vt pœnitentia: omnia alia purgant à veniali, licet etiam habeant maiores alios effectus.

Tertio, ratione frondium, nam ſicut
Amb. dicit Ambro. folia mori ſuperiecta ſerpenti ipſum interimunt. Folia mori ſunt exempla crucifixi, quæ omnem ſerpentem, id eſt diaboli ſuggeſtionem interimunt. Nam ſi teneat de auaritia, conſidera Chriſti crucifixi paupertatem, & nuditatẽ. Si de ſuperbia, obijce eius humilitatem, ſi de luxuria penſa pœnarũ corporis eius acerbitatem, & ſic extinguetur omnis tẽtatio. Et hoc figuratum fuit in ſerpente æneo, in deſerto exalta-
Nu. 21. to, cuius aſpectus a venenoſis ſerpentũ morſibus liberabat.

Patientia quid, & vbi ſit ad exercitium ac virtutis præmium, quæq́; eius materia, & vtilitas exiſtat capparis ilicisq́; exemplis aperitur. Cap. L.

PAtientia aſſimilatur cappari. Primò, quia capparis (vt dicit Dioſcor.) eſt herba ſpinoſa. Et hoc competit patientiæ ratione materiæ. Nam materia patiẽtiæ, ſunt ſpinæ i. punctiones tribulatio-
Rom. 5 num. & aduerſitatum. Ro. Tribulatio patientiam operatur.

Secundo, quia eſt herba frondoſa ſuper terram expanſa. Hoc competit patiẽtiæ, quæ non eſt in cœlo, vbi nulla moleſtia, nec ſub terra i. in inferno, vbi pœna inuoluntaria, & infructuoſa; ſed tantum ſuper terram, vbi tribulationes abũdant, vires ſuas extendit: q̃a tantum ſup terrã tribulationes ſunt ad virtutis exercitium, & ad laboris præmiũ, & hoc eſt, per patientiam, ſine qua tribulationes, nec ad virtutem, nec ad meritum perti-
Ber. in ſer. nent. Et ideo Bernar. dicit, In hoc mundo quaſi in cãpo certaminis poſiti ſumus, & qui ibi dolores, & plagas, aut tribulationes non ſuſceperit, in futuro in glorioſus apparebit. Et Petrus Rauen. quod Pe. Ra. in Epi. omnis cordis, & corporis virtus citra meritum, & fructum ſalutis eſt, ſine condimento patientiæ.

Tertio, quia eſt herba vnctuoſa: eſt. n. vnctione plena. Quod competit patientiæ propter vnctionem gratiæ, quam cõtinet, qua omne durum mollitur. Vnde etiam vnctio cappari dicitur virtutẽ ſplenis ſua virtute ſuper omnia iuuare.

Item hac vnctione omnis dolor leniſgatur. In cuius exemplum capparis dolorem dentium dicitur mitigare. Hæc etiã eſt, quæ inuidorum detrahentium, & mordentium nequitiam dicitur ſedare. In cuius ſignum ſuccus capparis, auriũ vermes necat. Hæc etiam eſt virtus, ſ. patientia ex qua cibus animæ, & medicina præparatur. Medicina enim eſt, qua animi affectus purgatur, & rectificatur. Nã flores capparis, poſtquàm ſunt aperti, habent virtutem digerendi humorem, in ore ſtomachi exiſtentem, quia ſcilicet tribulationes præſentes virtute patientiæ humorem. i. affectũ mundanũ digerũt, & in affectum Dei conuertunt. Itẽ ipſa eſt cibus, vel ſalſa quo guſtus mentis cõfortatur, & excitatur ad appetitum ſpiritualium, & cœleſtium bonorum. In cuius ſignũ idẽ flores habent virtutẽ appetitũ excitãdi, vt dicitur a Platone. Et hinc Pla. eſt. q̃ deſideria ſanctorũ in ipſis tribulationibus creſcunt, & eorum appetitus magis accendit circa æterna, q̃ñ eos atterunt temporalia flagella. Et ideo Grego. Grego. dicit, q̃ electorum mentes æternitatis, 26. lib. præmia præſtolantes, vires ex aduerſita- Mo. tibus ſumunt, quia creſcente pugna glorioſiorem ſibi non ambigunt manere victoriam. Electorũ ergo deſideria, dũ premuntur aduerſitate, proficiũt. ſicut ignis flatu premitur, vt creſcat, & quãdo quaſi extingui creditur, inde roboratur.

Item patientia aſſimilatur ilici. Et primo ratione radicalitatis. Nã ilex eſt ſpecies quercus, quæ eſt arbor groſſæ, & pfundæ radicis. Hæc radix, & groſſa, & p- Cor. 13. funda patientiæ, eſt charitas. Vnde dicit Apoſtolus, q̃ charitas eſt patiẽs: quia patientem efficit. Et iõ ſicut arbor cõtra uẽtum firmatur per radicẽ, ita patientia cõtra iniuriæ impetũ, firmatur per charitatem. Et propterea dicebat Apoſtolus In Eph. 4. charitate radicati, & fundati. Vnde non

eſt

eſt patientia ſine charitate, ſicut nec ar-
Gre. ſu bor ſine radice. Greg. patientia vera eſt,
p Eze. quæ & ipſum amat quem portat. Nam
hom. 7. tolerare, & odiſſe, non eſt virtus manſue
tudinis, ſed velamentum furoris.

Secundò ratione fœcunditatis. Eſt n. arbor glandifera. & huius arbor fructũ antiqui habuerunt in cibum, anteq̃ haberent frumenti vſum. Sic patientia multum eſt fructuoſa, & magni meriti, & multum viguit in antiquis, vt patet, in
Iuda. 8. Iob, & Thobia. & multis alijs. Vnde Iudæ: Omnes qui placuerunt Deo p multas tribulationes tranſierunt fideles.

Tertio ratione vmbroſitatis, quia ilex habet vmbram iocundam. Similiter patientia gratam. vmbram. i. refrigerium in æſtu. tribulationum præſtat propter,
Ecc. 51. quod dicitur, In medio ignis non ſum
Caſſ. ſu æſtuatus. Caſſio. Patientia religioſi viri
per pſ. eſt laborum, ac dolorum omnium ſpe futurarum rerum, & amore domini grata tolerantia.

Quarto ratione ſoliditatis, quia ilex eſt ſolidiſſimi ligni, & duriſſimi corticis. Vnde in aquis lignum eius eſt multum durabile, & quaſi imputribile, & ideo dũ profunde ſub aquis ponitur, quaſi in lapidis ſoliditatem conuertitur. Et quãto per tempora longiora in locis humidis immoratur, tanto amplius induratur.
Cice. 2. vnde & Tullius dicit, q patientia eſt ho
d̃ fin. neſtatis, & vtilitatis cauſa rerũ, & arduarum, & difficilium voluntaria, ac diuturna perpeſſio, & ideo poſſet ad patientẽ
Iob 41. referri, quod dicitur Iob. Cor eius indurabitur, quaſi lapis, & conſtringetur, quaſi malleatoris incus.

Quo pacto pauper ſpiritu cognoſcatur ex multis abietis ſimilitudinibus declaratur.
Cap. LI.

PAuper ſpiritu aſſimilatur abieti. Primo, quia abies ipſa ſublimiter augmentatur, vnde ſecundum Iſid. dicitur abies ab eundo, eo q præcæteris arboribus in altum eundo porrigitur. Eſt. n. expers terreſtris humoris, & ideo arbor eſt leuis. vnde ſecundum Ariſto quia arbor
Ariſ. de eſt ſubtilis humoris, ideo calor eius na-
pla. turalis fortificatus à calore Solis humiditatẽ illam ſurſum trahit, & conuertẽs illã in ſubſtantiã arboris, arborem altã facit. Similiter ille, qui eſt pauper ſpiritu, expers terreni amoris, qui animam grauat, efficitur ſpũaliter leuis ad aſcendendũ, & ſubtilis ad contemplandũ, vnde diuino amore confortatus, & ſurſum tractꝰ, miro modo creſcit, & exurgit in altum,
Gen. Creſcere me fecit deus in terra pau Ge. 41.
pertatis. Pertingit enim paupertas ſpiritus, vſque ad regnum cœlorum, Matth. Mat. 5.
Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorũ
eſt regnum cœlorum. Iſa. Pro ſaliunca Iſa. 55.
aſcendet abies.

Secundo, quia rectilinealiter eleuatur. Eſt enim arbor nihil quaſi habens tortuoſitatis, & hoc propter virtutem caloris attrahentis, & humoris obedientis. Similiter, qui pauper eſt ſpiritu, recto itinere ad cœlũ ſcandit, ita, q in nullã partem retorquetur, ſ. neq; ad dexteram proſperitatis, neq; ad ſiniſtram aduerſitatis, quia ex quo mundum contemnit, nec eius aduerſa metuit, nec proſpera quærit. Nam calor diuini amoris eum ad ſuperna trahit, cuius attractioni animus, eius per terrenum affectum non reſiſtit, imo ſequitur, & obedit. & ideo directo
ſpũ ſurſum tendit. Vnde Chryſoſt. dicit Chryſ.
q paupertas eſt manu ductrix quædam ſup ep.
in via, quæ ducit ad cœlum, vnctio au- ad Heb.
ſtentica, exercitatio quædam magna, & admirabilis, & portus tranquillus.

Tertiò, quia abies eſt faciliter inflammabilis. Nam quia eius humiditas vnctuoſa eſt, igni applicata facile inflãmatur. Sic quoq; pauper ſpiritu habet humiditatem vnctuoſam, i. affectionẽ mentis deuotam. Et ideo igni diuini eloquij, vel ipſius ſpiritus ſancti applicatus, ſtatim inflammatur ſecundum illud Pſal. Pſ. 104.
Eloquium domini inflammauit eum.

Peccatorẽ non natura, ſed natura vitio malum eſſe, exemplo lentis demõſtratur. Cap. LII.

PEccator eſt per naturam bonus, ſed per culpam malus. Vnde aſſimilatur lenti, quæ ſicut dicit Iſaac, in medulla eſt bona, ſed in cortice mala. Nam ſine cortice comeſta, valet hydropicis, & calidis, & etiam humidis aliquãdo prodeſt, ex eo, q ipſa calida, & ſicca ſit, vt idem Iſaac dicit. Sed in cortice habet acumẽ, cuius virtute ventrem ſoluit, torſiones generat, ſtomachum grauat, meatus corporis oppilat, cerebri ſubſtantiam deſiccat, humiditatẽ oculorum diſtemperat, & peſſimas paſſiones in corpore gñat, maxime ſi quis eã quotidie comederit.

Quaſi ergo medulla lentis eſt natura hominis peccatoris, quæ cum à Deo, ſic Auguſ. creata, bona eſt. Aug. Quia Deus bonus eſt, cuius factura ſumus, & in quantum ſumus, boni ſumus. Sed quaſi cortex ma Auguſ. la, eſt ipſa hominis culpa. Aug. Peccatũ act. pro non eſt natura, ſed uitium naturæ appe ſpe. tentis, quod non eſt ſui ordinis. & hæc cortex, ideſt culpa, ſeu vitium ſoluit ven trem in luxurioſo, torſiones generat in iracundo, ſtomachum grauat in guloſo, oppillationem facit in auaro, ſiccat Pro.17. per triſtitiam in accidioſo, quia ſpiritus triſtis exſiccat oſſa: oculos mentis diſtẽ perat in ſuperbo, peſſimas paſſiones cor Hier. ſu poris generat in iracundo. Nã ſicut Hie per Iob ron. dicit: Eſt ira, quæ iuſtitiam Dei non operatur, & furori proxima, mẽtẽ impo tentem facit in tantum, vt labia tremẽt, dentes concrepent, vultusq; pallore mu Gre. li. tet. Et Greg dicit. Iræ ſuæ ſtimulis accẽ 5. Mor. ſum cor palpitat, corpus tremit, lingua ſe ĩpedit, facies igneſcit, exaſperantur oculi, & nequaquã recognoſcũtur noti.

Quãta ex peccatis, præcipueq; capitalibus, mala oriuntur quamplurimis abſynthii, hedera, geneſta, lactuca caprina, piri maturi, porri, rhã mi, ſalicis, ac ſpinæ, miris ſimilitudinibus explanatur. Cap. LIII.

PEccatum aſſimilatur abſynthio.

Primo, quidẽ rõne amaritudinis: primo, quia abſynthium ſua amaritudine lædit guſtum. Guſtus animæ, eſt in tellectualis appetitus, q ita ex peccato in ficitur, vt ei dulcia & ſuauia, ſ. ſpirituales delitiæ, quę de ſe ſunt dulciſſimæ, amarę videãtur, & aſperæ, ſicut guſtui cariis ab ſynthij amaritudine infecto etiam dul Iſa.5. cia, quæ poſtea amara eſſe videntur. Iſa. Væ vobis, q dicitis bonum malum, ponẽtes dulce in amarum.

Secundo, quia abſynthium ſuo forti odore offendit olfatum. Et ſic peccatũ non odore, ſed potius fœtore mali exem pli offendit olfatum proximi interiorẽ, ſ. Exo. 5. qa ſcandalizat eum. Exod. Fœtere feciſti odorem noſtrum.

Tertiò, quia in amaritudinem redigit lac, & vinum, & omne dulce, cui fuerit admixtum. Vnde apes, quæ frequentant abſynthium, faciunt mel amarum, vt dicit Dioſco. Similiter peccatum amarum rem delectabilem, cui admiſcetur, vertit tandem in amaritudinem, ſ. conſcientiæ remordentis, vel pœnæ affligentis, ſi cut patet in luxuria, & voluptate carnis, quæ maximè videntur delectabiles. Vnde Prouer. Fauus diſtillans, labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius: Nouiſ ſima aũt illius amara quaſi abſynthiũ. Pro.50.

Item peccatum aſſimilatur hederæ.

Primo ratione frigiditatis: qa hædera, cum frigidæ ſit naturæ, terram, vbi creſcit, frigidam eſſe indicat. Similiter peccatum frigidæ naturæ eſt, ita, vt calorem diuini amoris excludat: & vbi peccatum creſcit, certiſſimum indicium eſt, quod ibi calor diuini amoris non ſit, ſed quod talis anima ſit frigida a diuino amore penitus deſtituta.

Secundo, ratione contrarietatis, quia vmbra eius eſt noxia, & tamen ſerpenti, eſt gratiſſima. Sic peccatum quamuis homini ſit ſummè noxium & dãnoſum, tamen ſerpenti infernali, ideſt diabolo eſt gratiſſimum. Et ideo vbi talis eſt vmbra peccati, libenter requieſcit. Iob. Sub vmbra dormit, &c.

Tertio, ratione ſeparabilitatis: ſeparat enim vinum ab aqua. nam ſicut dicit Iob.51. Plinius, mira eſt hederæ natura frigida ad expiandum vina. Nam vinum ex vaſe fluere, & aquam, ſi qua vino mixta fuerit, remanere certum eſt. Siſr peccatũ trahit de vaſe cordis vinũ diuinæ cõſolationis, & relinqt ibi aquã tribulatiõis. & iõ de pctõribus vere pot dici illud Io. Vinũ Io. 3. non habent. ſ. conſolationis internæ.

Item peccatum aſſimilatur geneſtæ, qa geneſta creſcit, in locis incultis, & ſa Ioan.3. xoſis, Loca autẽ inculta ſunt, peccatorũ corda, quæ pniæ ſtudio, vel labore non excolunt: & ſaxoſa loca ſunt corda dura, quæ nullo cõpunctionis humore molliunt, & ĩ talibus peccatũ multiplicat, & creſcit. Item geneſta eſt ſignũ ſterilitatis Et ſiſr peccatũ ſterilitatis fructuũ, ſ. meritorũ nõ ſolũ eſt ſignificatiuũ, ſed ẽt cãſatiuũ. Itẽ geneſta eſt saporis amari, qa, ſ. peccatũ cõſciam amaricat, & inſup (vt dictũ eſt) ĩducit amaritudinẽ pœnæ ſequẽtis. Ita geneſta eſt nigri ſeminis, qa plerũq; peccatũ ĩducit, & relinqt infamiæ denigrationẽ. Vel nigra ſemina ſunt exẽpla deformia, ex qbus alij nigri, & deformes pctõres generant. Itẽ peccatũ mortale ĩ corde generatũ, extinguit oĩa merita, & oẽs virtutes formatas. Vnde aſſimilatur cuidam lactucæ ſponte naſcenti, quæ dicitur caprina, de qua dicit Pli- Plin. niu, q ſi in mari projiciatur, omnes pi-

ſces,

ſtes, qui in vicino ſunt, moriūtur. Mare eſt autem cor humanum; in quod ſi peccatum ingreditur, omnia merita, & virtutes occidit. Vñ Iac. Peccatum cùm conſummatum fuerit, generat mortem, ſcilicet virtutum animæ. Item licèt peccatū animæ habeat in ſe quādam tranſitoriā dulcedinem, tamen multa mala in anima facit. Cuius exemplum apparet in pruo maturo, quod hēt in guſtu quandā aquoſam dulcedinem, tamen eius ſubſtantia eſt frigida, & ſicca, & ſtiptica: ſic peccatum habet dulcedinem aquoſam, ideſt delectationem tranſitoriā. Aquoſum enim & humidum cito fluit, & faciliter tranſit: tamen poſtea peccatum infrigidat, in anima calorem charitatis extinguendo; deſiccat humorem gratiæ, vel deuotionis conſumendo; & conſtipat, ſordes conſcientiæ detinendo, vt ſcilicet peccatum inductum, nec faciliter de corde per pœnitentiam emittatur.

Iaco. 1.

Item peccatum aſſimilatur porro, quia porrum nimis ſæpe comeſtum (vt dicit Plinius) inflationes generat: quod pertinet ad ſuperbiam, quæ animos tumidos facit. Item ſitim generat: quod pertinet ad auaritiam, q̄ ſitim, i. ardorē habendi inextinguibilem gignit. Item ſomnū prouocat: qđ pertinet ad accidiā, quæ pigros & ſomnolentos reddit. Item acies oculorum hebetat: quod pertinet ad inuidiā, Eccleſiaſt. Nequam oculus inuidi. Item ſanguinem inflammat: quod pertinet ad iram, quæ ſanguinem circa cor accēdit (vt dicit Dama.) Item Venerem ſtimulat, ideſt luxuriam excitat. Item ventrem mollificat quod poteſt referri ad gulam, quia guloſi circa ventrem inſiſtunt, & ſibi mollia & delicata quærunt.

Plini.

Ecc. 1.

Dama.

Item peccatum aſſimilatur rhamno, quę eſt herba a principio mollis, ſed quā to plus creſcit, tanto durior fit, & in acutiorem aculeum indureſcit: Sic peccatū a principio, vt ſuaue; ſed poſtea quanto plus creſcit, plus in eo induratur, & in fine per illud aculeus æternæ punctionis inducitur. Item ramnus (vt dicit Ioſephus) proprium habet ignem ex ſe proferre, Nam eius folia poſtquàm cadunt, & deſiccantur, multæ ſiccitatis, & cuiuſdam vnctuoſitatis eſſe dicuntur.

Ideo quando adeſt fortis impreſſio caloris ſolaris, ramnus facile inflammatur. Cuius occaſione vicina ſæpe nemora incenduntur. Similiter peccatum profert ex ſe ignem, ideſt inordinatum ardorē, ita, q̄ folia eius. i. cogitationes, vel delectationes peccati, poſtquàm ceciderunt in conſenſum operis, tunc deſiccantur ab humore gratię, & efficiuntur vnctuoſæ. i. lubricæ, quia vnctuoſa lubrica ſunt ita, q̄ ad fortem impreſſionem, ſiue feruorem tentationis facilè appetitus hominis inflammatur, & omnes vires animæ incenduntur, & etiam omnes corporis partes. Iudi. Egrediatur ignis de ramno, & deuoret cedros Libani.

Iudi. 9.

Item peccatū aſſimilatur ſalici, primò ratione augmenti, quia cito creſcit. Vnde dicitur ſecundum Iſi. quia cito in altum ſalit. Sic peccatum hominis breui tempore multum creſcit, quia ſecundum Greg. peccatum, quod per pœnitētiam nō diluit, mox ſuo pondere ad aliud trahit, ſicut ex crapula naſcit luxuria, &c.

Iſidor.

Grego.

Secundo, ratione ligamenti, quia ſalicibus vtuntur homines ad ligandum vites. ſic peccata ligant mentem. Iſa. Qua ſi vinculum plauſtri, peccatum.

Iſa. 5.

Tertio, ratione impedimenti: quia ſemen ſalicis dicitur hanc virtutem habere, vt ſi quis illud in poculo hauſerit; generare non poterit, vt idem Iſid. dicit. Sic peccatum impedit, ne opera meritoria nō gignero, i. facere poſſit. Sumus aūt nos principia nr̄orū operū, queadmodū natorū. i. filiorū, ſicut dicit Philoſophus. & ideo opera noſtra filijs comparantur.

Ariſto. Eth.

Quarto, ratione fundamenti: quia omnis ſalix, tanto eſt in ramis fœcundior, quanto eſt terræ propinquior. Item ſalices ſi binis pedibus a terra putentur, coarceantur ne in altum creſcant, ſed in latitudinem ſe diffundunt. Sic peccator, quanto magis rebus terrenis appropinquat per affectionem, & occupationem, tanto magis in peccatis abundat. Item quaſi ſalix duorum pedum eſt peccatū operis vſq; ad delectationis conſenſum, puta cum homo conſentit, immoratur in ipſa delectatione cogitationis. Tunc tñ licèt nō aſcendat vlterius p conſenſum opis, tñ dū per moroſæ cogitationis conſenſum in ipſa delectationis latitudine ſe diffundit peccatum mortale cōmittit.

Septimo, ratione detrimenti: quia ſalix ex antiquitate tēporis patitur detrimē tū putredinis. Nā poſtq̄ antiqua fi., ito putreſcit, & a medullā putreſcere īcipit. Vnde ſæpe, dum exterius viridis videtur, & pulchra, interius eſt, vacua caua, &

putrida, in cuius concauitate ſæpe latent animalia venenoſa, vnde iuxta ſalices dormire, res eſt periculoſa. Sic cum aliquis diu continuat permanens in peccato, putreſcit per omnimodam corruptionem maliciæ: quam licet hypocrita conetur exterius cooperire, tamen ab interioribus eam non curat abiicere. Et ideo licet exterius ipſe aliquando appareat iuſtus, interius tamen eſt vacuus à virtute, cauus cupiditate, & putridus malignitate, i. eſt malitia corruptus. Vnde in eius concauitatem cordis cupiditate, ſunt animalia venenoſa, i. conceptiones, & deſideria fraudulenta, & periculoſa, propter quæ periculoſum eſt iuxta eos dormire, i. de eis confidere, vel eis adhærere.

Item peccatum aſsimilatur ſpinæ: quia quando ſpina caro vulneratur, non recedit dolor, quandiu ſpina totaliter non extrahitur. Sic quando eſt anima peccato vulnerata, ſemper mordetur, & cruciatur, quamdiu ipſum peccatum in conſcientia detinetur. Et ideo neceſſe eſt, vt per pœnitentiam extrahatur.

Inferni pœna quantum acerba exiſtat, ex Ramni varijs ſimilitudinibus declaratur. Cap. LIIII.

Pſa.16. POena inferni aſsimilatur ramno, vt dicit gloſa ſuper Pſ. quia ramnus eſt herba multum dura, nodoſa, ramoſa, & ſpinoſa. Nam folia habet aculeata, ſpinis acutiſſimis in lateribus conſita. Similiter pœna inferni, eſt dura propter ſuam acerbitatem, nodoſa propter ſuam indiſſolubilitatem. Nam nodus fortis ligni, eſt quaſi indiſſolubilis. Vnde ſignat illam pœnam indiſſolubilem, & interminabilem, quia damnatus, ſicut nunquã abſoluitur a culpa, ſic nec a pœna.

Item eſt ramoſa, propter pœnarum multiplicitatem, & ſpinoſa, ſiue aculeata per ſubtilitatem: quia ſicut ſpinæ ſubtiles, & aculeatæ penetrant, ſic illæ pœnæ penetrant intima animæ. Sed miſer ille peccator, dum eſt ſub ſpinis peccati, antequam aduertat, ꝙ ducantur eum ad duriores & maiores aculeos ramni, id eſt pœnæ inferni, permitti ſe a peccato totaliter abſorberi ſecundum illud
Pſa.16. Pſ. Priuſquam intelligerent ſpinæ veſtræ ramnum, ſicut viuentes, ſic in ira abſorbet eos.

Pœnitentium perfectiones in quibus conſiſtat actionibus multis arboris aromaticæ mali punici, & ſambuci exemplis lucide demonſtratur. Cap. LV.

POenitentes aſſimilantur arboribus medicinalibus, ſiue aromaticis. Et eſt cauſa aromaticitatis in arboribus (vt Albu.
dicit Albumaſar) terreum ſubtile commixtum aqueo ſubtili. Tanquam ergo arbores aromaticæ, & medicinales, ſunt homines pœnitentes: quia pœnitentia habet medicinales virtutes ad curandũ animarum languores, i. vitiũ: & in iſtis eſt ſubtile terreum, i. attenuatio carnis, bene commixtum ſubtili aqueo, i. compunctioni cordis. Illi autem, in quibus hæc deficiunt, ſcilicet maceratio carnis, & compunctio cordis, non ſunt aromatici, i. vere pœnitentes. Et nota, ꝙ arbor aromatica aliquã habet aromaticitatem in cortice, aliquando in flore, aliquando in fructu, vt patet in cinamomo, quod eſt cortex, & in mace, qui eſt flos; & in muſcata, qui eſt fructus. Sic pœnitentiam quidam habent tantum in cortice, i. in exteriori oſtenſione, quidam tantum in flore, i. in mentis affectione, quidam in fructu, i. operis executione.

Item pœnitentes aſsimilantur malogranatæ. Primo propter augmentum: nam malogranata, ſcilicet arbor plus in latũ, quam in altum ſe diffundit. Sic pœnites debet eſſe humilis, non vt quærat creſcere in altitudinem dignitatis, ſed in la- Pſ. 118.
titudinem charitatis: Pſ. Ambulabam in latitudine.

Secundo propter impedimentum, quia maxime impeditur a frigore. Eſt enim arbor frigoris impatiens. Vnde in pruina cito pereunt flores eius. Similiter homini pœnitenti maxime nocet frigus acediæ. Et ideo pruina, id eſt negligentia, deſtruit flores eius, i. bonas affectiones.

Tertio, pœnitentes aſſimilantur malogranatæ propter fructum, quia quædã faciunt poma dulcia: qdã acetoſa: acetoſa ſunt frigida, & ſicca, dulcia vero calida, & humida. Et ideo dulcia magis cõueniũt medicinæ, vt dicit Iſaac, & etiam Dioſ. Quaſi autem poma acetoſa ſunt opera pœnitentis facta ex timore: ſed quaſi dulcia ſunt opera facta ex amore, & iſta magis proſunt ad ſanitatem animæ: Vel acetoſa ſunt opera hypocritarum.

rum, dulcia vero ſunt opera veraciter
Iſido. pœnitentium. Dicit enim Iſid. ꝙ negant
medici corpora noſtra mali punici cibo
nutriri. Et dicunt, ꝙ plus congruunt me
dicinæ, quam corporis alimento. In quo
ſignificatur, ꝙ pœnitens debet intende
re ad ſanandum mentem, & non ad im
plendum, vel impinguandum ventrem.
Item pœnitentium afflictio aſsimila
tur ſambuco, de quo dicunt Plato, Dioſ.
& Plinius, ꝙ ſi cortex eius medius rada-
tur verſus ſuperius, purgat ventrem per
partem ſuperiorem: ſi vero radat verſus
inferius purgat per partẽ inferiorẽ. Tũc
autem ſambuci cortex verſus inferius
raditur quando pœnitentis caro timore
infernalis ſupplicij affligitur, qui timor
dum a peccatis reuocat, quaſi a parte in
feriori purgat: ſed tunc verſus ſuperius
raditur, quando ſpe, vel deſiderio præ-
mij maceratur. & dum ſic carnem mace
rando abſtergit pœnitens ſordes pecca
ti quaſi a ſe purgat a parte ſuperiori.

Quæ ad peccatoris conuerſionem requirantur, quæue pœnitentiæ radix, gradus & perfectio exiſtat, explanatur: quæ arboribus varijs, ac Hellebоro, Myrrha, nuci, caulis, ſalinuro, arbori Aloes, Abſynthio, Betæ, cimino, cucurbita, centaurea, & denium hedera quampluri mis perſpicuuque exemplis aſsimilatur. Cap. LVI.

POenitentia aſsimilatur arbori.
Primo propter arboris generatio-
Ari. de veg. nem. Sunt enim ſecundum Ariſtotelem,
quinque ſpecies ſiue modi generationis
arboris, ſiue plantæ: Vnus eſt ex ſemine
alius ex putredine, tertius ex aquæ hu-
more, quartus ex plantatione, quintus
ex inſertione. In his deſignantur quin-
que, quæ ſumme valent ad generationẽ
pœnitentiæ i. ad conuerſionem peccato
ris. Primum eſt verborum dei auditio, &
hoc deſignatur in ſemine: quia ſemẽ eſt
Mat. 13. verbum, vt dicitur Matth. Secundum eſt
mortis meditatio: & hoc deſignat in pu
tredine quia per mortẽ corpus in putre-
Iob. 17. dinem reſoluit, Iob. Putredini dixi. Pater
meus es. Tertium eſt eleemoſinarum
largitio: & hoc deſignatur in aquæ hu-
Ecc. 30. more, quia (vt dicitur.) Ignem ardentem
extinguit aqua, & eleemoſina reſiſtit pec
catis. Quartũ eſt religionis ingreſsio, &
hoc deſignatur in plantatione, quę ma-
xime competit iuuenibus. Pſ. Quorum fi Pſ. 127.
lij, ſicut nouellæ plantationes a iuuentu
te ſua. Quintum eſt bonorum ſocietas,
& conuerſatio. Nã quandoque pecca-
tor iuſto adiunctus, trahitur ab eo, & cõ
uertitur. & hoc deſignatur in inſertione,
Apoſtolus. Tu aũt cũ oleaſter eſſes, inſer Ro. 11.
tus es in illis, & ſocius pinguedinis &
radicis oliuæ factus es.
Secundo ꝑꝑ radicis infixionẽ. Nam
arbor (vt dicit Iſid.) ab aruis nomen ac-
cepit, eo ꝙ fixis radicibus terræ inhære-
re conſueuit. Oportet ergo ad hoc, ꝙ ar-
bor ſit firma, vt radices eius in terra pro
fundentur: & quanto arbor radicem ꝓ-
fundius figit, tanto attrahit plus humo-
ris, & ſi fructificatura ſit, plus abundat in
folijs, fructibus, atq; ramis. Item oportet
ꝙ radices arboris ipſi terræ cohæreant,
& conglutinentur. vnde dicit Ariſt. ꝙ lu
tum vnctuoſum, & tenax cito producit
plantã, & facit eã eſſe durabilẽ. Sicut er
go arbor immobiliter per radicem eſt in
fixa terræ, ita pœnitentia per humilitatẽ,
& charitatẽ oportet ꝙ ſit immobiliter
infixa animæ, ſiue cordi, & pſeueranter,
ita vt pœnitens præterita mala plangat,
& iterũ plangenda non committat. Pro-
fundatur aũt radix pœnitentiæ in corde
ꝑ humilitatẽ, in qua quãto profundius
deſcendit, tanto de humore grãæ plus at-
trahit, & per eam maiorem copiam bo-
norũ operũ & meritorũ ꝓducit: ſed con
glutinatur pniæ radix cordi per charita-
tem, quæ eſt glutinũ vnctuoſum ꝑ quã
cito pnia augeť, ꝑficit, & conſeruať. Vñ Eph. 3.
Apl's. In charitate radicati, & fundati.
Tertio ꝑꝑ animę vegetabilis informa
tionẽ. Nã ſm philoſophum, in arborib. Ari. de veg.
& plantis non eſt anima ſenſibilis, ſicut
in brutis. ꝑꝑ quod arbores, & plantę ſen
ſibilibus paſsionibus non afficiuntur,
quia nec percuſſę ſentiunt, nec ſciſſæ do-
lẽt, nec qñ cibant delectant, nec ſpirãt,
nec reſpirant; nec dormiunt, vel vigilãt,
nec alijs paſsionib⁹ ſubiacẽt, q̃ ſunt aïæ
ſenſitiuæ. Eſt ergo in ipſis arboribus, &
plantis informatio ſolius vegetabilis
animæ, ſm quã eſt in eis generatio, ciba
tio, augmentatio, & renouatio: quæ om-
nia competunt ſuo modo pœnitentiæ.
Nam primo neceſſarium eſt pœnitenti,
vt paſsiones ſenſitiuas, vicioſas ſcilicet
& inordinatas a ſe omnino remoueat, ſcili-
cet, vt periculoſius iniurias nõ ſentiat ꝑ in
patien-

patientiam, & ſciſſus, vel laceratus verbis non doleat per iracundiam, quæ ſcilicet eum ad odium, ſiue vindictam inclinet: nec etiam quando cibatur in cibo delectationem voluptatis, ſed ſolum ſuſtentationem neceſſitatis quærat. Augu-
Augſt. 10. cõf. ſti. Hoc me docuiſti dñe, vt quemadmodum medicamenta, ita & alimenta ſum pturus accedam. Item non debet ſpirare, nec reſpirare. i. vel in ſe indignationẽ attrahere, vel ex ſe furorem emittere eo
Act. 9. modo, ſcilicet quo dicitur de Saulo, Act. Saulus adhuc ſpirans minarum, & cædis in diſcipulos domini &c. Item nõ debet dormire per negligentiam, nec etiam vigil eſſe ad cogitandam, vel explendam malitiam. Sed debet in pœnitentibus eſſe generatio virtutũ, ſiue bonorum operum, cibatio lachrymarum, vel diuinorũ verborũ, augmentum laborum & meritorum, & etiam renouatio conuerſationis, & motum.

Quartò, propter fructuum defectionẽ. Sunt enim quædam arbores, ſcilicet quę habent ſolum folia, & non fructus: quod accidit propter abundantiam humoris aquoſi, qui eſt materia foliorum. Et propter defectum humoris vnctuoſi, qui eſt materia fructuum. His ergo aſſimilantur falſi pœnitentes, qui habent ſolum apparentiam frondium. i. exteriorum motu, ſed non vtilitatem fructuum i. verorum operum. Poſſent etiam talibus aſſimilari qui hũt ſolum folia i. verba, & non fructus. i. opera, ſicut doctores mali qui habent doctrinam ſine vita: quod eſt propter abundãtiam amoris mundani, & defectum amoris diuini. Quædam vero arbores ſunt quæ faciunt fructum ante folia: quod accidit (ſicut dicit philoſophus) propter abundantiam humoris vnctuoſi: quem cum calor naturalis digeſſerit cum auxilio caloris ſolaris, cito ad maturationem adducit. Vnde talis humor vnctuoſus abundans prohibet humorem aquoſum, qui eſt foliorum materia, ne aſcendat ante fructum in tali planta. Iſtis ſunt ſimiles illi qui ſtudent bona opera facere prius quàm bona verba docere: ita vt bona vita pręcedat bonã doctrinam, vel illi qui prius intendunt operibus actiuæ vitæ, quam refrigerio, vel decori vitæ contemplatiuæ, ſi quidem contemplatiuorum internæ meditationes animam decorant, & vmbræ refrigerium pſtant, ſicut & plantarum folia. Opera autem actiuæ vitæ laborioſa quidem ſunt, tamen fructuoſa: vnde actiuæ vitæ merita fructibus comparantur. Et ideo tales ſi habeant abundantiam humoris vnctuoſi i. compaſſionis & pietatis, & caloris naturalis. i. amoris proximi ad quẽ etiam natura inclinat, ex tũc a calore Solis, i. amore Chriſti citius efficiuntur in vita actiua perfecti per fructus bonorum operum: & ideo poſtea congruentius producunt folia verborum. Quædam tamen arbores ſunt, quæ ſimul producunt fructus, & folia, ſicut illę quæ prædictos humores habent proportionabiles: quibus ſimiles ſunt illi, qui in humore mentis deuotæ, & in humore aquoſo ſalubris ſcientiæ poſiti abundantes ſimul dicunt
& faciunt. Act. Cępit Ieſus facere, & po- Act. 1.
ſtea docere. Sunt etiam, & aliæ quædam arbores, quæ citius producũt folia quàm fructus, & hoc propter abundantiam humoris aquæi, & defectum humoris vnctuoſi: quia calor humorem aquæum citius attrahit ad locum productionis foliorum, quàm vnctuoſum ad productionem fructuum. Similiter illi qui habent multam ſcientiam, & paruam deuotionem, facilius, & citius dicũt verba, quàm producant opera.

Itẽ pœnitentia interior ſi ſit cum debita præparatione, & moderatione, & exercitatione, purgat, & ſanat animam: cuius exemplum apparet in helleboro, qui a fluuio, vbi naſcitur, ſic eſt dictus: quia dicitẽ habere virtutem mentem motam reducendi ad ſanitatem.

Item purgat corpus: quia lignum, quod radices habet albas, humores phlegmaticos purgat: lignum vero, quod radices habet nigras, purgat coleram nigram: ſed tamen nullus debet eo vti niſi prius materia digeſta ſit, & temperata, & tunc ẽt, cum cautela: quia virtus eius nimis eſt intẽſa, & præcipue radix alba multum laxat ſuperius, & inferius. Vnde ſæpe nimia virtus hellebori eſt mortis inductiua.

Itẽ dẽt qui accepit helleborũ ſe moue
re, & a ſomno abſtinere: vñ Hypoc. dicit Hypoc.
Si vis helleborũ ducere, moue corpus, ne ſomnus accedat. Similiter pęnitentia ad hoc vt animam in peccato deſipientẽ, & inſanientem ad debitum ſenſum reducat, & purget a corruptis, & ſuperfluis humoribus. i. affectionibus; oportet præcedere interiorem digeſtionem, & præparationem in feruenti contritione ſine

qua

qua pœnitentia exterior non eſt valida.

Item oportet in exteriori pœnitentia vti cautela, & moderatione. Debet enim atteri, ſed non occidi per immoderatam afflictionem.

Item oportet mouere corpus in bonorum operum exercitatione, & a ſomno negligentiæ & ocij abſtinere.

Item pœnitentia aſſimilatur myrrhæ.

Primo, ratione eminentiæ: quia myrrha eſt arbor in Arabia (vt dicit Iſido.) quinq; cubitis alta; in quibus accipere poſſumus quinq; pœnitentiæ gradus: primus eſt in contritione, ſecundus in confeſſione, tertius in oratione, quartus in eleemoſynarum largitione, quintus in ieiunij afflictione. Et iſti tres vltimi gradus pertinent ad ſatisfactionem.

Secundò, ratione effluentiæ: quia de arbore myrrhæ gutta effluit amara, multũ aromatica, & illa vocatur myrrha. &

Plini. (vt dicit Plinius) illa gutta, quæ per ſe manat non expreſſa, magis eſt precioſa, & minus vtiq; valet illa, quæ de cortice precioſo eſt abſtracta. Hæc ergo amara gutta, eſt compunctionis lachryma ex cõtritionis amaritudine procedens. Hæc eſt deo multum odorifera, ſecundum illud: Quaſi myrrha electa dedi ſuauitatem

Ecc. 24 odoris.

Item eſt multum aromatica. i. medicinalis. Exo. Sume tibi aromatica myrrhæ

Exo. 30 primæ. Habet enim hæc myrrha virtutẽ diſſoluendi, & conſumendi quaſi æqualiter, & etiam confortandi. Et ſimiliter pœnitentis lachryma amara diſſoluit peccata conſumit mala deſideria, & confortat corda debilia. ſed illa eſt per ſe expreſſa, quæ eſt voluntaria, & non coacta, & talis pœnitentia eſt valida, non autẽ illa quã ſolus metus, ſeu coactio cauſat.

Tertiò, ratione efficaciæ: quia myrrha habet virtutem cõſeruandi corpora mortua ex ea peruncta imputrida, & incorrupta. Similiter pœnitentia mortificatos corpore, ſed ſpiritu viuificatos conſeruat a corruptione, & putredine peccati. Vnde in huius ſignum venit Nicodemus ad corpus Chriſti mortuum, ferens mixturam myrrhæ.

Item pœnitentia aſſimilatur nuci, quæ

Io. 19. quidem exterius habet durum & amarũ corticem, & interius habet nucleum dulcem, & vtilem. Vnde his qui temperatæ complexionis ſunt, & nucibus temperate vtuntur, proficiunt, quia omnibus cibis venenoſis obſiſtunt. Et ſimiliter eſt de pœnitentia, quia quamuis eius opera exteriora videantur dura & pœnoſa, vt ieiunia, & huiuſmod, & interius etiã requirat amaritudinem contritionis: tamen conſcientia per ipſam purgata, inuenitur fructus eius dulciſſimus, & efficaciſſimus ad reſiſtendum omni cibo venenoſo. i. peccato, dummodo exterioribus operibus pœnitentiæ, vt abſtinentia, & huiuſmodi, pœnitentes vtantur temperate. i. diſcrete.

Item pœnitentia aſſimilatur cauli.

Primo, ratione tranſplantationis: quia oportet caules tranſplantari, vt poſſint in ſuo eſſe perfici. Sic peccatorẽ oportet transferri de ſtatu culpæ ad ſtatum iuſtitiæ per tranſplantationem pœnitentiæ, vt poſſit ſpiritualiter perfici

Secundo, ratione decoctionis. Oportet enim caules coqui, & elixari: in qua decoctione, licèt materia. i. caulium ſubſtantia ſit minus bona, cum ſit groſſa, & dura ad digerendum, ius tamen ipſorum caulium eſt colatiuum ventris humectatiuum, & laxatiuum: ſed ſubſtantia ſine iure eſt conſtipatiua. Sed multum de ipſorum malitia tollitur, ſi illa aqua proijciatur, & in alia decoquantur, & optime pinguedine condiantur, vt dicitur in dietis. Sic etiam in pœnitentia neceſſarium eſt decoctionem peccatorum fieri per contritionis feruorem. Et quantũcunque peccata de ſe groſſa ſint & dura, ius tamen, ideſt compunctio ipſorum peccatorum lachrymoſa & feruida, eſt mentis laxatiuum, & purgatiuum. Vnde caulis ſubſtantia ſine iure, i. memoria peccati ſine compunctione, potius eſt conſtipatiua, ideſt induratiua ad peccatum retinendum quàm ad emittendum per confeſſionem. Et ſicut ad tollendum caulium malitiam fit duplex elixatio, ita, ꝙ aqua primæ elixaturæ proijcitur, ita ad tollendum malitiam peccatorum, duplex fit in pœnitente compunctio: quia prima prouenit ex timore pœnæ ſecunda autem ex amore iuſtitiæ, & hæc eſt perfectior. Vnde adueniente ſecunda, prima proijcitur; quia perfecta charitas foras mittit timorem. ſed

1. Io. 4. debet addi optima pinguedo, ſcilicet contemplationis, & orationis deuotio.

Tertiò, ratione electionis: quia caules debent eligi & accipi magis teneri,

&

& meliores efficiuntur, quando à pruina primitus decoquuntur: quia cum calor ad caulium intima reuocatur, melius ſubſtantia eorum digeritur, & mollior, & ſapidior inuenitur. Similiter illi pœnitentes ſunt magis electi, qui ſunt magis teneri i. molliores ad flendum, vel ad amandum, vel compatiendum. Meliores etiã, & feruentiores efficiuntur, qui primo a pruina, ab aduerſitate mundana, & à tribulationum vehementia ſunt tacti, & excocti, quia mala quæ nos hic premunt, ad Deum nos ire compellunt, vt dicit Grego.

Item pœnitentia quanto aſperior, tanto magis valet ad frangendum corda dura, & ad expellendum venenoſa diaboli tentamenta. Cuius exemplum apparet in paliuro, qui quamuis ſit crudus aſperrimus, & ſpinoſus, tamen habet quædã capitella ſpinoſa in quibus ſunt ſemina ad calculum frangendum, & contra morſus venenatos valentia, vt dicit Dioſco.

Dioſc. Item pœnitentia eſt ſimilis arbori aloes, quæ eſt arbor aromatica in India naſcens.

Primò, enim aloe eſt arbor guſtus amaricatiua, quia lignum eius, licet ſit aromaticum, tamen guſtus eius eſt ſubamari ſaporis. Hoc autem pœnitentiæ competit ratione contritionis, quæ amaricat guſtum animæ ex ipſa recognitione culpæ. Iſa. Recogitaui tibi omnes an-

Iſa. 38. nos meos in amaritudine animæ meæ.

Prou. 7 Prouerb. Aſperſi cubile meum myrrha, & aloe. Hoc cubile eſt conſcientia, quod eſt aſpergendum myrrha. i. amaritudine ex memoria culpæ, & aloe. i. amaritudine ex conſideratione offenſæ.

Secundo, aloe ore maſticata, eſt cerebri immutatiua. Nam odor eius tunc maxime ſentitur cum ore maſticatur: quia tunc odor aromaticus ſtatim cerebrum tangere videtur. Tunc autem peccatum per pœnitentiam maſticatur, quãdo oris confeſſione diligenter, & aperte narratur: & tunc ipſius confeſſionis odore, & vigore cerebrum immutatur, dum ex eius reſolutione contritentis facies lachrymis irrigatur. debet enim confeſſio eſſe lachrymabilis.

Tertio, aloe eſt humoris deſiccatiua: eſt enim (vt dicitur in Platone) calida, & ſicca. Et hoc pœnitentiæ competit ratione abſtinentiæ, per quam humor luxuriæ in corpore areſcit; & amor ſpiritualis in mente accenditur, & caleſcit.

Quartò, eſt aloe odoris emiſſiua. Eſt etenim odoris ſuauiſſimi, atque fumi: cuius particula loco tymiamatis in altaribus adoletur, & hoc competit pœnitentiæ ratione orationis: quia cum purè, & deuote oratur, quaſi quidam fumus, & odor ſuauiſſimus Deo miniſtratur. Huius ergo particula prima eſt oratio mentalis: quia alia eius pars eſt oratio vocalis. Prima ergo particula, dum in altari cordis feruenter immolatur, ex ea ipſe Deus velut ex ſuauiſſimo tymiamate recreatur.

Quintò, eſt aloe corporis confortatiua. Nam lignum eius ſtomachum confortat, & vinum decoctionis eius bibitum debilitatem cordis, & cerebri maxime iuuat. Similiter pœnitentia confortat ſtomachum animæ, id eſt mentem ad ſuſcipiendum, & retinendum cibum ſpiritualis doctrinæ.

Item vinum decoctionis i. feruor, cõfortat cor debile ad largam dationem corporalis eleemoſynæ: confortat etiam cerebrum ad emiſſionem abundantis lachrymæ: vel confortat cerebrum, id eſt ſenſum ad cautelam, & diſcretionẽ conſcientiæ.

Itẽ pœnitentia aſſimilatur abſynthio. Primo, quia abſynthium habet virtutem amaricatiuam. Eſt enim tantæ amaritudinis, quòd etiam ipſum mures, & vermes horrent. Et hinc eſt, quod libros, & pannos a vermibus, & muribus tutos ſeruat, ſi quis cum eis in ciſtula ſua abſynthium ponat. vt dicit Dioſc.

Sic in corde pœnitentis debet eſſe cõtritio amariſſima. Et hæc eſt, quæ repellit mures, & vermes. Mures ſunt tentationes diabolicæ, vermes remorſus conſcientiæ; quos remouet, & extinguit amaritudo pœnitentiæ.

Secundo, quia habet abſynthium virtutem laxatiuam, ſcilicet pp caliditatẽ, & amaritudinem. Vnde ſi inueni. materiam digeſtam, eam diſſoluit, & expellit. Et hoc cõpetit confeſſioni pœnitẽtis: quia ex caliditate. i. feruore, & amaritudine contritentis, ipſa confeſſio habet virtutem laxatiuam. i. emiſſiuã, & purgatiuã peccati: quia culpam quam per contritionem inuenit iam digeſtam. i. ad purgationem, & eiectionem paratam, dum conti-

confitetur emittit, & eijcit.

Tertio, habet virtutem reſtrictiuã. dr̃
Pla. enim in Platone, ꝙ abſynthium virtutes habet contrarias ſcilicet laxatiuam, & conſtrictiuam. Nam ſicut laxat ex caliditate, & amaritudine: ita reſtringit ex ponticitate, & groſſitie ſubſtantiæ ſuæ, vnde ſi materiam compactam inuenit, compactiorem eam facit. Hoc aũt competit pœnitentiæ ratione ſatisfactionis per quam dum peccatorum materiæ, & cauſæ ſubtrahuntur, ab ipſis peccatis pę
Auguſ. nitens reſtringitur. Eſt enim ſatisfactio ſecundum Augu. peccatorum cauſas excidere, & eorum ſuggeſtionibus aditum non præbere.

Item pœnitentia aſſimilatur betę, quę eſt herba cani;. Primo, propter coloris apparentiam. eius enim ſpẽs eſt duplex, vna eſt alba, & alia nigra. Quaſi aũt pœnitentia alba eſt pœnitentia innocentium, ſicut Ioãnis baptiſtæ Sed quaſi nigra, eſt pœnitetia peccatorum, ſicut Ma
Dioſc. riæ Magdalenæ. Vtriuſq; tñ betę ſuccus naribus inſtillatus (vt dicit Dioſco.) caput purgat, q̃a vtriuſq; pęnitẽtiæ virtus mentem purificat, ſiue a venialibus, vt pœnitentia innocentium, ſiue a mortalibus ſicut peccatorum: vel vna præſeruãdo a culpæ defectione, alia expiando à culpæ contagione. Secundo, ꝓpter virtutis efficaciã. Eſt enim eius virtus in humore in fronde, & in radice. In humore ſiue ſucco eſt eius virtus ad conſeruandum capillos, vt dicit Dioſco. Sic, & pœnitentiæ virtus, & lachrima, capillos capitis ideſt virtutes mentis reparat perditas, & cõſeruat habitas. In frõde vero eſt virtus: quia folium eius tunſum, & morbo appoſitum ignem ſaluaticum extinguit. Quaſi enim betæ folia ſunt diuerſa pœnitentiæ opera, vt ieiunium, eleemoſina, & oratio Ignis autem ſaluaticus eſt ardor vitiorũ, ſiue auaritiæ, quem extinguit eleemoſyna: ſiue luxuriæ, quem extinguit ieiunium: ſiue abiectionis, & ſuperbiæ, quem extinguit oratio mentem humiliando. In radice vero eſt virtus, q̃a ſicut dicit Ariſto. ſuper radicem betæ ſicut & ſup caul: põt inſeri ſurculus, qui corroborat radicem, & in arborem trãſmutat. Radix betæ. i. initiũ pœnitentiæ, eſt timor, quia pœnitentia ex timore gignitur. In qua radice ſi ſurculus amoris inſeratur, ideſt vt timor pœnitentis ſit cum amore charitatis, proficit pœnitens in magnam arborem, ideſt in virum perfectum.

Item pœnitentia aſſimilatur cimino. Primo, ratione complexionis: quia ſm̃ Macrum, & Perſium, ciminum eſt calidum, & ſiccum in ſecundo gradu Pœnitentia enim eſt calida, & ſicca: q̃a per compunctionem incendit mentem, & per abſtinentiam deſiccat carnem: & vtrunque eſt in ſecundo gradu: primus enim gradus, ſiue reſpectus eſt propter ſatisfactionem peccati, ſecundus propter cautelam futuri. Secundo, ratione decolorationis: quia nimius vſus, ſiue frequẽtia eius (vt dicunt Dioſcor. & Pla. & Plinius) faciei diſcolorationem inducit: quia ſcilicet per indiſcretam pœnitẽtiam ſiue abſtinentiam, corpus infirmatur, & facies diſcoloratur: & palleſcit facie corporis propter diminutione: calidi ſanguinis, & etiã facies animę ꝓpter diminutionem feruoris.

Tertio, rõne operationis, ſcilicet quoniam ciminũ habet virtutẽ fumoſitatis ſubtiliatiuam, & digeſtionis confortatiuã. Quod facit pœnitentia dum per abſtinentiam ſubtrahit ſuperfluitatem cibi, & potus, q̃ pertinent ad vitium gulæ.

Item habet virtutem ventoſitatis ſubtiliatiuam, & inflationis ventris reſtrictiuam Quod competit pœnitẽtiæ, inquãtum ventum vanæglo.iæ ſubtiliat. i. anihilat, & inflationem ſuperbiæ fugat.

Item dolorem ſtomachi mitigat, quod competit pœnitentiæ inquantum mitigat iram.

Item habet virtutem cum baccis lauri frigidi, reumatis curatiuam Et hoc competit pœnitentiæ inquantum expellit frigidum humorem accidiæ.

Item habet virtutem ſanguinis coagulati in oculo mixtum in cera mũda diſſolutiuam Quod competit pœnitentiæ inquantum refrenat luxuriam: cuius impudicitia maxime in oculis congregatur, & oſtenditur.

Item habet virtutem liuoris carnis cũ cera bene mixtum, & ſæpe appoſitum totaliter ablatiuam Et hoc habet pœnitẽtia inquantum tollit liuorem inuidiæ.

Itẽ hẽt virtutẽ fauciũ ſanatiuã. Quod competit pœnitentiæ in quantũ ſanat vitium auaritiæ. Sunt enim auari quaſi quædam fauces inſatiabiles, quorum dolor & cruciatus eſt, quia non poſſunt habere q̃ cupiunt: que dolorem inſatiabi-

lis

lis appetitus vera pęnitentia ſanat.

Itē pœnitentia aſſimilatur cucurbitæ. Primo, ratione extenſionis. Nam herba cucurbitę in ramos, & folia pariter, & flagella ad modum vineæ, ſe diſtendit, & quibuſdam ligamentis ſe vndique conectit. Similiter pœnitentia ramificatur in cōpunctione, vbi ſunt diuerſi rami.i.diuerſi cōpunctionis modi. Item habet folia i. verba vtilia in confeſſione, & flagella.i. opera pœnalia in ſatisfactione. In quibus omnibus verus pœnitens ſe procedēdo diſtendit: ſed nihilominus oportet, quod vndiq; ſe quibuſdā ligamentis.i.firmis cautelis, & adiutorijs cōnectat, ita, vt in peccatum amplius non cadat.

Sedō, ratione floritionis. Hēt enim quoſdā flores albidos quos emittit præcipuè contra noctem. Hi flores albi ſunt mundæ affectiones, quæ oriūtur in corde pęnitentis, præcipue contra noctem pec-
Pſal. 6. cati. Pſalmus: Lauabo per ſingulas noctes lectum meum, lachrymis meis, &c.

Tertio, ratione fructificationis. Vbi nota, quod cucurbita ad bene fructificādum indiget calore. Vnde in terra calida maxime fructificat. Itē humore, ideſt aquæ irrigatione, quia ſæpe aqua rigari cupit.

Item appodiatione: quia ſine appodiatione florere quidem poteſt, ſed fructificare vix poteſt. immo tunc fructus eius vel deficit, vel putreſcit, quando nō ſurſum à terra erigitur, & in lignis, vel virgultis ſe ſuſpendit. Similiter pœnitentia bene fructificat, quando eſt radicata in charitatis amore. Hæc enim terra calida, eſt anima charitate ſuccenſa.

Item quando eſt rigata frequenti exhortatione, vel lachrymarum crebra effuſione.

Item quādo eſt appodiata ſanctorum virorum familiaritate, vel cohabitatione, qui ſuis exemplis, vel auxilijs pœnitentem erigant, & ſuſtentent.

Quarto, ratione complexionis, quia
Pla. cucurbita, ſm Pla eſt frigidæ & humidę complexionis, & qualitatis temperatæ. Et pœnitentia frigefacit, ardorem concupiſcentiæ extinguendo ſpecialiter p abſtinentiam, & humectat in lachrymas reſoluendo: ſed in vtroque oportet eſſe temperamentum, & in ieiunio, & in fletu.

Quinto, ratione augmenti, & corruptionis: qa cucurbita cito creſcit, & cito decreſcit, & in terra ſicca nō proficit: & prima cortex eius mollis eſt, ſed poſtea cum ad maturitatem venit, ad modum ligni induреſcit. Sic pœnitentiæ feruor in quibuſdam cito creſcit, & ſimiliter deficit, ſicut flamma prunarum. Proue. Sub- Pro. 13.
ſtantia feſtinata cito minuetur.

Item non proficit pœnitentia in anima, quæ eſt arida, ſiue ab aqua ſapientiæ, ſiue ab humore compunctionis lachrymoſæ, ſiue ab humiditate pietatis affectuoſæ.

Itē pœnitens, licèt a principio ſit mollis, & pauidus: tamen charitate ſolidāre efficitur fortis, & firmus.

Sexto, rōne curationis, qa cucurbita eſt febris acutæ purgatiua. Eſt n. cucurbita elixata febrē acuta patientibus cib⁹, & medicina. Nam febris materiam per vrinā purgat. Quaſi n. acuta febris, quæ corpus incendit, & vehementem ſitim gignit, eſt auaritia, quæ appetitum inflammat, & inſatiabile ad habenda deſiderium cauſat: ſed hanc febrem pęnitentia purgat, & extinguit.

Item cucurbitæ ſuccus valet cōtra tumorem oculorum: pniæ humilis lachryma valet contra ſuperbiam, quæ oculos mentis, quaſi tumidos reddit.

Item cucurbita elixata calorē ſedat: quia.ſ. pœnitentia calorem concupiſcētiæ, & luxuriæ mitigat.

Item pœnitentia aſſimilatur centaureæ, quæ eſt herba amariſſima, & cum amaritudine habet quandam dulcedinem admixtam. Vnde dolorem ventris ſedat, viſum clarificat, paralyſym curat, vermes ventris cum melle necat. Sic pœnitentia ex vna parte debet eſſe amariſſima: debet enim pœnitens eſſe amarus, quia merita ſua perdidit, amarior, quia infernum meruit; amariſſimus, quia cœlum ſibi clauſit. Sed cum iſta amaritudine eſt dulcedo admixta de ſpe veniæ, quæ innititur bonitati diuinę miſericordiæ. Ipſa ergo pœnitentia dolorem, ſiue triſtitiam mentis prouenientē ex ira, ſiue inuidia reſtringit; viſum interiorem obſcuratum per ſuperbiam, ſiue per auaritiæ puluerem, clarum facit; paralyſim, ideſt accidiæ, ſiue negligentiæ frigiditatem, & immobilitatem expellit, vermes ventris, ideſt corruptiones gulæ, vel luxuriæ extinguit. Item pœnitentia quanto magis eſt amara, tanto eſt abun-

abundantioris gratiæ cauſatiua. Cuius exemplum apparet in hædera, quæ licèt ſit ſapore amara, tamen eſt vberum lacte repletiua. Vnde hędera, vt quidam dicunt, dr̄ ab hędo, quia ſumpta in cibum a capris lac multiplicat, vnde hædi nutriūtur. Sicut ergo hædera amara multiplicat lac caprarum in vberibus, ita amara pœnitentia multiplicat gratiam, & virtutes animæ in pœnitentibus.

Quemadmodum ipſa pœnitentia perficitur, per nonnullas arboris proprietates, quæ & partibus animalis comparantur, erudite demonſtratur. Cap. LVII.

POenitentia diuerſis virtutibus perficitur, ſicut arbor, ſiue planta diuerſis partibus integratur. Habet enim planta in ſe partes aliquas proportionabiles partibus animalis. Habet enim radicem loco oris, medullam loco ventris, quia in ea fit humoris decoctio, antequam transferatur in ſubſtantiam foliorum, Ari. lib. de arb. vel fructuum, vel ramorum, vt dicit Ari. Quidam tamen vocant medullam matricem, vt ipſe Philoſophus dicit, quia in ipſa humor plantæ ſeminarius, ſicut fœtus in matrice continetur. Et quidā vocant medullam viſcera, quia in ipſa ſeparatio fit puri ab īpuro, ſicuti fit in aīalium inteſtinis. Quidā aūt vocāt eā cor arboris, qa ex ea procedit motus vitæ vegetabilis, ſicut vita aīalis procedit ex corde. Item habet arbor nodos loco neruorum, qa per eos partes inuicem colligantur. Item habet venas .i. riuulas in quibus naturalis humiditas cuſtoditur, & ad partes arboris deriuatur.

Item habet corticem loco corij, ſcilicet ad interioris ligni defenſionem. Vnde facit cortex in corpore arboris, quod facit corium in corpore aīalis. Rami autem ſunt ſicut brachia, & ramuſculi ſicut digiti. Fructus autem, & folia ſunt ſicut partes ſuperfluæ, ſicut capilli, & vngues. Vnde cadunt ab arbore ſubtracto humore, ſicut cadūt pili de corpore animalis. Omnia autem prædicta inſtrumenta ſunt etiam ſuo modo pœnitentibus neceſſaria. Oportet enim pœnitentem habere medullam, ideſt cor cōpunctum, per cuius compunctionē ſpiritualiter viuificetur. Ezec. Vita viuet, &c. Eze. 33 Item radicem, ideſt os, vbi fit cōfeſsio, p quam etiam nutrimentum ſpiritualis gratiæ attrahitur. Pſalmus: Os meum aperui, & attraxi ſpiritum, ideſt gratiam ſpiritualem ad animæ vegetationem. Pſ. 118. Nam non intraret per os animæ ſpiritualis gratia, niſi primo per confeſſionem eſſet purificata. Oportet etiam quod habeat ventrem, ideſt mentem, in qua fit dilectio, per quam ſpirituale nutrimentum decoquitur. Sicut enim nutrimentum corporale non applicatur corpori, nec ei prodeſt, niſi ſit per calorem naturalem primo digeſtum, ita & nullum ſpirituale nutrimentum, ideſt opus de genere bonorum, poteſt prodeſſe, niſi ſit per charitatis dilectionem decoctum. Corin. Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & tradidero corpus meū, 1. Cor. 13. ita vt ardeam, charitatem autem nō habuero, nihil mihi prodeſt. Item debet habere matrem, ideſt humilitatem: in qua fœtus conceptus, ideſt bonum propoſitum, vel bona intentio claudatur, & conſeruetur: quia ſicut dicit Greg. perit omne, quod agitur, ſi non in humilitate cuſtoditur. Grego. Item oportet habere viſcera, i. conſiderationes, ſiue cogitationes, in quibus ſit prudentia diſcernens purum ab impuro, & vtile à nociuo. Nam prudentia ſicut dicit Auguſt. eſt amor ea, Aug. de Mor. eccle. quibus iuuatur ab his, quibus impeditur ſagaciter eligens. Et dicitur prudentia eſſe amor non eſſentialiter, ſed in quantum amor mouet ad actum prudentiæ. Vnde amor dicitur diſcernere, in quantum mouet mentem ad diſcernendum. Item habere debet neruos, ſiue nodos, ideſt vnitatis & pacis colligationes. Et venas, ideſt eleemoſynas, in quibus conſeruatur naturalis humiditas, ideſt miſericordiæ pietas, quæ debet quaſi naturaliter ineſſe homini, ſecundū illud Iob, Iob. 31. Ab infantia mea creuit miſeratio mecum, & de vtero matris meæ egreſſa eſt mecum. & etiam per eas ad membra nutrienda, ideſt ad proximos ſuſtentandū defertur. Debet enim habere corium durum ad defenſionem interiorum, ideſt patientiam in aduerſis, quæ ab intrinſeco eueniunt. Nam patientia, ſicut dicit Greg. eſt cuſtos omnium virtutum. Grego. Debet habere ramos, ideſt brachia, & digitos ad ſatisfaciendum, & ad opera meritoria diſcrete operandum.

Item debet habere ornatum foliorū, ſiue capillorum, ideſt modeſtiam, vel cōpoſitionem morum exteriorum.

Pruni exemplo qualia pœnitentiæ opera eſſe debeant, breuiter explanatur. Cap. LVIII.

POenitentiæ opera quanto magis ſunt humilia, & auſtera, & compunctiua, tanto magis valent contra peccata: cuius exemplum apparet in prunis: quia illa quæ ſunt nigra aliquantulum, & acida, qualia ſunt damaſcena, ſunt stomacho meliora. Sunt etiam acida, quando ſunt bene matura. Vnde, quia bene infrigidant, & humectant, valent contra febrilem calorem, & ventris conſtipationem. Sic pœnitentiæ opera, quæ ſunt nigra per apparentiam humilitatis. Can. Nigra ſum, ſed formoſa, item anima pœnitens nigra per humilitatem, formoſa per charitatem.

Pſal. 6. Item dura per auſteritatem laboris, Pſ. Laboraui in gemitu meo.

Pſal. 4. Item acida per compunctionem mentis Pſalm. In cubilibus veſtris compungimini. Talia, inquam, opera refrigerant calorem febrilem i. inordinatum peccādi appetitum extinguendo. Eccl. Ignem ardentem extinguit aqua idest ardorem peccandi compunctio lachrymoſa, & conſtipationem i. duritiam obſtinatæ mentis ſoluendo. Ecclc. Auferam de carne veſtra cor lapideum, & dabo vobis cor carneum.

Ecc. 20.

Boni operis propoſitū facilius in Religione quā in huius ſeculi vanitatibus perfici, per oliuæ exemplum declaratur. Cap. LIX.

PErficere non poteſt bonum propoſitum homo ſtando in ſeculi vanitate: cuius exemplum apparet in oliuis: quia oliuæ ſecundum Auicen. nunquam perfecte maturéſcunt in arbore: etiam ſi per plures annos ibi contingerit eas ſtare. Vnde debent colligi de arbore, & per plures dies coacervari in vnam congeriem, & ſic per mutuam compaſſionem color taro calore ad plenam perducuntur maturitatem. Quaſi autem oliua ſuſpenſa in arbore eſt homo poſitus in ſeculi vanitate. Hic etiam ſi boni propoſiti liquorem intus contineat, ipſum tamē ad debitum maturitatem idest ad debitum finem ibi ſtando, nunquam plene perducit. Sed ſi inde ſeparatur ſcilicet a ſeculi impedimento, & in congerie i. in congregatione alicuius ſanctæ religionis, ſeu ſocietatis locetur, quia tales in operibus ſpiritualibus ſe mutuo fouent, conforta to ſpirituali feruore, cuius maturescet i. ad boni propoſiti finem perueniet. Et iō Chryſoſt. de hoc ipſo loquens ſub ſimilitudine dicit, quod ſicut difficile eſt Ioan. Chry. ſ Mat. immo omnino impoſſibile ficulneā iuxta viam poſitam vſque ad maturitatem perducere groſſos ſuos: ita difficile eſt hominem in ſeculo remanentem vſque ad finem boni propoſiti peruenire.

Electi Dei perfectiones per quā plurimas Gith, nucis muſcatæ, oliuæ granique piperis proprietatibus lucide patefiunt. Cap. LX.

PErfecti viri aſſimilātur gith, quōd eſt genus leguminis, colore nigrum, quantitate paruum, & ad modum gummi. Item dulcedine ſapidum, & ideo in pane dulcorando ſpargitur. Sic ſancti, & perfecti viri ſunt colore nigri per diuini amoris aduſtionem. Nam ligna aduſta remanent nigra: ſed iſta nigredo i. diuini amoris non cauſat deformitatem, ſed formoſitatem Can. 1. Nigra ſum, ſed formoſa. Can. 1.

Item ſunt quantitate parui per ſui reputationem. Apoſt. Ego ſum minimus apoſtolorum. 1. Co. 15

Item ſunt dulcedine ſapidi per omnē plantationem, i. ſal. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ domine. &c. Pſa. 30.

Item perfecti viri dicuntur eſſe ſimiles nuci muſcatæ, quia inter nuces muſcatas ſunt pro optimis eligendæ, quæ ſunt graues, & ſolidæ interius, quæ cum franguntur non puluerizant, & rubricū di coloris eſſe oſtenduntur, cum odore ſuaui, & forti. Sic illi ſunt perfecti, & electi viri qui ſunt graues per prudentiæ maturitatem ſolidi i. pleni interius per virtutum veritatem: qui non puluerizant cum franguntur i. cum perſecutionem, & violentiam patiuntur per inconſtantiæ leuitatem, quia puluis leuis eſt, & a vento mobilis.

Item, qui ſunt rubicundi per amoris feruiditatem: & ſuauiter, & fortiter redolent per bonæ famæ ſuauitatem.

Item perfecti viri aſſimilantur oliuæ, primo propter lignum. Nam lignum oliuæ in radice habet amaritudinem, in cortice habet dulcedinem, in medulla habet pinguedinem, & in ramis multitudinem. Sic viri perfecti habent in radicibus cordis vel amaritudinem compunctionis erga

erga defectus proprios, vel amanſuginē compaſſionis erga proximos afflictos, vel amaritudinem indignationis, & zeli contra impios.

Item habent in cortice, id eſt in corpore duritiē patiētiæ, ſ. in laboribus plurimis: ſed in medulla animæ habent pinguedinem gratiæ.

Item abundant in multitudine ramorum, id eſt bonorum operum.

Secundo propter locū. Requirit enim oliua primo quidē locum temperatū, ſ. nec nimis calidū, nec nimis frigidū, magis tñ ſe habentē ad calorem, q̃ frigus.

Item requirit locum macilentum: quia non vult plantari, in loco nimis pingui, ſed macro.

Itē reqrit locū Soli expoſitū: multum enim diligit cœli rorē, & aeris ſerenitatē. Similiter in viris perfectis inuenit temperamentū.i. moderamē prudentiæ, & macredo abſtinētiæ, & Solis calor, i. feruor amoris, & deuotionis in amę Ipſi.n. maxime appetūt rorē cœleſtis grę, & in oibus ſemp habere ſerenitatē coſciētię.

Tertio, propter fructum: habet.n. oliua fructū pinguē, dulcem, & vtilē. Sic viri perfecti habent opera pinguia, dulcia, & vtilia: pinguia.i. propter deuotionē, & dulcia reſpectu ſui per delectationē. & vtilia reſpū pximi per ſuſtentationē. Opera.n. ſanctorū virorum ſunt Deo pinguia, vt ſacrificiū: ipſi mer dulcia pp meritū: proximis vtilia propter exemplū. Vel qa opa perfectorū virorū fiunt cum pinguedine pietatis, cū dulcedine charitatis, cū plenitudine vtilitatis. Vnde ex

Pſa. 51. perſona viri perfecti dr̃ in Pſal. Ego autē ſicut oliua fructifera in domo Dei.

Itē perfectus homo aſſimilatur grano piperis. Nam granū piperis eſt exterius nigrū, & intenus albū: ſapore acutū, odore aromaticū, quantitate modicū, vi: tute magnū, actu frigidū, potentia calidū: cuius virtus non ſentiē dū eſt integrū, ſed poſtq̃ maſticatū fuerit, vel contritu. Sic homo perfectus eſt exterius niger.i. deſpectus per apparentiam, vel niger.i. decoloratus per pœnitentiam, ſed intenius albus per innocentiam.

Itē in ſapore acutus, per ſubtilitatem ſapientiæ: odore aromaticus, per ſuauitatē famæ: Item quantitate modicus, p reputationē humilitatis: & apparet virtute maximus per efficaciam operis: actu frigidus circa temporalia: potentia, ſiue potenter calidus circa ſpūalia. Cuius virtus nō ſentit dum eſt integer.i. ab iniurijs intactus: ſed cum fuerit maſticatus per iniuriarū oppreſſionē, & contritus p aduerſitatū, & tribulationum paſſiones, tunc maxime per patientiam oſtendit ſuæ virtutis perfectionem: patientia.n. opus perfectum habet, vt dicit Iac. Iac. 1.

Perſeuerantia virtus quātā nobis cōferat dona, exemplo lauri breuiſſime præmonſtratur. Cap. LXI.

Perſeuerantia aſſimilatur lauro.

Primo, rōne viriditatis: eo, q̃ ſuo vigore, nec hyeme, nec æſtate hæc arbor ſpoliatur. Sic ergo dēt homo pſeuerare in bono, vt nec hyeme aduerſitatis, nec æſtate pſperitatis virorē virtutis amittat.

Secundo rōne ſecuritatis: hic.n. arbor eſſe dr̃, quæ ſecurat a fulminibus, à fantaſmatibus, & a vermibus. Propter primum dr̃ in hiſtoria Scolaſtica, q̃ Tiberius Ceſar cœlo tonante laurum in capite ſolitus erat ferre, ne poſſet lædi à fulmine. Propter ſecundum dr̃ in eodē libro, q̃ Rebecca pp morem gentiū quē in parentibus viderat ſerta lauri capiti ſuo impoſuit, & ramis herbæ, quæ Agnus caſtus dr̃, incubuit: vt viſiones veras videret, & fantaſticas non ſentiret. Quantū ad tertium dicit Dioſc. q̃ folia eius viridia ſunt, quæ multū odorifera, ſi contrita, Dioſc. & appoſita fuerint puncturā apū, & veſparum, & omnē tumorē lædunt: libros, & veſtes, cū qbus ponunt, a tineis, & vermibus tutos ſeruant. Sic perſeuerantibus in bono, nec fulmina aduerſitatum, nec fantaſmata dæmonum, nec puncturæ infirmitatum nocent: ſed omnia ſimiliter eis proſunt.

Tertio ratione dignitatis, Laurus.n. dicitur a laude, eo, quod eius ramis, & foliis cū laudibus victorū capita olim coronabantur, vt dicit Iſidor. Sic ſola perſeuerantia eſt quæ laudem, & coronam meret. Nam ſine perſeuerantia (vt dicit Gregorius) nec pugnās victoriam, nec victor accipit palmam. Gre. in mor.

Prælatorum quale ſit officium, ac dignitas, ex varijs mali ſimilitudinibus edocetur. Cap. LXII.

Prælatus debet eſſe ſimilis malo.

Primo, quia eſt arbor ſatis magna, quia quilibet animarum prælatus eſt ēt

T ſi non

ſi non ratione perſonæ, ſaltem tamen
rõne officij ſatis magnus, & honorãdus.
Aug. in regu. Vnde Aug. Honore corã nobis prælatus
ſit nobis: timore coram Deo ſubſtratus
ſit pedibus noſtris.

Secundo, quia malus eſt arbor ligno
ſolida: qa prælatus eſſe debet animo ſo-
lidus per conſtantiã, vt nec proſperitate
corrumpaẽ, nec aduerſitate frangaẽ. Ta-
lis.n.fortitudo requiritur in eo, qui ad ꝑ
Iſa. 40. latıonem eligitur. Iſa. Forte lignu, & im-
putribile eligit artifex ſapiens.

Tertiò malus eſt ex cortice rugoſa, &
nodoſa. Cortex aũt rugoſa eſt humilis ꝑ
lati apparentia: qa non decet prælatũ ec
cleſiaſticũ eſſe ſeculariter pompoſum.

Quartò quoq;, qa malus eſt frondiũ
denſitate vmbroſa: eſt autem quaſi den
ſitas, & vmbroſitas frondium, affluentia
& gratioſitas verborum, quæ debet eſſe
in prælato ad exhortandum.

Quintò quoq;, quia malus eſt florum
varietate decora. Hic autem decor florũ
eſt pulchritudo, & decentia motũ, quæ
debet eſſe in p̄lato. vel quaſi flores odo-
riferi, & attractiui, ſunt bona exempla
prælati, in quibus abundare debet ſecũ-
1. Eth. 4. dum illud Thi. Exemplum eſto fideliũ,
in verbo, in conuerſatione, in charitate.

Sextò, quia malus eſt fructuum fœcũ
ditate gratioſa. fœcunditas autẽ fructuũ
eſt abundantia bonorum operũ, & præ-
cipue eleemoſynarum tam corporalium
Col. 1. quàm ſpiritualium: Apo. in omni opere
bono fructificantes.

Si imperfectus homo in dies proficere voluerit, quid agere debeat, exemplo Hederæ plantæq́; gradibus ſeptem ſcitè declaratur.

Cap. LXIII.

PRoficere ſi velit homo imperfectus,
& creſcere in ſpũ, debet perfectiori
bus adhærere. Cuius exemplum apparet
Iſido. in hedera, quæ ſecundũ Iſid. dicta eſt he
dera, eo, ꝙ arboribus hæreat. Vnde mul
tum in altum ſe extendit, qdiu murum,
vel arborem inuenit, cui appodiari poſ-
ſit; & hincinde ſe capit, donec ad ſum-
mum peruenit. Sic homo, qui vult ſpiri-
tualiter creſcere, debet talibus adhærere
qui ſint ei pro muro ad defenſionem, &
arbore ad fructuum productionem, ſ. vt
eorum exhortationibus, & orationibus,
a tentationibus protegatur, & etiam eo-
rum exemplis, quaſi quibuſdam fructi-
bus reficiatur. Vnde illis homo debet ad
hærere, de quorum verbis, vel exemplis
ſpiritualẽ fructũ capere poſſit. Et tunc
hincinde l. modo hoc verbum mò hoc
exemplum ad ſe capiendo, citò ad ſum-
mum perueniet proficiendo.

Item pœnitens, vel imperfectus ho-
mo gradatim proficiendo perficiẽ, ſicut
arboris corpus non ſubito, ſed paula-
tim, & gradatim augetur. Nam primo ſe-
men in herba erumpit. Dei, vnde herba,
in arborem creſcit, dum herba in duritiẽ
trãſit, & in arborem coualeſcit. Vnde di-
citur arbuſta quaſi arboris haſta. Simili-
ter ẽt pœnitẽs non fit in continenti ꝑfe
ctus: ſed proficit gradatim. Pſal. Ibunt de Pſa. 83.
virtute in virtutem: vnde Bern. Nolo re Ber.
pente fieri ſummus, ſed paulatim profi-
cere volo. Et ideo pœnitens a principio
qdem eſt herba mollis, quia incipit, cu ti
more; ſed poſtea ſolidaẽ, & proficit in di
lectione. Et nota, ꝙ in corpore plantæ
ſunt ſeptem gradus augmẽti, qui debẽt
eſſe in proficiente.

Primus gradus eſt in radicibus: habet
enim plãta radices loco oris, vt dicit phi Ari. de
loſophus, quibus, ſ. mediantibus humor veg. &
trahitur ad totam ſubſtantiam arboris: pl.
& quanto plus augetur, tãto plus de hu-
more attrahitur. Radices autem pniæ
ſunt timor, & dolor: quia dolet pœnitẽs
de offenſa, & timet de pœna. Et quanto
eſt maior dolor, & timor, tanto magis
abũdat mętor. i. lachrymarũ humor: quæ
ſunt pœnitenti animæ vt cibus, & nutri
mentum, ſecũdũ illud, Pſal. Cibabis nos Pſ. 79.
pane lachrymarum, & potum dabis no-
bis, in lachrymis.

Secũdᵒ gradus eſt in ſtipite ſiue ligno
quod eſt pars arboris fortior, ſolidior, &
ſubſtantialior, qđ a radice exiẽs vſq; ad
ſummũ arboris ſe extẽdit. Et id ſm eius
augmentũ ſiue quantitatẽ iudicaẽ arbor
magna, vel parua. Hoc lignũ in ꝓficiẽte,
vel pęnitẽte, eſt charitas q eſt virtus ſub
ſtãtialior ad merẽdũ, fortior ad aggrediẽ
dũ, & ſolidior ad ſuſtinẽdũ. Vñ ſecũdũ
eius q̄titatẽ, & eius augmentum, iudicaẽ
aliqs apud Deum magnus, vel paruus.
Vnde Aug. dicit, Si vis ſcire quantus iſte Aug. de
eſt, ſcias quantũ diligit iſte. Si enim mul ci. Dei.
tũ diligit, magnus eſt. ſi parũ diligit, par-
uus eſt: ſi nihil diligit nihil eſt. Si.n chari 1. Cor.
tatem non habuero nihil ſum. 13.

Tertius gradus eſt in cortice exterior,
quæ eſt ad defenſionem ligni. Vnde eius
augmen-

augmentũ oportet, ꝙ ſit proportionatũ, & cõmenſuratum ipſi ligno interiori, ſecundũ eius extenſionẽ & exigentiã. Vñ aliquæ arbores habẽt corticẽ ſubtiliorẽ, aliquæ graciliorẽ ſecundũ ligni poſſibilitatẽ maiorẽ, vel minorẽ. Hæc aũt cortex in pœnitente eſt exterior abſtinẽtia, & cuſtodia per quã defendit ſpũs a tẽtationibus multis: ſed tamen abſtinentia oportet, ꝙ ſit menſurata, & diſcreta, ſ. maior, vel minor ſecundũ exigentiã ſpiritus, & valetudinẽ corporis, & non oĩbus eadẽ abſtinentia cõpetit, ſed diuerſa Aug. Diſtribuatur vnicuiq; veſtrũ victus, & tegumentũ non æqualiter oĩbus, q̃a nõ æqualiter valetis omnes; ſed potius vnicuique, ſicut cuique opus fuerit.

Aug. in Reg.

Quartus gradus eſt in ramis, per quos intelliguntur opera pœnitentiæ, q̃ dẽnt procedere ex charitate ad hoc, vt ſint fructuoſa. i. meritoria, ſicuti rami fructificãtes pullulant ſtipite. Et nota, ꝙ quanto humor eſt abundãtior, & calor fortior, tanto arbor eſt ramoſior. Sic quanto, in pœnitente plus abundat calor dilectionis, & humor compunctionis ſiue compaſſionis ad proximum, tanto eſt ramoſior. i. operoſior.

Quintus gradus eſt in folijs. i. in verbis. Dicit. n. Ariſto. ꝙ folia ſunt propter fructum: quia ẽt verba debent eſſe talia, ꝙ proſint ad meritum. & in talibus folijs bonũ eſt abundare, & incrementum ſuſcipere: ſicut ſunt verba diuinæ laudis cõfeſſionis, & oõnis, vel exhortationis.

Ari. de veget.

Sextus gradus eſt in floribus, p̃ quos intelligunt bonæ cogitatiões, & affectiones, q̃ in pœnitentibus debẽt abũdare.

Septimus gradus eſt in fructibus. i. in meritis. Arbor. n multũ, vel parum fructificat, nõ ſecundũ multitũdinẽ, vel paucitatẽ ramorũ, vel ſecundũ augmenta tẽporũ, ſed ſecundũ abundantiã, vel defectũ caloris, & humoris. Sic eſt homo pœnitẽs. proficit in meritis nõ ſecundũ numeroſitatẽ operũ, vel diuturnitatẽ tp̃m; ſed ſecũdũ quantitatẽ humoris; & caloris. i. deuotionis, & charitatis. Vnde dicit Aug ꝙ nõ numeroſitas operum, nõ diuturnitas tẽporũ: ſed maior charitas melior, quàm voluntas, auget meritum.

Aug.

Rerum temporalium proſperitatis effectus per multas fabæ proprietates ſummatim recenſentur. Cap. LXIIII.

PRoſperitas tp̃alis aſſimilať Fabæ, q̃ humorẽ groſſum, & inflationem gignit, ſtomachũ lædit, groſſum eius ſanguinẽ facit, & fumũ, qui caput offendit, & ſomnia terribilia & vana inducit. Sic tp̃alis proſperitas inducit inflationẽ ſuperbiæ, voracitatem gulæ, per quam etiã ad litteram ſtomachus frequenter læditur. Vel venter in quo nutrimentũ ſpũalis doctrinę recipitur, & retinetur eſt memoria, quam proſperitas temporalis lædit inducendo obliuionem Dei.

Itẽ fumus vanægloriæ caput. i. mentẽ offendit replẽs eã tumoſitate vanitatis: vnde nimia ꝓſperitas tp̃alis infatuat, & inquietat caput rõnis. Et ideo dicit Sen. Res inquieta fœlicitas temporalis: ſe exagitat, mouet celebrum, non vno genere alios in aliud irritat. hos in potentiam: alios in luxuriam, hos inflat, hos inflammat, hos mollit, & hos reſoluit Ipſa etiã gignit terribilia ſomnia. i. terrores fantaſticos, vt frequenter timeant, qui in proſperitatibus ſunt, ea, quæ non ſunt timẽda, ſicut ſomniantibus accidit. Pſalmus Illic trepidauerunt timore, vbi non erat timor.

Sene. epi. 37.

Pſ. 12.

Animæ humanæ pulchritudo ac modulorum hominum perfectio in quo conſiſtat ex pulcherrimis arboris plantæq; perfectionibus facile cognoſcatur. Cap. LXV.

PVlchritudo animæ aſſimilatur pulchritudini arboris. Nam pulchritudo arboris conſurgit ex quatuor: primo ex ſtaturæ ꝓceritate, videlicet qñ arbor eſt alta, & eſt recta, & ramorum denſitate debito modo conſerta Sic pulchritudo animæ primo in hoc conſiſtit, ꝙ ſit recta per intentionẽ, alta per contemplationem, & ramis varijs circunſepta per variarũ virtutũ adornationẽ, vel diuerſorũ bonorũ operũ multiplicationẽ Dan. Arborem ſublimẽ vidisti atq; robuſtã, cuius altitudo pertingit ad cœlum: aſpectus eius ingens erat, & rami eius pulcherrimi

Dan. 4.

Secundo conſurgit pulchritudo arboris ex partiũ ordinabilitate: videmus. n. in diuerſis arboribus, quòd partes earũ, & rami diuerſimode ordinantur. & ſecũdum ꝙ magis ſunt ordinati, & inuicem proportionati, ita arbor redoit pulchrior vel minus pulchra Iſti autẽ rami poſſumus dicere, ꝙ ſint ſenſus, & partes hoĩs exterioris; qui quanto magis ſunt ordinati, & in ſuis motibus modeſti, tanto redditur hominis conuerſatio & aſpe-

ctus, & cõſpectus pulchrior, & gratioſior

Dan. 4. Dan. Magna arbor, & fortis, & proceritas eius, contingens cœlum, aſpectus illius erat vſq; ad terminos vniuerſæ terræ, folia eius pulcherrima.

Tertio, conſurgit ex figuræ congruitate ſiue formoſitate: variantur. n. arbores in figura: quia quædã partes arboris tendũt ſurſum, quædã deorſum, quædã vero tenent medium. Illæ enim, in quarum medulla viget humor ſubtilis quẽ calor ad ſuperiora ducit, pyramidantur in modũ flammæ, quæ aſcendit. Sed illæ in qbus eſt humor groſſus, & aquoſus, inferius deprimuntur, & anguſtant: illæ vero, in quibus eſt humor medius, medium tenent. Vnde pars alia aſcendit, & eſt cauſa eleuationis; alia deſcedit, & eſt cauſa ingroſſationis. Sicut ergo in arbore eſt trip. ex humor, ſic in hoie eſt triplex amor: vnus, qui eũ eleuat, & iſte eſt amor ſubtilis. i. ſpualis. Alius, qui ipſum deprimit, & grauat, & iſte eſt groſſus, & aquoſus, ideſt terrenus, & carnalis. Tertius eſt quaſi medius, ſcilicet amor naturalis, vel amor ſocialis, & animalis: qui de ſe non deprimit per peccatũ, nec eleuat per meritũ. Et nota hic, ꝙ duplex humoris digeſtio fit in planta. prima in radice, quæ fit in plantæ augmentatione: ſecunda fit in medulla plantæ propter eius cõpletionẽ, maturationẽ, dilatatioẽ, & conſeruationẽ. & ſufficit hæc duplex digeſtio ad plantæ perfectionẽ: vnde digeſtio tertia in ſolis animalibus inuenitur ſicut Ariſt. dicit: Sic et duplex

Ariſ. de Anim. digeſtio i. purificatio oportet quod fiat in anima, primo in radice. i. in intellectu p puras cogitationes & iſta valet ad augendum

Pſa. 38. feruorem ſpiritualis, Pſalm. In meditatione mea exardeſcit ignis. Secundo oportet, quod fiat in medulla, ideſt in affectu i. vt habeat puras affectiones; & hoc facit ad maturitatem motuum, & ad completionem operum, & ad dilatationem meritorum, & ad conſeruationẽ virtutem, & donorum.

Itẽ quarto, conſiſtit pulchritudo arboris ſiue plantæ in coloris viriditate. Nam planta quanto viridior, tanto pulchrior. Sed nota, ꝙ quædã plantæ ſunt, quæ ſemper vireſcunt: ſicut arbores, quę copactã, & ſolidã habent ſubſtantiam, & in quibus eſt ſufficientia humoris. Quædã vero arbores ſunt, quæ viriditatem ſuam aliquando amittunt. Sunt. n. frondoſæ, & virides in æſtate: ſed ſine frõdibus, & viriditate in hyeme: ſicut illæ, quæ raram, & poroſam ſubſtantiam habent, quod eſt et propter defectũ humoris; quia quando humor nutrimenta illis non ſufficit, natura illum ſubtrahit a partibus non neceſſarijs: puta à folijs, ne deficiat neceſſarijs. Quædam vero ſunt, quæ aliquando vireſcunt. ſ. in æſtate: quandoq; vero palleſcunt, ſ. in hyeme, folia tamen ſua non perdunt. Nam fortem habent calorem ſibi incorporatum: & dum ipſe calor ad interiora arboris fugit, a facie frigidi aeris exterior facies arboris maxime, in folijs glauca fit, & palleſcit. Non tamen planta tali expoliatur folis propter viſcoſitatem ſui humoris, & intenſionem caloris. Plantis ergo illis, quæ ſemper vireſcunt aſſimilantur virgines, quæ ſummum virorem carnis ſemper tenent. i. virginitatẽ. Plantis vero, quæ aliquando viriditatem foliorum ſeruant, aliquando vero eã perdunt, aſſimilantur coniugati, qui quãdiu matrimonij ſeruan: honeſtatem, virides aliquo modo poſſunt dici i. continẽtes: unde vocatur continentia coniugalis: Sed quando fidem thori non ſeruant, vel matrimonio indebite vtuntur, præcipue in caſu, vbi fit peccatum mortale: tunc ex toto viriditatem perdunt. i. continentiæ honeſtatem. Plantis autem quæ vno tempore palleſcũt, & alio vireſcut, ſimiles ſunt viduæ. Nam in quibuſdam inuenitur tã fortis calor interioris amoris, & tam viſcoſus i. tam tenax humor deuotionis, ꝙ in matrimonio licet aliquo modo palleſcunt, vt in vſu matrimonij delectationem carnis ſentiendo: tamen propter hoc folijs, ſiue foliorũ viriditate non expoliantur: quia non tone libidinis, nec et indebito mo ipſo matrimonio vtunt: ſed iterũ reuireſcunt quãdo ſunt poſtea viduaæ, quia continẽtiã ſeruant, & gratiã Dei per bona opera cõſeruare & multiplicare procurant.

Religionis, Religioſiq; perfectio quo pacto agnoſcatur, & cõſeruetur a Pinea, Roſaq; pro prietatibus perſpicuis definitur exem plis. Cap. LXVI.

Religio aſſimilantur pineæ, quæ eſt pini fructus.

Primo, ratione apparentiæ ſiue figuræ. Nam fructus pini, quanto in imo iuxta ſtipitem apparet groſſus, & in rotundum

tundum dilatatus: tanto in ſummo pyramidalis eſt,& acutus. In quo figuratur, q religioſi quanto plus ſe dilatant,& diſtendunt circa inferiora, tanto plus minuuntur circa ſuperiora: vel in hoc ſignificatur, q religioſus circa inferiora debet eſſe ſimplex & groſſus, & circa ſuperiora ſubtilis,& acutus. Secundò ratione continentiæ: quia pinea eſt nux magna continens in ſe multa grana: teſtis valde duris incluſa, quæ per ordinē ſunt inuicem coniuncta, quibuſdam tamen teſtarum folliculis, quaſi quibuſdam parietibus ſunt diſtincta: & licet teſta ſit multum dura, fructum tamen dulciſſimum in ſe claudit. Hæc nux magna, religio eſt, quæ eſt magna propter magna vota, vel propter magna opera; in qua contineri debent multa pretioſa grana i. multæ deuotæ perſonæ. valde autem duræ teſtę qbus includuntur, ſunt difficiles obſeruantiæ regulæ quibus obligātur: quæ ſi non eſſent duræ, non eſſent conſeruatiuæ. Et hæc grana debent inuicē glutino charitatis, & pacis, & regularis vnitatis eſſe coniuncta, & tamen in ſuis actibus, & moribus ordinata, & diſtincta non tantum cellis, & hoſpitijs, ſed & officijs, & temporalibus operibus congruis. Et licèt teſta i. exterior regulæ, vel inſtitutionū obſeruantia videatur eſſe dura, nō tamē eſt fugienda: quia dulciſſimum tam gratiæ in præſenti, quàm gloriæ in futuro includit in ſe fructum. Vnde dicitur: Om-

Heb.12. nis diſciplina in præſenti quidem non detur eſſe gaudiſ, ſed mæroris, in fine autem exercitatis per eam dulciſſimum fructum reddit iuſtitiæ.

Tertiò ratione adhærentiæ, quia ſcilicet pinea eſt adhærentiæ valde fortis, & magnæ glutinoſitatis; quamdiu recens exiſtit, ſuā pinguē humoroſitatem vetuſtate non perdit: ſed poſtquam ille humor eius conſumit, ſic facile aperit. Similiter et religioſi debent tam Deo q̄ ſibi mutuo per amorem, & concordiā fortiter inhærere: ita, q diabolus non poſſit eos aperire, nec abinuicem diuidere. Et talis fortis inhærentia eſt in pinea i. religione, quamdiu eſt ibi pinguis humoroſitas deuotionis, & gratiæ ſicut erat in principio quando religiones incœperunt. Vnde tunc ſic erant clauſæ diabolo, q non inueniebat locum ingrediendi in eis. Sed nunc quaſi per vetuſtatem temporis illa bona humoroſitas nimis diminuta videtur. Et ideo quandoq; diabolus eas aperit, & diuidit abinuicem faciliter, per diſcordias, & inuidias, & in ſciſſuras & partialitates peſſimas. Et iō hodie religioſos multos diuerſis vitijs diſſipat, & maxime ambitionibus, ſuperbijs, inuidijs, & multis alijs.

Item religionem nouiter ingrediens aſſimilatur propagini. Propago enim ſecundum auctores, eſt nouella vitis. Nam ſecundum Iſido. propaginare, eſt palmitem terræ immerſum ſternere, & inde nouā vitem producere. Nam palmes ſub terra merſus, terræ admiſcetur, & in radicē conuertit, qua nutrimētū attrahit, ex quo vitis propagat, & nutrit, & auget. Ille aūt qui religionem ingredit, quaſi palmes terræ immergit. Terra. n. eſt religionis humilitas, in qua velut mundo moriēs, qui ingreditur, ſepelit; ſed ibi abſcōditus radicē charitatis mittit, per quam nutrimentum virtutum, & bonorū operum, & diuinorum verborum ad ſe trahit, ex quo nutritur, & proficit, quouſq; perficiatur etiam ad fructus alijs producendos.

Itē religio ſine diſciplinæ ſtudio non conſeruatur, ſed efficit ſimilis ſeculo. Cuius exemplū apparet in roſa domeſtica, qa roſa domeſtica plantat, & colitur ſicut vitis: & tō ſi inculta reman erit efficit, ſicut ſilueſtris. ſilueſtris aūt tranſplātata, ſi bene culta fuerit, efficit bona roſa. Quaſi. n. roſa domeſtica eſt religionis ſtatus. Nam præcipue religioſis dictum eſt: Eſtis ciues ſanctorum, & domeſtici Eph.2.
Dei. Sed hæc, ſi negligit; vt ſtudio, & correptione diſciplinæ non colat, efficitur ſylueſtris, id eſt ſimilis ſtatui ſeculari. Si autem econuerſo roſa ſylueſtris, id eſt homo ſecularis, in religione plantetur: vbi diligenter cultu diſciplinæ regatur, efficitur roſa Deo domeſtica, Angelis grata, & hominibus odorifera.

Qualis Religioſus eſſe debeat, & quomodo à Laico differat, ex Aniſi, Roſæ, Arborumq; ſylueſtrium, & hortenſium proprietatibus, plurimis ſimilitudinibus aperte declaratur.

Cap. LXVII.

RElígioſus debet eſſe ſimilis aniſo, quod eſt herba.

Primo, quia ſemen aniſi eſt quantitate minimum, ſic religioſus debet ſe

per humilitatem minimum reputare; exemplo Pauli, qui dicebat. Ego ſum mi- 1. Cor. 15. nimus apoſtolorum, qui nõ ſum dignus vocari apoſtolus: quia perſecutus ſum eccleſiam Dei.

Secundo, quia eſt figura rotundũ: q̃a ſ. religioſus debet ſe reddere ad motum obedientiæ promptum. Nam corpus rotundum eſt motui maxime aptum. ſicut patet in cœlo, quod ideo factũ eſt ſphæricum & rotũdum, vt eſſet aptum reuolui, & moueri. Matt. 8. Math. Dico huic, Vade, & vadit: & alio veni, & venit. Sic debet religioſus obedire ſuis prælatis.

Tertiò, quia eſt ſapore dulcoroſum. i. dulcedine plenum. Sic religioſus debet eſſe dulcis per manſuetam & benignã conuerſationẽ: debet enim habere dulcem animum, ideſt dulcem linguam, & dulcem vitam, vt poſſit de ipſo laudari Deus, & dici, Præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis.

Quarto, quoq; quia eſt in effectu virtuoſum. Nam habet virtutem calculum frangẽdi, oppilationes ſplenis, & epatis aperiẽdi, diſſoluendi, conſumendi, & vẽtoſitates expellendi: quia, ſ. religioſus debet in ſe frangere calculum. i. peccati duritiem per contritionem, & oppilatiões intrinſecas aperire per confeſſionẽ, impietatis colligationes diſſoluere per ſatiſfactionem, humorem carnis & luxuriæ conſumere per abſtinentiæ ſubtractionem ventoſitates vanitatis expellere per ſui abiectionem.

Item religioſus debet differre à ſeculari, ſicut roſa domeſtica à ſylueſtri. Differunt. n. inter ſe primo in foliorũ multitudine: q̃a ſylueſtres roſæ habent folia pauciora, ſed folia hortenſis ſunt multa. Tanquàm ergo folia roſæ ſunt dona, & virtutes animæ, quæ plus debent abundare in religioſo, quam in ſeculari. vel vt folia roſæ ſunt verba ſacræ doctrinæ, q̃bus affluere debet religioſus præcipue ille, cui competit prædicare.

Item differũt in colore, quia folia hortẽſis ſunt oĩno rubea, vel oĩno alba: ſed ſylueſtres ſunt modico rubore admixta. In quo ſignificatur, q religioſis cõpetit omnimoda charitas, quæ ſignificatur in rubedine; & omnimoda puritas, quæ ſignificatur in albedine. Vnde in vtraque debent religioſi ſeculares quoſq; etiam bonos excedere.

Item differunt in odore, quia roſæ ſylueſtres ſunt minus odoriferæ, quàm hortenſes: quia religioſi magis debẽt, quàm ſeculares exemplis bonorum operum redolere.

Item differũt in virtute: quia hortẽſes ſunt in ſapore quodammodo mordicantes, & magnæ efficaciæ in medicina. Sic religioſorum, & præcipue prædicantiũ ora, licet mordeant peccatorum vitia, tamen ſunt eis valde medicinalia.

Item religioſi debent differre à ſecularibus, ſicut arbores hortenſes à ſylueſtribus: ſylueſtres enim dicuntur, quæ naſcunt in ſyluis, hortenſes vero quæ plantantur in hortis: hortenſes etiam excolũtur, ſylueſtres vero ſibi relinquunt. Vnde dicit Ariſt. q domeſticæ, ſiue hortenſes, ſi non fuerint cultæ, fiunt, ut ſylueſtres: Ari de veg. & econuerſo ſylueſtres per debitã culturam fiunt vt hortenſes. Et ſicut ipſe dicit, arbores ſylueſtres magis fructificant, quàm hortenſes propter maiorem humoris abundantiam parum vnctuoſi. Vnde etiam fructus hortenſes ſunt maiores, meliores, & dulciores. Dicit enim Ariſt. q ſylueſtres conferunt hortenſibus, qũ eis ex oppoſito complantantur: quia ſylueſtres ſunt calidiores, & ſicciores: & ideo excitant calorem hortenſiũ, & confortant.

In hominibus ergo quaſi ſylueſtres arbores, quæ ſibiipſis i. proprio arbitrio relinquuntur, ſunt perſonæ ſeculares. Sed quaſi hortenſes, quæ ſub cura & cultura hominũ ſunt plantatæ, ſunt pſonæ religioſæ, q̃ ſub cultura obediẽtiæ, & cura, & gubernatione ſunt poſitæ p̃latorũ. Vnde ſi hmõi hortenſes. i. religioſi non fuerint culti. i. a ſuis prælatis correpti, & a ſuis exceſſibus refrenati, efficiuntur vt ſylueſtres. i. ſeculares. Econtra aũt ſylueſtres i. ſeculares, & peccatores per culturã puræ efficiunt, vt hortenſes. i. religioſi & frequenter meliores, q̃ multi ex eis. Iſa. 23. Iſa. Erubeſce Sidon ait mare. Gre. Quia Grego. ex actione quorundam ſecularium confunditur vita religioſorum.

Item ſylueſtres. i. ſeculares, quanuis faciãt plures fruct⁹. i. plures eleemoſynas, vel plures filios carnales, vel plures fructus tpales, ſ. per lucrum diuitiarum, q̃ religioſi pauperes, & continentes, & nõ corpaliter negociantes: tamen fructus. i. opera ſpũalia hortenſium, i. religioſorũ ſunt maiores. i. maioris meriti propter obedientiam, & meliores. i. melius perfe-

ſti propter diligentiam. Cum enim ſunt
pauperes, & expedi:t a curis huius mun
di, poſſunt diligentius intendere operi-
bus Dei. & ſic melius facere.

Item ſunt dulciores, propter continē-
tiam. Et quanto aliqs plus abſtrahitur à
delectatione carnis, tanto plus percipit
i. Cor. de dulcedine ſpirit'. Animalis enim ho-
2. mo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus
Dei. In hoc etiam, ꝙ ſyluestres faciunt
plures fructus, quàm hortenſes, inſtrui
mur, quod non debemus reſpicere ad
operum multitudinem, ſed ad operum
bonitatem.

Item ſyluestres, ideſt ſeculares ſuo ca-
lore i ſuo temporali ſubſidio, & fauore
conferunt hortenſibus i. proſunt ipſis
religioſis, eis temporalia conferendo, &
quia etiam ipſi religioſi proficiunt ſibi
quo ad meritum, ipſos ſeculares ad ſpiri
tualia attrahendo.

Quo pacto fraterna faciēda ſit correctio ꝓpriaq; ac alienæ vtilitati vacandum, porri exemplo breuiter exprimitur. Cap. LXVIII.

SAluti, & perfectioni propriæ dēt ho-
mo primùm intendere, deinde vtili-
tati & ſaluti alienæ. Cuius exemplum ap
paret in porro: quia in primo anno
ſemen non producit, ſed in ſecundo
quaſi in primo anno intendat ſolū pro-
priæ perfectioni, ſed in ſecundo produ-
cendo ſemen vr̄ quaſi intendere aliorū
propagationi. Similiter prædicator pri-
mò debet intendere, ſibi per profectum
vitæ: deinde vtilitati aliorum per ſemina
1. Thi. doctrinæ. Vnde Apoſt. Attende tibi, &
4. doctrinæ. In cuius rei exemplum etiam
3. Reg. Helias dixit mulieri viduæ. Vade, & fac
17. mihi primum ſubcinericium panem, &
filio tuo, deinde tibi: quia charitas homi
nis incipere debet a ſeipſo. Vnde & iste
ordo etiam in ſemine eleemoſynæ eſt
Aug. in ſeruandus. Aug. Qui vult ordinatè elee-
Enchi. moſynam dare à ſeipſo incipere debet,
& eam primo ſibi dare: eſt enim eleemo
ſyna opus miſericordiæ: veriſſimeq; di-
Ec. 12. ctum eſt, Miſerere animæ tuæ placens
Deo. Ideo etiam ordo in correctione ſer
uandus eſt, ſcilicet, vt qui vult corrigere
alium, prius corrigat ſeipſum, quia (vt di
Gre. 6. cit Grego.) Mundus eſſe debet a vitijs
Mor. proprijs, qui curat aliena corrigere: quo
tanto perſpicatius in alijs fugienda, vi-
deat, quantò hæc ipſe per ſcientiam, &
vitam verius declinat. Quia nequaquàm
pure in membris maculam conſiderat
oculus, quem puluis grauat; & ſuperie-
ctas ſordes tergere non valent manus,
quæ lutum tenent. Et ſimiliter Iſido. di- Iſid. de
cit, quod non debet vitia aliena corripe ſu. bo.
re, qui adhuc vitiorum contagionibus
fuerit inuolutus. Improbum enim eſt ar
guere quidquàm in alio, quod adhuc re-
prehendit in ſeipſo.

Chriſti paſſionis, ſanguinisq; ipſius efficacia quāta ſit, quouſq; in nobis beneficia conferat per plurimas Balſami, opobalſami, carpobalſamiq; virtutes, perſpicuè intelligi poteſt. Cap. LXIX.

SAnguis Chriſti aſſimilatur opobal-
ſamo, ideſt liquori balſami. Primò
ratione originis. Sciendum enim, ꝙ pro
prie arbor tota dr̄ balſamum: lignum ve
ro carpobalſamum, ſemen autem & ſuc
cus opobalſamum ex eo, quòd ferreis
vngulis cortex ligni percutitur, & per
corticis vulnera quaſi per cauernas egre
ditur. Quod totum Chriſto competit ra
tione ſuæ paſſionis, cuius liquor, ideſt
ſanguis, per cauernas corticis, ideſt per
vulnera corporis, ferreis clauis impreſſa
effluxit. Bern. Scio, quòd merita mea mi Ber. in
hi non ſufficiunt: & quod mihi deeſt, au ſer.
dacter vſurpo ex viſceribus Chriſti, quæ
miſericordia effluunt; nec deſunt fora-
mina per quæ defluant. Patet enim ar-
canum cordis per foramina corporis,
patent viſcera miſericordiæ Dei no-
ſtri, in quibus viſitauit nos, oriens ex
alto.

Item Bernar. Ex conſideratione reme- Bern. i.
dij: periculi mei quantitatem cognoſco,
filius Dei iubetur occidi, vt precioſo ſan
guinis illius balſamo meis medeatur
vulneribus.

Secundo, ratione ponderis. Nam bal-
ſamum in aqua poſitum, mox fundum
petit, ſi verum & non ſophiſticatum
fuerit. Similiter ſanguis Chriſti, &
glorioſa eius paſſio poſita per medita-
tionē in aqua tribulationis noſtræ, mox
fundum petit, quia grauiorem ſe omni-
bus tribulationibus noſtris oſtendit.
Et ſic tribulationes noſtras grauitate
ſui ponderis leues, & tollerabiles reddit,

Grego. Gregor. Si paſſio Chriſti ad memoriam reuocetur, nihil eſt adeo durum, quod non æquo animo toleretur. Vnde Apo-
Heb.12 ſtolus: Recogitate eum, qui talem ſuſtinuit aduerſus ſemetipſum à peccatoribus contradictionem, vt non fatigemini, animis veſtris deficientes.

Tertio, ratione inciſionis. Nam in balſamo ſola exterior cortex inciditur. Lignum autem nullo modo tangitur ferro. Sic etiam in Chriſto ſola caro inciſa eſt & læſa ligno, diuinitatis nullā paſſionem, vel læſionem ſentiente, vel ſuſcipiente. Nota etiam, quod tempore æſtiuo cum cultello oſſeo rami ipſius balſami leniter inciduntur, ne lignum interius lędatur, & ſub cortice inciſo vitreæ ampullæ ponuntur in quibus guttæ ſtillantes colliguntur. Iſtę ampullæ vitreæ, ſunt mentes puræ, & humiles: ſcilicet vacuæ per humilitatem; & etiam vitreæ per puritatem, quæ recolligunt rememorando, & compatiendo guttas ſanguinis Chriſti, & pœnas corporis eius.

Quartè, ratione odoris quia (ſecundū Plinium) omnibus odoribus præfertur balſamum. Balſamum enim illud eſt optimum, quod eſt odoriferum, ponderoſiſſimum, ſemine maximum, mordens guſtum, atque in ore feruidum, & colore rufum. Licèt enim arbor balſami ſiue eius frutex, quæ nunquam creſcit vltra altitudinem duorum cubitorum, ſit viti ſimilis, & in folijs ſit ſimilis rutæ, ſed albioribus ſemper manentibus; tamen liquor rufus eſt. Omnia autem prædicta habet ſanguis, ſiue Chriſti paſſio. Eſt enim odoriferus per attractionis ſuaui-
Io. 12. tatem. Vnde Chriſtus dixit: Ego ſi exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipſum.

Item ponderoſiſſimus, id eſt grauiſſi-
Thre.1 mus per doloris immenſitatem. Thren. Attendite ſi eſt dolor ſimilis, ſicut dolor meus.

Item eſt ſemine maximus per propagationis fęcunditatem: quia multi filij Dei ex ſanguine Chriſti, tanquam fruges ex quodam ſemine in terram ſparſo progeniti ſunt. Vnde Chriſtus aſſimilauit ſe grano frumenti in terram cadenti, & morienti quod multum frumē-
Io. 12 tum affert.

Item debet mordere guſtum animæ per dolorem compaſſionis, & debet feruere in ore per verbum prædicationis; ſcilicet, vt frequenter Chriſti paſſio prædicetur. Apoſtolus: Nos pdicamus Chriſtum crucifixum &c. Eſt enim ſanguis Chriſti colore rufus: quia charitatis ardore, & cruciatus dolore vehemēter excoctus. & eſt valde mirabile; quod balſamū quamuis ſit rufum, tamen veſtem mundam non polluit, vt dicit Iſid. Sed lōge amplius eſt mirabile, quòd ſanguis Chriſti rubeus non ſolum nō polluit, immo etiam immundos abluit. Apoca. Dilexit Apoc.1
nos, & lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo.

Quinto, ſanguis Chriſti aſsimilatur balſamo, & hoc ratione valoris. valet enim balſamum ad multa: Nam fœtum mortuum educit. & hoc ſignificat, quia ſanguis, ſeu paſsio Chriſti, mediante pœnitentia, peccatum mortale de conſcientia extrahit. Nam pœnitentia, & cætera ſacramenta in virtute paſsionis Chriſti operantur. Item balſamum mortua corpora incorrupta cuſtodit: quia quātum diſſoluit, tantum conſumit. Similiter exemplū paſsionis Chriſti carnem quidem .i. carnalia vitia mortificat; ſed mortificatos carne a peccatorum corruptione cōſeruat. Nam qui Chriſti ſunt, carnem ſuam crucifixerunt cum vitijs, & concupiſcē-
tijs. Item balſamum morſibus venenoſis occurrit: quia paſsio, & crux Chriſti Gal.5.
valde tētationibus dæmonum obſiſtit. Et ideo figurata fuit in ſerpente æneo, cuius aſpectus a morſibus ſerpentum liberat. Nu.21.

Sanctorum virorū ſimilitudines, ac perfectiones breuiter enarrantur. quæ ex varijs florū garyophylorum, palmitum lignorumq; thimorum proprietatibus colliguntur.

Cap. LXX.

SAncti viri aſsimilantur floribus. De
quibus dr. Flores apparuerunt in ter Can.2.
ra noſtra, id eſt ī Eccleſia, vel ī carne humana. Sunt enim ad modum florū multi odoris in exemplis, quibus alios attra- 2.Co.2
hunt. Apoſtolus: Chriſti bonus odor ſumus. Can. Vineæ florentes odorem dederunt, & vox, &c. Can.2.

Itèm ſunt dulcis ſaporis in verbis; quibus audientium mentes reficiunt.
Pſalm. Quā nos dulcia faucibus meis. Pſ.118.
Prouerb. Dulcia eloquia maiora reperiet. Pro.16.

Item

Itẽ pulchri coloris, id eſt gratioſi aſpectus in moribus ſuis & honeſtis, & modeſtis, quibus intuentium oculos alli-
Act. 6. ciunt, ſicut dr̃ de Beato Stephano, quod intuentes in eum, omnes qui ſedebant in concilio, viderunt faciem eius tanquã faciem angeli.

Item ſunt ſicut flores maximæ virtutis ſcilicet in miraculis, & ſignis, quæ ſupra naturam oſtendũt, ſicut Chriſtus di-
Mar. 16 xit, Signa autem eos qui crediderunt hęc ſequentur, In nomine meo dæmonia eijcient. &c.

Item flores cãpos ſyluas, & hortos ſua pulchritudine exornant, & veſtiunt. Nã in campis lilia, & in hortis roſæ, & in ſyluis violæ inueniri conſueuerunt. Tãquã ergo lilia agri ſunt virgines, quæ ĩ agro corporis ſui virginitatis candorẽ, & odorem Deo exhibuerunt. tanquam vero roſæ rubẽtes fuerant ſancti martyres, quorũ vita fuit velut hortus, ſpina ſæpe hoc eſt multitudine pœnarum, & ſuppliciorum Chriſti amore circundatus in quibus velut roſæ albeſcentes puritatem intuerũt, & velut roſæ rubeæ ſanguine ſuo purpureo rutilarunt. Sed tanquam violæ ſyluarum fuerunt Cõfeſſores, quorũ plurimi in ſyluis, ſeu hæremis, Deum cõtemplantes, latuerunt: & omnes velut violæ odore bonæ vitæ redoluerunt: & per mentis humilitatẽ præcipuam inclinata ſemper capita Deo tenuerunt, ſicut viola circa florem aliquantulum incuruatur.

Item ſancti viri aſsimilãtur garyophyllis, quorũ illi ſunt electi, q̃ habent nigrũ colorẽ, acutũ ſaporem, ſuauem odorem, & qui manu compreſsi emittunt aliquẽ humorẽ. Sic viri ſancti, & perfecti ſunt colore nigri per apparentiæ deſpectionem, ſapore acuti per ſapientiæ cõtemplationem, odore ſuaues per gratiæ, vel gratam conuerſationem; complexione humidi per lachrymarum emiſsionem. Nam compreſsi iniurijs plus iuuant ſe lachrymis, quàm vindictis. Vnde Ambroſius, de ſe dicebat aduerſus milites Gothos: Arma mea, lachrymæ meæ
Ambr. fuerunt.

Item garyophylli cerebrum, & virtutem animalem confortant: quod faciũt ſancti ſuis conſilijs, cordis pauorem releuãt ſuis exemplis, & virtutem naturæ decreſcentis in proximis, aſſirmãt ſuis eleemoſynis, vel beneficijs.

Item ſancti viri aſsimilantur palmitibus, Primo, ratione nutritionis: quia palmites a vite nutrimentum ſuſcipiunt. Et ideo tam diu viuunt, & fructificant, quandiu viti permanent vniti. Nam nutrimentum, quod à vite ſuſcipiunt, ſolũ quantum neceſſe eſt retinent: quod vero ſuperfluit in materiam germinis, frõdis, floris, & fructus tranſmittunt. Vnde palmites à vite ſeparati non fructus faciunt, ſed areſcunt. Sic ſimili etiam modo ſancti viri quandiu per gratiam, vel charitatem viti Chriſto, qui dixit Ioan.
Ego ſum vitis vera, ſunt vniti viuunt; & Io. 14.
ſpirituales fructus faciunt: ſed ab eo per peccatum ſeparati, non faciunt fructus vitæ. i. opera vitæ æternæ digna. Et ideo
dixit ipſe Chriſtus, Ioan. Ego ſum vitis, Io. 15.
vos palmites: & ſicut palmes non poteſt ferre fructum niſi manſerit in vite, ſic nec vos niſi in me manſeritis.

Secundò, ſancti viri aſsimilantur palmitibus, & hoc ratione inſertionis: quia ſurculus vnius palmitis, ſiue vitis inſeritur in alio palmite ſiue vite, & fructificat in eo. Vnde docentur homines ex eadem vite facere vuas diuerſi coloris, quia ſi dum vitis inſeritur viti fiat inſertio in tribus ramis procedẽtibus ab vno ramo ipſius vitis, & cum vno ſurculo inſertionis colorem rubeum appoſueris, & cum alio album, & cum tertio colorem croceum, vel etiam aliũ, ſinguli palmites ex prædictis ramis procedentes, tales vuas facient quales appoſiti ſunt colores. Et ſimiliter etiam poſſet fieri in alijs plantis ſuo modo. Sicut autem palmites, vel rami vitis inuicem incorporãtur per inſertionẽ: ita fideles Chriſti debent inuicem vniri, & incorporari per charitatis dilectionem. Et tunc vnuſquiſque facit vuas diuerſorum colorum, quia
ſcilicet participabit merita ſingulorum. Pſ. 118.
Pſalmus: Particeps ego ſum omnium timentium te, & cuſtodiendum mandata tua.

Tertio, ſancti viri aſsimilantur palmitibus ratione protectionis: quia palmites pãpinis veſtiuntur, quorum ſubſidio ab ardore, & frigiditate defenduntur. Hi pãpini, ſunt virtutes, quæ nos defendunt & a calore proſperitatis, & a frigore aduerſitatis. Nam in proſperitate ardet luxuria, & gula; in aduerſitate vero frigeſcit inuidia, & accidia. Sed a luxuria protegit pãpinus continẽtię, à gu-

la

la pampinus abſtinentię, ab inuidia pampinus charitatis, ab accidia pampinus ſpei, quia ſpes pmij multū ſolicitat, & eō fortat. Sed nota, ꝙ quilibet pampinus (vt
Ambr. dicit Ambro.) eſt alicubi intercitus, vt ſolis calorem ad maturitatem fructus admittat. Et ſimiliter quælibet virtus ad hoc, vt eius fructus ſit completus, i. vt faciat meritorium opus, oportet, ꝙ admittat calorem ſolis, i. amorem charitatis, ſine qua nullum opus eſſet meritoriū & nulla virtus perfecta.

Quartò, ſancti viri aſſimilantur palmitibus ratione colligationis. Nam palmites vitis quædam de ſe vincula emittūt, quorum adminiculo turbinibus ventiſque reſiſtunt, & ſuos fructus melius ſuſtinere poſſunt. Multum enim a principio ſunt graciles illi, & ideo huiuſmodi retinaculis indigent quouſq; fiant ſolis beneficio fortiores. Similiter etiam illi qui ſunt imbecilliores, & imperitiores, vel minores in via dei, debent ſe maioribus atq; peritioribus quibuſdam obedientiæ, vel familiaritatis, & diſciplinæ, vinculis obligare, & coniungere, vt ſuſtẽtentur ab eis, & eorum exemplo, conſilio, & auxilio protegentur a turbinibus tribulationum, & ventis tentationum, quouſque diuinæ gratiæ beneficio ipſi efficiantur perfecti.

Quinto, ſancti viri aſſimilantur palmitibus ratione putationis, videlicet, quia palmites ſingulis annis volunt putari, & magis fructificant; & ſi diu putati non fuerint, degenerant, & in labruſcæ ſpeciem ſe commutant. Et ſimiliter homines qui uolunt proficere, & in meritis. dilatari, nec degenerare atuſtis, ne efficiātur peccatores, debēt cogitatus & actus ſuos ſæpe eum gladio linguæ per confeſſionem putare, & pronunciare: ſed ſaltẽ ſemel ſingulis annis tenetur homo confiteri ex præcepto eccleſiæ, & debet pura re vineam conſcientiæ, ſiue vitæ ſuæ. Io.
Io. 15. Omnem palmitem qui fert fructum, purgabit eum, vt fructum plus afferat.

Item ſancti viri ſunt ſimiles lignis thinis.

Primò, quia talia ligna ſunt ſpinoſa, & albæ ſpinæ ſimillima. Similiter etiam viri ſunt in hac vita ſpinoſi, i. compunctionibus, & afflictionibus pleni; cum ſpinis tamen i. afflictionibus carnis, habēt albedinem innocentiæ, & puritatis mentis.

Secundò, ſancti viri aſſimilantur lignis thyinis, qa ligna thyina ſunt imputribilia quia, vt quidam dicunt, nec in igne comburuntur, nec in aqua reſoluuntur. Sic ſancti viri ſunt per conſtantiam ſolidi, ꝙ nec igne aduerſitatis vrūtur, nec aqua voluptatis reſoluuntur. Pſ. Tranſiuimus Pſ. 65.
per ignem, & aquam.

Tertio, ſancti viri, ſunt ſimiles lignis thyinis. Quia talia ligna ſunt ſpecularia, ſunt enim valde fulgentia, & ad modū ſpeculi polita ſiue ad modū vnguis. Vnde in eis reſultāt imagines ſicut in vngue. Similiter ſancti habent ſe per modū ſpeculi. In quorum vita velut in quodā ſpeculo quilibet conſpicere poteſt vitam ſuam, vel quām ſit fœda ſi ab ea diſſentiat, vel quām ſit pulchra ſi in ea conueniat. Ex his autem verus Salomon Chriſtus fecit in domo eccleſiæ gradus: quia ex eorum exemplis conſpicimus qualiter ad vitam æternam ſcandere debeamus. Fecit etiam ex his fulcra, i. ſedilia. quia ex eorum quoque virtutibus colligere poſſumus quales nos eſſe oportet, vt in nobis velut in ſuis ſedibus reſideat deus.

Sapientis viraq; ſapientia vis ac ſacra ſcriptura dignitas quanta exiſtat, per plurima Amomi, Buxi, Radicis Hebeniq; exempla ſcitè declarantur. Cap. LXXI.

Sapientia aſſimilatur amomo, de quo
Ap. 18. fit mētio in Apo. Cinamomū, & amomum, & odoramētorum &c. Amomum eſt herba naſcens in Syria, cui ſapientia aſſimilatur.

Primò, propter odorum varietatem. Eſt enim herba odorifera habens odorem ſicut cinamomum. Item eſt colore ſubruſa habens folia coniuncta, & ſemina copioſa, & album florē, vt viola ſicut dicit, Dioſco. Similiter ſapientia eſt odorifera, quia generat honeſtatem, & colore ſubruſa, qa inflammat charitatem, & habet folia id eſt verba coniuncta in quātum ſuadet vnitatem, & in ſemine copioſa per verborum affabilitatem, vel affluibilitatem. Nam ſemen eſt verbum dei, quo ſapiens affluit. Item habet florem album per contemplationis puritatem, quia quaſi albi flores ſunt puræ meditationes.

Secundò ſapientia aſſimilatur amomo propter proprietatum eligibilitatem:

quia

quia illud amomum eſt eligendũ, qđ eſt
recens, lõgũ, albũ, ſemiue plenũ, ſup vir
gas purpureas expanſum; maxime odori
ferũ, & ponderoſum. Vñ pp oẽs iſtas cõ-
ditiones doctrina ſapientiæ. i. ſacræ ſcri-
pturæ, eſt inter doctrinas maximè eligen
da. Nã ipſa eſt ſemp recens pp expoſitio
nũ nouitatẽ, ipſa longiſſima per tempo-
ris diuturnitatẽ; ipſa enim cœpit tradi,
Auguſ. (vt dicit Auguſt.) ab exordio generis hu-
mani, & durabit vſq; ad finẽ. Et ideo ip-
Ece. 24. ſa de ſe dicit, Ab initio, & ante ſecula
creata ſum, & vſque ad futurũ ſm nõ de-
ſinam. Itẽ ipſa eſt alba propter ſermonis
puritatem, in qua nulla includitur obum
bratio, vel permixtio ſalutaris: ſemine
plena propter verborum fœcunditatem.
Nam verba dei quæ in ipſa continentur
quaſi quædam ſemina, ſunt qbus filij ſpi
Iac. 1. rituales in fide Chriſti generantur. Iaco.
Voluntarie enim genuit nos verbo veri-
tatis. Item eſt ſuper virgas purpureas, i.
ſuper mentes doctorum, & martyrũ ex-
panſa. Ipſi. n. fuerũt virgæ pp tranſgreſſo
rũ correptionẽ, p errantiũ directionẽ,
pp debiliũ ſuſtentationẽ. Fuerũt etiam
purpurei p amoris inflammationẽ, p ſan
guinis effuſionẽ, vel propter regiminis
plationẽ. nã purpureus qdẽ color eſt re-
galis color. Itẽ odorifera pp honeſtatem.
Honeſtas enim aſſimilatur odori pp at-
tractionẽ: qa honeſtũ eſt, qđ ſua virtute
nos trahit, vt dicit Tullius. De ſapientia
Sap. 7. dicitur. Venerunt mihi omnia bona pari
ter cum illa, & innumerabilis honeſtas p
manus illius. Itẽ ipſa eſt ponderoſa per
Iſa. 33. ſententiarum grauitatem, Iſ. Verba legis
ponderans.

Tertiò, propter virtutis multiplicitatẽ.
Habet enim amomũ multas virtutes, vi-
delicet ſcorpionũ ictibus reſiſtendi, ocu-
los fouẽdi, & dolorẽ inteſtinorũ ſedãdi.
Sic ſapientia ictibus ſcorpionum, i. dece-
ptionibus obuiat hæreticorum, oculos
mentis illuminando confortat, & in do-
loribus conſolatur, & lætificat.

Item ſapientia aſſimilatur buxo.

Primò, pp ſubſtãtiæ ſoliditatẽ. Eſt n.
arbor hæc ſolidæ ſubſtantiæ, & compa-
ctæ, & humiditatis viſcoſæ. pp qđ lignũ
eſt ponderoſum, & in aqua poſitũ mox
petit fundũ, qa poros apertos non hẽt
in quibus ſubintret aer: pp hoc ſup aquã
natare nõ pt. Similiter ſapientia vera, &
ſpiritualis, reddit hoĩem ſolidũ, i. patien-
tẽ in aduerſis, & cõpactũ. i. conſtantẽ in
periculis, & humidũ. i. abundantem in la
chrymis. Nam cor ſapientis vbi triſtitia. Eccl. 7.
Item viſcoſum in amicitijs. Nã viſcus il-
lud, qđ ei adhæret, nõ tm̃ capit, ſed & te-
net. Quia. ſ. hõ ſapiens tenax. i. firmus eſt
in amicitia quam accipit. Item facit pon
deroſum in verbis. Ecc verba ſapiẽtum Ece. 21.
ſtatera ponderabuntur.

Item profundum in ſcripturis. Nam
petere aque fundũ, eſt penetrare ꝓfundi
tatem ſcripturæ, ſecundum illud. Profun Iob. 28.
da fluuiorum ſcrutatus eſt, & abſcondi-
ta produxit in lucem.

Secundo pp materiæ lenitatem Nam
tabula buxea propter lenitatẽ materiæ,
optime politur, & tergitur. Et illud vere
competit ſapienti, habere mentem poli-
tam & terſam ab omni vitio & macula.
Vnde Greg. Nazianzenus dicit, quod pri Grego.
ma ſapientia eſt vita laudabilis, & apud az.
Deum pura mens, p quã puri puro iun-
guntur, & ſancti ſancte ſociantur.

Tertiò, pp viroris cõtinuitatẽ, qa bu-
xus hẽt folia ſemp virentia: & dr̃ hæc bu
xus arbor, & hoc buxũ ꝓ ligno, vñ qdam
dixit. Hæc buxus creſcit, hoc buxũ creſce-
re neſcit. Folia igitur eius non de leut cã
cadunt, ſed dũ vnũ cadit alterũ creſcit. Et
iõ buxus ſemper virẽs eſt, & qa color viri
dis eſt maxime gratus oculis. Quod bux⁹
hẽt folia ſemper virẽtia, ſignificat, ꝙ hõ
ſapiẽs ſemp hẽt verba grata, & amabilia.
Eccl. Sapiens in verbis amabilẽ ſe facit. Ece. 20
Item ſapia aſſimilatur radici. Nã radix
licet ſit viſu hiſpida, tñ eſt mollis in ſub-
ſtantia. Sic ſapiens q̃uis exterius oſten-
dat ſe hiſpidum, & rigidum, tamen cor-
de eſt benignus & mollis. Sap. Benignus Sap. 1.
enim eſt ſpiritus ſapientię. Item radix eſt
poroſa: pori aũt ſunt ſubtiliſſima corpo-
ris foramina, ſiue viæ. Vnde in hoc ſignat
multas & ſubtiles vias, quibus ſapiens
in bonis agendis vel malis amouẽdis ſeu
impediẽdis abundat. Itẽ ꝙ incedit tortuo
sè, nũc exit verſus latus vnũ, nũc in latus
oppoſitũ qđ ẽt ſapiens facit ſiue in iu-
dicio, dum merita perſonarũ ſeu partiũ
diſcutit, vel in ſe ipſo dũ vtrunq; oppoſi-
tũ attendit. Nã in die bonorũ non im-
memor eſt malorũ, & econuerſo. & ſic
vtrunq; latus ad modũ rei tortuoſæ vnũ
tenendo, & aliud conſiderando occu-
pat, & tangit.

Itẽ ſapiẽs verus aſſimilaĩ hębeno, qđ ẽ
lignũ æthyopicũ, colore nigrũ, tactu lene
& planũ, durũ, & põderoſum. Vñ pp cõ-
pactio-

Ari li. de veg. pactionem pororum, in aqua poſiti mox fundum petit, vt dicit Philoſophus: & tñ ſi igni appoſitum fuerit, ipſum rapit, & ſuauem de ſe odorem, & fumum emittit. Similiter homo verè, & ſecundum deum ſapiens, eſt coloris nigri. i. apparentia deſpectus per humilitatem. Nõ enim homo ſapiens eſt ſui oſtentatiuus. Vnde Grego. naz. Greg. Nazianzenus dixit, Hoc ipſum philoſophatus ſum, ne philoſophari viderer: ſciens, ꝙ velle videri ſapientem, hoc eſt omnino non eſſe ſapientem.

Item eſt tactu planus. i. manſuetus per conuerſationis lenitatem. durus per iuſtitiæ ſeueritatem, ponderoſus per prudentiæ maturitatem. Fundi aquæ. i. ſcripturę, vel ſapientiæ (vt ita dicam) eſt petitiuus per intelligentiæ profunditatem: Igne inflammabilis per charitatis feruiditatem, boni odoris emiſſius per boni exempli 2. Cor. 2. ſuauitate: nã Chriſti bonus odor ſumus, vt inquit Apoſtolus.

Illius herba ortus & virtutes, quæ fumus terræ vocatur recolunur, ex quibus ſimilitudinibus ſcientia humana nu, & delectatio declaratur. Cap. LXXII.

SCientia humana aſſimilatur illi herbæ, quæ dicitur fumus terræ. Quod patet primo ipſius generatione: propterea enim ſic dicitur, quia eſt generata ex quadam fumoſitate groſſa reſoluta a terra. Quaſi aurẽ fumoſitas a terra reſoluta eſt ſenſitiua cognitio per abſtractionem a materia, & ex hac fumoſitate generat hæc herba, ſcilicet ex ſenſitiua cognitio- Ariſ. 1. Phy. 1. Poſt. ne ſcientia intellectiua. Vnde Philoſophus dicit, ꝙ omnis noſtra cognitio oritur a ſenſu. Nihil enim ſecundum eum, eſt in intellectu, quod prius non fuerit in ſenſu, licet alio modo ſit in ſenſu, & alio modo in intellectu.

Secundo patet ex comparatione, quia hæc herba eſt tanto melior, quanto viridior. Vnde dum ſiccatur, nullius valoris efficitur. Sic eſt in ſcientijs: nã herba quãto eſt viridior, tanto magis delectat aſpectum vñ illa ſcientia eſt, vt herba viridior, quæ magis delectat intellectum: talis ſcientia eſt cæteris melior, ſicut ſcien- Ariſ. de partib. ani. tia diuina, vt Philoſoph' dicit, ꝙ licet de diuinis poſſumus minus ſcire, qu ãm de alijs rebus, tamen illud modicum delectabilius eſt, qu ãm omnium aliorum cognitio, quæ apud nos ſunt. item herba eſt tanto viridior, quanto humoroſior, & illa ſcientia eſt viridior, quæ eſt humoroſior. i. affectuoſior. in quo omnes alias ſcientias excedit ſcientia Theologica: qa maxime eſt affectiua. i. ad amorẽ, & affectum boni inflammatiua. Hiere. Nonne verba mea quaſi ignis?

Tertiò patet ex purgatione: quia hæc herba purgat melancoliam. Eſt enim calida in primo gradu. Sic ſcientiæ ſtudiũ releuat triſtitiæ tedium, ꝙ melancoliam, ideſt accidiam fugat: ſed præcipue hoc facit Scriptura, quæ maxime in triſtitijs conſolatur. Vnde Mach. Habentes ſolatio libros ſanctos. 1. Mac. 12.

Quarto patet ex inflatione: quia hæc herba eſt inflatiua, & ventoſitatis generatiua, vnde cum aniſo, vel fęniculo eſt miſcenda. Sic ſcientia eſt occaſio inflationis ſuperbiæ, dicente Apoſtolo, Scientia inflat; & ventoſitatis vanæ gloriæ, niſi eum aniſo, vel fęniculo. i. dei timore vẽrum vanitatis expellente miſceatur. Vnde Greg. Nazianzenus dicit, ꝙ ſcientiæ deſiderium, & inquiſitio quæſtionum, niſi timor dei præceſſerit, effrenatos animos in præceps ducit. 2. Cor. 8. Grego. naz.

Ipſius ſacræ Scripturæ praeſtantia, atq; vtilitas ex multis fagi, nucisq;, ac Auellanæ ſimilitudinibus pulcherrimè aperitur. Cap. LXXIII.

SCriptura ſacra nutrit nos in verbis, & ædificat in exemplis, & purificat in memorijs. Vnde ipſa aſſimilatur fago, cuius glandes ſunt exterius triangulæ leni cortici incluſæ, & ſunt dulces, & nutribiles. vnde de eis homines antiquitus viuebant. Sic ſacræ Scripturæ verba ſunt triangularia in quantum inſtruunt nos de hoc beatiſſimæ Trinitatis Vel in quãtũ nos de tribus virtutibus Theologicis informant. Vel quia continet ſub litera triplicem ſenſum, myſticum ſcilicet, anagogicum, allegoricum, & tropologicum, ſiue moralem. Et ſunt ſpirituales ſacræ ſcripturæ intelligentiæ ſub leni cortice. i. ſub facili litera intercluſæ, & ſunt dulces valde ſecundum illud, Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, ſuper mel ori meo. Et ſunt ſpiritus nutritiuæ, ideſt ſpirualis vitæ conſeruatiuæ. Matt. Non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo, quod procedit ab ore dei. Vnde Moyſes in monte quadraginta diebus cum iſto ſolo cibo permanſit, ſcilicet allocutionis Pſ. 118. Mat. 4.

diuinæ

diuinæ ſine aliquo corporali cibo: & ſi-
militer alij antiqui patres hoc cibo ſpiri-
tuali aliti ſunt.
Item fagus eſt arbor ædificijs, & aſſeri
bus valde apta. Sic ex ſacra ſcriptura tra-
huntur aſſeres, ſcilicet ſanctorū patrum
exempla, ex quibus cōſtruuntur ſpiritua
lium virtutum optima ædificia.
Item fagus eſt arbor, cuius ſubſtantia
pura a vermibus non corroſa eſt arti vi-
treæ valde neceſſaria, quia ex eius cineri
bus cum alijs adiunctis vitrum maximè
fit. Cinis autem fagi eſt memoria mortis
ad quam nos ſacra ſcriptura inducit, &
ex hoc fit vitrum puritatis. Et huiuſmodi
memoria hominem a peccatorum ſordi
Ecc. 7. bus præſeruat, ſecundum illud, Memora-
re nouiſſima tua, & in æternum non
peccabis.
Item ſacræ ſcripturæ doctrina aſſimila-
Iſid. tur nuci. Quia fructus nucis (vt dicit Iſi.)
tantam vim habet, vt miſſus inter fun-
gos, & cibos venenoſos, quicquid in eis
eſt virulentum, effundat rapiat, & extin-
guat. Sic ſacra ſcriptura, quicquid eſt viru
Aug. ð lentum vel noxium in humanis diſcipli-
Doctr. nis ſiue ſcientijs, corrigit, & condemnat.
Chriſt. Vnde de ipſa ſacra ſcriptura dicit Augu.
2. li. ꝙ quicquid homo didicerit, ſi noxiū eſt,
ibi damnatur; ſi vtile, ibi inuenitur.
Item ſcriptura aſſimilatur auellanæ.
Primo ratione communitatis. quia (ſi-
cut dicit Iſido) ex eo, ꝙ in publico loco
quaſi in ſylua oritur, & ab omnibus euel
litur, ideo auellana vocatur. Similiter ſa-
cra ſcriptura ita publice, & communiter
docetur, vt ab omnibus participari, & ha
beri poſſit. Vnde præcipuus eius auctor
& doctor Chriſtus diſcipulis ſuis p̄cepit:
Prædicate euangelium omni creaturæ.
Mat. 16. Secundo ratione difficultatis, & etiam
vtilitatis. Quia auellanæ ſunt quidem ad
digerendum duræ, ſed ſi ſunt bene dige
ſtæ, multum ſunt nutritiuæ. Similiter ſen
tentiæ myſticę ſacræ ſcripturæ licèt ſint
ad digerendum duræ. i. difficiles, tamen
bene intellectæ, vel expoſitæ, ſunt ſpiri-
tus mirabiliter nutritiuæ: propter quod
dixit dominus, vt ſupra allegatum eſt,
Mat. 4. quod non in ſolo pane viuit homo. &c.
Tertio ratione obſeruabilitatis: quia
auellanæ ſi cum exteriori pellicula fue-
rint manducatæ ſunt nociuæ, quia multæ
inflationis. ſunt generatiuæ: & ideo ſunt
a pellicula ſpoliandæ. Sic quædam ſunt
in ſacra ſcriptura, quaſi ſecundum exte-
riorem pelliculam, ideſt ſecundum lite
ram fuerint obſeruata, non prodeſſent
obſeruantibus, ſed plurimum nocerent,
ſicut cerimonialia, & figuralia veteris le-
gis, quæ non licet ad literam obſeruare,
quia iam eorum veritas quam figurabāt,
impleta eſt per Chriſtum. Vnde & Apo-
ſtolus dicit: Obſeruandæ ſunt non litera 2. Cor.
ſed ſpiritu: quia litera occidit, ſpiritus au 3.
tem viuificat. & ideo detrahenda, & abij
cienda eſt ab huiuſmodi exterior pellicu
la, ideſt ſenſus literæ exterior. & accipiē
dus eſt ſenſus myſticus interior.

Per ipſius oleaſtri exemplum, quantum ſanctorū virorum ſocietas proſit peccatoribus, breui explanatur. Cap. LXXIIII.

SOcietas ſanctorum virorum multum
quandoq; prodeſt homini peccatori.
Cuius exemplum apparet in oleaſtro, q
eſt ſylueſtris olea ſic dicta, eo, ꝙ oleæ ſit
ſimillima, licet eius folia magis lata, &
eſt arbor inculta, ſterilis, & amara. Sed ſi
ramus eius oliuæ inſertus fuerit, vim mu
tat radicis, & in propriam ſuam conuer-
tit qualitatem. Quaſi autem oleaſter ho
mo peccator eſt, qui licet in natura, ſiue
in hypocriſis figura ſit ſimilis viro iuſto, nō
tamen in vita vel anima, quia eſt incul-
tus per veram pęnitentiam, & ſterilis ad
opera meritoria, & amarus in conſcien-
tia. Si tamen inſeratur oliuæ. i. ſi ſancto
viro ſocietur, mutabitur vis radicis i. affe
ctus cordis, & conuertetur verbis, & exē
plis illius, & trahetur ad vitam conſimi-
lem. Apoſtolus. Tu autem cum oleaſter Ro. 11.
eſſes, inſertus es in illis, &c. Sene. Nulla Sen. in
res magis animos induit honeſtos, & in epi.
prauum inclinabiles reuocat ad rectum,
quam bonorum virorum conuerſatio.
Paulatim enim deſcendit, & vim præce-
ptorum obtinet frequenter aſpici, fre-
quenter audiri.

Homo ſpiritualis vt ocium fugiat, quid efficere debeat exemplo ficus Ægyptiaca demonſtratur. Cap. LXXV.

SPiritualis homo non debet vacare
ocio, ſed vno bono opere completo
dēt ad aliud ſe parare: cuius exēplū appa
ret in ficu & præcipue Ægyptiaca. Eſt. n.
ficus illa arbor quæ per ſingulos annos
fructum facit, & vno maturescente ſta-
tim oritur alter: vnde ficus eſt dicta a fœ
cundita-

cundltate. Sic quædam ſunt, opera quæ
homo ex neceſſitate pcepti per ſingulos
annos facere tenetur: quædam quidem
ſaltem ſemel omni anno, ſicut confiteri
in Quadrageſima, & comunicare in Paſ-
cha. Hoc enim eſt præceptum eccleſiæ. &
ſi pluries hoc fecerit aliquis, melius face-
ret, quamuis ex præcepto non teneatur.
Quædam vero tenetur quis facere plu-
ries in anno, ſicut ieiunare, & ſeruare ieiu
nia ab eccleſia inſtituta. quæ in anno plu
ries occurrũt, ſicut Quadrageſima, & quo
rundam Sanctorum ſiue feſtiuitatum vi-
giliæ, & ieiunia Quatuor temporum, quæ
quater in anno occurũt. Quædã alia ſunt
q̃ homo debet facere quotidie, vt eleemo
ſynæ. & orationes, & huiuſmodi. Et in ta
libus vno bono opere facto. & completo
ſtatim debetet homo cogitare de alio fa-
Ber. ciendo: quia in via dei non progredi, re
Col. 1. gredi eſt, vt dicit Ber. & Apoſtolus, Fructi
ficantes, & creſcentes in ſcientia Dei.

Tactus & oſcula quando peccatum in animam cauſent, breuiter exprimitur.
Cap. LXXVI.

TActus laſciui, & diſſoluti concupi-
ſcentiam excitant, & inflammant.
Vnde aſſimilantur vrticæ quæ cum ſit na
turæ igneæ & feruidæ, eſt ſe tangentium
vſtiua. Talis ergo eſt caro humana, quæ
ſemper ſecum portat ignem concupiſcē-
Gre. in tiæ. Vnde non ſine periculo tangitur: pp
dial. quod (vt refert. Grego) dixit quidam ſan
ctus homo infirmus, & quaſi in extremi
poſitus mulieri ipſum tangenti, Mulier
tolle paleam, quia adhuc igniculus viuit.
Et nota, ꝙ dicut doctores, ꝙ licèt tactus
& oſcula, amplexus & huiuſmodi poſſint
bono animo fieri, & ſine peccato, ſcilicet
propter conſuetudinem patriæ, vel pro-
pter aliquam neceſſitatem, aut rationabi
lem cauſam, tamen quando fiunt ex libi
dine, i. propter delectationē carnis ſunt
peccata mortalia. Quia non ſolum con-
ſenſus in actum luxuriæ illicitum, vel
cuiuſcunque alterius peccati mortalis eſt
mortale peccatũ; ſed etiam conſenſus in
delectationē ipſius peccati mortalis, eſt
Ecc. 13. mortale peccatum. Eccle. Qui tetigerit pi
cem, coinquinabitur ab ea. Hæc enim
pix eſt caro mulieris inflammabilis, &
inflammans.

Quanta Deì timor nobis dona elargiatur, ex virtutibus fæniculi rectiſsime ediſcitur
Cap. LXXVII.

TImor dei aſſimilatur fœniculo.
Primò propter virtutem apertiuã,
quia fœniculus (vt dicit Plat. habet virtu
tem diureticam. & apertiuã. Similiter ti-
mor Dei aperit viam amori. Vnde dicit
August. ꝙ timor introducit amorem ſi- Augu.
cut ſeta in corium calcifteis introducit
filum.
Secundò, quia habet virtutem inciſiuã
ſcilicet ex ſubtilitate ſubſtantiæ ſuæ, &
ſuis qualitatibus. Similiter timor dei in-
cidit vinculum affectus amoris mundi.
Nam ſicut. Io. Caſſianus dicit: De timore Io. caſ.
dei naſcitur compunctio ſalutaris; & de de inſ.
compunctione cordis, abrenuntiatio, i. mon.
nuditas, & contemptus omnium facul-
tatum.
Tertiò, propter virtutem renouatiuam
quia fœniculi guſtu (vt fertur) ſerpentes
omnem ſenectutem deponunt. Sic ho-
mo dei timore compunctus, ſenectutem
non temporis, ſed peccati per confeſſio-
nem annuatim deponit. Quia ſaltem ſe
mel in anno (vt ſupra dictum fuit) tenet
homo ex præcepto Eccleſiæ confiteri. Ec Ecc. 1.
cleſiaſt. Timor domini expellit peccatũ.
Quartò, propter virtutem illuminati-
uam, quia etiam fœniculi guſtu ipſi ſer-
pentes caliginē oculorum detergunt; vt
Plinius dicit. Vnde & hominum intelle- Plini.
ctum, & caliginem oculorum dicunt ex
eo maxime releuari, & ideo ex eius ſuc-
co fit collyrium oculis valde aptum. Simi
liter timor domini, oculos mentis purifi
cat, & caliginem ſuperbiæ fugat, & lumi
ne vero ſapientiæ mentem illuſtrat, &
ideo dicitur Iob. ꝙ timor domini, ipſa eſt Iob. 28.
ſapientia.
Quintò, propter virtutem defenſiuam.
Quia ſemen fœniculi cum vino potatũ,
valet contra morſus ſerpentum, & con-
tra ictus ſcorpionũ: & radix eius cocta cũ
vino, canis morſum ſedat. Hæc. n. omnia
operatur fœniculus hortenſis, & adhuc
fortius operatur fœniculus agreſtis. Simi
liter timor dei, & præcipue agreſtis, i. for
tis reſiſtit morſibus ſerpenti. m. i. tenta-
tionibus diabolicis.
Item ictibus ſcorpionum; i. motibus
carnalium tentationum, quæ antè dele-
ctant, & retro cruciant; ſicut ſcorpio ante
pal-

palpando incedit, ſed retro cauda ferit:
Grego. vt dicit Greg. Item morſibus canis, i. tentationibus mundi blandientis, vel perſequentis. Quia canis aliquibus cauda blanditur, aliquibus vero latrat, & eos morſibus lædere molitur. Vnde Grego. dicit, ꝙ in via dei timor fortitudinem gignit, ſcilicet contra carnem, diabolum, & mundum.

Tribulationes in hoc mundo iuſtis magnas afferre vtilitates, ex, olerisq́, celidonia ficus Egiptiaca lactuca, radicis, ramiq́, ac rutæ virtutibus eruditus exemplis edocetur. Cap. LXXVIII.

TRibulatio aſſimilatur celidoniæ, quæ eſt herba, cuius ſucco oculi hirundinum ſtercore læſi ad ſtatum priſtinum reuertuntur, vt Iſido. & Plinius dicunt. Similiter (vt dicit Gregori.) oculos quos culpa claudit, pœna aperit.

Item tribulatio non nocet ſe humilianti, ſed potius eum exaltat. Cuius exemplū apparet in ficu Ægyptiaca, cuius lignum in aqua miſſum, contra naturam aliarū ficuum mox fundum petit, & poſtquam fuerit aqua plenum, vnde magis debent eſſe pōderoſum, tunc redit ad ſummum,
Augu. vt dicit Augu. Similiter homo poſitus in aqua tribulationis, ſi fundum petierit, i. ſi profundè ſe humiliauerit, reſtituetur ad ſummum gradum, & etiam interdum talis exaltatur ad ſummū. Vnde de Chriſto
Pli. 2. ſto dicitur Philip. ꝙ humiliauit ſe ipſum factus obediens patri vſq; ad mortem, mortem autē crucis propter: quod deus exaltauit illum.

Item, ꝙ tribulationis flagellum aperiat oculos cordis (vt iam eſt ſupra dictum) eo, ꝙ tollat cęcitatē inductā ꝑ peccatū;, patet ēt per lactucæ (q̄ a quibuſdam etar chea dicitur) ſimilitudinem, & exemplū. Huiuſmodi enim lactucæ folia ſunt breuia & rotunda, cuius ſuccū accipitres herbam ſcalpendo extrahunt, & tangentes eo oculos, cecitatē diſcutiūt cū ſeneſcūt.

Succus ergo lactucæ talis, eſt acerbitas tribulationis, quæ ſcilicet cęcitatē accipitrum. i. hominū peccatorū, & ꝑcipue tyrannorum fugat. Vnde tribulatio figurata eſt in illo piſce Tob. cuius fel, i. ama-
To 6. ritudo valet ad inūgendos oculos. Apoc.
Apo. 3. Collyrio, ideſt tribulationis aſperitate, inunge oculos tuos, vt videas.

Item amaritudo tribulationis cauſat dulcedinem conſolationis: cuius exemplum apparet in radice: quia quandoq; amara radix dulcem fructum producit, ſicut in vite, & oliua natura oſtendit. in quibus & conſimilibus amaritudo radicalis humoris digeritur, & dulceſcit beneficio aeris, & caloris cœleſtis, materiam penetrantis. Sic dolor cordis, vel tribulationis, beneficio aeris circuſtantis ideſt alicuius boni viri, vel angeli aſſiſtentis, & beneficio gratiæ cœleſtis, animam per ipſam tribulationem purgantis, vertitur in magnam dulcedinem conſolationis.
Pſal. Secundum multitudinem dolorum Pſ. 93.
in corde meo conſolationes tuæ lætificauerunt animam meam

Item tribulatio aſſimilatur ramno, q̄ licèt ſit arbor multæ amaritudinis, & in radice, & in folijs, & in ramis; multum tamen eſt medicinalis. Nam ex ſucco radicis, medicamentum fit oculos claros reddens, ſemen ēt ſecundinas ex vtero trahit. Sic tribulatio, licèt ſit, amara, & in radice cordis ad conſiderandum, & in folijs. i. in verbis ad audiendum, & in ramis. i. in factis ad tolerandum; tamen medicinalis eſt contra peccata, & præcipue, quia oculos cordis clarificat, vt ſupra dictum eſt. quod ꝑcipue radix ramni facit, ideſt conſideratio cauſæ ipſius tribulationis, ſcilicet, ꝙ aliquis cōſideret, & reputet ſe pati propter peccata ſua manifeſta, vel occulta.

Item deuotio mentis ſecundinas, i. delectationes, & concupiſcentias voluptatū educit: quia malitia vnius horæ obliuionem facit luxuriæ, vt dicitur Eccl. Ecc. 11.

Item tribulatio humiliter portata, aſſimilatur rutæ. primo, quia ruta habet vim purgatiuam, purgat enim immunditiā matricis, & inde fœtū mortuum educit. Sic tribulatio dū hoīem ad pniam humiliat, immunditiā mētis purificat, & inde virtute pniæ mortale peccatū euacuat.
Vñ Augu. ſuper Pſ. dicit, ꝙ flagellū tribu Augu.
lationis excitat torpētē, humiliat ſupbiē ſup pſ.
tē, purgat pœnitētē, & coronat innocētē.

Secundo, qa ruta hēt virtutē illuminatiuā ſ. qa ruta cruda cōmeſta viſum acuit Sic ēt tribulatio acuit viſum mentis, qa
intellectum tribuit, Iſa. Tantummodo Iſa. 28.
vexatio dabit intellectum.

Tertio, qa ruta hēt vim mortificatiuā: debēt enim mulieres grauidæ ab eſu rutæ abſtinere, quia fœtum occidit in ventre Quaſi autem fœtus in ventre, eſt peccatum conceptum, quod tribulationis

nis vis pœnitus extinguit, Eccle. Ignem ardentem.i.incentiuum peccandi, extinguit aqua, ſcilicet tribulationis.

Quarto, quia ruta habet vim ſerpentū & buſonum expulſiuam, vnde debet plātari ī hortis: qa ab eis omne venenoſum depellit, & debet iuxta ſaluiam plantari, quia eam ſerpentes diligunt, & bufones. per ſaluiam ergo calidam, & humidam, appetitum intellige ſenſitiuum, qui ſenſualitas nominatur: Serpentes, autē ſunt motus inordinati, & paſſiones virtutis iraſcibilis: buſones vero ſunt paſſiones concupiſcibilis. & hæc omnia in ſaluia fouentur: quia omnes huiuſmodi motus in ſenſualitate nutriuntur. Sed hæc omnia reprimit ruta, id eſt tribulatio humiliter portata. Nam bufones, id eſt concupiſcibiles paſſiones, puta gaudium, delectationem, & huiuſmodi. extinguit vis tribulationis. Sed ſerpentes, ideſt motus iraſcibilis, puta odium, iram, & huiuſmodi, reprimit vis patientiæ, & humi-

Mat. 15 litatis. Mat. Serpentes tollent: & ſi mortiferum quid biberint, nō eis nocebit.

Verbi dei perfectiones, hic per varias ipſius ſeminis ſimilitudines exponuntur.

Cap. LXXIX.

Verbum dei aſſimilatur ſemini, ſecun

Luc. 8. dum illud Luc. Semen eſt, verbū dei.

Primo propter virtutem attractiuā: qa ſicut ſemen attrahit ad ſe humorem terræ, ita verbum dei attrahit affectionem animæ. Et ſic attrahebatur Dauid dicens:

Pſ. 118. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua.

Ioh. 6. Et Petrus dicens: Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.

Secundo propter virtutem mundificatiuam. Propter ſemen enim terra mundatur, & ipſum etiam terram mundat trahendo ad ſe humorem, qui alias in malas herbas conuerteretur. Similiter etiam verbum dei mundat, & purgat animam.

Heb. 1. Heb. Verbo virtutis ſuæ purgationem fa

Io. 15. ciens. Ioh. Vos iam mundi eſtis propter ſermonem &c.

Tertio, propter virtutem aſſimilatiuā: quia non ex quolibet ſemine quodlibet generatur, ſed ex ſimili ſemine (vt dicit

Ariſ. 1. Phi. Phi. ſicut ex tritico triticum, & ex ordeo ordeum, & ſic de alijs. Vñ qa verbū dei, ſemen dei eſt, ideo facit homines ſimi-

Iō. 10. les deo. Ioh. Illos dixit deos, ad quos ſermo dei factus eſt.

Quarto, propter virtutem germinatiuam. Iſa. Sicut hortus ſemen ſuum germi Iſa. 61.

nat, Sic generatio & natiuitas ſpiritualis habet fieri per verbum dei. Vnde Pet. Re 1. Pe. 1.

nati non ex ſemine corruptibili, ſed incorruptibili per verbum dei.

Quinto, propter virtutem promotiuā: quia illud, quod ex ſemine gignitur paulatim, & ex virtute, quę eſt in ſemine ſemper perficitur & augetur. Mat. Germinat Mat. 4

ſemen, & increſcat. Vltro enim terra fructificat, primum herbam, deinde ſpicam, deinde plenum fructum in ſpica. Semen eſt verbum dei fructificat herbam in incipientibus, ſpicam in proficientibus, plenum fructum in perfectis ſiue perſeuerantibus.

Sexto, propter virtutem multiplicatiuam: quia ex vno grano ſeminis multa 2. Co. 9

generantur. Apoſtolus. Multiplicabit ſemen veſtrum. Et ſimiliter verbum dei, ſe

cundum illud Mat. Audiunt verbum, & Mat 14

ſuſcipiunt, & fructificant, vnum trigінta, aliud ſexaginta, & vnum centeſimum.

Virginitas quantum cæteris præſtet virtutibus, ipſiq; Deo grata exiſtat ac præmietur, quamplurimis cedri, ordei, Roſæ, Violæ & tandem lilij exēplis, ſacræq; ſcripturæ auctoritatibus fit perſpicuum. Cap. LXXX.

Virginitas aſſimilatur cedro. Primò, quia cedrus eſt arbor gratiſſimi viroris, eſt enim aſpectu pulchra ſemp̄ ferēs viridia folia. Eſt autem continentia carnis, quaſi quidam viror arboris. Gratus autem eſt deo viror continentiæ coniugalis. gratior autem continentiæ vidualis, ſed gratioſiſſimus eſt et viror conti-

nentiæ virginalis Ecc. Gratiam, & ſpeciē Ecc. 40

deſiderabit oculus, & ſuper hæc virides ſationes. Deſiderabile eſt oculis dei videre gratiam continentiæ coniugalis, & ſpeciem pudicitię vidualis, ſed ſuper hæc virides ſationes.i. ſacratiſſimas virgines.

Secundo ratione iocundiſſimi odoris. Odor enim cedri ſerpentes fugat, & homines recreat. Odor autem virginitatis dęmones fugat, & angelos delectat, quia virginitas cognata eſt angelis, prout Hieron. dicit.

Tertio. ratione efficaciſſimi vigoris; quia tanti vigoris eſt cedrus, vt nūquam a tinea, vel aliquo alio verme corrodat. Vnde & huius arboris gummi, quæ dicitur cedrꝰ, eſt ad librorum conſeruationē

ſum-

ſumme neceſſaria: quia libri ex ea liniti, nec a tineis roduntur, nec tempore ſeneſcunt. Corpora etiam mortua, in ligno cedrino repoſita, & eius lachryma perunƈta, ab omni putredine pſeruātur. Quaſi autem tinea in panno, vel vermis in ligno, eſt concupiſcentia in carne, à cuius corroſione, ideſt corruptione virginitas

Auguſ. perpetuo ſe præſeruat. Vnde Augu. dicit, quod uirginitas eſt in carne corruptibili, perpetua incorruptionis meditatio. Nec perditur ſenio virginitas in corpore ſicut vires corporis perduntur. Corpora autē mortificata ꝑ abſtinentiā melius in cedro, ideſt in virginitate incorrupta ſeruantur.

Quartò, ratione ſuauiſſimi ſaporis: habet enim cedrus in ſuo fruƈtu triplicem ſaporem. Nam in medio circa grana eius pomum eſt acetoſum, in ſuperficie vero circa corticē eſt dulce, in medio vero medullæ eſt temperatum inter vtrunque ſaporem, quaſi medium tenens. Sic etiam ſacræ virgines debēt eſſe dulces, & mites exterius in conuerſatione, ſed interius acetoſæ. i. timidæ, & ſollicitæ. In medio autem. i. in corpore debent eſſe quodāmodo temperatæ, vt neq; acetoſitate nimiæ aſperitatis infirmentur, neq; dulcedine delitioſitatis ſoluantur.

Item virginitas aſſimilatur ordeo, primo rōne ordinis: quia ſecundū Plin. ordeum inter frumenta primū ſerit, & primum recolligitur.

Plin. Sic inter ſemina virtutum hæc quaſi primùm ſeminata fuit in humana natura & carne, ſ. virginitas. Vnde nec primus homo, nec prima mulier fuerunt produƈti per aƈtum generatiōis, aut per corruptionem carnis: quia corp' Adæ fuit ex virginea terra ſumptum, & corpus Euæ ex virginea coſta produƈtū ſimiliter fuit primo recolleƈtū, & in horreo paradiſi locatum, quia prima caro Deo vnita, fuit caro virginea, ſicut caro Chriſti, quæ & ipſa virgo fuit, & etiā de virgine ſumpta, & ipſa primo fuit beatificata, & in cœlo locata. Tenetur etiā cōiter, ꝙ tria virginea corpora ſunt, iam ante meſſem generalem aliorum corporū, in horreo cœli locata, ſ. Chriſti, & beatæ Virginis Mariæ, & Beati Ioannis Euāgeliſtæ. De alijs autem, qui cum Chriſto reſurrexiſſe leguntur, tenet Augu. quod iterum mortui ſunt, ita, ꝙ non ſunt in cœlo, niſi eorum animæ: quamuis aliqui doƈtores contrarium dicant.

Secundò, rōne ſeminis. Ordeum enim non vult ſeri, niſi in terra ſicca, & ſolida: quia virginitas requirit ſoliditatem mentis, & ſiccitatem carnis, ſ. per abſtinentiā cibi & potus: quia ſine Cerere, & Baccho friget Venus, vt dicit Terētius. ideſt Teren. in Eu. ſine abundantia cibi, & potus. Et ideo meritò ſignificatur virginitas in ordeo. Quod ſecundum Iſido. dicitur ordeum, quaſi aridum: quod etiam eſt frigidum, & ſiccum, quia ſcilicet virginitas animā refrigerat ab ardore concupiſcentiæ, & deſiccat ab humore gulæ.

Tertiò, ratione roboris. Nullū enim frumentum eſt magis à corruptione remotum, quàm ordeum, eo, ꝙ cuius recolligatur, & creſcat, quàm ipſum corruptio vel rubigo inuadat. Hoc autē virginitati competit, ob cuius amorem plurimæ elegiſſe leguntur, vt potius per martyrium, & violentam mortem recolligerentur ad Deum; quàm inhoneſtæ corruptionis rubiginem paterentur.

Quarto, ratione corporis: quia totum corpus ordei habet quandam excellentiam. Nam inter omnia frumenta validiorem habeat paleam, humiliorem ſtipulam, & laudabilem multum medullā, ſi debito modo ſit parata, & ſatiuam acceptiſſimam, ſeu polentam, vt Plinius dicit. Quæ omnia competunt virginitati, quæ eſt valida in propoſito, humilis in animo, laudabilis in exemplo, & acceptiſſima in merito. Vel valida in carne, humilis in mente, laudabilis in certamine, acceptiſſima in mercede. Vel valida contra mundum, humilis contra diabolū, laudabilis quo ad Angelum, acceptiſſima quo ad Chriſtum.

Item virginitas aſſimilatur roſæ: quia ipſa eſt flos, de qua dicitur, Quaſi flos ro- Ec. 24. ſarum in diebus vernis. Quod patet primo ratione decoris, quia ſua pulchritudo viſum paſcit. Sic virginitas in oculis Dei, & Angelorum maximam pulchritudinem habet. Sapien. O, quàm pulchra Sap. 4. eſt caſta generatio cum claritate.

Secundo ratione odoris: quia ſuo odore olfatum afficit. Ipſa autem Virginitas tota odorifera eſt, cuius odore repletur domus conſcientiæ. Io. Domus impleta Ioā. 12. eſt ex odore.

Tertio ratione ſuauitatis: quia roſa ſuauitatis mollitie taƈtum lænit. Specialiter Ioannes inter apoſtolos, tanquàm virgo puriſſimus Chriſtum merebatur

tāgere,& ei intimius. & familiarius prę-
cæteris adhæreie. Vnde & in cœna recu
buit ſupra pectus eius. qa virgines qua-
dam ſpeciali vnione Chriſto cæteris in
cælo familiarius inhærēt, & circa ipſum
ſunt,ſicut ſuauiſſimæ roſæ. Vnde de vir-
Apoc. ginibus dicitur,quod ſequūtur Agnum
14 quocunque ierit.
Quarto,ratione virtutis. Nam ſua vir-
tute multis languoribus roſæ ſuccurrūt.
quia ſcilicet virginitatis honeſtas a mul
tis tribulationibus liberat, quas coniu-
1. Cor. gati patiuntur, vt Apoſtolus oſtendit.
7. Item virgines aſſimilantur violis,quæ
ſunt frigidæ, aquoſæ,& odoriferæ. Sunt
enim virgines frigidæ a concupiſcentia
carnis, aquoſæ per lachrymas deuotio-
nis, odoriferæ per exempla honeſtatis.
Et nota, quod viola ſuo odore cerebri
calorem mitigat,ſpiritum animalem cō-
fortat,& ſomnum prouocat. Sic virgini-
tas ſuo odore ardorem carnis refrigerat
ſpiritum confortat, & recreat,& ad ſom
num, id eſt quietem contemplationis di
ſponit,& præparat.
Cant.2 Item virginitas aſſimilatur lilio, Cant.
Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea
&c. Et hæc ſimilitudo primo congruit
ratione decoris. Eſt enim flos miræ pul
chritudinis, & decoris, quem habet ex
candore,ſiue rubore. Nam lilia commu
niter ſunt alba, ſed quandoque rubea
& purpurea: habet enim virginitas can-
Ecc. 40 dorem.i.puritatem carnis. Eccleſiaſtici:
Pulchritudinem decoris eius ad mirabi-
tur oculus. Sed aliquæ virgines habue-
runt ruborem paſſionis, ſcilicet ſuo ſan
Iſa. 43. guine rubricatæ. Iſa. Quare rubrum eſt
indumentum tuum.i.corpus? Secundo
ratione odoris. Nam flos lilii, quando in
teger,& intactus eſt,multum permanet,
& ſuauiter redolet: ſed contractus, & co
fricatus,plurimum fętet. Similiter homi
num caro,dū intacta & integra per vir-
ginitatem permanet,tam Deo,quàm ho
Ecc. 24 minibus redolet. Eccleſiaſtici: Fructifi-
caui ſuauitatem odoris. Sed dum per lu-
xuriæ vitium confricatur, vel frangitur
virginitatis ſignaculum,tam ſpiritualis,
quam corporalis fętor egreditur.
Tertio, ratione fulgoris: quia in lilio
quædam aurea grana fulgent,quæ ſeptē
haſtulis ſuſtētantur. Vnde ex ſeptem fo
liis candidiſſimis ſimul continuis flos
iſte componitur,& ſeptem granis aureis
decoratur. Hæc ſeptem folia candidiſſi
ma inuicem continua, ſunt ſeptem vir-
tutes animæ, quæ fuerunt in ſacris virgi
nibus inuicem connexæ, ſcilicet iuſtitia,
temperantia, fortitudo, prudentia, fides,
ſpes, charitas. Sed adhuc cum illis ſeptē
virtutibus habuerunt ſeptem grana au-
rea.i. ſeptem ſancti Spiritus dona, ſcili-
cet ſapientiæ, ſcientiæ, intellectus, conſi
lii, fortitudinis, pietatis, & timoris. Vnde
& vere fuerunt virgines ſacræ eccleſiæ,
quaſi lilia, quæ ſunt in tranſitu aquæ, vt Ec. 50.
ſacra teſtatur ſcriptura.

Præſtantiores hic virtutes recenſentur, quarum perfectiones per Allij ſaborę, naturales effectus multis ſimilitudinibus pateſiunt.

Cap. LXXXI.

Virtutes aſſimilantur alliis.
Primo, quia alliū (vt dicit Dioſcori-
des) habet virtutem omne venenoſum
repellendi. Et hoc competit virtuti fidei,
quæ venenoſa dogmata, ſcilicet hæreti-
corum depellit, in quibus eſt venenum
falſitatis,& prauitatis. Repellit etiam fi- 1.Ioā.5.
des,& vincit venenum mundi.i. cupidi-
tatem, vel rabiem tyrannorum perſequē
tium: Ioh. Hæc eſt victoria, q̄ vincit mun
dum fides noſtra. Item valet contra ve- Eph.6.
nenum diaboli. Ephe. In omnibus ſumē
tes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia
tela ignea Nequiſſimi extinguere.
Secundo, quia allium habet virtutem
dolorem illorum mitigandi, ſcilicet ſi cū
oleo coctum,& tritum ſuper locum do-
loris ponatur. Et hoc competit ſpei:
quia ipſa ſpes cœleſtis præmii mitigat
dolores præſentis exilii, præcipue ſi ad-
ſit peccatorum contritio,& cęleſtis gra-
tiæ vnctio.
Tertio, quia habet virtutem diuiden-
di,& humores groſſos incidendi,& con
ſumendi: & hoc competit charitati, quæ
nos a mundo diuidit. Vnde qui diligit
mundum, non eſt charitas Patris in eo,
vt dicitur Ioh. Cui poeta conſonat, di- 1.Ioā.2.
cens: Non bene concordant, nec in vna
ſede morantur, Vanus amor mūdi, verus
amorque Dei. Vnde charitas humores
groſſos.i. affectus terrenos a mente ſe-
parat,& conſumit.
Quarto habet virtutem vulnera ſor-
dida purgandi: & hoc competit iuſtitiæ,
quia purgat maleficia, & ſcelera in alte-
rutrum commiſſa, quibus interdum vul-
neran-

nerantur corpora, vel ſaltem uulnerātur damnabiliter ſuſcipientium corda.

Quinto, habet virtutem dolorem & tumorem à loco tollendi, ſi coctum cū aqua fontana apponatur. Et hoc competit prudentiæ, quæ tollit dolorem, dū conſolatur in aduerſis; & ſedat tumorē ſuperbiæ, humilians in proſperis.

Sexto, habet virtutem morſum canis rabidi curandi, ſi cum, ſale, ruta, & nucibus ſit admixtum, & poſitum ſuper vulnus. Et hoc competit fortitudini, quæ defendit a morſu canis rabidi.i. a terrore aduerſitatis, vel perſecutionis mundi, ſi tamen ipſa fortitudo ſit cum ſale diſcretionis, cum ruta acutæ contemplationis (quia ruta dicitur reddere viſum acutum) & cum nuce.i. cuſtodia humilitatis. Nam nux dulcedinem nuclei ſub arida teſta celat, & cuſtodit. Et ſic quoque homo humilis ſub aſperitate pœnitentiæ, vel carnis, celat, vel cuſtodit dulcedinem mentis.

Septimo, quia allium habet vim hydropiſim euacuandi, quia humorem ſub cutaneum deſiccat. Habet etiā vim vermes ventris occidendi, ſi cum pipere, & ſucco mentæ, & aceto ad ſalſæ modum offeratur. Et hæc duo competunt temperantiæ, quæ hydropiſim curat.i. luxuriā in qua fluxus carnalis humoris exuberant, quem ipſa temperantia per virtutem continentiæ & abſtinētiæ euacuat. Item temperantia vermes ventris.i. appetitū, & pruritus gulę inordinatos, qui etiam ventrem replent, & mordent, necat, ſi tamen abſtinentia cum pipere calido diuini amoris, & cum ſucco mentę idest deuotione mentis, & cum aceto cōpunctionis fuerit ſociata. Quia abſtinentia, & compunctio, dilectio, & deuotio optimam ſalſam faciunt animæ, per quā omnis inordinatus motus carnis conſtringitur, & abſcedit.

Item virtutum theologicarum perfectio repræſentatur in faba. Nam faba habet haſtam, quæ creſcit anguloſa; & repræſentat fidem, quæ creuit per quatuor angulos.i. per doctrinam quatuor Euangeliſtarū, vel per angulos.i. per quatuor partes mundi. De quibus dicitur: Dilataberis ad Orientem, & Occidentem, & Septentrionem, & Meridiem. Gen.28

Item faba habet florē odoriferū, multū ab apibus frequentatum. Et hic flos ſignificat ſpem: quia cum flos apparet, ſpes eſt de futuro fructu: per ſpem enim iam incipimus futuræ vitæ gaudia odorare, ac ſapere. hanc frequentant apes.i. actiui ſoliciti, & argumentoſi, qui in ſpe fructus vitæ æternæ ſeminant ſemina eleemoſynarum, & operum miſericordiæ.

Item faba producit in haſta thecas, quæ ſcilicet interius diuerſis ſunt diſtinctæ domunculis, in quibus fabæ per ordinē ſunt locatæ. Iſtæ thecæ ſunt charitatis gradus, diuerſas domunculas.i. diuerſos modos habentes, in quibus ſunt fabarum grana, i. charitatis opera quodā ordine diſtincta. Nam debet eſſe charitas ordinata, & gradata, & interius in affectibus, & exterius in effectibus. Cant. Ordinauit in me charitatem. Cant.2

Plantarum diſtinctio per maſculinas, & fœmininas quadruplici cognoſcitur modo, atque ex earum exēplis virtuoſorū vitioſorūque hominū diuerſitas manifeſtatur Cap. LXXXII.

Virtuoſi homines differunt a vitioſis, ſicut plātæ, ſiue arbores maſculinæ a fœmininis. Dicit autem Ariſ. quod diuerſitas plantarum diſtinguitur per maſculinas, & fœmininas: & inuenitur inter vtraſque quadruplex dīa. Prima ſumitur ex cōplexione, quia maſculina plāta ſpiſſior eſt, durior, ſiccior, denſior, & ramoſior quam fœminina. Similiter inter hoīes, quidā ſunt maſculini i. viriles contra vitia, & cōſtātes contra aduerſa: quidā aūt ſunt fœminini i. molles & inconſtātes. Vn maſculini. i. virtuoſi ſunt magis ſpiſſi per gratiæ plenitudinē, ſunt magis duri per patientiæ fortitudinē, magis ſicci per abſtinentiæ ariditatē; magis denſi per virtutū multitudinem. & ſunt magis ramoſi per bonorū operū ſollicitudinē. Ariſ. de veg.

Scda dīa ſumit ex foliorū diſtinctione: quia maſcul na arbor hēt folia aſpera, minora, & ſtrictiora, propter dūiū ſiccitatis. Et dicit Ariſt. quod ſi folia, vel puluis foliorum, vel cortex maſculinæ plantæ folijs fœmininæ cōponatur, vt ſit cohabitans, citius maturabuntur fructus fœminæ, & prohibēt caſum foliorū, & fructuū, donec fuerit cōpleta digeſtio. Cuius rō eſt ſm Alphredū, quia maſculina planta ære deferente auget calorē fœmininæ, & ſic fit potentior in operatiōe. Et dīt et idē Alphredus, quod ſi folia maſculinæ plantæ coniugātur folijs fœmininæ, ſic inuicē cohibētur, quod vix poſſit ſeparari ab inuicē. Vir planus qui eſt maſculinus.i. virilis, & prudens, hēt folia.i. verba aſpera increpādo, pau- Ariſ. de veg. & plan. Alphr.

ca in præcipiendo, ſtricta in ſeruando. effeminatus autem .i. timidus prælatus, habet verba lenia in corrigendo, multa in adulando, & larga in relaxando. Sed quia nimia ſeueritas aliquando frangit, & nimia leuitas aliquando diſſoluit, expedit eo coniungere aliquando in correctione, & componere verba feminina cum maſculinis, id eſt miſcere verba blanda duris: quæ tamen ſic debent coniungi, vt ab inuicem non ſeparentur .ſ. vt neq; verba blanda careant ſeueritate, neq; ſeuera careant lenitate.

Tertia differentia eſt in pullulatione: quia prius pullulat maſculina, quàm fœminina propter fortiorem calorem. Sic homo virtuoſus, & virilis bonum facere non tardat, quod expedit, ſed tumidus, & tepidus, qui minus habet de calore charitatis, negligit, & poſtponit.

Quarta differentia eſt in fructificatione: quia fructus maſculinæ plantæ eſt breuior, & etiam maturior, quàm fœmininæ. Cuius eſt ratio, quia in maſculina, propter abundantiam caloris & ſiccitatis, partes eius fortius conſtringuntur ad inuicem, & faciunt arborem ſpiſſiorem. Sic ergo ipſa ſtrictura, & ſoliditas venarum prohibet humorem multum emitti ad vnum locum, vt conuertatur in fructum, propter quod fructum habet breuiorē, vt dicit Albumaſ. Paucitas autem humoris, & abundantia caloris, faciunt, quòd ipſe fructus ſit magis maturus. Vnde ei dicit Ariſto. quòd ſi ventus deferat odorem maſculinæ ad fœmininam, maturabitur citius eius fructus. Ergo viri maſculini .i. virtuoſi, & prudentes, faciunt fructus breuiores .i. opera humiliora, vel breuiora, i. non diu dilata, & maturiora .i. diſcretiora, quàm timidi. & imprudentes, qui faciūt opera tarda, & in diſcreta. Sed odor maſculini .i. conſilium, & exhortatio hominis magnanimi; & prudentis, multum prodeſt fœminæ .i. homini remiſſo, & debili, & reddit eum magis ſolicitū ad expediēdum illud, quod faciendū eſt.

Albu.

Ariſ. de ueg.

Alliorum in corporibus humanis ſeptem detrimē ta ponuntur, quibus ſeptem quoq; capitalia vitia aſſimilantur. Cap. LXXXIII.

Vitia aſſimilantur alliis.

Primo, quia allium viſum damnificat, quia oculos offendit. Vnde communis verſus dicitur. Allea, vina, venus puluis, ventus, faba, fumus. Iſta nocent oculis, ſed vigilare magis. Hoc autem competit vitio ſuperbiæ, quæ viſum mentis obſcurat. Iob. In manibus .i. ſuperbis abſcondit lucem. Greg. Tumor mentis, eſt obſtaculum veritatis. Iob. 37 Grego.

Secundo, quia ſtomachum turbat: & hoc competit inuidiæ, quæ de aliena felicitate mentem perturbat.

Tertio, quia corporis appoſitum ipſum vlcerat. Et hoc competit gulæ, per cuius ſuperfluitates frequenter ex nimijs humoribus corpus vlceratur, & apoſtematur, & multomagis anima.

Quarto, quia ſua caliditate nimia ventrem deſiccat. Et hoc competit luxuriæ, quæ corpus nimis inflammat, & bonam humiditatem educendo deſiccat.

Quinto, quia nimis comeſtum corpus inflammat: quod competit iræ, in qua fit ebullitio ſanguinis, & totius inflammatio hominis.

Sexto, quia lepram generat: quod competit auaritiæ, quæ eſt lepra diuitum, ſicut dicitur de Naamam, quòd erat diues, & leproſus. Hæc etiam admodum lepræ eſt vniuerſalis infectio, ſiue corruptio, quia radix omnium malorum eſt cupiditas. 4. Reg. 5.

Septimo, quia choleram aduſtam multiplicat: nimia autem aduſtio choleræ melancoliam generat. Vnde melancolia dicitur colera nigra, per quam deſignatur accidia, quia vtraque, ſcilicet melancolia & accidia, grauedinem, & triſtitiam cauſat, illa in corpore, iſta in mente.

Varij florum effectus naturales, quibus non abſurde nonnullis ſimilitudinibus vita comparatur humana. Cap. LXXXIIII.

Vita præſens humana aſſimilatur flori.

Primo, ratione generationis: quia flores in zephyro vento generantur: quod ſignificat, quòd homo in humilitate, & manſuetudine oritur. Nam ventus zephyrus (ſicut dicit boetius) eſt ventus mitis, & ſuauis, ſicut boreas ecōtrario eſt rigidus, & tumultuoſus. homo enim mitior & humilior naſcitur omnibus animalibus: propter quod dicitur, quòd homo eſt animal manſuetum natura. In cuius ſignum omnia animalia præter hominem, quaſi armata naſcuntur, vel horribilibus pilis, vel vnguibus retortis, vel calcibus duris, vel ſaltem dentibus acutis, quia dicit Auicenna, Boet.

cenna, q omnia animalia, quæ non carent dentibus, naſcuntur dentata præter hominem.

Secundo, ratione diſſolutionis: quia flores in auſtro vento diſſoluuntur. Auſter enim calidus, ſignificat infirmitatis fetuorem, quæ incolumitatem, vel proIob.13. ſperitatem humanæ vitæ diſſoluit. Iob. Quaſi flos egredit, & pterit. Flores enim dum humore modico nutriunt, ſubito Solis incendio deſiccantur, & omnis eorum pulchritudo deperditur, & conterit, & deletur. Et ſimiliter accidit de corporibus humanis.

Tertio, ratione diuulſionis: qa flores in vento borea diuelluntur. Ventus boreas aſper & fortis, eſt mors per quam humana vita totaliter diuellitur. Itē flores dicuntur, quaſi fluores, quia cito defluunt, & ad materiam primariam redeunt. Sic hominum vita cito defluit, & per mortem humanum corpus in propriam materiam, ſcilicet terram redit. Iac.1. Iac. Flos eius decidit, & decor vultus eius deperijt.

Chriſtus qua ratione ſerpenti comparetur per dracontea herba ſimilitudines exponuntur, per narioſa flores varia etiam Chriſti perfectiones connumerantur. Cap. LXXXV.

CHriſtus aſſimilatur illi herbæ, quæ dicitur dracontea, ex eo, quòd hæc herba habet ſimilitudinem ſerpentis, & tamen non eſt venenoſa, immo eſt ſerpentibus contraria. Nam eius haſta ad modum colubri maculis eſt reſperſa, habēs ſimilitudinem viperæ, vel draconis. Florem habet purpureum diuiſum, & apertum, ſicut os ſerpentis, de cuius medio procedit quaſi lingua ſerpentis nigra, & rotunda. Hæc autem herba odore ſuo ſerpentes fugat, vt dicit Dioſc. Sic Chriſtus habuit ſimilitudinem ſerpentis, in quantum habuit ſimilitudinem carnis peccati: ſed tamen in rei veritate non habuit venenum. i. peccatum, quod ſerpens antiquus. i. diabolus ſua tentatione huma- Heb.4. næ naturæ immiſit. Hebr. Non enim habemus pontificem, qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris, tentatum per omnia pro ſimilitudine abſque peccato. Vnde Chriſtus ſuæ paſſionis odore, ipſos ſerpentes, i. dæmones, fugauit, nos ab eorū veneno, eſt peccato liberauit. Vnde ipſe fuit figuratus in illo ſerpente æneo quem Moyſes fecit, qui figuram ſerpentis habebat, & tamen veneno carebat. Lingua autem, ideſt doctrina Chriſti, fuit ſerpentina, ideſt prudentiſſima. Nam prudentia ſerpenti aſcribitur. Matth. Ma.10. Eſtote prudentes, ſicut ſerpentes.

Item nigra, quia humillima. Vnde ipſe dixit, Diſcite a me, quia mitis ſum, & hu- Ma.11. milis corde. vel nigra, quia ardentiſſima: res enim adustæ nigredinem habent. Luc. Luc.24. Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via?

Item rotunda, quia perfectiſſima. Nam rotunda figura perfectiſſima figura a philoſopho iudicatur. Ioā. Nunquam ſic locutus eſt homo. Ioā.7.

Item Chriſtus aſſimilatur flori.

Primò, propter generationem: quia flos generatur ad calorem Solis, & infuſione roris, & ſine læſione & apertione arboris. Sic ad Chriſti cōceptionē calor ſcti Spūs ſe infudit, q ipſam cōceptionē Luc.1. fecit. Luc. Spiritusſanctus ſuperueniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi. Ros diuinæ gratiæ ſuperuenit, per quam Luc.1. virgo Deo placuit. Luc. Aue gratia plena, dominus tecum. Nullam apertionem, i. corruptionem pertulit, ſed virgo conce- Iſa.7. pit. Iſa. Ecce virgo concipiet, & pariet fi- Iſa.11. liū. & Egredietur virga de radice Ieſſæ.

Item (ſicut dicit Pythagoras) flos habet in cœlo patrem, ſcilicet Solem, in terra matrem, ſcilicet plantam: & ita (prout ipſe Origenes dicit) in cœlo eſt ſine matre, & in terra ſine patre, & ex hoc ſimilitudinem habet cum Verbi cōceptione, quæ fuit in cœlo ſine matre, ſecundum natiuitatem: In terra vero ſine patre; ſecundum natiuitatem temporalem.

Secundò, Chriſtus aſſimilatur flori propter delectationem: quia iſte flos dele- 1.Pe.1. ctat viſum ſua pulchritudine. Pet. In quē deſiderant angeli proſpicere. Delectat olfatu, ſui odoris ſuauitate, vt quilibet clamare poſſit, Trahe me poſt te. Delectat tactum ſua lenitate. Pſalmus. Quo- Pſa.85. niam tu domine ſuauis, & mitis. ad Thi- Thi.3. tum. Apparuit benignitas. Delectat auditum, & etiam guſtum per ſpem futuri fructus; quia quando flores ſuaues audimus, ſperamus fructus. Multum enim debet auditum noſtrum delectare, quando audimus iſtum noſtrum florem Chriſtum eſſe noſtrum mediatorem. Nam ſicut flos eſt medium inter ramum, & fructum, ſic ipſe eſt mediator inter nos, &

Deum. Delectat etiam guſtum in ſpe fru
ctus, quia per ipſum, tanquàm per florė
Cát. 2. venturi ſumus ad illos fructus. Cát. Fru-
ctus illius dulcis gutturi meo.
Tertio, propter odorationem. Habuit
enim ille flos odorem Deum patrem af-
Gen. 2. ficientem. Gen. Ecce odor filij mei, ſicut
odor agri pleni.
Item odorem dæmones expellentem
ad modum myrrhæ, quæ fugat ſerpētes.
Eccl. 4. Eccleſi. Ego quaſi myrrha, dedi ſuauita-
tem odoris.
Item odorem hominem a peccati cor
ruptione ſeruantem, ad modum odoris
cedri. Et nota, quod flos habet odorem,
quaſi indeficientem; quia auulſus areſa-
ctus, & attritus, odorem ſuum non per-
dit. Similiter dominus noſter Ieſus Chri
ſtus auulſus in morte, areſactus in cru-
ce, attritus in flagellatione, odorem ſua-
Amb. 3 uitatis non perdidit, ſed adauxit. Vnde
li. d' ſpi. Ambro. dicit: Flos odorem ſuum, & ſuc-
ſan. ciſus reſeruat, & contritus accumulat,
nec auulſus amittit. Ita & dominus in
patibulo crucis, nec contritus emarcuit,
nec auulſus euanuit, & illa lanceæ com-
punctione ſucciſus ſacro ſpecioſior fuſi
cruoris colore vernauit; mori ipſe ne-
ſcius, & mortuus æternæ vitæ munus
exhalat.
Quartò propter variationem: varia
namq; florum genera ſunt gratioſa. Et
dominus noſter Ieſus Chriſtus fuit vt
viola per humilitatem, vt lilium per pu-
ritatem, vt roſa per charitatem, per quā
pro nobis ſe ſanguine rubricauit. Vnde
Ec. 50. merito dicitur: Quaſi flos roſarum in
Pſ. 102. diebus vernis. Pſalmus: Tanquàm flos
agri, ſic efflorebit.

Virtus coniugum Zelus qualis eſſe debeat, vt ſit Deo gratus, nonnullis cepæ marinis hic manifeſtatur exemplis. *Cap. LXXXVI.*

Zelus carnalis, & matrimonialis, qui
eſt inter coniuges aſſimilatur cepæ
marino.
Primò ratione nocumenti, quia huiuſ
modi cepe, quando inuenitur ſolum, eſt
mortiferum, & venenoſum. Tunc enim
talis zelus eſt ſtultus, quando eſt ſine dei
timore, vel ſine prudentiæ diſcretione,
quibus omnis virtus & paſſio debet eſſe
ſociata. Vnde zelus, qui eſt ſine eis, gene
rat ſuſpiciones, & tribulationes mortife
ras & venenoſas. & ad litteram ſequun
tur quandoque veneficia, & mortes. Io. Ioan. 3.
Si zelus amarum habetis, &c.
Secundo, ratione medicamenti: quia
reprimitur eius malitia, ſi in vino & oleo
aliquantulum dimittatur, vt ſic in medi
cinis apponatur; quia ſi amor coniuga-
lis ſit cum vino charitatis, & cum oleo
lenitatis, non nocet, ſed prodeſt mul-
tum. Et de tali amore loquitur Apoſt. Eph. 5.
Viri, diligite vxores veſtras, ſicut & Chri
ſtus eccleſiam.
Tertio, ratione temperamenti: quia in
tali cepe debent interiora, ac exteriora
abijci; quia interiora propter caliditatē
nimiam, exteriora vero propter ſiccita-
tem multam, ſunt mortifera: ſed media
ſunt temperata, & multum medicinæ
accommoda. Sic a zelo matrimonij de-
bet remoueri illud, quod eſt vitioſum
interius, ſcilicet amor inordinatus, &
carnalis.
Item illud quod eſt vitioſum exte-
rius, vt indiſcreta cuſtodia, quam vnus
coniugum alteri ponit. Sed amor, ſiue
zelus temperatus, & medium tenens,
laudabilis eſt, & bonus. Et hic zelus fa-
cit eos concordes in bono; & ideo gra-
tus eſt Deo, & hominibus. Vnde Eccle.
In tribus beneplacitum eſt ſpiritui meo, Ecc. 25.
quæ ſunt probata coram Deo, & homi-
nibus; Concordia fratrum, amor pro-
ximorum, vir & mulier ſibi bene con-
ſentientes.

¶Explicit liber tertius.

PROLO-

PROLOGVS LIBRI QVARTI, In quo de Natatilibus, & volatilibus exempla, ſimilitudineſq; quàmplurimas dicere aggreditur.

Iob. 12. INterroga iumẽta, & docebunt te; volatilia cœli, & indicabunt tibi: loquere terræ, & reſpondebit tibi, & enarrabunt piſces maris. Creator cœlorum, & dominator aquarum vniuerſæq; Rex & dñs creaturæ, ſpẽalem curã gerens de hoĩe, quem ſua inſigniuerat imagine, ad ſui fruitionẽ creauerat; taliter oĩa, quæ produxit, humanis deputauit obſequijs, vt non tãtum ex eorum aſpectu ſolatia capere poſſet, ſed ex eorum inſuper vſu, vel famulatu varia illi cõmoda vndiq; prouenirẽt. Verũ inter iſta magnifica ſuæ prouidentiæ dicta, volatilia cœli, & piſces maris, (vt ex ſacra ſcriptura colligit) quodã præcipuo munere ad humanæ vitæ cõmoda tripl'r ordinauit. Nã primo ea conſtituit in obſequium ſubiectionis: & hoc ex verbis ſcripturæ clarius ĩtimatur, vbi Deus hoĩ-
Gen. 9. bus loquens, dicit: Dñamini piſcib⁹ maris, & volatilibus cœli. Decebat, nanq;, vt aĩalia cætera illi ſubijcerent, qui naturalis rõnis faſtigij & prouidentiæ gubernaculo oĩbus præeminebat. Habent. n. aĩalia cætera ꝑ æſtimationẽ vĩs, & naturalis prudẽtiæ, q̃ oĩum agibiliũ eſt rõ, naturalẽ quãdã participationẽ: ĩ hoĩe verò viget ꝑ ſe vĩs, & naturalis prudentia, q̃ oĩum agibiliũ eſt rõ directiua. Oẽ aũt, qđ eſt ꝑ participationẽ, ſubdit ei, qđ eſt per eſſentiã: quare cõueniẽs fuit, ꝙ oĩa aĩa-
Pſal. 8. lia hoĩ ſubderent: Vñ pſ. ait, oĩa ſubiecisti ſub pedibus eius, oues, & boues vniuerſas, &c. vſq; ad ſemitas maris.

Secũdo, qa dñs piſces maris, & volatilia cœli hoĩbus cõceſſit in eduliu refectiõis. Siqdẽ añ tps diluuij herbas tm̃, & fruct⁹ arborũ hoĩbus, & alijs aĩalibus Deus cõ-
Gen. 1. ceſſit in cibũ, dicẽs eis: Dedi vobis oẽm herbã afferẽtẽ ſemẽ ſup terrã, & vniuerſa ligna, q̃ habẽt in ſemetipſis ſementẽ generis ſui, vt ſint vobis in eſcã, & cunctis aĩantibus terræ. Sed poſtmodũ peracto diluuio, aĩaliũ cõceſſus eſt eſus, ſed cũ dñs dixit, oẽs piſces maris manui vrę Gen. 9. traditi ſunt, & oẽ, qđ mouetur, & viuit, erit vobis in cibũ: quaſi olera virẽtia tradidi vobis oĩa, excepto, ꝙ carnẽ cũ ſanguine nõ comedetis. Hoc indultũ igitur cõceſſit dñs, tũ ꝑꝑ hoĩs fragilitatẽ, ne videlicet ꝓſterneretur, ĩtãta vaſtatione rerũ, tũ ꝑꝑ terræ infęcũditatẽ cãtã rõne diluuij, tũ ẽt ꝑꝑ aeris differẽtẽ varietatẽ: qa (ſicut Alcuin⁹ teſtat, q fuit magr̃ Caroli Alcui. Magni,) añ diluuij tpa ſup terrã non cecidit, nec extitit pluuia, ſed aqs fontiũ, & rore copioſo terra irrigabat. Vñ herbæ ſuauiores erãt, & maioris efficacię ad nutriẽdũ, q̃ fuerũt poſt tpa diluuij, qñ aer vẽtis, ac nubibus, & pluuijs ac paſſiõib⁹ alijs diſtẽperat, ac ꝑturbat. ſed pro tanto ꝓhibuit dñs eſum carniũ cum ſanguine mixtũ, vt dũ hõ aſſumere vitaret ſanguinẽ beſtiarũ, multomagis horreret effundere ſanguinẽ humanũ. Vnde ſubdit, in eodẽ cap. Quicunq; fuderit ſanguinem humanum, fundetur ſanguis illius.

Tertiò dedit dñs volucres cœli, & piſces maris, ĩ magiſteriũ iſtructiõis: qđ ex verbis Iob ſuprapoſitis euidẽter cõprobat; dr̃. n. Interroga iumẽta, & docebunt te, &c. Tũc. n. aut iumẽta, aut volatilia cœli, aut piſces maris q̃rim⁹, cum eorũ nãs, aut mot⁹ ſubtiliter idagam⁹. Sed interrogata nos docẽt, loquunt, aut rñdẽt, cũ ex eorũ cõſideratione ꝑcipim⁹, qualiter nřos act⁹ cõponere debemus. Et io de piſcib⁹ maris loquens beatus Ambr. dicit, ꝙ in Ambr. ſignum ſunt facti, vt in his noſtrorũ mo- ĩ hexa. rum vitia videremus, & caueremus ea. lib. 1.

Quapp poſt herbarũ, & arborũ ĩductas ſimilitudines, reſtat ꝯñr, vt ĩ hoc quarto nři opis lib. de auib⁹, atq; piſcib⁹ aliqua ĩtroducant exẽpla, vt nřo ſtylo morib⁹ adaptent: Nõ aũt mihi licuit de ſpẽb⁹ ſingulis, vel auiũ, vel piſciũ ĩ hoc tã breui tractatulo facer mẽtionẽ, ex eo, ꝙ innumera ſunt natatiliũ, atq; volatiliũ gna; qs. n. vt de volucribus taceã, & maximorũ natatiliũ, ſpẽs dinumerare poſſe, aut eas ſuis noĩbus ſingulas deſignare? Vnde Pſalm. Pſ. 103.

aiţ hoc mare magnum,& ſpatioſum ma
Ambr. nibus &c. Et ſm Ambr. plura ſunt in ma
ri genera piſciū, quam in terra ſunt ani-
malium. Ex quo patet, quod volatilium,
& magis natatilium ſpes .q̃ a nobis co-
gnoſcuntur, parua q̃dem particula ſunt
reſpectu eorum, quæ ignorantē. Ergo exē
pla, & ſi non de oībus, de aliquibus ſaltē
magis famoſis, & notis inducemus, per
ſtringētes materias ſingulas, quibus ada
ptabuntur exempla ſm modum in p̄ce-
dētibus habitum ſub ordine alphabeti.

Ex Aquilæ pullis exemplis, a mundo diſpectos, ad ſanctāq́; pœnitentiam venientes ſuſcipi atque à Deo benignè nutriri & trahi declaratur. Cap I.

ABlecti, & deſpecti a mundo ſuſcipiū
tur, & nutriuntur a Deo, cuius exem
plum apparet in pullis Aquilę, quia cum
multa grauedine Aq̄la pullos nutrit, ali-
quando ſi tres pullos habuerit, vnum a-
bijcit, quem tamen alia auis, quæ fulica
Ambr. dicitur accipit, & nutrit, vt dicit Ambro.
Tunc aquila pullum proijcit, cum mun-
dus ſuum amatorem perſequitur, & affli
git, quem tamē alia auis. ſ. Chriſti gratia
miſericorditer amplexatur, a mundo etiā
coactus recedens, ſponte ad pœnitentiā
Greg. venit. Vnde (ſicut Grego. dicit) mala, quę
nos hic premunt, ad Deum nos ire com-
Eze. 34 pellunt Eze. Quod abiectū erat reducā.
Item abiectos, & deſpectos a mundo,
Deus, licet excelſus, non tamen abhorret
vel deſpicit, ſed eos de excelſo proſpe-
ctans potius ad ſe trahit. Quod iterum
exemplo Aquilæ patet, quæ ſcilicet eſt
tam limpidi viſus, vt cum in aere ſup ma
re feratur, vt vix videatur, inde tamen pi
ſciculos in mari contemplatur, & inſtar
1. Ti. 6 lapidis imū petit, piſciculos rapit, attra
hit, & comedit. Sic Deus, cuius oculis nu
da ſunt omnia & aperta, quamuis in al-
titudine ſuæ lucis nobis ſit inuiſibilis, q̄
habitat inaceeſſibilem, quem nemo ho-
minum videre poteſt: ſic tamen piſcicu
los paruos in mari exiſtētes, i. deſpectos
& humiles ſpiritu in mundo fluctuantes
non deſpicit, ſed proſpicit in imo, ad eos
venit ſuo lumine illuſtrando, eoſque ad
ſe trahit ſuo amore inflammando, & qua
ſi cibum comedit eos ſibi per familiarē
gratiam coniungēdo, & in corporando,
Pſ. 112. Pſalm. Quis ſicut dominus Deus noſter
qui in altis habitat, & humilia reſpicit in
coelo, & in terra?

Cur bona opera ab homine facta ſint celanda, pauonis, atque gallinæ exemplis ſolerter concludatur, Cap. II.

ABſcondere debet homo opera bona
ſua, vt non illa diabolus per inanem
gloriam, & oſtētationem corrumpat. Eſt
n. diabolus pauoni ſimilis, qui oua galli-
næ ſuæ perquirit, vt frangat, & comedat,
vt liberius ſibi libidini vacet: ſed gallina ipſa
oua abſcondit, vt ſeruet. Sic, quia diabo-
lus bona noſtra conatur auferre, nos
debemus illa per humilitatem abſconde
re ſecundum illud Mat. Neſciat ſiniſtra Mat. 5
tua, quid faciat dextera tua. Sed quidam
ſunt, ſicut gallina domeſtica, quæ ſtatim
cum ouum emiſit, clamat, & reuelat, &
ideo amittit, Iſa. Omnia, quæ in domo Iſa. 35.
mea ſunt, viderunt: non fuit res, quam
non oſtenderim eis, dixit Ezech. de nun
ciis Babylonis, & poſtea dictum eſt ei,
quod omnia amitteret.
Item, quod homo debeat bona opera
ſua abſcondere, propter timorem ſuper-
uenientis elationis, vel tentationis ina-
nis gloriæ, patet etiam exemplo ceti, ſiue
balenæ, quæ non parit oua, ſicut multi
alii piſces, ſed parit viuos fœtus, ſicut di
cit Ambro. Quos quidem poſtquam pe- Ambr.
perit, ſecum tenet, & ducit: ſed ſtatim cū
aliquid, quod illis poſſit eſſe obnoxium,
vel terribile ſuperuenire ſentit, eos aper-
to ore in ventrem ſuum recipit, & abſcō
dit, quouſque tranſierit omne periculū
vel abſceſſerit, & tunc eos quaſi iam ſe-
curos viuos, & incolumes euomit, ſicut
idem Ambro. dicit. In quo quidem aper-
te docemur, quod bona noſtra, quæ agi-
mus, etiam propter timorem gloriæ, ali-
quando debemus abſcōdere, & propter
aliorum vtilitatem nonnunquam
propalare. Vnde & dominus
noſter, qui diſcipulis alicu
bi dixit: Attendite ne
iuſtitiam veſtram fa-
ciatis coram homi Mat. 5.
nibus. Ipſe etiā
dixit. Sic lu-
ceat lux
veſtra
coram hominibus, vt vi-
deant opera veſtra bo
na, &c. in eo-
dem capi-
tulo.

Secun-

Abſtinentiam a cibis moderatam. maximopere bonis viris neceſſariam eſſe, vnico Pauonis exemplo demonſtratur. Cap. III.

ABſtinẽtia diſcreta a cibis liberat hominem a putredine,& ardore libidinis. Eſt.n.homo abſtinens ſimilis Pauoni,cuius caro, tam dura eſt, vt vix putredinem ſentiat,nec facile coqui valeat, ſicut dicit Iſido. Hanc profecto duritiem, moraliter,carnis diſcreta abſtinentia facit,& cauiat, vt nec putredinis reſoluatur fœtore, nec libidinis vratur ardore: ceſſat reſolutio putredinis ſubtracta materia ſeminis,ſcilicet alimentis, & frigeſcit flamma carnis, ciborum remotis ſomentis: ſicut etiam lignis ſubtractis ex-
Pro. 26 tinguitur feruor ignis. Prouerb. Cum de-
Io. caſ. fecerint ligna extinguitur ignis. Iohan-
de inſt. nes Caſſianus. Nunquam,inquit,poterit
mona. ardentes concupiſcentiæ ſtimulos inhibere, quiſquis deſideria gulæ refrenare
Ambr. non quærit: Et Ambr. dicit, quod fames
ſer. de amica uirginitati eſt inimica laſciuiæ, ſa-
gula. turitas vero caſtitatem perdit, & nutrit illecebram.

Secunda in rebus temporalibus ac frequens fortuna peccatorum vulnera haud ſentire ſinit, quod & ceti ſimilitudinib. aperit. Cap. IIII.

ABundantia proſperitatis ſentire prohibet vulnera mentis. Cuius exemplum apparet in cete,& in piſce balena, qui tantę eſt pinguedinis,quod quando percutitur,vulnera non ſentit, niſi pinguedo eius totaliter perforata fuerit:ſed quando caro interior læditur, facile capitur,quia amaritudinem aquæ non ſuſtinens,ſtatus perit,& moritur cito. Velut autem pinguedo piſcis,eſt abundantia proſperitatis. quæ quidem,dum peccãtibus affluit,mentis vulnera,ſiue damna ſentire non permittit. Vnde dominus contra
Luc. 19 Hieruſalem dixit. Luc. Nunc quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, ſed abſcondita ſunt ab oculis tuis. Sed tũc peccator intrinſecus tangitur,cum temporali aduerſitate percutitur. Tunc enim mentium vulnera peccatoribus, quaſi extrinſeca,ex eo,quod ſpiritualia,in quibus læduntur,quaſi reputant extranea. Sed cũ in temporalibus,quæ magis diligunt læduntur, quaſi in intimis vulnerari affliguntur, cuius interdum vulneris amaritudinem non ferentes,vel compunctia ſuis peccatis ſtatus pœnitentiæ quærunt, vel lapſi in deſperationis baratrum æternam mortem incurrunt.

Pulcherrimis nonnullorum piſcium exemplis accidiam, concupiſcentiamq́ aitam humanam animam valde obeſſe breuiter in hoc loco explanatur. Cap. V.

ACcidiæ vitium, & concupiſcentiæ æſtus maxime nocent animę. Cuius exemplum apparet in quibuſdam piſcibus quos (vt dicit Ariſto.) immoderatus
calor nimium lædit. Vnde dicit, ꝙ ſunt Ariſ. 7.
piſces,qui apud aſcenſum caniculę mo- libr. de
riuntur prę calore. Vnde piſces in æſtate anima.
fugiunt a litoribus calidis in profundũ mare. Similiter nocet eis magnũ frigus & maxime habentibus lapidem in capite,ſicut cancri,& huiuſmodi. Nam talis lapis ex frigore congelatur, & ſic de facili moriũtur. Quaſi ergo calor æſtatis,feruor & flamma eſt concupiſcentię carnalis,quæ niſi extinguatur interimit: ideo fugiendum eſt in profundum maris.i. ad abundantiam lachrymarum prouenientium ex amaritudine cordis vt lachrymarum refrigerium extinguat concupiſcentiæ æſtum. Quaſi hyemis vero frigus rigens,eſt accidia ſpiritus: quæ habentibus lapidem in capite.i. duritiem in mente,præcipue eſt mortalis. Nam, ſicut de ſe durum eſt, per accidiæ frigus amplius induratur. Et ideo ſatis faciliter mortem cuiuſdam deſperationis inducit, & induratum obtenebrat. Zacha. Zach.
Non erit lux,ſed frigus,& gelu. 14.

Quæ ad actiua, ac contemplatiua vitæ perfectionem in vnoquoque hominum gradu requirantur, per quamplurima ſcitaque diuerſorum auium & piſciũ exempla edocentur Cap. VI.

ACtiua vita frequentiam hominum & ſocietatem requirit: contemplatiua vero ſolitudinem diligit. Vnde tam actiui,quam contemplatiui ſimiles ſunt auibus. Quarum quædam ſocietatem amant humanam,vt gallinæ,galli,anseres,columbæ,ciconiæ, hirundines,& huiuſmodi. Nam gallinis quidem aſſimilãtur præſidentes & prælati, quorũ eſt ſubditos congregare,& defenſare,quemadmodum gallina congregat pullos ſuos
ſub alas,vt Chriſtus de ſe dicit. Auicu- Mat. 23
bus autem aſſimulantur ſeculares poteſtes,

tes, quorum eſt iuſtitiam, & reipublicæ
ſalutem diligenter cuſtodire. Nam anſe-
Ambr. res, vt dicit Ambr. ſunt optimi locorum
I hexa. cuſtodes. Sed anatibus aſſimilantur clau
17. ſtrales, qui quaſi anates morari debent
in aquis pœnitentiæ, & aquam lachry-
marum, vel ſapientiæ ſcripturarum fre-
quentare. Columbis autem, qui cũ ſim-
plicitate habent fœcunditatem, frequen
ter pullificantes, aſſimilantur coniugati,
qui purè ac ſimpliciter coniugalem vitã
ducunt: Ciconiis autem, quæ certo tem-
pore congregantur, maria tranſuolando,
aſſimilantur peregrinantes, & præcipue,
qui tranſmarinam peregrinationem fre-
quẽtant, ſ. ad Terram ſanctam. Hirundi
nibus autem clamoſis, & garruloſis aſſi-
milantur prędicatores, qui contra pecca
tores clamant, & garriunt. Omnes enim
huiuſmodi, & alij conſimiles hominum
frequentiam volunt, & non ſolitariam
vitam.

Quædam vero aues ſunt, quæ homi-
num ſocietatem, & cohabitationem fu-
giunt, nec ſuos nides homines ſcire vo-
lunt, vt aues, quæ vocantur ſylueſtres.
Talibus ſimiles ſunt Anachoritæ, & viri
contemplatiui, qui hominum frequen-
tiam fugiunt, & mundo ſunt abſcondi-
ti, in latibulis, & in ſolitudinibus moran
Pſa. 54. tur. Pſal. Ecce elongaui fugiens, & manſi
in ſolitudine.

Item actiui mouentur motu piſcium:
ſed contemplatiui motu auium. Nam
dum piſcis natat in aqua, contracto cor
pore in longitudinem minorem ſe colli
git, & iterum ſe extendens aquæ inniti-
tur, quo nixu repellente aquas, in ante-
rius ſe propellit. Vnde vtitur quibuſdam
pennulis in natando, ſicut auis in vo-
lando, ſed tamen alio modo: quia pi-
ſcis natans, pennulas mouet a parte po-
ſteriori in anterius, & quaſi quibuſdam
brachijs, ſiue remis aquam amplectens
in anterius ſe extendit: Auis vero mo-
uet pennas ſurſum, & collectum aerem
per expreſſam alarum amplitudinem co
git exire per partem poſteriorem. Vn-
de dum aer a poſteriori repellitur, cor-
pus in anterius mouetur. Piſcis autem
natans in aqua est homo ſolicitus, &
operoſus in actiua vita, qui tunc in mi-
norem longitudinem ſe contrahit, quan
do ſe ad humilitatem reducit, dicens, &
1. Cor. ſentiens cum Apoſto. Ego ſum mini-
15. mus omnium, &c. Sic & dominus di-
ſcipulos monuit, dicens. Cum omnia Lu. 17.
benefeceritis, dicite, Serui inutiles ſu-
mus. Sed nihilominus non dimittat,
quin adhuc poſt talem contractionem,
ideſt humilitatem ad benè agendum
ſe extendat. Nam tali nixu, ideſt hu-
militatis & laboris, propellente diui-
na gratia, mirabiliter ad anteriora pro-
ficiet: Vnde iſtę ſunt duæ pennulæ, q-
bus actiuus proficit, ſcilicet humilitas, &
operoſitas: dummodo ea, quæ retro ſunt
obliuiſcens, ad interiora ſe diſponit, at-
que extendit, vt ſic ad modum piſcis
natantis a poſteriori in anterius profi-
ciendo incedat. Sed tanquàm auis vo-
lans in aere, eſt homo eleuatus in con-
templatione: qui tunc alas, ſiue pennas
intellectus, & affectus ſurſum erigit, cũ
cogitatione & auiditate ea, quæ ſurſum
ſunt ſapit. Tunc autem aerem, per ex-
preſſionem alarum collectum poſterius
emittit, quando ex dulcedine, quam con
templatione, & affectione guſtauit, ad
poſteriora, ideſt temporalia contemnẽ-
da intẽdit, & dum aer a poſteriori repel-
litur, in anterius corpus mouetur: quia
dum mundus plenè deſpicitur, animus
in ſpiritualibus virtutibus ſemper profi-
ciendo proficitur.

Item actiui aſſimilantur auibus, quæ
morantur in aquis, in quibus (vt di-
cit Ariſtot.) natura ingenita eſt, vt pe- Ari. de
des haberent latos & clauſos, non in- na. ani.
ter digitos diuiſos, propter natandi ne-
ceſſitatem: vt ſcilicet latitudine pe-
dum aquam propenſius pulſent, vt ſic
pulſis retro aquis, quaſi remigando in
anterius ſe extendant. Caudas autem
breues habent, ne in natando made-
factione caudæ ſe impediant. Sic ſi-
mili etiam modo actiuis, qui proxi-
morum neceſſitatibus per pietatis ope-
ra ſeruiunt, competit habere pedes la-
tos, ideſt affectus expanſos ad om-
nem pauperem, clauſos ad peccatum,
vel ad mundani fauoris appetitum,
& in digitos non diuiſos, ideſt, ſi-
ne diſſenſione, & diſcordia operum.
Vel debent habere homines actiui di-
gitorum diſtinctionem, tamen ſine ſciſ-
ſione eorum: ideſt debent habere ope-
rum diſcretionem, tamen ſine diſcor-
dia, & diſſenſione: quanto autem latiori
pede, ideſt largiori affectu aquam tribu-
lationis, & neceſſitatis proximorum ab
eis propellere nituntur, tanto ipſi copio-
ſiori

ſiori fructu in proficiendo gradiuntur. Caudam etiam debent habere breuem, ideſt celerem expeditionem agendorum, vt non protrahant dandum anguſtiato.
Prou. 3. Vnde dicitur: Ne dicas amico tuo, ideſt Chriſto, vel pauperi eius, Vade, & reuertere, & cras dabo tibi; cum ſtatim poſſis dare.

Item actiua vita requirit maxime puritatem intentionis: quod patet exemplo merulæ, quæ cum vbique ſit in pennis nigra, in Achaia inuenitur candida. Achaia, quæ interpretatur ſoror laborans, actiuam vitam deſignat, quæ requirit germanitatem contemplationis. Duę enim ſorores fuerunt Rachel, & Lya. quarum prima contemplatiuam, ſecũda vero actiuam ſignificat vitã. Et aliæ duæ ſorores in euangelio, ſcilicet Maria Magdalena, & Martha, hoc idẽ figurare dicuntur. Habet etiam actiua vita laborem actionis. Vnde, & ſatagebat Martha
Luc. 10 laborans circa frequens miniſterium: erat.n. ſolicita erga plurima, &c. Eſt autem velut candida merula, actionis intẽtio munda: & ideo candida merula Achaiæ, munda intentio eſt in operibus vitæ; quam dominus mundandam eſſe
Mat. 26 docuit cum dixit. Munda prius, quod intus eſt calicis, & paropſidis; quia enim calice potatur ſitiens, paropſide vero eſuriens reficitur: merito quidem in calice, & paropſide deſignantur eleemoſynæ, & opera vitæ actiuæ: Sed id, quod intus eſt calicis, & paropſidis, eſt latens intentio eleemoſynam facientis, quam quidem prius mundare debet, quàm dare eleemoſynam. Antè enim lauatur paropſis, quam fiat immiſſio cibi. Et ante mundandus eſt calix, quàm fiat infuſio vini, & aquæ. Iuxta dictum Horatij,
Hora. 1 epiſt. Poetæ, Sincerum niſi ſit vas quodcunque infundis, aceſcit. Sic quoque mundanda eſt intentio ante exercitium boni.

Item actiuus homo aſsimilatur piſci tymalo. Eſt enim tymalus (ſicut dicit Ambro.) quidam piſcis quem Ticini fluuij vnda nutrit. ſic dictus a tymo, eo, quod redoleat ad modum floris tymi. Vnde de eo, qui ſuauiter redolet facetè dictum eſt, aut florem redolet, aut piſcem: quia conſimilis odor eſt illius floris, & piſcis. Vnde in Apoc. Phia-
Apo. 5. læ plenæ odoramentorum, dicuntur orationes Sanctorum. Sed actiuus redolet proximo ad modum piſcis. Nam ille tymalus piſcis, & redolet, & reficit. Et ſimiliter homo actiuus redolet exemplo, & reficit ex dato.

Hæretici qui more adulatorum loquuntur, varijs marinis belluis, cicadæq́; comparantur. Cap. VII.

ADulatores, ſeu hæretici, qui ſuauibus verbis, ac dulcibus, quoſdam ſimpliciores ſeducunt: quibuſdam marinis belluis poſſunt aſſimilari. Dicit enim Iorath philoſophus, quod eſt bellua quædam in mari, quæ de faucibus ſuis aquam expirat: cum vapore odore pleno. Vnde piſces ſequuntur ipſum odorem ſentientes, & intrant odoris gratia in fauces eius, quæ protinus ipſos deglutit, & ſic ex eis ſe paſcit. Eſt etiam piſcis alius ſalten dictus, in cuius ore aqua hauſta dulceſcit: quem piſces minores ſequentes, & eius os intrantes, ſubito deglutiuntur ab eo. — Iorath. lib. de anima.
Quia igitur ſcriptum eſt: Aqua profunda, verba ex ore viri. Tanquam aqua odorifera, vel dulcis ex ore piſcis, ſunt verba blanda, nec nõ adulantia hæretici qbus attractos ſimplices, quaſi in ventrem traiiciendo deglutit, dum eos decipiendo ſeducens, ad intentam nequitiam trahit. — Pro. 18.

Item adulatio blanda interdum mentes vanas occidit, quibus aſpera & vera locutio reddit vitam. Cuius rei exemplum apparet in cicada, quæ, ſi eã, oleo perfundit, ſtatim necatur, eo, quod poris obſtructis ſpirare minime valet; ſed ſtatim, ſi ſuperfundatur acetum, ilico reuiuiſcit, eo, quod poros aperit, quos virtus obſtruxerat olei: & hoc idem per omnia beatus Ambroſius dicit. Tunc ergo oleo cicada perfunditur cum mens vana adulatione linitur: & tunc obſtructis poris necatur, quando ſuis ſibi clauſis & occultatis defectibus, in ſuperbiam eleuatur: ſed aceti pungentis aſperitas eidem vitam reddit, quia hanc increpatio aſpera ad veram ſui notitiam, & vitalem humilitatem reducit. Vnde bene Pſalmi. dicit: Corripiet me iuſtus in miſericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. — Ambr. — Pſa. 140

Triplex amicitia vtilitatis cauſa contracta defectus, & quandiu perſiſteret, multis authoritatibus accipitrisque exemplo apertè monſtratur.

Cap. VIII.

AMicus, qui propter vtilitatẽ eſt aſſumptus, tam diu honoratur, vel in precio habetur, quandiu vtilitas durat. Cuius exemplum apparet in accipitre. Qui quandiu eſt ad prædam aptus, à domino ſuo diligit, manu geſtatur, in cauda & in pectore teplanat, ſed dum moritur, vel quando inutilis ad prædã redditur non paſcitur: quia proijcitur, & tãquàm ſi nunq̃ fuerit contemnit, & abijcitur. Similiter (prout Sene. dicit) Amicus, qui vtilitatis cauſa aſſumptus eſt, tãdiu placebit, quandiu vtilis fuerit. Nam facultate & vtilitate remotis, contemnitur, & abijcitur. Vndé nota, quod talis amicitia triplicem habet defectum.

Primus eſt, quia non eſt vera: qui ille, q propter vtilitatem diligit, non ipſum amicum diligit, ſed rem amici. Et ideo potius ſeipſum diligit ſolum, qui amici bona appetit Et ideo Aug. dicit: Non propterea amare debes amicum, vt aliquid tibi præſtet, vt pecuniam, vel aliquid cõmodi temporalis: non enim illũ amas, ſed id, quod tibi præſtat. Amicus gratis amandus eſt, propter ſe, non propter aliud. Vnde Petrus Blaſeenus dicit, quod vera amicitia eodem oculo reſpicit amicum diuitem, & mẽdicum fortem, ac debilem ſanum, & ægrum humilem, ac ſublimem.

Aug. in Serm.

Pe. Blaſec. de amic.

Secundus defectus eſt, quòd talis amicitia non eſt fidelis. Nam ſicut dicit Iſidorus, non ſunt fideles in amicitia quos munus non gratia copulat: nam cito deſeruiunt, niſi ſemper acceperint. dilectio enim, quæ munere conglutinatur, eo ſuſpenſio diſſoluitur.

Iſi. 3. li. de ſũ. bono.

Tertius defectus eſt: quia talis amicitia non eſt firma, nec permanſura diu: Vnde Tullius dicit: Si vtilitas amicitias cõglutinaret, & eadẽ commutata diſſolueret, ſed quia natura mutari non põt, idcirco veræ amicitiæ ſempiternæ ſunt. Prou. Omni tempore diligit, qui amicus eſt.

Cic. de ami.

Pro. 17.

Auaritia defectus, auariq́ diuitas terminantur, qui etiam auibus prædæ aptis, & Gryphibus, montes gemmis ornatos cuſtodientibus, ſcilibusq́ marinis, varijs comparatur exemplis.

Cap. IX.

AVaritia reddit homines inſociales, & crudeles non ſolũ ad extraneos, ſed etiam ad ſuos domeſticos. Cuius rei exemplum apparet in auibus prædæ: in quibus repræſentantur auari affectu, vel effectu rapaces. Omnes enim tales aues, vt dicit Ariſto. ſolitudinem diligunt, & cum aliquo ſociorum habitare non poſſunt. Nam ſicut charitas quærit communicationem, & ſocietatem, ita cupiditas appetit ſolitudinem, & proprietatẽ. Vult enim cupidus ſolus habere; & ideo ſuſpectum habet, cum ſocio manere. Vnde poſſeſſio tẽporalium eſt mater diſſenſionum: propter quod de Abraham, & Lot dicitur, ꝙ erat ſubſtantia eorum multa, & non quibant habitare cõiter. Vnde facta eſt rixa inter paſtores Abraham, & Lot.

Ariſt. 2. d ami.

Ge. 13.

Item tales aues prædæ, vt idem dicit, pullos ſuos, poſtquam volare poſſunt, à ſe pellunt, & ſecum viuere non permittunt: quia ſcilicet plerunque auari etiam ſuos domeſticos, & filios abijciunt, & graue ſibi reputant, ſi eis expenſas debitas impendant.

Item auari aſſimulantur Gryphibus, q cuſtodiunt montes, in quibus gemmæ precioſæ ſunt; nec eas inde auferri permittunt, vt dicit Iſidorus: & propter hãc cauſam, rarus eſt illuc hominum acceſſus. Nam viuos homines deglutiunt, & æquitem armatum, cum æquo rapiunt: ſed tamen de gemmis illis, quas ita acerrimè cuſtodiunt, ipſi pro ſe nullam vtilitatem ſumunt. Sic ſimiliter eſt de auaris quibuſdam, qui theſauros, ita cupidè cuſtodiunt, vt ſi quis eis, vel modicum qd auferet, ipſum ſi poſſent viuum deglutirent. Ad tales diuites pauperes homines accedere non poſſunt, quia turpiter eos repellunt: & ideo timent pauperes accedere ad eos. Veruntamẽ ipſi de his, quæ ſic tenaciter poſſident, etiam pro ſe expendere non audent, ſed alij poſt eos de illorum diuitijs gaudent. Pſal. Theſaurizat, & ignorat cui congregabit ea. Et eccleſiaſtici: Qui amat diuitias, fructũ non capiet ex eis.

Iſido.

Pſa. 38.

Eccl. 5.

Item

Item auarus, qui in diuitijs appetitus ſui ſatietatem quærit, eſt porco marino ſimilis. Nam piſcis ille marinus, qui porcus dicitur (ſicut Iſidorus dicit) more terreſtris porci arenam fodit, & in ea cibū ſuum, & ſatietatem quærit. Quia igitur omne aurum tāquam arena eſt exigua, Sap. 7. Auarus quiſq; dum in auro, vel argento ſatietatem quærit, quaſi porcus in arena cibum, quo repleri poſſit, effodit, cum Eccl. 5. tamē ſcriptum ſit: Auarus non implebitur pecunia.

Blaſphemia quando venialis, ſiue mortale ſit peccatum, deſinitur, & Deum ac Sanctos blaſphemantes cornicibus aſſimilantur. Cap. X.

BLaſphemantes Deum, vel Sanctos, ſimiles ſunt cornicibus. Nam cornix aquilam, & alias aues prædæ, quas tangere formidat, garritu ſuo infeſtat: ſed aliquando non lucrum inde reportat, quia poſt ſimulationem longam eam percutit, & occidit. Sic eſtā blaſphemi, nephari, Deum, & Sanctos, quos factis nō poſſunt lædere maledictis, nituntur impetere quos aquila. i. Deus, ſiue Chriſtꝰ poſtquam diu eorum inſaniam per patientiā tolerauit, eos nonnunquam in corpore monſtruoſis infirmitatibus percutit, ſed tandē ſi nō eos pœnitet, æternæ mortis ſupplicio eoſdem affligit. Et nota, ſicut Iſa. 18. dicit quadā Gloſa ſuper Iſa. Omne peccatum blaſphemiæ comparatum leuius eſt. Vnde blaſphemia etiam ex ſurreptione, & abſq; deliberatione prolata, poteſt eſſe peccatum mortale, quamuis aliquando pot eſſe veniale. Nam cū aliqui ſubito ex aliqua paſſione in verba in imaginata prorumpit, quorum ſignificationē non cōſiderat, tunc eſt veniale peccatū; ſed qñ aduertit hoc eſſe blaſphemiā, cōſiderans ſignificata verborū, tunc non excuſatur à peccato mortali. ſicut ille, q ex ſubito motu aliquē occidit iuxta ſedetē.

Apum perfectio naturaliſq; prudentia multifariam decernitur, ac eis per varia exempla, & ſectaſq; rationes boni, & virtuoſi viri comparantur. Cap. XI.

BOni, ac virtuoſi viri, aſſimilant apibus, quo ad tria. Primo quo ad innocentiam. Nam apes dictæ ſunt eo, q ſine pedibus naſcuntur. Boni viri ergo, quiq; recti ſunt, ſimiles apibus, qui ſunt ſine illi. pedibus, de quibus ſcriptū eſt: Pedes illorum ad malum currunt. Sunt Pro. 10. enim pedes animæ peccatricis, quibus ad malum currit, ipſę interiores neqtiæ, & affectus malignitatis. Secundo, quo ad ſolertiam, & prudentiam, quia apes (ſicut dicit Iſido.) valde ſolertes ſunt in gignendo mella, & fauum, & ſua domicilia mira arte componunt, & ex varijs floribus mirabili artificio fauū recolligūt. Sic viri boni ſolertes, quidem ſunt, & mella gignunt. ſolertes quidem ſunt, i. ſubtiliter, & cito perpendentes qualiter eſt agendum, vel loquendum, eſt enim ſolertia facilis, & prompta coniecturatio circa inuentionem medij, vt tradit Philoſophus. & ideo cum ea, quæ dicūt, per Ariſ. 1. poſt. debita media oſtendunt, & illa, quæ operantur per debitas vias perficiunt, quaſi apes ſolertes, alijs mella gignunt, quia ſ. melliflua verba loquendo audientibus proferunt, & etiam melliflua facta verbi operando oſtendunt. Domicilia quoq; ſua. i. conſcientias proprias, vel proprias familias mira prudentiæ arte, ſiue ſagacitate componunt: quia ſi ſciunt componere, vel ordinare aliena multo magis propria. Vnde ex odoriferis floribus. i. ex placidis, & gratioſis aliorum factis, vel dictis colligunt fauum. i. doctrinam, & modum, quo ſuas thecas, ſiue habitacula, ideſt conſcientias, vel domos ordinant, & componant.

Apparet etiam in apibus prudentia mirabilis tripliciter. Primo reſpectu temporum, quia prudentes diſcernunt tempora laboris, & quietis. Nam hyemis tēpore latent, quia ſcilicet vires non habent quibus ventis, niuibus, & pluuijs reſiſtere poſſint: ex quo innuitur, quod maxime perſecutionis tempore licet debilioribus perſecutionem declinare, & latere, ſecundum illud Domini: Si vos perſecuti fuerint in vna ciuitate, Mat. 10 fugite in aliam. In tempore autem veris apes exeunt, nec in illo occioſè ſunt, ſed primo fauos conſtituunt, ceram fingunt, cellulas faciunt, & ſobolem tangunt, demum, & mella conficiunt. Ex quo videlicet erudimur, quod tempore proſperitatis, & pacis, ocio non vacemus, ſed in varijs exercitijs viriliter laboremus. Tunc ſcilicet conſtituendi ſunt faui, idest

ideſt actus exercendi virtutis, quibus ad cœleſtis hæreditatis dulcedinem perue-
Eec.24 niamus. Dicitur enim Eccleſi. Hæreditas mea ſuper mel, & fauum. Tunc quoque fingenda eſt cera, ideſt componenda cõſcientia, quæ ſcilicet velut cera ad diuerſas ſuſcipiendas figuras vitiorum, & vir-
Pſa.22. tutum eſt apta. Pſalmus: Factum eſt cor meum, tanquam cera liqueſcens.

Tunc etiam faciendæ ſunt cellulæ, ideſt ſenſus corporis, vel internæ vires animæ diſponendæ: Tandem autem intendendum eſt vel ad bonorum operũ ſobolem per actiuam vitam, vel ad mellis obtinendam dulcedinem per vitam contemplatiuam.

Item apes de nocte vſque ad mane quieſcunt, donec vna omnes excitet vno, vel triplici bombo, ſicut aliqui dicunt: & tunc peruolant vniuerſę, ſi dies fuerit mitis: ſed ſi futuros viderint imbres, vel ventos, tunc ſe continẽt in thecis; atq; adueſperaſcente domos intrant, & ſtrepũt, donec qui eas excitat eodem ſigno ad quietem inuitat. Quo exẽplo nos inſtruit, quod videlicet nocturno tempore quies præſtetur corpori, die tamen incipiente luceſcere, à lecto ſomni & pigritiæ eſt ſurgendum, ſecundum il-
Ro. 13. lud: Nox præceſſit, dies autem appropinquauit, abijciamus ergo opera tenebrarum. Nam poſt quietem noctis ſurgẽdum eſt ad opera laboris; ſed poſt noctẽ culpæ, illuceſcente die gratiæ, ſurgẽdum eſt ad opera pœnitentiæ, ad quæ quidem prælatus, vel prædicator triplici bombo, ideſt triplici modo, debet alios excitare, ſcilicet exhortationis verbo, conuerſationis exemplo, & etiam oratio-
1.Thi.4 nis ſuffragio, ſecundum illud Thimo. Exemplum eſto fidelium in verbo, in conuerſatione, in charitate. Adueſperaſcente vero, ideſt aduenіente nocturno tempore, vel tenebroſa tentatione, debet ſe ad domum recolligere, ſiue corporalem, vt quieſcat, & honeſtius maneat; ſiue ad domum mentis, ne eum hoſtis tentans foris vagantem capiat, ibique debet ſtrepere, vel legendo, vel orando, peccata confitendo, & alia huiuſmodi faciendo, quouſque tentatione repulſa tempus quietis adueniat. Quod autem audito ſigno, aut tumultu ceſſant; religioſos admonet clauſtrales, vt quietis tempore, vel audito ſigno ad hoc ſtatuto, ſuum ſilentium teneant, ita vt volentes quieſcere, vel orare, tumultu ſuo non impediant.

Item apes locum frigidum quærunt in æſtate, & calidum in hyeme: docentes bonos tempore proſperitatis refrigerio ſe tueri humilitatis. Et tempore aduerſitatis calore ſe defendere charita-
tis: quia charitas patiens. 1. Cor. 13.

Item apes inueniuntur prudentes reſpectu operum. Primo quantum ad materiam, quia ex floribus recentibus materiam colligunt, ex qua mella & ceram colligunt, & conficiunt: & quando flores vicini conſumpti ſunt, ſpeculatores mittunt ad alia paſcua requirenda. & ſi eas nox appræhendat, ſupine excubant, vt alas ſuas a rore, & a pluuia protegant, & facto mane abſque impedimento volare valeant. Quaſi ergo flores naſcentes in arboribus, ſunt affectiones bonæ creſcentes in cordibus, ex quibus, dum ſunt recentes, ab apibus mel, & cera colligitur: quia dum ſunt nouæ, & feruentes, à viris ſolicitis dulciter & faciliter implentur opere. Mel enim dulce eſt, & cera faciliter formatur: ſed completis vicinis floribus, alios ad paſcendum explorant: quia poſtquam ſua bona propoſita opere compleuerint, adhuc an alia reſtent, quæ ab eis fieri debeant, cũ magna cura perquirunt. ſed nocte ſuperueniente, ſupinè excubant, vt alas à pluuia, vel rore defendant: quia ſe proſternendo, orando ante Deum ſe humiliant, vt humilitatis merito, & orationis ſuffragio alæ ſuorum affectuum, vel operum, & a pluuia tentationum carnalium, & a rore, ideſt ſubtiliori pugna vitiorum ſpiritualium protegantur: & facto mane, ideſt redeunte ſerenitate, poſſint ad ea, quæ cœperant liberius euolare.

Itẽ apes inueniuntur prudentes, reſpectu impedientium. Primo quidem, quia thecam aluearis ſuccis arborum gumoſam vim habentium & amaram per totum liniunt, & contra hoſtes ſe muniũt pro vt poſſunt. Quaſi autem gumi, vel amari ſucci arborum, afflictiones ſunt, vel lachrymæ pęnitentium, quibus apes, ideſt ſanctæ perſonæ ſuarum mentium aluearia liniunt, atque amaritudine fletuum contra hoſtium ſuggerentium dulcia maligna tentamenta, defendunt.

Item apes gerulæ, quando ventum timent

ment,volant iuxta terram , vt onuſtę cito redeant,ne flatu impediant aliquo;& aliquando lapillis ſe onerant, vt à vento moueri non valeant. Similiter illę perſonæ, quæ actiuæ vitæ pondera,ſiue labores portant , ſi ventum vanæ gloriæ metuunt,vel ventum,id eſt conatum alicuius impedientis,debent iuxta terram volare,id eſt humiliter , & latenter facere , quod intendunt.

Item onerare ſe lapillis,id eſt ſanctorū humilibus exemplis,& cautelis,vt illorū firmati pondere à ventis tentationum minime moueantur.

Tertiò, apes repræſentant bonos viros , propter ſocialem vitam . Diligunt enim boni viri ſemper communem , & ſocialem vitam, & fugiunt ſingularitates,quod quidem inuenitur in apibus :

Amb. quia apes (ſecundum Ambro.) vnam communem eligunt manſionem ,vnius portæ clauduntur limine, communis labor eſt omnibus,communis cibus,commune opus,communis vſus. communis fructus,& communis volatus . Et talis communitas maxime competit clauſtralibus,& regularibus,in congregatione viuentibus,ſcilicet non ſe à communibus obſeruantijs,vel operibus ſubtrahere , ſiue quantum ad locum, ſiue quātum ad cibum,ſiue quantū ad labores, vel quo obſequia charitatis, & opera humilitatis,ſiue quantum ad vſum, vel ſocialem conuictum,ſiue quantum ad volatum,id eſt promptum, vel velocē obedientiæ motum.

Diuinæ laudis cantica cordialiter affecta quibus Angeli mirū in modum lætantur . quantum boni nobis gerant, breui terminatur .
Cap. X I I.

CAntica diuinæ laudis, & Eccleſiaſtici officij , ſi cum deuotione cordis, & mentis attentione funguntur , delectant etiam angelos,ſicut cantus , & armonia hominum dicitur delectare delphinos. Dicit enim Iſidorus.quod delphini ad voces hominum ſequuntur,& ad vocem ſymphoniæ congregati conueniunt, & in armonia plurimum delectantur .

Iſidor.

Sic etiam angeli lætantur de canticis & armonijs deuote Deum laudantium nō quidem ratione vocis,ſed ratione deuotionis.propter,quod dicitur in Pſalmis.

Pſa.97.

Præuenerunt principes coniuncti pſallētibus,& quod Beatus Bern.de angelis exponit. Vnde etiam Baſil dicit, quod pſalmodia dæmones fugat,& angelos in adiutorium ſalutis inuitat.

Baſi.in hexa.

Item cantica diuinæ laudis valent ad ſubleuandum tędium vitæ pręſentis , & etiam ad alleuiandum laborem prolixæ tentationis:quod patet exēplo luſciniæ. Nam luſcinia(ſicut dicit Ambro.) dum oua ſua peruigili cuſtodia fouet, longæ noctis laborem cantilenæ ſuauitate ſubleuat. Ille namque ad modum luſciniæ peruigili cuſtodia oua fouet,qui bona in nido mentis concepta,implere opere cū cautela,& ſolicitudine ſtudet. Sed quaſi labor longæ noctis prolixitas, & tędium eſt tentationis inſurgentis,vel laborioſa prolongatio incolatus vitæ præſentis,de qua Pſalmiſta cōquerebatur dicēs, Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt. ſed hunc laborem luſciniæ cātilenæ ſuauitas ſubleuat,quia mentem, vel tentationis,vel præſentis exilij tędio fatigatam,diuinæ laudis deuotio recreat . Vnde item Baſi.dicit de cantu pſalmodiæ, quod eſt ſcutum in nocturnis terroribus, & diurnorum requies laborum, tutela pueris, iuuenibus ornamentum, ſolamen ſenibus,mulieribus aptiſſimus decor, deſertas habitare facit vrbes , ſobrietatem docet,incipientibus primum efficit elementum, proficientibus nutrimentum, perfectis ſtabile firmamentum.

Pſ.119.

Baſi.

Homines carnales vulturibus,laſciuæq́; mulieres hirundini comparantur , quoue pacto carnales à ſpiritualibus diſcrepent, per Maris, ac fluuij Piſcium exemplis elucidatur.
Cap. X I I I.

CArnales homines ſunt vulturibus ſimiles . Nam vultur cum ſit immundus, & fœdus,de facili pro cadauere terram petit; & cum deſcenderit,non de facili inde ſurgit , ſed vix ſurſum aſcendit , vt Hieron .dixit , & addit , quod in alto volans,cadauer in infimo conſpicit , & pro amore cadaueris ſublimitatem aeris derelinquit , & ad infima ſe ſummittit : & quando ſe erigit , contra ventum alas percutit & ſic venti adminiculo plus quàm robore proprio ab infimis in aerem ſe extollit . Sic quoque carnales homines,

Hiero.

nes, cum ſint immundi in cogitationi
bus, & fœdi in affectionibus, de facili ꝓ
cadauere terram petunt; quia pro carnis
delectatione ad turpia, & immunda opera
faciliter deſcendunt, & poſtquam tali-
bus operibus ſe dederint, non faciliter
ab eis recedunt, & vix ſurſum vel ꝓ deſi-
derio ſurgunt. Et ſi ēt homo carnalis ſit
in culmine dignitatis, nihilominus mi-
ſerabile cadauer in infimo conſpicit, qa
ſ ad carnalia opera cogitanda, vel faciē-
da, & cor ſuum inclinat, & oculos con-
uertit. & ſuæ dignitatis altitudinē relin-
quens, i. non attendens, in turpia, & in-
Pſa.48. fima ruit. Vnde Pſal. dicit: Cum homo
in honore eſſet, non intellexit, compara
tus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis
factus eſt illis. Contingit, tamen quan-
doq; ꝙ talis ēt poſtꝙ̄ cecidit, a Spirituſ-
ſancti vento i. interno ſpiraculo excita-
tus, ſi ad ventum ipſum. i. Spiritusſancti
inſtinctum ala mentis, & ala operis, per
pœnitentiam percutit, ꝙ iterum ſe in al
tum eleuat, & ſurgit: ſed plus auxilio vē-
ti. i. gratia Spiritusſancti, quàm ex ſuo ꝓ-
prio merito, vel labore.

Item carnis cura quanto plus creſcit
in homine, tanto magis ad bona opera
animā tardam reddit, ꝙ qdem in vultu-
ribus apparet: quia vultur propter mul-
titudinem carnis tardis volatibus pgit:
ſic miſerum corpus, quod corrumpitur,
aggrauat humanam animam. ex ipſa n.
aſſidua corruptibilitate carnis, anima
noſtra compellit inſiſtere curis carnis,
& ſic ex corruptione grauatā, & curarū
multiplicitate detenta ad virtuoſa, & ſpi
ritualia opera redditur valde pigra.

Item carnales differunt a ſpūalibus,
ſicut piſces marini a fluuialibus. Nam pi
ſces in mari naſcentes, ſquamas habēt
duras, & groſſas propter aquæ ſalſæ ſicc i
tatem: econuerſo autem fluuiales piſces
ſquamas habent ſubtiles, & ſpiſſas, &
molles. Quaſi autem ſquamæ in corpo-
re piſcis, ſunt, quæ tunc naſcuntur in mē
te hominis. Circa igitur ſpiritualia, & di-
uina, in hoc carnales a ſpūalibus diffe-
runt. qa carnales quiq; habent mētes. i.
mentis conſiderationes duras ad perci-
1.Cor.2 piendum ſpiritualia ſecūdum illud Apo
ſto. animalis homo non percipit ea, quæ
ſunt ſpiritus Dei.

Item groſſas ad intelligendum. Vnde
carnalibus adhuc diſcipulis Domin⁹ di
Mat.15 xit: Adhuc & vos ſine intellectu eſtis?

Sed ſpūales viri habent mentes molles,
ideſt habiles ad percipiendum, ſubtiles
ad intelligendum, & ſpiſſas. i. frequētes
conſiderationes diuinorum.

Item carnis laſciuia aſſimilatur hyrū-
dini, quæ eſt auis vaga, clamoſa, & pictu-
rata. ſic carnales, & laſciuæ mulieres
ſunt vagæ in diſcurrendo & in circūſpi
ciendo; ſunt clamoſæ in cantando, vel
contendendo: ſunt etiam ſe picturantes
componendo, & ornando: De quibus
recte ſapiens loquutus eſt dicens: Et ec- Pro. 7.
ce occurrit mulier in ornatu meretri-
cio, &c.

*Homines per carnales magis, quàm per ſpiritua-
les cogitationes, a Diabolo capi, per Auium
propè terram volantium ſimilitudines demon
ſtratur. Cap. XIIII.*

COgitationes terrenæ faciunt incide
re animam in laqueum Diaboli.
Nam aues ad eſcam deſcendentes, & cir
ca terram volantes, citius capiuntur, ꝙ̄
illę, quæ in alto volant. Sic homines per
carnales, & terrenas cogitationes, citius
capiuntur a diabolo, ꝙ̄ per cœleſtes. Pro Pro. 1.
uerb. Fruſtra iacitur rete ante oculos pē
natorum. Gloſſa, Laqueos diaboli facile
euadit in terris, qui oculos ſemper ha-
bet in cœlis.

Item cogitationes immundæ abūdāt
in cordibus peccatorum, ſed non in cor
dibus iuſtorum. Sicut enim maior multi
tudo muſcarum ſolet reſidere ſuper ſca
biofum, quàm ſuper ſanum, ita cogita-
tiones immundæ magis ſuper peccato-
res, quàm ſuper iuſtos.

Item cogitationibus immundis, maxi
me infeſtantur homines deuoti. Nam
vnctum locum inuadunt muſcæ, & inqui-
nant. Sic dæmones illos, quos vident ha
bere gratiam, nituntur inquinare pra-
uis cogitationibus: Eccleſi. Muſcæ mo- Ecc.10
rientes, ideſt cogitationes immundę, per
dunt ſuauitatem vnguenti, ideſt meritū
bonorum operum, ſiue deuotionem ora
tionis.

Item apes ſuper flores reſident, & in-
de attrahunt mel. Sic iuſti de æternis bo
nis cogitant, & tamen attrahunt dulce-
dinem. Sed muſcæ loca immunda
frequentant deturpant: & ſic
immundæ cogitationes
homines peccatores.

[illegible]

Coniux quo pacto ſit quærenda, coniugijq́; hone ſtas, ac dilectio conſeruanda, & denique, quantum contra naturam vitium ſit deteſtabile, multu plurium Auium exemplu diſcrete cum cleatur. Cap. XV.

Coniugij honeſtatem quærere, & ſeruare, docent exempla auium: inter omnia enim animalia, volucres in generationis ordine ſequuntur maxime honeſtatem. Nam mares cum ſolicitudine fœminas quærunt, inuentas diligunt, pro ipſis pugnant, & periculis ſe exponunt, & eis coniugali quaſi fœdere ſe coniungunt, & fœtus ab ipſis procreatos ſolummodo paſcunt. Ex quibus quidem colligitur, quod circa coniugalem ſtatum nos aues quinque modis inſtruunt. Primò enim exemplo auium, debent viri, qui vxorari volunt, fœminas bonas ſolicite quærere in vxores: quia
Pro.18. ſcriptum eſt, Beatus eſt, qui inuenit mulierem bonam: quam ſcilicet, cum quis uult inuenire, debet eam quærere, non ſicut laſciuus & vanus, qui non quærit, in vxore, niſi pulchritudinem. Eſt enim pulchritudo in muliere, ſi ſit ſine prudẽtia & bonitate, plus contemnenda, q̃
Pro.10. appetenda. Quia, vt dicitur Prouer. Circulus aureus in naribus ſuis, mulier pulchra, & fatua. & ideo in hominibus, quis vtrunq; ſit oneroſum, ſcilicet pulchram ſeruare, & turpem habere; tamen magis eſt tolerabile turpem habere, quàm pulchram ſeruare. Nam (ſicut dixit Aureo-
Aureo. lus philoſophus) pulchra cito adamatur, turpis facile cõtemnitur. Difficile eſt cuſtodire, quam omnes amant: moleſtum eſt poſſidere quam nemo dignatur habere. Minori tamen miſeria deformis habetur, quàm formoſa ſeruetur.

Item, qui vult inuenire bonam, debet eam quærere, non ſicut auarus, qui non quærit, niſi diuitias in vxore. Quamuis
Theophra. dicat Theophraſtus, quod pauperem vxorem alere difficile eſt: diuitem vero, ferre eſt tormentum. Tamen Salomon dicit, quòd melius eſt ducere vxorem pauperem & pacificam, quàm diuitem & litigioſam.
Pro.21. Melius eſt ſedere in angulo domatis, quam cum muliere litigioſa, & in
Chryſ. uper Matth. domo communi. Vnde etiam Chryſoſt. dicit, Tu iuuenis, quando vxorem ducere vis, noli quærere diuitem, ſed bene morigeratam: quia boni mores diuitias ſemper acquirunt. Diuitiæ autem bonos mores nunquàm fecerunt. glorioſior eſt paupertas fidelium, quàm diuitiæ peccatorum. Vnde cum interrogaſſet quidam Themiſtidem philoſophum, cuinam filiam ſuam daret in vxorem, an pauperi, ſed ſcientia & moribus ornato: an locupleti parum probato? Reſpondit malo hominem indigentem pecunia, quam pecuniam indigentem homine. Debet igitur, qui bonam vxorem cupit inuenire, quærere eam, ſicut prudens, & diſcretus, ſcilicet attendendo ad mulieris bonitatem. Eccl. Mulieris bonæ beatus vir. Ecc.26.
non dixit mulieris pulchræ, vel diuitis, ſed bonæ.

Item attendendo ad mulieris prudentiam, & diſcretionem Prouer. Domus, & Pro.19.
diuitiæ dantur a parentibus, à domino autem propriæ vxor prudens.

Item attendendo ad mulieris progeniẽ. dicit Chryſo. quòd ille, qui vult vxo Chryſ. ſuper Matth.
rem accipere, debet conſiderare, ſi habet ambos parentes bonos, vel ambos malos, vel vnum bonum, vel alium malũ. Si ambo ſunt boni, ſecurè eam accipiat; ſi ambo mali, omnino eam dimittat: Si vero alter bonus, & alter malus, quid facturus ſit timeat. Veruntamen, ſi pater eius ſit bonus, & mater mala, magis conuenit timere. Si vero econuerſo, minus: propterea, quia pueri magis conſueuerunt conſeruari cum matribus, quàm cum patribus; & per conſequens magis imitari mores maternos, quã paternos.

Secundo, docent aues coniuges honeſte diligere, ſicut ipſę aues compares mutuo ſe diligunt: ſed cauendum eſt in coniugibus, ne ſit amor nimius, vel inhoneſtus. Nam (ſicut dixit Sextus in ſen Sex.
tentijs) adulter quidem eſt in ſua vxore amator, ardentior: in aliena, quippe vxore omnis amor turpis, & in ſua nimius: nihil turpius, quàm amare vxorem, quaſi adulteram.

Item, ne ſit amor nimius zelotypus. Eccle. Ne zeles mulierem ſinus tui. Et Ecc. 9.
eiuſdem: Dolor cordis, & luctus, mulier zelotypa. Ecc.26.
Debet igitur eſſe amor honeſtus, & ordinatus Epheſijs. Viri Ephe.6
diligite vxores, ſicut Chriſtus eccleſiam.

Tertiò inſtruunt aues coniuges tueri, & defendere. Nam aues pro eis pugnant, & periculis ſe exponunt. Debẽt autem ſe mutuo defendere coniuges:

non ſolum ab iniuriis corporalibus: ſed etiam a vitijs, & inhoneſtatibus: quod fit quando vnus coniugum alium malè viuentem corripit, & caſtigat. Si enim vxor
Chryſ. ſit malè morigerata (ſicut dicit Chryſo.)
I Mat. tribus modis a viro caſtigari debet: primò, docendo ipſam ſecundum Deum. Si autem timorem Dei non ſentit, improperando, vt vel hominem erubeſcat: ſi autem nec pudorem ſentit frequēter confuſa, faciat illi, quod præcipit Salo-
Ecc. 3. mon, Cor durum in baculo pereunte. Quia igitur dicit Chryſoſtomus, ſæpe proficit doctrina iuſti iræ. Primò admone, deinde confunde, quoniam frequenter pudor eſt frænum vitiorum: tertio iuſtum eſt, vt caſtigetur tanquàm ancilla, quæ erubeſcere neſcit, vt libera. Si autē
Aug. li. vir male ſe habeat: tunc (vt docet Augu-
ſo. ho. ſti.) vxor ſua debet eum quatuor modis coercere. Primo admonendo. Secundò obiurgando, vt ſi non proſint charitatiuæ admonitiones, faciat duras obiurgationes. Tertio, ſi hoc non valeret, eccleſiam interpellando, ſcilicet prælati, vel epiſcopi auxilium requirendo, maximè, ſi peccatum ipſum notorium eſt. Quarto ad Deum recurrendo per viros ſpirituales, & orationes: quia ſaluabitur vir infidelis per mulierem fidelem, vt dici-
1. Cor. 7. tur Cor.

Quartò aues docent qualiter ſe debēt coniuges ad matrimonialem actum coniungere, ſcilicet tantum coniugali fœdere, & affectu, ſcilicet intentione & cauſa prolis procreandæ. Hac enim ſola de cauſa aues adinuicem ſociantur, ſ. ad generationem. & hinc eſt, quod aues, quaſi ſolum generationis tempore videntur eſſe in amore. Hinc eſt, quod ſolum etiā in coniunctione carnali inter ſexum & ſexum dijudicant, exceptis perdicibus,
Ari. 6. 3 ani. quæ ſexum non ſeruant, ſicut dicit philoſophus, Vnde ſurgit in perdicibus maſculus in maſculum, fœmina in fœminam. Sed ex tali coitu non fiunt oua pullificatiua: Immo faciunt oua vento plena. & addit, quòd ex tali coitu malus fœtor ſentitur. In quo videlicet exēmplo oſtenditur vitium contra naturam triplici de cauſa deteſtabile.

Primò, propter infructuoſitatem, quia non eſt ad generationem. Vnde in perdicibus ex tali coitu non generātur oua pullificantia.

Secundò, propter inſatiabilitatem, quia facit oua plena vento, Ventus enim, licet repleat, non tamen reficiendo ſatiat. Sic in huiuſmodi operibus, licet quis ſuū malum deſiderium impleat, tamen non ſatiat.

Tertiò, propter fœtoris fœditatem, quia producit malum fœtorem, infamiæ vel mali exempli.

Item aues in opere generationis obſeruant temporis congruitatem, ſ. tempus veris: in quo oſtenditur, quod non omni tempore eſt vacandum operi coniugali. Nam in diebus ſacris, vel ieiuniorum, huiuſmodi non eſt vacandum amplexibus. Eccleſiaſtici. Tempus ample- Ecc. 3.
xandi, & tempus longe fieri ab amplexibus.

Item aues tempore generationis nutibus & vocibus ad amorem mutuum ſe inuitant: ex quo oſtenditur coniugale debitum perſoluendum eſſe vxori, ſiue voce, ſiue nutu petenti.

Item aues pullificant, & pullos generatos educant: quia tenentur parentes filios alere naturales: & ſi non forte ſecū dum rigorem Iuris ciuilis, vel poſitiui, tamen ex iure naturali.

Item aues vſque ad iteratum generationis tempus, ſibi non appropinquant: quia ſcilicet poſt impregnationem quoūſque peperit mulier, abſtinendum eſt ab vxore.

Quintò, docent aues fœtus educare: quia fœtus ab ipſis procreatos, tantummodo paſcunt & muniunt. In quo oſtenditur periculum adulterij: præcipue ex parte mulieris, quia mulier ex adulterio occulto generans, ſ. tali viro ſuo filios non ſuos, & facit eum alere non genitos a ſe, de quo, ſicut de furto, ad reſtitutionem tenetur.

Item coniugij honeſtatem ſeruare ciconiarum exempla nos docent: in quibus viuente fœmina, nunquàm maſculus cauſa coitus cum alia ſe aſſociat, ſed ſuæ fœminæ, quo ad nidum, & prolem ſeruat fidem; ſed ſi in fœmina adulterij concubitum perſenſerit, vltra cum ea non habitat: immo ipſam ſi poteſt, tranſuerberat, & necat, ſicut dicit Ari- Ariſ. de anima.
ſtoteles.

Item mas fœminam alius quàm in nido non calcat: ex quo exemplo coniuges apertè monentur fidem thori diligenter obſeruare: adulterinos concubitus horrere, & cauere, & carnalis ope-

-ris

ris debitum cum quadam honeſtate præſtare.

Aſpera abſtinentia ac vita contemplatiua, in quibus deſignetur, quibusq́ Auibus contemplatiui comparentur, contemplationisq́ perfectio qualis ſit, varijs deſinitur exemplis.

Cap. XVI.

CОntemplatiua vita, & aſpera abſtinentia ſignantur, in illis piſcibus, ſeu natantibus, quorum eſus conceſſus eſt in lege Moyſi. Dicitur enim Leu.: Omne, quod habet pennulas, & ſquamas, tam in mari, quam etiam in fluminibus & ſtagnis, comedetis: quicquid autẽ pennulas, & ſquamas non habet, eorum, quæ in aquis mouentur, & viuunt, abhominabile vobis, execrandumq; erit. Ad literam, huiuſmodi natatilia, ſcilicet anguillæ, & ſimilia prohibita ſunt Iudæis, propter exceſſum humiditatis. Et piſces, alij conceſſi ſunt, tanquam ſicciores. Sed moralis cauſa, ſiue figuralis fuit, quia per pennulas ſignatur vita ſubtilis, vel contemplatio: per ſquamas autem ſignatur vita aſpera, quorum vtrunque neceſſarium eſt ad mundiciam ſpiritualium. — Leu. 11.

Item contemplatiui viri ſimiles ſunt auibus modulantibus, quæ ſyluas amãt, in arboribus, & fructetis nidificant, dulciter modulantur, & cantant, ſuper oua ſolicitè cubant, & pullos diligenter educant: & tales ſunt Philomena, merulæ, & conſimiles. Sic perfecti, & contemplatiui viri loca ſolitaria diligunt, nidum mentis, & contemplationis quietem in fructetis, & in arborum ramis, id eſt humilium, & piorum exemplis, & in magnorum ſanctorum actibus, & veſtigijs ponunt: diuinas laudes dulciter, vel voce, vel ſaltem corde quotidie modulantur, & concinunt, ſancta quoque deſideria mentis cum calore deuotionis fouendo, vſque ad complementum operis perducunt, quaſi ſuper oua cubantes, & a ſuo calore fouentes vſque ad pullorum natiuitatem perſiſtunt. Sed tunc quaſi pullos diligenter emittunt, cum cœpta bona non deſerunt, ſed ea congruentibus modis, quaſi nutrientes, & alentes, ad debitam perfectionem perducunt.

Item contemplatio hominis in carne viuentis, non poteſt eſſe diuturna, propter grauedinem corporis. Eſt enim homo mortalis aui perdici ſimilis, quæ ſcilicet eſt multæ carnis, & paucæ pennoſitatis: & ideo pauci volatus. Nam in volando parum a terra ſe erigit, & ſtatim poſt paululum terram petit. Similiter, quia homo habet in vita iſta multum de corporis grauitate, & imbecillitate, & parum de pennoſitate, id eſt, de virtutum ſpiritualium leuitate, & ſi aliquando a terrenis ad cœleſtia capienda per contemplationis volatum ſurgere nititur, corruptibilis tamen carnis pondere, vel infirmitate grauatus, poſt modicum ad inferiora reuertitur. Vnde dicitur: Corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio, ſenſum multa cogitantem. — Sap. 9.

Item contemplatio, diuinorum tentationum impulſos fugat, & ſeuientis ſeculi procellas ſedat. quod patet Alcyonis exẽplo. Alcyone enim (vt dicit Ambroſius) auis maritima eſt, quæ quaſi in medio hyemis, quando magis ſcilicet mare ventorum, ac fluctuum tempeſtatibus ſeuit, oua ſua in littore maris & arena facit, & ibidem verſus mare reſpiciens, per ſex dies ſuper ea incubando perſiſtit: poſt quos naſcuntur pulli: quibus natis ad eos nutriendos, alios ſeptem dies adiungit: & per omnes hos xiiij. dies mare tranquillum permanet, & ſecurum. Vnde induſtria nautæ hos xiiij. dies ſerenitatis ad nauigandum obſeruant, & eos alcyonidas vocant, vt dicit Ambroſius. Si eſt ergo tanta virtus auiculæ, vt ſuæ contemplationis intuitu mare ſeuiens tranquillum efficiat, quãto magis, ſi rationalis anima ad imaginem Dei facta, ad æternum, ac immutabile bonum interiores oculos contemplando, vel orando direxerit: mare ſiue cordis fluctuantis, ſiue mundi ſeuientis tranquillum protinus, atque pacatum habebit, Iob. Tu quoque ſi diluculo conſurrexeris ad Deum, & Omnipotentem fueris deprecatus, ſtatim quoque euigilabit ad te, & pacatum reddet habitaculum iuſtitiæ tuæ. Docet & nos hæc auicula, vt propter perſecutiones, vel tentationes ſurgen- — Ambr. — Iob. 8.

tes, neque bona timeamus aggredi: nec etiam, vſque ad perfectum ea negligamus proſequi. Non enim auis hæc, quia mare procelloſum videat, aut ſe pouere ad oua cubandum in litore metuit, aut etiam vſque ad debitam pullorum nutritionem recedit.

Luxuriæ deformitas, quæue ob ea detrimenta, atque à caſtimonia continentia oriantur bona, eloquenter explanatur.

Cap. XVII.

Continentia caſtimoniæ confert ad longitudinem vitæ. Quod in vulturibus patet, quos dicunt concubitu nullo commiſceri, & ſine omni concubitu pullos generare, & centum annis viuere, vt
Iſido. dicit Iſidorus. Ex quo colligitur, φ diutius viuunt, qui à carnalis operis reſolutionibus ſe reſtringunt. Nam (ſecũdum
Ariſ. de anima. philoſophum) animalia, quæ ſunt multi coit', vt paſſeres, & huiuſmodi, ſunt breuioris vitæ. Vnde nota, φ luxuria minorat vitam corporalem, dehoneſtat vitam ciuilem, & necat vitam ſpiritualem. propter primum dicitur, de iuuene prodi-
Luc. 15. go, & laſciuo, qui diſſipauit ſubſtantiam ſuam, non tantum perſonalem: ſeu etiã temporalem, viuendo luxurioſe. Eſt. n. in actu luxuriæ euacuatio humidi, & expiratio calidi, in quibus duobus vita conſeruatur. Et ideo ex frequentatione actus venerei, vigor, & vita corporis eneruatur.
Hugo. vnde Hugo de Sancto Victore: Luxuria, inquit, eſt immoderata carnis petulantia, dulce venenum, importuna lues, perniſcioſa potio, quæ humanum corpus debilitat, & virtus animi robur eneruat. Et Innocentius dicit de vtilitate conditionis humanæ: O, inquit, extrema libidinis turpitudo, quæ non ſolum mentem effeminat, ſed corpus eneruat: & no ſolum fœdat animam, ſed fœdat perſonã. Omne nanq; peccatum quodcunq; fecerit homo, extra corpus ſuum eſt: qui autem fornicat, in corpus ſuũ peccat: ſemper illam præcedunt ardor, & petulantia: ſemper comitantur fœtor, & immunditia: ſemper ſequuntur dolor, & pœnitentia.

Item luxuria dehoneſtat vitam ciuilem: quia tollit homini gloriam, interes ignominiam & infamiam. Vnde dicitur
Iſa. 34. de luxurioſis: De cadaueribus eorum aſcendet fœtor, ſcilicet infamiæ. Vnde Valerius dicit, de vitijs carnalibus lo-
quens? Quid, inquit, his vitijs fœdius? quid etiam damnoſius? quibus virtus atteritur, victoriæ relangueſcunt, ſopita gloria in infamiam conuertitur, animi & corporis vires expugnantur, adeo, vt neſcias, an ab hoſtibus, an ab illis capi pernicioſius habendum ſit. Vale. li. 9.

Item luxuria perimit vitam ſpirituale. Rom. Si ſecundum carnem vixeritis, moriemini. Hier. Qui luxuriatur viuẽs, mortuus eſt. Etiam terreas mentes libido domat, quæ maiorem in virginibus patitur ſam... dum dulcius putant eſſe, quod neſciunt. Ro. 8.

E conuerſo autem caſtitas, ſiue continentia dies vitæ multiplicat. Iob. Quaſi palma multiplicabo dies meos. Per palmam intellige victoriam carnis, quæ per continentiam habetur. Iob. 29.

Item vitam ciuilem exornat, & nobilitat. Vnde Cyprianus: Pudicitia, inquit, eſt ornamentum nobilium, exaltatio humilium, nobilitas ignobilium, pulchritudo vilium, ſolamen mœrentium, augmẽtum omnis pulchritudinis, decus religionis, minoratio cr... multiplicatio meritorum, creatoris omnium Dei amica. Cypri. 12. abu.

Item corroborat, & conſeruat vitam ſpiritualem. Roma. Si ſpiritu facta carnis mortificaueritis viuetis. Ro. 8.

Conuerſionis prolixitatẽ maximopere à Deo placitã eſſe, tum exemplis, tum etiam ſacræ Scripturæ comprobatur teſtimonijs.

Cap. XVIII.

Conuerſio non eſt differenda. Nam auis, videlicet quæ videt arcum tenſum, & ſagittam paratam, non differt euolare. Sed ſicut ſagitta parata eſt auẽ percutere, ſi Hieremias ſic Deus nolentem conuerti. Pſalmus. Niſi conuerſi fueritis, gladium ſuum vibrabit, arcum ſuum tendit, &c. Sed multi faciunt, ſicut auis ſtulta, quæ cum differt euolare, percutitur. Sic multi, dum differunt euolare, & proponunt conuerti, ſubito moriuntur. Iſa. Subito, & ſi non ſperatur, veniet cõtritio eius. Eccleſiaſt. Ne tardes conuerti ad dominum, & ne differas de die in diem: ſubito enim veniet ira illius, &c. Ambro. dicit. Aurum tibi offeram, non mihi dicis Cras veniam: ſed iam exigis. nemo differt, nemo excuſat: redemptio animæ promittitur, & nemo feſtinat. Et
Pſal. 7.
Iſa. 30.
Ecc. 5.
Ambr.

Et nota, quòd peccator, quando non cõ
uertitur, quanto magis expectatur, tan-
Valer. to grauius iudicatur. Vnde Valerius Ma-
Max. li. ximus dicit, quòd lento gradu ad vindi-
1. ctam ira diuina procedit, tarditatemq́ꝫ
ſupplicij grauitate penſat.

Quo pacto ſit cor hominis præparandum, vt fiat ipſius Dei habitaculum, piſcium exemplo ſit perſpicuum. Cap. XIX.

COr hominis prius eſt innouandum,
& deuotarum orationum odoribus
imbuendum, quàm intra ſui thalamum
poſſit ſuſcipere Deum. Cuius exem-
plum apparet in piſcibus. Nam piſcis in
odoriferis naturaliter delectatur. Dici-
Ariſ. 4. tur enim ab Ariſto. quod quædam ge-
de ani. nera piſcium odorant, & audiunt: ideo
ad noua vaſa citius, quàm ad antiqua pi
ſcis accedit: immo vbi fuerit nouum, a-
ro accedit ad vaſculum antiquum. Sic
Deus cordis humani vaſculum non in-
greditur, quod non prius nouũ per pniã
Pſa. 50. innouationem efficitur. Vnde Dauid
petijt hanc nouitatem dicens: Cor mun
dum crea in me Deus, & ſpiritum rectũ
innoua in viſceribus meis. nec etiam in
cordis hoſpitio Deus delectabiliter habi
tat, de quo non odor ſuauis deuotæ ora
tionis expirat. Sed quid in phialæ ple-
næ odoramento, ſunt orationes Sancto-
Apo 5. rum.

Immanes homines vulturibus, culicibusq́; comparantur, & qualis eorum ſit exitus, definitur Cap. XX.

CRudeles homines & raptores, communiter moriuntur famelici & mendici. Sunt enim vulturibus ſimiles, qui exercitum ſequuntur, vt de cadaueribus equorum, & hominum ſatiẽtur. Et ideo dicuntur, aliquo naturæ ſenſu præſentire bellum: & ſignum futuri belli præexiſtere, quando conſtat eos circa exercitum conuenire. Cum autem ſeneſcit vultur, elongatur eius roſtrum ſuperius, & recuruatur in fine, & moritur tandem fame. Sic homines rapaces, qui vt lucrentur & rapiant, diligunt bella, ſicut factum ſtipendiarij milites, & quidam tyranni potentes: licèt forte in iuuentute, vel aliquo tempore lucrentur, & abundent, in ſenectute tamen, vel aduerſitate; ſeu infirmitate cum rapere
non poſſint, dum roſtrum, id eſt os ſui
victus neceſſitas creſcit, & lucrum defi-
cit, ad paupertatem, & mendicitatem de
ueniunt, & fame moriuntur. Iob. Tigris Iob. 4.
perijt, id eſt raptor, eo quod non habe-
ret prædam.

Item crudeles, delirium hominũ ſan-
guinem ſitientes incidunt frequenter
ipſi in manus maiorum, & potentiorũ.
Vnde tales aſſimilantur culicibus, qui
dum aliorum ſanguinem ſitientes ſu-
gere volunt, in roſtra irundinum inci-
dunt, quæ ipſos occidunt, & comedunt.
Talibus ergo ſimiles ſunt, qui dum mi-
nores occidere quærunt vel expoliare,
ipſi maiorum præda, vel occiſionis victi
ma fiunt. Cuius exemplum manifeſtius
in libro Heſter habetur, ſcilicet de Amã, Hiſt. 4
qui dum propter Mardochæi æmula- 5. 6.
tionem Iudæos crucifigere voluit, ip-
ſe a rege Aſuero in patibulo eſt ſuſpen-
ſus.

Dei arcanorum ſcrutatores curioſi, quam pœnam accepturi ſint, culicum exemplo notabili edocetur. Cap. XXI.

CVrioſi, & præſumptuoſi perſcrutatores, culicibus aſſimilantur. Nam culex, quæ eſt idem, quod cyniſes, lucipeta eſt quia lumen candelæ, vel lucernæ libenter videt: ſed dum in lumen minus caute irruit, ſe ipſam comburit. Similiter, qui diligunt lumen diuinæ, vel humanæ ſcientiæ, interdum nimis curioſe, vel præſumptuoſe perſcrutando, dũ in ipſum lumen impingunt, per alicuius erroris, vel elationis incurſum, quaſi
ſe ipſos occidunt. Vnde Prouer. dicitur, Pro. 25.
quod qui ſcrutator eſt maieſtatis, oppri-
metur a gloria. Et ideo (ſicut dicit Greg.
Nazianzenus.) Scientiæ deſiderium, & Grego.
inquiſitio quæſtionum, niſi timor Dei Naziã.
præceſſerit, extranatos animos in præ-
ceps ducit. Vbi vero timor Dei eſt, ibi obſeruatio mandatorum, ibi carnis expurgatio, quæ ſ. caro ſe velut dẽſa quædam, & obſcurior nubes animæ obijciens, conſiderare eam diuini radij lumina non ſinit.

Diaboli vis eiusq́; aſtus, ac caliditas quanta ſit, bubonis, nicticoracis, Pauonisq́; exemplis aperte monſtratur. Cap. XXII.

Diabolus aſſimilatur buboni. Primo quidem, quia bubo ſtercoribus paſcitur. Sic delectatur diabolus im-
Thren. 4. mundicijs peccatorum. Thren. Qui voluptabantur in croceis, ſcilicet dæmones, antequam caderent, amplexati ſunt ſtercora, id eſt immunda peccata, in quibus nunc delectantur.

Secundò, quia bubo ad templa de nocte vadit, vt lampadarum oleo ſatietur. Templa enim Dei dicuntur quilibet ſancti viri: quorum ſcilicet lampades, ſunt eorundem ſanctorum mentes, quæ plenæ ſunt oleo; nocte, id eſt latenter, & occultè ſanctorum mentes diabolus ſatagit vacuare, ſcilicet, vt adueniente ſponſo non habeant oleum ſecum in lampadibus: & ſic ab æterni regis nu-
Mat. 25 ptijs excludantur, ſicut accidit virginibus fatuis.

Tertio, quia bubo ab auibus oditur, & ab eis deplumatur. Volant enim circa ipſum de die, & eum deplumant. Sic diabolus oditur à ſanctis, tanquam aduerſarius: quem aues, id eſt ſancti viri & prudentes de die deplumant, quando eius machinationes malignas clarius cognoſcentes, eas & detegunt, & reuelant. Vel quaſi plumæ ei adhærentes ſunt, eius imitatores, quos ſancti viri deplumant, dum tales ad pœnitentiam reuocant.

Quarto, quia bubo pugnat cum monedula, quæ eſt auis coruini generis. Nam illa de die deſtruit oua bubonis, & bubo de nocte comedit oua eius. Eſt ergo auis, velut monedula, humilis pœnitentia: cuius oua dici poſſunt laborioſa pœnitentis opera. Sed velut oua bubonis ſunt peccata, ad quæ oua induxit dæmon. Monedula ergo de die deſtruit oua bubonis, quia humilis pœnitentia illuceſcente die gratiæ deſtruit peccata, quæ pœnitens ex dæmonis ſuggeſtione commiſit: E contra de nocte deuaſtat bubo oua monedulæ: quia irruente peccati tenebra deſtruit ipſe diabolus omnia pœnitentiæ opera.

Item diabolus aſſimilatur nicticoraci, quæ ſcilicet eſt auis, quæ lucem fugit, tenebras diligit, Solem ſuſtinere non poteſt, ſepulturas mortuorum inhabitat, in locis ruinoſis nidificat, oua columbarum deuorat, & cum eis pugnat: de die quaſi cæca eſt, de nocte acute videt. Nam ſplendor Solis eius viſum hebetat. Sic diabolus fugit lucem gratiæ, diligit tenebras culpæ, nequit ſuſtinere Solem iuſtitiæ, id eſt Chriſtum. Vnde dicebant ei dæmones: Quid nobis, & tibi Ieſu, &c. Vel nequit etiam ſuſtinere Solem, id eſt, bonum clare incedentem, & viuentem: ſepulchra mortuorum, id eſt fœtida, & carnalibus deſiderijs plena corda peccatorum, inhabitat.

Item in locis ruinoſis, id eſt in eis, qui tentationibus ſtatim conſentiunt, & ad cadendum in peccatum habiles ſunt & proni nidificat, contra columbas, id eſt ſimplices pugnat; & oua eorum, id eſt opera libenter diſſipando deuorat, circa bona eſt cæcus, in malis acutus. Splendor autem doctrinæ Chriſti eius viſum hebetat, quia ſubtilitatis eius malitiã totaliter annullat, & ideo Petr. 1.
dicit Petrus in prima epiſt. Cui reſiſtite fortes in fide, & Eccleſi. Refulgens Ecc. 43
radijs ſuis obcæcat oculos.

Item diabolus aſſimilatur pauoni. Pauo enim habet caput ſerpentinum, ſed criſtatum, inceſſum occultum, collum modicum, pectus erectum, & ſaphirinum, & caudam oculatam. Sic diabolus caput, id eſt ſuæ tentationis principium, habet ad modum ſerpentis: quia ſerpens, vbi caput immittit, poſtea totus illabitur (vt dicit Hieronymus) quia vbi principium tentationis Hiero.
eius recipitur, difficulter in proceſſu repellitur. Sed habet in capite criſtam, inquantum in principio prætendit aliculus boni apparentiam. Non enim poſſet malum immittere, niſi ſub alicuius boni ſpecie, quia nullus intendens ad malum operatur. Habet etiam latentem inceſſum: quia occulte trahit hominem ad interitum: collum etiam habet curuum, quia ſi capit hominem, cito deglutit ipſum, quia cito facit hominem, qui ei conſentit, ruere in peccatorum profunditatem. Pectus, id eſt appetitum, habet erectum, ſcilicet ſuperbiam, quæ ſemper excelſa apetit. Habet etiam caudam oculatam, quia præcipue ad finem reſpicit, vt

ibidem

Gen.3. ibidem hominem decipere poſſit. Gene. Tu inſidiaberis calcaneo eius, ideſt fini.

Deum ſummopere diligentibus omnia aduerſa, etiamq; peccatorum uirus, in bonum conuerti, per paſſeris exemplum, breuibus oſtenditur uerbis.

Cap. XXIII.

Diligentibus feruenter Deum non obſunt, ſed potius proſunt quæcunque aduerſa. Vnde aſſimilantur paſſeribus, de quibus dominus mentionem
Mat.10 fecit. Multis, inquit, paſſeribus melioris eſtis vos. Nam paſſeres calidiſſimæ ſunt naturæ, & ſemina venenoſa ius quiami ſine læſione comedunt. Quaſi enim calidiſſimi paſſeres ſunt Deum feruenter amantes, a quibus etiam venenoſa ſemina iuſquiami, ideſt aduerſa & periculoſa mala mundi, ſine alicuius læſione periculi patienter ſuſcipiunt, immo tanta eſt diuinæ dilectionis virtus,
Ro.8. vt hominibus conuertat in bonum, etiam peccati virus. Roma. Diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum. Omnia dicit, quia proſpera, & aduerſa, proſpera ad vſum, aduerſa ad exercitium, vel omnia, ſcilicet bona, & mala, & non tantum mala pœnæ, ſed & culpæ, dum ſcilicet ex eis humiliores, & cautiores, atque ſolicitiores reſurgunt.

Quatuor rationibus verbi dei concionator gallo comparatur, eiusq; officium quale eſſe debeat, varijs modis declaratur.

Cap. XXIIII.

Doctrina ſanctorum prædicatorum eripit homines a deceptionibus dæmonum. Legitur enim, quod cerebrum galli in potu ſumptum, valet
Iob.38. contra morſus ſerpentium, quia demit eorum venenum. Per Gallum prædicator intelligitur, vt ſuper illud Iob. Quis dedit Gallo intelligentiam? In cerebri autem partibus præcipue iudicata eſt ſenſitiuæ cognitionis virtus. Eſt itaque velut cerebrum Galli, ſenſus prædicatoris ſancti, qui dum per doctrinæ potum ab audientibus capitur, ſerpentis morſus, ſeu venenum fugatur: quia antiqui hoſtis deceptio detegitur, & vitatur.

Item gallus repræſentat ſanctorũ prædicatorum doctrinam, etiam in cantu, tripliciter. Primo propter diſcretionem temporis. Nam gallus priuas horam noctis diſcernit, & poſtea vocem excitationis emittit. Quia ſ. prædicator ſanctus, in ſuis auditoribus, ſcilicet in tenebroſis peccatoribus, prius qualitatem vitæ conſiderat, & tunc demum ad erudiendum congruam vocem format. Non enim eademq; cunctis exhortatio congruit, quia nec cunctos per morum qualitas cõſtringit. Sæpe autem alijs obſunt, quæ alijs proſunt. Nam plerunq; herbæ quædam animalia reficiunt, alia occidunt. Leuis ſibulus equos mitigat, & catulos inſtigat. Et medicamentum, quod hunc morbum minuit, alteri vires iungit. Et panis, qui vitam fortium roborat, paruulorum necat, pro qualitate igitur audientium formari debet ſermo doctorum, vt
Grego.dicit. Grego

Secundo, propter variationem vocis; quia gallus (vt dicit Grego.) in profundioribus horis noctis valentiores, & profundiores educere cantus ſolet, ſed circa matutinum tempus leuiores & initiores format voces. Sic prædicator ſapiẽs, quando loquitur peccatoribus profundatis, & obſcuratis in tenebris peccatorum, loquitur terribilius, & altius, aut de diuinis iuditijs, aut de mortis anguſtijs, aut de inferni ſupplicijs. Sed quando loquitur illis, qui iam illuminantur a Deo, & ſunt Dei gratiæ coniuncti, loquitur lenius, & ſubtilius, & dulcius, ſcilicet aut de diuinis miſerationibus, aut de æternis retributionibus, & ſimilibus. Tertio propter percuſſionem lateris: quia gallus cum ſe ad cantandum præparat, prius alas excutit, & latera ſua feriens, ſe vigilantiorem reddit. Sic prædicatores ſancti cum alios verbis ſanctæ exhortationis monent, prius exercitent ſe in ſanctis actionibus, ne in ſemetipſis torpentes opere, alios excitent voce: ſed ante ſe per ſublimia facta excitiunt, & tunc ad bene agendum alios ſolicitiores reddunt, prius cogitationum alis ſemetipſos feriunt, quia quicquid in ſe inutiliter torpet, ſolicita inueſtigatione deprendunt diſtricta animaduerſione corrigũt,

& emendant: quia antequam verba ſan-
ctæ exhortationis proferãt, omne quod
locuturi ſunt, operibus clamant. Et ſic
patet, quod ſicut gallus alas excutit, ſe ip
ſum percutit, & vocem emittit: Sic præ-
dicator ſanctus ſe excutit a malis, ſe per
cutit; id eſt ſolicitat in bonis, & poſtea vo-
cem emittit, ſcilicet prædicando alijs. Er
go ex prædictis omnib⁹ habes quatuor
rationes, quibus prædicator ſanctus aſſi
milatur gallo, ſcilicet propter vigorem
medicaminis, propter diſcretionem tem
poris, propter variationem vocis, & pro-
pter percuſſionem corporis.

Eleemoſynas pauperibus, præcipueque ex eccleſiæ bonis erogandas eſſe, Aquilæ exemplo ac multis auctoritatibus, aperitur. Cap. XXV.

ELeemoſynas pauperibus ſaltem de
ſuperfluis facere, docet exemplum
Plin. Aquilæ, quæ (vt dicit Plinius) tantæ libe
ralitatis extitit, quod prædam, niſi nimis
ſit famelica, ſola non comedit, ſed aui-
bus eam ſequẽtibus, quaſi communem
exponit ſua recepta primitus portione.
Vnde eam ſemper aues aliæ inſequun-
tur, & partem de præda ſua ſibi præſtolã
tur dari. Vultur vero econuerſo, ea, quæ
rapit, ſolus comedit. Efficitur deteſtabi
lis auarus, qui cibum quem abundanter
habet, comedere vult ſolus: contra quem
Iob. 35 Beatus Iob dicit: Si comedi bucellam
meam ſolus, & non comedit pupillus
ex ea. Saltem enim miſerabilis homo,
poſtquam ſaturatus eſt cibo, eſurientes
pauperes paſcere deberet de reliquo. vn
Luc. 9. de Luc. dicitur: Quod ſupereſt date elee
moſynam. Et ad hæc præcipue tenentur
clerici, quibus bona eccleſiaſtica com-
miſſa ſunt, nõ ad abutendum pro ſuis
conſanguineis, ſed potius ad fideliter di
1. Cor. ſpenſandum, ſecundum illud. Diſpenſa
9. tio mihi tradita eſt. & ideo de eis dicit
Ceſari. Ceſarius, quia non ſolum decimæ non
I admi. ſunt noſtræ, ſed ad eccleſias deputatæ ve
rum quicquid amplius, quã nobis opus
eſt a Deo accipimus, pauperibus erogare
debemus. Et ſi, quod eis deputatum eſt
noſtris cupiditatibus, vel vanitatibus re-
ſeruamus; quanti pauperes in locis, vbi
nos ſumus, fame, vel nuditate mortui
fuerint, nouerimus nos rationem de ani
mabus illorũ in die iudicij reddituros.
Sed nota, quod non ſemper peccat mor-
taliter, qui non dat pauperibus, quod ſu
perfluum habet, ſed quando neceſſitas
imminet. Quando autem ſit talis neceſ-
ſitas, quæ obliget ad peccatum mortale,
non poteſt ratione determinari, ſed cõ-
mittitur prudentiæ, vel fidei diſpenſato-
ris. Vnde ſi bona fide det, quando ſibi
videtur expedire, immunis eſt a peccato,
alioquin mortaliter peccat.

Cur diabolus interdum hominem (Deo permittente) exaltet, corniculæ aquilæque exemplis aperte exponitur. Cap. XXVI.

EXaltat aliquando diabolus hominẽ,
vt in altitudine dignitatis frangat,
quem in humilitate ſuperare non potuit.
Cornicula enim, quando non poteſt frã
gere nucem, in altum portat, vt fortius
eam iaciat, & frangatur: & ſimile facit aquila
de teſtudine. Vnde hoc modo occiſus
fuit Eſchilus poeta, ſicut narrat Valerius,
quia dum ſederet ſub diuo capite diſco-
perto, aquila in alto teſtudinem ferens,
candore capitis eius decepta, quia credi-
dit, quod eſſet lapis quidam, tandem ſu-
per ipſum teſtudinem directo diametro
cadere vt frangeretur permiſit: & ſic dũ
teſtudinem frangere voluit, cerebrum il
lius contriuit. Sicut ergo aquila teſtudi-
nem, vel cornix nucem, ſic diabolus in
dignitatem eleuat aliquem quem vince
re antè non poterat, vt ipſum in pecca-
tum deijciat. & ideo ſtatuit Chriſtum ſu
per pinnaculum tẽpli. Iob: Eleuaſti me, Matt. 4
& quaſi ſuper ventum ponens eliſiſti Iob. 30.
me valde.

Quomodo fidelis in aduerſitatibus ſtabilis perſiſtere queat, vero Chriſti exemplo Echiniq́ piſcis ſimilitudine demõſtra. Ca. XXVII.

EXemplum humilitatis, & patientiæ
Chriſti, contra omnes aduerſitatis
procellas animum fortem reddit. Cuius
exemplum apparet in quodã piſciculo,
qui Echinus eſt vocatus, de quo Ambr. Ambr.
dicit, quod dum procellas vẽtorum ſen-
tit, calculum validum arripit, & tanquã
ancoram ne excutiatur fluctibus, trahit:
& ſic non ſuis viribus liberatur, ſed pon
dere alieno munitur, & contra futuram
tempeſtatem lapidis auxilio ſtabilitur.
quod nautæ attendentes, ſibi præcauent
ne eos turbo præueniat imparatos. Sic
qui procellas euadere vult, id eſt aduer-
ſitates ſeculi ſeuientis, arripiat calculum
validum

validum humilitatis, ſcilicet patientiæ Chriſti exemplo; qui ait, Si mundus vos odit, ſcitote, quia me priorem vobis odio
Io. 20. habuit. vnde Pet. Chriſtus paſſus eſt pro
1. Petr. 2. nobis, vobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius. Et Ideo, qui hunc lapidem angularem, ſcilicet Chriſtum accipit in exemplum, nullus ei nocere poteſt impetus tempeſtatis. nam ſi paſſio Chriſti ad memoriam reuocetur, nihil eſt adeo durum, quod non æquo
Grego. animo toleretur, ſicut Greg. dicit.

Item exempla ſanctorum, qui nos præceſſerunt, docent nos diuitias mundi contemnere. Legitur enim, quod oſſa gallorum, & gallinarum ſunt auro venenum. Vnde ſi auro liqueſcenti oſſa huiuſmodi miſceantur, ab eis conſumitur. Sunt autem velut gallorum, & gallinarum oſſa Sanctorum, & Sanctarum, qui mortui ſunt, exempla, quæ quaſi aurum deſtruunt, dum nos viuentes ad ipſum
Eccl. 31 contemnendum inducunt, Eccleſiaſtic.
Act. 3. Beatus, qui poſt aurum non abijt. & dixit Petrus: Argentum, & aurum non eſt mihi.

Prælatos malis exemplis ſubditorum animos inficere vnica Galli ſimi ſimilitudine explanatur. Cap. XXVIII.

Exempla mala prælatorum ſi foueantur, corrumpunt, & inficiunt mores ſubditorum. Cuius exemplum eſt gallus
Pli. quia (vt Plinius dicit) gallus in vltima ſenectute oua quædam, ac ſi parua, rotunda, & quaſi liuida: maxime ſi talia oua ab aliquo venenoſo verme, puta bufone vel huiuſmodi, in diebus canicularibus foueantur, baſiliſcus procreatur, qui tantæ venenoſitatis eſt, quod ſolo aſpectu inficit, & occidit. Quaſi ergo ſenex gallus eſt quilibet antiquus prælatus, vel princeps in reuerentia habitus: cuius venenoſa oua, ſunt praua eius opera, ex quibus oritur baſiliſcus aſpectu inficiens, id eſt exemplum peſtiferū ſubditos corrumpens, præcipue ſi foueatur ab aliquo venenoſo verme, id eſt ſi ſuadentur fieri ab aliquo peſtifero & maligno ſugge-
Aug. li. Paſt. ſtore. Auguſtinus: Omnis, qui male viuit in conſpectu eorum, quibus præpoſitus eſt, quantum in ipſo eſt occidit, & forte qui imitatur moritur, & qui non imitatur viuit: tamen quantum ad illum pertinet ambos occidit.

Quantum deuota mentis feruor in tentationibus proſit, hic breui clarior efficitur. Cap. XXIX.

Feruor deuotæ mentis inſurgentes tentationes expellit. quod patet exemplo vulturis, qui (ſicut dicit Plin.) in tantum contrariatur ſerpentibus, quod ſi pennæ eius vrantur, ex odore ſerpentes fugantur. Tunc quippe pennæ vruntur vulturis, cum incenduntur & feruefcūt meditationes, & affectiones cordis, ſecū dum illud Pſalmi: In meditatione mea Pſa. 38. exardeſcet ignis. Et tunc quoque ſerpentes fugiunt, quia tunc dæmonum ſuggeſtiones abſcedunt. Vnde Gre. Si nos virtus deuotionis in intimis afficit, omnis Grego. Mora. ſtrepitus prauæ ſuggeſtiōis obmuteſcit. Virtus enim deuotionis, eſt ipſe feruor affectionis. Vnde Hugo de Sancto Victo Hugo. re dicit, quod deuotio eſt feruor bonæ voluntatis, quem mens cohibere non valens certis manifeſtat indicijs.

Filios erga parentes fore omni tempore pientiſſimos, per varia nonnullorum auium exempla ſatis digna terminatur. Cap. XXX.

Filios eſſe pios circa parentes præcipue in ſenectute, vel debilitate eorum, docent nos aues coruini generis. De quibus ait Ariſt. & Baſil. quod paſcunt pul Ari. de anim. los ſuos in iuuentute ſua, & iuuenes paſcunt parentes in ſenectute ſua, & quando debilitātur ſeniores, in humeris ſuis eos ferunt iuniores. Mira eſt igitur auiū talium pietas, vt erubeſcat ſuis parentibus auxilium non præſtare homo, a quibus beneficia tāta ſuſcepit, vt dicit Ambro. & Eccle. Fili ſuſcipe ſenectam pa- Eccl. 3. tris tui, & cætera.

Item, filios erga parentum defectus pietatis exercere officia inducunt cornicis exempla. Nam (ſicut dicit Ambr.) erga parentes ſuos miranda eſt cornicis clementia: quia cum parentes plumis, & alis in ſenectute nudari contingit, cornices iuniores pennis proprijs eos fouent, & collecto cibo nutriunt, & fulto alatum ſuarum ſubleuant, & ad volandum exercitant, vt ſcilicet in priſtinos vſus membra diſſueta reducant. Sic filij hominum ſuos parentes deberent pennis proprijs nudos, ſi alios non haberēt, induere, immo victu, vel labore fameliços nutrire, fulto brachiorum ſuorum eos infirmos, vel debiles ſubleuare, &

ad

ad eundem, vbi oporteret iuuare. Sed nota, quod inordinatus amor parẽtum ad filios, eſt etiam ipſis parentibus cauſa perdendi virtutes. Cuius quidem rei exemplum apparet in ciconijs. Nam ciconia (ſicut dicit Ambroſius) miro affectu pullos ſuos diligit, & cuſtodit, ita quod ex cubatione aſſidua ſuper eos, pennas perdit: ſic parentes, qui filios ſuos inordinate diligunt, frequenter ꝓpter nimiam curam, vel lucra illicita, quæ faciunt propter illos, pennas virtutum amittunt. In hoc tamen ipſæ ciconiæ redduntur imitabiles: quod quantũ expendunt temporis in fœtibus educãdis, tantum ab eis vice reciproca educãtur (vt dicit Ambroſius) in videlicet filij hominum quos parentes in infantia ſorum cum magna cura educant, eiſdem in ſenectute ſua vicariam opem reddant. Cõſimilem quoque pietatis ſpeciem vpupæ erga ſuos parentes ſenes ſeruare reperiuntur. Nam cum vpupa ſenuerit, ita vt uidere, vel uolare non poſſit, pulli eius euellunt ei pennas inualidas, liniunt oculos eius quibuſdam herbarum ſuccis, & ſuis etiam fouent ſub alis, donec plumæ creuerint, & clare viderint. In quo exemplo innuitur, quod filij a parentibus ſenibus, vel infirmis debent, quantũ poſſunt, mala & moleſta remouere, curas neceſſarias eorum infirmitatibus adhibere, obſequijs proprijs & perſonis confouere, iis ſeruire, nec eos deſerere debent, quouſque eos viderint ſuis obſequijs, vel auxilijs non amplius indigere.

Tribulationes, ac afflictiones interdum malos ad vitam ſpiritualem inducere, apum ſimilitudinibus edocetur. Cap. XXXI.

FLagellum tribulationis, & afflictionis, aliquando etiam terrenos, & laſciuos conuertit in fructuoſas ſpirituales viras: quod oſtenditur per exemplum in apibus. Dicunt enim experti, quod apes ſæpe de boum cadaueribus generantur. Dum enim vituli occiduntur, carnes verberantur, & ſic de putrefacto cruore vermes generantur, qui receptis alis, apes efficiuntur. Quid autem per boues, vel vitulos, niſi terrenos homines accipimus, & ſuperbos? Boues enim terram arant, & vituli, ſiue tauri ceruicoſi ſunt, ſiue indomiti. Sed occiduntur boues, vel vituli, & carnes verberantur: quia dum tales tribulantur a mundo, vel verberantur in carne, ideſt corpore infirmantur, extinguitur auaritia, & ſuperbia iugulatur. Occiſi autem vituli vermes gignunt, qa extincto ſuperbiæ ſpiritu, humiles fiunt: qui alis receptis apes efficiuntur: quia pennis virtutum ornati, tam in contemplatiua, quàm in actiua vita perficiuntur. Apes enim, & volando ſe ſubleuant, & alijs mella fructificant. quia videlicet viri ſancti, & in altum ꝑ contemplationem aſcendunt, & alijs mellifiua opera, vel etiam verba fundunt. Eccleſi. Breuis in volatilibus eſt apis, & initium dulcoris habet fructus illius. Apis breuis eſt, homo humilis, qui eſt breuis per humilitatem, volatilis per contemplationem, dulcoroſus & fructuoſus per pietatis ſubuentionem. Ecc. 11

Dæmonum, Hæreticorumq́ue, ac Hypocritarum aſtutia, atq; fraus quanta ſit, perdicis, polypi piſcis, & cancri, certis deſignatur exemplis. Cap. XXXII.

FRaudulentia dæmonum, vel hæreticorum aſſimilatur perdici. Eſt enim perdix fraudulenta auis, quia oua rapiens aliena, fouet ea, ſe ade hac fraude ſua, nullum ſuſcipit fructum, ſed damnum, quia perdit laborem ſuum. Nã pulli nati, mox, vt uocem propriæ genitricis audiunt, putatiuam matrem penitus derelinquunt, & ad veram matrem accedunt, vt dicit Ambroſius. hinc Hieremias inquit: Perdix fouet, quæ no peperit. Sic etiam diabolus, vel hæreticus, quaſi aliena oua rapit, dum ſanctæ Eccleſiæ filios callide decipiens, ad ſe trahit. Sed frequentius laborat in vanum, quia frequenter ſic decepti, dum veram & catholicam audiunt eccleſiæ veræ matris doctrinam, perdicem, vel peccatum relinquunt, & ad veram matrem eccleſiam accedunt, vel ad diuinam gratiam per veram fidem, vel pœnitentiam redeunt. Ioann. Oues meæ vocem meam audiunt, & ego cognoſco eas, & ſequuntur me. Hie. 17. Io. 10.

Item fraudulentus, & hypocrita aſſimilatur piſci polypo, qui eſt fraudulentus

tus piſcis. Nam (vt dicit Ambroſius) polypus in vadoſo litore, petræ alicui ſe cõiungit, & ita illi inhæret, vt tam coloris ſimilitudine, quàm figuræ petra quidem vel ipſius ſaxi pars aliqua eſſe videatur. Vnde piſciculi decepti, dum ſub ipſo, tãquam ſub lapide, vel ſaxo latere volunt, poſtquam ingreſſi ſunt latibulũ corporis ſui, eos polypus intercipit, & includit, atque incluſos deuorat, & deglutit. Huic ergo piſci aſſimilatur fraudulentus & nequam, qui alteri adhærens, & huius modum & mores aſſumit, & ſe conformare ſtudet, vt de eo magis confidatur, & facilius decipiat. & de talibus dixit Chriſtus: Venient ad vos in veſtimentis ouiũ.
Mat. 7. Vel talis eſt hypocrita, qui petræ idest Chriſti in exteriori apparentia ſpeciem prætendit, cum tamen ſit piſcis vorax.

Item fraudulentus homo aſſimilatur cancro, qui volens comedere oſtreas, cũ propter duras teſtas quibus clauduntur non valeat, obſeruat tempus ſ. quando oſtrea radiis Solis ſe aperit, ſcilicet tempore quieto a ventis, & tunc vt oſtrea ſe cludi non valeat, clanculo aliquem lapillum accipit, & latenter immittit, poſt quam immiſſa ſecurè tela, ſiue brãchia ipſam diripit, & comedit. Huic ergo ſimilis eſt homo fraudulentus, qui quem ſuperare non poteſt calida fraude decipit, & de eius erumna ſe paſcit, vt dicit Ambro-
Pſa. 51. ſius. Pſalm. Sicut nouacula acuta feciſti dolum.

Garruli homines, qui ſemper inanibus abundant verbis, quinque effectibus Graculo comparari explanatur.
Cap. XXXIII.

GArrulus, & guloſus homo, aſſimilatur graculo: quod paret ex eius cantu. Nam cantus eius, quidem eſt eius garritus. Vnde (ſicut dicit Baſilius) a garrulitate vocis graculus eſt dictus. Homo autem qui guloſitati ſtudet, poſt cibum rumores libenter refert, libenter detrahit, & nonnunquam contendit: Vnde talis non immerito deſignatur in graculo.

Secundò, patet ex trãſitu, ſiue volatu: quia graculus in ſyluis degens, de arbore vna in aliam garriendo tranſit: & hoc eſt, quia homo garrulus, de his cum quibus habitat, etiam turpia, quæ de eis nouit, aliquando enarrare non ceſſat.

Tertio ex conſpectu, quia cum graculus aliquam auem trãſire aſpicit, garrit, & cum aliquos occultos reperit, ſimiliter facit. Quia ſcilicet garrulus homo non tantum detrahit ſecularibus, ſed etiam eis, quos religionis occultat locus.

Quarto ex affectu, quia aliquando graculus captus clauditur, vt articulata verba loqui doceatur. Similiter aliquando garrulus ſecularis cum ad conuerſionem venit, & religionem ingreditur, verba religionis addiſcit, vt lingua volucris, lingua loquatur hominis. i. vt qui inordinate loqui cõſueuerat, ordinatè loqui deinceps aſſueſcat.

Quinto in exitu. Nam aliquando contingit, quòd graculus, qui tenebatur clauſus, de ipſa clauſura exiens liber euadit: & qui prius garrulus fuerat per egreſſionem magis clamat. Et eodem modo garrulus cum vitã religionis arripit, vix linguam ſuam deſerit. Sed ſi forte relicto habitu foras exierit, bonum religionis in malum garriendo. ſ. detrahendo conuertit. De tali ergo perſona dicitur: Garrula Pro. 7.
& vaga, quietis impatiens.

Quando anima gratia reficiatur diuina, quos in ea operetur effectus. ac finalis impœnitentiæ, quæ & peccatum in Spiritumſanctum dicitur grauitas quanta ſit, pullorum coruorum, Galli, caladriique exemplis demonſtratur.
Cap. XXXIIII.

GRatia cęleſti non reficitur anima, niſi quandiu eſt a peccatis munda: quod patet exemplo coruorum. De quibus gloſa dicit ſuper illud Pſalmi. Qui dat iu- Pſ. 146.
mentis eſcam ipſorum, & pullis coruorum inuocantibus eum. quod quandiu pulli coruorum habent plumas albas, a parentibus relinquuntur, & tũc rore cęleſti paſcuntur; quando autem nigreſcere incipiunt, tunc corui eos paſcunt. Quid autem ſunt pulli pluma albi, niſi homines mundi corde, qui cęleſti rore paſcuntur, quia cęleſtis gratię pinguedine nutriuntur: ſed nigri facti, paſcuntur a coruis; quia peccatis obſcurati, a dæmonibus reficiuntur.

Item gratia cęleſtis cautelam, & fortitudinem pſtat proſperitates, & contra aduerſitates. Legitur. n. de gallo, ſi quis

cius

eius pinguedine inunctus fuerit a pantheris, & leonibus tutus erit. Poteſt enim Chriſtus per gallum non incongrue intelligi, qui nos in noctis noſtræ caligine excitat, atq; ſolicitat voce doctrinæ ſuæ: Eſt ergo pinguedo galli, gr̃a ipſius Chriſti, cuius ſcilicet ſacratiſſima ipſius vnctio, de qua dicitur, Vos vnctionem habetis à ſancto, tam contra pantheræ malitiam, quàm contra leonis ſæuitiam nos defendit. Aduerſarius namque malignus, vel nos tentando delectabilibus allicit, pãtheræ, videlicet more, q̃ ſuo aperiens odore animalia attrahit, quæ deuorare cupit, vel eos perſequendo aduerſitatibus frangit, ſicut leo ſæuiens, & rugiens circuit quærendo, quem ipſe comedere poſſit. Sed galli vnctio ab vtroque defendit, quia ſcilicet Chriſti gratia, & cautos nos facit in proſperis, & fortes, ac intrepidos in aduerſis: & ideo hac galli pinguedinem Proph. petebat, dicens: Sicut ex adipe, & pinguedine repleatur anima mea.

Ioan. 2

Pſa. 62.

Item gr̃a Dei non reſpicit, quem finalis impœnitentia ad mortẽ æternam ducit. cuius manifeſtũ exẽplũ apparet in caladrio. Nã caladrius (vt Ari. dicit) albi coloris eſt, nihil nigredinis hñs, cuius natura eſt talis, ꝙ qñ qs graui infirmitate detentus fuerit, ſi ægritudo ad mortem fuerit, caladrius ab eo faciem ſuam auertit, & tunc homo de morte certus exiſtit: Si autem infirmus curandus ſit, & tunc viſum in ipſum figit, & quaſi applaudens in eum intendit. Et dicitur iſte caladrius à calandra, quæ eſt auis canora, ſicut dicit Gloſſa ſup Deu. 14. Hæc ergo auis totaliter alba, eſt Spiritusſancti gratia, quæ eſt munda, & nullius nigredinis. i. culpæ admixtione infecta. Quaſi autem infirmus grauiter omnino moriturus homo deſperatus eſt, & finaliter impœnitens ad æternæ mortis ſupplicium peruenturus. Vnde Spiritusſancti gratia hunc nunquam reſpicere poteſt, quia finali pœnitentia, & remiſſione caret. Ipſa etenim eſſe dr̃ Spiritusſancti blaſphemia, q neq; remittitur in hoc ſeculo, neq; in futuro, ꝑut Augu. Vnde Io. Eſt peccatum ad mortem: pro iſto non dico, vt roget quis. Quaſi autẽ infirmus curandus, eſt, ipſe peccator pœnitentiam agens, in quem reſpectus diuinæ gratiæ læanter, & perſeueranter intendit, quouſque ipſum a peccatis purgando, ad plenam ſanitatem perducit.

Ariſ. de anima.

Aug. li de verbis do.

Guloſi, qui ventri ſemper indulgere intendunt, cygno, locuſtis, miluisq; aſsimilantur, omnique tempore ad contemplandum inepti redduntur. Cap. XXXV.

GVloſus, & vẽtri deditus, ocioſus eſt, & ad contemplandum ineptus. Qđ patet exemplo cygni. Nam cygnus eſt multæ carnis, & ideo quietem diligit, & raro volare contẽdit, quia ponderoſi eſt corporis. Illi autem multæ carnis ſunt, q multam de ſuo corpore curam gerunt, & hi quietem ocij diligunt, & inſuper ad contemplationis volatum minime apti ſunt. Nam corpus, quod corrumpitur, agrauat animam. Sap. 9.

Item guloſi, & voluptuoſi aſſimilãtur locuſtis. Nã locuſta, quaſi tota vena eſt, & tõ inſatiabilis eſt. Os hẽt quadrangulatũ, & hẽt vnum inteſtinum, quod fame, & immunditia ſemper eſt plenum, quandiu viuit, ſemper eſurit, & ſiquid viride inuenit, rodere non deſiſtit. Similiter quidam guloſi, ſic totaliter ſunt dediti ventri, ꝙ nil præter ventrem ſuum eſſe videntur. Vnde Apo. de talibus dicit: Quorũ Deus venter eſt. Tales inſatiabiles ſunt, qui vno prandio facto, ita ſolicitantur de alio. Prou. Venter impiorum inſatiabilis eſt. Os etiam habet quadrangulatũ, qa quatuor modis offendunt in comedendo cibum, ſcilicet, vel quia ſumũt ſuperfluum, vel quia quærunt cibum delicatum & precioſum, vel quia nimis curioſe paratum, vel quia ſumunt per modũ inordinatum, vel nimis ardenter, vel quia præueniunt tempus. Phili. 3. Pro. 30.

Item eorum inteſtina, quando ſunt referta, ſunt plena immunditiã. ſed quãdo ſunt ieiuna, id eſt vacua, ſunt inedia & fame cruciata & qa ſemper circa cibum intendunt, quicquid ſibi gratum inueniunt, habere & comedere ſatagunt.

Item guloſi quidam aſſimilantur miluis. Nam miluus propter guloſitatem immundis veſcitur, & pro modico vẽtris paſtu, tota die circumfertur. Sic aliq guloſi ſunt, qui propter gulam, quæ aliis, vel inconiuncta ſunt, vel immunda communiter videntur, auide comedunt, vt carnes canum, vel ſerpentum, vel ranarũ, & huiuſmodi, quæ propter immunditiam ſuam communiter in vſu non ſunt: Et inſuper etiam aliqui modo milui circa coquinam, & cacabum tota die circunferuntur,

Pſa.58. feruntur.Pſa. Famem patientur, vt canes,& circuibunt ciuitatem.

Quia ui a heretici, atq; hypocritæ aſpectu, ac eorum afflatu multos decipiant, Ceti quadam ſimilitudine clarum efficitur.
Cap. XXXVI.

HÆretici, vel hypocritæ, ſicut decipiunt alios ex aſpectu ſanctitatis ſimulatæ, ita quoque eos ſubuertunt ex afflatu falſæ doctrinæ, ſeu locutionis falſitate. Vnde aſſimilatur ceto.i. piſci balenæ, de quo dicit Iorach quòd maxime quando ſeneſcit propter magnitudinem corporis, adunatur puluis in dorſo eius, & condenſatur, in tantum, quod herbæ, & fructices ibi creſcunt, ita vt inſulæ, ſimilis videatur: ad quem ſi nauigantes incaute appropinquant, ſine periculo vix euadunt: nam aquam in tanta quantitate de ore eijcit ſuper nauem, quòd aliquando eã ſubuertit. Sicut ergo cetus ex aſpectu ſimulato attrahit, ſiue decipit, & aqua ex ore miſſa, lignum nauis ſubuertit: Sic etiam hæretici, vel hypocritæ plurimum ex aſpectu attrahunt, alios ſimulata ſanctitate: ſed mentium naues aqua oris ſubuertunt, id eſt doctrina, & exhortatione falſitatis. Vñ de eis dominus dixit: Attendite à falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.

Iora.li. de animal.

Mat.7.

Humilitatem præcipuè ex peccati conſideratione, ac ex carnis corrupta memoria oriri, ſummopereque nos ad Deum contemplãdum idoneos reddere, ceti, Echini, Aquilæque oculorũ exemplis redditur perſpicuum.
Cap. XXXVII.

HVmilitatis virtus naſcitur in ſpiritu, dum infirmitas, & corruptio carnis ad memoriã reuocatur. Cuius exemplum apparet in ceto, de quo dicit Iorach, quod abundat in ſpermate; & poſt coitum eius, quod ſuperfluit ſupernatat, quod collectum deſiccatur, & in ambræ lapidis ſubſtantiam conuertitur. Quid ergo in ſuperfluo ſpermate, niſi carnalis corruptio peccati deſignatur. Cuius deſiccatio, eſt eiuſdem peccati pœnitudo. Tũc ergo carnis corruptio deſiccata colligitur, quando cum mentis pœnitudine ad memoriam reuocatur. Et tunc mollities ſpermatis in ſoliditatem conuertitur lapidis, quia ex compunctione corruptionis carnis, naſcitur humilitas mentis; quæ dum mentem tangit, ambræ ſoliditatem prætendit. Sic Dauid ex cõſideratione ſuæ iniquitatis, deductus eſt: in compunctionem humilitatis, dicens. Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco, & peccatum meum cõtra me eſt ſemper. Tibi ſoli peccaui, & malum coram te feci, vt iuſtificeris, &c. Pſa.50.

Item humilitas cõfirmat animum hominis contra fluctus ſuperbiæ, & mundanæ vanitatis. Vnde aſſimilatur cuidã piſciculo, qui Echinus vocatur, qui quidem eſt paruus piſcis, & vix ſemipedalis in longitudine, ab hærendo ſic dictus, eo, quòd licet ſit exigui corporis, eſt tamen admirandæ virtutis: Nam nauis cui adhæret, licet feruente mari multæ procellæ ſæuiant, tamen quaſi radicata ſtare videtur, nec aliquo modo mouetur. Similiter humilitas cordis, quamuis hominẽ apud ſe faciat paruæ reputationis, reddit tamen immutabilem nauem mentis à vento procelloſo ſuperbiæ, & fluctibus vanitatis. Eccle. Fumabitur in illo, & non flectetur & continebit illum, & nõ confundetur, &c. Ecc.15

Item humilitas mentis, maxime eam perſpicacem reddit ad contemplationẽ diuinæ claritatis, ſicut econtra ſuperbia hebetem eam facit. Cuius exemplũ eſt (ſicut dicit Auicenna) quia oculus aquilæ paruus eſt, & tamen ad videndum lumen Solis perſpicaciſſimus: & econtra oculus nocticoracis magnus eſt, & tamen lucem Solis intueri nõ poteſt. Oculus ergo animæ, mens eſt. quæ quanto fuerit humilitate minor, tanto erit ad diuinæ lucis claritatem contemplãdam perſpicatior: ſed quanto econtra fuerit ſuperbiæ reputatione grandior, tanto erit ad contemplandum obſcurior. Vnde Matth. Abſcondiſti hæc a ſapientibus, & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. Mat.11

Homines ad bonum peragendum inconſtantes, Ambræ in cauea clauſæ, mutationiq; Milliarium eſſe ſimiles edocetur.
Cap. XXXVIII.

INconſtans & leuis homo, ſimilis eſt aui incarceratæ, quæ quieſcere nõ poteſt, ſed ſemper g capiolã currit mo-

de

Hiere. 14 do huc, modo illuc, Hiere. Hæc dicit dominus populo huic, qui dilexit mouere pedes ſuos, & non quieuit, & Domino nõ placuit.

Item imperſeuerantia quorundam feruenter incipientium, aſſimilatur mutationi miluorum. Nam miluus in iuuentute diſcere a prędę auibus nõ videtur; ſed quanto plus viuit, magis ſe ſemper degenerem oſtendit. Vnde ſm Ariſtotelem, (Ariſ. de ani.) quoddam genus eſt milui, quod in principio aues capit, tandem vix muſcas & vermiculos capit, & demum fame perit. Tales ſunt, qui in iuuentute ſunt boni, & ſenectute efficiuntur peiores. Efficiuntur et miluo ſimiles, qui a ſuo conuerſionis principio aues capiũt; ideſt ſanctorum virtutes imitari incipiunt. ſed ab incepto feruore poſt modicum paulatim deficiente, vix muſcas capiunt, ideſt vix minima queq; bona facere ſatagunt & tandem a gratia deficientes, omnino deuotionis ſpiritum totaliter amittunt.
Gal. 3. Et talibus dicebat Apoſt. Cũ ſpiritu cœperitis, nunc carne conſummamini.

Ingratitudinis culpa filios quoque exhæredari, inſigni ipſius pelicani exemplo præciſe definitur. Cap. XXXIX.

INgratitudo filios etiam excludit a paterna hæreditate. Vnde pelicanus auis ſcilicet feminea, quæ ſuper filios ſuos a ſerpẽte occiſos, percuſſo pectore primo ad eos viuificandos ſanguinem fundit, quo effuſo ſanguine in tantum debilitatur, quod pulli pro cibo exire coguntur. Et illos pullos, q naturali affectu ipſam paſcunt, poſtquam reſumpſit vires, tenerrimè diligit, & ſolicite nutrit. Sed illos, q de ipſa tanquam degeneres nullam geſſerunt curam, tãquam ingratos deiicit, & ſecum viuere non permittit. Ex quo patet, q grati filii a parentibus nutriendi & diligendi ſunt: Ingrati vero etiam ſm leges a parentibus repelli & exhæredari poſſunt. Vnde etiam pelicanus iſte Chri-
Pſ. 101: ſtum repreſentat, qui ait. Similis factus ſum pelicano ſolitudinis: ipſe enim homines, quos creauerat, tãquam filios ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam a ſerpente antiquo veneno peccati occiſos proprio ſanguine viuificauit. Vnde gratos filios, qui eum in ſuis pauperibus nutriunt, finaliter ſecum ad ſuam hæreditatem admittet, dicẽs. Venite vos benedicti. Ingratos autem, & crudeles excludet dicens: Ite maledicti. &c. Mat 25

Singularibus apum exemplis guloſi ocioque vacantes, dure eſſe plectendos, plene demõſtratur. Cap. XL.

INertes, & guloſi, ſunt durè caſtigandi, & a ſua guloſitate cohibendi. Nam apes (vt dicit Philoſophus) inertes durè caſtigant, & ceſſantes ab opere morte cõdemnant. Et habentes magnum ventrẽ, & qui nimis comedũt, expellunt, vel occidunt, ſi poſſunt. Sic caſtigantur inertes & dãnantur inutiles homines etiam a Deo. Mat. Seruum inutilem proiicite in tenebras exteriores. Similiter guloſi, qui Chriſto domino non ſeruiunt, ſed ſuo ventri, non ſolum expellentur a regno, ſed etiam æternæ mortis deputabuntur ſupplicio. Dicetur. n. homini guloſo, & ventris delicijs dedito illud, Apoc. Quantum glorificauit ſe, & in delicijs fuit, tantum date ei tormentum & luctũ. (Ari. de ani.) (Mat. 25) (Apoc. 18.)

Inter apes ergo nulla eſt ocioſa, ſed quędam certant, quaſi in bello campeſtri contra apes alias; quædam circa victum inuigilant, aliæ flores futuros explorant, aliæ ceras de floribus ſugunt, aliæ cellulas nec rotundas, nec quadrãs mira cõnexione, & æqualitate componunt. Et inter tã diuerſa opera, nulla alicuius operibus inſidiatur, nullo raptu victum quęrũt, ſed proprio labore conquirunt, quod inter herbas, & flores recolligunt. In quibus nos inſtruunt ocia fugare, in officio, vel opere ſibi congruo quẽmlibet laborare, nulli in ſuo opere, vel cõmodo inſidias parare, non vi rapinæ, ſed ſuo labore victum ſibi procurare, item munditiam in omnibus operibus amare. Nam inter flores, & mũdas herbas ipſæ (vt dictum eſt) colligunt fructum ſuum.

Delphini exemplo notabili Innocentium perſecutores belluis immaniores exiſtere declaratur. Cap. XLI.

INnocentium perſecutores crudeliores ſunt beluis marinis. dicit enim Iorath. quod delphini ſentiũt per odorem, ſi homo mortuus in mari, nunquã comedit de delphino: quod ſi comedit, ipſum comedunt: ſi autem nõ comedit, ipſum ab aliorum piſcium morſibus cuſtodiũt, & eum ad litus perducunt. Ecce igitur, (Iorath. li. de ani.)

quod

quòd belluæ maris, quamquam vindicēt receptam iniuriam, nō tamen perſequūtur, ſed tuentur innocentiam: ſed tamen humana crudelitas tanta eſt, vt quādoque atrociter lædat eos, a quibus nullam iniuriam, vel læſuram vnquam recepit. Vnde Æſopus dicit: Nocēt innocuo nocui, cauſamque nocendi inueniunt. Iſopus

Inobedientia varietas, ipſiusque culpa grauitas, & denique quàm acriter inobediēs puniatur, apum exemplo aperitur. Cap. XLII.

INobedientiæ culpam eſſe acriter puniendam, exemplo ſuo apes oſtēdūt. Nam apes, quæ regi non obediunt, de ſe ipſi vltionem expetūt. & aculei ſui vulnere ſe occidunt. Multo ergo magis, qui cęleſtis Regis mādatis inobedientes fuerint pęnitētiæ debēt aculeum in ſua corda infigere, & ipſam inobedientiæ culpā in ſemetipſis extinguere. Et quanto fuerit inobedientia maior, tanto ad ipſam extinguendam requiritur acrior dolor. Habet enim inobedientiæ culpa gradus ſuos. Ibiq; eſt grauior cuiuſlibet inobedientiæ actus, vbi periculoſior eſt contēptus: grauius eſt peccatum Deo non obedire, quàm homini, niſi in hominis præcepto dei præceptum includatur: grauior etiam inobedientia eſt, vbi maius p̄ceptum contemnitur. Præeminet enim præceptum præcepto, quia præfertur dilectio Dei dilectioni proximi: grauior eſt etiam inobedientia, in qua præcipientis perſona contemnitur, quam vbi eius mādatum tantùm reſpuitur. 1. Reg. Peccatū ariolandi, eſt repugnare: & quaſi ſcelus idolatriæ, nolle acqeſcere. Similes enim ſunt culpæ idolatria, & inobedientia: quia vtraque ex Dei cōtemptu eſt prouenientes: non tamē æquales ſunt, ſed eſt idolatria grauior. 1. Reg. 15.

Inuidia prauitas inuidioſique natura deſcribitur, qui & Pauoni vario exemplo coparatur, Cap. XLIII.

INuidus abſcondit bona, ne alius inde fructum habeat, etiam ſi illis ipſe nō indigeat. Vnde ſimilis eſt pauoni, qui fimum ſuum, qui valde medicinalis eſt, abſcondit vt inueniri vix poſſit, quaſi inuideat vtilitati hominis. Ex quo patet, q̄ inuidia bonorum communicationem excludit. Vnde dicit Augu. Tolle inuidiam, & tuum eſt, quod habeo: tollam inuidiam, & meum eſt, quod habes. Aug. ſuper Io.

Item hoc exemplo patet, quod proprium eſt minorū maioribus inuidere. Pauo enim inferior eſt homine: Vnde Iob. Paruulum occidit inuidia, quamuis & inter pares, & diſpares inuidia eſſe poſſit. Vnde dicit Augu. Inuidia eſt odiū alienæ felicitatis, rerum inferiorum, ne ſibi adæquētur; rerum ſuperiorum, quia eis non æquatur; rerum parium, quia ſibi æquantur. Vnde Cain inuidit Abel proſperitati, Rachel Lyæ fęcunditati, Saul Dauid fęlicitati, per inuidiā procuratus eſt lapſus mundi, & mors Chriſti. Iob. 5. Aug. in ſer.

Hypocrita ſtruthioni, cygno, alijſque nonnullis animantibus comparatur, taliumque exemplo ipſius malignitas hypocriſis rectiſſimè demonſtratur. Cap. XLIIII.

HYpocrita aſſimilatur ſtruthioni, qui (ſicut dicit Iſido). corpus habet animalis, ſed pēnas & roſtrum habet auis, licet propter pondus in aera leuari non poſſit. Vnde (ſicut dicit Grego) penna ſtruthionis ſimilis eſt pennę herodii in colore, ſed non in virtute. Nam eius ſimilitudinem pennæ habet, ſed volatu caret: ad volandum alas erigit, ſed tamen a terra non ſurgit: ratis enim pennis innititur, magno corpore prægrauatur. Sic hypocrita eſt animal i. carnalis occultè apud ſe, ſed tamen pennas, atque roſtrū prætendit auis, quia mores prætendit, & verba ſpiritualis hominis. Vnde ipſius penna i. exterior apparentia, videtur penna herodii. i. ad modū viri alicuius perfecti viri: caret tamen volatu eius, ſcilicet contemplationis, vel dilectionis, quibus mens volat ad Deum. Vnde quamuis alas erigat i. brachia ad cęlum extendat, cor tamē a terra non ſeparat. i. a terrenorum affectu. Habet enim pennas rariores. i. paucas virtuoſas affectiones, & habet graues carnes i. carnales appetitus animam grauantes, qui eum ſurſum ad Deum aſcendere non permittunt. Iſidor.

Item hypocrita aſſimilatur cygno. Nā cygnus pennam habet exterius candidiſſimam, omnino nigredine impermixtam; ſed carnem interius habet nigram,

gram,& ad digerendum dura Et ſic hy-
pocrita, licet externus ſit apparēs albus,
idest innocens,& mundus, intus tamen
vitiorum nigredine niger eſt, & obſcu-
rus. Vnde væ vobis hypocritæ, qui ſimi-
les eſtis ſepulcris dealbatis, Intus autem
pleni eſtis hypocriſi, & iniquitate, dicit
Ma.2. Dominus. Eſt etiam hypocrita erga pro
ximum non largus, vel pius, ſed mente
durus.

Item hypocritæ,& duplices homines,
qui nunc ſpiritualia ſectari videntur, nūc
terrenis actionibus, & negotijs inuoluū
tur, ſimiles ſunt quibuſdam piſcibus, ſi
ue animalibus, quæ nunc in aquis, nunc
in terris conuerſantur. Vnde ab Iſidoro
appellantur dubia, eo, ꝙ nō ſolum ſunt
natatilia, ſed etiam greſſibilia per natu-
ram: & talia ſunt Focæ, Cocodrilli, caſto
res,& equi fluuiales,& huiuſmodi, quæ
communiter ſunt animalia ſeua, vel ma
ligna. Sic etiam tales homines dubium
videtur, vtrum ſint Dei, vel mundi, com
muniter tamē inueniuntur finaliter de-
Iſa.9. ceptores,& iniqui. Iſa. Omnis hypocrita
1.Thi.2 eſt, & nequam. Vnde Apo. Nemo mili-
tans Deo implicat, ſe negotijs ſeculari-
bus, vt ei placeat, cui ſe probauit.

Proximi odium, in anima mortis aculeum infige re Apum exemplo edocetur. Cap. X L V.

IRa, ſiue odium proximi, tollit dulce-
dinem manſuetudinis, & etiam vi-
tam mentis. Cuius exemplum eſt, quia
apes, quando pugnant, tunc efficiuntur
ad mellificādum inutiles, vel paulo poſt
Ariſ de moriuntur, vt dicit Ariſto. maxime, ſi
na.ani. aculeum totum infixerint, eo ꝙ impoſſi
bile aculeum totum infigere, quin cum
eo exeat inteſtinum. Similiter, qui proxi
mum odit, & iratus lædere, vel pungere
contendit, ſaltē in conſenſu, aīa aculeū
infigit, ſed ex ipſa mentis ira, vel odio,
quaſi apis ex ꝓprio aculeo, & mel, ideſt
dulcedinē manſuetudinis amittit,& inte
ſtinū charitatis eijciens, vitæ vitam pdit.
Vñ ſcriptum eſt. Qui odit fratrem ſuum,
1.Io.3 homicida eſt, ſcilicet animæ ſuę occiſor.

Hominem exterius nequaquam fore iudicādum, vnica ipſius accipitris ſimilitudinem palam fit. Cap. X L V I.

IVdicandus non eſt animus hominis
ſecundum apparentiam carnis, quia
qui quandoq; eſt deſpectus in corpore,
magnus eſt in virtute. Cuius. ſ. rei exem
plū apparet in accipitre. Eſt.n. accipiter
auis regia, quæ plus aſo, quam vnguibus,
eſt armata. Vnde, quod ei natura corpo-
ris in quantitate denegat, hoc in virtu-
te animi,& audacia recompenſat, vt di- Iſi-
cit Iſido. Sic quandoque in multis homi dor.
nibus quicquid, vel ex defectu naturæ,
vel ex accidentali infirmitate deſpectum
apparet in corpore, ſiue ex naturali ſaga
citate, ſiue ex diuina gratia ſpeciali mu-
nere ſuppletur,& recompenſatur in mē
te: propter quod & dominus dixit: Noli-
te iudicare ſecundum faciem, ma-
xime enim ſecundum Deum temera-
rium eſt tale iudicium, quia homines vi
dent, quæ parent, Deus autem intue- 1 Reg.
tur cor. 16

Tentationis pugna, quæ ex compunctionis lachrymis crebro oriri compertum eſt, orationis feruore ſedatur: quod Merguli animaliumque aquatilium exemplo in dicitur. Cap. X L V I I.

LAchrymas compunctionis ſequitur
pugna tentationis, cui opponendus
eſt clamor orationis Cuius videlicet rei
exemplum in mergulo apparet, de quo
dicit Iſid. quod ſæpe demerſo in aquam Iſidor.
capite, aurarum ſigna ſub fluctibus co-
gnoſcit,& futuram tempeſtatē præſen-
tiens ad litus cum clamore fugit. Vnde
certiſſimum indicium eſt futuræ tempe
ſtatis, cum ad litus merguli fugiūt cum
clamore. Ille igitur in aqua caput mer-
git, qui mente compunctus, ſe ad ſua de
flenda crimina conuertit. Sed malignus
ſpiritus eum perdere timēs, mox auram
contra eum tentationis ſuſcitat, vt à tē-
tationis feruore frigeſcat. Sed cauta, &
prouida mens cum ſurgentis tempeſta-
tem tentationis præſentit, mox ad litus
humilitatis cum clamore orationis re- Ma.26.
currit, attendens ſcilicet quod dominus
dixit: Orate, ne intretis in tentationē.
Item lachrymarum aqua animam pœ
nitentis nutrit,& in ea ardorem,& æſtū
tentationum,& vitiorum extinguit. Cu-
ius rei exemplū eſt in animalibus aqua
ticis, quæ ſecundum Auicennam, dupli
ci ex cauſa attrahunt ad ſe aquam Nam
quædam eorum ſunt, quæ aquam in vē-
trem recipiunt ſolum per modum nutri
menti, & non per viam reſpirationis, ſi-
cut conchæ marinæ. Et talibus aſſimilā-
tur

tur pœnitẽtes, qui ex lachrymarũ aqua,
quaſi quodam nutrimento paſcuntur, ſe-
Pſal. 4. cundum illud Pſalmi: Fuerunt mihi la-
chrymæ meæ panes die, ac nocte. Super
Caſſio. quo verbo Caſſiodorus dicit, quòd fle-
tus eſt cibus animarum, corroboratio
ſenſuum, abſolutio peccatorũ, refectio
mentium, lauacrum culparum. Sed quæ-
dam animalia aquatica ſunt, quæ aquã
recipiunt per modum reſpirationis, ſcili-
cet attrahendo, & emittendo, ſcilicet ad
euentationem interioris caloris, ad ex-
pellendum ſuperfluum calidum: & tali-
bus aſſimilantur, qui plorant, vt lachry-
marum aqua ardorem tentationis extin-
Pſa. 65. guat. Pſalmus: Tranſiuimus per ignem,
ideſt, per ardorem tentationis; & per
aquam compunctionis, & deuotionis,
& eduxiſti nos in refrigerium.

Quòm laus diuina clarior ac laudabilior exiſtat cicadæ exemplo declaratur. Cap. XLVIII.

LAns diuina tanto clarior eſt, & lau-
dabilior, quanto ex feruentiori, &
pulchriori mente procedit: quod patet p
exemplum cicadæ, quæ in medio æſtus,
quando alia quaſi ardent, tanto cantum
reddit clariorem, quanto tunc aerem at-
trahit puriorem. Similiter vox laudis di-
uinæ tanto clarior, & acceptior reddit,
quanto cum feruentiori & puriori ſpiri-
tu canitur, vel formatur. Vnde triũ pue-
rorum laus, & hymnus, quo Deum in ca-
mino laudauerunt, magnis commenda-
tur præconiis, quoniam in pueris purita-
tem prætendit cordis, in camino vero af-
Dan. 3. fectum & feruorem deuotionis. Daniel:
Ambulabant in medio flammæ, laudan-
tes, & benedicentes Dominum.

Variis ſacræ Scripturæ exemplis Delphinũ ſimilitudine choreas fore fugiendas lucide demonſtratur. Cap. XLIX.

LVdi hominum, & chorearum ſaltus
inordinati, communiter ſunt præſa-
gium, vel cauſa exitus mali: cuius exem-
plum oſtenditur in delphinis, de quibus
Iſid. dicit, ꝙ in mari nihil velocius eis.
Nam plerunq; ſalientes naues tranſuo-
lant: ſaltus tñ eorum, & ludus futuram
indicat tempeſtatem. & ſimile accidit de
ludis humanis. Nam Iſraelitncus popul[9]
in deſerto luſit: ſed tãdem peracto ludo
Exo. 32 magnam ſui ſtragem ſuſcepit. Poſt lu-
dum quoque puerorum, Dauid, & Isbo-
ſeth ſecutum eſt bellũ graue. Sic & poſt
Sanſonis ludum, ſecutũ eſt Philiſtinorũ 2. Reg.
exeidium. Et rurſus poſt puellæ ſaltus, 2.
amputatur Iohannis caput. Chryſo. quo- Ecc. 15.
que dicit, ꝙ vbi ſaltatio, ibi diabolus, ne- Mat. 6.
que Deus ad hoc nobis dedit pedes, vt
cum camelis ſaltemus, ſed vt cum ange-
lis chorum faciamus. In ſaltibus lætan-
tur dæmones, & exultant miniſtri dæ-
monum.

Luxurioſi prolis conceptioni in muliere impedimentum inferentes, pauoni comparantur. Cap. L.

LVxurioſus, qui impedire conatur in
muliere conceptionem prolis, vt ſe-
curius, vel diutius libidini vacare poſſit,
ſimilis eſt pauoni. pauo enim auis eſt
non diligẽs fœtum. Vnde maſculus per-
ſequitur fœminam, vt vbi oua faciat, in-
ueſtigat, vt ea frangat, vt ſic luxuriæ ma-
gis vacare valeat. Talis fuiſſe dicit Onan
ſecũdo genit[9] Iudę. Qui introiens ad vxo- Ge. 38.
rem fratris ſui, ſemen fundebat in terrã,
ne liberi fratris nomine naſcerentur. &
ideo percuſſit eum Dominus eo, ꝙ rem
deteſtabilem faceret. Licet non credatur
hoc feciſſe ex libidine, ſed potius ex liuo-
re inuidiæ cum non poſſet habere filios,
de propria vxore.

Malorum hominum inſidiæ ex columbarum variis ſimilitudinibus plurium, auctoritate Doctorum approbatæ, patefiunt. Cap. LI.

MAli aliquando aſſimilantur colum-
bis, ſecundum illud: Factus eſt Ef-
fraim, quaſi columba ſeducta.
Primo, quidem ratione doloſitatis: qa Oſe. 7.
inuenitur columba, quæ ad deceptionẽ
auium eſt inſtructa. Nam ſe aſſociat aliis
& ad rete eas ducit, & prima quaſi intrat
rete aucupis, & cum eis inuolui ſe permit-
tit; & ſic ſub amicitiæ ſpecie, dum ad pa-
ſcua alicit eas, ad interitum trahit. Sic etiã
ad litteram, faciunt quidam fraudulenti
luſores, qui ludendo fictè cum quibuſdã
imprudentibus, in ſocietate & in partici-
patione lucri acquirendi ſe ponunt, &
ſub ſocietatis ſpecie eos in manus vero-
rum ſuorum conſociorum deducunt, &
quandoque ſe vinci & expoliari ab illis
permittunt, donec per ipſos imprudentes
illi non veri ſocii totã ſuã pecuniam,

miſerit, ſimiliter etiã faciunt ſocij quorundam prædonum, qui cum viatoribus ſe ponunt, & ſub ſocietatis ſpecie, in manus ſpoliantium deducunt, & quandoq; ſimul cum eis ab alijs ſe ſpoliari permittunt, ne alij ſtandē aduertant: & talibus ſimilia faciunt multi alij deceptores.

Secundo, ratione curioſitatis. Nam colũba eſt curioſa, q̃ ſup arborē ſedens multum circunſpicit, ſup quē ramũ tēdere poſſit, vel velit, & quaſi deliberando collunt vndiq; circunſpicit: ſed ſæpe, dum tm̃ deliberat, antequã volatum arripiat, eã ſagitta perforat, & ideo volatum nõ perficit: quia quod diutius facere potuit tēpore, quo potuit nõ fecit, vt ait, Grego. Grego. Sic accidit peccatoribus illis, qui quãq; de ramo arboris, i. de actu, vel conſcientia alicuius eris recedere ꝓpõſuerunt, & ad meliorē ramũ, i. ſtatũ per pœnitentiã ſe transferre decreuerint, tñ tantũ ꝓcraſtinando deliberant, & aduerſa circumſpicientes implere propoſitum tardant, ꝙ mortis ſagitta, vel vindictę diuinę eos ſubito non ſolum in corpore, ſed etiam in anima multotiens perforat. & lõ confuluit. Ecc. 5. Eccle. Ne tardes conuerti ad dominũ, & ne differas de die in diem: ſubito enim veniet ira illius, & in tempore vin dictæ diſperdet te.

Tertio, ratione humanæ humilitatis. Ambr. Nam in Syria (vt dicit Ambro.) docet columba, vt literarũ ſit gerula, & prouinciæ ad prouinciam internũcia. Nã ligat ei litera ſub aſcella, quæ ſic dimiſſa eleuat ſe in aera, & ſic redit ad propria, vt fuit edocta. ſed quandoq; ab hoſtibus cognita impetitur ſagitta, & occiditur pro littera. Homo ergo indoctus, vel ſimplex, ſimilis eſt columbæ, cui tunc littera ad deferendũ cõmittitur, quando ad prædicãdum alijs ſacras ſcripturas exponitur: & ei tūc littera ſub aſcellis ligatur. quando ei prædicatio ex officio imponit, q litteras deferēs, ſe in aere ſubleuat, q̃uõq; ipſe non intelligit, alijs exponere tentat: quē niſi ad ꝓpria citius humilitas reducat verſut[a] hoſtis ſagitta erroris necat.

Vitam ſolitariam Monachis neceſſariam eſſe, vnica piſcium ſimilitudine confirmatur.

Cap. LII.

Ambr. MOnachi, & ſolitarij aſſimilantur piſcibus. Dicit n. Ambroſius, ꝙ magna inter pices & aquas vicinitas, & cognatio eſt. Nam extra aquas viuere non poſſunt diu. Sed quod eſt piſcibus aqua, hoc eſt monachis & ſolitarijs cella. Vnde beatus Anto. dicit, ſicut habet in vitiſpatrum, ꝙ ſicut piſces ſine aqua ſi tar dauerint in ſicco, cito moriuntur, ita etiã monachi tardantes extra cellãm, vel cũ viris ſecularibus immorantes, a quietis propoſito reſoluuntur. Vnde dicitur etiã Iſa. Computreſcent piſces ſine aqua, id eſt monachi ſine cella. Iſa. 50.

Quantopere mortis iudicijq́, memoria extremi nobis proſit, hic galli, Pauoni: nonnullorumq́, animantium exemplis clariſſimum fit.

Cap. LIII.

MOrtis, & iudicij timoroſa memoria, ſiue conſideratio debet nobis præoculis iugiter eſſe. Nam gallus timēs aquilã, & accipitrem prædones terræ, cũ ſint acuti viſus, vnum oculum ad victũ interitus deprimit, alterũ in aera dirigit, vt aduentum aquilæ, vel vulturis ſcire poſſit, ſicut Pli. dicit. Aquila ſignat Chriſtum, & accipiter ſignat mortem. Viri piſq; ergo aduētũ, ſ. Chriſti ad iudiciũ, & mortis ad interitu, vir ſanctus timere debet, qui in gallo deſignatur. Vnde ēt eos pus reficiens, & corporis interitũ timeat ad ipſamq; deſtructionem corporis oculũ mortis intēdat, & aduentum quoq; diſtricti iudicis pauida conſideratione reſpiciat. Vnde Hiero. dicit, loquens de die iudicij, Quotiens diē conſidero illũ, corde contremiſco: ſiue. n. comedo, ſiue bibo, ſiue aliud aliqd facio, ſemper illa terribilis tuba ſonare vr̃ in auribus meis, Surgite mortui, venite ad iudicium. Plin. de Ani. Hiero.

Item mortis memoria annihilat oĩs pulchritudinis gloriam: quod exemplo pauonis patet. Pauo. n. dum pennarum ſuarum pulchritudinem cernit, caudam erigit, & ad modum retis, vel arcus per gyru capiti circumponit: ſed dum inter hæc deformitatem pedum circunſpicit plurimũ erubeſcit, & obliuiſcēs ſuã pulchritudinis, caudãm deprimit, & deponit. Pes ergo, quo mediante corpus terrã contingit, mortem hominis ſignat, per quã corpus in terram redit. Quicunque ergo gloriatur de aliqua pulchritudine corporis, reſpiciat corporis pedem, i. ipſi[9] finem: quia ſi bene reſpiciat, quale poſt mortem corpus fuerit, potius ſibi aderit triſtitia, quàm gloria. Vnde dicitur,

Quid

Ecc.10. Quid ſuperbis terra, & cinis?
Item mortis memoria animam dirigit, & a tentationibus defendit. Nam
aues, & piſces regunt ſe cauda ſua. Iumẽ
ta autem, & boues ſe a muſcis cum cau-
da ſua defendunt. Sic homines vitã ſuã
dirigunt, & tentationes excutiunt, mor
Iob.12. tis memoria Iob: Interroga iumenta, vo
lucres quoque cœli, & indicabunt tibi;
& enarrabunt piſces maris.

Mentis munditiam iugiter ab homine cuſtodiendam fore exemplo ſuo apes oſtendere docetur. Cap. LIIII.

MVnditiam mẽtis, quã debet homo diligere, exemplo ſuo apes oſtendunt. Nam mira inter apes munditia eſt, quia nullas ſpurcitias dimittunt in opera ſua: foras enim egerunt, quando poſſunt: egeſtiones quas intus retentũt, quędam in vnum locum congerunt, & poſtea foras eijciunt, quia nullum fœtorẽ ſuſtinere poſſunt. Sic homo debet facere opera munda, i. ſine peccati ſpurcitia. & cum acciderit, ꝙ alicuius peccati immunditia intus ſit polluta conſcientia, eiectis per pœnitentiam ſordibus, eſt ſolicite purganda, vt nullius peccati fœto-
Iaco. 1. rem intus ſuſtineat anima. Iac. Abijcien
tes omnem immunditiam.

Chriſtum nonnunquã percuſſionis flagello, interdum etiam rerum temporalium ſubtractione noſtram expellere ignauiam, Aquilæ accipitrumq́ exemplis demonſtratur. Cap. LV.

NEgligentia, & pigritia animæ aliqñ expelluntur flagello percuſſionis diuinæ, & quandoq; ſubtractione temporalis ſubſtantiæ: quod patet exẽplo aqlæ.
Amb. Nam aquila (vt dicit Amb.) pullos ſuos
adultos ad volandum prouocat, ſuper
eos volitando: & ſi ad exeundum pigri fuerint, eos roſtro percutit, cibum ſubtrahit, & ſic exire compellit. Sic aquila rex auium, id eſt Chriſtus, qui eſt rex regum & dominus dominantium; pullos ſuos, id eſt homines a ſe creatos, vel fideles ſuos, baptiſmate regeneratos, tã verbis, quam exemplis prouocat ad volandum, i. ad Deum ferventer amandũ. Nã amor Dei, & proximi, ſunt duæ alæ, quibus ad vitam volat æternam, vel prouocat ad volandũ. i. ad bene, & ſollicite viuendum, & agendum. Nam nõ locis, ſed actionibus bonis tendimus ad Deũ, ſecundum Auguſtinum. Ipſe volitat ſup eos, vt volare exemplo doceat, quia eos ad bene agendum ſuis exemplis infor-
mat. Vñ Deut. Sicut aquila prouocãs ad vo Deute.
lãdũ pullos ſuos, & ſup eos volitãs. Sed 37.
dum ad exeũdum, ſiue de nido pcti, ſiue nido ocij pigritantes inuenit; roſtro flagelli percutit; quia eos iuſta ſua ſententia aduerſitatis iaculo ferit: quibus etiã cibum ſubtrahit, quia ſubtractis diuitijs eos ad temporalis inopiæ nonnunquam extrema perducit: qui dum ex parte vna aculeo aduerſitatis punguntur, ex parte vero alia paupertatis nuditate confunduntur, de nido ſuæ pigritiæ ſaltem correctionis, vel vtilitatis confuſione trahuntur. Quod bene ille prodigus filius, ad extremam paupertatem deductus, in ſe
indicauit, dicens: Quanti mercenarij in Luc.15
domo patris mei abundãt panibus, ego autem hic fame pereo.

Item negligentes & pigros ſubditos debent eorum prælati diſciplinis, & abſtinentijs corrigere ad laborem. Cuius correctionis exemplum apparet in accipitribus, de quibus Baſilius dicit, ꝙ cũ eorum filij ſunt ad volandum habiles, cibum eis ſubtrahunt, eos roſtro percutiunt, & de nidis expellunt. Hoc (vt dicunt Ambro & Beda) non faciunt ex crudelitate, ſed vt eos ad prædandum exerceant, ne forte tepeſcant ocio, & cibum quærere negligant. Sunt ergo a prę lato ſubditi, tanquam ab accipitre filij, de ocij, vel negligentiæ nido non verborum tantum percuſſione, ſed ciborum etiam ſubtractione pellendi, vt panem ſuum non in ocio, ſed in operis labore
manducent. Apoſt. Si quis non vult ope 2. Thi.
rari, nec manducet. Prouer. Panem ocio- 3.
ſa non comedit. Pro.31.

Quid religioſus, vt Deo ſit gratus, creatori ſuo offerre debeat, per turturũ, columbarũq́ ſignificationem, & actiua contemplatiuaq́ vita perfectio recte explanatur. Cap. LVI.

OFferre debet homo religioſus ſeipſum totum Deo, ſcilicet corpus per caſtitatẽ, & animã per charitatẽ. Vñ, & in lege Moyſi de auibus turtur. & columba iubebant offerri: qa in turture caſtitas, in

columba vero charitas deſignatur. Sed turtur quandoque in legē deplata iubebatur offerri, ſicut patet in purificatione
Leui.12. puerperæ. Leui. vbi iubebatur a pauperibus offerri par turturum, aut duo pulli columbarum. vbi nota quo ad litteram, ꝙ non dicit duos pullos turturum, ſicut duos pullos columbarum. quia pulli columbarum ſemper inueniuntur, pulli turturum autem non ſemper. nec etiam dixit par columbarum, ſicut par turturū, quia columba eſt auis libidinoſa, & ideo eam in ſacrificio ſuo Deus noluit offerri: turtur autem eſt pudica auis. Duplex autem turtur Deo offerri iubetur, vt duplex caſtitas in homine deſignetur. ſ. mē tis, & corporis. Vel, quia caſtitas duo requirit, ſ. continentiam carnis, & humilitatem cordis. Vnde & non ſolum in Beata Virgine Chriſto placuit abſtinentia carnis, ſed eius etiam humilitas cordis.
Luc. 2. Iuxta verbum eius: Quia reſpexit &c. Nā (ſicut dicit Grego.) nulla eſt caſtitas carnis, quam non commendat humilitas
Grego mentis Et hinc eſt (ſicut idem Grego. dicit) ꝙ cum de ipſa continentia mens elatione tangitur, plerumque omnipotens Deus ſuperbiam deſtruens in immunditiam operis hanc cadere permittit: im-
Aug. ſu p Mat. ho. 54. mo etiam Auguſt. dicit. Audeo dicere cō tinentibus expedit cadere, vt in eo ipſo, in quo ſe extollunt, humilientur. Quid enim prodeſt, ſi cui adeſt continentia & dominetur ſuperbia? Duo autem pulli columbarum, duplicem ſignificant affectum ex charitate diligentium, ſ. Dei, & proximi Aliqui tamen dicunt ꝙ illi offerunt turturem, quæ eſt auis ſolivaga, qui ſectantur vitam contemplatiuam. Illi autem offerunt columbam, quæ eſt auis gregatim volans, qui ſectantur vitā actiuam. Et vtraq; bina ponitur, & vtraque pro cantu gemitum habere perhibetur: bina quidem ideo ponitur, quia vita contemplatiua debet habere duplicem oculum, & vita actiua duplicem habet actū. Debet enim contemplatiuus habere vnū oculum, quo contempletur cœleſtia ad deſiderandum, alium quo ad temporalia ad contemnendum. Item actiuus debet exercitari erga ſe ad ſui correctionem, & erga proximum ad eius ædificationem, & ſuſtentationem. Vtraq; etiā vita in hac valle miſeria, in gemino gemitu conſolatur. Gemit enim contemplatiuus ex amore pro deſiderio cœleſtis patriæ, & ex deuotione per conſiderationem paſſionis dominicæ. Gemit actiuus ex compunctione pro peccatis proprijs. Pſalmiſta: Lauabo per ſingulas noctes lectum meum lachrymis meis, Pſal. 6. ſtratum meum rigabo. Item ex compaſſione peccatis, vel miſerijs alienis. Hiere. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum: & plora- Hier. 9. bo die ac nocte interfectos filiæ populi mei?

Ocium præcipuè ab hominibus ad malè agendū accenſis, nunquam non fugiendum fore, ſtruthionis exemplo aperitur. Cap. LVII.

Occupatio aliqua licita, vel non periculoſa hominibus tentatis, vel ad male agendum accenſis, danda eſt, vt videlicet circa eam detenti, vitent magis perniciosa. Et huius rei quidem exemplum natura ſtruthionis oſtēdit, cui natura dedit, ſecundum Auic. maxima oua facere, & duriſſimæ teſtæ, vt circa eorum generationem calor occupatus temperetur in eis, ne eo incenſo citius moreretur. Sic homini calido multum, id eſt vehementer ad peccandum accenſo, ſiue fortiter tentato, ſunt magna & dura oua id eſt fortia & difficilia exercitia, vel officia imponēda, vt ex difficili occupatione, illorum vitiorum refrigeſcat incendium, & feruor tentationum. Vnde Ec- Ecc. 33. cleſiaſtici: Mitte illum in opera tua, ne vacet: multam enim malitiam docuit ocioſitas.

Pulcherrimo Aquilæ exemplo fidem ac charitatem in operibus meritorijs commodè neceſſarias exiſtere breuiter edocetur. Cap. LVIII.

Opera meritoria non poſſunt ab anima exire ſine fide, & dilectione: quod patet exemplo aquilæ, quæ duos lapides precioſos nomine eſchites in nido ſuo ponere dicitur, ſine quibus parere nequit. Hi ergo duo precioſi lapides, qui ponuntur in nido Aquilæ, vt poſſit pullos parere, duæ virtutes ſunt, ſcilicet fides, & charitas; quæ niſi in nido mentis fuerint, ſcilicet fides in intellectu, & charitas in affectu, non poteſt aliquod opus Deo acceptum parere. Nam ſine fide

Heb. 11. Gal. 5. fide impoſſibile eſt placere Deo, vt dicitur, Heb. & fides per dilectionē operat.

Quopacto nonnullorum opera infructuoſa remaneant, milui ſimilitudine exprimitur. Cap. LIX.

OPera remiſſa & mollia, licèt ſint laborioſa, tamē parū ſunt fructuoſa: quod apparet per exemplum in miluis. Miluus, licèt ſit auis patiens laboris, tamē volatus eſt mollis. Vnde miluus quaſi molliter volans eſt dictus, qꝛ molli pēna & quaſi immobili ſuper aera fertur, & leui tactu aerem mouere videtur. hic cibum quærens, & terram reſpiciens, volando per aera molliter circuit, & famē quam ſæpe patitur, quærula voce ꝓdit. Eſt ergo quaſi miluus homo mollis, & in opere tepidus, qui licèt in modico cibo. i. in paruo opere multum patiatur laboris, tepiditas tamen & mollities eius impedit mercedem operis: ſicq; fit, vt dū multum circuit, & parum fructificat, quaſi miluus famem patiens i. mēdicus ſemper & quærulus incedit. Vnde per Salomonem dicitur: Qui mollis, & diſſolu-
Pro. 18. tus eſt in opere ſuo, frater eſt ſua opera diſſipantis.

Quàm pauperis ac diuitis ſit exitus diſpar, accipitris gallinæq; vnico exemplo monſtratur. Cap. LX.

PAuperes, ſicut in hoc mundo contemnuntur, ita in alio glorificantur: ſed diuites ecōtra. Nam gallina inueniſs, in domo diuitis vilipenditur, ita, ꝙ ſi intrauerit domum, turpiter eijcitur: ſed accipiter, vel falco honorabiliter in domo ſuper perticam ponitur, & ſolicitè de bonis morſellis nutritur: ſed ſi gallina mortua fuerit, cum reuerentia magna & lumine coram domino portatur: ſed accipiter poſt mortē in ſterquilinium proijcitur. Sic pauperes, & ſimplicis, in mundo vilipenduntur, & deprimuntur, ſed poſt mortem ab angelis ad menſam Regis cum honore deportantur. Sed econuerſo diuites hic honorantur, ſed poſt mortem in ſterquilinium inferni eijciun-
Lu. 16. tur. Luc. Mortuus eſt mendicus, & portatus in ſinum Abrahæ. & in eodem. Mortuus eſt diues, & ſepultus eſt in inferno.

Iurgia inter domeſtices ſerentes a ſocietate penitus eiungendos eſſe, Apum exemplo comprobatur. Cap. LXI.

PAcem communem perturbantes, & mutuæ ſocietatis dulcedinem auferre volentes, omnino eſſe cohibēdos, vel ab ipſo congregationis collegio remouendos, exemplo ſuo apes oſtendunt: ꝙ
Ari. de anima. (ſicut Philoſophus dicit) apes alias pacē diſſoluentes, & mella ſua detrahere cupientes, mortaliter feriunt, vel omnino a ſe repellunt. Talibus enim apibus ſimiles exiſtunt, qui ſua inquietudine, vel ſciſſura pacem proximorum ſeparant, ſiue tollunt. Item, qui dulcia amicorum conſortia, vel obſequia, quæ per mella ſignantur, aliqua arte malitiæ dirripere contendunt. Tales ergo meritò ſunt, vel aſperis verborum puncturis, vel aſperis correctionum aculeis feriendi, & ab omnibus tanquàm peſtiferi inſuper repellen-
Gal. 5. di. Apoſt. Vtinam abſcindantur, qui vos conturbant.

Peccati, quod profectò natura vitium exiſtit, peruerſitas quanta ſit ex Ephimera piſcis, eiuſdamq; Delphini ac Turtura marina natura, haud dubiè percipitur. Cap. LXII.

PEccatum aſſimilatur piſci ephimeræ, qui naſcitur ſine coitu: de quo
Iorach libr. de ani. ait Iorach, ꝙ poſt tres horas diei, quo naſcitur, moritur. Quaſi enim dies illuminans aiam, gña eſt, per quam reſpiciunꝰ gratiā: & hm̄. i. diei tres horæ poſt quas aphimera moritur, ſunt tres pniæ partes per quas peccatum extinguitur, ſ. contritio, confeſſio, & ſatiſfactio. Quod autem ephimera ſine coitu, ſ. ex putrefactione generatur, ſignificat, ꝙ peccatum pter naturæ ordinē, ex appetitus corruptione
Aug. contrahitur. Vnde Aug. dicit, ꝙ peccatū non eſt natura, ſed vitium naturæ appetentis id, quod non eſt ſui ordinis.

Item peccatum, licèt ante delectet, poſtea tamen mentem lacerat, & necat. Et ideo aſſimilatur cuidam generi delphini quod eſt in Nilo. Sunt enim ibi quidam delphini dorſo ſerrato, qui interna ventrum ſecantes interimunt cocodrillos. Delphinus, ergo non anteriori pectore, ſed poſteriori dorſo ſerrato, cocodrilli lacerat ventrē, peccatum repræſentat mortale, quod non antè. i. in principio, ſed

poſterius inficit, peccatoris lacerat ac
Pro.23. perimit mentem Prou. Ingreditur blãde,
ſed in nouiſſimo mordebit, vt coluber.

Item peccatum in ſola affectione exiſtẽs, poteſt eſſe mortale: cuius exemplũ apparet in turture marina, de qua dicit Ambroſius, ꝙ ſiquis eam etiam mortua calcauerit, venenoſum & mortiferum ei aculeum infigit. Quid eſt enim turtur mortua, niſi mortalis culpa: quæ ſiquis pede affectionis ei inhæſerit, proculdubio reatus mortiferũ ei aculeũ immittit?

Peccatum peccatorum omnium capitalium varietas grauitas, & malignitas, ex equi fluuialis murenula, & ſerpentis, canis quoque maris aquilarum corui cygni ac cynomea veſpertilionis proprietatibus quampluribus, clarè demonſtratur. Cap. LXIII.

PEccatores aſſimilantur piſcibus, qui ita naturaliter ſunt guloſi, & ad cibum auidi, ꝙ non aduertunt laqueum, ſiue hamum. Sed quod facit in piſcibus natura, hoc facit in hominibus praua cõcupiſcentia, ſ. vt i. a auide attendant ad delectationem peccati, ꝙ non aduertãt diaboli hamum, vel laqueum, qui per-
Eccl. 9 trahit ad dolorem ſupplicij. Vnde dicitur, quod ſicut piſces capiuntur hamo, ita capiuntur homines tempore malo.

Item peccatores ſimiles ſunt equis, fluuialibus, quos Nilus fluuius gignit: qui ſic vocati ſunt ex eo, quod equis terreſtribus in dorſo, & iuba aſſimilantur. Hi de die in aquis morantur, ſed per terram de nocte euntes, ſegetes depaſcuntur. Talibus ergo equis ſunt ſimiles, qui in die proſperitatis poſiti ſub aquis delitiarum viuentes, efficiuntur voluptuoſi; ſed ad noctem aduerſitatis, & paupertatis educti prædones efficiuntur, & noxij. Vnde in nullo tempore bene viuunt, qbus vel abundantia voluptatis, vel rapacitatis penuria occaſiones fiunt.

Item peccator non poteſt gignere, ideſt facere opus meritorium, niſi deponat peccatum. Cuius exemplum eſt in murenula, & ſerpente. Murenu-
Iſido. la enim (vt Iſido. dicit) non inuenitur, niſi fœminini ſexus Coit aũt cum ſerpete & ex eo generat aliã murenulã: ſed (vt idẽ dicit) ſerpens venenũ deponit anteꝗ coeat cum murenula, ſed poſt coitũ ſuũ reſumit venenũ: propter qđ murenula, nec a ſerpente læditur, nec generat aliqd venenoſum, vel ſerpentinum, ſed ſibi ſimile natura. Quaſi igitur ſerpens venenoſus, eſt homo peccato infectus: qui ſi venenum peccati non deponeret, murenulam bonam, ideſt bonam actionem & meritoriam non gigneret, quia alias cum matre eius. i. gratia, vel charitate q̃ mater eſt omnis boni operis, coniungere ſe non poſſet. Hoc tamen non imitabile, ſed deteſtabile potius exiſtit, quod poſt murenulæ coniunctionem ſerpens venenũ reſumit, i. poſt receptionem gratiæ, quis ad peccatum redit Pe. Canis re- 2.Pe.2.
uerſus ad vomitum ſuum, & ſus lota in volutabro luti.

Item peccatores quidam ſimiles ſunt canibus marinis. Nam ſicut canis eſt animal mordens, & nociuum in terra, ſic etiam in mari piſcis canis terribilis eſt. Vn
de (ſicut Ambroſius dicit) Canes & in Ambr.
mari, & in terra cauendi ſunt. Tales ſunt peccatores qui non ſolum in terra, ideſt in tranquilitate pacis, ſed etiam in mari ideſt in commotione belli & litis, pericu
loſi & nociui ſunt alijs. de quibus Apo- Phil.3.
ſtolus: Videte canes, videte malos operarios. Vel ſimiles canibus terreſtribus ſunt prædones, qui nocent in terra: ſed tanquam canes marini ſunt piratæ, qui
nocent in mari Vnde Apo. Periculis in 1. Cor.
terræ, periculis in mari. 9.

Item peccatores aſſimilantur Aquilæ. Nam quoddam genus aquila eſt, quod rapit in aere, & tale generaliter timent omnes aues. Talis aquila repræſentat ſuperbiam. ſuperbi. n. in alto rapiunt, quia gloriæ & honoris celſitudinẽ, quæ ſoli Deo debetur, ſibi rapere, & vſurpare contendunt. Vnde ipſi eripiunt Deo, qđ Deus ſibimetipſi reſeruauit, ſcilicet gloriam, iu
xta illud, Gloriam meam alteri nõ dabo. Iſa. 42.
Hãc aquilam, ſcilicet ſuperbiam omnes aues ideſt omnes viri ſpirituales timere
ac fugere deberent, quia Aug. dicit. Alia Aug. in
quæcunque iniquitas in malis operibus Reg.
exercetur vt fiant, ſuperbia vero etiam bonis operibus inſidiatur, vt pereant. Quædam vero ſunt aquilę, quæ rapiunt in terra. Talibus aſſimilantur auari qui circa terrena lucra tantummodo intendunt, & interdum alijs rapiunt etiam violenter. Quædam autem aquilæ rapiunt in aqua. Et iſtis aſſimilantur luxurioſi, q ſe immergunt in aquis voluptatum. Et
dicit Ariſto. quod talis aquila timet vul- Ari de
turem, & cum eũ videt venientẽ, fugit ad ani.

aquam

aquam, quam ſi exiret, vultur raperet eã.
Talis autem aquila vnum pedem habet
latum ad modum anſeris, cum quo in
aqua ſe regit: alium habet diuiſum cum
vnguibus acutiſſimis, quo prædam
rapit. Sicut autem hæc aquila timet vul-
turem, ita luxurioſus timet repræhenſo-
rem & detectorem, vel vulturem, i. mor-
tem rapientem, ſiue flagellum percuſſio-
nis diuinæ: quod quidem ſi vult euadere
oportet, quod recurrat ad aquam pœni
tentiæ. Pes autem latus ad natationes
aquę, eſt affectus ad delectationem luxu
riæ. Sed pes cum vnguibus ad rapiendũ
cibum prędę, eſt appetitus ad delectatio
nes gulæ: & vterq; pes eſt ĩ voluptuoſis.
Item peccatores aſſimilantur coruis.
Primo, quia corui ſunt clamoſi, & voces
diuerſas variant. Hoc competit ſuperbis
qui cum clamore imperãt, blaſphemãt,
garriunt, contendunt, & vituperant, &
ſic multis modis incongruas varias vo-
ces formant. Secũdo, quia corui ſunt do
loſi, furtiuè res capientes, & abſconden
tes. Et hoc competit auaris, qui dolis, &
Pſa. 51. fraudibus aliena diripiunt. Pſal. Sicut no
uacula acuta feciſti dolum. Tertio, quia
corui ſunt immũdi, ſcilicet cadaueribus
inſidentes, & ex fętidis cibum quærẽn-
tes. Et hoc competit luxurioſis, qui dele
Iſa. 34. ctantur in carnis operibus fętidis, & im
mundis. Iſaię. De cadaueribus eorum a-
ſcendent fętor.
Item peccator qui de peccato gaudet,
cygno ſimilis dici poteſt. Nam cygnus
inſtante morte penna in cerebro infixa
canit, & cõtra morem oĩum animalium
pro gemitu cantum reddit, ſicut Ambro-
ſius dicit. Nam tunc penna cerebro infi-
gitur, quando ſuggeſtioni prauæ peccati
corde conſentit: & tunc anima comple-
tiùs moritur, cum ipſum peccatũ ope-
re perpetratur. Illi ergo ad modum cy-
gni quaſi cantant in mortis caſu, qui læ-
Pro. 2. tantur cum male fecerint & exultant in
rebus peſſimis.
Item peccatores aſſimilantur cyno-
mis. i. muſcis caninis: de quibus loquit
Pſ. 104. Pſ. dicens: Dixit & venit cynomya & cy-
nifes in omnibus finibus eorum. Nam
talis muſca eſt corpore magna, & vẽtre
lata & paruioris volatus quã alia muſca.
Itẽ eſt multum pungitiua carnis & vl-
ceratiua, nec non corroſiua. inſuper eſt
multũ ſanguiſuga. Corpore ergo magni
poſſunt dici ſuperbi q in carnalibus vo-
lunt magnificari. Vnde ſuperbi homines
gigantibus comparantur. Sap. Ab initio Sap. 14.
cum perirent ſuperbi gigantes &c. Vẽn-
tre autem lati, ſunt guloſi, qui ventrem
implentes dilatant, & extendunt. Parui
volatus, ſunt pigri, & accidioſi, qui parua
& rara bona operantur. Fętidi, ſunt luxu
rioſi qui fętoribus vitiorum carnalium
paſcuntur, & delectantur multum. pun-
gitiui ſunt iracundi: ſed corroſiui & vlce
ratiui, ſunt detractores & inuidi. Iſido. Iſi.
Muſca carnem ſanam tranſit, vlceri inſi
det: ſic dęmones, & detractores. Sangui-
ſugæ autem ſunt auari & vſurarij, qui ex
poliando dulciter pauperes, ſanguinem
eorum ſugunt. Prouer. Sanguiſugæ duæ Pro. 30.
ſunt filiæ dicentes affer affer.
Item peccatores ſunt ſimiles veſperti-
lionibus. Veſpertiliones enim (ſicut di-
cit Gl. ſuper illud Iſa. In die illa proijciet Iſa. 50.
hõ idola argenti ſui, & ſimulacra auri ſui
quæ fecerat ſibi, vt adoraret talpas & ve-
ſpertiliones, &c. lucem fugiunt. Et quã-
tum ad hoc ſignant luxurioſos, qui lati-
bula & tenebroſa quærunt. Iob. Oculus Iob. 24.
adulteri obſeruat caliginem.
Item puluerem lingunt: & quantum
ad hoc ſignant auaros, qui terrena dili- Pſa. 71.
gunt. Pſ. Inimici eius terram lingent.
Itẽ oleũ de lãpadibus ſugũt: & in hoc
ſignificant inuidos, qui ore detrahẽdo,
bonorũ grãm auferre cõtẽdũt: Per oleũ
enim grã, p lãpades vero viri pclari ſi-
gnant. Inuidi ergo hoĩes quaſi oleũ de lã
padibus ſugũt, cũ ore viris præclaris de-
trahendo gram auferre cõtendũt. Vnde
inuidus ho gaudet de malo alteri⁹, & do-
let de bono alieno. Iuxta illud Horatij In Hor.
uidus alterius rebus marceſcit opimis:
ſic ergo conat bonis viris grãm eorũ oc
culte detrahendo auferre.
Itẽ in rimis parietũ ſe de die abſcon-
dunt: & io ſignant ſuperbos, & tyrãnos,
q malignas & occultas vias quibus poſ-
ſunt alios lędere rimantur.
Item de die quaſi ſicut talpę cęci ſunt
& ſignant iracundos, in quibus rationis
oculus ex nimio furore cæcatur.
Item frigidiſſimæ naturæ ſunt. Vñ ſan
guis veſpertilionis linitus ſup palpebras
non ſinit creſcere pilos (vt dicit Conſtã-
tinus) quod ex frigiditate poros clauden
te creditur euenire: i quo ſignat accidio
ſos, qui efficiuntur in ſpiritu frigidi, ita
vt pili oculorũ, id eſt bona deſideria men
tium in eis non procedant.

Vera pœnitentia quamplurima bona recenſentur, quæ ex Phœnicis, Merguli, & demum, tractâ piſcium natura lucidiſsimis exemplis elicuntur. Cap. LXIIII.

Ari. de ani. POenitentiæ feruor, & humilitas, peccatorem mortuũ reſuſcitat: q̃d oſtẽditur exemplo phœnicis. Eſt enim phœnix auis, quæ (ſecundum Philoſophum) poſtq̃ trecentis, vel quingentis annis vixit, cum ſuum defectum ſentit, nidũ ex lignis aromaticis facit in tantum ſiccis, vt vento calido accendantur: quibus quidem accenſis, ſponte nidum ingredit̃, & inter ligna ardentia, incineratur. Et ex hoc cinere infra triduum quidam vermiculus naſcit̃, qui paulatim plumas recipiens, in volucrẽ transformatur. Eſt aũt auis pulcherrima, pauoni ſimillima in pennis, ſolitudinem amans, & ex mundis fructibus cibum quærens. Sic peccator poſtq̃ diutius vixit in ſuis peccatis, & ſuæ vitæ, vel ſtatus defectum ſiue p̃ mortis mærium ſiue per aliquod aduerſum cognoſcit, debet ex cõſideratione offenſæ, ex cõtemplatione diuinæ iuſtitiæ, & inſuper ex timore gehennæ, atq; mortis incertitudine, tanq̃ ex aromaticis lignis ſtruere nidum mentis: & hi reſpectus tã ſicci. i. validi debẽt eſſe, vt Spiritusſancti flatus faciliter poſſit accendere nidũ mentis: tunc ad cor ſuum pœnitens ſpontaneus ac cito introeat, & in prædictis timoribus poſitus, ſe per feruentem compunctione adurens, in humilitati. cinerẽ redigat: ex hac. n. humilitate infra triduũ pniæ, ſ. contritionis, confeſſionis, ſatisfactionis, nouus naſcetur vermiculus i. mũdus, & animus humilis, q̃ plumas virtutũ paulatim recipiẽs, in completam transformabitur volucre. i. in virũ perfectũ, atq; contemplatiuũ, habentem. ſ. pulchritudinem in aſpectu ſanctæ contemplationis, item habentem varietatem colorũ in pẽnis. i. varietatem virtutũ, & gratiæ multiformis, amantem ſolitudinem ſanctæ orationis, & quærentẽ cibũ mundũ ſacræ lectionis, vel mũdæ operationis.

Item pœnitentia liberat, & defendit a tentationibus ſiue deceptionibus dæmonum: quod patet per exemplum in mergulo. Nã qñ rapaces aues mergulos pſequunt̃, ad aquam confugientes ſubmerſionis beneficio liberant̃. Tunc rapaces aues mergulũ inuadũt, qñ dæmones animã hoĩs tentãdo circumuenire ſatagunt ſed ſi aĩa confugiat ad aquas pniæ, & ſe in eis humiliando ſubmergat, liberatur à fraudulentia dæmonu. pſ. Tu contribulaſti capita draconum, id eſt tentationes dæmonum in aquis, i. pœnitentiæ. Pſal. 73.

Item pnĩa facit opera hoĩs eſſe viua, & meritoria. Cuius exemplũ apparet in varijs maioribus piſcibus, qui dicuntur troctæ, qui oua in aqua faciunt, & ipſa aquæ fouenda committunt, & aqua tanquam blanda mr̃ ea ſuſcipiẽs, animat, & creat, & piſces ex eis format. Sunt ergo opa hoium bona tanq̃ q̃dã oua troctarũ quæ tũc in aqua prodeũt qñ in vera pœnitẽtia fiũt, atq; ex ipſa in aqua, i. pniæ lachrymoſæ & cõpunctiuæ lachrymis, viua. i. gratuita & fructoſa. i. meritoria fiunt.

Pœnitentes in eorum vera pœnitentia quales eſſe debeant, multorum animantium in terris ac in aquis variabilis natura, præcipueq; coturnicis, ciconiæ ac turdi, ſimilitudinibus non paucis artificioſe palam fit. Cap. LXV.

POenitẽtes q̃ tepidè & ocioſè viuũt, faciliter ad putredinẽ peccati redeũt cuius exemplũ apparet in piſcib⁹. Nã cũ aqua vbi ſunt piſces, nõ mouetur, nec renouat̃, cito in putredine vertit̃. Vnde in ea piſces corrũpunt. Sic̃, qui ſunt ĩ aqua pniç, ſi non renouant̃, nec mouent̃ p̃ bonorũ operũ ſolicitudine, facile a tẽtationibus corrumpunt̃, & a peccatorũ putredine iterum inficiuntur. Apoſtolus. Renouamini ſpiritu mentis veſtræ. Eph. 4.

Item pœnitentes virtute pœnitentiæ mutant mores. Vnde aſſimulantur quibuſdã aĩalibus, de quibus Ambroſius dicit, q̃ contrariam naturam habẽt in terra & in aqua, ſicut patet de Leone. Nam Leo, cum ſit terribilis in terris, in mari tamẽ eſt dulcis, ſcilicet piſcis leo. In quo ſignatur, q̃ aqua maris, id eſt pœnitentia amara hominem timidum & ferocem tranſmutat, & conuertit in dulcem. Ambr.

Itẽ rana, q̃ eſt horreda in paludibus, in aquis tñ eſt decora, & omnibus fere preſtat alimẽtis. In quo ſignatur, q̃ aqua pniæ homines horrendos & impios tacit gratiſſimos, & præ alijs acceptos

Itẽ muſtelę odor grauis in terris, ſuauis in aquis eſt: in quo accipitur, q̃ fœtẽtes per malam famam, in aquis pœnitẽtiæ efficiuntur redolentes per gratiam.

Itẽ lepus eſt aĩal timidũ ĩ terris, in mari vero formidabile, . quia lauacrum pniæ

homines

homines puſillanimes & pauidos, magnanimes facit & fortiſſimos.

Item lupus eſt in terris animal rapiēs, in aquis autem animal impotens. Vnde hos neſcit lupos agnus timere. Sic per pœnitentiam homines terribiles & rapaces efficiuntur benigni & miſericordes.

Item porcus in terra animal eſt immūdum, in mari vero eſt animal mundum. Vnde porci marini (vt dicit Ambroſius) etiam Iudæis ſunt grati, qui tamen terreſtres non comedunt. In quo ſignatur, quod aqua pœnitentię purgatur omnis immūditia culpæ, & ideo etiam immundi per peccatum luxuriæ, in aquis pœnitentiæ efficiuntur mundi per continentiam.

Item terreſtris ſcorpio percutit, & venenum immittit: ſcorpio vero marinus non percutit, ſed reficit. In quo ſignificatur, quod detractores, & inuidi alios retro percutientes, immutātur in aqua pęnitentiæ, & efficiuntur benefactores.

Item coruus terreſtris habet carnis duritiē, marinus vero coruus habet carnis teneritudinem. In quo ſignificatur, quod pœnitentiæ mare cor aridum & durum facit molle & deuotum & pium.

Vnde pœnitentia facit de corde lapideo & rigido cor carneum & flexibile. facit enim de homine ſuperbo humilē, de homine crudeli & truculēto mitem &c.

Item pœnitentes quales debeant eſſe exempla coturnicum demonſtrant. Coturnix. n. mare tranſiens, cum laſſatur, in aquam deſcendit, & vnam alam erigens velum facit. Coturnices etiam accipitrē timent, nec de terra ſurgunt quandiu eū vident. Sic quoque peccator tranſiens p̄ mare huius ſeculi, cum ſe laſſum ſentit ex grauedine peccati, debet ſi vult euadere, ſe humiliando deſcendere in aquam pœnitentiæ, & cum vna ala. ſ. timoris in iſta aqua. i. pœnitentia ſe tenere; aliam vero, ſcilicet ſpē, ſurſum ad Deum exigere. quia ſicut debet timere de iuſtitia, ita debet ſperare de miſericordia: & hæc ala ſpei, erit velum ducens eum ad pia opera. Debet autem peccator pœnitens præcipue & timendo cauere accipitrē. i. diaboli ſeueritatem: quia tunc maxime contra hominem ſeuit, cum ſibi rebellaſſe cognoſcit. Et ideo cum eius præſentiam pęnitens tentatus aduertit, debet in terra manere i. humilitate ſe tenere. Sola enī humilitas (vt dixit beatus Antonius) eſt quæ euadit diaboli laqueos. Vel non debet de terra ſurgere, ideſt ab humili oratione.

Item coturnices per terram citiſſime currūt, ſpeciem ſuam diligunt, & vociterando ſe mutuo requirunt: vt dicit Ambroſius. Illi ergo per terram citiſſime currunt, qui licet in terra poſiti, vehementer tamen cęleſtia diligunt. Nam q̄ amat vehementius, currit velocius, & peruenit citius, ſicut dicit Bernardus. Ille vero diligit ſuam ſpeciem, qui diligit quemlibet hominem. Nam participatione ſpeciei plures homines ſunt vnus homo, ſicut Porphyrius dicit. Vbi ergo eſt naturæ vnitas debet etiam ſimul eſſe vnitas charitatis & concordiæ. Debet etiam diligenter homo ſuum quilibet requirere proximum, quem ſenſit errando periſſe, ſiue vociterando ad ipſum per prædicationis vel exhortationis clamorem, ſiue pro ipſo vociferando ad Deum perfectę orationis feruorem. Ambr. Ber. Porph.

Item coturnices pro gratiſſimo cibo habent ſemina venenoſa: commedunt enim elleborum, quod aliis eſt pernicioſum: & patiuntur etiam coturnices morbum caducum ſicut homo. Quaſi autem venenoſa ſemina ellebori ſunt opportunitates & occaſiones peccandi: quibus ſi pœnitens paſcitur, ſcilicet vt in eis delectetur, morbum caducū patietur, ideſt recidiuum peccati.

Item pœnitentes debent eſſe ſimiles ciconiis: primo quidem, quia ciconia eſt ad ſe purgandum ingenioſa. Nam quando cibo grauari ſe ſentit, aquam marinā in roſtrum recolligit, quam ad interiora tranſmittit, & ſic cibum induratum remollit, & inteſtina mundando ſuperflua eijcit. Sicut autem cibus ſuperfluus, vel malus grauat ſtomachum, ita & peccatū grauat, vel anguſtiat animam. Qui ergo ſe purgare deſiderat, aquam marinam habeat. i. ita purgetur interius, vt amaras lachrymas effundat: quam neceſſe eſt vt etiam roſtro recolligat, ſic ut ad ventrem purgandum eam ad inteſtina tranſmittat, ideſt in ore ſuo peccata ſic compunctus confiteatur & dicat, vt confeſſio ſua humilis ad purgādas peccati feces, compunctionis aquam, ideſt lachrymarum virtutem ad interiora mētis tranſmittat.

Secundo, quia ciconia eſt ad ſe nutriēdum virtuoſa. Nam ſerpentum veſcitur ouis: & ex eis eſcam dat gratiſſimam pullis ſuis: quamuis autem venenoſa comedat

dat, venenum tamen eorum ipſius natu
ram non ſuperat, nec imitat, ſed eſt ei
nutrimentum, quod tamen multis ani-
malibus eſt venenum. Nam vi caloris q
in ea dominatur, virtus veneni extingui
tur. Quaſi autem oua ſerpentium, tenta-
tiones ſunt malignorum ſpirituum, q
licet animalibus. i. hominibus carnali-
ter viuentibus ſunt venenum, ſpiritua-
libus tamen præbent proficuum nutri-
mentum. Nam vi amoris qui in eis accē
ditur, tentantis nequitia penitus ſuperat.

Tertio, quia ciconia eſt contra ſerpen
tes vigoroſa: nam eos roſtro percutit, oc
cidit, & comedit. Serpentes quippe ro-
ſtro ciconia percutit, quia frequenter o-
rando, confitendo humiliter, malignos
ſpiritus pœnitens confundit. Tunc vero
illos occidit, cum feruore pęnitentiæ la-
chrymarum inundatione tentationes pe
Pſa. 73. nitus eorum extinguit. Vnde Pſalmiſta:
Tu contribulaſti capita draconum in a-
quis: quia videlicet in aquis lachrymarū
extinguuntur tentationes dęmonum.
Sed adhuc ſerpentes ciconiæ comedũt:
quia videlicet ex tentationibus dęmo-
num nutritur, & conualeſcit humilitas
pęnitentium.

Quartò, quia ciconia eſt humanæ ſo-
cietatis amatiua. & ideo in domibus ho
minum nidum ponit. Sic etiam quilibet
pœnites amare debet ſocietates homi-
num. i. rationabiliter, & manſuete viuen
tium. eſt. n. homo animal rationale, &
manſuetum natura: nil ergo beſtialius
homine rationem habente, & ratione
non vtente. Similiter qui crudeliter vi-
uit, non homo dici debet, ſed feris & be
uis ſimilis exiſtit. Et ideo quicũque cum
talibus habitãdo, vel conuerſando con
uiuit, nõ nidum in domibus hominum,
ſed inter beſtias ponit ſecundum illud
Iob. 30. Iob. Frater fui draconum, & ſocius ſtru-
Ezech. thionum. & Eze dictum eſt. Cum ſcor-
2. pionibus habitas.

Quinto, quia ciconia nidi ſui, vel loci
eſt diligenter conſeruatiua. Nam nidum
vel locum quem prius accipit de facili
non dimittit: ſed quando circa hyemem
recedit, nidum terra operit & virgulas &
ſpinas cum luto coniungit, ne a vento
diſſipari poſſit. In reditu autem ſuo eun-
dem locum occupat, & contra occupare
volentes pugnando eum defenſat. Simi
liter pœnitens nidum mentis diligenter
cuſtodit. Nam in eodem loco. i. eodem
humilitatis deſpectu, quem prius acce-
pit, perſiſtit, vel quia prius acceptam gra
tiam nunquam deſerendo amittit. Sed ſi
hyems aduerſitatis immineat, ita, vt cir-
ca exteriora contendens ad tempus exi-
re eum oporteat, terra humilitatis coope
rit nidum mentis, virgulas & ſpinas. i. ab
ſtinentias aſperas cum luto corporis iũ-
git: vel quia iungit aſperitates carnis cũ
luto humilitatis: ne. ſ. a vento ſuperbiæ,
vel a tentatione concupiſcentiæ diſſipa-
ri poſſit. Cum vero ab exterioribus curis
reuertitur ad ſecreta cordis, eundem lo-
cum occupat. i. nidum humilitatis: quē
etiam circa ſuperbos dęmones ipſum ni
tentes diripere, viriliter defendit.

Item pœnitentes ſemper debent reſpi
cere ad meliorum exemplum, & in humi
litate pœnitentiæ ſemp abſcondere ſua
opera: & exemplum iſtius doctrinæ ap-
paret in ſtruthione. Nam ſtrutio, quãdo
venit tpſ, vt oua põat ad pleiades oculos
leuat: non enim oua ponit, niſi quando
illa aſcendit conſtellatio. Cum autem
hanc ſtellam oriri viderit, arenam maris
fodit, oua ibi ponit, & ſabulo operit: &
ſtatim obliuiſcitur vbi ea poſuit, & nun-
quam ea vlterius quærit. ſed calefacta a-
rena feruor Solis oua excoquit, & in ip-
ſis pullos producit: qui cum fracta teſta
educti fuerit, tũc mater eos recolligit, &
tanquam filios recognoſcit.

Item ſtruthio naturaliter odit equum:
ita vt equus eum ſine terrore videre nõ
poſſit: ſed ſi equus ei occurrit, tanquam
contra hoſtem alas erigit, & alarum ſtre
pitu fugere ipſum cogit. Sicut ergo oua
ponens ſtruthio aſpicit ad pleiades aſcē
dentes, ita pœnitens operando aſpicere
debet ad maiores. i. magis proficientes,
ſecundum illud Apoſtoli. Emulamini 1. Cor.
charismata meliora. Et cum viderit horũ 12.
exempla more pleiadum ſtellarum fulgē
tia, tũc debet in arena maris ponere oua
ſua. i. in pœnitentia graui & amara perfi
cere opera, & debet illa ſabulo operire.
i. in humilitate cuſtodire & non vlterius
illa videre. i. ad ſuperbiendum vel oſten
dendum aſpicere, & tunc calefacta are-
na. i. ferueſcente pęnitentia feruor Solis
i. amor Dei illam incēdit, & fœtus inde
multorum bonorum operum producit.
quos cum teſta fracta. i. carne mortua an
te conſpectum diſtricti examinis fue-
rint producti, tunc eorum mater. i. ani-
ma pœnitentis clarius recognoſcit: &
tan-

tanquam ſuos fructus recolliget glorioſos: debet tamen hic ſtruthio.i. pœnitens equum.i. peccatum quo anima portatur ad mortem, velut ſuum hoſtem peſtiferum fugere, virtutũ alas cõtra ipſum erigere atq; earũ ſtrepitu.i. conatu & actu ipſum in fugam vertere.i. a ſe repellere.

Item pœnitentibus reuertentibus ad Deum maxime dæmones tẽdũt laqueos tentationum: quod patet per exemplum in turdis. Nam turdi (ſicut dicit Ambroſius) in fine autumni, & hyemis cohitio quasi exacta æſtate ſe referunt.i. ad nos redeũt, quibus nos molimur inſidias, & diuerſo genere nunc inſidia ſepe decipere, nunc viſco fallere nunc laqueis eos capiare contendimus. Similiter pœnitentibus ad Deum, & ad iuſtitiã reuertentibus dæmones velut homines turdis diuerſi generis moliuntur inſidias, & nũc eos inſidia ſepe.i. tentatione dignitatis & ſuperbiæ decipere, nunc viſco luxuriæ fallere, nunc laqueis auaritiæ eos cõtẽdunt capere. propter quod qui ad Deum

Eccl.2. accedit monetur ab Eccl. Fili accedens ad ſeruitutem Dei, ſta in iuſtitia, & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Militia enim eſt vita noſtra ſuper terram. Habemus enim tres hoſtes.ſ. carnem, mundum & dæmonem.

Irrationalia animantia, quæ charitatis præceptorum penitus ignorant, legem tamen charitatis interdum adimplere nos erudiũt. Cap. LXVI.

Peregrinos & viatores eſſe in ſuo itinere pia charitate iuuandos, milui oſtendunt. Nam miluus (vt dicit Iſidorus)

Iſido. cuculos in ſpatulis ſuſci, i, & ne deficiat propter longa ſpatia itineris a partibus Hiſpaniæ ſecum ducit. Si ergo milui hoc auibus illis faciũt, quæ ſecum eiuſdem ſpeciei non ſunt, quanto magis ergo debet hoc homo facere homini, & Chriſtianus Chriſtiano non ſolum eiuſdem naturæ, ſed & fidei eiuſdem conſortii? Ecce irrationales volucres tam rationis quàm virtutis iura neſcientes, legẽ tñ chari-

Gal. 6. tis adimplent, de qua Apoſtolus, Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti. Non igitur conuiatorẽ tuum etiam minorem, vel debiliorẽ contemnas aut derelinquas, ſed magis eius debilitati compatiens, curam habeas, vt ſis ſalicem ſimilis illi Samaritano, quẽ & euangelica narratio commendat, qui inuẽtum in uia vulneratum iumento ſuo impoſuit, in ſtabulum duxit, vulnera curare ſtuduit, & tandem ſtabulario cũ præcio commendauit. Ecce enim quàm multa habes charitatis obſequia, pietatis officia & ſupernæ compaſſionis exempla, vt tu quoque ſimiliter facere ſatagas. Luc.10

Viri perfecti qui ſint, quidq; ue agant, ac agere debeant, dum vitam ducunt, optimorum piſcium animumque præda atque Ardea natura multis aperitur exemplis. Cap. LXVII.

Perfecti viri aſſimilantur optimis piſcibus. Nam (iam Auicenam) illi ſunt optimi piſces qui morant in aquis altis, Propter quod de marinis illi ſunt laudabiliores qui non alibi quàm in altiſſimo pelago conuerſantur. Aui.

Item qui in aquis diſcoopertis vbi per flant libere venti, meliores ſunt alijs qui contrario modo ſe habent, & meliores ſunt illi qui ſunt in aquis fortiſſimè agitatis quàm in aquis non motis. Ex quibus collige, ꝙ illi piſces ſunt optimi qui morant in aquis multis diſcoopertis & fortiſſime motis. Similiter illi viri ſunt ꝑfecti, & optimi qui ſunt alti per eminentem plationis ſublimitatem. Iſa. Ecce intelliget ſeruus meus, exaltabitur, & eleuabit, & ſublimis erit valde. Iſa. 52.

Item qui ſunt diſcooperti per conuerſationis ſimplicitatem: quia in hoĩbus fictis, & coopertis per hypocriſim non ꝑflat ventus Spiritus ſancti. Sap. Spiritus.ſ. diſciplinæ effugiet fictum. Sap.i.

Item qui ſunt agitati per operationis mobilita ẽ, ſcilicet qui non ocio vacant, ſed in bonis operibus aſſiduè laborant. Eccl. Quodcunque poteſt facere manus tua, in ſtanter operare. Eccl 9.

Item perfecti & viri ſpirituales ſimiles ſunt auibus prædæ, quæ (ſicut Philoſophus dicit) ſunt volatus altiſſimi & velociſſimi, & viſus acutiſſimi, & animoſitatis permaximæ, ſicut patet i aquila, falcone & huiuſmodi. Similiter etiam viri perfecti ſunt altiſſimi per cõuerſ tion. Apo. Noſtra conuerſatio in cœlis eſt. Ariſ. 2. de an. Phi. 3.

Item velociſſimi per dilectionem: qa qui amat operatur velocius, & peruenit cuius, vt dicit beatus Ber. Ber.

Item ſunt acutiſſimi per contemplationem. Iob: Oẽ ſublime vident. Iob.41.

Itẽ ſunt animoſiſſimi ꝑ ſpũs vigorẽ. Nam iuſtus quaſi Leo confidens abſque terrore erit, vt dicitur Prouer. Pro 28.

Itẽ ꝑfectus hõ aſſimilat ardeæ. Primo ꝓpter volatum. Nam ardea vocatur qua ſi ardua ꝓpter alios volatus. Formidat enim

enim imbres,& volat ſuper nubes,vt ſcilicet procellas imbrium ſentire non poſſit. Cum autem volauerit, ſignificat tempeſtatem:& hanc auem quidam Tarulũ vocant. Similiter perfecti viri timentes ne inſtigante diabolo procellis perſecutionum inuoluantur,intentionem ſuam ſupra omnia temporalia collocant, & in ſerenitatem cœleſtis patriæ, vbi facies Dei conſpicitur,mentes leuant. De talibus viris fuit Grego. qui de ſe ipſo refert, quod talis erat eius animus,dum in monaſterio fuerat,quod illi labentia cuncta ſuberant,& rebus omnibus quæ voluitur eminebat, & nunquam niſi cœleſtia cogitare conſueuerat. Apo. Quæ ſurſum ſunt ſapite,non quæ ſuper terram.

Grego. in dial.

Coll.4.

Secũdò,propter nidum:quia licet auis ardea in aquis cibum quærat;tamen in ſyluis,& altis arboribus nidũ locat. Quia perfectus quiſque licèt ſecundum corpus paſcatur rebus labentibus & tranſitorijs,tamen ſpecie ſuam ponit in ſupernis & ſpiritualibus. Vnde Pſalmiſta dicebat, Mihi adhærere Deo bonum eſt:ponere in domino Deo ſpem meam.

Pſa.72.

Tertio. propter zelum. Nam ardea ꝓ pullis zelat,& ne ab alijs auibus de nido rapiantur, defendendo laborat. Sic viri perfecti pro ſubditis laborant,ne a prauis peruertantur,& de nido fidei catholicæ ſeu a rectitudine iuſtitiæ ſubtrahantur,Io. Bonus paſtor animam ſuam dat pro ouibus ſuis. Quilibet etiam vir perfectus toto poſſe pugnare debet,ne concaptus vel affectus virtutum quos habet in nido animæ,a dæmone vel ab alio rapiãtur. Eccleſiaſtici. Pro iuſtitia agonizare pro anima tua.

Ioã.10.

Eccl.4.

Quarto,propter colorẽ: quia quædam ardeæ habent colorem album,quædam cineriecum. In quorum primis munditia in ſecundis vero pœnitentia deſignatur Nam ſpirituales viri, & intus in mente munditia, & extra in carne pœnitentia decorantur. Sic Iob,qui de puritate iam dixerat:Donec deficiam, non recedam ab innocẽtia mea. Vltro de pœnitentia addidit, Ago pniam in fauilla,& cinere.

Iob.16.

Iob.42.

In bonis actionibus perſeuerantia, Apum exemplo,multiſq; auctoritatibus,ipſis dei electis magnopere prodeſſe comprobatur. Ca. LXVIII.

PErſeuerantia in bono opere eſt habẽda;& multiplicitas, ſiue varietas operis eſt plerumque vitanda:& hoc exemplo apis. Quia ſcilicet apes (vt Ariſtoteles dicit)quando extra exit,ſiue volat,ad diuerſos flores non intendit, nec vnum florem dimittit, & ad alium vadit,donec in illo flore inuenit, quod quærit. Et ſic etiam ſimili modo in varijs actibus homo ſe occupare non debet: iuxta illud Eccl Fili,ne in multis ſint actus tui. Nã animus quidem hominis(vt dicit Gregorius) dum confuſa mente diuiditur ad multa & varia, fit minor ad ſingula. ergo in illo opere videlicet bono, quod incepit, tamdiu homo debet perſiſtere,quã diu illud inuenit proficuum,& ſalubre. Seneca:Faſtidientis ſtomachi eſt multa deguſtare & ſic eſt faſtidientis animi multa opera inchoare. Apoſtolus. Qui cœpit in vobis opus bonum, ipſe perficiet. Et Mat. Qui perſeuerauerit vſque ad finem, hic ſaluus erit.

Ariſ.de anima.

Ecc.11.

Sen.

Phili.1.

Mat.10

Quo pacto ſpiritualiter ipſa intellectiua anima pinguescat, vnica Merguli ſimilitudine demõſtratur. Cap. LXIX.

PInguedo animæ interior per ipſam penuriæ aſperitatem augetur, & per abundantiæ vbertatem minuitur. Cuius rei quidem exemplum in mergulo monſtratur:qui in hyeme, quãdo eſt tempus penurioſum & aſperum, plurimum impinguatur: quod accidit propter motus paucitatem:ſed in æſtate,quãdo eſt tempus fructuum,vbertate refertum carnibus & pinguedine ſpoliatur: quod accidit propter volatus frequentiam. Mens enim Deo dedicata;dum ex exterioribus rebus per paupertatem eximitur, ab internis ſolicitudinum quietatur motibus: quantoque magis ſibi quieſcens intendit,tanto diuina gratia vberius pingueſcit. Cum vero volubilis mens rebus exterioribus alluit hanc ipſa cura rerum & interna ſæpe ſollicitudine, & extrinſeca occupatione conuoluit, atque ita paulatim fit,quod ex ipſa inquietudine mẽtis,diminuta deuotionis pinguedine anima marceſcit. Vnde Gen. Poſt annos fertilitatis ſecuti ſunt immediatè anni ſterilitatis :quia nimirum poſt abundantiã corporis, ſequitur attenuatio mentis. Iob:Attenuetur fame robur eius.

Gen.41

Iob 18.

Prædi-

Prædicatorũ munus, ac partes quæ ſint, vt Deo grati eſſe queant per Auium prædæ, nec non aquatilium, ac Scari piſcis naturam, varijs aperitur exemplis. Cap. LXX.

Ariſ. de anima. PRædicatores quales eſſe debeant in
vita & doctrina & prudentia, oſtendi
tur in auibus prædæ, quibus (vt Ariſtote
les dicit) natura roſtrum curuum & acu-
tum dedit, vt prædam fortius retinerẽt,
& carnes facilius lacerarent. Tales etiã
ſunt paucæ carnis, & pẽnoſitatis, vt ſint
volatus velocioris. Caudam habent ſub
tilem, & longam, & tenuem, qua ſe in vo
lando regunt, ſicut gubernaculum regit
nauem. Prædicatores itaque tunc habẽt
roſtrum, ideſt os curuum, quando ad ſe-
ipſos reflectunt, quod alijs dicunt, ſcili-
cet, vt ipſi impleant opere, quod aliis
ſuadent ſermone. Nam id quod cur-
uatur, verſus ſeipſum reducitur. & hoc
neceſſarium eſt ad prædam, quam cepe-
runt ideſt ad gratiam vel mercedem quã
prædicando acquiſierunt non perdendã
ſed conſeruandam.
Item debent habere roſtrum, ideſt os
acutum, ideſt penetratiuum, & inciſiuũ
ad percutiendum corda carnaliũ, & ad
lacerandum ſiue amputandum vitia eo-
Iſa. 9. rum. Iſa. Poſuit os meum dominus vt
gladium acutum.
Item debent eſſe paucę carnis; ideſt
parum de carne curare; & multæ penno
ſitatis, ideſt in pennis virtutum abun-
dare.
Item debent eſſe velocis volatus, ideſt
obedientiæ promptæ. Vel illę velocius
volat qui feruentius amat.
Item debent habere caudam i. diſcre-
tionis prudentiam, quæ caudæ aſſimila-
tur: quia prudentia exitum rei proſpicit.
Vnde Boetius: Rerum exitus prudentia
Boet. metitur. Hac autem cauda tota vita gu-
bernatur. & regitur: ſed debet hæc cauda
ideſt hominis prudentia eſſe longa quo
ad præteritorũ memoriam, ſubtilis quo
ad præſentium intelligentiam; ſed non
niſi tenuis, eſſe poteſt quo ad futurorum
prouidentiam: quia cogitationes morta-
lium timidæ, & incertæ prouidentiæ no-
ſtræ.
Sap. 9. Itẽ nota, quòd prædicator qui eſt mũ-
dus in opere, & portat Chriſtum in cor-
de, timetur etiã à dæmone. Nam gallus
præcioſum lapidem quendam nomine
alectorium in ventriculo ſecum portat,
propter quem eum leo formidat, & ma-
xime ſi pennis albus ipſe ſit, vt dicit Pli- Pli.
nius. Gallus ergo qui lapidem portat in
ventre, eſt prædicator ſanctus qui Chri-
ſtum portat in corde; quem ſi in pennis
fuerit albus, ideſt in operibus mundus,
etiam Leo timet ipſum, ideſt malignus
ſpiritus: de quo dicitur prima Petri. Ad- 1. Petr.
uerſarius noſter diabolus tanquam leo 5.
rugiens circuit &c.
Item prædicatores debẽt eſſe ſimiles
aquaticis auibus, quę habent roſtra lata,
vt gramina & radices aptius carpant.
Quaſi enim latitudo roſtri, eſt dilatatio
verbi. Ad hoc enim prædicatores audito
ribus verba declarando, & inculcando;
dilatant, vt vitiorum gramina, & radices
peccatorum de cordibus eorum euellãt.
Item habent colla longa, vt de profun
do aquæ facilius victum trahant. ex lon-
go quippe collo vocalis ſpiritus non ſta-
tim emittitur: quia per arteriæ longitudi
nem tranſiens, aliquantulum immora-
tur. Vnde quaſi vocis ſonus ex collo lon-
go egreditur, cum prædicantis verbum
cum ſolerti meditatione profertur. Vn-
de Pſ. Os iuſti meditabitur ſapientiam, Pſa. 36
& lingua eius loquetur iudicium. Per ip-
ſam longitudinem autem colli de aquæ
profunditate victus faciliter trahitur: qa
per cogitationem moroſam quaſi de ꝓ-
fundo aquæ, ideſt intimo ſenſu ſcriptu-
ræ, illa qua mens fidelium paſcitur, do-
ctrina prædicantis educitur.
Item prædicator debet eſſe ſimilis pi-
ſci ſcaro, de quo dicit Ambroſius, quod
ſolus inter piſces ruminat. Quod pro-
priè conuenit prædicatori, ſcilicet ſacræ
ſcripturæ verba per meditationem con-
tinuam ruminare. Vnde Pſalmiſta: In le- Pſal. 1.
ge eius meditabitur die ac nocte.

Quid prædonibus nonnunquam eueniat, nonnullorum piſciũ exẽplo deſcribitur. Cap. LXXI.

PRædantes alios, efficiuntur ipſi fre-
quenter præda aliorum. Vnde ſunt ſi
miles pilcibus. Nam (ſicut Ambroſius
dicit) quidam piſces ſe mutuo deuorant- Ambr.
& fit ſæpe eſca minor maioris. Rurſum
dum ille maior deuorat alium, ipſe poſt-
modum ab alio deuoratur. Vnde Ariſto- Ariſt. 6.
teles dicit, quod carabo vincit piſces ma animæ.
gnos, & comedit. Sed pultipes vincit ca
rabonem, & ipſum comedit. Vnde Iſa. Iſa. 43.
dice-

dicebat. Vę qui prædaris, nonne & ipſe prædaberis?

Prælati partes in ſubditos quales eſſe debeant, ceti natura, illius quam varijs ſimilitudinibus oſtenditur. Cap. LXXII.

PRælatus debet de ſubditis velut de ſpiritualibus filijs diligentiſsimã habere ac gerere curam. & hoc exemplo videlicet ceti ſiue Balenæ piſcis, qui ſcribitur ſuos catulos mira cura perhibetur fouere. Nam miro amore eos diligit, & in pelago ſecum longo tempore circumducit: & ſi eos ab arenarum cumulis impediri contigerit, aquæ multitudinem in ore colligit, & ſuper eos emittit & ſic eos a periculo liberans ad pelagus reducit; contra omnia pericula ſe pro eis exponit, & ſemper eos inter ſe, & mare in loco tutiori ponit. & quando tempeſtas inualeſcit, illos adhuc tenellos in ventrem ſumit, quos ſerenitate iacta ſine aliqua læſione emittit, ſicut dicit Io-
Iorach. rach. Similiter etiam debet prælatus ſubditos velut filios magno amore diligere, & eos per huius vitæ pelagus procelloſum ſollicita dilectione deducere; eos ſi arenarum cumulis. i. diuitiarum, vel rerum temporalium curis videat impediri. oris ſui aqua. i. exhortationis, vel correctionis doctrina ſtudioſius adiuuare debet, etiam pro eorum ſalute ſe periculis quibuſque exponere. quia bonus paſtor ponit animam ſuam pro omnibus ſuis. Debet etiam eos de dubijs in tutiori parte ponere, & locare. & ſi exurgat perſecutionis tempeſtas, illos quos magis tenellos i. magis debiles viderit, debet in ventrem. i. mentis affectum vel intime ſolicitudinis curam colligere, & tenere, eos ſuis monitis, & auxilijs roborando, & ſecurando, quouſque tranquillitas redeat. Sic etiam Paulus faciebat: qui dicebat,
all. 4. Filioli mei quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis. & ad
[illegible] 1. Phil. Eo quod habeã vos i corde meo.

Quantum ſuperbi, qui falconibus, ab humilibus, qui muſcardis comparantur, inter ſe differant, aperitur. Cap. LXXIII.

PRæſumptuoſi, & ſuperbi ſemper altiora ſequuntur: prudentes & humiles ad congrua ſibi tendunt. Cuius rei exemplum apparet in falconibus & muſcardis, ſiue alietis. Nam falco eſt auis multũ animoſa. Inuadit enim ipſa aues longe ſe maiores: pectore & pede eas percutiens: cui ſimilis eſt homo præſumptuoſus, & audax, qui ad ea quæ ſe excedunt, intendit contra illud Eccl. Altiora Eccl. 3.
te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris. Sed muſcardus quem aliqui dicunt alietum, cum ſit auis parua, paruulas capit aues: & ideo ſignat ſobrietatem humilium. De quorum numero fuit Pſalmiſta: Neque ambulaui in magnis, Pſ 130.
neque in mirabilibus ſuper me.

Item præſumptuoſi qui nimia & laborioſa aſſumunt, cito deficiunt Nam ſicut dicit Ariſtoteles, gallinæ quæ multum Atiſ. li.
ouant, cito moriuntur. Quid enim ſunt 6 de a-
gallinæ multum ouantes, niſi præſum- nimali.
ptuoſi quidam nimios labores aſſumentes, & plurima opera & magna inchoantes. Hi nimirum cito deficiunt, quia & ſi vires eis ad incheandum adſint ad proſequendum tamen, ſeu ad perficiendum non ſuppetunt & ideo conſulitur Eccl. Eccl. 11.
Fili ne in multis ſint actus tui.

Hominum peccatorum proſperitas, quoddam futuræ calamitatis indicium eſſe, exemplo vnico Bubonis demonſtratur. Cap. LXXIIII.

PRoſperitates diuitum hominum & peccatorum, aſſimilantur cuidam aui quæ bubo dicitur: Bubo enim auis eſt onuſta plumis, ſed pigritia detenta & debilis ad volandum, in ſepulcris mortuorum die ac nocte moratur, & fertur futurum malum prætendere. & loci vbi habitat, ſolitudinem nunciare, vt dicit Iſido- Iſido.
rus. Quaſi ergo bubo onuſtus pennis, eſt peccator abundans diuitijs, & hoc quia piger eſt valde ad exercitium bonorum operum; & etiam debilis ad contemplationis volatum, manenſque in ſepulcris mortuorum i. fœtore operum, ſeu peccatorum carnalium eſt ei ipſa ſua proſpe-

ritas

ritas futuræ deſolationis pronoſticum, & æternæ damnationis indicium. Vnde
Luc. 6. Luc. Væ vobis diuitibus, qui habetis conſolationem veſtram in hoc mundo. ac ſi apertius dicat, Ipſa veſtra conſolatio quã nunc in præſenti recipitis, vobis ſuper venturum ſignificat æternæ damnationis. Boetius fortuna eſt quoddam futuræ calamitatis inditium.

Prudens homo quid agere debeat; vt ſapienter tempora diſpenſet ac menſuret.
Cap. LXXV.

PRudens homo tempora diuidit: quia partẽ quieti mentis contẽplationi, & orõni, & partẽ neceſſitatibus corporis p actionis laborem diſtribuit & concedit. Eſt enim vulturi ſimiles, De quo dicit
Ariſ. de anima. Ariſto. venatur a meridie vſq; ad noctẽ, & ab ortu ſolis vſque ad meridiem in ſilentio requieſcit: vt eius exemplo videlicet homo inſtructus partim vacet quieti orationum, & partim intendat venatui. i.
Haimo procurationi neceſſariorum. Vnde Haimo de Paulo Apoſtolo refert, quod (vt tradunt ſancti doctores) a mane vſque ad horam quintam labori manuum inſiſtebat, vt inde victum acquireret: & inde vſque ad veſperam intendebat publicæ diſputationi.

Quemadmodum contra diabolum ſit pugnandum, Ceti contra Cocodrillum pugna nos inſtruit.
Ca. LXXVI.

PVgnandum eſt contra diabolum, ſicut piſces contra cocodrillum. Nam cum cocodrillus pugnat contra cetum, fugiunt piſces ad caudam ceti, & ipſe pugnat pro ſe, & pro eis: & videns cocodrillus, quod vincere non poſſit, fœtidiſſimũ fumum emittit in aquam. Sed econtra cetus odorifero fumo de ore emiſſo fœtidum illum beluæ odorẽ repellit. Si ergo aliquos cocodrillus i. diabolus perſecutionibus impugnat, ad caudam ceti. i. ad vltimum vitæ Chriſti ſ. ad exemplum crucis, & paſſionis Chriſti fugiant: quia ſi paſſio Chriſti ad memoriam reuocetur, nihil eſt adeo durum, quod non æquo animo toleretur. Ipſe enim contra diabolum pro nobis pugnauit & vicit. ſi vero fœtore carnis & de carnalibus illecebris infeſtet; odore oris i. virtute deuotæ orationis repellatur. Et notandum, quod quidam dicunt idem eſſe cetum, & balenam: ſed Iſidorus diſtinguit inter Iſi.
ea per hoc, quòd balena eſt piſcis miræ magnitudinis quæ aquam emittit in altum: quod non facit cetus.

Religionem ingredi, in eaq; ue laudabiliter permanere quærentes, quoue pacto eorum prælati ſeipſos atque alios regere debeant, plurium auium exemplis, multiſque Anſerts, & Grus ſimilitudinibus ſapienter edocetur.
Ca. LXXVII.

REligionem intrare volentes, vel ſtatum mutare quærentes, illam religionem, vel ſtatum magis eligere debẽt, qui magis competit eorum diſpoſitioni, & conditioni: videlicet exemplo auium, quæ ſecundum varias complexiones ſibi varia habitacula quærunt. Vnde quæ magis ſunt frigidæ, & humidæ, paludes, & flumina inhabitant, propter ciborum aſſignationem, & pullineationẽ, vt ſunt merguli: anates, & cygni, per quos intelliguntur homines qui corpore, vel ſpiritu infirmiores ſunt, quorum eſt aſſumere ſtatus humiliores, ſiue propter nutrimentum ſi ſunt corpore debiles, vel infirmi; vel propter nidum, ideſt habitationis locum. Quia interdum, etiam periculoſum eſt quibuſdam ſpiritualiter in aliquibus locis manere. ſiue quo ad pullificationem, i. ad regularium operum laborem. Volatilia vero quæ calidioris ſunt naturæ, montuoſa loca, & rupium concaua inhabitãt: per quæ ſignificantur illi, qui ſunt fortiores corpore, & ſpiritu feruentiores, qui ſecurius aſſumere etiã poſſunt ſtatus altiores & difficiliores.

Item religioſi in congregatione viuentes, debent eſſe ſimiles gruibus, vel anſeribus præcipue ſylueſtribus. Hę enim ſimul vadunt, ſimul comedunt, ſpeciem ſuam diligunt, regem ſibi conſtituunt. Hæ etiam grues, vel anſeres ſylueſtres, ordinate volant, & ſi aliquando inter ſe pugnant mox reconciliatæ ſimul volant, & a ſocietate priſtina non declinant. Hæ etiam futuram tempeſtatem cognoſcunt. Quia imminente tempeſtate, clamant; vigilias ordinant, & in vigilando voces earum alternant, vt

dicunt

Ariſt.2. de ani. dicunt Baſilius & Ambroſius. Ariſtoteles tamen addit, quod illa quæ vigilat, lapillum in pede tenet, vt ſic, ſi fortuitò dormiret, caſu lapilli ſe excitaret. Dicit etiam idem Ariſto. quod rex earum ſeu per ſe deponit primo, & ſemper primo de terra ſe erigit, & circunſpicit, ſi quem venientem viderit, clamare incipit, & eas ad cuſtodiam munit. In eo ergo, quod ſimul vadunt, & comedunt, docentur religioſi & in congregatione viuentes, communitatem diligere, & ſingularitatem fugere ſiue in cibo, ſiue etiam in aliis. Debent enim religioſi viuere ſine propriis, ſed omnia communia erũt, ſicut Apoſtolis omnia legitur communia fuiſſe. Sed in eo, quod ſpeciem ſuam diligunt, docentur religioſi ſuam congregationem & religionem præcipue diligere. In eo autẽ, quod regem ſibi conſtituunt, docent ſub obedientia viuere. In eo vero, quod ordinatè volant, docentur modeſtè & ordinate incedere. Et in hoc, quod cito reconciliantur, & iterum conſociantur, docẽtur iras ſeu lites, ſi aliquando accidant, citius terminare, & per remiſſionem, vel obliuionem iniuriarum, pacem & charitatem priſtinã reformare celerius. Et in eo quoque, quod tempeſtates ſentiunt, docentur futura pericula vel tentationes ſollicitè præcauere, & eis ingruentibus ad Deum clamare. Et in eo etiam, quod vigilant, & vigilando voces earum alternant, docentur, quod debent ſe vigilanter cuſtodire, & pro mutua conſeruatione ſucceſſiuè laborare. Prælatus autem qui pro omnibus debet ſollicitus eſſe, debet lapillum. i. humile Chriſti exemplum, (qui fuit lapis angularis) ſemper in pede. i. in affectu mentis, vel aſpectu habere. Chriſtus enim dixit. Ego ſum paſtor bonus: & bonus paſtor ponit animã
Io.11. ſuam pro ouibus ſuis. Vnde ſono iſtius lapilli, ideſt conſideratione, vel imitatione iſtius exempli, fugatur omnis ſomnus, & negligentia prælati.

Item ipſe etiam prælatus debet, quanquam ſit maior cæteris omnibus ratione dignitatis tamen ſe primo deponere ideſt primus eſſe omnium in operibus humilitatis.

Item de terra ſe erigere, ſcilicet per ſtudium ſanctæ orationis & contemplationis: vel primus eſſe in contemptu terrena cupiditatis, præcipuè autem quando in paſcuis ſunt ſubditi, i. in conſolatione corporis, debet circumſpectionem mentis prælatus circa eorum cuſtodiam erigere & habere; & ſi aliquid aduerſum, vel obnoxium eis accidere ſenſerit, monendo & corripiendo clamare.

Multis Aquilæ ſimilitudinibus, Accipitriſque eruditiſſimis exemplis, quo modo anima humana ſpiritualiter inſtauretur, enucleatur. Cap. LXXVIII.

Renouatur anima ſpiritualiter, ſicut aquila. Vnde Pſalmus. Renouabitur Pſ. 102.
ſicut Aquilæ iuuentus tua. Dicit enim
Auguſtinus, quod aquila in ſenectute Aug. ſuper Pſ.
patitur caliginem in oculis, & grauedinẽ in alis: propter quod fontem aquæ quærit, ſuper quem volando quãtum poteſt aſcendit, & ſic ex labore, & calore aeris ſtomachus incaleſcit fortius: & ita poris apertis, & pennis laxatis, ſubito in fontem ſe cadere permittit: vbi mutatis plumis, & caligine purgata in oculis, quaſi renouata vires reſumit. Et (ſicut dicitur ſuper Pſa.) Cum ſenuerit, incuruatur eius roſtrum, ita vt vix poſſit ſumere cibum. Petram igitur quærit, ſupra quam roſtrũ percutit & alliditꞏ & ſic onus roſtri deponit, cibum capit, & reſumptis viribus iuueneſcit. Sic anima per peccatum vetuſta, cęcata & aggrauata, ſi aliquãdo exurgat ab actionibus terrenis, & altius in ſeipſam eleuetur, conſiderando ſtatum ſuæ mentis, ſuam perpendens miſeriam, accenditur in ea fortior calor compunctionis, & tunc ſi ſe proijciat in fontem lachrymarum, renouabitur, & purgabit vetuſtas peccatorum. & ſi roſtrum, ideſt os cordis grauatur, & ita ad terrena incuruatur, ſic vt ſpiritualem eſcam ſumere non poſſit; percutiat illud ad petram Chriſtum, conſiderando exemplum quo omnia contemnere docuit: & tunc roſtri curuitudo frãgetur, ideſt affectus terrenus corrigetur, & dirigetur ad Deum.

Item renouatur a vitiis anima, ſicut accipiter in plumis Iob: Nunquid per ſapiẽ Iob.39.
tiam tuã plumeſcit accipiter? Tria enim ſunt quæ faciunt ad eius renouationem, ſcilicet vẽtus, Sol, & cibus. Habet enim accipiter proprium, quòd quando ſeneſcit, & grauari ſe ſentit, alas ſuas contra radios Solis expandit, flante ſcilicet auſtro, vt ſic repente aura, & calore reſoluente, aperiũtur pori; quibus apertis, ſe excutit, & ſic veteres pennæ exiliũt, & nouæ creſcunt

creſcunt, & ſic ex nouitate pénarum ſua
rum aptior fit ad motum. Sic domeſtico
accipitri, qui, vt renouetur, in mutatorio
cōſeruatur, cibus de carne venenoſa ali-
quantulum datur, vt facilius immutetur:
& ſic patet, quod flatus auſtri, calor cęli,
ideſt ſolaris radii, & vis veneni faciunt
ad renouationem ipſius. Per flatum ip-
ſius auſtri intellige inſpirationē gratiæ:
per calorem vero accipe feruorem pęni-
tentiæ: ſed per carnem venenoſam per-
cuſſionem alicuius aduerſitatis vel infir-
mitatis corporalis, quæ frequenter pecca
Beda. torem impellunt, vt renouetur per pœni
tentiam. Dicit etiam Beda, quod accipi-
ter a fumo miro modo læditur. Vnde eo
rum mutatoria a locis fumiferis penitus
remouentur. Quaſi autem quidam noci
ui fumi, ſunt tentationes peccandi. qui
fumi maxime ſurgunt, vbi ſunt occaſio-
nes, & etiam opportunitates peccari. Et ĭō
ſunt pœnitentes a talibus quaſi accipi-
tres a locis fumiferis penitus elōgandi.

Item nota, quod dieta accipitris non
nimis lata debet eſſe, ſed mediocris: q̃a
ex nimia pinguefcit, & pinguis factus
vocatus non redit: ſi vero nimis eſt te-
nui, deficit, vt volare non poſſit. Sic de-
bet eſſe diſcreta dieta pœnitentis, vt nec
ex nimietate eius impinguatum corpus
Deu.22 animæ non obediat, ſecundū illud Deu-
ter. Incraſſatus eſt dilectus, & recalcitra-
uit. nec etiam ex abſtinentia nimia debi
litetur corpus, ita vt inutile fiat. Apoſto
Ro 12. lus: Obſecro, vt exhibeatis corpora veſtra
Deo, hoſtiam viuentem ſanctam, Deo
placentem. viuentem dicit, nō occiſam.

*Sanctorum virorum perfectiones quampluri-
ma, ex columba, falconis, vulturiſque, va-
rijs ſimilitudinibus naturalibus deprompta
connumerantur. Cap. LXXIX.*

SAncti & perfecti viri aſſimilantur co-
Iſa.9. lumbis, ſecundum illud Iſa. Qui ſunt
iſti, qui vt nubes volant, & quaſi colum
bæ ad feneſtras ſuas? Nam columba qui-
dem eſt pacis nuncia. vnde in ſignum
pacis & reconciliationis, ramum oliuæ
ad arcam detulit. Sic etiam ſancti viri pa
Iſa. 52. cem prædicando annunciant. Iſa. Quàm
pulchri ſuper montem pedes euangeli-
zantis pacem. Annunciant etiam prædi-
catores ſancti pacem peccatoris, ideſt cō
ſcientiæ pœnitentibus, pacem temporis
diligentibus, & pacem æternitatis perſi-
ſtentibus, i. perſeuerantibus.

Secundo, columba eſt ſimplicitatis for-
ma. Caret enim felle malitiæ. Sic etiam
ſancti viri ſunt ſimplices, ideſt ſine plica
malitię, ſiue duplicitatis. ſecundum illud
Mat. Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, & Mat.10
ſimplices ſicut columbæ.

Tertio, natura eſt munda: non enim
immunda comedit, ſed munda grana eli
git. Sic ſancti viri ſtudent in omnibus
eſſe mundi, ſecundum illud Tob. Mun- To. 3.
dam ſeruaui animam meam. Vnde mun
diora grana, i. opera, vel exempla ſumūt:
immunda vero fugiunt, ſecundum illud 2. Cor.
Cor. Immundum ne tetigeritis. Quarto 7.
eſt prolæ fœcunda. Nam columbæ in re-
gione calida omni tempore pullificant,
ſemel in menſe. Vnde Ariſto. dicit quod Ariſ. de
decem vicibus ouant in anno commu- anima.
niter: & quandoque vndecim, vel duo- 6. lib.
decim. & ideo ſunt valde fœcundæ. Sic
ſancti viri fœcundi eſſe ſtudent, ſiue in
pullificatione ſpiritualiū filiorum, quos
Deo generant ex ſcientię euangelicæ do
ctrina, ſecundum illud Corinth. In Chri 1. Cor.
ſto enim Ieſu per euangelium ego vos 4.
genui vel ſaltem fœcundi ſunt. fœcun-
ditate bonorum operum. Sumus enim
domini noſtrorum operum, quemad-
modum & natorum: ſicut dicit Philo-
ſophus. Ariſ. in

Quinto, colūba eſt pietatis ęmula. Nā Ethi.
circa pullos ſuos magnum pietatis & ſol
licitudinis oſtendit affectum: alienos in
ſuper pullos nutrit, columbas autem a-
lias errantes aſſociat & recolligit. Quæ
omnia ex pietatis affectu faciunt ſancti
viri. Ipſi enim de ſuis ſubditis, vel dome-
ſticis ſollicitam curam gerunt; & inſu-
per etiam ad extraneos beneficia chari-
tatis extendunt, errantes etiam quoſque
vel vagos recolligunt, & dirigunt, ſecun-
dum illud Iſa. Egenos vagoſque induc Iſa. 58.
in domum tuam.

Sextò, columba eſt ſocietatis amica.
Sunt enim columbæ ſuam ſpeciem amā
tes, & ſocietatem hominum diligentes:
quia ſancti viri ſibi ſimiles diligunt, &
rationabiliter & ordinate viuentium ſo-
cietatem quærunt.

Septimo, columba eſt obliuioſa. Vnde
ſublatis pullis, damni immemor in eo-
dem loco nidificat (vt dicit Hieron.) Si- Hiero.
militer ſancti viri ſunt iniuriarum im-
memores, neque propter damna illata
a nido charitatis recedūt ſed fructū ope-

tum ipſis nocentibus velut præmia impendunt.

Item ſancti & perfecti viri ſunt falconi ſimillimi. primo, quia falco quædam auis eſt paucæ carnoſitatis: nam ſancti viri paucam curam hēnt de carne ſua, quia nō eius deſideria implent, ſed potius eā
1. Cor. 10. torquent. Vnde Apo. In carne ambulantes, non ſecundum carnem militamus.

Secundo, quia falco eſt magnæ animoſitatis. Sunt enim ſancti viri animoſi, i.
Pro. 28. magnanimi, & ſecuri, ſecundū illud Pro. Iuſt' quaſi leo cōfidēs, abſq; timore erit.

Tertio quoque eſt multæ pēnoſitatis, quia ſancti habent pēnas multarum virtutum.
Ecc. 24 Eccle. Homines diuites in virtute

Quarto, quia eſt magnæ agilitatis, & ideo altè volat in aere, nā (ſicut dicit Gregor.) modicū hēt de eo, qđ grauat, & multum de eo, quod furſum leuat. Sic ſancti viri modicū hn̄t de grauedine, i. de amore cupiditatis, & voluptatis, & multū de leuitate, i. de amore charitatis, & ideo in altum volant ſiue contemplatione, ſiue
Iſa. 52. conuerſatione. Iſa. Ecce intelliget ſeruus meus, exaltabitur, & eleuabitur.

Quinto, viri ſancti & perfecti aſſimilātur falconi, quia eſt magnæ generoſitatis: nam ſi primo, vel ſecundo, prædā nō arripit, quaſi vindictam de ſe expetit, & de facili tunc præ verecundia ad manum non redit, ſed per aera vagus incedit. Nam deuictum, & quaſi degenerē ſe exiſtimat, qū de aue quā impetiit, non triumphat, vt dicit Greg. Ille igitur primò, vel
Grego ſecundo prædā non arripit, qui vel bene inchoando, vel bene pſequendo ad finē boni opis non pugit. & talis nimirum a Chriſto degenerē ſe oſtendit, qui ait. Nō qui incœperit, ſed qui perſeuerauerit vſq; in finem, hic ſaluus erit. Talis quidē cū
Mat. 24 verecundia pniæ debet ad Chriſtū redire, & manus eius auxilium humiliter pcurare. Sexto, qa eſt magnæ pietatis, ſcilicet non ſolum erga pullos ſuos, ſed etiā erga alienos. Nā eodē ſedulitatis officio quo filios paſcit, pullum ab aquila derelictum nutrit, & cū ſuis recipit, vt quidā dicunt. Sic etiam ſancti viri, non ſolum de ſuis curā gerunt domeſticis, ſed etiā de extraneis, & de miſerabilibus pupil-
Iac. 1. lis, maximè ab alijs derelictis. Iac. Religio munda & immaculata apud Deum, & patrem hæc eſt, viſitare pupillos. Vn-
Iob. 35. de Iob. Si comedi buccellam meā ſolus, & non comedit pupillus ex ea.

Septimò, ſancti viri & perfecti aſſimilātur falconi ratione puritatis. quia eſt magnæ puritatis, ſiue munditiæ in cibo capiendo. Nam cadauera fugit, & in vehementia famis putridas carnes nō tangit, ſed patienter expectat quouſque prędam ſibi congruam inuenit, vt dicit Greg. In quo redarguuntur non tantum illi q nociua ſibi cibaria comedunt, vt gulæ ſatisfaciant, ſed etiam omnes illi qui fœtidis cadaueribus ideſt fœtidis carnis operibus delectantur.

Item ſancti viri & in hoc mundo quādam odore ſentiunt eorum quæ ſunt in cœlo. Vnde aſſimilantur vulturibus. Nā in vulture (vt Plinius dicit) maximè vi- Plin.
get olfactus. Vnde exiſtē vltra mare, ſentit odores carnium ex alia parte, & econuerſo. Sancti autem qui ſunt in cœlo iā huius mundi mare tranſierunt. Nos autē in vita iſta mortali adhuc citra mare ſumus. Ea tñ nihilominus quæ ſunt vltra, ideſt quæ ſunt in alia vita, ſi boni, & mūdi ſumus, contemplando, & amando delectabiliter odoramus. Similiter vultures qui vltra mare ſunt, ideſt ſancti qui in cœlo conſiſtunt, noſtrarum orationum odores cū quadam auiditate percipiunt. Vnde phialæ plenæ odoramentorum dicuntur orationes Sanctorum.

Vnico Apum exemplo, Dei ſapientia tantum à iuſtis perfecte adipiſci, declaratur. Capitu. LXXX.

SApientiā cęleſtē nō poteſt percipere, niſi mundus a ſordibus culpæ: qđ paret per exemplū in apibus. Apes nō potant niſi aquam clarā nec potāt niſi prius feces eijciāt, vt dicit Auic. Aquam igitur Auic.
claram potant quicunque ſupernæ ſapientiæ adeptioni inuigilant. de ipſa enim dicit Eec. Aqua ſapientiæ ſalutaris potabit Ecc. 15.
illum & rurſus. Clara eſt quæ nunquam marceſcit ſapientia: ſed tñ nullus hāc a- Sap. 6.
quā claram cęleſtis ſapientiæ bibit, niſi prius a ſemetipſo peccatorum fęces eiecerit: ſicut ſcriptum eſt, In maliuolam a- Sap. 1.
nimam non intrabit ſapientia, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis.

Simplicis columbæ naturales proprietates, & qua de cauſa Spiritus ſanctus ſub hac forma apparuerit, aperitur. Cap. LXXXI.

SPiritusſanctus in columbæ ſpecie apparuit in Chriſti baptiſmo, quę licet ve-

Aug. verè animal fuerit (vt dicit Auguſtinus) ex ſuis tamen proprietatibus ſignificabat ſpirituales effectus quos ipſe ſpiritusſanctus facit in baptizatis. Nam primo colũba, vt dicit Gloſa ſuper Can. ij. gemitum pro cantu habet: quia videlicet ſpi-
Iſa. 59. ritusſanctus peccata gemere facit. Iſa. Quaſi columbæ meditantes gememus
Rom. 8 Rom. Ipſe ſpiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus, i. nos poſtulantes facit & gementes.

Item colũba felle caret: quia Spiritusſanctus iræ amaritudinem aufert, & be-
Sap. 7. nignitatis dulcedine replet. Sap. O quã bonus, & ſuauis eſt domine ſpiritus tuus in nobis. Et in eodẽ vocatur ſpiritusſanctus ſuauis, & benignus, & humanus, quia ſuaues. benignos, & humanos nos efficit; ſuaues in ſermone, benignos in corde, humanos in conuerſatione.

Item columba in petræ foraminibus manet, quia ſcilicet Spiritusſanctus facit nos in Chriſti vulneribus & eius paſſio-
Can. 2. nibus frequenter mente ſtare. Vnde Cã. dicit Spiritusſanctus, Colũba mea in foraminibus petræ gloſſa. i. in Chriſti vulneribus.

Item columba iuxta fluenta reſidet, quia ſ. ſpiritusſanctus fideles ſuos inſiſte-
Gen. 1. re facit circa ſcripturarum fluenta. Gen. Spiritus domini ferebatur ſuper aquas, ſcilicet ſcripturarum.

Item columba vmbrã accipitris timet, & abſcondendo latet: quia ſ. ſpiritusſanctus facit ſanctos diaboli tentamenta ꝑpendere, & per fugam mundi & abſconſionem humilitatis euadere. Quaſi enim accipitris vmbra, eſt ipſa tentatio diabo-
Matt. 4 lica. Vnde ductus eſt Ieſus in deſertum, ideſt in deſerti latibulum, vt quaſi ibi abſconditus mundo, facilius vinceret tentamenta.

Per piſcium comparationem diuerſis in locis cõmorantium, varietas pariter virorũ ſpiritualium per eorum diuerſa bona opera, multis ſimilitudinibus demonſtratur. Cap. LXXII.

SPirituales viri ſimiles ſunt piſcibus: quorum aliq in ſolo mari viuentes, alij in ſtagnis & fluuijs commorantes: Alij vero quandoque in mari, quandoque in aquis dulcibus. piſces autẽ a mari ad dulciores aquas egredientes, in earum dulcedine delectantur, & impinguantur: & ſic̃ econtrario. Vnde tales in aqua nunc dulci nunc in mari ſunt commanentes, quia dum vnum contrarium experiũtur magis in reliquo delectantur. Sed quidã ſunt fluuiales piſces ſic allecti dulcibus aquis, vt maris amaritudinem non ferentes mox aquam ſalſam guſtantes, ſubito moriuntur. Sic quamuis oẽs boni, & ſpirituales viri in aquis pœnitentiæ viuere debent, quidã tñ in mari commorantur. i. exercitio & inquietudine vitæ actiuæ, in qua more maris frequenter turbã-
tur, ſicut dixit dominus Marthæ, Sollicita es, & turbaris erga plurima: Nihilominus tamẽ boni ſunt & laudabiles piſces marini. i. boni & commendabiles homines actiui. Quidã vero alij ſunt qui ſemper eſſe volunt in aqua dulci, i. a contemplatiuæ vitæ dulcedine minime ſeparari, & de talibus erat Magdalena, quæ ſedens Luc. 10
ſecus pedes dñi, audiebat verbum illius. & ideo dominus dixit, eam optimã partem elegiſſe. Dicit & Auicenna, ꝙ piſces Auic.
qui morantur in locis petroſis, & in aqs dulcibus currentibus, in quibus nõ ſunt ſordes, dulciores, & meliores ſunt alijs. Illi autem morantur in locis petroſis, q contemplantur Chriſti opera, & verba; quia petra erat Chriſtus, vt dicit Apoſto.
Sed illi in aquis dulcibus, & currentibus r. Cor.
qui contemplantur bona cęleſtia, & di- 10.
uina, quæ licet in ſe ſemper maneãt, dulcedo tamen contemplationis eorum in nobis raptim trãſit, & currit, dum in hac vita ſumus. Illi vero manent in locis a ſordibus mundis, qui contemplãtur ſanctorum exempla, qui fuerunt pleni munditia. Tales igitur cõtemplatiui viri plus habent de dulcedine, & de vitæ puritate quàm primi, & ſũ meliores. Sed alij ſunt qui vtrobique ſucceſſiuè morantur, quãdoque in mari, quandoque in aqua dulci, quandoq; ſunt in exercitio actionis, quandoque in dulcedine contemplationis. Et iſti ſunt piſces qui magis impinguantur, i. in vitæ merito magis dilatantur, quia non ſolum ſibi proſunt per contemplationem, ſed etiam multis alijs per
multiplicem actionem. Vnde Apo. Non r. Cor.
quærens, quod mihi vtile eſt, ſed qđ mul- 10.
tis proſit. Sunt tamen quidam ſancti, ita cõtemplationis delitijs totaliter dediti, vt ſi quis eos poneret in exercitio actionis, in ſpiritu vel corpore perirent. Vnde tales Dominus eligit (ſicut dicit Grego.) vt ſeruiant ei in vita ſolitaria.

Superiorum electio quo pacto sit agenda, qualiſque ſubditorum obedientia ac dilectio eſſe debeat, clariſſimis definitur apum exemplis. Cap. LXXXIII.

SVbditi qualiter ſe habeant ad prælatum ſuum, oſtēditur exemplo apum. Nam apes ſibi regem creant, ipſę ſibi populos ordināt; & licet ſint ſub rege, ſunt tamen liberæ, & quem regem faciunt, naturali affectu diligunt, & ſumma protectione defendūt, & pro eo mori pulchrū eſſe credunt: & ipſi regi tantam reuerentiam exhibent, vt nullatenus exire de domibus audeant, nec prodire ad paſtus, niſi rex fuerit egreſſus, & volatus ſibi vendicauerit principatum. Eligunt ſibi illū in regem, quem magnitudine corporis vident magis inſignem, & quod in rege præcipuum eſt, māſuetudine clariorem. Vnde nullum aculeum habet, vel ſi habet non vtitur ad vindictam. Miranda eſt earum circa regem obedientia. Nam cum procedit, totum conglobatur examen, & regem circundat, vt tunc videri non valeat. Singulæ tunc ob equio regis ſe offerunt, & ei proximæ eſſe contendunt, & feſſum ſubleuant humeris, & aliquando totum portant. vbicunque vero rex ſederit, ibi totus exercitus caſtra figit, rege viſo totus animatur exercitus; ipſo quoque amiſſo, examen dilabitur, quia ſine rege eſſe non poſſunt. Cum ergo pars apum in labore eſt, rex ſolus a labore immunis eſt, & intus ſolus ſedet, circa quē ſemper aſſunt quædam apes, fortem aculeum habentes, tanquam lictores regem cuſtodientes, & offendentes puniunt: & raro rex foras exit. Vnde ſi quis tunc tēporis alam regi præſcinderet, exercitus non exiret. Quando autem rex moritur, circa ipſum conglobantur, & more funerantium triſtitia torpent, & plebs tota mœret, non cōmedunt, non procedunt, triſti murmure omnes gemunt: non luctus minuitur, immo fame ſe mori permittunt, niſi corpus regis de medio ſubtrahatur.

Ex his ergo omnibus colligitur, quòd rector, & prælatus eſt virtuoſus, & manſuetus eligēdus, & a populo ſiue ſubditis non coactis, ſed libere, i. voluntarie obedientibus, affectuoſè diligēdus, ſūmè defendendus, cum reuerentia expectandus, & ei obtemperandum ab omnibus, & ſponte ſeruiendum, in laboribus adiuuandus, in defectibus ſuis ſupportādus, communiter imitandus, præoculis habendus, a ſeruilibus laboribus eximēdus, cautè, & honorificè cuſtodiendus, circa extrinſeca raro occupādus, in morte autem cum triſtitia debita reuerenter ſepulturæ tradendus & hæc omnia in vno includens, Petrus dixit: Regem honorificate. 1. Pet. 2.

Superborum actiones, locuſtarum ſimilitudinibus quibuſdam, breui patefiunt. Capitul. LXXXIIII.

SVperbi aſſimilantur locuſtis. Nam locuſtæ in ſaliendo ſe erigunt, ſed in erigendo mox cadunt, a vento auſtrali generantur, & conducūtur, ſed in aquilonari moriuntur.

Item mutuo ſe comedunt, nec maiores minoribus parcunt: in æſtate quoq; apparent, & in hyeme latent. Sic ſuperbi ſaliendo temporaliter, ſe erigunt mentaliter, vt eo ipſo ſe probiores reputant, quo ſe honorari amplius vident: ſed ſe erigentes cadunt, quia eo ipſo, quòd grandes apud ſe ſunt, apud Deum nihil ſunt. Sequitur etiam pleruque poſt elatū aſcenſum ſuperbiæ, inopinatè caſus ruinæ. A vento auſtrali, qui calidus eſt, otiū tur: quia ex calore temporalis proſperitatis, ſuperbi efficiuntur: ſed ipſi in aquilonari frigore moriuntur, quia ex aduerſitatis rigore demuntur. mutuo etiam ſuperbi ſeſe conſumunt, & potentiores debilioribus non parcunt. in æſtate, i. in pſperitate apparent mirifici, ſed in hyeme i. aduerſitate latent deſpecti.

Mugilis exemplo, tentationum laqueos vitare edocemur. Cap. LXXXV.

TEntationum laqueos cùm homo aduertit, debet ſagaciter fugere, & ab earum occaſionibus ſe velociter elongare. Cuius exemplum apparet in piſce mugile, qui quidem eſt piſcis mirabiliter agilis. hic dum inſidias piſcatorum ſentit, ſtatim retrocedit, & ita tranſilit, vt volaſſe aſtantibus videatur. Ille igitur piſcis inſidias ſentit, qui inſurgentes tentationes perpendit: & tunc quaſi retrocedit, cum ab occaſionibus tentationum ſe ſubtrahit, & tunc velociſſime trāſilit, qū in ipſo tentationis principio, mox

mox animum ab eadem auertit. Vnde
Iſido. Iſidorus dicit. Cum te titillat cogitatio,
cum tibi aliquid ſuggerit illicitum; non
ibi teneas animum calca ſerpentis caput,
calca prauę cogitationis initium.

Tyrannorum peruerſitas, ac immanitas quanta ſit. Aquilæ. Miluiq; exemplis, ac ſacræ ſcripturæ monitu, luculente deſcribitur.
Cap. LXXXVI.

TYranni aſſimilantur aquilis. Nam aquila, quia in calore & ſiccitate excedit, eſt nimis iracūda. Ira enim fortis nō
eſt, niſi in corporibus multum ſiccis: vt
Ariſto. dicit Ariſtoteles. Eſt etiam, & aquila aui
libr. de bus innocentibus inimica & infeſta,
ani. quas vngue rapit, & roſtro percutit, &
occidit.

Item aquila ſocietatem nō habet, ſed
Ariſ. li. fugit: vt Ariſtoteles dicit. Eſt etiam cru-
de ani. delis filiis dum eos abiicit, dum roſtro p
cutit, & a nido exire compellit. Omnia
hæc competunt tyrannis, primo, quia
communiter ſunt iracundi, & furioſi.
2. Mac. Vnde de quodam tali dr̄ ſecundo Mach.
4. Animum crudelis tyranni, & feræ beluæ
iram gerens.

Item, quia malis hominibus fauent,
& bonis & innocentibus ſunt infeſti, &
inimici: & ideo perſequuntur illos, vel eo
rum bona diripiendo, vel in perſona lædendo. & interdum vita priuando: ſicut
3. Reg fecit Achab Naboth Iezraelitæ, cuius
21. perſonam occidit, & vineam poſ-
ſedit.

Item non diligunt tyranni, neque volunt in dominio, vel honore, vel diuitiis
ſocios, vel pares habere. Vnde etiam ſtu
dent omnes depauperare, ne poſſint cō-
tra eos inſurgere, vel eis patrocinari. Inter
dum etiam tyranni tātæ crudelitatis exi
ſtunt, vt etiam ſuis non parcant. Nā etiā
proprios filios quandoque à ſe abiiciūt,
quandoque vero eos percutiunt, quandoque vero non ſolùm de domo, ſed et
de patria eoſdem exulare compellunt,
immo, (quod eſt execrabilius) quādoq;
eos occidunt, ſicut legitur de Herode, q
filios primo expulit, poſtea occidit, propter quod Romanorum Imperator de
illo dixiſſe fertur, q̄ maluiſſet eſſe Herodis porcus quam filius: quia Herodes cū
eſſet proſelitus in lege Iudæorum, porcis parcebat, ſed filios occidebat.

Item tyrāni quidam ſimiles ſunt miluis. Eſt enim miluus auis rapax, audax in
minimis, ſed timida in magnis. Nā ſylueſtres aues inuadere non audet: ſed pullos domeſticos paruos rapere non timet.
Similiter quidam tyranni, licet ex auaritia ſint rapaces, & contra debiles &
impotentes ſint audaces: contra tamen
potentiores, vel coæquales, & eos, qui ſibi reſiſtunt, puſillanimes & pauidi ſunt,
immo ſuperantur interdum etiam per
minores. Nam miluus a niſo impetitur,
& propter ſuam puſillanimitatem a minore ſuperatur.

Tribulationes Dei electi, maximoperè expedire, per piſcium in Aquilonari pelago commorantium, ſimilitudinem efficitur manifeſtum.
Cap. LXXXVII.

TRibulationum, & tentationum impetus melius conſeruat iuſtos, quā
conſolationum applauſus. Cuius exemplum apparet in piſcibus, qui meliores
ſunt, & conſeruantur magis in pelago
aquilonari, & orientali, quam in auſtrali: quia ex illorum ventorum impetuoſo
flatu, aquæ amplius commouētur, & melius depurantur, propter quod piſces qui
in eis morantur, magis a ſuperfluis mundantur. Per ventum igitur aquilonis qui
aſper eſt, aſperitatem intellige aduerſantis & tribulantis: ſed per orientalem, qui
calidus eſt ſua origine, feruorem accipe
irruentis tentationis. Ex quorum impetu
anima velut aqua ad bonum ſollicitat
ſeu impellitur, & a malo purgatur, ſi fortiter reſiſtat: & ſic piſcis homo iuſtus pficit, & ſaluatur. Iob: Viſitatio tua cuſtodi- Iob. 10.
uit ſpiritum meum. Sed per auſtralem vē
tum, qui mitior eſt, & ſuauior, intellige
ſuauitatem temporalium conſolationū,
ex quibus piſces i. homines in aqua pœnitentiæ, vel iuſtitiæ viuentes, frequenter
per negligentiam reſoluunt. Et io minus
conſeruantur, & magis deteriorantur.

Animæ cibum verbum Dei eſſe, auctoritate Sāctarum ſcripturarū atq; pulli gallinarum ſimilitudine deſinitur. Cap. LXXXVIII.

VErbo Dei anima nutritur, ſecundùm
illud Deu. Non in ſolo pane &c. Cu- Deut. 8
ius ro eſt, quia ex eiſdem nutrimur ex qbus ſumus, ſicut Philo. dicit. Nā pullus q
naſcitur ex ouo, nutritur ex ouo. Dicit Ariſ. de
enim Ariſt. q̄ pullus naſcit ex albugine ani. 7.

oui, & nutriē ex vitello. Cum ergo ex verbo Dei ſumus in fide ſpiritualiter geniti,
Iac.i. ſm illud Iac. Voluntarie genuit nos verbo veritatis: ideo ex verbo veritatis etiā
Grego. nutrimur. Vnde Grego. dicit, quod cibus mentis, eſt ſermo Dei.

Nonnullarum mulierum vetularum malignitas quæ vulgo ſtriges nuncupantur, manifeſtatur, quæ & cornicibus comparantur. Caput. LXXXIX.

VEtulæ quædam mulieres inueniuntur cornicibus ſimiles. Nam cornices (ſicut dicit Iſidorus) ſunt aues annoſæ, garrulæ, impiæ, & his vbi habitant noxiæ, & ſenectute licet eis albeſcāt plumæ: intus tamen in carne quanto plus viuūt tanto magis efficiuntur nigræ. Item dicūtur cornices ſuo garritu, ſeu volatu, mutationis tpis eſſe præſagæ ſiue nunciæ.
Amb. Item (vt dicit Ambro.) cornices ſunt ciconiarum ductrices, & ſociæ, quia cum ciconiæ tranſuolāt mare, cornices ipſas pcedēdo deducūt; & cōtra infeſtas aues p eis bella cōmittut. Hęc igit oia cōpetūt quibuſdam malignis, & vetulis mulieribus, quæ ſi anñoſius viuont, aſſiduè garriunt, impiæ & crudeles puellis exiſtunt, etiam has vbi habitant lædunt, quia pueros faſcinando inficiunt, ſicut dicit Gloſa ſuper illud Apoſt. O inſenſati Galatæ quis vos faſcinauit?

Item quanto plus per ætatis prouectū caniciæ albeſcunt, tanto plus per peccati caliginem interius nigreſcunt.

Item ſunt pcuratrices demonū, quæ interdum ciconias, ideſt mulieres etiam honeſtas ad adulteria, & in honeſta opera callidè ſeducendo aſſociant, & deducunt. Ipſę quoq; ſunt quæ ſe ſtriges mēdaciter eſſe dicunt, & tanquam propheiſſe diaboli futura diuinare præſumūt.

Ex pluribus Turturis proprietatibus, quale ſit Viduarum munus laudē dignum, ac Deo gratum, elicitur. Cap. CX.

VIdualis continentia qualiter ſit ſeruanda, turtures oñdūt. Nā turtur eſt auis caſtiſſima, eo q dum parem ſuū perdit, alterius vlterius copulā non requirit, ſed ſolitaria ſe incedit, & memor perditę ſocietatis ſemper gemit, ſolitudinē diligit, & hominum cōſortia valdè fugit: ad hortos, & agros deſcendit, vbi cibū quærat: ſed cibo obtento, iterū ſolitaria loca plāgētibus apta requirit. In his ergo monētur viduæ, vt maneāt viduæ, vt ſint ſolitarię.

Item conſortia noxia, & vana ſpectacula fugere, & ſumptis neceſſitatibus victus, ſe ad orationis & compunctionis loca colligere.

Itē turtur in hyeme plumas perdit, & tunc in concauitatibus arborū ſe abſcondit, ſed tempore veris plumis reſumptis, de locis vbi latuerat, exit, & loca cōgrua ad pullificandū q̄rit, ſicut Ariſto. dicit. In quo figurat, q viduæ tpe hyemis, i. tentationis, vel aduerſitatis, vel depoſitis plumis ornamentorū, dent iacere in cōcauitatibus arborū, i. humiliter manere in domibus earū: vel pñtis plumis delitiarum ſeu diuitiarū, dent morari p meditationē aī, in cōcauitatibus arborū, i. in exēplis humilitatis & paupertatis Scōrū: ſed tpe veris, i. proſperitatis, qñ habēt plumas diuitiarū, dent exire ad pullificandum, & fructificandū opera vitæ actiuæ, in eleemoſynas vel alia bona opera, ſicut fecit ſcā Eliſabeth filia regis vngarię poſt mortē viri ſui, dans ſe eleemoſynis, & ſeruitijs pauperum. Arist. de anima lib.

Itē turtur ſup rē fœtidam non deſcendit, neque ſup cadauer: quod fit, quādo mulier vidua turpi tentationi non conſentit, & carnalis operis turpitudinē nō committit.

Item turtur pro ſe, & pullis ſuis pauca & munda grana eligit, & in locis mūdis colligit, vnde viuit: quia ſcilicet mulier vidua tam pro ſe, quā pro filijs ſuis, paucis & licitis ſumptibus dēt eſſe cōtenta.

Peccatorum via, Auium vijs in volando aſſimilantur, quod quidem earum naturalibus ſimilitudinibus confirmatur. Cap. XCI.

VIæ pcōrū ſunt ſimiles vijs auiū in volādo. Aues enim in volādo, nō hñt determinatas vias. Vñ ſm Iſidorū dictæ ſunt aues, quaſi deuiæ in volando, qa ſine via cōtigit eas incedere, eo q earū viæ nō ſunt determinatæ in aere. Sic peccatores in ſuis actibus, non ſequunt rōnē, q̄ hēt humanis actibus terminos virtutis imponere, ppter qđ dicit Philo. q virtus eſt habitus electiuus, in medietate conſiſtens, determinata rōne, put vtique ſapiens determinabit. Iō dñr indeterminatæ, & in errando vagabundæ modo aſcēdendo p ſuperbiā, modo deſcendendo p auaritiam, mō diuertendo ad dexteram, ideſt ad delectationes gulæ, & luxuriæ, Arist. in Eth.

dele-

delectationes.n. ad dexterã pertinere di
Pſa.15. cũtur, ſm illud Pſal. delectationes ĩ dex-
tera tua. modo diuertẽdo ad ſiniſtrã per
impatientiam, & iram, in aduerſis: mo-
do ante procedendo per præſumptionẽ,
modo retrocedendo per puſillanimitate
vel deſperationem.

Item aues motu alarum aerem diui-
dunt, ſed mox ſe claudente nullu ſignũ
ſui tranſitus derelinquut. Sic peccatoriũ
vita, & proſperitas, ipſis mortuis, & in ſe-
pulcro clauſis, totaliter deficit. Vnde ex
Sap. 5. perſona eorum dicitur, Tranſierũt om
nia illa tanquàm vmbra, & tanquàm
auis, quæ tranſuolat in aere.

Virginitatis ſtatus, omnem alium mulierum præ cellere, multis apum exemplis terminatur. Cap. XCII.

VIrginitatẽ carnis ſeruare cũ fœcun
ditate ſpũali, docemur exẽplo apũ.
Nã integritas carnis, vel corporis virgina
lis omnibus apibus eſt cõis: quoniã nullo
concubitu miſcent, nulla libidine reſol-
uunt, nec partus quatiunt dolore, & tñ
maximũ examen filiorum cõſtituũt. Nã
cum aliæ aues ſemel in anno, ſingulos
creẽt fœtus, apes geminos creant, & du-
plici cęteris fœcunditate prægonaerant.
Sic quoq; mulieres ſanctæ, q ſuorũ cor
porũ integritatem cuſtodiunt, immunes
ſunt a libidinoſæ reſolutionis fœtoribus,
exemptæ ſunt a partuum doloribus, ni-
hilominus Deo multum fructificant in
ſpũalibus opm fœtibus. Duplici.n. fœcũ-
ditate cõiugatas mulieres, virgines ſacrę
pcellunt, qa illę tãtum carne fructificãt,
hæ aute carne ac ſpũ. Illę carne fructifi
cãt, mundo corruptibilem prolem gene
rãdo. iſtę corpore fructificant, in cœlo in
corruptibilẽ promerendo gloriã: Erunt
Mat.22 inqt dñs, ſicut angeli in cœlo, vbi neque
nubentur. generant quoq; nonnunq̃ vir
gines ſacræ domino, & ſi non filios car-
nales, tamen ſpũales. Nam omnes quos
trahunt ad Deum ſiue exemplis operum
ſiue orationibus, vel etiam ſuis verbis,
eorum ſpũales filij dici poſſunt.

Item licet coniugati fructificent inter
dum etiam Deo, per opera vitæ actiuæ,
virgines tamen liberius poſſunt ei pare-
re fœtus, tam operum vitæ contemplati-
uæ, quam etiam actualis. Ex quo patet,
Iſa. 54. ꝙ ait Iſa. Multi filij deſertæ magis, quã
eius, quæ habet virum, i. virginis, quàm
coniugatæ.

Item virgines præcipuè iuuenes habẽt
contemplationem dulciorem. In cuius
ſignum apes iuuenes, & virgines, faciũt
melius mel, vt Auice. dicit. Sic in virgini Auic.
bus ac iuuenibus ſanctis mel, i. dulcedo
contemplationis ſupernæ, tanto ſuauius
generatur, quanto caro in eis ſpũ fortius
ſubiugatur. Vnde lib. Iudicũ dicitur, De
forti egreſſa eſt dulcedo. Iud.14.

Quatuor cardinales virtutes hominibus valde neceſſarias eſſe, per multas hirundinis ſimilitudines aperitur. Cap. X I I I.

VIrtutes cardinales docent nos habe
re exempla hirundinum. Nam pri-
mo hirundo docet habere temperãtiam
præcipue in cibo. Hirundo enim (vt dicit
Iſid.) ab eundo eſt dicta, eo, ꝙ cibos ſe- Iſido.
dendo non acquirat, ſed volando. Ita, &
homo cibum ſuum neceſſarium corpo-
ri, tranſeundo ad neceſſitatem, & non inſi
ſtendo ad voluptatem accipiat. Exo. Co Exo.12
medetis feſtinanter. Ille enim, qui feſti-
nanter comedit, nec magnam delecta-
tionem in comedendo, nec etiam mul-
tum cibum accipere conſueuit.

Secundò docet nos habere pruden-
tiam.

Primò, ex eo, ꝙ nidum tam artificiosè
componit, ꝙ vix ſufficeret humana indu
ſtria facere de quanuis materia. Vnde q-
dam crediderunt eas habere intellectũ
(ſicut Philoſophus dicit) Quod licet ve- Ariſt.2.
rum non ſit, docent tamen nos eſſe pru Phi.
dentes, vt ſecundum prudentiam nidũ
mentis virtutibus componamus.

Docent hirundines & nos purgare ni
dum conſciæ noſtrę, ex eo, ꝙ ipſę inſtruũt
pullos ſuos ſtercora extra nidum eijcere
vt & nos conſcientias noſtras purgare di-
ſcamus a fęcibus peccatorum. Item hirũ
do habet prudentiam in diſcernendo tẽ
pora, & loca. Nam tpe frigoris, calidas re
giones petit, & ideo mare tranſit: ſ æſta
te vero redit, & cætera tempora inueniẽ-
do cuſtodit, & prænuncia eſt imminẽtis
æſtatis, vt dicit Ambr. Sic & viri prudẽtes Ambr.
tempora diſcernunt, & prout tẽporibus
congruunt, negocia diſpenſant. Sunt & ẽt
loca mutanda, vel quærẽda prudẽti, put
videt cõgruere tpi. Solet etiã homo pru
dens futuri eſſe prænũcius, ex eo, ꝙ rerũ
exi. prudẽtia metit, put Boeci. dicit. Ter
tio, docet ſeruare iuſtitiã, pcipue punitiuã Boet.

ſiue ludleatiuam, quæ dum ſanguinem malefactoris effundit, aliorũ oculos aperit, & ad cautelam inſtruit. Vnde dicit

Auguſ. Aug. ꝙ ſanguis dextræ alæ hirundinis ꝗ exit, colũbæ medetur oculis infirmis. Nã ala dextra hirundinis, eſt iuxta ſuia principis, ex qua dum ſanguis viuus effunditur, aliorum oculi ad ſibi cauendum illuminãtur. Nã oculos quos culpa claudit, pœna aperit, vt dicit Gre. & non ſolum pœna propria, ſed etiam aliena illuminat frequenter, & iuuat.

Quarto quoque docet hirundo habere fortitudinem: quia dr̃ eſſe quoddã genus hirundinum, quod omnes aues timent, ita vt aquila eam fugiat tanquam hoſtem, nec illa viſa audat ſuper p̃dam irruere, eo quod morſus eius forte eſt venenoſus, vt dicit Plinius.

Plini. Tales hirundines, ſancti ſunt, quorum fortitudinẽ, & virtutem timent aues omnes, ideſt vniuerſi dæmones; & aquila, quæ eſt rex auium, ideſt ipſe ſathan, qui eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ. Nam morſus talis hirũdinis, i. oratio ſancti hoĩs patiẽtis & humilis, quaſi venenoſus eſt eis, ſ. dæmonibus, & valde formidabilis. Virtutum quoque plenitudo & abundãtia non aggrauat aĩam, ſed potius alleuiat, & ad aſcendendum in cęlum habilitat. Vnde eſt, ꝙ aues quanto plus abundant pennis, tanto facilius ſurſum leuãtur, & velocius vadũt, ſicut patet in auibus prædæ, quæ ſunt volatus altiſſimi. Aer enim incluſus infra pennarum concauitatem, auem leuiat, & vt ſurſum feratur habilitat. Sic etiam pennis virtutum Sancti leuiãtur, & ad cõtemplanda, vel appetenda cœleſtia ſublimius eleuantur. Vnde has pẽnas, & volatũ deſiderãs Proph. di-

Pſa. 54. cebat: Quis dabit mihi pẽnas ſicut colũbæ, & volabo, & requieſcam? E contra autem ex virtutum carentia, anima grauis relinquitur, vt auis ſine pẽnis. Vnde dicit

Auguſ. Aug. de Deo à quo ſunt virtutes: Cum tui plenus non ſum, oneri mihi ſum.

Hominum vita ſpiritualis, qua via perficiatur, per volatilium, eorumq́ pullorum vitam naturalem, pluribus ſimilitudinibus naturalibus demonſtratur. Cap. XCIIII.

Arif. 6. de ani. VIta ſpiritualis hominum proficit, & perficitur, ſicut vita volatilium. Dicit enim Philoſophus, ꝙ poſt decẽ dies generationis, completur pullus ſecundum omnes partes ſuas, & tunc habet caput maius toto corpore, & habet caput inclinatum ſuper crus dextrum, & alas expãſſas ſupra caput: poſt hoc rumpitur teſta die decima octaua, vel vigeſima, & exeunt pulli iam viuificati, & aliquando gemmelli, ſed inter gemellos vnus eſt maior alter, minor. Prima ergo pulli completio fit in x. diebus: quia prima hominis formatio in vita ſpirituali, fit per obſeruantiam decem pręceptorũ. Mat. 19

Vnde dixit dominus: Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata. & tunc caput corpus excedit, quia tunc ratio corpori dominatur, ſcilicet vt ſit homo nõ animale, ſed magis ſpirituali. Inclinatur etiam caput, ideſt mens, non ſolũ per obedientiam, ſed etiam per humilitatem non fictam, ſed veram: & hæc inclinatio eſt ſuper crus dextrũ. Eſt enim, qui nequiter ſe humiliat (vt dr̃. Ecc.) & iſte in ſiniſtrã Ec. 19.

partem ſe inclinat. alæ etiam intellectus ſcilicet & affectus, per fidem, & dilectionem ſupra caput, ideſt ſupra naturalis rationis comprehenſionem extenduntur, vt incipiat iam homo terreſtris mẽte ad cœleſtia erigi. Sed ad ſecundam pulli cõpletionem adiuntur 8. vel x. dies, ſcilicet, vt ſit dierum. xx. vel 18. Quia ſi quis vult verè p̃fectus eſſe, oportet vt ad obſeruantiam veteris legis, i. x. præceptorũ, addat obſeruantiã nouæ legis, i. conſiliorum Chriſti, ſicut eſt illud Mat. Si vis per- Mat. 19

fectus eſſe, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus. & conſimilia, q̃ continentur in Euangelijs perfectioni enim nouæ legis, ideſt euangelii, cõpetit octonarius numerus propter. 8. diem reſurrectionis Chriſti, ideſt Dominicã, quam celebramus, ſicut Iudæi celebrãt diem. 7. Vel propter diem 8. reſurrectionis noſtræ, quam expectamus. In qua rupta teſta oui, i. finita hac vita mortali, tã quam pulli nouiter viuificati, exibimus gemelli, i. in anima, & corpore glorificati: erit tamen gemellus vnus maior, quia maior erit gloria animæ, quàm corporis.

Item perfectioni euangelii, competit additio numeri denarii: quia præter obſeruantiam decalóg, neceſſaria ſunt ſacramẽta nouæ legis cum fide Trinitatis, vel. 7. dona ſpiritusſancti cum tribus virtutibus theologicis. ſeptem enim & tria, denarium numerum conſtituunt: poſtq̃ rupta eſt teſta timoris, vel amoris vitæ corruptibilis, exeunt gemelli, i. tam carne,

ne, quàm ſpiritu in vita ſpirituali perfecti, licet in regimine vitæ, & dulcedine cœleſtis conuerſationis ſpiritus carnem ante cedat. Plus enim cupit ſpiritus, quã poſſit ferre corpus: vel quia plus percipit ſpiritus de dulcedine, quàm corpus ſuſtineat de labore.

Item vita mortalis ſimilis eſt vitæ naturali volatilium. Quædam enim aues ſunt, quæ paſcuntur carnibus, ſicut accipitres, & aues prædæ: & his aſſimilantur homines qui carnaliter viuunt, propter
Roma. qđ dicit Apo. Debitores ſumus non carni, vt ſecundum carnem viuamus. Quædam vero paſcuntur herbis, vt anſeres, & ſimilia: & talibus ſimiles ſunt pœnitentes, qui de nouo incipiũt, qui adhuc molliora requirũt, ſolidum videlicet cibum
Eze.33 capere non valentes. Ezech. Requiſcent in herbis virentibus. Quædam autẽ paſcũtur granis, & ſeminibus, vt columbæ, & huiuſmodi: quibus aſſimilantur perfecti, & ſpirituales viri, perfectorum enim ſolidus eſt cibus (ſicut dicit Apo.) Nam contemplatiui paſcuntur ſeminibus diuinorum verborum. Semen enim verbũ
Luc 8. Dei eſt. ſed actiui paſcuntur ſeminibus bonorum operum præcipue eleemoſynarum.
Gal.6. rum. Galat. Quæ ſeminauerit, & paſcuntur etiam ſeminibus lachrymarum p compunctiones.
Pſ.125. punctiones. Pſ. Euntes ibant, & flebant, mittentes ſemina ſua, quæ ſcilicet ſemina paſcunt, & reficiunt animas ſecun
Pſa.79. dum illud Pſa. Cibauit nos pane lachrymarum.

Plurimorũ volatilium ſpecies enumerantur, varia figurates peccata, quæ praſecta in veteri lege a Deo prohibebantur, eiuſdemodiq; rei diuerſa rationes aſſignantur. Cap. XCV.

Volatilia diuerſa Iudæis in lege Moyſi, ſub figuris diuerſorum volatilium,
Leu.11 prohibita fuerunt. Fuit enim prohibitus eſus aquilæ, in qua, ex eo quod altè volat, prohibetur, & figuratur ſuperbia.

Item griphis, in quo quia equis, & hominibus infeſtus eſt, crudelitas potentium prohibetur.

Item alieti, in quo, quia paſcitur auibus, ſignantur illi qui ſunt pauperibus moleſtis.

Item miluI, in quo, quia maxime inſidiis vtitur, ſignantur fraudulenti.

Item vulturis, quo quia ſequitur exercitum ſperans comedere de cadaueribus mortuorum, ſignantur illi qui mortem & occiſiones affectant hominum, vt lucrentur.

Item prohibita ſunt animalia coruini generis, in quibus ſignantur aliqui qui expertes bonæ affectionis, non redeunt: quia coruus emiſſus ab arca, nunquam rediit.

Item ſtruthio, quæ cũ ſit auis, & volare non poſſit, ſed ſemper circa terrã moratur, ideo ſignat militantes, & ſe negociis ſecularibus implicantes.

Item nocticorax, quæ in nocte eſt acuti viſus, in die autem non videt: & ideo ſignat eos, qui in temporalibus ſunt aſtuti, & in ſpiritualibus ſunt inertes.

Item larus, qui natat in aqua, & volat in aere: & ideo ſignat eos, qui circunciſionem, & baptiſmum venerantur: vel ſignat eos qui per contemplationem volare volunt, & tamen viuunt in aqua voluptatum.

Item accipiter, qui deſeruit hominibus ad prædam, & ideo ſignat eos qui miniſtrant potentibus ad prædandum pauperes.

Item bubo, qui in nocte quærit paſtũ, de die vero latet, & ideo ſignat luxurioſos, qui occultari quærunt in noctis operibus, quæ agunt.

Item mergulus, cuius natura eſt ſub vndis diutius morari: & ideo ſignat guloſos qui in aquis deliciarum ſe mergunt.

Itẽ ibis, q̃ eſt auis Africa habẽs longũ roſtrum, & paſcitur ex ſerpentibus, & forte idem eſt, quod ciconia: & ſignat inuidos, qui de malis aliorum quaſi de ſerpẽtibus reficiuntur.

Item prohibitus eſt cygnus, qui eſt coloris candidi, & longo collo, quo ex profundo terræ, vel aquæ cibum trahit: & poteſt ſignare homines, qui per exteriorem iuſtitiæ candorem lucra terrena quærunt.

Item onocrotalus, qui eſt in partibus Orienti, longo roſtro, qui in faucibus habet quoſdã folliculos, in quibus primo cibum reponit, & poſt horam in ventrem mittit: & ſignat auaros immoderata ſollicitudine vitæ neceſſaria congregãtes.

Item porphyrio, qui præter naturam aliarum auium habet vnum pedem latum ad natandum, & alium fiſſum ad ambulandum: quia in aqua natat, vt ana

tes

tes,& in terra ambulat,vt perdices, ſolo morſu bibit,omnem cibum aqua tinges: & ſignat eos qui nihil ad arbitrium alterius facere volunt:ſed ſolum quod fuerit tinctum aqua propriæ voluntatis.

Item prohibitus fuit eſus herodionis, q vulgariter falco dr:& ſignat illos quorum pedes veloces ſunt ad ſanguinem effundendum.

Item prohibuit etiam lex caradon,quę eſt auis garrula,ſignans loquaces.

Item prohibita eſt vpupa, quæ nidificat in ſtercoribus,& fœtenti paſcitur fimo,& gemitum in cantu ſimulat: ſignãs triſtitiam ſeculi, quæ hominibus immundis mortem operatur.

Item veſpertilio, qui circa terram volat,ſignans illos qui ſeculari ſcientia præditi ſolum terrena ſapiunt.

Item qui vitium aliquod indebitè fugit,aliquando in aliud cadit.Nam perdix niſum timens,& eum fugere voles, dum cum in aere eſſe ſentit, a terra non ſurgit,ſed ſæpe dum circa terram quaſi ſecura fugit,in rete,vel laqueum ſe immittit. ſic quandoque aliquis niſum ſuperbiæ, vel tyrannidis fugere volens, dum ſe ad terram nimis humiliando,vel indiſcrete muſcendo dimittit,aut in puſillanimitatis laqueum incidit ,vel nimiæ remiſſionis retibus ſe inuoluit.

Item vitia tria magis generalia repræſentantur in vpupa,ſ.auaritia,luxuria, & ſuperbia. Nam vpupa humana comedit ſtercora, auis eſt omnino immunda: ſed criſtis capite extenſis galeata. Humana quippe comedit ſtercora,qui inhiat ad tẽ

Phil.3. poralia lucra,de quibus Apo.ait Phi Oia detrimentum feci,& arbitor vt ſtercora, vt Chriſtum lucrifaciam. Immũdus aũt eſt,q luxurioſæ vitæ pollutionibus ſubiacet.De quo Apo.ait. Omnis fornicator, Eph.5.

aut immundus,&c. Sed tunc criſtam gerit in capite,cum ſuperbia dominatur in mente,contra illud Thob.Superbiam in tuo ſenſu nũquam dominari permittas. Tob.4.

Vita voluptates, quæ in tertiam Aquila ouum deſignantur,tanquam noxias eſſe abyciendas, edocemur. Cap.XCVI.

VOluptates, & ſuperfluitates exẽplo aquilæ abijcere docemur, Nã aquila ad plus tria oua facit: ſed tertiũ proijcit, eo q incubando multum grauatur in tantum enim tuno debilitatur,vt quaſi venari non poſſit. Tria igitur oua aquilæ,tres ſunt appetitus aiæ. Aliquid enim aliquando appetit anima, quod pertinet ad ipſius ſalutem, & illud eſt primum ouũ. Aliqd n.appetit,qđ ptinet ad corpis neceſſitatẽ:& hoc eſt ſm. Aliqd vero,qđ ptinet ad vitæ voluptatẽ,& illud eſt tertiũ.quod.ſ.tãquã ſuperfluum & noxium abijciendum eſt. Grauat.n.mentem frequenter ſuperfluitas voluptatis: & eam in tantum debilitat, vt ſpiritualia venari nõ poſſit.Vnde dominus diſcipulos monuit dicens,Attendite ne grauentur corda veſtra in crapula,& ebrietate. Luc.20

Vſura,quæ & plumis Aquilæ aſſimilatur,quantum ſit hominibus damnoſa, declaratur. Cap.XCVII.

VSura aſſimilatur plumæ,ſine pennis aquilæ, quæ ſicut Plinius dicit) habeat quandam virtutem corroſiuã. Vnde poſita cum aliarum auium plumis,eas corrodit. Sic vſurarum lucrum cum bono lucro admixtum,ad nihil ipſum deducit.Vnde diuitiæ vſurariæ etiam cum alijs mixtæ,communiter parum durant. Habet enim vſura virtutem corroſiuã, quia eius qui mutuo accipit, facultatem cito cõſumit.Eſt n.vſurarium mutuum apud debitorem,ſimilitudo illorum uermium de quibus dicebat Iob:Qui me comedũt non dormiunt, & a multitudine eorum conſumitur veſtimentum meum, quia ex multiplicatione vſuræ, quandoq; etiã veſtimentum in pignus datum conſumitur,& tranſit ad creditorem. Iob.30

Leproſi quando in veteri lege mundati dicebantur. Ac Chriſtum paſſeribus a leproſis oblatis,Gallinæq, multis pulcherrimis ſimilitudinibus comparari,explanatur. Cap.XCVIII.

CHriſtus præfiguratus fuit in paſſeribus,qui offerebantur in purificatio ne leproſi in lege Moyſi. Leproſi.n. purificari dicebantur,quando cõſortio hominum iudicio ſacerdotis reſtituebantur, & cultui diuino reddebant. Cõtingebat tñ qñq; vt diuino miraculo,per ſitum legis carnalis lepra mundaretur: quãdoq; etiam ſacerdos in iudicio decipiebat. Vnde primo iudicabatur mundus:& poſtea reſtituebatur tanquam mundus conſortio hominũ,& cultui diuino,ſcilicet poſt 7.dies,in prima autẽ, purificatione offerebat Leu.14

rebat pro ſe leproſus mundatus duos paſſeres viuos, & lignum cedrinum, & vermiculum, & hyſſopum, hoc modo, vt filo coccineo ligarent paſſeres, & hyſſopus ſimul cum ligno cedrino, ita φ lignum cedrinũ eẽt quaſi manubriũ aſperſorii, hyſſop⁹ vero, & paſſeres, erãt id, qđ de aſperſorio tingebatur in ſanguine alterius paſſeris immolati in aquis viuis. Hæc autem 4. offerebantur, contra. 4. defectos lepræ. Nam contra putredinem offerebatur cedrus, quæ eſt imputribilis: contra fœtorẽ hyſſopus, quæ eſt herba odorifera contra inſenſibilitatem paſſeres viui: contra turpitudinem coloris, vermiculus qui habet viuum colorem Paſſer viuus auolare vero dimittebatur in agrum, quia leproſus reſtituebatur priſtinæ libertati. In octaua vero die admittebatur ad cultum diuinum, & reſtituebatur conſortio hominũ, prim⁹ tamen raſis pilis totius corpis, & veſtimentis lotis, eo quod lepra pillos corrodit, & veſtimenta inquinat, & fœtida reddit: & poſt modum ſacrificium offerebatur pro delicto eius: de ſanguine autem ſacrificij vngebatur extremum auriculæ eius qui erat mundatus, & poſteà pollices manus dextræ, & pedes: quia in iſtis partibus primum lepra dinoſcitur, & ſentitur. Adhibebantur aũt huic ritui tres liquores. ſ. ſanguis contra ſanguinis corruptionem oleum ad deſignandum ſanationem morbi, & aqua viua ad emundãdum ſpurcitiam. Per duos ergo paſſeres ſignificabanẽ figuraliter diuinitas, & humanitas Chriſti, quorum vnus. ſ. humanitas immolatur in vaſe fictili ſuper aquas viuentes, quia. ſ. per paſſionem Chriſti aquæ baptiſmatis conſecrantur. Alius autem. ſ. impaſſibilis diuinitas, viuus remanebat, quia diuinitas mori non poteſt. Vnde & auolabat, qa paſſioni attingi nequit: hic autem paſſer viuus ſimul cum ligno cedrino, & cocco vermiculo, & hyſſopo. l. fide, ſpe, & charitate, mittitur in aqua ad aſpergendũ, quia in fide Dei, & hominis baptizamur. Lauat autem homo per aquam baptiſmatis, vel lachrymarum veſtimenta ſua, i. opera; & omnes pilos. i. cogitationes radet. tingitur etiam extremum auriculæ dextræ eius, qui mundatur de ſanguine, & oleo, vt eius auditus muniatur contra corrumpentia verba: pollices autem manus dextræ, & pedis tinguntur, vt ſit eius actio atque affectio ſancta.

Item Chriſtus aſſimilauit ſe gallinæ, Matth. Quoties, inquit, volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos ſub alãs. Gallina enim (vt dicit ibi gloſa) eſt circa pullos ſuos piiſſima. Nam ſub alis congregat eos, contra miluum defenſat, pro labore, & amore filiorum ægrotat, plus de pullis, quam de ſe curat, eos magis quam ſe paſcit, & ſatiat, inuenta eſca eos vocat pro illorum defenſione hominem impugnat, pro ipſorum quaſi amore raucit. & vocem mutat, plumas deponit, & tota hiſpida ſit, & demiſſis alis incedit. Hæc autem omnia Chriſto congrua ſunt; Nam ipſe ad pullos ſuos, ideſt fideles magnum affectum pietatis gerit, eos ſub alis protectionis ſuæ in vna fide & eccleſia congregauit, contra miluum i. mundum ſeuientẽ eos defenſauit, pro labore: & amore noſtro in cruce totus languidus apparuit, plus de nobis ꝙ de ſe curauit: nõ tantũ pane materiali, ſed etiam ſacramentali, & ſpiritnali ſuæ doctrinæ nos pauit: inuenta eſca nos vocat dicens, Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos. pro noſtra defenſione diabolum expugnauit: in cruce amore languens, & voce deficiens, raucus factus fuit ſecundum illud Pſ. Raucæ factæ ſunt fauces meæ. Ibi etiam plumas, & veſtimenta depoſuit, ideſt corpore flagellatus totus hiſpidus factus fuit: & diuinitatis ſuæ potentiam abſcõdens, alis, ideſt viribus ſuis dimiſſis inceſſit. Hæc igit omnia Chriſtus pro noſtro amore fecit: Qui cum Patre, & ſancto Spiritu viuit, & regnat Deus in ſecula ſeculorum. Amen.

Mat.23 · Mat.11. · Pſa.68.

Explicit liber quartus.

PROLOGVS LIBRI QVINTI,

In quo plurima de animalibus terræ, videlicet beſtiis, reptilibus, ac iumentis exempla introducere, eaq; moribus adaptare proponit.

Fecit Deus beſtias terræ iuxta ſpecies ſuas, & iumenta, & omne reptile terræ in genere ſuo. Gen.1. Deus hoiem in rerum primordio hac dignitate creauit, vt animalia terræ omnia ei ſubiecta forent, quãdiu ſine tranſgreſſione præcepti, qđ illi dederat, in innocentia permaneret. Vñ Gen.1. ſcriptura ſacra teſtatur, tanq̃ trinum, & vnum Deũ de hoie dixiſſe creando, Faciamus hoiem ad imaginẽ & ſimilitudinẽ noſtram, & præſit piſcibus maris, & volatilibus cœli, & vniuerſis animantibus, q̃ mouent in terra. Et vt ipſa quoq; animalia hoi obedirent ad nutum, mox primis creatis parentibus ſuper eadẽ aīalia terræ dñatum conceſſit: dicẽs, Creſcite, & multiplicamini, & replete terrã, & ſubijcite eã, & dñamini piſcib⁹ maris, & volatilibus cœli, & vniuerſis aīantibus, q̃ mouent ſuper terrã. Et vt homo eorũdẽ pro libito ſeruitio vti poſſet, Deus ante conſpectũ ipſius oīa congregauit, vt ea noibus varijs iuxta vniuſcuiuſq; ꝓprietatem naturæ ſingula deſignaret, vt patet ibidẽ. Verum poſtmodũ interueniente peccato prædictorũ primorum parentum ex diuini tranſgreſſione mandati, quamq̃ præfatũ dñium hoium ſuper animalia bruta fuerit diminutũ, vt ſui vindex inobedientia hominis inobedientię cauſa fieret ẽt in iumẽtis; no tñ, miſerãte auctore, ſuit ex toto ſublatum: q̃a ſic ſeueritatem iuſtitiæ miſericordia tẽperauit, ꝙ prædictorum animaliũ terræ q̃dã conuerſa ſunt ad hoīs ſuppliciũ, q̃dã vero relicta ſunt ad hois obſequiũ, & nõnulla conceſſa ſunt ad hoīs infirmitatis remediũ. Hoc eſt ergo, qđ in verbis ꝓpoſitis Moyſes aīalia terræ tripl'r noīauit. Nã noīauit beſtias, reptilia, & iumenta. Fecit, inq̄t, Deus beſtias terræ iuxta ſpẽs ſuas, & iumenta, & omne reptile terræ in genere ſuo. Nã quæ ſunt ad ſuppliciũ hois, beſtias nominauit, quia beſtia (ẽt m Iſido) dr̃ quaſi vaſtia, a vaſtando, prout Iſido. ſunt leones, & vrſi, & animalia agreſtia, quæ homines quandoque immaniter lacerant, & deuaſtant. Vnde dicitur Eccle. Ecc.39. Omnia hæc ad vindictam creata ſunt, beſtiarum dentes, & ſcorpij &c. Quæ vero præſtant remedia, reptilia nuncupauit. Nam ex tyris, & ſerpentibus, & alijs, quę reptant ſuper terrã, quanq̃ venenoſa exiſtant, ſalutifera tñ antidota confici docẽtur a medicis, quæ venenis & morbis varijs ſalubriter obſiſtunt. Cæterum aīalia illa, quæ in obſeq̃js, & vſibus varijs hoī famulant, Moyſes in verbis propoſitis iumenta noīauit Quæ recte (vt dicit Ba- Baſi. ſilius) iumenta dicta ſunt, quaſi hoīs iuuamenta, prout equi, vel boues, & alia cõſi'lia, quę hoibus in neceſſitatibus auxiliũ præbẽt. Non tñ autẽ hæc iumenta oībus præbent corporalia iuuamenta: ſed inſuper ẽjs porrigunt ſpũalia documẽta: ꝓp, quod eorũ doctrinam req̃rere iubent, Iob: Interroga, inq̄t iumenta, & Iob. 12 docebunt te: nõ q̄de documento verbi, ſed poti⁹ exẽpli, eo videlicet mõ, quo Sapiens in prouerbijs dicit, Vade ad formicam piger, & cõſidera vias eius, & diſce ſapientiam. Porro, quia ſcriptura diuina Prou.6. non tñ de iumentis huiuſmodi, ſed etiã de animalibus alijs, vt beſtijs, & reptilibus ad informationem noſtram exempla introducit, ſicut Salomõ fortitudinẽ Pro.28. iuſti, Leoni aſſimilauit dicẽs, Iuſt⁹ quaſi leo confidens, abſq; terrore erit. Et Dominus ſerpentis prudentiam nos imitari mandauit, dicens, Eſtote prudentes ſicut ſerpentes: propoſitum meum eſt in Mat. 10 hoc quinto libro generaliter de animalibus terræ, & beſtijs, ac reptilibus, & iumentis exempla introducere plurima, & ea (licet breuiter) moribus adaptare, librorum præcedentium ordinem in materijs, & capitulis conformiter proſequendo.

quendo, ad illius videlicet laudem & gloriam, qui docet nos ſuper iumenta terræ: qui eſt Deus benedictus in ſecula ſeculorum.

Abſtinentiam, ieiuniumq́ valdè hominibus prodeſſe, varijs canis, ac ſerpentis exemplis, ſacrorumq́ Doctorum authoritatibus confirmatur. Cap. I.

ABſtinentia in pluribus hoībus irā, vel impatientiā generat. Nam ſicut canis famelicus, ſi nimis fame excrucietur, conuertitur in rabiem, ſic & homo guloſus, ſi paululū abſtineat, & ieiunet, efficit impatiens, & furioſus, qa delicijs aſſuetus, non poteſt famem pati. Et tales
Iſa. 58. erant Iudæi ieiunantes, quibus dominus
dixit: Ecce ad lites & contentione ieiunatis, & percutitis pugno impie. contra
Maxi. quod dixit Maximus in ſermone de natali, Ieiunium pacem debet nutrire, non iurgia. Quale illud eſt autem, quòd non veſceris carnibus, & de ore tuo omni eſca ſordibus egreditur maledictum?

Item abſtinentia deuota diabolum fugat. Nam ſicut fames valida expellit lupum de nemore, ita abſtinentia deuota
Mat. 9. diabolum expellit ab homine. Mat. Hoc genus dæmoniorum non eijcitur, niſi in
Ambr. oratione, & ieiunio. Dicit Ambroſius, ꝙ
in ſer. homo ieiunus ſputo ſuo ſerpentem corporalem interficit: quanto ergo magis
Iudith. ieiuniū deuotū ſpiritualem: Iudith poſt
3. ieiunium caput Holofernis amputauit. Hiero. Sagittas diaboli ardentes ieiuniorum, & vigiliarum frigore reſtingere de
Pſa. 34. bemus. pſ. Ego autem cum mihi moleſti eſſent, induebar cilicio, humiliabam in ieiunio animam meam.

Item abſtinentia plurimum eſt vtilis ad deponendam vetuſtatem prauæ conſuetudinis. Nam ſerpens, quando ſenio ſe grauatum ſentit, & pellē veterem cupit deponere, vt renouetur; primò a cibo abſtinet pluribus diebus, vt ſic pellis eius faciliter relaxetur. Quid autem eſt vetuſta ſerpentis pellis, niſi praua & vetus conſuetudo carnalis corruptionis? quam ſiquis deponere appetit, oportet, quod primò abſtineat a cibis, & de-
Leo licijs. Vnde Leo Papa dicit, quod per
pa. ſer. voluntarias afflictiones abſtinentiæ, ca-
de ieiu. ro concupiſcentijs moritur, & ſpiritus virtutibus renouatur. Item ſuperfluæ delectationes gulæ vindicandæ ſunt per afflictiones abſtinentiæ. Nam leo cum ſe nimis ingurgitaſſe ſentit, per plures dies non manducans abſtinet a cibis. Sic quoque ſuperfluitas, & voluptas cibi expianda eſt in cibi ſubtractione, & afflictione ieiunij. Greg. Caro læta traxit ad culpā, Greg.
afflicta reducat ad veniam. Vnde Bern Bern.
dicit. Per hoc, quod à licitis abſtinemus, ea nobis, quæ prius commiſimus, illicita condonantur.

Illis qui Canis rabidi morſum paſſi ſunt, accidioſi comparantur. quod pluribus ſimilitudinibus demonſtratur. Cap. II.

ACcidiæ tentatio, ſimilis eſt morſui canis rabidi. Nam qui mordentur à cane rabido terribilia ſomniant: & timent in ſomno, & conturbantur: ſine cauſa fiunt ſtupidi, omnes reſpiciunt, & à nullo reſpici volunt, & etiam ſi paſſio inualuerit omnem potum reſpuunt: aquam timent, & latrant vt canes; & ita timidi fiunt, vt præ timore cadant, & tales citò moriuntur, niſi eis citius ſuccurratur. Ille igitur mordetur à cane rabido, qui tentatur de accidiæ vitio, & tales ſomniant terribilia, & timent ſine cauſa. Quaſi enim terribilia ſomniant, quia ea, quæ facilia ſunt, difficilia æſtimant, & idcirco ſine cauſa illa aggredi, vel perſequi formidant. Somniās. n. aliquod terribile, timet vbi nullum periculum imminet: quia illud, quod per ſomnum cernit, non vera res, ſed imago rei exiſtit. Eſt enim ſomnium (prout dicit Ariſt. &
Philoſophus) fantaſma aliquod extrinſe de ſo.
eus apparens in ſomno. Fantaſma autē & vig.
eſt ſimilitudo rei imaginatæ, & non ipſa res. Talis. n. accidioſus homo eſt: cūq; aliquod laborioſum occurrit faci. dum, deficiens ſpiritu, quaſi ſtupidus fit.

Item omnes laborantes intuetur, & ipſe piger exiſtens, piger tamen videri, vel reputari non patitur. Et ſi in ipſo accidiæ paſſio inualeſcit, omnem potum, ideſt perceptionem doctrinæ ſalutiferæ tenuit: aquam pœnitentiæ timet & refugit, & præ tedio vitæ, vt canis latrat, quia in omnibus impatiens ſemper conqueritur, & murmurat. Ad ſpiritualia autem, & virtuoſa, ita accidioſi & interdum timidi & puſillanimes ſunt, ꝙ oīa dimittentes, in deſperationem ruunt: propter qđ tales amiſſa diuina gratia citius moriun-

tur

tur, in aīa niſi eis adhibeatur alicuius ſpi
ritualis remedii, per quod excitentur, debi
2. Cor. 7. ta medicina. Et ideo Apo. dicit: Triſtitia
ſeculi, i. accidia, mortē operatur, ſ. animę.
Vnde ſicut mortuo corpori impoſſibilis
eſt omnis animalis motus, ita accidio-
ſo aīo impoſſibile vr̄ eſſe omne laborio
Sen. in Ep. 92. ſum opus. Vnde Seneca dicit, Non putāt
accidioſi poſſe fieri quicq̄, quod facere
nō poſſunt ex infirmitate ſua. de virtute
ferunt ſniam. Nā hæc ad quæ imbecilles
ſumus, dura atque intoleranda credimus
tormenta, reputantes mortificari, ac pri-
mā luce excitari. non iſta difficilia ſunt,
ſed nos fluidi, & exiles ſumus.

Ex ſimilitudinibus naturalibus carnium animalium, aduerſitates hominibus elatis prodeſſe rerumq; temporalium proſperitates nonnullis obeſſe, necnon aliquibus prodeſſe, explanatur. Cap. III.

ADuerſitas hominibus ſuperbis & ari
dis magis prodeſt, quàm ꝓſperitas.
Nam carnes aīalium, in quibus caldi-
tas & ſiccitas dominatur, vt ſunt cameli
næ, in æſtate ſunt malæ, ſed in hyeme
ſunt optimæ. Eſt aūt velut calor æſtatis
fauor proſperitatis, qui plures malos
efficit, dum in ſuperbia extollit. ſed qua-
ſi aſperitas hyemis, eſt afflictio tribulatio
nis, q dū ad humilem ſui recognitionem
mentem reducit, ad optimi diſpoſitio-
nē perducit. Greg. dicit, quod præſentis
Grego. vitæ proſperitas innocētiæ teſtis nō eſt,
multi ad perennem vitam per flagella re
deunt, & plerīq; ad infinita ſupplicia ꝑ-
ducendi ſine flagello moriuntur. Plerūq;
ergo de hominibus accidit, quod facit
hyems aduerſitatis bonos, quos fecerat
æſtas proſperitatis malos.

Item proſperitas temporalis aliquibus
prodeſt, & aliqbus obeſt, ſm defectū, vel
abūdātia charitatis. Nā carnes aīaliū, q̄
ſunt calidæ & humidæ, vt pecorinæ, in
hyeme ſunt bonæ, & ī autumno poſſunt
cōpetere ſed frigidæ: & ſiccæ, ſicut capri-
næ, & frigidæ & humidæ, vt porcinæ, a
medio æſtatis vſq; ad finem ſunt optimę
in hyeme peſſimæ. Silr̄ ēt hoīes, qui ſunt
charitatis amore calidi, & lachrymarum
deuotione humidi, tp̄e hyemis i. aduerſi
tatis, ſunt boni: qa charitas patiens eſt,
& non irritatˀ Sed ēt in autūno. i. abundā
1. Cor. 13. tia proſperitatis, qa autūnus abūdat fru
ctibus, tales congruenter ſe habent, qa
ſciunt abundare, & penuriam pati. Sed
illi qui ſunt frigidi, calore, ſ. charitatis ca
rentes, & ſicci, humorē gratiæ non habē-
tes, vel frigidi ad ſpūa, & humidi. i. fluxi-
les ad carnalia. iſti ſūt peſſimi, & ī hyeme
i. in aduerſitate, qa aſperitatē aduerſita-
tis nequaquam ſuſtinere: poſſent tamē eſſe
boni a media æſtate i. proſperitate, qa ſi
proſperitate mediocriter, & temperatè
vterentur, non eis obeſſet, ſed potius ꝓ-
deſſet. Eſt enim in proſperitate, vt ſit ꝓ-
ficua, neceſſaria temperantia: alioquin
eſt nociua. Vnde Seneca dicit, quod ipſa Sē. epi
fęlicitas niſi tpet. ꝑmit vel ꝑterit multarū 85.
vrbium in ipſo flore luxurioſa imperia
ceciderunt. Et quicquid virtute partum
erat, intemperantia corruit.

Corporis nimiam debilitatem exemplo Taxi, etiā animæ vires frangere erudimur. Cap. IIII.

AFflictio carnis indiſcreta plus obeſt
aiæ, q̄ prodit, vt patet exemplo taxi.
Nam (ſicut dicit Ariſt.) Eſt quædam ſpe- Ari. de anit
cies taxi, quæ cum ſua fœmina cibos ꝯ
hyemem colligit: ſed poſtea timens, ne
deficiat, fœminā vſq; ad ſaturitatē come
dere non permittit. At illa patientiam ſi-
milat, & maſculo cedens cauernā exit, &
per partem alteram latibulum intrat ma
ſculo ignorāte, cibos deuorat, & conſu-
mit. Sunt quaſi taxus, & fœmina, ſpūs &
caro humana; & dum carni ſpus plus q̄
neceſſe eſt ſubtrahit, q̄uis corpus ad tē-
pus ſuſtineat. tñ per alterā parte, ſ. ꝑ infir
mitatē aliq̄, vel debilitatem virtutis, quā
incurrit. plus improuide ſpūi ſubtrahit,
& ſibi aſſumit, q̄ illi ſpūs antè ſubtraxe-
rit, & ſic indiſcrete abſtinens, vel labo
rans, vnde credit lucrari, perdit, Et ideo
Grego. dicit, Plerunq; du plus iuſto caro Greg. I
reſtringitur, ab operis boni eneruatur, vt Hom.
ad orationem, vel prædicationem non
ſufficiat, dum incentiua vitiorum in ſe
funditus ſuffocare feſtinat.

Ambitionem non mediocriter hominem in periculo detinere, quidq; ambitioſis eueniat, canis ſimilitudinibus aperitur. Cap. V.

AMbitio ſic tenet hominem in ſtatu
periculoſo, vt ipſum propter pericu
lum dimittere non velit. Sicut enim ca-
nis os carneum, inulte dimittit, & etiā
carnes calida ſaū ignem quantuncunq;
ei noceant, vel minis expellatur. Sic etiā
ambitioſus non vult dimittere dignita-
tes,

tes, quantumcunque occaſione illarum anguſtias multas, & pericula ſuſtineat.

Pro. 1. Prou. Vſquequo paruuli diligitis infantiam, & ſtulti ea, quæ ſibi ſunt noxia cupient? Puer enim difficiliter aſcendit equum; ſed dum paruum equitauit, non poteſt deponi, donec cadit ſubito: ſic ambitioſus vix dignitates derelinqt, donec ſubito moritur. pſal. Vidi impium ſuper exaltatum, & eleuatum &c.

Pſa. 36. Item ambitioſis accidit ſicut canibus, cum etenim carnibus, os canibus proijcitur. Magni canes oſſe relicto inter ſe litigāt, interim alius paruus canis veniēs os inuenit, & comedit in pacem, aliis de eo certantibus, & nihil inde habentibus. Sic vacante magna præbenda, dū vnus ex vna parte, alius pro ipſa præbenda ſurgit ex altera ad illam adipiſcendam, ad Papam appellant, & præbenda relicta ſuper eam litigant, & cauſantur. Et interim Deus confert alicui illam ſimplici, & bono, qui eam non expectabat, nec curam adhibebat, Lu. Depoſuit potētes, de ſede

Luc. 2. & exaltauit humiles.

Improborum Amicorum vſus qualis ex ſtatu ſpuriſicus vulpium filiorum, canumq; ac Muri exemplis declaratur. Cap. VI.

AMicus fraudulentus, q ſolū vtile ſibi intendit, deficiente vtili efficitur aliquando inimicus. Nam pulli vulpium quando non inueniunt lac in matris vberibus, mordent dentibus, & lacerāt, & tanquam extraneam reputāt. Sic amici fraudulenti, niſi (vt ſolebant) dederint in ore eorum quippiam, ſuſcitant bellū ſuper eos, vt dicitur Mich.

Mich. 3 Item patet, ꝙ amicus, qui eſt cauſa vtilitatis, tandiu ſtat, quandiu vtilitas durat. exemplo canis, qui diligit os carneū & amplectitur, & conſeruat, q diu inuenit in eo, qđ rodat, ſed nudum ſine carne relinquit. vnde Seneca. Qui vtilitatis cau-

Sene. ſa aſſumptus fuerit, tam diu placebit, q diu vtilis erit.

Item amici vtiles aſſimilātur muribus qui in plenilunio creſcūt, ſicut quædam marina faciunt, ſed decreſcente luna minuuntur. Sic amici qui ſunt cauſa vtilitatis, creſcunt creſcente luna, idest fortuna, ſed ea diminuta minuuntur, vt Poeta dicit: Cum fueris fœlix multos numerabis amicos. Tempora ſi fuerint nubila ſolus eris.

Spiritualis, carnaliſq; amoris diſcrimen, & effectus, ex forma bruti ac hominis exēplo agnoſcitur: amoremq; ſpiritualem, animæ vitam eſſe, & ſanctis viris ſummopere prodeſſe, pluribus animalium ſimilitudinibus oſtenditur. Cap. VII.

AMor ſpūalis trahit ad ſuperna, ſed amor aīalis & carnalis trahit ad terrena: qđ apparet per exemplū in formatione animalium. Nam formatio in aīali bruto & cōpleto, faciē habet reflexā ad terrā, ſoli hoī faciem erectam natura ſeruauit. Vnde Poeta, Pronaq; cum ſpectēt aīalia cætera terrā: Os hoī ſublime dedit, cœlumq; videre. Vnde Baſilius dicit, Pecudes oēs terrenæ ſunt, ideo curuantur ad terra. Sed eſt alia plantatio cœleſtis, hō, q tantum habitu figuræ, tantum dignitate diſtat a brutis. Illorum eſt facies deorſum, tuum vero caput in ſublime erigit. Sed ſi te fœdaueris corporis voluptate, comparatus es iumentis inſipientibus, & ſimilis factus es illis. Sic ergo, cū per amorē fiat quædam ſpiritualis formatio, qa aīa in illius rei, quā diligit, ſimilitudinem trāsformatur, ille q habet amorē ſpūalē, & ronale, habet caput .i. mētē eleuatā ad ſuperna: ſed ille, q habet amorem aīalē, .i. voluptuoſum, vel carnalē, habet eā tanq brutūm animal inclinatam ſolum ad infima. Apoſt. Quæ ſurſum ſunt, ſapite, nō quæ ſuper terram.

Item amor ſpūalis, ī quo conſiſtit vita aīæ, tāto diutius cōſeruat, quāto hō minꝰ hēt de terrenę cupiditatis ardore. Nā ceruꝰ, q (vt dicit Pli.) nunq febrē ſentit, diutiſſime viuit, ſ pl' q cētu annis, & hoc cō periū eſt i ceruis Alexādri poſt eiꝰ mortē captis p cētū annos, q habebāt annulos aureos i naribus ab eo ſibi miſſos? Quid n. eſt æſtuās febris, niſi ardor cupiditatis? Qui ergo hac febre caret, diutiꝰ i vita moratur: qa q caret cupiditate, lōganimiter cōſeruat i charitate. Amor. n. charitatis ē calor aīæ vitalis. Vñ Hugo de ſctō Victore. Scio, inqt, aīa mea, qa amor eſt vita tua. Vñ Io. Sciꝰ qm trāslati ſumus de morte ad vitā, qm diligimꝰ. Hāc aut vitā amoris extinguit virꝰ cupiditatis. Vnde Aug. dicit, ꝙ charitatis venenū, eſt cupiditas.

Item amor ſpūalis facit ſanctos viros non ſentire ruinam, vel aduerſitatem terum temporalium. Nam catus, qū ab alto cadit, ſup anteriores pedes ſe recipit, & vix per caſum aliquā læſionem ſentit vel

Oui in Metā. Baſi. Pſ. 48. Col. 3. Plin. Hugo. 1. Io. 4. Auguſ.

vel incurrit. Sic ſancti viri, cum per aduerſitatis incurſum cadunt ab alio proſperitatis temporalium, recolligunt ſe ſuper anteriores pedes, ideſt firmant ſe in affectibus ſpiritualium. Sunt enim anteriores animæ pedes ſpiritualium affectiones: quaſi autem poſteriores, ſunt affe- Phil.3. ctus temporales. Apoſto. Quæ retro ſunt obliuiſcens, ad anteriora me extendens. Et ideo ſancti viri caſum temporalium tanto minus ſentiunt, quanto in amore ſpiritualium vehementius inardeſcunt.

Item amor charitatis eſt ignis ſpiritualis, qui animam non vaſtat, ſed renouat. Vnde mentes Deum amantium ſimiles ſunt cingulis quibuſdam, qui fiūt de corio ſalamandræ. Eſt enim quoddam genus Salamandræ, cuius pellis villoſa admodum pellis vituli marini, ex qua ad vſus regum fiunt cinguli. & hi cinguli poſt multam vetuſtatem, in ignem proiecti, non exuruntur, ſed renouantur. Phil. 4. Apo. Renouamini ſpiritu mentis veſtræ.

Anima rationalis quò magis humiliatur, & à terrenis ſe ungitur, eo magis exercitijs ſpiritualibus aptior efficitur, quod per araneā ipſiusq; tela artificiū ſingularibus ſimilitudinibus elucidatur. *Cap. VIII.*

ANima quantò eſt humilior, & ab amore terreno magis vacua, tanto eſt in ſpiritualibus exercitijs magis ingenioſa, & operoſa. Nam aranea eſt corpore parua, & tamen ad faciendum telam eſt mirabiliter operoſa. Et eſt valde admirandum, quomodo tantam materiam de vtero ſuo trahat. Aulc. Dicit enim Auicēna, & etiam Dioſco. quod aranearum telæ naturæ artificio ex earum viſceribus generantur, cum tamen (vt dicunt quidā) ſemper eius vterus inueniatur vacuus a tali materia. Eſt igitur in aranea paruitas corporis, vacuitas ventris, & nihilominus mirabilis ars ſiue ſtudioſitas ope- Plin. ris. Nam (ſicut dicit Plinius,) moderato vngue rotundum filum educit, & miro artificio fila connectit, quæ ab imo vſq; ad ſummum, & tranſuerſaliter de puncto ad punctum reducit quadam lineari diſtantia, & omnes lineares tractus in puncto medio æquali diſtantia a centro coniungit, & ipſius telæ interualla, ſeu ſpatia inter fila miro artificio nunc ſunt quadrata, nunc oblonga, nunc rotunda, & tanto ſtrictiora, quanto medio viciniora, & tanto latiora quanto extremis proximiora, quo modo autem filum filo tā indiſſolubiliter coniungat, viſus non indicat, & rationis iudicium vix affirmat. Miro etiam modo per fila tam ſubtilia vix viſui perſpicua, ſe leuiter eleuat, & inclinat, vt volare videatur. Paruitas ergo corporis, ſignificat humilitatem mentis: vacuitas vētris, carētiam terreni amoris. Ingenioſitas artificii, prudētiā operis, qua ſancti viri ſpiritualia opera faciunt mirabili modo ordinata, connexa, diſtincta, formata, & firma, ſe aliquando humiliter deprimendo per condeſcenſionē, aliquando ſublimiter eleuando per contemplationem. Similes videlicet illis angelis, quos vidit Iacob in ſcala aſcenden- Ge. 28. tes, & deſcendentes.

Item animæ inferiores vires diſponūtur per ſuperiores. Reſpondent enim in anima vires inferiores ſuperioribus, ſicut animali vngues reſpōdēt cornibus. Tanta enim eſt affinitas inter vngulas & cornua, quod iubet Ariſt. vaccā patiētē in vngulis, cū oleo iuuet cornua perungi. Per cornua vero accipe vires ſuperiores, ſ. voluntatem, & rationem; ſed p vngulas vires appetitus ſenſitiui inferiores, ſ. iraſcibilem, & concupiſcibilē: quæ tunc a morbis paſſionum inordinatarū temperantur, & curantur, quando ipſæ ſuperiores vires oleo diuinæ gratiæ perūguntur. & talis anima ſimilis eſt illi vineæ, de qua dicitur, Iſa. Vinea facta eſt di- Iſa.5. lecto meo in cornu filio olei.

Quibus armis ſpiritualibus contra inimicos, dei electi ſeipſos tueri debeant, per naturales animalium terreſtrium armaturas inſtruuntur. *Cap. IX.*

ARmatura ſpiritualis hominum aſſimilatur armaturæ naturali animalium terreſtrium. Nam in animalibus ingenita eſt natura, vt contra læſionē aliquid ſemper habeat munimenti: vt cerui ad ſuam defenſionem habēt cornua, apes aculeos, leones vngues, lupi dētes; & minuta animalia, quæ ſe defendere non poſſunt, agilitatem ad fugiendum receperunt, vt lepores, & huiuſmodi. Similiter contra corpus, ideſt contra tentationes carnis, cerui, ideſt ſpirituales viri iuuant ſe cornibus duobus, ſ. oratione qua fugantur cogitationes interiores, & ieiunio quo fugantur motus carnis exteriores. Vnde hoc genus dæmoniorum, ſ.

carnaliter tentationum, non eijcitur, niſi
Mat. 9. in oratione, & ieiunio . Diabolus autem
ſæpe trahit homines ad peccatum, a quo
debet homo reſurgere , & de manu dia-
boli exire, iuuando ſedente, quo cibus te
ritur, in quo ſignatur contiitio peccato-
rum Vnde quaſi lupus cōterens, eſt pec-
cator, in mente contritionem habens
Item debet ſe iuuare vngue, quo ſcili
cet ſcindit, & aperit; & aperiendo , quod
intus eſt, prodit, & ſignat confeſſionem,
qua peccatum in conſcientia latens, ad
ſalutem aperitur.
. Item debet ſe iuuare aculeo, vt apis.i.
ſolicitudine ſatisfactionis , Nam quaſi
aculeus pungens, eſt memoria offenſæ,
ad ſatisfactionē impellens . Vel apes, i.
pœnitentes, per bona opera fructificantes,
debent habere aculeum punctionis
i. timorem diuini iudicij, vel memoriam
mortis. Sed contra inuidum ſiquis non
eſt ad reſiſtendum fortis , debet iuuaic,
ſe fuga, ſicut fecerunt ſancti Patres anti
qui, perſecutionem declinantes , ad de-
Pſa. 54. ſerta confugientes . Pſal Ecce elongaui
fugiens, & manſi in ſolitudine vel ſaltē
fuga mentali fugere debet. i. cor a mun
Pſa. 62. danis remouendo. Pſa. Diuitiæ ſi affluant
nolite cor apponere.

Auaritia damna, auariq; praui effectus, per ſanguiſuga, Apum. Aranea , Simia , varijsq; tandem formica exemplis demonſtrantur.
Iſa. 34. *Cap. X.*

AVaritia aſſimilatur ſanguiſugę, quæ
os triangulare habet, & fiſtulam
in ore, cum qua ſanguinem bibit, & car
ni applicata ſanguinem fugh; & cum ni-
mium repleta fuerit, illum euomit, vt ite
Iſi. rum ſugere poſſit, ſicut Iſid. dicit. Simili-
ter auaritia habet os triangulare, quia ſ.
tres habet modos præcipuos male acq-
rendi, per rapinā, furtu, & vſurā: cuius fi-
ſtula irreplebilis, eſt cupiditas inſatiabi-
lis. Hęc ſanguinem pauperum ſugit, ſicut
manifeſtè apparet in vſurarijs, qui cibus
ad vitam neceſſarijs ſuos qńq; debitores
expoliant, & ex vſurario lucro cū reple-
tam burſam habuerit vſurarius, adhuc il
lud euomit, id eſt adhuc illud lucrum re
ceptum ad vſuram tribuit , vt iterum lu-
Pro. 30. cretur Prouer. Sanguiſugæ duę filiæ ſunt
dicentes, Affer, affer.
Item auarus eſt ſicut canis , ad cumu
lum fœni iacens, fœnum cuſtodiēs, nec
inde aliqd comedens ; ſed latrans, nihil
inde amouere permittens . Et idem dñr
facere qdam ſerpentes, q balſamū cuſto
diunt ; nihil deferri permittunt, licet ipſi
non vtantur. Et etiam ſunt ſimiles auari
apibus, quæ mel per flores colligunt , &
ipſę in fęcibus melli, moriuntur.
Item auarus homo ſimilis eſt araneæ,
quæ exiguo tempore longa trahit fila, &
telæ ſemper intenta nunq̃ deſinit labo-
rare, perpetuum ſuſtinet in opere ſuo di
ſpendiū, qa ad modicum ventum, vel plu
uiam tela rumpitur, in qua diutius labo
rauit. Sic auarus in modico tempore ma
gnas diuitias acquirit , & texturæ. i. aug-
mentationi, vel gubernationi earū ſemp
intentus a labore nunquam deſinit , ſed
frequenter poſtq̃ magnam telam. i. ma-
gnam ſubſtantiā congregauit, ad modi-
cu ventū, i. incurſum alicuius belli inſur
gentis, vel tyranni diripientis , vel etiam
ad modicā pluuiam alicuius infortunij
contingentis, auferē ſubito illud , quod
cum magno diutius labore eſt congrega
rum. Iſa. Telas araneæ texuerunt. Iſa. 59.
Itē auarus aſſimilaē ſimiæ , q̃ qñ duos
habet fœtus, filiū quē magis diligit, ī b.
chijs portat, aliū vero in humeris geſt:
Sed quādo ſibi fugiendi neceſſitas iſta
dilectū filiū eijcere cogit; quæ dū ab ai
q ſē humeris geſtat, premit, facilius ca
tur. Simia ergo eſt auarus: filius autē q.
diligit, eſt mudus, quē brachijs. i. affecti
nibus ſtringit, & gerit: filius aūt quē m
nus diligit, eſt ſpūs ſuus , quē quaſi po
dorium portat , quia parū de ipſo cura
Sed cū poſt mortē hinc fugere ſiue exi
compellitur , tunc filium dilectū. i. mū
dū dimittere cogitur; & ſpūs de quo, i
curat, peccato grauatus a dæmonibus
pit, & ad æternū interitum ductur. Luc. Lu. 16.
Mortuꝰ eſt diues, & ſepultꝰ eſt ī iferno.
Itē auari ſimiles ſunt formicis magnis
q̃ dñr indice ab ipſis hiſtoriographis, quę
aurū mira cupiditate cuſtodiunt, & ꝓ eo
defendendo ꝯ hoīes bella ſumunt, & tñ
inde nullū cōmodū ſuſcipiūt. Dicit. n. Soli
nus, ꝙ formicæ illæ ſunt magnæ, & cor-
nutæ ; & eſt illis mira feritas ꝓpter amo
rem auri. Sed hoīes in ęſtiuo tpe illuc va
dunt, quandō propter caloris æſtū mo-
rant in latibulis, & ſic aurū furanē, & gē
mas. Sed formicæ eos odore præſentiut,
foras exeūt, eos inuadunt, & aurū ꝓ poſ-
ſe defendūt, & tñ de ipſo auro nec come
dunt, nec bibūt , nec aliqd inde faciunt,

Simile accidit multis auaris, qui die no
ctuq; pro auro laborant, nec inde bonū
Eccl. 6. habent. Eccl. Vir, cui Deus dedit diuitias
ſubſtantiam, & honorem, & nihil deeſt
animæ ſuæ ex omnibus, quæ deſiderat;
nec tribuit ei poteſtatem Deus, vt come-
det ex eo, ſed homo extraneus deuorabit
illud: hoc vanitas, & magna miſeria eſt.

Vnico Elephantis exemplo mentes feras ſedare, vnicoq; Deum amare edocemur. Cap. XI.

BEneficentiæ obſequijs delinitur fe
ritas mentis: quod patet in elephā
tibus, qui capiuntur hoc modo (vt dicit
Solinus) fit fouea ſubterranea in via per
quā aſſueuerint ire, in quam elephas in-
cidit ignoranter: ad quem veniens vnus
venator, percutit eū. & pungit ipſum: al
ter aūt venator dū venit percutientem ip
ſum percutit, & eū expellit, & dat ei ordeū
ad comededū. Cūq; ter, vel quater ſi fe
cerit, beſtia liberantē ſe diligit, & ei obe
diēs manſueſcit: ex quo patet, q ſicut di
cit poeta. Omne fœrox animal placat a-
mica manus. ſed ſi brutum animal ſic di
ligit ſe deceptorie defendentem, vel de-
mulcentem, ſeu de fouea extrahentem,
quanto magis aīa debet Chriſtum dili-
gere, qui eam veraciter a diabolo defen-
dit, cœleſti pabulo reficit, & de baratro
Pſ. 115. peccati educit? Vnde quilibet Chriſtia-
nus debet dicere: Quid retribuam domi
no pro omnibus, quæ tribuit mihi?

Scorpionum natura deſcribitur, qui hominibus blandis aſſimilantur, peccatoresq; blanditijs lenire prohibetur. Cap. XII.

BLanditores aſſimilantur ſcorpioni
bus. Scorpio. n. ſicut dicit Gregor.
Grego. blandiendo incedit: ſed cauda ferit; nec
mordet i facie, ſed a poſterioribꝰ nocet.
Vnde aūt ſcorpio a ſcorte, quod eſt dul-
ce, & poio pois, quod eſt fingere, eo q in
anteriori parte blanditias fingit, & poſte
riore pungit. Scorpiones ergo ſunt om-
nes blandi, & malitioſi, qui bonis in fa-
cie nō reſiſtunt, ſed poſt dorſum portāt,
vnde venena fundant,
Hic pctōres delinire blanditijs, malum
eſt magnū. Vnde præcepit dñs, Non co-
Exo. 23 ques hædum in lacte mris ſuæ. p hædū
enim peccator: in lacte vero blanditiæ de
Prou. 1. ſignantur, de quibus Pro. Fi i mi ſi te la
ctauerint peccatores, non acqueſcas eis,
hędum quidem in lacte coquere, eſt pec
catorem hominem blanditijs delinire.
Aliter autem hædus ſignat Chriſtum:
propter ſimitudinem carnis peccati, qui
erat a Iudæis coquendus, i. occidendus,
in lacte matris in tempore Infantiæ ſuæ.

Bonitatem atque hominum malitiam ex tribus augeri, præcipueq; ex voluntate manare, varijs exemplis naturalibusq; brutorum affectibus aperitur. Cap. XIII.

BOnitas, & malitia hominum, depen
dent multum ex loco vbi morātur.
& ex ſocietate, cum qua cōuerſantur, &
exercitio, in quo occupantur. Nam (ſm
Hyppo. Hyppocratē) ad cognitionem bonitatis
animalium prout veniunt in cibū homi-
ni, confert ſcire & paſcua vbi nutriunt:
qa illa quæ paſcuntur in montibus, & lo-
cis ſiccis, meliora, & ſapidiora ſunt. ad
eſum, q ea, q i vallibus humidis, & aquo
ſis. In quo et ſignat, q ēt pœnitentibus
meliora ſunt loca penurioſa, q delitioſa.
Ecc. 16 Eccle. Hæc fuit Iniquitas Sodomæ ſororis
tuæ, abundantia, & ſaturitas panis. It em
prodeſt ēt ſcire aerē humidum: & ſic cū
quo conuerſant. Quaſi n. aer, quo homo
circundatur, eſt collegium in quo homo
conuerſatur. de quo multum refert vtrū
ſit humidus, vel ſiccus, ideſt vtrum deuo
tus, vel indeuotus, & aridus.
Itē confert ſcire quantitatē quietis, &
motus eorū. Animalia autem domeſtica
paucioris motus ſunt, & iō maioris hu-
miditatis, q ſylueſtria: propter quod car
nes domeſticorū ſunt molliores, & ad
digerendū faciliores. nam ex multa qete
pori clauduntur, & calor intus includitur:
pp quod groſſi humores diſſoluūtur, &
& ſic carnes molleſcunt, & attenuātur.
Sed qa nimium comedunt, & bibūt, hu
morū ſuperfluitates augent, & i pingue-
dines multiplicant: & i eo talium aīaliū
carnes plurimum nutrire pbant. Sic viri
ſpūales, & contemplatiui magis qeti, & mi-
nus operatiui ſunt, q carnales, vel acti-
ui, & iō ſecū morātes magis ſunt per la-
chrymarū cōpunction: humidi, i quibus
ēt ex multa quiete mentis clauduntur pori.
i. ſenſus corpis; & diſſoluuntur groſſi hu-
mores, i. diſſipant. in eis terrenæ cogita-
tiones & affectiones, molleſcunt pie. ... &
attenuant cibi, & potꝰ parcitate. Sed qa
ſpūalibꝰ nutrimentis intrinſecꝰ abūdātius
perfruuntur, iō conſolationis, & grāæ pin-
guedine

Pſal.62. guedine repleni de quà pſ. Sicut adipe,
& pinguedine repleatur anima mea.
Item bonitas, & malitia moris ſequit
in hoībus ex bonitate, & malitia volun-
tatis, ſicut in brutis prouenit ex boni-
tate, & malitia complexionis. Nā quod
facit in brutis naturalis complexio: hoc
in hominibus facit voluntatis diſpoſi-
Auguſ. tio: propter, quod dicit Auguſtinus ꝙ
voluntas eſt qua peccatur & recte viui-
tur quod autem mores varientur bruto
rum ſm varias complexiones eorum, ex
multis exemplis appatet. Hinc eſt enim,
ꝙ licet omnibus aīalibus inſit motiua,
& ſenſitiua virtus, tamen ſm magis, &
minus: Nam quendam ſunt ſenſus viua-
cioris, eſtimationis fortioris, & ſagacita-
tis ſubtilioris. Hinc eſt, ꝙ aſinus eſt pigri-
tia plenus, & tardus ad motum, aſinus
ſtolidus, equus ad concupiſcentiam pro
nus, Lupus indomitus, canis gratiſicus &
fidelis amicus Et hoc etiam inuenitur pro
Ariſ.de uenit (vt dicit Ariſto.) ꝙ quædam aīalia
na.ani. ſunt magnæ manſuetudinis, vt vacca, &
ouis: quędā indomitæ feritatis, vt vnicor
nis; q̄dā magnæ audaciæ, vt leo; quædā
aſtutę fraudationis & multæ maliciolita
tis, vt lupus, & vulpes. Hinc ēt eſt (vt idē
dicit) ꝙ quædā animalia diligunt ſocie-
tate, & turmatim vadūt, vt cerui, onagri,
& cameli, & hm̄oi: Et quædā ſocietatem
Auic. fugiunt, ſicut illa, q̄ de rapina viuūt. Aui.
aut dicit, ꝙ inter oīa aīalia ho non pōt
viuere ſolus, & grues, formicæ, & apes in
hoc cum hoīe concordāt; Oēs ergo hu-
iuſmodi mores, qui inſunt diuerſimodè
brutis, ex diuerſitate coplexionis compe
tunt, et ſic in hoībus ex diuerſa diſpōe
ne voluntatis. Dicūt.n. primo oībus hoī
bus ineſſe cōiter ſenſus diſcretionis, &
mot⁹ boni opis: plati, & maiores dnt eſſe
ſenſus.i. agnitionis viuacioris reſpu Dei
æſtimatiōis fortioris & verioris reſpectu
ſui, & ſagacitatis maioris reſpectu proxi
mi. vel debet eſſe in eis ſenſus excellens
in cōtēplatiōe diuinorū: æſtimatio vehē
mēs in puiſiōe futurorū, & ſagacitas pru
dens in gubernatiōe ſubiectoru. vel ſen
Deu.22 ſus q̄tu ad expoſitionē Scripturarū æſti
matio q̄tū ad diſtributionē eleemoſynaru,
ſagacitas q̄tu ad correptionē culparum.
Inueniunt et hoīes ſīles bobus p tarditā
1. Cor tē pigritiæ: ſīles aſinis p ſtoliditatē ipru-
9. dētiæ, ſīles eqs p ꝓnitate luxuriæ, ſīles
canib⁹ in fidelitate amicitiæ. Inueniunt
interdū qdā mites, vt vaccæ, per manſue

tudinē; & qdā feroces vt vnicornes, p ty-
rānidē; qdā audaces, vt leones, p p̄ſum-
ptionē; qdā fraudulenti, vt vulpes, p dece
prionē. Nonulli ēt vitā ſolitariā, & contē
platiōis ſecretū diligūt, quidā vero in cœ
nobiorum ſiue conuctuū cōgregatiōibus
dño ſeruire ſatagūt. cōiter aūt ho nō tutē
viuit ſol⁹, neq; q̄tū ad vitā corpalē, neq;
q̄tū ad ſpualē. Vn̄ dr, Væ ſoli, quia ſi &c. Eccl. 4.
Clauſtrales vero, q ſimul viuunt, dn̄t cō-
uenire cū grui⁹, in ſeipſos bn̄ cuſtodiē-
do. grues.n. dn̄t eē optimæ ſui cuſtodes,
qa grues (ſicut dicit Amb.) vocis p̄conio
terrā petūt, vbi a labore qeſcūt, & ad ca-
ſtrorū cuſtodias vigiles ordinat, vt aliæ
ſecurę qeſcāt. Vigiles.n. ſup vnū cr⁹, ſtāt
directæ, & lapillum in altero pede tenet
a terra ſuſpenſo, vt ſi ſomnus irrepſerit,
per caſum lapilli excitentur.
Itē conuenire dn̄t, cū formicis, de futu
ro videlicet ſagaciter puidēdo. Prou. Va- Prou.6.
de ad formicā o piger, & conſidera vias
eius. & diſce ſapiētiā: q cū no habeat du
cē neq; ptorē, nec principē, parat æſtatę
cibū ſibi, & cogregat i meſſe, qđ cōedat.
Item debet conuenire cum apibus, bo
na opera dulciter faciendo, Eccle. Breuis Ecc. 6.
in volatilibus eſt apis, & initium dulco-
ris habet fructus illius.

Fraternæ dilectionis lex quemadmodum ſit à no- bis ad implenda, caſtorum, gruumq; exēplis perfecte inſtruimur. Cap. XIIII

CHaritatis fraternæ legē implere Ca-
ſtores nos docent. Nā hæc aīalia in
grege viuunt, ſuā ipſorum diligunt, dētibus
ligna p̄ciduut, & ad ſua latibula ferūt, &
miro mō ea deducunt: Nā vnū pro vehi-
culo pedibus eleuatis ſupinum ponūt, &
inter eius crura abſciſa ligna cōponunt;
& ſic eū oneratū ad latibula ſua trahūt,
quæ exonerāt, & cū ſubtilitate multa ſibi
habitacla parāt. Docet igit nos caſtores in
ter hoīes ſocialr, & amicabilr viuere, exē
pla virtutū ab aliis auide caper. q ſ ē ore
arborū ligna p̄cidere: & ad nr̄æ mētis ha
bitationem ꝯuertere: ꝙ aut vn⁹ onera p
alijs portat, docet nos illā legem charita
tis adimplere, de qua Apo. dicit, Alter al- Gala.6
terius onera portate, & ſic adimplebitis
legem Chriſti. & præcipuè debem⁹ nos
inuicem iuuare, ad ædificandum men-
tis domum, in habitaculum Dei.
Item charitatis ordo requirit, vt for-
tiores in laboribus debiliores præcedāt,

vt corum tam exemplo, quàm auxilio im
becilliores laborem facilius ferant (Exē-
plo. ſ. ceruorum quando flumina imme-
ſa, & maria tranſeunt, tunc fortiores in
natando præcedunt, quibus debiliores:
natando capita ſuperponunt: & ſic ſibi
ſuccedentes inuicem, laborem leuius fe-
Ro. 15. rer, vt dicit Iſido.) Apoſt. debemus nos
firmiores imbecillitates infirmorum ſu
ſtinere.

*Hominis carnalis, qui Herydi ſerpenti compara-
tur, miſeria quanta ſit, breuiter demonſtra-
tur. Cap. XV.*

CArnalis homo aſſimilatur Herydi ſer
penti, q moratur in aqua, a quo per-
cuſſi obrigeſcunt in hydropiſim, quam
multi bouam vocant, quia bouis ſterco
re vtit, vt Iſido. dicit. Tales ſunt carnales
hoīes in aqs voluptatis viuētes, q efficiū
tur, vt hydropici, inſatiabiles de ipſis de-
lectationibus carnis, ſicut hydropic⁹ de
potu. Et ibi dū in carnalibus gloriantur,
quaſi ſtercoribus bouis vtuntur. Gloria
1. Mac. n. viri peccatoris ſtercus, & vermis. Vt
2. quaſi ſtercus bouis, eſt ipſa immunditia
carnis in qua luxurioſus delectat. Thre.
Thre. 4 Qui voluptabantur in croceis amplexa-
ti ſunt ſtercora: ſpretis delectationibus
ſpūs, amplexantur carnalia vitia. Et eſt
ſerpens rinatrix, qui veneno aquas inſi-
cit, vt Lucanus dicit. & talis eſt delecta-
tio libidinis. quæ etiam aquas matrimo
Lucan. nij inficit veneno peccati.

*Caro humana qua vacca, & ipſinſinet concupi-
ſcentia, qua Syrena, Scorpioni & rubetæ aſ-
ſimilatur, quo modo ſit edomanda pariter, & a
peccato purganda edocetur. Cap. XVI.*

CAro noſtra aſſimilatur vaccæ. Vacca
enim impinguata iugum abijcit; cui
minus paſta ſe libere ſubijcit. In fimo au
tē ꝓprio iacēs, & torpens pingueſcit, &
maxime, ſi a labore ſubtrahat. Sicut igit
vacca ex cibo ex lecto ſine fimo, & otio
impinguata iugū recuſat, ſic etiam caro
noſtra ex refectione gulæ, & fimo luxu-
riæ. & ex otio incraſſata recalcitrat, & iu-
Deu. 22 gū ſpūs portare recuſat, Deute. Incraſſa-
tus eſt dilectus, & recalcitrauit. E contra
aūt caro laboribus, & abſtinentia domi
ta, iugo ſpūs ſubdit manſueta: ꝓpter quod
1. Cor. dicebat Apo. Caſtigo corpus meū, & in
9. ſeruitutē redigo. Vnde carnis laſciuia do

manda eſt ad modum iuuencæ. Eſt. n. iu
uenca iuuenis vacca, quando iam iugo
eſt apta (vt dicit Iſido.) quæ qa eſt aial la
ſciuum, iugo fortiori premitur, & ſtimu
lo pungitur, vt recte bouem ſequatur. Si
quando caro laſciua eſt, debet forti iugo
pœnitentiæ premi, & penalium operum
ſtimulo moleſtari. Ecc. Seruo maleuolo Ecc. 33.
tortura, & compedes.
Item carnis concupiſcentia aſſimilat
ſyrenæ, quæ dulcedine ſui cantus homi-
nem dormire facit, quē cum viderit con
ſopitū, portat ipſum ad locum ſiccū, &
cogit ipſum coire ſecum: quod ſi noluе-
rit, vel nō poterit. ipſum occidit & come
dit. Quaſi ergo peſtifera ſyrena eſt carnis
cōcupiſcentia, cuius cantus dulcedo, eſt
delectationis ſuggeſtio; ad quā tunc hō
dormit, qñ tō ꝑ negligentiā non reſiſtit:
ſed tunc ad ſiccū ducit, qñ ꝑ interiorem
cōſenſum aqua gratiæ vacuat: ſed tūc cū
ſyrena coit, cum ad opus pcti peruenit:
q ſi hō forte iam interius tactus aliqua
cōpunctione, refugeret, vel impedimento
aliquo ꝑficere nō valuerit, tūc acrioi i pu
gna tētationis inuadit, a qua nōnunq̄ pro
ſternit, & pcti conſuetudine deuoratur.
Iſa. 14. Iſa. Syrenæ in delubris voluptatis.
Itē cōcupiſcētia carnis aſſimilat ſcor-
pioni: cuius venenū (ſicut dicit Pli.) ꝑ tri Plin.
duū valde lædit, & tandē lēta morte peri
mit, niſi citius ſuccurrat. Silr concupiſcē
tiæ venenum valde lædit quaſi ꝑ triduū,
primo, ſ. in delectabili cogitatione, ſecū-
do in cōſenſus adhibitione: tertio vero
in opis impletiōe. Opus n. luxuriæ lēta
morte perimit: qa nō ſtatim, ſed poſt lō-
gā viuēdi ad æternū ſuppliciū perducit.
Itē caro nrā ꝑ humilitatem pniæ mor
tificata, efficit aīæ medicina: cuius exem
plū apparet in rubeta ſiue in borace, q̄
eſt genus ranę venenoſæ: q̄ licet ſit vene
noſa valde, tñ ꝑ incinerationē ꝑdit vim
veneni, & virtutē medicinæ magnā reci
pit. Vnde valet ad cutis, & carnis perditę
recuperationē, & neruorū ꝯſolidatione,
& vulnerum deſiccationē, ſi debite illo
cinere qs vtat: ſic licet caro veneno ſit in
fecta cōcupiſcētiæ, ꝑ incinerationē tñ. i.
ꝑ mortificationē pniæ humiliata, efficit
aīæ medicina: qa, ſ. ꝑ eius afflictionē, &
mortificationē virus luxuriæ extinguit:
neruū ꝑ penā prius ꝑditū, reſtaurat; ner-
ui. i. virtutes aīæ cōſolidant, & roborant,
& vulnera tentationū ceſſant, & exiccant.
Itē carnis vitia remouent aſſiduitate
laboris,

laboris: cuius exemplum apparet in capreolo, quia (ſicut dicit Conſtantinus) in velocitate motus, & aſſiduitate diſcurſus, caro capreoli a ſuperfluitate expurgatur, & saporis & odoris grauitas ab eorũ carnibus amputatur, & tenerior, & digeſtibilior efficitur. Sic etiã ex ſolicitudine boni operis, & aſſiduo motu laboris, caro noſtra a vitiorum carnalium paſſionibus expurgatur, quorum nutrimentum
Ecc.33. eſt otium. Eccle. Mitte ſeruum in operationem, ne vacet: multam enim malitiam docuit ocioſitas.

Item carnis vitium ſine tentatio melius fugiendo, q̃ reſiſtendo euadit: ſicut capreolus nõ vngue neq; dẽte, ſed ſola velocitate fugæ a canibus ſe defendit.
1. Cor. 6. Vnde Apoſ. Fugite fornicationem.

Caſtitatem ſeruantes multa ſuſcipiunt bona, & à multis liberantur curis: quod quidem per bouis caſtrationem, et caloris ſimilitudinem aperitur. Cap. XVII.

CAſtitas hoĩs aſſimilatur caſtrationi bouis. Nã bos poſt caſtrationẽ ꝓficit in robore & virtute, & efficitur magis domitu, & maturus, & quietus, & ad laborem magis aptus, & grauioris inceſſus. in quibus ſignificat, ꝙ per caſtitatem voluntariẽ & integrẽ ſeruatã, quã caſtra-
Mat. 19 tio ſignificat, (de qua dñs dixit; ꝙ ſunt eunuchi, q ſeipſos caſtrauerunt propter regnum cœlorũ) homo diſponit ad augmentũ grẽ, ad ſuſcipiendũ manſuetus iugũ diſciplinæ, ad maturitatẽ pnĩæ, ad quietẽ conſciẽ, ad laborem quoq; obedientiæ, & ad grauitatem modeſtiæ.

Item caſte viuẽtes liberantur a multis curis & periculis, q̃ coniugati patiuntur, & illaqueant. Et ideo continentiam vouentes, & eã tinenter viuẽtes, ſunt ſimiles caſtori, q ſentiens ſe a venatoribus propter teſticulos quæri, quos habet medicinæ aptos, dum ipſos venatores præſentit teſticulos ſibi abſcindit, & venatorib⁹ derelingt; & ſic ſe ab eis redimit. & ideo caſtores, a caſtrando vocantur. Et hoc teſtificant de caſtore Iſid. Cicero, Iuuenalis, Phiſiologus, & Plinius. Quidam aũt auctores hoc negant: qa forte tamen ipſorum aliqua eſt ſpecies quæ hoc facit. His ergo ſimiles ſunt continentiam vouentes, ſ. qui ſemetipſos non carnaliter, ſed ſpũaliter caſtrant propter regnum cœlorum, & ne per deſideria, & voluptates carnis capiantur à venatoribus infernalibus. i. a dæmonibus.

Sanctorum virorum prudentia quanta ſit, panthera vnico demonſtratur exemplo. Cap. XVIII.

CAutelis, & circunſpectionibus multis ſancti viri abũdant, maxime in exterioribus. Vnde ſunt ſimiles pantheræ, quæ eſt in pelle exteriori minutis orbiculis ſuperpicta, ita vt ex maculatum varietate tota videatur exterius oculata,
ſicut de ſanctis aĩalibus dr̃ Apoc. quod Apo.4.
erant plena oculis ante & retro. Et iſti oculi ſunt eorũ prudentiſſimæ cautelæ, & circunſpectiones prouidæ, quibus vident quomodo ſit caute ambulandum in omnibus, vt dr̃ ibidem, ꝙ iſti oculi ſanctorum aĩalium erant ante, & retro. Nam ante eſt cautela multiplex, & circũſpectio virtutum: ſed retro cautelæ, & circunſpectiones vitiorum, vel ante habent oculos. i. cautelas in prouiſione futurorum, & retro ex memoria præteritorum. vel ante habent oculos in contẽplatione ſpũalium: retro vero habẽt oculos i. cautelas multas in diſpenſatione temporalium. Vnde ſubtiliter contemplãtur æterna, quæ ſunt ante, & prudenter diſpenſant temporalia, quæ ſunt retro.

Mentis cæcitatem, lacerta pulcherrimo exemplo, a nobis expellere, ac per pœnitentiæ parietes, lumen gratiæ recipere erudimur. Cap. XIX.

CÆcitatẽ mentis fugare nos docet lacerta. Eſt. n. quædam lacerta ſaura dicta (vt dicit Iſido.) cuius oculi dum præ ſenectute caligant, foramen intrat parietis, & contra ſolem oculos apertos lumen recipit. Quaſi lacerta caligans ex vetuſtate, eſt peccator cæcatus ex longa peccandi conſuetudine. Hic ſi vult lumen gratiæ diuinæ recipere, oportet, ꝙ intret foramen parietis, id eſt amaritudinẽ pœnitentiæ, vel regularis obedientiæ, & ibi oculos mentis .i. intellectum per orationem, & affectum per deuotionem, Soli, id eſt Chriſto aperiat. vel aperiuntur oculi animæ lumini cœleſtis gratiæ, per contritionem, & confeſſionem in foramine parietis, id eſt in arctitudine ſatiſfactionis, & tunc recipitur lumen gra-
tiæ cœleſtis. Iſa. aperientur oculi cæ- Iſa. 35.
corum,

Cameli ſingulari exemplo, verbum, quod profecto cibus animæ eſt, digne ſuſcipere inſtruimur. Cap. XX.

Cibus ſpiritualis doctrinæ qualiter ſit recipiendus, oſtenditur exemplo cameli. Nã camelus habet plures ventres, primò recipit cibũ in vẽtre primo, q incipit digeri in ſecũdo, & melius in tertio, & eius digeſtio cõſumat in quarto. Sic cibus ſpũalis doctrinæ reqrit quatuor receptacula. Nã primo oportet, ꝙ recipiat in aure, ſ. vt attentè audiatur. Io. Qui eſt
Ioan. 8. ex Deo, verba Dei audit.
Iac. 1. Secundo in corde, vt intelligat, vt memoriter teneatur. Iac. Non auditor obliuioſus fact⁹. & ibi incipit digeri per attentionem, ſ. in corde, in qua tñ digeſtiõe nõ tranſmutat verbum, ſed tranſmutat.
Tertio, in manu, i. in ope, vt impleat.
Iac. 1. Ia. Eſtote factores verbi, & nõ auditores tm: & hoc modo melius digeritur: quia plus applicatur hoi, & plus aſſimilat ipſi, Iacob. Factor operis hic beatus in fa-
Iac. 1. cto ſuo erit. Sed quarto recipitur in ore. vt ſapienter doceatur: & hæc eſt completa verbi digeſtio, i. vtilitas communis, cũ
Matt. 5. ſ. perficit diſcentem. Vnde Matt. Qui fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum.

Vita clauſtralis commendatur, quæ & teſtudini non immeritò aſſimilatur. Cap. XXI.

Clauſtraliũ vita aſſimilatur tortugæ. Nam tortuga teſta clauditur, & illa, quæ eſt fluuialis, eſt venenoſa, & mortifera. Sed terreſtris, quæ habitat in dumib⁹, vel ſyluis eſt bona. Huius carnes ethicis, & conſumptis ſunt bonæ, quia ſunt virtutis reparatiuæ. Sic vita religioſi teſta includitur, i. clauſura clauſtri, & obedientiæ, & continentiæ. Sed ſi ſit fluuialis, i. laxa, vel fluxa, & nullo freno diſciplinæ coercita, ſicut ſunt monaſteria quædã, tunc eſt venenoſa, & mortifera. Mortifera, ſ. eis, & venenoſa aliis imitantibus eos. Sed terreſtris, i. illa, quæ diſciplinæ debitæ terminis ſtabilitur, ſiue ſit cœnobitarum in ciuitatibus morantium, ſiue heremitarum in ſyluis degentium bona eſt, & laudabilis. Hæc ethicis, i. conſumptis, i. his, qui ſunt a mundo deiecti, vel debilis virtutis ad euadendũ in pugnas mundi, vel diaboli, eſt vtilis, & proficua ad aſſumendum: quia reparat, & cõfert cis virtutes ſpirituales. pſalm. Ecce elon- Pſa. 54.
gaui fugiens, ſcilicet a mundo, & manſi in ſolitudine.

Peccata illicò confiteri canis exemplo, ac ne per verecundiam confiteri in grauioribus ad diabolo illaqueamur peccatis, leonis ſimilitudine admonemur. Cap. XXII.

Confiteri, & purgari peccata canes docent, qui quando infirmantur, comedunt radicem cuiuſdam herbæ, vt euomant, & ſic curantur. Et dicit Plinius, ꝙ euacuationes, & purgationes primo oſtẽderunt canes, qui repleti noxio cibo, gramen comedunt, & vomendo ſe purgant. Si quis habet infirmitatẽ peccati, ſi comedat radicem herbę, i. ſi habeat cõtritionem, quæ eſt radix pniæ; inducet eum ad confeſſionis vomitum, per quã purgabitur animus emittendo peccatũ: per gramen igitur pniæ euomitur peccatum in confeſſione, quod erat venenoſum nutrimentum animæ: & ita fit purgatio conſcientiæ. Eccle. Vome, & refri- Ecc. 31
gerabit te.

Item confeſſio peccati facienda eſt, dũ adhuc peccatũ recens eſt: quia tunc pœnitentem efficaciter liberat, cum ſit anteꝗ̃ peccatum per cõſuetudinem inualeſcat. Nam catulus lactens apertus, & ictibus ſerpentium appoſitus, venenum extrahit, dolori ſubuenit, & membrum totum ſanitati reſtituit, cum aliis remedijs, quę ſunt, vt Plin. dicit. Quaſi enim catu- Pli. li. 5.
lus lactens, eſt peccati nouitas delectans, & demulcens: quæ tunc aperitur, & ictui ſerpentis apponitur, quando cum compũctione in confeſſione exponit. Quaſi enim ictus ſerpentis eſt ipſe caſus tentationis, qui & venenum culpæ per conſenſum, & dolorem conſciæ per remorſum inducit. Sed dum per confeſſionem pctm̃ adhuc recẽs detegit, quaſi lactens catulus, & apt⁹ vulneri adhibet, quo & venenũ culpæ abſtrahit, & dolor coſciæ tollit: & cum adhibitis remedijs ſatiſfactionis mentis ſal⁹ integrat reparatur.

Sed notandum, ꝙ verecundia cõtiten di tenet hominem in peccato, & taciũ tenet, & illaqueat a diabolo ſicut tenet & capit ab hoie leo. Ad capiendum n. leone ſit duplex fouea: vna eſt inua iuxtalis, & ouis ponit i pria ſed quã ciſta, q̃ dacſit claudẽ ponit in ſecuda. Veni ergo

ergo leo propter ouem, ſalit in primam, & videns ſe non poſſe exire de ea ductus verecundia, vt lateat, irruat in ſecundam, & ſic incidit in decipulam. Poſtmodum a ſecunda in primam a venatore inducitur, & tandiu ibi tenetur donec dometur,
Hiero. ſup ex. vt tangit Hiero. Similiter eſt duplex fouea ad capiendum, & illaqueandum peccatorem: prima eſt, quando pcm̄ cōmittit, ſecunda eſt, qñ pcm̄ retinet, ſiue continuatur. In pria ponit ouis. i. delectatio beſtialis, pp quā peccator ſeipſm̄ pcipitat, In ſecunda eſt ciſtula ſe claudens. i. pcti conſuetudo, q̄ quaſi incluſum tenet pcōrem vt vix exire poſſit: & pcor ex prima intrat ſcd̄am pp verecundiā, ſ. vt lateat: qa poſt q̄ hō cecidit in peccatū intantū verecundat confiteri, & timet ne ſciat, ꝙ potius permanet in ipſo pcō. Sed qa du vnum peccatū retinet, trahit ad aliud: iō ex prima fouea tranſit ad ſcd̄am, qa ex opere peccati, tranſit ad conſuetudine peccandi: ppter quā hō fortiter & diutius a diabolo detinet, ita ꝙ ab ipſo nunq̄ dimittitur, poſtquā ab eo incluſus eſt per prauā conſuetudinem.

Itē accidit peccatori ſicut cani. Eſt enī quædā rana q̄ miſſa in os canis, ipm̄ obmuteſcere facit. Canis ergo eſt peccator immundus, quē rana ideſt humaua verecundia obmuteſcere facit ad confeſſionem peccati. Et ſiſr rana ideſt timor mūdanus facit obmuteſcere canem, i. prædi
Iſa. 56. catorem a vitiorū redargutione. Iſa. Canes muti non valentes latrare.

Sanctorum confidentia Leonis exemplo ſpiritualiter in capite Chriſto, & in pectore, ideſt corde perſiſtere edocetur.
Ca. XXIII.

CONfidentia ſanctorū virorū non eſt in exteriori apparatu, ſed in intellecti ipſi, & in Chriſti auxilio, & virtute. Sūt enim ſiſes leonibus, quorū tota virt᷒ eſt in pectore, & firmitas in capite: ſic virtus ſāctorū eſt in pectore, ideſt intus in cor-
Eph. 3 de: quia cor in pectore claudit. Apoſto. Det vobis corroborari per ſpm̄ eius in interiori homine.

Item firmitas eorum eſt in capite. i. in
Pſa. 32. Chriſto. Pſa. Verbo domini cœli firmati ſunt, ſcilicet ſancti. Ipſe enim Chriſtus qui eſt verbum Dei, eſt caput ſanctorum
Eph. 1. i. Eccleſiæ, ſecundum illud Apoſtoli: Ipſum dedit caput ſuper omnem eccleſiam quæ eſt corpus eius. Prouer. Iuſtus quaſi Pro. 28
leo confidens abſque terrore erit.

Quemadmodum contriti peccatores, aliquo infortunio afflicti, ſubleuentur, miro elephantis exemplo demonſtratur. Cap. XXIIII.

COmpaſſionem, & auxilium dēt homines impendere ei q cecidit in peccatū, vel in aliqd̄ graue infortunio, exemplo, i. elephantum. Dicit enim philo. ꝙ Ariſ. de
cum elephas qetis gr̄a arbori, & maxime ani.
palmæ ſe appodiat quāque arborem frangit, & in terrā cadit: q caſum ſuū irrecuperabilem videns, miro mō barrit, ad cuius barritū multitudo iuuenum accedit ſubito elephantū, q ſeniorem ꝓ viribus releuant, & vt eum erigant, miro affectu ſe inclinant. Tunc aūt hō qeſcere volēs, arbori ſe appodiat, qñ mundo, vel delectationi peccati inhęret, vt deſiderio ſuo ſatisfaciat: ſed arbore fracta cadit, qa vel mundo deficiente, vel delectatione tranſeūte, in aduerſitate, vel peccatū ruit. Et tunc caſum ſuū miſerabile agnoſcēs debet, barrire, ideſt aliorum auxilium flebiliter implorare clamando ad ſanctos vel ad hoies pios, & humiles. & tunc alii fortiores, vel potentiores dēt ei cōpati, & iuuare pro poſſe, vt ſubleuetur. Eccleſia. Eccl. 4.
Si vnus ceciderit ab alio fulcietur.

Tentationum ſagittas, quadam capreoli ſingulari ſimilitudine expellere erudimur.
Cap. XXV.

COmpunctionis humilitas repellit tentationum ſagittas. Dicit. n. Ariſt. Ari. lib.
de capreolo, ꝙ quando vulneratur ciminum quærit, & comedit, quo ſagittas de de ani.
corpore ſuo eijcit. Quaſi autem ſagittarum iacula, ſunt tentationum incendia, quibus cum ſe aliquis percuſſum videt, ciminum comedere debet. Et tunc aliqs ciminum comedit, cum ad compunctionis humilitatem ſollicite ſe reducit. hæc n. eſt quæ tumore elationis reprimit, ſicut cimini ſemen ventris inflationem reſtringit. Hęc igitur compunctionis humilitas dum cor forti cuſtodia munit, tentationum ſagittas longius repellit. Gre. Si compunctionis virtus nos in intimis af- Grego.
ficit, omnis ſtrepitus prauæ cogitationis in qua-
obmuteſcit. dā ho.

Hominis domus interior quæ ſit, quamq́ ſolerter a nobis ſit ædificanda, parãnda, ac cuſtodienda, Bombicis exemplo aperitur.

Cap. XXVI.

CONſcientiæ ſuæ domũ dēt hō quilibet ædificare ante omnia, deinde alijs intendere, exemplo bombicis, i. illius vermis, ex cuius textura bombicinu cōficitur. Hic.n. primo domum fabricat, in qua habitat, & in qua contra frigus ſe defenſat, poſtea vero telas texit more aranearum. Domus interior hoīs, conſcientia eſt, quam ſapientia ædificat, pœnitētia purgat, charitas ornat: & talibus ante omnia homo intendere debet. Eccl. Percurre prior in domũ tuam, &c. Hæc domus cum eſt bene præparata, efficit Dei habitaculum, pacis domicilium, deliciarũ cœleſtium refectorium, & contra frigus, ideſt contra aſperitatem cuiuſq; aduerſitatis fortiſſimum propugnaculum. Hac ergo domo prius compoſita, poteſt ſecurè homo telas exterius texere, ideſt exterioribus rebus intendere ordinandis ad aliorum vtilitatem.
Ecc.32

Item domus conſcientiæ cum labore ædificatur, ſed faciliter deuaſtatur. Vnde aſſimilatur aranearum telę, quæ cum labore multo componitur, & tamen faciliter diſſipatur. Sic conſcientia per vnum
Iac.2. actum peccati mortalis. Iacob. Qui offendit in vno, factus eſt omnium reus.

Præcipuus contemplationis, ſeu orationis locus vbi ſit, eiuſdemq́ effectus, & vtilitates, animalium nonnullorum exemplis, naturalibusq́ rationibus declarantur. Cap. XXVII.

COntēplatio, & oratio cōgruit per ſimilitudinem habitationi aīalium terreſtriũ, quorũ q̄dā (vt dicit Auic.) habitant
Auic.
Pſ.103. in motibus, vt cerui, & huiuſmodi. Pſal. Montes excelſi ceruis. quædā vero in ca-
Mat.7. uernis, vt vulpes. & talpæ, & hmōi. Matt. Vulpes foueas habent. quædam vero in campis, & planis locis, vt oues, & hmōi.
Pſa.8. Pſ. Oues, & boues vniuerſas inſuper & pecora campi. Sic vita cōtemplatiua, vel orantium, requirit monte, i. altitudinem
Iſa.2. cōuerſationis. Iſa. Venite aſcendamus ad montem domini. In cuius ſignu, do-
Mat.14 minus orare volens, montem aſcendit. Item requirit cauernam i. latibulum ſecuritatis, & ſolitudinis. Matth. Tu cum
Mat.6, oraueris intra cubiculum tuum, & clauſo hoſtio ora patrem tuum.

Itē planitiē, & latitudinē dilectionis, vel planitiem, i. baſſitudinē humilitatis, vel planitiē. i. temperiem ſobrietatis, ſcilicet vt contemplator non plus ſapiat, q̄ oportet ſapere: & ideo non debent p in præſumptionem aſcendere, ſed ſe in humilitate tenere. Eccle. Altiora te ne quæſieris.

Itē cōtēplationis quies animas impinguat, ſicut ſomnus impinguat glires. Glires.n. ſunt longi mures, quos ſomnus efficit pingues. Tota.n. hyeme dormiūt, & requieſcunt quaſi mortui. Significant ergo eos qui ſunt in cōtēplatione diutius perſiſtētes. qui dum introrſus in ſemetipſis ab exterioribus tumultibus ſemoti diutius in cōtemplatione perſiſtunt, quaſi longo ſomno quieſcentes, interna cōſolatione pingueſcunt, & dum exterioribus curis & actibus moriuntur, mirabili pinguedine gratiæ interius imbuuntur.

Item cōtēplatio, vel orō facit nos cognoſcere ſtatum mentis noſtrę, & eius defectũ. Nā onager, qñ neſcit vbi fœmina ſua ſit, in montem altum aſcendit: & ſolo flatu percipit vbi ſit. Sic homo, qui vbi i. in quo ſtatu ſit mēs ſua. vel cōſcia neſcit, debet per cōtēplatione & orōne in altū aſcēdere. & ibi illuminatus, & ſi nō viſione. i. certa cognitione, ſaltem tñ quodam odore. i. quadam probabili cōiectura ſone perpēdet, & cognoſcet de ſtatu. vel de defectu animæ ſuæ. Iſa. Ecce intelliget ſeruus meus exaltabitur, & Iſa.52. eleuabitur. Tunc ſeruus Dei intelliget qualis ſit, cum in altum contemplationis exurgit.

Vera contritionis vis qua culpæ venenum eſt, immundis muſcis pulcherrimo exemplo comparatur. Cap. XXVIII.

COntritio humilis trahit de corde peccatoris venenum culpę, & mitigat morſum & triſtitiam conſcientiæ, ſicut muſcæ cōtritæ, & ſuper morſum araneæ venenoſæ appoſitæ venenum extrahunt, & dolorem leniunt, vel alleuiant. Nā contritio muſcarum immundarum, eſt contritio, & pœnitentia turpium actionum: Morſus autem venenoſæ araneæ, eſt conſenſus, vel perpetratio actionis, ſeu tentationis malæ. Vnde circa hoc exempli m q̄ muſca viua ht araneæ eſca mortua . a . a tem, & contrita ſit morſus araneæ medi-

clna

cina. In quo ſignatur, ꝙ peccatum in ho mine viuens diabolum paſcit. Sed cum ꝑ pœnitentiam, & contritionem mortifica tur, virtus diaboli euacuatur. Vel muſca mortua & contrita, eſt caro vitijs morti-ficata, & pœnitentiæ afflictionibus attri-ta: quæ aranearũ morſibus obſiſtit, quia dæmonum tentamenta repellit.

Diabolum, qui ſui aſſimilatur, prauam cordis ho minis intentionem magnifacere pluribus ra- tionibus demonſtratur: Araneaq; exemplo quomodo reparetur anima peccatrix edocetur. Cap. XXIX.

CORdis vitium diabolus ſuper oĩa di-ligit, immò vt ipſum nutriat, interdũ omnia vitia extinguit extrinſeca. Et ideo
Plin. diabolus ſimilis eſt ſui. Nam ſus (ſicut di cit Pli. interdu viginti ulios parit, & qñq; omnes deuorat præter primum quem præ cęteris amat, & primo primã mammillã dat. Similiter diabolus quamuis in homi ne multa vitia quaſi multos filios pariat, tñ quia prima radix omnium eſt in cor-dẽ, ideo corruptionem cordis ſup oĩa fo-uet & amat, ꝑ ipſam coſeruandã, & nu-triẽdã ẽt alia vitia extinguere non curat: quod maxime apparet in hypocritis, quo rũ quaſi oĩa vitia oriunt ex intẽtione cor dis ſiniſtra. Ad q̃ nutriẽdam, & coſeruan dam in eis non curat, immo gaudet dia-bolus, ꝙ oĩa vi. ia exteriora reſtringat, ſci licet ꝙ vitiũ gulę reſtringat ꝑ abſtinẽtiã, vel luxuriæ per continentia, vel linguæ per doctrinam ſanctam, vel auaritię per elec moſynam: & ſic de aliis oibus non curat diabolus, dũmodo cordis intẽtio, q̃ eſt, vt primogenita eius, ꝑmaneat, & conſerue tur corrupta. Scit. n. diabolus bñ. ꝙ ſi eſt praua intẽtio, quæ pcedit, peruerſum eſt oẽ opus, quod ſequitur: quãuis rectum
Grego. eſſe videatur, ſicut Grego dicit.

Item debet primo cor reparari, de-inde exteriora opera reformanda, vel ordinanda ſunt. Vnde araneã fracta te-la nõ egredit ad venãdũ, niſi prius illa re-formata, q̃ ſp à medio incipit reparare, ni hil extrema reputãs, q̃diu medium eſt fra ctũ. Sic aĩam ſiue vitam per peccatum frã ctã, primo debet hõ reparare ꝑ pniam in cipiẽdo à medio. i. à corde anteq̃ egre diaĩ ad opera exteriora faciẽda, ꝗa tẽmã
Mat. 22 nẽte interius fractura peccati, non eẽnt
Greg. i meritoria opera exteriora. Math. Munda
Moral. prius, q̃d intus eſt. Gre. Si ſemel cor intẽ-

tione corrũpit, ſequẽtis actionis medie-tas & terminus ab hoſte callidè ſecurè poſſidetur. Quoniam totam arborem ſibi fructus ferre cõſpicit, quam venenĩ den te in radice vitiauit.

Quantum ſit inhumanis hominis peruerſa natura; canis ſimilitudine fit manifeſtũ. Cap. XXX.

CRudeles hoĩes ſunt ſimiles canibus qui percuſſum canem, & vlulantem omnes lacerant, & per ſequuntur, ita etiã hoiem aduerſitate ꝑcuſſum crudeles nõ adiuuant, ſed potius detrahendo lacerãt dicendo ꝙ bene meruit. Pſ. Super dolo- Pſa. 68.
rem vulnetũ meorum addiderunt. Boet. Boet.
Hic malis noſtris cumulus accedit: ꝙ eũ miſeris aliquid grauitatis infligitur, quę ꝑ ferãt meruiſſe creduntur. Aliquãdo etiã tales crudeles homines non tantum ma ledictis, ſed etiam factis, & iniuriis perſe-quuntur: ſecundum illud Pſa. Perſecutus Pſ. 108.
eſt hominem inopem, & mendicum.

Quòd Chriſtus ſua cruce, rubeis humanitatis in- dutus veſtimentis, dæmonem deceperit atq; vicerit, ipſius bouis ſylueſtris mirabili expla- natur exemplo. Cap. XXXI.

CRux Chriſti diabolũ ligauit, & eius virtutem proſtrauit. Cuius exẽplũ habetur in boue ſylueſtri qui odit, & per ſequitur omne rubeum, & ideo venator ſe rubeis induit, & ſic cum ad ſe inducit. Cum autem ſibi appropinquare viderit, poſt magnam arborem ſe abſcondit. Ac bos ita fortiter arborem ferit cornibus, ꝙ ea ſic in ligno infigit, vt extrahere illa non poſſit: & ſic dum alium occidere q̃-rit, ſe ipſum occidit. Hic ergo bos ſylue-ſtris gerit ſimilitudinem dæmonis, qui omne rubeum odit: quia ſanctorum ſan guinem fundere ſitit. Sed Chriſtus vena tor cœleſtis venit, & rubeo ſe induit, quã dò paſſibilem carnem induit, & aſſum-pſit, quæ ex puriſſimis ſanguinibus bea-tæ Virginis formata fuit, vt dicit Damaſ. Dama.
Vel tunc rubeo indutus fuit, qñ eius ſan-ctiſſimum corpus ſanguine cruẽtauit, ſi cut in oratione, & flagellatione, & crucifi xione. Iſa. Quare rubrum eſt indumentũ Iſa.
tuum? Videns autem Chriſtus tempore paſſionis magis propinquum ſibi diabo lum perſequentem, poſt magnã arborem ſe abſcondit, qñ ſcilicet (occultando ſuæ deitatis potentiam) cruci ſe affigi permi-ſit,

ſit, quem dum diabolus crucifigi fideli-
ter procurauit, in ipſam crucem fortiter
impegit. & ſic dum tenere, & proſterne-
re credidit, ipſe detentus & proſtratus fuit,
Hoc enim (ſicut dicit Eccleſia) ordo nr̃æ
ſalutis depopoſcerat, multiformis prodi-
toris ars, vt artem falleret, & medellam
ferret inde hoſtis, vnde læſerat.

*Leopardi exemplo ſingulari auaritiæ cupidita-
tem maiorem in modum fore vitandam mani
feſtatur. Cap. XXXII.*

CVpiditas auaritiæ perducit ad interi-
tũ aiæ. Eſt. n. cupidus ſimilis leopar
do: qui dũ comederit aliquid venenoſum
tũc q̃rit ſtercus humanum, vt cum eo ex-
tinguat venenũ: vñ venatores ſimũ illum
ſuper arborẽ in vaſe ſuſpẽdũt, in quem
leopardus ſaliens, vt ſtercus accipiat, iam
tum ipſum venatores interficiunt. Tuc er
go leopardus veneno inficitur, cum aua-
rus cupiditate accenditur: quia venenum
Aug. de charitatis eſt cupiditas, vt Aug. dicit. Sed
cõſ. vi- tũc ad expellẽdũ venenum q̃rit humana
ti. ſtercora, q̃ñ ad ſatiãdũ cupiditatẽ ſectat
tp̃alia lucra. de q̃bus Apoſt. ait: Oia detri
Phi. 3. mẽtũ feci, & arbitror, vt ſtercora, vt Chri
ſtũ lucrifaciã: ſed tũc venatores hæc ſter
cora ſuper arborem ſuſpendunt, q̃ñ cupi
dæ menti dæmones, vt eã infl[illegible], tp̃aliũ
diuitiarũ magnificentiam oſtendunt. Sic
Mat. 4. fecit diabolus Chriſto, q̃ñ duxit eũ in mõ
tem excelſum, & oſtẽdit ei oĩa regna mũ
di, & gloriã eorũ, & poſtea dixit, Hæc oĩa
tibi dabo: &c. q̃d ergo fecit Chriſto apta
viſione, hoc facit frequentius homini cu
pido occulta ſuggeſtione. vnde cum cupi
dus ad capiendum temporalium diuitia-
rum ſtercora per lucra non licita nitit-
tur a venatoribus, ideſt dæmonibus vita
1. Thi. 9 animæ priuatur, vnde Apoſt. Qui volunt
diuites fieri, incidunt in tentationem, &
in laqueum diaboli, & deſideria multa, &
inutilia, quæ mergunt animas in interi-
tum, & perditionem.

*Inordinatam rerum temporalium occupationem
Bombicis exemplo hominem ab interiori vir
tut. pænitus priuare monſtratur.
Cap. XXXIII.*

CVra, & occupatio temporalium mul
ta, euacuat hominem a virtute inte-
rio i Cuius exẽplũ apparet in bombice.
i. in illo vermiculo, ex cuius textura bõbi-
cinum conficitur: qui telas texit ad mo-
dum aranearum: Sed ſicut dicit Iſi. Dum Iſidor.
fila aggerit euacuatur, & nihil in eo re-
manet niſi aer. Ille enim ad telas exten-
das fila aggerit qui ad tẽporalium rerum
diſpoſitiones, & occupationes vitæ ſuæ
ſtudia conuertit: quia dum ſeculi nego-
tiis totaliter implicatur, interius virtu i-
bus penitus euacuatur. Vnde Apoſt. di-
cit: Nemo militans Deo, negotiis ſe-
cularibus ſe implicat, vt ei placeat, cui ſe 2. Thi.
probauit. 2.

*Hominis curioſitate Diabolum Animas ſæpenu-
mero inficere, Ceruis ſylueſtris exemplo confir-
matur. Cap. XXXIIII.*

CVrioſitas, nouitatum eſt inſtr̃m dia-
boli ad aĩas occidendas. Sunt enim
curioſi hoĩes ſylueſtribus ceruis ſimiles,
qui tantæ ſimplicitatis exiſtunt. q̃ omnẽ
mirantur, & ſtupent nouitatem, & equo
vel bubalo, ad eos accedẽte ita in eũ re-
ſpiciũt, quod hominem iuxta ſe venientẽ
& ſagittis eos impetentem, non aduer-
tunt. Ita curioſæ mentes, cum circa quaſ-
dam nouitates inutiles, ſed eis admirabi
les occupantur, iaculo erroris, vel elatio-
nis, vel alteri' alicuius peccati à diabolo ſe
tiuntur. Apoſ. dicit prophanas vocum no-
uitates deuita. Sic curioſi fuerunt Athe- 1. Thi. 6.
nienſes, de quibus dr̃ Actuum 17. q̃ ad ni Act. 17.
hil aliud vacabant, niſi vt aliquid noui di
cerent, vel audirent.

*Peccati delectationem mortem inferre mẽti, vni-
co muris, atq; Vrſi naturali exemplo manife-
ſtatur. Cap. XXXV.*

DElectatio peccati occidit mentem, ſi
cut potus murem. Dicit enim Ari. q̃ Ari de
mus non potat, & ſi potauerit moritur. anim.
Tunc enim delectatio peccati potat, q̃ñ
in eam conſentitur. Pſal. Intrauit ſicut Pſ. 108.
aqua in interiora eius. & tunc anima oc
ciditur, quia peccatum cum cõſummatũ
fuerit, generat mortem. Rom.
Item delectatio eſt cauſa mortis ani-
mæ, ſicut dulcedo mellis eſt cauſa mor
ti vrſi. Namque vrſus aliqñ altiſſimas ar-
bores ſcandit, & fructus, & mel ibi quæ-
rit, & ſæpe dum eſurit ad eundem locum
redit: Vnde venator circa pedem arboris
funes atque palos acutiſſimos vndiq; cir
cumcingit, & ante aperturam vnde exit
mel, malleum ponderoſum cum fu-
ne

ne ſuſpendit: veniens ergo verſus eſuriēs, & mel de arbore trahere cupiens, per malleum impeditur, tunc ille malleum a ſe abijcit: ſed quanto fortius eum pellit, tāto grauius rediens caput eius percutit, & ſic tam diu ſit quouſque ex frequenti ictu caput eius debile deficit, cadens ergo ſuper palos ruit, & ſic propria ſtultitia ſe occidit. Similiter dum homo dulcedinē, ſiue delectationes peccati quęrit, malleus diuini ſermonis de quo Hie.
Hie.24. Verba mea quaſi malleus conterens petras. peccatum ipſum prohibēs ei reſiſtit, quem dum peccator abijcit, & a ſe proijcit,
Pſa.49. iuxta illud Pſ. Proiceciſti ſermones meos retrorſum: in ipſum fortius impingit, & finaliter deficiens in peccatum ruit, quod ad æternum interitum trahit.

Quod charitas cū bono cordis deſiderio ſemꝑ debeat copulari, vt meritū ſuſcipiat: ſingulari bouis ſimilitudine demonſtratur. Cap. XXXVI.

DEſideria cordis bona, tunc habent efficaciā, & perducunt ad bona opera, qñ ſunt charitate informata. Boues.n. illæ ſunt excellentes ad opera, q̄ habent cornua lata, nigri vero, & parua cornua habentes reputant ad opus inertes. Quaſi enim cornua capitis, ſunt deſideria mētis: quæ tunc dilatantur, qñ boues charitate informantur, & tunc tales idest huiuſmodi homines excellenter operātur, quia amor Dei nunquam eſt ocioſus operatur enim magna ſi eſt. Pſ. Placebit Deo
Pſa.68. ſuper vitulum nouellum cornua producentem. Sed boues nigri idest homines in peccato obſcuri, quia charitatis extenſione carent, habent parua cornua, idest parua boni deſideria, Et ideo ad bene operandum pleni ſunt omni inertia, Vnde in tali boue deficiente calore charitatis, & abundante frigore iniquitatis abūdat pigritia arandi, idest fructuoſi operis
Pro.20. ſecundum illud Prouer. Propter frigus piger arare noluit.

Detractoris natura breuiter agitur: qui tribus rōnibus ſerpenti comparatur. Cap. XXXVII.

DEtractor aſſimilatur ſerpēti. Primò, quia ſerpens ſilenter morſum infigit ſicut dr̄ de dypſa, q̄ prius occidit q̄ ſentiatur, neq; triſtitiam morituro inducit. Talis eſt detractor occultus. Eccleſi.
Ec.10. Si mordeat ſerpens in ſilentio, ita nihil minus hēt qui occulte detrahit. Secūdò, quia ſerpēs nō recte, ſed tortuoſe incedit. Vnde ēm Iſi. vocatur anguis, quaſi an- Iſa.lib.
gulosus quia nunquam incedit recte, & ety.
tali eſt detractor fraudulentus, qui incipit a commendatione, vt non recte credatur ex odio dicere; ſed poſt recommendationem retorquetur ad vituperationem.

Tertio, quia ſerpēs terrā comedit. ſunt etiam quidam ſerpētes qui latitant in cauernis, & lingunt puluerem, & ſugūt terræ humorem, vt dicit Plinius. talis eſt detractor inſidioſus, & maliuolus, qui actibus aliorum inſidiat latenter, & ſolum illud qđ videt terrenū.i. vile, vel deſpectū cōmedit.i. mordendo, & detrahēdo dicta bona autē, ſi qua nouit, occultādo ſupprimit. Iſa. Serpenti puluis panis eius. Iſa.65.

Hominis deuotio quo pacto perficiatur, naturali animalium exemplo docetur Cap. XXXVIII.

DEuoti hoïes quanto magis à ſe remouēt delectabilia carnis, tanto magis proficiunt in bonitate, & ſapore mentis. Nā animalia naturaliter humida, ſunt meliora, & magis ſapida, quanto magis ſunt a lacte remota, ſicut patet in carnibus porcinis. Sic multis lachrymis humidi hoïes deuoti quanto plus a lacte, ipſius carnalis dulcedinis elongant tāto magis in ſapore interne conſolationis augmētant. Pſa. Renuit conſolari aïa mea, ſcilicet in carnalib9, & io ſequi Memor fui Dei, &
delectatus ſum. Iſa. Quem docebit ſciam Pſa.76.
& quem intelligere faciet auditum ablactatos à lacte, auulſos ab vberibus, &c. Iſa.28.

Per multas naturales Draconis, ſerpentis, colubri, lupi, Vulpis, taxi, tandemq́; Cati proprietates, Diaboli malignitas ac quomodo hoïem decipiat, quoue pacto homo ei reſiſtere debeat, non obſcuris ſimilitudinibus varijs explanatur. Cap. XXXIX.

DIabolus aſſimilaſ dracōi, de quo Pſa. Pſ.103
Draco iſte quē formaſti ad illudēdū ei. Nā draco hēt malū ſibilū, ea ſibilando flatū cōtagioſum emittit & aerē inficit, & ſic morbū peſtilētem gignit. Sic diabol9 habet malū ſibilū.i. mali ſuggeſtionē, q̄ immittendo cor inficit, & morbū peſtilentem peccati p delectationem inducit.
Item draco habet malum morſum. Di- Ariſ.de
cit.n. Ariſt. q̄ cum morſus draconis ſit anima
veneno-

venenoſus & malus, piſces q ab eo mor-
dentur, ſubito moriuntur. Iſte morſus dra-
conis, i. dæmonis, eſt in conſenſu pecca-
ti, in quo mox anima moritur.

Item diabolus eſt ſimilis ſerpenti qui
timet hominem nudum & inſilit in veſti
tum: ſic diabolus timet hominem pau-
perem, temporalium contemptorem, &
illaqueat hominem diuitem temporaliũ
poſſeſſorem. Apoſtolus. Qui volunt diui
tes fieri, incidunt in tentationem, & in
laqueum diaboli.

Item diabolus aſſimulatur colubro. Pri
mo, quia vmbram colit, vnde dicitur co-
luber quaſi colens vmbram, i. corda vm-
broſa & obſcura peccatis. vel vmbras
i. mentes in peccatis ſopitas, quia vm-
Iob.40. bra ſomnum inducit. Iob. In vmbra dor
mit.

Item coluber fugit ceruã, & diabolus
fugit animam ſolicitam in operibus bo
nis: diligit enim mentem ocioſam, & odit
ſolicitam, quæ in cerua ſignificatur, quæ
eſt ad currendum expedita.

Item quia coluber leonem occidit, &
diabolus interimit hominem ſuperbum:
quia ſuperbia eſt proprium eius iaculũ.

Item, quia rutam odit, i. pœnitentiam
amaram.

Item quia pellẽ deponit, i. apparentẽ
nequitiam: & hoc eſt, quando transfigu-
rat ſe in angelum lucis.

Itẽ, quia nemora, & concauitates arbo
rum diligit. Nemora enim ſunt corda ſtu
dijs rationalibus deſtituta, & beſtialibus
deſiderijs plena. Nam nemora ſunt habi
tacula non hominum, ſed beſtiarum. Co
cauitates autem arborum ſunt ipſę men
tes hominum virtutibus vacuæ, quas diabo-
lus multum diligit. Item lac libentiſſimè
bibit, i. dulcedinem carnis vel peccati ad
ſumendum auide inducit.

Item, quia cauda lædit, i. in fine ſubuer-
Pro.23. tit. principio. n. blãde, & aſtute ingredit.
Pro. ingreditur blande, & in nouiſſimo
mordebit, vt coluber,

Item venenum fundit, ſ. peccati.

Itẽ quia cantus fugit, i. prædicatores, quia
eius nequitiam detegunt: vnde ab audiẽ
dis prædicatoribus multos retrahit.

Item, quia muſcas comedit, quia dia-
bolus paſcitur cogitationibus immũdis.

Item puluerem lingit, quia auaros de-
mulcet, & in malis lucris eis proſperita
tem tribuit

Item diabolus maximè inſidiatur fini
hominis, quia ſi in fine hominem deci-
pit, animã, & corpus occidit. Vnde aſſi-
milatur cerasti ſerpenti, qui in ſemitis in
ſidiose manens inſidiatur equiti vt mor
deat vngulam equi. Nam (ſicut dicit glo.
ſuper Geneſim) Cerastes eſt ſerpens regu-
li, tantæ perniciei q ſi eius venenum tã-
tum vngulam equi tangat, equum & eq
tem ſimul interimit. Hic ergo eſt dia-
bolus qui occultis modis inſidiatur ho-
mini. Eſt n. homo ſimilis equiti, cuius equ'
eſt corpus, ſeſſor autem ſpiritus, vngula
autem quæ eſt finis corporis, ſignat diẽ
mortis in quo ſi poteſt diabolus vene-
num nequitię ſuæ immittere, & equum
i. corpus, & equitem i. aiam ad æternum
interitum inducit. Gene. Cerastes in ſe- Gen 49
mita mordens vngulam eq, vt cadat aſcẽ
ſor eius retro.

Item diaboli nequiſſima voluntas, niſi Luc.15
refrenaretur per diuinã potentiam, & p-
uidentiam, homines non poſſent euade-
re. Eſt n. diabolus ſimilis cuidam beſtio
læ quæ dicitur eẽ apud Æthiopes oibus
membris iners, & caput prægraue habẽs ſem
per illud inclinatum ad terram deferens;
Deo hominibus prouidente: quia cũ om
nes qui vident eius oculos, mox expirent,
ſi caput eleuatum ferret, omnes occide-
ret. Hæc beſtiola diabolus eſt, cuius mẽ
bra ſunt omnes iniq quos diabolus om-
nes inertes reddit ad motum bonorum
operũ: Caput eius, i. mens prægrauata eſt
multiplici iniquitate. Vnde ipſum caput
ſemper defert inclinatum ad terrã, quia
ad hoc eius ſtudium, & tota eius contem
platio tendit, vt electorum animas a ſu-
pernis trahat, & ad infima mergat. Vel di-
uina prouidentia, caput deflexum portat,
quia ſcilicet contra homines non tantu
erigere permittitur caput, quantum op-
tat: vnde licet afflictionem iuſtoru ſem-
per velit, tamen ſi a Deo poteſtatem nõ
accipit, ad tentationis articulum nullate
nus conualeſcit. Nam ita ſubtiles ſunt
oculi eius & venenoſi, i. malitioſi ei' co-
ceptus & aſtutiæ ꝯ hoĩes, q nullus ab eo
euaderet, ſi circunducere ei eos, i. liberè
exequendi poteſtatem prout vellet haberet.

Item diabolus aſſimilatur lupo.

Primo ratione noĩs. dr. n. lupus quaſi leo-
pes (vt dicit Iſido.) eo q quaſi leonis pe- Iſid. li. Ety.
dibus ſit ei virtus. Vnde quicquid preſſe
rit non viuit. Pedes igitur diaboli ſunt
delectationes peccati, per quas in homi-
nem ingredit, in qbus eſt tantæ virtutis,

vt ſi

vt ſi eis mentem conſentientem preſſe-
Prou.1. rit, tamen finaliter occidit, Prou. Pedes illo
rum ad malum currunt.

Secundo ratione fraudis. Legitur e-
nim, quòd lupus aliquando voces emi-
tit quaſi hominis, aliquando latra-
tum canum fingit, vt ſic paſtores, & o-
ues decipiat. Sic aliquando diabolus ali-
quam ſuggeſtionem immittit, quæ ha-
bet aliquam ſpeciem boni, vt ſic hoies
2. Cor. 11. fallat. Cor. Sathanas trãſfigurat ſe in an-
gelum Lucis. Tunc. n. in angelum Lucis
ſe transfigurat, quando videtur ea ſugge
rere, quæ boni angeli conſueuerunt per
ſuadere. Dicit. n. Ariſt. ꝙ inuidia eſt qui-
dam lupus q habet faciem hois, & cau-
dam ſcorpionis. Nã diabolus qui a prin-
cipio quaſi rationabilia ſuggerit in frau-
de, poſtea venenum infundit.

Item lupus vt capras capere poſſit, ſub
folijs ſe abſcondit, & magis aſtutia quã
potentia eas vincit. Sic diabolus decipit
ſe abſcondendo ſub folijs. i. ſub apparẽ-
tia bonorum. Eſt n. verſipellis, malitijs
plen⁹, ſicut in Æthiopia dñr eſſe lupi ita
varij, vt nullus eis color deeſſe videat ita
nec deeſt diabolo aliqua via fraudis.

Tertiò, ratione tyrannidis, quia diabo
lus fortius tentat hoiem, qñ magis videt
eum aduerſitatibus fatigatum. Legitur
enim, ꝙ lupus, qñ ad ouile vadit, contra
ventum pergit, ne canes eius odorẽ ſen
tiant. Per ventum autem intelligit aduer
ſitas: Vnde diabolus contra ventũ vadit
qñ hoiem in aduerſitate exiſtẽtem iterũ
tentando inuadit. Sæpe enim, iuſtitia dei
permittente, hoi tribulato ex ablatione
ſubſtantiæ addit afflictionem in corpo-
re, & deinde tentationem in mente: vt
ſic ad impatientiam, & deſperationem
inducat: ſicut patet in Iob: cui primo res
abſtulit, deinde filios extinxit, deinde gra
ui vlcere percuſſit, tandem per vxorẽ &
amicos graues tentationes in cor eius in
miſit. Sed ille eum ſuperauit in omnib⁹.
Et nota ꝙ diabolus plus tentat, & perſe
quitur iuſtos quàm peccatores. Dicit. n.
Phiſiologus, ꝙ lupus non venatur circa
locũ vbi nutrit catulos ſuos, ſed venatur
a remotis. Quaſi aũt loca vbi nutriuntur
catuli eorũ luporũ, ſunt malorum corda
in quibus nutriuntur delectationes, &
afflictiones peccatorum: ibi ergo diabo-
lus non venatur, quia tales diabolus tẽta
Grego. re non conat. Greg. Illos diabolus pul-
ſare negligit, quos quieto iure poſſidere

ſe ſentit. ſed quaſi loca ab ipſo remota
ſunt iuſtorum corda, quæ ſcilicet ei ꝑi-
cunt: & ideo ꝓcipue tales diabolus perſe
quitur, & moleſtat Gre. Hoſtis nr̃ nos in
hac vita poſitos q̃to magis ſibi rebellare
cõſpicit, tãto amplius expugnare ꝯtẽdit.

Quartò rõne delectationis ludi, qa lu-
pus valde diligit ludum, vt dicit Pli. & iõ
ſi pt rapere puerum cũ eo ludit, & poſtea
eum comedit. Qualiter autem diabolus
cum peccatore ludit, oſtendit Grego. di- Grego.
cens Diabolus facta aliorũ mõ grauiora, Paſt.
mõ nihil eſſe qđ ꝑpetratũ eſt, mõ miſeri
corde Deũ loquit, mõ adhuc tp̃s ſubſe-
quens ad pñiã pollicet, vt dũ ꝑ hoc mẽs
decepta ducit, ab intrutione pnæ ſuſpen
dat: Pro. Stultis illudit peccatũ. i. diabol⁹ Pro.14.
qui eſt cauſa peccati. Poſtquam aũt cum
peccatore luſerit, eũ comedit. Ambr. Dia Ambr.
bolus ñ diligit filios ſuos, ſed odit. ſic. n. ſermo.
eos amat, vt pdat: ſicut amat gluto mor-
ſellum, vt comedat.

Quinto rõne fortitudinis. Nã lupus ha
bet magnã fortitudinẽ in capite, & ĩ col-
lo: interiora aũt hẽt debilia. ſ. qa tota vis
diaboli eſt in principio tẽtationis: quia ſi
in principio ſibi reſiſtitur, poſtea debilis
efficit. Dicit Ambr ꝙ hõ vocẽ pdit ſi lu-
pus eũ primò viderit: ſed ſi hõ lupũ ante
cõſpexerit, audaciã pdit, & caudã depo-
nit. Tunc lupus. i. diabolus hoiem viden
do ꝑnemit, qñ eũ in principio non reſiſtẽ
tem conſpicit. Sed econtra tunc hõ lupũ
prius cernit, cum ſe armat, & ꝑparat ad
repellendũ tentationis principiu. Nã po-
ſtea diabolus pdit audaciã, & caudã de-
ponit, qñ tentare dimittit, & ad finẽ in-
tentũ ipſam tentatione nõ ꝑtrahit. Chry Chriſ.
ſo. in primis grauis, & intolerabilis eſt i- Mat.
petus diaboli; quẽ ſi qs fortiter ſuſtinue
rit, in ſecundo inueniet infirmiorẽ. quan
to enim plus repercuſſus fuerit, tãto ma-
gis refrigeſcit.

Sexto ratione breuitatis temporis. Nã Ariſ. de
legitur in libro de aialibus, ꝙ qñ lupus anima.
ſeneſcit, qa nõ pôt pdari, vadit de nocte
iuxta ciuitates, & inſidiat hoibus. ſic dia
bolus ſciens tempus ſuũ eſſe breue, tam
de hoibus beſtialibus non curat, ſed bo-
nos deuorare feſtinat. Iſid. Tunc ẽ enim Iſid. de
quẽ poſſidet diabolus acrius ſeuit, qñ ſe ſumm.
diuina virtute ab eo expellẽdum cogno- bono.
ſcit: Apoc. Væ terræ & mari, qa venit ad
vos diabolus habens iram magnam.

Septimò, ratione formidinis: Lupus. n
multũ formidat ignẽ, vt dicit Homerus.
Item

Item lapides multum timent, Sic diabolus multum timet igneā orōnē. i. feruidā, & lapides. i. eleemoſynas. Vñ dr̄, ꝙ ſi quis duos lapides ſiĉ colliſerit, lup⁹ audacia pdit. Duo lapides, ſunt duplex eleemoſyna, ſ. corpalis, & ſpualis: & ſi vtraq; fiat, eſt diabolo valde formidabilis.

Itē diabolus decipit hoīem ſicut vulpes decipit taxū. Nā taxus vulpem odit, ſed videns vulpes, ꝙ eū expugnare non poſſit pp̄ ipſius duritie pellis, fugā capit, & dū taxus p̄dam q̄rit vulpes eiu. latibulū intrans, & immūdicijs vētris, & aliis taxi lectum inficit, cuius fętore taxus nō ferens inde recedit, & aliā foueā ſibi q̄rit. Vulpes ergo, q̄a eſt aīal fraudulētum, aduerſariū cautū ſignat. Tax⁹ aūt hoīem bonū, ſed incautū. quē diabolus tentando impotens, cū videt pp̄ ipſius cōſtātiā ſe in nullo poſſe ꝓficere, fugit, q̄a ſcilicet ad ip̄s ei tentationes ſubtrahit. Dumq; illius animus incauta ſecuritate interna cura dimiſſa circa exteriora ſe occupat, fraudulentus aduerſarius interiorē conſcīæ lectū alicuius pcti immundicia, vix eo ppendēte, cōmaculat. Ex cuius ille fętore, vel diſplicentia cū ppendit, interdū ꝑ impatientiā, vel deſperatione quadā ēt bonum ipſum dimittit, quod inceperat.

Itē diaboli manū nō pt hō eū ugere q̄diu non abijcit a ſe peccatum, vel mundi affectu. Cuius exēplū apparet in boue ſyluestri, dicit n. Ariſt. ꝙ q̄dā ſpēs boū ſyluestr. ē, q hñt magnitudinē tauri: q cū videt, ꝙ de manu venatoris, vel canu euadere nō poſſit, ꝓiicit ex ſe ſtercº ꝑ quatuor paſſus. duq; canes ſtercus odorant, & circa odorē huius detinētur, beſtia ab eis fugiendo elongatur & euadit. Tanq; venatores demones ſunt, quorū canes eorū ſunt fallaces tentationes ſiue mordaces pſecutiones, a qbus aīa nō euaderet, niſi ſtercus ex ſe. i. mūditiā pcti abijceret ꝑ quatuor paſſus, pmus eſt i ꝯtritione, ſecundus in confeſſione, tertius in ſatiſfactione, quartus aūt in pſeuerantiæ cōtinuatione. vel ſtercus eſt gloria, vel ꝓſperitas ipali i ſeru, de qb⁹ Apl̄s dixit; Oīa arbitror, vt ſtercora. Mach. A gloria viri pcō tis ne timueritis: q̄a gloria eius ſtercus, & vermis eſt. Hāc dēt hō abijcere ꝑ quatuor paſſus. pmus eſt ſi habitā dimittit. ſcds ſi nō habitā nō q̄rit, tertius ſi oblatā reſpuit, quartus ſi eo. de cōt: nit, & ſic diaboli manuus liber, & ſecurus euugit.

Arist. de anima.

Phl. 3. 1. Mach. 2.

Item diabolus inſidiatur hoībus ſicut catus muribus. Nā cautè inſidiat eis, & in abſcondito inuadit. Cūq; ipſe catus murē cepit, prius cū eo ludit, poſtea occidit, & cōmedit. Sic diabolus aſtutè hoīem obſeruat, ſcilicet vt videat in qua diſpōne facilius poſſit eū decipere, & ſæpe in obſcuro eū inuadit, occultādo ſcilicet ei in tentatione o illud, qđ retrahere poſſet a peccato, & oſtendendo, vel ſuggerendo ſolū illud, ꝙ delectet. & placeat: Vel in obſcuro inuadit, q̄ſi tētat ſub ſpecie boni: & cū hoīem ꝑ conſenſum cepit, ludit cū eo. i. illudit, ei oſtēdo peccatū eſſe leue, & ꝙ Deus eſt miſericors, & quod eſt impoſſibile nō peccare, & ꝙ faciliter poterit exire, & pœnitere, & huiuſmodi. Et poſtquam ſic illuſit trahēdo ad opus, ſpiritualiter occidit, & per prauam conſuetudinē comedit, ſic eū ſibi incorporādo.

Hominē cunctis animantibus eſſe prælatum, ipſiuſque dignitas ac miſeria non abſque ratione demonſtratur. Cap. XL.

Dignitas, & infirmitas hoīs cognoſcitur ex aīalibus brutis. oīum enī aīaliū gnā pp̄ vſum hoium ſunt creata (vt dicit Phil. & Damaſ.) Nā quædā ſunt hoī data ad cibum, vt pecudes, & hmōi: q̄dam ad miniſteriū, vt eq, & hmōi: q̄dā ad ſolatiū, vt ſymiæ, & hm̄i: q̄dā ad exercitium vt hō ſuā infirmitatē cognoſcat, ſicut pulices, & hmōi: q̄dā vero ad infirmitatis remediū, vt vipæ, & tyri, ex qbus fit tyrica, & ſic de alijs ad multiplices medicinas. Nam illa q̄ vñr aliq̄n noxioia, ſunt vtiliora, ſicut dicit Aſclapius. Patiēs emoroides curat, ſi ſederit ſup pellē leonis Et dicit ēt, ꝙ q corpus ſuū vnxerit ſepo leonis, lupus ab eo fugit: & ſiĉ q inū gunt eius ſimo. & cōſimiles legūt virtutes de cæteris mēbris, & pluribus multorū aīaliū. Apparet ergo hoīs dignitas ex eō, ꝙ oibus aīalibus eſt platus, & oīa deſeruiunt vſibus vitæ ſuæ: Sed patet cū dignitate infirmitas ex eo, ꝙ ſic videt homo vl lioribus indigere, nec vn poſſe vitā ducere ſine eorum nutrimēto, vel ſine eorum miniſterio, vel ſine eorum ſolatio, vel ſine eorum remedio.

Aſcl. li. de occultis vir. mē.

Panthera vnico exemplo, quid homo diligere debeat, breuiter declaratur. Cap. XLI.

Diligere debet hō oēs hoīes & peccatū odire, exēplo pātheræ, quæ ſic pāthera a pā Græce qđ ē totū Latinè eſt dicta, quia oibus aīalibus eſt amica, ſoli dracoꝰ ni eſt

ni eſt inimica. Sic hoībus dēt hō eſſe amicus, ſoli āt peccato inimicus. Sen. Sene. Pacē cū hoībus habebis, bellum cū vitiis. Aug. in ſen. ꝑ ſpert. Vñ (ſic Aug. dicit) Sic ſunt diligendi hoīes, vt eorū non diligant errores. Aliud eſt. n amare, qđ ſunt: aliud odiſſe, qđ faciunt.

Publici doctoris partes quæ exiſtant, quantaqꝫ diligentia Sanctorum doctrina ſit ſequenda, onagri, ac cerui non abſurda ſimilitudine deſinitur. Cap. XLII.

Doctrinas Sanctorū debemus diligēter q̄rere, & in eis delectari, & imorari. Nā onager in mōtibus altis virētes herbas q̄rit, quas cū inuenerit p̄ gaudio ſtatim rugit: & quādiu viretia gramina inuenit ibi, a loco niſi pulſus non recedit. Quid autē ſunt montes alti, niſi doctores ſancti, quorū virētes herbæ, ſunt gratioſæ doctrinæ? Ipſi enim ſunt mōtes eminentiā vitæ, alti ꝑ cōtēplatione ſapiētiæ, herbiferi ꝑ refectionem doctrinæ, q̄a doctrinarū ſuarū pabulo velut herbarū fœno proximorū aīas paſcunt. Has herbas q̄runt onagri. i. ſimplices & deuoti viri, & cū eas inueniūt gaudētes, & exultantes mugitu alijs ꝓdunt, q̄a ad ſanctarū doctrinarū ſtudia et alios ꝓuocāt, & attrahūt: & q̄diu inueniūt pabula, mentē recreando reficiunt, ab eis nō diſcedunt. Vel virtutes herbæ montiū, ſunt virtutes & exēpla perfectorū virorū, q̄ onagri i. imperfecti viri q̄runt, & inueſtigando inueniunt imitādo, ꝓdunt p̄dicando, & immorant̄ cōtinuatiōe. Apſus. Emulamini 1. Cor. 12. charifmata meliora.

Itē doctoris publici, vel p̄lati officium aſſumere, & appetere nō dēt ille q̄ virtutibus caret, vel in eis ſolidat' nō eſt. Cerui enim quādiu carent cornibus, vel nō hñt illa adhuc ſolidata, non ꝓcedunt in publicū. Vñ non de die, ſed de nocte vadunt ad paſcua: de die aūt exponunt ea ad ſolē, vt indurentur, & cū tunc illa indurata eſſe cognoſcunt, ad pabula in aperto ꝓcedunt. Qui ergo carere ſe ſentiunt cornibus virtutum, quomodo exire audent ad publicæ doctrinæ pabulum miniſtrandum? Qui aūt adhuc imperfecti, & imbecilles ſunt, oportet, ꝙ calore ſolis i. feruore diui. amoris ſolident, & roborent: & cum ꝑ virtutum ſpūalium robur fuerint ſolidati, tunc ad pabulum Abacu. ꝓcedere pñt ſpiritualis documēti Abacuc: Splendor eius vt luxerit, cornua in manibus eius. Debēt enim in ſancto doctore ſimul apparere ſplendor doctrinæ, lux ſcientiæ, & exempla vitæ. Cornua enim, ſunt virtutes, quæ tunc in manibus geruntur, quando operibus oſtendunt.

Hominis doloſi ac proditoris malignitas, hypocritarumque infecta ſimulatio recenſetur, qui tum Mygali tum Vulpi comparantur. Cap. XLIII.

Doloſu homo aſſimilatur migali, qđ eſt vnum paruum animal ad modū muſtelę, & eſt animal doloſum. Vnde aliquando manſuetum ſe fingit, cum aliquem appropiquare viderit: ſed mox in eum inſilit, & venenū infundit. Sic multi doloſi homines, & proditores faciunt, fingentes ſe amicos, vel pacificos cum non ſint, & obſeruātes ipſos in quo nocere pñt. Eccl. Multæ inſidiæ ſunt doloſi. Eccl. 11

Item doloſus aſſimilatur vulpi, quia vulpes eſt animal fraudulentum, deceptioni aſſuetum, & nunquā rectis, ſed tortuoſis incedit anfractibus. Et io dicit̄ vulpes quaſi volubilis pedibus.

Item dum eſcam non rapit, mortuam ſe fingit, & ſic aues deſcendentes ad cadauer rapit, & comedit, vt dicit Iſido.

Item pellem habet piloſam, & caudā magnam, quam dum canis capere putat, os eius pilis implet. Et dicit Plinius, ꝙ Pli. quando multum arctatur a canibus, caudam inter crura recolligit, & vrinam inter pilos caudæ emittit, quā ſuperaſpergit, & ſculus fœtorem non ferens canis, aliquantulum ei cedit, quæ omnia inueniūtur in doloſis. Nam doloſi quidam ſunt qui fraudibus & deceptionibus aſſueti nunquam recte & ſimpliciter incedunt, ſed ſēp malitioſis vijs alios inuoluere & decipere quærunt.

Item quidam hypocritæ mortuos ſe fingunt, vt alij magis adhæreant & credāt, & ſic aliquod temporale commodum ab eis obtineāt, & etiam habent pellem piloſam, idest pœnitentiæ apparentiam magnam, ſeu poſt ſe trahunt caudam idest finalem intentionem, ſiue operationem aliquam pilis idest inſidijs ſiue deceptionibus plenam. Si qui ante eos comprehendere conantur, reſpergunt eos vrina, idest fœtore infamiæ: infamādo, eos, ipſos ex inuidia pſequunt. Sicut q̄uq; q̄dā deceptores hypocritæ, vel hæretici de religioſis, vel inq̄ſitoribus, quādo

do volunt eos cognoſcere, vel detegere,
dicunt ſecularibus, ꝙ fiat ex inuidia: pro
pterquod canes, id eſt prædicatores ali-
quando eis cedunt, notam metuentes.
Matt. 8. Mar. Vulpes foueas habent. i. hypocrita,
vel hæretici profundas aſtutias, quibus
ſuam nequitiam abſcondunt.

Quo pacto mentis domus quibuſque virtutibus ſit ædificanda pariter & munienda, caſtorum exemplo edocetur: & quot modis Dei domus capiatur, deſcribitur. Cap. XLIIII.

DOmum mentis ſuæ debet homo ſo
licitè ædificare, & vitæ ſuæ finem ſe
plus conſiderare, exemplo ſcilicet Caſto
rum, qui ſubtiliter multa habitacula ſi-
bi parant. Nam de lignis, quę dentibus p̄
cidunt, in extremis aquarum rupibus fa-
ciunt, domos ſuas bicameratas, vel trica-
meratas per ſolaria diſtincta, & aqua cre
ſcente, ſuperiora loca inhabitant. ſed de
creſcente, in parte inferiori ſe locant, &
per quoddam foramen ex induſtria præ-
paratum, in quolibet ſolario caudam q̄
eſt piſceæ naturæ, mittunt in aquam, qa
extra aquam diu ſine corruptione no vi
uerent. Sic homo quilibet debet animæ
ſuæ habitaculum de lignis, id eſt operib⁹
ſolidis virtutum, ſoleriter ædificare: ſed
in rupibus aquarum, id eſt in ſtudijs ſcri-
pturarum ædificatur domus ſapientiæ:
& hæc eſt bicamerata, quia ſcilicet debet
eſſe practica, & ſpeculatiua, id eſt actiua,
& contemplatiua. vel in rupibus aquarū,
id eſt in compunctionibus lachrymarum
ædificatur domus pœnitentię: & hæc do
mus eſt tricamerata, quia tres pęniten-
tiæ partes ſunt, ſcilicet contritio, confeſ
ſio, & ſatisfactio. Creſcente autem aqua
ſapientiæ, eleuatur anima in ſuperiorum
contemplationem: vel quanto plus cre-
ſcit aqua compunctionis, vel tribulatio-
nis, tanto plus aſcendit anima ad perfe-
ctionem puritatis, & virtutis: & quanto
plus decreſcit, tanto plus inferius cadit.
Item creſcente aqua tribulationis, de-
bet anima ad ſuperiora ſcandere oran-
do: Decreſcente vero tribulationis inun
datione, debet ad inferiora ſe trahere, ſe
ipſam in humilitate ſeruando, ſemper
vel ſæpe per foramen mentis debet cau
dam in aquam mittere, id eſt finem vitæ
ſuæ ſapienter conſiderare. Nā per aquā
ſapientiam, per caudam vero finem acci
pimus vitæ. Vnde ille caudam in aquam
mittit, qui finem vitæ ſuæ ſapiēter atten
dit. Sic enim præſeruatur a peccati corru
ptione, ſecundum illud: Memorare no Eccl. 7.
uiſſima tua, & in æternum non pecca-
bis. Nota, quod domus Dei multipliciter
accipitur.
Primo modo tota mundi machina, ſu
xta illud Baruch: O Iſrael, quam magna Baru. 3.
eſt domus Dei.
Secundo modo cœleſtis patriæ aula.
Pſ. Lætatus ſum in his quæ dicta ſunt mi Pſ. 121.
hi, in domum domini ibimus.
Tertio modo domus Deo dicata; Iſa. Iſa. 56.
Domus mea, domus orationis vocabi-
tur.
Quarto modo cuiuſlibet viri iuſti ani-
ma, vt hic. Hebreo. Quæ domus ſumus Hebr. 3.
nos.
Quinto modo militans Eccleſia, Thi. Thi. 3.
In magna domo non ſolum ſunt vaſa
aurea &c.
Sexto modo, Virgo beata Pſal. Domū Pſa. 92.
tuam domine decet ſanctitudo.
Septimo, caro a Verbo aſſumpta, Pro. Prou. 9.
Sapientia ædificauit ſibi domum.

Quale ſit cor obſtinatum, menſque dura, quæ Cocodrillo comparatur Pharaonis oſtenditur exē plo. Cap. XLV.

DVræ mentes non emendantur fla-
gellis. Vnde ſunt ſimiles cocodrillo.
Nam tanta duritia eſt cocodrilli, vt quam
uis fortium lapidum ictus in tergo reci-
piat, nihil curat. Talis fuit Pharao, cuius
cor ita induratum erat, vt per multa pla-
gas nollet dimittere populum. Sic pecca
tor durus multis flagellis flagellatus non
dimittit peccatum. & de tali duro corde
dicit Ber. Cor durū ipſum eſt, quod nec
compūctione ſcinditur, nec pietate mol-
litur, nec mouetur precibus, minis non
cedit, flagellis induratur, ingratum eſt ad
beneficia, infidum ad conſilia, ſęuum ad
iudicia, inuerecundum ad turpia, impa-
uidum ad pericula, inhumanum ad hu-
mana, temerarium ad diuina, præterito-
rum obliuiſcens, præſentium negligens,
futura non prouidens: Ipſum eſt, cui præ
teritorum, præter ſolas iniurias, nihil om
nino non præterit, præſentium omnino
nihil non perit: futurorum nulla, niſi for
te ad vlciſcendum, proſpectio eſt.

Electo-

Electorum Dei perfectio, eorumque vera innocentia quanta ſit, ex pluribus ouium naturalibus proprietatibus, quam rectiſſime colligi poteſt. Cap. XLVI.

ELecti aſſimilantur ouibus Primò propter innocentiam. Ouis enim eſt animal innocens, id eſt nulli nocumentum inferens. Et hinc eſt, ꝙ nullam natura dedit ei armaturã, quia nec cornua ad feriẽdum, nec vngues ad ſcindendum, nec dentes ad mordendum, licèt vocentur bibẽtes, quia cum duobus dentibus naſci dicuntur. Sed dentes earum non ſunt ad mordendum, ſed ad paſcendum. Hæc innocentia competit electis Dei, qui nihil faciunt, vnde aliis no-
2. Reg. 4. cere intendant. vnde dicitur Reg. Iſti qui oues ſunt, quid fecerunt? quaſi dicat, Iſti qui innocentes ſunt in ſe ipſis, quid fecerunt ſcilicet mali alijs? vt ſic notet in eis duplex innocentia, ſcilicet reſpectu
Aug. ſui, & reſpectu ꝓximi. Aug. Vera innocẽtia eſt, quæ nec ſibi, nec alijs nocet.
Pſa. 43. Secundo propter patientiam Pſa. Propter te mortificamur tota die, æſtimati ſumus ſicut oues occiſionis. Vbi patientia ſanctorum primo commendatur ex cauſa; quia propter te, ſcilicet Deum, nõ pro-
Pſa. 68. pter furtum, vel homicidium. Pſal. Propter te ſuſtinui opprobrium. Secundo ex pœna, quia mortificamur, ſcilicet a nobis
1. Cor. 8. ipſis per pniam tota die, id eſt per totã vitã. Apoſt. Quotidie morior, ſcilicet vitijs. Sic ab alijs æſtimati ſumus, ſicut oues occiſionis, id eſt digni occiſione. Et verè vt oues erant ſancti Martyres, dum occidebantur, ſcilicet ſequẽtes illum, de quo
Iſa. 53. dictum eſt: Quaſi ouis ad occiſionẽ ducetur, quæ ſcilicet manſuetè vadit, & ſine rebellione ſe occidi permittit.

Tertio propter abundantiam, ſm illud
Pſ. 143 Pſ. Oues eorum fœtoſæ abundantes in egreſſibus ſuis. Electæ enim oues abundant in fœtibus, & in egreſſibus id eſt in lacte quod egreditur ab vberibus earum.

Item quæ abundant in bonis velleribus, de quibus Iob: De velleribus ouium mearum calefactus eſt, ſcilicet pauper.
Iob. 31. Sic electi Dei abundant in fœtibus id eſt in meritis, & vberibus, id eſt in doctrinis & velleribus, id eſt in exemplis, vel eleemoſynis. Et nota, ꝙ quatuor ſunt quæ faciant ipſas oues in fœtibus abundare, ſcilicet ventus, potus, paſtus, & motus.
Ventus quidem, quia ſicut dicit Ariſtoteles, ſi oues impregnantur verſus vẽtum Ariſ. de ani.
ſeptentrionalem, pariut mares. ſi autem verſus meridionalem, fœminas. Per ventum ſeptentrionalem intellige inſpirationem gratiæ ſeptiformis, quæ notatur per ſepteutrionem. Vbi enim ſeptẽ ſtellæ ſunt circa polum, deſignantes ſeptem dona Spiritusſancti: & hic eſt ventus qui facit electos Dei parere fœtus maſculos id eſt opera virtuoſa. Sed per meridionalem ventum calidum intellige inflãmationem ſpiritus maligni, qui facit parere fœminas, id eſt opera vitioſa & defectiua. Secundum eſt potus, quia idem Ariſtoteles dicit, ꝙ oues impinguantur bibendo aquam. vnde dant eis comedere ſalem, vt magis ſitiant, & plus bibant. Hæc eſt aqua ſapientiæ ſalutaris, quam potantes electi Dei, & ſancti, facit eos abūdare fœ-
tibus bonorum operum Apoſtolus. Fru- Col. 1.
ctificantes, & creſcentes in ſcientia Dei. Tertium eſt paſtus. Nam paſtus ꝑcipuè in fine diei iuuat eas ad generandum. & etiam motus, qđ eſt quartum iuuamentũ & ſic cibus & paſtus lachrymarũ, de quo
Pſalmus. Cibabis nos pane lachrymarũ: Pſa. 79.
& motus obedientiæ, vel charitatis etiã ſunt ſanctis cauſa fœcunditatis meritorũ.

Item Sancti abundant in lacte doctrinæ, in quo lacte (ſecundum Conſtan.) eſt triplex ſubſtantia, ſcilicet ſeroſa butyroſa, & caſeoſa, prima ſcilicet aquoſa vel ſeroſa eſt mundificatiua, & ſubtiliatiua: ſecunda butyroſa, vel vnctuoſa eſt mollificatiua, & extenſiua, & exterſiua: tertia caſeoſa eſt groſſa, & oppilatiua. Sic doctrina ouium Chriſti eſt ſubtiliatiua, quã loquuntur ſapientibus eſt mollificatiua id eſt compunctiua, & in bonum extenſiua & a malo exterſiua, quando loquũtur proficientibus. Eſt autem groſſa, & oppilatiua, id eſt malarum viarum clauſiua, ſiue reſtrictiua, quã loquuntur incipientibus. Apoſto. Tanquam paruulis in Chriſto lac vobis dedi.

Item ab ouibus Chriſti habentur vellera diuerſorum colorum, id eſt exempla diuerſarum virtutum, quibus anima veſtitur, & ornat, & calent in diuino amore. Ouis (ſicut dixit Beatus Martinus) docet nos ſeruare dominicum præceptum; quia cum habeat duas tunicas, ſcilicet corium, & lanam, vnam retinet ſibi, & aliã dat non habenti, ſcilicet lanam homini.

Quarto electi Dei aſſimilantur ouibus

propter obedientiam: audiũt enim oues
& ſequuntur ſibulum, & vocem paſtoris.
Et viri ſancti audiunt, & ſequuntur do-
Io. 10. ctrinam, & vocem Chriſti. Io. Oues meæ
vocem meam audiũt, ſcilicet aure auſcul
tando, corde credendo, & opere implen
Pſa. 77. do, ſiue obediendo. Pſal. In auditu auris
obediuit mihi.

Item electi Dei, & ſancti viri, qui ſunt
de familia eius, a tentationibus dæmo-
num non læduntur, ſed reprobi qui ſunt
tanquam progenies adulterina ſtatim ab
eis vincuntur, & venenantur, ſicut dicit
Plin. Plinius, quod eſt quidam gens ſiue fami
lia, cui aſpis non nocet. Vnde illi pueros
quos de ſe natos habent ſuſpectos obij-
ciunt aſpidi: quibus non nocet ſi ad eos
ſpectant. Si autem adulterini ſunt, mox
Pſa. 90. eos occidit. Pſ. Super aſpidem, & baſili-
ſcum ambulabis.

Euangeliſtarum dignitas & officium per equorũ qui & ſonipedes vocantur plures ſimilitudines naturales ac etiam caballi etymologiam clari oſtentatur Cap. XLVII.

EVuangeliſtæ fuerunt Chriſti equi:
nam equi dicti ſunt, quia in quadri-
gis equantur, & pariter componuntur.
Hæc quadriga, in qua ſancti Euangeliſtę
ſunt a ſancta Eccleſia æquati, & pariter
recepti, eſt doctrina ſiue ſcriptura qua-
tuor euangeliorum, in qua ipſi a Chriſto
inſtructi nobis ſalutis noſtræ ſubſidia
Hiero. portauerunt. Vnde Hiero. Mattheus (in-
ad Pau. quit) Marcus, Lucas, & Ioãnes quadriga
dñi, & verum cherubin quod interpreta-
tur ſcientiæ plenitudo, per totum corpus
oculati ſunt.

Item caballi Chriſti ipſi fuerunt, quia
caballus a cauo pede eſt dictus eo, quod
preſſa vngula terram cauat. vt dicit Iſid.
Iſid. li. Hæc cauitas pedis, ſiue terræ cauatio eua
ety. cuatio eſt terreni amoris, quia omnia ꝓ-
pter Chriſtum contempſerunt, & ipſum
pauperem ſecuti ſunt. Matt. Ecce nos re
Mat. 9. liquimus omnia, & ſecuti ſumus te.

Item ipſi fuerunt ſonipedes Chriſti.
dicuntur. n. ſonipedes, eo ꝙ pedibus ſo-
nant. Nam ipſi ſonuerunt prædicando,
non tantũm ſono verborum, ſed etiam
greſſu operum. vel pedibus ſonabant. qñ
de loco ad locum diſcurrendo prædica-
Pſ. 18. bant, Pſ. In omnem terram exiuit ſonus
eorũ, & in fines orbis terræ verba eorũ.

Omnes cum excommunicatis in caſibus non conceſſis verſantes, effici excõicatos rabidi canis, exẽplo & auctoritate ꝓba. Cap. XLVIII.

EXcommunicatio aſſimilatur morſui
canis rabidi: quia omnia animalia
morſa a cane rabido efficiuntur rabida,
& furioſa. Et ſic omnes participantes ex
communicato in caſibus non conceſſis,
efficiuntur excommunicati ſaltem mino-
re excommunicatione. Vnde excommu-
nicati ad modum canum de eccleſia ex-
pellendi ſunt. Apo. Foris canes & ad mo Apoc.
dum canis rabidi ſunt omnibus euitan- 22.
di. Theſ. Ne commiſceamini cum illo,
ſcilicet cum excommunicato.

Sanctorum exempla, qui interdũ à Dei gratia ceciderunt, & poſtea ſurrexerunt, eos in bonis actionibus imitantibus maxime in medium prodeſſe, maliq; prælati exempla ſubditis valde obeſſe muſco capreoliſque ac candela extincta exemplis declaratur. Cap. XLIX.

EXempla ſanctorum qui a gratia ceci
derunt, & poſtea reſurrexerunt, ſunt
alijs valde proficua. Vnde aſſimilant mu
ſco. dicunt. n. ꝙ in montibus Indiæ ſunt
quidam capreoli, qui herbis aromaticis
paſcuntur, in quorum vnguibus ſunt cõ
cauitates, in quibus colliguntur humo-
res ad apoſtema, ſed propter motum, &
diſcurſum franguntur: & ille humor col
lectus cum piloſis folliculis abſtrahitur,
& ſubſtantia illa quæ infra folliculos cõ
tinetur, ſummè eſt odorifera, & inter aro
mata eſt maximè precioſa, & in medelis
plurimũ virtuoſa (vt dicit Diaſ.) & illud
vulgariter vocamus muſcum. Quaſi au- Diaſc.
tem capreoli ſunt quique homines hu-
miles, & ſolliciti, qui quaſi aromaticis pa
ſcuntur, quia frequenter multis donis,
& gratijs diuinis replentur. Sed tamẽ qñ
que contingit, ꝙ in eorum vnguibus. ſ. i.
in ſenſibus ſiue affectibus remanent q̃-
dam concauitates. i. defectus quidam ſi-
ue pronitates ad quædam vitia: in qbus
interdum humores. i. affectiones ex in-
cautela, vel negligentia paulatim multi-
plicantur in tantum, quod generatur in
eis apoſtema articulus peccati grauis: in
quo ruere permittuntur, ſed poſtea pro-
pter motum compunctionis, & exerci-
tium boni operis, ſiue per diſcurſum in-
ternæ cõſiderationis, & pœnitudinis mẽ
tis, frangitur, talis pcĩ affectus, & in pi-
loſis

loſis folliculis.i.aſperis,& afflictiuis exercitiis trahitur a corde. Exemplum autem pœnitentiæ, & humilitatis, & patientiæ, quod in talibus afflictionibus oſtendunt, & imitationis vitæ quam faciunt, efficit alijs muſcus odoriferus per exemplum. Cuius.ſ.vſus, vel per conſiderationem, vel imitationem, efficitur alijs medicina vel præſeruatiua aliis iuſtis.ſ. ad timendum,& ſe cuſtodiendum ſm illud. Cor. Qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat,& peccatoribus ad pœnitendum, & ſe corrigendum,ſicut dixit Beatus Ambro. Theodoſio imperatori qui allegauit ei exemplum Dauid peccantes, ſi inquit ſecutus es errantem, ſequere corrigentem.

Item exemplu' prælati mali extinguit in ſubdito bonum propoſitum: nam candela extincta olfacta ab equa prægnāte eam facit abortire. Tunc enim candela extinguitur, quando prælatus aliquis, vel doctor in manifeſtum peccatum labitur quaſi aut equa prægnans, eſt anima bonum propoſitum geſtans, quæ dum peccatum prælati, vel magiſtri ſui imitando olfacit, bonum, quod cœperat, extinguendo abortit.

Cur fatuus non ſit ſapienti ſociandus, ratione & auctoritate pateſit. Cap. L.

Deu.22 FAtuus nō eſt ſociandus ſapienti.vnde præceptum fuit Deut non arabis in boue,& aſino per bouem enim intelligitur ſapiēs, per aſinum ſtultus. per arare vero prædicatio deſignatur. aſinus ergo boui in arando non eſt iungendus, quia fatuus in prædicatione non eſt ſapienti ſociandus, ne ſcilicet ex fatui ſtulti diſcordia impediatur ſapientis gratia.

Carnis laſciuiam per ſpiritus feruorem conſumi, Cameli exemplo monſtratur. Cap. LI

FEruor ſpiritus conſumit laſciuiam carnis,ſicut feruor naturalis caloris conſumit pinguedinē corporis: qđ apparet in camelo, de quo dicit Conſtantinus, ꝙ aial calidiſſimu eſt ex natura,& ī macilentum,eo, ꝙ calor conſumit ſanguinis vnctuoſitatem. Siſr calor charitatis,& feruor deuotionis conſumit viſcoſitatē ſiue lubricitatē luxuriæ, & concupiſcen
Ecc. 38 tiæ carnalis. Eccl. Vapor ignis vrit carnes i. feruor ſpiritualis amoris conſumit deſi
Iac.1. deria carnis. Ia. Exortus eſt ſol cum ardore & arefecit fœnum.i. carnem. Iſa. Omnis caro fœnum. Iſa. 40.

Fictè pœnitentes, qui vitam in bonum interdum mutare videntur, ſimulatio, nec non hypocritarū in fallendo malignitas, Rubetæ exemplo aperitur. Cap. LII.

FIctè pœnitens ſimilis eſt bufoni quæ rubeta dr̄ genus ranæ venenoſæ q̄ dicunt vetuſtam pellem deponere paſtu quarundam herbarum, venenum autem ſuum non deponit, ſed cuſtodit. Sic fictè pœnitens oſtentatione cuiuſdam exterioris fictę pœnitentiæ vitam videtur mutare, vt peccati vetuſtatem depoſuiſſe credatur, venenum tñ retinet interius malæ voluntatis, & ipſum ad tempus tñ occultando cuſtodit. Et dr̄, ꝙ rubeta quod maculis ſub ventre reſpergitur, tot modis venenum eius noxium dicitur eſſe, qa ſcilicet fictus & hypocrita quot in ſe habet viciorum malitias, tot etiam habet nocendi, vel fallendi vias: & ideo talem merito Spiritusſanctꝰ fugit, ſm illud. Sap. Spiritusſanctus diſciplinæ effugiet fictum. Sap. 1.

Quid nobis præſter fides, fideliumq́ue ſpes in quo conſiſtat, vnico ceruorum exemplo edocetur. Cap. LIII.

FIdes ad inuiſibilia quærenda nos trahit, quæ tñ intellectus viatoris nō capit. Sunt enim fideles ceruis ſimiles, qui maria tranſeuntes nō viſu, ſed odore iamen terras petunt. Siſr terram viuentiū. i. ſoliditatem æternorū bonorū nos odore quodam fidei quærimus, q̄ tñ in tranſitu huius maris poſiti, qui in ſe ipſis ſunt cernere non valemus, vnde Apoſtolus: 1. Cor. Quod oculus non vidit, nec auris audiuit &c. Sed licet iſte odor videatur debilis, tñ eſt valde ſuauis,& attractiuus, vñ 2. Can. Trahe me poſt te: curremus in odore &c. vnde & hoc odore Beatus Iohannes Euangeliſ. attractus legit Deo dixiſſe in quadam ſua oratione: Odor tuus in me cōcupiſcentias æternas excitauit. Cant. 1

Filios erga parentes fore pientiſſimos, glirium inſtruuntur exemplo ſingulari. Cap. LIIII.

FIlios dēre parentibus obſequia pietatis ipendere ſci, ut in neceſſitate, glires docent, q inſigni pietate genitores ſuos

in ſenectute nutriendo adiuuant, & eis alimenta miniſtrant. Erubeſcant ergo miſeri homines, qui ſuis parētibus ſunt crudeles: quia dum eis in neceſſitate deficiunt ſe glitibus, & muribus crudeliores eſſe oſtendunt. Eccl. Suſcipe ſenectā patris tui.
Eccl. 3.

Dei gratia effectus ipſi cordi varijs ſimilitudinibus comparatur. quod membrum radicale eſſe iure optimo aſſirmatur. Cap. LV.

Arif. de anima. GRatia Spūſſancti aſſimilatur mēbro radicali. nam ſicut dicit Ariſto. in oī animali eſt mēbrū radicale, qđ eſt principiū oium virtutū naturalium, & ſpūalium: & hoc eſt cor, vel aliqd loco eius, a cuius radice (vt dicit Auic.) incipit aialium creatio, & formatio, & figuratio. hoc ergo radicale principium, eſt gratiæ Dei donū, a qua oēs virtutes procedunt, & dona gratum a quibus pficit aīa. Ab hoc principio incipit virtutū creatio, formatio, & figuratio. nā creatio virtutum eſt per habituū acquiſitionē: qa virtus (vt dicit Philoſophus) eſt habitus electiuus. ſed formatio earum eſt per charitatis dilectionem, qa charitas eſt formatio virtutū, ſicut dicit Amb. Sed figuratio virtutū eſt p actuum productionē: quia actus cofigurant habitibus, a quibus procedūt habitus: vnde in actibus manifeſtatur ſicut res figurata in ſua figura. Sed oium iſtorū radicale principiū eſt ipſa diuina gr̃a: vñ Ap̃ls totū eſſe ſuū ſpirituale gratiæ Dei attribuit, dicens. Gratia Dei ſum id, quod ſum.
Arif.

1. Cor. 15. Itē gr̃am diuinā ad ſuas conſolationes non recipit homo q̃diu peccatū in conſcia gerit. Nā pullus equæ, q cū quoda nigro folliculo in fronte naſcitur, q̃diu abſciſus non fuerit, ad vbera matris nō admittit. Pullus igit gerens nigredinem in fronte, eſt hō peccatū hñs in mente; qđ q̃diu p pniam ñ amouerit, mī virtutum gr̃æ, eū ad cōſolationis ſuæ vbera nō admittit. Sap. Nihil ingratū in illa incurrit.
Sap. 7.

Panthera pulcherrimo exemplo, grates ſemper benefactoribus eſſe reddendas admonemur. Cap. LVI.

GRatos eſſe bñfactoribus exemplum pantheræ nos docet, q̃ q̃uis ſit beſtia valde ſęua, ſuis tñ bñfactoribus nullis eſt ingrata. Vnde narraī de quodā q catulos eius de quadam fouea liberauit qp panthera eū aſſociauit, & blandiēs ei cauda, & facie vſq; extra deſerta duxit. Si ergo ſic grata eſt bñfactoribus crudeliū ferarū natura, quanto magis decet homines, quibus māſuetudo naturaliter ineſt & rationalis cenſura? Vnde Apoſtolus: Grati eſtote.

Gulæ damna enarrantur voraciſque naturæ per urſi ac cocodrilli natu alem vſum in edendo: quoue pacto gulæ vitium curetur, exprimitur. Cap. LVII.

GVloſus hō aſſimilatur vrſo: qa vrſus (ſm Ariſto.) indifferenter cōmedit Arif. de
oia: vnde p fructibus aſcendit arbores, anima.
& aluearia p melle cōfringit, & cancros & formicas pro medicina comedit. Sic guloſus aliqñ ſub ſpecie neceſſitatis, aliquando ex dulcedine voluptatis, aliquādo ſub p̃textu infirmitatis, voluptuoſas delectationes exquirit, & accipit. Eccle. Oēm eſcam manducabit vēter. ſ. guloſi.

Item guloſus aſſimilat Cocodrillo, qui herbas libenter comedit, inter quas endros ſerpens paruulus, qui eius inimicus eſt, ſe inuoluit, vt dum herbas carpit, ſerpentem tranſglutiat, q dū in vētre exiſtit ipſum occidit, & illęſus exit. Sic guloſus hō bonos & ſapidos morſellos libenter comedit cū quibus frequenter venenum voluptatis, & peccati per delectationem tranſglutit, quod mentem eius occidit.

Itē gula perducit hominē ad luxuriam & incontinentiā. Nā cerui, qñ nimis pingues ſe ſentiunt, latebras q̃runt: qa nec bene fugere, nec curſum cotinuare pñt: ſed nunc fugiunt, nunc ſubſiſtunt, & retro reſpiciunt. ſic etiā pinguedo gulæ q̃rit latebras luxuriæ. Et hō et gulæ dedit' incontinens effectus, nec tētationes carnis fugere, nec curſum pñiæ continuare p̃t: ſed nunc coſcia punctus fugit. i. fugere proponit, nunc ſubſiſtit i. tentationes expectat, & ſuſcipit, nunc retro reſpicit, quia ad turpitudinē deſiderio, vel opere redit. Vitiū itaque gulæ curandū eſt afflictione abſtinentiæ. ariditas autē animæ irriganda eſt lachrymarū cōpunctione. Nā (ſm Iſaac) carnes pingues animaliū aſſandæ ſunt: qa dum aſſant earum humiditas illaudabilis deſiccatur. ſed ſiccæ carnes potius ſunt lixādæ, quia aqua eas tēperat, & humectat. carnes porcinæ, & pecorinæ laudabilis ſunt aſſaturę, caprinæ vero, & bouinæ meliores ſunt lixatę.

Nam

Nam ꝑ lixationem ſiccę carnes humecta-
tur,& per aſſationem humidæ carnes ſic
cantur. eſt ergo caro pinguis caro altiue
ta delitijs, que igne aſſanda eſt .i. abſti-
nentiæ affictione, tamis ardore ſedanda
vt ſic delectationes gulæ compeſcat affli
ctio abſtinentiæ. ſeu quaſi ſiccæ carnes
ſunt aridæ i. indeuotæ mentes: q̄ tūc bul
lienti aqua elixantur, quando feruenti,
& lachrymoſa compunctione irrigātur.

Temporalium rerum exuberantia, quantum hominibus diuitijs abutentibus obſit, pinguia animantia ad eſum peſſima, valde hominis ſtomachum diſſoluentia, naturali quadam ſimilitudine oſtentant, Cap. LVIII.

HAbentes abundantiā tp̄alium aſſi-
milant pinguibus animalibus. Aīa-
lia nimis pinguia ſunt ad eſum peſſima,
nocent enim digeſtioni, quia ſuper cibū
natant, & cibum inflant, & villos ſtoma
chi emolliunt, & lubricitatē ſtomachi in
ducunt. vñ pinguedo nimia ſtomachum
diſſoluit deficiente virtute cotentiua, co-
formatiua, & expulſiua. Ex pinguedine
etiam ſtomachus incenditur ſicut ignis,
quando pinguedo in eū proijcitur. Qua-
ſi aute pinguedo carnis eſt abundantia
Pſa.72. tp̄alis, de qua Pſal. Prodijt quaſi ex adipe
iniquitatis eorum .i. ex abundātia, & ple-
nitudine tp̄altū. Hæc igitur nocet aīæ ſi-
cut pinguedo ſtomacho. Inducit enim
inflāmationē, ſiue elationem ſuperbiæ,
mollitiem, & lubricitatem luxurię. Diſſol
uit. n. virtutem cōtinentiæ, excludit cōſo
lationem, ſiue confortationem grē, non
curat de expulſione vitioru ꝑ confeſſio-
nem pñiæ. hæc ēt non extinguit, ſed po-
tius accendit ignem auaritiæ, ſicut abun-
dantia lignorum non extinguit, ſed po-
Eccl.28 tius auget ignem. Eccleſ. Secundum li-
gna ſyluæ exardeſcit ignis.

Item abundantia nimia tp̄alis conſo-
lationis gñrat vitia mentis. Nā ligna quę
in plenilunio reſiccantur, vel plantantur
quia tunc humor in corp̄ibus abundat,
ꝑꝑ eius ſupfluitatem nō valent regi a na
tura, & iō corrumpunt, & generant vermes
a qbus corroduni, & in puluerē rediguni
Eſt aūt quaſi humor arboris ipſa cōſola-
tio, ſiue repletio carnis, q̄ ſi abūdans ſit,
corruptionem nō tm̄ corp̄is, ſed etiā aīæ
gignit, & vermes ꝓducit vitiorum, qbus
virtutes aīæ pœnitus diſſipant. Hinc eſt
(vt dicit Greg.) quod princeps cocorum
ſcilicet Nabuzardā, deſtruxit muros Hie
ruſalem, quia venter cui coci deſeruiunt
ſua repletione deſtruit virtutes animæ.

Diuerſorum animalium diuerſa natura, eorum quæ naturales proprietates egregie deſcribūtur: quibus non paucis nec obſcuris exemplis homines tam boni quam mali iure comparantur. Cap. LIX.

HOīes tam boni q̄ mali aſſimilantur
aīalibus terreſtribus. Nā ſicut dictū
fuit ſupra in principio huius quarti libri,
ponit Moyſes tria gñra aīalium ſ. iumen
ta, reptilia, & beſtias, & ſm̄ Baſiliū ſunt
iumenta q̄ copetunt vſui hoīum nuncu-
pata. & q̄dā ex eis ſunt ad laborandū, vt
equi, boues, & aſini q̄dā ad lanificādum,
vt oues, & caprę. q̄dā ad veſcendum, vt
porci, & hm̄oi. Per iumenta igitur intelli-
gunt actiui, q ſunt in adiutorium proxi-
morum ſoliciti, vñ dicunt iumenta, qua-
ſi iuuamenta: quorum q̄dā laborāt in o-
peribus obedientiæ, vt clauſtrales, & iſti
ſunt, vt eq: Equus enim hoī ſubditur, ab
eo infrenat, & ꝑ eius voluntatē mouet
& circumfert, & ſic eſt ſubditus reſpectu
plati Iac. Equis frena in ora mittimus ad Iac. 3.
conſentiendum nobis, & oē corpus illo-
rum circumferimus. Hęc frena ſunt regu
laria ꝑcepta ſiue inſtituta, vel platorum
correctiones. Quidā vero laborāt in ope
doctrinæ: & iſti ſunt, vt boues, cum qbus
terra arat: ſcilicet p̄dicatores, a qbus ter-
ra aīæ arat vomere linguæ, & ſerit ſemi-
ne doctrinæ. Alij vero laborant in ope
patientiæ, ſcilicet in cura regiminis, vt p̄
lati, q aſſimilant aīalibus humilioribus,
aliorum onera ferentibus, ſcilicet came-
lis, aſinis, & hm̄oi, qa quanto ſunt maio-
res, tāto dēnt eſſe humiliores, & ꝓ ſubdi
tis onera portantes. Pſ. Vt iumentum fa Pſa.72.
ctus ſum apud te. Iumenta enim hmōi.
ſ. aſini & cameli, licet ſint magna corp̄e
ſunt tñ vilia reputatione, & magnæ ſarci
næ grauantur onere. Siſr platus, licet
ſit magnus in dignitate, dēt tñ eſſe apud
ſe ipm̄ vilis, & humilis reputatione. Eſt
ēt magni ponderis ſarcina grauatus cum
habeat ꝓ ſuis ſubditis Deo reddere rōnē
vñ Greg. dicit: Grandis honor, ſed graue Grego.
onus. Illi autē q intendunt ad pauperes
veſtiendos, aſſiīlant ouibus, q quaſi man
datū dñi implentes (vt fecit Beatus Mar-
tinus) Cum duas tunicas habeant, ſcili-
cet lanā, & pellē, vnā dant nō hñti, ſci-

licet lanam homini. Qui vero pauperes paſcunt ſuis cibis,& eleemoſynis, ſunt ſimiles animalibus vilibus ad cibum, vt arietibus hœdis & porcis,& huiuſ,quibus, ſcilicet aſſiſtant,non ratione vilitatis,ſed vtilitatis. Reptilia vero illa ſunt, q̃ corporis proſtratione,& extenſione repunt,& mouentur,vt vermes,colubri,& ſerpentes.Per reptilia vero põt intelligi perfecti, & contemplatiui viri,quorum eſt ſe ſubtrahere.i.ab exterioribus ad interiora reducere ad Deũ contẽplandum, & nihilominus ſe extendere ad proximum diligendũ. Vñ dent eſſe,vt vermes per reputationem humilitatis,vt colubri per refrigerium carnis, qa dicitur coluber quaſi colens vmbram.

Item dñt eſſe,vt ſerpentes per pruden

Mat.10 tiam diſcretionis. Mat. Eſtote prudentes ſicut ſerpentes. Vel debent eſſe, vt vermes,quia eorũ eſt Deum frequenter laudare.Vermes enĩ,vt bruci,& hm̃oi ore ſe

Pſa.33 trahunt, Pſa. Sẽper laus eius in ore meo. Vel vt ſerpentes, quia eorũ eſt carnem p abſtinentiam attenuare.Serpentes enim

Iob. vi coſtarum ſe rapiunt.Iob: Inuadat me dia coſtas eius. Nã maxime in coſtis apparet tenuitas ieiunantis.Debent & eſſe vt lacertæ,quia in bonis dent affectibus æſtuare Lacerta enim pedibus repunt, & pedes aiæ ſunt eius affectiones, qbus tanto velocius currunt,quanto feruentiores exiſtunt. Beſtiæ aũt dñr quaſi vaſtiæ eo,ꝙ deuaſtant oĩa ſua ferinate. Nã ſunt feuæ, & impetunt,nunc vngue nũc cornu,nunc dente,vt apri,leones,& lupi & ideo talibus beſtijs pe̾ores aſſimilant, ga oĩa bona ſua deuaſtãt.Nam bona naturalia diminuunt,gratuita repellunt,cœleſtia contemnunt,tẽporalia amittunt.Ipſi ſunt ſeui ſibi ipſis,multo fortius alijs quos lædũt,& Ipediũt aut dente inuidię detractiõis, aut cornu ſupbæ dñationis, aut vngue violentæ direptionis. Et qdã ſunt vt apri per carnis voluptatem. qdã vt leones per ſuperbiæ priſtem, qui iam vero ſunt,vt lupi per auaritiæ rapacitatẽ

Eccl.3. & ſic de alijs ſimilibus Eccl. Dixi in corde meo de filijs hominum , vt probaret eos dominus,& oſtenderet ſimiles eſſe beſtijs.

Elephantes in coitu admirandam naturæ,homines coniugalem pudicitiã conſeruare erudit. Ca. LX.

Honeſtatem & pudicitiam operis cõiugalis elephantes conſeruate nos docent , in quibus eſt pudicitia q̃ã admiranda maximẽ reſpectu aliorum animalium.Non n̄.ſe cognoſcunt,niſi in abdito,& hic non,niſi in duobus annis, quã do maſculus habet quinque annos,& fœmina decem,& in iſtis duobus annis nõ niſi quinque diebus ſexto raro adducto. In quo exemplo docent hoĩes coniugali opẽ honeſtè vti quantũ ad locũ,& q̃tũ ad tps,& q̃tũ ad charitatem. Vñ Tobias To.8.
iunior dixit vxori ſuæ.Exurge,& deprecemur hodie dñm,& cras,& tẽm cras, quia his tribus noctibus iungimur Deo,tertia autem tranſacta nocte in noſtro erimus coniugio:nlij ꝙppe ſcorũ ſum⁹, & ñ poſſumus ita; ſi gi ſicut & gẽtes q̃ ignorãt Deũ.

Humilis hominis natura quæ ſilueſtri capra aliquibus exemplis aſſimulatur, atque humilitatis virtus, quantum fidelibus proſit, Deoq; grata exiſtat,pluribus rationibus naturalibus aperitur Cap. LXI.

Humilis hõ aſſiſtat dãulæ.i. ſylueſtri capræ q̃ eſt aial timidũ,& imbecille neq; ſcit ſe defendere,niſi beneficio fugæ, h̃.n. p armis in' brorũ agilitatẽ, & ri- Iſid. li.
gam.Vñ(ut Iſido) dr̃ damula eo ꝙ de ety.
manu effugiat,in tuoſa & nemoroſa cõligit,gramina aromatica comedit, & ramuſculorũ extremitates carpit,qñ vulnerat,dracõteã mãdit,& ſic telum de corpe excuſſit.Damulã ſpentes odiunt, & eius anhelitũ ſuſtinere ñ põt:ſic quoq; hõ humilis ſp timet Dei offenſam , & imbecillẽ ſe reputat ex virtute ꝓpria,defendit ſe virtorũ fuga, armat ſe agilitate obedientiæ , & ſupbiæ fuga,& ſic effugit manus tentationis diabolicæ diligit montẽ cõtemplationis nemus ſolitudinis,& quaſi graminibus aromaticis paſcit ſcorũ exẽplis. Ramuſculorum extremitates.i. humilia opa carpit. Vulneratus pcõ,d. aconteã q̃ eſt herba medicinalis.i. pniam mãdit,& ſic telũ tentationis, vel pci de corde trahit.Serpẽs quoq; infernalis.i.demo,maximẽ huc odit,& eius anhelitũ i. voluntatum deſpectum ſuſtinere non poteſt. Eccl Abhominatio eſt ſupbo humilitas. Ecc.13.
Itẽ humilis ſui recognitio liberat hoĩẽ a pcõ.Nã pardus,qñ infirmitate incurrit, hm̃i hum inu comedit, & euadit.qd.n. e.t hoĩs in mus,niſi abominabilis peccati actus. immus qdẽ pp vilitatẽ,humanꝰ pp appetẽtia ꝙ ſoli hoĩs inter aialia ꝓpriũ e.t peccar. Hunc ergo himum cõmeat:,q turpitudinẽ pci ſui humiliter recognoſcit, & talis ab infirmitate mortifera euadit,ex eo,ꝙ apud piũ iudicẽ eſt impetratio

tio veniæ, ipſa recognitio culpæ, vt dicit
Grego. Greg. in illud Pſ. Quoniam iniquitatem
I pſ. 50. meã ego cognoſco.

Item profunda humilitas animi, & dili
gens auditus verbi Dei, iuuant homines
contra tentationes diaboli, cuius exem-
plu est, quia (ſicut dicunt Arist. & Auic.)
Coruus valde odit aſinũ, & tétat cum ro
ſtro excæcare, ſed iuuat aſinũ profunditas
oculorũ, & ſpiſſitudo corij ſuperciliorũ,
cũ quo tegit viſum. Cui et valet procerit
tas, et mobilitas auriũ, cũ qbus ſe defen
dit. Coruus eſt diabolus, aſinus homo ſim-
plex, & Dei ſeruitio deputatus: cui diabo
lus inſidiat, vt eruat oculos, ſ. bonã fide,
& bonã voluntatẽ: ſed ſi habeat eos pro
fundos, i. in humilitate fundatos & ab-
ſcõſos ſub ſpiſſo, & duro corio, i. ſub de-
ſpecto, & groſſo habitu, vel exteriori aſpe
ctu, & ſi habeat aures magnas, & mobi-
les, i. ad auditum diuini ſermonis proli-
xas, & ad motũ impledi, & obediẽdi pa-
ratas, euadet ab eius malitia. Item humi-
les, & pauperes ſunt promptiores ad be-
ne operandũ, q̃ magni & diuites; ſicut di
Ariſ. de cit Ariſt. q᷑ araneæ paruæ ſunt acutæ, &
ani. velocis motus, ſed magnæ, & nigræ tar-
diores, & hæ ſolent texere iuxta terram,
& foraminibus ſemper latent donec in
rete ſuo aliqua beſtiola cadit, quã cõpre-
hendit, & fugit, & quãq; reponit, donec fa
mẽ habuerit. Sic qui parui ſunt, reputatio
ne propria, ſicut humiles, vel reputatione
aliorũ ſicut pauperes, ſunt ad bene ope-
randũ acuti, i. perſpicacis; & velocis mo-
tus, i. ſolicitj, & prompti. Nam perſpica-
ces ad prouidendum, & conſiderandum
facit eos humilitas: ſed veloces, & expedi
tos facit eos paupertas. Sed magni, & di-
uites, q̃ apud mundum magni reputãtur
ſunt ad bene operandum tardi, & circa
terram texunt, quando ſolum ad terrena
diſponenda, vel congreganda intendũt:
beſtiolas, i. ſimplices fraudulenter, & in-
ſidioſe decipiunt, & eorum bona diripiẽ
tes ſibi in ſuum vſum aſſumunt, vel pro
futuro tempore reponunt.

Itẽ humilitas mentis, & reſtrictio car-
nis. perducunt hoĩem ad magnũ culmen
contẽplationis. Nam formicæ cum ſint
paruæ, & ſtrictæ circa ventrẽ creſcentes,
fiunt pennatæ, & volant. Sic q eſt apud
te ipſum paru' per humilitatem, & circa
ventrẽ per abſtinentiã ſtrict' creſcit in
ſpũ, & pennis virtutũ efficitur pennatus,
& tunc ſequitur contemplationis volatus.

Item humilitas pl' fructificat, q̃ ſuper-
bia, Nam aĩalia parui corporis ſunt plu-
rium filiorum, quàm illa quæ maximi.
Opera. n. Deo placentia ſunt opera humi
lia, quæ maxime ideſt ſuperbi facere dedi
gnantur, & ideo permanent ſteriles.

*Inferni ignem miro Salamandræ exemplo, perpe
tuò humana corpora poſt iudicij diem fore
cruciaturum, eaq; nunquam conſumpturum
adſtatum. Cap. LXII.*

IGnis inferni poſt diem iudicij huma
na corpora cruciabit, & tamen nõ oc
cidet neq; conſumet, neq; incinerabit.
Cuius exemplum apparet in Salamãdra
quæ in medio ignis viuit. Et de corio cu
iuſdam generis Salamandræ fiunt licinia
in lampadibus, & lucernis, quæ nullo in-
cendio conſumuntur, ſed perpetuo arde
re probantur, & ſi hoc fit potentia natu-
ræ quanto magis in damnatorum corpo
rib' fieri poterit diuina virtute? Iſa. Ignis Iſa. 66.
eorum non extinguetur.

*Equi cameliq; exempla hic appoſita, inceſti gra
ue peccatum quantopere ſit fugiendum nos eru
diunt. Cap. LXIII.*

INceſtum abhorrere equus docet, qui
maternum coitum ſummæ refugit.
Vnde narrat Ariſto. q᷑ rex Septentrionis
habuit equam pulcherrimam, quæ pepe
rit ei equum pulcherrimum: ex quibus
duobus volens extrahere equum alium,
cooperuit vultum equi, ne matrem agno
ſceret. Qui tandem diſcoopertus matrẽ
ſe cognouiſſe videns, fugit, & ſeipſum ab
alto proiecit, & mortuus eſt. Quantum
ergo debet abhorrere rationalis homo
inceſtuoſam ſui ſanguinis commixtionẽ
quando brutum animal ſic abhorret? Itẽ
Camelus coitum cum matre rarum ab-
horret, vt dicit Ariſt. q᷑ cum in quadam Ari. de
ciuitate cooperta a poſterioribus mater ani.
eſſet camelus eam non cognoſcens: ſup
eam aſcendit: ſed tandem eam matrem
ſentiens, mox coitum non complens de
ſcendit, & ingeniatorem inuaſit, mordẽ
dẽs dentibus occidit. Erubeſcat homo in
fœlix, qui iudicio fultus eſt rationis, non
ſolum tale quid egiſſe, ſed nimirum face
re cogitaſſe. Deut. Maledictus, qui dor-
mit, cum vxore patris ſui.

Hiæna in ſexu naturalis variatio, cui non incongrui inconſtans homo comparatur, breui declaratur. Cap. LXIIII.

INconſtans homo ſimilis Hiænæ eſt: cuius natura dicitur eſſe, vt vna, & eadem ſexum mutet: vnde nunc maſculus, nunc fœmina inuenitur. Similiter homo inconſtans inuenitur aliquando maſculus, ideſt robuſtus in propoſito, ſed poſtea inuenitur fœmina in facto. Vel maſculus, ideſt virilis in principio, ſed fœmina, ideſt debilis in progreſſu. Luc.
14. Cœpit ædificare, & non potuit conſummare. Sed nota, quod prædictam mutationem ſexus dicunt quidam fieri ſolum apparenter, ex eo, quod (vt dicunt) hiæna ſemper hẽt vtruq; ſexum ſicut hermafroditus. ſed aliquando vnus eſt occultus, & alter manifeſtus. Et hoc forte variatur ſecundum tempora: propter quod aliquando apparet maſculus, aliquando fœmina. Vnde dicunt quidam, quod hyæna concipit ſine mare, ſed Ariſto.
Ariſ. de anim. hoc negat.

Quantum ſit coniugalis incontinentia euitanda, ceruorum exemplo, doctorumq́ auctoritate admonemur. Cap. LXV.

Plini. INcontinentiam coniugalem euitare cerui nos docent, de quibus dicit Plini. quod à tempore conceptus fœminæ à maribus diſcedunt donec à partu purgentur. Et tamen tanta eſt quorundam hominum libido, vt à grauidata vxore interdum abſtinere non valeant. Et nota hic aliquid exigente materia, quamuis nõ ſit pulchrum audire, tamen eſt vtile ſcire: ſcilicet quamuis matrix poſt impregnationem claudatur, tamen ex delectatione (vt Auicenna dicit) mouetur, & aperitur, & ex hoc imminet periculum aborſus. Et ideo Hieronymus vituperat acceſſum viri ad vxorem prægnantem, non tamen ita, quòd ſemper ſit peccatum mortale niſi forte probabiliter timetur de periculo aborſus.

Infirmitatem corporalem multum interdum homini ad vitia cohibenda prodeſſe: Leonis exemplo, quoue pacto ſit rite curãda elephantis ſimilitudine naturali erudimur. Cap. LXVI.

INfirmitas corporis aliquando eſt medicina cordis: quia ſcilicet cohibet vitia. Nam leo (vt dicit Solinus) quartana omni tempore patitur. Et hunc morbum Deo prouidente ideo patitur, vt eius iracundia temperetur. Similiter in hominibus diuerſæ infirmitates corrigunt diuerſa vitia: propter quod dixit Sen. infirmitati meæ gratias ago, quæ cogit me nõ poſſe, quæ non debeo velle. Sen in epiſto.

Item infirmus homo debet ſuæ infirmitatis remedium præcipue a Deo requirere, & etiam medicinalia cum oratione, & diuinæ virtutis inuocatione recipere. Nam elephantes quãdo ægrotãt, colligũt quaſdam ſalutiferas herbas, & antequam eas edant, erecto ad cœlum capite etiam herbas ad cœlum leuant, & quaſi quadam religione à Deo auxilium poſtulant. Multo ergo magis homo cum patitur, à Deo debet auxilium petere, & medicina vtens ab oratione inchoare Iac. Oratio fidei ſaluabit infirmum. Iac. 6.

Ingenium nonnunquam plus valere, quàm vires, vnico Leopardi leonem inſidiantis exemplo: ac quemadmodum Diabolus ſit ab homine ſuperandus, edocetur. Cap. LXVII.

INgenium aliquando plus valet, quàm vires, quod patet in leopardo. quẽ leo mirabiliter odit. Vnde leonem timens, quia minor illo eſt, foueam facit orificiũ duplex habentem, vnum per quod intrat, & alterum per quod exit: & eſt fouea in vtroque orificio valde ampla, ſed in medio ſtricta: Veniente ergo leone, per foueam fugit, quem leo inſequens cum ipſo foueam intrat: ſed ad medium veniens, & foueam ſtrictam reperiens tranſire nõ poteſt neque retro ſe vertere valet. Vnde leopardus exiens p aliam partem, & poſt eum ingrediens ipſum à tergo mordet, & ſic ſæpe de eo arte triumphat, de quo triumphare viribus nequibat. Leopardo ergo aſſimilatur homo cuius fouea eſt pſens uita. hæc habet ingreſſum per mortẽ & utrobiq. eſt larga humilitatis materia ſi ue hõis principiũ cõſideres, ſiue finẽ. Sed in medio debet eẽ ſtricta arctitudine pœnitentiæ: quam cum leo .i. diabolus inuenit in hoĩe, non poteſt progredi, vt ulterius hominem decipiat, nec retrocedere, vt per præterita peccata quæ iam per pœnitẽtiam deleta ſunt, ipſum teneat. Vnde leonem leopardus exiens retro mordens occidit, quia poſtera vita, vel pœnitentia eius nequitiam in ſe extinguit.

Impe-

Impatiens ac iracundus quemadmodum ſit edomandus, Vrſi exemplo monſtratur. Cap. LXVIII.

IMpatiens aſſimilatur vrſo eſt. Enim vt ſus animal impatiens, & iracundum volens ſe de ſingulis vindicare. Vnde cum aliquem inuaſerit, ſi alius eum tangit, ſtatim primum dimittit, & in aliū currit: ſed quando capitur aſpectu peluis ardentis excecatur: catena ligatur, & verberibus edomatur. Sic homo impatiens, & iracundus de ſingulis iniuriis ſe vindicare appetit: neque propter vnam inimicum dimittit quin contra alium bellum ſuſcipiat. ſed tanquam peluis ardens, eſt ira furens ad quam excecatur, quia ira oculum rationis perturbat, quem furia, & inſania penitus excecat: ſed furioſus eſt catena ligandus, vel verberibus edomandus.

In bonum peragendum non perſeuerantes, varijs ſimilitudinibus Satyris, & faunis: nec non leopardo aſſimilari demonſtratur. Cap. LXIX.

IMperſeuerantes qui bene incipiunt, & in fine deficiunt ſimiles ſunt illis animalibus monſtris, quæ ſatyri dicuntur ſiue fauni: De quibus dicit Iſi. ꝙ habēt cornua in frontibus, & ſunt ſimiles capris in pedibus. Et tale fuit monſtrum, quod beatus Antonius inuenit in ſolitudine: & dū interrogaret quid eſſet: rñdit, Mortalis ſiue vnus ex accolis hæremi: quos errore delusa gentilitas faunos, & ſatyros colit, qd autem eſt, cornu, frontis? niſi robuſtum principium operis? & quid pes caprinus niſi finis defectuoſus. Ille ergo qui virilſter incipit, ſed poſtmodum ad debitum finem bene incœpta nō perducit, quaſi ſatyro monſtro ſimilis exiſtit. & tales erant illi quibus Apoſt. dixit. Cum ſpiritu cęperitis, nunc carne conſummamini. Gal. 3.

Item imperſeuerantes, & impatientes ſimiles ſunt leopardo, qui ſaliendo in perſequendo capit prædam. quam ſi. 3. vel 4. ſaltu non cœperit, præ indignatione deſiſtit, & quaſi victus retrocedit. Tales ſunt qui non diutius laborando, ſed quanto citius obtinendo volunt aſſequi, quod intendunt: Vnde ſi non ſtatim obtinent, & non inueniunt, quod volunt, quaſi tedio victi, à bene incępto opere retrocedunt, non attendentes, ꝙ labor improbus omnia vincit, vt dicit Virgilius. Vnde etiam perſeuerantia orantis obtinet à Deo, qđ Virgil.

capit. Lu. Si perſeuerauerit pulſans, dabit ei quot erit neceſſarium.

Chamaleontis natura deſcribitur, cui quidem rationabiliter inconſtans homo aſſimilatur. Cap. LXX.

INſtabilis, & inconſtans homo aſſimilat̃ chamæleonti, quæ eſt beſtia parua diuerſo varietatis colorę reſperſa. Cuius cor pulculum ad varios colores quos uideri, facile variatur nullum. n inuenitur animal, quod ſic recipiat oppoſitorum ſibi colorum mutationes, vt dicit Iſi. Sic animus paruus puſillanimitate, vel paruus in virtute facile; impreſſionem amoris, vel timoris, vel gaudij, vel doloris, vel triſtitiæ, recipit ex omnibus, quæ ſibi occurūt: & ideo ſtabilitatem non habet, quia inmutatur, & deducitur per varias affectiones. Iaco. Vir duplex animo, inconſtans eſt in omnibus viis ſuis. Iaco. 1.

Inuidia malum virus, inuidioſorumq́ natura per quamplurimas Indiæ ſerpentium, Cerui, Vrſi Syrena, Salamandra, lincis, Draconis, ac tandem Papilionis ſimilitudines dilucide aperitur. Cap. LXXI.

INuidi ſunt ſimiles quibuſdam ſerpentibus Indiæ, qui ſtatim fugiunt quando vidēt florere arbores aromaticas, quas etiam corrodere dicuntur ne floreant, eo, ꝙ odorem florum ſuſtinere non valeant. Sic inuidi proſperitatem proximorum ſuſtinere non poſſunt, & de ipſorum infortunio gaudent; Eccle. Laqueo perhibuut qui delectantur in caſu iuſtorum. Ecc. 27.

Item inuidi doleſt ſi aliquis vtilitatem de bonis eorum capit, etiam de his qui ibus non indigent. Sunt enim ſimiles ceruis, qui quando cornua eiiciunt, abſcōdūt propter inuidiam, & dolere videntur ſi aliquis ex illis accipiat medicinam.

Item inuidus aſſimilatur vrſo. Nam vrſus cerebrum habet venenoſum. & ideo eius caput & ſpatulæ coburuntur, ne guſtantes de eius cerebro in vrſinam rabiē conuertantur. Nulli enim animali eſt tanta ſolertia ad malē faciendum, ſicut vrſo, vt Plin. dicit. Sic inuidus habet caput venenoſum. i. mentem veneno odij, & maliuolentiæ Infectam. Vnde neceſſarium eſſet, vt vreretur igne charitatis, quæ non æmulatur: & ſic nemini noceret. Et ideo nullum vitiū tactu hominem ita ſolertem Plini.

alectem ad male faciendũ, & nocẽdũ alijs ſicut inuidia. Vñ ꝑ inuidiã diaboli mors
Sapi.2. intrauit in oĩs hoĩes. Sap. Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum.

Item inuidus ſimilis eſt ſyrenæ, quæ tẽpeſtate lætat, & in ſereno triſtatur. Sic eſt inuidus dum gaudet de alterius aduerſitate, & triſtatur de proſperitate.

Item inuidus ſimilis eſt ſalamandræ.

Primo rõne tpis. Nam ſalamandra, quæ habet figurã ſimilem lacertæ non apparet niſi in magnis imbribus, & in ſereno deficit oĩno. Per magnos imbres intellige magnas tribulationes, vel aduerſitates alicui cõtingentes. Tunc inuidus, & maliuolus ſe manifeſtat ad inſultandum, & nocen-
1. Reg. dum ei, ſicut fecit Saul Dauid. Sed in ſere-
16. no .i. dum videt hominem in proſperitate, tacendo deficit, & triſtitia conſumitur.

Sc̃do, rõne frigoris. Nam tanti eſt frigoris, vt ignem extinguat, ſicut glacies. Sic inuidia extinguit ignem charitatis.

Tertio, ratione oris. Nã ore venenũ euomit, ſcilicet quandam ſaniem lacteã, quæ ſi corpus hois tetigerit, inde pilos cõtinue fluere facit: Similiter inuidus venenũ euo-
Pſa.13. mit ore detrahendo, & infamando. Pſ. Venenum aſpidum ſub labijs eorum.

Item inuidus vbi alteri nocere credit, ſibiq̃ue prodeſt, & ideo aſſimilatur lynci, cuius vrina in gemmam precioſam cõuertitur, & ipſe hoc ſciẽs, & quaſi homini inuidens, & dolens ſi gemmam hanc inueniret dum vrinam emittit, eam ſub terra abſcondit: & tamẽ fallitur, quia ibi (vt dicit Plinius, in lapidem citius commutatur.

Itẽ inuidus aſſimilatur draconi. Nã draco venenũ ſuum habet in lingua, & in felle, dicit enim Plinius, ꝙ ex vi veneni ſemper lingua eius erigitur, & ex calore flatus ſui aer inflãmatur, vt aliquando incendi videatur. Vim habet in cauda, & plus nocet verbere quam ictu: quicquid autẽ cauda ligauerit occidit, raro dormit, & viſum acutiſſimum habet, vnde a remotis prædã ſuã videt. Similiter homo inuidus habet venenum odij in felle .i. interius in mente, & in lingua .i. in detractione, & lingua erigitur ad maledicendum, & ſuperbe loquendum, & ad odia inflammandum, & incendendum. Habet etiam vim in cauda; quia ſcilicet retro percutit per occultam detractionem, & occidit per tantam inuidiam. Raro dormit, .i. raro quieſcit à nocendo, & machinãdo: & habet acutiſſimum viſum circa defectus proximi; ita ꝙ à remotis videt quid de ipſo capere poſſit.

Item inuidus homo frequenter vnde credit lædere alium, lædit ſeipſum: Vnde eſt ſimilis papilioni, qui dum lumen extinguere nititur, in flammam irruens ipſe comburitur, Pſal. Conuertetur dolor eius in caput eius, & in verticem ipſius iniquitas eius deſcendet.

Hypocritarum defectus et fallacia per varias Cocodrili, panthera, eruca, ac etiam Papilionis ſimilitudines, recte, & apposite patefiunt. Cap. LXXII.

Hypocrita ei quem lædit, falſam compaſſionem oſtendit ne ex crudelitate lędere credatur. Vnde aſſimilatur cocodrillo de quo Phiſiol. dicit, ꝙ ſi hominem iuxta litus inuenit, eum occidit, ſed poſtea eum plorat, & tamen eum deuorat. Talis fuit Iſmael filius Nathaniæ de quo habetur Hiere. ꝙ cum amicis, Godoliæ quem ipſe occiderat incedens, & plorans ibat, & tamen etiam illos cum quibus ſic ibat, occidit, vt dicitur ibidem.

Item hypocrita, vel hæreticus aſſimilatur pantheræ, quam propter pulchritudinem exterioris pellis, vel varietatem colorum, & odorem quem ex ore emittit, omnia animalia ſolicitantur videre, ſed toruitate capitis deterrentur: vnde ipſa caput occultat, & dum ei animal appropinquat ipſum accipit, & manducat. ſic ꝑꝑ apparẽtiam exterioris ſanctitatis, & varia ſpiritualia opera, quæ hypocrita, vel hæreticus exterius prætendit: & aliquando propter famam doctrinæ, quæ eſt, vt odor oris, multæ deuotæ & ſimplices perſonæ deſiderant eum videre, uel ei adhærere quibus ipſe caput ſuæ malitiæ, ideſt malignã intentionem, vel corruptam fidem à principio abſcondit. Sed cum ei aliquis credẽdo familiariter adheſerit, tunc ipſum decipiendo capit, & manducat i. eum ſibi incorporat hoc eſt corrumpẽdo aſſimilat.

Item hypocrita aſſimilatur erucæ. Eruca enim eſt vermis noxius, quia in folijs olerum creſcens pampinos fructus frondes, & flores corrodit. Vnde ab eradendo dicta eſt eruca, vt dicit Iſi. Sic quoque hypocriſis vitium omnem fructum ſpiritualem, & bonum hominis deſtruit, ſcilicet, & florum .i. affectionum, & frondiũ .i. locutionum, & fructuũ .i. operationũ, quia in oĩbus intendit hypocrita ſolum humanum fauorem. Sc̃do, quia eſt vermis ingenioſus

Plini. genioſus ſcilicet ad ſe conſeruandum cõtra temporis aſperitatem. Nam, ſicut dicit Pli. Eruca extremitatibus arborum cõſumptis, folijs & fructibus texit de ſuis viſceribus telas more aranearum quibus ſe per totam hyemem inuoluit cuſtodiens peſtiferum ſemen ſuum. Egerit enim quędam oua, de quibus in vere erumpentibus gemmis naſcitur multa proles. Sic ēt homo hypocrita inſtante hyeme .i. aſperitate alicuius aduerſitatis, vel tribulationis de viſceribus ſuis .i. ex proprijs, & occultis malitijs ſuis texit telas .i. ordinat mirabiles, & aſtutas vias quibus ſe inuoluere, ideſt cooperire, & defendere poſſit. Et in talibus viis ſe inuoluens .i. cooperiens cuſtodit peſtiferum ſemen ſuum, ideſt malignum affectum. Et egerit quædam oua .i. facit quædã ſecreta opera ex quibus quandoque oriuntur mala multa.

Tertio, quia eſt uermis maculoſus. eſt enim eruca mollis, & ſanioſa diuerſis coloribus diſtincta, de nocte lucens vt ſtella, in die deformis apparens. Sic hypocrita eſt mollis .i. delicioſus, uel mollis .i. cedens tentationibus. Molle enim tangenti non reſiſtit, ſed cedit.

Item eſt ſanioſus, ideſt putredine peccatorum ſiue humore luxuriæ plenus, & diuerſis coloribus, ideſt uitiis ſiue malitiis maculatus, uel diuerſis coloribus ideſt diuerſis oſtentationibus ſanctitatis tinctus, quia multis modis conatur apparere bonus. Sed licet de nocte .i. obſcuritate præſentis uitæ luceat, ut ſtella ſcilicet per claritatem famæ, uel exterioris apparentiæ, tamen adueniente die mortis, ſiue die claritatis diuini iudicii, in quo illuminantur abſcondita tenebrarum, & manifeſtantur conſilia cordium, tunc deformitas eius patebit.

Quarto, quia eruca eſt uermis quaſi mõſtruoſus in transformãdo ſe. Nam ad modum bombicis ſericum facientis formam mutat, & ſe reptilem in uolatilem trãsformat. Alas .n. tenues, & latas ſuſcipit quibus uolitando in aera ſe extollit, & quot colores in corpore habet tot in alis oſtendit. Et tale uolatile papilio uocatur, ut dicit Iſid. Iſidor. Et ideo, vt ipſe dicit, ex erucis papiliones fiunt, & ex papilionum ſtercoribus erucæ iterum generantur, & quando uolant minus noxia ſunt, quam quando reptant. Tunc enim eruca accipit formam volatilem, ſiue papilionis, quando hypocrita aſcendit ad gradum prælationis. Tunc enim ad modum bombicis ſericum facientis aliam formam aſſumit, quia ad modum ſancti viri multa bona ſe facturum prætendit. Alas tenues, & latas ſuſcipit, quibus in aera ſe extollit, quia quædam opera, quæ apparenter uidentur mira, ſed exiſtenter ſunt valde debilia, inchoat, & aſſumit, quibus iactanter ſe eleuat, & in regimine magnificat. Et ſicut ex erucis papiliones fiunt, quia ſic ex hypocritis ſuperbi, & vanæ glorioſi exeunt. Ex quorum ſtercore, ideſt temporali gloria: quia viri peccatoris gloria uermis, vt ſtercus eſt, ut dr̃, Macha. 1.Mach iterum generantur erucæ, quia ſcilicet alij ambitioſi uidentes hypocritarum temporalem gloriam ſeq, conantur ēt eorum ſectam uitã: ſed in hoc minus noxii ſunt hypocritæ uolantes quam reptantes: quia minus latet eorum hypocriſis in ſtatu dignitatis. Nam principatus oſtendit uirũ. & quanto hypocriſis eſt minus occulta, tanto minus eſt noxia.

Itẽ in ſtatu dignitatis hypocrita ſibi magis cauet ne perdat nomen, uel honorem ſanctitatis.

Ira damna iratorumq́ praua natura aperta monſtratur: quibus Apri Canes rabidi, & gryllíq́ per plures eorum ſimilitudines naturales inuicem comparantur. Cap. LXXIII.

IRa impellit frequenter hominem ad pericula mortifera propter appetitum vindictæ, Vnde iracũdus eſt ſimilis apro ſiue ſilueſtri porco. Qui (vt dicunt Auic. & Pli.) eſt animal ſęuum, & tantæ feritatis, ut mortem paruipendat, contra ferrũ venatoris intrepide ſe opponat, immo ferro confoſſus vires contra vulneratores ſuos reſumit, & ipſos cum cultris ſuis inuadit. Sic homines frequenter (vt ſe de inimicis vindicent) ex ipſa ira periculum mortis paruipẽdentes etiam in tela ferrea ſe immittunt intrepidos, neq; uulnerati refugiunt, ſed maiore furore in ſuos vulneratores inſurgunt. Iob. Virum ſtultũ interficit iracundia. Iob. 5. Mach. Feræ beluæ iram gerens. 2. Mach. 4.

Item iracundus ſimilis eſt cani rabido, qui ſemper ſoliuagus, ipſum .n. alii canes fugiunt tanquam peſtẽ, vadit tanquã cadendo, vt ebrius, & currit aperto ore lingua pendente, & ſaliua defluente, oculos habet rubicundos, quos licet ferat apertos, in omne tamen obiectum impingit ac ſi cęcus eſſet: contra omnẽ rẽ repugnat, & cõtra vmbrã ſuã latrat. Et dt Conſtantinus,

ſtantinus,

ſtantinus, ꝙ canis eſt calidus & ſiccus, cui nigra cholera dominatur: quæ dum corrumpitur, canis in rabiem vertitur. Similiter etiam homo iracundus eſt ſolliuagus, quia nec amicum, nec ſocium poteſt ſuſtinere: propter quod dicitur, Noli eſſe amicus homini iracundo. (Pro.22.) Merito ab omnibus fugiendus eſt tanquam peſtis, quia nemini parcit. Item aperto ore currit: quia verba maledicta proferre non deſinit. Vnde ei lingua extra os pendet, quia eam cohibere non poteſt: totū.n. ſpiritum ſuum profert ſtultus, cui ſaliua ſapientiæ, ſeu diſcretionis deficit, quia ſiquid ſenſus habet iratus, ex ſtulta totū perdit. Oculos autem ad literam rubicūdos habet propter feruorem ſanguinis, q vaporaliter aſcendit ad faciem, & ad oculos hominis irati. Eſt enim ira naturaliter ebullitio ſanguinis circa cor (vt Damaſce dicit) propter inflammationē ſpirituum viſibilium. (Dama.) Sed quaſi cæcus in oē quod audiendo, vel videndo ſibi reſiſtit impingit. Nam in omni verbo, vel riſu, vel alio geſtu offenditur, & ideo contra omnia, quæ audit, vel videt repugnat: & apud ſeipſum etiam ſolus exiſtens murmurat, & ſic ad modum rabidi canis ꝯ vmbram ſuam latrat: maxime autem tūc in rabiem faciliter accenditur, quādo nigra cholera, ideſt melancolia corrumpitur: quia quando eſt in aliqua accidia, vel melancolia homo iracundus, tunc, ex leui cauſa accenditur in furiam, qa tunc eſt maximè pronus ad iram ex conceptione, vel imaginatione alicuius rei cōtriſtantis. Iuſte ergo debet homo conari ne ab ira ſuperetur, ex qua tanta rabies oritur. Iob. Non te ſuperet ira. (Iob. 37)

Item iracundus, vel impatiens, cum aliquod cōtrarium occurrit, etiam quod benè fecerat deſtruit. Vnde ſimilis eſt Grogryllo, qui eſt idem, ꝙ Hericius, excepto, quod eſt màior. Hic ex vinea, vel arbore vuas, vel poma deijcit, & ſuper ea voluens ſe pinnulis infigit, & in ore ſemper vnum aſſumit: ſed dum ea ad nidum portat, ſi aliquid ei ceciderit, iratus omnia excutit, & iterum ad arborem, vt ſe oneret redit.

Item irati quæcunque faciunt, dū ſunt in impetu iræ communiter, & vt plurimum faciunt defectuoſe. Cuius exemplum naturale eſt, quia animalia iracunda pariunt fœtus imperfectiores, ſicut canis catulos cæcos, & vrſus parit fruſta carnis per lineamēta indiſtincta, quæ fouet ſub aſcella ſicut gallina oua, quibus lambendo induit debitam formam. Similiter iratus, in ipſo ſuo impetu facit opera cæca, rationis conſilio non præuēta, & iterum opera confuſa, & inordinata, niſi poſtea per manſuetudinem ſapiētiæ reparentur, & formentur. Et ideo bene Sene. dicit: Nihil tibi liceat, cum iraſceris. (Sene.)

Item iracundi homines ſimiles ſunt quibuſdam animalibus, de quibus Ariſ. dicit, ꝙ mouent cornua ſicut auriculas, (Ari. de anis.) & ſunt in regione Aufragæ, quæ (ſicut dicit Auicenna) ſuit regio ipſius Ariſto. eſt enim in eis coniunctio cornuum magis cum cute, quàm cum oſſe. Similiter iracundi, qui quolibet verbo audito contrario, ſtatim mouentur ad lædendum. Et qui illi ſunt, mouent cornua ſicut aures: aures enim ad audiendum, & cornua ſunt ad percutiendum in eis æquè parata. & furor talium ſic ſubito erumpens, non habet miſericordiam, ſecundum illud Prou. Ira non habet miſericordiam, nec erumpens furor. (Pro.27.)

Hominem ſecundum exteriora non eſſe, nec in bonum, nec in malum omnino iudicandum, minimumq; peccatum fore fugiendum, Hœdi, Tyriq; ſerpentis exemplo confirmatur.
Cap. LXXIIII.

IVdicandum non eſt de homine ſecūdum apparentiam ſenſus exteriorē. Nam hœdus quo ad tactum pellem habet ſiue pilum agno aſperiorem, & tamē carnem habet meliorem, & præcipuè maſculus. cuius carnes ſunt optimæ, & ſuauiſſimæ propter ſuam temperiem. Sic in hominibus aliqū ille, qui vr̄ hiſpidus & deſpectus exteriùs; eſt optimus interius. vnde Io. nolite iudicare ſecundum faciem. (Ioā.7.) Non ſolum autem in bonis, ſed etiam in malis huiuſmodi iudiciū fallit: quia frequenter, qui in apparentia minor eſt, in malitia eſt maior. Nam Tyrus eſt ſerpens in apparentia paruus, & tamen in veneno magnos ſerpentes excedit. Vnde inuenitur Tyrus paruus (ſicut ait Ariſto) quem magni ſerpentes timēt & fugiunt: & habet talis Tyrus pilos. Inuenitur etiam Tyrus, contra cuius morſum nullum eſt remedium. Sic malum, vel peccatum debet homo timere quantumcunque videatur modicū. Apoſ. (1.Cor.5)

Modicum fermentum totam maſſam corrumpit.

Peccata, vitiorumq́ pruritus per pœnitentiæ lachrymas facillime ablui, Elephantium naturali proprietate probatur. Cap. LXXV.

LAchrymis pniæ peccata abluere elephantes docent. qui (ſecundum Plinium) in noua luna gregatim conueniũt & in flumine ſe abluunt, & ſic ad locum ſuum redeunt. Tunc autem quaſi apparet noua luna, quando ſuperuenit hominibus aliqua mutatio ſiue aduerſitas noua, & tunc more elephantorum debent ad aquas doctrinæ ſiue prędicationis gregatim confluere, & in flumine pœnitentiæ, & lachrymoſæ compunctionis peccata ſua lauare, vt peccatis amotis amoueantur flagella. Etiam tunc gregatim ad aquas currunt, quando proceſſionaliter ad diuinam miſericordiam impetrandam, cum letanijs, & orationibus vadũt. Quod etiam fieri debet adueniente noua luna, ideſt nouæ aduerſitatis mutatione. Et cum elephantes taliter vadunt, & iuuenes ſuos in eundo, & redeũdo ante ſe etiam ire faciunt, quos cuſtodiunt, & inſtruunt ad ſimilia facienda. Et ſic in ſupradictis, debet fieri etiam ab hominibus in pueris, & in iuuenibus eorũ. Ioel.
Ioel. 2. Congregate paruulos, & ſugentes vbera vnde & Chriſtus cum eſſet .xij. annorum, fuit ductus cum alijs ad feſta in Hie
Luc. 2. ruſalem. Item lachrymarum luctus extinguit vitiorum pruritus, ſicut aqua marina, vel ſalſa extinguit pediculos, ſic aqua lachrymarum, cum ſale diſcretionis, & aceto compunctionis extinguit pruritus
Pſa. 73. vitiorum, & ſpecialiter carnis. pſalmus. Contribulaſti capita draconum. i. pruritus, ſeu principia tentationum, in aquis, ſcilicet lachrymarum.

Humanas leges magni viri facile tranſgrediuntur: quod ſimilitudine Aranearum telæ vere optime fulcitur. Cap. LXXVI.

LEges humanæ (vt dicit Anatarſis) ſimiles ſunt telis aranearum: quia in eis parua quidem, & imbecillia animalia inuoluuntur, & capiuntur, vt muſcæ, & huiuſmodi: ſed magna, & potentia, vt aues, & huiuſmodi, eas optimè trãſeunt, & dirumpunt, ſic magni tranſgredientes legem non puniuntur, ſed ſolũ imbecilles, & parui.

Onagri in eorum ſiti tollerãtia, patienter debitas pœnas ſufferre nos erudiunt. Cap. LXXVII.

LOnganimiter, & patienter tolerare defectum, & pœnam quouſque ſit tempus congruum ſubleuationi, & impletioni, onagri nos docent, quia eſt animal valde impatiens ſitis: diu expectat quouſq; potum inueniat ſibi aptum Cupidi autem tanquàm ſitientes, & impatientes ſitis, quærunt impleri aquis turbidis, & immundis, i. temporalibus diuitijs quæ & animæ quietem turbant. & ſcientiam maculant, nec auferunt eis ſitim.
Sed ſancti viri tanquàm onagri patiẽter expectãnt, quouſq; veniant ad illum fontem vitæ, vbi erit plena ſatietas Pſalmus. Pſ. 103.
Expectabunt onagri in ſiti ſua.

Luxuria damna quàm plurima, luxuriantium natura atq; defectus, per naturales Hirci, Porci, Boracis, Elephantis, & demq; Tineæ proprietates, & ſimilitudines clare cognoſcuntur. Cap. LXXVIII.

LVxurioſi aſſimilantur hircis. Primò
ratione laſciuiæ: quia hircus, (ſecun
dum Iſid.) eſt animal laſciuum, & feruẽs Iſido.
ad coitum. Sic luxurioſi laſciui ſunt, & ferment ad opera lubrica. Hiere. Ollã ſuccenſam ego video a facie Aquilonis. Facies Aquilonis, q̃ videbat propheta, eſt ſuggeſtio maligni ſpiritus, ſuccendens ollã, ideſt carnem, in qua ferueſcit aqua carnalis concupiſcentiæ

Secundo, ratione petulantiæ. quia hircus (vt Iſid. dicit, eſt animal petulcũ, Vnde eius oculi ad libidinem in tranſuerſum reſpiciunt. Sic luxurioſi hñt reſpũm
trãſuerſum, & impudicũ repręſentatẽ im
pudicũ aĩum, q̃a (ſicut dicit Aug.) impu- Auguſ.
dicus oculus impudici cordis eſt nũcius. In Reg.

Tertio ratione infamiæ: quia hirci ſunt fœtidi, & ſic luxurioſi fœtent per infamiam. Vnde Dominus ſuper Sodomam pluit ſulphur, & ignem: quia in peccato carnis ardet ignis concupiſcentiæ, & fętet ſulphur infamiæ. Quarto ratione in
hærentiæ: quia ſ hic vitium incorrigibil°
inhæret (ſicut dicit Democritus, & refert Demo.
Plinius) q hirc° nunq̃ eſt ſine febre. Eſt n. hircus tantę calidıtati, vt adamantem quem neq; ferrum, neque ignis domare

potest

poteſt eius cruor calidus molliat, vt dicit Iſid. Vnde patitur febrem continuã, & ſic quidã iam lubrici ſunt, vt ſemp ſint in æſtu malæ concupiſcẽtiæ. Sed attendendum, ꝙ cornu hirci adustum dr̃ fugare ſerpentes. Cornu ergo hirci, eſt vigor corporis luxurioſi, quod ſi aduratur igne afflictionis, recedunt ſerpentes, i. venenoſæ tentationes carnis.

Item eius fel dr̃ clarificare viſum, qa amaritudo, & tribulatio carnis interdum viſum aperit, & claritatem reddit.

Itẽ luxurioſus aſſimilat porco. Primo quia porcus quaſi ſpurcus eſt dictus, qa in ſpurcitijs, & fœtoribus ſemper quieſcit. Sic luxurioſus in ſpurcitijs, & fœtoribus

Hier. 48 carnaltum peccatorũ quieſcit, vñ de Hiere. Mo ab requieuit in fœtoribus ſuis. Secũdo quia porcus naſcit dentatus (vt dicit Pli. dentes pctõrum, qbus mente deriuantur, ſunt delectationes quæ ab ipſa ſui origine ſiue radice ſunt peccato luxuriæ, ſ in ipſa cogitatione. Non ſic aũt eſt de pctõ iræ, quę potius habet pœnam, niſi in fine, ſ. qñ ſe ſtatus vindicat. Tertio, quia porcus amiſſo oculo, cito moritur. Sic qa oculus impudicus, & vagus eſt incitamentum, & fomentum luxuriæ, amoto eius vitio luxuria faciliter ceſſat. Iob. Pepi-

Iob. 31. gi fœdus cum oculis meis vt ne cogitarem quidẽ de virgine. Quarto, quia porci volutati in luto plus iacent in latere dextro, q̃ in ſiniſtro, qa, ſ plus iacet homo in luto luxuriæ, dum eſt in dextro pſperitatis, q̃ in ſiniſtro aduerſitatis, qa malitia vinius hoiẽ obliuionem facit lu-

Eccl. 1. xuriæ, vt dicitur Eccle.

Item luxurioſus aſſimilat boraci. i. tuberæ, quæ eſt genus ranæ venenoſum. Hæc. n oculos habet quaſi igneos. & tãto eſt pernicioſior quanto eius aſpectus eſt ardentior. Aſpectum ſolis odit, & tenebras quærit. Herbas dulces diligit, & earum radices comedit, ſed comedendo eas inficit. Et ideo in ortis ruta inimica ei plantari conſueuit. Loca fœtida, & fimoſa diligit, & odorifera odit, vñ fugit, dum vinea florere incipit. Sic ſimiliter luxurioſus quaſi habet oculos igneos igne ſ. incẽdiois concupiſcentiæ inflammatos, & quanto oculus ardentior, tãto ani-

2. Pet. 2 mus deterior in concupiſcendo. 2. Pet Oculos habentes plenos adulterijs. Hic ad literam, lucem odit. & tenebras quærit, quia oculos adulterij obſeruat caligi-

Iob. 24 nem. Iob. Vel odit aſpectum ſolis. i. manifeſtationem peccati ſui, & quærit tenebras. i. occultationem. Herbas dulces diligit, i. delectationes voluptatis, q̃ dulces ſunt carni, & radices earum comedit, i. cogitationibus earum interioribus paſcitur, quia ſi eas opere implere nõ poteſt, ſaltem in corde reuoluit, & ita ſibi ipſi fœtidas, & immundas cogitationes gignit. Sed ſi ruta, i. aliqua amara tribulatio ibi plantari poſſet, tales infectiones ceſſarent. Diligit etiam luxurioſus loca fœtida & fimoſa, i. inhoneſta, & infamia, vt lupanaria, & hm̃ i. honeſta aũt loca, & conſortia odit, & fugit. Et ideo vbi vineam pniæ florere videt, non appropinquat, ſed fugit, & elongatur. Vnde notandum, ꝙ luxuriæ ſiue concupiſcentiæ ignis ex tinguitur afflictione duræ pœnitentiæ. Cuius adhuc exemplum apparet in buface ſiue rubeta. Tradut enim auctores (vt

Plin dicit. Plin.) ꝙ in dextro latere rubetæ eſt os occultum, quod in aquam feruentem miſſum ſubito feruorem facit ſtare, nec oſſe in ea ſtante poteſt vltra feruere. Et dicunt illud quartanam fugare. Quali vero rubeta eſt humana vita, cuius latus ſiniſtrum, eſt ſtatus culpæ, ſed dextrum eſt ſtatus pœnitentiæ: in hoc latere eſt os ſ. dura afflictio carnis, quæ debet onerari i. non ad oſtentationem ueil, vt faciunt hypocritæ. Hæc extinguit feruorem aquæ i. ardorem concupiſcentiæ, & fugat quartanam i. luxuriam quæ quadrupl'r ardet, ſ. in cogitatione, in affectiõe, in aſpectu, & in tactu.

Item gulæ, vel luxuriæ vitium dominatur in magnis, & potentibus viris, quia ꝑ voluptatem carnis maximè eos diabolus vincit. Sicut vnicornis, cum elephante ſæpe bellum gerens, cum elephantem in ventrem percutit, eum proſternit. Habet enim elephas mollem ventrem. Per vnicornem intell'r diabolus, cuius cornu ſignificat poteſtatem ſibi a Deo pmiſſam ad tentandum, vel ad perſequendũ homines. Hic elephantes i. magnos viros, & in dignitatibus conſtitutos præcipuè percutit in ventre: quia per vrſa, quæ ad ventrem pertinent, ſ. per gulam, & per luxuriam eos vincit, ad quæ ipſi potiſſimè ſunt molles, i. proni propter delitias quibus continue vtuntur, & propter liberta-

Ari. in Ethi. tem quam habent. Vnde Philoſophus dicit, ꝙ multi eorum qui ſunt in poteſtatibus conſtituti ſimilia patiũt Sardanapalo, ſ. qui fuit rex Aſſyriorum totus lubricus,

bricus,& luxurioſus,& delicioſus.

Item luxurioſus aſſimilatur tineæ. Eſt enim tinea uermis veſtis ſic dicta eo, q̄ veſtem teneat, & tam diu ei inſiſtit quo uſq; eam corrodat. Quid autem eſt vermis veſtimenti,niſi vitium carnis,quod propter delectationis inſatiabilitate appetitui hois tam diu inhæret,vt ip ſum oī bono euacuet?Vnde luxuria,ſicut dicitur
Iob. 31 Iob. eſt ignis vſque ad conſum̄ tionem deuorans,& omnia eradicans gemmina

Quemadmodū domini matrem diligere ac venerari debeant peccatores,vt recreentur: inſigni catulorum canum exemplo explanatur. Cap. LXXIX.

MAriam matrem domini diligere, & quærere dēt & peccatores,& ad eā recurrere ſicut ad matrem miſericordiæ, Nam & canum cat li matrem diligunt, & adhuc cæci voce,& odore agnoſcunt, mammas quærunt, & dētiū acumine co primentes,vberibus lac effundere cogunt: quando vero eſuriunt,quatula voce matrena vbera petunt. Sunt autem velut catuli,i. dæmonū catuli,hoies peccatores, q diaboli non natura,ſeu imitatione,& malitia ſunt filii. Hi tamen miſericordiæ matrem teneantur dēt, & diligere, quia ipſa peccatores non deſinit adiuuare,Et licèt ipſi ſint intus cæci, vt ipſius virginis bonitatem, & gloriam non videant contemplando, voce & odore tamē eam cognoſcere dēt, & audire vocem ipſius vocan-
Ecc. 24 tis, & dicentis, Tranſite ad me omnes, qui concupiſcitis me, & a generationibus meis implemini.

Item odorem eius attrahere. De quo
Ecc. 24 ipſa dicit, Ego quaſi vitis fructificaui odorem ſuauitatis Et iterum ſicut cynnamomum, & balſamum &c. Vel ſicut agnoſcere eius vocem,In verbis, vt cum dicit, Magnificat anima mea dn̄m. Sicut in aliis verbis ipſius, quæ in euangelio leguntur: quæ omnia ſalubriter nos erudiunt.

Item debent agnoſcere eius odorem exemplis,quæ nobis reliquit omnium virtutum. Debent quærere eius mammas. Habet n.vnam mammā ad exhibendum lac gratiæ,ſ iuſtis & aliam ad exhibendū lac miſericordiæ,ſ peccatoribus. Io mater gīæ dr̄.Et eius m acutis dentibus,i.īm portunis orationibus premere, vt vberibus eis ſubueniat. & ſi eſuriunt, ideſt ſi ex animo appetunt ſuæ ſalutis remediū, quætula voce,i.doloroſa confeſſione, & oratione debent præfata vbera ſæpius poſtulare. Prouer. Vbera eius inebrient te in omni tempore. Prou 5.

Hyene ſaua natura,variabilis,& menſtruoſa, cui mors comparatur,quoue pacto camet,quo ad culpā,& quo ad pœnam in hominem intrauerit,mortisq; meditatio qu antum proſit ape ritur. Cap LXXX.

MOrs aſſimilatꝰ cuidā aīali, quod dicitur Hyena, quæ habet viperæ collum,elephantis corium,ſingit voces hominu,in quantitate & voracitate refert lupum,in pilis colli æquum, & variat, vt dr̄ ſexum, quia nunc maſculus, nūc fœmina eadē innititur.Sic mors aſſimilat vipæ pp celeritatem, qa frequenter moriuntur hoies inopinate, & ante tēpus p. æcipue per mortes violentas, ſicut accidit viperæ, cui cum tempus pariendi aduenerit, filii non expectantes naturæ operationem, eius latera rodunt, & cum matris interitu exeūt. Sic & multi dirumpunt per mortē ante tempus,ſ. ſenectutis,& mortis naturalis. Elephanti vero aſſimilatur propter bellicoſitatem, qa elephas eſt animal aptum, ad bellum ſed bellū ſiue pugna mortis eſt maxima. Eſt.n ibi pugna naturæ, quæ per morbū diſſoluit. Eſt ēt ibi pugna aīæ, quæ exire de domo propria.& in regionē ſibi ignotā ingredi compellit Eſt et ibi pugna cō ſcīæ,quæ ſupra ſe habet iudicē m iratum ſi ſit ho peccator, & intra ſe peccatorum remorſum, & ſub ſe infernum præparatū, & iuxta ſe aduerſariū truculentū, & venire terribile eſt ad tale iudiciu ſiue ad talē pugnam. Voce aūt hois ſingit,ſ p fallaciam fallit n. hoiem propter incertitudinē,neſcit n.homo finem ſuū Lupo aſſimilatur propter voracitatē: homines n deuorat,& nunq̄ ſaciatur Collum æqui habet propter rebellitatē, quia impo nit frænū, & terium neceſſiæ humanæ, ſexū aūt variat, qa nunc fœminas nūc maſculos aſportat,2.Re.Oēs morimur &c. 2. Reg.

Itē mors tā naturæ, q̄ culpæ intrauit, in hoiem ꝑcuratione,& tētatione ſerpentis antiqui diaboli.Cuius ſignū est, quia ſicut dicit Hyp.de medulla ſpina hominis Hyppo. mortui ſerpes naſcit, quod qd (vt dicit Iu.)merito accidit, vt ſicut per ſerpentem mors hois euenit, ſic per mortem hois

ſerpens

ſerpens de ipſo procederet moriturus.
Sap.2. Sap. Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum.

Item mortis memoria facit hominem citius & facilius a mundo, vel peccato exire, & ideo aſſimilatur illi herbæ, quæ dr̄ draconica, quam ceruæ, quia difficulter pariunt, commedunt, vt facilius fœtus exeat. Eſt enim quaſi in ventre fœtus, homo in peccato poſitus, vel in mundanis inuolutus: qui difficulter educitur niſi mortis timore impellatur. Vnde mortis meditatio, & timor faciunt faciliter egredi de ventre mundi, vel peccati. Facile enim contemnit omnia, qui ſemper ſe cogitat eſſe moriturum, ſicut Hiero. dicit. Et iſte egreſſus eſt ſicut partus, qui ſit
Io.16. dolore pœnitentiæ. Io. Mulier. i. gratia cũ parit, ſ. nouum hominem in iuſtitia, triſtitiam habet, ſ. pœnitentiæ; & hæc triſtitia facit eum egredi de peccato, quod dimittendum impellit memoria mortis, Eccleſiaſt. Memorare nouiſſima tua, & in æternum non peccabis.
Eccl.7.

Item memoria mortis cum compunctione cordis, reſiſtit veneno tentationis carnalis. Sicut cinis ſcorpionis potatus in vino, remedium eſt homini percuſſo ab eo. Quaſi percuſſio ſcorpionis eſt ipſa tentatio carnis. Scorpio enim ante palpando incedit, & retro cauda ferit. & ſic caro primo delectat, poſtea cruciat ergo homini a ſcorpione percuſſo. i. a carne tentato, remedium eſt cinis ſcorpionis cum vino. Quid enim eſt cinis ſcorpionis, niſi reſolutio carnis, quæ cum vino compunctionis potata. i. attento animo conſiderata, liberat a venenoſa punctura ſcorpionis. i. a venenoſa tentatione carnis? Aug. Nihil ſic reuocat a peccato, quàm frequens mortis meditatio.
Aug.li. cahor.

Animantia in veteri lege ac cum conceſſa ac etiã prohibita, quæ mentis munditiam, ſeu immunditiam ſignare videntur, manifeſtantur: ac cur a Deo id factum ſit, rationes aſſignãtur. Cap. LXXXI.

MVnditia mentis ſignatur in munditia illorum animalium quæ conceſſa ſunt ad eſum in lege Moyſi. Dicitur
Leui.11 Leui. Omne, quod habet diuiſam vngulam, & ruminat de pecoribus, comedetis. Quod autem ruminat, & habet vngulam, ſed non diuidit eam, ſicut camelus, non commedetis. Cyrogryllus, qui ruminat, vngulamq́; non diuidit immundus eſt. Lepus quoq́; nam, & ipſe ruminat, ſed vngulam non diuidit. Et ſuis, quę cu vngulam diuidat non ruminat: horũ carnibus non veſcemini

Item dr̄ in eodem: Omne de volucribus, quod graditur ſuper quatuor pedes, abominabile erit vobis. Quicquid autem ambulat ſuper quatuor pedes, ſed habet longiora retro crura, per quæ ſalit ſuper terram, comedere debetis, vt eſt brucus in genere ſuo, & attacus, atq́; ophiomachus atque locuſta, ſingula iuxta genus ſuũ. Vbi nota, ꝙ animal, quod ruminat, & findit pedes. i. vngulas, conceditur vt mundum. vt dicit Aug. ex quadam ſignificatione. Quia, ſ. fiſſio vngulæ ſignat diſtinctionem duorum teſtamentorũ, vel patris, & filij, vel duarum naturarum, in Chriſto, vel diſcretionem boni & mali. Ruminatio autem ſignat meditationem ſcripturarum, & ſanum intellectum earum. Cuicunq́; autem alterum illorum deeſt, ſpũaliter immundus eſt: & ideo ꝓhibetur tanquam animal immundũ, qđ altero illorũ caret. Volatilia vero, & quadrupedia, quæ crura poſteriora longiora habent, vt ſaltare poſſint, comeduntur. Alia vero, quæ magis terræ adhærent, ꝓhibentur: quia illi, qui abutuntur doctrina quatuor Euangeliſtarum, vt per eam in altum non leuentur, immundi reputantur.

Muneribus ſæpe Iudices, ſeu Principes placari ac corrumpi: Catuli exemplo probatur. Cap. LXXXII.

MVnera mitigant animum Iudicis, & prælati, & frequenter corrupũt. Nam aliquando catulus latrans, currit contra aliquem, vt videatur eum mordere. ſed ſi proijceret ei vnum fruſtum panis acciperet, & ſileret. Sic aliquando prælatus aliquis venit ad aliquem ſubditum cum tanto latratu, vt videatur: eum velle deuorare, ſed ille proijcit eidem vnam marcam argenti, & aufert ob eo loquelam. Eccle. Xenia, & dona excæcant oculos iudicum, & quaſi mutus, Ecc.20
in ore auertit correptiones eorum.

Per Cameli nominis interpretationem, eiuſq; naturam, libenter obedientiam ſeu pœnitentiã ſore a fidelibus ſubeundam, paucis demonſtratur. *Cap. LXXXIII.*

OBedientiæ, vel pœnitentiæ onus humiliter ſuſcipere, & patienter portare cameli nos docent. Nam cameli (vt dicit Iſidor.) vocabulum a græco nomine ſunt ſortiti, eo, quando onerantur, ſe inclinantes coram hominibus humiliantur, & ſuper genua incuruantur. Camè. n. græce humile, vel breue eſt Latinè. Sunt enim animalia ad onera apta, & ad portandum manſueta: Sic ergo debet homo onus obedientiæ a ſuperioribus iniunctum pœnitentiæ impoſitæ humiliter ſuſcipere, & manſuete, & patienter illud

Mat.23 ferre. Vnde etiam de malis prælatis ſubditis dicitur, Quæcunque dixerint vobis ſeruate, & facite.

Tria ſacrificiorum genera veteris legis, necnon ani... alia in his ſacrificijs oblata rerumq; modus ac ſignificatio declaratur: quibus omnibus modis nero Deo ſe dedendi aperitur. *Cap. LXXXIIII.*

OFferre ſe debet homo ad Dei ſeruitium eo modo quo animalia in lege Moyſi offerebantur in ſacrificium. Fiebat enim triplex genus ſacrificiorũ. Nam quoddam erat, quod comburebat. Vnde dicitur holocauſtum, quaſi totum incenſum: Huiuſmodi. n. ſacrificium offerebatur Deo ad reuerentiam maieſtatis illius: & ad amorem bonitatis illius, & cõueniebat perfectorum ſtatui in impletione conſiliorum: & ideo totum cõburebatur, vt ſicut totum animal in vapore ſurſum aſcendebat, ita etiam ſignaretur totum hominem, & omnia, quæ ipſius ſunt, Dei domino eſſe ſubiecta, & ei eſſe offerenda.

Aliud erat ſacrificium pro peccato, qđ offerebatur ex neceſſitate remiſſiõis peccati: & conueniebat ſtatui pœnitentium in ſatisfactione peccatorum, quod diuidebatur in duas partes. Nam vna comburebatur, alia vero cedebat in vſum ſacerdotis, ad deſignandum, quod expiatio peccatorum ſit à Deo per miniſterium ſacerdotum, niſi quando offerebatur ꝓ peccato totius populi, aut ſpecialiter pro peccato ſacerdotis: tunc totum combu rebatur. Non n. debebant in vſum ſacerdotum venire ea, quæ pro peccatis eorũ offerebantur, vt nihil peccati in eis remaneret, & quia hoc non eſſet ſatisfactio ꝓ peccato. Si enim cederent in vſum eorũ, pro quorum offerebantur peccato, idem videretur, ac ſi non offerrentur.

Tertium ſacrificium vocabatur hoſtia quæ offerebatur Deo vel pro gratiarum actione, vel pro ſalute, & proſperitate offerentium ex debito beneficij accepti, vel accipiendi. Et conuenit ſtatui proficientium in impletione mandatorum. Et illud diuidebatur in tres partes. Nam vna pars incendebatur ad honorẽ vnius Dei. Alia pars cedebat in vſum ſacerdotum. Tertiũ vero pars in vſum offerẽtia. Ad deſignandum, quod ſalus hominis procedit a Deo dirigentibus miniſtris, & cooperantibus ipſis hominibus, qui ſaluantur. Hoc autem generaliter obſeruabat, quod ſanguis, & adeps non veniebat ĩ vſum ſacerdotum, neq; in vſum offerentium. Sed ſanguis offerebatur ad crepidinem altaris in honorẽ Dei adeps autem adurebatur in igne. Prohibebatur autẽ eſus ſanguinis ad hoc, vt horrerent humanũ ſanguinis effuſionem. Vnde dicitur Gene. Carnem cum ſanguine non comedetis: ſanguinem enim animarum requiram. Vſus vero adipum prohibebatur eis ad vitandum laſciuiam. Vnde dicitur Ezec. Quod craſſum erat comedebatis. Vel per hoc ſignificabatur effuſio ſanguinis Chriſti, & pinguedo charitatis, ꝑ quam ſe obtulit pro nobis. De hoſtijs autem pacificis cedebant in vſum ſacerdotum pectuſculum, & armus dexter, ad excludendum quandam diuinationis ſpeciem quæ vocabatur ſpatulamantia, quia gentiles in ſpatulis animalium immolatorum diuinabant, & in oſſe pectoris: & ideo iſta offerentibus ſubtrahebãtur. Per hoc etiam figurabatur, quod pectus, qđ eſt tegumentum cordis, & etiam fortitudo ad ſuſtentandum, Deo ſeruiet, qui ſignificatur par armum dextrum. Et nota, quod qui non poterat habere animal quadrupes, ſaltem debebat offerre farinam, vel ſpicam. Cuius figuralis ratio fuit, quia panis ſignificat Chriſtum, qui eſt panis viuus: Qui quidem fuit ſicut in ſpica, in ſtatu legis naturæ: ſed in fide patrũ fuit ſicut in ſimilia. In doctrina vero legis, & prophetarum ſicut in paſta, fuit autem

Gen.9. Ezech. 14. Ioan. 7

ſicut panis formatus poſt humanam naturam aſſumptam; Coctus in igne, idest formatus a Spũ ſancto in clibano vteri virginalis. Qui etiam fuit coctus in ſartagine per labores quos in mundo ſuſtinuit: in cruce vero velut in craticula adustus. Sic & etiam omnis alia oblatio, quæ fiebat, Chriſtũ aliquo modo figurabat, ſiue eſſent de terræ naſcentibus, q̃ ſunt in cibum, vt panis; ſiue in potum, vt vinum; ſiue in condimentum, vt oleum, & ſal, ſiue in medicamentum, vt thus, quod eſt aromaticum, & conſolidatiuum. Nã per panem figurabatur caro Chriſti, per vinum ſanguis eius per quem redempti ſumus, per oleum gratia Chriſti, per ſal eius ſcientia, ſed per thus oratio. In offerentibus autem panis azymus ſignificabat ſinceritatem, & veritatem vitæ. In ſale vero deſignabatur diſcretio ſapiæ, vel mortificatio carnalis concupiſcentiæ. Thus aũt offerebatur ad deſignandũ deuotionem mentis, quæ eſt neceſſaria offerentibus: & ad deſignandum odorem bonæ famæ. Nam thus, & pingue eſt, & odoriferum. In ſacrificio vero zelotypiæ thus non offerebatur, quia zelotypia nõ procedit ex deuotione, ſed ex ſuſpitione.

Occaſiones peccatorũ eſſe à nobis remouendas: Elephantum exemplo; Chriſtiq́ præcepto admonemur. Cap. LXXXV.

OCcaſiones peccatorum, & tentationum debet homo abſcindere, ſicut faciunt Elephantes de dentibus ſuis. Nã Elephas duos dentes habens eburneos, quando a venatoribus premitur ſimul ambos percutit, & confringit, vt dũ ebur perditur, non eum amplius perſequãtur. Hanc enim periculi ſibi ſentiunt eſſe cauſam. Sic & nos docuit dominus etiã quæ chariora nobis ſunt abſcidere, ne ſ. per illa periclitemur in anima. Matth. Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, & proijce abs te. Poeta. Ferre minora volo, nẽ grauiora feram. Matt. 9.

Cur bona opera ſint à fidelibus ſecretò facienda; Elephantis ſimilitudine declaratur. Cap. LXXXVI.

OCcultare bonum opus, ne illud diabolus per inanem gloriam rapiat, Elephas docet, qui in aqua, vel ſylua pariens, vbi parit, ibi fœtum dimittit ꝑpter dracones, qui eis inſidias ponunt. Sic q bonum opus facit, ſiue in aquis pœnitẽtiæ, vel ſapiæ, vel in ſylua, i. in ſolitudine contemplatiuæ vitæ, ſi non vult a draconibus, i. dæmonibus inſidiantibus illud rapi, ſicut in occulto illud facit, ita non exigente neceſſitate occultum illud teneat, & non in publicum per oſtentationem adducat. Matth. Ne videaris hominibus ieiunans, ſed patri tuo, qui eſt in abſcondito. Matt. 6.

Quemadmodum diuina officia ſint à Religioſis dicenda, omniaq́; bona opera perficienda: ac a quo multum vnde ortum habuerit, & denique; eorundem animalium variatio ac ſignificatio ſitæ enucleatur. Cap. 87.

OFficium Eccleſiæ ſolicitè, & integrè dicere, ſ. omnes horas diurnas, & nocturnas, onager nos monet exemplũ; de quo Phiſiologus dicit, q̃ ſemper rugit in die totiens q̃ot horas dies habet, & ſic & facit in nocte. Ex quo perceperunt Philoſophi æquinoctium, quia tunc duodecies rugit in die, & totiẽs in nocte. Ergo ſi onager non dimittit horas, ita multo minus eccleſiaſticus facere debet. Nam Elephas, q in totã vita ſua quæ quadringentis annis dr̃ prolongari, ſemel tantũ generat, & vnum filium tantum, anteq̃ pariat biennio fœtum portat: Sic homo illud bonum, quod ſemel tantũ fieri poteſt, antequam illud faciendo pariat, diu in utero mẽtis per deliberationem tenere debet. Vnde Sene. Deliberandum eſt diu, quod faciendum eſt ſemel. Phiſio. Sene.

Item etiam opera fortia ſunt a merito æternæ retributionis vacua, niſi fiant cũ puritate mentis, & cum vnitate charitatis. Nam omne animal cornutum cornu ſuum habet vacuum, præter ceruum, & vnicornem. Quid enim per animal cornu producens ex capite, niſi homo intelligitur, q facit aliquod opus notabile, & virile? Exit enim opus virtuoſum a ratione, ſicut cornu a capite. Hoc autem cornu eſt plenum in ceruo, i. in homine puro. Ceruus. n. qui eſt animal ſimplex (ſecundum Ariſto. & Auicennam) ciſtã fellis in ventre non habet, & mundum paſtum diligit, ſignat hominem ſimplicem carentem felle iniquitatis, qui ſe purum a peccato cuſtodit.

Item eſt plenum in vnicorne. Eſt. n.

velut vnicornis quicunque ſeruat vnitatem ſpũs in vinculo pacis. Hic. n. dum ſe in his, quæ agit, ab vnitate fraterni amoris non diuidit, vnum tantum cornu producit. Solum igitur talium cornua, id eſt opera virtuoſa, & fortia, plena ſunt oſſe, id eſt ſoliditate gratiæ, & fructu mercedis æternæ. econtra autem de operibus peccatoris dicitur, Non inuenio opera tua
Apoc. 3 plena.

Scytali, atque ophitis diſcoloris, necnon Cata naturales proprietates, & ſimilitudines apponuntur, quibus Cõpta mulieres comparantur. Cap. LXXXVIII.

ORnatus mulierum ſilis eſt ſcytali ſerpenti, qui (vt dicit Iſid.) tanta pfulget dorſi varietate, vt in ſui admirationem inducat intuẽtes. Et quia piger eſt, quos curſu inuadere nequit, ſui admiratione intuentes rapit, & quanto magis eſt diſcolor, tanto in veneno eſt deterior. Sic mulier ornata oculos & corda intuẽtium ad ſe trahit, & ſtupida & inſenſata reddit, & ea per concupiſcentiam rapit, & veneno mali conſenſus extinguit. Et ideo quanto ornatior, & pulchrior, tãto pernicioſior. Silr ophites eſt ſerpens maculis reſperſus, quæ tot habet nocẽdi modos, quot colores varios. Et ſic mulier diuerſis coloribus picta, vel varijs ornamẽtis inducta. Vnde Hierony. dicit, Quod ſi vir, vel mulier ſe ornauerit, & vultus hominum ad ſe prouocauerit, & ſi inde nullum ſequatur damnum, iudicium tamen patietur æternum, qa venenum attulit, ſi fuiſſet, qui bibiſſet Prou. Occurrit illi mulier ornatu meretricio præparata.

Hiero.

Pro. 7.

Item ornatæ, & pulchræ mulieres ſimiles ſunt catis. Catus. n. quando pulchrã pellem habet, de ipſa gloriatur, & ꝓpter hoc quandoq; vaga efficitur. Cui tunc ſi ipſa pellis exuritur in tecto cõmoratur. Sæpe tamen dum de pelle gloriatur propter ipſius pulchritudinẽ, capitur, & mactatur. Sic mulier ſentiens ſibi in facie pulchram pellem, vel in dorſo pulchrã veſtem, de ipſa gloriatur libenter diſcurrit, vt ipſam oſtendat alijs. Sed ſi pellis eius febre, vel alia infirmitate exuratur, vel deformetur, ſiue veſtes eius deuaſtẽtur, tunc firmior in domo moratur.

Item dum de fragili veſte, vel pelle gloriatur, a diabolo capit per vanam gloriã, & laſciuiam, & aliquando ad turpitudinem peccati perducitur, & tandem aliquando ſubita, vel mala morte mactatur & inſuper pœna æterna cruciatur. Vnde Cyprianus dicit, ꝙ ſerico, & purpura indutæ, Chriſtum ſincere induere nõ poſſunt auro, & argento, & margaritis adornatæ, & monilibus, ornamenta corporis & animæ perdiderunt. Hinc eſt etiam, ꝙ diues ille, q purpura induebatur, & biſſo, in inferno ſepultus eſt.

Cypri.

Luc. 16

Paſchalis Agni, Chriſti paſſionem præfigurantis, immolatio, quibus in veteri lege perficiebatur ceremonijs, eorumq́ perfecta ſignificatio artificio ſe explanatur. Cap. LXXXIX.

PAſſio Chriſti præfigurata fuit in immolatione paſchalis agni, de qua habetur Exo. 12. Nã ipſa immolatio agni ſignat immolationem Chriſti. Secundum illud, Paſcha noſtrũ immolatus eſt Chriſtus. Sanguis vero agni liberans ab exterminatore, linitus in ſuperliminaribus domorum, ſignat paſſionem Chriſti in corde, & in ore fidelium, per quam liberamur à peccatis, & æterna morte. Secundum illud Petri: Redempti ſumus precioſo ſanguine agni immaculati. Comedebantur autem carnes illę, ad ſignificandum eſum corporis Chriſti in ſacramento. Erant autem aſſæ igni, ad ſignificandum paſſionem, & charitatem Chriſti. Comedebantur autem cum azymis panibus, ad ſignificandum puram conuerſationem fidelium corpus Chriſti ſumẽtium, ſecundum illud, Epulemur in azymis ſinceritatis, & veritatis. Lactucæ autem agreſtes addebantur in ſignum pœnitentiæ peccatorum, quæ neceſſaria eſt ſumentibus corpus Chriſti. Renes autem accingendi ſunt cingulo caſtitatis, calciamenta autem pedum, ſunt exempla mortuorum patrum. Baculi habendi in manibus, ſignant paſtoralem cuſtodiam. Præcipitur autem, quod in vna domo agnus paſchalis comedatur, id eſt, in Eccleſia Catholicorum, non in conuenticulis hæreticorum.

Exo. 12

1. Cor. 5

1. Pe. 1.

1. Cor. 5

Deum lenem benignumq́ exiſtere in ſuſtinendo: ac denīq; durum eſſe in peccatorem puniendo, teredinis exemplo probabili monſtratur. Cap. XC.

PAtientia Dei eſt mollis in ſuſtinēdo,
ſed ſeuera & dura in puniendo, vnde
aſſimilatur teredini.i.lignorum vermi
Iſi. lib. ety. qui teredo rodit lignum, vt dicit Iſido.
Hic licet ſit mollis in ſubſtantia, comminuit
duriſſima ligna, & in ſubtiliore pulverem
redigit, q̄ poſſit facere ipſa lima.
Sic etiam diuina patientia q̄uis diu peccatorem
hominem molliter, & leniter ſeferat,
ipſum tamen finaliter conterit, & ſe-
Ro.1. ueriſſimo ſupplicio mulctat. Ro. ſecundū
duritiam tuam, & impœnitens cor the-
2. Reg. 15. ſaurizas tibi iram in die iræ. Reg. Ipſe
quaſi tenerrimus ligni vermiculus, qui ſ
eſt dum tangitur leniſſimus, ſed dum tā-
git, ſeu rodit duriſſimus. Sic Deus lenis
in ſuſtinendo, durus in puniendo Pſal.
Pſa.21. Ego ſum vermis, & non homo.

Pulcherrimo Onagri exemplo patientia ac perſeuerantia homines coronari confirmatur. Cap. XCI.

PAtientia, & perſeuerantia facit hominem
victorem. Nam onager, cum ſit
animal imbecille ſolo euadens beneficio
fugæ, leonem tamen in eremo ſuperat,
& ſimiliter lupum. Nam tātum in fuga
durat, vt illa in perſequendo deficiāt.
ſic ſancti mundum, vel peccatum ſuperant
fugiendo, & in laborum tolerantia
Pſa 54. perſeuerando. pſa Ecce elongaui fugiens,
Caſſ. & manſi in ſolitudine. Caſſiod. Patientia
eſt, quæ omnia vincit aduerſa non colluctando,
Ber. in epi. ſed ſufferendo. Item Ber. Abſq;
perſeuerātia, nec qui pugnat victoriam,
nec palmam victor conſequitur.

Peccatores Satyris ac Faunis monſtris, etiamq́ canibus, Capris, Aſinis, cocodrillis, Ranis, & Talpis comparantur: quorum naturalibus ſimilitudinibus diuerſis, delictorum omnium grauitas, delinquentiumq́ praeceps ſtatus plane declaratur. Cap. XCII.

PEccatores ſimiles ſunt illis animalibus
monſtruoſis, quæ dicuntur ſatyri
ſiue fauni. ſunt enim quædam beſtiæ
mōſtruoſæ, effigiem hominis habentes,
ſed non ſunt rationis participes, nec arte
nec natura ad loquendum ſunt dociles:
ferum enim, & beluinum animum habent,
& beſtiæ appetitum. Vnde in venerem
in tantum ſunt proni, vt mulieres
in coeundo occidant, ſi quas in nemoribus
comprehendant. vnde dicti ſunt ſatyri
eo, q̄ nequeant libidine ſaturari, vt
dicit Iſido. Sic peccator monſtruoſus eſt Iſi. lib. Ety.
habēs, ſ. hominis faciem, & animum beſtialem,
ſiue vitam brutalem. Quod autē
beſtialius homine rationem habente, &
ratione non vtente? vt dicit Bern. Tales Ber.
ſunt præcipue ſuperbi, qui habent aīum
crudelem, & ferinum, & inſipientes, q
nulla arte induci poſſunt, vt dulciter, &
rationabiliter loquantur, ſicut fuit Roboam.
Ita tales ſunt voluptuoſi, quia appetitum
habent gulæ beſtialem, & luxuriæ
inſatiabilem. Omnes tales comparā Pſ. 48.
tur iumentis inſipientibus, & ſimiles facti
ſunt illis.

Item peccatores aſſimilantur canibus,
Primo propter gulam. Eſt enim canis guloſus,
Vnde quando nimis comedit, reijcit,
& iterum aſſumit: in quo etiam repræſentat
illos, qui per recidiuum redeunt
ad immundiciam cuiuſcunque peccati.
Pet. Canis reuerſus ad ſuum vomitum &c. 2.Pe.2.

Item per luxuriam: Eſt n. canis libidinoſus.
Vnde nec matrem, nec ſororē diſcernit.
Iō apud antiquos talis erat oblatio
canis, qualis meretricis, quæ omni libidini
ſe exponit. Eccl. Omnem maſculū Ecc. 36
excipiet mulier.

Item propter iracundiam, Eſt. n. canis
iracundus, & malitioſus: Vnde lapidem,
cum quo percutitur ſæpe dentibus mordet,
vt ſe de eo vindicet, & tamen non lapidem,
ſed proprium dentem lædit. Sic
frequenter homo iracundus vnde credit
alium lædere, ſeipſum lædit. Pſalm. Conuertetur Pſal. 7.
dolor eius in caput eius.

Item propter ſuperbiam, Nam canis
inter notos eſt audax, & animoſus, inter
extraneos timidus. Sic etiam ſuperbus
apud domeſticos, & in domo
ſua eſt ſicut Leo, ſed de alijs magis timet,

Canis etiam baculos odit, & timet lapides;
quia ſ ſuperbus odit correctionē
& timet duras increpationes. Non enim
ſuum defectum ſuperbus, ſeu peccatum
agnoſcit. Sen. Qui peccare ſe neſcit, corrigi Sene.
non vult.

Item propter inuidiam, quia canis inuidus

Auic. uidus eſt. Vnde dicit, Auic. quod occultè her
bas legit, quibus ſe purgat, dolens ſi alius
inde medicinam accipiat. Dolet etiam ſi
alius ad domum ſuam veniat timens ne
gratiam inueniat, & ſibi aliquid decedat:
& ſic etiam homo inuidus dolet de alio
rum vtilitate, vel gratia. Philoſophus, In-
Ariſt. 2 Rhet. uidia eſt triſtitia in alienis bonis.

Item propter auaritiam. Nam canis tā-
quam auarus, quæ comedere nequit, ſtu
dioſè reponit, nec dare vult alijs, ſed de-
fendit. Sic etiam auarus facit reponen-
do, & cuſtodiendo. Luc. Anima mea ha-
Luc. 12 bes multa bona repoſita in annos plu-
rimos.

Item propter accidiam, quia canis quando eſt an-
noſus, eſt piger, & deſidioſus. Vnde tota
die dormit etiam inter muſcas, & licet
muſcæ perforent eius aures, adeo tamen
piger eſt, vt non ſe niſi raro excutiat, vt
eas longius a ſe pellat. Sic homo accidio
ſus eſt piger ad incipiendum, & deſidio-
ſus ad operandum, ſomnolentus ad orā-
dū, vel ad reſiſtendum, ſ. tentationibus, quæ
per muſcas importunas intelliguntur. Vel
per muſcas perforantes intellige increpa-
tiones, & verborum punctiones quibus
non excitatur, nec emendatur. Sunt etiā
tanquam muſcæ pungentes neceſſitates, vel
voluntates quas habet homo piger, quæ
tamen pigrum non emendant, ſed conſu-
munt, quia potius conſumitur deſiderijs
Pro. 21. ſine indigentijs, quàm velit laborare. Pro
uer. Deſideria occidunt pigrum.

Item canis vltimo poſt multa ſeruitia
fune ligatur, & eo longius ducitur ad mor
tem, & in aqua necatur, vel per ripam deij
citur: nec ei pellis detrahitur, nec caro
manducatur, ſed vermibus corrodendus ex-
ponitur. Sic peccator poſt multa ſeruitia
mundi, vel peccati, a diabolo fune ligatur,
i. conſuetudine peccandi, & ea trahitur
i. vſque ad mortem corporis detinetur: Et
necatur in aqua. i. deficit defectu natu-
2. Reg. 14. ralis vitæ defluentis. Reg. Omnes mori-
mur, & quaſi aqua dilabimur. vel per ripā.
i. per caſum mortis violentæ deijcitur, in
foſſatum inferni; ſ. ſecundum animam.
Corpus autem mortuum remanet om-
nino inutile. De alijs n. animalibus poſt
quam ſunt occiſa remanent vel carnes, quæ
ſunt vtiles ad comedendum, vel ſaltem
pellis, quæ vtilis ad induendum, vel cal-
ciandum. ſed humana caro mortua, vel
occiſa ad nihilum valet vltra, niſi quod ver-
mibus relinquitur in eſcam.

Item peccatores aſſimilantur capris,
primo propter ſuperbiā. Nam capra ſur-
ſum ſemper tendit, vt ſummitates car-
pat, & comedat foliorum, vt dicit Iſido. Iſi. lib.
Sic ſunt ſuperbi, qui ſemper ad ſuperio- Thy.
res ſtatus inhiant, vt ſummitates foliorū
i. dignitates, & honores maiorum quos
ipſi ſummos reputant aſſpicere valeant,
& habere. pſalm. Superbia eorum, qui te Pſa. 73.
oderunt, aſcendit ſemper.

Item propter luxuriam. Nam (ſicut di-
cit Plin.) Capræ propter caliditatem non Plin.
abundant pinguedine, & raro ſine febre
ſunt, & ideo in eis eſt ardens concubitus,
& non minus videre dicuntur de nocte,
quam de die. Iſta competunt luxurioſis in qui-
bus propter vſum veneris, tam pingue-
do corporis, quam mentis deuaſtatur, ſine fe-
bre etiam ardenti concupiſcentiæ raro in
ueniuntur, & ipſo carnis opere ardenti
delectatione fœdatur. Non minus etiam
luxurioſi ad ſua fœda opera obſeruant
noctem quam diem. Iob. Oculus adulteri ob Iob. 24
ſeruat caliginem.

Item per auaritiam. Nam capræ (vt idē
dicit) rodunt extremitates, quibus paſcū
tur oues vſque ad radices. Vnde capra a
carpendis virgultis eſt dicta. Sic etiā aua
ri ſunt, qui ſemper ad carpendum inten
dunt, & extremitates quibus paſcuntur
oues i. bona temporalia, quibus boni, i.
ſpūales viri ad ſuum victum, & ad ſuam
ſuſtentationem vtunt, ipſi vſque ad radi-
ces euellunt, quia frequenter ita expoliāt
pauperes, quod nihil eis relinquunt.

Item peccator aſſimilatur aſino, qui eſt
animal naturaliter ponderoſum tardū,
& pigrum, & timidum, ſtolidū, & oneri
aptum, & patiens laboris plurimum. Sic
peccator eſt ponderoſus ad cadendum:
tardus ad pœnitendum, piger ad operan
dum, timidus ad temporale damnum,
ſtolidus ad prouidendum, aptus ad onus
peccati, vel æterni ſupplicij portandum,
& patiens ad laborem mundi inſtructuo
ſum ſuſtinendum.

Item peccator decipitur a peccato ſicut
cocodrillus ab illa auicula, quæ dicitur rex
auiū. Nam dum cocodrillus iacet iuxta li
tus ſuperuenit illa auicula, & volat circa
os eius, qui aperit auiculæ fauces, & illam
intrare permittit. At ipſa primo leuiter,
cū vnguibus ſcalpit, ita, quod belua ex dulce
dine ſtatim obdormit, & cum auicula eū
dormire ſentit ſtatim in eius ventre de-
ſcendit, & eum per ventrem perforat, &

occidit. Eſt.n.cocodrillus in ventre valde mollis. Quaſi ergo cocodrillus in luto re iacens, eſt homo ocio torpens: Auicula aũt ad os eius veniens, eſt tentatio peccati imaginationem ingrediens: cui tunc os aperit, qñ in cogitatione, & in delectatione recipit. Et tunc leſ: iter ſcalpit, & gã pruritũ delectationis gignit: & ſi tũc homo dormiat, vt per negligentiã tentationi non reſiſtat, ingredit in mentem, & eũ p cõſenſum perforat, & necat. Item pctõr aſſimilat ranæ, quæ eſt limoſa, & clamoſa, ventoſa, & odioſa, ſub ventre maculoſa, linguoſa, & non ſolũ viuens in aqua, ſed ẽt in terra. Sic & peccator eſt limoſus per luxuriam, i. immundus; clamoſus per petitã, & vẽtoſus per ſuperbiã, odioſus hoĩbus per auaritiã: nam (ſicut dicit
Boet. Boe.) odioſos auaritia, claros vero largitas facit ſub ventre maculoſus per gulã, linguoſus per inuidiam: Nam rana (ſicut
Ari. de ani. Ariſt. dicit) linguam habet, & os coaxãs. Sic inuidus, & linguoſus detrahendo.

Item viuit in terra, quæ eſt grauis, & frigida per accidiam, quæ animam grauẽ reddit, & frigidam.

Item peccator aſſimilatur talpæ.

Primo, quia talpa ſicut porcus, roſtrũ habet. & talis eſt peccator per immunditiã luxuriæ, vel gulæ; & cum tali roſtro talpa radices de terra extrahit. Quia.ſ.p peccata carnis euacuantur, & extrahunt
Iob. 31 affectiones mentis. Vñ Iob.31. de luxuria dr, q eſt omnia eradicans ĝenimina.

Secũdo, qa talpa terram fodit, nec extracta a terra diu viuit Et ideo dicit Plin. melius audiunt talpæ terra coopertæ, q̃ extractæ. & talis eſt peccator per vitium auaritiæ: Cuius ſtudium eſt terrena reuoluere, & ſine terrenis implicatiõibus nõ credit ſe poſſe viuere, & ſolum de terre-
Ioan. 3. nis vult tractare, & audire. Io. Qui de terra eſt de terra loquitur.

Tertiò, qa talpa Solem odit, & hoc pec cator habet ex vitio ſuperbiæ.ſ. vt odiat Deum, qui eſt verus ſol, ſecundum illud pſ. iam ſupra allegatum Superbia eorum qui te oderunt. &c. Nam ſuperbia ſe Deo maximè opponit: propter quod Deus ſuperbis maximè reſiſtit: & quantũ ad hoc odiunt eum. vel odiunt ſolem ſuperbi.i. manifeſtantem, vel redarguentem vitia eorum. Vnde ſuperbus non venit ad lu-
Ioan. 3. cem, vt non arguantur opera eius.
Ari. de ani. Quarto (ſicut dicit Ari.) talpa non habet oculos apertos, ſed ſub corio latentes, quos in morte ſolum aperit, quos in tota vita clauſos tenuit. Sic peccator, qui in tota vita ambulat vt cæcus, ſ. errando & cadendo in peccato, in morte velit nolit cogitur oculos aperire, & peccata ſua recognoſcere ante tribunal Dei, & pœnas etiam experiri quas viuens conſiderare neglexit. Grego. Oculos enim, quos Grego.
culpa claudit, pœna aperit.

Peccati grauitas ac malitia, omniumq; delictorum variatio, per cuiuſdam monſtri Indiæ naturam, multiq; ac Salamandra Buteſtu; Formicæ, Baſiliſci, Aſpidis, Cocodrili. Muſcæ, bonitæ, nonnullorumq; ſerpentum naturales effectus, veneniq; proprietates, multis perſpicuis exemplis manifeſtatur. *Cap. XCIII.*

PEccatum aſſimilatur cuidam monſtruoſo animali, quod dr eſſe in India, ſimile vrſo in corpore, leoni in crine, & homini facie, & habet caput ruffum, & os magnum & rotundum, & in vtraq; mandibula tres habet ordines dentium, cuius extremitates ſunt, vt leonis, cauda eius, vt ſcorpionis, & percutit pilis ſuis ſicut porcus agreſtis ſuis ſetis, & vox eius ſicut tubæ, & eſt velocis curſus, & comedit homines, & nulla beſtia illa crudelior. Similitudo ergo vrſi pertinet ad peccatum iræ, quia vrſus eſt animal impatiens: Similitudo autem leonis ad peccatum ſuperbiæ. Similitudo hominis ad peccatum auaritiæ: quia ſolus homo ex auaritia congregat, quæ etiam facit caput rubeum, ideſt mentem igneam, & ardentem ad habendum: vel quia eſt cauſa homicidij, & effuſionis ſanguinis. Magnitudo vero oris refertur ad gulam, cui diuerſi ordines dentium, ideſt diuerſi ordines miniſtrantium deſeruiunt, vt agricolæ, macellarij, coquinarij, & huiuſmodi. Cauda ſcorpionis refertur ad inuidos, q detrahendo maximè retro pungunt, i. in abſentia detrahunt. Similitudo autẽ porci refertur ad luxurioſos propter immunditiam. Vox autem tubæ, peccatum eſt manifeſtum, & publicum: ſed velox curſus eſt in delectatione peccati, quæ cito tranſit. hoĩes autem comedit dum eos p delectationem capit, per conſenſum deglutit, & in ſe per operationem ſiue conſuetudinem conuertit. nulla beſtia inuenitur crudelior, quia nulla res inuenitur nociuior homini.

Item

Item peccatum aſſimilatur mulo. Primo ratione innaturalitatis, quia mulus generatur contra ordinem naturæ, ſcilicet ex commixtione duarum ſpecierum, ſcilicet ex equa, & aſino, vel econuerſo .ſ. ex aſina, & equo, burdo generatur. Et dicit Iſido. quod Naar nepos Eſau fuit primus, qui aſinis equas ſuppoſuit, ut contra naturam muli naſcerentur. Sic etiam peccatum, vt dicit Augu. non eſt ex natura, ſed
Aug. de du. ani. vitium naturæ appetentis id, quod no eſt ſui ordinis. Et ſicut mulus generatur ex eo, quod aſino equa ſupponitur: ſic etiam naſcitur peccatum, & peruertitur ordo naturæ, cum ratio ſenſualitati ſubijcitur, ita, vt non rationi ſenſualitas ſubijciatur, ſed potius rationi ſenſualitas do-
Ecc. 10. minetur. Eccleſiaſt. Vidi ſeruos in equis, & principes ambulantes quaſi ſeruos ſuper terram.

Secundo, ratione ſterilitatis, quia mulus ſterilis eſt natura ab eo ſuum beneficium retrahente: quia quaſi in eius iniuriam contra naturam producitur. Sed Ariſto. dicit, quod mulus ſterilis eſt propter exceſſum frigiditatis in ipſo dominantis. Sic peccatum eſt ſterile, ideſt abſq; fructu, & fœcunditate meriti, vel præmij glorioſi. Exceſſus autē frigiditatis eſt in anima propter defectum charitatis, quæ ſcilicet eſt, vt calor animæ vitalis, ſine qua
Mat. 24 opus meritorium vitæ æternæ non producitur, Mat. Quoniā ſuperabundauit iniquitas, refrigeſcet charitas multorum.

Tertio, ratione uertibilitatis. Nā mulus à molendo eſt dictus, eo, quod iugo piſtorum ſubactus, ducat in gyro molas, ſicut
Iſi. lib. Iſido. dicit. Sic peccator dum ab vno peccato in aliud trahitur, quaſi gyrando ad molas circumuoluitur. Pſal. In circuitu
Pſa. 11. ambulant.

Item peccatum aſſimilatur ſalamandræ, quæ eſt animal venenoſum. Vnde dicit Pli. quod fructus arborū inficit, aquas
Plin. corrumpit; & ſi eius ſaliua ſolum pedem hominis tetigerit totum corpus corrumpit. Sic peccatum eſt peſſimum uenenum quod fructus arborum, ideſt bona opera, vel merita inficit. Item aquas, ideſt gratias corrumpit. & ſi eius ſaliua, ideſt delectatio pedem, ideſt affectionem animæ per
1. Cor. 6. cōſenſum tetigerit, totum hominem perdit. Vnde dr̄ Corin. Immundum ne tetigeris.

Item peccatum aſſimilatur veneno: dr̄ enim venenū, qa per venas vadit ad cor. Sic peccatum per venas cogitationis, & delectationis tranſit ad conſenſum cordis, vel per venas, ideſt per ſenſus corporis ſubintrat in arcana mentis. Iere. Aſcē-
dit mors per feneſtras noſtras, ingreſſa eſt domos noſtras. Hier. 9.

Item venenum non lædit, niſi quando ſanguinem tangit. Vnde Lucanus, Noxia Lucan.
ſerpentum eſt admixto ſanguine peſtis. Sic non nocet venenum peruerſæ ſuggeſtionis, ſi nō admiſceatur ſanguis delecta- Oſe. 4.
tionis. Oſe. Sanguis ſanguinem tetigit. qa delectationem cogitationis ſequitur delectatio operis.

Item venenum oē frigidum exiſtit. Sic oē peccatum mortale infrigidat, dum calorem charitatis exterminat.

Item peccatum aſſimilatur bureſti, qui
(vt dicit Plin.) eſt animal paruum ſimile Plin.
ſcarabeo, q inter herbas quas bos diligit ſe abſcondit; quem bos accipit, dum herbas carpit: q deuoratus a boue iecur eius ſic inflammat, vt eum cum cruciatu maximo tandem rumpat. Sic malitia peccati ſub delectationibus quas homo diligit ſe abſcondit: quam homo non aduertens cum delectationem exterius accipit intrinſecus inducit, quæ & appetitū inordinatè incendit, & mentis ſoliditatem frangit, & vltimo cruciatum conſcientiæ, vel pœnæ inducit. Iſa. Vermis eorum non
morietur. Iſa. 66.

Item aſſimilatur muſcæ bouinæ, quæ quouſque ſub cauda vaccæ, vel eius corpori manet affixa, eam quieſcere non ſinit, ſed cauda erecta miro modo inſaniēs per campos vndiq; currit. Similiter quandiu peccatum inhæret coſcientiæ, anima non poteſt quieſcere: & tunc per diuerſa vagatur, quærens, & non inueniens requiem, quādiu peccatum non fuerit amotum per pœnitentiam.

Item peccati fœtorē dēt homo odire,
& fugere exēplo formicæ. Dicit enim Ari- Ari. de
ſto. q in formicis eſt ſenſus olfactus, & anl.
odiunt omne fętidum. Vnde ſi quis domos earū ſubfumigauerit aliquo fętido eas deſerūt. Sic debet homo omnia dimittere, & fugere, in quibus eſt fętor peccati. Eccl. Fuge peccata.

Itē pcm̄ aſſimilat̄ regulo ſerpēti. i. baſiliſco, q olfatu ſuo necat, & viſu ſuo interficit oē viuū, ad cuius aſpectū nulla auis illęſa ptranſit: & ſi pcul fuerit, ore eius cōburit, & deuoratur, à muſtelis conuincitur. Vnde ab hoibus ad eius cauernam de-

feruntur, nihil enim altiſſimus abſque re medio dereliquit. Vnde baliliſcus viſa muſtela fugit, quem inſequitur. & occidit: maxime ſi prius paſta ſit ruta (vt Ariſt. & Auicen. dicunt.) Similiter peccatum occidit animam, vel per odoratum moroſæ delectationis in cogitatione, vel per viſum, ideſt conſenſum operis. Vnde aues, ideſt hominum mentes ſolo viſu. i. cõſenſu etiam, ſi longe ſint ab opere, occiduntur, & deuorantur a peccato. Sed remediũ contra baſiliſcum, ideſt contra peccata, eſt muſtela ruta refecta, ideſt pœnitẽtia amaritudine plena, quæ ipſum viſa fugit, quia pœnitẽtia ſolum in contritione, vel in propoſito habita quãdoq; peccatum purgat. Pſ. Dixi ſcilicet in propoſito cordis, confi- Pſa.31. tebor aduerſum me iniuſtitiam meã domino, &c. Sed tamen opere completa ipſum perfruens ſcilicet peccatum extinguit. Actu. Conuertimini, & pœnitemi- Act.13. ni, vt deleantur peccata veſtra.

Item peccatum aſſimilatur aſpidi. Nam aſpis aurem obturat, vt vocem hominis incantantis non audiat nec ei obediat: & hoc pertinet ad peccatum ſuperbiæ, quia ſuperbus vocem Dei non audit, & eius mandatis obedire contemnit. Pſal. Sicut Pſa.47. aſpidis ſurdæ, & obturantis aures ſuas, quæ non exaudiet vocem incantantium.

Item aſpis interfecto compari ſuo, ideſt coniuge ſuo, miro furore interfectorem perſequitur, & illum ſiue ſolum ſiue inter multos aggreditur, nec periculum curare videtur, vt ſuum comparem vlciſcatur: & hoc pertinet ad vitium iræ, quia iratus propter appetitum vindictæ præcipiti furia omni periculo ſe exponit.

Item eſt quædam ſpecies aſpidis, quæ dr̃ ſitula, ex eo, q̃ à ſe percuſſum ſiti occidit: & hoc pertinet ad auaritiam. Cuius ſitis, ideſt appetitus ſit inextinguibilis.

Item eſt quædam alia aſpis, quæ dicitur viperabilis. q. ſ. ſomno interficit, hanc dũ Cleopatra ſibi apponeret, ſomno reſoluta eſt: & hoc pertinet ad accidiæ vitium, quæ pigritia, & ſomnolentia animam occidit.

Item eſt alia, quæ dr̃ emorrois, quia percuſſus ab ea, diſſolutis venis fluxu ſanguinis vitam finit. hoc pertinet ad luxurioſos, quia. ſ. luxuria fluxu ſeminis corpus reſoluit, & ad æternum interitum animam inducit.

Item eſt alia ſerpens, quæ dicitur peſter qui ſemper ore patente emittens virus incedit, ſed ab eo percuſſus diſtenditur, & necatur hoc pertinet ad vitiũ gulæ, quia guloſus ore patẽte. i. parato ad cibũ ſemp incedit, & virus, ideſt vitium gulæ patenter oſtendit.

Item aſpis habet oculos in temporibus non in fronte. Vnde non directè reſpicit, & ideo aduerſarium perſequitur magis auditu, vel olfactu, quam viſu. Nam ſi nõ ſic eſſet (ut dicit Pli.) vix homo ab eo euaderet. & hoc pertinet ad inuidiam, quia inuidus non rectè, ſed toruo, & maliuolo reſpicit oculo, & ex auditu, vel ex opinione ſua ſolum detrahendo perſequitur, tan- Pſ13. quam de re viſa, vel certa. vnde Pſalmus. Venenum aſpidum ſub labiis eorum.

Itẽ peccatum, quàm diu retinetur, ſemper multiplicatur, & creſcit. Vnde aſſimilatur cocodrillo, qui quamdiu viuit ſemper creſcit. Nam peccatum, quod per pœnitentiam non diluitur mox ſuo pondere ad aliud trahit.

Item peccatum plus inualeſcit, & abundat in proſperitate, quàm in aduerſitate, ſicut ſerpentes plus abundant, & lędunt in æſtate, quàm in hyeme, & in die, quàm in nocte. Omnes enim generaliter ſerpentes frigidæ ſunt naturæ, nec percutiunt niſi cum caleſcunt. Vnde venena eorum plus nocent de die, quam de nocte, quia ſunt frigidi nocturno rore. In hyeme ſe in nidis inuoluunt. & torpeſcunt, ſed in æſtate ſe diſſoluunt, & ad nocendum exeunt. Quid autem per frigiditatem ſerpentini veneni, niſi in malitia accipi ut peccati? quæ dum cor per conſenſum attingit, calorem protinus charitatis extinguit: per calorem vero diei. & ęſtatis feruor minor & maior intelligitur mundanæ proſperitatis, ſicut frigus econtrario noctis, vel hyemis breuiorem, vel leuiorem ſignat curſum aduerſitatis. ſed in æſtate, vel in die venenum magis lædit, quia ex ipſo proſperitatis feruore peccatum pernicioſius Pſa.5. creſcit. Vnde Pſal. Ab altitudine diei timebo ideſt proſperitatis.

Item peccata carnalia ſunt magis manifeſta, & infamia, quam ſpiritualia, ſed tamen ſpiritualia ſunt magis nociua Vnde aſſimilantur ſerpentibus. dr̃. n quidã eſſe maximi ſerpentes corpore ita, vt cornos integros deuorent. Vnde in Punico Liuius. bello narrat. Titus Liuius à Regulo roma

norum

norum duce interfectus eſt ſerpens baſili ſcis, Cxx pedum longitudinis, Cuius pel lis, & maxillæ fuerunt ſuſp ſæ ante quod dam templum Romæ. Sub Claudio etiã Ceſare fuit ſerpẽs in Italia interfectus in cuius aluo puer integer eſt inuentus. Sunt autem alij ſerpentes ita corpore parui, vt vix videri poſſint, ſed ſunt maximi in poteſtate nocendi. ſicut dypſa, quæ prius occidit, quàm ſentiri poſſit. Tyrus etiam (vt dicit Arn.) modicus eſt, & tamen contra eius venenum nullum remedium eſt. Serpentes ergo magni ſignificant peccata carnalia, quæ ſunt magnæ apparentiæ, & infamiæ. ſed quaſi ſerpentes aſpectu parui, & magis noxij, ſunt peccata ſpiritualia, quæ licet ſint minus manifeſta, & minoris infamiæ, ſunt tamen maioris culpæ, vt patet de luxuria, & ſuperbia, Vnde Greg. Ali- Grego. Mor.33 quando, inquit minus eſt in corruptionẽ cadere quam cogitatione tacita delibera ta elatione peccare, ſed cum minus turpis ſuperbia creditur minus uitatur, luxuriam eo magis erubeſcunt homines quo ſimul omnes turpem nouerunt. Vnde fit plerũque, vt nonnulli poſt ſuperbiam in luxuriam corruentes, ex aperto caſu malũ culpæ latentis erubeſcant, & tunc etiam maiora corrigant cum proſtrati in minimis grauiter confunduntur.

Satiſfactoriæ pœnitẽtiæ modus, ac partes, ipſiusq́; vis, & fructus multiplex, per quamplurima leonis, panthere ſanguiſuga Leontophoni non nullarumq; aliarum rerum naturalium exem pla quam rectiſsime manifeſtatur. Cap. 94.

POenitentia lachrymoſa facit Deum diſſimulare peccata. Nam leo qui coitum leenæ cum pardo odore cognoſcit, totus in adulteræ ſurgit pœnã: ſed ſi leena poſt coitum in flumine lauatur, nihil tunc à leone percipitur Sic ſi anima ſponſa Chriſti diabolo peccando coniugitur, ipſe Chriſtus qui eſt leo de tribu Iuda ad vindictam contra eam merito prouocat. Sed ſi anima in flumine lachrymoſæ pœnitentię lauetur, ab ipſo Chriſto peccatum diſsimulatur, & parcitur. Ambro. Amb. ſuper. Quod defendi non poteſt ablui poteſt, lauant lachrymę delictum, quod voce pudor eſt confiteri lachrymæ veniam poſtulant; & merentur.

Item pœnitentia aſsimilatur panthe ræ. quæ (vt dicit Phiſiol.) draconem odit, & draco eam fugit, quę paſta in ſpelũca ſe recondit, & per tres dies aliquãdo dormit. tunc ſurgens magnam vocem emittit, & ab ore eius aromaticus odor exit ſupra modum ſuauis quare tunc omnia animalia ſequuntur eam. ſolus draco fugit, & eius odorem non ferens, in ſeipſo deficit. Sed ſicut panthera draconem, ita pœnitentia odit peccatum, & peccatum ipſam pœnitentiam fugit, quę in ſpelunca, idest in corde pœnitẽtes incluſa poſtquam per tres dies ſcilicet contritionis, confeſsionis, & ſatisfactionis perſeuerauerit exurgens à ſtatu culpæ, emittit vocem laudis, ſolutum .e. exurgens à ſomno peccati Vnde in vocem laudis prorumpens dicit illud Pſ. Dirupiſti vincula mea tibi ſacrificabo hoſtiam laudis, & nomen domini inuocabo Qui verſiculus, vt dicit Caſſ. tan- Pſ.115. tæ dr̃ eſſe uirtutis, ut quiſque eum in morte terna confeſsione dixerit, omnia pec- Caſſ. cata ſibi ſoluantur. Tũc etiam ex ore ſuo pœnitens ſuauem emittit odorem uidelicet ſuauis. & deuotæ orationis. quam omnia animalia ſequuntur, idest omnes uirtutes, & omnia merita per hoc reſtituuntur ipſi pœnitenti, & draco, idest peccatum deficit, & perit.

Item pœnitentia ſatisfactoria requirit menſurã diſcretionis, & feruorem compunctionis. Vnde aſsimilatur ſanguiſugę quæ apponitur corpori, ut corruptum ſanguinem detrahat: ſed quia quandoque in ſidet uenenoſis, quando quis eam ſibi apponit, prius eſt inuoluenda in ſale, & in vrticis, ut euomat ſi quid veneni hauſerit. Similiter pœnalis pœnitentia imponitur, ut a peccati corruptione. quod eſt tanquam ſanguis corruptus, anima expietur, uel ut affectus peccandi ab anima extrahatur. ſed vt nihil noxium inferat pœnitenti apponenda, uel aſſumenda eſt cum ſale diſcretionis, ut prudenter conſideretur, & qualis, & quanta, & cui imponatur.

Item neceſſaria eſt in ſuſcipiente urtica, quæ ſcilicet, & urit, & pungit: & ideo deſignat feruorem compunctionis, quæ omnem pœnitentiam leuiter ferre facit, & ad hoc idem facit, quod ſi quis ſanguiſugæ aquam calidam ſuperfundat, citius ſe membro applicat. Eſt enim uelut aqua calida lachrymarum compunctio feruida quæ citò membro ſanguiſugam apponit, quia iniunctam pœnitentiam prompto animo ſuſcipere facit.

Item tentationes pœnitentia extinguit.

Vnde

Vnde aſſimilatur cuidam beſtiolæ paruæ quam leones timent,& fugiunt, quæ vocatus leontophonus. Nam quoddam venenum portat in ore,ꝙ ſtatim eos necat. Vnde hæc beſtiola capitur,& exuritur,& incineratur,ex quibus cineribus dũ carnes aſpergunt,& in capitibus viarum ponunt,leones tranſeuntes dum eas comedunt moriuntur,vt dicunt Iſidorus,& Auicen. hęc ergo beſtiola repræſentat humilem pœnitentiam,quam leones i. dæmones timẽt, & fugiunt. Hæc portat venenum in ore,cũ peccatũ dicit in cõfeſſione. & hoc venenũ occidit leones. i. tentationes dæmonum. Hæc beſtiola capitur in pctõrũ recordatiõe, exuritur in cõtritionis dolore, incineratur in mortis meditatione,recolẽs quõ ꝑ mortẽ caro diſſoluat in cinerẽ. uel in cineratur in
Iob.41. humili ſatisfactione. Iob. Ago pœnitẽtiã in fauilla,& cinere. & dũ caro ex hoc cinere aſpergit,vt ſcilicet ſatisfaciẽdo affligat, & præcipuè in capitibus viarum. i. in principijs tentationũ,vel ſenſibus corporis,q ſunt principia viarum,per quas peccata intrãt in aĩam. Vñ tũc cinis in capitibus viarum aſpergit,qñ ipſi ſenſus corporis humiliter cuſtodiunt,vel affligunt, vt oculi plorent,& os abſtineat,aures audiant increpatiões, & ſic de aliis. Et ſic tũc leones ex his occiduntur, quia dæmonum tentationes non præualent, ſed cito extinguuntur.

Item pœnitentiæ amaritudinem diabolus odit,& abhorret,ſicut canis abhorret, vt non comedat inteſtina cerui ꝑꝑ amaritudinẽ,quæ eſt in eis. Nam (ſm Ariſto. & Auic.) ceruus nõ habet fel niſi forte in inteſtinis. Vnde eius inteſtina ſunt amara, & fœtida ita vt canis ea non comedat,niſi ſupra modum fameſcat. Sic cũ interiora mentis ſunt fœtida ſ. ꝑ memoriã turpitudinis culpæ, & amaritudine reſperſa ꝑ dolorem pœnitentiæ, dæmones qui paſcuntur delectatione,& dulcedine peccãtium,illa tangere abhorrent.

Item pœnitentia liberat à grauedine peccati,& poſt mortem liberat animam à pœna. Vnde aſſimilatur cuidã lapidi,quẽ ceruæ (vt dicit Pli.) cũ ſentiunt, grauitarẽ deuotant,qui eas adiuuat,& poſtquã moriunt. in earum ventre inuenitur: & ille lapis miro modo adiuuat mulieres ꝑgnãtes,& facit eas etiam abſq; dolore parere. Sic aĩa qñ ſentit grauedinem peccati, debet aſſumere lapidẽ. i. pœnitentiam duram, & aſperam, quæ non ſolum liberat in vita à peccatorum grauitate,ſed etiam poſt mortem eius virtus inuenitur in aĩa, liberans eam à pœnarum acerbitate. Hæc etiam eſt,quæ iuuat mulieres prægnantes,ſcilicet aĩas bonum conceptum. i. bonum propoſitum portãtes ad pariẽdum, in opere perficiendum: quia aſpera pœnitentia carnem refrenat,ne bonis operibus effectum impediat.

Item pœnitẽtia amara extinguit remorſus conſcientiæ,ſicut abſinthium occidit pulices. Eſt enim eorum venenum,vt Cõſtan. dicit? Quid enim ſunt pulices mordentes,niſi peccatorum actus conſciẽtiã moleſtantes quos abſinthium. i. amara pœnitentia purgando extinguit,& ceſſare penitus facit. Et ſimiliter folia perſicorum, quæ amara ſunt,pulices occidunt,& eadẽ ratione valet contra eos coloquintida trita, & mixta cum aqua,per locum, ubi ſunt, aſpergatur. & ſignat contritionem peccatorum amaram cum lachrymis admixtam.

Nonnulla ipſius tygridis ſtellionis,Cerui, ac leonis proprietates naturales annotantur: quibus verè pœnitentes pluribus exemplis aſſimilantur. Cap. XCV.

POenitentes aſsimilantur tygridi,ꝙ eſt animal ad modum ſagittæ in curſu velociſſimum,varijs maculis diſtinctum, vt dicit Iſidorus: de quo etiam Plin. dicit,ꝙ cum catuli ſui rapiuntur,odore raptorem perſequitur,qui equo velociſſimo trãſportatur: & audiens ſtrepitum beſtiæ ꝓſequẽtis,in via ſpecula poſt ſe proijcit: quæ illa vidẽs,& ſuam imaginem intuens, & filiũ eſſe credens ſiſtit,& filiũ accipere cupit,& interim venator euadit. Tygris ergo velociter currens peccator eſt feruenter, uel celeriter pœnitens,qui diuerſis maculis diſtinguitur cũ diuerſis peccatis compungitur: qui tunc raptos catulus inſequitur,qñ bona per peccata perdita per pœnitentiam recuperare conatur. Cui venator diuerſa ſpecula, quibus detineatur,proijcit; quia diuerſa ſibi impedimenta diabolus quibus impediatur opponit.

Item pœnitentes aſſimilantur ſtellioni. Primo, quia ſtellio in corio renouatur. dicit enim, quòd ſtellio mutat coriũ ſicut ſerpens. Sic pœnitens debent, renouare conuerſationem, & vitam exuendo vetuſtatem peccati, & induendo-

Phi. 3. do iuſtitiæ nouitatem. Apoſ. Renouami ni ſpiritu mentis veſtræ, & induite nouũ hominẽ &c. Secundo, quia ſtellio manibus graditur. Eſt.n.enim ſtellio (vt dicit Ph.) genus lacertæ, quatuor habẽs pedes elatos ad modum manus, quibus repit ad domorũ rimas; in quibus facit ſuam cauernam. Vnde Pro. Stellio manibus nititur, & moratur in domibus regum. Sũt igitur quatuor manus, ſiue pedes ſtellionis; quatuor virtutes pœnitentis quarũ opibus graditur ad manſiones regales.i. cœleſtes: ſcilicet iuſtitia qua vtitur, ſcilicet ſatisfaciendo: temperãtia qua vtitur in abſtinendo, fortitudo qua vtit continuando, vel tentationibus reſiſtendo, & prudentia qua vtit a nociuis ſibi cauẽdo Hæ quatuor virtutes ſiĩes ſunt pedibus, qũ habentur in affectione. ſed tunc ſunt velut manus, quando habentur in vſu ſiue operatione. Tertio, quia ſtellio in viſu hebetatur. Nam in hyeme latet, & viſus eius hebetatur. Eſt enim tempus hyemis aſperitas tentationis in qua pœnitentes ſe abſcondunt in ſecreto orationis, vel in latibulo humilitatis: ſed tamen eſſe non põt, quin ex tenebra tentationis viſus hebeteiur mentis, quia ſaltem dũ homo tentatur offuſcatur, & remittitur intuitus contemplationis.

Quarto, quia ſtellio in viſu clarificaẽ. Nam in vere exiens, & viſum hebetatum inueniens locũ quærit vbi Solem orientem reſpicere poſſit: In quem dũ reſpicit deſiccatur humor, q erat in oculis, & ſic lumen reſpicit, ſicut innuit glo. Sic pœnitẽs in vere.i. in tpe tranquillitatis, poſtq̃ abijt hyems tentationis, debet p contemplationẽ mentis, & orationẽ reſpicere ad Solem Chriſtum, qui viſitauit nos oriẽs ex alto; & eius intuitu affectus mentis inflammaẽ, oĩs humor, ſiue affectus indebitus ex tentatione relictus purgatur, & ſic mẽtis ipſius viſus miro mõ clarificaẽ.

Item pœnitentes aſſimilãtur leonibus qui in principio naſcuntur informes, & parui ad modũ muſtelæ: ſed poſtea cum creſcunt, efficiuntur fortiſſimi. Sic pœnitentes incipientes a timore ſeruili, ſunt parui in virtute, & informes: quia nondum in charitate. ſed poſtea creſcentes per charitatẽ, roborantẽ, & fortiſſimi efficiuntur. Vnde Gre. dicit, q in via Dei a ti- Grego. more incipiẽ, vt ad fortitudinem veniat.

Item pœnitentes aſſimilanẽ ceruis, q (ſicut dicit Iſi.) cerui ſunt inimici ſerpẽtũ, & cũ ſentiunt ſe grauatos, ſpũ narium attrahunt eos de cauernis; & ſuperata veneni pnitiæ, eorũ pabulo ſolutij reddunẽ. Serpentes igiẽ ſunt peccata quæ odiẽda; & fugiẽda ſunt tanq̃ venenoſi ſerpẽtes ſm illud Quaſi a facie colubri fuge pec- Ec c.25 catũ. Cũ ergo p remorſum conſcientiæ aliqui ſentiunt in ſe grauamẽ culpæ, tũc ſpũ nariũ.i. feruore patrã (Nam in ſpu intelligitur feruor, & dolor compũctionis, de quo Pſ. Sacrificiũ Deo ſpũs contribu- Pſa.50. latus. In narib' vero diſcretio ſatiſfactionis accipit) extrahunt eos de cauernis.i. de latibulis conſciẽtiæ.ſ. cum peccata ad lucẽ deducunt confitendo, & accuſando. Vnde virus peccati depellit, & fit eis memoria pcõrũ nutrimentũ lachrimarũ qui b'a peccatorũ reatu ſoluunẽ, & purganẽ.

Item cerui herbã diptãut primitus prodiderunt, cuius paſtu ſagittas quibus vulnerantur excutiunt. Cerui.n. ſagittis percuſſi; ſunt hoies tentationibus deuicti. Per diptãnum vero q̃ eſt herba hñs virtutem diſſoluendi, attrahendi, & cõſumendi venenũ: pnia intelligitur, quæ venenũ pcĩ diſſoluit in contritione, attrahit in cõfeſſione, & conſumit in ſatiſfactione. Vnde hæc cum a ceruis, idest peccatoribus ſumitur, ſagittæ tentationum repelluntur, & peccatorum vulnera miro mo ſanantur.

Miro ſiquidem Elephantis ſcorpionisque exemplo, peregrinos ac alienigenas dirigere, & tueri. a quo admonemur. Cap. XCVI.

Peregrinos, & viatores dirigere, & defendere nos docent elephantes. Nã elephas ſi hominem in via inuenerit errantem, primò ne eum terreat, de via aliquantulum exit, & gradum figit, & paulatim ipſum præcedens ei viam oſtendit. & ſi draco eis occurrerit, pro defenſione hominis draconi ſe opponit eumq; defendit. Sic homines magni præcipuè, & potentes, debent peregrinos viatores nõ expoliare, vt multi faciunt, cum ad territorium eorum veniunt, ſed potius per ſe vel ſuos dirigere, & a malis hominibus defendere.

Item lædentes peregrinos, & hoſpites, eos expoliantes peiores ſunt quàm venenoſi ſcorpiones. Tradit enim Ariſtote. Ariſt. de In quodam monte a ſcorpionibus ho- ani. ſpites non lædi, ſed indigenas occidi, & lædi.

Ar-

Aurium hominum immobilitate naturali, nos firmiter in bona doctrina perſiſtere erudimur.
Cap. XCVII.

PErſeuerare debet homo, & eſſe firm⁹ in doctrina bona, quam audiuit. Nam omne animal habens aures eas mouet pꝑter hominem. In quo ſignificatur, quod illi qui in bona doctrina quam audiunt nõ pſeuerant, nec ſunt ſtabiles, ſimiles ſunt brutis aīalibus quæ aures mouent, quia ab eo, ꝙ audierunt citò mouentur: ſed q ſtabiliter perſeuerãt in audita doctrina,
Io.8. ſunt homines verè rationales. Io. Si vos manſeritis in ſermone meo, veri diſcipuli mei eritis, & cognoſcetis veritatem.

Canis naturalis vſus varius & admirabilis. nec non Caſtoris, equi atq; vrſi aliqua proprietates naturales patefiunt. quibus non abſque ratione verbi Dei concionatores aſſimilantur.
Cap. XCVIII.

PRædicator aſſimilatur cani Primo ex eo, quia canis dominum ſuum diligit Et ſimiliter prædicatorem verbi oportet eſſe amicum Dei. Vnde prædicator q dominum non diligit, nõ eſt dignus annũciare verba Dei. Vnde Peccatori dixit Deus.
Pſa.49. Quare tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum?
Item quia canis domini ſui cuſtodit domum. & defendit. Hæc domus domini eſt eccleſia quam prædicator catholicus ab hæreticis defendit. Vel hæc dom⁹ eſt conſcientia propria, quam debet pꝺicator ſollicitè cuſtodire ſicut fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, vt ſint in pace omnia quæ poſſidet.

Item quia canis pro domino ſuo morti ſe exponit, ſicut legimus Celoneũ venatorem Placentiæ ab armatis inuaſum, canem eum defendiſſe, nec vulnerari potuiſſe, niſi prius cane perempto. Sic ſancti prædicatores pro fide Dei, & veritate martyrio ſe exponunt, vt patet in Apoſtolis, & Martyribus.

Item quia canis voluntariè cum domino ſuo ad prædam currit. Eſt. n. prædicatio quaſi quædam venatio ſpiritualis, in qua omnis anima Deo acquiſita eſt, vt quædam præda capta. ſed canis ad prædam non vadit ſi a domino ſuo non ducitur, vel ſociatur. quia ſcilicet prædicator infructuoſè prædicaret. niſi eum deus iuuaret, & ſociaret: Apoſ. Non autem ego, ſed gratia Dei mecum. & Corin. Ad-
2. Cor 15. iutores Dei ſumus. Debet igitur prædicator cum ipſum Deum habeat ſecum conſortem, non refugere, ſed libenter diſcur-
1. Cor. 9. rere ad prædicationis laborem. Cor. Sic currite, vt comprehendatis.

Item quia multoties canis corpus domini ſui etiam mortuum non derelinqt ſicut legimus de cane Titij Sabini, qui ipſum dominum ſuum captum Romæ et in carcere non dereliquit: quo inſuper mortuo, canis mæſtos edẽs vlulatus, nec mortuum deſeruit: qui cum quidam ei panem pꝓieciſſet ad os defuncti deportauit, & cũ ille non manducaret, nec ipſe mãducauit: cadauere autẽ in Tyberim pꝓiecto, canis, vt corpus ſuſtentaret in Tyberim ſe proiecit multitudine concurrente, vt videret ſpectaculum fidi animalis. Similiter prædicatores corpus Chriſti mortuum deſerere non debent, quia de morte, & paſſione Chriſti debent iugiter memoriam habere, & de ea prædicare frequenter: exemplo Apoſtolorum, ex quorum perſona Beatus Paulus dicebat: Nos autẽ prædicamus Chriſtũ crucifixũ &c.

Item, quia canis prædam, quam rapit, nõ ſibi comedit, ſed domino ſuo relinqt. Et ſimilis eſt prædicator qui de opere fructuoſo non propriã laudem quærit, ſed gloriam, & honorem Deo relinquit. Io.
Io.8. Ego gloriam meam non quæro.

Item quia canis nobilis, dato, ꝙ de pꝛæda a ſe capta nihil percepi, non propter hoc infidelis exiſtit, nec prædam aliam inſequi propter hoc omittit. Sic quanq̃ prædicator ex predicatione ſua nihil temporale ſuſcipiat: non propterea a prædicatiõe ceſſat, nec minus fideliter pꝺicat.

Item quia canis locum ſuum cognoſcit. Locus enim noſter finalis, & permãſibilis non eſt in vita præſenti, quod Apo.
Heb.13. recognoſcebat dicens, Nõ habemus hic manentem ciuitatem, ſed futuram inquirimus Et nota, quod canes itinera quamuis longa ad memoriam reducunt, & ad propria domicilia per lõga terrarum ſpacia redire conſueuerunt: quod prædicatores non corporaliter ſolum faciunt dum per loca varia prædicando diſcurrunt, & poſtmodum ad ſua clauſtra, vel habitacula redeunt; ſed etiam ſpiritualiter, quia q̃q̃ pro proximorum ſalute, ſeu prouiſione ad exteriora negocia, vel officia plerũque exire cogant, tñ ſollicitè ac prouide ad proprium mentis domicilium redeũt,
ſecun-

ſecundum illud: Animalia ibant & reuertebantur in ſimilitudinem fulgoris coruſcantis.

Item quia interdū canis fortiſſimas, & magnas beſtias inuadit audacter. Sicut legimus de canibus Indiæ. Solent enim Indi (vt dicit Iſido.) caniculas nocte ligatas in ſyluis dimittere, vt a tygribus cognoſcantur; ex quibus canes adeo acerrimi oriuntur, vt leones proſternant. Vnde quidam canis ſic natus a rege Albano Alexandro magno miſſus, primo in eius præſentia leonem occidit, tandem elephāte deducto videns eius magnitudinem primo obriguit, & ingenti latratu inſonuit, quem tamen inuaſit, & tandiu afflixit, q̄ eum ad terram proſtrauit. Sic ſancti prædicatores diuino zelo, & ſpū accenſi, interdum magnos tyrannos, & peccatores audacter reprehendendo aggrediuntur, ſicut Iohan. Herodem. Vnde Herodes metuebat Iohānem, & audito eo multa faciebat.

Mat. 6. Item canis vento, & odore etiam per aquas beſtias fugientes inſequitur, & earu deprehendens latibula, latratu, & muſitatu ea prodit. Sic prædicatores ſancti vento .i. ſpiraculo diuino impulſi, & odore .i. deſiderio ſupernæ ſalutis attracti ēt per aquas tribulationum inſequuntur beſtias .i. peccatores beſtialiter viuentes, vt trahant eos ad pœnitētiam, & eorum latibula .i. vitia in quibus latere volunt, redarguendo produnt.

Item canis humanam ſocietatem diligit. Sic ſancti prædicatores humana conſortia in quibus fructificare poſſunt minime fugiunt, ſequentes ſ. exemplum illius qui dicit Delitiæ meæ eſſe cum filijs hominum.

prou. 8. Itē prædicator debet ſimilis eſſe caſtori qui (ſicut dicit Iſido.) cum quadrupedibus viuit in terra, & cū natatilibus ſtat in aqs. Eſt enim in magnitudine ad modum parui canis: pedes poſteriores quaſi caninos habens, quibus principaliter ambulat: pedes autem anteriores habet quaſi anſerinos: quibus natat in aquis. Sic prædicatores non ſolum debent per terram diſcurrere per vitam actiuā quæ competit quadrupedibus .i. his qui perfecti ſunt in quatuor virtutibus; ſed etiam verſari debent in aquis ſcripturarum cū natatilibus .i. contemplatiuis, & debent eſſe ſicut canis per latratum prædicationis, ſed parui in humilitate mentis: poſteriores autem pedes ſunt occupationes corporales pertinentes ad pietatem & ideo ſunt, vt animalis terreſtris: ſed anteriores pedes ſunt meditationes ſpiritualcs, & ideo ſunt ſicut natatilis q̄bus .i. natat in aqua ſapientiæ.

Item prædicator curioſus eſt ſimilis equo qui aquam quam potat, ſi clara eſt, pede perturbat. Similiter prædicator curioſus aquam claram .i. ſcripturam, & doctrinam planā, & apertam, pede .i. affectu placendi, & vt reputetur ſciens, philoſophicis rationibus inuolutis perturbat .i. offuſcat, vt vix intelligatur. Vel aqua clara, eſt tribulatio patienter exterius portata, quam patiens tunc pede perturbat cum interiori affectu iniuriantem non amat. Grego. Perfecta patientia eſt, quæ & ipſum amat quem portat. Nam tolerare, & odiſſe non eſt virtus manſuetudinis, ſed fulcimentum furoris. Eze. Cum puriſſimam aquam biberitis, reliquā pedibus veſtris turbabatis. Grego. ſup ez. Eze. 34

Item prędicator etiam aſſimilatur vrſo. Nam quia vrſus ſic interpretatus, & dictus eſt; q̄ ore ſuo formet fœtus (vt dicit Iſido.) Auic. etiam dicit quandam carnem naſci quam mater lambēdo in mēbra componit. Sic etiam prædicator doctrina oris ſui, format Deo ſpirituales filios. Quaſi enim more matris in his quos carnales inuenit, linguæ officio virtutum ſpiritualium membra componit. Vnde Apo. Filioli mei quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis. Iſi. lib. 12. Gal. 4.

Veri prælati præcipuum munus, ipſiusq; partes laude digna quæ ſint, vt merito præſit, perquā plurima Arietis, leonis, Chamelo pardalis, Ceruæ, aliorumq; animantium cornuata-bentium clariſſima exempla demonſtratur. Cap XCIX.

PRelatus debet eſſe ſimilis arieti: quia aries dux eſt gregis, & ouiū princeps. Sic prælatus debet eſſe dux ſubditorum ſ. ſicut auctoritate præſidendo, ita bonæ vitæ exemplo præcedendo.

Item quia natura arietem fecit fortiſſimum, ſecundum Iſido. Vnde dicitur veruex a viribus, eo, quod tanquam vir omnium ſit cæteris bidentibus virtuoſior. Vel dicitur veruex, vt ipſe dicit. quia vermem portat in capite, cuius pruritu ſæpe fortiſſime caput mouet. Dictus autē

oLiiij s

aries, quia hoc animal immolabatur in
aris, ſicut patet in lege Moyſi. que omnia
competunt prælato. ſ. fortitudo operis,
ſolicitudo mentis. quæ eſt vt vermis in
capite. de qua Apoſto. Inſtātia mea quo-
tidiana, ſolicitudo omnium eccleſiarum.
2. Cor. 11 Item immolatio carnis, de qua Apoſt.
Exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viuē-
Ro. 12. tem Sanctam Deo &c.

Item prædicator bonus debet clamo-
re prædicationis, & gemitu orationis ſub-
ditos dormientes, ſiue in peccatis mor-
tuos ſuſcitare, exemplo leonis, cuius ca-
tuli, quando naſcuntur, tribus diebus, &
tribus noctibus dormire, vel mortui eſſe
reputātur, & tunc patris rugitu. & clamo
re ſuſcitari dicuntur. Tunc ſuper catulos
mortuos leo fortiter clamat: quando pec
cantes ſubditos prælatus, vel prædicator
prædicando, vel corripiendo fortiter in-
crepat: & tunc rugitum emittit, cum pro
eis orando fortiter gemit. Vnde ſicut cla
mor, & gemitus leonis dicitur ſuſcita-
re mortuos catulos, ita clamor prædica-
tionis, & rugitus orationis, ſuſcitat ſubdi
Iſa. 5. tos in peccatis. Iſa. Rugitus eius vt leo-
nis rugiet, vt catuli leonum &c. Sed cum
prælatus, vel prædicator loquitur bonis,
debet loqui dulciter. In cuius ſignum dr̄
Iudicū. Ecce examen apum in ore Leo-
nis, & fauus mellis. Apis. n. pungit, &
mel componit: quia prædicator debet pū
gere lentos, & dulcorare deuotos.

Item prælatus debet eſſe ſimilis came
lopardali, quod ſm̄ Iſido. eſt animal,
Æthiopicum, caput habens cameli, col-
lum æqui, crura & pedes bubali, & macu
las pardi. Eſt enim beſtia albis maculis
rutilum colorem emittentibus ſuperſper
ſa: & ideo a capite cameli, & a maculis
pardi tali nomine eſt vocata (vt dicit Pli.)
eſt autem beſtia magis aſpectu quam fe
ritate conſpicua, tam manſueta, vt quaſi
ouis nomen acceperit. Omnia autē hæc
ſunt prælato congruentia moraliter acce
pta: quia caput cameli ore ruminat, & ru
minatio ſignat ſacræ ſcripturæ medita-
tionem. Collum equi flexibile eſt, quia
curuatur ad tractum fræni. Et hæc flexi-
bilitas refertur ad miſericordiam, & pie-
tatem prælati. Pedes autem bubali vngu
las diuidunt, & mature incedunt. & hoc
refertur ad diſcretionis prudentiam. Al-
bæ autem maculæ extra rutilantes, ſunt
pura opera, & exempla quę exterius aliis
apparent. Sic ergo prælatus debet habe-
re caput cameli per notitiā ſacræ ſcriptu
ræ, Collum equi per flexibilitatem miſe
ricordiæ, Crura vel pedes bubali per di-
ſcretionem prudentiæ, Albas maculas p
di. i. operum puritatem, & plus in aſpe-
ctu q̄ in facto debet habere ſeueritatem.
Vnde debet eſſe aſpectu ferꝰ, ſed animo
vel opere manſuetus.

Item prælati debent ſe habere ad ſub-
ditos ſicut ceruæ ad filios. Ceruæ enim
poſt partum vtuntur duabus herbis. ſ. co
mo, & ſumole, quibus paſtę redeunt ad
ſuum fętum, & illarum herbarum ſucco
imbutæ filijs lactis exhibent nutrimen-
tum: alios autem ad curſus exercent, &
fugere eos docent, & ad prærupta eos du
cunt, & ſaltandi modum eis oſtendunt.
Duæ ergo herbæ quæ faciunt ceruam ad
nutriendum filios lacte abundare, duæ
virtutes ſunt quæ faciunt prælatos ſub-
ditos ſuos debito alimento nutrire. ſ. ſa-
pientia quæ facit eos abundare lacte ſpi
ritualis doctrinæ. & miſericordia quæ fa-
cit abundanter dare nutrimenta corpo-
ralis eleemoſinæ. debent ēt eos ad cur-
rendum per viam mandatorum. i. ad ve-
lociter obediendum inſtruere.

Item ad peccata fugienda inducere, p̄-
cipitia tētationum eis nota facere, & mo
dum ſaltandi eis. i. euadendi oſtendere.

Item ſicut p̄lati præſunt in dignitati-
bus, ita debent præeſſe in virtutibus. Cu-
ius exemplū eſt, quia omne animal cor-
nutū eſt quadrupes, excepto quodā ſer-
pente in Ægypto qui dr̄ ceraſtes. qđ ſ. in
telligendum eſt ſi cornua ſunt de natu-
ra oſſis: propter teſtudines, ſiue limaces
cornua mollia habentes. Per animal er-
go cornutū intellige hominem in digni-
tate leuatum: ſignant enim cornua capi-
tis, eminentiam dignitates. Tales debēt
habere quatuor pedes, ſcilicet iuſtitiam
temperantiam fortitudinem, prudētiam.
Ceraſtes autem ſiue ſerpens cornutus.
i. hypocrita in dignitate poſitus, cornua
ſine pedibus habet, quia dignitatem te-
net, & virtutibꝰ caret. Similiter limax ha
bens cornua mollia, ſignat prælatum car
nalem habēte remiſſa opa: q ēt pedibus
caret, quia interiores virtutes nō habet.

Item prælatus virtuoſus tunc faciliter
ad contemplationem diuinorum erigit̄
cum ſe abſtrahit a temporalibus curis.
Cuius exemplum eſt, quia animalia quæ
dentes non habent in ſuperiori mandi-
bula, ſunt cornuta: quia materia tranſit
in

in cornua.Per animal vero cornibus munitum, prælarum intellige in virtutibus ornatum. Cuius inferior mandibula eſt terrenorum diſpenſatio prouida, in qua eſt multitudo denilum i. multiplicitas laborioſorum operum, & durorum · ſed quaſi mandibula ſuperior, eſt diuinorũ contemplatio altior, quæ debet e e vacua dentibus i.a tpalium curis, & laboribus ſemota. Vtraque tamen debet vti ꝓ tempore, qui vult virtuosè præeſſe.

Itẽ prelationis honore digni non ſunt qui ſolum quæ ſua ſunt quærunt. Vnde nullum animal habens dentes recuruos (vt aper) habet cornua, eo, ꝙ illa materia tranſit in culmos. Ille quippe prælatus ſuos dentes recuruat, qui ea quæ agit ad ſemetipſum reflectit & replicat: ſed non eſt dignus cornibus dignitatis qui alios negligens tantùm ſeipſum paſcit. Eze.
Eze. 34. Væ paſtoribus qui paſcunt ſemetipſos.

Hominem quouſq; viuit commodè proficere in virtutibus poſſe, ceruus exemplo perſpicaciſſimè confirmatur. Cap. C.

PRoficere, & creſcere poteſt homo virtutibus quandiu durat pñtis vitæ tp̃s. Ceruis.n.creſcũt cornua vſque ad ſeptimum annum, quia vſque ad ſeptem annos omni anno pullulant eius cornua vnum ramum. Vnde eorum ętas deprehenditur per cornua. Quia ergo ſeptemnarius eſt numerus vniuerſalis temporis ſcilicet quo vniuerſum tempus vitæ noſtræ voluitur, ſicut patet in ſeptẽ diebus ſeptimanæ, accipiamus in ſeptẽnario annorum totum tempus dierum noſtrorũ.
Eze. 4. Scriptum eſt.n Eze. Diem pro anno dedi
Pſa. 89. di tibi & Pſ dicit Dies annorum noſtrorum in ipſis ſeptuaginta annis: Septenarius.n.per denarium multiplicatus i.70 conſurgit: vt inſinuatur, quod totum tempus annorum noſtrorum debemus dedicare profectui virtutum, quẽ ſignat augmentatio cornuum. & hoc fit per ſeptenarium virtutũ: quia ſunt quatuor virtutes cardinales, & tres theologicę. vel per ſeptẽnariũ operum miſericordię cum obſeruatione decalogi.

Prudentia virtus quãtum nobis expediat, ac quomodo ea homines vti debeant, Hericij, formicæ, ſerpentis, multorumq; animalium naturali ſagacitate clariſſimis ſimilitudinibus exprimitur. Cap. CI.

PRudentiam docet nos habere hericius tripliciter. Primo, contra inſultũ tentationũ: Nam hericius, dũ ſe infra corium durum ſpinis aſperis vndiq; circũſeptum includit, ſe ab inuadentibus protegit. Nam mox cum aliquid ſentit, ſe in globum conuertit, & ferienti ſpinas opponit. Eſt itaque dura & ſpinoſa pellis, aſpera pœnitẽtia, & dura afflictio carnis, in quã dum homo ſe ꝑ humilitatem abſcondit, & eã tentationi opponit, eius tẽ
tationes euadit. vñ Pſ. Ego autem cũ mi- Pſ 14.
hi moleſti eſſent, induebar cilicio, humiliabam in ieiunio animam meam.

Scđo docet nos habere prudentiã quãtum ad nutrimentum operum. Eſt enim hericij talis prudentia, quia aſcendit vitẽ vel aliã arborẽ, & vuas, & poma deijcit, & poſtea ſe ſup illa inuoluit, & ſuis ſpinis infigunt, & ſic portat eſcas filijs, ſicut Iſi. dicit. Ille ergò vites, vel arbores aſcẽdit, qui ad ſanctorum virtutes, vel vitas conſiderandas per mentis cõtemplationẽ ſe erigit. Et tunc ex eis poma deijcit, qñ ex eorũ cõparatiõe ſuos defectus agnoſcit. Quaſi enim poma de arboribus deijciũtur, cum maiorũ facta minoribus cõparãtur: Sed tũc ea velut hericius quis ſpinulis ſuis infigit & dorſo deferenda ſuſcipit, qñ illa ꝓ poſſe ſe ſeq; acutis affectibus diſponit. & tũc idẽ filios paſcit, qñ ex eorũ imitatione ſua opera dirigit, & nutrit.

Tertio docet nos eſſe prudentes circa
varietatẽ tẽporũ, Dicit.n. Ariſt. ꝙ hericij Ariſ de
faciunt foramen vnũ ꝯ ventos ſeptẽtrio- ani.
nales, ad qđ cõfugiunt in calore: & aliud ꝯ auſtrales, ad qđ cõfugiũt, dũ frigus ſentiunt. Vñ dr̃, ꝙ quidã fuit in Conſtantinopoli, qui per hericiũ quem hẽbat, ꝑdicebat omnes vẽtos futuros, nec ſciebat aliqs vñ hanc ſciam haberet. Sic hõ prudẽs in calore ꝓſperitatis debet refugere ad ventum ſeptentrionalem frigidũ i. ad memoriã aduerſitatis, vt ſ. ꝑ timorẽ a ſuperbia & intẽperantia liberet. Sed in tpe frigoris i. aduerſitatis, debet refugere ad vẽtũ auſtralẽ calidũ. i. ad memoriã ꝓſperitatis
ne a triſticia. ſ. nimia abſorheat. Eccl. In Ecc. 11
die bonorũ ne immemor ſis malorũ, & in die malorũ ne immemor ſis bonorũ.

Item

Item prudentiæ exemplum habemus in formicis

Primo, in prouidendo, prouident.n. tempora futura. Nam in æſtate congregant vnde in hyeme viuant. Sic nos debemus in vita prouidere nobis de tempore mortis.
Prou. 6. Pro. Vade ad formicam o piger & conſidera vias eius. & diſce ſapientiam, quæ cum non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem, parat æſtate cibum ſibi & cōgregat in meſſe, quod comedat.

Item in congregando. Congregat triticeum granum, non curans ordeum. Sic homo debet cōgregare ſpiritualia, & æterna, & non curare de temporalibus &
Mat. 13 perituris. Matth. Triticum congregate in horreum meum.

Item in conſeruando, Nam quando pluuia ſuper eius triticum deſcēdit illud Soli exponit, vt iterum deſiccetur. Sic qñ aliqua tentatio, vel corruptio in nobis accidit, quæ poſſit triticum. i. nutrimentum, vel meritum noſtrum ſpirituale corrumpere & pdere, debemus illud reparare calore Solis. i. feruore contritionis, vel manifeſtatione confeſſionis quia illud quod ſoli exponitur, in lucem producit, vel per feruorem orationis.

Item in cuſtodiendo primo ſuum ci-
Pli. bum. Nam (ſicut dicit Pli.) formicæ grana colligunt, cumulos componunt, & in ſecretiori parte domicilij abſcōdunt, ne ab auibus rapiantur, vel a vento diſpergantur. iſta grana ſunt Dei verba quibus anima nutritur, & paſcitur: ſicut formica de granis de, quibus in ſecretiori parte animæ, ſ. in memoria debemus cumulū ponere, ſcilicet de his q̄ audiuimus plura memoriæ commendādo, & ibi occultare per humilitatem ne ab auibus rapiātur. i. a demonibus, ſicut ſemen, quod cecidit in via. & volucres cœli comederunt illud. Vel iſta grana ſunt bona opera, vt eleæmoſynæ, & hmōi quæ debemus cumulare multiplicando & abſcondendo per humilitatem, nec iactantes oſtendendo, ne a vēto vanæ gloriæ diſpergantur, vel ab auibus. i. ipſis demonib⁹ auferant

Item inueniuntur prudentes in cuſtodiendo aurum Nam in Ethiopia dicūtur eſſe formicæ ad formam canis: quæ arenas aureas pedibus eruunt: & ne auferātur cuſtodiunt; quaſi arenæ aureæ ſunt virtutes ſpirituales animæ, quas pedibus i. affectionibus, vel greſſibus bonorum operum debemus eruere, & cum omni ſtudio cuſtodire, ne a nobis auferantur.

Itē prudentiā ſerpentum eſt in exemplum nobis multipliciter

Primo, quia ſerpens docet nos Chriſtum diligere. Nam ſerpens ſuper omnia caput cuſtodit, quia in ipſo præcipuè ei⁹ vita conſiſtit. vnde dicit Pli. quod ſi caput ſerpentis cum duobus digitis euaſerit, nihilominus viuit, propter quod totū corpus pro ſeruando capite ferienti opponit: vt ſcilicet nos caput noſtrum in nobis cuſtodiamus. ſ. Chriſtum & pro ipſo a quo habemus vitam gratiæ, & gloriæ, omnia alia negligamus ſecundum illud. Omnia detrimentum feci. & arbitror vt ſtercora, vt Chriſtum lucri faciam

Secundo, docet nos peccatum abijcere. ſ. per innouationem pœnitentiæ. Nā
ſerpens (ſicut dicit Philoſophus,) quādo Ariſ. de
ſentit ſe ſenio grauatum, pluribus dieb⁹ anima
abſtinet a cibo, vt ſic pellis eius faciliter relaxetur. deinde guſtata herba quadam amara prouocatur ad vomitum, & euomit humorem virulentum, qui erat cauſa ſuæ infirmitatis: tandem vt cutem rigidam temperet in aqua ſe balneat, & q̄rens anguſtam rimam in petra, per eam intrat, & per violentiam tranſiens ab exuuia ſe denudat, ideſt a pelle, quæ vocatur exuuia ab exuendo, quia eam exuit & deponit. & tandem ſe ſoli exponens, deſiccat, & nouum corium reparat, & ſic, reſumptis viribus videt clarius, incedit fortius & comedit auidius. Hoc idem dicit Auicen. & Plinius ſcilicet de innouatione. Nos igitur exemplo ſerpentis debemus vitā innouare per opera pœnitentiæ.

Primo. ieiunando non tantum a cibis ſed magis a vitijs.

Item amaram herbam cōtritionis cordis guſtando, venenum peccati per confeſſionem euomendo. aqua lachrymarū, vel doctrinæ nos abluendo. In actu ſatisfactionis pœnitentiæ exuuias veteris hominis, ideſt malæ conſuetudinis deponendo. ad calorem Solis i. amorem Chriſti, mollitiem, & pronitatem peccandi deſiccando, & nouum corium ſ. hominem q ſecundum Deum creatus eſt, induendo. Vires bene agendi reſumendo. Clarius ſpiritualia contemplando: fortius Deum & proximum diligendo, & quæ ſpiritum nutriunt, auidius aſſumendo.

Tertio docet nos ſerpens diabolo re- Iſid. li.
ſiſtere. Dicit enim Iſido. quod aſpis ſer- 19.
pens cum incipit incantatorem audire,

vnam autem in terram premit, & alterã
cauda claudit, & ſic vocem incantan-
tis effugit, & incantanti non obedit. Sic
etiam nos debemus incantatori i. tenta-
tori reſiſtere. ſ. cum cauda, & terra i. cum
memoria finis noſtri qui deſignatur in
cauda, & terrenæ fragilitatis, qui deſigna
tur in terra, tentationes repellendo,
Pſ 47. Pſa. Sicut aſpidis ſurdæ obturantis aures
ſuas, quæ non exaudiet vocẽ incãtantiũ.
Quarto docet nos carnem ſubijcere.
Nam ſerpens calcaneo mulieris inſidiat
Geneſ. & inimicatur. Geneſ. Inimicitias ponam
inter te, & mulierem, & tu inſidiaberis
calcaneo eius. Sic nos debemus inſidia-
ri carni, & calcaneum. i. finem eius atten
Aug. te conſiderare. Aug. Nihil tantum valet
ad domãdum deſideria carnis, quam co-
gitare qualis ipſa ſit futura.
Quinto docet nos mundum fugere.
Nam ſerpẽs propter inimicitias quas ha
bet cum homine fugit, & ſub ſpinis lati-
tat, & in deſertis habitat. Sic ſancti viri
propter odiũ mundi, & inſidias & fugiũt
in deſertis clauſtri latitant ſub aſperita-
te pœnitentiæ. Dicitur enim, ꝙ ſerpens
fugit hominem nudum, & inſilit in veſti
tum: quia ſ. diabolus timet pauperem, &
ſe ab affectu temporalium denudãtem:
ſed veſtito. i. diuitijs munito præualet, &
ideo qui volunt diuites fieri, incidunt in
tentationem & in laqueum diaboli.
1. Thi. 6 Sexto docet delicias abhorrere: qa ſer
pẽs dum natat in aqua, caput eleuatum
portat, ne eo ſubmerſo ſuffocetur. Sic
ſancti viri cauent ne caput rationis ſub-
mergatur præſentibus delitijs.
Septimo docet nos humilitatem tene
Iſa. 65. re. Iſa. Serpenti puluis panis eius. Ita vir
ſanctus ẽt ſe tenet cogitando, ꝙ eſt pul
uis, & cinis humiliando ſe vt Abraam.
Gene. 18 Loquar ad dominum meum cum ſim
puluis, & cinis.
Item prudenter viuere, & operari ani-
malia quædam terreſtria nos docent. Nã
Aug. 11 ſicut nos docet Augu. Eſt admiranda in
de ciui. brutis quædam prudentia, in quibus cũ
Dei. nulla ſit propriè loquendo ſcientia quæ
dam tamen in eis ſimilitudo ſcientiæ in
uenitur: euidenter m. n. habent ſolertiam
in fœtuum educatione: in latibulorum
ædificatione, & nutrimentorum acquiſi
tione in vulnerum medicatione: in noci
uorum euitatione in mutationis tempo
rum præcognitione ſuorum compartium
dilectione. Docent itaque homines pri-
mo prudentes eſſe non ſolum in nutri-
tione carnaliũ filiorũ, quibus ſicut dede-
runt naturæ fundamentũ, ita & dare dñt
documenta diſciplinæ, & alimenta vitæ:
ſed etiam in promotione ſpiritualiũ deſi
deriorum, quæ cum in corde exorta fue-
rit velut ſpũales ſunt ſoboles cõnutriẽda.
Itẽ in habitaculi conſtructione, non
tm̃ exterioris in quo quieſcat corpus, ſed
magis interioris, vt domum conſcientiæ
conſtruas in qua reſideat Deus.
Item in nutrimenti ꝓcuratione nõ tm̃
quo caro reficiatur, ſed magis quo ſpũs
alatur. Non enim in ſolo pane viuit ho, Matt. 4.
ſed in omni verbo, &c.
Item in vulnerũ curatione, nõ tm̃ cor-
poraliũ iaculorũ, ſed magis vitiorum, ſeu
tentationũ. Docent etiã te prudenter no
xia euitare, non tm̃ quæ lędunt corpus,
ſed magis q̃ ſpũm inficiunt: & inſup tua
pericula te pcauere monent, & opportu-
na futuris tpibus remedia præparare. Qđ
aut oĩbus his dulcius eſt, nõ tm̃ coniuga
lis fœderis ſuadent te diligere comparẽ,
ſed & ſocialis vitæ amare conſortem.

Quando ac qua via filij ſint a parentibus educã de: Aranearum exẽplo, ſacraque ſcriptura te ſtimonijs edocetur. Cap. C I I.

PVeri, & puellæ ſunt in pueritia bonis,
& congruis operibus, & ſtudijs aſſue
faciendi, exẽplo aranearum, q̃ ex ouis ꝓ-
creatæ, qñ mox natæ, texturas aſcendere
incipiunt, & operari ac ſi in vẽtre eſſent
edoctæ. ſic fuit Beatus Iob circa opa mi-
ſericordię, Vnde dixit: Ab infantia creuit Iob. 31
mecũ miſeratio, & de vẽtro matris meæ
egreſſa eſt mecu. Sicut & fecit Tobias Tob. 1.
filio ſuo quem ab infantia timere Deum
docuit, & abſtinere ab omni pcõ. Vnde Ecc. 30.
Eccl. Tunde latera eius dum infans eſt.

Quantum mentis puritas ſit à fidelibus cõſeruanda ac diligenda naturali animalium exẽplo in fœtu perſpicitur. Cap. C I I I.

PVritas mentis eſt inter oĩa magis di-
ligenda. Nam omne animal faciens
multos fœtus, primum magis diligit, &
reputat ſibi magis naturalem. Et ideo q̃-
dam animalia fœtus ſuos deuorant præ
ter primum. Primum autem, quod opor-
tet in nobis eſſe, & omnia noſtra opera
præuenire, eſt puritas mentis. Vnde eſt
præomnibus diligenda & conſeruanda.

Grego. Naziā. Et ideo dicit de ea Greg. Nazianzenus, Sūma ſapientia eſt vita laudabilis, & apud Deum pura mens: Per quam puri puro iunguntur, & ſancti ſancto ſociantur.

Quatuor Dromedarii naturalibus effectibus præcipuis, quemadmodum Religioſi vitam agere debeant, aperitur. Cap. CIIII.

RElígioſi dicūt ſimiles eē dromedarijs, ſiue dromedis. Nā ꝓprie loquēdo aīal dr̄ dromedus: Cuſtos aūt talium aīaliū dr̄ dromedarius. Dēt ergo religioſus aſſimilari dromedis quadrupliciter.

Primo pp cōtinētiā. Caſtrant.n. dromedi à iuuētute (ſicut Auic. dicit) vt ſint ad curſum aptiores. Similiter religioſi dn̄t à iuuētute ſe ꝑ votū cōtinētiæ in mūdicia carnis ſeruare.

Mat.19 Matth. Sunt eunuchi qui ſeipſos caſtrauerunt propter regnum Dei.

Scd̄o, pp abſtinētiā. Sunt.n. dromedi parui cibi; & fænū, & cortices, & oſſa dactylorum valde diligunt. Sic nō dn̄t religioſi delitias quærere, ſed potius groſſa cibaria.

Tertiò, pp obediētiā, in qua velut dromedi dn̄t eſſe veloces, & ꝓmpti. Sunt.n. dromedi velociſſimi. Vnde dromos grecè velox curſus dr̄ Latinè. Nā cētū miliaria, & amplius pgunt in die. Debēt ēt eſſe in obediētia laborioſi, & cōtinui. Sicut dromedi hn̄t crura longa, & neruoſa multū ad laborandum fortia, & ad continuandum firma.

Quartò, pp humilitatis mēſurā. Sunt enim dromedi nō magni corpore, quia minoris ſtaturę, q̄ cameli: qa ſcilicet religioſi nō dn̄t eſſe magni in ſua reputatione, ſed humiles, & abiecti. Apoſt. Si quis ſe

Gal.6. exiſtimat aliquid eſſe, cum nihil ſit, ipſe ſe ſeducit.

Potiſſima ſanctorum virorum virtutes animiq́ dotes per quamplurimas Agni, equi, elephantis, leonis, leporis, Taxiq́ naturales, ac promiſcuas proprietates excellenter pateſiunt. Cap. CV.

SAncti viri aſſimilantur agnis.

Primò, pp innocētiā. Nā agnus inter aīalia oīa eſt maximè māſuetus, & innocēs. Vñ nec dēte lędit, nec cornu impetit, nec vngue ſcindit, nec calce percutit. Armis (ſicut dicit Iſi.) cætera aīalia ar

Iſidor. mauit natura, ſolum agnum dimiſit inermem. Hæc autem innocentia, quæ eſt in agno, principaliter fuit in Chriſto, qui ſcilicet nunquam alicui aliquid malefecit, quod etiā vnus ex latronibus in cruce cognouit, dicēs: Nos qdē digna factis recipimus, hic autem nihil malefecit.

Secundario autem talis innocētia cōpetit ēt alijs Sanctis, q fuerūt imitatores Chriſti, & ideo tanquam agni neminem lædebant, nec dēte inuidæ detractionis, nec tyrānicæ dñationis, nec vnguæ violētæ direptionis, nec calce iniuriosæ deſpe

ctionis, ſiue percuſſionis. Apoſt. Neminē 2. Cor.

læſimus, &c. Et ad iſtud ēt alios ad hæc 7.

monebat dicens; Nemini dantes vllam 2. Cor.

offenſionem. 6.

Scd̄o, pp iuſtitiā: ptinet enim ad perfectam iuſtitiam, non ſolum neminem lædere, ſed ēt alijs oībus, ſi poteſt fieri prodeſſe. & hanc iuſtitiā agnus oſtendit, qa quicqd in ſe hēt, hoībus vtiliter præbet. Nā pellis eius eſt vtilis ad variū viuum, pili ad indumentū, ſimus ab terræ. cucimentū, cornu & vngula ad medicamentū, & carnes eius ad eſum. Hæc aūt oīa cōpetunt Chriſto principaliter, quia ipſe ſuā pellē.i. ſuā conuerſationē exteriorē, ſiue ſua vellera.i. exēpla, ſeu opera reliquit nobis

ad indumetū.i. ad imitationis exemplū Ro.13.

eo modo, quo dicit Apoſ. Induimini dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.

Item ſuum ſimum i humilitatem dedit ad condimentū, ſcilicet omnium vir

tutū, & operum. Vnde ipſe dixit Diſcite Mat.11

à me, quia mitis ſum, & humilis corde. Et hæc humilitas eſt condimentū, ſine quo nullum opus placet Deo. Vnde Chriſtus

dixit apoſtolis Cum oīa benefeceritis di Luc.17

cite ſerui inutiles ſumus. In cornu aūt pp vnctiones, quæ cum eo fiebant, vt patet

Reg. ſignificatur poteſtas Chriſti, in in 1 Reg.

ſtitutione ſacramentorum: ſed in vngula 16.

agni diuiſa, diſcretio doctrinæ Chriſti. Et hoc oia nobis ad medicinam dedit, ſcilicet, & ſua ſcīa, & ſua verba inſuper Chriſtus tanq̄ agnus, & ſuam carnem reliqt

nobis in cibū, ſ. in ſacramēto eucharistiæ, Io.6.

ſicut dixit ipſe. Caro mea vere eſt cibus. &c. Competunt etiam ſecundario ſanctis viris prædictę vtilitates agnorum: qa ipſi ſancti in varijs vſibus, & obſequijs proximis ſeruiunt. Nam nudos veſtiunt, pauperes cibis impinguāt, & condiunt, & ad infirmorum fomentum, & curā frequenter ex compaſſione intendunt.

Tertiò, propter prudentiam: Nā agnus dr̄ ab agnoſcendo. Duo.n. ſunt, q̄ agnus

natu-

naturaliter diſcernit, & agnoſcit. Primo matrem: Nã inter innumerabiles greges ſolo balatu matrem agnoſcit. Eodẽ modo Chriſtus dr eſſe agnus ab agnoſcendo. q: in cruce exiſtẽs matrem agnouit, de ea ſpãlem curã hñdo, & Ioanni ipſam commẽdãdo, qñ dixit: ſili ecce mr tua. Quod
Ioan.9. exẽplũ ſequẽtes ſcti viri de parentibus ſuis vſq; ad mortẽ curã & diligẽtiam gerunt. Nos ẽt exẽplo Ioannis ſtudere debemus, vt ipſam btãm Virginẽ matrem habeamus. Agnus.n. balatu matrẽ in q̃rit, inuẽtã ẽt eã caput erigit, mãmas quærit, quas dũ ſugit, poplites flectit: & vt mr ei plus de lacte præbeat, capite mãis vbera pmit. Sic etiã vir deuotus balatu.i. voce orationis ſanctæ matrẽ miſericordiæ inquirit, & ad eã caput.i. mentẽ per contemplationem erigit, mãmas ſuæ pietatis & conſolationis requirit, deuotẽ et, & ſæpe ſalutando ſibi genua flectit, atq; capite.i. mente feruenter deſiderãdo, & importunè poſtulando, quodãmodo quaſi pmit vt ſuæ cõſolationis grãm largius infundat.

Secundo, q: agnus naturaliter ſuũ hoſtẽ agnoſcit, ſcilicet lupum. Nã etiã ſi eũ nũquã viderit, ſtatim cũ primo videt, agnoſcit. Similiter etiã Chriſtus ſuos crucifi-
Luc.22 xores agnouit nõ odiendo, ſed ꝓ eis orãdo. Luc. Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt. In qua oratione aduerte, q patrem ꝓ eis orando inuocauit cũ dixit, Pr. Item eis ignoſci poſtulauit. Ignoſce illis, inquit. Item illos excuſauit, q: neſciunt quid faciunt, & hæc tria faciunt ẽt ipſi ſancti, ipſum agnũ ſequentes erga aduerſarios ſuos: ſcilicet q pro eis orãt, eis indulgẽt, & nõ ſolũ nõ accuſant, ſed et excuſant.

Quarto, pp patientiã: q: ligatus a carnifice nõ ſe defendit, ſiue expolliet vellere ſiue cute. Et dũ portat ad victimam nõ plorat, non clamat, nõ murmurat, non recalcitrat, ſed placido vultu ſuum reſpicit occiſorem, ac ſi eum portaret ad paſcua. Similiter et Chriſtus captus, & ligatus in horto nõ ſe defẽdit. Sic et ĩ flagellatiõe expoliat' veſte, lacerata cute; & ſic et expoliat' ad crucẽ ſe nõ defẽdit, nec crucifixore
Hier.11 calcitrauit, nec murmurauit: vñ Hier. Ego quaſi agnus mãſuetus, q portat ad
Iſa.53. victimam. & Iſa. Quaſi agnus corã tondente ſe, obmuteſcet, & non aperiet os ſuum. Vnde etiam ſancti viri hoc exemplum patientiæ, & mãſuetudinis quãtũ
Apo.14. põt imitari conant. Apoc. Hi ſequuntur agnum quocunque ierit.

Quinto, propter mũditiã. Nã agn' quaſi vſualiter immolabat, & victimabat in lege, ad figurãdũ Chrm, q tanquã agnus fuit p peccatis nřis in ara crucis immo-
Ioan.1. latus. Vnde Ioãnes Baptiſta de eo dixit: Ecce agnus Dei, q tollit peccata mundi. Sic etiã ſancti & immaculati viri faciũt Deo victimam de ſeipſis eo modo quo Apoſ. dixit: Exhibeatis corpora vřa hoſtiam uiuentem ſanctam Deo placẽtem,
Ro. 12. Et nota, q immolabat in lege agnus anniculus immaculatus ad ſignificandũ, q ille qui vult de ſe facere gratum ſacrificiũ Deo, debet eſſe agnus per patientiam, immaculatus per munditiam, anniculus pcontinentiã. Dicebatur enim anniculus cũ eſſet vnius anni cõpletus: quia tunc eſt optimus: eo, q agnus tãto melior, eſt quãto à lacte remotior. Vnde eſt ille vt anniculus q eſt remotus à lacte.i. à carnali delectatione, ſcilicet per cõtinẽtiã.

Itẽ ſancti viri aſſimulantur equis:

Primo, rõne viuacitatis: quia equus eſt aial viuax: quia in cãpis exultat, bellum à remotis odorat, tubis ad prælium excitatur, ad curſum prouocatur: dolet equi cũ victi fuerint, gaudent cũ vicerint. Sic
Iac. 1. ſancti viri in cãpis.i. in aduerſitatum, vel tẽtationum prælijs exultãt ſm illud: Oẽ gaudium exiſtimate fratres: cum in tentationes varias incideritis.

Itẽ bellũ tentationis; vel bellũ mortis ꝓcul odorãt, ſcilicet in ꝓuidẽdo, & ꝑparãdo ſe tubis.i. vocibus pdicatorũ, vel tubis diuinorũ iudiciorũ excitant ad bellũ
Hier. virtutũ: Hac tuba excitatus beatus Hier. dicebat, Siue comedã, ſiue bibã, ſiue quid aliud faciã, ſemper auribus meis intonare vř ille terribilis tuba: ſurgite mortui, venite ad iudicium.

Itẽ ad curſum.i. velocitatẽ bñ operandi vel obediẽdi (de qua dř. Viã mandato
Pſ.118. rum tuorum cucurri) prouocantur.

Itẽ vincunt tẽtatione, vel negligẽtia: dolore pœnitentiæ purgantur; & in victoria tentationum, & vitiorum lætant.

Secdo, rõne ſagacitatis, quia quidã equi ſagaciter recognoſcunt dños ſuos; & alios ſup ſe aſcedere nõ pmittũt. Sic ſancti viri recognoſcunt dñm nõ tñ in bñficijs, ſed ẽt in flagellis, & aliũ dñm.i. diabolum, vel peccatum ſuper mentis ſellã aſcendere non permittunt, ſm illud: No
Eph. 4. lite locum dare diabolo.

Tertio, ratione pietatis: quia aliqui

equi in morte dominorũ lachrymas fundant. Et ſic ſancti viri plorant conſiderãtes legendo, vel audiendo paſſionem Domini, ſcientes, quod ſicut fuerunt ſocij paſſionum, ſic erunt & conſolationum.

Item ſancti viri quamuis magna vitia vicerint, frequenter tamen paruis vitijs terrentur. Vnde ſunt ſimiles elephantibus qui domini ſunt in bellis optimi. Namque proferunt armatos ferunt, nec armatorum acies expaueſcũt: nec ſuorum rumores fugiunt.

2. Cor. 6. Item ſuper eos turribus ligneis collocatis, de eis tanquam de muro tela ignea emittuntur: & cum ſint tales, tamen de mure timent. Sic ſancti viri quamuis magna tentationum bella vincant, & magnarum virtutum arma ferant, nec tribulationes, nec perſecutiones expaueſcãt, nec linguas calũniãtiũ, ſeu detrahentiũ fugiãt: tamen aliquãdo aliquis minimus defectus, vel moleſtia relinquitur eis, qui ſemper eos in timore, & cruciatu tenet. Sic Paulus ad tertium cœlum raptus, & omnium tribulationum pericula expertus, c oibus gratijs & virtutibus plenus: tñ ſtimulo carnis pmittur, & timẽs ac orans, vt amoueri debeat, minime exaudit.

Itẽ ſancti viri aſſimilantur leonibus in multis. Primo in audacia ſiue magnanimitate. Apparet. n. magnanimitas leonis in triplici actu.

Primus eſt, quia cum venatores eũ ſequunt, non latitat, nec ſe occultat, ſed videri ſe optat, & in mediũ cãpum vadens ad pugnam ſe præparat; & abſcondere, fugere magnam verecundiam reputat. Sic ſancti viri, & perfecti tribulationes, & perſecutiones, cum opportunũ eſt, nõ refugiunt, immo quandoq; perſecutores incitando, vel expectando præueniunt, & perſecutiones cũ eueniunt, cum magno gaudio ſuſcipiunt. Act.5. Act. dicit, ꝙ ibãt Apoſtoli gaudentes a conſpectu concilij, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati.

Secundum oñſiuum magnanimitatis leonis eſt (ſm Iſido.) Iſi. lib. 6. quia venatores intuetur, vt ipſis viſis minus terreatur: ſed amplius animet. Econtra aũt eſt in aĩalibus pauidis, vt eſt ceruus, & lepus: quia quanto plus aſpicerent venatores, tanto plus expaueſcerent. Vnde Pro. Pro.30. Leo fortiſſimus beſtiarũ, ad nullius pauebit occurſum. Sic ſancti, & perfecti viri inter ſuos perſecutores poſiti, dum eos ſeu tre videnr, intuent, & conſiderant quàm ſit eorum poteſtas, & ità breuiter tranſitoria, & quomodo eorum perfidia ſit æternum ſupplicium receptura. Et quomodo ab illis ſibi fabricat ſempiterna corona. Et ideo dum ſic intuentur eos, magis creſcit in ipſis virtus, & patientia. Simile ẽt faciũt de tribulationibus, & infirmitatibus cõſiderando q̃ breues, & viles ſunt: & ideo ex eis fortiores efficiuntur. Apo. 2. Cor. 12 Cum infirmor, tunc fortior ſum. Tertiũ oſtẽſiuũ ſuæ magnanimitatis eſt: quia cum inſequitur, ſaltu vtitur: ſed cum fugit non vtitur, ſed potius lento paſſu gradiur. Sic ſancti inſequuntur ſpiritualia bona ſaltibus amoris, & feruoris. Phil. Phil.3. Sequor aũt ſi quo mõ comprehendã. Can. Cant.2 Ecce iſte venit ſaliens in montibus. ſed in perſecutione & pœna poſiti non ſaltando per impatientiã, vel impetum furoris incedunt, ſed cum ſuauitate patientiæ & manſuetudinis tranſeunt: propter quæ omnia dicitur Prouer. Pro.28. Iuſtus quaſi leo confidens, abſq; terrore erit. Sed nota, ꝙ quis leo ſit ita ſecurus: tñ quædam ſunt quæ dicitur timere, quæ etiam ſancti viri timent.

Primum eſt ſtrata publica. & hæc ſtrata eſt mors, per quam omnes oportet ptranſire. Pſ. Timor mortis cecidit ſup me. Pſ.110.

Secundum eſt quoddam animal paruũ, & venenoſum, quod dicitur leonthofonus, qđ ſignat peccatum. Cuius venenũ fugiunt ſancti viri ſicut venenum ſerpẽtis. Ecc. Quaſi a facie colubri fuge pẽm. Ecc. 21

Tertium eſt ſtrepitus rotarũ, i. cõminationes ſcripturarum. Et quaſi duæ rotæ ſunt duo teſtamenta. vel duæ fortunæ ſicut proſperitas, & aduerſitas, quarũ ſtrepitus formidabilis eſt, quia ſtatus periculoſus vtriuſque fortunæ.

Quartũ eſt quoddã animal ferox, qđ dř lazaimi, a cuius ferocitate vix põt aliqua beſtia eſſe tuta: & ſignat feritatem & ſæueritatẽ ſummi iudicis. Pſal. Pſ.118. A iudicijs enim tuis timui.

Quintum eſt ignis, ſ. gehẽnę, vel purgatorij.

Sextum eſt decipula, vel laqueus venatoris: & hæc eſt tentatio, vel fraudulẽtia demonis, quam etiam Sancti timent.

Septimum eſt flagellum. Timet enim leo, quando videt verberari catulum: & ſic timenda ſunt flagella præſentia.

Secundo aſſimilantur ſancti viri leoni in iuſtitia, primo diſtributiua. Nã prę-

dam

dans quam repſit, ſolus comedere erube-
ſcit: & ideo ſæpe a remotis beſtijs alijs
ſequentibus de ſua præda aliquid relin-
quit. Hæc eſt illa iuſtitia de qua dr̃ in Pſ.
Diſperſit, dedit pauperibus, iuſtitia eius
manet in ſeculum ſeculi. Hanc habuit
Iob.31. Beatus Iob, dicens: Si comedi bucellam
meã ſolus, & nõ comedit pupillus ex ea.
Item leo vtitur iuſtitia vindicatiua, ſi-
ue punitiua erga ſe, & erga alios: ſe eñi
punit, qñ exardeſcit in ira: quia iratus ter
ram cauda verberat, & eadem cauda ſe-
ipſum flagellat in tantũ, vt ſanguis fluat.
In quo dat exemplum, vt homo irã ſuã
in ſeipſum deprimat, & non in alium te
fundere quærat quia omnis qui iraſcitur
fratri ſuo, reus erit.
Matt.5. Item erga alios vtitur leo iuſtitia vindi
catiua.

Primò, qa vim vi repellit, quaſi cũ mo
deramine inculpatæ tutelæ. Nam ſi quis
contra eũ telum emiſerit, ſi non eum te-
tigerit, vtique eum inuadit ſed non ipm
vulnerat, nec lædit, qđ eſt contra illos q
in ſua defenſione vindictę moderamine
non vtuntur.

Tertio ſancti viri aſſimilantur leoni
in prudentia: primo, qa leones, qñ ambu
lant, ſua cauda delent veſtigia, ne a vena
toribus valeant inueniri. Sic ſancti viri
poſteriori pœnitentia delent peccata prę
Pſa. 31. cedentia, vt dici poſſit de eis, Beati, quo-
rũ remiſſæ ſunt iniquitates &c. Signum
etiã cautelæ, & prudentiæ videtur eſſe in
leone, ꝙ dormit apertis oculis. Vnde vi-
dent eius oculi vigilare. Similiter ſancti
viri quaſi dormiendo vigilant, ſm illud.
Can.5. Ego dormio & cor meum vigilat. Eſt eñi
quaſi quies ſomnus contẽplationis, qua
ab exterioribus actibus vacantes inte-
rius vigilant circa ſpiritualia, & cœleſtia
oculos mentis aperientes.

Item eſt ſomnus mortis, in quo ſancti
dormiunt. i. æternæ pacis quietem acci-
piunt, vbi in Dei viſione oculos mentis
aperiunt ita, vt nunquam claudantur. Et
licet etiam peccatores propter quietem
ſiue diſpoſitionem carnis in ſepulchris
Pſa.75. in morte dormire dñr, Pſal. Dormierunt
ſomnum ſuum, & nihil inuenerunt om
nes viri diuitiarum ſuarum in manibus
ſuis: Tamen ipſi dormiunt oculis clauſis
i. moriuntur, quia maximè in morte ex
cæcantur, & ſenſum perdunt.

Quarto ſancti viri aſſimilantur leoni
in temperantia, ſiue abſtinentia, Nã leo
quando ſemel ſatiatur, duobus, vel trib⁹
diebus abſtinet: ſi autem eũ fugere opor
teat, & nimis ſit pletus eum brancia car
nes de ventre extrahit, & ſic leuis fit. Et
iterum leo diutiſſime viuit, quod per dẽ
tium comprehenditur conſumptionem.

Sic ſancti viri abſtinentes ſunt a cibis
corporalibus: & quicquid carnalitatis in
ſe ſentiunt, quod eos in ſpũ grauet, cum
brancia. i. cum violentia aſperæ pniæ, vt
leuiores fiant, euacuare laborant. Quod
autem leo diutiſſimè viuit ſignat, ꝙ ſicut
dr̃. Eccl. Qui abſtinẽs eſt, adijciet vitam. Ecc. 78

Quintò ſancti viri aſſimilantur leoni-
bus in clementia ſiue pietate, Nam con
tra hominem ab eo non læſus negr ira-
ſci. ſed eſt homini naturaliter pius. Nã
ſi non nimia fame vincatur, proſtratis
parcit, captiuos obuios abire permittit,
nec hominem, niſi in magna fame co-
medit, vel occidit (vt Iſido. dicit) Fœmi-
nas ẽt non tangit, & raro infantes, niſi
magna fame compulſus. Similiter ſancti
viri ſunt alijs manſueti, vt non iraſcant
inordinatè, vel de facili contra eos.

Item ſunt pij hominibus præcipuè mi
ſerabilibus, cuiuſmodi ſunt captiui, mu-
lieres viduæ, pueri, pupilli, & huiuſmodi.

Item proſtratis. i. ſe humiliantibus par
cunt etiam ab iniurijs propriis. Oſtẽdit
etiã leo pietatem ad ſeipſum maximè in
morte. Nam leo quando moritur, terram
comedit, & mordet, & lachrymatur. Et
ſic hõ debet in morte eſſe pius animæ
ſuæ, remordendo pro compunctionẽ vi-
tam ſuam terrenam, & lachrymando, ſi-
ue flendo peccata. vnde Auguſ. tempore
mortis ſuę, contra lectum in pariete fe-
cit ſibi ſcribi pſalmos pñiales. Et plurib⁹
diebus eos legendo plorabat.

Item ſancti viri aſſimilãtur leporibus.
Primo ratione velocitatis. Eſt. n. lepus
animal velox ad currendum. Vnde dicit
lepus, quaſi leuipes, quia currens leuiter
mouet pedes. Nam contra omne nociuũ
dedit natura ſalubre remedium, vt dicit Auice.
Aui. Vñ Lepori data eſt membrorum le
uitas, curſus agilitas, & ſub pedibus pi-
lorum villoſitas, vt dum fugere oporteat
pedes non lædat. Sic ſancti viri ſunt ve-
loces ad mandatorum Dei obedientiam Iac. 1.
vel audientiam, ſecundum illud. Sit au-
tem omnis homo velox ad audiendum.

Itẽ ſunt currentes ad mandatorũ ob-
ſeruantiam ſm illud Pſ. Viam mandato Pſa. 118
rum tuorũ cucurri &c. Gratia. n. Dei quę

potiora remedia tribuit, quàm natura, dat eis mẽbrorum leuitatem per continentiã, curſus agilitatem per charitatem feruidam, quæ oĩa facit agilia & leuia.

Itẽ pedũ villoſitatẽ per pœnitẽtiã aſperã, q pedes affectionum cuſtodit illæſos.

Secundo, ratione timiditatis, q lepus eſt aĩal pauidum. Sic ſancti viri ſunt ſp pauidi ſiue de diuinis iudicijs, cũ illud,
Pſ.118. A iudicijs.n. tuis timui. ſiue de præteritis
Eccl 5. peccatis. Eccl. De propiciatũ peccatorum noli eſſe ſine metu, ſiue de tẽtationũ pericpiſſio. Pro. Beatus hõ qui ſp eſt pauidus.
Pro.28.

Tertio ratione militatis. Eſt.n. aĩal mite & imbelle. Vñ nulla defenſione vitur niſi præſidio fugæ. Sic ſancti viri ſunt mites in cõuerſatione. imbelles .i. ſine proximorũ offenſione fugiẽtes viſta & [illegible] & iurgia ſiue litigia. Et nota q lepus fugiens canes naturale habet q fugiat contra montes: hẽt.n. crura poſteriora longa, vt facilius corpus eleuet qñ per montẽ aſcendit. Vnde facilius eſt canis inuadit, qñ de mõte deſcẽdit. Tũc.n. non bene currit, ſed quaſi cadẽdo incedit. Vñ qñ põt, mõtẽ circuit, quouſq; vertus mõtẽ erigit, & ſic ſæpe canes effugit. Sic ſancti viri fugiẽtes tentationes, fu-
Pro.30 giunt ad montẽ .i. ad Chrm. Prou. Lepuſculus plebs inualida, in petra .i. in Chro collocat cubile ſuũ. Ipſe.n. eſt mons de
Iſa.2. quo Iſa. Erit mõs dom' i vertice mõ-
1.Co.10 tiũ. Ipſe et idem eſt petra, de quo Apoſt. Petra aũt erat Chriſtus, vel ad montẽ .i. ad cõtẽplationẽ paradiſi. Habẽt.n. ſancti lõga crura poſteriora .i. magna ſequẽtis vitæ deſideria .i. eorũ quæ poſt iſtam vitã ſequentur. Et talib. deſiderijs eorum mens in cõtẽplatione illius celſitudinis faciliter eleuat. Qñ vero de monte cœleſtis cõtẽplationis ad terrena pertractãda, vel cogitanda aĩa deſcendit, tunc faciliter in peccatũ cadit. & canis .i. diabolus eã facilius capit. Et ideo ſancti cõtẽplãdo circuerit, quouſq; ad illius ſupnæ dulcedinis aliquam guſtationẽ aſſurgũt.

Quarto rõne vtilitatis. Eſt.n. aĩal vtile quo ad cibũ, quo ad veſtitum, & quo ad medicinamentũ. nã eius oculi valet contra venenum. Sic ſancti viri alios paſcũt ſuis doctrinis, vel eleemoſynis, veſtiunt exẽplis. Quaſi.n. eius pellibus .i. virtutib. induit cum aliquis exempla imitatur.

Item medentur ſuis conſilijs, vel ſuarum orationum auxilijs.

Item ſanctus vir aſſimilatur taxo.

Primo rõne pnæ: quia taxus hẽt pellẽ valde hiſpidã, & villoſam, q melota dr. Quid aũt eſt pellis villoſa, & hiſpida, niſi corporis pœnitentia humilis & aſpera. Talem pellem Iohãnes habuit, cui cibus fuit locuſta, & mel ſylueſtre, & veſtimẽtum de pilis camelorum.

Secundo ratione prouidentiæ. q a Plinio dicit, q qñ a canibus perſequit, anhelitũ retinet, & ſic, cutem inflat, & morſus canis deuitat. Sic ſanctus hõ, qñ perſequentes & malignantes patitur, [illegible] patientiam ſpiritum ſuum cohibet, vt p [illegible] vel iracundiam extra nõ latenius [illegible] morſus canum .i. læſiones perſequentium [illegible], vt animæ ſuæ ſaltem non noceant.

Tertio [illegible] prouidẽtia. Futurã.n. taxus præuidet tempeſtatem: & ideo cauernã ſibi parat diuerſos exitus habẽtẽ. Et qñ flat ventus aquilonis, obturat cauda foramen [illegible] auſtralem clau dit auſtrale. Sic ſanctus hõ [illegible] aquilonari flante .i. aduerſitate ingruente, foramen cauda [illegible] breuis coſi deratione opponit, & leue æſtimat oẽ qd patitur, ex quo [illegible] Nam
omnia breuia tolerabilia eſſe dñt, etiam Cic.
ſi ſint magna; vt dicit Tullius. [illegible] auſtro flante .i. proſperitate arridente, clauſum cauda vir ſanctus obijcit .i. memoriã mortis: quia facilè contemnit omnia, qui ſemper ſe cogitat eſſe moriturum.

Item taxus in ſuis latebulis [illegible] congregat cibum. & ſi deficit cibus, ſupplet ſomno. & hoc pluribus aĩalibus accidit, vt patet de glire, & mure. Sic ſanctus vir prouidet ſibi in hyeme pro tẽpore mortis: congregãdo merita bonorũ operum p vitã actiuã. Et ſi deficiat cibus .i. exercitiũ, vel voluntas merendi p actiuã iuuat ſe cũ ſomno .i. cum trãquillitate, & quiete vitæ contemplatiuæ. Vnde ſancti viri tẽpa quibus vacãt a laboribus vitæ actiuæ, nõ ocioſa ducunt, ſed tunc apud ſeipſos in ſanctis meditatiõib quieſcũt.

Sapiens quid agere debeat, vt ſuam oſtendat ſapientiam. & quidam araneæ ſimilitudine [illegible] Capu. C V I.

SApiens homo ſimilis eſt araneæ, quæ ſtans in tele medio ſubiecto muſcam ſentit quam ſi obtinuerit, eam filis ſuis multipliciter circumuoluit. Cuius caput primo abſcindit, & ſic omnem eius [illegible] fugit. Sic ſapiens in medio tele .i. in contẽplatione rationis cuius medium

dium eſt dei minare in actibus virtutum moraliũ conſiſtit. Et inde muſcas volantes.i. formas ſenſibiliũ ad ſuos ſenſus, vel imaginationẽ venientes, rapit, & ad examen rationis ipſius intrinſecus reducens, multis cõſiderationibus circũvoluit: & capite abſciſo.i. exteriorũ ſenſuũ iudicio excluſo, qđ fuit initiũ congregationis, interiorem veritatem extrahit, & in ſuũ cibũ.i. in ſuũ documẽtũ, ſeu profectũ cõuertit. Eze. Aquila tulit medullam cedri nã aqla eſt hõ ſapiens, & intelligẽs qui de cedro trahit medullam, qñ de re ſenſibili trahit veritatem intelligibilem.

Eze. 17

Homines aliqua ſcientia præditi, voluptatibusq; vacantes, onocentauris ac Hyppocentauris ſimiles vere efficiuntur. Cap. C V I I.

SCientia cũ mala vita, facit hoĩes ſiles mõſtruoſis aĩalibus onocentauris, & hyppocentauris. Dicit. n. Phiſiolo. ꝙ onocentaurus eſt animal ab aſino hoieque cõpoſitum: nã ab vmbilico ſurſum hẽt effigiem humanam. Vñ medius eſt inter hoiem, & aſinũ: ſicut hyppocẽtaur' inter hoiem, & equũ, vt Iſid. dicit. Talis eſt hõ literatus, & voluptuoſus: quia ex vna parte eſt rationalis, & ex alia beſtialis. Cognitione ſpiritualis, opere carnalis.

Iſidor.

Hæreticorum ſchiſmaticorumq; peruerſitas, qui lupis, leonculis, vipera filijs, ac Panthera catulis aſſimilantur, planius declaratur exemplis. Cap. C V I I I.

SChiſmatici & hæretici sũt ſimiles leũculis, qui vterum matris lauiant, & iõ non ſæpe parit. Vnde Ari. dicit primo leenam quinque catulos parere, poſtea quatuor, & ſic ſeq̃nti anno vno minus quouſq; ſterileſcat. In hoc ergo ſchiſmatici ſunt leũculis ſimiles, qui vnitatem matris eccleſiæ, & fidei in qua ſunt ſpiritualiter geniti, ſcindunt & dirumpunt.

Ariſ. de anim.

Item ſchiſmatici ſimiles sũt filiis vipæ dr̃ n. vipa eo, ꝙ vi pariat. Nã cũ tps pariẽdi aduenerit, filij non expectãtes naturæ opatiouẽ, eius latera rodunt, & cũ mris interitu exeũt. Sic ſchiſmatici ĩ vtero matris eccleſiæ geniti non expectantes nec ſuſtinentes eius correctionem, rebellando exeunt; & dum eius vnitatem ſcindunt, quantũ eſt in ſe, ad interitũ ducũt.

Itẽ ſchiſmatici, & hæretici aſſimilãtur catulis pantheræ, q. odientes matrẽ vngula lacerant eius aluum, tanquam eorum egreſui reſiſtentẽ. Vñ non parit panthera niſi ſemel. Sic ſchiſmatici, & hæretici vnguibus i malignis ſtudiis, & doctrinis ſanctæ matris eccleſiæ lacerant vnitatẽ, quia eorum perfidię reſiſtit.

Item hæretici aſſimulanť lupis. Primo rõne infectionis. Nã lupus lanã ouis quã occidit, morſu inficit, & veſtẽ ex tali lana factam, pediculoſam reddit, vt dicit Iſid. Sic hæreticus morſu, vel ore lanã ouis.i. ſimplicitatẽ conuerſationis hois quam falſa doctrina ſpũaliter occidit, corrũpit, & eã pediculis.i. corruptis operibus abundare facit.

Itẽ cordula fcã de ĩteſtinis lupis dunta cordulis citharæ factis de inteſtinis ouis, eas deſtruit, & corrumpit. Cordulæ de inteſtinis luporũ, prauę doctrinę ſunt hæreticorũ ſed cordulæ de ĩteſtinis ouiũ ſunt cogitationes, & opiniões ſimpliciũ. Sed ſi hæc duo ſimul coiungant.ſ. vt praua doctrina, vel falſa opinio hæreticorũ a ſimplicibus recipiať, tunc ſimplicitas & ſinceritas fidei totaliter euacuatur.

Contemplatiui pluribus exemplis capris ſylueſtribus comparantur: Demonesque præcipue ſolitariis inſidiari declaratur. Cap. C V I I I I.

SOlitarii, & cõtemplatiui qui.ſ. perfecti ſunt in vita anachoiritica ſiles ſunt capris ſylueſtribus.

Primo, quia talis capra eſt aſperima in victu, Vñ capra a carpendo eſt dicta, eo, ꝙ carpat aſpera loca. & ſic anachoritici viri in deſertis, aut locis aſperis commorantes, oportet, ꝙ aſperum victum carpant ſicut patet in Io. Baptiſta.

Scdo, qa eſt altiſſima in ſitu, Vñ tales capræ vocãtur ibices, qa ad modũ illarũ auiũ q̃ ibices dñt ardua loca ſcãdunt, ita ꝙ vix pateãt humanis obtutibus, vt dicit Iſi. Et tales ſunt viri pfecti cũ ad ſumma & inuiſibilia p cõtẽplationẽ leuant. Apo: Nõ cõtẽplãtibus nobis q̃ vñr, ſed q̃ ñ vñr. q̃. n. vñr ipalia ſunt; q̃ aũt ñ vñr, eterna. Iſidor. 2. Cor. 4

Tertio, qa talis capra eſt acutiſſima in aſpectu Nã in altiſſimis mõtibus tales capræ cõmorãtes, de longinquo veniẽtes conſpiciũt venatores, & in petris duris ſtantes, cũ hoies, vel feras aduenire pſentiũt, de altiſſimis ſaxorũ acuminib' ſe pcipitãtes ĩ ſuis cornib' ſuſcipiunt illeſæ. Sic ſci viri in altiſſimis cõtẽplationibus illuminati de lõginquo tpe puident tẽtationes futuras & demonũ deceptiões maligĩnas,

gnas, quas cum de vitio inſtare ſentiũt, de petris altiſſimis .i. a cõtẽplatiõe ſublimiũ ſe in imũ proijciunt: qa ſe ad cõſiderationẽ ꝓpriæ ĩfirmitatis ꝑ mẽtis humilitatẽ reducũt, & ꝑ ſũmæ humilitatis cu ſtodiã ſupborũ dæmonũ laqos euadũt.

Quarto, qa talis capra eſt velociſſima in curſu Et ſimiliter viri pfecti ĩ opibus ſpũalibus nõ ſunt tardi, ſeu pigri, ſed ſollicitì, & feſtini: & tanto currut amplius, quanto amant feruentius: nam qui amat vehementius, currit velocius, præuenit citius, ſicut dicit Bern.

Ber ſu- ꝑ Can. Quinto, qa capra ſilueſtris eſt ſagaciſſima in paſtu. Nã viſu, guſtu, olfactu diſcernit in paſtu Et ſimiliter ſcti viri ſpũalẽ paſtũ diſcernũt viſu .i. legendo, & meliora & vtiliora ꝑeligẽdo. Item guſtu cõtẽplãdo, qa cæleſtia auidè tranglutiũt, tẽporalia vero cõtemnendo faſtidiunt. In olfactu, imitãdo, qa odores ciborũ .i. exẽpla virtutũ ſequuntur. Fœtores vero .i. vitiorum exempla fugiunt, & abhominantur.

Plin. Sexto, quia ſylueſtris capra eſt iamſſima in potu. Dicit. n. Pli. Si qs lac huius capræ bibat, languorem curat. Ita lac .i. ſpiritualis doctrina talium perfectorum virorum bibitũ .i. deuotè, & auidè ſumptũ, facit mentẽ vitare languores vitiorum.

Itẽ ſolitarijs, & ſpũalibus ĩſidiãt dæmones præcipue, & maxime ꝑualẽt negligẽtibus, & ſomnolẽtis. Vñ aſſimilantur dæmones qbuſdã ſerpẽtibus qui morant in ſyluis, q comedunt volucres, & beſtiolas;

Ariſ. de anim. earũ humorẽ ſugẽtes. vt dicit Ariſt. & tales inſidiant dormiẽtibus. & ſi eorũ ora ĩuenerint aperta ſubintrãt eorũ corpora, amãtes calorẽ naturalẽ, & odorẽ. Sed cõtra hos pugnat lacerta, q̃ dr̃ ſaura, q̃ ſentiẽs pñtiã ſerpẽtis, ſaltat ſup faciem dormientis, & pedibus ſcalpit, vt eũ excitare poſſit, ſicut dicit Auic. Per volucres itaq;, q morant in ſyluis, intelligunt viri ſpũales, & cõtẽplatiui: & ꝑ beſtiolas intelligũtur hoĩes groſſiores, & ſimpliciores ſolitariã vitã ducẽtes, quos ſerpẽtes .i. dæmones comedũt, cũ eos ad ſuæ iniqtatis conſenſum trahere, & inflectere pñt. Quibus, & ſi aliter nocere nõ pñt, ſaltem humorem deuotionis, & cõpũctionis abſtrahere conant. Inſidiant aũt maxime dormiẽtib9 .i. negligẽtib9, & otiãtibus. Et ſi ꝑ incautelã. vel negligẽtiã eorũ ſenſus inueniunt apertos, & circa exteriora uagantes; validius intrãt in eos, vt tollãt eis calorẽ dilectionis, & odorem deuotionis: & ita eos ſpũaliter extinguunt. Sed eis, vt plurimũ auxiliatur lacerta .i. angelica cuſtodia, eorũ negligentiam excitans. vel lacerta iſta eſt ſacræ ſcripturæ doctrina ꝓcipuè Saluatoris, qui nos ad vigilandum, & orãdum ſollicitat. Matth. Vigilate, & orate, vt non intretis in tentationem. Et ſimiliter Pe- Mat. 2.
trus nos excitãs, ne ſerpens ingrediat in nos, dicit, Sobrij eſtote, & vigilate, quia aduerſarius veſter diabolus, &c. 1. Pe. 5.

In via Dei proficere volentes, malorum ſocietatem debere omni tempore effugere: Cerua parturientis unico exemplo aperitur. Cap. C X.

SOcietatem malorum dẽt fugere, qui ꝓpoſitum ſalutis proſequi vult, & ꝑficere. exemplo ſcilicet ceruarũ. Cerua. n. cũ eſt paritura, elongat ſe à ſemitis feris notis, & appropinquat ſemitis ab hoĩbus tritis Vnde (ſicut dicit Ariſ.) iuxta viam patit, vbi præ timore hominum ferũ animal non accedit. Sic ergo, qui vult pere. .i. perficere bonum propoſitum cõceptũ, debet ſe elongare à feris .i. à malis, & iniquis, & appropinquare, ſiue adhærere hoĩbus .i. bene & rõbabiliter viuentibus, quorũ beneficio tutior eſſe poſſit. Sed dæmões quem volũt corrũpere, ab hoĩbus, .i. à bonis recedere faciunt, & cũ feris .i. cum malis cõuerſari, vel habitare ſm illud: Eiicient te ab hominibus, & cum beſtijs feriſque erit habitatio tua.

Ariſ. li. de ani. Dan 4.

Quo pacto ſacra ſcriptura ſtudijs nauare ſtudioſi quaſq; partes habere debent. animalium ruminantium pulcherrima ſimilitudine admonentur. Cap. C X I.

STudẽs in ſacra ſcriptura prius debet q̃rere ſenſum lr̃alem, deinde inueſtigare ſenſum ſpũalem. Qđ oñdit exemplo animalium ruminãtium: quia omne animal ruminãs habet duos ventres vnum magnum, & aliũ paruũ. Cuius eã eſt digeſtio multiplex, & nã iolium cibus eſt ſiccus, & non bene à principio maſticatus, propter auiditatem edendi: vnde oportet iterum maſticari. de maiori igitur ventre ad os trahitur, & ſic ſecundo ibi maſticatus ad ſm ventrem tranſmittitur, vt ibi ꝑfecte digeratur. Ruminatio autem eſcæ, eſt meditatio ſacræ ſcripturæ, quæ prius reducenda eſt ad magnũ uentrem .i. ad ſenſum lr̃alem, qui eſt primus, & generalis ſenſus totius ſacræ. ſcripturæ. Deinde

de ducenda eſt p mediatiunem ad parnum ventrem.i.ad ſpũalem ſenſum, qui quidem paruus dr̃,quia humiliter, & ſobriè eſt quærendus·quia non niſi paruu-
Pſ 118. lis datur ſcripturæ ſacræ myſticu. intelle ctus.Pſ Illumi nat,& intellectum dat par uulis.

Item paruus dr̃,quia in vita iſta parum ab hoie de æternis,& ſpũalibus capitur. Nam ex parte cognoſcimus, & ex parte
1.Cor. 3. prophetamus.Hic tñ cibus perfectè digeritur,quando vita,& opere impletur.

Item ſacræ ſcripturæ profundus prædicator,cuius eſt hoſtes fidei expugnare,cũ diſcretione & ſobrietate perſcrutari, & diſcere debet.Nam illi equi apti ſunt duci ad bella, qui in bibendo profundius nares infigunt,quia tales(vt dicunt) vrina non grauantur in curſu.Per equos ergo aptos ad bellum,prædicatores catholicos,ſeu doctores intellige, qui habent contra hæreticos diſputare,quia nares diſcretionis in aquã ſacræ ſcripturæ ꝓfundè dũt infigere,ideſt cum diſcretione ſtudere,vt ſenſum ſcripturæ profunde hauriant,& intelligantur, & ſic in curſu vrinæ,ideſt erroris conceptione, uel obſtaculo minime lædentur.

Item ſtudium ſpũalis doctrinæ in tribus conſiſtit ſ.in adiſcendo,eligendo, & retinendo: quod patet per exemplum in dentibus aĩaliũ.Nã quædã animalia ſunt quæ habent dentes ad capiendum, vt canes, & animalia prædæ, & ideo habent dentes diuiſos, & acutos, vt poſſint melius capere prædam Quædam vero habent dentes ad paſcendum, vt camelus,& vacca,& huiuimodi,& ideo habent eos equales,& continuos, vt meliꝰ herbas præcidant: Quædam vero habent dentes ad cibum retinendum, ſicut piſces.Nam piſces præter modum aliorum animalium habent plures ordines dentiũ,q̃ duos,quia ꝑter dentes quos hñt ſerratos,& diſtãtes,hñt etiã interius dentes miro mõ inſitos, cum quibus (vt dicit Ariſ.)recolligunt cibos,ne aquę lubricitate de eorum faucibus eruantur.Illi autem habent dentes ad capiendum cibũ ſpũalem doctrinę,qui ſunt apti,& ſtudioſi ad diſcendum. Sed, quia non omnes æqualiter eadem diſcẽda ſunt apti,iõ iſti dentes ſũt diuiſi, & tãto ad diſcẽdũ ſũt magis idonei,quãto ad intelligendũ,q̃ legunt,vel audiunt,magis inueniuntur acuti.Animalia vero, quę dentibus herbas paſcendo pręcidunt,quod eis melius vr̃, capiunt,& alia dimittunt,& ideo paſcendo meliora eligunt.Vnde illi habent dẽtes ad paſcendum,qui de his,quæ audiũt uel legunt,ſtudioſi ſunt ad meliora,& uiliora eligendum,& memoriæ, uel etiam ſcripturę aliquando cõmendandũ: ſed illi habent dentes ad retinẽdũ, qui ſunt ſoliciti, & ſtudioſi nõ tm̃ ad audiẽdum vel legendũ, ſed etiam ad repetendũ,&
recogitandum, quia frequens meditatio Ariſ.de
ſaluat memoriam, ſecundum Philoſo- me. &
phũ. Vnde ſine repetitione crebra,me- remi.
moria inuenitur labilis & lubrica.

Mali ſuperborum mores.ferinaq; vitia,ex pluribus Tauri, Draconis, Baracis, Bubaliq; naturalibus effectibus plane cognoſcuntur.
Cap. CXII.

SVperbus aſſimilatur tauro.

Primo,rõe ferocitatis.ſunt.n.tauri fęrociſſimi,q̃uis ſub arbore fici ligati dicuntur fieri manſueti(ut dicit Iſid)Sic ſuperbi feroces ſunt,& proni ad iniuriãdũ,& lædendũ alios,niſi ligent ſub arbore fici.i.reſtringant ſub dñio alicuius
uiri,ꝓbi,q ſit mitior,& dulcior.Iudith. Li- Iudith.
gauerut Achior ad arborũ.nã Achior,qui 6.
interpretatur mõtanus,ſignat ſuperbia tumidum,quia mons eſt tumor iræ, qui ligandus eſt ad arborem. i. reſtringendus ad arbitrium ſuperioris.

Secundo,rõne ſingularitatis, dicit.n.
Ariſt.ꝙ taurus paſcitur ſolus niſi tempo
re amoris:& ſic ſuperbus uult eſſe ſolus Ariſ.de
in honoribus,& dignitatibus,quibus pa anim.
ſcitur.niſi forte aliquibus amicis communicet.
Pſalm. Singularis ferus depaſtus Pſa.79.
eſt eam.

Tertio,rõne inflationis: quia ſiquis de corio taurorũ modicũ ſciderit,& cũ fiſtula ſufflãdo parũ cutem à carne ſubleuauerit,impinguabitur.Etiam impinguatur cum ficubus,& uuis paſſis. ſic ſupbi impinguãtur,ſiue inflãtur cum inflatione fiſtulę,ideſt ex uerbis blandientis,& laudãtis Et cum ficubus,& uuis paſſis,ideſt quando dicuntur, & offeruntur eis dulcia,quę delectent.Sed contra eorum in-
flatione indicitur,Non te extollas in co- Eccl.6.
gitatione aiæ tuę velut taurus.

Quartò,rõne crudelitatis:hñt enĩ tau
ri cor durum,& crudele.Et dicit Ariſt.ꝙ Ariſ.de
in corde tauri ſæpe os durum inuenitur, anima.
quod ſcilicet deſignat duritiam cordis ſu

perbo.

perborum. Eccl. Cor durũ malè habebit in nouiſſimo.

Item ſuperbus aſſimilatur draconi.

Primo, quia draco eſt venenoſus: Et ideo qñ per aerem fertur, aer c[illegible]citatur, & eũ et maic [illegible] pp eius venenũ. Tale eſt etiam venenũ ſuperbię, quod in terius cor tumefacit, & exterius rixas velut tẽpeſtates aeris concitat, & inducit.

Secundo, quia eſt inſidioſus. Inſidiat enim elephanti & ſitit ſanguinem eius. Vnde elephas videns draconẽ ſuper arborẽ, nititur eam frãgere, vt occidat eũ. Draco aũt inſilit in eum, & nititur eum mordere inter nares, impetitque oculos eius, & aliqñ eum excecat. Et aliqñ inſilit ſuper eum a tergo, & mordet eum, & ſugit ſanguinem eius. Et poſt longũ conflictum ex ſubtractione ſanguinis debilitatus elephas in tm̃, ꝙ ſuper draconẽ cadit, & moriens ſuum occiſorem occidit. Cũ autem quare draco ſit eius ſanguinẽ appetit, eſt frigiditas ſanguinis quo ſuũ incẽdium refrigerari quærit, vt dicit Iſid. ſicut ergo draco inſidiatur elephanti, ſic ſuperbus, & ambicioſus inſidiatur maiori, & regnanti, interdũ ſanguinẽ eius ſitit vt ipſe regnare poſſit. Vnde & ipſum inuadit aliqñ a frõte. i. apertè & manifeſtè. Aliqñ a tergo. i. latenter, & occultè, & qñ que ipſum ꝓſternit, & extinguit: & nonnunquam ex eo, vel propter eum ẽt ipſe perit, ſicut frequenter in principib. mundi accidere videmus.

Tertio draco eſt ventoſus, quia. ſ. ventum ſequitur, & diligit. Dicit. n. Solinus, ꝙ draco eſt aīal ità ſitibundum, ꝙ quaſi aqua ſatiari non poſſit. Vnde os ꝯ ventũ aperit, vt ſic ſuum incendium mitigare poſſit. Vnde ſepe impetus eius in velum, ſubuertit lignũ. Sed nautæ dum dracone præſentiunt, qꝛ ex timore maris aduertunt, ſtatim vela deponunt. & ſic periculũ draconis euadunt. Sic ſuperbus non ſatiatur aquis deliciarũ, ſed adhuc ſitit ventos vanitatis, & honorum. Vñ ſequit vela nauium. i. gloriã, & veſtigia magnorum, quos ẽt qñq; ſubuertit dum eorum ventũ, & honorũ gloriã ſitit. Vnde tutius eſſet vela honoris deponere, ꝙ dracones tales ꝯ ſe hr̃e. Iob. Frater fui draconũ, & ſocius ſtruthionum.

Soli̇n. (margin)

Iob. 30. (margin)

Item ſuperbus aſſimilatur borači. i. rubete, q̃ eſt rana venenoſa, quę ſicut dicit Plin. habet duplex iecur. Vnũ ſumme venenoſum, aliud verò eſt ꝯ venenũ remedium, & datur pro antidoto ꝯ noxium. Vnde ad cognoſcendũ, ꝙ ſit bonum, & ꝙ ſit malum, proijciunt illud in nidum formicarũ, q̃ ſtatim venenoſum fugiunt & aliud petũt. Sic in hoīe ſuperbo eſt aliqñ æſtimatio, vel excellentia alicuius gratiæ, ſeu ꝓbitatis: & iſta eſt venenoſa, qa cõtinet venenũ elationis. Sed ex alia parte ineſt defectus ei, vel infirmitas carnis; & hæc eſt medicina humilians. ſ. animũ, & repellẽs. ſ. elationis venenũ. Vñ Apoſt. ne venenoſo iecore necaretur ſuperbię, antidoto alterius munitum ſe aſſerebat dicens: Ne magnitudo reuelationũ extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meę &c. Vnde formicæ. i. prudentes viri a ſuæ magnitudinis æſtimatione ſe auertunt, ne veneno ſuperbiæ inficiant, & ad ſuam infirmitatem ſollicitè reſpiciũt, vt per humilitatem ſaluentur. 2. Cor. 12.

Itẽ ſuperbi aſſimilatur bubalis: quorũ ferocitas, & fortitudo domari nõ põt, niſi aculeo ferreo in naribus eorum infixo. Sic ſuperborũ ferocitas, & preſumptuoſa fortitudo non ſubijcitur niſi ferro tribulatione, & oppreſſione. Vñ dr̃ cuidã ſupbo: Ponam circulum in naribus tuis. 4. Reg. 19.

Dæmonum in varijs peccatis inſidiantur, fraudulentas tentationes, ceruorũ calliditates monerantur. quonã pacto tentati ſeipſos tueri debẽt, ex Cerui, Apri, Cameli, Hœdi, formicæ, Vrſi, ac diuerſorum ſerpentum naturalibus effectibus multiq; exemplis terminatur. C. CXIII.

Tentationes fraudulentas dęmonum ſancti viri humiliter metuunt, prudẽter fugiunt, efficaciter repellunt. Sunt n. virtuoſi quodãmõ ſicut cerui. Dr̃. n. cerui timere vocem vulpis. Quid. n. eſt vox vulpis, niſi fraudulenta ſuggeſtio dęmonis? Sed cerui magnis cornibus muniti, ſunt viri magnis virtutibus fulti. timent ergo cerui vocẽ vulpis, qa ſancti viri ſp̃ metuunt fraudulentiã, & aſtutiã dęmonis. Eccl. Sta in iuſtitia, & timore, & ꝑpara animam tuam ad tentationem. Eccl. 2.

Item ceruus qñ canis ipſum inſequtur, ſi inuenit bidiũ, nõ rectis currit veſtigiis, ſed nũc huc nunc illuc tranſuerſalr ſalit mutat tunc. n. conat trãſire per ꝑrlos paſſus, vt ſic in eius veſtigijs canes decipiatur. Sic quoq; ſancti viri cũ eos diabolꝰ tentando pſequit, nõ rectis veſtigijs, ſed tranſuerſaliter currũt: qa cũ de ſuperbia pulſari ſe ſentiunt: mox nõ ad cõſiderationem

tionem ſuæ virtutis, ſed ſuæ infirmitatis recurrunt. Et cùm obiecta infirmitate de puſillanimitate tentant, quaſi per ſaltum tranſuerſum qq; ſua fortia opera ad memoriam reducere ſatagunt. Sic.n. beatus Iob, ne magnitudo virtutũ eũ extolleret, ad ſuã fragilitatẽ conſiderandã cucurrit dicens, Parce mihi dñe, nihil.n. ſunt dies mei: quid eſt hõ, quia magnificas eum, aut apponis erga eum cor tuũ. Et rurſus ne ex calamitatũ ſuarũ multitudine deſperet, ad ſuã innocentiã penſandã ſaltauit dicens. Nõ peccaui, & in amaritudinib.
Iob. 7. moratur oculus meus? Et rurſus. Vtinam appẽderent peccata mea, quibus irã merui, & calamitas quam patior, in ſtatera. Quaſi n. arena maris hæc grauior appare-
Iob.6. ret. Quaſi ergo ꝯtrios, & tranſuerſales ſaltus dabat, qui nunc, vt ſibi parceret rogabat, nunc aũt ſe non peccaſſe dicebat, vt neq; in elationẽ ſuperbiæ innocẽtia duceret, neque in deſperationem animæ eũ calamitas traheret.

Itẽ ceruus qñ canes eũ inſequunt, ſi pt fugit ad fluuiũ, vbi ex aquæ frigiditate viribus reſumptis tranſnatãdo aquã venatorẽ effugit. Tunc aũt canes inſequuntur ceruũ, qñ importunæ cogitationes, vel tentationes moleſtãt, & ſtimulant aium: qui tunc ad fluuiũ fugit, qñ ad ſui cõſiderationẽ cũ timore redꝰ copioſas lachrymas fundit, dicens deo & orans: Deus meꝰ es tu, ne diſceſſeris a me, qm tribulatio pxima eſt, & non eſt qui adiuuet. qm circundederunt me canes multi, & conſilium malignantiũ obſedit me. Orõ.n. lachrymoſa ſic aium fortificando corroborat, vt non ſolum canes.i. tentationes
Pſa.73. euadat, ſed et extinguat. Pſ. Tu cõtribulaſti capita draconum.i. tẽtationes dęmonum, in aquis, ſcilicet lachrymarum.

Item ceruus qñ capit, mugit, & lachrymas fundit. Vñ et hõ a tentatore per conſenſum captus ſtatim emittat mugitũ doloroſæ confeſſionis, & lachrymas effundat copioſæ cõpunctionis anteq̃ pertrahat ad prauitatẽ operis, vel ad illaqueationem malæ conſuetudinis.

Itẽ tentationes dęmonũ aſſimilant inceſſibus ſerpentũ. Nã quidã ſerpẽtes incedunt ſiue ſerpunt ſemper flexuoſè, & tales ſunt dęmones qui tentant inſidioſè, & ſub ſpecie boni, incipientes a recto, & declinãtes ad curuum. Quidã verò ſemp
Luca. incedunt rectè, vt centrix, Vñ Lucanus ait, Eſt ſemper recto lapſurus limine centrix. & tales ſunt, qui directè, & apertè ſuggerunt mala, vt adulterium, & homicidium, & hmõi. Alij autẽ ſunt qui ſemp curui ſuper pectus incedunt: & hi ſunt dæmones tentantes de auaritia, & incuruãtes cor hominis ad terrena deſideria. Aliqui aũt ſerpẽtes a pectore ſurſum erecti vadunt: ſicut quidã ſerpens terrenus, & aquaticus noĩe chelidrus: & hic ſerpẽs qñ currit, crepat ſi ſe torſerit. Tales ergo ſunt dęmones tentãtes de ſuperbia, quæ erigit cor ad alta per elationẽ. Et potius creparent quidam ſuperbi moriendo, q̃ ſe flecterent humiliando.

Item quidam ſerpentes ſunt, qui tardè mouent. Et iſti ſunt dæmones tentantes de negligentia, & pigritia, quæ ad accidiam pertinent.

Item ſunt quidam tantæ velocitatis, vt volare videantur. Vnde & quidã ſerpens iaculus dr̃, qui vt iaculum volare putat. Et hic arbores exilit: & ſi obuiã quicquã habuerit, ſtatim illud perimit. Tales ſunt dęmones tentãtes de ira, cuius motus velox eſt non expectans rõis conſilium, & ſibi obuiãtes.i. reſiſtentes percutit. Sunt etiã in Arabia ſerpentes alati: qui ſyrenæ ſunt dicti, qui plus currunt, quam equi: & ideo volare ferunt: quorũ tm̃ eſt virus, vt prius hõ moriatur, q̃ dolor aliquis ſentiat. Tales ſunt dæmones de luxuria tentantes: q̃ velociter volare di, quia eius delectatio cito labitur: ſed prius animã delectando occidit, q̃ eius dolor ſentiatur.

Item quidã ſunt fraudulenti, & inſidioſi, ſicut ceraſtes, qui eſt ſerpens cornutus qui ſub arena ſe abſcondit, & tantũ cornua oñdit, q̃ habet ad modum arietis: ad quẽ dũ aĩal, vel auis acceſſerit, ipſum nõ arietem, ſed anguem peſſimum inuenit. Tales ſunt dęmones tentãtes de inuidia: quia inuidus doloſè, & fraudulenter capere, & ſubuertere conat. Item eſt ſerpens boua dictus, qui greges ſequitur armentorum, & bubalorum vberibus ſe ſuſpẽdit & dũ lac bibit ipſum aĩal occidit. Vñ a bobus ſiue a bubalis nomen accepit, vt dicit Iſid. Tales aũt ſunt dæmones Iſid. de ſum. bon.
de gula tentantes. Vnde ſequunt greges armentorũ.i. hoium beſtialiter viuentiũ, & in guſtu lactis,.i. in delectatione gulæ percutiunt animam, & occidunt. Prouer. Pro.23
Ingreditur blandè, & in nouiſſimo mordebit, vt coluber.

Item tentationes dæmonũ ſiſes ſunt venationib. aĩalium, de quibus in Pſal. Pſal.90

Ipſe

Ipſe liberauit me de laqueo venantium.
Nam(ſecundum Auic.)venanť quædam
aĩalia de nocte,vt quidã lupi : quædã de
die,vt canes,& vrſi,& hmõi:quædã vero
de die,& de nocte,vt ẽt qdã lupi. Sic etiã
qdã dæmones tentant de nocte,i.occul-
tè, & ſub ſpẽ boni : & iſte eſt timor no-
Pſa. 90. cturnus,de quo dť in pſal.Non timebis a
timore nocturno,& a negocio perambu
lante in tenebris.Suggerit.n.interdũ ab-
ſtinentiã,vt inducat impatientiã. Sugge-
rit dare bonũ exẽplũ alijs , vt inducat ad
vanam gloriã,& ficta.Quidã vero tentãt
de die,i.apertè,& manifeſtè mala ſugge-
rẽdo,vt qñ tentant de luxuria,homicidio
furto,& ſimilibus.Et iſta eſt ſaggitta vo-
lans de die.Quidam vero de nocte,& de
die : qa qñq; dæmon tentat vtroq; mõ:
Nã primo tentat ſubtiľr, & quaſi rõnabi
liter ingredit ; ſed poſtea facit ruere in
apertũ malũ. Vnde in hoc diabolus ſiĩis
eſt manticori aĩali monſtruoſo , quod dť
hře faciẽ hoĩs,ſibilũ ſerpentis,caudãſcor
pionis,velocitatẽ auis volantis,& tres or
dines dentiũ,carnes aũt humanas appe-
tit ad edendum. Caput ergo habet hoĩs,
& ſibilum ſerpẽtis,qa primo tentat ſubti
liter, & quaſi rõnabiľr.hẽt tres ordines
dentiũ, qa de tribus tentat,ſ. de cõcupĩa
carnis,de concupĩa oculorũ, & ſuperbia
vitæ.Corpus aũt habet leonis:qa fortiter
detinet.caudã vero ſcorpionis,qa in fine
negter pungit,vt auis velociter diſcurrit,
hominũ carnes appetit,i. vt carnales ho-
mines violet,& trucidet. Hæc ergo tertia
tentatio vocať dæmonium meridianum,
quia,ſ.tanquàm media participat primas
duas ,ſ.primam,& ſecundam.

Item ſancti viri tentationes intuentes
muniunt ſe,ſicut aper contra venatores.
Nam aper tribus modis ſe munit:primo
duriore partẽ corporis opponendo . Nã
in latere ſuo dextro locum duriſſimum
habet,quẽ,ſ. ſemper opponit venabulo
perſequentis , & tanq̃ clypeũ validũ illũ
locũ ſemp obijcit . Sic ẽt ſcĩ viri contra
tentationũ impetus duritiẽ,i. aſperitatẽ
Pſa. 34. corporis obijciunt,ſm illud , Ego aũt cũ
mihi moleſti eſſent, induebar cilicio, hu-
miliabam in ieiunio animam meam.

Item aper ſe munit,culmos ſuos,i.den
tes longos ad arbores acuendo.Sciẽs.n.
ſibi iminere periculũ,acuit,culmos ad ar
bores eos fricans,& fricãdo eos probat,
ſi bñ incidut,qbus poſtea pro gladijs vtẽs
oẽ,qđ ferit laniãdo dirũpit.Hij ergo cul-
mi ſunt virtutes pœnitentis,q̃ acuuntur,
cum ad arbores fricanť : quaſi.n.culmos
ſuos ad arbores fricare , eſt ſuas virtutes
proprias ſanctorum, & fortium virorum
virtutibus comparare:qbus illorum exẽ-
plo,& ad opus feruentiores , & ad bellũ
acutiores reddantur.

Item aper ſe munit origanum maſticã
do . Nam ſi dentes fricando ad arbores
hebetes eos inuenerit, herbã origanũ q̃-
rit,cuius virtute maſticando dẽtes acuit,
vt Auic.ait . Origanũ itaq; eſt verbũ Dei
cuius maſticatione,l conſideratione cõ-
tra tẽtationes aĩa præmunit: viuus eſt.n.
ſermo Dei , & efficax,& penetrabilior oĩ
gladio ancipiti . vel origanum eſt diuina
protectio , quam orando quærere debe-
mus,vt eius virtute vires nræ cõtra tẽta-
tiones acutiores, & fortiores reddantur,

Plin. Itẽ tẽtationes carnis expugnare debe-
mus exẽplo cameli.Nã camelus tpe amo
ris,ſolitudinem diligit, & nullus pter pa-
ſtorẽ audet appropinquare ei. Et iterum
qñ fœminã appetit,ſupra genua incurua
tus incedit,& parũ tunc comedit. Sic hõ
qñ carnali amore ſuccendiť,ſeu tẽtatiõe,
dẽt ſe ad ſolitudinẽ oronis reducere , &
ſoli paſtori Chriſto ſe feruẽter recõmen
dare, & genuflexionibus deuotis corpus
fatigare,& cibi , & potus parcitate carnẽ
caſtigare,vt ſ.carnis :erat ſuperbiam, po
tus cibiq; parcitas.

Item tentationes carnales etiam repel
lunť,& vincunť pœnitẽtia,& feruore me-
ditationũ,& orationũ. Cuius exemplum
apparet in hędo,qa eius pellis, q̃ hiſpida
eſt(ſicut dicit Pli.)ſanat morſus veneno
ſos,ſi calida ſuperalligeť:& pili eius exu-
ſti ſuo odore fugant ſerpentes. Quid aũt
pellis hiſpida hędi,niſi auſtera pnĩa hoĩs
tentati?hædus.n. q eſt aĩal iocabundũ,&
laſciuũ,ſignat hoĩem carnaľr tentatum:
eius igiť hiſpida pellis,i. aſpera pnĩa car-
nis,ſi calida,i.ex charitate facta,q̃ eſt ca-
lor aĩæ vitalis ſuperponať.i. contra ipſas
tẽtationes obijciať,morſus eorũ venenó
ſos,i.mortiferos ſanat. Vñ pſ.hoc reme-
dio vtens dicebat,Ego aũt cũ mihi mole
ſti eſſent,induebar cilicio. Sed quaſi pili
procedens ex pelle,ſunt cogitationes p-
cedentes ex mente. vel quia pili , qui ex
ſuperfluitate corporis generantur,ſignãt
Ariſt. eleemoſynas , quæ ſaltem de ſuperfluo
Ethi. dari debent,ſm illud,Quod ſupereſt da-
te eleemoſynam , vnde iſti pili aduſti.i.
cogitationes feruentes , vel eleemoſynæ
factæ

factæ cum charitatis amore, fugant ſer-
pentes, i. dæmones, vel eorum tentatio-
Ecc. 29 nes. Vñ de eleemoſyna dr̃: Super ſcutum
potentis, & ſuper lanceam aduerſus ini-
micũ tuũ pugnabis pro te. Et de feruore
Tob. 6. meditat onum dr̃: Incenſo iecore, i. mẽ-
te per feruentes cogitationes ſiue oratio
nes, fugabit dæmonium.

Item nota, ꝙ tentationes aliquos diſſi
pant, & aliquos purgant. Vnde ſunt ſi-
miles formicis, q̃ plantas vaſtãt, & vrſos
purgant. Nã formicæ flores, & germina
corrodendo violant, fructus concauant,
& mãducant, & hoibus nocumẽtũ præ-
ſtant. Siĺr tentationes aliquando corrũ-
punt, & diſſipant flores cogitationũ, ger-
mina affectionum, & euacuant a merito
fructus operũ. & ſic ſunt hoĩ incauto, &
neſcienti cauſa multarum læſionũ: Atta
men formicæ vrſos iuuant. Vnde dicit
Pli. ꝙ quando vrſi ægrotant, q̃rũt formi-
cas, & deuorãt, & ſic ſalutẽ recipiunt. Sic
hoibus ſanctis tentationes ſunt ad per-
fectum, & ad purgationem ſiue liberatio
Iac. 1. nem vitiorum. Vnde Iac. Beatus vir, qui
ſuffert tentationem.

Item nota, ꝙ tentatio diaboli a princi
pio eſt debilis, & facilis ad reſiſtendum:
ſed poſtea in proceſſu, difficilis eſt, & for
tis. Aſſimilat. n. diabolus vrſo, qui habet
caput inualidum, ſed brachia habet for-
tiſſima. Eſt ergo velut caput vrſi ipſa ſug
geſtio diaboli. ſed quaſi ei⁹ brachia ſunt
ipſa peccati opera, quæ ſi hominem ca-
Pſ. 109. piunt, difficillimè dimittunt, pſalm. Con
quaſſabit capita, quia ſ. conterenda ſunt
ipſa tẽtationum vitia.

Pœnitentiam incipere metuentes, Aſino aquam intranti ſeu bibenti rationabili profectò exemplo comparantur. Cap. CXIIII.

Timens inchoare pñiam ſimilis eſt
aſino, qui valde timet intrare aquã,
& pedẽ ibi tingere, vel per eam tranſire,
imo ẽt non libenter aſini tranſeunt per
põtes, & maximè ſi poſſint ibi aquas cõ-
ſpicere, eo, ꝙ facile patiant vertiginẽ ꝑꝑ
capitis debilitatem, ꝑꝑ quam timent dé
põte cadere. Nec bibunt de facili, niſi ad
locum vbi ſunt bibẽte aſſueti, ad quem
poſſunt ire ſicco pede. Ille timet aquam
intrare, vel tranſire, q timet pñiam in-
choare, vel in ea perſeuerare. Sed ille, q
met per pontẽ aquam videns tranſire, q
timet ad religionẽ, eius aſperitatem cõſi
derans, ire. Quod contingit propter debi
litatem capitis, i. propter defectum ſen-
ſus: & ideo talis nõ vult ab aſſueta aqua
ideſt vita diſcedere, nec pñiam recipere
niſi quam faciliter poſſit ferre. Iudith. Iudith.
Nunquid poſſum deſerere dulcedinem 9.
meam, fructuſq; ſuauiſſimos?

Tyranni qui immaniter imperij viribus abutuntur. Vnicorni, Chamaleonti, ſimiæ, Gryphoni, ac lupo aſſimilantur, ex quorum ſimilitudinibus, eorum pariter vita ac exitus non inculte demonſtratur. Cap. CXV.

Tyrannus ſiĺis eſt vnicorni, de quo
Plin. dicit, ꝙ eſt ſimilis elephanti in
capite, & equo in corpore in cauda vero
aſſimilat apro. mugitũ emittit grauem, &
vnũ cornu magnũ hẽt in fronte duorũ
cubitorũ. Hanc feram viuam capi poſſe
negant, ſed violenter. Sic tyranni in capi
te, i. in mente, ſunt vt elephantes, ſ. ꝑ ma
gnitudinem ſuperbiæ, in corpore vt eq,
ſ. per fluxum luxuriæ, & in cauda vt apri
propter breuitatem potentiæ. Nam aper
turpem, & curuam caudam habet. Et ſi-
militer potẽtia tyrannica, & dominium
coiter habet finem celerem, & turpem,
Mugitus grauis, eſt graue imperium, qa
ſ. aliis grauia, & importabilia imperant.
Cornu magnum, eſt ſęua perſecutio quã
inferunt bonis præcipue his, qui eorum
malignitati non conſentiunt. Viui autẽ
capi non poſſunt propter impatientiã.
Eſt. n. (ſicut dicit Greg.) unicornis fera Grego.
omnino indomita, vnde ſi fuerit capta, ſup pſ.
teneri nequit, qa tãq̃ impatiens morte
deficit. Sic tyranni, & ſuperbi potius ali-
qñ conſentiunt occidi, q̃ uelint ſubijci
alijs: ut patet de Hannibale, qui bibit ue
nenum, & occidit ſeipſum, ne ueniret in
dominium Romanorum. & Cato ſimi-
liter ſe occidit, ne Cęſari ſubderetur.

Item tyrannus præſidens eſt ſiĺis cha-
mæleonti, de quo Ariſt. dicit, ꝙ habet fa Ari. de
ciẽ ſicut aĩalis ex porco, & ſimia: & altera ani.
tur color eius qñ inſufflat in coriũ eius,
& dicit Pli. ꝙ nullum aĩal eſt eo pauidi⁹: Plin.
& ideo ſic mutat ſicut color eius. & dicit
ꝙ pro infirmitate manſuetum ſe fingit,
cũ tñ ſit crudele. Dicit ẽt q; huic aĩali ma
gna vis contra accipitres eſt data. Nã vo
lantes eos ad ſe trahit, & prębet eos alijs
auibus lacerandos. Dicit etiam Ariſto. ꝙ
in morte eſt turpis coloris, q̃uis in vita
ſit magnæ venuſtatis. Sic quoq; tyranni
ſimili-

Per pedes enim, & ferrunt, tribulationes intelliguntur, quibus dũ peccator ſtringitur, & grauatur, humiliatur eius affectus, & anima ad pœnitentiam uulneratur.

Vnde inanis gloria ortum habeat, quantumq́ ſit à fidelibus fugienda, tineæ proprietatibus aperitur: Cap. CXVII.

VAna gloria aſſimilatur tineæ. Primo, quia tinea ẽt ex bono pãno naſcitur, dum, ſ. veſtis in aere groſſo inexcuſſa tenet, vel vento non pertundit. Eccl. Eccl.42.
De veſtimento ꝓcedit tinea. Sic̃et ex bono ope naſcit tinea inanis gloriæ. Et hic fit dũ mens in aere groſſo manet, i. dum ſe nõ ſubtiliter, nec ſuos defectus ſpirituales aduertit, vel corrigit; nec etiã vento perfunditur internæ aſpirationis.

Secundo, quia tinea quaſi inſenſibiliter ꝓgredit. Nã quaſi inſenſibiliter ipſam ſuperficiem conſumit Et cum animal ſit in ipſa ſubſtãria ſe abſcõdit, vt videri nõ poſſit Sic etiam inanis gloria eſt nitium tã ſubtile, & occultũ, vt prius mentem teneat, & meritũ hoĩs deſtruat, q̃ hõ incõſideratus aduertat, & iõ vix ab ea aliqs eſt immunis. Nã (ſicut dicit Valerius Maximus) Nulla eſt prorſus tanta humilitas, quæ aliqua dulcedine gloriæ nõ tangatur. Iob. Ædificauit, ſicut tinea do- Iob.27
mum ſuam.

Tertio, quia tinea amaris & odoriferis fugat. Vnde ſi folia lauri, vel cedri, vel cipreſſi, & huiuſmodi ponantur cum veſtibus, & etiã cũ libris, nõ poſſunt a tinea lędi, vt dicit Cõſtãtinus. Sic̃ inanem gloriam excludit vel amaritudo tribulatio-
Mat.6. nis, vel odor cęleſtis gloriæ, Matth. Theſaurizate à te vobis theſauros in cœlo, ubi nec erugo, nec tinea demolitur. Nam odor. i. intentio cœleſtis gloriæ excludit tineam vanæ gloriæ.

Vera fides quid in nobis operetur, quibuſque virtutibus ſit copulanda, vt opus bonum ad finẽ perducatur, ceruæ ac formicæ exemplis redditur manifeſtum. Cap. CXVIII.

VIrtus fidei bonum propoſitum concipit, humilitas cuſtodit, ſed charitas ope ꝑficit Et iõ hæc virtus quibuſdam herbis, quibus ceruæ poſt conceptionem vtuntur; aſſimilatur, quibus. ſ. iuuantur, & ad fœtum in vtero retinendum, & etiam ad facilius pariendũ. Fętũ quippe in vtero gignit qui fide illuminatus bonum ꝓpoſitum concipit: qđ quidem in vtero mentis non perit, nec inde inaniter exit, ſi hoc diſcreta humilitas ad tempus occultum cuſtodit. qđ tandẽ charitas perficit: quia quodã feruoris impulſu quaſi quodã violento partu exire in opus cõpellit. Et iõ Apoſt. ait, q fides
ꝑ dilectionẽ opatur: quia ſ. illud, qđ fides Gal.5.
concipit, dilectio opere perficit.

Item virtus, & prudentia mentis recõpenſat in aliquibus defectu corporis. Nã formicæ (vt dicit Solinus) maiora ſæpe ferunt onera q̃ ſint eorũ corpora. Vñ recõpenſant paruitatẽ corporis ꝑ magnitudinem virtutis: morſu põdera gerut, & q̃ ꝓ magnitudine ore ferre non pñt, nitunt voluere pedibus. & ſic ẽt hõ virtuoſus ĩgeniat, vt qđ vna via facere non põt, faciat alia. In quo ẽ maior eſt exiſtentia virtutis q̃ ſit apparentia foris, & onus ꝓximi ferr ore cum ad patientiam eum inducit ſua exhortatione. Et ſi ore facere nõ ſufficit, ſaltem pedibus. i. compaſſione affectuum voluit.

Quemadmodum vita ſpiritualis alatur, ac quibus virtutibus perficiatur: per nonnullorum animalium naturalia inſtrumenta, eorumq; ſignificationes diuerſos edocetur. Cap. CXX.

VIta ſpiritualis paucioribus indiget, q̃ vita corporalis. Et huius exemplum apparet in inſtrumentis, quibus animal mouetur. Nam (ſicut dicit Aui.) Oẽ animal hñs ſanguinem nobilẽ quatuor mouetur inſtrumentis. ſ. vel quatuor pedibus, vt bruta; vel duobus pedibus, & duabus manibus, vt homines; vel duob⁹ pedibus, & duabus aliis, vt aues. Sed q̃dam animalia ſunt quæ habent plures quam quatuor pedes, vt patet in cancris, & in quibuſdam vermibus; & quædã plures alas, vt patet in papilionibus. & apibus, & ſimilibus. Sed hoc ex defectu, & paucitate ſanguinis accidit: propter quã cãm efficacius operantur quatuor organa in primis, quam multiplicia in ſecundis. Ille ergo habet in ſe nobilem ſanguinem, qui habet gr̃æ humorẽ. Nã aĩa. i. vita oĩs carnis in ſanguine eſt, vt dr̃ Leui. Vnde deficiente ſanguine, deficit vita corporis. Ita deficiente gratia, deficit uita ſpiri-
tualis. Nam (ſicut dicit philoſophus) ui- 1.Cor.
uere eſt uiuentibus eſſe: ſed eſſe ſpiritua- 15.
le eſt per gratiam ſecũdum illud Apľi,

Gratia.

Gratia Dei ſum id, quod ſum. ergo aia ꝑ gratiam habet ſpiritualem vitam.

Quatuor pedes quibus quilibet habēs gratiam rectè viuendo gradit, ſunt quatuor morales virtutes ſiue cardinales, ſcilicet prudentia, iuſtitia, fortitudo, & temperantia.

Item duo pedes volantium, quibus ad bona opera tendunt, duo amores ſunt, ſ. Dei, & proximi. Sed quaſi duplex ala, duplex eſt doctrina duorum teſtamentorū, quæ eleuat volando, i. contemplando in vera Dei contemplatione. Vel duæ alæ, ſunt oratio, & ieiunium: quarum vna leuatur anima, altera leuat corpus. Vel vt duo pedes ſpirituales hominis, ſunt intellectus, & affectus, quorum vnus per fidei viam, alter vero per viā dilectionis in Deum tendit. Duæ autem manus, ſunt bene operari in proſperis, quod ptinet ad dexterā: & bene operari in aduerſitate, qđ ptinet ad ſiniſtrā vel bñfacere amico, & inimico. Alia autem ignobilia q̄ ex defectu virtutis multis inſtrumentis vtuntur, ſignificant pctōres grā & virtutibus deſtitutos, qui multis inſtrumentis i multis curis, & occupationibus inuoluuntur, qđ eſt ex defectu naturæ corruptæ ꝑ vitia, & non frenatę ꝑ grām, vel virtutibus rt' æ. Natura n. integra, & virtutibus mo dificata paucis minimiſque cōtenta eſt, Boe. de conſo. ſm Boetiū. Vnde accidit, ꝙ carnales plura vitæ fomenta exquirunt quàm viri ſpirituales: & quietius viuunt ſpirituales cū paucis bonis, quam carnales cum multis bonis, & diuitijs.

Ex peccato vno capitali plura pariter vitia oriri, vnumque vitium aliud crebro comprimere, veluti etiā venenum vnius antidotum eſt alterius. ſcorpionis, alteriū q̄, animaliū venena ſimilitudinum, multis perſpicuis ſimilitudinibus aſſirmatur. Cap. C X X.

Vitia aſſimilantē ſcorpionibus. Nam ſicut ſcorpiones ſe inuicem pariunt, ita ſe inuicem occidunt. Dī. n. ꝙ ſcorpio parit vnicos foetus, quos oēs occidunt mrēs ꝑter vnum. Sed ille vnus ſupra matrē aſcendit, & interficit: & vltor eſt fraterni ſanguinis. Et hoc fecit Deus, ne ꝓgentes illa peſtifera creſceret nimis. Sicut aūt ex vno ſcorpione multi filij naſcunt, ita ex vno capitali vitio multæ filiæ. i. vitia generant. Nā ex auaritia, ſicut dicit Gre. 31. Greg. oriuntur ꝓditio, fraus, fallacia, periuria, inquietudo, violentia, contra miſericordiam induratio. ſed eadem mr auaritia hæc vitia quæ gignit extinguit. nō nūquam enim cupidus mercator, quia eo amplius ſe lucrari cernit quo ab hominibus aliis magis hētur fidelis, ex ipſa cupiditate lucrandi, & a proditione, & a fraude, & a fallacia, & a periurio, & a violentia ſe ſummè cuſtodit. Oſtendit ſe ēt interdum per eleemoſynas miſericordem, & pium, vt ſic non credatur eſſe alienorū fraudator qui ſuorū plus eſt largitor. Interdū etiā vna ex filiabus prædictis ipſam ſuam matrē auaritiam extinguit, ſcilicet inquietudo mentis, quia interdum aliquis tpalium rerū anxia ſolicitudine & inquietudine fatigatus, eorū ſarcinam abiicere appetit, & ex inquietudinis moleſtia aliquando mundum fugit. Et ſimile hra poſſet oſtendi in alijs capitalibus vitijs, ſi quis perſcrutari vellet.

Item vitia quæ corrigere debemus in nobis, ſignantur in illis aīalibus, q̄ in lege Moyſi poterant imolari. nā de quadrupedibus offerri poterant in ſacrificiū de tribus generibus aīaliū, ſcilicet boū, ouiū & caprarū, vt patet in Leui. Vñ offerebat ꝑcipuè vitulus, agnus, & hędus. Et ſicut dī in gl. Leuit. i. vitulū offerrimus, dū carnis ſuperbiam vincimus, agnū cū irrōnabiles motus corrigimus, Hędum vero dū laſciuiā ſuperamus. referunt etiā hæc animalia ad Chriſtū, vt dī in eadē gloſa. nā Chriſtus in vitulo offert propter virtutē crucis, in agno ꝑp innocētiam, in ariete propter principatū, in hirco propter ſiſtitudinem carnis peccati. Hæc enim aīalia in lege imolabātur. Sed nota, ꝙ hæc aīalia non viua, ſed occiſa Deo offerebant, vt ꝑ occiſionem horum animaliū ſignificaretur occiſio peccatorū. & ꝙ homines peccatores digni erant occiſione, ac ſi illa aīalia loco eorū occiderent, ad ſignandum expiationē pcōrū: per occiſionē ēt horū aīaliū figurabatur occiſio Chriſti.

Itē vnū vitium quandoq; frenū eſt alterius, ſicut accidit de ſerpentibus, quia quūq; vnus ſerpens remediū eſt ɔ̄ alterū. Nā pinguedo colubri (vt dicit Pli.) valet contra morſum Cocodrilli. Quaſi enim Cocodrillus, eſt hō guloſus: qa cocodrillus tm̄ ſe replet, ꝙ poſtea iuxta litus iacet ſuctans ꝑ repletione. Sed coluber qui puluerē terræ lingit ſignat auarum q ter rena diligit. Coluber aūt contra morſum cocodrilli valet, qa plerumq; auaritia gu

lam

lam refrenat,& cohibet: quia homo nimis auarus frequentius non quantum appetit comedit, ſm illud, Eſt vir cui dedit Eccl.6. Deus diuitias,& ſubſtantiã,& honorem, & nihil deeſt animæ ſuæ ex omnibus, q̃ deſiderat;nec tribuit ei poteſtatem deus vt comedat ex eo.

Item vnum venenum eſt medicina alterius. Dicit.n.Plin ꝙ quem draco, vel aſpis vulnerat. caput viperæ appoſitum ſanat. & econuerſo cum aliquem vipera pungit,caro aſpidis venenum ad ſe pertrahit.& ſic percuſſo ſubuenit.Per draconem,qui eſt inter venenoſa maximus,& aſpidem qui eſt ſerpẽs morſu & veneno pernitioſiſſimus,intelligitur ſuperbia, q̃ eſt maximum, & pernitioſum vitiũ: ſed per caput viperæ intelligitur luxuria, qa vipera eſt valde luxurioſa.Vnde maſculus ore miſſo in ore fœminæ ſemen ei trãſfundit, & illa præuoluptate libidinis in rabiem verſa caput maris præcidit Eſt ergo vipera draconis.vel aſpidis medicina:quia quãque ruina luxuriæ eſt medicina ſuperbiæ. Vnde Greg.dicit,Fit plerunque,vt nonnulli poſt ſuperbiam in luxuriam corruentes,ex aperto caſu malum culpæ latentis erubeſcant,& tunc etiam maiora corrigant cum proſtrari in minimis contunduntur:Et Aug.dicit,ꝙ deijcit Deus occultam mẽtis ſuperbiam per manifeſtam carnis ruinam. Sed adhuc econuerſo,aſpis contra viperam remediũ præſtat, quia nonnunquam ſuperbia luxuriam refrenat. Nã dum appetit ſuperbus gloriam, infamiam metuens declinat luxuriam:ſed potius ſunt iſta remedia operis, quàm intrinſecæ voluntatis.

Gre.33 mor.

Aug.in Epiſt.

Voluptatis partes quæ luxuria,& gula exiſtunt, voluptuoſiq́ defectus,per Amphibena ſerpentis, limacisq́ proprietates atque eorum naturalia exempla quam latiſſimè declarantur. Cap. CXXI.

VOluptas carnis aſſimilatur Amphibenæ ſerpenti. Habet enim huiuſmodi duo capita vnum in principio, & aliud in cauda,currens ex vtroq; capite. Ideo dicit Iſid ꝙ hydrus eſt ſerpens plurium capitum.Hic etiam ſolus inter ſerpentes rigori ſe committit.Sic voluptas habet duo capita.i. duo capitalia vitia.ſ. luxuriam & gulam. Et hoc voluptuoſus minus inter oẽs vr̃ curare de rigore.i. de aſperitate futuri ſupplicij, De quo dr̃, Ibunt ab aquis niuium &c. Item voluptuoſus aſſimilatur limaci,quæ eſt vermis limi vnde ſemper eſt ſordidus,& immũdus,& eſt valde tardi motus Etiam quãdam concham in dorſo gerit intra quam ſe includit,& quibuſdam cornibus viam quærit,quia debilis viſus exiſtit, & ſi qd ſibi obuiam præſenſerit, ſtatim:cornua retrahit, & in conchulam ſe incluſerit. Sic voluptas eſt vermis limi.i.corruptio carnis, ſiue carnalis appetitus, & ideo voluptuoſus eſt ſordidus per gulam. immũdus per luxuriam,& tardi motus per pœnitentiam: & concha, quam gerit,intra quam ſe includit, eſt conſuetudo mala quam accipit,& deponere neſcit. Hęc et hebetat viſum mẽtis.ſ ad ſpiritualia, & iterum voluptuoſus quibuſdã cornib i. quibuſdam ſtudijs viam ſibi quærit ad delectationes carnis,quæ ſ.ſtudia pertinent ad prudentiam carnis: vnde quicquid carni obuiat,refugit, & ad prauam conſuetudinem ſe reducit. Iob.24.

Item limax quamuis lento paſſu inceedat,ad arborum tñ ſummitates aſcendit, quarum folia depaſcit: & vbicunq; ſerpit,immunda poſt ſe veſtigia derelinqt. Similiter voluptas carnis paulatim excreſcit, & magnarum arborum ſummitates aſcendit:quia quãque magnos viros occupat,& vincit. Sicut gulam vicit Adã.luxuria Dauid,& Salomonem,& folia.i.ornamenta virtutum deuaſtat in eis.vbicunque autem ſerpit,immunda veſtigia, id eſt, exempla turpia & infamia poſt ſe relinquit.

Vſurarij vita ipſiusq́ pecunia breuitas, ex pigmei, aſpidisq́; morſus exemplo, rite demonſtratur. Cap. CXXII.

VSurarij, & alij, qui ſunt ex iniquo mammone diuites,aſſimilantur pigmeis,qui cito creſcunt,& cito deficiunt. Nam pigmei, qui ſunt ſtatura cubiti vnde,a Græcis a cubito ſunt dicti habitantes in montanis Indiæ iuxta Oceanum (ſicut dicit Auguſt.) In tertio anno ſunt Aug. perfectę ætatis quinquennes pariunt, & in ſeptimo anno ſeneſcunt Sicut ergo pigmei breui ætate cito veniunt, & cito recedunt,ſic diuitiæ male acquiſitæ vſurariorum,& aliorum,cito creſcunt,& cito deficiunt. Cito enim efficiuntur diuites,& cito pauperes. Prou.Superbia teſti Pro 13. nata minuetur.

Chryſ. in Mat. Item (ſicut dicit Chryſoſt.) Similis eſt pecunia vſuraria morſui aſpidis. Percuſſus enim ab aſpide quaſi delectanter vadit in ſomnum, & per ſuauitatem ſoporis moritur: quia tunc venenum latenter per omnia membra decurrit. Sic qui ſub vſura accipit, ſub tempore quaſi beneficium ſentit. Sed vſura per omnes facultates eius decurrit, & totum conuertit.

Rinoceroti, Vacca rufa aqua expiationis, nonnullisq; animantibus in veteri lege immolandis Dei iuſſu; Chriſtus perſpicuis figuris ac exemplis ſcitè aſſimilatur. Cap. CXXIII.

CHriſtus aſſimilatur rinoceroti, id eſt, vnicorni, de quo dicitur, quod habet vnum cornu in fronte, vel in loco nariū, quo omnia perforat: quod eſt indomabile animal, & crudeliſſimum niſi dometur, & manſueſcat. Venatores autem, vt dicitur, qui volunt hoc animal capere, virginem aliquam nudam ligant ad arborem iuxta quam illud animal debet tranſire, quod tranſiens dum ſentit virginei odoris fragrantiam, ita immutatur, quod omni ferocitate depoſita in eius gremio recumbit: & vbera eius lambit: & ſic quaſi agnus manſuetus factus ligatur, capitur, & tenetur. Sic Deus, qui ante aduentum erat ſeueriſſimus, attra-

Cant. 1 ctus odore Beatæ Virginis, de quo Cant. Dum eſſet rex &c. Virginis, dico nudatæ a terrenis delitijs, & ligatæ voto perpetuæ caſtitatis, in gremio vteri illius deſcendens, ita humanus, & manſuetus eſt factus, vt poſſit teneri ligari, & occidi.

Iob. 39. Iob. Nunquid volet rinoceros ſeruire tibi?

Item Chriſtus figuratus eſt in illa vacca rufa, de qua fiebat aqua expiationis in lege Moyſi. Nam immunditia eorum, qui tetigiſſent aliquod animal immundum, expiabatur per aſperſionem cuiuſdam aquæ. mandatur enim a domino, quod accipiant vaccam rufam, & occidant, & comburant extra caſtra, & intingebat ſacerdos digitum in ſanguine eius & aſpergebat contra fores ſanctuarij ſeptem vicibus: comburebatur autem vacca illa igne cum pelle, & carnibus, cum ſanguine, & fimo flammę traditis. Adiungebatur etiam combuſtioni lignum cedrinum, Hiſſopus coccuſque bis tinctus. Cinis autem combuſtionis colligebatur totus, & in aqua ponebatur ad expiandum. Sed comburens, & cineres colligens, & ille qui aſpergebat aquas in quibus cinis ponebatur, immundi reputabantur. Sed ab hac immunditia purificabantur per ſolam ablutionem veſtimētorum: nec indigebant aqua aſpergi. Per iſtam vaccam rufam figuratus eſt Chriſtus ſecūdum infirmitatem aſſumptam; quam fœmineus ſexus deſignat: ſanguinem autem paſſionis eiuſdem deſignabat vaccæ color. Debebat autem illa vacca eſſe ætatis integrę: quia omnis operatio Chriſti eſt perfecta in qua etiam nulla eſſet macula, nec portaſſet iugū: quia Chriſtus non portauit iugum peccati. Præcipiebatur autem duci ad Moyſen, quia Chriſto imponebatur tranſgreſſio legis Moyſi in violatione ſabbati. Præcipiebatur etiam tradi Eleazaro ſacerdoti: quia Chriſtus occidendus in manus ſacerdotum traditus eſt, Immolabatur autem extra caſtra: quia extra portam Chriſtus paſſus eſt. Intingebant autem ſacerdotes digitum in ſanguine eius. quia in diſcretione quam digitus ſignat, miniſterium paſſionis Chriſti eſt conſiderandū, & imitandum. Aſpergitur autem contra tabernaculum, per quod ſynagoga ſignatur, videlicet ad condemnationem Iudęorum non credentium. Et hoc ſeptem vicibus, vel propter ſeptem dona Spiritusſancti: vel propter ſeptem dies in quibus omne tempus intelligitur. Sunt autem omnia, quæ ad Chriſti incarnationem pertinent, igne cremanda, id eſt, ſpiritualiter intelligenda. Nam per pellem, & carnem, exterior Chriſti operatio deſignatur: per ſanguinem eius ſubtilis, & interna virtus exteriora viuificans. Per fimum laſſitudo ſitis, & omnia huiuſmodi pertinentia ad infirmitatem. Addebantur autem tria, ſcilicet cedrus, quæ ſignat altitudinem ſpei, vel contēplationis. Hiſſopus, qui ſignat humilitatem, vel fidem; coccus bis tinctus, qui ſignat geminam charitatem. Per hæc autē debemus Chriſto paſſo adhærere. Cinis autem colligebatur a viro immundo: quia reliquię paſſionis peruenerunt ad Gentiles, qui fuerunt culpabiles in Chriſti morte. Apponebatur autem in aqua ad expiandum, quia ex paſſione Chriſti baptiſmus ſortitur virtutem emendandi peccata. Sacerdos autem imolans, & comburens, & colligens cineres, & aſpergens immundi erant,

di erant, quia Iudæi facti ſunt immundi ex occiſione Chriſti, per quem peccata noſtra expiantur. Et hoc vſque ad veſperum, id eſt vſque ad finem mundi, quando reliquiæ Iſrael conuertentur. Vel quia illi, qui tractant ſancta, intendentes ad emundationem aliorum, ipſi econtra aliquas immundicias contrahunt, vt Gregor. dicit: Et hoc vſque ad veſperum, id eſt vſque ad finem præſentis vitæ. Gre. in paſt.

Item Chriſtus fuit figuratus in illis animalibus, quæ pro peccatis ſacerdotum immolabantur in lege Moyſi. Nam primo ſacerdos offerebat pro ſe ipſo vitulum, & pro peccato arietem in holocauſtum. Deinde offerebat pro populo duos hircos, quorum vnus immolabatur ad expiandum peccatum multitudinis. Et huius hirci immolati ſanguis inſerebatur ſimul cum ſanguine vituli in ſancta ſanctorum: & aſpergebatur ex eo totum ſanctuarium. Corpora vero hirci, & vituli, qui immolati erāt pro peccato comburebantur extra caſtra. Hoc enim fiebat quando offerebatur ſacrificium pro aliquo graui peccato, vel pro multitudine peccatorum. Alter vero hircus emittebatur in deſertum. Imponebat vero ſacerdos manum ſuper caput eius confitens peccata filiorum Iſrael, acſi ille hircus portaret ea in deſertum, vt a beſtijs commederentur quaſi portans pœnam pro peccatis populi, vel legebatur ſuper caput eius aliqua cædula vbi ſcripta erant peccata. Chriſtus igitur ſignificatur per vitulum propter virtutem crucis, & per arietem, quia ipſe eſt dux fidelium, & per hircum propter ſimilitudinem carnis peccati. Et ipſe Chriſtus immolatus eſt pro peccatis ſacerdotum, & populi quia per eius paſſionem, & maiores, & minores à peccato purgantur. Sanguis autem vituli, & hirci, infertur in ſancta ſanctorum per ſacerdotem, quia per ſanguinem Chriſti patet nobis introitus ad regnum cœlorum. Comburebantur extra caſtra, quia extra portam Chriſtus paſſus eſt. Per hircum qui emittebatur, ſignificabat diuinitas Chriſti, quæ in ſolitudine abijt humanitate Chriſti patiente, non quidem locum mutans, ſed virtutem cohibens: vel ſignatur concupiſcentia mala quam debemus a nobis abijcere, virtuoſos autem motus domino immolare. Heb. 13

Coniugis Zelotipiam ſemper fore a viris fugiendam, vnica Onagri ſimilitudine ſacraq; ſcriptura auctoritate oſtenditur. Cap. LXXV.

Zelus carnalis, ſcilicet viri de coniuge, facit ruere in infinitas ſuſpitiones & crudeles operationes. Vnde tales ſimiles, ſunt Onagris, quorum maſculi zelo ducti, fœminarum filijs teſticulos amputant, quia habent eos ſuſpectos etiam de matribus. Vnde matres hoc ſcientes abſcondunt eos, ſicut dicit Plin. Sic multi propter zelotypiam, etiam propinquos ſuſpectos habent de vxoribus, ex qua ſuſpitione nonnunquam vulnera; & alia crudelia opera ſequuntur Eccl. Ne zeles mulierem ſinus tui, debet enim inter coniuges eſſe nō zelus ſuſpitioſus, ſed amor religioſus, de quo Apoſtol ait: Viri diligite vxores veſtras, ſicut Chriſtus eccleſiam, quam ſcilicet in præſenti fide deſponſauit, & ad æternæ gloriæ nuptias introducit. Vbi vna cum Patre, & ſpirituſancto viuit, & regnat in ſecula ſeculorum. Eccl. 9. Eph. 5.

Explicit Liber Quintus.

PROLOGVS LIBRI SEXTI,

In quo quidem de humano corpore, ac de eius tum exterioribus, tum etiam interioribus partibus, & accidentibus ratiocinari proponit.

LIcèt is qui foris eſt, noſter homo corrumpatur, tamen is qui intus eſt, renouatur de die in diem. 2. Cor. 4. Antiquorum Philoſophorum de homine tres fuerunt generales ſententiæ. Quidam hominem eſſe ſubſtantiam tantum corpoream tradiderunt, ſicut Democritus, & Leucippus, & Philoſophi Epicurei, qui poſuerunt animam eſſe corpus, & per conſequens totum hominem eſſe corporeum. Alij ſolum incorporeum, id eſt animam, hominem vocauerunt, vt Plato & alij Stoici, qui ſolam animam quam incorpoream ponunt, voluerunt ad ſubſtantiam hominis & ſpeciem pertinere, corpus vero quoddam inſtrumentum eſſe, velut eſt nautæ nauis. Alij autem ex vtroq; compoſitum tanquam ex eſſentialibus partibus anima atq; corpore, velut ex forma & materia, hominem tradiderunt, vt Ariſt. Ariſtot. & ſui ſequaces, qui ſunt Peripatetici dicti. Huic vero velut veriori ſententiæ Apoſtolus Paulus conſentiens, vtrunque in verbis propoſitis, ſcilicet corpus, & animam appellauit, vt vtrumque ad eſſentiam hominis oſtenderet pertinere. Licèt, inquit, is, qui foris eſt, noſter homo corrumpatur, tamen is qui intus eſt, renouatur de die in diem. Non tantùm corpus, vel animam perfectum eſſe hominem credidit, ſed vtrique parti per figuram ſinecdochen totius nomen attribuens vtranque partem hominis, hominem appellauit: immo corpus non ſimpliciter hominem, ſed exteriorem hominem, & animam non ſimpliciter hominem, ſed hominem interiorem vocauit, & corpus inſuper corruptibile dixit, animam vero non corruptibilem, ſed renouabilem eſſe oſtendit: Ac ſi vetuſtas, & corruptio corporis ad renouandum ſaltem animam nos inducat. Sed notandum eſt, quòd homo interior habet exteriorem adiunctum, ſcilicet anima corpus tanquam ſubiectum, ſiue materiam in qua indiuiduatur, tãquam inſtrumentum quo operatur, taquam ſpeculum in quo contemplatur, tanquam ſtimulum quo humiliatur, & etiam tanquam exemplum quo rectificatur.

Primo ergo inhæret corpori anima velut materiæ forma. Vnde Philoſophus dicit, quòd anima eſt actus corporis, id eſt forma. Ariſt. 1. de ani. Sed ſicut materia per formã perficitur, & ſpecificatur, ita forma per materiam contrahitur, & indiuiduatur. Et quanquam rationalis anima quæ eſt humani corporis forma, ſit in ſe immaterialis, videlicet vt nullam habeat materiam ex qua fiat, habet tamen extra ſuam eſſentiam, materiam quam informat. In qua ſcilicet dum creatur, recipitur, & indiuiduatur anima rationalis.

Secundò interior homo habet exteriorem coniunctum, videlicet corpus, vt inſtrumentum proprium quod mouet, & per quod agit. Et idcirco membra varia corporis diuerſis animæ viribus, vt organa coniuncta deſeruiunt ad ſuas operationes explendas, a quibus tamen intellectus excipitur, qui tantà materia (nõ vt organo) indiget, ſed tantùm, vt obiecto ſecundum, quod Philoſophus tradit. Quia igitur eget anima corpore, vt artifex inſtrumento, vel organo ad agendũ, non incongrue Philoſophus dixit diffiniendo animam, quod anima eſt actu. corporis organici. Nam omnia corporis membra ſunt ipſius animæ organa ad diuerſa, & neceſſaria opera facienda. Et quia operum exteriorum, quam plurima præcipuè manu fiunt, vocatur a Philoſopho manus organum organorum.

Tertiò eget anima corpore, vt interiori ipſius oculo, id eſt, menti, vel intellectui exteriorum rerum imagines, velut quoddam de propinquo ſpeculum repræſentet. Nam ſenſus hominis in corporeis organis exteriorum rerum imagines

nes, & phantaſmata intellectui repræſen-
tat. Ex quibus per abſtractionem intel-
lectus agentis, in animæ intellectu poſſibi-
li vniuerſales & intelligibiles ſpecies re-
ponuntur. Vnde phantaſmata in corpo-
reo organo, velut quidam colores in ſpe
culo interiori viſui animæ repræſentan-
tur: Et iccirco Philoſophus dicit, quòd
Ariſt. 2 phantaſmata ſe habent ad intellectum
de Ani. ſicut colores ad viſum.

Quarto quoque ne tam nobilis anima
vt eſt rationalis, ex aliquo ſibi munere
dato naturali, vel gratuito extollatur, in-
firmi corporis ſtimulum patitur (ſecun-
dum, quod Apoſto. dicit.) Ne magnitu-
2. Cor. do reuelationum extollat me, datus eſt
12. mihi ſtimulus carnis meæ. Portat ergo
onus corporis anima, vt eius ponderis
repreſſa grauedine ad id quod ſupra ſe
eſt, inaniter non leuetur. Vnde dicitur,
Sap. 11. Corpus quod corrumpitur, aggrauat ani-
mam, & deprimit terrena inhabitatio
ſenſum. Aduerte igitur, quòd ex corpore
anima, vt in ſuperbiam eleuari non poſ-
ſit, plurima grauamina patitur. Nam por
tat anima corpus, ſicut hoſtem, ſicut pe-
ſtem, ſicut carcerem, & ſicut comitem:
Sed eſt hic periculoſus hoſtis, peſtis, ſiue
morbus pernitioſus, carcer pœnalis, &
anguſtioſus, comes ſiue conſors grauis,
& oneroſus. Aduerſatur namque caro
ſpiritui, vt hoſtis periculoſus, vt potè cu-
Gal. 5. ius pugna grauis, & continua. nam Caro
concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus
aduerſus carnem, Hæc enim ſibi inui-
cem aduerſantur. Et propterea (vt di-
Hiero. cit Hieronymus. Nos geſtamus laqueũ,
nobiſcum circumferimus inimicum, car
nem noſtram loquor, de peccato natam,
in peccato nutritam, corruptam nimis ip
ſa origine, ſed multo amplius praua con
ſuetudine vitiatam. Hinc eſt, quod tam
acriter aduerſus ſpiritum concupiſcit,
quod aſſiduè murmurat, & impatiens
eſt diſciplinæ, quod illicitè ſuggerit, ꝙ
nec rationi obtemperat, nec timore vllo
inhibetur.

Item eſt corpus animæ, vt peſtis per-
Gal. 5. nicioſa? Et ideo Apoſtolus conquereba-
tur dicens, Infelix ego homo, quis me li-
berabit de corpore mortis huius? Nam
caro animam cruciat, debilitat, & exter-
Io. Caſ minat: Cruciatur ſiquidem anima ex
ſio de corporis amore, quia, ſicut dicit Ioan-
inſtit. nes Caſſio. Corporis nimius amor nos
mon. inquietat, ſolicitudinibus onerat, contu-
meliis afficit.

Item cruciatur anima ex corporis lan
guore. Nam (ſicut Seneca dicit,) multa
nos incommoda exagitant, quàm malè
conueniat nobi, huiuſmodi corpus, nũc
de capite, nunc de ventre, nunc de pe-
ctore, aut de faucibus conquerimur, ali-
quando nerui nos, aliquando pedes ve-
xant, nunc contractio, nunc diſtillatio,
aliquando ſupereſt ſanguis, aliquando
deeſt: hinc atque illinc tentamur, hoc
euenire ſolet in alieno habitantibus,
hoc enim corpus non domus, ſed ho-
ſpitium. Debilitas quoque corporis,
animæ debilitatem inducit. Nam (ſicut
beatus Hieronymus dicit.) Corporis Hiero.
debilitas nimia etiam vires animæ fran- epiſt.
git, mentis quoque ingenium marceſce-
re facit.

Item caro nutrita deliciis, & volupta-
tum illecebris dedita, penitus extermi-
nat ſpiritum, & vitam eius extinguit. Vn
de Apoſtolus, Si ſecundum carnem vi-
xeritis, moriemini. Auguſtinus: Spiritus Rom. 8
deficit vbi caro requieſcit: vt enim caro Aug. ſu
mollibus, ſic ſpiritus duris nutritur: il- per Io.
lam blanda refouent, hunc aſpera exer
cent. Eſt inſuper corpus animæ velut
carcer pœnalis, & anguſtioſus, in tan-
tum, vt Pſalmiſta clamaret, dicens, Educ Pſ. 171.
de carcere Deus animam meam, vt con
fiteatur nomini tuo, me expectant iuſti
donec retribuas mihi. Alia autem littera
habet, Educ de cuſtodia animam ad cõ-
fitendum nomini tuo. In quibus ver-
bis Propheta oſtendit, quòd a carcere
corporis cupiebat educi triplici de cauſa.

Primò quidem, vt aſſequeretur men-
tis iocunditatem, In iſto enim carcere
ſancti ſunt ſemper in triſtitia, ſed excun
tes ſemper erunt in lætitia. Et ideo pro-
pheta poſtquam dixit Educ de cuſtodia,
ſiue de carcere, ſtatim ſubiunxit, Vt con-
fiteatur nomini tuo, id eſt, vt laudet, &
glorificet nomen tuum, in qua laude erit
maximus iubilus, & lætitia. Iſa. Venient Iſa. 51.
in Syon cum laude, & lætitia ſempiterna
ſuper capita eorum.

Secundo, vt aſſequeretur ſanctorum,
& proborum virorum perpetuam ſocie-
tatem: vnde ſubdidit, Me expectant iuſti
a quibus ipſi expectati etiam cum ma-
gna lætitia colliguntur. Prouer. Expecta- Pro. 10.
tio iuſtorum lætitia.

Tertio, vt aſſequeretur cœleſtis mer-
cedis plenam facultatem. Ideo adiunxit,

ſub alphabeti litteris diſtinguetur, ad honorem ſcilicet illius, & gloriam, qui formauit hominem de limo terræ, & in ſpirauit in faciem eius ſpiraculum vitæ, qui eſt trinus, & vnus Deus in ſecula benedictus.

Accidia mala, accidioſorumque defectus ſedulo exprimuntur, quibus melancolici ac melancolia quamplurimus comparantur exemplis, idque multis authoritatibus confirmatur.

CAPVT. I.

Accidia aſſimilatur melancoliæ. Eſt enim, ſecũdum Auicennam, quædam ſpecies melancoliæ, vt plurimum euenicus in februario quæ quatuor mala accidentia cauſat in homine. Primum eſt, quia facit eum ſolitarium. Facit enim, vt homo patiens eam, diligat fugere ab omnibus hominibus viuis, & cupiat appropinquare mortuis, & ſepulchris. Vnde talis de nocte vadit, & de die ſe abſcondit: quod ſolum facit, quia diligit ſolitudinem, & elongationem ab hominibus. Similiter accidia facit fugere ab hominibus viuis, ideſt ab hominibus ſolicitis & operoſis, & appropinquare mortuis, ideſt deſidioſis, & ociosis, qui ſunt tanquam mortui, & nihil operantur boni.

Auic.li. 8.

Item accidioſus homo de nocte vadit ideſt tempore quietis eſt ſolicitus & inquietus, ſed in die, ideſt in tempore operandi eſt occultus, & ſomnolentus. Nam tempore quietis inquietatur mente, & tẽ
Iob.17. pore operis pigreſcit corpore. Iob: Noctem verterunt in diem. Competunt etiam hæc generaliter peccatoribus, & malis: quia malus homo fugit viuos, & iuſtos, Deo viuentes; & quærit mortuos in peccatis. i. iniquos, ſcilicet tanquam ſi-
Eccl.13 miles ſibi. Eccleſiaſt. Omnis caro ad ſimile ſibi coniungetur, & omnis homo ſimili ſui ſociabitur. Diligunt etiam ſepulchra, vbi ſunt cadauera fœtida, ideſt opera carnis corrupta.

Item odit peccator diem, & diligit noctem: quia omnis qui malè agit, odit lu-
Io.3. cem. Dilexerũt homines magis tenebras quam lucem.

Secundo melancolia prædicta facit hominem inquietũ, quia ſcilicet patiens eam, non quieſcit in uno loco pluſquã vna hora: immo non ceſſat diſcurrere, & ambulare inceſſione diuerſa, ignorans quo vadat. Similiter accidioſus homo ꝓpter triſtitiam aggrauantem animum eius, in omni loco cito attediatur. Et ideo ſtatim cupit locum mutare, ſperans habere ex mutatione loci ſubleuationem tedij. Et ideo efficitur girouagus ſcilicet ſimilis illi ſpiritui, de quo dr̃ Matt. 12. Am- Mat.12
bulat per loca arida, & in aquoſa, quærens requiem, & non inuenit: Seneca. Ægri aĩ eſt iſta iactatio diſcurrere, & locorum varietatibus inquietari: ſed quia in omni loco ſuum tedium ſecum portat, non inueniens alicubi requiem, neſcit, quo pergat. Hæc quoque inſtabilitas loci, vel animi, etiam generaliter comperit peccatoribus propter multiplicitatem deſideriorum quibus æſtuant, & impelluntur interius. Iſa. Impij quaſi mare feruens, Iſa.57.
quod quieſcere non poteſt.

Tertio, melancolia prædicta facit hominem ſuſpicioſum, & ſecurum. Nam aliquando talis cauet ſibi ab hominibus quandoque autem non cauet, negligẽs hoc, & parum diſcernẽs id, quod videt, & ei fit præſens. Homo autem accidioſus, quandoque etiam apperit occultare pigritiam & triſtitiam ſuam hominibus, & ideo aliquando ſibi ab eis cauet: quandoque etiam tanta eſt pigritia, ꝙ negligit hæc, & non veretur neq; curat, quod ab eis cognoſcatur.

Quarto, facit hominem pauidum: & ideo talis, quando vadit, videtur ſemper eſſe quaſi in fuga, ſed fuga eius eſt abſq; ordine. Vnde aſſimilatur illi vermiculo. qui natat in ſuperficie aqua ſm Auicennam, dr̃ cutiburh, qui dũ mouet in ſuperficie aquæ, modo vadit huc, modo illuc, & mouet ad diuerſas partes abſque ordine, & qñ aliquid obuiat, vel occurrit ei, fugit ab eo, & iterum ſtatim apparet. Eodem itaque modo fuga, & inceſſio prædictam melancoliam patiẽtis diuerſa eſt & incerta, quaſi ignorantis in qua parte ire debeat, & eſt quaſi fugiens ab aliquo ſibi apparente & obuiante: & iterum apparente ſibi altero, adhuc fugit ab illo. Quæ omnia ſatis congruunt accidioſo homini, quia omnia opera iniũcta ei refugit tanquam difficillima, vel impoſſibilia, & ideo neſcit quid faciat, quia

quādo aliquid faciendum ei occurrit, ſtatim expaueſcit, & refugit, timens ne ſit nimis difficile. Et quādo occurrit aliud adhuc facit ſimile, & ita nō operat aliqd certū, Sed modo incipit facere vnū, mō aliud, & nihil ꝓſequit, vel ad perfectū deducit. Sed cōtra hæc dr̄ Eccl. Eſto firmus in via domini. Senec. Certis ingeniis immorandum eſt. Eccl. Fili mi ne in multis ſint actus tui.

Eccl. 5. Sen. Ecc. 11

Pulcherrimis ſiquid in exemplis tum actiuæ tū etiam contemplatiuæ vitæ perfectio aperitur Tribuſque præcipuis rationibus, actiui, & contemplatiui mandibulis aſſimilantur. Cap. II.

A Ctiui, & contēplatiui ſunt ſimiles mandibulis propter tria

Primo, quia mandibulæ ſunt ſitualiter diſtinctæ. Nā mādibularum alia ſuperior, alia inferior. Sunt enim, ſicut duæ molæ ad molendum, & conterendum cibum continuè ſe mouentes. Vnde mandibulæ nutrimētum toti corpori ſubminiſtrant. In ſuperiori igitur mandibula, dentes ſuperiores infiguntur, in inferiori vero inferiores radicant. Mandibula ergo ſuperior eſt vita cōtemplatiua, quæ circa ſuperiora intendit ſicut circa cœleſtia, Inferior vero eſt vita actiua. quæ inferiora miniſtrat. ſ. tpalia Per vtramque enim cibus miniſtratur quo corpus eccleſiæ ſuſtentat. Per cōtemplatiuā enim vitam diſponitur, & præparatur cibus ſpiritualis. ſcilicet doctrinæ, & orationis, & & aliarum elemoſynarum ſpiritualium, quibus etiam proximorū animæ ſuſtentantur, & nutriuntur. Per actiuam vero diſpenſatur, & miniſtratur, nutrimentum corporale, ſcilicet cibi, & potus, & aliarum eleemoſynarum corporalium, q̄bus corpora vegetantur. Dentes autem ſuperiores ſunt viri cōtemplatiui, & perfecti quorum conuerſatio in cœlis eſt. Inferiores vero dentes ſunt viri puri, & fortes, qui proximorū vtilitatibus inſeruiunt. Vbi attendendum eſt, ꝙ mandibula ſupior in oī aīa. i eſt fixa, & immobilis, ad deſignandū, ꝙ vita contemplatiua, quæ eſt circa æterna, & immobilia bona, attendit, & requirit ſtabilitatē, & quietem ab exterioribus exercitijs. Aug. Ocium ſanctum, quærit charitas veritatis. Pſ. Vacate, & videte Bern. Abſit, vt q̄ Deo vacat ad tumultuoſam aſpiret ſtatum officialium vitam. Mandibula vero inferior. i. actiua vita tam per cōpaſſionem aī, quā per actum miniſterij neceſſario mouet, ita vt poſſit dici deſeruientibus Deo in laboribus vitæ actiuæ illud: Ecce, qui ſeruiunt ei, non ſunt ſtabiles. Cocodrillus enim cōtra naturā omnium animalium mandibulam ſuperiorē mouet, & inferiorem fixam tenet. Sicut dicit Philoſophus. Et talis eſt homo peccator, qui temporalibus corde affigitur, circa ſpiritualia vero nulla ſtabilitate firmatur. Thren. Peccauit Hieruſalem, propterea inſtabilis facta eſt.

Auguſ. Pſa. 33. Bern. Iob. 4. Ari. 3. de ani. Thre. 1.

Secūdo, mandibulæ ſunt ex duris partibus compoſitæ. ſ. ex duris oſſibus, & duris neruis, & lacertis: & hoc fuit neceſſarium propter motus continuitatē, & apertionis, & clauſionis neceſſitatem vt dicit Conſtan In oſſe itaq, duro, & forti intellige fidem; de qua. Pet. Cui reſiſtite fortes in fide. In lacerto vero ſiue muſculo in quo eſt virtus motiua, vnde etiam in quolibet membro eſt quaſi loco cordis, ſignificatur ſpes. ſ. quæ mouet ad bene operandum, ſicut ſpes præciū ad bene laborandum. In neruo autem colligāte, intellige charitatem, quæ, ſēm Apoſtolum, eſt vinculum perfectionis. Et hæc tria neceſſaria ſunt tam ad continuandum opera vitæ actiuæ, quàm contemplatiuæ.

1. Pet. 5

Tertio, quia mandibulæ ſunt pluribus munimentis circundatæ, ſcilicet gingiuis, & labijs. Gingiuæ dicuntur à dentibus gignendis, quia in eis dentes gignūtur, nutriunt, & ſtabiliuntur. Labia etiā appoſita ſunt ad decorem exteriorem, & etiam ad defenſionem tam illatum, q̄ dentium ab exterioribus nocumentis. gingiuæ ergo referuntur ad humiles, ſed labia ad Deum laudantes. Nam ſicut in gingiui dentes firmantur, ita in humilitate ſancti roborātur. Vnde tam actiuis, quā cōtemplatiuis vtrūq; neceſſariū eſt. ſ. vt de ſe humilia ſentiāt, & vt ēt ea, q̄ faciunt, in Dei laudem referant, ſēm illud Pſal. Labia mea laudabunt te.

Pſa. 61

Veræ pœnitentiæ partes (vt Deo grata exiſtat) ſeptem eſſe debent, quæ per ipſius fellis, ſeptem ſimilitudine liquido cognoſcuntur. Cap. III.

A Maritudo pęnitentium aſſimilatur felli propter ſeptem.

Primò

Primò, quia fel maximè eſt amaritudinis contentiuum, & hoc eſt propter dominium choleræ ex nimia intenſione caloris. Eſt enim fel membrum calidũ, & ſiccum, epatis gibbo ſuppoſitum, propriũ coleræ rubeæ receptaculum. ſicut ergo eſt maxima amaritudo felis, ita ẽt debet eſſe maxima amaritudo pœnitentis, qui nihil peccato deterius ei accidere potuit.
Iſa.37. Iſa. Amaritudo mea amariſſima. Deuter.
Deu.29 Vua eorum, vua fellis, & botrus amariſſima in cuius ſignum Chriſtus pro nr̃is
Pſa.60. peccatis eſt felle potatus. Pſa. Dederunt in eſcam meam fel.

Secundo, quia fel eſt ſui humoris dupliciter emiſſiuum. Nam ciſtula fellis eſt quædam pellicula habens duos follieulos, & per vnum ad inteſtina cholera deportatur, per alterum vero deportatur ad ſtomachũ. Ciſtula ergo fellis, eſt mẽs amara hominis pœnitentis; cuius duo folliculi ſunt, primus dolor de peccatis p̃teritis, & hic vadit ad inteſtina ad purgandum fæces cibi. i. ad cõſcientiam ad inteſtina ad purgandum fæces peccati. Alius vero eſt propoſitum abſtinendi à futuris. Vnde hoc vadit ad ſtomachum per quem cibi ingrediũtur ad ventrem, quia maxime debet cautela adhiberi circa ſenſum, vnde malæ ſuggeſtiones, ſeu
Aug in reg. cogitationes primitus oriuntur, & tranſeunt ad mentem. Vnde Auguſ. Vbi ſibi
Greg. i homi. aliquis noſtrum viderit aliquid deeſſe, doleat de præterito, caueat de futuro. Nã ſicut dicit Greg. Pœnitentiam agere, eſt perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare. Nam qui ſic alia deplorat, vt tamen alia committat adhuc; pœnitẽtiã agere, aut ignorat aut diſſimulat.

Tertio, quia fel eſt viſus clarificatiuũ, & præcipue fel accipitris, & aliarũ auiũ viuentium de præda, vt dicit Cõſtan. Et
Conſt. ideo fel in collyriis oculorum eſt neceſſarium, propterea, quia fel ſua ſubtilitate eſt groſſorum humorum inciſiuum, &
Tho.6. ſua ſiccitate conſumptiuum. Thob. Fel eius valet ad inungendos oculos. Sic ex amaritudine pœnitentium fit ſpũale collyrium, quo oculi animæ interiores purgantur, & clarificantur. Apoc. Collyrio,
Apoc.3 ſcilicet pœnitentiæ inunge oculos tuos vt uideas.

Quartò; quia fel eſt decoctionis ciborum iuuatiuum. Nam cholera à ciſta fellis ad ſtomachum deportata, ſua caliditate virtutem adiuuat digeſtiuam. Et ſic pnia ſuo feruore præparat, & iuuat mentem ad nutrimentum ſpuale verborum Dei, vel corporis Chriſti digne recipiendum, vt ſic ei applicetur, & proſit ad meritum. Et talis præparatio, vel diſpoſitio reſpectu cibi ſpiritualis eſt quaſi quædã digeſtio. Prouer. Anima eſuriens, amarũ Pro.27.
pro dulci ſumet: quia ſcilicet n potest anima percipere dulcedinem ſpiritualis cibi; & alimoniæ niſi præcedat amaritudo pœnitentiæ.

Quinto, qa fel eſt ad expellendum ſuperflua excitatiuum. Nam colera à ciſta fellis ad inteſtina deportata ẽ ſua ſubtilitate pœnetratiua, & ſuo acumine pungitiua, & inteſtinorum mordificatiua. Vnde virt⁹ expulſiua cõfortatur, & ad expellendas feces ciborum excitatur. Sic pœnitentiæ dolor intus ad mentem peccatoris pertranſit, ſuo acumine conſcientiam compungit: & eum eam continuè mordere nõ deſinit, ad expellendas peccatorum faces per viam confeſſionis cõpellit, ſicut ex dolore compellitur parturiens citius dimittere partum: Pſ. Ibi do- Pſa.47.
lores, vt parturientis. Sextò, qa fel eſt p accidens dulcedinis cauſatiuum, Nam ĩ aĩalibus fel hñtibus, quod eſt ſub felle, eſt valde dulce, qa dum amaræ pres ad locum aliquem colliguntur, partes vicinæ, quæ remanent, magis dulces reducũtur. Et ſic ſub amaritudine pniæ maxima dulcedo continetur: qa quantũ pœnitens dolet de culpæ perpetratione, tãtum gaudet de eius remiſſione, & adhuc amplius de gratiæ recuperatione. Iudicum: De forti egreſſa eſt dulcedo. qa Iud.14.
ſcilicet de forti amaritudine pniæ ſeqtur dulcedo miſerationis, & gratiæ,

Septimo, qa fel eſt ſanguinis à cholera ſeparatiuum, & mundificatiuum. Sanguis. n. ex præſentia choleræ incenderetur, niſi in cuſtodia fellis eius ſuperfluitas locaretur. Sic etiam pnia coarctat, & reſtringit ardorem concupiæ, quæ eſt velut vſtio choleræ tenẽs ipſam cõcupiam ſub cuſtodia ronis: & ita humor ſanguinis. i. affectio ſpũalis amoris, in quo vita animæ conſeruatur, ſicut vita aĩalis cõſeruatur in ſanguine, tenia net nõ infecta,
ſed pura. Et hæc eſt puritas ſanguinis. i. Gen.11.
ſinceritas ſpũalis amoris, de qua dr̃. Carnem cum ſanguine ne comedet is. i. carnalem amorem cum ſpirituali dilectione non miſcebitis. Vnde dñs voluit bi- Mat.27
bere vinum cum felle mixtum. Eſt enim

vinum

vinum amor ſpirituale: ſed tanquam fel amaricatiuum, eſt affectio carnalis,
Prou.5. de qua dicitur: Nouiſſima illius amara quaſi abſinthium.

Itē amaritudo pniæ aſſiſ'aī choleræ rubeæ pp quatuor. Primo rōne naturalis ꝓprietatis, qa eſt naturaliter calida, & ſicca. Sic puię amaritudo calida eſt feruore bonæ voluntatis, & ſicca ab humore flu
Ecc.31. xæ cogitationis. Eccl. Vigilia, & cholera, & tortura viro infrunito. Nā pnia dōt eē cauta, & ideo requirit vigiliam. i. mentis attentionem.

Item debet eſſe feruida, & ideo requirit choleram, id eſt contritionis ardorem.

Itē dēt eē pęnoſa: & iō reqrit torturā.
Ecc.33. i. ſatiſfactionis afflictionem. Eccl. Seruo maliuolo, id eſt peccatori, ſiue carni, tortura & compedes.

Scđo, rōne effectiuæ cālitatis, qa p cōplexionē cholericā efficiunt hoies iracūdi, ingenioſi, leues, & acuti. Sic pnia facit hoies iracūdos ↄtra vitia, ingenioſos ad deſtruendum diaboli machinamenta, leues, vt audita citò percipiant, acutos
Sap. 8. vt ſubtiliter de rebus ſentiant. Sapient. Per hanc iuuenis, & acutus inueniar in iudicio.

Tertio, rōne ſimilitudinariæ conformitatis: qa cholera eſt ſimilis igni, & æſtati, & calidæ iuuētuti. Hæc. n. oīa calidæ, & ſiccæ naturæ ſunt, vt hēas ex cholera rubea amaritudinē cōtra peccatū, ex iuuentute fortitudinē contra diabolum ex igne claritatē intelligētiæ ad cognoſcēdū Deū, ex æſtate vero habeas amorē dilectionis ad ꝓximū. Et inde eſt, ꝙ vici
Luc.21 nitas æſtatis. i. pñtia fraterni amoris manifeſtatur ex fructu operis. Luc. Cū ar
Grego. bores producunt ex ſe fructum, ſcitis
homi. quoniam prope eſt ęſtas. Grego. Probatio dilectionis, exhibitio eſt operis.

Quarto, rōe purgatiuæ ēſtuiibilitatis: qa humor cholericus purgāt, & emittit, ſiue effundit p aures. Dū. n. libēter audis qd facere debeas, p aures cordis ſupfluitates cholerę rubeæ purgas, vel per aures purgaris, dū ſacerdos in confeſſione te audit, Vnde Iacobus hortatur dicens:
Iac.5. Confitemini alterutrum peccata veſtra.
Leo.in Leo papa, Non remanet in iudicio
ſer. condemnandum, quod fuerit in cōfeſſione purgatum.

De charitate Dei ac proximi, excellenter pertractatur, quæ egregijs ſimilitudinibus hominum pedibus quo ad omnes eorum partes proprioſq; effectus coaptatur. Cap. IIII.

Amor charitatis aſſiſ'at pedi. Sunt. n. vt duo pedes aię, qbus ad Deum accedit amor Dei, & ꝓximi, q ita ſibi cōne
xi ſunt, vt alter ſine altero currere non Ioā.20.
poſſit. Ioā. Currebant duo autem ſimul. hæc autem ſimilitudo pedis, ſcilicet, & amoris ex multis ꝓprietatibus patet.

Primo, qa pes eſt vltimū corpis ad integritatis eius ptinēs ꝑfectionē. Et ſiſt vltima eius virtus, qua aīa in hac vita ꝑ
ficit, eſt charitas. vñ Apl's pluribus enu- Col 3.
meratis virtutibus ſubdit, Sup hæc oīa charitatē hñtes, vinculū ꝑfectionis. Vel
ſicut pes ē finis corpis humani, ita chari 1. Thi.1.
tas finis ē mādati. Thi. Finis pcepti charitas. & dr charitas finis pcepti, qa oēs actus virtutū de qbus pcepta dāt, ad hūc finem generaliter ordinantur, vt anima uniat Deo: qđ fit p charitatē vnde actus aliarū virtutū nō coniūgūt aīam Deo niſi mediāte charitate. Quia vero pes eſt ex
trema ps corporis, podus totius corpis 1. Cor.
portat, & ſic ēt de charitate ipſe Apoſto- 13.
lus dicit, ꝙ charitas oīa ſuffert Gregor. Grego.
Tm quilibet portat proximum, quātum homi.
amat. Si. n. amas portas: ſed ſi deſiſtis amare, deſiſtis & tolerare.

Scđo, qa pes lōgus eſt, & planus, & cōcauus pp fortiorē veſtigij impreſſio
nē. ſic amor charitatis dēt eē lōgus ad p Pro 17.
ſeuerādū, Prouer. Oi tpe diligit q amicus Ber.li.
eſt. Ber Ama pſeuerāter, & loganimiter, 5. de cō
& hēs lōgitudinē: dilata amorē tuū vſq; ſide.
ad inimicos, & latitudinē tenes: eſto in omni ſolicitudine timoratus, & ſublime & profundum apprehendiſti.

Itē dēt eſſe planus. i. æqualis, & leuis
ad facilius onera portandū. i. ꝓximorū Eph.4.
defectus. Eph. Supportantes inuicem in charitate

Itē dēt eſſe cōcauus ad ſuſcipiēdū. ſ. p Ro.15.
hoſpitalitatē. Apl's: Suſcipite inuicē, ſicut & Chriſtus ſuſcepit vos. & ex his relinqt fortis īpſſio ueſtigiorū. i. exēplorū.

Tertio, qa pes eſt digitis diſtinctus ad
meliorē inceſſionē, inceſſio. n. aīæ in uia Pſ. 118.
Dei eſt p mādatorū obſeruationē. Pſal. Viā mādatorū tuorū cucurri. Diſtinctio autem digitorū eſt diſtinctio mādatorū vnde ſicut ſunt x. digiti pedis, ita ſunt.

x. præcepta

x. pcepta decalogi: ſed ſicut digiti vniuntur i pede, ita mādata vniunt i dilectiõe. (Gre. in homi.) vñ Greg. dicit, ꝙ pcepta dñica ſunt multa per diuerſitatem operis, unum in radice ipſius charitatis.

Quarto, qa pes eſt nerueus: & oſſeus ad maiorē durationē: charitatis autem amor eſt nerueus ad fortiter colligādũ, (Cor. 13) & eſt oſſeus ad alia ſupportādũ, & io fortiſſimus ad nunq̄ deficiēdũ. Apſs. Charitas nũq̄ excidit: Et nota, ꝙ ſm Conſt. pes cōponit ex oſſibus. 44. quorũ duo ſunt calcaneorũ, duo manicularũ, x. pedũ, & 30. digitorũ. In calcaneis itaq; intelligimus morientes, qa calcaneus eſt poſterior pars pedis. a calcādo ſic dictus, qa eo terræ ueſtigia imprimunt, ut dicit Iſido. vñ ſignat mortē. p quā hō terræ infodit, & i.. terrā redigit. Sicut ergo calcaneis neceſſaria ſunt duo oſſa, ita morientibus duo ſacrã ſine qbus male morerētur, vnũ ſcilicet quo ad paruulos ſcilicet baptiſmus, aliud quo ad adultos. i. pnīa. In maniculis vero accipim⁹ pnītes quod eſt poſterioribus oblitus ad anteriora ſe extendere. Maniculæ n. ſunt aſtius, qbus neceſſaria ſunt duo oſſa ad ſui fortificationē, ſcilicet timor offenſæ, & ſpes veniæ: In pedibus vero quibus mouemur, accipimus obedientes, qbus neceſſaria eſt cōpago decē oſſium. i. obſeruatio. x. pceptorum: in digitis vero intelligimus rectores, & doctores, qbus neceſſaria eſt compago. xxx. oſſium. i. maturitas ætatis, quæ vr̃ cōmuniter cōpetere ætati. 30. annorum: ſicut Chriſtus, qñ ſe pro (Grego. Naziā.) palauit, & docere poſt baptiſmum cœpit, erat. 30. annorum. Vnde Greg. Naziāzenus dicit: Obſerua tu q̄ præs, ꝙ 30. annorũ erat Ieſus. Forſitan aũt, & Ioannes aliquid plus habebat ætatis, & tu antequā adoleſcas antequā genas barbis veſtias, uis docere ſenes, & magiſter fieri anteq̄ā diſcipulus cupis, quod certè ideo leue, & facile putas, quia illud penitus ignoras?

Quintò, pes eſt neceſſarius pp ambulationē & corporis eleuationē: nã amor (Ephe. 5) charitatis mouet, & ambulare facit per operationem. vnde Apoſtolus: Ambulate in dilectione, ſcilicet bene operando. (Gale.) & eleuat per contemplationē, & cœleſtiũ affectionē, ſicut calor Solis eleuāt vapores. Et nota (ſicut dicit Galenus) ꝙ mulier in vtero habens, innctis, & compoſitis pedibus ſi ſubito vocata fuerit; ſi maſculũ habuerit, primo ad veniēdũ dexterũ pedē mouebit; ſi vero fœminā geſtauerit, primo mouebit ſiniſtrum. Per maſculũ ergo cōceptũ, intelligit bona diſpoſitio mentis, per fœminam vero accipit diſpoſitio mala, per pedem autem dexterum amor ſpiritualium. per ſiniſtrum vero temporalium amor ſignificatur. Illa ergo anima, q̄ cōcepit maſculũ. i. q̄ eſt bñ interius diſpoſita p bonũ affectũ, & ppoſitũ, pmittit pedē dexterum ſiniſtro. i. præponit amorem ſpiritualiũ oībus temporalibus. Sed, quæ cōcepit propoſitum fœmineũ. i. vitioſum, præmittit pedē ſiniſtrũ. i. ppōnit affectũ tpaliũ ſpiritualibus. Sexto in multis aīalibus pes eſt ad defenſionē. Sic pede charitatis pcutiēda eſt frōs, vel fraus tētatoris. Charitas. n. eſt munime egregiũ cōtra tentationes. Septimo in volatilibus ſciſſi pedis, & curui, vnguis pes eſt ad victus acqſitionē, ſed in volatilibus clauſi pedis, eſt ad ſui in aqs gubernationem, & hoc eſt, (Pſal. 65) qa charitate reficimur, & in aqs tribulationũ gubernamur, & defendimur, ne. ſ. (Cant. 8) ſubmergamur. Pſ. In flumine pertrāſibunt pede. qa. ſ. inũdationē tribulationũ ſecu (Auguſ.) rè pertranſit pes dilectionis. Canticum Aquæ multæ non potetũt extinguere charitatem nam charitas ſicut dicit Auguſtinus in aduerſitatibus tolerat in proſperitatibus temperat, in duris paſſionibus fortis, in bonis operibus hilaris, in tentatione tutiſſima, in hoſpitalitate latiſſima, inter veros fratres lætiſſima, inter falſos prudentiſſima.

Hydropiſis tres ſpecies annumeratur, quibus inordinatus ſui ipſius atq; dimitarum amor, & propria excellentia appetitus, pluribus ſimilitudinibus comparatur. Cap. V.

(Auic.) Amor ſui inordinatus aſſimilat̄ hydropiſi pp tria. Primo pp exuberantiā humoris. eſt. n. hydropiſis cā, exuberās materia (vt Auicen. dicit) Sed tanq̄ (Aug. de ver. do.) exuberantia humoris in hydropici corpore, eſt diſtemperantia amoris proprii in peccatoris corde. Ex qua ſeqtur tumefactio hydropici, i. ſuperbia, & cōtemptus Dei, qa ſuperbia amor eſt propriæ excellentiæ, vt dicit Augu.

Secundò, propter repletionem corporis, nam (ſicut dicit Auic. Talis exuberās materia ingroſſat, & tumefacit membra,

aut

aut membra omnia manifeſte aut loca partium vacua in quibus continẽtur humores, & regimem nutrimenti. Sic inordinatus amor ſui, replet omnia corporis membra, ideſt occupat omnia ipſius peccatoris opa, & loca etiã corporis vacua. i eius deſideria. Nã qcqd deſiderat, vel agit, ad ſe ipm tantũmo hõ peccator reflectit, quia in oibus ſuis ſtudijs ſolam pprii vtilitatem attendit. Apſ. Erũt ho-
2. Thi. mines ſe ipſos amantes.

3. Tertio propter diſtinctionem lãguoris. Nã languor, ſiue morbus hydropiſis in tres diſtinguit partes ac ſpecies, quarum vna vocat hypoſarcha, ſecunda alchites, tertia timpãites: Prima. ſ. hypoſarcha pueuit ex materia phlegmatica penetrãte in membra cũ ſanguine, ex qua apparet inflatio i corpe quaſi toto, ſicut accidit in corpe mortuo. Vñ hæc hydropiſis pinguedinen in membra inducit: ſed inter membra potiſſimè facies ad pĩguedinem eſt decliuis, cumq; digitis corpus primitur in oĩ loco deprimit, ex quo non carnis ſolidæ, ſed fluidę, & mollis eſſe pinguedo illa oſiditur. Hypoſarcha ergo pcedens ex exuberãti corpis humore, auaritiæ vitium eſt, proueniens ex ſui inordinato amore, qa ex eo, ꝙ peccator ſe diligit inordinatè plus ſm corpus quã ſm aiam, diuitiarum abũdantiã appetit, ut cõmodius viuere poſſit: ex quarũ diuitiarũ inordinato amore, cupidus, & auarus efficit, & tũc eſt hypoſarcha pueniẽs ex materia phlegmatica. nã exuberantia materiæ phlegmaticæ eſt abũdantia tpalis ſubſtantiæ. qa hmi materia ſ. phlegmatica eſt fluida, eſt frigida, eſt etiã obliuionis & pigritiæ cauſatiua. Nam phlegmatici ſunt fluidi, ſunt obliuioſi, ſunt pigri, uel tardi: qd ot: in peccatoribus cauſat abundantia temporalis. Nã ipſa in ſe eſt fluida, i. labilis & tranſitoria: & neceſſe eſt, ut qui labenti innititur, etiã cũ labẽ-
Pro. 11. te labatur. Pro. Qui cõfidit in diuitiis ſuis corruet. hæc eſt etiã quæ facit hoĩes fri-
1. Ioh. 2. gidos ad amandũ ſpũaliter. Ioh Siqs diligit mundũ, non eſt charitas patris in eo.

Item facit obliuioſos ad recognoſcen-
Gen. 40 dum bñficia: Gen. Succedentibus pſpis oblitus eſt interpretis ſui Sic qui proſperat in diuitiis, obliuiſcitur Dei.

Item facit pigros, & tardos ad operandum opa meritoria. Vnde fallacia diuitiarum, & ſolicitudo ſeculi, ſuffocat verbum, ne ſcilicet opere impleatur. Tunc ergo exuberat ĩ uentre phlegmaticæ materiæ humor, qñ creſcit in corde hõis tpalis ſubſtantiæ amor: qui tunc cũ ſanguine penetrat ad membra, cum ſub obtentu neceſſitatis trahitur ad operũ ſtudiã. Eſt enim humor ſanguinis quaſi nutrimentum corporis, & neceſſarium ſuſtentamentum naturæ, in tantum, ut dicatur
Leuitici. quod anima. i. uita omnis car- Leu. 18
nis in ſanguine eſt. Ergo accipiamus per ſanguinem appetitũ neceſſitatis, in exuberante autem phlegmate appetitum cupiditatis: unde tunc phlegma cum ſanguine tranſit, qñ ſub obtentu neceſſitatis, impletur appetitus cupiditatis: & tũc penetrat in membra, quando tranſit ad lucrandi ſtudia, ex quibus ſequitur impĩguatio. i. diuitiarum repletio. ſed ex pinguedine tumefactio ſequitur, quia ex diuitiarum plenitudine ſuperbia cauſatur
& ideo Augu. Morbus diuitiarum eſt ſu- Aug. in
perbia Nam grandis animus eſt qui in- ſer. 31.
ter diuitias iſto morbo non tentatur. maior animus diuitias ſuas vincens cõtemnendo: magnus eſt diues qui nõ ſe ideo magnum putat, quia diues eſt. qui autẽ ideo magnum ſe putat, quia diues eſt, ſuperbus & egenus eſt, in carne crepat, in corde mendicat, inflatus eſt non plenus. eſt etiam præcipuè in facie ad pinguedinem, & ad tumorem decliuis: quia præcipue in exteriori apparentia, ſuam ſuperbiam, & pompam oſtendit. ſed quia plenitudo eius non eſt ſolida plenitudo virtutis; comprimitur, dum tangitur digitis, quia dum tentationibus impetitur, cedit & dum aduerſitatibus premitur, deficit
Iob: Venit ſuper te plaga, & defeciſti Se- Iob. 4.
cunda ſpecies hydropiſi, ſ. alchites, prouenit ex materia aquoſa effuſa in ſpatium ventris inferioris. & quę ſequuntur ipm. Vnde eſt in alchite grauitas ſenſibilis in uentre: & cum percutitur venter non eſt ſonitus: ſed quando commouetur, auditũ ſonitus aquæ commotæ. Aſclites ergo pueniens ab exuberantia humoris, luxuriam deſignat prouenientem ex inordinato amore propriæ carnis, vnde naſcitũ ex aqueo humore i. ex carnali amore & ad inferiora ventris diffunditur: quia luxuria carnis per inferiora membra expletur. Hæc ſenſibilem grauitatem ventri ingerit, quia ſenſibilẽ commotionis ardorem in ipſo ventre diffundit, hm̃oi aquoſitas ventris eum percutitur non ſentitur: qa flagellũ tribulatio carnis motũ concupi-

ſcentiæ

ſcentiæ ſedat, & reſtringit, ſed tñ cũ mouetur: ſentitur, quia cum tentatione agitatus, protinus excitatur, & deordinatur.

Tertia ſpecies hydropiſis, ſcilicet timpanitis, eſt ex materia ventoſa ſparſa in alias partes, & non eſt in timpanitide grauitas neque pinguedo membrorum, ſed potius extenuatio ipſorum, neque et tumefactio pedum, ſed eſt inflatio ventris, & tenſio quaſi corde, & cum pulſat uenter, audit' ſonitus uentris in quo eſt inflatio, ut utris pleni aqua. Eſt ergo uelut timpanitis tumor elationis, qui eſt ex uentoſa materia. i. ex humoris excellentia quæ animum inflat nõ ſatiat. Vnde eius abundantia timpanitidem inducit: quia excellentia honoris ſuperbiam & elationem gignit, qua animus inflatu extenditur: ut ſi quis eum iniuria tãgãt, ſtatim per impatientiam reſonat, & ad

Iſa. 16. uindictam intendit. Iſa. Venter meus ad Moab quaſi cythara ſonabit.

Angelos quamplurimis rationibus corporeis membris uere ſolere antiquitus depingi, oſtentatur. Cap. VI.

ANgeli licet ſint incorporei, tñ in figura humani corporis apparere leguntur, & ſic etiam depinguntur. vnde & varia membra corporis etiã in diuina ſcriptura per quandam ſimilitudinẽ eis attribuuntur, in quibus variæ actiones eorum inuiſibiles exprimuntur. Depinguntur ſiquidem angeli primo cum lõga coma, & reflexis capillis: vt per hæc eorum mentales affectiones, & ordinatæ cogitationes intelligantur. Nam capilli cogitationes ſignificant, & etiam affectiones quæ naſcuntur ex radice mentis. Item aures dicuntur habere, quando diuinam inſpirationem recipiunt, quam vtiq; iudicant & diſcernunt.

Item nares eis pictores attribuunt, qa peccata velut fœtidam fugiunt, & uirtutes quaſi quædam odorifera diligunt, & inter munda, & imũda fœtida & aromatica ſagaciſſimè diiudicant, & diſtingũt.

Item ora, linguas, & labia habere etiã ſæpius memorantur, quia diuina ſecreta quaſi nobis loquendo proferunt, & diuinis laudibus quaſi continue intendunt.

Item imberbes pinguntur, ut quaſi iuuenes, neque uiribus, neque ſenio deficere oſtendantur.

Item dentes habere dicũtur, quia gratiam quam a Deo accipiunt aliis cõicare, i. quaſi commolendo diuidere cõſueuerunt. Vñ in dentibus eorũ ptãs actiua & communicatiua merito deſignatur.

Item brachia, & manus habent, quia virtute ſua actiua, & permãtiua, nr̃as infirmitates ſuſtinent, & vſq; in finem ab electorum defenſione, & ſupportatione non deſiſtunt.

Item cor & pectus habere finguntur, quia cum deiformem habeant vitam, de ſuſceptione deiformis vitæ, & gratiæ, nobis manifeſtiſſime cooperantur.

Item coſtas, & latera habent: quia omnia gratiarum munera in ſe tuta cõtinẽt, & per ipſorum cuſtodiam in electis hominibus omnia tuta manent.

Item lumbos, & femora habere dicuntur, ſed veſtibus occultata, qa gratiam, & virtutem in ſe habent quæ hoibus carnalibus ſunt occulta.

Itẽ hñt pedes, ſed naturaliter denudatos: qa liberos hñt affectionũ mot' ĩ deũ, ab oi carnali concupiſcentia denudatos.

Itẽ deſcribunt pẽnati, & alati, qa ſunt a cogitatione terrena penitus alieni, cõtẽplationis raptu ad diuini amoris intima ĩtellectu, & affectu ſũt pẽnit' eleuati.

Sanctorum animæ perfectiones, quæ puellis, nec non animarum peccantium defectus multiplices quæ mulieres præcipuè prægnantibus ſimiles eſſe videntur, lucidiſſimis exemplis conſcribuntur Cap. VII.

ANimæ ſcõrũ virorum ſiles ſunt puellis. Nã primo: puellę, ſm cõplexionẽ ſunt calidæ, & humidæ, qa ſcilicet aię ſactæ ſunt calidæ p dilectionẽ, & humidæ per deuotionem. Vñ frequenter ex deuotione lachrymis abundant, in quas deuotionis lachrymas pcipuè reſoluũt audiendo, vel legẽdo, vel meditando verba di-

uina. Can. Aĩa mea liquefacta eſt, vt dilectus locutus eſt. Nã in liquefactione aiæ notat calor dilectionis reſoluens, & humor deuotionis decurrens. Cant. 5

Secundo puellæ ſm cordis diſpõnem ſunt tenellæ, graciles, flexibiles, & pulchræ: ſic aiæ ſanctæ ſunt tenellæ p beniuolentiã, flexibiles, p obedientiã, graciles per abſtinentiã, pulchræ per munditiã ſicut erat pulchra cui dicit: Pulchra amica mea, & macula nõ eſt in te. Heſter. Quæ- Cant. 4

rantur regi puellæ virgines atque ſpecio- Heſt. 2.

ſæ: virgines ſcilicet p continentiã carnis

ſpecio-

ſpecioſæ per munditiem mentis.
Tertio, quia puellæ ſm mentis affectio-
nem, ſunt verecũdæ, timidæ, & iucundę.
Sic ſancti ſunt verecundi de delictis, ti-
midi de ſupplicijs, iucundi de obſequiis.
lætantur enim, & iucundè ſe offerunt ad
Pſa.44. Dei ſeruitia. Pſal. Adducentur regi virgi-
nes poſt eam, proximę eius offerẽtur in
lætitia, & exultatione.
Quarto puellæ ſecundum exteriorem
compoſitionem ſunt diſciplinatæ in ſer
monibus, in veſtibus delicatæ. Nam (vt
Sen in Sene. dicit:) Veſtis decẽtia pudicas decẽt.
epi. Sic ſanctæ perſonæ ſunt diſciplinatæ in
moribus, tacitæ a noxijs locutionibus, &
Pro.31. delicatæ in virtutum veſtibus. Prouer.
Fortitudo, & decor indumentum eius, &
ridebit in die nouiſſimo. Et in eodẽ: Stra
gulatam veſtem fecit ſibi, byſſus & pur
pura indumentum eius.
Quinto, quia ſm nominis ſignificatio
nem ſunt paruæ, integræ, honeſtæ, & pu-
Iſid. ræ Nam (ſicut dicit Iſido.) Puella eſt no-
men ætatis, nomen integritatis, & nomẽ
honeſtatis, Dicit̃ enim puella quaſi pura
ſicut pupilla. Sic animæ, ſiue perſonę ſan
ctæ ſunt paruæ per humilitatem, integræ
per virginitatem, honeſtę per caſtitatem,
puræ per ſinceritatem vel paruæ in ſui
extimatione, integræ ſine carnis corru-
ptione, honeſtæ in moribus, puræ in ope
ribus.
Item aĩa ſancta dẽt aſſimilari mulieri.
Primo quidem, quia mulier eſt natura
liter pia: Nam mulier maioris pietatis eſt
quam vir, vnde cito lachrymas fundit.
Et ſic anima ſancta debet eſſe pia, & ad
lachrymas compunctionis prona. Talis
Iob.30. fuit anima Iob, qui dicebat: Flebam quõ
dam ſuper eum qui afflictus erat compa
tiebatur anima mea pauperi.
Secundo, quia mulier eſt vehementer
amatiua: magis enim diligit q̃ vir. & ſic
anima debet feruenter amare Deum, ſm
Can.5. illud Can. Si, inueneritis dilectum meum
annuncietis ei, quia amore langueo.
Tertio, quia mulier eſt circa fœtum ſo
licita. Et ſic anima ſancta debet eſſe ſoli
cita circa bona opera, quæ ſunt quaſi fœ
tus quos Deo parit. Talis erat Martha cui
Luc. 10 Dñs dixit, Martha Martha ſolicita es
Item anima peccatrix aſſimilatur mu-
lieri, primo, quia mulier habet mentis in
conſtantiã, & mobilitatem: & ſimiliter
anima peccatrix eſt inconſtans in bono,
& mobilis & labilis ad malu. Adeo enim
mulier eſt volubilis, ꝙ poſtquam ſæpe a
viro decepta fuerit, adhuc tamẽ ei credit,
& ſe ei ſubmittit. Sic anima peccatrix in
conſtãs in bono etiam poſt q̃ ſæpe a dia-
bolo ſe deluſam, & ꝯfuſam ſentit, adhuc
tñ ei credit, & eius tentationi conſentit.
Vñ in hoc aſſimilatur Sanſoni quem Da
lida toties decepit, ꝙ in manus Philiſti-
norum tradidit. Et ſic peccator toties Iud.16.
decipitur, quod ad manus tortorum in-
fernalium deducitur
Secundo, quia mulier habet mentis & Ariſt.7.
corporis fragilitatem: Nam ſm Philoſo- de ani.
phum. In omnibus generibus animaliũ
fœminæ ſunt debiliores maribus, pręter
vrſam, & leopardam, quæ ſunt fortiores
& audaciores quam ſunt mares, vñ mu-
lier quaſi mollis aer dr̃. Sic aĩa peccatrix
mollis eſt, & fragilis ad cedendum ten-
tationibus, ſiue carnalibus, ſiue ſpiritua
libus. Vnde ſicut mulier fornicaria re-
cipit omnes maſculos, ita anima pec-
trix oĩs tentationis motum. Eccl. Omnę Ecc.36.
maſculum excipiet mulier.
Tertio, quia mulier appetit habere cor
poris venuſtatem. Nam (ſm. Ari. oĩs fœ-
mina habet generaliter flexibiliorem ca Ari. de
pillum, & molliorem quam vir, & ceruĩ ani.
cem habet longiorẽ, colorẽ albiorem, fa-
ciem lętiorem, & carnem molliorem. Vñ
maximè in his partibus mulieres oñdũt
laſciuiã, ſ. in capillis, in ceruice, in facie,
in colore, & in reliqua carne. In quibus
oĩbus cõiter plurimi peccatores oſten-
dunt, qa animum hñtes effęminatũ, ad p̃
dictorum ornamentũ intendunt. Vñ no
ta, ꝙ peccatores hñt capillos capitis, i. co
gitationes, vel affectiones mentis flexibi
biles ad malitiã, & ſunt ceruicoſi per ſu-
perbiã, & colorati, vel dealbati per hypo
criſim, & exteriorem apparentiã, & etiã
carne molles per gulã, & luxuriã. Hiere.
Mulier circundabit virũ. i. malitiam fœ- Hier.31
mini nam animus induet maſculinus.
Quarto, quia mulier habet vocis tenui
tatẽ, qa ſ. peccatores tenuem, & modicã
vocẽ ad Deũ hñt laudandũ, vel peccata
ſua confitendum. vñ põt dici de tali pec
catore illud. Non erat vox, neque ſenſus.
Quinto, quia mulier habet linguæ vo- 4. Reg.
lubilitatem, & ſermonis facilitatem. Sic
pcõres ſunt faciles ad male loquendum,
& mentiendũ, & detrahendũ, & ſimilia.
Pſ. Linguis ſuis doloſè agebant.
Sexto, quia mulier habet motus tardi- Pſal.13.
tatem, & inceſſus breuitatem, quia ſcili-
cet

cet peccator tarde mouetur ad pœniten
tiam,& parum proficit in via. Sap. Pedes
eorum pigri ad ambulandum.
Septimo, quia habet ad iram pniratẽ:
Pſ. 115. ſic peccator faciliter turbatur. Pſal. Pecca
tor videbit,& iraſcetur.
Octauo, quia mulier habet odij tena-
citatem. Sic peccatores nimis portant o-
dium in corde. Et hinc eſt, qđ a Deo nõ
inueniunt miſericordiã, aut peccatorum
Eccl.28 medicinam. Eccle. Homo homini ſeruat
iram,& a Deo quærit medelam
Nono, quia mulier habet inuidiæ liui-
ditatem: & ſic peccatores inuicem ſibi
Gal.5. inuident. Apoſtolus. Inuicem prouocan
tes, inuicem inuidentes.
Decimo, qa mulier hēt laboris impaſſi
bilitatem, eſt enim impatiẽs laboris. Sic
peccator deſidioſus refugit laborẽ pniæ
Pſa.72. Pſa. In labore hominum non ſunt.
Vndecimo, quia habet libidinis c. cu-
piſcibilitatem, hic etiam ptinet ad quoſ-
Ia. 4. libet peccatores luxurioſos, qbus dr Iac.
Concupiſcitis,& non habetis.
Duodecimo, quia mulier habet mali-
tiæ immenſitatem. Nam malitia mulie-
ris maior eſt quàm viri, & per peccatum
homo efficitur non ſapiens, ſed malitio-
Pſa.49 ſus, & ſubdolus. Pſ. Os tuum abundauit
malitia,& lingua tua cõcinnabat dolos.
Decimotertio, quia mulier habet ſpei
modicitatem Sic peccator parum confi-
dit in deo, ſed magis ponit ſpem ſuã in
fallaci mundo, vñ finaliter cogentur di-
Iſa. 28. cere illud, Poſuimus mẽdatiũ ſpẽ nſãm.
Decimoquarto, mulier habet mẽdacij
loquacitatẽ, frequenter enim mendacia
loquitur: & ſic peccatores ſunt proni ad
Pſa.17. mentiendum. Pſ. Filii alieni mẽtiti ſunt,
Decimoquinto, quia mulier hēt inue-
recundiæ infirmitatem. Nã mulier poſtq̃
verecundiã deponit, ſine verecundia exi
ſtit,& ſic qui peccato aſſueſcit: efficitur
Hiere.3 infrunitus. Hiere. Frons mulieris mere-
tricis facta eſt tibi; noluiſti erubeſcere.
Item anima operantis malum aſſimi-
latur mulieri prægnanti.
Primo ratione conceptionis, quia (ſi-
Ariſ. de cut dicit Ariſtote.) fœmina quæ maſcu
gen. lum cõcipit, minus grauatur,& pulchrio
ris eſt coloris,& mundioris,& motus le-
uioris q̃ ſi fœminã portaret Per maſcu-
lum ergo intelligitur opus bonum, p fœ
minam vero opus malum. Nam opus bo
nũ eſt pulchrius ad intuendum, mũdius
ad cogitandum, leuius ad faciendũ maxi
mè exiſtens in charitate, quæ omnia fa-
cit facilia,& leuia. E contra autem fœmi-
na. i. opus malum eſt immundum, fœtidũ
& oneroſum. Vñ aĩa operantis malũ eſt ſi-
milis mulieri gignenti filiam fœminam.
Iac. Cõcupiſcẽtia cũ peperit parit pcm. Iac. 1.
Secundo ratione impręgnationis, Nã
(ſm Ariſt.) ſigna impgnationis ſunt, qa
mulieres pgnãtes res diuerſas deſiderãt,
colores mutant, ſub oculis liueſcũt, vbe
ra turgeſcũt,& ventres intumeſcũt, nau-
ſeã,& vomitũ patiunt, grauedine premũ
tur, in laboribus affligunt, in partu cla-
mare cõpellunt,& ſæpe periclitant. Sic aĩa
peccatrix,& malè diſpoſita, diuerſa appe
tit p auaritiã, colorẽ mutat i. apparentẽ
oculis externis nouitatẽ aſſumit p luxu-
riã, ſub oculis liueſcit p inuidiã, turgeſcit
& intumeſcit p ſupbiã, nauſeã, & vomi-
tũ patit pp gulã & crapulã, grauedine p-
mit,& in labore affligit p accidiam, cla-
mat,& interdum periclitatur per iram.
Tertio rõne parturitionis: qa licet mu
lier cum voluptate concipiat, tñ cũ dolo
re parturit. Peccatũ enim cõcipit, dũ actu
committitur,& tunc hēt delectationem:
ſed parturit cum punitur, & tunc habet
dolorem Ioh. Mulier cum parit triſtitiam Io. 16.
habet. Pſa. Dolores, vt parturientis. Pſa.47.

Anima appetitus ſpiritualis pluribus ex cauſis veluti & appetitus corporalis deſtrui, ſimilitudinibus diuerſis demonſtratur, quantumque ambitio & auaritia hominibus obſit, quæque vitæ temporaliã ſubtrahantur, declaratur. Cap. VIII.

APpetitus ſpiritualis nutrimenti, ſ eo-
rum q̃ nutriunt, ſpum. deſtruitur ex
multis. Sicut ẽt ex multis cauſis deſtruit
appetitus corpalis. Nã appetitus ſpualis
pdit qñq; ex carnali affectione, ſicut ap-
petitus cibi qñq; pditur ex viſcoſo phleg
mate, vt dicit Auic. Eſt. n. qñq; e multum Aui li.
phlegma viſcoſum cõprehenſum in ore 5.
ſtomachi, qđ non refugit a cibo, niſi in
quo ſunt caliditas, & acuitas: ſed poſtea
ex acceptione illi' venit,& fit inflamatio, &
extẽſio,& nauſea & ñ qeſcit, niſi cũ eua-
cuatione Eſt aũt velut humor phlegma-
tis, affectus, ſiue amor carnalis. q ſtoma-
cho. i. animo velut viſcus ſeparabilis hæ
ret. Vñ Apl's dicit Ephe. q nemo carnẽ
ſuã vnquam odio habuit. Hic ergo dum
orificium ſtomachi, idest guſtum animi
imbuit, nauſeam inducit. Vnde carnali
amore plenus ſpiritualia faſtidit. Prouer. Pro.27.
Ani-

Anima ſaturata calcabit fauum, & talis nauſea ſiue faſtidiũ periculoſum eſt animæ, & ferè mortiferum.

Pſ. 106.

pſalm. Omnem eſcam abhominata eſt anima eorum, & appropinquauerunt vſq; ad portas mortis.

Aug in ſer. 15.

Augu. Sicut periculoſum eſt corpori corporeas eſcas non poſſe percipere, ita periculoſum eſt animæ ſpirituales delitias faſtidire

Secundo deſtruitur appetitus ſpiritualium ex honoris ambitione, ſicut (ſecundum Auicen.) perditur appetitus cibi ex catarro deſcendẽte a capite. Nam ex aſſiduitate catarri a capite defluentis, idest ad ſtomachum venientis, fit interdum appetitus deſtructio, ſed velut catarrus capitis eſt elatio, & ſuperbia mẽtis, quæ tunc ad ſtomachũ vadit cum appetitum honoris, & ambitionem dignitatis inducit. Tunc enim ſpiritualium appetitum quem inducit humilitas, ſuperbiæ vacuitas penitus excludit. Et nota ꝙ (ſcd̃m Auicen.) ex tali catarro a capite defluente, plura nocumenta in membris ad quæ deſcendit, aliquando generantur: Na aliquando deſcendit ad guttur, & ſpargitur ad palatum, & ad pulmonem, & ad meri & ad ſtomachum, & quandoque vulnerat ea, & quandoque deſcendit ad neruos vſq; ad longinquiora membra, & generatur ex eo aliquando ſanies, & pleureſis & extenuatio, & præcipue cum catarrus eſt acutus, & calid', & dolores ſtomachi & fluxus ventris, & raſura inteſtinorum, cum eſt ſalſus, & acetoſus. Sicut ergo ex catarro capitis generantur (vt dictum eſt) multa nocumenta in corpore, ſic etiam ex ambitione cordis, & appetitu honoris cauſantur plurima vitia in homine, de quibus Beatus Bernar.

Ber. in ſer. dra.

ſic dicit, Ambitio ſubtile malum, ſecretum virus, peſtis occulta, doli artifex, liuoris pares, vitiorum origo, tinea ſanctitatis, excecatrix cordiũ, ex remedijs morbos cauſans, ex medicina languorem generans.

Item inno. hoc idem oſtendit, dicens:

Inn. de vti. hu. condit.

Ambitioſus ſtatim vt eſt ad honorẽ promotus, in ſuperbiam extollitur, in iactantiam effrenatur, non curat prodeſſe, ſed gloriatur præeſſe, præſumit ſe meliorem quia cernit ſe ſuperiorem, priores dedignatur amicos & notos, non curat extraneos, comites contemnit antiquos, vultum auertit, ceruicem erigit, faſtum oſtẽdit, grandia loquitur, ſublimia meditatur, ſubeſſe non patitur, præeſſe molitur; ſubditis oneroſus, omnibus infeſtus, præceps, moleſtus, arrogans, grauis, & importunus.

Tertio quoq; deſtruitur appetitus ſpiritualis ex auaritiæ retentione, ſicut deſtruitur appetit' cibi ex nulla, uel ex pauca corporis reſolutione. Nam hic accidit qñ non fit reſolutio in corpore, vel quando fit pauca, ſicut fit in febribus in quibus tantum natura laborat ad expellendum morbum, quod refugit ab attractione: vnde ſi fugit humiditatem cibalem ex venis neque vere ex ſtomacho, & idõ toleratur dimiſſio cibi tempore extenſo. Propter iſtam etiam cauſam vrſus, ericij & plura animalia in hyeme abſtinent a cibo, & non comedunt tempore extenſo: quia tunc natura occupatur in rectificando illud, quod eſt in corporibus eorum ex humoribus crudis, & adminiſtrã do ipſum loco eius, quod reſoluitur: ſed ad vltimum neceſſitatis cibi inducitur, vt ſuppleat locum eius, quod reſoluitur. Cum aũt non eſt reſolutio, aut reſolutio praua, non eſt neceſſarius cibus exterior. Eſt ergo auaritia velut quædam febris ardentiſſima, quæ ita animam occupat, vt nulla reſolutio fiat. Nõ enim anima auari patitur niſi ꝑ eleemoſynarum largitionem, vel liberalitatis dationem ſua pecunia, vel temporalis ſubſtantia reſoluatur. i. exponendo, vel conſumendo minuatur. Eſt enim in corde auari morbus cupiditatis: circa cuius impletionẽ tñt laborat auarus congregando, quod omnino refugit diſtractionem in dando. Vnde quia anima eius eſt ſic occupata temporalium affectionibus, deſtruitur in ipſa ſpiritualium appetitus. Sunt etiam in auaris crudi humores i. crudeles, & impiæ conceptiones, quæ ita replent & occupant animam, vt omnem ab eis excludant pietatis, & charitatis affectum. Prouer. Viſcera impiorum crudelia. Pro. 12.

Quarto prouenit deſtructio appetitus ſpiritualis ex amoris temiſſione, ſicut ex debilitate epatis debilitatur virtus appetitiua, vt Auic. dicit. Nam velut debilitas epatis tepiditas eſt amoris, quæ appetitũ minuit, quia quanto quis Deum tepidius diligit tanto minus ſpiritualia attingit ac appetit: Et tanto magis afficitur anima ſpiritualium ſapore, quãto magis incaleſcit diuina dilectione. Nam & aqua tepida inducit abhominationem, & vomitum

mitum

mitum ciborum. Apoc. Quia tepidus es, incipiam te euomere. vnde ſicut tepiditas aquæ, ita & tepiditas animæ nauſeam & abhominationem inducit ciborũ ſpiritualium.

Quinto quoque deſtruitur ex ſolicitudinum multiplicatione: quia ſicut perditur appetitus corporalis propter vermes exiſtentes in ventre, ita perimitur appetitus ſpiritualis propter ſolicitudines temporalium exiſtentes in mente. Nam vermes huiuſmodi (vt dicit Auice.) nocent inteſtinis, quibus communicat ſtomachus, & ideo mouent ſtomachum, ad vomendum, non ad comedendum, & attrahendum. Sic temporales ſolicitudines in corde exiſtentes potius mouent ad expellendum affectum ſpiritualium quam

Grego. ad appetendum ea. Grego. quanto acriori cura anima inardeſcit ad ſumma, tanto tempore dãnabili refrigeſcit a ſummis. Sexto deſtruitur etiam appetitus ſpiritualis ex rancoris conceptione, ſicut deſtruitur appetitus corporalis propter impragnationem, & retentionem mẽſtruorum. Nam quaſi mulier prægnans, & portans conceptum in ventre, eſt homo tumidus, & indignanter portans rancorẽ in corde. Et quaſi ſanguinem retinet mẽſtruum, qui effundendi ſanguinem alterius appetitum, vel ſtudium habet. Vel refertur impregnatio ad luxuriam, & corruptionem carnis, & præcipue tollit ſpiritualium delectationũ appetitum, Apoſt. Animalis ſ. carnalis homo, non percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei.

Septimo deſtruitur appetitus ſpiritualium delectationum ex indiſcretione pœnitentiæ, ſicut propter nimium exercitiũ & laborem inordinatum (ſm Auic.) deſtruitur appetitus corporalis cibi. Similiter ex inordinato labore pœnitentię, vel abſtinentiæ, vel exercitij ſpiritualis, plerumque incurritur grauedo, & laſſitudo accidiæ, quæ ſic animæ appetitum deua-

Cic. de offic. ſtat, vt nil amplius boni ei agere libeat, Vnde ſicut Tull. dicit, In omnibus negotijs pluſquam aggrediaris adhibenda eſt diſcretio. Conſidera ergo ne nimis capias

Pro. 15. Nam in prouerbijs dicitur Qui nimis capit, parum ſtringit, & proijciendum eſt onus ſub quo in vita deficias, iuxta illud Qui plus poſſe putat ſua quam natura miniſtrat, poſſe ſuum ſuperans ſe minus eſſe poteſt.

Item appetitus mundanæ fęlicitatis aſſimilatur dolori capitis. Primo ratione pœnæ, Nam ſicut dolor capitis ſic, & felicitas proſperitatis non eſt ſine pœna, ex eo, quod quæritur cum labore, poſſidetur cum timore, amittitur cum mœrore. Et ſicut Aug. dicit. Proſpera huius mũdi aſperitatem habent, iucunditatem falſam, certum dolorem, incertam voluptatem, durum laborem, timidam quietem, rem plenam miſericordia, ſpem beatitudinis inanem. *Aug. in epiſ.*

Secundo ratione cauſæ. Quia hic dolor aliquando naſcitur ex calore, aliquãdo ex tumore, Calor, eſt nimiæ cupiditatis ardor, vel mali deſiderij feruor: vnde dolor capitis ex calore naſcitur, quando mens deſiderio rerum temporalium anxiè cruciatur, & talis homo clamare põt illud. Caput meum doleo, caput meum doleo. Torquetur enim mens cupidi, vel ſi aſſequi non poſſit, quod appetit, vel ſi aliquando amittit, quod diligit. Tumor autem capitis eſt elatio mentis. Vnde dolor capitis ex tumore naſcitur quotiens ex abundantia boni operis animus gloriatur. Pſalmus: Conuertetur dolor eius in caput eius. *4. Reg. 4.*

Tertio, ratione curæ. Nam, vt iſte dolor capitis curetur, oportet primo, quod morbi materia ſubtrahatur. Materia namq; mundanæ felicitatis, quæ appetitum deordinat, temporalia ſunt, quæ dupliciter ſubtrahuntur: Vno modo actu. ſ. dum pauperibus erogantur: alio modo ab animo, dum de eis non ſolicitatur, & vtroque modo inordinato appetitui reſiſtitur: ſed ſi dolor prouenit ex calore, adhuc oportet, ꝙ caput oleo roſaceo inungatur, quia huiuſmodi oleum eſt frigidũ & ſignat cruorem Martyrum. Et ideo dũ paſſiones ſanctorum martyrum legis in quibus maximũ contemptus mundi viguit, quaſi oleo roſaceo caput vngis. ſed antequam oleum infundas, oportet vt caput radas, ſuperflua reſecando, & ſic materiam morbi deſtruis: & fomento frigidi olei feruorem caloris reprimis, Debes etiam ęſtum fugere, & vmbram, quærere diuinæ protectionis, vt dicas cum prophe. Domine Deus ſalutis meæ obumbraſti ſuper caput meum in die belli. Sed ſi ſit dolor proueniens ex tumore: tunc debet oleo violaceo caput vngere, vt poſſis dolorem mitigare tumoris. Viola eſt humilis verba, quę dum de terra naſcitur, nõ procul a terra pro-

ceritate ſeparat. Oleum ergo humilitatis placat ſuperbiam mentis: ſed caue ne oleum peccatoris impinguet caput tuum. Oleum peccatoris, eſt blandimentũ adulationis: hoc autem oleum tumorem capitis non deſtruit, ſed nutrit. Vnde vtendum eſt oleo Salomonis dicẽtis Oleum de capite tuo ne deficiat Grego. Oleum de capite.i.charitas de mente.

Apoſtolorum, ac eorum qui eos inſectantur, perfectiones recenſentur, quæ ex, laterum naturalibus ſimilitudinibus eliciuntur: oſſiumq́; ipſorum enumeratio, & tandem ſpiritualis ſignificatio aperitur. Cap IX.

APoſtolorum perfectio, & aliorum q ſecuti ſunt eos, aſſimilantur lateri. Eis.n. promiſit Chriſtus, quod erunt aſſeſſores, & colaterales ſui in iudicio, vt
Pſa.90. dicit gloſa ſuper illud Pſ Cadent a latere tuo mille & hæc ſimilitudo apparet congrua triplici ratione.

Primo ratione diſcretionis. diſtinguitur enim in corpore duplex latus.ſ. ſiniſtrum, & dextrum, Ex qua diſtinctione intelligitur duplex perfectio eorum, vna quantum ad vitam præſentem, & hoc ptinet ad latus ſiniſtrum. Siniſtrum. n. latus eſt, quod clypeo munitur, quod gladio, vel enſe accingitur, quod poderibus portandis ſubijcitur: vnde & leua vocat a leuando, eo quod ſit aptus ad leuandũ aliquid, & portandum. Et hic omnia bene competunt Apoſtolis, & eorum ſequacibus: quia ipſi ſcutum fidei fortiter tenuerunt; enſe, vel gladio verbi Dei fortiter pugnauerunt; & tribulationum, & laborum, & perſecutionum onera longaniniter portauerunt. Eſt alia perfectio eorum quantum ad ſtatum gloriæ, & id ſignificatur per latus dextrum, quod eſt potius ſiniſtro: vnde dextera Dei vocatur vbi ſunt potiora bona, ſ. gloriæ: & iõ Chriſtus ibi dicitur ſedere. Hanc duplicem perfectionem petiuit pro filijs mater filiorum Zebedei, cum dixit dic, vt ſe
Mat.20 deant hi duo filij mei, vnus ad dexteram tuam, & alius ad ſiniſtram: de qua tamẽ, quia non rectum intellectum habebant dixit Chriſtus: Neſcitis qd petatis. & poſtea ſubdit, Sedere autem ad dexteram vel ad ſiniſtram, non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt a Patre meo.

Secundo, ratione compoſitionis: Nam partes laterum quę dũi coſtæ, qa interiora cuſtodiunt, componuntur ex oſſibus; ſunt.n. in coſtis (vt dicit Cõſtã.) 14. oſſa, ſeptena, & ſeptena ex vtroq; latere collocata. Septem oſſa, quæ ſunt in latere ſiniſtro, ſiue coſtæ, ſunt ſeptem virtutes, ſ. tres theologicæ, & quatuor cardinales, qbus in pñti vita Apoſtoli, & eorum ſequaces inſtituti, & muniti fuerunt. Vel forte repræſentant perfectionẽ ſeptem donorum Spiritusſancti Sed ſeptem coſtæ in latere dextro, ſignant ſeptem dotes..ſ. tres aĩæ, quæ ſunt, viſio, quæ ſuccedit fidei; inhæſio, quæ ſuccedit ſpei: & fruitio, quæ ſuccedit charitati Et quatuor erunt corporis glorificati, ſ. claritas, quæ reſpondet prudẽtiæ ſubtilitas ĩ. i. ſpũalitas, q rñdet iuſtitiæ. erit enim corpus ſpũale totaliter ſubiectũ ſpũi: agilitas, quæ rñdet temperantiæ: impaſſibilitas, quæ reſpondet fortitudini

Tertio, rõne paſſionis: quia licet latus multipliciter patiatur ex ventoſitate, tamen ex ciborum multitudine generata, mlto modo comprimitur, ita, vt ſæpe homo moriatur. Sic quamuis Sancti multa patiantur aduerſa, tamen eis ventus ſuperbiæ, vel vanægloriæ maxime eſt timẽdus: qa maxime ſpũales viros infeſtat. Et dicit Hyppocras, ꝙ in acutis ægrum iace Hyppo.
re in latere, & præcipuè dextro, bonum in pro.
ſignum eſt: quia ſignificatur, ꝙ loca vicina cordi non ſunt opilata neque malo modo oppreſſa, ſed ad ſe dilatata: ſic bonum eſt ſignum iacere in latere ſiniſtro inſiſtendo vitæ actiuæ, ſed melius in Gre.in
dextro, inſiſtendo contemplatiuæ. Gre ſer.
go: magnæ ſunt vitæ actiuæ merita, ſed contemplationis potiora: vnde neq; auferri unquam Mariæ pars dicitur. quia actiuæ vitæ opera cum corpore tranſeunt; contemplatiuæ vero gaudia, melius ex fine conualeſcunt. Et ſimiliter Bern.
beatus Bern. hoc idem opinãs dicit. Bonum acquirit gradum, qui bene miniſtrauerit proximo. forte meliorem qui benè vacauerit Deo: optimum autem qui perfectus eſt in vtroque.

Auaritiæ deteſtatio, ipſiusq́; damna explicare cõſcribuntur: quæ quidem rationabiliter ipſius lepræ quatuor ſpeciebus comparantur. Cap. X.

AVaritia aſſimilatur lepræ.

Primo, ratione corruptionis, quia ſcilicet in lepra, eſt vniuerſalis humorũ

corru-

corruptio, & infectio membrorum: & ſimiliter ex auaritia & cupiditate omnes humores, id eſt affectiones animæ cor-
Leo. in quodã ſerm. rumpuntur. Leo Papa dicebat, Amore pecuniæ vilis eſt omnis affectio: & anima lucri cupida etiam pro exiguo perire nõ metuit: nullumque eſt iuſtitiæ in illo corde veſtigium, in quo ſibi auaritia fecit habitaculum & hæc omnia eccleſiæ membra inficiuntur, ſcilicet laici, clerici, præ-
Hier. 8. lati, & ſubditi. Hierem. A minore vſque ad maiorem, a propheta vſque ad ſacerdotem, omnes auaritiæ ſtudent. Vnde
Rab. ſu p Matt. Rabanus. O peſtis maligna auaritia ſem per bonis animis decertanda: quem illæſum, quem inconcuſſum dimittis? genus humanum contudiſti, tu diſcipulum comitem Chriſti ab Apoſtolatu præcipitaſti: tu milites cuſtodientes ſepulcrum captiuaſti. Nunquid non bene dictum
Eccl. 10 eſt, Pecuniæ obediunt omnia?

Secundo, ratione diſtinctionis. Diſtinguitur a medicis quadruplex communiter lepra. Eſt enim quædam lepra, quæ dicitur elephantia, quæ fit de melancolia inficiente ſanguinem. Et dicitur elephantia, quia ſicut elephas diuerſis diſtinctus eſt maculis. Sic, & patiens hanc ſpeciem lepræ, diuerſis maculis reſpergitur in cute, ſiue in pelle. Ita etiam homo auarus repletur diuerſis maculis, id eſt,
1. Th. 6 diuerſis vitijs: quia (vt dicitur) radix
Pe. Ra. omnium malorum cupiditas Petrus Rauennas in quodam ſermone, Malorum radix, cupiditas, tranſgreſſionis eſt mater, magiſtra nocendi, & primipilaria iniquitatis, auriga malitiæ, ſicaria virtutum, ſeditionis origo, fouea ſcandalo-
Grego. 20 libr. Mora. rum. Et ideo etiam Gregor. dicit. Quod auaritia latentet oritur in mente, ſed punctiones peccatorum omnium patenter producit in operatione.

Secunda ſpecies lepræ dicitur leonina, quæ fit de colera inficiente ſanguinem: hæc nullum inficit oculos, vnde præcipuè cognoſcitur per depilationem ſuperciliorum. Ita auaritia oculos inficit, dum ea quæ videt auarus, malè con-
1. Io. 2. cupiſcit: vnde beatus Ioan. auaritiæ cupiditatem, concupiſcentiam oculorum vocat: quia auarus, inuiſibilibus ſpretis
Pſal. 16 ſola viſibilia quærit. Pſalm. Oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terram, quia ſcilicet non intendunt auari niſi ad terrena conquirenda.

Tertia ſpecies lepræ dicitur tyria, ſiue ſerpentina a tyro ſerpente: quia ſicut ſerpens ille facile deponit corium, ita, qui laborat hac lepra, deponit cutem, & cito putreſcit cutis, & caro propter corruptionem fleumatis. Huius etiam quædam ſigna ſunt, putrefactio gingiuarum, & labiorum, & raucedo vocis, & ingroſſatio extremitatum digitorum manuum, & pedum, & vnguium caſus. Similiter auaritia homines expoliat per rapinas, carnes putrefacit per delitias: quia multi auari poſtquam ditati ſunt, delitijs affluunt, & voluptatibus putreſcunt. Ioel. Ioel. 1.
Computruerunt iumenta, id eſt, peccatores, ratione non vtentes, in ſtercore ſuo, id eſt, in temporali lucro: de quo
Apoſtolus, Omnia arbitror, vt ſtercora, Phil. 3.
vt Chriſtum lucrifaciam. Nam poſt lucrum temporalium putreſcunt turpitudine voluptatum: ergo putreſcit in eis caro per vitium luxuriæ, & gingiuæ per vitium gulæ: ſicut patet in auaro illo diuite, qui epulabatur quotidie ſplendide, Luc. 16
ad quod etiam ſequitur raucedo vocis, & putredo labiorum, id eſt, turpiloquiũ, & ſtultitia verborum, quę in conuiuijs, & delitijs ſolent abundare. Nota ergo, quod auaritia expoliat per rapinam, putrefacit per inuidiam, quia auari inuidẽt alijs de lucris temporalibus. Prouer. Pu- Pro. 14.
tredo oſſium inuidia.

Item auari morientes expoliantur in domo, putreſcunt in ſepulchro.

Item in eis putreſcunt labia, ne confiteantur peccata, & ingroſſantur digiti, vt non reſtituant aliena.

Quarta lepra eſt, quæ vocatur allopicia, id eſt, vulpina: quia ſicut allopicies id eſt, vulpes habent ſupercilia depilata, ita depilantur: & hi qui hanc patiuntur lepram. Vnde eſſet opportuna mulieribus quæ ſibi ea depilant: quia tunc non indigerent ad depilandum ea ferreo inſtrumento. Et huiuſmodi leproſis facies intumeſcit: Sic in auaris diuitibus oritur ſupercilium, & tumor ſuperbiæ: contra quod Apoſtolus diuitibus huius ſeculi præcipit, non alta ſapere.

Aug. Difficile eſt, vt non ſit ſuperbus, qui diues eſt: tolle ſuperbiã, & diuitiæ nõ nocebũt.

Ea, quæ auditui exteriori in homine expediunt, ſingula, & interiori conuenire pulcherrimis demonſtratur ſimilitudinibus, ac quem ad modum verbum Dei ſit audiendum, & docendum, auriumq; tandem natura ſcitè explicatur. Cap. XI.

AVditus interior, & perceptio verbi Dei, ſimilis debet eſſe auditui corporis exteriori. Nam ad perfectionẽ auditus corporalis, quæ ſunt neceſſaria, quę ſuo modo requiruntur ad auditum interiorem.

Primũ eſt potẽtia ſentiens, ſ. virtus animalis auditiua. Sic oportet, quod ſit interius in anima virtus ſpiritualis gratiæ; quæ faciat ipſam animam ſpiritualiter ſentire, & auidè percipere, quæ dñi. Vnde Grego. dicit, quod niſi ſpiritusſanctus auditorum corda impleat, ad aures corporum vox docentium incaſſum ſonat. [Gre. in quodã ſer.] Formare. n. vocem magiſtri exterius poſſunt; ſed hanc imprimere interius non valent. Quia igitur hæc virtus à Deo eſt ſicut virtus auditiua ab anima, ideo dicitur. Qui eſt ex Deo, verba Dei audit. [Ioã. 8.]

Secundum inſtrumentum conueniens (ſecundum Conſtantinum) eſt quoddã os poroſum, ſiue cartilaginoſum, quod eſt concauum ſiccum, & durum. Concauum, quidem eſt vt ſua concauitate ſpiritum contineat, & aerem: Tortuoſum eſt, ne ſtupor ex ſubita, & vehementi alliſione ſpiritum lædat audibilem, & ideo organi circularitate ſonus temperatè ſuſceptus ſpiritum audibilem non reuerberat, ſed delectat. Durum etiam eſt, vt in eo mollior fiat aeris colliſio, vt ſic tonitus maior fiat. Vnde tympana melius reſonat flante borea, qui eſt ventus frigidus & ſiccus, quam flante auſtro humido atque lento (vt ait Conſtan.) Similiter etiam interior animus, vt ſit doctrinæ auditæ efficaciter receptiuus, oportet primò, quòd ſit concauus per humilitatem. Gregorius. Via domini ad cor dirigitur, cum ſermo veritatis humiliter auditur. [Gre. in hom. 1.]

Item oportet, quòd ſit tortuoſus per ruminationem, ſcilicet vt verbum receptum, quod cibus mentis eſt, non ſubito tranſeat: ſed diutius, ſiue frequentius ruminet, vel reuoluat. Illud enim, quod vadit per tortuoſum meatum, non ſubito, ſed leniè, & tractatum gyrãdo pertrãſit. Sic etiam verbum auditum non debet homo dimittere, ſed frequenter in corde conferre, & reuoluere: ſicut de beata Virgine dicitur, quod cõſeruabat omnia verba hæc conferens in corde ſuo. [Luc. 2.]

Item debet eſſe durus, & ſiccus per retentionem. Nam res dura, & ſicca melius retinet, & cuſtodit id, quod recipit, quam tenera, & mollis. Lucæ: Beati, qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiũt illud. [Lu. 11.] Sed ſecundum Ariſto. organum auditus eſt aer, qui continetur intra aures incluſus in miringa, ideſt in quadam pellicula: & ille aer oportet ꝙ ſit firmus, qui ſi haberet proprium motum, vel ſonum, non perciperet ſonum exteriorem. [Ariſt. li. de ſen. & ſen.] Sicut patet in his, quibus ex motu talis aeris tinniuntur aures. Sic anima hominis debet doctrinam verbi recipere in interiori memoria, & firmiter perſeuerare in ea, Ioann. Si verba mea in vobis manſerint. &c. [Ioã. 14.] Grego. Multi legunt, & ab ipſa lectione ieiuni ſunt. [Gre. ſu. Ezec.] Multi vocem prædicationis audiunt, ſed poſt vocem vacui recedunt. Quorum ſi venter comedit, viſcera non replentur. Quia, & ſi mente intellectum ſacri verbi recipiunt, obliuiſcendo, & non ſeruando, quæ audierunt: hoc in cordis viſceribus non reponunt. Ia. Non auditor obliuioſus factus. [Iac. 1.]

Tertium eſt neceſſariũ medium ordinate ſenſatum deferens. Defertur enim ſonus ad aurem (ſecundum Conſtantinum) hoc modo, quod duo nerui ab anteriori parte cerebri procedentes in oſſibus aurium infiguntur, per quos ſpiritus audibilis ad prædicta oſſa defertur, quibus exterior aer formam ſoni referẽs immediatè coniungitur. [Conſt.] Vnde aer percuſſus illa oſſa collidit. & ſpiritus in eis exiſtens ſecundum proprietatem exiſtentis ibi aeris, & neruos allidentis immutatur, qui ſic immutatus, recurrens ad ſuam cellulam fantaſticam immutationem repreſentat, & ſic auditum cauſat. Sicut igitur ſonus rei corporalis defertur ad aurem mediante exteriori aere: ita, & ſonus doctrinæ ſpiritualis trãſfunditur ad audientis intellectum, mediante exteriori doctore, vel prædicatore. Vnde Apoſt. dicit, quod fides eſt ex auditu, & auditus per verbum Dei. [Ro. 10.] Et ideo de apoſtolis prędicantibus dicitur in Pſal. In omnem terram exiuit ſonus eorum. propter quod qui vult impleri diuina

ſapientia,oportet,q̃ frequenter prædicationes,& ſcholas, Prouer. Cor ſapiens, quærit doctrinam, propter quod etiam dicit Hugo de ſancto victore, quod prudens auditor omnes libenter audit,omnia legit, non ſcripturam, non perſonam,non doctrinam ſperuit. ab omnibus indifferenter, quod ſibi deeſt, ideſt deeſſe, videt quærit: non quantum ſciat, ſed quantum ignorat conſiderat.

Prou.15. Hug.

Quartum eſt anima intendens: quia cum anima intenta eſt circa vnum,non bene intendit ad aliud. Vnde homo ſæpe homo intendens aliis,campanã pulſantem non audit. Sic etiam verba Dei homo interior auditu nõ percipit, niſi circa ea intentionem apponat. Vnde dũ eſt in prædicatione, non debet cogitare de aliis, neque debet intendere ad ſonũ verborum tantum,vel ad ornatum, ſed magis ad ſpiritualem ſenſum, cuius contrarium multi faciunt. Vnde Sene. Quidam veniunt,ad audiant, & non addiſcant. Sicut in theatris voluptatis cauſa ad delectandas aures oratione,vel voce, vel fabulis ducũtur. Magnam partẽ auditorũ uidebis cui philoſophiæ ſcola diuerſorium ocij ſit. Non illud agunt, ut aliqua illic vitia deponant, vt aliquam legem vitæ accipiant,quæ mores ſuos exigar,ſed vt oblectamento aurium pfruantur. Aliqui etiam cu pugillaribus veniũt, non vt res accipiant,ſed verba,q̃ tã ſine fructu alieno diſcũt, q̃ ſine ſuo audiunt.

Sen. in epiſt.

Quintum eſt obiectum temperatum, & proportionatum quia auditus.& vniuerſaliter omnis ſenſus,in extremis corrumpitur,& in mediis delectatur: Vnde nimis fortis ſonus corrumpit, & tollit auditum,Et ideo dicit Ambr.quod incolæ regionis illius vbi nilus fluuius oritur, ſunt auditu priuati propter nimium ſtrepitum ipſius fluuij de monte cadentis. Sic doctrina, ſpiritualis debet eſſe ꝓportionata auditorum capacitati, vt.ſ. ſecundum qualitatem,& capacitatem auditorum formetur ſermo doctorum. Vnde quibuſdam adhuc rudibus Apo.dicebat. Tanquam paruulis in Chriſto lac vobis potum dedi non eſcam.

Amb. I hexa.

1.Co.4

Item auditus verborum Dei qualis eſſe debeat, oſtenduntur ex ipſis auribus. Primo quia ipſæ aures ſp ſunt apertæ. nõ.n.aliquando claudunt ſicut ipſi oculi,vel os.ex quo oſtenditur,q̃ homo ad audiendum verba Dei debet eſſe ſemper paratus. Iaco.Sit homo velox ad audiendum. Vnde aures(ſecũdum Iſid.) dicuntur ab hauriendis vocibus.

Iac.1. Iſid.li. ety.

Secundo.quia aures ſunt cartilagineæ, quod duabus de cauſis fuit neceſſarium.

Primò propter defenſionem. Defendit enim ne quid nocuum decidat in auditum,

Secũdo, propter iuuamen, quia.ſ.vox percuſſi aeris cum ad cartilaginem venerit, ibi fortis adunatur intra foramina auditus: & ſic vnitus melius percipitur ſonus. Quod ergo aures ſunt cartilagineæ,ſignat, quod id, quod homo audit ne poſtea per obliuionem perdatur,debet in carta ſcribere: ſtultum enim eſt propter confidentiam memoriæ nihil ſcripturæ commendare: ſicut Hiero. dicit,& Eccl. Sapientiam ſcribe in tempore vacuitatis.

Ecc.38.

Tertio quoque,quia aures ſunt perforatæ, ſed ſunt hæc foramina ſicut torcular tranſuerſa,ne frigidus aer nimis cito intrans interiores panniculos lædat, & ne nocuum aliquod accidet,quod auditum impediat,vt dicit Conſtan. In quo ſignatur, quod qui verba Dei audiunt, debent ea tranſuertere meditando,& iterando frequenter. vel verba audita tranſuertunt, qui ea corde perſcrutando diſcernunt, & in effectu operis vlterius conuertunt. Vnde Bernar.dicit, quod auris bona, & quæ libenter audit utilia, prudenter diſcernit audita, obedienter operatur intellecta, Pſal. In auditu auris obediuit mihi.

Ber. in epiſt. Pſa.17.

Quartò quoque, quia aures ſunt multipliciter paſſiuæ: Nam aliquando patiũtur ex apoſtemationc. & hoc ſpiritualiter accidit,quando homo ex aliquo uerbo relato,vel iniurioſę dicto, concipit contra aliquem odium, uel rancorem. Tunc.n.odium conceptum eſt, vt apoſtema auris interioris. Aliquando uero auris patitur ex vermium ſubintratione.& hoc eſt, quando ex aliquibus corruptis verbis ſubintrant tentationes, & concupiſcentię carnales, ſicut Apoſto.dicit, quod corrumpunt mores bonos colloquia praua. Aliquando vero patitur ex humorum coadunatione: quaſi aut in conſpicti humores ad aurem confluentes, ſunt falſe opiniones ex doctrinis hæreticorum prauę docentium generatur

1 Cor. 15.

Aliquando vero patiť auris ex mala ner-
ui diſpoſitione, ſeu contractione: & hoc
eſt, quando aliquis ex alienis verbis, &
ſuggeſtionibus retrahitur a bono facien
do: quia retractio operis boni, eſt vt quæ
dam contractio nerui. Aliquando vero
auditus non habetur ex defectu forami-
nis, ſicut cum in pucro procreato natura
inſtrumentum auditus perforare negle-
xit, quod vtique eſſe potuit, vel propter
naturæ defectionem, vel propter ino-
bedientiam materiæ. Sic etiam aliquan
do deficit aliquis circa verbum Dei:
quia illud, quod audit, non penetrat
ad cor eius: quod eſt, vel ex defectu
naturali intellectus, ſcilicet, quia non
intelligit, quod audit: ſicut Dominus
Mat. 15 dixit diſcipulis adhuc rudibus: Adhuc
& vos ſine intellectu eſtis. Vel quia non
recipitur ab affectu, & voluntate obe-
diendi, vel faciendi: contra quod
Iac. 1. dicitur, Eſtote factores verbi, & non
auditores tantùm, fallentes voſmetip-
ſos.

Arif. de Quinto, quia aures hominis ſunt par-
ani. uæ, Nam (ſicut dicit philoſopus) homo
inter omnia animalia habet aures im-
mobiles, & breuiores, ſed ad audien-
dum maximè efficaces. & hoc eſt pro-
pter bonitatem complexionis. In quo
quidem ſignatur, quòd homo debet
eſſe audiendo firmus, & quietus, ſi-
cut Maria Magdalena, quæ ſedebat ſe-
cus pedes Domini, & audiebat ver-
bum illius. Et hoc ſignat aurium im-
mobilitas: ſed Martha econuerſo mo-
uebatur in miniſtrando.

Item ſignificatur in breuitate aurium,
quod homini delectabilis & competens
eſt non prolixata, ſed breuis doctrina:
vnde prædicationes, & lectiones nō de-
bent eſſe longæ, ſed breues, & ſuccinctæ
quæ auditum delectent, & animum non
Hug. li. grauent. Vnde Hugo de ſancto victore,
5. in dia dicit, quòd lectio duobus modis animo
ſco. faſtidium ingerere ſolet, & affligere ſpiri
tum, & qualitate videlicet. ſi obſcurior
fuerit, & quantitate, ſi prolixior extiterit.
In vtroq; magno vſ moderamine opor-
tet, ne quod ad refectionem quaſitū eſt
ſumatur ad ſuffocationem. Vel in eo, ꝙ
homo habet aures breues, ſed efficaces,
ſignatur, quòd ex paucis auditis debet
multa conijcere: quia ſicut terra bona ex
paucis ſeminibus plurima gramina produ
cit: ſic ſapiens ex paucis verbis auditis
plurimas ſententias colligit. propter,
quod in Prouer. dicitur, quod pauca ver- Pro. 24
ba ſapienti ſufficiunt.

*Summa Beatorum felicitas, æternæ-
que felicitatis immenſitas, decem cœ-
næ ſolemnis conditionibus, earū-
que ſimilitudinibus, ac ſan
ctorum patrum aucto
ritatibus, ſubtiliter
et copioſe oſtē
tatur.*

Caput. XII.

BEatorum qui ſunt in cœlo, refectio
ſiue ſatietas, aſſimilatur cœnæ ſe-
cundum illud Apoc. Beati qui ad cœ-
nam nuptiarum agni vocati ſunt. Nam Apo. 19.
in cęna ſolemni cuiuſmodi fuit illa quā
fecit rex Aſſuerus, iſta eſſe conſueuerunt
primo temporis congruitas, Luc. Mi- Heſt. 1.
ſit ſeruum ſuum hora, ſcilicet congrua Luc. 14.
cœnæ, dicere inuitatis, vt venirent. Sic
ad æternam refectionem Sancti con-
gruo tempore aduocantur, ſcilicet poſt
famem, & laborem ſeculi, poſt pon-
dus diei, & æſtus. Apoc. Amodo iam
dicit ſpiritus, vt requieſcat a laboribus Apo. 14
ſuis. Et Iſa. Non eſurient, neque ſitient
amplius, &c. Iſa. 49.

Secundo loci amęnitatis. ſcilicet cœli
empirei. Apoſto. Scimus, quod ſi terre-
ſtris domus noſtra diſſoluatur do- 2. Cor.
mum non manufactam habemus in 5.
cœlis. vnde de illa amęna regione cęle-
ſti dicit Bern. O beata regio paradiſi. o
beata regio delitiarum, ad quam ſuſpiro Ber. in
de valle lachrymarum: vbi ſapientia ſine ſer.
ignorantia, vbi memoria ſine obliuione,
vbi intellectus ſine errore: vbi ratio ſine
obſcuritate fulgebit. ibi etiam (ſicut di-
cit Auguſt.) fulget, quod nō capit locus,
ſonat quod non capit tempus; olet quod Aug. li.
non ſpergit flatus, ſapit, quod nō minuit medit.
edacitas, hæret quod non diuellit ſatie-
tas. Ibi videtur ſtultitia ſapientia Salomo
nis, ibi eſſet deformitas pulchritudo Ab
ſalonis, ibi tarditas eſſet velocitas Aza-
hel ibi debilitas iudicaret fortitudo Sāſo
nis, ibi eſſet mortalitas lōgavita Matuſa
lē, ubi paupertas eſſet regnū Auguſti Ibi

etiam

etiam, vt idem Auguſtinus dicit, nihil obeſt, nihil deeſt, nihil extra, quod appetatur, nihil intus affluit, quod faſtidiatur.

Tertiò inuitantis hilaritas, ſcilicet Chriſti dicentis, Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos. (Mat. 11) Et iterum: Ego diſpono vobis, (Luc. 22) ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnum, vt edatis, & bibatis ſuper menſam. Et de hac menſa, ſiue cibo ad quam te Chriſtus inuitat, loquitur Bernard. (Ber. in ſer.) O vere felix, & glorioſa ſacietas, o ſacrum conuiuium, o deſiderabiles epulæ, vbi nimirum anxietas nulla, nullum poterit eſſe faſtidium. quinimo ſacietas ſumma, & ſummum mentis deſiderium. De potu illius quoque menſæ loquitur Gregorius dicens, (Gre. in mor.) Cum ad ipſum fontem vitæ venerimus, erit nobis delectabiliter impreſſa ſitis ſimul atque ſacietas: ſed longe aberit a ſiti neceſſitas, longe a ſacietate faſtidium. quia ſitientes ſaturabimur, & ſatiati ſitiemus. Et nota, quod hilaritas, & lætitia, & gloria ipſius Chriſti inuitantis & reficientis, debet eſſe nobis maximè deſiderabilis, ita, quod (ſicut Chryſoſto. dicit.) (Chriſ. de rep. lap.) Si quotidie oporteret nos tormenta perferre, ſi ipſam gehennam paruo tempore tolerare pro eo, vt Chriſtum videre poſſemus in gloria venientem, & ſanctorum eius numero ſociari, non erit dignum pati omne, quod triſte eſt modo: vt tanti boni, tantæque gloriæ participes haberemur.

Quarto ferculorum diuerſitas, ideſt gaudiorum, & præmiorum varietas. Nam tot, & tanta ſunt ibi gaudia, quod omnes Arithmetici huius mundi non poſſent ea numerare, omnes Geometri non poſſent menſurare, (1. Co. 2) omnes Grammatici, Rhetorici, Dialectici non poſſent ea ſermonibus explicare. Etenim, nec oculus vidit, nec in cor hominis aſcenderũt, quæ præparauit Deus diligentibus ſe. (Iſa 35.) Gaudium, & lætitiam tenebunt, & fugiet dolor, & gemitus, Gregorius: (Gre. in hom.) Quę lingua, vel quis intellectus capere ſufficit illa ſupernæ ciuitatis quanta ſint gaudia angelorum choris intereſſę, cum beatiſſimis ſpiritibus conditoris gloriæ aſſiſtere, præſentem Dei vultum cernere, & circumſcriptum lumen viderę, nullo metu mortis affici, incorruptionis perpetuæ munere lætari. Ibi ergo (ſicut dicit Bernard.) (Ber.) gaudium erit iuſto intus, & extra, gaudium ſurſum atque deorſum, gaudium circumcirca, vbique, gaudium plenum. Et poſſunt hæc verba, ſic intelligi, quod Sancti gaudebunt intus, ſcilicet intra ſe de animæ & corporis glorificatione, & extra ſe de hominum & angelorum aſſociatione, ſurſum ſcilicet ſupra ſe de Dei viſione: deorſum ſcilicet infra ſe de cœli & aliarum creaturarum corporalium pulchritudine, & circumcirca de omnium ſenſuum delectatione, & refectione: cum ipſe Deus omnium ſenſuum ſpiritualium obiectum ſit futurus: erit namque ſpeculum viſui, cithara auditui, mel guſtui, balſamum olfactui, flos tactui, ibi erit candor lucis æſtiualis, amęnitas vernalis, abundantia autumnalis requies hyemalis. Erit quoque ibi (& ſi non reſpectu obiecti, ideſt, Dei beatificantis: tamen reſpectu beatorum ipſorum) quædam diſtinctio, & varietas præmiorum, propter quam Dominus dixit. In domo patris mei manſiones multæ ſunt: (Io. 14.) vnde Gregorius dicit: (Gre. 4. dia.) Si diſpar retributio in illa beatitudine æterna nõ eſſet, vna potius manſio quàm multæ eſſent. Multæ ergo manſiones ſunt, in quibus, & ſi diſtincti bonorum ordines propter meritorum variorum conſortium communiter lætentur, vnum tamen denarium omnes laborantes accipiunt, qui in multis manſionibus diſtinguuntur, quia vna eſt beatitudo quam illic percipiunt, & diſpar retributionis qualitas, quam per opera diuerſa conſequuntur.

Quinto miniſtrorum vrbanitas, ſcilicet angelorum. Hebr. (Heb. 1.) Omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus in miniſterium miſſi. Miniſtrant enim nobis in hoc mundo angeli: quia, ſicut dicit Bernar. (Ber.) credimus ſanctos angelos aſtare orantibus, offerre Deo vota, & preces hominum, ſi ſine deceptione leuari pias manus perſpexerit. Vnde etiam Iſidorus dicit, quod boni angeli ad miniſterium humanæ ſalutis deputati ſunt, vt cunctis adminiſtrant mundi, & regant omnia iuſſu Dei. In alia autem vita (ſaltem in hac) hominibus miniſtrant, quòd animas ſanctorum de corporibus excũtes ad illius cęnæ dulcedi-

næ dulcedinem perducunt: quod patet
Luc.16 exemplo Lazari. Factum eſt autem, vt
moreretur medicus, & portaretur ab an-
Ber. gelis in ſinum Abrahæ. Bernar. Tu ſi vis
habere miniſterium angelorum, fuge cõ-
ſolationes ſeculi, & tentationibus reſi-
ſte diaboli.

Sexto diſcumbentium grata ſocietas,
ſ. beatorum cum angelis incorruptibili
vita gaudentium. ẽm illud, Neque nu-
bent, neque nubentur: ſed erunt ſicut an
Greg. geli Dei in cælo. Greg. inuenire ccetũ non
ſolum ex hominibus, ſed ex angelis, at-
que archãgelis, thronis, & dominationi-
bus, principatibus, ac poteſtatibus cono-
catum. De Rege aũt qui horum medius
reſidet, dicere vox nulla ſufficeret. Enu-
git enim omnem ſermonem, atque oẽm
ſenſum humanæ mentis excedit decus
illud, illa pulchritudo, illa virtus, illa glo-
ria, illa magnificentia, illa maieſtas. Et di
Proſpe. cit etiam Proſper. Illa ciuitas quæ eſt an
de vita. gelorum ſanctorum omnium congrega
cont. tione beata mentis fulgentibus micat.
Vbi æterna ſal' exuberat, veritas regnat
vbi neque fallit quiſquam, neque falli-
tur: vnde nullus beatus eijcitur, vbi nul-
lus miſer admittitur.

Septimo inſtrumentorum iocunditas
Iſa. 51. i. melodia canticorum. Iſa. Audietur in
Apocr. ea gratiarum actio, & vox laudis. Et Apo
14 Et vocem quam audiui, quaſi citharedo-
Greg. i rum citharizantium in citharis ſuis. Gre.
mor. In illa æterna patria, quando iuſtorum
mens in exultatione capitur, lingua in
Aug ſu canticum laudis eleuatur. Augu. Ibi hymni
per Io. modici angelorum chori, ibi ſocietas ſu-
pernorum ciuium, ibi dulcis ſolennitas
a peragrinationis huius triſti labore re-
deuntium, ibi feſtiuitas ſine fine, æternita-
tas ſine labe, ſerenitas ſine nube. Octa-
uo luminarium copioſitas, ſcilicet corpo
Mat. 13 rum glorioſorum. Mat. Fulgebunt iuſti,
Apocr. ſicut ſol, &c. Apoc. Ciuitas illa non eget
21 lumine ſolis neq; lunæ. ſed claritas Dei
illuminabit illam.

Pſal. 5. Nono cœnæ diuturnitas. i. æternitas bo
norum. pſal. In æternum exultabunt, &
habitabis in eis. Eſt n. æternitas (ẽm Boe
tiũ.) diuturnitas ſine fine, & carens om-
ni mutabilitate: ſed Dei æternitas no ſo-
Iſa. 32. lum fine caret, ſed etiam initio.

Decimo quietis ſuauitas. Iſa. Sedebit
populus meus in plenitudine pacis, in ta
Proſ. de bernaculis fiduciæ, & in requie opulen-
vi con. ta: Vnde in illa beata vita (ſicut dicit Pro
ſper) eſt certa ſecuritas, ſecura trãquilli-
tas, felix æternitas; æterna felicitas vbi ẽ
amor perfectus, timor nullus, dies æter-
nus, alacer motus, & vnus oiũ ſpiritus:
Item omnium malorum immunitas.
Pſal. Non accedet ad te malum, & flagel- Pſa. 90.
lum, &c. Auguſ. Quanta erit ibi felicitas, Auguſ.
vbi nullum erit malum: nullum latebit
bonum, vacabitur Dei laudibus, qui erit
omnia in omnibus.

Charitatis perfectiones, per ipſius hominis dorſi, ſenſuſque tactus, ac manus plurimas naturales proprietates, non vulgaribus exemplis patefiet: et quis ſit verus amor, qu. due principaliter ſit amandum, clare definitur. Cap. XIII.

Charitas aſſimilatur dorſo propter
quatuor.

Primo, quia dorſum eſt onerum por ta
tiuum: vnde dorſum a duritia eſt dictũ,
eo, quod ſit forte, & durum ad onus por
tandum, & durabile ad diutius ſuſtinen
dum, vt dicit Iſido. Et dorſi cutis ſpiſſior, Iſi. lib.
& durior eſt quã in cæteris partibus ani ety.
mal. Hæc autem omnia competunt cha-
ritati, de qua Apo. dicit, quod omnia ſu- 1. Cor.
fert. ſ. onera pro Chriſto. Augu. Sarcina 13.
Chriſti, quæ infirmitati grauis eſt, leuis Auguſ.
efficitur charitati. Cã. Fortis eſt, vt mors, Cant. 8
dilectio. Et ideo dorſum charitatis, facili
ter portat onus tribulationis. vnde pſal. Pſa. 65.
Poſui tribulationes in dorſo noſtro. Sed
nota, ꝙ dorſum in homine etiam voca-
tur tergum, eo, ꝙ illo reſupini in terra ia-
cemus, quod nullũ animal facit niſi hõ.
Vnde bruta in ventre, aut in latere iacẽt
Sed homo reſupinus dum tergo terræ in
hæret oculos ad cœlum habet, q̃ etiam
charitati conueniunt, quæ & terrena be-
ne diſpenſat per actiuam, & cœleſtibus
ſemper intendit per vitam contemplati
uam. Ad primum enim horum inclinat
amor proximi, ad ſecudum vero facilius
erigit amor dei. vnde Apoſ. dicit In chari Eph. 3.
tate radicati, & fundati, vt poſſitis com-
prehendere cum omnibus ſanctis quæ
ſit latitudo, longitudo, ſublimitas, & pro
funditas. Eſt enim charitatis ſublimitas
in altitudine contemplationis. Eſt vero
charitatis profundum in humilitate a-
ctionis.

Secundo, quia dorſum eſt omniũ alio
rum oſſium fundatiuum: quia oia funda
ta ſunt ſupra ipſum, ſicut ſupra carinam
nauis, & ſic charitas eſt fundamentum
quod-

quoddam omnium virtutum: & primus lapis huius fundamenti eſt Chriſtus: qui ipſe exemplum, & mandatum primum attulit perfectæ charitatis. Vnde dicit hic eſt præceptum meum, vt diligatis inuicem, &c.

Io.15. Secundi vero lapides huius fundamenti fuerunt apoſtoli, & prophetæ etiam per fidem Chriſti venturi in fundamento eccleſiæ collocati, & ſuper hos poſtea aliorum fidelium eccleſiæ fabrica eſt erecta. Eph.2. Vnde Apoſt. dicit eis. Eſtis ciues ſanctorum, & domeſtici Dei, ſuperædificati ſuper fundamentum apoſtolorum, & prophetarum ipſo ſummo angulari lapide Ieſu.

Tertio, quia dorſum eſt viſcerum defenſiuum, & opertiuum. Viſcera fœtorem & turpitudinem continentia, ſunt peccata quæ charitas operire dicitur in homine pœnitente 1.Pet.4 Petr. Charitas operit multitudinem peccatorum Pro.10. Prouer. Vniuerſa delicta operit charitas. Ipſa etiam charitas peccata excuſando, & purgando defendit apud iudicium Dei: vel ipſa defendit viſcera .i. interiores virtutes in quibus nutrimentum animæ continetur ne a tentationibus, vel perſecutionibus lædantur. Greg. Grego. Charitas ſancta cor pacificat, & mentem in tentationibus corroborat. Glo. Nullum permittit Deus cadere, qui ei ſeruit vero amore.

Quarto quoque, quia dorſum eſt multarum læſionum ſuſceptiuum. Dorſum n. patitur verberationem, & excoriationem, & multa alia mala. Sic ſancti propter dilectionem Dei & proximi, ſuſtinuerunt & excoriationem, ſicut patet de Beato Bartho. apoſtolo, & verbera ſecundum illud, Heb.11 Alii ludibria: & verbera experti, & multa alia mala, vt ſubditur ibidem. & multa etiam ex charitate pro Pſ.128 aliorum peccatis ſuſtinuerũt. Pſal. Supra dorſum meum fabricauerũt peccatores.

Item charitas aſſimilatur ſenſui tactus propter quinque.

Primo ratione organi. Nam organum Ariſt.2. de ani. tactus (ſicut dicit Philoſophus) non eſt caro, quia in nullo ſenſu poteſt fieri ſenſatio ſi tangatur organum: vt ſi quis aliquod corpus ponat album in ſuperficie oculi non videtur: ſed tactus ſentit ſenſibilia poſita ſupra carnem: & ideo caro Ariſt. de ſen. & ſen. non eſt organum tactus: & idcirco (ſicut Ariſt. dicit) organum ſenſus tactus, eſt aliquod intrinſecum circa cor: organum enim tactus, & ſi non poſſit eſſe a qualitatibus tangibilibus totaliter denudatũ, propterea, quia huiuſmodi qualitates ſunt elementorum, ex quibus ipſum organum componitur, tñ oportet ipſum eſſe medium temperatum, vt ſit in potentia ad obiecta tangibilia, ſicut medium ab anima. Vnde quanto animal habet complexionem magis reductam ad medium, tanto eſt melioris tactus. oportet ergo, quod organum tactus ſit multum terreſtre, quia terra minus inter elementa habet de virtute actiua: & oportet, quod ſit poſitum in loco calidiſſimo circa cor ex cuius caliditate terræ frigiditas ad temperiem reducatur. Sicut ergo organum, & principium tactus, non eſt caro, ſed aliquid circa cor: cuius ſignum eſt, quia ſi læſio accidat in locis circa cor eſt maxime doloroſa. Sic etiã amor charitatis nõ eſt amor carnalis, ſed ſpiritualis in corde radicatus, ſecundum illud, Diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Deut.6 Vnde circa cor videtur eſſe propium organum charitatis: propter quod dicit Apo. Rom.5 quod charitas dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, quod Spiritum ſanctum qui datus eſt nobis. Aug. Non autem carnalis; Ang. in reg. ſed ſpiritualis inter vos debet eſſe dilectio: ergo organum ſpiritualis amoris non caro eſt, ſed cor.

Secũdo ratione medii. Medium enim Ariſ. de ani. in ſenſu tactus (vt dicit philoſophus) eſt duplex, vnum intraneum, & connaturale, ſcilicet caro, aliud extraneum, & accidentale, ſcilicet aer, & aqua. Nam ea quæ ſe tangunt in aqua, tangunt ſe mediante aqua, quia illud quod eſt in aqua oportet eſſe humectatum, et illa humiditas cum ſit qualitas aquæ, non poteſt eſſe ſine ſuo ſubiecto, quod eſt aqua Et ſimile eſt de his qui ſe tangunt in aere, cum et aer ſit humidus: ſed magis latet nos de aere quam de aqua, quod ſit medium, propter hoc, quod continuè ſumus in aere. Et ideo imperceptibiliter inhæret nobis. Sicut etiam de aqua latet animalia quæ ſunt in aqua, quia ſcilicet non percipiunt aquam quæ eſt inter ipſa, & corpora tangentia.

Itẽ magis latet de aere, quia ſubtilior eſt, & minus ſenſu perceptibilis. Similiter in amore charitatis duplex medium, ſ. naturale, & intrinſecum, eſt caro & humanitas a verbo Dei aſſumpta: quia per incarnati Verbi myſterium noua mentis

noſtræ

noſtræ oculis lux diuinæ claritatis infulſit. vt dum viſibiliter Deum cognoſcimus, per hunc in inuiſibilium amorem rapiamur, vt Greg dicit. (Gre. in præfat.) Vnde hortatur Auguſt. dicens, (Aug. li. de cathe. rub.) Ama amorem illius, qui amore tui amoris deſcendit in vterum Virginis, & ibi amorem tuum amori ſuo copulauit: humiliando ſe, ſublimando te, coniungendo lumen ſuæ æternitatis limo tuæ mortalitatis. Propter hoc Bern. (Bern. ī Cant.) dicit, quod quicquid blanditur de carne propria, vel aliena, ſacroſanctæ carnis Chriſti amori poſtponere debemus. Et ſecundum eundem Bern. Ipſa carne ſua mediante, Chriſtus dilexit nos ſapienter fortiter, & dulciter. Dulciter, quia carnem induit: ſapienter, quia vitia carnis curauit: fortiter, quia in ea mortem ſuſtinuit. Sed quaſi medium extraneum eſt proximus, vel aliæ creaturæ viſibiles, quibus mediantibus ducimur ad diuinæ bonitatis notitiam, & amorem. Vnde (Aug. li. conf.) Auguſt. dicit, Cœlum, & terra, & omnia quæ in eis ſunt, ecce mihi vndique dicunt, vt amem te Deus, neque ceſſant dicere omnibus ita, vt inexcuſabiles ſint, Intellige per aquam, groſſiorem creaturam corporalem viſibilem. Per aerē, ſubtiliorem, & imperceptibilem: quibus omnibus mediantibus in Dei amorem manuducimur.

Tertio ratione inſtrumenti, quia licet tactus fiat per quodlibet membrum corporis, tamen inter omnia membra exteriora manus videntur propria inſtrumenta ad palpandum, & tangendum, quas natura temperatas hac ratione copoſuit, vt calida & frigida facilius ſentirent. Et ſunt concauæ, & neruoſæ, & temperatæ. Concauæ, vt melius tangenda percipiant, & tenenda fortius teneant: neruoſæ, vt ſint fortiores, & vt ibi vigeat ſenſibilitas: quia omne neruoſum ſenſibile eſt. Temperatæ vero fuerunt, vt a re qualibet facilius immutentur. Sicut ergo ſenſus tactus viget in manibus, ita amor charitatis in operibus: manibus enim præcipuè nos operamur, (Ioan 3.) Ioan. Non diligamus verbum, neque lingua, ſed opere. (Grego. in ho.) Gregor. Nunquam eſt amor Dei ocioſus: operatur enim magna, ſi eſt: ſi autem operari deſinit, iam amor non eſt. Sed attende quales ſunt manus, id eſt, opera charitatis, quia concaue ad operandum humiliter, neruoſæ ad operandum fortiter, & temperatæ ad operandum delectabiliter, quia temperata delectant, extrema vero conturbant.

Quarto, ratione ſubiecti, quia ſcilicet ſenſus tactus videtur eſſe ſubiectum & fundamentum omnium aliorum ſenſuum, ſine quo non ineſt animalibus aliquis ſenſus, ſed non econuerſo. Vnde ſenſus tactus de neceſſitate ineſt omnibus animalibus, ſine quo nullum animal eſſe poteſt, vt probat Philoſophus. (Ariſt. 3. de ani.) Alij autem ſenſus non inſunt de neceſſitate, ſed ſunt de bene eſſe. Neque eſt inſtantia de guſtu, quamuis nullum animal poſſit viuere ſine alimento: quia guſtus prout ſuſceptiuus eſt alimenti, eſt quidam tactus: prout autem diſtinguitur a tactu ſic eſt diſcretiuus ſaporum, qui faciunt alimentum delectabile, vel triſte, vt accipiatur faciliter, vel reſpuatur. Sicut ergo tactus eſt aliorum ſenſuum fundamentum, ita vt nullus ſine eo eſſe poſſit. Sic quoque, & charitas eſt omnium virtutum forma & complementum, ita vt ſine ea nulla vera virtus & perfecta eſſe poſſit. Et ideo Apoſto. dixit, vt ſupra allegatum eſt: (Eph. 3.) In charitate radicati, & fundati. (Grego. in ho.) Gregor. Vt multi arboris rami ex vna radice prodeunt, ſic multæ virtutes ex vna charitate generantur, nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, ſi non manet in radice charitatis

Quinto, ratione obiecti. Eſt enim tactus diſcretiuus & perceptiuus qualitatum tangibilium: qualitates autem tangibiles, ſunt calidum, frigidum, humidum, & ſiccum, durum, & molle, & quædam huiuſmodi, vt graue, & leue acutum, & hebes, & ſimilia: quę etiam omnia adaptantur charitati, quæ facit hominem calidum, & frigidum: calidum circa ſpiritualia, & frigidum circa temporalia: humidum & lachrymoſum, compatiendo ſiccum abſtinendo, durum ad tollerandum, mollem ad parcendum, grauem & maturum in moribus, leuem & promptum & velocem in operibus: vel grauem in corripiendo, leuem, id eſt, velocem in obediendo: vel quia amor omnia facit leuia, & facilia.

Item acutum in contemplando, & hebetem in malignando. Neſcit enim amicus de alijs malignari. (1. Cor. 13.) Corinth. Charitas non cogitat malum.

Quo

Quo pacto ſpirituali cibo, qui verè verbum Dei eſt, vti debeamus, vt anima perfectè alatur; ſtomachi ſimilitudinibus, cibique corporalis exemplu multu planum efficitur: ac elementorum qualitates, ad huiuſcemodi rem magis explicandam, aptè apponuntur. & denique Chriſti corpus pariter animæ alimentum eſſe demonſtratur. Cap. XIIII.

CIbo ſpirituali qualiter nutriendus ſit ſpiritus: oſtenditur exemplo ſtomachi.

Primo, quia ſtomachus eſt ciborum receptiuus. Vnde ſtomachus Græcè dicitur os Latinè, eo quod ſit hoſtium ventris ad cibum recipiendum, vt dicit Iſid. (Iſid. li. ety.) Eſt etiam ſtomachus figuræ rotundę factus, vt cibum recipiat quantitatis amplioris. Stomachus autem humanus in ſuperiori parte eſt ſtrictus, in inferiori latus: & hoc neceſſarium fuit. Nam cum homo inter cætera animalia ſit erectus, cibus eius ſemper ad inferiora deſcendit, & ideo perutilis fuit inferior latitudo, vt in ea cibi poſſit recipi multitudo: quæ omnia oſtendunt ſtomachum e e receptaculum ciborum. Sic homo cibum (Matt. 4.) ſpiritualis doctrinæ, de quo Matth. Non in ſolo pane viuit homo: ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei: ſiue lachrymoſæ pœnitentiæ, de quo Pſal. (Pſal. 79) Cibabis nos pane lachrymarum: ſiue cœleſtis obedientiæ, de quo Ioan. (Io. 4.) Meus cibus eſt, vt faciam voluntatem eius, qui miſit me; debet diligenter ſuſcipere, primum cum prædicatur, ſecundum cum inſpiratur, tertium cum impetratur. Act. (Act. 9.) Cum accepiſſet cibum, confortatus eſt.

Secundo ſtomachus eſt retentiuus ciborum. Et hinc eſt, quòd ſtomachus interius eſt factus aſper, & villoſus, vt cibum melius retinere poſſit. Nam ſi eſſet lubricus, & in ſuperficie planus, cibus ab eo recederet indigeſtus. Sic anima ſpiritualis cibi non ſolum receptiua eſſe debet, ſed etiam retentiua, & præcipuè cibi ſacræ doctrinæ, id eſt, verborum Dei, quæ non ſolum recipi debent ad audientiam, vel intelligētiam; ſed etiam retineri per memoriam. Ioan. (Ioan. 15) Si verba mea in vobis manſerint, &c. Gregor. (Grego. hom.) Verba Dei, quæ aure percipitis, mente retinete. Cibus enim mentis, ſermo Dei eſt. Et quaſi receptus cibus ſtomacho languente reijcitur, quando ſermo auditus, in ventre memoriæ non retinetur: ſed quiſquis alimenta non retinet, huius profecto vita deſperatur. Aeternæ ergo mortis periculum formidate, ſi verba vitæ, & alimenta iuſtitiæ, quæ aure percipitis, in memoria non retinetis.

Tertio, quoque ſtomachus eſt ciborum digeſtiuus. Vnde ſtomachus factus eſt in fundo carnoſus, vt confortetur in eo digeſtio. Caro enim eſt calida, & humida, ex quibus qualitatibus maximè digeſtio confortatur. Per digeſtionem autem corporalem nutrimentum tranſmutatur, & alteratur & efficitur ſimile nutrito. Vnde alimentum, quod in principio digeſtionis eſt diſſimile, in fine omnium digeſtionum efficitur ſimile nutrito, vt dicit Philoſophus. Sed de cibo ſpirituali eſt econuerſo, quia non tranſmutatur verbum (Ariſt. 2. de ani.) Dei in mentem, ſed potius mens in ſimilitudinem verbi. Interdum enim verbum eſt diſſimile, & contrarium menti. Nam verbum humilitatis menti ſuperbæ contrariatur, menti luxurioſæ verbum caſtitatis: & menti crudeli verbum pietatis: quando ergo verbum auditum eſt tantę efficaciæ, vt poſſit mentem alterare, & ad ſe conuertere, puta vt mens ſuperba efficiatur humilis, luxurioſa caſta, crudelis pia: tunc digeſtio verbi facta eſt. Et ad digeſtionem hanc ſimilitudine alia hortatur Dominus dicens: Eſto conſentiens aduerſario tuo. Aduerſarius enim iſte (vt Augu. (Matt. 5.) exponit) ſermo diuinus eſt, qui peccatori aduerſatur, peccatum prohibendo, vel iuſtitiam ſuadendo, ſiue præcipiendo. Cui peccator conſentire debet, & obedire, ſi non vult in æternum perire. Notandum etiam, quod ſicut digeſtio corporalis cibi fit mediante calore naturali (propter quod Philoſophus dicit, (Ariſt. 4 meth.) quòd digeſtio eſt completio humidi a proprio naturali calore facta ex contrajacentibus paſſionibus, quæ ſcilicet ſunt in ipſo humido). Sic digeſtio, ſiue tranſmutatio ſpiritualis ipſius animi, fit mediante amore ipſius verbi auditi: quia niſi homo afficiatur ad ea, quæ audit, non tranſmutatur ab eis. Verba.n. quæ non placent, animũ non mouent: & idẽ dicit Aug. ꝙ doctor agere id debet, vt non ſolum intelligatur, verum etiam, vt libenter, & obedienter audiatur.

Item ſtomachus ab epate circũdat, vt ad ciborũ digeſtionẽ ei maior copia ca-

loris

loris miniſtretur. Epar enim ſuis quinq; fruſtulis, ſiue linguis ſtomachum circuncingit, & ei calorem dum tribuit, ſuccoſitatem vnde ſanguis generatur per quaſdam venulas ab eo recipit. Quinque ergo fruſtulę, ſiue fibræ, quæ ſunt extremitates epatis, quinque opera ſunt præcipua noſtri Redemptoris, quæ animum noſtrum calefacere debent, & ad eius verba amplectanda plurimum inflammare, ſcilicet incarnatio, paſſio, deſcenſus ad inferos, reſurrectio, & in cœlum aſcenſio vel forte ſunt quinque vulnera ipſius Saluatoris, ad quę dum homo animi deuotionem dirigit, humorem quendam lachrymoſi amoris, & deuotionis ad epar .i. ad Chriſtum mittit.

Quarto ſtomachus eſt ſecundum diuerſam complexionem diuerſorum ciborum appetitiuus, & diuerſimode digeſtiuus.
Conſt. Nam (ſecundum Connan.) ſi ſtomachus fuerit naturaliter calidus, cibos groſſos bene digerit, delicatos vero conſumit, & plus digerit, quàm eius appetitus ſit. & propter ſimilitudinem cibos calidos maxime appetit, nec tamen ſuſtinere poteſt. E contra vero frigidus non bene cibaria groſſa digerit, ſed grauatur ex eis, & ea in humores corruptos, & acidos cito conuertit. Stomachus vero ſiccus cito ſitit, & parum ei aquæ ſufficit. Vnde ſi ſuperfluum biberit, rugitum ei in ventre facit. Si autem ſtomachus fuerit humidus, non ſitit; humidum cibum appetit, ſed parum digerit. Ille igitur habet ſtomachum calidum calore naturali, qui habet animum feruidum amore ſpirituali. & hic groſſa, & ſolida cibaria .i. alta & difficilia dogmata bene capit, & intelligit, quæ ſunt perfectorum cibus ſecun-
Heb. 5. dum illud, Perfectorũ ſolidus eſt cibus. Delicata vero, id eſt, mollia, & facilia pro nihilo quaſi ducit. Sed ſemper ſimilia ſibi, id eſt, feruentia, & ignita eloquia concupiſcit, & plus poteſt opere capere, quã pia ſumpſerit corde, nec poteſt deſiderium ſuſtinere ocioſum. frigidus autem, & imperfectus animus groſſa, id eſt, perfecta, & magna dogmata non poteſt ca-
Heb. 5. pere, ſecundum illud, Facti eſtis quaſi lacte opus ſi non ſolido cibo. Vnde ſi alta, vel difficilia talibus proponantur, grauantur audire ea, quæ non intelligunt. Vnde plerunque talia documenta vertũtur eis vel in corruptionem erroris, vel in accidiam mentis. Animus autem aridus ab humore deuotionis, & ſi aliquando forte ſitierit aquam ſalutaris doctrinæ, cito tamen cum audierit, & de modico ſatiatur: & ſi talibus prædicetur forte prolixius, rugiunt nimium murãdo: qui vero habet humidum animum carnalis concupiſcentiæ humore, non ſitit aquam ſpiritualis doctrinæ. ſed tantum appetit cibum humidum, id eſt fluxum operis luxuriæ, de quo frequenter accidit, ꝙ multum appetit, & parum aſſequitur. Pſalm. Pſa. 58. Famem patientur, vt canes.

Quinto, quia ſtomachus eſt multipliciter paſſiuus, patitur enim euomitionẽ, indigeſtionem, abhominationem, inflãmationem eructationem, & multa huiuſmodi. Sic interdum animus contra ſanctam doctrinam patitur euomitionem, cum ipſam per memoriam non cuſtodit: Indigeſtionem cum ipſam non diligit: Abhominationem cum ipſam audire refugit. inflammationem vero patitur, qui contra ipſam indignatur, vel qui de ipſa (quando diſcit, vel docet) ſuperbit.
1. Cor. 8 Quia Scientia inflat, Sed eructationem, id eſt, ſtomachi euentationem patitur, q ex ipſa ventum oſtentationis quærit. Patitur autem iſta ſtomachus quandoque ex maligna complexione, quandoque ex nimia exinanitione, quandoque ex nimia repletione, quandoque ex vigoris defectione, quandoque vero ex expulſiuæ virtutis debilitatione. Quaſi autem inordinata complexio humorum in ſtomacho, eſt inordinatio paſſionum, puta amoris, vel odij, vel iræ, & ſimilia, ex qua frequenter accidit, quod homo eſt malè diſpoſitus ad audiendum verbum Dei. Ex nimia etiam paupertatis inanitione, vel diuitiarum repletione, quia vtraque ſollicitudinem nimiam tribuit, vel occupationem, frequenter retrahuntur plurimi ab auditu, vel fructu verborum Dei. Vnde. Prouerb. Mendicitatem, Pro. 30.
& diuitias ne dederis mihi. Plures autem alij ſunt quibus, & ſi abſit ſollicitudo ad audiendum, deficit tamen vigor ad id, quòd audiunt, opere implendum. Quidam vero verbum Dei cum magna deuotione audiunt, ſed dum contrariæ tentationes inſurgunt, quia in virtute expulſiua ipſarum tentationum deficiũt tentationibus deuicti, nihil ex auditis proficiunt. quia ſcilicet venit diabolus, & tollit verbum de cordibus eorum, vt dicitur. Luc. 8.

Item cibus ſpiritualis doctrinæ requi-
rit,quatuor virtutes . quæ ſunt in homi-
nis corpore,ſcilicet appetitiua,retentiua,
digeſtiua,& expulſiua . Oportet enim,vt
cibum ſpiritualis doctrinæ anima primo
appetat: ſicut appetebat Daniel,qui pro-
pter appetitum ſcientiæ Dei, vocatus eſt
Dan.11 vir deſideriorum. Et ſponſa etiā in Can-
tic.hunc cibum ſpiritualis doctrinæ ap-
petebat,& expetebat dicens , Sonet vox
Cant. tua in auribus meis . Vnde anima , quæ
hunc cibum faſtidit,ad mortem tendit .
Pſ.103. Pſal.Omnem eſcam abhominata eſt ani
ma eorum , & ap.vſque ad por.mortis .
Aug.ſu Auguſt.Sicut noxium eſt corpori corpo-
p Pſal. reas eſcas non po e percipere , ita peri-
culoſum eſt animæ ſpirituales eſcas fa-
ſtidire .

Item oportet,quòd anima audita teni-
neat.Nam ſicut non prodeſt corpori, ꝙ
ſtomachus cibum recipiat, ſi receptum
Sen in ſtatim euomat. Sen. Non prodeſt cibus
epiſt. neque accedit corpori , qui ſtatim ſum-
ptus emittitur.Similiter nec verbum au-
ditum , prodeſt ſi ſtatim obliuioni tra-
datur .

Item oportet,quòd mens auditum, &
retentum digerat,& in bonos humores,
id eſt, in bonos mores conuertat.

Item oportet,ꝙ nō ſolum digerat ,ſed
etiam expellat,ſcilicet ea,quæ bonis mo
ribus nō congruunt,reſpuat,& abijciat:
nam ſi intus retinet,quod expelli debue
rat,etiam bene digeſtis corruptionē præ
ſtat Notandum autem,quòd ſecundum
quoſdam prædictæ quatuor virtutes ex
quatuor elementis contrahunt ſibi vires .
Vnde ignis,qui eſt calidus,& ſiccus,cor-
reſpondet virtuti appetitiuæ : terra frigi-
da & ſicca retentiuæ , aer calidus & hu-
midus digeſtiuæ, aqua frigida & humi-
da expulſiuæ Oportet enim , vt qđ ignis
attraxit, terra ex ſua natura retineat : &
quod terra retinuit,aer diſſoluat:& quod
aer diſſoluit,aqua emolliat . Ita quoque
ſpiritualiter ignis , id eſt , intelligentiæ
claritas appetitum excitat. Nam cum in-
tellectus ſublimiter, & delectabiliter cœ
leſtia cogitat, appetitum ſpiritualem in
mente cauſat , & nt deſiderium in corde
hominis , vt auidè quærat cibum ſanctæ
exhortationis. Terra vero,id eſt,ſtabili-
tas mentis , cauſat retentionem : quia
quod appetitus per intellectum attra-
xit,ſtabilitas animi firmiter cuſtodit:ſed
aer,id eſt, puritas mētis cauſat digeſtio-
nem, quia quod animus firmiter conſer
uat,puritas mentis fideliter ordinat. Sed
aqua, id eſt , diſcretionis mobilitas facit
expulſionem : quia quod ſuis moribus
non congruit, diſcretio remouet,ſeparat
& expellit.& ſic a temperamento animus
non recedit ſed temperamentum ſeruās ,
peccati morbo non ſuccumbit.

Item cibus ſacramentalis,de quo do-
minus dixit, Caro mea vere eſt cib' &c.
operatur in anima ad modum,cibi cor-
poralis . Nam nutrit animam gratiam
præſtando : augmentat virtutes multi-
plicando:calorem innatum temperat,cō
cupiſcentiam ſerenando in ſenioribus ve
ro calorem naturæ confortat,charitatem
inflammando : deperdita reſtaurat,vires
animæ reparando:& cuſtodit hominem
ne pereat a peccatis præſeruando . Io-
han. Hic eſt panis de cœlo deſcendens , Ioan.6
vt ſi quis manducauerit ex ipſo,non mo
riatur .

Per varias capillorum naturales proprietates , noſtrarum quoque cogitationum diuerſitates nonnullis ſimilitudinibus Auctor hic prodere nititur. Cap. XV.

Cogitationes aſſimilātur capillis pro-
pter tria .

Primo , quia capilli ſunt capitis orna-
mentum . Vnde capilli dicuntur quaſi
capitis pili (vt dicit Iſid.) Sicut ergo ca Iſi. lib.
pilli,& ſpecialiter pulchri ſunt ornamētū etyc.
capitis: ita cogitationes præcipuæ bonę
& ornatæ,ſunt ornamentum mentis.Vn
de Grege.dicit, quod quaſi capilli in ca- Greg.
pite ſunt cogitationes in mente,Luc.Ca Luc.21
pillus de capite veſtro non peribit quia
nulla bona cogitatio mentis ſine retri-
butione tranſibit . Vnde Greg dicit , ꝙ Grego.
ante Dei oculos vacuæ non tranſuolant 20.mo.
cogitationes noſtræ , & nulla momenta
temporis per animum tranſeunt ſine ſta
tu retributionis .

Secundo.quia capilli ſunt cerebri de-
fenſiui. Nam iuuant caput, & cerebrum
contra extrinſecas læſiones , & ideo ca-
pilli ſunt multi, & duri . Capillus enim
ſecundum Conſtant. ex fumo groſſo , Conſt.
& calido naſcitur, qui ex igneis,& incen
ſis humoribus per capitis poros egreci-
tur , & ab aere extrinſeco deſiccatur , &
ſic in ſubſtantiam capillorum conuerti-
tur : vnde hic humore creſcente , capilli
creſcunt,eo etiam deficiente euaneſcūt.

Et

Et ſecundum qualitatem talis fumi, qualitas eſt capilli Et ideo ſi fumus eſt multus capilli ſunt multi Si paucus pauci, ſi niger nigri, & ſic de alijs. Sicut ergo capilli ſunt ad defenſionẽ cerebri, ita cogitatiões bonæ ſunt ad defenſionẽ aīæ: qa dũ feruent in ipſo aīo cogitationes bonæ, non ingrediuntur in ipſum cogitationes prauæ, (Caſſ. coll. 2.) Vnde dicebat Caſſianus, Incipiamus bonas cogitationes diligere, & ſtatim ab illis, quæ malæ ſunt dignabiť nos Dominus liberare. Quaſi autem fumi capillos nutrientes & cauſantes, ſunt exteriorum ſenſuum receptiones. qa de his, quæ ſenſibus recipiuntur interiores cogitationes formantur. vnde ſecundũ modum fumi eſt qualitas capilli. Quia ſm ordinationẽ, vel deordinationem exteriorum ſenſuum ſequitur ordinatio, vel deordinatio cogitationum: propter qđ (Iob. 31.) dř, Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de virgine.

Tertio, quia capilli ſunt multipliciter paſſiui. Nam capilli inciduntur: vnde cæſaries capillorum à cædendo eſt dicta, q̃ ſolum virorum, eo, quod viro tondi decens eſt, ſed mulieri eſt indecens.

(Iſi. lib. ety.) Item capilli diſcriminantř, vnde dicũtur crines mulierum, quia vittis diſcriminantur, ſicut dicit Iſido.

Item capilli decaluantur ſcilicet deficiente humore pingui: quo nutriunť capilli. Et ſi humor talis non deficit, ſed eũ humor alius inficit, vel impedit, nõ caluicies ſimpliciter dř, ſed eſt quædã caluicies ſpecialis, quæ etiam allopicia vocať à medicis, in qua nutrimento corrupto capillorum congeries euaneſcit.

Item capilli dealbantur, ſcilicet cum caneſcunt: Hæc omnia conueniunt cogitationibus noſtris, quæ aliquãdo ſunt (Gre. li. 5 mor.) ſuperfluæ, & tunc ſunt præcidendæ. Vnde Grego. Magno ſtudio ſuperfluæ cogitationes amputandæ ſunt ſed tamen amputari funditus nequaquam poſſunt: ſemper enim caro ſuperflua generat, q̃ Spũſſanctus ferro ſollicitudinis abſcindat. Aliquãdo vero cogitationes noſtræ ſunt dubiæ, vel inordinatæ & tunc ſunt diſcriminandæ. i. diligenter diſcernẽdæ, (Grego. mor.) & componendæ. Et hoc fit quando homo ad mentem ſuam per rõnis intuitũ redit. Quia (ſicut dicit Greg.) Si a domo mentis ad momentũ rõ diſcedat, quaſi abſente domina, cogitationũ ſe clamor velut garrula ancillarum turba multiplicat, vt autem ratio ad mentem redierit, mox confuſio tumultuoſa conquieſcit, & quaſi ancillæ ſe ad iniunctum opus tacitè reprimunt, dum cogitationes protinus curis proprijs ad vtilitatem ſubduntur. Aliquando ſunt omnino prauæ, & noxiæ, & tunc ſunt pœnitus decaluãdæ: idest totaliter à radice, ideſt à principio euellendæ. Iſa. Auferte malum cogitationum veſtrarum, Vnde Hier. dicit, Eſt tutiſſimum atque perfectum, vt aſſueſcat anima ſollicita ſemper & peruigili cura ac cuſtodia diſcernere cogitationes ſuas, & ad primum animi motum probare, vel improbare, quod cogitat, vt vel bonas cogitationes alat, vel ſtatim malas extinguat. Hic namque fons eſt boni, & origo peccandi: ibi maxime oportet obſeruare peccatum, vbi naſci ſolet, ſtatimque ad primam tẽtationis faciem, & malum antequam creſcat reſtringere, dum adhuc eſt in cogitatione. Aliquando vero ſunt nigræ, & fędæ, & tunc ſunt (Pſa. 50.) per pœnitentiam dealbandæ. Pſal. Lauabis me, & ſuper niuem dealbabor. Nam pœnitentiæ ardor quaſi capitis capillos dealbat, dum mentis cogitationes purificat. (Gre. li. 13. mor.) vnde Grego. dicit, quòd electorum mẽtes ſi quas in ſe carnales cogitatiões iueniũt, pñiæ ardore cõſumũt, nec cogitatiões ſuas dilatari carnali voluptate ꝑmittunt: quia eo ſemetipſos iudicantes ſubtilius feriunt, quo diſtrictum iudicẽ præſtolantur vicinum. Vel etiam alia ratione dealbat pœnitentia caput mentis, videlicet, quia ardorem libidinis frigefacit, & ſic tumoſas, & noxias carnales cogitationes repellit. Nam albedo caniciei (ſecundum Conſtan.) accidit ex nimia infrigidatione nutrimentalis humoris, qui materia capillorum exiſtit. Nam phlægmatis frigidi humidique dominium caniciei eſt generatiuum. Ex fumo enim albo & frigido efficiuntur albi tam capilli, quàm pilli. Et hinc (Ariſ. de con.) eſt etiam (ſecundum Ariſto.) quòd capilli temporum citius caneſcunt, quàm alij propter humoris paucitatem, & oſſium frigiditatem. Vnde pęnitentia humorem nutrimentalem infrigidari facit, dum minuit, & ita caniciem mentis, ideſt honeſtatem inducit. Poteſt ẽt dici, ꝙ canicies deſignat ætatis maturationem libidinis extinctionẽ, vitiorũ puerilium mortificationẽ, vitæ præſentis, & futuræ mutantem innouationẽ,

Somni

Somni naturales effectus ſeptem viſioniſq́; naturalis proprietates octo eruditè deſcribuntur, quibus ſingulis varijs rationibus,& exemplis contemplatio non immerenter comparatur:& quamplurima de corporali ſpiritualiq́; viſione dilucidantur. Cap XVI.

CONtemplatio aſſimilatur ſomno. Primo,quia ſomnus eſt animalium virtutum quietatiuus.ſ.ſenſitiuæ,& motiuæ. Quieſcunt enim ſenſus in ſomno ab exterioribus mutationibus, ſenſibilium,& corpus immobilitatur. Similiter contemplatiua vita requirit quietem ab exterioribus motibus,& actionibus. Vnde Beda dicit,quòd contemplatiua vita eſt ab omni exteriori actione quieſcere,& ſoli deſiderio conditoris inhærere. Vnde Maria,per quam contemplatiua,vita deſignatur deſcribitur,ſecus pedes ſedens,& à corporali miniſterio vacans.

Luc.10

Secundo,quia ſomnus eſt naturalium virium confortatiuus. Vnde(ſecundum Philoſophum) ſomnus eſt quies animalium, virtutum cum intentione naturalium. Naturalis enim virtus in ſomno fortius operatur Vnde in dormiente virtus digeſtiua intenditur tum propter reuocationem caloris ad interiora, tum quia anima quieſcit ab actionibus ſenſitiuæ,& motiuæ potentiæ, & ideo vehementius operatur virtus naturalis. Similiter in contemplatione cum anima retrahitur ab exterioribus occupationibus, vigor mentis ad interiora reducit Vnde vis rationalis,quæ eſt naturalis & propria virtus hominis,fortius operatur,& affectiua vehementius inflammatur,& intellectiua altius eleuatur,ſecundum illud:Sedebit ſolitarius,& tacebit, & leuabit ſe ſupra ſe.

Ariſ de ſom. & vig.

Thr.3.

Tertio,quia ſomnus eſt ſpûs reſtauratiuus Dicit.n.Auic.quod ſomnus eſt reditus ſpûs ab inſtrumentis ſenſuum cũ profundatiune,vt digeratur nutriens. vt patet in ſomno ſe exercitantium in quibus ſomnus eſt profundus propter ſuperfluitatem reſolutionis ſpûs. Natura enim deſiderans additionem,& reſtaurationem in ſubſtantia ſpûs,profundat ipſum in interioribus,& facit ipſum latere ab exterioribus, vnde fit in eis profundior,& longior ſomnus, & ſic dormiunt qui per medicinã euacuati ſunt. Nam dum purgantur,plurimum in talibus de ſubſtantia ſpus cum ſuperfluitate diſſoluitur:ſed per ſomnum ſpûs reparantur,& ſuæ virtuti redduntur. Sic et feruor ſpûs,q per peccata et venialia faciliter ſæpe minuitur, per profunditatem ſomni, ideſt per contemplationem intimam recreſcit,& reparatur.

Auicẽ.

Quarto,qa ſomnus eſt ẽt exteriorum partium corporis infrigidatiuus, Nam (ſecundum Philoſophum.)calor naturalis aliter ſe habet in uigilante quàm in dormiente: quàm vigilante procedit ab interioribus ad exteriora, ſed in dormiente econtratio retrahitur ab exterioribus ad interiora ſcilicet ad ſtomachũ,& partes illas.Et ideo exteriora corporis remanent frigida, & propter hoc indiget homo magis cooperiri dormiens, quam vigilans. Similiter contemplatio reuocat hominem ad ſeipſum, & inflammat ipſum circa cordis interiora.i. circa ſpũalia ſecundum illud, In meditatione mea exardeſcet ignis, ſed frigefacit eum circa exteriora,ideſt circa ſpalia vt non curet de eis,neque diligat ea.

Ariſ.de ſomn.

Pſa 38.

Quinto, qa ſomnus eſt humorũ reparatiuus,& clarificatiuus. Nam ſi ſomnus ſit moderatus,cibus bene digeritur corpus,impinguatur,calor naturalis augmẽtat,humores reparant,& oẽs clarificantur. Sic ẽt p contẽplationem ſobriam & diſcretã,quæ nõ plus ſapit,q̃ oportet,cibus fidei & ſpũalis doctrinæ bene intrinſecus gubernatur & operat, mens deuotione impinguat, calor & charitas augmentantur, & humores.i. affectiones,& cogitationes interiores reparant,& clarificantur. Vnde ipſe eſt ſomnus, de quo d.,Somnus ſanitatis in ho e parco,

Ecc.3.

Sexto, qa ſomnus eſt virtutum vnitiuus,qa virtus in vigilia diſperſa.in ſomno vnit, dũ ad intima reuocat in corpore dormientis vt Aui.dĩ, Sic aĩa cõtẽplãtis tota ad ſe ipſam,& i ſe ipsã recolligit, & vnit,& iõ circa ſpũalia fortia repit. Vñ dñs de cõtemplatiua vita loquens,dixit Marthæ:Porro vnum eſt neceſſarium.

Auicẽ.

Luc.10

Septimo,qa ſomn' ẽ ęgrotãtiũ alleuiatiu'. Nã infirmo,ſi ſomn' in q̃titate,& qualitate fuerit tpatus.ægrorũ alleuiat, & futuram victoriã cõtra morbũ annunciat. Qui aũt fortiter tẽtatur, quodãmo infirmat.talis ſi vult alleuiari,& ſanari det ſe orationi,& cõtẽplationi,qa maxime per hanc victoriã obtinebit In huius figura de Lazaro infirmato diſcipuli dixerunt Chriſto.Domine,ſi dormit,ſaluus erit,

Item

Item contemplatio aſſimilatur viſioni
Perſpi. lib 3. corporali. Nam, vt colligitur ex Perſpectiua, ad viſionem corporalem requiruntur octo.

Primum eſt ſanitas, ſiue bona diſpoſitio organi viſualis, id eſt, oculorum. Quaſi autem duo oculi animæ, ſunt intellectus & voluntas. Oculus igitur intellectus, tunc eſt ſanus, quando eſt ab erroribus mundus: ſed oculus affectus, ſeu voluntatis, tunc eſt incolumis, quando eſt a rerum temporalium inordinatis cu-
Aug. piditatibus immunis, vt dicit Aug. Vtraque ergo puritas eſt neceſſaria Deum cõtemplari volentibus: propter quod dicitur, Beati mundo corde, quoniam ipſi
Matt. 5 Deum videbunt. Et quia vtrumque oculum fides purificat, ſcilicet intellectum ab erroribus, & affectum a cupiditati-
Act. 15. bus, vnde dixit Petrus fide purificãs corda eorum: ideo fides neceſſaria eſt ad Deum contemplandum, ſicut oculorum ſanitas, & puritas ad videndum propter
Aug. quod Aug. dicit, quod humanæ mentis acies inualida in tam excellenti luce nõ figitur, niſi prius per iuſtitiam fidei mundetur.

Secundum eſt oppoſitio viſibilis circa viſum. Sed nota, quod quando res viſa directè opponitur viſui, tunc ſpecies illius rei venit ſuper lineas rectas cadentes in centrum oculi, quæ lineæ omnes directæ a ſingulis partibus rei faciunt vnam pyramidem, cuius conus eſt in pupilla, & baſis in re viſa, ex quo patet, quod talis pyramis ex parte rei in ſe habet latitudinem, ex parte vero oculi arctitudinem. Sic etiam quando diuina, & æterna ante oculos mentis contemplando deducimus, quia ea prout ſunt in ſe ipſis capere nequimus, ſed de eorum magnitudine modicum quid attingimus, quaſi eorum latitudo in oculis noſtris quodammodo coarctatur: quia quamquam in ſe maxima ſint, nos tamen parum capi-
Exo. 33 mus. Vnde dictum eſt Moyſi: Poſteriora mea videbis, faciem autem meam videre non poteris. In viſione enim faciei, notitia eſt perfecta: in viſione vero poſteriorum, notitia accipitur modica & confuſa.

Item videmus communiter, quòd tria genera viſibilium viſui opponuntur, ſcilicet lumina, & ſpecula, & corpora colorata. Lumina igitur ſunt ſpirituales naturæ, ſpecula diuinæ ſcripturæ, corpora colorata corporales creaturæ. Et circa hæc verſatur Sanctorum contemplatio, ſcilicet, vel circa ſpirituales naturas, vel circa diuinas ſcripturas, vel circa corporales, & viſibiles creaturas: propterea, quia Inuiſibilia Dei a creatura mundi per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur. Rom. 1

Tertium eſt diſtantia proportionalis. Nam ſi res poneretur ſuper oculum, non videretur. Et ſi nimis eſſet a longe, nullo modo videretur, aut malè. Oportet igitur, quod a viſu diſtet ſecundum aliquã proportionem, intra quam non æqualiter, ſed magis & minus videtur, ſecundum modum diſtantiæ. Sunt autem rebus diuinis quorundam oculi propinqui, & vicini, ſcilicet beatorum. & ideo ſibi clarè, & apertè illa conſpiciunt: quorundam vero valdè remoti, ſicut oculi damnatorum. In cuius ſignum dicitur Luc. 17 de diuite damnato, Eleuans oculos ſcilicet mentis, cum eſſet in tormentis, vidit Abraam a lõge, & Lazarum in ſinu eius. Vnde tales de gloria Dei, & beatorum quaſi nihil, vel parum vident, quia damnati gloriam beatorum, vſque ad diem iudicij vident non diſtinctè, ſed confuse, ſicut illud, quod a remotis videtur. Non enim cognoſcunt, qualis eorum gloria ſit, ſed ſolum cognoſcunt eos eſſe in gloria quadam ineſtimabili, & ex hoc torquentur, tum propter inuidiam, tum quia ipſi talem gloriam amiſerunt: ſed poſt diem iudicij omnino beatorum viſione priuabuntur, ſecundum illud, Tollatur impius, ne videat gloriam. Quorundam Eccl. 2. vero oculi, vt viatorum partim ſunt diſtantes, partim appropinquantes: quia licet diſtent per naturam, appropinquant tamen per gratiam. Et ideo ipſi diuina magis, vel minus contemplando percipiunt, ſecundum quod per gratiam magis, vel minus eleuantur, ſecũdum illud. Iſa. 52. Ecce intelliget ſeruus meus, exaltabitur, & eleuabitur, & ſublimis erit valde. Oportet ergo (vt patet ex dictis,) quod eius, quod videtur ab oculo, ſit ſitus terminatus, ſcilicet non nimis a baſe viſuali elõgatus, quia illud quod multum a baſe viſuali elongatur, licet viſui opponatur, nõ tamen diſtinctè videtur: ſicut autem viſus corporalis non bene videt illud, quod eſt multum elongatum a baſe viſuali. ſic intellectus noſter in hac vita imperfectè cognoſcit, & contemplatur id quod multum elongatum eſt a natura ſen-

ra ſenſibili,eo quod nihil ſine fantaſmia-
Ari. de te intelligit anima, (vt dicit Philoſo-
Ani. phus.) Fantaſma autem eſt ſimilitudo
rei ſenſibilis: vnde ea quæ ſunt omnino
a ſenſu remota,ſicut ſunt res intellectua
les,a nobis cognoſci non poſſunt,niſi in
quantum ſe nobis per aliquos effectus
ſenſibiles manifeſtant : & ideo contem
platio noſtra circa talia,modica eſt , ſed
Ariſt.1. tamen delectabiliſſima , vnde Philoſo-
de par. phus dicit accidit circa illas honorabiles
anim. exiſtentes & diuinas ſubſtantias mino-
res nobis exiſtere theoricas . Etſi ſecun-
dum modicum attingamus, tamen pro-
pter honorabilitatem cognoſcendi, de-
lectabilius aliquid habent , quàm quæ
apud nos omnia .

Quartum eſt ſoliditas rei , quia ſi res
non eſt denſa, ſed viſui peruia,non vide
tur,propter quam cauſam aerem non vi
demus. Sic contemplatio noſtra non de
bet eſſe circa peruia, id eſt , circa tranſi-
toria, & temporalia , ſed circa ſolida , &
2. Cor. ſtabilia,& æterna. Apoſt. Non contem-
4. plantibus nobis,quæ videntur , ſed quæ
non videntur. Quæ enim videntur,tem-
poralia ſunt ; quæ vero non videntur,
æterna ſunt.

Quintum eſt magnitudo debita rei vi
ſæ : quia ſi nimis eſſet parua, non vide-
retur in quacunq; diſtantia. Viſus enim
non perficitur niſi per pyramidem ad
oculum venientem : quæ ſi fuerit valde
parua,occupabit partem viſus valde par
uã, ſed viſus non ſentit viſibile niſi quã-
do pars ſuæ ſuperficiei debita quantita-
te viſibilis fuerit immutata. Spiritualiter
Aug.de autem beatus Auguſt. diſtinguit tria ge-
ci.Dei. nera bonorum , ſcilicet minima , prout
ſunt bona fortunæ · media, prout ſunt
bona naturæ:& maxima,prout ſunt bo-
na gratiæ , vel gloriæ . Non ergo noſtra
contemplatio eſſe debet circa bona mi-
nima : immo ea per affectum propter
ſui modicitatem reſpicere nõ debemus :
ſed debet eſſe circa maxima,ſcilicet bo-
na gratiæ,vel gloriæ.

Sextum eſt raritas medij , quia ſi me-
dium fuerit nimis denſum, non fiet per
ipſum multiplicatio ſpeciei,& ſpecies ve
nire non poterit ad pupillam. Hoc me-
dium in contemplatiuis viris eſt ſenſus,
ſiue corpus, ſine quo neq; conſiſtere ne
que contemplari poſſunt : quod ſi fuerit
denſum & groſſum,& plenum,& delicijs
enutritum,contemplationem ſpiritus im-
pedit . Nam venter pinguis non gignit
ſenſum tenuem,ſicut Hiero. dicit. Sed ſi Hier.
fuerit per abſtinentiam tenue , ſpiritum
aptiorem ad contemplandum efficiet .
Greg. Nazianzenus. Caro ſe velut groſſa Greg.
quædam,& obſcurior nubes animæ obij
ciens,conſiderare eam diuini luminis ra
dios non ſinit.

Septimum eſt lux : quia ſpecies non
immutat medium,vel viſum,niſi cum lu
ce. Similiter ad contemplandum diuina,
neceſſaria eſt lux fidei,vel gratiæ,vel ſcri
pturæ ſacræ. Pſal. Accedite ad Deum , & Pſal. 33
illuminamini .

Octauum eſt tempus: quia viſio fit in
tempore,ſicut probatur in perſpectiua .
Nam quamuis viſibile ſubito obijciatur
viſui,non tamen diſtinctè apprehẽditur,
niſi aliqua animæ habita deliberatione ,
quæ indiget tempore . Et ideo attentio
animæ eſt neceſſaria cum prædictis . Sic
etiam contemplatio requirit ſua tempo-
ra : Nam quædam tempora aptiora ſunt
contemplationi diuinorum, vt tempora
magis quieta , vel quibus homo magis
eſt ſobrius. Vnde Pſal Mane aſtabo tibi, Pſal. 5.
& videbo . Et iterum , In matutinis do- Pſal. 62
ne meditabor in te . Et etiam tempora
quibus homo non habet occupari circa
exteriora. Pſal. Media nocte ſurgebã ad Pſ. 118.
confitendum tibi. Ocium.n. ſanctũ quæ-
rit charitas veritatis,vt Auguſt. dicit. Aug. 19

Item dulcedo contemplationis aſſimi de ciu.
latur ſanguini. Dei.

Primo ratione principii fontalis: quia
(ſecũdum Ariſt.) ſedem habet in corde · Ariſ. de
quia dicit,quod cor eſt principium ſan- anim.
guinis ſicut,& venarum, vt manifeſtum
eſſe dicit per anathomiam. Sed ſecundũ
Gale. ſedes ſanguinis eſt in epate ſicut Galie.
in ſuo fonte: quia in calore epatis eſt lo-
cus ſecũdæ decoctionis, & inde ſanguis
per membra dirigitur,vt eorũ calore ter-
tio decoquatur . Prima.n. decoctio fit in
ſtomacho,ſecũda in epate, tertia in om-
nibus membris. Poſſet autẽ dici,vtramq;
opinionẽ concordando, ꝙ epar eſt prin
cipium ſanguinis quo ad materiã : quia
materia ſanguinis eſt ab epate : ſed cor
quãtũ ad formam,quia in corde illa ma-
teria accipit formam ſanguinis . Morali-
ter aũt per calorem , ſiue epatis,ſiue cor-
dis,ardorem accipimus amoris. Ex ardo-
re namq; dilectionis, quaſi ex calore epa
tis,vel cordis profluit dulcedo , & ſuaui-
tas ſpiritualiter contemplantis . Pſalm. Pſal. 33

Guſtate.ſ.per amorem,& videte.ſ.per cō templationem, qm̄ ſuauis eſt Dominus.

Secundo ratione qualitatis naturalis. Eſt.n.ſanguis calidæ & humidæ naturæ: calor ex amore, humor ex timore debet prouenire, q̄ duo creſcere, & delectari reuerenter, & ſobriè faciunt contemplantem: vnde Pſ. ex perſona Chriſti dicentis
Pſ.118. patri: Qui timent te.ſ.timore filiali, q eſt ex reuerentia, & amore, videbunt me, ſcilicet in contemplatione, & lætabuntur interna delectatione.

Infantis nuper nati modus cuſtodiendi ac alendi edocetur; qui lucidiſſimis exemplis his qui recenter ad Deum conuerſi ſunt adaptatur. Cap. XVII.

COnuerſi noniter ad Deum, oportet, vt gubernentur, & foueantur ad modum infantis nouiter nati. Infans enim nouiter natus diligenter gubernādus eſt, quia cum caro eius ſit fluida, & tenella, ſunt ei adhibenda remedia, & fomenta,
Conſt. & ſicut docet Conſtant. plura fomenta, ſunt ei adhibenda.

Primum eſt, vt in roſis cum ſale tritis inuoluatur, vt mēbra fluida confortent, & a viſcoſa humiditate purgent. Quaſi aūt roſæ redolentes, ſunt ſanctorū virorū exempla, & virtutes, quibus infans inuoluitur, qũ nouiter conuerſus ad imitandū prouocatur: ſed dn̄t ei cum ſale tere.i cū diſcretione exponi, & ſuaderi. Nō.n adhuc debili dn̄t perſuaderi exempla nimis auſtera, ne forte deſperet, vel ne fortè aſſumeret ſupra poſſe ſuū. Vnde dn̄t proponi exēpla competentia ſibi quibus ad proficiendū confortet: & a peccati viſco.i conſuetudine, ſeu infectione purget, & liberet. Pet. Quaſi mō geniti infantes lac cō-
1 Pet.2. cupiſcite.i facilium exemplorū informationē, ſiue imitationē: & ſequit Rationabiles ſine dolo, vt in eo creſcatis.

Secundum eſt, vt palatum, & gingiuæ cum digito melle vncto fricentur, vt interiora oris mundificent, & confortent, & dulcedine mellis appetitus infantulo prouocet. Tunc aūt pœnitens digito fricatur: qñ leue opus, ſiue onus, & non graue, & importabile ſibi imponitur. Vnde contra nimis auſteros ſacerdotes Dominus dixit: Alligant onera grauia, & impor-
Mat.23 tabilia, & imponunt in humeris hominum: digito autem ſuo nolunt ea moue re. Sed adhuc oportet, quod digitus melle vngatur, ita q etiam cum quadam dulcedine pœnitentia inungatur: quia tunc pęnitens libentius recipit, & magis confortatur, & prouocatur appetitus eius ad faciendum: & quanto libentius facit, tanto plus ei valet ad interiorem purgationem.

Tertium eſt, vt ſæpe balneetur, & oleo myrtino ac roſaceo inungatur, & omnia eius membra fricentur. Per frequentem autem balneationem accipe frequētem lachrymarum compunctionem. Pſal. La Pſal. 6.
uabo per ſingulas noctes lectum meum, & lachrymis meis ſtratum meū rigabo. Per oleum myrtinum intellige doctrinā temperantiæ. Et per oleum roſaceum doctrinam patientiæ: quia myrtus temperantiam, roſa vero patientiam ſignificare conſueuit. Et iſto duplici oleo debet pœnitens præcipuè liniri, id eſt, ad patientiam, & temperantiam præcipuè moueri, ſcilicet ad patientiam aduerſorum, & ad temperantiam delectabilium, quæ temperantia debet eſſe in omnibus membris.

Quartum eſt, vt in loco obſcuro ſomnus prouocetur, vt lumen in oculis eius congregetur, & ne nimio lumine oculi tenelli lædantur, vt non luſci efficiantur. Sic nouiter conuerſi potius in quadam obſcuritate, ſiue ſimplicitate fidei ſunt tenendi, vel permittēdi quieſcere, quàm eis ſubtiliora, & altiora ſint proponenda, & dilucidanda: quia talia quantumcunque per verba declarata, debiles oculos mentis eorum potius læderent, quàm illuminarent. Vnde talibus Apoſtolus dicebat: Facti eſtis quibus lacte opus ſit, nō Heb. 5.
ſolido cibo, id eſt, facili fidei doctrina, non ſublimi, & difficili.

Quintum eſt, vt ſuper omnia caueatur ne corrupto lacte nutriantur, quia ex hoc infirmitates peſſimæ generantur paruulis: nec eſt danda medicina paruulis dum ægrotant, ſed nutrix conuenienti medicina dietanda eſt, vt defectum infantis ſuppleat virtus nutricis ſicut Cōſtant. dicit. Ex bona enim diſpoſitione lactis fit bona conſiſtentia prolis. Similiter ergo cauendum eſt, vt nouiter ad fidem, vel pœnitentiam conuerſi, non nutriantur doctrina praua, vel hęretica: quia ex hac generarentur in eis peſſimæ opiniones, & diſpoſitiones. Vnde, regula, vel medicina eis neceſſaria tradenda eſt de ſanctorum virorum inſtructionibus & exemplis; quia ex illorū in-

forma-

formatione bona vel malá pendet noui-
tiorum vita & forma: propter quod dice
bat quibuſdam Doctor gentium & magi-
ſter Apo. Obſeruate eos qui ita ambulãt,
Phi. 3. ſicut habetis formam noſtram.

Sextum eſt, quod infantuli faſcijs ſunt
ligandi eo ſcilicet, quia membra infanti
lia ſunt tenella, & ad diuerſarum ſuſce-
ptionem formarum ſunt diſpoſita, & idẽ
faſcijs ſunt liganda, ne fiant deformia,
ſiue torta. Sic quia nouiter conuerſi, &
præcipuè iuuenes, ſunt faciles ad ſuſcipiẽ
dum omnem informationem ſibi datã:
ideo ſunt ſub certis legibus, & regulis li-
mitandi, & certis & diſcretis perſonis cõ
mendandi, ne ex alicuius malis exemplis,
vel verbis deformentur.

Septimũ eſt, quod quia infantuli mul-
tũ capiunt nutrimenti, indigent multo
ſomno, vt ſic calor ad interiora reuocetur,
& digeſtio celebretur. Valet etiam eis ad
hoc ſi mitius moueantur: & ſic ex motu
calor interior confortetur, & vt ſomnus
per fumoſitatum reſolutionem cerebro
prouocetur. Valet etiam eis ad hoc ſi can
tetur, vt infantuli ſenſus ex vocum dulce
dine delectentur. Similiter quia conuerſi
nouiter & præcipuè iuuenes, ſunt multũ
auidi, & apti capere nutrimentum doctri
næ ſpiritualis, indigent ſomno .i. vacatio-
ne & quiete contemplationis, & medita-
tione, vt calor diuini amoris in eis accen
datur: ita ut doctrina qua informatur eis
magis placeat & proficiat. debent etiam
moueri in cunis .i. facilibus obedientiæ
operibus occupari, ne ocioſi ſint: quia ex
talibus operibus calor amoris, & ſomn⁹.
i. quies contemplationis in eis accendi-
tur & appetitur. Valet etiam eis, vt cãtus
diuinæ laudis audiant, ſi ſunt laici, vel dt
cant ſi ſunt clerici. Vñ legitur de beato
Aug ꝙ tempore conuerſionis ſuæ flebat
vberrimè atque creberrimè ſuauè ſonan
tis eccleſiæ vocibus vehemẽter affectus.
Voces.n. illę influebant auribus eius, &
eliquebatur veritas in cor eius & fluebãt
lachryma, & bene illi erat cum eis.

Tempora quæ in capitis partibus ſita ſunt huma norum corporum conditione quatuor rationi-bus indicant carniſque natura quemadmodũ corpus a ſpiritu gubernari debeat ſimilitudini bus multis declaratur. Cap. XVIII.

Corporum humanorum cõditionem
partes capitis quæ dñr Tempora, reprę-
ſentant quo ad quatuor. Primo, quia illę
duæ partes capitis quæ Tempora dicũtur
ſunt membra valde mobilia, Et ideo (vt
dicit Iſidorus) tempora dicta ſunt, quia Iſid. 11
ſui mobilitate continua quaſi interuallis ety.
temporum immutantur. Sic etiam huma
na corpora ſecundũ decurſum tẽporũ iu-
giter immutantur & alterãtur. Vnde de ho-
mine quo ad corpus, dicitur Iob: Nun-
quam in eodem ſtatu permanet. Appa- Iob. 14
ret etiam ex hoc dicto Iſidori, quod illę
duæ partes capitis denominantur a tem-
poribus, & ideo non debent vocari tem-
pera vt quidam idiotæ proferunt ſed tẽ-
pora, & hoc etiam dicunt Hugon. & Bri-
to.

Secundò tempora ſunt valdè vtilia: Nã
per tempora mediantibus neruis ad in-
ſtrumenta ſenſuum ſpiritus defertur, &
per eadem ſpiritus vitalis per quaſdam ar
terias a corde ad cerebrum demandatur.
Sicut ergo tempora deſeruiunt ſenſui &
vitæ, ſic corpus datum eſt homini vt ſpi-
ritui obſequatur, vt in ſenſũ .i. in cogni-
tione perficiatur: & vt vitam æternam e-
tiam mereatur. Vnde Apoſtolus Obſecro Ro. 12.
vos per miſericordiam Dei vt exhibeatis
corpora veſtra hoſtiam viuentem, ſanctã,
Deo placentem.

Tertiò, quia tempora ſunt valde paſſi-
bilia, & ad læſionem facilia. Nam propter
neruorum ſenſibilium, & arteriarum ve-
narumque pulſatilium in loco tempo-
rum colligantiam, tempora ſunt valde
paſſibilia, & ad læſionem facilia: Vnde
animal ibi percuſſum de facili moritur,
ſicut dicit Philoſophus & hoc etiam Ari. 19.
accidit, quia humor qui eſt in tempori- de ani.
bus, cito egreditur propter oſſium tenui-
tate. propter qđ tempora cito caneſcunt
propter humoris paucitatẽ, & ſiccitatem
in eis dominantẽ, & pp eorum conuerti-
bilitatem ad naturam frigiditatis. Sic ẽt
naturaliter corpus humanum inter om-
nia corpora eſt valde paſſibile, & ex leui
percuſſione interdum ducitur citius ad
mortem; continuè etiam calore, & hu-
more in eo deficiente ad ſenium, & ca-
niciem tendit. Apoſt. Quotidie morior, 1. Cor.
& ad mortem tendimus ſeneſcendo. 15.
Nam quod antiquatur, & ſeneſcit, pro-
pe interitum eſt.

Quartò, qa tempora ſunt valde hume- Heb. 8.
ctabilia: ſunt ẽt interius aliquãtulũ vulo
ſa, vt humorẽ a cerebro venientẽ recipiãt

& ſomnum oculis inducant,& ſi illi vil-
li fuerunt compreſſi per liquationem cō-
preſſi humoris,oculos lachrymari faciūt.
Similiter quoque corpus noſtrum hu-
morem cibalem quotidiè recipit, qui
concupiſcentiam frequenter incendit,
& ſomnum peccati inducit. Eſt inſuper
corpus frequentius ex ſua paſſibilitate,
& grauitate cauſa lachrymationis, & lu-
Rom.8 ctus. Vnde Apoſtol.Ipſi inter nos gemi-
mus,expectantes redemptionem corpo-
ris noſtri.

Item qualiter corpus debeat a ſpiritu
gubernari,ipſa natura carnis oſtendit.
Primo ratione nobilitatis. Nam caro
humana eſt priuilegiata eo, quòd ſit no-
biliſſimæ formæ vnita,ſcilicet animę ra-
tionali, quæ eſt Dei imagine inſignita:
immo quod ſuper omnia mirabiliſſimū
eſt,caro humana Dei caro eſt facta, &
Verbo Dei vnita, propter quod eſt ſuper
omnia exaltata. ex quo dedignari debet
homo carnem ſic nobilitatam, & exal-
tatam alicui vilitati, ſeu fœditati expo-
Leo Pa. nere. Vnde Leo Papa dicit, Agnoſce o
in quo- Chriſtianæ dignitatem tuam, & diuinæ
dā ſer. conſors factus naturæ, noli degeneri cō
uerſatione tua in priſtinam vilitatem
redire.

Secundo ratione vtilitatis, quia (ſe-
cundum Conſtan.caro cum ſit calida,&
humida,eſt caloris naturalis fomentum,
oſſium,neruorum,& lacertorum coope-
rimentum, & frigiditatis temperamen-
tum. Et ad hæc omnia valet corpus a
ſpiritu regulatum, quia eſt amoris ſpiri-
Eccl.38 tualis nutrimentum. Eccl. Feruor ignis,
id eſt, feruor diuini amoris, vrit carnes
eius.

Item eſt virtutum, & gratiarum ſpiri-
tualium abſconſiuum. Nam groſſities,&
infirmitas corporis,abſcondit dona men
tis, & abſcondendo per humilitatem,cu
2. Cor. ſtodit: Apoſt. Habemus theſaurum iſtū
4. in vaſis fictilibus,id eſt fragilibus corpo-
ribus.Interdum etiam dum corpus atte-
ritur,frigus mentis, id eſt pigritia expel-
Pſal. 15 litur.Pſal. Multiplicatæ ſunt infirmitates
eorum,poſtea accelerauerunt.

Tertio ratione varietatis:eſt enim tri-
plex caro,ſiue triplex ſpecies carnis.Vna
neruis,& muſculis admixta,vt lacertus:
Alia inter durum,& molle temperata, vt
caro cartilaginoſa, tertia inter hæc me-
dia,vt caro communiter dicta.In quo ſi-
gnificatur,ꝙ ipſum corpus noſtrum ali-
quando eſt cum duritia, & rigiditate do-
mandum: quod ſignat caro neruis ad-
mixta. Aliquando cum mollitie, & leni-
tate fouendum: quod ſignat caro com-
muniter dicta. Semper autem eſt cū tem
perantia nutriendum,& regendū: quod
ſignat caro cartilaginoſa. Apoſt. Exhibea Ro. 12.
tis corpora veſtra hoſtiam viuentem, ho
ſtiam vicia mortificando: ſed viuentem,
naturam conſeruando: & hæc duo tem-
perantia facit, quia naturam conſeruat,
& vitia reſecat.

Quarto ratione quātitatis. Dicit enim
Ariſ. quòd aues paucas carnes habentes, Ari. 12.
veloces ſunt, vigoroſæ, & boni volatus. de ani-
Sed aues multas carnes habentes, ſunt malib.
pigræ,& vix a terra valent ſe erigere. Sic
homines,qui a carnalibus delitijs,& de-
lectationibus abſtinent, ſunt circa ſpiri-
tualia vigoroſi, & ad aſcenſum per vola-
tum contemplationis idonei. Sed homi-
nes carnoſi,id eſt carni,vel ventri deditī,
econtrario ſunt, ad ſpiritualia pigri, & a
terrenis affectibus nequeunt ſeparari. Ari. 12.
Vnde Philoſophus dicit, quod caro ni- de ani-
mis abundans,impedit ſpiritus operatio- malib.
nes.Et ideo creatio capitis ex multa car-
ne non fuit,vt eſſet homo ſenſus melio-
ris,intellectus pfectioris.Dicit Philoſop.
etiam quando locus,qui eſt circa oculos
eſt multæ carnis, malitiam ſignat diſpo- Ari.li.1
ſitionis,& prauæ formationis,& defectū de ani.
formatiuæ virtutis.Vnde ex multa carne
& debili virtute non valente illam rege-
re, monſtruoſæ generantur in corpore
paſſiones, ſicut ipſe Philoſophus dicit: Ari. 16.
quæ omnia oſtendunt, quòd temperan- de ani.
tia neceſſaria eſt ad ſanitatem mentis, &
ad valitudinem corporis. Vnde de ſo-
brietate, quæ eſt temperantiæ pars, ſci-
licet quo ad potum dicitur, Eccl. quòd Eccl.28
ſanitas eſt animæ, & corporis potus ſo-
brius.

Paſtorum munus in eorum cura gerenda quale exiſtat, quamplurimis mămillarum mulierum ſimilitudinibus terminatur.

Cap. XIX.

CVra paſtoralis aſſimilatur mămillæ.
Primo,quia mămilla in muliere eſt
membrum duplicatum, quia duo ſunt
præcipuè paſtori neceſſaria, ſcilicet vita,
& doctrina; vt ſcilicet ad nutrimentum
ſubditorum ex altero fluat lac exempli,
ex altero vero verbi. Apo. Thi. Exemplū 1.Th.4.
eſto

ecto fidelium in verbo, in conuerſatione, &c. Vel duo vbera ſunt duæ virtutes neceſſariæ rectori, ſcilicet iuſtitia, & cle-
Pro. 10. mentia. Prou. Miſericordia, & veritas cuſtodiunt regem, & roboratur clementia
Greg. thronus eius. Gregor. Ineſſe rectoribus debet, & iuſtè patiens miſericordia, & piè ſæuiens diſciplina. Dicit tamen Phi-
Ariſt. 6. loſophus, quòd animalia multorum vbe-
de ani. rum, multorum ſunt filiorum, & habent vbera a parte inferiori diffuſa, vt patet in canicula, & porca. Et cum peperit porca, dat primo filio primam mãmillam, & ſecundo ſecundam, & ſic de alijs. Animalia autem pauca vbera habentia paucos habent filios. Vnde videtur, quod natura non errante non debet aliquod animal plures filios generare, quàm habeat mammillas in corpore, aliàs eſſet inuenire diminutum, & ſuperfluum in natura, quod pro inconuenienti habet Philoſophus. Sicut ergo animalia multorum filiorum, multorum quoque ſunt vberũ; & econuerſo, quę paucorum, ſunt vberũ, paucorum ſunt filiorum: Sic paſtores quanto plures habent ſpirituales filios paſcere, & nutrire, tanto pluribus eos vberibus, id eſt, virtutibus oportet abundare, quibus bonorum operum præbeãt alimenta, id eſt, exempla, vel iuuamenta.
Gre. in paſt. Et ideo (ſicut dicit Greg.) virtutibus vacuus ad regimen nec coactus accedat.

Secundo, quia mãmilla eſt membrum ad nutrimentum fœtus neceſſarium: Sic paſtoralis cura eſt neceſſaria, vt ſubditi velut filij nutriantur, & paſcantur verbo, & exemplo, & etiam temporali ſubſi-
1. Pet. 5. dio. Pet. Paſcite qui in vobis eſt, gregem
Tre. 4. Dei. Tre. Lamiæ nudauerunt mammas, & lactauerunt catulos ſuos. Nam Lamiæ mammas denudant, quando paſtorum mentes internas ſuas virtutes ad ſubditorum profectum operibus demonſtrant, videlicet ſapientiam docendo, pietatem ſubueniẽdo, & ſic de alijs.

Tertio, quia mãmilla eſt membrum lactis adminiſtratiuum: Lac autem (vt dicit Ariſto.) eſt ſanguis decoctus, digeſtus non corruptus: Nam ſanguis menſtrualis ad mammillas opere naturæ repellitur, & ibi decoquitur, & digeritur. Sunt enim mãmillæ in pectore ſituatę, vt cordi eſſent vicinæ, vt propter caloris cordis decoctionem, ſanguis in lactis naturam facilius verteretur. Digeſtus antẽ ſanguis ex albedine glandularum mammillarum in candoris ſpeciem transfor-
matur (vt dicit Conſt.) Caro enim mã- Conſt.
millæ cauernoſa, & poroſa eſt, vt ſpongia, & glanduloſa, & mollis, & alba, & ideo ad genarationem lactis eſt apta. Lac autem bene digeſtum eſt dulce, qđ neceſſarium eſt propter cibationem animalis, eo, quòd cibus omnium animalium non eſt niſi dulcis, & valde digeſtus, (vt dicit Conſt.) Ex quibus omnibus colligitur, quod membrum mãmillę eſt ſanguinis depuratiuum, digeſtiuum, dulcoratiuum, & inſpiſſatiuum: Prælatus igitur ad modum mãmillæ dẽt præbere ſanguinem, id eſt, doctrinam ſapidam, & vitalem, quam tamen primò debet depurare legendo, digerere meditando, dulcorare diſponendo, inſpiſſare ſiue ingroſſare proferendo, ita vt faciliter, & auidè ab auditoribus capiatur.

Quarto, quia mãmilla eſt membrum cordis, & pectoris defenſiuum: Nam mãmillæ ſua carnoſitate pectus cooperiunt, & frigiditatem eius oſſeam temperantes, a frigiditate aeris protegunt, & defendunt. Sic cura paſtoralis non debet tantum intendere ſubditis, quin pectus, ſiue cor ſuum cuſtodiat, ſiue defendat a vitijs. Vnde ſicut mammillæ primo pectus armant, deinde autem lac propinant: ita paſtores primo debent intendere ſibi, deinde gregi prouidere,
Act. Attendite vobis, & gregi vniuerſo. Act. 4.

Quinto, quia membrum mãmillæ eſt concepti fœtus indicatiuum. Nam (ſicut dicit Philoſophus.) ſi imprægnatio Ariſt. 6.
fuerit maſculi, apparet dextra mãmilla de ani.
maior ſiniſtra, ſi vero fœmina fuerit, eſt ſiniſtra maior. Et hoc ſignum apparet, quando primo fętus incipit ſe mouere. Sic in correctione prælati mãmilla dextra, eſt rigor diſciplinæ: ſed ſiniſtra, dulcor miſericordiæ. Si ergo dulcor miſericordiæ excedat rigorem diſciplinæ, facit filios fęmineos, id eſt, ſubditos diſſolutos: ſed ſi vigeat rigor diſciplinę, facit maſculinos, id eſt, viriles, & virtuoſos. quãdoque autem ex nimia mollitie præſidẽtis, vita omnino corrumpitur, & perditur delinquentis: & econtra, quãdoq; ex rigiditate, ſiue duritia, conſeruatur. Et ideo dicitur ſuper Auctor ꝙ quando mulieres parituræ ſunt abortiuum, mãmillæ molleſcunt: Cuius ratio eſt (ſecundum
Gale.) quia gracilitas mãmillæ paucita- Gale.
tem lactis ſignat. Vnde cum fœtus debi-

tum nutrimentum non habeat, neceſſe eſt, vt abortiat. Si vero ſuccini vbera dura, ſanum eſſe fœtum deſignãt, vnde docet Iſid. Qui blando verbo caſtigatus nõ corrigitur, acrius neceſſe eſt, vt arguatur. Cum dolore ſunt abſcindenda, quæ leuiter ſanari non poſſunt.

Mentis curioſitas dolori verticis comparatur; & quæ ei ſint adhibenda remedia, aliquibus doloris verticis medicaminibus declaratur. Cap. XX.

CVrioſitas mentis aſſimilatur dolori verticis.

Primo ratione diuiſionis. quia dolor verticis hoc modo fieri ſolet, vt videatur caput in plures partes diuidi. In plures ergo partes caput ſcinditur, quia hominis curioſi mens in diuerſa partitur. quærunt enim curioſi varia, & diuerſa, & no-
Eccl. 4. na, cõtra illud, In pluribus operibus eius ne fueris curioſus. Secundo ratione curationis: quia oportet primo, vt caput infirmi vitta, id eſt, lineo pãnno ſtringatur, & ſic mens curioſi ſtringenda eſt vitta, id eſt, corrigenda eſt doctrina. Sic ſua vita .i. doctrina ligauit Paulus caput Thi-
2. Thi. 2 mothei i. mentem, dicens. Stultas & ſine diſciplina quæſtiones deuita, ſciens, q generant lites. ſeruum autem Dei non oportet litigare, ſed manſuetum eſſe ad omnes. Oportet etiam, vt huic infirmitati auxilium medicinæ non deſit, quoniã huiuſmodi morbus velut cancer ſerpit,
Ibid. Vnde Apoſt. Prophana, & inutilia deuita, multum enim proficiunt ad impietatẽ: & ſermo eorum, vt cancer ſerpit.

Tertio ratione læſionis, quia ſolet talis infirmitas verticem dolentium lædi per multiloquium. Et ideo curioſis, & garrulis litigatoribus remedium eſt, vt ori ipſorum ſilentium imponatur. Nam
Pro. 10. in multiloquio peccatum non deerit.

Pinguedinis veritas ac natura deſcribitur, cui ſpiritualis deuotio quatuor rationibus ſimilis eſſe monſtratur. Cap. XXI.

DEuotio aſſimilatur pinguedini.

Primo quidẽ, quia pinguedo ſua vnctuoſitate eſt ignis, & caloris vitalis nutritiua. Et ſimiliter mentis deuotio ignem diuini amoris, & calorem, id eſt, feruorem charitatis, quo anima ſpiritualiter viuit, in ipſa anima fouet, & nutrit.
1. Reg. Incendatur primum iuxta morem 1. Reg. 2
hodie adeps. Adeps enim incenditur, cũ ex ipſa deuotione animus inflãmatur.

Secundo, quia pinguedo eſt ſua aerea lenitate ſuperficiei peritiua: quia ſcilicet mentis deuotio etiam exterius prorumpit, ſiue per lachrymas, ſiue per voces diuinæ laudis, & alia huiuſmodi. Vnde Io.
Caſſianus dicit, quod deuotio eſt feruor Io. Caſ.
bonæ voluntatis, quem mens cohibere in coll.
non valens, certis manifeſtat indicijs Pſ. Abba.
Sicut adipe, & pinguedine repleatur ani Pſal. 62
ma mea. & ſequitur, Et labijs exultationis laudabit os meum.

Tertio, quia pinguedo eſt vacuitatis corporis repletiua: & ſic deuotio replet, & complet defectus animæ. Vel vacuitas corporis eſt humilitas mentis, quæ repletur pinguedine: quia mens humilis re-
plet deuotione. Iob. Viſcera eius re- Iob. 22.
plebuntur adipe.

Quarto, quia pinguedo eſt diuerſarum partium impinguatiua, vnde & habet diuerſa nomina, Nam (ſicut dicit Iſido.) aruina eſt pinguedo adhærens cuti: & iſta ſignat deuotionem exteriorem, q̃ oſten-
ditur in effectu. Iob: De lateribus eius Iob. 15.
aruina dependet. Adeps autem eſt pinguedo inteſtina inuoluens, & membra interius cuſtodiens: & hæc deſignat deuotionem interiorem, quam Deus præci-
pue requirit. Leu. Omnes adeps Domini Leui. 3.
erit. Pinguedo autem communiter dicitur de vtraq;, licèt ſtrictè dicatur pinguedo, quæ adhæret cuidam pelliculæ, quæ dicitur ſarbus: ergo pinguedinem largo modo ſumptam habet, qui tam interius, quàm exterius eſt deuotus. vel quod pinguedo inuenitur in diuerſis partibus ſi-
gnat, quod deuotio inuenitur in diuerſis Ber. in
rebus. Vnde ſicut Bern. dicit. Non omni- Cant.
bus eodem modo data eſt gratia, iſta ſcilicet deuotio. Porro Thomas in latere, Ioannes in pectore, Petrus in ſinu, Paulus in tertio cœlo ſecreti huius gratiam aſſecuti ſunt.

Cum Deo metaphoricè in Scripturis humana membra adſcribantur, horum rei ſignificatio ſingulatim aperitur. Cap. XXII.

DEo in ſacra Scriptura attribuuntur humana membra, & hoc fit ſecun-
dum metaphoram, ſicut Dam. dicit. Sim- Dam.
plex .n. Deus eſt, & non figurabilis: Ocu- li. 1. ca. 2
los .n. palpebras, & viſum habere deſcribitur,

bitur, quia habens virtutem vniuerſorũ conſideratiuam, nihil eum latere poteſt. Aures quoq;, & auditum habere deſcribitur, quia apud eum propitiationem fore, & deprecationis ſuſceptionem non timemus. Per hunc.n. ſenſum nos mites oſtendimus, qñ deprecantibus aures fauorabiliter inclinamus. Os, fauces, & labia habere dicitur, quia illud velut loquendo per inſpirationem nobis reuelat, quod hominum cognitio per huiuſmodi organa exprimit, & oſtendit. Guttur, & guſtum habere dicitur, quia in noſtræ iuſtitiæ operibus tanquam in guſtu delectatur. Nares, & olfactum habere dicitur, quia tanquam odor ſuauiſſimus domino placet quicquid deuotionis affectus ei exhibet. Faciem vero habere dicitur, quia per ipſius opera eius virtutem, & præſentiam perpendimus Nam perſonam pręſentem per faciẽ cognoſcimus. Manus repræſentãt eius ſubtilitatem, & inuiſibilem operationem: quia nos digitis, & manibus, & brachijs ſubtiliora, & fortiora operamus. Qñ vero ſcriptura dextram Dei commemorat, chariora Dei & digniora inſinuat. Vnde & iurare per dexteram dicitur, qñ intranſmutabiliter eius conſilium perhibetur. Sed frequenter pauperibus, & indigẽtibus ſubuenit, & ideo pedes habere dr̃, dum ſæpe oſtendit in effectu, quod ſolent operari homines pedibus, vel inceſſu. Cor & pectus habere dr̃, ꝑꝑ cognitorum iugem recordationem. Ventre vero, & viſcera ꝓpter compaſſionem quam ſe habere in nobis oſtendit. Iraſci dr̃ ꝑꝑ odium malitiæ, & eam quam adhibet vltionem. Etiã dormire, & obliuiſci dr̃ propter iniuriæ diſſimulationẽ. Quia ergo tot modis per ſua beneficia noſtram ſupplet indigẽtiam, more humano dr̃ hr̃e membra diuerſa.

Veræ dilectionis officium, neceſſitas atque perfectio, ex quinque menti naturalibus proprietatibus, haud dubie poteſt cognoſci Cap. XXIII.

Dilectio aſſimilatur mento.

Primo, quia mentum fuit neceſſarium, propter mandibularum originem. Nam inferior mandibula ex mento oritur, & in eo fundatur. Sed mandibula hac inferior vitam pręſentem deſignat: cuius eſt duplex pars ſ. dextera quæ, pertinet ad ſpiritum, cuius exercitium eſt in vita contemplatiua: & pars ſiniſtra, quæ pertinet ad corpus, circa cuius miniſterium intendit vita actiua: ſed vtriuſque origo eſt ex mento, i. ex dilectione charitatis, quia cõtemplatiua eſt ex dilectione Dei, actiua vero ex dilectione ꝓximi. Ioan. Qui non diligit, manet in morte. 1. Io. 3.

Secundo, mentum fuit neceſſariũ ꝑꝑ dentium interiorum radicationem: Interiores.n. dentes. i. Sancti in hoc mundo viuentes, ſunt radicati in mento. Id eſt, in dilectione Dei. ſecũdum illud In charitate radicati, & fundati. Eph. 3.

Tertio fuit neceſſarium ꝑꝑ oris apertionem. Nam oſſa ipſius mẽti in ſuis extremitatibus duas habent furculas, vt dicit Conſt. Vna eſt acuta, cuius acumini ligamen quoddam inſeritur, quod a latere temporum protenditur, per quod bucca clauditur, & aperitur. Altera vero furcula groſſa eſt, & rotunda, cuius rotũditate mentum fit mobile. Sic ẽt neceſſaria dilectio charitatis, vt os aperiri poſſit, ſiue in prædicatione, quia Si linguis hominum loquar, & angelorum, charitatẽ autem nõ habeam, &c. ſiue in oratione, ſiue in confeſſione, quæ etiam ſine charitate validæ non ſunt. Pſal. Os meum aperui, & attraxi ſpiritum, quia mandata tua deſiderabam. Hoc enim deſiderium mandatorum charitas faciebat: quia ſicut calor facit luſtiuam. quæ in obſeruatione mandatorum exiſtit, ſine qua neq; confeſſio eſt ſalurifera, neq; omnino impetratiua, ſm illud, Qui obturat aurem ſuam ad clamorem pauperis clamabit ipſe, & non exaudidtur. Conſt. 1. Cor. 13. Pſ. 131. Pro. 21.

Quarto fuit mentum neceſſarium ꝑꝑ faciei completionem, & conſummationem: vnde ſi ſit fronti proportionatũ, totam faciem exornat; & ſi nimis excedat eã, totam faciem dehoneſtat. Sicut igitur mentum proportionatũ eſt ornamentum faciei & complementũ, ita amor ordinatus ſicut eſt charitatis dilectio, (ſm illud Ordinauit in me charitatem) eſt ornamẽtum, & complementum animæ. Vnde ꝑ nuptialem veſtem charitas deſignatur, ex eo, ꝙ animam exornat, & decorat. Cant. 2 Mat. 24

Quinto mentũ neceſſariũ eſt ad aĩalis fortificationẽ. Nã in mento eſt aĩalis maxima fortitudo ꝑꝑ duritiam oſſis, & iõ bruta ſe tangi per mentum faciliter non permittunt. Nã mento cõfracto tota eorũ ferocitas quaſi armis ꝑditis eneruatur. Vñ dicitur, ꝙ Dauid fracto mento viti, eruit ouem de ore eius. Sic maxima fortitudo animæ conſiſtit in amore: quia 1. Reg. 17.

Cant.8 Fortis eſt, vt mors dilectio. Sexto fuit neceſſarium mentum ad amoris oſtenſionem. Vnde mentum hominis tangere, ſi
2. Reg. gnum eſt amoris, Et ideo dicitur. Tenuit Ioab mentum Amaſę: Per mētum enim amor, ſed per tactum opus amoris exprimitur. Vnde ille mētum tangit, qui amorem opere oſtendit. & hęc eſt vera probatio dilectionis charitatis, ſecundum Il
1.Io.3. lud. Non diligamus verbo, neque lingua, ſed opere, & veritate.

Quatuor rationibus diuitię pilis comparantur: per quas quidem bonus malusq́; diuitiarum vſus, & auaritię deteſtatio explanatur.
Cap. XXIIII.

Diuitię aſſimilantur pilis.

Primo ratione natiuitatis: quia pili naſcuntur ex fumo calido & ſicco: dum enim fumus ſubtilis per poros egreditur, dum ab aere tangitur, exiccatur. Similiter ex fumo calido & ſicco, id eſt, ex auaritia deſiderium hominis inflāmāte, & humorem pietatis exiccante, procedit diuitiarum accumulatio Hic fumus id eſt, amor cupiditatis per diuerſos poros, id eſt, per diuerſas vias, & modos lucrandi, & rapiendi proditur, & cum ab exteriori aere, id eſt, ab exteriori mundi neceſſitate tangitur, pili, id eſt, nummi ſiue diuitiarum cumuli multiplicantur, & creſcunt, & pręcipuè illi quibus multiplicantur illi coguntur accumulare.
Eze.16. Ezech. Multiplicata es, & grandis effecta, & ingreſſa es, & perueniſti ad mundum muliebrem; vbera tua intumuerūt, & pilus tuus germinauit. In multiplicatione, vel tumore vberum, intellige augmenta familię, & filiorum, & tunc laborat, vt germinet pilus, id eſt, vt fiat, & creſcat diuitiarum cumulus.

Secundo ratione vtilitatis, quia pili ſunt non ſolum ornamentum, ſed etiā iuuamentum corporis, ſicut patet in capillis. Similiter diuitię, ſunt ad ornamentum dignitatis, & adiuuamentum neceſ-
Ariſ.in ſitatis Vnde Philoſophus dicit, quod di-
Ethic. uitię, ſunt organa felicitatis. Et ideo Am
Ambr. broſ. dicit, Diuites diſcant non in facul-
ſup lu. tatibus crimen haberi, ſed in his qui vti neſciunt. nam diuitię ſicut impedimenta ſunt improbis, ita bonis ſunt iuuamenta virtutis.

Tertio ratione qualitatis. Nam vbi in cute ſunt ampli pori, pili exeuntes, ſunt groſſi: vbi autem pori ſunt ſtricti, tenues exeunt pili. Sic homines habentes animos largos, ſiue amplos, faciunt magnas expenſas: Sed habentes animos ſtrictos, id eſt, auaros, tenuiter, & miſerabiliter expendunt. Hieronymus. Qui diuitiarum ſeruus eſt, diuitias cuſtodit, vt ſeruus. Qui autem ſeruitutis excuſſit iugum, diſtribuit, vt dominus.

Quarto ratione varietatis, quia pili variantur ſecundum ętatem. Vnde quando animalia ſeneſcunt, pili indureſcunt ſicut plumę auium indurantur, quia deficiente humore neceſſario deſiccantur. Sic homines (ſecundum Philoſophum) in ſenectute efficiuntur illiberales, & duri ad largiendum: & hoc eſt quando deficit eis bonus humor, id eſt, bonus amor charitatis. Et hęc auaritia ſenilis (ſicut dicit Sen) monſtruoſa eſt: Mon- Sen.
ſtro, inquit, ſimilis eſt auaritia ſenilis. quid enim ſibi vult non intelligo. Nam quid abſurdius (vt dici ſolet,) quàm quo minus reſtat vię, eo plus viatici quęrere & via deficiente viaticum augere, Huiuſmodi ergo pilos, id eſt, mundi diuitias Leuitę iubentur radere, id eſt, viri perfe- Num.8
cti, & religioſi contemnere.

Doctrinam ſpiritualem ad modum cibi fidelibus tradendam eſſe, ex pluribus in cibi receptione conditionibus neceſſarijs, quę hic apponuntur ediſcitur: & ex diuerſitate ciborum doctrinarum pariter ac recipientium varietatem perpenditur, nec non prędicantis doctrinam ſimilem eſſe voci modulantis aperitur.
Cap. XXV.

Doctrina ſpiritualis aſſimilatur cibo corporali, in quo neceſſaria ſunt 8. ſcilicet pręparatio, maſticatio, in loco digeſtionis receptio, eius in liquorem mutatio, liquoris in humorem conuerſio, ipſius per membra diſtributio, cum membris aſſimilatio, & incorporatio, liuę in naturam corporis conuerſio. Sic cibus ſpiritualis doctrinę a prędicatore pręparatur dum legitur: maſticatur, dum in meditatione diſquiritur, in loco digeſtionis recipitur, dum in memoria reconditur: In liquorem mutatur dum diligēter exponitur: In humorem liquor conuertitur, dum deuote diſſeritur: Diſtribuitur per membra, dum diuerſis auditoribus ſecundum eorum exigentiā prędicatur. Aſſimilatur dum attentè, & affectuoſe

ſectuoſè recipitur: Incorporatur & conuertitur dum opere perficitur. De hoc cibo dixit Dñs, Operamini non cibum, qui Ioan.6. perit, ſed qui permanet in vitam æternam. Hiero. Hieron. Diſcamus in terris, quorum ſcientia nobiſcum perſeueret in cœlis.

Item doctrina ſpiritualis debet tradi Gale. ad modum cibi, In quo (ſecundum Galen.) conſideranda ſunt quatuor.

Primo cibi ſubſtantialitas. Nam aliquis cibus eſt ex ſui natura nutrimentalis, & naturæ iuuatiuus. Et huic aſſimilatur doctrina ſana, & catholica, quæ anima ſpiritualiter ſuſtentatur, & iuuatur ad ſalutem. Aliquis vero eſt peſtilentialis, & corporis corruptiuus, ſicut cibus venenoſus. Et huic aſſimilatur doctrina praua, vel hæretica qua mores, vel fides corrumpuntur. Oportet ergo ciborum ſcire naturam, & doctrinarum diſcernere qualitatem, ne homo venenum loco cibi accipiat, ne quis falſitatem pro Eccl.35 veritate credat. Vnde Eccl. Non te effun-Ioan.4. das ſuper omnem eſcam. Ioan. Nolite omni ſpiritui credere, ſed probate, an ſpiritus ex Deo ſit.

Secundò attendenda eſt cibi qualitas, ſcilicet vtrum temperatus ſit, vel excedat. Eſt enim aliquis cibus ſubtilis, qui de facili digeritur (ſecundum Auicen.) ex eo generatur ſanguis, qui cito reſoluitur a membris, & ideo parum nutrit. Et ſic eſt doctrina multum ſubtilis rudi populo prædicata, quia parum eos in deuotione nutrit, & male intelligitur, & cito a memoria labitur.

Item eſt cibus groſſus, qui tardius digeritur, & pars eius modica multum nutrit: ex quo ſcilicet groſſus generatur ſanguis, qui tardius reſoluitur a membris. Sic doctrina groſſior, & vulgarior homines ſimplices magis reficit, & in deuotione nutrit, & diutius in memoria perſiſtit.

Item eſt alius cibus a ſubſtantia temperatus, & talis laudabilis eſt, quia medium tenet: huic aſſimilatur doctrina, quæ neque eſt nimis rudis, neq; nimis ſubtilis. Talis enim laudabilis eſt, quia ſimplicibus, & ſapientibus ſatisfacit. Rom 1 Rom. Sapientibus, & inſipientibus debitor ſum.

Tertio attendenda eſt cibi quantitas, vt non ſit nimia, neque nimis pauca, ſed inter hæc media. Nam cibus nimius naturam grauat, ſtomachum inflat, torſiones generat, malos humores generat & augmentat, vomitum & faſtidium prouocat, calorem naturalem ſuffocat, oſſium & neruorum contractionem cauſat, vlcera, ſcabiem, & apoſtemata procurat, ſenium & mortem accelerat. Et ſic dum homo manducat, vt mortem fugiat inde citius moriatur. Quando vero cibus nimis eſt paucus, naturam debilitat, viſum & ſenſum hebetat, fluxum capillorum, & caluiciem generat, thiſim ethicam accelerat, corpus extenuat, & peiores infirmitates, quàm repletio cauſat, Vnde dicit Hyppocras, quod in tenuibus Hypp. dietis maxime peccant ægrotantes: Ci- in am- bus ergo ſi medium inter hoc teneat, rē- pho. perditam reſtaurat, virtutem conſeruat, ſanguinem augmentat, calorem temperat, ingenium acuit, vires operandi tribuit, ſanitatem perficit & cuſtodit, & ſalubrem ſomnum inducit. Similiter quoque accidit de doctrina ſpirituali, quia ſi ſit nimia, id eſt, nimis prolixa, vertitur in tædium & multiplex animæ nocumentum, & ideo poeticè dicitur. Quicquid præcipies eſto breuis, vt cito dicta Percipiant animi dociles, teneantque fideles. Omne ſuperuacuum de pleno pectore manat. Similiter etiam defectus doctrinæ ſpiritualis multiplex malum inducit, & magis adhuc nocet, quàm eius nimietas. Vnde & in pœnam hominum peccatorum Deus per prophetam comminatur dicens: Mittam famem in ter- Amo.8 ram, non famem panis, neq; ſitim aquę, ſed audiendi verbum Dei. Et Hier. hunc defectum deplorauit dicens, Paruuli pe- Tre.4. tierunt panem, & non erat qui frangeret eis. ergo diſcreta, & temperata doctrina multipliciter animæ prodeſt, & ideo fidelis, & prudens ſeruus quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, vt det illis in tempore tritici menſuram.

Quarto conſideranda eſt aſſumentis neceſſitas. Nam alius cibus debetur ſano, alius ægro, alius iuueni, alius ſeni, alius debili, alius forti, alius laboranti, alius quieſcenti. Nam multa ſunt ſalubria ſano, quæ ſunt mortifera infirmo.

Item eſt differentia in ſanis. Nam piper, & allia quę alicui phlegmatico ſunt in remedium, alicui cholerico ſunt venenum: & iuſquiamus, qui eſt mors homini, eſt cibus gratiſſimus paſſeri. vel coturnici, vt dicit Galenus. Variatur etiam

cibus

cibus ſecūdum qualitatem morbi: Nam
alius cibus ſalubris eſt in quartana, qui
eſt mortiferus in acuta: & aliquis qui eſt
vtilis in morbi principio, eſt nociuus in
medio, vel quando infirmitas eſt in ſum
mo. Ex quibus patet, quod cibus varian-
dus eſt ſecundum diuerſitatem morbi, &
virtutem infirmi, & ſecundum ſubſtan-
tiam, & qualitatem cibi: quæ omnia ob-
ſeruanda ſunt in doctrina ſpirituali per
quam diuerſa vitia debent diuerſimodè
Grego. Nazia. corripi. Vnde Grego. Nazian. dicit, quod
ſicut non vna medicinæ ſpecies omni-
bus adhibetur, ita neq; idem ſermo vni-
uerſis congruit. Et iterum ſecundū qua-
litatem auditorum formari debet ſermo
Grego. in paſt. doctorum, ſicut Grego. dixit. Et iterum.
Alia & alia doctrina alios, & alios audi-
tores requirit. Nam groſſa doctrina, & fa
cilis, competit rudibus, id eſt, Inſipienti-
1. Cor. 3 bus ſecundum illud, Tanquam paruulis
in Chriſto lac potum vobis dedi. Sed do
ctrina ſubtilis & difficilis congruit perfe
1 Cor. 2 ctis. Apoſt. Sapientiam loquimur inter
Heb. 5. perfectos. Heb. 5 Perfectorū enim eſt ſo
lidus cibus. Debet ergo prædicator dili-
genter attēdere, & ad quid dicat, & quid,
& quibus dicat.

Itē doctrina prędicātis debet eſſe ſimi
lis voci modulantis, & dulciter cantātis.
Cant. 2 Nā primo dēt eſſe cordis lætificatiua ſe-
cundum illud, Sonet vox tua in auribus
Pſ. 119. meis: vox enim tua dulcis, ſcilicet cor
di. Pſal. Lætabor ego ſuper eloquia tua.
Secundo debet eſſe amoris excitatiua.
Nam ſicut aues vociferando, & cantan-
do excitant ſe, ſcilicet mutuo ad amorē
libidinoſum; ita prædicatores vocibus,
& verbis ſuis, debent excitare ad amo
rem ſpiritualē, ſicut de Chriſto dicit ſpon
Cant. ſa. Anima mea liquefacta eſt, vt dilectus
Luc. 24 locutus eſt. Et Luc. Nonne cor noſtrum
ardens erat in nobis, dum loqueretur in
via, & aperiret nobis ſcripturas? Et nota,
quod aues parui corporis plus vociferan
tur, quàm aues magni corporis, maximè
tempore amoris. Aues enim parui corpo
ris, ſunt humiles, id eſt, deſpecti, vel qui
paruam curam habent de corpore ſuo.
Hi ſunt magis apti ad vociferandum, id
eſt, ad prædicandum, & excitandū alios
ad amorem ſpiritualem, quàm illi, qui
ſunt magni corporis, id eſt, ſuperbi, vel
1 Cor. 15. voluptuoſi prædicatores. Hinc eſt, quod
Doctor gentium, & prædicator dicebat.
1. Thi. 6 Ego ſum minimus Apoſtolorū. Et Thi.
admonebat, dicens, Habentes alimenta,
& quibus tegamur, his contenti ſimus.

Tertio debet eſſe paſſionū animę ex-
preſſiua. Paſſiones enim, & morbi animę,
vitia ſunt, quæ prædicatoris vox debet
exprimere, notificando, & redarguendo, Iſa. 58.
vt curentur: ſecundum illud, Clama ne
ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam: an
nuncia populo meo ſcelera eorum, & do
mui Iacob peccata eorum.

Quarto debet eſſe bonæ diſpoſitionis
oſtenſiua. Bona enim diſpoſitio animæ
eſt per pœnitentiam, & virtutes: quia vir Ariſ. in
tus (ſecundum Philoſophum) eſt diſpo Ethi.
ſitio perfecti ad optimum: Prædicatoris
igitur vox non ſolum vitia debet oſten-
dere, ſed etiam ad curam pœnitentię in-
ducere, & inſuper ad virtutes. Ad vtrun-
que enim hortabatur Apoſtol. dicens, R.o. 13.
Abijciamus opera tenebrarum, ſcilicet
peccata, & induamur arma lucis, ſcili-
cet virtutes. Pſalm. Vox enim Domini Pſal. 28.
in virtute.

Quinto debet eſſe laboris ſubleuati-
ua, ſicut vox muſica & armonica, quæ
eſt naturæ conſona, quæ non ſolum de-
lectat homines, ſed etiam iumenta, ſicut
patet in bobus, quæ ad laborem magis
cantu, quàm ſtimulo excitantur. Talis
erat vox Chriſti dicentis, Venite ad me Mat. 11
omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, &
ego reficiam vos. Apocal. Audiui vocem Apoc. 9
de cœlo dicentē mihi, Scribe, Beati mor
tui, &c. Amodo enim iam dicit ſpiritus,
vt requieſcant a laboribus ſuis.

Sexto debet eſſe tædij ablatiua: ſic e-
nim vox muſica attediatos, & accidioſos
recreat, & lætificat. Hiere. Audietur vox Hier. 33
gaudij, & lætitiæ. Econtra autem vox ter-
ribilis & horribilis non delectat, ſed at-
tædiat. Vnde dicit Conſtan. quod inter-
rogatus quidam quare homo horribilis
grauior eſſet ad audiendum, quàm ali-
quod pondus corporeum: reſpōdit, Ho-
mo horribilis eſt animæ pondus, ſed alia
pondera grauant corpus. Sic ſunt quidā
prædicatores, qui ſiue ex nimia prolixita
te, ſiue ex inepta prolatione, ſiue ex vocis
inepitudine, ſiue ex incongruitate mate
riæ non delectant, ſed grauāt auditores.

Septimo debet eſſe ætatis, & ſexus di-
ſcretiua. Nam videmus, ꝙ animalia ſm
diuerſitatem ſexus, & ætatis habent di-
uerſitatem in voce. Vnde Philoſophus di
cit, quod cauſa acuminis, & aliæ rationis Ariſ. 5.
vocis, eſt ſecundū alterationem ætatum. de ani.

Vnde

Vnde vox iuuenum animalium eſt acutior voce ſenum, & vox mulierũ eſt acutior, quàm virorum. vnde (ſicut ipſe dicit.) multæ fœminæ, & multi iuuenes vociferant voce acuta. Grauitas autem vocis ſequitur tarditatem motus, quia ſcilicet aer multus tardè mouetur. Mares autem, & ſenes mouent multum aerem, & ideo ſunt grauioris vocis. Neruos & arterias habent fortiores maſculi, quàm fœminæ, & ſenes, quàm parui, & non caſtrati, quàm caſtrati, eo quòd propter debilitatem mouent paucum aerẽ. Et quod paucum eſt, mouetur velocius, & vox velox eſt acuta, & ideo propter debilitatem neruorum, ſunt voces caſtratorum ſimiles fœminarum vocibus. Dicit

Ariſt. 3. de ani.

etiam Philoſophus, quòd fœminæ ſunt acutioris & ſubtilioris vocis, quàm maſculi, præter vaccam, quæ habet vocem ſuo maſculo groſſiorem. Sicut igitur ſonus vocis naturalis eſt diſcretiuus ætatũ, & ſexuum, ſic etiam ſonus, ſeu vox prædicantis debet diſcernere ætatem, & ſexum: quia aliter admonendi, ſunt iuuenes, aliter ſenes, & aliter viri, & aliter mulieres, ſicut docet Gregor. Apoc. Audiui vocem aquarum multarum, id eſt, doctrinam.

Grego. in paſt.

Apoc. 8

Octauò debet eſſe laudis acquiſitiua, non tamen ſui, ſed Dei. Pſal. Vt audiam vocem laudis tuæ.

Pſal. 25

Nonò debet eſſe affectionis audientium immutatiua, ſicut facit vox muſica & armonica, per cuius dulcem armoniã interdum inſani, dæmoniaci, & trenetici ad ſenſum mentis reuocantur. Sic vox prædicantis frequenter malas affectiones facit conuerti in bonas, ſicut refert Conſt. quòd Orpheus poeta, & modulator optimus dixit, Imperatores ad conuiuia me inuitant, vt ſe ex me delectent. ſed ego in illis delector cum quibus poſſim animos eorum deflectere de ira ad manſuetudinem, de triſtitia ad lætitiã, de auaritia ad largitatem, de timore ad audaciam.

Sacri doctores quinque renum naturalibus proprietatibus comparantur: quidque hepar, ſanguis, & dorſum ſignificent, explanatur. Cap. XXVI.

DOctores ſancti aſſimilãtur renibus. Primo, quia renes ſunt calidi, & naturalis caloris conſeruatiui. Sic ſancti doctores, ſicut in ſe ipſis ſunt feruidi, ita etiam ſunt in alijs ſua doctrina ignea ſpiritualis feruoris accenſiui, & conſeruatiui: Talis erat doctrina Chriſti, de qua dicitur: Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur nobis? Luc. 24

Secundo, quia renes ſunt frigiditatis dorſi temperatiui. Vnde ſunt renes pinguedine cooperti, ne ex frigiditate oſſiũ dorſi ſuſtineant læſionem. Per dorſum autem intelliguntur homines duri, vel homines rebus ſecularibus, quæ terrena ſunt, totaliter dediti, quorum frigiditas, id eſt, malitia aliquando nimis excreſceret, niſi eam ſanctorum virorum doctrina, vel arbitrio temperaret. Vnde de Herode habetur, quod metuebat Ioannem, & audito eo multa faciebat: Pſal. Increpuerunt me renes mei. Matt. 6. Pſal. 15

Tertio, quia renes ſunt a concauitate epatis aquoſi humoris attractiui. Vnde & facti ſunt carnoſi, & porroſi propter faciliorem aquoſæ humiditatis attractionem. Concauitas autem hepatis, eſt profunditas ſcripturæ ſacræ. Ex hepate enim quatuor humores materialiter oriuntur, & ſic ex ſcriptura ſacra quatuor ſenſus trahuntur, ſcilicet literalis, allegoricus, moralis, & anagogicus. Ex hac ergo hepatis concauitate, id eſt, profunditate trahunt ſancti doctores, & hauriunt aquam doctrinæ, quam populis effundunt abundè: Sed quia hanc ſuam doctrinam, & omnem ſuam intelligentiam ſub fidei metis doctores ſanctæ Eccleſiæ reſtringunt, dicitur Iſa. Erit fides cinctorium renum eius. Iſa. 11.

Quarto quoque, quia renes ſunt ſanguinis colatiui: dicit enim Conſt. quod ad hoc ſunt facti, vt ab hepate aquaticum ſanguinem ſugentes, eum depurent, & eius colamentum, id eſt, vrinam ad veſicam deportent. Et hoc etiam dicit Ariſtotel. In ſanguine itaque intelligitur vita hominis, quia ſine ſanguine homo non viueret: quam in aliis ſancti doctores ſuis doctrinis purificant, dum peccatores conuertunt, Ariſt. 8. de ani.

& eos

& eos a peccatorum fęcibus faciunt
Hier.15 ſeparari. Vnde. Hiere. Si ſeparas pre-
cioſum a vili.

Quintò, quia renes ſunt ſeminabilis
humoris generatiui. Vnde continēt lum
bos, in quibus dicitur eſſe cauſa venereæ
voluptatis. quaſi autem humor ſemina-
bilis eſt doctrina ſpiritualis, quæ Deo ge
nerat filios non carnis, ſed ſpiritus: qui
humor per ſanctorum doctorum ora in
funditur. Vnde Apoſtolus dixit: In Chri
1.Cor.4 ſto Ieſu per euangelium ego vos genui.
Vnde doctores Eccleſiæ ab ipſo capite
Chriſto ſuo myſtico corpore tanquam
renes in carnali corpore vtiliter poſſiden
tur. Vnde ab ipſa ſancta Eccleſia ei dici-
Pſ. 138. tur. Tu poſſediſti renes meos. Quos etiã
ad aliorum ſalutem inflammari petebat
dicens. Vre renes meos, & cor meum.

Quas partes dominus habere debeat, vt meritò ſubditis dominari queat: ac quæ vitia tyrannum efficiant, breuiter pateſit.

Cap. XXVII.

DOminari laudabiliter ſubditis docet
ipſum nomen Domini. Nam hoc
nomē Dominus, videtur importare quin
que conditiones.

Primo enim videtur eſſe nomen po-
teſtatis. Vnde a Deo, a quo eſt omnis po-
teſtas, dominium eſt ſtatutum. Aliter e-
nim non ſtaret reſpublica, neque huma-
na ſocietas eſſet tuta, neque hominum
ſcita eſſent pacifica, vel quieta: Sublata
enim de medio iuſtitiæ potentia, libera
eſſet malitia, neque innocentia eſſet tu
ta (ſicut dicit Iſido.) Iuſta ergo domina-
tio ſubditos non opprimit, nec repellit.

Item bonus Dominus ſeruos non de-
ſerit, ſed pro eius aduerſarijs ſe opponit
vt dicit Greg.

Secundo, hoc nomen Dominus, eſt
Pſal. 10 nomen æquitatis, Pſal. Iuſtus Dominus,
& iuſtitias dilexit, æquitatem vidit vul-
tus eius. Vnde iuſtus Dominus per viam
iuris & æquitatis, lites & cauſas inter
ſubditos dirimit, & vnicuique quod ſuũ
eſt tribuit, contra malitiam gladium tra-
hit, pro innocentia defendenda tiulum
iuſtæ tuitionis opponit: Maleficos pu-
nit, viduas & orphanos de manu oppri-
mentis eripit: prædones, & fures impe-
tit: & per acceptam a Domino poteſta-
tem non ſecundum impetum volunta-
tis, ſed ſecundùm dictamen rationis, &
ſecundùm legis imperium, vniuerſa di-
ſponit.

Tertio Dominus eſt nomen liberali-
tatis. Nam boni Domini ſunt liberales,
& pij. Heſter. Cum, inquit, totum orbem Heſt.13
meæ ditioni ſubiugaſſem, nolui poten-
tiæ abuti magnitudine, ſed clementia, &
lenitate gubernare ſubiectos. Bonus Do
minus plus amari, quàm timeri appetit,
non hominibus, ſed beſtialiter viuenti-
bus ſe præeſſe agnoſcit. Vnde dicit Gre. Gre. ſu
Homo, inquit, non rationabilibus, ſed ir per ge.
rationabilibus animalibus eſt prælatus,
vt nõ ab hominibus, ſed ab animalibus
timeatur. Omnes enim homines natura
gignit æquales, ſed pro varijs meritis
alios alijs diſpenſatio diuina præpoſuit;
vt ſaltem propter humanam potentiam
peccare timeant qui diuinam iuſtitiam
non formidant.

Quarto hoc nomen Dominus, eſt no
men nobilitatis. Vnde dicitur. Tuli de Deut.1.
tribubus veſtris ſapientes, & nobiles, &
poſui eos Dominos: debent enim Do-
mini eſſe, & anima, & carne generoſi:
Nam (vt dicit Ambr.) natura in anima- Ambr.
libus nobiliores, & fortiores præponit
aliorum reges, & duces: ergo quod ſer-
uatur in iumentis, & animalibus, non
ſeruabitur in hominibus?

Quinto, quia Dominus eſt nomen ti-
moris, & honorabilitatis. Eph. Serui obe Eph. 5.
dite Dominis veſtris carnalibus cum ti-
more. Vnde per bonum Dominum tota
patria timetur, & honoratur, eo quod
cuncta pacificat, & diſcordes ſedat, &
aduerſarios procul pulſat.

Item nota, quod tyrannicum domi-
nium quatuor vitia faciunt.

Primo auaritia. Nam tyrannus, & ma-
lus Dominus ſubditos non iuuat, ſed
ſpoliat. Mich. Qui violenter tollitis pel- Mich.3
les &c.

Item propter munera iuſtitiam violat,
& pauperi. & viduæ non iudicat. Mich. Mich.3
Audite principes Iacob. & duces domus
Iſrael, nunquid veſtrum eſt ſcire iudiciũ?

Item exactionibus populum ſæpe ve-
xat. Iſa. Populum meum exactores ſpo- Iſa.3.
liauerunt.

Item occaſiones quærit, vt rapiat, Iſa. Iſa. 52.
Abſque cauſa calumniatus eſt eum.

Secundo, facit tyrannidem iniuſtitia,
quia ſubditos pœnis flagellat. Iſa. Da- Iſa. 19.
bo Aegyptum in manu dominorum cru
delium.

Item

Iſa. 10. Item ſtatuta iniqua ordinat. Iſa. Væ qui condunt leges iniquas.

Item aliena tanquam propria vendicat,& ſua eſſe omnia putat. Regum. Filios veſtros,& agros tollet. 1.Reg.3

Item malorum dictis fidem accommodat. Prouer. Princeps,qui libenter audit verba mendacij,omnes miniſtros habebit impios. Pro.29.

Mac. 16 Item fidem nulli, primo Machab. Iurauit illis rex &c.

Item ſuos fideles malè remunerat: Exemplum de Laban. Gen.31

Tertio facit tyrannum ſuperbia, quia tyrannus timeri,non amari curat.

Item nullius ſeruitium acceptat, ſed omnia ex debito ſibi fieri putat, Iudith. Nec tamen iſta facientes ferocitatem eius &c. Iudit. 3

Quarto tyrannicum vitium eſt intemperantia,quia alijs laborantibus ipſe comeſtionibus vacat; Eccl. Væ tibi terra, cuius rex puer eſt,& cuius principes mane comedunt. Eccl. 10

Eccleſia fides quinque rationibus cuti aſſimilari,ipſiuſque neceſſitas quanta ſit, non obſcuris ſacræ ſcripturæ etiam demonſtratur exēplis. Cap. XXIII.

Fides eccleſiæ aſſimilatur cuti, ſiue pelli propter quinque.

Primo ratione inclnſionis. Nam cutis eſt ſuperficies corporis, quæ carnem,& oſſa continet,& includit. Sic in fide catholica fortiores ſunt, qui deſignantur per oſſa; & imbecilliores, quæ ſignantur per carnes: Vnde etiam cutis vocatur corium,eo,quòd corio caro tegatur, Iob. Pelle & carnibus veſtiſti me,oſſibus &c. Iob. 10.

Secundo ratione defenſionis: Nam cutis omnia interiora munit,& defendit. Vnde cutis,pro defenſione totius corporis omnibus periculis, & paſſionibus ſe exponit. Vnde ſecundum Conſtan. habet tenuitatem,ne nimis corpus impediat:habet ſoliditatem, vt melius quod eſt intra,contineat, & facilius exteriori læſioni reſiſtat. Vnde etiam vocatur pellis eo, quòd a corpore exteriores pellat iniurias,ventos,& pluuias,frigiditatis,& caloris perfert iniurias. Rectè ergo fides eſt cutis, quia omnia membra eccleſiæ fide proteguntur, & ab iniurijs perſecutorum,& a ventis tentationum, & a pluuijs,id eſt, falſis doctrinis hæreticorum. Vnde Apoſtolus. In omnibus aſſumentes ſcutum fidei. Eph. 6

Tertio ratione imitationis. Nam cutis ſecundum variam membrorum diſpoſitionem ac neceſſitatem,nunc ſe contrahit,nunc ſe extendit. Sic fideles tempore perſecutionis ſecundum variam fidelium vtilitatem,ſeu neceſſitatem, quandoque contrahebant fidem ſuam,perſecutionem declinando, ſiue fugiendo: quandoque vero extendebant, perſecutoribus ſe offerendo: & hoc faciebant viri cœleſtes, & perfecti,ſicut Apoſtoli, & conſimiles. Pſalm. Extendes cœlum ſicut pellem. Pſ.103.

Quarto ratione purgationis. Eſt enim cutis tota plena poris,& maximè in parte capitis,propter expreſſionem fumoſæ ſuperfluitatis per calorem. Dum enim pori aperiuntur ſuperfluitates intercutaneæ per vapores, & ſudores purgantur. Sic fides catholica habet ad modum cutis multos poros,id eſt, multas vias, & modos ad purgandum animam a peccatis,ſcilicet per pœnitentiam,per eleemoſynam, per baptiſmum, & huiuſmodi, Actu. Fide purificans corda eorum. Act.15.

Quinto ratione paſſionis, quia cutis, ſiue pellis multipliciter patitur. Nam patitur inciſionem,excoriationem, verberationem,& multa alia quaſi innumerabilia: quæ omnia etiam ſancti martyres pro fide paſſi ſunt, ſicut patet. Heb. Alij vero ludibria,& verbera experti &c. Heb.11

In quibus virorum ſpiritualium præcipua animi fortitudo conſiſtat: quinque ipſius barbæ naturalibus ſimilitudinibus rectiſſimè declaratur. Cap. XXIX.

Fortitudo virorum ſpiritualium aſſimilatur barbæ. Vnde pili barbæ,ſunt opera fortia perfectorum quod patet ex multis.

Primo, quia barba eſt faciei virilis ornatiua: & ſimiliter ex fortitudine martyrum. Vnde & aliorum ſanctorum tota facies immo totum corpus eccleſiæ decoratur,& ornatur. Vnde de ipſa eccleſia dicitur: Fortitudo, & decor indumentum eius. Pro.31.

Secundo, quia barba eſt maxillarum tuitiua. Nam ſua villoſitate neruos maxillares tuetur, etiam à nimia frigiditate defendit. quaſi autem maxillæ Eccleſiæ ſunt:

ſunt prædicatores, qui cibum ſpiritualis doctrinæ alijs conterunt exponendo, & præparant prædicando, vt inde fideles cæteri nutriantur: iſti dicuntur habere barbam.i. fortitudinem boni operis, vel fortitudinem contra tentationes qua ſtigus peccati repellatur ab eis, ne ſcilicet cum alijs prædicauerint ipſi reprobi efficiantur. Debent eſſe barbati t. pilis fortium operum abundare, vt ſcilicet, quod verbis ſuadent, operibus corroboret. Vnde ſine robore talis barbæ non congrue non laudabiliter exitur ad opus doctrinæ. Vnde

2. Reg. 10. David mandauit nuncijs ſuis: Manete in Hierico, donec creſcat barba veſtra.

Tertio, quia barba eſt caloris, & vigoris naturalis indicatiua, propter quã cauſam vir ſolus barbam nutrit, non autem mulier. quia mares calidiores ſunt naturaliter fœminis, & maioris vigoris, & ideo in maribus fumus, qui eſt pilorum materia, magis quam in fœminis augmentatur. Vnde accidit etiam quandoque in mulieribus calidæ, & humidę complexionis, quæ videntur barbeſcere. Sic illi, qui abundant in calore, & vigore dilectionis, habent animum virilem, & ideo ineſt eis fortitudo, & ad peccatum reſiſtendum, & etiam ad bene operandum: propter quod

Cant. 8 dicitur, quod fortis eſt vt mors dilectio. Siquidem mors ſic eſt fortis, quod ei nullus poteſt reſiſtere; & compellit etiam peccatorem multa bona facere, quæ nunquã dum vixit, facere voluit. E contrario autem illi, qui ſunt frigidi a calore charitatis, habent animum fœmineum, id eſt, debilem. Vnde carent barba fortitudinis ad operandum, vel ad reſiſtendum tentationibus.

Quarto quoq; quia barba eſt diuerſarum figurarum ſuſceptiua. Nam ſicut Phi-

Ari. 19. de ani. loſophus dicit, ſi humor vnde barba generatur, fuerit calidus, fumoſus, & ſiccus erunt pili barbæ ſicut & capilli criſpi, & in ſe reflexi, & inuoluti. Et hoc accidit, quia per duas vias vadit contrarias. Nam pars terreſtris mouet inferius, calor vero mouet ſuperius, & ſic inuoluuntur pili, & fiunt criſpi. Talis eſt fortitudo luctantium cum carne, vel mundo: qui licet ex parte ſpiritus habeant calorem charitatis, ex parte tamen mundi habent fumum vanitatis, ex parte carnis ſiccitatem, ſiue ariditatem deuotionis. Et ideo ſicut ex feruore ſpiritus trahuntur ſuperius, ita ex infirmitate carnis trahuntur inferius. Et ſic efficiuntur aliquo modo reflexi, ſiue criſpi, i. non vniformes, ſed varij. Et de hac varietate loquitur Apoſt. dicens:

Rom. 7 Inuenio aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ. Si vero vapor ex quo generantur pili, fuerit humidus multum, erunt pili leues, & longi. Sic etiã in illis in quibus eſt humor multus deuotionis & gratiæ, pili, id eſt, opera eorum fortia ſunt, & eis leuia, id eſt, ſuauia ad faciendum, & longa ad continuandum. & hoc eſt vnguentum, ſcilicet deuotionis, & gratiæ, quod (ſicut dicitur,)

Pſ. 132. deſcendit in barbam Aaron.

Quinto, quia barba eſt multipliciter defectiua: Nam in aliquibus non creſcit, ſicut in pueris: quia quamuis ſint humidi, & calidi, tamen quia fumoſa illa ſubſtantia, quæ eſt pilorum materia, tranſit in augmentum puerorum, ideo non ſuperfluit, vt conuertatur in pilos. Tales ſunt, qui licet ſint iuuenes, & fortes, tamen fortitudine ſua non vtuntur ad Dei ſeruitium, vel in operibus bonis, ſed potius pro mundo, & in peccatis. In aliquibus vero barba caneſcit, ſicut in ſenibus propter debilitatem ipſius caloris, & abundantiam frigiditatis. Et ſic etiam accidit tepeſcentibus in calore diuini amoris, quia etiam pili barbæ, id eſt, exteriora pœnitentiæ opera in eis immutantur, & debilitantur. In aliquibus vero barba defluit ex caloris, & humoris interceptione, vt in caſtratis: vel ex humoris corruptione, vt in leproſis. Intercipitur autem calor amoris, & humor deuotionis per peccata ſpiritualia, & corrumpitur per peccata carnalia, & ideo vtrobique deficit barba, id eſt, fortitudo vera.

Quoniam Dei gratia potiſſimum humilibus eſt parata; idcircò hic iure ipſi medullæ quinq; inſignibus eſt aſſimilata exemplis. C. XXX.

GRatia Dei aſſimilatur medullæ.

Primo ratione ſuæ generationis: quia medulla in concauitatibus oſſium generatur. Sunt autem concauitates oſſium humilitates mentium, quibus ſolis gratia Dei infunditur, ſecundum illud,

Iac. 4. Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.

Secundo ratione complexionis, quia medulla, (vt dicit Conſtan.) eſt calida, Conſt. & humida, ſic gratia Dei eſt calida inquantum

quantum inducit, & accendit charita-
tem; & humida inquantum emollit ad
pietatem: facit enim eos in quibus eſt fer
uentes ad Deum, & pios ad proximum.
Sap. 4. Sapien. Apud Deum nota eſt, & apud ho
mines: apud Deum, ſcilicet per charita-
tem, apud homines per pietatem.

Tertio ratione irrigationis, quia oſſa
irrigat, & confortat, & eorum frigiditа-
tem temperat. Nam ſua caliditate tem-
perat eorum frigiditatem, & ſua humi-
ditate eorum ſiccitatem. Anima enim
ſine gratia eſt ſicut terra ſine aqua, ſcili-
Pſ. 142. cet frigida, & arida: vnde Pſalm. Anima
mea ſicut terra ſine aqua tibi. Sed gratia
Dei non ſolum ſicut aqua tollit eis ari-
ditatem, id eſt, operis boni ſterilitatem,
ſed etiam, vt ignis, vel Sol tollit eis frigi-
ditatem, id eſt, conſtrictionem & immo
bilitatem peccati conſtringit, & immo-
bilitat, ſicut patet de frigore corporali
in aqua congelata: Vnde gratia Dei
multum confortat animam: generat
Ber. de enim in ea, (ſecundum Bern.) odium
lí. arb. præteritorum peccatorum, contemptum
præſentium, & deſiderium bonorum fu-
turorum.

Quarto ratione nutritionis, quia me-
dulla, (vt dicit Conſtant.) nutritur ex
puriſſimis partibus, & vnctuoſis humo-
ribus: ſic gratia Dei nutritur ex puriſſi-
mis operibus, & deuotis orationibus,
Ber. in Bern. Gratia balſamum puriſſimum eſt,
Cant. & ideo purum, & ſolidum, & profundũ
vas requirit.

Quinto ratione mutationis, quia me-
Var. dulla, (vt dicit Varro) mutatur, vt luna.
Nam creſcente luna, ipſa creſcit; & decre
ſcente decreſcit: & hoc tam in animali-
bus, quàm in arboribus patet, quorum
medulla in plenilunio augmentatur, &
in alio tempore minoratur. Per lunam
igitur, quæ eſt planetarum infima, humi-
lis intelligitur anima in qua ſecundum
augmentum, vel diminutionem humili-
tis ät minuitur, & creſcit gratia ſalutaris.
Quia quanto quis efficitur humilior, tan
to, & gratia plenior & quanto magis ſu-
perbus, tanto magis a gratia vacuus vn-
Ber. in de Bern. dicit. In veritate didici nil ęque
Cant. efficax eſſe ad gratiam promerendam,
retinendam, & recuperandam, quàm ſi
omni tempore coram Deo inueniaris,
non altum ſapere, ſed timere. Altum e-
nim ſapere; ad ſuperbiam pertinet, time-
re vero ad humilitatem. Ad hoc etiam
facit, quod dicit Chryſoſt. Aliquando, in- Chryſ.
quit, plerique vitam habentes mundam, in epiſt.
non accipiunt gratiam, ne in ſuperbiam ad Hebr.
eleuentur, ne inflentur ventoſitate iactã-
tię, ne altitudo muneris negligentiores
efficiat. Eccl. Quanto maior es, humilia Eccl. 3.
te in omnibus, & coram Deo inuenies
gratiam.

Gula vitium quantum hominibus obſit, quan-
tumque deteſtabile ſit: ex multis gutturis na-
turalibus actionibus, ipſiusq; pinguedinis læ-
ſionibus facilè perſpici poteſt. Cap. XXXI.

GVloſitas, & voracitas aſſimilatur gut
turi.

Primo, quia guttur eſt cibi, & potus
in ſtomachum inductiuum: Habet enim
guttur duplicem concauitatem, habet
vnam ad attrahendum aerem, & anhe-
litum perficiendum, & aliam ad cibum
recipiendum. Et hęc duplex via quodam
operculo, quod epiglotum dicitur, diſtin
guitur. Quod vtique ſe habet in ſuperfi-
cie gutturis ad modum veſtis ad vtrun-
que foramen gutturis æqualiter ſe ha-
bentis. Sicut igitur guttur eſt cibi, & po-
tus receptiuum, & ſtomachi impleti-
uum, ita homo vorax & guloſus ad
hoc principaliter intendit, vt cibum, &
potum accipiat, & ventrem ſuum im-
pleat. Vnde de tali homine dici conſue-
uit, Ipſe eſt totus gula. Pſal. Sepulchrum Pſal. 5.
patens eſt guttur eorum. gl. propter vo-
racitatem. Quia ſicut ſepulchrum ape-
ritur ad ſuſcipiendum cadauera, ita vo-
rax ſemper inhiat ad cibaria recipien-
dum.

Secundo, quia guttur eſt delectationis
ciborum perceptiuum. Eſt enim dele-
ctatio cibi in modico tranſitu gutturis:
propter quod dicit Philoſophus, quod Ariſ. in
quidam multiuorax affectabat habere Ethi.
collum gruis, ſcilicet, vt diutius duraret
cibi delectatio ex longo tranſitu gulæ.
Homo enim guloſus in cibo ſolam de-
lectationem, quærit non neceſſitatem,
vel vtilitatem; Et de talibus dicit Apo-
ſtolus Philipp. Quorum Deus venter Phil. 3.
eſt.

Tertio, quia deglutitio cibi, vel potus,
ſpiritus, id eſt, aeris attractionem impe-
dit. Nam cum natura cibum deglutit, fo-
ramen anhelitus claudit, & aliud fora-
men ad recipiendum cibum aperit.
cum autem aerem attrahit, foramen ci-

bi penitus claudit. Nam ſi de cibo, vel potu ſubintrauerit aliquid foramen aeris, via ſpiritus clauditur: & niſi a natura citius repellatur, animal ſuffocatur. Nihil enim ſic timetur in omnibus paſſionibus gutturis, ſicut amiſſio ipſius aeris a quo non poteſt animal per xx. partem vnius horæ ſine periculo abſtinere. Sicut igitur deglutitio cibi in gutture impedit ſpiritum, id eſt, aeris attractionem, ita guloſitatis delectatio impedit ſpiritualium conſolationum perceptionem.

1 Cor.2 Vnde Apoſtolus dicit, Animalis homo, id eſt, guloſitas, & voluptuoſitas non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus Dei. Delicata

Bern. eſt enim, (vt dicit Bern.) diuina conſolatio, & non datur niſi admittentibus alienam.

Item gulæ vitium quantum nociuum ſit animæ, & corpori, oſtendit pinguedo corporis.

Primo quidem, quia pinguedo nimia, eſt peſſimorum morborum generatiua. Nam (ſicut dicit Conſt.) Pinguia corpora, & nimia adipe plena, ſunt peſſima, & morbis peſſimis præparata, eo quod calor naturalis ſæpe in talibus ſuffocatur, & via ſpiritus pinguedine clauditur, & ſic ad regimen corporis, vt ſpiritus influat, denegatur. Et addit, quod corpora omnia pinguia propter humorem ſuperfluam abundantiam incurrunt ſæpe infirmitatem prolixam, & tardiſſimam curam. Nam pondere pinguedinis preſſa, non ſe exercitant, non laborant, & ſic nec ſuperflua minuuntur, nec congelata pinguedo diſſoluitur. Vnde calor naturalis ſuffocatur, & ſubito mors inducitur, niſi ei citius ſuccurratur.

Secundo, quia pinguedo eſt actionum animæ, ſcilicet ſenſus, & intellectus im-

Hiero. peditiua. Vnde Hieron. dicit, quod venter pinguis non gignit ſenſum tenuem: & ideo abſtinentia confert intellectui.

Tertio, quia eſt complementi generationis animalis tardatiua. Vnde dicitur in Ariſtot. quod mulier nimis pinguis non concipit, ſi non macreſcit, eo, quod pinguedo matricis ſemini intercludit.

Humilitatis virtus, quæ genibus comparatur, quæ bona nobis conferat quatuor demonſtratur exemplis, cui etiam ſapientiā fere coniungendam ad Deum rite placandum, edocetur. Cap. XXXII.

HVmiles aſſimilantur genibus. Primo quidem, quia humilitas eſt mater concordiæ, & hoc ſignificatur in genibus. Quia gena (vt dicit Iſido.) Iſid. ſunt coniunctiones femorum, & crurum. Vnde ſecundum eum femora extenduntur ab inguinibus vſq; ad genua. Per femora autem poſſunt intelligi fœminæ, eo quod in illa parte fœminæ diſcernuntur a viris: per crura vero, quæ fortiora ſunt, poſſunt intelligi viri. vel per femora intelliguntur ſuperiores: per crura vero inferiores. Non igitur poteſt eſſe concordia, ſiue inter fœminas, & viros, ſiue inter ſuperiores, & ſubditos niſi mediante humilitate. Nam per humilitatem ſuperiores inferioribus inclinantur. Et iterum per humilitatem inferiores ſuperioribus obediunt, & ſubduntur. Inter ſuperbos vero econtrario ſemper ſunt iurgia. Vbi vero ſunt humilitatis genua, ibi pacis & vnitatis cocordia.

Secundo, quia humilitas eſt ſoror ſapientię: & hoc etiam ſignatur in genibus quæ mira fraternitate oculis coniunguntur. Nam cum quis gignitur, ita formatur, vt genua ſurſum ad oculos teneantur, quorum coniunctione foramina oculorum cauſantur, Et ideo eſt, quod dum homines genua flectunt, facilius lachrymas fundunt.

Item dum oculi coram iudicibus plorant, genua ſe flectunt. Oculis autem aſſimilantur ſapientes, quia genua oculis coniunguntur. Et quod ibi locantur oculi vbi genua infiguntur, ſignat, quod vbi humilitas, ibi ſapientia. Et vtrunque Pro.11. eſt neceſſarium in compunctione, & ad placandum ſummum iudicem Deum, ſcilicet ſapientia, quæ mentem compungat, & ad flendum moueat, & ex cognitione culpæ, & offenſæ; & etiam humilitas, quæ mentem, & corpus inclinet ad ſatisfactionem iuſtitiæ.

Tertio, quia humilitas eſt oppoſita ſuperbiæ. Nam genua ſunt vocata eo, quod in vtero ſunt genis oppoſita, & a genis, ſunt genua dicta. Per genas autem, quæ ſunt in ſuperioribus locatæ, & quæ maxillas continent conterentes, ſuperbi ſigni-

ſignificantur ſuperiora petentes & alios per violentiam conterentes. Et ſunt duæ genæ, id eſt duo modi ſuperbię, vna eſt de ſpiritualibus, alia de temporalibus, quibus opponuntur duo genua. i. duo modi humilitatis: Primus eſt paupertas ſpiritus quæ eſt, vt homo recognoſcat ſe ſpiritualibus indigere: & ea a ſe nō habere, alius eſt temporalium deſpectus.

Quarto quoque, quia humilitas eſt amica abſtinentiæ: Nam per abſtinentiam caro humiliatur, ſicut Amb. dicit: Carnis terat ſuperbiam potus cibique parcitas. Et hæc abſtinentia ſignatur in genibus quæ ſunt depauperata a carnoſitate & pinguedine propter motus continuationem. Nam multum carnoſa, & pinguia de facili opilātur, & ſic actio virtutis ſenſibilis impeditur. In quo etiam ſignificatur, quod per abundantiam, & vſum deliciarum, impeditur & actio virtutis, & cōtinuatio laboris.

Amb. I hym.

Peccatores incorrigibiles eſſe penitus à bonorum ſocietate expellendos, dentium vnico manifeſtatur exemplo Cap XXXIII.

INfectiui aliorū, & incorrigibiles, ſunt eradicandi. Cuius exemplum apparet in dolore dentium, quia (ſecundum Auicen.) quando dens doloroſus non recipit omnino curam, quia quocunque fomento mitigetur, ſtatim poſt modicum redit, & lędit etiam alios dentes, propter illud quod ex ipſo tranſit ad eos, & non inuenitur via ad eius rectificationem, tūc cura eius eſt ſola eradicatio. Sic cum homo eſt malus, & non recipit curam. i. correctionē, quia dato ꝙ verbo aliquo vel pœna ad modicum cohibeatur, ſtatim tamen redit ad priſtinam malitiam, immo etiam alios inficit, & trahit: tunc ēt talis per mortē, vel expulſionem eſt omnino eradicandus. Apoſtolus Abſcindantur qui vos conturbant. Et iterum de fornicatore incorrigibili loquens dicit, Expurgate vetus fermentum. Vnde Hiero. dicit, Secandæ ſunt putridæ carnes & ſcabioſa ouis a caulis repellenda, ne totius corporis maſſa oues, & pecora ab ea corrumpantur, & putreſcant, & intereant. Augu. In Alexandria vna ſcintilla fuit, ſed quoniam non ſtatim oppreſſa eſt, totam vrbem eius flamma populata eſt.

Gal. 5. 1. Cor. 5 Hier. & 24. q. 3. Aug.

Vnica puerorum exemplo, corporis infirmitatem nonnunquam animam ipſam perficere, a peccatiſque illæſam confirmatur.
Cap. XXXIIII.

INfirmitas corporalis interdum præſeruat hominem a peccatis, ſicut pueri quibus in partibus capitis accidunt vlcera, & apoſtemata, & adeſt fluxus nariū, pręſeruātur ab epilentia (vt dicit Auicen.) quia ſic purgatur humiditas cerebri, quæ ſi non purgaretur induceret epilentiam. Sic etiam per infirmitatem corporis purgantur, & remouentur interdum tentationes, & malæ diſpoſitiones mentis, quę facerent hominem (niſi ſic purgaretur) ruere in peccatum. Sen. Infirmitati meæ gratias ago, quæ cogit me nō poſſe quod non debeo velle. Apoſtolus, Virtus in infirmitate perficitur.

Sen. 2. Cor. 1.

Immunditia corporalis varietas & quales in veteri lege reputabantur immundi, eorumque ſignificatio multiplex clare deſinitur.
Cap. XXXV.

IMmunditiæ ſpirituales vitiorum aſſimilantur immunditijs corporalium morborum. Nam in lege veteri reputabantur immundi leproſi, & patientes fluxum ſanguinis, & patientes fluxum ſeminis: cadauer etiam hominis mortui reputabatur immundum, & quicunque aliqua immunda tangebant, immundi reputabantur. Per immunditiam ergo lepræ ſignificabatur immunditia hæreticæ doctrinæ, tum quia hæretica doctrina contagioſa eſt, ſicut & lepra; tum quia nulla falſa doctrina eſt quæ vera falſis non admiſceat, ſicut in ſuperficie corporis leproſi apparet quædam diſtinctio quarundam maculaium ab alia carne integra. Per immūditiam vero mulieris ſanguifluæ deſignatur immunditia idolatriæ propter immolantium cruorem. Per immunditiam autem ſeminifluì ſignificabatur immunditia vanæ locutionis, eo ꝙ ſemen eſt verbum Dei. Per immūditiam coitus, & mulieris parientis, deſignabatur immunditia peccati originalis. per immunditiam mulieris menſtruatæ deſignabatur immunditia mentis per voluptates emollitæ. p immūditia vero cadaueris cuiuſcūque, ſignatur immunditia peccati mortalis, quod eſt mors animæ. per immun-

ditiam vero contactus rei immundæ, deſignatur immunditia conſenſus in peccatum alterius. Vnde, & Iſa. Exite de medio eorum, & ſeparamini, & immundũm ne tetigeritis.

Accidioſis ac voluptuoſis impatientia, præcipuè aliquid ſufferendi contingere ex tribus dorſi doloris cauſis atque exemplis non difficulter cognoſcitur. Cap. XXXVI.

IMpatientia tolerandi, vel ſuſtinendi onera, & grauia, præcipuè inuenitur in accidioſis, & voluptuoſis, & opulẽtis. Cuius exemplum eſt in dolore dorſi. Nam dolor dorſi, licet poſſit ex pluribus cauſari, tamen (ſecundum Auic. cauſæ eius ꝑci puæ ſunt tres, quia aliquando accidit ꝓpter frigus complexionis, & phlegmatis crudi, aliquando vero propter multitudinem coitus, aliquando vero propter repletionem magnæ venæ, quæ eſt ſupra dorſum. Quia igitur dorſo feruntur onera, congrue per dolorem dorſi impatientia accipitur incommoda, & onerosa ſuſtinendi. Nam cui dorſum dolet, onus ſuſtinere non poteſt. Sed frigus, quod eſt huius doloris cauſa, refertur ad accidioſos, in quibus refrigruit ſpiritus feruore charitatis expulſo. Vnde in corporalibus cibis ea q̃ acida ſunt, communiter frigida ſunt. Coitus vero frequentia pertinet ad voluptuoſos, qui carnis delectationes ſequuntur. plenitudo autem venæ magnæ pertinet ad diuites opulentos, qui domos plenas habent temporalibus diuitiis. In his ergo eſt dolor dorſi. i. impatientia, & impotentia grauia tolerandi, quia accidioſi, & pigri non poſſunt pati laborioſa propter defectum caloris caritatis quæ facit omnia leuia. Voluptuoſi non poſſunt pati pœnoſa propter mollitiem carnis, quia eſt delectabilibus aſſueta. Sed opulenti diuites non poſſunt pati iniurioſa propter elationem mentis quam facit diuitiarum affluentia. Nam diuitię ſicut dicit Philoſophus, faciunt homines claros, & contumelioſos.

Ariſ. in Rhet.

Inuidia malignitas, inuidorumque triſtitia vnde ortum habeat, per tres ipſorum dentium defectus dolorem cauſantes, manifeſtatur. Cap. XXXVII.

INuidia aſſimilatur dolori, ſiue putrefactioni dentium. Vnde dicitur. Putredo oſſium, inuidia. Dolor namque dentium (ſecundùm Auicen) cauſatur ex tribus, quia cauſa dolorem faciens, aliquãdo eſt in ipſa ſubſtantia dentium: quandoque vero in neruo quæ eſt in radice eorum, quandoque vero in gingiua, vbi etiam quandoque fit apoſtema, & additio carnis natæ, in ea in qua recipitur materia; quæ omnia ſunt doloris dentium cauſa. in his ergo deſignatur triplex cauſa triſtitiæ, ſeu doloris inuidorum. Nam aliquando inuidet vnus alteri de perſonali bonitate, aliquando vero de honoris dignitate, quandoque vero de lucri, vel diuitiarum proſperitate. Quando igitur dolor inuidi eſt de perſona, tunc eſt velut dolor dentis radicatus in ſubſtantia. Quando vero de dignitate, vel honore, tunc eſt ſicut dolor proueniens ex neruo. Nam quaſi radix dentis eſt virtus probi hominis cui neruus coniungit, quia virtutem probi hominis ſequitur præmium honoris, vnde neruus radicis eſt honor virtutis, ex quo ſequitur dolor dentis, ideſt triſtitia inuidentis. Quaſi autem gingiuæ quæ dentes circundant, & veſtiunt ſunt temporales diuitiæ quibus homines circundantur, & fulciuntur: quibus quandoque iungitur apoſtema, ideſt putrefactio inuidiæ, quia ſcilicet præcipuè diuitibus ab alijs inuidetur. vel tunc apoſtema naſcitur ex gingiuis, quando auaritiæ, vel ſuperbiæ peſtis naſcitur ex diuitijs. quandoque etiam caro adnaſcitur, ſcilicet cum filij generantur quæ omnia ſunt dẽtibus, ideſt ipſis inuidentibus cauſæ doloris, & triſtitiæ. Eſt enim inuidia triſtitia in alienis bonis prout Philoſophus dicit.

Pro. 14.

Ariſ. 2. Rhe.

Iuſti

Iuſti perfectique viri quemadmodum in iuſtitia conſeruentur, a peccatis purgentur, & eorum perfecta compunctio oreatur: pluribus hepatis proprietatibus ac exemplis inſigniter explanatur. Cap. XXXVIII.

IVſti, & perfecti viri aſſimilantur hepati.

Primo quidem, quia hepar eſt ſtomachi iuuatiuum. Nam in hepate ſunt quædam extremitates, quæ dicuntur fibræ quæ ſunt, vt quædam eminentes linguæ quibus hepar amplectitur ſtomachum ei calorem exhibens ad digeſtionem ciborum. ſtomachus ergo qui totius corporis communi vtilitati deſeruit repræſentat nobis ipſa rem publicam, ſiue cõmune bonum, quod ſancti, & iuſti viri præcipuè amplectuntur, & fouent, ſiue linguarum conſultatione, ſiue cuiuſlibet fauoris calore. Communia enim proprijs iuſti viri, & non propria communibus anteponunt.

Secundo, quia eſt puri ab impuro ſeparatiuum. In hepate enim fit ſecunda digeſtio, & ſeparatio, & depuratio cibi prima facta eſt in ſtomacho. Hepar enim ſuccoſitatem primæ digeſtionis per quaſdam venas in ſuam concauitatem trahit, & per ebullitionem fortioris caloris celebrata digeſtione, ſiue depuratione ſecunda, in maſſam ſanguineam, & quatuor humorum materiam illam conuertit. Cuius digeſtionis, impuritas emittitur, per vrinam quæ initium ſumit ab hepate, ſed in renibus complementum vbi ſubſtantiam recipit, & colorem. Et inde per poros vritides tranſmittitur ad veſicam. Ex ipſa autem maſſa ſanguinea quæ eſt quatuor humorũ materia, quod calidum eſt, & humidum, tranſit in materiam ſanguinis, cuius receptaculũ ſunt venæ, licet (ſecundum Philoſophum) formatio eius ſit a corde. Quod autem calidum eſt, & ſiccum tranſit in materiam choleræ, cuius receptaculum eſt ciſta fellis, quod autem frigidum eſt, & ſiccum tranſit in materiam melancoliæ, cuius receptaculũ eſt Ciſtula ſplenis Qđ autem frigidum, & humidum tranſit in materiã phlegmatis, cuius receptaculum propriũ eſt pulmo. Digeſtio ergo hepatis quæ purum ab impuro ſecernit, eſt viri iuſti compunctio, quã a quotidianis maculis ſæpe purificare ſe ſatagit; & hæc eſt ſecunda digeſtio, ſiue depuratio. Nam prima eſt a mortalibus per pœnitentiam hæc autem ſecunda eſt a venialibus per compũctionis iuſtitiam, ex qua quatuor humores proueniunt, quia quatuor compunctionum ſunt genera, quibus viri iuſti mens vehementer afficitur, ſicut dicit Greg. vel quando cõſiderat vbi fuit, ſcilicet in peccato, vel quando reſpicit vbi eſt, ſcilicet in mundo, vel quando attendit vbi erit, ſcilicet in iudicio, vel quando penſat vbi non eſt, ſcilicet in cœlo. Iſtis conſiderationibus viri ſancti ad fletum prouocantur, & lachrymando, & flendo ab omni impuritate purgantur.

Ariſ. de ani.

Gre. in Mor.

Tertio, quia hepar eſt multarum paſſionum ſuſceptiuum. Nam hepar aliquãdo patitur ex nimia caloris incenſione, quandoque ex pororum nimia apertione, & per conſequens caloris euaporatione, & aliquãdo ex infrigidatione, propter quam homo ſæpe hydropiſim incurrit, quia nihil eſt aliud hydropiſis, niſi error digeſtiuæ virtutis in concauitate hepatis: hæc ergo cauendæ ſunt multum iuſtis, & ſpiritualibus viris. Primo caloris nimia incẽſio, i. indiſcreti feruoris præſumptio. Secundo pororum apertio. i. ſenſuũ circa exteriora nimia patefactio, & occupatio, vel ſuarum virtutum oſtentatio.

Tertio caloris euacuatio i. feruoris ſpiritus per negligentiam diminutio.

Quarto nimia per accidiam infrigidatio. eſt etiam ſumme vitanda ſuperbiæ tumefactio quæ eſt hydropiſis inflatio, Vnde ſuperbienti dicitur: Quid tumet cõtra Deum ſpiritus tuus? Iob. 15.

Vnico aſſeritur epilentia exemplo, adoleſcentium vitia facilius corrigi quam virorum. Cap. XXXIX.

IVuenum vitia corrigũtur facilius quã prouectorum. Cuius exemplum apparet in epilenticis. Nam epilentia (vt dicit Auicen.) accidit infantibus, & pueris ante pubertatem, & poſt pubertatem etiam accidit adoleſcentibus. Sed ab infantibus, & impuberibus ſi in regimine eorum ſit rectitudo, remouetur, & non remanet. Sed ſi accidit adoleſcentibus præcipuè poſt xxv. an-

annum non remouetur, ſed remanet vſque ad mortem. Similiter vitia morum a iunioribus ſi benè regantur, facilius, remouentur: ſed ſi non benè regantur ita, vt adoleſcant, & creſcant in prauis moribus, perſeuerant in eis ſemper. Prouer. Pro.22. Adoleſcens iuxta viam ſuam, etiam cum ſenuerit, non recedet ab ea.

Ex quinque ipſius corporalis exercitij conditionibus, quamplurimiſque eiuſdem vtilitatibus quemadmodum pœnitentium labor eſſe debeat, vt meritum recipiat, nullo labore colligitur. Cap. XL.

Labor pęnitentium aſſimilatur labori & exercitio corporali, in quo attendenda ſunt .v. Primo vt non ſit nimis intenſus, vel remiſſus, ſed temperatus. Sic etiam labor exterioris pęnitentiæ nō debet eſſe intenſus, ita, vt naturam proſternat, & corrūpat: neque debet eſſe remiſſus, ita vt concupiſcentiam, & ſuperbiam carnis non vincat: & talis eſt labor militum Chriſti, de quo Apoſtolus ait. Labo- 2. Tht. 2. ra ſicut bonus miles Chriſti Ieſu.

Secundo in exercitio corporali eſt attendenda qualitas, vt nō ſit nimis velox aut tardum. ſic pęnitens non debet eſſe nimis velox per præſumptionem, vt ſcilicet ſtati credat eſſe ſummus, & perfectus, Ber. Vnde dicebat Beatus Bern. nolo repente fieri ſummus, ſed paulatim proficere volo: quia ſicut Deo placet verecundia peccatoris, ita ſibi diſplicet imprudentia pœnitentis.

Item non debet eſſe tardus per negli- Ro.12. gentiam, vel dilationem. Apoſtolus. Soli- citudine non pigri.

Tertio attendendum eſt tempus, ſ. ut maxime fiat ante cibum, vt ſuperfluitates lubricæ in corpore reſolutæ per exercitiū expellantur, ne cibus ſuperueniens corrumpatur. Sic etiam purgatio, & labor pęnitentię debet præuenire cibum Euchariſtiæ, & expellendo ſuperfluitates peccatorum, ne ex cibo facto ſuperueniente læda tur. Poſt cibum etiam valet exercitium tēperatū, quia calorem augendo coopera tur digeſtiuæ virtuti: ſic etiam per cibum euchariſtiæ non eſt ceſſandum ab operibus pœnitentiæ: quia cooperantur ad cibi. i. ſacramenti profectum & operationem, calorem charitatis augēdo, & conſeruando.

Quarto attendendus eſt locus, quia aliquis loc⁹ exercitij corporalis eſt aquoſus, vt locus piſcatorum, & talis locus infrigidat, & humectat. Talis eſt labor compunctorum, & plorantium, quia infrigidat ardorem carnis, & humectat fletu, & lachrymis, Pſ. Laboraui in gemitu meo. Pſal. 6. Aliquis vero locus exercitij eſt ſiccus, & nemoroſus, vt locus venatorum, & talis ratione diſcurſus calefacit corpora, & deſiccat. Talis eſt labor abſtinentium qui inflammat mentem, & deſiccat carnem.

Quinto attendēdus eſt corporalis exercitij, ſiue laboris fructus. de quo ait Fulgentius ſuper illud Prouer. vltimo, Panem Fulg. in Pro. ocioſa non comedit. Honeſtus, inquit, labor eſt humanæ vitæ fida, cuſtodia, dormientis naturæ ſtimulus, ſopiti caloris, lima, ſuperfluitatis conſumptio, vitiorum fuga morborum, mors, languorum medicina, lucrum temporis, iuuentutis debitū adoleſcentiæ diſciplina, ſenectutis gaudium, ſalutis auxilium, nutrix omnium bonorū, deſtructrix vitiorum, & ocij inimica: Et addit ille, Ergo ſolus ſe ab exercitio retrahit qui fęlicitatis gaudio vult carere. Omnia autem hæc propriiſſimè competunt labori pœnitentium. Nam pœnitentiæ labor vitam animæ cuſtodit, dormientem. i. pigritantem pungit, ſopitum calorem. i. tepefactum amorem incendit, ſuperfluitates. i. exceſſus affectionum conſumit, vitia expellit, morbos rētationum extinguit, languoribus paſſionum medicina exiſtit, lucrum temporis, i. meritum parit, hoc debetur iuuenibus ne pigreſcant, & adoleſcentibus ne laſciuiant, hic labor portatus eſt gloriatio ſenum, & ſaluatio animarū, hic omnia bona ſpiritualia nutrit, omnia mala deſtruit & tandem etiam talis labor ad æternam fœlicitatem perducit. vnde hi ſunt labores, de quibus dicitur: Labor bonorū glorioſus eſt fructus. Sap. 3.

Sex laborum naturalia officia interpretantur, quibus egregie modum ipſum lepide loquendi edocemur. Cap. XLI.

Loqui qualiter debeamus, labia oſtendunt.

Primo, quia labia ſunt dentium cuſtoditiua, vt ſ. ille q vult, loqui verba ſua cuſtodiat ad tempus oportunum, ſecundū Mal. 2. illud, Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam. Hinc eſt, quod Dauid petebat dicēs Pone domine cuſtodiam ori meo, & hoſtium

ſtium circunſtantiæ &c. Hoſtium.n.(vt
Greg. dicit Grego.)neque ſemper clauditur,ne
que aperitur,quia nec eſt ſemper loquẽdum,neque ſemper tacendum,ſed vtrũque diſcretè faciendum.

Secundo temperamis, quia labia ſunt duritiei dentium temperatiua,& ideo tacta ſunt mollia,& carnoſa.Sic verba prædicantis debent eſſe talia vt mollificent, vel temperent duritiem peccatoris.

Item quia labia mollia dulciter reſpondetis temperant iram furentis,ſecundum
Pro.15. illud.Reſponſio mollis frangit iram. Et
Eccl.6. iterum. Verbum dulce multiplicat amicos,& mitigat inimicos.

Tertio,quia labia ſunt vocis articulatę formatiua. Vox autem articulata,eſt vox ſignificatiua,aliquem ſenſum exprimẽs. Et in hoc inſtruimur,vt loquamur verba penſata,nõ autem verbaocioſa, & inſenſata,vel ſtulta.

Quarto, quia labia ſunt aeris frigidi, vel calidi interceptiua.Nam aeri frigido, vel calido ſe opponunt,& ipſum retinendo depuratum interioribus reddunt. In quo inſtruimur, quod uerba inflammantia ad iram,vel inducẽtia frigus maliciæ,qua homo retrahitur a bonis,ſi audiamus,non debemus referre,ſed potius nos opponere; & ſi referre oporteat,puriora ea, & placabiliora reportare.

Quintò, quia labia ſunt virtutis interpretatiuę propria organa,& talia ſunt labia doctorum,& expoſitorum qui ſacras ſcripturas interpretantur,& exponunt,ſi
Luc.24 cut de ipſo domino dicitur.Quį interpretabatur illis in omnibus ſcripturas.

Sextò,quia labia ſunt paſſionum animæ,ſcilicet odij,amicitiæ,doloris,& triſtitiæ,expreſſiua. Vnde dicit,quod tremor labiorũ in freneſi in morbis acutis mortem prætendit. Talia autem ſunt labia confitentium, & exprimentium morbos vitiorum,& paſſiones malas animæ ſuæ, Vnde qui eſt in acutis morbis, ſcilicet in grauibus peccatis, & tremunt ei labia,i. ex timore aliquo vel verecundia cõfiteri omittit, incurrit mortem
Pro.28. æternam. Prouer. Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur.

Ex quamplurimis ipſius ventris nominibus ac diſpoſitionibus quibus memoria comparatur, qua via pariter ipſamet memoria adiuuetur, exprimitur. Cap. XLII.

Memoria aſſimilatur ventri.

Primo ratione receptionis. Eſt.n. venter nutrimenti totius corporis receptaculum. Vnde ſecundum Iſido. uenter
Iſid. li. cty. dicitur,quia venit per eum cibus ad totũ corpus. Sic cibus ſpiritualis notitiæ,qua ſpiritus nutritur, in receptaculo memoriæ repotitur,& locatur. Vnde & diſpoſitio memoriæ debet eſſe,vt diſpoſitio ventris; quæ eſt rotunda propter liberiorem ciborum collocationem, & oblonga propter ipſius cum ſuperioribus coniunctionem,& diuerſis panniculis circundata ꝑpter interiorum conſeruationem. Sic memoria tunc eſt bene diſpoſita,cum eſt rotunda.i.larga per capacitatem & longa ꝑ diuturnitatem,& diuerſis panniculis i.diuerſis adminiculis fulta per ſtudioſitatem. Sunt.n. quatuor (ſecundum Philoſophum) quæ iuuant hominem ad bene memorandum.

Primum eſt, vt illa quorum benè vult recordari aliquo ordine diſponat. ſecundum eſt, vt circa ea affectum adhibeat. tertium eſt,vt ea ad aliquas ſimilitudines non omnino conſuetas reducat. quartũ eſt,vt illa per frequentem meditationem repetat.

Secundo ratione purgationis. Nam vẽter vocatur aluus, ſicut dicit Iſidor. quia cibum recipit,& purgari cõſueuit. Sic homo, & cibum ſpiritualis doctrinæ ſuſcipit in memoria, & ſe etiam purgare debet, & iſta purgatio peccati ex memoria naſcitur,quia dolor contritionis quo anima purgatur, dum compungitur,ex peccati recordatione concipitur. Apoc.
Apo.2. Memor eſto vnde excideris,& age pœnitentiam.

Tertio ratione conceptionis. Nam venter mulieris vocatur vterus, eo quod fœtu impleatur, ſed ſicut ex vtero concipitur fœtus carnis, ita ex memoria ideſt ex ſpecie in memoria ſeruata,concipitur verbum mentis, quod eſt quaſi quædam proles ipſius. Pſalmus.Ex vte-
Pſ. 109. ro ante luciferum genui te.

quia ſicut pulmo aerem attrahit, & emittit, ita diſcretio, quod bonum eſt retinet, & quod malũ eſt expellit. In pulmone ergo eſt ſedes phlegmatis, quia compoſitio mentis, beneficio iuuatur diſcretionis.

Secundò, ratione proprietatis naturalis, quia phlegma eſt naturæ frigidæ, & humidæ. Compoſitio igitur mentis requirit frigus, quo refrigeretur ab æſtu uitiorum; & humorem compũctionis, quo mundetur a ſorde peccatorum

Tertio, ratione efficaciæ animalis, quia ex complexione phlegmatica ſunt homines tardi, obliuioſi, ſomnolenti tardi ad operandum malum: obliuioſi ad affectum temporalium, & ſomnolenti per contemplationis tranſitum.
Pſal.4. Pſal. In pace in idipſum dormiam, & requieſcam.

Morum ac motuum exteriorum corporis ordinatio, necnon ſuperciliorum diſpoſitio, eorumq́ congrua ſeu incongrua forma, bonam, vel prauam interiorem diſpoſitionem repræſentat. Cap. XLIIII.

MOdeſtia ſiue moderatio, & compoſitio morum, & motuum exteriorum corporis, aſſimilantur ſuperciliis. Primo, quia ſupercilia data ſunt ad oculorum tuitionem. Vnde, & pilorum multitudine ſunt veſtita, ut ſint oculis munimenta ad repellendum humorem a capite defluentem. Sunt ergo ſupercilia ocu-
Iſidor. lorum munimenta ne quid nociuum eis ab extra eueniat, vt Iſido. dicit. Sic modeſtia, & compoſitio extremorum ſenſuũ, & membrorum valet ad cuſtodiam mentium: quia frequenter ex ſenſuum diſſo-
Hie 9. lutione ſubintrant cogitationes malæ. Hiere. Intrauit mors per feneſtras noſtras, ingreſſa eſt domus noſtra.

Secundò, quia ſupercilia ſunt ad decorem: quia uultus ſiue eorum præſentia decoratur. Sic modeſtia, & compoſitio morum reddunt hominem in alio-
Ambr. rum conſpectu decorum, & gratioſum.
de offi. vnde Ambro. dicit, quod in modeſtia, conſiſtit pulchritudo uiuendi, & ornatus ad omnem actionem accommodatus.

Tertiò, quia ſupercilia ſunt ad repræ-
Ariſ. de ſentationem. Habent enim quãdam uim
anim. latentem paſſionem animæ indicantem: ut dicit Ariſto. quòd cum fuerint ſupercilia recta ſicut lineæ, prætendunt fœmineam molliciem, uel animi leuitatem. Si vero fuerint demiſſa, & nimis preſſa ſignant inuidum, ſi vero fuerint eleuata, & in pilis preſſa, animoſitatem prætendunt: de pauperata vero a pilis, & oblonga timiditatem. Si autem fuerint ſpiſſa, & pili longi, exceſſum caloris important: ſi autem fuerint multæ carnis, & paucæ piloſitatis, ſenſum durum ſignificant, & obtuſum, in membris principalibus dominantem: ſi uero pilis fuerint ſpoliata, ſignificant ſanguinis corruptionem, ut in leproſis aut naturalis humoris conſumptionem, ut in ethicis, & ſimilibus aut meatuum oppilationem, ut in caſtratis. Sicut igitur diſpoſitio ſuperciliorum congrua, vel incongrua repræſentat bonam, vel malam diſpoſitionẽ ĩteriorẽ. ſic cõpoſitio, ſeu modeſtia, vel inordinatio, & diſſolõ exteriorum motuum, ſiue morum, repræſentant bonam, vel malam diſpoſitionem interiorem, vel diſſolutionem, & inordina-
tionem mentis, Vnde Eccleſ. Amictus Ecc. 19
corporis, & riſus dentium, & inceſſus hominis, enunciant de illo ſiue bonus ſiue malus ſit.

Tres ſomni proprietates annotantur, quæ profectò aliqualem cum ſanctorum morte ſimilitudinem habere videntur. Cap. XLV.

MOrs ſanctorum aſſimilatur ſomno propter tria.

Primò, propter quietis ſuauitatem, quia nullorum laborum dormiẽs meminit, ſed tunc dulciter requieſcit. Et ſic ſancti per ſomnum mortis requiem a laboribus capiunt, ſecundum illud Apoc.
Beati mortui, qui in domino moriuntur: Apo.14
amodo iam dicit ſpiritus, ut requieſcant a laboribus ſuis. Et ad æternæ pacis dulcedinem perueniunt, ſecundum illud,
pſalm. In pace idipſum dormiam, & requieſcam. Pſal.4.

Secundo, propter dormientis firmitatem: quia dum homo dormit, nullius aduerſarii potentiam pertimeſcit. Sic ſancti per ſomnum mortis de omnium aduerſantium manibus eripiuntur, & æternæ ſecuritatis fiducia perfruuntur:
vnde dominus dicebat, Nolite timere Mat.10
eos, q̃ occidũt corpus: & poſt hoc nõ ha-

bent amplius quid faciant. Sic igitur in hoc conueniunt mors, & ſomnus, quia vterque ſecuritatem tribuit. ſed in hoc differunt, quia ſecuritas ſomni eſt ex inſenſibilitate, ſed ſecuritas mortis eſt ex liber-
Pſ.123. tate de qua Pſal. Laqueus contritus eſt,
Ioā.11. & nos liberati ſumus. Ioā. Si dormit, ſaluus erit.

Tertio, propter figuræ dormientis mutabilitatem: quia exterius videtur mortuus, qui maximè interius viuit: & ſic ſancti cum mortui, ſecundum carnem ſunt
Pſ.126. verā uitā uiuunt. pſalmus. Cum dederit dilectis ſuis ſomnum, ecce hæreditas domini &c.

Quemadmodum ſuperioribus ſit iugiter parendū id nobis hominis crura tribus ſimilitudinibus patefiunt. Cap. X L V I.

OBedientes debent aſſimilari cruribus propter tria.

Primo quidem debent obedire velociter, & hoc ſignificant crura, quæ a currendo ſunt dicta, quia per ea curri-
Pſ.147. mus, & greſſum ſancimus, vt ſignificetur obediendi velocitas. Pſa. Velociter currit ſermo eius: tunc enim ſermo imperatus currit velociter, quando ab obediente im-
Ber. in lib. de præ. pletur celeriter. Bern. Verus obediens nō procraſtinat, ſed ſtatim parat aures auditui, linguā voci, pedes itineri, manus operi, & ſe totum intus colligit, ut mandatū peragat imperantis

Secundo, quia debent obedire fortiter ſcilicet ne retrahantur ex operis difficultate: & hanc fortitudinem ſignificāt crura, quia habent oſſa fortia, & etiam ſunt neruoſa, vt ad motum ſint habiliora. Sic obedientes debent eſſe oſſei i. fortes ad exequendum, & tolerandum grauia, &
Ber. in ſer. neruoſi, ideſt durabiles ad continuandū difficilia. Bern. In ipſa obedientiæ via, cui fortaſſe aliqua dura & aſpera occurrere poſſunt, vt accipias interdum nonnulla, quæ licet ſalubria ſint, minus tamen videntur, hæc ſi moleſtè ceperis ſuſtinere, ſi diiudicare prælatum, ſi murmurare in corde; ſi etiam exterius impleas, quod iubetur, non eſt virtus patientiæ, ſed velamen malitiæ,

Tertio, debent obedire dulciter, quod ſignificant crura, quorum oſſa medulla ſunt plena, vt medullæ humectatione oſſium ſiccitas irrigetur. Hęc ergo medulla eſt interior deuotio, qua irrigati interius veri obedientes omnia dulciter, & ſine murmure exequuntur, quia non obediunt timore, ſed amore. Gregor. Obedientia
Gre. in 12. mor. nō ſeruili metu, ſed charitatis affectu ſeruanda; eſt non timore pœnæ, ſed amore iuſtitiæ.

Quatuor ad occaſione peccatorum tollendas neceſſaria maximopere exiſtere, per nonnulla ipſius vmbilici exēplo declaratur. Ca. X LVII.

OCcaſiones peccandi aſſimilātur vmbilico propter tria.

Primò, propter nutritionē. Nam (ſicut dicit Gregorius.) umbilicus eſt, quo fœtus in vtero alitur, ſicut arbores per radices terræ humore nutriuntur. Vnde vmbilicus (ſecundum Conſtant.) ex venis, & neruis, & arterijs compoſitus eſt, quo mediante ipſe fœtus ſanguinem ſubtilē ſibi attrahit, & ſugit, & per has arterias ſpiritum recipit. Sic etiam fœtus peccati interius in mala voluntate cōceptus per actiones exteriores nutritur, & augetur, & fouet. Nō eſt præciſus vmbilicus tuus. Ezech. 16.

Secundo, propter ſituationem, quia in vmbilico ſita ſunt genitalia mulierum ſicut in lumbis genitalia virorum, ſecundum illud, Virtus in lumbis eius, & forti- Iob. 4.
tudo illius in vmbilico ventris eius. In hoc ſignificatur, quod mulieres ſunt viris occaſio peccandi, & luxuriandi.

Tertio, propter præciſionem, quia conſuetudo eſt mulierum præcidere infantibus vmbilicum. Sed nota, quod vmbilicus (vt dicit Conſtan.) rumpitur iuxta matricem, dum fœtus egreditur: & cum fœtu exit, quod obſtetrices ligant, quatuor digitorum longitudine: & ex hac ligatura fiunt rotunditates vmbilici: poſtea præcidunt eum. Sicut ergo vmbilicus ſtringitur, & rumpitur, & præciditur, Sic peccatorum occaſiones ſunt ſtringendæ, rumpendæ præcidendæ. Occaſiones enim peccatorum quandoque ſunt importunæ, & tunc ſunt per uiolentiam rumpendæ: quandoque vero ſunt opportunæ, & quaſi neceſſariæ, & tunc ſunt per temperantiam reſtringendæ: quandoque uero ſunt ſuperfluæ, & omnino noxiæ, & tunc ſunt pœnitus præcidendæ. Dicit autem Hiero. quod neceſsè eſt infantibus Hiero. ſ
primo ortis vmbilicum præcidi. Eze 16.

Deinde ad abluendum ſanguinem aqua lauari

Tertio, humorem eorum Sole ſiccari.

Quartò, teneta corpora pānis ſtringi, ne membra fluxibilia delaxentur. Sic ab homine per pœnitentiam nouiter generato primò præcidendus eſt umbilicus, ideſt auferenda omnis occaſio peccandi: deinde lauari eum oportet aqua lachrimarum: tertio ſole ideſt feruore ſpiritus, & amoris deſiccandus eſt humor noxius, ideſt fluxibilitas, & habilitas ad peccandum.

Quartò, reſtringendus eſt ligatura abſtinentiæ, & continentiæ ſalutaris

Manuum compoſitio, ornamenta, ac officium digitorumq́ ſignificatio, ac omnium partium declaratio, atq́ pulſus ſimilitudines tres eruditè apponuntur. quibus ſingulis humana opera, virtutes principales hominibus expedientes, multis adaptantur exemplis.

Cap. XLVIII.

Opera humana aſſimilantur manibus propter quatuor.

Primo, propter numerum. Sunt n. duæ manus, ſcilicet dextra, quæ ſignat opus bonum, & ſiniſtra, quæ ſignat opus ma-
Mat. 5. lum. Matth. Neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextra tua, vt ſcilicet ſit opus purè bonum cui nihil admiſceatur mali. Pertinet ergo ad dextram operari liberaliter, quia dextra a dando eſt dicta.

Item concorditer, quia ipſa ſignum pacis datur,

Item fideliter, & ſalubriter, quia ipſa fidei, & ſalutis teſtis adhibetur. unde in veteri teſtamēto habetur, ꝙ petebant dex-
Gal. 2. tras ſibi dari. & Apoſtolus Dextras dederunt mihi, & Barnabæ ſocietatis.

Item operari feruenter. Eſt enim manus dextra fortioris caloris, & maioris ſiccitatis, quàm ſiniſtra, & ideo ad operandum eſt habilior, quàm ſiniſtra. Mala aūt operatio non eſt facienda, ſed potius dimittēda. Vnde ſiniſtra a ſinendo. uel ſine dextra dicitur, quia ſcilicet opus malum eſt, quod debita rectitudine caret: quæ in dextra ſignatur. Poſſet enim vtraque manus accipi in bonum: Nam quia manus dicitur quaſi munus, ideo duplex manus duplicis muneris ſignat dationem. Eſt enim munus ſpirituale cuius datio refertur ad dextram, temporale cuius datio refertur ad ſiniſtram. Habet igitur homo dextram, ideſt ſpiritualem gratiam ad porrigendum eleemoſynas ſpirituales. Et ſiniſtram ideſt potentiam, & virtutem ad porrigendas temporales.
Prouerb. Longitudo dierum in dextra eius, & in ſiniſtra illius diuitiæ & gloria, Prou. 3
Quamquam enim eleemoſyna ſpiritualis manu non porrigatur, ad dextram tamē refertur: & corporalis ad ſiniſtram, quia ſpiritualis eleemoſyna eſt potior corporali. Nam illa ſcilicet corporalis, ſuſtentat corpus moriturum. ſed ſpiritualis animam in æternum victuram. Vnde ſignanter dixit Salomon, Longitudo dierum in dextra, quia ſcilicet eleemoſyna ſpūalis, animæ ſubuenit, quæ nunquam eſſe deſinit. Vnde potior eſt corporali, ſicut dextra manus potior eſt ſiniſtra. Poſſet ēt dici, ꝙ dextram manum habet qui bene operat in proſperitate, ſiniſtrā uero, q
opat bñ in aduerſitate. Quidā āt ſunt ambidextri ſicut dicitur de gabaonitis, quod Iud. 20.
erant ita ſiniſtra, vt dextra præliantes. Et illis aſſimilantur quidam, qui tam in aduerſitate, quam in proſperitate fortiter operantur,

Secūdo, propter motum. Nam manus uocantur, quia aperiuntur, & clauduntur. ſed extenſa manu. uocatur palma, & dicitur per ſimilitudinem palmæ ab expanſis ramis i. digitis Clauſa uero manus uocat pugnus dr: & pugnus a pugillo. In hoc ergo docet nos manus aliqū eſſe dā-
dum, quod ſignificat nobis manus extēſio, & aliquando tenendum, ſiue accipiendum, quod ſignificat nobis clauſio. Vnde dicitur Eccle. Non ſit manus tua porrecta ad accipiendum, & ad dandum collecta. Eccle. 4

Tertio, propter munimentum, Eſt enim manus quinque digitis munita, in quibus quinque virtutes, deſignantur, quæ neceſſariæ ſunt homini, vt opera eius ſint perfecta. Nam primus digitus qui groſſior eſt, vocatur pollex, eo, quod inter cæteros virtute plus polleat. Vnde in hoc digito deſignatur iuſtitia, quæ in-
ter alias omnes uirtutes morales plus Ariſt. 2.
pollet. Vnde dicit Philoſophus, quod Eth.
iuſtitia eſt præclariſſima uirtutum, &
nec Lucifer nec Heſperus eſt ita clarus. Auic. 3.
Et ideo etiam Auicenna dicit, quod iſte li. med.
digitus ſcilicet pollex eſt iuſtitia omnium digitorum, quia ſcilicet omnes alii digiti cum ei applicantur, & ad quandā æqualitatem reducuntur. Vnde illę manus pollicem habent, quæ iuſta operantur. Ideo iſte digitus, & quilibet alius componitur ex tribus oſſibus (vt dicit

Con-

Conſtantinus) in quibus deſignatur triplex iuſtitiæ modus. Nam eſt iuſtitia diſtributiua, commutatiua, & vindicatiua,
Mat.25 Ad primam pertinet, quod dicitur, Vnicuique ſecundum propriam uirtutem largitus eſt.
Mat.20 Ad ſecundam, quod dicitur, Ire vos in vineam meam, & quod iuſtum fuerit dabo vobis. Ad tertiam pertinet illud, Dentem pro dente, oculum pro oculo.

Secundus digitus vocatur index, quia per ipſum res indicamus, & demonſtramus: & hoc pertinet ad prudentiam, quæ nobis, quæ agenda ſunt demonſtrat, & ordinat. Et hic etiam ex tribus oſſibus eſt, quia ad prudentiam tria pertinent, ſcilicet memoria reſpectu præteritorum, intelligentia reſpectu præſentium, & prudentia reſpectu futurorum.

Tertius digitus, qui eſt medius, dicitur impudicus ex eo, quod dum manus aliquid turpe tangit, hic digitus cum ſit maior cœteris prius attingit. Hic ergo digitus ſignat temperantiam, quæ impudicitiam, & voluptatem carnis tangit reprimendo, & moderando. & hic etiam ex tribus eſt oſſibus: quia temperantiæ triplex eſt modus. Eſt enim una pars temperantiæ circa cibum ſ. abſtinentia: alia circa potum, ſcilicet ſobrietas: tertia circa coitum, ſcilicet continentia, ſiue caſtitas.

Quartus digitus vocatur annularis quia in ipſo annulus defertur. Sic autem annulus in digito eſt fortitudo in opere, quæ neceſſaria eſt præcipuè in continuando, & perſeuerando. Eſt enim annulus ſicut corona digiti, quia ſola perſeuerantia coronatur. Et nota, ꝙ digiti habent hoc proprium, quod groſſiores ſunt ante cibum, quàm poſt. Vnde annulus, qui vix ante cibum de digito trahitur, facile poſt cibum egreditur, ſicut dicitur ſuper Aphoriſm. Sicut ergo digitus ieiunus fortius tenet anuulum quam refectus: ita homo abſtinens, & ſobrius, fortior eſt ad perſeuerandum in bono, quam guloſus, & delicioſus. Hic etiam digitus eſt ex tribus oſſibus: quia triplex eſt neceſſaria huiuſmodi fortitudo, ſcilicet in aggrediendo, quod pertinet ad fiduciam: in ſuſtinendo, quod pertinet ad patientiam: in conſummando, quod pertinet ad perſeuerantiam.

Quintus digitus auricularis dicitur; quòd cum eo aures ſcalpimus: & hoc ſignat obedientiam, quia ſcriptum eſt, In auditu auris obediuit mihi. Et hic Pſ
etiam eſt ex tribus oſſibus: quia obedientia eſt homini tripliciter neceſſaria.

Primò, reſpectu Dei, ſcilicet, vt homo obediat diuinæ voluntati.

Secundò, reſpectu proximi, ſcilicet, vt obediat ſuperiori potenti.

Tertio, vt obediat propriæ rationi, ſcilicet ut ſit caro ſpiritui ſubiecta.

Quartò, humana opera aſſimilantur manibus, propter ornamentum, ſcilicet vnguium: vnguis enim in fine digiti, charitatem ſignat, quæ eſt finis præcepti. Vnde ſicut ſunt decem digiti manuum, ita ſunt decem præcepta decalogi. Sicut ergo ſunt vngues ornamenta digitorum, ita charitatis præcepta ſunt ornamenta operum humanorum. Sed notandum, quod vngues in quibuſdam animalibus ſunt in decoris ornamentum, & iuuamentum ſicut in hominibus. In quibuſdam vero ſunt ad defenſionis munimentum, ſicut in leone, & huiuſmodi. In aliquibus vero ſunt calciamentum, vt in equo, & mulo, & conſimilibus: quæ omnia competunt charitati, quia ipſa eſt, quæ exornat iuuat defendit, & calciat etiam pedes affectionum ne lapide offenſionis allidantur.

Item operatio hominis aſſimilatur pulſui propter tria.

Primo, quia pulſus à corde oritur. Eſt enim pulſus cordis, & arteriarum motus ſecundum dilatationem, & conſtrictionem. Cum enim cor continuo motu a centro vſque ad circumferentiam ui ſanguinis, & caloris. & impulſu vitalis ſpiritus moueatur, ex tali motu vſque ad ſuas extremitates dilatatur. Quandoque vero econuerſo, ab extremitatibus ad centrum mouetur, & ſtringitur. Cordis igitur dilatatio ad frigidum aerem attrahendum, & conſtrictio ad fumoſum aerem expellendum, ſunt cauſa pulſus. Sic ergo pulſus a corde incipit, & per arterias ad extremitates corporis ſe diffundit, vnde ſtatum corporis oſtendit. Eodem modo operatio hominis bona, vel mala, a corde, ideſt a mente procedit:

cuius diſpoſitio bona, vel mala a mente per arterias,& venas, id eſt, per affectiones, & cogitationes ad exteriora ſe diffundit per locutiones, & actiones. Mat. 15 Matt. de corde exeunt cogitationes mala &c. & Luc. Bonus homo de bono theſauro cordis ſui profert bonum. Luc. 6.

Secundo, quia pulſus a med cis tangitur. Ad hoc enim pulſus neceſſarius, vt per eum diſpoſitio ſpiritualis virtutis intelligatur, & eius operatio cognoſcatur. Sic etiam per operationes bonas, vel malas cognoſcitur bona, vel mala Matt. 7. diſpoſitio ſpiritus interioris Matt. A fructibus eorum cognoſcetis eos.

Tertio, quia præcipue in brachijs pulſus quæritur. Nam in quibuſdam partibus non poſſet plenè diſcerni propter venarum elongationem a corde. In quibuſdam propter cordis regentis occultationem. In quibuſdam vero propter oſſium contritionem. & ideo ſapientes ad cognoſcendum pulſum arterias brachij elegerunt. Nam hoc fuit facilius: quia brachia arterias non occultant. Et vtilius, quia illæ arteriæ magis cordi appropinquant. & honeſtius. quia nec ægio, nec medico verecundiam generant. Indecens enim eſſet plura membra corporis denudare. Sicut ergo brachia ſunt inſtrumenta pulſus, ſic etiam nos brachijs, & manibus operamur, ſed talia debent eſſe opera noſtra, quod congruant hone ſtati, vtilitati, & facilitati, & tunc faciliter bene operamur, quando ex amore operamur: quia amor (ſecundum Aug. Auguſtinum) omnia facit facilia.

Deo ſemper gratias à nobis fore agendas, orationibuſq; iugiter inſiſtendum, ac modus orādi, ipſiuſq; orationis vtilitas: quatuor anhelitus exprimuntur ſimilitudinibus.

Caput XLIX.

Oratio cum gratiarum actione habet ſimilitudinem cum anhelitu.

Primò, quia in anhelitu eſt motus vicarius. Nam per anhelitum aer attrahitur. ſed attractus poſtmodum emittitur. & ſic vicario motu aer recipitur, & redditur. Similiter ergo debet homo gratiam quam recepit a Deo reddere eidem gratias agendo. Paralipom. Quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi. Sed attende, quod anhelando plus de ſpiritu attrahitur, quam totus emittatur, quia pars non parua in nutrimentum tranſit ſpiritus vitalis. Similiter plus à Deo de gratijs, & beneficijs recipimus, quàm reddere poſſumus.

Secundo, quia anhelitus eſt corpori multipliciter proficuus. Eſt enim anhelitus actus attractiuus: quia ſcilicet per orationes deuotas, & gratiarum actiones attrahitur Spiritusſancti gratia. Vnde quanto, quis plus orationi, & gratiarum actioni inſiſtit: tanto ſibi diuina gratia plus multiplicatur, & creſcit. Augmentum beneficij, eſt beneficij eiuſdem memoria, & continua gratiarum actio. Vnde etiam Gregorius dicit, quod non eſt dignus dandis, Greg. qui non agit gratias de datis.

Item anhelitus eſt cordis, & innati caloris refrigeratiuus. Innatus enim eſt homini carnalis concupiſcentiæ calor, quem ſicut ex parte carnis reprimit ieiunium, ita ex parte mentis refrigerat oratio. Et ideo dominus dixit, quod hoc genus dæmoniorum, ſcilicet carnaliter tentantium, non eijcitur Mat. 17. niſi in oratione, & ieiunio.

Item anhelitus eſt, fumoſi vaporis purgatiuus. Fumoſus autem vapor ſurſum tendens eſt ſuperbia quam oratio purgat; quia mentem humiliat (vt dicit Hieronymus.) Vel vapor fumoſus Hier. eſt qualibet ſuggeſtio, ſiue cogitatio praua, quam etiam oratio deuota purgat, & expellit. Iſidor. Frequens oratio vitiorum impugnationem extinguit.

Item anhelitus eſt ſpiritus animalis nutritiuus: quia ſanctis orationibus nutritur, & vegetatur ſpiritus. Vnde Auguſtin dicit, Oratio refectio eſt ieiunorum, durit am cordis emollit, auſteritatem temperat, ieiunium dulcificat. Sicut enim, ſine potu non eſt plena refectio: ſic & ieiunium ſine oratione non poteſt perfecte animam nutrire. Aug. in ſerm.

Item anhelitus eſt ſtatus membrorum ſpiritualium oſtenſiuus: ſic etiam per aſſiduitatem, & delectationem orationis oſtenditur, quod homo ſit verè ſpiritualis: quia ſicut auis ſæpe exurgit ad volatum, ita ſpiritualis homo ſæpe ad orandum. Vnde legitur de Beato

Martino,

Martino, quòd nunquàm vlla hora, momentumque prætcrijt, quo non aut orationi, aut lectioni inſiſteret: interlegendum tamen, & operandum nunquàm animum ab oratione laxabat, nàm vt fabris ferrarijs moris eſt, quòd inter operandum pro quodam laboris leuamine incudem feriant: ita Martinus dum aliquid agerct ſemper orabat.

Tertio, quia anhelitus quandoque eſt diminutus: & quando anhelitus eſt paruus, & frigidus in peracutis febribus ſignum eſt mortis, eo quòd ſignificet extinctionem caloris naturalis, & defectū virtutis. In acutis ergo febribus, id eſt, in fortibus tentationibus, ſi anhelitus ſit paruus, & modicus, id eſt, ſi parum cum frigido corde oretur, timendus eſt caſus mortis, id eſt mortalis peccati, ex eo, quod
Mat. 14 prætendat extinctionem charitatis. Vnde Dominus dicebat. Orate, vt non intretis in tentationem.

Quarto quoque, quia anhelitus quandoque eſt corruptus, & fœtidus: quod accidit ex interiorum membrorum corruptione: ſicut in leproſis, quorum anhelitus eſt fœtidus, & corruptus, & aliorum infectiuus. Nam inficit aciem vicinum ſibi, ſicut ſibilus baſiliſci, qui aues ſupra ſe volantes occidit. Sic ex mala diſpoſitione, & corruptione animæ interioris, oratio, vel gratiarum actio aliquando eſt execrabilis, ſicut fuit oratio, & gratiarū
Luc 1. actio Phariſæi dicentis, Gratias tibi ago domine, quia non ſum ſicut cæteri hominum, &c. Hæc enim erat corrupta per ſuperbiam, fœtida per iactantiam, & læſiua aliorum per infamiam: quia alios infamabat dicens, Adulteri, raptores, &c. Et etiam vicinum publicanum percutiebat, dicens, Velut etiam hic publicanus.

Otium magnopere eſſe fugiendum; idque quantum hominibus obſit. & corporis recreatio ac quies qua pacto ſit agenda, vt proſit: aliquibus naturalibus rationibus edocetur.

Cap. L.

Ocioſitas, & recreatio hoc facit animæ, quod quies facit corpori. nam quies corporis, aut eſt nimia, aut nimis pauca, aut ſufficiens, & temperata. Si ſit quies nimia, eſt multorum humorum generatiua, conſeruatiua, & multiplicatiua, & tandem corruptionis inductiua. Vnde etiam aquæ quæ nimis quieſcunt, putreſcunt. Similiter quoque ocioſitas, & recreatio, ſi eſt ſuperflua, generat, & conſeruat, & multiplicat humores, id eſt, malas affectiones, & cogitationes. Eccleſiaſt. Eccl. 33 Multam malitiam docuit ocioſitas. Vnde tandem facit animam in corruptiones ruere peccati. Bernard. Hæc ocioſitas Ber. in mater eſt nugarum, nouerca virtutum. ſerm. Ipſa enim eſt, quæ virum torrent fortiſſimè præcipitat in reatum. Facit enim ſuffocare virtutem, nutrire ſuperbiam, & viam conſtruere ad gehennam. Si autem quies corporis fuerit nimis pauca, naturam laxat, non recreat, debilitatem non reparat, & conſumptionem deperditi nō reſtaurat. Similiter ſi nullam, vel nimis modicam recreationem, vel quiete quis animo ſuo tribuat, anima tædio laſſatur; debilitas, id eſt, tepiditas mentis non reparatur; quòd per negligentiam eſt deperditum non ſuppletur: quia laſſatus animus accidior, & pigrior, quàm antè eſſet efficitur. Si autem quies corporis fuerit temperata, calorem naturalem cōfortat, ſenſus reparat, digeſtionem emendat, & corpus mediocriter purgat. Sic moderata recreatio, ſeu quies animi calorem charitatis confortat, ſenſus, id eſt, cōſiderationes ſenſatas reparat; digeſtionem, id eſt, ſpiritualis cibi, & doctrinæ operationem roborat, & modificat, & animam ab accidia & tædio purgat. Et ideo Seneca dicit: Non ſemper in actu Sen in ſis, ſed interdum animo tuo quietem epiſt. dato.

Item ocioſitas, & voluptas ſunt cauſa doloris, & diſſipationis animæ, & corporis. Cuius exemplum eſt: quia ſecundum Auicen: quies corporis, & tranquillitas, Auic. & dimiſſio exercitij, coitus plurimus, & præcipuè coitus ſuper repletionem cibi, frequentia ebrietatis, & præcipuè vinum plurimum in ieiunio ante cibum, quod maximè lædit neruos: ſunt præcipuè cauſa doloris iuncturarum, & podagræ, & ſciaticæ: Quies ergo ſpiritualiter refertur ad ſomnolentiam, tranquillitas ad pigritiam, dimiſſio exercitij ad imperſeuerantiam, coitus ad luxuriam, repletio vero & ebrietas ad gulam Hæc ergo ſunt illa vitia, quæ primo lædunt animæ iuncturas: ſunt enim in anima vis iraſcibilis, & concupiſcibilis, & etiam rationalis, quas oportet eſſe in anima inuicem coniunctas per participationem, & colligantiam

gantiam rationis: quod eſt,quando paſſiones iraſcibilis, & concupiſcibilis a ratione ordinantur. Et ideo vocantur a Philoſopho iraſcibilis, & concupiſcibilis virtutes rationales: ſed has virtutes lædunt, & disiungunt vitia ſupra dicta: quia per ocioſitatem, & quietem hebetantur paſſiones iraſcibiles: ſed per gulam & luxuriam diſtemperantur paſſiones concupiſcibiles, & ſic ſoluitur colligatio & iunctura rationis. Vel per læſionem iuncturarum intellige læſionem omnium virtutum, quia omnes virtutes, (ſecundum Sanctos, & ſecundum Philoſophos,) ſunt inuicem connexæ, & coniunctæ. Sed tamen prædicta vitia earum iuncturas diſſoluunt: quia per ocium, & ſomnolentiam, & imperſeuerantiam tolluntur, & ſeparantur virtutum actus: ſed per gulam, & luxuriam eradicantur etiam virtutum habitus. Vnde dicitur,

Iob. 31. de luxuria, quod ignis eſt vſque ad conſumptionem deuorans, & omnia eradicans genimina.

Item hæc vitia inducunt podagram, quæ eſt læſio, & vaſtatio pedum: quia ſcilicet lædunt, & diſſipant bonas animæ affectiones. Sũt enim affectiones animę quidam ſpirituales pedes, quibus anima mouetur, & vadit ad ea, quæ diligit.

Item ſciaticam, quæ lædit anchas, quibus ſcilicet fit ſeſſio corporis: quia ſcilicet huiuſmodi vitia etiam impediunt animæ quietem, & ſtabilitatem, & ita prædicta vitia disiungunt virtutum colligationem, extingunt animæ affectionẽ, & auferunt animæ quietationem.

Virtutis patientia bona, quæ & quanta ſint: per ſplenem tres naturales effectus paucis ſed claris exemplis aperitur. Cap. LI.

PAtiẽtia Sanctorum aſſimilatur ſpleni. Primò quidem, quia ſplen eſt defectus ſiniſtræ partis ſuppletiuus. Vnde

Iſi. lib. Ethy. ſplen, (vt dicit Iſidor.) dicitur a ſupplẽdo, quia partem ſiniſtram iecori contrariam ſupplet ne vacua maneat, & vt ex oppoſito ad confortationem ſtomachi iecori reſpondeat. Vnde eſt inter coſtas, & ſtomachum poſitus propter ſiniſtræ partis infrigidationem, vt per quandam reciprocationem facta coniunctione ſtomachi calefactionem. Per ſiniſtram igitur partem aduerſitas intelligi poteſt, qua virtus hominis euacuaretur, & penitus deficeret: ſi bonum patientiæ non haberet. Hæc igitur eſt, vt ſplen, qui in ſiniſtra parte, id eſt, in aduerſitate calori iecoris, id eſt, furori iraſcibilis ſe opponit, vt calefactio ſtomachi, id eſt, bonus feruor animi conſeruetur. Et hinc eſt, quod charitas, quæ eſt vitalis calor animæ, præcipuè per impatientiam perditur. Vnde

Grego. in paſt. Gregor. dicit, quòd ipſa quæ mater eſt omnium cuſtoſque virtutum, per impatientiæ vitium virtus charitatis amittitur.

Secundo, quia ſplen eſt ſanguinis purificatiuus. Dicitur enim ſplen duas habere venas, per quarum vnam humorem ad ſtomachum mittit ad eius confortationem quantum ſufficit eius appetitui: per aliam vero ſanguinis fęces, id eſt, coleram nigram, ſeu melancoliam ab epate ſibi attrahit. Et ideo ſubſtantia ſplenis eſt rara, & ſpongioſa propter faciliorem humoris fęculenti attractionem. Et eſt etiam ipſe ſplen niger propter melancoliæ, cuius eſt receptaculum, aſſimilationem. propter hoc eſt etiam durus, ne facile ab humore fęculento lædatur. Sic quoque patientia fęces, quæ generantur ab epate, id eſt, vitia quæ proueniunt ex iniuſtæ illatione, (vt iram, & odium, & inuidiam) attrahit placando, & ſedando: & ſic ſanguis, id eſt, bonus feruor charitatis remanet purus. Vnde Caſſio-

Caſſio. dorus dicit, quòd patiẽtia eſt, quæ totius voluptatis fęces abſtergit, ipſa eſt quæ lumpidas animas Deo reddit. Eſt ergo patientia ad modum ſplenis nigra, id eſt, obſcura in pœnæ ſuſceptione; ſed dura, id eſt, fortis in pœnæ tolleratione. Vnde etiam Caſſiod. dicit quod patientia eſt, quæ omnia vincit aduerſa, non colluctando, ſed ſufferendo, non murmurando, ſed gratias Deo agendo.

Item patientia ſpongioſa eſt, id eſt, attractiua ex conſideratione: quia videndo, & conſiderando patientiam alterius, & iratus attrahitur ad placationem, & inuidus, vel inimicus ad eius dilectionẽ,

Chryſ. Vnde ſicut Chryſoſt. dicit. nihil ita con fuſionem facit ingenti mala, ſicut fortis tolerantia patientis, & neque verbo, neque opere reddere vindictam.

Tertio quoque, quia ſplen eſt riſus cauſatiuus. Communiter enim dicitur, quod felle iraſcimur, corde ſapimus, iecore amamus, cerebro ſentimus, ſed ſplene ridemus. Sic quoque fortitudo, & luctus patientiæ præſentis, erit nobis cauſa riſus, id eſt, æternæ lætitiæ, ſecundum illud

Pro.31. Prouer. Fortitudo, & decor indumentum
Ioã.16. eius, & ridebit in die nouiſſimo, & Ioan.
Triſtitia veſtra uertetur in gaudium.

Peccati miſeria multiplex, quæ ſenis miſeriæ comparatur ac phlegmati, hydropiſia, febri, paralyſi, epilentia, & denique letargia morbi vitia quamplurima deſcribuntur. quibus non obſcure tota peccati malignitas pluribus auctoritatibus & exemplis declaratur.

Cap. LII.

PEccatum aſſimilatur ſenio.

Primo quidem, quia ſenex multis miſerijs ſubditur. Nam (ſicut dicit Cy-
Cyp. de priianus.) Senectute confectus homo ad
abuſ. interitum properat, oculi caligant, aures
ſeculi. grauiter audiunt, capilli fluunt, facies in pallorem mutatur, dentes lapſi numero minuuntur, cutis areſcit, flatus non ſuauiter olet, pectus ſuffocatur, tuſſis cachinnat, genua trepidant, talos, pedes tumor inflat, humor interior euaneſcit, his omnibus aggrauatur. Et hæc omnia ſulturam iam iamque domum corporis cito prænunciant. Similiter etiam per peccatum homo multis miſerijs ſuppe-
Pro.14. ditatur. Prouerb. Miſeros facit populos peccatum. vnde peccator ad modum ſenis ad æternum interitum properat.
Heb. 8. Hebr. Quod antiquatur, & ſeneſcit prope interitum eſt.

Item in homine peccatore caligant
Pſal.68 oculi interiores per ignorantiam. Pſalm. Obſcurentur oculi eorum, ne videant. Obſurdeſcunt aures per inobedientiam.
Act.28. Actuum. Auribus ſuis grauiter audierunt

Item capilli fluunt ex capite, id eſt, bonæ cogitationes a mente per malitiam. Facies, ſcilicet interior, id eſt, conſcientia palleſcit, id eſt, decoloratur, per immunditiam. Thren. Mutatus eſt color
Thre.4 optimus. Dentes, id eſt, boni viri, ſiue ſiue amici ei adhærentes ab eo ſeparantur, & minuuntur per inſaniam. Cutis, id eſt, exterior cura pauperum areſcit per auaritiam deficiente humore pietatis. Iob. Sordibus pulueris cutis mea
Iob.7. aruit.

Item peccatoribus pectus ſuffocatur, quia videlicet ſputis, & tuſſibus grauatur. Sputum eſt immunditia, quæ per os proijcitur: vnde ſignat in peccatore verba inordinata, vel turpia, quæ peccatores ſine anguſtia retinere non poſſunt

Iob. Conceptum ſermonem tenere, quis poterit? Et Eccleſiaſt. Sagitta infixa fœ- Iob. 4.
mori canis, ſic verbum in corde ſtulti. Eccl.19
Canis enim non quieſcit, quandiu ſaggitta femori eius infixa non exierit: & ſic ſtultus quandiu verbum non emiſerit. Tuſſis autem eſt anguſtia pectoris, & ſignificat in peccatoribus anguſtiam conſcientiæ, vel pœnæ. Rom. Tribu- Rom.2
latio, & anguſtia in omnem animam operantis malum.

Item eſt etiam in peccatoribus tremor genuum, id eſt, timor cordium.
Prouerb. Pauor his, qui operantur ma- Pro.10.
lum.

Item tumor pedum, id eſt, ſuperbia appetituum appetendo glorias, & pompas, quæ omnia conſcientiam grauant, & futuram animæ in æternum ſupplicium ruinam prænunciant.

Secundo peccatum aſſimilatur ſenio, quia ſenex tædio afficitur, ſic peccatum, quia deordinat animum, & grauat per pœ-
nam & tædium. Auguſt. Iuſſiſti domine, Auguſ.
& ſic eſt, vt pœna ſibi ſit omnis inordina- confeſ.
tus animus. Iob. Tędet animam meam lib.1.
vitæ meæ. Iob.10.

Tertio, quia ſenex morbis grauatur: Sic peccatores morbis grauantur diuerſarum paſſionum, vt nunc afficiantur triſtitia, nunc inuidia, & cæteris tali-
bus. Pſalm. Multiplicatæ ſunt infirmita- Pſal.15
tes eorum, &c.

Quarto, quia ſenex triſtitia premitur:
Pſalm. Si autem in potentatibus octo- Pſal.89
ginta anni, amplius eorum labor, & dolor. Similiter peccatores, ſiue ex remorſu conſcientiæ, ſiue ex vindicta culpæ, ſcilicet, quando puniuntur ab hominibus, vel a Deo, ſiue ex conuerſione pœnitentiæ, oportet ſimiliter triſtes effici.
Pſal. Tribulationem, & dolorem inueni. Pſ.11.

Quinto, quia ſenex piger efficitur quia vires corporis ei minuuntur. Similiter peccatum inducit defectum virtutum,
& pigritiam ſpiritualium laborum. Prou. Pro.20.
Propter frigus, ſcilicet malitiæ, piger arare noluit, id eſt, noluit bonis operibus laborare.

Sexto, quia in ſene calor naturalis extinguitur, & ſic extinguitur in peccatore calor charitatis, quia refrigeſcit, & pau-
latim ad extinctionem tendit. Mat. Et Mat.24.
abundabit iniquitas, & refrigeſcet charitas multorum.

Septimo, quia in ſene humor diſſoluitur,

& ſic

& ſic diſſoluitur humor luxuriæ,& fluxus
Eze.22 concupiſcentiæ in peccatoribus. Ezec.
Sicut fluxus æquorum,fluxus eorum.

Octauo,quia in ſene virtus regitiua corrumpitur. virtus autem regitiua eſt rationis prudentiæ, cuius rectam extimationem,(ſecundum Philoſophum) corrumpit in peccatoribus carnis concupi-
Dan.16 ſcentia. Daniel. Species decepit te,& cõcupiſcentia ſubuertit cor tuum.

Nono in ſene caro conſumitur, quod etiam ad literam nonnunquam in luxurioſis contingit, quorum corpora frequẽter minuuntur ,vel conſumuntur ex nimia emiſſione humoris nutrimentalis,
Luc.15 ſiue ſeminalis. Luc. Diſſipauit ſubſtantiam ſuam viuendo luxurioſè. ſubſtantiam, ſcilicet non tantum temporalem, (vt diuitias,) ſed etiam naturalem, ſcilicet carnis ſuæ.

Decimo in ſene nerui cõtrahuntur, & ideo ſenes curui efficiuntur. Sic per contractionem auaritiæ incuruatur anima ad ſuſpectum terræ,id eſt,ad appetitum,
Pſal.37 ſiue cogitatum terrenorum bonorũ Pſa. Miſer factus ſum ego,& curuatus, &c.

Vndecimo,in ſene cutis rugatur,id eſt exterior conuerſatio in peccatore defor-
Iob.16. matur. Iob. Rugæ meæ teſtimonium perhibent contra me.

Duodecimo in ſene omnis virtus corporis annullatur. Et ſic præcipuè omnis
Pſal. 37 virtus animæ vacuatur. Pſal. Dereliquit me virtus mea.

Decimotertio, quia ſenex ab hominibus vilipenditur. Et ſic peccator quandoque efficitur infamis, & ab omnibus
Pſal.21 deſpectibilis. Pſalm. Ego autem ſum vermis,& non homo;opprobrium hominũ, & abiectio plebis.

Decimoquarto, quia ſenex omnibus hominibus onerosus efficitur:& hoc ſpecialiter facit vitium iracundiæ, & præcipuè in homine ſtulto, ſecundum illud:
Pro.27. Graue ſaxum, & onerosa arena, ſed ira ſtulti vtroque grauior.

Item peccatum aſſimilatur ſomno.

Primo,ratione voluntatis,quia.ſ. voluntariè aliquis ad dormiendum ſe ponit, & propriæ voluntatis arbitrio etiam in pec-
Oſe. 10 catum ruit. Oſe. Cõfunditur Iſrael in vo-
Aug de luntate ſua. Augu. Peccatum adeo eſt vo-
duabus luntarium,quod ſi non eſſet voluntariũ,
anim. non eſſet peccatum.

Secundo ratione breuitatis,quia quiſquis ad dormiendũ ſe ponit,no diu dormire intendit, ſed tñ frequenter decipitur, quia non qñ vult excitatur. Sic quanquã ille qui peccato conſenſit proponit cito de peccato exire,tñ vt plurimũ decipitur, quia diutius a pctõ tenetur:& qñq; etiam in eo moritur: ſicut moritur lethargicus dormiẽ-
do. Ioã. Moriemini in peccato veſtro Iu- Ioan. 8
dith Soporem mortis ſocians. Iudit.4

Tertio rõe inſenſibilitatis quia.ſ.ſomnus ligat, & immobilitat ſenſum. Nam
in ſomno(ſm Philoſophũ)interiora loca Ariſ.de
calent,& exteriora frigent,qa fit reuoca- ſom.&
tio caloris ad interiora. Et tunc fumus vig.
plurimus in ſtomacho generatur, qui dũ ad cerebrũ aſcendit, & vias ſenſuum ibi claudit, organũ primi ſenſus cõis oppilatur, cumq; ab eo oẽs ſenſus particulares oriant,dũ ille ligatur,oẽs alij a ſuis actionibus retrahunt. Sicut ergo ſomnus ligat & immobilitat ſenſus corporis,ita quoq; peccatũ ligat,& immobilitat ſenſum mẽtis.ſ.vt peccator non rectè ſentiat, quod oportet,aut non eligat facere, qđ ſentit, vel cognoſcit eſſe faciendũ. Vnde tollit peccatum virtutẽ cordis operatiuã, ſiue motiuã ad benè operandum.ſ.charitatẽ. Nã fides per quã eſt cognitio boni per di-
lectionẽ operatur. Sicut Apoſtolus dicit. Gal 5.
Et in hoc etiam peccatũ aſſimilatur ſom-
no:quia ſicut dicit Aug. dum humor in- Auguſ.
trinſecus temperatus vi caloris reſolui- de quã.
tur in fumum,petit cerebrum,& ibi reſo- anim.
lutus diſtillat inferius frigidus, licet illuc aſcenderit calidus: & ſic diſtillando remittit calorẽ cordis,& per conſequens proceſſum operationũ impedit,eo ꝙ cor ſit principiũ omnis operationis. Eodem etiam mõ peccatum ſua frigiditate mortificat calorẽ cordis.i. amoris, ſeu amorẽ charitatis, & ſic impedit proceſſum omnis boni operis. Vnde peccatori dicitur?
Vſquequo piger dormis:ſcilicet nihil be- Prou. 6
ne operando.

Quarto rõne falſitatis. Frequenter.n. ſomniant dormiẽtes. & ſomniando decipiuntur per ſomnia illuſiua,& falſa:& ſicut ſomnus inducit in dormientibus ſomnia falſa,& deceptiua:ita pcm̃ in hõibus inducit falſas extimationes,& temeraria &
nõ vera iudicia Prou. Stultis illud: pcm̃. Pro.14

Item peccati corruptio aſſimilatur corruptioni phlegmatis,ex qua fiunt hoies tardi,obliuioſi,& ſomnolenti Sĩr ex peccato fiunt hoies tardi ad operandũ bonum obliuioſi, vt non recogitent Deum ſm illud: Oblitus es Domini creatoris tui

Item

Item ſomnolenti, id eſt, pigri, vel tepidi in proſequendo inceptum. Imitatur etiam phlegma naturam aquæ hyemis, & decrepitę ætatis. Sicut iter ſtatus peccati habet naturam aquæ, quia inundatione periculoſus, fluctuatione turbidus, & motibus inſtabilis. Nam impij quaſi mare feruens, quod quieſcere non poteſt, vt dicit Iſa.

Iſa.

Item habet naturam hyemis: quia tempeſtatibus, id eſt, tentationum procellis laceſſitur.

Item habet naturam decrepitæ ætatis, id eſt, veteris hominis, ſcilicet Adæ defectum & inobedientiam.

Item phlegma per os purgatur: quia ipſa peccati corruptio per oris confeſſionem expellitur. Corinth. Expurgate vetus fermentum. & Rom. Ore confeſſio fit ad ſalutem.

1 Cor. 5. Ro. 10.

Item peccatum aſſimilatur hydropiſi.

Primo, quia in omni hydropiſi eſt ægritudo hepatis ſecundum Auicen. Non enim vt ipſe dicit accidit hydropiſis abſque ægritudine hepatis propria, vel communicata, licet quandoque ægrotet hepar, & non ſequatur hydropiſis. Et præcipua cauſa, & quaſi coniuncta hidropiſis eſt debilitas digeſtionis hepaticæ, per quam purum ab impuro ſeparatur. Et ideo non incongrue hepar rationem deſignat, in qua diſcretio eſt, bonum a malo ſeparans, & diſcernens. Quod ergo in omni hydropiſi communicat ægritudo hepatis, oſtendit, quod in omni peccato accidit ignorantia aliqua, vel error rationis. vnde Philoſophus. Omnis malus ignorans. quod autem non omnem ęgritudinem hepatis comitatur hydropiſis, eſt. quod non ad omnem rationis ignorantiam ſequatur peccati malitia. Nam eſt aliqua ignorantia inuincibilis, in qua eſt nullum peccatum. Debilitas autem hepaticæ digeſtionis, quæ eſt cauſa coniuncta hydropiſis, eſt defectus, ſiue inconſideratio rationis circa particulare eligibile, quæ eſt proxima cauſa peccati. Licet enim ratio dictet omnem fornicationem eſſe malam, & vitandam: tamen quando particulariter tentatur homo de hac fœmina, illud generale dictamen rationis non curat, neque attēdit, vnde quod elegit, vt tunc fornicari eſt rationis debilitas, & defectus non conſiderantis malitiam huius actus.

Ari. in Ethi.

Secundo, quia eſt in hydropicis corruptio complexionis. ex qua (vt Auicen. dicit) mutatur color corporis, & faciei ad albedinem, & citrinitatem. Vnde eſt ſignum commune hydropiſis mutatio coloris. Sic autem bona complexio corporis conſiſtit in debita ordinatione, ſiue temperantia humorum, qui ſunt in ipſo corpore. Sic bona complexio animæ conſiſtit in debito ordine, & moderamine paſſionum, quæ ſunt in appetitu ſenſitiuo. Vnde ſicut corruptio complexionis corporis eſt ex diſtemperantia humorum, ſic corruptio complexionis ſpiritualis eſt ex diſtemperantia, & inordinatione paſſionum: puta iræ, vel timoris, gaudij, vel ſimilium. Quod ergo in hydropico eſt corruptio complexionis ex diſtemperantia humorum, oſtendit, quod in peccato, ſiue peccatore eſt corruptio ſenſitiui appetitus ex diſtemperantia paſſionum. Sed per faciei, ſiue corporis exteriorem colorem accipe hominis conuerſationem, qui ſcilicet in hydropico mutatur, quia ſcilicet in homine peccante ex ipſa inordinatione interiori etiam exterior conuerſatio & vita deformatur: vnde ipſa dehoneſtatio conuerſationis exterioris, commune ſignum eſt ægritudinis interioris. Eccleſiaſt. Amictus corporis, & riſus dentium, & ingreſſus hominis, enunciant de illo.

Auic.

Eccl. 19.

Tertio, quia eſt in hydropicis corruptio digeſtionis. Vnde etiam eſt in eis, vt plurimum paucitas appetitus cibi propter vehementiam appetitus aquæ. Quandoque etiam fit in hydropiſi fortis appetitus (vt Auicen. dicit.) Quia igitur per digeſtionem paratur cibus, vt apponatur corpori, & proſit ei: cibus autem mentis eſt ſermo Dei, accipere per cibi digeſtionem verbi Dei memoriam, & affectionem. Per hanc enim doctrinā verbi paratur, vt impleatur opere, & in perfectum nutrimentum animæ conuertatur. Quod ergo in hydropico corrumpitur digeſtio cibi, oſtendit quod in peccāte homine deficit affectio verbi Dei, quia ſcilicet non debito modo afficitur ad doctrinam ſpiritualem, & ad ea quibus anima paſcitur: vnde tantus fit in eo appetitus aquæ, id eſt, amor tranſitoriæ ſubſtantiæ, quod debilitatur appetitus cibi, id eſt, deficit amor verbi, & ſpiritualis nutrimenti. Quandoque tamen accidit eis poſt peccatum compunctio, & vehemēs appetitus boni.

Quarto

Quarto quoque eſt in hydropiſi exuberantia humoris, qua ſ. replentur membra vel loca vacua nutrimenti. Et hæc exuberantia humorum eſt in homine peccatore intemperantia illiciti amoris. Fertur enim peccatoris dilectio, aut ad carnis delectabilia, quod pertinet ad membra, & talis eſt amor luxurioſi: aut ad gulæ cibaria, quod pertinet ad loca vacua nutrimenti, & talis eſt amor guloſi: aut ad temporalia, vt diuitias, aut honores: quod pertinet ad humores qui fluidi ſunt, & inſta-
1. Ioh. 2 biles, ſicut & hæc temporalia, Ioh. Mundus tranſit, & concupiſcentia eius. & talium rerum amor eſt amor auari, & ſuperbi.

Quinto inuenitur in hydropiſi tumefactio corporis, quæ (ſecundum Auic.) quandoque incipit a femore, aliquando a pedibus, aliquando a dorſo, aliquando a renibus. Similiter in peccatore inuenitur tumor ſuperbiæ, & inobedientiæ quæ eſt initium omnis peccati, & hoc aliquando eſt a femore i. ab amore filiorum, quia ex femore præcipue egreditur genera-
Exo. 1. tio filiorum. Exo. Fuerunt omnes animæ quæ egreſſæ ſunt de femore Iacob: &c. Multi. n. propter carnalem filiorum amorem peccata multa faciunt, & Dei mandata tranſgredi præſumunt. Aliquãdo vero ex pedibus. i. ex affectibus temporalium ſiue diuitiarum ſiue honorum. Sunt. n. velut animæ pedes quibus benè, vel malè curritur, ipſius animę affectiones. Nam auari, & ambitioſi his pedibus ire præſu-
Pro. 1. munt contra mandata Dei. Prouer. pedes illorum ad malum currunt. Aliquãdo eſt a dorſo, idest ab impatientia toleſandi aliquid onerosum, vel graue. Nam dorſo feruntur onera, & hoc eſt in accidioſis qui contra Deum intumeſcunt, vel contra ſuperiorem imponentem, vel mandã-
Iob. 15. tem aliquid oneroſum, Iob. Quid tumet contra Deum ſpiritus tuus? Quandoque vero eſt ex renibus. i. ex appetitu voluptatum gulæ, vel luxuriæ: quia ex renibus materia fluit voluptatis, & delectationis
Pſ. 140. carnalis, Pſalmus. Corripuerunt me renes mei.

Sexto in hydropiſi eſt deformatio coloris propter corruptionem complexionis, & declinat color hydropici, vt ſupra tactum eſt, aliquando ad albedinem, aliquando vero ad citrinitatem, aliquando ad aduſtionem, & nigredinẽ, ſicut in pleuretico, aliquando declinat ad viriditatem, vt cum procedit hydropiſis ex apoſtemate calido ſplenetico. Similiter i peccatoribus ex malitia interiori deformatur color. i. apparentia, & conuerſatio exterior. In quibuſdam quidem dealbatur per apparentem iuſtitiam, ſicut in hypocritis, quibus Chriſtus dixit: Vę vobis hy- Mat. 23
pocrytę, qui ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis. In quibuſdam vero denigratur per publicam infamiam. Thr. Denigrata eſt ſu- Thr. 4.
per carbones facies eorum. In quibuſdã citrinatur iracundia, & ſeuitia. Nam ſicut dicit Iohannitius, cum humores frigidi Ioannitius.
caleſiunt, mutatur color albus in citrinũ, vel rubeum; Sic hypocritæ qui primo videbantur frigidi, ideſt mites in altitudine poteſtatis poſiti efficiuntur iracundi & ſeui Et ſic qui videbantur albi, & frigidi, ideſt puri, & manſueti, caleſcẽtes ĩ iracun-
dia apparent citrini, & ignei. Mac. Facies 2. Mac. 3.
& color immutatus &c. Quidam vero etiam peccatores viteſcunt aliquãdo per popularem gratiam, & famam. Nam color viridis eſt color maxime gratus oculis, ſed tamen talium gratia fallax eſt, & vana, ſecundum illud Prouer. Fallax gratia, &c.

Septimo in hydropicis inuenitur ſitis Pro. 31.
magnitudo: proprium enim eſt hydropicis (ſicut Beda dicit) vt quanto amplius Beda.
bibunt, tanto amplius ſitiant: quod eſt (ſecundum Auicen) propter complexionem in hepate facientem ſitim: aut propter opilationem, propter quam non attrahit ad hepar aliquid quod ſitim ſedat: aut propter aliam aliquam cauſam ſitim facientem quę ex potu non remouetur, niſi forte per accidens: ſicut accidit, in terra originis meæ, ſcilicet in Caſtello Sancti Geminiani, quod eſt in partibus thuſciæ xv. miliaribus diſtans a ciuitate Senarum. Ibi enim fuit quidam vir nobilis & pauper, qui factus eſt hydropicus, & toto fere corpore tumidus. Cumque ſiti inſatiabili cruciaretur, nec potus ei penitus ab aliquo porrigeretur; cum iaceret prope locum vbi quoddam ædificabatur palatium, quadam die cum ſolus eſſet, vidit ibi tinam magnam aqua plenam, in qua veteres lateres mollificabantur, Vnde ex admixtione calcis lateribus adhærentis, aqua dealbata erat. ad quam aquam ille accedens in magna quantitate bibit, & poſt potum in lecto ſe ponens, & paululum obdormiens, poſt ſomnum ex virtute illius aquæ, ſeu ex calcis aduſtione

tam magno fluxu ventris ſolutus eſt, vt vt hydropiſis, euacuata ſua materia & cauſa, penitus ab eo tolleretur, & etiam ſiti, cum ea. Eſt autem inordinata ſitis hydropici, inordinatus appetitus peccandi quia in omni quaſi peccato inſatiabilis inuenitur. Vnde Pſalmus. Eſurientes,
Pſ. 106.
& ſitientes, anima eorum in ipſis defecit. Sed ſpecialiter hæc ſitis inſatiabilis (vt dicit Beda) appropriatur auaris, quia non ſatiantur oculi eorum diuitiis.
Eccl. 4.

Item peccatum aſſimilatur febri: quod patet primo de febris deſcriptione. Nam febris ſecundum Auicen. eſt calor extraneus accenſus in corde, procedens ab eo mediantibus ſpiritu, & ſanguine per arterias, & venas in totum corpus, & inflammatur in eo inflammatione, quæ nocet operibus naturalibus. Similiter peccatum eſt calor extraneus homini, ideſt nõ naturalis appetitus qui eſt contra rationem. Vnde Augu. dicit, quod peccatum
Aug. 12 de Tri.
non eſt naturale, ſed vitium naturæ appetentis id, quod non eſt ſui ordinis: & accenditur in corde, quia de corde exeũt, cogitationes malæ, &c. Vnde a corde pro
Mat. 15
cedit peccatum mediantibus ſpiritu, & ſanguine, ideſt cogitatione, & delectatione: per arterias, & venas, ideſt per locutiones, & operationes. ſiue per verba, & opera. & impediuntur operationes naturales, ideſt virtuoſæ, & rationales, quæ propriè competunt homini ſecundum naturam ſuam quæ rationalis eſt. Vnde de homine peccante dicitur:
Pſa. 48.
Homo cum in honore eſſet non intellexit: comparatus eſt iumentis inſipientibus.

Secundo patet dicta ſimilitudo ex febris diſtinctione. Nam (ſicut ipſe Auicē. tradit) aliqua febris procedit ex membris radicalibus, vt ethica: aliqua ex humoribus, vt putrida: & quædam ex ſpiritualibus, vt ephimera. Ethica enim febris prima accenſione ſua accenditur in membris radicalibus, puta in corde. Caliditas enim hepatis non eſt ethica, ſed aliquando perducit ad ipſam: & ſimiliter pulmonis, & ſtomachi. Et eſt exemplum accenſionis huius febris, ſicut ſi aliquis calefaciat aquam per parietes balnei, aut per ollam coci, aut per follem ferrarii. Per hanc ergo febrem ſignantur peccata prælatorum, & clericorum, qui ſunt quaſi radicalia & originalia membra eccleſiæ, ex quibus bona, & mala proueniunt cæterorum. Eſt ergo triplex ſpecies ethicæ, deſignans triplex vitium clericorum. Prima eſt, quæ conſumit humiditatem nutrimentalem, iam ſparſam, & vnitam in membris, & proximam coagulationi, quæ vocatur ros, & eſt ſicut oleum in lucernam infuſum. Et hæc ſpecies febris eſt amor inordinatus carnalis, ſcilicet ſui ipſius, vel conſanguineorum, & nepotum, qui communiter inuenitur in clericis, deficeans in eis amorem pietatis. quæ expandi deberet in membris, ideſt in indigentibus, & pauperibus ſubditis. Nam ea quæ deberent dare pauperibus, ſibi, aut auarè retinent, aut male conſumunt, aut conſanguineis largiuntur, vt magnificentur, & ditentur.
Ber. in Cant.
Vnde Bernard. dicit, Timeant miniſtri eccleſiarum, qui in terris ſanctorum quas poſſident, tam iniqua gerunt, vt ſtipendiis quæ ſufficere debeant, minimè contenti, ſuperflua quibus egeni ſuſtentandi eſſent, impiè ſacrilegéque ſibi retinent: & in vſus ſuæ ſuperbiæ atque luxuriæ victum pauperum conſumere non verentur, duplici profecto iniquitate peccantes qui, & aliena diripiunt, & ſacris in ſuis vanitatibus & turpitudinibus abutuntur.

Sextò clericus, vt idem dicit, cui conceſſum eſt, vt ad neceſſitatem viuat de altario non ſuperbiat: non luxurietur: nec intendat, vt de clericatu ditior fiat: non ſibi de bonis eccleſiæ ampla palatia fabricet, mutans quadrata rotundis: neque loculos inde congreget, neque in vanitate, & ſuperfluitate diſpergat, non extollat de facultatibus eccleſiæ conſanguineos, aut nepotes, ne filios dixerint.

Secunda ſpecies ethicæ conſumit humiditatem iam attractam ad locum nutritionis, & propinquam permutationis ſiue conuerſioni quæ ſcilicet humiditas eſt ſicut oleum imbibitum in corpore licini, & vocatur cambium. Et hæc deſignat in clericis vitium carnale, quo deſtruitur in eis humor deuotionis ſpiritualis, quo nutriri deberent, & eſſe pleni. Vnde tales non ſunt digni domino miniſtrare præcipuè in ſacramento euchariſtiæ. Vnde Bernard. ait. In multis multi-
Bern.
pliciter regnat fornicatio, qui puritatis aſtricti, impuro corde & corpore miniſtrantes, non verentur ſtare ante ange-

lum

ſum Dei qui fecerat medios, & cũ perdat. ſed omnino audent agni immaculati ſacras contingere carnes, & intingere in intingere in ſanguine Saluatoris manus nefarias, quibus paulo ante (proh dolor) meretrices attrectauerant. Et hæc altaria circuire, ſic & eccleſias frequentare pſalmos cantare: cum tamen eis huiuſmodi laus execrabilis, & oratio fiat in peccatum. Tertia ſpecies ethicæ conſumit humiditatem, cum qua continuantur partes membrorum ſimiliũ partium a principio creationis: vnde vocatur glutem, & eſt ſicut humiditas cui continuantur partes totum, de quo factum eſt bitumen, & per deſtructionem talis humiditatis partes membrorum veniunt ad ſeparationem: & hoc febris deſignat in clericis peccatum ſymoniæ. Talis enim humiditas gratiam ſpiritualem deſignat, quæ eſt glutem quo partes membrorum ſimiliũ partium, id eſt fidelium mentes qui vnius fidei, & charitatis participes ſunt, adinuicem connectuntur: ſed hanc humiditatem gratiæ ſymoniaca prauitas conſumit; dum ipſius gratiæ cœleſtis dona illicite vendit, vel emit. Alia autem febris eſt putrida, ex humorum putrefactione cauſata, & hac febre æſtuant laici in quibus ſunt humores putridi, id eſt affectus corrupti, quorum quidam laborant continua ſcilicet auaritia: cuius, ſcilicet appetitus eſt continuum lucrum: vellet enim auarus lucrum ſuum nunquam terminari. Vnde Secundus Philoſophus Adriano quærenti, Quid eſt, quod nunquam ſinit hominem eſſe laſſum? Reſpondit, quod lucrum: præcipuè autem vſura die ac nocte continue multiplicat lucrum. Quidam vero laborant quotidiana, id eſt gula iniqua quotidie peccatur: Exo. 5. vnde ſignatur per Pharaonem qui omni die exigebat certam menſuram laterum, vt habetur in Exod. Quidam vero laborant tertiana, id eſt iracundia, quæ ad modum febris cor accendit, & inflammat. Dam. Eſt enim ira inflammatio ſanguinis circa cor, ſecundum Damaſc. ſed tertiana Mat. 5. propter tres gradus iræ quos Dominus aſſignauit, cum dicit: Omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio: qui autem dixerit, Racha, reus erit concilio: qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ. Vbi attendendum, quod ſicut creuit gradus culpæ ſic & creuit ordo ſententię. vnde ſecũ ira ſine voce, cõſilio, ira cum voce contumeliæ, gehennæ ignis mancipatur (ſecundum Augu.) in primo enim ira tantũ, in ſecũdo ira & vox, in tertio ira & vox cũ expreſſione irriſionis. dicit enim Greg. quod iudicium eſt etiam ď cuſtio conſiliũ ſententię diffinitio gehẽna ignis ſententia excommunicationis. Quidam vero laborant febre quartana, id eſt accedia, quæ ſcilicet eſt febris tardior cæteris, habet enim tempus ſuum, ſcilicet diem determinatam, & horam ſuæ accesſionis. Vnde Iohan. Caſſia dicit. Io. Caſ. de inſt. mona. 10. libr. Accidia circa horam ſextam maxime monachum inquietat, vt quædam febris ingruens tempore præſtituto, ardentiſſimos æſtus accenſionum ſuarum ſolitis ac ſtatutis horis animæ inferens ęgrotanti. Iſtę ergo ſunt febres, quibus ſocrus Petri, id eſt Iudeorum Synagoga, vel peccatrix anima laborabat, ſiue ſecularis matrimonio iunctus. Luc. Socrus Luc. 4. autem Petri tenebatur magnis febribus.

Tertia febris ex ſpirituum calefactione proueniens, dicitur ephimera ab ephimero piſce qui modico tempore viuit, vt ſupra. iiij. libro. Et ſimiliter huiuſmodi febris modico tempore durat. Hæc ergo febris deſignat peccata religioſorum; quia febris ephimera habet cauſam aliquando ex parte animæ, ſcilicet ex paſſionibus, vt ira, gaudio vel huiuſmodi, aliquando vero ex corpore, ſcilicet ex nimio labore, vel vigilia, & huiuſmodi: quandoque vero ab exteriori aere, ſcilicet diſtemperato nimio frigore; vel calore Solis, & huiuſmodi. Similiter vitia religioſorum ſunt vel ex paſſione interioris tentationis, vel ex inordinatione indiſcreti feruoris, qui frequenter facit eos aſſumere ſupra poſſe in vigilijs, abſtinentijs, & alijs laboribus, ex quibus nonnunquam incurrunt, vel accidiam, vel deſperationem, vel amentiam, & huiuſmodi. Vel ex parte exteriori, ſcilicet ex aſſiduitate, & familiaritate ſecularis cõuerſationis: quia incautè, & aſſiduè cum ſecularibus conuerſando, & eorum ſe negotijs implicando, multa vitia incurrunt.

Item peccatum aſſimilatur paralyſi quo ad quatuor: primo quantum ad ſubiectum, quia paralyſis ſecundum Auic. quandoque eſt in toto corpore præter caput: quãdoq; eſt in vno latere tantum,

Item peccatū aſſimilatur paralyſi quo ad quatuor: primo quantum ad ſubiectū, quia paralyſis ſecundum Auic. quandoque eſt in toto corpore præter caput, quandoque eſt in vno latere tantum: quandoque in vno membro tātum. ſic inter peccatores illi ſunt. quaſi ex toto paralytici qui totum tempus vitæ ſuæ male expendunt, excepto capite. i. tempore innocentiæ. ſ. ætate puerili poſt baptiſmum. Quidam enim ſtatim cum attingunt ad annos diſcretionis, incipiunt facere mala, & ſemper continuant in peius vſque ad mortem, & tales ſunt potius dicendi dæmones quam homines: quia (ſecundum Hiero.) humanum eſt peccare, ſed diabolicum eſt perſeuerare. Sed quaſi in vno latere paralytici ſunt qui licet aliquam partem vitæ expendant in peccatis, tamē poſtea conuertuntur, & bene viuunt in reſiduo tempore, vt Magdalena. Sunt autem duo tempora vitæ quaſi duo latera in corde. Nam vt dextrum, eſt tempus iuuentutis; vt ſiniſtrum vero, tempus ſenectutis. In quibuſdam ergo paralyticatur dextrū, ſcilicet in his qui male viuunt in iuuentute; ſed ſiniſtrum in his, qui male viuunt in ſenectute. Sed quamuis in corpore periculoſius ſit perdere dextrum quàm ſiniſtrum: in tempore tamen eſt econtrario, quia peius eſt male viuere in ſenectute, quam in iuuentute. Nam tanto culpa ſenis damnabilior eſt, quanto fit morti propinquior, vnde Hugo. de ſancto victo. dicit: Inter abuſiones ſeculi huius, ſola maior eſt ſenis obſtinatio, qui morti proximus, mortis non abhorret aduentum, q. quaſi ad hoſtium huius mundi poſitus, foris ſpectat, non tamen vitæ præſentis attendit egreſſum, nec futuram conſiderat: audit nuncios mortis, & credere non vult eis. Tres enim ſunt nuncij mortis, caſus, infirmitas, & ſenectus. Caſus nunciat mortem latentem, infirmitas apparentem, ſenectus præſentem. ex incertitudine mortis, timor; ex infirmitatis grauitate dolor; ex certitudine ſenectutis non obſtinatio, ſed afflictio, & humilitas ſequi debet. In vno vero membro tantū palytici ſunt, qui licet aliquando peccēt, tamen cito redeunt, ſicut fecit Petrus.

Hiero.

Hug. 2. libr. de cla. animæ.

Secundo aſſimilatur peccatū paralyſi propter effectum, quia paralyſis aliquando tollit ſenſum, faciens ſcilicet membrum ſtupidum, & inſenſibile: aliquando vero tantum tollit motum, aliquando vero vtrunque. Similiter peccatum aliquando tollit ſenſum. i. vſum rationis, ſicut in luxurioſis, in quibus quaſi ratio abſorbetur a voluptate carnis. Dan. dicitur de ſenibus luxurioſis, Auerterunt ſenſum ſuū vt non recordarētur iudiciorum iuſtorū. Dan. 14 Aliquando vero tollit motum, ſcilicet boni operis, vt in accidioſis. Exo. Fiant immobiles quaſi lapis. Exo. 15 Aliquando vero tollit vtrumque, ſicut in hæreticis, qui neque rectè ſentiunt neque operantur.

Tertio aſſimilatur peccatum paralyſi quo ad pulſum. Nam pulſus paralytici (ſecundum Aui.) eſt tardus, rarus, & debilis. Pulſus autem cum procedat a corde, & deriuetur ad manum ſiue ad brachium, deſignat bonum propoſitum cordis, quādo opere impletur. Hoc ſimiliter in peccatoribus accidit tardè, aut rarò, aut debiliter fit, quod præcipuè apparet in vſurarijs. Quia licet aliquando compungātur, & reſtituere proponant, tamen tarò perueniunt ad hoc, vt bene reſtituant: quia aut tardè reſtituunt differendo vſque ad mortem: aut ſi reſtituunt citius, debiliter tamen, quia cum triſti corde, & non vera intentione cum remiſſionis aſtuta procuratione.

Quarto aſſimilatur peccatum paralyſi quo ad ſignationem. quia legitur in Euāgelio dominus tres paralyticos curaſſe, vnum qui iacebat in multitudine lāguentium, Alium qui iacuit in grabato. Alium Io. 5. qui fuit ſeruus Cēturionis, qui iacebat in Mat. 8. domo. Per primum autem ſignantur malè Mat. 7. retinentes, per ſecundum malè expendentes, per tertium malè acquirentes, vt ſunt vſurarij, qui etiam iacendo in domo male acquirunt.

Item peccatum aſſimilatur epilentiæ propter tria. primo, quia in epilentia (ſecundum Aui.) eſt ſenſus, & motus priuatio, quæ tamen priuatio ſenſus & motus, fit non totaliter, ſed in parte. Et eſt ratio, quia materia quæ eſt cauſa epilentiæ, in interiori ventriculo cerebri facit oppilationem non completam, & ideo impedit tranſitum virtutum ſenſus & motus in membris integrè fieri, non tamen totaliter interſecando. Similiter peccatum tollit quidem peccatori ſenſum i. diſcretionem boni, & mali, ſcilicet prudētiam, ſed non totaliter, quia licet tollat ei prudentiam, & ſapientiam ſpiritualem ſecundū illud, Gens ſine conſilio eſt. & ſine prudē- Deu. 32 tia: non tamen tollit prudentiam ſecula-

rem, vel aſtutiam naturalem, ſiue experimentalem, immo in huiuſmodi ſenſu magis vigent peccatores quàm iuſti ſecun-
Luc. 16 dum illud, Filij huius ſeculi prudentiores filijs lucis ſunt in generatione ſua. Vnde facit diabolus peccatoribus, quod voluit facere Naas Amonites viris Iabes Galaad quia petiuit eruere oculos eorum dextros non curans relinquere ſiniſtros. quaſi enim dexter oculus eſt prudentia ſpiritualis, ſed quaſi ſiniſter, eſt prudentia, ſiue a-
Rom. 11 ſtutia ſecularis: Apoſtolus Cęcitas ex parte contingit in Iſrael: Similiter tollit peccatum motum boni operis: ſed non totaliter: quia licet quo ad meritum, non tamen quo ad exercitium. Quia etiã multi peccatores faciunt plurima opera de genere bonorũ, ſicut eleemoſinas & huiuſmodi, quæ, licet in peccato facta nõ valeant quo ad vitam æternam: tamen valẽt ad euadendum flagella temporalia, & diſponunt etiam ad pœnitẽtiam, & ad plura alia.

Secundo eſt in epilentia corporis proſtratio. Nam epilẽtiam præcedit ſpaſmus propter nocumentum oppilationis iam dictæ. Vnde nõ eſt poſſibile (vt dicit Auicen.) quòd epilentiam patiẽti remaneat erectio corporis. Similiter peccatum proſternit hominem a rectitudine iuſtitiæ, & vnum peccatum facit ipſum cadere in aliud, ita, vt ſit impoſſibile ipſum cum pec-
Grego. in ho. cato diu ſtare, quin cadat, Vnde Grego. dicit, quod peccatum, quod per pœnitentiã non diluitur, mox ſuo pondere ad aliud trahit.

Tertio epilentia eſt tremor, & exagitatio, licèt fortior, & minus fortis ſecũdum quantitatem humoris. Similiter peccatum reddit hominem tremulentum, &
Pro. 10. timidum. Prou. Pauor his qui operantur malum. Eſt. n. timida nequitia, ſicut dici-
Sap. 17. tur Sap. Seneca, Nihil timidum facit animum, niſi reprehenſibilis vitæ conſcientia.

Item peccatum exagitat hominem, quia reddit eum inſtabilem, & inquie-
Thre. 1 tum. Thre. Peccatum peccauit Hieruſalem, propterea inſtabilis facta eſt.

Item peccatum aſſimilatur lethargiæ propter tria primo, quia morbus lethargiæ inducit febricitationem. eſt enim le-
Auic. thargia (ſicut dicit Auic.) apoſtema phlegmaticum factum intra craneum capitis. Et q́ ſit ex humore phlegmatico patet, quia generatur ex potu eo, quod potus generat humorem phlegmaticum in quo ſunt euaporatio, & putrefactio. Vnde vt plurimum genera. ut ex commeſtione cęparum, & repletione nimia ſtomachi, & a multitudine potus, & a multitudine commeſtionis fructuum. Sic ergo lethargia eſt apoſtema ex humore phlegmatico putrefacto, & (ſicut Auicen. dicit) in apoſtemate facto ex humore putrefacto communiter fit febris lenta: & ita patet, quòd in lethargia fit febricitatio. Sed q̃d eſt iſtud apoſtema in craneo, niſi peccatum in animal Huic comparatur febris, quæ eſt innaturalis, & intemperatus calor, quia communiter ſequitur peccatum aliquis intemperatus, & irrationabilis amor. Nam peccator a creatore auerſus, inordinato amore ad creaturam cõuertitur, ſicut auarus ad pecuniam, ſuperbus ad excellentiam, luxurioſus ad delectationem voluptuoſam ad quæ peccator quanto ardẽtius inhiat, tanto periculoſius & fortius febricitat.

Secundo lethargia cauſat dormitationem, præcipuè (vt dicit Auic.) cum lethargia eſt in ſubſtantia cerebri ſit ſubeth fortior, & difficultas motuum eſt maior: dicitur autem ſubeth ſomnus ſuperfluus & grauis, vnde talis vix poteſt ad horam excitari. Sic peccatum aliquando ita infigitur cerebro. i. animo, vt faciat peccatorem dormire. i. in ſtatu peccati immobilem permanere: & ſi aliquando moleſtatus. i. aliqua aduerſitate, anguſtiatus, vel arctatus ad horã excitetur, ſcilicet vt malum ſtatum ſuum videat, & conſideret; tamen ſtatim ad ſolitum ſomnum. i. immobilitatem ſuam, & negligẽtiam redit: ſurgere contemnens. Vnde contra eum clamat Salomon dicẽs, vſquequo piger dormis. Tertio lethargia cauſat obliuionem. **Pro. 4.**
Eſt. n. obliuio corruptio memoriæ, quæ, vt plurimum, accidit ex frigiditate, quandoque. n. fit ex apoſtematibus cerebri, & proprie frigidis. vnde cum lethargia ſit apoſtema cerebri phlegmaticum, & per conſequens frigidum, ideo memoriam corrumpit, & obliuionem inducit. Sed q̃d eſt frigidum apoſtema, niſi peccati malitia, quæ calorem charitatis extinguens animam frigefacit, & Dei obliuionẽ inducit? Talem lethargiam patiebatur ille cui ſcriptura dicit: Deũ, inquit, qui te genuit **Deu. 32**
dereliquiſti, & oblitus es domini creatoris tui.

Peccatorem qui & Diaboli ſeruus iure mancipatur, ſeruo malo, ac puero, necnon leproſo, corporiſque viſceribus, & nonnullis monſtris comparari declaratur, quorum exemplis, quamplurima etiam peccatorum delicta deſcribuntur. Cap. LIII.

PEccator aſſimilatur ſeruo malo. primò quia malus ſeruus ſolet eſſe ebrioſus & tunc bona domini negligit, vel furtim
Pro.19. ſubtrahit, Prouer. Operarius ebrioſus nõ locupletabitur; hoc eſt, peccator qui vino .i. delectatione carnis, vel ſeculi inebriatus eſt, negligit ſpiritualia quæ ad honorem Domini ſunt, vel ſi non negligit furatur, & ſibi vſurpat, non inde Dei, ſed ſuam propriam gloriam quærendo, econ
Pſ. 113. tra boni ſerui dicunt: Non nobis domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriã.

Secundo, quia ſeruus malus eſt ocioſus, & tempus quo laborare debet, inutiliter expendit, & perdit: vnde paterfa
Mat.20. milias dixit ſeruis? Quid hic tota die ſta-
Eccl.33 tis, ocioſi: & Eccl. Mitte ſeruum in operationem, ne vacet. Sic enim decet illum. Peccatores aut, ocioſi ſunt, qui totum tempus quo in peccato viuunt, quantum ad meritum perdunt, & inutiliter expendũt.

Tertio, quia malus ſeruus de bonis domini ſui eſt prodigus, & vinuctiſa con-
Mat.19 ſumit. Mat. Diffamatus eſt villicus, quod diſſipaſſet bona domini ſui. Tunc autem peccator de bonis Dei eſt prodigus, quãdo eis non vtitur ad honorem Dei, & ſalutem animæ ſuæ, ſed tantum ad gloriã mundi, vel commodum corporis ſui.

Quarto, quia malus ſeruus eſt piger, & ſomnolentus negotia domini negligit.
Ecc. 35 Eccl. Cum ſeruo pigro tracta de opere;
Luc. 18 & Lu. de ſeruo qui abſcondit talentum domini ſui. Peccator autẽ ſomno peccati detentus, bona quæ facere poſſet, omnio negligit. Auarus etiam bona temporalia non alijs tribuit, ſed ſibi ſoli abſcondit. Multi etiam ex puſillanimitate talenta, l gratias ſibi traditas, ſeu creditas, i. conceſſas. abſcondunt, quia non vtuntur eis ad proximorum villicatem.

Quinto, quia ſeruus malus proteruus, & ceruicoſus ſupra dominum ſe extollit
Ecc. 10 Eccl. Vidi ſeruos in equis. & Prouer. Per
Pro.19. ſeruum cum regnare ceperit, ſic peccator ſuper dominum ſuperbit, quando humilitatem domini videt, & ipſe contemnit eam. Videt enim dominum ſuum afflictum & ipſe vult eſſe in delitijs. Videt dominum pauperem, & denudatum, & ipſe vult fulciri delitijs ac diuitijs. Videt dominum abiectum, & contemptum, & ipſe vult honorari.

Item ſeruus contra dominum ſe extollit, quando caro contra ſpiritum præualet. Iohan. Non eſt ſeruus maior domino Io.15.
ſuo.

Sexto, quia malus ſeruus cupidus exiſtẽs, bona domini in proprium vſum vertit. Exemplum de ſeruo Eliſei, & hoc pertinet ad ſimoniacos, qui bona domini i. 4. Reg. 5.
dona Spiritusſancti pro ſua vtilitate temporali emunt, & vendunt.

Septimò, quia præſumptuoſus imperia domini peruipẽdit. 2. Re. Seruus meus cõ 2. Reg. 19
tempſit me: & Iob. Seruum meum vocaui, & non reſpondit mihi. Sic eſt pec- Iob.19.
tor cum Dei mandata contemnit, vel cũ a Deo vocatus, redire per pœnitentiam ſpernit. Pro. Vocaui, & renuiſtis. Pro.1.

Octauo cum ſit malus, & durus gratiã ſibi fieri appetit, Mat. Serue nequam, om Mat.20
ne debitum dimiſi tibi. quoniam rogaſti me, ſic eſt peccator, qui male agendo gratiam a Deo, vel finalem pœnitentiam expectat.

Nono, quia obliuioſus eſt: & quod redditurus ſit de omnibus rationem, ad memoriam non reducit: quod etiam peccator facit reſpectu Dei. Lu. Si dixerit ſer Luc.12
uus, Moram facit dominus meus &c.

Decimo, quia iracundus, & ſeditioſus totam familiam turbat, & lædit. Lu. Si cœ Luc.12
perit ſeruus percutere ſeruos, & ancillas &c. Talis eſt qui lædit ſanctos, & religioſos viros, vel pauperes qui ſunt de familia Chriſti.

Vndecimo, quia maledicus, & linguoſus etiam domino detrahit, vel ei maledi 2. Reg. 16
cit. 2. Reg. de Siba qui accuſauit dominum regi, Eccle. Cunctis ſermonibus qui Eccl.7.
dicunt ne accommodes aurem tuam, ne forte audias ſeruum tuum maledicẽtem tibi. Talis eſt maledicus, & blaſphemus, præcipuè qui contra dominum linguam ſuam relaxat.

Duodecimo, quia delicatè nutritus contra dominum recalcitrat, & reſiſtit. Pro- Pro.19.
uerb. Qui delicatè nutrit ſeruum ſuum, poſtea inueniet eum contumacem. Et ideo non decent ſeruum delitiæ. Sic caro rebellat ſpiritui, cum delicatè nutritur, vel hoc pertinet ad ingratos qui multis bonis a Deo receptis, recalcitrant

con-

contra eum, ſecundum illud: Incraſſatus
Deu 43 eſt dilectus, & recalcitrauit.

Decimotertio, quia cum ſit fraudulen
tus, domino ſuo inſidias ponit, 1. Reg Te
1. Reg. 22 tenderunt ei inſidias ſerui ſui reputat au
tem dominus ſibi inſidiari, cum quis
inſidiatur pauperi. vel hoc ad hypocri-
tas pertinet, qui opera domini faciunt
fraudulenter.

Decimoquarto, ſeruus domino exi-
3. Re. 2 ſtens iniurioſus, ab eo fugit. 3. Reg Factū
1. Reg. eſt, vt fugerent ſerui ſemel, & 1. Reg. Ho-
16. die increuerunt ſerui qui fugiunt domi
nos ſuos. Talis eſt etiam peccator, qui cū
Deum peccando offenderit, pœnitentiæ
remedium refugit, & ad Deum redire cō
temnit.

Decimoquinto cū ſit flagitioſus punit
nec ſic ſe compeſcit, Talis eſt peccator q
ꝓpter aduerſitates ſe non emendat, Eccl.
Ecc. 23 Seruus interrogatus aſsidue, ſcilicet cū
tormentis, a liuore i. a liuoris crimine nō
minuit, ſed magis ad odium prouocatur.

Decimoſexto eſt ingratus, & grām ſibi
factam nō recognoſcit. Talis eſt qui poſt
pniam, & veniam recidiuat. Eccleſ. Laxa
manus ſeruo, & quærit libertatem.

Ecc. 23 Decimoſeptimo criminoſus exiſtens,
non niſi verberibus emendatur. E ccle.
ſeruo peſſimo latus ſanguiuare, gloſa ſer-
uus qui verbis non corrigitur uulneri-
bus corrigatur. Talis eſt peccator, qui ſe
Ecc. 42 non emendat, niſi fortiter, & intimè
tangatur.

Decimooctauo, quia eſt aſtutus, cū
Pro. 39. vocatur, dormire ſe fingit Prouer. ſeruus
non poteſt erudiri, quia quod dicis, intel
ligit, & reſpondere contemnit. Talis eſt,
qui verbum Dei audit, & intelligit, ſed
opere implere negligit. Luc Seruus
Luc. 12 ſciens voluntatem domini ſui, & non fa
ciens, plagis vapulabit multis.

Item nota, quod ſeruus peccati dr eſ-
ſe homo triipliciter, ſecundum quod eſt
triplex genus ſeruorum. Nam quidam
ſunt vernaculi, ſiue originarij, qui ſ. in ſer
uiture ſunt nati. Et tales multis pœnis le
galibus ſubiiciuntur, quia ſua non poſ-
ſunt vendere neque, alienare, nec contra
here, nec dignitatis officium ſumere, ne-
que teſtimonium ferre niſi de domini vo
luntate. Hoc modo naſcimur omnes ſer-
ui originalis peccati. Ex qua ſeruiture
multæ pœnæ ſeu damna ſecundum diui
næ legis iuſtitiam homini proueniunt. ni
ſi ab ea per baptiſmum liberetur. Alij
vero ſunt empticij, qui ab hominibus ca
pti, vel empti, iugo ſunt ſeruituris aſtri-
cti. Sic efficitur homo ſeruus per pecca-
tum actuale, ſiue quia captus ſit, & illa
queatus ab hoſtibus per tentationis con
ſenſum, ſiue ex nimia malitia ſua venum
datus ſit vt faciat malum ſicut Achab. Ter
tij ſerui ſunt conductitij, qui nō ex neceſſi
tate, ſed ex volūtate ſeruiūt ſub ſpe lucri. 3. Reg. 21.
Et hi a famulādo ꝓpriè dicti ſunt famuli,
quoque ſpiritualiter ſeruos facit homi-
nes auaritia. Vnde & Apoſtolus dicit, ꝙ
auaritia eſt idolorum ſeruitus. Exponens
hoc Innocen. dicit, ꝙ ſicut idolatra ſer-
uit ſimulacro, ſic auarus ſeruit theſauro. Coll. 3.
Nam ille cultum idolatriæ diligenter am
pliat, & iſte cumulum pecuniæ libenter
augmentat. ille cum omni diligentia co Inn. de
lit ſimulacrum, & iſte cum oī cura curat, cō. vil.
ſeu cuſtodit theſaurum. ille ſpem ponit hum.
in idolatria, & iſti ſpem conſtituunt in
pecunia ille timet mutilare ſimulacrum,
& iſte timet minuere theſaurum; unde
dicit Senec. Pecuniæ oportet imperare,
non ſeruire: ſi vti ſcias, ancilla eſt ſi ne- Sen in
ſcias, eſt domina. pro uer.

Item peccatores aſſimilantur pueris.

Primo, qa ad modum puerorum ſola
præſentia curant, & futura non cogitāt.

Item, quia vanitatem amant, & lucris
ſ. ſpiritualibus intendere recuſant.

Item, quæ ſunt minima & uilia, magna
æſtimant, ſcilicet terreſtria: & quæ ſunt
maxima nihi reputant, ſcilicet celeſtia.

Item ſibi noxia ſæpe optant. i. tempo-
ralia cōmoda, vel pcā: & contra vtilia cla
māt ſcilicet ꝯ correptiones, & flagella.

Item plus de pomo amiſſo i. de uili re
trāſitoria, ꝙ de patrimonio perdito. ſcili-
cet hæreditatis cœleſtis, plorant.

Item beneficium ſibi factum ſcilicet à
Deo, vel eccleſia ad mentē non reuocāt,
recognoſcendo, vel gratias agendo.

Item omnia, quæ vident affectāt, & ma
nu ſcilicet operis. vel laboris, & uoce lo
cutionis ea poſtulant, & procurant.

Itē puerorū ſolū. i. ſibi ſimiliū cōſilia a-
mant, & conſortia ſapientium ſecūdum
Deum deuitant.

Itē nullū ſecretū occultant, ſed oīa reci
tāt, & hi ſunt detractores, & proditores.

Itē ſæpe garriūt, & cachinnāt, & clamāt,
ita vt uix dormientes ſileant hoc faciunt
diſſoluti, quærulosi, & linguoſi.

Itē loti a ſordibus mox iterū ſe ingnāt,
& dum lauant, pro poſſe repugnāt. Hoc

faciunt recidiuantes, pœnitentiam recuſantes, vel correptioni reſiſtentes.

Item ſola, quæ ventris ſunt, cogitãt, & proprij ventris menſuram ignorãt: & in manducando nullum ordinem ſeruant, ſed mox, vt a lecto ſe eleuant cibum poſtulant: quæ omnia faciunt guloſi.

Item pudibunda detegere, vel monſtrare non curant, quod pertinet ad luxurioſos.

Item ſola iocoſa appreciant, & amant, id eſt ſolatia, & delectabilia mundi. Item ſæpe ex infectis parentibus generati, cum ipſi infecti generantur, & perdurant: ſic frequenter imitantur filij ſcelera patrũ, & perſeuerant in eis.

Item omnia laborioſa repudiant, ſic peccatores recuſant ferre labores pniæ.

Item peccatores aſſimilantur quibuſdam monſtruoſis hoĩbus, q dñr eẽ in q̃buſdam regionibus. Nam (ſicut dicit Augu.) prout gentium narrant hiſtoriæ, perhibentur quidam homines vnum oculũ tantum habere in fronte mediã, & iſti vocãtur Cyclopes, quibus aſſimilantur auari, qui habent reſpectum ſolum ad temporalia. Nam temporalia ſunt media inter æterna bona, & æterna mala, & ideo participant ex vtroque, quia quibuſdam ſunt vtilia, quibuſdam noxia: propter qd Philoſophus dicit, quod habent errorem hæc bona ſcilicet temporalia, quia multis contingunt detrimenta ex illis. Alij. n. ſunt, qui habent plantas verſas poſt crura, & octe nos digitos in plantis, & hi in deſertis lybiæ commorantur; quibus aſſimilantur retrogradientes in uia Dei, qui tripliciter deteriores ſunt, quàm alij peccatores ſicut habens octo digitos in tribus digitis excedit illos, qui habent tantum quinque Primo, quia ante non proceſſerunt, ſecundo quia retro redierunt, tertio quia contra propriam notitiam fecerunt. Petr. Melius fuerat illis viam veritatis non agnoſcere, quam poſt agnitam retrorſum conuerti. Alij dicũtur eſſe, qui ora non habent, ſed tantum per nares alimentum ſumunt, quibus aſſimilantur aliquorum factorum bonorum, vel malorum factorum curioſi perſcrutatores, qui bonorum factorum odorem percipiunt, ſed ipſa opera imitando non guſtant. Alij vero eſſe perhibentur, qui iacẽtes in terra reſupini vmbra ſe pedum cõtegunt, & ſunt tantæ celeritatis, quod in curſu canibus comparantur: quibus aſſimilantur, quibus ſenſualitas, quæ ſignificatur per pedes ſiue plantas rationi prædominatur, quæ ſignificatur per caput. Ideo enim ſenſualitas ſignificatur p pedes, quia ad modum pedum inhæret terræ .i. corpori, & ſunt quaſi duo pedes duplex eius appetitus .ſ. concupiſcibilis, & iraſcibilis. Ille ergo plantam capiti ſuperponit qui ſenſualitatem præfert rationi. Et talis licet ſit ad ea quæ ſunt carnis, vel mundi velociſſimus, tamen ad ſpiritualia eſt tardiſſimus. Alij autem dicuntur eſſe ſine ceruice habentes oculos in humeris; quibus aſſimilantur illi, qui attẽdunt ſolum ad grauia, & oneroſa, quæ ſibi fiunt. Vnde habent oculum, id eſt reſpectum in humeris, id eſt in grauaminibus impoſitis: humeris enim ferunt onera. Vnde tales non recordantur beneficiorum, ſed iniuriarum. Alij vero ſunt cynocephali canina capita habentes, quos ipſe latratus magis eſſe beſtiales, quam homines confitetur. Et iſti ſunt iracundi, & garrientes, qui tota die latrant, & garriunt: eorum latratus, id eſt garritus ſunt ratione carentes, & ideo canini, & beſtiales ſunt. Alij vero habent planam faciem, & labium oris inferius ita prominens, vt in Solis ardoribus totam ex eo faciem cooperiant dormientes: hos ſine linguis eſſe dicunt ſolis nutibus pro uerbis vtentes. Iſtis aſſimilantur homines incauti, & imprudentes, qui in facie, id eſt in exteriori conuerſatione carent naribus, id eſt diſcretione non vtuntur. Exceſſus autem labij inferioris ſignificat loquacitatem nimiã indiſcretã de inferioribus, & terrenis: ſed carentia linguæ refert ad īdiſcretã taciturnitatẽ, & i. repſentat illos qui nec diſcretè loqui, nec diſcretè tacere ſciunt: q autem loquuntur nutibus, non eſt, quia ſint de ordine ciſtercienſium. Sed refertur hoc ad inquietos, & indiſcretos corporis, vel membrorũ motus, ſicut dicitur de apoſtata homine, q annuit oculo, terit pede digitis loquitur, & cætera. Quidam vero ſunt modo ſimili ita magnas habentes aures, vt eis contegant totum corpus: Et his aſſimilantur qui ſollicite, & multum audiunt, ſed de auditis nihil faciunt. Iac. Qui auditor eſt verbi, & non factor, &c. alij uero ſunt in Ethiopia proni ambulantes, vt pecora nõ ſe ualentes ſurſum erigere: quibus aſſimilantur cupidi, qui ſolum terrenis intendunt de cœleſtibus vero non curantes.

Aug. 18 de ciu. Dei.

Ariſ. in Eth.

Iac. 1.

Phil. 3 tes, contra quos dicit Apoſtolus. Quæ ſurſum ſunt, ſapite, non quæ ſuper terram.

Item peccatores aſsimilantur uiſceribus, primo propter multiplicitatem vitiorum. Nam ſicut in corporibus ſiue ventribus ſunt multa uiſcera, ita in peccatoribus ſunt multa vitia. In ventre enim ſuperius, primo eſt quoddam inteſtinum ſubtile, quod vocatur duodenum, quia in ſua longitudine ſecundum menſuram cuiuslibet hominis eſt 12. digitorum: & hoc ſuper dorſum erigitur, & ad nullam partem aliam retorquetur. Hoc inteſtinū eſt ſuperborum, qui ſuper dorſum, id eſt ſuper homines humiles, & patientes ſe erigunt, & ſe per humilitatem, vel pietatem non retorquent, nec flectunt. Hoc enim habet 12. digitos, id eſt duodecim gradus. Duodecim enim gradus ſuperbiæ beatus Bernardus ponit, qui ſunt curioſitas, mentis leuitas, inepta lætitia, iactantia, ſingularitas, arrogantia, præſumptio, peccatorum defenſio, ſimulata confeſsio, rebellio, libertas, peccandi conſuetudo: quorum primi ſex ſumuntur ſecundum iniuriam proximi, qui debet eſſe par: quatuor alii ſumuntur ſecundum iniuriam hominis ſuperioris: Duo vero vltimi proprie ſecundum iniuriam Dei, quæ ſcilicet immediate fit ei. Et uocantur gradus, quia fit progreſsus a minori in illo ad maius. Nam mala eſt iniuria reſpectu paris, peior reſpectu ſuperioris, ſed peſsima reſpectu Dei.

Bern.

Secundum inteſtinum uocatur ieiunum, quia ſemper a cibis eſt vacuum, dicit autem quidam ſapiens, quod ideo ſic eſt vacuum, quia a ſe reijciens omne acceptum nullum apud ſe retinet nutrimentum. Et hoc pertinet ad prodigos, qui quantumcunque lucrentur, vel recipiant, tamen ſemper ſunt vacui, id eſt indigentes, quia omnia emittunt inutiliter & nihil reſeruant, & ideo ſemper egent, vt patet per exemplum in filio prodigo.

Luc. 15

Tertium appellatur ſecūdo ſimillimū, nunquam tamen ſine cibi corpulentia eſt inuentum. Hoc pertinet ad guloſos, qui nunquam ſunt ſine ſolicitudine cibi, & cura corporis ſui. Inferius autem ſunt tria alia groſſa, quorum primum vocatur orbum, id eſt viduatum altero orificio. Cum .n. cetera viſcera duo habeāt orificia hoc habet vnū ſolū, vnde ſe habet admodum ſacci, quia multa recipit, & pauca eiicit. hoc pertinet ad illiberales, & auaros, quorum burſa habet ſolum vnum foramen ſcilicet ad recipiendum: multa enim recipiunt lucrando, ſed pauca, vel nulla eijciunt expendendo. Aliud vero, quod eſt ſub orbo dicitur ilion: eo quod in eo iliaca paſsio fieri conſueuit: hoc pertinet ad inuidos, qui aliorum felicitate torquentur. Nam paſsio iliaca valde torquet, quia eſt doloroſa. Vltimum autem inteſtinum, & infimum dicitur colon, quod immediate cum orificio totius corporis eſt coniunctum, hoc pertinet ad vitium luxuriæ, quæ circa infimam corporis partem viget, & exercetur, quæ eidem orificio eſt uicina. Vnde hoc vitium vilius, & turpius reputatur ceteris.

Item peccator aſsimilatur leproſis. Primo ratione diſtinctionis diſtinguuntur enim ſeptem genera peccatorum penes ſeptem ſpecies lepræ, vel penes ſeptem modos leproſorum, qui in ſacra ſcriptura leguntur. Nam ſignificatur in carnis tumore, ſuperbia, & hæc eſt lepra Oziæ. Poſtquam eleuatum eſt cor eius exorta eſt lepra in fronte eius. In exuſtione ſignatur iracundia: & hæc eſt lepra Simonis. Cum eſſet Ieſus in domo Simonis leproſi. In ſiti auaricia, & hæc eſt lepra Iezy. In ponderoſitate accidia; & hæc eſt lepra Moyſi. qui cum miſiſſet manum in ſinum, protulit leproſam. In pinguedine gula, & hæc eſt lepra vitorum quatuor in introitu portæ. In putredine inuidia, & hæc eſt lepra Mariæ Prouer. putredo oſsium inuidia. In fœtore anhelitus luxuria, & hæc eſt lepra domus Iacob. Secundo, ratione mundationis. Nam iſti leproſi mundantur quinque modis. Primo ablutione, per quam ſignificatur contritio, Regum, dictum eſt Naaman, Lauare ſepties in Iordane.

2. Par. 26.
Mat. 26
4. Re. 5.
Exo. 4.
4. Re. 7.
Nu. 12.
Pro. 14.
2. Re. 8
4 Re. 5

Item oſtenſione per quam ſignificatur confeſsio. Oſtendite vos ſacerdoti, qui dum irent, mundati ſunt.

Luc. 17

Item ſeparatione, per quam ſignatur excommunicatio, Nume. 12. legitur de Maria, quæ fuit extra caſtra ſeptem diebus.

Nu. 12.

Item incluſione, per quam religio ſignificatur, vt manus Moyſi mundata eſt incluſione. Exo. Item tactu per quem tribulationum perpeſsio, Matth. Tetigit eum dicens, Volo, mundare, & con-

Exo. 4
Mat. 7.

confeſtim mundata eſt lepra eius.

Item peccatores aſſimilantur apoplecticis, idest his, qui apoplexiam patiuntur. Primo (quia ſecundum Auicennam) in apoplexia fit membrorum ocioſitas. Vnde dicit, quod apoplexia eſt ocioſitas membrorum a ſenſu, & motu propter oppilationem contingentem in uentriculis cerebri, & meatibus ſpiritus ſenſibilis, & motiui. Hæc ocioſitas membrorum inuenitur in accidioſis, & in pigris, quia nihil boni volunt operari. Pro.19. Prouerb. Abſcondit piger manum ſuam ſub aſcella, nec ad os ſuum applicat eam. Et quidam quidem ſunt pigri, & ocioſi circa ſpeculabilia, puta circa ſtudium ſcientiæ. Vnde tales priuantur ſenſu, idest adeptione ſcientiæ. Quidam vero circa operabilia, & tales carent motu, idest profectu virtutis, vel meritorij operis.

Secundo, quia in apoplexia eſt anhelitus difficultas. Nam ſic euacuantur inſtrumenta motus, & anhelitus, aut debilitantur, vt non fiat facilis anhelitus: immo illis eſt ſpuma, & eſt habens viciſſitudinem ſicut ſtrangulatio, aut ſicut vox ſtrangulati, quandoque tamen non apparet anhelitus, neque vox neque ſpiritus, & hoc eſt peius. Et hæc difficultas anhelitus, idest reſpirationis, eſt in guloſis, & luxurioſis, qui quærunt delectationes carnis, quia tales ſpirituales inſpirationes difficulter recipiunt. Vnde Apoſtolus dicit, quod animalis, idest carnalis 1.Co.2. non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus Dei.

Tertio, eſt in apoplexia morbi inſanabilitas. Hippo. Nam ſicut dicit Hippoc. quando apoplexia eſt fortis, habens eam non ſanatur: ſi vero debilis eius ſanatio non eſt facilis. Hæc inſanabilitas inuenitur in auaris. Vnde Philoſophus dicit, quod illiberalitas, quæ pertinet ad auaritiam eſt inſanabilis. Ariſt. in Eth. Hiere. Inſanabilis facta eſt plaga tua. Hieremi. Sene. Dum cœtera uitia ſeneſcunt in homine, ſola auaritia iuueneſcit. Sen.

Quarto, in apoplexia eſt mortis deformitas: quia aliquando accidit, vt habens apoplexiam ſic eſt ſtatus, & non ſit differentia inter ipſum, & mortuum; ita vt non appareat in ipſo aliquis anhelitus, deinde reuiuiſcit, & ſanatur. Et in talibus anhelitus quidem non apparet, ſed à ſepulturam prius non integre [illegible] propter hoc volunt medici, quod tardetur ſepultura; donec perpendatur eius diſpoſitio, neque ſit minus lxxij. horis. Inuenitur autem quædam mortis conformitas in inuidis, quia corpus mortuum Pro.14. putreſcit: ſicut dicitur, quod putredo oſſium, idest virtutum, uel virorum fortium, inuidia.

Quinto, quia in apoplexia eſt mala reſolubilitas: quia apoplexia, ſi reſoluitur, ut plurimum reſoluitur in paralyſim. Hæc mala reſolubilitas inuenitur in ſuperbis, & iracundis: quia ſuperbia reſoluitur, vt plurimum in iram, & ira deſinit in ſtultitiam, & iacturam. Prouerb. Virum ſtultum interficit iracundia. Pro. 15.

Vera pœnitentia tum interioris, tum exterioris partes ac merita, per aliquas pulmonis, palpebrarumque, ac motus corporalis proprietates numerantur: quomodo paſto hoc Sacramentum hominem ſpiritualiter gignat, per ipſius naturalem conceptionem ac generationem aperitur: electorumque gradus breuiter deblaterantur.

Cap. LIIII.

Pœnitentia aſſimilatur pulmoni.

Primo quidem, quia pulmo aerem attractum interius depurat: & pœnitentia cor interius infectum mundificat, ſcilicet per contritionem. Iac. Purificate corda duplices animo.

Secundo, quia pulmo vocem format: Iaco.4. ſine pulmone enim vox formari non poteſt: neque anhelitus reddi valet, vt dicit Philoſophus. Sic etiam pœnitentia cordis exterius format vocem confeſſionis. Ari.14. de ani. Pſal. Dixi, confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam.

Tertio, quia pulmo humorem ſpumoſum generat. Pſa.31. Eſt enim pulmo de molli carne, & aerea, & ſpumæ coagulatæ ſimillimus, vt dicit Conſtan. & ideo generat conſimilem humorem, ſcilicet ſpumoſum. Quaſi autem humor ſpirituoſus, eſt feruida lachrymarum compunctio, Conſt. quam ipſa pœnitentia generat, & producit. Pſ. Lauabo per ſingulas noctes lectum meum, & lachrymis meis ſtratum meum rigabo.

Quarto, pulmo cor refrigerat. Nam ipſe pulmo vndique cor circundat, & aerem frigidum ad eius temperiem miniſtrat. Pſal.6. Vnde inter cor, & guttur eſt medius, vt ſubito ad cor aerem mittat, & ipſi gutturi ad vocem formandam reddat.

Sicut

Sicut igitur pulmo calorem cordis refrige
rat, ita pęnitentia tam interior, quam ex-
terior ardorem concupiſcentiæ, mitigat.
Eccl. 3 Eccl. Ignem ardentem extinguit aqua;
ideſt, ardorem concupiſcentiæ reprimit
pœnitentiæ lachryma.

Quinto pulmo a motu non ceſſat. Cũ
enim ſit, vt cordis flabellum, aerem ad tẽ
periem cordis attrahens cõtinuè, & emit
tens, oportet neceſſario, q̃ ſe dilatando,
& conſtringendo ſemper in motu conſi-
ſtat. Sic etiam homo pęnitens, a motu bo
ni operis nullo tempore ceſſare debet, ne
Eccl. 9. que ocio vacare. Eccl. Quodcunq; poteſt
facere manus tua inſtanter operare.

Sexto pulmo ſpiritui vitali nutrimentũ
continuum præſtat. Nam caro pulmonis
eſt mollis, & concaua, & leuis, vt aer in
ſuam naturam de facili immutetur, & ſic
vitalis ſpiritus in ventriculum cordis ad
conſeruationẽ vitę animalis facilius tran
ſeat. Sic per opera pęnitẽtiæ nutritur in-
terius ſpiritus, ſiue per auditum prædica
tionis, ſiue per ſtudiũ orationis, ſiue per
fletum compunctionis; ſecundum illud
Pſalm. Fuerunt mihi lachrymæ meæ pa-
nes die, ac nocte.

Septimo, pulmo cordis regionem ab
inſtrumentis ſenſibilibus ſeparat: & ſic
pœnitentia ſeparat cor pęnitentis a de-
Iſid. de lectationibus ſenſibilibus, & carnalibus.
ſu. bo. Iſid. Pęnitentia non menſium ac tempo-
rum curſu penſatur, ſed pęna qua anima
cruciatur, & mortificatur caro.

Octauo, pulmo aerem ad ſupplemen-
tum caloris in ſuis folliculis & poris re-
ſeruat: Vnde tam diu poteſt animal ſub
aqua ſine ſuffocatione viuere, quàm diu
poteſt recollectum aerem retinere. Sic
pęnitens debet in ſecretis ſtudijs, & af-
fectibus conſeruare propoſitum nõ pec-
candi. & tam diu viuit anima ſub aqua
gratiæ, quandiu poteſt tale propoſitum
retinere.

Item pęnitentia aſſimilatur palpebris
propter tria, primo propter officiũ. Nam
palpebrarum, ſiue ciliorum eſt triplex of
ficium. Sunt enim poſitæ ante oculos.

Primo ad cuſtodiendum, vnde dicun-
tur cilia, quia ſuo motu continuo aerem
intercidunt, & ſic oculos ab aeris lęſione
cuſtodiunt. Talis erat pœnitentia Pauli,
quam faciebat ad ſuam cuſtodiam, ne
ſcilicet caderet a gratia. Vnde dicebat:
1. cor. 9 Caſtigo corpus meum, &c.

Secundo, palpebræ ſunt ad operturã.
Nam, quia natura oculi eſt aquea, & hu-
mida, ad ſui fortificationem, & defenſio-
nem indiget opertura. Sed ſicut palpebra
eſt opertorium oculi, ita pœnitentia eſt
operimentum peccati; operit enim pec-
catum, ne videatur ad iudicium. Pſal. Bea Pſal. 31
ti quorum remiſſæ ſunt iniquitates, &
quorum tecta ſunt peccata. & talis fuit
pęnitentia Magdalenæ. Sed nota, quod
quædam animalia tegunt, ſiue claudunt
oculum cũ palpebra ſuperiori, ſicut om-
ne animal quadrupes (ſicut Philoſophus
dicit.) Quædam cum palpebra inferiori Ari. 12.
ſicut aues, quia quidam ſe affligunt in de ani.
pęnitentia amore æterni præmij, & hęc eſt
palpebra ſuperior: quidam timore ſuppli
cij, & hæc eſt inferior.

Tertio, palpebræ datæ ſunt ad apparẽ-
tiam, id eſt, ad pulchritudinem, & orna-
mentum faciei. Et talis fuit pęnitentia
Ioannis Baptiſtæ, & aliorum ſanctifica-
torum, quæ non fuit neceſſaria ad purga
tionem, vel cuſtodiam vitiorum, ſed po-
tius fuit ad decentiam, & ornamentum
virtutum.

Secundo pęnitentia aſſimilatur palpe-
bris propter concurſum. Duæ enim ſunt
in homine palpebræ, quæ aſſiduè ad inui
cem concurrunt, vt reficiant aſſiduo mo
tu obtuitum, (vt dicit Conſtant.) quæ Conſt.
dñr palpebræ, quia palpitando ſemp mo
uentur. Sicut igitur duplex eſt palpebra,
ita duplex eſt pnĩa, quæ ſibi inuicẽ in pę-
nitente aſſidue debent concurrere, & in-
uicem quaſi ſe tangere. ſ. interior, & exte
rior. Nã exterior ſine interiore eſt infru-
ctuoſa, vt patet in hypocritis: ſed interior
ſine exteriori nõ eſt fructuoſa, ſicut patet
in negligentib. & pigris ad ſatiſfaciẽdũ.

Tertio pp munimentũ. Nã palpebrę mu
nitæ, ſunt villis pillorũ, vt apertis oculis ſi
quid occurrerit repellat, & inuolutis ocu
lis in ipſis ſecurius dormiatur, vt dicit Cõ
ſtan. Hñt autẽ palpebræ pilos non oĩno
erectos, ſed in extremitatibus mediocri-
ter reflexos. & hoc factum eſt, vt ſe habi-
lius, & fortius clauderẽt, & ſi quod impe-
dimentum ei occurreret, ei efficatius ob-
uiarent. Quaſi autem villũ pillorum, ſunt
excẽpla ſanctorũ, qui de ſtatu peccatorũ
pręcipue carnalium ad Deũ conuerſi ſunt.
Nam pili ex ſuperfluitate quidem carnis
naſcuntur, ſed carnei nõ ſunt, ſed aridi,
& tenues: vnde ſignant Sanctos ad Deũ
conuerſos, qui licet primo fuerunt car-
nales, tamen poſt conuerſionem effecti
ſunt

ſani ſpirituales, & cœleſtes. Horum ergo pilorum villos, id eſt, exempla doctorũ, debet pœnitens ad ſe ipſum reflectere per imitationem, ſi vult ſe contra tentationes claudere, & ſecurè dormire in morte.

Item pœnitentia concipit, & parturit hominem in eſſe ſpirituali, ſicut parturitur, & concipitur in eſſe naturali, quod patet ex quatuor.

Primò ratione conceptionis. Nam ad conceptionem infantis requiritur materia conueniens, locus expediens, & cauſa efficiens. Materia ergo conueniens, humor eſt menſtrualis, ſiue ſeminalis fœminæ. Cauſa vero efficiens (ſecundum Philoſophum) eſt ſemen viri. Inſtrumentalis cauſa eſt calor naturæ, virtutem corpori influens, & diſponens. Locus autem conueniens, eſt matrix. Similiter dũ aliquis ad pœnitentiam conuenitur, & quaſi ſpiritualiter Deo concipitur velut locus conueniens in anima, eſt mens, ſiue memoria, quæ eſt, vt matrix, in qua velut humor menſtrualis eſt peccati recordatio, quæ eſt velut materia pœnitentię. Sed cauſa efficiens huius conceptionis

Iſa. 26. eſt timor Dei, ſecundum illud Iſa. A timore tuo Domine concepimus, & peperimus ſpiritum ſalutis. Et nota, quod ſi materia fœtus in parte dextra fuerit adunata, in naturam cedit maris; ſi vero in ſiniſtra, in naturam mulieris. Et hæc diuerſitas accidit propter dominiũ caloris, qui in dextra parte conſiſtit. Similiter quando calor diuini amoris dominatur in mẽte pœnitentis, concipitur quaſi in dextra maſculus, id eſt, ſpiritus compunctionis virilis, & fortis: ſed quaſi in ſiniſtra vbi eſt defectus caloris, id eſt, in corde tepide pœnitentis, concipitur fœmina, id eſt, ſpiritus debilis, & inſtabilis.

Secundo ratione formationis. Nam corpus infantis in vtero matris non ſubito formatur, ſed ordinatè, & gradatim: & iſte ordo conſideratur ex tribus. Primo ex concepti partibus, ſiue membris. Quia primo formantur membra principalia, ſcilicet cor, cerebrum, & epar, quæ aliorum omnium ſunt fundamenta. Et iſta quando ſunt ſimul in ſanguinis maſſa, ſibi vicinantur, & poſtea ab inuicem diuiduntur. De iſtis tribus fundamentis alia tria naſcuntur, ſcilicet nerui & nucha dorſi a capite, arteriæ a corde, venæ

Gale. ab epate, ſecundum Galenum. Ariſto. tamen dicit, quòd principium venarum

Ari. de ſ... vig. eſt cor. His autem ſic formatis tanquam omnium fundamẽtis formatur natura oſſa horum cuſtoditiua, ſcilicet cranium ad defenſionem capitis, oſſa pectoris ad munimen cordis, & coſtas lateris ad tutelam epatis, & ſic de alijs. Poſt iſta producuntur membra ſecundaria, ſcilicet manus, pedes, brachia, & ſimilia, ſed iſta nõ ſimul, ſed ſucceſſiuè formantur. Similiter in pœnitentiæ ſtatu nõ eſt homo ſtatim a principio perfectus, ſed proficit gradatim ſecundum illud Pſalm. Ibunt

Pſal. 83 de virtute in virtutem. Vnde poſſumus per tria membra principalia, ſcilicet cor, cerebrum, & epar, intelligere tres virtutes theologicas, ſcilicet fidem, ſpem, & charitatem. Per membra vero ſecundaria, ſeu defenſoria, quæ his adijciuntur virtutes intellectuales; ſed per officialia virtutes morales, in quibus omnibus homo non perficitur ſubito, ſed gradatim. Secundo conſideratur ordo formationis & conceptionis gradus; quia infans dum concipitur, quatuor habet gradus. Primus eſt cum adhuc eſt lacti vicinus, ſecundus eſt cum iam ſemen ſanguini ſe commiſcet. Tunc enim cor, vel cerebrum nondum perfecta ſunt, ſed eſt quędam maſſa ex ſemine ſanguineque commixta. Tertius eſt gradus, cùm corde, & cerebro, & hepate iam formatis, alia mẽbra indiſtincta ſunt. Quartus eſt quando corpus eſt completum, & organizatum, & ad animæ ſuſceptionem diſpoſitum. Cui dum anima deſuper datur, in vtero mouetur; & ſi eſt fęmina, in ſiniſtra parte plus ſentitur; ſi vero maſculus,

Galie. in dextra parte plus mouetur, vt dicit Galienus. In iſtis igitur quatuor gradibus formationis corporis, deſignantur quatuor gradus formationis pęnitentis, quorum primus eſt in peccati recogitatione. Et hæc aſſimilatur lacti, quia lac eſt faciliter conuertibile, & in bonos, & in malos humores. ſic recordatio peccati faciliter conuertitur, vel in bonum animæ nutrimentum, puta, quando ex recordatione peccati naſcitur dolor compunctionis: vel in nutrimentum malũ, quando ex peccati recordatione naſcitur delectatio, vel voluntas reiterandi. Secundus gradus eſt in peccati deteſtatione. Tunc enim ſemen agnitionis, & recordationis peccati, intermiſcet ſe cum ſanguine, id eſt cum dolore, & abominatione peccati.

peccati. Tertius gradus eſt in peccati confeſſione, vbi quædam membra ſunt diſtincta, ſcilicet cor, cerebrum, & epar, per quæ tria intelligitur triplex genus peccatorum, quæ homo tenetur diſtinctè confiteri, præcipuè mortalia, ſcilicet commiſſa in Deum, proximum, & in ſe ipſum, vel commiſſa corde, ore, & opere. Alia vero membra ſunt indiſtincta, quia vltimo fieri debet pœnitentis confeſſio cōmunis in qua indiſtinctè, id eſt, generaliter ſe accuſet de venialibus, & mortalibus, quæ per obliuionem omiſiſſet, vel ignorantiam diſtinctè confiteri. Quartus gradus attēditur in ſatisfactione, in qua conſiſtit perfecta pœnitentia, ſeu pœnitentis diſpoſitio, ſiue ad ſupernæ gratiæ ſuſceptionem, ſiue ad fœtus, id eſt, boni operis motionem. Sed nota, quòd fœtus interior, id eſt, diſpoſitio, vel propoſitum interius conceptum de pœnitentia exterius faciēda, in quibuſdam eſt fœmineus, id eſt, defectiuus, & non verus, ſicut in fictis, & hypocritis: & tunc eſt motus exterioris pœnitentiæ, ſiue operis in ſiniſtra, quia ſcilicet hypocrita, & fictus exteriora opera pœnitentiæ facit cum ſiniſtra intentione. In quibuſdam vero interior fœtus, id eſt, contritio cordis eſt maſculinus, id eſt, perfecta, & vera. & rectè eſt motus in dextra, quia ſcilicet verè cōtritus facit opera pœnitentiæ cum recta

Mat. 5. intentione. Vnde dicitur: Neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextra tua.

Tertiò attenditur ordo formationis ex conceptionis diebus, quia in gradu lactis eſt infans per ſex dies: in gradu ſanguinis per nouē: in gradu maſſæ carnis xij. diebus exiſtit. In quarto vero gradu ante plenam perfectionem eſt per xviij. dies. vnde a die conceptionis vſque ad diem completionis, & viuificationis, ſunt xlvj. dies ita, quod primus, & vltimus computetur. Nam in tot diebus communiter viuit fœtus. Et ſecundum hunc numerum Auguſtinus computat ædificationem templi cui comparat perfectionem corporis Chriſti. non quia talis proceſſus fuerit in formatione dominici corporis, cum perfectionem habuerit in inſtanti: ſed quia in tot diebus potuit membrorum diſtinctio comprehendi. In hoc igitur proceſſu dierum intelliguntur quadruplex gradus electorum.

Aug. ſuper Io. cap. 6.

Primus eſt incipientium, & iſti ſunt ſub forma lactis, qui eſt paruulorum cibus. Eſt igitur eorum inceptio in operibus vitæ actiuæ: vnde aſſignantur eis ſex dies, id eſt, ſex opera miſericordiæ, quæ enumerauit Dominus. Mat. 25

Secundus eſt proficientium, & iſti ſunt ſub forma ſanguinis, id eſt ſub certamine paſſionum, ac tentationum, & tribulationum. Vnde quibuſdam, qui nondum iſtum gradum attingebant, dicebat Apoſtolus: Nondum enim vſque ad ſanguinem reſtitiſtis, & iſtorum profectus debet eſſe in vita contemplatiua. Vnde aſſignantur eis ix. dies propter nouem Angelorum ordines, quibus aſſimulantur viri contemplatiui. Heb. 12

Tertius gradus eſt perfectorum, qui iam habent completam naturam carnis, id eſt debitam formam perfectioni. Tales ſunt quorum vita conformatur vitæ Apoſtolicæ: Vnde aſſignantur eis duodecim dies propter numerum duodecim Apoſtolorum. Rom. 6

Quartus gradus eſt beatorum, quorum perfectio quantum ad corpus erit in octaua reſurrectionis, quæ iam inchoata eſt in Chriſto, qui ſcilicet reſurgens ex mortuis, iam non moritur. Perfecta autem reſurrectio & plena erit in fine ſeculi, quando decima drachma perdita fuerit reinuenta, id eſt electorum eccleſia totaliter reſuſcitata. Vnde vltimæ conſummationi decem dies aſſignantur propter numerum completum electorum, qui ſignantur in decima drachma prius perdita poſtea reinuenta. Luc. 15

Tertiò ratione completionis ex eo, quòd quorundam infantium formatio citius, quorundam vero tardius completur. Sunt enim quidam, qui dicunt, quod quidam in xxx. diebus complentur, & tales ſexto menſe naſcuntur, & tales propter teneritudinem non viuere poſſe dicuntur. Quidam vero xxxv. die perficiuntur, qui ſeptimo menſe naſcuntur, & tales viuere poſſe probantur. quidam xl. diebus formantur, qui octauo menſe naſci perhibentur, neque tales in vita ſeruantur. Vnde Conſtant. & etiam Galenus, dicunt omnem infantem in ſeptem menſibus motum habere, qui ſi adeo eſt fortis, vt exire poſſit ad vitam, vtique conualeſcit. Si vero tunc in ſeptimo menſe non egreditur, ipſo ſuo motu debilitatur & etiam ſummè patitur: vnde ſi etiam ſequenti menſe, id eſt octauo exierit, non conualeſcit, ſeu ſi uſque ad ix. menſem

vel

vel principium decimi quieuerit, iterum vires ſumit, vnde egrediens conualeſcit ad vitam. Et tales qui nono menſe, vel decimo oriuntur, ſexdecim diebus in matrice formantur. vel forte qui decimo menſe naſcitur; quinquaginta diebus in ventro completur. Sicut ergo quorundam formatio citius quorundam vero tardius perficitur. Sic etiam ad Deum quidam citius, & quidam tardius conuertuntur. Et iterum in amore Dei in quo ſpiritualis vitæ perfectio conſiſtit, quidam citius, quidam tardius perficiuntur. Poſſemus etiam per prædictos quinque modos conceptionum, ſiue natorum intelligere quinque diuerſitates fidelium. Quorum primi fuerunt Iudæi ante Redemptionis aduentum: iſtorum formationi aſſignantur triginta dies. Trigenarius enim numerus conſurgit ex numero ternario, & denario; quia ternarius in denarium ductus, id eſt, ter decem faciunt triginta. In ternario ergo fides Sanctæ Trinitatis, in denario vero decalogi obſeruantia intelligitur. Et vtrunque Iudæorum iuſti, & eruditi viri habuerunt, ſcilicet fidem Sanctæ Trinitatis cum obſeruantia decalogi. Sed tamen ante Redemptionis, & paſſionis eius tempus hoc non ſufficiebat, vt ad vitam ingrederentur; cum nondum eſſet aperta ianua Paradiſi. Et hoc ſignificatur in eo, quod natus in ſexto menſe, vel intra non viuit. Sex enim cucurrerunt ætates ante Saluatoris aduentum, quas ſex menſes conceptionis ſignant; ita vt prima ætas computetur ab Adam vſque ad Noe, ſecunda a Noe vſque ad Abraam, tertia ab Abraam vſque ad Moyſen, quarta vſque ad Dauid, quinta vſque ad tranſmigrationem Babylonis, ſexta vſque ad Christum. Poſtrema ad aduentu Redemptoris, in qua per paſſionem Christi aperta eſt ianua vitæ. Secundi ſunt Chriſtiani, & iſtorum formationi, ſiue perfectioni aſſignantur triginta quinque dies, ita vt ternario addatur quinarius, qui eſt numerus quinque vulnerum Christi Crucifixi. Nam poſt fidem Trinitatis, & impletionem decalogi conformantur, qui veri Chriſtiani ſunt, Cruci & paſſioni Chriſti, quaſi quinque vulnera eius in ſemetipſis habentes ſecundum illud: Ego ſtigmata Domini Ieſu in corpore meo porto. Tales nati Gal. 6.
ſunt in ſeptimo menſe, id eſt in ſeptima ætate, quæ eſt Chriſti, ſecundum computationem ſupra dictam quamuis alij aliter computent ætates.

Tertij ſunt hæretici quibus aſſignantur quadraginta dies quia quadragenarius numerus competit errantibus, ſecundum illud Pſal. Quadraginta annis offenſus fui generationi huic, & dixi, Hi errant Pſal. 94
corde. Tales licet octauo menſe naſcantur, non tamen viuunt; quia hæretici licet ad octauam generalis reſurrectionis ætatem ſicut & cæteri ſint peruenturi, & reſurrecturi, non tamen intrabunt in vitam æternam: vnde in Pſal. prædicto ſubditur, Quibus iuraui in ira mea ſi introibunt in requiem meam. Pſal. 94
Quarti autem ſunt viri perfecti, qui ſunt habitaculum, & templum Dei vnde talibus aſſignantur xlvj. dies, qui eſt numerus competens ædificationi templi dei ſecundum illud. Quadraginta ſex annis ædificatum eſt templum hoc. Ioan. 2
Nam xlvj. Conſurgit ex duplici numero ſcilicet ex x. & ſex. Nam quater x. faciunt xl. quia ſcilicet viri perfecti cum quatuor euangelijs obſeruant præcepta decalogi, quibus etiam adduntur vj. propter vj. miſericordiæ opera. Iſti ix. menſe naſcuntur, quia nouem Angelorum ordinibus finaliter ſociabuntur. Quinti autem ſunt beati, qui liberati a ſeruitute corruptionis, ſunt in libertate gloriæ filiorum Dei. vnde iſtis aſſignantur quinquaginta dies, quia quinquageſimus numerus deſeruit libertati propter iubileum, id eſt, quinquageſimum annum, in quo ſerui libertati donabantur. Iſti etiam naſcuntur, decimo menſe; qui ſcilicet, (vt dictum eſt ſupra) pertinet ad decimam drachmam, id eſt, ad naturam humanam quæ per diuinam ſapientiam id eſt, Chriſtum recuperata nouem drachmis, id eſt, nouem Angelorum ordinibus eſt iungenda.

Quarto ratione parturitionis, quia infans dum paritur matri infert triſtitiam, ſed poſt partum tribuit lætitiam. Egreditur etiam ex ventre veſtitus ſecundinæ. Similiter etiam pœnitentia confert triſtitiam in actu, relinquitur lætitiam in fructu. & veſtit etiam animam gratia, & virtutibus ornat. Luc. Cito proferte ſtolam primam, & induite illum. Luc. 15

Item pœnitentia per quam homo moritur peccatis, aſſimilatur morti corporali. Primo ratione vtilitatis. Nam mors (ſecundum Iſidor.) vij. vtilitates inducit.

Prima

Prima eſt, quia potentiam tyrannorum abſoluit: & ſimiliter pœnitentia abſoluit potentiam dæmonum, quam habent ſuper animam propter peccatum. Secunda eſt, quia peccatis, & voluptatibus finem imponit. Sic pœnitentia finem imponit voluptatibus per carnis macerationem, & etiam peccandi cauendo recidiuationem. Tertio, quia mors eſt terminus omnis miſeriæ. Et ſimiliter pęnitentia terminat miſeriam, dum culpam excludit, quæ eſt miſeriæ cauſa. Vnde non ſolum euadit pœnitens præſentis pœnæ miſeriam, ſed etiam ſequentis. Quarto, quia mors eſt confirmatio gratiæ: pœnitentia autē dum a culpa præſeruat, quodammodo in gratia confirmat. Quinto, quia mors eſt acquiſitio veniæ. Et ſimiliter per pęnitentiam acquiritur venia de offenſa, quam effecit culpa. Sexto, quia mors eſt reparatiua innocentiæ. Similiter per pœnitentiam reſtituitur innocentia, & ſi non quo ad actum, ſaltem quo ad meritum. Nam pœnitentia reſtituit merita, quæ quis acquiſiuit exiſtens in innocentia, vel etiam in gratia: multi etiam feruenter pęnitentes æquiparant, vel ſuperant in merito, vel gratia multos innocentes. Septimo, quia mors eſt collatiua fœlicitatis æternæ. Et ſimiliter per pœnitentiam acquiritur æterna gloria.

Secundò pęnitentia aſſimilatur morti ratione varietatis. Diſtinguitur enim triplex mors, quæ deſignat tres partes pœnitentiæ. Eſt enim mors acerba, quæ eſt infantium, immatura quæ eſt iuuenum, & matura, quæ eſt ſenum. Sic pęnitentia debet eſſe acerba in contritione: & immatura, id eſt, in feſtina in conuerſione: & matura, id eſt debita in ſatisfactione, vbi ſcilicet debitum ſoluitur pęnæ, quam meruit ex illatione offenſæ.

Tertio ratione qualitatis, quia mors
Aug. eſt incerta quo ad tempus. Auguſtinus. Nil certius morte, & nil incertius hora mortis.

Item quo ad locum, quia neſcit homo
Sen. li. epiſt. vbi ſit moriturus. Senec. Mors vbique te expectat tu quoque ſi ſapiens fueris, vbique expectabis eam.
Aug. li. de ciu. dei.
Item quo ad modum, quia neſcimus qualiter morituri ſimus. Auguſtinus. Non eſt multum curandum neceſſario morituro, qua morte moriatur: ſed curandum eſt, quo poſt mortem ire compellatur: quia mors non eſt dicenda mala, quā bona vita præceſſit. Sic ergo mors habet aliquid certitudinis, ſcilicet, quod omnino eſt ventura: & aliquid incertitudinis, vt dictum eſt. Similiter pęnitentia habet quidem (ſi vera ſit) certitudinem veniæ) ſed an peccator ad peccatū rediturus ſit, an in pęnitentia perſeueraturus, incertū eſt, quia non eſt in eius poteſtate. Nō eſt Rom. 9
enim volentis, neque currentis, ſed miſerentis Dei.

Item, quia mors eſt amara. Eccleſiaſt. Ecci. 41
O mors, quàm amara eſt memoria tua. Sic memoria peccati debet eſſe cum ama Iſa. 38.
ritudine animi. Vnde Iſa. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.

Ocium ſpiritualibus viris maximopere ob. ſer per plurima ipſius ſuperflui ſomni detrimenta, facile deprehenditur. *Cap. LV.*

Pigritia, ſiue ocium ſpiritualium virorum, aſſimilatur ſuperfluo ſomno, ſiue dormitioni. Nam intemperatus ſomnus eſt caloris naturalis extinctiuus quia per ſomnum immoderatū humores amplius reſoluuntur: quos dum calor naturalis aggreditur, ab eis minuitur, & extinguitur: & ideo potio natis, & minutis pręcipitur ne dormiant, nę per ſomnum humores amplius reſoluantur, & ſic calor qui eſt in talibus, diminuatur, & debilitetur, & ſuffocetur. Similiter per ocium, & pigritiam humores, id eſt, malæ affectiones, & noxiæ cogitationes multiplicantur, ex quibus calor, id eſt, feruor amoris ſpiritualis minuitur, & aliquando totaliter extinguitur; propter quod dicit 1. Th. 5.
Apoſtolus: Non dormiamus, ſed vigilemus, & ſobrij ſimus.

Secundò, quia intemperatus ſomnus eſt animalis virtutis deſtructiuus. Vnde dicit Conſtant. quod ſi ſomnus fuerit nimius, animalis deficit virtus: eo quod nimis humectatur, & infrigidatur corpus. Sic ocium, & pigritia dum abundare facit humorem concupiſcentiæ, inducit in animam nimium frigus malitiæ, quia multam malitiam docuit ocioſitas, Eccl. 33
vt dicitur Eccleſi 33. & extinguit funditus, & deſtruit virtutem ipſius animæ, 2. Re. 4
4 Reg. Dormiens oppreſſit eū, ſcilicet virtutis actum, ſiue habitum.

Tertio, quia nimius ſomnus eſt egeſtatis cauſatiuus, ex eo q; eſt operationis

& per

& per conſequens lucri impeditiuus, vnde Prouer. (Prou. 6.) Vſque quo piger dormis? quando conſurges de ſomno tuo? paululum dormies, paululum dormitabis: paululum conſeres manus tuas, vt dormias: & veniet tibi quaſi viator egeſtas. Sic pigritia, & ocium dum a bene operando retrahit, egeſtatem gratiæ, & ſpiritualium diuitiarum inducit. Prouerb. (Pro. 10.) Egeſtatem operata eſt manus remiſſa.

Principes, quibus virtutibus præditi eſſe debeant vt iuſti habeantur? ac quale eorum in regimine exiſtat officium, quatuor ipſorum armorum potiſſimis ſimilitudinibus clarum efficitur. *Cap. LVI.*

PRincipes aſſimilantur humeris ſecundum illud, (Iſa. 9.) Factus eſt principatus ſuper humerum eius.

Nam primo humeri ſunt ad ſpiritualium membrorum defenſionem: vnde humeri ſunt ex varijs oſſibus compoſiti, quorum præcipua duo ſpatulæ dicuntur. Et fuerunt neceſſaria hæc oſſa, vt pectus & coſtas defenderent, ne a poſteriori læſionem acciperent. Et in illis duabus ſpatulis ſunt duæ concauitates, quæ vocantur oculi, vnde vocantur ſpatulæ oculorum, quod nomen ex officio aſſumpſerunt. nam ſicut oculi totius anterioris corporis ſunt defenſores, ne ab aliquo lædatur: Sic iſti a poſteriori pectus, & coſtas defendunt. Principes ergo ad modum humerorum ſpiritualium, & religioſorum virorum præcipue eſſe debent patroni, & defenſores, ne ab aliquo lædantur. & debent conſtare ex varijs oſſibus, id eſt, fulciri varijs virtutibus, ſed præcipue iuſtitia, & clementia debent vigere in eis, quaſi duæ ſpatulæ in humeris, vna ad dextram, ſcilicet iuſtitia, altera ad ſiniſtram, ſcilicet clementia. & hæ habent duos oculos, quia iuſtitia reſpicit culpam, clementia vero naturam. Et iſtis virtutibus principes firmati ſunt validi, & potentes ad ſubditorum defenſionem, ſecundum illud: (Pro. 20.) Miſericordia, & veritas cuſtodiunt regem, & roboratur clementia thronus eius. (Pſ. 138.) Pſalmus. Nimis confortatus eſt principatus eorum.

Secundò humeri ſunt ad brachiorum, & coſtarum pectoris defenſionem, & oſſium concatenationem: vnde duæ ſpatulæ habent retro duo acumina, per quæ eadem ſpatula furculæ eſt connexa, ne a ſuperiori rotum ſuum exeat. Interius vero ad hoc nomen ponit alterum, ne ſubtus exiret acumen armorum; furculæ autem ad hoc fuerunt neceſſariæ, vt armos ligarent, & a pectore diſtare facerent, quorum oſſa ſunt rotunda exterius, interius vero concaua, & cum teneritudine pectoris ante colligata, retro vero cornu roſtro: & ſunt eorum ligamenta oſſa cartillaginoſa, quæ vocantur ſpatularum capita: ad hoc tamen poſita, vt facerent concatenationem armorum, ſiue humerorum. Prælati ergo ad modum humerorum ad hoc ſtudere debent vt brachia, id eſt, viros artifices, & laborantes, & coſtas pectoris, id eſt, mulieres, quia mulier ex coſta viri formata eſt, & oſſa, id eſt, maiores & fortiores ad inuicem concatenata teneant, ſcilicet in catena pacis, & veritatis.

Tertiò humeri ſunt ad oſſium ſpondylium, & colli ſupportationem. Oſſa autem colli, vel ſpondylium, ſunt prælati, & clerici, & viri eccleſiaſtici, qui ſunt medij inter Deum & populum, ſicut collum inter caput, & corpus: quos Principes ſeculares non opprimere, neque perſequi debent, ſed benigne ſupportare, & reuereri.

Quarto, quia humeri ſunt ad ponderum diuerſorum ſupportationem. Licet enim poſt caput, & collum alijs membris ſupereminéant, omnium tamen onera portant, & pro aliorum offenſa ſæpe ſpatulæ verberantur. Sic quamquam ſeculares principes poſt caput Eccleſiæ, quod eſt Papa, & collum, id eſt, prælatos eccleſiaſticos ipſis ſecularibus, & temporalibus principentur, tamen pro omnibus ſibi ſubditis debent vtiliter laborare, & pro eis tuendis, & regendis onera laborum, & expenſarum portare: ipſi etiam pro ſuis ſubiectis habent Deo reſpondere, & frequenter ab eo pro ipſis flagellantur.

Brachio-

Brachiorum numerus, partes, officiaque natura- lia ac diuerſa, duplicem hominis poteſtatem pluribus exemplis indicare videntur. Remq́; publicam cordi comparari non immeritò aſſeritur. Cap. LVI.

POteſtas humana aſſimilatur brachiis. Nam ſicut duo ſunt brachia dextrum & ſiniſtrum, ita duplex eſt poteſtas, ſcilicet ſpiritualis quæ eſt, vt brachium dextrum, & temporalis quæ eſt vt ſiniſtrum. Videmus autem, quod brachia primo quidem ſunt valde fortia, ex omni enim parte fortitudinem habent, ſcilicet ſuperiori, quia ſcilicet cum armo ſuperiori brachium fortiſſimis neruis connectitur.

Item ex parte interiori ſunt oſſa brachiorum groſſa, & dura, & medulla plena. Ex parte vero exteriori non nimium ſunt carnoſa, vt oſſibus, & neruis compacta eſſent fortiora.

Item in cute muſculis, & lacertis ſunt intermixta. Vnde in brachijs maxima eſt
Pſa. 17. hominis fortitudo, Pſalmus. Poſuiſti, vt arcum æreum brachia mea. Sic illi qui ſunt in poteſtate temporali, vel ſpirituali conſtituti debent cum ſuis ſuperioribus, & maioribus, ſcilicet cum Deo, & ominibus, eſſe per obedientiam, & beneuolentiam fortiter colligati.

Item interius in ſe ipſis groſſis oſſibus, ideſt magnis virtutibus fulciti, exterius parum carnoſi, ideſt non delitioſi, vel voluptuoſi, muſculis, ſiue lacertis, ideſt ſolicitudinibus ſemper ad benè operandum mouentibus intermixti. Et quãdo iſti ſic ſe habuerit, vt brachia erunt fortiſſimi.
Luc. 1. De tali enim brachio dici poteſt: Fecit potentiam in brachio ſuo. Sexto videmus, quod brachia ſunt valde vtilia, valent enim brachia ad eleuandum, ad portandũ ad ſtringendum, & ad repellẽdũ, ad impugnandum, & ad operandum. Sic illi qui ſunt domini, & in poteſtate conſtituti, debent leuare humiles, portare debiles, ſtringere, ideſt amplecti vtiles, repellere nocentes, impugnare hoſtes, & bene operari in omnes. Grego. Poteſtas cum habe-
Greg. in paſt. tur, cogitãda eſt ad vtilitatem, quatenus is qui vtitur, vt prodeſſe debeat, poſſe ſe ſciat poſſe ſe ſciat.

Tertio videmus, quòd brachia ſunt valde flexibilia. Sunt enim brachia flexibilia in tribus iuncturis, ſcilicet circa armum, circa cubitum, & circa manum. Similiter illi qui ſunt in poteſtate conſtituti, debent eſſe flexibiles circa armos, ideſt circa ſuperiores per obedientiam, & humilitatem.

Item circa cubitos, ideſt circa medios per beniuolentiam, & affabilitatem, circa manus, ideſt circa infimos per ſubuentionem, & pietatem.

Quarto videmus, quod brachia ſunt valde compaſſibilia. Nam quia à capite beneficium ſenſus & motus recipiunt, ingrata non ſunt, ſed pro ipſo capite defendendo contra ictus ferientium, liberaliter ſe exponunt. Ita principes debent eſſe grati capiti noſtro ideſt Chriſto, à quo habent & ſenſum diſcretionis, & motum boni operis. Et ideo pro fidei ſuæ, ſeu eccleſiæ eius defenſione, deberet ipſi, cùm neceſſarium eſſet, perſonas ſuas exponere.

Item in tantum compatiuntur brachia alijs membris, quod pro eis ſæpe in minutionibus vulnerantur, vt illa illæſa, & ſana reddantur, vel in ſanitate habita cõſeruentur. Vnde pro aliorum membrorũ cuſtodia vulnerari, & percuti nõ refugiũt ſed ſponte ſe offerunt. Similiter debent facere principes pro ſalute ſuorum ſubditorum, & maximè pro ſalute ſpiritua-
li. Iohã. Bonus paſtor animam ſuam ponit pro ouibus ſuis. Ioã. 10.

Quinto, quia brachia ſunt cordi valde conformia. Nam per quaſdam arterias ab ipſo corde ſpiritum, & pulſum recipiunt. Et ideo ſtatum ipſius cordis lucidum nobis produnt. Cordi autem quod eſt membrum commune, ex quo procedit vita omnium membrorum, aſſimilatur reſpublica, ſiue communia bona, ex cuius proſperitate pendet ſalus omnium ſingularium perſonarum. Huic igitur debent ſe principes totaliter conformare, ab ipſo pẽdet ſpiritus, & pulſus eius, ideſt vigor ſpiritualis, & corporalis. Vnde eius ſtatum, quando defectiuus eſſet, debet brachiũ, ideſt Princeps ipſe prodere medicis ideſt ſapientibus conſiliarijs, vt reparetur, tanta etiam dilectione ſunt brachia cordi coniuncta (ſecundum Gale.)
Gale. quod hoc habent inter omnia membra proprium, vt quod cor diligit, & amat, brachia diligunt, & in eius amplexum voluntariè ſe extendunt. quod enim a corde diligi ſentiunt, quanto vicinius poſſunt cordi aſtringunt, in tantum, vt totum affectum amantis cordi imprime-

 rent

rent,ſi valerent. Sic etiam boni principes
illos præcipuè diligunt, & amplectuntur
quos vident cordis ideſt reipublicæ, &
boni communis magis eſſe amicos, & ꝓ
motores:& ad hoc toto ſtudio tendunt,
vt omnes quantum poſſunt cordi aſtrin
gant, ideſt ad amorem reipublicæ tra-
hant.

Sextò, quia brachia, quandoque ſunt
mortis indicariua. Nam ſicut habetur in
pronoſticis,denudatio brachiorum,& in
quietatio eorum in acutis eſt mortiferũ
ſignum. Similiter ſi principes,& rectores
ſunt interius denudati virtutibus, & in-
quieti exterius,pacem ſubditorum de-
ſtruẽtes,ſignum eſt in republica mortis,
Pro.28. & ruinæ. Prou. Regnantibus impiis rui-
næ hominum.

*Triplex corporis potus, triplici pariter animæ po
tationi perſpicuis ſimilitudinibus adaptatur.
Cap. LVIII.*

POtatur anima ad modum corporis
tripliciter. Eſt enim potus inanis, me
dicinalis,& nutrimentalis. Nam(ſecundũ
Conſtan.)eſt aliquis potus, qui tantum
eſt potus, vt aqua quæ ſcilicet non eſt ꝑ
ſe corporis nutritiua. Et huic aſſimilatur
curioſitas,& vanitas ſciẽtię ſecularis,qua
non nutritur anima in ſpiritu, vel deuo-
tione.

Item eſt potus qui eſt potus, & cibus,
vt vinum,quod ſecundum Conſtan. per
omnes partes corporis portat cibum nu-
triens,& calefaciens ſpiritum,& confor-
tans naturalem calorem. Huic aſſimila-
tur dulcedo ſapientiæ ſalutaris,ſcilicet ſa
cræ ſcripturæ,qua omnes ſenſus animæ
nutriuntur,ſpiritus calefit, & inflamma-
tur,& charitatis amor creſcit,& conforta
Pro.2. tur. Pro. Bibite vinum,quod miſcui vobis
Cor.10 Apoſtolus. Bibebãt aut de ſpirituali. &c.
Item eſt potus medicinalis,qui non da
tur ſecũdum viam potus, ſed ſecundum
regulam medicinæ,vt ſyrupus,& ſimilia.
Talis eſt potus compunctionis pœ-
nitentialis,qua anima purga-
Pſ.79. tur,& ſanatur. Pſalmus.
Potum dabis nobis
in lachrymis in
menſura.

*Verbi Dei concionatoris dignitates partes, ac of-
ficia,per quatuor oris,oculorumque ſeptem pro
prietates,ac vtriuſque telas,viſionisque forma
tionem,& denique pupillæ perfectionem pluri
bus exemplis,& rationibus vberrime explanã
tur. Cap. LIX.*

PRædicator verbi Dei aſſimilatur ori
propter quatuor.
Primo propter nutrimenti ſuſceptionẽ
nullũ.n.membrum in animali nutritur,
niſi prius cibus in ore ponatur, & maſti-
cetur:& propter hoc fuit os humidum in
terius,vt cibi ſiccitas eius humiditate im
mutaretur. Fuit neruoſum,vt cibi ſaporo
ſitas ſentiretur. fuit etiam durum ne ci-
bi duritie læderetur:fuit cõcauum, & ro-
tundum,vt cibus aſſumptus hinc inde fa
cilius moueretur. Sicut ergo cibus in ore
diſponitur qui poſtmodum ad membra
nutrienda trahitur, ſic cibus ſpiritualis
doctrinæ a prædicatore diſponitur, & tra
ditur,quo membra eccleſiæ.ideſt fideles
nutriuntur, vnde prædicatorem ad mo-
dum oris oportet eſſe humidum per pie
tatem,neruoſum per charitatem quæ eſt
vinculum perfectionis ſicut neruus liga-
mentum oſſium.
Item durum per firmitatem.
Item concauum per humilitatem:& ro
tundum,ideſt motui aptum per operoſi-
tatem. Hiere. Si ſeparaueris prætioſum a
vili &c. Hier.15
Secundò propter aeris attractionem.
Nam aer primò in ore immutatur & ſub
tiliatur, & ſic ad cordis refrigerium per
canalem pulmonis tranſmittitur. Sicut
ergo os attrahit aerem reſpirando,ſic prę
dicator debet gratiam ſpiritualis doctri-
næ attrahere orando. Pſa. Os meum ape- Pſ. 118.
rui,& attraxi ſpiritum. Aug. Prædicator la Aug.4.
boret,vt intelligenter,vt libenter, vt obe de doc.
dienter audiatur. Et hoc ſe poſſe magis chri.
pietate orationum,quàm oratoris facul-
tate non dubitet, vt orando pro ſe ac ꝓ
illis quos eſt allocuturus,ſit prius orator
quam doctor. Et in ipſa hora accedens
prius quàm exerat proferentem linguam
ad dominum leuet animam ſitientem,
vt ructet,quod biberit,vel qđ impleuerit
fundat.
Tertio propter vocis formationem.
Adhoc enim eſt palatum oris cõcauum,
vt linguæ plectrum facilius moueatur, &
& ad vocem formandam, expeditè ele-
uetur,

uetur, & deprimatur. Similiter ad hoc vt vox doctrinæ in ore prædicatoris recte formetur, oportet eum habere palatum cordis concauum, & vacuum ab amore mundi, & ab omni infectione
1. Reg. 2. peccati. 1. Reg. Recedant vetera de ore veſtro, id eſt. O vos prædicatores a vero affectu recedant temporalia, quæ tempore
Pro 4. veteraſcunt. Prou. Remoue a te os pra-
1. Pet. 2 uum. Per. Peccatum non fecit, neque inuentus eſt dolus in ore eius.

Quarto propter ſuperfluitatum a pulmone, & cerebro venientium eiectionē, & membrorum a ſuperfluis exonerationem. Sæpe enim dum ſtomachus grauatur, per oris vomitum expurgatur. ſic prædicator eijcere a ſe debet ſuperfluas affectiones quæ ſunt vt ſuperfluitates venientes a pulmone, & ſuperfluas, & noxias cogitationes quæ ſunt ſuperfluitates deſcendentes a cerebro debet etiam per oris confeſſionem vomere peccati graue-
Ecc. 31 dinem. Eccl. Surge de medio, & euome
Apoc. 3 illud. Apoc. Incipiam te euomere ex ore meo.

Notandum etiam, quòd os patitur ex corruptis humoribus aliunde fluentibus Nam ſi ſit homini ſocietas mala, ſi mens corruptionibus plena, ſi peccauerit in lin-
Mat. 12 gua, patitur os eius. Mat. Ex habundantia cordis os loquitur.

Item prædicatores aſſimilantur oculis propter ſeptem. Septem enim ſunt prædicatori neceſſaria. Primum eſt intētionis humilitas, videlicet, vt non prædicet ad ſcientiæ oſtētationem, ſed potius ad Dei laudem, & animarum vtilitatem. Vnde
Iſi. lib. ety. oculi (ſecundum Iſid.) dicti ſunt quaſi occulti, quia ſcilicet ſuum lumen intus occultant, & conſeruant: vel quia tegmina oculorum eos occultant, ne aliquibus in iurijs lædantur. Sic prædicatores ne lædātur à ſuperbia, vel vana gloria, ſe ipſos, vel lumen ſapientiæ, ſaltem quantum ad intentionem, debent occultare, id eſt nō
Grego. in ſer. ad oſtētationem prædicare. Gre. Sic opus ſit in publico, vt intētio ſemper maneat
Pſa. 24. in occulto. pſ. Oculi mei ſemper ad dominum, ſcilicet per rectam intentionem.

Secundo eſt neceſſaria diſcretionis ſagacitas, vt ſcilicet ſic medici ſpiritualis animarum morbos ſagaciter diſcernant, & oſtendant, ac curas debitas adhibeāt, ſicut maxime in oculis repræſentantur, & iudicantur animæ paſſiones Nam oculi inter omnes ſenſus ſunt animæ viciniores: Vnde in eis omne iudicium menti apparet, ſiue anima fuerit hilaris, ſiue triſtis, ſimiliter amor, & odium, & omnes animæ paſſiones in oculis expreſſe apparent.

Tertio docendi ſtudioſitas. Dicuntur, n. oculi lumen, quia lumen qd ab exterioribus accipiunt interioribus refundunt: & ſimiliter prædicatores lumen ſapiētiæ qd acceperūt, ſiue a Deo inſpirante, ſiue ab homine docente, ſiue a ſcriptura inſtruente alijs ſtudioſè & copioſè tradere, & refundere ſatagunt. vnde Apoſto- 1. Cor.
lus: Tradidi enim vobis, & hoc quod accepi. 15

Quarto eſt neceſſaria officij ſocietas: requirit enim pdicationis officiū ex quadam honeſtate, ſiue commoditate, vt pdicatores non ſoli vadant, ſed ſimul combinati, vel ſociati: vnde primos prædicatores, quos Xps inſtituit, binos ante faciem ſuam miſit, vt dicitur. Vnde oculi capitis Luc. 10
qui prædicatores deſignant Xpi, geminati ſunt, vt ſi forte vnus læderetur, eius defectus p alium ſuppleretur Ecc. Væ ſoli, Eccl. 4.
quia cum ceciderit, non habet ſubleuantem. & ideo religioſi combinati incedūt: Math. Vbi fuerint duo, vel tres congrega- Mat. 18
ti in nomine meo, ibi ego ſum in medio eorum. Et dicit duo, quia eorum eſt duo teſtamenta pdicare, & duo præcepta charitatis ſeruare. & addit, vel tres: quia eorum eſt ſanctæ trinitatis fidem diuulgare & tribus theologicis virtutibus, ſcilicet fide, ſpe, & charitate vitā ſuam adornare.

Quinto neceſſaria eſt circa crucē Chriſti deuotionis ſingularitas, vt prædicator quiſque cum egregio prædicatore dicat: Mihi abſit gloriari, niſi in cruce domini noſtri Ieſu Chriſti. Vnde nerui qui ad oculos ſpiritum viſibilem deferūt, ſunt in Gal. 6.
modum crucis diſpoſiti. Nam a prora cerebri exeunt duo nerui, qui in ſubſtantiā cryſtallini humoris oculis ſe infigunt. Et hi nerui tranſuerſaliter in modum crucis infiguntur in oculis, & in puncto cōtactus inuicem ſe contingunt. & hoc ingenioſe factu eſt, vt altero oculorū clauſo, vel penitus excecato, ſpūs viſibilis ad alterū totum tranſiret, & ſuam ibi pficeret actionē. vñ tunc pupilla, & actus vidēdi confortatur pp virtutis viſiuę coadunationem, vt patet in ſagittarijs, qui vno oculo directius ſagittam emittunt.

Itē ideo ſe cōtingunt puncto, ne quodlibet vnum duo eſſe videat, Semp. n. vna

res duo eſſe apparẽt, ſi vterq; oculus ſuũ idolum diuiſim videret. Neceſſe ergo fuit, vt virtus viſiua continuaretur ad organũ, in quo eſſet virtus vna fontalis deriuatiua in pupillis: ſicut auctor Perſpectiuæ dicit. Sunt ergo nerui oculi in figura crucis diſpoſiti, vt prædicator cum Chriſto confixus ſit cruci, & nõ ſeipſum, ſed crucifixum Chriſtum ſtudeat prædicare, ſecundum illud: Nos autem prædicamus

1. Cor. 1. Chriſtum crucifixum.

Sexto neceſſaria eſt ſcientiæ luminoſitas: quia ſicut oculo ſiue pupillæ neceſſarium eſt lumen ad videndum; ita prædicatori neceſſaria eſt ſcientia ſacræ ſcripturæ ad prædicandum. Debet enim eſſe prædicatoris mens velut pupilla oculi, q̃ interius immutatur à ſpiritu veniente à cerebro, & exterius à lumine refulgente; nam mediante lumine ſpeciem rei exterius recipit, & receptam animæ iudicio transmittit. Sic prædicatoris mens, vt recte ſpeculetur, quæ ſunt docenda, oportet, quod illuminetur interius à Spiritu ſancto inſpirante. Et etiam exterius ex ſacræ ſcripturæ lectione inſtruente: & ideo oportet, ꝙ ſit ad modum pupillæ in qua eſt puritas, paruitas, dignitas, & ſui per reflexionem viſibilitas. propter primum dicitur pupilla quaſi pura & puella, & ſic prædicatoris mens debet etiam eſſe pura, vt a Deo illuminetur. Sed cauendum eſt ne hæc pupilla, idest puritas mentis tollatur per mortem peccati non ſolum exterioris oculi operis, ſed etiam interioris conſenſus, vel delectationis moroſæ. Dicũt enim Phyſici ipſas pupillas per triduum ante mortem morituros homines non habere: quibus non viſis certa deſperatio eſt de ægro.

Item pupilla eſt parua, & ideo ſic dicitur eo, ꝙ paruuli pupilli eſſe dicuntur. ſic prædicatorum mentes debent eſſe per humilitatem paruæ. Et hoc ei multum valet

Pſa. 18. ad recipiendum lumen diuinæ ſapientiæ ſecundum illud pſal. Sapientiam præſtãs paruulis. vnde pupilla licèt ſit parua in quantitate, eſt tamen maxima in virtute, & ideo maxima comprehendit.

Item pupilla eſt magnæ dignitatis: qa (vt dicit Hali) omnia quæ in ipſo oculo ſunt, aũt ſunt pupillæ adiuuantia, aut pupillæ vt ſeruientia, ipſa vero ſedet in medio quaſi omnium regina. Similiter omnia, quæ ſunt in prædicatore, debẽt ſubdi menti & rationi eius. Quædã ad ſeruiendum, vt corporis membra: Quædam vero ad iuuandum, ſicut ſenſus, & aliæ vires. Quaſi etiam in ſignum dignitatis pupilla circa ſe habet quendam circulum, q̃ corona dicitur, quo diſcreta nigredine albæ partes oculi a pupilla ſeparantur. Et in hoc ſignatur gloria, & corona, quæ fideli prædicatori ſeruatur, ſecundum illud Apoſtoli: In reliquo repoſita eſt mihi co- 2. Eth.
rona iuſtitiæ. 4.

Item pupilla cum oĩa iudicet, & diſcernat, ſe ipſam non videt. Et ſi contingat ꝑ accidens ſe videre, hoc eſt per radiorũ reflexionem, ſ. quando ſpecies ſua vadit ad ſpeculũ, & à ſpeculo reflexio fit ad viſũ. Et hoc forte eſt cauſa quare viſus in ſpeculo delectatᷣ, qa per reflexionẽ radiorũ in ſe ipſum reuerſus, coadunatur, & per conſequens fortificatur, & confortatur. Sic ſi prædicator neſcit ſe ipſum cognoſcere, vel videre, accedat ad ſpeculũ ſcripturæ, & reflectat applicãdo ad ſeipſum, quæ legit, vt ex reflectione radiorum, i. diuinorum verborum, ſiue exemplorum, q̃ ibi reperiuntur poſſit, & ſuos defectus, & etiam profectus inuenit.

Septimo eſt neceſſaria prædicatori virtutũ, & donorũ varietas. Nam oculus eſt cõpoſitus ex tribus humoribus, quorum primus dr̃ albugineus, ſecũdus chryſtallinus, tertius vitreus. Qui non dñr humores, qa ſunt liquidi, vel fluxibiles; ſed ꝑꝑ molliciẽ quam habent vltra cætera membra. ſed in hos humores ſolus chryſtallinus eſt inſtrm̃ viſus. In his igitur tribus humoribus deſignãtur tres virtutes theologicæ, quas prædicator debet habere, ſed præcipuè charitatẽ, quæ cæteris præeminet, ſicut humor chryſtallinus. Apoſtolus, 1. Cor.
nunc manent fides, ſpes, & charitas, tria 13.
hæc: horũ autẽ maior eſt charitas. Vnde prædicator ſine ea nihil eſt, ſm̃ illud ibidem: Si linguis hominum loquar, & angelorum, charitatem autẽ nõ habeã &c.

Itẽ oculus habet ſeptẽ tunicas. i. ſeptẽ 1. Cor.
pelliculas ſiue telas, quę circundant illos 13.
humores, & ab inuicem diſtingũt, ſ. quatuor a parte anteriori, & tres ab interiori: nam interius immediate iuxta chryſtallinum, eſt tunica, quæ dicitur retina à venis & arterijs piæ matris, ideſt ſubtilioris cerebri panniculi. qui pia mater vocat, exorta & cõtexta in modum retis, quæ portat ſpm̃ viſibilẽ ad vitreum humorẽ, & cum ſuis neruis ſenſum ad chryſtallinum. Poſt retinam ſequitur ſecundina, quæ ab ipſa

pia matre eſt generata, vt retinam defen
dat, ne aliquo caſu lædatur. Tertio ſequit
ſcliroticа tunica valde dura, quæ à dura
matre, i. à ſuperiori, & groſſiori panuicu-
lo cerebri procedens, omnia alia eſt de-
fendens, & eſt quaſi ligamentum oculo-
rum. A parte vero anteriori immediatè
iuxta chryſtallinum humorem eſt tela
aranea, ſic propter ſuam ſubtilitatem di-
cta, vt ſit ſpiritui viſibili peruia ex ſuperi
oribus partibus retinæ tunicæ genera-
ta: & hæc tunica inter albuginem, & cry
ſtallinum humorem eſt collocata, ne ſi-
mul cõmiſceantur. & hæc tunica coniun
cta cum interiori retina facit primum or
bem. Nam hæ duæ tunicæ in ſe claudunt
cryſtallinum humorem. Hāc ſequit̃ vuea,
ſic dicta, quia vuæ nigræ eſt in colore ſi-
milliṁa, quia, ſ. omnia prædicta in cõpo
ſitione oculi erant clara, & alba, & viſum
diſgregantia, ideo neceſſaria fuit tunica
vuea, quæ ſua nigredine lumen in oculo
aggregaret. Hæc autem tunica ad modũ
ſpongiæ eſt, quodammodo poroſa, & vil-
loſa, neruorum continens fila, vt cryſtal-
linum humorẽ ab humiditate ſuperflua
depuraret, & ſpiritum viſibilem alijs cir-
cũſtãtibus miniſtraret. Hæc tunica vuea
à parte anteriori cum ſecundina coniun
gitur, & faciunt ſm orbem, claudendo al
bugineum humorem. Hanc ſequitur tu-
nica cornea ſic dicta, quia cornu lucido
eſt ſimilis. vnde & peruia eſt ſpiritui viſi
bili ratione ſuæ tranſparentiæ, & tamen
rõne aliquantulæ denſitatis, eſt aggrega
tionis viſus aliquantulum operatiua, &
rõne ſiue fortitudinis & coherentiæ ab
exterioribus nocumentis eſt interius de-
fenſiua. Hæc autem cornea ſcliroticæ in
teriori coniuncta, tertium facit orbẽ, dũ
vitreum humorem circulariter infra ſe
claudũt. Vltimo autem in ſuperficie ocu
li exteriori ponitur tunica, quæ dicit̃ cõ-
iunctiua: quæ à craneo deſcendens non
totum tegit oculum, ſed conſiſtit in an-
gulis oculorum eos ligans, & retinens,
vt in ſua maneant fixione. Per has ergo
ſeptem tunicas, quæ oculum veſtiunt, ſe-
ptem dona Spiritusſancti repræſentãtur
quæ mentem prædicatoris ornare debẽt:
Iſa. 11. de quibus dr̃, Requieſcet ſuper eum ſpi-
ritus dñi, ſpiritus ſapientiæ, & intellect⁹,
ſpũs ſcientiæ, & pietatis, ſpiritus conſilij,
& fortitudinis, & replebit eũ ſpũs timo
ris dñi. Vbi aduertendum, ꝙ ſicut primæ
ſex tunicæ in tribus ordinibus oculi con

nectuntur, ita prima ſex dona in tribus
gradibus ſpiritus combinantur.

Primus gradus eſt ſpus ſapientiæ, & in
tellectus: vbi ſapientia combinat intelle
ctui: ſicut in primo orbe oculi aranea tu-
nica connectitur retinæ.

Secundus eſt ſpũs ſcientiæ, & pietatis,
in quo ſciẽtia pietati combinatur: ſicut
tunica vuea coniungitur ſecundinæ.

Tertius gradus eſt ſpũs conſilij, & for-
titudinis, vbi conſiliũ combinatur forti-
tudini: ſicut cornea tunica ſcliroticæ co-
pulatur in tertio oculi orbe. ſed donum
timoris ponitur per ſe, & alteri dono nõ
combinatur. Et replebit, inquit eum ſpiri
tus timoris domini, ſicut etiam ſeptima
tunica oculi quæ dicitur coniunctiua al-
teri tunicæ non connectitur.

Capitis conſtitutio, ſenſuumq́; tum interiorum, tũ exteriorum declaratio; & colli, tibiarumq́; naturales effectus, ac matricis proprietates diſpersè recenſentur: quibus ſinguli non paucis ſimilitudibus prælati comparantur, eorundéq́; partes perfecti ones, ac officia, & deniq́; ſacra ſcriptura dignitates clarè aperiũtur. Ca. LX.

PRælatus aſſimilatur capiti pp ſeptẽ.
Primo pp ſuam ſituationem. Nam
quia caput eſt inter exteriora mẽbra parſ
hominis principalis, iõ pp dignitatẽ loca
tum eſt in corporis ſupremo. Et etiã pp
neceſſitatem, ſ. vt poſſit inferiori mẽbra
regere, & q̃ ſub ipſo ſunt vniuerſa diſpo-
nere. Sic prælati poſiti ſunt in altitudine
dignitatis, & auctoritatis, vt poſſint ſibi
ſubditos congruẽtis regere, & gubernare.
Sed tñ ſicut eminent dignitate, ita cona-
ri debent, vt emineant ſanctitate, humili
tate, & operoſitate. Vnde Beato Petro di
xit Chriſtus, Tu vocaberis Cephas, quod
dr̃ caput. antiquitus enim capita lauabã-
tur. Vnde Chriſto dicenti, Si non lauero
te &c. Petrus reſpõdit. Dñe nõ tm̃ pedes Ioã. 13.
meos, ſed & man⁹. & caput. & figurabat
in lotione capitis, ꝙ p̃lati dẽnt eẽ mũdi.

Itẽ capita inũgebant ſm illud. Vnge ca Mat. 6.
put tuũ. In quo ſignificabat, ꝙ p̃lati de-
bent eſſe pij, oleo, ſ. miſericordiæ pleni.

Itẽ capita cinere aſpergebantur, Thre. Thre. 2
Aſperſerunt cinere capita ſua: In quo fi-
gurabatur, quòd debent eſſe humiles.

Item ſuper capita manus imponebãn
tur, Exod. Imponent Aaron, & filij eius Exo. 29
manus ſuper caput illius. in quo ſignifica
batur, ꝙ debent eſſe actiui, & operoſi.

Secundò prælatus aſſimilatur capiti ꝓpter ſenſationem. Nam omnis ſenſus apparet in capite. vnde dicit Iſidor. ꝙ caput dicitur a capiẽdo, eo, ꝙ oīs ſenſus, & nerui ab eo initium capiunt: vnde caput eſt ſedes oīum ſenſuū. Sunt enim in eo ſenſus tam exteriores q̃ interiores. Exteriores enim ſunt viſus, auditus, guſtus, odoratus, & tactus: qui ſenſus omnes myſticè cõpetunt prælatis, ſ. viſus cõtemplationis, auditus confeſſionis, vel conſultationis: guſtus diuini amoris, quo anima ſpiritualium deliciarum ſaporem percipit, odoratus diſcretionis, & tact' boni oꝑis. — Iſi. lib. xy.

Senſus interiores ſunt quatuor.

Primus eſt ſenſus cõis, qui poſitus ē in anteriori parte cerebri, vbi cõcurrunt nerui ſenſitiui quinque ſenſuum, qui locus medullosus, & humidus eſt.

Secũdus eſt virtus imaginatiua, & hęc ēt in anteriori parte cerebri ponitur poſt ſenſum cõem, & ibi eſt magna duritia ex frigiditate cerebri proueniens. Hæc eadẽ virtus dicitur phantaſia, vt vult Auerro. Sed imaginatiua vocatur inquantũ imagines rerũ ſenſibiliũ in ea reſeruant: vnde ēt vocatur theſaurus formarũ: ſed fantaſia dicitur inquantũ hmõi imagines, ſiue formas cõponit, vel diuidit: vt cum apprehẽdit aliqd eẽ albũ, & frigidũ & ſitia.

Tertius eſt virtus æſtimatiua, ſed in homine vocat rõ particularis, & hæc virtus eſt in media cellula cerebri, q̃ calida eſt ex motu multi ſpiritus ad ipſam. Vnde ĩ homine media cellula cerebri, rationalis, ſiue logiſtica dicitur.

Quartus eſt virtus memoratiua q̃ cõiter ponitur in poſteriori parte ac cellula capitis. Iſtę ergo q̃tuor virtutes deſignãt quatuor perfectiones, quæ debent eſſe in prælato.

Prima eſt peritia diuinarum ſcripturarum, & iſtam deſignat ſenſus communis. Nã ſenſus cõis eſt (vt dicit Algazel) a quo oẽs ſenſus ꝓprij deriuantur, & ad quem omnis impreſſio eorũ renunciatur & reducitur. & in quo coniunguntur oẽs, & ſic ſunt quaſi ſuggerentes ipſi. Sicut ergo a ſenſu cõi deriuantur ſenſus proprij, ita a diuina ſapientia quę traditur in ſacra ſcriptura, deriuant oẽs ſcientię ſeculares, & phyſicæ. Vnde Caſſio. dicit, ꝙ omnis ſplẽdor rhetoricæ eloquẽtiæ, oẽs modi locutionis poeticæ, quælibet varietas ꝓnunciationis decorę, a diuinis ſcripturis ſumpſit exordiũ. Et iterũ, ſicut oīs ſenſuũ impreſſio ad ipm ſenſũ cõem reducitur, ita oẽs ſciæ aliæ ad ſacrã ſcriptura reducuntur, ſicut ad regulam diligentem. — Caſſio.

Itẽ, quia finis eius eſt vltimus finis, ad quẽ fines aliarũ ſcientiarũ ordinantur. ſ. beatitudo æterna: ēt quantũ ad hoc oẽs aliæ ſciæ coniunguntur in ea. Nã quælibet ſcīa eſt q̃dã perfectio hominis, & quælibet ꝑfectio hoīs ad vltimam ꝑfectionem eius ordinatur, quã principaliter iſta ſcīa reſpicit, ſ. felicitatem æternã. Vñ Auic. dicit, ꝙ oẽs ſciæ cõicant in vna vtilitate, q̃ eſt acquiſitio perfectionis animæ, præparantes eam ad futuram felicitatem.

Item ſicut omnes ſuggerunt ſenſui cõi i. expectant cõplementum cognitionis ab ipſo circa particulare, qđ eſt in ſenſu: ita ēt ꝑ ſacram ſcīam oīs humana cognitio recipit cõplementũ: ꝓpter qđ dr̃, ꝙ vani ſunt oẽs hoĩes qbus non ſubeſt ſcīa dei. Sap. 13

Secundò debet eſſe in prælato cura, & cuſtodia animarum, quã deſignat virtus imaginatiua q̃ eſt conſeruatiua, & cuſtoditiua ſenſibiliũ formarum. Inſuper ad modũ fantaſiæ debet ſubditos adinuicẽ ſociare, vel abinuicem ſeparare prout eorum ſaluti viderit expedire.

Tertio debet eſſe in eo prudentia, & diſcretio rerum agendarum, vt. ſ. oīa cũ diſcretione, & ratiõe agat: & hãc deſignat virtus logiſtica, ideſt rationalis.

Quarto dẽt eſſe in eo iugis memoria, ſeu recordatio ſuorũ defectuum, & culparũ, q̃ ſ. eũ in puritate, & in humilitate conſeruet: & hanc deſignat virtus memoriæ.

Tertiò p̃latus aſſiĩaẽ capiti ꝓpter capitis diſpoſitionẽ. Diſpõ. n. capitis (ſm Ariſto.) ex tribus cognoſcit, ſ. ex quantitate ex figura, ex capillis. Ex quantitate qdẽ, qa caput dẽt eſſe mediocre inter paruũ, & magnũ, mẽbris alijs in quãtitate ꝓportionatũ. Nã caput nimis paruũ ſignat defectũ materiæ, & d̃bilitatẽ virtutis formatiuæ. ſed nimis magnũ ſignat ſuꝑfluitatẽ mãæ, & defectũ virtutis operatiuæ. Sic p̃lat' neq; dẽt eẽ nimis magn' ꝑ ſuꝑbię elationẽ, neq; ēt nimis ꝑu' ꝑ puſillanimitatis deiectionẽ: ſed vt vtroq; vitio careat, magnanim', & humilis eſſe ſtudeat, vt ſ. ex vtraque virtute quoddam medium, & temperamentum conficiat.

Itẽ cognoſcit diſpõ capitis ex figura, qa figura capitis ẽ rotũda, tũ ꝑ læſionis, & paſſibilitatis amotionẽ: tũ ꝑ medullę cerebri ãpliorẽ receptionẽ. Et tñ dẽt eſſe aliq̃rulũ oblõgũ, & circa rga aliquantulũ

pla-

planum. Nam perfecta diſpoſitio capitis
eſt, quando in rotunditate diſponitur ad
ſimilitudinem globi cerei inter manus,
vel duo ligna compreſſi. Talis enim glo-
bus eſt figura rotundus, & tamen ali-
quantulum in utroq; latere planus. in
parte tamen anteriori in utraq; parte erit
acutum aliquantulum eleuatum, & hoc
neceſſarium fuit ad retinendum ventri-
culum cerebri in prora i. in anteriori par
te capitis, ex qua quinq; nerui procedũt,
quinq; ſenſus facientes. Simili modo
parum acuitur a poſteriori propter reten
tionem alterius uentriculi in puppi. i. in
poſteriori parte, ex qua procedunt medul
læ ſpondiles, & nerui motum uolunta-
rium facientes Debet ergo ad modum ca
pitis prælatus eſſe rotundus. i. iuſtus, ut
non ſit in eo aliquis angulus iniquitatis,
aliquam partem retinens, præcipuè in iu
dicio, ubi partem, vel perſonam accipere
non debet.

Item debet eſſe oblongus per longam
diſcuſſionem, & deliberationem, ſcilicet
ut non cito præcipitet ſententiam: quia
velox conſilium ſiue iudicium ſequitur
pœnitentia, Debet etiam eſſe ex vtroq;
latere planus, ideſt firmus, ſcilicet tam in
proſperis quàm in aduerſis. Illud enim,
quod planum eſt, ubi applicatur, vel po-
nitur, reſidet firmum: ſed non ſic, quod
eſt ſphæricum. ſed debet etiam eſſe acu
tus ante in prouiſione futurorum: & re-
tro in recordatione præteritorum, & in
medio eleuatus, præſentia ſublimiter di-
ſponendo.

Item cognoſcitur diſpoſitio capitis ex
capillis, quia ſecundum eorum quantita-
tem, & qualitatem, & cadendi velocita-
tem ſiue tarditatem de complexione ca-
pitis iudicatur. Quaſi autem capilli adhę
rentes capiti, ſunt officiales, & familia-
res, vel conſiliarij, vel amici ipſius præ
lati qui ei iugiter adhærent ex quibus
multum pendet, & oſtenditur qualis præ
latus ſit. Capilli n. bene diſpoſiti quam-
diu adhærent capiti, ipſum cuſtodiunt, or
nant, & defendunt: ablati vero, vel male
diſpoſiti, ipſum turpe reddunt. Et ſimile
accidit de amicis vel conſiliarijs, & fa-
miliaribus prælati: quia ſi boni ſunt ip-
ſum cuſtodiunt, & honorabilem reddũt,
ſi uero praui ipſum corrumpunt, vel ſal-
tem infamem, & odioſum efficiunt.

Quarto prælatus aſſimilatur capiti pro
pter eius compoſitionem. Nam primo
quidem caput eſt ex multis oſſibus con-
ſtitutum, & hoc propter cerebri defen-
ſionem: Nam ſubſtantia cerebri tenera
eſt, & mollis; unde de facili læderetur, ni-
ſi eſſet interpoſitio cranei, & oſſiũ alio-
rum, per quæ ab extrinſeca læſione ſerua-
tur. Oſſa autem iſta quæ debent eſſe in
prælato, vt ipſum defendant, & cuſto-
diant, ſunt miſericordia, iuſtitia, clemen
tia, & cæteræ virtutes. Prouer. Miſeri- Pro. 20.
cordia, & veritas cuſtodiunt regem, &
clementia roboratur thronus eius.

Item caput habet aliquid de carnoſi-
tate, & hoc fuit neceſſarium ad tempe-
ramentum oſſium, & neruorum, ne
forte nimium oſſium frigiditate teneri-
tudo cerebri occaſionaliter lęderetur. Si-
militer in prælato eſt infirmitas carnis, ſi-
ue paſſibilitas ad humilitatem ſcilicet,
& cuſtodiam uirtutum. Nam (ſicut di-
cit Apoſtolus.) uirtus in infirmitate 2. Cor.
perficitur. Habet tamen caput parum 12.
de carnoſitate, & pinguedine reſpectu
aliorum membrorum: & hoc propter
uiuacitatem ſenſus, & iuuamentum in-
tellectus (ſicut dicit Philoſophus.) Ari. 12.
Forte ratio huius eſt; quia ſpiritus in de ani.
neruis ſenſibilibus per carnis groſſitiem,
& nimiam pinguedinem in ſuo tranſi-
tu impediretur, & ſic ſenſus hebetare-
tur, & intellectus obtunderetur. Vn-
de Hiero. dicit, quod venter pinguis non Hiero.
gignit ſenſum tenuem. In hoc ergo ſi-
gnatur, quòd prælatus non debet eſſe
delicioſus, neq; intendere ad impinguan
dum corpus, ſed paruam curam de-
bet habere, vel impendere carni ſuæ.

Item debet prælatus parum habere
de carne, ideſt de amore carnali conſan-
guineorum, ideſt, ut non intendat ad
ditandum, vel impinguandum eos de
patrimonio Crucifixi, ideſt de bonis ec-
cleſiæ.

Item caput, quamuis multam uideatur
exterius habere duritiem, multam tamen
habet intus mollitiem in medulla, ita vt
ipſius mollitie irrigetur totius corporis
machina. Sic prælatus quamuis ſe debeat
quandoq; durum oſtendere in corripien
do exterius, tamen in compatiendo mol-
lis debet eſſe interius.

Item caput multum eſt neruoſum;
& hoc fuit neceſſarium propter oſſium
adinuicem coniunctionem, & propter
ſenſus, & motus operationem. Nam
per neruum medium anima in cor-

pore omnem motum operatur, & ſenſum, neque ſine neruo deſcendente a cerebro membrum coniungitur membro. Iſti ergo nerui ſunt bona verba, & exempla prælati, quibus ſubditorum ſenſus informantur, & ad bene operandum mouentur, & in pacis. i. vnitatis conſortio inuicem connectuntur. Vnde, ſi virtus fluens de capite per neruos impediatur, corporis corruptio ſequitur, & omnis compactio diſſoluitur: quia ſi virtus doctrinæ, vel bonæ vitæ prælato ſubtrahitur, ſubditorum vita quoque corrumpitur, & vnitatis per conſequens concordia diſſipatur.

Quinto, propter cerebri incluſionem. Nam intra caput cerebrum eſt incluſum; quod eſt corpus album, ſine ſanguine de ſpiritu & medulla habens multum; & in tribus cellulis eſt diſtinctum, & intra duos panniculos, ſcilicet piam matrem, & duram ſitu naturali eſt contentum. Eſt autem album, vt cuiuslibet ſimilitudinis coloris ſit facile ſuſceptiuum. Habet multum de ſpiritu, vt multus in eo ſit motus. Habet multum de medulla, vt tamen caloris, qui ex eius motu generatur, temporaretur. Parum habet de ſanguine ne eius colore inficeretur, & ſic omne apprehenſum videretur rubeum. Ideo etiam fuit humidum ſine ſanguine, vt cito in naturam ſentiendi mutaretur. In tribus autem cellulis eſt diſtinctum, quæ ventriculi appellantur. In anteriori cellula formatur imaginatio in media ſenſibilis ratio, in vltima memoria ſiue recordatio. Hæc omnia competunt prælato, ſcilicet vt ſit albus per puritatem, & ſine ſanguine. i. ſine inordinato conſanguineorum amore ſ. vt non ædificet Syon in ſanguinibus: & debet hēre etiam multum de ſpiritu, id eſt multum eſſe ſpiritualis.

Itē de medula humoroſa ſ. deuotione animæ, vel de pietate compaſſionis. Diſtinctio autem iſtarum cellularum, ſeu virtutum, ſignat tres partes prudentiæ: quarum vna eſt poſterior. ſ. memoria præteritorum. Alia anterior ſcilicet prouiſio futurorum. tertia media ſcilicet intelligentia præſentium. Debet etiam ad modum cerebri eſſe inter duram, & piam matrem incluſus. Iſtæ enim duæ matres ſunt duo panniculi ad defenſionem cerebri poſiti: vnde vocantur matres cerebri; vnus eſt groſſus, & ideo dicitur dura mater: hic autem craneo ſupponitur, ſed in medio cerebri ingroſſatur, & ad maiorem fortitudinem ſolidatur, non tamen immediatè cum craneo coniungitur, ſed potius ab eo ſuſpenditur, & huc atque illuc circa cerebri ſubſtantiam dilatatur. Hæc dura mater fuit neceſſaria, vt piam matrem, quæ eſt ea tenerior, a duritia cranei defenſaret: & vt venas, & arterias cerebri colligaret, & vbi eſſent ſpatia vacua, illa impleret, ac pia mater duræ matri ſupponitur, & ipſa mollior inuenitur. Et ideo ſubſtantiam cerebri circumuoluit, & dictas cellulas inter ſe diuidit, & diſtinguit. Neque ſuperfluit hic pia mater: quia cerebri interius venas recolligit, & ne cerebrum ſua liquiditate defluat, coadunando cuſtodit: cerebrum etiam cooperiens, & amplectens ipſum a dura matre defendit. Iſtę ergo duæ matres debēt eſſe in prælato, dura. n. mater eſt pœnitentia, pia mater miſericordia: debet. n. eſſe ſibi per pœnitentiam auſterus, ſed per pietatem eſſe alijs largus, & benignus: vel debet eſſe dura mater in correctione iuſtitiæ, & pia mater in compaſſione miſericordiæ. Nam diſciplina ſine miſericordia multū deſtituitur, ſi vna ſine altera teneatur: vt dicit Greg. Vtraque tamen dicitur eſſe, mater ex dilectione, charitatis mota. Grego.

Sexto, prælatus aſſimilatur capiti propter fumoſitatum receptionem. Eſt enim caput totius corporis caminus, & tectū, & ideo multarum fumoſitatum a ſtomacho aſcendentium eſt receptiuum: & ideo fecit Deus illud poroſum, & foraminibus plenum, vt per poros occultos, & foramina manifeſta eijceretur ſuperfluum, ne fieret receptaculū naturæ mortiferū. Iſtę multæ fumoſitates ad cerebrū aſcendentes, ſunt multæ ſollicitudines, & anxietates quas oportet prælatum habere; ſed tamen ſuperfluas curas, & anxietates debet abiicere ſiue per ſecretas conſiderationes, & orationes, ſiue per manifeſtas & viles occupationes.

Septimo, aſſimilatur capiti prælatus, propter ipſius capitis læſionem, ſiue paſſionem. Patitur enim caput multipliciter aliquando quidem ex ſua mala complexione, aliquando vero ex nimio fumo à ſtomacho aſcendente, aliquando vero ex aeris intemperie, & aliquando ex aliorum membrorum aſſociatione, aliquādo ex nimia repletione, aliquando ex nimia inanitione: aliquādo ex nimia fatigatione, aliquando ex nimia dormitione: quæ

omnia

omnia conueniunt malis prælatis, qui aliquando deprauantur ex mala complexione inclinãte: aliquãdo ex fumo ſuperbiæ aſcendẽte: aliquando ex intemperantia diſſoluente: aliquando ex malorũ familiaritate inficiẽte: vel ex aliorũ malignitate deficiẽte: aliquando ex nimia repletione ciborũ, vel temporalis proprietatis, aliquando ex nimia inanitione expenſarum ſuę neceſſitatis: quandoq; etiam ex nimia fatigatione infirmanſ,& inutiles efficiuntur, aliquando vero ex nimia dormitione negligẽtiæ, & pigritiæ detinent.

Itẽ prælatus aſſimilatur collo.

Primo ratione ſituationis. Nam collũ ſituatum eſt inter caput, & corpus: quia prælatus mediator eſt inter Deum,& populum. Vnde debet eſſe coniunctus Deo per puritatem,& populo per charitatem,
Deu.5. & pietatem, Vnde. Dixit Moyſes. Ego ſequeſter,& medius fui inter vos, & Deũ. Et quamquam prælatus ſupra aſſimilat' ſit capiti nõ propterea eſt inconueniens, quod etiam aſſimilet collo: quia licet ipſe ſit, ut caput reſpectu populi: tamen eſt, ut collũ reſpectu Chriſti qui eſt princi-
Eph.1. pale caput eccleſiæ ſm illud Eph. Ipſum dedit caput ſuper omnem eccleſiam quæ eſt corpus eius.

Secundo rõne compoſitionis. Nã collũ componit ex duobus partibus.ſ. anteriori, quæ dicitur gula,& poſteriori, quæ dicitur ceruix ſicut dicit Iſido. Et iſtæ duæ partes colli ſignificant duas perfectiones prælati. Quia gula ſiue guttur ſignificat auctoritatem doctrinæ: quia.ſ. in gutture vox formatur. Ceruix uero ſignificat ſoliditatem uitę. Ceruix enim non eſt concaua, ut gula, ſed ſolida eſt & plena. Sed nota, quod licet vox in gutture formet: tamen ſi eſt uox ſignificatiua, & articulata, & literata, quæ proprie dr̃ locutio, requi-
Conſt. rit plura alia inſtrumẽta. Vnde ſm Coſtã. Organa uocis ſunt plura, ſcilicet pulmo, arteriæ, guttur uuula, & uetes, labia, atq; lingua. Horũ enim organorum quędam ſunt uocis ordinatiua, vt gula, quæ(ſm Coſt.) uocem pulchrã reddit,& fortem, quido proportionabiliter ſe habet ad alia inſtrumenta Nã aerem introeũtem temperat,& ne nimis impetuosè exeat detinet,& refrenat.

Item a receptione pulueris guttur,& arterias conſeruat. Quædam uero ſunt uocis emiſſiua, vt canales pulmonis,& arteriæ quæ ſunt quaſi quędam fiſtulæ quę ſi ſint mundæ, lenes,& temperatæ, dulcem & lenem,& temperatam faciũt ipſam uocem. Si uero ſint aſperæ aut plus debito latæ, vel ſtrictæ, aut diſtortæ, grauem, vel exilem, diſſonam & inæqualem uocem emittunt. Quædam uero ſunt vocis diſtinctiua.i. uerborum diſtincte formatiua, ſicut lingua labia,& dentes,& hmõi. Igitur prima organa, quæ ſunt uocis ordinatiua admonent prælatum,& doctorem, ut loquatur ordinatè,& temperatè. Illa uero q̃ ſunt emiſſiua admonent, ut loquat apertè: quia in emiſſione vocis ſit oris apertio. Alia uero quæ ſunt uocis diſtinctiua, admonent, vt loquatur diſtinctè: Pars vero poſterior quę dicitur ceruix deſignat uitã prælati. Coſtat enim ex carne, & oſſibus, & neruis,& eſt oſſea ad caput ſuſtinendum, ſed neruoſa ad motum uolũtarium faciendum, & ſenſum ad partes corporis deferendum. In quibus deſignatur, quod prælati quantum ad vitã debent eſſe carnei per manſuetudinis lenitatem, & oſſei p fortitudinis firmitatẽ,& neruei per dilectionis colligationẽ, & extẽſibilitatem.

Tertio rõne proportionis. Nam debet collum eſſe proportionatũ corpori ne excedat in paruitate, vel in magnitudine modum. Tunc aũt prælatus excedit in magnitudine modum quãdo eſt nimis ſeuerus: tunc in paruitate, quando nimis remiſſus
dicit aut Ariſtot. quod in quadrupedibus Ariſt.
ſpiſſi corporis,& crurum mediocriũ collu 14. de
eſt curtũ,& groſſum: & hmõi animalium ani.
in collo eſt maxima fortitudo, ſicut patet in bob' bubalis,& vrſis,& lupis. Tali collo fortiſſimo ſcilicet curto,& groſſo, aſſimilantur prælati qui debent eſſe fortiſſimi in operando, curti,& breues in expediendo, groſſi,& pleni, vel pingues in ſubueniendo,& largiendo.

Item prælati debent eſſe ſimiles tibiis, quia primo debet eſſe in eis fortitudo patientiæ,& hoc deſignatur in tibiis quæ ſcilicet intrinſecus ſunt ex oſſibus fortibus factæ quæ etiam ſunt tanquam columnæ ad corpus portandum habiles. Sic prælati debent eſſe columnæ per debilium ſuſtentationem,& fortes,& patientes ſupportando ſubditorum onera.

Secũdo debet eſſe in eis cõpaſſio miſericordiæ,& hoc ſignatur in tibiis, quarum oſſa interius ſunt medulla plena: unde ſunt exterius duræ,& interius molles: & ſic ipſi plus, vt & uideantur exterius du-

ri per

ti per correptionem iuſtitię,& ſint intrin ſecus molles per compaſſionem miſericordiæ.

Tertiò debet eſſe in eis manſuetudo conuerſationis extrinſecæ:& hoc ſignificatur in tibiis,quę ſunt carnoſitate veſtitæ,& in cōplicatione earum cum temoribus.neq; ab eis recipiunt neq; inferunt offenſam.Vnde tanquam culcitra ad molem corporis ſupportandam carnoſitas ipſarum a parte ſuperiori eſt intectus locata. Sic prælati cum ſe aliis complicant ſiue applicant cum eis conuerſando, debent eſſe ſic manſueti, & temperati, ut neq; ipſi illos offendant conuerſationis aſperitate,neq; ipſi offendantur ab eis nimia familiaritatis, vel dulcedinis contemptibilitate: debent autem omnes ſubditos, vt culcitra ſcilicet dulciter, & leniter ſupportare.

Quarto debet eſſe in eis longitudo per ſeuerantiæ, quæ etiam ſignificatur in tibiis ſiue coxis,quæ ſunt longæ. Vnde ideo dicuntur tibiæ, quia ſimiles ſunt tubis in

Iſid.li. Ety. ſpecie,& longitudine,(vt dicit Iſid.) quia ſcilicet ipſi prælati longanimes, & perſeuerantes eſſe debent in ſui officij ſollicitudine,& labore.

Item prælatus ſimilis eſt nutrici.

Primo,quia nutrix puero gaudenti congaudet, & condolet patienti. Ita debet

Ro.12. prælatus erga ſubditos ſecundum illud, Gaudete cū gaudētib9, & flere cū flētib9.

Secundo,quia nutrix ſubleuat puerum cadentem. Sic prælatus cadentem in peccatis ſubleuare debet,reducēdo benignè ad pœnitentiam; uel cadentem in pauperrarem,exhibendo ei miſericordiam.

Tertio,quia nutrix lactat puerum plorantem, quia prælatus afflictum ſubditum debet conſolari.

Quarto,quia nutrix deoſculatur cadentem: quia ſcilicet prælatus debet oſculo amoris, & pacis fouere ſubditum patientem.

Quintò, quia nutrix ligat puerum nolentem:quia ſ. prælatus debet reſtringere inuitum ſubditum inobedientem.

Sexto,quia nutrix abluit puerum ſe ſordidantem: quia prælatus purgare debet per correptionem iuſtitiæ ſubditum delinquentem, & ſeſe per culpam ſordidantem.

Septimò, quia nutrix paſcit recuſantē: quia ſ.prælatus ſubditum nolentem audire uerba Dei, vel ſtudere in ſacris doctrinis,quibus anima paſcitur.debet compellere ad audiendum,vel ad ſtudēdum.

Octauò, quia nutrix inſtruit neſcientem: quia prælatus debet inſtruere ſubditum ignorantem.

Nono,quia nutrix balbutit, & linguā frāgit,ut facilius inſtruat nō loquētē.Sic plaſtus ſubditum neſcientem cōfiteri, debet inſtruere de cōfeſſione quodammodo ſe cum eo peccatorem accuſando.

Decimò, quia nutrix medicinam accipit, vt ſanitati reſtituat paruulum ægrotantē:Sic bonus prælatus libenter pœnitentiam recipit pro ſubditis liberandis.

Vndecimò,quia nutrix nūc manu,nūc genu eleuat puerū vagientē. Et ſic plāus nūc manu operis, nūc genu orationis eleuat ſubditū laborantem,vel tribulationes ſeu tentationes patientem.

Duodecimò,quia cibum ipſa maſticat, vt reficiat fameſcentem. Sic prælatus, vel pdicator verba Dei diſponit, & ordinat, ut melius inſtruat, & reficiat audientes.

Decimò tertio,quia ſibilis, & cātilenis demulcet puerū dormientē, Ita plāus de uotis recōmendationibus, & officijs debet iuuare ſubditū morientem, vel quia officijs,& canticis eccleſiaſticis debet prouocare ſubditos ad ſomnum.i. ad quietē intimæ contemplationis.

Item prælati debent excedere ſubditos ſicut mares fœminas excedūt. Maſculus enim in quatuor fęminā excedit. primò quo ad cōplexionē:quia maſculus calid9 eſt,& ſiccus:fęmina vero frigida, & humida.In quo ſignat, ꝙ plātus debet excedere ſubditos,& in calore diuini amoris, & in ſiccitate.i.caſtitate carnis: carēs. ſ. humore ſeu fluxu cōcupiſcētiæ carnalis.

Itē in maſculo vigēt virtutes formales, & actiuæ.In fęmina uero materiales, &

paſſiuæ. Vnde Ari.dicit, ꝙ vir ſe habet ad modū formæ, & mulier ad modū materię.In quo ſignat, ꝙ prælati debēt magis eē actiui i.magis operoſi quàm ſubditi,& magis ſollicitī i operib9 uirtutū,& pcipuè ī opib9 pietatis:q ptinēt ad vitā actiuam. Ari.15. de ani.

Secundo præualet maſculus quo ad naturæ operationē Nam in maſculo maior eſt uirtus. Vnde uir ab eminentia uirium

dictus eſt, (ut dicit Iſido) Et ideo nerui uirorum,oſſa, & lacerti ſunt fortiora, Iſid.li. Ety.

& groſſiora, & omnia membra in uiris ſunt ſolidiora, & ideo ad opera aptiora. In quo ſignatur,ꝙ plāti debēt magis quā ſubditi abundare uirtutibus interioribus

& in

& in bonis operibus exterioribus, & in
tolerantia laborum, & etiam paſſionum.
Tertio præcellit quo ad ſenſus diſcre-
tionem: quia in oī genere aīalium ma-
ſculus in præcauendis inſidijs, & fugien-
dis nociuis, ſolicitiorem habet animum
fœminis, & prudentiorem (vt dicit Philo
Ari. 5. ſophus.) In quo ſignatur, ꝙ prælatus de-
& ani. bet excedere ſubditos in diſcretione pru
dentiæ, & in cognitione ſcientiæ.
Quarto quoq; præcellit maſculus quo
ad poteſtatem, & dominationē: vñ docē-
di auctoritas viris conceditur, ſed fœmi-
1. Cor. nis denegatur. Gene. dictum eſt mulieri
6 Sub viri poteſtatē eris, & ipſe dominabi-
Gen. 3. tur tui. Sic prælati excedunt ſubditos, &
doctrinæ auctoritate, & regiminis pote-
ſtate, & dominij dignitate.

Humana prudentia, quid, & qualis eſſe debeat, quaſq; partes in ſe contineat pluribus odoratus ſimilitudinibus oſtenditur. Cap. LXI.

PRudētia, & diſcretio aſſimilatur odo-
ratui, & hoc patet ex quinque.
Primo ex parte principij effectiui. Nā
virtus animæ mediante ſpū aīali perficit
odoratum. ſic & anima mediante Spūſ-
ſancti lumine, & gratia, efficitur prudens
1. Cor. ad diſcernendū proficua, vel nociua. Vn-
2. de Apo. dicit, ꝙ ſpūalis homo oīa dijudi-
1. Cor. dicat, & ipſe à nemine iudicatur. Et
12 ꝙ per Spūmſanctum datur diſcretio ſpiri
tuum. Vnde vera prudentia non pōt eſſe
niſi in bonis. & ſpūalibus viris & iō etiā
Ari. 6. philoſophus dicit, quod impoſſibile eſt
Ethi. prudentem eſſe non entem bonum.
Secundo ex parte organi receptiui. Or
ganum n. odoratus eſt aliqd circa cere-
brum, ſed in huībus requiritur ad odo-
randū perfecta diſpoſitio narium, in q-
bus ſunt duæ carunculæ ſiue cauernulæ
ad modum mammillarū dependentes, q̄
videntur eſſe propria organa odoratus, &
recipiunt ſpm̄ animalē per quoſdam ner
uos à cerebro venientes. Nares. n. nō ſunt
propria inſtrumenta olfactus. quod pa-
tet, quia ipſis abſciſis non priuatur aīal
odoratu. Nos ēt ꝑ loca fœtida trāſeūtes ſi
flatū repreſſerimus, aerem fœtidū nares
intrantem in nullo ſentimus. & hoc eſt,
quia illæ carunculæ quaſi quodam motu
voluntario ſunt obſtructæ. Sunt etiā ca-
runculæ huiuſmodi concauæ, & ſpongio
ſæ: concauæ quidem, vt in ſua poroſitate
concaua fumum recipiant à re odorabili
reſolutum. Spongioſæ vero ſunt, vt in
eis virtus attractiua ſit. Sicut autem ſunt
duæ carunculæ velut inſtrumenta odo-
rādi: ſic ſunt duæ virtutes, quæ ſunt qua-
ſi animæ inſtrumenta nociua à proficuis
diſcernendi.
Prima eſt intelligentia, ſiue ratio vni-
uerſalis aīæ, quæ ſ. per prudentiā perfici-
tur, vt ſe recte habeat circa ea, quæ ſunt
ad finem, vtilia, ſ. à nociuis generaliter
diſcernendo. Vnde Aug. dicit, ꝙ pruden- Aug. li.
tia eſt cognitio rerum appetendarū, & fu 83. q.
giendarum. Alia eſt æſtimatiua, quæ i ho
mine dr̄ ratio particularis, quæ eſt colla-
tiua intentionum particularium ſicut ra-
tio vniuerſalis eſt collatiua vniuerſaliū.
Et hæc æſtimatiua etiam in brutis eſt ꝑ
quam ouis fugit lupum ſicut inimicum.
quamquàm hoc per ſenſum non ꝑcipit:
per hanc etiam mouetur auis ad colligen
dum paleas tanquàm vtiles ad nidū: Vn-
de per hanc etiam ipſa bruta dicuntur ꝑ
ticipare aliquid prudentiæ: ſicut patet ꝑ Ari. 8.
philoſophum. de hiſt.
Tertius ex parte medij delatiui. Nam ani.
(ſicut dicit philoſophus) olfactus immu Ari 2.
tatur ab odorabili per medium, ſcilicet lib. de
aerem, aut aquam. Nam animalia, quę ani.
reſpirant, per aerem odorant. Dixerunt
autem quidam, quòd à corpore vaporabi
li quædam fumalis euaporatio reſolui-
tur, quæ eſt ſubiectum odoris, & perue-
nit vſque ad ſenſum olfactus. Et hinc
eſt, (vt dicebant,) quod contrarij odores
in medio ſe impediunt. Sed contra hoc
eſt, quia odor cadaueris, a vulturibus vſ-
que ad quingenta miliaria ſentitur. Im-
poſſibile autem videtur, quòd aliqua cor
poralis euaporatio cadaueris vſque ad
tantum ſpacium diffundatur. Sed ad
hoc reſpondent, quòd talis euaporatio
ad tam remotum ſpacium defertur per
ventos. Sed contra hoc eſt: quia ſenſibi-
le immutat medium vndique ſecundum
eandem diſtantiam, niſi impediatur.
Non autem ſufficeret ad occupandum
tantum ſpacium, etiam ſi totum cada-
uer reſolueretur in fumalem euapora-
tionem, cum ſit certus terminus rarefa-
ctionis, ad quem corpus corporale
peruenire poteſt, quæ eſt raritas ignis:
& præcipue, cum per huiuſmodi odo-
rem cadauer ipſum appareat immuta-
tum. Et ideo dicendum, ꝙ ab odorabili
reſolui

reſolui poteſt fumalis euaporatio, quę ta
men non pertingit vſque ad terminum,
vnde odor percipitur: quia immutatur
medium ſpiritualiter vlterius quàm præ-
dicta euaporatio pertingere poſſit. Vnde
etiam homines non ſentiunt odorem ſi
ne reſpirationibus. Animalia autē aqua-
tica, & quæ non reſpirant, ſicut ſunt quæ
ſanguine carent, cum etiam odores ſen-
tiunt (quod patet, quia quædam eorum
de longinquo veniunt ad alimentum,
quod non eſſet, niſi prouocarentur odo-
re) oportet quod odorēt mediante aqua
Per aerem igitur qui ſubtilioris naturæ
eſt, intelliguntur ſpiritualia. Vnde quan-
doque aer ſpiritus vocatur. Per aquam
vero quæ groſſior, & fluxibilis eſt, intelli
guntur temporalia, ſeu corporalia quæ
continuè tranſeunt. Vnde ſicut ad odo-
randum neceſſarij ſunt animalibus aer:
& aqua, ita ad rectè viuendum, vel operā
dū neceſſaria eſt hominibus duplex pru-
dentia, ſcilicet ſpiritualium, & tempora-
lium, ſcilicet vt prudenter ſciant vtraque
diſponere, ſicut decet.

Prima ergo prudentia ſiue induſtria eſt
circa ſpiritualia, quæ pertinent ad ſalutē,
& inuenitur in omnibus habentibus.
gratiam: quia vnctio docet eos de omni-
1. Io. 3. bus, vt dicitur, in 1. Ioh. ſed ſecunda, ſ.
ea quæ eſt circa temporalia, per quam sci
licet ſibi & alijs quis poteſt prouidere,
nō ſolum de his, quæ ſunt neceſſaria ad
ſalutem, ſed de quibuſcunque pertinen-
tibus ad humanam vitam, non eſt in om
nibus gratiam habentibus.

Quarto ex parte officii diſcretiui Eſt
enim odoratus officium odores fętoreſ-
que diſcernere, ſed odores percipit diligē
do, fętores vero horrendo. & hoc eſt, q̄a
odoribus tanquam conuenientibus ad-
iuuatur, fœtoribus vero tanquam corrū-
pentibus impeditur. & iſta prudentiæ cō
Aug de petunt, de qua Auguſt dicit, ꝙ pruden-
mori. tia eſt virtus, ea a q̄bus adiuuatur, ab eis
eccl. quibus impeditur, ſagaciter eligens.

Prælatorum regimen quod propter expreſsionem dispoſitionem ſignificationem, repræſentationem, claritatem, aliaque naturales proprietates, fronti, neruis ac cartilagini aſſimilatur, quas partes habere debeat, & à quo poteſtas omnis deriuetur, exprimitur. Cap. LXII.

Regimen principantium, & prælato-
rum aſſimilatur fronti propter qua-
tuor,

Primo propter expreſſionē. Hæc enim
ſtatum mentis noſtræ ſua ſpecie expri-
mit, dum nunc ſit læta, nunc triſtis. Simi-
liter in ſtatu regiminis maxima notifica-
tio fit Vnde quidam Philoſophus dixit,
quod principatus virum oſtendit. Eſt e-
tiam ſtatus regiminis maxime variabilis,
quem nunc triſtitia deprimit, nunc vero
lætitia extollit. Sed tunc viri prudentes
in hoc ſtatu exiſtentes plus mœroribus
afficiuntur quàm riſibus. Ezech Signum Eze. 11.
thau ſuper frontes virorum gemētium.

Secundo propter diſpoſitionem, quia
(ſecundum Conſtantinum) frons eſt os Conſt.
ſemicirculare neque nimium durum, ne-
que nimis molle. Nam neceſſarium fuit,
vt eſſet ſic temperatum, ne læderetur vici
nitas oculorum. Sic prælatus, vel prin-
ceps, licet debeat in ſe eſſe fortis ad mo-
dum oſſis, alijs tamen neque debet eſſe
nimis durus, ne ſit crudelis, neque nimis
mollis, ne ſit remiſſus. Et ideo (ſicut dicit
Bern.) miſcenda eſt lenitas cum ſeuerita Bern.
te, & faciendum eſt quoddam ex vtraq;
temperamentum.

Item frons eſt modicæ carnoſitatis, &
paucæ pinguedinis, quia (ſecundum Phi-
loſophum) talia impediunt intellectum.
Vnde ſignat ꝙ Princeps non debet car-
nalibus intendere, neque delitijs inſiſte-
re ad corpus impinguandum, niſi parum
quantum requirit neceſſitas, ſcilicet ſe-
cundum decentiam ſtatus, Eccl. Væ tibi Ecc. 10.
terra, cuius rex puer eſt, & cuius princi-
pes mane comedunt.

Tertio propter repræſentationē, quia
totius animalis uirtuoſitas lucet in fron
te, Frons enim (vt Philoſophus dicit) eſt
ſedes verecundię, & honoris. Vnde per-
ſonæ inuerecundæ dici ſolet, Tu depo
ſuiſti frontem. Hiere, Frons mulieris me- Hier. 3.
retricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere.
Sic virtuoſitas plebis lucet in qualitate
rectoris: propter quod dicitur Eccl. Qua Ecc. 10.
lis rector ciuitatis, ales & inhabitantes
in ea. Sedes enim regiminis maximè eſt
ſedes verecundię vel honoris. Nam ſi lau
dabiliter tenetur, tunc reddit dignum
honore, Eccl. In medio fratrum rector il Ecc. 10.
lorum in honore. ſi vero male tenetur,
opprobrio, & verecundiæ patet.

Quarto propter ſignificationem, vt di-
cit Ariſto. quod quando frons fuerit ma- Ariſ. de
gna, ſignificat ſtultitiam, quando medio anima.
cris. ſignificat bonitatem complexionis, Lib 1.
quando nimis eleuatur, & in ſuperficie
rotun-

rotundatur, exceſſum ſignificat choleræ & caloris. Sic ſi princeps velit videri magnus per oſtentationem, eſt ſignum ſtultitiæ mentis. Et ſi eleuatur per ſuperbiæ elationem, ſignat exceſſum propriæ reputationis, & interioris inordinationis: ſed ſi mediocriter ſe habet, vt neque per ſuperbiam ſe extollat, neque contemptibilem per ignominiam ſe reddat, tūc eſt ſignum bonæ diſpoſitionis interioris.

Item Rectores, & prælati debent eſſe ſimiles neruis.

Primo quidem, quia nerui a cerebro originem ſumunt. Non autem a cerebro immediate procedunt, ſed quidam ab eo nucha mediante deſcendunt. Et tale medium fuit neceſſarium, ne, ſi immediatè a cerebro omnes venirent, aut ſe rūpēdo læſionē incurrerent, aut ꝑpter longitudinem viæ a principio ſenſus ad actu ſentiendi potentiam non haberent. In hoc autem ſignatur, ꝙ quorundam rectorum inſtitutio, ſeu poteſtas eſt immediatè a Deo, ſic Moyſes, & Aaron, & Apoſtoli inſtituti ſunt a Chriſto, præcipue Petrus. alij prælati, & rectores, vt epiſcopi, & reges, & huiuſmodi eliguntur ab hominibus, vel poteſtatem habent à Deo homine mediante. ſed ſiue immediatè ſiue mediate, non eſt poteſtas niſi à Deo, ſicut Apo. dicit.

Ro. 13. Secūdo, quia nerui motum à ſpiritu accipiunt quem membris refundunt. Sic ꝓlati, & rectores in omnibus, quæ faciunt debēt moueri à Deo, vt videlicet ea, quę faciunt, propter eum operentur, & nō ꝓpter fauorem hominum. Tunc enim dicuntur moueri à Deo, ſicut ſitis mouet agentem. Apoſt. Omnia in gloriam Dei facite.

1. Cor. 10. Tertiò, quia nerui in ſua concauitate ſpiritum recipiunt, & cuſtodiunt. Sic prælati in mentis ſuæ humilitate debent ſpiritum Dei habere, & cuſtodire. Vnde in Iſa. ſecundum aliam tranſlationem dicitur. Super quem, requieſcit ſpiritus meus niſi ſuper humilem? &c.

Iſa. 11.

Quarto, quia nerui partes diuerſas recolligunt, & annectūt. quia ſcilicet prælatorum eſt ſubditos diſcordantes ad priorem reducere concordiam, & vnire. Ephe. Solliciti ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis.

Eph. 4.

Quintò, quia nerui in ſuo exitu ſunt molles, ſed in fine ſe duros oſtendunt. Sic prælati leuiter in principio incipiendo ſemper ad perfectiora, & arctiora ſubditos trahere debent. Apoſt. Prius, quod animale, deinde quod ſpirituale. 1. Cor. 15.

Sexto, quia nerui ſua molliſie & flexibilitate oſſa inflexibilia flectuntur, Sic prælati ſuæ manſuetudinis exemplo debent duros & rigidos flectere ad mititatem, ſecundum illud: Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde. Et talis rector erat Moyſes, qui fuit vir mitiſſimus, & ſuperpoſitus eſt populo duræ ceruicis ſicut nerui alligantur oſſa. Iob in perſona Eccleſiæ habenti mites prælatos, & duros ſubditos. dicit, Oſſibus, & neruis compegiſti me.

Mat. 11.

Iob. 10.

Item modificatio regentis debet eſſe ad modum cartilaginis.

Primo, quo ad temperantiam, quia cartilaginoſa ſunt oſſibus molliora, ſed carnibus duriora. In quo ſignificatur, ꝙ rector (vt ſupra tactum eſt) non debet eſſe nimis durus, neque etiam nimis mollis, & pius, ſed quaſi quodam medio temperatus. Vnde in arca teſtamenti virga fuit ſimul cum manna, vt in rectoris iuſtitia ſit virga, id eſt aſperitas correctionis, ſimul cum manna, id eſt cum dulcedine compaſſionis.

Secundo ratione efficaciæ. Nam cartilago veſtit extremitates oſſium, ne ex nimia confricatione in ſuis iuncturis exaſperentur, & vt facilius oſſa cum carnibus iungerentur. Per oſſa intelliguntur ſubditi fortiores, & maiores, quorum extremitates ſunt eorum defectus. nemo enim eſt tam perfectus, qui non habeat aliquos defectus ſaltem extraneos, & paruos, ex quibus contingit, quod inter fortes, & probos viros nonnunquam, & colliſiones ſcandalorum, & exaſperationes verborum procurante diabolo oriuntur. Sed iſta extrema, id eſt parua ſubditorum vitia, vnde ſcandala oriuntur, ne ex nimia confricatione, id eſt ex aſſidua ſimul cōuerſatione, in iuncturis, id eſt in locis, vel officijs, vel operibus quibus ſimul coniunguntur ſe inuicem oſſa, id eſt ſubditi, exaſperent, id eſt inordinatè perturbēt, cartilagine ſunt veſtienda, id eſt prouida, & honeſta prælati induſtria reprimenda & prætermittenda. Tunc enim extremum ſubditi prælatus veſtit, & cooperit, quando ipſum ne ad alios turbandum ꝓcedat reprimit. vel tunc cartilaginis mollicies extrema oſſium veſtit, dum dominorū, & perditorum ſubditorū extrema, id eſt parua

patua vitia quædam diſſimilando vel pat cendo prælatus pertranſit: ex quo quandoque accidit, quod dum ſubditus ſic ſe patienter, & benignè in ſuis defectibus à maioribus tolerari conſpicit, ipſe a cõſiatrum iniurijs & exaſperationibus facilè ſe compeſcit. Ipſa etiam cartilaginis molicies oſſa cum carnibus iungit: quia benignitas, & mãſuetudo prælati etiam firmiores & fortiores in pacis vnitate connectit. Sic ergo per cartilaginis molliciẽ, & oſſa ſimul, & carnes cum oſſibus ſine læſuis coniunguntur: quia ſub benigno & modeſto prælato omnes ad inuicem ſubditi tam fortiores, quam infirmiores ſine ſcandalis, vel iniurijs in pace cuſtodiuntur.

Ari.13. lib. de anial. Tertio ratione deficientiæ. dicit enim Ariſto. quod cartilago præciſa non recreſcit: quia præciſa, vel ablata operis moderatione non perficitur opus, ſed deficit à ſua perfectione. Vnde bene poeticè dicit, Semper ad omne, quod eſt menſuram ponere prodeſt. Nam ſine menſura non ſtabit regia cuta.

Dentibus ob varios eorum naturales effectus. Religioſi tum boni tum mali comparantur, quẽadmodum autem vitam degere debeant, vt Deo grati exiſtant, multis puerorum exemplis clarum redditur. Cap. LXIII.

Religioſi aſſimilantur dentibus.

Primo, quia dentes in carne radicati ſunt, & tamen terminos carnis excedunt. Sic religioſi quamuis in carne ſint poſiti, tamen præter carnem viuere debent, ſecundum illud, In carne ambulan-
2. Cor 10. tes, non ſecundum carnem militamus.

Secundo, quia dentes nihil inter ſe, vel in ſe eſſe patiuntur. Sic religioſi nihil inter ſe, vel in ſe pati debẽt, quod ſit charitatis eorum, ſeu vnitatis diuiſiuum, vel ablatiuum. Rom. Charitatẽ fraternitatis
Ro.12. inuicem diligentes.

Tertio, quia dentes ſuperiores ad inferiores reuertũtur, & ſibi inuicem mutuo coaptantur. Sic inter religioſos ſuperiores debent redire ad inferiores per compaſſionem, & humilitatem, & per charitatem. Et inferiores debent coaptare ſe ſuperioribus reuerendo, & obediendo. Vel quia ſola maxilla inferior in homine mouetur, debent econuerſo inferiores cum offenderint, redire ad ſuos ſuperiores pœnitendo, & veniam humiliter petendo, & ſuperiores inferioribus ſe debent coaptare miſericorditer recipiendo, vel interiorum infirmitatibus diſcretè condeſcendendo. Apo. debemus nos firmiores, im- Ro.15.
becillitates infirmorum ſuſtinere.

Quarto, quia dentes ordinatè inuicem componuntur. ſic religiones vocantur ordines, quia omnia debent in eis eſſe ordinata, ſecundum illud, Omnia honeſtè, 1. Cor.
& ſecundum ordinem fiant in vobis. 14.

Quinto, quia dentes ad formationem vocis cooperantur. Sic etiam à religioſis formari debet vox laudis quo ad diuinũ officium cantantes, & vox prædicationis quo ad prædicantes. Etiam cooperantur quo ad vocem confeſſionis, quo ad confeſſiones audientes.

Sexto, quia etiam dentes toti corpori obſequuntur. Et ſic religioſi ſeruiunt vniuerſali eccleſiæ per exemplum conuerſationis, per verbum prædicationis, per ſuffragium orationis, & etiam per miniſterium ſacramentalis adminiſtrationis. Cãti. Dentes tui ſicut greges tonſarum. con- Cant.4
uentus religioſorum ſunt ex quibus eſt lac i. doctrina prædicationis; balatus, i. vox laudis, vel orationis; & fœtus, i. fructus multiplicis adminiſtrationis.

Septimo, quia licèt non ex ſe, tamẽ ex adiunctis patiuntur. Nam licet ſubſtãtia dentium oſſea. & inſenſibilis ſit de ſe impaſſibilis, tamen dolorem trahit ratione ſocietatis carnis, vel nerui, qui ei ſunt cõiuncti. Sic religioſi propter amorem nimiũ quem habent interdum ad ſuos conſanguineos carnales, vel etiam ad aliquos ſeculares, ſibi familiariter iunctos, de eorũ malis dolorem ſentiunt, quem per ſe nõ haberent, vel interdum religioſi, qui ex ſe boni ſunt, tamen ex incautis, & nõ bonis ſecularium familiaritatibus inficiuntur, & maculantur, & dolores, ſeu ſcandala patiuntur.

Octauo, quia dentes ab inuicem diſtinguũtur. Sunt enim in maſculis. 32. quorũ quatuor in anteriori parte pares, quadrupli vocantur, qui lati ſunt, & acuti, Vnde & inciſores a medicis ſunt vocati, eo, quod ad cibi inciſionem ſunt apti, & quicquid ore capitur primo ab eis capit, & mordetur. Mordendo autem cibum auferunt, quod eſt neceſſarium: & relinquũt, quod eſt ſuperfluum. Sunt & duo alij, qui canini ſunt appellati quadruplis coniuncti in ſummitate acuti, & duris cibis commouẽdis apti, & rotundiores, & propter hoc

canini dicuntur, quia canũ dentibus aſſi
milant. Et ſunt canini dentes præciſori-
bus fortiores, acutiores, lõgiores, & rotũ
diores. Sunt iſtis collaterales groſſi, & la-
ti, qui dĩr molares eo, ꝙ ad molendũ ci
bum ſunt cõuenientes: nã quæ à præcisorib⁹
ſunt confracta, iſtis tanquã molis tradun
tur molenda. In primis ergo dentibus p̃-
ciſoribus, vel q tollunt, & præcidũt partẽ
neceſſariã, & reliquam dimittunt, pñt in-
telligi religioſi, & minus perfecti, qui ſer-
uant tm̃ ea ad quæ neceſſario tenent ex
voto, vel debito. Per caninos vero, q du-
riora conterunt, intelliguntur quidã fer-
uentiores, qui duriorem, & auſteriorẽ vi-
tam ducunt. Per molares vero latiſſimos
intelliguntur perfecti, q habent latitudi
nem charitatis, conſtantiam firmitatis, la
tebram humilitatis, efficaciam vtilitatis.
Nam molares dentes ſunt lati, firmi, oc-
culti, & vtiliſſimi.

Nono, quia dentes multa patiunt. Nã
patiũtur putredines, fœtores, perforatio
nes, mutationes, dolores, & alias cõſimi
les paſſiones, quæ omnes ſunt ex corru-
ptis paſſionibus, & humoribus deſcendẽ
tes. Iſta omnia competũt malis religioſis
q perforantur per tentationum iacula, pu
treſcunt per luxuriã: fœtent p infamiam,
mutantur aliqñ per apoſtaſiam, torquen
tur, & dolent per punitionis iuſtitiam.

Item religioſi debent eſſe ſiles pueris.

Primò, qa pueri ſunt ablactabiles. Vn-
de proprie puer dĩ cum eſt a lacte remo
tus. Sic religioſus debet ſe à ſeculo velut
Iſaac ã infans ab vberibus alienare. ſicut dicit
vi. mo- Iſaac. Pſalmiſta: Sicut ablactatus eſt ſu-
na. per matrem ſuam,
Pſal. Secũdò, qa pueri ſunt diſciplinabiles:
qa dĩ aliqs puer eũ doli capax efficit, &
diſciplinæ aptus hĩ. Vnde ſub tutoribus
poſitus, diſciplinæ ſubeſſe cõpellitur. Sic
Pro. 13. religioſi debent eſſe ſub diſciplina patris
ſpũalis i. prælati. Prouer. Noli ſubtrahere
à puero diſciplinam.

Tertio, quia ſunt motus venerei inex-
perti: qa tn hac ætate motus venerei ho-
mines cõiter non inuadunt, eo, ꝙ viæ ad
huc ſtrictæ ſunt. Vnde ab hac puritate
pueri dicti ſunt. Sic religioſi debent ſeip-
ſos reſtringere, & ſibi vias præcludere q-
bus poſſent à carnis illæcebris ſuperari,
1. Cor. & in puritate non tantũ mentis, ſed etiã
14. carnis manere. Apoſto. Nolite pueri effici
ſenſibus, ſed malitia paruuli eſtote, ſcili-
cet, vt non ſit in vobis malitia carnis,
ſpiritus.

Quarto, quia ſunt ad motum flexibi-
les. Et ſic religioſi debent eſſe flexibiles p
obedientiã ad exequendũ motum volun
tatis ſuperioris, vt poſſit prælatus dice-
re illud Nee. Omnes pueri mei congrega Nee. 5
ti erant ad opus, ſ. per promptitudinem
obedientiæ.

Quinto, quia ſunt corpore leues. ſ. vt
non ſint religioſi pigri, vel graues, per ac
cidiam ſicut erat ille de quo Math. Puer Mat. 8.
meus iacet, &c.

Sexto, quia ſunt animo dociles, quia. ſ.
religioſi debent eſſe dociles Dei. Sapien. Sap. 8.
Puer erã ingenioſus, & ſortitus ſum ani-
mam bonam.

Septimo, qa ſunt pueri ſine ſolicitudi-
ne vitam ducentes: quia ſ. veri religioſi
nihil in terra appetunt, & ſine ſolicitudi-
ne viuunt, ſicut de Apoſtolis dicit quædã
gloſa ſuper Actus Apoſtolorũ, ꝙ gloria
Apoſtolorum erat nihil in terra poſſide-
re, & ſine ſolicitudine viuere. Tales. n.
pueri ſolum Deum quærunt, Paralipom. 2. Para.
Cum adhuc puer eſſet, cœpit quærere 34.
Deum.

Octauo, quia nullum periculum ſunt
magis, quam virgam timentes: Et ſic reli
gioſi timent virgam flagelli diuini. Plus
enim timere debent flagella Dei, quàm
hominis. Iudic. Timebat, quia adhuc Iud. 8.
puer erat.

Nono, quia ſunt neque laudes, neque
vituperia aliquid reputantes. Ita religioſi
vt Deo placeant, vituperia debent, & lau-
des hominum paruipendere, ſicut dice-
bat Apoſt. Mihi pro minimo eſt, vt à vo-
bis iudicer. 3. Re. Ego autem puer paruu- 2. Cor.
lus ſum, ideſt humilis. 4.

Decimò, qa ſunt iniuriarum immemo 3. Reg.
res. Et ſic religioſi debent iniuriarũ obli- 3.
uiſci patiendo, exemplo Chriſti, qui di- Luc. 23
xit: Pater dimitte illis &c. Vnde & ipſe vo
catur puer. Conuenerunt enim verè in Act. 4.
ciuitate iſta aduerſus ſanctum puerum
tuum, Ieſum.

Vndecimo, quia verberati a matre ſta-
tim ſunt reuertentes, nec ſe de iniuria
vindicantes. Ita religioſi etiam ſi affligan
tur in religione, non debent propter hoc
ſuam religionem relinquere, vel ipſam
accuſare, & vituperare. Et de talibus pue
ris patet Religionem dicere illud Iſa. Ec Iſa. 8.
ce ego, & pueri mei, quos mihi dedit Do
minus, &c.

Cordis generatio, virtus, forma, omnisq́; ipſius perfectio erudituſſimis verbis pluribusq́; ſententijs circumſcribitur, quæ quidem omnia ſanctis uiris pluribus exemplis adaptantur, omnibusq́; eorum perfectiones pateſiunt.

Cap. LXIIII.

SAnctorum virorum perfectio repræſentatur in corde.

Primo, quia cor eſt exterius carneum. Et ſic ſancti viri ſunt exterius carnei, i. lenes per manſuetudinem conuerſationis, vel habent ſancti viri cor carneum per diſciplinæ ſuſceptibilitatem, uel carneum per compaſſibilitatem, non lapi-
Eze. 36 deum, ideſt durum per impietatem Ezec. Auferam cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum.

Secundò, quia cor eſt interius cõcauũ, & hoc neceſſarium fuit (ſicut dicit Conſtan.) propter caloris conſeruationem, quia cor eſt totius caloris corpis fontale principium. Sic ſancti viri ſunt concaui per humilitatem. Nam ſicut calor naturalis conſeruatur in concauitate cordis, ita calor charitatis in humilitate mentis, & hanc concauitatem habuit cor Chriſti.
Mat. 11 Vnde dicebat, Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis &c. Eſt etiam cor caloris charitatis fontale receptaculum: quia gratia Dei diffuſa eſt in cordibus veſtris per Spiritumſanctum, qui datus eſt nobis, vt dicitur.
Ro. 5. Tertiò cor eſt ſubſtantialiter ſolidum, & durum, & hoc neceſſarium fuit ne de facili læderetur. Et ſic ſancti viri ſunt ſolidi in ſe per patientiæ firmitatẽ, & ſunt interdum etiam aliquando duri per iuſtitiæ ſeueritatem.

Quartò, cor eſt figuraliter rotundum, & etiam oblongum. Rotundum quidem eſt, vt abundantia ſpirituum in eo recipiatur. Oblongum vero in forma piræ, vt ſcilicet tendens in acutum tanquàm in conũ, actio naturalis caloris fortior ſit. Sic etiam ſancti viri habent cor rotũdũ, ideſt valde capax ſpũalium virtutum, & etiam oblongum per continuitatem feruoris, & bonorum operum.

Quinto cor ſemper eſt in motu, & mouetur cor ſecundum diaſtolem, & ſiſtolẽ, ideſt ſecundum dilatationem, & conſtrictionem: cuius motus, & ſi ad horam ceſſaret, ſtatim animal deficeret, vt philoſo-
Ariſ. li. phus dicit. Et nota, quod per dilatationẽ
de ani. frigidus aer attrahitur, per conſtrictionẽ vero calidus, & fumoſus expellitur: & ſic calor cordis temperatur, & complexio adæquatur. Sic ſancti uiri continue mouentur, & ſollicitantur ad attrahendum gratiam: vnde continuè dilatantur per augmentum in gratia, & conſtringuntur per abſtinentiam à culpa, vel quia ſe cohærcent in pœnitentia.

Sexto, quia cor eſt pulmoni vicinum, vt cum ira incenditur, huiuſmodi pulmonis remedio temperetur. Sic ſancti viri impetum iræ ſciunt temperare remedio rationis per virtutem manſuetudinis.

Septimo, quia cor eſt ſpũ, humore, & calore plenum: eſt enim primo cor fontale, principium ſpiritus. Habet enim cor duas concauitates, vnam ſiniſtram, quæ ad cacumen tendit, & dextram, quæ infra ſubſiſtit. Et hæ concauitates dicuntur
ventriculi cordis. Et dicit Augu. quod in ventriculo cordis dextro, plus eſt de ſanguine, quàm de ſpũ. In ſiniſtro vero econuerſo, quia ibi ſpũs vitalis generatur ad viuificandum animal, qui per quaſdam arterias diffuſus vndique dilatatur. Sic in cordibus ſanctorum eſt plenitudo ſpiritusſancti ſicut de Apoſtolis dicitur, quod Aug.
repleti ſunt omnes Spirituſancto: vt poſtea per ipſos tanquàm per arterias, i. prædicatorum ora ad alios deriuaretur. Sed quod in ſiniſtro eſt, plus de ſpiritu, quàm de ſanguine, & in dextro econuerſo; ſignat, quod in aduerſitate eſt plus de amore ſpũali, quàm de corporali, ſed in proſperitate econuerſo, ſicut in Apoſtolis, qui poſtquàm ablatus fuit ab eis ſponſus, & fuerũt in luctu tribulationum plus, abundauit amor ſpũalis, & gratia Spirituſſancti quàm primo, quia primo plus diligebant Chriſtum corporaliter. Vnde dixit, Si nõ abiero, Paracletus non veniet ad vos. Io. 16.

Item cor eſt fontale principium humoris, ſ. ſanguinis. Vnde philoſophus dicit, quod in corde eſt principium venarum, & Ariſ. li.
prima virtus creans ſanguinem, & eius 1. de ani.
ſanguis eſt mundus, clarus, calidus, & maioris ſenſus, & conueniens intellectui. Sic cor Sanctorum eſt plenum humore ſanguinis, ideſt affectione diuini amoris, vel deuotionis. Nam affectus, ſeu deuotio eorũ nõ eſt immunda & impura, ſicut hypocritarum, qui ſimiles ſunt ſepulcris dealbatis, quæ foris apparent alba, & intus Mat. 23
ſunt nigra, & fœtida.

Item eſt clara, non obſcura, vel tenebroſa ſicut hæreticorum.

Item

Item calida, idest feruens, non tepida ſicut imperfectorum.

Item inſenſata, non fatua, vel indiſcreta ſicut præſumptuoſorum.

Item eſt fontale principium caloris. Vnde dicit Philoſophus, quod propter calorem cordis, poſuit natura membrum frigidum ex oppoſito cordis, ſ. cerebrũ. Vnde in generatione aīalis ſtatim creat caput poſt generationem cordis. Sicut ergo cor eſt plenum calore, ita ſancti viri ſunt pleni amore. Sed calor cordis à cerebro temperatur: quia feruor amoris ſapiẽtia regulatur. Vult enim Deus diligi ſapiẽter, quia & ipſe neminem diligit, niſi eũ, qui cum ſapientia inhabitat, vt dr̃ Sap. 7.

Ari. 15. de ani.

Sap. 7.

Octauo, quia cor eſt membrum primò formatum. Vnde Philoſophus dicit ibidem, ꝙ cor aīalis eſt complementum primo à natura creatum, idest ante oīa alia membra formatum. In quo ſignatur, ꝙ homo primò intendere debet ad compoſitionem & ſanctificationem cordis interius, & poſtea ad componendum, & ordinandũ mores, & facta exteriora. Matth. Munda prius, quod intus eſt.

Ari. 12. de anima.

Mat. 23.

Nono, quia cordi accidit multiplex nocumenta. Nam quandoq; patitur ex aliorum membrorum colligantia, quandoq; ex propria diſtemperantia, quandoq; ex deficientis regiminis cauſa. Sic & ſpūales læduntur quandoq; ex prauis ſocijs, quandoq; ex proprijs vitijs, quandoq; à defectiuis prælatis: patitur & cor ex virtutis ſuæ diſſolutione, ex ſpūs euaporatione ex nimia repletione, & ex venæ concauæ oppillatione. Diſſoluitur autẽ cordis virtus ſpūalis per luxuriam, euaporat ſpiritus per ſuperbiam, fit repletio nimia ꝑ gulã, oppilat vena miſericordiæ per auaritiam. Accidit & cordi timor ſic, ꝙ patiẽti vr̃, ꝙ cor de loco ſuo moueatur; hunc timorem facit accidia circa ſpūalia. Nam accidia facit cor frigidũ nimis, & oīa opera reddit mollia, & diſſoluta. Dicit autem Haly ſuper quendam textum Galeni, ꝙ ſi cor fuerit nimis frigidum, & nimis humidum, & pulſus mollis homo virilitate, & audacia priuatus erit, piger, & timidus apparebit.

Decimo, quia vigor cordis oſtenditur per multiplex ſignum. Dicit enim Galenus, ꝙ virtus, & complexio cordis oſtenditur per magnitudinem reſpirationis, ꝑ velocitatem pulſus, per virilitatem teſtinam ad actionem, per iram, audaciam, & feruorem: per amplitudinem pectoris, & piloſitatem, hæc omnia calorem dominãtem in corde ſignificant. Hæc ergo cordis virtus, debet apparere in pœnitentibus, per magnitudinem contritionis, per quã aīa iam incipit reſpirare per nouam attractionem ſpiritualis gratiæ.

Item per velocitatem confeſſionis, quę eſt ſimilis pulſui per hoc, quod indicat ſpūali medico infirmitatem animæ interius latentem.

Item per feſtinam & virilem actionẽ ſatisfactionis: & per iram, contra ꝓprias transgreſſiones: per audaciam, contra tẽtationes: per feruorem, contra omiſſiões, per amplitudinem pietatis, & piloſitate auſteritatis. Nam caro piloſa eſt aſperior non piloſa. Gen. Noſti, ꝙ Eſau homo piloſus ſit, & ego lenis. Et iō Ioannes Baptiſta pro aſperitate pœnitentię portabat veſtimentum de pilis camelorum. Hæc ergo omnia oſtendunt calorem amoris diuini in corde dominantem.

Ge. 26.

Vndecimo, quia cor quãto animoſius, tanto magis paruum. Vnde animalia parui cordis in quantitate, ſunt maioris aīoſitatis propter maiorem adunationẽ virtutis. Omnis enim virtus quanto magis adunata, tanto potentior: & quanto magis diuiſa, tanto eſt debilior, vt in lib. de cauſis oſtenditur. Sic ſpūaliter tanto, qs plus habet de magnitudine virtutis, quãto plus habet de paruitate humilitatis. Hæc enim eſt, quæ omnes virtutes vnitas & concatenatas tenet. Vnde Greg. dicit, quod qui cæteras virtutes ſine humilitate congregat, quaſi puluerem in ventum portat.

Grego. hom. 6.

Vera ſapientia dignitas, locus, initium, & officium, ipſiusq; inſtrumentum quo aliis manifeſtatur, per guſtus, ac lingua tum etiam ſalis plurimos effectus, quam doctiſſimè, explanatur. Cap. L. V.

SApientia aſſimilatur guſtui propter quinque.

Primò ratione officij: quia, ſ. guſtus eſt proprie ſaporum perceptiuus. Et dico ꝓprie, quia guſtus eſt proprie guſtus prout eſt diſcretiuus ſaporum: ſed guſtus prout eſt qdã tactus, qa, ſ. tangendo percipit ſuũ obiectũ ſic habet diſcernere qualitates tãgibiles. ſ. alimenti, cuius ſenſus eſt tact⁹. Sicut igit guſtus eſt quo ſapores ciborum percipimus; ſic quoque ſapientia eſt per

quam quæ ſuſſeni ſunt ſapimus: & ideo
Eccl.6. ſapientia dicitur à ſapore. Eccleſiaſtici.
Sapientia doctrinæ ſecundum nomen
eſt eius.

Secundo ratione principij. Nam prin-
cipium effectiuum guſtus eſt virtus aīa-
lis, ſ. virtus quædam aīæ ſenſitiuæ. Inſtrū
mentale autē quoddā principiū eſt ſpūs
aīalis, q per quoſdam neruos ad linguam
defertur. Sic ēt eſt duplex principium ſpi
ritualis ſapiētię, vnum eſſentiale, ſ. fides,
quæ eſt prima virtus neceſſaria aīæ intel-
lectiuæ. Nam ſicut initium artis ſecundū
eſſentiam eius ſunt principia eius ex q-
bus procedit: ſic initium ſapientiæ ſecun
dum eius eſſentiam ſunt articuli fidei.
Vnde fides dr̄ eſſe initium ſapientiæ. Sed
principium ſapientiæ inſtrumentale eſt
illud quo anima diſponitur ad ſapientiā,
Pſ 110. & hoc eſt timor Dei, ſm̄ illud, Initium ſa
pientiæ eſt timor Domini. Dr̄ autem ti-
mor initium ſapientiæ quantum ad eius
effectus. Nam ſicut dicitur initium artis,
vnde ars incipit operari, ſicut ſi dicatur,
q fundamentum ſit principium artis ædi
ficatoriæ, quia ibi incipit ædificator ope-
rari: ſic dr̄, q ad effectū timor initium ſa-
pientiæ, unde ſapientia incipit operari.
Et hoc modo timor ſeruilis dr̄ initium ſa
pientiæ, ſicut principium extra diſponēs
ad ſapientiam, in quantum aliquis timo-
re pœnæ recedit à peccato, ſecundum il-
lud, Timor domini expellit peccatū. & p
Eccl.1. hoc habilitatur ad ſapientiā. Sed timor fi
lialis, & caſtus, eſt initium ſapientiæ, ſi-
cut primus ſapientiæ effectus: Cum enim
ad ſapiam pertineat, q humana vita re-
guletur per rationes diuinas, oportet ſu-
mere principium, vt homo Deum reue-
reatur, & ſubijciatur ei. Sic enim conſe-
quenter in omnibus ſecundum Deum
regulabitur.

Tertio ratione organi: Organū enim,
& inſtrumētum guſtus, (vt philoſophus
Ari. de ſen. & ſen. dicit) eſt aliquod intrinſecum circa cor,
& ſimiliter, organum tactus. Nā ad alios
tres ſenſus deriuatur virtus ſenſitiua, ex
corde mediante cerebro, ita q a corde
primo venit ad cerebrum, & a cerebro
poſtea ad ipſos ſenſus. Tactus autem, &
guſtus referuntur ad ipſum cor p mediū
Conſt. coniunctum, quod eſt caro. Sed Conſtā-
tinus dicit, q proximum, & manifeſtū in
ſtrumentum guſtus prout eſt diſcretiuus
ſaporum, eſt lingua, quæ ſpiritum anima
lem ad perfectionem virtutis guſtabilis
defert. Fit. n. guſtus, ſicut ipſe dicit, hoc
modo: quia duo nerui linguæ medio in-
figuntur, qui in multos ramos in extre-
mis lateribus linguæ diſperguntur, & per
eos, (vt dictū eſt) ſpūs animalis ad linguā
defertur. Cum ergo res guſtanda ſubin-
trāt linguā, ſpūs animalis, qui ibi eſt imu
tatur ſecūdum proprietates eius, quas po
ſtea iudicio animæ repræſentat. Sicut er-
gò circa cor eſt primum guſtus inſtrumē
tum, ita in corde dicitur eſſe primum ſa-
pientiæ habitaculū, ſecundum illud Pro- Pro.14.
uer. In corde requieſcit ſapientia prudētis:
ſed proprium inſtrumentum ſapientiæ
quo alijs manifeſtatur, eſt lingua, Pſalm. Pſa.36.
Os iuſti meditabitur ſapiētiam, & lingua
ei⁹ &c. Sed duo nerui infixi, ſunt duæ cau
telæ, quę debent eſſe in lingua ſapientis;
vna ad loquendum, & alia ad tacendum
ſecundum tempus opportunum. vel ſigni-
ficant duplex opus ſapientis, ſ. veritatem
defendere, & falſitatem repellere, Proue. Pro. 8.
Veritatem meditabitur guttur meum, &
labia mea deteſtabuntur impium. Et no-
ta; q linguā ſecundum ſuam complexio
nem eſt concaua, poroſa, humida, & inſi-
pida. Concaua vt bene quodlibet retine-
ret. Poroſa facta eſt, vt quod groſſum, vel
ſubtile de re guſtanda eſſet, neruos lin-
guæ facile ſubintraret, & virtus actiua ad
perficiendum eandem plus vigeret. Hu-
mida vero eſt, vt humiditas cooperetur
ad acceptorū diſſolutionem: vt ſi aliqua
dura, vel ſicca palato applicarentur humi
ditate linguæ facile ſoluerētur. Facta eſt
etiam inſipida, vt cuiuſlibet ſaporis ſit fa
cile ſuſceptiua. Nam ſi determinatum ſa
porem haberet, qualitatem alterius ſapo-
ris percipere non valeret. Hæc etiam om
nia competunt linguæ, prout eſt inſtru-
mentum ſapientiæ.

Primo, vt ſit concaua ad retinendū, &
cuſtodiendum verbum vſque ad tempus
opportunum loquendi. Mal. Labia ſacer- Mal. 2.
dotis cuſtodiunt ſcientiam, ſ. vſq; ad tē-
pus docendi.

Item vt ſit poroſa ad groſſa, vel ſubti-
lia prout decet diſcendum, & diſponen-
dum. Nam humidum in re poroſa per
diuerſa foramina minutim diuiditur.

Item vt ſit humida, ſcilicet, vt dicta, &
acta ad diſſoluendum dura, id eſt obſcura
vel dubia, quæ ſunt difficilia ad intelligē
dum: ſicut durum eſt difficile ad comedē
dum, humectet, id eſt declaret, & exponat.

Item eſt inſipida ex ſe, ſuſcipiens ſapo-
rem

rem aliunde, quia, ſ. ſapientiam loquendi ex ſe non habet homo, ſed à Deo ſecū
Lu. 21. dum illud. Luc. Ego dabo vobis os, & ſapientiam, Aug. Quod ſapienter loquamini ab illo eſt, non noſtra ſapientia. Contra quod ſuperbi philoſophi dixerūt, Labia noſtra a nobis ſunt. Quarto ratione medij. Nā guſtus, (vt dicit philoſophus) non
Ari. de ani. fit per medium extraneum, ſicut viſus fit mediante aere: ſed tamen ſicut non fit viſio ſine medio, vel ſine lumine, ita nō fit guſtus ſine humido. Nullū enim ſaporoſum facit ſenſum ſui ſaporis ſine humiditate. Vnde ſicut color fit actu viſibilis per lumen, ita ſapor fit actu guſtabilis per humidum, & ita oportet, quod guſtabile, vel actu habeat humiditatē aqueam ſicut vinum, & huiuſmodi, aut ſit potentia humectabile ſicut illud, quod ſumitur per modum cibi. Et ideo oportet, quod ſit ſaliua in ore, quæ bene liquida eſt, & etiam liquefactiua, per quā ea, quæ ſumū tur etiam humectantur, vt eorum ſapor percipi poſſit. Sicut ergo guſtui ad percipiendos ſapores neceſſaria eſt humiditas vel ſaliua, ita etiam ſimiliter ipſi homini ad percipiendam veram ſapientiā, neceſſaria eſt Chriſti doctrina. Cum n. Chri
Eph. 5. ſtus ſit caput eccleſiæ, (vt dicit Apoſtol.): quaſi ſaliua fluens a capite, eſt doctrina derivata a Chriſto, & hæc per quā veræ ſapientiæ guſtus habetur, quia ipſe verbū Dei eſt, qui eſt fons ſapientiæ, vt dicitur
Eccl. 1. Eccleſiaſtici 1.
Ariſ. 2. de ani. Quinto ratione obiecti, quod eſt propriè humidum ſaporabile. Enumerat aūt, Philoſophus ſaporū ſpecies ad quas omnes aliæ reducuntur, ſ. dulce, & amarum, pingue, & ſalſum, acetoſum, auſterum, & acutum. Hos itaque ſapores ſicut corporaliter per guſtum; ſic etiam ſpūaliter per ſapientiam deguſtamus. Facit enim nos ſapientia deguſtare dulce in contemplatione cœleſtis gloriæ. Amarum in conſideratione æternæ pœnæ. Pingue in refectione æternæ gratiæ, Salſum in conſideratione præſentis miſeriæ, Acetoſum in recognitione culpæ, & cōpūctione cōſciētiæ, Auſterum in aſſumptione exterioris pœnitentiæ. Et acutum in intelligentia ſcripturæ.

Item ſapientia aſſimilatur ſaliuæ propter quatuor.

Primo propter ſaporis perceptionem. Nam (ſecundum Conſtan.) ſaliua eſt inter guſtū, & eius obiectum media. Nihil enim guſtu percipit, niſi cuius ſapor mediante ſaliua guſtui præſentatur. Sic quoque per ſapientiam ſuperna deguſtam', eorumque ſaporem ſentimus, ſecundum illud: Quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ Col. 3.
ſupra terram.

Secundo propter eius humectationē, ſine qua humectatione lingua non bene volueretur, neque loqueretur. Sic etiam per ſapientiam cordis os ad rectè loquendum diſponitur & dirigitur, ſecundum illud. Cor ſapientis erudit os eius. Pro. 16.

Tertio propter digeſtionis præparationem. ciborum enim ſiccitatem ſaliua tēperat, & eorum ſuccoſitatem augmētat, vt melius poſſint dentibus conteri, & facilius poſtea digeri. Sic quoque ſapientia facit verba Dei, quæ ſunt cibus animę, cōterere per expoſitionem, & digerere per diſcuſſionem, & conſiderationem.

Quarto propter ſuperfluitatū cerebri, & pulmonis faciliorem euacuationem. Sic ſapientia euacuat ſuperfluitates cerebri, i. inordinatas, & fantaſticas imaginationes, quas ſapientes vel non habent, vel eis non inhærent.

Item ſuperfluitates pulmonis, i. ſuperfluas, & inordinatas locutiones. Nam ſine pulmone locutionis vox formari non poteſt, neque anhelitus reddi valet, ſicut dicit Ariſto. Non autem homo ſapiens, Ari. 14.
aut ſuperfluè, aut inordinatè loquitur: de ani.
omnia verba eius ſunt ponderata, & mē Ecc. 21.
ſurata. Ecc. Verba ſapientum ſtatera ponderabuntur.

Quinque naſi proprietates annotantur, quibus humana ſcientia diuerſimodè comparatur: necnon ſcientiarum diſtinctio, & perfectio, naturalisq́; hominis appetitus in illis acquirendis manifeſtatur.

Cap. LXVI.

SCientia hominis aſſimilatur naſo.

Primò propter eius ſenſibilitatem. Nam per nares odorifera ſentimus, & per eas inter odorifera, & fœtida diſcernimus. Eſt autem verum intellectui, ſicut res odorifera naribus; falſum autē eſt, vt res fœtida odoratui. Vnde ſcientia p quā verum a falſo diſcernimus, rectè aſſimilatur naribus. & hinc eſt, qđ neſcij, & imperiti vocantur ignari, i. ſine nare.

Secūdo pp cōmunitatē. Habet n. naſus duas cōcauitates ſiue duo foramina, quæ

per quandam cartilaginoſam ſubſtantiã ab inuicem ſunt diſtincta, & vnum horum foraminum ad concauitatem palati tendit, alterum ſurſum ad cerebri pelliculas vadit, vt aerem attrahat cerebro, & ſpiritum deferat naribus animalem ad ſenſum odoratus perficiendum. Primum ergo foramen fuit neceſſarium ad eijciendas ſuperfluitates de cerebro euenientes; Aliud vero ad ſpiritum attrahendum, & odoratum perficiendum. Duo ergo foramina nariũ, ſunt duo modi ſciẽtiarum. Eſt enim ſcientiarum alia ſpeculatiua, quæ ad ſuperiora tendit, alia practica, quæ inferiora diſponit. vna, ſcilicet practica ſuperfluitates eijcit, ſicut patet de ſcientia medicinæ, quæ docet expellere ſuperfluitates humorum, & de morali quæ docet reprimere, & expellere exceſſus, & extrema vitiorum. Altera, ſcilicet ſpeculatiua ſpiritum attrahit, ideſt ſpiritualem, & intellectualem perfectionẽ.

Tertio propter neceſſitatem. Nam (ſecundum Conſtan.) naſus fuit neceſſarius ad aerem attrahendum. Et ſic eſt neceſſaria ſcientia naturalis ad attrahendum aerem, ideſt ad acquirendam notitiam reſpectu ſenſibilium. Nam aer præcipue eſt medium, per quod ſenſibilia deferuntur ad ſenſum, ſicut patet in olfactu, & ẽt auditu, & viſu, qui ſunt ſenſus, qui præcipuè deſeruiunt ſcientiæ & ſicut aer per attractationem recipitur in naribus, ita ſpecies ſenſibilium per abſtractionem recipiuntur interius primo in ſenſu, poſtea in intellectu, ſicut aer attractus primo recipitur in naſo, poſtea in pulmone.

Item eſt neceſſarius naſus ad cerebrum expurgandum, & ſic eſt neceſſaria ſcientia moralis ſcilicet ad expurgationem animi a vitijs per contrarias virtutes

Item eſt neceſſarius naſus ad calorem
Ariſ. 1. me:t. in ventriculis cerebri temperandũ. quaſi enim calor cerebri, eſt deſiderium naturale. Vnde dicit philo. Omnes homines naturaliter ſcire deſiderant. hoc deſiderium non totaliter ſatiat, ſed tamen quodammodo perficiendo temperat, præcipue ſcientia metaphyſicalis, quæ eſt circa maxime intelligibilia, quibus intellectus magis reficitur. non tamen calor iſte extinguitur. quia per nullam ſcientiam humanam ſciendi deſiderium ſatiatur.

Item eſt neceſſarius naſus ad reſolutũ odorem a quacunque ſubſtantia diſcernendum: quod competit ſcientijs reſolutiuis ſiue demonſtratiuis, quæ ſcilicet cõcluſiones in principia reſoluendo dijudicant, & diſcernunt, ſicut ſunt ſcientiæ Mathematicæ Fuit etiam neceſſarius naſus ad decorandum, & honeſtandum.
Nam (ſecũdum Gal.) naſus eſt faciei maximum ornamentum, & ipſius carentia faciem maximè dehoneſtat Sic quoque per ſcientiam homo honeſtatur, & ornatur, & honorabilis redditur: ꝓpter, quod Philoſophus ſcientiam inter bona honorabilia computat. Gale.

Quarto propter naſi quantitatem. Debet enim diſpoſitio naſi mediocris eſſe, Ariſt. 1.
ita, quod & longitudine, & latitudine, & de ani.
altitudine modum debitum non excedat. Sic quantum ad ſcientiæ ſtudium exceſſus longitudinis eſt in his, qui longo tempore ſcholas exercuerunt, & parum, vel nihil proficiunt: de quibus Apo. Semper quidem diſcentes, & nunquam ad ſcientiam veritatis peruenientes. 2. Eth. 4.
Exceſſus autem latitudinis attenditur ad numerum ſcibilium: & hoc exceſſus prohibetur cum dicitur. Non plus ſapere, quã oportet ſapere. Ro. 12.
& Eccleſiaſt. In ſuperuacuis rebus noli ſcrutari multipliciter, & in pluribus operibus eius ne fueris curioſus. Eccl. 4.
Sed exceſſus altitudinis prohibetur, cum dicitur, Altiora te ne quæſieris. Eccl. 3.

Quinto, propter naſi paſſibilitatem, qa (ſecundum Conſtan.) naſus quandoque impeditur ex mala cerebri diſpoſitione. & ex eadem cauſa etiam impeditur ſciẽtia: quia ex mala diſpoſitione cerebri naturali, vel violenta, efficitur homo malè diſpoſitus ad ſcientiam: & læſis etiam organis interioribus cerebri, ſcilicet fantaſiæ, vel memoriæ, perditur vſus ſcientiæ. Aliquando vero impeditur ex nerui oppilatione. quaſi autem oppilatio nerui, eſt groſſitudo, & durities ingenij, quæ etiam ſcientiam impedit. Quandoque vero ex humorum fœtidorum repletione: & hoc pertinet ad fœditates carnalium peccatorum, quæ à ſtudio, & ſcientia retrahunt, & noſtri intellectus acumen obtundũt. vel humores fœtidi ſunt errores immiſſi, quibus aliquis repletus lumine veritatis caret, & veram ſcientiam non habet. Aliquando vero ex carnis ſuperflua generatione. & hoc impedimentum eſt in guloſis: quia venter pinguis non gignit ſenſum tenuem, vt Græcorum prouerbium dicit. Aliquando ex humorum à capite diſſolutione: & hoc impedimentum eſt

in ſuperbis: quia ſuperbia eſt initium &
caput omnis peccati, a qua deſcendunt
humores, id eſt cogitationes, vel affectio-
nes tumefacientes oculos mentis, vt lu-
men veritatis conſpicere non poſſit. Ali-
quando vero ex nimia contrictione: &
hoc eſt in illis, qui ſtudium ſuum coar-
ctant ſolum circa ſcibilia alicuius ſcien-
tiæ, & vlterius diſcere non curant.

Serui Dei, qui, & hominum ſeruis bonis nonnul
lis rationibus aſſimilantur, qua mente præ
dit eſſe debeant pluribus uenarum exẽ
plis aperitur. *Cap. LXVII.*

SEruorum Dei mentes debent eſſe ſi-
miles venis.
Primò, quia venæ ſunt concauæ: quia
ſcilicet mentes ſeruorum Dei ſunt humi
les, & ad diuinæ gratiæ receptionẽ habi-
Prou. 5. les. Prou. Sit vena tua benedicta, ſcilicet
benedictione gratiæ.
Secundo, quia venæ in corpore homi-
nis ſunt ſanguinis cameræ, ſiue vaſa: quia
ſcilicet mentes ſeruorum Dei ſunt diui-
næ gratiæ non ſolum receptiuæ, ſed etiã
contentiuæ. & reſeruatiuæ: ſanguis enim
quo vita corporalis ſuſtentatur, & viuifi-
catur, ſignat diuinam gratiam, per quam
etiam anima viuificatur, & nutritur,
Cor. 6. Apoſt. Gratia Dei ſum id, quod ſum.
Tertio, quia ſancti ſunt miniſtri ſan-
guinis, & baiuli: quia ſcilicet Dei gratiã
quam habent, etiam alijs miniſtrare, &
communicare ſtudent, ſecundum illud,
1. Pe. 4. Vnuſquiſque qui accepit gratiam, in alte
rutrum illam adminiſtrantes.
Quartò, quia venæ ſunt ſanitatis, & in
firmitatis nuntiæ. Sic ſerui Dei alijs infir-
mitates vitiorum, & ſanitatem virtutum
Iſa. 58. annunciant & demonſtrant, Iſa. Annun
cia populo meo ſcelera eorum, & domui
Iacob peccata eorum. Et de virtutibus.
1. Pe. 2. 1. Pe. Vt virtutes annuncietis eius, qui de
tenebris nos vocauit in admirabile lumẽ
ſuum.
Item ſeruus Dei bonus ad modum ſer
ui mundani ex multis proprietatibus
oſtenditur.
Primo, quidem, quia docilis eſt, & inge
Eccl. 7. nioſus ad intelligendum. Eccleſiaſt. Ser-
uus ſenſatus ſit tibi dilectus quaſi anima
tua.
Secundò, quia eſt humilis, & obſequio
ſus ad ſeruiendum, Pſalmus: O domine Pſ. 115.
quia ego ſeruus tuus.
Tertio, quia eſt hilaris, & iocoſus ad
conuiuendum, Gen. Læti ſeruiemus re- Ge. 47.
gi, & Iſa. Serui mei lætabuntur. Iſa. 45.
Quarto, quia affabilis, & gratioſus ad
loquendum. Vnde dicitur de Dauid, qꝑ
ſeruiebat Sauli: Acceptus erat Dauid in 1. Reg.
conſpectu vniuerſi populi, & maximè ſer 18.
uorum Saul.
Quinto, quia eſt virilis, & animoſus ad
ſe contra aduerſarios domini ſui ponen-
dum, 1 Re. Non concidat cor cuiuſquam
in eo, ego ſeruus tuus. 1. Reg. 12
Sexto, quia eſt in commiſſo fidelis, &
ſtudioſus ad exequendum. Luc. Euge ſer
ue bone &c. Et Nu. Seruus meus Moy- Lu. 19.
ſes, qui in omni domo mea fideliſſi- Nu. 12.
mus eſt.
Septimò, quia ingenioſus, & vtilis ad
lucra domini procurandum. Luc. Voca- Lu. 19.
tis ſeruis, &c.
Octauo, quia ſolicitu exiſtit ad ſer-
uiendum. Luc. Quis veſtrum habens ſer- Lu. 12.
uum, &c. Vnde commendatur Vrias, qui
dixit: Dominus meus Ioab, & ſerui domi 3. Reg.
ni mei habitant in campis, & ego &c. 12
Nonò, quia patiens ad expectandum.
Luc. Beatus ille ſeruus, quem cum vene- Lu. 12.
rit dominus &c.
Decimo, quia eſt vigilans ad dominũ
ſuum cuſtodiendum. Vnde Dauid redar
guit ſeruos Saul dormientes, & dominũ
ſuum non cuſtodientes.
Vndecimo, quia ſemper habet oculus 1. Reg.
ad dominum contemplandum. Pſalm. 26
Sicut oculi ſeruorum in manibus domi- Pſ. 122.
norum ſuorum.
Duodecimo, quia ſemper ſtudet ad pla
cidè, & mundè ſeruiendum. Pſalmus, Am Pſ. 100.
bulans in via immaculata hic mihi mini
ſtrabat.
Decimotertiò, quia caſtigatus non
aperit os ad murmurandum. Eccleſiaſtici. Seruo Ecc. 10
ſenſato liberi ſer-
uient, & vir
pru-
dens, & diſciplina-
tus non mur-
murabit
corre
ptus.

Quibus ritè vigilia conueniat, quantumq; ſpiritualis curæ proſit, & temporali ſolicitudini ſuperflua obſit, paucis hic atq; claris demonſtratur rationibus. Cap. LXVIII.

SOlicitudo, & cura ſpiritualium aſſimilatur vigiliæ. Hæ enim ſunt vigiliæ, quæ conueniunt laborantibus, i. bene operantibus, vt meritum augeant: conueniunt ſpeculatiuis, i. contemplantibus, vt dum venientem recipiant: conueniunt medicinam ſumentibus, i. pœnitentibus, vt nõ ſe lædant: conueniunt ægrotantibus, i. tẽtatis, vt citius conualeſcant, conueniunt itinerantibus, ſ. per exilium huius vitæ, ne per ſomnum pigritiæ dictam amittãt conueniunt & gregem paſcentibus, i. prælatis, ne damnum gregis, per lupos. i. per hæreticos, vel malos homines, aut dæmones incurrant: conueniunt etiam orantibus, vt coronam promiſſam vigilantibus non amittant. Matth. Vigilate, & orate.

Mat. 26 Item ſolicitudo, & ſuperflua cura temporalium aſſimilatur maximè inordinatæ vigiliæ. Vigilia enim ſi fuerit nimia (vt dicit Conſtan.) calorem augmentat. Et ſimiliter ſolicitudo nimia temporalium, æſtum auaritiæ augmentat.

Item corpus deſiccat. Et ſimiliter ſolicitudo ſuperflua deſiccat animam ab humore pietatis, & etiam corpus ratiõe inordinati laboris.

Item oculos grauat. Et ſimiliter ſolicitudo auaritiæ grauat oculos mentis deprimens ad terram, i. terrena.

Item viſum hebetat. Et ſic ſolicitudo temporalis hebetat viſum contemplationis ſpiritualis.

Item dolorem capitis generat, i. impatientiam, & turbationes mentis. Vnde Dominus dixit Marthæ: Solicita es, & turbaris erga plurima. Luc. 10

Item totum corpus debilitat, & eneruat. Et ſimiliter ſuperflua ſolicitudo eneruat totius animæ virtutem: propter quod Dominus admonet dicens, Noli te ſolicitum eſſe, &c. Luc. 12.

Triplicem in humano corpore ſpiritum exiſtere, diuerſimodeq; ſingulos gigni, ac in varijs corporis partibus naturaliter perſiſtere explanatur, ex quibus varia eliciuntur paradigmata, quæ multis Spiritusſancti effectibus, & perfectionibus adaptantur. Cap. LXIX.

SPiritusſanctus tria operatur in aïa. Nã eſt conſeruator naturæ, largitor vitæ, & inſpirator ſapientiæ. Et ſecundum hæc tria aſſimilatur triplici ſpiritui, q̃ eſt in humano corpore. Eſt enim in corpore humano ſpiritus naturalis, vitalis, animalis. Naturalis habet ſedem in hepate. vitalis in corde, animalis in capite. Spũs. n. naturalis, habet ſic generari, dum enim per calorem agẽtem in ſanguinem fortis in hepate fit ebullitio, fumus reſoluitur, qui ex neruis hepatis ſubtiliatus, & depuratus, in quandam ſubtilem, & ſpiritualem ſubſtantiam ſiue naturam aeream commutatur, qui ſpiritus naturalis dicitur eo, quod ſua potentia naturaliter ſanguinem ſubtiliat, & ſua lenitate ipſum ad ſingula membra impellit. Iſte ergo ſpiritus, eſt virtutis naturalis regitiuus. Similiter quoque ſpiritusſanctus eſt omnis eſſe conſeruatiuus, & omnis virtutis regitiuus ſecundum illud. Pſalmi: Spiritu oris eius omnis virtus eorum. Pſal. 32 Spiritus verò vitalis fit, quia ſpiritus naturalis prædictus in hepate generatus per venas quaſdam ad cor mittitur, vbi per colliſionem, & motum partium cordis adinuicem, magis depuratur, & in naturam ſubtiliorem conuertitur. Et tunc ſpiritus vitalis dicitur, eo, quod à corde per arterias ad membra totius corporis ſe diffundit, & ſpiritualem vitam augmentans, eius operationes rectificat, & cuſtodit. Similiter Spiritusſanctus veniens in animam, ſpiritualem vitam gratiæ in eam infundit, & ad ſingula membra animæ, ideſt ad ſingulas eius potentias ſuas virtutes ſpirituales diffundit, quibus operationes hominis producuntur, & rectificantur. Sed quædam arteria à ſiniſtro cordis ventriculo exiens in ſuo motu mox in duos, diuiditur ramos, quorum vnus tendit ad inferiora in plurimos ramos diuiſus, quibus mediantibus ſpiritus vitalis ad omnia membra interiora viuificanda portatur. Alter verò ramus tendit ad ſuperiora, & in tres ramos iterum diuiditur, quorum dexter ad dextrum brachium, ſiniſter ad ſiniſtrum æqualiter ſe diffundit: & ſic vitalis ſpiritus per totum corpus transfunditur, & vitalem pulſum in arterijs operatur. Medius verò ramus ad cerebrum ſe extendit, & ſuperiora viuificans, vitalem ſpiritum in omnibus circunfundit. Sicut ergo ſpiritus vitalis viuificat,

cat, & pficit inferiora, & ſuperiora mēbra corporis: ſic ēt Spiritusſanctus viuificat vita gratiæ, & perficit inferiores i. actiuos per dilectionem proximi, & hic habet diuerſos ramos. i. diuerſa opera vitæ actiuæ, & ſuperiores. i. contemplationis in dilectione Dei. Et iſte diuiditur in tres ramos ſecundum tres modos diligendi, quos ponit beatus Bernardus. Diligunt. n. ſancti uiri Deum fortiter, ſapienter, & dulciter: fortiter quo ad patrem, ſapienter quo ad filium, dulciter quo ad Spiritumſanctum. vel fortiter contra mundum, ſapienter contra diabolum, dulciter contra carnē. Vel diuiditur ſpiritus ſuperiora petens in tres partes: quia Spiritusſanctus ſuperiores. i. ſublimiores uiros, & contemplatiuos perficit tribus uirtutibus. ſ. fide, ſpe, & charitate. Vel, quia eleuat eos ad tres

Dio. 4. c. de diui. no. cōtemplationis gradus quos beatus Dionyſius ponit. ſ. rectum, circularem, & obliquum. Spiritus uero animalis fit, quia idē ſpiritus uentriculos cerebri penetrans, ibi dem magis digeritur, & magis ſubtiliat: vt in eſſentiam animalis ſpiritus qui ceteris ſubtilior eſt, transmutetur. Iſte autē animalis ſpiritus in anteriori uentriculo cerebri generatus particulatim, diffundit per organa ſentiendi, ex quo quiq; ſenſus perficiuntur. pars tamen in eiſdem cerebri uentriculis remanet, ut ſenſus cōmunis, & vis imaginatiua formetur; deīde tranſit ad mediū ventriculū. ſ. ad cellulā logiſticam ad perficiendum intellectum. Deinde tranſit ad cellulam memoriæ, ut impreſſiones factas in alijs cellulis ibi cōdat. & poſtea inde per medullam ſpinæ dorſi quæ dicitur nucha tranſit, & penetrat ad neruos motiuos, ut ſic motus uoluntarius in omnibus inferioribus partibus corporis generetur. Sicut ergo animalis ſpūs ſeruit ſenſui, itellectui, & motui. Sic quoq; Spiritusſanctus acuit ſenſum ad diſcretionem: eleuat intellectum ad contemplationem, & mouet affectum ad dilectionem.

Item ſicut animalis ſpiritus perficit tā ſenſus interiores quàm exteriores: ſic quoq; Spiritusſanctus perficit, & illuminat ad diſcernendum, & diiudicandum tam interiora propria, quā exteriora aliena. Vnde Apoſtolus dicit, quod ſpiritua-

1. Co. 2. lis homo omnia diiudicat, & ipſe à nemine iudicatur.

Nonnulla ipſius hominis ſponſæ optimæ partes numerantur: perquas Chriſti ſponſæ perfectiones breuiter patefiunt.

Cap. LXX.

SPonſa Chriſti debet in ſe habere illa quæ etiam reperiuntur in bona ſponſa hominis, ſcilicet ut ſit frequens ad orādum, & deuota quo ad Deum, ſubiecta quo ad maritum, ideſt Chriſti obſequiū; affabilis. & benigna, ſcilicet quo ad miſeros, pacifica quo ad vicinos, uel quoſcunque conſocios, circūſpecta quo ad filios, ſ. quo ad ſuos mores & actus, quorum nos ſumus principia ſicut patres natorū. (ſicut Philoſophus dicit) manſueta quo ad ſubditos, ideſt quo ad ſenſus proprios quos debet ſponſa Chriſti manſuetè refrenare. Ari. in Eth.

Item patiens in tolerandis, ſedula, & diligens in agendis, modeſta in habitu, ſobria in motu, tacita in affatu, pudica in uiſu, honeſta in geſtu, matura in inceſſu, uerecunda in publico, hilaris marito ſiue Chriſto, continens in occulto, ſcilicet loco, vel corde. Talis ergo eſt laudanda quæ plus moribus quàm carnis delitijs, plus uirtutibus quàm ſplendidis ueſtibus ſtudet placere marito ſiue Chriſto: & plꝰ cauſa prolis. i. boni operis quàm libidinis, ideſt quam delectationis, uel commodi temporalis, in bonis matrimonij, ideſt in ſpiritualibus exercitijs conuerſatur: & plus curat habere filios gratiæ, quam naturæ.

Quot Epilentia ſtomachiq; dolor in humano corpore mala operetur, exprimuntur: ex quorum cognitione ipſius etiam ſuperbiæ damna non obſcurè cognoſci declaratur. Cap. LXXI.

SVperbia inducit ruinam, ſicut uentoſitas inducit epilentiam, Dicit enim Auicenna, quòd multotiens ſentit epilenticus aliquid eleuari ex pollice pedis ſui, quod eſt ſicut uentoſitas frigida, & tendit uerſus cerebrum ipſius: cum ergo peruenit ad cor, & ad cerebrū ipſius, incurrit epilentiam. Hæc ergo uentoſitas frigida, eſt elatio ſuperba, quæ mētem tumefacit, & feruorem ſpiritus extinguit. hæc ſurgit ex pollice pedis i. ex præ

excellentia honoris. Nam pollex cæteros digitos præcellit groſſitie, & ordine, quia eſt inter digitos primus, & magis corpulentus. Et ideo tanquam pollex in pede eſt homo honoratior, & opulentior in plebe: ex quo ventoſitas ſurgit, quando de excellentia ſuperbit: & hæc tunc cor tangit, quando delectantur in prærogatiua honoris. Sed tunc ad cerebrum pertingit, cum ad ſenſum eius, & rationem peruenit, ut ſcilicet ſe cæteris eo æſtimet meliorem quo ſe præ cunctis videt recipere honorem: ſed ex hoc incurritur epilentia, quia non nunquam ex occulta mentis ſuperbia ſequitur manifeſta ruina. Nam in epilentia eſt caſus, & proſtratio corporis,
Pro. 16. Prouer. Ante ruinam exaltatur ſpiritus.

Itẽ ſuperbiæ tumor aliquando etiã pœnitentes. & Dominum diligẽtes inuadit, & occidit. Cuius exemplum apparet in dolore ſtomachi. Nam (ſicut dicit Auicen.) quando apparet cum dolore ſtomachi ſuper pedem dextrum aliquid ſimile veſicæ, patiens moritur in xxvij. diebus. Eſt enim quaſi dolor ſtomachi, pœnitentia & dolor peccati. Nam ſicut dolor cruciat ſtomachum, ſic conſcientia peccati remordet, & cruciat animum. Eſt aũt velut pes animæ amor eius: ſed tanquam pes ſiniſter eſt amor temporalium, tanquã uero dexter pes eſt amor ſpiritualium: ergo anima pœnitens debet habere dolorem quo purificetur, & pedem dextrum idest amorem ſpiritualium quo promoueatus. Sed inter hæc cauenda eſt veſica .i. timenda eſt ſuperbia. Eſt n. tumor ſuperbiæ velut eleuatio veſicæ: quæ tunc in pede dextro naſcitur, quando de ſpiritualis operis profectu aliquis extollitur, ſed hoc patiens ad mortem appropinquat: quia omnis intumeſcens ſuperbia ad rui-
Pro 17. nam peccati feſtinat. Prouer. Qui altam facit domum ſuam, ſ. meritis quærit ruinam.

Incubus quid, cuiusq; rei ſignum exiſtat ac quẽadmodum cauſetur, & ex diuerſis ipſius effectibus varie pariter Diabolum hominem in peccatis tentare, triaq; præcipua mala ex peccatis oriri explanatur. Cap. LXXII.

TEntatio peccati aſſimilatur incubo. Nam incubus (ſecundum Auicen.) eſt ægritudo, in qua homo ſentit, cum in ſomnum ingreditur phantaſma graue ſuper ſe cadens, & comprimens ipſum, & anguſtiatur eius ſpiritus, & interſecatur vox eius, & motus eius fortaſſe præfocatur, propter porotum oppilationes: & cum ab ipſo ſeparatur, excitat eum ſubito. Talis ergo incubus tentationem peccati deſignat propter nouem.

Primo, quia talis ægritudo dormientẽ occupat, accidit enim in ſomno. Eſt autem dormienti ſimilis, qui tentationibus reſiſtere negligit. Vnde, quod hæc ægritudo accidit dormienti, & non vigilanti ſignificat, quod tentatio præualet negligenti, non autem ſollicitè reſiſtenti. Vnde Matth. Vigilate, & orate, vt non intretis in tentationem. Matth. 26.

Secundo, quia hæc ægritudo fantaſiando grauat. Videtur n. qui hoc patitur, fantaſma quoddam graue ſentire quaſi ſuper ſe cadens, & ipſum comprimens, cum tamen non ſit, quod videtur: quia non eſt pondus exterius, ſed interior ægritudo, ſed nihilominus ipſum grauat, ut pondus. In quo ſignificatur, quod etiam in tentatione diabolus peccatorem deludit, vt videatur peccatum eſſe id, quod non eſt, ſcilicet magis delectabile, vel magis utile eſſe, vel minus periculoſum, quam poſtea inueniatur. Et ſic illudẽdo inducit ei pondus, & grauedinem peccati. Aliquando etiam tentatio peccati eſt, ut fantaſma terrens, vt quando diabolus tentando perſuadet dicens: Niſi feceris hoc, tale malum accidet tibi, puta niſi ſęnus exerceneris, ad paupertatem & miſeriam deuolueris, & ſimilia. Et ſuperinducit peccatum, quo poſtea conſcientia plurimũ grauatur. Pſal. Iniquitates meę ſupergreſſę ſunt caput meum, & ſicut onus graue grauatæ ſunt ſuper me. Prou. Stultus illudit peccatum. Matth. Putauerunt fantaſma eſſe. Pſa. 37. Pro. 14. Mat. 6.

Tertio, q̃a incubus ſpiritũ anguſtiat: anguſtiat n. ualde ſpiritus hoc patientis. & ſic homo poſtquam tentationi cõſenſit, & peccatum fecit, anguſtiatur ex remorſu conſcientiæ ſpiritus eius. Ap. Tribulatio, & anguſtia in omnem animam operantis malum. Ro. 2.

Quarto, quia incubus hominem uoce priuat: Non enim poteſt loqui qui hoc patitur, & hoc facit in peccante verecundia peccati, quia. ſ. ei tollit uocem confeſſionis. Luc. Eris tacens, & non poteris loqui. Luc. 1.

Quinto, quia corpus immobilitat: q̃a tali, non poteſt membra mouere. & ſic

poſtquam

poſt quam peccator cadit in peccatum, nō habet motum vitæ, vel operis interioris meritorij. Exo. Fiant immobiles quaſi la
Exo.12. pis.

Sextò, quia quandoq; ipſum præfocat ſcilicet propter pororum oppilationes: & hoc eſt quando diabolus omnem porum .i. omnem uiam ſeu meatum peccatori ꝓcludit, ne poſſit de peccato exire. Thre.
Thr. 3. Concluſit uias meas lapidibus.

Septimò, quia ægritudines periculoſas prænunciat. Nam, (ut dicit Auicen.) Tális incubus anteceſſor eſt periculoſarum ægritudinum, aut apoplexiæ, aut epilentiæ, aut maniæ, quia ſcilicet poſtquam homo in tentationem cadit, & peccatum perficit, tria mala conſequitur, ſcilicet debilitatem, ociolitatem, præcipitabilitatē. Siquidem ex unius peccati mortalis cōſenſu, vel opere ſic anima debilitatur, quod ſe tenere nō poteſt, niſi in aliud cadat. Hác debilitatã deſignat epilentia in qua eſt corpis proſtratio, Non. n. eſt poſſibile (ſicut dicit Aui.) vt patienti actu epilentiam, remaneat erectio corporis. Vnde neceſſe eſt ipſum cadere, nec habet poſſibilitatē poſtquam cecidit, erigendi ſe. Et ſic etiam peccatori accidit poſtquam in peccatum cecidit, quia non eſt in eo unde ſe erigē
Pſa.77. re poſſit. Pſal. Spiritus vadens. ſ. ſponte I peccatum, & nō rediēs a peccato niſi per diuinum auxilium.

Item priuatur homo propter peccatum omni opere meritorio vitæ æternæ quamdiu manet in eo. Et ſic quantum ad meritum efficitur ocioſus. & hoc deſignatur I apoplexia, in qua, (vt dicit Auic.) eſt mēbrorum ocioſitas propter priuationem ſenſus, & motus.

Item per peccatum efficitur homo ut maniacus qui eſt furioſus, & præceps & ſic peccatū facit hominem præcipitem, vt frequenter operetur abſq; conſilio rationis Deut. Gens abſq; conſilio eſt, & ſine
Deute. 32. prudentia.

Octauo, quia ſubito excitat. Nam cum incubus tali a dormiente ſeparatur, ſubito excitat eum. Sic quando deſinit, & ſeparat ab homine delectatio peccati, tūc homo excitatur, & perpendit, quam male fecerit vel quando ſeparatur ab homine poſſibilitas peccandi per mortem, tunc excitatur anima miſera, quæ prius in peccato dormiebat: quia tunc oculos pœna aperit, quos culpa claudebat. vel poſtquā per pœnitentiam ſeparatur a culpa, tunc anima excitatur à ſua negligentia.

Nonò, quia hanc infirmitatem multiplex cā generat. Nam, ſecundum Auicen. quādoq; eſt ex groſſo uapore, quandoq; ex ſubito frigore, quandoq; ex debili complexione. Eſt. n. primo, ut ipſe dicit huius ægritudinis cauſa, ut plurimum uapor materiarum groſſarum ſanguinearum, aut fleumaticarum, aut melancolicarum eleuatus ad cerebrum ſubito in diſpōne quietis, & motus, & vigiliarum reſolutus. Et in hoc ſignatur tentatio prouenlens a carne, quæ nunc ex humore ſanguinis in tendit ad luxuriam, nunc ex fleumatico ad pigritiam, nunc ex melancolico ad gulam ſiue triſtitiam, Sunt. n. melancolici edaces, (ut dicit Philoſophus,) et iterum Ari. de ſom. &
ſunt triſtes. Quandoq; uero fit incubus. vig.
ex frigore uehementi irruenti in caput ſubito apud ſomnum. Et hæc eſt tentatio diaboli, qui tunc quaſi frigus ſubito irruit, cum hominem dormientem .i. negli-
gentem cernit. Vnde Hiero. Semper ali- Hiero.
quid boni facito, ne diabolus te inueniat ocioſum.

Item incubus (ut Auic. dicit) fit propter debilitatem cerebri, aut a caliditate ſua, aut a malitia complexionis quam habet. ſic tentatio quæ eſt a mundo, inducit debilitatem cerebri .i. animi, quia præcipue in cerebro uigent uirtutes animales. Et hanc debilitatem animi inducit tentatio mundi, aut calore proſperitatis, aut
malicia aduerſitatis. Ioh. Totus mundus 1. Io. 5.
in maligno poſitus eſt. Aug. dicit. Dupli- Auguſ.
cem aciem producit mundus contra mi- in ſer.
lites Chriſti, blanditur ut decipiat, terret 10.
ut frangat, non uos teneat uoluptas propria, non uos terreat crudelitas aliena, & victus eſt mundus; adiutorſq; adnus occurrit Chriſtus, & non uincitur Chriſtianus.

Superbiam diuturna tribulatione domari, ſicut febris longa epilentiam reſoluentis confirmatur exemplo. Cap. LXXIII.

TRibulatio diuina domat, & excludit ſuperbiam, ſicut febris longa excludit epilentiam, dicit Auicen. quod epilentia multotiens reſoluitur per febres quas tolerat patiens eam, & proprie per febres longas, ut quartanam, propter vehementiam commotionis ſuæ, & propterea, quod digerit materiam melancolicam; ſed quid eſt febris longa, niſi afflictio

ctio diuturna; quæ ſua fortitudine elatio nem mentis proſternit, & ſua diuturnitate corpus conſumit, & atterit ſuperbiam carnis?

Melancholiæ qualitas, principium, dominium, multiplexq́ effectus, & ſtomachi doloris, diuerſitas pariter doloris peccatorum pœnitentis adaptari demonſtratur.
Cap. LXXIIII.

TRiſtitia pœnitentiæ de peccatis perpetratis, aſſimilatur choleræ nigræ, id eſt melancholiæ.

Primo ratione dominij: quia melācholia dominatur in latere ſiniſtro: quia ſcilicet triſtitia de peccatis vitijs animi ſubijcitur, quæ ſunt in ſiniſtra parte.

Secundo ratione principij, quia ſedem habet in ſplene: quia licèt contriti triſtentur de perpetratione culpæ, tamen gaudent in ſpe de conſecutione veniæ. Nam, (vt dicunt Phyſici) de ſplene generatur riſus ex qua vicinitate ſequitur, quod melancolici aliquando rideant, aliquando fleant.

Tertio ratione qualitatum: quia melancholia frigida eſt, & ſicca & frigus, & ſiccitas aliquando in bona ſignificatione accipiuntur, aliquando in mala. In mala ſi-
Can. 2. gnificatione accipitur frigus ī Cant. Vbi dicitur Hyems trāſit, imber abiit, & receſſit. ut ſcilicet in frigore hyemis accipiatur torpor tentationis. Sed in bona ſignifi-
Pſa. 63. catione accipitur in Pſal. ubi dicitur, Trāſiuimus per ignem, & aquam, & eduxiſti nos in refrigerium, ut poſt æſtum, & diſſolutionem trāſeamus ad requiem; ignis enim urit, aqua diſſoluit. urit enim tribulationis aduerſitas, diſſoluit blandientis mundi proſperitas. vas autem igne ſolidatum aquam non timet: poſt tranſitum vero tribulationis educet nos Dominus in refrigerium mentis, Similiter, & ſiccum duobus modis accipitur: quandoq; in bo-
Pſa. 94. num ſicut Pſal. ait. Siccam manus eius formauerunt, ſiccam enim uocat cordis noſtri terram, à malis humoribus exiccatam. Aliquando uero in malum. ſicut dicitur Nu. Anima noſtra arida eſt, id eſt
Nu. 11. rore carens gratiæ cæleſtis. ergo triſtitia pœnitentiæ ad modum melancoliæ eſt frigida, id eſt refrigeratiua à vitiorum ardore; & ſicca, id eſt à uitiorum humoribus ſiue fluxibus ſiccatiua, & reſtrictiua.

Quartò ratione effectuum: quia melancolia facit homines iracundos, quandoq; timidos, quandoq; uigilantes, quandoq; dormientes. Similiter triſtitia pœnitentiæ facit homines iraſci ſibi ipſis. Pſalmus: Iraſcimini, & nolite peccare. Pſal. 4.

Item facit paueſcere, & timere diuinum iudicium. Pſalmus: A iudicijs tuis timui. Pſ. 118.

Item quandoq; facit uigilantes, id eſt intentos cæleſtibus deſiderijs. quandoq; dormientes. i. grauatos curis.

Quintò ratione ſimilitudinum: quia ſimilis eſt melancolicus autumno, terræ, & ſenectuti. ut intelligamus in autumno maturitatem, in terra ſtabilitatem, in ſenectute morum grauitatem.

Sextò ratione purgationum: quia purgatur per oculos. Et ſimiliter ab his uitijs de quibus triſtamur, ſi per confeſſionem electa fuerint, lachrymis purgamur.

Item triſtitia, & dolor peccati aſſimilatur dolori ſtomachi. Nam, ſecundum Auicenna, in dolore ſtomachi inuenitur quadruplex diuerſitas: quia quidam ſunt quibus accidit dolor ſtomachi, non quidem quando comedunt, ſed in fine ſpacii comprehenſionis cibi in ſtomacho, & poſt horam decimam quæ ſequitur eam. Et tali quidem dolori aſſimilatur triſtitia peccantis: quæ prouenit ex remorſu conſcientiæ. quia licèt peccator dum comedit. i. dum actu peccatum agit, non triſtitiam, ſed delectationem ſentiat de peccato, tamen in fine ſpacij comprehenſionis cibi. i. in fine completionis peccati, ſcilicet poſt conſenſum, vel poſt peccati actū, ſequitur triſtitia animi ex remorſu conſcientiæ, & reatu peccati. Vnde Philoſophus dicit, quod beati replentur pœnitudine. & bene poſt decem horas, quia in Ariſt. 1. cæl. tranſgreſſione decalogi. i. decē præceptorum legis omne peccatum perficitur. Vnde Ambroſius dicit, quod peccatum eſt Ambr. tranſgreſſio diuinæ legis, & cæleſtium inobedientia mandatorum. Alii uero ſunt quibus accidit dolor ſtomachi dum comedunt, & ſedatur poſt digeſtionem. Et huic dolori aſſimilatur triſtitia pœnitentium, qui dum commedunt. i. dum peccata ſua conſiderant, vel comedunt. i. dum verbū pdicationis, qđ eſt cibus mentis, audiēdo pcipiūt, cōpunguntur, & contritionem concipiunt. Sed comitionis dolor poſt dige-
ſtionem

ſionem ſedatur. Quia ſicut eſt triplex digeſtio cibi in ſtomacho, in hepate, & in membris, ſic etiam eſt triplex purgatio peccati, ſcilicet in corde in ore, & in opere, ideſt in contritione cordis, in confeſſione oris, & in ſatisfactione operis. Vnde poſt digeſtionem completam, ſtomachi dolor ſedatur, quia poſt plenam purgationem peccati, pœnitentis dolor mitigatur. Alij autem ſunt, quorum dolor nõ ceſſat quouſque euomant quoddam, ſicut acetum ex quo bullit, deinde ſedatur dolor eorum. Talis eſt dolor, & pena in purgatorio exiſtentium, qui non ceſſat, i. non deficit quouſq; euacuetur, & expietur peccati reatus, qui rectè aſſimilatur aceto bullienti, ſcilicet ad modum aceti pũgit dolore, & bullit ardore. Eſt enim vehemens dolor ex dilatione præmij, & vehemens ardor ignis ex ſtentus ibi. Quia (ſicut dicit beatus Auguſtinus) licet ille ignis æternus nõ ſit, tamen eſt miro modo grauis, in tantum, quod excedat omnes pœnas quas vnquam in carne aliqs paſſus fuit. Alij vero ſunt, quorum dolor ſedatur, non cum vomitu, ſed cum deſcenſione cibi, & talis eſt triſtitia iraſcentis: qui licet non euomat, ideſt licet iram a corde non abijciat, neque iniuriam remittat, tamen cum cibus a ſtomacho deſcendit, ideſt cum memoria iniuriæ ab animo diſcedit, triſtitia & ira ſedatur.

Aug.

Bonorum ac malorum hominum verba, lingua, ſputo, ac ſaliua pluribus rationibus aſſimulantur quorum origo, effectus, naturaleſq; virtutes manifeſtantur, ac quando quæue pacta ſit loquendũ, ſeu ſilendum, edocetur.

Cap. LXXV.

VErba bonorum hominum debent eſſe ſimilia linguæ. Nam lingua eſt influentiæ ſpiritus receptiua. & talis fuit lingua prophetarum, & Apoſtolorum q Spiritu ſancto in ſpirati locuti ſunt. Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus patris veſtri qui loquitur in vobis.

Mat. 10

Secundo, quia lingua eſt de tenera & molli materia, ſcilicet de carne, quia interdum loqui debemus mollia, & placabilia verba, Prou. Lingua mollis confringit duritiam. & Prou. Lingua placabilis, lignum vitæ.

Pro. 25.
Pro. 15.

Tertiò lingua eſt in complexione calida, & humida. & ſic lingua bonorum eſt feruida, & deuota.

Quartò, quia lingua in diſpoſitione eſt tenuis, & longa. & talis eſt lingua doctorum, ſcilicet tenuis ideſt ſubtilis ad exponendum, & longa ad continuandum, & multiplicandum.

Quintò, quia lingua eſt ad ſimilitudinem gladij facta. & hoc eſt, vt ſit ad defenſionem veritatis, & expugnationem erroris. Iſa. Poſuit os meũ dominus quaſi gladium acutum.

Iſa. 49.

Sexto, quia lingua eſt in corio rubicunda, vt ſcilicet verecundetur proferre verba inhoneſta, & indecentia.

Septimò, quia eſt vocis, & modulationis formatiua. & ideo eſt in concauo poſita, vt ſ. ſit ſuauis, & dulcis, ſicut & ẽ modulatio muſica.

Octauo, quia lingua eſt ſaporis diſcretiua, vt ſcilicet ſit ſapida, & diſcreta ad loquendum.

Nono, quia eſt conceptionum animæ interpretatiua: vt ſcilicet loquatur verba deliberata, & prius in anima limata.

Decimò, quia eſt labijs, quaſi clauſtro duplici circumſepta. ſ. vt ſciat ſe claudere tacendo, & aperire loquendo.

Vndecimo, quia lingua eſt oris humectatiua. Nam (ſecundum Conſtanti.) in lateribus ligamentorum linguæ ſunt quædam venæ vocatæ ſaliuales, quæ ſaliuam linguæ adminiſtrant. In ſitu vero linguæ vnde exeunt hæ venæ, eſt caro glanduloſa, & alba ipſius ſaliuæ generatiua, quæ linguam humectat, & ciborum ſiccitatẽ temperat, & eorum ſuccoſitatẽ augmentat. Iſtæ autẽ duæ venæ quæ adminiſtrãt linguæ ſaliuam ſapientiæ, ideſt ſaporoſæ doctrinæ, ſunt vita, & ſcientia.

Duodecimò, quia eſt lingua grauidorũ animalium, & fetuum ſignificatiua. Nam (ſicut dicit Ariſ.) qualis eſt vena ſub lingua talis eſt fetus generatus ab ea. Oues enim aliquando habent ſub lingua venas albas, & tunc pariunt fœtus albos, etſi habuerint nigras, pariunt nigros, & ſi varias pariunt varios. Venæ autem ſub lingua exiſtentes, vel ad linguam venientes poſſunt etiã dici cogitationes, & affectiones quæ lingua exponuntur. Et quales ſunt in homine cogitationes, & affectiones, tales etiam ſunt linguæ locutiones, & tales etiam ſunt fetus, ideſt operationes, ſcilicet vel nigræ, ideſt malæ, vel

Ariſ. 6. de ani.

albæ

albæ ideſt puræ, vel varię, ideſt mixtæ, ſicut opera hypocritarum.

Item verba malorum aſſimilantur linguæ.

Primò, quia lingua eſt in lubrico poſita. Et ſic mali habent linguam lubricam, ideſt labilem ad verba inhoneſta, & mala.

Secundò, quia lingua eſt acuta, & maxime lingua quorundam ſerpentium. ita mali ad modum gladij habent linguas acutas ad percutiendum, & diuidendum proximos, Pſal. Acuerunt linguas ſuas ſicut ſerpentes. Et iterum, Lingua eorum gladius acutus.

Pſ. 139.

Tertio, quia quorundam animalium ligua eſt venenoſa, & mortifera, ſicut ſerpentis, & draconis, & rabidi canis, cuius lingua ſemper apparet iuxta os, & diſtillat venenum, & inficit aquam ſi cadat in eam, de qua ſi quis bibat (vt dicit Auic.) efficitur rabidus. Hæc lingua venenoſa, eſt lingua inficiens, & alios corrumpens vel lædens: ſiue per detractionem. Et hęc eſt lingua ſerpentis mordentis, & tortuoſè incedentis: ſiue per malam ſuggeſtionem. Et hæc eſt lingua draconis infernalis, ideſt demonis, cuius eſt mala ſuggerere. Vnde etiam homines qui hæc faciũt ſunt quaſi lingua eius: vel etiam per malam doctrinam corrumpẽdo fidem ſicut hæretici faciunt. Et hæc eſt lingua canis rabidi, cuius venenum inficit aquam ſapientiæ ſalutaris, ideſt ſacræ ſcripturæ per falſas expoſitiones, ita vt bibens ex ea, ideſt eorum doctrinam recipiens, ſpiritualiter efficiatur rabidus, & infectus.

Auic.

Quarto, quia aliqua lingua eſt in colore varia, ſicut (ſecundum Ariſt.) Serpentium linguæ, ſunt nigræ, ſiuæ liuidæ, ſubrufæ, maculoſæ, & in motu velociſſimæ, ita vt cum ſint in motu bifurcari videantur, tam velociter agitantur. Linguæ ergo liuidæ ſunt inuidorum, ſubrufæ adulatorum. quia ſub rufedine, ideſt ſub dulcedine verborum. Nam rufedo eſt color mellis. immittunt aculeum deceptionis. ſed maculoſæ ſunt linguæ infamatorum qui aliorum famam maculare ſæpiſſime conantur, ad modum autem linguæ velociſſimæ, ſunt linguæ relatorum qui verbum auditum, vel conceptum retinere nõ poſſunt quin ſtatim proferant. Bifurcatæ autem ſunt bilinguium. Omnes autem tales linguas optabile eſſet, ꝙ Deꝰ ſiccaret & abſcinderet, quia tũc ceſſaret venenum

Ariſ. de anima.

de quo dicitur in Pſ. Venenum aſpidum ſub labiis eorum. Dicitur enim, quod lingua aſpidis, quamuis in corpore ſerpentis viuentis ſit plena veneno mortifero, tamen ab eius corpore ſeparata & ſiccata venenum amittit, & alterius ſerpentis venenum prodit. Vnde præſente veneno ſudare conſueuit.

Pſ. 13.

Item verba hominum aſſimilãtur ſputis.

Primo quidem, quia ſputum venenoſis animalibus reſiſtit. Nam dicit Ambroſ. quod ſputum hominis eſt venenum animalibus venenoſis, & maximè ſi homo ieiunus ſit. Sic verbum hominis ſobrij, & placati mitigat, vel extinguit venenũ hominis irati, & intemperati. Nam reſpõſio mollis, frangit iram.

Ambr. in ſer. & Leui.

Secundo, quia ſputum ſuperfluitatem reumatis minuit. Vnde dicit Galenus, quod pthyſicis vtile eſt ſpuere. Vnde dum ſpuunt ſe a ſuperfluitate exonerant, qua retenta ſuffocati moriuntur. Sic quoque per verba confeſſionis exonerat ſe peccator a ſuperfluitate peccati, qua anima ſuffocatur, & occiditur.

Pro. 15. Galé.

Tertio, quia ſputum aliquando quidẽ digeſtum aliquando vero indigeſtum exiſtit: & hoc pertinet ad verborum varietatem, quia aliquando loquitur homo conſulte, & præmeditatè, & tunc loquitur ſapienter. aliquando vero præcipitanter, & inconſideratè, & tunc etiam, vt plurimũ loquitur ineptè. Vnde ponitur differentia inter ſputum, & ſaliuam: quia ſaliua eſt ſuperfluitas naturalis nutrimenti pectoris, & generatur digeſta. Sed ſputum eſt illud, quod ad pectus aduenit ſecundum diuerſitatem curſus naturalis, vel ꝑter naturam, nec eſt ſemper digeſtum (ſecundum Galenum.) Per ſaliuam ergo q̃ ſemper eſt digeſta, intelligitur ſapientis locutio, quæ ſemper eſt ꝓmeditata, & ordinata: ſed per ſputum, quod quandoq; eſt digeſtum: quandoque non, intelligit̃ communis locutio aliorum hominum, quæ aliquando eſt conſiderata, aliquãdo non.

Quarto quoque, quia ſputum interiorẽ corruptionem oſtedit, Dicit enim Galenus, ꝙ in ſputo tria ſunt attendenda, ſcilicet color, odor, & ſapor, Nam ſi ſputum eſt in colore liuidum, cordis ſignificat læſionem: ſi ſanguineũ ſanie admixtum pulmonis ſignificat viceratdonem: ſi fuerit vero in odore fœtidum interiorum ſigni-

ſignificat corruptionem': & ſi in ſapore fuerit amarum, vel acidum, humoris ſignificat corruptionem in ſtomacho, & in pulmone. Quidam enim ſunt qui habent verba liuida, & maliuola: & hoc ſignificat læſionem cordis per inuidiam. Quidam vero habent verba ſanguinolenta, ideſt comminatoria, & contumelioſa admixta ſanie. i. rabie, & furore: & hæc oſtendunt læſionem pulmonis per iracundiam. Nam pulmo eſt cordis flabellum, quia ad temperamentum, & refrigerium continuè aerem attrahit, & emittit. Vnde pulmo poteſt dici quoddam refrigerium cordis. Sed ira dum ſanguinem circa cor incendit, & ebullire facit, cordis refrigerium impedit etiam corpule: Dicit enim
Dama. Damaſcenus, ꝙ ira eſt feruor ſeius qui circa cor eſt, ſanguinis, ex euaporatione fellis fiens. Et quia iracundia cor incendit, ideo iracundi proferunt verba ſanguinolenta, & comminatoria, & maledica. Quidam vero proferunt verba fętentia, ideſt infamantia: quia infamia comparatur fętori, vel fætida ſputa ſunt verba turpia, ideſt carnalia, & immũda, quæ ſigna ſunt interioris corruptionis. illa quidem odii, hæc vero luxuriæ. Quidam vero proferũt verba amara, & fellea, ſignificantia corruptionem in ſtomacho, ideſt in memoria per reminiſcentiam iniuriæ receptæ. Eſt enim memoria receptaculum cognitorũ ſicut ſtomachus ciborum, ſed tamen memoria eſt etiam conſeruatiua receptorum

Virginum perfectiones femoribus comparari tribus eorum proprietatibus aſſeritur.
Cap. LXXVI.

VIrgines aſſimilantur femoribus.
Primo, quia femora ſunt ex magnis oſſibus compoſita, vt dicit Conſtã. quod neceſſarium fuit, quia omnium oſſium corporis ſunt fundamenta, vel quia portãt maiores neruos, vel lacertos. per quos fit pedum motio voluntaria. Sic virgines indigent magnis oſſibus, ideſt viribus:
Aug de Ati. vir. quia (ſicut dicit Aug.) inter omnia certamina Chriſtianorum, duriora ſunt prælia caſtitatis. Pſ. Accinge gladio ſuper fe-
Pſ. 4+. mur tuum. gladio enim ſuper femur accingitur, qui con tra tentationes carnis viriliter præliatur.
Secundo, quia femora ſunt tota a parte ſuperiori concaua. Et ſic virgines a parte ſuperiori. i. à parte mentis debent eſſe concauæ, ideſt humiles, vt ſint ad diuinã gratiam recipiendam & conſeruandam habiles, ſine qua nihil valet virginitas. Aug. Quid prodeſt cuique continentia, ſi dominetur ſuperbia? quaſi diceret nihil. Aug.
Tertio, quia femora a parte anteriori ſunt gibboſa, duo habentia acumina. Vnde ſunt exterius fortia, vt ibi locum habeant lacerti, & nerui: qui ſi eſſent interius, læderentur. Sic virgines debent eſſe fortes contra exteriora prouocantia, & impellentia ex parte carnis, vel mundi & ſunt neceſſaria duo acumina, ſcilicet oratio, & abſtinentia. Vnde ſunt etiam femora ex parte ſuperiori groſſiora, ſed inferius graciliora: quia per orationem ingroſſatur, & impinguatur ſpiritus, & per abſtinentiam attenuatur, & coartatur pars inferior, ideſt caro.

Animam humanam quinque præcipuis virtutibus, veluti corpus quinque ſenſibus ac oſſibus regulari & gubernari, eorum non obſcuris ſimilitudinibus diſerte oſtentatur.
Cap. LXXVII.

VIrtutes interiores animæ, quinque ſenſibus corporis adaptantur. Nam viſus animæ, eſt fides, qua quicunque caret, cæcus eſt: & aſſimilatur illi qui erat cęcus a natiuitate, quia ſcilicet omnes ſine fide naſcuntur. illum cęcum cum Dominus illuminaret, expuit in terram, & fecit lutum de ſputo, & liniuit ſuper oculos eius. quia tunc illuminatur mentis oculus cum fidem Verbi incarnati ſuſcipit intellectus. Et quod fides illuminat ſatis oſtẽditur Matth. quãdo curauit Dominus Barthimæum cęcum, a quo cum Dominus quæſiuiſſet, Quid vis, vt tibi faciã? Reſpondit, Mat. 10
Domine vt videam, & dixit ei. Reſpice, fides tua ſaluum te fecit, & cõfeſtim vidit. Ac ſi diceret fides eſt quæ te illuminat.
Auditus autem eſt obedientia. pſ. Populus quem non cognoui, ſeruiuit mihi. in Pſa. 17.
auditu auris, obediuit mihi. & Leuitici dicitur, Si inueneris ouem, & bouem, aure, & cauda amputatis voluntariè offerre poteris. Votum autem ex his ſolui non poteſt. Auris amputatio, eſt obedientia imperfecta, quæ ſi ſeculari ſufficit qui voluntariè offert, non tamen clauſtrali, qui ex voto obedire tenetur. Leu. 22
Odoratus, eſt ſpes. Vnde ille odoratu caret, qui ſpem non habet. In Ezechiele commi-

comminatur Dominus mulieri adulteræ. Præcidam aures tuas, & nares tuas. Aures enim naribus in præciſione iunguntur, quia a quibus mandatorum obedientia tollitur, fruſtra de vita æterna ſperatur.

Iob. 34 Guſtus, eſt charitas. Iob: Guttur eſcas guſtu diiudicat. Prudentia enim mundi habens palatum infectum, temporalia bona iudicat dulcia tanquam vera bona sed guſtus charitatis illa reſpuit, nec libēter ſuſcipit, quia meliora bona eſurit.
Pro. 27. Prouer. Anima eſuriens amarum pro dulci ſumet.

Tactus eſt humilitas, quia tactus maxime nobis adhæret, vt potè ſine quo animal viuere non poteſt. talpa enim viuit ſinè viſu, muſca ſine auditu, & ſimile inuenitur de alijs ſenſibus, ſed nullum animal viuit ſine tactu immo aliquod viuit ſolo tactu, vt oſtrea, & concha. Humilitas igitur ad modum tactus maxime dicitur adhærere, quia nihil ex nobis habemus vnde ſuperbire debeamus. Eccleſia-
Ecc. 10 ſtici. Quid ſuperbis terra, & cinis. & Mi-
Mich. 6 chę. Humiliatio tua in medio tui, ſed quia tactus duas habet manus, etiam patientia quæ humilitatis comes eſt tactui cōparatur. Hæc enim eſt qua filij Dei probantur. Gene. Dixit Iſaac, Accede huc, vt
Gen. 27 tangam te, & probem, an tu ſis filius meus.

Item virtutes aſſimilantur oſſibus.

Primò, quia oſſa ſunt totius corporis ſolidamenta, eo, quòd in ipſis robur eſt animalis. Vnde cum ſint omnium ſtabilimenta ab exterioribus defendunt interiora. Ita etiam ex virtutibus eſt totum robur, & ſoliditas animæ ſine quibus anima ab exterioribus tentationibus minime ſe defendere poteſt, & ideo animæ velut arma defenſionis, de quibus Philoſophia Boetii loquitur dicens: Talia tibi contuleramus arma, quæ ni prior abie-
Iob. 10. ciſſes inuicta te firmitate tuerentur. Iob. Oſſibus, & neruis compegiſti me.

Secūdò, quia oſſa ſunt in corpore multiplicata, & hoc propter motus leuiorem facilitatem, & ad vitādum corporis paſſibilitatem. tanta enim eſt inter membra colligantia, vt vno patiente omnia ſint compatiua. Vnde natura ferè duplicauit omnia membra, vt ſi vnum illorum deficeret, alterum eius effectum ſuppleret. Vbi ergo oportuit plura oſſa compegit. Sic vt anima ad diuerſa, oportuna, & meritoria opera facilitèr moueatur, & vt cōtra diuerſorum paſſiones tueatur, neceſſarium ei eſt, vt diuerſarum virtutum habitibus muniatur. Et ideo neceſſarium eſt animæ nō vnam tantùm, ſed multas virtutes habere, vt quod per vnam non poteſt, per aliam ſuppleatur Ezechie. Di- Eze 37
miſit me in medio campi qui erat plenus oſſibus. Talis. n. campus eſt anima virtutibus plena.

Tertiò, quia oſſa ſunt diſparia, & diuerſimodè figurata: diſparia quidē ſunt, quia in magnis membris magna, & in paruis parua. diuerſimodè etiam figurata quia quædam ſunt longa quædam rotūda, quædam concaua, & quædam ſolida. Similiter, & virtutes non ſunt in omnibus pariter, vel æqualiter, ſed ſecundum maius, & minus inſunt diuerſis hominibus, ſiue eædem virtutes, ſiue diuerſæ. Dicuntur, enim virtutes longæ inquantum faciunt bonum continuare, ſicut conſtātia, perſeuerantia, & huiuſmodi. Rotūdæ vero ſunt in quantum habent nos ad ſuperiora ab inferioribus eleuare. Nam ſecundum mathematicos, Rotundum, ſiue ſphæricum ſic eſt vndique eleuatum, quod non tangit planum ſuppoſitum, niſi in puncto. Sic homines virtuoſi non hærent inferioribus, & temporalibus, niſi in puncto neceſſitatis, vndique ſcilicet ſuperiora petentes. & hoc præcipuè faciunt virtutes Theologicæ, ſcilicet fides ſpes, & charitas. Concauæ vero ſunt inquantū ſemper ſunt aptæ ſuſcipere augmentum. concauum enim eſt benè receptiuum. Solidæ vero ſunt in quantum, ſcilicet firmant hominem in bono. Oſſa enim ſolida facta ſunt propter maiorem firmitatem. Iob. Oſſa eius, vt fiſtulæ Iob. 40
æris.

Quartò, quia oſſa ſunt inuicem colligata. Sunt enim quibuſdam neruis inuicē ſtricta ne motu ſoluerentur, & vt ſibi inuicem cooperentur. Nam minora ſuper maiora radicantur, & maiora minoribus miro naturæ artificio coaptantur. Similiter virtutes omnes ſunt inuicem connexæ, & colligatæ, ita vt vna ſine altera inesse, vel haberi non poſſit, & minores virtutes in maioribus radicantur, ſicut
dicit Apoſtolus de charitate. Vt in chari Eph. 3.
tate radicati, & fundati, &c. Omnes etiā virtutes ſibi inuicem coaptantur. vnde Gregorius dicit, quod omnes virtutes vicaria ope ſe ſubieciunt. Eze. Acceſſerunt Eze. 37
oſſa

oſſa ad oſſa.

Quintò, quia ſunt intrinſecus medullata, vt ſcilicet ex ipſa medulla nutriantur: vnde propter euaporationem medullæ per poros oſſium, carnes quæ magis oſſibus ſunt vicinæ, magis ſunt ſaporoſæ. Quaſi ergo medulla intrinſeca quibus virtutes nutriuntur, & ſine qua conſeruari non poſſunt, eſt gratia diuina, quæ per ipſas virtutes operans, circunſtantes
Iob.21. proximos afficit, & ſaporat. Iob Medullis oſſa illius irrigantur.

Fidelium vnitas per charitatis vinculum ordinata qualis eſſe debeat, vt Deo iucunda exiſtat; ſeptem membrorum corporis humani ſimilitudinibus redditur clariſſimum Cap.

LXXVIII.

VNitas fidelium Eccleſiæ debet eſſe ſicut vnitas membrorum in corpore quo ad ſeptem.

Primò quidem, quia membra quadam proportione quaſi armonica ſunt inuicem coniuncta, & fideles eccleſiæ debent eſſe ſimul coniuncti per charitatis amorem diligentes ſe inuicem ſecũdum debitam proportionem, quia nõ omnes ſunt æqualiter diligendi.

Secundò, quia membra ſibi inuicem ſunt adminiſtratiua, & ſuarum virtutum & operationum mutuo communicatiua. Sic fideles eccleſiæ debent ſibi inuicem ſeruire, & bona ſibi mutuo communica-
Pet.4. re, ſecundum illud: Vnuſquiſque ſicut accepit gratiam, in alterutrum illam adminiſtrantes. Vnde, ſicut ſuperiora membra adminiſtrant inferioribus influentiam & gubernationem, inferiora vero ſuperioribus ſupportationem, media vero impendunt vtriſque cooperationẽ: Sic maiores, & ſuperiores debent inferiores, & ſimpliciores dirigere, & gubernare, ſicut oculi inferiora membra dirigũt, & rectificant. Inferiores vero debent ſuperioribus obedire, & eos ſupportare, ſicut pedes, & crura pondus ſuperiorum ſupportant. Alij vero quaſi medij debent vtroſque iuuare, ſicut manus, & brachia tam ſuperiora quam inferiora membra defenſant, & iuuant.

Tertio, quia membra quandiu reguntur ab anima, permanent ſana, & ad complexionem ſuæ actionis ſunt ſufficientia: ſed regimine ſpiritus priuata, toti corpori ſunt nociua. Similiter quoque fideles, quandiu reguntur a Spiritusſancto, ſcilicet dum ſunt in vnitate eccleſiæ & charitate, ſunt ſpiritualiter ſani: ſed quando regimine Spiritusſancti priuantur, ſcilicet per ſchiſma, vel per peccatum mortale, tunc potius ſunt corpori eccleſiæ peſtiferi, & nociui.

Quarto, quia tanta eſt vnio inter membra, quòd propter mutuam inter ſe colligantiam, ſibi ſunt inuicem compaſſiua. Vnde vnum membrum ab alio patiens non ſe vindicat, ſed potius illud iuuat. Et ideo ſi vnum membrum fuerit læſum ad ipſum confluunt humores aliorum membrorum. Sic etiam fideles Chriſti debent ſibi mutuo compaſſionem impendere, de iniurijs, vel offenſis non vindictam expetere, ſed potius ſibi remittere: & dum aliquis patitur, alij debent occurrere ad iuuandum.

Quintò, quia membra ſunt per patientiæ exemplum ſui mutuo confortatiua: nam dolor maior alicui membro ſuperueniens, dolorem minorem alterius mẽbri mitigat, & eius paſſionem alleuiat, vt non ſic grauiter ſuum malum ſentiat, dum malum commembri participat ſicut patet in freneticis: quibus dum brachia, ſiue crura fortiter ſtringuntur dolor capitis alleuiatur. Sic paſſio Chriſti, & aliorum ſanctorum conſiderata, debet dolores, & labores noſtros alleuiare.

Sexto, quia quanto membra ſunt nobiliora, tanto vehementius & citius ſentiunt cuiuſlibet læſionis moleſtiam. Vnde oculus grauius læditur modico puluere, quam manus magno vulnere. Vnde læſio quæ fit in iuncturis, maxime eſt læſiua, eo quod per impedimenta taliũ impeditur maxime vis motiua, & reſoluitur totius corporis armonia. Sic peccata vel delicta maiorum, & grauiora, & periculoſiora ſunt quam aliorum, tũ propter ſtatum, tum propter ſcandalum. quod enim a maioribus delinquitur, facile trahitur a ſubditis in exemplum.

Septimò, quia membra ſunt pro inuicem ſe periculis exponentia. Nam tanta eſt membrorum dilectio, vt ſæpe vnum vulneretur, vt aliud liberetur, ſicut in cauterijs in cocturis in flebothomijs & inciſionibus mẽbrorum oſtẽditur, ſicut Dñs

noſter

noſter qui eſt caput noſtrum pro ſalute noſtra ſe morti expoſuit. Et ſic dicitur.
1. Io. 3 Io. Chriſtus pro nobis animam poſuit, & nos debemus pro fratribus animam ponere.

Amor patris in filios, coniugisq́ erga uxorem; qualis ac quãtus eſſe debeat edocetur: quorum exemplis, quam maxime Chriſtus ſuas fideles proſequatur amore, breui enucleatur.

Cap. LXXIX.

CHriſtus habet ſe ad Chriſtianos ſicut pater ad filios. Nam primo pater filios generare naturaliter appetit. Deſiderat.n. ſpeciem multiplicare in filiis, ut naturam quam non poteſt in ſe ſeruare, ſeruet in filiis. Sic Chriſtus nos appetit in fide ſpiritualiter generare, & ideo dedit eis poteſtatem filios dei fieri his qui
Ioan. 1. credunt in nomine eius. Item deſiderat nos in fide multiplicare: quia vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem
1 Thi. 2 veritatis venire. ſed hanc generationem, ſeu multiplicationem filiorum non appetit Deus propter defectibilitatem naturæ ſuæ, ſicut eſt in homine, immo propter ſuam bonitatem quam vult quãtum eſt in ſe omnibus communicare.

Secundo, quia pater ad filiorum generationem de ſua ſubſtantia transfundit, & tamen ſuam naturam non minuit, ita ſcilicet Chriſtus, vt nos filios Dei faceret ſine diuinæ naturæ ſuæ minoratione ſeipſum nobis dedit.

Tertio, quia pater teneriimè filios diligit. Vnde ſæpe ſibi neceſſaria ſubtrahit,
2 Cor. 8. vt filium ſuũ paſcat. ſic Chriſtus (vt dicit Apo.) Cũ eſſet diues, propter nos factus eſt egenus. Et maxime pater filium diligit quem ſibi magis ſimilem conſpicit, & in ipſum ſæpe oculum iacere conſueuit. Sic Chriſtus magis illum diligit, qui ei per ſimilitudinem gratiæ magis appropinquat: & illum oculo amoris, & gratiæ feruentius reſpicit, qui ſibi per fidem forma
Pſ 100. tam conformior exiſtit. Pſa. Oculi mei ad fideles.

Quartò, quia pater filium erudit, & verbis inſtruit. Sic Chriſtus, & verbis, & exẽ
A. 1. plis nos erudiuit, Act. Cœpit Ieſus facere
Tit. 2. &, docere: ad Titum. Apparuit gratia Saluatoris noſtri Dei, in omnibus erudiens nos.

Quintò, quia pater ex amore filiũ verberibus corrigit. Sic Chriſtus flagellat omnem filium quem recipit, vt dicitur
Heb. Et ideo omnes qui volunt viuere in Heb. 12
Chriſto, perſecutionem patientur.

Sexto, quia pater filium ſub cuſtodiat: 2. Thi.
tutorum conſtituit. Et ſic Chriſtus fi- 3.
deles ſuos ſub cuſtodia prælatorum Gal. Gal. 4.
Quanto tempore hæres paruulus eſt, nihil differt a ſeruo, cum tamen ſit dominus omnium, ſed eſt ſub tutoribus &c. Talis debet eſſe bonus Chriſtianus, ſcilicet hæres futurus cœleſtem gloriam ſperãdo, paruulus ſe humiliãdo, ſeruus autem mandata Dei cuſtodiendo, dominus omnium, ſcilicet temporalium, ea contemnẽdo, ſub tutoribus, ideſt ſub prælatis ſe voluntarie ſubiiciendo.

Septimò, quia pater filiis hæreditatem acquirit, ſic Chriſtus acquiſiuit nobis cœ
leſtem hæreditatem, Apoc. Si filij, & hære Gal. 4.
des.

Item Chriſtiani debent ſe habere ad Chriſtum ſicut filij ad patrem.

Primo, quia pater filijs eſt honorandus,
Exo. Honora patrem tuum. Sic Chriſtus Exo. 20
eſt honorandus, & venerandus magis quàm pater carnalis, quia ipſe eſt pater
ſpirituum, Mal. Si pater ego ſum, vbi eſt Mal.
honor meus?

Secundo, quia pater eſt ſuſtentandus, aliàs propter ingratitudinem eſſet filius exhæredandus. Nam nulla maior ingratitudo eſſe dicitur quàm ſi pater a filio relinquitur, ſi non ei neceſſitatis tempore ſubuenitur. Sic Chriſtus eſt ſuſtentandus in paupere, alioqui priuabitur qui hoc prætermiſerit, cœleſti hæreditate, dicente Chriſto in iudicio talibus ingratis filijs, Diſcedite a me &c. Eſuriui enim &c.

Tertiò, quia pater eſt a filio ſupportan Mat. 25
dus. Ille autem Chriſtum ſupportat, qui pro eo tribulationes ferre non recuſat.

Quarto, quia pater eſt a filiis exaudiendus. Et Chriſtiani dicunt exaudire Chriſtum admonentem, vel Chriſtum, ideſt pauperem in nomine Chriſti petentem.

Quinto, quia pater eſt a filiis imitãdus vnde dixit Chriſt⁹, Si filij Abrahæ eſtis &c. Sic chriſtiani, vt filij debent imitari Chri-
ſtum. Eph. Eſtote imitatores, &c. Io. 8.

Item Chriſtus ſe habet ad eccleſiam ſicut vir ad vxorem: quia tanta eſt coniunctio viri cum vxore, vt propter eam omnia pericula ſubeat. Et ſic Chriſtus per eccleſiam ſubiit omnia pericula dolorum, & paſſionum.

Sextio, quia tantus eſt amor viri ad

vxore, vt amorem eius amori matri præferat, & propter eam patrem, matrem, & patriam derelinquat iuxta illud domini Quamobrem relinquat homo, &c. Gen. Sic Chriſtus. tantum dilexit eccleſiam vt reliqueret quodammodo patrem: quia cum in forma Dei eſſet, i. æqualis patri, exinaniuit ſemetipſum, &c. quamquam Chriſtus, nec a patris natura ſe dimiſerit nec eam in ſe minorauerit ex natura humana. Reliquit matrem ipſam, ſcilicet deſerens moriendo.

Item reliquit patriam, ſcilicet cœleſtē, in mundum deſcendendo: vt dicatur cœlum reliquiſſe, inquantum naturam cęleſtem, vel angelicam non aſſumpſit.

Tertiò, quia maritus vxorem ex zelo magno corripit, & caſtigat. Sic Chriſtus caſtigat eccleſiam tribulationibus eā exponendo: quod totum eſt ex amore, ut ſic proficiat, & adulterino amore mundo non adhæreat.

Quarto, quia maritus vxori cuſtodias ponit, & dat: ſic Chriſtus eccleſiæ dat cuſtodias angelorum, & pręlatorum.

Quinto, quia maritus vxoris geſtus, affatus, aſpectus ingreſſus, & egreſſus diligenter conſiderat. Et ſic Chriſtus conſiderat opera mores, & vias fidelium, ut eā dem pro qualitate ſua remuneret, vel puniat. Et dicò ſpecialiter fidelium, quia alij non habebunt iudicium. Nam qui nō credit: iam iudicatus eſt Debent ergo ad ipſius ſponſi gloriam introire, vt ibi ſemper regnare valeant.

Explicit liber Sextus.

PROLOGVS LIBRI SEPTIMI, in quo de viſionibus imaginariis, & ſomniis in ſacra collectis ſcriptura Auctor pertractare intendit: ac de variis conſimilium ſomniorum ſignificationibus exempla inducere; & haud aſſerendo, quin potius diſtinctiones, & notulas referendo, quamplurima ſcitu digniſſima inſerere ſpopondit.

SI quis fuerit inter vos propheta Domini, ī viſione apparebo ei, aut per ſomnium loquar ad illū dicit Dominus. (Nu. 12.) Quia a Deo hō cōditus eſt ad quendam finē ſupnaturalē, q cōprehēſionē rationis excedit, ſm (Iſa. 64.) illud: Oculus non vidit, Deus, abſq; te, q̄ præparaſti expectantibus te. Finem autē eſſe dēt pcognitū his q hāt actiones ſuas dirigere in ipm. Pluraq, alia cognoſci oportet, q̄ ad dictū finē expediunt, vt ſunt articuli fidei, vel grē ſacrā ad quorū ēt cōprehenſion: nō ſufficit rō naturalis. Neceſſariū prorſus fuit hoī ad ſalutē, vt de hmōi tā ſublimibus reb' erudiret a Deo, Vñ dr: Plurima ſupra ſenſum hoīs oſtēſa ſunt tibi. (Eccl. 3.) Sed, quia lex diuinitatis eſt ſanctiſſima, ꝓut beatus Dionyſius docet, oportet, ꝙ reducant infima p media in ſuprema, pfatorū myſteriorū notitia nō eſt immediate qbuslibet a Deo īſpirata, ſed qbuſdā primū ſublimioribus viris, q Prophetæ vocati ſunt, & eis mediantibus ad alios deriuata. Vñ pphetæ olim Videntes vocabant, qa videbāt qdā q̄ cæteri nō videbant. Modus igit inſpirationis pphetice quo ſcilicet de pfatis myſterijs diuinitus ſunt edocti, duplex in verbis ppoſitis fuiſſe declaratur. Nā aut eis vigilantibus p viſionem innotuerunt oracula: quēadmodum tangit primò cum dicit: Si fuerit inter vos propheta domini per viſionem

apparebo ei. aut eis dormientibus p ſom
niorum apparuere phantaſmata quem-
admodum ſubiungit dicens, Aut p ſom-
nium loquar ad illum. Porro illa quæ per
viſionem oracula vigilantibus apparue-
re prophetis, quãdoque quidem per quaſ
dam formas ſenſibiles exterioribus repꝑ-
ſentabantur aſpectibus, & ſic ad ſenſum
Danieli apparuit, ſicut & Baltaſar manus
Dan. 5. quædam in pariete ſcribens. Quandoque
vero per Imaginarias formas eis oſtenſa
ſunt, ſiue omnino diuinitus impreſſas, &
& non per ſenſum acceptas, vt puta ſi a-
licui cœco nato imprimerentur in Ima-
ginatione colorum ſimilitudines. Aut e-
tiam ordinatas diuinitus ex his, quę ſunt
a ſenſibus acceptæ, ſicut Hieremias vidit
ollam a facie Aquilonis ſuccenſam. Quã
Iere. 1. doque vero per intelligibiles formas mẽ
tibus eorum impreſſas illis innotuerunt
vt in illis præcipue, patet, qui ſcientiam,
vel ſapientiam infuſam a Deo acceperũt
velut Salomon, & apoſtoli. Et hinc eſt, ꝙ
Auguſt. diſtinguit triplicem viſionem, ſci
licet ſenſibilem imaginariam. & intelle-
ctualem. Sed notandum eſt, ꝙ in viſione
ſenſibili, vel intellectuali Prophetæ, ſiue
Videntes ipſi nequaquam abſtrahebãtur
a ſenſibus, cũ aliquid per ſenſibiles ſpe-
cies menti repræſentabatur prophetæ: ſi-
ue huiuſmodi ſpecies eſſent ad hoc ſpe-
cialiter diuinitus formatæ, ſicut fuit rubus
ardens oſtenſus Moyſi, ſiue per alias cau-
ſas eſſent in eſſe productæ: ſed ſecundum
prouidentiam Dei ad deſignandum Pro-
phetice aliquid ordinatæ, ſicut per arcam
Noæ Chriſti ſignificabatur Eccleſia. Simi
liter non erat neceſſe, vt alienatio fieret
ab exterioribus ſenſibus, per hoc, ꝙ pro-
phetæ mens illuſtrabatur intelligibili lu-
mine, aut informabatur ſpeciebus intel-
ligibilibus, quia in nobis perfectum iudi
cium intellectus habetur per conuerſio-
nem ad ſenſibilia quę ſunt prima noſtrę
cognitionis principia. Sed cum reuelatio
fiebat prophetica per formas imagina-
rias, neceſſe erat fieri abſtractionẽ a ſenſi
bilibus, vt talis apparitio phantaſtica nõ
referretur ad ea quæ exterius ſentiebant
Sed adhuc abſtractio talis a ſenſibilibus
ſic quandoque fiebat perfecte: vt ipſe pro-
pheta abſtractus nihil penitus perciperet
ſenſibus. Quãq; uero imperfecte fiebat, ita
vt aliqd ſenſu perciperet, ſed nõ plene di-
Aug. 12 ſcerneret ea q̃ percipiebat exterius ab his,
q̃ imaginabiliter intrinſecus videbat. Vñ

Aug. dicit: Sic videntur q̃ ſpũ ſunt imagi- ſup. Ge
nes corporum, quemadmodum corpora neſ.
per corpus, vt ſimul cernatur & aliquis hõ
pñs, & abſens alius ſpũ tanq̃ oculis. Ta-
lis tñ alienatio ſenſuũ non fiebat in ipſis
cum aliqua inordinatione naturæ, ſicut
in furioſis, vel arreptitijs accidit, ſed cũ
modeſtia debita, & ordine fiebat, aliquã-
do quidem ꝑꝑ contẽplationis vehemen-
tiam, ſicut de Petro legit, ꝙ dum ipſe ora Act. 10.
ret in cœnaculo, factus eſt in exceſſu mẽ
tis. Aliquando vero fiebat diuina virtute,
ſm illud Eze. Facta eſt ſuper eum ibi ma Eze. 1.
nus dñi. Circa illa vero q̃ per ſomniorum
phantaſmata hoibus innoteſcunt, eſt in-
ſuper attendẽdum, ꝙ ſomnia ſeptem ex
cauſis gñaliter in hominibus fiunt. Quã-
doque. n. contingunt ſomnia ex diuina
reuelatione, Deus. n. angelorum miniſte-
rio non nũquam quædam in ſomnis ho
minibus reuelat. Vnde Iob, Dicitur ꝙ per Iob. 33.
ſomniũ in viſione nocturna, quando ir-
ruit ſopor ſuper hoies, & dormiunt in le
ctulo, tunc aperit aures virorũ, & erudiẽs
eos inſtruit diſciplina. Et aduertendũ eſt,
ꝙ hmõi ſomnia qñq; oñdunt expreſſa,
Matt. 1. & aperta, ſicut dicit, ꝙ Angelus dñi apa-
ruit in ſomnis Ioſeph, dicens: Surge, & ac
cipe puerũ, & matre eius, & fuge in Ægy
ptum. Quandoque vero ſunt metaphori
ca ſub qbuſdã ſimilibus viſa, ſicut patet Iudic. 7
de ſomnio cuiuſdã ad caſtris madiã, qđ
Gedeon audiuit, in quo, vt ibidẽ exponit
ſub ſimilitudine ordeacij panis ipſius Ge
deonis gladius eſt oſtenſus. Dicit aũt bea
tus Grego: ꝙ ſancti uiri talia ſomnia quę
in eis diuinitus fiunt, a ſomnijs alijs q̃ vel
fiunt ex illuſionibus demonũ, vel ex alia
cã ꝑueniunt quodam ſapore intimo, vt
non decipiant, diſcernunt. Quandoq; au
tem contingunt ſomnia ex demonũ im-
miſſione: qa non nunq̃ operatione demo-
nũ aliquæ phantaſiæ hominibus apparẽt
in qbus eis aliqua reuelant interdũ qdẽ
de ſpũalibus, interdũ vero de corporali-
bus, q̃ tñ ipſis hoibus cõrter ſunt occulta
& non ſolũ de pñtibus, ſed ẽt de futu-
ris, & pcipue illis hoibus, qui cũ eis hñt
pacta illicita tacita, vel expreſſa. Cum. n.
intellectus demonũ ſit ordine naturæ ſu
perior quam intellectus humanus, quæ-
dam cognoſcunt demones ſua naturali,
notitia, quæ ſunt ab hominum cognitio
ne remota, & talia non nunquam homi-
nibus per ſomnia reuelant. Aliquando
quidem illa futura quorum, ſcilicet ipſi
idem

idem poſtea ſunt cauſa, vel ea quorum ſigna prænoſcunt, quæ tamẽ hominibus ſunt occulta. Immittunt quoque dæmones interdum quædam ſomnia uera, ut magis eis fides præſtetur: aliquando vero ſomnia falſa, & deceptoria, quibus ſcilicet
Ecc. 24 confidentes in illis turpiter illuduntur: propter quod dicitur, ꝙ multos errare fecerunt ſomnia, & exciderunt ſperantes in illis. Quandoque autem cauſantur ſomnia ex cœleſti impreſſione. Cum enim cęleſtia corpora cauſæ ſint effectuũ naturalium, qui in iſtis inferioribus fiunt per motum ſuũ, & lumen; relinquuntur ex impreſſione ipſorum quædam diſpoſitiones in aere ſimiles illis effectibus, qui poſtea contingunt: quæ quidem diſpoſitiones in ſomno mediante eodem aere ad caput dormientis perueniunt, eiuſque imaginationem immutant, ita, vt ex impreſſione huiuſmodi a corporibus cauſata cęleſtibus eidem dormiẽti aliquæ phãtaſiæ appareant, cęleſtium diſpoſitioni conformes. Et ſic a dormientibus ex impreſſione cęleſtium corporum, futuri quidam ſomniantur euentus, qui ſcilicet ex virtute ipſorũ cauſari naturaliter poſſunt vt ſunt ſcilicet tempeſtates, & pluuiæ, & humanorum ęgritudines corporum, & ẽt rerum ſterilitate cęteraque ipſis ſimilia quæ cœleſtium cauſalitati ſubduntur. Percipiuntur autem immutationes prædictę præcipuè in ſomno: quia tunc ſopitis actionibus ſenſuum, & intellectus operatione vacante, ac etiam tumultu, vel ſtrepitu exteriorum occupationum ceſſante, phantaſia magis viget. Patet igitur, quod hæc ſomnia ab his, quæ fiunt ex inſpiratione diuina dupliciter diſtinguuntur.

Primò quidem, quia hæc non poſſunt eſſe vera ſigna, niſi tantum illorum euentuum quorum ipſa cęleſtia corpora cauſæ ſunt: ſed illa quæ cauſantur a Deo inſpirante, poſſunt eſſe de quibuſcunque.

Secundo, quia illa etiam quandoque deficiunt, præcipuè circa actus humanos ſiue, quia actus humani ex libero procedunt arbitrio, qđ cęleſtium dominationi non ſubditur: ſiue quia homo ſapiens ꝑ prudẽtiam ſuam interdum etiam poteſt ipſarum cauſarum cęleſtium impreſſionibus obuiare. Vñ Ptolo. dicit, ꝙ animus
Ptolo. in Centiloquio ſapientis iuuat, & impedit cęleſtem effectum. Sed illa ſomnia quæ immittuntur a Deo, deficere non poſſit: hæc enim ad prophetiam pertinent, de qua Caſſiodorus dicit, quod prophetia eſt diuina inſpiratio, rerum euentus immobili veritate denuntians.

Quandoque quoque ſomnia hominũ ex præcedentibus cogitationibus, ſiue locutionibus oriuntur occurrũt. n. dormiẽti phantaſmata conuenientia, vel ſimilia eis circa quæ eius cogitatio, vel locutio fuit in vigilia immorata, & quia talium ſomniorum cauſa non, eſt cauſa futurorum euentuum, idcirco huiuſmodi ſomnia per accidens ſe habent ad ipſos euentus futuros. vnde ſi ſimul concurrant erit quid caſuale. Sed notandum, ꝙ interdũ in ſomnio præcedenti cogitatui hominis reuelatio diuina reſpondet, ita ꝙ (ſecundum Gre.) quandoq, fiunt homini ſomnia ex cogitatione ſimul, & reuelatione: & tale fuit ſomnium Nabuchodonoſor, quod habuit de ſtatua Vnde daniel dixit Dan 2.
ei, Tu rex cæpiſti cogitare in ſtratu tuo quid eſſet futurum poſt hæc: & qui reuelat myſteria oſtedit, tibi quę ventura ſunt. Et tunc huiuſmodi ſomnia vera ſunt, & inter prophetiæ myſteria computantur, quamquam ille qui talia ſomniat, propheta non dicatur.

Quandoque vero ſomnia fiunt ex intrinſeca affectione, ſiue talis affectio ſit circa ſpiritualia, ſicut ſtudioſus ſomniat de lectione, vel diſputatione; ſiue ſit circa corporalia, ſicut auarꝰ de pecunia ſomniat, & homo fameſcens de cibo, & ſic de ſimilibus. Et huiuſmodi ſomnia conſimiliter, ſicut & præcedentia per accidẽs ſe habent ad ipſos futuros euentus. & caſu aliter occurrunt cum eis, quia ſolum indicantia ſunt extrinſecas affectiones præexiſtentes.

Quandoque autem ſomnia cauſantur ex ſtudio, & exercitatione. Nam artifices & officiales frequenter habent ſomnia de artificijs, vel officijs ſuis. Nam quãdo diſpoſitio aliquarum operationum præcedit in vigilia, tunc motus diſpoſitionis eiuſdẽ etiã in ſomno aliqñ poſtedũt, vel repręſentant ipſam operationem, & ad hunc modum etiam ſomnia referuntur quæ ex aliqua ꝓcedẽti ſolicitudine gñantur, ſicut de mulieribus, quę de viris abeũtibus multũ ſolicitãtur, nõ nunq̃ accidũt ſomnia de reditu ipſorũ, & ita de ſitibus.

Quandoque vero contingunt ſomnia ex corporali diſpoſitione. Nam ex interiori diſpoſitione corporis formatur aliquis motus in phantaſia dormien-

mientis eidem diſpoſitioni conueniens,
ſicut non nunquam homini, in quo frigi
di humores abundant, occurrit, & appa-
ret inſomnijs, quòd ſit in aqua, vel niue, &
ꝓpterea dicunt medici, ꝙ ad interiorem
diſpoſitionem corporis cognoſcendam
eſt attendendum ad ſomnia. Poſſent igi-
tur huiuſmodi ſomnia veram ſignificatio
nem habere non ſolum de diſpoſitione
præſenti, ſed etiam de euentu infirmita-
tis, vel ſanitatis futurę, ſeu etiam effectus
cuiuslibet, ad quem huius cauſę virtus ſe
extendere poteſt. Quia igitur in p̄ceden-
tibus libris ſunt de rebus ſenſibilibus
exempla introducta · reſtat nunc ſecun-
dum ordinē a principio libri promiſſum
de rebus imaginabilibus aliquas ſimili-
tudines ponere. Et quia omnia genera-
liter ſomnia per formas imaginarias fiūt,
quia nihil ſunt aliud ſomnia quàm phan-
taſmata apparentia .i. quam formæ rerū
imaginariæ intrinſecus apparentes, et q̄-
dam etiam viſiones (vt dictū eſt) per for-
mas hmōi fiunt, vnde viſiones imagina-
riæ a doctoribus appellantur: Idcirco in
hoc 7. lib. de viſionib. imaginarijs, & ſom
niis, quę diuina ſcriptura recitat exempla
inducemus, quamquam enim ex viſioni
bus falſis, & ex ſomnis plerūque fallaci-
Ecc. 34 bus multi decipiantur: propter quod Dici
tur, Vana ſpes, & mendacium inſenſato
viro, & ſomnia extollunt imprudentes.
Quaſi qui apprehendit vmbram, & per-
ſequitur ventum, ſic, & qui attendit ad vi
ſa mēdacia. Illę tamen viſiones, vel ſom-
nia quæ ſacra ſcriptura refert, cum ex di-
uina reuelatione prouenerint, fallaciam,
vel vanitatem non continent, ſed verita
te & vtilitate ſunt plena. Quia vero (vt
ex dictis apparet) ex diuerſis aliquando
cauſis, de quibuſdam futuris effectibus
tam vera quàm methaphorica ſomnia p̄
monſtrantur: Idcirco a peritis Philoſo-
phis de interpretandis huiuſmodi ſom-
niis per modum artis, regulæ ſunt inuen
tæ quæ etiam a ſacris doctoribus in ali-
Ariſ. de quibus approbantur. Vnde etiam Ariſt.
diuina. breuibus licet verbis oſtendit quis eſt ar
ſomn. tificioſiſſimus iudex ad ſomnia exponen
dum. Quare nos inter ſomniorum exem
pla quæ de ſacra ſcriptura ponemus, etiā
de ſignationibus varijs conſimilium ſom
niorum non aſſerendo ſed referendo tā
tum diſtinctiones aliquas, & notulas in-
feremus Nam interpretationes apertæ ſi-
militudinarium ſomniorum, etiam ſi qs
illam credere non velit, ad hoc tamen p̄
dicatoribus vtiles eſſe poſſunt, ꝙ eis viā
& modum aperiant ad ſacræ ſcripturæ
metaphoras aptius exponendum cum tā
ſcripturarum quā ſomniorum metapho-
ræ per adaptationes quaſdam congruas
exponantur. Sicut etiā in ſacra ſcriptura
apparet de illis ſomniis q̄ Ioſeph, & Da-
niel interpretati ſunt. Licēt igitur interp̄-
tationibus talibus communium ſomnio
rum non ſit quo ad res ſomniatas fides
adhibenda de facili, modum tamen ada-
ptationis attendere, qui fit per ſimilitudi-
nes congruas ſacræ ſcripturæ, doctoribus
vtile reperitur. Modum autem in ſuperio
ribus habitum in his etiam exemplis ſer-
uabimus, exempla ſcilicet ſub capitulis
varijs, & capitula vel materias ſub alpha
beti literis ex ordine collocantes.

Angelorum, qui firmamento, & cryſtallo com-
parantur. officium, pulchritudo, fortitudo,
perpetuaque beatitudo per duas imagi
narias viſiones ſacrorum arca-
norum plenas, lucide pan-
ditur. Cap. I.

ANgeli quędā de diuinis ſecretis no-
bis reuelant, & quædam nobis oc-
cultant: quod oſtenditur ex viſione ima-
ginaria Iſaiæ. Vbi vidit Dominum ſeden Iſa. 6.
tem ſuper ſolium excelſum, & eleuatum,
& plena: erat oīs domus maieſtate eius,
& ea quæ ſub ipſo erant replebant tem-
plum & ſeraphin ſtabant ſuper illud ſex
alæ vni, & ſex alteri: duabus velabant fa-
ciem eius, & duabus velabant pedes eius
& duabus volabāt. Hæc enim viſio a bea
to Hieronimo allegorice exponitur volē
te per ſedentem ſuper ſolium excelſum
Chriſtum ſignificari: Per ſolium autem
excelſum, & eleuatum, ſignificari ange-
los in quibus dicitur Deus ſedere ſecun- Pſa. 79.
dum illud Pſ. Qui ſedes ſup̄ Cherubi &c.
Per domum autem ſuperiorem, eccleſiā
triumphantem quæ Dei maieſtate imple
tur. Per templum vero inferius ſignifican
tur inferiores creaturæ, ſcilicet corpora-
les quæ inferiori mō participant diuinā
nitatem. Huius autem ſedētis ſuper thro
num facies diuinam ſignat, eſſentiam &
ea quæ in æternitate fuerunt ante mun-
di conſtitutionem. Per pedes vero ſignan
tur ea, quæ poſt mundi conſummationē
erunt in gloria beatorum, & in pœnis dā
natorum. Per media vero ea quæ in cur-
ſu

ſu temporis medij aguntur. Seraphin ergo faciem & pedes ſedentis ſuper thronũ velare dicũtur, quia myſteria æternæ Deitatis, & futuræ beatitudinis, & miſeriæ æternæ damnationis, nobis ad plenum nõ reuelant. Sed duabus alijs medijs volare dicuntur: quia de his quæ medio tempore aguntur, nos quantum opus eſt, miniſterio angelorum inſtruimur, inter quos Seraphin prima tum tenent. Volatus ergo eorum, proceſſum reuelationis in nos demonſtrat, quem etiam rectum motum

Dio. c. ipſorum Dioni. nominat.

4. d̃ di. Item angeli aſſimilantur firmamento,

no. & cryſtallo de quo habet in viſione ima

Eze. 1. ginaria Eze. vbi dicitur: Similitudo ſuper capita animalium firmamẽti quaſi aſpectus cryſtalli horribili, & extenti ſuper capita eorum deſuper. In qua quidem viſione de angelis (ſecundum expoſitionem Grego.) oſtenduntur.

Primum eſt eorum celſitudo, ex eo, ꝙ dicuntur eſſe ſuper capita animalium, i. ſuper mentes hominum ſenſu vtentium. Sumus, enim in præſenti vita in cogno-

Ari. 1. d̃ ſcẽdo animales, ideſt ſenſuales, quia om

anima. nis noſtra cognitio oritur a ſenſu. Nec et eſt intelligere ſine phantaſmate. vnde qa ipſi angeli qui ſunt penitus incorporei neque ſenſu apprehenduntur, neque ẽt fantaſmatibus. i. imaginarijs formis rapręſentari habent. Hinc eſt, quod eorum naturæ ſuper capita animalium ſunt. Vn

Ariſt. 2. de de ipſis Philoſophus dicit, quod ita ſe

Meth. habet intellectus noſter adeos, ſicut oculus nicticoracis ad lumen Solis: quia ſcilicet prout ſunt in ſeipſis, nobis qui animales ſumus, i qui ſenſuales exiſtimus incognoſcibiles ſunt, quamquam in ſe maniteſtiſſimi ſint.

Secundo oſtenditur eorum pulchritudo Habẽt enim angeli duplicem pulchritudinem: vnam ex natura, aliam ex gratia. propter pulchritudinem ergo naturæ. habent ſimilitudinem firmamenti: vnde & appellantur hic ſimilitudo firmamenti Firmamentum enim, ideſt cœlum ſtellatum habet puritatem, claritatem, & incorruptibilitatem Et in his tribus conſiſtit naturalis pulchritudo angelorum, ſcilicet in puritate ſubſtantiæ, in claritate intelligentiæ, & perpetuitate vitæ. Vnde propter primum a beato Dionyſio vocantur angeli ſpecula: propter ſecundum vocantur lumina: tertium vero habet angelus, quia eſt intellectualis ſubſtantia, quia (ſicut dicit Dionyſius) intellectuales ſubſtantiæ vitam habent indeficientem ab vniuerſa corruptione materię, & generatione mundę exiſtentes. Sed adhuc ꝓpter plenitudinem gratiæ angeli aſſimilãtur cryſtallo. Et ideo dicit quaſi aſpectus cristalli. Licet enim cryſtallus ex fluida & mobili aqua ſumatur, perpetua tamen vigoris duritie ſolidatur. Sic licet angelica natura primo per liberum arbitrium fuerit mobilis creata. in his tamẽ qui nõ ceciderunt per conditoris gratiam immobiliter confirmata.

Tertio, quoque oſtenditur eorum fortitudo, cum additur Horribilis. fortitudo enim angelorum tantã eſt, vt merito nobis in corruptione poſitis horribilis dicatur. i, expaueſcẽda, & terribilis (ſicut Gre. exponit) Nam peccatoribus ab eis percutiendis non ſolum timẽda, ſed etiam exhorrenda. ſed ſicut eſt exhorrenda, & dura malis ſic inuenitur larga, & benefica bonis. Et ideo ſubditur, Et extẽti, ſ. ad iuſtos. Dicuntur etiam eſſe velut criſtallus extenti, ſcilicet, quia eorum virtus extendit ſe ad omne tempus. non enim minoratur in eis ex longo tempore, ſiue ex ſenio, ſicut debilitatur fortitudo humana.

Item extendit ſe ad omne corpus, quia omnia corpora quo ad motum localem angelis obediunt ad nutum, vt Auguſt. dicit.

Quartò, innuitur etiam eorum beatitudo, ex eo, ꝙ ſuper capita animaliũ adhuc eſſe memorantur. Bis enim propheta hoc dicit, vt ex primo oſtendatur ſublimitas naturę, vt ſupra oſtenſum eſt; ex ſecundo incomprehenſibilitas gloriæ. Quis. n. (vt Grego. dicit) in carne corruptibili poſitus Grego.

mente comprehendere valeat quę eſt an In ho.

gelorum ineffabilis, & ſine fine lætitia, q̃ beatitudo ſine defectu, vultum videre creatoris, atque in eius delectatione ſine immutatiõe perſiſtere? ſuper capita ergo animalium ſunt, quia nunc eorũ gaudia ſenſum noſtratum mentium excedunt.

Pſeudo Chriſtiani locuſtis, equiſq; ad bellum para tis, in Ioannis myſterioſa viſione deſcriptis, pluribus aſſimilantur rationibus, necnō ipſorum Antichriſtianorum duodecim praua conditiones recenſentur. Cap. II.

Apoc.9 ANtichriſtiani, qui Antichriſtum ſe-
quentur, erunt ſimiles illis locuſtis
de quibus habetur in viſione beati Iohā-
nis Vbi dicit, ꝙ vidit ſimilitudines locu-
ſtarum, quę erant ſimiles equis paratis in
ꝑlium, & ſuper capita earum tāquam co-
ronę ſimiles auro, & facies earum ſicut fa
cies hominum; & habebāt capillos, ſicut
capillos mulierum; & dētes earum, ſicut
leonum erant; & habebant loricas, ſicut
loricas ferreas: & vox alarum earum, ſi-
cut curr uum equorum multorum curren
tium in bellum: & habebant caudas ſimi
les ſcorpionibus, & aculei erāt in caudis
earum. poteſtas earum nocere hominib⁹
menſibus quinque. & habebant ſuper ſe
regem angelum abyſſi, cui nomē Hebrai
ce Laabadon, Grece autem Allion, &
latine habens nomē exterminans. In hac
enim viſione tanguntur duodecim con
ditiones Antichriſtianorum.

Prima erit deſiderium nocendi. Vnde
dicit, ꝙ illę locuſtæ. ſ. imaginariæ ꝑ quas
repræſentabantur Antichriſtiani erant ſi
miles equis. Qui primo ideo locuſtæ vo
cantur, quia ſalient in altum per ſuper-
biam, & cadent in terram per auaritiam.
Plus. n. diligunt terrena quam cæleſtia, ꝙ
ſignificāt crura locuſtarum quæ ſunt re-
tro longiora. Tales ſunt modo in eccle-
Nau.3. ſia multi doctores, & prædicatores. vnde
Naum: Cuſtodes tui quaſi locuſtæ, & par
nuli tui quaſi locuſtę louſtarum. Iohel:
Iohe.1. Reſiduū erucæ comedit locuſta. per eru-
cam enim intelligitur humana corruptio
quæ mores depra uat: & quidam non cor
rumpentur malis moribus, ſed decipien
tur ab Antichriſtianis pręd icatoribus.
Qui prædicatores ad modum locuſtarū
alte ſaltabunt, ſed cito cadent: quia per
Heliā, & Enoch deſtruetur praua doctri-
na eorum: in cuius rei ſignificationem,
Iohānes Baptiſta qui eſt Helias ut dicit.
Mat.11 comedebat locuſtas. Et hinc eſt, ꝙ vir-
Exo.7 ga Moyſi virgas Magorū deuorabat. Iſtæ
ergo locuſtę dicit, quod erant ſimiles e-
quis paratis in prælium: quia erunt cum
impetu, & ſine diſcretione currentes in
conculcationem electorum. Equi enim
æqualiter currunt, & irruunt in hoſtes,
& in ciues: & ſic illi non attendent quos
opprimentur, & conculcent dummodo nō
faciant eorum voluntatem. Erunt ergo ſi
miles equis propter velocitatem, atroci-
tatem, & impetuoſitatem. quæ omnia o-
ſtendunt deſiderium nocendi, & exaltan
di nomen Antichriſti. Secunda condi-
tio erit gloria triumphi. Vnde dicit ſuper
capita earum, ideſt ſuper doctores, ſiue
principes eorum tanquam coronæ, ideſt
præmia, vel honores pro victoria habita
contra eccleſiam, tanquam fuerit vera vi
ctoria inimicorum: ſed reuera erunt coro
næ, i. gloria, ſeu victoria de præcipitatio-
ne Sanctorum ſimiles auro, ideſt veræ ſa
pientiæ: quaſi diceret, Suis doctoribus vi
ctorias attribuent, & ipſi eis præmia ęter
na promittent. de hoc, quod per ſuam ſa
pientiam eccleſiam vicerint. Sed reuera,
nec doctores eorum victoriam, nec ipſi
præmiū æterna recipient, ſed vtrique æter
na ſupplicia ſentient.

Tertia conditio erit ſtudium apparen-
di per hypocriſim: dum dicit, Et facies ea
rum, ſicut facies hominum, quia ſcilicet
exterius apparebunt boni, ſed interius e-
runt mali. Sunt autem in facie hominis
tria, ſcilicet oculi, nares, & os in quib⁹ no
tantur intelligentia, diſcretio, & eloquen
tia: quibus illi videbuntur poſſe, propter
quod etiam multos ſeducēt Vnde facies
eorum antichriſtianorum prædicatorum
ſicut facies hominum, ideſt intelligentes
diſcreti, & eloquentes apparebunt: ſed ta
men non verè erunt: quod notat hæc di
ctio Sicut. Quarta conditio erit conatus
malitiam ſuam abſcondendi. Vnde dicit,
quod habebāt capillos, ſicut capillos mu
lierum, ideſt habebant crines fœmineos
molles, ſtu ulta lucentes, & apparentes, &
ad terram depēdentes: in quo notat aua-
ritia Collum tegentes in quo fallacia: q a
ſicut capilli tegunt turpitudinem, ita illi
ſuorum morum abſcondent impurita-
tem.

Item capilli eorum ſunt minores, quos
adhærentes ſibi decipient, ſubtrahentes
ſibi vigorem fidei & virtutum, ſubtiles in
malis ſibi inuicem cohærentes, & adin-
uicem ſe defendentes. Quia omnes tales
erunt molles, & fluxibiles in omni vi-
tium, ſicut mulieres: & ideo dicit. &
habebāt, ideſt habuerunt capillos, i. diſci
pulos adhærentes ſibi, ſicut capilli adhæ-
rent

ſet capiti,qui ſicut capilli mulierũ molles efficientur & flexibiles ad omne malum.

Quinta cõditio erit crudelitas apertè perſequendi. Vñ ſubdit, Et dentes earũ ſicut dẽtes leonũ erãt quaſi dicat. Si p boni falſi oſtentationem, & ueri mali occultationem lædere non poterunt, tunc apertè ſeuient in electos, laniantes eos, & deuorantes quaſi leones ſine ulla cõtradictione. Vel per dentes locuſtarum intelliguntur etiam doctores eorum, qui exponent eis ſcripturas, & incident eis panem mẽ-
Iob.27. daeii. De iſtis dentibus dicitur Iob. Cõte-
Ez. 21. rebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam. & Eze. Et dentes leonis dentes eius, interficientes animas hominum.

Sexta conditio eſt obſtinatio in malo perſeuerandi. Vnde dicit, quòd habebãt loricas ferreas. i. corda in malo obſtinata ſententijs deceptoriis munita. Habebunt
Iob.41. enim corda ita dura, ut ſagittis ſacræ ſcripturæ penetrari non poſſint. Iob. Cor eius indurabitur quaſi lapis, & ſtringetur quaſi malleatoris incus. & poſtea ſubditur, Reputabit quaſi paleas ferrũ, & quaſi lignum putridum æs: non fugabit eum
Ec. 43. uir ſagittarius. Eccl. Sicut lorica induit ſe aquis. i. cordibus frigidis, & gelatis. i. peccato obſtinatis: & dicit loricas in plurali, propter duritiam intellectus ad credendum uerum, quæ dicitur tarditas, & propter duritiam affectus ad amandum bonum quæ dicitur frigiditas.

Septima conditio eſt in ordinatiõ clamandi. Vnde ſequitur, Et uox alarum earum. i. rationes eorum, quibus quaſi quibuſdam aliis eleuabuntur, ut iuſti, & ſapientes credantur à multis: ſicut uox curruum equorum multorum currẽtium in bellum: quia ſicut diuerſi currus diuerſis uiis, & à diuerſis equis tracti cum impetu currunt in bellis contra eandem perſonam, ſic Antichriſtiani diuerſis erroribus infecti, & diuerſis rationibus præmuniti current unanimiter contra eccleſiam expugnandam, quorum uox clamoſa, &
Iud.15. impetuoſa, & irrationabilis erit, & multiplex erit: unde ſignatur per multas caudas uulpium inuicem ligatas, ſed habentium faces diuerſas.

Octaua conditio erit aſtutia decipiendi. Vnde ſubditur, quòd habebant caudas ſimiles ſcorpionibus. i. doctrinas blã-
Iſa.9. das, & deceptorias Iſa. Propheta dicens mendatium, ipſe eſt cauda, Vel caudas uocat principes illius tẽporis, qui ad modum caudarum blandiendo, & terrendo multos peruertẽt: quas caudas Antichriſtiani ſibi aſſociabunt contra eccleſiam pugnantes.

Nona conditio eſt uiolentia malũ defendendi, quod fiet per potentiam principum, & aſtutiam pſeudo prædicatorũ. Vnde ſequitur, Et aculei erant in caudis earum. i. in principibus illius temporis, vel aculei in caudis. i. blanditiæ, argutiæ, & aſtutiæ in fine prędicationis eorum. Sicut enim aculeis pungitur equus, uel aſinus ne recalcitret. Sic prædicatores falſi Sanctos illos, qui tunc temporis erunt anguſtijs, & blandicijs pungent, quibus poſſint mouere eos à uera uia, & à recto tramite facere deuiare. ſed fruſtra iacitur Pro. 1.
rete ante oculos pennatorum. Decimò oſtenditur in quo habebunt potentiam nocendi, Vnde ſequitur Poteſtas nocendi hominibus ſcilicet carnalibus menſibus quinq;, ſecundum quinq; ſenſus corporis quibus peccant; Alia tamen littera habet menſibus ſex. i ſex ætatibus ſæculi in quibus Dei permisſione etiam electi tribulantur. In ſeptima aũt erunt ſecuri.
Deut. Cum ſex annis ſeruierit tibi, in ſep- De. 15.
timo dimittes eum liberum. Vndecima conditio eſt inſtigatio ſiue ſuggeſtio diaboli. Ipſo enim procurante, & inſtigante, facient hæc Principes, & pſeudo prædicatores Vnde conſequenter oſtenditur quales erunt peccatores, & ad quid tendẽt ſcilicet ad opresſionem Sanctorum: quod quidẽ poterunt diaboli auxilio. Vnde ſubdit, quod habebant ſupra ſe regem, non quia ipſe eos regat, ſed quia eis dominabitur. Iob. Ipſe eſt rex ſuper omnes filios Iob.41.
ſuperbię, angelũ abyſſi, ideſt diabolum, qui eſt de abyſſo inferni, ideſt ſine biſſo, & candore omnis boni, & ſi aliquando ſe transfiguret in angelum lucis. Cor. Cui 1 Cor.
nomen Hebrayce Laabadon. aliqui libri 12.
habent Habadon, ſed uera littera eſt, Laabadon. Vnde Hieronymus dicit, quòd laabadon hebraychum eſt, & interpretatur exterminans Et ideo debet dici Laabadon, & nõ Habadon: Grecè autem Apollion, quod interpretatur Latinè exterminans. Vnde tres linguas præcipue ponit, ut in omni lingua uerſutia diaboli intellecta uitetur. Et hoc præcipuum eſt, quia in illa triplici lingua Euangelica doctrina ſcripta eſt. Mat-

theus enim ĩlingua Hebrayca, Lucas,& Iohãnes ĩ Græca, Marcus vero in Latina ſcripſerunt euangelia. Vnde, & titulus
Io.19. crucis hac triplici lingua ſcriptus fuit. In omni autem lingua nomen diaboli, dicitur exterminans, quia de omnibus aliquid exterminat, ideſt extra terminos Catholicæ fidei ponit, & in terram exterminii, ideſt in infernum quaſi exules à pa-
Pſa.79. tria ſua relegat. Pſal. Exterminauit eum aper de ſylua, ideſt Antichriſtus, qui dicitur aper propter ferocitatem, ſyluaticus autem ſiue ſilueſter dicitur propter inhumanitatem. Sapien. Ab itinere iuſto abie-
Sap. 3. runt in exterminium, ideſt in infernum.

Prima Zacharia viſio admirabilis mirificè interpretatur: cuius admiranda myſteria Chriſto, Apoſtolis, cæteriſq; Apoſtolicis uiris non obſcura ſimilitudine adſcribuntur.
Cap. III.

APoſtoli, & Apoſtolici viri aſſimilantur illis equis, qui deſcribuntur in vi-
Zac. 1. ſione imaginaria, quæ habetur ĩ Zac. vbi dicitur, Vidi per noctem, & ecce vir aſcendens ſuper equum rufum, & ipſe ſtabat inter myrteta: quæ erant in profundo, & poſt eum equi rufi, & varij, & albi. Hãc enim viſionem gloſa ſic exponit. Dicit enim, quòd per noctem, in qua cernitur viſio, ſignificatur myſteriorum obſcuritas. Vir autem ſuper equum rufum Saluator noſter eſt, cuius veſtimenta ideſt caro rubea eſt ſanguine paſſionis. qui ſicut hic adhuc paſſibilis in equo rufo oſtenditur, ita in Apocalypſi iam reſuſcitatus in albis demonſtratur. Hic ſtat inter myrteta, ideſt angelicas poteſtates quæ erant in profundo, quia adhuc eidem in carne poſito miniſtrabant. Poſt eum fuerunt autem equi, ideſt Apoſtoli, & Apoſtolici uiri, qui totum mundum, ideſt orbem peragrabant. Quorum alii martyrio rufi, alij vita, & doctrina, & ſignorum diuerſitate varii: alij uero uirginitate, & doctrinæ integritate, & cordis puritate albi extiterũt.

Deiparæ Virginis excellentia ac gratia plenitudo, ipſiuſq; admiranda Aſſumptionis myſteria, per mulierem Sole amictam, Lunam ſub pedibus, ſtellaſq; duodecim in capite habentem, à Diuo Ioanne præuiſam, non obſcure patefiunt. Cap. IIII.

ASſumptio beatæ Mariæ deſcribitur in apparitione illius mulieris de qua
agitur in uiſione imaginaria beati Io. vbi Apo.12.
dicitur. Signum magnum apparuit in cœlo, mulier amicta Sole, & Luna ſub pedibus eius, & in capite, eius corona ſtellarum duodecim. Vbi oſtenditur, quod Beata Maria fuit aſſumpta utiliter, ſublimiter, mirabiliter, & honorabiliter. Vtiliter quidem ſi conſideres officium, quod ſ. oſtenditur in ſigno. Signum, inquit, magnum apparuit: ergo Beata Virgo apparuit in cœlo, ideſt aſſumpta eſt, ut eſſet nobis in ſignum. Sunt enim ſigna directiua, ſicut cruces in biuiis: & ſigna diſtinctiua, ſicut termini in agris: & oſtenſiua, ſicut circuli in tabernis. Vnde Beata Virgo fuit ſignum magnum, ideſt magna ſignificãs., ipſa.n. nos dirigit ſicut ſtella maris dirigitur nauigantes: ipſa nos a peccatis diuidit, ſicut facit aurora quæ diuidit diem a nocte. Ipſa ẽt pro nobis filio pectus, & ubera oſtendit. Vnde ipſa eſt vt altera Heſter, quæ apud Regem pro nobis aſſiſtit.

Secundò fuit aſſumpta ſublimiter, ſi conſideres ſitum, quia apparuit in cœlo, ſcilicet empyreo, & hoc fuit in aſſum-
ptione. Pſal. Eleuata eſt magnificentia Pſal. 8.
tua. i. uirgo te magnificans, ſuper cęlos. i. ſuper Angelos. Et apparuit in cœlo tamquam regina in throno ad congregandũ ſcilicet filio ſuo, quod figuratum fuit 3.
Reg. Vbi dicitur, quod poſitꝰ eſt thronus 3.Re.2.
matri Salomonis, quæ ſedit ad dexteram eius.

Item apparuit tãquam aduocata in curia ad interpellandum ſcilicet pro mundo. Vnde figurata eſt in illa ſapiente muliere Thecuite, quæ intrauit ad interpellãdum pro Abſalone.

Item apparuit tamquam hoſpita ad recolligendum ſcilicet ingredientes: & iõ in aſſumptione eius cantatur Euangeliũ de Martha, quæ Chriſtum recepit in hoſpitio ſuo. Intrauit, inquit, Ieſus in quod-
dam caſtellum, & mulier quædam Mar- Lu.10.
tha no. exce. ill. in do. ſuam. Sic Beata Virgo hoſpita eſt cœleſtis, recolligens, & excipiens

excipiens eos qui ſaluãtur, qui ſcilicet ſi
gnificantur in Ieſu ingrediente in caſtel-
lum.

Tertiò aſſumpta eſt mirabiliter, quod
apparet ſi conſideremus ſexum, quia mu
lier. Mirum n. eſt valde, quod mulier ap-
pareat in cœlo, quæ hominem expulit
de paradiſo. Sed nota, quod Beata Virgo
dicitur mulier diſcretione ſexus, non cor
Ecc. 26. poris fractione, Eccl. Sicut ſol oriens mũ
do ĩ altiſſimis Dei, ſic mulieris bonæ ſpe
cies in ornamentum domus eius. Orna-
mentum. n. domus eccleſiæ, eſt exemplũ
uirginitatis eius. uel ſicut ſol oriens in
alto exiſtens illuminat mundum, ſic Ma
ria in aſſumptione aſcendẽs illuminauit
cœlum, quod dicitur domus Dei. Vnde
Maria interpretatur illuminatrix.

Item dicitur mulier prolis fœcunditate,
non mentis fragilitate: Ideo ipſe Chri
Io. 19. ſtus eam mulierem uocauit, quia in cru
ce pendens dixit: Mulier, ecce filius tuus.

Item non ex peccatorum multiplicita-
te, ſicut mulier quæ erat in ciuitate pecca
trix, ſed potius ex uirtutũ ſingularitate.
Iudith. Iudith. Non eſt talis mulier ſuper terram
11. in aſpectu, i pulchritudine, & I ſenſu ver-
borum.

Quartò fuit aſſumpta honorabiliter,
quod patet ſi conſideres ornatum ſiue
corporis, quia amicta ſole, ſiue pedum,
quia Luna ſub pedibus eius, ſiue capitis,
quia in capite eius corona ſtellarum duo
decim. Aſcendit. n. ut piè creditur in cœ-
lum amicta ſole. i. cum corporis glorifica
tione, quæ conſiſtit in quatuor dotibus
eius, ſcilicet claritate, agilitate, ſubtilitate,
& impaſſibilitate, quæ omnia in ſole ſi-
gnificantur; cuius radius eſt clarus, &
agilis; unde ſubito ab oriente ad occiden
tem uolat. Itẽ ſubtilis, quia intrat vitrum
ſine eius læſione.

Item impaſſibilis, quia nec gladio, nec
lapide poteſt lædi, propter quod dicitur
Matth. Mat. Fulgebunt iuſti ſicut Sol. Vbi dicit
13. beatus Bern. Quis erit ſplendor animarũ
Bern. quando Solis ſplendorem habebit lux
corporum? Fuit etiam Beata Virgo in cœ
lo militantis eccleſiæ amicta ſole. i. maxi
ma caſtitatis claritate: habuit. n. caſtitatẽ
nobiliſſimã, clariſſimam, & ſanctiſſimã.
Clara enim eſt, & alta, ſi bene ſeruetur
continentia coniugalis: ſed clarior, & al-
1. Cor. tior continentia uidualis: clariſſima, & al
15. tiſſima eſt uirginalis continentia. Cor.
Alia eſt claritas ſolis, alia Lunæ, alia ſtel-
latum. Claritas. n. ſolis eſt continentia
virginalis. Lunæ continentia uidualis.
Stellatum continentia coniugalis. Om
nes tamen has habuit Beata Virgo. Fuit
enim coniugata, fuit uiduata, fuit uirgo.
Vnde ipſa dicit, In me omnis gratia, ſcili Ec. 24.
cet & uirginitatis, & coniugii, & uidui
tatis.

Secundò deſcribitur ornamentum pe
dum cum dicitur, Et Luna ſub pedibus
eius. i. omnis defectus, & imperfectio.
Sunt enim quatuor quæ generant defe-
ctum boni.

Primum eſt ſuperbia Pſal. Inimici defe Pſal. 9.
cerunt frameæ in finem. Iſte defectus de
ſignatur in Luna. quia dicebatur Regi-
na cœli a paganis Hie. Vt facerent placẽ Hier. 7.
tas reginæ cęli. Superbia enim uult pla-
centia audire, & appetit regnare. Hanc
Lunam idest defectum ſuperbię ſuppedi
tauit Beata Virgo per veram humilitatẽ,
de qua dicitur: Quia reſpexit humilitatẽ Luc. 1.
ancillæ ſuæ. Secundum eſt impatientia.
Iob. Venit ſuper te plagã, & defeciſti. Hoc Iob. 4.
uitium deſignatur in Luna cum dicitur,
quod Luna, conuertetur in ſanguinem,
ſcilicet per impatientiam & iracundiam,
in qua ſanguis ebullit. uel per quam ſan-
guis effunditur. Hanc Beata Virgo ſuppe-
ditauit, quæ tota patiens, & mitis fuit.
Vnde ipſa dicit Eccl. Spiritus meus ſuper Ec. 24.
mel dulcis.

Tertium eſt auaritia. Iſa. Deficient pue Iſa. 40.
ri, & laborabũt, idest auari, qui ad modũ
puerorum plus diligunt bonum tempora
lium quam regnum cęlorum. Hic defe-
ctus ſignificatur in Luna, quę eclypſatur
ex umbra terrę, idest anima, uel eccleſia
ex auaritia terrenorum, Matth. Luna nõ Mat. 24.
dabit ſplendorem ſuum: ſed hunc defe-
ctum Beata Virgo ſuppeditauit per pau-
pertatem, & contemptum terrenorum.
Cant. Tota pulchra es amica mea, & Can. 4.
macula (terrenæ auaritiæ) non eſt in te.
Quartum eſt uanitas gloriæ. Pſal. Defece Pſa. 77.
runt in uanitate dies eorum. Hic defe-
ctus deſignatur in lunæ mutabilitate:
quia temporalis gloria inſtabilis eſt. Ec- Ecc. 27.
cl. Stultus ſicut Luna mutatur. Hanc
ſuppeditauit Beata Virgo, quia mundi
gloriam deſpexit. Deſpexit enim om-
nem gloriam exteriorem, quærens ſolum
interiorem ſcilicet conſcientiæ Pſal. Om Pſa. 44.
nis gloria eius filiæ regis ab intus &c. No
ta etiam, quòd quatuor ſunt, quæ impe-
diunt defectum.

Primum

Iac. 1. Primum eſt patientia. Ia. Patiētia opus perfectum habet. vt ſitis perfecti, & integri, in nullo deficientes.

Iſa. 40. Secundum eſt ſpei conſtantia, Eſa. Qui ſperant in domino, mutabunt fortitudinem aſſument pennas ſicut aquilæ, current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient.

Tertium eſt memoria dominicę paſſio
He. 12. nis, Heb. Recogitate eum, qui talem ſuſtinuit à peccatoribus aduerſus ſemetipſum contradictionem, vt non fatigemini animis ueſtris deficientes.

Quartum eſt deſiderium inquirendi
Pſa. 33. Deum. Pſa. Inquirētes autem dominum, non deficient omni bono. ſecundum
Gal. 4. aliam litteram. Gal. Bonum autem facientes, non deficiamus: tempore enim ſuo metemus non deficientes. Et hæc omnia fuerunt in Beata Virgine.

Tertiò deſcribitur ornamentum capitis: quia in capite eius corona ſtellarum duodecim. In quo notatur plena animę beatitudo, quæ cōſiſtit in duodecim gaudiis paradiſi, quę intelliguntur per duo
Ap. 22. decim ſtellas, & Ap. ult. ſignātur per duodecim fructus ligni uitæ: ergo corona duodecim ſtellarum eſt perennitas duodecim gaudiorum, quorum duo oriuntur a Deo: ſcilicet gaudium de uiſione deitatis, & gaudium de uiſione humanitatis. Alia duo à loco ſcilicet cœlo empyreo, quod eſt beatorum locus: unum de ſpacioſitate, aliud de ſpecioſitate. Duo a conſortio: unum de conſortio angelorum, aliud de conſortio hominum. Alia duo à mundo: unum de creaturarum pulchritudine, aliud de ſtabilitate.

Iterum alia duo ab inferno: unum ab euaſione, aliud de clauſione.

Item alia duo a ſeipſo: unum de ſtola animæ, aliud de ſtola carnis. Vel per has duodecim ſtellas coronæ intellige duodecim prærogatiuas gratiæ, quas habuit beata Virgo, quarum quinq; conueniunt ſibi ſingulariter.

Prima eſt ſpiritualis electio Dei patris
Ge. 24. ad opus filii ſui, Gen. Virgo quę egredietur ad hauriendum aquam &c. ipſa eſt quā præparauit Dominus filio domini. i. Chri
Pſ. 131. ſto, Pſal. Elegit eum Dominus in habitationem ſibi.

Secūda eſt filii Dei ſponſalis deſpōſatio.
2. Cor. 12. 2. Cor. Deſpōdi uos uni uiro uirginē caſtā exhibere Chriſto. In ueteri enī teſtamēto ſummus pontifex non ducebat uxorē niſi uirginem.

Tertia Spiritusſancti fœcūdatio Matt. Matt. 1.
Inuenta eſt in utero habens de Spiritu ſancto.

Quarta filii Dei conceptio, & parturitio, Eſa. Ecce uirgo concipiet, & pariet fi- Eſa. 7.
lium, & uocabitur nomen eius Emanuel .i. nobiſcum Deus: hoc eſt in humana natura deus.

Quinta eſt Dei refectio. Cant. Dile- Cant. 2.
ctus meus mihi, & ego illi, qui paſcitur inter lilia. i. inter uirgines, vel inter ubera ſiue brachia uirginis.

Sexta eſt Dei meditatio. Cor. Mulier in 1. Co. 7.
nupta, & uirgo, cogitat quæ ſunt Domini, ut ſit ſancta corpore, & ſpiritu.

Septima eſt in libro uitæ inſcriptio.
Apo. Habes pauca nomina in Sardis i. in Apo. 3.
uirginibus quæ non inquinauerunt ueſtimenta ſua. i. corpora, & non delebo nomina eorum de libro uitæ.

Octaua eſt cœli ornatus, & pulchritu-
do. Eccl. Species cœli, gloria ſtellarum. i. Ecc. 43.
uirginum quę dicūtur ſtellæ: quia de die non lucent, ſed in ueſpere incipiunt apparere: ideſt in præſenti latent, ſed in fi-
ne apparebunt quid ſunt. Ioh. Filii Dei 1. Io. 3.
ſumus, ſed nondum apparuit quid erimus.

Nona eſt perfecta Chriſti aſſimilatio.
Apo. Virgines enim ſunt, & ſequuntur A- Ap. 17.
gnum quocunq; ierit.

Decima eſt noui cantici decantatio,
quod ſolæ uirgines decantabunt, Apoc. Ap. 13.
Cantabunt Sancti canticum nouum. Pſa. Pſ. 136.
Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? ideſt in carne corrupta?

Vndecima eſt maioris fructus promiſſio. Nam fructus trigeſimus permittitur coniugatis: ſexageſimus uiduis: centeſi-
mus autem uirginibus Matth 20. Ma. 20.

Duodecima eſt duplicis coronæ adeptio. Nam ipſis debetur aurea, & au-
reola, 1. Machabe. Ornauerunt faciem 1. Ma. 4.
templi coronis aureis. Facies quæ eſt nobilior, & altior pars corporis ſignat corpus uirginale, quod eſt nobilius, & altius membrum eccleſiæ: quam ornauerunt non tantùm corona una, ſed coronis aureis. Auream enim pro charitate, & aureolam pro uirginitate recipiunt, hæc licèt comperant etiam aliis uirginibus, tamen ſingulariter competunt etiam Beatæ Mariæ, Et ideo tales ſtellæ dicuntur eſſe in corona duode-

eim

eim capitis eius, quia ipſa eſt omnium virginum primiceria, & Regina.

Auari proteruitas, Auaritiaq́; malignitas, Diaboli rapacitas, ſuperbia grauitas aperitur, quæ ſingula in Amphoram plumbi talentum in ore continentem, in mulieres milui alas habentes a Diuo Zacharia præſcriptas oſtenduntur. Cap. V.

Zach. 5 AVaritia aſſimilatur illi amphoræ quã per viſionem imaginariam Zach. propheta vidit. cum propheta petiiſſet ab angelo, Quid eſt hoc, quod egreditur, angelus reſpondit, Hæc eſt amphora egrediens: & dixi, hæc eſt oculus eorum in vniuerſa terra. & ecce talentum plumbi portabat. & ecce mulier vna ſedẽs in amphoræ medio, & dixit, hæc eſt impietas. & proiecit eam in medio amphoræ; & miſit maſſam plumbeam in os eius. Et ecce duæ mulieres egredientes & ſpũs in alis earum, & habebant alas quaſi milui, & leuauerunt amphoram inter cœlum, & terram, & infra ſubditur, Iſtæ deferũt amphoram, vt ædificetur ei domus in terra Sennaar. Et ſtabiliatur, & ponatur ibi ſuper baſem ſuam. Hæc.n. viſio moraliter ſecũdùm verbum Greg. ſic exponitur, qa per amphorã intelligitur auaritia, quæ.ſ. velut amphora per cupiditatis ambitum os cordis apertum tenet. hæc etiam dicitũ oculus eorum in vniuerſa terra. Tum qa auaritia intendit ſolum circa viſibilia, &
Pſa. 16. terrena. pſal. Oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terram. Tum, quia auaritia habet oculos apertos circa terrena, ſed circa cœleſtia clauſos. Vnde licet ſint hebetes, & cæci in bonis: tamen in malis ſunt peruigiles, & aſtuti. Per talentum autem plumbi intelľr auaritiæ grauitas. Aggrauat enim auaritia grauiter & vehementer
Pſal. 4. cor auari. pſalmus Filij hominum vſque quo graui corde &c. Quod autẽ mulier, id eſt impietas in medio amphoræ ſedere dicitur, ſignificat, quòd auaritiæ ſemper impietas tenetur. Sed quod maſſa plumbea in os eius mittitur, ſignat, ꝙ impietas auaritiæ peccati ſui pondere grauatã. vel forſan ſignificat, quòd in auaris viliũ linguæ dominatur: quia propter lucrum dicunt mendacia, & periuria, & huiuſmodi. Per duas autem mulieres intelliguntur duo vitia impietati auarorum coniuncta, ſcilicet ſuperbia. & vanagloria: quæ in alis, id eſt operibus ſuis dicuntur habere ſpiritum malignum, quia ſcilicet in actionibus ſuis, Sathanæ voluntati deſeruiunt. de quo dicitur I Matt. Cum immũ Mat. 12
dus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca inaquoſa, quærens requiem. Vnde earum alæ dicuntur eſſe ſicut milui, qui ſemper ſtudent rapinæ pullorum, & ideo Diabolum deſignat, qui ſemper intendit ad rapinam bonorum, & captiuitatem paruulorum, id eſt humilium ſiue debilium. Vnde ſuperbi, & vana gloriosi habent alas ad modum milui, quia ſcilicet eorum opera ſimilia ſunt operibus Diaboli. Quod autem hæ mulieres eleuauerunt amphoram, ſignificat, quod ſuperbia, & vanagloria eleuant animum ad appetitum, & ambitionem honoru, & dignitatum, & ſublimium. Dicit autẽ, ꝙ tenebant amphoram inter cœlum, & terram, quia illud, quod inter cœlum, & terram eſt ima deſerit, ſed ad ſuperna minime pertingit. Et ideo ſuperbia. & vana gloria ita mentem eleuant, vt quoslibet proximos quaſi deſpiciendo deſerant, & alia gloriando petant, ita quod nec in ꝓximis æqualitatem fraternitatis teneant, nec ad ſumma pertingere præualent. Per hoc autem, ꝙ ei domus in terra Sennaar conſtituitur, fœtor ſiue abhominatio ipſius ſignificatur: quia Sennaar interpretatur ſiue vocatur Fœtor eorum. Nam ſicut bonus odor ex virtute, ita econtrà erit fœtor ex vitio. Radix enim omnium 1. Tim.
malorum eſt cupiditas. Vnde quia quodlibet malum per auaritiã generatur: ideirco dignum eſt, vt domus auaritiæ in fœtore conſtituatur. 6

Item Sennaar vallis eſt latiſſima, quæ pro confuſione mentium, & linguarum Babylon dicta eſt. Vnde, quia per auaritiam, & impietatem omnia mala certum eſt exurgere, merito hæc in Babylone perhibentur habitare.

Equis in Diui Ioannis uiſione deſcriptis, carnales homines comparantur, eorumque ſignificationes præclariſſime interpretantur, & tandẽ malorum principia mores, & luxuria dãna deſcribuntur. Cap. VI.

CArnales homines aſſimilantur equis in viſione beati Ioannis imaginaria, quæ habetur Apocalipſis. 9. vbi dicitur. Apoc. 9
Vidi equos in viſione, & qui ſedebant ſuper eos habebant loricas igneas, & iacin-

iacinctinas,& ſulphureas,& capita equorum erant tanquam capita leonum, & de ore ipſorum procedebat ignis, & fumus,& ſulphur. ab his tribus plagis occiſa eſt tertia pars hominum,de igne, & fumo,& ſulphure, qui procedebant de ore ipſorum. Poteſtas enim equorum in ore ipſorum eſt,& in caudis eorum. Nam caudę eorum ſimiles ſerpentibus, haben tes capita,& in his nocēt Per equos iſtos intelliguntur homines carnales, qui non rationem, ſed ſenſualitatem ſequuntur, & carnem. Vnde pſalm. Nolite fieri ſicut
Pſa 31. equus,& mulus, in quibus nō eſt intellectus. Equites autem ſedentes ſuper eos, ſunt dæmones,qui dicuntur habere loricas igneas, inquantum inflammant ad auaritiam. & deſignatur auaritia per loricam:quia torum corpus eccleſię quaſi tegit. Nam a maiori vſque ad minorem, a propheta vſque ad ſacerdotem omnes auaritię ſtudent.

Iere. 6. Item iacinctinas inquantum eleuant ad vanitatis ſuperbiam. Iacinctus enim colorem habet aereum, & deſignat vanitatem.

Item ſulphureas inquantum inficiūt per fœtentem luxuriam.Et benè hæc lorica.i.vitiorum armatura dicitur eſſe equtum,i.demonum. quia talibus vitijs eccleſiam impugnant, vnicuique ſuggerendo id ad quod ipſius animum magis videut eſſe procliuum. Conſequenter deſcribuntur peccata maiorum,ſ. principiū & prælatorum carnalium. quia dicit, ꝙ capita equorum,ideſt principes,& rectores maiorum,erant tanquam capita Leonum Gloſa,quia laniant.& fœtet: laniāt per crudelitatis violentiam, fœtent per ca nis luxuriam. Sunt enim multi rectores carnales,& crudeles:ſed quia non ſolum in ſe mali ſunt, ſed etiam ſubiectos ad malitiam impellunt,& cogunt, ſubditur, ꝙ de ore ipſorum,ſ.vel imperando, vel ſuadendo,vel comminando,vel requirendo,procedit ignis auaritiæ fumus ſuperbiæ,& ſulphur luxuriæ. Et ab his tribus plagis,ideſt vitijs occiſa eſt ſpūaliter tertia pars hominum. ideſt omnes tepro bi.Nam prima pars eſt innocentium:ſecunda pœnitentium:tertia reproborum, in peccatis iſtis perſeuerantium, & hi ſoli occiduntur ſiue de igne auaritiæ,ſiue de fumo ſuperbiæ,ſiue de ſulphure,i fœtore luxuriæ:etiam dato, ꝙ de ore ipſorum procedat,ideſt quamquam etiam ad talia à maioribus inducātur ſiue verbis, ſiue exemplis: his enim duobus modis poſſunt etiam maiores inficere minores ſiue verbis præcipiendo, aut etiam ſuadēdo.Et ideo ſubdit, quod poteſtas equorum in ore ipſorum eſt,ſ.principum pręcipientium,aut ſuadentium,ſiue exēplis poſt ſe trahendo.& quantum ad hoc ſubdit, & in caudis eorum, ideſt in exēplis. vel ore, dicit quantum ad maiores præcipientes, & monentes: in caudis quātum ad minores offendentes,& eos ſequētes. Vel per os intelligitur gula. Eccleſiaſtici. Eccl.7.
Omnis labor hoīs in ore eius,ſed eiꝰ aīa non impletur. Per caudam vero intelligitur luxuria. Vnde legitur, quò Sanſon Iud.15.
accepit trecentas vulpes, & caudas earū ligauit ad caudas, & faces ligauit in medio,quas igne incēdit, dimiſitq́;, huc,& illuc diſcurrentes.In his duobus vitijs multum conſiſtit poteſtas diaboli, & miniſtrorum eius,quia per hæc duo vitia præcipuè corrumpuntur.Sed ſubditur,quod caudæ eorum ſimiles erant ſerpentibus: quia luxuria à principio habet voluptatem,ſed poſtea pœnitudinem: & iō aſſimilatur ſerpentibus, qui vt dicit gloſa, blandiuntur in facie,& occulte immittūt venenum. ſed iſtæ caudæ habent capita in quibus nocent. Et hæc ſunt exempla maiorum,quibus minores corrumpuntur,& occiduntur ſequentes,ſiue in luxuria,ſiue in auaritia, ſiue in quocunque alio vitio.

Merces dignè operantibus parata, qualis quantaq́ exiſtit,in quatuor Abrahæ promiſſionibus magnam ac tutiſſimam eſſe auctoritatibus,& exemplis perſpicitur ac quemadmodum virtutibus ſit vacandum,definitur. *Cap. VII.*

Confortat Deus hominē ad bene operandum,promittendo præmium, & & certificando de eo. Cuius exemplum apparet in illa viſiōe Abrahæ, in qua primo promittitur præmium, quia dicit, ꝙ Gen.15
factus eſt ſermo Domini ad Abraham ꝑ viſionem dicens, Noli timere Abraham, Ego protector tuus, & merces tua magna nimis.Dixitq́;Abrahā Domine deus quid dabis mihi?ego vadam abſque liberis,filius procuratoris domus meæ iſte damaſcus Elyezer. Addiditque Abraham, Mihi autem non dediſti ſemen, & ecce vernaculus meꝰ hæres meꝰ erit, Statimq́; ſermo Domini factus eſt ad eum,dicens,

Non

Non erit hic hæres tuus: ſed qui egredi-
tur de vtero tuo, ipſum habebis hæredē.
Eduxitq; eum foras,& ait illi, Suſcipe cę
lū, & numera ſtellas,ſi potes.& dixit ei ,
Sic,erit ſemē tuum,dixitq; ad eum . Ego
dominus, qui eduxi te de Vr Chaldæorū
vt darem tibi terram iſtam, & poſſideres
ipſam. In quibus verbis aduerte,quòd do
minus ad confortandum Abraham fecit
Gal. 3. ei quatuor promiſſiones, de quibus Apo.
ait: Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones &c.

Prima fuit de mercede operis,cum di-
xit,Noli timere,&c.

Primò eum confortat, excludendo ti-
morem,Noli inquit timere.

Secundo eum ſecurat, promittēdo pro
tectionem . Ego ,inquit, protector tuus,
Pſalmus:Eſto mihi in Deum protectorē.
Pſal. 4. & vere timere non debent, qui talem ꝓ-
Pſa. 55. tectorem habent.Pſalmus.: Dominus mi
hi adiutor, non timebo quid faciat mihi
homo.

Tertiò eum lætificat proponendo mer
cedem . Sed attende qualem mercedem
promittit bene operanti in perſona Abra
hæ:quia mercedem certam : Quia ego,ſ.
qui decipere,vel fallere non poſſum.

Item mercedem propriam , quia mer-
ces tua. Sic enim eſt omnium generaliter
vt ſit etiam cuiuslibet ſingulariter.

Item mercedem copioſam , quia ma-
gna nimis . Nam nec oculus vidit , nec
1. Cor. auris audiuit,nec in cor hominis aſcēdit
2. quæ præparauit Deus diligentibus ſe.

Secunda promiſſio fuit de ſucceſſione
hæredis:quia dixit ei dominus :Qui egre
dietur de vtero tuo,ipſum habebis hære-
dem. In quo ſignatur,quod datur vnicui-
que illa hæreditas ex proprijs meritis nō
ex alienis Nam meritum hominis eſt ei
ſicut filius,cui debetur hæreditas. Vnde
Apoſtolus : Vnuſquiſque propriam mer-
cedem accipiet ſecundum ſuum labo-
rem & loquitur de adultis ,ſecus eſt de
paruulis.

1. Cor. Tertia promiſſio fuit de multiplicatio
3. ne ſeminis . Dixit enim Suſpice cœlum,
& numera ſtellas ſi potes , ſic erit ſemen
tuum. Per ſtellas cœli poſſunt intelligi
angeli,qui ſunt in cœlo . Per ſemen vero
meritum vitæ,ex quo,ſ. recolliguntur fru
ctus mercedis eccleſiæ. Tunc enim ſemē
hois ad modum ſtellarum cœli multipli-
catur,quādo homo per vitæ meritum in
cœlo angelis coæquatur . Vel quia ſtellæ
cœli ſunt incorruptæ lucidæ, magnæ , &
tamen in apparentia paruæ. Tunc enim
ſemen hoīs ad modum ſtellarum cœli
multiplicatur,quando meritum operum
eius eſt incorruptum per intētionem,lu-
cidum per diſcretionem, magnum per di
lectionem,ſed apparentiæ paruæ per hu-
militatem.

Quarta promiſſio fuit de terra ꝓmiſ-
ſionis. Vnde dixit,Ego dominus,qui edu
xi te de Vr Chaldæorum, & dabo tibi ter
ram iſtam . Terra iſta,eſt corpus,quod
tunc pacificè poſſidet vir iuſtus: quando
per diuinam gratiam eſt de Vr Chaldæo
rum eductus, ideſt de incendio carnis
Chaldæi enim ſunt motus carnis: quorū
Vr , ideſt incendium eſt concupiſcentiæ
inflammatio:à qua niſi homo diuina gra
tia eruatur,non poteſt terram corporis
ſui pacificè poſſidere.

Secundo Abraham certificatus eſt per
ſacrificium,ſ. de promiſſione implenda .
Petiuit enim ſignum non ex diffidentia
promiſſionis,ſed ſcire volens modū im-
pletionis,dicēs: Vnde ſcire poſſum, quod
poſſeſſurus ſim eam? Et tunc iuſſit,vt of-
ferret ſacrificium, vt in ipſo ſacrificio ſi-
gnum acciperet. Vnde præcepit ei,vt im
molaret vaccam,& capram, & arietē , &
omnia trima,& inſuper turturem , & co-
lumbam. qui ſequenti manę accepit om
nia hæc,& diuiſit per medium,& vtraſq;
partes contra ſe altrinſecus poſuit , aues
autem non diuiſit:deſcenderuntq; volu-
cres cœli ſuper cadauera , & abigebat ea
Abraham.Cumq; Sol occubuiſſet, ſopor
irruit ſuper Abraham,& horror magnus,
& tenebroſus inuaſit eū, & illud fuit ali-
qua pars ſigni dati . Hoc ergo eſt ſacrifi-
cium iuſtitiæ , quod Deo offerri debet .
Nam in vacca ſignificatur obedientia,&
hæc debet eſſe trima,ſiue triennis.ſ. per
ſubiectionem triplicis humilitatis, videli
cet ſuperiori,pari,& inferiori . ſic enim
decet nos implere omnem iuſtitiam .
In capra vero ſignificatur pœna , quæ etiā
debet eſſe triennis, ſecundum tria,in q-
bus conſiſtit pnia,ſ. in dolore contritio
nis,in pudore confeſſionis , & in labore
ſatisfactionis. In ariete vero intellr ſim-
plicitas,quæ etiam debet eſſe trima, quia
eſt triplex genus ſimplicitatis contra tri-
plex genus duplicitatis.ſ. hæreſis , & hy-
pocriſis,& ambitionis. Duplicitas hære-
ſis immiſcet falſa veris. Duplicitas hypo
criſis, bona malis ,honeſta inhoneſtis.
Duplicitas ambitionis tendit ad duplicē

finem, ſ. lucri temporalis, & præmij cœleſtis, volens duobus dominis ſeruire: ſed diuiſit Abraham ea per medium. Nam obedientia diuidenda eſt, vt fiat in his ſ. quæ ſunt ſecundum Deum, non cõtra Deum. Similiter pœnitentia eſt diuidenda, vt fiat cum diſcretione, ita, vt ſit rationabile obſequium noſtrum, & occidat Hædom in Valle ſaliuarum, vt ſic occidatur concupiſcentia, ꝙ nutriatur natura. Nam omnis victima eſt ſale ſalienda: quia, in omni opere eſt diſcretio adhibenda.

Item ſimplicitas diuidenda eſt, vt non ſit fatua, ſed religioſa, vt ſit ſanctitas, nõ fatuitas, vt ſit ſimplicitas columbæ cum
Pſa. 31. aſtutia ſerpentis, ne ſit ſicut equus, & mulus, in quibus non eſt intellectus. Sicut enim mulus cui inſidebat Abſalõ, ipſum detulit in ſuſpendium: ſic fatua ſimplicitas multos præcipitat in infernum. In columba autem deſignatur charitas: quia columba felle caret, & gregatim volat. In turture vero deſignatur caſtitas. Sed has aues Abraham non diuiſit: quia charitati & caſtitati ab omnibus, & omni tẽpore eſt inſiſtendum. Nam caſtitas competit non ſolùm virginibus, & viduis, ſed etiã ſuo modo coniugatis. Vel ideo fit diuiſio animalium, & non auium. Quia per animalia intelliguntur, actiui, quorum ſollicitudo diuiditur ad multa: ſed per aues
Pſal. 26 intelliguntur contemplatiui, quorum to-
Luc. 10 ta intentio fertur in vnum, pſalmus. Vnã petij à domino &c. Vnde Dominus dixit Marthæ, Turbaris erga plurima: hoc quã tum ad actiuam. Porrò vnum eſt neceſſarium: hoc quantum ad cõtemplatiuam. Vel in turture ſignificatur vita ſolitaria, quia turtur ſoliuaga in ſolitudine gemit, ſic ſolitarius debet gemere luctu pœni-
Hie. 15. tentiæ. Hiere. Non ſedi in conſilio ludentium, & gloriatus ſum à facie manus tuæ ſedebam ſolus: quoniam comminatione repleſti me. habens enim præcioſum balſami liquorem in vaſe fragili, non debet
Sen. ſe ponere in preſſura hominum. Sene. Vbi plus eſt populi, ibi plus eſt periculi: cum inter homines fui, minor homo re-
Oſe. 2. dij. Oſe. Ducam eam in ſolitudinem, & loquar ad cor eius. Moyſi locutus eſt De' non in palatio, ſed in deſerto. Cœcus à domino extra turbam illuminatur. Puella mortua in thalamo eiecta turba reſuſcitatur. Non enim in commotione domus Clauſæ erant oues in arca, quia opera ſpiritualia debent claudi in conſcientia. In columba vero, quæ gregatim volat, ſignificatur religio in congregatione viuentium, qui debent ad modum columbæ carere felle inuidiæ.

Item non roſtro detractionis percutere, nec venenum infamationis ſiue litis in ore, ſed ramum oliuæ, i. verbum pacis portare ad chorum, refectoriũ, & alia communia gregatim ſimul incedere, iuxta riuos aquarum, ideſt ſcripturarum reſidere, & ibi vmbram accipitris, ideſt temptationem diaboli præuidendo declinare. Hæc columbina ſimplicitas intantum Deo placet, vt Spiritusſanctus in ſpecie alterius animalis noluerit apparere. In hac autem duplici aue, ideſt vita, conſiſtit omnis perfecta religio. Vnde cuidam quærenti quam religionem deberet intrare, reſpondit quidam: Neſcio, an eſſe velis turtur, an columba. Sed in vtraque vita cauẽdum eſt ne diuidatur, & diſpergatur per vanamgloriam, ſ. ne opus volet ad Deum, & intẽtio ad mundum eſt. Vnde in Leuitico præcipitur, ſi offeratur turtur, vel colũba, ꝙ confringatur aſcella ne poſſit euolare: quia ſi qua ſunt in religioſis opera virtutum, occultãda ſunt: non ad fauorem hominũ propalãda. Vnde ſi ex operibus bonis ſupercreſcit inanis gloria, opera illa quaſi alas ſumũt ad euolandum, & fugiunt, vt nobis non proficiant: ſed eas confringere debemus dicentes nobis, Quid habes, quod non accepiſti? Super hoc autem ſacrificium dicit, ꝙ deſcẽderunt volucres, ſed abigebat eas Abraham. Sic tu ad auferendum impedimenta ſpiritus ſacrificij, ſcilicet orationis deuotæ, abige aues, ideſt importunas cogitationes. Vnde Grego. Sæpe in Grego.
ipſo noſtræ orationis ſacrificio importunæ cogitationes ſe ingerunt, quæ hoc, quod Deo placentes offerimus, maculare contendunt. Vnde Abraham dum ſacrificium obtulit, inſidiantes aues pertulit, quas ſtudioſè abegit. cuius nos exẽplo dum vota cordis holocauſtum Deo offerimus, ab immundis cogitationibus hoc cuſtodiamus. Sed attendendum eſt, quod ſequitur: quia dum occubuiſſet Sol ſopor irruit ſuper Abraham, & horror magnus, & tenebroſus inuaſit eum. Sæpe enim poſt ſacrificium boni operis, vel deuotæ & feruentis orationis (ne perclationem mens eleuetur) occidit Sol, id eſt extinguitur feruor deuotionis, & irruit in animam ſopor torporis, ita, vt

anima

anima quaſi ſeipſam magno ſtupore horreſcat, & quaſi quædam tenebra timoris & dubitationis eam inuadat. Et hoc facit Deus, vt ipſam in humilitate conſeruet, ne fructum ſacrificij, i. boni operis meritum per elationem perdat.

Scala Patriarchæ Iacob (cui contemplatio iure aſſimilatur) myſteria omnia patefiunt, ex quibus contemplatiuorum virtus, contemplationisq́; gradus, & perfectio demonſtratur, atque Dei viſiones diuerſimodè interpretari declaratur.

Cap. VIII.

Ge. 28. CONtemplatiua vita qualis eſſe debeat oſtenditur per exemplum in ſomnio Iacob, quod deſcribitur Gen. 28. Vbi dicitur, quod vidit in ſomnis ſcalam ſtantem ſuper terram, & cacumen eius tangens cœlum, & angelos quoque Dei aſcendentes, & deſcendentes per eam: & dominum innixum ſcalæ dicentem ſibi, Terram, in qua dormis, tibi dabo, & ſemini tuo. Eritque ſemen tuũ quaſi puluis terræ, & dilatabeiis ad Orientẽ, & Occidentẽ, & ſeptentrionem, & Meridiem. In quo quidem ſomnio primo tangitur contemplatiuorum virtus, quæ eſt charitas. Hæc enim ſcala eſt per quam ad cœlos aſcenditur: hæc ex vna parte ſtat ſuper terram, ſcilicet quantum ad amorem proximi. Alia autem ſcilicet ſummitas attingit cœlum, ſcilicet amor Dei: vtraque enim pars pertinet ad vitã contemplatiuam. Vnde Beda dicit, ꝙ Beda. contemplatiua vita, eſt amorem Dei, & proximi tota mente retinere. Vel hæc contemplatiua ſcala, eſt ſcriptura diuina, quæ quidem ſtat ſuper terram inquantum eſt practica inſtruens de humanis: ſed ſummitas attingit cœlum inquantum eſt ſpeculatiua inſtruens de diuinis. Vel tangit terram quantum ad teſtamentum vetus, in quo promittebantur temporalia. Cœlum vero attingit quantum ad nouum, in quo promittuntur cœleſtia. Huius ſcalæ duo latera, ſunt ſenſus literalis, & ſpiritualis. Sunt etiam huius ſcalæ duodecim interſcalaria, q̃ oportet prædicatores ſiue contemplatores aſcendere, ſcilicet confeſſio, oratio, gratiarum actio, intellectus, perſcrutatio, dubiorum inquiſitio, literæ expoſitio, prædicatio, prædicandi diſcretio, ſcilicet prouectis alta, rudibus infima; æternæ pœnæ comminatio, gloriæ promiſſio, prædicationis obſeruatio, conſtantiæ fortitudo, in proſperis, & aduerſis. Huic ſcalæ innixus eſt Dominus ſicut ſuo ſpiraculo, quia ſcilicet ab eo inſpirata. Apoſt. Omnis ſcriptura diuinitus inſpirata &c. Vel ſicut 2. Thi. 3 ſuo ſpeculo in quo a contemplantibus aſpicitur, & cognoſcitur. Corinth. videmus nunc per ſpeculum &c. Quidã au- 1. Cor. 13. tem dicunt, quod ſcala per quam maximè aſcendunt viri contemplatiui, & deuoti homines, eſt crux Chriſti: hæc licèt fuerit ſuper terram materialiter erecta, virtualiter tamen tuli vſque ad cœlũ porrecta: quia per ipſam nobis eſt cœli ianua aperta. Duo autem latera ſcalæ huius, fuerunt duo principalia ligna eius, vnum per altum, aliud per tranſuerſum. Gradus hu' ſcalæ ſunt pœnę quas Chriſtus ſuſtinuit, ſcilicet in capite ſpinarum coronationem, in facie ſputorum fœdationem, in manibus clauorum confixionem, in dorſo & corpore flagellorũ verberationem, in latere lanceæ aperitionem, in pedibus clauorum perforationem: in quibus omnibus anima deuota, & prudens miranda contemplatiui huic ſcalæ innixus eſt Dominus in paſſione: ſicut homo nititur ſuo cubiculo, quia in ea dormiuit poſt mortem. Vel ſcala hoc, vt quidam exponunt, eſt clauſtraliũ pœnitentia, cuius duo latera ſunt vilitas, & aſperitas, per vilitatem, nec gloriam affectant, nec ignominiam formidant; per aſperitatem verò mollia contemnunt, & moleſtias paruipendunt. Hæc ſcala ſtat ſuper terram habitatione, & attingit cœlum conuerſatione: gradus eius autẽ ſunt ſeptem virtutes, quæ enumerantur. 2. Pet. Vos, inquit, curam omnem ſub- 2. Pe. 1. inferentes miniſtrate in fide veſtra virtutem. In virtute autem ſcientiam, in ſcientia autem abſtinentiam, in abſtinentia patientiam, in patientia autem pietatem, in pietate autem fraternitatis amorem, In amore autem fraternitatis charitatem. Huic ſcalæ innititur dominus, ſicut exemplar ſuo exemplato: quia ipſe dedit exẽplum viuẽdi in paupertate, obedientia, & caſtitate. Alij autẽ exponunt, ꝙ hoc ſcala eſt beata Virgo, quæ ſuꝑ terrã fuit ꝑ cõtẽ-

ptum mundanorum cœlum attingēs ſuſcipiendo Deum. Tunc enim inclinauit cœlos, & deſcendit. huius ſcalæ latera ſunt humilitas, & obedientia gradus fuerunt in ea donorum, & virtutum. huic innixus eſt dominus ſicut ſuo thalamo in incarnatione. pſalmus. Ipſe tanquam

Pſa. 18. ſponſus procedens de thalamo ſuo.

Secundo tangitur in hoc ſomnio Iacob contemplatiuorum motus, Motus enim contemplationis triplex eſt ſecundum Dionyſium, ſ. rectus, & obliquus, & circularis. Rectus ergo motus tangitur per angelorum, id eſt contemplatiuorū aſcenſum, obliquus tangitur per deſcenſum, quia ille, qui aſcendit ſurſum, cum deſcēdit, motum ſuum reflectit, & obliquat à ſurſum in deorſum. Motus autem circularis tangitur, cum ſubditur, Dilataberis ad orientem, & occidentem, ſeptentrionalem, & meridiem. Per has quatuor partes cœli circulariter ſol mouet. Igitur iſti angeli ſunt contemplatiui, & ſpuales, qui ſunt quaſi homines cœleſtes, & angeli terreſtres: hi aſcendunt contēplando, & deſcendunt ſe humiliando, & ſicut dicit Ambroſius. Qui vult per ſcalā aſcendere, oportet, quod manibus, & pedib' ſe teneat: manus opera, pedes cogitationes, & affectiones. Vel, vt aliq exponunt, iſti angeli ſunt prælati, qui aſcendunt per contemplationem, & deſcendunt per actionem. Vel angeli ſunt prædicatores, qui quandoque debent aſcendere prædicando ſublimia, quandoque deſcendere prædicando humilia. Sequitur motus tertius, quia dilataberis ad orientem, ſ. per originē virtutum, & occidentem occaſum vitiorum, ad meridiem per feruorem affectionum, ad ſeptentrionem ſiue aquilonem per expugnationem diabolicarum ſuggeſtionum.

Tertio, tangitur contemplatiuæ vitæ fructus cum dixit dominus, Terrā in qua dormis, tibi dabo, Terra enim hæc cœleſtis patria eſt, in qua erit perfecta qes ſe-

Pſal. 4. cundum illud, In pace in idipſum dormiam, & requieſcam. Vnde in hac terra debet caput noſtrum, id eſt mens tanquam in puluinari ſe ponere, vt qeſcat à temporalium cura. Hāc dabit nobis de', ſi in ea per contemplationem, & deſide-

Ge. 17. rium peregrinamur, & conuerſamur. Gene. Dabo tibi terram peregrinatiōis tuę. Quia vero in prædicto ſomnio dr̄, quod Iacob vidit innixum ſcalæ dicentem ſibi, &c. Notandum eſt; quod (ſicut dicūt ſomniorum interpretes) apparitio domini in ſomnijs poteſt habere variam expoſitionem, vel ſignificationem. Nam dn̄s per ſomnium aliquando apparet vt tacens, aliquando vero vt loquens, aliquā do vero vt patiens. Quando igitur alicui per ſomnium dn̄s apparet, vt tacens, & nihil loquens, ſi ille, qui hoc vidit peccator eſt, ſignificat, quod conuertetur ad Deū, & finiet in pnia dies ſuos. Si vero ſit iuſtus, & ſanctus, ſignificat, quod gloriæ eius augmento apud Deum proficiet, gaudium habiturus. Si vero talis qui hoc videt ſit homo in poteſtate conſtitutus, puta rex, vel princeps, ſignificat, quod inueniet gaudium, & victoriam de inimicis. Quandoque vero dominus per ſomniū apparet, vt alicui loquens, & tunc ſiue loquatur aliquid pertinens ad futurorum promiſſionem, ſicut locutus eſt hic Iacob, ſiue aliqd pertinens ad conuerſionē; ſicut aliquando loquitur peccatoribus, ſiue ad confortationem, ſicut aliquando loquitur iuſtis tribulatis, & in afflictionibus poſitis, vel alio quocunque modo loquatur, quicquid dicit tenendum eſt. Quandoque vero dominus in ſomnijs apparet, vt crucifixus, vel imago ipſa crucifixi, & tunc, (vt dicunt) ſignat patientiam, & victoriam in tribulationibus. Vnde ſi qs videat in ſomnio ſe adorare imaginem domini noſtri Ieſu Chriſti, aut oſculetur, aut deprecetur, ſi quidem rex eſt, & ipſe inueniet victoriam de inimicis, & gaudium in gloria ſua. Nam crux poſt crucifixionem Chriſti maximas victorias deſignat, & omnis calamitatis amiſſionem. Quod ſi aliqs de populo videat hoc, conſequitur gaudium, & pro quo interpellauerit obtinebit. Sed ſi ſolū videatur imago Chriſti abſque cruce, minus erit gaudium, vel victoria. Et nota etiam hic de imaginibus, quod illę, quæ i ſomnio apparent ſine auro ſignificant euentum rerum potiorem. Nam illę, quæ apparent cum auro quandoque tribulationem portendunt. Hæc dicunt ſomniorum interpretes, quæ ego referendo tantum, non aſſerēdo hic pono: an vera vel falſa ſint, fateor me neſcire, Dicit Ariſto. quod ne- Ariſ. de
que eſt eis totaliter credendum, neque to- ſom. &
taliter diſcredendum Et ideo euenientia vigi.
ſomnia (vt ipſe dicit) neque idoneum eſt contemnere, neque oportet ab eis facile perſuaderi, præcipue, quia ſpiritus mendax

dæ plerunque in viſione, vel ſomnio, vt poſſit decipere hominem in forma Chriſti legitur apparere. Sic enim beato Martino per exteriorem viſionem ſenſibilem in forma Chriſti apparuit purpuratus, quem tamen ille per ſpm̃ cognouit atq; confudit. In vitis quoque patrum refertur, quòd monachus quidam audiens facta magna Moyſi, corãs ſpũ cœpit eum præferre Chriſto, qui ſequente nocte per ſomnium vidit Moyſen cum choro angelorum ſtantem in veſtibus albis, Chriſtũ vero nigris indutum vidit in choro hominum: propter quod inſipiens monachus a fide Chriſti depoſuit, & factus eſt Iudæus.

Corporis Chriſti in ſacramento, quod ſiquidem illi libro intus, & foris ſcripto a Diuo Ioanne preuiſo, comparatur, ſeptem arcana maximã admirationem afferentia naturalibus exemplis elucidantur. Cap. IX.

Apo.5. Corpus Chriſti ſub ſacramento aſſimilatur illi libro quem vidit Ioannes. Vidi, inquit, librum, q erat ſcriptus intus, & foris, ſignatum ſigillis ſeptem. Dr̃ corpus Chriſti liber intus ſcriptus, qa videlicet i ſe continet conſolationes, & ſuauitates notabiles, & mirabiles. Et iterum ſcriptus foris, qa ſacramentis viſibilibus tegitur, ſignatum autem ſigillis ſeptem. ponitur propter ſeptem mirabilia, quæ ſunt ibi.

Primum eſt, ꝙ fit de pane non mutatum, ſed manens idem, & ponitur à quibuſdam exemplum, ſicut cognitio mea, mediante voce, fit tua manens mea.

Secũdum eſt, ꝙ tanta magnitudo ſub tam parua ſpecie totalatet. Et ponũt q-dam exemplum, ſicut in parua pupilla oculi totus mons magnus recipitur, vel videtur.

Tertiũ eſt, ꝙ totum corpus per os hoĩs intrat non diminutum eadem potentia, (vt qdam dñt) qua clauſo vtero de Virgine exiuit, & etiam de ſepulchro.

Quartum eſt, ꝙ comeditur non conſumptum, & non diuiſum. Et ponunt aliqui exemplum in ſenſu viſus, ſicut viror herbæ ab oculo videntis quaſi quidam eius cibus ſuſcipitur, nec tamen ipſa herba minuitur, vel diuiditur.

Quintum eſt, ꝙ ab immundis tãgitur ſine contagione, ſui ſicut lumen Solis recipitur in re fœda, nec tamen fœdatur.

Sextum eſt, quòd a pluribus ſumitur, & in pluribus locis conficitur, nec tamẽ augetur, vel minuitur: ſicut ſi multæ candelæ ab vna accendantur, illa vna propter hoc non minuitur, nec augetur.

Septimum eſt, quod eſt ibi quantitas ſine quanto, cuius exemplum proprie non eſt in natura dare, vel alicubi reperire.

Dæmonum (qui iure locuſtis in Diui Ioannis viſione deſcriptis aſſimilantur) elatio, tentatio, permiſſa eorum a Domino poteſtas, malitia refrenatio, ſignũ Thau, & quatuor Angelorum ſuper quatuor terræ Angulos aſſiſtentes ſignificatio, mire explicatur. Cap. X

Dæmones aſſimilantur illis locuſtis, de quibus agitur in viſione Sc̃ti Ioannis ĩ Apoc. Vbi dr̃ vidiſſe, ꝙ exierũt locuſtæ in terram, & data eſt illis poteſtas ſicut habent poteſtatem ſcorpiones terræ: & præceptum eſt illis, ne læderent fœnum terræ, nec omne viride, neque oẽm arborem, niſi tantum homines, qui non habent ſignũ Dei in frontibus ſuis. Vbi primo nota dæmonum elationem per ſimilitudinem locuſtarũ aſſimilant. n. dæmones locuſtis, & propter aſcenſum ſuperbiæ, quia locuſtæ in altum ſaliunt; & ſic dæmon per ſuperbiam, Iſa. In cœlum conſcendam &c. Apoc.9 Iſa. 45.

Item propter caſum ruinæ: quia locuſta poſt ſaltũ nimiũ cadit. Iſa. Quomodo cecidiſti de cœlo Lucifer &c. Iſa. 14.

Item propter continuationem malitiæ quæ notatur in longitudine crurum poſteriorum, quia ſemper in malitia perſeuerant.

Secundò attẽde dæmonũ tentationẽ: qa exierunt in terram, i. ad tentandũ homines. & dñr exire, ſ. a Dei ordinatione, Deus. n. tentationes noſtras ordinat i bonũ noſtrũ, & profectũ: ſed ab hac intentione diabolus exit, quia in ſuis tentationibus non noſtrũ profectũ, ſed caſum, & detrimentum intendit. Exierũt etiam de cœlo, vbi creati fuerunt, ſ. de empyreo: qñ fuerunt eiecti per ſuperbiam in terrã, ideſt ad tentandũ hoĩes, qui habitant in terra. eos enim, qui ſunt in cœlo tentare vel moleſtare non poſſunt. Vnde pars eorum relicta eſt in hoc aere caliginoſo ad tentandum nos, qui ſumus in terra.

Tertio conſidera diuinam permiſſionem, quia data eſt illis poteſtas, i. tentãdi

permiſſiuè. Greg. Licèt diabolus afflictionem iuſtorum ſemper apperat, tamen ſi ab Auctore noſtro poteſtatem non accipit ad tentationis articulum, nullatenus conualeſcit. Sequit. Sicut habent poteſtatem ſcorpiones terræ. Scorpiones (ſicut gloſa dicit) facie blandiuntur: ſed cauda pungunt occulte. Et ita faciunt dæmones tẽtantes: quia a principio porrigunt delectationem, & in fine inducunt cruciatũ, & afflictionẽ. & ſicut nõ ſentitur punctio acus, ſic nec punctio ſcorpionũ, ſed poſtea paulatim diffunditur per totum corpus, & moritur punctus. & ſic de reprobis dæmonibus quando peccant, non ſentiunt deceptionem, ſed tandem miſerabiliter puniuntur. Prouer. Fauus diſtillãs Prou. 5
labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius: nouiſſima autem illius amara quaſi abſynthium.

Quarto nota diabolicæ malitiæ refrænationem, quia præceptum eſt illis, ne lę derent &c. Et hoc præceptum, eſt dæmonum refrænatio, ne tantum noceant quantum vellent, vel quantum poſſent ſi permitterentur, quia nullus eis poſſet reſiſtere. Reſtringitur autem eorũ poteſtas contra electos, & ſaluandos: quorum quidam ſunt incipientes, & iſti intelliguntur per fœnum: quidam vero proficiẽtes, & iſti per viride. quidam vero perfecti, & iſti p arborem deſignantur. Et nota, quod nõ dixit, ne eos percuterent ſiue tangerent: ſed ne eos læderent: quia Sancti, & percutiuntur interdum exterius, & tanguntur, interius, ſ. dum tentantur, ſed non læduntur in mentibus, ſ. vt peccatis cõſentiãt: vel vt finaliter pereant. Iob. Dixit domi-
Iob. 2. nus ad Sathan, Ecce in manu tua eſt: verumtamen animam illius ſerua. Et p iſta tria deſignantur tres ordines ſaluãdorũ, ſ. Noe, Daniel, & Iob, ideſt coniugati, qui terræ adhærent, & deſignantur per fœnum: Et continentes, qui viorem corporis ſeruant, & ideo deſignantur p viride. Et prælati, q deſignantur per arbores quarum tamen refrigerium præſtant alijs. Eſt ergo ſenſus. Præceptum eſt illis, ſ. dæmonibus, i. coarctata eſt poteſtas eorum, ne læderent fœnum terræ, i. coniugatos in anima, ſed in corpore affligant, & interdum corporalia auferant: neque oẽ viride, i. continentes, virore pudicitiæ virentes: neq; omnem arborem, i. prælatos folijs verborum ſuorum alios ſanantes, & fructibus operum ſatiantes, vmbra exemplorum, vel conſolatione alios recreantes, i. niſi tantùm homines ab humo dictos, i. carnales. 1. Cor. Cum ſit inter vos zelus, & contentio, nonne carnales eſtis, 1. Cor. 3
& ſm hominem ambulatis? qui non habẽt ſignum Dei in fronte ſua, i. in aperto hoc ſignum eſt Thau, quod habet figurã crucis, & eſt vltima littera in alphabeto Hebræorum, & nominatur ſiue interpretatur confirmatio. Vnde ſignificat ipſam finalem pœnitentiam, quę confirmat hominem in bono: hoc autem ſigno liberãtur oẽs, q illud habent. Ezec. Signa Thau
ſuper frontes virorum gementium, & dolentium ſuper cunctis abhominationibus, quæ fiũt. Et infra: Omnem ſup quẽ Ezec. 9.
videris Thau, ne occidatis. Et hoc ſignũ debet haberi nõ ſolum in corde, ſed etiã in fronte, vbi eſt locus erubeſcentiæ, & ẽt locus manifeſtus, vt ſ. non erubeſcat homo facere pœnitentiam aperte, & nomen Chriſti aperte prædicare.

Itẽ dæmones conantur maximè impedire prædicatores. quod oſtenditur ex viſione beati Ioãnis, quæ habetur in Apoc. Apoc. 7
vbi dr̃, Vidi quatuor Angelos ſtantes ſup quatuor angulos terræ, tenentes quatuor vẽtos terrę, ne flarent ſuper terram, neq; ſupra mare, neque ſupra vllam arborem. Per iſtos quatuor angelos intelliguntur vniuerſi dæmones, q dicuntur quatuor propter naturam numeri, qa quaternarius multum diuiſibilis eſt, & ipſi nõ intendunt niſi diuiſionem facere.

Item quaternarius non eſt numerus ſolidus, ſed ſuperficialis.

Item ſuggeſtio dæmonum ſuperficialis eſt, non habens ſoliditatem.

Item dicuntur quatuor, qa Euangelia impugnant, & quatuor vitia præcipue ſuggerunt dum tentant. vel qa per quatuor partes mundi fideles tentant. Vnde ſeqtur ſtantes ſuper quatuor angulos terræ, i. in quatuor partibus mundi immorãtes, vt omnes tentent. vel hoc dr̃, qa ipſi dæmones laborant, vt ponant homines in angulis, i. in ſordibus peccatorũ. Nam in angulo ſunt ſordes. vel in angulo duplicitatis. Sequitur, Tenentes quatuor vẽtos, ideſt tenentes, & impedientes oẽs p̄dicatores eccleſię, qui dicuntur quatuor, quia debent habere quatuor virtutes iuſtitiam, fortitudinem, temperantiam, & prudentiam: vel doctrinam quatuor Euãgeliorum, quæ ſignificatur, Gene. 1. per Gene 1
per quatuor flumina paradiſi. vel quia debent

bent prædicare per quatuor elimata mūdi. & dicuntur venti, quia nubes, ideſt peccatores in pluuias lachrymarum diſſoluuut.

Item qa terræ humiditates deſiccant, i. carnis voluptatem, & mentis cupiditatē, & de his quatuor ventis dr: Qui facit ven
Iob. 23 tis pondus, & aquas appendit in menſura. Sequitur, ne flarent ſuper terram, ideſt ſuper illos, q ad modum terræ ſunt arabiles vomere prædicationis, & ſuſceptibiles diuini ſeminis, neque ſuper mare, i. ſuper fluidos, & inſtabiles, neque ſuper vllā arborem, ideſt ſuper illos, qui ad fructificandum ſunt habiles: quaſi dicat dæmones conati ſunt, & nunc conantur quoti die impedire prædicatores, ne prædicent neque bonis, neque malis, neque ad exercitationem bonorum, neque ad reuocationem malorum. Sciunt enim dæmones quòd nil adeo prodeſt ſicut prædicatio verbi Dei. Gloſa, In tempore tribulationis nihil magis neceſſarium, quàm prædica-
Iob. 23 tio verbi Dei. Ideo nititur diabolus eam detinere in omni loco. Econtra autem dominus ſub ſimilitudine etiā quatuor ventorum vocat prædicatores, vt prædi-
Ezec. 33 cent. Ezech. A quatuor ventis veni ſpiritus, & inſuffla ſuper interfectos iſtos, & reuiuiſcant.

Veri ac contemplatiui Eccleſiæ Doctores, Chriſtiq; imitatores, quatuor animalibus ab Ezechiele deſcriptis, ac forti Angelo a Ioanne, nec non candelabro aureo a Zacharia præuiſo, per doctiſſimas variaſq; eorum expoſitiones comparantur, quaſque conditiones ſapientes, ac prælati habere debeant, aperitur.

Cap. XI.

Doctores noui teſtamenti aſſimilantur illis animalibus, quę deſcribun-
Ezec. 1. tur in prima viſione libri Ezec. Vbi dicitur, Et de medio eius ſimilitudo quatuor animalium &c. In cuius viſionis ſerie introducuntur hæc animalia, vt copulata, vt figurata, vt pennata, vt mota, & vt inflammata. Oſtenduntur ergo primo fuiſſe copulata, quia quatuor. Vnde dicit, q de medio ignis, ſicut, Grego. exponit, qa ſupra pręmiſerat, Et ignis inuoluens ſimilitudo quatuor animalium.

Primo ergo conſidera tria, primò locū, qui congruit ſanctorum doctorum probationi. Locus enim originis ſiue egreſſionis ſanctorum Doctorum, eſt de medio ignis, ſcilicet tribulationis ſiue perſecutionis. Eccleſiaſtici. Vaſa figuli, i. ideſt Doctores Chriſti probat fornax tribula- Ecc. 27
tionis. ſic enim æſtuant, vt per impatien- Ecc. 41
tiam non deſtituantur, Eccleſiaſtic. In medio ignis non ſum æſtuata, dicit Doctorum eccleſia. Et ideo dicit in Prouer. Pro. 19.
quòd doctrina viri, ideſt viilis Doctoris per patientiam noſcitur, Greg. Tanto mi Grego.
nus vnuſquiſqu oſtenditur doctus, quāto minus patiens, neque enim poteſt veraciter bona docendo impendere, ſi viuendo neſcit aduerſa æquanimiter tolerare. Perfecti enim Doctoris eſt ſic aliorum hominum improbitatem patiēter ſufferre, vt ſe nouerit ab iniquis ſapienter obſeruare: neque enim propria munditia ſine tolerantia ſufficit, neque tolerantia ſine munditia valet. Vel de medio ignis, ideſt ex intimo feruore anoris ſancti Doctores procedunt ad opus prædicationis.

Secundo tangitur numerus, qui competit Doctorum eruditioni, qa quatuor, ſiue propter doctrinam quatuor Euangeliorū, quam prædicant, ſiue propter quadruplicem intellectum ſcripturaū quas explanant, ſiue propter quatuor mundi partes quas ſuis doctrinis illuſtrant, quæ etiam ſignificantur per quatuor quadrigas.

Tertiò ponitur tropus, ideſt ſimilitudo Zach. 6
quæ competit eorum perfectioni, quia ſimilitudo erat animalium. In animalibus enim eſt perfectio motus, & ſenſus, quia ſcilicet ſancti Doctores vigent ſenſu diſcretionis, & motu boni operis Ipſi enim ſunt animalia, quibus dominus manum ſuæ largitatis aperit, & eis benedictionem ſuæ gratiæ affluenter infundit.
pſalmus: Aperis tu manum tuam, &c. Pſ. 154.

Secundo introducuntur hæc animalia, vt figurata: habebant enim quantum ad communem figuram ſimilitudinem hominis. Et præmittitur, quod ſimilitudo hominis erat in eis, ſiquidem in ſanctis Doctoribus eſt ſimilitudo hominis, ideſt Chriſti. Vnde Grego. dicit, quod ſancta animalia hęc non eſſent, niſi Chriſti ſimilitudinem habuiſſent. Com- Gre. ſu
petit ergo omni ſancto Doctori, vt aſ- p Ezec.
ſimiletur Chriſto homini ſecundum illud: Omnis ſcriba doctus in regno Mat. 13
cœlorum, ſimilis eſt homini patrifamilias, ideſt Chriſto. Debet enim Chriſtum imitari, & ei aſſimilari in viuendo

 ſicut

Pſeudo Chriſtiani locuſtis, equiſq́; ad bellum paratis, in Ioannis myſterioſa uiſione deſcriptis, pluribus aſſimilantur rationibus, necnō ipſorum Antichriſtianorum duodecim praua conditiones recenſentur. Cap. II.

Apoc.9 ANtichriſtiani, qui Antichriſtum ſequentur, erunt ſimiles illis locuſtis de quibus habetur in viſione beati Iohānis. Vbi dicit, ꝙ vidit ſimilitudines locuſtarum, quę erant ſimiles equis paratis in ꝓlium, & ſuper capita earum tāquam coronę ſimiles auro, & facies earum ſicut facies hominum; & habebāt capillos, ſicut capillos mulierum; & dētes earum, ſicut leonum erant; & habebant loricas, ſicut loricas ferreas: & vox alarum earum, ſicut curruum equorum multorum currentium in bellum: & habebant caudas ſimiles ſcorpionibus, & aculei erāt in caudis earum. poteſtas earum nocere hominib⁹ menſibus quinque. & habebant ſuper ſe regem angelum abyſſi, cui nomē Hebraice Labadon, Grece autem Allion, & latine habens nomē exterminans. In hac enim viſione tanguntur duodecim conditiones Antichriſtianorum.

Prima erit deſiderium nocendi. Vnde dicit, ꝙ illę locuſtæ. ſ. imaginariæ ꝑ quas repræſentabantur Antichriſtiani erant ſimiles equis. Qui primo ideo locuſtæ vocantur, quia ſalient in altum per ſuperbiam, & cadent in terram per auaritiam. Plus. n. diligunt terrena quam cæleſtia, ꝙ ſignificāt crura locuſtarum quæ ſunt retro longiora. Tales ſunt modo in ecclе-
Naum 3. ſia multi doctores, & prædicatores. vnde Naum: Cuſtodes tui quaſi locuſtæ, & paruuli tui quaſi locuſtę louſtatum. Iohel:
Iohe. 1. Reſiduū erucæ comedit locuſta. per erucam enim intelligitur humana corruptio quæ mores depravat: & quidam non corrumpentur malis moribus, ſed decipientur ab Antichriſtianis prędicatoribus. Qui prædicatores ad modum locuſtarū alte ſaltabunt, ſed cito cadent: quia per Heliā, & Enoch deſtruetur praua doctrina eorum: in cuius rei ſignificationem, Iohānes Baptiſta qui eſt Helias ut dicit.
Mat. 11 comedebat locuſtas. Et hinc eſt, ꝙ vir-
Exo. 7 ga Moyſi virgas magorū deuorabat. Iſtæ ergo locuſtę dicit, quod erant ſimiles equis paratis in prælium: quia erunt cum impetu, & ſine diſcretione currentes in conculcationem electorum. Equi enim æqualiter currunt, & irruunt in hoſtes, & in ciues: & ſic illi non attendent quos opprimant, & conculcent dummodo nō faciant eorum voluntatem. Erunt ergo ſimiles equis propter velocitatem, atrocitatem, & impetuoſitatem. quæ omnia oſtendunt deſiderium nocendi, & exaltandi nomen Antichriſti. Secunda conditio erit gloria triumphi. Vnde dicit ſuper capita earum, ideſt ſuper doctores, ſiue principes eorum tanquam coronæ, ideſt præmia, vel honores pro victoria habita contra eccleſiam, tanquam fuerit vera victoria inimicorum: ſed reuera erunt coronæ, i. gloria, ſeu victoria de præcipitatione Sanctorum ſimiles auro, ideſt veræ ſapientiæ: quaſi diceret, Suis doctoribus victorias attribuent, & ipſi eis præmia ęterna promittent de hoc, quod per ſuam ſapientiam eccleſiam vicerint. Sed reuera, nec doctores eorum victoriam, nec ipſi præmiū æterna recipient, ſed vtrique æterna ſupplicia ſentient.

Tertia conditio erit ſtudium apparendi per hypocriſim: dum dicit, Et facies earum, ſicut facies hominum, quia ſcilicet exterius apparebunt boni, ſed interius erunt mali. Sunt autem in facie hominis tria, ſcilicet oculi, nares, & os in quib⁹ notantur intelligentia, diſcretio, & eloquentia: quibus illi videbuntur poſſe, propter quod etiam multos ſeducēt. Vnde facies eorum antichriſtianorum prædicatorum ſicut facies hominum, ideſt intelligentes diſcreti, & eloquentes apparebunt: ſed tamen non verè erunt: quod notat hæc dictio Sicut. Quarta conditio erit conatus malitiam ſuam abſcondendi. Vnde dicit, quod habebāt capillos, ſicut capillos mulierum, ideſt habebant crines fœmineos molles, in ulta lucentes, & apparentes, & ad terram depēdentes: in quo notat auaritia Collum tegentes in quo fallacia: quia ſicut capilli tegunt turpitudinem, ita iſti ſuorum motuum abſcondent impuritatem.

Item capilli eorum ſunt minores, quos adhærentes ſibi decipient, ſubtrahentes ſibi vigorem fidei & virtutum, ſubtiles in malis ſibi inuicem cohærentes, & adinuicem ſe defendentes. Quia omnes tales erunt molles, & fluxibiles in omni vitium, ſicut mulieres: & ideo dicit, & habebāt, ideſt habuerunt capillos, i. diſcipulos adhærentes ſibi, ſicut capilli adhæ-

tet capiti,quiſicut capilli mulierũ molles efficientur & flexibiles ad omne malum.

Quinta cõditio erit crudelitas apertè perſequendi. Vñ ſubdit, Et dentes earũ ſicut dẽtes leonũ erãt quaſi dicat. Si p boni fal ſi oſtentationem, & ueri mali occultatio nem lædere non poterunt, tunc apertè ſeuient in electos,laniantes eos,& deuorantes quaſi leones ſine ulla contradictio ne. Vel per dentes locuſtarum intelligun tur etiam doctores eorum, qui exponent eis ſcripturas,& incident eis panem mẽ

Iob.27. dacii. De iſtis dentibus dicitur Iob. Cõte

Ez. 21. rebam molas iniqui,& de dentibus illius auferebam prædam. & Eze. Et dentes leonis dentes eius,interficientes animas hominum.

Sexta conditio eſt obſtinatio in malo perſeuerandi. Vnde dicit, quòd habebãt loricas ferreas.i.corda in malo obſtinata ſententijs deceptoriis munita. Habebunt enim corda ita dura,ut ſagittis ſacræ ſcri

Iob.41. pturæ penetrari non poſſint. Iob. Cor eius indurabitur quaſi lapis, & ſtringetur quaſi malleatoris incus. & poſtea ſubditur, Reputabit quaſi paleas ferrũ,& quaſi lignum putridum æs: non fugabit eum

Ec. 43. uir ſagittarius. Eccl. Sicut lorica induit ſe aquis.i.cordibus frigidis,& gelatis.i. peccato obſtinatis: & dicit loricas in plurali, propter duritiam intellectus ad credendum uerum,quæ dicitur tarditas, & propter duritiam affectus ad amandum bonum quæ dicitur frigiditas.

Septima conditio eſt in ordinatio clamandi. Vnde ſequitur, Et uox alarum earum.i. rationes eorum,quibus quaſi quibuſdam alis eleuabuntur, ut iuſti, & ſapientes credantur à multis: ſicut uox curruum equorum multorum currẽtium in bellum: quia ſicut diuerſi currus diuerſis uiis,& à diuerſis equis tracti cum impe tu currunt in bellis contra candem perſonam, ſic Antichriſtiani diuerſis erroribus infecti,& diuerſis rationibus præmuniti current unanimiter contra eccleſiam expugnandam,quorum uox clamoſa, &

Iud.15. impetuoſa,& irrationabilis erit, & multiplex erit: unde ſignatur per multas caudas uulpium inuicem ligatas, ſed haben tium faces diuerſas.

Octaua conditio erit aſtutia decipiendi. Vnde ſubditur, quòd habebant caudas ſimiles ſcorpionibus.i. doctrinas bla

Iſa.9. das, & deceptorias Iſa. Propheta dicens mendacium, ipſe eſt cauda, Vel caudas uocat principes illius tẽporis, qui ad modum caudarum blandiendo, & ter rendo multos peruertẽt: quas caudas Antichriſtiani ſibi aſſociabunt contra eccleſiam pugnantes.

Nona conditio eſt uiolentia malũ defendendi, quod ſiet per potentiam principum,& aſtutiam pſeudo prædicatorũ. Vnde ſequitur, Et aculei erant in caudis earum.i.in principibus illius temporis, vel aculei in caudis.i. blanditiæ, argutiæ, & aſtutiæ in fine prædicationis eorum. Sicut enim aculeis pungitur equus, uel aſinus ne recalcitret. Sic prædicatores falſi Sanctos illos,qui tunc temporis erunt anguſtijs,& blandicijs pungent, quibus poſſint mouere eos à uera uia,& à recto tramite facere deuiare. ſed fruſtra iacitur Pro. 1.

rete ante oculos pennatorum. Decimò oſtenditur in quo habebunt potentiam nocendi, Vnde ſequitur Poteſtas nocendi hominibus ſcilicet carnalibus menſibus quinq;,ſecundum quinq; ſenſus cor poris.quibus peccant. Alia tamen littera habet menſibus ſex.i. ſex ætatibus ſæculi in quibus Dei permiſſione etiam electi tribulantur. In ſeptima aũt erunt ſecuri. Deut. Cum ſex annis ſeruierit tibi, in ſep- De. 15.

timo dimittes eum liberum. Vndecima conditio eſt inſtigatio ſiue ſuggeſtio dia boli. Ipſo enim procurante,& inſtigante, facient hæc Principes,& pſeudo prædica tores Vnde conſequenter oſtenditur qui les erunt peccatores, & ad quid tendẽt ſcilicet ad opreſſionem Sanctorum: quod quidẽ poterunt diaboli auxilio. Vnde ſub dit,quod habebant ſupra ſe regem, non quia ipſe eos regat, ſed quia eis dominabitur. Iob. Ipſe eſt rex ſuper omnes filios Iob.41.

ſuperbiç, angelũ abyſſi, ideſt diabolum, qui eſt de abyſſo infernali, ideſt ſine biſſo, & candore omnis boni, & ſi aliquando ſe transfiguret in angelum lucis. Cor. Cui 1 Cor.

nomen Hebrayce Laabadon. aliqui libri 12.

habent Habadon. ſed uera littera eſt, Laabadon. Vnde Hieronymus dicit, quòd laabadon hebraychum eſt,& interpretaẽ exterminans Et ideo debet dici Laabadon,& nõ Habadon: Grecè autem Apol lion, quod interpretatur Latinè extermi nans. Vnde tres linguas præcipue ponit, ut in omni lingua uerſutia diaboli intellecta uitetur. Et hoc præcipuum eſt, quia in illa tripliti lingua Euangelica doctrina ſcripta eſt. Mar-

thens enim Ilingua Hebrayca, Lucas, &
Iohānes I Græca, Marcus vero in Latina
ſcripſerunt euangelia. Vnde, & titulus
Io.19. crucis hac triplici lingua ſcriptus fuit. In
omni autem lingua nomen diaboli, dici-
tur exterminans, quia de omnibus ali-
quid exterminat, ideſt extra terminos Ca
tholicæ fidei ponit, & In terram extermi-
nii, ideſt in infernum quaſi exules à pa-
Pſa.79. tria ſua relegat. Pſal. Exterminauit eum
aper de ſylua, ideſt Antichriſtus, qui dici
tur aper propter ferocitatem, ſyluaticus
autem ſiue ſilueſter dicitur propter inhu
manitatem. Sapien. Ab itinere iuſto abie
Sap: 1. runt in exterminium, Ideſt In infernum.

Prima Zacharia viſio admirabilis mirificè interpretatur: cuius admiranda myſteria Chriſto, Apoſtolis, cæteriſq; Apoſtolicis uiris non obſcura ſimilitudine adſcribuntur.
Cap. III.

APoſtoli, & Apoſtolici viri aſſimilan-
tur illis equis, qui deſcribuntur In vi
Zac. 1. ſione imaginaria, quæ habetur i Zac. vbi
dicitur, Vidi per noctem, & ecce vir aſcen
dens ſuper equum rufum, & Ipſe ſtabat
inter myrteta: quæ erant in profundo,
& poſt eum equi rufi, & varij, & albi. Hāc
enim viſionem gloſa ſic exponit. Dicit
enim, quòd per noctem, in qua cernitur
viſio, ſignificatur myſteriorum obſcuri-
tas. Vir autem ſuper equum rufum Salua
tor noſter eſt, cuius veſtimenta ideſt ca-
ro rubea eſt ſanguine paſsionis, qui ſicut
hic adhuc paſſibilis in equo rufo oſten-
ditur, Ita in Apocalypſi iam reſuſcitatus
in albis demonſtratur. Hic ſtat inter
myrteta, ideſt angelicas poteſtates quæ
erant In profundo, quia adhuc eidem in
carne poſito miniſtrabant. Poſt eum
fuerunt autem equi, ideſt Apoſtoli, &
Apoſtolici uiri, qui totum mundum,
ideſt orbem peragrabant. Quorum
alii martyrio rufi, alij vita, &
doctrina, & ſignorum di-
uerſitate narii: alij ue
ro uirginitate, & do
ctrinæ integri-
tate, & cor-
dis puri-
tate albi
extite
rūt.

Deiparæ Virginis excellentia ac gratia plenitudo, ipſiuſq; admiranda Aſſumptionis myſteria, per mulierem Solis amictam, Lunam ſub pedibus, Stellaſq; duodecim in capite habentem, à Diuo Ioanne præuiſam, non obſcurè pateſiunt. Cap. IIII.

ASſumptio beatæ Mariæ deſcribitur
in apparitione illius mulieris de qua Apo.12.
agitur In uiſione imaginaria beati Io. vbi
dicitur, Signum magnum apparuit in cœ
lo, mulier amicta Sole, & Luna ſub pedi
bus eius, & in capite, eius corona ſtella
duodecim. Vbi oſtenditur, quòd Beata
Maria fuit aſſumpta utiliter, ſublimiter,
mirabiliter, & honorabiliter. Vtiliter qui
dem ſi conſideres officium, quod. ſ. oſten
ditur in ſigno. Signum, inquit, magnum
apparuit: ergo Beata Virgo apparuit in
cœlo, ideſt aſſumpta eſt, ut eſſet nobis in
ſignum. Sunt enim ſigna directiua, ſicut
cruces in biuiis: & ſigna diſtinctiua, ſicut
termini in agris: & oſtenſiua, ſicut circu-
li in tabernis. Vnde Beata Virgo fuit ſi-
gnum magnum, ideſt magna ſignificās.
ipſa.n. nos dirigit ſicut ſtella maris diri-
gitur nauigantes: ipſa nos a peccatis diui
dit, ſicut facit aurora quæ diuidit diem a
nocte. Ipſa ēt pro nobis filio pectus, &
ubera oſtendit. Vnde ipſa eſt vt altera
Heſter, quæ apud Regem pro nobis aſſi-
ſtit.

Secundò fuit aſſumpta ſublimiter, ſi
conſideres ſitum, quia apparuit In cœ-
lo, ſcilicet empyreo, & hoc fuit In aſſum-
ptione. Pſal. Eleuata eſt magnificentia Pſal. 8.
tua. i. uirgo te magnificans, ſuper cęlos. i.
ſuper Angelos. Et apparuit iu cœlo tam
quam regina In throno ad congregandū
ſcilicet filio ſuo, quod figuratum fuit 3.
Reg. Vbi dicitur, quod poſit⁹ eſt thronus 3.Re.2.
matri Salomonis, quæ ſedit ad dexte-
ram eius.

Item apparuit tāquam aduocata in cu-
ria ad interpellandum ſcilicet pro mun-
do. Vnde figurata eſt in illa ſapiente mu-
liere Thecuite, quæ intrauit ad interpellā
dum pro Abſalone.

Item apparuit tamquam hoſpita ad re-
colligendum ſcilicet ingredientes: & iō
in aſſumptione eius cantatur Euangeliū
de Martha, quæ Chriſtum recepit in ho-
ſpitio ſuo. Intrauit, inquit, Ieſus in quod-
dam caſtellum, & mulier quædam Mar Lu.10.
tha no. exce. ill. in do. ſuam. Sic Beata Vir
go hoſpita eſt cœleſtis, recolligens, &
excipiens

excipiens eos qui ſalutatur, qui ſcilicet ſi gnificantur in Ieſu ingrediente in caſtellum.

Tertiò aſſumpta eſt mirabiliter, quod apparet ſi conſideremus ſexum, quia mulier. Mirum n. eſt valde, quod mulier appareat in cœlo, quæ hominem expulit de paradiſo. Sed nota, quod Beata Virgo dicitur mulier diſcretione ſexus, non cor

Eccl.24. poris fractione, Eccl. Sicut ſol oriens mũdo i altiſſimis Dei, ſic mulieris bonæ ſpecies in ornamentum domus eius. Ornamentum. n. domus eccleſiæ, eſt exemplũ virginitatis eius, uel ſicut ſol oriens in alto exiſtens illuminat mundum, ſic Maria in aſſumptione aſcendẽs illuminauit cœlum, quod dicitur domus Dei. Vnde Maria interpretatur illuminatrix.

Item dicitur mulier prolis fœcunditate, non mentis fragilitate: ideo ipſe Chri

Io.19. ſtus eam mulierem uocauit, quia in cruce pendens dixit: Mulier, ecce filius tuus.

Item non ex peccatorum multiplicitate, ſicut mulier quæ erat in ciuitate peccatrix, ſed potius ex uirtutũ ſingularitate.

Iudith. 11. Iudi h. Non eſt talis mulier ſuper terram in aſpectu, i pulchritudine, & i ſenſu verborum.

Quartò fuit aſſumpta honorabiliter, quod patet ſi conſideres ornatum ſiue corporis, quia amicta ſole, ſiue pedum, quia Luna ſub pedibus eius, ſiue capitis, quia in capite eius corona ſtellarum duodecim. Aſcendit. n. ut piè creditur in cœlum amicta ſole. i. cum corporis glorificatione, quæ conſiſtit in quatuor dotibus eius, ſcilicet claritate, agilitate, ſubtilitate, & impaſſibilitate, quæ omnia in ſole ſignificantur; cuius radius eſt clarus, & agilis; unde ſubito ab oriente ad occidentem uolat. Itẽ ſubtilis, quia intrat vitrum ſine eius læſione.

Item impaſſibilis, quia nec gladio, nec lapide poteſt lædi. propter quod dicitur

Matth. 13. Mat. Fulgebunt iuſti ſicut Sol. Vbi dicit beatus Bern. Quis erit ſplendor animarũ

Bern. quando Solis ſplendorem habebit lux corporum? Fuit etiam Beata Virgo in cœlo militantis eccleſiæ amicta ſole. i. maxima caſtitatis claritate: habuit. n. caſtitatẽ nobiliſſimã, clariſſimam, & ſanctiſſimã. Clara enim eſt, & alta, ſi bene ſeruetur continentia coniugalis: ſed clarior, & al

1. Cor. 15. tior continentia uidualis: clariſſima, & altiſſima eſt uirginalis continentia. Cor. Alia eſt claritas ſolis, alia Lunæ, alia ſtellarum. Claritas. n. ſolis eſt continentia virginalis. Lunæ continentia uidualis. Stellarum continentia coniugalis. Omnes tamen has habuit Beata Virgo. Fuit enim coniugata, fuit uiduata, fuit uirgo.

Vnde ipſa dicit, In me omnis gratia, ſcilicet & uirginitatis, & coniugii, & uidualis. Ec. 24.

Secundò deſcribitur ornamentum pedum cum dicitur, Et Luna ſub pedibus eius. i. omnis defectus, & imperfectio. Sunt enim quatuor quæ generant defectum boni.

Primum eſt ſuperbia Pſal. Inimici defe Pſal. 9. cerunt frameæ in finem. Iſte defectus deſignatur in Luna. quia dicebant Regi

na cœli à paganis Hie. Vt facerent placẽ Hier. 7. tas regina cœli. Superbia enim uult placentia audire, & appetit regnare. Hanc Lunam idẽſt defectum ſuperbię ſuppeditauit Beata Virgo per veram humilitatẽ, de qua dicitur: Quia reſpexit humilitatẽ Luc. 1. ancillæ ſuæ. Secundum eſt impatientia.

Iob. Venit ſuper te plaga, & defeciſti. Hoc Iob. 4. uitium deſignatur in Luna cum dicitur, quod Luna, conuertetur in ſanguinem, ſcilicet per impatientiam & iracundiam, in qua ſanguis ebullit. uel per quam ſanguis effunditur. Hanc Beata Virgo ſuppeditauit, quæ tota patiens, & mitis fuit.

Vnde ipſa dicit Eccl. Spiritus meus ſuper Ec. 24. mel dulcis.

Tertium eſt auaritia Iſa. Deficient pue Iſa. 40. ri, & laborabũt, idẽſt auari, qui ad modũ puerorum plus diligunt bonum temporalium quam regnum cœlorum. Hic defectus ſignificatur in Luna, quę eclypſatur ex umbra terrę, idẽſt anima, uel eccleſia ex auaritia terrenorum, Matth. Luna nõ Mat. 24. dabit ſplendorem ſuum: ſed hunc defectum Beata Virgo ſuppeditauit per paupertatem, & contemptum terrenorum.

Cant. Tota pulchra es amica mea, & Can. 4. macula (terrenæ auaritiæ) non eſt in te.

Quartum eſt uanitas gloriæ. Pſal. Defece Pſa 77. runt in uanitate dies eorum. Hic defectus deſignatur in lunæ mutabilitate: quia temporalis gloria inſtabilis eſt. Ec Ecc. 27. cl. Stultus ſicut Luna mutatur. Hanc ſuppeditauit Beata Virgo, quia mundi gloriam deſpexit. Deſpexit enim omnem gloriam exteriorem, quærens ſolum

interiorem ſcilicet conſcientiæ Pſal. Om Pſa. 44. nis gloria eius filiæ regis ab intus &c. Nota etiam, quod quatuor ſunt, quæ impediunt defectum.

Primum

Iac. 1. Primum eſt patientia.Ia. Patiētia opus
perfectum habet vt ſitis perfecti,& inte-
gri,in nullo deficientes.

Iſa. 40. Secundum eſt ſpei conſtantia,Eſa.Qui
ſperant in domino, mutabunt fortitudi-
nem aſſument pennas ſicut aquilæ,cur-
rent,& non laborabunt,ambulabunt, &
non deficient.

Tertium eſt memoria dominicæ paſſio
He. 12. nis,Heb.Recogitate eum, qui talem ſu-
ſtinuit à peccatoribus aduerſus ſemetip-
ſum contradictionem,vt non fatigemini
animis ueſtris deficientes.

Quartum eſt deſiderium inquirendi
Pſa. 33. Deum.Pſa. Inquirētes autem dominum,
non deficient omni bono. ſecundum
Gal. 4. aliam litteram. Gal. Bonum autem fa-
cientes, non deficiamus: tempore enim
ſuo metemus non deficientes. Et hæc
omnia fuerunt in Beata Virgine.

Tertiò deſcribitur ornamentum capi-
tis: quia in capite eius corona ſtellarum
duodecim. In quo notatur plena animæ
beatitudo,quæ cōſiſtit in duodecim gau
diis paradiſi, quæ intelliguntur per duo
Ap. 22. decim ſtellas,& Ap.ult.ſignātur per duo
decim fructus ligni uitæ: ergo corona
duodecim ſtellarum eſt perennitas duo-
decim gaudiorum,quorum duo oriuntur
a Deo: ſcilicet gaudium de uiſione deita
tis,& gaudium de uiſione humanitatis.
Alia duo à loco ſcilicet cœlo empyreo,
quod eſt beatorum locus: unum de ſpa
cioſitate,aliud de ſpecioſitate.Duo a con
ſortio: unum de conſortio angelorum,
aliud de conſortio hominum. Alia duo à
mundo:unum de creaturarum pulchritu
dine,aliud de ſtabilitate.

Iterum alia duo ab inferno: unum ab
euaſione, aliud de clauſione.

Item alia duo a ſeipſo: unum de ſtola
animæ,aliud de ſtola carnis. Vel per has
duodecim ſtellas coronæ intellige duo-
decim prærogatiuas gratiæ, quas habuit
beata Virgo,quarum quinq; conueniunt
ſibi ſingulariter.

Prima eſt ſpiritualis electio Dei patris
Ge. 24. ad opus filii ſui,Gen. Virgo quæ egredie-
tur ad hauriendum aquam &c.ipſa eſt quā
præparauit Dominus filio domini.i.Chri
Pſ. 131. ſto,Pſal Elegit eum Dominus in habita
tionem ſibi.

Secūda eſt filii Dei ſponſalis deſpōſatio.
2. Cor. 2.Cor.Deſpōdi uos uni uiro uirginē caſtā
12. exhibere Chriſto. In ueteri enī teſtamē
to ſummus pontifex non ducebat uxorē
niſi uirginem.

Tertia Spiritusſancti fœcūdatio Mat. Matt. 1.
Inuenta eſt in utero habens de Spiritu-
ſancto.

Quarta filii Dei conceptio, & parturi-
tio,Eſa.Ecce uirgo concipiet, & pariet fi- Eſa. 7.
lium,& uocabitur nomen eius Emanuel
.i.nobiſcum Deus: hoc eſt in humana
natura deus.

Quinta eſt Dei refectio. Cant. Dile- Can. 2.
ctus meus mihi.& ego illi,qui paſcitur in
ter lilia.i inter uirgines,vel inter ubera ſi
ue brachia uirginis.

Sexta eſt Dei meditatio.Cor.Mulier in 1.Co. 7.
nupta,& uirgo,cogitat quæ ſunt Domini,
ut ſit ſancta corpore,& ſpiritu.

Septima eſt in libro uitæ inſcriptio.
Apo.Habes pauca nomina in Sardis i.in Apo. 3.
uirginibus quæ non inquinauerunt ueſti
menta ſua.i corpora, & non delebo no-
mina eorum de libro uitæ.

Octaua eſt cœli ornatus, & pulchritu-
do.Eccl.Species cœli, gloria ſtellarum. i. Ecc. 43.
uirginum quæ dicūtur ſtellæ: quia de die
non lucent, ſed in ueſpere incipiunt ap-
parere: ideſt in præſenti latent, ſed in fi-
ne apparebunt quid ſunt. Ioh. Filii Dei 1. Io. 3.
ſumus, ſed nondum apparuit quid eri-
mus.

Nona eſt perfecta Chriſti aſſimilatio.
Apo.Virgines enim ſunt,& ſequuntur A- Ap. 17.
gnum quocunq; ierit.

Decima eſt noui cantici decantatio,
quod ſolæ uirgines decantabunt. Apoc. Ap. 13.
Cantabunt Sancti canticum nouum.Pſa. Pſ. 136.
Quomodo cantabimus canticum Domi-
ni in terra aliena? ideſt in carne cor-
rupta?

Vndecima eſt maioris fructus promiſ-
ſio. Nam fructus trigeſimus permittitur
coniugatis: ſexageſimus uiduis:centeſi-
mus autem uirginibus Matth 20. Ma. 20.

Duodecima eſt duplicis coronæ adep-
tio. Nam ipſis debetur aurea, & au-
reola, 1. Machabe. Ornauerunt faciem 1,Ma. 4.
templi coronis aureis. Facies quæ eſt
nobilior, & altior pars corporis ſignat
corpus uirginale, quod eſt nobilius, &
altius membrum eccleſiæ: quam orna-
uerunt non tantùm corona una, ſed
coronis àureis. Auream enim pro cha-
ritate, & aureolam pro uirginitate re-
cipiunt, hæc licèt competant etiam aliis
uirginibus, tamen ſingulariter compe-
tunt etiam Beatæ Mariæ, Et ideo ta-
les ſtellæ dicuntur eſſe in corona duode-
cim

cem capitis eius, quia ipſa eſt omnium virginum primiceria, & Regina.

Auari proteruitas, Auaritiaq; malignitas, Diaboli rapacitas, ſuperbiæ grauitas aperitur, quæ ſingula in Amphoram plumbi talentum in ore continentem, in mulieres milui alas habentes a Diuo Zacharia præſcriptas oſtenduntur. Cap. V.

Zach. 5 AVaritia aſſimilatur illi amphoræ quã per viſionem imaginariam Zach. propheta vidit. cum propheta petiuiſſet ab angelo, Quid eſt hoc, quod egreditur, angelus reſpondit, Hæc eſt amphora egrediens: & dixit, hæc eſt oculus eorum in vniuerſa terra. & ecce talentum plumbi portabat. & ecce mulier vna ſedẽs in amphoræ medio, & dixit, hæc eſt impietas. & proiecit eam in medio amphoræ: & miſit maſſam plumbeam in os eius. Et ecce duæ mulieres egredientes & ſpũs in alis earum, & habebant alas quaſi milui, & leuauerunt amphoram inter cœlum, & terram, & infra ſubditur, Iſtæ deferũt amphoram, vt ædificetur ei domus in terra Sennaar. Et ſtabiliatur, & ponatur ibi ſuper baſem ſuam. Hæc.n. viſio moraliter ſecũdum verbum Greg. ſic exponitur, quia per amphorã intelligitur auaritia, quæ. ſ. velut amphora per cupiditatis ambitum os cordis apertum tenet. hæc etiam dicitur oculus eorum in vniuerſa terra. Tum quia auaritia intendit ſolum circa viſibilia, &
Pſa. 16. terrena. pſal. Oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terram. Tum, quia auaritia habet oculos apertos circa terrena, ſed circa cœleſtia clauſos. Vnde licet ſint hebetes, & cæci in bonis: tamen in malis ſunt peruigiles, & aſtuti. Per talentum autem plumbi intelľr auaritiæ grauitas. Aggrauat enim auaritia grauiter & vehementer
Pſal. 4. cor auari. pſalmus Filij hominum vſque quo graui corde &c. Quod autẽ mulier, id eſt impietas in medio amphoræ ſedere dicitur, ſignificat, quod auaritiæ ſemper impietas tenetur. Sed quod maſſa plumbea in os eius mittitur, ſignat, ꝙ impietas auaritiæ peccati ſui pondere grauat. vel forſan ſignificat, quod in auaris vitiũ linguæ dominatur: quia propter lucrum dicunt mendacia, & periuria, & huiuſmodi. Per duas autem mulieres intelliguntur duo vitia impietati auarorum coniuncta, ſcilicet ſuperbia, & vanagloria: quæ in alis, id eſt operibus ſuis dicuntur habere ſpiritum malignum: quia ſcilicet in actionibus ſuis, Sathanæ voluntati deſeruiunt. de quo dicitur I Matt. Cum immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca inaquoſa, quærens requiem. Mat. 12
Vnde earum alæ dicuntur eſſe ſicut milui, qui ſemper ſtudent rapinæ pullorum, & ideo Diabolum deſignat, qui ſemper intendit ad rapinam bonorum, & captiuitatem paruulorum, id eſt humilium ſiue debilium. Vnde ſuperbi, & vana gloriosi habent alas ad modum milui, quia ſcilicet eorum opera ſimilia ſunt operibus Diaboli. Quod autem hæ mulieres eleuauerunt amphoram, ſignificat, quod ſuperbia, & vanagloria eleuant animam ad appetitum, & ambitionem honorũ, & dignitatum, & ſublimium. Dicit autẽ, ꝙ tenebant amphoram inter cœlum, & terram, quia illud, quod inter cœlum, & terram eſt ima deſerit, ſed ad ſuperna minime pertingit. Et ideo ſuperbia, & vana gloria ita mentem eleuant, vt quoslibet proximos quaſi deſpiciendo deſerant, & alta gloriando petant, ita quod nec in proximis æqualitatem fraternitatis teneant, nec ad ſumma pertingere præualent. Per hoc autem, ꝙ ei domus in terra Sennaar conſtituitur, fœtor ſiue abhominatio ipſius ſignificatur: quia Sennaar interpretatur ſiue vocatur Fœtor eorum. Nam ſicut bonus odor ex virtute, ita econtrà
erit fœtor ex vitio. Radix enim omnium 1. Tim.
malorum eſt cupiditas. Vnde quia quod- 6
libet malum per auaritiã generatur: idcirco dignum eſt, vt domus auaritiæ in fœtore conſtituatur.

Item Sennaar vallis eſt latiſſima, quæ pro confuſione mentium, & linguarum Babylon dicta eſt. Vnde, quia per auaritiam, & impietatem omnia mala certum eſt exurgere, merito hæc in Babylone perhibentur habitare.

Equis in Diui Ioannis uiſione deſcriptis, carnales homines comparantur, earumque ſignificationes præclariſſimè interpretantur, & tandè malorum principa mores, & luxuria dãna deſcribuntur. Cap. VI.

CArnales homines aſſimilantur equis in viſione beati Ioannis imaginaria, quæ habetur Apocalipſis. 9. vbi dicitur. Apoc. 9
Vidi equos in viſione, & qui ſedebant ſuper eos habebant loricas igneas, &

Non erit hic hæres tuus: ſed qui egredi-
tur de vtero tuo, ipſum habebis hæredē.
Eduxitq; eum foras,& ait illi, Suſcipe cę
lū, & numera ſtellas,ſi potes.& dixit ei,
Sic,erit ſemē tuum,dixitq; ad eum. Ego
dominus, qui eduxi te de Vr Chaldæorū
vt darem tibi terram iſtam, & poſſideres
ipſam. In quibus verbis aduerte,quòd do
minus ad confortandum Abraham fecit
Gal. 3. ei quatuor promiſſiones, de quibus Apo.
ait: Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones &c.
Prima fuit de mercede operis,cum di-
xit,Noli timere,&c.
Primò eum confortat, excludendo ti-
morem,Noli inquit timere.
Secundo eum ſecurat, promittēdo pro
tectionem. Ego,inquit, protector tuus,
Pſalmus:Eſto mihi in Deum protectorē.
Pſal. 4. & vere timere non debent, qui talem p-
Pſa. 55. tectorem habent.Pſalmus: Dominus mi
hi adiutor, non timebo quid faciat mihi
homo.
Tertiò eum lætificat proponendo mer
cedem. Sed attende qualem mercedem
promittit bene operanti in perſona Abra
hæ:quia mercedem certam: Quia ego,ſ.
qui decipere,vel fallere non poſſum.
Item mercedem propriam, quia mer-
ces tua. Sic enim eſt omnium generaliter
vt ſit etiam cuiuslibet ſingulariter.
Item mercedem copioſam, quia ma-
gna nimis. Nam nec oculus vidit, nec
1. Cor. auris audiuit,nec in cor hominis aſcēdit
2. quæ præparauit Deus diligentibus ſe.
Secunda promiſſio fuit de ſucceſſione
hæredis:quia dixit ei dominus:Qui egre
dietur de vtero tuo,ipſum habebis hære-
dem. In quo ſignatur,quod datur vnicui-
que illa hæreditas ex proprijs meritis nō
ex alienis Nam meritum hominis eſt ei
ſicut filius,cui debetur hæreditas. Vnde
Apoſtolus: Vnuſquiſque propriam mer-
cedem accipiet ſecundum ſuum labo-
rem & loquitur de adultis, ſecus eſt de
paruulis.
1. Cor. Tertia promiſſio fuit de multiplicatio
3. ne ſeminis. Dixit enim: Suſpice cœlum,
& numera ſtellas ſi potes, ſic erit ſemen
tuum~. Per ſtellas cœli poſſunt intelligi
angeli,qui ſunt in cœlo. Per ſemen vero
meritum vitæ,ex quo,ſ.recolliguntur fru
ctus mercedis eccleſiæ. Tunc enim ſemē
hoīs ad modum ſtellarum cœli multipli-
catur,quādo homo per vitæ meritum in
cœlo angelis coæquatur. Vel quia ſtellæ
cœli ſunt incorruptæ lucidæ, magnæ, &
tamen in apparentia paruæ. Tunc enim
ſemen hoīs ad modum ſtellarum cœli
multiplicatur,quando meritum operum
eius eſt incorruptum per intētionem,lu-
cidum per diſcretionem, magnum per di
lectionem,ſed apparentiæ paruæ per hu-
militatem.
Quarta promiſſio fuit de terra pmiſ-
ſionis. Vnde dixit,Ego dominus,qui edu
xi te de Vr Chaldæorum, & dabo tibi ter
ram iſtam. Terra iſta,eſt corpus,quod
tunc pacificè poſſidet vir iuſtus: quando
per diuinam gratiam eſt de Vr Chaldæo
rum eductus, ideſt de incendio carnis
Chaldæi enim ſunt motus carnis:quorū
Vr, ideſt incendium eſt concupiſcentiæ
inflammatio:à qua niſi homo diuina gra
tia eruatur,non poteſt terram corporis
ſui pacificè poſſidere.
Secundo Abraham certificatus eſt per
ſacrificium,ſ. de promiſſione implenda.
Petiuit enim ſignum non ex diffidentia
promiſſionis,ſed ſcire volens modū im-
pletionis,dicēs: Vnde ſcire poſſum, quod
poſſeſſurus ſim eam? Et tunc iuſſit,vt of-
ferret ſacrificium, vt in ipſo ſacrificio ſi-
gnum acciperet. Vnde præcepit ei,vt im
molaret vaccam,& capram, & arietē, &
omnia trima,& inſuper turturem, & co-
lumbam. qui ſequenti manę accepit om
nia hæc,& diuiſit per medium,& vtraſq;
partes contra ſe altrinſecus poſuit, aues
autem non diuiſit: deſcenderuntq; volu-
cres cœli ſuper cadauera, & abigebat ea
Abraham. Cumq; Sol occubuiſſet, ſopor
irruit ſuper Abraham,& horror magnus,
& tenebroſus inuaſit eū, & illud fuit ali-
qua pars ſigni dati. Hoc ergo eſt ſacrifi-
cium iuſtitiæ, quod Deo offerri debet.
Nam in vacca ſignificatur obedientia,&
hæc debet eſſe trima,ſiue triennis.ſ. per
ſubiectionem triplicis humilitatis, videli
cet ſuperiori,pari,& inferiori. Sic enim
decet nos implere omnem iuſtitiam~.
In capra vero ſignificatur pnia, quæ etiā
debet eſſe triennis, ſecundum tria,in q-
bus conſiſtit pnia,ſ.in dolore contritio
nis,in pudore confeſſionis, & in labore
ſatisfactionis. In ariete vero intellr ſim-
plicitas,quæ etiam debet eſſe trima, quia
eſt triplex genus ſimplicitatis contra tri-
plex genus duplicitatis.ſ.hæreſis, & hy-
pocriſis,& ambitionis. Duplicitas hære-
ſis immiſcet falſa veris. Duplicitas hypo
criſis, bona malis, honeſta inhoneſtis.
Duplicitas ambitionis tendit ad duplicē
finem:

ſinem, ſ. lucri temporalis, & præmij cœle
ſtis, volens duobus dominis ſeruire: ſed
diuiſit Abraham ea per medium. Nam
obedientia diuidenda eſt, vt fiat in his
ſ. quæ ſunt ſecundum Deum, non cõtra
Deum. Similiter pœnitentia eſt diuiden-
da, vt fiat cum diſcretione, ita, vt ſit rona
bile obſequium noſtrum, & occidat Hæ
dum in Valle ſalinarum, vt ſic occidatur
concupiſcentia, ꝙ nutriatur natura. Nam
omnis victima eſt ſale ſalienda: quia in
omni opere eſt diſcretio adhibenda.
Item ſimplicitas diuidenda eſt, vt non
ſit fatua, ſed religioſa, vt ſit ſanctitas, nõ
fatuitas, vt ſit ſimplicitas columbæ cum
Pſa 31. aſtutia ſerpentis, ne ſit ſicut equus, & mu
lus, in quibus non eſt intellectus. Sicut
enim mulus cui inſidebat Abſalõ, ipſum
detulit in ſuſpendium: ſic fatua ſimplici
tas multos præcipitat in infernum. In co
lumba autem deſignatur charitas: quia co-
lumba felle caret, & gregatim volat. In
turture vero deſignatur caſtitas. Sed has
aues Abraham non diuiſit: quia charitati
& caſtitati ab omnibus, & omni tẽpore
eſt inſiſtendum. Nam caſtitas competit
non ſolum virginibus, & viduis, ſed etiã
ſuo modo coniugatis. Vel ideo fit diuiſio
animalium, & non auium. Quia per ani-
malia intelliguntur, actiui, quorum ſolli-
citudo diuiditur ad multa: ſed per aues
Pſal. 26 intelliguntur contemplatiui, quorum io
Luc. 10 ta intentio fertur in vnum, pſalmus. Vnã
petij à domino &c. Vnde Dominus dixit
Marthæ, Turbatis erga plurima: hoc quã
tum ad actiuam. Porrò vnum eſt neceſſa
rium: hoc quantum ad cõtemplatiuam.
Vel in turture ſignificatur vita ſolitaria,
quia turtur ſoliuaga in ſolitudine gemit,
ſic ſolitarius debet gemere luctu pœni-
Eccle. 15. tentiæ. Hiere. Non ſedi in conſilio luden
tium, & glorians ſum à facie manus tuæ
ſedebam ſolus: quoniam comminatione
repleſti me. habens enim præcioſum bal
ſami liquorem in vaſe fragili, non debet
Sen. ſe ponere in preſſura hominum. Sene.
Vbi plus eſt populi, ibi plus eſt periculi:
cum inter homines fui, minor homo re-
Oſe. 2. dij. Oſe. Ducam eam in ſolitudinem, &
loquar ad cor eius. Moyſi locutus eſt Deꝰ
non in palatio, ſed in deſerto. Cœcus à
domino extra turbam illuminatur. Puel
la mortua in thalamo eiecta turba reſu-
ſcitatur. Non enim in commotione do-
mus Clauſæ erant oues in arca, quia ope
ra ſpiritualia debent claudi in conſcien-
tia. In columba vero, quæ gregatim vo-
lat, ſignificatur religio in congregatione
viuentium, qui debent ad modum colũ-
bæ carere felle inuidiæ.
Item non roſtro detractionis percute-
teræ, nec venenum infamationis ſiue li-
tis in ore, ſed ramum oliuæ, i. verbum pa
cis portare ad chorum, refectoriũ, & alia
communia gregatim ſimul incedere, iux
ta riuos aquarum, ideſt ſcripturarum re-
ſidere, & ibi vmbram accipitris, ideſt tem
ptationem diaboli præuidendo declina-
re. Hæc columbina ſimplicitas intantum
Deo placet, vt Spiritusſanctus in ſpecie
alterius animalis noluerit apparere. In
hac autem duplici aue, ideſt vita, conſi-
ſtit omnis perfecta religio. Vnde cuidam
quærenti quam religionem deberet in-
trare, reſpondit quidam: Neſcio, an eſſe
velis turtur, an columba. Sed in vtraque
vita cauẽdum eſt ne diuidatur, & diſper-
gatur per vanamgloriam, ſ. ne opus vo-
let ad Deum, & intẽtio ad mundum eſt.
Vnde in Leuitico præcipitur, ſi offeratur
turtur, vel colũba, ꝙ confringatur aſcel-
la ne poſſit euolare: quia ſi qua ſunt in re
ligioſis opera virtutum, occultãda ſunt:
non ad fauorem hominũ propalãda. Vn-
de ſi ex operibus bonis ſupercreſcit ina-
nis gloria, opera illa quaſi alas ſumũt ad
euolandum, & fugiunt, vt nobis non p-
ficiant: ſed eas confringere debemus di-
centes nobis, Quid habes, quod non ac-
cepiſti? Super hoc autem ſacrificium di-
citur, ꝙ deſcederunt volucres, ſed abigebat
eas Abraham. Sic tu ad auferendum im-
pedimenta ſpiritus ſacrificij, ſcilicet ora
tionis deuotæ, abige aues, ideſt importu-
nas cogitationes. Vnde Grego. Sæpe in Grego.
ipſo noſtræ orationis ſacrificio importu
næ cogitationes ſe ingerunt, quæ hoc,
quod Deo placentes offerimus, macula-
re contendunt. Vnde Abraham dum
ſacrificium obtulit, inſidiantes aues per-
tulit, quas ſtudioſè abegit. cuius nos exẽ
plo dum vota cordis holocauſtum Deo
offerimus, ab immundis cogitationibus
hoc cuſtodiamus. Sed attendendum eſt,
quod ſequitur: quia dum occubuiſſet Sol
ſopor irruit ſuper Abraham, & horror
magnus, & tenebroſus inuaſit eum.
Sæpe enim poſt ſacrificium boni operis,
vel deuotæ & feruentis orationis (ne p
elationem mens eleuetur) occidit Sol, id
eſt extinguitur feruor deuotionis, & ir-
ruit in animam ſopor torporis, ita, vt
anima

anima quaſi ſeipſam magno ſtupore horreſcat, & quaſi quædam tenebra timoris & dubitationis eam inuadat. Et hoc facit Deus, vt ipſam in humilitate conſeruet, ne fructum ſacrificij, i. boni operis meritum per elationem perdat.

Scala Patriarchæ Iacob (cui contemplatio iure aſſimulatur) myſteria omnia pateſiunt, ex quibus contemplatiuorum virtus, contemplationisq; gradus, & perfectio demonſtratur, atque Dei viſiones diuerſimodè interpretari declaratur.

Cap. VIII.

Contemplatiua vita qualis eſſe debeat oſtenditur per exemplum in ſomnio Iacob, quod deſcribitur Gen. 28. (Gen. 28.) Vbi dicitur, quod vidit in ſomnis ſcalam ſtantem ſuper terram, & cacumen eius tangens cœlum, & angelos quoque Dei aſcendentes, & deſcendentes per eam: & dominum innixum ſcalæ dicentem ſibi, Terram, in qua dormis, tibi dabo, & ſemini tuo. Eritque ſemen tuū quaſi puluis terræ, & dilataberis ad Orientē, & Occidentē, & ſeptentrionem, & Meridiem. In quo quidem ſomnio primo tangitur contemplatiuorum virtus, quæ eſt charitas. Hæc enim ſcala eſt per quam ad cœlos aſcenditur: hæc ex vna parte ſtat ſuper terram, ſcilicet quantum ad amorem proximi. Alia autem ſcilicet ſummitas attingit cœlum, ſcilicet amor Dei: vtraque enim pars pertinet ad vitā contemplatiuam. (Beda.) Vnde Beda dicit, q̄ contemplatiua vita, eſt amorem Dei, & proximi tota mente retinere. Vel hæc contemplatiua ſcala, eſt ſcriptura diuina, quæ quidem ſtat ſuper terram inquātum eſt practica inſtruens de humanis: ſed ſummitas attingit cœlum inquantum eſt ſpeculatiua inſtruens de diuinis. Vel tangit terram quantum ad teſtamentum vetus, in quo promittebantur temporalia. Cœlum vero attingit quantum ad nouum, in quo promittuntur cœleſtia. Huius ſcalæ duo latera, ſunt ſenſus literalis, & ſpiritualis. Sunt etiam huius ſcalæ duodecim interſcalaria, q̄ oportet prædicatores ſiue contemplatores aſcendere, ſcilicet confeſſio, oratio, gratiarum actio, intellectus, perſcrutatio, dubiorum inquiſitio, literæ expoſitio, prædicatio, prædicandi diſcretio, ſcilicet prouectis altitudinibus inſita; æternæ pœnæ comminatio, gloriæ promiſſio, prædicationis obſeruatio, conſtantiæ fortitudo, in proſperis, & aduerſis. Huic ſcalæ innixus eſt Dominus ſicut ſuo ſpiraculo, quia ſcilicet ab eo inſpirata. Apoſt. Omnis ſcriptura diuinitus inſpirata &c. (2. Thi. 3) Vel ſicut ſuo ſpeculo in quo a contemplantibus aſpicitur, & cognoſcitur. Corinth. videmus nunc per ſpeculum &c. (1. Cor. 13.) Quidā autem dicunt, quod ſcala per quam maximè aſcendunt viri contemplatiui, & deuoti homines, eſt crux Chriſti: hæc licèt fuerit ſuper terram materialiter erecta, virtualiter tamen fuit vſque ad cœlū porrecta: quia per ipſam nobis eſt cœli ianua aperta. Duo autem latera ſcalæ huius, fuerunt duo principalia ligna eius, vnum per altum, aliud per tranſuerſum. Gradus hu' ſcalæ ſunt pœnę quas Chriſtus ſuſtinuit, ſcilicet in capite ſpinarum coronationem, in facie ſputorum fœdationem, in manibus clauorum confixionem, in dorſo & corpore flagellorū verberationem, in latere lanceæ apertionem, in pedibus clauorum perforationem: in quibus omnibus anima deuota, & prudens miranda contemplatur. Huic ſcalæ innixus eſt Dominus in paſſione: ſicut homo nititur ſuo cubiculo, quia in ea dormiuit poſt mortem. Vel ſcala hoc, vt quidam exponunt, eſt clauſtraliū pœnitentia, cuius duo latera ſunt vilitas, & aſperitas, per vilitatem, nec gloriam affectant, nec ignominiam formidant; per aſperitatem verò mollia contemnunt, & moleſtias paruipendunt. Hæc ſcala ſtat ſuper terram habitatione, & attingit cœlum conuerſatione: gradus eius autē ſunt ſeptem virtutes, quæ enumerantur. 2. Pet. Vos, inquit, curam omnem ſub inferentes miniſtrate in fide veſtra virtutem. (2. Pe. 1.) In virtute autem ſcientiam, in ſcientia autem abſtinentiam. In abſtinentia patientiam, in patientia autem pietatem, in pietate autem fraternitatis amorem; in amore autem fraternitatis charitem. Huic ſcalæ innititur dominus, ſicut exemplar ſuo exemplato: quia ipſe dedit exēplum viuēdi in paupertate, obedientia, & caſtitate. Alij aūt exponunt, q̄ hoc ſcala eſt beata Virgo, quæ ſup terrā fuit p cōtē-

ptum

ptum mundanorum cœlum attingẽs ſu-
ſcipiendo Deum. Tunc enim inclinauit
cœlos, & deſcendit. huius ſcalæ latera
ſunt humilitas, & obedientia gradus fue
runt in ea donorum, & virtutum huic in
inſixus eſt dominus ſicut ſuo thalamo
in incarnatione, pſalmus. Ipſe tanquam
Pſa. 18. ſponſus procedens de thalamo ſuo.

Secundo tangitur in hoc ſomnio Ia-
cob contemplatiuorum motus, Motus
enim contemplationis triplex eſt ſecun-
dum Dionyſium, ſ. rectus, & obliquus, &
circularis. Rectus ergo motus tangitur p
angelorum, id eſt contemplatiuoru aſcen
ſum, obliquus tangitur per deſcenſum,
qa ille, q aſcendit ſurſum, cum deſcẽdit,
motum ſuum reflectit, & obliquat à ſur-
ſum in deorſum. Motus autem circu-
laris tangitur, cum ſubditur, Dilataberis
ad orientem, & occidentem, ſeptentrio-
nalem, & meridiem. Per has qua-
tuor partes cœli circulariter ſol mouet.
Igitur iſti angeli ſunt contemplatiui, &
ſpuales, q ſunt quaſi homines cœleſtes,
& angeli terreſtres: hi aſcendunt contẽ-
plando, & deſcendunt ſe humiliando, &
ſicut dicit Ambroſius. Qui vult per ſcalã
aſcendere, oportet, q manibus, & pedib'
ſe teneat: manus opera, pedes cogitatio-
nes, & affectiones. Vel, vt aliq exponunt,
iſti angeli ſunt prælati, q aſcendunt per
contemplationem, & deſcendunt p actio
nem. Vel angeli ſunt prædicatores, q
quandoque debent aſcendere prædican-
do ſublimia, quandoque deſcendere præ
dicando humilia. Sequitur motus tertius,
qa dilataberis ad orientem, ſ. per originẽ
virtutum, & occidentem occaſum vitio-
rum, ad meridiem per feruorem affectio
num, ad ſeptentrionem ſiue aquilonem
per expugnationem diabolicarum ſugge
ſtionum.

Tertio, tangitur contemplatiuæ vitæ
fructus cum dixit dominus, Terrã in qua
dormis, tibi dabo, Terra enim hæc cœle
ſtis patria eſt, in qua erit perfecta qes ſe-
Pſal. 4. cundum illud, In pace in idipſum dor-
miam, & requieſcam. Vnde in hac ter-
ra debet caput noſtrum, id eſt mens tan-
quam in puluinari ſe ponere, vt qeſcat à
temporalium cura. Hãc dabit nobis de',
ſi in ea per contemplationem, & deſide-
Ge. 17. rium peregrinamur, & conuerſamur. Ge
ne. Dabo tibi terram peregrinatiois tuę.
Quia vero in prædicto ſomnio dr̃, quod
Iacob vidit innixum ſcalæ dicentem ſi-
bi, &c. Notandum eſt, quod (ſicut dicũt
ſomniorum interpretes) apparitio domi
ni in ſomnijs poteſt habere variam expo
ſitionem, vel ſignificationem. Nam dñs
per ſomnium aliquando apparet vt ta-
cens, aliquando vero vt loquens, aliquã-
do vero vt patiens. Quando igitur alicui
per ſomnium dñs apparet, vt tacens, &
nihil loquens, ſi ille, q hoc vidit peccator
eſt, ſignificat, quod conuertetur ad Deũ,
& finiet in pnia dies ſuos. Si vero ſit iu-
ſtus, & ſanctus, ſignificat, quod gloriæ
eius augmento apud Deum proficiet, gau
dium habiturus. Si vero talis qui hoc vi-
det ſit homo in poteſtate conſtitutus, pu
ta rex, vel princeps, ſignificat, quod inue
niet gaudium, & victoriam de inimicis.
Quandoque vero dominus per ſomniũ
apparet, vt alicui loquens, & tunc ſiue lo
quatur aliquid pertinens ad futurorum
promiſſionem, ſicut locutus eſt hic Ia-
cob, ſiue aliqd pertinens ad conuerſionẽ,
ſicut aliquando loqtur peccatoribus, ſiue
ad confortationem, ſicut aliquando log
tur iuſtis tribulatis, & in afflictionibus
poſitis, vel alio quocunque modo loqua
tur, quicquid dicit tenendum eſt. Quan-
doque vero dominus in ſomnijs appa-
ret, vt crucifixus, vel imago ipſa crucifixi,
& tunc, (vt dicunt) ſignat patientiam, &
victoriam in tribulationibus. Vnde ſi qs
videat in ſomnio ſe adorare imaginem
domini noſtri Ieſu Chriſti, aut oſculetur,
aut deprecetur, ſi quidem rex eſt, & ipſe
inueniet victoriam de inimicis, & gau-
dium in gloria ſua. Nam crux poſt cru-
cifixionem Chriſti maximas victorias de
ſignat, & omnis calamitatis amiſſionem
Quod ſi aliqs de populo videat hoc, con
ſequitur gaudium, & pro quo interpella-
uerit obtinebit. Sed ſi ſolũ videatur ima-
go Chriſti abſque cruce, minus erit gau
dium, vel victoria. Et nota etiam hic de
imaginibus, quod illę, quæ i ſomnio ap-
parent ſine auro ſignificant euentum re
rum potiorem. Nam illę, quæ apparent
cum auro quandoque tribulationem por
tendunt. Hæc dicunt ſomniorum inter-
pretes, quæ ego referendo tantum, non
aſſerẽdo hic pono: an vera vel falſa ſint,
fateor me neſcire, Dicit Ariſto. quod ne- Ariſ. de
que eſt eis totaliter credendum, neque to ſom. &
taliter diſcredendum Et ideo euenientia vigi.
ſomnia (vt ipſe dicit) neque idoneum eſt
contemnere, neque oportet ab eis facile
perſuaderi, præcipue, quia ſpiritus men-
dax

dax plerunque in viſione, vel ſomnio, vt poſſit decipere hominem in forma Chriſti legitur apparere. Sic enim beato Martino per exteriorem viſionem ſenſibilē in forma Chriſti apparuit purpuratus, quem tamen ille per ſpm̄ cognouit atq; contudit. In vitis quoque patrum refertur, quòd monachus quidam audiens facta magna Moyſi, cordis ſpū cœpit eum præferre Chriſto, qui ſequente nocte per ſomnium vidit Moyſen cum choro angelorum ſtantem in veſtibus albis, Chriſtū vero nigris indutum vidit in choro hominum: propter quod inſipiens monachus a fide Chriſti depoſuit, & factus eſt Iudæus.

Corporis Chriſti in ſacramento, quod ſiquidem illi libro intus, & foris ſcripto a Diuo Ioanne praeuiſo, comparatur, ſeptem arcana maximā admirationem afferens, a naturalibus exemplis elucidantur. Cap. IX.

Apo.5. CORpus Chriſti ſub ſacramento aſſimilatur illi libro quem vidit Ioannes. Vidi, inqt, librum, q erat ſcriptus intus, & foris, ſignatum ſigillis ſeptem. Dī corpus Chriſti liber intus ſcriptus, qa videlicet i ſe continet conſolationes, & ſuauitates notabiles, & mirabiles. Et iterum ſcriptus foris, qa ſacramentis viſibilibus tégitur, ſignatum autem ſigillis ſeptem. ponitur propter ſeptem mirabilia, quæ ſunt ibi.

Primum eſt, ꝙ fit de pane non mutatum, ſed manens idem, & ponitur à quibuſdam exemplum, ſicut cognitio mea, mediante voce, fit tua manens mea.

Secūdum eſt, ꝙ tanta magnitudo ſub tam parua ſpecie tota latet. Et ponūt qdam exemplum, ſicut in parua pupilla oculi totus mons magnus recipitur, vel videtur.

Tertiū eſt, ꝙ totum corpus per os hoīs intrat non diminutum eadem potentia, (vt qdam dīt) qua clauſo vtero de Virgine exiuit, & etiam de ſepulchro.

Quartum eſt, ꝙ comeditur non conſumptum, & non diuiſum. Et ponunt aliqui exemplum in ſenſu viſus, ſicut viror herbæ ab oculo videntis quaſi quidam eius cibus ſuſcipitur, nec tamen ipſa herba minuitur, vel diuiditur.

Quintum eſt, ꝙ ab immundis tāgitur ſine contagione, ſiu ſicut lumen Solis recipitur in re fœda, nec tamen fœdatur.

Sextum eſt, quòd a pluribus ſumitur, & in pluribus locis conficitur, nec tamē augetur, vel minuitur: ſicut ſi multæ candelæ ab vna accendantur, illa vna propter hoc non minuitur, nec augetur.

Septimum eſt, quod eſt ibi quantitas ſine quanto, cuius exemplum proprie non eſt in natura dare, vel alicubi reperire.

Dæmonum (qui iure locuſtis in Diui Ioannis viſione deſcriptis aſſimilantur) elatio, tentatio, permiſſa eorum a Domino poteſtas, malitiæ refrenatio, ſignū Thau, & quatuor Angelorum ſuper quatuor terræ Angulos aſſiſtentes ſignificatio, mire explicatur Cap. X

DÆmones aſſimilantur illis locuſtis, de quibus agitur in viſione Sctī Ioānis ī Apoc Vbi dr̄ vidiſſe, ꝙ exierūt locuſtæ in terram, & data eſt illis poteſtas ſicut habent poteſtatem ſcorpiones terræ: & præceptum eſt illis, ne læderent fœnum terræ, nec omne viride, neque oēm arborem, niſi tantum homines, qui non habent ſignū Dei in frontibus ſuis Vbi primo nota dæmonum elationem per ſimilitudinem locuſtarū aſſimilant.n. dæmones locuſtis, & propter aſcenſum ſuperbiæ, quia locuſtæ in altum ſaliunt; & ſic dæmon per ſuperbiam. Iſa. In cœlum conſcendam &c. Apoc.9 Iſa. 45.

Item propter caſum ruinæ: quia locuſta poſt ſaltū nimiū cadit. Iſa. Quomodo cecidiſti de cœlo Lucifer &c. Iſa. 14.

Item propter continuationem malitiæ quæ notatur in longitudine crurum poſteriorum, quia ſemper in malitia perſeuerant.

Secundò attēde dæmonū tentationē: qa exierunt in terram, ſ. ad tentandū homines. & dīt exire, ſ. a Dei ordinatione, Deus.n. tentationes noſtras ordinat i bonū noſtrū, & profectū· ſed ab hac intentione diabolus exit, quia in ſuis tentationibus non noſtrū profectū, ſed caſum, & detrimentum intendit Exierūt etiam de cœlo, vbi creati fuerunt, ſ. de empyreo: qñ fuerunt eiecti per ſuperbiam in terrā idest ad tentandū hoīes, qui habitant in terra. eos enim, qui ſunt in cœlo tentare vel moleſtare non poſſunt. Vnde pars eorum relicta eſt in hoc aere caliginoſo ad tentandum nos, qui ſumus in terra.

Tertio conſidera diuinam permiſſionem, quia data eſt illis poteſtas, ſ. tētādi

permiſſiuè. Greg. Licèt diabolus afflictio nem iuſtorum ſemper appetat, tamen ſi ab Auctore noſtro poteſtatem non accipit ad tentationis articulum, nullatenus conualeſcit. Sequit; Si ut habent ptãtem ſcorpiones terræ. Scorpiones (ſicut gloſa dicit) facie blandiuntur: ſed cauda pungunt occulte. Et ita faciunt dæmones tẽtantes: quia a principio porrigunt delectationem, & in fine inducunt cruciatũ, & afflictionẽ. & ſicut nõ ſentitur pũctio acus, ſic nec punctio ſcorpionũ, ſed poſtea paulatim diffunditur per totum corpus, & moritur punctus. & ſic decepti à dæmonibus quando peccant, non ſentiunt deceptionem, ſed tandem miſerabiliter puniuntur. Prouer. Fauus diſtillãs labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius: nouiſſima autem illius amara quaſi abſynthium. Prou. 5

Quarto nota diabolicæ malitiæ refrænationem, quia præceptum eſt illis, ne lęderent &c. Et hoc præceptum, eſt dæmonum refrænatio, ne tantum nocerẽ quantum vellent, vel quantum poſſent ſi permitterentur, quia nullus eis poſſet reſiſtere. Reſtringitur autem eorũ poteſtas contra electos, & ſaluandos: quorum qdam ſunt incipientes, & iſti intelliguntur per fœnum: qdam vero proficiẽtes, & iſti per viride. quidam vero perfecti, & iſti p arborem deſignantur. Et nota, quod nõ dixit, ne eos percuterent ſiue tangerent: ſed ne eos læderent: quia Sancti, & percutiuntur interdum exterius, & tanguntur, interius, ſ. dum tentantur, ſed non lædũtur in mentibus, ſ. vt peccatis cõſentiãt: vel vt finaliter pereant. Iob. Dixit dominus ad Sathan, Ecce in manu tua eſt: verumtamen animam illius ſerua. Et p iſta tria deſignantur tres ordines ſaluãdorũ, ſ. Noe, Daniel, & Iob, ideſt coniugati, qui terræ adhærent, & deſignantur per fœnum: Et continentes, qui viroreni corporis ſeruant, & ideo deſignantur p viride. Et prælati, q deſignantur per arbores quarum rami refrigerium præſtant alijs. Eſt ergo ſenſus. Præceptum eſt illis, ſ. dæmonibus, i. coarctata eſt poteſtas eorum, ne læderent fœnum terræ, i. coniugatos in anima, ſed in corpore affligant, & interdum corporalia auferant: neque oẽ viride, i. continentes, viroie pudicitiæ virentes: neq; omnem arborem, i. prælatos folijs verborum ſuorum alios ſanantes, & fructibus operum ſatiantes, vmbra exem Iob. 2.

plorum, vel conſolatione alios recreantes: niſi tantùm homines ab humo dictos, i. carnales. 1. Cor. Cum ſit inter vos zelus, & contentio, nonne carnales eſtis, & ſm hominem ambulatis? qui non habẽt ſignum Dei in fronte ſua, i. in aperto hoc ſignum eſt Thau, quod habet figurã crucis, & eſt vltima littera in alphabeto Hebræorum, & nominatur ſiue interpretatur confirmatio. Vnde ſignificat ipſam finalem pœnitentiam, quę confirmat hominem in bono: hoc autem ſigno liberãtur oẽs, q illud habent. Ezec. Signa Thau ſuper frontes virorum gementium, & dolentium ſuper cunctis abhominationibus, quæ fiũt. Et infra: Omnem ſup quẽ videtis Thau, ne occidatis. Et hoc ſignũ debet haberi nõ ſolum in corde, ſed etiã in fronte, vbi eſt locus erubeſcentiæ, & ẽt locus manifeſtus, vt ſ. non erubeſcat homo facere pœnitentiam aperte, & nomen Christi aperte prædicare. 1. Cor. 3 Ezec. 9.

Itẽ dæmones conantur maximè impedire prædicatores. quod oſtenditur ex viſione beati Ioãnis, quæ habetur in Apoc. vbi dr̃, Vidi quatuor Angelos ſtantes ſup quatuor angulos terræ, tenentes quatuor vẽtos terrę, ne flarent ſuper terram, neq; ſupra mare, neque ſupra vllam arborem. Per iſtos quatuor angelos intelliguntur vniuerſi dæmones, q dicuntur quatuor propter naturam numeri, qa quaternarius multum diuiſibilis eſt, & ipſi nõ intendunt niſi diuiſionem facere. Apoc. 7

Item quaternarius non eſt numerus ſolidus, ſed ſuperficialis.

Item ſuggeſtio dæmonum ſuperficialis eſt, non habens ſoliditatem.

Item dicuntur quatuor, qa Euangelia impugnant, & quatuor vitia præcipue ſuggerunt dum tentant. vel qa per quatuor partes mundi fideles tentant. Vnde ſeqtur ſtantes ſuper quatuor angulos terræ, i. in quatuor partibus mundi immorãtes, vt omnes tentent. vel hoc dr̃, qa ipſi dæmones laborant, vt ponant homines in angulis, i. in ſordibus peccatorũ. Nam in angulo ſunt ſordes. vel in angulo duplicitatis. Sequitur, Tenentes quatuor vẽtos, ideſt tenentes, & impedientes oẽs p̃dicatores ecclesię, qui dicuntur quatuor, quia debent habere quatuor virtutes iuſtitiam, fortitudinem, temperantiam, & prudentiam: vel doctrinam quatuor Euãgeliorum, quæ ſignificatur, Gene. 2. per per quatuor flumina paradiſi. vel quia debent Gene 2

bent prædicare per quatuor climata mū-
di. & dicuntur venti, quia nubes, ideſt
peccatores in pluuias lachrymarum diſ-
ſoluunt.

Item qa terrę humiditates deſiccant,i.
carnis voluptatem,& mentis cupiditatē.
Iob. 23 & de his quatuor ventis dr̄: Qui facit ven
tis pondus, & aquas appendit in menſu-
ra. Sequitur, ne flarent ſuper terram, ideſt
ſuper illos,q ad modum terræ ſunt arabi
les vomere prædicationis,& ſuſceptibi-
les diuini ſeminis, neque ſuper mare,i.ſu
per fluidos,& inſtabiles, neque ſuper vllā
arborem, ideſt ſuper illos, qui ad fructifi
candum ſunt habiles: quaſi dicat dęmo-
nes conati ſunt, & nunc conantur quoti
die impedire prędicatores, ne prędicent
neque bonis, neque malis, neque ad exer
citationem bonorum, neque ad reuoca-
tionem malorum. Sciunt enim dęmones
quòd nil adeo prodeſt ſicut prædicatio
verbi Dei. Gloſa, In tempore tribulatiōis
nihil magis neceſſarium, quàm prędica-
Iob. 23 tio verbi Dei. Ideo nititur diabolus eam
detinere in omni loco. Econtra autem
dominus ſub ſimilitudine etiā quatuor
ventorum vocat prędicatores, vt prędi-
Eze. 33 cent. Ezech. A quatuor ventis veni ſpiri-
tus,& inſuffla ſuper interfectos iſtos, &
reuiuiſcant.

Veri ac contemplatiui Eccleſiæ Doctores, Chri-
ſtiq́ imitatore, quatuor animalibus ab Eze-
chiele deſcriptis, ac forti Angelo à Ioanne, nec
non candelabro aureo a Zacharia præuiſo, per
doctiſſimas variasq́ eorum expoſitiones com
parantur, quaſque conditiones ſapientes, ac
prælati habere debeant, aperitur.

Cap. XI.

DOctores noui teſtamenti aſſimilan-
tur illis animalibus, quę deſcribun-
Ezec. 1. tur in prima viſione libri. Ezec. Vbi dici-
tur, Et de medio eius ſimilitudo quatuor
animalium &c. In cuius viſionis ſerie in
troducuntur hæc animalia, vt copulata,
vt figurata, vt pennata, vt mota, & vt in-
flammata. Oſtenduntur ergo primo fuiſ
ſe copulata, quia quatuor. Vnde dicit, ꝙ
de medio ignis, ſicut, Grego. exponit, qa
ſupra pręmiſerat, Et ignis inuoluens ſimi
litudo quatuor animalium.

Primo ergo conſidera tria, primò locū,
qui congruit ſanctorum doctorum pro-
bationi. Locus enim originis ſiue egreſ-
ſionis ſanctorum Doctorum, eſt de me-
dio ignis, ſcilicet tribulationis ſiue per-
ſecutionis. Eccleſiaſtici. Vaſa figuli, ideſt
Doctores Chriſti probat fornax tribula- Ecc. 27
tionis. ſic enim æſtuant, vt per impatien- Ecc. 41
tiam non deſtituantur, Eccleſiaſtic. In
medio ignis non ſum æſtuata, dicit Do-
ctorum eccleſia. Et ideo dicit in Prouer. Pro. 19.
quòd doctrina viri. ideſt virilis Doctoris
per patientiam noſcitur, Greg. Tanto mi Grego.
nus vnuſquiſque oſtenditur doctus, quā-
to minus patiens. neque enim poteſt ve
raciter bona docendo impendere, ſi vi-
uendo neſcit aduerſa æquanimiter tole-
rare. Perfecti enim Doctoris eſt ſic
aliorum hominum improbitatem patiē-
ter ſufferre, vt ſe nouerit ab iniquis ſa-
pienter obſeruare: neque enim propria
munditia ſine tolerantia ſufficit, neque
tolerantia ſine munditia valet. Vel de
medio ignis, ideſt ex intimo feruore amo
ris ſancti Doctores procedunt ad opus
prædicationis.

Secundo tangitur numerus, qui com-
petit Doctorum eruditioni, qa quatuor,
ſiue propter doctrinam quatuor Euange
liorū, quam prædicant, ſiue propter qua-
druplicem intellectum ſcripturarū quas
explanant, ſiue propter quatuor mundi
partes quas ſuis doctrinis illuſtrant, quæ
etiam ſignificantur per quatuor qua-
drigas.

Tertiò ponitur tropus, ideſt ſimilitudo Zach. 6
quæ competit eorum perfectioni, quia ſi-
militudo erat animalium. In animali-
bus enim eſt perfectio motus, & ſenſus,
quia ſcilicet ſancti Doctores vigent ſen-
ſu diſcretionis, & motu boni operis. Ipſi
enim ſunt animalia, quibus dominus ma
num ſuæ largitatis aperit, & eis benedi-
ctionem ſuæ gratiæ affluenter infundit.
pſalmus: Aperis tu manum tuam, &c. Pſ. 154.

Secundo introducuntur hæc anima-
lia, vt figurata: habebant enim quantum
ad communem figuram ſimilitudinem
hominis. Et præmittitur, quod ſimilitu-
do hominis erat in eis, ſiquidem in ſan-
ctis Doctoribus eſt ſimilitudo hominis,
ideſt Chriſti. Vnde Grego. dicit, quod
ſancta animalia hęc non eſſent, niſi
Chriſti ſimilitudinem habuiſſent. Com- Gre. ſu
petit ergo omni ſancto Doctori, vt aſ- p Eze.
ſimiletur Chriſto homini ſecundum
illud: Omnis ſcriba doctus in regno Mat. 13
cœlorum, ſimilis eſt homini patrifami-
lias, ideſt Chriſto. Debet enim Chri-
ſtum imitari, & ei aſſimilari in viuendo

nis,ſ. vt ſub contemplatiua ſit etiam acti
ua.& debent eſſe manus in quatuor par-
tibus, quia.ſ quatuor modis per opera vi
tæ actiuæ proximis ſeruitur,ſ. vel quan-
tum ad animam,vt docendo,conſulẽdo,
& alias ſpirituales eleemoſynas impen-
dendo· vel quantum ad corpus viuum,ſ.
reficiendo, veſtiẽdo,& alia neceſſaria mi
niſtrando,vel quantum ad corpus defun
ctum,ſ.componendo,& ſepeliẽdo, & hu
iuſmodi.vel quantum ad res temporales
exteriores,ſicut defendendo temporalia
Gre. ſu iura eccleſiæ,vel aliarum perſonarum, &
p Eze. huiuſmodi. Vel(ſecundum Grego.)dicũ
tur eſſe in quatuor partibus, quia ſancti
Euangeliſtæ,qui fuerunt primi doctores
noui teſtamẽti, opus exterioris doctrinę
per quatuor partes mundi diffuderunt,ſ.
per orientem,occidentem meridiem, &
ſeptentrionem.

Item deſcribitur eorum figura quò ad
pedes: quia pedes eorum pedes recti, &
planta pedis eorum quaſi planta pedis vi
tuli.In pedibus(ſicut dicit gloſa) intelli-
guntur greſſus operum,ita,vt ſicut p ma-
nus intelliguntur opera,quæ ordinantur
ad proximum,ita per pedes intelliguntur
opera hominis quantum ad ſe ipſum.
Sicut enim animal greſſibile pedibus per
git ad locum, ita etiam homo ſpiritualis
Anguſ. operibus tendit in Deum. Vnde Augu.di
cit, quòd Deo, qui vbique eſt,non locis
appropinquamus, ſed bonis ſtudijs bo-
nis q; actionibus. Et ideo ſicut ſine pedi-
bus corpus hominis non pergit. Sic enã
fides hominis ſine operibus non profi-
Iac.2. cit.Iac.Fides ſine operibus mortua eſt.
Sed in iſtis pedibus,ideſt operibus debet
eſſe rectitudo intentionis,ſcilicet vt recta
intẽtione fiant,Vnde dicit, Pedes eorũ
pedes recti, ſcilicet per rectam intentio-
nem,quia qualis eſt intenti, tale eſt opꝰ
Ecc.51. Eccleſiaſt. Ambulauit pes meus iter re-
ctum.

Item debet eſſe in eis maturitas mode
rationis· quia cum quadam maturitate,
ideſt grauitate,& modeſtia debent exeq,
& perficere opus intentum. Vnde dicit,
quòd planta pedis eorum quaſi planta
pedis vituli. Vituli enim ſiue boues (vt
dicit Gregorius) cum quadam maturita-
te ſiue grauitate incedunt. Vel etiam in
planta pedis vituli ſignatur fortitudo la-
boris, quia vituli ſiue boues fortes habẽt
Gre in pedes,vt ipſe Gregorius dicit
Ezech. Item in hoc ſignatur diſcretio circum
ſpectionis, ex eo,quòd in pedibus vituli.
eſt vnguium diſcretio. Ex quibus patet,
quòd opera docentium debent eſſe re-
cta,grauia,fortia,& diſcreta.

Tertio,hæc animalia deſcribuntur etiã
eſſe pennata: vnde dicit, Quatuor pennæ
vni. Vbi circa eorum pennas nota qua-
tuor,primò diſtinctionem,quia quatuor
pennæ vni,ſcilicet ad modum alarum.
Iſte quatuor pennæ,ſunt quatuor condi-
tiones, quæ neceſſariæ ſunt cuilibet con
templanti, vt per volatum contemplatio
nis poſſit ad diuina leuari. Prima penna
eſt mentis virtus, per quam ſcilicet ani-
ma ad volatum contemplationis diſpo-
nitur. Eſt enim animæ contemplanti ne-
ceſſaria virtus moralis,ex eo,quòd virtu-
tes morales vehementiam paſſionum re
primunt,& ſedant exteriorum occupatio
num tumultus,quibus abſtraheretur in-
tentio eius ab intelligibilibus ad ſenſibi-
lia. Eccleſiaſt. Homines diuites in virtute Ecc 44.
pulchritudinis,ſtudium habentes. Stu-
dium enim pulchritudinis, eſt ſtudium
contemplationis, quod competit homi-
nibus virtutibus abundantibus

Secunda penna,eſt mentis actus, quo
ſcilicet contemplatio incipitur. Et talis
actus eſt lectio, oratio, & meditatio, &
huiuſmodi. Nam in lectione mens infor
matur;in oratione eleuatur,in meditatio
ne autem inflammatur,ſecundum illud:
In meditatione mea exardeſcet ignis. Pſa.38.

Tertia penna, eſt gradus conſideratio-
nis, quo ſcilicet ordinatè anima contem
plando progreditur. Et nota,quod habet
contemplatio diuerſos gradus, quibus
ſcilicet anima in Dei cognitionem aſcen
dit,ſecundum illud Pſalmiſtæ. Aſcenſio-
nes in corde ſuo diſpoſuit in valle la- Pſa. 83
chrymarũ. Vnde Richardus de Sancto Ri.ar.
Victore ſex gradus contemplationis di-
ſtinguit quibus mens per creaturas mun
di in Dei contemplationem aſcendit.
Primus gradus eſt ſecundum ſolam ima-
ginationem, cum attendimus ſolum res
corporales. Vnde in hoc gradu ponitur
ſolum perceptio ſenſibilium.

Secundus gradus eſt in imaginatione
ſecundum rationem,prout,ſ.ſenſibilium
ordinem, & diſpoſitionem conſideramꝰ.
Vnde in hoc gradu fit progreſſus a ſenſi-
bilibus ad intelligibilia.

Tertius eſt in ratione ſecundum ima-
ginationem,quando,ſ per inſpectionem
rerum viſibilium ad inuiſibilia ſubleua-

mur. Vnde in hoc gradu ponitur diiudicatio ſenſibilium ſecundum intelligibilia.

Quartus gradus eſt in ratione ſecundum rationem, quando ſcilicet animus intendit inuiſibilibus, quæ etiam imaginatio non nouit. Vnde in hoc gradu ponitur abſoluta conſideratio intelligibilium, in quæ per ſenſibilia deuenitur.

Quintus eſt ſupra rationem, quãdo diuina reuelatione cognoſcimus, quæ humana ratione comprehendi non poſſunt. Vnde in hoc gradu ponitur contemplatio intelligibilium, quæ per ſenſibilia inueniri non poſſunt, ſed tantum per rationem capi poſſunt.

Sextus eſt ſupra rationem, quando ſcilicet ex diuina reuelatione cognoſcimus ea, quæ humanæ rationi repugnare videntur, ſicut ea, quæ dicuntur de myſterio trinitatis. Vnde in hoc gradu ponitur conſideratio intelligibilium, quæ ratio nec inuenire, nec etiam capere poteſt.

Quarta penna, eſt Dei intuitus, ideſt ipſa contemplatio diuinæ veritatis: & in hac contemplantis volatus finitur. Quia huius contemplatio finis eſt totius humanæ vitæ. Vnde Auguſtinus dicit, quòd

Aug. 1. de Tri. contemplatio Dei promittitur nobis, vt actionum omnium finis atque æterna perfectio gaudiorum. hic autem competit nobis imperfecte, videlicet per ſpeculum in ænigmate. & ideo est quædam inchoatio illius beatitudinis. Sed nota, quod dicit, quòd iſtarum quatuor pennarum duæ tegebant corpora animalium, quia quamdiu ſanctorum Doctorum animæ corporibus teguntur, ideſt quamdiu ſunt in hac vita indigent ad contemplatiuam vitam duobus prædictorum, ſcilicet virtute morali. Nam a corpore exuta anima, nec ſenſibilibus paſſionibus, nec rerum corporalium tumultibus inquietabitur, vel impedietur. Et idẽ non indigebit virtutibus moralibus, quæ habent huiuſmodi impedientia reprimere, vel ſedare.

Item indiget gradu conſiderationis, quia ſcilicet in hac vita non poteſt anima immediatè leuari in contemplationem diuinæ veritatis, ſed potius per quoſdam gradus in ipſius contemplationem conſurgit. Duæ autem aliæ pennæ inuicem iungebantur, quia ſcilicet in alia vita videbitur Deus ſicuti eſt, & erit actus, & contemplatio mentis, cum vno intuitu diuinæ veritatis. Vnde Auguſtinus dicit, quòd non erunt in patria cogitationes noſtræ volubiles ab alijs in alia euntes atque redeuntes, ſed totam ſciẽtiam noſtram vno ſimul conſpectu videbimus. Duabus ergo pennis corpora teguntur, quia ſcilicet virtus, & gradus contemplantibus neceſſaria ſunt quamdiu anima mortali hoc corpore tegitur. Duæ vero pennæ iunguntur, quia ſcilicet in viſione beata mentis actus, & contemplatio vnico & ſimplici intuitu diuinæ veritatis perficitur. Vel iſtæ quatuor pennæ quibus anima in contemplatione leuatur, ſunt illæ quatuor contemplationes, quas beatus Bernardus in libro de conſideratione ponit, quarum prima eſt admiratio maieſtatis, Secunda eſt conſideratio iudiciorum Dei, Tertia eſt recognitio beneficiorum. Quarta eſt conſideratio promiſſorum. Quarum duæ dicuntur corpora tegere, quia operta, & tecta ſunt animæ, quamdiu manet in corpore, ſcilicet immenſitas diuinæ maieſtatis, & abyſſus iudiciorum Dei: duæ vero inuicem iunguntur, ſcilicet promiſſa, & beneficia. Nam promiſſio beneficiorũ fit, & beneficia promiſſa conferunt, ſed promiſſio promittitur ad conſolationẽ, beneficium vero ſubſequitur ad ſatisfactionem. Sed ſecundum beatum Gregorium, quatuor illæ pennæ ſanctorũ animalium, ſunt amor, & ſpes, & iſtæ duæ inuicem coniunguntur, quia ſcilicet ſancti viri, & amant, quæ ſperant, & ſperant quæ amant. Aliæ vero duæ ſunt timor, & pœnitentia: & iſtæ duæ tegunt, quia timor, & pœnitentia ab omnipotentis Dei oculis mala præterita abſcondunt.

Secundò nota pennarum ſituationẽ, quia habebant pennas in quatuor partibus. Nam penna amoris eſt in cœlo, penna ſpei eſt in Deo, penna pœnitentiæ habet locum in mundo, penna timoris eſt de inferno. Sed attende, quòd manus dicitur eſſe ſub pennis in quatuor partibus, quia nec amor, nec ſpes, nec timor, nec pœnitentia eſt ſine opere efficax. Nam amor ex nato oſtenditur, ſpes ex merito concipitur, pœnitentia ex debito ſatisfacit, timor a malo retrahit, & inſuper ad bonum compellit ſecundum illud, Qui timet Deum faciet bona. Vel ſi per pennas intelligantur

conſi-

conſiderationes mentis, tunc ſunt in
quatuor partibus, quia aliquando San-
cti conſiderant ubi fuerunt, ſcilicet in
peccato, & ſic replentur mœrore. ali-
quando uero ubi ſunt, ſcilicet in mun
do, & ſic affliguntur dolore: quan-
doq; uero conſiderant ubi erunt, ſcili-
cet in iudicio, & tunc ſolicitantur ti-
more: Quandoq; autem ubi non
ſunt, ſcilicet in cœlo, & ex hoc inflam
mantur amore. Et iſta (ſecundum Gre
gorium) in mora ſunt quatuor genera
compunctionum, quibus mentes ſan-
ctorum hominum uehementer afficiun-
tur.

Tertiò nota pennarum connexionem,
quia iunctæ erant pennæ eorum, alterius
ad alterum ſcilicet, ſecundum Grego-
rius, quia prædicatorum uirtus, & ſapien
tia charitatis. & concordiæ pace ſocian-
tur: Quamuis enim ſancti uiri diuerſita
tem habeant ſiue etiam diſtinctionem
pennarum, ideſt diuerſa uirtutum mu-
nera, uel dona gratiarum, tamen dum
unuſquiſq; alteri de uirtutis dono,
quod habet obſequitur, & econuerſo,
penna alterius ad alterum mutua utilita-
te connectitur, Nam contemplatiuus
pro actiuo orat, actiuus uero contem-
platiuo neceſſaria corporis adminiſtrat;
& ſic de aliis. Vnde ad hanc connexio-
nem pennarum hortatur Beatus Petrus
1.Pe. 4. dicens: Vnuſquiſq; gratiam, quam acce
pit, in alterutrum illam adminiſtran-
tes.

Quartò conſidera pennarum extenſio
nem, quia facies eorum, & pennę eo-
rum extentę deſuper. In facie intellige
Sanctorum intentionem, quam ſemper
ad Deum uertunt, contra quòd de pecca
Hie.32. toribus dicitur, Verterunt ad me terga,
& non facies. facies enim eſt pars ante
rior, & ideo ſignificat intentionem finis
quæ opus præcedit. Tergum uero ſiue
dorſum, eſt pars poſterior, & ideo ſigni
ficat opus, quod ipſam intentionem
ſubſequitur. Tergum ergo, & non fa
ciem ad Deum conuertit, qui opus qui-
dem de genere bonorum facit, ſed ad
Deum intentionem non dirigit. Sed in
pennis, quibus uolatur in altum, intelli-
gitur Sanctorum contemplatio, de qua-
rum pennarum uolatu, Pſalmus dicit,
Pſa.54. Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ?
& uolabo, & requieſcam. Facies ergo,
& pennas animalium extentas deſuper

Propheta uidit: quia intentio, & con
templatio Sanctorum ſemper ſuper ſe tē-
dit, ut cœleſte bonum aſſequi, & obtine-
re poſſint ſicut interlinearis gloſſa di-
cit.

Quartò hæc animalia erant mota; &
impulſa à ſpiritu. Vnde dicit, quod ubi
erat impetus ſpiritus illuc gradiebantur.
Vbi aduerte, quòd ſancti doctores a Spi
rituſancto mouentur, impetuosè, con-
tinuè, & cautè. Et propter primum di-
cit, vbi erat impetus ſpiritus. Vbi dicit
gl. quòd ſicut in malis eſt impetus car-
nis; ita in bonis eſt impetus ſpiritus: &
hunc impetum (ſecundum Gre.) chari-
tas facit: quæ poſt ſpiritum ire compellit
Pſalmus, Fluminis impetus lætificat ci- Pſa 45.
uitatem Dei. Aqua fluminis eſt gratia Spi
ritusſancti, qua mediante charitate ani
mam impellit ad bonum, & perducit ad
ineffabile gaudium.

Item continuè, quòd notatur cum ſub
ditur, quòd non reuertebantur cùm am
bularent. Nam ſicut gloſa dicit, cum am
bularent ad bona, non reuertebantur
ad mala. & ideo in bono perſeuerando;
& continuando mouebantur. Matth. Ma.10.
Qui perſeuerauerit vſq; in finem, hic ſal-
uus erit. Sed quia illud verbum bis po-
nitur, alia gloſa quædam exponit de
motu recto. Cum ambularent ante, ſci
licet ad ſpiritualia, non reuertebantur re-
tro, ſcilicet ad temporalia, Vnde non
erat in eis motus reflexus, ſed rectus. Apo
ſtolus. Quæ retro ſunt, obliuiſcens, ad Phil. 2.
ea quæ ſunt priora, extendens me. Hie-
ronymus, Qui ſtiuam aratri tenet, non
reſpiciat retro, nō imitetur uxorem Loth
ne pereat, ſicut Heli, qui aliorum vitio
Deum offendit. Sed uidetur eſſe con-
tra, quòd alibi dicitur, quòd anima-
lia ibant, & reuertebantur in ſimilitu-
dinem fulguris coruſcantis. Sed di-
cendum, quòd ibi loquitur de motu
contemplationis, ſed hoc de imitatione
vitę ſiue de motu amoris. Vnde illud
exponitur, quod ibant ſcilicet per men-
tis contemplationem, ſed non diu in
ea eſſe ualentes, reuertebantur ad a-
ctionem: ſed quia ex contemplatione
ipſa anima inflammabatur, & illumi-
nabatur. Iccirco ſubditur, quòd reuer-
tebantur in ſimilitudinem fulguris cor-
ruſcantis, ideſt inflammantis, & il-
luminantis. Nam per eos à contem-
plationis arce deſcendentes, cæleſte lu-

men nobis ſpargitur, ut gloſa dicit.

Item mouentur cautè: quod notatur, cum dicit, quod unumquodq; eorum coram facie ſua ambulabat, ſcilicet ſemper ſibi præſens, ſemper diiudicans, quid bonum, vel quid malum, in quo creſcat, in quo decreſcat, Apoſtolus: Videte quomodo cautè ambuletis. Phil 5.

Quinto quoq; hæc animalia deſcribũtur, ut inflammata, & oſtenduntur ſancti doctores inflammati quatuor modis ſcilicet ad modum ſcintillarum, ad modum carbonum, & ad modum lampadarum, & fulgurum. De primo enim dicit, & ſcintillæ quaſi aſpectus æris candentis. quod ſecundum gloſam refertur ad ſanctorum prædicatorum doctrinam, quorum uerba ſunt ſubtilia, & ideo ſunt, ut ſcintillæ.

Item ſonantia ut æris.

Item feruentia, & ideo candentis. Vel poteſt exponi, quod ex ſanctis doctoribus emicant ſcintillæ exemplorum, auditus uerborum, & eſt in eis candor affectionum. vel ſcintillant orationibus, ſonant in prædicationibus, excandeſcunt in affectionibus. Gloſſa quaſi æris candentis, quia plus ardent deſiderio, quàm proferant verbo.

Secundo ſancti Doctores inflammantur ad modum carbonum: Vnde dicit, quod ſimilitudo animalium, & aſpectus eorum, quaſi carbonum ignis ardentiũ. Carbonibus enim ardentibus aſſimilantur ſancti Doctores, quia ipſi, & in ſe ardent per deſiderium, & alios ſibi adhærentes accendunt etiam ad diligendum Deum. Vnde gloſa dicit, Si carbonem tetigeris, accenderis, & cum ſancto ſanctus eris. Vnde iſti ſunt carbones, qui vaſtãt incinerando, idest ad pœnitentiam humi-
Pſ. 119. liando. Pſal. Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus deſolatorijs, vel vaſtatoribus ſecundum aliam literam. Item qui ſanctificant purificando, ſecundum illud,
Pſ. 139. Sanctificabit eos in igne, Pſalmus. Cadent ſuper eos carbones, in ignem deiicies eos, in miſerijs non ſubſiſtent.

Item qui adiuuant inflammando, ſecundum illud, habens carbones ignis ſedebis ſuper eos, & erunt tibi in adiutorium.

Tertio inflammantur ad modum lampadarum. Vnde ſubditur, Et quaſi aſpectus lampadarum. In lampadis enim requiritur mundicia uaſis, & ideo fit de uitro: copia liquoris, unde impletur oleo, euidentia fulgoris, & ideo ſuſpenditur in alto: quæ tria ſignant in ſanctis uiris. puritatem carnis, deuotionem mentis, & claritatem ſiue fulgorem ſanctæ opinionis. Vnde gloſa dicit, quod ſanctorum aſpectus eſt quaſi lampadarum, quia opinionem bonam à lumine aliorum, longè lateq; diffundunt, Canti. Lampades eius Can. 8.
lampades ignis atq; flammarum.

Quartò ſunt inflammati ad modũ fulgurum, & ideo ſubditur. Et erat uiſio diſcurrens in medio animalium ſplendor ignis, & de igne fulgur egrediens. Sic in medio animalium idest in cordibus Sanctorum: quia medius locus attribuitur cordi ſecundum illud Pſalmiſtæ. Factum eſt cor meum tanquam cera liqueſcens in Pſa. 21.
medio uentris mei. Eſt uiſio contemplationis Dei, non per ſimplicem mentis intuitum, ſicut eſt in patria, ubi Deus immediate uidetur; ſed eſt viſio diſcurrens per rationis diſcurſum prout inuiſibilia Dei à creatura mundi per ea quæ facta ſunt Rom. 1.
intellecta conſpiciuntur. unde diſcurrũt ex creaturis, quæ ſunt effectus Dei procedendo in contemplationem creatoris. & in tali contemplatione eſt ſplendor, & ignis, & fulgur: quia ſ in contemplatione ſanctorum fulget ſplendor diuinæ cognitionis. Pſal. Mirabilia opera tua, & Pſ. 138.
anima mea cognoſcet nimis. Iſa. Imple- Iſa. 63.
bit ſplendoribus animam tuam.

Item ardet ignis diuinæ dilectionis, Pſalmus. In meditatione mea exardeſcet Pſa. 38.
ignis.

Item fulgurat zelus fraternæ ſaluationis. Nam in ſancto uiro illuminato, & inflammato in contemplatione accenditur zelus etiam fraternæ ſalutis. Vnde egreditur fulgur. i. uerbum prædicationis vel exemplum conuerſationis proximorum corda terrens, illuminans, percutiens, & accendens ſicut fulgur. Vel nota, quòd in medio animalium. i. in Sanctorum cordibus eſt ſplendor ignis, cum ardent in amore Dei, & ſplendor fulguris, cum in dilectione feruentur proximi. Vel (ſecundum gloſſam) eſt in Sanctis uiſio diſcurrens, cum meditantur ſcripturas, quia dum hiſtorias diſcurredo percurrunt, Spiritualia ſancti ſacramenta cernunt. ſed eſt in illis ſplendor ignis, dum contemplantur res diuinas: quia in tali contemplatione mens inflammatur charitate, & illuſtratur ueritate, ſed ſplendor fulguris eſt in eis dum

dum conſiderant res creatas. unde Greg.
dicit: Quācunq; creaturam inſpicimus,
Dei notitiam fulgurat, dum in creaturis
ſe creator manifeſtat.
Item doctor eccleſiaſticus aſſimilari de
bet illi angelo forti, de quo habetur in vi
Ap. 10. ſione Ioannis. ubi dicitur; Vidi alium an
gelum fortem deſcedentem de cęlo ami
ctum nube, & iris in capite eius: & facies
eius erat ſicut Sol, & pedes eius tanquam
columna ignis, & habebat in manu ſua
librum apertum, & poſuit pedē dextrū
ſuum ſuper mare, ſiniſtrum uero ſuper
terram. Vbi notantur octo, quæ doctor
eccleſiaſticus debet habere. Primum eſt
obedientia, per quam aſſimiletur angelo.
Nam præcipua eſt in angelis obedientia
Pſ. 102. creatori, Pſalmi. Benedicite domino om
nes angeli eius, potentes uirtute qui faci
tis uerbum eius ad audiendum uocē ſer-
monis eius. Vbi nota, quòd ex obediētia
dura iniuncta quidam prouocantur ad
iram, & murmurant, & maledicunt. con-
tra quod dicit, Benedicite Domino. Qui-
dā uero ad implendum ſe impotentes, &
infirmos dicunt, & aſſerunt, contra quod
dicit, potentes uirtute, Quidā uero, quòd
audiunt implere differunt, & negligunt,
& contra hoc additu, Qui facitis uerbum
Iac. 1. eius. Iac. Eſtote factores uerbi, & non au
ditores tantùm. Alii quandoq; ſe excu-
ſant, quod non intellexerunt ſiue audie-
runt: contra, quod ſubinfertur, ad audien
dum uocem ſermonis eius. Sunt ergo
ueri obedientes ad modum angelorum,
intenti ad audiendum, prompti ad obe-
diendum uirtuoſi ad exequendum, man-
ſueti ad ſuſtinendum. Et talis angelus de
Mal. 2. bet eſſe doctor eccleſiaſticus, Malach. Le
gem requirent ex ore eius, quia angelus
Domini exercituum eſt. Secundum eſt
patientia. Vnde dicitur, fortè ſcilicet i to-
lerando, uel fortem in operando, & expu-
gnando ſicut fuit Iudas Machabeus, de
1. Ma. 2. quo dicitur: Iudas Machabeus fortis viri-
bus a iuuētute ſua, ſit nobis princeps mi
litiæ, & ipſe aget bellū populi.
Tertium eſt humilitas, quæ notatur cū
dicitur Deſcēdentem ſcilicet per humili
tatem de cœlo. i. de altitudine ſuperbiæ,
Iſa. 14. de qua dicitur, In cœlum conſcendam,
& ſuper aſtra cęli. exaltabo ſolium meū
uel per deſcendentem de cęlo. i. de altitu
dine contemplationis ad miniſterium a-
ctionis.
Quartum eſt miſericordia, quæ notat
cum dicitur, Amictum nube, Aſſimilatur
enim miſericordia nubi, eo quod refrige
rium præſtat, ſecundum illud: Specioſa Ecc. 35.
miſericordia domini in tempore tribula-
tionis, quaſi nubes pluuiæ in tempore ſic
citatis.
Quintū eſt iuſtitia, unde dicit, Et iris in
capite eius. Et ſicut in iride eſt ceruleus
color adiunctus igneo, ita in doctore,
vel prælato debet miſericordia iuſtitiæ ſo
ciari. Pſal. Miſericordia, & veritas, obuia- Pſ. 84.
uerunt ſibi. Hęc ergo iris miſericordiæ, &
iuſtitiæ debet eſſe in capite, i. in pręlato ſi
ue principe.
Sextum eſt ſapientia, quæ notatur cū
dicitur, Et facies eius ſicut ſol. Aſſimila-
tur enim ſapiens, ſoli non ſolum ratione
claritatis, ſed etiam ratione firmitatis ſe-
cundum illud Eccl. Homo ſanctus in ſa Ecc. 27.
pientia ſua manet ſicut ſol. Attribuitur
etiam ſapientia faciei, quia ſicut dicitur
Eccleſ. Sapientia hominis lucet in uultu Ecc. 8.
eius.
Septimum eſt affectionum rectitudo,
quæ notatur ibi. Et pedes eius ſicut colū-
na ignis. Notantur enim affectiones in
pedibus, ſed erectio domus, & aliorum
ſuſtentatio in columna: ſed feruor, & in-
cenſio in igne, ſcilicet amoris, & ideo ex
his colligitur, quod doctor eccleſiæ debet
eſſe affectuoſus, ad cęleſtia erectus, aliorū
ſuſtentatiuus, & ad ſpiritualia feruidus,
Eccl. Surrexit Helias quaſi ignis &c. Octa Ec. 48.
uum eſt perfecta doctrina, quæ requirit
tria. ſ. ut doctor ſit eruditus, uidelicet in
ſacra ſcriptura, quod notatur per hoc,
quod habebat librum apertum.
Item, quod ſit operoſus, ut quòd de ore
prædicat opere impleat, quòd notatur p
hoc, quod habebat in manu.
Item, quod ſit diſcretus, quia aliter de-
bet prædicare carnalibus, & peccatori-
bus, qui ſignificantur per mare; & aliter
iuſtis, firmis, & fructuoſis, qui ſignificant
per terram: uel per mare ſeculares, per ter
ram uero religioſi ſignificantur; uel per
mare exiſtentes in aduerſitate, per terrā
exiſtentes in proſperitate: quibus omni-
bus diuerſa exhortatio congruit. Vnde
angelus alium pedem ſupra mare, & aliū
ſupra terram dicitur poſuiſſe. uel pes de-
xter eſt amor Dei, quo calcatur mare
ideſt amaritudo, & aduerſitas ſeculi: pes
ſiniſter eſt amor proximi, qui debet calca
re terram, ideſt omnia terrena, proximo-
rum ſaluti poſtponere: Prouer. Qui negli- Pro. 12.
git

git damnum propter amicum, iuſtus eſt.

Item doctor Eccleſiaſticus debet eſſe ſimilis illi candelabro, quod deſcribitur
Zac.4. in uiſione Zachariæ dicentis: Vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas eius ſuper caput ipſius, & ſeptem lucernæ eius ſuper illud, & ſeptem infuſoria lucernis: quæ erant ſuper caput eius, & duæ oliuæ ſuper illud, una à dextris lápadis, & alia à ſiniſtris. Sic quoq; eccleſiaſticus doctor eſſe debet, vt candelabrum lumino ſum per ſapientiam, aureũ totũ per iuſtitiam. ſed lampas Chriſtus, ſuper caput eius per obedientiam: vel ſuper caput eius. i. mentem fulgens per gratiam: ſeptem autem lucernæ, ſunt ſeptem uirtutes ſcilicet tres theologicæ, & quatuor cardinales: ſeptem uero infuſoria ſunt ſeptem Spiritusſancti dona, quibus ſeptem lucernis. i. ſeptem uirtutibus oleũ gratiæ ſiue perfectionis infunditur. Nam dona perficiunt uirtutes. duæ oliuę ſunt duæ uitæ fructuoſæ, i. meritoriè ſ. contemplatiua a dextris, & actiua a ſiniſtris, quæ omnia dicunt eſſe in perfecto Eccleſiæ doctore.

Item doctrina catholicorum doctorũ differt à doctrina hæreticorum, ſicut differebant illi duo calathi: qui deſcribũtur
Hie.24. in uiſione Hier. ubi dicitur. Oſtendit mihi Dominus, & ecce duo calathi pleni ficubus, poſiti ante templum Domini, Calathus unus ficus bonas habebat nimis, ut ſolent ficus primi eſſe temporis: & calathus unus habebat ficus nimis malas, quæ comedi non poterant. eo quod eſſent malæ: iſti enim duo calathi, ſunt doctrina catholica, & hæretica: ſed doctrina catholicorum doctorum eſt calathus bonis ficubus plenus, ideſt bonis uerbis, & ſinceris, quales ſolent eſſe fructus primi temporis, ideſt ſimiles doctrinis, & uerbis prophetarum, qui fuerunt tempore prioris teſtamenti. Nam doctrina noui teſtamenti non diſcordat à veteri ſecundum intellectum myſticum. Vel fructus primi temporis, ſunt documenta Apoſtolorum, & diſcipulorum, qui fuerunt in eccleſia primitiua, à quibus moderni doctores catholici non diſcordant. Sed calathus alius, eſt hæreticorum doctrina continens peſſimas ficus, ideſt peſſimas, & erroneas opiniones. Vnde à catholicis uiris comedi, ideſt recipi, vel acceptari non poſſunt, eo quod peſſimæ ſunt. Sed ambo calathi dicuntur eſſe ante templum Domini: quia utraq; doctrina propalata eſt in eccleſia Chriſti, quanquam una acceptata, & altera reprobata ſit.

Spiritusſancti dona ſeptem eorumq; oppoſita uitia capitalia per Pharaonis ſomnij lucidam interpretationem clarè deſcribuntur; plurimorumq; ſomniorum explanatio congrua affertur. Cap. XII.

DOna Spiritusſancti ſunt ſeptem: quæ à ſeptem oppoſitis uitiis euacuantur: & hoc oſtenditur ex ſomnio Pharaonis, quod habetur Gen. 41. ubi Ge.41.
dicitur, quod uidit Pharao ſomnium. Putabat enim ſe ſtare ſuper fluuium, de quo aſcendebant ſeptem boues pulchrę, & craſſæ nimis, & paſcebãtur in locis paluſtribus. Aliæ quoq; ſeptem emergebant de flumine fœde, confectæq; macie, & paſcebantur in ipſa amnis ripa in locis uberrimis uirentibus, deuorauerunt que eas quarum mira ſpecies, & habitudo corporum erat. Moraliter, fluuius eſt Spiritusſanctus, de quo Apocalypſis: Apo.22.
Oſtendit mihi fluuium aquæ uiuæ ſplendidum tanquam cryſtallum procedentem: de ſede Dei, & Agni, ideſt de ſubſtantia patris, & filii. de hoc flumine aſcendunt ſeptem boues, ideſt ſeptem dona: quæ dicuntur aſcendere, quia nos aſcendere faciunt, & deſignantur in bobus, quia ſcilicet faciunt nos bonorum operum fructibus abundare, ſicut boues terram. Dicuntur autem pulchræ, inquantum animam ſpiritualiter informant. Nimis autem, ideſt valde craſſæ dicuntur, eo, ſcilicet, quod animam mirabili dulcedine, & uirtutum abundantia implent. Loca autem paluſtria in quibus paſcuntur, ſunt humilium corda, de his ſeptem donis dicitur, Iſa. 11. Iſa. 11.
Requieſcet ſuper eum. ſcilicet Chriſtum humilem, ſpiritus domini, ſpiritus ſapientiæ, & intellectus, ſpiritus ſcientiæ, & pietatis, ſpiritus conſilii, & fortitudinis, & replebit eum ſpiritus timoris domini. Per ſeptem autem boues tenues & fœdas intelliguntur ſeptem uitia: quæ deſignantur in bobus qui terram uertunt, quia ſcilicet cor deprimunt,

primunt, & terrenis actionibus inuoluūt hæc emergunt de flumine, i. de inſtabilitate & fluxibilitate mentis humanæ. ſenſus enim, & cogitatio humani cordis prona ſunt in malum ab adoleſcentia ſua. Dicuntur autem fœdę, quia mentem ſcilicet hominis maculant, & conuerſationem deformant.

Gen. 8. Item ſunt confectæ macie, quia euacuant pinguedinem gratiæ, & virtutum.

Item paſcuntur in ripa amnis. Amnis enim continuè fluens, eſt vita humana, cuius duæ ripæ ſunt, ſpiritus, & caro, in quibus ſunt loca vbertima, & virentia, ſcilicet diuerſæ potentiæ animæ, & diuerſæ partes corporis, in quibus eſt vitor, i. vigor virtutis, ſicut in intellectu virtus cognoſcitiua, in voluntate virtus appetitiua, & ſic de alijs. ſimiliter i partibus corporis ſitæ ſunt vires animæ, ut in oculis vis viſiua, in auribus vis auditiua, & ſic de alijs. nec eſt aliqua particula corporis in qua non ſita ſit aliqua animæ vis. Vnde iſta ſunt loca virentia, ideſt viribus ſpiritualibus plena.

Item ſunt loca vberrima per abundantiam actionum. Nam in intellectu abundant cogitationes, in voluntate affectiones, in phantaſia imaginationes, & ſic de alijs. In iſtis ergo partibus, ſeu viribus paſcuntur ſeptem vitia, quia auaritia paſcitur in viſu. Vnde vocatur concupiſcentia oculorum.

1. Io. 2. Item gula paſcitur in guſtu, luxuria in tactu, ſuperbia in appetitu. Eſt enim ſuperbia appetitus proprię excellentiæ, & ſic de alijs vitijs.

Item deuorat boues ſpecioſas, ideſt ſpiritusſancti dona, Nam plenitudinem ſapientiæ deuorat luxuria, quia facit ſpiritualia deſipere. Nam animalis, ideſt carnalis homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus Dei. donum vero intellectus deuorat gula, quia generat hebetudinem ſenſus circa intelligibilia; vt dicit Gregorius.

Gre. 31 Moral. Donum uero ſcientiæ deuorat auaritia, quia peruertit rectum iudicium, dum auarus iudicat temporalia eſſe æternis præponenda, in eis finem ſuum conſtituens ſed donum pietatis deuorat inuidia beneuolentiam excludens. Donum autem conſilij deuorat ira, quæ ad omnia præcipitanter ducit, quod eſt contra cōſilium. ſed donum fortitudinis deuorat accidia, quæ reddit mentem debilem, & grauem. Donum autem timoris deuorat, & excludit ſuperbia, quæ præſumptuoſum, & audacem facit. Sed ſecundum Grego. aliter accipiuntur iſta donis oppoſita, quia ſapientiam deuorat ſtultitia, ītellectum hebetudo, ſcientiam ignorantia pietatem duritia mentis, conſilium præcipitatio, fortitudinem torpor, timorem vero ſuperbia, ſiue præſumptio. Greg. l. Moral.

Sed notandum circa prædictum ſomnium, quod ſicut dicūt ſomniorum interpretes, ſomnia quę apparēt hominibus de bobus, ad varia referuntur ſignificationem. Nam aliquando referuntur ad hominum poteſtatem. unde in ſomnio (vt dicunt) boues maſculini generis principes plerumque ſignificare ſolent. Et ideo ſi quis ſomniet, quod ſedeat ſuper bouem rubri coloris, inueniet poteſtatem, ſed ægrotabunt filij eius, & vxor.

Item ſi ſomniet quis, quod in alia regione paſcat boues tricornes, aut quadricornes, princeps intrabit terram illam, & ſubiugabit eam ſibi tot annis quot erant cornua. Aliquando vero referuntur ad temporum qualitatem ſicut ex ſomnio prefato, ſcilicet Pharaonis apparet, quod Ioſeph interpretatus eſt dicens, quod per ſeptem boues pingues, ſignificabantur ſeptem anni vbertatis, per ſeptem uero macilentas ſeptem anni ſterilitatis. Vnde dicunt ſomniorum interpretes, quod ſi qs in ſomnio inuenerit vnum pinguem bouem, aut plures boni, & vberes, anni eū complectentur, & proficiet in opere ſuo. Si uero uitulum macrum, aut bouem eiuſdem modi, ſubdideritque eos, ſibi annum, vel annos malos inueniet, & famem, & detrimentum, & paupertatem, ſecundum tenuitatis rationem. Quādoque autem referuntur ad diuitiarum proſperitatem. Nam ſiquis ſe ſomniet lac bouinum comedere, inueniet incrementum, & diuitias maiores. Et ſiquis ſomniet, quod corium bouis inuenerit, aut tulerit, diuitias magni principis hæreditabit. Et ſiquis ſomniet, quod bouem in domo ſua occiderit pro quantitate carnis inueniet theſaurum principis cum timore.

Item ſiquis ſomniet ſe tollere de ſanguine bouis, aurum inueniet principis, hæc dicunt ſomniorum interpretes. Sed quia id, quod dicunt ratione non fulciūt eadem facilitate contemnitur a pleriſq; qua dicitur; ſocus tñ eſt de ſomnio Pharaonis

raonis

raonis de quo (teſte ſcriptura) certum eſt ꝙ fuit immiſſum a Deo. Dixit autem Ioſeph pharaoni audito prædicto ſomnio, Gen.40 Somnium regis vnum eſt: quæ facturus eſt Deus, oſtendit Pharaoni.

Quatuor Euangeliſtarum nonnulla figura in numero quaternario deſignata enarrantur, ac declarantur, eorumque excellentia demonſtratur. qui iure optimo fidelium doctores, ſuſtentatores, cuſtodes, protectores, eccleſiæque fabri nuncupantur. Cap. XIII.

EVangeliſtæ figurati ſunt per illa quatuor animalia, quæ in viſione imaginaria ſunt oſtenſa Beato Ioanni Apoſt. vbi dicitur In medio ſedis, & in circuitu ſedis quatuor animalia plena oculis ante & retro. Et animal primum ſimile leoni, & ſecundum animal ſimile vitulo, & tertium animal habens faciem quaſi hominis, & quartum animal ſimile aquilæ volanti. Et quatuor animalia ſingula eorũ habebant alas ſenas. Vbi nota congruitatem ſimilitudinis.

Primo propter locum: quia in medio, & in circuitu ſedis. Per ſedẽ intellige cœtum prælatorum, in quibus Deus reſidet Pſa 45. alios per eos dirigens, & iudicans. Pſ. Regnabit Deus ſuper gentes, Deus ſedet ſuper ſedem ſanctam ſuam. Quatuor igitur animalia id eſt quatuor Euangeliſtæ dicũtur eſſe in medio, & in circuitu iſtius ſedis: quia ſcilicet eorum doctrina ipſi prælati fulciuntur, & proteguntur. Sed ſi in medio ſedis erant, quomodo in circuitu, vel ſi in circuitu, quomodo in medio? Ad hoc dicitur, quod ſedes planitiem latam & amplam habere videbatur, vt dicit gloſa. Et ſuper planitiem ſedis erant animalia, quaſi doctores præſidentes. vel ſubtus, quaſi columnæ ſuſtentantes: in circuitu, quaſi excubiæ concuſtodientes, & protegentes ſedem. & hoc tangit gloſa. Ex quibus colligitur, quod ipſi Euangeliſtæ ſunt fidelium doctores ſuſtentatores cuſtodes, & protectores.

Secundo nota congruitatem metaphoræ propter numerum quia quatuor animalia erant, & hoc competit euangelicæ conſcriptioni. quia quatuor euãgelia cõſcripſerunt. Vnde ipſi ſunt quatuor fabri qui arma eccleſiæ fabricauerunt quibus ſe muniunt, & hoſtes expugnent, de qui- Zach.1 bus Zach. Oſtendit mihi Dominus quatuor fabros & dixi: Quid iſti veniunt agere? Qui ait dicens hæc ſunt cornua quæ ventilauerunt Iudam.

Item competit eorum numerus euangelicæ diuulgationi: quia ſcilicet eorum euangelia ſunt per quatuor partes mundi diuulgata, & portata. Vnde ipſi ſunt quatuor equi varij, rufi albi, & nigri, quos miſit Dominus, vt perambularẽt terram. Zacha. j. Zach.1

Item quatuor quadrigę egredientes de medio duorum montium. Zach. vj. Zach.6

Item ipſi ſunt vectes, & quatuor circuli aurei, quibus arca domini portabatur, & menſa.

Tertio competit eorum numerus euãgelicæ inſtructioni: quia ſcilicet eorum euangelia inſtruunt nos de quatuor, ſcilicet de credendis, de faciendis, de fugiendis, & de appetendis. Credẽda enim ſunt articuli fidei, ſacramenta, & teſtamenta. operanda ſunt præcepta, conſilia, & miſericordiæ opera: fugienda ſunt peccatum infernus. & purgatorium. appetẽda ſunt virtutes, ſapientia, & vita æterna. Vnde ipſi quatuor euangeliſtæ ſunt quatuor columnæ quę ſuſtentant velum, id eſt eccleſiam.

Tertiò eſt congrua hæc ſimilitudo propter aſpectum: quia plena oculis ante, & retro, id eſt habentia cognitionem de his quę Deus fecit in principio, & de his, quę facturꝰ eſt in fine: vel ante & retro, id eſt veteris, & noui Teſtamenti. Vel humanitatis, & deitatis Chriſti: vel virtutum, & vitiorum vel bonorum, & malorum: vel gaudiorum cœli, & ſuppliciorum inferni. Omnium enim iſtorum vnum ante, & alterum retro debet eſſe: vel quia alterum altero dignius, vel quia alterum fugiendum, & alterum appetendum. Phil. Phil. 3. Quæ retro ſunt, obliuiſcens, ad ea q̃ ſunt priora, extendens me ipſum, ad deſtinatum perſequor, ad brauium æternæ vocationis.

Quartò, eſt ſimilitudo congrua ꝓpter diſtinctionis modum: quia animal primum ſimile leoni, ſcilicet Marcus: & Secundũ animal ſimile vitulo. i. Lucas: & tertium animal habens faciem hominis. ſcilicet Mattheus: quartum animal ſimile aquilæ volanti, ſcilicet Iohannes: cuius expoſitionis ratio dicta eſt ſupra ca. xj. in viſione Ezechiel, Si quæritur, cum Ezechiel primo ponit hominem, ſecundo leonem tertio vitulum, quarto aquilam; quare Iohannes hunc ordinem non ſeruauit? Ad

quod

quod dicendum, quod Ezechiel ſeruauit ordinem hiſtoriæ. Chriſtus enim primo fuit natus, vt homo poſtea terribiliter prædicauit, vt leo; deinde immolatus eſt, vt vitulus; tandem aſcendit in cœlum, vt aquila. hunc ordinem prævidit Ezechiel ſpiritu prophetico illuſtratus. Et ideo ſic ordinauit animalia ſua. Iohãnes vero, quia hæc omnia impleta vidit, non iam ordinem geſtæ rei narrare voluit, ſed magis ad fidem populum inuitare, & non vitulum, non hominem, nõ aquilam, ſed leonem præpoſuit: vt cognita fortitudine Chriſti per fidem reſurrectionis aſcendant ſecurius ad vitulum, ideſt ad fidem paſſionis; poſtmodum ad hominem, ideſt ad fidem natiuitatis, ad vltimum ad aquilam, ideſt ad fidem aſcenſionis Chriſti, & deitatis ipſius. Nota ergo, quod debet vir euangelicus ſimilis eſſe leoni in liberalitate, & magnanimitate.

Item vitulo in carnis mortificatione, & laborum perpeſſione; ſimilis homini in mãſuetudine, & diſcretione; & ſimilis aquilę volanti in cœleſtium contemplatione, & temporalium deſpectione.

Quinto eſt congrua propter volatus inſtrumentum. Inſtrumentum enim volatus, eſt ala, quæ multiplex erat in quolibet. Nam quatuor animalia ſingula eorũ habebant alas ſenas: ſex alæ, ſunt ſex opera miſericordiæ ſpiritualis quæ in hoc verſiculo continentur. Conſule, caſtiga, remitte, ſolare, fer, ora. Debet etiã doctor euãgelicus habere ſex alas, ideſt ſex opera inſtructionis, quibus ſcilicet inſtructus reddatur ad prædicationis officium exercendum.

Prima ala, eſt lex naturalis, ſecunda lex Moyſi, tertia prophetarum, quarta doctrina euangelica, quinta doctrina apoſtolica, ſexta expoſitorum doctrina. Poſſunt etiam iſtę ſex alæ referri ad vitam actiuã, ſcilicet ad ſex opera miſericordiæ corpo-
(Mat.25) ralis, q̃ notant Math. 25. Eſuriui, & dediſtis mihi manducare &c. Iſtis enim aliis volatur in cœlum. Vel per ſex alas intellige cognitionem & contemplationẽ operum ſex dierum, quibus anima volat in altum, quia per ipſas creaturas eleuatur in cognitionem Dei, & contemplationẽ
(Rom 1) ſecundum illud. Inuiſibilia Dei a creatura mundi per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur.

Chriſti fides in primo Angelo figurata, quantum peccatori proſit ut ad pœnitentiam reducatur, mirifica Ioannis viſione declaratur.
Cap. XIIII.

FIdes generat pęnitentiam, & hoc oſtẽditur ex viſione Beati Iohannis quæ habetur Apo. vbi dicitur. Primus angelus tuba cecinit, & facta eſt grando, & ignis (Apoc.8)
mixta in ſanguine, & miſſum eſt in terrã & tertia pars terræ combuſta eſt, & tertia pars arborum concremata, & omne fœnum viride combuſtum eſt.

Primus angel' poteſt dici fides, quæ eſt prima virtus. vnde Prud. Prima petit campum dubia ſub ſorte duelli, Pugnatura fides. & hæc duo facit, ſcilicet grandinem & ignem. Per grandinem ſignificatur timor inferni, per ignem dolor & contritio peccati. Et hæc duo facit fides, quando miſcetur ſanguine. i. peccato. Nam anima illuminata per fidem cognoſcit pęnam peccati. i. q̃ obligatur pęnis inferni, vnde timet, & dolet. Sed quia hęc duo quodammodo ex libero arbitrio oriuntur, ideo dicit tuba cecinit. i. ex voluntate pęnitentis hæc duo produxit. Et hoc eſt, quod ſequitur, q̃ tertia pars terræ, & tertia pars arborum, & omne fęnum viride combuſtum eſt. Per terram intellige terrena bona, quorum tres ſunt partes: Prima eſt pietatis in proximum, ſecunda neceſſitatis in ſe ipſum, tertia eſt voluptatis in corpus proprium: hæc tertia pars comburitur in vere pęnitente. per arbores vero ſtatus contemplatiuorum intelligitur ac deſignatur. Cuius tres ſunt partes, prima eſt deſiderium orationis, ſecũda ſtudium lectionis, tertia exercitium actionis. et hæc comburitur. Per fęnum vero viride ſignatur voluptas carnis, Iuxta illud. Iſa. Omnis caro fęnum, & om- (Iſa.5.)
nis gloria eius quaſi flos fęni. Vnde omne fęnũ cõburi dr̃, quia omnis voluptas carnis per dolorem pęnitentiæ abijcitur. Apo. Qui Chriſti ſunt, carnẽ ſuam crucifixerunt cum vitijs, & concupiſcentijs. (Gal.5.)

Torrentis aquas iuxta Ezechielis viſionem, beatorum gaudia deſignare edocetur, treſq; illi millenarij quid ſignificent, diuerſimode aperitur.
Cap. XV.

GAudia beatorum deſignantur in illis aquis quas per viſionem vidit Eze. Dicitur enim, Ecce aquæ redundã-

tes

tes a latere dextro cũ egrederet̃ vir ad Orientem qui habebat funiculum in manu ſua, & menſus eſt mille cubitos, & traduxit me per aquas uſque ad talos. Rurſum menſus eſt mille, & traduxit me per aquam vſque ad genua. Rurſum menſus eſt mille, & traduxit me per aquam vſque ad renes. Et menſus eſt mille torrentem, quem non potuit pertranſire, quoniam intumuerunt aquæ profundæ torrentis, qui non poteſt tranſuadari. Per aquas redundantes torrentis, intellige delectationes gaudioſas, & copioſas quibus ſancti

Pſa. 35. viri in cęlo fruuntur. Vnde in Pſ. Torrente voluptatis tuæ potabis eos. Et dicũtur redundãtes, quia intellus animam replebunt, & ex ea corpora redundabunt. Dicuntur etiam a latere dextro, per quod intelligitur cęleſtis patria, ſicut per latus ſi-

Cant. 5 niſtrum vita præſens. Canti. 5. *Leua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* Tres autem primi millenarij ſignãt tria gaudia electorum in patria quæ ſinita ſunt, & aliquatenus poſſunt a ſanctis comprehendi. primum venit ab inferius, vbi vident iuſtitiam Dei adimpleri; de quo multum gaudium eſt eis ſecun-

Pſa. 57. dum illud Pſ. Lætabitur iuſtus cum viderit vindictam.

Iſa. 66. Iſa. Egredientur, vt uideãt cadauera virorum qui præuaricati ſunt in me, & erit vſque ad ſatietatem viſionis omni carni.

Secundum venit a mundo de pulchri-

Iſa. 60. tudine creaturarum, Iſa. Tunc videbis, & affiues, & mirabit̃, & dilatabitur cor tuũ. Tertium venit de cęlo de iucunda, & gra-

Iſa. 65. ta ſocietate Iſa Exultabo in hieruſalem, & gaudebo in populo meo. Sed quartum millenarium, quod non poteſt traſuadari, eſt gaudium ineffabile de diuinæ ma-

Iſa. 64. ieſtatis uiſione. Iſa. Oculus nõ uidit, De⁹, abſque te, quæ præparaſti expectantibus te.

Aliqui tamen exponunt, ꝙ tres millenarij qui tranſuadari poſſunt, & menſurati ſunt tres ſenſus ſcripturæ, ſ. hiſtoricus allegoricus, & tropologicus. Sed quartus millenarius qui non poteſt tranſuadari, eſt quartus ſenſus, ſcilicet anagogicus, q eſt de ſecretis cęlorum, quæ non poſſunt in hac vita comprehendi. Vel ſecundum alios, per primum millenarium aquæ pertingentis ad talos intelligitur gratia incipientium, quia in talis eſt hominis inchoatio: per ſecundum millenarium aquæ pertingentis vſque ad genua, intelligitur gratia proficiẽtium, quia in genibus eſt ambulatio, ſcilicet per profectum virtutum.

Pſal. Ibunt de virtute in virtutem. Per Pſa. 83.

tertium millenarium qui erat vſque ad renes, intelligitur gratia prædicantium q tanque viri perfecti debent Deo ſpirituales filios generare. Nam ex renibus eſt ge-

neratio. Apoſt In Chriſto enim Ieſu per Ephe. 4

Euangelium ego vos genui, ſed per torrentem qui non poteſt tranſuadari, intelligitur gloria beatorum, quæ ineffabilis eſt.

Hæreſes ortum præcipue à diabolo habuiſſe, in Ioannis ardentem ſtellam de cœlo cadentem Abſinthium vocatam, aquas dulces amaras facientem, demonſtratur. Hæreticorumque iniqua malignitas aperitur.

Cap. XVI.

HÆreſes a diabolo ꝓcedunt, & hoc oſtenditur in viſione Beati Ioannis

quæ habetur, Apoc. ubi dicitur, Cecidit Apoc. 8

ſtella de cęlo magna ardens, tanquam facula, & cecidit in tertiam partem fluminũ, & in fontes aquarum. nomen ſtellæ dicitur abſinthiũ, & facta eſt tertia pars aquarum in abſinthium, & multi homines mortui ſunt de aquis, quia amaræ factæ ſunt. Hæc ſtella magna fuit diabolus qui cecidit de cęlo, ideſt de loco angelo-

rum vbi creati ſunt. Iſa. Quomodo cecidi Iſa. 14.

ſti de cęlo lucifer qui mane oriebaris? Et quamuis iſte caſus fuerit a principio, tamẽ hic introducitur vbi de hæreticis agitur qui diu poſtea fuerunt in eccleſia, ex eo, quod caſus ſuus de cęlo cauſa eſt, ꝓpter quam ipſe inducit hæreſes, & de peccatis tentat, ut ſcilicet impediat homines ne illuc vadant vnde ipſe cecidit: & ſic in caſu hæreticorum, & peccatorum; caſus ipſe diaboli quodammodo renouatur, ſicut cauſa in effectu. Vel ideo dicitur cadere, quia tunc, quando ſcilicet hæreſes introduxit, contra eccleſiam acrius incepit deſeuire. Vnde tunc apparuit malum

eius. Luc. Videbam ſathanam, ſicut ful Luc. 10

gur de cœlo cadentem. Diabolus autem dicitur ſtella propter ſcientiam, ſed dicitur magna propter potentiam, & poteſtatem; ardens autem tanquam facula

pro-

Sapi.2. propter inuidiam. Sapien. 2. Inuidia diaboli, mors introiuit in orbem terrarum. & cecidit in tertiam partem fluminis & in fontes aquarum. dicitur diabolus cadere dum homines cadere facit. Fontes autem ſunt magiſtri, & doctores hæreticorum, qui dicuntur hæreſiarchæ: Flumina ſunt diſcipuli eorum. Flumina enim a fontibus oriuntur, & poſtea currunt in mare. Et ſic ab hæreſiarchis diſcipuli naſcuntur, qui poſtea ſequentes magiſtros ſuos corruũt in infernum. Aquæ fontiũ, ſunt populi ab eis decepti ideſt credẽtes

Apo.18 doctrinis eorum. Apoca. Aquas quas vidiſti vbi meretrix ſedet populi ſunt, & gẽtes, & linguæ. Fontes igitur, & flumina ſunt omnes hæretici, & mali Chriſtiani, qui ſub tertia parte hominum continentur. Nam prima pars eſt totaliter infidelium, puta paganorum, vel iudeorum quã tũm ad fidem Chriſti. Alia eſt totaliter fidelium puta catholicorum tertia: ipſorũ hæreticorum, qui partim ſunt fideles, & partim infideles Nam quidam confitentur vnum articulum, & negant alium, & partim de Chriſto benè ſentiunt, & partim malè. Et in iſtam tertiam partem diabolus cecidit, quia ſcilicet per eos doctrinas errorum ſeminauit, ſed quia doctrina eorum peruerſa eſt, & ad infernũ ducit, ideo ſubditur, Et nomen ſtellæ dicitur Abſinthium quæ eſt herba amariſſima: & ideo per eam recte ſignificatur hæreticorum doctrina, quæ in ſe amara eſt propter falſitatem quam continet, & ad amaritudinem inferni trahit: & facta eſt tertia pars aquarum in abſinthium, ideſt prædicta tertia pars hominum infecta eſt hæretica doctrina, & diabolica. Et multi homines mortui ſunt ex aquis, ideſt de hæreticorum doctrina, quia amaræ factæ ſunt per illos hæreticos malè exponentes: & reuera mortui non tantum morte animæ, ſed etiam corporis, quia multi cõbulli. Et nota, quod aqua, ideſt doctrina ſacræ ſcripturæ amareſcit per falſam ex-

4. Reg. 2. poſitionem. 4. Reg. Ecce habitatio huius ciuitatis optima eſt, ideſt ſacræ ſcripturæ, ſed aquę peſſimę ſunt, ideſt expoſitiones hæreticorum peruerſæ, & falſæ. Sed nota quòd hæ aquæ ſacræ ſcripturæ poſſunt dulcorari per ſalis appoſitionem, ideſt per veræ ſapientiæ elucidationem. Vnde 4. Reg. Egreſſus heliſeus ad fontẽ aquarũ miſit in illum ſal, & ait, Hæc dicit dominus, Sanaui aquas has, & non erit eis vltra mors, neque ſterilitas. hoc etiam ſignarum fuit Exo. Vbi dicitur, Murmurauit populus contra Moyſen, dicens, Quid bibemus. hic ille clamauit ad dominum, qui oſtendit ei lignum: quod cum miſiſſet in aquas, in dulcedinem verſæ ſunt. per lignum autem vera ſapientia deſignatur. Prouer. Lignum vitæ eſt his, qui apprehenderunt eam, & qui tenuerit eã, beatus. Exo.15 Pro.13.

Ioſeph ſomnium aliaque nonnulla ſcitu digna deſcribuntur, per quæ humilitatem ſanctis maximopere prodeſſe aſſeritur.

Cap. XVII.

Hvmilitas facit Sanctos proficere, & creſcere multipliciter: quod oſtenditur ex ſomnio Ioſeph Geneſ. Vbi dicitur, quod vidit ſomnium, quod narrans fratribus ait: Vidi per ſomnium quaſi ſolem, & lunam, & ſtellas vndecim adorare me. In Ioſeph intellige augmẽtum, & profectum boni, quia ſic interpretatur, ſcilicet augmentum. & in adoratione oſtenditur humilitas, in ſole autem accipitur feruor dilectionis. Vnde dicitur Iudic. Qui diligunt te, ſicut ſol in ortu ſuo ſplendet, ita rutilent. ſed in ſtellis intelligitur ſplendor, ſiue gratia prædicationis. Dan. Qui ad iuſtitiam erudiunt plurimos, erunt ſicut ſtellæ: ſed per lunam accipitur vigor actionis: quia luna maxime agit & poteſt in iſtis inferioribus. Quod ergo Luna Sol, & Stellæ Ioſeph adorando ſubduntur, ſignat, quod in ſanctis viris, & feruor dilectionis, & gratia prædicationis, & vigor bene agendi per inclinationem humilitatis proficiunt, & augentur. Iac. Deus ſuperbis reſiſtit humilibus autem dat gratiam, ſcilicet & diligendi, & prædicandi, & bene operandi. Notandum autem circa prædictum ſomnium, quod ſicut dicunt ſomniorum interpretes, ſomnia, quæ apparent hominibus de ſtellis ſuperioribus, variam habere noſcuntur ſignificationem. Nam aliquando referuntur ad hominis dignitatem. Quia magnæ Stellæ ſomniatæ, ſapientes, & potentes deſignant: paruæ vero, & Gen.37 Ind. 5. Dan.12 Ga.5.

Par-

Paruæ vero, & obſcuræ, viles & inſulſas perſonas. Si cui autem videatur per ſomnium ſe dominum eſſe ſtellarum, pro q̃titate, & qualitate ſtellarum dominabit populis. Et ſi eſt aptus, & decens, erit rex & huic interpretationi conſonat prædictum ſomnium Ioſeph. Aliquando vero referuntur ad hominum aduerſitatem, quia ſtellæ cadentes in mare, perditione populi a rege fieri demonſtrant. Stellæ vero cadentes in terra, in aduerſitatem ſignificant, & mala plurima. Stellæ autem deficientes in cęlo, diuturnam paupertatẽ, & defectum ſignificant. Nam cęlum ſimile eſt domui videntis, ſtellæ vero ſubſtantiam, & homines habitantes in ea ſignant.

Quadruplex hypocriſis ſpecies iuxta quadruplicem perſonarum ſtatum in Ioannis viſione ſub Solis Lunæ, Stellarum denique ſignificatione deſcriptam annotantur eorumque diſcrimen aperitur.

Cap. XVIII.

Hypocriſis quadruplex eſt.ſ. prælatorum, clericorum, religioſorum, & laicorum, quæ deſcribuntur Apoc. in viſio-
Apoc.8 ne Beati Ioannis, vbi dicitur: Percuſſa eſt tertia pars ſolis, & tertia pars lunæ, & tertia pars ſtellarum, ita vt obſcuraretur tertia pars eorum, & diei non luceret pars tertia, & noctis ſimiliter. Per Solem intelliguntur prælati, quia ſicut ſol totum mũdum illuminat, ſic prælati totam Eccle-
Mat. 5. ſiam debet illuminare. Mat. Vos eſtis lux mundi.

Item Sol non variatur per cremẽta, vel decrementa, ſed ſtabilis manet. Sic prælati ſtabiles eſſe debent, vt nec aduerſitate, nec proſperitate, nec detractione, nec
Eccl.27 adulatione moueantur. Eccle. homo ſanctus in ſapientia ſua manet, ſicut Sol. Horum tertia pars percutitur, ſed non decidit: quia fidem informem retinent, ſed in moribus læduntur. Horum.n. tres partes ſunt. Quia prælatorum quidam ardet & lucẽt, & hi ſunt prima pars. Alij ardet & non lucent, & hi ſecunda. tertij lucent ſed non ardent, & hæc pars tertia percuſſa eſt, quia lucet exterius ſimulata ſanctitate, ſed non ardet interius habita charita-
Mat.23 te, hãc percuſſit dominus. Mat.23. Vbi dixit Væ vobis Scribæ, & Phariſei, hypocritę: quia ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis, quæ foris apparent hominibus ſpecioſa, intus vero plena ſunt oſſibus mortuorũ, & omni ſpurcitia. ſic & vos quidem foris apparetis iuſti hominibus, intus autem pleni eſtis hypocriſi, & omni iniquitate Vel iſtę tres partes accipiuntur, ſecundum tres cõditiones Solis. Sol enim eſt corpus magnum, in quo notatur prælatorum poteſtas.

Item corpus latum, in quo prælatorũ fides.

Item corpus calidum ſaltem in effectu in quo prælatorũ charitas. Et hæc eſt tertia pars quæ ferè in omnibus percuſſa ẽ: quia & ſi poteſtatem habent, vel fidem retinent, feruore tamen charitatis carẽt. Per Lunam vero deſignãtur clerici: quia ſicut a Sole lumẽ Luna recipit: ſic a prælatis clerici informantur, & quales ſunt
prælati, tales ſunt clerici. Eccl. Qualis rector eſt ciuitatis & tales & inhabitantes Eccl.10
in ea. Horum autem tres ſunt partes. quidam namque ſunt ſcholares qui frequentant ſcholas: quidam ſunt chorales qui ſequuntur chorum. Alij enim curiales q̃ ſequuntur curias principum, & regum & prælatorum. hæc tertia pars percuſſa eſt vitio ſimulationis, & ambitionis. Per ſtellas vero intelliguntur religioſi. Stellæ.n. paruæ videntur. & magnæ ſunt, ſicut religioſi parui videntur exterius mundo, magni autem interius coram Domino

Item ſtellæ noctem illuminant, &
religioſi eccleſiam. Philipus. Inter quos Phi.2.
luceatis ſicut luminaria in mundo.

Item ſtellæ fixæ ſunt, & religioſi ſtant in clauſtro, niſi pauci officiales qui procurant exteriora negocia. Iudi. Stellæ ma-
nentes in ordine, & curſu ſuo &c. Horum Iudic.5
ſunt partes tres, iuxta tria vota quæ vouerunt omnes. ſcilicet obedientiam, continentiam, & paupertatem. Prima, & ſecũda partes nõ ſunt adhuc ita percuſſæ. ſed tertia pars, ſcilicet paupertas fere omnino, & fere vbique percuſſa eſt, ita vt dicat Apoſt. Omnes quæ ſua ſunt, quærunt, nõ quæ Ieſu Chriſti. & hoc eſt, quia refrigeuit
& defecit charita ſ contra qđ dicitur Phi. Phi.2.
Non quæ ſua ſunt ſinguli conſiderantes, ſed quæ aliorum.

Item tres partes religioſorum ſunt, prælati, officiales, & clauſtrales, & hæc tertia pars pro magna parte percuſſa eſt, & læſa vitio ſimulationis, quia multi ſimulant

na-

ſanctitatem donec ſint officiales, vel prælati. Et ſequitur, Ita ut obſcuraretur tertia pars eorum, idest amitteretur interius lumen illuminans eos ad Dei, & ſui cognitionem.

Quarta hypocriſis eſt laicorum, & hęc tangitur cum dicitur, Et diei non luceret pars tertia, & noctis ſimiliter. Nam nomine dies ac noctis laici intelliguntur, quia ſicut dies a Sole, & nox a Luna, & ſtellis lumen recipit, ſic laici a prælatis clericis, & religioſis recipiunt doctrinam, & informationem. Horum autẽ tres ſunt partes, prima principantium, ſecunda ſeruiẽtium, vt ſunt ruſtici, & huiuſmodi tertia medium tenentium, qui primis ſubſeruiunt, ut ultimis dominantur: tamen vna iſtarum trium, ſcilicet ſeruientium maxime eſt percuſſa, quia ſcilicet omnes illam expoliant, & opprimunt. Vel tres partes laicorum ſunt, quia quidam videntur boni, & ſunt: quidam vero videntur, & non ſunt. Et iſta pars, licet ſit diei quantum ad apparentiam, eſt tamen noctis quantum ad exiſtentiam. Et ideo percuſſa eſt, plaga hypocriſis, & fictæ ſimulationis.

Dei inſpirationem in ſuis electis contemplatiuis inuiſibiliter, tenuiter, terribiliter, inſtabiliter, incomprehenſibiliter, & denique utiliter fieri, per mirabilis Eliphas viſionis exemplum lucida explanatione demonſtratur

Cap. XIX.

INſpiratio Dei interior qualiter fiat in uiris contemplatiuis oſtenditur per exemplum in viſione Eliphas, quæ habetur Iob. Vbi dicitur: Porro ad me dictum
Iob. 4.
eſt verbum abſconditum, & quaſi furtiue ſuſcepit auris mea venas ſuſurri eius in horrore viſionis nocturnæ quando enim ſolet ſopor occupare homines, pauor tenuit me, & tremor, & omnia oſſa mea perterrita ſunt, & dum ſpiritus me pręſente tranſiret, inhorruerunt pili carnis meæ. & ſtetit quædam, cujus non agnoſcebam vultum, imago corã oculis meis, & vocem quaſi auræ leuis audiui, Nunquid homo Dei comparatione iuſtificabitur, aut factore ſuo purior erit vir. In hac enim viſione primo oſtenditur, quod diuina inſpiratio fit inuiſibiliter, & ideo vocatur verbum abſconditum. Verbum, quia mentem informat: ſed abſconditũ, quia non ſenſibili locutione, ſed inuiſibili inſpiratione ac perceptione ſentitur. Et dicit Gregorius, quod ſentitur per hoc, quod humanam mentem contingendo ſubleuat, & temporales cogitationes deprimens æternis hanc deſiderijs inflammat, ut nihil ei iam, niſi quæ ſuperna ſunt libeat; & cuncta quæ inferius de humana perſtrepunt corruptione contemnant. vel dicitur abſconditum, quia quale ſit non poteſt ſcire, niſi qui percipit. Apoc. Vincenti dabo manna abſconditum, quod nemo ſcit, niſi qui accipit. Vel alia de cauſa dicitur verbum abſconditum. Nam quia pauci ſunt illi qui percipiunt dicitur verbum abſconditum quaſi paucis inſpiratum. Apoc. 2.

Secundo oſtenditur, quod interior inſpiratio percipitur tenuiter. Cum ſubditur, Et quaſi furtiuè ſuſcepit auris mea venas ſuſurri eius. & eſt ſenſus quaſi furtiue, idest raptim, & occulte ſuſcepit, idest ſuſcipiendo cognouit auris mea, ſcilicet interior cordis, venas ſuſurrij eius, idest modos, ſiue effectus occulte locutionis, ſiue inſpirationis eius, quæ dicitur ſuſurrium propter tenuitatem; quia ſuſurrium, non plena voce, ſed tenui flatu emittitur. Nã quando Deus ſe nobis plene, & apertè manifeſtabit, tunc nobis quaſi plena voce loquetur: ſed nũc, quia tenuiter ſe nobis manifeſtat, quaſi ſuſurrãdo loquitur. Non autem ait ſuſurrium, ſed uenas ſuſurrij: quia diuina inſpiratio diuerſis uenis, idest diuerſis modis, ſiue cauſis cordi infunditur, Vnde Gregorius: Quaſi venas ſuſurrij aperit nobis Deus, cum latenter
Grego.
inſinuat quibus modis ad noſtræ intelligentiæ aurem uenerit; aliquando enim nos amore, aliquando terrore compungit, aliquando pręſentia quàm mala ſunt oſtendit. & ad æterna diligenda deſiderium erigit; aliquando prius æterna indicat, vt poſt temporalia vileſcant; aliquando mala noſtra aperit nobis, & ad hoc vſque, quod etiam doleamus de alienis malis extendit: aliquando aliena mala noſtris obtutibus objicit, & compunctos mirabiliter a noſtra prauitate nos corrigit.

Tertio fit terribiliter, & ideo ſubdit, in horrore viſionis nocturnæ, &c. Vbi notat cauſam timoris, Primo ex tempore, quia in horrore viſionis nocturnæ. De nocte enim homo magis timet quam de die.

 Sed

Grego. Sed moraliter ſicut dicit Greg. Horror no
ćturnæ viſionis, eſt pauor occultæ conté
plationis. Humana etenim mens quo al-
tius eleuata, quæ ſunt æterna, conſiderat
eo de factis temporalibus grauius treme
facta formidat: quia tanto ſe ream verius
cernit, quanto ſe ab illo lumine diſcre-
paſſe, quod ſuper ſe intermicat conſpicit
ſicq; fit ut illuminata plus metuat: quia
magis aſpicit a veritatis regula, per quam
tam diſcordat, eamque graui formidine
ſuus ipſe profectus quatiat, q̃ prius qua-
ſi ſecurius nil videbat. Nota etiam, quod
id quod in hoc mundo de diuinis conté-
plando aſpicimus, nocturna viſio dicitur
propter obſcuritatem: quia modicum, &
cum obſcuritate de illo ſummo lumine
videmus, & nihilominus propter exceſ-
1. Cor. ſum eius reſpectu noſtri in contempla-
13 tione eius inhorreſcimus. Vnde Apoſto
lus: videmus nunc per ſpeculum.

Secũda cauſa timoris potuit eſſe ex ſo
pore. Vnde dicit, Quando ſolet ſopor oc
cupare homines, pauor tenuit me, & tre-
mor. Homo enim qui ſoporari ac dormi-
re incipit, facilius terretur quàm ille ho-
mo qui plenè vigilat. Sed moraliter per
ſoporem intelligitur quies mentis ab ex-
terioribus ſollicitudinibus, & occupatio
nibus, a quibus quanto magis abſtrahi-
Cant. 5 tur, ad contemplandum ſuperna liberior
Grego. & aptior inuenitur. Cant. Ego dormio,
& cor meum vigilat. vnde Gregor. dicit,
quod ſancta mens quo ſe a ſtrepitu tem
poralis concupiſcentiæ comprimit, eo ve
rius interna cognoſcit & tanto alacrius
ad intima vigilat, quanto ſe ab exteriori
inquietudine occultat. Et hinc eſt, quòd
Iacob in itinere poſitus, caput ad lapide
Gen. 28 poſuit, & dormiuit: & tunc habuit viſio-
nem de ſcala, unde etiam Dominum, &
angelos vidit in quo ſignificatur, quòd
in itinere huius vitæ ille eſt aptus ad di-
uinas reuelationes, & contemplationes,
qui caput ad lapidem ponit, ideſt qui mẽ
te Chriſto inhæret, & dormit, ideſt ab ap
petitu viſibilium mentis oculos claudit,
& a rerum temporalium amore quieſcit.
Sed ſequitur, pauor tenuit me, & tremor,
& omnia oſſa mea perterrita ſunt. Ille
enim qui illuminatur ad contemplandã
celſitudinem diuinæ potentiæ, & rectitu
dinem diuinæ iuſtitiæ, pauet conſideran
do diuinam immenſitatem, tremit intuẽ
do ſuam deformitatem. & terrentur eius
oſſa, quia ſcilicet expaueſcit etiam de his,
quæ fortiter ſe egiſſe crediderat, ſcilicet,
quando conſiderat diuinæ iuſtitiæ ſeueri
tatem. Vnde hoc terrore percuſſus Dauid Pſ. 142.
dicebat: Non intres in iudicium cum ſer
uo tuo domine, &c. Nam omnis humanę
vitæ rectitudo ad illam rectiſſimam diui-
ni iudicij regulam deducta, multipliciter
inuenitur obliqua, ſicut baculus qui vide
tur ad oculum rectus, rectiſſimæ alicui li
neæ appoſitus, ſtatim apparet diſtortus.

Quarto diuina inſpiratio fit inſtabili-
ter. & ideo ſequitur. Dum ſpiritus me præ
ſente tranſiret, inhorruerũt pili carnis meę.
Homine præſente, ideſt ad contemplan-
dum Deo aſſiſtente, ſpiritus tranſit, quia
id quod de ſpiritualibus dulciter videtur
non ſtabiliter, ſed in quodam trãſitu per
cipit: quia in illa ſuauitate non diu mens
figitur, eo quod ad ſemetipſum immen-
ſitate luminis reuerberata reuocatur. Sed
ſequitur, Inhorruerunt pili carnis meæ.
Pili carnis ſunt quilibet minuti defectus,
ſiue cuiuslibet ſuperfluitatis tenues ex-
ceſſus, qui etiam in iuſtis, & contempla-
tiuis viris ex carnis corruptibilitate repe-
riuntur: ſed iſti pili ſpiritu tranſeunte in-
horreſcunt: quia dum homo in arce ſpiri
tualis contemplationis eleuatur, etiam
huiuſmodi tenues defectus, ſiue ex-
ceſſus perhorreſcit, & de illis mente
cruciatur. Vel pili qui ſunt ſuperfluitates
carnis, ſunt ſuperfluæ cogitationes men-
tis. Vnde præceptum fuit per Moyſen Leuit.
in lege, quod Leuitæ raderent omnes 14
pilos carnis ſuæ. Leuitæ quippe aſſump-
tus vocatur. oportet ergo Leuitas omnes
pilos carnis radere, quia hi qui in diui-
nis obſequijs aſſumuntur, debent an-
te oculos Dei a cunctis carnis cogita-
tionibus mundi apparere. Tranſeunte
ergo ſpiritu, pili pertimeſcunt: quia ante
compunctionis vim cogitationes ſuper-
fluæ fugiunt, ut nil fluxum, nil lam. re-
miſſum libeat: quia afflatam mentem e-
tiam contra ſemetipſam viſitationis in-
timæ ſeueritas inflammat, vt dicit Gre-
gorius.

Quintò diuina inſpiratio fit incompre
henſibiliter, quia ſcilicet non ita fit, ut
per eam Deus comprehendatur, ideſt, vt
aperte per eſſentiam videatur. Et ideo ſe-
quitur, Stetit quidam, cuius non agno-
ſcebam vultum. mens enim contemplan
tis Deum, vſque ad hoc quidem eleuari
poteſt, ut cognoſcat Dei immutabilita-
tem quam ſignificat per hoc, quod dicit,

Stetit

ſtetit quidam. Creatura enim ex ſe non habet, quod ſtet: quia ſicut ex ſe nihil eſt, ita ex ſe in nihilum tenderet, ſi eam uirtus Dei non teneret. Vnde omnis creatura, quia dependens eſt a Deo ſecundum
Ariſ. de illud Ariſtu. A Deo dependet cęlum, &
coel. & tota natura. & ſecundum illud eiuſdem
mund. Ab hoc quidem ente ſcilicet Deo, ſingulis deriuatum eſt eſſe, & uiuere, his quidẽ clarius, illis vero obſcurius. Ideo ex ſe nõ habet ſtare, ſed fluere. Stare ergo eſt propriè ſolius creatoris, qui nulla mutatione
Iaco. 1. variatur Iaco. Apud quem non eſt tranſmutatio, neque viciſſitudinis obumbratio. Vnde ipſe immobilis ſtabiliſque manens dat cuncta moueri. Licet ergo mẽs contemplantis pertingere poſſit ad cognoſcendam Dei immutabilitatem, ſcilicet, vt cognoſcat ipſum ſemper ſtare ſicut plerique Philoſophi probauerunt primum principium eſſe immobile, & æternum; tamen ad hoc in hac vita nũquam naturaliter pertingere poteſt, vt videat Dei faciem, ideſt ut cognoſcat ipſius quiditatem. & ideo ſubditur, Cuius nõ agnoſcebam vultum. Exod. Poſteriora mea
Exo. 33 videbis, faciem autem meam videre nõ poteris. Poſteriora Dei dicuntur eius effectus, ex quibus de Deo cognoſcimus potius quid non ſit, quàm quid ſit, quod eſſet faciem videre. ſed licet ipſe Deus in ſe videri non poſſit, in ſua tamen imagine, ideſt in ſuo filio ſe nobis viſibilem
Ioh. 14. tribuit; ſicut ipſe filius dixit: Qui videt me, videt & patrem meum. Vnde ſubditur Imago corã oculis meis. Ipſe enim Dei filius, qui eſt imago Dei ſecundum il
Sap. 7. lud Sap. Candor eſt lucis æternæ, & imago bonitatis illius, mortali noſtra carne aſſumpta & coram oculis carnis viſibilis nobis apparuit. Ex his, ergo manifeſtè colligitur, quòd quicquid de Deo per cõtemplationem attingitur, valde tenuiter, & imperfectè conſpicitur. Et ideo ſubditur, Et vocem quaſi auræ leuis audiui. Iſta vox auræ leuis eſt Spiritusſancti inſpiratio, quæ, quia ſecũdum modum noſtræ capacitatis, & imbecillitatis fit in nobis, ideo eſt ad modum auræ leuis, ideſt temperata, & tenuis. Vnde Gregorius: Vox
Grego. Dei quaſi auræ lænis auditur, quia in hac adhuc vita poſitis contemplatoribus ſuis nequaquam ſe diuinitas, ſicut eſt, inſinuat: ſed lippientibus adhuc mentis noſtræ oculis claritatem ſuam tenuiter demonſtrat.

Sexto, diuina inſpiratio fit utiliter: quia per hanc homo, de Dei æquitate, & de ſua humilitate inſtruitur. Et ideo ſubditur, quod per iſtam vocem audiuit. Nunquid homo Dei comparatione iuſtificabitur? Quia enim oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcunt (vt dicit Ariſt. 1.
philoſophus) propter, quod accidit (vt elen.
dicit Gregorius) quòd tanto quiſque ſubtilius de tenebris iudicat, quanto ei clarius veritas lucis conſtat. Ideo eleuatus in Dei contemplationem, quanto melius conſpicit rectitudinem iuſtitię diuinę, tanto clarius cognoſcit obliquitatem vitæ ſuæ. Vnde tunc apertè videt homo, quòd in Dei comparatione iuſtificari non poteſt, quia (vt dicit Gregorius) Humana iuſtitia diuinæ iuſtitiæ comparata, iniuſtitia eſt: quia lucerna in tenebris fulgere cernitur, ſed in Solis radio poſita, tenebratur: tunc etiam cognoſcit quòd ſi aliquid patitur, iuſtè patitur, ita quod de flagello Dei murmurare non debet. Et ideo ſubditur, Aut factore ſuo purior erit vir Gregorius. Quiſquis de percuſſione murmurat, quid aliud quàm iuſtitiam ferientis accuſat? puriorem ergo ſe vir factore ſuo exiſtimat, ſi contra flagellum querelam parat: eique ſe proculdubio præponit, cuius iudicium de ſua afflictione redarguit, ſignanter autem dicit: Factore ſuo, quia non debet aliquis credere, quòd creator creaturam ſuam quam de nihilo fecit ipſe affligere velit, quòd tũc, vt dicit Gregor. Elyphas didicit cum vocem auræ lenis audiuit: quia in conſideratione diuinæ maieſtatis diſcitur quã humiliter in ſua animaduerſione timeatur, & qui ſuperiora deguſtat, inferiora æquanimiter tolerat: quia plene intus cõſpicit quanti exiſtimet, quod foris agit.

Hic plures eleganter explanantur Sanctorum viſiones, variaque figura conſtituuntur, quæ D. virginem rationaliter deſignare videntur: cuius prærogatiua, dignitates, ac merita ipſiuſque aſſumptionis myſteria pluribus auctoritatibus ac exemplis patefiũt Cap. XX.

MAria mater Domini aſſimilatur illi ſedi, quæ per viſionem imaginariã oſtenſa fuit Beato Ioã. Vidi (inqt) & ecce Apo 4.

 ſedes

ſedes poſita erat in cœlo, & ſupra ſedem
ſedens: & qui ſedebat ſimilis erat aſpe-
ctui lapidis iaſpidis, & ſardinis: & iris, in
circuitu ſedis ſimilis viſioni ſmaragdinæ,
huic n. ſedi aſſimilatur Beata Virgo.

Primo ratione artificij, quia ad modũ,
& formam ſedis fuit artificiata. Nam ſe-
des eſt a terra eleuata, inferius clauſa, &
aperta ſuperius. Sic ipſa fuit eleuata a
Pſa. 44. mundo, clauſa peccato, & aperta Deo. Pſ.
Sedes tua Deus in ſeculum ſeculi.

Secundo ratione loci, quia poſita erat
in cœlo, ſcilicet empyreo, vbi poſita erat
affectione, & contemplatione, & nunc
Pſ. 102. eſt ibi glorificata etiam habitatione. Pſ.
Dominus in cœlo ſedes eius. vel poſita,
ideſt per fidem firmiter ſtabilita in cœlo,
ideſt in eccleſia militante.

Tertiò ratione obſequij, quia ſuper ſe-
dem ſedens, ſcilicet Chriſtus, qui licèt ſu-
per eam fuerit dignitate, tamen in ea ſe-
dit, & quieuit incarnationis humilitate.
Eze. 44 Eze. Princeps ipſe ſedebit in ea. Oſtẽdit
ibi etiam Beatus Iohannes qualis erat il-
le ſedens, quia qui ſe. e. ſi. aſ. la. ia. & ſar.
Duplici lapidi aſſimilatur ſaluator noſter
Chriſtus ad deſignandam duplicem na-
turam in eo, ſcilicet diuinam, & humanã
Diuina natura in lapide iaſpidis deſignat
quia iaſpidis viridis eſt coloris, qui inter
omnes colores magis confortat, & dele-
ctat viſum: & diuinitatis ſpecies ſup om-
nia intelligibilia magis delectat, & con-
fortat intellectum. Humana vero natura
deſignatur in lapide ſardinis, qui eſt colo
ris rubei: quia Chriſti humanitas rubrica
Iſa. 44. ta fuit ſanguine paſſionis. Iſa. Quare ru-
brum eſt indumentum tuum. In viſione,
ſeu cognitione harum duarum naturarũ
totus homo glorificatur. Vnde ſiue ingre
diatur per intellectum ad conſpiciẽdum
diuinitatem, ſiue egrediatur per ſenſum
ad videndam humanitatem in ſuo Salua
tore, paſcua inueniet intus in aſpectu di
uinitatis, foris in aſpectu humanitatis.

Quarto ratione ornamenti. quia iris in
circuitu ſedis ſi. vi. ſma. Et hic circuitus
etiam competit Beatæ Virgini, quæ ſuam
protectionem, virtutem, & gratiam vndi-
que extendit, vniuerſam eccleſiam pro-
tegens, & adiuuans Eccl. Gyrum cœli cir
cuiui ſola. Duo autem colores principa-
les iridis, ſcilicet igneus, & ceruleus, ſunt
Sapi. 4 duæ virtutes beatæ Virginis, quia igneus
eſt charitas, ceruleus eſt caſtitas. Sapien.
O, quàm pulchra eſt caſta generatio cum

charitate. Prou. Byſſus, & purpura indu- Pro. 31.
mentum eius. Dicitur etiam eſſe ſmarag-
do ſimilis propter virorem fidei, quæ in
ea nunquam emarcuit.

Item iris eſt ſignum clementiæ, & recõ
ciliationis Dei ad genus humanum. Vn-
de propriè conuenit beatæ Mariæ virgi-
ni. Gene. Arcum meum ponam in nubi- Gen. 9.
bus cœli, & erit ſignum fœderis inter me
& terram.

Item iris eſt arcus ſine corda ad nos
inclinans cornua in ſignum, quòd non
vult ferire, ſed parcere. Vnde etiam ſi-
gnificat beatæ Virginis pietatem, & mi
ſericordiam quæ ſemper filium ad parcẽ
dum, & non ad feriendum inducit, dicẽs
illud: Parce domine, parce populo tuo. Iohe. 2.

Item beata Virgo aſſimilatur illi ſigno
quod vidit Beatus Iohannes apparere in
cęlo. Apo Vbi dicitur. Signum magnum Apo. 12
apparuit in cęlo, Mulier amicta Sole, &
luna ſub pedibus eius, in capite eius co-
rona ſtellarum duodecim, & in vtero ha
bens, & clamabat. Vbi dignitas matris
domini noſtri quadruplicitet declara-
tur.

Primò ex antiquitate in eo, quòd dici-
tur ſignum magnum, quia ſcilicet fuit in
antiquo in magnis rebus præfigurata.

Secundo ex natiuitate, quia apparuit,
in cęlo, ideſt in eccleſia militante, ſcilicet
quando nata eſt.

Tertio ex claritate, quia amicta Sole
& Luna ſub pedibus eius, & in capite eius
corona ſtellarum.

Quarto ex fęcunditate, quia in vtero
habens, & clamabat.

Primo, ergo Beata virgo dicitur ſignũ
magnũ, quia ſcilicet fuit ab antiquo ma-
gnifice præfigurata. Fuit enim præfigura
ta Beata Virgo in ſigno cęli, in ſigno re-
gni, & in ſigno belli. De primo dicit Ge- Gen. 9.
neſ 9. Arcum meum ponam in nubibus
cęli, & erit ſignũ fęderis inter me, & ter-
ram Et aſſimilatur illi arcui quo ad qua-
tuor præcipuos colores, qui videntur re-
ſpondere quatuor elemẽtis, ſicut dictum
eſt eſt ſupra. Ipſa enim habuit colorem
igneum in feruore charitatis.

Item iacintinum in nitore ſanctitatis,
ceruleum in compaſſione pietatis, & gra
mineum, ſiue viridem in nitore virginita
tis Eſt etiam aliud ſignum in cęlo, cui aſ
ſimulatur Beata Virgo. Solet enim ſecun-
dum compotiſtas, Sol in medio menſium
ingredi nouum ſignum. In medio autem

Au-

Auguſti ſignum Virginis ingreditur: Sol autem, quando eſt in ſigno in quo creatus eſt, maximos dicitur habere effectus. Et ideo in aſſumptione quæ celebratur in medio Auguſti, Sol Iuſtitię ingreſſus eſt in ſignum Virginis glorioſæ: quia qui in virgine conceptus fuerat per incarnationem, in aſſumptionis die ingreſſus eſt in eam per glorificationem. & ideo in eam, & per eam magnos effectus imprimit gratiæ, ita vt omnes poſſint ad eam confidenter accedere.

Item fuit præfigurata in ſigno regni, i. in ſceptro, ſiue virga aurea Aſſueri. Nam
Heſt. 5. ſicut legitur Heſter 5. Cũ rex Aſſuerus in deis eſſet iratus, Heſter Regina ad intercedendum ſe contulit: & rex auream virgã pro ſigno clementiæ ad eam extendit, & placatus fuit. Hæc virga aurea, eſt mater noſtra virgo Maria, qua mediante Deus humanæ naturæ, ſiue peccatoribus placatus eſt. Vnde ipſa data eſt nobis in ſignũ clementiæ, & miſericordiæ, ad quam fugientes liberantur.

Item pręfigurata fuit in ſigno belli, de
2. Mac. 8. quo Macha Dato, inquit, ſigno adiutorij, Dei commiſerunt cum Nicanore, & vicerunt. Sic Iudęi, ideſt confitentes, ſcilicet, qui Chriſtum, & Beatam Virginem confitentur, & laudant, habent ſignum adiutorij Dei, ſcilicet glorioſam Virginẽ
Pſa. 85. adiutricem, cuius ope diabolum vincũt & in fugam conuertunt, vnde Proph. hoc ſignum petens dicebat. Fac mecũ ſignũ in bonum, vt videant qui oderunt me, & confundantur, quoniam tu domine adiuuiſti me, & conſolatus es me.

Secũdo deſcribitur ex natiuitate, quia apparuit in cęlo, ideſt in eccleſia militante. Tunc enim primo apparuit, quando in mundo nata fuit. Sed nota, quod beata Virgo apparuit ſicut flamma, ſicut rota ſicut ſtella, & ſicut fęmina. De primo di-
Exo. 3. citur Exo. Apparuit dominus in flamma ignis de medio rubi. Hæc flamma fuit beata Virgo diuino amore inflammata, in qua dominus apparuit, dum incarnatus fuit.

Eze. 1. Item apparuit ſicut rota. De qua Ezec. Apparuit rota vna ſuper terram iuxta animalia, quatuor habens facies. Hæc rota fuit Virgo beata. ipſa enim fuit rota de motibus terribilis. Dicitur enim, quod leones terrentur, quando audiunt ſtrepitus rotarum. Hæc fuit ſuper terram, ideſt a terrenis eleuata cogitatione, affectione & conuerſatione: iuxta animalia, ideſt iuxta Euangeliſtas tempore, & familiaritate: vnde multa eos edocuiſſe creditur de Chriſto filio ſuo, præcipue beatum Lucã, vnde ipſa habuit quatuor facies, ideſt notitiam, & fidem omnium quæ quatuor Euangeliſtæ de Chriſto ſcripſerunt uel quatuor facies, ideſt quatuor virtutes cardinales, ſcilicet iuſtitiam, prudentiam, fortitudinem, & temperantiam. Vel quatuor facies, ideſt quatuor aſpectus, quarum vnam ad Deum vertit pro nobis intercedendo. Aliam ad paradiſum, ideſt ad beatos eos lætificando. Lætificantur enim Sancti qui ſunt in cęlo, non ſolum de aſpectu regis, ſed etiam Reginæ, qua mediante ſaluati ſunt.

Tertiam vertit ad mundum miſerando, & protegendo. Quartam vertit ad diabolum exterrendo. & expellendo. Vnde dicitur eſſe demonibus terribilis, vt caſtrorum acies ordinata.

Item apparuit, vt ſtella, Matth. Diligen- Mat. 2.
ter didicit ab eis tempus ſtellæ, quæ apparuerat eis. Eſt enim vt ſtella matutina quæ diem, ideſt Chriſtum adduxit.

Item, vt ſtella marina, quæ nauigantes per mundi pelagus, ad portum ſalutis dirigit. Vnde & ſtella antecedebat eos vſ- Matt. 2.
que dum veniens ſtaret ſupra vbi puer erat; ſcilicet Ieſus, qui ſalus interpretatur.

Item, vt ſtella vaſtatiua, ſcilicet vitio- Nume.
rum. Nume. Orietur ſtella ex Iacob, & 24
conſurget virga de Iſrael, & percutiet duces Moab, vaſtabitque omnes filios Seth.

Item apparuit, vt fęmina 4. Reg. Appa- 4. Reg.
ruit fœmina, cuius filius mortuus erat. Ma- 7.
ximè enim in morte Chriſti filij ſui fęmineum & maternum oſtendit affectum dolendo, & plorando. Patet igitur, quod beata Virgo tanquam flamma accendit, & calefacit frigidos in dilectione charitatis; & tanquam ſtella illuminat dubios in cognitione veritatis: & tanquam rota perſtrepens exterret leones, ideſt ſuperbos timore humilitatis. & tanquam fęmina pia confortat, & ſecurat puſillos in ſpe ſuæ pietatis. Et de iſtis quatuor loquitur Eccleſi. dicens: Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis, & ſanctę ſpei.

Tertio deſcribit ex claritate: quia mulier amicta ſole: ubi oſtenditur beata Virgo eſſe clara, & luminoſa a parte inferiori, quia Luna ſub pedibus eius.

Item a parte ſuperiori, quia in capite
eius corona ſtellarum duodecim. Dicit er-
go primo, Mulier amicta Sole, id eſt fulgo-
re gratiæ Spiritusſancti. Et hæc gratia fuit
ſeptiformis ſecundum ſeptem dona Spi-
ritusſancti quæ fulſerunt in ea, quæ
ſcilicet repræſentantur in ſeptem effecti-
bus Solis.

Primus effectus eſt calefactio, & hic
ex dono ſapientiæ, quæ calefacit in amo-
Ecc. 44 re Dei, ſui, & proximi. Eccleſiaſtici Tripli-
citer Sol exurens montes, id eſt excelſas
mentes inflammans triplici amore, ut
dictum eſt. Vel aliter in amore Dei tri-
pliciter, ſcilicet toto corde, tota anima,
& tota mente, radios igneos exſuf-
flans, id eſt calidas affectiones immit-
2. Mac. tens. 2. Machabæorum. Refulſit Sol, qui
1. prius erat in nubilo, & accenſus eſt ignis
magnus. Spiritus enim guſtans Deum
per donum ſapientiæ, inardeſcit in a-
Auguſ. more ipſius. Auguſtinus: Guſtaui, &
eſurio ac ſitio: tetigiſti me, & exarſi
in concupiſcentiam tuam. Eccleſiaſti-
Ecc. 24 ci. Qui edunt me, adhuc eſurient.

Secundus effectus eſt illuminatio, quæ
pertinet ad donum intellectus. Eccle-
Ecc. 42 ſiaſtic. Sol illuminans per omnia re-
ſpexit, id eſt omnia reſpicere facit in
cœlo ſumma gaudia, in Inferno ſum-
ma ſupplicia, in mundo preſſuras & an-
guſtias, in ſeipſo peccata & negligen-
1. Mac. tias. 1. Machabæorum: Refulſit Sol in cly-
6. peos aureos, i. in Chriſtum, & Mariam, &
reſplenduerunt montes ab eis, id eſt ele-
ctorum mentes.

Tertius effectus Solis eſt denuda-
tio, quia facit veſtes exuere: & hoc
ad donum conſilij refertur: quia do-
cet veterem conuerſationem, & ſe-
cularem vitam deponere. Can-
Cant. 1 ticum. Nolite me conſiderare, quod
fuſca ſim, quia decolorauit me
Sol.

Quartus effectus Solis eſt conſo-
lidatio: & hæc ad donum fortitudinis
pertinet, per quod mens ſolidatur. Ec-
Ecc. 27 cleſiaſtic. Homo ſanctus in ſapien-
tia ſua manet, ſicut Sol, id eſt fir-
mus.

Quintus effectus Solis eſt regulatio
totius vitæ humanæ: & hoc pertinet ad
donum ſcientiæ, per quod ſcimus con-
uerſari in medio nationis prauæ, vt dicit
Auguſ. Auguſtinus. Vnde Apoſtolus: Inter quos
lucetis, ſicut luminaria in mundo.

Sextus effectus Solis eſt liquefactio: &
hic ad donum pertinet pietatis quo lique-
ſcit anima in compaſſione proximi.
Exod. Cum incaleſceret Sol, liquefie- Exo. 16
bat manna. Sapientia, Quod igne non Sap. 16.
poterat exterminari: ſtatim exiguo radio
Solis tabeſcebat. pſalmiſta Flabit ſpiritus
eius, & fluent aquæ. Pſ. 147.

Septimus effectus Solis eſt deſicca-
tio humidorum: & hoc ad donum per-
tinet timoris, quo carnalis concupiſcen-
tia deſiccatur. Vnde Iaco. Exortus eſt Iaco. 1.
Sol cum ardore, areſcit fœnum, id eſt
carnem: quia omnis caro fœnum,
& omnis gloria eius quaſi flos agri. Pro- Iſai. 40.
pter hos ſeptem Solis effectus dicitur,
Lux Solis ſeptempliciter erit ſicut lux
ſeptem dierum. Et propter hos ſe-
ptem Solis effectus ſaluatur homo, &
ideo dicitur, Cras erit nobis ſalus cum 1. Reg.
incaluerit Sol. 11

Secundo Beata Virgo oſtenditur fuiſſe
etiam illuminata a parte inferiori; quia
Luna ſub pedibus eius. Vbi per Lunam
deſignatur mutabilitas quæ eſt quadru-
plex: vna naturæ quæ etiam eſt in Ange-
licis ſpiritibus, qui ſunt mutabiles per na-
turam, & immutabiles per gratiam.
Iob: Ecce qui ſeruiunt ei, non ſunt ſta- Iob. 4.
biles, & in angelis ſuis reperit prauita-
tem.

Secunda eſt fortunæ in rebus tempo-
ralibus. Eccle. Vanitas vanitatum, & om- Eccl. 1.
nia vanitas.

Tertia eſt culpæ in peccatoribus, ſci-
licet de culpa in culpam. Oſee: Sanguis Oſ.
ſanguinem tetigit, id eſt vnum peccatum
ad aliud traxit.

Quarta eſt miſeriæ in humanis cor-
poribus. Iob: Homo natus de muliere, Iob. 14.
breui viuens tempore, repletur multis
miſerijs, &c. nunquam in eodem ſtatu
permanet. Hæc quadruplex Luna, id eſt
mutabilitas fuit ſub pedibus Beatæ Vir-
ginis.

Primò mutabilitas creaturæ cœleſtis,
quia ſcilicet Angeli eius ſubduntur impe-
rio. Vnde completum eſt illud Geneſis: Vi- Geneſ.
di per ſomnium quaſi Solem, & Lunam, 37
& ſtellas vndecim adorare me. Vt per
Solem intelligatur ſuprema angelo-
rum Hierarchia, per Lunam Hierar-
chia media, per ſtellas vero Angeli infi-
mæ hierarchiæ: qui omnes Beatam Virgi-
nem adorant, & venerantur. Nomine e-
tiam Lunæ intelligitur mutabilitas fortu-
næ.

næ, ſuæ infimæ hierarchiæ, qui omnes
Beatam Virginem adorant, & uenerantur.
Nomine etiam Lunæ intelligitur
Eccleſ. 27. mutabilitas fortunæ. Eccl. Stultus, vt Luna
mutatur, quia ſecundum quod bona
temporalia fluunt, & refluunt, mutatur
animus eius. Iſtam Lunam Beata Virgo
ſub pedibus habuit: quia omnia temporalia
calcauit per paupertatem uoluntariam,
quam elegit. Si enim iſta temporalia
calcaremus pedibus, & non tangeremus
affectibus, ueraciter noſtra eſſent.
Deu. 11. Deut. Omnis locus, quem calcauerit
pes ueſter, ueſter erit. Luna tamen
quanto magis Soli coniungitur tanto magis
luce priuatur: & quanto magis ſe à Sole
elongat, tanto maiore luce coruſcat:
quia multi prælati quanto magis appropinquant
ad Deum per aliquam dignitatem,
tanto magis obtenebrantur per iniquitatem:
& quanto magis elongantur,
dignitates fugiendo, tanto magis illuminantur
lumen gratiæ recipiendo.

Nomine etiam Lunæ intelligitur mutabilitas
culpæ. Vnde dicitur de uiro ſancto,
Pſ. 120. & perfecto. Per diem Sol non uret
te, neq; Luna per noctem: quia anima
ſancta neq; in die proſperitatis cadit in
peccatum per amorem male inflammantem,
neq; in nocte aduerſitatis per timorem
male humiliantem. Iſtam Lunam
Virgo Maria ſub pedibus habuit: quia
nulla culpa in ea unquam præualere potuit.
Pſa. 88. Et ideo in Pſalmo non dicitur Luna
ſimpliciter, ſed Luna perfecta in æternum.
Luna autem tunc perfecta erit,
quando ſine macula erit, quando ſcilicet
Iſa. 30. uerificabitur, quod dicit Iſa. 30. Erit
lux Lunæ ſicut lux Solis. Fuit igitur
ſicut Luna perfecta, quia ſine omnis
peccati macula tam mortalis, quàm etiã
uenialis.

Nomine etiam Lunæ intelligitur mutabilitas
miſeriæ. Pſalmus. Orietur in die-
Pſa. 71. bus eius iuſtitia, & abundantia pacis,
donec auferatur Luna, gloſſa id eſt mutabilitas,
quæ per Lunam ſignificatur. Sicut
enim Luna creſcit, & decreſcit, ſic &
humanum corpus multiplici mutabilitati
Rô. 8. ſubditur. Ro. Vanitati creatura ſubiecta
eſt. Et, quia ipſa mutabilitas miſeriæ
tolletur in reſurrectione die nouiſſimo,
ſubditur ibi. Ipſa creatura liberabitur
è ſeruitute corruptionis. Iſtam Lunam
Beata Virgo ſub pedibus habet;
quia perfectam corporis immortalitatem
poſſidet, & ſuper omnes angelorum ordines
in anima, & in corpore glorificata
manet. unde Pſal. Caligo a humana mor- Pſa. 17.
talitas ſub pedibus eius. aſcendit ſuper
Cherubin, & uolauit uo. ſuper. pen. uẽ.
Ipſa igitur Virgo Beata Lunam ſub pedibus
habuit, ſcilicet cæleſtem naturam et.
præſidendo, proſperitatem humanam eſt
deſpiciendo, omnem culpam ipſam penitus
uitando; & humanam miſeriam,
immortalitatem induendo.

Tertiò fuit illuminata à parte ſuperiori,
quia in capite eius corona ſtellarum
duodecim. Iſtæ duodecim ſtellæ ſunt
duodecim eius prærogatiuæ ſuper omnes
mulieres, quarum quatuor habuit ex parte
corporis, & animæ.

Prima fuit uteri ſanctificatio, ſecũda Angeli
ſalutatio, tertia Spiritusſancti ſuperuentio,
quarta filii Dei conceptio. Alias
quatuor habuit ex parte animæ.

Prima fuit eius humilitas, quia dixit,
Ecce ancilla Domini &c. Luc. 1.

Secunda eius prudentia, quia quæſiuit,
Quomodo fiet iſtud &c.

Tertia fuit erubeſcentia, qua turbata
eſt in ſermone Angeli.

Quarta fuit charitas, qua ſeruiuit cognatæ,
& quia uino deficiente in nuptiis
dixit filio, Vinum non habent. Alias Io. 2.
quatuor habuit ex parte corporis, q̃ fuerũt
maternitas ſine corruptione, uirginitas
cũ fœcũdatione, grauitas ſine grauamine,
& partus ſine dolore. Fuit ergo Mater incorrupta,
Virgo fœcunda, ſine grauamine
grauida, ſine dolore puerpera. Et ſtellæ
duodecim, ſunt nouẽ ordines Angelorũ,
& tres ordines Beatorũ, ſcilicet Martyres,
Confeſſores, & Virgines, qui eam coronãt,
quia ipſam perpetuo uenerantur, admirantur,
& laudant. Seraphin enim admirantur,
& laudant in ea charitatẽ tam
ſuccenſam: Cherubin ſapientiam tam profundam,
Throni pacem, & quietem in
Deo ſic tranquillam, Dominationes tantam
ſuper Angelos præeminentiã, Virtutes
tantam miraculorum efficaciam, poteſtates
tantam ſuper dæmones potentiã,
Principatus tantam de omnibus regnis
prouidentiam, Archangeli tantam de omnibus
locis diligentiam, Angeli tantam
de ſingulis perſonis cuſtodiam, Martyres
tantam in tribulatione conſtantiam,
Confeſſores tantam ſobrietatem, & temperantiam,
Virgines tantam puritatem,
& mundiciam.

Quartò eius dignitas oſtenditur ex ei' fœcunditate. quia in utero habens filium Dei conceptum, ſcilicet in annunciatione clamabat ſpiritu, Deum magnifican-
Luc. 1. do, quando dixit: Magnificat anima mea dominum. Sed nota, quod habuit in ute-
Heb. 1. ro paternum ſplendorem, Heb. Qui cum ſit ſplendor gloriæ &c.

Sap. 7. Item niueum candorem. Sap. Candor eſt lucis æternæ, & ſpeculū ſine macula.

Eccleſ. 24. Item diuinum odorem, Eccl. Ego quaſi uitis fructificaui ſuauitatem odoris.

Item ſuauem dulcorem ibidem. Spiritus meus ſuper mel dulcis, & hæreditas mea ſuper mel, & fauum.

He. 12. Item cæleſte ignem Heb. Deus noſter ignis conſumens eſt. Ex hoc ergo, quod habuit in utero paternum ſplendorem,
Ambr. fuit in ea mirabilis claritas. Ambr. Quid mirabilius matre Dei? quid ſplendidius ea, quam ſplendor elegit; quid caſtius ea, quæ corpus ſine corporis contagio generauit? Quia uero habuit niueum candorem ſiue ſplendorem, remanſit ibi mirabi-
Can. 4. lis puritas. Can. Tota pulchra es amica
Anſ. mea, & macula non eſt in te, Anſelmus. Decebat, ut uirgo ea puritate niteret, qua maior ſub cœlo nequit intelligi. Quia uero diuinum odorem habuit, remanſit ibi mirabilis ſuauitas. Unde clamabunt adoleſcentulæ, Trahe me poſt te, curre-
Ecc. 24. mus in odore unguentorum tuorum. Eccle. Sicut cinamomum, & balſamum aromatizans odorem dedi. Sed, quia habuit ſuauem dulcorem, remāſit ibi mirabilis pietas. Unde ipſa dicitur mater gratiæ, mater miſericordiæ. Quia uero habuit cœleſtem ignem, remanſit ibi mirabilis charitas, per quam diabolum ſuc-
Iudi. 9. cendebat. Iudith. Percuties eum ex labiis charitatis meæ: per hanc enim omnia ad-
Can. 8. uerſa ſuperabat. Cant. Aquæ multę non potuerunt extinguere charitatem.

Item Maria mater Domini aſſimilatur arcæ teſtamenti in uiſione beati Iohan-
Apo. 11. nis, quæ habetur Apo. ubi dicitur, quod uiſa eſt arca teſtamenti Domini in templo eius; & facta ſunt fulgura, & uoces, & terremotus. Ubi primò nota aſpectum dignitatis; quia uiſa eſt arca Domini.

Secundò ſitum ſanctitatis, quia in loco ſancto ſcilicet in templo.

Tertiò effectum poteſtatis, quia facta ſunt fulgura. Et circa primum nota, quod per arcam Domini intelligitur uirgo Beata Maria. Et hoc patet ex tribus ſcilicet ex materia, ex menſura, & ex continentia, i. ex ipſo contento. Si quidem materia arcæ ueteris teſtamenti, de qua fabricata fuit, fuerunt ligna Sethim ſicut pa-
ter Exo. 25. ſecundum autem Hiero. ligna Ex. 25.
ſethim inter cætera ligna habent leuitatem, pulchritudinem, & fortitudinem, & imputribilitatem. Per quæ intelliguntur quatuor uirtutes Mariæ. Nam leuitas competit eius paupertati, per quam fuit à terrenis affectibus, & ſolicitudini-
bus exhonerata, & alleuiata. Iſa. Aſcen- Iſa. 19.
det Dominus ſuper nubem leuem, id eſt Mariam pauperem: quę nubes quidem fuit, quia ex terra nata: ſed tamen fuit leuis a mundi affectibus, & ſolicitudinibus exhonerata. Pulchritudo uero competit eius puritati, per quam immunis
fuit ab omni deformitate peccati. Cant. Can. 4.
Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te. Fortitudo aut competit eius
ſtabilitati ſ. in fide, & patientia. Prouer. Pro. 31.
Fortitudo, & decor indumentum eius.
Eccl. Columnæ aureæ ſuper baſes argen- Ec. 26.
teas, & pedes firmi ſuper plātas ſtabilis mulieris. Imputribilitas competit eius
uirginitati. Sap. Clara eſt, quæ nunquam Sap. 6.
marceſcit.

Secundò illa arca figurabat Beatam Virginem ratione menſurę, quia ſicut
dicitur Exod. Longitudo arcæ habebat Ex. 25.
duos cubitus, & ſemis. latitudo cubitum, & dimidium, altitudo ſimiliter cubitum,
& ſemis. Ioſephus autem dicit, quod ta- Sem.
cta eſt arca quinq; palmorum longitudinis: quia ſcilicet Beata Virgo quinq; ſenſus ab initio uitę uſq; ad finem in omni ſanctitate longanimiter cuſtodiuit, & ſeruauit.

Trium autem palmorum erat latitudo, quia reſtaurationem angelorum, & redemptionem hominum, & totius uniuerſi renouationem auidiſſimè procurabat. Cubitum, & ſemiſſem habebat altitudo, quia eius contemplatio plena erat in toto; ſemiplena in comprehenſione, uel certe, quia eius celſitudo humanam, & angelicam naturam excellebat, ſed uſq; ad filii excellentiam minime ipſa attingebat.

Tertiò figurata eſt Beata Virgo per arcam ratione continentiæ; quia in arca continebantur tabulæ teſtamenti, Deuteronomium, & uirga Aaron, urna aurea in qua erat manna. Quæ omnia competunt

petunt Beatę Mariæ. Cuſtodiebat enim Virgo Beata rigorem diſciplinæ, qui deſignatur per uirgam, legem decalogi, quę per tabulas, euangelium Chriſti, quod per deuteronomium, quæ eſt lex ſecunda; & ipſum Chriſtum, qui per urnam plenam manna. Vel per iſta quatuor intelligitur Ieſus Chriſtus, qui in iſta arca habitauit. in quo quatuor fuerunt, ſcilicet diuinitas dulciſſima quæ per mãna, anima ſapientiſſima, quæ per deuteronomium ſiue ſecundam legem, caro mundiſſima, quę per uirgam Aaron, quæ floruit, & ſpiritus humanus ſapientiſſimus, qui per tabulas teſtamenti in quo erant ſcripta Dei mandata, ſignificantur. Templum autem in quo hæc arca fuit, eſt triplex, primum in quo fuit fabricata, & ſanctificata, & illud fuit uterus matris ſuæ
1.Re.8. ſcilicet Annę beatæ. Dicitur enim Re. q̃d intulerunt arcam Domini in locum ſuũ in oraculũ templi in Sancta ſanctorum. Hęc arca fęderis Domini, fuit Beata Maria, quam Deus, ſterilitatẽ parentum auferens, & Angelus promiſſionem deferẽs, & Ioachim generationi operam præbens, introduxit in locum ſuum i. in uterum Beatæ Annę, de qua ſubditur, In oraculum templi. ipſa. n. Anna beata templum Dei fuit, cuius oraculum fuit uterus ipſius Deo deuota, & orationi dedita: in cuius etiam utero Beata Virgo poſt cõceptionem ſanctificata fuit, ut eſſet Sancta Sanctorum, id eſt ſuper omnes Sanctos ſanctificata, uel ut ipſa Beata Virgo etiam in utero matris præpararetur ad generandum Sanctum ſanctorum.

Secundum fuit templum in quo fuit purificata, templum ſ. Salomonis, in quo etiam obtulit filium ſuum obuiante ſan-
Luc.2. cto Simeone. Luc. Venit in ſpiritu in templum, & cum inducerent puerum Ieſum &c. ut ſcilicet nos ſtudeamus animam noſtram dum eſt in templo corporis, uel mundi; ſolliciſe purgare ſcilicet per pœnitentiam, & ſpiritum noſtrum Deo offerre ſcilicet per orationem deuotam.

Tertium eſt templum in quo fuit glorificata. & hoc fuit in aſſumptione, cum ſcilicet ingreſſa eſt templum cęleſtis gloriæ. Et de hoc templo dicitur Dominus in templo ſancto ſuo, Dominus in cœlo ſedes eius. Ad hoc igitur cęleſte templũ deducta fuit arca i. Beata Virgo cum honorabili ſocietate, cum ineffabili iocunditate, cum admirabili claritate, & cum terribili poteſtate. De primo dicitur figuratiue. 2. Regum. ubi legitur, quod Da- 2.Re.6.
uid, & omnis Iſrael ducebant arcam Domini cum gaudio, & erant cum Dauid ſeptem chori. Per Dauid intelligitur Chriſtus, per ſeptem choros uniuerſitas angelorum uel tres chori fuerunt ante nouũ teſtamentum, ſcilicet angeli Patriarchæ, & Prophetæ, & quatuor in nouo, ſcilicet Martyres, Confeſſores, & uirgines, & ipſi Apoſtoli: qui nutu Dei ad ſuam interfuerunt eius exequiis. De iſta honorabili ſocietate cantat Eccleſia, Vidi ſpecioſam ſicut columbam &c. & ſicut dies ueris circundabant eam flores roſarum, & lilia conuallium. Per flores roſarum (ſecundum Hiero.) intelliguntur omnes Martyres ſanguine rubricati Per lilia oẽs, Angeli, Confeſſores, & Virgines.

Secundò aſſumpta eſt cum ineffabili iocunditate, quod ſignificatum eſt. Reg. 2.Re.6.
ubi dicitur: Dauid, & omnis Iſrael deducebant arcam teſtamenti Domini in iubilo, & clangore buccinæ. Et ibidem, Dauid autem, & omnis domus Iſrael ludebant coram Domino in omnibus lignis fabrefactis, & cytharis, & lyris. Circa quod notandum eſt, quod (ſicut dicit Augu. ſuper Pſalmos, & Hugo de Sancto Victore.) Triplex eſt ſonus muſicus Vnus, qui fit cum uoce, ſicut in cantu. Alius cũ flatu, ſicut in buccina: tertius cum pulſu ſicut in cithara. Sonus ergo uocis tangitur cum dicitur In iubilo, quia iubilatio eſt cantus modulatio. Sonus flatus cum dicitur in clangore buccinę. Sonus pulſus in lignis fabrefactis, & citharis: Vnde per hoc dat intelligere, quod in deductione huius arcæ in templo cœli fuit omnis modulatio ſiue ſuauitas muſica.

Tertiò fuit aſſumpta cum mirabili claritate. Cant. Quæ eſt iſta, quæ progreditur quaſi aurora conſurgens? in quo oſtenditur, quod aſcendit cum claritate: Can.6.
corporali ſcilicet corporis glorioſi, depoſita ſcilicet omni obſcuritate corporeę corruptionis, ſicut aurora noctem relinquit, & diem adducit. ſequitur Pulchra, ut Luna: Et in hoc oſtenditur, quod cum claritate ſpirituali: id eſt cum anima beata. Sicut enim Luna poſt Solem ſaltem quantum ad apparentiam maiorem habet claritatem, ſic ipſa poſt Chriſtum maiorem ſecundum eſſentiam & ueritatem, habuit beatitudinem. Sequitur, Electa, ut Sol. In quo oſtenditur, quod

quòd aſcendit cum claritate ſuperſubſtan-
tiali, ideſt cum filio ſuo ſibi occurrente,
qui eſt uerus Sol. Et ſequitur adhuc Terri
bilis, ut caſtrorum acies ordinata. In quo
oſtenditur, quòd aſcendit cum clarita-
te intellectuali, ideſt cum luce Angelica.
quia totus Angelorum exercitus ad ip-
ſam uenit, & ipſam uſq; ad cœlum aſſo-
ciauit. Et ideo dicitur, ut caſtrorum acies
ordinata: quia quidam eam præcedebant
ſicut domicelli quaſi uiam ianuæ domi-
næ præparantes: quidam comitabantur
ſicut bauli, quaſi ipſam ad æthera dedu-
centes: quidam ſubſequebantur tanquã
famuli, quaſi eius obſequiis famulantes.
Omnes autem aſſociabant ſicut ioculato
res deuoti, laudes dulciſſimas modulan-
tes.

Tertio ſequitur effectus poteſtatis: quia
facta ſunt fulgura, & uoces, & terremo-
tus. Dum enim ſic triumphaliter aſcen-
deret, facta ſunt fulgura, ideſt terrores dæ
monum ſcilicet fugientium, & uoces ſci-
licet Sanctorum iubilantium, & terremo
tus, ideſt commotio Iudæorum concurrẽ-
tium: de qua ſcilicet iudæorum commo-
tione multa narrantur in libello de aſ
ſumptione, quem tranſtulit Beatus Hie-
ronymus.

Mare uitreum à Ioanne præuiſum, uitam hanc miſeria plenam quæ ad omnia peccata ſignificare aſſirmatur. Cap. XXI.

MVndus aſſimilatur illi mari uitreo,
quod Iohannes uidit per uiſionem
Apo. 4. imaginariam. Apoc. ubi dicitur: Vidi in
conſpectu ſedis tanquam mare uitreum
ſimile cryſtallo. Eſt enim mundus ma-
re tumidum per ſuperbiam, liuidum per
inuidiam, feruidum per iracundiam, pro
fundum per auaritiam, inquietum per
acediam, ſpumoſum per luxuriam, ab-
ſorbens per caſtrimargiam, ubi etiam ma
Aba. 1. ior piſcis minorem deuorat. Abac. Facies
Pſal. homines ſicut piſces maris. Pſal. Hoc ma
re magnum, & ſpacioſum manibus &c.
Dicitur autem uitreum propter fragilita-
Ioan. 1. tem. Ioan. Mundus tranſit, & concupi-
1. Cor. ſcentia eius. 1. Cor. Præterit enim figura
6. mundi huius. Dicitur etiam ſimile cry-
ſtallo propter frigiditatem, & malitiam
Ecc. 43. obſtinationis. Eccl. Gelauit cryſtallus ab
aqua.

Chriſti paſſiones in Ioſeph manipulo figuratæ, ipſiuſq; merita cæterorum Sanctorum meri- ta, & paſſiones, in fratrum manipulis deſignata plurimum excedere deſinitur.

Cap. XXII.

PAſſio, & perfectio Chriſti exceſſit
paſſiones, & perfectiones omnium
Sanctorum, quod oſtenſum eſt per ſom-
nium Ioſeph, quod hẽ in Gene. Audite Gen. 37
ſomnium meum, quod uidi: putabã col-
ligere nos manipulos in agro, & quaſi cõ
ſurgere manipulum meum, & ſtare, ue-
ſtroſque manipulos circunſtantes adora
re manipulum meum. Manipulus enim
Ioſeph, eſt collectio contumeliarum, &
paſſionum Chriſti. q̃ Amos vlt. faſciculus Amos. 9
vocatur, qui ædificat in cœlo aſcenſionẽ
ſuam: & faſciculum ſuum ſuper terram
fundauit. Nam Chriſtus per faſciculum
paſſionum ſibi fecit gradus aſcenſionis
in cœlum. Manipuli autem fratrum Io-
ſeph, ſignificant collectiones pœnarum
& paſſionum aliorum Sanctorum. Quod
igitur manipuli eorum manipulum Io-
ſeph, adorauerunt: nihil aliud eſt quam
recognoſcere, quòd paſſiones eorum
nihil ſunt reſpectu paſſionis Chriſti, &
quòd eorum paſſiones ex Chriſti paſ-
ſione virtutem & meritum habent. Vel
quia manipulus dicitur a manu. Per
manipulum Ioſeph intelligimus virtu-
tem, & perfectionem operum Chriſti: per
manipulos vero fratrum eius, intelligi-
mus merita ſiue fructus operum alio-
rum Sanctorum, de quibus pſalmus: Eun Pſ. 125.
tes ibant, & flebant, mittentes ſemina
ſua. Venientes autem venient cum exul
tatione, portãtes manipulos ſuos. Quod
igitur manipuli eorum illius manipu-
lum adorant, eſt quòd merita eorum
in comparatione illius, deficiendo ſe
humiliant. Quia vero in prædicto ſom
nio fit mentio de agro cum dicitur,
Putabam colligere nos manipulos in
agro.

Notandum eſt, quòd, ſicut dicunt ſom
niorum interpretes, ager ſomniatus di-
uerſam habet ſignificationem. Nam ali-
quando refertur (vt dicunt) ad ſomnian-
tis malignitatem, ſicut refertur, quòd qui-
dam de principibus venit ad magnum

ſomniorum interpretem, qui vocabatur Seim, & dixit ei. Vidi per ſomnium in agro ſpatioſo, & plano me ſtare, qui primum quidem apparuit denſus, & herbidus, poſtea nudus, & aridus, cui reſpondit interpres hoc infidelitatem, & verſutiam portendit ſomniantis. & verè ſic erat in re, ſicut dixit, O Nirocliuit, i. ſomniorum diſcretor, vel Iudex. Vnde varietas agri ſomniata ad verſutiam, & inſtabilitatem refertur ſomniantis. Quandoque vero ager ſomniatus refertur ad loci fertilitatem: ſicut in ſupradicto ſomnio Ioſeph, ager ſignificabat terram fertilem Ægypti, in qua Ioſeph a fratribus ſuis erat adorandus.

Principis Piſtorum Pharaonis ſomnium interpretatur: per quod peccati grauitas, ipſiusq́ue quoad principium ac finem mali effectus oſtenditur: quod pariter per librum in viſione a Ioanne deuoratum terminatur.

Cap. XXIII.

PEccatum primò hominem ligat, & per obſtinationem includit: deinde ad inferni patibulum deducit, quod oſtenditur ex ſomnio piſtoris Pharaonis, quod
Gen. 15 habetur Gen. vbi dicitur, quod Piſtorũ princeps ait, Ego vidi ſomnium, quod tria caniſtra farinæ haberem ſuper caput meum: & in vno caniſtro, quod erat excelſius, portare me putabã omnes cibos, qui fiũt arte piſtoria, auesq́; comedere ex eo. Reſpõdit Ioſeph: Hæc eſt interpretatio ſomnij: tria caniſtra tres adhuc dies ſunt, poſt quos auferet Pharao caput tuum, ac ſuſpendet te in cruce, & lacerabunt volucres cœli carnes tuas. Iſte piſtor ſignificat peccatorem, qui moritur in peccatis. Tria enim caniſtra farinæ, tria peccata ſunt, ſ. cordis, oris, & operis, quæ tunc ſunt ſuper caput, quando dominantur menti. Vel iſta tria, ſunt tria vitia magna, & principalia, ſ. auaritia, luxuria, & ſuperbia, quorum excelſius eſt ſuperbia, in quo omnia cibaria quodammodo ſunt, i. eſt omnia peccata quibus mali paſcuntur, quia
Ecc. 10 initium omnis peccati eſt ſuperbia. Aues autem quæ de hoc caniſtro paſcuntur, dæmones ſunt, quorum proprium vitium ſuperbia eſt. Tres autem dies ſunt tempus natiuitatis, tempus vitæ, & tempus mortis peccatoris, poſt quos peccator educitur a carcere mundi, vel corporis. Vnde tunc aufertur caput, id eſt rationalis mẽs ſecundum quam anima a corpore ſeparatur, quæ in homine principari debuit, & ſuſpenditur miſera anima in tormento gehennæ, ubi aues lacerant eius carnes, id eſt dæmones delectantur in pœnis quas anima ſuſtinet pro peccatis, quæ geſſit in carne. Quia igitur in prædicto ſomnio Ioſeph per tria caniſtra intellexit tres dies, poſt quos ſomnium implendum erat; notandum eſt, quod (ſicut dicunt ſomniorum interpretes) tempus impletionis ſomnij accipitur dupliciter. Aliquando quidem ex numero, & ordine rerum, quæ in ſomnio apparent, ſicut in ſomnio Pharaonis Ioſeph per ſeptem boues, vel ſpicas intellexit ſeptẽ annos, & quod poſt ſeptem pingues, vel plenas boues ſiue ſpicas veniebant ſeptem tenues, intellexit, quod ſeptem annos vbertatis ſequerẽtur ſeptem anni ſterilitatis. Similiter in ſomnio pincernæ per tres propagines accepit tres dies, poſt quos ſomnium implendum erat. Et in hoc ſomnio piſtoris, (vt dictum eſt) per tria caniſtra intellexit tres dies, aliquãdo vero (vt dicunt) determinatur tempus impletionis ſomnij ex hora qua quis ſomnium videt. vnde dicunt, quod ſomniorum, quæ apparent a nona hora noctis vſque ad initium auroræ, non differt impletio niſi vſque ad annum, vel ſextum menſem, vel tertium, vel decem dies, & illa ſunt veriora, & validiora, quæ fiũt ante lucem, ſomnia vero, quæ fiunt in luce auroræ vltra tertium diem non protenduntur.

Item peccatum licèt in fieri habeat delectationem, tamen in fine habet amaritudinem dum aſſimilatur illi libro, de quo agitur in viſione beati Ioannis, vbi
dicitur. Accepi librum, & deuoraui illum, & erat in ore meo tanquam mel dulce: & cum deuoraſſem eum, amaricatus eſt venter meus. Ille liber repræſentat peccatum: quod vocatur liber, quia ſcribitur illa ſcriptura, de qua dicitur, Peccatum Iuda ſcriptum eſt ſtylo ferreo in vngue adamantino, exaratum ſuper latitudinem cordis eorum. Tunc autem deuoratur quando cum delectatione impletur, & tunc habet in guſtu, i. in fieri dulcedinem mellis, [illegible] delectationis, ſed Apo. 10

Hie. 17.

poſt

poſt deuotationem, ideſt poſt tranſitum delectationis amaricatur venter animæ, ideſt memoria, ſeu conſcientia pœnitudine repletur. Vnde philoſophus dicit, quod mali replentur pœnitudine. Prouer. Nouiſſima illius amara quaſi abſynthium.

Prou. 5.

Pœnitentiam hominem à peccati carcere eruere ac in gratiam reſtituere, per Pincernarum præpoſiti ſomnium a Ioſeph explanatum oſtenditur: quæ etiam pani ſubcinericio ex ordeo confecto in caſtra Madian deſcendenti comparatur: ipſiusq́ partes, & perfectiones clarè indicantur. Cap. XXIIII.

POenitentia liberet hominem à carcere peccati, & reſtituit hominē ad gratiam Dei: quod oſtenditur ex ſomnio Pincernæ pharaonis de quo habetur in Gen. vbi dicitur, quod narrauit præpoſitus pincernarum ſomnium ſuum, Videbam coram me vitem, in qua erant tres propagines, creſcere paulatim gemmas, & poſt flores vuas matureſcere, calicemq́; Pharaonis in manu mea. Tuli ergo vuas, & expreſſi in calicem quem tenebam, & tradi poculum Pharaoni. Reſpōdit Ioſeph. Hæc eſt interpretatio ſomnij, tres ꝓpagines; adhuc tres dies ſunt post quos recordabitur Pharao miniſterij tui, & recipiet te in gradum priſtinum, dabisq́; ei calicē iuxta officium tuum, ſicut antè conſueueras: tantum memento mei cum bene tibi fuerit. Iſte pincerna reus, & in carcere poſitus, & poſtea liberatus ſignificat eos, qui, & ſi peccant, tamen per pœnitētiam liberantur. Vitis autem eſt pœnitentia, cuius tres propagines ſunt contritio, confeſſio, & ſatisfactio, ex quibus producuntur gemmę bonarum cogitationum, & flores bonarum affectionum, & fructus maturi perfectarum operationum, quę etiam exprimuntur per tollerantiam paſſionum, vt cōformetur paſſioni Chriſti, quod eſt exprimi in calicem regis. Ad hoc idem refertur interpretatio, quia tres propagines ſunt tres dies, ideſt tres animæ illuminationes, vnus in peccati recognitione, alius in peccati propalatione, tertius in peccati redemptione; primum facit contritio, ſecundum confeſſio, tertium ſatisfactio Poſt quos Pharaō, ideſt Deus recordabitur peccatoris, & priſtinæ innocentiæ eius per miſericordiam, & reſtituet eum ad priſtinum ſtatum gratiæ: Quod autem Ioſeph ſubdidit, Memento mei, dum bene tibi fuerit; eſt verbum, quod poteſt Chriſtus dicere ei, qui percuſſus tribulatiōe, vel infirmitate eſt, memor eius, & redit ad cor, & pœnitet, vt liberetur. pſalmus: Cum occideret eos quærebant eum, & reuertebantur, & diluculo veniebant ad eum. Sed tamen quandoque tales poſtquam liberati ſunt & ad ſanitatem, vel proſperitatem reducti, non amplius recordantur Dei, nec bonum, quod inceperunt proſequuntur, ſicut de iſto pincerna ſcribitur, quod poſt quàm liberatus eſt, ſuccedentibus proſperis oblitus eſt interpretis ſui. Aliqui autem ſic exponunt, quod in hac vite ſomniata ſignificatur Chriſtus, vel eccleſia Tres autem propagines in vitæ ſunt tres gradus fidelium eccleſiæ, ſcilicet cōiugatorum, qui ſunt in mola operationis, continentium, qui ſunt in lecto contemplationis, & Virginum ſiue rectorū, qui ſunt in agro prædicationis. Hi ſunt tres ſtatus incipientium, proficientium, & perfectorum, quos Chriſtus exprimit in Euangelio. Eſt ergo ſicut palmes in vite fidelis in vnitate Eccleſię, extra quam nullum fructum meritorium æternæ vitæ, poteſt facere: hic palmes primò germinat in bona voluntate, ſecundò floret in bona operatione, tertiò matureſcit in perfectione, quarto vinum exprimit in proſecutione. ſed præcipue cauendū eſt in flore, ideſt in initio bonę operatiōis, quia tunc maxime læditur vinea, & faciliter corrumpitur ſiue pluuia temporalis ſuperfluitatis, ſiue ardore cupiditatis ſiue vento vanitatis. Vel hæc vitis producit gemmas in cognitione, floret in deliberatione, maturitatem vuæ habet i operis conſumatione: cuius vinum ſoli domino propinabitur, quia ſoli Deo honor & gloria.

Pſa. 77

Item pœnitentia aſſimilatur illi pani ſubcinericio, qui per ſomnium videbatur deſcendere in caſtra Madian, de quo habetur Iudic. 7. vbi dicitur, quod narrabat aliquis ſomnium proximo ſuo, & in hunc modum referebat, quod viderat; Vidi ſomnium, & videbatur mihi quaſi ſubcinericius panis ex ordeo volui, & in caſtra Madian deſcendere: cumque perueniſſet ad tabernaculum percuſſit illud atque ſubuertit, & terræ funditus coæquauit. Vbi primo attende exemplum, quia ſubcinericius panis ex ordeo, ſubcinericius

Iud. 7.

cineritius quò ad cocturam, ideſt ſub cine
re coctus. In cinere autem intelligit hu
militas mentis proueniens ex memoria
mortis, quæ corpus hominis in cinerem
Ecc.10. redigit. Eccleſiaſt. Quid ſuperbis terra,&
cinis? Sub hoc cinere debet eſſe animus
pœnitentis,& excoqui igne doloris. Iob.
Pſa.42. Ago pœnitentiam in fauilla,& cinere.
Item videbatur panis quò ad formam
pœnitentiæ: namq; eſt panis doloris, quo
Pſa.41. reficitur animus pœnitentis, de quo pſa.
Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die
ac nocte. Hæc enim eſt aqua refectionis,
quia anima mirabiliter educatur. Per hūc
panem compunctionis, & aquam refe-
ctionis incipit anima viuere iuſtitiæ, quę
prius erat ſub morte culpæ: ꝓpter quod
Ecc.39. dicitur, quòd initium vitæ hominis panis
& aqua, ſcilicet panis doloris,& aqua la-
chrymationis. Sed videbatur iſte panis
ex ordeo quò ad materiam. Ordeum.n.
ſemen habet aſperum, & aridum. Vnde
ordeum ab ariditate eſt dictum,& ſignat
aſperitatem pœnitentiæ, & ariditatē ab-
ſtinentiæ, quæ debent eſſe exterius in car
ne, tum ad ſatisfactionem, tum ad vitio-
Col.3: rum mortificationem, ſecundum illud
Apoſto. Mortificate membra veſtra.
Secundò in hoc ſomnio conſidera mo
tum: quia iſte panis videbatur volui, &
deſcendere in caſtra Madian. Id quod ro
tatur, & voluitur, ſecundum omnes par-
tes ſuas viciſſim gradiendo vertitur. Simi
liter pœnitens proficere debet, ſ. ſecūdū
omnes partes ſuas ſucceſſiuè verti: De-
bet enim modo verti memoria ad obliui
ſcendum iniurias,& recolendum culpas.
modo intellectus, vt non iudicet aliena,
ſed ſubtiliter diſcutiat propria. modo vo
luntas, vt deteſtetur culpam, & eligat iu
ſtitiam. Debet verti oculus, vt non aſpi-
ciat vanitatem, ſed deploret iniquitatē.
Et ſimile debet fieri de omnibus alijs par
Rom.6 tibus,& etiam membris, vt voluantur eo
modo quo docet Apoſt. Sicut exhibuiſtis
membra ſeruire immundiciæ,& iniquita
ti ad iniquitatem, ita nunc exhibete mē
bra veſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificatio
Oſee.7. nem. Sed quidam non ſic voluuntur, qui
ſunt ſimiles Effraim, de quo Oſee. Factus
eſt Effraim quaſi panis ſubcineritius, q
non reuerſatur. Tales ſunt, qui habēt me
moriam,& aliquando deplorant peccata
ſed tamen non mutant opera.
Item videbatur deſcendere in caſtra
Madian. Madian interpretatur iniquitas,
vnde caſtra Madian ſunt iniquitatis ar-
ma, ſ. diuerſorum modorum, quaſi diuer
ſarum acierum vitia,& peccata, quæ ter-
ram Iſrael, ideſt animas fidelium vaſtāt.
Ad hoc igitur panis pœnitentiæ deſcen
dit, cum ſcilicet animus dolens ad ea di-
ſcutienda, & flenda humiliter ſe ponit.
Vel quia Madian interpretatur iudiciū,
debet panis pœnitentis, ideſt compūctus
animus, in caſtra Madian deſcendere, i.
ad ſua vitia pœnitenda quodam quaſi ꝓ
prio iudicio humiliter redire, Nam (vt di- 1. Cor.
cit Apoſto.) ſi noſmetipſos diiudicare- 11.
mus, non vtiq; a domino iudicaremur.
Tertiò conſidera effectum, quia cum
perueniſſet ad tabernaculum, percuſſit
illud atque ſubuertit, & terræ funditus
coæquauit. Tabernaculum diaboli, eſt
cor peccatoris, quod pœnitentia percu-
tit in contritione, ſubuertit in confeſſio-
ne, terræ coæquat in humili ſatisfactio-
ne. Eſt enim in ſatisfactione humilitatis
inclinatio, & iuſtitiæ coæquatio: quia ſe-
cundum menſuram culpæ debet eſſe ſa-
tisfactio pœnitentiæ.

Tyrannorum crudelitas, ſocietas, poteſtas, & per
ſecutio contra Sanctos, per viſionem equi ru-
fi, Hæreticorumq; prauitas imitari ſacræq;
ſcripturæ intelligentia, per equi nigri, necnon
hypocritarum malignitas per equi pallidi
Beati Ioannis viſionem aperte deſignatur.
Cap. XXV.

PErſecutio tyrannorum contra ſan-
ctos deſignatur in illo equo rufo Apoc.6
quem vidit Ioannes 6. Apocalypſis, vbi di
citur: Exiuit alius equus rufus: & qui ſe-
debat ſuper illum, datum eſt ei, vt ſume-
ret pacem de terra, & vt inuicem ſe inter
ficiant, & datus eſt illi gladius magnus.
Vbi primò nota tyrannicam crudelitatē,
quæ ſignificatur in equo rufo. Hic enim
equus eſt tyrannorum Principatus, rufus
ideſt crudelis,& ſanguinolentus ſangui-
ne Sanctorum cruentatus, Zach. Vidi ꝑ Zach.1
noctem, & ecce vir aſcendens ſuꝑ equū
rufum.
Secundò attende tyrannorum ſocieta
tem. habent enim ſecum Diabolum, qui
deduxit eos, Vnde dicit, Qui ſedebat ſuꝑ
eum, ſcilicet diabolus, qui tyrannos regit
& ducit in mortem,& oppreſſionem San
ctorum. Vnde quilibet eorum poteſt
dicere Diabolo illud, Numeri. Nonne ani Nu.22.
mal tuum ſum, cui ſemper inſidere con-
ſueuiſti.

ſuculſti.

Tertiò nota tyrannorum poteſtatem, quam non habent niſi a Deo permitten-te, & præcipue ſuper Sanctos. Vnde dicit, quod datum eſt ei, ideſt permiſſum a Do-mino, vt ſumeret pacem de terra, ideſt ge-
Grego. tem multis tolleret a terrenis. Greg. Iſrael recepit Sabbatum in munere. Ægyptus vero percutitur muſcarum multitudine.
Iſa. 48. Iſa. Non eſt pax impijs, dicit Dominus. Vel ſic expone: vt ſumeret pacem de ter-ra, ideſt illatis perſecutionibus mētes ho-minum ab amore terrenorum auelleret, Greg. Cum mundus tot calamitates in-geminat, quid niſi, vt non diligatur ela-
Grego. mat? Luc. Putatis, quia pacem veni dare
Luc. 12. in terram? non dico vobis pacem, ſed ſe-parationem. Et vt inuicem ſe interfice-rent Deo permittente, & Diabolo ſugge-rente. Matth. Tradet autem frater fratrē
Mat. 13 in mortem, & pater filium, & exurgent fi-lij in parentes, & morte afficient eos. Vel inuicem ſe interficerent gladio prauæ per-ſuaſionis, quo mutuo ſe occidunt multi. Iudic. Mutua ſe cæde truncabant. Sequi-
Iudic. 7 tur, Et datus eſt illi gladius magnus, & po teſtas magna perſequēndi, & occidendi Sanctos. & dicitur magnus præ multitudi ne occiſorum, quia multos occiderunt ty ranni principio naſcentis fidei, & mul-tos occident in fine tempore Antichri-ſti. vnde Thre. dicit eccleſia ad Dominū,
Thr. 2. Iacuerunt in terra foris puer, & ſenex vir gines meæ, & iuuenes mei ceciderunt gladio in die furoris tui, ideſt temporē quo permiſiſti tyrannos facere cōtra San ctos. & dicitur dies illud tempus: quia tunc exierunt Sancti de tenebris præſentis vi-tæ ad lucem æternæ gloriæ, & etiam, quia tribulatio illuminat. Iſa. Sola vexatio tan
Iſa 28. tummodo dabit intellectum auditui. Vi-de ergo, quia Deus permittit malos do-minari bonis ad eorum profectum. Et hac eadem ratiōe permittit etiam in hac vita, quod mali ſint ſemper ſociati bo-nis: ſicut patet, & notum eſt in multis bi narijs, quos ponit Clemens in itinera-rio ſuo. Nam ſic ſociati fuerunt Cain & Abel, Noe & Gigantes, Iſaac & Iſmael, Iacob & Eſau, Moyſes &, Magi, Dauid & Saul filius Dei, & Iudæi Petrus, & Si-mon Magus, Chriſtus, & Antichriſtus.

Item perſecutio Hæreticorum, & praui tas deſignatur per illum equum nigrum, quē vidit Ioannes in Apoc. Ecce, inquit,
Apoc. 6 equus niger, & qui ſedebat ſuper illum habebat ſtateram in manu ſua, & audi-ui tāquam vocem in medio quatuor ani malium dicentium, Bilibris tritici dena-rio, & tres bilibres ordei denario, & vi-num, & oleum, ne læſeris. Vbi deſcribit Hæreticorum prauitas tripliciter:

Primò reſpectu vitæ, cum dicitur, Et ec ce equus niger, ideſt Hæreticorum cætus ſordibus peccatorum denigratus: ſed ri-gore pœnitentiæ exterioris, ne poſſit per-pendi eius malitia, palliatus. Vnde bene dicitur equus niger, quia nigredo proue-nit ex labore exteriori, & carnis mortifi-catione, per quam naturalis calor extin-guitur: quia ipſi omnibus modis nitunē extinguere fidem in alijs, quæ eſt ſpiri-tualiter calor naturalis viuificans homi-nem interiorem. Abac. Iuſtus in fide ſua Abac. 2
viuit.

Secundò oſtenditur Hæreticorum pra uitas reſpectu ſcripturę: quia qui ſedebat ſuper eum, ſcilicet Diabolus, qui regit il-los, & ducit quo vult, habebat ſtateram in manu ſua, ideſt peruerſam ſcripturæ expoſitionem, quæ ſtateræ cooperantur quia ſicut ſtatera ſine pondere de facili mouetur huc, & illuc: ſic ſcriptura ſacra ſi non habet pondus catholicæ expoſi-tionis, fluctuat huc atque illuc. & ſicut ſtatera per aſtutiam falſi mercatoris po-teſt malè inclinari, ſic ſcriptura per aſtu tiam falſi expoſitoris poteſt male expo-ni. ſed bonus Doctor ſequitur Sanctorū expoſitionem. Signanter autem dici-tur, quod habebat ſtateram. quia hæreti-ci ſcripturam habent, & non habentur ab ea. Nam ſuperbè ei dominantes ſuo ſenſui coaptant: econtra vero catholici Doctores non habent, ſed habentur ab ea, quia humiliter ſe illi ſubijciunt, capti-uantes intellectum ſuum ad obediendū Chriſto.

Item dicit, In manu ſua: quia ſeipſos macerando iuxta ſuperficiem literæ ope rando affligunt: ſed totum hoc faciunt, vt videantur boni, & ſic facilius decipiant credētes ſibi. Oſe. Canaam in manu eius ſtatera doloſa.

Item ſtatera quam Diabolus habet in manu ſua, eſt tribulatio, qua domino per mittente bonos, & malos affligendo ponderat, ibique cito cognoſcitur, qui ſint grauioris ponderis, vel leuioris: quia hi, qui deteriores ex tribulatione fiunt ſunt ponderis leuioris, & defectiui: qui vero ex tribulatione proficiunt, ſunt pon

deris

deris grauioris, & iuſti.

Tertiò ponitur eorum peruerſitas reſpectu intelligentiæ. Non enim poſſunt hæretici habere veram intelligentiã ſcripturarum, quia hæc non datur niſi his, q rectam fidem habent ſecundum illud,
Iſa. 7. Iſa. Niſi credideritis, non intelligetis. Vnde dicit Beatus Ioannes, quod audiuit tamquàm vocem, ideſt Chriſtũ, vel Chriſti exiſtentis in medio quatuor animalium, ideſt in medio prædicatorum, & doctorum, dicentium idem quod angelus: quia Angelus loquitur in animalibus bilibris tritici. Bilibris, ad litteram, eſt vas continens duos ſextarios, vel duas libras, & ſignificat intelligentiam ſacræ ſcripturæ, quæ habet duos ſenſus, ſcilicet litteralem, & ſpiritualem. Triticum autem quia eſt cibus nobilium, nouum ſignat teſtamentum. Bilibris ergo tritici eſt intelligentia duplex noui, litteralis, & ſpiritualis: quæ ſunt quaſi duæ libræ. Ordeum verò, quia eſt cibus ruſticorum, & iumentorum, & duritiam habet in cortice, & medullam habet interius dulcem, ſignat vetus teſtamentum, quod datum eſt rudibus Iudæis, & exterius in littera prætendit duritiam, ſed intus continet ſuauem intelligentiam. bilibris ergo ordei, eſt duplex ſenſus veteris teſtamenti, ſcilicet litteralis, & ſpiritualis: ſed numerantur hic tres bilibres ordei, quia continent a veteris teſtamenti tripartita eſt apud Hebræos, ſcilicet in legem, prophetas, & agiographa. Per denarium autem accipitur vnitas perfectæ fidei. denarius enim Regis habet imaginẽ, & ſuperſcriptionem: Imago enim ad deitatem, ſuperſcriptio vero ad humanitatem pertinet, de quibus eſt fides. quia ergo vtrũque teſtamentum vnitatem veræ fidei continet, rectè dicitur vel vendi, vel emi denario. & bilibris tritici, & tres bilibres ordei, ideſt vera intelligentia vtriuſque teſtamenti ſecundum vtrunque ſenſum emitur, vel venditur denario, ideſt vnitate perfectæ fidei acquiritur. & meritò idem precium vtrobique, quia eadem eſt intelligentia ſpiritualis in vtrobique teſtamento, quia rota eſt in
Ezec. 1. medio Rotæ. Cum igitur hæretici non habeant iſtum denarium, deſt veritatẽ Catholicę fidei: manifeſtum eſt, quod nõ poſſunt habere veram intelligentiã ſcripturæ. Sequitur vinum, & oleum, ideſt ſanctos prædicatores, qui male viuentes mordaciter increpant, & puſillos frequẽter conſolantur: ſicut Samaritanus infudit oleum vulneribus ſauciati. Sequitur Luc. 1
Ne læſeris, & intelligitur de læſione animæ, cui reuera nullus poteſt nocere ſi ipſa vult: corpus lædi poteſt, & occidi iuxta permiſſionem Dei. Vel per vinũ, & oleũ intelligitur vetus teſtamentum, & nouũ, quod præcepit Dominus non lædi. quia licet Hæretici male exponant, tamen veritas manet incorrupta. Vel bilibris tritici, ideſt intelligentia veteris, & noui teſtamenti emitur a diſcipulis, & venditur a magiſtris, pro denario, ideſt pro vita æterna, de quo Matth. Conuentione au- Mat. 20
tem facta cum operarijs ex denario diurno vnde aliam mercedem, ſcilicet temporalem, vel Doctor, vel auditor ſacræ ſcripturæ quærere non debet. Prouerb. Pro. 23
Noli vendere ſapientiam, & doctrinam, & intelligentiam. Tres bilibres ordei, quæ eodem denario comparantur, ideſt fides Trinitatis operantis per dilectionẽ Dei, & proximi: pro qua etiam denarius, id eſt vita æterna recipitur, quamuis in hac vita non intelligatur. vnde non tritico, ſed ordeo comparatur: quia ad eius medullam, ideſt intelligentiam in hac vita minime peruenitur. Vel bilibris tritici eſt vir iuſtus, qui habet libram iuſtitiæ, & ſapientiæ: & dicitur triticum, quia tribulationibus triturantur: quia multæ tribulationes iuſtorum. Can- Cant. 7
ticum. Venter tuus ſicut aceruus tritici. Tres autem bilibres ordei, ſunt fideles imperfecti, qui habent quidem ſanctæ Trinitatis fidem; ſed tamen cum imperfectione vitæ: quia habent velut ordeum paleam tenacem, ideſt temporalem amorem: vterque tamen denario empti ſunt, ideſt ſanguine Chriſti. Et ſequitur, Vinum, ideſt pœnitentes, & oleum, ideſt miſericordes, ne læſeris: quia tales ex eo, quod vincunt peccatum, vel mundum non læduntur ſecundum illud; Qui vicerit non lædetur Apoc. 2
à morte ſecunda, licèt angatur præſenti tribulatione, quæ dicitur mors prima.

Item perſecutio hypocritarum aſſimilatur illi equo pallido, quem vidit Beatus Ioannes in Apoc. Ecce inquit, equus Apoc. 6
pallidus, & qui ſedebat ſuper illum nomen illi Mors, & Infernus ſequebatur eum & data eſt illi poteſtas ſuper quatuor partes terræ interficere gladio, & fame, &

beſtijs

beſtijs terræ. Vbi primò nota hypocrita
rum actionem, quæ aſſimilatur equo pal
lido. Nam hypocritæ, vt de religione lau
dentur, ieiuniis vigiliis, & aliis corporali-
bus exercitiis coram hominibus ſe affli-
Matt.6. gunt. Vnde vigore ſubtracto, & ſanguine
diminuto, quaſi moribundi palleſcunt.
Et ideo de ipſis dicitur. Exterminant fa-
cies ſuas, vt appareant hominibus ieiunā
tes. Et ideo dicit hic, Ecce equus pallid⁹.
ideſt hypocritarum cœtus religione falſa
Iob.15. vel palliatus. Iob. Congregatio hypocrita-
rum ſterilis.

Secūdò nota hypocritarum ſubiectio-
nem, quia ſubduntur morti. Vnde, qui ſe
debat ſuper illum quaſi ductor, & rector
nomen illi Mors. Sapien. Inuidia Diaboli
Sap. 2. mors introiuit in orbem terrarum. Imitā
tur autem illum, qui ſunt ex parte illius.
& infernus, ideſt congregatio hypocrita-
rum, & cæterorum peccatorum, qui ſunt
inferno deputati ſequebatur, ideſt imita
batur eum culpa, & pœna. Apo. Infernus
Apo.20 & mors, ideſt peccator, & Diabolus miſſi
ſunt in ſtagnum ignis: vel infernus dici-
tur ſequi Diabolum, quia quos ille deci-
pit, ipſe recipit.

Tertiò nota diuinam permiſſionē, quia
data eſt illi .ſ. a Deo permittente forte pro-
pter hypocriſim hominum, poteſtas, ſed
non mala voluntas ſuper quatuor partes
terræ, ideſt quatuor genera hominū, quæ
ſunt in terra, ſ. Iudæos, Hæreticos, Genti
les, & malos Chriſtianos: Vel ſuper qua
tuor partes terræ, ideſt quatuor partes ho
minum, qui in quatuor partibus mundi.
ſ. Oriente, Occidēte, Septentrione, & Meri
die morantur. Vel ſuper quatuor partes
terræ, ideſt ſuper omnes illos, q quatuor
cordis affectiones, ſ. timorem amorē, gau
dium, & dolorem ponunt in terrenis, de
quibus dicit Bern. timent vbi non opor-
tet, amant, quæ non decent, gaudent va-
Iob. 2. ne, delectanturq; vanis, Iob. Terra data
eſt in manu impij, ideſt terreni in pote-
ſtate Diaboli interficere gladio, ideſt inū
ctione peccati, & fame, ideſt defectu ver
bi, & morte, ideſt moriſera doctrina, &
beſtijs terræ, ideſt beſtialibus, & crudeli-
bus principibus mundi, qui omnes deuo
rant, vel interficere gladio peruerſæ per-
ſuaſionis, & fame, ideſt terrena cupidita
te, & morte, ſ. peccati, quæ animam a deo
ſeparat. & beſtijs terræ, ideſt beſtialibus
p.æ.a.is.

Zacharia viſio de quatuor quadrigis pluribus re-
ferta myſterijs, ſcitè elucidatur, per quam Præ-
dicatorum Euangelij gradus, excellentia, & al-
titudo demonſtratur, qui etiam in equo albo ſe-
ptemq; Angelis, a Ioanne deſcriptis deſignan-
tur, quibus ſeptem præcipuæ conditiones adſcri-
buntur, quamplurimaq; myſteria aperiuntur.
Cap. XXVI.

PRædicatores Euangelij aſſimilantur
illis equis quos vidit Zacharias, dicit
Zach.6 enim Zacha. Vidi, & ecce quatuor qua-
drigæ egrediebantur de medio duorum
montium, & montes ærei. In quadrigā
prima equi rufi: & in ſecunda equi nigri,
& in quadriga tertia equi albi: & in quar
ta equi varij, & fortes. & infra ſubditur,
quod qui erant robuſtiſſimi exierunt, &
quærebant diſcurrere per omnem terrā.
Hæc viſio, (vt gloſa tangit) ſic exponitur
per quatuor quadrigas intelliguntur qua-
tuor Euangelia, quaſi autem duo montes
ſunt natura diuina, & humana, quorum
mediū fuit Chriſtus, quia mediator Dei,
2.Tim. 2 & hominum homo Chriſtus Ieſus, Vnde
quatuor quadrigæ de hoc medio egrediū
tur, quia quatuor Euangelia de ipſo me-
diatore, & noſtro Redemptore loquun-
tur. Sed dicuntur montes ærei, quia nul-
la poſſunt vetuſtate conſumi. Natura
enim diuina immortalis eſt, ſecundum
autem naturam humanam licet Chriſtus
ſemel mortuus fuerit, reſurgens tamen
ex mortuis iam non moritur, & mors il-
li vltra non dominabitur. Per equos ve-
ro intelliguntur Chriſti prædicatores,
quorum alij fuerunt rufi martyrio: alij ob
ſcuri, & nigri profunditate, & cognitio-
ne myſterij: alij albi gratia virginali: alij
varij, & fortes, gratiam curationum, & di
uerſarum virtutum habentes. Sed robu-
ſtiſſimi, ideſt Apoſtoli in omnem terram
exierunt pſalm. In omnem terram exi-
Pſal. 18. uit ſonus eorum &c. Vel ſecundum alios
per equos rufos intellige Apoſtolos, &
alios religioſos ſiue prædicatores fidei
primitiuos, qui fuerunt rufi, ideſt ignei
ardore Spiritus ſancti, vel rubricati ſan-
guine martyrij. Per equos nigros intelli-
ge præfiguratos fuiſſe monachos nigros,
& per equos albos monachos albos, &
per varios & fortes intellige religioſos,
& pauperes, nec in communi, nec in ſpe
ciali poſſeſſiones habentes, vtpotè Præ-
dicatores, & Minores, & conſimiles in-

tes

tet quos præcipue Prædicatorum ordo habet equos varios in habitu, fortes in ſpiritu,& diſcurrentes per mudum pro animarum fructu.

Item prædicator debet eſſe ſimilis illi equo albo qui deſcribitur in viſione beati Iohan. Apoc. vbi dicitur: Ecce equus albus: & qui ſedebat ſuper illum, habebat arcum,& data eſt ei corona, & exiuit vincens, vt vinceret. Vbi oſtenduntur ſeptem, quæ ſunt neceſſaria prædicatori. Primum eſt audacia, quæ notat in equo. Equus enim non trepide, ſed audacter pergit,& vadit ad prælium. Et ſic prædicator Chriſti debet habere audaciam ſecuritatis contra tentationum, & tribulationum ſiue perſecutionum inſultus. Vnde nota, quod equus eſt audax ad occurrendum, fortis ad portandum, velox ad currendum. Et talis debet eſſe prædicator, ſcilicet audax ad occurrendum hoſtibus. Iob: Audacter in occurſum pergit armatis. Apoc.6 Iob.39.

Item fortis, & patiens ad portandum labores,& perſecutiones. Iob: Nunquid præbebis equo fortitudinem? Et infra Cõtemnit pauorem, nec cedit gladio, ſ. perſecutionis. Iob.39.

Item velox ad currendum. Iſa. Velociores pardis equi eius, id eſt prædicatores velociores hæreticis. Iſa. 40.

Secundo eſt neceſſaria munditia, & ideo dicitur equus albus. Hæc albedo eſt puritas mentis, vel carnis, in qua ambulare debet prædicator: hæc albedo inchoatur in ablutione baptiſmi. pſalmus: Lauabis me, & ſuper niuem dealbabor. Sed reparatur per pœnitentiam. Iſa. Si fuerint peccata veſtra, vt coccynum, velut nix dealbabuntur, ſcilicet per pœnitentiam. Pſa. 50. Iſa. 1.

Tertiò eſt neceſſaria obedientia, quæ notatur cum dicitur, Et qui ſedebat ſuper illum. Oportet enim, vt prædicator ſit ſubditus Chriſto, ſicut equus ſeſſori, vt ſcilicet Chriſtus ſit dux, & rector eius Et nota, quòd homo non bene ſedet in equo, niſi habeat frænum, ſellam,& calcaria. Sella ergo huius equi prædicatoris, eſt iuſtitia, quæ parat locum ipſi ſeſſori, id eſt Chriſto. Pſalmus: Iuſtitia,& iudicium præparatio ſedis tuæ. Heſter: Hominem quem rex cupit honorare, debet indui veſtibus Regis,& poni ſuper equum qui de ſella Regis eſt. Frænum autem, quo ducitur equus iſte huc atque illuc, eſt obedientia. Iac. Frænos equis in ora mittimus ad conſentiendum nobis. Vel fræni equorum ſunt exempla Sanctorum, quæ debent prædicatores in ore portare, & ſecundum ea ambulare. Calcaria vero, quibus ſtimulatur equus, eſt timor, & amor. 1. Corin. Charitas Chriſti vrget nos. Pſa 28. Heſt. 6. 1. Cor. 5

Quartò neceſſaria eſt ſcientia, ſ. ſacræ ſcripturæ: quod notatur quia habebat arcum, id eſt ſcripturam ſacram, qua d tenditur Eccleſia,& inimici eius vulnerantur. ſi tamen teneatur in manu, ſcilicet vt non ſolùm verbo dicatur, ſed opere impleatur. Iob. Arcus meus in manu mea inſtaurabitur Arcus enim fit ex duobus, ex ligno duro, & corda molli. & licet corda ſit mollis, tamen durum lignũ inflectit. Lignum ergo, eſt dutitia veteris teſtamenti,& chorda gratia noui. vel chorda eſt miſericordia, lignũ iuſtitia. Iaco. Miſericordia ſuperexaltat iudicium. Sed qui debeant iuſtum arcum portare oſtenditur Gene. vbi dicitur, Arcum meũ ponam in nubibus cœli, id eſt in his, qui per contemptum mundanorum, & deſiderium æternorum a terra ſunt eleuati, per compunctionem lachrymarũ aquoſi, per contritionem lucidi, per contemplationem alti, per prædicationem pluuidi, per bonam operationem coruſcantes: & per comminationem tonantes: qui talis non eſt, non debet portare arcum, i. prædicationis officium. Iob.28. Iac. 1. Gen.9.

Quinto eſt neceſſaria perſeuerantia, ſine qua nemo coronabitur. & hoc notatur in eo, quod dicit, quod data eſt ei corona: ſola enim perſeuerantia coronatur. vnde Apoſtolus poſtquam dixit curſum conſumaui, continuando ſubdit, in reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ. 2.Th.4

Sexto eſt neceſſaria prudentia, qua ſagacite ſciat ab implicantibus, & impedientibus ſecedere. Vnde dicit, & exiuit, ſcilicet de mundo per contemptum ipſius. Sed nota, quod homo debet exire primo integraliter: quidam exeunt de mundo corpore, ſed relinquunt ibi cor, id eſt affectum ſuum ita, quòd corpore ſunt in clauſtro, & corde & cogitatione ſunt in mundo. Et tales ſignificantur per vxorem Loth, quæ poſt exitum de Sodomis retroſpiciens mutata eſt in ſtatuam ſalis. Statua enim figuram hominis habet, ſed non veritatem. Vnde 1. Regum, Nuncij Saul credentes inue- Gen.19 1 Reg. 6

nire Dauid in lecto, ideſt monachum in clauſtro non inuenerunt niſi ſtatuam,& pellem capræ, ideſt habitum monachalem ſine monacho. Similiter Petrus,& Io hannes credentes Ieſum inuenire in ſepulchro non inuenerunt niſi ſudarium.
Ioſ 20. Debet ergo homo exire de mundo non tantum corpore, ſed etiam corde. Vnde Abrahæ iam egreſſo de Chaldęa, iuſſit do
Gen.12 minus: Egredere de terra tua &c. Et dicit Aug quod iam egreſſus erat corpore, ſed adhuc detinebatur ibi mente.

Item debet homo exire totaliter ita ſci licet quòd de mundo nihil ſibi retineat. Quidam namq; exeunt de mundo quo ad diuitias, non tamen quo ad delicias: quia adhuc cor eorum occupatur delicijs mundi, & ſæpe quidem recogitando deli cias quas in mundo habuerunt. pœnitet eos exiuiſſe, & tales ſignificantur per Iu-
Nu. 11. dæos, qui ſuſpirabant in deſerto ad ollas carnium Ægypti. vnde Num. 11. dixerũt, Quis dabit nobis carnes ad veſcendum? Recordamur piſcium quos comedebamus in Ægypto, gratis in mẽtem veniũt nobis cucumeres, & pepones porrique, & cæpæ, & alia. Aliqui etiam exeuntes de mundo portant ſecum multa de mũdo. Quidam honores ipſius, quos adhuc am biunt in religione, alij diuitias, alij delectationes, alij mores mundanos. Verbi gratia modum eundi ſeculariter, modum loquendi, modum comedendi, & alios geſtus ſeculares. Et tales ſignificantur per Rachel, quæ furabatur idola Laban, & abſcondit ſubter ſtramentum Cameli,
Gen.31 ideſt ſub pannis clauſtri, vt dicit Gen 31.

Item debet homo de mundo exire triũ phaliter, ſ. ipſum mundum vincendo, & ſuppeditando. vnde dicitur in hac viſione beati Ioannis, quòd exiuit vincẽs. Talis eſt cui mundus crucifixus eſt, & ipſe mundo, quem non vinceret, niſi exiret, nec exiret, niſi vinceret. Vel tunc exit quando ipſe moritur mundo, tunc vin-
Gal. 6. cit, quando mundus moritur ei. Gal. Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo.

Septimo eſt neceſſaria potentia, ſcilicet vt ipſe vincat non tantùm mundum, ſed etiam carnem, & Diabolum. & ideo additur, Vt vinceret. Diabolus vincitũ humilitate, caro caſtitate, mundus pauper-
Apoc.3 tate. Apoc. Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei. Et dicit columnam, ideſt rectum, altum, firmũ, planũ: rectum in viuendo, altum in contemplãdo, firmum in reſiſtendo ſiue ſuſtinẽdo; planum in conuerſando.

Item prædicatores aſſimilantur Ange-
lis in viſione beati Ioannis, quæ habetur
Apoca. vbi dicitur, Vidi ſeptem Angelos Apoc.8
ſtantes in conſpectu Dei. datæ ſunt illis ſeptem tubæ. Per ſeptem Angelos intelligitur vniuerſitas prædicantium. Nam ſeptenarius eſt numerus vniuerſitatis. vel quia ſeptem donis debent eſſe perfecti, & ſeptem vitia prædicando eradicare, & ſeptem virtutes plantare, & ſeptem ſacramenta annunciare. vel ſeptem dicuntur, quia fidem Trinitatis prædicant, & per quatuor partes mundi.

Deſcribitur autẽ eorum perfectio. primo quantum ad vitam in eo, quod vocantur Angeli. Vbi nota, quod vocantur Angeli primò, quia non debent eſſe car-
nales, ſed ſpirituales pſalmus. Qui facit Pſ. 103.
Angelos ſuos ſpiritus.

Item quia non debent eſſe elati, ſed humiles, ſ. ſeruiendo; & non appetentes,
vt alij ſeruiant eis. Hebræ. Omnes ſunt Heb. 1.
adminiſtratorij ſpiritus, in miniſterium miſſi.

Item quia debent eſſe contemplantes Math. Angeli eorum in cœlis ſemper vi
dent faciem patris. Dicuntur etiam ſtan- Mat.18
tes, ideſt ſecurè laborantes, non timore corruentes, vel ocio tepentes. vel ſtantes, i, parati obedire, ire, & pugnare. vel ſtãtes, qa prædicatores aliquando ſtando prædicant populo, quia Dominus ſtans turbis, diſcipulis vero ſedendo prædicauit. In quo notatur, quod clauſtralibus eſt prædicandum ocium contemplationis, & ideo eis prædicatur ſedendo, laicis vero eſt prædicandus labor actionis. Sequitur. In conſpectu Dei. actiuè, vt ipſi Deum aſpiciant, & alios docẽdo ad Deũ conſpiciendum perducant. In primo notatur puritas intentionis, vt ad Deũ tantum oculum intentionis dirigant. In ſecundo fructus prædicationis, vt alios ad Deum conſpiciendum perducant nunc per fidem, poſtea per ſpeciem. Vel poteſt
accipi paſſiue, quia quicquid dicant, vel Boet.
faciant conſpiciuntur ab eo. Boetius, Magna vobis, ſi diſſimulare non vultis probitatis indicta eſt neceſſitas, cum agatis ante oculos iudicis cuncta cernentis. 3. Reg.
3. Reg. Viuit in cuius conſpectu ſto. 18.

Secundò deſcribitur eorum perfectio quãtum ad doctrinam, Quia datę ſunt illis ſeptem tubæ, ideſt prædicationis offi-

cium

ctum, quod per tubam deſignatur. ſed dicuntur ſeptem, quia eorum eſt contra ſeptem vitia prædicare, quæ ſunt velut ſe-
Iud.15. ptem funes, quibus ligatus fuit Sanſon. Vel ideo ſeptem, quia ipſorum eſt ſeptẽ mundi munitiones deſtruere. & hoc fi-
Ioſ.6. guratũ eſt Ioſue, 6. in captione, & ruinã Hiericho per quam figuratur mũdus. Nã ſicut habetur ibi, Sacerdotes tulerunt ſeptem tubas, quarũ vſus erat in iubileo, & clangendo circuierunt ſepties ciuitatem, ſcilicet per ſeptem dies, & in ſeptimo circuitu tubis clangẽtibus muri Hiericho funditus corruerunt. Sacerdotes igitur tubis clangentes, typum gerũt prædicatorum, qui debent manu tenere tubas, & clangere, ideſt ore proferre, & ope re implere, quod prædicant. Act. Cœpit
Act.1. Ieſus facere, & docere. ſeptem autem tubis debent clangere, ideſt contra ſeptem mundi munitiones, ſeu vitia prædicare. Prima munitio eſt amor diuitiarum, ſecunda amor delitiarum, tertia ambitio honorum, quarta amor ſuorum, quinta obliuio Dei, ſexta ignorantia ſui, ſeptima immemoria iudicij. Septem autem circuitus Hiericho, ſunt ſeptem conſiderationes mundi, quas ſi homines haberẽt, frequẽter in chorde, & prædicatores in ore, muri Hiericho in ſe ipſis corruerẽt, & poſtea in alijs corruere facerent. Prima eſt conſideratio vanitatis, quia vana ſunt omnia, quæ ſunt in mundo. Eccle. Vanitas
Eccl.1. vanitatum, & omnia vanitas. Secunda eſt conſideratio vilitatis. Phil. Omnia ar
Phil. 7. bitratus ſum, vt ſtercora. Tertia eſt conſideratio breuitatis Ioã. Tranſit mundus,
1.Io.2. & concupiſcentia eius. Quinta eſt conſideratio inſtabilitatis per quam aſſimilantur mari, Iſa. Quaſi mare feruens, quod
Iſa. 57. quieſcere non poteſt. Sexta eſt conſideratio infidelitatis, quia nulla fides, vel fidelitas inuenitur. Hiere. Vnuſquiſque a
Hier.9. proximo ſuo ſe cuſtodiat, & in omni fratre ſuo non habeat fiduciam. Septima eſt conſideratio falſitatis, ſeu hypocriſis, quia mundus aliud eſt, & aliud apparet Iob. Gaudium hypocritæ
Iob.20. ad inſtar puncti. Vnde
Nau.3. Naum. Qui videbunt te, reſilient a te.

Prælatorum Religioſorum clericorum᷑ ſtatus qualis futurus ſit, per Solem nigrum factum, ac Lunam ſanguineam, ſtellaſq; cadentes edocetur, huiuſq; Beati Ioannis viſionis metaphoricè cuncta explanantur myſteria.

Cap. XXVII.

Prælati, & clerici, & religioſi qualiter futuri ſunt circa vltima tẽpora, oſtenditur Apo.6. Sub metaphora Solis, & Lu- Apoc.6
næ, & ſtellarum, & cęli vbi dicitur, ꝙ Sol factus eſt niger tãquam ſaccus cilicin9, & Luna facta eſt tota ſicut ſanguis, & ſtellæ cœli ceciderunt ſuper terram, ſicut ficus mittit groſſos ſuos cum a vento magno mouetur, & cœlum receſſit ſicut inuolutus. Per Solem intelligitur prælatorum cętus, qui debet ſplendore ſuo alios illuminare ad cognitionem fidei, & calore ſuo inflammare ad amorem Dei, & amorem proximi. De quo Sole dicitur,
Iſa. Lux Solis erit ſeptempliciter ſicut Iſa. 30.
lux ſeptem dierum. ideſt lucem omnium ſubditorum ſuperabit lux prælatorum: quia ſicut præſunt alijs dignitate, ſic etiã præcedere debent ſcientia, & ſanctitate. vel lucere debent prælati ſeptempliciter per ſeptem opera miſericordiæ. quæ continentur in hoc verſu. Viſito, poto, cibo, ſoluo, tego, colligo, cõdo. vel per diſpenſationem ſeptem ſacramentorum, quæ in hoc verſu continentur. Tingo, firmo, dolet, cibo, iũgo, clericus, vngo ſitt ergo Sol, prælatorum ſcilicet cœtus, factus eſt niger terrenorum negociorum ſolicitudine. Thre. Denigrata eſt ſuper carbones Thre.4
facies eorum. Facies eſt dignior pars, & altior hominis, & ideo ſignat prælatos tanquàm ſaccus cilicinus, qui eſt totus piloſus, & dicitur cilicinus a cilicia, vbi primo inuentus fuit, & in hoc innuit magna cupiditas prælatorum, ſcilicet in pilo ſitate Iſa. Replebuntur domus eorũ dra- Iſa. 13.
conibus, ideſt detractoribus, & habitabunt ibi ſtrutiones, ideſt hypocritæ, & piloſi ſaltabunt ibi, ideſt cupidi, & auari officiales; & reſpondebunt vlulæ in ędibus eius, ideſt ioculatores, & ſaltatrices, & ſyrenæ i delubris voluptatis, i. adulatores,
Iſa. In domibus eius ſpinæ, ideſt diuitiæ, Iſa. 34.
& vrticæ, i. deliciæ, quæ generant carnis putredinem ac pruriginem, & paliurus in munitionibus, i. auarus prælatus: & erit cubile draconum, & paſcua ſtruthonum, & occurrent dæmonia. Onocętau-

rus,& piloſus clamabunt alter ad alterū,
ſcilicet voluptas ad auaritiam. Et Luna
facta eſt tota ſicut ſanguis, i. Eccleſia to-
ta facta eſt carnalis, fundata non in ſan-
guine Chriſti,& Apoſtolorum,ſed nepo-
tulorum,& conſanguineorum proceden
tium per ſucceſſionem ſanguinis: quia
ferè vbique nepos auunculo, & conſan-
guineus conſanguineo ſuccedit in bene
Exo. 4. ficio. Exo. Dicit Moyſi vxor ſua, Sponſus
ſanguinum tu mihi es. ſic poteſt dicere
Eccleſia, Oſe. Sanguis ſanguinem tetigit,
Oſe. 4. ideſt nepos nepoti ſuccedit. Ioel. Sol con
Ioel. 3. uertetur in tenebras, & Luna in ſangui-
nem, anteqnàm veniat dies Domini ma
gnus,& terribilis. Vnde abundantia ſan-
guinis eccleſiæ, ſignum eſt appropinquā
tis iudicij. Et ſtellæ cœli. i. clauſtrales viri
Ecc. 43 ri, de quibus Eccleſiaſtici. Species cœ-
li, gloria ſtellarum, de cœlo ceccide-
runt ſuper terram, ideſt de cœleſti vi-
ta ad terrenam. vel de clauſtrali ad mun-
Mat. 24 danā. Matth. Stellæ cadent de cœlo, i. mo
nachi exibunt de clauſtro diſcurrentes
per mundum propter diuitias terrenas.
Exo. 5. Exod. Diſperſus eſt populus per Ægy-
ptum ad colligendas paleas, ſicut ficus
mittit groſſos ſuos, ideſt inutiles fructus
ſuos, qui non firmiter adhæſerunt ramis
arboris. quaſi dicat, Ita clauſtrum emittit
inutiles, & inſtabiles monachos ad pera-
genda terrena negocia, & cauſas tractan
das, cùm a vento magno mouetur, ideſt
dum aliqua turbatio oritur. econtra au-
tem de clauſtralibus in clauſtro reſiden
tibus, & terrenis negocijs non ſe impli-
Iudi. 5. cantibus. Vnde dicit in Iud. Stellæ man-
tes in ordine, & curſu ſuo aduerſus Siſa
ram pugnauerunt. Et cœlum, ideſt
cœtus clericorum, quorum conuerſa-
tio deberet eſſe cœleſtis, receſſit a pro-
feſſione ſua in ſuſceptione ordinum, quā
do dixit, Dominus pars hæreditatis meę,
& calicis mei, &c. Quare ergo non ſunt
Pſal. 15 contenti clerici hac portione, cauſa eſt,
quia receſſerunt ab illa promiſſione, ſicut
liber inuolutus, vbi nulla eruditio, vel do
ctrina poteſt haberi, vel litera videri. Sic
in clericis pro magna parte nullum exē-
plum boni poteſt videri, nec verbū
eruditionis audiri. Iſa. Compli
Iſa. 34. cabuntur, ſicut liber, cœli,
ideſt clerici, qui de-
bent eſſe libri
laicorum.

Qualiter peccatores a Deo in hac uita, & in alia diuerſimodè puniantur, per Hieremiæ uiſionē in Virgam uigilantem Ollamq́; ſuccenſam, id ſignificantem, oſtentatur. Cap. XXVIII.

PVniuntur peccatores a Deo aliter in
præſenti, vt corrigātur; aliter in futu
ro, ſi non emendantur. Quod oſtenditur
in viſione Hieremiæ. Vbi dicitur, Quid Hier. 1.
vides Hieremia? Et dixi, Virgam vigilantē
ego video. & infra, Quid tu vides? Et dixi,
ollam ſuccenſam ego video. Vbi nota, quod
præſentis vitæ correptio aſſimilatur vir
gæ, ſed futuræ vitæ ſupplicium aſſimilatū
ollæ. Verę enim vt uirga eſt punitio vitæ
præſentis: quia percutit ad corrigendū,
& non ad occidendum Prouer. Si percuſ Pro. 23.
ſeris eum virga, non morietur. vnde per
cuſſio hæc non eſt odij, ſed amoris. Pro-
uer. Qui parcit virgæ odit filium. Et Eccle Pro. 13.
ſiaſt. Qui diligit filium, aſſiduat illi flagel Eccl. 30
la. Sed notandum, quod alia tranſlatio
habet loco virgæ baculum nucum, & be
ne flagellum præſentis vitæ aſſimilatur
nucum baculo ſiue virgæ, de qua in pſal Pſa. 22.
mus: Virga tua, & baculus tuus &c. Ad
hoc enim corripit Dominus, vt emēdet.
Nux autem (ſicut gloſſ. dicit) habet corti
cem amariſſimum, & teſtam duriſſimam,
vt detractis duris & amaris, fructus dul
ciſſimus reperiatur. Sic omnis corre-
ctio, & labor continentiæ amara ſunt ad
præſens, ſed fructum pariunt dulciſſi-
mum. vnde vetus teſtamentum quo ad
literam eſt cortex amarus, ſed ſpirituali-
ter intellectum habet fructus dulces.

Item aſſimilatur correptio Virgæ vigi-
lanti, quia excitat peccatorem a ſomno
culpæ, & iuſtum a ſomno negligentiæ. 1. Cor.
1. Corin. Euigilate iuſti, & nolite peccare. 16
Vnde Angelus in Act. Percuſſo latere Pe Act. 12.
tri excitauit eum.

Secundo puniuntur peccatores, qui
non emendantur uirga præſentis flagel
li ardore æterni incendij, de quo ardore
dicit: Ollam ſuccenſam ego video. Vbi
nota, quod in olla carnes includuntur: &
ideo ſignat locum inferni, in quo inclu
duntur damnati propter peccata, quæ in
carne viuentes commiſſerunt. ſed ollæ
ſuccenſio deſignat gehennę incendium. Iob 41.
Iob. De naribus eius procedit fumus ſi-
cut ollæ ſuccenſæ atque feruentis.

Quo pacto ſancti uiri in humilitate, mortificatio ne, dilectione, ac oratione Chriſtum ſequi, & imitari debeant, per Ioannis de quatuor anima libus ac uiginti quatuor ſenioribus corã Agno cadentibus uiſionem, apertè figuratur, ac decla ratur. Cap. XXIX.

SAncti viri imitari conantur Chriſtũ Redemptorem: quod oſtenditur in
Apoc. 5 viſione Ioannis Apoca. vbi dicitur, quòd quatuor animalia, & vigintiquatuor ſeniores ceciderũt coram Agno, habentes ſinguli citharas, & fialas plenas odoramentorum, quæ ſunt orationes Sanctorum: ita quòd per quatuor animalia acci piantur omnes prædicatores euangelicæ doctrinæ, quæ in quatuor Euangelijs co tinetur, ſed per vigintiquatuor ſeniores intelliguntur vniuerſi fideles ſe exercentes in ſex operibus miſericordiæ ſecundum regulam, & doctrinam quatuor euã geliorum: quia ſex per quatuor ducti faciũt vigintiquatuor. Hi ergo oẽs Agnũ, i. Chriſtum pro nobis immollatum ſequũ
Phil. 2. tur, & imitantur in quatuor. Primò in humiliatione, quia ipſe Chriſtus formã ſerui accipiens, ſe humiliauit, & ideo ipſi Sancti ſe humiliant propter ipſum. Et iõ dicit, quòd ceciderunt coram Agno, ſ. de ſe humilia ſentientes, Deum magnificantes, ab ipſo viuificari humiliter poſtulantes. Ceciderunt dicit non deſcenderunt: quia humilitas cum ſemper in imo ſit, neſcit deſcenſum. In hoc vero, quod dicit, Coram agno, nota differentiam inter caſum humilitatis, & caſum peccati ſicut
1. Reg. 3 Heli cecidit retro. Retro enim cadit, qui ad peccata redit. vel retro cadit quicunq; ad ſpiritualia, quæ ſunt ante, non proficit, ſed ad temporalia, quæ ſunt retro tantum intendit, contra illud Apoſtoli. Quæ ſunt retro, obliuiſcẽs. Sed q coram Agno cadit, videt Agnum, & videtur ab eo, & ita in hoc notatur rectitudo intentionis.

Secundò imitantur eum in carnis mortificatione. Chriſtus enim pro eis mortuus eſt, & ipſi propter eum ſeipſos mortificant: quod notatur cum dicitur, Habẽtes ſinguli citharas, ideſt carnis mortificationem. In cithara enim lignum eſt, & chorda, lignum eſt crux, chorda eſt caro Sanctorum, quæ tunc quaſi chorda ligno citharæ coextenditur, quando diuerſis ſe pœnis affligentes, & mortificãtes ipſam
Gal. 5. crucem imitantur, ſecundum illud Apo ſtoli. Qui autem ſunt Chriſti carnem ſuã crucifixerunt cum vitijs, & concupiſcentijs.
Iſa. 16. Iſa. Venter meus ad Moab quaſi cithara ſonabit. In hac cithara tot ſunt chordę quot ſunt membra in homine, quia omnia membra, quæ peccauerunt, omnia debent in pœnitentia puniri, vel ipſis vi tijs mortificari. Ro. Sicut ex hibuiſtis mẽ
Rom. 6 bra veſtra ſeruire iniuſtitiæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete ea ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationem.

Tertiò imitantur eum in amoris dilatatione. Chriſtus enim ex amore pro Sanctis mortuus eſt, & Sancti ſimiliter propter ipſius amorem morti ſe exponunt, quod notatur cum dicitur, Et phialas aureas, ideſt corda lata, & lucida, lata per
1. Cor. 6 charitatem, 2. Corin. Os noſtrum patet ad vos o Corinthij, cor noſtrum dilatatum eſt, dilatamini & vos. item lucida per caſtitatem, Sapien. O quàm pul-
Sap. 4. chra eſt, & caſta generatio cum claritate.
Apoc. 3 ſed aurea per ſapientiam cœleſtem. Apoca. Suadeo tibi emere à me aurum ignitum, &c. Hoc aurum eſt cœleſtis ſapientia, quę nõ tantum ſplendet intellectui, ſed etiam ardet affectui. pſalmus: Ignitũ
Pſ. 118. eloquium tuum vehementer.

Quartò, imitantur eum in oratione: orant enim pro ſe inuicem, & Chriſtus orauit pro inimicis: quod & Sancti ſimiliter faciunt, & ideo dicuntur phialas habere plenas odoramentorum, quæ ſunt orationes Sanctorum, ideſt plena pijs orationibus, & deuotis deſiderijs, quales ſunt orationes Sanctorum. Et comparatur deuota oratio odori circunquaquo diffuſo, qui omnibus ſe communicat: quia ſcilicet Sanctorum oratio ad omnes ſe extendit: & quanto odor intenſior, tanto diffuſior: quia oratio quanto deuotior tanto carior, & fructuoſior, vt dicit Grego. Vnde Paulus pro oĩbus do
Grego. 1. Thi. 2 cet orare. 1. Thi. Obſecro primo omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro Regibus, pro his, qui in ſublimitate ſunt conſtituti.

Item odor aſcendit, & ſic deuota oratio. Canti. Aſcendit
Cant. 6 per deſertũ quaſi uirgula fumi ex aromatibus.

Sacra ſcriptura libro, Rota, voluminiq; comparatur, cuius auctoritas, copioſitas, obſcuritas, intelligibilitas, ſenſus varietas, excellentia, & veritas, per tres Sanctorum pulcherrimas viſiones lucide enucleatur. Cap. XXX.

SCriptura ſacra aſſimilatur illi libro,
qui in viſione oſtenſus eſt Ezechieli,
Ezec.2. de q. o habetur Eze.2. vbi dicit Ecce ma
nus miſſa ad me, in qua erat inuolutus li
ber, & expandit illum coram me, q erat
ſcriptus intus, & foris, & ſcripta erant la-
mentationes in eo, & carmen. & væ in
hac ſiquidem viſione oſtenduntur ſex
conditiones ſacræ ſcripturæ.

Prima eſt eius auctoritas, quia de ma-
nu Dei eſt habita, Vnde dicitur, Ecce ma-
nus miſſa eſt ad me, ideſt reuelatio Dei
inſpirata eſt mihi. ſed litera ſeptuaginta
Interpretũ habet, Extenta eſt, quod idẽ
eſt, quod miſſa. Tunc enim manus Dei
ad aliquem extenditur, vel mittitur, cum
id, quod fieri debet ei reuelatur Quia igi
tur ſacræ ſcripturæ præcepta ſunt a no-
bis non tantum aure audienda, ſed etiã
Iac.2. opere implenda Iac. Eſtote factores ver-
bi, non auditores tantum. Idcirco ipſa ſa
Iob. 27 cra ſcriptura per inſtrumentum manus
dicitur eſſe miſſa. Iob. Docebo vos per
manum Dei, ideſt per reuelationẽ Dei.
vel quia ſicut per manum ſcriptoris ſciẽ-
tia alicuius ſcribitur in charta, ita per re
Dan.5. uelationem conditoris hæc ſcientia in-
ſpirata eſt, & ſcripta in eccleſia. Dan. Ap-
paruerunt digiti quaſi manus ſcribentis.
hi digiti fuerũt ſcriptores ſacri canonis.
Ex hoc igitur, quod ſcriptura ſacra eſt a
Auguſ. Deo inſpirata prouenit, (ſicut dicit Au-
gu.) quod maior eſt eius auctoritas, quã
omnis humani ingenii perſpicacitas.

Secunda conditio eſt eius copioſitas,
propter quam vocatur non cedula, vel
charta continẽs pauca, ſed liber, ſ. conti-
nens multa. Nulla enim ſcriptura huma-
na reperitur ita copioſa, vt ſacra doctri-
na, in qua (dicit Aug.) omnis quodãmo-
2. Thi. do continetur ſcriptura. Vnde Apoſtol'.
3 Omnem ſcripturam eam appellat dicẽs.
Hiero. Omnis ſcriptura diuinitus inſpirata. &c.
Et ideo Hiero. dicit, quod neſcit literas, q
ſacras ignorat. Vnde propter grandem
Iſa.8. ſcientiæ copiam, quæ continetur in ea, li
ber grandis vocatur. Iſa. Sume tibi librũ
grandem &c. & recte liber grandis dici-
tur, in quo. ſ. omnis ſcientiæ forma, & fi-
nis includitur. Vnde Auguſt. ad Voluſia-
num. Hic, inquit, philoſophia, quoniã om
nium naturarum cauſæ ſunt in Deo, Hic
Ethica, quoniam vita bona, & honeſta
non aliunde ſumitur, quàm cùm ea, quæ
diligenda ſunt diligũtur quomodo ſunt
diligenda, hoc eſt Deus, & proximus. Hic
eſt logica, quoniam veritatis lumen ani-
mæ rationalis non niſi Deus eſt, Hic lau
dabilis reipublicæ ſalus, nec enim cuſto-
diuntur optimè ciuitates niſi fundamen
to, & vinculo fidei firmæque cuſto-
diæ.

Tertia conditio eſt eius obſcuritas, pro
pter quam vocatur liber inuolutus, Gre- Grego.
go. Liber inuolutus, eſt ſacræ ſcripturæ e-
loquium obſcurum, quod profunditate
ſententiarum inuoluitur, vt non facile
ſenſui omnium pateat, Iob. Quis eſt in- Iob.38.
uoluens ſententias? vel dicitur inuolutus
quia ſtylus eius eſt metaphoricus, & figu
ratiuus, & ideo ad intelligendum obſcu-
rus. Dan. Clauſi ſunt ſignatiq; ſermones. Dan.12
Et Iſa. Erit nobis viſio omnium quaſi ver Iſa. 29.
ba libri ſignati.

Hæc autem inuolutio, & obſcuritas ſa
cræ ſcripturæ pluribus de cauſis vtilis, &
rationalis eſt: quarum vna eſt, quia ſacra
ſcriptura ex hoc copioſior eſt in ſenten-
tijs. vnde Auguſtinus dicit: Sermonis ob Augu.
ſcuritas etiam ad hoc vtilis eſt, quia plu- 12. de ci.
res ſententias parat, & in lucem ſenten- dei.
tiæ prodeunt, dum alius eam ſic, & alius
ſic intelligit.

Secunda cauſa eſt, vt lateat ſtudere ne
gligentibus, & indignis. vnde Greg. Non Gre. in
abſcondita eſt in ſcripturis veritas, vt Mat.23
non inueniant, qui quærunt eam: ſed
vt non videant, qui quærere eam no-
lunt.

Tertia cauſa eſt, vt detur ex hoc mate-
ria exercitij ſtudioſis Vnde Auguſtinus. Aug li.
Deus ad ſalutem animarum in Spiritu- 73. q̃ſt.
ſancto ſic diuinos moderatus eſt libros, q.53.
vt nõ ſolum manifeſtis paſceret, ſed etiã
obſcuris velet.

Quarta ratio eſt, vt non vileſcat curio-
ſis, vnde Auguſt. in libro contra menda-
cium, Lectiones actioneſq; propheticæ
propterea figuris velut, quibuſdam ami-
ctibus obteguntur, vt ſenſum pie quærẽ
tium exerceant, & ne nuda ac prompta
vileſcant.

Quarta conditio eſt eius intelligibili-
tas, quæ notatur cum dicitur. Expandit il
lum coram me, ideſt mihi eius myſte-
tia

ria apernit, & me ipſum intellige re fecit.
Lu. 24. Greg Expandit,dum enigmata expoſuit,
Luc. Aperuit illis ſenſum, ut intelligerẽt
ſcripturas.

Quinta conditio eſt ſenſus duplicitas,
quia erat ſcriptus intus,& foris,intus ſci-
licet per ſenſum ſpiritualem: foris uero
per ſenſum literalem. Vel (ſecundum
Greg) intus ſcriptus eſt, quia iſtruit nos
de rebus inuiſibilibus.i.de myſterijs cę-
leſtibus. foris uero inquantum inſtruit
nos de rebus uiſibilibus, ſcilicet de reb⁹
terrenis diſponendis, & de exterioribus
Io.10. actionibus. prima ſcriptura pertinet ad
contemplatiuos,ſecunda ad actiuos.Ioã.
Ingredietur,& egredietur &c.

Sexta conditio eſt ſcripturæ uarietas;
quia erant ſcriptę lamentationes in eo,
& carmen,& uę.Continet enim lamenta
Ioel. 2. tiones ſcriptura,& triſtitias pęnitentium,
Ioel. Conuertimini ad me in ieiunio, &
Pſa.83. fletu,& planctu. Et continet etiam car-
men laudis,& lætitiæ beatorum.Pſal.Bea
ti qui habitant in domo tua in ſecula ſe-
culorum laudabunt te.

Lu. 23. Item continet uæ triſtitiæ, & pęnæ dã
Iſa. 13. natorum.Lu. Ibi erit fletus, & ſtridor
dentium.Iſa.Væ impio in malum &c.

Item ſcriptura ſacra aſſimilatur illi ro-
Eze 1. tæ: quæ deſcribitur in uiſione Ezechie-
lis, quæ habetur Ezec 1. ubi dicitur,
Apparuit rota ſuper terram iuxta anima-
lia,habens quatuor facies ubi ſcilicet de
ſacra ſcriptura ſex conditiones tangun-
tur. Nam primo oſtenditur eſſe alta ex
origine in eo,quod apparuit. Non enim
hęc eſt ſcientia ex humana ratione inuen
ta,ſicut aliæ ſcientiæ, ſed diuinitus reue-
lata,ſcilicet mediãte aliqua apparitione,
& ideo dicit Apparuit.Nam traditio uete
tis legis facta eſt ab Angelo apparẽte ex
Act. 7. perſona Dei in monte,ſecundum illud.
Act.7.Hunc ſcilicet Moyſen miſit Deus
principem, & redemptorem cum manu
Angeli qui apparuit ei,Et infra. Hic eſt,
qui fuit in eccleſia in ſolitudine cum An
gelo,qui loquebatur ei in mõte Synai: &
cum patribus noſtris, qui accepit uerba
uitæ dare nobis reuelatio etiam doctri-
næ prophetice facta eſt communiter per
Nu.12. apparitionem in ſomnio, uel uiſione,ſe-
cundum illud,Nume. Si fuerit inter uos
Propheta Domini,i uiſione apparebo ei,
aut per ſomnium loquar ad illum.Erudi-
tio autem doctrinæ euangelicę facta eſt
ex gratia Chriſti in carne apparentis ſm
illud. Apparuit gratia Saluatoris noſtri Thi. 2.
omnibus hominibus,erudiens nos &c.
Vel ideo de ſacra ſcriptura dicit,quòd ap
paruit: quia quamuis ea quæ in ſacra
ſcriptura traduntur, (ut ſunt myſteria
fidei) non habent apparentiam ſiue eui-
dentiam rationis,quia fides eſt argumen
tum rerum non apparentium, ut dicitur He. 11
habent tamen apparentiam,& certitudi-
nem adhæſionis, quia plus uidetur Theo
logo,quòd debeat credere illa: quæ in ſa
cra ſcriptura traduntur, & indubitabi-
lius eis inhæret,quam his, quæ ſecundũ
rationem apparent,& hęc eſt apparentia
fidei,de qua dicitur Sapien. Apparet au-
tem his,qui fidem habent in illum.Nam
ſolis Dei fidelibus apparet ſcriptura ſa-
cra eſſe indubitabilis apud quos, (ut di
ctum eſt ſupra) maior eſt huius ſcriptu
ræ auctoritas:quam omnis humani inge
nij perſpicacitas.

Secundò oſtenditur eſſe perfecta ex ſi-
militudine,qua aſſimilatur rotæ: Appa-
ruit inquit rota. Rota enim habet figurã,
& motum circularem, & utriq; Philoſo-
phus attribuit quandam perfectionem.
Nam figura circularis perfecta eſt, quia
ex nulla parte poteſt ei fieri additio,quod
etiam competit ſacrę ſcripturæ, quæ ni-
hil continet ſuperfluum aut minus, quã
expediat humanæ ſaluti, ideo ei quantũ
ad hoc in hac uita nihil addi oportet.
Apoca. Si quis appoſuerit ad hæc,appo- Apoc.
net Deus ſuper illum plagas &c.

Item motus circularis probatur à Phi-
loſopho inter omnes motus perfectior,
Nam finem coniungit principio: quod
etiam ſacra ſcriptura facit, dum Deum
omnium rerum principium, & finem eſ
ſe oſtendit. Vnde & ex perſona Dei
dicit. Ego ſum alpha, & o,principium, Apo.1.
& finis. Et de hac ſimilitudine rotæ di-
citur in pſalmo: Vox tonitrui tui in ro Pſa.76.
ta. Vox enim tonitrui Dei, eſt manife-
ſtatio ſuæ magnitudinis, de qua dici-
tur Iob. Tonitruum magnitudinis eius Iob.26.
quis poterit intueri? & hæc manife-
ſtatio fit in rota, ideſt in ſacra ſcriptu-
ra. Vnde gloſa hic ſuper Ezech. dicit,
quòd rota dicitur ſacra ſcriptura: quæ ad
auditores omni parte uoluitur inter pro-
ſpera,& aduerſa.

Tertiò oſtenditur eſſe cõnexa ex unio
ne. Vnde dicitur rota una. quamuis
enim duo teſtamenta contineat, tamen
ſic inuicem connectuntur,ut unũ,& idẽ

uideantur continere. Et ideo nouum te-
ſtamentum includitur in ueteri, ſecundũ
Bernã. ſicut figuratum in figura, & econ-
Eze. 1. uerſo. Vnde Ezech. dicitur, quòd aſpe-
ctus earum, & opera quaſi ſi ſit rota in
medio rotæ. gloſa. i. nouum teſtamentũ
in ueteri. Vbi nota, quòd ſcientia ſacræ
ſcripturæ dicitur vna tripliciter, ſcilicet
unitate attributionis, in quantum omnia
quæ conſiderat, quanquam inter ſe diuer
ſa ſunt, tamen omnia conſiderat per at-
tributionem ſiue relationem ad unum,
ſcilicet Deum puta inquantum referun-
tur ad ipſum, vt ad principium, uel finem
& huiuſmodi.

Item eſt una vnitate luminis, cui inniti
tur: quia in omnibus innititur eidem lu-
mini ſupernaturali, ſcilicet fidei: quæ eſt
ſicut quædam impreſſio diuinæ ſciẽtię,
quæ eſt una, & ſimplex omnium.

Item eſt una unitate rationis, quia om
nia conſiderat ſub una formali ratione,
ſcilicet inquantum ſunt diuinitus reue-
lata.

Quartò oſtenditur etiam neceſſaria ex
transgreſſione: quia ſuper terram illam
ſcilicet, ſecundum Greg. cui dictum eſt:
Terra es, & in terram ibis Omnipotens
enim Deus ſuper corda peccantium le-
gem poſuit, ſcilicet ſacræ ſcripturæ: quæ
dicitur lex, quia pręceptis, & documen-
tis ſalubribus mentes ligat, ne tranſgre-
Ro. 2. diantur peccando. Apoſtolus: Lex pro-
pter tranſgreſſores poſita eſt. vel dicitur
eſſe ſuper terram, quia ſuper terrena mẽ
tes eleuat, dum eas ad contemplandum,
& diligendum cæleſtia inflammat, ſecun
Col. 3. dum illud: Quæ ſurſum ſunt ſapite, non
Mat. 6. quæ ſuper terram & Matt. Nolite theſau
rizare uobis theſauros in terra, &c.

Quintò oſtenditur eſſe congrua ex or
dine, quia iuxta animalia. cõgruus enim
ordo humanæ doctrinæ eſt, ut per ſenſi-
Ariſt. 1. bilia erudiatur de Intelligibilibus. Nam
poſt. omnis noſtra cognitio (ſecundum Phi-
loſophum) oritur a ſenſu. unde rota di-
uinæ ſcripturæ dicitur eſſe iuxta anima-
lia i. iuxta ſenſum, quia ſenſitiua cogni-
tio propria eſt animalium. Tradit. n. di-
uina ſcriptura communiter nobis ſpiri-
tualia ſub quibuſdam ſenſibilibus ſignis
& ſimilitudinibus. vel quia homo (ſe-
cundum Apoſtolum) primo eſt anima-
lis, ideſt paruus, & imperfectus; deinde
ſpiritualis grandis, & perfectus in gratia.
Aliquando rota diuinæ ſcripturæ dicitur

eleuari ſecundum ſpiritum, ſecundùm il
lud Ezech. Quocunq; ibat ſpiritus, illuc Eze. 1.
eunte ſpiritu, & rotæ pariter eleuaban
tur, ſequentes eum. Aliquando uero
dicitur ſtare, vel apparere iuxta anima-
lia: quia ſcilicet diuina ſcriptura & ſcit
ſpirituales de ſublimibus erudire, ſecun-
dum illud, Sapientiam loquimur inter 1. Co. 2.
perfectos. Et iterum ibidem, Spiritualia
ſpiritualibus comparantes: & ſcit etiam
animales, & paruulos leuioribus enutri
re, ſecundum illud. Tanquam paruulis 1. Co 3.
in Chriſto lac uobis potum dedi, & ideo
ſic iuxta ſpiritum eleuat ſpirituales, quòd
tamen ſecundum literam non deſerit ani
males. Rom. Sapientibus, & inſipiẽtibus Ro. 1.
debitor ſum. Eze. Cum ambularent ani Eze. 1.
malia, ambulabant pariter & rotæ iuxta
ea.

Sextò oſtenditur eſſe diſtincta in effi-
gie, quia habens quatuor facies. & dr̃
habere ſacra ſcriptura quatuor facies,
ideſt quatuor ſenſus, quia maximè in fa-
cie hominis ſenſus vigent, & ſunt in ea
quatuor diſtincti, ſcilicet uiſus in ocu-
lis, auditus in auribus, odoratus in nari-
bus, & guſtus in ore, tactus autem non
eſt diſtinctus ab aliis in aliquo organo.
Quatuor ergo ſenſus ſcripturæ ſunt, hy-
ſtoricus ſiue literalis, tropologicus, ideſt
moralis, allegoricus, & anagogicus. Vel
dicitur habere quatuor facies, quia per
quatuor mundi partes eſt prædicata. Ge- Ge. 28.
neſ. Dilataberis ad Orientem, & Occiden
tem, meridiem, & ſeptentrionem. Vel
quia quadrupliciter tradita eſt ſcilicet per
legem, per prophetas, per euangeliſtas,
& per Apoſtolos, ut dicit Gre. Gre. ſu
Item ſcriptura ſacra aſſimilatur illi uo per E-
lumini, quod deſcribitur in uiſione, quę zech.
habetur Zach. 5. Vidi, & ecce uolumẽ uo Zac. 5.
lans, longitudo eius uiginti cubitorum,
& latitudo eius decem cubitorum. & di-
xit ad me, Hęc eſt maledictio quæ egrędi
tur ſuper faciem omnis terræ. Hanc enim
uiſionem Grego. exponens dicit: Quid
eſt uolumen uolans, niſi ſcriptura ſacra,
quæ dum de cęleſtibus loquitur, ad ſupe-
riora mentis noſtrę intẽtionem leuat, q̃a
dum illa ſupra nos eſſe cõſpicimus, ima
attendere, & concupiſcere deuitamus.
Quæ latitudinem cubitorum decem, lon
gitudinem uero viginti tenere perhibe-
tur. quia latitudo operationis noſtræ ſim
pla eſt, & longanimitas ſpei in duplum
tenditur, quando pro bono opere & hic

requies

requies mentis,& illic gaudia æterna præparantur, atteſtante ueritate, Si quis reliquerit domum, uel agros &c. centuplum accipiet, & uitam æternam poſſidebit.
Matth. 19. Centenarius enim numerus decies multiplicato denario fit perfectus. Hic itaq; centuplum accipit, qui & ſi nihil habuerit, ipſa tamen perfectione mentis iam in hoc ſeculo habere nihil quærit. quia ergo per hanc duplum pro ſimplo nobis reddutur, recte hoc uolumen per uiginti cubitos in longitudinem tenditur, quod per decem dilatatur. Sed, quia hęc ſacra ipſa eloquia ad æternam damnationem ſunt eis qui illa uel ſcire nolunt, uel certe ſciēdo contemnunt, recte de hoc uolumine dicitur: Hæc eſt maledictio, quæ egreditur ſuper faciem omnis terrę.

Item ſcriptura ſacra aſſimilatur illi libro de quo habetur in uiſione Iohannis.
Ap. 10. Apo. ubi dicitur. Abii ad Angelum dicēs ei, ut daret mihi librum, & dixit mihi: Accipe librum, & deuora illum, & faciet amaricare uentrem tuum: ſed in ore tuo erit dulce tanquam mel. In hac ſiquidem uiſione oſtenditur, quod liber ſacræ ſcripturæ primo requirit diſcipulum, vel lectorem expeditum: & ideo dicit, Abii ſcilicet à curis mundi, vel carnis: quorum ſcilicet occupatio impedit & ſtudium, & fructum ſapientiæ. Solicitudo enim ſeculi, & fallacia diuitiarum ſuffocat uer-
Mat. 13. bum. Matt. 13. Itē requirit auditorē deuotū nō tam lectione quàm oratione ſacræ ſcripturæ intelligentiam quęrat. Vnde ait, Abii ad Angelum, id eſt Chriſtum dicens ei, ſcilicet orando, ut daret mihi librum, id eſt intelligentiam ſcripturæ. Sa-
Sap. 7. pien. Optaui, & datus eſt mihi ſenſus: inuocaui, & uenit in me ſpiritus ſapientiæ.

Item requirit hominem ſtudioſum. Primo ad capiendam, ſcilicet doctrinam ſacræ ſcripturę, quam capere debet au-
Apo. 1. diendo, & legendo. Apoc. Beatus, qui audit, & qui legit uerba prophetiæ, id eſt libri huius. Oportet eſſe ſtudioſum etiam ad audiēdum, ſcilicet in memoria. unde dixit, Et deuora illum, ſcilicet memoriæ commendando, & opere implendo, & hoc cum quadam auiditate, quæ notatur in uerbo deuorandi.

Item requirit hominem uigoroſum, qui propter amaritudinem ſeu laborem qui eſt in diſcendo, ſiue intelligendo, uel implendo non omittat eam: quia ſicut ex una parte uidetur eſſe difficilis, & amara, ita ex alia eſt dulcis, & ſapida. Eſt enim difficilis ab intelligendum, & amara. i. pęnoſa ad opere implendum. Et ideo dicit, faciet amaricare uentrem tuum. i. carnalitatem ſiue humanitatem tuam, quæ eſt mollis, & fragilis. Et ideo graue eſt ei, & pęnoſum ſcripturæ monita implere. Facit ēt liber diuinæ ſcripturæ amaricare uentrem animæ, id eſt memorem inquantum ducit hominem in cognitionem propriorum defectuum, de quibus amaricatur. Deducit etiam in contemplationem diuinorum, & cęleſtium. & quanto ei fit dulce, quod intus uidet, tanto in amaritudinem uertitur omne, quod foris ſuſtinet. Sed ex alia parte ſcriptura dulcis eſt, & ſapida. Vnde ſubditur, Sed in ore tuo erit dulce tanquam mel, quia ſcilicet ſacra ſcriptura, licet ſit difficilis ad intelligendum, & pęnoſa ad implendum, tamen eſt delectabilis ad prædican-
dum. Pſalm. Quam dulcia faucibus meis Pſ. 118.
eloquia tua, ſuper mel ori meo.

Spes, quæ ſecunda Theologalis eſt virtus, & ſecūdo Angelo a Ioanne præuiſo figurata, quanta verè pœnitenti bona afferat, breuis demonſtratur. Cap. XXXI.

SPes multa bona facit in anima. Et hoc oſtenditur in uiſione beati Ioannis: quæ habetur Apoc. 8. Vbi dicitur, quod ſe- Apo. 8.
cundus Angelus tuba cecinit, & mons magnus igne ardens miſſus eſt in mare, & facta eſt tertia pars maris ſanguis, & mortua eſt tertia pars creaturæ, quæ habebat animas in mari, & tertia pars nauium interijt.

Secundus Angelus, eſt ſpes, quæ eſt ſecunda uirtus theologica. hæc tuba canit, quando pęnitenti ueniam promittit: & tunc mons magnus, id eſt animus ſubleuatur, igne ardens, id eſt charitate ferruens, mittitur in mare, id eſt in amaritudinem timoris, & doloris: & tunc fit tertia pars maris ſanguis: prima pars eſt amaritudo timoris, ſecunda doloris: ex his duabus aliquando ſequitur tertia ſcilicet amaritudo deſperationis: ſed hanc omnino excludit ſecuritas ſpei, & conuertit in ſanguinem. i. in pęnitentiæ aſperitatem, & carnis mortificationem.

Item prima pars eorū, qui habent animas in mari, eſt timor pœnæ mundi, ſecūda timor purgatorij, tertia timor pœnæ inferni

inferni,& hæc moritur: quia hunc timo-
rem ſpes ſalutis excludit.

Item prima pars nauis humanæ men-
tis,ſunt cogitationes neceſſariç,quç ſunt
circa illa;quæ ſunt de neceſſitate ſalutis.

Secunda pars ſunt cogitationes perfe
ctæ: quæ ſunt circa opera ſupererogatio
nis, quæ non ſunt de neceſſitate,ſed de
pfectione: Tertia pars ſunt cogitationes
uanæ circa vanitatem.hęc tertia pars, in-
terit canente tuba ſecundi Angeli. i. ſpe
præmittente ueniam, & miſericordiam
Pſa.47. Dei. pſal. in ſpiritu uehementi conteres
naues tharſis. i. cogitationes quærentes
uana huius mundi.

Virorum ſpiritualium conditiones quinque numerantur, quæ figuraliter ex Ezechielis uiſione myſterioſa eliciuntur: quamplurimaq; alia de hac re explanantur. Cap. XXXII.

Spirituales uiri aſſimilantur illis rotis,
Eze.1. quæ deſcribûtur Eze 1.ubi dicitur, qđ
ſtatura erat rotis,& altitudo,& horribilis
aſpectu,& totum corpus plenum oculis
in circuitu ipſorum quatuor. In quibus
uerbis quinq; conditiones ſpiritualium
uirorum exprimuntur.

Prima eſt rectitudo iuſtitiæ, quæ figu-
ratur in ſtatura rotarum:quia enim ſtare
dicimus id,quod firmum eſt,vel rectum:
non enim dicitur ſtare ille qui iacet, vel
ille qui uadit.Ideo ſtatura importat recti
tudinem,& firmitatem,quæ duo compe-
tunt ſpiritualibus uiris. i. his qui ſpiritu
Dei aguntur,ſcilicet rectitudo operis, ſe-
Pſ.142. cundum illud: Spiritus tuus bonus dedu
cet me in terram rectam. & ſtabilitas uo
luntatis, quæ eſt ex robore Spiritusſan
Eph 3. cti,ſecundum illud Det nobis corrobora
ri per ſpiritum eius in interiori homine.
Hoc enim ſtabilitatis robur gratia Spiri
He 13. tusſancti facit.Heb. Optimum eſt gratia
ſtabilire cor. Et de hac ſtatura ſpiritua-
Can.7. lis uiri dicitur, Statura tua aſſimilata eſt
palmæ,quæ ſcilicet directè creſcit,& diu-
tisſimè uiuit.

Secunda eſt promptitudo obedientiæ,
quia aſſimilatur rotis. Nam ſicut rota un
dique eſt parata ad motum, ita ſpirituales
uiri ſunt in omnibus parati ad obedien-
Pſ.107. dum ſecundum illud Pſal. Paratum cor
meum Deus, paratum cor meum. Hanc
promptitudinem obedientiæ facit ſpiri-
tus humilitatis, qui eſt intus eis. Vnde
Eze.1. dr̄ Eze.Cum euntibus ibant,& cum ſtan
tibus ſtabat,& cum eleuatis à terra pari-
ter eleuabantur,& rotæ ſequêtes ea,quia
ſpiritus uitæ erat in rotis.

Tertia eſt altitudo ſapientiæ,ſcilicet in
cõtemplatione cęleſtium,& diuinorum.
Vnde dicit,quòd altitudo erat rotis.Nam
ſapientis eſt conſiderare altisſimas cau-
ſas,ut dicit Philoſophus.Iſa.Extollam te Ariſto.
ſuper altitudinem nubium, idest rerum Met. 1.
mutabilium, quia nubes maximè ſunt Iſa. 13.
inſtabiles, & continuè tranſmutantur.
Quarta eſt trepidatio uindictæ ſemper
enim aut peccata præterita,aut delicta p̄-
ſentia etiam parua ex ira diſtricti iudicis
in ſe feriri meruunt,& æternæ gehennæ
ſupplicium formidando attendunt. Vn-
de dicit,Et horribilis aſpectus.ubi Greg.
Horribilis aſpectus eſt terror gehennæ:
quæ ſine fine reprobos cruciat,& ſemper
in cruciatu conſeruat. Vnde tanta eſt il
lius pęnæ acerbitas,& profunditas,quòd
eſt horror non ſolum ſuſtinentibus, ſed
etiam aſpicientibus. Iob. Terram tenebro Iob.10.
ſam,& opertam mortis caligine, terram
miſeriæ,& tenebrarum,ubi umbra mor-
tis,& nullus ordo, ſed ſempiternus hor-
ror inhabitat.

Quinta eſt circunſpectio prudentiæ;
quia totum corpus plenum erat oculis in
circuitu ipſorum quatuor. Per iſtos enim
oculos intelliguntur cautelæ, & circum-
ſpectiones prudentium,quibus Sancti,&
ſpirituales uiri tanquam uerè prudentes
in omnibus abundant. Nam ſpiritualis
homo diiudicat omnia. & iſti oculi di-
cuntur eſſe in circuitu: quia diabolus
nos ſuis laqueis vndiq; circumcingit,pro
pter quod de eo dicit Petrus, quòd tan- 1.Pe.5.
quam leo rugiens circuit quærens quem
deuoret,& ideo contra eum ex omni par
te neceſſaria eſt cautela. Sed ideo dicun
tur eſſe in circuitu ipſorum quatuor ſcili
cet animalium ſecundum Gregorium ſu Gre.in
per Eze. uel ipſarum quatuor ſcilicet fa- Ezec.
cierum. Nam ſupra præmiſerat, quòd ſom.7.
apparuit rota una habens quatuor facies,
quæ uidebantur quaſi quatuor rotæ:
quia ſcilicet Sancti Viri præcipue in qua-
tuor partibus habent cautelas, & cir-
cumſpectiones, ſcilicet retro circa præ-
terita per memoriam, ante ſcilicet ad
futura per prouidentiam, a dextris idest
ad proſpera per deſpectũ,a ſiniſtris. i. ad
aduerſa per exercitiũ. Nã proſpera mũdi
reſpiciẽdo deſpiciũt,& aduerſa ad virtu-
tis exercitiũ ſuſcipiũt. Vel habent oculos
retro

retro, ſcilicet ad mala ne inficiant: & ante, i. ad bona ne deficiant. Gregor. Corpora animalium idcirco plena oculis deſcribuntur, quia ſanctorum actio ab omni parte ſcilicet circumſpecta eſt bona deſiderabiliter prouidens, mala ſolerter cauens. Eſt enim neceſſarium oculos habere ad mala, ideſt ad vitia: quia vitia plerumque ſe palliant ſub ſpecie virtutum. Nam ſuperbia fingit ſe eſſe libertatem, timor fingit ſe humilitatem, tenacitas, ſiue auaritia fingit ſe eſſe parſimoniam, prodigalitas fingit ſe eſſe largitatem, vel miſericordiam. vnde ſicut dicit Grego. Hoc eſt laborioſius ubi mens Sanctorum inuigilat, ne ſe ante eorũ oculos mala ſub bonorum ſpecie abſcondant.

Item neceſſariũ eſt habere oculos antè ſcilicet ad bona ne deficiant. Nam plerumque, dum homo intendit ad quędam bona, negligit quædam alia: & vbi negligimus, ibi procul dubio oculum non habemus, quod patet exemplo Phariſei, q habuit oculos ad gratitudinem dicẽs Gratias ago tibi, &c Ad abſtinẽtiam, Ieiuno bis in ſabbato. Ad miſericordiam, Decimas do. omnium quæ poſſideo: Ad iuſtitiam, Quia non ſum, ſicut cæteri hominũ iniuſti, raptores. ad continentiam, Et adulteri, &c. Sed ad mẽtis cuſtodiam. i. humilitatem oculum non habuit, quia ſe cœteris hoibus prætulit. Greg. Quid prodeſt q cõtra hoſtium inſidias tota ciuitas caute cuſtoditur, ſi vnum foramen apertum relinquitur, vnde ab hoſtibus intretur. Luc. 2.

Item Sancti viri habent oculos & a dextris, ſ. ad beneficia ne officiant. Nam valde cauẽdum eſt, ne vnde homo proximo ſuo prodeſſe intendit, inde magis ei noceat. Vnde apoſtolus dicebat: Si cui aliqd donaſtis, & ego. Nam & ego quod donaui, ſi quid donaui. propter vos in perſona Chriſti, vt non circumueniamur a ſathana. non. n. ignoramus cogitationes eius. Ecce circunſpectus magiſter ſic donare, ideſt parcere voluit, vt nõ diſpliceret, nec ſcandalum daret diſcipulis: quia ſciebat, quòd ſathanas inde ſolet cordi alterius ſcandalum immittere. vnde alterum conſpicit pietatis negocium feciſſe. & ideo multum attendendum eſt, vt etiam bonum, quod fit vtiliter, & caute fiat.

Item debẽt etiam eſſe oculi a ſiniſtris ideſt ad ſcandala, ne veniant ſcilicet ex culpa ſua, quãuis n neceſſe ſit, vt veniãt ſcandala, Væ tamẽ homini illi per quem ſcandalum venit: quod intelligẽdum eſt de ſcandalo actiuo, quod eſt ex culpa ꝓpria, ſcilicet vel bonum omittendo, uel malum augendo, vel ſtudioſè nocendo, & huiuſmodi. Sed de ſcandalo paſſiuo, ꝙ eſt ex culpa alterius, non eſt tantum curãdum, quod propter hoc bonum dimittatur, præcipue bonum ad quod homo tenetur ſi ſine huiuſmodi ſcandalo fieri nõ poſſet. Vnde dominus non curauit de ſcãdalo phariſeorum, & tamẽ curauit de ſcãdalo gentilium petentiũ ab eo tributũ vt habetur apud Matth. Mat. 7.

Varia tentationum genera, nonnullorumq́; pcũr detrimẽta eorũq; remedia ponũtur. Quoue pacto nos Diabolus fortiter, & grauiter tentet, & ei ſit reſiſtendum; uiſionibus, et ſomnijs quibuſdã ex ſacra ſcriptura collectis. hicque lucide explanatis erudimur. Cap. XXXIII.

TEntatio occulta in cordis cogitatione eſt ſicut pollutio ſomnij in dormitione. dicitur enim Deu. Si fuerit inter vos homo qui nocturno pollutus ſit ſomnio, egredietur extra caſtra, & non reuertetur priuſquam ad veſperum lauetur aqua, & poſt Solis occaſum regredietur in caſtra. In quibus verbis primò intellige ſomnij pollutionem, cũ dicitur, Si fuerit inter vos. ho. qui no. pol. ſi. ſo. Nam (ſicut dicit Grego.) nocturnum ſomnium eſt tentatio occulta, per quam tunc homo polluitur, quando tenebroſa cogitatione turpe aliquid corde concipitur, quod tamen corporis opere non expletur. Et cauſa quare aliquando ſpiritua les viri talibus cogitationibus, vel tentationibus moleſtantur, eſt (ſicut Gregorius dicit) quòd libenter ſe occupant in aliquibus actibus terrenis etiam licitis: quia cum vel in minimis terrena actio per deſiderium tangitur, creſcente contra nos antiqui hoſtis fortitudine, mens noſtra non minima importunitate tentationis inquinatur. Deu 23

Secundò conſidera polluti excluſionem cum ſubditur, Egredietur extra caſtra. Gregorius. Dignum eſt, vt qui immunda cogitatione polluitur indignum ſe cæterorum fidelium ſocietatibus arbitretur, culpæ ſuæ meritum ante oculos ponat, & ex bonorum ſe æſtimatione deſpiciat. Grego.

ſpiciat. Pollutum ergo extra caſtra exire, eſt turpi cogitatione laborantem ſeſe ex continentium comparatione deſpicere.

Tertiò aduerte excluſi purgationem, cum ſubditur, Et non reuertetur quouſq;
Grego. ad veſperum lauetur aqua. Grego. ad ueſperum aqua abluitur, cùm defectum ſuũ conſpiciens ad pœnitentiæ lamenta conuertitur, vt fletibus diluat omne, quod animam occulta inquinatio accuſat. Pſal-
Pſa.29. mus: Ad veſperum demorabitur fletus, & ad matutinũ lætitia. Et hinc eſt, quòd
Leui.1. Leuit. mandatum fuit, quòd membra hoſtiæ in fruſta conſciſſa, & caput, & cuncta quæ adhærent iecori igne comburerentur: pedes vero, & inteſtina prius aqua lauarentur. Iſta hoſtia eſt homo qui ſe ipſum offert ad ſeruitium Dei; cuius membra tunc conciduntur in fruſta, cum eius vitæ opera ſunt virtutibus diſtincta. Et tunc ſuper ignem ponũtur, quando cum feruore amoris, & deuotionis Deo offerũtur. Caput autem, & ea quæ iuxta iecur continentur incendimus, cùm in ſenſu noſtro quo omne corpus regitur, atque in occultis deſiderijs flamma diuini amoris ardemus. Pedes autem qui terram tangunt, ſunt terrenæ occupationes: inteſtina vero, in quibus ſtercora portantur,
Grego. ſunt cogitationes immundæ, Vnde Gregorius. Cum cogitationes noſtras immũda cogitatio inquinat, quid aliud quã inteſtina hoſtiæ ſtercus portant. Habet ergo pedes, & inteſtina ille, qui, dum terrenum aliquid agit, non nulla etiam illicita in corde cõſpicit: ſed hæc, vt comburi debeant, lauentur, quia nimirum neceſſe eſt, vt antè immundas cogitationes timoris fletus diluat quàm in acceptione ſacrificij ſupernus amor incendat, vt tanto ſuauius in conſpectu ſui ſpectatoris ardeat, quanto cum ei aſſiſtere cœperit, nil terrenum ſecum vel lubricum in actu ſuæ orationis imponit vt dicit Grego.

Quarto nota purgati reuerſionem, cũ ſubinfertur, Et poſt occaſum Solis regredietur in caſtra. Tũc Sol occumbit, cum ardor tentationis per lachrymas pœnitentiæ deferueſcit. Et tunc qui pollutus fuerat, ad caſtra redit: quia tunc in ſocietate bonorum confidit. Vnde Grego. Poſt aquam quippe occumbente Sole ad caſtra reuertitur, qui poſt lamenta pœnitentiæ frigeſcente flamma cogitationis illicitę ad fidelium merita præſumenda reparatur, vt iam ſe a cęteris longe eſſe non exiſtimet, qui mundum ſe per habitum, intimi ardoris gaudet.

Item tentatio triplex eſt, quæ deſcribitur in prima viſione Ezechi. vbi dicitur. Vidi, & ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone, & nubes magna, & ignis inuoluens, & ſplendor in circuitu eius, & de medio eius quaſi ſpecies electri. Vbi primò notatur tentationis periculum ex tempeſtate veniente: ſecundò remedium ex ſplendore circunſtante: tertio præmium ex electro apparente. Periculum oſtenditur triplex ſecundum triplicem tentationis gradum, quorum primus pertinet ad tentationem ſuperbiæ cum dicitur, Ecce ven. tur. ve. ab aqu. Grego. Ventus eſt tẽtatio mentis: propria autem mentis tentatio, eſt tẽtatio ſuperbiæ quæ habet cor eleuare. vnde aſſimilatur vento, quia ſicut ventus eleuat corpora leuia, ita ſuperbia eleuat corda vana. Iob: Vir vanus in Iob. 7.
ſuperbia erigitur. Sed nota, quod qui vento flante aſcendunt, eo quieſcente ruũt. Sic qui ſuperbia, vel fortuna blãdiente extolluntur, ea ceſſante corruunt, & eliduntur. Vnde Iob: Eleuaſti me, & quaſi ſuper Iob. 3.
ventum ponens, eliſiſti me valide. Sed quia ſuperbia eſt mentis non ſolum eleuatiua, ſed etiam perturbatiua, ideo tentatio ſuperbiæ vocatur ventus turbinis: quia ſicut turbo obſcurat, & turbat aerem, ſic etiam ipſa ſuperbia obſcurat, & turbat mentem. vnde Iob: Noctem il- Iob. 3.
lam tenebroſus turbo poſſideat. Turbo poſſidet noctem, cum ſuperbiæ tentatio cecat mentem. Et dicitur tenebroſus,
quia oculum cordis obſcurat. Bernardus Ber. in
Superbia oculum mentis obſcurat, & ueritatem obumbrat. Turbo autem dicitur cap. de humil.
quia turbat, ſcilicet ſuperbientis animum. quia facit ipſum amarum, rancoroſum,
inquietum: pſ. Conturbati ſunt mõtes, i. Pſa.45.
ſuperbiæ. Hugo de ſancto victore in li- Hugo.
bro de arra animę. Signa ſupbię ſunt clamor in locutione. amaritudo in ſilentio, diſſolutio in hilaritate, furor i triſtitia, honeſtas in imagine, inhoneſtas in actiõe, rãcor in reprehenſione. Et quũ iſta tentatio eſt quaſi diaboli propria, quia ſuperbiæ vitium ab eo accepit initium, & ideo ſubditur, quod iſte ventus ueniebat ab Aquilone, ideſt a diabolo ſuperbo. Ipſe
enim ſuperbiens dixit: Sedebo in monte Iſa. 14.
teſtamenti in lateribus aquilonis aſcendam ſuper altitudinem nubium, & ſimilis

lis ero Altiſſimo.vnde Hugo de ſancto victore dicit in libro prædicto. Superbia in cœlo nata eſt, ſed velut immemor qua via inde ceciderit, illuc poſtea redire non potuit.

Secunda tentatio eſt luxuriæ, ſiue carnis,& hæc vocatur nubes magna, quia rationem offuſcat. Sicut enim nubes denſa offuſcat aerem, lumen Solis intercipiendo, ſic concupiſcentia carnis offuſcat mẽtem lumen rationis obumbrando. vnde Grego. Nazianzenus dicit, quod caro velut nubes quædam groſſa ſe animæ obijciens, conſiderare eam diuini luminis radios non ſinit. Ezec. Solem, id eſt rationis lume, nube tegam. Aug. Exhalabãt nebulæ de limoſa concupiſcentia carnis & ſcatebra pubertatis,& offuſcabant atque obnubilabant cor meum, ita vt non diſcerneretur ſerenitas dilectionis a caligine libidinis. Sed magna dicitur, ratione generalitatis: quia generaliter quaſi omni homini ineſt pugna carnis. Nam omnes de carnis peccato propagati ſunt. vnde omnes intra ſemet ipſos gerunt vnde certamina ſentiunt. Grego. In hoc mundo cum noſtris tentationibus naſcimur, & caro aliquãdo nobis adiutrix eſt in bono opere, aliquando ſeductrix in malo.

Eze. 32 · Aug. li. confeſ. · Grego.

Item eſt carnis tentatio magna, continuitate Hiero. in epiſtola Quocunque pgimus, nobiſcum inimicum, id eſt carnẽ portamus,& ideo pugna ineuitabilis eſt, & continua.

Hiero.

Item eſt magna, difficultate. Augu. Inter omnia certamina Chriſtianorum duriora ſunt caſtitatis prælia. Nam ibi continua pugna,& rarior eſt victoria. Eſt enim ipſa caro inimicus familiaris, de quo Boetius dicit, quod nulla peſtis efficacior ad nocendum, quam familiaris inimicus.

Aug. in ſermo. · Boet.

Tertia tentatio eſt auaritiæ, & hæc eſt a mundo:& hæc dicitur ignis inuoluens, ignis, ſcilicet propter inſatiabilem ardorem. quia ſicut ignis non ſatiatur lignis, ſecundum illud, Ignis nunquam dicit ſufficit: ita nec auarus pecunijs, Eccleſiaſti. Auarus non implebitur pecunia.

Pro. 30 · Ecc. 30

Inuoluens autem dicitur propter implicationem. Multę enim ſunt inuolutiones,& implicationes hominum auarorũ. Iob: Inuolutæ ſunt ſemitæ greſſuum eorum. inuoluunt enim ſe multis curis, multis negotijs, multis petis. 1. Thi. Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem,& in laqueum Diaboli.

Iob. 6. · 1. Thi. 6.

Secundo ponitur tentationum remedium, Quia ſplendor in circuitu eius. Circuitu enim hominem tentatum, ne a tentatione vincatur, triplex ſplendor, ſcilicet ſplendor ſcripturę ipſum informãs, ſplendor angelicæ cuſtodiæ ipſum confortans,& ſplendor diuinæ iuſtitiæ vincẽtem coronans. vnde. 1. Thi. poſtquã dixit, Bonum certamen certaui, addidit, In reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ. Iſa. Implebit ſplendoribus animam tuam.

1. Thi. 6. · Iſa. 50.

Tertiò ponitur tentatorum,& victorum præmium, quia de medio eorũ quaſi ſpecies electri, de me.e. ſcilicet. vẽ. tu. & ignis: quia ſcilicet ex tẽtationum pugna trahitur coronæ materia, quæ in electro ſignatur. Vel in electro ſecundum Gregorium, ſignificatur Chriſtus, qui eſt tentatorum,& victorum præmium. Electrum, enim (ſicut Grego. dicit) ex auro eſt,& argento: dum autem miſcentur argentum, creſcit in claritate: aurum vero a fulgore ſuo palleſcit. Sic dum humanitas Chriſti in maieſtatis gloriam excreuit, diuinitas a proprii fulgoris potentia ſe humanis oculis temperauit. Et ita in Chriſto quaſi dum palleſcit aurum fulget argentum ergo electrum de medio, Chriſtus eſt qui iam exiuit, & triumphauit de pugna tentationum. Ipſe.n. tentatus fuit a carne fameſcẽte, quia cũ ieiunaſſet quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, poſtea eſurijt. Item a diabolo perſuadente, quia accedẽs tẽtator dixit ei,&c. Item a mundo alliciente, cum oſtendit ei omnia regna mundi,& gloriam eorum, & dixit: Hæc omnia tibi dabo Sed tamẽ Chriſtus de omnibus triumphauit, & ideo hoc electrum de medio harum tentationum iam ereptum inducitur in exemplum, immo etiam in præmium, ſiue in prædium, ſi ipſas tentationes vicerimus, ita vt ex hoc electro fabricetur,& moneta quę dabitur in præcium laboris,& corona quæ reſeruatur in præmium victoris,& lætificabimur ſi quidem ex ſplendore auri,& inſuper ex candore argenti, quia tam ex viſione deitatis quàm humanitatis Chriſti delectabimur, & reficiemur in patria, vt dicit Auguſtinus ſuper illud, Ingredietur,& egredietur,& paſcua inueniet.

Matt. 4 · Aug ſuper Io. 10

Item tentat,& impugnat nos diabolus aliquando de vana gloria, aliquando de ſuperbia, aliquando de inuidia, aliquando

do de luxuria. Et hęc pugna tētationum figuratiuę exprimitur in viſione ſomnij, quæ habetur Dan. vbi dicitur, quod Daniel ſomniū ſcribens breui ſermone cōprehendit, ſummarimque perſtringens ait: Videbam in viſione mea nocte, & ecce quatuor venti pugnabant in mari magno, & quatuor beſtiæ magnæ aſcendebant, diuerſæ inter ſe.

Prima quaſi leæna, & quaſi alas habebat aquilæ. aſpiciebā donec euulſæ ſunt alæ eius, & ſublata eſt de terra; & ſuper pedes quaſi homo ſtetit, & cor eius datū eſt ei. Et ecce beſtia alia ſimilis vrſo in parte ſtetit, & tres ordines erant in ore eius, & in dentibus eius, & ſic dicebant ei: Surge, comede carnes plurimas. Poſt hoc aſpiciebam, & ecce alia quaſi pardus & alas habebat auis quatuor ſuper ſe, & quatuor capita erant in beſtia, & poteſtas data eſt ei. Poſt hoc aſpiciebam in viſione noctis, & ecce beſtia quarta terribilis atque mirabilis, & fortis nimis dentes ferreos habebat magnos comedens atque comminuens, & reliqua pedibus ſuis conculcans. Diſſimilis autem erat cęteris beſtiis quas videram ante eam, & habebat cornua decem.

Primus ergo ventus, eſt ambitionis tētatio, qui flat ab Oriente, id eſt ab originis nobilitate quæ frequenter eſt ambitionis occaſio. Beſtia autem hoc flatu excitata, ſuperbia eſt, quæ eſt quaſi leena habens alas aquilæ, quæ ſunt ſublimitas, & poteſtas. Et hæc beſtia tunc euellitur, quādo homo ſuperbus a ſtatu ſuo deijcitur, Et tunc hęc beſtia ſtat ſuper pedes ſuos, quia tunc iam non ſtat, vel in equo, uel ſuper alios homines. Et cor eius datur ei id eſt vera cognitio ſuæ fragilitatis, & vilitatis.

Secundus ventus eſt tentatio inuidiæ, qui flat a meridie: quia de proſperitate bonorum dolet inuidia. Eſt enim in regione meridiana abundantia bonorum. Beſtia hæc flatu excitata eſt detractoria lingua, quæ beſtia eſt ſimilis vrſo, qui libenter mel comedit, quia dulce eſt in ore inuidi mala de alijs loqui. Vnde delectatur inuidus cum videt aliena mala, ſicut dolet & triſtatur cum videt aliena bona. Iuxta illud. Horatij poetæ: Inuidus alterius rebus macreſcit opimis. propterea eſt ei dulce loqui de malis proximi. Hæc beſtia in parte ſtetit, quia inuidus quandoque hominem in parte laudat. Tres ordines dentium habuit, quia inuidus habet tres modos detrahendi, ſcilicet mala augendo, bona minuendo, & indifferentia, vel dubia peruertendo.

Tertius vētus eſt tentatio luxuriæ flās ab Occidente, id eſt a carne iugiter ad occaſum, ſiue mortem tendente. Quotidie enim appropinquamus morti iuxta illud Omne, quod eſt genitum tendit ad interitum. Beſtia hac vento excitata eſt carnis concupiſcentia, quæ ſimilis pardo dicitur, qui eſt varij coloris propter varietatem deſideriorum. Hæc habet quatuor capita, ſcilicet ocium, ſuauitatem veſtium & conuiuiorum, delectabilitatem epularum, & carnale opus. Quatuor autem alæ qui eam erigunt, ſunt iuuentus, ſanitas, pulchritudo, & nobilitas. Et hæc ſunt, vt alæ milui, quibus volatur ad ſordes carnales.

Quartus ventus flans ab aquilone, eſt tentatio crudelitatis, quæ eſt in potentibus reſpectu ſubditorum, ad quam pertinet quarta beſtia quæ eſt cæteris crudelior, quæ cætera comminuit, & conculcat Cornua eius ſunt præpoſiti, & ſatellites, & miniſtri ſuæ crudelitatis, qui quos cōculcare non præualent, ſaltem accuſando lædere nituntur. Quia autem in prædicto ſomnio dicitur, quod quatuor venti pugnabant in mari magno: Notādum eſt, quòd mare ſomniarum, ſicut dicunt ſomniorum interpretes; quandoque refertur ad regnorum mutabilitatem, ſicut in hoc ſomnio Danielis, vbi per mare grāde intelligitur vniuerſale imperium mūdi, & per quatuor ventos pugnantes in eo intelliguntur angelicæ poteſtates laborantes pro ipſis imperijs, & regnis mūdi, ut exponunt Gloſæ. Aliquando vero refertur ad hominum proſperitatem. Vnde dicunt ſomniorum interpretes, quòd ſi quis viderit per ſomnium, quod in mari cęperit piſces hamo, inueniet diuitias a rege ſecundum rationem captionis. & ſimiliter, ſi retibus per rectum obſequiū ditabitur ab eo ſecundum rationem captionis.

Item dicunt, quòd ſi quis ſomniet, quod ſecus litus maris ambulando lauet pedes appropinquabit regi, & gratiam inueniet penes illum ſecundum rationem ambulationis. & ſi mare intrauerit vſque ad fęmora, & lauerit, familiaris efficietur regi, & ditabitur ſm rationem ablutionis.

Item dicunt, quod ſiquis per ſomnium de

de proximo mare uideat tranquillũ,omnem triſtitiam abijciet.& gaudebit. Quãdoque vero refertur (vt dicũt) mare ſomniarum ad hominum aduerſitatem Nam ſi quis in ſomnio mare intrauerit vſque ad verticem,ſolicitudine, & tribulatione & neceſſitate maxima vexabitur per regẽ terminabitur autem hoc ſecundum rationem abſentiæ eius a terra. Nam ſi parum diſtet,minor,ſi multum, vehemẽtior afflictio erit.

Item ſi quis ſomniet ſecus litus maris ſe ire, & pedes inquinauerit, tribulabitur a rege ſecundum rationem inquinamenti.

Item ſi rex per ſomnium videat mare perturbatum perturbabiť in regno ſuo.

Item, quia in præfato ſomnio Danielis dicitur, quòd ſecunda beſtia,quæ eſt ſimilis vrſo,habebat in ore tres ordines, ſcilicet dentium. Notandum,quòd ſecundum interpretes ſomniorum dentes ſomniati variam habent ſignificationem. Nã aliquando referuntur (vt dicunt) ad principum, uel regnorum dignitatem: & ſic accipiendo in hoc ſomnio Dan. quia illa ſecunda beſtia vrſo ſimilis,regnum perſarũ ſignat, quod vrſo ſimile perhibetur propter patientiam laboris, & parcitatẽ victus. Nam pro pulmento ſale vtebatur & cardomomo: ſed aſſimilatur vrſo non in toto,ſed in parte, quoniam contra populum Dei nihil crudeliter egit. tres autẽ ordines dẽtium habuit.i.a principio tria regna.ſ.Perſarum,Medorum,& Chaldeorum. Vel tres dentium ordines tres principes ſuper.120.ſatrapas habebat.

Quandoque vero dentes ſomniati, ut dicunt, communiter referuntur ad conſanguineorum ſomniantis varietatem. Nam duo dentes anteriores ſignificant filios,parentes,ſeu fratres, aut magis proximos de conſanguineis. Qui vero ſequũtur anteriores quatuor,conſobrinos, & remotiores cognatos Caninus dens firmamentum domus ſignificat,& generis hoĩum. Molares vero ſignificant pueros, & ſuperiores qdẽ maſculos, inferiores vero fœmininũ ſexum. Paſſiones ergo dentium ſomniatæ, ad ipſorum conſanguineorum referuntur aduerſitatem. Nam ſi quis intuitus per ſomniũ fuerit aliquos de anterioribus dentibus moueri ac denigrari,ac ſcaturire vermibus,ſignat, quod aliquis ex his quos diximus per anteriores dentes ſignificari,ægrotabit: & ſi aliquem illorum dentium viderit cecidiſſe morietur propinquior de linea conſanguinitatis. Si vero aliquem de dentibus, qui ſequuntur anteriores,uiderit motum fore, aut confractum, aut aliquid paſſum cladem ſignat alicuius cognatorum prædictorum. Si vero erutus videatur, portendit mortem. Si vero caninum dentem qs viderit confractum, maior domus, vel generis eius periclitabitur. Si autem viderit eum denigrari,vel vacillare, ægrotabit ille & tribulabitur.

Item ſi videat, quòd caninus dens elõgatus fuerit in tantum, quod impediat comeſtionem, & os claudere, maior domus ſuæ,& generis erit impedimentum cunctis,& prohibitio;ſed tamen ſuſcipit correptionem cum dentis exceſſus habẽtis radicem facile poſſit coæquari. Hæc dicunt ſomniorum interpretes,ſed ego interpretationibus talibus communium ſomniorum fidem eſſe ponendam non exiſtimo,quia nulla ratio mihi claret quare huiuſmodi ſomniorum imagines humanarũ rerum euentus tales regulariter conſequantur. Secus autem de illis ſomnijs ſentio, quæ diuina ſcriptura refert, quia hominibus ad eruditionem ipſorũ a Deo illa eſſe immiſſa nulli veniře dẽt in dubium Chriſtiano. Vnde Iob: Per ſomnium in viſione nocturna, quando irruit ſopor ſuper homines, & dormiunt in lectulo, tunc aperit aures virorum, & erudiens eos inſtruit diſciplina. Iob. 33

Item tentat diabolus homines multiplicirer fraudulenter, & inſtanter: quod oſtenditur I Apo. vbi dicitur, Ecce draco magnus rufus, habens capita ſeptem, & Apo. 12
cornua decem, & in capitibus eius ſeptẽ diademata, & cauda eius trahebat tertiã partem ſtellarum cęli, & miſit eas in terram, & draco ſtetit ante mulierem quæ erat paritura, vt cum peperiſſet, filium eiᵘ deuoraret iſte draco diabolus eſt latenter animabus hominum inſidians. Ipſe enim dicitur leo, vbi aperte ſęuit, ſed draco, vbi occulte decipit. ideo duo ſunt cõtra eum neceſſaria, patientia contra ſęuitiam leonis, & prudentia cõtra fallaciam draconis. & per iſta duo Sancti illudunt ei. Pſalmus: Draco iſte quem formaſti ad illudendum ei. Dicitur autem magnus propter poteſtatem nocendi præcipue quam habebit in fine. Pſ. 103.
Iob: Non eſt poteſtas ſuper terram, Iob. 41
quæ comparetur ei. Rufus dicitur pro ulci-

dicitur propter malitiam, qua ſanguinē
& mortem hominis ab initio ſitiuit. Ioh.
Ille homicida erat ab initio. Dicitur autē
habere ſeptem capita, in quantum ſugge
rit, & mouet ad ſeptem capitalia vitia. Di
citur etiam habere cornua decem, in quā
tum inducit ad contemptum, & tranſ-
greſſionem decalogi, ideſt decem præce-
ptorum legis diuinę. Et in capitibus eius
ſeptem diademata, propter ſeptiformem
tentationem, per quam victores eius co-
ronātur. Sunt enim (vt dicit Bernardus)
ſeptem genera tentationum.

Prima eſt importuna, quæ procaciter
Iob. 14 inſiſtit, vt ſaltem vincat. Iob: Mons cadēs
defluit, & ſaxum transfertur de loco ſuo,
lapides excauant aquæ, & alluuione ter-
ra paulatim conſumitur.

Secunda eſt dubia, quæ animam ambi
Iob. 20 guitatis nubibus inuoluit. Iob: Cogitatio
nes meæ variæ ſuccedunt ſibi, & mēs in
diuerſa rapitur.

Tertia eſt ſubita, quæ iudicium ratio-
Thr. 3. nis præuenit. Thre. Velociores fuerunt
perſecutores mei auibus cœli.

Quarta eſt occulta, quæ deliberatio-
Iob. 13. nis conſiderationem præterfugit. Vnde
Iob: Quantas habeo iniquitates, & pecca
ta, ſcelera mea atque delicta, oſtende mi-
Iob. 41 hi. Iob: Quis reuelauit faciem indumenti
eius, & medium oris eius quis intrabit?
portas vultus eius quis aperiet? ideſt qs
aperiet occultas eius cogitationes?

Quinta eſt violenta, quæ vires animæ,
Iob. 30 ſiue mentis tranſcendit. Iob: Quaſi rupto
muro, & aperta ianua irruerunt ſuper me
& ad meas miſerias deuoluti ſunt.

Sexta eſt fraudulenta, quæ animam ſe-
Pro. 14 ducit. Prouer. Eſt via quæ videtur homi-
ni recta nouiſſima autem eius ducunt ad
mortem.

Septima eſt perplexa, quæ varijs vitijs
Iob. 39. ſimul impedit. Iob: Procul odoratur bel-
lum, exhortationem ducum, & vlulatum
exercitus.

Sequitur, quōd cauda eius, ideſt fina-
lis intentio eius, vel ſimulata deceptio,
quæ malitiam tegit, ſicut cauda tegit tur-
Iſa. 9. pitudinem. Iſa. Propheta loquens men-
dacium, ipſe eſt cauda trahens tertiā par
tem ſtellarum, ideſt reprobos, qui nec
ſunt de parte innocentium, nec de nume
ro penitentium: ſunt tamen de numero ſtel-
larum propter lucem, ideſt cognitionem
fidei, quam habent ſaltem informem.
Et miſit eos tractos, & allectos in terram
ideſt in amorem terrenorum, vt plus ea,
quàm cœleſtia diligant. Sequitur, quòd
draco, ideſt ipſe diabolus ſtetit, ſed inceſ
ſanter inſidiando ante mulierem, ideſt
animā quę erat paritura, ideſt opere im-
pletura conceptum propoſiti boni. Cum
enim grauida ſit anima in conceptu bo-
ni propoſiti, ſtatim in partu inſurgit dia-
bolus, vt impediat partum.

Somnia duo Nabuchodonoſor alterum de Statua alterum verò de Arbore maximis plena arcanis mirificaque de Vaſe Petri viſio ſcitiſſime interpretantur: per quæ quidem vita ſpiritualis ac corporalis hominis qualis eſſe debeat & quē admodum vitietur ac perficiatur diffuſe explanatur. Cap. XXXIIII.

VItā hominis ſpiritualis aſſimilatur
illi ſtatuę quam ſomniauit Nabucho Dan. 2.
donoſor de qua dicitur Da. 2. Tu rex vide
bas, & ecce quaſi ſtatua vna grandis: ſta-
tua illa magna, & ſtatura ſublimis ſtabat
contra te, & intuitus eius erat terribilis
huius ſtatuæ caput ex auro optimo erat,
pectus autem & brachia de argento, por
ro venter, & fœmora ex ære. Tibiæ autē
ferreæ pedum autem quædam pars erat
ferrea, & quædam fictilis. Videbas ita, do
nec abſciſus eſt lapis de monte ſine ma-
nibus, & percuſſit ſtatuā in pedibus eius
ferreis, & fictilibus, & comminuit eos, &
tunc cōtrita ſunt pariter ferrum, teſta, ęs,
argentum, & aurum, & redactæ quaſi in
fauillam æſtiuæ areę, & rapta ſunt a ven-
to, nullusque locus inuētus eſt eis. Lapis
autem qui percuſſerat ſtatuam, factus eſt
mons magnus, & repleuit vniuerſam ter
ram. hoc eſt ſomnium. In hoc ſomnio ſa
tis deſcribitur humanæ vitæ ſpiritualis
varietas.

Primo quantum ad dignitatem condi-
tionis. Ecce ſtatua grandis, &c.

Secundo quantum ad facilitatem cor-
ruptionis huius ſtatuæ, Caput &c.

Tertio quantum ad difficultatem repa
rationis, videbas ita, donec abſciſus eſt la
pis, &c. Dignitas conditionis deſcribitur:
quia ſtatua hæc erat grandis ſublimis, &
terribilis. Sic vita ſpiritualis hominis iu-
ſti eſt grandis per fidem, Hebr. Fide Moy Heb. 11
ſes grandis factus, &c. Eſt ſublimis per Dan. 4.
ſpem. Danielis: Proceritas, ſiue ſublimi-
tas eius contingens cęlum, ſcilicet per
ſpem cęleſtium. Sed eſt terribilis hoſti-
bus

Cant.6 bus per charitatem. Cantic. Terribilis, vt
caſtrorum acies ordinata. Ordinantur e-
Cant.2 nim caſtra virtutũ per charitatem, Cant.
Ordinauit in me charitatem Vel grandis
in actiua, ſublimis in contemplatiua, ter
ribilis in aduerſariorum pugna, quam ſci
licet habet in vtraque vita, vel magna eſt
eius correctio, ſublimis eius reparatio, ter
ribilis eſt eius perditio, ſiue damnatio. er
go magnitudo ſtatuæ in conſideratione
culpæ, ſublimitas in conſideratione gra-
tiæ terror in conſideratione pœnæ. Sed
ſequitur, Stabat contra te. Hæc ſtatua tũc
ſtat contra hominem, quando fœditatẽ,
ideſt infirmitatem, & calamitatem men-
tis intueẽ, & qualis ſit, & qualis eſſe poſ-
Pſa.49. ſit ex hoc ei oſtenditur. pſal Arguam te,
& ſtatuam contra faciem tuam.

Secũdo deſcribitur vitæ ſpiritualis cor
ruptio, ideſt caſus mentis a ſublimitate
virtutum ad ima vitiorum, cum dicit: Ca-
put huius ſtatuæ ex auro, &c. vbi oſten-
ditur, quod huius ſtatuæ prima pars erat
aurea, ſecunda argentea tertia ærea, quar
ta ferrea, quinta teſtea, paulatim in dete-
rius fit deſcenſus: quia nemo repente fit
turpiſſimus, ſed gradati deficiendo, quia
qui minima negligit, paulatĩ deficit, vel
defluit. In auro ergo ſignificatur charitas,
quæ cæteras virtutes ſupergreditur, ſicut
aurum cęteris metallis antefertur. In ar-
gento veritas, quia argentum quo frequẽ
tiori vſu atteritur, eo vtique clarius reddi
tur. Sic veritas vehemẽti diſcuſſione quo
magis diſcutitur, eo melius commenda-
tur: ſic & veritatis conſilia experiẽtiæ vſu
quo tritiora ſunt, eo clariora. Charitatis
ergo claritatem fulgor auri exprimit, que
cęleſtis deſiderij igne flammeſcit. In ære
ſimulatio. æs enim argentum imitatur
in ſono, ſed tamen multum diſtant in p̄-
cio. Sic ſimulatio ſuauem dulcedinis can
tum habet in ſermone, & ſuauiter reboat
& dulciter reſultat in ore: ſed quantum
per verbum, & exercitium demulcet exte
rius, tantum per conſilium, & deſiderium
pallet intrinſecus. In ferro crudelitas. Fer
rum enim cætera metalia comminuit, &
domat. Vnde conuenienter crudelitatis
violentiam deſignat, quæ reſiſtẽtia que-
que premat, vt opprimat. In teſta fictili
fragilitas. Fictile enim de facili frangitur,
& ideo per eam recte impatientiæ fragili
tas deſignatur. Illi ergo habent caput au-
reum, qui incipiunt a feruenti charitate,
vt qui ſunt ſpiritu feruentes, in tribulatio
ne patientes, & ſoliciti in opere, aſſidui
in lectione, deuoti in oratione. Charitas
enim patiens, benigna eſt, non inflatur,
non æmulatur, non quærit quæ ſua ſunt
&c. Sed tales aliquando ex auro in argen
tum mutantur, quia refrigeſcente chari-
tate operantur ex veritate, ſiue bona deli
beratione, ſed multum intereſt inter v-
trunque ſtatum: quia aliud eſt operari bo
num ex deſiderio, aliud ex conſilio aliud
operari cum magna delectatione, aliud
ex ſola deliberatione. Hæc conditio ad-
hue eſt bona, ſcilicet operari ex veritate, Io.3.
ſecundum illud, Qui facit veritatem, ve
nit ad lucem: ſed prima erat optima, ſcili Apo.2.
cet operari ex feruenti charitate. Apoca.
Scio opera tua, & laborem, & patientiam
tuam, ſed habeo aduerſum te pauca, quia
charitatem priſtinam reliquiſti. age ergo
pęnitentiam, & prima opera fac. Sed ad-
hue mens negligentior facta ex argento
mutatur in æs, quia ſcilicet bonum opus
quod faciebat ex veritate, ad laudem ho-
minum reſolutus poſtmodum actitat p̄
humano fauore. Qui igitur blandum ſe
exhibet in ſermone, benignum in facie,
ſed peruerſum in opere, & volũtate, iſte
profecto abiecto argẽto iam operatur in
ære. Æris enim more ſuauiter tinnit extrĩ
ſecus, ſed voluntatis deprauatione palle-
ſcit intrinſecus, Tali dicitur Apoca. Scio Apoc.3
opera tua, quia nomẽ habes, quod viuas;
& mortuus es. Sed deterior eſt mutatio
tertia, quia ex ęre mutatur in ferrum. In-
terdum enim, dum ficti hominis ignomi
nia reuelatur, incipit ſordeſcere, & vile-
ſcere a quibus antea laudabatur. Et tunc
contra eos deſpectus iraſcitur, & indigna
tur, & deteſtatur eos aliquando, & in eo,
quod poteſt crudeliter perſequitur, qui-
bus quantum poterat antea placere co-
nabatur, & ſic æs in ferrum mutatur. i. le
uitas in crudelitatem conuertitur, & mu-
tatur.

Sequitur quarta mutatio, ſeu coniun-
ctio ferri, & teſtæ: quia ſicut ſunt prom-
pti & audaces ad mala interẽda, ſic poſt
illa ſunt puſillanimes, & impatientes ad
tolerandum illata, vt recte mirari poſſis
quomodo conuenire poſſit ferrum cum
teſta, ideſt tanta crudelitas cum tanta im
patientia. Ecce ſtatua noſtra in qualem
finem definit, quia poſt caput aureum Thr.4.
plantas fictiles accepit. Threnorum. Fi-
lij Sion incliti amicti auro primo, quomo
do reputati ſunt in vaſa teſtea. Sic ergo,

patet, quòd in capite aureo intelligit deuotio in membris argenteis diſcretio in æreis ſimulatio, in terreis indignatio.

Item nota, quod in capite intelligitur intentio, qua totum opus in bonum, vel in malum finem deducitur, quia totum corpus capite regitur: in pectore vero conſilium, quia ibi cor latet: in brachijs opera: in ventre obſequium compaſſionis, quia venter eſt tenerior pars corporis, & velamentum fœtoris: in fœmore humilitas, quæ ad vilia, & indigna inclinantur, fœmur enim pudendis ſubijcitur. In tibiis rigor ſeueritatis, quia tibiæ cœteris membris oſſa longiora, & robuſtiora portant. per pedes neceſſitas vitæ, Pedes enim terram tangunt, & quantuncunque mens ſe ad cœleſtia extendat ſine huius vitæ ſubſidiis neceſſitatem ſuam non ſuſtentat. Ergo patet, quòd per caput intelligitur intentio, per pectus deliberatio, per brachium exercitatio, per ventrem compaſſio, per fœmur humilitas, per tibiam ſeueritas, per pedem neceſſitas. Vel per caput deſiderium intentionis, per pectus ſtudium deliberationis, per brachium exercitium actionis, per ventrem obſequium pietatis, per fœmur ſeruitium ſubiectionis, per tibiam flagellum ſeueritatis, per pedem ſubſidium neceſſitatis. Si ergo caput intentio, & aurum deuotio, quid aliud eſt aureum caput niſi deuota intentio? Si pectus deliberatio, brachium actio, argentum diſcretio? quid aliud eſt pectus, & brachia argentea, quam conſilia, & opera diſcreta. ſi in ventre compaſſio, fœmore ſubiectio, in ære ſimulatio, quid aliud eſt venter, & fœmora ærea niſi pietas, & humilitas ficta? & ſi per tibiam ſeueritas, per ferrum crudelitas, quid aliud in tibijs ferreis niſi ſeueritas crudelis. & ſi pes neceſſitatem, teſta voluptatem, quid planta teſtea niſi ſuperfluitas voluptuoſa? pes ex parte teſteus, & ex parte ferreus deſcribitur, quia delicata mens, nunc in eorum odium adducitur, ignique reſtringitur, nunc vero cum tempora ſuppetunt, in eorum luxu reſoluitur. Eſt ergo (vt patet ex dictis) fulgor capitis aurei deuota intentio cœleſtis deſiderij. claritas pectoris, & brachij argentei, certitudo recti conſilij, & rectitudo operis certi, ſonoritas ærei ventris, & fœmoris, blandimentum falſæ pietatis, & fictæ humilitatis: robur terreæ tibiæ rigor immoderatæ: diſciplinæ fragilitas teſtei pedis, eſtrenatio ſuperfluitatis. Caput itaque aureum ſancta deſideria faciunt, pectus, & brachium argenteum, & conſilia, & opera recta: ventrem, & fœmur æreum, obſequia, & ſeruitia ficta, tibias ferreas flagella ſeua. plantam teſteam, ſubſidia delicata,

Tertiò, deſcribitur deſtructæ vitæ reparatio. Sæpe enim, quem non corrigit manus humana percutit ſententia diuina, vel inſpiratio interna. Vnde de monte abſciſus eſt lapis ſine manibus, & percuſſit ſtatuam, &c. quia feroces, & induratas mentes potius corrigit inſpiratio diuina, quam corrigant flagella humana. Eſt ergo lapis abſciſſus ſine manibus, timor diuinitus inſpiratus, in cuius ictu ſtatua deijcitur, ideſt monſtruoſa vita peccatoris deſtruitur. Vnde percuſſio ſtatuæ, & comminutio compuncti cordis eſt contritio, & humiliatio. & in pedibus, ideſt in inferioribus ſtatua concutitur, quando mens elata, atque peruerſa, per ſpiritum timoris domini ad iniquitatis, & infirmitatis ſuæ conſiderationem reuerberatur, & poſtquam ferrum concutitur cætera conteruntur. Tunc contrita ſunt, inquit, pariter ferrum. te. es. ar. & au. &c. Vnde quia totius boni fundamentum eſt humilitas, prius erubeſcimus vera mala, quàm ficta bona, nouiſſimè, etiam vera bona cum ſint imperfecta, & inconſummata. In ferri itaque contritione damnamus mala, quæ per iniquitatem commiſſimus. In teſta autem illa, quæ per infirmitatem contraximus. Æris autem contritio eſt ſimulati boni reprobatio, in argenteis membris hoc diſplicet, non quòd ſunt bona, ſed quòd non ſunt optima. In aureo autem opere, ſolum hoc eſt reprehenſibile, quòd optimi operis inchoatio vſque ad debiti finis terminum non perducitur. In argenti itaque contritione boni operis imperfectio, in auri verò confractione arguitur optimi operis intermiſſio. Sequitur, Et redacta quaſi in fauillam æſtiuæ areæ. Per æſtiuum tempus feruor ſpiritus, per aream ſpiritualis prudentia ſignificatur: fauillæ nigredo, verecundiæ eſt confu-

ſio. Has fauillas adhuc in conſcientia tol lcramus quamdiu de præteritis culpis confuſi, vel ſuſpecti ſumus. Vnde peccata in fauillam vertuntur, quia erubeſcimus, in quibus delectari conſueuimus. Sed flante vento, fauillæ tolluntur, cum per Spiritusſancti aſpirationem reatus noſtri formido omnis atque ſuſpitio ab

Pſa. 38. ſorbetur. Pſalm. Proiecisti poſt tergum tuum omnia peccata mea. Sic peccata Prophetæ erant in fauillam redacta quando dicebat: Tota die verecundia mea contra me eſt, & confuſio faciei meæ cooperuit me, ſed quaſi à vento rapta, cum dicebat, gratias agendo, & exultando, Benedic anima mea domino, & omnia, quæ intra me ſunt nomini ſancto eius. Sed raptis fauillis nullus eis locus inuenitur: quia poſt impetratam veniam, mens contra ſimilium corruptionum detrimenta inſuperabilis redditur; quia ad ſimilem corruptelam nec ſenſus decipi, nec affectus poteſt corrumpi. Sed nota, quòd lapis comminuens ſtatuam, creſcit in montem magnum & eminentem: quia charitas per augmenta proficiens eleuat ad confidentiæ immen

Pſ. 124. ſitatem de qua dicitur in Pſalmo, Qui confidunt in domino ſicut mons Sõ, &c.

Item vitæ ſpiritualis varietas deſcribitur in illa arbore, quam ſomniauit idem

Dan. 4. Nabuchodonoſor, de qua dicitur, Da 4. Videbam, & ecce arbor in medio terræ, & latitudo eius nimia, magna arbor, & fortis, & proceritas eius continens cœlũ: aſpectus eius erat vſque ad terminos vniuerſæ terræ, folia eius pulcherrima, & fructus eius nimius, & eſca vniuerſorum in ea, ſubter eam habitant animalia, & beſtiæ; & in ramis eius conuerſabantur volucres cœli, & ex ea veſcebatur omnis caro. Videbam in viſione capitis mei ſuper ſtratum meum, & ecce vigil, & ſanctus de cœlo deſcendit, & clamauit fortiter: & ſic ait: Succidite arborem, & pcidite ramos eius, & excutite folia eius. & diſpergite fructus eius, & fugiantur beſtiæ, quæ ſubter eam ſunt, & volucres de ramis eius. Veruntamen germen radicũ eius in terra ſinite, & alligent vinculo ferreo, & æreo in herbis, quæ foris ſunt & rore cœli tingatur: & cum feris pars eius in herba terræ; Cor eius ab humano commutetur, & cor ferũ detur ei, & ſeptem tempora mutentur ſuper eum. In ſententia vigilum decretum eſt, & ſermo ſanctorum, & petitio, donec cognoſcant viuentes: quoniam dominatur Excelſus in regno hominum, cuicunque voluerit dabit illud, & humillimum hominem conſtituet ſuper eum. Hoc ſomnium vidi ego Nabuchodonoſor. Deſcribitur in ſomnio hoc vita ſpiritualis triplicter.

Primò, quantum ad ſtatum gratiæ: Ecce arbor, &c.

Secundò, quantum ad lapſum culpæ: Et ecce vigil, &c.

Tertiò, quantum ad remedium pœnitentiæ: Veruntamen germen, &c. Quantum ergo ad primum nota, quod hæc arbor magna, eſt anima exiſtens in gratia; & ipſa magnitudo arboris, eſt immenſum robur virtutis magna arbor eſt, qui fortia opera facit. In medio quoque terræ, quia intima bona deſiderat: altitudo nimia, quia de ſublimibus ſubtiliter ſentit. Hæc eſt arbor magna ad bona agenda, fortis ad mala toleranda, procera ad ſublimia contemplanda. Vnde proceritas eius cœlum tangebat, quia inueſtigationis eius ſubtilitas cœleſtia penetrabat. Anima ergo in actionibus, fortis in tribulationibus, ſublimis in inueſtigationibus. vel altitudo nimia, inueſtigatio eſt præſumptuoſa, quæ eſt cauſa ſucciſſionis. aſpectus eius, ideſt famæ, ſeu nominis celebritas uſque ad terminos uniuerſæ terræ, vt à bonis diligatur, & à malis timeatur. Ergo in arbore notatur virtus, in aſpectu virtutis notitia. vel aſpectus vſque ad terminos vniuerſæ terræ, quando propriæ virtutis experientia, nec in magnis, nec in minimis latet. folia eius pulcherrima, & fructus nimius; in folijs verba, in fructu ſcientia, in eſu doctrina: nam eſca vniuerſorum in ea. Folia itaque pulcherrima, ſunt verba diſcreta. Fructus copioſus, ſenſus eruditus, multiplex intellectus. Eſca vniuerſorum, plena eruditio omnium diſcreta admonitio ſingulorum, folijs enim fructus veſtitur, & verbis compoſitis ſententia ornatur. Fructus bonus ſapit, & paſcit, & ſcientia ſpiritualis per ſacras admonitionem ſuauiter reficit, folijs abundabat Iob dicens: Qui me, inquit, audie- Io b. 29

baut expecta &c. Fructu autem ſapiens
ille, qui dicebat: Mihi autem dedit om-
Sap. 7. nium, quæ ſunt ſcientiam &c. Sap. 7. Eſcã
vniuerſis dabat, qui dicebat: Græcis ac
Barbaris, ſapientibus, & inſipientibus de-
Rom. 1 bitor ſum. Vel eſt fructus nimius ſcientia
Eccl. 3. curioſa. Eccleſiaſt. In rebus ſuperuacuis
noli ſcrutari multipliciter, ſubter eam ha
bitabant animalia, & beſtiæ, &c. Per ani-
malia intellige mentes voluptati deditas.
Per beſtias mentes iracundas. Per volu-
cres accipe ſpirituales bonorum ſtudio-
rum, & Sanctorum deſideriorum alis ad
cœleſtia volantes, ſubter eam ergo habi
tabant animalia, & beſtiæ, eo, quod hu-
iuſmodi mentes per concupiſcentiam, &
iracundiam diſſolutę, iuſtè quidem pre-
mi debent rigore diſciplinæ, Sed in ra-
mis ſuperioribus conuerſabantur volu-
cres cęli, eo, quod viri contemplatiui cœ
leſtibus deſiderijs accenſi merito debeãt
& auctoritate erigi, & digno honore ſu-
blimari. Et ex illa veſcebatur omnis caro.
Ex illo omnis caro veſcitur, cuius virtu-
tum exemplo omnes ædificantur, cuius
conſolationibus omnes fouentur, cuius
beneficijs omnes recreantur, cuius conſi
lijs omnes roborantur, & doctrina reſi-
ciuntur. Vel per volucres intelliguntur ſub-
tiles cogitationes, per animalia & beſtias
carnales affectiones. Per arborem ergo,
vt dictum eſt, accipimus robur fortitudi-
nis: per ramos opera, & exercitia virtutis,
ex quibus ramis meliorum bonorũ fru-
ctus tempore ſuo colligimus. rami ergò
volatilia cœli ſuſcipiunt, quia ſcilicet bo
na opera ad ſublimes cogitationes dedu-
cunt, ſed ſubter animalia, & beſtiæ habi-
tant, quia carnis imperius deorſum præ-
munt, Apoſ. Caſtigo corpus meum, & in
Cor. 9. ſeruitutem redigo, ne forte cum ali. præ.
ip. e repro. eff. Debent ergo aues pro tẽ-
pore ad cœleſtia eleuari, & in æternorũ
contemplatione ſuſpendi, & iterum poſt
ſublimes volatus ad arboris ſuæ ramos
reuerti. Ibiq; immorari cogitationes cor-
dis ad motum operumq; ſuorum conſi-
derationem frequenter reuocare, & eo-
rum circumſpectioni frequentius inſi-
ſtere.

Secundò agitur de vita ſpirituali quan
tum ad lapſum culpæ, cum dicitur, Ecce
vigil, i. Angelus Angeli enim vigiles ſunt
quia ad noſtram cuſtodiam, & protectio
nem impigrè inſiſtunt: quibus ſomnus
erroris, & obliuionis circa noſtram cu-
ſtodiam nunquam ſubrepit. Et Sanctus,
vt intelligatur Angelus bonus, non ma-
lus. De cœlo deſcendit, quia huiuſmodi ſen
tentiam de cœlo cognouit, & in terra di
ſpoſuit. Hoc enim eſt Angelos de cœlo
deſcendere, quod in ſummis diſcunt in ter-
ra diſponere. Et cla. for. & ſic ait prec. at.
Boni Angeli bona per ſeipſos faciũt, ma-
la autem per malos fieri permittunt. Vn-
de Angelus hic, quia rectitudinis ſtatum
ſubuertere malum eſſe cognouit, arborẽ
præcidere noluit. Veruntamen, quia hic
vnius meritum, vel vniuerſitatis bonum
exigere cognouit, fieri permiſit. Vnde quod
dicit, Arborem præcidite, permiſſionẽ in
tellige non præceptionem. Vnde non eſt
per hoc ſpiritibus malis obedientia iuſſi
cta, ſed licentia indulta. Et dicitur, quòd
fortiter clamauit, vt notetur diſtantia in-
ter voluntatem ſiue intentionem ſpiritus
boni, & mali: quia nos fortiter clamam⁹
cum longe poſitis aliquid innoteſcere
volumus. Sed ex his accipe, quia nõ poſ-
ſunt nos mali Angeli pro ſua voluntate
niſi accepta licentia qua permittant, per
turbare: aliàs autem nẽmo poſſet eorum
imperium tolerare. Nam arborem ſuccide
re potuiſſent, & voluiſſent, & tamen non
niſi permiſſi ſucciderũt, quia ſine Dei p-
miſſione nil faciunt. Sed niſi arbor illa
nimis alta fuiſſet, & de ſua virtute intu-
nuiſſet, ſententiam ſucciſionis non ac-
cepiſſet. Arbor itaque ſuccidetur, quando
conſtantiæ virtus tentationibus paula-
tim attenuatur, tandemq; funditus tolli-
tur. pſalmus: Dereliquit me virtus mea. Pſa. 37.
Succiſa arbore rami præciduntur, quia vir-
tute animi deficiente bona opera paula-
tim ſubtrahuntur. Arbor ſuccidetur, & ra
mi præciduntur, quando virtus in occul-
to, & virtutis opus deficit in aperto. Prius
igitur ſubtrahitur virtus animi, poſtmo-
dum autem ſubtrahitur etiam facultas,
& occaſio bene operandi. Et ſucciſa ar-
bore, arboris, ramiſq; præciſis folia excu
tiuntur, fructuſq; diſpergitur: quia defi-
ciente virtutum propoſito, & virtutum
exercitio, prius gratia bene loquendi tol
litur, tandem etiam gratia recte intel-
ligendi ſubtrahitur. Et recte poſtquàm
deficit ſtudium bonæ operationis, ſub-
trahitur facundia ſermonis: quia ſcanda
lizare magis quàm ædificare audientes
poteſt omnis caſtigatio, vel exhorta-
tio deprauati prædicatoris. Foliorum er-
go gratia excutitur, quando ex ſuſpitio-
ne

ne infami prius habita, facundia loquendi, vel auctoritas amittitur. Fructus diſpergitur, quando eius doctrina contemnitur, quæ quamuis per ſenſus conſilii vtilis forſitan videatur, per prauum tamen vitæ exemplum facile conculcatur. Fructus diſpergitur quando importuna variarum concupiſcentiarum in lnuerſione ſtudium meditationis diſſipatur: & ſubtilitas, inueſtigandiq; facultas cogitationum euagatione confunditur.

Sequitur, fugiant beſtiæ, quæ ſub ea ſunt. Hoc fit quando amiſſis virtutum ramis, & fructu conſilii, & honeſtate vitæ, & auctoritate doctrinæ ſubiecti eius ipſius obedientiam detractant: & carnales quiq; eius magiſterium contemnunt. volucres quoque cæli de ramis eius fugiũt, quia etiam ſpirituales viri conſortiũ eius declinant, & infamiam horreſcunt. pſal. Elongaſti a me amicum, & proximum, & notos meos a miſeria Vel ſubter habitantes beſtiæ fugiunt, cum vigore animi tentationibus exhauſto iam non valet mens carnales impetus cohibere, vel qualiber irrationabilia deſideria ſub rationis magiſterio coercere. Auium quoque habitationem amittimus, cum ſublimium inueſtigationum iocunda ſpectacula phantaſmatum occurſione turbati exercere non valemus. Vel in ramis ſuis inhabitantes volucres cœli arbor amittit, cum meditationes ſuas circa aſſuetam morum ſuorum circunſpectionem exercere iam nequit. Contubernia taliũ volucrum nos amiſiſſe ſæpius dolemus, cum cogitationes noſtras ab inepta euagatione reſtringere non valemus.

Pſal. 87

Tertiò deſcribitur vita ſpiritualis quãtum ad remedium pœnitentiæ, vel diuinæ miſericordiæ Magna enim eſt admiratione dignum, quòd diuina miſeratio, nec tales homines ſæpe funditus deſerit, nec poſt talem lapſum tantamq; ruinam penitus deſtituit, ſed adhuc tales ſępe ad correctionem expectat, & ad pœnitentiam reſeruat Vnde ſubditur, Veruntamen germen eius radicum ſinite in terra, ſcilicet vnde poſſit iterum reparari, & ad priſtinam pulchritudinem reformari. Tunc arbor radicitus euellitur, quãdo poſt perpetrata mala in deſperationẽ præcipitatur. Quaſi enim radices ſuas arbor amittit, quando omnem correptionem perdit, & in deſperationem cadit. ergo hoc eſt huius arboris germen radicũ poſt ruinam remanere, quemlibet poſt peccati lapſum pœnitentiæ propoſitum habere, & pœnitentiæ fructum de diuina pietate ſperare. ſed aliquando poſt multa, & maxima, & diuturna mala, aliqui ſpem, vel propoſitum reſipiſcendi amittunt. Vnde ſubditur, Alligetur vinculo ferreo, & æreo in herbis, quæ foris ſunt. Vinculum ferreum, eſt peruerſitatis indomabilis conſuetudo In ferro nota audaciam, in ære pertinaciam, in herbis bona infima & terrena. Quaſi ergo in vinculo ferreo, & herbis terræ mens deprauata alligatur, quando carnalium voluptatum amore ex praua conſuetudine obduratur. Ferrum enim, quod cætera metalla domat, audacia eſt, quæ neminẽ formidat. Vnde quando mens ſuis deſiderijs audacter & pertinaciter inſiſtit quaſi vinculo ferreo, & æreo ligata exiſtit. & rore cœli pertundatur, idest per ſubtiles ſuggeſtiones Diaboli erroribus imbuatur Nam ex contumeliarum ſuarum exhalatione tantam incurrit caliginem errorum, vt ei bonum malum, & malum bonum videatur: ergo qui in herbis terræ foris ligatur, rore cœli perfunditur, quia poſt deprauationem morum ſenſus deprauatur, & multis erroribus faſcinatur, & implicatur. Sequitur, Et cum feris pars eius in herba terræ. Feræ terræ ſunt homines crudeles. Vnde feræ a ferocitate dicuntur herbæ terræ, ſunt oblectamenta vitæ. Vnde eum feris eſt pars eius quando id, quod non poteſt per induſtriam, ſatagit per violentiam, & rapinã. cor ab humano commutatur, quando nulla compaſſione mouetur, vel humanitate.

Item cor feræ accipit quando ſponte ſeuit, & gratis in apertam malitiam erumpit.

Notandum eſt autem, quia de huiuſmodi ſomnijs, quæ de arboribus apparẽt in hominibus, ſomniorum interpretes dicunt, quòd aliud ſignant ratione ſituum, aliud ratione partium, aliud ratione fructuum. De ſitu autem arborum exemplũ adducitur, quia ſi quis viderit per ſomniũ arbores ortas in mari, aut petra, aut aliis locis, quæ non recipiunt arborũ germinationem, viros inconſuetorum habituum in loca illa intraturos præſtoletur ſecũdum rõnem multitudinis arborum. De partibus quoque arborum exempla adducunt dicentes, quod ſomnia, quæ

de arboribus apparent ad hominum conditiones referuntur: quia robur trunci, quod in altum porrigitur, ut dicunt, orationem ſignat, ſtipites autem ſiue rami ad folia referuntur: fructus autem referuntur ad fidem, vel diuitias: ſed folia ad ſenſum. Nam in ſomnio folia, quæ bene uidentur uirere, & bene nutriri, rectitudinem ſenſus ſignificant; languida uero labentia, ſuccoq; deſtituta, ſenſus protendunt imbecillitatem. De fructibus autẽ dicunt, quod aliud repræſentant ratione ſaporis, aliud ratione temporis, aliud rõne arboris. Quantũ enim ad ſaporem dicunt, quòd omnes fructus acetoſi, & ſtiptici in ſomnio uiſi, referuntur ad malũ euentum. Vnde ſi alicui uideatur in ſomnio, quòd colligat ex palmeto fructũ acerbum, tribulabitur, & cruciabitur ſecundum rationem excerpti fructus: eo, quòd ſtipticus ſit.

Item ſi quis arborem oliuę complexus, fructus excerpſerit, à uiro hilari, ac nũc amaritudinem, & tribulationem accipiet eo, quòd fructus ſtipticus ſit. Econtra autem, fructus dulces, & ſuaues ad bonum referuntur euentum. Vnde ſi cui in ſomnio uideatur, quòd ex palmeto excerpat fructus maturos adipiſcetur, aurum, & diuitias ſecundum rationem exceptionis. Si autem de theca ſeminis acceperit fructus palmarum, inueniet gaudium apud filium nobilis mulieris.

Item ſi quis ſe conſpicatus fuerit nucẽ concutere, & accipere de fructu eius, acquiret à uiro ſene diuitias cum labore, quas ille nouiter poſſederat. De tempore uero fructuum dicunt, quòd aliud repręſentant fructus in tempore ſuo uiſi, quã faciant extra tempus. Vnde referunt, quod quidam ueniens ad ſomniorũ magnum interpretem qui dictus eſt Serim, interrogauit eum multis aſtantibus dicens: Vidi per ſomnium, quod in arborẽ aſcendens: quæ dicitur uericolea, comedebam de fructu eius. Qui reſpondit, A diuite uiro beneficium adipiſceris. Et iterum poſt dies multos uenit alius multis aſtantibus, & eandem quæſtionem propoſuit dicens. Aſcendi arborem, quæ dr̃ uericolea, & comedi de fructu eius. & ait Serim, Tribulatio expectat te cũ tortura. Et mirati qui aderant quomodo eiuſdẽ ſomnii diuerſa eſſet interpretatio. Et reſpondit primo tempus fructuum erat. Secundo interrogante fructus abierant, ideoq; permutatum eſt iudicium. Et per contrarios inuenerunt in utriſq;, ut dixerat interpres. Ratione uero arboris uariatur, & mutatur ſignificatio: quia ſi quis uideat, quòd uolens colligere mala punica adhæſerit ueſtis eius truncis ipſius arboris, ſciſſaq; fuerit, ſignificat, quòd cũ uiro locuplete contendet. Et ſi poſt eum plicationem ramum ſuperit uictoria potietur. Hæc dicunt ſomniorum interpretes: quæ quia naturalis rationis fundamentum non uidentur habere, plus à pleriſq; prudentibus fabuloſa reputantur, quam uera.

Item uita hominis uariatur ſecundum ſtatum naturæ, & culpæ, & pęnitentię: & hæc uarietas oſtenditur in uiſione Petri. Act.10. Dicitur enim ibi, quod Petrus uidit uas quodam uelut linteum magnũ quatuor initiis ſubmitti de cęlo in terram, in quo erant omnia quadrupedia, & ſerpentia terræ, & uolatilia cęli, & facta eſt uox ad eum, Surge Petre occide, & manduca. ait autem Petrus, Ab ſit a me Domine, quia nunquam manducaui omne commune, & immundum. & iterum uox ſecũdo ad eum, Quòd Deus purificauit, tu ne commune dixeris. Hoc autem factum eſt per ter, & ſtatim receptum eſt uas in cœlum.

Primò hìc deſcribitur uita hominis quantum ad ſtatum naturæ: quia homo maximè ex parte animæ eſt uelut quoddam uas magnum, capax quodammodo omnium. Vnde Philoſophus dicit, quòd anima eſt quodammodo omnia. Ariſt.1. de ani. Omnia enim capit per ſenſum, vel intellectum, imo eſt quodammodo capax Dei, vnde nihil minus Deo cã implere poteſt. Sed eſt homo quaſi linteum propter mortalitatem carnis, quia linteis mortuorum corpora hactenus inuoluebantur.

Item quatuor initiis ſubmiſſum, id eſt quatuor elementis compoſitum. Sed de cœlo in terram ſubmittitur: quia de cœlo ſpiritus, caro uero de terra originatur. Vnde homo de cœlo in terram ſubmittitur, cum ſpiritus carni unitur.

Vel deſcribitur homo quantum ad lapſum culpæ, ex eo, quòd uas ſummittebatur de cœlo in terram, id eſt de gratia in culpam. uel de cœlo in terram peccatorum ſubmittitur, quia dimiſſo ſpiritu carnem ſequitur. & ideo ſunt in eo quadrupedia, id eſt peccatum luxuriæ, quia peccatum carnis quaſi quatuor pedibus graditur

graditur: quia ſcilicet quatuor actibus ſiue gradibus perficitur, ſcilicet ſuggeſtione, delectatione, conſenſu, & opere.

Item ſerpentes qui terræ inhærent uentre .i. peccata auaritiæ, quibus rebus terrenis inhæremus mente.

Item uolatilia, quæ in altum uolant: per quæ ſignantur appetitus ſiue peccata ſuperbiæ.

Tertio deſcribitur ſtatus pœnitentiæ: quia facta eſt uox ad eum Surge, ſcilicet à peccatis auaritiæ: quæ infima petit. Occide delectationes luxuriæ, quæ in carne uiuit: manduca .i. contere appetitus ſuperbiæ, quæ proteruè ſe erigit. Sed, quia ſuperbus iuſtus quandoq; iactanter ſe cōmendat, & deſpicit cæteros, & coniungi renuit humili pęnitenti ſicut phariſeus, qui dicebat, Non ſum ſicut hic publicanus, ſubditur, Nunquam manducaui omne commune, & immundum: Sed hæc iactantia reprimitur, cum dicitur: Quòd Deus purificauit ſcilicet per pęnitentiā, tu ne commune .i. immundum dixeris. Nam pęnitentia omnem immundum purificat. Sed pęnitentia neceſſaria eſt tripliciter. ſ. in corde per contritionē, in ore per confeſſionem, in opere per ſatisfactionem. Et ideo additur, quòd hoc factū eſt per ter. Et talis pęnitentia etiam in cęlo acceptatur, & approbatur. Vnde ſubinfertur, quòd ſtatim receptum eſt uas in cœlum. Vel hoc dicitur, quia talis pęnitentia ianuam cœli aperit, & ipſum pœnitentem in cęleſtem gloriam finaliter introducit.

Luc. 18.

Virtutes principales, uitiaq́; eis oppoſita in ſomnio Pharaonis de ſeptem ſpicis figurata, quæ quot equalia ſint, nec non quatuor Cardinales uirtutes, quatuor fabris à Zacharia deſcriptis, aſſimilari definitur. Cap. XXXV.

VIrtutes principales ſunt ſeptem, quibus ſeptem uitia opponuntur: quod paret ex ſomnio Pharaonis, quod habetur Gen. Vbi dicitur, quod Pharao dormiuit, & uidit ſomnium: ſeptem ſpicæ pullulabant in culmo uno, plenæ atq; formoſæ: Aliæ quoq; totidem ſpicæ tenues, & percuſſæ uredine oriebantur deuorantes omnem priorum pulchritudinem. Per ſeptem autem ſpicas plenas poſſunt intelligi ſeptem uirtutes.

Gc. 41.

Primo propter numerum, quia ſeptem erant ſpicæ, & ſeptem ſunt uirtutes animæ principales, ad quas cæteræ reducuntur. ſ. tres theologicæ, ut Fides, Spes, & Charitas. Et quatuor Cardinales, ut Iuſtitia, Temperantia, Fortitudo, & Prudētia. Nam fide ordinatur rationalis, ſpe confortatur iraſcibilis, charitate ordinatur cōcupiſcibilis: temperantia gubernatur corpus, iuſtitia regitur mundus, fortitudine uincitur diabolus, prudentia dirigitur, & perficitur omne opus. Eſt enim prudentia (ſecundum Philoſophum) recta ratio agibilium. Ariſto. rhet.

Secundò pp exēplū, quia rectè aſſimilātur ſpicis: quæ dīr ſpicæ a quibuſdā ſpiculis quibus ſunt munitæ exterius. Sic ēt quælibet virtus hēt ſpicula ſua, & tela quibus defendit ſe. Nā hēt fides ſpicula miraculorū, ſpes ſpicula orationū, charitas ſpicula eleemoſynarū, iuſtitia ſpiculā ſupplicioru ſiue punitionū, tēperentia ſpicula ieiuniorū, fortitudo ſpicula pręmiorū, quia conſideratio pręmii minuit, uim flagelli, prudētia aūt ſpicula hēt uerborum, quia uerba ſapientium quaſi ſtimuli.

Tertiò propter fundamētū ſiue principiū: quia pullulabāt in culmo uno. Iſte culmus à quo oēs uirtutes oriūtur, & in quo fundant, & uniunt, eſt gratia Dei. Vnde ſicut oēs potētię aiæ oriunt ab eiꝰ eſſentia, ita omnes uirtutes oriuntur à gratia.

Quartò rōne cōtēti: quia erāt plenæ, Plenæ. n. uirtutes sūt granis, & ſeminibꝰ meritorū, ex qbꝰ ēt ſuſcipiunt fructꝰ pmiorū.

Quinto pp aſpectu, quia formoſę .i. pulchræ in aſpectu. Sic uirtutes reddūt uitā hoīs pulchrā, & gratā ad imitādū. Per ſeptē āt ſpicas tenues ītelligunt ſeptē vitia capitalia, ex quibus cętera uitia oriūtur.

Primò ꝑpter numerū, quia totidē erāt ſicut ſpicæ plenæ ſcilicet ſeptem. Et ſimiliter principalia uitia ſeptē ſunt, ſcilicet ſuperbia, auaritia, gula, luxuria, ira, inuidia, & accidia. Superbia quærit excellentias. Auaritia quærit diuitias, Gula expetit delitias, Luxuria quærit delectari, ira uult uindicare, per inuidiam cōtriſtant proſpera. ſ. aliena. Accidia fugit laborioſa.

Secundò propter exemplum, quia aſſimilāt ſpicis .ſ. quæ dicūtur à ſpiculis punctionum, quia ſcilicet conſcientiam pungunt. Ro. Tribulatio, & anguſtia in oēm animam operantis malum: tribulatio ſcilicet pęnæ, & anguſtia conſcientiæ. Ro. 2.

Tertio pp defectū, quia tenues erāt. Carent. n uitia pinguedine gratiæ, plenitudine iuſtitiæ, & fructu mercedis æternæ.

Quartò propter incendium: quia percuſſe uredine. i. inflammatione ſuggeſtionis diabolicæ. Ipſe enim diabolus eſt uentus urens uirtutes uaſtans, & uitia inflammans. Iob.26. Tollet eum uentus urens.

Quinto propter effectum, quia deuorabant omnem priorum pulchritudinem, quia ſcilicet uitia diſſipant omnem pulchritudinem uirtutum. Nam pulchritudinem fidei uaſtat auaritia, quæ eſt idolorum ſeruitus: pulchritudinem ſpei uaſtat accidia, quæ dum laborem refugit quaſi euacuat ſpem mercedis: pulchritudinem charitatis deſtruit inuidia, pulchritudinem iuſtitiæ ſuperbia, pulchritudinē temperantiæ deuorat gula, pulchritudinem prudentiæ ira, pulchritudinem fortitudinis luxuria.

Item quatuor uirtutes cardinales aſſimilantur quatuor fabris qui deſcribūtur Zach.1. in uiſione, ut habetur Zach. ubi dixit. Vidi, & ecce quatuor cornua, & dixit Angelus: hæc ſunt cornua quæ uentilauerunt Iudam, & Iſrael, & Hieruſalem. Et oſtendit mihi Dominus quatuor fabros, & ait Angelus: Venerūt iſti, ut deiiciāt cornua.

Quatuor ergo cornua (ſecundum gloſam) ſunt quatuor paſſiones animam impugnantes, & perturbantes, ſcilicet timor, amor, dolor, & gaudium: his cornibus uentilantur, & diſſipantur Iuda. i. pœnitentium confeſſio, & Iſrael. i. contemplantium ſpeculatio, & Hieruſalē. i. actiuorum pacifica conuerſatio. Nam Iuda confeſſio, Iſrael Deum uidens, Hieruſalem pacifica interpretatur. Sed contra hæc cornua. i. uitia quatuor fabri quaſi quatuor boni medici non cernuntur à propheta, ſed oſtenduntur à Deo, ſcilicet quatuor uirtutes, ut prudētia, iuſtitia, fortitudo, & temperantia: hæ enim uirtutes ædificant quicquid uitia deſtruunt. Vnde fortitudo deiecit cornu timoris, iuſtitia cornu inordinati amoris, prudentia cornu doloris, & temperantia cornu Pſ. 108. gaudii, & delectationis, Pſal. Cornua peccatorum confringam.

Duæ ipſius Ioannis viſiones adamuſſim exponentur: in quibus tota Chriſti uita, Leoni ac libro aperto comparata, ipſius potiſſimaque myſteria in ſeptem libri ſignaculis figurata, erudite patefiunt. Cap. XXXVI.

Apo.5 CHriſtus uocatur Leo in uiſione Beati Iohānis, quę habet Apo.5. Vbi unus de ſenioribus qui in uiſione apparebat, dixit: Ecce uicit Leo de tribu Iuda, radix Dauid, aperire librum, & ſoluere ſeptem ſignacula eius. Vbi primo expreſſit Chriſti præſentiam, cum dicit, Ecce Iſa. Dice- Iſa. 25. tur in illa die, Ecce Deus noſter, expectauimus eum: Eſt enim Ecce aduerbium demonſtrandi. Vnde ecce uicit, quaſi uiſibilis eſt qui uicit. Secundò expreſſit Chriſti uictoriam, quia uicit ſcilicet mundum contemnendo, Ioan. Confidite: ego uici Io. 16. mundum.

Item uicit diabolum eiiciendo. Iohan. Io. 12. Nunc princeps huius mundi eiicietur foras.

Item uicit carnem crucifigendo Apo. Ro.6. Vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, ut deſtruatur corpus peccati.

Tertio expreſſit eius potentiam, quia Leo. Chriſtus enim fuit, ut Leo in natiuitate. Dicitur enim, quod Leo cauda delet ueſtigia ſua, ut non comprehendatur. Sic Chriſtus cauda humanitatis ueſtigia deitatis abſcondit, ne diabolus eum inueniret: Iſa. Leo quaſi bos paleas comme- .Iſa.11. det. i. fragilitates, & humilitates noſtræ humanitatis aſſumet, ut diabolo ſuam diuinitatem abſcondat.

Item fuit, ut Leo in prædicatione, quia audacter, & ſine humano timore arguebatur maiores. Oſee. quaſi Leo rugiet, Oſe.11. quia ipſe rugiet, & formidabunt filii maris.

Item fuit, ut Leo in paſſione: quia tūc diabolum propriè uicit, & prędam de manu eius tulit, Gen. Catulus Leonis, Iu Ge.49. da, ad prædam aſcendiſti fili mi, requieſcens, accubuiſti ut Leo.

Item, ut leo fuit in reſurrectione: quia mortuus tertia die uirtute patris quaſi uirtute uocis eius ſuſcitatus fuit. Num. Ac Nu.24. cumbans dormiuit, ut Leo, & quaſi leæna quam ſuſcitare nullus audebit.

Item Leo erit in iudicio quando emittet rugitum terribilem Amos. Leo rugiet Amos. quis non timebit. Quartò expreſſit Chri- 4. ſti proſapiam. quia de tribu Iuda, ſupple natus. Mic. Et tu Bethleem Ephrata par Mic. 5. uula es in milibus Iuda, ex te mihi egredietur qui ſit dominator in Iſrael. Et ex hoc excluditur error illorum qui dicunt, quod Chriſtus non aſſumpſerit carnem de Virgine: ſed de æthere fecit ſibi corp9, & ſic tranſfudit ſe in uterum Virginis. Vnde dicunt, quod Chriſtus natus eſt de uirgine, ſed nō factus de uirgine, cōtra quos dicit

Gal 4. dicit Apo. At ubi uenit plenitudo tempo
ris, miſit Deus filium ſuum factum ex mu
liere factum ſub lege. Sequitur radix Da-
uid. glo i. procedens à Dauid, vel funda-
mentum Dauid, imo utrunq; procedens
Iſa. 11. à Dauid quo ad humanitatem, Iſa. Egre-
dietur uirga de radice Ieſſe. fundamentū
Dauid quo ad diuinitatem: quę eſt radix,
Ioan. 1. & principium omnium. Iohan. Omnia
Ap. 22. per ipſum facta ſunt. Apoca. Ego ſum ra-
dix, & genus Dauid, ſtella ſplendida, &
matutina.

Quinto expreſſit Chriſti efficaciam, ſci
licet aperire librum, & ſoluere ſeptem ſi-
gnacula eius, quaſi dicat. In hoc, quod n[illegible]
cit, librum aperuit, & diuinam diſpoſitio
nem impleuit. i. genus humanum rede-
mit. Et ſeptem ſignacula ſoluit. i. occul
ta myſteria declarauit. Dicitur autem ape
ruiſſe ſeptem ſignacula, quia ſepte Chri-
ſtus in ſe manifeſtauit noſtræ redemptio
nis ſacramenta in lege figurata, & a pro-
phetis prædicta.

Primum fuit conceptio ſiue incarnatio
quæ fuit figurata in conceptione Iſaac,
Ge. 22. Gen 22. & prophetata Iſa. Acceſſi ad pro
Iſa. 8. phetiſſam, & concepit filium.

Secundum eſt eius natiuitas: quæ fuit
Ge. 27. figurata in natiuitate Iſaac, & prophetata
Iſa. 9. Iſa. Ecce uirgo concipiet, & pariet filiū.
Nu. 16. Vtrunq; figuratum fuit in uirga Aaron:
quæ nocte una frondiut, floruit, & fructū
fecit.

Tertium eſt paſſio: quæ figurata fuit in
Gen. 4. morte Abel, & in immolatione uitulę ru
Nu. 19. fæ, & agni, Exo. & prophetata. Iſa. Sicut
Exo. 2. ouis ad occiſionē ducetur. Hier. Ego qua
Iſa. 35. ſi agnus manſuetus, qui portatur ad uicti
Hier. 16. mam.

Quartum eſt deſcenſus ad inferos: qui
fuit figuratus in Sanſone, qui tulit portas
Iud 16. Gazæ & prophetatus Zacha. Tu autem ī
Zac. 9. ſanguine teſtamenti eduxiſti uictos de lo
co carceris &c.

Quintum eſt reſurrectio, quæ figurata
fuit i reſuſcitatione filii mulieris Sarepta
3. Re. 17. næ. 3 Re. prophetata. Oſe. Viuificabit nos
Oſe. 6. poſt duos dies, & in die tertia ſuſcitabit
nos.

Sextum eſt aſcenſio, quæ figurata fuit
Gen. 5. in translatione Enoch, Gen. & in raptu
4 Re. 2. Heliæ 4. Re. & [illegible]pheiata Iſa. Quis eſt iſte
Iſa. 63. qui uenit de edom. Pſal. Aſcendit Deus
Pſa 46 in iubilo &c.

Septimum eſt aduentus ad iudicium:
qui figuratus fuit in arcu cæleſti poſt di-
luuium per colorem igneum. Gen. & pro Gen 9.
phetatus eſt. Iſa. Dominus ad iudicium Iſa. 3.
ueniet cum ſenioribus populi ſui.

Item Chriſti uita aſſimilatur illi libro,
de quo agitur Apoc. ubi dicitur, Accipe li
brum apertu de manu Angeli ſtantis ſu-
pra mare, & ſuper terram. quaſi apertius
diceret: Ex vita Chriſti accipe eruditio-
nem, quia liber eſt unde accipe librum
iſtu, ut erudiaris. In hoc enim libro tot
ſunt literæ, quot uirtutes: humilitas enī
eſt una litera, patientia eſt alia, charitas
alia: & ſic de alijs: quas ſcilicet literas
ipſemet Chriſtus ſcripſit in ſe. Iob. Librū
ſcribat ipſe qui iudicat. i. filius, cui pater
omne iudicium dedit. Ad exēplar igr̄ hu
ius libri ſcribere quilibet ſuum debet:
quia hoc eſt exemplar uerax. Vnde in iu-
dicio omnibus apertus oſtendetur, ut ui
deant oēs in eo falſitates librorū ſuorū.
Ap. Liber qui eſt uitæ, apertus ē: & iudicati
ſunt mortui ex his q̄ ſcripta erāt in libro. Ap. 20.

Item para re ad lectionē: qa liber iſte
apertus eſt: & iō dixit librū apertū. Hic li
ber fuit clauſus in armario uteri uirgina-
lis in incarnatione, tractus inde in nati-
uitate, ſed apertus fuit in paſſione. Ibi. n.
Chriſtus clauis ferreis habuit apertas ma
nus, ut erudiret nos de agendis.

Itē lācea habuit apertū latus, ubi ē cor,
ut erudiret nos de credēdis. Nā corde cre Ro. 10.
ditur ad iuſtitiā. uel de diligendis. Lucas.
Diliges dn̄m Deū tuū ex toto corde tuo. Lu. 10.

Itē apertos pedes, ut erudiret nos de ap
petēdis. quia pedes aīæ, ſunt eius affect⁹.

Itē ad operis imitationē, quia liber ille
de manu Angeli accipiēdus eſt. Angelus
eſt prædicator, qui non tā uerbo, quā exē
plo annunciat uitā Chriſti. Vnde talis li-
brū iſtū idest uitā [illegible] et in manu i. in ope-
ris imitatione. Qui ergo talis prædicato-
ris ſequitur exēplum, recte de manu An-
geli librum accipere dicitur. Vnde terre-
ſtris Angelus Paulus librum iſtum accipe
re de manu nos hortatur dicens. Imitato
res mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. Ergo 1. Cor.
librum accipe de manu Angeli. i. exēplū 11.
tene boni magiſtri, qui facit, & docet ope
ra Chriſti. Talis magiſter eſt qui mare, &
terrā pedibus calcat. i. aduerſa, & proſpe
ra ſuperat. Vnde dicit ſtatis ſupra mare,
& ſuper terram. Per mare. n. aduerſa: pro
ſpera uero per terram intelliguntur.

Finis libri ſeptimi.

PROLOGVS LIBRI OCTAVI
In quo exempla de legibus, id eſt de iure Canonico, & Ciuili quàmplurima exactè conſcribuntur.

Pro. 1. LEgum conditores iuſta decernunt, & liberum arbitrium hominis, ex quo opera humana proueniunt non eſt determinatũ ad vnũ contingit homines in ſuis operib. non ſemper ratione procedere, ſed pluries errare: propter quod fuit neceſſarium homini habere in ſuis actibus regulam dirigentem. Quanquam autem omnis ratio, quæ eſt primum, ſecundum philoſophum, principium in agendis, ſit communis menſura, vel regula operum humanorum; diuerſa tamen hominũ opera mediantibus diuerſis habitibus ab ea regulantur. Nam opera humana extrinſeca, quæ ad vitam ipſius hominis pertinent corporalem, regulantur a ratione
Ariſt. 1. metha humana arte mediante. Vnde I 1. Metha. dicitur, quod hominum genus arte, &
Ariſt. E. thi. ratione viuit, & eſt ars, vt diffinit philoſophus, recta ratio factibilium; & vocat ipſe ſtabilia opera, quæ poſſunt ex exteriori materia fieri corporali. Ea vero hominis opera, quæ pertinent ad vitã moralẽ regulantur mediante virtute. Eſt enim virtus moralis, habitus electiuus in mediate conſiſtens determinata ratione, prout vtique ſapiens determinabit. Sicut eã diffinit philoſophus in libro Ethicorum.

Idem philoſophus etiam dicit, ꝙ virtus eſt, quæ bonum facit habentem, & opus eius bonum reddit. Cætera illa hominum opera, quæ pertinent ad vitã ciuilem, tñ menſurat, & regulat lege decernẽte. Sunt. n. ciuilia opera in quibus unus cõicat alteri in ordine ad bonum cõe, & talium eſt lex humana, quæ bonum cõe, reſpicit, regula, & menſura. Vnde dicit de ea Iſi. quod lex eſt nullo priuato commodo, ſed pro cõi vtilitate oĩum cõſcripta.
Iſid. in æthi. Eſt ergo his actuũ regula lex humana ſecundũ, q̃ inducit aliqs ad agẽdũ, vel ab agẽdo retrahit. Sed quia talia ciuilia opa lex ſm æqtatẽ iuſtitiæ regulat, & menſurat, recte in verbis ꝓpoſitis dr̃, ꝙ legum cõditores iuſta decernunt. In quibus verbis nõ tm̃ deſcribitur humanarũ legum origo: ſed & arctitudo inſup, & rectitudo eatu. Nã legũ origo manauit ex ſapientia cõditorũ. Coartatio vero ſumitur ex violentia ꝑceptorũ ad quorũ ſcilicet obſeruatiam ciues per pœnas legales cogũtur. qđ exprimit̃ in nomine legũ, qa lex à ligãdo. i. cogẽdo eſt dcã: vñ lex coartationẽ importat: ſed legũ rectitudo perpẽdit̃ in iuiuſtitia decretorũ, qa iuſta decernũt. Eſt aũt circa primum notandũ, ꝙ legum cõditores iuſtarũ nõ oẽs indifferenter hoĩes eſſe pñt, quia cõdẽdi leges au- Diſt. 1.
ctoritas ſolũ cõitati vel principi cõpetere Iſidor.
vr: ꝑ qđ Iſi. dicit. & habet̃ ẽt in decretis, ꝙ lex eſt conſtitutio populi in qua maiores natu cũ plebibus aliqd ſanxerunt. Sunt tñ ſecũdum Iſi. q̃dã leges q̃ vocant̃ conſtitutiones principũ, q̃ pertinent ad monarchiã, l. ad ciuitates, vel regnũ, q̃ gubernant̃, & reguntur ab vno. Aliæ vero leges ſunt, quæ vocantur reſponſa prudentum, & ſenatus conſulta, & hæ ꝑtinent ad ariſtocratiã ad principatũ optimorum ſiue optimatũ. Aliæ quoque ſunt leges, q̃ dñr ius prætorium, & hæ ꝑtinent ad oligarchiã, q̃ eſt principatus paucorum diuitũ, & potentũ. Aliæ ẽt leges ſunt, quæ plebiſcita vocantur, & hæ ꝑtinẽt ad democratiam, quæ eſt populi principatus. Aliæ inſuꝑ ſunt leges cões quas maiores natu (vt dictũ eſt) cũ plebibus ſanxerot, & hæ ad regnũ optimum ꝑtinent, qđ eſt ex ſupradictis cõmixtum. Patet ergo, ꝙ priuatæ perſonæ non competit ferre legẽ, ſed ſolũ admonere ex eo, ꝙ ſua monitio ab aliquo cõtẽnatur oĩno habet vim coarta-
tiuam quã oportet habere lex: ad hoc, vt Ari. 10.
efficaciter inducat ad virtutem, prout philoſophus dicit ſed coactiuam vim habet æthi.
populi multitudo, vel publica perſona ad q̃ ꝑtinet pœnas infligere. Eſt aũt (vt
tradit Phil vtilius, & melius oĩa ordina- Ariſt. 2.
re lege, quàm dimittere arbitrio iudicis, rethor.
ꝓpter tria. Primo quidem, quia facilius

eſt

eſt inuenire paucos ſapientes, qui ſuffi-
ciunt ad rectas leges ponendas, quàm mul
tos qui requiruntur ad iudicandum de
ſingulis:
Secundò, quia illi qui leges ponunt, ex
multo tempore conſiderant, quod lege
ferendum ſit: ſed iudicia de ſingulis fa-
ctis fiunt ex caſibus ſubito exortis. Fa-
cilius autem ex multis conſideratis po
teſt homo videre quid rectum ſit, quàm
ſolum ex aliquo vno facto.
Tertiò, quia legis latores iudicãt in vni
uerſali, & de futuris: ſed homines iudicijs
præſidentes iudicant de præſentibus ad
quæ afficiuntur amore, vel odio, vel ali-
qua cupiditate. & ſic eorum deprauatur
iudicium. Quia igitur iuſtitia iudicis quæ
dicitur animata, non in multis inuenitur
& quia etiam flexibilis eſt. Idcirco neceſ-
ſarium fuit, vt in quibuſcunque eſt poſſi
bile lege determinaretur, & pauciſſima
arbitrio hominum committerentur. Sũt
enim ſingularia quædam, quæ lege com
prehendi non poſſunt: & talia neceſſariũ
eſt, vt iudicibus committãtur, puta de eo
quod eſt factum eſſe, vel non eſſe, & de
alijs ꝯſilibus his, vt Philoſophus ait ibid.
Secundo in nomine legum notanda
eſt legis coactio, cum lex a ligando dica-
tur (vt ſupra dictum eſt) quæ ligatio, vel
obligatio ipſarum legum non ſolum ad
corporalia, ſed etiam ad ſpiritualia ſe ex-
tendit ex eo, quod iuſte legis tranſgreſſio
eos qui legi ſubduntur non tantum ad
pœnam obligat, ſed etiam ad culpam. Vn
de leges humanæ cum iuſtæ ſunt, habent
vim obligandi in foro conſcientiæ a lege
æterna, a qua deriuãtur, ſecundum illud
Prou. 8 Prouer. unde ſumptum eſt verbum pro-
poſitum, Per me reges regnant, & legum
conditores iuſta decernunt. Dicuntur au
tem leges iuſtæ ex fine, cum ordinantur
ad bonum commune.
Item ex auctore, ſcilicet. quando lex
quæ lata eſt non excedit ptãte ferentis.
Item ex forma, vt quando propriè ſe-
cundum æqualitatem proportionis im-
ponũtur ſubditis onera in ordine ad bo-
num commune. Cum enim vnus homo
pars multitudinis ſit. quilibet ho hoc ip
ſum, quod eſt, & quod habet, eſt multitu
dinis. ſicut & quælibet pars id, quod eſt,
totius eſt. Vnde & natura, vt ſaluet totũ
non nunquam parti infert aliquod detri
mentum. Vnde leges huiuſmodi onera
proportionabiliter inferentes iuſtæ ſen

ſentur, & obligant in foro conſcientiæ. Si
autem econtrario aliquis præſidens le-
ges imponeret aliquas ſubditis oneroſas
non pertinentes vtilitatem communem,
ſed magis ad propriam cupiditatem, uel
gloriam, vel ſi vltra ſibi commiſſam pote
ſtatem aliquis legem ferret, aut etiam in
æqualiter onera multitudini diſpenſaret,
etiam ſi forte ad bonum commune or-
dinari viderentur in omnibus profectò
his caſibus leges iniuſtæ eſſent, & ma-
gis violentiæ, quàm leges nuncupandæ:
quia (ſicut Augu dicit) lex eſſe non vide Aug. de
tur, quę iuſta non fuerit. Vnde tales leges li. arb.
non obligant in foro conſciẽtiæ, niſi for-
te propter vitandum ſcandalum, aut tur-
bationem, propter quod etiam homo de
bet cedere iuri ſuo, ſm illud Mat. Qui te Mat. 5.
angariauerit mille paſſus, vade cum illo
alia duo. Et qui vult tecum iudicio con-
tendere, & tunicam tuam tollere, dimitte
ei & palliũ. Sed multo fortius ſunt leges
iniuſtæ, quæ ſunt contra bonum, vel mã
datum diuinum, ſicut leges tyrannorum
inducentes ad idololatriam: vel quodcũ-
que aliud, quod ſit contra legem diuinã.
Et tales leges nullo modo eſt licitum ſer
uare. Quia Obedire oportet Deo magis Act. 5.
quàm hominibus.
Sed de legum rectitudine. Tertiò eſt
notandum, quòd rectæ leges ſunt il- Iſido.
læ (vt dicit Iſido.) In quibus iuſta, &
æqua decernuntur. Talia autem ſunt
quæ conſonant, ſiue congruunt rõni, re-
ligioni, diſciplinæ, & ſaluti. Vnde Iſid. di
cit, quod lex erit omne, ꝙ ratione conſti
terit dumtaxat, quod religioni congruat,
diſciplinæ conueniat, quod ſaluti profi-
ciat. Hoc enim eſt recta lex, quæ eſt men
ſura iuſta, & debitè regulata. Menſura au
tem hic eſt triplex.
Prima enim lex eſt æterna: de qua Au-
guſti. dicit, quòd lex æterna eſt ſumma rõ
cui ſp obtemperandum eſt. Hæc aũt nihil
eſt, aliud quàm diuina ſapientia eſt ſm
ꝙ directiua eſt oium actuu, & motionũ.
Secunda eſt lex naturalis, q̃ nihil aliud
eſt quàm participatio legis æternæ in rõ-
nabili creatura. Vnde Ro ſuper illud Cũ Roma
gentes, quæ ignorant legem, naturaliter
quæ legis ſunt faciunt, dicit Gloſa, Et ſi
non habent legem ſcriptam, habent ta-
men legem naturalem, qua quiſque in-
telligit, & ſibi conſcius eſt, quid bonum
& quid malum, de qua etiam ait Pſal-
mus: Signatũ eſt ſuper nos lumen vultus
tui

tui domine,&c.quia lumen naturalis ra-
tionis,quo decernimus quid ſit bonum,
& malum,quid ſit luſtum & quld imuſtũ
quid decens ſit,& quid indecens : quod
pertinet ad legem naturalem,nihil allud
eſt q̃ impreſſio diuini luminis In nobls.

Tertia menſura, vel regula eſt ipſe fi-
nis legis : quia vniuſeulnſque rei quæ eſt
propter finẽ neceſſe eſt, quod forma de-
terminetur ſecundum proportionem ad
finem, ſicut forma ſerrę talis eſt qualis
Ariſ. 2. cõuenit ſectionl,vt patet apud Phi. Opor
phyſi. tet,quod ipſa lex ſuo fini commenſure-
tur,qui eſt vtilitas publica, ſiue commu-
ne bonum. Quia igitur iuſta lex huic tri-
plici menſuræ concordat,tria Iſid. poſuit
ſcilicet,quod religioni congruat inquan-
tum ſcilicet eſt proportionata legi diui-
næ;& quod diſciplinæ conueniat,inquã-
tum eſt proportionata legi naturæ,Et qđ
ſaluti proficiat,inquantum eſt proportio
nata vtilitati humanæ.His igitur de legi-
bus generaliter prælibatis : quia tam in
præcedentibus libris de ſenſibilibus, &
imaginabilibus rebus quædam ſunt in-
troducta exempla Reſtat nunc ſecundũ
ordinem a principio libri promiſſum ali-
qua de ratiõabilibus rebus exempla, vel
ſimilitudines addere. Et quia ratio eſt le-
gis factiua, & ipſam legem ratio commẽ-
dat,vt patet di.i.c.conſuetudo.et Inſtit.
de iure naturali,gen.& ciuili.§.quod ve-
ro naturalis ratio:oportet rationabilia eſ
ſe quæ lege decernunt. Et idcirco in hoc
libro octauo de decretis,vel conſtitutio-
nibus legis tanquam de rationalibus re-
bus aliquas ad noſtram doctrinam ada-
ptando moraliter ſimilitudines induce-
mus,ſumptas ſcilicet ex varijs libris tam
ciuilis quàm canonici iuris. Sciendum
enim eſt,quod totum corpus iuris ciuilis
cõprehenditur in 50.libris.Pandect.4.In
ſtitu.12.C.ix.Coll.aucten. nouella lum-
barda,& conſtitutl.Frederici. Corpus ue
ro iuris canonici habetur in decretorum
volumine,& etiam In decretalium libro.
Nam primo quidem ex dlctis ſanctorum
patrum:& etiam ex legibus fuit liber de
cretorum compoſitus prout in Ipſo patet
& extra.de acc. c.Qualiter.2.Poſtea vero
cum multæ decretales epiſtolæ extra cor
pus decretorum vagarẽtur,Magiſter Her.
Papienſis prępoſitus primam compilatio
nem compoſuit. Sed & tempore proce-
dente magiſter Giſebertus ſuam effecit
aliam, & Alanus demum magiſter Hen.
Compoſtulanus in curia Romana morã
faciens ex regiſtro domini Innocentii ter
tij quãdam compilationem extraxit,quæ
Romana appellata fuit Sed quia ibi quæ
dam erant decretales quas ipſa Romana
curia minime admittebat.Ideo ipſe idem
Innocentius per manum Petri Bonouen
tani compilationem edidit quæ tertia vo
cabatur.Qua recepta magiſter.Iohannes
Gallenſis ex duabus dictis compilationi
bus Gileberti, & Alani vnam compila-
uit quæ uocabatur ſecunda.poſtmodum
conſilio generali celebrato per eundem
Innocentium quartum,tam ex conſtitu-
tionibus generalis conſilii,quàm de alijs
decretalibus eiuſdem,Innocentij compi
latio quarta proceſſit. poſtmodum quin-
ta compilatio per Honorium tertium fa
cta fuit.Sed poſtmodum Grego.ix.volẽs
confuſionem, & prolixitatem dictarum
decretalium amouere,antiquis compila-
tionibus abrogatis per fratrem Raymun
dũ Capellanũ, & pniarium ſuũ q. ſ. fuit
de ordine Fratrũ Prædicatorũ,imò eiuſ-
dẽ ordinis poſtea Idẽ magiſter opus de-
cretalium, quod modo tenetur compo-
ſuit. Cui poſtea Bonifacius octauus addi
dit ſextum librum Nos igitur in hoc præ
ſenti tractatulo ex prædictis iuris vtriuſ-
que libris aliqua,licet pauca, & breuia di
uerſis adaptanda materijs introducemus
exempla, ordinem in ſuperioribus habi-
tum in materijs,& capitulis conformiter
proſequentes.

Iura quibus de cauſis aliquos vocitet prædones, qui na aut quod ſint qui nobis bona ſpiritualia prædari contendant declaratur.

Cap. I.

ADuerſarij hominis ſpirituales, ſcili-
cet diabolus,caro,& mundus aſſimi
lantur prædonibus. Nam ſecundum iura
prædo dicitur aliquis tribus modis.

Primò,enim prædo dicitur quicunque
alios prædatur: & tales ſunt qui itineran
tibus auferunt bona ſua. Et hoc modo
demones ſunt prædones qui nobis viato
ribus, ideſt qui per huius mundi itinera
ad patriam tendimus, bona quæ propriè
noſtra ſunt,ſcilicet ſpiritualia auferre cõ-
tendunt illos enim qui ſunt in patria ex
poliare non poſſunt, ſed tantum nos qui
ſumus In via Iob.Nudos dimittunt homi Iob.24
nes veſtimenta tollentes quibus non eſt
operimentum in frigore.

Secundo

Secundò dicitur prædo miles, qui vl-
tra ſtipendium ſibi taxatum quærit. Ide-
co enim militibus ſunt ſtipendia conſti-
tuta, ne dum ſumptus quæritur prædo
craſſetur. 23. q. 1. Militate. Et hoc modo
caro dicitur prædo: quia vltra ſtipēdium
neceſſitatis ſibi a natura taxatū, de quo
1. Thi. 6 Apoſto. Habentes alimenta, & quibus te
Rom. 8 gamur, his contenti ſimus. timor adhuc
ſibi exquirit varia delectamenta volupta
tis. Vnde Apoſto. Debitores ſumus non
carni, vt ſecundum carnem viuamus.

Item prædo dicitur prælatus, qui vltra
quā legato ſeruiat, extorquet a ſubditis,
quærens potius prædam quàm ſubſidiū
in ſubiectis extra, de cenſib. c. plerunq;.
Et hoc etiam modo Dominus venter, cui,
tanquam prælato ſuo multi obediūt, quo
rum Deus venter eſt, dicitur prædo, quia
parum ſpiritui ſeruit, & tamen multa re-
quirit, & expendit. Vnde qui ſibi obediūt
huiuſmodi non Chriſto ſeruiunt, ſed ſuo
Ro. 17. ventri, vt dicitur Rom. Alio modo dici-
tur prędo iudex pecunijs, ſeu patrimonijs
inhiās, qui alienum iurgium reputat præ
dam ſuam. C. ad l. Iul. repe. l. omnes. Et
hoc modo prædo eſt mundus, cuius aua-
ritia ad pecunias & lucra inhians, lites, &
Sen. iurgia ſuſcitat. Vnde dicit Sen. quod quie
tiſſimè homines viuerent, ſi hæc duo pro
nomina meum, & tuum, de medio tolle-
Gen. 13 rentur. Gene. Dixit Abraham Loth, Ne
quæſo ſit iurgium inter me, & te, &c.

Qua pœna ſit plectendus adulator, qui blandien
do, & laudando aliquem ad male operandum
inducit, ciuilis legis exemplo terminatur.
Cap: II.

ADulator, & ſuggeſtor, cuius falſa ſug
geſtione, vel adulatione alicui dam-
num infertur, eſt duplici pœna dignus,
ſcilicet propter falſum ſuggeſtum, & pro
pter damnum illatum. Cuius exem-
plum apparet in his, qui per ſuggeſtio-
nem falſi literas impetrant. Qui ſcili-
cet ſecundum iura primo condemnan-
di ſunt ad expenſas, quas altera pars fe-
cit in ea re, & circa ipſam, &c. vt extra, de
reſcrip. Cæterum, in fine, & C. de his, qui
accu. primus. l. qui crimen. & aliàs ſeue-
ritati ſubiaceant iudicantium, vt 25. q. 2.
& fine cognitio. Nam & l. Cornelia, de
falſis puniri poſſunt, vt d. l. Cornel. de
falſis, l. ſi quis irrepſerit. Similiter ergo
adulator, qui falſo laudando furem, vel
raptorem, vel huiuſmodi induceret eum
ad furandum, vel rapiendum, vel aliud
nocumentum proximo inferrendum, ſi
eius adulatione hoc faciat, aliàs non ta-
ctutus, tenetur ad reſtitutionem damni
inſolidum, ſicut tenetur & iubens, & con
ſulens ſi propter eorum iuſſum, & conſi-
lium damnum infertur. & præter hoc
etiam adulator talis puniendus eſt a
Deo de falſa, & iniqua adulatione Ezec. Eze. 13
Væ, qui conſuit puluillos ſub omni cu-
bito manus. Puluilli enim ſunt verba
blanda, & laudatoria, quæ audienti mol-
lia videntur, & ſuauia: quos ſub cubito
manus conſuit, qui laudando, & blan-
diendo, ad malè operandum aliquem
inducit.

Dei amor quamdiu in nobis operetur, ſuiq; ipſius
nimia delectio quantum hominem decipiat
ac ſuum peruertat iudicium, canoni
ca, necnon ciuilis legis exem
plo demonſtratur.
Cap. III.

AMor Dei quamdiu eſt operatur.
Vnde deficiente operatione, deficit
amor. Cuius exemplum eſt, quia ſi de-
tur alicui priuilegium ad agendum vtpo
tè ad decimas quas quis nunquàm ha-
buerat exigendas, tanto tempore durat
priuilegium quāto tempore durat actio,
quia non eſt veriſimile Papam, vel Prin-
cipem, qui priuilegium concedit velle
mutare naturam actionis, vt extra, de
electione c. eccleſia, C. de inofficio. teſta
men l. ſi quando. Similiter etiam amor
Dei (ſicut dicit Grego.) operatur magna Grego.
ſi eſt; ſi autem operari deſinit, iam amor
non eſt. Recte, ſicut ignis quamdiu eſt
calefacit; quando autem deſinit calefa-
cere, ignis non eſt. Datur enim amor Dei
ad agendum. Vnde dicitur. Non di- 1. Io. 3.
ligamus verbo neque lingua, ſed ope-
re, &c.

Amor proprius hominem decipit; &
eius iudicium peruertit. Et ideo ſecun-
dum iura in cauſa propria, vel in re ſua
non poteſt quis eſſe iudex, vt 4 quæſt. 4.
ca. 1. & C. ne quis in cauſa ſua iudicet.
Dicunt tamen quidam, quòd bene po-
teſt quis punire propriam iniuriam ſibi
factam maxime ſi ſuperiorem nō habet.
ar. 45. diſt. Et qui emendat. quia neque
tenetur aliquis remittere propriam iniu-

ria ſibi factam, niſi velit. de pęni. di. v. ca. vlt. mo. 23. q. 3. ſi illis. Alij vero dicunt, & melius, quod nullus debet vlciſci propriā iniuriam, etiam ſi ſuperiorem nō habeat. Vnde ſuper illud, Ego gloriam meam non quæro, eſt qui quærat, & iudicet. dicit Gregorius: illatas contumelias, patris iudicio reſeruat, vt nobis profecto inſinuet quantum nos eſſe patientes debemus. dum ſe adhuc vlciſci non vult, & ipſe qui iudicat. Nam ſicut ibidem præcedit, Patet omne iudicium dedit filio. Si ergo iudex iudicium non vult in facto proprio iudicare: multo minus alius debet hoc præſumere quantum eſt de ſtricto iure, niſi alius præſupponat ſe mandatis ſuis. In quo caſu ſi immoderatum quid præcipiat, ſecigatur, & reguletur ad arbitrium boni viri: vt extra. de iureiuran. ueniens. & c. quintanall. Et licet Papa ſolutus ſit legibus. vt C. de legib. l. digna vox tamen ipſe delegat infra eo. c. j. Ad idem accedit. ff. de offic. præſidis l. ſenatus. Et de iuriſdicti omnium iudi. l. quæ iuriſdictioni. & l. prætor. Hæc probantur extra, de teſtitutione ſpoliatoru. c. conquæten te Et extra de accu. qualiter enim in fine Sic ergo generaliter prohibetur, ne quis in cauſa ſua iudicet: quia vitium eſt alterutrum ſuæ rel iudicem fieri. ff. de iudicijs. Iulianus ait. vnde non debet quis in ſua re ſententiam ferre, quia non poteſt ſeipſum condemnare, nec ſibi præcipere, vel abſoluere. ff. de arbi. l. penultima. Et differentia debet eſſe inter iudicem, & iudicatum, extra, de inſtitu. cap. fin. extra de iure patronatus. e. p veſtras. extra de dilationibus. c. debitū, extra de verbo ſig. c. forum. ſi quis igitur aliquid iniuriæ patiatur, non debet propter hoc tumultum facere, nec ſeditionem mouere, ſed liceat ei adire iudicem, & legum poſtulare præſidium C. de his, qui ad ecc. cōfu. l. denūciamus. Alioquin ſi quicquam publice, vel priuatim xtorrum fit, cum pœna tripli reſtituetur. Vnde non eſt licitum, quod aliquis rem aliquam tanquam ſuā occupet. alioquin pœnam habet ff quod metus cauſa. l. extat C. vnde vi. l. ſi quis i tantam. ff. de adi. & ſumptibus fu. l. oſſa. Fallit hoc forte ſecundum Azonem vbi quis non habet copiam magiſtratus. ar. C. de Iudęis. l. nullus. ff. de orig. iur. l. 2. §. poſt orig. Quod intelligas quo ad hoc, vt ſi ſorte aduerſarius meus fugiat, liceat mihi ipſum detinere, & etiam manus iniijce re, ad hoc, vt ipſum ducam cōram iudice competente. ff. de his, quæ in fra. credi. l. ait prętor & l. ſi debitorē C. de curielib. l. generali. ll. x. Et eſt arg. quod ſi clericus delinquat, & fugiat, quod poſſit ſine metu canonis duci coram epiſcopo, & quouſque ſibi redditus fuerit, detineri, ſicut vtitur eccleſia Gallicana. Sed nō diffinio vtrum excommunicatio euitetur. quia non inuenio hoc expreſſum in iure canonico. Et ſemper quantumcunque delinquat quouſque corrigibilis eſt, priuileg. ū retinet. extra de ſententia excommuni. c. in audientiam, & c. contingit 2. Patet ergo, quod non licet homini vt ſit propriæ cauſæ diffinitor, vel propriæ iniuriæ vltor vel ſuæ rei occupator. Nā proprius amor fallit, & ab æquitate recedere facit. Sed nota, quod ſicut homo in foro iudiciali non debet eſſe iudex cauſæ ſuæ, ita nec in foro pœnitentiali debet eſſe iudex culpæ ſuæ. Apoſtolus. Neque me ipſum iudico. ſed iudicio ſacerdotis debet eam dimittere Luc. ite, oſtendite uos ſacerdotibus &c.

Ioan. 8.

1. Cor 4

Luc. 17

Quibus, quantiſque bonis anima humana cœleſti ſponſo viduata priuetur, Eccleſia Epiſcopo, ſeu Archiepiſcopo carentis ſimilitudine declaratur. Cap. IIII.

ANima dicitur viduata amiſſo cœleſti ſponſo Deo, ſicut dicitur viduata eccleſia cārens Epiſcopo, vel Archiepiſcopo. Dicitur enim ſine archiepiſcopo eccleſia viduata quo ad quædam puta conſilij connocationem, criſmatis confectionē, baſilicarum dedicationem, clericorum ordinationem, epiſcoporum cōſecrationē, Similiter epiſcopalis eccleſia viduata dicitur quo ad quædam epiſcopalia, puta criſmatis in fronte confirmationem. extra de conſuet. c. quanto virginum conſecrationem pœnitentium publicè remiſſionem, ſeu reconciliationem. xxvj. quęſtio. vj. § & c. 65. diſtin. quamuis coepiſcopi. c. 25. diſt. perlectis. vbi ad epiſcopū Eccleſiarum reconciliationem, extra de conſecratione eccleſiæ, vel altaris. Abbatum benedictionem, extra de ętate, & qualitate. c. cū contingat. Maioris inquiſitionis diſcuſſionem, & monaſterij conſecrationem. extra de ele. c. trāſmiſſa. In his enim omnibus ex ſimilibus dicitur viduata eccleſia

cleſia Epiſcopalis. Similiter anima priuata per peccatum cœleſti ſponſo, caret cõſilio, idest conſortio eccleſiæ, quia & ſi ſit de eccleſię numero: non tamen merito.

Item Chriſmate gratiæ, & dedicatione perſonæ, quia neque templum animę neque corporis eſt Deo dicatum quandiu eſt in peccato.

Item ordinatione vitæ, quia vita peccatoris inordinata eſt.

Item conſecratione animæ: quia non eſt peccatoris anima Deo conſecrata: nec contra tentationes habet robur, ſiue firmitatem, nec conſeruationem virginalis munditiæ.

Item caret peccatorum remiſſione, & reconciliatione offenſæ.

Item benedictione miſericordiæ. Hæc eſt enim benedictio abbatum, ideſt patrum qui benedicuntur in ſemine eleemoſynarum. Vnde & miſericordibus di-

Mat.25 cetur illud Venite benedicti patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum eſt ab initio mundi.

Item caret diſcuſſione pęnitentiæ, quia peccator ſeipſum non diſcutit, nec aſpicit. Apoſ. Si noſmetipſos diiudicaremus,

1. Cor. 11 non vtique a Domino iudicaremur.

Superiorum poteſtas, & diſpenſatio quemadmodum inferiorum delicta excuſet, lege & exemplo tum ſacra ſcripturæ teſtimonio demonſtratur. Cap. V.

AVctoritas, & diſpenſatio superioris excuſat inferiorum delicta. Cuius exemplum apparent in ſimonia. Poteſt enim dari temporale pro ſpirituali ex permiſſione ſuperioris: vt extra, de pactis. c. cũ pridem. Et extra de præſbyteris in fi. Quaſi ſuperioris auctoritas vitium purget, ut ff. de his qui nota. infa. l. furti. §. quibus iuſſu. Et extra, de tranſac. ſtatuimus, & c. veniẽs. Sic etiam auctoritas principis, minus ſolenne teſtamentum facit ſolenne. C. de teſtamen. l. omni. quæ facit ex nudo pacto dari actionem, vt ff. de pact. l. legitima. quæ mutat ſubſtantialia, vt. C. communia de legatis. l. 2. C. de rei vxor. actione l. j. Et ſic forſan filij Iſraei excuſantur a furto, quia furati ſunt Ægiptijs vaſa aurea, & argentea de mãdato, & auctoritate domini.

Item auctoritatem præſtans faciendi malum, puta mandando illud fieri, vel concedendo licentiam reputatur, vt faciens malum. Et ideo dicit Imperator omnia noſtra facimus, quibus a nobis impartitur auctoritas, vt. C. de veteri iure, enu. l. j. §. cumque, & §. ſed neque.

Item auctoritatem habent maiores ordinandi de minoribus. Vnde princeps cum ſuis proceribus poteſt facere conſtitutiones, vt C. de officio præfec. l. humanum.

Bona in charitate confecta ab aliquo fideli in alium abſque meriti amiſſione conferri poſſe, exemplo, pluribuſq́ legum auctoritatibus confirmatur. Cap. VI.

BOna, quæ quis facit exiſtens in charitate, ſi transferat in alium, non propterea ipſe illa perdit quantum ad meritum. Cuius exemplum eſt, quia licet populus Romanus auctoritatem condendi conſtitutiones, ſeu etiam leges legatur tranſtuliſſe in principem, vt C. de veteri iure. en. l. j. §. & hoc etiam. tamen intelligitur tranſlata, ideſt conceſſa non, quod omnino populus a ſe abdicauerit poteſtatem. Et ſic dicitur transferri iuriſdictio a delegante in delegatum: vt ff. de officio eius cui mãdata eſt iuriſdictio. l j. § qui mandatum. Nam & ſi olim poteſtatem condendi leges populus in principẽ tranſtuliſſet, tamen poſtea reuocauit, vt ff. de orig. iu. l. 2. §. ex actis & §. cum placuiſſet. Sed licet, ſic eſſet antiquitus, hodie tamẽ dicunt aliqui, quòd nec populus, nec ſenatus poteſt condere legem generalem, ſed ſoli principi, licet condere legem talẽ. C. de legibus, lege fi. Quod ego verius credo, vt etiã patet. C. de veteri iur. enu. l. 2. §. ſed hoc. Sicut enim tranſlato ſacerdotio neceſſe eſt, vt legis tranſlatio fiat: ſic dici poteſt, quod tranſlato Imperio, neceſſe, quòd poteſtatis condendi leges tranſlatio etiã fiat. extra de conſti. c. trãſlato Nam qui nihil retinuit, inſolidum pręſumitur tranſtuliſſe, arg. extra de offi. de leg c. venera. ad fi. Sed & prima opinio, ut ſentit Hoſti. eſt de conſuetudine inumbrata: quæ nec dum opinionem, ſed etiã legem tollit, ut in prooemio Inſtit. §. igitur poſt libros, & in Auth. de hære. & fal. §. j. Coll. 1.

Spiritualia carnalibus digniora, maiora, & fortiora eſſe clerici laicique comparatione, & exẽplo per ciuiles leges approbato aſſeritur: carnemque ſpiritui ſemper fore ſubijciendam, ſacra ſcripturæ auctoritatibus, confirmatur. Cap. VII.

CAro debet eſſe ſubiecta ſpiritui, & non econuerſo: quia ſpiritualia maiora, digniora, & fortiora ſunt quàm carnalia. Et hinc eſt, quod clericus non poteſt conueniri ſub iudice ſeculari extra de iudi. decernimus. Et etiam epiſcopus non poteſt hodie laico delegare, etiam ſi clericus conſentiret, extra. de foro compe. ſignificaſti. Nec obſtat, quod habetur. xj. q. j. placuit. & iterum. xj. q. j. clericus nullus. xvj. q. 7. filius ſe. Hoc. n. intelligitur de depoſito, & incorrigibili qui non poteſt per alium diſtringi. extra, de cleri. excommuni. c. 2. in fi. & de ſent. excommuni. vt famæ. 17. di. nec licuit. 23. q. v. de Liguribus. Nã ſi relicto habitu immiſceat ſe prælijs, vel faciat bellum, impune occiditur, ex. ia de ſenten. excommuni. cum non ab homine, in fine. Vel hoc poteſt fieri auct. pontifica. j. papę, vt ſecunda. q v. cum deuotiſſimam. Laicus autem bene conuenitur ſub iudice eccleſiaſtico in multis caſibus. vt in cauſa ſeruorum, & ruſticorum eccleſiæ. 89 di. iudicatum. xi. q 2. eccleſiarum ſeruos.

Item in cauſis pœnitentium. 11. quæſtio. 1. aliud.

Item in cauſis libertorum, pupillorum & viduarum, & debilium perſonarum. 87 diſt. deſolatis. & præcipue quantum ad tuitionem, & defenſionem, ne a potentibus opprimantur 33 q. v. adminiſtratores extra. de cenſibus, licet. 34. q. 3. ſi quis de potentioribus.

Idem etiam eſt in peregrinis, mercatoribus, & agricultoribus, & mare nauigantibus, extra. de treu. & pa innouamus 24. q. 3. ſi quis Romipetas.

Idem cum agitur de fęudo eccleſiæ, & inuatores etiam locorum eccleſiarum, vel raptores, ſeu malefactores poſſunt cõuenire clerici ſub quocunque maluerit iudice. Et ſimiliter quando iudex eccleſiaſticus iuſtitiam reddere negligit, vel ſuſpectus eſt, vel ſubditũ lędit. recognoſcere epiſcopus, vt in aucten. vt diffe iudi. 1. R. & §. j. & §. ſi tamen contingit. Coll. ix

Idem eſt de iure in ciuitatibus quæ iudicibus carent. Quia ergo eccleſiaſtica ad ſpiritum, ſecularia vero referuntur ad carnem, ſicut clericus ſub ſeculari iudice nõ debet conueniri: ita quoque neque ſpiritus debet ſub lege carnis teneri, de qua Apoſt. ait, Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ &c. Ro. 8 Debitores ſumus non carni, vt ſecundum carnem viuamus. Sed quaſi ecõuerſo ſub iudice eccleſiaſtico laicus conuenitur, quando ſub moderamine ſpiritus carnalis appetitus reſtringitur. Gal. Spiritu ambulate, & deſideria carnis non perficietis. Rom. 7 Rom. 8 Gal. 5.

Item mortificanda eſt ne anima pereat: ſicut homo incendium timẽs, deſtruit domum vicini ne ſua ardeſcat. Eſt enim licitum hoc ſecundum leges. Nam ſi defendendi mei cauſa tuum ædificium incendio orto diſſipauerim, non teneor tibi. & ideo Vlpianus reprobat Labeonẽ, q ait in hoc caſu, & in eo nomine etiam familiæ iudicium dandum; vt ff. eo. l. 3. §. quod ait prætor. poſſet tamẽ dici, quòd Labeonis ſententia fuit vera: vbi iuſtus nõ fuit metus: quia adhuc non peruenerat ignis vſque ad domum vicini quam deſtruxit: tunc enim teneor in ſimplum act. l. aquil. Sed ſi peruenerat vel iuſte dubitabam, an perueniret, quia forte tempus ventoſum erat, habet locum, quod Vlpianus dixit. Neque enim damnum dare videor ęquè perituris ædibus, vt ff. quod vi aut clam. l. Si alius. §. Eſt & alia exceptio. Quamuis autem non peruenerit, tamen putabam ignem venturum adhuc ceſſet actio, ſic intelligitur. ff. ad l. aq. l. Si quis fumo. §. aut dicitur. Si etiam parcitur ei. qui cauſa merciumn ſuarum ſeruandarum alienas proijcit in mare: vt ff de præſcri. verbis l. q ſer uandarum. Reſpon. j. Multo ergo magis, debet homo ſpiritualiter plus curare de anima quam de carne. Eſt enim anima quaſi domus Dei propria: caro autẽ quaſi aliena. Vnde Dominus ait, Nolite timere eos qui occidunt corpus: ſuper animã autem non habent iam amplius quid faciant: ergo domus carnis, ſeu concupiſcẽtia mortificando per pęnitẽtiam deſtruatur, ne, ſcilicet libidinis incendio domus mentis abſorbeatur. Roma. Si ſpiritu facta carnis mortificaueritis viuetis. Et hic præcipuè eſt neceſſarium cum quis perflare ſenſerit tentationis ventum, & vbi ſe fragilem ſentiens, metuit ruinæ periculum. Vlpi. Mat. 10 Rom. 8

Sunt

Sunt etiam carnis delectationes velut alienæ merces in mare proijciendæ, ideſt in amaritudinem pœnitentiæ conuenien dæ, vt merentis interiræ virtutes quaſi propriæ merces ſaluentur. Matth. Si pes tuus ſcandalizat te, abſcinde eum, & proijce abs te. Et idem. Et ſi oculus tuus ſcandali zat te, erue eū, & proijce abs te, & c. Exo. Equum, & aſcenſorem eius proiecit i mare Equus enim eſt corpus. Aſcenſor eius delectationis appetitus, qui ei dominā. ur qui proijciendus eſt in mare pœnitentiæ. Oſtendunt etiam nobis præclara legum exempla, ꝙ magis homo de propria ſalute, quam aliena debet curare.

Exo. 15

Item cum a carne permittit ſpiritus ſuperare, eſt velut quædam colluſio damnabilis, & iniqua. Tunc enim ſpiritus aſſimilatur ei, qui colludit in cauſa ſtatus, puta cum dominus accepta pecunia, vel alias malitioſe permittit ſe a ſeruo in ſtatus iudicio ſuperari: quæ colluſio detegēda eſt, & datur præmia detegenti, & adiudicatur ei ſeruus. Vnde ille, qui colludit in cā ſtatus, perdit ius in perſonam illius de cuius ſtatu agebatur, & applicatur illi, qui colluſionem detexit. ff. de colluſionibus. l. I. C. eo. l. fin. Similiter cum caro, & ſpiritus ſibi inuicem quaſi litigātes aduerſentur, & cum ſpiritus habeat ius domini ſuper corpus, ſi propter delectationem acceptam a carne permittat ſe in tentationis cauſa, ſeu lite ſuperari per conſenſum, eſt quaſi colluſionis peccatum. Quod tamen ſi per pœnitentiam, vel confeſſionem delegatur caro in ſeruitutem redigitur ipſiꝰ pœnitentis. Et tunc tollitur dominiū carnis a ſpiritu præuaricante, & ſubditur eidem ſpiritui pœnitenti, ex cuius perſona dicebat Apoſt. Caſtigo corpus meū, & in ſeruitutem redigo.

Cor. 9.

Quando caſus malus in aliquem ob eius culpam ſit conferendus ac plectendus medicorum exemplo terminatur. Cap. VIII.

CAſus malus non imputatur alicui, niſi vbi culpa interuenit, ſicut medico non imputatur ſi potionem dat, & infirmus aliquo caſu fortuito moriatur, ita ꝙ medicus non deprehendatur in culpa ante factum, vel in factu, vel poſt factum: extra de cler. ægro. c. ad aures Ante factū deprehenditur in culpa, quando nō eſt peritus in arte, vel quando intromittit ſe de miniſterio alieno, puta eſt religioſus, qui intromittit ſe de chirugia, quod officium non pertinet ad ipſum. extra de homici. c. tua nos. in facto autē deprehenditur in culpa quando non dedit potionem iuxta traditionem artis. imo innitebatur prudētiæ ſuæ, contra iura de conſti. ca cc ce. ne innitaris. Et poſt factum deprehendit quā do circa cuſtodiā infirmi nō apponit diligentiam, quam debet nec excuſatur ſi cuſtodem minus diligentem dimiſit vbi videbat periculum imminere arg. extra de officio Arch. c. ea q. Caueat ergo quomodo plures curas ſimul & ſemel ſuſcipiat, quia ſi infirmus continuam diligentiam exigit pluribus intentus, minor ſenſus ta li ad aures. ff. ad l. Aquil. l. qua actioe. § ii. & l. ſeq.

Quantum circuitus Eccleſiarum diſpendia ſint vitanda, curia Romana conſuetudine, & lege breuibus monſtratur verbis. Cap. IX.

CIrcuitus & diſpendia vitāda ſunt cuiꝰ exemplum habetur a conſuetudine curiæ Romanæ. Nam licet per poſtulationem hoc acquiratur poſtulato, quod redditur habilis ad hoc, vt eligatur poſtulatione admiſſa, vt extra, de ele. c. Innotuit. in ſi. hunc tamen ordinem, & ſi a iure procedat, non ſeruat Ro. curia. Nam ſi ab ea aliquis poſtuletur, poſtulatione admiſſa nō ſequitur electio, ſed approbatio poſtulationis, & poſtulati pro electione, & confirmatione habetur. & ſimile, extra de ele ctio. c. Cū inter canonicos. & hoc ideo ſa cit, vt euitetur circuitus Qui certe vitandi ſunt, vt ff. de condi indebi. l. dominus, & vt vitentur diſpendia eccleſiarum, vt e tra de elec. e vlt.

Mali cogitatio quando peccatum veniale, ſeu mortale exiſtat, quando ne merita præcedentia eua cuet ac gratiam tollat, Sanctorum Doctorum authoritate, teſtatoris q; exemplo oſtenditur. Cap. X.

COgitatio interior peccati ſine conſenſu operis, non tollit gratiam, nec euacuat merita præcedentia, niſi ſit cum delectatione moroſa, quia tunc interdum eſt mortalis culpa. Exemplum huius eſt, quia voluntas teſtatoris imperfecta non tollit ſolenne teſtamentum præcedens, ſed cū decennio tollit, vt C. de teſtamentis. l ſciemus. Sicut ergo moroſitas temporis au-

ctenticat imperfectam voluntatem teſta
toris. Sic etiam moroſitas peccatoris aug
mentat culpam interioris cogitationis.
vnde peruerſæ cogitationes ſicut dicitur
Sap.1. Sap. ſeparant a Deo, ſ. quando ſunt moro
ſæ. & ideo, ſicut dicit Iſido. cum te titil-
lat cogitatio, cum tibi aliquid ſuggerit il-
licitum, non ibi teneas animum calca ſer
petis caput, calca prauæ cogitationis in-
itium. Eſt enim periculũ in mora. Aduer-
tendum tamen hic eſt, ꝙ proprie loquen
do, delectatio cogitationis dicitur moro
ſa non ex mora temporis, ſed ex eo, ꝙ ra
tio deliberans circa eam immoratur, nec
tamen eam expellit tenens, & volens li
benter ea ſtatim, vt attingerunt animam
reſpui debuerunt, vt Auguſtinus dicit:
Auguſ. 12. de tri. Item non ꝙ cogitatio ipſa ſecundum ſe
non eſt peccatum mortale; immo quan-
doq; eſt veniale tantum: puta cũ aliquis
cogitat vtiliter de fornicatione, ſ. vt de ea
prædicet, vel diſputet. Sed ſi aliquis circa
cogitationem fornicationis immoratur,
vt delectetur de ipſo actu cogitato, tunc
eſt peccatum graue, immo etiam conſen
ſus in talem delectationem, & abſq; con
ſenſu exterioris operis dicitur eſſe mor-
talis.

Peccatorum confeſſio conſcientiaque examinatio quomodo ſit agenda, vt ſuum patiatur effectũ, eorum, qui ſecundum iura ſunt conſecrandi, exemplo edocetur. Cap. XI.

CONfeſſionem debet præcedere dili-
gens cõſcientiæ perſcrutatio, & exa-
minatio. Nam ſecundum iura, antequam
quis conſecretur, vel ordinetur, debet præ-
cedere per triduum ſcrutinium, ſ. vt inci-
piatur in feria quarta præcedente ſabba-
tum ordinum, & debet per triduum dili-
genter inquiri de genere, de patria, de in-
ſtitutione in titu. ad quem ordinatur, de
ætate, de loco in quo conuerſatus eſt, de
ſcientia, de fide, & de alijs huiuſmodi, &
ſic examinati per triduum continuum,
Sabbato qui probati ſunt, Epiſcopo præ-
ſentantur. 24. di. c. qñ. Similiter antequã
pœnitens ſe ſacerdoti in confeſſione re-
præſentet, vt beneficium abſolutionis, &
ſacramentalis gratiæ conſecrationem re-
cipiat, debet ſemetipſum primo diligen-
ter perſcrutari, & conſciam ſuã p triduũ,
i. diutius examinare, vel per triduum, i. de
triplici tpe, ſ. de iuuentute, virili ætate, &
ſenectute. vel per triduum, i. tripliciter, ſ.
de cõmiſſis in Deum, in proximum. & in
ſeipſum. vel per triduum, quia debet eſſe
conſideratio pœnitentium, ſeu confiten
tium circa perſonas, circa peccata, & cir-
ca circunſtãtias peccatorum. Debet quo-
que fieri examinatio pœnitentis de tota
vita ſua, quando vult generaliter confite-
ri, & debet fieri examinatio non ſolũ de
actibus peccatorum, ſed etiam de circun
ſtantijs, ſ. de conditione perſonæ, de lo-
co, de facto de cauſa, de modo, de tempo
re, de auxilijs quibus operatus eſt. Sicut
in hoc verſu continetur. Quis, quid, vbi,
quibus auxilijs, cur quomodo, quando.
Sicut clericus, vt dictum eſt examinatur
non ſolum de perſona, & vita, ſed etiam
de alijs circunſtantijs.

Diu peccatum in conſcientia non eſſe ferendum, ne ſuo pondere in aliud trahat, vnico Canoniſtarum circa Eccleſiæ grauamen exemplo inſtruimur. Cap. XII.

COnſcientiæ grauamen non eſt ſuſti-
nendum, Sed eſt per pœnitentiam
protinus remouendum. Nam ſecundum
iura non tolerandum eſt grauamen ec-
cleſiæ, vnde conſuetudines inductæ ĩ gra
uamen eccleſiarum, non debent obſerua
ri, ſed reuocari, extra de conſuetudine, c. j
Sicut ergo eſt reuocandum, quod infert
grauamen eccleſiæ. Ita etiam eſt remouẽ
dum, & purgandum, quod infert graua-
men conſciẽtiæ, ſ. peccatum, ex eo, quòd
quamdiu retinetur ſemper peccator ipſe
ruit de malo in peius. Grego. peccatum, Grego.
quod per pœnitentiam non diluitur, mox
ſuo pondere ad aliud trahit. & ad idem
de pœni. di. 4. c. t. & 37. q. 2. & ſe. propter
quod hortatur Apoſtolus deponentes oẽ Heb.12.
onus, & circunſtans peccatum, &c. maxi-
me autem peccandi conſuetudo eſt, quæ
conſcientiam grauat. pſalmus: Filij homi Pſal. 4.
num vſque quo graui corde? ſcilicet per
peccandi conſuetudinem, quæ cor indu-
rat, & aggrauat.

Quemadmodum viri ſpirituales, & à quibus in delictis in corrigendi, & puniendi; nequis in errorem incidat breuibus oſtenditur verbis. Cap. XIII.

COrripiendi ſunt ſpirituales viri non
per carnales, ſed per ſpirituales, ſicut
clerici non ſunt corrigendi, vel verberan
di per laicos, ſed tantum per clericos. vn
de

de ſi prælatus percuteret ſubditos, ſiue monachos ſiue alios, nō per clericos, ſed per laicos, vterque eſſet excōmunicatus, & qui præciperet, & qui verberaret, vt ex tra, de ſen. excō. c. vniuerſitatis. niſi fortè ſint incorrigibiles, qui non poſſunt cōmodè per clericos comprehendi. Tunc enim per laicos poſſunt, dum tamen nō plus ſe extendat violentia laicorum, quā requirat rebellio clericorum. vt extra, de ſenten. excō. c. vt famæ, § laici. Item correptio prælati debet eſſe moderata. Nam ſi eſſet nimis atrox, & violenta in clericū ita vt mors ſequeretur, non tranſeūda eſſet ſine punitione. Vnde ſi ſubditum ſuū non habito reſpectu ad ordinem ſibi datum, Epiſcopus cædi crudeliter iuſſerit, & in continenti mortuus fuerit, homicida iudicatur. ar. 5 t. di ſi qua fœmina. Si autē per 8. menſes, vel amplius, vel minus ad arbitrium iudicis redigendum vixerit, & poſtea moriatur, quamuis præſumatur ex alia infirmitate, tamen ſuſpendendus eſt dominus ad tempus, vel vſq; ad duos menſes, vel ſecundum quod videbitur in ſpecta perſona, vt extra, de clerico percuſſore. Præterea, & ſi ſe non emendauerit poſtea deponatur, vt eo ti. c. 1.

Sanctorum corpora poſt extremi iudicij diem fore glorificanda, & cum animabus beatificanda, auctoritate, & exemplo confirmatur. Cap. XIIII.

CОrpora Sanctorum poſt reſurrectionem erunt, & præmiabuntur in cœlo, ſicut & ſpiritus eorum, & ſimiliter corpora damnatorum in inferno. Tenet. n. in homine ſpiritus quaſi vicem viri, Caro autem quaſi vicem vxoris, & ſecundum iura vxor ſequitur forum mariti, vt ff. de iuriſd. om. iud. l. penul. C. de incol. l. vltima. ff. ad munici. l. ea, quæ & l. de iure. §. vltimo, & l. filijs, §. 1. Similiter etiam caro ſequitur forum ſpiritus: quia vbi præmiatur, vel punitur ſpiritus, etiam caro,

Luc.10 Luc. Timete eum, qui habet poteſtatem animam, & corpus mittere in gehennā. Congruum enim eſt, vt ſicut hoc corpus ſimul cum anima peccat, vel meretur, ita tandē ſimul cū aīa puniatur, vel præmietur. & ideo poteſt dicere anima beata de corpore: Volo pater, vt vbi ego ſum, illic ſit & miniſter meus. Nam ſicut corpus hoc coniungitur animæ ad miniſterium laboris, ita in cœlo ei copulabitur ad conſortium mercedis.

Damnatis qui in inferno iam exiſtunt, ſuffragia aliquo pacto conferri non poſſe, nec ipſi aliis quicquam hac ratione poriſſimum ab his, qui in Purgatorio, & in Cœlo, & in Mundo exiſtūt differre terminatur. Cap. XV.

DAmnati, qui ſunt in inferno, nec ſuffragia valent recipere, in quo differunt ab his, qui ſunt in purgatorio; nec ipſi aliis conferre poſſunt, in quo differunt ab his, qui ſunt in Cœlo, & in Mundo. Vnde in hoc damnati aſſimilanī clericis ſuſpenſis, quibus ſecundum iura, beneficia conferri non poſſunt, extra de ætate, & qualitate ord. præ. c. cu bonæ memoriæ. nec ipſi alij, poſſunt conſerre, vt extra, de conceſſ. præben, vel eccleſiæ non vacan. c. quoniā diuerſitatem. Similiter damnatis ſuffragia conferri nō poſſunt, Luc.16 quia in inferno nulla eſt redemptio, ſicut patuit in diuite epulone: Similiter et ipſi bona alijs conſerre non poſſunt, quia bonis omnibus ſunt priuati. pſalmus: Nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum Pſa.75. in manibus ſuis.

Quando culpa damnum inferentis excuſabilis exiſtat, & quando nonnihilque ante factum in facto & poſt factum poſſe euenire pluribus legiſtarum aperitur exemplis. Cap. XVI.

DAmni dati culpa aliquando eſt excuſabilis, nam aliquando excuſat eam modus, vt cum quis ſe defendendo damnum dedit, tunc enim non tenetur dum tamē modum ſeruauit. Talis enim culpa caret, quia ſecundum legem fecit. ff. de iuſtitia, & iure, l. vt vim. Aliquando vero excuſat eū metus. Nā mihi quēcū que ferro me petentem quamuis nō percutientem, interficere licet. ſufficit enim terror armorum. Hac etiam ratione excuſat ſi furem nocturno tempore interfecero, vt dicitur in tabernario repoſcente lucernam, vt tamen cum clamore hoc teſtificetur. ſed de die non licet niſi ſe telo defendat, ſed ſi potui ipſum capere non occidendo; & tamen occidi, tunc teneor. ff. ad legem Aquil. l. quarta, §. fin. & l. 5. & l. ſi ex plagis. §. tabernarius. extra de homicidio. cap. 2. & 3. Aliquando vero excuſat eum impulſus, quia ſine culpa

culpa etiam eſt, qui alterius impulſu, vel ventorum violentia damnum dedit. ff. ad l. Aquil l. quemadmodũ. § ſi nauis. & l. ſi ex plagis, § in diuino capitolio.

Item culpa damnũ inferentis aliquãdo eſt, ante factũ, aliquando in facto, aliquando poſt factum. Ante factum eſt ſicut cum aliquis male compoſuit lapides in plauſtro, & propterea lapides ceciderunt, & damnum dederunt: vel in ſtipulam ſuam ignem appoſuit in die ventoſo, vel quia non adhibuit diligentiã quã debuit de dãno, quod ſequitur tenetur: quia qui occaſionem damni dat, damnũ dediſſe videtur. Porro ſi omnem diligentiam adhibuit, quam debuit, ita quod nihil dimiſit, de contingentibus non tenet. ff. ad l. Aquil. l. qui occidit. §. in hac. & l. qui foueas. & l. idem iure § milionem. & l. ſi ſeruus, §. ſi explanato. extra de iniurijs, & damno dato. c. ſi egreſſus. Quãdoque verò culpa ſequitur factum, vt in medico, qui bene fecuit, & poſtea circa curam negligens fuit. Quandoque autem eſt in facto, vt ſi medicus imperite ſecuit. ff. ad l. Aquil. l. qua actiõe. §. ſi. & l. idem iure Et probantur hæc tria. extra, de ætate, & quali. c. ad aures. & de homicid. c. tua nos.

Septem hic potiſſima cauſæ Eccleſiæ curam renunciantis annotantur, quibus etiam homo, vt Diabolo ac eius pomp. renunciet admonetur; illiusq; ſuggeſtio quanta ſit, declaratur.

Cap. XVII.

Diabolo renunciare debet homo, & omnibus pompis eius pluribus de cauſis, ſimilibus his quibus epiſcopi renũciatio admittitur. Sunt enim hæ iuſtæ cauſæ, quibus talis eſt renunciatio admittenda, Conſcientia criminis non cuiuslibet, ſed illius duntaxat, propter quod ipſius officij executio poſt peractam pœnitentiam etiam impeditur, puta ſi ſit enorme delictum, ſecundum Bernar. Gof. & Hoſt. Et dicitur enorme delictum, ſecundũ Hoſti. homic. 50. di c minor. j. q 7. ca. ſi quas oẽm. de conſt. di. j cap. j. Item hæreſis in qua poſt vulnus ſanatum cicatrix remanet. j q. 7 ſi qui. Item ſimonia tn ordine. extra, de accuſa inquiſitis.

Secunda cauſa eſt debilitas corporis, nec omnis debilitas, quæ ex infirmitate, & ſenectute procedit ſufficit, ſed illa duntaxat per quam impotens redditur ad exequendum officium paſtorale.

Tertia eſt defectus ſcientiæ: ſed quanuis deſideranda ſit eminens ſcientia in paſtore, in eo tamen eſt competens toleranda, extra de elec. c. qualiter.

Quarta cauſa eſt malitia plebis, quando ſcilicet adeo duræ ceruicis exiſtit, & in rebellione ſua ita pertinax inuenitur, quòd prælatus nequit proficere apud ipſam: quod ſi mortis periculum immineat, iuſta eſt cauſa renunciationis. extra, de renũ. c. ad ſupplicationem. & extra de ele. bonæ memoriæ. Hoc periculum intelligitur ſecundum quod parochiani ipſum capitaliter perſequuntur. In quo caſu ſuperior, ad quem ſpectat etiam ex officio, & ſi nihil petatur, eum transferre debet atgum. extra, de rerum permu. c quæ ſitum, ſiue quia aer eidem eſt peſtilens, & mortilet. 84. diſ. c. quorundam.

Sexta cauſa eſt graue ſcandalum, ſcilicet quando de ipſo prælato grauiter ſcandalizantur ſubditi.

Septima cauſa eſt irregularitas perſonæ, vt ſi bigamus, & tunc non remanet: vel illegitime natus, & tunc ex diſpenſatione remanere poteſt, vt patet extra de renun c. nunc pridẽ. vbi iſta plenius exponuntur. Omnia autem prædicta quodã modo diabolo competunt, quia ipſe crimina enormia ſuggerit, vt hæreſim, & ſimoniam, & homicidium Iob. Ille homicidia erat ab initio, &c. Ipſe quoque vires noſtras tam ſpirituales, quàm corporales infirmat, & confringit: ipſe obſcuritatem nobis dubietatis, & ignorantiæ ingerit: Ipſe ſua malitia pertinax, & immutabilis exiſtit, & inſuper nos ad periculum æternæ mortis pertrahit. Capitaliter enim nos perſequitur, & peſtifero nos flatu veneno ſæ ſuggeſtionis inficere conatur. Grauia etiam nobis ſcandala ſuſcitat, & inducit, & dum affectum ſpiritus a ratione recta ſubtrahit, & voluptati carnis per conſenſum coniungit, quaſi bigamum irregulatem efficit: ex quo etiam adulterina proles carnalis operis procedit. Ex quibus omnibus patenter apparet, quod diabolo renunciandum eſt, & omnibus eius pompis. Apoſtol. Nolo vos ſocios eſſe dæmoniorum. Et Eph. Nolite locum dare diabolo.

Iob. 8.

1. Cor. 10

Eph. 6.

Quemadmodum a fidelium unione ab Eccleſiaq́; meritis per excommunicationem, Eccleſiarum incendiarij excluduntur, ſic & multo magis a Sanctorum cõſor tio ignem diſcordia incen dentes, excludi demonſtratur.

Cap. XVIII.

DIſcordiæ, vel odij ignem incendentes excludentur a conſortio Sanctorum, ſicut incendiarij eccleſiarum excluduntur per excommunicationem a cõſortio fidelium. Nam incendiarij Eccleſiarum, qui ſcilicet eccleſiam, vel locum religioſum, vel cœmeterium, vel ea, quæ ſunt infra ſpacium priuilegiatum, vt legitur.17.q 4. ſicut antiquitus incenderunt, vel effregerunt, ſunt excommunicati ipſo iure. Ita quod ex quo denunciati ſunt in eccleſia non poſſunt abſolui niſi per Papam, vt extra, de ſen.excom.c.tua nos.c.conqueſti. Excipitur tamen mortis periculum imminens, vt extra.c.vt ſuper eo & c.in literis. Alij autem incendiarij, ſcilicet aliorum locorum non ſunt excõmunicati, ſed excommunicandi. Et excommunicati non abſoluuntur niſi damno reſtituto, & iuramento præſtito, quod ignem vlterius non apponant, vt 23.q.vltı.c.peſſima Et hæredes coguntur ſatisfacere damnum paſſis. Conſuetudo tamen

Hoſtič. approbata, (vt dicit Hoſtien.) reddit tales incẽdiarios excommunicatos ipſo iure, quamuis denunciati non ſint, ſiue in eccleſijs, ſiue in villis incendium commiſerint dolo malo. Conſuetudo autem conſeruanda eſt, cum ſit optima legum interpretes: vbi autem conſuetudo non appa-

Ala. ret, ſentiendum eſt cum Alano, ſcilicet, quod incẽdiarij tam aliorum locorum, q̃ eccleſiarum non ſunt excommunicati, ſed excommunicandi. Si ergo per excommunicationem excluduntur a conſortio fidelium, qui intendunt eccleſiam, vel tẽplum materiale, multo magis excluduntur a beatorum conſortio, qui incendunt igne diſcordiæ, vel odij tẽplum ſpirituale, ſcilicet ani-

Pſa.73. mæ. Pſal. Incenderunt igni Sanctuariũ tuum.

Præſumptio ſecundum Iuriſtas quot modis diſtinguatur, dubiaq́; animæ periculum inducentia: quo pacto ſint iudicanda, & decernenda, ſequum auctoritatibus, pluribusq́; exemplis definitur: & malam ſuſpitionem tribus de cauſis prouenire aſſeritur. Cap. XIX.

DVbia in quibus vertitur periculũ animæ, debent trahi ad partem, & præſumptionem tutiorem. extra, de ſponſalibus.c.iuuenis. Ideo in dubio ſecundũ iura, præſumitur quis excommunicatus. extra, de ſent excom.cum deſideres.

Item in dubio præſumitur, quis fornicator.30.q 5 c.aliter, & c.noſtrates.

Item in dubio præſumitur, quis paganus ſiue non baptizatus. de conſecr.di.4. c.paruulos.c.ſi nulla. & extra de bap.c.r. Item in dubio præſumitur, quis non ordinatus 78 di.c presbyteri. Item in dubio præſumitur eccleſia non conſecrata. de cõſti diſ r.c.ſolẽnitates & c.eccleſia. Notandum eſt hoc. quod iuriſtæ diſtinguũt multiplicem præſumptionem. Eſt.n. quædam præſumptio iudicis, & contumaciæ hominis: vt quando epiſcopus citauit clericum ſuum, & nõ redit ad eccleſiam, præſumit iudex, quod habeat eccleſiam pro derelicta. ar a contrario ſenſu.7.q.1. c. plenitũ. Sed hoc præſumptio bene admittit probationem contrariam. Et de hac etiam legitur.2.q 5.c omnib' nobis. circa finẽ. Alia præſumptio eſt famæ, vt quando quis infamatus eſt, nec apparent alia Indicia, & hæc admittit probationem in contrariũ aliquando per inquiſitionem, aliquando per purgationem. Alia vero eſt naturæ, vt ſi pater exhæreditauit filium, præſumitur, quod iniuſtè, quia non permittit natura præſumere, quod filius patrem offendat, C.de inof. teſtamento omni modo & Authen. non liceat patri quòd nullus affectus vincit paternum, vel maternum. C. de cura.furi.l vlt. Ex hac etiam præſumptione contingit, quòd non præſumitur frater contra fratrem falſum teſtimoniũ dicere, maxime in crimine hæreſis, vel de alio graui. Naturale enim fœdus non permittit quicquam falſi criminis ſuſpicari, extra, de coha.cle.& mulie c.j.& c.vlt. Alia vero præſumptio eſt iuris tantùm, vt cum ius præſumit aliquid, ſed non ſtatuit ius ſuper præſumpto: vt ſi vir diu fuit cum vxore ſua in lecto, præſumit ius, quod eã cognouit, ſi ipſe hoc dicat quamuis vxor neget, extra de deſponſa.imp.c.continebatus.

batus, & c. duo pueri. 32. q. 1. c. ſi qs acceperit. Tamen bene admittit probationē in cōtrarium. 27. q. 1. c. nec aliqua. Sed notandum, quod aliquando lex fingit bonū quod canon malum præſumit. Nam in liberæ mulieris coniunctione, & cohabitatione lex fingit matrimonium. ff. de ritu nup. l. in libere. Canō vero præſumit ſtuprum, ſeu contubernium propter periculum, niſi probetur matrimonium. 30 q. 5. c. 1. & 2. Et hoc propter periculum, quod accidere poteſt ex clandeſtina deſponſatione. Nam quamuis vere matrimonium contractum ſit inter aliquos, ſi tamen alter diuertat non diſtringetur per eccleſiā niſi matrimonium probetur. 30. quæſt. 5. c. his ita.

Item ſecundum præſumptionem iuris ſi chirographum cancellatum ſit, præſumitur debitor liberatus, niſi probetur contrariū, ff. de ꝓbationibus l. ſi chirographis.

Item inſtrumento, & literis ſtatur prima facie, niſi cōtra probetur. extra, de ꝓba. poſt teſtimonium, C. de probatio. iubemus.

Item præſumitur a iure, ꝙ quicquid habet vxor, de bonis mariti acquiſierit, niſi contrarium probetur. ff. de donat. inter virum, & vxorē l. Quintus Mutius. C. de dona. inter virum, & vxorem. Etiam ſic in clerico adminiſtrationem habente. Vnde ſi relinquatur clerico ab extraneo, præſumitur relictum intuitu eccleſiæ, niſi contra probetur. extra de teſtamentis requiſiſti. Item præſumit ius, ꝙ quilibet ſit idoneus niſi probetur contrarium. extra, de ſerui. in or. fac. c. 1. Et ꝙ ſit ſoluendo. ff. de pri. cre. l. ſi creditores. in fi. & præſumitur, ꝙ quilibet ſit bonæ fidei niſi probetur mala. C. de euic. l. penul. Et ideo, qui dolum dicit, dolum debet probare, ff. de probationibus l. quotiēs. § qui dolo.

Guil. Dominus tamen Gulielmus Alumen. Pariſi. Epiſcopus dicebat, ꝙ potius debemus pſumere malū, quam bonum, qa pro vno

Math. bono inueniuntur decem mali. Et multi quod dictum eſt in contrarium, ſit de xg ſunt vocati, pauci vero electi. Sed illud, tate & benignitate iuris. Et quia de omnibus dubijs benigna interpretatio fieri debet, extra de re. iu. c. cū eſſe. Et ſimiliter quædam gloſa ſuper epiſtolam ad Ro. dicit, quod dubia in meliorem partem ſunt interpretanda. Vnde Theologi dicunt, ꝙ ex leui de aliquo malam opinionem habere abſq; ſufficienti cauſa eſt ei iniuriā facere. Et quamuis contingat, ſic interpretantem ſæpius falli circa malos, de q̄bus bonā habet opinionē, tamen melius eſt bonā opinionē habere de malis p talem deceptionem, q̄ rarius falli, & habere malam opinionem de bono homine. Dicūt etiam Theologi, ꝙ habere malam ſuſpitionem de aliquo ex leuibus indicijs poteſt prouenire ex tribus. Vno modo ex hoc, ꝙ aliquis malus eſt, & ideo ex leuibus de alio iudicat malum.

Secundò ex odio, & inuidia ad alterū, ex qua faciliter de eo ſuſpicatur malum.

Tertio ex longa experientia. Vnde Philoſophus dicit, ꝙ ſenes ſunt maxime ſu- Ariſt. 2.
ſpicioſi, quia multotiēs experti ſunt alio- Reth.
rum defectus. Primæ duæ cauſæ manifeſtæ importāt peruerſitatem affectus. Tertia diminuit de ratione ſuſpitionis, quia experientia ad certitudinem proficit. Et nota etiam quod ex leuibus indicijs de bonitate alterius dubitare eſt veniale, ſed pro certo, & quaſi diffinitiuè ex leuibus indicijs malitiam extimare ſi ſit de grauibus non eſt ſine peccato mortali: quia non eſt ſine contemptu proximi. Iudex autem ſi ex ſola ſuſpitione procedat ad aliquem condemnandum, eum manifeſte ſit contra iuſtitiam, ſemper mortaliter peccat. Alia præſumptio eſt iuris, & de iure, vt cū ius fingit aliquid, & ſtatuit ſuper ficto, & hæc non admittit probationem in contrariū, vt ſi qs ſemel deierauerit nūquàm admittitur in teſtimoniū: quia præſumitur, ꝙ ſemper deieraret. extra, de teſtib. c. teſtimonium. Item ſi aliqua mulier inuita tradat marito, & habitat ſecum per annū, & dimidiū, de cætero non pōt reclamare. Idem ſi permittit ſe cognoſci, q̄uis non habeat annos legitimos. Nā & carnalis copula facit de ſpōſalibus matrimonium iure præſumente, ꝙ conſenſerint: & de hac præſumptione ius facit, vnde dicitur præſumptio iuris, & de iure. extra, de ſponſalibus. c. ad idē extra de deſponſationibus impub. capit. de illis a nobis. Quandoq; tñ ius fingit aliud eſſe q̄ ſit. Nam fingit mulierē ſtipulatā dotē, quæ non eſt ſtipulata. C. de rei vxor. ac. l. 1. in princ. Fingit etiam natum, quod non eſt. ff. de ſta. ho. l. qui in vtero. Item fingit viuere, quod non viuit. Inſti. de excu. tu. §. filij autem. Sed & fingit nō eſſe natū, qđ natū eſt ff. de lib. & poſthumis. cuius teſtimonio. §. Lucius. l. pterea fingit non conceptum, quod naſcitur mortuum.

mortuum.ff.de uerborum ſignificationi bus.l.ſi mortui. Alia eſt præſumptio qualitatis, & facti, quæ etiam eſt de iure, quia ſcilicet ius propter qualitatem facti præſumit quid benè, vel malè actum. Inde dicitur per exteriora. Nam ſi quis ſimpliciter humiliter, & continenter uixerit, & cum honeſtis, & diſcretis libenter conuerſetur, præſumuntur eius opera bona, & recta, & munda. Et econtra ſi libenter non orauerit, non ieiunauerit, non humiliter ſe habuerit, ſed cum luxurioſis, luſoribus, & potatoribus ſe expoſuerit, huius opera præſumi poſſunt inhoneſta, & mala. Et ex malo quoq; opere præſumitur malus animus. extra de elect. c. Oſius. & extra de clericis non reſid. c. j. Et impudicus oculus impudici eſt cordis nuncius, ſecundum Aug. Et quicquid iniurioſum Aug. in reg. fit aut dicitur, præſumitur animo iniuriandi factum, aut dictum, niſi contra probetur, ut C. ad l. Cor. de ſic. l. j. & de iniuriis ſiue conuitiis, licèt delinquens dicat; quod ludens fecerit. Nam ludus noxius in culpa eſt. ff. ad l. Aquil. l. nam ludus. Et ideo non debet remanere impunitus. ff. de furtis. l. in furti actione. §. ult. qs enim ludos appellabit, ex quibus crimina oriũtur in conſil. ff. ueteris. §. illud notatur. Ideo præſumitur de facili contra uſurarios, qui conſueuerunt exercere uſuras.

Eleemoſynam charitatiſq́ operam (veluti etiam in eccleſiaſtica electione alicui euenire debet) propinquo in digniori, & indigentiori fore conferendam approbatur. Cap. XX.

Eleemoſynarum diſpenſator ſi habet in domo, uel familia, vel collegio ſuo indigentem, non debet eum negligere, quia propinquus eſt, uel collega: cuius exemplum eſt in eccleſiaſticis electionibus. Non enim prohibetur aliquis eligere conſanguineum, dummodo ſit idoneus. Et ſimiliter ſi idoneus in eccleſia in qua facienda eſt electio inuenitur, de ea eſt eligẽdus, ut 24. diſt. in nomine Domini. 61 diſt. nullus inuitis. Sed in hoc eſt differentia, quia in electionibus eſt in fauorem cuiuslibet congregationis indultum, ut de ſe eligat ſi ibi idoneus inuenitur. 70. diſt. c. nec emeritis. & c. nullus. Poteſt congregatio huic iuri fauorabili renunciare, & alium eligere, uel poſtulare totã, vel maior pars congregationis ipſius, quamuis in ea aliquis dignus exiſtat, ut extra de elect. cum Vintonenſis, & c. cum inter canonicos. ſed in eleemoſynis dandis dicit Apoſtolus, quod ſi quis ſuorum, & maximè domeſticorum curam non habet, fidem negauit, & eſt infideli deterior. Vnde magis coniunctus, eſt alii neceſſario præferendus, cæteris paribus. Puta ſi alius non occurrat magis indigens, uel æquè indigens, & melior, uel reipublicæ utilior, in quibus caſibus præferendus eſt coniunctus. 1. Thimo. 5.

Error iure tollerandus, qui fit manifeſtatur: pec cantiumq́ error uendentium & ementium errori aſſimilatur: quorum hic ſex annotantur errores, ac omnia ſuis aperiuntur exemplis.

Cap. XXI.

Error utilis toleratur. Cuius exemplum eſt, quia cum ſeruus non poſſit eſſe iudex, quia nec arbiter, quod minus eſt. ff. de arbit. l. pedius. §. fi. Tamen ſi credatur liber, & ſententiam ferat, tenet ſententia propter utilitatem eorum, qui apud eum egerunt. ff. de officijs præfecti. l. Barbarius. tamen in ueritate iudex non eſt: ar. ff. de. cur. l. habemus Medeſanus. Ad idem Inſti. de teſt. §. ſed neq;. C. de teſti. l. 1. C. de lati. lib. toll. l. 1. §. ſed & qui domini. & §. ſed & ſi quis homini libero. Sic dicimus de excommunicato, arg. extra de procu. c. fi. Et extra de exce. c. exceptionem. extra de ſent. & re iu. c. ad probandum.

Item ſi quis gerat ſe pro legato, cum non ſit, certè ualebunt eius ſententiæ ſi homines ad ipſum tanquam ad legatũ bona fide recurſum habuerint. arg. ff. ad Macedonianum. l. 3. Item error intentionis, qui eſt ſine dolo, aliquando excuſat, licèt non ex toto: quod patet per exemplum in rapina. Nam raptor non dicitur, qui uiolenter rem alicui rapit, niſi dolus malus interueniat, quia ſi quis rem propriam alicui uiolenter auferens credens ſibi intereſſe, tunc ceſſat actio raptoris, licèt talis mulctetur per conſtitutionem, ſi quis in tantam. Inſtit. de ui bonorum rapt. §. ſed nec dum talia, & præcedenti. Item ſi publicanus pe-

cus meum adduxerit dum putat me ad uerſus legem uectigalis aliquid commiſiſſe, & ſic moriatur, non tenetur quamuis erraueri ii. Secus ſi ideo incluſit ne paſcatur, & fame perierit: quia tunc tenetur. ff. de iuſ. & iu. l. 2. § ſi publicanus

Item error peccantium aſſimilatur errori ementium, & uendentium, inter quos contingunt plerunq; ſex errores impedientes contractum emptionis, & uenditionis. Primus eſt in pretio, ut ſi puto uendere decem, tu putas emere quinq;. ſecus econtra ff locati. l. ſi locem Iſte error eſt in hypocritis: qui opera pœnitentię, uel iuſtitiæ, quæ ſunt magni ualoris, uendunt uili precio humanę laudis. Hoc enim eſt, quia hypocrita præmium humanæ laudis maioris ualoris exiſtimat, quam ſit.

Secundus error eſt in cõtractu, ut quia puto uendere, tu putas tibi donari. ff. de rebus cre l. ſi ego. Similis error eſt in malis pręlatis eccleſiæ, qui bona eccleſiaſtica pro libito ſuo tractant tanquam libere ſibi donata, ideſt tanquam eſſent ueri domini, cum tamen ſint non domini, ſed diſpenſatores, & miniſtri. Et ideo in fine inuenient ea caro precio ſibi uendita, grauem ſcilicet pœnam pro eis exoluentes.

Tertius error in corpore, ideſt in ipſa re, ut quia puto uendere Sempronianũ, tu putas emere Cornelianum ut. ff. e. l in uenditionibus. Sed quid ſi uendo tibi Fetrum cocum cum ſit Pellipatius & ſi is, qui cocus eſt, Marilitus uocatur, ſi habui nota nomina ſeruorum tunc is debetur, qui nominatus eſt. ſed ſi nõ habui nota, is ui letur uenditus, cuius artificium eſt adiectum. ff. de rebus du. l. qui habebat. Talis error eſt inter diabolum, & luxurioſum Cui diabolus offert opus carnis, & ille accipit credens emere, ideſt percipere ſolum delectationem, & diabolus uendit ei tradere magis amaritudinem, quia uoluptas triſtes habet exitus, ut di-
Prou. 5. cit Boetius. Prõ Nouiſſima illius amara quaſi abſinthium.

Quartus, & quintus ſi in ſubſtantiali qualitate ſiue materia erretur, ut ſi æs pro auro uel plumbum pro argento deſtruatur, & ſi etiam acetum uencat pro uino, quod ab initio acetum fuit, emptio non ualet. ſecus ſi poſtea acetum ſit, quia eadem propriè ſubſtantia eſt Eſt enim idẽ corpus probatur hoc. ff. eod. l. In uenditionibus. § ultimo. & l. alioquin. & l. aliter. Sed ſi in parte erretur in ſubſtantiali qualitate, tenet pro parte in qua non erratur, ut ff. eodem tit. l. quod tamen. & l. cum ab eo § ulti Iſte error eſt in auaris, qui quaſi plumbum recipiunt pro auro, & acetum pro uino, ideſt corporalia pro ſpiritualibus, & temporalia pro æternis. Appreciantur enim magis plumbum, quam aurum, ideſt magis temporalia, quam æterna.

Sextus eſt ſi erretur in ſexu, ut puto uẽdere puellam, tu putas emere puerum: ſecus ſi putas emere uirginem cum iam ſit corrupta, ut ff eo. l. aliquorũ §. quod & ſi ego. Sed uenditor ſciens corruptam tenetur actione ex empto ad reſoluendum contractum. ff de act. empt. & uend l. ex empto. §. ſi quis uirginem.

Itẽ ſi erretur in eſſe, nulla eſt emptio, ut ſi tibi uendo domum, quæ iam combuſta eſt, & uterq; ignorat. Talis error ẽt inuenitur in hypocritis, qui dare Deo uidentur fœminam, ideſt carnem inquantum macerant eam per pœnitentiam, ſed Deus uult puerum, ideſt ſpiritum purum.

Item uendunt domum iam combuſtam, illę ſcilicet perſonæ: quæ cum luxuriatę fuerint, in Chriſto uolunt nubere ſicut dicit Apoſtolus. 1. Thi. 5.

Quibus, quantisq; ſe ſubijciat pœnis excommunicatus, Adæ exemplo edocentur: ac in ſex casibus aliquem in excommunicationem maiorem poſſe incurrere inſtruimur.

Cap. XXII.

Excommunicatus aſſimilatur Adæ, qui fuit expulſus de Paradiſo, & ſeparatus ab Angelorum conſortio: & priuatus eorum alloquio, & etiam priuatus eſu ligni uitę, Gen. Per primum ſignifica Gen. 3. tur, quod excommunicatio excludit à regno cælorum, ex eo, quod excommunicatio ſi rectè feratur, ligat etiam quo ad Deum Matth. Quodcũq; ligaueris ſuper Mat. 16. terram &c. Ex eo uero, quod fuit ſeparatus ab Angelorum conſortio & c lloquio, oſtenditur quod excommunicatio ſeparat a communione fidelium. Et dicit lex, quod maioris pœnæ uiſum eſt nõ uerſari inter homines, uel hominum carere ſuffragiis quam eiici extra ciuitatem, & uiat exilium deferri, & nemoris C ne ſan ctum baptiſma reite. l. qui ſanctũ. 1 alibi

alibi Bannitus à lege, & excommunicatus æquiparantur. ut in li feudorum. Ex eo uero, quod Adam fuit priuatus eſu ligni uitæ, oſtenditur, quod excommunicatio ſeparat à ſacramentis. xi. q. 3 c. nemo. & hoc intelligitur de excommunicatione maiori. Item excommunicatio tollit homini gratiam, cuius ſimilitudo eſt, quia elidítur reſcriptum, ſi ab excommunicato fuerit imperratum, ut extra de ætate. & qual. ord. præfi. c. cum bonæ memoriæ, & extra de proba. c. ulti. Item uo. a, quod excommunicatus a iure pro aliquo delicto poteſt etiam excommunicari a iudice. Cuius exemplum apparet in ſtatutis factis contra libertatem eccleſiæ, extra de ſenten. la excommunicationis. Circa quę ponuntur ibi ſex caſus: in quibus ipſo iure maior excommunicatio incurritur ſecundum Hoſtien. Primus eſt, qui de cætero ſeruari fecerũt ſtatuta edicta, & conſuetudines introductas contra libertatem eccleſiæ, niſi ea de capitularibus ſiue cartulariis ſuis, uel alijs libris. xi. q. j. c. & hęc ſi quis antiquata. Intelligas quo ad ſtatuta in ſcriptis redacta in tra duos menſes poſt huius publicationē ſententiæ non fecerit aboleri. ergo in duobus caſibus ſunt tales excommunicati quo ad ſtatuta.

Hoſt.

Primus eſt, ſi ipſa infra duos menſes, de libris ſuis non deleuerint.

Secundus eſt ſi ipſa ſeruari fecerint, uerum quo ad conſuetudinem in uno tã tum, ſcilicet ſi ipſas de cætero ſeruari fecerint. Alius caſus eſt in his, qui de cætero talia ſtatuta fecerint. Alius contra illos qui talia ſtatuta ſcripſerint. Alius eõtra poteſtates, conſules, & rectores, & cõſiliarios locorum ubi huiuſ ſtatuta, & cõſuetudines de cætero editæ fuerint, uel ſeruate, ſubaudi quamuis non ſtatuerint uel ſeruare fecerint, ut ſic differat a præcedentibus caſibus. Alius eſt contra illos qui ſecundum ea præſumpſerint, iudicare. Alius contra illos, qui ſcribere præſumpſerint iudicata, ſicut hæc omnia colliguntur extra, de ſenten. ia exc. c. nouerit fraternitas tua Omnes tales ſecundũ Hoſtien excommunicati ſunt ipſo iure. Sed, quia adhuc a iudice poſſunt excommunicari, etiam ſubditur in decretali Ideoq; fraternitati tuę mandamus, quòd in coſilianos, & officiales ciuitatis ipſius, niſi ſtatuta ipſa deleri fecerint. & idoneę ſicut res exigit cauerit, quod ſimilia de cę tero non debeant attentare; excommunicationis ſententiam promulgate procures, ſubaudi ratione contumaciæ, quia nolunt idoneè cauere. Inſuper excommunicatos denuncies, qui hoc attentant, ut extra de ſententia excommunicationis. c. nouerit. Sed aduerte, quod nõ eſt abſonum, uel abſurdum ſi excommunicatos a iure iterum dicamus excommunicari ab homine. Nam excommunicatus excommunicatur, ext. a de ſententia excommunicationis. c. cum pro cauſa. Quod addit, quod debeant idonee caue re &c intelligitur ſub certa pęna, & hypotheca, uel datis ſufficientibus fideiuſſoribus, ar. extra de præſumptio. litteras. Et hoc notat ſatis mens uerborum idonce ſicut res exigit.

Hoſt.

Falſitatem in ſcripto in dicto, in facto, & denique in uſu committi, hocq; tum in temporalibus, tum in ſpiritualibus poſſe accidere demonſtratur: falſidicumq; tribus obnoxium eſſe perſonis declaratur.

Cap. XXIII.

Falſitas committitur in ſpiritualibus, ſicut & in tẽporalibus, & corporalibus. Nã falſitas in temporalibus committitur quandoq; in ſcripto, ſiue ſcribat quis falſum, ſiue deleat uerum, ut res idest rei ueritas non appareat, ſiue ſit teſtam ntũ ſiue inſtrumentum publicum, uel priuatum, ſiue ſint tabulæ ligneæ ſiue ceteræ, uel rationes, ut ff. de crimine falſi. l. j. §. quæ in rationibus. & l. Paulus. §. Paulus..

Secundò cõmittitur falſitas in dicto, ut teſtis falſidicus. & iudex ſciens et iniquè ɔ̃ conſtitutiones iudicis, & qui teſtẽ, vel iudicem corrumpit, & recipiens pecuniam ne ueritatem dicat: uel ut teſtem inſtruat, locutionem prauam edocendo, uel qui falſis legibus utitur allegando, & ſic compilatio antiqua non uidetur allegãda. Et hęc probantur. ff. de crimine falſi. l. 1. §. item qui ob inſtruendam. & l. ſed ſi aliquis. §. qui iudicem. & §. ſed & ſi iudex. & l eos, & l. ulti. & C. de ueteri iure en. l. 2. §. hoc autem, & §. eandē penam. Et ſi quis mentiatur præſidi, vel principi, & per obreptionem aliquid obtinuerit, nõ tenet. ut ff. e l. ſi quis oppreſſerit,

ſerit vnde & mendax impetrator debet carere impetraits, extra, de impet c. ſuper litteris. C ſi cōtra ius. uel util. publ l. & ſi de legibus, & de diu. app l. ij. Ideo puniendi ſunt iudices, qui uetant precum argui falſitatem. C. ſi contra ius, uel u. il. publ l. puniri. Falſidicus autem teſtis tribus perſonis eſt obnoxius.

Primò Deo, ideo imponitur ei pœnitentia ſeptem annorum. vj. q. i. c. quicunq;.

Secundò iudici, ideo infamis fit. xxij. q. i c ſi quis conuictus. & uerberibus caſtigatur. v. q. v. l. illi, qui, uel extraordinariè punitur, ut C. de teſtibus l. nullum

Tertiò proximo, & ideo iuxta modum læſionis punitur. 3. q. 9. c. Nihilominus. 11. q. 2. quiſquis. Vnde falſidicus teſtis peccat contra Deum aſſumens eum in teſtem falſi. Sed contra iudicem peccat faciens enim condemnare innocentem, & abſoluere reúm. Sed contra proximum peccat, faciens eum iniuſtè damnari.

Item dicto committit falſum aduocatus, uel procurator: quia aduerſario ſecreta cauſæ aperuit, uel inſtrumenta prodidit. ff. eo. l. is, q depoſita. ff. de penis l ſi quis aliquid. §. ſi quis inſtrumentum, & §. inſtrumenta. Aliquando etiam condemnatur ad intereſſe 22. q. 2. c ſi quis de clericis. Alias tenetur iniuriarium. ff. de poſitl l. I. § ſi quis tabulis. ff ad l. Aquil. l. quis teſtamenti m. §. ſed, & ſi quis tabulas. Et etiam talis proditor dici poteſt. 46. diſt. c. clericus, & ſic falſum committitur qui ſecretum aperit, extra de offi. deleg. c. olim magis.

Tertio falſitas committitur in facto, ut in moneta, & mēſura. ff. eo. l quicūq;. & l lege, & l. penul § I extra, de contrahen. nupt. c. I. Et ponitur exemplum de his, qui numos partim raſerunt, uel tinxerunt. In quo caſu liberi beſtiis ſubiciūtur, ſerui ultimo damnantur ſupplicio. Sed etiam de diminutione habes extra de iur. iuran. c. quanto.

Item ponitur exemplum de eo, qui auro aliquid uitii addiderit, vel argenteos numos adulterinos finxerit, uel eorum tale quid non prohibuerit, uel numos ſtanneos ſeu plumbeos emerit; vel uendiderit dulo malo Qui tam falſam monetam percuſſerit ſi in totū formare noluerit ſuffragio iuſtæ pœnitentiæ abſoluetur. Pro menſura autem falſa duplex pœna imponitur, & in ſuper relegatur. ff. e. l. qui falſam. & l. ultima.

Item facto committitur falſum in partu ſuppoſito, in quo priuata eſt actio. Nā de eo ſoli accuſant parentes, uel hi ad quos ea res pertinet, non quilibet ex populo, ut publicam accuſationem intendant, ut ff. eo qui falſum. §. I. & in l. Cornel. §. I. & in notorum ſigillorum corruptione. extra de fide inſtrum. c. inter dilectos.

Quartò committitur in uſu, ut ſi quis utitur falſis litteris, vel inſtrumentis, & huiuſmodi ab alio confectis, vel impetratis.

Item ſi quis ſe pro milite geſſerit cum non eſſet, uel illicitis inſignibus uſus eſt, uel falſo diplomate, ideſt interdicto certi loci, itinere breuiori uia commeauerit, & talis eſt pro admiſſi qualitate grauiſſimè puniēdus. ff. e. l. eos q. §. ultimo. Et idèm eſt in non ordinato qui gerit officium ordinati, extra de clericis non ordinatis, & miniſtris c. I. & 2. Idem eſt in eó, qui ſub pretextu clerici cum hoc munus nō impleat ab his ſe muneribus ſubtrahere conatur. C. de ſacr. ſan. eccl. l. qui ſub prætextu. extra de uita, & honeſ. cleric. c. finali

Item in eo, qui cum non ſit clericus, tā quam clericus nititur beneficium eccleſiaſticum obtinere, extra de tranſactionibus. c ex litteris, extra de reſcriptis. c. cū à Deo. Spiritualiter autem hęc quadruplex falſitas referri poteſt ad quatuor genera peccatorum, quia falſitas ſcripturæ pertinet ad hæreticos, qui ſacras ſcripturas, (quæ ſunt uelut inſtrumenta, vel teſtamenta Dei. Vnde & uetus, & nouum continent teſtamentum) falſis gloſis, & expoſitionibus deprauant, & corrumpunt. Falſitas autem dicti generaliter pertinet ad mendaces, quorum ſunt uaria genera: inter quæ præcipuum, & peſſimum eſt mendacium in doctrina ſpirituali contra fidem, & bonos mores. Sed falſitas facti refertur ad hypocritas, qui falſant monetam, ideſt bona opera quibus cæleſte regnum mercari poſſuntus. Falſitas autem uſus refertur ad demones, qui ſemper contra nos falſitatibus, & deceptionibus utūtur, & pręcipue quādo trāſfigurant ſe in Angelos lucis, prætēdentes ſe eſſe, quod non ſunt. Vnde oēs hæ falſitates

tates vitandæ ſunt ſubtiliter,& cauendæ Mat.7. Mat. Attendite a falſis prophetis,&c.

Ille mali fautor eſſe dicitur, qui ab ijs quibus infertur non propulſat iniuriam, idque quomodo perueniat lege & exemplo declaratur. Cap XXIIII.

FAutor mali præſumitur qui ipſum ꝓhibere,& impedire poteſt, & non facit. Cuius exemplum apparet in clericorum defenſione, quia incidit in canonẽ latæ ſententiæ ipſo iure. & maiori excõmunicatione ligatur qui poteſt defendere clericum a violenta manuum iniectione,& non defendit, extra de ſenten. excommu. c. quantæ præſumptionis. Hoc enim nõ ſolum reſtringitur ad illos qui tantùm ratione poteſtatis & officij, hoc prohibere poſſunt. 23.q.4. forte,& c. duo iſta nomina: Sed etiam intelligitur de illo qui,& ſi non ratione poteſtatis, vel officij hoc prohibere poteſt, poteſt tamen aliter, puta, quia ſcit hoc fieri debere per illũ, Cui ſi diceret, Caueas ne illud facias ſtatim alius abſtineret, vt patet ſatis aperte in c. decretali, quando dixit, ne autem ſolos violentiæ huius actores, ideſt q hoc faciunt, vel præcipiũt hoc fieri, uel in hoc expreſſe conſentiunt aliquorum præſumptio extimet puniendos, facientes,& conſentientes pari pœna puniendos catholica condemnat auctoritas. eos delinquẽtibus fauere interpretantur, qui, ſubaudi ꝗuis expreſſe non conſenſerint, tamẽ hoc fieri debere ſcientes, cum poſſent, ſubaudi nudo verbo, tamen hoc prohibere manifeſto facinori deſinunt obuiare. 83. di. §. j. & c. ſequenti,& c. error,& 86 diſt. faciatis. ff. ad ſe. con. Silla l. 2. §. potuiſſe, & § ſequenti,& §. penul Et hoc hodie comprobatur in auth. diſt. 2. immo. extrà, de ſente. excommuni. diſt c. inuitur.

Quod habendum eſt tantum verbo, ſed facto, & plus: quia hoc locũ habet non tantũ in clerico, ſed ẽt in vicino,& ꝓximo.

Fidei ſignificata decem apponuntur; per quæ apud iuriſtas homo quiſque fidelis iure optimo nuncupatur. Cap. XXV.

FIdelis dicitur eſſe homo multipliciter prout fides ſecũdum iuriſtas multis modis accipitur. Nam primò ponitur ꝓ ſacramento baptiſmi 41. di c. de Iudæi extra, de baptiſmo. c. debitũ. Et ſecũdum hoc dicitur fidelis quilibet ritè baptizatus.

Secundo pro caſtitate thori. 27. quæſtione. 2. c. cõiuges ſecundum hoc dr̃ fidelis, qui thori fidem ſeruat.

Tertiò pro conuentionali ſecuritate, quæ etiam hoſti ſeruanda eſt 23. quæſti. 1 c hoſti quàm graue eſt fidẽ fallere. ff. de conſt. pec l. 1. Reſ. 1. ſic dicitur fidelis qui pacta fideliter ſeruat.

Quartò pro conſcientia, extra, de reſt. ſpoliato. c. litteras.& de præſcri. c quoniã omne 28. quæſtio. 1. § 1. de pœniten. diſtin. 3 c. illud vltra medium, ad fin. diſtin. & ſic fidelis dici poteſt. qui conſcientiam habet non fictam, ſed veram.

Quintò pro credulitate, ſecundum quam credimus id, quod non videmus. Gregorius. fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. & ſic fidelis dicitur qui catholicè credit.

Sextò pro legalitate, vel confidentia. Inſtitu. de rerum diui. §. vendite,& ſic dicitur fidelis qui eſt legalis.

Septimò pro æqualitate, & exuberantia actionum Inſtitu. de act. §. actionum, & extra de exceptio c cũ venerabilis. & ſic dicitur fidelis, qui operatur quantum poteſt.

Octauò pro fidelitate, & legalitate dolo contraria, ideſt de præſenti bona fides, & ſic dicitur fidelis in commiſſo, ideſt non fraudulẽtus, vel doloſus.

Nono pro probabili ignorantia. ff. de acquirẽ rerum do. l. qui bona fide.& l. bonæ fidei. uel probabili credulitate. ff. de verborum ſigni. bonæ fidei emptor.

Decimo pro ſimplicitate bona, ſeu innocentia vnde dicitur communiter bonæ fidei homo eſt, quaſi dicatur, non eſt duplex, non eſt malitioſus, ſed innocens qui omni verbo credit. 22. quæſt. 4. c. innocens.

Quem-

Quempiam verè Dei filium adoptiuum eſſe, verbo confeſſionis, affectu dilectionis legitimaque conuerſatione, iuxta legis ciuilis exemplum lucide oſtenditur. Cap XXVI.

Filius Dei oſtenditur aliquis eſſe tripliciter, ſicut tripliciter probaē aliquis eſſe filius presbyteri, vel alterius.

Primo verbo, ſcilicet confeſſionis. Nā is qui confitetur ſe filium fore quamuis de illegitimo thoro ſic credit eſſe extra, de elec.c. Innotuit. habetur enim ei fides contra ſe ff. de interrog.ac.l. de ætate.§.t. Hoc etiam modo probatur quis eſſe fili' Dei Eſt enim confeſſio triplex, fidei, criminis, & diuinę laudis. Quicunque ergo veram fidem confitentur, & peccata propria in confeſſione non cęlant, & Deum ſępius laudant, hi quaſi ex confeſſione

1. Io.4. ſua filij Dei eſſe probantur. Iohā. Omnis ſpiritus qui confitetur, Christum Ieſum in carne veniſſe: ex Deo eſt. hoc quātum ad fidem humanitatis Chriſti, ſed de cōfeſſione diuinitatis ſubditur in eodem: Quiſquis cōfeſſus fuerit, quoniam Ieſus eſt filius Dei, Deus in ipſo manet, & ipſe in Deo.

Secundo probatur ex affectu extra, de præſum.c.afte te.c.2 q.6. c.ad Romanā eccleſiam.C de inoffic teſtamen.l.ſi mater Sic etiam probatur quis eſſe filius Dei ex affectu charitatis, quia charitas ſola diſtinguit inter filios Dei, & filios perditionis, ſecundum Auguſti Et intelligitur de affectu dilectionis non tantum Dei, ſed etiam proximi. Iohā. Omnis qui

1. Ioh.3 non eſt iuſtus, non eſt ex Deo: & qui nō diligit fratrem ſuum.

Tertio probatur ex cohabitatione. Nā dato, quod aliquis neget ſe filium ſacerdotis ſi tamen conſtet, quod mater eius cum ſacerdote morabatur, tempore conceptionis, eius filius præſumitur. extra, q fi. ſint le.c. Cauſam quæ Econtra autem ſi poteſt probare negans, quod mater ſua maritum habebat legitimum cum quo morabatur tempore conceptionis, probat ſe legitimum Quamuis enim mater eius de facili ſciri poſſit. ff. de inſti. nu.l. quia ſemper. impoſſibile eſt tamen probare patrem in hoc caſu per teſtes idoneos. Ideo dicit lex, quod hæc conditio eſt impoſſibilis, ſcilicet ſi probaueris te eſſe filium talis. ff. de conditio. & demonſtra l. lucius. Paternitas ergo filiatio illegitima de facili non probatur, licet certa indicia admittantur, ſi per teſtes legitimos comprobetur. In his enim, in quibus certa probatio haberi non poteſt, vt in furtis, & ſimilibus, indicia probabilia, & præſumptiones violentæ ſufficiunt. C. de rei vēd. l. iudicia. C. de quæſtionib. l milites. ff. de re.mili l. non omnes. §. a barbaris. Conſimiliter etiam quodam indicio oſtēditur, an homo ſit filius Dei, an nō. Nam velut mater parturiens, pęnitentem in eſſe gratiæ pœnitentia eſt, quę tunc moratur cum legitimo viro, cum fit propter Chriſtum. Et hæc eſt in verè pœnitentibus: ſed tunc quaſi cum alio viro moratur, & adulteratur, quando ficta intentione operatur. Et talis eſt pœnitentia hypocritarum Vnde colligitur, quod verè pęnitentes ſunt legitimi filii Dei: ſed hypocritæ. & falſi pęnitentes ſunt filij ſpurij, & non Dei, ſed diaboli, quibus competit illud. Vos ex patre diabolo eſtis, &c.

Sicuti lex ciuilis quatuor fraudatur modis, idque, quod ex facto ſequitur, euacuat: ſic quoque Hypocritam meritum ex bono conſequens opere, penitus amittere terminatur.
Cap. XXVII.

Fraudulentus, & hypocrita perdit meritum boni operis, quod facit Cuius exemplum eſt: quia ſi quid fiat in fraudē legis, non valet quod ſequitur ex eo, vel vel ob id, vt C. de legi. l. nō dubium. Verbi gratia poteſt hoc oſtendi quatuor exēplis, ſecundum quod quatuor modis fit fraus legi.

Primo de contractu ad contractum, vt cum coniunx qui donare non poteſt, ut extra, de donationibus inter virū, & vxorem, c. vltimo. Vēdidit precium non exacturus ideoque non valet contractus: vt ff. de dona. inter virum, & vxor. l ſi ſponſus. § circa.

Secundo de perſona ad perſonam, ut ſi coniunx interponat aliam perſonam, cui donet, vt coniugi ſuo detur. ff. de donati inter. virum, & vxorem. l. 3. §. ſi tantum.

Tertio de re ad rem, ut cum filiofamilias, cui non poteſt tradi pecunia mutua ſine metu Macedoniani patre inſcio, & ratum non habente: vt C. ad Macedon. l. 1. & vbi traditur ſpecies certo precio, vt ipſam vendat, & precium recipiat, vt ff.

ad

ad Macedonia.l.item ſi filius.§. mutui.

Quarta de contractu ad eundem contractum, ſed altero modo: vt cum trado tibi mutuum, vis dare mulierem pro fideiuſſore ego ſciẽs eã tutam velleiano, volo, quòd ipſa cõſtituat ſe principalem & tu fideiubeas pro ipſa, vt ff. ad velleianũ.l. quamuis.§ ſicut eſſem. Sicut ergo fraus legis euacuat, id quod ſequitur ex facto, ita fraus, & fictio hypocriſis euacuat meritum conſequens ex opere bono. Vnde Matt. dicitur de hypocritis. Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam. Idẽ
Matt. 5
dicit receperunt, quia nullam recepturi ſunt mercedem in futuro, ſed potius ſupplicium.

Conſuetudo (quæ pro altera lege nonnunquam ponitur) quid ſit, quatuorq́; efficere bona, per quæ etiam quantum confeſſio ſaluti humanæ expediat, demõſtratur. Cap. XXVIII.

FRequentatio cõfeſſionis quatuor bona facit animæ. Et hoc patet per exẽplum in conſuetudine. Eſt enim conſuetudo ius quoddam moribus inſtitutum, quod pro lege accipitur cum deficit lex, diſt j.c.cõſuetudo di.8.c fruſtra. Et dicitur moribus inſtitutum, ideſt aſſiduis, vel frequentibus actibus hominũ, ſecũdum iuriſtas. Et ideo actus cõfeſſionis aſſiduitas, & frequentatio has virtutes habet reſpectu mentis, quas dicitur conſuetudo habere reſpectu legis primò. Nã conſuetudo habet virtutem legem imitandi.

Imitatur enim legem, ideſt ſupplet vbi lex, deficit. extra de conſuetudine c.cũ olim. extra de ſepulchris.c. de vxor. in fi. & c.certificari inſti.de iure naturali.§.ex nõ ſcripto. Sicut autem conſuetudo ſupplet defectum legis, ita quoque frequentatio confeſſionis ſupplet defectum contritionis. Nam cum in peccato duo ſunt, ſcilicet culpa qua offenditur Deus, & pęna quæ pro culpa debetur. In contritione quidem Deus remittit culpam, & pęna æterna in temporalem mutatur, ſed nihilominus manet adhuc ligatus ad pęnam temporalem. Vnde ſi decederet ſine confeſſione non contempta tamen, ſed præuenta, iret ad purgatorium, quod (ſicut dicit Aug.) eſt maxima pęna. Quãdo ergo conteris, ſacerdos abſoluit te ab hac pęna vi clauum, cui ſubijceris in confeſſione. Et quando ſemel confitetur aliquis, dimittitur aliquid de pęna huiuſmodi. ſimiliter quando iterum confitetur. & poſſet totiens confiteri, quod tota dimitteret, & ita (ſicut dictum eſt) ſupplet frequentatio confeſſionis defectum contritionis.

Secundò habet conſuetudo virtutem dubium ius interpretandi. extra de conſue.c.cum dilectus.§.j.;ad fi.ff. de cõſue. l.ſi de interpretatione. Similiter, dum homo frequenter diſcreto ſacerdoti confitetur, frequenter de ſuis factis & dubijs caſibus, per eius ſapientiam & conſilium declaratur. & ſic per frequentiam confeſſionis claritatem de dubijs recipit.

Tertio habet virtutem eius tollendi, & abrogandi. Nam conſuetudo ſi ſit rationabilis, tollit ius in loco in quo viget. ff. de leg & ſi. con.l.de quibus. Similiter confeſſionis frequentatio ius diaboli ab homine tollit. Habet.n. ius diabolus in homine (ex eius inductu peccante) ſicut homo in ſuo pecore. Et totiens hoc ius renouatur, quotiens peccatum perpetratur: ſed hoc ius diaboli per confeſſionem abrogatur, & diaboli chyrographũ, ideſt peccatum caſſatur. Vnde quia frequenter peccamus, confeſſionem iterare frequenter indigemus.

Quartò habet virtutem præſumptionem inducendi. Eſt enim aliqua conſuetudo ſpecialiſſima, ſecundum quam in dubijs iudicatur, & hæc preſumptionem inducit, cui præſtatur fides, niſi forte contra probetur. Hæc eſt conſuetudo patriſfamilias. ff. de pigno. act l. vniuerſorum. ff.l. de vſuris. l. qui ſe miles. ff. de legib. l. ſi ſeruus plerunque.§. ſi vis extra, de præſump. c ex ſtudijs, & c. mãdata. & c. cum in iuuentute. Similiter, quãto frequẽtius per confeſſionem conſcientia purgatur, tãto maior præſumptio, ideſt de peccatorum confeſſorum venia generatur, Pſalmus. Dixi, Confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei. Pſa. 31.

Dei

Dei gratiam ſemper per peccatum ab anima remoueri, nec in ea ſine propria voluntate operari affirmatur. Cap. XXIX.

GRaria tollitur, ſiue perditur per vnũ actum peccati mortalis. Cuius exemplum eſt, quia quandoque derogatur priuilegio, vel ſtatuto per vnicum actum cõtrarium. vt ſi Papa ſtatuat in aliqua eccleſia certum numerum canonicorum, & ſit per iam inducto, vel ſtatuto ab alijs, & ꝑ ipſum Papam confirmato, literæ concedantur, huiuſmodi priuilegio derogatur per vnicum actum contrarium, vt extra de conſt. c. cum acceſſiſſent, & extra de ꝑbendis. c. pro illorum. & extra de his, quę fiũt a ma. par. ca. c. ex ore 11. q. 3. c. priuilegiũ. C. de iure do. l. impe. & l. 2. C. de pac. inter empt. & vendito. l. commiſſis.

Item gratia diuina non operatur in homine ſine ipſius voluntate, & diſpoſitione. quod patet in ſuſceptione ſacramentorum, quæ gratiam continent. nam ſacramẽta ipſa talia ſunt accipiẽtibus quali corde, & conſcientia ſuſcipiuntur. 1. q. 1. c. Ecce cum Dominus declarauit. ideo ſunt malis ad iudicium. de conſecra. diſt.
Hoſti. 2. Dicit etiam Hoſtien. quod qui inuitus recipit ſacramentum etiam caracterem nõ recipit. c. extra de baptiſmo. maiores. ideo non cogitur quis præciſè ordines ſuſcipere.

Hæretici qui ſint vocandi, quaque pœna ſint plectendi, determinatur. Cap. XXX.

HÆretici diuinas ſcripturas deprauantes, & malitiosè exponentes, grauem pęnitentiam merentur. Nam qui leges, vel conſtitutiones, ſeu reſcripta Principis malitiosè interpretãtur, efficiuntur infames, vt C. de legibus, & conſtitu. l. 2. Multo ergo magis qui malignè interpretantur, & exponunt ſcripturas diuinas continentes leges & ſtatuta Dei, confuſione, & damnatione ſunt digni. Nam tales inter hæreticos computantur, licèt n. ſtricto modo propriè dicatur hæreticus qui aliter ſentit de articulis fidei quàm Romana Eccleſia 24. q. j. c. hæc ẽ fides, & c. quoniam. Tamen largius accepto vocabulo hominis, q̃ male interpretatur ſacram ſcripturam, i deſt qui ipſam aliter intelligit quàm Spiritus ſanctus eflagitet, a quo inſpirata eſt, licet etiam talis ab eccleſia non receſſerit, nihilominus hæreticus dicitur. 24. q. 3 c. hæreſis.

Iuris ciuilis ſeu canonis ignorantia quibus caſibus excuſare videatur, aut non videatur, claris aperitur exemplis. Cap. XXXI.

IGnorantia iuris excuſat ad tempus. Cuius exemplum eſt, quia ignorantes conſtitutionem factam intra duos menſes poſt diuulgationem, nõ ligantur, extra de conſti. c. cognoſcentes, & 12. diſt. c propoſuiſti. in fin. Nã conſtitutio poſt duos menſes a publicatione incipit arctare, vt in auth factæ nouæ. con. in ipſa reſcri. & c. tel. §. j. col. 5. extra ne clerici, vel monachi c vit. extra, de de ſen. excommuni c. nouerit. Elapſo hoc tempore nõ poteſt quis allegare ignorantiam, quia non ſingulorum auribus inculcanda. 16 diſ. c. quod dicitis. 12. quæſt. 2. c. qui in humanis.

Item, quòd ignorantia canonis, aliquãdo excuſet, patet: quia ſi quis epiſcopus conſtitutionem ediderit, quod quicunq; furtum fecerit excommunicatus ſit, uel conſimilem aliam, extranei qui etiam intra eius territorium contra hoc faciunt ſi ignorant ſententiam latam, nec tantũ moram traxerunt, quod ſcire præſumantur, non ligantur, arg. extra. qui matrimonium ac poſſ. ca. nn. extra de adult. c. ſi. ea. Nec enim ligatur excommunicatus ſententia, niſi ſciens, extra, de ſenten. excommuni. c. ſignificauit, & capl. cum deſideres. Nec etiam talis extraneus tenetur ſcrutari decreta alterius regni. C. de cõmercijs l. mercatores. Si vero hoc ſciat vel magnam moram ibi contraxerit, iam incipit eſſe ſubitus ratione delicti, & ſententiæ latæ. Nam & de furto tenetur ibi reſpondere ubi commiſit, extra, de rapt. c j. vj. q. 3. c. placuit.

Item ratiõe delicti, & præſes aduerſus extraneos homines delinquentes imperium haber. Nec enim diſtinguitur vnde ſit. ff. de officio præſidis. l. 3.

Item ignorantiæ excuſatio non admittitur vbi poteſt homini aliquid imputari. Si enim puto percutiẽtem me percutere, & percutio alium, hac ignorantia non excuſor. ff. ad l. Aquil. l. v. §. j. & l. ſcientiam. § pen.

§ pen. Vnde in hac actione culpa leuiſſima imputatur. Nam ſi quis ciſternam fodit, & ipſam apertam dimiſerit, vel ſic nõ cooperuit, quod animal in eam non poſſit cadere, & bos ibi ceciderit; tenetur, extra, de damnis datis, ca. 2.

Inobedientia grauitas contumaciaque malignitas ac diuerſitas per plures diuerſorum peccatorũ ſimilitudines oſtenditur.
Cap. XXXII.

INobedientia eſt grauis culpa, & ideo ſecundum iura contumacia grauiter punitur. Eſt enim contumacia erga iudicem, vel prælatum commiſſa inobedientia. Vnde multo grauior eſt inobedientia erga Deum. Sed nota, quod contumax dicitur aliquis multis modis. Nam vno modo dicitur contumax qui citatus tribus edictis, vel vno pro omnibus, non venit ad iudicium. ff. de re iudic. l. contumacia. Et hoc modo peccator citatus a Deo tripliciter, ſcilicet per eius flagella, per eius verba, per eius beneficia, ſi non venit ad iudicium, eſt contumax.

Secundo modo dicitur cõtumax, quia non vult, pura qui impedit, vel procurat quod citatio ad ipſum non perueniat, & talis pro citato debet haberi. ff. de regul. iuris. l. ad ea. §. ſemper. ff. de condi & demonſtra. l. iure ciuili & l. quibus diebus. Et huic aſſimilantur peccatores qui prædicatores, & prædicationes fugiunt. Sunt enim prædicatores quaſi quidam Dei nũcij, & præcones. Et eorum verba ſunt ue lut iudicis edicta. Vnde de talibus pecca-
Iob. 21. toribus dicitur Iob. Dixerũt Deo, Recede a nobis: ſcientiam viarum tuarum nolumus.

Item contumax eſt ſi venit ad præſentiã iudicis, ſic quod iudex ipſum cognoſcat, ſed potius latitat retro columnas, aut ſtationes. ff. quibus ex cauſis in poſ. l. fulcinius. §. quid ſit latitare, & § Idem ſciendum, Huic aſſimilatur qui venit ad pœnitentiæ, ſiue confeſſionis iudicium, ſed non ſic cõfitetur, quod ſacerdos eius conſciẽtiam cognoſcere poſſit, aut quia occultat, aut quia palliat, vel excuſat, uel huiuſmodi. Vnde etiam dicitur cõtumax qui iudici obſcurè reſpondet, & ſic qui confitetur per verba obſcura, & inuoluta.

Tertiò dicitur contumax, qui recedit ſine licentia. In authen. de litigio. §. omnium vero. Talis eſt qui recidiuat in peccatum, vel qui pœnitentiam ſibi impoſitam, non perficit, ſed abſque diſpenſatione, vel licentia ſacerdotis eam dimittit.

Quartò dicitur contumax, qui ad præceptum iudicis non reſtituit. in quo caſu res manu militari ei auferri iubetur. ff. de rei vendicatione. l. qui reſtitut. & ne uis fi. ei. qui in poſ. l. ſi quis miſſus. Et his aſſimilantur qui ad dictum ſacerdotis aliena non reſtituunt, poſtquã confeſſi ſunt. vnde Deus quandoque per alias vias aufert eis, ex quo nolunt reſtituere. pro huiuſmodi autem criminibus dicit canõ contumaces excommunicari debere. 11. quæſt. 3. c. certum Omnis autem contumacia graue crimen poteſt dici Eſt enim quaſi peccatũ idololatriæ repugnare velle, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere. 8. q. 1. c. ſciendum.

A Deo hominibus inſpirata quanta exiſtant authoritatis, legis canonicæ veteriſque teſtamenti exemplis enucleatur. **Cap. XXXIII.**

INſpirata hominibus a Deo excipiuntur a communi lege. Cuius ſignum & exemplum eſt in iure canonico, quia electio per inſpirationem non eſt in forma iuris ſed exceptio a formis, vt extra de electionibus. c propter diuerſas. Et ſimiliter ſecundum legem diuinam ea quæ inſpirantur a Deo, excipiuntur a lege communi, ſicut patet in Patriarchis, qui acceperunt plures vxores, vt Iacob, qui habuit Liam, & Rachel: & ſimiliter Dauid quod tamen ex lege communi non licebat lex enim de vnica vxore non eſt humanitus, ſed diuinitus inſtituta, nec unquam verbo, aut litteris tradita, ſed cordi impreſſa, ſicut & alia quæ ad legem naturæ qualitercũque pertinent: & ideo in hoc a ſolo Deo diſpenſatio fieri potuit. Nam illi ex cuius auctoritate lex efficaciam habet, reſeruantur, vt, licentiam præbeat legem prætermittendi in illis caſibus ad quos legis efficacia non ſe extendere debet. Et talis licentia diſpenſatio dicitur

Et in hoc, quòd ſcilicet aliquis haberet ſimul plures vxores, a ſolo Deo diſpẽſatio ſibi fieri potuit per inſpirationem interſnam, quæ quidem principaliter ſanctis patribus facta eſt, & per eorum exempla ad alios deriuata eo tempore quo oportebat. Prædictum vero præceptum, ſcilicet de vnitate vxoris prætermittitur, vt maior eſſet multiplicatio prolis ad cultum Dei educandæ.

Quot modis iniuria committatur, quibusque vijs nonnulli Christum iniuria aſſiciant præcipueque Iudæi quamuis cum iniuriati fuerint modis, & quomodo in excuſabiles exiſtant aperte oſtentatur Cap. XXXIIII.

INiuriantur aliqui Chriſto tripliciter Cuius ſimilitudo apparet in ipſis iniurijs hominum. Iniuriatur enim vnus homo alteri tripliciter vno modo rei, hoc fit quotienſcunque manus infertur.

Secundo verbis, vt quãdo conuicium fit. Et dicitur conuitium a conuocatione vel conuentione, id eſt collectione vocũ Cum enim in vnum plures voces conferuntur, ſpecialiter conuicium dicitur quaſi conuocium. Et fit nedum præſenti, ſed etiam abſenti. Nam ſi quis ad domum tuam, vel tabernam venit conuicium facit, etiam te abſente, ſi vociferatur, vel alios ad vociferandum inducit contra certam perſonam. nam vlix nulla eſt executio ff. de iniuria l. j. § iniuriam, & l. Item apud Labeonem §. conicium & §. feciſſe & § ubi

Tertiò fit iniuria in literis, vt cum quis librum, vel hiſtoriam, vel chartam ad infamiam alicuius pertinentem ſcripſit, vel cõpoſuit, vel edidit, vel dolo malo fecit: quod quid eorum fieret, puta dimiſit ſcripturam cadere in plateam, ar. ff. de verb. ſign. l late. Nec diſtinguitur vtrum nomine ſuo, vel alterius hoc ediderit expreſſo nomine proprio illius quem infamare intendit, vel non expreſſo. Eodem modo tenetur qui huiuſmodi ſcripturam vendere curauit, vel emere. Eodem modo tenetur etiam ante ſcriptura ſi in notam, vel ſignum aliquod horum prodiderit, puta veſte lugubri, vel ſqualida vtitur in iniuriã alicuius, vel barbam dimittit, vel capillum ſubmittit. ff. de iniur. l. Item apud Labeonem. §. ait prætor. ne infamadi cauſa, & ſequenti. 5. quæſt. 1. c quidam malignit partius. Et nota, quod de famoſo lib. illo agi poteſt criminaliter ſecundum l. ſcilicet ad pœnam capi. is tam contra illum qui fecit, quam contra illum qui inuenit, niſi ipſum corruperit, vel combuſſerit, vel inuentum nulli reuelauerit. C de famoſo libello, l. iſta. quinta. quæſt. 1. c. ſi quis famoſum libellũ. Et poteſt, in hoc caſu quilibet de populo accuſare, & & accuſatori conſtituitur præcium pro modo ſubſtantiæ accuſatæ perſonæ, vel ſi erat ſeruus producitur in libertatem. Quid enĩ ſi publica vtilitas ex hoc emergerit. eo l. § fi. & l. ſenatus conſultum, & C. de fam. libe. l. vnica. Poteſt etiam ciuiliter agi actione iniuriarum quæ non publici iudicij, ſed priuati continet quærelam. C. eo. l. iniuriarum. ff. eo. l. conſtitu. §. vnico. Vnde & de omni iniuria etiam ſi deſcendat ex lege Cornel. ciuiliter agi poteſt, ut ibi, & de omni alia quacunque actione. ff. eo. l. prætor edixit. §. poſt ſe. hodie ſecundum canon. qui famoſum libellum conficit flagellatur, & excommunicatur. v. quæſt. 1. c. qui in alterius, & c. is, qui. Sed ſi certum eſt quis confecerit poteſt accuſari, & deponi, cum ſit graue crimen, & accuſatione ac damnatione digniſſimum as. diſt. c. nunc autem.

Primo ergo modo, ſcilicet re iniuriati ſunt Chriſto Iudæi, qui manus iniecerũt in eum, & ligauerunt, & hi, qui eum verberauerunt, & crucifixerunt. Sed ſecũdo modo iniuriantur ei maledici, & blaſphemi, qui linguas ſuas contra ipſum relaxare præſumunt.

Tertio autem modo hæretici qui falſa de ipſo Chriſto ſcripſerunt, & contumeliosa, vt Manicheus, & Arriu, & alij conſimiles. Notandum autem, quod Iudæi iniuriantes Chriſto, quaſdam falſas excuſationes prætendere conati ſunt, ut non iniurioſe, ſed iuſte eum perdere credere ntur. Nam ſecundum iura, Iniuria alicui facta excuſari poteſt ex tribus.

Primo ex culpa, ſiue delicto, puta ex eo, quod ille cui conuiciatum eſt, vere deliquerat. Nam peccata nocentium nota eſſe, & expedit, & oportet. ff. de iniur. l. cũ qui nocentem, & C eo. l. ſiquidem animã tuam, vbi non ſe perſeueret. Alias tenetur nunciator. C. & ſi non es nunciator. Hanc ergo accuſationem Iudæi contra Chriſtum prætendere voluerunt, quando dixerunt Pilato: Si non eſſet hic malefactor

ctor non tibi tradidiſſemus eum. ſed ve-
Ioā.18. rè mentiebantur, quia ipſe peccatum non
fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius.
Secundo excuſatur iniuria ex cauſa, pu-
1. Pe.2. ta, ſi fecit iniuriam cauſa venerandæ reſ-
publicæ, vt ſi magiſtratus ſcutum alicu-
ius perforauit, quia in bello ſe male ha-
buit. ff. e. l. qui reipublicæ. Ideoq; excuſa-
tur ſacerdos a canone ratione turbatio-
nis diuini officij extra, de ſenten. excom.
c. veniens. Hanc excuſationem prætende-
Luc.23 runt Iudæi cum dixerunt, Hunc inueni-
mus ſubuertentem gentem noſtram. Sed
in hoc etiam mentiebantur, quia ipſe gē-
tem ſuam, id eſt Iudæos non ſubuertere,
ſed ſaluare conatus fuerat, ſecundum il-
Matt.1. lud: Ipſe enim ſaluum faciet populū ſuū
à peccatis eorum.

Tertio excuſatur iniuria a præeminen-
tia, quia ratione dignitatis præſumitur, ꝓ
aliquo, quod nō animo iniuriandi quid
agat, vt ſi miniſter reipublicæ iubet ali-
quem duci, quia decreto prætoris non
obtemperat, quia iuris executio non ha-
bet iniuriam, & non tenetur. Et quæ iuſ-
ſu poteſtatis a magiſtratu fiunt, ad iniu-
riarum actionem non pertinent. Et inde
eſt, ꝙ nec magiſter incidit in canonem ſi
cauſa correptionis ſcholarem in minori
bus ordinibus conſtitutum percuſſerit.
extra, de ſenten. excom. c. cū voluntate,
§ ſi qui vero. Hanc excuſationem Iudæi
primo Chriſtum tanquam blaſphemum
per principem ſacerdotum, & concilium
reum mortis adiudicari fecerunt: Et po-
ſtea per præſidem Pilatum tanquam con-
tradicentem Cæſari, & tributa dare prohi-
bentem a Pilato crucifigi eum petierunt.
Sed tamen etiam in his mentiti ſunt, qa
nec blaſphemus, ſed dei cultor verus, nec
tributum Cæſari negari ſuaſit, imò dixit,
Reddite, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, &c.

Item iniuriantur aliqui eccleſiæ. Nam
ſecundum iura, omnis iniuria tripliciter
infertur. Aut enim infertur in corpus, aut
in dignitatem, aut in famam, infertur in
corpus cum quis pulſatur, vel verberaſ,
vel cum vi aliquis domum alterius ingre
ditur. In his enim tribus caſibus, agitur
iniuriarum, ex lege Cornel. Et eſt pulſare
ſine dolore, cædere: verberare autem cū
dolore, ſed & dicitur verberaſſe abuſiuè,
qui pugnis cecidit. ff. de iniurijs. l. Item
apud Labeonem. §. verberaſſe. Domus
autem mea accipienda eſt, non ſolum, ſi
propria ſit, ſed & ſi conducta fuerit, vel
gratis conceſſa, ſed tamen ad meritoria,
vel ſtabula non pertinet, vt omnia hæc
probantur. ff. e. l. §. in omni, & l. lex Cor-
nel. de iniur. Reſ. 1. §. 1. 2. & 3. Forte etiam
in his caſibus agetur iniur. de iure præto
rio cum filio famili. Pulſato debetur pa-
tri prætoria actio iniuriarum: filio vero
debetur ex l. Cornel § illud. Et hoc mo-
do iniuriantur eccleſiæ illi, qui in perſo-
nas eccleſiaſticas manus violentas teme
rè iniiciunt, eos capientes, vel verberan-
tes, vel etiam ipſa loca eccleſiaſtica occu-
pantes vi. Ad dignitatem vero minuen-
dam fit iniuria, cum Comes, qui comita
tur, & ſequitur, ſiue liber ſit, ſiue ſeruus,
ſiue mulier, vel maſculus, vel etiam peda
gogus, non tamen tenetur, qui cœpit ad-
ducere, ſed q adduxit, vt Comes no eſſet
cum ea. Sed nihil intereſt vtrum vi hoc fe
cerit, vel perſuadendo, vt eam relinque-
ret. ff. de iniur. l 1. §. omniumq; & l. Item
apud Labeonem. §. comitem. & §. addu-
xiſſe. Hoc modo iniuriantur eccleſiæ re-
ctores mali, qui eccleſias ſibi commiſſas
ſine gubernatore, & officiatore reliquūt.
Vel mali paſtores, qui plebes ſibi com-
miſſas tempore proſperitatis comitan-
tur, ſed tempore aduerſitatis & perſecu-
tionis eos fugiunt, & dimittunt. Ad famā
autem alicuius fit iniuria. cum alicuius
pudicitia attentatur, vt fœmina ancillari,
vel meretricia veſte induta ſit, hoc fit per
per appellationem, vel attectationem. Et
appellare dicitur blanda ex actione pu-
dicitiam alicuius attentare, cum ſcilicet
agitur, vt ex pudica impudica fiat, ſed
qui verbis turpibus vtitur, non tentat pu
dicitiam, & iniuriarum tenetur. Affecta-
ri vero eſt cum quis tacitus frequenter
ſequitur contra bonos mores. Aſſidua
enim frequentatio nonnullam infamiā
præbet. ff. eo. l. 1. §. omniumq; & l. apud
Labeonē. §. tenetur. & §. ſi qs. & §. inter
aduerſus & §. qui turpibus, & præceden-
ti & l. ſed eſt quæſtionis §. ſi Hoc modo
iniuriantur eccleſiæ hæretici. Qui blan-
dis fictiſq; verbis pudicitiam ſinceritatem
tem fidei ſiue morum in eccleſiaſticis per
ſonis corrumpere moliuntur, vel illi, qui
blandis colloquijs, ſeu prouocatiuis nu
tibus, vel continuis, & peſtiferis exem-
plis ad impudicitiam trahunt. Apoſto- 1. Cor.
lus. Corrumpunt mores bonos collo- 15
quia praua.

Illicitum opus (licèt intentio bona exiſtat) caſtitatis vſuraq́; exemplo à pœna haud fore liberum confirmatur. Cap. XXXV.

INtentio bona non liberat a pœna, ſi opus ſit ſtultum, & illicitum. Cuius exemplum apparet ſecundum iura in eo qui vt ſit caſtus, & volens placere Deo, abſcidit ſibi membra impudica. Nam talis irregularis efficitur, 55. diſt. cap. ſi quis abſciderit. Non enim ferro, ſed animo caſtitas quæri debet. 35. q. 5. c. tunc ſanabitur. Ergo de rigore iuris is, qui etiam, (vt ſit caſtus) hoc facit fieri, deponendus eſt licet credat placere Deo. Nam (vt ait verſus.) Diſplicet impendens vnde placere putat. Et ſecundum hoc intellige. 55. diſ. c. ſi euangelica. & c. ſi quis a medicis. & c. qui per partem. & c. ſi quis per ægritudinem. Nec obſtat, extra de corpore vitiatis. c. ſignificauit, quia ibi gratia fit. Hiero. Hiero. Illi eunuchi placent, quos caſtrauit non neceſſitas, ſed voluntas.

Item intentio, & ſpes plus recipiendi, etiam ſine pactione, quaſi vſurarium facit: nam etiam ſine pacto, ſi hac intentione principaliter ductus, vt aliquid mihi dares, tibi mutuarem pecuniam aliàs nõ mutuaturus, licèt in foro iudiciali non poſſit cẽſeri vſurarius, vt extra, de vſu. c. in ciuitate. tamen in foro pœnitentiali Luc. 6. inducendus ſum, vt pecuniam ſic receptam reſtituam. Luc. Date mutuum, nihil inde ſperantes. extra de vſu. c. conſuluit. 14. quæſtio. 3. c. ſi feſtinaueris. Si tamen alias eſſem mutuaturus, ſed ſecundario ſpero, quòd mihi ſubuenias, vel me remuneres in nullo, vel in modico pecco ſecũdum Hoſt. argu. 61. diſt. c. quid proderit. 59. diſt. c. ſi officia. 77. diſt. c. in ſingulis. j. q. 2. c. quampiam. extra de teſta. c. cum in officijs. ff. de petitio. hæreditate. l. ſed & ſi. §. conſuluit. extra de ſimonia. c. tua. Si autem nullo pacto ab initio interuenien te, neque exactione ex poſt facto hoc ita, debitor aliquid gratis offerret, recipi poſſet ſine aliquo peccato; dummodo intentio non fuiſſet ab initio. Nullam. n. maculam oblatio ſuſcipientis ingerit, quæ non ambientis petitione proceſſit. 1. quæſt. 2. c. ſicut Epiſcopum.

Quid apud iuriſtas ſit iudicium, ac quemadmodum Dei iudicium extremum ſit agendum; per partes ſimilitudinesq́ plurimas humani iudicij claré definitur. Cap. XXXVI.

IVdicium Chriſti, quod fiet in fine mũdi, erit in aliquo ſimile iudiciali foro hominum. Nam iudicium, (vt deſcribunt iuriſtæ) eſt actus legitimus trium perſonarum, ſ. iudicis, actoris, & rei, qui redditur in inuitum, vt differat ab arbitrio ſecundum Azonem &c. Azo. Ad hoc extra, de verb. ſig. c. forus, & ff. de ver. ob. l. inter ſtipulãtẽ. §. 1. Sed etiã ſi factum negetur, quarta perſona ſ. teſtis inducitur. 4. q. 4. c. 1. Nomine teſtium accipias inſtrumenta, & etiam argumenta, vt in prædicta decretali. c. forus. §. cauſa, ſecũdum gl. Similiter in illo iudicio Chriſti finali erit iudex Chriſtus, actor diabolus, rei peccatores, teſtes Angeli, inſtrumenta conſcientiæ, vel ſcripturæ diuinæ, argumenta peccata patientia, vel ipſe creaturæ contra peccatores cõmoræ. Iſa. Iudicium gentibus proferet. Iſa. 42. Et nota, quòd illud iudicium hoc ordine, ſimilitudinariè loquendo, fiet. Quia primo præcedet citatio, ſ. monitoria, præceptoria, & peremptoria. Theſ. Ipſe dominus in iuſſu. 1. Eph. 4 Ecce citatio præceptoria, de qua etiam in pſal. Exurge domine in præ Pſal. 7. cepto, quod mandaſti, & ſynagoga populorum circundabit te, & propter hanc in altum regredere. Dominus iudicat populos. Sequitur, In voce Archangeli, Ecce citatio monitoria, de qua Ioel: Conſurgãt, Ioel. 3 & aſcendant omnes gentes in vallem Ioſaphat, quia ibi ſedebo, vt iudicem omnes gentes. Et ſubditur: In tuba Dei deſcendet de cœlo, & mortui, qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi. Ecce citatio peremptoria. Apoc. Apoc. 10 Angelus quem vidi ſtãtem ſupra mare, & ſuper terram leuauit animam ſuam ad cœlum, & iurauit per viuentem in ſecula ſeculorum: quia tempus amplius non erit. Sed in diebus vocis ſeptimi Angeli, cum cœperit tuba canere, conſummabitur myſterium Dei.

Secundo ſequitur examinatio, Examinabit enim citatos primò de bonis eis, cõmiſſis, ſcilicet de corpore, de quo malam rationem reddent luxurioſi, qui in luxurijs illud nutrierunt. Et de anima de quæ malam rationem reddent ſuperbi, qui ipſam omnibus bonis per ſuperbiã euacuauerunt. Et de rebus temporalibus

de

de quibus malè reſpondebunt auari: qui pauperibus ex eis nihil dare voluerunt. Et etiam de tempore, de quo male reſpõdebunt ocioſi, qui ipſum tempus negligẽter expenderunt.

Item examinabit de bonis omiſſis ſiue non faciendo ſiue non multiplicando, ſiue non continuando.

Item examinabit de malis commiſſis. Iudex enim terrenus rationem non requirit de minimis, nec de alienis, neque de occultis. ſed iudex æternus tantæ erit ſeueritatis, quòd requiret rationem de minimis: puta de verbis ocioſis; & de alienis, puta de prælatis, de ſubditis, & de occultis, ſ. de cordis ſecretis.

Item examinabit de malis commiſſis, ſiue de peccatis, puta originali mortali, & veniali, ſiue etiam de ſupplicijs. Vnde examinabit, & de abſolutione culpæ, & de remiſſione poenæ.

Tertiò ſequetur conuictio, quia ſcilicet examinatos conuincet per authentica inſtrumenta, ſcilicet per ſancta Euan-
Rom. 2 gelia. Rom. In die cum iudicabit Deus occulta hominum ſecundum euangelium meum. Et benè dicit occulta hominum, quia quoddam eſt opus Dei tantum, vt opus creationis: quoddam verò Dei, & hominis, ſicut opus iuſtificationis, in quo per conſenſum liberi arbitrij adiutores Dei ſumus: & quoddam eſt ſolius hominis, ſcilicet opus tranſgreſſionis, ſcilicet peccatum, & hoc ſolum erit opus, quod iudicabitur, & condemnabitur. Quartò ſequetur ſententiæ prolatio, quia cotra cõuictos ſentẽtiam diffinitiuam proferet dicens: Ite maledicti in ignem æternũ, &c. Et nota, quod iſta ſententia nullo auxilio iuris poterit ſubleuari, ſcilicet neque per appellationem, neque per ſupplicationem, neque per querelam falſi, neq; p in integrum reſtitutionem. Appellatio enim ibi locum non habebit, quia crimẽ cuiuslibet notorium erit, ſ. per confeſſionem propriam: quia cuiuslibet conſcientia confitebitur ſuum ſcelus.

Item per euidentiam facti: quia omnia facta hominis, (vt dicit Hierony.) quaſi in quadam tabula picta demonſtrabuntur.

Item erunt notoria per præſumptioné violentam, ſcilicet eo ipſo, quod ſtabunt a ſiniſtris. Ex hoc enim præſumetur, quod ſint damnandi ſicut de bonis, qui ſtabunt a dextris præſumetur, quod ſint ſaluãdi.

Non etiam habebit ibi locum ſupplicatio, in humanis enim iudicijs cum ſentẽtia profertur a Principe, non licet appellare, ſed ſupplicare. ſupplicationes autem, & preces ibi non valerent, etiam ſi beata Virgo, & Martyres omnes Confeſſores, & virgines, & omnes ſancti Cœleſtis curiæ intercederent.

Item non habebit ibi locum querela falſi, vt ſcilicet dicatur, quòd illa ſententia ſit lata per falſos teſtes, vel falſa inſtrumenta iudice circumuento: quia ille iudex non poterit decipi, nec circumueniri, cum ſit veritas, & ſapientia Dei. Vnde contra ipſius ſapientiam nihil valebunt loquacitates aduocatorũ, aut ſophiſmata philoſophorum, aut facundiæ oratorũ, aut argutiæ verſutorum. Non enim poterit releuari, vel reuocari per in integrum reſtitutionem, vt ſcilicet de cætero ad priſtinum ſtatum reſtituantur. Heb. Impoſſi Heb. 6.
bile eſt eos, q ſemel illuminati ſunt &c. & prolapſi ſunt ſcilicet p finalem impœnitentiam. ſeu ſententiam ruſus reuocari ad pœnitentiam.

Iudicium temerarium fore vitandum, rectumq; à minori de maiori nunquam agi poſſe. & tandem quas Iudex habere debeat partes, declaratur. Cap. XXXVII.

IVdicium ſuſpicioſum, & incertum de malo, eſt vitandum. Quia ſecundum iura de quolibet præſumendum eſt bonum, vbi non conſtat contrarium. Vnde quem homo neſcit indignum, debet præſumere fore dignum, extra de præſumptione. c. dudum. ff. de manumiſſ. teſtamen. l. literas ſeruas. ff. de leg. 2. l. cum pater. §. rogo. extra de iudic. c. cum de puta. ff. de fideicommiſſ. l. rays. §. ſorore. Nec obſtant, quæ habentur. C. de his, qui ve. æta. impe. l. 3. & C. de probat. l. ex perſona eius. ff. de magiſtra. com. l. 1. Quia licet hæc iura probent, quod præſumitur quis non ſoluendo, & pauper; niſi probetur contra. non enim præſumitur diues niſi euidens ſit. ff. qui ſatiſda. cogan. l. ſi vero. §. qui pro rei qualitate. Tamen aliter eſt de bonitate, quàm de diuitijs: quia virtutes quibus aliquis bonus eſt, congruunt homini naturaliter, non ſcilicet quia naturaliter inſint, ſed quia homo aptus natus eſt ad eas, ſecundum philoſophum. Inſunt etiam homini vir-

tutes actu, vel habitu poſt baptiſmum, in quo confertur gratia, de conſecr. di 4. c. 2 & c. per aquam. Sed congregatio diuitiarum ex accidenti venit, vt in auth. vt omnes obe. iu §. 1. coll. 5. Vel refert vtrū appareat, ꝙ ſemel fuerit ſoluendo, & ſic adhuc præſumitur niſi cōtra probetur. Vel quod ſemel extitit bonus, & ſic adhuc pręſumitur eſſe non ſoluendo, niſi contra probetur argu. C. de probatio. l. ſiue poſſi dotis.

Item quòd dictum eſt, quòd quilibet præſumitur bonus: verum eſt, quando quæritur de perſona promouenda: ſecus autem eſt quando quæritur de perſona ſaluanda: quia perſona carnalis, & honores carnales: anima vero ſpiritualis, & ſaluatio ſpiritualis.

Item nota, quòd iudicatur aliquando licite maior a minori. quod patet in Papa qui eſt maximus, & tamen iudicio alterius ſubdi poteſt tripliciter: vno modo ꝓpter hæreſim, ſic enim ab alio, & iudicari & accuſari poteſt: aliàs autem non 40. di. c. ſi Papa. 9. q. 3 c. aliorum.

Secundò ſi ipſe ſe ſubiecit iuriſdictioni alterius. 2. q. 7. c. nos ſi incompetēter. ff. de iuriſd. om. iud. l. eſt re.

Tertio ſi ipſemet ſe deponat, vt 21. diſ. c. nunc autem.

Item nota, quod iudici eſt multiplex perfectio neceſſaria.

Prima eſt naturæ, ſ. quantum ad ætatē, vt non ſit puer. nam impuberes iudicare prohibentur. ff. de iudi. c. cū prætor, §. non autem omnes. vnde impuberem nō poteſt delegare quilibet niſi princeps, de cuius delegatione diſputare ſacrilegij inſtar eſt. Nam dignus præſumitur quem Imperator eligit C. de crimine ſac. l. diſputari. 17. q. 4 § qui autem in authē. vt iudices, ſine quoquo ſuffra § eos autem. ibi, quis enim non diligat. coll 2 Alius autem delagare non poteſt inuitis partibus, niſi talem, qui ſit maior uiginti annis: ſed de cōſenſu poteſt, dum tamen ſit maior octodecim annis, ſed non cogetur ſententiā dicere. ff. de arb. c. cum lege.

Item requiritur perfectio naturæ quantum ad ſexum, quia fœminæ non poteſt delegari, qa regulariter fœminæ remotæ ſunt ab omnibus virilibus actibus. ff. de reg. iu l 2. ideo non poſſunt iudicare. 33. q 5. c. mulierē. Nec excōmunicare. extra, de maio & obe. c. dilec. Nec pœnitentias dare, extra de pœnitentia. c. noua quadā, nec ciuilibus actibus fungi. 3. q. 4. §. tria.

Secundo requiritur in iudicio peritia ſcientiæ. Oportet enim cui committitur iudicium, ꝙ iura non ignoret, extra de cōſangui. c. 1. & ꝙ ſit prouidus, extra de officio iudi. del. c. cum R. canonicus: ſed quo ad cauſas temporales ſufficit, ꝙ peritiam habeat, vel per lectionem librorum, vel ꝑ experientiam. ar. C. de epiſcopis, & clericis. l. paulatim. C. de iud. l. certi iur. eſt. In auth. de iudi. c. j. R. coll. 6.

Tertio tranquilitas animę, quam tollit ira, & furia. Vnde furioſus non eſt aptus iudicare, qa nō ſentit. 3. q. 9. c. iud. 32. q. 7. c. nec furioſus. 17. q. 1. c. Gonſald⁹. extra, de ſucc. ab inteſt c. ſi. extra, de regulari. c. ſicut tenor.

Quarto requiritur integritas famæ, qa infames à legitimis actibus prohibētur. extra, de reſt. c. licet ex quadā, extra de exceſ. præl. c. inter dilectos. Dicuntur autē infames hæretici, fures ſacrilegi, capitalibus criminibus irretiti, ſepulchrorum violatores, & qui aduerſus patres, i. Epiſcopos armantur. 3. quæſt. 4. c. hi qui epiſcopos, & q. 5. c. omnes. & c. conſtituimus. Similiter inceſtuoſi, homicidæ, periuri, raptores, malefici, venefici, adulteri, & pro ſuis ſceleribus anathematizati: & demū omnes quos eccleſiaſticæ, vel ſeculi leges infames pronunciant. probantur hæc. 3. q. 1. c. infames.

Quinto requiritur libertas fortunæ ſiue conditionis, ſ. vt non ſit ſeruus. quia ſeruus non poteſt eſſe iudex, quia nec arbiter, quod eſt minus. ff. de arbitris l. pedius. §. ſi.

Iuramentum quibus caſibus ſit, & quibus nō violari abſque peccato poſſit, huiusq; peccati grauitas innuitur. Cap. XXXVIII.

IVramentum nō violat, qui illud in melius commutat vnde Poteſtas, qui iurauit regimen ciuitatis tenere per annū, & magiſter, qui iurauit regimē ſcholarium tenere per annum, & capellanus clericus vel ſeruiens, qui eccleſiæ, vel domino iurauit ſeruire per annum, & alij conſimiliter aliquid iurantes, poſſunt ſine violentia iuramenti religionem intrare, cum illud in melius commutent ſecūdū Goff. extra de iureiur. c. peruenit. Hoſti. autem licet putet, quod talis poſſet ſe obligare: tamen conſuluit, ꝙ prius ſeruet, & adimpleat, quod iurauit antequam intret. Goffr.

Quia

Quia(vt dicit)hoc tutius eſt ei, quàm ſi ad religionem intraret iuramenti religione contempta, niſi ab illo cui iuramentũ præſtitit, poſſet licentiam obtinere. extra, de iureiur. c. debitores. Et expreſſum eſt iſtud conſilium. extra, de ſpon. c. cõmiſſum. 22. q 4. §. vltimo Et ſoluit Hoſtiẽ. illud, quod allegat Goffredus de iureiurã. c. peruenit. dicens illud etiam intelligendum, quando promiſſio facta eſt Deo tãtum, & nõ quando homini iuratum eſt. In quo caſu Deus in teſtem induci videtur extra de iureiur. c. at ſi Chriſtus.

Quinimo quaſi fideiuſſor inducitur Deus. Ideoq; falſidicus teſtis tribus perſonis eſt obnoxius, extra de crimine falſi. c. 1. Quando ergo homo deierat Deus cõtemnitur, proximus decipitur, & ipſe deierans diffamatur. Non eſt ergo mirum ſi difficilius frangitur triplex funiculus, q̃ ſimplex, vel duplex, extra de treuga, & pace. c. 1. Deus enim tanquam plenus miſericordia remittit de facili; non ſic homo, extra, quod metus cauſa, c. 1. Nec veriſimile eſt ipſum cum iactura alterius, velle fieri locupletiorem, arg. ff. de conditione indebi l. nam hoc natura. vbi tantum autem Deo iuratum eſt: non diminuitur in caſibus prædictis ſeruitium domino, ſed potius cumulatur.

Quo pacto pauci iuſti iure multis præferantur peccatoribus, exemplo electionis per ſcrutinium rectiſſimè demonſtratur.

Cap. XXXIX.

IVſti pauci benè viuentes, præferuntur multis peccatoribus, de quibus dici-
Mat 22 tur Matth. Multi ſunt vocati, pauci vero electi: vnde etiam in electionibus eccleſiaſticis prælatorum in aliquo caſu præualet conſenſus paucorum. Nam ſi maior pars eligentium conſentiat in viam compendij, & compromiſſi, pauci in viã ſcrutinij, tenet curia Romana, quod illi, qui eligunt viam ſcrutinij præualeant hac ratione. Quia via ſcrutinij eſt via ordinaria per quam cuilibet tantum eſt in quẽ vult dirigere votum ſuum, ſecus autem in compromiſſo contingit, per quod plerunque prouidetur de perſona, de qua non eſt creditum, nec ſperatum. vt extra de ele. c dilectus filius Arch. Morm̃. cum nullus inuitus ſit dandus Epiſcopus, vt 60. di. c. nullus. ad compromiſſum nullus inuitus compellitur, vt ff. de arbitr. l. ſed & ſi. §. ſi quis iudex. 3 q. 5. §. 3. Sic, & ſecundum Deum iuſti, qui eligunt viã certam, & ordinariam, ſ. bene viuendi, licet pauciores ſint tamen præualent peccatoribus, qui ponunt ſe in incerto, ſ. proponendo pœnitere in futuro, quod non eſt in eorum arbitrio, Et ideo frequẽtius ſuperuenit eis iudicium, quod non ſperabant, vnde Auguſt. Tene certum, & di-
mitte Incertum. Pet. vos autem magis ſa- 2. Pe. 1.
tagite, vt per veſtra bona opera vocationem veſtram certam faciatis. Notandum eſt tamen, quòd licet ita ſit de conſuetudine Romanæ eccleſiæ, (vt dictum eſt) tamen de rigore iuris, (vt dicunt aliqui) paucorum contradictio in hoc non præualet, ſed ſuccumbit quia hoc eſt generale in cunctis actibus eccleſiæ, vt obtineat ſententia plurimorum. vt extra, de his, quæ fiunt a ma. par. ca. per totum. Et hoc etiam poteſt contra peccatores inflecti: quia licet aliqui pauci pœnitentes in fine legantur fuiſſe a Deo miſericordiam conſecuti. vt latro in cruce, & quidã alij. tamen ſecundum rigorem diuinæ legis, quæ dicit, Deſpexiſtis omne conſilium
meum, & increpatiões meas neglexiſtis. Pro. 1.
ego quoque in interitu veſtro ridebo &c. Quod videlicet conſilium ab eis deſpe-
ctum traditur. Eccleſiaſt. vbi dicitur, Cõ- Ecc. 17
fiteberis viuens, viuus, & ſanus confiteberis. patet, ꝙ quamuis plures ſint deriſibiles, erunt, qui ſcilicet vſque in finem ſe emendare diſtulerunt, Apoſtolus. Quorũ
finis interitus. Phil. 3.

Quantũ Dei iuſtiſſima lex in pœnitentiali foro diuerſimodè à lege humana iudicet & puniat, & quàm rectè ſeruetur, quibusq; caſibus à nonnullis interdum ſit prætermiſſa. legum veteriſq; teſtamenti exemplis terminatur.

Cap. XL.

LEx diuina differt a lege humana, quia lex diuina punit animum, ſed lex humana punit manum, ideſt factum. Nam in foro pœnitentiali, ideſt in iudicio animæ ſola voluntas punitur, vt patet de pœnitentia. diſtin. 1. c. homicidiorum, & 5. c. ibi ſequenti, & c. ſuper tribus. 6. diſtin. c. teſtamen. 32. quæſtio. 5. c. ſicut hi. & ca. 1. qui viderit. 8. q. 1. c. ſciendũ. Deus enim non ex operibus iudicat, ſed ex corde 22.

quæſt.5 c.qui periurare. & cor reſpicit,& non manum.14. quæſt.5.c. ſi quid inueniſti. (Mat. 15) Et ex corde procedunt adulteria, homicidia, & cętera peccata.15.quæſtio.6.c. 1.ante medium, & ad finem. Talia enim cum latentia ſint, ſoli Deo, & ſacerdoti eius Vicario (ſi cōfiteantur) relinquimus iudicanda, vel remittenda: ſic intellige. 32.diſt.c.erubeſcant.6.quęſ.1.c.ſi omnia 32.quæſt.5.c.Chriſtiana. extra de pœnitentia.c omnis. Quãuis intrinſeca per extrinſeca ſæpius præſumantur. Ad hoc 27. quæſtio.1.c.nec aliqui.31.quæſtio.2 ca.ſi verum.de conſe.di.3.c.de pęnitentibus. 32.quæſtio.5.c.nec ſolo. Quod intelligas de cogitatione deliberata, ex quo quis cōſenſit peccato faciendo; multo fortius, ſi delectatus ſit, vt de pœnitentia diſt.1.c. ſuper tribus. Sed in foro contentioſo aliter eſt. Nam voluntas ſterit in ſuis finibus, & non eſt proceſſum ad actum, & ſic nullam pœnam meretur, vt ff.de pœnis.l.cogitationis.ff.de furtis.l.ſi quis, & l. 1.& l.inficiando.ff.de acquiren.poſſeſ. l ſi tem apud te. niſi in caſibus ſicut hæreſis, extra de hæreti. capitu. ad abolendam. & capit.excommunicamus.§. credentes.

Item in crimine læſæ maieſtatis.C. ad leg.Iul.maie.l. quiſquis. Et in eo, qui cogitauit fugientem de eccleſia extrahere. C.de his, qui ad eccle. confug.l.fin. cum tamen non proceſſit ad actum. Et eodē modo poteſt intelligi præcedens lex, qſquis. Si vero voluntas ad actum progreditur, & actus perficitur, puniendus eſt q̃tumcunque pœniteat. Nemo, inquit lex, tali pacto pœnitentia ductus innocens eſſe deſinit.ff.de edil. edict. l.quis ſit fugitiuus, poſt prin. ff.de fur.l.qui ea mente.ff. vi bo, rapto.l.non prodeſt.ff. quod quiſque iuris in alium.l.3. R.l. ff. de poſtu.l.1.§ beſtias vt in caſibus quibus circa tempora pœnitentiæ locus eſt. ff, de ſeruis fugitiuis.l.1.§.1 ff.de pub.& vt l.j. § quod ſi feceris, ff. quod metus cauſa.l. item ſi cum exceptione, §. ſatis clementer, C. de crimine ſtellio l.1. §.1. Quod ſi actus non perficiatur, & is, qui proceſſit actum ipſum perficere potuiſſet, ſed noluit, quia pœnituit, non incidit in pœnam imuno ei parcēdum eſt, ff. ad legem Cornel.de falſis, l. qui falſam. ff. de iniur.l.item apud Labeonem.§. ſi curauerit. vel mortem ſibi conſciuerit. vbi puniatur conſcientia criminis iam commiſſi, ff.de bonis eorum; qui mor. ſibi conſci.lege tertia. Si autem ideo non perficit actum, quia non potuit, ſed bene voluiſſet perficere, puniendus eſt ac ſi feciſſet, ff.ad l.Pompo.de patricid.l.prima, in fin. ff. de re milita. lege tertia, §.is, qui.C ſi quacunque præditus poteſt, l. 1. C. de epiſcopis, & clericis. l. ſi quis non dicam. ff. de fur.l. ſi quis alieno. C. ad l.Iul.de adulte.l.cum qui.C.de inceſt. nup.l. qui.

Item nota, quòd ille legem bene ſeruat, qui implet mentem legislatoris: Quod patet, quia ille, qui verba quidem legislatoris, ſed non mentem ſeruat, legem fraudare dicitur. Nam aliud eſt facere contra legem, & aliud facere fraudem legi. Contra legem enim facit, qui facit, quod lex prohibet. Sed fit fraus legi, quando circumuenitur ſeruatis verbis mens, vt ff. de legibus, l. contra legem, & l.ſequenti. Vnde patet, quod Iudæi literam legis ſolam ſeruantes, & myſticam ſignificationem quam legem tradere principaliter intendebat relinquentes, fraudem legi faciunt, vnde Apoſtolus. (1. Cor.) Non litera, ſed ſpiritu, &c.

Item nota, quod lex communis, & regula aliquando prætermittitur licitè ex cauſis ſpecialibus. Cuius exemplum eſt in iure vbi ea, quæ ſunt regulariter de iure communi prætermittuntur aliquando licitè, ſiue propter priuilegium, ſiue propter vtilitatem, ſiue propter conſuetudinem, ſiue propter honeſtatem. Nam regulare eſt, vt ad collegium cuiuſcunque eccleſiæ ſpectet electio, & tamen plerunque ex conſuetudine, vel priuilegijs alieni intrant, vt extra de electio. Cumana. & extra, de cauſa poſſeſſio.& proprie.c.cum eccleſia. & de poſtula.c.bonæ, & extra de conſuetudine, ca. cum dilectus. & extra de iure patronatus.c.nobis. Vocantur etiam aliquando religioſi ex honeſtate non ex debito, vt 23.diſt.cap.in nomine domini 79.diſtin, cap.5. Vocatur etiam populus non ad eligendum, ſed ad conſentiendum, vt 79.diſt.c electiones, & cap, ſequē. Vocantur etiam principes, vt ab oppreſſionibus defendant, vt 63.diſt.c. principibus. Sic etiam ex ſpecialibus cauſis quidam antiquorum patrum legem Dei communem licitè prætermiſerunt ſicut Samſon ſe ipſum occidit, Iacob duas vxores ſimul habuit, Dauid laicus panem ſanctũ

comedit,

comedit: quæ omnia non licebant ſecundum legem communem.

Hominis ſanctificationem non à loco ſed à Spiritu ſancto, & uoluntate etiam locum ſanctificante prouenire auctoritatibus declaratur.

Cap. XLI.

LOcus non ſanctificat hominem, ſed homo locum. 40. di. c. multi ſacerdotes. unde ubi Papa eſt, ibi Roma; nõ ecõtra. Nam res accedunt hominibus, non ecõuerſo. ff. de edili. edict. l. iuſtiſſimè ẽt. Grego: Propter hoc etiam dicit Beatus Greg. ꝙ non prodeſt locus, ubi deeſt ſpiritus. Et de beato Benedicto dicitur, quòd locũ, ſed non hoſtem mutauit. Similiter etiam dicimus, quòd homo inficit locum, non econuerſo. unde dicitur 2 Mach. No propter 2. Mac. 5. locum gentem, ſed propter gentem locum dominus elegit. Ideoq; & locus ipſe particeps factus eſt populi malorum.

Lenocinantes ea pœna, quam graſſatores pro homicidio ſufferre debent, plectendos eſſe iuſtiſſima ratione demonſtratur. Cap. XLII.

LVxuriæ mediatrices, ut ſunt quædam maledictæ uetulæ, iuuẽculas decipiẽtes, quæ iuſto uocabulo leuæ appellantur, peiores ſunt, quàm graſſatores: quia illis mediantibus, procuratur occiſio corporis, & interdum unius hominis tantum: ſed per tales mediatrices procuratur mors animæ, & non unius tantùm, ſed utriuſq; luxuriantium, ſcilicet uiri, & mulieris. Vnde apud Deum non minori pœna digni ſunt tales mediatrices, quàm inferatur graſſatoribus. Circa quos Eccleſia ſtatuit, quòd quicunq; principes uel prælati, ſeu quæuis aliæ eccleſiaſticæ, vel ſeculares perſonæ, quæ quempiam Chriſtianorum per graſſatores interfici fecerint, vel etiam mandauerit, quanquàm mors ex hoc forſitàn non ſequatur, nec non etiam contra illos, qui dictos graſſatores receptauerint, vel defenderint, ſeu occultauerint, non ſolùm excomunicationis, vel depoſitionis incurrunt ſententias ipſo facto, ſed ſunt etiam cũ omnibus bonis ſuis omnibus Chriſtianis expoſiti, & perpetuo diffidati. Ita, quòd ex quo de prędictis, vel aliquo eorum probabilibus conſtiterit documentis, ſcilicet quòd aliquod ſcelus tã execrabile commiſerint nullatenus alia excõicationis ſeu depoſitionis, uel diffidationis ſententia requiratur: ſed & beneficia talium per illos ad quos pertinet collatio liberè conferantur, ut in auth. Domini noſtri extra de ho. pro humani redemp. generis. Multo ergo magis mediatrices animarum mortem procurantes, & qui etiam mittunt eas, ſunt à Deo maledicti, & excommunicati, & dęmonibus expoſiti, & ab Angelis cuſtodientibus diffidati.

Matrimonij diſtinctio, & uarietas, perfectio, dignitas, inſtitutionisq́ locus ac tempus, perquam plurimas legum, ſacræq́ Scripturæ auctoritates egregiè, & eruditè definitur.

Cap. XLIII.

MAtrimonium ſpirituale aſſimilatur carnali, & ſignificatur per ipſum. Eſt enim matrimonium aliud carnale, aliud ſpirituale. Carnale quidem matrimonium fuit Adæ, & Euæ in paradiſo contractum, & eſt modo unum de ſeptem Eccleſiæ ſacramentis, quòd uenerabile exiſtit; tum ratione auctoris, qui ipſum inſtituit, ſcilicet Dei: tum ratione loci in quo inſtituit, ſcilicet in paradiſo. tum ratione temporis, quia tempore innocentiæ: tum ratione prioritatis, quia prius ẽ tempore. & ideo dici poteſt, quòd potius eſt iure. extra de maio. & obed. c. 1 Tum ratione intentionis peccati euitandi, & ſuſcipiendæ prolis. Sed nota, quòd matrimonium illud Adæ, & Euæ fuit initiatum. Gene. 1. Immiſit Dominus ſoporem in Adam &c. ſed contractum fuit. Gen. 1. Gen. 2. ubi ait Adam, Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro &c. Et ratificatum cum Gen. 2. ait. Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem &c. Conſummatum autem, Gen. 4. vbi Adã cognouit uxorem ſuam &c. Gen. 4. Sicut nunc matrimonium carnale Chriſtianorum, quod eſt ſacramentum, initiatur per uerba de futuro, ſcilicet per ſponſalia. ff. de ſponſal. l. 1. 30. q. v. c. noſtrates. Contrahitur per uerba de præſenti. 27. q. 2. §. 1. extra de ſponſ. c.

cum locum. Ratificatur quando per eccleſiam approbatur. 30. q. 5. c. 1. & 2. & c. ſponſus per totum. extra de clandeſtina. deſpon. c. cū inhibitio. Ideo inter infideles ratum non habetur, quia non habēt ſacerdotium. extra de coſti. c. translatum. Vel ſecundum aliquos ratificatur matrimonium in ſacramento fidei, ſcilicet in baptiſmo, qui eſt fundamentum omniū ſacramentorum. Vnde inter fideles reſpuitur libellus repudii, qui inter infideles admittitur, vt innuit Aug 28. q. 9. § fi. Conſummatur autē per carnis copulā, extra de conuerſione coiu. c. ex publico ad fi. & c. ex parte. 2. ad fi. per quam una caro fiunt, & uiuuntur inſeparabiliter quamdiu uixerit. ita tamen, quod licet in ueritate duo ſunt corpora, unum tantum corpus cenſetur, extra de conuerſio. coniuga c. ad apoſtolicā? Matrimonium uero ſpirituale etiam diſtinguitur, quia aliud eſt laudabile, aliud uituperabile. Et laudabile adhuc eſt multiplex.

Primum inter Deum, & Beatam Virginem Mariam, vnde & ipſa dicitur ſponſa. Cā. 4. Veni de Libano ſpōſa, & c. Et de hoc matrimonio legitur. 27. q. 2. § 1. & 2. & § ecce, & ſequenti. Iſtud matrimonium poteſt dici initiatum, Lu. Miſſus ē angelus Gabriel ad Mariam & c. Contractum in eodem, ibi: Inueniſti enim gratiam apud Deum, ecce cōcipies, & paries filium & c. ratificatum in eodem. Spiritusſanctus ſuperueniet in te & c. Conſummatum in eodem: Ecce ancilla Domini, fiat mihi, & c.

Can. 4.

Luc. 1.

Secundum matrimonium etiam inter diuinam, & humanam naturam in utero uirginis Mariæ ineffabiliter contractum, & indiſſolubiliter ſeu irreiterabiliter uniens naturas hoc fuit initiatum, Iſa. Ecce uirgo concipiet & c Hiere Nouum faciet Dominus ſuper terram: mulier circū dabit uirum. Et, ſimiliter per uerba aliorum prophetarum, qui dixerunt apertè filium Dei humanam naturam aſſumpturum. Hęc enim fuerunt uerba de futuro, per quæ (ut dictum eſt) ſponſalia contrahuntur. Contractum autem fuit per uerba Gabrielis dicentis. Luc. Aue gratia plena, Dominus tecum. Et per reſponſionem Virginis dicentis in eodem. Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum uerbum tuum. Nam matrimonium etiam carnale per mutuum conſenſum mediantibus internuncijs per uerba de præſenti contrahi poteſt. ff. de ſponſalibus l. ſufficit, & l in ſponſalibus. nihil intereſt & l finali. Ratificatum autem fuit diuina auctoritate, & uoluntate. Tantum enim matrimonium alterius uoluntate, & auctoritate ratificari non potuiſſet. Vnde Gal 4 Miſit Deus filium ſuum factū ex muliere, factum ſub lege. Conſummatū autem eſt in incarnatione. Nam ſine aliqua corruptione Spiritusſancto operante, Verbum caro factum eſt. Et in hac cōſummatione tota Trinitas operata eſt: quia indiuiſa ſunt opera Trinitatis. extra, de ſumma Trinitate. c. 1. Tertium matrimonium eſt Chriſti, & eccleſiæ, initiatū in Chriſti natiuitate, contractum in eius prædicatione, ratificatum diuina auctoritate, & in miraculorū operatione, conſummatum in paſſione. uel initiatum quando Chriſtus incępit prædicare, Mathe. Exinde cępit Ieſus prædicare & c. Cōtractum in Euchariſtiæ inſtitutione, Math. Manducantibus illis, accepit Ieſus panem & c. ratificatum in Spiritusſancti miſſione. Acto. 2. Factus eſt repente & c. Conſumatum in euangelij diuulgatione. Gal. Eijce ancillam, & filium eius.

Isa 7.

Hie. 31.

Luc. 1.

Gal. 4.

Ioan. 1.

Mat. 4.

Mar. 14.

Act. 2.

Gal. 4.

Quartum matrimonium eſt Epiſcopi, & eccleſiæ, initiatum in electione. Heb. Nec quiſquam ſumit ſibi honorem & c. Contractum in confirmatione extra. de transla. c. inter corporalia. Vel contrahitur per mutuum conſenſum eligentium & electi. extra de elec. c. cū inter canonicos. ratificatur cum ad obedientiam ſuſcipitur. ar. extra de iureiurā. c. ego. uel in confirmatione ratificatur. Coſummatur autem in conſecratione, extra de translatio. c. licèt.

Heb. 5.

Quintum matrimonium eſt ſacerdotis, & eccleſiæ ſuę, quod initiatur in eius canonica electione, ſiue præſentatione, extra de iurepatronatus c. quòd autem. Per aſſenſum autem huic præſentationi præſtitum contrahitur. Quando uero prælatus ipſum admittit, & confirmat, ratificatur: quando curam committit conſumatur. ar. extra de inſt. c. ex frequentibus. Et de hoc etiam matrimonio legit. 40 di c. ſicut. c. 21. q. 2. ſicut i unaquaq;. Et dicit decretalis, quod ſicut Epiſcopus præeſt matrici, idest cathedrali eccleſiæ ſuæ, ſic & archipresbyter plebi ſuæ, extra de officio archipresbyter. c. fi. ad fi.

Sextum

Sextum matrimonium eſt Dei,& ani
mæ fidelis initiatum in creatione.56.diſ.
Oſe. 2. naſci c.cõtractum in baptiſmo.Oſe Spõ
ſabo te mihi in fide.Ratificatum in ſan-
cta operatione; quia per hanc anima fir
Pſ. 111. matur cum Deo,Pſal.Qui facit hoc,non
commouebitur in æternum.uel ratifica-
1.Co.6. tur in Dei dilectione. Cor. Qui adhæret
Deo,unus ſpiritus fit cum eo. Conſu-
matur in morte, quando ab impio ſæ-
culo ſiue mortali ſubtrahitur.26.q.6.c.ſi
presby.

Septimum matrimonium eſt Dei, &
animæ pęnitentis,quod initiatur in con
tritione per uerba de futuro .l. propoſi-
tum confitendi.Sed contrahitur in con-
feſſione per uerba de præſenti ubi loqui
tur,& confiten, peccatum dicendo,& ſa
cerdos uice Dei abſoluendo. Ratificatur
impoſitione pęnitentiæ & ſuſceptione,
& conſummatur in plena ſatisfactione.
Eſt etiam aliud matrimonium Dei, & a-
nimę ſanctę,quod initiatur in gratię prę
uentione, contrahitur in præuenientis
gratiæ ſuſceptione, ſiue in aſſenſu liberi
arbitrij Ratificatur in boni operis execu
tione. conſumantur in boni operis aſſue
factione,& continuatione. Ad hæc. 11.q.
3.c.ex- imauit. Matrimonium autem uitu
perabile eſt diaboli,& animæ, quod ini-
tiatur in ſuggeſtione,quæ delectat. con-
trahitur in conſenſu, qui acceptat. rati
ficatur in opere, quod confirmat. Sed
conſummatur in peccandi cõſuetudine
in qua eſt conſummata malitia ſcilicet
contemptus. Nam peccator cum in pro
fundum uenerit peccatorum(contem-
nit, uel conſummatur in morte. 11 q.
3 c.extimauit. de conſe. diſt. 4.c.firmiſ-
ſime.

Homo de condigno, an de congruo uitam à Deo mereatur æternam exemplis, & auctoritatibus oſtenditur. Cap. XLIIII.

MEret uitam æternam, licèt homo
non ualeat ex condigno, quia non
ſunt condignę paſſiones huius temporis
ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in
Ro.13. nobis. Deus tamen ex bonitate ſuâ fa-
cienti quod in ſe eſt,ex congruo tenetur
eam dare,vnde uocatur corona iuſtitiæ,
2. Thi. 4. Cuius plura exempla habentur in iure,
Nam licèt ex gratia fit, quod poſtulatio
admittatur,ut poſtulato, vel poſtulanti
competat actio,ut admittatur.ar ad hoc.
ff de adimendis lega. l. rem legatam. ff.
de euic l ad res donatas Veruntamen ſi
poſtulatio fiat in concordia, & de digna
perſona ex debito incumbit ſuperiori ip
ſam admittere, & ſi non admiſſerit,iniu
riam facit poſtulantibus, & poſtulato.
Similiter præſentatus petere non poteſt
per actionem ſe inſtitui, quia ius non
habet in re. Nam, & ſine iuris offenſa,
& ſine pręſentati iniuria poteſt pręſenta
tor laicus uariare, & alium præſentare,
ut extra de iure patronatus c.cũ aduoca-
tus.unde antequam à prælato fuerit ap-
probatum,ratum non eſt, quod a patro-
no fuerit inchoatum,ut extra de iure pa-
tr.c.quod autem cõſulis. Et tamen offen
dit prçlatus ſi pręſentatum primo, &
dignum non inſtituit. Vnde non ad-
miſſus, agit contra illum à quo,reſpui-
tur,vt ei prouideat de beneficio compe-
tenti.ut extra de iure patro.c.paſtor. Sic ẽt
ſimiliter dicimus.quod diſpenſatio non
ex iure, ſed ex gratia petitur. Et tamen
ad eam concedendam ſuperior tenetur
ex cauſa. vt 50.diſt.c.põderet. & c.dono
ſancto.& c.ſi quis presbyter, uel diaco-
nus. Similiter ad eleemoſynam pauperi
contra diuitem actio non datur,& tamẽ
diues ſaltem in caſu extremæ neceſſita-
tis, uel de ſuperfluo tenetur Luc. Quòd Luc.6.
ſupereſt,date eleemoſynã. Et patronus,
(ut dictum eſt) de gratia admittitur prę
ſentare,vt 15.q 5.c.ſi quis epiſcoporũ.ex
tra de iure patrona.c quaniam.extra de
pęnitentia in c. quibuſdam. Et tamen
iniuria fit ei ſi non admittitur, & ſi præ
ſentatus ab eo non inſtituatur, ut ff.
de aqua quotidi. & æſti. l. 1. §. penult.
ff, qui ſatiſdare coguntur. l. ſi uero in-
ſtiue.

Miracula principaliter à Deo inſtrumentaliterq; ab hominibus oriri pariterq; peccata remitti ueris exemplis templo,& ratione confirmatur.

Cap. XLV.

MIracula ſolus Deus facit, quamuis
Sancti miracula dicantur facere,
quia non faciunt niſi in uirtute eius. Et
ſimiliter ſolus Deus peccata remittit,
quamuis ſacerdotes abſoluentes remit-
tere dicantur, ſecundum illud Io. Quo- Io. 20.
rum

rum remiſeritis peccata,&c. Cuius exemplum eſt,quia dicitur in iure, quod ſoli principi licet condere leges,ut C. de legibus,& conſtitu l ult. Et tamen alibi dicitur,quod ſenatus legem condere poſſit, ut ff de legi.& ſena.con.l.non ambigit. Quod eſt,quia ſuperiores de quibus eſt, ut poſſint condere legem, principis auctoritate condere intelliguntur. Sic in Papa dicendum eſt,ut legati,prælati,capitula,& conſilia auctoritate ipſius facere conſtitutiones intelligantur. Vnde in cōſiliis excepta intelligitur auctoritas domini Papæ,ut extra de elec c.ſignificaſti. 17. diſtin. per totum. t.q.6.c.dudum peregrina 9.q.3.c.cuncta.

Culpa non eſt in Deo aliqua conferenda ſi quempiam in æternam damnationem ire permittit, qui per pœnitentiam ad eum ſpernit redire.

Cap. XLVI.

Miſericordiæ Dei non præiudicat, q peccatorem finaliter deſtituat, qui diutius expectās,per pœnitentiam redire negligit. Cuius exemplū eſt,quoniā ſmitura, non præiudicat ſponſæ quæ ſponſum in eadem prouincia degentem per biennium expectauit, uel per triennium ſi erat in alia prouincia. Quia per triennium expectandus eſt ſi ad aliam prouinciam ſe transferat,ut patet. C. de diuor. & repu.l.liberum. cū per ſponſum ſteiſſet ſi alij nupſit. Tūc enim nihil fraudis, i.pœnæ eſt ei, quod nuptias maturandō uota ſua eludi diutius nō eſt paſſa. C.e. l.2. Similiter nō eſt fraus aliqua imputanda diuinæ miſericordiæ,ſi peccatorē per triennuū.i. per triū ætatū decurſum ſcilicet iuuenilis,uirilis,& ſenilis. Vel per biennium.i.tempus uitę, & mortis expectatum,& non redeuntem finaliter deſerit, & in ęternam dānationem ire permittit.

Hominem mala diſpoſitione morientem omnia præcedentia bona amittere: dumq; ipſe uiuit homini,& poſt mortem ſoli Deo ſubditum eſſe rationabiliter terminatur.

Cap. XLVII.

Morientis in mala diſpoſitione ſeu uoluntate,omnia præcedentia bona fiunt irrita, & à mercede uacua: ſicut ciuiliter ultimæ uoluntatis diſpoſitio ideſt ultimum teſtamentum omnia præcedentia euacuat. Nam ultima uoluntas ſeruanda eſt, ut 3.q.2.Et eſt ratio ne libertas ſupremi iudicii reſtringatur, ut ff.pro ſocio.l.cum duobus.§. idē. R. Nil enim ita debetur hominibus, ſicut, ut ultimæ uoluntatis liber ſit ſtylus, ut. C. de ſacroſanctis eccleſiis.l.t. Hoc tamen fallit in teſtamento inter liberos, quod per ſecundam diſpoſitionem non tollitur, niſi teſtator in ſecundo teſtamento declaret primum nolle ualere, ut C. de teſtamentis. in Auth.ſed hoc inter liberos.

Item cum quis in primo teſtamento interdixit ſibi licentiam iterum teſtandi: quia tunc primum tolli non intelligitur niſi in ſecundo de primo mentio habeatur, ut ff.de.leg.3.l.ſi quis in principio.

Item mors liberat hominem à ſeruitute humana. Nam ſubditur homo homini, quamdiu uiuit: ſed poſt mortem ſubditur ſoli Deo. Et hinc eſt, quod in officio eccleſiæ, ſcilicet in principio lectionum dicitur, Iube Domne benedicere. In fine autem dicitur: Tu autem Domine miſerere &c. unde in principio petitur benedictio ab homine per nomen diminutum ſiue ſyncopatum; quod eſt Domne, ſed in fine petitur miſericordiam à Deo per nomen perfectum, quod eſt, Domine: quia ſcilicet principium ſignat uitam hominis, & quamdiu quis uiuit eſt ſub homine, excepto Papa. t.diſt.c.qui cathedram, & c. ſequent. & c. nulla ratione. Et ideo, ut recognoſcat ſe ſubditum, petit benedictionem propter bonum obedientiæ. Finis uero ſignat mortem, quando tam non homini ſubeſt, ſed ſoli Deo. uel eſt ſenſus: ut nos Dominus taliter uiuere faciat ſub regimine hominis, quod in fine miſereatur noſtri. Ideo autem utitur in principio nomine diminuto, in fine uerò integro: quia in principio, ut dictum eſt, quæritur benedictio ab homine, cuius opera imperfecta ſunt. C. de ueteri iure.enuc.lege ſecunda.§.ſed quia diuinæ. In Auth.de Inſtrum. cautela.ideſt. R. in fine coll.6.& de n j alie.re.§.an aut.coll. 2.Sed in fine petimus miſericordiam à Deo,qui pater eſt miſericordiarum.25.q. 6.c.ſi

4.c.ſi qs preſbyter. Et qui opus imperfectum non cognouit. extra de baptiſmo c. maiores.

Item ideo primò petimus ab homine, poſtea a Deo, vt ſcias, quòd illud, quod homo minus benè facit, Deus ſupplet, vnde ad ipſum vltimò recurritur tanquã ad vltimum refugium Pſalmus. Domine refugium factus es nobis. Pſa. 83.

Pœnitentiæ conuerſionisq́ dilatio; & in bonum operando negligentia, quantum Deo diſpliceat, hominique detrimentum afferat, lege, & exemplo diſcutitur.

Cap. XLVIII.

NEgligentia,& dilatio operis, tollit operandi poteſtatem. Cuius exemplũ eſt ſecũdum iura canonica in electione. quia ad eligendum eſt conceſſum tempus trium menſiũ, vt c. diſo. poſtquã. 63. diſt. c. obeuntibus. Vlterius enim vacare nõ debet cathedralis, vel regularis eccleſia. vnde ſi infra tres menſes non fuerit celebrata electio iuſto impedimẽto ceſſante, ad ſuperiorem proximum deuolui tur poteſtas promouẽdi. extra de electione. c. ſides. Et ſi infra alios tres mẽſes nõ fuerit petita cõſecratio, epiſcopus merito poſt ſui iudicio cedat, quod tempus ſimiliter negligentibus cedit. extra de tranſlationibus. c. inter corporalia. Et idẽ eſt de metropolitano reſpectu ſuorum ſuperiorum. Similiter ſecundum Deum, qui negligit ad Deum conuerti tempore ad hoc ſibi conceſſo, quod ſignatur per tempus trium menſium propter tres principales ætates, ſcilicet augmenti, ſtatus, & declinationis, quæ ſunt peccatori in hac vita ad pœnitendum conceſſæ: poſtea morte intercedente deuoluitur eius cauſa ad iudicium Dei, & priuatur facultate pœnitẽdi, & dignitate cœleſtis regni, vt ſalubriter conſulitur peccatori. Ne tardes cõuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem, &c. Eccl. 5.

Item negligentia eorum quæ homo facere debet, & poteſt, ſicut ſunt præcipue ſpiritualia, & pertinentia ad ſalutem, valde periculoſa eſt: vnde, & a Deo punitur ſicut ſecundum iura punitur negligẽtia prælatorum, quæ aliquando punit pœna leuiori, ſcilicet ex cõmunicatione duorũ menſium i. quæſtione 1. Aliquando pęna grauiori, ſcilicet depoſitionis. 81 diſt. c. dictum. 89. diſt. c. 1. extra de tranſla. c. inter corporalia. C. de officio præfec. orien. l. c. ſi quis. ff. de cuſt. & exh. actur, l. carceri, & l. milites, 11. quæſtio. 1. c. placuit. Prima ergo pœna locum habet in modica negligentia: poſterior autem in magna, q̃ culpam ſapit, & per conſequens dolum. ff. de verborum ſignifi. c. latę culpę, & l. magna. Similiter ſecundum Deum, aliquando eſt negligentia magna, quæ eſt peccatum mortale, & meretur pœnam magnã non ſolum amiſſionis gratiæ, vel gloriæ, ſed etiam gehennæ. Et hoc vno modo cõſideratur ex parte eius, quod per negligẽtiam prætermittitur, puta ſi negligatur id quod eſt de neceſſitate ſalutis, ſiue ſit actus, ſiue circunſtantia. Alio modo ex parte cauſæ, puta ſi voluntas inrantum ſit remiſſa circa ea, quæ ſunt Dei, vt totaliter a charitate deficiat. Et hoc præcipuè contingit, quando negligentia ſequitur contemptum. Prouer. Qui negligit vitam ſuã, mortificabitur. Pro. 19. Aliquando vero eſt negligẽtia modica, quæ eſt venialе peccatum, & ideo meretur pœnam leuiorem, puta temporalem. Vnde, quando ex negligentia prætermittitur aliquis actus, vel circunſtantia quæ non eſt de neceſſitate ſalutis, nec hoc fiat ex contemptu, ſed ex aliquo defectu feruoris qui impeditur interdum per aliquod veniale peccatũ: vnde tunc negligentia non eſt, aliquod peccatum mortale, ſed veniale. Eccleſiaſtic. Eccl. 7. De negligentia tua purga te cum paucis,

Obedientiæ obiectum quale, ac quando homini ſit parendum, & quando non pluribus legis ciuilis exemplis aperitur nonnihilque de Pontificia auctoritate diſſeritur. Cap. XLIX.

OBedientia non reſpicit præcipientis ſanctitatem, ſed auctoritatem, Vnde in his, quæ pertinent ad adminiſtrationem eccleſiaſticarum rerum potius fuiſſet obediendum Papæ, quàm Paulo Apoſtolo: quod patet etiam nunc: vnde Paulus dixit, quòd oportet ordinandum ſine crimine eſſe, vt 25. diſtin. § nunc autem. Et tamen auctoritate pontificum Epiſcopi diſpenſare

ſare poſſunt ſ crimine adulterij,& in mi-
noribus.Et hoc, quia Papa maior eſt Pau
lo in adminiſtratione, vt 21.di.§.1. Nam
Papa eſt loco Petri,vt 24.q 1.c. quoniam
verus.& ſi ſic vicarius Ieſu Chriſti,vt ex-
tra de tranſla c.Inter corpalia.& extra,vt
bñficia eccleſiaſtica ſine di. cõſe.c vt no
ſtrum.Petrus autem in adminiſtratione
maior fuit Paulo,ut 2.q.7.c.puto 21.di c.
In nouo.Itẽ obediendum non eſt alicui
contra mandatum Dei:vnde ſi a Papa a-
liquod mandatum, vel reſcriptum prodi
ret,quod eſſet contra dictum Dei,omni-
no reſpuendum eſſet , vt 25. quæſt.1.c.
ſunt quidam quia nedum minor in ma-
iorem,ſed & par in parem non habet im
perium.vt ff.de arbitris l.nam.ff. ad ſena
tuſconſultum Trebel.l aliquo.§.tempe-
ſtiuum.Dicta tamen Chriſti,vel euange-
lia Papa poteſt modificare,ſicut illud,qđ
Dominus dixit : Quos Deus coniunxit
homo non ſeparet:modificatur per ſum
mum pontificem ſic.Quos Deus coniun
xit conſenſu animorum,& carnis copu-
la Alias ſi primum interueniat,non ſecũ
dum.ſeparatur per religionis ingreſſum.
vt extra de conuerſi.coniuga.c.verũ,& c.
ex publico.Non ſic ſi alius coniugum ve
lit in domo propria remanere,vt eo.tl.c.
ex parte tua . in fi.Item obediẽtia pro cõ
muni vtilitate iniuncta,nec propter hu-
militatem,neque propter propriam incõ
moditatem licite recuſatur Vnde ſi Præ-
latus pcipit clerico ſuo, quod vadat Ro-
mam,vel aliàs pro negotijs eccleſiæ,& il-
le non vult obedire dicẽs, quod alij ſunt
ibi magis idonei,vel priores eo,hęc iquã
excuſatio Iniuſta eſt : quia ordo in lega-
tionibus non ſeruatur.ff.de legat.l.ſcien
dum.§ penul.ſi autem excuſat ſe, quod
non poſſit relinquere curam rei familia-
ris,& ſine dubio excuſatio iuſta,ſi pro v-
tilitate alicuius perſonæ priuatæ mittere
tur : quia nemo tenetur relinquere pro-
pria negotia pro alienis,ſcilicet priuatis ,
vt patet.ff. quemadmodum teſta.aperi.l.
Sed & ſi quis ex ſenatoribus C. de teſt.l.
ſi quãdo.§.2.ff.de arbitris.l.licet ff.de iu.
l. ſi longius cũ ſuis ſi. Sed ſi mittitur pro
communi eccleſiæ vtilitate non eſt excu
ſatio iuſta: quia communis vtilitas præ-
ferenda eſt priuatæ extra,de poſtul. præ
lat c. bonæ.1.Et plurimorũ vtilitas vnius
vtilitati præferenda eſt.7. quæſt.1.c.ſcias.
In authen. de reſtit. & ea.quę pat. in 11.
menſe.§.quamobrem . Nec enim præla-
tus vtilitatem ſuam vtilitati eccleſiæ præ
ponere debet , alioquin obligatur.12. q.
4.c.quicunque.ff.de adminiſtrat.tuto.l&
curator.l.ſecundum dignitatem.§.1.Nec
debet clericus ordinatus occaſione pro-
priorum negociorum negotia eccleſiæ re
linquere;niſi relaxetur licentia impetra-
ta,argumen.7.quæſtio.1.ca.præſentium,
& c.placuit,vt veni.& 16.quæſt.1.c.q ve-
rè.Si enim indiſtincte prædicta admitte-
retur excuſatio,non inueniretur de facili
qui munera publica ſubiret.ff. de vaca.
mune.l 1.circa principium.Obedire ergo
tenetur clericus.argu.C.de epiſcopis ,&
cleri.l.ſi quis presbyte. ad fi. ibi ex geſtis
negotijs ſubaudi,vel gerendis.Niſi poſſit
remanendo gratiã obtinere.Si enim ſunt
aliqua munera reipublicæ temporalis q̃
excuſationem non admittunt,vt ff.de va
catione mu.l ſunt munera.multo fortius
in munere reipublicæ eccleſiaſticæ opor
tet indiſtincte,& generaliter obtinere,ar
gumen.ff.de iuſti.& iure l.1.& ff. de reli.
& ſumptu fu.l.ſunt perſonæ.Dicto tamẽ
eſſe æquiſſimum, quod Epiſcopus qui re
gere habet omnia 11.quæſt.1.c. ſi regen-
da.clericum releuet ſi detrimentum gra-
ue ſibi viderit imminere, argum.ff. ad l.
Rodiam,de iac l.1 & l.2.§.æquiſſimum ,
& ff.qui pot. in pig.hab.l.interdum,& l.
ſequenti. Item obedientiæ iniunctæ recu
ſatio aliquando eſt debita, ſicut quando
præcipitur aliquid,quod ſit cõtra Deum.
Nam ſecũdum canones, ſemper obediẽ
dum eſt,niſi id,quod iniũgitur, aperte ſit
contra Deum.23.quæ.1.c quid culpatur.
Aliquando vero eſt licita,puta ſi id quod
præcipitur,non pertinet ad diuini cultus
obſequium, vel eccleſiaſticam vtilitatẽ .
7.quæſt 1.c.frater,& coepiſcopus . Vnde
ſi Epiſcopus præcipiat alicui clerico ſuo
quod libros ſuos accõmodet nepoti ſuo
vel eccleſiæ ſuæ renunciet. vt alij confe-
rat obedire non tenetur : quia nec ad di-
uini cultus obſequium pertinet, nec ad
eccleſiæ vtilitatem.Nam & ſi præcipiat ,
quod repleatur burſa ſua,cum ipſe non
egeat,non tenetur obedire.Ideo dixit Cã
cellarius Pariſien. quod non tenebatur
ad obedientiam burſalem , ſiue argenti-
nam,neque mulinam, neq; equinam.in
telligas ſine cauſa indictam,argumen.ex
tra.de cenſi.c. cũ apoſtolus.16.quæſt.1.c.
prædicatur . Sed ſi epiſcopus præciperet
clerico duræ ceruicis,vt libros ſuos com-
modaret clerico bonę idolis , vt inſtrue-
retur

tetur in ſtudio theologię ad quam ipſum mitteret, vt proficeret, videtur, quod ei ſit obediendum, quia non mouet ipſum carnalitas, ſed eccleſiaſtica vtilitas, & communis. arg. in dicto c. 7 quæſt. 1. quia frater extra de magiſtris. c. ſup ſpecula. Pot ergo dici, quod ſi occaſione eccleſiæ, vel de bonis eccleſiaſticis libros acquiſierit, obedire tenetur. Alias contrarium. extra de teſt. c. reqſiſti. & de iurepatronatus. c. cum dilectus. Aliquando vero excuſatio obedientiæ videtur rationabilis, & acceptanda, ſcilicet ſecundum aliquos, quando allegatur damnum proprium. Diſtinguunt enim, quod ſi clericus cui iuncta eſt aliqua obedientia ab epiſcopo, puta quod vadat ad aliquem locum, vel huiuſmodi, allegãs priuatam vtilitatem, certat de damno vitando, eſt audiendus: ſed ſi de lucro captando, audiendus nõ eſt Ad quod pertinet. C. de iure deliberã. c. ſancimus. §. ſi vero creditores. C. de codicill. l. ſi. §. penul. Nec debet inobedientiæ notam incurrere pro aliquo commodo tẽporali. extra, de maioritate, & obedientia c. illud.

Bonam intentionem Deum potius quàm opus reſpicere, tum exemplo, tum Diui Gregorij confirmatur auctoritate. Cap. L.

OPus hominis acceptatur a Deo ſecũdum intentionem, & mentem faciẽtis magis, quàm ſecundum illud, quod factum eſt. Cuius exemplum habetur ex cõſuetudine quæ inducitur cum populus incipit aliquid obſeruare ea mente, vt de cætero ſit conſuetudo, vel vt dicunt aliqui cum expreſſe placet populo aliquid obſeruari pro conſuetudine in futurum: alias vero non eo ipſo. quod aliquid fit, ius conſuetudinarium inducitur, argum. ff. de itinere actuque pri. l. vlti. Ergo intẽtio conſideratur in facto magis quàm ipſum factum, vt conſuetudinem inducat. Sic etiam eſt de noſtris operib' apud Deum: quia Deus (ſicut dicit Gregorius) cor, & non ſubſtantiam penſat, nec cogitat quantum, ſed ex quanto in ſuo officio offeratur.

Deo humilitate, & charitate ab hominibus ex gratia, & non ex merito omnia iuſta eſſe in orationibus petenda, affirmatur. Cap. LI.

ORando poſtulari poteſt a Deo humiliter ex gratia, quod non debetur ex iuſtitia: nam ſecũdum iura, poſtulatio eſt gratiæ petitio. ut cum ex gratia petitur aliquem ineligibilem licenter eligi, uel cõcedi. Hoc enim non tam ex iuſtitia quàm ex gratia mouet. vt extra. de poſtul. c. bonæ me. il primo.

Item orantes, vel poſtulantes a Domino miſericordiam, & gratiam, non ſunt digni exaudiri, ſi ſint ad inuicẽ in diſcordia, vel rancore. Vnde Eccleſiaſti. Homo homini ſeruat iram, & a Deo quærit medelam? quaſi dicat fruſtra quærit. Cuius exemplum eſt, quia ſecundum iura poſtulatio debet fieri in concordia. Cum enim per poſtulatum gratia requiratur cõcorditer, & communiter eſt petenda, ut extra de poſtulatione. c. bonæ memoriæ. in prin. Aliter enim Romana Eccleſia nõ conſueuit recipere. Ecc. 18.

Velum multiplex eſſe deſcribitur. quibuſque virtutibus homo ſpiritualiter animam ornare tenatur, exprimitur. Cap. LII.

ORnantur animæ noſtræ ſpiritualiter ſicut moniales velantur corporaliter. Eſt enim multiplex velum, ſcilicet velum profeſſionis, quod ſuſcipitur a virgine, vel corrupta cum profitetur de altari, vel de manu alicuius, ſed in duodecimo anno ad minus. 20. quæſtio. 1. can. 1. & q. 2 cap. puella.

Item velum conſecrationis, quod imponitur virgini tãtum, & 26. anno ad minus 20. quæſt. 1. c. placuit. 77. di. c. placuit. Et dicit Hoſtien. quod vix ipſe obtinuit. Hoſti. Lugduni, quod in hoc caſu in anno vigeſimo conſecraret, ſed tamen periculum eſt in mora.

Item eſt velum ordinationis, quod oli dabatur diaconiſſis in quadrageſimo anno. 20. q. 1. c. diaconiſſa.

Item eſt velum prælationis, quod olim dabatur abbatiſſis in quadrageſimo anno. 20 quæſt. 1. c iuuenculas. Addit etiam Hoſti. velum quintum, ſcilicet conuerſionis Et tunc ſi per annum poſtea ſtat exire non poteſt, & ſic poteſt intelligi. extra de regula. c. vidua, & c. ſtatuim'. in his er

go quinque velis repræſentantur quinq; virtutes, quibus debemus ſpiritualiter ornari: prima, eſt obedientia, quæ competit proficientibus: ſecunda eſt continentia: quæ potiſſima eſt in virginibus: in tertio deſignatur ſcientia, ſiue prudentia, quæ præcipuè competit ordinandis: in quarto velo deſignatur iuſtitia, quæ præcipuè competit præſidentibus, ſiue prælatis: in quinto pęnitentia, per quam ad Deũ conuertimur, & ideo incipientibus competit.

Quanta ſit filiorum obligatio ergà parentes: & quo caſu pater filium vendere pignorique obligare queat, aperitur. Cap. LIII.

PArentum neceſſitati nullo modo debet deficere filius; & præcipuè indigentiæ patris. nam ſecũdum leges pater poteſt vendere filium neceſſitate famis ingruente, vt tamen præcio præſtito, uel a filio vendito, vel alio quocunque emptori quandocunque reſtituto ad ingenuitatẽ peruenlat, vt C. de patribus qui fil. diſtrax. l. 2. Multo fortius poteſt pignori obligare: quia cui, quod maius eſt conceditur, multo magis & quod minus. ff. de regu. iu. l. non debet cuiquam. Sed nũquid ſeruus efficitur. Sic ſecundum Azonem. Alij cõtra, ſed tamen ſeruire debet. argum. C. communia de manumiſſi. l. j. Et nunquid in alio caſu quàm neceſſitatis poteſt vendi a patre? Non: quia lex generaliter dicit, quod nõ licet patri filium vendere. C. de patribus qui fil. diſtrax. l. 1. ergo generaliter ei prohibitum intelligitur, niſi caſu ei conceſſo. Sed nunquid mater poteſt filium vẽdere? Dicitur, quod non. arg. C. de tranſact. l. matris: nec lege conceſſum reperitur, quia nec filium habet in poteſtate, ſicut pater.

Vtrum innata paſsio aliqua in homine tolli, ſeu leniri poſsit, terminatur. Cap. LIIII.

PAſſio innata, vel vitium nullo conatu, vel vſu totaliter tollitur. Cuius exẽplum eſt in iure naturali, quod nulla cõſuetudine abrogatur. Nam conſuetudo contra ius naturale nullo tempore conualeſcit, vt 32. quæſtion. 7 c. flagitia. Similiter paſſio innata, ſiue vitium, ad quod homo ex complexione, vel natura inclinatur, licet per contrariam aſſuetudinem refrenetur, vel mitigetur, tamen non totaliter extirpatur. Sene. Quod innatum eſt vel infixum, non tollitur, ſed lenitur. Poeta. Nam expellens furca tamen vſque recurret. Sen.

Quanta peccatum mortale damna animæ afferat humanæ, quibuſque modis committatur, augeatur, & cumuletur: atque venialia ipſa delicta haud charitatem, benique operis meritum remouere quamplurimis exemplis ciuili lege confirmatis approbatur.

Cap. LV.

PEccati vinculum faciliter nectitur, ſed non faciliter ſoluitur. Cuius ratio eſt, quia peccatum eſt quid ſpirituale: ſpiritualia autem a corporalibus diſtant, quia corporalia facilius deſtruuntur quã conſtruãtur, vt patet. ff. de pecul. l. nõ ſtati. ff. de acquiren. poſ. l. poſſideri. § in admittendo. Spiritualia vero econtrario, facilius conſtruuntur quàm deſtruãtur. Epiſcopus enim qui ſolus ordinat, nõ ſolus deponit, quia Epiſcopus a duodecim epiſcopis auditur, presbyter a ſex, dyaconus a tribus. 15. q. 7. ca. felix præter proprium epiſcopũ. 2. q. 5. c. presbyter. Subdiacon⁹ autem eodem priuilegio gaudet, extra de ſeruis non ordinandis. c. miram. Sed nec cauſa illorum audienda eſt ſine præſentiã clericorum, ideſt canonicorum 15. quæſtio 7. c. ſolus, & duobus. c. ibi ſequẽtibus. Sed epiſcopus qui a metropolitano conſecratur. 64 diſtin. c. j. & ſequenti, & extra de tempor. ordin. ſine auctoritate Romani Pontificis deponi nõ poteſt. 3. quæ. 7. c. quamuis liceat, & c. ibi ſequẽti. Ergo ſimiliter vinculum ſpirituale ſcilicet peccatum facilius eſt ad nectendum Iſa. 5. quàm ad diſſoluendum. Iſa. Quaſi vinculum plauſtri peccatum.

Item peccatum viſificat hominem, & deponit eum a ſua dignitate. Et hinc eſt, quod ſecundum iura, aliquãdo ſuperior dignitate, vel par punitur ab inferiori, vel æquali, ratione delicti, ſcilicet, quando facit contra ſententiam canonis ab eo editi, & ſcienter incidit in factum damnatum, 34. quæſtio. 1. c. t. 2. & 4. arg. 6. diſtin.

ſtin.ca.2. vt Ambroſius ratione criminis in ſua parochia commiſſi damnauit Imperatorem: quod aliàs non feciſſet. Facit enim ad hoc, quod talis delinquens, & ex certa ſcientia contra canonem veniendo, ſe facit inferiorem, arg. 40. diſtin. c. multi. ad fin. & ſic inferioris imperio tacitè ſe ſubmitit, quod fieri poteſt. ſecũda, quæſtione ſeptima. c. nos ſi incompetenter. unde iam non eſt ſuperior, ſed inferior. Sed iſta ſecundum Hoſtienſem intelligenda ſunt de maioribus, vel paribus, extraneis etiam exemptis, quibus ſcilicet ille, contra cuius conſtitutionem vel canonem facit, non ſubeſt, puta cum intra eius territorium exiſtentes ſcienter contra eius conſtitutiones deliquunt. Sed in eo ſuperiori, cui epiſcopus ſubeſt, qui canonẽ edidit, minime locum habet, puta in metropolitano proprio. Nam ſicut ſententia, vel canon proferentem non ligat, ita nec proferentis ſuperiorem, extra. de maioritate, & obedientia. c. cũ inferior. ff. de arbitris. l. penultima.

Item nota, quòd peccata puerorum pueritiis ætas non ſemper excuſat: quod patet per exemplum tam humanæ quàm diuinæ legis. Nam ſecundum leges humanas quædam crimina ſunt quæ minoribus, ſiue pueris imputantur poſt 14 annum tantùm. Nam in adulterio, vel alio crimine, quod pro adulterio lex Iulia poſuit, puta, ſi pecuniam accepit pro comperto ſtupro, vel domum præbuit ad ſtuprum, vel adulterium committendum, diſtrictè punitur minor, quia in nullo eidem parcitur aduerſus præcepta legum uenienti, cum committit in legem, vt ff. de minoribus. l. auxilium. §. in delictis, & lege ſi ex cauſa. Hæc enim iura loquuntur de minore maiore. 14. annis, quia minor. 14. annis prædicta lege Iulia non tenetur. Solet autem in quibuſdam malitia anticipare tempus pubertatis, extra de deſponſalibus. c. impùbes. a nobis, & cap. pubes. Et aliquando tentant quod forſitan complere non poſſunt, extra de ſponſali. c. iuuenis. & cap. fin. In quo caſu ipſos peccare intelligas, ſi alias mulieres tentauerint, quàm vxores. Ius tamen præſumit, quod in pueris locum non habent peccata, quæ membris genitalibus committuntur, extra, de delict. puer. capitulo primo. Alia autem crimina, ſeu delicta imputantur pueris etiam infra. 14. annum, ſcilicet a ſeptennio vſque ad 14. quia omne delictum cadit in impuberem præterquam delictum carnis ſcilicet quo ad pœnam ſpiritualem, & quo ad pęnitentiam a ſacerdote petendam: ex quo ſcilicet ſeptem annos exceſſit: quia talis poteſt mentiri, & verum dicere. Vnde dicit Auguſtinus, ſic enim habetur in gloſa ſuper canonem de conſecratio. diſtinctione 4. capitulo paruuli. Septennis ætatis pueri, & mentiri, & verum loqui, & confiteri, & negare poſſunt. Et ideo cum baptizantur, & ſimbolum reddunt, & ipſi per ſe ad interrogata reſpondent. Nam & mendacijs & periurijs plena eſt ætas puerilis, extra de delictis puę. capitulo primo. Et quamuis iurare non debeant 22. quæſtione 5. c. pueri, & ca paruuli, & capitulo honeſtum. ſi tamen iurauerit ualet pupilli iuramentum. Poteſt ergo puer deierare. ff. de libera. cauſa. l. vltima. Et furtum committere, vt ff. de fur. l. impuberem. Etenim maiorum vires infirmitas animi non excuſat, vt C. ſi aduerſus delictum. lege. 1. Hoc denotat mens verbi poſiti eodẽ capitulo primo pueris grandiuſculis non dicit infantibus, nec etiã pueris grandibus, ſed grandiuſculis quaſi de maioribus ſeptem annorum loquatur. Sic ergo maior ſeptem annis delinquere poteſt quo ad Deum, & ſpiritualiter puniri.

Puniuntur etiam talium delicta pęna temporali, quia ſi conuenitur ex delicto ſuo commiſſo ex propoſito, non parcitur ei, vt C. de pęnis. l. impunitas, 15 quæſti. prima. c. illa. 25. quæſtione quinta, c. ſi quis cuiuſlibet. Vbi qui clericum damnatum per epiſcopum defendere vult, non excuſatur propter ætatem, vel ſexum. ff. ſi aduerſus delictum. lege prima, & ff. de damno infecto. l. dãni. §. ſi pupillus. Et ad Sillanianum ſenatuſconſultum, l. 2. §. impuberes. Non ergo talibus parcitur, niſi quibus miſeratio ætatis perduxerit iudicem ad moderatiorem, ſiue minorem pęnam, vt extra de delict. puer. capitulo primo: de conſecra. diſtinctio. 4. capitulo eos ff. de mino. l. auxilium §. in delictis. Sic & parcitur ſenectuti. ff. de termino amo. l. 1. Ad idem extra, de apoſtatis. c. ex literarum. Sed intra ætatem ſeptem

ptem

ptem annorum dicunt quidam, quod ſi pupillus proximus ſit infantiæ non tenetur delicto, ſicut nec infans, vt C. de iur. delib. l. ſi infanti: quia illa ætas quicquid videt ignorat. C. de fal. monc. l. t. de com. diſ. 4. c. coſ. it. de edil. edi. l. cum autem. §. excipitur. Vnde nec peiurare poteſt, quia ſciens fallere non videtur. ff. de iureiur. l. qui iuraſſe. & §. vltim. ff. de iuris, & facti ignor. l. vlt. & de arbitris l. diem proferre. §. coram, & de acquirend. hære. l. pupil. ex quibus cauſis in poſ. ca. Si pupillus proximus ſit pubertati, punitur etiam temporaliter. De pœna autem ſpirituali quantum ad Deũ legitur ĩ quarto dialogorũ, Greg. quod puer quidam 5 annorum propter peccatum blaſphemiæ, a diabolo raptus eſt. Dicunt tamen quidam, quod puer ille nõ fuit damnatus, nec mortaliter peccauit. Sed viſio illa fuit oſteſa ad patrem contriſtandum, qui peccato illo peccaue rat, non corrigens eum. Sed hoc eſt expõſſe contra intentionem Gregorij dicentis, quod pater pueri animam filij negligens, non paruum peccatorem gehennæ ignibus nutriuit. Vnde dicendum eſt, quod in illo malitia ſupplebat ætatem. Vnde puero ſi nõ eſſet doli capax etiã ſeptẽnio non imputaretur peccatum. ff. de regu. iuris l. pupill. ff. ad l. aqui. l. ſed & ſi quocunq; §. 1. & de dolo, l. hæredib. §. 1. Regulariter tamen dicitur in iure, quod minor ſeptem annis non ſentit: & ideo non punitur.

Item peccatum mortale aufert omnia bona gratuita: ſicut ciuiliter ex delicto auferuntur omnia bona temporalia, vt C. de bon. dãna. l. per totum, &c. Et extra de Iudæis, & ſarracenis. c. ad liberandũ, & extra de hæreticis. c. vrgentis: & extra ne clerici, vel monachi. c. relatum.

Item peccatum mortale quantumcunque ſit occultum, & inuiſibile tamen impedit, & tollit gratiam, ſicut tollitur reſcriptu ex vitio inuiſibili, & intelligibili. Et vocatur vitium inuiſibile, & intelligibile, vt ſuggeſtio falſitatis, & ſuppreſſio veritatis. Tollitur enim reſcriptum ſi per ſuggeſtionem falſi, vel ſuppreſſionem veri fuerit impetratum, & ſcienter, vel ignoranter, ſed per talem, qua non interueniẽte non fuiſſet obtentum, vt extra de reſcriptis. c. ſuper literis.

Item peccatum mortale bino actu mẽtali inducitur, ſcilicet cogitatione, & morosa delectatione, vel ſaltem terno, ſcilicet cogitatione, delectatione, & conſenſu. Cuius exemplum eſt ſicut ſecundum iura binus actus inducit conſuetudinem vt 25 quæſt. 2. ca. ita nos. C. de epiſcopali audien. l. 3. in fine. Et binus actus, vel trinus inducit poſſeſſionem, vel quaſi, vt extra de cauſa poſſ. & proprie. licet etiam vnico actu acquiratur poſſeſſio, vel perdatur, vel quaſi, ut C. de ſeruitu. & aqua. l. cum talis, & extra de conſtitutio. c. cum oportet, & extra de præbenda c. pro illorum.

Ite peccata uenialia, quia parua ſunt, non tollunt charitatem, nec vitam æternam: nam ſecundum iura modica damna tolerantur: vt argu. 12. q. 2. c. terrulas, & ca. ſi quis, & c. bonæ rel. extra de his. q̃ fiunt a prælatis ſine conſenſu. c. paſtorali. ff. de in integrum reſtitutio. l. Scio. Sic & deceptio modica toleratur, vt ff. de mino. l. in cauſæ. §. idem pomp.

Item veniale peccatum non euacuat boni operis meritum, ſicut reſcriptum, quãuis ſit contra ius priuatæ perſonæ, tamẽ ſi leuẽ, & modicam læſionem infert, nõ euacuatur, ſed valet. ut ſi Papa mandet in ſuo reſcripto, quod non nonnullis dilatorijs exceptionibus procedatur in principali, uel ſi mandet actionem, ſeu petitione alicuius differri, uel cum indulget cruce ſignatis non conueniri tempore crucis, vt C. de precibus impera. offe. l. quæcunque, & l. reſcripta.

Peccatores nothis, ſpurijs mazeribusq; ac ſeruis per varios eorum defectus comparantur: quorum ſtatus diſtincte deſcribitur, ſeruitutiſque pariter & peccati origo ac damna aperiuntur & tandem peccatores (qui etiam Diaboli mancipatores vocitãtur) a reatu diuini iudicij, niſi per pœnitentiam prius ſatisfaciat, haud libera ri demonſtratur. Cap. LVI.

Peccatores aſſimilantur filiis illegitimis quorum quidam dicuntur nothi, ſicut q natus eſt de adulterio, qui videtur uerus, & non eſt verus. Et his aſſimilantur hypocritæ: vel hæretici de quibus dicitur, Attendite a falſis prophetis: qui veniunt ad vos in veſtimentis ouiũ &c. Vel per nothos intellige peccatores publicos, & infames. Dicit enim nothus a nota, ideſt infamia quæ multum affligit hominem, ſicut dicitur nota quartana

quæ

quæ multum affligit,ſi ſit antiqua: ſic & talis merito ſperni poteſt.ff. de re iudic. c. quidam. Et tamen non eſt peccatum illius,qui naſcitur,ſed illius, qui generat. 56.diſt.c. naſci. Sed quia de graui peccato natus eſt,fama vigillatur. 32.q.7.c. qđ in omnibus. Quidam vero dicũtur ſpurij,ſ. de cõcubina nati,qui etiam dicuntur naturales. Et dicuntur ſpurij a ſpurcitia incontinentiæ. Licet enim concubinatus per legem antiquam admittebatur.ff. de cõcubinis.l. In concubinatu,in fine,arg. 34.diſt.c.1.& 2. Hodie tamen talis concubitus prohibetur etiam per legem, quæ monet omnes caſtè viuere, & punire lenones caſtratis peſtiferos vaſtatores. In Authẽ de lenonibus R.1.& §.ſancimus. colla.3. Et quibus mo.na. fi. le.effi.§. illud quoque.colla.6 Etſi etiam hoc lex cõcederet,cum hoc vertatur in periculum animæ,nõ dedignaretur ſacros canones imitari. extra de ſecundis nupt.c.ſi Ergo per ſpurios per ſpurcitiam incontinẽtiæ de concubina natos, accipe peccatores carnales,& luxurioſos,qui ex concubina ideſt ſecundum carnem nati ſunt, & in ſpurcitijs carnalium peccatorum innoluti, Apoſtolus. Qui de ancilla ſecundum carnem natus eſt. Quidam vero dicũtur
Gal. 4. manzeres,ideſt de ſcorto nati,& tales ſignant inconſtantes,qui omni tentationi cedunt, Nam mulier fornicatrix omnem virum excipit. Vel per hos intelliguntur cupidi,& auari,quia mulier ſtat in ſcorto plus cupiditate lucri, quàm delectationis. Et ideo(ſecũdum philoſophum)magis debet dici cupida,quàm luxurioſa. Vnde tales vocantur meretrices a mercede,
Prou.6. Prouerb. Precium ſcorti vix vnius eſt panis.

Item peccator aſſimilatur ſeruo. Nam
Ioan.8. qui facit peccatum,ſeruus eſt peccati. Et hæc ſimilitudo attenditur quo ad tria.

Primo quo ad originem, quia ſeruitus (ſecundum iura)non eſt a natura, immo potius contra naturam. Vnde diffinitur a iuriſtis,quod ſeruitus eſt conſtitutio iuris gentium,qua quis cõtra naturã ſubijcitur domino alieno. Inſti. de iure perſonarum.§.ſeruitus.50. diſt.c. Ius gentium. 12.q.2.c. cũ Redemptor. Cum enim iure naturali omnes liberi naſcerentur, non erat cognita libertas,cum ſeruitus eſſet incognita. Inſtitu. de libertinis. quia de iure naturali omnia communia erant. Sed ius gentium,& regna diuiſit,& ſeruitutem,& obligationem induxit.1. diſt.c. quo iure. Inſti. de iure naturali,gentium. Ius autem ciuile nomina obligationum & actiones induxit.ff. de pactis.l. conuẽtionum,& l. iure gentium. Inſti. de actionibus. Similiter peccatum non eſt a natura, ideſt a iure naturæ,immo potius cõtra naturam tanquam eius corruptela,vnde Auguſt. ait: Peccatum non eſt natura, Augu.
ſed vitium naturæ appetentis id, quod non eſt ſui ordinis. Vnde natura fuit creata libera ab omni peccato. Et iterum per peccatum ſubijcitur homo dominio alieno, ſ. diabolo,vel neceſſitati peccandi, quia homo ſ peccato potiꝰ (ſicut dicit Chrs.) non facit,quod vult, ſed quod Diabolus vult. Apoſt. Non quod volo,bonum hoc Rom.7
ago; ſed quod nolo,malum. nec ista neceſſitas, vel voluntas excuſat, quia non eſt coactionis, nec excludens arbitrij libertatem.

Item ab eiſdem hominibus incepit ſeruitus,& peccatum ſcilicet a primis parentibus. Non eſt enim verum dictum quorundam dicentium, ꝙ ſeruitus accepit initium ab ebrietate Noe, quod probant per illud.35.diſt.6.c.die. Non eſſet hodie ſeruitus,niſi ebrietas fuiſſet. quia exponi poteſt: Non eſſet,ſ. hoc modo inducta,ſ. per maledictionem,& propter ebrietatem. ſeruitus enim fuit ante diluuium: quia Nemroth, qui fuit oppreſſor fuit ante diluuium. Poſſemus autem dicere,quod ſeruitus fuit ab ebrietate ſpirituali. Nã primi parentes ſatis poſſunt dici fuiſſe ebrij quando peccauerũt,quia ſine mẽſura fuerunt, nec verum intellectum habuerunt, nec veram electionem, ſicut nec ebrius habet. Et ſi illa ebrietas non fuiſſet, ſeruitus ſubſecuta non fuiſſet,ſaltem coactionis,& afflictionis. Vnde poſt peccatum ſtatim dictum eſt Euæ, Sub viri poteſtate eris.

Secundo quo ad conditionem, qa con
dictio ſeruitutis ſequitur vẽtrẽ, ideſt mu Gen. 3.
lierem. Nam ſi mater eſt ſerua, & partus ſeruus. Et ſi libera aliquo tempore,ſcilicet dum prægnans erat,ingenuus iudicatur partus. Inſti. de ingenuis,in princi.& ff. de ſtatu hominum, & ſeruorum.l.1. Similiter ſeruitus peccati,vel libertas iuſtitiæ ſequitur matrem, ideſt volũtatem, quæ quaſi mater eſt in actibus, & operibus humanis. Vnde ipſa eſt (ſecundum Augu.)qua peccatur,& recte viuitur. Poſſet etiam dici, quod velut mulier ſerua

eſt caro: velut autem libera eſt mens: vnde carnis eſt ſeruire: mentis vero iubere: vnde Sene. dicit: Errat ſi quis æſtimat ſeruitutem in totum hominem deſcendere. Pars eius melior excepta eſt: corpora obnoxia ſunt adſcripta dominis. Mens quidem eſt ſui iuris. Hinc eſt, quod in his, quæ pertinent ad interiorem motum voluntatis, homo non tenetur homini obedire. quia igitur caro ſerua eſt, mens vero libera, qui ſecundum carnem viuūt, ſunt ſerui, hi vero, qui ſecundum mentem: ſunt liberi. Gal. Qui de ancilla ſecundum carnem natus.

Sen li. 5. de ben.

Gal. 4.

Tertiò quo ad liberationem, quia quandoque ſeru' de gratia domini ſui fit liber: & ſic peccator per diuinam gratiam fit iuſtus. Sicut ergo quamdiu aliquis in ſeruitute eſt poſit' eſt manui, & poteſtati ſuppoſitus: ſed manumiſſus a manu, & poteſtate liberatur. Inſti. de libertinis. Ita quādiu aliquis eſt in peccato manui, & poteſtati diaboli ſubiectus eſt: ſed per pœnitentiam ab eo liberatur. Nam (ſecundū Boetium) erat antiquitus quædam virga prætoris, quæ dicebatur vindicta: qua manumittendus ter percutiebatur a prætore dicente, Aio te liberum. C. ſi aduerſus liberta. l. 2. ſecundum Azonem. Et ex hoc forte proceſſit forma abſolutionis canonicæ, quæ cum virgis fit, & verbis, & alijs conſuetis, extra de ſen. excommu. c. à nobis. 2. Sed adhuc hæc virga pœnitētia eſt: quaſi pœnitens ter percutiatur. ſ. in contritione, confeſſione, & ſatiſfactione abſoluetur a ſeruitute peccati, & reſtituetur in gratiæ libertatem.

Item peccans in ſeipſum non minus puniendus eſt, quàm peccans in alium, quod patet per exemplum eius, qui ſibi ipſi iniicit manus violentas, quia talis ſecundum iura ſic irregularis eſt, quòd nō promouetur, & promotus deijcitur. Et aſſignatur triplex ratio.

Prima, quia præſumitur, quòd in alijs omnem tyrannidem tute exerceat, qui in ſeipſum auſus eſt ſæuire ff. de hæred. ac. cum autem. §. accipitur, vnde verſus. Qui ſibi non parcit tibi, vel mihi quomodo parcet ff de bon eo. qui mor. ſi. ante ſen. conſci. l 1. §. antepen.

Secunda ratio eſt, quia alienum inuadit, & ſic furtum facit. Furtum enim eſt contractatio rei alienæ inuito domino, Inſti. de ob. quę quaſi ex maleficio naſ. §. 1. C. vnde vi. §. ſi. Nemo autem dominus videtur membrorum ſuorum. ff. ad legē Aquil. l. liber homo. §. 1.

Tertia autem ratio eſt, quia ſui ipſius eſt homicida, & conditioni Dei inimicus. 55. diſt. c. ſi quis abſciderit. In illo igitur, qui ſibi amputat cauſa irregularitatis, eſt ſæuitia, ſiue magnum membrum amputet ſiue paruum, appareat, vel non appareat, niſi cauſa incisionis iuſta fuerit puta languor. Eſt enim caro putrida reſecanda. 5. q. 5. c. 1. 24. q. 3 c. reſecandæ. Verum in his, quæ ſine ſua culpa ab alio, vel caſu fortuito mutilantur eſt cauſa irregularitatis deformitas in membris apparentibus, & debilitas in non apparentibus. Sed quanta debilitas, vel deformitas, vel qualem irregularitatem inducat, ſuperioris iudicio derelinquitur. arg. extra de corpo. viciatis. c. 1. & 2. & c. pen. & vlti. & extra de clerico ægro, c. 3. Nec eſt verū, quod dicunt ruſtici, quod vbi presbyter ab hoſtibus ſectus eſt non poſſit celebrare niſi teſticulos ſiccos, & puluerizatos gerat in burſa: quaſi tunc intelligatur omnia mēbra ſua habere, ſiue enim habeat ſiccos ſiue virides defectus illius membri, nec deformitatem, nec debilitatem induceit.

Item peccatores ſunt venatores diaboli. Eſt enim multiplex venatio. Nam quædam eſt oppreſſiua, & iſta eſt tyrannorū, aliorum opprimentium, Geneſis. Cœpit Nemruth robuſtus eſſe venator corā Domino, ideſt oppreſſor hominum. 6. diſt. §. his ita. Ge. 10.

Secunda adulatoria, & iſta eſt hiſtrionum, & ſimilium, quotiens placendi cauſa dicunt bona de aliquo, ipſum falsè cōmendando Et hæc adulatorum venatio eſt omnibus illicita, & ſecūdum iura infamiam infert, vt 86. diſt. c. ſunt nonnulli. & 6. q. 1. c plurimi, 3. q. 7. §. tria.

Tertia eſt arenatoria, cum quis recipit ſalarium, vt in arena pugnet cum beſtijs feris: ſecus de manſuetis. Item ſecus ſi non pugnet pro pecunia, ſed vt probitatem ſuam probet, ſeu virtutem experiatur. Et hæc etiam ſecundum iura eſt omnibus illicita. vt 3. quæſtio. 7. §. tria. ff. de poſtu. l. 1. §. Item ſenatus. & §. beſtias. Et de hac etiam loquitur 86. diſt. c. qui venatoribus, c. & duobus c ſequ. §. Goff. Hæc autem venatio moraliter refertur ad auaros. qui propter cupiditatē lucri pugnāt, ideſt litigant in arena, ideſt in auro, quia omne aurum tanquam arena eſt exigua. Sap. 7.

Quarta eſt occupatiua, & hæc aliquando

do eſt ſaltuoſa, quæ in ſaltu, ſine nemore fit canum, auium, & hominum multitudine congregata, quæ licet non ſit prohibita laici, ff. de vi. publ. l. 1. & Inſti. de re. diuiſ. §. feræ igitur beſti. ff. de acquir. re. do. l. naturale. & l. Pomp. Clericis tamen omnino eſt interdicta, vt 86. diſt. cap. qui venatoribus. Sed mens dicti decreti etiã de laicis intelligitur, quibus ipſo tempore Quadrageſimæ, & ieiuniorum, hæc venatio prohibetur. Moraliter autem hæc venatio refertur ad perſecutores aliorum qui vel detrahendo, quod pertinet ad canes mordaces, vel rapiendo, quod pertinet ad aues rapaces, vel expugnando armis, quod pertinet ad homines feroces, alios perſequi, & lædere ſtudent.

Item peccans non abſoluitur a reatu diuini iudicij, niſi per pœnitentiam ſatiſfaciat: cuius exemplum eſt, quia ſecundũ ius ciuile, ſi ratis tua vi fluminis in agrũ meum delata ſit, non aliter cogor dare tibi poteſtatem extrahendi, niſi de præterito dãno mihi caueas, vt ff. e. l. ratis, & ff. de exi l. telius. §. ſi ratis, & de dam. infe. l. prætor ait. §. hoc edictum, & l. hoc amplius. §. Neracins. Tunc autem moraliter adaptado, ratis vt fluminis in agrum deuenit, quando anima vi tentationis per peccati naufragium diuinæ iræ iudicium incurrit; a quo ratis animæ educi, nequit, quamdiu per pœnitentiam Deo ſatisfactum non fuerit.

Item peccans ſcienter, non eſt dignus miſericordia; ſed peccans ignoranter, miſericordiã in aliquo meretur. Cuius exẽplum habetur in eo, qui ordinatus eſt ab Epiſcopo excommunicato, quia ſi ſcienter quis a tali recipit ordines, indignus eſt diſpenſatione, extra de ordi. ab epiſcopo, qui renuncia. vel excommuni. cap. 1. ſed ſi ignoranter poteſt cum eo per proprium epiſcopum diſpenſari extra eo c. 2. diſpenſabitur autem quo ad executionem tantum. Nam excommunicatus licet caracterem quem habet transferat, executionem tamen quam non habet transferre non poteſt 1. quæſtio. 1. c. gratia, & cap. ſtatuimus. 1. q. 7. c. Diabertũ.

Tum ſpiritualis tum etiam corporalis pœna diſtinctio multiplex hic annotatur: & qui in ſtè à Deo ab hominibusq; puniendi ſint, quaq; publici uſurarij pœna ſint plectendi, explanatur. Cap. LVII.

Puniti debent illi, qui ſunt in culpa, vnde iuriſtæ dicunt, ꝙ pœna ſuos debet tenere actores. Sed hoc non intelligitur de omni pœna. Vnde diſtinguitur ab aliquibus, quod eſt duplex pœna, ſcilicet æterna, & temporalis. De æterna ergo dicunt, quod generaliter verum eſt, ſcilicet, quod pœna ſuos tantum tenet actores. Ezec. Filius non portabit iniquitatẽ patris. Fallit tamen in originali peccato, quod ad omnes tranſijt, & ab Adam deſcendit. vnde Apoſtolus, Per vnum hominem intrauit mors, & per omnes trãſijt. Sed quo ad pœnas temporales benè punitur interdum vnus pro alio, & ſic loquitur, 24. q. 3. c. ſi habes. 1. q. 4. c. Itẽ pro peccato, & 6. q. 1. c. quiſquis. 15. q. vltima. cum multæ. extra de ſponſa. c. non eſt nobis. extra de offi. dele. c. ſanc. Eze. 18 Rom. 5

Alij diſtinguunt, quod eſt triplex pœna, ſcilicet æterna, corporalis, & ſpiritualis. Æterna pœna nunquam punitur vnus pro alio, vt 1. q. 4. c. 1. & c. iam itaque. niſi ſit imitator ſceleris, vbi quidem nõ tam pro alieno, quàm pro ſuo delicto, punitur. 1. quæſtio. 1. ca. cito turpem. extra de renunc. c. vbi cum pridem. & ſic intellige. 1 q. 3. c. contra dominus ad Moyſen. Corporalis vero pœna duplex eſt. Quædam enim eſt circa corpus, & illa ſæpe punitur vnus pro alio, vt patet per diuerſa iura 1. q. 4. §. item pro peccato criminum. Quædam vero circa ſtatum, vt ſeruitus, vel infamia, & illa etiam ſæpe punitur vnus pro alio, 6. q. 1. §. verũ. 15. q. ſi. c. cũ multæ. extra de fil. presby. c. literas, & extra de purga. c. accedens. extra de pœnis. c. ad aures, & c. in quibuſdã. Spiritualis vero pœna quadruplex eſt.

Prima eſt pœna excommunicationis, & illa nunquam punitur vnus pro alio. 24. q. 3. c. ſi habes.

Secunda eſt pœna interdicti loci, & illa frequenter punitur vnus pro alio. extra de ſpon. c. non eſt nobis extra de offi. dele. c. ſanc, & c. 1 & 6.

Tertia remotio ab oblationibus, & illa

Te 2 ſimili-

ſimiliter punitur vnus pro alio.17.quæſt. 4.c.mirot.

Quarta ordinis, & illa punitur vnus pro alio. Nam maritus repellitur ab ordinibus propter delictum vxoris.34 diſt.c. ſi euius.

Item ſi pater emit eccleſiam pro filio ipſo ignorante, licet nō repellatur ab ordinibus, eccleſiam tamen amittere debet 1.q.5.c.7. extra de ſimonia.c. de regularib.& duobus.c.ſequen.

Item punitur quis in eo in quo deliquit. Cuius exemplum eſt in illis, qui in eadem vocatione eligendo peccauerunt, ſcienter eligēdo indignum: extra, de electio.c.cum in cunctis,& c.innotuit,& c. bonæ memoriæ Magunti. quo caſu ſunt ipſo iure poteſtate eligendi priuati. Et idem ſi peccatur in poſtulando.

Item punitur quis ſine culpa, ſed non ſine cauſa. Cauſa autem quare quis iure ſuo ſine culpa ſua priuatur conſueuit his verſibus denotari. Paupertas, odium, vitiū; fauor, ſcelus, ordo, Perſonas ſpoliāt, & loca iure ſuo. Qui verſus ſic exponuntur. Paupertas propter quā vniūtur duæ eccleſiæ,& vna amittit dignitatem ſuam 15.q.1.c & temporis qualitas. Odium ſcilicet ciuium interficientium ſuum epiſcopum.35.q.2.c.nos; & extra de pœu.c.ad aures,& c.in quibuſdam. Vnde ſi occiderunt ciues duos epiſcopos proprios ſucceſſiuè, vel fortè ex alia cauſa ſimili ſibi ita enormi, perdit ipſa eccleſia epiſcopū. Vitiū ſcilicet lepræ extra de clerico ęgroto, vel debilitato.c. tua nos. Vnde ꝑpter vitium lepræ remouetur epiſcopus ab adminiſtratione eccleſiæ. Fauor ſcilicet Cōſtantinopolis ciuitatis.22. di.c.renouantes. Fuit enim datus Conſtantinopoli ciuitati primus locus præter Romanam,& amiſit eum Alexandrina. Scelus.27.q.ſi. c.multorum. Vnde propter ſcelus patris, vel domini ſpoliatur tota familia cōmunione. Vnde aliquando remouetur ac deponitur familia ab oblationibus altaris pro peccato domini; & clericus, vt ſupra dictum eſt, a beneficio ob ſimoniam a patre commiſſam. Ordo propter cuius fauorem dominus ſeruum ſuū amittit.54 diſtin.cap.frequens generalis. Et accedit.ff. de oper.libertorum.l.interdū, vbi ratione dignitatis ſuperuenientis amittit quis operas quas habuit in liberta? quia indignum eſt, vt liberta ſeruiat ex quo tantam adepta eſt libertatem.

Eodem etiam modo priuatur aliquis etiā ſecundum iudicium diuinum ſine culpa, ſed non ſine cauſa, ſicut Thobias priuatus eſt viſu, & Iob filijs, vt per patientiam probarentur, ad aliorum exemplū. Vnde dicitur, quod hanc tentationem Thob. permiſit dominus euenire illi, vt poſte- 2 ris daretur exemplum patientiæ eius. ſicut & ſancti Iob. Sicut etiam cæcus natus priuatus eſt viſu non ex culpa; quia neque peccauit, neque parentes eius, vt cæcus naſceretur: ſed tamen non ſine cauſa, ſcilicet pro gloria Dei.

Item puniendi ſunt peccatores mani- Ioan.9. feſti, non ſolum a Deo, ſed etiam ab hominibus; quod patet per exemplum in vſurarijs manifeſtis, qui præter pœnam æternam, quam merentur apud Deum, ſecundum canones triplici pœna puniūtur. Nam vſurarij manifeſti nec ad communionem altaris admittūtur, nec Chriſtianam ſi in hoc peccato deceſſerint accipiunt ſepulturam, ſed nec viuorum oblationes recipi debent. quod ſi quis clericus contrauenerit, quod acce pit reddere cogitur, & donec ad arbitrium Epiſcopi ſui ſatisfecerit ab officij ſui manet executione ſuſpenſus. Vocantur autem vſurarij manifeſti, ſecūdum Hoſtien. notorij, vel ex euidētia facti: quia vſurarius menſam tenet paratam ad pecuniām mutuandam cuilibet ſub vſuris, ſicut meretrix in proſtibulo. patet arg extra, de cohabi.cler.c.tua & c ſi. Et in hoc caſu ipſo iure pœnam patitur canonis prætaxatā. Vel manifeſti intelliguntur notorij iuris, puta quia ſunt per Epiſcopum in eccleſia publicati, ſecus ſi adhuc ab eccleſia tolerentur. vt extra de cohabi.cle.& mulie.c.noſtra. Nā ſi manifeſti ſunt per famam tantum non tamen notorij, nō patiuntur hanc pœnam ipſo iure, ſufficit autem ad publicationem faciendā, quod vocati confiteantur. vel negantes per teſtes conuincantur, vt de cohabitatio.cle ri.c.tua. Sufficiunt autem & certa argumenta, vt extra de vſur.c.cum tu.81.diſt. c.ſi qui ſunt.

Item punitur vnus pro malitia alterius in quantum de ipſa malitia participat, ſicut hæres vſurarij tenetur reſtituere pro eo in quantum patiuntur vires hæreditatis perceptæ: extra de appel.c. qua fronte.& de raptoribus.c. in literis. Vnde & ſi alter hæredum factus ſit non ſoluendo, tenetur alius in ſolidum, ſaltem quantum

tum ad ipſum de hæreditate peruenit. Nam & res hæreditaria obligata videtur, extra de vſur e.cum tu.

Item nota, quod quædam pœnæ ſunt priuatiuæ, quæ vocantur pœnæ damni. Exemplum cuius in iure de excõicatio ne, qua priuatur homo poteſtate eligendi, quia excommunicatus eligere non poteſt. extra de conſtitu. quod intelligitur de excommunicatione maiori, vt extra de clerico excommunicato, & inter.cap. penul.

Item de ſuſpenſione. quia etiam ſuſpẽſi eligere non poſſunt extra de conſuetudine.c.eum dilectus extra de donatio.e. apoſtolicæ; ſuſpenſi etiam celebrando ir regularitatem incurrunt, extra de clerico excõmunicato c.apoſtolicæ. ſecus de excommunicatis minori excommunicatione.

Item interdictum eſt pœna, quæ priuat poteſtate eligendi, quia nec interdicti poſſunt eligere.extra de electione.c.cum inter.12.ſeniores.

Vera pœnitentia fructus; & vtilitas quanta ſit, & quot modis de culpa ad gratiam hominem transferat, & multiplex apponitur translatio: confeſſionisq, pœnitentia, Sacerdotum arbitrio quomodo ſit relinquenda, declaratur. Cap. LXVIII.

POenitentia ſequens peccata præcedẽtia deſtruit, ſicut & peccatum ſequẽs
Eze.18. deſtruit præcedentia merita, Eze. Si auerterit ſe iuſtus a iuſtitia ſua, & fecerit iniquitatem ſecundum omnes abominatio nes quas operari ſolet impius, nunquid viuet? omnes iuſtitiæ quas fecerat non recordabuntur. Sicut conſtitutio poſterior derogat priori, vt extra de cogna.ſpiritu. c.1.&.ſt.de legi. & conſtitu.l. non nouum. Etiam ſi nulla in poſteriori de prima mẽtio habeatur. ſic & poſterior vita derogat priori. Nam poſterior culpa derogat priori iuſtitiæ, & poſterior pœnitentia de
Eze.18. let præcedẽtem culpam Ezec. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt, & cuſtodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudiciũ, & iuſtitiam: vita viuet, & non morietur, omniũ iniquitatum eius quas operatus eſt, non recordabor: in iuſtitia ſua quã operatus eſt, viuet.

Item pœnitentia transfert hominem de culpa ad gratiam. Et hæc translatio multipliciter fit, ſicut patet per exemplũ In translationibus prælatorum. Nam talis translatio aliquando fit cauſa neceſſitatis, puta cum prælatus in eccleſia ſua perſecutionem patitur, & hoſtilitatem, extra de renunc.c.niſi cum pridem §.pro pter malitiam. Talis autem eſt translatio ſiue conuerſio eorum, qui propter tribulationes, ſeu aduerſitates, vel infirmitates ad Deum conuertuntur. Nam mala, quæ nos hic premunt, ad Deum nos ire compellunt, ſicut dicit.Greg Sap. Tranſtulit illos, ſ. pœnitentes per mare rubrũ, i. per tribulationem, & perſecutionẽ.plal mus. Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſtea accelerauerunt. Grego. Sap. 10 Pla. 15.

Aliquando vero fit cauſa vtilitatis, puta cum in eccleſia ſua inutilis eſt, & in alia vtilis. Eſt enim tam vtilitas quàm neceſſitas legitima cauſa translationis.6,q. 1.c.omnes qui.& c.epiſcopus. Et hac ẽt ex cauſa debet homo conuerti & tranſire de ſtatu culpæ ad ſtatum gratiæ, quia ſin ſtatu culpæ eſt omnino inutilis quantum ad merendum, quia nec ſibi, nec alteri meretur, ſed dum eſt in ſtatu gratiæ operatur fructuosè, quia meretur; & propterea conuerſio peccatoris vocatur trãſlatio de morte ad vitam, & de inutili ad vtile. Vnde Io. Scimus quoniam tranſlati ſumus de morte ad vitam. 1.Io.3.

Aliquando fit tranſlatio cauſa leuitatis: puta, quod ex leuitate alteri eccleſiæ adhæreat, vel ſuam pro derelicta habeat, puta quòd vxorem duxerit, vel miles factus ſit, vel quòd ab ipſa eccleſia ſua deſit per tres ſeptimanas, vel duos menſes ſine iuſta cauſa, vel abſque licentia ſui ſuperioris. In quibus caſibus, & ſimilibus priuati poteſt eccleſia, debito iuris ordine ſeruato. Et ideo talis cauſa nõ commendabilis eſt. Et talis eſt conuerſio puerorum impuberum, qui quadam leuitate animi potius, quàm deuotione, & ſine licentia parentum religionem intrãt, vel profitentur, & maximè ſi pueri ſint non doli capaces: de quibus manifeſtum eſt, quod ex ſola leuitate hoc fecerunt. Et ideo non obſtante tali profeſſione, quam infra pubertatis annos fecerunt, a parentibus repeti, & reuocari poſſunt.

Aliquando vero fit huiuſmodi tranſlatio cauſa cupiditatis, vel ambitionis: & tunc ſecundum iura priuandus eſt eccleſia habita, ſcilicet prima, & ambita, ſcili-

cet ſecũda, vt nec primam poſſideat; quã per ſuperbiam ſpernit, nec ſecundam quã per auaritiam concupiuit, extra de clerico non re. §. fi. 7. q̃ſt. 1. c. eos, & c. ſi quis epiſcopus. Prima tamen eccleſia ipſum repetere poteſt, ſi voluerit. 7. q. 1. nõ oportet. Talis ergo eſt conuerſio ſiue pœnitentia ficta hypocritarum, ſcilicet, vel propter cupiditatem terreni lucri, vel ꝓpter ambitionem honoris, qui duplici præmio priuantur, ſcilicet cœleſti, quod contemnunt, & interdum etiam temporali. Tum quia ſeipſos aliquando affligunt abſtinentia, & huiuſmodi, & ſic priuant ſeipſos commodo corporali. Tum quia etiã aliquando dum eorum hypocriſis deprehẽditur; confunduntur, & vituperantur, & ſic priuantur præmio æterno, quod ſpreuerũt, & temporali, quod ambierunt.

Aliquando fit translatio cauſa humilitatis, puta religionis. In quo caſu inferioribus Epiſcopis ſufficit petere licentiam. Alioquin ſi nec petita licẽtia tranſeat, eccleſia poteſt ipſum repetere. ſimiliter. 7. q. 1. ſi qui vero. & c. ſi quis presbyter. Ipſe autem eccleſiam repetere non poteſt. 71 q. 1. c. eos, & extra de renun. c. cum in dubijs. Sed hic ſciendum, quòd ſi ob conſcientiam criminis dimiſſa prælatura ad vitam monachalem quis deſcenderit, ad prælaturam ſecularem reſurgere non poteſt de iure: alias ſecus. 4. quæſtio. 1. c. hoc nequaquam. Et extra de renun. cap. poſt translationem. Et huic translationi aſſimilatur conuerſio eorum, qui culpã ſuã, & miſeriam erubeſcentes, humiliter ad pœnitentiam veniunt interdum quidem remorſu conſcientiæ puncti, & ſtimulati. Qui poſtquam conuerſi ſunt ad priſtinam culpam, & conuerſationem ſecularem, id eſt inordinatã vitam, non redeũt. Iſta eſt vera conuerſio peccatoris, cuiuſmodi fuit conuerſio Magdalenæ. Itẽ notandum,
Luc. 7. ra, quod pœnitentiæ, quæ iniunguntur à ſacerdotibus, ſunt hodie arbitrariæ: quia de eis non poſſit dari certa diffinitio ſine regula, & ideo relinquuntur ſacerdotum arbitrio, ſeu iudicio determinandæ, ſicut etiam ſecundum iura ea, quæ certa regula diffiniri nõ poſſunt, iudicis arbitrio relinquuntur, ſicut de fide teſtibus adhibẽda. Idcoque hoc fidei iudicis recipientis relinquitur, quia ipſe magis ſcire poteſt quam alius, ff. de teſtibus, & atteſt. l. fides vel verba epiſtolæ. Item in mora, cuius diffinitio non traditur. ff. de vſuris, leg. ex mora. Re. 1. Item in impenſis factis in rebus dotalibus. Nam & ſi deduci debeant, nõ tamen facile eſt in vniuerſum diffiniri, ſed ſingula ex genere, & magnitudine impendiorum extimari poſſunt. ff. de impen in re dota. factis, l. quod dicitur, in fin. Similiter ergo, & in quantitate pœnitentiæ peccatoribus imponẽdæ cõuenit. Vnde tempora pœnitudinis habita moderatione conſtituenda ſunt ſacerdotis iudicio, prout cõuerſorum animos proſpexerit eſſe deuotos habito reſpectu ad ætatis pericula, & ægritudinum neceſſitates. 26. q. 7. c. tempora, & c. hoc ſit.

Perſeuerantia bona, quæ conſuetudini ſimilis eſſe dicitur, breuiter cenſentur. Cap. LIX.

PErſeuerantia bonæ vitæ excludit ius Diaboli ab homine, & acquirit in eo ius Deo. Vnde aſſimilatur conſuetudini; quæ ſi ſit rationabilis tollit ius in loco in quo viget, ff. de legibus, & ſena. conſul. l. de quibus. Item conſuetudo rationabilis ius inducit. Inſti. de iure naturali, gen. & ciui. §. ex non ſcripto. Item perſeuerantia, & cõtinuatio boni præualet legi peccati, ſicut etiam conſuetudo vincit legẽ, ſcilicet ſi ſit a tanto tempore ſeruata, vt non ſit in memoria hominum quãdo incœpit, vt ff. de aqua pluui. arcen. l. 1. in fi. & ff. de aqua quoti. & æſtiua. l. hoc iure. §. ductus aquæ. Et ſimiliter conſuetudo, quam Romana ſeruat eccleſia, & præcipit ab alijs ſeruari, etiam vincit legem, vt 11 diſtin. c. nolite, de conſecrã. diſt 1. c. baſilicas.

Item continuatio pœnitentiæ, & bonæ vitæ ſequentis, abolet culpam, & infamiam malæ vitæ præcedentis: ſicut conſuetudo poſterior tollit priorem. extra de cogna. ſpiritu. c. 1. Et hoc verum eſt ſi in eodem municipio diuerſæ conſuetudines diuerſis temporibus oriuntur. Nam ſi diuerſis, ſecus, vt 12. diſt. ca. ſcit ſancta. Hæc enim diuerſæ aliquorum conſuetudines aliorum debent contrario more ſubuerti, ut 12. diſt. c. illud.

Papa ſuprema poteſtas circa ſpiritualia, & temporalia duobus in gladijs deſignata deſcribitur: quæ pariter in vſu pallij deſignari declaratur. Cap. LX.

POteſtas non ſolùm ſpũalis, ſed etiam tẽporalis eſt apud Papam. Nam Papa vtrunq; gladiũ hẽt, 22. di. c. 1. 63, di. c. tibi domino.

domino. Vnde, & reges deponit. 15. q. 6. c. alius. & c. nos ſanctorum. & c. iuratorum. 1 q 4. c. quia præſulatus. 96. diſt. c. duo ſunt. Et nõ ſolum regem conſtituit, Imo transfert. extra de elect. c. uenerabilem, immo etiam Imperatorem electum Papa habet approbare, electionem confirmare, uel infirmare, & ipſum confirmatum etiam conſecrare. Et hęc omnia probantur in prædicta decretali uenerabilem. Ipſe etiam Papa Imperatorem deponere poteſt. Si. n. Zacharias Papa Regem Francorum, qui à Romano pontifice coronam non recipit, nec per eum examinatur, nec comprobarur ab eo, uel reprobatur, non tam pro ſuis iniquitatibus quàm pro eo, quòd tante poteſtati erat inutilis, à regno depoſuit, & alium loco eius inſtituit. 15. q. 6 c. alius. multofortius Imperatorem, qui ſpecialius quodammodo ſubeſt, ei poterit remouere. 99. diſ. c. duo ſunt & c. ſi Imperator.

Item poteſtatis, vel officii plenitudo in maioribus pręlatis repræſentatur, & deſignatur in uſu pallii. Nam in Papa pallium deſignat plenitudinem poteſtatis pleniſſimã. extra de au. & uſu pallii. c. ad honorem, & extra de elect. c. illa quotidiana. In Patriarchis uerò pleniſſimam officii deſignat poteſtatem, arg extra de priuile. c. antiqua. In Archiepiſcopis pleniorem officii poteſtatem. extra de auct. & uſu pallii. c. niſi. & c. ad honorem. In Epiſcopis uerò plenam officii poteſtatẽ, quibus quandoq; conceditur ſcilicet aliquibus, ut Papien. ac Cumẽ. & Meſſano, & Oſtien. Quibus ex longa cõſuetudine, & ecclesiarum ſuarum priuil. debetur, quæ ſeruanda ſunt, extra de officio ordina. c. duo ſimul. 25. q. 2. c. 1. 2. & 3.

Prælatorum in ſubditos poteſtas ac regimen in virga correptionis, doctrinaq́ prædicationis perfici, ac quemadmodum corrigere prædicareq́ debeant, aperitur.

Cap. LXI.

PRælatorum reg'men præcipuè in duobus cõſiſtit, ſcilicet in virga correctionis, & doctrina prædicationis. Nam latratu canum lupi arcendi ſunt, baculoq; paſtorum. 45. diſt. §. j. Sed in uirga diſciplinę attendere debet, ut corrigat beniuolenter, ſcilicet non ex odio, ſed ex charitate, quia falſa iuſtitia dedignationem habet, uera compasſionem.

Itẽ, ut corrigat prudenter. ſ. ut cũ diſcretione corripiantur tumidi, tolerentur infirmi, & quos caſtigare ſeuerius neceſſe eſt non ſeuientis plectantur animo, ſed medentis, ut 85. diſt. c 2.

Itẽ cõgiuẽter. ſ. ut rigor iuſtitiæ, ubi cõgruit remittat, & ubi expedit intẽdat. Eſt aũt remittẽdus ſiue tpandus ex duobus.

Primo ex multitudine peccãtiũ. 1 q. 7. c. quotiens. extra de tranſ. c. fina. Vñ uerſus cõis: Ob populũ multũ crimẽ pertranſit inultũ. Quando autem eſt multitudo in cauſa, tũc plãtus incipere debet à ſpũalibus proximis, ut eorũ exẽplo frangatur cætera multitudo. 54. di c. cõmeſationes.

Item puniẽdi ſunt maiores de uniuerſitate, qui alios trahunt ad peccatum, extra de cler. excom. c. latores.

Scđo tpat rigor ex qualitate peccantiũ, quia deferendũ eſt perſonæ, & dignitati; extra de offi. deleg. c. ſanè, c. qa. & c. paſt. & extra de mai. & obe c. per tuas. 45. di. c. cũ beat⁹. 50. di. cõtumaces. 2. q. 7. c. qſqs. 24 q. 1. c. qui cõtra pacẽ ff. de pęnis. l. ut ſeruotũ. ita tñ, ꝙ non deferatur iuſtitia uitę, quia ſm Aug. ſiue plectẽdo, ſiue ignoſcẽdo, hoc ſolũ bene agitur, ut uita hominũ corrigatur. 22. q. c. prodeſt. Eſt ẽt intẽdũ rigor augẽdus ex duob⁹. Primũ cũ peccatũ ex auctoritate defenditur. de pœniten. di. 6. c. 1. in fi. Itẽ ſecũdo cũ uſitatũ eſt malũ, & multis craſſantibus opus eſt exẽplo 1. q. 1. c. repetũtur. ff. de pęnis. l. aut facta. § ulti. Et nota, ꝙ ſi ſuperior modũ excedit nimis corrigẽdo, & ſi peccet 14 q. 4. c. quo peccat, in fi. nõ tamẽ cogit à ſubditis ueniã poſtulare, ne dũ nimiũ ſeruatur humilitas. regendi frãgat auctoritas. 86. di. c. quando. Sepe. n. ex cõuerſatione æquali cõtẽptus naſcit dignitatis. ff. de off. c. p̃ſidis. obſeruãdũ. Debet. n. prælatus ex ingenio ſuo dignitatẽ augere, ne cõtẽptibilis habeat. ff. de offi. proc ſ. l. nec quicquã. §. circa 50. di. c. 1. extra de accu. c. qualiter, & qñ. Scđo pertinet ad regimẽ prælati doctrina prædicationis. Vbi primò neceſſaria eſt charitas intus ardẽs. Cor. Si linguis hominũ loquar, & Angelorũ, charitatẽ aũt nõ habeã, factus ſum velut æs ſonans. Secũdo uita exterius lucens. Gre. Cuius vita deſpicit reſtat, vt eius prędicatio cõtemnatur. 3. q. 7. § porro in fi. Ambr. Iudicet ille de alterius errore, qui non habet in ſe, quòd condemnet, ut c.

Aug.

Aug. in Reg.

1. Cor. 13.

q.c.incidet. Grego In grauibus peccatis quis poſitus dum ſuis pmitur aliena nõ diiuir,ut.c.q c in grauibus.Chryſo.Male uiuendo, & bene docendo Deũ inſtruis qualiter te debeat condemnare, 40.di.c. multi. Talis ſecundum Heironymum asſimilaturcineri,per quem lixiuium tã ſiens lauat,& non lauatur.83.diſt §.ult. Et ſecundum Auguſtinum asſimilatur la pideo canali per quem aqua doctrinæ tranſit ad urceolos.i. ad ſubditorum cor da,in quibus aliis fructum facit.i.q i.c.ſi fuerit.Et ſecundum Nicolaum Papam aſ ſimilatur faci ardenti,quæ ſe ipſam conſumens,aliis lucem miniſtrat, 15. ulti.c. ulti.

Tertiò neceſſarius eſt actus prædicationis diſcretę,docens:circa quam qua tuor conſiderabis.Tempus,ut nõ loquatur ſemper,ſed temporibus opportunis, ſi enim ſemper plueret,terra non germinaret. Vnde Leui. Vir qui fluxum ſeminis ſcilicet ſpiritualis,id eſt uerba Dei,patitur,immundus erit. Ideo Paulus dicturus importunè, præmiſit,oportunè .43. diſt.c.ſit rector in fine.

Le.15.

Item conſiderandus eſt locus, ut ſcilicet in eccleſia, uel alio loco publico,vel honeſto,non in priuatis domibus ne ſuſpitio ſit de hæreſi.30.diſt. c.ſi quis.

Item modus ſcilicet,ut fiducialiter, & liberè prædicetur.11.q.3. c. nollie. Et in priuatis locis poſſunt aliqua proponi nõ ſolemniter, ſed in modum ſimplicis exhortationis, ſeu collationis, extra de hęreticis c. cum ex iniuncto. circa prin. Debet eſſe etiam prædicatio humilis extra, de maioritate,& obedientia.c.humilis doctrina quia aſperitatis nimię increpatio, nec correptionem recipit, nec ſalutem. 45.di.c. cum beatus. ff. ad le.aqui.l. præceptoris.

Quartò conſideranda eſt dicendorũ, & auditorum qualitas, Nam ſecundum capacitatem audientium docenda ſunt alta,& profunda, & ſubtilia,& infima plana,& ſimplicia 43.di.c.ſit rector.8.q. 1.c oportet. Alias ſi non intelligentibus profunda diceret,non eſſet prędicator, ſed percuſſor. In fine nota, quod prælatus,qui non audiuit Donatum,& eſt nimis inſufficiens, deponendus eſt. extra de ęta.& quali.ca.ultimo.

Item prelatus debet diligenter cuſtodire gregem ſuum.quòd ex negligentia, uel incuria ſua nullus in eo iacturam patiatur:alioquin reus efficitur. Vnde prælati in hoc ſimiles ſunt illis, qui habitãt in littoribus maris Quia ſecundum leges, ſi non inueniatur,qui rapuit res ex naufragio,hi,qui iuxta littora maris in quib' nauis infixa,vel tracta fuit,inter fines agri cuiuſque prædia poſsident ſiue morantur,ex edicto diui Adriani tenentur, & à præſidibus cōdemnari debent damnum paſſis, vt ſic poſſeſſores territorii, quamuis nihil rapuerint, in omni eo, quod damnũ ſibi naufragio ademptum probauerint,condemnentur. Et eſt ratio naturalis, quia ſic debent cuſtodire inter litora,ne etiam ab extraneis ibi aliquid diripiatur.Inuigilent ergo,& ponãt cuſtodes,ne detrimentum patiantur, ſecundum quod legitur de officio præfecti uigilum.lege prima,ſecunda,& tertia. Similiter ſi de domo, vel villa expugnatis aliquid raptum ſit, quamuis uerba edicti deſint, tamen ex mente Labeo dicit huic edicto locum fore Nec enim minus in mari quàm in villa, vel econuerſo poſſumus per latrunculos infeſtari ut ff.eo.l.3.§ Labeo ſcripſit, Et ſimiliter ex mente diui Adriani dici poteſt, quòd ſi quis extraneus in ciuitate aliqua, vel ei' territorio fuerit ſpoliatus,uel res eius furto amiſerit,communitas teneatur. Hæc actio,& contra heredes datur,ut ff. eo.l. l.4.in fine.Si ergo communitas quælibet tenetur cuſtodire diligenter territorium ſuum:multo magis cuſtodire,& conſeruare tenetur quilibet prælatus gregem ſuum. Alioquin dicetur ei illud Zach. Zac.11. O paſtor, & idolum derelinquens gregem Vnde ſicut idolum hominis nõ eſt homo ſimpliciter, ſed homo ſecundum quid:ſic etiam paſtor nõ cuſtodiens gregem ſuum.

Item prælati peccatum periculoſum ẽ ſubditis non ſolùm publicum,ſed etiam occultum: quod patet per exemplum in ſimoniacis, Quia ſi epiſcopus ſit ſimoniacus in ordine,& occultus, ſuſpenſus ẽ quo ad omnes Et probatur.32.di.c.nullus.& c.preter hæc.Simoniacus enim in ordine habet caracterem uiloſum.1.q 1. c reperiuntur.& c. quibuſdam narrantibus. Vnde ſi ſcio eum ſimoniacum in ordine occultum nullo modo debeo ab eo ordinari.1 q 1.c.ſi quis a ſimoniacis. extra de ſimonia per tuas. Et ſi ignoro eum ſimoniacum eſſe,cum ſit in ueritate non recipio executionem, ſed diſpenſatione

ſatione indigeo in deteſtationem criminis, ut in dicto c. ſi quis à ſimoniacis. extra de ordinatis ab epiſcopo. c. 1. in fi. & c. 2. Si autem ſcio, ſed coactus ſum recipere, ſi abſolutè coactus fuerim, tunc nec caracterem recipio, 50. di c, præsbyteros. extra, de bapt. c. maiores Si uero coactus fuerim conditionaliter, tunc aliud eſt, quàm ignoranter. 1. q. 1. c. cũſtat, Recipio enim executionem, ſed non ibi. Et ratio eſt, quia magis conſtat de uoluntate coacti, quàm ignorantis. extra de ſimonia. c. ſicut nobis. Si autem credo, uel ſcio epiſcopum ſimoniacum non in ſuo ordine, ſed in collatione ordinum, ſeu beneficiorum, ſi poſſum obtinere, quòd ab alio ordiner, debeo utiq; hoc facere. Alioquin quamdiu toleratur ab eccleſia, & occultus eſt, ſi compellat me, ſecurè recipio: non obſtante conſcientia repugnante, quia erronea eſt. 13 diſt. c. nerui 11. q. 3. c. Cui eſt illata. licet ſit ar. cõtrarium. ff. de libe. l. cauſa igitur. §. 1. Et quia omne, quod fit contra conſcientiam &c. 28. q 1. §. ex his. extra de præſcriptio. c. quam omne. Sed intellige conſcientiam ex præcepto, vel prohibitione formatã, vel quòd fit contra conſcientiam non erroneam, quod ſi mala audieris de prælato, ſis fidelis, & non nimis credulus. ff. quod cum falſo. tu l. 1. in fi. ff. de eo; et quem factũ eſt. l. 1. §. 1. extra de I iur, c. reſt. ex literis, quia dictum unius facilè ſequitur multitudo, extra de purgatione. cano. c. cum in iuuentute, ergo de facili aurem non præbeas. 11 q. 7. c. ſi quid igitur. 86. diſt. c. ſi quid uero de quocunq;. 33. diſt. c. habuiſſe.

In purgatorio exiſtentes non poſſe ſeipſos, uel ligare ad culpam, uel ſoluere a pœna, hacq; de cauſa excommunicationi comparari explanatur.

Cap. LXII.

PVrgatorii pœna aſſimilatur excommunicationi, uel pęnæ legati per quã ſcilicet nullus ſe ipſum ligare poteſt, uel ſoluere, ff. de arbitris. l. penul. 4. q. 4 c 1. C ne quis in cauſa ſua iudi. l. unica. Eſt tamen contrarium ar de ſen. excommuni. c. cum deſideres. ubi innuitur, quod ſi epiſcopus communicet cum illo quem excommunicauit, ſententiam incurrit. Sed dic, quod ille non ligatur, ſententia propria, ſed canonis. Et ſi expreſsè diceret, quòd participans cum excommunicato ab eo non ligaretur, non ualeret. extra de ſent. excom. c. nuper. 11 q. 3. excommunicatis, & c. cum excommunicato. Similiter nullus in purgatorio exiſtẽs poteſt ſeipſum, uel ligare ad culpam, uel ſoluere a pœna Et ideo à nobis expectãt ſuffragia, quibus à pœna illa ſolui mereã tur ſiue per ſuffragia eleemoſynarum, eu orationum, & huiuſmodi. Mach. Sancta, & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis ſoluantur. Item nota, quòd purgantur aliquando animæ defunctorum extra locũ communem purgatorii, in quo generaliter animæ purgantur, ſicut patet ex 4 dialo. beati Greg. Et hoc conceditur aliquibus ex priuilegio ſpeciali, ut ſcilicet exemptę ſint à communis purgatorii loco ſicut per priuilegiũ eximitur quis à foto. 16. q. 1, c. frater, extra de priuil. c. cum capella. ff de excu. mu. l. penultima. §. ſi poteſt, ff. de excu. tu. c. ſpadonem §, ſcire, ff, de adminiſt. l. is cui, Conceditur ergo hoc priuilegium gratię, quorundam hominum animabus, ut in aliquo loco ſuper terram purgentur, ut eorum ſtatus hic exiſtentibus facilius innoteſcat, ut ſcilicet ab eis citius adiuuentur, uel propter alias cauſas Deo notas. 1. Mac. 12. Gre. 4. dia.

Rationis uirtus, quæ participatio hominis diuini interdum uocatur, quantum cæteras animi uirtutes excellat, oſtenditur.

Cap. LXIII.

RAtio, cum ſit uirtus eminentior in homine, debet regere totam animã, & omnes partes eius: ſicut dicunt iura, quòd quælibet eccleſia epiſcopatus regenda eſt iuxta diſpoſitionem, & ordinationem Epiſcopi. 10. q. 1. c. decretum & c. regenda. Nam Epiſcopus eſt maior omnibus, ſicut Chriſti uicarius 33, q. v. c. mulierem. Vnde inobediens ei, morte. ſ. excommunicationis occidetur. extra de maio. & obed. c 1. & 2. quia omnes ſub eo ſunt, vt e. ti. c. omnes. Similiter, quia ratio (ſm Phi.) eſt ſupremum in homine, gerens ſimilitudinem Dei, Pſal. Signatũ eſt ſuper nos &c. Eſt. n. lumen rationis quædã participatio diuini luminis, ideirco debet eſſe ſuper nos, ideſt principari, & dominari Ariſt. Pſal.

minari in nobis, ita ut omnes partes hominis, & actus ſecundum eius diſpoſitionem, & ordinationem regulentur. Et ſi caro, vel aliquod membrum illius ei non obediant, occidenda ſunt mortificatione
Ro: 18. pœnitentiæ. Vnde Apoſtolus: Si ſpiritu facta carnis mortificaueritis, uiuetis.

Quæ, & quando Religioſis corporis recreatio conueniat pluribus legum auctoritatibus comprobatur. Cap. L X I I I I.

REcreatio quieta, & modeſta cuilibet licet pro tempore, ſed diſſoluta & inquieta non competit uiris ſpiritualibus. Hinc eſt enim (ſecundum iura,) quòd clericis non prohibetur piſcatio. licet enim clericis non ſolum cauſa neceſſitatis, uel utilitatis, ſed etiam cauſa recreationis cum retibus piſcari, dummodo tamen cum ſilētio, & modeſtia fiat. Nam, & monacho, licèt retia texere pro piſcibus capiendis. de conſe. di. v. c. nunquā. Prohibetur tamen clericis uenatio. ut 86. di. c. qui uenatoribus. Ideo ergo piſcatio conceditur, & uenatio prohibetur, quia uenatio fit cum inquietudine, & clamore: piſcatio uero cum quiete. Et, quia maior delectatio, & diſſolutio eſt in uenatione, quàm in piſcatione, uenator enim currit per deuia, ſicut diabolus cum ducit animam captiuam. uerum eſt tū, quòd licèt clericis prohibeatur ſaltuoſa uenatio, & clamoſa, tamen quieta, & recreatiua conceditur, ſcilicet quando fit non cauſa uoluptatis, ſed recreationis ad excitandum forſitan appetitum, uel calorem naturalem. ar. extra de homicidio. c. dilectus filius a. capellanus. & extra de iureiurando. c. & ſi Chriſtus de cōſe di. v. c. ſi ui tibi ieiunia 1. & 2. licèt ſecundum quoſdam Epiſcopo ſit omnino
Oſti. interdicta. Sic intelligūr. 34. di. c. ij. Oſtiē. autem dicit, quòd uenatio eſt omnibus interdicta, ſi fiat eo tempore quo debent homines in eccleſia eſſe, vel orare, ſiue ſint clerici, ſiue laici. 86. di. c. amputatis. de cōſe. di. 3. c. irreligioſum. & di. v. c. ieiunium. quia uenatorem ſcilicet ī uenatione mortuum neminem legimus ſanctū. 86. diſt. c. qui uenatoribus. Et non ſolum in diebus ieiuniorum eſt illicita, ſed etiā in feſtis, quibus homines debent uenire ad eccleſiam, niſi fortè neceſſitate famis ingruente. Et idem eſt ſi apri uenirent, & uaſtarent ſegeres, uel uineas clericorū uel monachorum. Aliis autem diebus licita eſt laicis pro carnibus, & pellibus habendis alias non ſecundum. Raimun. & Goffredum. Qui, & de ipſa uenatione decimas dare iubentur 16. q. 1. quicunq;. & extra de decimis non eſt in poteſtate. Clericis autem eſt illicita ſi nimis apponant mentem in uenatione, ita quòd eccleſia in ſpiritualibus, uel temporalibus exinde detrimētum patiatur, vel aliquod onus inde habeat, extra de cler. uena. c. 1. & 2. Neceſſitate ergo eccleſiæ exigente licita ē uenatio clericis: & monachis. Et ſimiliter cauſa utilitatis, & recreationis aliquotiens poſſunt uenari ſiue ſint Epiſcopi ſiue alii dūmodo uenatio ſit gerta, & non proficiſcātur cū canibus, & auibus quādo debent uiſitare, & prædicare.

Iuris exemplo eiuſdemq; auctoritate quando damnum alicui illatum, & quibus caſibus, poſſit abſq; culpa remitti, docetur. Cap. L X V.

REmitti non poteſt damnum alicui illatum ſine conſenſu illius niſi propter neceſſitatem pacis, uel alicuius conſimilis utilitatis communis. Vnde pone quod bellū fuerit inter duos milites, uel principes, & hincinde iniuriæ multę, & dāna ſint illata, poſtea facta eſt pax inter ipſos, & dāna hincinde data remiſſa ſunt nūquid iſta remiſſio extenditur ad homines, & ualitores utriuſq;? Non ur, niſi de conſenſu eorūdē ſit facta. ar. C. de trāſacti. l. i. & l. trāſactionis placitū, & l. præſes. & l. uer. pe. a. ie extra de mai. & obed. c. ſi. ff. de tranſact. lege. 3. & l. qui cum toto. & lege nulli. ff. de pact. l. ſim°. §. pact. l. ubi & l. in ſumma. & l. ſi conuenerit. Vel niſi forte aliter ñ poſſit fieri pax, ubi quidem utiliter partis geritur negocium utriuſq;. Et ſic pōt ītelligi. ff. de pact. l. cū uenilonū. Aliter qūo poſſum remittere ius hominis mei, cum nec poſſem ab eodem tantundem extorquere ſine rapina.

Quemadmodum reſtitutio ſit agenda, ut iuſta exiſtat, quasq; conditiones habere debeat, aperitur. Cap. L X V I.

REſtitutio præſupponit tria, ſcilicet dānum, factum, & peccatum.
Primo. n. non ur cadere reſtitutio niſi damnū datū ſit. Vnde ſecundum legem ciuilem

quilem ſi oliuam meam maturam decerpſiſti, vel ſecuiſti, vel ſeruum meum puerum caſtraſti, & preciosiorem feciſti, & expenſas quas in prædictis feciſti donaſti, ideſt ſingis donaſſe, tu mihi ad reſtitutione non teneris, quia non intuliſti damnum: ſed ſi aliquod horum intermiſiſti, vel ſurripuiſti, furti teneris, & pro ſeruo caſtrato iniuriarum erit agendum, vt ex edicto edi. aut ex l. 12. tabularum in quadruplum. Si autem oliuam, vel medium immaturam collegiſti damnum intuliſti: & ideo locum habet actio de damno dato, & per conſequens reſtitutionis obligatio. ff. ad leg. Aquiliam. l. ſi ſeruus ſeruum. §. rupiſſe, & §. ſi oliuam, & l. fere. ff. de edi. edicto. l. ediles. §. ſed etenim.

Secundo præſupponit reſtitutio. quòd factum hominis interuenit, & intelligo factum commiſſum, vel omiſſum. Vnde ſecundum iura, cum ſine facto hominis ex corruptione ipſius rei damnum prouenit, non tenetur. Et ideo ſecundum iuriſtas ſi vſufructuarius tluos patiatur corrumpi, vel vites non ſucciderit, non tenetur. l. Aquil. ff. de vſufr. c. ſi cuius. §. denique. Porro ſi propter negligentiam hominis ignis non ex ipſis rebus, ſed extrinſecus proueniat Aquil. agitur, vt l. 3. §. ſi fornicarius, & extra de dã. da. c. ſi egreſſus Sicut cum negligentia plauſtrali lapides ceciderunt, & damnum dederunt. ff. ad l. Aquil. l. ſi ſeruus. §. ſi ex plauſtro.

Tertiò reſtitutio præſupponit culpam interueniſſe, aliàs ſecundum iura ceſſat actio de damno dato, Et ideo neque furioſus, neque infans doli capes tali actione tenetur. ſecus, ſi ſit doli capax. ff. ad legem Aquil. l. 5. §. iniuriam. extra, de delic. pub. capit. j.

Omnia ſacramenta noua legis inſtitutionem à Chriſto habuiſſe: eorumq. irreuerentia quantum periculoſa exiſtat, apertè monſtratur. Cap. LXVII.

SAcramenta a Chriſto inſtituta partim habentur ex ſcriptura Euangelica, ſicut baptiſmus, euchariſtia, & quædã alia partim vero ex traditione Apoſtolorum ſine ſcriptura, ſicut confirmatio, ordo, & huiuſmodi Sicut etiam ius humanum cõſtat ex ſcripto, & non ſcripto: ſed quod in ſcriptis redactum eſt, vocatur lex, ſiue coſtitutio: Quod autem in ſcriptis non eſt. vocatur conſuetudo, vt j. diſt. §. cum itaque. Conſuetudo enim eſt ius quoddam moribus, ideſt aſſiduis actibus hominum inſtitutum, quod pro lege ſuſcipitur cum deficit lex, ut 1. di. c. cõſuetudo. Aliàs etiã dicitur C ſtat ius noſtrum ex ſcripto, & non ſcripto, vt Inſti. de iure natura. gen. & ciu. §. conſtat.

Item ſacramentorum iniuria, vel irreuerentia eſt valde periculoſa: & hoc patet per exemplum in baptiſmo, cuius iteratio, quia eſſet iniuria ſacramenti, de conſec. diſ. 4. §. ſi, magna pęna punitur Nam pœna iterantis baptiſmum ſecundum l. eſt vltimum ſupplicium. C. ne ſanctum baptiſma ite. l. 2. Sed ei qui ſanctum baptiſma geminat, pœna depoſitionis imponitur, tanquam indigno ſacerdotio. C. eo. titu. l. j Illi autem qui ſponte, vel conditionaliter coacti, promoueri non poſſunt. Et idem intelige ſi ignorãter, & poſtea cum ſcierunt, ratum habuerunt. Item ſi ab hæreticis ſcienter. 50. diſ. confirmandum. 1. quæſt. 1. c. ventum. in fin. & qu. 7. c. Qui in qualibet, & c. conuenientibus. In habitu tamen clericali debent illi viuere, & ſic retinebunt priuilegium clericale. 81. diſt. c. dictum de conſe. diſt. 5. ca. dictum eſt. Qui autem ignoranter, ſunt baptizati ſicut frequenter ſit de infantibus, vel coacti abſolutè, poſſunt promoueri, ſecundum quoſdam de iure; ſecundum alios, quod tutius eſt, de diſpenſatione epiſcopi 1. quæſtione quarta. c. placuit de vtriſque habetur de conſer. di. 4. c. quibiſ. vbi dicitur, quod ſi ignoranter ſit aliquis baptizatus, non indiget pęnitentia, ſed tamen eſt irregularis, & promoueri non poteſt. ſed illud dictum fuit olim in odium rebaptizantium, & de rigore magno, vel loquitur de ignorantia iuris quę non excuſat in talibus, & quod dictum eſt de rebaptizato, idẽ & de recõfirmato. argumen. 68. diſtinctione. ca. 1. de conſe. diſt. v. c. dictum.

Virginis ſalutatio quomodo naturam humanam prius per Adæ peccatum maledictam rebenedixerit, vnico comprobatur Pontificis exemplo. Ca. LXVIII.

SAlutatio Beatæ Virginis continet benedictionem, cum dicitur, Benedicta tu in mulieribꝰ. Quia per eã humana natura, quæ prius maledicta & excõmunicata

nlcata fuerat rebenedicta, & abſoluta, ſi-
ue reconciliata fuit. Nam hæc el ſalutatlo
a Deo miſſa eſt. Dicunt enim lura, quod
ſi Papa ex certa ſcientia aliquem excom-
municatum ſalutauerit, vel eidem aliàs
participauerit, quòd ille abſoluituur ab
excommunicatione, quia eo ipſo præſu-
mitur, quòd velit ipſum abſoluere. argu.
extra de priul.c. cū olim eſſemus. extra,
de ſent.excommu.c. ſi allquando.63.diſ.
c.cum Adrianus.de conſe. diſt.2.c. pacē.
Nec obſtat, quod formam abſolutionis
non ſeruat, quare videtur cōtradlcere ex-
tra de ſenten excommunl.c. cum de ſide
res, & cap.a nobis, quia dici poteſt, quòd
princeps ſola voluntate manumittit. ff.
de manumiſſ.ap̄ eum. Mulro ergo magis
abſoluit ſalutatio Dei.

Quo pacto pecunia, uel alterius rei reſtitutio ſit a nobis agend, abrenuter erudimur.
Cap. L X I X.

SAtlsfatio debetur ei, qui læſus eſt, vel
alteri qui ſit loco eius. Vnde vſura re-
ſtituenda eſt ei a quo extorta eſt, vel hæ-
redi ſuo: & ſi talis nō inueniatur, eſt pau-
peribꝰ errogāda, ut extra, de vſu.c.cu tu.
& ar.extra.de homi.c. Sicut. & 14.quæ-
ſtio.v.c.1. Quod ſi debitor, vel hęres elus
abſens eſt dicunt quidam, quòd vſura-
rius adhuc debet ei mittere, ſed ſumpti-
bus debitoris abſentls, argu ff. de oper.li
bertorū.l.opete. Quod verum eſt, quan-
do is a quo extortæ ſunt uſuræ, vel hæres
eius, alibi ſe trāſtuleruīt. Sed ſi vſuratius,
qui eſt malefidei alibl ſe trāsferat, quam
vbi vſuras exercuit, tunc proprijs ſumpti
bus tenetur mittere. Sicut aperte proban
tur hæc ff. de rei uēd.c.l.ſi.res, & l.Si vero
& ſequen. & de leg.1.l.cum res.§.1.& de
edēdo.l.prætor, ait.§.vlti.& l ſequen. Itē
hoc, quod dictum eſt, quòd vſurarius de-
bet mittere abſenti, verum eſt ſi vſurariꝰ
nouit vbi debitor habitat: aliàs non tene
tur vagarl.argum ff. de ope.libertorum, l.
quod niſi fiat.§.j.Item ſi ſumma expen
ſarum itineris excedit ſummā vſurę, pau-
peribus erogetur, ſecunda. quæſtione ſe-
ptima.c.anteriorum.extra de Iudeis.c.cū
ſit. Sed cum de eius proximo aduentu
ſperetur, tunc pecunia deponetur, & con
ſignabitur. C.de vſuris, l. acceptum.

Regula apponitur generalis, qua plurima quidem ſacra ſcriptura loca intelligere dubiaque non nulla ſoluere, facillime admonemur.
Cap. L X X.

SCripturæ ſacræ verba in quibus ſiunt
generales permiſſiones, vel conceſſio
nes alicuius gratiæ, vel poteſtatis, ſemꝑ
intelligenda ſunt ſuppoſita quadam con
ditione, & ſi illa non exprimatur. Sic igi-
tur quæcunque orantes petieritis, credite
quia accipietis, & fiet vobis. ſubintelligē Mar. 11
dum eſt, ſi dignæ petieritis, vnde Iac. Pe- Iac. 4.
titis, & non accipitis eo, quod male peta
tis, & illud. Mat. h. Quodcunque ſolueris Mat. 18
ſuper terram, & in cęlis. intelligitur ſi ſol
ueris claue non errāte. Vnde dicit Orige. Ori.
quòd multos ſacerdotes excludunt quos
tamen Deus retinet, & econuerſo etiam
eſt de alijs conſimilibus. Cuius exemplū
eſt. Quia in reſcriptis quædam conditio
nes intelliguntur, & ſine expreſſione ali-
qua ſunt obſeruandæ, vt illa: Si preces ve
ritate nitātur, extra de reſcriptis.c.ex par-
te. Si quis idoneus, vel ſi qua idonea fue-
rit extra de ele.c.cauſam. ff. de muner. &
hon.l.vt gradatim. in fine primi reſcripti
Item cum quis natalibus reſtituitur ſub-
intelligitur conditio hæc Si is qui reſti-
tuitur ex ingenua natus ſit. Nam ſi ex an-
cilla, per talē reſtitutionem nil agitur, vt
ff. de nata.reſt.l.j. Item in cōceſſione viæ,
tacitè intelligitur hæc conditio, ut is qui
conceditur ciuiliter vtatur, vt ff. de ſeruit.
l.ſicut. Item in genenerali mādato patris
quærendi ſponſum filiæ ſuæ hic ſubintel
ligitur, vt perſona ſponſi patri oſtēdatur
nec prius nuptię fiāt, vt ff. de ritu nuptia-
rum.l.generali. Item ſcripturæ ſacræ ver-
ba quæ videntur inuicem contraria, con-
cordantur per aliam ſcripturam, vel per
diſtinctionē temporum, vel alio modo.
Sicut id, quod dixit Chriſtus de Io. Bapti-
ſta: Ipſe eſt Helias. & id quod dicit Io. Nō
ſum Helias. cōcordat Gregorius per illud
Lucæ, quod dixit angelus Zachariæ de
ipſo Ioann. Ipſe præcedet ante ipſum in
ſpiritu, & virtute Heliæ: ex quo colligitur,
quod Ioan. non fuit Helias quo ad perſo
nam: ſed quo ad ſimilitudinem, primo
officij, quia præcedet ante ipſum in pri-
mo aduentu, ſicut Helias, Secundo quo
ad ſimilitudinem zeli, & ideo ſubiunxit
in ſpiritu, ſcilicet zeli tertio modo viuen
di, vnde addit, & virtute, ſcilicet tempe-
rantiæ,

tantiæ, vel pœnitentiæ. Sic etiam in legibus iura iuribus ad concordiam reducuntur, vt C. de inofficioſo teſtamento. l. vna. Similiter conſuetudo & priuilegij contraria reducitur ad concordiam per interpretationem. extra de conſuetudo. c. cum dilectus.

Item ſcriptura ſacra non ſemper ſequitur ordinem temporis, quia quandoque, quod eſt poſterius tempore, ponitur prius
Mat. 1. ſecundum ordinem ſcripturæ. Sicut Mat. 1. in Genealogia Chriſti Dauid præmittitur Abrahę: cum tamen fuerit poſterior
Mat. 4. tempore, & Math 4. primo ponitur Chriſtus fuiſſe aſſumptus a diabolo in ſanctam ciuitatem, & poſtea in montem excelſum, cum tamen iſtud fuerit poſt illud nam vltima tentatio fuit in templo, vt pa
Luc. 4. tet Luc. 4. Sicut etiam fit in legibus, ut lex codicis quæ confirmat codicem factum, & conſummatum, poſt codicem edita eſt, & tamen in principio codicis poſita eſt, vt C. de Iuſtinia. cod. confir. lege prima. Sic, & lex quæ eſt in C. de ſacram. ea. l. vna. facit mentionem de lege poſterius edita. C. de ſuis & leg. hæred. l. Si defunctus. nec enim ordo ſcripturæ inſpiciendus eſt, vt ff. de ſolutio. l. nec enim.

Legum ciuilium exemplo ſimplicitatem interdum alicuius culpam excuſare animaduertimur. Cap LXXI.

SImplicitas aliquando excuſat errorem, ſed non totaliter. vnde ſecundum iura, aliquando ſuggeſtio falſitatis, & ſuppreſſio veritatis ex ſimplicitate proueniens, non elidit reſcriptum, impedit tamen formam & tunc datus iudex pro tenore veritatis, & non pro deprecantis affectione cognoſcere debet, vt extra de reſcriptis. c. ſuper literis. 25. quæſt. 2. c. præſcriptione. C. ſi contra ius, vel vti. publ. l. præſcriptiones.

Clerici ne, an laici Dei gratiam, cæleſteque regnum adipiſcantur exquiritur, ac vnico ciuilis legis exemplo definitur. Cap LXXII.

STatus laicorum altiori munere gratiæ indiget ad aſſequendam dignitatem regni cęleſtis quam ſtatus clericorum, ex eo, quod eſt magis implicitus, & minus idoneus. Cuius exemplum eſt quia ad aſſequendam dignitatem eccleſiaſticam altioris diſpenſationis gratia indiget laicus, quam clericus poſtulatus. Vnde laicus vndecunque ſit, ſiue de eadem dioceſi, ſiue aliunde poſtulādus eſt a Papa, cum ſit ineligibilis ſimpliciter, vt 61. diſtin. per totum. & extra de electio. c. cum ad noſtram. & ca. officij. Sed clericus qui poſtulatus eſt de aliena dioceſi, cum non ſit ineligibilis ſimpliciter, quia non eſt ineligibilis in dioceſi propria poſtulatus, a ſuo prælato peti debet vt eum concedat, ut 71. diſtin c. fraternitatem. 25. diſtin. cap. Florentinum archidiaconum. 63 diſtinctio. ca. literas. 36. diſtinctio. c. dilectionis. 24. diſtin. capitulo primo, & ſecundo.

Intentioni ſemper fore reſiſtendum in principio exemplo & auctoritate inſtruimur, vt diabolum ſuperare queamus Cap. LXXIII.

TEntationi non reſiſtens ſtatim a principio, damnum incurrit: quod qui ſtatim reſiſtit, euadit. Cuius exemplū eſt, quia ſecundum iura, qui vim inferenti incontinenti ſe defendēdo reſiſtit, reatum non incurrit, quem tamen poſt interuallum ſe vindicans, non effugit. Nam ſi aliquis incontinenti legitimæ reſtiterit culpas omnium delictorum tempore violentiæ commiſſorum, ſiue ex parte aggredientis, ſiue aggreſſi aliquis occidatur in aggredientem conſtat redundare debere, vt C. de vi publi. l. quoniam multa facinora. & ff. ſi quadru. pauper. fe. dic. l. 1. §. cum arietes. At ille qui eſt repulſus cum aliquid fecerit ad vindictam, vel cum ex interuallo poſſeſſionem ſuam recuperauerit, prædonem de ea expellēdo, ciuiliter, & criminaliter punitur, vt C. eodem. l. ſi quis. & Inſt. de publ. iudicijs. §. inter. iul. Similiter quoque criminis reatū euadit, qui legitimè certando incontinēti a principio tentationi reſiſtit: ſed qui per negligentiam reſiſtendi ſe primo expoliari permittit, antequam per pœnitentiam recuperare poſſit, criminis reatum
incurrit. Vnde Iſidorus dicit: Calca ſerpē Iſido.
tis caput, calca prauæ cogitationis initiū. Anima enim præcedit carnem in crimine: repelle ergo cogitationes ab anima,
& caro non peccabit Pſalmus: Beatus qui Pſ. 136.
tenebit, & allidet paruulos ſuos ad petram. Paruula enim ſunt ipſa tentationū initia quæ ad Petram Chriſtum mox

cum

cum orta fuerint, allidenda ſunt antequàm creſcant.

Bonum quomodo agendum à nobis ſit, quoue pacto quis tranſgreſſor iure dicatur, exprimitur Cap. LXXIIII.

TRanſgreſſor eſt etiam, qui bonum facit, ſi illud non bene, vel bono animo facit: ſicut mandati tranſgreſſor eſt non ſolùm qui contra illud facit, ſed etiam qui illud indebito modo implet. Vnde periurus dicitur non ſolùm qui iuramentum non ſeruat, ſed etiam qui malè iurat. Vnde ſi quis, vt ſeruaret ſabbatum a ſpirituali opere vacaret, malè ſabbatum celebraret, & mandati tranſgreſſor eſſet. Et ſimiliter qui mandatum cum alicuius iniuria impleret, puta ſi propter dilectionem alicuius, hoſtem eius feriret, vel occideret. Vnde ſecundum iura finis mandati exceditur cum aliud, vel aliter exequitur quàm mandetur, vel cum exequendo mandatum præter commiſſum iniuria infertur. Et ideo tunc poteſt ab iniuria appellari. vt C. de appel l. ſi qs prouocatione.

Mundi tribulationes quæ iure optimo legatis comparantur, nuncij dei vocitantur, qualiſque ſit eorum finis lucidè oſtenditur.
Cap. LXXV.

TRibulationes, vel infirmitates, quæ peccatoribus in hac vita eueniunt, ſunt quaſi quidam nuncij, vel legati Dei, miſſi ad commonendum eos, & prouocandum ad reconciliationem pœnitentiæ. Vnde patienter, & reuerenter ſuſcipi debent quantumcunque videātur hoſtiles: nam & nuncij, & legati quos apud nos etiam hoſtes mittunt, recipiuntur. Et ſecundum iura, quia ſancta res eſt horum cauſa legatorum, ſi quis eos pulſauerit, hoſtibus quorum legati erant, tradendus eſt. ff. de legationibus. l. vltima. Similiter qui hos nuncios diuinæ iuſtitiæ repulerit, incidet in manus eius. Sic Rex filiorum Amon incidit in manus Dauid, qui eius nuncios dehoneſtauerat. Item pro Chriſto tribulationes, & perſecutiones ſuſtinentes, ſicut fue-

2. Reg. 4.

runt ſocij eius paſſionum, ſic etiam erunt cum eo ſocij conſolationum: exemplo ſcilicet mercatorum, quorum ſocij, ſicut participant de periculo, ſiue damno, ita poſſunt licitè participare de lucro vnde etiam ſi contrahatur ſocietas, quòd vnus ponat pecuniam, & alius operam, licitum eſt, dum tamen lucrum, & damnū communiter ſentiant: ſed ſi periculum pertinet ad recipientem in ſolidum, & non ad tradentem, illicita eſt talis ſocietas, & etiam leonina. Et talibus aſſimilantur qui volunt participare Chriſti conſolationes, ſed nolunt ſentire eius paſſiones.

Triplex mutui, locatique differentia apponitur: vſurariamque prauitatem excommunicationi aſſimilari declaratur. Cap. LXXVI.

VSurarius aſſimilatur ei, qui vult habere lucrum, & non ſtare periculo, vel ei qui venderet rem non ſuam pro ſua, vel ei qui venderet illud, quod non eſſet. Cuius contrarium eſt in locatore. Eſt enim inter mutuum, & locatum hæc triplex differentia.

Primo, quia periculum rei locatæ ad locatorem pertinet, ſed rei mutuatæ ad debitorem: vt ff. de rei vendi. l. ſi nauis. Ideoque incendium non liberat debitorem, vt C. ſi certum petatur. l. incendium. Sed hac ratione tantum conſiderata, fœnus nauticum licitum eſſet: quod tamē falſum eſt, vt extra de vſuris. c. nauiganti. vnde eſt alia differentia, ex qua ſumitur alia ratio quare locatio licita eſt, non autem vſura: quia rei locatæ dominium retinemus, adeo, quòd conductor de proprietate quæſtionem referre non poteſt. C. de pignori actione. l. nec creditores. Et ideo pro vſu rei propriæ, quem concedimus, pecuniam recipimus: qđ licitum eſt, quia nec aliquis cogitur de proprio beneficium facere. 10. quæſtione ſecunda. c. precariæ. Sed rei mutuatę dominium transferimus. Ideo pro vſu rei propriæ debitoris improbè pecuniam exigimus ab eodem. & facit ad hoc illud, quod habetur extra, de rei ven. c. ſi nauis.

Tertia differentia eſt, & ratio. quia vſus rei locatæ aliquis eſt ſine conſumptione, vſus autē rei mutuatæ nullus eſt ſine conſumptione: & ita vendit id, quod res non habet.

Item

Item vſurariæ prauitas ſimilis eſt excommunicationi, quæ non ſolum ligat eos in quos fertur, ſed etiam participantes cum eis in caſibus non conceſſis, inquantum incurrunt ſaltem minorem excommunicationem. Similiter non ſolùm vſuras exercentes peccant, & ad reſtitutionem obligantur, ſed etiam coadiutores inficiuntur, ſicut patet in notarijs conficientibus inſtrumenta vſuraria, qui ex hoc efficiuntur periuri, & infames, & conficiendi inſtrumenta officio priuati. Periuri quidem, quia quando creantur iurant, quod hoc non facient: ergo de cætero nec teſtificari poterunt, nec publica conficere inſtrumenta. periurus enim teſtificari non poteſt, quantumcunque pœnitentiam egerit. e. extra de teſtibus, ex parte, & capitulo ſi. Ex hoc etiam ſunt infames quibus ſunt actus legitimi interdicti. extra, de teſtibus, c. ſed ex quadam.

Quemadmodum prælatus dum eſt vni eccleſiæ alligatus, ad aliam ineligibilis redditur: ſic etiam vnam habens vxorem ea viuente alteri minime matrimonialiter poteſt copulari.

Cap. LXXVII.

Vxorem vnam habens, illa viuente non poteſt alij matrimonialiter copulari: & ſi de facto contraheret, non eſſet matrimonium. Cuius exemplum eſt in matrimonio ſpirituali, ſcilicet prælati, & eccleſiæ ſuæ: quia vni eccleſiæ alligatus ineligibilis eſt in alia, quia ligatas habet alas quibus ſatagit volitare, vt extra de electis. capitulo vltimo. Et ſi ſuper electis de facto procedatur, non valet electio. vt patet ibidem. In hoc tamen differt a matrimonio carnali, quia in ſpirituali vni eccleſiæ alligatus poteſt ab ea ſeparari, & alteram ſuſcipere, ſaltem diſpenſatiue ex cauſa neceſſitatis, vel vtilitatis: vt extra de electis. c. in cauſis, in fi. & ſeptima, quæſtiõe prima. c. omnis qui. Et ideo in tali neceſſaria eſt poſtulatio, extra de poſtulatione. c. bonæ memoriæ, in ſecundo. Hæc autem diſpenſatio in matrimonio carnali locum non habet.

Quanto diuturnius vitium in anima extitit tanto perniculoſius eſſe per conſuetudines exemplum vnuſquiſque conſpexerit.

Cap. LXXVIII.

Vitium nunquam debet approbari. Cuius exemplum eſt in iure, quia conſuetudines malæ adinuentæ nullo tempore confirmantur, vt in Authen. vt nulli iudi. §. primo. Item vitium quanto diuturnius, tanto periculoſius: ſicut conſuetudo mala ſecundum iura quanto diuturnior, tanto perniciosior, & periculoſior. extra de Simonia. c. non ſatis. extra de conſuetu. capitulo vltimo. 24. quæſtione prima, c. ſciſma. & capitulo fiat.

Explicit Liber Octauus.

PROLOGVS LIBRI NONI, in quo de artificialibus rebus, quas humana ratio in exteriori naturali materia per artis habitum directa producit: interdumque de artium operibus, nonnunquam de artificibus, aliquando etiam de artium inſtrumentis exemplariter fore pertractandum proponitur.

IN manu artificum opera laudabunt,
Eccl. 9. inquit Eccleſiaſticus. Humanū genus poſt lapſum peccati a ſua decidēs integritate naturæ, caligat ignorantiæ tenebris, concupiſcētiæ caloribus æſtuat, crebraque infirmitate diſſoluitur. Sed depellit ignorātiæ tenebras vtcunque ſapientiæ ſtudium, cohibet cōcupiſcentiæ impetus & cuiuſlibet paſſionis inſultus, moralis virtutis dominium: labentique infirmitati ſuccurrit multiformis artis ingenium. Si enim, ut teſtatur
Galie. Gallenus, immortale, & impaſſibile eſſet corpus, & ſemper maneret ei optima cōpoſitio, non indigeret arte cōſtituente ipſum. Quia igitur corpus humanū multipliciter alteratur, & paritur, ac inſuper ex paſſibilitate multiplici diuerſis neceſſitatibus ſubditur, ex induſtria, vel ratione humana quædam artes inuentæ ſunt, ipſius humani corporis neceſſitatibus obſequentes, quæ ad differentiam liberalium artium ſeruiles nominantur. Quia enim in ſpeculabilibus rebus per modum cuiuſdā operis aliquid inuenitur, puta orationis congruæ, ſeu ſyllogiſmi conſtructio, ac etiam numerandi, vel menſurandi opus, quicunque ad huiuſmodi operationi ſpeculatiui habitus ordinantur, per quandam ſimilitudinem artes appellantur. Sed tamen liberales ad illarū differentiam artium, quæ ordinantur ad extrinſeca opera exercitata per corpus: Quę ſcilicet dicuntur ſeruiles, inquantum corpus ſeruiliter animæ ſubiugatur, ſed illę ecōtra dicuntur liberales, quia magis ad animam pertinent, ſecundum quam libertas in homine reperitur. Et hinc eſt, quòd duæ ſcholę habebantur antiquitus Romæ, ſcilicet liberaliū artium vna, quę in triuium, & quadriuium diſtinguuntur communiter. Sunt enim vniuerſaliter ſeptem quarum ſcilicet primæ tres triuiū, reliquæ vero quatuor quadriuium appellantur. Grammaticam enim, & logicam, & inſuper rhetoricam, triuium comprehendit. Quarum prima grammatica ſermocinalis a literis nominatur. Nam grāma Græcè litera Latine, theca vero recōditio dicitur. Eſt enim ipſa ſcientia non tantum rectè loquendi, ſed etiam rectè ſcribendi, & origo, & fundamentum omnium liberalium artium.

Secunda vero dicta eſt logica, ideſt rationalis, videlicet ta logos, quod eſt ratio. Nam logos (vt teſtatur Hiero.) apud Græcos multa ſignat, verbum eſt enim, & ratio, & ſupputatio, & cauſa vniuſcuiuſq; vt rei, per quā ſunt ſingula quæ ſūt ſiſtūt. Eſt ergo logica rationalis ſciētia, ſcilicet ad ratiocinandum inuenta.

Tertia vocatur rhetorica, ideſt apte loquendi ſcientia dicta Græce rhetore ſin, ideſt copia locutionis. Reſis enim græcè locutio. Rhetor autem orator vocatur. Et fuit diſciplina rhetoricæ a Græcis primò inuenta, videlicet a Gorgia Ariſtotele, & Hermagota: & a Latinis poſtea Tullio, & Boetio ac victorino, & alijs plurimum dilatata. Quadriuium vero quatuor has artes comprehendit, ſcilicet Arithmeticam quæ eſt numerandi ſcientia, & dicitur ab ares, quod eſt virtus, & rithmodo, quod eſt numerus, ideſt numerorum virtus liē Geometria quæ eſt menſurandi ſcientia. Muſica quoque quæ eſt ſonorum conſonantiarum peritia. Et dicitur a moys, qđ eſt aqua, ex eo, quod multus ſonus præcipue fit ex aquæ humore. Aſtronomiam

etiam

etiam quadriuiũ includit, quæ aſtrorũ, & cœleſtiũ corporũ motus certis tẽporibus,& reditus inueſtigat. Hæ ſeptem liberales artes ſecundum poeticas fabulas ſeptem ancillæ ſunt, quas a philologia Mercurius accepit in dotem.

Secunda vero ſchola, quæ Romæ habebatur erat de mechanicis artibus, quas ſupra ſeruiles vocauimus. Quæ ideo vocantur mechanicæ, i. adulterinæ, quia ſicut mechus eſt adulter, qui ad alterius vxorẽ accedit, ſic & artifex mechanicus dr̃, qui ad alterius ſimilitudinem agit, ſ. ad exẽplar naturæ. Nam qui veſtium vſum inuenit, naturæ ſimilitudinem ſumpſit, q̃ ea quæ extrinſecus pñt lædi, quibuſdã tegumentis muniuit, videlicet corticibus

Ariſ. 1. Phyſi. arbores, velleribus oues, ac plumis,& pẽnis varijs quaſque veſtiuit aues. Similiter, & in operibus alijs inquãtũ pot ars naturam imitat ꝑut philoſophus dicit. Vel ideo fortè vocant mechanicę dictæ artes, qa internũ rõnis cõſiliũ, ſeu mentalem conceptũ ad exteriorem materiam applicant corporalem, ſicut homo mechari dr̃ qui extraneæ carni, i. alienæ vxori applicat corpus ſuum. Eſt. n. operatio artis circa exteriorem materiã. Quia igitur harũ artium vſus eſt hoibus multipliciter vtilis, & in eis rationis induſtria plurimum delectatur, nõ immerito in verbis propoſitis earundem artium opera laudabilia memorantur. In manu, inquit, artificum opera laudabuntur vbi ſiue artis inſtrumentum attendere velis in manib⁹, ſiue ipſius principia notare in artificibus, ſiue ipſius cõmoda mirari in operibus omniquaq; virtutes, & laudes artium apparebunt. Nã laus artificibus, laus eorum manibus, rẽ ecno & eorũ operibus frequẽter exhibetur: ſed idcirco in laudem operum manus primo cõmemoratur artificũ, qa non ex interiori conſilio, ſed ex exteriori artificio, quod manu fecit, artifex cõmendatur. Non n. laudat̃ artifex, qa penes ſe bene ꝓuiderit, vel ex eo, ꝙ intus in aĩo prudenter diſpoſuerit, quæ agere oportet niſi poſtmodũ manu exterius vtile opus agat. primũ n. ex prudẽtia prouenit. ſecũdũ vero ex arte. Eſt. n. prudentia ſm philoſophum, recta ratio agibilium. Ars vero eſſe dr̃ recta ratio factibilium quamuis vtrunq; ars circa factibilium dirigat, ſ. & ronem, & manum Differunt tñ agere, &

Ariſ. 9. meta. facere, qa (vt dicitur) Factio dicitur actus tranſiens in exteriorem materiam, ſicut ædificare ſecare, & huiuſmodi. Agere aũt eſt actus permanens in ipſo agente, ſicut intelligere, velle, & huiuſmodi. Quia igiť ipſa factio artis in exteriorem materiam trãſiens, non eſt perfectio facientis, ſed facti, ſicut motus eſt actus mobilis: patet ꝙ bonũ artis, & laus conſideratur nõ in ipſo artifice, ſed magis in artificio, qđ manu operatur. Et licet ſint multa, & varia artium, vel artificũ inſtrumenta ſeparata, ex eo, ꝙ ars quælibet vtitur ꝓprijs inſtrumentis, Inſtrumentũ tñ coniunctũ artificũ generaliter omniũ dr̃ eſſe man⁹ ꝑ quod forſitan Philoſophus dicit, ꝙ ipſa manus eſt organum organorum, qa omnĩũ artiũ inſtrumenta, vel organa, aut manũ mouentur, aut fiunt. Nã martellus ma- Ariſ. 3. de ani.

nu fit fabri, & ab eadem eiſ dum percutit agitatur. Mola n. fit manu artificis, ſed molendo ab aqua ducitur, vel a vẽto, vel iumento Fiunt n. molendina ad aquam ad ventũ, & ad iumenta. Expoſitores tñ Philoſophi prædictũ verbũ coĩter referunt ad organa natiua. Vnde manum eſſe intelligunt organũ organorum, ex eo, ꝙ manus datæ ſunt hoi loco omniũ organorũ quæ ſiue ad defenſionẽ ſiue ad purgationem ſiue ad cooperimentum cũctis alijs animalibus data ſunt a natura. Nihilominus tñ manus, (vt dictum eſt) artificum quaſi oium eſt inſtrm̃ primum, a quo cõſtructio operis, & laus inchoat. Sapiẽ. Ma- Sap. 10.

num tuam laudauerunt pariter. Cæterũ opifices artium i. artifices oẽs, aut humanę vitę multiplici neceſſitate deſeruiunt, aut ad cõmoditatem conferunt, aut iocundis ſolatijs præſentis vitæ tædia ſubleuãt oneroſa. Humanis namq; neceſſitatibus artifices illi ſeruiunt, ſ. qui eas artes exercent, quibus victus, vel veſtitus conquiritur, & ꝗbus inſuper operimenta tectorũ i. domus, & habitacula congrua cõſtituũtur. De his n. Apoſtolus ait tanquam de

1. Thi. 6 neceſſarijs rebus Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus. Non enim tantum veſtibus tegimur, ſed domibus, & tectis quibus, ſ. a ventis, & pluuijs, & æſtibus defendimur: propter qđ

Ecc. 29. dicitur, quod initium vitæ hominis aqua, & panis, & veſtimentum, & domus protegens &c. Sed vlterius. 33. capitulo eiuſdem libri additur iſtis tertium, cum dicit Initium neceſſariæ rei vitæ hominum aqua, ignis, ferrum &c. Conſtat enim quod panis, mel, & inſuper ſal, & oleum in cibum aſſumuntur, quibus quidem eſt ne-

ceſſarius ignis coquens. Aqua vero, & liquor vuæ, quod vinum cõmuniter dicitũ pertinet ad potum. ad regendum autẽ hominem, qui nudus, & paſſibilis naſcitur additur veſtimentum. Sed quia artes, quã ad iſta deſeruiunt, operari ſine ferro non poſſunt, vt de agricolis, & vineatorib⁹ patet, & inſuper de factoribus veſtium, & domorum, ad iſta congrue additur etiam ipſum ferrum.

Sunt igitur operarij quidam, qui humanæ vitæ deſeruiunt ad cibum, & ad potũ, quorum primi computantur agricolæ, q aſſiduis laboribus ſuis de arboribus, & agris, & vineis, & etiam de fortis fructus, fruges, & vinum, & olera hominibus recolligunt ad cibum, & ad potum. Horum artẽ, quæ agricultura vocatur, apud Grecos Eſiodus docuit, & Virgilius apud Latinos, cuius laudibus referta eſt Catonis maioris diſtinctio tertia. Sed huius quatuor ſpecies communiter diſtinguuntur, Satualis, quæ docet loca culturæ deputare. Conſita, quæ de arboribus docet: paſcua, quæ de partis pertractat, & florida, q̃ de roſarijs, & violarijs, & alijs conſimilibus inſtruit.

Confert quoque ad victum hominum etiam paſtorum cuſtodia, quorũ cuſtodire eſt oues, & capras, & pecora, & boues, aliaq; iumenta domeſtica, quadrupedia, vel pennata, vt ſunt gallinæ, & anſeres, & huiuſcemodi, quorum carnes, vel lacticinia conuenicus præbere probantur hoĩbus nutrimentum.

Piſcatores quoque, & aucupes, & venatores inſuper ſyluestrum beſtiarũ ad victum corporis conquirendum laborant, multis modis, & varijs inſtrumentis. Nã retibus, pedicis, laqueis, arcubus, vel taculis communiter venatio agitur: aucupiũ vero laqueis, pedicis viſcoque ac retibus, vt plurimum exercetur: ſed hamo, retibus, ſagenis, & iaculis vtuntur piſcatores.

Sunt etiam molendinarij, & furnarij, piſtores, & macellarij, & pincernæ, caupones, & coci, alijq; operarij ſimiles varijs, & aſſiduis ſtudijs, quæ ad cibum, vel potum pertinent præparantes.

Vecturales quoque ac nautæ, qui ea, q̃ neceſſaria ſunt ad victum, vel vſum hominum iumentis, curribus, vel nauibus, de loco ad locum tranſportant, humanæ vitæ neceſſitatibus varijs non modicum obſequuntur. Hi enim penuriam protugant, bella ſedant, pacem firmant, & pro cõmuni vtilitate omnium remotiſſimas gentes confœderant.

Pigmentarij quoque artifices, ſiue apothecarij, qui in pulueres contundunt aromata, & ſirupos, electuaria, variaſque cõfectiones, & validas medicorum præcepto componunt. Et inſuper ipſi medici, qui argumentis, & remedijs varijs humani corporis corruptioni reſiſtunt. Et rurſus chirurgi, qui apoſtemata, vel vlcera curant, & qui vulnera quæque conſolidant ab extra violenter illata: omnes inquam humanæ ſalutis neceſſarij ſunt miniſtri: propter quod dicit Eccleſiaſtici. Honora medicum, propter neceſſitatem, etenim illum creauit Altisſimus.

Quia vero non ſolum victus, ſed etiam veſtimentum, vt dictum eſt, inter humanæ vitę neceſſaria computatur, quamquã etiam deſeruiant homini ad honeſtatem & dignitatem veſtium ornamenta. Iccirco ex induſtria hominum ad veſtes conficiendas, & ad earum varias materias præparandas plures inuentæ ſunt artes de lana, lino, canape, ſericoque, ac bombice, vel alijs ſimilibus opera facientes, texendo, conſuendo, vel etiam retorquendo varijs inſtrumentis, vt acu, vel fuſo, lubula, vel girgillo, pectine, vel calamiſtro, vel inſtrumentis alijs operantes, in vſu veſtium, & tegminum aliorum filorum vel cordarum, & cortinarum, vel galerorum, & aliorum quorumcunque ſimilium, quæ ad laniſicium, liniſicium, ſericiſicium, pelliſicium, & aliorum conſimilium vſum pertinere noſcuntur. Cum quibus etiam artificibus veſtium hi quoque qui pelles præparant ſiue ad veſtium piloſas, quos ſcilicet pelliparios dicim⁹, ſiue depilatas ad calceos quos coriarios dicimus, & etiam ipſi calcifices merito computantur tanquàm neceſſarijs tegumentis corpori ſeruientes.

Porro, qui villas ciuitates, & caſtra cum mœnibus atque turribus, & alijs munitionibus ſuis, & domus ſiue quæque palatia, cum portis, feneſtris, ſolarijs, & diuerſis manſionibus earundem conſtruũt cæteraque habitacula hominum in quibus vita mortalis ſocialis, vel ſalutaria dicitur, & conſeruatur. etiam hi inter neceſſarios artifices computantur, vt ſunt videlicet latomi, ideſt lapidum ciſſores, cementarij, atque murarij, tegularij,

quoq;

quoq;,& laterarij,carpẽtarij, ſeu lignarij, ſculpentes, pingentes, polientes, & dolantes quocunq; operent inſtrumẽto dolabro, ſeu aſcia terebro,vel ſecuri, ſerra amusſi vel linea,vel quocunq; operẽtur alio inſtrumento. Et quia ferrum, (vt ſupra dictum eſt) etiam inter neceſſaria vitæ ſacra ſcriptura cõmemorat,cũ quo forte & ęs intelligitur,etiam ferrarij, vel ęrarij.i.fabri poſſunt forte inter artifices neceſſarios computari, quorum quidã malleatores ſunt,quidam fuſores. Malleatores nanq; dicuntur,q feriẽdo maſſam, & dilatando ad artis formam deducunt. Et horum quidã ferrarij quidã argentarij, & aliqui aurearij nuncupantur. Quorũ quilibet artificia fabricant diuerſis operibus hominum,& vſibus oportuna. Facit.n.faber ferrarius vomeres aratoribus, falces meſſoribus,acus ſutoribus, gladios & enſes militibus,& fere artificibus omnibus fabri ſeruire noſcuntur. Conſimiliter etiã fabri argentarijs atq; ęrarijs monetas varias formant: vaſa diuerſa ex auro, & argẽto,ære,metallo,& ſtanno fabricant, vt ſunt metallicæ ollæ, ſiue caldaria ærea, aut cõchæ,ſcyphi,vrceoli,& bacilia,cæteraq; conſimilia. Hi etiam fabricãt annulos,formant calices, ſculpunt ſigilla, includũt lapides, & plura opera ab eis alia fiunt. Quibus & ſi non ratione materiæ, ratione tamen formæ, vel operum figuli ſimilantur, qui vaſa conſimilia diuerſis neceſſaria vſibus de lutea materia formãt, videlicet ollas,cacabos,conchas,& vrceos. Et etiam quædam aquaria,& olearia vaſa. Fuſores autem fabri vocantur, q quęq; metallica opera fundendo operantur, vt ſunt campanarij,ſtatuarij, & alia fuſibilia de quacunq; minerali materia facientes. Vnde eis aſſimilantur vitrarij, qui conflant ex materia vitrea cyatos, & ampulas,aliaq; vitrea,vaſa,quibus,& qui ſoccula,& ocularia de vitro conficiũt annumerari poſſunt.

Secundo ſunt quidam artifices quorũ artes hominibus conferunt ad quandam cõmoditatem, quædã quidem ad cõmodum pacis prout eſt ars militiæ, q̃ ad munitionem reipublicæ contra rebelles, & hoſtes cõmunem pacem patriæ perturbãtes,noſcitur ĩſtituta. Cui ars ſubſeruit equeſtris,& per conſequens frenefactiua, & quæcunque alia fabricans ſiue parans equeſtria inſtrumenta. Armorum quoq; fabricatio atq; vſus,vt clypei,galeæ,enſis loricæ,atq; lanceæ, & aliorum multorũ, quæ ad æquites,& milites pertinet. Fundibularia quoq;, & ſagittaria,& quæque ars alia facit ad bellicum apparatum,ad militaris artis officiũ ſimiliter ordinant.

Porrò ſcriptorũ opera ſuper omnia cõferre videtur humanæ cõmoditati, vtpote,quæ non tantũ corporali, ſed etiã ſpirituali humanæ vtilitati deſeruit. Hæc.n. quæ ſæpe in literis abſentium vota denũciat. Hæc inſuper in chirographis humana pacta confirmat,& habet in ſapientiũ libris vtiliſſima erudimenta. Hæc eſt quoque quæ memoriã reparat, informat intellectum,& affectum inflammat, dirigit opera,patefacit arcana,& futura atq; pręterita quaſi præſentia facit. Cartularij autem,qui pelles ad pergamena purgãt,ſubtiliant,& deſiccant,& raſores chartarum & confectores incauſti,omnes ipſi opera ſua ſcriptoribus ſubminiſtrant. Illuminatores aũt, & ligatores librorum cum ſcriptoribus cõputantur. Barbarij quoq; fullones,campſores,& menſurarũ,vel põderum æquatores, qui lance,vel ſtatera vtũtur ad talẽtũ, marcam,vel libram,vnciã ſtaterem, quadrantẽ,aut ſextulam,drachmam,obulum,calculum, aut aſſem, aliquid ponderantes. Et quæq; ad menſuram cannæ, vel brachij,cubiti,palmi,pedes ac digiti,perticæ, vel iugeri, miliarij, leucæ,vel ſtadij pãnos,vel ſpacia, aut res quaſq; continuas metientes. Et qui etiã diſcontinua, vel liquores ad menſuram, gomor,chori,vel modij, congij, ſextarij, minæ,amphoræ, vel metretæ menſurãt: hi omnes eiſq; conſimiles humanis vtilitatibus,& cõmodis ſubminiſtrãt. Sunt inſuper multæ aliæ artes ad hominum cõmoditates inuẽtæ, quæ non poſſunt præ multitudine breuiter numerari.

Tertio ſunt quidã artifices, quorũ conatus,& ſtudia ſunt ad ludum, & ſolatiũ hominum: quæ ſi honeſte,& cum moderatione fierent, debitis perſonarum,temporum, & locorum circunſtantijs obſeruatis, mortalis vitæ tædia ſubleuant, aĩos recreant,ſenſus delectant, infirmos roborant,męſtosq; conſolantur, & plura alia vitæ mortalium conferunt iuuamenta. Antiqui ergo in diuerſis locis diuerſis vtebãtur ſolatijs, ſiue ludis. Nam in theatris tragediæ recitabantur,vel commedię in carminibus a perſonis cum laruis, & cæteris mechanis, in gabillis ducebant choreas, in gymnaſijs luctabantur,

in amphitheatricis curſitabant, in arenis pugiles exercebantur, in conuiuijs rithmis, & muſicis inſtrumentis vtebantur, in templis aũt Deorum laudes canebãt. Et horũ omnium diſciplina ſiue ars theatrica dicebatur, quia theatrum erat locus celebrior, & magis frequentatus. Sed hodie quaſi tota ars hiſtrionica ſiue muſica quæ ad hominum ſolatia ſtudet, aut geſtu fit, aut cantu, aut certè inſtrumentorũ ſono, qui flatu fit, vel pulſu. Nam geſtibus fiũt repræſentationes, cãtibus modulationes. Inſtrumentis autẽ, fiunt ſoni, & conſonantiæ muſicales. Et aliquando quidem flatu, vt tibijs, & tubis, & organis. Aliquãdo vero pulſu, vt cymbalis, tympanis, cith[illegible]s, atque liris, & cæteris cõſimilibus muſicis inſtrumentis.

De artificum autem operibus eſt vltimo attendendum, ꝙ triplex in eis diſtinctio cõiter aſſignatur, vt colligitur ex verbis philoſophi, ex artium fine, ordine, & dignitate. Nam fines quarundam artium Ariſt. 1. Ethi. ſunt ipſæ operationes, aliquarum vero fines ſunt ipſa operata. Cum enim omnis ars operetur circa exteriorem materiam, quandoq; artifex aſſumit materiam ſolummodo quo ad vſum, ſicut citharam ad citharizandum, & nauem ad nauigãdum: quãdoq; vero aſſumit materiam, vt transmutet ad aliquam formã, ſicut lignũ ad formam lecti, & ferrum ad formam cultelli, vnde opera in manu artificum multipliciter collandãtur. Nam in primis horum artificum laudatͬ operatio ipſa, vnde ĩ manu cytharistæ laudatur, ꝙ bene cytharam pultat. In ſecundo vero laudatur pcipue res operata, puta cultellus, vel arca, quæ bene facta ſit. Nam in quibus operata ſunt fines præter operationem nobiliora ſunt operata ipſis operationibus, ſicut finis nobilior eſt, ꝙ̃ ea, quæ ſunt ad finem.

Secunda vero diſtinctio attenditur ex ordine opum: qa quorũdã aliorũ artificum opa ordinant̃, & deputant̃ ad opa quorũdã aliorũ, qđ ex ordine ipſarũ artiũ facilr̃ appet. Patet. n. ꝙ qdã artes ſub alijs ordinant̃ ſicut ars frenefactiua ſub arte equitãdi, q̃ dr̃ equeſtris; & vlterius equeſtris ſub arte militari. opa ergo militiæ laudabiliora ſunt opibus eqſtris, & eqſtris opa magis laudant̃, ꝙ̃ frænefactiuæ, & ſimile eſt de alijs artibus ſubinuicẽ ordinatis.

Tertia diſtinctio ſumitur ex artiũ dignitate, & quædam artes architectonicæ ſunt reſpectu aliarum[illegible], Quæ quidem in duobus excellunt, primò in dominio, qa architectonicæ eſt præcipere arti, quæ eſt ſub ea, vt equeſtris frænefactiua præcipit qualiter, & quid operetur. Secundo excellunt in vſu, quia ſ. architectonica ars ad finem ſuũ vtitur arte, quæ eſt ſub ipſa, ſicut militaris vtitur equeſtri, vel fundibularia ſagittaria ad finẽ ſuum, ſ. ad pugnãdum propter victoriã. Nã dicebantur antiquitus milites nõ ſolũ equites, ſed quicunq; pugnantes ad vincendum, vñ ſub militari non ſolum equeſtris, ſed quæcũque alia ars, & virtus, q̃ eſt ad operationẽ bellicã ordinata. vnde architectonicorũ artificum opera ſunt magis laudabilia, ꝙ̃ earum, q̃ ſub ipſis. His igitur de mechanicis artibus, & earum artificibus inſtrumẽtis, & artificijs ſummariè prælibatis, poſt quàm in libro præcedenti Octauo de quibuſdam rationabilibus, i. de humanis legibus, quæ certis rationibus conſtant, iã aliqua exempla præmiſimus. Reſtat nũc in hoc Nono libello de rebus artificialibus, quas humana valet ratio ex exteriori naturali materia per artis habitum directa producit, aliquas ſimilitudines addere. Interdum quidem de operibus artiũ, interdum autem de artificibus, interdum vero de inſtrumentis artium exempla inducendo, & diuerſis adaptando materijs comprænhenſis more ſolito ſub ordine alphabeti.

Actiua, ac contemplatiua vita, quæ amore, Deiq́ timore perficitur, tribus de cauſis ſepulchro, & pluribus rationibus agricultura, cellaq́ vinaria aſſimilari demonſtratur. Cap. I.

ACtiua, & contemplatiua vita aſſimilantur ſepulchro propter tria. primo ratione receptionis, quia ſ. ſepulchrũ non viuentes, ſed tñ mortuos recipit. & ſic vtraq; vita non viuentes mundo, vel peccato, ſed vtriq; mortificatos regrit. vnde Col. 3. Grego. homi. Col. Mortui. n. eſtis, & vita veſtra abſcundita eſt cum Chriſto in Deo. vnde Greg. quid ſepulchri noĩe niſi contemplatiua vita ſignatur, quæ nos quaſi ab hoc mundo mortuos ſepelit, dum a terrenis deſiderijs ſuſceptos in intimis abſcẽdit? Actiua quoq; vita ſepulchrum eſt, qa a prauis nos opibus mortuos regit. Ex qbus qdã verbis colr̃, ꝙ actiua vita mortuos peccato, cõtemplatiua vero ſuper hoc etiam mũdo mortuos regrit. vnde Ide Gre. ſubdit, ꝙ contemplatiua perfectius ſepelit,

quia

qa a cũctis mũdi actiõib⁹ fundit⁹ diuidit.
Secundo ratione abſconſionis, quia,ſ.
in ſepulchro corpus includitur,& ab ho-
minum aſpectibus abſcõditur,eo modo
Matt.5. quo Chrs docuit: Attẽdite ne iuſt.ve.ap.
ciſ. Vbi prohibet,ꝙ nõ fiant ad gloriæ hu
manæ oſtentationem, ſed ſolum ad Dei
laudem,& proximorum vtilitatem. Simi-
liter de contemplatione ſiue oratione di
xit: Tu autem cum oras, intra cubi.tu.&
clau.ho.ora patrem tuum,&c.
Tertio rõne cobluationis, quia vtraq;
vita,& non alterea tm̃ requiritur pro loco
Gen.23 & tpe. In cuius ſignũ legitur Gen. Quod
Abrahã cõiugem mortuã in ſepulchro du
plici ſepeliuit. Quia nimirum, (vt dicit
Greg.)pfect⁹ quiſq; exſtructã a pñtis vitę
deſiderijs ſub bonæ operationis tegminæ.
& cõtemplationis abſcõdit:neq; pfectus
prædicator eſt,qui vel pp cõtemplationis
ſtudiũ operanda negligit,vel propter ope
rationum inſtantiam cõtẽplãda pponit.
Itẽ actiua & etiã cõtemplatiua vita idi-
get timore, & amore: nã timor humiliat,
& amor ſolicitat, quorũ vtrũq; requit ĩ a-
ctiua, ſicut ĩ naui regrit & ancho.a nauẽ
tenẽs,cui aſſimilat timor humiliãs:& ẽt ve-
la ĩpellens,cui aſſimilat amor ſolicitãs. & ſi
militer in cõtẽplatiua neceſſari⁹ ẽ timor p
ſobrietatẽ aggrauãs, ſm illud, Nõ alta ſa
Ro.12. piẽtes,ſed humilib⁹ cõſentiẽtes. & iterũ,Nõ
pl⁹ ſape ad ſobrietatem idem, & rurs⁹ ne
ceſſari⁹ eſt amor p auiditatem eleuãs ſm
Col.3. illud, Quæ surſũ sũt ſapite,&c. vñ Gre di
cit anchora cordis eſt põdus timoris: ſed
quaſi vela mẽtis, eſt vis amoris,q̃ hãc dũ
a mũdo extrahit ĩ alta ſuſtollit: in cõtem
platione igr̃ veritatis quaſi in quodã alto
pelago maris mens pficiendo nõ pergit,
q̃ vela amoris feruidi non impellit. Et rur
ſus ſi hãc timor nõ aggrauat pſumptione
ſenſuum quaſi procella fluctuum inaui-
ter iactata erroris voraginem naufragat.
Item actiua vita ſimilis eſt agriculturę: nã
(ſicut dicit Pall.)eligendi. & bñ colendi
agri rõ quatuor reb⁹ conſiſtit, aere, aqua,
terra,& induſtria. aer ſit ſalutaris & cle-
mens,aqua ſalubris.& facilis, vel ibi na-
ſcens,vel aliunde deducta,vel imbre col-
lecta terra vero cõmoda ſitu, & fœcũda.
Induſtria quoq; colendi agrũ eſt ẽ neceſ
ſaria circa loca,tpa,& opa. Quę oĩa neceſ
ſaria ſunt ĩ actiua vita ſe exercitãtibus.ſ.
vt ſint aerei p benignitatem cõpaſſionis.
2 Cor. 11 Nã aer faciliime ex alijs ĩmutat, & patit
Apoſt Quis infirmatur,& ego non infir-
mor,qs ſcandalizat & ego nõ vror: Debet
ergo homo actiuus eſſe clemens in com-
paſſione, & ſaluifẽrus in operatione
Item debet eſſe aqueus in facilitate ſub
uentionis. Quia ſicut aqua in loca vacua
faciliter confluit, ita homo miſericors in
digentibus faciliter tribuit, Tob. Omni Tob.4.
petenti te,tribue Luc. Eſurientes imple- Luc.1.
uit bonis &c. Imbuit enim aqua loca va-
cua,ſed non plena.
Item debet eſſe terreus.i. fœcundus p
multiplicitatem exhibitionis: qa ſicut fę
cunda terra multos fructus gignit,ita pi⁹
& actiuus hõ multas eleemoſynas tribuit
Tob.Si multum tibi fuerit tribue. Tob.4.
Item debet eſſe induſtrius p ſagacitatẽ
diſcretionis,primò circa loca: debet.n.at
tendere ad loca vbi ſunt pauperes magis
indigentes. Dicit.n.idem Palladius,ꝙ ſe-
mina citius degñant in locis humidis.q̃ ĩ
ſiccis. Nã quaſi loca humore plena,ſunt
diuites,q abundãt tpali ſubſtantia, & in
iſtis ſemen.i.datum degenerat, qa meriti
fructu nõ germinat. Sed quaſi terra ſicca
eſt paupis indigentia,in qua ſemen elee-
moſynæ nõ degñat,qa eleemoſyna paupi
data, meriti fructu abundat: pp qd Deus
dixit Lu.14. Cũ facis prãdiũ,aut cęnã,no Luc.14
li vocare diuites, q hñt vnde retribuat ti-
bi,ſed voca pauperes,& debiles,&c.
Item dicit idem Pall.ꝙ nõ eſt magno
pere deſiderãdus color terræ,quia bonita
tis incertũ eſt ſignũ. Eſt.n.velut color ter
ræ,fauor,vel fama eleemoſynæ quẽ elee-
moſynari⁹ deſiderare, vel quærere ad ſui
gloriam non debet, Vnde Dominus. Cũ Matt.5.
facis eleemoſynam,noli tuba canere an-
te te. Nam talis fama non certum eſt ſi-
gnum,vel cauſa bonitatis.
Item debet eſſe induſtrius ad diſcernen
dum tpſ, in quo dãdæ ſunt eleemoſynæ.
Ecc. Tempus cuſtodiendi, & tpſ abijcien
di.pſal. Tu das eſcã illorum in tpe opor- Eccl.4
tuno. Dicit aũt idem Pall.ꝙ oĩa,q̃ ſerunt Pſ.144.
creſcente Luna,& in diebus tepidis ſunt
ſerẽda. Nã tepor euocat frigus ĩcluſũ. Sic
mittẽs ſemẽ eleemoſynæ,vel boni operis
creſcente Luna.i. defectu,vel caritia,tũc
pcipue debet ſerere.i. eleemoſynas dare.
Et debet eſſe remotus a frigore accidiæ,
& ab æſtu impatientiæ, ſiue iræ. Vn-
de debet eſſe tepidus,ideſt moderatus,vt
neque frigeſcat per torporem negligen-
tiæ, neque excandeſcat per feruorem im
patientiæ.
Item debet eſſe induſtrius circa opa.ſ.

vt videat,& qd & qualiter eſt agẽdũ, ſiue
planrando,ſiue purando,ſiue ſerendo, &
cætera alia faciẽdo, q̃ ſpectãt ad culturã.
Sic etiã deber homo actiuus eſſe, & indu
ſtrius, & ſtudioſus ad putandum vitia,ad
plantandum virtutes , & etiam ad ſeren-
dum ſemina bonorum operum.

Itẽ cõtẽplatiua vita ſiſis eſt cellæ vina
Cent. 2 riæ.De qua dr̃.Introduxit me Rex in cel-
lam vinariam. Talis enim cella, (vt dicit
Pall.)deber eſſe remota a quinque.

Primò qdẽ a calore.debet.n.eſſe frigi-
da,& a feruore remota.Sic vir cõtẽplatiu'
deber eſſe frigidus ab æſtu cõcupiſcẽtiæ,
& ab ardore libidinis remotus,q̃ oculum
Pſ.57. mentis obtenebrat,& excæcat,pſal.Sup-
cecidit ignis,& non viderunt Solem.

Secũdo a lumine,qa ſ.debet eſſe quaſi
obſcura : & hæc obſcuritas fit in viro cõ-
tẽplatiuo per humilitatẽ per quã non re-
Pſ. 17.1. putat ſe quaſi aliquid ſcire,vel videre.vñ
Pſa.petebat dicẽs.Qui illuminas lucernã
meam,illumina tenebras meas . Vel hæc
obſcuritas refertur ad fidẽ , qua nunc vr̃
Deus a cõtemplantibus in quadã obſcu-
Thi. 5t ritate,vñ Apoſt. Lucẽ habitat inacceſſibi
Cor. 13 lẽ,quã nemo hoĩum videre põt . Et alibi
Ii Videmus nunc per ſpeculũ in enigmate.
Tob.5. Tob. In tenebris ſedeo, & lumẽ cœli nõ
video.Vel iſta tenebra fit in Sanctis qñ-
do conſiderant proprios defectus,diuinũ
Pſa.54. iudiciũ formidãtes.pſa. Timor,& tremor
venerunt ſup me,& contexerũt me tene
bræ,vel forte,qa Sctĩ viri timẽt, & ſugiũt
Pſa. 55. nimiã claritatẽ mundanæ pſperitatis, p̃s.
Ab altitudine diei timebo: & iõ nõ recu-
Pſa.138 ſant noctẽ aduerſitatis.pſal. Nox illumi-
natio mea in delicijs meis. Vnde ẽt ĩ die
bonorũ non ſunt immemores malorũ.

Tertiò debet eſſe remota a ſeptẽtriõe.
i dẽt eſſe oppoſita ſeptẽtrioni . Septẽtrio
.n.dr̃ arctur' ſiue vrſa, & dr̃ ſeptẽtrio a ſe
ptẽ ſtellis frigidis arcturi.In qb' deſignař
ſeptẽnarius vitiorũ,qbus Sctĩ. & contem
platiui viri oppoſiti ſunt,& reſiſtẽtes,& p̃
Sen. in ea pugnantes,iuxta illud dictũ Sen. Pacẽ
Epi, cũ hoĩbus habebis, bellum cum vitijs.

Quarto debet eſſe remota ab humore,
a ciſternis,& aquis. hæ aquæ ſunt doctri
næ ſiue rõnes philoſophiæ, quorũ ciſter-
næ ſunt philoſophorũ libri à quibus ho-
mo contẽplatiuus in his quæ ad fidẽ per
tinent dẽt remoueri , quia fides non hẽt
meritũ cui humana ro præbet experimẽ-
tũ.Et iõ Aug.dicit. Tolle argumentũ,vbi
Ire.2. fides q̃ritur. De his ciſternis dicitur:Duo
mala fecit populus meus : quia me dere-
linquerũt fontem aquæ viuæ , & foderũt
ſibi ciſternas diſſipatas, quæ cõtinere nõ
valẽt aquas. Hæ diſſipatæ ciſternæ ſunt li
bri philoſophorum errãtiũ , vt Auerrois,
& quorundã aliorũ contra fidẽ Chriſtia
norũ loquentium,quos fonte viuo ſacræ
ſcripturæ relicto quidam Chriſtiani fo-
diunt.i.ſtudioſè diſcunt,& credunt.

Quinto debet eſſe remota a fœtore.
Vnde fieri debet longe ab alueis,& ſtabu
lis,& ſterquilinijs . Si quidẽ in alueis in-
telliguntur voluptatis delitiæ:In ſtabulis
dignitatis excellẽtiæ,qa viri magni,& Prĩ
cides præcipue delectanř in multitudine
& pompa equorũ,quibus ſtabula repleã-
tur. Vñ de Salomone Rege dicitur,ꝙ ha- 2.Par.9
buit Salomon xl. milia equorũ in ſtabu-
lis. In ſterquilinijs aũt intelliguntur mun
danæ diuitiæ. De quibus Apo.ait. Omnia Phili.3.
detrimentũ feci , & arbitror, vt ſtercora.
Hæc.n.oĩa quæ mundanis redolent,San
ctis fœtent, qui cœleſtiũ odorẽ p olfactũ
internæ diſcretionis,& contemplationis
percipiunt. Et iõ ab his tanq̃ a rebus fœ-
tidis longe fugiunt, ſm illud pſalm.Ecce
elongaui fugiens.ſ.a fœtore mundi. Pſal.54

Dei Amor quot bona nobis conſerat, & quo pacto in nobis conſeruetur, mundiq́ amatoribus interdum condonetur muſti ſimilitudinibus aperitur. Cap. II.

AMor Dei conſeruatur in ſuo feruore,
ſicut muſtũ in ſuo dulcore. Nã ſicut
legitur in libro de vendemijs, quem Bur-
gũdo tranſtulit de Græco in Latinum. Si
quis veller muſtũ per tõtũ annũ habere,
vel per lõgũ tẽpus in dulcedine ſeruare,
hoc modo fieri põt . Qñ calcantur botri,
quod ex illis ſtillat muſtum mitte in vas
pice interius perunctum, vel exterius,vt
ſemiplenum vas ſit , & obtura diligenter
gipſo . multo enim tempore manet mu-
ſtũ valde dulce, & multo magis ſeruabiť,
ſi vas muſti ſit pice perunctum interius,
& exterius,& in puteũ mittatur ita, vt ſo
la labia ſupereemineant , & hoc per exꝑiẽ
tiã crebram viſum eſt optime. Et oportet
vuas,ex qbus hmõi muſtũ egrediť,geſtel-
biť cõculcari ita,vt nõ cõprimanť.Quid
eſt aũt tenaci pice vas interius, & exteri'
liuire,niſi mentis, & corporis puritatem
iugi,& firma cuſtodia munire?Et quid eſt
vas in puteo tenere, niſi cor in humilita
te feruere? Et quid eſt labia ſupereemi-
nere , vel os vaſis gipſo albo obſtrue-
re

re niſi ſublimi, & pura locutione, lin-
guam ſiue os occupare, & ab intimis,
uel impuris uerbis abſtinere? His profe-
cto muſti. i. amoris diuini feruor, & dul-
cor diutius cōſeruatur ſ. in cuſtodia puri
tatis, in refrigerio humilitatis, in puritate
locutionis. Alii autem ſunt, qui tale uas
muſti in arenā humidā ſuffodiunt, quod
etiā efficax eſt ad muſtū cōſeruandū. Sed
quid eſt arena humida, niſi de grauibus
peccatis cōpūcta coſcientia, & humore
lachrymarū repleta? & hoc ualet ad con
ſeruandū muſtum. i. amorem diuinū. Cō
ſeruatur enim feruor amoris in lachry-
mis compunctionis.

Itē amor Dei facit hominem obedien
tem. Nam cæra ad ignē calefacta de faci-
li flectitur, & metalla ad ignē liquefiūt, &
ſic de facili formā rei cui infunditur acci
pit. Sic ē cor in quo eſt calefactio diui-
ni ignis, i. amoris, eſt ad obediētiā flexibi
Luc. 12. le, & ad iuſſum prælati ductibile. Luc. I-
gnē ueni mittere ī terrā. Amor aūt terre-
norum ſiue mūdi, impedit ſalutem. Na-
uis enim adhærens terræ, ad portū non
graditur, ſed periclitatur. Sic, qui terrenis
adhęret diuitijs per amorē, ad portum ſa
Pſa. 61. lutis nō uenit, Pſal. Diuitię ſi affluāt, noli
Mat. 19. te cor apponere. Vnde Dominus dixit,
ꝙ facilius eſt camelū per foramen acus
trāſire, q̄ diuitē intrare ī regnū Dei. Si igr̄
nauis aīæ eſt nimis onerata diuitiarū pō
dere ſiue cura, remediū ē eā alleuiare elee
moſynarum largitione.

Itē amatores mundi, vel carnis aliquā
do per diuinā grām cōuertunt̄, & efficiūt
feruētes amatores Dei, ſicut muſtū acer-
bū, vł corruptū, per decoctionē, & admi
xtionē aq̄ pluuialis cōuertit̄ ī uinū purū,
& dulce. Dicit̄. n. ī ſupradicto libro de ui
demiis, quòd muſtū de uuis acerbis, vel
corruptis ita eſt curādū. Aqua enim plu-
uialis vſq; ad dimidium eſt excoquēda.
Et ex hac aqua decocta quāta ē muſti de
cima pars debet ſuperfundi uino. Rur-
ſus āt eū uino decoqui ut cōſumet̄ in de
coctione decima pars: Quidā tamen ali-
ter faciunt, quia in ipſis uuis immittunt
aquam cōmiſcētes ad futurū muſtū tertiā
partē: poſt cōculcatis uuis muſtū coquūt
tantum, ut eius cōſummatur tertia pars.
Aqua itaq; pluuialis, eſt gratia cęleſtis, eu
ius decoctio fit in feruore cōtritionis, eu
ius mixtio dēt cē cū muſto ſiue uina lachry
Pſa 59. moſæ compūctionis, de quo in Pſ. Potaſti
nos uino compūctionis. ſed decima pars
refertur ad obediētiā decalogi. i. manda-
torū diuinæ legis. Vbi enim iſta aſſunt. ſ.
admixtio gratiæ, feruor pniæ, cōpūctio la
chrymę, ſubiectio obediētiæ, mutatur ui
nū acerbum. i. amor mūdi, uel muſtū cor
ruptū. i. amor carnalis in uinū. i. in amo-
rē diuinū dulciſſimū, & puriſſimum. Et
hoc patet in cōuerſione Matthei publica
ni, & Mariæ Magdalenæ, Vel tertia pars
aquę. i. pęnitētiæ aſſumit in reſtitutione,
& calcantur uuæ in cōfeſſione, quia tunc
exprimit̄ uinū. i. manifeſtat̄ peccatū: ſed
decoquit̄ muſtum cum aqua in aſſidua
compunctione, & ſic amor mundi, uel
peccati conuertitur in amorem Dei.

Itē nota, ꝙ in homine proficiēte con-
uertit̄ pūctio timoris in dulcedinē, & ſe-
curitatē amoris. Cuius exēplū eſt, quia ꝑ
ſemē porri immiſſum in doliū aceti, ace-
tū ipſum mutatur in uinū ſicut in præfa-
to libro uindemiarū legitur. quid aūt eſt
ſemen porri, niſi profectus boni? Nā por-
rū nō primo anno, ſed ſecundo ſemē pro
ducere dr̄. Et ideo proficiētē ſignat, qui
nō ſtatim à principio perfectus eſſe pōt;
ſed paulatim, & ſucceſſiue perficit̄. ergo
per ſemen ipſius porri de aceto uinū effi
cit, quia ꝑ cōtinuū profectū ī bono, pęni
tentis timor in amorē conuertitur. Perfe-
cta. n. charitas foras mittit timorem. 1. Io. 4.

Rationalis anima quo pacto ſit colenda, ut à car nali purgetur amore, per agri ſimilitudinem demonſtratur: quæ pariter Paradiſo voluptatis; triticiq; acerno comparatur. Cap. III.

ANima hominis ad modū agri ē diligē
ter colēda. Agro. n. (ut dicit Pall.) tria Palla.
æqualiter nocēt. ſ. ſterilitas, colētis mor
bus, & malus uicinus Nā ſterilitas referē
ad ociū, per quod uidelicet anima à fru-
ctu boni operis uacat: ſed morbus referē
ad uitium, quo. ſ. ipſa aīa letaliter ægro-
tat. ſed uicinus malus refertur ad paruū
ſocium, ſiue ad carnem, quæ ipſam ani-
mam frequenter moleſtat. Ocium autem
multum nocet animæ, quia ipſam ad ma
lum acuit. Eccl. Multam malitiam docuit Ec. 33.
ocioſitas. Facit enim in agro animæ ur
ticas uitiorum ſuccreſcere. Prouerb. Per Pro. 24.
agrum pigri hominis tranſiui, & ecce to-
tum repleuerunt urticæ. Contra, quòd di
citur ibidem. Diligenter exerce agrū tuū.
Morbus peccati etiam multū obeſt, quia
animam interficit. Ezech. Anima quæ Eze. 18.
peccauerit, ipſa morietur. Et iterum de

peccato dicitur. Dentes leonis, dẽtes eius
Ec. 21. interficientes animas hominum. prauus
socius multũ officit, qui animam corrũ-
1. Cor. pit, scilicet exemplo, vel uerbo. 1. Cor. Mo
5. dicum fermentum totam massam corrũ
1. Cor. pit. Et 1. Cor. Corrumpunt bonos mores
15. colloquia praua. Unde hæc ab agro ani-
mæ sunt prorsus repellenda. Dicit etiam
idem Pall. quod in agro periclitantur in-
teriora, nisi colantur extrema. Sic etiam
interiora bona animæ perdit, qui exterio
ra membra, uel sensus non custodit.

Item anima iusti assimilatur horto uo
luptatis. i. paradiso terrestri, quem agrico-
Io. 15. la cælestis, de quo Christ⁹ Io. 15. Pater me⁹
agricola est; à principio mundi planta-
uit. Et hæc similitudo congrua uidetur tri
plici rõne. Et primo quidẽ ratione situa-
tionis. Nam ille hortus fuit situatus in lo
co fertili, & ideo uocatur Paradisus deli-
tiarum: & similiter anima iusti est locus
delitiarũ spiritualium Domini, qui dicit:
Pro. 8. Delitiæ meæ esse cum filiis hominum.

Item erat ille ortus in loco eminenti,
ita, ut dicatur excedere altitudinem ter-
rę, & esse sub globo lunari, quia uidetur
ter mens iusti omnia terrestria excedit,
& contemplatione ac desiderio usq; ad
Phi. 3. cælestia pertingit. Apost. Nostra cõuersa
tio in cælis est.

Item erat ille hortus in loco Oriẽtali.
Per Orientem autem intellige aduẽtum
ad iudicium. Unde in euãgelio: Sicut ful
gur exit ab Oriente &c. Vel per Orientẽ
Zac. 6. intellige Christum, de quo Zach. Oriens
nomen eius. Vel per Orientem intellige
originem hominis, ita debet planta-
ri mens fidelis ad Orientem, ut præocu
los habeat terrorem iudicii, & recorda-
tionem dominicæ passionis, & abiectio-
nem suæ conditionis, qualiter. s. creatus
Leui. 1. & factus est de limo terræ. Unde in Leui.
præceptum est, ut uesicula auiculæ pone
retur ad Oriẽtem altaris in loco ubi erãt
cineres, hoc est per recordationem iudi-
cii motus elationis reprimere.

Item quando motus elationis surgit in
te ex operibus tuis, pone te ad Oriẽtem.
i. Christum, & attende quàm parua sunt,
quia nulla sunt respectu illorum, quæ fe-
cit pro te. pone te etiam ad Oriẽtẽ abiectio
nis tuæ conditionem, & hoc est in locũ
ubi erat cineres. i. memorate, quàm uilis
es, & elides motus elationis in te.

Secundo ratione plantationis, quia produ
xit Dominus Deus, de humo oẽ lignum
pulchrum uisu, & ad uescendum suaue, li
gnũ etiã uitæ in medio Paradisi, lignũq;
scientiæ boni, & mali, ut dr̃ Gene. Hoc li Gen. 2.
gnum pulchru uisu est in homine ex con
uersatione bona, sed ad uescendum sua
ue est ex conscientia munda. Nam secu-
ra mens quasi iuge conuiuium, ut dicit
Pro. Debet etiam ibi esse lignum sciẽtiæ, Pro. 15.
boni, & mali. i. prudentia inter bonum,
& malum discernens.

Item lignum uitæ. i. gratia Christi, cui
totum debet homo ascribere, non sibi.
Apo. Viuo autem iam non ego, uiuit uero Gal. 2.
in me Christus.

Tertio ratione irrigationis. Quia flu-
uius egrediebatur de loco uoluptatis ad
irrigandum Paradisum, qui diuiditur in
quatuor capita, Nomen uni Phison. Ipse
est, qui circuit omnẽ terram Euilath,
ubi nascitur aurum, & aurum terræ il-
lius est optimum, bdellium, & lapis onI-
chinus. Et nomen fluuio secũdo Geon,
Ipse est qui circuit omnem terram Ethio
piæ. Nomẽ uero fluuij tertij Tigris, Ipse ẽ
qui uadit contra Assyrios. Fluuius autẽ
quartus ipse est Eufrates. Iste fluuius est
gratia Spiritus sancti, quæ fluit de loco uo
luptatis. i. à Christo, in quo delectari de
bemus. Psalm. Delectare in domino. Iste Ps. 36.
egreditur ad irrigandum paradisum. i. mẽ
tem humanam: & diuiditur in quatuor
flumina, idest quatuor uirtutes. Nam Phi
son figuat prudentiam Prudẽs enim est,
qui nouit os mutare. Phison enim inter-
pretatur oris mutatio. Aliter enim loquẽ
dum est maioribus, & aliter minoribus.
Eccl. Qui adimplet, quasi phison sapien- Ec. 24.
tiam. Et hic circuit omnẽ terrã Euilath,
quę interpretatur dolens, quia prudens
est, qui nouit dolere in hoc mundo. Ibi
etiam nascitur aurum optimum. quia op
timum est lugere pro peccatis. Et bene
dicit, qui circuit omnẽ terram Euilath
quæ habet quatuor partes scilicet dolere
pro peccatis propriis, & alienis, pro inco
latu huius miseriæ, & pro dilatione pa-
triæ. Bdeliũ aũt sunt opera misericordiæ,
Lapis onychinus discretio, ab onyx, q̃ est
unguis, nam per figurã unguis significat
discretio. uel per lapidem orationem in-
tellige. His tribus curatur peccator operi
bus misericordiæ, & orationibus cũ cat-
nis afflictione siue dolore.

Per Geo vero, qui interpretatur hiatus
terrę significatur temperantia, quæ om-
nem terrenitatem absorbet à nobis. Et
conna

contra Ethiopiam uadit, quia malos motus in nobis deſtruit. Mali autem motus ſunt, mali mores, quos ſignificant Ethio- Hie. 13. pes. Hier. Si mutare poteſt Ethiops pellē ſuam, aut pardus uarietates ſuas, & uos bene poteritis facere, cum didiceritis malum. Tigris, qui uelox interpretatur, ſignat fortitudinem, quæ impugnat Aſſyrios, ideſt demones. Fortis enim debet eſſe, qui uult contra demones pugnare. Eufrates autem, qui frugifer interpretatur, ſignificat iuſtitiam, quæ multum fert fructum. Vana enim ſunt omnia tēporalia, ſed ſola iuſtitia fructifera: ſed de iſta non determinat ſcriptura contra quos uadat, quia iuſtitia ad omnes pariter ſpectat. Vel fluuius iſte eſt gratia cōpunctionis, quæ diuiditur in quatuor, quæ ſunt, contritio, confeſſio, ſatisfactio, & continuatio, ſiue perſeuerantia. Philon enim, ideſt oris mutatio, ſignificat contritionem in qua mutatur facies peccatoris. Sed per Geon, qui interpretatur hiatus, ſignificatur confeſſio, in qua aperiuntur peccata, ſicut in hiatu aperitur terra. Per tigrim, qui interpretatur uelox, ſatisfactio ſignificatur, quæ eſt quaſi medicamentū uulneris. Sicut enim extracto ferro de uulnere, ſi ſtatim medicina non apponitur, citò uulnus putreſcit: Ita ſi peccata de corde extrahis, & ut iubetur non protinus ſatisfacis, uulnus tuum de facili corrumpitur. Per Eufratē uero, qui interpretatur frugifer, perſeuerantia, deſignatur, quę nobis confert fructum uitę eternæ.

Item anima iuſti aſſimilatur aceruo tritici, qui multis mediis in horreo reconditur. Nam triticum (ſicut dicit Gre.)

Primo in ſegete Sole tangitur, quia in hac uita humana anima reſpectu ſuperni luminis illuſtratur. pluuiam accipit, quia ueritatis eloquio pingueſcit. uento concutitur, quia tentationibus exercetur: & ſecum creſcentes paleas portat, quia nequiorem contra ſe quotidie uitam peccantium tolerat: atq; ad aream deductū triturationis pondere premitur, ut à palearum connexione ſoluatur: quia mens noſtra cæleſti diſciplinæ ſuppoſita dum correptionis flagella percipit a ſocietate carnalium mundior recedit, & relictis paleis ad horreum ducitur, quia foris remanentibus reprobis electa anima ad ſupernæ manſionis gaudia ſubleuatur.

Item animæ ſalus debet corpori, & diuitiis pręferri. Nam cum quis neceſſitate aſtringitur, quòd in mare oportet merces proiicere, uel perſonas ſubmergi, merces potius exponuntur, & in bello manus enſi exponitur, ut caput ſanum ſeruetur, quia mortuo merces nō proſunt, nec manus ualent capite abſciſſo. Sic cum quis ad hoc deuenit, quod corporis aut animæ habere detrimentum oportet, debet corpus, & diuitias exponere ſicut ſerpēs, & caudam exponit, & corpus, ut caput. i. uitam ſeruet. Matth. Eſtote prudentes ſi- Mat. 10.
cut ſerpentes. Diuitiæ enim corpori mortuo, & animę dānatæ nil proſunt. Matth. Ma. 16.
Quid prodeſt homini, ſi lucretur uniuerſum mundū, animę autem ſuæ detrimentum patiatur.

Item anima illa eſt apta ad Deum diligendum, cuius affectus eſt a carnali amore purgatus, ſicut illa uua dicitur eſſe apta ad uindemiandum, & muſtum exprimendum, cuius granum exit purum ſine carnoſitate. Dicitur in libro de uindemiis, quòd ad probandum quando tempus eſt ad uindemiandum uuas, quidam uuam accipiunt, & exprimunt, & ſi quidem, effluxerit granum mundum nō continens carnem, maturas eſſe ad uindemias approbant uuas. Si uero effluxerit granum cū parte carniū, nō eas eſſe maturas. Similiter illa anima eſt ad uindemiam multi, ideſt ad affectum amoris diuini parata, quę habet intrinſecum granum i. interiorem affectum a carne. i. carnali amore ſeparatum, & depuratum. Illa autem quę eſt cum carne, ideſt cum carnali amore non eſt uindemiationi. i. ſpirituali dilectioni accommoda. Vnde Apoc. dicit, 1. Cor.
quòd animalis homo, ideſt carnalis, 2.
non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus Dei.

Decem præcipuè in militum armatura eſſe neceſſaria ſacræ ſcripturæ teſtimonio confirmatur: quæ omnia ſpirituali armaturæ myſticè conuenire, quam plurimis aſſeritur exemplis. Cap. IIII.

ARmatura ſpiritualis ſimilis eſt armaturæ corporali. Eſt enim duplex genus armorum, quia ſunt arma ad defenſionem, ut clypeus. & huiuſmodi: & ſunt arma ad offenſionē, ut gladius, & huiuſmodi: & neutrum genus ſine altero ſufficit in prælio exiſtenti quod etiam ſimiliter accidit in armatura ſpirituali. Vnde dicit Gre in
Greg. quod ſicut ad corporalia bella nu- mora.

quaqu am

quaquam bene armatus pergit, qui aut
clypeum ſumens, gladiis non utitur; aut
utens gladiis; clypeo non munitur. Sic ēt
miles Dei aduerſitatis bello deprehēſus,
& ſcutum patiētiæ debet ante ſe ferre, ne
pereat, & ad portandū promptus amoris
in ferre iacula, ut uincat. Vnde mens San
ctorum in hoc tentationū prælio, & mu-
nita patientiæ clypeo, & gladiis amoris
accincta ad perferenda mala ſumit forti-
tudinem, ad impendendū bona exercet
benignitatem quibus, & odiorum tela
patienter excipiat, & amoris iacula ualen
ter reddat.

Item nota, quòd ſacra ſcriptura intro-
ducit decem, quæ communiter neceſſa-
ria ſunt in militum armatura. Nam inter
arma quibus milites utunt̄ ad ſui defen-
ſionem quędam neceſſaria ſunt ad prote
gendū partem ſuperiorē, ut caput, & hu
iuſmodi: ad hoc utuntur galea ſiue caſſi-
de ærea. Quædā ad muniendum partem
inferiorē, puta crura, & hmōi, & ad hoc
portāt ocreas æreas. Quædam muniunt
partem mediā, uel in parte ſicut ſcutum,
quod portatur in ſiniſtra: uel ī toto ſicut
lorica. Torax autē protegit pectus, & cor,
& renes. Hæc erat armatura Goliath, de
1. Reg. quo dicit. 1. Re. q. caſſis ærea erat ſuper
17. caput eius, & lorica hamata induebatur,
& ocreas æreas hēbat ī crurib⁹, & clype⁹
æreus tegebat humeros eius. Inter arma
uero offenſibilia quædā ſunt quibus per
cutiunt à remotis, ſicut eſt arcus, & ſagit-
tæ. Et hæc fuerūt arma Eſau, de quibus di
Ge. 27. citur. Gen. Sume arma tua, pharetram, &
arcū &c. Quędā percutiūt de propīquo,
ſicut gladius, uel enſis, & hæc erāt arma
Can. 3. fortiū Salomonis, de quibus dr̄: Lectulū
Salomonis ſexaginta fortes ambiunt ex
fortiſſimis Iſrael, omnes tenētes gladios,
& ad bella doctiſſimi. Quędā uero percu
tiūt medio mō inter propinquū, & remo
tum ſicut, lanceæ. Et hæc erat armatura
1. Re. 18. Saul. 1. Re. Tenebat Saul lanceā &c. De-
cet ēt militē hēre equum ſaltē cum fre-
no, & ſella, & conſequēter oportet, quòd
habeat calcaria. Hæc omnia ſunt arma,
quæ etiam neceſſaria ſunt militiæ ſpiri-
tuali. Nam primo neceſſariū eſt ſcutū fi-
dei, qđ muniat in parte ſiniſtra in aduer-
Eph. 6. ſis Eph. In oībus ſumētes ſcutū fidei &c.
Scđo neceſſaria eſt galea ſpei, quæ ſup
caput ſe erigit, quia ſpes ad ſuperna ten-
Eph. 6. dit. Eph. Galeā ſalutis aſſumite. quod ex-
1. Th. 5. ponens Theſ. Et galeā ſpem ſalutis.

Tertiò neceſſaria eſt lorica charitatis,
de quo Apoſt. ibidē. Induti lorica fidei, & 1. Th. 5.
charitatis. Nā ſicut annuli in lorica inui-
cē connectuntur, ita fideles in charitate
inuicem uniuntur.

Quartò neceſſaria eſt thorax iuſtitiæ,
& æquitatis. Sap. Induet ꝓ thorace iuſtitiā. Sap. 5.

Quintò ſunt neceſſariæ ocreæ ferreæ,
quæ muniunt a parte inferiori. i. duplex
humilitas, quæ dum animi elationē re
primit, quaſi ab inferiori parte munit. Eſt
āt humilitas neceſſaria duplex, ideſt inte
rior in corde, & exterior in conuerſatio-
ne. Vel quaſi ocrea cruris dextri eſt hu-
militas in proſperitate. qua aliquis repu
tat ſe indignum: ſed ocrea cruris ſiniſtri.
eſt humilitas in aduerſitate, qua aliquis
reputat ſe dignum.

Sextò neceſſaria eſt lancea prudētię ſi
ue prouidētiæ, q̄ à remotis hoſtē ꝑcutit
antequā propīquet. 2. Re. Tulit Ioab tres 2. Reg.
lāceas in manu ſua, & infixit eas in cor- 18.
de Abſalō. Hę tres lāceæ ſunt tres partes
prudētiæ. ſ. memoria præteritorum, intel
ligentiā præſentium, & prouidentia futu
rorū, quibus inimicus perimitur.

Septimo eſt enſis continentiæ, quo fę
mur in quo eſt uoluptas muniat, Cant. Can. 3.
Vniuſcuiuſq; enſis ſuper fęmur ſuum,

Octauo neceſſarius ē gladius. i. dolor
pnię, quę ulciſcat̄ de delectatione culpę.
Iob. Vltor iniquitatis gladius, uel gladius Iob. 19.
. i. dolor cōpaſſionis, & mīæ. Lu. Tuā ipſi⁹ Luc. 2.
animam pertranſibit gladius.

Nono neceſſarius eſt arc⁹. ſ. ſacræ ſcripturę
cū ſagittis doctrinæ. In hoc arcu ē lignū
durum. ſ. auſteritas ueteris teſtī, & corda
mollis ſ. lenitas teſtī noui. Ex hoc arcu e-
mittuntur ſagittæ potētis acutæ i. diuina
ūba corda hominū ueIociter penetrātia.

Decimo neceſſarius ē equus. i. corpus
ſubditū ſpiritui cū fræno tēperantiæ. Ia. Iac. 3.
Equis frenos in ora mittimus. & cū ſella
patiētiæ, in qua faciliter onus portatur.
Heſt. Homo quem rex honorare cupit, de Heſt. 6.
bet indui ueſtimētis regiis, & imponi ſup
equū, qui de ſella regis eſt. Sella regis eſt
patiētia Chriſti, cui ſellæ oportet imponi
quicunq; ab ipſo rege debet honorari.

Nonnulla breuiter ipſius auaritiæ damna annotantur, quæ etiam naturalibus exemplis quantum ſint grauia, confirmantur. Cap. V.

Auaritia terrenorum lucrorum facit
aſteſceſcere animas à fructibus ſpi-
ritualibus operum. Sicut enim uina-
ciū

cũ cibus facit gallinas ſterileſcere, & ceſſare ab ouatione,ſicut dicit Pallad. Sic & terrenorũ lucrorũ auarus appetitus re trahit,& ceſſare facit a ſpũalium operum exercitatione vñ Mat 3.dr ꝙ ſollicitudo ſeculi iſtius,& fallacia diuitiarũ ,ſuffocat verbũ,ne.ſ.pueniat ad boni opis fructũ.

Pallad.

Mat. 3.

Item auaritia aduerſaẽ opibus bonis,ſi cut letamen anſeris aduerſaẽ ſatis, dicit. n.Pall.ꝙ ſtercus auium maxime neceſſarium eſt agriculturæ, excepto anſerũ leta mine,qđ oibus ſatis inimicũ eſt. Vñ anſer ſicut ipſe dicit locis conſitis inimicus eſt,quia ſata,& morſu lædit, & ſtercore. Quid.n.eſt morſus anſeris, niſi rapacitas cupidi hoĩs?Quid aũt anſeris ſtercora, ni ſi auarorũ terrena lucra?De his đt Apoſt. Oĩa detrimentũ feci,& arbitror,vt ſterco ra,vt Chriſtũ lucrifaciã.hęc ergo ſata lædũt,quia in agro,videlicet cordis ſpũalis doctrinæ,ſeu virtutum germina creſcere non ſinunt.

Phil.3.

Itẽ auaritia non ſatiatur ex adeptione auri:quia ſicut vinũ in dolio ſitim corpalem nõ ſedat,ſic pecunia in arca ſiti auaritię nõ ſatiat.qđ eſt, qa pecunia non pt intrare,vbi ſitis eſt auaritiæ,ſcilicet in cor de.Pecunia ẽ res corpalis,aĩa vero eſt res ſpũalis.Res aũt ſpũalis corporali impleri non pot,ſicut nec corpalis ſpũali. Vnde ſicut arca impleri nõ pot ſapiẽtia,ita nec anima pecunia.Eccl.Auarus non implebitur pecunia.

Eccl 5.

Itẽ auarus alienorũ detentor, aſſimilaẽ vaſi paruo đ terra,qđ hulco vocabulo dr ſaluada qđ.ſ.denarios ſigillatim recipit: ſed non pñt inde haberi,niſi frangaẽ. Sic auarus raptor,vel vſurarius reddit in mor te, qđ non permittitur de mundo portare.Io:Diues cum dormierit,nihil afferet.

Iob.27.

Boni viri,qua uia eorũ corda a ſordibus peccato rum dẽant cuſtodire,per Apum cuſtodiã,vaſiſq; argẽtẽ reſtaurationem demonſtratur.idque pluribus eorum ſimilitudinibus declaratur Cap. VI.

Boni viri dẽnt cuſtodire corda ſua,ſicut cuſtodiẽda ſunt apum aluearia. Sunt.n pcipue quinque ꝑur colligitẽ ex li bro Palla.q̃ apibus maxime nocẽt,a quibus eorũ aluearia ſunt penitus remouenda.

Pallad. 1.

Primũ eſt ventus:vñ dicit,ꝙ dñt collo cari nõ lõge a domibus,vel in pte ſecreta horti à vẽtis remota ita,ꝙ vẽtis frigidiori bus altus pies reſiſtat. Sic nimirũ boni vi ri qui hñt aluearia plena apibus.i. corda plena virtutibus debẽt ea munire ꝙ vẽtũ. i.contra diabolicæ tentationis inſultum hic.n. vbi põt intrare,frigus malitiæ immittit,& apes.i. virtutes extinguit. Vnde opponenda eſt altitudo parietis.i. ele uatio ordinis,& cõtemplationis,ſicut dixit Dñs diſcipulis.Mat.Orate,vt non intre tis ĩ tẽtationẽ. Vel dẽnt ſancti viri cuſto dire aluearia apum,i.ſtudia bonorũ operum,ne a vento vanæglorie diſſipenẽ, & extinguant:qa ſupbia (vt dicit Aug) bonis operibus inſidiaẽ,vt peant. Vnde opponenda eſt altitudo parietis,i.firma cuſtodia humilitatis,cuius fabrica tanto altius exurgit,quãto cor ſeipſum ad ima ꝑ ſui deſpectũ reducit. ſine cuſtodia huius parietis ventus apum aluearia diſſipat:quia virtutum ſtudia ſuperbia vaſtat, niſi humilitas obſter.perit enim oẽ,quod agitur,ſi non in humilitate ſollicite cuſto ditur: quia qui cæteras virtutes ſine humilitate congregat,quaſi puluerem in vẽ tum portat,ſicut Grego.dicit.

Mat.18

Aug.in Reg.

Grego.

Secundũ,qđ multum nocet apibus,eſt frigus.Et ideo ea,(vt Pallad.dicit)in calidiori parte horti locare debemus. vñ etiã additus earũ dñt eſſe oẽs oppoſiti Soli. Vas etiã ipſarum dẽt eſſe de tali ligno, ꝙ vim frigoris ad eas nõ tranſmittat.Et inter oĩa meliora ſunt(vt ipſe dicit) aluearia facta ex cortice ſuberis, vbi hẽri poſſunt,qa non tranſmittũt vim frigoris,aut ẽt caloris. Quamuis.n.apes riueant frig⁹ non tñ diligunt exceſſiuum calorem, ſed temperatũ,vñ peſſima vaſa ſunt q̃ in hyeme gelantur,& in æſtate ferueſcunt.Si ĩr ſpiritualibus,& actiuis viris,qui eſſe dẽnt velut apes ſolliciti,& fructuoſi,ſũmẽ nocet frig⁹ accidiæ.Er iõ dñt ad locũ calidũ & ſecretũ redire.i.ad ſecretũ orõnis & cõ templationis, vbi feruor ſpirit⁹ excitatur frequenter ſe reducere,ſicut apes frequẽ ter redeunt ad aluearij locum.

Itẽ eorum aditus,i cogitatus, vel affectus dicunt reſpicere Solẽ.i.Xpm.vt cõſi deratis laborib⁹,& paſſioib⁹ quos ipſe ſuſtinuit ꝑ nobis,alleuiẽtur labores nri,& ñ accidiemur ĩ eis.Vas ẽt cordis dẽt eẽ ſic diſpoſitũ,vt frig⁹ accidiæ nõ recipiat,ſed repellat. Vnde bon⁹ eſt cortex ſuberis.i. exemplum cõuerſationis alicuius ſancti & ſolliciti hoĩs,vt dũ in eius conuerſatio ne,& imitatiõe moramur,repellat piter a nobis & ardor ɔcupiſciæ,& frig⁹accidię.

Tertium,quod multũ nocet apibus eſt locus

locus fętidus.vel inquietus.vnde dñt eo
rum aluearia longe collocari ab oibus,q̃
ſunt horrendi odoris,vt a ſtabulis,& bal
neis,coquinis,fuſorijs,& hmōi,& fętore
fęni. Et ēt non dñt poni in loco vbi reſo
nat echo,qui,ſ. ad humanam vocem fal-
ſa imitatione rñdet. Sic ēt boni viri dñt
ſe remouere a conſortijs, & familiaritati
bus pſonarũ corruptarum,& infamium,
ne,ſ.eorũ fœtore, Ideſt infami & corru-
pta conuerſatione ipſi,uel in conſcia vel
in fama lædant.Dñt ēt ſibi cauere a blan
ditoribus,qui ad modum echonis,vnicui
que deceptoriè reſonant.i. loquuntur iu
xta vocē ſuã i. prout credunt ei placere.

Quartum eſt fumus præcipue cancri
adusti. Quid.n.per cãcrũ aduſtũ.niſi mũ
dum accipimus,malo igne auaritiæ, vel
luxuriæ inflãmatum?Io.Totus mũdus in
1. Io.5. maligno poſitus eſt.cancer ēt Lunæ mu-
tabilitatē ſeqt,quia ſ.ſm augmentum,&
& decrementũ Lunæ repletionem,& va-
cuitatē patit Et ſilr ipſe mundus ēm for
tunæ mutabilitatem mutat.Io.Ecce mũ-
1 Io. 2. dus trãſit,& cõcupiſcētia eius Boet. Hũc
Boet. 2. continuũ ludũ ludimus,rotã volubili or-
de con. be verſamus.Infima ſummis,ſuprema in
fimis mutare gaudemus. vnde quidã me
tricè dixit: Ludus fortunæ variatur,vt or
bita Lunæ.Huius igit cancri fumus tunc
ad apes pertingit,quando vel mundi affe
ctus,vel terrenæ occupationis actus bo-
nos viros inuoluit, & nonnunquã ex eis
aliquos ēt inuoluendo extinguit. Vñ dñt
ſe boni viri a tali fumo quantũ poſſunt
Apo.18 elongare. Apoca. Cum viderint fumum
incendij eius,longe ſtantes,ſupple,ſunt.

Quintũ, quod nocet operibus apũ,eſt
ſuccus quarundã herbarũ, vel florum,ſi-
cut ſunt elleborus,caſia,abſinthiũ, cucu-
mer agreſtis,& ſiſia, quarũ ſcilicet ama-
ritudo impedit dulcedinē mellis. Vnde
talia ab aluearibus apũ dēnt penitus re-
moueri,& debent poni iuxta arbores,vel
herbas, quibus nulla amaritudo rñdeat ĩ
flore,aut ſucco.Quid aũt eſt herbarũ ma
lus ſuccus,niſi triſtis, & pęnitudine ple-
nus voluptatũ.& libidinum exitus?Vnde
Prou.5. de meretrice muliere dictum eſt: Proue.
Fauus diſtillans labia meretricis,& nitid⁹
oleo guttur eius. Nouiſſima autem illius
amara quaſi abſinthiũ.In quo oñdere vo
luit Salomon, quod voluptas,licèt in prin-
cipio,vel in medio,ideſt in cogitatu, uel
actu habeat delectationem, in fine tñ re-
linquit amaritudinē.Vnde incipit a mel-
le,procedit ad oleũ,& terminatur ad ab-
ſinthium.Hic eſt ergo ſuccus amarus,i.lu
xuriæ fructus,quem ſcilicet apes,i. perſo
næ ſpirituales,& ſi tantùm cogitatu, vel
affectu deguſtent,pditur dulcedo mellis.
i ſuauitas,& delectatio internæ conſola
tionis,& deuotionis. Nã, ſicut dicit Ber. Ber.
Delicata eſt diuina conſolatio,& nõ dat
admittentibus alienã. pp quod Apoſt di- 1.Cor.2
cit,quòd animalis, i. carnalis homo non
percipit ea,quæ ſunt ſpiritus Dei.

Item boni viri aſſimilantur vaſis argē-
teis,quæ franguntur,& vruntur,vt repa-
rentur. Sic boni viri modò frangunt per
tribulationes, vel vruntur per infirmita-
tes,vt reparentur,& meliorentur:ſed ma
li ſunt tanquã vaſa teſtea.uel vitrea quę
fracta non reparantur.pſal. Tanquã uas Pſa.2.
figuli confringes eos.

Item vaſa argentea limantur, vt clari-
ficentur:ſic Deus ſuos affligit,vt puriores
ſint,& clariores.Aug.Quod lima ferro, Augu.
quod fornax auro,quod flagellum grano
hoc facit tribulatio viro iuſto.

Item boni viri affliguntur,vt perfician
tur,& ideo aſſimulantur imaginibus, & ſi
gillis.de quibus Gregor.in dialogo dicit,
quòd ſicut imperiti homines,nec dum
perfecte ſculpta ſigilla,vel imagines aſpi
ciunt,& iã quaſi perfecta laudant, & ta-
men artifex conſiderat, & limat,& lauda
ri iam audit,& tundere tamen melioran-
do non deſinit: Sic plerunque illi quos
iam perfectos hoīes extimant adhuc in
oculis ſummi Opificis aliquid imperfe-
ctionis habēt,propter qđ infirmitatibus,
& tribulationibus quotidie limantur.

Charitatis neceſſitas, vtilitas,perfectio, & ordo definitur: quæ ſingula per ferri igniti,ac fundamenti proprietates pluribus aperiuntur exē plis. Cap. VII.

CHaritate deficiente non poteſt aliqs
bene opari.Nã de ferro frigido non
pt faber operari,niſi calefaciat illud igne
nec poteſt flecti,ſed frangitur ſub martel
lo.Vnde(ſicut dicit Aug.)Ferrum calidũ
dum cuditur dilatatur,frigidum autē frã
gitur.Sic homo non eſt aptus bene ope-
randi,niſi calfactus fuerit per ignem cha
ritatis.Thre.1. De excelſo miſit ignem in Thre.1
oſſibus meis,& erudiuit me.

Item charitas aſſimilatur fundamento
vnde Apo.in charitate radicati, & funda Eph. 3.
ti.Vnde nota,q̃ Apoſt.aſſimilat charita-
tem

tem radici,in eo,quod dicit ,Radicati.qa
ſicut omnis fructus a radice procedit, ſic
opus bonum a charitate. Vnde Grego.di
cit,ꝙ non habet viriditatem ramus boni
operis, niſi manſerit in radice charitatis.
Item aſſimilat eam fundamēto domus
in eo,qđ dicit, Et fundati: quia ſine fun
damento ſtare nō pōt, ſed deſtructo fun
damento cadit. Charitas,n. oīa ſuſtinet.
1. Cor. 13 1.Cor.Eſt alia ēt rō qua charitas aſſimilat̄
fundamento:qa fundamentum (vt dicit
Pallad.)conſueuit tripliciter poni,ſcilicet
aut in petra,aut in argilla ſolida, aut i ter
ra labili,& in his tribus ſignificantur tria
charitatis opera.Tria enim ꝓprie ex cha-
ritate ſunt diligenda.i.Deus qui ſignatur
in petra,ſpiritus qui in argilla ſolida,ſiue
ſit ſpiritus angelicus,ſiue humanus; ter-
tiū eſt corpus,ſiue proprium , ſiue proxi-
mi.& hoc deſignatur in terra fluxibili.Et
nota,ꝙ ſi fundamentum ponatur in ſar-
cofago,uel in petra,debet (vt dicit Palla-
dius) forma fundamenti ſculpi. vnius pe
dis altitudine,vel duorum.vnius qui dem
pedis altitudinem charitas qua Deus dili
gitur,habet:quia vno tantum affectu ſeu
reſpectu Deus diligi debet, ſcilicet ꝓpter
ſeipſum:hoc enim eſt de ratione veræ a-
micitiæ,vt amicus ſui gratia diligatur . Et
ideo ille qui Deum mercedis intuitu dili
git,verus eius amicus non exiſtit . Pot rñ
ipſa Dei dilectio adhuc alterum pedem i.
aliū affectū,ſiue reſpectu hēre.ſ.ad mer-
cedem,i.ad beatitudinē creatam,quā ab
ipſo Deo habemus,non,ita ſcilicet,ꝙ ip-
ſa ſit finis amari ita,ꝙ Deus ꝓpter illam
diligatur,eo,quòd hic eſſet,vt dictum eſt
non vere diligere Deū.ſed ꝓut ipſa bea-
titudo ex parte amantis eſt finis amoris ,
& cuiuſlibet virtuoſæ operationis.Si vero
fundamentum ponat̄ in ſolida argilla &
conſtricta,tūc dēt habere quintā,vel ſex-
tam partem altitudinis eius q̄ ſuper terrā
ſcilicet in parietibus eſt futura . Similiter
etiam charitas,qua proximi ſpm̄,vel nr̄m
diligimus,debet quinque, vel ſex gradus
habere altitudinis,i.perfectionis, Et pri-
mus gradus eſt,vt diligamus vere:tūc au
tem vere diligimus aliquem, cū amamus
eū ad bonū ſui ipſius,& nō ad vtilitatem
1. Cor. 13 noſtram.1.Cor. Charitas nō quærit quæ
ſua ſunt.Vñ tunc aliquis vere diligit ani-
mam proximi ſui,vel ſuam,quando dili-
git eam ad ſalutē eius.Et iſto modo Apo
1. Cor. 10 ſtolus proximos ſm ſpm̄ diligebat.Vnde
dixit : Non quærens, quod mihi vtile
eſt, ſed quod multis proſit,vt ſalui fiāt .

Secundus gradus altitudinis huius fun
damenti eſt,ut diligamus rectè.Tunc re-
ctè diligimus aliquem,cum maius bonū
ſuum minori præponimus,puta ut magis
diligamus animam,quàm corpus,& ſpiri
tualia quàm temporalia .

Tertius gradus eſt,vt diligamus ſanctè
ideſt in ordine ad Deum,& propter Deu.
Et ideo debemus odio habere in anima
noſtra , vel proximi,quicquid repugnat
Deo,puta peccata, & cogitationes pecca Pſ. 104.
torum.Pſ.Iniquitatē odio habui,& abo-
minatus ſum.

Quartus gradus eſt, vt diligamus ope- 1. Io. 3.
roſè.Io.Non diligamus verbo, neque lin
gua,ſed opere,& veritate .

Quintus gradus eſt, vt diligamus per-
fecte,ſcilicet non tantum amici animam
ſed etiam Inimici.ad ſalutem enim inimi
ci non tantū gñalem, ſed ſpālem affectū
habere:& pro eo ſpāliter orare perfectio Matt. 5.
nis ē.Vñ Mat. Diligite inimicos veſtros,
&c. & poſtea concludit:Eſtote ergo pfe
cti.Vel ſi volumus huic fundamento cha
ritatis,qua ſcilicet proximi ſpiritum dili
gimus,dare ſex partes altitudinis ; tunc p
ſex gradus accipiamus , vel eleemoſynas
ſpirituales,quibus aiabus ꝓximorū ſub-
uenire debemus,quæ in hoc verſiculo cō
tinentur. Cōſule ,caſtiga,ſolare,remitte,
fer,ora.Debemus enim eis in dubijs con
ſulere,& delinquentes eos caſtigare,mœ
ſtos conſolari,offenſas remittere,eos ſuf
ferre,pro eis orare:quæ ad charitatis alti
tudinem pertinent . Si autē fundamētū
ponatur in terra labili,debemus tm̄ fode
re quouſq; inueniat̄ argilla munda ſine
ſterquilinio.Et ſi argilla nō inueniatur, tūc
ſufficit immerſiſſe quartā partē altitudi-
nis q̄ futura ē ſup terrā,vt ipſe Pall.dicit.
Ex quo patet,ꝙ charitas,qua corpus no-
ſtrū,vel proximi diligimus, primo debet
eſſe munda a ſterquilinio,ideſt ab amore
carnali , vt non ſit dilectio carnalis , ſed
ſpiritualis, ſcilicet,ut diligamus non car-
naliter,ſed ſpiritualiter .

Item debet habere quatuor gradus alti
tudinis . Primus eſt , vt magis diligamus
corpus,ſiue propriū, ſiue proximi ,quam
alias res corporales exteriores.

Secundus eſt , vt quantum ad res cor-
porales magis diligamus corpus proximi
q̄ proprium . Nam etiam quidam Genti-
les ſine ſpe vitæ æternæ pro amore ami-
corum ſe mortiu expoſuerūt.Vnde mul-

to ma-

to magis hæc charitas facit cũ pertineat, ad bonum virtutis. Vnde etiã Philoſoph⁹ Ariſt. 9. Ethi. dicit, quod hõ dẽt amicos ad triſtia vocare tarde, ſed ad læta & proſpera prõpte. E contra autẽ ad eorũ proſperitates, & lętitias debet ſe tarde ingerere, ſed ad triſtitias celeriter, & prõpte. Vnde ſm carnis amicitiam, plura bona corporalia ſunt impendẽda amicis q̃ nobiſmetipſis: ſed de bonis ſpiritualib⁹ ſemp plus nobis quàm amicis impẽdere, & velle debemus: & ſimiliter etiam de malis vitandis.

Tertius gradus eſt, vt minus diligatur corpus quam ſpiritus. Debet enim corp⁹ diligi in ordine ad ſpiritum

Quartus gradus eſt, vt quantum ad actum exteriorẽ charitatis, qui eſt eleemoſyna, ẽt ipſa corpa quodam ordine diligamus: & iſte ordo attendit ſm tria, ſcilicet ſm debitũ, ſm neceſſariũ, & ſm honeſtũ. Secundũ debitum quidẽ quia parẽtibus ac propinquis, & benefactoribus, & eis a quibus ſpiritualia accipim⁹, debemus, qñ indigerent, magis eleemoſynam facere q̃ alijs. Secundũ neceſſarium vero, quia cæteris paribus debemus magis ſubuenire indigentibus. Secundum vero honeſtum cæteris paribus magis debemus dare melioribus: licet aſſignare in ſingulis quantum vnum alteri eorũ pręferat, eſt impoſſibile, quia ſingulares conditiones q̃ attẽdendæ ſunt, innumeræ ſunt, & non cadunt ſub arte. Vñ de his magis vnctio docet q̃ prudentiæ cõſiliũ Dicit enim Pall. ꝙ fun- Pallad. damenta debent ex vtraque parte eſſe latiora quam paries futurus, ſeſquipedis ſpacio, quod ſignat, ꝙ fundamentũ charitatis in ſanctis viris latius eſt in interiori affectione q̃ poſſit oſtendi in exteriori opere, vel conuerſatione.

Item charitas, & zelus fraternæ ſalutis reddit ſanctos viros ſollicitos, & ſtudioſos ad attrahendum alios ad Deũ. Vñ aſſimilatur balſamo, & cimino. Dicit enim Palladius, ꝙ columbæ ſi cimino paſcantur aſſiduè, vel ſi alarum aſcellæ balſami liquore tangant, inducũt alias columbas ad columbarium domini ſui. Quid autẽ eſt cuminus qui ſecũdum medicos in ſecundo gradu eſt calidus, niſi fraternæ ſalutis, & charitatis zelus?

Primus namque gradus charitatis eſt circa ſalutem ſui.

Secundus vero eſt circa ſalutem proximi: hoc ergo cimino quotidie ſancti viri paſcuntur, qua ſcilicet de proximorum ſalute quotidie ſollicitantur. Apoſt. Inſtãtia mea quotidiana, ſollicitudo omnium 2. Cor. 11 eccleſiarum. Eſt autem velut balſami liquor, ipſius fraternitatis amor. Balſami nanque liquor fœtum mortuum de ventre prægnantis educere perhibetur. quia dum quiſq; vir ſanctus proximorũ amore ſuccenſus aliquem ex eis ſua ſancta exhortatione conuertit, atque peccatũ mortale de conſcientia eius expellit quaſi virtute balſami fœtum mortuum de ventre prægnantis educit. vel quia ſcriptum eſt: Qui non diligit, manet in morte dum ipſa fraterna charitas odium de corde propellit, quaſi de uentre matris mortuum fœtum educit. Ioh. Nos ſcimus quoniam 1. Io. 3. tranſlati ſumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Sunt autem velut duæ alæ columbarum duę ſpirituales vitæ Sanctorum, ſcilicet contemplatiua, & actiua. Vel duo genera eleemoſynarum, ſcilicet ſpiritualium, & corporalium. Vnde tunc aſcellæ alarum balſamo tanguntur, quando ipſi ſancti viri fraternæ dilectionis compaſſione ad vtriuſq; vitæ, vel eleemoſynæ ſtudia impelluntur, quibus videlicet ſtudijs protinus ad columbariũ domini columbas alias ducunt: quia vtriuſque eleemoſynæ beneficio, ſcilicet & corporaliter ſubueniendo, & prædicationis, & orationis auxilio etiam peccatores proximos ad domini gratiam trahunt.

Carnem humanam nunquam delitijs fore nutriendam, ſed ieiunijs, laboribus, & aduerſitatibus pro Anima ſalute exponendam, frumenti ſimilitudinibus edocetur. Cap. VIII.

CAro non eſt delitijs nutrienda, ſed laboribus pœnitentiæ, & paſſionibus exponenda. Nam agricola, qui nollet granum ad tempus in terra perdere, & ventis, & tempeſtatibus exponere, ſed tantũ in horreo ſeruare; fructum inde non reciperet, imò ei putreſieret, & corrumperetur. Sic qui tantum amat carnem ſuam, quod in quiete, & delitijs vult eam ſeruare, nec ieiunijs, & laboribus vult eam exponere, nihil ex ea, niſi corruptionem habebit. Matt. Qui voluerit animam ſuam, Mat. 3. id eſt animalem. vel corporalem vitã ſaluam facere, perdet eam: & qui perdiderit animam ſuam in hoc mũdo, inueniet eã, ſcilicet in futura gloria: quaſi dicat agricolæ, Frumentum ſi perdis ſeruas, ſi ſeminas inuenies. Ioã. Niſi granum frumenti Io. 12.

ca-

cadens in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum manet.

Item caro non delectabilibus, & blandis, ſed amaris & affictiuis conſeruatur a corruptione tentationum,& vitiorũ, ſicut frumentum in horreo non cum dulcib⁹,& lenitiuis, ſed cum aſperis & amaris folijs,& ſuccis præſeruatur a putrefactione,& læſione curculionum,& aliorũ vermium, Docet. n. Pall. in libro ſuo de agricultura, ꝙ ſi factis granarijs amurca luto mixta parietes liniant, cui aridi oleaſtri folia, vel oliuæ pro paleis adijciātur, quo tectorio ſiccato ruſſum amurca reſpergatur:& vbi hæc ſiccata fuerit, frumẽta condantur; a curculionibus,& alijs vermibus tuta ſeruabuntur.

Item herba coniza, vt Græci aſſerunt, ſubſtrata frumentis addit ætatem. Conſtat enĩ, ꝙ & oleaſtri,& oliuæ folia amara ſunt,& etiam amurca. Coniza eſt etiã herba lethalis quæ cũ tritico generatur qua tamen turdi veſcuntur. Vnde ſimiliter caro noſtra amaris, & mortificatiuis

Coll. 3. a vitijs ꝑſeruatur. Vñ Apo. dicebat Colo. Mortificate membra veſtra. Item negat. Columella quem Pallad. in libro ſuo frequenter allegat, ventilanda eſſe frumenta, quia magis miſcentur animalia totis aceruis quæ ſi non moueantur in ſummitate intra menſuram palmi ſubſiſtent, & hoc velut corrupto corio cætera illęſa durabunt. Et aſſerit idem noxia animalia vltra prædictam menſuram non poſſe generari. Sic etiam fuerunt quidam feruentiſſimi Sancti qui quaſi nullius vẽtilationis refrigerium carni ſuæ præſtare voluerunt. Voluerunt enim potius ipſo exteriori cortice, i. carne mala ſentire, q̃ tentationum,& vitiorum puncturas, & corroſiones ad mentis ſuæ intima penetrare, ſicut patet de Beato Germano Altiſiodoren.& Hylarione,& Beato Martino,& q̃buſdam alijs, qui laborioſiſſimam & auſteriſſimam vitam duxerũt continuè. ſed tamen Palla. dicit quod nihil tam diu cuſtodiendis frumentis commodius erit, q̃ ſi ex areis in alterum vicinum locum trãſfuſa refrigerentur aliquantis diebus atq; ita horreis inferant. In quo ſignatur, qđ noui,& imperfecti, qui ſunt ſimiles frumento, qđ de area trahitur, nõ ſunt in tãta auſteritate,& arctitudine tenendi, ſed interdum ad breue ſpacium temporis aliqua recreatione refrigerãdi,& poſt hoc ad horreum aſperitatis,& laboris reducẽdi. ex hoc enim feruentius laborabũt,& magis etiam conſolati in labore perſeuerabunt. Seneca: Non ſemper in actu ſis, ſed interdum animo tuo requiem dato ſed & ipſa requies plena ſit ſapientia, boniſque cogitationibus. Sen.

Item caro eſt pro ſalute animæ periculis,& aduerſitatibus exponenda. Nam pugnator clypeum diligit,& charum habet, ſed non tantum, quod non exponat ictibus, vt corpus ſeruetur illęſum. Sic caro aduerſitatibus,& periculis exponẽda eſt, vt anima eruetur illęſa,& indemnis. Vnde Apoſt. dixit: Vincula, & tribulationes Hieroſolymis me manent, i. expectãt, ſed nihil horum vereor, nec facio animam meam. i. vitam animalem,& corporalem pretioſiorem quàm me, id eſt quam vitã meam ſpiritualem. Act. 20

Iudæorum miniſtri quibus olim veſtimentis ornabãtur; necnon Eccleſiæ Catholicæ Clerici, et Epiſcopi, ſummuſq; Pontifex quibus vtantur ornamentis, eorũque myſtica myſteria patefiunt: et Papa cur Petri baculo non vtatur, aperitur. Cap. IX.

CLerici, & epiſcopi debent ornari illis veſtibus ſpiritualiter, quibus pontifices,& miniſtri Iudæorum ornabãtur, & veſtiebant corporaliter. Hẽbat. n. tũc põtifex octo ornamenta.

Primò. n. habebat veſtem lineam.

Secundo tunicam iacinctinam, in cuius extremitate verſus pedes ponebãtur tintinnabula quędam per circuitũ,& mala punica facta ex iacincto, & purpura cocoque bis tincto.

Tertiò habebat ſuphumerale, qđ tegebat humeros,& anteriorem partem vſq; ad cingulum, qđ erat ex auro,& iacincto & byſſo retorta. Et ſuper humeros habebat duos onichinos, in quibus erant ſeulpta nomina filiorum Iſrael.

Quartũ erat rõnale ex eadem materia factum, qđ erat quadratũ,& ponebat in pectore,& coniungebatur ſuperhumerali. Et in hoc rõnali erant duodecim lapides præcioſi per quatuor ordines, in quibus etiã erant ſculpta noĩa filiorũ Iſrael ſcilicet ad deſignandum, quod ferebat onus totius populi per hoc, quod habebat nomina eorum in humeris; & quòd iugiter debat de ſalute eorum cogitare per hoc, ꝙ portabat eos in pectore quaſi in corde habens. In quo etiam ratiõnali mãdauit Domi-

dominus poni doctrinam, & veritatem: quia quædam pertinentia ad veritatem iuſtitiæ, & doctrinæ ſcribebantur in illo rationali. Iudæi tamen fabulantur, q̄ in rationali erat lapis qui ſecundum diuerſos colores mutabatur ſm̄ diuerſa quæ debebant accidere filijs Iſrael: & hoc vocant veritatem & doctrinã. Quintum erat balteus, i. cingulus factus ex prædictis quatuor coloribus.

Sextum erat tyara, idest mitra quędam de biſſo.

Septimum erãt ſemoralia linea, ut operirent carnem turpitudinis ſuæ, quando accederet ad ſanctuarium, vel altare.

Octauum erat lamina aurea pendens in fronte eius, in qua erat nomen Dñi. Ex iſtis ergo octo ornamentis minores ſacerdotes quatuor habebant, ſcilicet tunicam lineam, femoralia, & balteum, & tyaram. Per iſta ergo ornamenta deſignat ſanctitas miniſtrorum Dei. Sũt enim quatuor neceſſaria omnibus miniſtris, ſcilicet caſtitas q̃ deſignatur per femoralia; puritas vitæ, quæ ſignificatur per lineã tunicam; moderatio diſcretionis, quæ ſignificatur p̱ cingulũ; rectitudo intentionis q̃ ſignificat p̱ tyarã q̄ tegentem caput. Sed ſuper hæc Pontifices dñt quatuor habere.

Primo iugẽ Dei memoriã in contẽplatiõe, & hoc ſignificabat lamina aurea habens nomen Dei in fronte.

Secundo, q̄ ſupportet infirmitatẽ populi, quod ſignat ſuperhumerale.

Tertio, q̄ habeat populum in corde, & in viſceribus per ſollicitudinem charitatis: quod ſignatur per rationale.

Quarto quod hẽat conuerſationẽ cęleſtẽ p̱ opa perfectionis, quod ſignat p̱ tunicã iacinctinã. Vñ & tunicæ iacinctinæ adiũgebant in extremitate tintinabula aurea p̱ qđ ſignat doctrina diuinorũ q̃ debet coniungi cęleſti cõuerſationi Pontificis. Adiũgunt ẽt mala punica, p̱ q̃ ſignat vnitas fidei, & cõcordia in bonis moribus: quia ſicut mala punica hñt ſua grana vnita, ſic vnita debet eſſe eius doctrina, vt per eam pacis & fidei vnitas non rumpatur.

Item clericorum, & miniſtrorum eccleſiæ Chriſti idoneitas ſignificat in eorũ veſtibus q̄bus, ſcilicet induunt, q̃n eccleſia miniſtrant. Quædam n. ſunt q̃ generaliter in oĩbus miniſtris requirunt, vt ſint idonei ad tractãdum diuina. Quędã vero reqrunt ſpãliter in ſuperioribus. Et nõ q̄dã veſtes ſunt oĩb⁹ miniſtris cões. Quędã ſupiorũ tm̃. Oĩbus enim miniſtris competit amictus, humeros tegens, in quo ſignatur fortitudo ad diuina officia, q̄bus mancipãtur. Et ſit alba q̃ ſignat puritatem vitæ, & cingulũ, qđ ſignat repreſſionem carnis. Sed ſubdiacon⁹ vltenus hẽt manipulũ in ſiniſtra, in quo ſignatur extertio mẽbrarũ macularũ, quia manipul⁹ eſt quaſi ſudariũ ad extergendũ vultum. Ipſe enim eſt qui primo ad ſacra tractãda admittitur. Hẽt et tunicã ſtrictã, p̱ quã doctrina Chriſti ſignat. Vñ in veteri lege (vt ſupra dictũ eſt) in tali tunica tintinnabula pendebant. Subdiacon⁹. n. primo admittitur ad doctrinam nouæ legis annunciãdã. Sed diaconus hẽt amplius ſtolã in ſiniſtro humero in ſignũ q̄ applicatur ad miniſteriũ ĩ ipſis ſacramentis, & dalmaticã, q̃ eſt veſtis larga ſic dcã, q̄a in dalmatiæ partibus primo fuit vſus eius, ad ſignandũ q̄ ipſe primo ponit diſpenſator ſacramentorum. Ipſe enim ſanguinem diſpenſat, in diſpenſatione autem largitas requirit. Sed ſacerdoti ſtola ſ᷑ vtroq; humero ponit; vt oñdat, q̄ plena ptãs diſpẽſandi ſacra ei dat, non vt miniſtro alterius. Et io ſtola deſcendit vſque ad inferiora. Hẽt ẽt caſulã, q̃ ſignat charitatẽ, q̄a ſacramentũ charitatis cõſecrat, ſcilicet euchariſtiã. Sed epĩs addunt nouẽ ornamenta ſup ſacerdotes, quæ ſunt caligæ, ſandalia ſuccinctoriũ, tunica, dalmatica, mitra, chirothecæ, baculus, & annulus: q̄a ſ. nouem ſunt q̃ pñt ſupra ſacerdotẽ. ſ. clericos ordinare, virgines benedicere, baſilicas dedicare, clericos diſponere, ſynodos celebrare, chriſma conſecrare, & veſtes & vaſa ẽt conſecrare, vel per caligas ſignat rectitudo greſſuum. Per ſandalia q̃ pedes tegunt, cõtẽptus terrenorũ. Per ſuccinctoriũ quo ſtola ligat cũ alba, amor honeſtatis: p̱ tunicam perſeuerantia, quia Ioſeph tunicam talarem habuiſſe legit, quaſi deſcẽdentem vſque ad talos: per quod deſignatur extremitas vitæ: per dalmaticam largitas in operibus miſericordiæ. per chirothecas cautela in operatione, per mitram ſcientia vtriuſque teſtamenti. unde & duo cornua habet: per baculum cura paſtoralis, qua dñt colligere vagos, qđ ſignat curuitas in capite baculi. ſuſtentare infirmos, quod ſignat ſtipes baculi: & pũgere lentos, quod ſignat ſtimulus in pede baculi. vnde verſus: Collige, ſuſtẽta, ſtimula, vaga, morbida, lenta. per annulum ſignatur vnitas fidei qua eccleſia deſponſatur Chriſto. Epi. n. ſunt loco Chriſti q

eſt

eſt eccleſiæ ſponſus. Sed vlterius Archie piſcopi palliũ habent in ſignũ priuilegia tæ ptãtis:ſignat n torquẽ aureã quã ſolebant legitimè certantes accipere. Et iſta ornamenta correſpondent veſtibus põtificis veteris legis. Nã pro lamina quæ pẽdebat in fronte,hẽt pontifex noſter crucẽ,(vt Innocenti⁹ dicit.) Sicut pro ſemoralibus habet ſandalia, pro linea albam, pro balteo cingulum,pro podere tunicã, pro Ephot annulũ,pro rationali amictũ, pro ſuperhumerali ſtolã, pro tiara mitrã. Nota ẽt ꝙ Romanus pontifex nõ vtitur baculo, quia Petrus miſit ipſum ad ſuſcitandum quendã diſcipulũ ſuum, qui poſtea factus eſt epiſcopus Treuerenſis. Et ideo in diœceſi Treuerenſi Papa baculũ portat,& non in alijs. Vel in ſignum, ꝙ non habet coarctatam poteſtatem, quod curuatio baculi ſignat

Peccatorum confeſſio quantum ſit neceſſaria, animæq; peccatrici expediens, & quid ei præcedere debeat ut ritè peragatur exprimitur. Ca. X.

CONfeſſio neceſſaria eſt ad ſanãdum vulnera aĩæ. Nam quãdiu ferrum manet in vulnere, non põt corpus ſanari. Et ſic quãdiu peccatum retinetur in cõſcia, anima non ſanatur. Educitur autẽ de cõſcientia peccatum per confeſſionis iudicium. Vnde dicitur Iob. Num quid q nõ
Iob. 34 amat iudicium,ſanari poteſt?

Item confeſſionẽ debet præcedere conſcientiæ examinatio,ſicut diuiſiuum ſiue præparatiuum præmittitur purgationi. Nã purgandus infirmus prius præparationẽ recipit,q̃ humores cõmoueat, vt poſtea medicina ſequens melius eijciat. Sic pri⁹ debet homo examinare peccata, & diiudicare apud ſe antequã confiteatur Eccl.
Ecc. 18 Ante iudicium para iuſtitiam tibi.

Item confeſſio neceſſaria eſt ad cordis illuminationem. Eſt.n.cor ſimile domui. Domus.n. illuminatur quando feneſtra aperitur,qa Sol tunc in eã ingredit̃. Similiter quando cor Dño aperitur per cõfeſſionem,gratia Dei intrat in ipſum, & illu
Chry. minat. Chryſ. Confeſſio cor emũdat, ſenſum illuminat:animam ſanctificat, & ad ſuſceptionem Chriſti præparat. Vnde di-
Cant. 5 citur in Cant Aperi mihi ſoror mea.

Item confeſſio eſt neceſſaria ad mortis æternæ euaſionem. Nam quando apoſtema conuertitur ad interiora,& ibi crepat eſt cauſa mortis corporalis: ſed quando, conuertitur ad exteriora,poſſibile eſt ad ſanitatem redire. Sic peccatum abſconditum interius cauſa eſt mortis æternæ. Cõuerſum vero exterius, & manifeſtatũ per confeſſionem,eſt ſpiritualis ſalutis indicium. Vnde ſi inconfeſſus lates, inconfeſſus condemnaberis.

Cordis compunctio qua vino, & aceto quibuſdã exemplis comparatur, quantum ſit animæ iuſtè proficua nonnullis demonſtratur exemplis, Cap. XI.

COmpunctio cordis aſſimilatur vino, ſm illud pſal. Potaſti nos vino com Pſa. 59
punctionis. Nam vinum ſemper emittendo fæces,ſe purgat, & ſemper eſt in motu & tremore, donec ſeparetur purũ ab impuro. Sic qui vere compunctus eſt,ſemp̃ eſt in motu, & tremore donec ſeparetur ab eo immundiria peccati.

Item compunctio aſſimilatur aceto.

Primo ratione confectionis, qa ex eiſdem cor compungitur quibus acetum ex vino cõficitur. Nam ſi quis velit ex vino aliquo optimum acetum conficere, hoc modo facere põt. Accipiat cornalia qñ incipiunt rubeſcere,& centimora, quæ naſcuntur in rãpis qñ ſimiliter incipiunt rubeſcere, & de labruſcis anteq̃ incipiant rumeſcere, & de brugnolis ceparum acerbis ante, & puluerizet ſubtiliter omnia ſimul. Et tunc accipiat de meliori aceto, qđ inuenerit,& diſtemperet eum pulnere illo,& ita conficiat panes bene deſiccatos Et ſi vinũ de quo vult facere acetum fuerit forte,ponat de pane illo parũ:& ſi fuerit debile ponat plus, & fiet acetũ fortiſſimum. Quia igitur illa quatuor,ex q̃bus primo puluis conficitur,acerbum habẽt, & agreſtem ſaporem,ſ. immatura cornalia,centimora,& labruſcæ,& brugnolæ. Poſſumus in iſtis quatuor mala intelligere, quæ facit peccatum homini, quorum ſcilicet memoria velut acerbus fructus, conſcientiam non parum mordicat, & pungit.ſ. qa tollit Deum,claudit cœlum, deſtruit meritum, & obligat ad infernũ. Sed iſta quatuor debẽt puluerizari, ideſt ſubtiliter diſcuti, & conſiderari, deinde acetum optimum apponi, ideſt exemplũ alicuius fortiter pœnitentis in memoria haberi. Et de his conficitur panis lachrymarum,de quo in pſal. Cibabis nos pa- Pſa. 79
ne lachrymarum. ex quo poſito in vaſe vini, ideſt in memoria ipſius peccati for-

tiſſimum acetum efficitur. l. fortiſſima cõpunctio generatur.

Secundò rõne purgationis, quia purificat cõſcientiam ſicut acetum purificat muſtum. Dr. n. in libro de vindemijs, ꝙ ſi quis mittat in metretam dulcis muſti conculam aceti, per tres dies erit purum. & ſi'r cõpunctionis acetum purificat cor a fęce

Ambr. peccati turbulentũ. Vñ Amb. dicit. Scindite corda veſtra ferro, & aceto compunctionis ab vſu inueteratæ conſuetudinis.

Itẽ compunctio amara peccati valet cõtra tentationes diaboli, & confortat etiã

Pall. cor in bono. Dicit. n. Pal. ꝙ põt fieri vinũ contra peſtilentiã ſalutiferũ, ſtomacho multum proficuum hoc modo. In optimĩ muſti metreta vna antequã ferueat, tũſi abſynthij octo vncias linteo inuolutas dimittas, & exactis decẽ dieb' curabis auferre, ad vinum refunde lagenis minoribus, & vtaris, quia valet ad ea, quæ dicta ſunt. Quid aũt ẽ metreta dulcis muſti, niſi memoria delectabilis peccati? Et quid linte' contuſi abſynthij, niſi cõpunctio, & amaritudo aſ contriti? Ergo tunc abſynthium muſto immittitur, qñ ex memoria delectationis perpetrati peccati conſcientia cõpuncta vehementer amaricatur, & tale profectò eſt cõpunctionis vinũ, qđ aĩum purificando confortat, & contra peſtilentiã i. corruptelam tentationis, ſeu recidi-

Exo.5. ui ſalubriter defenſat. Exo. Sacrificemus Deo, ne forte accidat nobis peſtilentia. Hoc ſacrificium contra peſtilentiam valẽs, eſt compunctio animi contribulati,

Pſa.50. ſecundum illud. Sacrificium Deo, ſpiritus contribulatus.

Conſolationis ordo qualis eſſe debeat, vt quempiã afflictum a mœrore retrahere poſſimus ferri exemplo declaratur. Cap. XII.

CONſolari non poteſt dolentẽ, & afflictum, qui per triſtitiæ compaſſionem, & doloris oſtenſionem non cõcordat eius dolori. Cuius exemplum eſt, qa ferrum ferro non iungitur, ſi non vtrunque ex viſione ignis liquetur: & durũ molli non adhæret niſi prius duritia eius temperata molleſcat, vt quaſi hoc ipſum fiat, quod curatur, vt teneat. Sic prius emolliri debet conſolari volentis animus, vt afflicto congruat, & congruens adhæreat, & inhærendo trahat. Alioquin ſi a mentis afflictione diſcrepat, minus ab illo recipitur a quo mentis qualitate ſeparatur. Ergo ordo conſolationis eſt, vt cùm volumus afflictum quempiam a mœrore ſuſpendere, ſtudeamus prius mœrendo eius luctui concordare, vt Gregorius dicit.

Peccandi conſuetudo poſtquam calluerit, quàm difficulter ab anima remoueatur, pluribus naturalibus ſimilitudinibus aperitur. Ca. XIII.

CONſuetudo peccandi difficilius dimittitur, ſi ei non reſiſtitur antequã induratur. Nam veſtis rectam formam de facili recipit, ſi nondum prauam receperit: ſed ſi contrarium ſit, vix poteſt rectã ſuſcipere. & cæra dum mollis eſt, facilius impreſſionem ſigilli recipit, q̃ cũ indurue-

rit. Vnde Ecc. Curua ceruicem eius: ſ. filij Ecc.30.

tui in iuuentute, tunde latera eius dũ infans eſt, ne forte induret, & non credat tibi. Vnde Aug. Dum conſuetudini nõ reſiſtitur fit neceſſitas. Lepra enim inueterata, & gutta in oſſata non de facili curaẽ,

Iob. Oſſa eius implebuntur vitijs adole- Iob.9.

ſcentiæ eius. Et Beda ſuper Lucam dicit: Diabolus quanto ipſum hominẽ diutius tenet, tanto difficilius dimittit; ſicut ruſticus, qui diu terram tenuit vult, eam hæreditariè tenere.

Arca Noe conſtitutio, & partium ipſius ſituatio, multis ſimilitudinibus nos erudiens qualis noſter conuerſatio eſſe debeat. Cap. XIIII.

COnuerſatio bona aſſimilatur arcæ Noe propter quatuor.

Primò rõne ſtructuræ, qa. ſ. fuit a Noe conſtructa, & fabricata. Noe aũt, qui interpretatur requies, eſt homo iuſtus, q vt requieſcat in domo propriæ conſciẽ, & ſit tutus ab inundatione aquarum i. ab impetu tẽtationum, vel tribulationum, ædificat arcam i conuerſationẽ bonam. De

qua pſa. Exurge dñe in requiẽ tuam, tu & Pſ.131.

arca ſanctificationis tuæ. Arca. n. deo ſanctificata, eſt conuerſatio bona ad Deum ordinata, quæ dicitur eſſe requies Dei, qa ſm Deum in ea mens hoĩs requieſcit.

Secũdo rõne materiæ, qa arca fuit facta ex lignis leuigatis, bituminatis, & quadratis. Sic bona cõuerſatio ædificatur ex lignis leuigatis. i. ex bõis opibus pura intẽtiõe factis Bituminatis. i. charitate informatis. Quadratis, vt ſit mens hoĩs ſtabilis, qa corpus quadratũ reſidet firmum.

Tertio ratione formæ, circa quam primò attende menſuram dimenſionum.

Habebat

Habebat.n.lõgitudinem,ccc,cubitorum, latitudinẽ 50. & altitudinem.30. Supius aũt erat in vno cubito conſummata. Lõgitudo.n.arcæ, eſt memoria dñicæ paſſionis,quam Thau figura repræſentat.q̃ ccc. ſignat. Vel etiam longitudo arcæ perſeuerantia in continuatione boni. vel longitudo.30. cubitorum, eſt fides Trinitatis, eſt perfectio & boni operis, ſine qua fides mortua eſſet. Latitudo autem eſt dilectio Dei,& proximi amici.& inimici.& ſignatur, in 50.cubitis, qa quinquageſima die à paſſione Chriſti datus eſt Spũſanct⁹, p̃ quẽ(vt dicit Apo.) Rom.5 Charitas Dei diffuſa ẽ in cordibus nr̃is Altitudo aũt eſt ſpes, & deſideriũ ſeculi venturi:quæ ſpes deſignat in 30.cubitis,qa ſ. trecenarius numer⁹ ex ternario,& denario ducitur,ter.n.decem faciunt 30. In ternario aũt triplex ſpes ſignatur,ſ.de venia,de gr̃a,& gloria.In denario aũt addito adimpletio decalogi, vt ſ.adſit nobis impletio decalogi ſub ſpe p̃dicta triplici. Alioqn ſpes ſine meritis, vel operibus nõ eſſet vera,ſed præſumptio. Conſummatio aũt in vnũ cubitũ,eſt,vt oẽs motus,& affectus dirigantur in deum,ſicut dicit pſal.Cor meũ, & caro mea exultauerunt in Deũ viuũ, vel hæc cõſummatio fit in perfectione cõſiliorum. Mat. 10 Matth. Adhuc vnum tibi deeſt, ſi vis perfect⁹ eſſe,&c. Dr̃ autem q̃ ille cubitus arcæ fuit geometricus,q valet ſex viuales ad oſtendendum, q̃ per ſex miſeri.ordiæ opa ad vnitatem perfectionis diuinæ cõſolationis,& ſupernæ pacis aſcenditur.

Secundo in forma arcæ cõſidera aperturam locorũ. Habebat.n. in duobus locis aperturam.vnã ad lumen recipiendũ,ſ.feneſtrã:aliam a latere ad ingrediendum,ſ. oſtium Feneſtra ergo eſt gr̃a q̃ illuminat domũ mentis.Vel forſitan eſt intelligentia,per quã lumen ſapiẽ, & ſciẽ ſuſcipimus. Oſtium aũt eſt liberum arbitriũ, qđ aperit primo gratia: Vnde Bernar. Ber. Et ſi ad inueniri põt,præueniri non poteſt.

Tertio conſidera diſtantiã manſionũ. Augus. Nam ſm Aug. Arca fuit inferius bicamerata,& ſuperius tricamerata:nã in inferiori manſione.i.ſup tabulatũ ſentinæ, fuit duplex camera,quarum vna dicebat ſtercoraria,alia autẽ apotheecaria. Sed ſupra iſtam manſionẽ fuit alia manſio ſupior, quæ habebat tres cameras duæ cameræ laterales erant vna immitium aĩalium,& ſerpentiũ. Altera vero mitium.media aũt camera erat hominum,& auiũ.oſtiũ autẽ erat ibi,bicamerata,& tricamerata cõiungebantur. Bicameratio neque arcæ attenditur in delectatione ſenſualitatis,q̃ maxime inuenitur in actibus duarum potẽtiarum vegetatiuæ partis,ſ. propagatiuæ ſiue generatiuæ,quantum ad actum venereum:& iſta eſt,vt ſentina ſtercoraria. & nutritiuæ quantũ ad eſum, & iſta eſt apothecaria. Tricamerata aũt attendit in rõne,cuius tres vires ſunt.ſ.iraſcibilis, quæ deteſtatur malum,& iſta eſt habitatio immitium paſſionum,vt iræ,& audaciæ. & huiuſmodi.

Itẽ cõcupiſcibilis, & hæc eſt quæ bonũ proſequitur. Et hæc eſt habitatio mitiũ paſſionũ,vt amoris manſuetudinis,& huiõ. Et duæ hæ vires dñt rõnales non p̃ eſſentiã, ſed per participationem ſm Philoſophum,inquãtũ,ſ.natæ ſunt rõni obedire. Tertia aũt eſt ronalis per eſſentiã,quę rõ vocatur. Et hæc eſt, quę diſcernit bonũ, honeſtũ,& verũ. Vnde hæc dr̃ habitatio hominum,ſ.actiuorum,& auium.ſ.cõtẽplatiuorũ. Quorum primi reguntur prudentia,ſecundi eleuantur ſapiẽ. Alij aũt ſunt q dicunt huiu modi cameras arcæ, fuiſſe diſpoſitas ſolum in altitudine. Et dicunt, q̃ inferius in fundo erat ſentina ſiue ſtercoraria,ſupra quam erat apothecaria, & ſupra hanc erat immitium animalium.Et oſtium erat in medio vbi apothecaria coniungebantur cameræ immitium, ſupra hanc habitatio mitium animalium. Et in ſuprema erat habitatio hominum,& auium.Et ideo per ſtercorariã põt accipi pctĩ in aſſequentis deteſtatio: Per apothecariã lachrymarũ effuſio,poſt quam diabolus ſuſcitatur ad impugnandum. & ideo ſequitur habitatio immitiũ aĩalium.i.multiplicatio tentationũ. Sed qa Deus adiuuando, & cõſolando ſubuenit,ſeqtur habitatio mitium.i. gratia conſolationum: poſt quam ſeqtur habitatio hominum.i. exercitatio actiuorũ,& auiũ.i.perfectio contemplatiuorum.

Quarto aſſimilantur bona conuerſatio arcæ,rõne clauſura:quia ingreſſo Noe in arcã cum his, q debebant ingredi,clauſit eam Dñs deforis, ita vt inundatio diluuij nõ noceret eis. In quo docetur hõ iuſt⁹, vt ſi inundauerit diluuiũ, carnis ſtet at cã tranqllæ mentis. Et licet circũfluãt torrẽtes iracũdiæ flumina luxuriæ voragine gulæ, licet ebulliãt torrẽtes delectationũ abyſſus cupiditatũ,maria conturbationũ intrat tamen Noe arcã.i. pectus aius clau-

ſo de foris ſilentij hoſtio poſſidet animã.
Et quantu magis caro laborat in actioe,
tanto ſpiritus volat ſublimius in cõtẽpla
tione. Vñ Paulus, qui plus oĩbus labora-
uit in fame, & ſiti, in frigore, & nudita-
Cor. te &c. dixit: Nr̃a cõuerſatio in cœlis eſt.

*Quemadmodum cor Dei gratia repleri, cuſtodi-
rięq; debeat a peccato mundatum, per quinque
vaſis ſimilitudines demonſtratur. Cap. XV.*

COr cuſtodiendũ eſt, vt vas omnium
theſaurorũ cœleſtiũ, & ſicut caſtrum
Pro.4. in terra inimicorum ſitum. Prouer. Oĩ cu
ſtodia ſerua cor tuum. Eſt. n. vt vas p̃cio
ſum, qđ carius emitur, & in eius fractura
magnũ dãnũ incurritur, & difficilius repa
ratur, & ita a Sanctis viris diligentiꝰ cuſto
1. The 4 ditur. Apoſt. Sciat vnuſquiſq; veſtrũ vas
ſuũ poſſidere in ſctĩficatione, & honore.
Itẽ vas cordis, vt poſſit optimo liquore
gr̃ę repleri, primo oportet, ꝙ euacuet, ſ.
ab amore ſeculi. Vas aũt repletum vno li
quore, nõ põt recipere aliũ niſi euacuet:
ſicut plenũ vino, nõ recipit oleũ, q̃n ef-
fundat. Tanq̃ vinum, qđ mentẽ inebriat
& infatuat eſt affectus & amor mũdi: ſed
tanq̃ oleũ, qđ illuminat, & ſanat, & læti-
ficat, ẽ gr̃a Dei. Vñ oportet, ꝙ euacues fę
cidũ vinũ, ſi vis recipere limpidũ oleum.
4. Reg. 4 Vnde 4. Reg. Vaſa vacua repleuit Eliſeus.
Secundo oportet, ꝙ lauet, ſ. a ſordibus
pctõrũ. Aliq̃n ẽt euacuato vaſe adhærẽt
aliquæ ſordes quas oportet lauari, ne li-
quorẽ immittẽdũ corrũpãt, nec põt intrare
gr̃a Dei vbi ſunt ſordes peccati, ergo ſi-
Hiere. 4 cut dr̃, Hiere. Laua a malitia cor tuum.
Tertio oportet, ꝙ vas ſiue dolium cor-
dis obſtruatur ſiue liget, ne ſ. liquor imiſ
ſus effundatur. nullus. n. ſapiẽs immitte-
ret vinũ in vaſe, ex quo videret ſtatim eẽ
effundendũ. Vñ illi, qui gratiã recipiũt, &
ſtatim effundunt, dñr eſſe fatui, ſm illud
Ecc. 20 Ecc. Gratiæ fatuorũ effundentur. Et hoc
eſt, quia fatuus non habet vas cordis li-
gatũ, vel ſolidũ, ſed confractũ, ſm illud,
Ecc. 21 Eccl. Cor fatui quaſi vas confractum.
Quarto oportet, ꝙ inclinet ſiue ſubij-
ciatur per humilitatem. Non. n. poſſet vas
repleri aqua fluminis, vel putei, niſi incli
naretur, vel ꝓfunde immergeretur. Sic cor
hoĩs nõ impletur gratia, niſi humilietur,
Eccleſ. Eccl. Inclinaui modice aurem meã & exce-
pi illam, ſ. ſapientiam, vel gratiam.
Quinto oportet ſi eſſet euerſum, vel ẽt
poſtq̃ eſt inclinatum, ꝙ erigatur, & hoc

eſt per deſiderium, vel orationẽ ad Deũ,
Sap. Optaui, & datus eſt mihi ſenſus: in-
uocaui, & venit in me ſpiritus ſapientiæ, Sap. 7.
qui eſt etiam ſpiritus gratiæ.
Item nota, ꝙ cor purum etiã minima
peccata metuit. Nã in pãno albo minima
macula apparet, & nimis diſplicẽt ſic in
corde puro minima peccata. Ecc. Oĩ tem Eccl. 9.
pore ſint veſtimenta tua candida. Cãt. 2.
Item cordis intimũ q̃nq; aſſimilatur le
cto ſicut dr̃: In lectulo meo per noctẽ q̃ſi
ui quẽ diligit aĩa mea. Greg. In lectulo, &
per noctẽ dilectꝰ q̃ritur, q̃a nimirũ ẽt in-
uiſibilis cõditoris ſpẽs exp̃ſſa oĩs corporeæ
viſionis imagine in cubili cordis inueni-
tur. Q̃nq; vero aſſimilatur cubili ſm il-
lud pſal. Exultabunt Scĩ in gloria, lætabũ Pſ. 149.
tur in cubilibus ſuis. quia ſ. cũ mala Sctĩ
ab exterius fugiũt ſecum intra mẽtiũ ſe-
creta gloriãtur. Sed tunc lætitia perfecta
erit, cum carnis exterius pugna non fue-
rit, nam quouſq; ad illicita per carnẽ tra
himur, quia quaſi domus noſtræ paries
quatit̃ ẽt cubile cordis perturbatur. Q̃nq;
vero aſſimilatur ſtrato ſm illud pſal. Vni
uerſum ſtratum eius verſaſti in infirmita
te eius. quia videlicet cũ nos tẽtatio car
nis concutit, tremefacta noſtra infirmi-
tas etiam ſtratum cordis confundit.

*Corporis delitijs ſedulò inſeruire ſignum maxi-
mum reprobationis eſſe, primorum reproborũ
exemplo ſeſe in varias mechanicas artes prin-
cipaliter occupantium confirmatur. Ca. XVI.*

COrpori ſeruire, & aĩam negligẽdo, ſe
totaliter circa ea, quæ ſunt corporis,
occupare, ꝓprium eſt reproborũ. Et hinc
eſt, ꝙ artes illę mechanicæ, quæ cõmodis
& delicijs corporis maxime inſeruiunt, a
reprobis hoĩbus primitus ſunt inuentę, ſ.
a Cain, & filijs eius. Nam ipſe primus re-
probus, ſ. Cain fuit, qui vt auaritiæ ſuæ cõ
ſuleret, ſicut dicitur in hiſtorijs ſcolaſti-
cis, primo agriculturæ ſe dedit.
Item primus, qui terminos terræ po-
ſuit, & q̃ vitæ hoium ſimplicitatem adin
uentione menſurarũ, & ponderũ, ad cal
liditatem & corruptionem perduxit.
Item ipſe Cain fuit qui primã ciuitatẽ
ædificauit, & vocauit eã ex noĩe filij ſui
Enoch. Greg. Quid ſibi vult, ꝙ Cain pri- Grego.
mum filiũ Enoch vocat, atq; ex hoc no-
mine ciuitatẽ quã cõdidit appellat? Cain
primus ciuitatẽ cõſtruxiſſe deſcribitur, vt
aperte monſtretur, ꝙ ipſe in terra fundum
poſuit, q̃ a ſoliditate æternæ patriæ alienꝰ
extitit.

exiſtit. Peregrinus nanq; a ſummis funda
mentũ quaſi lõge habitationis in infimis
poſuit, qui ſtationẽ cordis in infimis col
locauit. Vnde in eius ſtirpe Enoch, q̃ de-
dicatio interpretatur primus naſcitur. ſed
de electorũ ꝓgenie Enoch ſeptim⁹ fuiſſe
memoratur, quia reprobi in hac vita, quę
eſt ante ſemetipſos ædificando dedicãt.
Electi vero ædificationis ſuæ dedicatio-
nem in finem temporis expectant.

Item Iabel, qui fuit de ſtirpe Cain, fuit
primus qui inuenit tentoria portatilia de
loco ad locũ ꝓ paſtorum, ſ. cõmoditate,
& delicijs. Et ideo ſignat peccatorẽ, & ꝓ-
prijſſime prælatũ qui tabernaculo corpis
deſeruiens in delicijs, trãſit de loco ad lo
cum i. ruit de vitio ad vitium. & nomen
fratris eius Iubal, qui fuit pater canentiũ
in cithara, & organo. i. primus inuẽtor cõ
ſonantiarum muſicalium, vt ſ. labor pa-
ſtoralis in delicias verteret: hoc. n. ptinet
Iob. 21 ad voluptatẽ auriũ, ꝯ quos Iob: Tenent
tympanũ, & citharã, & gaudẽt ad ſonitũ
organi. Itẽ poſtea Tubalcayn de eadem
ſtirpe genitus fuit, primus faber, & ope-
rãs in ære. & ferro. Vnde iſte fuit mallea
tor, qui primo inuenit vſum armorũ. Et
in hoc ſignificat oppreſſores. Et iterũ fuit
faber, & ſculptor, qui ſculpturas operum
in metallis in libidinem oculorum fabri
cauit. Vnde in hoc ſignat curioſitatẽ ocu
lorum. Soror autẽ Tubalcayn fuit Noe-
ma, quæ artem textoriam adinuenit, q̃. ſ.
pertinet ad mollitiem, & curioſitatẽ ve-
ſtium. Cuius contrarium cõmendatur in
Sanctis ſ. aſperi, tas & vilitas veſtiũ, ſicut
de Ioãne Baptiſta patet, & pluribus alijs.

Bonorum, malorumq; Prælatorum correptionem humiliter fore à ſubditis omnibus ſuſcipiendã, Barbitonſoris exemplo, & quomodo etiam eamet ſit agenda vt correptorum corda, & opera immutare queat diuerſimodè ſuadetur. Cap. XVII.

CORreptionẽ prælati ẽt diſcoli, debet
ſubditus humiliter portare, attẽdẽs
eum raditur barba alicuius, q̃ patienter
ſe habet ſub raſorio, & permittit caput
ſuum a raſore modo in dextrã, modo in
ſiniſtram duci, nec audet mentũ leuare,
nec os aperire, ne ſi raſori reſiſtat vulnus
incurrat. Attende clauſtralis ſub manu
raſoris te poſitum, noli ſub raſorio corre
ptionis rebellare, ſed raſoris manibus hu
militer te tractari permittas, ne læſiones
grauiores incurras tam in mente, quàm
in corpore.

Item q̃ ſub manu raſoris inepti radit,
neceſſe eſt, vt patientius ſe habeat, quia
facilius læderetur q̃ a bono. Sic ſub diſco
lo, & inepto prælato plurimum expedit
patientius ſe hr̃e. Non. n. tm̃ bonis ſubie-
ctus eſſe debes, ſed ẽt diſcolis, vt ait Pet. Petr. 2.
O q̃ graue eſt a malo tondente, & cum ra
ſorio dentato ſine aqua radi, qui cũ debe
ret ſcindere pilos, ſcidit carnẽ. Quid per
raſorium dentatum, niſi mordax corre-
ptio, & cõtentioſa intelligitur? per aquam ve
ro lenitas correptionis deſignat. Noli er-
go o prælate aquã omittere in barba ra-
denda. i. lenitatem, & compaſſionẽ a cor
reptione amouere: ſed dentes remoue à
raſorio tuo. i. a correptione conuitiũ. Et
nota, ꝙ ille, qui habet rigidum pilũ, ma-
gis ſub raſorio patitur. Sic qui rigidus eſt
ſub diſciplina, & culpam ſuam defende-
re vult, deterius habet. Pro. Qui corripien
tem ſe dura ceruice contemnit, repen- Pro. 16.
te ſuperuenit ei interitus.

Itẽ correptio acuta, & doctrina diſere
ta immutãt non tm̃ corda, ſed etiã opera
correptorum, ſicut cultelli perforatio, &
aquæ coloratæ infuſio immutant fructus
arborum. Dicũt. n. agriculturæ auctores,
ꝙ ſiquis vult arborem pomiferã ſiue fru
ctiferã ꝓducere fructus ſiue poma rubi-
cunda, vel alio colore colorata, hoc mõ
fieri poteſt. Fac foramẽ in arbore cũ cul
tello, & quẽcunq; colorem vis diſtempe
ra cum aqua. & infunde, & colorabitur
fructus eodem colore. Quid aũt eſt cul-
telli perforatio, niſi ſubtilis, & pũgẽs de
linquẽtis correptio? Et quid eſt aqua co-
lorata, niſi prædicãtis, vel exhortantis do
ctrina diſcreta, & decenti pronunciatiõe
prolata: Hæc ſunt. n. quæ faciunt arbores
i. audientes diſcipulos producere poma
pro varietate correptionis, ſeu perſuaſio-
nis ipſius diuerſarum virtutum quaſi di-
uerſorũ colorũ pulchritudine adornata.

Item ꝙ delinquentis correptio debeat
eſſe mixta, ſiue temperata ex aſperitate
& lenitate, patet alio exemplo. Dicunt. n.
viri de agricultura periti & experti, quod
ſi arbor, quæ facit acetoſum, vel amarum
fructum perforetur, ita ꝙ foramen per
arborem tranſeat, & in ipſum foramen
aqua mellita perfundatur, & cum clauo,
qui ſit de ligno eiuſdẽ arboris, ipſum fo-
ramen obturatur; talis, inquiunt, arbor
facit fructum dulcem. Quid autẽ eſt ar-

bor faciens fructum acetoſum, vel amarum, niſi peccator faciens opus malum, quod tandem conſcientiã pungit, & amaræ pœnæ reatum inducit? Sed eius foramen tunc aqua mellita infunditur, cùm blanda eius auri correptio adhibetur, q̃ tunc cum clauo obſtruitur, cùm terrore pœnæ, & cõminatione cohibetur. Ex quibus patet, ꝙ in correptione delinquentis, miſceri dicunt admixtam aqua. i. ſapientia locutionis, mel. i. dulcor manſuetudinis, & clauus. i. terror pœnæ, vel comminationis. Et talis correptio ſic arborẽ, i. hominem immutat, vt quæ primo faciebat poma acetoſa, vel amara, ideſt opera corrupta, & praua producat econtrario ſuauia, & dulcia, ideſt opera de cætero faciat honeſta, & gratioſa.

Item corripiens nimis durè ſimilis eſt ei, qui veteres reparat patellas; qui volens vnum foramen vno ictu mallei obſtruere multa foramina facit, vel vnũ magnũ maius, q̃ antè, vel aliquando patella confringitur. Et quid eſt correptio niſi vaſorum fractorum reparatio? Eccl. 21. Eccl. Cor fatui quaſi vas cõfractum. ſed ictus nimis fortis, i. correptio nimis dura, non corrigit, ſed deteriorem efficit.

Item ſicut medicus nimia potione, vel medicina occidit ægrotum. ſic qui nimis dura correptione corripit non emendat, Se. ſed periſe facit. Senec. Vitia animi ſicut vitia corporis leniter tractanda ſunt.

Quibus variis Dæmones expellantur eorumq́ue potentia comprimatur, nonnullis remediis quibus ad eiciendas Pulices, Cynifes, & formicas uti ſolemus lucidiſſimis erudimur exemplis. Cap. XVIII.

DÆmones repellendi ſunt ſicut pulices cynifes, & formicæ. Docet enĩ Pall. Pall in libro ſuo, ꝙ contra pulices remedium eſt amurca per paulmẽtum frequẽter aſperſa, vel ciminum agreſte cũ aqua tritum, cucumeris ſemẽ agreſtis cũ aqua reſolutum, vel cũ aqua lupinorum ſileris auſteritatibus inuncta, ſi eis locus pulicũ ſpertit aliquoties infuſus. Sed cynifes (vt dicit) extinguuntur amurca, & felle bubali, lectis, aut locis perunctis, vel folijs hederæ tritis ex oleo, vel incenſis ſanguiſugis. Sed contra formicas, (vt dicit,) ſi habent foramen in loco vnde eas volumus expellere, cor noctuæ admoueamus. Si autem de ſpiis veniunt, omne loci ſpacium cinere, vel creta candida ſignabimus. Ex his ergo multiplex remediũ contra dæmones colligere poſſumus. Nã prædictorum remediorum quædam ſunt vnctuoſa, ſicut amurca, vel oleum; quædam ſunt amara, ſicut agreſte ciminum, vel cucumer, vel hedera, vel lupinus, & fel bubali, & aqua cum eis mixta; quædã vero auſtera, vt ſiler. quædam vero ſunt fumoſa, vt incenſæ ſanguiſugæ. In vnctuoſis ergo notatur deuotio: in amaris contritio: in auſteris abſtinentia, & carnis mortificatio: in incenſis, & fumoſis feruida oratio. Sed vlterius contra formicas additur cor noctuæ, per quod ſignificatur cordialis amor Chriſti, quem oſtẽdit nobis in morte. Vnde & latus eius apertum eſt, vt ipſum cor pateret, & ipſe Chriſtus abſconditus manſit in ſepulchro, vt nocticorax in domicilio, ut dicitur in pſalmo. Vnde admotio cordis noctuæ, eſt medita Pſ. 103. tio crucis, ſiue mortis Chriſti.

Item additur cinis, in quo ſignatur memoria mortis noſtræ. & inſuper candida creta, per quam intelligitur conſcientia munda. His. n. potiſſime remediis dæmones a nobis repelluntur, & eorum tentationes, & moleſtiæ ſuperantur, ſ. vnctiõe deuotionis, amaritudine cõtritionis, mortificatione corporis, feruore orationis, meditatione dñicæ crucis, memoria noſtræ mortis, & emundatione mortis.

Item cõtra nos pugnat ad modum militis. Nam ſi miles etiam ſatis fortis, ad pugnam vadit inermis faciliter hoſti cedit: ſed ſi bene armatus incedit, faciliter hoſtem ſecit. Similiter antiquus hoſtis quaſi nos inermes aggreditur, cum mala aperte ſuggerens humanæ menti bona, ſimul omnia deſtruere conatur, & tunc tanto facilius vincitur, quanto apertius cognoſcitur, ſed quaſi armatus venit quãdo bona aliqua corrumpit. Nam ſæpe quoſdam intellectu non tentat, eiſque in ſacri eloquij meditatione non obuiat, ſed tamen eorum vitam in operatione ſupplantat: quia dum de virtute ſcientiæ laudantur, nequaquam ſuorum operum damna reſpiciunt: cumque in fauoris delectatiõe animus decipitur, vitæ ſuæ vulnera non medetur. Hunc ergo armatus hoſtis rapit, quem fraude tectus ex alia deferens ex alia parte vincit, vt dicit Gregorius.

Ex

Ex fimi proprietate, ac varietate, diuitum pariter proprietas, & varietas, diuitiarumq; uſus bonus qualis eſſe debeat, ſimilitudinibus edocetur. Cap. XIX.

Diuitiæ terrenæ nõ pſunt retẽtę, ſed pauperibus erogatę: nã fimus cõgregat⁹ i terra ñ fructificat, nec facit eã fertilẽ, niſi diſpergatur p cãpos: ſic diuitiæ cõſeruatæ nõ proſunt, ſed diſperſæ. Pſa.111. Pſal. Diſperſit dedit pauperibus. Vnde Greg. Terrena omnia, quæ ſeruãdo amittimus, largiendo ſeruamus: patrimonium noſtrũ retentũ perditur, manet erogatum.

Itẽ nota ſecũdum Pall. ꝙ triplex eſt genus fimi, ſiue ſtercoris quidã. ſ. qui eſt terræ quaſi ualde proficu⁹ ſicut fimus aſinorũ, & caprarũ, & ouiũ, & iumẽtorũ. Quidã uero ualde nociuus, ſicut ſtercus porcinũ. Quidã uero ualde ardẽs, & calidus ſicut colũbinus. Sunt aũt qdã homines à quibus eorũ diuitię miſericorditer tribuũtur. Et iſtę ſunt ualde proficuę, quia fęnerat Deo, qui miſeretur pauperi. Vnde tales. ſ. miſericordes, & actiui ſunt ſicut iumenta Dei, & oues, & capræ, & aſini, ſcilicet humiles, innocentes, fructuoſi, & laborioſi. Seruiut. n. proximis non ſolũ de fimo ſuo. i. de diuitiis, ſed ẽt de corpore Pſa.72. ſuo. Pſal. Vt iumẽtũ factus ſum apud te. Quidã uero alii ſunt, à quibus ipſę diuitię turpiter cõſumũtur, ſicut ſunt uolupruoſi, & luxurioſi, vt patet de prodigo, qui diſſipauit ſubſtãtiã ſuã uiuendo luxurioſè. Vnde tales diuitiæ ſunt ualde nociuę, qa Lu.16. ſunt dãnationis cã. Luc. Mortuus eſt diues, & ſepultus eſt in inferno. unde ſunt ſicut fimus porcorũ. Quidã alii ſunt à q̃bus ipſę diuitiæ ardenter diligũtur, ſicut ſunt auari. Vnde eorũ diuitiæ ſunt, ut fi- Eccl.4. mus colũbarũ. Ecc. Qui amat diuitias fructũ non capiet ex eis. Tales. n. a diuitiarũ amore ſeducti, decipiuntur: quia dum credunt poſſidere diuitias, ipſi potius à diui- Oſe.7. tiis poſſidentur. Vnde dicitur Oſe. Factus ẽ Effraim quaſi columba ſeducta, nõ habens cor. Cor. n. auarorũ non eſt in eis, Mat.6. ſed in ipſis diuitiis. Matth. Vbi eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum.

Prælati qui Agricolæ meritò nuncupantur, quemadmodum ſeipſos, Deiq; eccleſiam uineæ Noe comparatam, & in tabernaculo Moyſi ritè figuratam gubernare debeant, multis inſtruuntur exemplis. Cap XX.

Eccleſiæ gubernatio eſt ſicut illius uineę cultura, quã plãtauit Noe, qđ apparet, primò rõne plantationis. Dr enim Gẽ.9. quod cępit Noe uir agricola exercere terram, & plantauit uineã. Gen.9. Sic prælatus agricola eſt, ad quẽ. ſ. pertinet agrum. i. uineã ſibi commiſſæ plebis colere, & terrã propriam. i. ſemetipſum ad pietatẽ exercere. Hic uineam plantat, quandò uerbo & exemplo eccleſiam dilatat. Prõ. De fructu manum ſuarũ plãtauit uineã, Pro.31. in qua plus proficit opere, quàm ſermone.

Secũdo ratione potationis: quia ſubditur ibidem de ipſo Noe, ꝙ bibens uinũ inebriatus eſt, & nudatus iacuit in tabernaculo ſuo. Tũc. n. prælatus de ſua uinea bibit uinũ, quando lætatur de profectu ſubditorum: ſed tunc uino inebtiatur, quando plus debito gloriatur. nudatur autem quãdo magnificat fimbrias ſuas, & aliis opera ſua commendat, theſaurum ſuũ publice in uia portat, & deprędari deſiderat. ſed turpius nudatur, quando propter immoderatam gloriam, & ignominioſam luxuriam cadere permittitur, ut per cõfuſionem ignominiæ curetur oſtẽtatio gloriæ Bernar. Magnum peccatum, Bern. quòd tã uili emplaſtro curatur, hoc ſæpe accidit pręlato, ut denudentur fęmora ſua propter luxuriã. 2. Reg. nũciis Dauid trun- 2.Reg.10. cantur tunicæ, uſq; ad nates. hoc fit quãdo uſq; ad pudenda luxurię dehoneſtantur prædicatores. Inebriatio aũt eſt cordis elatio ex profectu uirtutum, uel abundantia temporaliũ. Verendorum denudatio eſt infirmæ cogitationis demõſtratio; dum humana prælati infirmitate conceptio gloriationis cogitatæ per quãlibet iactãtiã, uel inanem gloriã, uel per aliquã humani exceſſus intẽperãtiã manifeſtat.

Tertio rõne filialis affectionis. i. filiorũ Noe circa ipſum: quia unus filiorum uerecũdiã patris irriſit, & aliis notã fecit. Alii aũt auerſis uultibus eum operuerũt. In filio irridente ſignantur reprobi ſubditi, qui defectus prælatorũ ſuorũ deridẽt, & publicè detrahẽdo, & infamiando eorũ exceſſus, aliis pandũt: ſed in filiis cooperientibus ſignantur ſubditi boni, qui quaſi palliũ in humeris ponunt dũ eorũ infamationi reſiſtunt. Gre. Quid eſt, qđ filii uerẽda patris ſupiecto dorſis pallio auerſi uenientes operiũt? auerſari dicimus, qđ reprobam⁹ bonis ſubditis. ſic ppoſitorũ ſuorũ mala diſplicẽt: ut tñ ab aliis hæc occultẽt, opimẽtũ auerſi deferũt: qa diiudicãtes faciũt; & uenerãtes magros, nolũt uidere, qa tegũt. Ber. Diſſimulam⁹ interim

de magnis eccleſiarũ prælatis. Sic enĩ faciendum eſt pro reuerentia diuinæ ordinationis nõ pro perſonarũ meritis. Et ſi placet illis, ut euadant humana iudicia, cũ durũ iudiciũ in hijs, qui præſunt fiet, neć ẽ ridẽdũ, ſed flendum. Aug. Nõ ſit delectatio minorum, lapſus maiorũ, ſed caſus maiorum ſit minorum timor.

Aug.

Itẽ eccleſia fideliũ figurata eſt in tabernaculo Moyſi: nã per exterius tabernaculũ, quod dicebat̃ ſctã, figurabat̃ ſtatus fideliũ ueteris legis, ut dicit Apoſt. Quia ad Dei tabernaculũ ſemper introibãt ſacerdotes ſacrificiorum officia conſumãtes. Per interius vero tabernaculũ, quod dicebatur ſancta Sanctorũ, uel cœleſtis gloria, vel ſtatus fideliũ nouę legis, quæ eſt quædam inchoatio futuræ gloriæ, in quẽ ſtatũ nos Chriſtus introduxit. Introduxit ẽt ipſe nos in tabernaculũ cœleſtis gloriæ ꝑ ſuã aſcẽſionẽ in cęlũ, quod figurabatur per hoc, quòd ſemel in anno ſummus ſacerdos in ſancta ſanctorum introibat. Velũ aũt, quòd erat intermediũ, ſignificabat occultationẽ ſpũaliũ ſacrificiorũ in ueteribus ſacrificijs, quòd uelũ quatuor coloribus erat ornatũ Byſſo quidẽ ad deſignãdũ carnis puritatẽ, Purpura ad deſignandas paſſiones quas Sancti ſuſtinuerũt ꝑ Deo. Cocco bis tincto ad deſignandum charitatem geminam, Dei, & proximi. In iacincto ſignificabat cœleſtis meditatio. Ad ſtatũ aũt ueteris legis, aliter ſe habuit populus, & aliter ſacerdos. Nã populus ipſa corporalia ſacrificia conſiderabat, q̃ in atrio offerebantur. Sacerdotes uerò rõnẽ ſacrificiorũ cõſiderabant, habẽtes fidẽ magis explicitam de myſterijs Chriſti. Et iõ intrabant inexterius tabernaculũ, quod ẽt quodã uelo diſtinguebat ab altero. Quia quædam erãt uelata populo circa myſterium Chriſti, quæ ſacerdotibus erãt nota, nõ tamẽ eis plenè reuelata ſicut poſtea i nouo teſtõ, ut hẽtur. Eph 3.

Heb. 11.

Eph. 3.

Eleemoſyna, quæ lucernæ accenſæ aſſimilatur, quo modo, quibus, & quando ſit agenda, hic addiſcitur. Cap. XXI.

Eleemoſynã hilariter dãs pro Deo, hilariter remunerabit ab eo: quia Deus ẽ ſimilis ſpeculo. Nam ſi quis arridet ſpeculo, & ſpeculũ arridet ei. Et ſic Deus ei, qui hilariter dat, hilariter retribuit. Apoſt. Hilarẽ datorẽ diligit Deus.

2 Cor. 11.

Itẽ eleemoſyna aſſimilatur lucernæ, vel candelæ accenſæ. Nam eleemoſyna, quæ datur in uita, ẽ ſicut lucerna, quę pcedit aliquẽ ſeruans eũ, vt nõ cadat in lutũ, vel foueam. Sed, q̃ poſt mortẽ datur, eſt ſicut lucerna, quæ fertur poſt tergũ, quæ non cuſtodit qn cadat in foueã inferni. Item eleemoſyna nõ debet dimitti propter aduerſitatem, uel detractionẽ. Nam ſicut ſemen gelu preſſũ, & retardatũ uberius fructificat. Sic aliquãdo eleemoſyna, quæ ad uerſitate premitr, maiorẽ habet remunerationẽ, quã illa, quę cũ proſperitate fouetur: & illa ẽ cui detrahit quã illa, quæ laudat̃. Vnde Matt. Sit eleemoſyna tua in abſcondito.

Mat. 7.

Itẽ eleemoſyna danda eſt indigenti. Vinea. n. illa libentius ſumptuosè colitur, quæ bonũ uinũ affert, quam illa, quæ prauũ, uel nihil. Sic pauperes magis inuitandi ſunt, quàm diuites, quia remuneratio maior habetur. Melius. n. eſt lucrari in ſtuppis, & borello, quã pdere in gẽmis, & ſcarlato. Sic melius eſt dare pauperibus, & uilibus, quã diuitibus, de quibus in futuro nullũ lucrũ habebit. Luc. Cũ facis conuiuium aut cęnam, noli uocare amicos diuites.

Lu. 14.

Cera, virgulaq́, ac aliarum rerum exemplis narrabitur quomodo iuuenilis ætas, ſenili, & pœnitentijs aptior reddatur, faciliusq́, tenera, quam caro dura domatur, breuiter oſtenditur. Cap. XXII.

Aetas iuuenilis aptior eſt diſciplinæ, vel pñiæ, quã ſenilis, quia mollior ẽ & flexibilior, ſicut cæra dum mollis eſt recipit impreſſionẽ ſigilli, quã non ita recipit poſtquam indurueſcit. Sic ẽt tenera uirgula ſi curua fuerit, põt ad rectitudinẽ reduci, trabẽ aũt nullus poteſt reducere. Sic quando cõtrariũ gr̃æ Dei occupauit hoĩem. ſ. peccatũ, difficilius in eo gratia Dei recipitur, quia inuenit, quod ſibi repugnat. Sicut lathomus, uel pictor non ita de facili ſculpit, uel pingit i lapide hãte formam ſicut i lapide nudo, & plano. Sicut etiam materia, quę habet aquã difficilius ſuſcipit ignem.

Item ſi in tenera ętate caro non domatur, in ſenectute magis contumax efficitur. Stultus eſſet, qui non domaret equũ ſuũ uſq; quo eſſet ſenex: ſic qui nõ domat carnẽ ſuã in iuuẽtute ſua, ſed nutrit eã delicate. Vnde non põt eam poſtea tenere, ſed proijcit eũ in lutũ peccati. Pro. Qui delicate à pueritia nutrit ſeruũ ſuũ, idest

Pro. 29.

lleſt corpus, poſtea eum inueniet contumacem.

Malorum abſq; ratione interdũ exaltari à Deo permittitur: immo id rationabiliter euenire exemplo declaratur. Cap. XXIII.

EXaltatur interdũ homo non propter ſuum meritum, ſed propter aliorum profectum. Capa enim pluuialis ſiue mantellus nõ iõ ſupponitur cæteris ueſtibus, quia charior habeatur, ſed ut ſola deturpetur, & ut alia ueſtimenta cuſtodiat. Et ſicut fumarium, vel caminus cæteris partibus, & officinis domus altius eleuatur, non quia dignius aut charius, ſed ut ipſum ſolũ fumigetur, & p alias partes domus fumus non ſpergatur, ne. ſ. deturpetur a fumo. Sic & interdum indignus ratione uitæ propter utilitatem aliorum exaltatur, quia expedit, ut unus moriatur pro populo.

Itẽ ſi uis uentilare granũ cum palea, granũ deſcendit, & palea aſcẽdit: ſed nõ eſt palea ſuper granum propter ſuũ ualorem, ſed propter ſuam leuitatem. Sic ſunt ſuperbi ſuper bonos. Et tamen dicitur.

Matt. 3. Matth. 3. quòd dñs paleam cõburet igni inextinguibili, ſed triticum congregabit in horreum ſuum. ſ. cœlum.

Sanctorum virorum corda quas habeant perfectiones, & quid in eis Spiritusſancti feruor operetur, unico vaſis aenei exemplo clarum redditur. Cap. XXIIII.

FEruor ſpiritus quando intus caleſcit in ſanctis Viris nõ poteſt cohiberi quin ad exteriora prorũpat. Cuius exẽplũ eſt, quia ſi fiat uas æneum concauũ habens paruũ foramẽ ſupra, & aliud foramen in uẽtre parũ maius, & hẽat pedes ita, quòd uẽter nõ tãgat terrã, & impleat aqua, & ſi gnis op. imis obſtruatur utrũq; foramẽ, & ponatur ĩ igne uehemẽter calido, generabit intus uapor, q fortificat' erũpet per aliud foramẽ: & ſi erũpit deſuper proiicit aquam ſuper loca propinqua: ſi inferius proiicit aquã in ignẽ, & proiicit titiones, & carbones, & cineres calidos. Cor u. hominis ſancti debet eſſe æneum per patiẽtiæ ſoliditatẽ, cõcauũ per humilitatem, ſupra ius perforatũ & apertum ad Dei cõtemplationem, licèt hoc foramen ſit paruum, quia paruum de Deo poſſumus contemplari in hoc mundo.

Itẽ dẽt eſſe perforatũ, & apertum inferius ad dilectionẽ proximi.

Item a terra eleuatum per contemptum temporalium.

Itẽ aquæ ſapientiæ repletũ & debẽt obſtrui, & claudi foramina. ſ. per cuſtodiam ſenſuũ. Tũc aũt in igne uehemẽter calido ponit̃, quãdo diuina eloqa meditat̃, ſicut. Pſ. ait. Ignitum eloquiũ tuũ uehemẽter. Vel quãdo meditat̃ de dolore paſſionis Chriſti, quia talis dolor renouatus in corde per memoriã meditantis, uehementiſsime accẽdit, ſm illud. Pſal. Dolor meus renouatus eſt: cõcaluit cor meũ intra me, & ĩ meditatiõe mea exarſit ignis. Vñ tũc generatur uapor .i. deuotionis feruor, q ſuperius per oculos, pijcit aquã lachrymarum. Pſal.

Inferius autẽ ad proximos facit pijcere titiones. i. ignita ſanctorũ exẽpla, & carbones i. feruẽtia uerba, & cineres calidos. i. humilia, & feruẽtia opa pœnitẽtiæ.

Tabernaculi Moyſi conſtitutio, ipſiusq; partium omnium ſpiritualis ſignificatio per quas Chriſti fidelium ſtatus rectiſsimè figurari aperitur. Cap. XXV.

FIdelium Chriſti ſtatus figuratus eſt ĩ tabernaculo Moyſi. Nam totũ corpus tabernaculi conſtabat ex quibuſdã tabulis, in lõgitudine erectis, quæ quidẽ interius tegebant quibuſdã cortinis ex quatuor coloribus uariatis. ſ. de biſſo retorta, & iacinto, & purpura, cocco bis tincto: ſed huiuſmõi cortinæ tegebãt latera solú tabernaculi. In tecto autẽ tabernaculi erat operimentũ unũ de pellibus iacinctinis. Et ſuper hoc aliud de pellibus arietũ rubricatis, & deſuper tertiũ de quibuſdã ſagis cilicinis, quæ nõ tñ operiebãt tectũ tabernaculi, ſed & deſcendebant uſq; ad terrã, & tegebãt tabulas tabernaculi. Per tabulas igitur, ex quibus cõſtructũ fuit tabernaculũ, ſignabantur fideles Chriſti, ex quibus cõſtruitur eccleſia. Tegebatur autẽ tabulæ interius cortinis quadricoloribus: q̃a fideles interius ornatur quatuor uirtutibus. Nã in biſſo retorta, ut gl. dicit deſignat caro caſtitate renitens. In iacincto mẽs ſuperna cupiens. In purpura caro paſſionibus ſubiacens, in cocco bis tĩcto mẽs inter paſſiones Dei, & proximi dilectionẽ refulgẽs. Per operimẽta uero tecti deſignant̃ prælati, & Doctores ĩ quibus debet renitere cæleſtis conuerſatio, quæ ſignatur per pelles iacinctinas, promptitudo.

ptiēdo ad martyriū, quā ſignāt rubricatæ pelles: auſteritas uitæ, & tolerātia aduerſorū, quæ ſignantur ꝑ ſaga cilicina, q̄ erāt expoſita uētis, & pluuiis, ut dr̄ in gloſa.

Itē nota, ꝙ fideles Chriſtiani antiqui fuerūt ferueriores modernis, ſicut vinū uet⁹ calidi⁹ nouo. Dr̄ in li. de uindemiis, ꝙ nouū vinū frigidi⁹ ē ꝓꝑ terreſtreitatē, & aquoſitatē. Ver⁹ n. uinū calidi⁹, & forti⁹, & magis odoriferū: qđ. n. in eo erat aquo ſi. tꝑus cuſſipſit Sic antiq Sancti caruerūt terreſtreitare auaritiæ, & aquoſitate luxuriæ. Vñ fuerūt feruētiores in amore, fortiores in ꝑſecutione, & redolētiores in cōuerſatione. Ecc. Vinū nouū &c.

Eccl. 9.

Diuina iuſtitiæ flagella, quæ ſagittis comparantur quantum nobis proſint, quotq; modis, & cur, interdum Deus animam, & corpus vulneret, vt ad ſalutem reuocet, varijs oſtenditur ſimilitudinibus. Cap. XXVI.

FLagella diuinæ iuſtitiæ aſſimilantur ſagittis, ex eo, ꝙ ſagittarū more ꝑcutiēdo ꝓſternūt. Nā dū corpus uulnerāt,

Iob. 6. ſpm̄ humiliāt. Vñ Iob. 6. dr̄. Sagittæ dñi ī me sūt, q̄rū indignatio ebibit ſpm̄ meū. Quid. n. ē ſpūs hoīs niſi ſpūs elationis. Sagittæ āt dñi ſpm̄ ebibūt, cū ſup̄ næ animaduerſionis iuſtæ afflicti mentē ab elatione compeſcunt.

Itē ſagittæ dñi ſpm̄ hoīs ebibūt, qa in tētum exterioribus introrſus trahunt.

Itē ſagittarū indignatio ſpm̄ hoīs ebibit, qa ſupnæ ſuæ electos, quos in pc̄ís inueniūt cū uulnerāt immutāt, ut duritiā ſuā trāsfixa mēs deſerat, atq; ex ſalutifero uulnere ſanguis cōfeſſionis currat. pēſant nāq; uñ lapſi ſunt, pēſāt à quāta beatitudine ad q̄ corruptionis ſuæ tormēta ceciderūt: & nō ſolū gemūt ī his, q̄ ſuſtinēt, ſed inſup metuūt, hoc qđ diſtrictus iudex deliquētibus de gehēne ignib⁹ cōminat. Vñ iuſtorū mēs ñ ſolū ꝓpēdit, qđ tolerat, ſed ēt tīmet, qđ reſtat, uidelicet qualia ī hac vita patit, metuit ne poſt hāc grauiora patiatur, ſicut Gre. dicit.

Itē flagellū, & ꝑcuſſio Dei, eſt ad aīæ ſalutē. eo mō quo medic⁹ uulnerat ad cor-

Iob. 5. pis ſanitatē. Vñ Iob. Ipſe uulnerat, & me-

Grego. det, ꝑcutit, & man⁹ ei⁹ ſanabūt. Vbi Gre. dicit, ꝙ duob⁹ modis oīpotēs De⁹ uulnerat quos ad ſalutē reducere curat. aliqñ n. carnē ꝑcutit, & mētis duritiā ſuo pauore rabeſacit. uulnerādo ergo ad ſalutē reuocat, cū electos ſuos affligit exteri⁹, vt ī terius uiuāt. Vñ ꝑ Moyſem loquit dicēs: Ego occidā, & ego uiuere faciā: ꝑcutiā & ego ſanabo. Occidit. n. ut uiuificet, ꝑcutit ut ſanet. Quia idcirco foras uerbera admouet, ut intus delictorū uulnera curet. Aliqñ aūt ſi flagella exteri⁹ ceſſare uidcāt int⁹ uulnera infligit: qa mētis nr̄æ duritiā ſuo deſiderio ꝑcutit. ſed ꝑcutiēdo ſanat, qa terroris ſui iaculo trāsfixos ad ſenſum nos rectitudinis reuocat. Corda. n. nr̄a malè ſana ſunt, cū nullo Dei amore ſauciant, cū ꝑegrinationis ſuæ erūnā nō ſentiūt, cū erga infirmitatē ꝓximi q̄libet nec minimo affectu lāgueſcūt. ſed uulnerant, ut ſanent, qa amoris ſpiculis mētes De⁹ īſenſibiles ꝑcutit, moxq; has ſenſibiles ꝑ ardorē charitatis reddit. Vñ ei ſpōſa

ī Cāt. dicit: Vulnerata charitate ego ſum. Can. 4.

malè. n. ſana aīa, atq; in huius exilii cęca ſecuritate ꝓſtrata nec uidebat dñm nec uidere reqrebat, ꝑcuſſa aūt charitatis ei⁹ ſpiculis uulnerat ī ītimis affectu pietatis, ardet deſiderio cōtēplationis, & miro mō uiuificat ex uulnere, q̄ prius mortua iacebat ī ſalute; ęſtuat anhelat, & iā uidere deſiderat quē fugiebat. Percuſſione. n. ad ſalutē reducitur, quæ ad ſecuritatē quietis ītimæ amoris tui perturbatione reuocat.

Dei gratia diſtinctio, effectus & perfectio, quæ mænibus, ciuitatisq; munitionibus aſſimilatur, quemadmodum in anima infundatur exprimitur. Cap. XXVII.

GRatia Dei ñ infundit aīæ, niſi prius ſit purgata, & mūda. Nā ſicut ī pergameno niſi pri⁹ raſū fuerit nō ſcribit, ita cordi humano niſi pri⁹ purgatū fuerit, gratia non infunditur. Ber. Balſamū eſt gratia Dei, uas puriſſimum requirit.

Itē herbæ malæ, & ſpinæ prius eradicant, à terra q̄ ſerat triticū. Sic cogitationes, & actiones malas prius amouere debem⁹ à nobis, ſi nos uolumus eſſe agri Dei, & grāæ ſemē ſuſcipere, & fructuū bo-

nū terre. Hiere. Nouate uobis nouale, & Hier. 3.

nolite ſerere ſuper ſpinas. i. ſup peccata.

Itē grā Dei aſſimilat mœnib⁹, & munitionibus ciuitatis. Mœnia enim in urbib⁹ pro ornamento ſunt, munitiones pro de-

fenſione, ut Gre. dicit. Mœnibus enī aſſi- Grego.

milant grāæ gratis datæ, ſicut ꝓphetia, doctrina. grā linguarū, uirtus curationū: q̄ licèt aīam ornēt, tñ ſine eis aīa ſtare poteſt munita per fidem, & iuſtitiam Sed gratia gratum faciens ex qua eſt fides, ſpes, charitas, & ceteræ neceſſarię uirtutes, aſſimilatur munitionibus: qa ſi hæc habere negli-

negligimus hoſtilibus inſidijs patemus, vt Greg. dicit Et de his menſibus, & mu-
Thr. 2. nitionibus dr̃ Thre. 2. Factus eſt domin' velut inimicus, p̃cipitauit in iſrael mœnia eius, diſſipauit munitiones.

Quo pacto humilitas in tẽtationum impetum cor roboret fideles, cæteraſq; in eis virtutes conſeruet, Roſarum ollæq; ſimilitudine indicatur. Cap. XXVIII.

HVmilitas cogitationum firmat bũ operantes ꝯ motũ tentationũ: Cuius exemplũ apparet in roſis ſiccatis, & puluerizatis: qa puluis roſarũ ſiccatũ, vt dicit Plinius dentes mobiles firmos efficit. puluis qppe roſarũ, eſt humilitas mẽtium, ſiue cogitationum Dentes autem q alijs membris cibũ, ſiue nutrimentũ p̃parant, terendo ſunt actiui, q proximorũ nutritioni, ſiue ſuſtentationi ſeruiunt. Vel p̃dicatores q alijs cibum ſpũalẽ verbi Dei terendo, vel exponendo p̃parant, & porrigunt. Vt ergo hi dentis firmentur, ita vt vt tentationũ, vel ſuperbiæ impulſu non moueantur, oportet, ꝙ puluere roſarum, i. humilitate cogitationum teneantur.

Itẽ humilitas conſeruat virtutes, ſicut olla rudis conſeruat roſas virides. Dicit
pallad. enim Pallad. ꝙ illi qui volunt roſas ſeruare virides, in rudi olla conditas, & bñ munitas ſub diuo obruunt ac reſeruãt. Et qd eſt roſas ſeruare virides in virore, niſi tenere virtutes in ſuo ſpũali vigore? ẽq tunc in olla rudi reconduntur, qñ ſub inculta conuerſatione, & humili abſcõdunt. Sed tunc bene ſub diuo obruuntur, cũ in humilem mentẽ cõcluſæ p oſtentationem, vel iactantiã ad publicũ nõ ducunt, ſm il-
Matt.6. lud Mat. Attendite, ne iuſtitiã vr̃am faciatis corã ho bus, vt videamini ab eis. Sed quia humilitas vera nequaq̃ eſſet, quę oportuno tpe virtutes abſconditas. i. ab opere vacuas, ſeu ocioſas teneret, Oportet iterũ ipſas virtutes, ſic ſeruare in mẽte humili quẽadmodũ, & roſæ recẽtes in cãna viridi ſeruãtur. Dicit. n. idẽ Palla. ꝙ roſas nondum patefactas ſeruabis ſi in canna viridi ſtante fixa reducas, ita vt fixam creſcere patiaris, & eo tpe cãnas recidas quo roſas virides hr̃e volueris. Quid ãt eſt cãna viridis, niſi mens virtuoſa: & humilis q ſp, ſcilicet in bono ope creſcit, & tñ intus a ſuperbię ſpũ vacua exiſtit. in hac roſæ nondum apertæ, i. virtutes nondũ p palatæ ſic ſunt abſcondendæ hoibus, ut tñ eis tpe cõgruo ad exercenda ſpiritualia opera non denegetur egreſſus.

Quinque contra inconſtantis hominis naturam, ac ad peccandum proclinitatem remedia apponũtur, ſingulaque exemplis non obſcuris corroborantur. Cap. XXIX.

INconſtãs, & leuis hõ cedit vi tentationi. Nã ſicut gallus ſupra pinnaculum eccleſię cuilibet vento ſe vertit: ſic quoque hõ inconſtans cuilibet cedit tẽtatio-
ni. Iob: Tollet eũ ventus vrens, & auferet Iob. 21.
de loco ſuo. paleam enim tollit ventus, ñ
granũ, Iob: Erunt ſicut palea ante faciem Iob. 21.
venti, & ſicut fauilla quam turbo diſpergit. Poma putrida, & vermiculoſa cadunt de arbore ad modicũ ventũ, ſed ſana bene ſe tenent. Sed nota, ꝙ ſm Pall, contra pallad.
caduca poma ſpãliter Perſici põt adhiberi remediũ. Nã ſi poma Perſici incipiũt eẽ caduca, radices eius cum ſecuri, aut alio inſtrumẽto findere debes, & fiſſuris eius truncos factos de pino imprimere, vel foraminibus cũ terebello factis clauos ex ſalice factos cũ malleo fortiter infigere. Quid igitur ſunt caduca Perſici poma, niſi inconſtantium hoium infirma opa, vel recidiua peccata? Et quid eſt radicem arboris ſecuri findere, niſi memoria mortis mentem hois exercere? Matt Iam ſecuris Mat. 3
ad radicem arboris poſita eſt. Succidit enim ipſa mors hoiem, velut ſecuris arborem: ſed qa radix arboris, eſt ipſa mens, vel cor hois, ad quam dum ſciſſio ſecuris i. conſideratio mortis reducit, peccatũ euitatur ſm illud: Memorare nouiſſima tua, Eccl 7
& in æternum nõ peccabis, Sed quaſi fiſſuræ ſecuris truncus pini q eſt arbor ſemper virens inſeritur dũ eidẽ mortis memoriæ futuri ſeculi, qđ ſemper manet cogitatus adiungitur: ſed quaſi foramen terebelli, ẽ timor diuini iudicij, quaſi vero ſalicis clauus, eſt æterni ſupplicij reatus, quia, ſicut ſalice vitis ligatur ad palũ, ſic ex peccati ppetratione anima obligatur ad ſupplicium. quaſi autem mallei percuſſio, eſt diuini verbi auditio. Hiere. Sermo Dei quaſi malleus conterens petras, Habes ergo multiplex remedium contra caducum pomum, id eſt contra inconſtãtis hominis opus reciduum, quorum primum eſt timor mortis, per quã peccatum finitur. Secundum eſt conſideratio æternæ beatitudinis, quæ per peccatum amittitur. Tertium eſt diuini timor iudicij,

cui

cui peccator aſſiſtitur. Quartũ eſt timor gehẽnæ, qua pcm punit. Quintũ eſt auditus diuini verbi, ex quo peccator ↄteritur.

Inferni ingreſſus qui domus Dedali, & n'ſſa comparatur quantum damnatis ſit facilis, graduſq; reuocatio difficilis, authoritatibus, exemplisq; confirmatur. Cap. XXX.

INfernus ſiſat domui Dedali, cuius facilis eſt ingreſſus, ſed negatur egreſſus & eſt ſicut naſſa, quam faciliter intrãt piſces, ſed exitus eſt impoſſibilis.
Virgi. Virgilius: Facilis deſcenſus Auerni. Noctes atque dies patet atri ianua Ditis. Sed reuocare
Sap. 2. gradũ, ſuperaſq; euadere ad auras, Hoc opus, &c. Sap. Non eſt agnitus qui ſit reuerſus ab inferis. Sed nota hoc, quòd exitus de inferno poteſt dupliciter intelligi. Vno modo, ita ꝙ ſimpliciter inde aliqs exeat, ita vt iam amplius eius locus non ſit infernus: & ſic nullus inferno finaľr
Iob. 13. deputatus, inde exire poteſt. Iob. Qui deſcendit ad inferos, non aſcendit. Alio modo poteſt intelligi, vt exeat inde ad tempus. & ſic ſm ordinem diuinæ prouidentiæ permittuntur aliquando damnati viuentibus apparere ad eruditionem eorum, & terrorem, non autem frequenter hoc accidit.

Primò, quia damnati ita ſunt pęnis oppreſſi, vt de ſua miſeria magis doleant q̃ curent alijs apparere.

Secundo, quia hoc non poſſunt, niſi diuinitus permiſſi: neque etiã, qñ ſic apparẽt damnati, ſunt liberi a pœna inferni, quia locus inferni cedit in pœnã, vel dolorem animæ ex eo, quòd tali loco deputata eſt. ab hoc autem non abſoluitur q̃uis ad horam exire permittatur, ſicut nec captiuus abſoluitur a carcere, vel a vinculis ex eo, quod ad horam exeat. Vnde pęna inferni, ſiue dolor manet in anima & extra infernum. Et quamuis damnati aliquãdo præſentialiter ſint in loco vbi apparent, non tamen credendum eſt, quòd hoc accidat ſemper: quia aliquando huiuſmodi apparitiones fiunt, vel dormiendo, vel vigilando operatione bonorum, vel malorum ſpirituum ad inſtructionẽ, vel deceptionem viuentium, ſicut etiam aliquando viui homines alijs apparent, & eis multa dicunt in ſomnijs, cum tamẽ conſtet eos non eſſe præſentes, ſicut Augu. per multa exempla probat in libro de cura pro mortuis agenda.

Plura in Moyſi lege meritò reputabantur immunda, eiuſq; rei rationes aſſignãtur, per quas mentis immunditiæ varietas metaphoricè aperitur. Cap. XXXI.

IMmunditia mẽtis repręſentabatur in lege Moyſi per immunditiam domus, & veſtis, & vaſis. Nam in lege veteri reputabatur immunda domus, vel veſtis quæ erat leproſa; vel vas, quod non habebat operculum, vel ligaturam etiam dicebãt immũdum. Dicebantur ergo domus, vel veſtes leproſæ per ſimilitudinẽ, qa ſicut in corpore lepræ morbus eſt ex humore corrupto putrefaciente carnem, & corrũpente, ita etiã propter aliquã corruptionẽ & exceſſum humiditatis, vel ſiccitatis fit aliqñ corruptio in lapidibus, vel veſtimẽto. Et ideo hanc corruptionem lex vocauit lepram, ex qua domus, vel veſtis immũda iudicabatur, tũ quia oĩs corruptio ad immunditiã ptinebat, tũ quia contra hmõi corruptionẽ Gentiles Deos ponentes colebant. Et iõ lex præcipit hmoi domus in quibus eſſet talis corruptio perſeuẽrans deſtrui, & veſtes comburi ad tollenda idolatrię occaſionem. Vaſa etiã q̃ non habebant operculũ, vel ligaturã deſuper, reputabant immunda, quia in talia vaſa de facili poterat aliquid immũdum cadere. vnde poterat immundari.

Item valebat hoc ad vitandum idololatriam. Credebãt enim idololatræ, ꝙ ſi mures, aut lacertæ, vel aliquid hmõi dũ immolabant idolis, cito caderẽt in vaſa, vel in aquas, ꝙ eſſent dijs gratioſa. Vñ & adhuc aliq̃ mulierculæ dimittunt diſcooperta vaſa in obſequium nocturnorum numinum, quæ ianas vocant.

Figuraľr aũt p leprã domus ſignificat immũditia congregationis hęreticorũ. Per leprã vero in veſte linea ſignificat pũerſitas motũ ex amaritudine mẽtis. per leprã veſtis laneæ ſignificat pũerſitas adulatorũ. Per leprã vero in ſtamine ſignificãtur pctã carnalia. Sicut. n. ſtamẽ eſt in ſubtegmine, ita aĩa in corpe. per vas aũt, q̃ nõ hẽt operculum, vel ligaturã ſignat homo qui non hẽt aliq̃ velamẽ taciturnitatis, q nõ cõſtringit aliqua cẽſura diſciplinæ.

Hominis impatientis querula natura per nonnullorum animantium irrationabilium exempla apertè monſtratur. Cap. XXXII.

IMpatiens hõ ſemper eſt q̃rulus, ſicut currus qui ſemp ſtridet, ſiue ſit in bona

na via,ſiue in mala:imo quãto melius h t bent quã,tanto magis murmurant. Vnde ſunt ſicut anſer quã,qñ extra domum eſt ad ventum,& pluuiã non pipat, ſed tacite q̄rit victũ ſuum;ſed qñ eſt in domo,vadit pipando per domum,cũ tñ melius habebat quã extra. Et ſicut gallina q̄ vadit clauſando,& ſicut auis in cauea q̄ ſatis habet ad comedendũ,& tñ ad quodlibet foramen trahit caput ſuum cupiens exire: & ſicut incluſus porcus q ſemper grunit,
Prou.7. & non vult ſtare in pace. Pro. Garrula,& vaga quietis impatiens,ſcilicet talis pſona.

Vnde dicatur inuidia,inuidiq̨ue hominis natura quàm ſit praua, auctoritatibus, & exemplis edocetur. Cap. XXXII.

INuidus hõ de ꝓfectu aliorũ deficit,ſicut ignis græcus qui ĩ aqs ardet,& ſeipſum conſumit,ſicut ignis cõſumit ligna. Nec põt bona aliorũ videre,ſicut Heli, q non poterat videre lucernã,donec extingueretur.vnde inuidia dr̄ a non vidẽdo,qa non põt videre bona aliorũ Et hęc diſplicentia boni q̄ eſt in inuidia,põt notari ꝑ viſionem interiorẽ,vel exteriorem, ſicut
Sen. vult Sen.dicens. Quicqd mẽte fugim⁹,in-
Grego. ieǐtis oculis videmus.Grego. Mens inuidi cũ de alieno bono affligit,quaſi de radio Solis obſcurat. Itẽ inuidis q de bonis aliorum torquent,bona conpant in malum, ſicut econtra bonis mala coopanẽ in bonũ. Vnde ſunt inuidi quaſi qdã artifices praui,vt potè,quia aurum couertũt in cuprũ:gẽmas in lutũ,granũ in paleam vinũ in aquã,mel in fel,diẽ in noctẽ,gaudium in mærorẽ,roſam in palliurũ, balſamum in ſterquilinium,electuariũ in venenum.Iſa. Væ qui dicitis bonum malum.
Iſa.5.

Hypocritæ falſis libris comparantur, quoniam in hac vita difficulter cognoſcuntur eoſque a Deo interdum puniri ſimilitudine non obſcura explanatur. Cap. XXXIIII.

HYpocritarum conſciæ aſſimilantur libris falſis, quorum falſitas non agnoſcitur quandiu clauſi tenentur: ſed quando aperiuntur,& leguntur. Sic quia in vita iſta conſcientiæ clauſæ ſunt, ideo in hoc mundo multi hypocritæ non cognoſcuntur: ſed in iudicio, quando libri aperti erũt.tunc literæ eorum,i.opera falſa apparebunt. Et ideo ipſi hypocritæ, ut
Apo.20 falſarij iudicabunt.Apo.libri aperti ſunt, & iudicati ſunt mortui ex his,quæ ſcripta erant in libris.

Item hypocrytæ ex diuina ſentẽtia q̄ſque feriunt,& deteguntur,& deijciuntur, vt ſ.in meli⁹ immutent.Dicunt.n. periti agrorũ cultores,ꝙ ſi poma arboris putreſcãt, & efficiant rugoſa,tunc oportet,ꝙ cortex eius,vbi ſanus eſt cũ cultello acuto apiatur:& cũ inde modicus humor effluxerit, tunc ſtercora cã,& vulnus obſtrue diligenter cũ argilla, & ita poma producent ſana.Quid aũt ſunt poma putrida, vel rugoſa,niſi hypocritarũ corrupta,vel malitioſa opa.Hęc aũt in melius immutantur cum gladius diuinæ ſententiæ exteriorẽ corticẽ qui ſanus videt,i fictam apparentiam,qua bonus credebat percutit,& aperit,i.ex ipſa pcuſſione,quia ficta eſſet,patefacit.Tunc modicus humor,ſ. apparentis deuotionis abſcedit. Tũc ſtercoribus circundatur,quia ab hominibus circumquaque vilipenditur. Sed tamen ſi argilla.i. humili pnia vulnus cordis obſtruit protinus ſanatur,ita quod faciat opa ſana q̄ prius faciebat corrupta Matt. Facite fructus dignos pœnitentiæ. Matt.3.

Homines iracundos domi ligneæ comparari, & diabolum perperã rationis oculos caligare qua que via hominis iræ impetus habeat regulare enucleatur. Cap. XXXV.

IRacundi hominis mens eſt, ſicut domus lignea. Accidit.n.hoĩ domum ligneã hñti,ꝙ in veſpe diues eſt,& in mane nihil habet,quia ignis oĩa ſibi abſtulit. Sic ho ad ſibilũ vnius verbi grãm Dei & oĩa ſpũalia pdit,dũ in irã,vel odium cadit.Eccl. Væ his,q ſuſtinentiã pdiderunt. Eccl 2.
Itẽ eſt, ſicut olla nimiũ ignẽ hñs,q̄ ebulliendo emittit qcquid in ea eſt Prou.Cor ſtultorum ebullit ſtultitiam:quia qcquid ſentit in corde,profert ore. Pro.15.

Itẽ ira cęcat oculũ mẽtis, & lõ ſicut equo opiunt oculi,vt circumeat ad molendinũ,ita diabolus excecat hoĩem ꝑ irã,& ſic excęcatũ ducit quocũq; vult.Ita Philiſtei Sãſon excęcauerũt, & poſtea fecerũt eũ ire ad molã i ad pœm circuire. Iob:Caligauit ab indignatione oculus meus. Iob.17.

Itẽ diabolus facit ſicut piſcator qui turbat aquã, vt piſces non videntes naſſam intrẽt.Sic diabolus turbat hoiem,vt pcm non agnoſcens adimpleat.Soph. Tribulabo homines,& ambulabunt,vt cœci. Soph.1

Item nota, quod ira faciliter vitatur

vel

vel ſuperatur ſi prius anim' per prouiſio-
nem ſit armatus, ſicut miles ſecurius ho
ſtem accipit quẽ ante ſe armando puidit.
Grego. Vnde Greg. dicit, Mens aduerſa venientia
tanto ſecurius excipit, quanto ſe cautius
ex pſcia armauit. Qui n. improuidus ab
aduerſitate deprehendit, quaſi ab hoſte
dormiens inuenitur eũque citius inimi-
cus necat, quẽ nã repugnationẽ pſocat
nam q mala imminentia per ſollicitudi-
nem puotat, hoſtiles incurſus quaſi inſi
dijs vigilans expectat. Solerter ergo aĩus
añ actionis ſuæ primordia, cuncta dẽt ad
uerſa meditari, vt cogitãs ſp ꝫ hæc thora
ec patiẽ ſæ munitius, & qcquid accipit ꝑ-
uidus ſuper, & qcquid non acceſſerit lu-
crum putet. Itẽ ira q eſt per zelũ iuſtitiæ,
primò oculũ rõnis perturbat ſed poſtea cla
rificat, ſicut infirmãti oculo cũ collyrium
immittitur, lux penitus negatur, ſed inde
eã poſt paululũ veraciter recipit. Vñ hãc
ad tps ſalubriter amittit, ſicut dicit Gre.
Sed notãdum, ꝙ ipſum collyrium poſſet
ſic oculo immoderatè infundi, ꝙ oculus
excæcaretur. Sic & zelo nimio oculus men-
tis excæcatus, ſi rõnis puenientis modera-
mini nõ ſubdat. Ergo cũ per zelum aĩus
mouet cauendũ ſummope eſt ne hæc ea-
dẽ q inſtrũ virtutis aſſumit, mẽti ira dñe-
tur, nequaq dña peat, ſed velut ancilla ad
obſequiũ pata a rõnis tergo nũq recedat.
Tunc.n robuſtius ꝫ vitia erigit, cũ ſub-
dita rõni famulatur, vt idẽ Gregor. dicit.

Iudicij dies, in quo iuſte Dei electi ſuorũ operum gloriosum fructum, reprobiq̃ ne pœnam adeptu ri ſunt æternam, regni porta vocatur, idque orta exemplo confirmatur. Cap. XXXVI.

IVdicij dies aſſimilaẽ portæ. Nã ſicut vr
bis aditus, porta dr, ita & dies iudicij
porta regni, qa p eũ ab electis pria glo-
riã intrat. Hanc portã ſancta electorũ ec-
cleſia ſecurè ac lętanter adibit, qa ibi ſuo
rũ operum, & laudẽ ſuſcipiet, & retribu-
Pro.31. tionem videbit ſm illud Prou. Date ei de
fructu manuũ ſuarũ, & laudẽt eam in por
tis opera eius. Tũc quippe ſcã eccleſia de
fructu manuũ ſuarũ percipit, cũ eã ad per
cipienda cęleſtia laboris ſui retributio at
tollit. Tunc eã ſua opera in portis laudãt
qñ eius membris in ipſo regni aditu di-
cet, Eſuriui, & dediſti mihi manducare
Mat.25 ſitiui, & dediſtes mihi bibere, &c. E cõtra
aũt reprobi trementes ad hanc portã per
uenient, quia ibi ſunt conterendi, ſm il-
Iob.5. lud, Cõterentur in porta, & non erit qui
eripiat. Filij.n. huius ſeculi ante portam
elati ſunt, ſed in porta conterentur: quia
ſcilicet amatores mundi in præſenti vita
ſuperbiunt, ſed in ipſo regni aditu æterna
aduerſitate ferientur. Vnde & ſubditur, Et
non erit q eripiat. Illos quippe veritas ab
æterna aduerſitate eripit, quos in tempo-
ralium proſperis per diſciplinã premit.
Qui.n. hic renuit premi, tunc non valet
eripi; quia iniqui eum quem per diſcipli-
nam negligunt habere patrem, afflictio-
nis ſuæ tempore per adiutorium non in-
uenient creatorem.

Pluribus naturalibus exẽplis & pulcherrimis cur à multis iniquè iudicium committatur temerarium, aperitur. Cap. XXXVII.

IVdicium ſuſpitioſum, & temerarium
procedit quandoque ex corruptione
iudicantis, quia iudicat alium ſecundum
quod ſentit in ſe. Metallum enim, quan-
do funditur, qualẽ in modulo reperit for
mam, talem ſibi aſſumit. Vnde ſic qui for
mam cordis ſui habent deformatam, qc-
quid inciderit, totum inuenitur corruptũ
& deformatum. Sicut etiam in vaſe cor-
rupto quicquid infunditur, inuenitur cor
ruptum. Sunt etiam tales ſimiles infirmis
quibus cibus quandoque ſapidus, & bo-
nus, videtur amarus. Et hoc non eſt ex vi
tio cibi, ſed ex corruptione palati. Sic iudi
cium malum non ex facto pximi, ſed ex
corruptione iudicantis procedit. Item ba
culus in aqua poſitus videtur contractus
propter reflexionem vmbræ.
Item turres, & montes iuxta aquam vi
dentur tranſuerſi. Eodem mõ cordi trãſ-
uerſo, & vitiato omnia videntur vitiata, Eccl.10
& tranſuerſa. Vnde Eccleſ. Stultus in via
ambulãs, cum ipſe ſtultus ſit, omnes ſtul
tos æſtimat. Itẽ ſemper credit latro, quod Grego.
omnes ſint ei ſimiles. Grego. Omnis ho-
mo ſm ſe, alterum iudicat. Vnde quicqd
in bono corde cadit, in totum bonum &
dulce efficitur. ſicut apis quæ amaros, &
venenoſos ſuccos in mel conuertit.

Compunctionis lachrymas mentis ægritudinem ſanare ac æternæ mortis ſententiam delere quibuſdam naturalibus exemplis præcipueque Iordanis ſimilitudine erudimur.
Cap. XXXVIII.

LAchrymæ compunctionis delent ſen
tentiam, & ſcripturam mortis nam
ſicut literæ delentur aqua, vel alio li-
quo-

quore,ſic lachrymæ delent literas mortis
quas diabolus ſcripſit manu propria.Qui
enim peccat tradit ei quaſi chirographũ
Lachrymæ enim delet delicta,quę pudor
Aug. eſt connteri,vt dicit Aug.

Item lachrymæ humilis cõpunctionis
ſanant ægritudinem mentis. dicit enim
Pallad. Palla.ꝙ ſi arbor mali citonij efficiatur æ-
gra, amurca aq̃ æqualiter mixta, radicib⁹
eius debet infundi,& ſic ſanaẽ Tunc.n.
citonij arbor ægrotat, qñ mens alicuius
probi viri,aut viri alicuius paſſione, aut
tentationis læſione laborat. Cui ſanitas
ꝓcuratur,ſi cordis eius radicibus.i.cogi-
tationibus, ſeu affectionibus amurca aq̃
mixta infundaẽ. Quid aũt per amurcam
accipere debemus,niſi humilẽ cõſidera
tionem proprij defectus? Nã ſicut oleum
ſuperiora vaſis petit,ſic amurca ad imum
i.ad fundum deſcendit. Vnde ſicut ꝑ
oleum ſupiora petens,intelligitur deuo-
tio,qua quis eleuaẽ in cõtẽplationẽ Dei,
ita ꝑ amurcã ſignificaẽ humilitas qua qs
deſcendit ad conſiderationẽ defectus, &
reatus ſui.Et quaſi amurcæ aqua miſceẽ,
dũ exapſa cogitatione ſuæ malitię lachry
marum compunctio generaẽ.Dũque hu-
miliata atque cõpuncta mens lachryma-
rũ largo imbre ꝑfunditur,quaſi ſalubri q̃
dam medicina purgata a ſuo languore ſa
4. Reg. natur.Vñ dictũ eſt Naamani Syro. Laua-
5. re ĩ Iordane & recipiet ſanitatẽ caro tua.
Nam Iordanis interpretaẽ deſcenſio, vel
riu⁹ iudicij.Vnde ille in Iordane ſe lauat,
qui humiliter ſeipſum diiudicans, lachry
mis ſe purgat.Et hęc eſt lotio Iordanis,q̃
ſanat languorem mentis.

Cur diabolus hominis perpetuus hoſtis ſedulo in nobis ignem incendat luxuriæ diuerſimode oſtẽditur. Cap. XXXIX.

LVxuriæ ignem non ſuccendit Deus,
ſed diabolus.Sicut.n.faber, qñ non
põt ferrũ ad voluntatẽ ſuam ducere, illud
in ignem mittit,& exufflat tantum,ꝙ ca-
lefactum ducit ad libitũ ſuũ. Sic facit dia
bolus,qñ nõ põt aliquem ducere ad pec-
catum,calefacit eum igne luxuriæ, vt eũ
Iſa. 54. ſic flectere poſſit ad peccatũ. Iſa. Creaui
fabrum ſufflantem in igne prunas, & ꝓ-
ferentem vas in opus ſuũ. Succẽdiẽ ignis
flatu follium.i ſuggeſtione vetularum, q̃
ſunt quaſi ſufflatorium diaboli ad accen
Hier. 1. dendum ignem luxuriæ.Hiere.Ollam ſuc
cẽſam ego video.ideſt vetulam nigram.

Olla enim quantumcunque alba ſit, ſi ta-
men ponitur ſępe ad ignem,denigratur:
& ſic anima per luxuriæ frequentiam.
Thren.Denigrata eſt ſuper carbones fa- Tren.4
cies eorum. Olla bulliens ſi non haberet
niſi vnam fabam,eam ſuperponeret, &
monſtraret. Sic luxurioſi luxuriam cohi-
bere nõ poſſunt qn ſaliat, aut per os tur-
pe loquendo, vel cantando,aut per ocu-
los impudicè reſpiciẽdo, aut per tactum
vel ornatura.ſicut de domo incenſa exit
ignis per feneſtras,& oſtia.

Manſuetudo qua animam, vt antemurale in periculis conſeruat hominisq́; gratiam conciliat; quantum Deo grata ſit; exemplis clarum efficitur. Cap. XL.

MAnſuetudo animam ſeruat,quia eſt
ſicut antemurale in caſtro aiæ,lapi
des durorũ verborũ leuiter excipiens, &
oẽs ictus ſuſtinens, & hoĩes a læſione cu
ſtodiens.Sicut ergo vaſa vitrea inuoluun
tur in fęno,vel in alia molli re,vt ſic a cõ
fractione ſeruentur:Sic quoq; aĩa in mã-
ſuetudine conſeruatur.Eccl Fili,in man- Eccl 10.
ſuetudine conſerua aiam tuã Manſuetu-
do eſt Deo,ſicut culcitra molliſſima cum
lectulo florido cõſcientiæ Can.Lectulus Can.1.
noſter floridus. Vnde ſicut hõ libentius
dormit in lectulo molli q̃ in duro,ſic De⁹.
ĩ corde mãſueti:qa ĩ pace fact⁹ ẽ loc⁹ ei⁹.

Itẽ mãſuetudo grãm hoĩbus impetrat.
Nã ſicut adamas trahit ferrum,ſic man
ſuetudo corda hominũ Eze. Vt adaman- Eze.3.
tem,& ſilicem dedi faciem tuam Eccl. Fi Eccl.3.
li,in manſuetudine opera tua perfice, &
ſuper hominum gloriam diligeris.

Mendacium,quod veneno,& falſo denario uariis de cauſis aſſimilatur,quantum ſit graue peccatum quamq; pœnam mendaces iure patiantur deſcribitur. Cap. XLI.

MEndaciũ eſt, ſicut quoddã venenũ
tãtę efficaciæ, ꝙ in ipſo ore exiſtẽs
hoĩem interficit.Sap.Os,quod mentitur, Sap.1.
occidit aĩam. Itẽ mẽdax hõ ſĩlis eſt
falſo denario.Nam tantũ ꝑualet hõ verax
mendaci, quantum denarius verus falſo.
Vnde enim bonus denarius valet.c. fal-
ſos.Sic homo verax.c mendaces.Magna
ſtultitia,quia volunt omnes homines de
narios eſſe ueros, & bonos, & diſciplet
eis multum ſi inueniunt vnum fal-
ſum. Vnde plus videntur diligere de-
narios quàm ſe ipſos: quia cum ipſi ſint
falſi

falſi volunt tñ denarios eſſe veros, & ſic volunt eos eſſe meliores ſe ipſis. Pro. Cor impiorũ pro nihilo. Et ſicut denarium falſum nullus vult recipere, ita nec homini mendaci vult aliquis credere. Et iſti mendaces hac pœna puniuntur, quia nec verum eis creditur. Et inſuper alia pęna, quia nec ipſi credunt alijs, quia iudicant alios ſecundum ſe ipſos, ſcilicet mendaces.

Mortis meditatio quomodo ſit vita ſpiritualis gubernatio ex regiminis nauis exemplo comprobatur. Cap. XLII.

MOrtis meditatio valet ad vitæ directionẽ. Qui n. vult nauẽ ſuã gubernare, dẽt ſe ponere in fine nauis, & ante ſe nauẽ dirigere, & pericula euitare. Sic qui vult vitã ſuam gubernare, debet ſe ponere in fine vitæ ſuæ meditatione, vt poſſit ad bonum exitũ nauem ſuã. i. vitã dirigere.

Sene. Sen. Conſidera q̃ pulchra ſit res ante mortẽ vitã ſuã conſumere, deinde ſecure expectare reliquã ſui ipſius partem. O q̃ ſollicitè lõge nautæ ſibi ꝓuidet de nauis directione, qñ hñt malũ paſſum tranſire. Sic quilibet dẽt ſibi ꝓuidere añ, quõ poſſit periculoſũ paſſũ tranſire mortis, quia illi ꝑ naues ꝑtrãſibũt, l. aĩę ꝑ artũ foramẽ mortis.

Itẽ mors peſſima hoium peccatorũ firmat, & ſtabilit ſanctos viros in bono. Di-

Pallad. cit enim Pallad. ꝙ columbæ non pereunt, nec deſerunt locũ, ſiue columbariũ ſuum ſi per feneſtras aliquid de ſtrangulati hominis vinculo, aut fune ſuſpẽdatur. Tũc aũt columba in feneſtra ſua hñt funẽ ſtrangulati hominis, qñ in memoria, & cõſideratione ſua hñt malũ exitũ hominis peccatoris, quo ꝓſpecto nidũ ſuum non deſerit, quia bonam conſcientiam relinquere nõ præſumit. Greg. Feſtina conſolatio

Grego. bonorum eſt, conſideratus finis malorũ.

Moyſi Tabernaculum quoad ſingulas eius partes diſtincte deſcribitur: quæ quidem totam Mundi machinam optimis ſimilitudinibus ſignificare videntur: in quibus pariter quamplurima aperiuntur arcana. Cap. XLIII.

MVndi totius vniuerſitas repręſentabatur in tabernaculo Moyſi. Nã illud tabernaculũ diſtinguebat in duas partes. Quarũ vna dicebatur ſancta ſanctorum, q erat Occidẽtalis. Alia vocabat ſancta q̃ erat ad Orientem. Et iterũ añ tabernaculum erat atrium, & inter vtrunque tabernaculum erat velum quatuor colorum.

Item interiora tabernaculi latera tegebantur cortinis diuerſorum colorum, & ſupra tabernaculum erat tectũ, hñs tres coopertures. Pars igitur illa q̃ dicebatur ſancta ſanctorum, ſignificabat ſeculũ altius ſpiritualium ſubſtantiarũ. pars vero q̃ dicebat ſancta, ſignabat mundum corporalẽ. Velũ diſtinguẽs inter vtrũq;, erat ex quatuor coloribus, per quos quatuor elemẽta deſignantur, ſcilicet byſſo ꝑ quã deſignat terra, quia byſſus. i. linum de terra naſcitur: purpura per quã deſignat aqua, quia fiebat purpureus color ex quibuſdã conchis q̃ inueniuntur in mari: iacincto per quẽ ſignatur aer, quia hẽt aereũ colorẽ. Et cocco bis tincto, ꝑ quẽ ſignat ignis. Et hoc ideo, quia in materia quatuor elementorum eſt impedimentũ ꝑ qđ velant nobis incorporales ſubſtantię, & in interius tabernaculũ. i. ſancta ſanctorũ ſolũ ſummus ſacerdos, & ſemel in anno intrabat, vt deſignaretur, ꝙ hæc eſt finalis ꝑfectio hominis, vt illud ſeculum introeat. In tabernaculum vero exterius, quod dicebatur ſancta, introibant ſacerdotes quotidie non autem populus, qui ſolum ad atrium accedebat, quia ſcilicet ipſa corporalia populus percipere poteſt, ad interiores autẽ rationes eorum ſoli ſapientes, vel conſiderantes attingere pñt. per cortinas autẽ quæ tegebant latera tabernaculi interius & erant ex varijs coloribus, ſignabat cœlum ſidereum, quod eſt diuerſis ſtellis variatum. per ſaga autem, quæ erant ſuper tectum tabernaculi, ſignificabãtur aquæ quæ ſunt ſupra firmamentum. per pelles autem rubricatas, de quibus erat ſecunda tabernaculi coopertura, ſignificabatur cęlum empireum in quo ſunt angeli. Sed per pelles iacinctinas ex quibus erat tertia coopertura ſignificabatur cœlum ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis.

Item in tabernaculo interiori tria continebãtur, ſcilicet arca teſtamenti, in qua erat vrna aurea habens manna; & virga Aaron, quæ fronduerat; & tabulæ, in quibus erant ſcripta decem præcepta legis. Hæc autem arca ſita erat inter duos Cherubin, qui ſe mutuis vultibus reſpiciebãt. Et ſuper arcam erat quædam tabula quæ dicebatur propitiatorium ſuper alas Cherubin, quaſi ab ipſis cherubin portaretur ac ſi imaginaretur, quod tabula eſſet ſedes Dei. Vnde & propitiatorium dicebatur

tur quaſi exinde populo propitiaretur ad preces ſummi ſacerdotis: & ideo portabatur a Cherubin quaſi Deo obſequentibus: arca vero teſtamenti erat ſcabellum ſedentis ſuper propitiatorium. Per hæc ergo deſignabantur tria, quæ ſunt in illo ſeculo altiori, ſcilicet Deus, qui ſuper omnia eſt, & incomprehenſibilis omni creaturæ: & propter hoc nulla ſimilitudo eius ponebatur ad repræſentandum eius inuiſibilitatem, ſed ponebatur quædam figura ſedis, quia ſcilicet eius creatura cōprehenſibilis eſt, quæ eſt ſubiecta Deo, ſicut ſedes ſedenti. Sunt etiam in illo altiori ſeculo ſpirituales ſubſtantiæ, ſcilicet Angeli: Et hi ſignificabantur per duos Cherubin mutuo ſe reſpicientes, ad deſignandum concordiam eorum adinuicem, ſe- [Iob.25.] cundum illud Iob: Qui facit concordiam in ſublimibus ſuis: & propter hoc etiam non fuit vnus tantum Cherubin, vt deſignaretur multitudo cœleſtium ſpirituũ, & excluderetur cultus eorum ab his, quibus præceptum erat, vt ſolum Deum colerent. Sunt etiam in illo intelligibili ſeculo rationes omnium eorum, quæ in hoc ſeculo perficiuntur quodammodo clauſæ, ſicut rationes effectuum clauduntur in ſuis cauſis, & ſicut rationes artificiatorum in artifice: & hoc ſignabatur per arcam, in qua repræſentabantur per tria ibi contenta, tria, quæ ſunt potiſſima in reb' humanis, ſ. ſapientia per tabulas teſtamenti, poteſtas Regis per virgam Aaron, & vita per manna. Vel per hæc tria repræſentabantur tria Deo attributa, ſ. ſapientia in tabulis, potentia in virga, bonitas in manna, tum propter dulcedinem, tum quia dei miſericordia eſt populo data, & ideo in memoriam diuinæ miſericordiæ ſeruabatur. In exteriori vero tabernaculo, quod ſignabat præſens ſeculum continebantur tria ſcilicet altare thimiamatis, quod erat directe contra arcam, menſa propoſitionis ſuper quam duodecim panes ponebātur, & erat poſita ex parte aquilonari. Cādelabrum vero poſitum ex parte auſtrali: quæ tria videbantur reſpondere illis tribus, quæ erant in arca clauſa, ſed magis manifeſte eadem repræſentabant. Oportet enim rationes rerum ad manifeſtiorē demonſtrationem deduci, quam ſcilicet, ſunt in mente diuina, & Angelorum ad hoc, quod homines ſapientes eas cognoſcere poſſint, qui ſignabantur per ſacerdotes ingredientes tabernaculum. In candelabro autem deſignabatur ſicut in ſenſibili ſigno ſapientia, quæ intelligibilibus exprimebatur verbis in tabulis. Per altare vero thimiamatis ſignabatur officiū ſacerdotum quorum erat populum ad deū reducere. Et hoc etiam ſignabatur per virgam. Nam in illo altari incendebatur thimiama boni odoris, per quod ſignabatur ſanctitas populi acceptabilis Deo. Dicitur enim Apoc. quod per fumum aro- [Apoc.8] matum ſignificabantur orationes Sanctorum. Conuenienter autem ſacerdotalis dignitas in arca ſignificabatur per virgā: in exteriori vero tabernaculo per altare thimiamatis: quia ſacerdos mediator eſt inter Deum, & populum per poteſtatem diuinam quam virga ſignificabat, & fructum ſui regiminis. i. ſanctitatem populi Deo offert quaſi in altari thimiamatis. Per menſam autem ſignabatur nutrimentum vitæ, ſicut & per manna: ſed eſt communius hoc, & groſſius nutrimentum, illud autem ſuauius, & ſubtilius. Conuenienter autem candelabrum ponebatur à parte auſtrali, menſa autem a parte aquilonari: quia auſtralis eſt dextra pars mundi. Aquilonaris autem ſiniſtra, vt dicitur in ſecundo cœli, & mundi. Sapientia autem pertinet ad dexteram ſicut, & ſpiritualia bona. Temporale autem nutrimentum ad ſiniſtram, ſecundum illud. In ſini- [Prou.3.] ſtra illius diuitiæ, & gloria. poteſtas autē ſacerdotalis eſt media inter temporalia, & ſpiritualem ſapientiam: quia per eam ſpiritualis ſapientia, & temporalia diſpenſantur.

Item cādelabrum habebat .7. calamos, vt Ioſephus dicit, ad deſignandum .7. planetas quibus totus mundus illuminatur. Et ideo ponebatur candelabrum à parte auſtrali, quia ex illa parte eſt nobis notus planetarum curſus. In menſa etiam ponebatur .12. panes ad deſignandum .12. tribus Iſrael. Menſa autem non ponebatur directe in medio ante propitiatorium, ad excludendum ritum idololatriæ. Nam Gentiles in ſacris Lunæ proponebant menſam coram idolo Lunæ. Vnde Hiere. Mulieres conſpergunt adipes, vt fa- [Hier. 7.] ciant placentas Reginæ cœli. In atrio vero extra tabernaculum continebatur altare holocauſtorum, in quo offerebātur Deo ſacrificia de his, quæ erant a populo poſſeſſa. Et ideo in atrio tali poterat populus eſſe, qui huiuſmodi Deo offerebat per manus ſacerdotum. Sed ad al-

tare interius in quo ipſa deuotio& ſan
ctitas populi Deo offerebatur, non po-
terant accedere niſi ſacerdotes, quorum
erat Deo populum offerre. Erat autē hoc
altare extra tabernaculum in atrio con-
ſtitutum, ad remouendum cultum idolo
latriæ. Nam Gentiles infra templa alta-
ria conſtruebant ad immolandum ido-
lis.

Item mundus aſſimilatur ſcacario, cu-
ius tota familia currit tranſuerſò, vt ap-
prehendat aliquid mentiendo vſurpādo
& huiuſmodi faciendo.

Item in ſcacario quamdiu durat ludus
vnus eſt: Rex, alius miles, & huiuſmodi,
Et aliquando duo videntur tenere totū
ſed quando ceſſauit ludus idem fit de mi
lite, & rege, quod de minima familia, qa
communiter reponuntur in ſacco vno;
quandoque Rex in fundo ſacculi, & mi-
nima familia in ſuperiori parte. Sic quo-
que mundus eſt ferè, vt ludus ſcacarij, qa
quamdiu durat hoc mūdus, vnus eſt rex,
alius miles, vnus magnus, vnus paruus:
ſed adueniente morte in ſacco terræ re-
ponuntur, ita fit de Rege ſicut de milite,
Eccl 9. tunc ſicut dominus ita, & ſeruus eius. Ec
cle. Cōmutationem mortis ſcito, quia mo
ritur doctus ſimiliter, & indoctus. Et ali-
quando diues vadit ad fundum inferni,
& pauper aſcendit ſuperius ad gaudia pa
radiſi, ſicut patet de diuite epulone, & La
Luc. 15 zaro paupere. Luc. 16.

Item mundus in morte totaliter aufer
tur Viella. n. quando tota die cantauerit,
& denarios receperit, in ſero auferuntur
ei denarij, & nihil ei remanet, ſed ponit
in forello veteri, & diſſipato. Sic homo ni
hil in fine portat de labore ſuo, niſi lin-
teamen laceratum. exemplum de Saladi-
no, qui fecit portare linteamen in quo
debebat ſepeliri, per terram ſuam, & dice
re, Nihil reportat, imperator de omnibus
diuitijs Regni ſui, niſi linteamen illud.
Iob. 27. Iob. Diues cum dormierit, nihil ſecum af
feret. Item mundum debet homo relinqui
re, ne corrumpatur ab eo. Nam quando
vinum corrumpitur, vel deterioratur ſu-
per fęces in dolio, debet traſferri i aliud
vas, vt non corrumpatur. Et ſic homo à
mundo debet exire, ne corrumpatur ab
Hier 48 eo. Hiere. Fertilis fuit Moab ab adoleſcen
tia ſua, & requieuit in fęcibus ſuis, nec
tranſfuſus eſt de vaſe in vas.

Murmurationis vitium habentes gratia diuina vacuos eſſe, exemplis a rebus naturalibus de promptis oſtenditur. Cap. XLIIII.

MVrmuratores oſtendunt ſe defectū
habere diuinæ gratiæ. Nam vaſa va
cua percuſſa reſonant, plena non. Sic va-
cuus a gratia murmurat, non plenus. Ec Ecc. 10
cle. Vir prudens, & diſciplinatus nō mur
murabit correptus.

Item olla vacua ad ignem poſita cre-
pat, & magnum ſonum crepans reddit,
plena verò olla non. Eccleſia. Vaſa figuli Ecc. 27
probat fornax.

Item murmurans eſt quaſi rota nō be-
ne vncta gratiæ vnctione, & ideo mur-
murat ſicut rota currus malè vncta. Eccle
præcordia fatui quaſi rota carri, quæ fœ- Ecc. 33.
num portat, & murmurat. Sap. Cuſtodite Sap. 1.
vos a murmuratione, quæ nihil prodeſt.

Nouitios ſeu incipientes donec aliquantis per pro ficiant ſaltem, optimus viris eſſe ſociandos, a caulium ſimilitudine ſuadetur. Cap. XLV.

NOuitijs ſiue de nouo conuerſis non
ſunt admiſcendi alij ſiue ſociandi,
niſi quorum vita bona nota eſt, & do-
ctrina ſana, ſaltem quouſque ſint in ſpi
ritu, vel religione prouecti, ſicut dicit Pal. Pall.
ꝙ in paſtinato ſolo inter nouellas vites
omnino nihil eſſe conferendum Græci
iubent, exceptis caulibus tertio anno, ꝗ
libebit immergere. Sic inter nouiter con
uerſos vſque ad tempus quo ſunt proue
cti, non ſunt quilibet admiſcendi niſi no
ti. & docti, qui aſſimilantur caulibus, qui
ſunt olera nota, & quorum ius ſiue aqua
eſt ſana. Vnde ſignificant homines quo-
rum bona vita eſt nota, & doctrina ſana.
Tales enim inter eos poſſunt admitti.
pſalm. Filij eorum ſicut nouellæ planta- Iſ. 143.
tiones, &c.

Verum obedientiam præceptorum Dei, caſtro, & fictam arcui vitre comparari eorum, ſimilitudinibus demonſtratur. Cap. XLVI.

OBedientia mandatorum Dei hominē
a malis cuſtodit. Nam ſicut caſtrū cu
ſtodientes ſe cuſtodit, ita mandatū Dei
ſeruat ſeruantes ſe. Vnde dr̄, Si volueris
mandata Dei ſeruare ſeruabunt. Ecc. 30

Item obedientia ficta aſſimilatur arcui
prauo, qui a parte ventris, multū poteſt
tacur-

incurvari, ſed a parte dorſi frangitur. Sic multi in proſperis obediunt, & in his, q corpus delectant, ed in duris laboribus, & adverſis refugiunt, & recalcitrāt, ſicut equus habens dorſum excoriatum cōtra onus, non attendentes, quod dicit Greg. quòd obedientia quanto plus habet de ſuo, tanto minoris eſt meriti.

Opus bonum, quod debet ex bona intentione pendere, quemadmodum ſit agendum, ut Deo gratū fiat operantiq; meritum afferat, duabus veteris teſtamenti mirificis exemplis, & alijs naturalibus ſimilitudinibus oſtenditur.
Cap. XLVII.

Opus bonum, & perfectū debet aſſimilari illi thimiamati ſiue pulueri, Exo. 30 quē dominus fieri mandauit, Exo. 30. vbi dicitur, Sume tibi aromata ſtacte, & onicē, galbanum boni odoris, & thus lucidiſſimum, faciesq; thimiama cōpoſitum opere vnguentarij mixtum diligenter, & purum. Thimiama quippe ex aromatib' facimus, cum in altari boni operis virtutū multiplicitate redolemus. Quod mixtum & purū fit, quia quanto virtus virtuti iungitur, tanto incenſum boni operis ſincerius exhibetur, vbi etiam bene ſubiungitur. Cūq; in tenuiſſimum pulverē vniuerſa cōtuderis, pones ex eo coram teſtimonij tabernaculo. In tenuiſſimum pulverē aromata conterimus, cum bona noſtra quaſi in pila cordis occulta diſcuſſione tundimus, & ſi veraciter bona ſint ſubtiliter pertractamus. Vniuerſa ergo in pulverem redigere, eſt virtutes recogitando terere, & vſq; ad ſubtilitatem occulti examinis reuocare. De quo etiā puluere ſubditur, Pones ex eo coram teſtimonij tabernaculo. Quia tunc bona noſtra veraciter in conſpectu iudicis placent, cum hæc mens ſubtiliter recogitando conterit, & quaſi de aromatibus puluerem reddit, ne groſſum durumq; ſit bonum, qđ agitur, ne ſi hoc arcta recogitatiōis man' non comminuat, odorem de ſe ſubtilius
Grego. non aſpergat, prout Greg. dicit.

Item opera virtutum a Deo non acceptantur, niſi prius a vitijs ſeparentur: Vnde meſſor grana frumenti in horreo non recondit niſi prius excuſſa a paleis. Et ideo
Iudi. 6. habetur in libro Iudicum, quod Hierobaam, cum a paleis frumenta excuteret, Angelum vidit, ad cuius imperium protinus hœdum coxit, quem ſupra petram poſuit, & ius carnium deſuper effudit, q̄ Angelus virga tetigit, eaq; ignis exiens de petra conſumpſit. Quid eſt autem frumēta virga excedere, niſi rectitudine iudicij a vitiorum paleis virtutum grana ſeparare? Sed hoc agentibus Angelus apparet: quia tanto magis omnia interiora denunciat quanto ſe ſtudioſius homines ab exterioribus purgāt. Qui occidi hœdū pcipit. i. omnē appetitū noſtræ carnis immolari. Carnesq; ſupra petrā poni, & ius deſuper fundi. Quem alium ſignificat petra, niſi eum de quo per Paulum dr̄? Petra autem 1. Cor. 10
erat Chriſtus. Carnes ergo ſupra petram ponimus, cum corpus noſtrū in Chriſti imitatiōe eruciamus. Ius etiam carnium deſuper fundit, qui in converſatiōe Chriſti ipſas etiam carnales cogitationes exinanit. Quaſi enim ius ex carnali quodā in petra funditur, quando mens etiam a cogitationum carnalium fluxu vacuatur; quæ tamen mox Angelus virga tangit: quia intentionem noſtram nequāq̄ poteſtas diuini adiutorij deſerit. De petra autem exijt ignis, & ius carnesq; conſumpſit, qa afflatus a Redemptore ſpiritus tanta cor noſtrum flamma compunctionis cōcremat, vt omne, quod in eo eſt illicitum & operis, & cogitationis exurat, ſicut Grego. dicit.

Item opera bona non ſunt differenda poſtq̄ ſunt conſulta, & deliberata, ſicut non differenda eſt vindemia poſtquam vua eſt matura. Nam (ſicut dicitur in libro de vindemijs.) Tarde vindemiantes non ſolum vineam lædunt vltra q̄ oportet eam ferentem, ſed grando, & gelu ſi fiant, facile paſſibilius faciūt vitiū. Vnde aiunt Demetrius, & Africanus, quod ſex Dem.
ſolūmodo dies debet vua non plus matura permanere. Etſi granum vuæ non vide, ſed nigrum appareat ſignat eam eſſe maturam. Sicut ergo non eſt differenda vindemiatio poſt vuæ maturationem, ſic nec boni operis executio poſt deliberationem, quia periculum eſt in Ro 12.
mora. Apo Sollicitudine non pigri.

Item opera bona non faciens, ſed ocioſe in collegio, vel religione viuere volens non eſt ſuſtinendus. Sicut agricola ramum viridem licet, ſed ſterilem in medio oleæ non debet ſuſtinere, ſed ipſum abſcidere, velut totius arboris inimicum, vt dicit Palladius. Et ſi- Pall.
militer homines peſtilentes, ſicut & ocioſi non ſunt tolerandi: vnde mein-

bra inſanabilia ſolent abſcindi. Sicut & in ipſis arboribus (vt idem Palladius dicit) ariditas, & ſterilitas æquo modo fugiendæ ſunt. Gal. 5. Gal. Abſcindantur, qui vos conturbant.

Item operis bonitas dependet ex bonitate intentionis. Cuius exemplum patet in pomis ſiue in fructibus arborũ. Si.n. aliquis voluerit, vt in piro, vel pomo aliqua gemma inueniatur, aut etiam margarita, aut obolus, aut aliud ſimile, accipiat aliquod talium, & cum pomũ, vel pirum aliquod floruerit, & aliquantulum creuerit imprimat in præputium eius, profundè quodcunq; horum voluerit, & notet ipſum per aliquod ſignũ appoſitum, & ſinat creſcere, & ſic tandem inueniet in pomo. Eſt aũt velut pomũ arboris, opus cuiuſlibet hoĩs, ꝙ floret in cogitatione, creſcit in deliberatione. Sed quaſi pomi præputium eſt ipſius opis initium. Eſt autem inchoatio operis ab ipſa intentione agẽtis. Gemma ergo, quæ in pomo reperiri debet, præputio pomi imprimitur: q̃a virtus ſequentis operis in intentione iudicatur. Qualis enim eſt intentio, quæ præcedit, tale eſt omne opus quod ſequitur, prout Grego. dicit. Ergo ibi imprimenda eſt margarita puritatis, gemma honeſtatis, obolꝰ charitatis, a qua eſt precium, ſiue meritum operis.

Item opus bonum factum ſine tædio, ſimile eſt fructui naſcẽti ſine nucleo. Docent enim agricolæ, quod ſi q̃s vult plantare arborẽ, cuius fructus nõ habeat nucleos. hoc modo facere pot. Surculi plantandi extremitates reflectat, & cum cultello ambas aptatas infigat ipſi trunco. Et cum ambæ conualuerunt amputet extremitatem maiorem. minorem vero ſinat creſcere. Quid autem eſt ſurculus plãtandus, niſi homo ad conuerſionem, vel ingreſſum religionis diſpoſitus? Huiꝰ duæ extremitates ſunt timor, & amor, quarũ vtraque gladio verbi Dei apparatur, quia ſ. verba Dei, & timorem incutiunt, & ad amorem alliciunt. Sed tunc vtraq; extremitas trunco infigitur, cũ timore, & amore Chriſto inhæretur. Ipſe enim Chriſtus quaſi trũcus eſt, nos autem quaſi ramuſculi eiꝰ ſicut ipſe dixit: Ioã. 15. Ego ſum vitis, & vos palmites. Sed quamuis in conuerſionis initio plꝰ abũdet timor, quàm amor, tamen poſtea in pœnitentis profectu amputatur maior extremitas, & minor creſcere ſinitur, quia ſcilicet amor creſcit, & ſeruilis timor emittitur. Ioã. Perfecta charitas foras mittit timorem. 1. Ioã. 4 & hæc eſt plãta, quæ producit fructus ſine nucleo, q̃a ſ. homo charitate feruens operatur ſine difficultate, & tædio: propterea dicitur, ꝙ qui amat, non laborat.

Oratio compunctiua quantum animam impinguet, vini ſimilitudine, & ipſamet, quid exiſtat breui declaratur. Cap. XLVIII.

ORatio compunctiua, & feruida impinguat animam. Cuius exemplum eſt, quia per ſublimationem conuertitur liquor vini in pinguedinem olei. Nam ſi vinum diſtilletur ad modum aquæ roſaceæ diſtillat humiditas aquea inſipida & illud, quod remanet fit oleagineum, & pingue. Et ſi iterum illa ſubſtantia ſublimetur, egreditur inde oleum, & hoc plus fit de forti, quàm de debili, & precipue de muſto. Per vini ergo fortis liquorem intellige compuncti hominis feruorem, de quo in pſalmo. Potaſti nos vino compunctionis, Pſal. 59 qui tunc ſublimatur, quando orando eleuatur. Eſt ergo oratio, ſecundum Damaſcenum, aſcenſio mentis in Damaſ Deum. Et ideo ſublimatio fortis vini. eſt oratio hominis compuncti: quæ vertitur in pinguedinẽ olei, quia ſcilicet ipſi oranti acquirit abundantiam gratiæ ſpiritualis gaudij, quod eſt vt quædam pinguedo ſiue repletio animi. Pſal. Vnxit te Deus, Pſal. 44 Deus tuus oleo lætitiæ.

Mulieris ornatus, qui meritò Diaboli rete nuncupatur, quomodo mortis ſpiritualis indicium exiſtat, exemplo notabili, authoritatibuſq; eiuſdem deceptio demonſtratur. Cap. XLIX.

ORnatus corporis mulieris eſt ſicut rete diaboli ad decipiendas animas intuẽtium. Nam licèt aliquæ ſe excuſent dicentes, quod non ſe ornent ad decipiẽdum: nihilominus ſimiles ſunt latroni, qui non audet piſcari in viuario domini ſui, vel venari in foreſta eius. tamen accommodat rete ſuum latroni audaciori. Sic & iſtæ accommodant corpora ſua diabolo ad decipiendum, & capiendũ animas, & bene volunt concupiſci licèt non concupiſcant, Augu. Non ſolum appetere, ſed & appeti velle criminoſum eſt. Et Auguſ. Reg Chryſoſt. dicit, quod mulier ſi ſe decorauerit, & oculos intuentium ad ſe traxerit, Chryſ. & ſi plagam non intulerit, vindictam

tamen

tamen exoluet extremam. venenũ enim intulit, & ſi nullus, qui biberet, inuentus ſit.

Item ornatus mulieris eſt ſignum mortis ſpiritualis. Nam quando pannus ſericus ponitur ſuper feretrum, ſignum eſt cadaueris mortui, & quod ibi iacet mortuus, ſic in corpore ornato ſignum eſt, quod ibi ſit anima mortua. Vnde mulier ornata non eſt niſi feretrum animæ mor
Abac. 2 tuæ. Abac. Ecce coopertus eſt auro, & argento, & ſpiritus non eſt in viſceribus eius. Vnde potius mulier deberet plangere filiam ſuam ornatam, quàm ſi videret eam mortuam ante ſe. Eccle. Super mor
Ecc. 22. tuum, ſcilicet I. animã, plora: defecit enim lux eius, ſ. gratiæ.

Item mulieres ſe ornantes, ſe habẽt ad modum catti, qui difficile excoriatur in capite, quia ſ. huiuſmodi mulieres vix volunt dimittere ornatum capitis, ideo de-
Iſa. 3. caluabit Dominus verticem filiarum Siõ, & crinem earum nudabit.

Item mulier ornata decipit, ſicut pelliparius, qui volens vendere veterem pellem, vt decipiat ruſticos, dealbat aliquantulum aliqua albedine, qua excuſſa parũ poſt portata, apparet vetuſtas eius. Sic impudicę mulieres volentes decipere viros, colores ponunt in facie ſua, quibus recedentibus apparent rugę, & maculæ: quia
Math. 6 nihil abſconditum, quod non reueletur. Vnde tales ſunt fumarium opertum niue, & quando recedit nix, apparet turpi-
Iſa. 47. tudo ei⁹. Iſa. Reuelabitur ignominia tua, & videtur opprobrium tuum.

Chriſti, Sanctorumq; paſſiones noſtras decorare tribulationes, & amaritudines in dulcedinem vertere, in patiente ſtus reprehenſione maxima dignos eſſe exemplis, & rationibus ſuadetur. Cap. L.

PAſſio Chriſti, & Sanctorum ſuorum dulcorat nobis tribulationes nr̃as. Nam aqua amara tranſiens per aquã dulcem, dulcis efficitur, & vinum dulce tranſiens per gariofilum fit gariofilatum. Sic tribulationes, & tentationes, quæ prius per Chriſtum, & ſanctos ſuos tranſierunt, exemplo illorum nobis debent eſſe dulciores. Bernar. Magna conſolatio
Heb. 12 membris ex capite. Heb. Recogitate eum
Grego. qui talem ſuſtinuit &c. Grego. Facta præcedentium recolamus, & non erunt grauia, quæ toleramus. Sed quidam ſunt ſimiles ſimiæ, quæ inueniens amaritudinẽ in cortice nucis, eam proijcit, & ideo non guſtat de dulcedine nuclei. Sic aliqui infœlices amaritudinem pœnitentiæ, & tribulationis ſentientes exterius eam proijciunt, & ideo conſolationem interius nõ ſentiunt. Sapi. Sapientiam & diſciplinam qui abijcit, infœlix eſt. Dicitur, ꝙ in palatio Iouis erant duo dolia vini, vnum de amaro vino, aliud de optimo: quia quicunq; volebat bibere de optimo, oportebat eũ prius bibere de amaro. Sic ſi mens appetit quòd demulcet, oportet prius bibere, qđ dolet, vt dicit Greg.

Item paſſionis, & crucis Chriſti deuota conſideratio amaritudinem in dulcedinẽ vertit. Vnde aſſimilatũ arbori nucis. Si nvis vt amari perſicorum nuclei efficiant dulces, ſurculum perſici planta ſuper ſtipitem arboris nucis, & talis perſicus ꝓducit magna poma ſi tamen cum florent irrorentur lacte caprino. Quid enim eſt amarus perſici nucle⁹, niſi turbati, & paſſionati hominis amarus animus? q tunc ſtipiti nucis inſeritur, quando pœnis crucis meditatur, tunc enim non tantũ amaritudo dulceſcit, ſed etiam magna poma perſicus producit. quia ſ. amarus animus conſiderans pœnas Chriſti, non ſolum amaritudinem ſuam pro nihilo ducit, ſed etiam in magna deſideria ꝓrumpit, quæ quidem tunc florent, quando in animo ferueut: quæ tamen lacte capræ ſunt irroranda. I. diſcretionis moderamine temperanda. Eſt. n. lac caprinum in tribus ſuis ſubſtantijs poſt fœmininum lac maxime temperatum. Vnde merito lac capræ deſignat moderamen prudentiæ: quod eſt neceſſarium in tribus ſubſtantiis I. in tribus partibus operis, ſ. in principio, in medio, & in fine.

Patientiam veram, quæ roſæ non immeritò aſſimilatur, vita reg men eſſe, ac animam in trepidam cuſtodire multis rationibus exprimitur. Cap. LI.

PAtientia aſſimilatur roſæ cum qua artificialiter fit aqua roſacea, mel, & oleum roſaceum, & ſaccarum roſaceum. Sic quoque patientia præbet aquam odoriferæ compunctionis, mel ideſt dulcedinem internæ conſolationis, oleum fraternæ compaſſionis. ſaccarum, ideſt ſuauitatem & dulcorem æternæ refectionis.

Yy 3 Item

Item patientia cuſtodit animam,ſicut
arca theſaurum. Luc. In patientia veſtra
Luc. 21 poſſidebitis animas veſtras. Vnde ſicut
homo multum diligeret arcã in qua poſ-
ſet theſaurum ſuum cuſtodire, ſic debet
diligere patientiam.
Item multũ diligeret homo etiã illum,
qui fabricaret ſibi talem arcam gratis:&
ſic debet diligere tribulationẽ, quæ fabri
Rom. 5 cat arcam iſtã. Apoſt. Tribulatio patiẽtiã
operatur. Quot.n. contumeliæ dicuntur
tibi,quot iniuriæ fiũt,tot ligaturæ,& cla-
ui ad fortificãdum ſcrinium tuum appo-
nuntur. Vnde magnas gratias debes age
re,& non contumelias reddere.
Itẽ patientia vita gubernatur. Hoc.n.
facit patientia cordi,qđ facit gubernacu-
Pro. 14. lum naui, Vnde Pro. Qui patiens eſt,mul
ta gubernatur ſapientia, quia doctrina vi
Pro. 17. ri per patientiam noſcitur. Prou. Vnde ſi-
cut nauis fracto gubernaculo ventis, &
turbinibus agitatur, & tandem tempeſta
te conuulſa frangitur ad rupes, vel ad ſco
pulos: Sic etiam cor impatiens. Vnde di-
Pro. 54. citur Prouer. Paupercula conuulſa tempe
ſtate abſq; vlla conſolatione. Hæc pau-
percula eſt impatiẽs aĩa,virtutum poſſeſ-
ſione & gratia ſpoliata, quam cuiuslibet
tentationis tẽpeſtas a ſua ſtabilitate ei-
celit,& abſq; conſolatione relinquit.
Itẽ patientia tribulationis requirit ſo-
liditatẽ amoris,& virtutis. Nam cruda te-
gula ſi ponatur in flumine diſſoluitur, co-
cta vero non. Ita quoq; hõ carnalis, qui
non eſt igne charitatis, vel tribulatione
decoctus deficit in aqua tribulationis.
Item fons lutoſus iacto lapide facile
turbatur. arenoſus vero non. Sic homo
plenus luto peccati, de facili grauatur:vir
tuoſus non, quia non contriſtabit iuſtũ,
quicquid ei acciderit.
Item qui in hac vita eſt ſine patientia
ſimilis eſt hoĩ, qui in tempore pluuiæ ſi-
ne pluuiali mantello, ſiue capa eſt. Et ſi-
cut homo inermis eſt in medio hoſtium
Pro. 30 ſuorum. Prouer. Qui impatiens eſt, ſuſti-
nebit damnum.

Cor hominis quod caſtro comparatur, ſeptem cõditionibus hic expoſitis facillimè pacatum cuſtoditur. Cap. LI.

PAcem cordis ſiue conſcientiæ ſeruare volens, debet ipſum cor ſiue conſcientiam cuſtodire, ſicut cuſtoditur ca-
ſtrum tempore belli. Nam quãdo caſtrũ
alicuius impugnatur ab aliquo, & nõ po
teſt cum eo componere neq; pacẽ habe-
re, debet primo diligenter conſiderare,
vtrum in caſtro illo ſint aliqui qui pacẽ
eius turbent. Et primo debet eos ſi quos
inuenerit eijcere, & de eis iuſtitiam face
re,& poſtea caſtrum munire, & bñ clau-
ſum tenere. Et ſi in oĩbus his non poteſt
caſtrum tenere, debet dño legitimo illud
cõmẽdare,vel reddere. Et quibus colligũ
tur ſeptem, quæ cuilibet neceſſaria ſunt
ad cuſtodiendum caſtrũ cordis in pace,
qđ vere eſt tanq̃ caſtrũ inter inimicos ſi-
tũ,& vndiq; obſeſſum, & ante ipſum te-
net ſedem ſuam diabolus, qui tanq̃ Leo
circuit quærẽs quem deuoret. Vbi gloſa 1. Pe. 5.
dicit: Circuit tanq̃ hoſtis clauſos muros
explorans, an aliqua pars ſit minus ſtabi-
lis quæ ad interiora penetret. Sunt ergo
contra inſidias eius ſeptem neceſſaria.
Primum eſt diligens conſcientiæ præ-
ſeruatio, vt ſ. videatur ſi quid eſt in corde Heb. 3.
quod pacẽ cordis conturbet. Apoſ. Vide-
te ne forte ſit in aliquo veſtrũ cor malũ.
Secũdũ eſt pctõrũ confeſſio, quæ ſ. eij-
ciet de caſtro cordis peccata, quæ pacem
cordis perturbant: Iſa. Creaui fructum la Iſa. 57.
biorũ pacem. & 1. Mach. Quandiu ſupeſt 1. Mac.
Iudas. i. quãdiu differt confeſſio, impoſſi- 14
bile eſt pacem, ſ. cordis eſſe negocijs.
Tertium eſt operis ſatisfactio, vt fiat
iuſtitia deturbantibus pacem Iſa. Eſt op⁹ Iſa 32.
iuſtitiæ pax. Et pſal. Iuſtitia, & pax oſcu- Pſa. 84.
latæ ſunt. Solet dici, quod terra pacifica
eſt,& ſecura, in qua tenetur iuſtitia: ſed
multi ſunt ſicut latrones, qui non faciũt
de ſe iuſtitiã. ſed fit de eis iuſtitia, & iſti
ſunt qui patiuntur pœnã inuiti. 1. Pet. Ne 1. pe. 4.
mo veſtrũ patiatur, vt homicida, aut fur.
Quartum eſt cordis clauſio, ſ. caſtrum
cordis clauſum tenendo: quod fit ſenſus
corporis reſtringendo. Sunt enim ſenſus
portæ cordis, per quas hoſtes ingrediun-
tur, pacẽ turbantes Hiere. Aſcendit mors Hier. 9.
per feneſtras, ſ. ſenſuum, & ingreſſa eſt
domum noſtram, ſ. conſcientiam: Luc. Luc. 11
Dum fortis armatus cuſtodit atrium ſuũ,
ſ. clauſum tenendo, in pace ſunt omnia,
quæ poſſidet.
Quintum eſt virtutum munitio, vt ſ.
fortiter muniatur, foſſa, & muris vir-
tutum. Sicut enim muri ingreſſum ho-
ſtium impediunt, ſic virtutes vitijs obſi-
ſtũt. charitas enim impedit ne intret aua-
ritia, caſtitas ne intret luxuria, humilitas
ne intret ſuperbia, & ſic de alijs. Vnde
Iudith.

Iud.10. Iudith: Filii Iſrael muris circundederunt uicos ſuos in præparationem pugnæ contra Holofernem. Sed nota, quod una ruptura muri .i. unius uirtutis defectus ſufficeret
Iob. 6. hoſtibus ad ingrediendum. Iob. Quaſi rupto muro, & aperta ianua irruerūt ſuper
Phil.4. me. Ideo dicitur. Phil.4. Pax Dei quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda noſtra.

Sextum eſt neceſſariorum prouiſio, ut caſtrum cordis ſit bene munitum uictualibus, & armis .ſ. de pane verbi Dei, & ſcientię, & uino compunctionis huiuſmodi. Et nota, quòd quanto caſtrum eſt melius talibus munitum, tāto magis peccant, qui reddunt: & quia mandata Dei pertingent ad tale munimentum, dicitur
Iſa. 48. Iſa. Vtinam attendiſſes mandata mea, facta fuiſſet ſicut flumen pax tua.

Septimum eſt Deo recommēdatio; ut ſcilicet reddatur cordis caſtrum domino legitimo, dicendo, Pater in manꝰ tuas
Pſ. 126. commendo ſpiritum meum. Nā niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem, fruſtra uigilat, qui cuſtodit eam. Ipſe autem eſt, qui quando placet ei omnia reddit pacata.
Pro. 16. Prouer. Cum placuerit Domino uiæ hominis, inimicos quoq; eius conuertet ad pacem.

Peccatum, quod animæ infirmitas uocitatur, puteo, gladio, latroni, infirmitatiq; comparatur: & quā uia peccator, qui cæco, & ſcacario ludenti ſimilis efficitur, peccati ægritudinem expellere ualeat, edocetur. Cap. LIII.

PEccatum opere impletū, appetitū malum non ſatiat, ſed amplius accēdit, ſicut fabri ſtillicidium ad horā ignē mitigat, ſed poſtea feruet ardentius, & ſic peccatum perpetratū plus exardeſcit, q̄ antè.
Oſe. 4. Oſe. Comedent, & nō ſaturabuntur; fornicabuntur, & non ceſſabunt. Glo. Vires fornicantium deficiunt, ſed deſideria inardeſcunt.

Item peccatū unum quotidie trahit ad aliud. Eſt enim peccatū quaſi puteus ſine fundo. Lapis enim in puteū proiectus, uel cadens, ſi fundū non inuenit, ſemper eſt in caſu. In peccato autem fundus nō eſt. Vnde cadens in peccatum, ſemper in caſu eſt continuo, niſi manu gr̄æ ſuſten-
Pſa.41. tetur. Pſal. Abyſſus abyſſum inuocat. Abyſſus enim dr̄, quaſi ſine baſe .i. ſine fundo,
Grego. Gregorius. Peccatum, quod per pęnitentiam non diluitur, mox ſuo pondere ad aliud trahit.

Itē peccator eſt ſicut ille, qui ludit ludū ſcacarium, qui uno ictu, uel tractu nō facto, uel male facto, totum ludum, uel totum lucrum perdit. & ſic uno opere malefacto, uel neglecto totus fructus uitæ noſtræ amittitur, & gratia Dei, & regnum æternum. Eze. Si auerterit ſe iuſtus à iu- Eze.18.
ſtitia, & fecerit iniquitatem, omnes iuſtitiæ eius quas fecit, non recordabuntur.

Item peccator eſt ſicut ille, qui habet oculos uelatos, & portatur de loco ad locum, & neſcit quò ducatur, vel ubi ſit.
Thre. Væ nobis, quia peccauimus: ideo Thr. 5.
obtenebrati ſunt oculi noſtri.

Item eſt peccator ſimilis cęco, qui cecidit in lutum, & non uidet ſe inquinatū, cum tamen multum ſit deturpatus. Pſal. Pſa.39.
Comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui, ut uiderem. & ſicut cœcus cadit ſæpe, & offendit, ſic & peccator.
Tob. Cęcus pater cępit offendens pedi- Tob.11.
bus currere.

Itē nota, quòd peccatū eſt ſicut gladiꝰ in corde, & ſicut ſerpēs in ſinu, ſicut uenenū in ſtomacho, & ſicut latro ī domo. Eſt enim peccatū ut gladius uulnerando naturā, ut ſerpēs mordendo conſcientiā, ut uenenū extinguendo uitā .ſ. charitatē, quæ eſt uitalis calor animæ.

Item eſt, ut latro expoliando animam, ſcilicet gratuitis donis. Item peccati impuritas non aufertur à corde ſine operibꝰ pęnitentiæ, cuius exemplum apparet in ſtuppa. Stuppa enim eſt lini purgamētū; & ab eo multis carpinationibus ſeparat. Similiter etiam purgamentū culpæ indiget multis carpinationibus pœnitentiæ. Quarum una fit in corde per contritionem, alia in ore per cōfeſſionē, tertia in opere per ſatisfactionem.

Item peccata, quæ ſunt quædam infirmitates aīæ, ſanant ſicut infirmitates corporis. Sanatur enim corpus primò per emplaſtrum, & ſic ſanatur anima per uerbū Dei, quod trahit dolorem ab anima, ſicut emplaſtrum a corpore. Iſa. Iuſſum eſt, ut Iſa. 38.
ſuper ulcus Ezechiæ cataplaſmaretur maſſa ficuum, quę dulcedinem verbi Dei ſignificat.

Item per ſudorem; qui humorem noxium repellit à corpore. Et ſic anima per timorem, qui peccatum expellit à mēte.
Ecci. Timor Domini expellit peccatum. Eccl. 1.
Prouer. Time Dominum, & recede à ma- Pro.3.

lo ſanitas quippe in umbilico tuo erit.
Item per lotionem, vel balneũ. 3 Reg.
3. Re. Vade & lauare ſepties in Iordane, & recipiet
5. ſanitatẽ caro tua. Sic ſanatur homo ſpiri
tualiter per lachrymarum effuſionem in
compunctione.
Item per uomitum. Sic anima per con
Ecc. 31. feſſionem, Eccle. Si coactus fueris in edẽ
do multum, ſurge de medio, & euome
ſcilicet per confeſſionẽ venenũ mortife
rũ, ut refrigeret te. Qui ſanari deſiderat,
neceſſe eſt, ut vulnus detegat. Vñ dictum
eſt leproſo; Vade oſtende te ſacerdotib',
& dum iret mundatus eſt.
Item per dietam. i. per abſtinentiam à
1. Th. 4. peccato Apoſt. Abſtineatis uos à forni
Ec. 27. catione, Eccl. Qui abſtinens eſt addiciet
uitam.
Item per putridorum reſecationem. i.
Iob. 5. per tribulationem. Iob. Increpationem
Domini ne reprobes, quia ipſe uulnerat,
& medetur.
Item per unctionem i. deuotionẽ, vel
Mat. 6. pietatem, quem mentem lenit, Math.
Vngebant oleo multos ęgrotos, & ſana-
bantur.
Item per munitionem i. eleemoſynam;
quando homo minuit de bonis ſuis dan
Luc. 6. do pauperibus. Luc. Quod ſupereſt, date
eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt
uobis.

Amara pœnitentia, quæ timore, ſpe, prudẽtia, & humilitate eſt agẽda, quantum boni in homine operetur mira ſimilitudine ſanctimonia in arbore Pyri appoſita ſuadetur. Verũ, pœnitentes quid agere debeant, ut peccatorum ueniam ſuſcipiat, Agricola, Limi; Medicię exemplis plurimis oſtentatur. Cap. L. I. I. I.

PŒnitẽtia amara facit hominẽ ſicut
ſcammonea in arbore. Nam ſicut di-
Riſt. li. cit Riſtor. Si uis ut aliqua pyrus ferat py
de po ra ſoluentia, diſtempera ſcamoneã
me. cum aqua, & infunde ipſam in fo-
ramen, quod fit cũ terebello uſq; ad me-
dullam arboris: & obſtrue foramẽ clauo,
qui ſit factus de eadẽ pyro, uel alia, &
fiet pyra ſoluentia, & ualde relaxatiua.
Sed non durat iſta uirtus niſi per annos.
Vnde oportet ſi uolueris, quod iterum ingo-
retur, ut alia ſcamonea infundatur iterũ.
Et hoc eſt experimẽto probatum. Et ea-
dẽ ratione forte poſſent pyra ſtiptica, & cõ
tra fluxum ualentia ſi arbori fuerit infuſa
ſtiptica medicina. Et ſimiliter ego opinor
quod hoc dilatari poſſit ad quarumlibet me
dicinarum effectus, ut in fructibus ſe ma
nifeſtẽt, immo etiam probabile eſt, quod
omnis ſpecies aromatica eodem modo in
fuſa arbori, ut balſamus muſcus, & lignũ
aloes tàm in ſapore, quàm in odore aro-
matizando ſe in fructu manifeſtaret. In-
tellige ergo per pyrum uſq; ad medullã
terebello perforatam, hominem per
uerbum Dei uſq; ad intima cordis com-
punctum: cui ſcamonea aqua diſtempe
rata infunditur, quando pęnitentię ama
ra triſtitia, ſeu amara peccatorum memo
ria cum lachrymarum irrigatione miſce-
tur. Sed tunc foramen clauo obſtruitur,
quando per timorem Domini cor pecca-
to, ſeu diabolo clauditur. Et tũc de tali ar
bore naſcuntur pyra relaxatiua, quia. ſ. à
tali homine fiunt opera ſatisfactoria, &
peccati expiatiua. Quod autem ad cõſer
uandam uirtutem oportet ſcamoneam
iteratò infundere, eſt, quia ad conſeruan
dam gratiam oportet pęnitentiam, & pec
cati amaritudinem ſeu triſtitiam frequen
ter innouare. Pſalm. Dolor meus renoua- Pſa. 38.
tus eſt.
Item pęnitentia eſt, ut arena foſſicia,
quę arena licet ſit grauis in pondere, eſt
tamen utilis in opere: quia ex ea cum cal
ce confecta ædificatur domus materia-
lis. Similiter pœnitẽtia, licet ſit grauis cor
pori, tamen eſt utilis ſpiritui, quia ex ea in-
formata charitate ædificatur domus ſpiri
tualis, ſcilicet cõſcientiæ. Sed nota, quod
arena foſſicia, quæ eſt bona ad ædificia,
tribus modis eſt eligenda, (ſecundum Pal-
la.) quia cognoſcitur ex ſtridore, ex colo- Pall.
re, & ex infuſione. Ex colore quidem, quia
aut eſt nigra, aut rufa, aut cana. Rufa qui
dem omnibus eſt melior, & poſt illam ca
na, poſtquam nigra. Similiter pęnitentia
eſt quædam rufa, ut illa, quę incipitur in
iuuentute, quando feruet in homine ſan
guis, aut rubea colera. Quædam uerò eſt
cana, ut quæ incipitur in ſenectute. Quæ
dam uerò eſt nigra, ut quæ differtur in
morte. prima eſt optima, ſecunda pigra,
tertia eſt dubia. Pſal. Quoniam nõ eſt in Pſal. 6.
morte qui memor ſit tui. Nam qui nõ eſt
memor Dei in uita, multo minus eſt in
morte.
Secundò cognoſcitur ex ſtridore, quia
ſcilicet illa arena, quæ manu compreſſa
edit ſtridores, eſt utilis fabricanti. Sic ille
qui manu comprimitur. i. tactu alicuius
tribulationis premitur, ſi emittit ſtridorẽ
non

non impatientiæ, ſed pœnitentiæ, eſt aptus ad fabricandum domum conſcientiæ. Non autem ille, qui ex flagello non mutatur.

Tertiò cognoſcitur ex inheſione: quia ſi in panno, uel in linteo candidæ ueſtis inſperſa, & excuſſa nihil maculæ reliquerit, aut ſordis, ægregia eſt. ſic illa eſt ægregia pœnitentia, quæ nullam maculam, aut remorſum relinquit in conſcientia.
1. Cor. 4. Apo. nihil mihi conſcius ſum.

Item pœnitens debet facere ſicut agricola, qui quanto laborioſius agrum ſuũ excolendo exercet, tanto uberius domũ ſuam fructibus replet. Ager enim noſter eſt corpus, qđ quanto quis magis excolit pœnitentiæ laboribus, tanto domus mẽtis interior ſpiritualibus pingueſcit virtutibus, unde dicitur: Diligenter exerce
Pro. 14. agrum tuum, & poſtea ædifices domum tuam.

Itẽ pœnitens debet uiuere in timore, & ſpe. Sicut cũ nauis concutitur in aqua, una pars eius deſcendit ſub aqua, & alia eleuatur. Sic anima pœnitẽtis partim debet deſcendere ſe humiliando per timorem, partim uero aſſurgere ſe confortando per ſpem.

Itẽ pœnitentiã in mortali facta eſt ſicut moneta falſa unde ſicut nõ liberatur homo ſoluens monetam falſam, vel quæ non habet formã debitam. Sic non liberatur faciens pœnitẽtiã in mortali peccato quo ad Deum, & præmium uitæ æter-
1. Cor. 13. næ, niſi ſit informata charitate 1. Cor. Si tradidero corpus meum ita, ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.

Item pœnitere proponens in morte, ſimilis uidetur eſſe illi, qui ludit ad ſcacos & parum de ludo ſciens, & cogitat apud ſe Ego primò permittam mihi familiam auferri. Deinde mattabo illum cum quo ludo, & in fine in angulo concludam eum, & uincam eum; cùm ille cum quo ludit ſit peritiſſimus luſor. Sic uelut luſor imperitiſſimus eſt peccator, qui ſemper in ludo tẽtationum ſuccumbit, qui familiã uirtutum, & bonorum operum per peccatum amittit. Et peritiſſimus luſor eſt diabolus, qui ſcilicet à principio mundi exercitatus eſt in ludo tentationũ. Qua ergo præſumptione confidit peccator, ꝙ in angulo debeat eum mattare. i. in fine
Grego. ſuæ uitæ? Dicit enim Greg. ꝙ tanto diabolus grauiores tentationes ingerit, quanto magis fini propinquari conſpicit.

Item ſicut fatuus reputaretur nauta, ſi expectaret nauẽ ſuã gubernare quouſque incideret in periculũ: ſic & qui uitã ſuã non dirigit ad portum ſalutis antequàm incidat in periculũ mortis. Prou. Vir pru-
dẽs dirigit greſſus ſuos. Pro. 15.

Item auis non expectat ictũ ſagittæ, qñ uidet arcũ extentũ, ſed ante euolat; ſed miſer homo expectat ictum mortis ante conuerſionem. Pſal. Niſi conuerſi fueri-
tis &c. Pſal. 37.

Itẽ pœnitẽtia humilis renouat faciem mentis. Vnde aſſimilatur cuidã unguento, quod fit ex fimo cocodrilli, quo facies vnctæ oſtẽduntur leues eſſe uelut iuuenes facies. Quaſi enim fimus cocodrilli ẽ uilitas peccati, ex cuius recognitione ſalubre unguentum conficitur humilis pœnitentię. Quod uidelicet faciem mentis uetuſtate deformem renouat, & refor-
mat, Eph. Renouamini ſpiritu mentis ueſtræ, & induite nouum hominem &c. Eph. 4.

Itẽ pœnitẽtia quanto magis eſt laborioſa, tanto magis eſt fructuoſa. Vnde aſſimilatur lino, quia linũ requirit multum laborem, quia ſeminatur, purgatur, & maturatũ recolligitur, & in faſciculos coaptatur, atque macerandũ exponitur, extractũ Soli deſiccandũ exponitur: tandem multis tunſionibus, & artificijs à ſuis ſuperfluis purgatur, & per decoctionẽ, & multas lotiones fila ex eo factã ad albedinem deducuntur. Non enim linũ a ſuo uirore terreſtri perfecte ſpoliatur, nec perfecto candore decoratur, niſi multoties contundatur, decoquatur, & Soli expoſitum aqua ſæpius aſpergatur. Sed ſicut linũ requirit multos labores, ita, & ſine dubio habet multas utilitates. Nã ex eo fiunt ueſtes ad induẽdũ: uela ad nauigandum, retia ad uenandũ, & piſcandũ, fila ad ſuendũ, funes ad ligandum, cordulæ ad ſagittandum, ligamina ad connectendum, lineæ ad mẽſurandum, linteamina ad quieſcẽdum, cortinæ, ad ornãdum, ſacci, & burſæ ad continendum, mantilia ad conueſcendum. Similiter etiam non poteſt homo ſine multo labore conſcientiam emũdare: quia multa laborioſa requirũtur in pœnitẽtia, ut cõtritio, cõfeſſio, ſatisfactio, ſiue reſtitutio, ieiuniũ, eleemoſyna, & oratio. Sed ſicut habet laborioſum exercitium ita habet copioſum fructum. Habet enim peccata purgare naturam, reſuſcitare gratiam, uirtutes, & merita reparare, cœlum aperire,

infernum

infernū claudere, eccleſiæ recōciliare, &
multa alia bona facere.
Itē pœnitēs debet curare peccata, ſicut
medicus uulnera curat. Nā primo medi
cus uulnus detegit, deinde medicamen-
tū apponit: quaſi enim uulnus detegit, q
peccatū cōfitēdo ꝓdit, ſed qui ipm cum
amaritudine plāgit quaſi medicamētum
apponit. Et iō (ſicut dicit Greg.) Qui ma
la, q̄ perpetrabat inſinuat. ſ. falsè, q̄ inſi-
nuauit recuſat, quaſi ſubducta veſtes vul
nus detegit, ſed torpēti mēte medicamē-
tū vulneru uō apponit. Cōfeſſionis igiť
vocē ſolus neceſſe eſt ut meror excuriat,
ne uulnus proditū, ſed neglectū, qđ licen
tius iā per humanā notitiam tangitur, de
Pſa.37. terius putreſcat Pſal. Iniquitatem meam
annunciabo, & cogitabo pro pcō meo.

*Perſeuerantia in bonum, qualis eſſe debeat, naui-
gantium exemplo, ipſiusq; Ioſeph tunicæ pul-
cherrima ſimilitudine pariter: & auctoritati-
bus exprimitur. Cap. LV.*

PErſeuerātiā boni incepti nō dēt hō di-
mittere ꝑꝑ aduerſitatē ſiue difficulta-
tē, vel ꝑꝑ tētationē. Sicut q mare nauigāt
ꝑꝑ cōtrariū uentū nō dimittūt nauigare,
ſed cōtra uentū perſeuerāter laborāt do-
nec ad portū ueniāt. Et canis uenaticus
ſequit leporē per ſpinas, & tribulos do-
1.Co.9. nec apprehēdat. Et ſic nos Deum. 1. Cor.
Sic currite, ut cōprehēdatis.
Itē pſeuerare nō pōt in bono, qui hēt
in aīa infirmitatē, vel corruptionē pecca
ti. Sic hō ſanus, & fortis continuat uiam
ſuam: ſed homo æger, & debilis, & ſi in-
cipiat uiā, cito deficit: ſic iuſtus perſeue-
Iob. rat, ſed peccator non cōtinuat. Iob. Tene
bit iuſtus uiā ſuā, & mūdis manib⁹ addet
fortitudinē. Poma. n. putrida, & uermicu
loſa, & ſine cauda cadūt de arbore: ſed ſa
na bñ ſe tenēt uſq; ad maturitatem. Sic
peccatores interi⁹ putridi, & vermiculoſi,
& carētes cauda perſeuerātiæ cito cadūt
Iob.27. a modico uēto tētationis. Iob. Tollet eū
uētus urens de loco ſuo.
Itē pſeuerātia boni operis aſſimilatur
tunicæ Ioſeph. Nā Ioſeph (ſicut ait Greg.)
qui inter fratres ſuos iuſtus uſq; ad finē
Ipſe perſeueraſſe deſcribitur ſolus, talārē
tunicā habuiſſe perhibetur Nam quid eſt
talaris tunica, niſi actio conſummata?
Quaſi enim protenſa tunica talum cor-
poris operit, cū bona actio ante Dei ocu
los uſq; ad uitæ nos terminum tegit. In-
caſſum quippe bonum agitur, ſi ante vitę
terminū deſeratur: quia & fruſtra uelociter
currit, qui poſtq̄ ad metā ueniat, deficit.

*Prædicator qui quatuor rationibus ſemini com
paratur, qualiter, quando, & cui verbum Dei
ſeminare debeat: quibusq; mali ac boni prædi-
catores aſſimilentur, clariſſimum redditur.
Cap. LVI.*

PRædicator aſſimilatur ſeminatori, q. ſ.
qñ uult ſeminare, quatuor attēdere de
bet. Primo loci qualitatē, qa ſemē eſt ſm
qualitatē terrę dēſius, uel rarius ſeminan
dū. Similiter iā ꝑdicatione ſm qualitatē au
ditorū formari dēt ſermo doctorum, ut
Gre. dicit. Et iō ſm diſpoſitionē, & indi-
gētiā auditorū eſt rarius, uel frequētius,
& breuius, uel prolixius prædicandum.
Secūdo cōſiderare debet temporis cō-
gruitatē, quia alicubi eſt tardius, & alicu
bi celeri⁹ ſeminādū. Nā in locis humidis
ſeminādū eſt celerius, ne ſemē imbre pu
treſcat, & in ſiccis tardius, ut aqua preue
niat, ne diu iacēs penitus euaneſcat? Qua
ſi loca humida ſunt loca fluida, & ad pec
cādū parata, quibus uerba ſanctæ exhor-
tationis citius impendēda ſunt q̄ labant
in putredinē criminis: ſed in hōibus ari-
dis, & indeuotis aliqñ tardi⁹ exhortatio-
nis ſemē nō icōſulte differt, ut ex ipſa di
latione auidius ſuſcipiatur: vel quia minus
fructuoſe porrigit homini uerbū ſanctæ
ꝑdicationis, dū eſt in accidia, & ariditate
mētis: & fructuoſius expectat, vt ei porri-
gat poſtq̄ ꝑfuſus fuerit aqua cōpunctio-
nis Ex nota, q illud, qđ ſeminat celerius,
deſi⁹ eē dēt, q̄ id, qđ ſeminat tardi⁹, q. a. ſ.
pluta, & frequētia monita neceſſaria ſūt
homini tētato, q̄ homini compuncto.
Tertiō conſiderare dēt ſeminis quātita
tē, qa minus de ſemine iaciēdū eſt in ter-
ra pingui, & humida, q̄ in macra, eo, q in
pingui nimis ſe multiplicat, cōculcat, &
deuaſtat, ſed in macra nō totū creſcit, ſed
aliquando perit. Quaſi aūt terra pinguis
eſt aīa deuota, in qua exhortationis ſemē
auidi⁹ recipitur, ſi parcius, & rarius dr̄:
ſed terra macra eſt pcōris cor carēs pin-
guedine grǽ, in quo, quia ſemē uerbi ple
runq; perditur, oportet ut frequētius ſe-
Ecc. minet, Eccl. Mane ſemina ſemē tuum, &
ueſpere non ceſſet manus tua.
Quartò conſiderare debet ſeminis utilita
tem. Sunt enim quædam ſemina utilia;
quædam

quædam vero ſterilita ad fructum producẽdum: quod quidem Ægyptiorum agricolæ hoc modo probare dicũtur. Aream breuem loco ſubacto.& humido in menſe Iunij excolunt, & in ea diuiſis ſpatijs omnia frumenti, & legumiuum ſemina ſpargũt deinde in ortu Caniculæ q apud Romanos. 14. die kalẽdarum Augusti te netur, explorant q̃ ſemina ortũ ſidus exurat, & quæ illęſa cuſtodiat his. abſtinent, illa procurant, quia iudicium noxæ, aut beneficij per annum futurum generi vni cuique ſidus aridũ pſti exitio, vel ſalute promiſit, vt Pal. refert. Semina ergo inutilia, quæ ſcilicet ad ortum Caniculæ efficiuntur arida, ſunt curioſorum prædicatorum quædam ampulloſa, ſeu philoſophica verba, quæ quidem arida, & inutilia ſunt, quia a canicula aduruntur, ideo ſunt indeuota, & infructuoſa, quia ex vanagloria proferuntur. Illa igitur ſunt vtilia, quę humore deuotionis plena canicula. i. curioſitas, vel inanis gloria non de-

Mat. 13 ſiccat. Mat. Seminauit bonum ſemen in agro ſuo.

Item prædicationis bonus fructus ſequitur, & prouenit ex prædicatoris bonis operibus, doctrinam eius præuenıẽtibus ſicut ex bona ſemente ſeqr bona meſſis. Grego Ille vberes fructus prædicationis colligit, q ſemina bonæ operationis præmittit.

Itẽ ſicut ex bona cultura agrorũ ſeqt abundantia frugum, ſic ex pcedenti bona vita tribuit pdicatori verborũ vtilium

Grego. affluentia. Vnde Grego. refert, & dicit, q tanto fęcundius pdicationis verbum tribuitur, quanto in prædicatoris pectore pfecti opis exaratione puenit. Ille namq; bñ loquendi facundiã accipit, q ſinũ cordis per rectè viuendi ſtudia extendit, nec loquentem conſcientia; præpedit cum vita linguam antecedit.

Itẽ prædicatores qui dicunt, & non faciunt, ſimiles ſunt lanijs qui carnes bonas alijs vendunt, & ipſi peiores comedũt. Et ſutoribus, q bonos ſotulares alijs pparant, & ipſi peiores portant. Sic ſunt ſacerdotes qui verbum ſalutis alijs miniſtrant, & ipſi peiora, quàm alij ppetrant.

Itẽ pdicator dẽt attendere qualiter, & qñ, & cui pdicat. Vnde Greg. dicit: In omne, quod dicitur, neceſſe eſt, vt cauſa, tẽpus, & perſona penſetur, ſi verba ſententiæ veritas roboret, ſi hoc ipſ cõgruũ poſtulat, ſi & veritatẽ ſnſæ, & congruentiã tpis perſonæ qualitas non impugnat. Ille enim laudabiliter ſpicula emittit, qui prius hoſtem quem feriat, conſpicit. Malè namque valdè arcus cornua ſubijcit, qui ſagittam ſortiẽ dirigens ciuem ferit.

Item prædicatores qui dicunt, & non faciunt aſſimilantur nautis, poma portãtibus. Nam hi qui poma portantes, maria tranſmeant, ipſi quidẽ fructuũ odore pfruuntur, ſed eorundem fructuum refectione carẽt. Tales ergo prædicatores dũ verba profunda ſcripturæ legunt, & alijs annuncianda in mente diſponunt quaſi per altũ mare in naui menirs alijs poma ferunt. Ex quorum ipſi nõ fructu, ſed ſolo odore paſcuntur, cum non doctrinæ opere, ſed ſola meditatione potiant. Vel nota, q nautę qui poma portant, hæc paleis admiſcent, vt ad terras illęſa deferãt quia ſcilicet prædicatores diſcreti inter grauia, vel difficilia dogmata quędã leuia & facilia interponunt. Nã aliquando ſcriptura verba dubia, vel difficilia per leuia & aperta declarant, vt ad corda audẽtiũ ſano intellectu pertingant.

Item prædicatorum verba aſſimilantur vittis, quia corda audientium ligant. Vnde Can. Sicut vitta coccinea labia tua, & Cant. 4 eloquium tuum dulce. Labia ſponſę prędicatores ſunt eccleſię: quorum prędicatio eſt, vt vitta; quia in auditorum cordibus diffuſas cogitationes ligãt, ne remiſſe defluant, ne ſe per illicita ſpargant, ne ſparſe cordis oculos deprimant, ſed ad vnam intentionem colligant. Dicitur etiam coccinea. quia ſanctorum prędicatio ſolo charitatis ardore flammeſcit, ſicut Grego dicit.

Item prędicatores ſancti aſſimilantur lampadibus, quia eſt in eis ardor vitæ, ſplendor doctrinæ, fulgor famæ. Per ardorem ergo vitę, ideſt per feruorem ſpiritus purificant, & conſolidant ſeipſos. Sed per ſplendorem doctrinę illuminãt ſibi propinquos, ſcilicet illos q eorũ audiunt dogmata, & verba, a quorũ ſcilicet cordibus p flammã verbi errorum tenebras repellunt, ſed p fulgorẽ bonæ famę ędificant, & rectificãt diſtantes, & remotos. Lampades. n. (vt dicit Greg.) lucem Grego. ſuam longius ſpargunt, & cum in alio loco ſint in alio reſplendent. Et ideo ſancti prædicatores, quorum opinio longe lateque claret, quia longe a ſe poſitis lucent, quaſi eorum itineri ne in peccatorum tenebras corruant, velut ac-

cenſe lampades refulgēt. Nā qui eorum fama, vel exemplis auditis ad amorē cœleſtium ſurgunt, in eo, ꝙ bona opa exhibent quaſi ex lampadis lumine reſplendent. Eze. Similitudo animalium, & aſpectus eorū quaſi aſpectus lampadarum. Ezec. 1.

Item verba prædicantium congruere debent moribus audientium, quia tunc ſicut dicit Grego. vim ſuæ rectitudinis amittunt, quando auditori nō congruūt: ſicut medicamina vires perdunt quæ ſanis membris apponuntur. Vnde etiam Greg. Nazanzienus dicit, ꝙ ſicut nō vna medicinę ſpecies omnibus adhibetur, ita nec idem ſermo congruit vniuerſis. Grego. Naz.

Quopacto homo ſpiritualis in via Dei, proficiat per exemplum formationis caſei hic cuilibet aſpicienti patefiet. Cap. LVII.

PRouectus aīæ in via Dei habet quatuor gradus, quod apparet per exemplum in formatione caſei. Vbi primo eſt lactis emunctio, ſecundo lactis coagulatio, tertio caſei recentis, & teneri formatio, quarto eius per morā tpis induratio. Emunctio fit p hoc, ꝙ lac ſcilicet ab vberibus ſeparatur. Et hoc fit in hoīe, quādo per manus Dei expreſſionē, i. per diuinæ virtutis operationem mens eius ab vſu vetuſtæ conſuetudinis abſtrahitur. Iob: Nōne, ſicut lac mulſiſti me. Deinde lac coagulo ſtringitur, & hoc fit per hoc, ꝙ pęnitens diuino timore ſe a peccatis continet & reſtringit, & ad iuſtitiæ ſoliditatem colligere ſe contendit. Poſt hoc autem caſeꝰ recēs in quadam teneritudine formatur. Caſeus enim recens eſt aliquantulum ſolidus, ita ꝙ non defluit, & eſt pinguis, & adhuc aliquantulū mollis. Et hoc eſt quādo mens conuerſi peccatoris in conſtipatione pingueſcētis cogitationis aſtringitur, vt nequaquā iam per deſideria defluat, ſed in vno amore ſe colligens ad ſolidam formationē ſurgat. Sic ergo eſt aliquantulum ſolida per amoris formationem, pinguis per creſcētem deuotionē: ſed adhuc mollis per lachrymarum de pteritis peccatis compunctionem. Iob. 10.

Item adhuc mollis, & pauida propter carnis ex vſu veteri cōtradictionem. Poſtmodum autem caſeus aquoſo humore conſumpto induratur. Et hoc eſt, quādo timore excluſo, charitate ſolidatur, ita ut niſi gladio verbi Dei nō aperiatur. Et nota, quod caſeus qui exterius eſt durus, eſt mollior quādoque interius: quia amicus Dei, licèt ſit exterius durus, vel ſibi p carnis afflictionem, vel alijs per iuſtitiæ correptionem, ſemper tamen interius ſeruat manſuetudinis ac pietatis molliciem ac dulcorem. Vel licet exterius dura patiat, intus tamen molli medulla diuinæ conſolationis, & gratiæ impinguatur. Iob: Sicut caſeum me coagulaſti. Iob. 10.

Perſpicuis exemplis, & auctoritatibus temporalium rerum proſperitatem indicium perditionis exiſtere, breuiter deſtruitur. Cap. LVIII.

PRoſperitas temporalis eſt indiciū pditionis: & econuerſo aduerſitas ſignum ſalutis. Nam illi qui in hoc mundo in omnibus proſperantur, ſimiles ſunt infirmis deſperatis, voluntati ſuæ a medicis derelictis, quibus nihil, quod expetūt denegatur. vnde (ſicut Grego. dicit) Deſperatis relictis ęgris, medici quicqd poſſunt dari præcipiunt. Qui aūt ad ſalutem reduci poſſunt, multa dari contradicunt. Sic peccatores quibus hoc proſpera ad vota ſuccedūt, de ęterna ſalute deſperati ſunt. Sed qui ſaluādi ſunt, aduerſitatibus coercentur. Vnde Deus maius beneficium cōfert hōi, qñ ipſum affligit, quàm qñ ipm proſperari pmittit. Augu. Cum mala voluntas poteſtatem accipit efficiēdi, quod cupit, Deus dando iraſcitur, & non dando miſeret. Pſa. Dimiſit eos ſm deſideria cordis eorum, ibunt in adinuentionibus ſuis. Greg. Mactandus vitulus liber ad paſcua dimittitur, ſeruandus iugo premitur. Quia iniuſtus ad æternā mortem currens, eſtrenatis voluptatibus vtitur. Iuſtus vero a delectatione tranſitoriæ iocunditatis reſtringitur. Auguſ. Pſa. 80.

Corporalem, veſtiumque pulchritudinem vanam parietis, & corui mirifico exemplo demonſtratur. Cap. LIX.

PVlchritudo corporalis vana exiſtit, quia eſt ſicut pulchritudo parietis. Nam pulchritudo parietis eſt ex exteriori pictura, qua ſublata apparet lutū, quod erat interius Proue. Fallax gratia, & vana eſt pulchritudo. Pro. 31.

Item pulchritudo veſtium quam quidam homines quærunt vana eſt, quia nō eſt pulchritudo, ſed pulchritudo accommodata. Sicut pulchritudo corniculæ de qua dicit fabula, quod ornauit ſe pennis diuer-

diuerſarum auium, quibus ablatis ſibi ab alijs auibus, apparuit nigredo carnis eius. Multum erubeſceret aliquis nobilis ſuperbus mendicare ab ignobilibus. Sic erubeſcere debet homo, quando a vermibus, & auibus mendicat pulchritudinem exteriorem, cui pulchritudo naturalis ſufficere debet, ſicut alijs creaturis, vt Soli, roſæ et alijs. Guido Carthuſien. ait veſtes te ornant: pulchritudo eſſet, ſi tu eas ornares: ideo ornatum quærendo oſtendis te eſſe turpem. decor qui cum veſte induitur, cũ veſte deponitur: veſtis proculdubio eſt, nõ veſtiri. Bern. Fulgent monilibus, ſordent moribus.

Peccatorum punitio interdum diploidi comparari aſſeritur, qua hæc & in alia peruicaces iuſta animaduerſione puniuntur.

Cap. LX.

PVnitio peccatorum quorundam aſſimilatur diploidi, de qua in Pſalm. Pſ. 108.
Induantur ſicut diploide confuſione ſua. Diplois quidem (ſicut dicit Gregorius) duplex veſtimentum dicitur. Confuſione ergo, ſicut diploide, induti ſunt, q iuxta reatus ſui meritum, & temporali, & perpetua animaduerſione feriuntur. Solos quippe pœna a ſupplicio liberat, quos mutat. Nam quos præſentia mala non corrigũt ad ſequentia perducunt.

Homo qui rationem habet, eaque minimè vtitur, beſtiis comparari exẽplo vnico, & authoritate monſtratur.

Cap. LXI.

RAtione vti, & ſecundum rationem viuere competit homini ex propria forma, ſcilicet ex anima rationali. Et ideo qui ratione non vtitur, & ſecundum rationem non viuit, propriè non eſt homo ſicut (ſecundum Philoſophum) ſerra lignea non eſt ſerra: & lapidea nauis, non eſt nauis eo, q non habet vſum, & actũ
nauis qui eſt a forma, licet habeat figurã
Ber: propter materiam figurabilem in qua eſt Sic quodammodo eſt de homine. Bern. Quid beſtialius homine rationem habe-
Ariſt.1. te, & ratione non vtente? vnde philoſo-
Metha. phus dicit, quod animalia omnia memorijs, & imaginationibus viuunt. Hominum vero genus arte, & rationibus vtitur.
Pſa. 48. Pſalmus. Homo, cum in honore eſſet, nõ intellexit, comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.

Peccatorum recidiuatio quantum animæ obſit cum Dei gratiam non retineat, tribus ſimilitudinibus ſuadetur.

Cap. LXII.

REcidiuantes in peccata ſimiles ſunt ſotularibus, vel pellicijs veteribus, q ſuturam tenere nequeunt, & ideo in lutum proijciuntur. Sic recidiuantes non retinent gratiam, vel charitatem, & ideo in
lutum inferni proijciuntur. pſa. Vt lutum Pſa. 17.
platearum delebo eos, ſcilicet de libro vitæ.

Item ſimiles ſunt recidiuantes pauidis & aridis militibus victis ſincopi, qui ſolo
timore cedunt, & fugiunt de prælio. Sen. Senec.
Plura nos terrent quam premant, & plus opinione quàm re laboramus.

Item ſimiles ſunt infirmis recidiuantibus in ægritudinem, qui debiliorès fiunt quàm ante. Et ſic quanto frequentius cadunt, tanto plus læduntur, & difficilius reſurgunt. Luc. Fiunt nouiſſima hominis illius peiora prioribus.

Humanorum corporum reſurrectio à Chriſto in ictu oculi poſſe fieri tribus tum artis, tum naturæ exemplis prouidè exploratum efficitur

Cap. LXIII.

REſurrectionem humanorum corporum virtute Chriſti fieri poſſe tam artis quàm naturæ exempla perſuadent. Nam ſi artifex de cineribus arborum, vel herbarum vitrum purum facit, & fractum vitrum liquefacit, & reformat, & de metallo imaginem hominis facit, & de terra terram: Quid mirum ſi ſummus ar-
tifex hoc faciat de corporibus hominũ? Phil. 3.
Phil. Saluatorem expectamus, dominum noſtrum Ieſum, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ.

Item de puluere Fenicis, quæ ſola auis eſt, & aliam auem facit natura. & ad rugitum Leonis ſuſcitantur leunculi. Quare ergo, non poterunt ſuſcitari ho-
mines de pulueribus ſuis ad vocem filij, Ioan. 5.
Dei? Iohan. Mortui audient vocem filij Dei: & qui audierint, viuent.

Item

Item ſi ſemina, quæ prius moriuntur
& putreſcunt, virtute naturæ poſtea viui-
ficantur, multo fortius virtute omnipo-
1. Cor. 15 tentis Dei mortui reuiuiſcent. 1. Corint.
Inſipiens, quod tu ſeminas non viuifica-
tur, niſi prius moriatur, &c.

Satisfactionem peccatorum iuxta menſuram de-
licti fore debere, auctoritatibus perſua-
detur, & exemplis. Cap.
LXIIII.

SAtisfactio pœnitentiæ debet eſſe ſe-
cundum menſutam culpæ. Qui ad
Deu. 25 magnam menſuram acquiſiit ad magnã
oportet quod reddat. Deutero. Pro men-
Mat. 3. ſura peccati erit, & plagarum modus.
Matth. 3. Facite fructus dignos pœniten-
tiæ. Gloſa. Nam debet eſſe pai fructus bo-
ni operis eius qui multũ. & illius qui pa-
rum peccauit. Et vbi abundauit delictum
abundet & gratia, & operatio bona. De-
bet enim eſſe gladius ſecundum menſu-
ram vaginæ. Et ſic afflictio pœnitentiæ,
ſecundum menſuram culpæ, & qui plus
Apo. 18 bibit de vino delectationis, plus oportet
eum ſoluere ſymbolum pœnæ Apoc. 18.
Quantum glorificauit ſe, & in delicijs fuit,
tantum date illi tormenta, & luctum.

Senſus exteriores qui veluti cordis oſtia ſe ha-
bent quantum ſint caute cuſtodiendi,
vt mentis puritas conſeruetur
quatuor celeberrimis ex-
emplis indicatur.
Cap. LXV.

SEnſuum cautela neceſſaria eſt ad cor-
dis cuſtodiam, ſicut clauſura oſtij ad
cuſtodiam domus. Theſaurus enim non
eſt ſecurus, vbi ſunt omnia oſtia aperta.
Sic non eſt theſaurus cordis ſecurus, vbi
ſenſus exteriores ſunt patuli, vel incauti,
ſcilicet os ad loquendum, oculi ad viden-
dum, & ſic de alijs: vnde ſicut diligenter
homo oſtium, & arcam bandis, & clauis
ferreis munitam, ita debet multo diligen-
tius ſenſuum ſuorum cuſtodijs puritatẽ
interiorem ſeruare, quæ eſt theſaurus cor-
dis.

Item ſi claudis oſtium, & feneſtras
contra ventum, & pluuiam, quare non
magis contra tribulationes, & tentatio-
nes? Dominus enim vult ianuas eſſe
clauſas: Vnde ad diſcipulos ianuis clau-
ſis intrauit. Diabolus autem econuerſo
vult eas tenere apertas. Ezech. Porta clau- Ezech. 44
ſa hæc erit. Quando Ioſeph erat clauſus, Gen. 39
dominus erat cum eo. Geneſ. 39.

Item quando fit in ciuitate aliquis tu-
multus in aliquo vico, burgẽſes ſapiẽtes
claudunt oſtia ſua, & feneſtras ſuas, ſed
ſtulti exeunt, & reſiliunt in medium, &
redeunt frequenter vulnerati. Sic & ſa-
piens contra opprobria litigationis, & tri-
bulationes claudit oſtia oris ſui, vel au- Pſa. 37.
rium ſuarum. Pſalmus: Ego, inquit, tã-
quam ſurdus non audiebam, & ſicut mu-
tus non aperiens os ſuum.

Item cupidus diligenter circuit dolia
vini ſui, & claudit vndique, & obturat,
ne vinum effluat. Sic & tu ſenſus tuos ne
gratiam, & auxilium Dei effundas. Luc. 11.
Felix ergo, qui dicere poteſt, Oſtium
meum clauſum eſt, & pueri mei, id eſt
cogitationes, & affectiones mecum
ſunt in cubili, id eſt in ſecreto conſcien-
tię.

Sacram ſcripturam quaſi ſpeculo, ac pani a Do-
mino in deſerto populis tradito comparatur: men-
tis humilitate, cordis puritate, animi tran-
quilitate, deuotionis ſuauitate, & po-
ſtremo affectionis auiditate inue-
ſtigandam fore, atque ma-
terialis exemplis ex-
planatur.

Capi. LXVI.

Grego.

SCriptura ſacra aſſimilatum ſpeculo.
Vnde Gregorius dicit: Scriptura ſacra
mentis oculis quaſi quoddam ſpeculum
opponitur, vt interna noſtra facies in ip-
ſa videatur. ibi enim fœda, ibi pulchra no-
ſtra conſpicimus, ibi ſentimus quantum
proficimus, ibi a profectu quam longè di-
ſtamus.

Item ſacræ ſcripturæ ſermo aſſimilatur Sap. 16.
illi pani, quem Dominus præbuit populo
in deſerto, de quo dicitur: Panem de cœ-
lo præſtitiſti eis ſine labore, omne dele-
ctamentum in ſe habentem, & omnis
ſaporis ſuauitatem. Panis namque ille
omne in ſe delectamentum, & ſaporis
ſuauitatẽ habuit, quia ſcilicet in ore ſpi-
ritualium iuxta voluntatem edentium ſa-
porem

porem dedit:quia diuinus ſermo, & omnibus congruens, & a ſemetipſo non diſcrepans, qualitati audientium condeſcẽdit: quem dum electus quiſque vtiliter iuxta modum ſuum intelligit, quaſi acceptum manna in voluntarium ſaporem vertit, ſicut Greg. dicit.

Item ſapientia ſacræ ſcripturæ inueſtiganda eſt ad modum aquæ.

Primò, cum mentis humilitate. Docet
Pall. de enim Palla. quod ſiquis vult puteum fo-
Agri. dere, & in quo loco inuenire poſſit aquã inueſtigare, hunc modum tenere debet. Mane ante ortum Solis his locis quibus aqua quærenda eſt, æqualiter pronus mẽto ad ſolum depreſſo iacens in terra ſpectare debet Oriẽtem, & in quo loco aſpiciens ſubtilem nebulam in aere conſurgere viderit, & ſe velut rorem ſpargere, ſigno antiquo vicinæ ſtirpis, vel arboris pnotate. Nam conſtat ſiccis locis ubi hoc fieret, aquam latere. Sicut ergo, cum proſtratione corporis quærẽda eſt aqua materialis, ita quoque cum humilitate mentis inueſtiganda eſt aqua ſapientiæ ſalu-
Pro.16. tatis. Prouer. Vbi humilitas, ibi ſapientia. Sed notandum, quòd qui ſe ad terram proſternit, ad Oriẽtem debet ſpectare: quia qui humiliter ſcripturæ ſacræ perſcrutatur myſteria, a Chriſto de quo ſcriptum eſt, Ecce vir Oriens nomen eius, eundem intelligentiam debet, & petere, & ſperare, Vnde Iac. dicit: Si quis in-
Iaco.1. diget ſapientia, poſtulet a Deo, quia dat omnibus affluenter, & c. Ipſe enim Chriſtus Deus eſt ſapientiam præſtans paruulis, ideſt humilibus. Vnde iacens, & Orientem conſpiciens, ſubtilem nebulæ vaporem conſpicit qui ſe velut rorem ſpargit. Quia qui humili mente a Chriſto ſapientiam petit, primò hanc quaſi ſubtili, & tenui vapore, ideſt conſideratione percipit, quæ poſt paulatim excreſcens velut ros deſuper veniens copio-
Mat.11 ſius ac largius ſe infundit. Mat. Abſcondiſti hæc a ſapientibus, & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis.

Secundò inueſtiganda eſt cum cordis puritate. Dicit enim idem Palladius, quod ſi in aliquo loco, vbi non ſit lacuna, neque aliquis ex conſuetudine humor inſideat, aut tranſeat, in tenui ſaltu ſalix ſyluatica virẽs, arũdo hedera q; humore gignant, fodiatur locus ille latitudine pedum trium, altitudine pedum quinque, & proxime ad Solis occaſum mundum vas æreum, vel plumbeum interius vnctum immerſum ponatur in fundo ipſius foſſionis, & ſupra foſſam cratis de virgis ac frondibus, additaque terra ſpacium omne cooperiatur. ſequenti die aperto loco, ſi in eodem vaſe ſudores intrinſecus inueniantur, aut ſtillæ, aquas, ibi eſſe non dubites. Sicut ergo, ad inueniendam materialem aquam congruit habere vas mundum, ita ad inueſtigandum ſpiritualem ſapientiam conuenit habere cor purum Sapien. In maliuolam ani- Sap.1.
mam non introibit ſapientia. Sed notandum, quod idem vas de ſolida debet eſſe materia, ſcilicet æreum, vel plumbeum, vt videlicet inueſtigator ſpiritualis ſapientiæ ipſum vas cordis ſolidum, habeat non contractum, ſicut Ecc.21
illud de quo dicitur Eccleſiaſt. 21. Cor fatui quaſi vas contractum, omnem ſapientiam non tenebit.

Item debet idem vas eſſe interius vnctum illa vnctione videlicet de qua di- 1.Io.2.
citur, Vos vnctionem quam accepiſtis ab eo, maneat in vobis, & non neceſſe habetis, vt aliquis doceat vos, ſed ſicut vnctio eius docet vos de omnibus.

Item quòd idem vas debet ſub crate viminea per diem operiri, & ſequenti die diſcooperiri, ſignat, quòd ſacri inueſtigator eloquij, & debet ſe tacendo aliquando occultare, & aliquando, ſcilicet oportuno tempore ſe docendo propalare. Vel primò debet ſe abſcondere ad ſtudendum & meditandum, & poſtea ſe propalare ad aquam doctrinæ ſtillandum. Sed iterum nota, quòd non eſt quærenda aqua ſapientiæ ſalutaris in lacunis, ideſt in hæreticorum doctrinis, ſeu libris, neque vbi ſit humor tranſiens, ideſt mundana ſcientia quæ ſolum tranſitoria quærit, ſed in herbis humoroſis, & ſemper virentibus, ideſt in ſacra ſcriptura, ſeu Sanctorum doctrinis, in quibus abundat humor ſpiritualis deuotionis, & viror virtutis, vel perpetuæ veritatis.

Tertiò, inueſtiganda eſt cum mentis tranquillitate. Dicit enim idem Palladius, quòd ſi uas figuli ſiccum neque coctum eadem tũc ponatur ac ſit ope-

operiatur, altera die ſi aquarum vena eſt
in præſenti vas conceptio humore ſoluetur.
Similiter tu inueſtigando diuinam ſapientiam
debet eſſe vas ſiccum ab humore concupiſcentiæ, & non coctum caloribus iræ. Nam iſtæ duæ paſſiones maximè mentem inquietant & reddunt ineptam ad percipiendum lumen ſapientiæ,
ſcilicet paſſio concupiſcentiæ, & iræ. Vnde oportet inueſtigatorem diuini eloquij
ab vtraque paſſione mentem habere tranquillam. Et ideo caſtitas, & manſuetudo
maximè conferre dicuntur ad contem
Iaco. 1. plationem ſapientiæ. Iac in manſuetudine ſuſcipite inſitum verbum.

Quartò inueſtiganda eſt cum deuotionis ſuauitate. Nam idem Palladius dicit, quod lucerna oleo plena, & incēſa, ſi ibi ſimiliter recta ponatur, & ſecunda die inueniatur extincta ſuperſtitibus alimentis, aquas idem locus habebit. Similiter tu inueſtigator ſacræ ſcripturæ debet habere lucernam, id eſt mentem oleo deuotionis plenam, quia talis mens eſt, quæ aquam veræ ſapientiæ efficacius, & fructuoſius inuenit. Sed notādum, quod in ipſa aquę inueſtigatione lucerna accenſa extinguitur, quia in contemplatione diuinæ ſapiētiæ, vel in ipſa profunditate ſcripturæ humani ingenij claritas obumbratur, ita vt mens nihil, quaſi ſe ſcire credat, quæ valde ſe forte prius ſcientem reputabat, ſed lucerna extincta aqua dignoſcitur, quia humilitatę menti, & inſciam ſe reputanti ſapientia cœleſtis infunditur.

Quinto inueſtiganda eſt cum affectionis auiditate, dicit enim idem Palladius, quod ſi in eo loco focum feceris, & terra vaporata humidum fumum nebuloſumque eructauerit, aquas ibi eſſe cognoſcis. Sic in inueſtigatione ſcripturæ neceſſarius eſt focus, id eſt feruens ardor diſcēdi. Damaſ. Si fuerimus affectuosè diſcentes, erimus, & multa ſcientes. Sed notandum, quod ab hoc igne conſurgit fumus humidus, & nebuloſus, i. inquiſitio quæ eſt nebuloſa, id eſt obſcura in dubitando, ſed humida, id eſt facilis in ſuſcipiendo, ſicut id, quod eſt humidum, vel mollę impreſſiones faciliter recipit.

Item eſt fumoſa, id eſt ſubtilis eſt ī inueſtigando, & eſt temida in addiſcendo.

Sexto quoque manifeſtatur aqua ſalutaris ſcientiæ, id eſt ſacræ ſcripturæ intelligentia ex doctrinæ communicabilitate, vt idē ſæpe dictus auctor teſtatur. Vellus lanæ æquè poſitum, vel coopertum ſi tantum humorem colligit, vt alia die fundat expreſſum, copias aquę ibi eē teſtabitur. Sic qui docendo aquam ſapientiæ copioſè alijs fundit, ſignum eſt, quod copiosè
hauſerit. Philoſophus: Signum ſapientis Ariſt.
eſt poſſe docere. Cum expreſſione aquæ id eſt ex ipſa communicatione doctrinæ reuelatur plerunque doctori aqua. i. intelligentia cæleſtis ſapientiæ.

Hominem per ſubtractionem, appoſitionem, & impreſſionem ſimilem Deo poſſe fieri, naturalibus commonſtratur exemplis.

Cap. LXVII.

Similis Deo fit homo tripliciter. Nam ſecundum artem ſimilitudo alicuius rei in aliquam materiam inducitur. Vno modo per ſubtractionem, ſicut in ſculptura. & ſic anima efficitur ſimilis Deo ꝑ ablationem culpę, vel per ſubtractionem
conceptus materialis ſubſtātiæ. Eſt enim 3. Reg.
Deus act⁹ purus, & immaterialis. 3. Reg. 7.
Sculpſit cherub, Icones, & palmas, & ſimilitudinem hominis ſtantis.

Secundo per appoſitionem, ſicut in pictura vbi apponuntur lineamenta, & co-
lores. Et ſic anima efficitur Deo ſimilis ꝑ Ecc. 38
appoſitionem gratiæ, & virtutum. Eccle. Cor ſuum dabit in ſimilitudinem picturæ.

Tertio per impreſſionem, ſiue adhæſionem, ſicut in figura ſigilli, quando inhæret ceræ. Et ſic anima ef-
ficietur ſimilis Deo per inhæ Ecc. 45
ſionem gloriæ, Eccleſiaſti. Similem illum fecit in gloria San-
ctorum, & Iohann. Scimus 1. Ioh. 4
quoniam cum apparuerit, ſimiles ei erimus.

Iuſti ſimplicitas hic non ſine ratione lampadi cõparatur: quantumq; maliția ſubtilitas ſit euitanda, myſtico Dei præcepto docetur.

Cap. LXVIII.

Simplicitas innocentiæ non conuenit cum ſubtilitate malitiæ. Vnde prohibetur, Leuit. 9. Veſtem quæ ex duob⁹ texta eſt, non indueris: Nam in veſtimento ex duobus contexto, ſ. lana, & lino interdicitur coniunctio ſimplicitatis innocentiæ, quæ ſignificatur per lanam, & ſubtilitas malitiæ, quæ ſignificatur per linum.

Leui. 9.

Item ſimplicitas iuſtorum aſſimilatur lampadi. Habet enim vitrũ purum in carnis honeſtate, papirum album in mentis puritate, oleum pingue in operis pietate, ardet dilectione, lucet diſcretione: ſed aliquando contemnitur ex humili oſtenſione. Iob. Lampas contempta apud cogitationes diuitum. Greg. Sæpe contingit, vt electus, qui ad æternam fœlicitatem ducitur, continua hic aduerſitate deprimatur: non hunc rerum abundantia fulciat, non dignitatum gloria honorabilẽ oſtendat, nulla ei obſequentium frequentia ſuppetat, nulla hunc humanis oculis veſtium pompa componat, a cunctiſq; vero deſpicabilis cernitur, & huius mundi gratia indignus æſtimatur. Sed tamen ante occulti iudicis oculos virtutibus emicat, vitæ meritis coruſcat; honorari metuit, deſpici non refugit. Corpus continentia afficit, ſola in animo delectatione pinguescit, mentem ſemper ad patientiam præparat. Et electus pro iuſtitia, de perceptis contumelijs exultat, afflictis in corde compatitur, de bonorum proſperitatibus quaſi de ꝓprijs lætatur, ſacri verbi pabulum mente ſolicitus ruminat. Et inquiſitus, quodlibet eloquij duplicis ignorat. Vnde itaque iuſti ſimplicitas, & lampas eſſe dicitur, & contempta. Lampas, quia interius lucet, intus ardet flamma charitatis foris nulla gloria reſplẽdet decoris: lucet ergo, & deſpicitur, quia flagrans virtutibus abiectus æſtimatur.

Iob. 12
Gre. in mora.

Huius ſeculi ſolicitudo Molæ comparatur: quæ ex paupertatis aſperitate, laudis cupiditate, voluptatiſq́ amore ortum habere exẽplis pluribus admonemur.

Cap. LXIX.

Solicitudo, & actio ſeculi aſſimilatur molæ farinam molenti. Nam mola in gyro ducitur, & farina profertur. Vnaquæq; igitur mundi actio eſt mola. Quia dum multas curas colligit, humanas mẽtes quaſi per gyrum vertit, atque ex ſe velut farinam proijcit: quia ſeducto corde ſemper minutiſſimas cogitationes gignit ſicut Greg. dicit.

Item ſolicitudo ſeculi cauſatur ex trib⁹. Tria enim præcipue ſunt, quæ reddũt homines ſeculi ſollicitos, & operoſos, ſcilicet aſperitas paupertatis cupiditas laudis, & amor voluptatis. Vnde homines ſeculares ſimiles ſunt columbis, de quibus dicit Palladius, ꝙ fœtus frequentant ſi ordeum terefactum, vel fabam, vel orobũ ſæpe conſumant. Quid enim eſt columbas fœtus multiplicare, niſi ſeculares homines per lucra frequentia pecunias augere, etiam per ſolicita ſtudia laborioſa, & ſecularia opera frequentare? Ad quæ videlicet ideo compelluntur, quia ordeo faba, & orobo paſcuntur. Si quidem ĩ ordeo aſperitas, in faba verò ventoſitas, in orobo onerolitas inuenitur. Vnde in ordeo aſperitas paupertatis. Nam etiam pauperes ruſtici ordeaceo pane paſcuntur. Faba vero, cum ſit ventoſa, inflationis eſt generatiua. Vnde gloriæ, vel laudis humanæ, ſignat appetitum, qui inflationem, & tumorem ſuperbiæ inducere conſueuit. Orobus autem eſt genus legu minis, quo tauri impinguari dicuntur. Vnde amorem voluptatis ſignificat, quæ taurus, ideſt caro indomita, ideſt non ſubiecta ſpiritui, delectatur. Quia igitur ex his tribus vitijs omnis mundana ſolicitudo cauſatur, dicitur, Omne quod eſt in mundo eſt concupiſcentia carnis, & cõcupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ. Nam concupiſcentia canis, voluptatem requirit. Concupiſcentia oculorum, ideſt auaritia, paupertatem fugit. Superbia vero vitæ ex humana laude, vel gloria velut ex faba venter intumeſcit. 1. Io. 2.

Spes Ancoræ, & Baculo ſimilis eſſe dicitur: quia animæ nauem, hominisq; vitam in hoc mundo peregrinantem ſuſtentare videatur.

Cap. LXX.

SPes aſſimilatur Ancoræ, quia ſcilicet nauem, id eſt animam ſeruat, ne a procella tentationum, & tribulationum irrumpatur, vt inquit Apoſt. Qui confugimus
Heb. 6. ad propoſitam nobis ſpem, quam ſicut Anchoram habemus tutam, & firmam,
Vbi dicit Auguſt. Si videris te fluctuare in
Aug. ſu per. 22. epi. mari huius mundi, noli abrumpi ab Anchora. Et nunquam intres in portu, fluctuat nauis, ſed non longe a terra proijcietur, nec in æternum fluctuabit, & ſi ad tempus fluctuat.

Item ſpes baculus eſt in via huius vitæ peregrinanti, & qui huic baculo innititur
Pſa. 33. non corruit. pſal. Non delinquent omnes, qui ſperant in eo.

Item non fatigatur, nec deficit, Iſa.
Iſa. 40. Qui ſperant in domino mutabunt fortitudinem.

Superiores à ſubditis (niſi maxima vrgeat neceſſitas) haud fore reprehendēdos, Oza Dei Arcam tangentis exemplo confirmatur.

Cap. LXXI.

SVbditi multum peccant temerè reprehendendo facta ſuorum maiorum. Et ſimiliter infirmi, vel peccatores temerè iudicando, vel redarguendo facta, vel dicta iuſtorum. Cuius exemplum oſtenditur in arca teſtamenti, quam bobus calcitrantibus inclinatam Leuites, qui caſuram credens erigere voluit mox ſententiam mortis accepit. Quid nanque (ſicut dicit Gre-
2. Re. 6 gor.) eſt mens iuſti, niſi arca teſtamenti?
2. Pa. 13. Quæ geſtata bobus calcitrantibus inclinatur: quia non nunquàm etiam qui bene præeſt dum ſubiectorum populorum confuſione concutitur, ad diſpenſationis condeſcenſionem ex ſola dilectione mouetur: ſed in hoc, quòd diſpenſatoriè agitur inclinatio ipſa fortitudinis, caſus putatur ab imperitis. Vnde & nonnulli ſubditi contra hunc manum reprehenſionis mittunt: ſed a vita protinus ipſa ſua temeritate deficiunt. Leuites igitur quaſi adiuuans, manum tetendit, ſed delinquēs vitam perdidit. Quia dum infirmi quiq; fortium facta corripiunt ipſi a viuentium ſorte reprobantur. Aliquando etiam ſancti viri quædam minimis condeſcendentes dicunt, quædam vero ſumma contemplantes proferunt: dumq; vim, vel condeſcenſionis neſciunt, vel altitudinis, hæc ſtulti reprehendunt. Et quid eſt iuſtum de ſua condeſcenſione velle corrigere, niſi inclinatam arcam ſuperba reprehenſionis manu releuare? Et quid eſt iuſtum de incognita locutione reprehendere, niſi modum eius fortitudinis lapſum reputare? Sed perdit vitam, qui arcam Dei tumide ſubleuat. Quia nequaquam quis Sanctorum corrigere recta præſumeret, niſi de ſe prius meliora ſenſiſſet. Vnde & Leuites idem rectè Oza dicitur: qui videlicet robuſtus, Dei interpretatur, quia præſumptores quique niſi audaci mente robuſtos ſe in domino crederent, nequaq; meliorum facta, vel dicta velut infirma iudicarent. Cum igitur quædam facta meliorum deterioribus diſplicent, nequaq; hoc, quod mentem mouet, reticendum eſt, ſcilicet cum humilitate magna proferendum, vt intentio piè ſentientis eo modo ſeruet formam rectitudinis, quo per iter graditur humilitatis. Et liberè ergo dicenda ſunt quæ ſentimus, & valde humiliter proferenda, quæ dicimus, ne quòd rectè intendimus, hoc elatè proferendo, non rectè faciamus, ſicut Greg. dicit.

Turris Babel cur, quando, vbi, quomodo: & a quibus fuerit ædificata, diſtinctè deſcribitur ex quorum ſimilitudinibus ſuperbiæ grauitas, Tyrannorumq; proteruitas aperitur.

Cap. LXXII.

SVperbia ſecularis potentiæ aſſimilatur Gen. 11
turri Babel. Et hoc primò ratione cauſæ, ſcilicet propter quam fuit ædificata, quæ ſ. fuit triplex.

Primò fuit timor diluuij. Timebant. n. homines, ne iterum diluuium fieret; & ideo ſe cōtra ipſum præmunire voluerūt ædificando excelſiſſimam turrim, quam aqua diluuij non poſſet operire. In quo ſignatur, quod ſuperbi, & potentes ſemper ſunt in timore, ne a ſua altitudine deijciātur. Vñ conantur ſe pmunire, oſtēdendo

tyranni-

tyrannicè alijs altitudinem ſuæ potentiæ
ad hoc, vt ſemper plus timeantur, & ma-
iores reputentur.
Secunda cauſa fuit pro cupiditate do-
minandi. Hoc enim factum eſt ab homi-
nibus de conſilio Nemroth, qui volebat
dominari eis. In quo ſignificatur ambi-
tio mundanorũ, propter quam vnus ap-
petit alteri dominari, ſed ſicut dicitur, in-
Eccl. 8. ter dum dominatur homo homini in ma
lum ſuum.
Tertia cauſa fuit pro celebratione no-
minis, vnde dixerũt, Venite, faciamus no
bis ciuitatem, & turrim, cuius culmẽ per
tingat ad cœlum, & celebremus nomen
noſtrum antequam diuidamur in vni-
uerſas terras. Vbi attende quadruplex
ſtudium tyrannorum, & ſuperborum.
Primum eſt ad commoditates corpora-
les habendum, propter quod iſti cogita-
uerunt ciuitatem facere, vt ſ. cõmodius
viuerent.
Secundum eſt ad ſe fortificandum, ꝓ-
pter quod cogitauerunt turrim maximã
ædificare, ſ. ad fortitudinem. Vnde dicit
Ioſephus, quòd tanta fuit groſſitudo eius
vt aſpicientibus de prope longitudo vi-
deretur minor.
Tertium eſt ad ſe exaltandum, vnde co
gitauerũt cœlum attingere, imitantes, ſ.
illum, qui dixit: In cœlũ aſcendam, & ſu-
Iſa. 14. per aſtra cœli exaltabo ſolium meum.
Quartum ſtudium eſt ad nomen ſuũ
dilatandum. Et ſic cogitauerunt iſti no-
men ſuum celebrare, ſiue apud præſentes
ꝓpter magnitudine & pulchritudine ope-
Pſal. 48 ris, ſiue apud poſteros de operis firmita-
te, & perpetuitate. pſal. Vocauerunt no-
mina ſua in terris ſuis.
Secundò ſuperbia potentum aſſimila-
tur illi turri ratione materiæ, quia habue
runt lateres coctos pro ſaxis, bitumen ꝓ
cæmento. Sicut autem in cæmento, quod
fit ex calce viua intelligitur vnitas chari-
tatis, in ſaxo vero boni operis firmitas:
Sic in bitumine accipitur vnitas, & colli
gatio impietatis, qua eorum ſequaces cõ-
fœderantur, qui loco ſaxi, i. veræ cõſtãtię
habent laterẽ coctum pertinacis malitiæ.
Tertiò rõne patriæ, ſiue terræ, vbi fuit
ædificata, quia in terra Sennaar. Vnde di
citur, ꝙ cum proficiſcerentur de Oriẽte,
inuenerunt campum in terra Sennaar, &
habitauerunt in eo, & ibi poſtea ædifica-
Gen. 11 uerunt. Vbi nota primò ſuperbiæ origi-
nem in eo, ꝙ iſti ædificatores turris profe
cti ſunt de Oriẽte, per quem ſignatur cla
ritas originis, nobilitas nataliũ ex qua
frequentur naſcitur, & prouenit ambitio
dominandi. Vel per Orientem intellige
Chriſtum, de quo dicitur: Ecce vir Oriẽs Zach. 6
nomen eius, a cuius claritate, & humilita
tis exemplo ſuperbi, & ambitioſi diſce-
dunt, & inueniunt campum, ſcilicet lati-
tudinem, & licentiam voluptatis corpis,
quæ lata via eſt perditionis. Vnde dicitur
eſſe in terra Sennaar, ideſt fœtoris. Quia
ſcilicet libertas voluptatis eſt cauſa per-
ditionis animæ, & fœtoris infamiæ. Vel
turris ſuperbiæ ædificatur in campo Sen
naar, i. fœtoris: quia licet ſuperbia flo-
reat, & oleat mundo, tamen Deo maxi-
mè fœtet. Vnde ſuperbi aſſimilantur ar-
deis, qui alta ſcandunt, & fœtidi ſunt.
Quarto rõne pœnæ, qa punita fuit hæc
ſuperbia pœna diuiſionis, & confuſionis
linguarum: & hæc diuiſio linguarum eſt
diſſenſio ſuperborum. Pro. Inter ſupbos Pro. 27.
ſemper ſunt iurgia, vbi. n. ſuperbia, ibi &
contumelia. Item ꝓp linguarum cõfuſio
nem vocatum eſt nomen illius Babel: qa
ibi confuſum eſt labium vniuerſæ terræ.
In malis. n. eſt confuſio affectionum. Tot
enim linguis loquuntur mali, quot aſtãt
deſiderijs. Et bene iungitur turri Babel,
quia ſuperbiam ſequitur confuſio. Prou. Pro. 29.
Superbum ſequitur humilitas, & humilẽ
ſpiritu ſuſcipiet gloria.
Item ſuperbus homo difficulter corri-
git. cibus. n. in quo nimis eſt de ſale quaſi
perditus eſt, ſed non ille in quo parũ eſt,
quia poteſt apponi. Facili'. n. ſal cibo ap
ponitur ꝙ̃ ſubtrahitur. Sic homo ſupbus
qui nimis habet de ſenſu propter difficul
ter obedit alteri, & ideo non eſt flexibilis
ad obedientiam. Sed humilis econuerſo,
eſt, quia humilis veniens a ſenſu ſuo re
cipit alienũ, quia videns ſenſum ſuũ non
ſibi ſufficere, alieno ſenſui acquieſcit.
Item ſuperbus prælatus ſimilis eſt oui,
cui paſtor imponit molam ad collũ, quæ
quantumcũq; ſit miſera, omnes tñ quaſi
dña præcedere ſatagit. Sic homo quantũ
cũq; imbecillis fuerit, ſi fiat prælatus, oẽs
tñ præcedere ſe credit, & ſe exiſtimat oĩ-
bus meliorẽ: contra quod dicitur Eccle. Ecc. 32
Rectorem te poſuerunt, noli extolli &c.
Item ſuperbus ſimilis eſt illi, qui vult
altam domum facere ſine fundamento.
Nam vult eleuari ad gradum dignitatis
ſine baſe humilitatis; & ideo certus po
teſt eſſe de ruina. Prouerb. Qui altam fa- Pro. 17

eit domum ſuam quærit ruinam.
Item ſuperbus eſt, quaſi lucerna, quæ
de nocte lucet, & in die vix apparet. Et
ſimiliter ligna putrida, & quidã vermes
de nocte lucent, ſed de die non. Sic ſuper
bi modò lucent in tenebris huius mun-
di, ſed in die iudicij quando Sol iuſtitiæ
apparebit, quales ſint apparebunt, quia
tunc videbuntur in colore proprio. Pro-
Pro. 13. uer. Lucerna impiorum extinguetur, i. ex
tincta monſtrabitur.

*Os hominis, quod non incongruè oſtio, ciuitati ſi-
ne muro, molendino ſine excluſa, nam
abſque regimine, ac equo ſine frano
aſſimilatur: quantopere ſit cu-
ſtodiendum, & ſilentium
obſeruandum, demõ
ſtratur*

Cap. LXXIII.

TAcere dolorem, & indignationẽ con
ceptam aliquando non eſt bonum.
Nam (ſicut dicit Grego.) Vulnera clauſa
plus cruciant: quia cum putredo, quæ in-
tus feruet eijcitur, ad ſalutem dolor aperi
tur. Sic plerunque nimis taciturni dum
nonnulla iniuſta patiuntur, eo in amario
rem dolorem prodeunt, quo ea, quæ ſuſti
nent non loquuntur. Nam ſi illatas mo-
leſtias cor tranquille diceret, a conſcien-
tia dolor emanaret.
Item tacere, & loqui debet homo pro
tempore. Cuius exemplum apparet in
oſtijs. Oſtium nanque aperitur, & claudi
Pſ. 139. tur, Vnde Dauid ori ſuo oſtium petijt di
cens: Pone domine cuſtodiam ori meo,
& oſtium circunſtantiæ labijs meis, ex
quo apertè docuit, quod & per diſciplinã
lingua retineri debeat, & ex congruitaté
laxari, quatenus os diſcretum, & congruo
tempore vox aperiat, & rurſum taciturni
tas claudat.
Item qui ori ſuo ſilentij, & locutionis
diſcretionem non apponit, eſt ſicut ciui-
Pro. 25. tas ſine muro. Prouerb. Sicut vrbs patens
abſque murorum ambitu, ita vir, qui in
loquendo non poteſt cohibere ſpiritum
ſuum. Gloſa. Si murum ſilentij non ha-
bet, patet inimicorum iaculis ciuitas mẽ-
tis: & dum per verba extra ſemetipſam
proijcit, apertam ſe aduerſario oſtendit.
In periculo autem eſt ciuitas, cuius porta
ſemper aperta eſt tempore belli, & in ter
ra inimicorum ſita. Tales ſunt illi apud
quos nullum eſt ſilentium, nullum ſecre
tum, nihil celare, vel abſcondere ſciunt:
quicquid audiunt, vel vident in publicũ
referunt. Contra quos dicitur: Quæ vi- Pro. 25.
derint oculi tui, ne proferas: in iurgia ci-
to, ne prorumpas, ne forte emendare
non poſſis, cum dehoneſtaueris amicum
tuum.
Item ille eſt ſicut molẽdinum ſine ex-
cluſa, qui abundat verbis malis, ſicut a-
qua ad molendinum Vnde ſicut molen-
dino ſubmittitur excluſa, quæ fluxum
aquæ retinet, qua amota fortius currit q̃
antè: Sic amota cẽſura ſilentij maiori im
petu loquitur, quàm prius. Prouer. Qui di
mittit aquam, caput eſt iurgiorũ Aquam Pro. 17.
dimittit, qui ſe a fluxu verborum non re
ſtringit, qui eſt cauſa iurgiorum, & diſcor
diæ. Eccleſ. Ne des aquæ tuæ exitum, niſi Ecc. 25
modicum.
Item eſt ſicut nauis ſine gubernaculo,
quæ vadit non quo vult, ſed quo ventus
ducit.
Item nauis in aqua cito ſubmergitur,
niſi obſtruatur. Sic homo, qui os ſuum
non reſtringit a verbis ſuperfluis, cito in
peccata cadit. Prouer. Os lubricum ope- Pro. 27.
ratur ruinam.
Item eſt ſicut equus ſine freno, qui ſe
impingit vbi non vult dominus eius, Ita
homo non gubernans linguam, ad ruinã
tendit. Eccl. Lingua imprudentis ſubuer-
ſio ipſius eſt. Eccl. 5.
Item ſicut ad portam domus, vel ca-
ſtri maior cuſtodia apponenda eſt, quia
qui habet portam de facili habet caſtrũ:
Sic ad portam oris cuſtodia eſt ponen-
da. pſal Poſui ori meo cuſtodiam. Proue. Pſa. 38.
Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam Pro. 14.
ſuam: quia mors, & vita in manibus linguę
Item eſt ſicut vas ſine operculo, qđ
immundum eſt, & cito refrige-
ratur. Sic homo, qui nõ cu
ſtodit linguam ſuam
immundus eſt.
Num. Vas, Nu. 19
qđ nõ
ha-
buerit operculum, &
ligaturam deſuper,
immũdum erit.

Nouem ſigna ſanitatem, mortemve futuram ſignificantia ſciti deſcribuntur: quæ ſpiritualis infirmitati tentationis adaptantur. Necnon quibus quantisq; modis Diabolus nos tentet, & in quos præcipuè peccatores ac etiam pœnitentes aggrediatur, exprimitur.

Cap. LXXIIII.

TEntatorum, vel peccantium infirmitas habet quaſdam pronoſticationes ideſt ſpiritualis mortis, vel ſalutis futuræ ſignificationes ad modum infirmitatis corporalis. Sunt enim nouem modi ſignorum ſanitatem, vel mortem futuram infirmi ſignificantium, quos Hipocras in pronoſticis commemorat, & de quibus in eodem libro pertractat, ad quos medicum oportet attendere, tam corporalem, quam ſuo modo etiam ſpiritualem. Hipp.

Primum itaq; ſignum eſt fortitudo infirmi, morbum facile tolerãtis, & hoc eſt ſignum bonum. Contrarium autẽ ſignũ eſt debilitas, ſuum morbum pati nequeũtis. Spiritualiter autem infirmatur, qui tẽtatur. moritur autem qui deſperat. Licèt igitur quis peccet, ſi tamen adeo fortis remanet, vt a bono opere non ceſſet, ſignũ eſt boni talis fortitudo infirmi. Si autem adeo fuerit ægri animus debilis, vt ceſſet ab effectu bonæ operationis, ſignum eſt mortis, i futuræ damnationis.

Secundum ſignum bonum, eſt leuitas infirmi, facilè ſe mouentis. Contrariũ autem eſt grauitas infirmi, inertem motum habentis Cum enim homo interior aliqua tentatione afficitur, & adeo leuis eſt vt faciliter conuertatur, reparandæ ſalutis ſpes indicatur. Si vero tanta eſt grauitas infirmi, vt obſtinatus a peccato neqat conuerti, ſignum finis eſt mali

Tertium eſt effigies mẽbrorũ, quæ eſt ſibi ſano ſimilis. Contrarium vero eſt effigies ſano diſſimilis Hec effigies eſt interiori homine, compoſitio morũ, & mentis. Exterius vero diſtributio actionum. Quæ eſt ſibi ſano ſimilis, quamdiu actiones ſequuntur temperamentum religioſæ mentis. Tunc vero non eſt ſibi ſano ſimilis, quãdo variatur per opera peruerſitatis

Quartum eſt ſanitas mentis, & facilis appetitus. Oppoſitum eius eſt perturbatio mentis, & difficilis appetitus. Sanæ mentis eſſe dicitur, qui a rectitudine conſilij non alienatur. Facilè vero cibum appetit, qui verbum vitæ, quod eſt cibus animæ, libenter audit. Qui verò eſt turbatæ mentis, & cuius appe itus eſt difficilis, ſi verbum vitæ non appetit, ſed faſtidiat, neceſſe eſt, vt mortem perpetuæ damnationis inc rat.

Quintum eſt, ſuauitas ſomni congruo tempore facti, infirmum iuuantis. Contrarium vero eſt eius malitia ſomni non congruo tempore facti, infirmum nocentis. Tempore congruo dormit, qui dormit in nocte, ideſt qui mentis tranquillæ eſt in aduerſitate, in hac quietè Deum ſomniat, & huiuſmodi ſomnus infirmũ iuuat. dormit verò non congruo tempore, qui dormit in die, ideſt qui delectatur in mundi proſperitate. Hic enim ſomnus quanto magis placet, tanto magis infirmo nocet

Sextum eſt ſuauitas ſpiritus. Oppoſitũ eius anguſtia ſpiritus. Suauitas ſpiritus. i. anhelitus, eſt ſermo conſolatorius, vt cũ lenitate peccantem corripiat fratrem Anguſtia vero ſpiritus eſt ſermo durus, de quo dicitur, Ezech. Vos autem cum auſteritate imperabitis eis, & cum potentia. Eze. 34

Septimum eſt qualitas pulſus naturalis ſimilantis. Contrarium vero eius inæqualitas pluralis, vt modo ſit magnus, modo paruus modò fortis, modo debilis Arteriæ procedunt a corde. Aequalitas autem pulſus in arterijs eſt identitas vitæ procedẽs ex affectu cordis. Cum autem mens in contrarium vitium vertitur, tunc per diuerſos mot⁹ inæqualitas pulſus variatur, & ſic inæqualitas mentis deſignat periculum mortis.

Octauum eſt fortitudo virtutis in loco decoctionis: contrarium eius debilitas virtutis in loco. Primus decoctionis locus eſt ſtomachus, ſecundus hepar, tertius cætera membra. Cum enim cibus animæ decoquetur in ſtomacho memoriæ, per recordationem, in calore hepatis per dilectionem, in cæteris mẽbris, per operationem, tunc fortitudo virtutis eſt in loco decoctionis. Si vero ſequitur debilitas virtutis ſignum eſt mortis.

Nonum eſt laudabilis purgatio per ſudorem. Contrarium verò eius vituperabilis purgatio per ſudorem. Sicut autem in quolibet infirmo aperiuntur corporis

pori, vt per ſudorem fiat purgatio morbi. Sic per confeſſionem peccati, fit laudabilis purgatio animi. Laudatur etiam ſudor mediocris, ſi habeatur in omnibus membris. Cũ enim ſudor a toto corpore exit, omnium membrorum fortitudinem deſignat, quod eſt ſignum bonum. Similiter oportet, vt ſudor confeſſionis fiat de peccato cuiuslibet operationis. Cum autem ſudor fit tantum in quadam parte corporis, vt in capite, contingit ex membrorũ debilitate. Moraliter igitur per ęgrum intellige animum, per caput intẽtionẽ, per reliquum corpus actionum ſequentium diſtributionem, per ſudorem cõfeſſionẽ. Cum aliquis igitur intentionem ſuã laudat, & hoc, quod malè geſſit conſcius excuſat creditur eſſe vituperabilis hu[9] purgatio ſudoris. Quia ſudor cõfeſſionis poros non aperit, quos excuſatio clauſos per obſtinationem ſtringit.

Item nota, quod diabolus amplius tentat hominẽ de illo peccato ad quod nouit eum proniorem, ſicut bellator impugnat caſtrum ex illa præcipue parte, vbi
Grego. debili[9] eſt. Greg. Diabolus mores vniuſcuiuſq; conſpicit, cui vitio ſit propinqu[9], & illa ponit ante faciem, ad quæ viderit facilius inclinari mentem. Sicut etiã venator ponit laqueos, vbi conſueuerũt be
Pſ. 139. ſtiæ frequentare. pſal. In via hac qua ambulabã, abſcõderunt laqueum mihi. Abſcondit enim diabolus peccati pœnam, & oſtendit delectationem: & abſconditur malum a diabolo ſicut pedica ſub
Iob. 22. folio. Iob. Abſcondita eſt in terra pedica eius, & decipula eius ſuper ſemitam.

Item ſicut laqueus ſub grano, & ſicut venenum ſub morſello, & hamus ſub ci
Eccl. 9. bo Eccleſiaſti. Sicut piſces capiuntur hamo, & ſicut aues comprehenduntur laqueo, ſic capiuntur homines tempore malo.

Item tentat diabolus plus fortes, quã debiles: quia debiles fortè tentari Deus non permittit, mammilles non mittit filium ſuum ad prælium quando paruulus eſt, ſed quando fortis eſt, & poteſt arma ferre.

Item Rex villas campeſtres impugnare dedignatur, & mouere exercitum contra eas: ſed contra fortia caſtra: ſic diabolus fortiores impugnat acrius. Vnde quãdo bellator aliquis vult terram alicuius capere, primò impugnat ipſius fortis caſtrum, quo rapto tota terra capitur, quia per illud impugnat dominum caſtri, & totam terram eius. Sic diabolus magis impugnat eos, qui eminent in iuſtitia, & fama, vt exemplo eorum alij capiantur. Vnde. Reg. dicitur, quod totum pondus prælij verſum eſt in Saul. Et in libro Iudicũ 1. Reg. Ind.
dicitur, quod Philiſtei, qui figurant dæmones, acceperunt Samſonem, qui interpretatur Sol eorũ, ideſt illuminans alios, & erutis oculis molere eum fecerunt, id eſt peccando circuire.

Item plus tentat diabolus pœnitẽtes quàm peccatores non pœnitentes. Nam pœnitentes ſibi rebellant, ſed peccatores ei obediunt. Sicut Reges caſtrum ſibi ſubditũ, vel ſibi ſubditos nõ impugnãt, ſed ſibi contrarios, & rebelles. Sic diabolus ſibi rebelles magis impugnat. Greg. Grego
Hoſtis noſter quanto magis ſibi rebellare nos conſpicit, tanto amplius expugna Judith. 13
re contendit. Iudith. Ego nunquàm nocui virum, qui voluit ſeruire Nabuchodonoſor Regi Babylonis. populus autem ſuus ſi non contempſiſſet me, non leuaſſem haſtam meam contra eum.

Item miles, vel Rex aliquis quando caſtrum amiſit, mittit amicos requirere, & congregat exercitum magnum ſicut fecit Pharao ad perſequendum filios,
Iſrael fugientes ab eo: Sic facit Diabolus contra pœnitentes. Ambroſius. Exo. 14 Ambr.
Quotidianis experimentis didicimus, eos, qui conuerti deliberant tentari acrius a concupiſcentia carnis, & vrgeri grauius in operibus luti, & lateris, qui Ægyptum egredi, & pharaonem fugere voluerunt. Ideo dicitur Luc. Quod Luc. 11
dum immundus ſpiritus exierit ab homine conuerſo, tunc dicit, Reuertar in domum meam, vnde exiui. & vadit, & aſſumit ſeptem ſpiritus nequiores ſe, &c. Iſti ſeptem ſpiritus, ſunt ſeptem vitia, quibus diabolus obſidet animam, quaſi Rex cum exercitu ſuo. In quo exercitu ſuperbia quaſi vexillum portat.
pſalmus. Poſuerunt ſigna ſua. Grego. Pſal. 73
Euidentiſſimum ſignum reproborum eſt ſuperbia, & electorum humilitas: quam cum quiſque habet in ſe aperte cognoſcitur ſub quo Rege militat. Vnuſquiſque enim quendam titulum portat operis quo facile dignoſcatur ſub cuius poteſtate ſeruiat rectoris. Inuidia ſagittas trahit detrahendo alijs. Hierem. Ex- Hier. 9
tenderunt linguam ſuam quaſi arcum

menda-

mendacii, & non ueritatis, lingua eorum
dolum locuta eſt. Ita autem quaſi funda
lapides iactat, ingeminans improperia. 1.
1. Reg. 16. Reg. Semel maledicebat Dauid mittens
lapides aduerſus eum : ſed ipſe prius ſe
percuſſit in capite, quàm alium in ue-
Ecc. 28. ſte. Eccle. Qui in alium mittit lapi-
dem, ſuper caput eius cadit. Accidia foſ
ſatum euacuat ab aquis gratiæ. Spiritus
Iud. 12. enim triſtis exſiccat oſſa. Iudith. Holo-
fernes fecit præcludi aquæ ductum, ne
ueniret in ciuitatem cordis ipſam lætifi
Pſa. 45. cans, Pſalmus Fluminis impetus lęti-
ficat ciuitatem Dei Auaritia foſſata im-
plet per terrenorum cumulationem.
Dan. 11. Dan. Veniet Rex Aquilonis, & compor
tabit aggerem ſcilicet diuitiarum, & ca-
piet urbes munitiſſimas. Multi uiden-
tur captionem ſuam multum diligere,
qui non ceſſant foſſarum paupertatis im
Eccl. 8. plere diuitias congregandū, Ecclaſiaſti-
ci 8. Multos perdidit aurum, & argen-
Iob. 31. tum. Luxuria ignem concupiſcentiæ
incendit, Iob: Ignis eſt uſq; ad conſum
ptionem deuorans &c. Gula hunc ignem
nutrit, & accendit, proponendo ligna
Re. 12. cibariorum. 3 Reg. Nabuzardam ſuc-
Pſa. 73. cendit domum domini, Pſalmus. Incen
derunt igni Sanctuarium tuum.

Item a tentationibus cito capitur, qui non expellit a ſe cogitationes carnales, uel terrenas affectiones. Non enim diu poteſt teneri caſtrum, ubi non ſunt homines fortes, & defenſabiles. Vnde cum obſidentur caſtra extra mittuntur paruuli, & mulieres, quia non ſunt utiles ad bellandum. Sic facere debes de corde tuo ne cogitationes pueriles, & affectus molles iturus retineas. Mulieres enim ſunt cogitationes, & affectiones circa carnalia uerſantes, Vn
Naū. 3. de dicitur, Naum. 3. Ecce populus tuus
mulieres in medio tui. Paruuli uero ca
ſti cordis, ſunt affectiones terrenorum.
Paruulus enim plus diligit pomum, quā
Pro. 1. regnum. Prouerb. Vſq; quo paruuli di
ligitis infantiā, & ſtulti ea, quæ ſibi ſunt
noxia cupient?

Item nota, quod tentatus, & impugnatus à diabolo, debet orationi inſiſtere. Debet. ſ. petere ſuccurſum a Deo ille qui tentat ſicut faciunt obſeſſi in caſtro. Vnde uiri Iabes miſerūt ad Saul pro ſuccurſu, cum obſediſſet eos Naas Ammonites, qui interpretatur ſerpens, & ſignificat diabolum. Frequens. n. oratio, nitiorum impugnationem extinguit.

Item tentatio diaboli uincitur per humilitatem. Rete. n. diaboli non capit piſciculos. i. humiles, ad modum ſcilicet retium magnorum piſcatorum.

Item diabolus uadit per montes ſuperbiæ. Humiles uerò per ualles humilitatis: & ideo eos non inuenit, quia non uadunt per uiam ſuam. Greg. Quotidie te-
la tentationum accipimus, & nos con- Grego.
tra illum tela mittimus, ſi confecti tribulationibus humilia reſpondeamus. Vnde humilitas (ſicut dictum eſt Antonio) euadit omnes diaboli laqueos.

Item nota, quòd tentator decipit animam ſicut piſcator murenulam. Nam quia ſerpens cum murenula coire nolens, eam ſibilio ad ſe uocat: ideo etiam à piſcatoribus ſibilio uocatur, & capitur. Sibilus ergo ſerpentis eſt delectatio carnis: Sed ſibilus piſcatoris ei con ſimilis eſt ipſa tentatio carnis, in qua tentator malignus animę ipſam carnis delectationem ad imaginationem adducit, & ſuæ fraudulentiæ ei ſpeciem abſcondit: quia ad, quid eam deducere finaliter debeat, tentando non oſtendit.

Item nota, quod Deus permittit non ſemper tentari, uel tribulari hominem, ſed quouſq; ſit purgatus, & probatus ſicut paterfamilias non dimittit bladum in campo, & uinum in uinea quouſq; putridum ſit, ſed quouſq; ſit maturum Et furnarius non dimittit panem in furno quouſq; comburatur, ſed quouſq; decoquatur. Sic Deus in tentatione, uel tribulatione hominem non omnino derelinquit, ſed donec ip
ſe purgetur, uel probetur, Petr. No- Pet. 2.
nit Dominus pios de tentatione eripere.

Item tentationes uehementes fatigant, & debilitant animam rationalem, ſicut imbres pluuiales ante uindemiam debilitant, infirmant, & imbecille reddunt uindemiarum muſtum. Vnde hæc fatigatio repellenda eſt ab anima ſicut debilitas huiuſmodi remouet a muſto. Dicitur enim in libro de uindemiis, quod ſi pluuialibus imbribus multis ſuperuenientibus uuę in urnea adhuc exiſtentes, uel poſt uindemiā ampli', quàm oportet madefiāt ex neceſſitate ipſas calcamibus. Et ſi

uindemiatum muſtum imbecillus eſſe di diceris: quod quidem docebit te guſtus, quòd uinum in dolijs mittitur poſt primam ebullitionem, confeſtim transfundatur in alia dolia. Manet.n. in fundo oẽ limoſum propter grauedinem, & addatur uinum aliud ad decem ſcilicet metretas coruſę tres. Quidam autem melius facientes uinum coquunt quouſq; uigeſima pars eius conſumatur immittentes gipſi centeſimam. Paulatim uerò eo uſq; ad ignem dimittunt uinum, quouſq; quinta eius conſumatur, & eo poſtea utuntur. Habes ergo multiplex remedium contra debilitatum uinum, ideſt contra laſſatum, uel tepefactum ex tentationibus animum.

Primò per tranſuaſationem.i. occupationem, quia uarietas operis tedium tollit.

Secundò per decoctionem.i. ſcientiæ meditationem, quæ inflammatur in nobis ignis amoris. Pſalm. In meditatione mea exardeſcit ignis. Pſa.38.

Item per gipſi immisſionem. i. per ſacræ doctrinæ ſtudium: quia ſicut mediante gipſo ſcriptura imprimitur tabulæ, ſic mediante ſtudio ſcripturæ doctrina imprimitur animæ.

Item per uini conſumptionem. Nam ignis, cui uas cordis adhærere debet, eſt cõſideratio paſſio Chriſti. Ibi enim ignis diuini amoris, maximè exarſit, & ideo tepida corda, & frigida maximè calefacit, Pſal. Ignis à facie eius exarſit. Et hic ignis omnem accidiam conſumit, & animę nouas uires addit. Pſal.17.

Item tentationis languor repellitur ſicut languor perſici. Dicunt enim ſapientes de agricultura periti, quod ſi perſicus languere incipiat uagandus eſt, & inde ſtercorandus. Et dicit Pall. quòd ſtercorizatio eius melior eſt ex fęcibus uini, quia talis ſtercorizatio ualet etiam contra pruinas. Alij etiam dicunt, quòd melior ẽ ſtercorizatio ſi irrigetur cum aqua decoctionis fabarum. Similiter ſi homo languere incipiat ex tentatione luxuriæ, oportet quòd ligonizetur.i. aliquo laborioſo opere, uel obedientię onere exerceatur. Vel quaſi ligone terram ſcindens, eſt pęnitẽtia carnem affligens, per quam lãguor tentationis luxuriæ optimè repellitur à carne. Si autem languet ex tentatione ſuperbiæ tunc debet ſtercorizari. Homo autem ſuperbus tunc ſtercorizatur quando ei ſuus defectus, & uilitas ad memoriam reuocatur. Ad hoc etiam ualet aqua decoctionis fabarum. Quid enim ſunt fabæ, niſi honores, & dignitates mundanę. quæ uento ſuperbiæ implent mentem, ſicut fabæ uentrem? ſed iſtę fabæ aqua decoquuntur, quia ſcilicet in dignitatibus, & honoribus poſiti multiplici tribulatione replentur. Vnde irrigatio huius aquæ.i. conſideratio tribulationis, & inquietudinis dignitatis, & poteſtatis mundanæ expellit languorem perſici; ideſt ambitionem, & appetitum dominii: ſed ſi animus languet, & tentatione auaritię, ſtercorizetur ex fęcibus uini. Quid.n. ſunt fęces uini, niſi impuritates, & uilitates mundi, quas dum animus prudenter attendit, ea quæ mundi ſunt uelut ſtercora contemnit, ſecundum illud. Col. Omnia detrimentum feci, & arbitror, ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifaciam. Col. 1.

Hac in uita tantùm tẽpus eſſe merendi, & demerendi in alia uerò tempus iudicandi aſſeritur. Cap. LXXV.

TEmpus præſens conceſſum eſt homini ad merendum: ſed in futuro erit tempus Domini ad iudicandum. Ille enim, qui ludit ad decios, facit auantagium compari ſuo, quando dat ei decios, ut iactet ſicut uoluerit. Sic facit Deus peccatori, quando quaſi decios dat ei tempus ad benè operandum, modò decios habemus, i. eſt tempus. Seneca. Tempus tantùm noſtrum eſt, ſed poſt mortem non eſt noſtrum. Sen.

ſed tunc accipiet, uel habebit decios ipſe ſcilicet Chriſtus, & iactabit contra nos decios iræ.i. uocabit aduerſum nos tempus. Pſalm. Cum accepero tempus, ego iuſtitias iudicabo. Pſa.74.

Quomodo

*Quomodo Dei timor, hominis mentem corrobo-
ret, amoremq; introducat, tribus cla-
rum efficitur exemplis.*

Cap. LXXVI.

TImor Domini ſtabilit mentem, ſicut
lapides ſuppoſiti aſſeribus ſiue regu-
lis ſuper tecta cuſtodiunt eas, ne à uento
moueantur. Sic timor Domini, ut dicitur
Ecc.25 Eccl. ſuper omnia ſe ſupponit. Et ſicut an
cora tenet nauem ne mergatur, ita timor
Gr. 22. tenet cor ſtabile ne periclitetur. Greg. An
cora mentis eſt pondus timoris.
Aug. Item timor introducit amorem (ut Au
gu. dicit) ſicut ſeta introducit filum. Et ſic
intelligitur de timore ſeruili. Seta namq;
ſic filum inducit, ut ipſum præcedat, ſed
cum ipſo non permaneat: Sic timor ſer
uilis charitatis amorem præuenit, ſed
1.Io. 4. amore proficiente diſcedit. 1 Ioan. Per-
fecta charitas foras mittit timorem.

*Cur Deus electos ſuos quantum ipſimet ſufferre
queant, uexari permittat, quantumq;
tribulationes fidelibus expe-
diant, non paucis exem-
plis & auctoritati
bus ſuadetur.*

Cap. LXXVII.

TRibulatio probat animum ſicut po-
mum, uel malum immiſſum dicitur
probare muſtum. Nam (ſicut dicitur in
libro de uindemiis.) illi qui uolunt pro
bare muſtum, an purum ſit, uel aqua mi
xtum, malum aliquod mittunt in uas: me
lius uero eſt pyrum. alii autem locuſtam
alii cicadam: & ſi ſupernatant, purum eſt
uinum: ſi merguntur, mixtum eſt aqua. Si-
militer animus an ſit uer⁹, uel ſict⁹, proba
tur ex incurſu, uel illatione alicuius rei ad
uerſæ, uel contumelioſæ, quæ tunc ſuper-
natare probatur, quando ſine ira tolerat,
Tunc uerò ſubmergitur, quando cor per
Grego. iram ingreditur, Gre. Qualis quiſq; apud
ſe lateat, illata contumelia probat.
Item tribulatio probat animum, ſicut
per contritionem probatur fortitudo ſy-
napis, & per feruorem fornacis uirtus ua-
ſis. Non enim eſt magnum ſi lucerna nō
extinguatur, vbi nō eſt ventus, vel pluuia:
ſed magnum eſt lucere cum uento tenta-
Sap. 7. tionis, & ardere ī aqua tribulationis. Sap.
Can.8. Inextinguibile eſt lumen illius Cant. A-
quæ multæ non poterunt extinguere cha-
ritatem.
Item tribulatio quanto amarior, tanto
maiorem conſolationem meretur. Nam
quanto amariores ſunt herbæ medicinæ,
tanto plus ponet̄ de zuccaro, vel de mel-
le, ut infirmus potionem abſorbeat. Sic ē
de conſolatione, & tribulatione, Pſal. Se- Pſal.
cundum multitudinem dolorum in cor-
de meo, conſolationes tuæ lætificauerunt
animam meam.
Itē tribulatio ad bonum compellit, &
etiam feſtinare facit. Nam qñ aliquis pa-
ſtor, vel alius porcum ſuum, uel ouem du
cit ad paſcua, vel ad forum, & non uult
eum ſequi, ligat fune, uel uirga percutit, &
ita inuitum ducit. Sic dñs ligat nos infir-
mitatibus, & aliis defectibus, qui aliter eū
nolumus ſequi. Vnde dicitur Oſe. In funi Oſe.11.
culis Adæ traham eos, in uinculis chari-
tatis.
Item paſtores pecora ſua, ſequentibus
hoſtibus, ad loca munita fugere cōpellūt.
Sic nos de tribulationibus, & infirmita
tibus ad cœleſtem patriam intrare cōpel-
limur Luc. Compelle intrare. Gloſa. Qui Lu.15.
aduerſitatibus fracti ad amorē Dei redeūt
compelluntur intrare.
Itē ſicut homo percutit equum, vel aſi-
num ſuum, ut ad uiam redeat, uel ut citi⁹
uadat: ſic Deus urget nos tribulationib⁹,
Iſa. Domine in anguſtia requiſierunt te. Iſa.27
Pſal. Imple facies eorum ignominia, & Pſa.82.
quærent nomen tuum domine. Et ideo, Pſa.15.
Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, po
ſtea accelerauerunt.
Item tribulatio ſanctum hominem pro
bat. Nam ferrum calidum debet malleari,
non frigidū Sic Sancti amore Dei ſuccen
ſi debent tribulationibus probari. Sicut. n.
ferrum calidum dum tunditur, dilatatur,
ſed frigidum frangitur: Sic boni ex tribu
lationibus creſcunt, mali uero deficiunt.
Item poruus luteus uacuus ad ignem
crepat, & magnum ſonitum reddit, ſed ple
nus non. Ita homo à gratia uacuus per im
patientiam crepat tribulatione. Eccl. Vaſa Ecc.27.
figuli probat fornax, & homines iuſtos tē
tatio tribulationis.
Item tribulari permittit Deus Sanctos
ſuos, & quandoq; non cito liberat eos
a pœnis præſentibus, ſicut pater non libe
rat filium ſuum a manu medici chirurgici,
uel magiſtri, licèt uideat eum affligi, quia
ſcit ubi prodeſſe in futurum. Sic Deus
ſuos non liberat a tormentis. Nō enim
liberauit Petrum a cruce, vel Paulum ab
enſe

Heb.11. enſe.Heb.Alii autem diſtenti ſunt &c. Et poſtea ſequitur,Vt meliorem inuenirent reſurrectionem.

Item pater filium ab ictibus in torneamento non liberat, etiam ſi uideat eum graues ictus ſuſtinere, ut laudem patiendo acquirat: Sed ſi uideat eum in periculo, non poſſet ſuſtinere, quin ipſum adiuuaret. Similiter etiam Deus amicos ſuos ſuſtinet affligi in præſenti, ut laudem, & gloriam cœleſtis patriæ acquirant. Sed ſi in periculo animæ eos uideat, eos liberat. Ideo Deus Iob expoſuit periculo corporis &c. Sed dixit diabolo, Verùm tamē in animam illius ſerua. Pſal. Adiutor in opportunitatibus in tribulatione. Tunc enim opportunum eſt, cum agitur de periculo animæ.

Iob.

Pſal. 9.

Item tribulatio iuſtos purgat, Mulier enim bonos pannos ſæpe lauat, ſed uiles, & ueteres putreſcere permittit. Sic Deus iuſtos flagellat in præſenti, ſed peccatores putreſcere permittit in peccatis. Apoſt. Flagellat omnem filium, quem recipit.

Heb.12.

Item tribulatio eſt ſcyphus, & calix Domini, unde potat amicos ſuos. Vnde ſicut non iraſceretur homo ſi Rex faceret eum ſedere iuxta ſe, ut de ſcypho ſuo potaret: Sic etiam non debet iraſci de tribulatione. Matt. Calicem quidem meum bibetis.

Ma. 20.

Item tribulatio, & pœna utilior eſt in uita iſta, quàm in alia. Nam tam diu eſt moneta utilis ad lucrandum, quamdiu ē in curſu. modò moneta tribulationis, & pœnitentiæ eſt in curſu, quia una denariata in iſto ſeculo ualet centū in alio ſeculo. Vnde dicitur Ezec. Diem pro anno dedi tibi.

Eze. 4.

Vana gloria, quæ Molendino, Chamæleonti, ac naui aſſimilatur: ſemen diaboli ſimul cum Zizania appellatur, cuius hic filiæ ſeptem numerantur. Cap. LXXVIII.

Vana gloria ſimilis eſt molendino ad uentum, quòd ſine uento non molit, & eſt ſicut chamæleo, qui ex uento paſcitur, & uiuit Oſe. Effraim paſcit uentum &c. Et eſt etiam ſicut nauis, quæ ſine uento non currit. Vnde meritò dicit Iob: Tollet eum uentus urens. Et nota, quòd uana gloria zizania eſt, & ſementis mala, quā diabolus ſeminat in agro cordis inter fruges bonorum operum, ut deſtruantur. Et ſicut ex uno grano mali ſeminis naſcuntur multa, ſic ex ipſa uana gloria naſcuntur multa uitia. Vnde ſecundum Grego. Inanis gloria generat ſeptem filias. Quarum prima eſt inobedientia, quia uana gloria in nullo uult uideri inferior: quod fieret ſi faceret mandatum.

Oſe.12.

Iob.25.

Grego.

Secunda eſt contentio, quia uult uincere cum clamore, & per hoc apparere.

Tertia eſt iactantia, qua quis enarrat bona ſua, ut laudabilis appareat.

Quarta eſt hypocriſis, qua quærit hominibus ex exterioribus apparere.

Quinta eſt pertinacia, quę factum ſuū malum, uel dictum defendit, ne erraſſe uideatur.

Sexta eſt diſcordia, qua contra omne dictum aſſumit contrarium propter uanam gloriam. Septima eſt nouitatum pſumptio, qua quis noua, uel dicit, uel inuenit, ut laudetur.

Dei verbum cuius plurimi fructus hic recenſentur, ſagittis, gladio, Medicina, aquæ ac pluuiæ comparari oſtentatur.

Cap. LXXIX.

Verba Dei aſſimilantur ſagittis: quia ſecundum Greg. Eo, quod durius feriunt, malè uiuentium corda transfigunt. Vnde Redemptori noſtro de his ſagittis a Pſal. dicitur. Sagittæ tuæ acutę, populi ſub te cadent. Pſ. 44.

Item uerbum Dei aſſimilatur gladio, quia penetrat cor, ſicut gladius penetrat corpus, Apoſt. Viuus eſt ſermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti. Et nota, quod eandem uim habet gladius in manu debilis, vel fortis, parui, vel magni, ſed non eundem effectum cum fortiter, uel debiliter percutit. Sic, & uerbum Dei in ore prædicantium. Heb.4.

Item uerbum Dei purgat ſicut medicina, lauat ſicut aqua, & fœcundat ſicut pluuia. Nā ſicut medicina purgat a corruptis, & ſuperfluis humorib⁹. Sic uerbū Dei

Dei a prauis,& ſuperflui: affectionibus,
Sap. 16 & ideo animam ſanat. Sap. Neque herba neque malagma ſanauit eos, ſed ſermo tuus domine qui ſanat omnia.

Item ſicut aqua lauat,& mundat veſtẽ
Ioã.14. ſic verbum Dei mentem, Io. Vos mundi eſtis, propter ſermonem quem locutus ſum vobis. Sed nota, quod cribrum ſi ponatur in aqua, ſtatim impletur, ſed cum extrahitur nihil intus remanet: Sic multi ſunt in ſermone, qui dum audiũt, pleni ſunt aqua compũctionis,& deuotionis; ſed cum receſſerint, vacui remanent,&
Ecc.21 auditorum memoriam non habent. Ecc. Cor fatui quaſi vas confractum, omnem ſapientiam nõ tenebit. Sed nihilominus attende, ꝙ vas cui aqua infunditur, licet aquam non retineat, eſt tamen mundius quam ſi non infunderetur. Sic ille qui frequenter audit verbum Dei, quam ille qui non audit.

Item mulier cùm in ſpeculo ſordes aſpicit aqua abluit Sic verbum Dei ad modum ſpeculi maculas cordis oſtendit, &
Pro.12. dat aquam gratiæ ad lauandum. Prouer. Doctrina bona dabit gratiam.

Item verbum Dei fœcundat animam
Deu.31 ſicut pluuia terram. Deut. Concreſcat vt pluuia doctrina mea. Pluuia enim facit exire de terra vermes, bufones,& herbas germinare. Sic verbum Dei peccata ab homine facit extra,& bonum propo-
Leu.25 ſitum germinare. Leui. Dabo vobis pluuias temporibus ſuis, & agri gignent germen ſuum.

Item verbum Dei mundat,& purificat affectum, ſicut manipulus coriandri purificat oleum. Dicit etiam Palladius, ꝙ ſi animal in oleum ceciderit, & oleum putredine ac nidore vitiauerit, iubent Græci coriandri manipulum in olei metreta ſuſpendi, atque ita paucis diebus manere & ſi nihil de nidore dimiſerit, mutãdum eſſe coriandrum, donec ſuperetur hoc vitium. Tunc quippe animal in oleum incidit, quando carnalis tẽtatio in cor deuotum incurrit, quod putredine vitiatur, q̃n delectatione polluitur. Sed quid per manipulum coriãdri, niſi ſtudium ſignificatur diuini verbi? Coriandrum quippe canibus dicitur eſſe contrarium, quia nimirum diuinum eloquiũ peccatoribus eſt aduerſum. Manipulus autem dicitur eo, quod manu capiatur. Vnde coriandrum manipulum ducitur, quando verbi diuini ſtudium ad opus ordinatur. Manipulus ergo Coriandri, id eſt ſtudium diuini verbi, corruptionem animalis ab oleo abſtrahit: quia delectationem tentationis carnalis ab animo repellit. Vnde Hiero. Ama ſcientiam ſcripturarum, & carnis vitia non amabis. Hiero.

Peccatorum verba ipſorumque malos mores quãtum in modum iuſtis diſpliceãt vnico exemplo pluribuſque auctoritatibus ſuadetur.

Capi. LXXX.

VErba,& mores peccatorum,& carnalium hominum diſplicent iuſtis, ſicut diſplicet guſtui cibus inſulſus. Vnde Iob: Nunquid comedi poterit inſulſum, quod non eſt ſale conditum? Verba Iob.6. quippe moreſque carnalium quaſi cibaria ſe noſtris mentibus ingerũt, vt in delectationis ventre rapiantur: ſed electus quiſque inſulſa non comedit, quia prauorum dicta factaque dijudicans ab ore cordis repellit. Paulus enim ad eſum mẽtium, inſulſa inferri prohibuit, cum diſcipulis dixit. Sermo videtur ſemper in gratia ſicut ſale conditus. Et Proph. quæque Ps.118. verba reproborum in cordis ore inſulſa reperiebat,& dicebat, Narrauerũt mihi iniqui fabulationes, ſed non vt lex tua. Sæpe autem verba carnalium, dum importune ſe noſtris auribus ingerunt, in corde bellum tentationis gignũt. Et quamuis hæc ratio reprimat,& lingua reprehẽdat, cum labore tamen intus vincitur, qđ foris cum auctoritate iudicat. Vnde neceſſarium eſt, quod nec ad aures veniat, quod mens a cogitationis auditu vigilãs repellat. Sãcti igitur viri qui ad æternam deſiderio anhelant, in tanta ſe altitudine vitæ ſubleuant, vt audire iam quæ mundi ſunt graue ſibi ac deprimens pondus credant: Valde namque inſolens ac intolerabile æſtimant quicquid illud non ſonat, quod intus amãt, ſicut Gregorius dicit.

Virginitatis perfectio, quæ lampadi accenſæ aſſimilatur in ambus potiſſimum conſiſtat, clariſ ſimilitudinibus aperitur.

Cap. LXXXI.

Virginitas aſſimilatur lampadi: quia ſicut lampas fracta non reparatur, ſic virginitas amiſſa non recuperatur Nã ſiquis amiſerit virginitatem ſuam, ſi totũ mundum daret plenum auro, non recuperaret eam. Amos: Virgo Iſrael proiecta eſt in terram ſuam, non eſt qui ſuſcitet eam.

Amos. 5.

Item virginitas ſine charitate & gratia, eſt ſicut lampas ſine oleo. Ber. Subtrahe oleum, lampas non lucet: tolle charitatẽ caſtitas non placet.

Ber.

Item virginitas corporis plena ſecularis deſiderij, ſimilis eſt latrinæ habenti orificium deauratũ, & lampadi integræ plenæ ſtercore. Et etiã ſimilis eſt ſepulchro, & feretro exterius ornato. Mat. Væ vobis hypocritæ, qui ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis.

Mat 23

Item virgines debent eſſe ſolitariæ, & pauidæ, non audaces, vel domeſticæ. Animalia enim ſyluestria pulchriorem habẽt pellem, quàm domeſtica: & onager ſiluestris quàm domeſticus. Similiter etiam virgines ſolitariæ pulchriores eſſe ſolent quàm affabiles Nam familiaritas, & affabilitas viam ad luxuriam præparat.

Sanctorum virtutes vnguentis olentibus liquoribusque & præcipuè vino comparari, eorum exemplis cõfirmatur.

Capi. LXXXII.

Virtutes Sanctorum vnguentis aſſimilantur. Sicut enim vnguenta redolere latius neſciunt, niſi commota, & ſicut atomata odorem ſuũ non, niſi cũ incenduntur, expandunt: ita ſancti viri omne, quod virtutes redolent, in tribulationibus innoteſcunt, ſicut Greg. dicit.

Grego.

Item virtutes aſſimilantur liquoribus, ſcilicet vino, oleo, & mel i. Omne enim vinum in medio ſui vaſis melius eſt, & oleum in ſuperficie, ſed mel eſt melius in fundo. Et ideo (vt dicunt experti viri) cũ fit vini tranſuaſatio, quod eſt in ſupremo, vel in fundo; tunc bibatur: medium autem reſeruetur. Hinc eſt, quod quidã pro luco propinant amicis ſuis triplex vinum de vno vaſe, dando eis de ſupremo medio, & infimo. Sicut ergo inter liquores aliquis diligit locum ſupremum, aliquis medium, aliquis infimum: ſic etiam inter virtutes ſupremum quærit charitas, infimum petit humilitas, medium autẽ tenet quęlibet virtus moralis, de qua Philoſophus dicit, quod virtus eſt habitus electiuus in medietate conſiſtens.

Ari.

Præſens ac futura vita ratione mutabilitatis, & tabernaculo ac veteris Teſtamenti templo figurari breuiter exprimitur.

Cap. LXXXIII.

Vitæ præſentis ac futuræ ſtatus figuratus eſt in tabernaculo, & templo veteris teſtamenti. Nam per tabernaculũ quod erat mutabile, figurabatur ſtatus mutabilis præſentis vitæ. Per templum vero, quod erat fixum & conſtans, figurabatur ſtabilitas vitæ futurę, quę eſt omnino inuariabilis. Et propter hoc in ædificatione templi dicitur, quod non eſt auditus ſonitus mallei, vel ſecuris, ad ſignãdum, quod omnis perturbationis tumultus longe eſt a ſtatu futuro. Aliqui tamẽ dicunt, quod per tabernaculum figurabatur ſtatus veteris legis. Per templum aũt a Salomone cõſtructum, ſtatus legis nouæ. Vnde ad conſtructionem tabernaculi ſoli Iudæi ſunt operati. Ad ædificationem vero templi operati ſunt etiam Gẽtiles, ſcilicet Tyrij, & Sydonij.

Tribus mirificis telæ ſimilitudinibus hominis vitæ ſtatus, miſeria & breuitas promptè terminatur. Cap. LXXXIIII.

Vita hominis corporalis aſſimilaẽ telæ propter tria.

Primo ratione contextionis: quia ſicut tela contexitur filis, ita vita hominis diebus perficitur. Sed quo augmentum percipit, eo ad inciſionem tendit. Nam cum tempora percepta prætereunt, futura deplican-

plicantur,& de vniuerſo vitæ ſpatio tanto ſiunt pauciora quæ voluunt,quo mul
Iob.7. ta ſunt quæ tranſierunt.Iob:Dies mei ve locius tranſierunt quam a texente tela ſucciditur.

Secundo ratione innexionis. Tela qppe infra ſupraque ligata duobus lignis innectitur,vt texatur.Sed quo inferius texta inuoluitur,eo ſuperius texenda deplicatur:,vt vnde ſe ad augmentum multiplicat,inde fit minimum,quod reſtat. Sic nimirum vitæ noſtræ tempora & tranſacta quaſi inferius voluimus, & ventura quaſi ſuperiora deplicamus: quia quo plus ſunt præterita, eo minus eſſe incipiunt futura.

Tertio ratione ſuceiſſionis Tela enim breui tempore texitur,& ideo cito ſuccidítur Sic homo breui viuens tempore,
Iſa. 38. cito moritur.Iſa Præciſa eſt velut a texẽte vita mea. Vnde Greg.dicit, quod tela tarditatem prouectus, vita autẽ præſens moram defectus non habet.In illa namque cum laborantis manus figitur,aduẽtus termini elongatur.In iſta vero, quia tempore deſinens indeſinenter conſumimus,ad finem noſtri itineris etiam quieſcendo peruenimus, & per curſum noſtri tranſitus etiam dormientes imus.Electi ergo, quia præſentis vitæ momenta decurrere ſub feſtinatione conſpiciunt, nequaquam in hoc mobilitatis itinere cordis intentionem figunt, ſicut dicit Gregorius.

Vitam tum corporalem,tum ſpiritualem hominis propter pugnæ neceſſitatem,contra diaboli malignitatem,propriam infirmitatem,ac vitiorum naſcentiũ proſixitatem deberepugnarce nec non ſtuppa tribus rationibus comparari, exemplis demonſtratur aperte.

Cap. LXXXV.

Vita humana ſpiritualis aſſimilatᷣ militiæ.

Primo propter pugnæ neceſſitatem: quãdiu enim in hac vita præſenti homo tenetur,pugnare neceſſe eſt eum.
Iob. 7. Primo propter diaboli malignitatem Vnde.Iob,ſecundum vnam literam dicitur.Tentatio eſt vita hominis ſuper terram Grego.Quid tentationis nomine,ni
ſi pugna contra malignos ſpiritus exprimitur?Ergo vita hominis tentatio eſt,qa dum contra malignorum ſpirituum inſidias vigilat,in bellorum procinctu proculdubio deſudat. Grego.

Secundo habet pugnare contra ꝓpriã infirmitatem. Spontè quippe a ſtatu conditionis lapſus,corruptionis ſuæ putredini ſubditus,dum ſibi ex ſeipſo moleſtias gigni,in quadã pugna varietatis exiſtit. Vnde nunc,& ſi ad ſumma appetenda & etiam conſequenda ſe erigit mutabilitatis lubricæ impulſu protinus ad ſemetipſum cadit:vult in contemplatione ſtare, ſed non valet cogitationis egreſſum figere,nititur ſed infirmitatis ſuæ lapſibus enervatur.Qui nimirum mutabilitatis ſuę onera,quia volens expetijt, nolens portat. Quietus homo carnem poſſidere potuit,ſi beue abauctore conditus poſſideri voluiſſet. Cumque ſe erigere contra conditorem ſtuduit,in ſemetipſo protinus carnis contumelias inuenit. Sed quia cum culpa ſimul ab origine etiam pœna propagatur, inſerto infirmitatis vitio naſcimur,& quaſi cum hoſte deducimur, quem cum labore ſuperemus. Ipſa ergo hominis vita pugna eſt. cui ex ſemetipſa naſcitur: vnde perimatur.

Tertiò habet pugnare cõtra vitiorum naſcentium perplexitatem:quia ſcilicet, pœnitentis anima ſemper in pugna eſt quod & ſi ſemper ex virtute ſuccidat,qđ ex infirmitate generat,ſemper tamen ex infirmitate generat, qđ ex uirtute ſuccidat Nam & ſi iam ab iniquitatis perpetratione compeſcitur,in ipſis tamen bonis operibus modo malorum memoria, modo ſeductionis caligine tentationis ſuæ interpretatione fuſcatur. Alius namque a luxuria iam carnem reſtrenat.ſed tamen adhuc luxuriæ fantaſmata toleat. quia qui volens fecit,horum etiam inultus meminit & pœnam ſuſtinet, quod voluptatem putauit. Quia vero ad demiſtam culpam retrahi metuit,ventrem nimiè rigore abſtinentiæ conſtringit,vultuique ex abſtinentia palleſcit Cumq; pallor in facie aſpicitur,veneranda ab hominibus vita laudatur,moxque inanis gloria abſtinentis animam cum verbis fauotis concutit,quam concuſſa mens dum ſubjcere non valet,eum,per quem

tentæ-

veneratur tergere a facie pallorem quærit, ſicque fit, vt infirmitatis nexibus ligata, aut pallorem abſtinentiæ fugiens iterum per alimenta ſubdi luxuriæ metuat: aut impulſum luxuriæ per abſtinentiam ſuperans, pallorem ſuum inani gloriæ militare pertimeſcat. Alius lapſum ſuperbiæ ſuperans, toto iam deſiderio ſtatum humilitatis apprehendit. Cumque ſuperbientes quoſdam vſque ad oppreſſiones innocentium erumpere conſpicit poſtponere aliquantulum cogitur, quod decreuit, vim rectitudinis exerit, & prauis non manſuetudine, ſed auctoritate contradicit. Vnde plerunque fit, vt aut per humilitatis ſtudium rectitudinis zelum deſerat, aut zelo rectitudinis turbet humilitatis ſtudium, quod tenebat. Cumque ſeruari ſimul, & zeli auctoritas, & propoſita humilitas non poſſit, ſibimetipſi homo ex perturbatione incognitus redditur. Ita, vt vehemēter ambigat, ne apud ſeductum animum, aut ſuperbia ſe auctoritate zeli inſinuet, aut torpor pauidus humilitatem fingat. Alius quanta ſit fallaciæ culpa, & fidei virtus conſiderans, arcem veritatis eligens, decernit, vt ex ore iam falſus ſermo non prodeat, ſeſeque funditus a mendacij tranſgreſſione diſiungat. Sed fit plerumque, vt dum verum dicitur, vita proximi grauetur. Cumque ingerere alteri læſionem metuit ad hoc, quod dudum preſſerat, fallaciæ vitium, quaſi ex ſtudio pietatis redit, ſicque fit vt ſi malitia mentem non teneat, in eo tamen veritatis iudicium vmbra mendacij obſcuret. Vnde & ſæpe, quia percontatus quiſque conticere non valet, aut falſum dicens ſuam mētem trucidat, aut verum loquens proximi vitā grauat. Alius amore conditoris excitatus, a terrenis cogitationibus mentem curat aſſidua oratione ſuſpendere, atque hanc in ſecreta quietis intimæ ſecuritate collocare. Sed in ipſo ſuæ orationis aſcenſu, dum eleuare animum ab infimis nititur, infirmorū phantaſmatibus reuerberatur, atque ad intuendum lucem mentis oculus tenditur, ſed ex corporeo vſu ſurgentibus terrenorum imaginibus obſcuratur. Vnde fit plerumque, ut intendentis animus ipſa ſua infirmitate fatigatus, aut orationē deſerens deſidia torpeat, aut ſi diu in oratione permanſerit, apud eius oculos obortarum imaginum caligo denſeſcat. Propter quæ omnia recte dicitur, quod militia ſiue tentatio eſt vita hominis ſuper terram.

Secūdò vita hominis aſſimilatur militiæ propter armaturæ contrarietatē. Quia. ſ. mens humana ipſis ſuis ſpiritualibus armis quibus ſe defendere nititur, impugnatur. Vnde fit, vt ſi eis careat, pigreſcēdo ſuperetur. Et rurſus ſi & illa ſumat, eiſdem ipſis vulneretur, nam ecce iſte ab eruditione diuinæ legis alienus ignorantia ſua deprimitur, ne quid obtinendæ ſalutis operetur. Ille diuinæ legis ſcientia præditus, dum ſibi præ alijs gaudet intellectum ſuppetere, quia priuato gaudio exultat, percepti intellectus in ſe munera diſſipat, & inde in iudicio cæteris deterior exhibetur, vnde cæteris ad tempus clarior oſtenditur. Hunc quia virtutum dona non ſubleuant etiam vitam ſimplicem rectitudinis declinat, & velut extraneum ſe a cœleſti munere deputans, quaſi eo ſecurius praua agit, quo ſuperni doni ſublimia munera non percipit. Illum vero prophetiæ ſpiritus replens ad præſcientiam ſubleuat, eiqꝫ ventura quaſi iam præſentia oſtendit. Sed dum ſæpe & in multis ſuper ſemetipſum tollitur, vt futura veraciter contempletur, mens in ſui confidentiam deducta, eum qui haberi non ſemper poteſt, ſemper ſibi adeſſe prophetiæ ſpiritum æſtimat, cumque omne, quod ſenſerit prophetiam putat. Et quia ſibi hanc, & cum non habet retribuit, & inquantum haberi potuit amittit. Sicque fit, vt inde poſt aliorum merita triſtis redeat, vnde æſtimationem omnium lætus præibat. Militia ergo, ſiue tētatio eſt vita hominis ſuper terram, quæ aut aliena a virtutibus ad cœleſte præmiū fugere non valet, aut ditata donis ſpiritualibus aliquando deterius ex occaſione virtutum ruit.

Tertiò vita humana etiam corporea aſſimilatur militiæ propter deficiētiæ velocitatem. Nam per militiæ tranſitum ad finem quotidie tenditur, cumque per ordinem militiæ locus creſcit, tota militia ſimul homini deficit. Militia ergo eſt vita hominis ſuper terram. Quia dum vnuſquiſque ad vitæ prouectum per temporum augmentum tendit, augendo vitam viuere definit. Dies quippe expectantur, vt veniant, ſed cum ad augmentum vitæ veniunt iam ab augmento vitæ ſubtrahūtur. Quia & itinerantis greſſus dum in vlteriora proficit, quod reſtat iter decreſcit.

Vita

Vita ergo noſtra militia eſt, quæ quanto ad augmenta ducitur,eo, vt non ſit,finitur.

Item vita noſtra aſſimilatur ſtuppæ.Ec
Eccl.4. cleſiaſti.Prophanæ ſtuppæ collectio ſinagoga prætereuntium.Primo propter vſum. Fiunt enim ex ſtuppa fila groſſa,inæqualia,debilia,& nodis plena. Talia autem ſunt opera peccatorum, ſcilicet groſſa propter defectum prudentiæ, inæqualia propter defectum iuſtitiæ,debilia propter defectum conſtantiæ, ſiue fortitudinis, & nodoſa, ideſt nexibus voluptatum plena,propter defectum temperantiæ.

Secũdo propter ſiccum.Eſt enim ſtuppa multum ſicca,& ideo cito arripit flammam,& cito vertitur in fauillã.Sic mens peccatoris cum ſit ſicca ab humore gratiæ,cito inflammatur a tentatione,& peccati delectatione:ſed citò deficit delectatio operis,quæ tandem vertitur in fauillam,ideſt in cruciatum ignis.

Tertiò propter fumũ: quia fumus ſtuppæ dum extinguitur,amarus,& tenebroſus inuenitur,oculis nociuus, & naribus fœtidus. Fumus ergo ſtuppę,eſt delectatio culpę,quę extinguitur cum opus peccati finitur,& tunc relinquit in conſcientia amaritudinem,in anima tenebroſitatem,oculis intuẽtium nocet per malam ædificationem , & naribus per infamiæ fœtorem.

Virtutes in anima velut in terra ſemina fore inſerenda , vitiaque ſemper fomitem in nobis relinquere naturalibus ſimilitudinibus clarum efficitur.

Cap. LXXXVI.

VItia ſunt prius extirpanda,& pòſt iſerendæ virtutes . Nam ſi camporũ ſentes arator vomeris ſciſſione nõ eruit, terra accepta ſemina in ſegetem nõ producit. Et ſi putredinem medicus vulneris,vel vlceris apertione non eijcit,nequaquã in loco putredinis ſanacaro cõualeſcit.

Item vitia etiam per pœnitentiam,vel emendationem purgata aliquam poſt ſe notam, vel virtutum debilitatem,ſeu ad peccandum pronitatem relinquunt, ſicut etiam poſt ſanationem vulneris remanet cicatrix.Simon, ergo ille quem dominus a lepra mundauit,etiam poſt emundationem ſemper vocabatur Simõ leproſus. & ſicut qui vulneratur in pede etiam poſt ſanationem vulneris claudicat.Sic etiam poſt vitiorum cõſuetorum correctionem remanet pronitas quædã & debilitas.

Vnitas ſpiritualis , quę triplici corporali vnitati aſſimilatur,quantum bonis tum corporalibus tum ſpiritualibus proſit, pluribus edocetur exemplis.

Cap. LXXXVII.

VNitas ſpiritualis aſſimilatur vnitati rerum corporalium. Eſt enim in rebus corporalibus triplex vnitas, ſcilicet artificialis,naturalis,& ſocialis.Artificialis quidem eſt ex partium integritate , ſicut eſt vna domus conſtans ex multis partibus,quarum nulla per ſe domus dicitur , omnes vero inſimul vnitæ conſtituunt domum vnam . Vnde
Boetius. Vnum eſt indiuiſum in ſe,ab alijs autem diuiſum. Et talis res quàm Boet.
diu eſt, vna eſt vnde ſi diuidatur non eſt. Sicut patet in cultello, qui vnus eſt ex manubrio ;& ferro. Vnde ſi ferrum a manubrio ſeparetur iam non eſt cultellus, ſed duo fruſta . Hæc vnitas ſpiritualiter debet eſſe in homine, reſpectu ſui quo ad mentis integritatem. Cordis enim diuiſio ſignum
eſt mortis. Oſeas. Diuiſum eſt cor eorum, propterea interierunt. Vnde anima quæ diuidit affectiones ſuas circa multa , eſt ſicut candela quæ tot parietibus adhęſit, quòd auulſa cera ſua uix ſuum ligmen remanſit in ea. Vnde de a- Ose.11.
nima ſancta dicitur Cant.6.Vna eſt colũba mea. Cant.6

Secunda eſt vnitas naturalis, ſicut animæ, & corporis in vna perſona , & plurium conſanguineorum in vna parentela: & talis unitas competit humilitas

1. Cor. tas competit homini reſpectu Dei.1. Co
6. rin. Qui adhæret Deo, ſcilicet per fidem,
& charitatem, vnus ſpiritus eſt cum eo.
Et nota, quod in homine caro vnita ſpi-
ritui, ſuſcipit ab eo multa bona, ſcilicet
vitam, motum, ſenſum, & huiuſmodi. Et
ſimiliter pauper homo conſanguinitate
coiunctus diuiti, ſuſcipit ab eo multa do
na. vnde multum appetit pauper nobilis
matrimonium mulieris diuitis propter
bonorum communicationem. Ergo mul
to magis appetenda eſt vnitas charita-
tis cum Deo, qui eſt ſummum bonum, a
quo eſt omne datum optimum, & omne
donum perfectum. Vnde anima ex
charitatis coniunctione aſſequitur com
munionem multorum, & magnorum bo
Sap. 8. norum Sapien. Sciens quoniam mecum
Sap 7. communicabit de bonis. & Sapien. Ve-
nerunt mihi omnia bona, &c.

Tertia eſt vnitas ſocialis, ſicut multo-
rum mercatorum in vna ſocietate. Sic de
bet homo in charitate vniri, & ſociari p-
ximo ad lucrum vitæ æternæ, ita vt poſſit
dici: Ecce quàm bonum, & quàm iocun-
Pſ. 132. dum habitare fratres in vnum. Hanc er-
go vnitatem facit vinculum charitatis
ad proximum, ſine qua mutua pax, aut
ſpiritualis gratia non conſeruatur, ſed ef
funditur, & euacuatur. ſicut vinū de do
lio ſine vinculo. Et nota, quod hæc vnita
& vinculum charitatis multorum cōgre-
gatorum in vnum, valet ad multa. Primò
quidem ad laborādum. Nam ſicut homo
debilis fortiori ſociatus portat, ſeu trahit
quod per ſe ſolus trahere, vel portare nō
poſſet, ſic eſt vnus homo alteri in chari-
tate vnitus. Eph. Supportantes inuicem
Eph 4. in charitate.

Item valet ad inflammandum. Ligna
enim pariter congregata maiorem ignē
Eccl. 4. faciunt Eccleſiaſtic. Vnus quomodo ca-
leſciet?

Item valet ad impetrandum, quia mul
ti rogantes faciliter exaudiūtur, ſicut Ab-
bas faciliter audit conuentum, quando
ſimul aliquid petunt. Et ſimiliter, quan-
do omnes ciues alicuius regni aliquid
petunt a Rege, non de facili negat eis. Et
vnus denarius minus bonus recipitur a-
liquando cum multis bonis, qui per ſe
refutaretur. Sic preces vnius admittūtur
1. pet. 3 ratiōe alterius. 1. Petri: Omnes vnanimes
in oratione eſtote.

Item valet ad pugnandum. Nam quo-
tiens filij Iſrael congregati fuerunt, vi-
ctores extiterunt, diſperſi verò victi ſunt.
Pugna enim vnanimiter aggreſſa victo-
riam parit, ſicut cauda equi diuidendo pi
lum a pilo faciliter poteſt rumpi, ſed nō
ſimul accepta. Eccleſiaſt. Si quiſpiam p- Eccl. 4
ualuerit vni, duo reſiſtūt ei. Dicitur, quod
Saladinus, cum moreretur, vocauit filios
ſuos, & iuſſit, vt ſinguli afferrent virgas,
quas diuiſas de facili fregerūt: ſed ſimul
iunctas frangere non potuerunt. Et di-
xit eis: Sic filij, ſi ſitis vnum inter vos, &
vnanimes n̄ poteritis vinci, nec māgi: ſed
ſi diuiſi, & ſeparati, vincemini.

Item valet ad ſupportandum. Leuis e-
nim eſt ſarcina quantumcunque debili,
quando iuuatur a pluribus. ſicut patet in
ceruis, quando tranſeunt aquas, quorum
vnus ſuſtentat caput alterius, & mēbra
etiam corporis inuicem ſe ſupportant.
Roma. Vnum corpus ſumus in Chriſto, Ro. 12.
ſinguli autem alter alterius membra. Itē
ad ſecurandum. Miles enim non eſt ſecu
rus extra exercitum, nec obſeſſus extra
caſtrum. Sic nec fidelis extra congregatio-
nem bonorum.

Item valet ad congaudēdum. Nullius
enim rei ſine ſocio iocunda eſt poſſeſſio.
Apis enim plurium florum humorem in
vnum congregat, ut mellificet. Vnde in
vita æterna verè erit perfecta vnitas, &
perfecta iocunditas. Nā ibi erit vna vox
lætantium vnus ardor cordium, amor p-
fectus, & vnus omnium ſpiritus, Io- Ioā 17.
hann. Vt ſint vnum, ſicut & nos vnum
ſumus.

*Dei gratiam in corde alicuius perſiſtere, quatuor
clariſſimis ſignis nos poſſe cognoſce-
re, exemplis, & authori-
tatibus erudi-
mur.*

Cap. LXXXVIII.

VNctio ſpiritualis gratiæ quatuor ſi-
gnis oſtenditur, cum eſt interius in
corde.

Primum eſt, ſi mandata Dei ſeruat. Li
gna enim, & lignum oleo vncta, ignis fa 1. Io. 2
cilius accendit, & vrit. Io. Vnctionem quā
accepiſtis, maneat in vobis, quæ ſ. ad ob-
ſeruanda Dei mandata cor implet, & in-
flammat.

Secundum eſt, ſi vinculū diaboli, ideſt
pec-

peccatum totaliter euadit. Pugil enim be
ne vnctus non diu a ſocio tenetur. Eccle
1,Ic.11. ſiaſt. Qui vngis Reges ad pœnitentiam.
Tertiũ eſt, ſi lucide de rebus iudicat. Res
enim vncta lucidior eſt. Sic anima gratia
vncta, clare ac lucide, & vere iudicat de
mundanis. Ioã. Vos vnctionem habetis a
Sancto. Vbi gloſſa, non eſt neceſſe, vt do-
ceamini, ſed vnctio docet vos, quę ſ. tenẽ
da ſunt, & quæ non.

Quartum eſt ſi onera tribulationum,
& infirmitatum, & pœnitentiæ, & huiuſ-
modi patienter, & ſine murmure portat.
Quadriga enim ſi eſt bene vncta currit,
Eec. 38 ſine ſtridore. Eccle. In his curans mitiga-
bit dolorem. Vnguentarius faciet pigmẽ
ta ſuauitatis, & vnctiones conficiet ſani
tatis. Sed nota, quod vnctum locũ inua-
dunt muſcæ, & inquinant. Sic demones
illos quos viderint habere gratiam, nitũ-
tur inquinare prauis cogitationibus. Ec-
Eccl. 10 cle. Muſcæ morientes. i. immundæ cogita
tiones, perdũt ſuauitatem vnguenti, i. bo
norum operum meritum, vel deuotionẽ
orationis.

Aſtutos ſubtilitatemq́, ingenij habentes, pro
pria voluntati inniti tribus con
firmatur exemplis.

Cap. LXXXIX.

VOluntati proprię maxime conſueue-
runt multi homines aſtuti, & religio-
ſi, vel prælati. Nam pellis quanto eſt ſub-
tilior, tanto eſt difficilior ad excoriãdum.
Sic, qui plus habẽt de ſubtilitate ingenij,
vel religionis, difficilius exuuntur ꝓpria
voluntate.

Item caput animalis difficilius excoria
tur, quàm alia membra. Per caput vbi ma
gis vigent ſenſus corporis, quam in alijs
membris, ſignificantur prælati, & illi, qui
plus videntur habere diſcretionis. Tales
difficilius excoriantur a propria volunta-
te quam ſimplices, eo ꝙ in multa ſapien
tia multa ſit indignatio

Item anguilla pellem lubricam habet,
& vix teneri poteſt ad excoriandum.
Sic multi ita lubrici, & mobiles ſunt, ꝙ
pelle proprię voluntatis expoliari nõ poſ
ſunt, ſemper rationes ad excuſandum, vel
contradicendum habentes. Hæ ſunt pel-
les contradictionis quibus commutatur
Dominus dicens, Turbabũtur pelles ter Abac. 3
ræ Madian, ſ. in præſenti ſeculo; vel in fu
turo iudicio.

Vſurarij, qui dum aliena retinent, a Diabo
lo detinentur, animalibus a car-
nificibus emptis com
parantur.

Cap. XC.

VSurarius quamdiu detinet alienum
bonum, ipſe a diabolo detinet. Vas
enim plenum aqua in fundo firmius te-
netur: & hoc non eſſet, niſi aquam in ſe
teneret: & tam diu tenebitur, quamdiu
aquam continebit. Sic qui tenet alienum
tenetur ipſe a diabolo.

Item vſurarius, quod per vſuras extor-
quet ſuper ſeipſum accidit, id eſt ſuper a-
nimam ſuam: & dum pignus accipit a ꝓ-
ximo, animam ſuã impignerat diabolo.
Vnde quicquid de vſuratio lucro expen-
dit, ſuper ſeipſum expendit. Et ideo ſi-
milis eſt animalibus emptis a lanijs
quæ ad occidendum impinguantur: pro
quibus quicquid lanius expendit ſuper
ea expendit. Hiere. Congrega eos tanquã
gregem ad victimam, & ſanctifica eos in
die occiſionis, id eſt ſepara eos tanquam
ea, quæ ſolent immolari.

Chriſtum, qui hic iure optime ſtateræ compara-
tur, in his ſingulis, quæ in tabernaculo
Moyſi, & in Arca continebantur;
necnon in duplici Altari figu-
ratum eſſe, varijs ſimili-
tudinibus confir-
matur.

Cap. XCI.

CHriſtus aſſimilatur ſtateræ, Quia (vt
Grego. dicit) ad penſandum vitæ no
ſtræ meritum venit, ac ſecum iuſtitiã ſi-
mul, & miſericordiam detulit: ſed miſe-
ricordiæ lance proponderans culpas no-
ſtras parcendo leuiauit. In manu enim
patris quaſi ſtatera miri libraminis fact⁹,
hinc in ſe calamitatem noſtram, & illinc
peccata ſuſpendit. Sed grauis ponderis
calamitatem moriendo innotuit, & apud

miſericordiam ſuam Deus lene eſſe peccatum relaxando monſtrauit, qui hoc primum gratiæ contulit, quia pœnā noſtrā nobis cognoſcibilem fecit. Nam quantæ pœna noſtris deberetur peccatis, ex pœnis, & morte apparuit ipſius Redemptoris.

Item Chriſtus figuratus eſt in lege veteri per illa, quæ continebantur in tabernaculo Moyſi. Ipſe enim figurabatur per ea, quæ erant in tabernaculo interiori, ꝑ propitiatorium, quia ipſe eſt propitiatio
1. Io. 2. pro peccatis noſtris, vt dicit. 1 Io. Et conuenienter hoc propitiatorium a Cherubin portabatur: quia de ſeipſo ſcriptum
Pſal. 67 eſt, Adorent eum omnes Angeli eius. Qui ſedes ſuper Cherubin, &c. Ipſe etiā figurabatur per arcam: quia ſicut arca erat conſtructa de lignis Sethim, ita corpus Chriſti de membris puriſſimis cōſtabat. Erat autem deaurata: quia Chriſtus fuit plenus ſapientia, & charitate, quæ auro ſignantur. Intra arcam autem vrna aurea erat, idest anima habēs manna, idest omnem plenitudinem deitatis. Erat etiā in arca virga, idest poteſtas ſacerdotalis, quia ipſe factus eſt ſacerdos in æternū. Erant etiam ibi tabulæ teſtamenti ad deſignandum, quòd ipſe Chriſtus eſt legiſlator.

Item Chriſtus figurabatur per ea, quæ erant in tabernaculo exteriori, ſ. per candelabrum: quia ipſe dixit, Ego ſum lux
Ioan. 8 mundi. Et per ſeptem lucernas ſeptē dona Spiritusſancti notantur, quæ fuerunt in eo. Ipſe etiam figurabatur per mēſam: quia ipſe eſt ſpiritualis cibus ſecundum
illud Io. Ego ſum panis viuus. Duodecim Ioan. 6
autem panes figurabant duodecim Apoſtolos, vel doctrinam eorum. Vel per candelabrum, & menſam, poteſt ſignificari doctrina, & fides eccleſiæ, quæ illuminat & ſpiritualiter reficit.

Ipſe etiam Chriſtus figurabatur per duplex altare, idest holocauſtorum, & thimiamatis, quia per ipſum oportet nos offerre omnia virtutum opera ſiue illa quibus affligimur, quæ offerebantur in altari holocauſtorum, ſiue illa, quæ maiori mentis perfectione. ſ. ſpiritualia perfectorum deſideria Deo offeruntur in Chriſto quaſi in altari thimiamatis, ſecūdum
illud Heb. Per ipſum ergo offeramus ho- Heb. 13
ſtias laudis ſemꝑ Deo. Et nota, ꝙ Exo. 13. Exo. 20
Dominus mādauit, quòd fieret altare de terra, vel ſaltem de lapidibus non ſectis. Et iterum quod etiam non facerent altare excelſum, ad quod oporteret aſcendere per gradus; ad deſignandum, quòd in Chriſto domino noſtro, qui eſt verum altare, debemus confiteri veram carnis naturam quantum ad humanitatem, quod eſt altare de terra, vel lapide facere: quantū ad deitatem debemus in eo confiteri patris æqualitatem, quod eſt non aſcendere per gradus ad altare. Ipſe enim Chriſtus non minor patre eſt, aut Spiritusſancto, ſed coæternus, & coæqualiter vtriq; viuens, & regnas Deus in ſecula ſeculorum. Amen.

Explicit Liber Nonus.

PROLO-

PROLOGVS LIBRI DECIMI, in quo ſuccinctè de reſiduis humanis operibus, quæ ad vitæ neceſſitatem rationabili de cauſa præter legis humanæ decretum homines operantur, ac dœmonibus, & conſuetudinibus quàmplurimis, quæ ex rationabilibus cauſis inter homines obſeruantur, exempla, & ſimilitudines ad moralẽ inſtructionem inflectere proponitur.

COr ſuũ dabit in conſumationem operũ. Eccleſiaſt. Quia oẽ agẽs agit ꝓpter finem: generaliter oparĩ ꝰ omne cœptũ
Ecc. 38 appetit opus perficere, maximeq́;, quod laboribus plurimis longisq́; proſecutum eſt ſtudijs ſine deſiderat debito fœliciter cõſummare. Poſtq̃ igitur in præcedentibus libris exempla de rationis operibus, quæ homines, aut lege iubente, aut arte dirigente producunt, quàmplurima ſunt inducta, ad reliquorum conſummationem operũ humanorum, de quibus exempla promiſimus, libet cor, & ſtylum conuertere, & de reſiduis humanis operibus, quæ ad vitæ neceſſitatem, vel commodum rationabiliter præter legis humanæ decretũ, vel prę̨ter artis habitum homines opanẽ, ac de moribus, & cõſuetudinibus varijs, & quæ ex rationabilibus cauſis inter homines obſeruantur, & interdũ ẽt de fortuitis caſibus in hoc vltimo noſtri opis libro exempla, vel ſimilitudines ponere, ac ea, vt de alijs fecimus, ad moralem inſtructionem inflectere. Cum his inſuper inducentur exempla de moribus, & actibus fidelium Iſraelitici populi, de & quibuſdam particularibus actibus inſigniũ perſonarum, quæ in illo fidelium populo celebres extiterũt. De moribus quoq́;, & actibus clericorum miniſtrantium, & populi Chriſtiani, & de his rurſum, quæ ad fœmineum ſexum, vel puerilem ætatem pertinent, ac de his, quæ ad defectũ ſpectãt tam corporalis, q̃ ſpiritualis vitæ, nec non, & quæ ad damnum, vel tædiũ plerunq; inter homines fiunt, nonnullæ ſimilitudines introducentur. Dabit itaq; huius operis auctor in hoc libello cor ſuum iuxta verbum propoſitum in conſummandis exemplis operũ humanorũ, vt videlicet huiuſmodi opm ſimilitudinibus coſummatis labor ſuſcepti operis totaliter terminetur. Cæterùm ne ordine diſpari a prioribus poſteriora degenerẽt, ſecundũ modum obſeruatũ ſuperius diuerſorum capitulorum materias volo ſub alphabeti literis, & ordine diſponere.

Peccati turpitudine abiectos à mundo, Chriſtũ vt plurimum ſuſcipere, ſerui Amalechitæ exemplo, quem Dauid inuenit, Ducemq́; ſuis itineris conſtituit, aſſeritur, idque Diui Gregorij ſententia myſticè interpretatur. Cap. I.

ABiectos a mundo Chriſtus plerunq; ſuſcipit, ſicut nõnunquã vna ciuitas ſuſcipit, & honorat expulſos ab alia. Et ſicut etiam vnus homo miſericors fa-

nulum ſuſcipit pauperem, & infirmum ab alio crudeli domino derelictum, ſicut
1. Reg. 30 legitur de quodam Aegyptio puero ī via laneſcente, quem Amalechitā agrorum in itinere deſeruit, Dauid vero inuenit, ci bo refecit, ducem ſui itineris fecit, Amalechitam perſequitur, epulantem reperit, & extinguit. Quid enim eſt, ſicut Greg. dicit, ꝙ Ægyptius ab Amalechita puer in itinere laſſatur, niſi quod amator præſentis ſeculi peccati ſui nigredine opertus, ſæpe ab eodem ſeculo infirmus deſpectusq; relinquitur, vt cum eo nequaquā currere valeat, ſed fractus aduerſitate torpeſcat. Sed hunc Dauid inuenit: quia Redemptor noſter veraciter manu fortis nō nunquam quem fractum a mundi gloria reperit, in ſuo amore conuertit, cibo paſcit, quia verbi ſcientia reficit: ducem itineris eligit, quia ſuum etiam prædicatorē facit. Et qui Amalechitam ſequi non valuit, dux Dauid efficitur: quia is qui ē indignum mundus deſeruit non ſolum conuerſus in ſua mēte dominum recipit, ſed etiā prædicando huc uſq; ad aliena corda perducit. Quo videlicet duce Dauid Amalechitam conuiuantem inuenit, & extinguit: quia ipſis Chriſtum prædicantibus mundi lætitiam deſtruit; quos mundus comites habere deſpexit.

Cum Deus omnium ſit largitor bonorum, ſi ea interdum alicui auferat etiam innocenti, eum nunquam iniuſtum fore iudicandum clariſſimo humano exemplo confirmatur.

Cap II.

OBlatio, & priuatio temporalium alicui etiam innocenti facta diuino iudicio, non oſtendit Deum eſſe iniuſtum, cum ipſe ea dederit, & omnia ſua ſint. Cuius exemplum eſt, quia nec aliquādo iniuſtus eſt creditor, qui dum præfixo requirendi tempore non conſtringit, quando vult, exigit, quod fœneratur. Ita dum Deus aufert, quæ dedit nō aufert noſtra,
Iob. 1. ſed recipit ſua. Vnde dicitur: Iob, Dominus dedit, dominus abſtulit: ſicut domino placuit, ita factum eſt. ſit nomē domi
Sen. ad Marc. ni benedictum. Senec. Non eſt, quod nos ſuſpiciamus tanquam inter noſtra poſita. mutuata accipimus, vſuſfructusq; noſter eſt. Cum ipſe arbiter ſui muneris imperat, nos oportet in promptu habere, ꝗ in incertum diem data ſunt; & appellatos ſine querela reddere, peſſimi debitoris eſt creditorem facere iniuſtum.

Vitia adulatorum quàmplurima tanquam Diaboli inſtrumenta ad homines alliciendos varijs ſimilitudinibus patefiunt.

Cap. III.

ADulatores ſimiles ſunt proditoribus: quia ſ. oſculo oris tradunt hominē
hoſtibus ſuis. vt Iudas Chriſtum, & Ioab 2. Reg. 20
Amaſam.

Item ipſi ſunt lactatrices diaboli, lactātes peccatores, & in peccatis dormire facientes cantando eis Placebo, cantilenā
Diaboli. Prou. Fili mi ſi te lactauerint pec Prou. 1
catores, ne acquieſcas eis.

Item ipſi ſunt diaboli ioculatores non
permittentes ſuos in aliquo contriſtari. Oſe. 7.
Oſee. In malitia ſua lætificauerūt Regē, & in mendacijs ſuis Principes

Item ſunt diaboli incantatores, quia faciunt hominibus credere, quod ſint id, quod non ſunt: & vbi nihil ſunt, aliquid eſſe oſtendunt.

Item ſunt diaboli aucupes Prouer. Qui Pro. 26
blandis ficiisque ſermonibus loquitur amico ſuo, rete expandit greſſibus ſuis.

Suipſius ac Mundi amor inordinatus, qui cauſa perditionis exiſtit, Amicusq; qui tantū propria vtilitate proximum amore proſequitur quam ſit improbandus, tribus ſimilitudinibus edocetur.

Cap IIII.

AMor ſuiipſius inordinatus quo aliquis nimis ſibi parcit, eſt ei cauſa perditionis. Sicut qui nimis diu ſeruat frumentum ſuum, perdit illud, quia corrumpit,
Sed ſi ſeminat, reſeruat. Vnde gloſa ſup Ioā. 12.
illud. Niſi granū frumenti, &c dicit: Inſipiens, quod tu ſeminas no viuificat, niſi
prius moriatur Io. Qui amat animā ſuam Ioā. 12
perdet eam. Augu. Si male amaueris, odiſti: ſi bene oderis, tunc amaſti

Item amicus, qui amat proximum cauſa vtilitatis tātum, adhæret quidem ei in proſperitate, ſed ipſum in aduerſitate relinquit. Homo enim arborem, diligenter ſeruat,

ſeruat, & frequenter viſitat, quamdiu in ea fructus fuerit: ſed ablatis fructibus ſine cuſtodia relinquit. Sicut patet in vineis, & hortis, qui tempore fructuũ clauduntur, & cuſtodiuntur, ſed amotis fructibus exponuntur. Iſa. Relinquetur filia Sion ſicut vmbraculum in vinea, & ſicut tugurium in cucumetario, ſ. cũ non ſunt fructus. Iſa. 1.

Item amator mundi ſimilis eſt homini, qui inebriatur ex aliqua re amara, qui ſcilicet propter ebrietatem non ſentiet amaritudinem. Vnde Threñ. Inebriauit me abſynthio. Ebrius quippe (ſicut dicit Grego.) quod patitur, neſcit. Abſynthio ergo eſt ebrius, qui pro amore præſentis ſeculi a ſenſu rationis eſt alienus, qui dũ quicquid pro mundo ſuſtinet, leue reputat, laboris amaritudinem quam tolerat ignorat, quia nimirum delectabiliter ad omnia ducitur in quibus pœnaliter tangatur. At contra vir iuſtus ad mundi pericula pro mundo toleranda eſſe debilis ſtudet, finem ſuum conſpicit vitã præſentem quàm ſit tranſitoriã attendit, & pro ea labores perpeti exterius renuit, cuius intrinſecus delectationem vincit. Thr. 3.

Auarus, qui obructo in aquis aſſimilari videtur, quanta animæ iactura mentiendo iurando multaq; illicita perpetrando, aliena lucretur, explanatur.

Cap. V.

AVari cum magno damno animę ſuę lucrantur illicita. Cæcis enim in ludo ſtultorum paruus porcus ad lacerandum traditur, & cum cæcus credit ſcindere porcum, ſcindit manum ſocij, & ille ſuam, & reportat modicum fructum, ſed magno ſtipendio vulneris illud emit. Sic cupidi modicum lucrum temporale acquirunt mentiendo, iurando, & alia illicita dicendo, vel faciendo, ſed magna vulnera peccatorum, quæ non attendũt, contrahunt. Et hoc eſt, quia cæci ſunt. Excæcauit enim eos malitia eorum.

Sap. 2. Item auarus eſt ſimilis ei, qui eſt ſubmerſus in aquis, qui quicquid manu tenet, ita fortiter tenet, quod non vult dimittere, ſed ſecum ſubmergi. Si auarus diuitias etiam malè acquiſitas per quas etiam totam familiam ſecum ſubmergit.

Item ſi caput hominis ſit extra aquam, & totum corpus ſit in aqua, non ſubmergitur. Sic ſi homo ſit in diuitijs multis, & cor nõ ſit ibi, non nocet. ſed ſi cor ſit ibi, perit. Thre. Inundauerunt aquæ ſuper caput meum, & dixi, Perij. Thr. 3.

Vnum os, duasq; aures homini a natura datas eſſe, vt plus audiat quàm loquatur: quidq; dum audit, attendere debeat, quoue modo verbum Dei percipiatur, vt proficiat, auctoritatibus multisq; exẽplis terminatur.

Cap. VI.

AVdire debet homo libentius, quàm loqui. Natura enim vnicuique dedit vnum os, & duas aures, vt velociores ſimus ad audiendum quàm ad loquẽdum. Iac. Sit omnis homo velox ad audiendũ, tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram. Iac. 1.

Item aures habet homo erectas, id eſt tendentes ad cœleſtia & Dei verba, non pendentes ad terram, vt animalia. Sed multi contra legem plus habent aures ad terrena pendentes quàm ad cœleſtia erectas. 2. Thi. Erit enim tempus cum ſanã doctrinam non ſuſtinebunt, ſed a veritate quidem auditum auertent. 2. Thi.

Item auditor deberet attendere nõ ad dicentem, ſed ad id, quod dicitur. Stultus enim eſt ille, qui vult emere frumentum, vel vinum, & plus attendit ad ſaccũ, vel ad dolium, vnde exit, quàm ad ipſum frumentum, vel vinum. Sic eſt ille, qui attendit in ſermone non quod dicitur, ſed a quo dicitur, cum tamen Dominus dicat: Sermonem quem audiſtis, nõ eſt meus. 1. Io. 10
Sene. Non remoueat dicentis auctoritas, nec quis dicat, ſed quid intẽdas. Luc. Qui vos audit, me audit. Sene. Luc. 10

Item audiunt quidam verba doctrinæ non vt faciant, ſed vt ſciant loqui: qui ſimiles ſunt ſingentibus, qui guſtant plura vina, non vt emant, ſed vt poſſint dicere alijs illud bonum illud melius. Sic iſti audiunt non vt faciant, ſed vt loquantur & detrahant.

Item ſimiles ſunt militibus, & clericis euntibus ad nundinas, non vt emant, aut vendant, ſed vt inde loquantur. pſalmus: Firmauerunt ſibi ſermonem nequam, ſ. vt referrent, ſed bonum relinquerent, Pſal. 63

Ze.33. Ezech. Audiunt ſermones tuos, & non faciunt eos,&c.

Item auditor obliuioſus ſimilis eſt cribro, quod ſi ponatur in aquam, ſtatim impletur, ſed cum extrahitur, nihil remanet. Sic multi cum ſermonem audiunt aqua compũctionis, & deuotionis pleni ſunt: ſed cum receſſerint, vacui remanent, & auditorum memoriam non habent. Ec-
Ecc.21. cleſiaſt. Cor fatui quaſi vas confractum, omnem ſapientiam non tenebit.

Item ſicut nihil prodeſt cibus, qui ſtatim ſumptus emittitur: & prolis cõceptio quam ſtatim mors ſequitur; vel imprimere figuras in aquã, cum eas non retineat, vel capere auem quæ ſtatim emittĩt. Sic non prodeſt audire verbum Dei, & proij-
Agei.1. cere illud. Aggei. Qui congregauit mercedes, miſit eas in ſacculum pertuſum.

Item audire debet homo verba Dei cũ reuerentia, & auiditate. Nam cũ magna reuerentia, & deſiderio iret infirmus ad reliquias Sanctorum per quas crederet ſanari. Tales autẽ reliquię ſunt verba Dei,
Sap.16. quæ expellunt omnem languorem. Sap. Neq; herba, neque malagma ſanauit eos domine: ſed ſermo tuus, q ſanat omnia. Et quia verbum Dei maioris efficaciæ eſt quàm aliquæ reliquię Sanctorũ, mirabile eſt quomodo aliquis infirmus remanet vbi a ſermone curatetur. Solent etiã homines ad reliquias Sanctorum aliqd offerre: ſed ad iſtas reliquias nihil petĩt, niſi intentio, & operatio.

Item ſi aliquis haberet lapidem precioſum, qui præualeret omni auro, & argento, & omnem infirmitatem curaret, non proijceret illum, ſed diligenter cuſtodiret. Sic nec homo debet proiįcere verbũ Dei, ſed diligenter illud cuſtodiret: quia præualet omni auro, & argento ſicut dici
Pſ.118. tur in pſal. Bonum mihi lex oris tui ſup milia auri, & argenti. Gloſa. Plus diligit charitas Dei legem, quàm cupiditas milia auri, & argenti.

Peculiares Iudæorum ſolemnitates, ipſarũq; modus celebrandi ac inſtitutionis cauſa rectiſſime recenſentur in quibus præcipua a Deo nobis per Chriſtum collata beneficia rationabiliter figurantur. Cap. VII.

BEneficia per Chriſtum nobis exhibita figurata fuerunt in illis feſtiuitatibus quas Iudæi conſueuerant celebrare. Nam in veteri lege erant ſeptèm ſolennitates temporales, vel ſpeciales, & vna cõtinua, vt poteſt colligi Nu. 28. Erat enim
Nume. 28 quaſi feſtum continuum, quod quotidie mane, & veſpere immolabatur agnus, ad repræſentandum perpetuitatem diuinæ beatitudinis. Aliæ autem erant feſtiuitates ſpeciales, Inter quas prima erat ſabbatum in qualibet ſeptimana in memoriã creationis vniuerſalis. Secunda erat Neomenia in quolibet menſe in innouatione Lunæ, ad commemorandum opus diuinæ gubernationis, quia inferiora præcipue variantur ſecundum motum lunæ. Aliæ vero quinque fiebant tantũ ſemel in anno, ſcilicet phaſe primo menſe, ad commemorandum beneficium liberationis de Aegypto. Et feſtum pentecoſtes quinquageſima die ad recolendum beneficium legis datæ. Alia tria celebrãtur menſe ſeptimo, qui quaſi totus erat ſolẽnis ſicut dies vn⁹. In prima enim die menſis ſeptimi erat feſtum tubarũ, in memoriam liberationis Iſaac, quando Abrahã inuenit arietem hærentem cornibus, quẽ repræſentabant per cornua quibus buccinabant. Sed decima die celebrabant feſtum expiationis, ad rememorandum beneficium propitiationis Dei ſuper adoratione vituli ad preces Moyſi. Poſt hoc autem celebrabant feſtum ſcenophegiæ, i. tabernaculorum ſeptem diebus, ad commemorandum beneficium protectionis, & deductionis per deſertum vbi in tabernaculis habitauerunt. Vnde in hoc feſto debebant habere fructum arboris pulcherrimæ, ſ. buxum, & lignum denſarum frondium. i. myrtum, quę ſunt odorifera, & ſpatulas palmarum, & ſalices de torrẽte, quæ diu retinent ſuũ virorem, & hæc inueniuntur in terra promiſſionis, ad ſignificandum, quòd per terram aridã deſerti eos duxerat Deus ad terram delicioſam. Octaua aũt die celebrabant feſtum cœtus atque collectæ, in quo colligebantur a populo ea, quæ neceſſaria erant ad expenſas cultus diuini. Et figurabat adunatio populi, & pax præſtita in terra promiſſionis.

Figuraliter autem per iuge ſacrificium ſignificabatur perpetuitas Chriſti, qui eſt
Heb. agnus Dei. Heb. Ieſus Chriſtus heri, & hodie ipſe, & in ſæcula. Per ſabbatum autem ſpiritualis requies nobis data per Chriſtum. Per Neomeniam autem, quæ eſt inceſſio lunæ nouæ, ſignificabatur illumina

tio

tio primitiuæ eccleſię per Chriſtũ eo prędicante, & miracula faciente. Per feſtum autem pentecoſtes deſcenſus Spiritusſancti in Apoſtolos. Per feſtum expiationis emundatio a peccatis populi Chriſtiani. Per feſtum tabernaculorum peregrinatio eorum in hoc mundo, in quo ambulant, in uirtutibus proficiendo. Per feſtũ aũt cętus, & collectæ congregatio fidelium in regno cęlorum. Et illud feſtum dicebatur ſanctisſimum. Et hæc tria feſta erant continua adinuicem, quia oportet expiatos a uitiis proficere in uirtute quouſq; perueniant ad Dei uiſionem. Vnde dicit
Iſa.33. in Pſal. Ibunt de uirtute in uirtutem, uidebitur Deus Deorum in Syon.

Bonum ſemper ex mali admixtione corrumpi, prauiſacrificii Pilati exemplo alijsq; rationibus ſuadetur.

Cap. VIII.

Luc.13. BOnum corrumpitur ex admixtione mali. Sicut legitur Luc. 13. quòd Pilatus miſcuit ſanguinem cũ ſacrificio Galileorũ: quod fit, quando id, quod ſecundum ſpiritũ diligi debet, ſecundũ carnẽ diligitur: ut in Beguinagio ubi ſub prætextu dilectionis ſpiritualis, quæ eſt quaſi ſacrificium Deo, latet ſanguis carnalis affectionis: & de pallio religionis operitur latrina uitiorum: & de Chriſto fit oſtium lupanario, cum propter Deum dilectio ſi-
Gal. 2. mulatur. Gal. Sic ſtulti eſtis, ut cum ſpiritu cęperitis, nunc carne conſummamini.

Caro quæ ſemper ſpiritui aduerſatur, & uelut ignis ſua concupiſcentia, quàm ſæpiſſimè inflammatur, quo tempore, ac quemadmodum ſit domanda, & extinguenda diuerſimodè edocetur.

Cap. IX.

CAro domanda eſt in iuuentute, & in ſeruitutẽ ſpiritus redigenda. Stultus enim eſſet, qui non domaret equum ſuũ uſq; dum ſenex eſſet. Sic qui nõ domat carnem ſuam in adoleſcentia, ſed nutrit eam ſe delicatè, ita quod nõ poteſt eam poſtea tenere, ſed proiicit eum in lutum
Pro.29. peccati. Prou. Qui delicatè a pueritia nutrit ſeruum ſuum. i. corpus ſuum. poſtea illum ſentiet contumacem.

Item ignis concupiſcentiæ extinguendus eſt dum paruus eſt: quia tunc de facili poteſt extingui. Fatuus reputaretur ille, qui expectaret ignem amouere à domo ſua, donec eſſet magnus, & ferè tota domus combuſta. Sic qui in adoleſcentia non reſtringit carnem ſuam. Ber. Abſcõ- Bern.
dis ignem in ſinum iam ueſte defluente, exuſto iam latere adhuc conſulendũ eſt, an extinguas illum? Nunquid poteſt homo abſcondere ignem in ſinu ſuo, & ueſtimenta illius non ardeant?

Item caro quantumcunq; luxurioſa, poteſt uinci abſtinentia. Nõ eſt enĩ adeo forte caſtrum, quòd non poteſt capi, ſi uictualia ſubtrahãt, nec adeo magnᵘ ignis qui per ſubtractionem lignorum non ex-
tinguatur. Prou. Cum defecerint ligna, ex- Pr. 26.
tinguetur ignis. i. luxuria ex defectu delitiarum.

Item caro eſt ſicut mulier, quę blandiendo attrahit homines ad peccandũ. Prou. Prou.7.
dicitur de muliere, quæ multis ſermonibus, & blanditijs labiorum protraxit iuuenem, ſtatim ſecutus eſt eam, quaſi bos ductus ad victimam.

Itẽ eſt ſicut latroniſſa, quæ peregrinis obuians in ſylua, vel ambiguo viæ promittit ſe ducturã eos adrectã viã, vel ad bonũ hoſpitiũ; & poſtea ducit eos ad malũ, & ponit eos ad manus latronũ. Ideo dicit Eccl. Poſt concupiſcentias tuas non
eas &c. Ecc.18.

Quemadmodum Leuitæ in ueteri lege corporaliter mundabantur, & ſacrabantur, eo pacto Eccleſiæ Chriſti miniſtros ſpiritualiter debere mundari et lauari, eorumq; perfectionem ac dignitatem in capitis tonſura oſtendi admonemur.

Cap. X.

CLericorum perfectio, & dignitas oſtenditur ex tonſura, & raſura capitis eorum. Fit enim eis tonſura, & raſura i modũ coronæ: quia corona eſt in ſignum regni, & perfectionis cũ ſit circularis. Illi autem qui diuinis miniſteriis applicantur, adipiſcuntur regiam dignitatem, & perfecti in uirtutibus eſſe tenentur. Competit ẽt eis rõne ſubtractionis capillorum, &

ex parte ſuperiori per raſuram, ne mens eorum temporalibus occupationibus à contemplatione diuinorum retardetur, & ex parte inferiori per tonſuram ne eorum ſenſus temporalibus obuoluantur.

Item clerici, & miniſtri eccleſiæ Chriſti debent ſe lauare, & ſanctificare ſpiritualiter, ſicut miniſtri, & Leuitæ in ueteri lege faciebant corporaliter. Nam qñ intrabant tabernaculum, lauabant ſacerdotes man⁹, & pedes. Radebant ſacerdotes omnes pilos carnis ſuæ, aſpergebant ẽt aqua luſtrationis.

Item conſecrabantur: quæ ſcilicet conſecratio fiebat isto modo. Nam pontifices, & ſacerdotes primo poſtquam abluti erant induebantur quibuſdam ueſtimentis ſpecialibus. Specialiter autem põtifex oleo unctionis in capite ungebat. Leuitę uero non habebant aliam conſecrationem, quàm quod offerebantur Domino a filiis Iſrael per manus põtificis, qui orabat pro eis. Minorum uero ſacerdotum ſingulę manus conſecrabantur, & de ſanguine animalis immolati tingebatur extremum auriculæ dextræ ipſorũ, & pollices pedis, aut manus dextræ. Aſpergebantur etiam ipſi, & ueſtimenta ipſorum ſanguine animalis immolati. Offerebantur etiam in conſecratione ipſorum huiuſmodi ſacrificia, uitulus pro peccato, aries in holocauſto, aries etiam cõſecrationis, caniſtra panum, imponebantur autem ſuper manus eorum adipes arietis, & torta panis unius, & armus dexter. Leuitæ uero applicabantur ad miniſteria, per hoc, quod intromittebantur in tabernaculum fœderis, quaſi ad miniſtrandum circa uaſa Sanctuarij. Similiter ergo clerici, qui ſunt conſecrandi ad ſpiritruale miniſterium Chriſti, ſunt primo purificandi per myſterium baptiſmi, id eſt lachrymarum in fide paſſionis Chriſti, qua eſt expiatiuum, & purgatiuum ſacrificium: & debent radere pilos carnis, id eſt omnes prauas cogitationes. Debent etiam ornari ueſtibus uirtutum, & conſecrari oleo Spiritusſancti, & aſperſione ſanguinis Chriſti, & ita debent eſſe intenti ad exequenda ſpiritualia miniſteria.

Malas cogitationes veluti latrunculos, & internuntios, domum diabolo aperire, & parere demonſtratur.

Cap. XI.

Cogitationes malæ præparant locum Diabolo. Nam quando aliquis magn⁹ dominus uult hoſpicium habere in aliqua domo, præmittit nuncium ad præparandum ſibi hoſpitium: & ubi recipitur ibi deſcendit. Sic diabolus præmittit malas cogitationes, ut ei pręparet hoſpitiũ, & ubi recipiũtur, ibi declinat dicens, Qui uos recipit, me recipit: & qui uos ſpernit, me ſpernit.

Item parui latrunculi per paruum foramen domus intrantes, aperiunt domum magnis latronibus. Sic uanæ & inutiles cogitationes per ſui frequentiam aperiũt domum conſcientiæ magnis peccatis per conſenſum mentis, & captiuam ducunt animam ſpoliatam gratuitis ſicut dicitur. 4 Regũ: Latrunculi Syriæ captiuam duxerunt de terra Iſrael puellam. 4. Reg. 5.

Quando peccator peccata confiteri, & quid ante confeſſionem agere debeat, ut ueniam poſſet, aperitur.

Cap. XII.

Confiteri debet homo ante mortem. Latro enim ſentiens uenire iudicem ad domum ſuam, furtum eiicit de domo antequam iudex ueniat. Sic peccatum eſt per confeſſionem eiiciendum de domo animæ ante mortem Eccl. Precurre⁹ prior in domum tuam, &c. Et in eodem, Confiteberis uiuens, uiuus & ſanus confiteberis. Ecc. 32.

Item confeſſionem præcedere debet peccatorum præmeditatio. Nam diſpenſator domus, uel uillicus expenſas coram domino ſuo computaturus, prius per lapillos cõputat antequam domino ſuo appareat, & diem, & cauſam. Sic & tu peccatorum tuorum computationem facias, antequam domino tuo in confeſſione appareas.

Item orator, uel aduocatus antequam coram iudice ueniat, rationes ſuas, uel allega-

allegationes ordinat,& affirmat. Sic;& tu ad forum confeſſionis præmeditatus accedas. Eccl. Ante iudicium para iuſtitiam tibi. Ecc.18.

Lachrymarum compunctio ex deſiderio ſupernæ patriæ proueniens, quam diabolus ſedulò impedire conatur, lotioni quæ cum niue agitur, comparatur: quod pluribus nimis effectibus declaratur.

Cap. XIII.

COmpunctio, quæ prouenit ex deſiderio ſupernæ patriç, aſſimilatur lotioni, quæ fit cum niue. Nam nix, quæ manus multum mundat, & abluit, deſuper procedit,& in terram deſcendit. Sic lachrymarum compunctione manus ſordidæ, i. opera fœda uitiorum mundantur. Vnde Iob. Si lotus fuero quaſi aquis niuis, & fulſerint uelut mundiſſimę manus meç. Cum enim per compunctionis fletum lauatur anima, manus, id eſt opera efficiũtur fulgida,& munda. Iob. 9.

Item illa compunctio benè animã abluit quæ deſuper procedit. Nam (ſicut dicit Greg.) ſunt pleriq;, qui per orationum lamenta ſe cruciant, ſed tamẽ cum totis lamentorum laboribus ad ſola terrena deſideria exudant: compunguntur in fletibus, uel precibus: ſed felicitatis tranſitoriæ gaudia exquirunt. Hos itaq; niuis aqua non abluit, quia eorum fletus ab imis uenit. Qui uero idcirco plorant, quoniam ſuperna præmia deſiderant, a qua niuis hos diluit, quia cęleſtis compũctio infundit. Nam cum perennem patriam per lamenta appetunt, eiuſq; accenſi deſideriis plangunt, a ſummis accipiunt unde mundentur. Grego.

Item nix inferius ad terram deſcẽdit, in quo deſignatur compunctionum humilitas. Vnde Greg. Aquæ niuis ſunt lamenta humilitatis. Sunt enim nonnulli, qui lamenta habent, ſed humilitatem nõ habent, qui afflicti plangunt: ſed tamen in ipſis fletibus contra proximorum uitam ſuperbiunt, uel contra ordinationẽ conditoris erigunt. Hi nimirum aquas habent, ſed aquam niuis non habent, & Grego.

ideo mundi eſſe nequeunt, quia humilitatis fletibus minime lauantur. Pſal. Niue dealbabuntur in Selmon. Selmon enim interpretatur ſenſus. Et nix ergo in Selmon est in ſenſu mentis humilitas compunctionis, qua ſcilicet dealbantur, qui uitiorum nigredine fuerant obfuſcati. Pſa.67.

Item compunctionis feruorem diabolus impedire conatur, immittendo aliquã affectionem,& occupationem terrenam. Sicut homo quando uinum ſiue muſtum multum bullit, & feruet, ita quod timet ne forte dolium rumpatur, tunc immittit intus caſeum terreſtrem: & tunc recipit uapor,& feruor in poris caſei,& ceſſat periculũ,& ebullitio remiſſo feruore. Quid eſt enim uinum ſeu muſtum bulliens, niſi compunctio feruens de quo. Pſal. ait. Potaſti nos uino compunctionis? Cui nimirum diabolus feruorem tollit cum caſeum terreſtrem immittit. Quia dum cõpunctam mentem ad terrenam affectionem, uel occupationem trahit, feruẽtem ſpiritum citius frigefacit. Pſa.59.

Item compunctionis lachrymæ diabolum cum exercitu ſuo ſubmergunt. Vnde Exo 4. Pharao cum exercitu ſuo ſubmerſus eſt in mari. Pſalmus. Contribulaſti capita draconum in aquis. Ex. 14. Ps.73.

Humilibus ac tribulatis, non autem peccatoribus, carnis, uel mundi oblectamenta quærentibus, diuinas conſolationes condonari nonnullis naturalibus exemplis aſſeritur.

Cap. XIIII.

COnſolationes diuinę humilibus dantur, non ſuperbis. Nam mater dat lac filio quando paruus eſt: ſed quando magnus eſt, ſubtrahit ei ſic Deus humiles cõſolatur, non ſuperbos. Pſal. Si non humiliter ſentiebam, ſed exaltaui animam meã, ſicut ablactatus eſt ſuper matrem ſuam, ita retributio in anima mea. Iudith Expectemus humiles cõſolationẽ eius. 2. Cor. Qui conſolatur humiles, conſolatus eſt nos. Pſal. Hæc me conſolata eſt in humilitate mea. Pſ.130. Iud. 8. 2.Co.7. Pſ.118.

Item conſolationes ſpirituales nõ dantur peccatoribus quærentibus conſolationes

tiones, mundi, uel carnis. Nam mater non lactat filium cum comedit alia cibaria. Bern. Bernar. Delicata eſt diuina cõſolatio, non conceditur admittentibus alienam. Ideo filiis Iſrael non eſt datum manna, donec defecit farina, quam tulerant de Ægypto. Item clamatores uini, uel tabernarii non dant guſtare de uino ſuo porcis, uel canibus, uel leproſis. Sic etiã Deus non dat de conſolatione ſua luxurioſis, guloſis, detractoribus, & aliis peccatoribus. Et ſicut dicit Aug. impius dulcedinẽ Dei non ſentit, quia de febre iniquitatis palatum cordis amiſit.

Item conſolationes cœleſtis dulcedinis dantur Sanctis in mundo iſto quaſi ad prælian dum, ut magis ad plenitudinẽ gratiæ ferueſcat deſiderium. Nam uini uẽditores aliquantulum dant guſtare uolentibus emere, vt ſuauitate uini prægustata ad emendum alliciantur. Aug. Aug. Guſtaui te, & eſurio: tetigiſti me, & exarſi in pacẽ uel concupiſcentiam tuam. ſimiliter aucupator parum prælibat accipitrem ſuũ, ut ardentius uolet ad prædam. Et ille, qui uult uendere blandum ſuum, parũ portat ad forum, & dicit mercatoribus de tali ſatis uendam uobis. habeo enim atria mea plena. Sic Deus amicis ſuis ĩ uita iſta dat parũ de dulcedine ſua, ut eos alliciat ad Pſ. 20. eam. Pſal. Præueniſti eum in benedictionibus dulcedinis. Et ideo Apoſtolis aliquantulum de gloria ſua oſtendit in trãſfiguratione.

Item conſolationes diuinæ dantur tri- Boe. de conſo. bulatis, & amaricatis. Dicit enim Boet. ꝙ in palatio Iouis erant duo dolia uini, vnũ de optimo uino aliud de amariſſimo: & quicunq; uolebat bibere de bono, oportebat, quod prius bibere, de amaro. Sic, qui uult bibere de uino diuinæ conſolationis, oportet quod prius bibat de uino amaritudinis, quàm de uino cõſolationis, Gregorius: Si mens appetit, quod demulcet prius guſtet, quod dolet.

Viri contemplatiui, qui dormientibus aſſimilantur, quid dum contemplantur, efficiant, quibuſdam ſomnij proprietatibus oſtenditur.

Cap. X V.

CONtemplatiui uiri dormientibus aſſimilantur: quia (ſicut dicit Greg.) fre- Grego. quenter homines dum in lecto quieſcũt, ſomniorum uiſione turbantur. Quaſi n. ſomnia, uel uiſiones ſunt imaginationes ultimi diſtrictiq; examinis, quod iã utcũq; per timorem cernimus, ſed tamen, & ueraciter non uidemus. Beati itaq; uiri ad cordis ſemper ſecreta redeunt, cum ab hoc mundo, uel ultra uotum proſpera, uel ultra uires aduerſa patiuntur: atq; a terrenis laboribus feſſi quaſi ſtratum, uel lectum cubile mentis petunt. Sed dum quibuſdam imaginibus cogitationum, quàm ſint ſubtilia iudicia diuina, conſpiciunt, quaſi intra ſtatus ſui requiem ſomnii uiſione turbantur. Contemplantur enim quàm diſtrictus iudex ueniat, qui dum ui, immenſę magnitudinis cordium ſecreta illuminat, omnes ante oculos culpas reuocat, penſant quanta illa ſit uerecundia in conſpectu tunc totius humani generis Angelorum omnium, Archangelorumq; confundi, perpendunt quis poſt confuſionem cruciatus maneat, cũ & reatus animam immortaliter morientem, & indeficientem carnem gehenna conſumat. Cum itaq; tam pauida imaginatione mens quatitur, quid aliud niſi tale ſomnium uidetur? Vnde Iob: Si dixero, Conſolabitur me lectu- Iob. 7. lus meus, & releuabor loquens mecum in ſtratu meo, terrebis me per ſomnia, & per uiſiones horrore concuties.

Quo pacto continentia ſit ſeruanda, carniſq; pericula uitanda, exemplis naturalibus commenetur.

Cap. X V I.

COntinentiam ſeruare uolens, & a gulæ delectationibus nõ abſtinẽs, ſimilis eſt ei, qui domũ ſuã illęſam cuſtodire diſponit, & tamẽ ignẽ, & lingua propriis manibus

manibus apponit. Nam cibi,& potus ca-
lidi,ſunt concupiſcentiæ,& ignis luxuriç
Ecc.28. vehementer inflammatiuũ. Eccleſiaſt. Se
cundum ligna ſiluç ſic ignis ardeſcit. Vn
de talis ſi de luxuria tentatur, nõ inuitus
ſed voluntarius vritur. Debet etiam qui
vult eſſe continens, mulierum vitare con
ſortia; alioquin ſimilis eſt ei qui ſuorum
hoſtium inſultus formidat, & tamen ſi-
cut fatuus eorum loca, vel conſortia non
vitat. Talis ergo ſi tentatur ab eis quaſi ip
ſe ſeipſum occidit. Et talis eſt continens
qui mulierum conſortijs ſedulo ſe immi
Ecc.11. ſcet. Eccleſiaſt. Qui amat periculum, in il
lo peribit.

Cor noſtrum in Deo tantùm eſſe collocandum illique ſicut thalamus ſponſo fore aperiendũ vt ſuam percipere queat legem, auctoritatibus ac claris ſimilitudinibus ſuadetur.

Cap. XVII.

COr ſuum non debet aliquis alicui rei
apponere, niſi primò bene videat vbi
apponat. Luſor.n. ſcacũ a ſcacario ſuble-
uatum diu tenet in manu, & cum magna
deliberatione prouidet, vt in tali loco aſ-
ſideat, ne ab aduerſario capiatur. Sic debet
homo facere de corde ſuo cauendo ne in
loco turpi, & periculoſo, & aduerſario di
ſcooperto illud ponat, ſed in Deo qui eſt
ſecuritatis locus, & cuſtos inuiolabilis.
Item cor aperiendũ eſt Deo, ſicut ſcho
Iob.34. la aperietur magiſtro ad audiendum. Iob:
Adaperit aures virorum, & erudiens eos
inſtruit diſciplina. Sed multi claudunt ei
aures cordis, vt non audiãt more aſpidis
ſurdæ, & obturantis aures ſuas, ne audiat
vocem incantantis.
2.Mac. Item aperiendum eſt, ſicut feneſtra lu
1. mini ad videndũ. 2 Macha. Adaperiat do
minus cor veſtrum in lege ſua. Sed multi
claudunt, vt quietius dormiant. Iob: Ipſi
fuerunt rebelles lumini, & tales ſimiles
ſunt noctuis, & illi cœco qui fugerat bea
tum Martinum, vt non illuminaretur.
Item aperiendũ eſt, ſicut thalamus ſpõ
Apo. 3. ſo ad reſpiciendum. Apo. Ego ſto ad ho-
ſtium, & pulſo. pulſat enim Deus manu
beneficiorum, vel virga flagellorum. Sol-
let enim dici, ꝙ qui pulſat magno ſtrepi-
tu, nõ venit manu vacua, ſed aliquid por
ta: & ideo hilariter recipitur. Quanto er-
go magis ſponſo aperiẽdum eſt, qui cum
magna multitudine donorum venit vtra
que manu plena, ſcilicet ſiniſtra tempo-
ralibus, & dextra ſpiritualibus! Canti. Sur Cant.5
rexi, vt aperirem dilecto meo.

Crucis Chriſti virtus, & contra Diabolum eius poteſtas quanta ſit nonnullis veteris teſtamenti figuris demonſtratur Cap. XVIII.

CRux Chriſti eſt ſicut virga Moyſi, qua
Pharao.i.diabolus multipliciter fla-
gellatur. Crux eſt tropheũ aduerſus dia-
bolum, vt non appropinquet vaſtator.
Item qua magorum ſerpẽtes.i. demo-
num tentationes deuorantur.
Item eſt, ſicut lignum Moyſi oſtenſum
quo aquæ amaræ i. tribulationum. & ad-
uerſitatum amaritudines dulcorãtur. Ec-
cle. Nonne a ligno indulcorata eſt aqua? Eccl.37
Item eſt ſicut virga Aſſueri, qua ad Re-
gis aulam.i. ad Dei gloriam iter præpara-
tur. Heſter. Nullus tranſibat ad Regem, ni Heſt.2.
ſi virga deoſculata.

Quanta virtute mentis aditus ſit muniendus, ne quando in eam inſidiantes penetrent hoſtes, Iſboſeth exẽplo erudimur. Cap. XIX.

CVſtodia ſui mala & debilis, eſt cau-
ſa mortis, & perditionis animæ: ſicut
ille qui haberet inimicos feroces, & capi
tales cum quærentes, ſi oſtium domus in
qua quieſceret, aut apertum dimitteret,
aut ibi debilem cuſtodem poneret, facili-
ter occideretur, ſicut patet. 2. Regũ. Exem 2. Reg.
plo Iſboſeth, qui ad cuſtodiam domus ñ 4.
oſtiariam poſuit: vnde venientes filij Re
mon Berochitæ, Rechab, & Banaa, ingreſ
ſi ſunt domum Iſboſeth, qui dormiebat
ſuper ſtratum ſuũ meridie, & oſtiaria do-
mus purgans triticũ obdormiuit. Ingreſ-
ſi ſunt autem domum latenter aſſumen-
tes ſpicas tritici. & percuſſerunt eum in
inguine. ſicut enim dicit Gregorius,
oſtiaria triticum purgat, cum mẽtis cuſto
dia diſcernendo virtutes a vitijs ſeparat:
q̃ ſi dormiat in mortẽ ꝓprii dñi inſidia-
tores admittit: qa cũ diſcretionis ſolicitu
io

do ceſſauerit ad interficiendum animam malignis ſpiritibus iter pādit, qui ingreſſi ſpicam tollunt. qui mox bonarum cogitationum germina auferunt atque in inguine feriunt, quia virtutem cordis delectatione carnis occidunt. In inguine quippe ferire eſt vitam mentis carnis delectatione perforare. Nequaquam autem Iſboſeth tali hac morte ſuccuberet, ſi nē ad ingreſſum domus mulierem.i.ad mētis aditum mollem cuſtodiā deputaſſet. Fortis namque virilisque ſenſus præponi cordis foribus debet, quem nec negligentiæ ſomnus opprimat, nec ignorātiæ error fallat. Vnde bene Iſboſeth appellatus eſt, quia a cuſtodia fœminæ hoſtilibus gladijs traditur. Iſboſeth quippe vir confuſionis dicitur. Vir autem cōfuſionis eſt, qui forti mētis cuſtodia munitus nō eſt. Quia dum virtutes ſe habere æſtimat, ſubintrātia vitia neſcientem necāt. Tota itaque virtute muniendus eſt aditus mentis noſtræ, quando eam inſidiantes hoſtes penetrent foramine neglectæ cogitationis.

Quiſquis præſentis vitæ delectationibus paſcitur vuam acerbam comedere uidetur: quoniam interni eius ſenſus hic facillimè alligari demonſtratur.

Capitu XX.

DElectationes præſentis vitę quærēs, aſſimilatur ei qui commedit vuam acerbam. Illi enim qui commedit primo vuam acerbam, obſtupeſcunt dentes ita, quod non poteſt poſtea alios meliores cibos conterere. Et ſic illi qui ſumit præſentis vitæ delectationes mentis, ſenſus ligantur, vt non poſſit capere delitias

Hier.31 ſpirituales. Hiere. Omnis qui comederit vuam acerbam, obſtupeſcent dētes eius.

Grego. Grego. Vua acerba, eſt fructus ante tempus. Quiſquis enim præſentis vitæ delectationibus ſatiari deſiderat, quaſi fruct⁹ ante tempus comedere feſtinat. Qui igitur vuam acerbam commedit dentes eius obſtupeſcūt, quia qui præſentis mūdi delectationibus paſcitur interni eius ſenſus ligantur, vt iam ſpiritualia incidere.i. intelligere nequeāt: quia vnde in exterioribus delectati ſunt, inde in intimis obſtupeſcunt: & cum de peccato anima paſcitur, panem iuſtitiæ edere non valens quoniā ligati dentes, ideſt ſenſus ex peccati conſuetudine, iuſtum, quod intus ſapit, comedere nequaquam poſſunt.

Diabolus qui mulieri muſcas capere volenti, ac latroni comparatur, & quo pacto hominem per peccati conſenſum capiat, declaratur.

Capit. XXI.

DIabolus ſimilis eſt mulieri volenti capere muſcas, quæ linit ollam ſuā intrinſecus cum lacte, & tunc muſcę intrant, & cum multitudo intrauerit includit eas, & ſuccendit. Sic diabolus delectationem peccati offert, & hominem capit per cōſenſum peccati, & captum ligat ꝑ conſuetudinem, deinde in ignem inferni trahit. Ideo in principio tētationis clamandum eſſet, ſicut dicitur: Mors in olla 4. Reg. 4.
mors in olla, ſcilicet corporis, & animæ in delectatione venenoſa.

Item diabolus eſt ſicut latro, qui ꝓmittit conductum viatoribus, & poſtea iugulat, diuertere faciens a via recta. Sicut patet exemplo iuuenis qui volebat ire ad amaſiam, & inuenit pontem ruptum ſuper magnam aquam, & attulit diabolus ei ſuper magnum equum, & fecit eum aſcendere poſt ſe, promittens ei conductum bonū: & ſtatim ſaliēs in aquam, præcipitauit eum, & ſuffocauit.

Diuitiarū paupertatiſq; varij effectus, & exitus exprimuntur: idque ſimilitudinibus ac ſacra ſcriptura auctoritatibus explanatur.

Capit. XXII.

DIuitiæ ſunt cauſa timoris, & perſecutionis, & paupertas eſt cauſa ſecuritatis. Nā ſi arbor nō haberet fructus, non inueniretur qui proijceret lapidem ſuper eam, vel ramum traheret. Cum autem abundat fructibus, vix trāſit aliquis qui non proijciat ſuper eam lapidem, vel ramum trāgat. Sic qui diuitias habet, inſidias latronum, & oppreſſiones Principum, & exactiones violētorum officialium nō euadet, a quibus pauperes ſunt immu-

Abac. 2 immunes. Abacuc. Væ ei qui multiplicat
non ſua vſquequo,& aggrauat contra ſe
denſum lucum, &c.

Item diuites qui habere volunt abun-
dantiam mundi, habebunt pęnuriam in-
ferni Conſuetu eſt enim, quod qui abun
danter pranſus eſt, vel conuiuauit, vt pa
rum ſuperſit ei, quod cęnet. Diuites ergo
mali in hoc mundo conuiuant abundan
ter, & ideo iuſtum eſt, vt parum ſuperſit:
quod patet in diuite epulone. Multum
enim ſplendide in mane huius vitæ co-
medit, & ideo merito in veſpere huius vi
tæ, i. in fine parum cęnauit: quia ad cœ-
nam ſuam guttam aquæ habere non po
tuit. Sed econuerſo ſancti pauperes in
mane huius vitæ comedunt parum, ideſt
paruam, vel nullam huius mundi dele-
ctationem habent; & ideo iuſtum eſt, vt
in veſpera huius vitæ habeant magnam
cœnam.

Mentem quæ per elationem quaſi in tyrannidem erumpit, tētatione adueniente ſuperbiæ faſtum deponere tyrānis exēplo oſtēditur.

Capit. XXIII.

ELatio eijcitur a mente adueniente
tentatione, ſicut tyrannus eijcit de
ciuitate adueniente fortiori hoſte. Mens
enim cū in elationem ſe erigit, quaſi in
tyrannidem erumpit. habet autem tyran
nidis ſuæ ſatellites, fauentes ſibimet co-
gitationes ſuas, ſed cum ſuper tyrannum
hoſtis irruit, fauor mox ſatellitum ceſſat.
Intrante namque aduerſario ſatellites fu
giunt, cumque territi declinant, quem in
pace poſiti callida perſuaſione laudabāt,
ſubductis vero ſatellitibus hoſtis ſolus
remanet. Quia recedentibus elatis cogita
tionibus perturbatus animus ſe ſolum-
modo in tentatione videt. Et idcirco pia
Conditoris diſpenſatione agitur, vt de ſe
confidens anima tentatione pulſe-
tur, quæ infirmata quid ſit in-
ueniat, & præſumptio-
nis faſtum depo
nat, vt dicit
Gregori⁹.

Triplici ratione Dei electi ſerui in hac vita exiſtentibus comparantur quod auctoritate vnica, pluribuſque rationibus edocetur.

Cap. XXIIII.

ELecti Dei aſſimilantur ſeruis, dum
ſunt in vita præſenti, triplici ratione,
ſcilicet ſubiectionis, affectionis, & paſſio
nis. Et hæc triplex ratio tangit. Iob. 7. Si- Iob. 7.
cut ſeruus deſiderat vmbram, ſic & ego
habui menſes vacuos & noctes laborio-
ſas enumeraui mihi. In eo enim, quod di
cit Seruus tangit ſubiectionem. Sunt enī
electi Dei ſeruituti corruptionis ſubiecti,
quouſque ad libertatem perueniant glo- Grego.
riæ filiorum Dei. Vñ, ſicut dicit Gre. ele-
ctus quiſque quouſque infirmitatis cor-
ruptionem diſtringitur, ſub dominantis
corruptionis iugo quaſi ſub æſtus anxie-
tate retinetur. Qui nimirum cum corru-
ptione exutus fuerit, tunc ſibimetipſi li-
bere tranquillus innoteſcit. Vnde dici- Ro. 12
tur, quod ipſa creatura liberabitur a ſerui
tute corruptionis In libertatem gloriæ fi
liorum Dei. Ac ſi aperte diceret, pęna cor
ruptionis nunc aggrauat, ſed tunc incor-
ruptionis gloria exaltat. Et quantum ad
præſentis neceſſitatis pondera nunc in
filijs Dei de libertate nihil oſtenditur, tā-
tum ad ſubſequentis libertatis gloriam
tunc in famulis de ſeruitute nihil appa-
rebit. Creatura ergo ſeruitute corruptio-
nis exuta, & dignitate libertatis accepta,
in filiorum Dei gloriā vertitur, quia vni-
ta Deo per ſpiritum quaſi hoc ipſum, ρ
creatura eſt, tranſiſſe ac ſubegiſſe declara
tur.

Secundò tangitur ratio affectionis, ſi-
ue deſiderij, quia deſiderat vmbram. Nā
electus Dei quouſque iugum miſeriæ cor
ruptionis portat, ſub anguſtia tentatio-
num æſtuat, & ideo vmbram, ideſt refri-
gerium quietis deſiderat. Vnde Gregor. Grego.
Vmbram deſiderare eſt poſt tentationis
æſtum ſudoremque operis æterni refri-
gerij quietem quærere. Hanc n. nīq; vm
bram ſeruus ille deſiderabat, qui dicebat
Sitiuit anima mea ad Deum viuum, &c. Pſa. 41.

Tertio tangitur ratio paſſionis, cum ad
ditur, Sic ego habui mēſes vacuus, & no-
ctes laborioſas enumeraui mihi. Nā ſer-
uus

uitæ multa incommoda patitur, ſiue in victu defectu, ſiue in laboris exceſſu. Sic electi (prout dicit Greg.) quamuis rerum conditori deſeruiant, ſæpe tamen eos rerum inopia coangustat, per amorem Deo inhærent, & tamen ſubſidio vitæ præſentis egent. Qui ergo per actiones ſuas præſentia non quærunt, a mundi compedijs vacuos menſes ducunt, noctes quoq; laborioſas tolerant, quia aduerſitatum tenebras non ſolùm vſque ad inopiam, ſed ſæpe vſque ad corporis cruciatum portãt. Deſpectum nanque egeſtatemque perpeti, laborioſum mentibus bonis non eſt. Sed cum vſque ad afflictionem carnis ad uerſitas venit, labor proculdubio ex dolore ſentitur. Vel forte, ideo Dei ſeruus menſes vacuos habere dicitur, quia laborem iam ſuſtinet, ſed præmium nondum tenet, hoc tolerat, illud expectat. Noctes vero laborioſas connumerat, quia aduerſitates ſibi præſentis temporis ſæpe in virtutibus exercendo coaceruat. Nam ſi proficere in mente nunc appetit, nimius fortaſſe aſpera quæ mundi ſunt ſentit.

Quid agere debeant Chriſtiani, ne benefacere ſtulte vllo tempore erubeſcant, duobus ſua detur exemplis. Capit. XXV.

ERubeſcentes benefacere, debent facere, ſicut fit equis vmbraticis. Equi enim vmbratici ſonitu tintinabili, vel folij, vel vmbra arborum terrentur, & non audent tranſire. Sed armigeri, qui eos equitant, faciunt eos tranſire frequẽter per loca quæ formidant. Sic & illi facere debẽt vt ea quæ magis formidant, frequentius faciant.

Item tales ſunt, ſicut pueri qui timent latratum catulorum qui adhuc mordere neſciunt. Sed mater pueri eum ſecurat, catulum capiẽdo, & ad puerum adducendo. Et ſic talibus illa opera q̃ ſtulte erubeſcunt, vel timẽt, præcipuè ſunt imponenda.

Sacra Miſſæ myſteria, quæ ad nouem principia reducuntur, euchariſtiæ præſtantiam rectiſſimè indicantia hic quam ſcitiſſimè explanantur.

Capit. XXVI.

EVchariſtiæ ſacramentum quantæ ſit dignitatis, quãtamque idoneitatem gratiæ in ſe habeat, repræſentat ſacerdos in his, quæ dicit, ſiue facit in Miſſa, q̃ ſunt nouem. Nam primò præmittitur præparatio quædam continens quatuor partes.

Prima enim pars eius eſt laus diuina in introitu Miſſæ.

Secunda vero pars continet cõmemorationem præſentis miſeriæ, inuocando Dei miſericordiam, ter dicendo kirieleiſon: prima vice pro perſona patris, ſecunda filij, tertia Spiritusſancti. Et hoc cõtra triplicem miſeriam, ignorantiæ, culpæ & pœnæ.

Tertia pars commemorat cœleſtem gloriam, ad quam ibimus poſt præſentẽ miſeriam in gloria in excelſis: quod in feſtis dicitur, in quibus prædicta gloria recolitur. Intermittitur autem in officijs luctuoſis, quæ ad commemorationem præſentis miſeriæ ſpectant.

Quarta verò pars continet orationes quas ſacerdos pro populo facit, vt digni tanto myſterio habeantur.

Secundo vero loco præmittitur inſtructio fidelis populi: quia hoc ſacramẽtum eſt ſignum, vel ſacramẽtum fidei. Et hoc diſpoſitiuè fit per doctrinam Prophetarũ & Apoſtolorum, quæ in eccleſia legitur, ſcilicet a Subdiaconibus, vel Diaconibus prædicata. Sed quia Chriſto credimus tã quàm veritati diuinæ, lecto euãgelio ſymbolum fidei cantatur. Cantatur autem in feſtis, de quibus fit aliqua mentio in ſymbolo, vt in feſtis Chriſti, Beatæ Mariæ, & Apoſtolorum qui hanc fidẽ fundauerũt.

Tertio populo præparato, & inſtructo, conſequenter accedit ad celebrationem myſterij, quod quidem offertur, vt ſacrificium, & conſecratur, & ſumitur, vt ſacramentum. Vnde primo peragitur oblatio, ſecundo conſecratio materiæ, tertio perceptio eiuſdem. Circa primum duo agũtur, ſ. laus populi in cantu offertorij; & oratio ſacerdotis petentis, vt oblatio populi ſit

Deo

Deo accepta. Deinde in conſecratione quæ ſupernaturali virtute agitur, primo excitatur populus ad deuotionem in præfatione, vnde monetur ſurſum habere corda, & ideo poſt præfationem populus laudat deitatem Chriſti cum angelis dicens: Sanctus ſanctus, ſanctus. Et humanitatem cum pueris dicens, Benedictus qui &c. Trina autem crucis ſignatio, quæ fit ſuper illa verba, Hæc dona, hæc munera, hæc ſancta ſacrificia illibata; ſignat Chriſti traditionem, quæ facta eſt a Iuda, & Iudęis, & gentibus.

Secunda eſt Chriſti venditio quæ facta eſt ſacerdotibus ſcribis, & Phariſeis, & hæc ſignatur per alteram crucis ſignationem ſuper illa verba, Benedictam, aſcriptam, ratam: ad oſtendendum pretium venditionis triginta denarijs. Adduntur autem duæ cruces ſuuper illa verba, Vt nobis corpus, & ſanguis, &c. ad deſignandum perſonam Iudæ venditoris, & Chriſti venditi

Tertiò autem duo fuerunt in cęna, ſcilicet panis, & vinum præfiguratiua paſſionis Chriſti. Ad quod ſignandum fiunt duæ cruces, vna in conſecratione corporis, alia in conſecratione ſanguinis.

Quartò fuit ipſa paſſio Chriſti. vnde ad repręſentandum quinque plagas, fit quarto quintuplex crucis ſignificatio ſuper illa verba, Hoſtiam puram, &c.

Quintò repręſentatur extenſio corporis, & effuſio ſanguinis, & fructus paſſionis, per vnam crucis ſignationem, quæ fit ſuper illis verbis, Corpus, & ſanguinem ſumpſerimus, &c.

Sextò repreſentatur triplex oratio, quam fecit in cruce, vnam pro perſecutoribus cum dixit, Pater ignoſce, &c.

Secundam pro liberatione a morte, cum dixit, Deus deus meus.

Tertia pertinet ad adeptionem gloriæ, cum dixit, In manus tuas comendo ſpiritum meum. Et ad hoc repręſentandum fit trina crucis ſignatio ſuper illa verba Sanctificas, viuificas, & benedicis.

Septimo repręſentantur horę tres quibus Chriſtus pependit in cruce, ſcilicet a ſexta vſque ad nonam Et ad hoc repræſentandum fit iterum trina crucis ſignatio, ſuper illa verba, Præſtas nobis per ipſum, &c.

Octauo repræſentatur ſeparatio animę a corpore per duas cruces extra calicem factas.

Nonò repræſentatur reſurrectio tertia die facta per tres cruces, quę fiunt ad illa verba Pax domini, &c. Nota etiam, quod extenſio brachiorum quam facit ſacerdos, oſtendit extenſionem brachiorum Chriſti in crucem. Quod autem manus interdum iungit, & inclinat ſuppliciter, & humiliter orans deſignat humilitatem, & obedientiam Chriſti pro qua paſſus eſt. Quod autem digitos tenet vnitos poſt conſecrationem, fit hoc, vt ſi aliqua particula adhæſiſſet, non diſpergatur. Nota etiam, quod ſacerdos ſe quinquies vertit ad populum, ad deſignandum, quod Chriſtus in die reſurrectionis quinquies apparuit. Epiſcopus autem qui repręſentat perſonam Chriſti, dicit: Pax vobis primo ad populum, ſicut Dominus dixit poſt reſurrectionem Apoſtolis. Nota, quod fractio hoſtię deſignat primo ipſam diuiſionem corporis Chriſti quę facta eſt in paſſione: ſecundo diſtinctionem corporis myſtici ſecundum diuerſos ſtatus: tertio diſtributionem gratiarum procedentium a paſſione Chriſti. Nota etiam, quod pars hoſtię in calicem miſſa, deſignat ipſum Chriſtum, & beatiſſimam Virginem, & ſi qui alij reſurrexerunt cum eo. pars commeſta ambulantem adhuc ſuper terram: pars reſeruata vſque in finem Miſſę, corpus Chriſti in ſepulcris. Hoc autem hodie non ſeruatur, ſcilicet reſeruando partem vſque in finem Miſſę. Tamen ſignatio partium manet. Vnde verſus. Hoſtia diuiditur in partes: tincta beatos: Plene ſumpta notat viuos, ſeruata ſepultos.

Quantum ſit mulierum conſortium, earumque familiare colloquium à viris continentibus fugiendum, quibuſdam ſuadetur ſimilitudinibus. Cap. XXVII.

Familiaritas multa virorum cum mulieribus periculoſa eſt. Quia ſicut papilio iuxta candelam tantum volitat, quod tandem ſe comburit: Sic homo iuxta mulierem ſedendo, & colloquendo vnde Hier. dicit: Oſtium tuum mulierum pedes nunquam terant. Sed ſi videris mulierem bene conuerſantem, mente dilige non corporali frequentia, quia non ſecurum ſęno, & ſtuppę eſſe iuxta ignem Ber. Cum muliere ſemper eſſe, & eam non cognoſcere maius eſt quam mortuum ſuſcitare & ſi quod minus eſt, non potes; quomodo quod magis eſt, credam. Terra bona eſt in ſe, & aqua bona, & munda: tamen ſi ſimul apponantur, faciunt lutum, & ſe inuicem polluunt. Sic eſt de homine, & muliere.

Fides

*Fides, quæ lumen oculuſque animæ dexter voci-
tatur, quo actu a Diabolo auferatur
hoi, per mercatoru corui, & la-
tronis ſimilitudinem cla
rum reddi-
tur.*

Capi. XXVIII.

FIdem præ omnibus alijs conatᷓ dia-
bolus homini auferre, quia eſt lumē
animæ: ſicut latro qui furat domum, lu-
men extinguit, & fęneſtras claudit ne vi
Ioan.5 deatur. Et ſicut mercator deceptor tene-
bras quærit, vt decipiat. Io. Qui mala agit
odit lucem. Hæc eſt etiam oculus dexter
quem Naas Ammonites qui interpreta-
tur ſerpens. Idest diabolus petebat crue-
1 Re ſe viris Iabes Galaad. Eſt enim diabolus,
11 ſicut coruus, qui primo eruit oculum ca-
daueris. Nec mirum, quia hoſtis eſt Inui-
ſibilis, & ſine fide no videtur. Dicitur in
vitas patrum, quod quando operiunt ocu
li animalis, circuit ad molendinum. Sic
diabolus ſi operuerit oculos mētis, idest
Iud. 16 fidem humiliat ad omne peccatum. Iudi
Sen. cū. 16. Samſon eruerunt oculos, & mole-
re fecerunt. Ideo dicit Sen. Qui fidem p-
dit, nihil profecit.

*Tribulationes, & flagella quantum boni in malis
operentur unico virgarum exemplo
ostenditur Cap. XXX.*

FLagella tribulationum aſſimilantur
virgis ſcoparum. Quia ſicut virgulis
ſcoparum nodoſis, & duris pueri caſtigā
tur, atque de earum faſciculis domorum
habitacula a ſordibus purgantur: Sic ex
tribulationum flagellis inſipientes pec-
catores expiantur, & meliorati ex eis ad
Deum per pœnitentiam redeunt, vitam
ſuam in melius commutantes. Flagellū
enim tunc diluit culpam, cum m. tauerit
vitam. Nam cuius non mutat mores, nō
expiat actiones.

*His qui mundo tantum ſunt corde, Deum ſuam
infundere gratiam atque elargiri, cla
re aperitur. Cap. XXX.*

GRatia Dei non infunditur, niſi cordi
diſpoſito. Nullus. n. ſapiens in vaſe i
mundo, vel pleno, vel contracto precio-
ſum li quorem infundit. Sic nec deus cor
di humano per luxuriam inquinato, vel
veno ſuperbiæ pleno; vel diſcordiam fra
cto, vel ad terrena incuruato gratiam
ſuam infundit. Et ideo dicit Apoſtolus.
Sciat vnuſquiſque vas ſuum poſſidere in 1.Thi.4
ſanctificatione, & honore. ſi enim vaſa
in quibus reliquię Sanctorum ponuntur
munde, & honorabiliter ſeruantur, quā-
to magis vas cordis, in quo tam precioſę
reliquiæ, gratiæ ſcilicet & corporis Chri Pro. 4.
ſti ponuntur. Idcirco dicitur. Prou. Omni
cuſtodia ſerua cor tuum, &c.

*Mentis humilitas ſterquilinio comparatur idque
Diui Gregorij clara interpretatione
hic cognoſcitur. Capit.
XXXI.*

Iob. 7.
HVmilitas mentis aſſimilatur illi ſter
quilinio in quo legitur Iob ſediſſe.
Vnde Greg. ibi dicit, ꝙ in ſterquilinio ſe
dere, eſt vilia de ſe quempiam, & abiecta
ſentire.

Item dicit, ꝙ in ſterquilinio ſedere, eſt
mētis oculos ad ea, quæ illicite geſſimus
pœnitendo reducere. Cū enim ante nos
peccatorum ſtercora cernimus, omne
quod in animo de elatione ſurgit, incli-
namus.

Item in ſterquilinio ſedet qui infirmi-
tatem ſuam ſolicite reſpicit, & ſetē de bo
nis q̄ per gratiam perceperit, nō extollit.

*Quo pacto incipientes in via Dei ſint inſtituen-
di, naturali exemplo declaratur.
Cap. XXXII.*

INcipientibus, & adhuc in ſpiritu debi
libus debent imponi leuiora. Cuius
exemplum eſt, quia homines primæ æta
tis non frugibus aut carnibus, & ſolidis
cibis, ſed cibis leuioribus, ſcilicet oleribꝰ
& pomis nutriebantur. Vnde olus ab alē
do eſt dictum ſm Iſid. quia oleribus an- Iſid. li.
te diluuium homines alebantur, ſicut a- ety.
nimalia herbis, Et ideo in olere leuis in
ſtitutio accipitur, quæ infirmioribus tra-
di debet. Vnde Ro. Qui infirmus eſt, o- Ro. 14.
lus manducet.

Cum

Cum humanus animus illa in qua conditus fuerat, iuſtitiæ ſoliditate non figatur, varium ſemper mutabilemq; eſſe, infirmi grauiter laborantis exemplo monſtratur. Cap. XXXIII.

INconſtans, & mutabilis homo ſimilis eſt infirmo in graui, & afflictiua infirmitate conſtituto, qui nocte adueniente optat, q̄ cito transeat, & dies ad ſurgendū fiat: & rurſus in die afflictus veſperam, & noctem expectat, ſperans, ſ. ex varietate temporis minui vim doloris in nocte. n. quæ eſt dormiendi tempus, accipitur torpor ocij, per diem vero, qui eſt tēpus operis exercitatio actionis intelligitur. Similiter in veſpere, quia ſomno congruit, rurſus ocij deſidia ſignificatur. Inconſtans ergo animus in nocte diem quærit, qa in quiete exiſtens exercitium actionis appetit: & rurſus in die veſperam expectat, qa in exercitio poſitus ocium quietis exoptat. Iob. 7. Vnde dicitur Iob: Si dormiero, dicā Quādo ſurgam? & rurſum expectabo veſperam. Auguſ. Humanus. n. animus, (vt Aug. dicit,) quia illa in qua fuit conditus iuſtitiæ ſoliditate non figitur, alternantis ſemp̄ deſiderij motu variatur, vt quietus actionem deſideret, & occupatus ad ociū anhelet. Vnde ſi dormiero. ſ. p̄ quietis ociū, quando ſurgam, ſ. ad actionis exercitiū? Et rurſus in exercitio poſitus expectabo veſperam, idest quietis deſidiam. Poſſet tamen hoc exemplum beati Iob & aliter intelligi, vt ſ. per dormire accipiamus ſtatum peccatoris. Prou. 6. Pro. Vſquequo piger dormis? Greg. Dormire nanq; eſt in peccatis iacere, ſed per ſurgere accipiamus pœnitere, per q̄ ſcilicet ad lumen iuſtitiæ tranſitur. Eph. 5. Eph. Exurge, qui dormis: exurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus. Sed p̄ veſperam propter tenebras aduerſitas, vel tentatio ſignaſ. Dicit ergo ſi dormiero. ſ. in peccati ſomno, dicam. ſ. compunctos interius, quando ſurgam ſ. vt p̄ pœnitentiam lumen iuſtitiæ videam? Et rurſus in lumine iuſtitię poſitus, & ſuperbię tentatione pulſatus, expectabo veſperā, i. aduerſitatē, quæ. ſ. me in tē humiliter, & liberet a peſte ſuperbiæ, vnde Grego. Grego. dicit circa virtutum proſpera mente eleuata adiutrix aduerſitas deſideratur, vt profecto animus cum virtutum ſuarum gaudio plus q̄ debet attollitur, per cōtrarietatem præſentis vitæ edito mærore ſolidet. Vnde & nequaq̄ formidabo veſperā dr̄, ſed Expectabo. Expectamus etenim proſpera, & formidamus aduerſa. Vir igitur iuſtus veſperam expectat, quia cum exterius habet tribulationem intus ipſa ei fit aduerſitas proſpera. Vel dicit expectabo veſperam. i. tentationem. Expectabo, ſ. non optando, ſed incurrendo, quia quāto violentius a peccati ſomno ad iuſtitiæ lumē exurgitur, tanto antiqui hoſtis tentatio vehementior, & obſcurior ſequiſ. Et hinc eſt, q̄ Gen. cum ordo temporis creatiōis rerum narratur, primo mane, & poſt veſperum nominatur: quia primo dicit factum eſt mane, & poſtea dixit, Factū eſt veſpere, vbi. i dicit Greg. q̄ creator vſum Gen. 1. humanæ culpæ præſcius tunc expreſſit in tempore, quod nunc verſatur in mente. Mane quippe ad veſperam ducitur: quia nimirum lumen rectitudinis vmbra ſequitur tentationis. Sed quia electorū lux tentatione non extinguitur nequaq̄ nox ſed veſpera facta perhibetur. Quia nimirum ſæpe tentatio in corde electorum lumen iuſtitiæ abſcondit, ſed nō interimit, quaſi ad palloreni trepidationis pertrahit, ſed funditus non extinguit. Electi ergo poſt ſomnium ſurrectionem appetūt, poſt ſurrectionem veſperam præſtolātur, quia de peccati tenebris ad iuſtitiæ lumē euigilant, & in ipſo iuſtitiæ lumine poſiti ſemper ſe contra illecebras tentationum parant, quas nimirum nō timent, ſed expectant, quia vtilitatis ſuæ rectitudini etiam tentamenta proficere non ignorant.

Incontinentes ſeu in propoſito benefaciendi non perſeuerantes, qui recte inuolutu comparantur, faciliimè inſolita incurrunt debilita cuius rei cauſa hic breuiter patefiunt. Cap. XXXIIII.

INcontinentes, & illi, qui non ſe tenēt in eo, quod eſt ſecundum rationē rectam deliberatum, ſcilicet propter paſſionem ſuperuenietēm, vt ſic accipiatur incontinens non tantum circa luxuriam, ſed large pro omni eo, qui recedit a ratione recta propter tentationem. Tales inquam aſſimilantur eis, qui inuolutis itineribus pergunt. Vnde (vt Grego. dicit.) Grego. Omne quod inuoluitur in ſeipſo replicatur. Et ſunt nonnulli, qui ſeducentibus vitijs obuiare quaſi tota intentione delibe rant, ſed irruente tentationis articulo in propoſito non perdurant. Alius nanque

prauo vſu ſuperbiæ inflatus cum magna eſſe præmia humilitatis conſiderat aduerſus ſemetipſum ſe erigit exhibere ſe in quibuslibet cōtumelijs humilem promittit: Sed cum repente hunc vnius iniuria verbi pulſauerit, ad conſuetam protinus elationem reddit, ſicq; ad tumorem reducitur, vt nequaquam, quia bonum humilitatis concupierat, recordetur. Alius quoq; per auaritiam æſtuans, augendis facultatibus anhælat. Is cum præterire omnia velociter conſpicit, vagantem per concupiſcentias mentem figit, decernit iam nihil appetere, & adepta tantummodo ſub magni moderaminis fræno poſſidere. Sed cum repente fuerint oculis oblata, q̄ placeant in ambitionem protinus mens anhælat, ſemetipſam non capit; adipiſcendi hæc occaſionem quærit, & oblita cōtinētiæ quam ſecum pepigerat cogitationum ſe ſtimulis per deſideria acquiſitiōis inquietat. Alius luxuriæ tabe polluitur, & longa iam conſuetudine captus tenetur. Quanta autem ſit caſtitatis munditia cōſpicit, & carne vinci turpe deprehendit. Reſtringere ergo voluptatum fluxa deliberat: & reluctari conſuetudini ſe totis virtbus parat, ſed vel obiecta oculis ſpē, vel ad memoriam reducta cum ſubita tētatione concutitur, protinus a priſtina p̄parationе diſſipatur. Et qui contra hanc clypeum deliberationis erexerat, delectationis iaculo confoſſus iacet, ſicq; eum luxuria eneruem ſuperat, ac ſi nulla contra eam intentionis arma præparaſſet. Alius iræ flammis accenditur, eiusq; ſtimulis ad inferendas proximis contumelias effrenatur. Cum vero nulla furoris occaſio animum pulſat, quanta ſit manſuetudinis virtus, quantaque patientiæ altitudo conſiderat, ſeq; etiam contra cōtumelias patienter parat. Sed cum parua quælibet cōmotionis occaſio naſcitur, repente ad voces, & contumelias medullitus inflāmatur, ita, vt non ſolùm ad memoriam patientia promiſſa non redeat, ſed & ſemet ipſam mens, & ea, quæ loquitur conuitia non agnoſcat. Cumque furori plenè ſatisfecerit, quaſi poſt exercitiū in tranquillitatem redit, & tunc ſe ad ſilētij clauſtra recolligit, linguæ non patientia, ſed procacitatis ſuæ ſatisfactio frænum ponit, vix igitur ſero poſt conuitia illata ſe cohibet. Quia & à curſu ſæpe ſpumantes equos non præſidentis dextra, ſed campi terminus coercet. De omnibus ergo huiuſmodi talib⁹ dicit Iob. 6. Inuolutæ ſunt ſemitæ greſſuum eorum. Quia recta quidem deliberando appetunt, ſed ad conſueta mala ſemper replicantur, & quaſi extra ſe extenſi, ad ſemetipſos per circuitum redeunt. Et bona quidem cupiunt, ſed a malis nunquam recedūt. Eſſe quippe humiles, ſed tamen ſine deſpectu: eſſe contenti proprijs, ſed ſine neceſſitate: eſſe caſti, ſed non ſine recreatione corporis: eſſe patientes, ſed ſine cōtumelijs volunt, prout Greg. dicit. Iob. 6.

Infernalis pœnæ meditatio quantum ad Mundi carnisq́ contemptum nos inducat, nutricis exēplo filium a dulcedine lactis remouentis, confirmatur. Cap. XXXV.

INfernalis pœnæ meditatio valet ad cōtēptum mundi. Nam ſicut in vitis patrum dixit quidam ſenex: Nutrix quando vult ablactare puerum, & a dulcedine lactis amouere, ponit aliquod amarum in mamilla, quod ſentiens puer retrahitur a mamilla. Sic & tu amaritudinem inferni delectationibus mūdi opponas, & retraheris ab eis Iob. Nunquid guſtare poteſt aliquis, quod guſtatum affert mortem? quanto ergo magis ſi afferat homini mortem æternam? Conſumit etiam infernalis ignis meditatio in homine carnalem affectum. Sicut enim baculus, qui verſatur in igne conſumitur in eo cortex, ita neceſſe eſt, vt conſumatur in eo carnoſitas, qui ſæpe de inferno meditatur.

Hypocritæ, qui quidem non cauſa Deo, ſed Mundo moremgerendi operantur: hoc in loco non incongrue falſis nuncijs eda cibusq́ aſſimilantur. Cap. XXXVI.

HYpocritæ aſſimilantur falſis nuncijs qui portant arma regis picta in pixide, ſed intus non habent literas, vel ſigillum eius. Tales ſunt hypocritæ, qui nō operantur intentione placendi Deo, ſed mundo. Et ideo opera eorum, & ipſi condemnabuntur, vt falſi teſtes in iudicio, quando libri conſcientiarum aperti erūt, & dicetur eis, Neſcio vos.

Item

Item hypocritæ, qui de ſuis operibus, & laboribus in præſenti vita remunerari cupiunt, ſimiles ſunt illis, qui fructus ſuos maturari non ſinunt, ſed ante maturationem colligunt. Et guloſis, qui non ſinunt cibos ſuos diligenter præparari; & illis, qui ſegetes ſuas in herba colligunt, qui nihil habent tunc in autũno. Sic qui non expectant remunerationem ſuam a Deo, ſed volunt hic remunerari ꝑ vanam laudem, vel corporis ſanitatẽ, vel temporalem proſperitatem, non remune-
Matt. 6. rabuntur in iudicio futuro. Matth. Amen amen dico vobis, receperunt mercedem
Iac. 5. ſuam. Iac. Ecce agricola expectat precioſum fructum terræ, patienter ferẽs donec accipiat temporaneum, & ſerotinum. Patientes ergo eſtote fratres vſq; ad aduentum Domini.

Iracundi lignis aridis aſſimilantur, quorum hic quatuor ſpecies ex Diui Gregorij ſententia numerantur. Cap. XXXVII.

IRacundi ſunt ſimiles illis materijs, in quibus homo ignem accẽdit. Nam ſicut dicit Greg. quidam iracundorũ ſunt accenſis calamis ſimiles, qui dum vocib⁹ perſtrepunt, quaſi quoſdam accenſionis ſuæ ſonitus reddunt, citius quidem flammam faciunt, ſed protinus ad fauillã frigeſcunt. Alij autem lignis grauioribus durioribusque non diſpares accenſionem tardè ſuſcipiunt, ſed tamen accenſi ſemel difficilius extinguuntur; & quia tardius in aſperitate ſe concitant, furoris ſui diutius ignem ſeruant. Alij autẽ quod eſt nequius, & citius iracundiæ flammas excipiunt, & tardius deponunt. Nonnulli vero has, & tarde ſuſcipiunt, & citius amittunt. In quibus nimirũ quatuor modis liquido lector agnoſcit, quia & ad trãquillitatis bonum vltimus pluſquàm primus appropinquat, & in malo ſecũdum tertius ſuperat.

Diuinum iudicium quomodo agatur humani flatus pulcherrima ſimilitudine declaratur. Cap. XXXVIII.

IVdicium diuinum aſſimilatur flatui humano. Quia (ſicut dicit Grego.) nos cũ flamus, aerem ab exterioribus introrſus trahimus, & introrſus tractum hunc exterius reddimus. Quaſi igitur flare in vindictæ retributione videtur, qui ab exterioribus cauſis introrſus iudicij conſiliũ concipit, & ab intimo conſilio extrorſus ſententiã amittit, quaſi enim flante Deo ab exterioribus aliquid introrſus trahit, quando foras mala noſtra conſpicit, & intus iudicium diſponit. Et rurſum quaſi flante Deo ab interioribus ſpiritus extrorſus emittitur, quando ab interiori cõceptu conſilij exterius iudicium damnationis infertur.

In die iudicij extremi quàm ſtrictè homines reddituri ſint Deo rationem, nonnullis claris aperitur exemplis. Cap. XXXIX.

IVdicij dies cùm venerit, reddent homines de omnibus rationem. Nam ſicut in fine hebdomadæ ſolent pueri recitare lectiones totius ſeptimanæ, & qui neſcit reddere verberatur, & qui ſcit euadit; & operarij ſolent recipere mercedes ꝓ operibus ſuis; & deficientibus nundinis vadunt mercatores ad ſolutionem: Sic etiã in fine mundi oportebit reddere rõnem de omnibus, & recipere mercedem iudi-
catam. Eccl. Cuncta quæ fiunt, adducet Ecc. 12.
Deus in iudicium pro omni errato ſiue bonum ſit, ſiue malum.

Item in iudicio omnium hominũ opera patebunt. Vnde ſicut creditor probat debitum ſuum per literas patentes, quas habet a debitore: Sic diabolus probabit in iudicio ſe actorem eorum coram ſummo Iudice per opera mala, quæ fecerunt,
quæ tunc omnibus apparebunt. Apoca. Apo. 20.
Iudicati ſunt mortui ex his, quæ ſcripta erant in libris.

Qui aliorum vitia iudicare intendit, qualis eſſe debeat, authoritatibus breuiter demonſtratur.
Cap. XL.

IVdicans aliorum vitia, debet ipſe immunis eſſe a vitijs. Et corrigens aliorũ delicta, debet ipſe mundus eſſe a delicijs & præcipuè ab aſpectu, & affectu terre-
norum. Quia (ſicut dicit Grego.) nequa- Grego.
quam pure in membro maculam conſiderat oculus, quem puluis grauat: & ſuperiectas ſordes tergere non valent manus, quæ lutum tenent. Et hinc eſt, quòd
Deus in iudicio adulteræ Iudæis dixit. Io. Ioan. 8.
Qui ſine peccato eſt veſtrum primus in illam lapidem mittat.

Lingua iure flagello comparatur: idque quomodo exiſtat, Diui Gregorij verbis definitur.
Cap. XLI.

Iob 5 LIngua contumelioſa aſſimilatur flagello, ſecundum illud Iob: A flagello linguæ abſconderis, vbi Greg. dicit ꝙ flagellum linguæ eſt exprobratio illatæ contumeliæ. Flagello enim linguæ bonos feriunt, qui eorum opera irridendo perſequũtur. Sæpe enim lingua à bono opere dum vituperat reuocat, & quaſi flagellũ ſe erigit, quia dorſum timidæ mentis cędit. Sancta autẽ anima a flagello linguæ abſconditur: quia dum in hoc mundo honorem laudis non quærit, nec contumelias detractionis ſentit.

Quemadmodum ſit loquendum ne ſermo reprehenſione ſit dignus neque in ipſo error committatur recte edocetur. Cap. XLII.

LOqui irreprehenſibiliter volẽs, debet ipſe prius examinare, qđ dicit. Nã ſicut per diſſidentes arbiter medius conſtituitur, qui vtriuſque partis meritis diſcuſſis eos ad rectitudine æquitatis reducat. Ita qui in dictis ſuis reprobari metuit, ipſe prius examinando, quod dicit inter cor, & linguam, quaſi æquus quidã diſtrictusq; arbiter ſedeat ſubtiliter, penſans ſi recta verba cor offerat; quæ vtiliter ſuſcipiens ad auditorum iudicium lingua perducat, ſicut Grego. dicit.

Quid diabolus agat, vt in nobis ignem luxuriæ inflammet quinque ignis ſimilitudinibus facillimè indicatur. Cap. XLIII.

LVxuriæ ignis accenditur per exẽplũ maledictarum vetularum. Nam quãdo aliquis ignem non poteſt incendere in viridibus lignis, accipit lignum ſiccũ, vt facilius ſuccendatur. Sic facit diabolus quando non poteſt in iuuenibus accendere ignem luxurię, accipit vetulam ſiccam, & per eam facit, quod per ſe facere non poteſt. Vnde diabolus decepit primam mulierem per ſerpentem habẽtem vultum virgineum ſimilem ſibi.

Item accenditur ignis iſte per ornatũ. Sicut etiam raptores, & prædones quando volunt vnam villam comburere, ponunt ignem in vna domo, & per illã aliæ ſuccenduntur. Sic diabolus ignem luxuriæ ponit in vna ioculatrice; quæ ornata diſcurrens per contrarã, omnes in ſe aſpicientes comburit. Hæ ſunt vulpeculæ Samſonis habentes ignem in caudis.

Item accenditur ignis iſte ex appoſitione combuſtibilium. ſ. lignorum, vel olei, vel picis. Sic ignis luxuriæ ex appoſitione ciborum, & potuum. Luxurioſis. n. bonꝰ morſellus, aut ſcyphus vini eſt quoddam incentiuum luxuriæ. Non ergo videtur habere bonam voluntatem extinguendi illum ignem, qui bonos morſellos, & fortia vina frequentat: ſicut non videretur habere bonam voluntatem extinguẽdi domum ſuccenſam, qui oleum, & ligna in ignem proijceret. Venter enim, & genitalia vicina ſunt. Hiero. Vẽter mero æſtuãs facile deſpumat in libidinem.

Item accenditur ignis iſte familiaritatibus mulierum, & colloquijs. Eccl. Colloquium illius quaſi ignis exardeſcit. Mulilegus albam pellem iuxta ignem comburit, & papillo iuxta candelam velitans comburit ſe. Sic homo iuxta mulierem ſedens. Nulla ſecuritas eſt fœno, vel ſtuppe iuxta ignem eſſe: ſic homini iuxta mulierem. Hiere. Omnis caro fœnum. Eccl. 9. Hier. 9.

Item accenditur hic ignis flatu oris. i. ſuggeſtione diaboli. Iob. Halitus eius prunas ardere facit. Iob. 41.

Cur Phariſæorum mandata legis in fronte, in manibus ac in angulis palliorum ferre mos eſſet, idq; quid nobis inſinuet aperitur.
Cap. XLIIII.

MAndata Dei debent haberi in meditatione, & operatione cum recta intentione. Mos enim Phariſæorũ erat portare mandata legis ſcriptę in membranis in fronte quaſi coronam, vt ante oculos mouerentur, & etiam ligatas ad manus in angulis etiam palliorum ipſi & etiam communiter Iudæi iacinctinas fimbrias inſerebant. Sic. n. præceptũ fuerat Deute. Deute. ſcilicet, ꝙ ligarent præcepta Dei quaſi ſignum in manu ſua, & ꝙ ſcriberent in limine oſtiorum, & ꝙ per Angelos palliorum facerent fimbrias, in quibus ponerent iacinctinas vittas in memoriã mandatorum Dei, vt habetur Nu. 15. quod ſ. mandatum phariſæi ad litteram intelligebant, & ſeruabant ſed intentio Dei mandantis fuit, vt ligarentur in manu, idest

in operatiõe, & eſſent ante oculos in meditatione. In iacinctinis autem vittis, quæ palliis inſerebantur, ſignatur cœleſtis intentio, quæ omnibus operibus noſtris debet adiungi.

Vitæ humanæ miſeria quanta ſit in quibusq; conſiſtat, & quomodo etiam ipſamet ſalus ægritudo iudicanda ſit; Diui Gregorij teſtimonio confirmatur. Cap. XLV.

MIſeria, & grauedo humanæ vitæ oſtẽditur a defectibus corporis, & ex variis medicamẽtis. Nam præter hoc, quod corpus diuerſis infirmitatibus, & febrib⁹, & doloribus frequenter affligitur, etiã ipſa hęc noſtri corporis, quæ ſalus vocatur, ægritudo eſt, vt dicit Greg. Nam ocio tabeſcit, opere deficit, inedia deficiens, cibo reficitur, vt ſubſiſtat, refectione laſſeſcit, abſtinentia releuatur, vt vigeat, aqua perfunditur, ne areſcat; linteis tergitur ne ipſa nimis perfuſione liquefiat, labore vegetatur, ne quiete torpeat, quiete refouetur, ne laboris exercitatione ſuccumbat, fatigata vigiliis ſomno reparatur, oppreſſa ſomno vigiliis excutitur, ne ſua petus quiete laſſet, veſtib⁹ tegitur, ne frigoris aduerſitate penetretur, quæ ſi æſtus ſit calore deficiẽs, aurarum flatu refouet. Cũq; inde moleſtias inuenit, vnde vitare moleſtias quærit, malè ſauciata, (vt ita dixerĩ) de ipſo ſuo medicamine langueſcit. Remotis ergo febribus, ceſſantibus doloribus, ipſa noſtra ſalus ægritudo eſt, cui curandi neceſſitas nũquàm deeſt. Quot. n. ſolatia ad viuendi vſum quærimus, quaſi tot noſtræ ægritudini medicamentis obuiamus. Sed ipſum quoq; medicamen in vulnus vertitur, quia exquiſito remedio paulo diutius inhærentes ex eo grau⁹ deficimus, quòd proni ad refectionem paramus. Sic nimirum debuit præſumptio corripi, ſic ſuperbia eliditur: quia enim elatũ ſemel ſumpſimus ſpiritum, ecce defluẽs quotidie portamus lutum.

Mortem neceſſariam eſſe, iuuenesq; prius quàm ſenes ſapiſſimè inuadere, eamq; ſanctos appetere, ſimilitudinibus et auctoritatibus terminatur. Cap. XLVI.

MOrs citius aliquando inuadit iuuenes quàm ſenes, immo fortè plures moriũtur iuuenes q̃ antiqui. Sicut de animalibus accidit, ꝙ plures occidũtur agni quam pecudes, & ita cito frangitur vas nouum ſicut antiquum. Et ſimiliter ſcinditur citi⁹ arbor iuuenis, quàm antiqua. Iſa. Subito dum non ſperatur, veniet cõtritio illius. Iſa.

Item mors timenda eſt propter neceſſitatem. Quicũq; enim in carne viuit, oportet, ꝙ moriatur. Terra enim cum homine tranſit ad hominem, & ſic caro cum mortalitate. Eccle. Non eſt in hominis poteſtate prohibere ſpiritum, nec habet poteſtatem in die mortis. Qui videt domum proximi ſui ardere, nõ debet multum de ſua confidere. Eccleſiaſt. Memor eſto iudicij mei: ſic enim erit & tuum, mihi heri, tibi hodie. Eccl. Ecc.

Item viri ſancti quanto plus appropinquant morti, tanto feruentiores fiunt: ſicut quærentes theſaurum eo ardentius fodiunt, quo iuxta quæſitum aurum magis appropinquando pertingunt. Et corpus naturali incitatu tanto mouetur velocius quanto plus ad ſuæ quietis terminũ appropinquat.

Qui vere mundo mortui ſunt, eis pariter mundũ mortuum eſſe, mortificantesq; ſeipſos ſpiritualiter fodientibus theſaurum aſſimilari, ac veram ſapientiam in inuiſibilibus conſiſtere rationabiliter affirmatur. Cap. XLVII.

MOrtuus eſt homo mundo, & mundus ei, quando nec mundus curat de ipſo, nec ipſe de mundo. ſi n. in vno loco ſit mortuus, & viuens, & ſi mortuus viuum non videt, viuus tamẽ mortuum videt: ſi vero mortui ſunt vtrique, alter alterum nequaquam videt. Ita qui iam mũdum non amat, ſed tamen ab illo, vel nolens amatur, & ſi ipſe velut mortuus mũdum non videt, hunc tamen mundus adhuc mortuus non videt: ſi vero, nec ipſe in amore mundum retinet, nec rurſus in amore mundi retinetur, viciſſim ſibi vtrique extincti ſunt: quia dum alter alteri ſi non apperit, quaſi mortuus mortuũ nõ attendit. Et talis erat Paulus, qui dicebat. Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo. Gal.

Item qui eſt mortuus mundo, oditur & a mundo. Nam ſicut mortua corpora mare a ſe expellit, viua vero ſibi retinet:

ſic mundus detinet ſuos amatores tanquam ſibi viuentes, & eijcit contemptores tanquàm ſibi defunctos. Io. Si de mũdo fuiſſetis, mundus, quod ſuum erat diligeret: nunc vero, quia de mundo nõ eſtis propterea odit vos mundus.

Item mortificãtes ſpiritualiter ſe ipſos aſſimilantur fodientibus theſaurum, De quibus dicitur: Quaſi effodientes theſaurum gaudentq; vehementer cum inuenerint ſepulchrum. Mũdo enim (ſicut dicit Greg.) per inuiſibilem ſapientiam morimur. Quæ theſauro aſſimilatur. Prouer. Si quæſieris eam quaſi pecuniam, & ſicut theſauros effoderis eam. Sapientia quippe in rerum ſuperficie non iacet, quia in inuiſibilibus latet: & tunc mortificationem noſtram ſapientiam contingentes apprehendimus, ſi relictis viſibilibus in inuiſibilibus abſcondamur, ſi ſic hanc effodientes quærimus, vt ratione omne, quod terrenum mens cogitat, a ſemetipſa manu ſanctæ diſcretionis eijciat, theſaurum virtutũ, qui latebat ſe agnoſcat. Facile enim in ſe theſaurum inuenit, qui eam, quæ ſe male preſſerat, molem a ſe terrenæ cogitationis repellit. Quia autẽ quæſitam mortem ſicut theſaurum dicit, recte ſubiungit, Gaudẽtq; vehemẽter cũ inuenerint ſepulchrum. Sicut enim ſepulchrum locus eſt, quo abſcõditur mortuus; ita diuina contemplatio quoddam ſepulchrum eſt, quo abſcõditur anima. Quaſi enim huic adhuc mundo viuimus cum mente in eum foras vagamur. Sed mortui in ſepulchro abſcondimur, cum mortificati exterius in ſecreto internæ contemplationis cœlamur. Sancti igitur viri ab importunitate deſideriorum temporaliũ, a tumultu inutilium curarum, a clamore perſtrepentium perturbationum ſemetipſos ſacri verbi gladio mortificare non deſinunt, atque intus ante Dei faciem in occulto mentis ſe abſcondunt. Col. Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo. Qui ergo mortem quærit, gaudet dum ſepulchrum inuenit: quia qui mortificare ſe appetit valde ad inuentam requiem contemplationis hilareſcit, vt exutus mundo lateat, & a cunctis exteriorum rerum perturbationibus intra ſinum ſe intimi amoris abſcõdat. Sciendum etiam ꝙ antiqui mortuos cũ diuitijs ſepeliebant. Et ideo qui theſaurũ quærit, gaudet cum ſepulchrum inuenerit: quia ſapientiam perquirentes cum ſacræ ſcripturæ paginas voluimus, cum exẽpla præcedentium Sanctorum perſcrutamur, quaſi ex ſepulchro gaudium ſumimus, quia mentis diuitias apud mortuos inuenimus: quia qui huic mũdo perfecte extincti ſunt, in occulto cum diuitijs requieſcunt. ſepulchro ergo diues efficitur, qui per exempla iuſtorum contemplationis virtute ſubleuatur.

Margin notes (left column): Io. 15. · Iob. 3. · Prou. 2. · Col. 3.

Sequens mundum, qui aliud permittit aliudq; ſoluit, fatuo ac puero papilionem ſequenti comparatur: quod auctoritatibus affirmatur.
Cap. XLVIII.

MVndum ſequens aſſimilatur fatuo, qui ſummo mane ſurgebat, vt ſeq̃retur vmbram, quæ ſemper eum fugiebat, & nunquam eam apprehendebat. Eccle. Eccl. 34.
Quaſi qui apprehendit vmbram, & perſequitur ventum: ſic qui attendit ad viſa mẽdacia, ideſt res temporales, quæ aliud promittunt, & aliud ſoluunt; ſicut mendacia aliud ſonant, & aliud continent. Item mundum ſequens aſſimilatur puero, qui ſequitur papilionem, quem nõ capit, ſed ab eo fugit, vel ipſum dimittit. Ec- Ecc. 11.
cleſ. Si ſecutus fueris, non apprehẽdes.

Iudicibus munera omnia cordis, oris, & operis, uelut venenum fore vitanda, Diui Pauli ſimilitudine ſuadetur. Cap. XLIX.

MVnera debent manus iudicis renuere, ſicut renuunt ſerpentem tangere, vel venenoſum vermem ſuper ſe tenere. Si enim vermis venenoſus ſuper manum aſcenderet, protinus ipſum excuteret, ne eum venenaret. vnde dicitur, quòd Paulus viperam, quæ manum ſuam inua-
ſit, & ad ipſam pendebat, in ignem excuſ- Act. 28.
ſit. Tunc enim vipera, vel venenoſus vermis manum iudicis inuadit, vt vitã eius veneno extinguat, quando aliquis eũ muneribus tentat, vt cupiditatis veneno iuſtitiam corrumpat. Sed probus iudex eã in ignem excutit: quia hanc cum quodã quaſi furore, & indignatione repellit, Vn-
de dicitur. Beatus qui excutit manus ab Iſa. 33.
oĩ ſcilicet munere. Quia triplex eſt munus, cuius acceptio, vel expectatio corrũpit non ſolum manus iudicantis, ſed &interdum cuiuſcunque bona operantis.

Grego. Vnde Grego. Tres ſunt acceptiones mu-
nerum, ad quæ ex fraude feſtiuatur, Mu-
nus namq; ex corde, eſt uana gratia per
cogitationem. Munus ab ore, eſt uana glo
ria per fauorem. Munus ex manu, eſt præ
mium per dationem. Sed iuſtus quiſq;
ab omni munere manus excutit: quia in
eo, quod rectè agit, nec ab humano cor
de uanam gratiam, nec ab ore laudē, nec
à manu dationem accipere quærit. Solus
igitur in Dei operatione fraudem non fa
cit, qui cum ad ſtudia bonæ actionis inui
gilat, nec ad corporalis rei præmia, nec ad
laudis uerba, nec ad humani iudicii gra-
tiam anhelat.

*Ei, qui obedientiæ operibus eſt aſſuetus, omnia one
ra eſſe facilia Deoq́; obtemperanti cuncta pa-
riter obſequi, exemplis demonſtratur.
Cap. L.*

OBedienti Deo, obediūt omnia, & crea
tor, & creatura. Quòd patet exemplo
Ioſue, quando mandauit Soli, quod ſta-
Ioſ. 10. ret, & ſtetit. Vñ Ioſue. 10. Non fuit poſtea
tam longa dies obediente Domino uoci
hominis. Grego. Si obedientes fuerimus
præceptis diuinis, obediet Dominus ora-
tionibus noſtris.

Item aſſuefactio ad opera obedientiæ
facit ea uideri facilia. Equus enim aſſuefa
ctus eſt circumuolutionibus, de facili ad uo-
Pro. 25. luntatem ſeſſoris flecti poteſt. Pro. Equ[us]
paratur ad diem belli, Dominus autem
ſalutem tribuet. Equus iſte religioſus eſt,
cui frenum obedientiæ imponitur: quia
paratus eſt per aſſuefactionem ad obe-
diendum, ut ad dexteram, uel ſiniſtram
Pſ. 118. uertatur. Pſal. Paratus ſum, & non ſum
turbatus, ut cuſtodiam mandata tua.

*Opus bonum à nobis omnibus Deus, uelut à quali
bet pomarii arbore Hortus fructum requirit
bonum, idq́; quemadmodum ſit perficiendum,
duplici ueteris teſtamenti figura clariſſimè in
ſinuatur: & faciens bonum ac à malis ſe mi
nimè cuſtodiens, cui comparetur, explana-
tur. LI.*

OPus bonum debet offerri Deo purè,
& completè. Sicut iubebatur offerri
hoſtia in lege. Nam in lege iudicis præce
ptum erat, ut ſubtracta pelle hoſtiæ artus
in fruſta conciderent. Pellem namq; ho-
ſtiæ (ſicut Grego. dicit) ſubtrahimus cū
à mentis noſtræ oculis ſuperficiem uirtu
tis amouemus: cuius artus in fruſta con-
cidimus, cum diſtinguentes ſubtiliter ei[us]
intima, membratimq; cogitamus. Item
Leui. Præceptum eſt, ut cauda hoſtiæ in Leu. 3.
altari offerretur, ut uidelicet omne bo
num, quod incipimus, etiam perſeueran
ti fine compleamus.

Item operantes bona propter difficul
tatem, aſſimilantur aſcendentibus: mala
uero propter facilitatem, deſcendentib[us].
Nam (ſicut dicit Grego.) omnis aſcēſus
in labore eſt, deſcēſus in uoluptate. Quia
per nixum greſſus ad ſuperiora tenditur,
per remiſſionem uero ad inferiora decli
natur. Ad montis enim uerticem ipſum ſa
xū ſubuehere magni laboris eſt, ipſumq;
a ſummis ad ima dimittere laboris non
eſt. Sine mora uidelicet proruit, quì ma-
gnis conatibus ad ſumma peruenit; lon
go ſtudio ſeges ſeritur, Soli atq; imbri diu
committitur, ſed tamen una, & ſubita
ſcintilla conſumitur. Paulatim ædificia
ad alta proficiunt, ſed repentinis caſibus
terram petunt. Robuſta arbor in aere per
tarda incrementa ſe erigit, ſed quicquid
diu ad alta protulit, ſemel & ſimul cadit.
Sicq; fit, ut iuſti ad ſumma per tarda in-
crementa proficiant, ſed iniqui ad uitio
rum ima ſine ullo obſtaculo ac difficulta
te deſcendant.

Item opus bonum requirit Deus ab ho
mine ſicut homo de qualibet arbore, quę
eſt in orto ſuo uult habere bonum fru
ctum. ad hoc enim plantauit. & ſi nō por
tat fructum bonum, ſcindit, & comburit.
Sic Deus de quolibet homine, quē poſuit
in mundo, fructū bonorū operū requirit.
Alioquin ſcindetur, & in ignem ęternum
mittet. Matth. Omnis arbor, quæ non fa Mat. [illegible]
cit fructum bonum, excidetur, & in ignē
mittetur.

Item materia mollis cito diſſoluitur, ſic
opus molliū, & tepidorū citò deficit. Pro. Pro. [illegible]
Qui mollis, & diſſolutus eſt i opere ſuo,
frater eſt ſua opera diſſipantis.

Item bona opera faciens, & à malis ſe
non cuſtodiens, ſimilis eſt fatuo, qui mit
tit aquam in ciſternam perforatam, uel ui
num ponens in uegetē fractā, frumentū
in ſaccum pertuſum. Quia quantum ex
una parte poneret, tantum ex alia exiret.
Ita talis quicquid lucrat ex operibus bo
nis, conſequenter perdit ex malis. Agg. Et Agg. 1.
qui mercedes cōgregauit, miſit eas in ſac

culum pertuſum. De pertuſo enim ſacculo, ſicut dicit Greg. alıunde exit, qđ aliũ de mittitur. Quia indiſcretæ mentes mercedem, quam ex bono acquirunt, non aſpiciunt qũo ex malo opere perdunt. Alius namq; caſtitatē corporis ſeruat, ſeq; uigilanter circumſpicit, ne quid foris reprehenſibilis admittat, ſuis contentus eſt aliena non diripit: ſed tamen odium fortaſſe in corde contra proximum ſeruat, 1. Io. 3. cum ſcriptum ſit: Qui odit fratrem ſuum, homicida eſt. Conſiderat enim, quòd ſit mundus foris in ope, & non perpendit, quòd ſit crudelis in mente. Alius iam aliena non diripit, iam corpus ab immunditia cuſtodit, iam mente pura proximum diligit, & malorum præteritorum cõſcius lamentando ſe in precibus afficit: ſed finita prece : læta de quibus in hoc mundo gaudeat, exquirit, temporalibus gaudiis negligenter animum dimittit, nec curat ne in eo lachrymarum menſuram immoderata gaudia ſequantur. Fitq; ut bonum nimis ridendo pergat, quod plangendo lucratus eſt.

Quãtopere Mulieribus corporis ornatus ſit uitandus, cuiusq; rei ſignum ſit, & quibus tales comparentur, exemplis non obſcuris demonſtratur. Cap. LII.

ORnatus corporis eſt ſignum meretricii, & luxuriæ, Faciunt enim de tẽplo Dei papilionem meretricis. Quia ſicut papillio ſignũ ē ſcorti, ſic ornatus exterior. Pro. 7. Prou. Ecce mulier occurrit illi ornatu meretricio præparata.

Item ſolet equorum uenditoris equis ſuis imponere ramum, vel ſtramen ſuper capita eorum, uel in caudis in ſignum, quod uolunt eos uẽdere. Ita mulieres imponunt ornamenta capitibus ſuis in ſignum, quod corpora eorũ uenalia ſunt. Si quis alicuius nobilis equo imponeret ſignum uenditionis, & per uillam circũduceret eum quaſi uenalem, multum offenderetur. Sic offenditur Deus de ſpõſa ſua. i. de uirgine, & maritus de uxore Pro. 6. ſua offendi deberet. Pro. Zelus, & furor uiri non parcet &c.

Item mulieres ſe ornantes ſunt incendiariæ diaboli, templa Dei comburentes, ferentes ignem in caudis, ut uulpes Samſonis. Pſa. 73. Pſal. Incenderunt igni ſanctuariũ tuum.

Item mirabile eſſet ſi mulier ueniret ad Miſſam in morte mariti ſui, uel patris ornata floribus. Sic eſt de illis, quę ueniunt ad Miſſam ornatę, cum omnis Miſſa celebretur in memoriam Chriſti crucifixi, cui corona ſpinea impoſita eſt, & tu imponi tibi coronam de floribus, & roſis. Sap. Coronemus nos roſis &c. Sap. 2.

Hominem ocioſum ueluti ſignum ante Diaboli ſagittam eſſe locumq; ocio Diabolo parere affirmatur. Cap. LIII.

OCioſius homo locum facit diabolo, ſed in homine occupato non habet Diabol⁹ locũ ſicut res pfectè occupata ñ eſt capax alterius. Vnde Hier. dicit: Semper aliquid boni facito, ut diabolus inueniat te occupatum. Hiero.

Item homo ocioſus eſt ſicut ſignum ad ſagittam, quod undiq; a ſagittariis. i. demonib⁹ ſagittatur ſagittis tentationũ. Thr. Tetendit arcum ſuum, & poſuit me Thr. 3. quaſi ſignum ad ſagittam. Sed occupatio eſt uelut clypeus contra ſagittas diaboli. Eccl. Super ſcutum potẽtis. i. uiriliter operantis, & ſuper lanceam aduerſus inimicum tuum pugnabit. Ec. 29.

Paſſionis Chriſti meditatio quantum nos ad ipſius timorem inflammet, quoue modo cordis magnam afferat compunctionem prauasq; expellat cogitationes, edocetur. Cap. LIIII.

PAſſio Chriſti inflammat corda frigida ad amorem. Non enim eſt lignũ ſic frigidum, uel aquoſum, quod ſi homo miſerit in clibanum, uel fornacem ardentẽ, non ſuccendatur. Similiter etiam nec cor eſt aliquod ita tepidum, quòd ſi ponat in fornace amoris diuini, intuendo quantũ exarſit in paſſione, quin accendatur ad amandum ipſum. Pſa. Carbones ſuccenſi Pſal. 17. ſunt ab eo Ber. Super omnia te reddit mihi amabilẽ bone Ieſu calix paſſionis quẽ bibiſti, opus redẽptionis. Hic. n. amorem noſtrum facilè ſibi uendicat totum.

Item paſſionis Chriſti memoria generat compunctionem, quę expellit omnes prauas cogitationes. Vnde Angelus Raphael dixit filio Thobiæ de piſce, quem ceperat: Particulam illius pone ſuper carbones, & fumus illi⁹ fugabit dæmonem, Hic enim piſcis eſt Chriſtus, qui exenteratꝰ, qñ interiora paſſionis eius cõſiderantur, & quo deitas latuit. Sed fel reſeruatꝰ, qñ amaritudo illius memoriæ commendatur.

datur. Cor reſeruatur, qñ charitas eius conſideratur. Particula ſuper carbones ponitur; quando de illa dilectione cogitatur, & inde fumus compunctionis generatur. qui fugat omne genus dæmoniorum. Quia omnis ſtrepitus prauę cogitationis obmuteſcit.

Dei patientia peccatorem diu ad pœnitentiam expectantis quantum ſit tandem formidanda mulieris parturientis ſimilitudine ſuadetur. Cap. LV.

PAtientia Dei aſſimilatur grauidę mulieri, quæ ſcilicet conceptum, quem diu portauit, poſtea cum magno dolore eiicit. Sic Deus diu quidem peccatorem tolerat per patientiam, & expectat ad pœnitentiã, ſed diu expectatum, & non emẽdatum qñq; ſubito percutit, & cum magno uindictæ feruore quaſi cum magno dolore proiicit quem diu tolerauit. unde dicitur Iſa. Tacui, ſemper ſilui, patiens fui, ſicut parturiens loquar. Non eſt ergo Dei patientia contemnẽda ex dilatione, ſed amplius formidanda. Quia ſicut dicit Valer. Maxim. Lento gradu ad uindictam diuina procedit ira, tarditatem q; iudicii grauitate penſat.

Iſa. 42.

Val. in li. 1.

Quis meritò patiens homo debeat nuncupari paucis naturalibus exemplis approbatur. Cap. LVI.

PAtientia hominis quanta ſit, non niſi in tribulatione cognoſcit. Nam ſicut aliquis habens quartanas, uel tertianas ñ dicitur curatus eſſe, ſi in diebus in quib⁹ non eſt acceſſio, non febricitet: Similiter nullus debet dici patiens pro eo, quod ipſe nõ turbatur cum nulla ſit ei moleſtia: ſed ſi inſtante tribulatione, uel miſeria patiens eſſet, tunc diceretur patiens, ſicut ille, qui in tempore acceſſionis nõ febricitat, diceretur eſſe curatus, & ſanus a febre.

Item ſi nullus eſſet uentus arbor, quæ tunc non moueretur, non diceretur propter hoc immobilis. Similiter lignum, qđ non ardet igne abſente nõ diceretur propter hoc incombuſtibile. Et ſic de aliis. Sic homo ſine tribulatione non debet dici patiens. Gregorius. Qualis quiſq; apud ſe lateat illata contumelia probat. Sap. Per tormenta interrogemus eum, & probemus patientiam illius.

Grego.

Sap. 2.

Peccatum quantopere fugiendum ſit, quantumq; graue & ponderoſum exiſtat, & quomodo ante Solem ſedenti cæco, defunctoq; ſepeliendo cõparetur, eorum met exemplis pluribusq; oſtenditur auctoritatibus. Cap. LVII.

PEccato homo non ſolum non debet conſentire, ſed neq; in eius delectatione uel animo detineri. Sicut malum, & uenenoſum cibum homo non ſolum nõ uult comedere, ſed nec etiam guſtare. Differunt enim guſtare, & commedere, ſicut delectari, & conſentire. Nam guſtare eſt ſine glutitione ſuper lingua tenere, ſicut quando guſtatur cibus ſi benè ſit ſalitus, ſed comedere eſt cum intus cibus ĩ corpore trahitur. Sic qui intentione nõ uult cõſentire, ſed tamen immoratur in delectatione cogitationis, iſte etſi non comedit, tamen guſtat: ſed ille comedit, qui peccato conſentit. Col. Neq; tetigeritis per cogitationem; neq, contrectaueritis per conſenſum, uel operationem. Et nota, quod multiplicata guſtatio comeſtioni, uel haſtui æquipollet ſicut patet in his, qui uina probant. Sic frequens delectatio pleruq; inducit conſenſum. Si ergo mortem animæ, quam facit cõſenſus times, time tale guſtare, quod diſponit ad mortem. Col. 2.

Item peccatum creaturas, quæ in ſe bonę erant, fecit homini noxias. Nam uenenum eſt mors homini, & tamen eſt uita ſerpenti. Sic ergo Deus res à ſe bene conditas nobis in flagellum format, ut ea ipſa & per dolorem quo feriunt delinquentibus mala ſint, & per naturam, qua exiſtunt bona, ſicut dicit Greg.

Item peccatorum onus multũ grauat animam. Pſal. Sicut onus graue grauatæ ſunt ſup me ſcilicet iniquitates meæ. ſed miſer homo nõ ſentit modo onus illud, ſed ſentiet poſtea; ſicut ille, q portat, vel trahit onus in aqua non ſentit bene pondus, donec exeat de aqua. Sic onus peccati in aquis deliciarum non ſentitur bene ſed quando exierit de aqua. i. peccato, vel mũdo in morte ſentietur. ideo hic deponenda eſſent peccata tanquam onera grauiſſima in infernum trahentia Ille n. qui habet magnum onus ſuper collum ſuum non ceſſat currendo ire, ut ueniat ad locũ ubi debet deponere: ſic debet homo feſtinare confeſſionẽ, & ibi onus peccati proiicere Pſa. 37.

Hebr.12. ijcere. Vnde Heb. Deponentes omne on⁹, & circunſtans nos peccatum.

Item ille, qui debet portare aliqđ on⁹, tentat prius quãtũ põdere:, & quãtũ portabit, & ſtipendiũ conſiderat. Sic hõ qñ vult peccare, & onus peccati ſibi aſſumere, debet conſiderare onus peccati prius, quod tantũ ponderat, ꝙ decedẽtes cum eo in puncto ad inferna deſcendũt. Tantũ n. põderat, ꝙ neq; firmamentũ ipſum

Luc.10. hora una potuit ſuſtinere. Luc. Videbam ſathanã ſicut fulgur de cęlo cadentẽ. Et quamdiu portabit? quia forte ſine fine, qđ neſcit, qui aſſumit, & ꝙ nõ poterit de-

Pſa.38 ponere. Pſal. Laborabit in æternũ, & uiuet adhuc in finẽ. Et ſtipẽdiũ peccati, qđ

Ro. 6. eſt mors æterna. Rom. Finis eorũ mors eſt. Et ibidem dr: Stipẽdia enim peccati, mors.

Itẽ peccator aſſimilat̃ cęco ſedenti ad Solẽ. Nã cęcus cũ in Sole cõſiſtit, ipſe radijs Solis perfundit̃, ſed tñ lumẽ non uidet, quo illuſtratur. Sic peccator cũ peccat, licẽt peccati delectatione, & ardore cęcatus ipſe nõ uideat Deũ neq; attendat ad ipm, Deus tñ cui oĩa patent, bene conſpicit illum. Vnde de peccatoribus cę

Pſa.57. caris dicitur in Pſal. Super cecidit ignis, i. ardor peccati, & non uiderunt Solem.

Item peccator aſſimilat̃ defuncto ſepe liẽdo. Nã defunctus ad tumulũ aliquãdo cũ magna honoris põpa deferẽ, ſed poſtmodum in terra ſepultus in putredinẽ, & cinerẽ uertit̃. In põpa igit̃ honoris ad tumulũ i. exterminiũ mortis breui trãſitu

Pſa.36. deferuntur ſuperbi ſicut de quodã Pſal. dicit: Vidi impium ſuperexaltatũ, & eleuatũ ſicut cedros Libani, & trãſiui, & ecce ñ erat. ſed in carnis putredinẽ fœtidã conuertuntur luxurioſi. Vnde poſſunt lu

Iob. 7. xurioſi dicere illud Iob, Induta eſt caro mea putredine, ſed in puluerem terræ rediguntur auari, qui dum ſagaci ſolicitudine terrenis actionibus ſubduntur, quaſi

Iob. 7. ſubtili terræ puluere aſperguntur, Iob. Sordibus pulueris cutis mea aruit. Cutis enim, quæ puluere reſpergitur, & quæ areſcendo atteritur, mẽtes auarorum ſignat, quæ tunc puluere reſperguntur quando terrenis affectibus replentur, ſed ideo areſcunt, quia à cęleſtibus deſiderijs uacuæ quaſi ſubtracta pinguedine inaneſcunt,

Pſa.62. quo contra Pſal. petijt dicens: Sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea. Adeps quippe pinguedinis animam replet, cum hanc contra præſentium deſideriorum æſtum ſupernæ ſpei infuſio refouet. Cuius ergo areſcens ꝯbitur cũ cor rebus exterioribus deditum atque et diſpenſatione illarum in actotis ſut amore non tenditur, ſed in ſemetipſo, (vt ita dixerim) rugoſa cogitatione replicatur.

Itẽ ſicut ſtultus eſſet electus in epm ſi añ cõfirmationem aliquid committeret, vñ epatũ pderet. Sic qui pcm mortale committit, vñ vitã æternã amittit. Eph. Elegit Eph. 1

nos añ mũdi conſtõnẽ, vt eſſemus ſancti & immaculati in ꝯſpectu eius ĩ charitate.

Inferni tormenta ſingulis damnatis nequaquam æqualia eſſe. Solis ſimilitudine oſtenditur. Cap. LVIII.

Poena gehẽnæ, licẽt ſit in dãnatis omnibus ab eodẽ igne, non tñ eodẽ, vel pari mõ oẽs cruciat. Cuius exemplum apparet in hominibus, qui ſtãt ad æſtum Solis. Quia licẽt aliqui ab eodem Sole caleſiant, non tamen pari mõ æſtuant, qa iuxta qualitatem corporis ſentit pondus caloris. Quod ergo reſpectu Solis facit diſpar valetudo corporum, hoc facit reſpectu gehẽnæ diſparitas meritorum. Vnde in eodẽ igne eſt diuerſitas cruciatum, ſm diuerſitates & gradus meritorum.

Pœnitens quõ vt verè pœniteat, parturienti mulieri debeat comparari, & poſtea ſua uet opera ſtudioſe diſcernere, vitiorumq; vetuſtatem deſtruere, & nouitate virtutum ſeſe decorare complis demonſtratur, cuius pœnitentiam non eſſe differendam, ſed continuo, perſeueranter, modo rateq; peragendam fore aſſeritur. Cap. LIX.

Poenitens debet eſſe parturiẽti ſimilis. Mulier. n. cũ delectatione cõcipit, ſed cũ dolore vehementiſſimo parturit: quia non eſt ita minimum mẽbrum in parturiente, qđ non doleat. Ita nullũ debet eſſe membrũ in corpore, quod pœnitentiã non faciat. Quia cum oĩa mẽbra fuerint ĩ nſtrã vitiorũ, debent ſimiliter eſſe inſtrã pniæ. Sic fuit Magdalena q̃ tot ex ſe exhibuit holocauſta, quot habuerat oblectamenta Ro. Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſeruire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete ea ſeruire iuſti tiæ in ſanctificationem. Rom.6

Item pœnitens, vel tentatus debet ſtudioſe opera ſua diſcernere, & corrigere. Cuius exemplum eſt, quia mos antiquorum fuit in dolore veſtimenta ſcindere.

Veſti-

Veſtimenta enim,ſicut Greg dicit,ſcindi
mus,cũ diſcernendo nſa opera ptractamus.
Si enim apud Deũ noſtra opera nos
quaſi veſtimenta non tegerẽt, nequaquã
voce angelica diceretur: Beatus qui vigilat,
& cuſtodit veſtimenta ſua, ne nudus
ambulet,& videant turpitudinem eius.
Turpitudo enim tunc noſtra cernitur,cũ
vita noſtra ante iuſtorum oculos repræhenſibilis
monſtratur. Tamquam enim
ſubſequentis operis tegmine velamur;
qñ culpa tentati ad lamenta accendimur
atque ipſis lamentis excitati ad perſpiciendum
lumen iuſtitiæ ſubtilius oculos
mentis aperimus. Quaſi in dolore veſtmenta
ſcindimus,quando ex fletu diſcretione
creſcente cuncta quę agimus diſtrictius
lata manu iudicamus.

Item ſicut dicit Gregorius, Pœnitentiũ
corda ſterquilinio aſſimilantur:quia dum
mala ſua flendo conſiderant, quaſi ante
ſe ſtercora ſeſe abijciendo coaceruant.

Item pęnitens debet deſtruere vetuſtatem
vitiorum,vt habeat nouitatem virtutum.
Pueri enim veſtes veteres lantant,vt
nouas recipiant. Et armiger deſtruit malum
equum, vt habeat meliorem. Et homo
diſſipat domum veterẽ, vt faciat pulchriorem.
Similiter debet homo per pœ-
2. Cor. nitentiam deſtruere veterem hominem,
5. vt induat nouum.2. Corin. Scimus quoniam
ſi terreſtris domus noſtra diſſoluatur,
domum non manufactam habemus,&c.

Item differens pœnitentia vſque ad ſenectutem,
ſimilis illi eſt,qui haberet quatuor
aſinos,& debiliori eorum totum ipſorum
quatuor onus imponeret:quia talis
profecto impius,& ſtult' reputaretur.
Sic eſt ille qui totũ onus pœnitentiæ ſuæ
Mal. 1. vult in ſenectute ſua portare, quando iã
non poteſt laborare. Vnde Malach. Maledictus
doloſus,q habet in grege ſuo maſculum,
& votum faciens imolat Domino
debile.

Item pœnitentia accelerata,& in ætate
iuuenili incępta præſeruat a putredine
carnalium deſideriorum. Nam ſicut carnes
cuſtodiũtur ex ſalis appoſitione,aliàs
putreſcerent,& ſcaturirent vermes quin
ſal citò apponeret: Sic caro hominis vermes
peccati,& prauæ delectationis ſcaturit,
niſi in ætate iuuenili domet,& in ſeruitutem
ſpiritus redigatur.

Item omne onus alleuiatur ex conſideratione
mercedis. Nam portio lignorum
vel bladi maius onus libenter aſſumit in
humeris ſuis,vt maiorem mercedem habeat.
Sic debet facere pœnitens maiora,
ſcilicet onera laborum, & ieiuniorum ſibi
aſſumere.vt magis remuneretur. Vnuſquiſque
enim mercedem accipiet ſecundum
laborem ſuum.

Item qui indiſcretè per pœnitentiam
ſe affligit, ſimilis eſt illi qui vermem vult
excutere,de arbore,& excutit florem, vel
fructum cum verme. Et lotrici quæ pannos
lacerat lauãdo ſuper lapidem,& percutiendo.
Et monacho qui tantum equitauit,
quod oportuit equum remanere in
craſtino in ſtabulo.

Item ille qui aufert vitam alicui,qui victurus
eſſet per annum, homicida iudicatur.
Quãto magis ille qui nimijs ieiunijs,
& afflictionibus efficit,vt decem annis ci- Ber.
tius moriatur quam eſſet moriturus? Ber.
Non habet callidus hoſtis efficacius machinamentum
ad tollendum de corde
charitatem, quod ſi efficere poſſit,vt
in ea incautè, & ſine diſcretione ambuletur.

Item tardius pœnitentiam faciens, ſimilis
eſt ei qui debitum incurrit ad vſuram:
qui quanto plus differt ſoluere mutuum,
tãto plus creſcit debitum ſuper eũ,
& tanto plus oportet eum dare tempore
ſolutionis. Sic quanto diutius fuerit aliqs
in peccatis,tanto plus ſoluet in pęna. Ro- Rom.2.
ma. Secundum duritiam tuam,& im pœnitens
cor &c. Verè enim magna eſt vſura,
quando pro vno peccato ſoluitur pœna
infinita,i. pro vna delectatione peccati
pœna æterna,

Item pũia eſt appetenda, & ſi non pp
pęnam quam infligit,ſaltem pp gratiam
quam acquirit. Solet enim homo aliquis
nobilis vetulam mulierẽ ducere,& ignobilem
in vxorem,non propter ſe, ſed propter
diuitias magnas quas habet, & propter
magnam hæreditatem quam poſſidet.
Sic & tu pęnitentiam aſſume tibi in
vxorem,& ſi non propter ſe,quia tibi videtur
grauis & turpis,tamen propter theſaurum
gratiæ, & virtutum quem ſecum
defert,& hæreditatem æternam, quam p
mittit. Sap. Hanc amaui,& exquiſiui a iu- Sap.8.
uentute mea, & quæſiui illam ſponſam
mihi aſſumere,& amator factus ſum for
mę illius. Et ibidem. Sciens quoniam co- Sap. 8.
municabit de bonis ſuis. Et Venerunt
mihi omnia bona pariter cum illa.

Viri perfecti, vt in Dei amore feruentiores reddantur superuacaneas cogitationes exẽplo Nazareorũ à mente reijcere admonẽtur. Cap LX

PErfecti viri ſtudẽt reſecare ſuperfluas cogitationes, vt ſcilicet in diuino amore fiant feruentiores. Cuius exemplũ quidem oſtẽditur in Nazareis, qui in veteri lege capillos eorum quos in deuotione nutrierant, expleta deuotione radere, & in ignem ponere iubebantur. Quid eſt enim, vt Grego dicit. ꝙ Nazarei capillos nutriunt, niſi ꝙ per vitam magnæ continentiæ præſumptionũ cogitationes creſcunt? Et quid eſt deuotione completa capillos radere, niſi ꝙ tunc ad perfectionis ſummam contingimus, cum ſic exteriora vitia vincimus, vt etiam cogitationes ſuperfluas a mẽte reſecemus? Quas nimirum ſacrificij igne concremare, eſt flammis amoris diuini incendere, vt totaliter mẽs in amore Dei ardeat, & cogitationes ſupfluas cõcremans, quaſi Nazarei capillos deuotionis perfectione conſumat.

Ad finem vſque in bonum inſtanter eſſe perſeuerandum, hoſtia ſacrificij, pauoniſque exemplo hic admonemur, vt Dei gratiam impetrare queamus. Caput. LXI.

PErſeuerantia neceſſaria eſt in opere bono, ſicut cauda animalis in ſacrificio. Vñ cauda hoſtiæ iubetur offerri in ſacrificio. Leui. 3. Indecẽs eſt enim animal
Leui. 3. ſine cauda. i. opus incęptum ſine fine, vel complemento. Vnde dr̃, ꝙ pauo auis. qñ amiſit caudam, non audet apparere præ verecundia. Sic ſine cauda perſeuerantiæ non audebit aliquis coram Deo in iudicio apparere.

Item perſeuerantia impetrat gratiam. Nã ſi hõ tantum perſeueraret in oratione quantum pauper ad oſtium diuitijs pro eleemoſyna, citius impetraret ſpiritualem eleemoſynam quàm ille corporalem. Vnde Apoſtoli perſeuerãtes in oratione, Spi
Act. 2. ritum ſanctum acceperunt.

Pigri hominis naturam plurium Dominorũ caſtrorum, agroque neglecto aſſimilari declaratur. Caput LXII.

PIger hõ ſimilis eſt caſtro pluriũ dño rum, ꝗ tot quos ille ꝗ remiſſus eſt totũ amittit. Alius. n. paulatim aufert ei ius ſuũ. Sic ſi ſpiritus remiſſus fuerit caro, ꝗ aduerſus ſpiritũ concupiſcit, quotidie aliquid cõtra ipſum acquirit. Pro. Manus for Pro. 12.
tium dominabitur, quę autem remiſſa eſt tributis ſeruiet.

Item piger homo ſimilis eſt agro neglecto qui herbas inutiles profert, ſi in pace dimiſſus, nec foſſus, nec purgatus ſæpe fuerit, & bonis ſeminibus ſeminatus. Sic homo vitiorum ſpinas, & tribulos generat, niſi vtilibus occupetur laboribus.

Prædicatores bona docentes eaque ipſimet non agentes. cæcis ac claudis comparari affirmatur. Cap. LXIII

PRædicatores qui dicunt, & nõ faciũt, ſimiles ſunt cæcis, & claudis, qui ſedẽt in introitu ciuitatis mendicantes qui trãſeuntibus viam oſtendunt, ſed nũquam
in ea pedem ponunt. Contra illud Ia. Sic Iaco. 2.
loquimini, & ſic facite.

Item ſicut eſſet deridendus quæ argento vas fictile ornare vellet, decorare lutũ, vt ſordidare argentũ: Sic irriſione dignus
eſt, qui cum malus ſit, bona dicit. Prouer. Pro. 26.
Quomodo ſi argento ſolido ornare velis uas fictile, ſic tumẽtia labia cum peſſimo corde ſociata.

Quantum laborandum ſit, vt diuina merita augeamus, ſeminantis ditantiſque exemplo inſtruimur. LXIIII.

PRoficere dẽt homo continuè in operibus ſuis bonis. Nam volenti ditari non ſufficit ſibi non perdere, niſi annuatim creſcat in aliquo. Similiter deſiderãs ditari in bonis ſpũalibus, dẽt annuatim, & quotidie bona ſua ampliare, vt dr̃. Am
buletis, vt abundetis magis. 1. The. 4

Item nullus vellet ſemen ſuũ terræ cõmittere, niſi crederet illud multiplicatum colligere. Ergo ſicut laboraret homo ad multiplicandum ſemina, ſic debet labo-
rare ad multiplicandum merita, quod eſt Ephe.
ſecundum Deum proficere Apoſtolus. In omni opere bono fructificantes, & creſcẽtes in ſcientia Dei.

In peccatis hac in vita proſperantes qui inſanis ac freneticis ſimiles iudicantur ferè per amena prata pulchraque itinera ad interitum duci edocetur Cap. LXV.

PRoſperantes in peccatis ſimiles ſunt illis qui per pulchra itinera ad ſuſpendium

dium pertrahũtur, vel qui per amœna prata ad carcerem damnationis ducunt. vñ Grego. de peccatore proſperitatibus mũdi florente dicit: Honoratur in via, in peruentione damnabitur, & quaſi per amœna prata ad carcerem peruenit qui per p̃ſentis vitæ proſpera ad interitum tendit.

Item proſperitas peccatorum exultantium in peccatis, ſimilis eſt inſanis, quia tales, vt dicit Greg. non proſperitate eriguntur, ſed inſania quam ſubeunt, vñ affligi debuerunt, & exinde miſeri in exultatione defluunt, vñ altius flendi ſunt.

Item peccatores tales ſunt freneticis ſimiles qui inſaniam virtutem putãt: quia ex morbo eſſe neſciunt hoc, ꝙ amplius ſani poſſunt, Et quaſi creuiſſe viribus ſe æſtimant, dum ad vitæ terminum per augmenta doloris appropinquant, quia rationis ſenſum non habentes flent, & ridẽt, & tanto magna æſtimatione ſe dilatant quanto inſenſibiles malum, quod patiũtur ignorant.

Rationis vis quanta ſit & qua via ſemper animi cogitationes habeat regulare, vnico ancillarum Dominæ exemplo oſtenditur. Cap. LXVI.

RAtio debet regere cogitationes ſicut domina regit ancillas, & familiam. Nam videmus (ſicut dicit Greg.) ꝙ abſente domina familia deordinatur, quia ancillarum linguæ perſtrepunt, ſilentiũ deſerunt, deputati operis officia negligunt, totum ordinem ſibimet confundunt. At vbi repente domina venerit mox perſtrepentes linguæ reticent officia vniuſcuiuſque operis repetunt, ſicque ad opus proprium ac ſi non receſſerint reuertuntur. Similiter ſi ad momentũ rõ diſcedat quaſi abſente domina cogitationũ ſe clamor velut garrula ancillarũ turba multiplicat. Vt autem ratio ad mentem redierit mox ſe confuſio tumultuoſa compeſcit, & quaſi ancillæ ſe ad iniunctũ opus tacitè reprimunt, dum cogitationes protinus cauſis ſe proprijs ad vtilitatem ſubdunt.

Religioſorum vita qualis eſſe debeat, mortuorum ſimilitudinibus quibuſdam facilè terminatur. Cap. LXVII.

REligioſus debet eſſe mortuus mũdo. i. ad modum mortui ſe habere. Nam mortuus in ſepulchro abſconditur, & ſic religioſus debet abſcondi in clauſtro, & non diſcurrẽdo vagari. Col. Mortui enim Coll. 3.
eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo.

Item anima mortui a carne ſeparatur. Et ſic religioſus debet a carnali amore ſe parari. Eccl. Quaſi adeps ſeparatus a carne. In adipe enim ſignatur deuotio ſpiritualium, quæ debet eſſe in religioſo ſeparata ab amore carnalium. Eccl. 47

Item caro mortui a vermibus cõſumitur, ſcilicet in ſepulchro. Quia religioſus per pœnitentiã debet conſumere corpus ſuum in hoc mundo mente autem debet eſſe in cęlo. Iob: Elegit ſuſpendium anima mea, i. deſiderium æternorum: & mortem oſſa mea i. mortificationem carnaliũ deſideriorum. Iob. 7.

Item mortuus non ſentit ſi pungatur, vel deijciat̃, vel eleuetur. Et ſic vere mortuus mundo 1 Reg. Sicut angelus dñi dominus meus, nec benedictione, nec maledictione mouetur. 1. Reg. 19

Item mortuus omnia temporalia relinquit: Et ſic religioſus omnem proprietatem debet reſignare, & omnia corã Deo, & fratribus repręſentare, & nihil ſibi arrogare. 1. Cor. Quid habes, quod non accepiſti? Bernardus. Monacho habenti proprium, negabit Deus ſuum proprium, ſcilicet cœlum. 1. Cor. 4

Sacerdotum veteris legis corporales perfectiones exterioreſque ipſius immunitas negatiuè recenſentur, quibus Chriſti ſacerdotum clara ſimilitudine ſpiritualia ornamenta aperiuntur. Cap. LXIII.

SAcerdotes Chriſti, & clerici immunes debent eſſe ab illis maculis ſpiritualiter, a qbus clericos, ſeu ſacerdotes Iudæorum oportebat eſſe immunes corporaliter. Prohibetur.n. eſſe cæcus, i. ne ſit ignorans: claudus, i. inſtabilis, & ad diuerſa inclinans. Et ne ſit parno, vel grãdi, vel curto naſo. i. ne habeat defectũ diſcretionis ne plus, vel minus, aut aliqua praua exerceat. Per naſum enim ſignatur diſcretio, quia eſt diſcretiuus odorum.

Itẽ ne ſit fracto pede, vel manu, i. ne amittat virtutem operandi bene, vel procedendi de virtute in virtutem.

Itẽ repudiat̃ ſi hẽat gibbũ aſi, vel retro p̃ quẽ ſignat̃ ſupfluus amor terrænorum.

Item ſi lippus. i. ſi per carnalẽ affectum eius ingeniũ obſcuratur. Contingit enim lip-

lippitudo ex fluxu humoris. Repudiatur etiam ſi habeat albuginem I oculo, ideſt præſumptionem candoris iuſtitiæ in ſua cogitatione.

Item ſi habeat iugem ſcabiem,i. petulantiam carnis Et ſi ſit habens impetiginem,quæ ſine dolore corpus occupat, & membra corporis ſędat;per quā auaritia deſignatur.Et etiam ſi ſit herniosus, vel ponderoſus,q̃ ſ.geſtet pondus turpitudinis in corde, licet non exerceat opere.

Mercenarijs ſancti viri quatuor rationibus nec non illis qui corporaliter ſuſpenduntur comparātur, eoſque in alia uita ab omni corporis atque perturbatione tandem a Deo fore liberandos demonſtratur. Cap. LXIX.

SAncti viri aſſimilantur mercenarijs. Primo ratione temporis,quia tempus pñs cito finiri exoptant, vt ſcilicet ad vitæ præmia perueniant. Sicut mercenarij p̃ ſtolantur finem diei,vt labor ceſſet, & recipiāt pręmium operis ſui.Iob.Sicut dies
Iob. 7. mercenarij dies eius. Vbi dicit. Gre.Dies
Grego. ſuos mercenarius euolui citius exoptat, vt ad laboris ſui præmium ſine tarditate perueniat. Dies itaque hominis a vera & æterna ſapientia rectè diebus mercenarij comparantur, quia præſentem vitam exilium non patriam, militiam non palmam deputat: & eo longius a præmio ſe conſpicit,quo tardius ad finem venit.

Secundo ratione laboris. Nam, ſicut dicit Grego.Mercenarius in alienis laboribus exſudat,ſed tamen ſibi præmium ꝓprium præparat. Omnes ergo qui ſpe cœleſtium præditi exercitatione vitæ p̄ſentis atterimur in alieno laboramus: Nam ſæpe & reprobis ſeruire cogimur,mundo quæ mūdi ſunt reddere coartamur,& alieno quidem labore fatigamur,ſed tamen præmia noſtra percipimus:& per hoc peruenimus ad propria, quod purè miniſtramus aliena.

Tertiò ratione operis Nam, ſicut dicit Grego. Mercenarius ſollicitè curat inſpicere ne vnquam dies vacu' labatur ab opere,& expectatus finis temporum transis veniat ad remunerationem. In laboris namque ſtudio conſpicit quid ꝑcipere in tempore remunerationis poſſit. Nam cum opus creſcit,præmij fiducia proficit Cum vero opus torpuerit,ſpes a remuneratione laſſeſcit. vnde & electus quiſque vitam ſuam, quaſi mercenarij diem penſans, tanto fidentius ipſe tendit ad præmium, quanto nunc robuſtius perdurat ad laboris incrementum, qui ſit decurſus præſentis temporis penſat, dies cum operibus numerat:ne a labore uacua tranſeant uitæ momenta formidat: aduerſis gaudet,paſſione reficitur, mœrore refouetur, quia ſequentis uitæ præmiis tanto ſe largius remunerari conſpicit, quanto pro amore illius quotidianis ſe mortibus uberius impendit.

Quartò ratione mercedis. Quia conſideratio mercedis,homini mercenario leuiat pondus laboris. Et ſimiliter Sanctis Viris conſideratio premij minuit laborē exercitij. Vnde Grego.dicit: Mercenarius cum facienda opera conſpicit,mentē protinus ex longinquitate,& pondere laboris adficit. Cum uero laſſeſcētem animū ad conſiderandum operis pręmium reuocat,uigorem mox animi ad exercitium laboris reformat, & quod graue perpendit ex opere,leue æſtimat ex remuneratione. Sic electi quiq; cùm mundi huius aduerſa patiuntur cum honeſtatis cōtumelias, rerum damna,cruciatus corporis tolerant eſſe grauia quibus exercentur penſant. Sed cum mentis oculum ad æternæ patriæ conſiderationem tendunt,ex comparatione præmii,quàm ſit leue, quod patiuntur inueniunt: quòd enim ualde eſſe importabile ex dolore oſtenditur conſideratione prouida ex remuneratione leuiatur.

Item Sancti Viri aſſimilantur illis,qui corporaliter ſuſpenduntur: Quia ſicut ille,qui ſuſpenditur corpore ad alta ſuſtollitur,ut ibi moriatur: Sic quoq; Viri Sācti ad alta per contemplationem ſe ſubleuant,ut affectibus terrenis intereant: unde Iob. Elegit ſuſpendium anima mea, Iob. 7.
& mortem oſſa mea. Grego. Sancti Viri certiſsimè ſciunt,quia habere in hac uita requiem nequaquam poſſunt:Et idcirco ſuſpendium eligunt, quia nimirum deſideria terrena deſerentes,ad alta animum tollunt; ſuſpenſi autem mortem ſuis oſſibus inferunt: quia amore supernę patriæ in uirtutum ſtudiis accincti, hoc quod fortes prius in mundo fuerant,uinculo humilitatis inſequuntur.

Item Sancti poſt hanc uitam liberant ab omni pœnalitate,& moleſtia, quam patiuntur in hac uita. Nam licèt cardui,& urticæ granis in campo ſocientur,tamen cum ponuntur in horreo,ſocietas illa ſeparatur.

paratur. Et ſic affectiones,& tribulatiões quibus modo Sancti coniuncti ſunt in campo Mundi omnes ſeparabũtur ab ip-
Apo.21 ſis,cum reponentur in horreo cęli. Apoc. Abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum,&c.

Myſticam ſacræ ſcripturæ intelligentiam aſſidua eius lectione haberi, vnica hominis igno ti cognitionis ſimilitudine breuiter oſtenditur. Cap LXX.

SCripturę ſacræ Intelligẽtia myſtica aſſidua eius lectione aperitur. Cuius exẽplum eſt (ſecundum Greg.) Sicut ignotorum hominum facies cernimus,& corda neſcimus, ſed ſi familiari eis locutione coniungimur, vſu colloquii eorum, & cogitationes indagamus. Ita cum in ſacro eloquio ſola hiſtoria aſpicitur, nihil aliud quam facies videtur. Sed ſi huic aſſiduo vſu communicamus, intimam mentem ex collocutionis familiaritate penetramus. Dum enim alia ex aliis colligimus, facile in eius verbis cognoſcimus aliud eſſe, quod innuant, aliud, quod ſonant. Tanto autem quiſq; notitia illius extraneus redditur, quanto in ſola eius ſuperficie ligatur.

Silentij vtilitas quanta ſit, linguæque refrenatio quantum proſit, duobus naturalibus indicatur exemplis. Cap. LXXI.

SIlentium feruorem deuotionis ſeruat. Solet enim obſtrui vas in quo eſt vinum, vt vinum fortius fiat, vel ſit. & pot' coopertus colorem ſuum, & munditiam conſeruat. Sic qui vult deuotionem cordis,& munditiam conſeruare, debet os
Pſa.38. clauſum tenere. Pſa. Concaluit cor meum intra me,&c.

Item ſilẽtium ſeruare eſt os, vnde exit ignis, & flamma omnia comburens, obſtruere. Iac. Lingua ignis eſt,&c. Ecce quã
Iaco 3. tus ignis quàm magnam ſyluam incendit, ideſt virtutem bonorum operum cõſumit.

Simoniacus Leoni ac Latroni comparatur: cuius peruerſitas ex iſtorum ſimilitudinibus indicatur. Cap. LXXII.

SImoniacus aſſimilatur Leoni. quia procurat, quòd eccleſia quę eſt ſponſa Chriſti, aliunde grauida ſit quàm de ſuo viro quæ de ſolo Spirituſſancto cõcipere debet: ſed ſimoniacus facit, quod concipit de ſpiritu maligno, & ſic ea facit nutrire filios adulterinos, & filios ꝓprios exhæredat a patrimonio Chriſti, conſtituens hæredes filios diaboli. Eccleſiaſtic. Ecc. 23
Omnis mulier relinquens virum ſuum peccabit, & ſtatuens hæreditatem ex alieno matrimonio.

Item Simoniacus aſſimilatur latroni. Facit enim Simonia homines eſſe latrones, & ſacrilegos, quia ſcilicet ſacra ſunt ea circa, quæ latrocinium exercẽt. Abſurdum eſt enim dicere eum qui furatur, vel capit calicem alicuius eccleſiæ ſacrilegũ, vel furem eſſe, & non eum qui furatur tã eccleſiam quàm quæ ad eam pertinent. Ioan. 10
Io. Qui non intrat per oſtium in ouile ouium, ſed aſcendit aliunde, ille fur, eſt & latro.

Quamplurimis perſpicuiſque exemplis ſacræ ſcripturæ teſtimoniis quantopere malorum ſocietas, qui cũ bonis viris nunquã verſantur, ne eorum malitia pateſiat, ſit fugienda, elucidatur. Cap. LXXIII.

SOcietatem bonorum fugiunt mali, ne eorum malitia appareat. Sicut mulier turpis non libẽter ſedet iuxta pulchram, ne turpitudo illius magis appareat: quia oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcunt. Sic mali non ſociantur bonis libenter, ne malitia ſua eorum boni Ioan. 3
tate magis euidens fiat. Ioan. Omnis qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius.

Item ſocietas mala trahit ad peccatum ſicut accidit de ſpinis, quod vna trahit aliam. Prou. Fili mi, ſi te lactauerint pec Pro. 1.
catores, ne acquieſcas eis,&c. Et idcirco, ſicut non eſt tutum ægroto eſſe in aere corrupto, quia ex hoc cito recidiuum pateretur, ſic non eſt tutum bonis eſſe in conſortio peccatorum, ex hoc enim ad peccatum inducuntur. Prouerb. Ami-
cus ſtultorum efficietur ſimilis. Vnde, ſicut non eſt ſecura ouis iuxta lupum, nec ſtuppa iuxta ignem, nec ſaginem iuxta catum: Sic nec iuſtus iuxta peccatorem, nec mulier iu- Pro. 13

1. Cor. tra peccatorem. Co. Corrumpunt mores
bonos colloquia mala.

Item ſocietas mala eſt vitanda. Nam q non vult eſſe leproſus, debet vitare conſortium leproſorum. Sana poma ſociata putridis citius corrumpuntur, & ſani cum
Eccl. 17 infirmis citius inficiuntur. Pſ. Cum per-
Prou. 4. uerſo peruerteris. Prouer. Non delecteris in ſemitis impiorum, nec tibi placeat malorum via.

Item ſocietas mala non eſt toleranda propter vtilitatem temporalem. Nã ſi qs eſſet in domo ſuccenſa, vbi non eſſet, niſi vna feneſtra, per quam non poſſet exire indutus, & oneratus, potius omnia ſua dimitteret antequã non exiret. Sic quilibet diſpendium ſuorum, & ſuæ carnis quantumcũque potius deberet ſuſtinere quam in conſortio malorum remanere in peri-
Gen. 39 culo ſuo. Vñ Gen. Ioſeph relicto pallio in manu feminę fugit. Et homo de periculo maris libenter nudus euadit.

Item ſocius malus abijciendus eſt, ſicut dens putrid⁹ de ore deijcitur, ne alios corrumpat, & ouis morbida de grege aliarum, & leproſus de conſortio hominum. Et pomum putridum de aceruo aliorum.
1. Cor. 5 1 Cor. Modicum fermentum totam maſſam corrumpit.

Quàm benigne bonis temporalibus viris præſertim ſpiritualibus prouideat Deus, tum exemplis tum auctoritatibus oſtenditur.
Cap. LXXIIII.

Sollicitudo temporalium eſt viro ſpirituali contemnenda. Nam qui ad fontem vadit non eſt ſollicitus quid bibat. Quid ergo times ſtulte? ꝓuidẽtia Dei maior eſt fonte. Cogita, quod ſeruus dẽt eſſe ſollicitus quomodo bene ſeruiat domino ſuo, & domini eſt ꝓuidere miniſtro ſuo. Vnde dicitur: Omnem ſollicitudinem ve-
1. Pet. 5. ſtram proijcientes in eum, quoniam ipſi cura eſt de vobis. Matt. Nolite ſolliciti eſ-
Matt. 6. ſe dicentes, qd manducabimus, &c. Chry-
Chry. ſo. Eſcam corporis ſi ſollicitus non fueris, habebis: iuſtitiam vero ſi ſollicitus nõ fueris non habebis. Quis eſt pater qui nõ prouideat filijs ſuis, cum viderit eos egere? Matt. Scit pater veſter, quia his omni-
Matt. 6. bus indigetis.

Quo pacto ſpes tuta fiat, & adiuetur, & quantum ſit ſemper in Deo ſperandum terminatur. Capi. LXXV.

Spes iuuatur ex bonis operibus, ſecur⁹. n. dẽt eſſe de re, qui habet bonum pignus apud ſe. Securi itaque ſunt de regno futuro, qui habẽt bona opera, quæ quaſi pignora ſunt regni cęleſtis. Grego. Cum opus ꝑficit, regni cęleſtis fiducia creſcit.

Item ſpes iuuatur ex tribulationibus. Certus enim poteſt eſſe de re venali qui precium apud ſe habet. Sic debet eſſe certus de regno æterno qui multas tribulationes ſuſtinuit. quibus regnum cœlorũ
emit. Acto. 14. Per multas tribulationes Act. 14
oportet nos intrare in Regnum Dei.

Item ſperandum eſt in Deo, quia ſperãtes in ſe, ſuſtinet ne cadant. Naturaliter n. qui debilis eſt, et timet cadere, alicui rei adhæret, vt patet ĩ puero, vel infirmo. Sic naturalis ro dictat animæ cognoſcẽti debilitatem ſuam, quod fortiori ſe inniti debet, ſcilicet Deo. Quia de facili tranſit malum paſſum, qui habet bonam appodiationem, ſcilicet Deũ, qui bene poteſt eum extra malum paſſum eijcere. Veritatis enim eſt præſtare fulcimentum innitẽti ſibi, ſed vanitatis eſt negare. Vnde cum Dominus veritas ſit, innitenti ſibi non ſe ſubtrahit, ſicut ſolent facere mali pedis ſeq eis qui appodiant ſe ſibi, quia ſubtra-
hunt ſe, vt cadant. Iſa. Speret in nomine Iſa. 1.
domini, & inueniatur ſuper Deum ſuum.

Valde monſtruoſum eſſe de Dei gratia ſuperbire, difficulterque ſuperbos humore gratiæ carentes a propria voluntate deflecti definitur.

Cap. LXXVI.

Svperbire de gratia a Deo data, monſtruoſum eſt. Nam ſicut mõſtruoſum eſſet, quod ex muliere naſceretur bufo: ſic monſtruoſum eſt, quod aliquis ex gratia Dei, ſibi data a Deo efficiatur ſuperb⁹
Et talis etiam de vita moritur, de ſanitate Grego.
ægrotat, de medicamẽto interficitur. Gre. Qui de virtutibus ſe extollit, non de gladio, ſed medicamento ſe interficit.

Item ſuperbi difficulter a propria volũ-
tate

tate, quia carent humore gratiæ. Virgula enim quanto plus habet de humore, tanto citius flectitur. Sic qui plus habet de gratia, citius obedit. ſed lignum aridũ cito frangitur, dum flecti creditur: ſic ſupbi qui ſine humore gratiæ ſunt, flecti non
Eccl 6, poſſunt. Eccle. Non te extollas in cogitatione animæ tuæ velut thaurus, ne forte elidatur per ſtultitiam virtus tua, & comedat folia tua, & fructus tuos perdat, & relinqueris velut lignum aridum in deſerto. i. ſine merito.

Diaboli tentatio in quo potiſſimum fiat peccato, illiq; obſequi quantum obſit, ac quos præcipue Deus in hoc mundo tentari, tribularią; patiatur: quomodove tentationibus reſiſtendum ſit, exactiſſime explanatur. Cap. LXXVII.

TEntat diabolus hominem de illa re, qua magis conſueuit decipere; ſciens ꝙ membrum citius frangitur, vbi prius fractum fuerit, quàm alibi. Et citius incẽditur lignum, quod aliquãdo fuit ĩ igne, quàm ſi nunq; fuiſſet. Et citius cadit homo in infirmitatem quam aliquando habuit, quam in aliam. Sic homo facilè inclinatur ad peccatum, quod aliqñ fecit.

Item tentationis delectatio corrumpit ſinceritatem animæ, etiam ſine conſenſu operis, ſicut mulier non dicitur caſta, q̃ libenter audit verba corruptoris, dato ẽt, ꝙ ei ſi in opere non conſentiat, & quæ appetit diligi, etiam ſi corrumpi non appe-
Aug. In Reg. tat. Aug. Non ſolum appetere, ſed appeti velle, criminoſum eſt. Sic non eſt reputãda caſta anima, quæ tentationes diaboli recipit, & in eis delectatur, quamuis peccatum facere non velit.

Item tentat diabolus, & impugnat maxime illos, qui ipſum deſerunt, & ad Deũ ſe conuertunt, vt Pharao filios Iſrael fugientes perſecutus eſt. Gloſa. Qui ab illecebris mundi abſtinere, & in Chriſto piè vult viuere, perſecutionem patitur. Dum enim diuino ſeruitio conſtringi exoptat, bellum diaboli contra ſe excitat, ſicut rex ſibi ſubditos non impugnat, ſed aduerſarios.

Item tentationibus, & ſuggeſtionibus non reſiſtẽtes, nõ poſſunt coniungi Deo. Vnde aſſimilantur illis mulieribus, cum quibus in veteri lege non poterat ſacerdos matrimonium contrahere. Nam Le-
Leu. 21 uit. 21. Præceptũ eſt ſacerdoti, vt uirginẽ tantum duceret in vxorẽ: ſed viduam, & repudiatam, ſordidam, & meretricẽ non acciperet. Per viduam enim intelligitur anima, cuius mortuus eſt carnalis vſus, ſed non affectus, quam ſola neceſſitas retrahit a malo, non charitas. Et talis poteſt dici vidua de vno marito, quæ lambit vbi mordere non poteſt, ideſt delectationes præteritas quas habere non poteſt, cupit: ſicut canis lingit haſtile, & ſcutellam poſt cibum. Thim. Vidua ĩ delicijs viuẽs, 1. Thi. 5
mortua eſt. Glo. morte peccati, vel morte animæ. Talis enim vidua, quando contingit ei aliquid, quod tædet, ſemper recogitat maritum mortuum, quamuis peſſim' fuerit: & talis eſt anima, cui quando contingit aliquid aduerſi ſemper ſuſpirat ad ea, quæ dimiſit, vt filij Iſrael ad ollas carnium in Aegypto. Per repudiatam ſignificantur illi quos negocia mundana repudiant, & ad illa ſe ingerunt non vocati, & a mundo contemnuntur, & opprimũtur, & tamen mundum non contemnunt. Sicut meretrix ad leccatorem ſuum accedit, licet ab eo frequenter verberetur, & cum eo multas moleſtias ſuſtineat. Aug.
Ecce turbat te mundus, & amatur, quid ſi tranquillus eſſet? quomodo inhæreres formoſo, qui ſic amplecteris fœdum? Augu
Tales etiam ſimiles ſunt leccatoribus, q in curijs Principum bonis nutriti morſellis, licèt faſtidientur, & licentientur, tamẽ expulſi per vnum hoſtium, redeunt per aliud. Sic quidam ita ſunt allecti illecebris, & delectationibus mundi, quod licet aduerſitatibus, & moleſtijs impugnẽtur ab eo, tamen non recedunt. Per ſordidam intelligitur anima, quæ immundis affectionibus maculatur. Si vis ergo deſponſari Chriſto, auferas tibi veſtimenta ſordida, vt omni tempore veſtimenta tua
ideſt opera ſint candida. Rom. Abijciam' Ro. 13.
opera tenebrarum, &c. Per meretricẽ autem, quæ cuilibet patet libidini, intelligitur anima, quæ cuilibet cedit tentationi.
Hiere. In omni via proſternebaris meretrix. Hier. 3.
Nulla ergo talis anima eſt Deo coniungi apta.

Item tentari, & tribulari Deus hominẽ permittit, etiam poſtquàm ei magna dona contulit. Vnde Salomon (ſicut dicit Grego.) diuinitus ſapientiam accepit, & ſtatim poſt meretricum mulierum quæſtione pulſatus fuit. Quod igitur Salomõ mox poſt tantam reuelationem certamẽ turpium mulierum pertulit, deſignauit, ꝙ mentem noſtram ſæpe conceſſis virtutibus

bus reſpect⁹ intimæ largitatis illuminat:
ſed hanc protinus etiam lubricæ cogita-
tiones turbant, vt quæ ſubleuata immen
ſo munere exultat, etiam tentatione pul-
ſata, quid ſit inueniat. Sic Helias diuina
gratia præditus, ſermone cœlos aperuit:
& tamen probatus ſubito infirmus per
deſerta fugiens, vnam mulierem expauit.
Sic & Paulus ad tertium cœlum ducitur
paradiſi penetrans ſecreta conſiderat; &
tamen ad ſemetipſum rediens contra car
nis bellum laborat, legem aliam in mem
bris ſuſtinet, cuius impugnatione in leta
tigati ſpiritus legem dolet.

Item tentat diabolus primo blandien-
do, quaſi procando, ſicut leccator primo
ſalutat mulieram procando, ſed poſtquã
fuerit ab eo corrupta ſemel, ſequitur eum
non rogata, nec habet audaciam poſtea
aliquid ei denegare: ſed plerunq; contra
cor ſuum obedit ei in omnibus. Sic ani-
ma diabolo ſemel expoſita per cõſenſum
peccati non habet amplius audaciam ei
Hier. 2. reſiſtendi, ſed dicit illud Hiere. Adamaui
alienos, poſt eos ambulabo.

Item tentatio mala eſt ſtatim a princi-
pio repellenda, ſicut ignis antequam cre-
ſcat, extinguendus; et & infirmitas anteq̃
Grego. radicetur, ſanari poteſt. Greg. Si tentatio-
ni in corde naſcenti feſtine non reſiſti-
tur, eadem mora qua nutritur roboratur.
Iac. 3. Iaco. Reſiſtite diabolo, & fugiet a vobis.
Eſto ergo ſicut Dangeroſus epulator, qui
cibos immundos, ſeu non bene paratos
vertit, vel reijcit in faciem apponentis.
Sic cum indignatione tentationes reijciés
quaſi ſcutella ſua diabolum in fronte p-
cutit. Item qui pannos ſuos combuti ſen
ſit, ignem amouet. Et miſer homo ſe
ſenſit combuti igne concupiſcentiæ ma-
læ, & luxuriæ, & pedem mentis nun re-
trahit.

Item tentatio mala vincitur oratione.
Exod. Cum leuaret Moyſes manus, & ora
Exo. 17 ret, vincebat Iſrael. Iudith. Memores eſto
Iudith. te ſerui Dei, Moyſi, qui Amalech non in
4. ferro pugnando, ſed precibus ſanctis orã
do eiecit. Plus enim valet vnus Sanctus
orando, quàm multi peccatores præliã-
do Item tentationes repelluntur per con
feſſionem. Latrones enim fugiũt eos
accuſantes Sic demones fugiunt peccata
Hiere. reuelantes, & confitentes. Hiere. Reuela-
ta traditione cõfuſus fugiet inimicus Ec
cleſiaſtici. Qui reuelat arcana amici, fi-
Ecc. 27 dem perdit.

Item vincitur tentatio carnis ſpiritua-
liter per fugam, ſicut extinguitur ignis per
ſeparationem lignorum. 1. Corin. Fugite 1. Cor.
fornicationem. 6

Peccatorum cauſa hominis vitam abbre-
uiari ſerui vnico exemplo, duobusq́;
ſacra ſcriptura auctoritati-
bus approbatur.
Cap. LXXVIII.

TEmpus abbreuiatur homini propter
peccatum. Nam ſi aliquis haberet ſer
uum, vel filium, cui dediſſet pecuniam ad
negociandum, & totam cõſumeret filius
prodigus, vel etiam de pecunia ſua ip-
ſum impugnaret non plus ei daret, ſed po
tius reſiduum ei auferret. Sic facit Deus
plerunq; peccatori de tempore, quod de-
dit ei ad pœnitentiam, & ille abutitur eo
in ſuperbiam, & Deum impugnat. Proue. Pro. 10.
Timor Domini apponit dies, & anni im-
piorum breuiabuntur. Sicut medietas mẽ
bri abſcinditur ne totum corrumpat. pſal Pſa. 54.
mus: Viri ſanguinum, & doloſi non dimi
diabunt dies ſuos.

Hominis ad benefaciendum tepiditas quantum
Deo diſplicear, & quot animæ damna afferat
breuibus oſtenditur verbis exemplisq́; perſpi-
cuis. Cap. LXXIX.

TEpiditas Iram Domini prouocat, ſi-
cut aqua tepida prouocat vomitum.
Apoca Quia tepidus es, incipiam te euo- Apo. 3
mere de ore meo. Tepidus a Deo euomi-
tur cum in deterius labi permittitur, vel
cum impœnitens moritur.

Item tepiditas fiduciam tentandi Dia-
bolo præſtat. De multis enim tentat te-
pidum, de quibus non auderet tentare
feruentem. Olea enim feruenti muſcæ
non inſident.

Item tepiditas reddit hominem impo-
tentem, & contractum: vt patet in illis,
qui cum fortes ſint corpore, tamen poſ-
ſunt vix patrem pœui: curiæ facere, quam
facit vna vetula totam. Quod accidi-
tur ex tepiditate eorum, quia paruum
habent deſiderium. Bernardus: Forſi. an
non poſſumus, quia non multum vo-
lumus.

Verum

Verus timor hic Animæ oſtiarius iure nuncupatur, qui quidem a ſeruili timore facile ſeiungitur, & quantum Dei timor nobis proſit, aperitur.
Cap. LXXX.

TImor eſt ſicut oſtiarius animæ. Nobiles enim I egreſſibus habēt oſtiarios cum baculo turbam arcentes, ne cōprimant eos, & perſonas ſuppoſitas, ne ſuper collum ſuum ſe ingerant, expellunt. Sic anima iuſti, quando exit ad loquendum, vel videndum, timorem habet pro oſtiario, cuius baculus eſt totus infernus ad expellendum turbas malarum cogitationum, ne ab eis comprimatur Ieſus, ideſt ſalus animæ per conſenſum. Vnde Turbæ te comprimunt, dictum eſt ei. Et ideo non eſt exeundum ſine oſtiario. Sed timor ſeruilis non eſt oſtiarius viuus, ſed pictus: quia manet in timore ſeruili peccandi voluntas, & ſequeretur opus, ſi putaretur impunitas, vt dicit August. Eſt ergo timor ſeruilis, vel mundanus ſic verè ſicut oſtiarius pictus in portis diuitum, qui eleuata claua videtur percutere ingredientes, & ingreſſum prohibere: quod non facit. Sic timor, qui ſine charitate eſt, videtur peccatum expellere, ſed non expellit. Item timor bonus præparat cor hominis Deo. Quando enim aliquis magnus vult hoſpitari in aliqua domo, præmittit nuncium, qui domum mundet, & præparet. Sic Deus facit immittendo timorem. Eccleſiaſtic. Qui timent Dominum, præparabunt corda ſua, ſcilicet ad recipiendum eum, & in conſpectu illius ſanctificabunt animas ſuas. Item timor mundanus quo quis magis eligit malum animæ quam corporis, facit eum ſimilem ruſtico, qui eundo ad forum portat ſotulares ſuos in collo ſuo magis eligens lædere pedes ſuos quā ſotulares.

Augu. | Eccl. 2.

Tribulationum, quæ & flagellis ac aquis optime iure aſſimilantur, maximus oſtenditur fructus: & cur Deus in hoc mundo nos torqueat: quantumq; fugientes tribulationes ſint improbandi, pluribus exemplis atque ſacræ ſcripturæ teſtimonijs declaratur. **Cap. LXXXI.**

TRibulatio ſeparat hominem ab amore mundi, & peccati. eſt enim velut abſynthium, quo viri ſpirituales a temporali conſolatione ſeparantur, ſicut pueri aliqua amaritudine a lacte matris ſeparantur. Elegit enim ſuis Deus iter aſperum facit, ne dum delectantur in via, obliuiſcantur eorum, quæ ſunt in patria. Sed ſicut pulmētum adhæret ollæ in qua decoquitur, niſi ſæpe moueatur: ſic cor hominis adhæret mundo, niſi tribulationibus pulſetur. Augu. Ecce turbat me mundus, & amatur: quid ſi tranquillus eſſet? quomodo inhæreres formoſo, qui ſic amplecteris fœdum? Augu.

Item tribulationes ſimiles ſunt flagellis, ſeu virgis ſcoparum nodoſis, & duris quibus pueri caſtigantur, & eaſdem etiam faſciculis domorum habitacula a ſordibus, & immundicis expurgantur: ſimiliter etiam ex tribulationum flagellis caſtigantur inſipienter peccantes, & purgantur, qui humiliati ex eis ad Deum per pœnitentiam redeunt, vitam ſuam in melius commutantes. Flagellum enim (ſicut Gregorius dicit) Diluit culpam, cum mutat vitam. Nam cuius non mutat mores, non expiat actiones. Grego.

Item tribulari permittit Deus hominem, vt liberet eum a pœna, & vt proficiat in diſciplina. Sicut pueri quātò plus verberantur, tanto magis addiſcunt, & melius faciunt commodum ſuum, quàm ſi dimitterentur voluntati ſuæ. Iſa. Miſereamur impio, & non diſcet facere iuſtitiam. Iſa. 26.

Item tribulationem fugiens in mundo iſto, magis tribulabitur in alio. Nam ſceleſtus, qui non vult, vel non poteſt ſoluere, de ſua taberna ſpoliatur, vel verberatur ad valorem. Sic peccator, qui non vult modo facere pœnitentiam, & ſoluere, quod debet; verberatur in præſenti infirmitate, vel alia tribulatione, vel ſoluet in centuplum in inferno, vel purgatorio. Vnde Iſido. Nequaquam delinquenti parcit, quoniam peccatorem, Iſido.

aut flagello temporali ad purgationem ſe
rit, aut iudicio æterno puniendum relin-
quit, aut ipſe in ſe homo pœnitendo pu-
nit, quod male admiſit.

Item tribulatio temporalis ad liberta-
tem æternæ gloriæ perducit. Sicut homo
diu tenet beſtiam, quam emit ligatam in
domo ſua, donec fuerit domeſtica, & tūc
dimittit eam liberè ire per domum. Sic li
gat Deus nos tribulationibus modo, &
infirmitatibus in præſenti, ſed poſt dimit
tit nos liberè ire in domo ſua cœleſti, cū
creatura liberabitur à ſeruitute corruptio
nis in libertatem gloriæ filiorum Dei.

Ro.8. Item tribulatio à peccato retrahit, &
ignem concupiſcentiæ extinguit. Eſt.n.
ſuccurſus homini miſſus à Deo. Si enim
domus alicuius eſſet igne ſuccenſa, ſi qs
ei aquam ad extinguendum illum ignē
afferret, obſequium, & ſubſidium reputa
ret, & non nocumentum. Tribulatio.n.
aqua eſt quæ domum conſcientiæ igne
concupiſcentiæ ſuccenſam extinguit.
Eccleſ. Ignem ardentem extinguit a-
Eccl.3. qua.

Item ſi quis ab hoſtibus ſuis duceretē
ſuper equum uelocem, ubi eſſet occiden
dus, gratum haberet, ſi quis equum illum
occideret, uel necaret, ut ſic ab hoſtibus
liberaretē. Quantum ergo gratum debet
eſſe ei, qui corpus ſuum, a quo ad mortē
ducitur, infirmitate, uel tribulatione ali-
qua debilitat, ut ſcilicet a dæmonibus, &
Grego. à pœna liberetur? Grego. Durum non æſti
mes, quòd pateris dum ab æternis crucia
tibus in tua paſſione liberaris.

Item ad uitam rectam errātes reducit.
Quādo.n. aliquis porcum ſuum, uel ouē
ducit ad paſcua, uel ad forum, & nō uult
ſequi; ligat eum fune, uel uirga percutit,
& ſic inuitum ducit. Sic Deus ligat nos
infirmitatibus, & aliis defectibus, quia
aliter nolumus eum ſequi, niſi ligati. Oſe.
Oſe.11. In funiculis Adam traham eos in uincu
lis charitatis.

Item tribulationes fugientes, & gloriā
Chriſti adipiſci cupiētes, ſimiles ſunt his,
qui ſociant ſe mercatoribus in lucro tan
tum, & non in damno, ſic tales uolunt eſ
ſe comites Chriſti in conſolatione non
2.Co.1. autem in paſſione, cum tamen dicat Apo
ſtolus. Sicut ſocii paſſionum eſtis, ſic eri-
tis, & ſocii conſolationis.

Verbo Dei carentes ſpiritualiter grauiterq; fame ſiccre naturali ſimilitudine, & auctoritate mon ſtratur. Cap. LXXXII.

VErbi Dei carentia aſſimilatur fami.
Vnde Grego. Sicut fames carnis, eſt
ſubtractum ſubſidium corporis; ita fa-
mes mentis, eſt ſilentium diuinæ locutio
nis. Vnde rectè per prophetam dicitur:
Emittam famem in terra, non famem pa
nis neq; ſitim aquæ, ſed audiendi uerbū
Domini. Sicut ergo pauperes feſtinát ad Amos.
portam diuitis, ut habeant refectionem 8.
corporalem unius diei, & multum infir-
mius eſt, uel debilis, qui illuc non prope-
rat: ſic ad refectionem animæ multo ma
gis debemus currere. Iac. Sit aūt omnis ho Iac.1.
mo uelox ad audiendum.

Vitam æternam, quæ in Dei conſiſtit uiſione, nos ab omni malo liberare, & omni bono replere, iureq; hæreditario fidelibus conuenire, quàm plurimis ſacra ſcriptura exemplis redditur per ſpicuum. Cap. LXXXIII.

VIta æterna erit in uiſione Dei, quæ li-
berabit ab omni malo. Nam ſi uiſio
ſerpentis ænei liberabat ab omni morſu
ſerpentino, quanto magis Dei uiſio libe-
rabit ab omni nociuo?

Item replebit omni bono. Nam ſi uiſio
Heliæ in curru igneo ſubleuati impleuit
omnem petitionem Heliſei, & notū: mul
to magis diuina uiſio, & fruitio implebit
omni bono deſiderium cordis humani.
Et ſi mannæ deguſtatio in deſerto dabat
omnis ſaporis ſuauitatem: multo magis
Dei fruitio in cœlo dabit omnis delecta-
tionis uoluptatem. Pſal. Torrente uolup- Pſa.35.
tatis tuæ potabis eos.

Item uita æterna debetur nobis iure
hæreditario. Vnde ſicut turpe eſt, quando
terra aliqua uenditur, quòd ab eis, qui
ſunt de cognatione uendentis non ema
tur, ſic cum nos homines ſimus fratres
Chriſti, hæreditatem regni cœleſtis, quam
uenditioni nobis exponit, emere debe-
mus. Iud. Eme agrum meum, qui eſt in Iud.32.
Anach: tibi enim competit iure hæredita
tis. Item Deus oſtendit multum ualere
gloriam uitæ æternæ, quando eam tam
durè uendit amicis quos nullo modo de-
cipere.

ciperet. Petrus enim emit eam martyrio
crucis: Paulus amputatione capitis, & ſic
de alijs. Et ipſe filius Dei emit eã amicis
ſuis, effuſione ſanguinis. Magna ergo inſa
nia uidetur eſſe illius, qui credit ad meli⁹
forum habere rem uenalem, quàm filius
aut ſeruus, uel quam ipſe paterfamilias.
Sic qui paradiſum ad melius forum uult
habere, quàm ſancti Viri, aut ipſe Chri-
Lu: 24. ſtus Lu. Nonne Chriſtum oportuit pati?
Grego. &c. Gre. Quis Sanctorum ſine tribulatio
ne coronatus eſt? facta præcedentium
recolamus, & non erunt grauia, quæ to-
leramus.

Quot modis uocet nos Deus, quo ne modo ad cæleſtes nuptias intrare compellat, præclariſſimè enucleatur. Cap. LXXXIIII.

VOcat Deus hominem multipliciter.
ſolet enim inter homines fieri uoca-
tio ſcilicet per litteras, per nutum, per uo
cem, & per nuncios. Litteræ igitur Domi
ni offeruntur tibi per prædicatores, quas
lr̃as Dei ſui audit, uel legit, qui audit uer-
bum Dei. ſi autem ſeruus alicuius magni
Domini cum literis Domini ſui ueniret,
Lu. 10. & apportaret bonum nuncium, cum de-
uotione, & honore ſuſciperetur: ſic & prę
dicator debet recipi. Luc. qui uos recipit,
me recipit. ſed multi literas Domini ſui
non recipiunt, nec audire uolunt nec ad
citationes eius ueniunt, licèt omnia te-
Prou. 1. neant ab eo. ſed ad citationes mundi, &
diaboli. ſ. ad quos non tenentur, cito ua-
dunt. Prouer. Vocaui ſcilicet per literas ꝓ
dicatorum, & renuiſtis.

Item ſicut gallina uocat pullos ſuos ꝓ
pter miluum, qui ad ipſam currunt, & ab
ſcondit eos ſub ala. Sed miſerrimus pul-
lus aliquando eſt intentus circa ſpicam
unam, & non uenit, & capitur a miluo.
Sic miſer homo intentus nimis rebus tẽ-
Hier. 8. poralibus non uult ad Deum uenire quã
uocatur a Deo: & ideo rapitur a diabo-
lo, Hiere. Appræhenderunt mendacium,
& noluerunt reuerti. Mirabile eſt, quod
canis uocatus a Domino ſtatim uenit, &
currit ad eum. Et factura ad creatorem, fi
lius ad patrem, beatificandus ad beatifi-
catorem, infirmus & ægrotus ad medicũ,
& ſanatorem, egenus, & pauper ad dita-
torem, & locupletatorem, ſeruus ad Do-
minum ire contemnit. Ideo conqueritur
Dominus. Iob. Seruum meum uocaui, & Iob. 19
non reſpondit mihi: ore proprio depręca
bar illum, Glo. ore prędicatorum. Si rex
uocaſſet pluries ſeruum ſuum, & cunctẽ
neret uenire, multum indignaretur. Et quõ
non iraſceretur Rex cœli, qui toties uocat
hominem, & uenire non uult? Iſa. Om Iſa. 65.
nes in cęde corruetis pro eo, quod uoca-
ui, & non reſpondiſtis mihi.

Secundò uocat nos nutu manus, uel ſi
gnis creaturarum, quæ nobis innuunt,
ut ad Deum ueniamus. Malus eſt mona-
chus, qui non intelligit ſignum Abbatis
ſui. Prou. Extendi manum meam, & non Prou. 1.
fuit, qui aſpiceret. Extendit enim Deus
manum ſuam beneficia largiendo, innuẽ
do per hoc, ut ad eum ueniamus, ſicut
uocatur accipiter, uel canis, cibum oſten
dendo. Sed nota, quod accipiter ſaturat⁹
non redit ad Dominum ſuum, ſed fameli-
cus: Et ita non diuites ad Deũ, ſed pau-
peres famelici ueniunt. Et ideo addit, Nõ
fuit, qui aſpiceret. ſtultus reputaretur ille,
qui ſignum, quod ponitur ad uinum i. cir
culum; uellet eum uino portare, ſic qui
iſta uiſibilia, quę ſunt ſigna regni cęleſtis.
uult habere cum regno, uel pro regno
Aug. Væ illis, qui diligunt nutus tuos pro Aug.
te.

Item nolunt habere oua, & obulũ unũ
& nummum pro regno. Hiero. Impoſſibi Hiero.
le eſt, ut quis fruatur bonis præſentibus,
& futuris, ut hic uentrem, & illic mentẽ
impleat, ut de diuitijs ad diuitias, de deli
tijs ad delitias tranſeat, ut in cœlo & in
terra glorioſus appareat.

Tertiò uocat uoce, id eſt inſpiratione.
Iſa. Aures tuæ audient uerbum poſt ter- Iſa. 30.
gum monentis, Pſalmus. Audiam, quid Pſa. 84.
loquatur in me Dominus Deus, qui ſtat
ad oſtium cordis, & pulſat. Sed multi ei
non aperiunt: quod eſt magna ruſticitas
non aperire Domino ſuo. Et ideo ſe-
quitur: Deſpexiſtis omne conſilium Pſa. 84.
meum. Audires conſilium amici tui de
rebus tuis ſeruandis: & de ſalute animæ
tuæ conſilium Dei non audis.

Item uocat per nuncios, id eſt per
flagella, quæ deferunt nobis ſigna ſa-
lutis. Sapientia. Ad correctionem in Sap. 16.
breui turbati ſunt, ſignum habentes ſa-
lutis. Libenter recipit homo nuncios
ab amico ſuo ſibi tranſmiſſos. Sic
debemus amplecti tribulationes à fi-
deli amico nobis tranſmiſſas. Prouer- Prou. 3.
bio. Quem diligit Dominus corripit, &

quaſi

quaſi pater in filio complacet ſibi, Gloſa
Tanto minus de flagello quo caſtigamur
murmurare debemus, quãto in eo pater-
næ dilectiõis munus accipimus. Iſti ergo
nuncij deferunt nobis arras ſalutis, Heb.
Flagellat omnem filium quẽ recipit. Iſtis
Heb. 12 nuncijs debemus reſpondere per contri-
tionem, cõfeſſionem, & ſatisfactionem,
non turpiter eijcere, nec ſine honore re
2. Reg. mittere, ſicut dicitur de nũcijs Dauid ad
10 Amon miſſis. Iſti nuncij compellunt nos
intrare ad nuptias æternas. Vnde dicitur:
Compelle intrare. Glo. Qui tribulationi-
Luc. 15 bus tracti ad amorem Dei redeunt, com-
pelluntur intrare. Et nota quomodo ſoli
citus eſt de nobis. Quãdo aliquis inuitat
aliquem ad prandium, vellet fortè, quod
non veniret: ſed deus non ita, immo vim
infert, vt ſecũ maneamus, & inuitat nos,
vſque ad veſtium laniationem, vel lacera
tionem, & trahit per ſubtractionem tem
poralium, & infirmitates, quod eſt veſtes
laniare Oſea In funiculis Adam traham
Oſ. 11. eos, in vinculis charitatis. quia multos ſe-
ducit proſperitas, quos aduerſitas reducit.
Hoc patet in *Paulo*, quem cęcitas humilia
uit: & in filio prodigo, quem fames reuo-
2. Para. cauit: & in Manaſſe, quem aduerſitas con
36 uertit.

Hominis voluntas ad bonam operãdum variata, cui comparetur, exemplis pulcherrimis demonſtratur. Cap. LXXXV.

VOluntatem bonam quidam nũquã
habẽt. Et iſti ſunt, ſicut mulieres ſte
riles, quæ nunquam concipiunt. Quidam
vero bonum propoſitum concipiunt, ſed
nõ ad opus perducũt Et hij ſimiles ſunt
mulieribus, quæ concipiunt, & non pari-
unt, ſed partus in vtero ſuffocatur. Et qd
prodeſt prolem concipere, quæ ſtatim e-
mittitur, vel moritur: vel auem capere, &
Oſe. 9. ſtatim dimittere? Oſea Effraim quaſi auis
Iſa. 33. auolauit. Iſa. Concipietis ardorem, & pa-
rietis ſtipulam. Stultus eſſet ille, cui Rex
Franciæ vellet dare ciuitatem, vel caſtrũ,
ſi differret per menſem, vel per annum
accipere. Poſſet enim Rex volũtatem ſuã
vel cõſilium mutare ſed magis fatuus eſt
ille, cui Rex cœli vult Regnum æternum
vel gratiam ſuam dare, quando differt ac
cipere, ne forte accipiat alius, & ipſe vt in
Mat. 21 dignus repellatur. Mat Auferetur a vobis
Regnum Dei, & dabitur gẽti facienti fru

ctus eius.

Item tales ſimiles ſunt ſacerdoti qui ꝑ
ponebat ire Romã: & dicebat, quod non
poterat in æſtate propter calorem ire; nec
in hyeme propter frigus, & malas vias;
nec in vere propter cultum agrorum, &
vinearum; nec in autumno propter meſ-
ſem, & vindemias. Aug. Ligatus eram nõ Aug.
ferro alieno, ſed mea ferrea volũtate. Vel
le meum tenebat inimicus, & inde fece-
rat mihi catenam, & conſtrinxerat me.
Quidam vero bonum concipiunt, ſed nõ
perficiunt, qui ſimiles ſunt mulieribus, q̃
pariunt, & non nutriunt. Iſa. Facti ſunt ſi Iſa. 37.
cut herba tectorum. qui exaruit antequã
mareſceret? Quid prodeſt ignem accen
dere qui ſtatim extinguit, nec lignis, aut
flatu nutritur. Debet enim feruor volun-
tatis bonæ nutriri. ſicut ignis nutritur li-
gnis. Prouer. Cum defecerint ligna, extin Pro. 26.
guetur ignis.

Tria præcipua, verba ſcilicet, herbas, & lapides nobis Chriſtus elargitus eſt. & quid ſignificent declaratur. Cap. LXXXVI.

CHriſtus nobis tradidit tria multũ vir
tuoſa, quæ ſimilia ſunt illis tribus, in
quibus dicitur communiter eſſe magna
virtus, ſcilicet verbis, lapidibus, & herbis.
Quæ tria quidam expertus eſt ſemel, dũ
ꝑpter mala verba quæ dicebat ſocio ſuo
ſocius ipſum impegit in foſſatum, vbi pũ
ctus eſt ab vrtica, & lapis de muro in ca-
put ſuũ cadens ipſum vſque ad effuſio-
nem ſanguinis vulnerauit, & tunc reco-
gnoſcens errorem ſuum, a ſocio petijt ve
niam dicens, ꝙ nunc didicerat verum eſ-
ſe, quod virtus erat in verbis quæ ipſum
impegerãt, & in herbis quæ ipſum pupu-
gerant, & in lapidibus qui ipſum cruenta
uerant. Nos igitur a Chriſto domino ha-
bemus verba doctrinæ, lapides, id eſt exẽ
pla ſolida iuſtitiæ, & herbas, i. medicami-
na, ſiue ſacramenta gratiæ. Et his herbis
anima non ſolum ſanatur, ſed etiam pa-
ſcitur, & vegetatur. Sicut patet præcipuè
de Euchariſtia. Eze. Requiſcent in herbis Eze. 34
virentibus.

Zelus ſpiritualis qualis ſit, & quomodo fraterna correptio ſit agẽda, vnico exemplo exprimitur. Cap. LXXXVII.

ZElo bono corripiens aſperius quàm
debeat, aſſimilatur ei qui lignũ cędẽ-
do

do hominem præter intentionem percu-
Deu.19 tit, & occidit. Et de hoc etiã dicitur Deut.
Si quis abierit cum amico ſuo ſimpliciter
in ſyluam ad ligna cędenda, & lignum ſe
curis fugerit de manu, ferrumque lapſum
de manubrio amicum eius percuſſerit, &
occiderit: hic ad vnam ſupradictarum vr-
bium confugiet, & viuet. Ne forte proxi-
mus eius cuius effuſus eſt ſanguis, dolo-
tis ſtimulo perſequatur, & apprehendat
Grego. eum, & percutiat animam eius. Tunc. n.
vt Grego. exponit, homo ad ſyluam cum
amico abit, quando cum quolibet proxi
mo ſuo conuertitur ad ſua delicta intuen
da. Et tũc ligna ſimpliciter incidit, quan-
do delinquentis vitia pia intentione corri-
gendo reſecat. Sed tunc lignum de manu
exit, quando aſperius quàm debeat corri
git. Et tunc ferrum de manubrio proſilit,
cum de correptore ſermo durior exit, vel
procedit. Et quaſi amicum percutiens oc
cidit, qui auditorem ſuum prolata contu
melia a ſpiritu dilectionis interficit: quia
dum aliquis plus iuſto corripitur, ad odiũ
prouocat. Sed talis neceſſe eſt, vt ad tres
vrbes fugiat, vt in vna earum defenſus vi
uat. Quia ſi ad pœnitentiæ lamenta con
uerſus in vnitate ſacramenti ſub fide. ſpe
& charitate abſconditur, reus perpetrati
homicidij non tenetur. Et ideo occiſi fra
tris, id eſt durius correpti, & ad odium pro
uocati proximus. i. Chriſtus qui nobis p-
ximus factus eſt per naturæ conſortium,
eum non occidit. i. pro huius correptio
nis exceſſu non ęternaliter punit. Magnę
ergo virtutis eſt zelus ſpiritualis, qui ſci
licet veniam recipit. Vnde Greg. dicit, q Grego.
apud miſericordem iudicem nequaquam
ſine venia culpa relinquitur, cum per fer-
uorem zeli, ex eius amore peccatur.

Item qui gratiam, & dignitatem acqui
tit. Mach. 1 Phinees pater noſter zelando 1. Mac.
zelum Dei, accepit teſtamentum ſacerdo 2.
tij æterni

Item qui ad cœleſtem gloriam finali-
ter perducit. Quod fuit figuratum in He-
lia, de quo dicitur in eodem. quod Helias
dum zelat zelum Dei, raptus eſt in cęlum
In quo ſcilicet datur intelligi, quod qui-
cunque tenuerit ſpiritualis amoris zelum
incunctanter admittendi ſunt ad cęleſtis
gloriæ præmium, vbi ſcilicet, vt Augu. te-
ſtatur. quicquid amabitur aderit, nec de-
ſiderabitur, quod non aderit. Nam omne
ibi erit bonum: & quod eſt omnino bea-
tiſſimum, ita ſemper ſtare certum erit. Ibi
vacabimus, & videbimus, videbimus, &
amabimus, amabimus, & laudabimus cũ
qui erit finis ſine fine. Nam quis alius no
ſter eſt finis, niſi peruenire ad regnum, cu
ius nullus eſt finis? Ad quod nos regnum
perducere dignetur, qui trinus, & vnus vi
uit, & regnat Deus in ſecula ſeculorum.
Amen.

FINIS.

VENETIIS, M D LXXVI.

by Google